BIB NAZ
VITT EMANUELE III
6
F
7
NAPOLI

B. 21. 3. a 4.

Digitized by Google

Digitized by Google

6
F.
7. 8.

Digitized by Google

P. F. Giffart inv. et Sculp

Hic ille est latio Cæsar decus additus ostro,
Herôa de gente satus non degener Heros,
Quem Tiberis Bœtisque colunt, cui Sequana plaudit:
Consilijs reges doctus populosque juvare,
Immensaque omnem complexus mente minervam,
Et calamo et lingua magnus sed pectore major.

BIBLIOTECA NAZ. NAPOLI

HEXAPLORUM ORIGENIS QUÆ SUPERSUNT,

MULTIS PARTIBUS AUCTIORA,

quàm a Flaminio Nobilio & Joanne Drusio edita fuerint.

Ex Manuscriptis & ex Libris editis eruit & Notis illustravit D. BERNARDUS DE MONTFAUCON, *Monachus Benedictinus e Congregatione S. Mauri.*

Accedunt Opuscula quædam Origenis Anecdota, & ad calcem Lexicon Hebraïcum ex Veterum Interpretationibus concinnatum, itemque Lexicon Græcum & alia, quæ præmissus initio laterculus indicabit.

TOMUS PRIMUS.

PARISIIS,

Apud { LUDOVICUM GUERIN, sub signo S. Thomæ Aquinatis. / Viduam JOANNIS BOUDOT, sub signo Solis aurei. / Et CAROLUM ROBUSTEL, sub signo Arboris Palmæ. } Via Jacobæâ.

M. DCC. XIII.

CUM PRIVILEGIO REGIS.

Digitized by Google

398

Digitized by Google

EMINENTISSIMO D. D.

CÆSARI D'ESTREES,

CARDINALI EPISCOPO ALBANENSI,

DUCI AC PARI FRANCIÆ,

Regiorum Ordinum Commendatori, S. Germani a Pratis Abbati, &c.

N*ON diu multumque cogitavi, cui hasce lucubrationes nuncuparem; adest quippe domi cui similem foris frustra quærerem: si quidem in te uno,* EMINENTISSIME CARDINALIS, *omnia splendent virtutis litterarumque ornamenta, omnia optimi Mæcenatis*

insignia, cujus partes sunt Litteratos benevolentia complecti, officiis prosequi, exemplo concitare. En tibi Hexaplorum Origenis partem offero, quæ post diuturnum cum blattis & tineis conflictum emergit demum, & auspiciis tuis in lucem prodit.

Arbitror ego te, VIR AMPLISSIME, *antiquitatis præsertim Ecclesiasticæ studiosissimum haud leviter indignaturum, quòd posterioris ævi Scriptores Opus tam ingens, tot laudibus a priscis illis Ecclesiæ Doctoribus celebratum, magno suo dedecore ita interire passi sint, ut nonnisi summo labore & industria hasce ejus reliquias extremæ perniciei jam proximas eruere potuerimus.*

Illud autem minimè eventurum erat, ECCLESIÆ PRINCEPS EXIMIE, *si tui similes postremis sæculis Ecclesiam & Rempublicam Litterariam exornassent; viri scilicet qui litteras ingenuasque artes, aut florentes conservare, aut labentes erigere possent. Sed quod ævo nostro providente numine conceditur, id in multis ætatibus reperire haud ita facile fuerit. Quot enim sæcula percurrere opus erit, ut talem tantisque dotibus insignem virum invenia-*

mus; virum, inquam, ita rebus vel quam maximis gerendis natum, dicendi ſcribendique tam peritum; litteris diſciplinisque omnibus ſic excultum; virum denique, qui quam ſe cumque in partem dederit, facile princeps fuerit?

Nam vel a primo juventutis flore apud te ſemper virtutis quam ætatis fuit curſus celerior. Summo quippe loco natus & avitæ gloriæ memor, majorum tuorùm veſtigia non modo ſequi, ſed etiam antevertere ſtuduiſti. Hinc Epiſcopalem nactus dignitatem rebus Eccleſiæ vel maximis componendis operam non minus ſagaciter quàm feliciter dediſti. Deinde promeritum Purpuræ adeptus honorem, ac graviſſimis Regni negotiis apud exteras Nationes tractandis a REGUM MAXIMO *deputatus, nullam Europæ Catholicæ regionem inſigni rerum geſtarum ſplendore vacuam reliquiſti. Manent hodieque Romæ, per totam Italiam, in Germania, Hiſpania, Luſitania, egregia ſapientiæ virtutiſque tuæ veſtigia; quæ omnia ſi pro rei dignitate recenſere aggrediar,*

——— cupidum, Pater optime, vires
Deficient:

ſed Eloquentiori hanc palmam relinquo; mihi enim

id esset periculosæ plenum opus aleæ, & aliunde tot laudibus dignus vix laudi aditum concedere soles.

Verum id mihi a modestia tua impetrare liceat, EMINENTISSIME CARDINALIS, *ut duo tantum summopere miranda quorum testis fui oculatus, huc afferam. Primum est te ita patriæ rebus semper advigilasse, ut tamen Exterorum, apud quos negotia gerebas, animos tibi devincires, & eos tum officiis, tum dicendi lepore ita tibi conciliares, ut Optimates & Aulici te quasi Patrem vel propinquum agnoscerent. Quamobrem in nulla ferè Europæ Catholicæ regione peregrinus existimaris. Quod si, ut ait Orator,* non quidquam ex rebus humanis est præclarius aut præstantius, quàm de Republica benè mereri; *quantus hinc tuis laudibus cumulus accedit, quod non Patriam modo tuam, sed alias etiam Nationes summis beneficiis exornaveris; Lusitaniam dico; Bavariam, Italiam; quæ tantum ornamenti vel præsidii in amicitia atque auctoritate tua, quantum commodi repositum in benignitate senserunt.*

Alterum quod mihi stuporem sæpe ingentem adtulit illud est, quod amplissimis licet muneribus per

totum

totum vitæ curriculum perfunctus, nihil obstante rerum agendarum mole, Litterarum cultum nunquam intermiseris. Nec tantum dico te id præstitisse quod solent alii sapientes viri, publicis negotiis deputati, qui ubi a solito munere vacant, ad litterariam exercitationem transeunt, vel usu librorum solitudinis tædium fallunt, quod tamen ipsum est in magna laude ponendum; sed ita semper comparatum fuisse demiror, ut de quovis litteraturæ, seu sacræ, seu prophanæ genere loquendum, differendum vel scribendum fuerit, non minus expedite, & sagaciter hæc egeris, quàm peritissimi quique artium & disciplinarum magistri: adeò ut qui te negotia vel gravissima tantâ solertiâ tractantem cernerent, omnia post habuisse putarent; quo rerum gerendarum peritiam assequerere; qui vero de omnigena litteratura differentem audirent, te totam ætatem in Litterarum studio contrivisse, cæteraque omnia neglexisse crederent.

Sed quam bonis avibus factum est, ut ex tantis undequaque susceptis feliciterque gestis negotiis ad nos receptum haberes! Immortales sanè gratias habemus LUDOVICO MAGNO, *qui te*

actarum rerum gloria clarum, hujus Cœnobii Antistitem constituerit; qua in re nescio an plus tuis, EMINENTISSIME CARDINALIS, *quam nostris commodis prospexerit. Hinc illa effusa in Monasterio nostro lætitia, hinc ille plausus omnium sodalium de tanta fortuna sibi mutuò gratulantium; qua in re non partes tuli posteriores. Ecquid enim litteratorum cœtui plus gaudii afferat, quàm cùm sibi principem a Regum sapientissimo designari conspiciunt eum, quem ipsi, si penes se ejus rei arbitrium fuisset, communi omnium calculo sibi cooptassent?*

In San-Germanensibus autem ædibus illis, quæ tot Principum domicilium fuerunt, ceu in arce vel specula quadam constitutus, EMINENTISSIME CARDINALIS, *iis omnibus fulges ornamentis, quibus olim varias Europæ gentes illustrabas, quodque mirabile dictu est, annos prope Nestoreos emensus, divina quadam celeritate ingenii, dicendique copia, sicut olim ille Carneades, omnium ad te animos convertis & rapis. Te sæpe in consessu eruditorum suspicimus de quovis litterarum genere ita peritè differentem, ut fatean-*

tur omnes te non minùs eruditione quàm dignitate primas tenere. Nam ſive de Hiſtoria & Geographia, ſive de rebus Eccleſiaſticis & Canonicis agatur, parem in omnibus facultatem exhibes, in nulla, ut ita dicam, orbis litterarii parte hoſpes. Tum ſi ad manſuetiores Muſas te referas, Græcas, Latinas Gallicaſque, memoriæ felicitate juvenes, ingenii acrimoniâ eruditos quoſlibet antecellis.

Stupent ſanè ii, quos ad conſortium tui evocare dignaris, LITTERATORUM PRINCEPS AMABILISSIME, *& rediiſſe putant illa tempora quibus inter principes viros in omni genere micabas. Omnia quippe in te floridam redolent ætatem; bona valetudo, ſumma gratia, tantus ille in jocando lepos, ſic temperatus ut nihil jocus de gravitate decerpat. Qui te talem vident, id ſe oculis obſervare putant quod quidam e veteribus dixit,*

A certis annis ævum remeare peractum.

Quis igitur Origeni fortunam non gratuletur ſuam, qui in præſtantiſſimâ Operum ſuorum parte pene redivivus conſpectui ſiſtitur tuo? ac qui inter ævi ſui Chriſtianos palmam eruditionis

tulerat, jam te, LITTERARUM DECUS, *Patronum ambit, ut auspiciis tuis ex tenebris ubi diu latuerat eductus, ad Eruditorum orbem faciles aditus reperiat, certus Patrocinii tui pignore se in pristinam non reversurum caliginem. Hunc ille jam laborum fructum expectat. Quantis enim sudoribus Hexaplorum & Octaplorum opus molitus sit, testis vel ipsius operis conditio, testis & Hieronymus, qui Origenem* χαλκέντερον *appellat, quia scilicet viscera quasi ænea ob assiduitatem scribendi habere putabatur: in cujus colligendis reliquiis multo labore diuturnisque vigiliis exercitatus, pene factus sum & ipse* χαλκέντερος: *fortunatus tamen si hasce meas lucubrationes lubenti animo acceperis; fortunatior, si ad diuturnum, ut spero, tempus, Patrocinio tuo uti pergam.*

Fr. Bernardus de Montfaucon,
Monachus Benedictinus e Congregatione Sancti Mauri.

INDEX

Eorum quæ in primo Tomo continentur.

PRÆFATIO.
PRÆLIMINARIA IN HEXAPLA ORIGENIS.

CAPUT PRIMUM.

De Tetraplorum & Hexaplorum nominibus & forma. pagina 7.

I. *Tetraplorum & Hexaplorum varia nomina.* II. *Cur Tetrapla & Hexapla Origenes adornaverit.* III. *An Hexapla prius, quam Tetrapla. Certum videtur Tetrapla prius, quam Hexapla adornata fuisse.* IV. *Quo tempore Hexapla concinnaverit.* V. *Qua ratione Tetrapla, Hexapla & Octapla digesserit, itemque Enneapla.* VI. *In quibusnam Scripturæ Libris, tres alias Editiones Hexaplis addiderit.* VII. *De Notis in marginibus Hexaplorum ab Origene positis.* VIII. *An Samaritani & Syri lectiones in marginibus locaverit.* IX. *Utrum Origenis tempore Samaritani & Syri Græcæ versiones fuerint.*

CAPUT II.

De Textu Hebraïco. pag. 21.

I. *Textus Hebraïcus in Hexaplis descriptus, idem erat qui hodiernus, non autem priscus ille Samaritanus.* II. *Specimina quædam litterarum Hebraïcarum veterum.* III. *Ex quarumdam litterarum inter se similitudine quanta lectionum & interpretationum varietas orta sit.* IV. *De prisco Scripturam Hebraïcam legendi more.*

CAPUT III.

De Historia LXX. vel LXXII. Interpretum, quæ Aristeæ nomine circumfertur. pag. 27

I. *Aristeanæ historiæ compendium.* II. *Quid de hac historia dixerint Aristobulus & Philo Judæus.* III. *Quid Josephus.* IV. *Quam longe ab Aristeæ narratione aberraverit Justinus Martyr, & quinam ipsum sequuti sint.* V. *Epiphanius longe diversa ab Aristea & a cæteris refert.* VI. *Tota controversia in tres quæstiones dividitur.* VII. *Probatur Aristeæ Exemplaria, quæ supersunt, genuina, cæterorum autem additamenta respuenda esse.* VIII. *Post Hieronymum asseritur LXX. vel eos qui Pentateuchum transtulerunt, non reliqua interpretatos esse.* IX. *Utrum Aristeæ primigenia historia vera sit, an ficta & supposititia: adferuntur argumenta utrinque.* X. *Disputationis conclusio.*

CAPUT IV.

De LXX. Interpretum versione, ut in Hexaplis erat. pag. 36.

I. *De statu Editionis τῶν ο. antequam Origenes Hexapla adornaret.* II. *Origenes Editionem τῶν O. emendatam cum Asteriscis & Obelis in Hexaplis posuit.* III. *De Asteriscorum & Obelorum usu in Hexaplis.* IV. *De Lemniscis & Hypolemniscis.* V. *In hodiernis Editionibus LXX. Interpretum multa ex Editione illa Hexaplari desumta deprehenduntur.* VI. *De mutationibus, quæ ab Origenis tempore in Editiones LXX. Interpretum advectæ sunt.* VII. *De iis etiam mutationibus, quæ ex similitudine quarumdam litterarum admissæ sunt.* VIII. *De distinctione capitum & versiculorum antiquitus usurpata.*

CAPUT V.

De Aquilæ Editionibus. pag. 46.

I. *Aquilæ historia.* II. *Aquila duas interpretationes edidit.* III. *Utra ex duabus in Hexaplis posita fuerit.* IV. *An de industria Aquila quædam Scripturæ loca in alium sensum detorserit.* V. *Expenduntur loca ubi Aquila, quasi ob Christianismi odium male interpretatus, reprehenditur.* VI. *Quæritur utrum Aquila idem sit qui Onkelus, & utrum Thargum Onkeli aliquid adfinitatis habeat cum interpretatione Aquilæ.*

CAPUT VI.

De Symmachi interpretatione. pag. 61.

I. *Multipliciter errat Epiphanius & pugnantia loquitur, dum narrat Symmachum Scripturam vertisse ante Theodotionem.* II. *Auctor Synopseos, Epiphanii errorem sensisse videtur.* III. *Chro-*

Digitized by Google

nicon Alexandrinum errorem Epiphanii emendavit, ut & Ado. IV. *An duas interpretationes ediderit Symmachus.* V. *Quo vertendi genere usus sit: ac de annis chronologicis primæ & secundæ ætatis, ut à Symmacho repræsentantur.* VI. *Ejus Editio a veteribus admodum laudata.* VII. *Theodoro Heracleotæ non ita probatur.*

CAPUT VII.

De Theodotionis Editione. pag. 56.

I. *Quis fuerit Theodotio.* II. *De ratione interpretandi quâ usus est.* III. *Cæteris interpretibus indoctior habetur.*

CAPUT VIII.

De reliquis Editionibus. pag. 58.

I. *Quinta, Sexta & Septima Editiones quandonam factæ sint.* II. *Quandonam repertæ fuerint.* III. *De Quinta Editione.* IV. *De Sexta.* V. *De Septima.* VI. *De Vulgatæ Editionis Latinæ præstantia.*

CAPUT IX.

In singulos Scripturæ Libros, ut in Hexaplis erant, hîc quædam annotantur. pag. 61.

CAPUT X.

De notis ad Hexapla vel Tetrapla spectantibus. pag. 66.

I. *De notis cognitis.* II. *De notis incognitis.* III. *Probatur contra Brianum Vualtonum Notam,* ο γ *significare tres Interpretes, Aquilam, Symmachum & Theodotionem.*

CAPUT XI.

pag. 73.

I. *Hexaplorum apographa perpauca facta sunt, quare.* II. *Variæ Hexaplorum lectiones in marginibus Bibliorum collectæ.* III. *Quinam ex Scriptoribus Ecclesiasticis Hexaplorum Libris sint usi.* IV. *Quandonam Hexapla perierint.*

MONITUM IN ANECDOTA.

1. *Anecdoton Origenis de Titulis Psalmorum: cujus partem non minimam Latine retulit Hieronymus Epist. ad Marcellam.*

2. *Aliud Origenis anecdoton, cui titulus* ὑπόμνημα Ὠριγένους εἰς τοὺς ψαλμούς, *hypomnema sive Commentarius Origenis in Psalmos, mutilus circa medium.*

3. *Fragmentum Origenis ubi de veteribus Hebræorum characteribus.*

4. *Epiphanii Epitome de LXX. Interpretibus,* ϗ τῶν παραποιησάντων, i. *& de iis qui interpretando Scripturam adulterarunt.*

Alia non pauca suppetebant opuscula & fragmenta non edita hactenus; sed quia ad explicationem variarum Scripturæ Lectionum opportuna erant, ea suis locis in Notis retulimus.

Testimonia Patrum & Scriptorum in veteres Interpretes.

HEXAPLORUM QUÆ SUPERSUNT ex Pentateucho, Josue, Libro Judicum, Ruth, quatuor Libris Regum, duobus Paralipomenôn, Job, & Libro Psalmorum.

Appendix & Notæ posteriores ex Codice Coislintano antiquissimo ad Libros Pentateuchi, Josue, Judicum & Ruth.

Index eorum quæ in secundo Tomo continentur.

HExaplorum quæ supersunt ex Libris Proverbiorum, Ecclesiastæ & Canticorum; itemque ex quatuor majoribus & duodecim minoribus Prophetis

Notæ aliquot posteriores ad secundum Tomum.

In duo Lexica sequentia prævia disquisitio: Quomodo veteres Interpretes Hebraïce legerint. De veteri Litterarum Hebraïcarum pronuntiatione. De Vocalibus Hebræorum.

Lexicon Hebraïcum ad Hexapla.

Lexicon Græcum ad Hexapla.

Addenda quædam ad Lexicon Hebraïcum.

APPROBATIO.

HExaplorum quæ supersunt fragmenta magno labore & judicio undique collecta, præsertim ex Codicibus manuscriptis a D. Bernardo de Montfaucon, Congregationis S. Mauri Presbytero, jussu Illustrissimi Franciæ Cancellarii, legi; eaque ad Sacræ Scripturæ illustrationem multum profutura, atque adeo bono Ecclesiæ publico edenda judicavi. Lutetiæ Parisiorum 19 Martii anno Domini 1713.

EUSEBIUS RENAUDOT.

APPROBATIO.

FRater Arnulfus de Loo, Superior Generalis Congregationis S Mauri Ordinis S. Benedicti, facultatem concedimus carissimo Fratri nostro D. Bernardo de Montfaucon, ejusdem Congregationis Presbytero & Monacho, ut Librum cui titulus est *Hexaplorum quæ supersunt* &c. duobus Tomis comprehensum, quem composuit, & quem Vir clarissimus & eruditissimus Dominus Eusebius Renaudot jussu illustrissimi Franciæ Cancellarii approbavit, in lucem edere possit. In cujus rei fidem has litteras propriâ manu subscriptas, & a Secretario nostro subsignatas dedimus. Parisiis in Monasterio S. Germani a Pratis die vigesimâ mensis Martii, anno Domini millesimo septingentesimo decimo tertio.

Fr. ARNULFUS DE LOO.

De Mandato Reverendissimi Patris Superioris Generalis
Fr. NICOLAUS DOE, *Secretarius.*

PRIVILEGE DU ROY.

LOUIS, par la grace de Dieu, Roy de France & de Navarre: A nos amez & feaux Conseillers, les Gens tenans nos Cours de Parlement, Maîtres des Requestes ordinaires de nôtre Hôtel, Grand Conseil, Prevôt de Paris, Baillifs, Senéchaux, leurs Lieutenans Civils, & autres nos Justiciers, qu'il appartiendra, SALUT. Nôtre amé Dom BERNARD DE MONTFAUCON, Prêtre & Religieux Benedictin de la Congregation de Saint Maur, Nous ayant fait remontrer qu'il desireroit donner au Public plusieurs Ouvrages de sa composition, intitulez, *Palæographia Græca, sive de ortu & progressu Characterum Græcorum, deque omnibus ad veterem scriptionem Græcam spectantibus, additis Schematibus & exemplis, a tempore Peloponnesiaci belli usque ad decimum sextum a Christo nato sæculum, ex marmoribus & nummis atque Codicibus manuscriptis. Accedunt Diplomata Græca regni Neapolitani & montis Atho, ejusdemque Monasteriorum & Bibliothecarum recensio ac descriptio, ex Græco Exemplari Latine versa: HEXAPLORUM ORIGENIANORUM QUÆ SUPERSUNT, decuplo saltem auctiora quam hactenus edita fuerint: cum veteribus lectionibus Græcis, ex Samaritano & Syriaco expressis. Opuscula Sanctorum Patrum in Hexapla & versiones antiquas. Onomasticon Hebraïcum secundum veteres Græcas versiones*: s'il Nous plaisoit luy accorder nos Lettres de Privilege sur ce necessaires. Nous lui avons permis & permettons par ces Présentes de faire imprimer lesdits Livres conjointement ou séparément, en telle forme, marge, caractere, & autant de fois que bon lui semblera, & de les faire vendre & débiter par tout nôtre Royaume, pendant le temps de seize années consecutives, à compter du jour de la datte desdites Présentes. Faisons défenses à toutes personnes de quelque qualité & condition qu'elles soient, d'en introduire d'impression étrangere dans aucun lieu de nôtre Obeïssance, & à tous Imprimeurs, Libraires & autres, d'imprimer, faire imprimer & contrefaire lesdits Livres en tout ni en partie, sans la permission expresse & par écrit dudit Exposant, ou de ceux qui auront droit de lui; à peine de confiscation des Exemplaires contrefaits, de quinze cens livres d'amende contre chacun des contrevenans, dont un tiers à Nous, un tiers à l'Hôtel-Dieu de Paris, l'autre tiers audit Exposant, & de tous dépens, dommages & interests; à la charge que ces Présentes seront enregistrées tout au long sur le Registre de la Communauté des Imprimeurs & Libraires de Paris; & ce dans trois mois de la datte d'icelles: que l'impression desdits Livres sera faite dans nôtre Royaume & non ailleurs, & ce en bon papier, en beaux caracteres, conformément aux Réglemens de la Librairie; & qu'avant de les exposer en vente il sera mis deux Exemplaires de chacun dans nôtre Bibliotheque publique, un dans celle de nôtre Château du Louvre, & un dans celle de nôtre tres-cher & feal Chevalier, Chancelier de France le Sieur Phelypeaux Comte de Pontchartrain, Commandeur

de nos Ordres; le tout à peine de nullité des Présentes: du contenu desquelles vous mandons & enjoignons de faire joüir l'Exposant, ou ses ayans cause, pleinement & paisiblement, sans souffrir qu'il leur soit fait aucun trouble ou empêchement. Voulons que la copie des Présentes qui sera imprimée au commencement ou à la fin desdits Livres, soit tenuë pour dûëment signifiée, & qu'aux copies collationnées par l'un de nos amez & feaux Conseillers & Secretaires foy soit ajoûtée comme à l'Original. Commandons au premier nôtre Huissier ou Sergent de faire pour l'execution d'icelles tous Actes requis & necessaires, sans demander autre permission, & nonobstant clameur de Haro, Charte Normande, & Lettres à ce contraires: Car tel est nôtre plaisir. DONNE' à Versailles le premier jour de Mars, l'an de grace mil sept cens sept, & de nôtre Regne le soixante-quatriéme. *Signé*, Par le Roy en son Conseil, LE COMTE.

Registré sur le Registre, N°. 2. de la Communauté des Libraires-Imprimeurs de Paris, pag. 382. *N°.* 385. *conformément aux Reglemens, & notamment à l'Arrest du Conseil du* 13. *Aoust* 1703. *A Paris ce* 17. *Mars* 1707. Signé, GUERIN, *Syndic.*

J'ay cedé & transporté aux Sieurs Loüis Guerin, Veuve Jean Boudot, & Charles Robustel le present Privilege, aux conditions faites entre nous. A Paris le 17. Mars 1707. *Signé* Fr. BERNARD DE MONTFAUCON.

Registré sur le Registre, N°. 2. de la Communauté des Libraires & Imprimeurs de Paris, pag. 382. *N°.* 385. *conformément aux Réglemens, & notamment à l'Arrest du Conseil du* 13. *Aoust* 1703. *A Paris ce* 17. *Mars* 1707. Signé, GUERIN, *Syndic.*

De l'Imprimerie de SIMON LANGLOIS, ruë S. Etienne d'Egrès, au Bon Pasteur.

PRÆFATIO.

Digitized by Google

PRÆFATIO.

INTER præſtantiora Origenis operâ principem obtinere locum Hexapla illa, tanto labore ſtudioque concinnata, fatentur Eruditi quique tum veteres, tum recentiores. Cum enim homini Chriſtiano nihil optabilius, nihil ad rectam fidem ſtatuendam moreſque informandos opportunius ſit divinarum Scripturarum intelligentiâ, ejus ſane utilitati tunc optime conſultum putatur, cum quidpiam in lucem editur ad reſeranda Scripturæ arcana & ad ejus intimos ſenſus explorandos accommodatum. Quid autem eo in genere accuratius, quid ad Scripturæ ſacræ mentem aperiendam commodius eximio illo Hexaplorum & Octaplorum opere? Ibi namque, præter LXX. Interpretum Editionem, tres aliæ interpretationes, a doctis viris Aquila, Symmacho & Theodotione elaboratæ, in omnibus Hebraïcæ Scripturæ libris comparebant: in Libris etiam non paucis trium inſuper aliorum Interpretum Anonymorum Editiones e regione aderant uno ſub aſpectu poſitæ; ita ut earum omnium lectione, & mutuo facta comparatione, ſi qua obſcura & difficilia occurrerent, longe facilius tali ſubſidio explanarentur. Hinc factum eſt ut Sancti Patres, ac veteres Scriptores Eccleſiaſtici pene omnes, iique maxime qui doctis in Sacram Scripturam Commentariis claruere, Hexaplorum Origenis uſum præſtantiamque paſſim commendent. Euſebius nempe, Diodorus, Chryſoſtomus, Theodoretus, Procopius & alii; interque Latinos Hieronymus, qui non in Commentariis modo ſuis ope illorum perpetuo utitur; ſed etiam in adornanda eximia illa Editione Latina, quam hodie Vulgatam appellamus, frequentiſſime Aquilam vel Symmachum, rarius Theodotionem aliaſve Editiones ſequitur.

Si quid unquam immortalitate dignum emiſſum in lucem fuerit, ſi qua lucubratio a temporum injuria vindicari meruerit, hæc ſane erat tot parta vigiliis, laboribus, ſumtibus. At proh dolor! a ſæculis plus quam octo ingentis molis opus ita periit, ut ne particula quidem ejus, ut fuerat ab Origene concinnatum, ad nos uſque devenerit: nec ſpes videatur eſſe, quidpiam unquam emerſurum, quo tanta jactura ſarciatur. A tempore autem amiſſi operis aliquot effluxere ſæcula, ignorantiæ tenebris adeo obruta, ut ne ſenſus quidem importati damni penes homines etiam, ut illa ætate, doctos eſſe videretur. At poſt reſtaurata proximis ſæculis, literarum bonarumque artium ſtudia: ubi Veterum ſcripta,

quæ diu jacuerant interitui proxima, e situ vindicari & in publicum emitti cœperunt; non defuere viri, qui de restaurandis si non Hexaplis, Hexaplorum saltem laciniis, cogitarent. Qui vero primus rei manum admovit Flaminius Nobilius, in Bibliis Græcis Romæ cusis anno 1587. multas Aquilæ, Symmachi, & Theodotionis aliorumque Interpretum lectiones Notis inseruit, quotquot videlicet tum ex Romanis Codicibus, tum ex veterum libris excerpere potuerat Petrus Morinus Parisinus, ut ex ejusdem Morini Epistolis, aliorumque testimoniis arguitur.

Sub hæc Johannes Drusius eadem ipsa quæ Flaminius ediderat, non paucis accessionibus locupletata cum eruditis notis descripsit: at cum fato præoccupatus ea in publicum edere non potuisset, post ejus obitum publicandi curam suscepit Sixtinus Amama Ebraïcarum litterarum Franekeræ professor: opusque Arnhemiæ prodiit anno 1622 hoc titulo: *Veterum Interpretum Græcorum in totum vetus Testamentum Fragmenta, collecta, versa & notis illustrata a Johanne Drusio, linguæ sanctæ in illustrium Frisiæ Ordinum Academia, dum viveret, professore.* Drusii labor a laudatis viris laudatus, literarum sacrarum studiosis magno usui fuit. Hunc ego librum frequenter adire solebam, antequam de novis accessionibus faciendis cogitarem: & mirabar subinde ex tanto opere adeo pauca superesse fragmenta. Cum autem evolvendis Codicibus Græcis solitam darem operam, jam anni sunt plusquam viginti tres, rem, quàm potui diligentissime, sum agressus: tum si qua veterum Interpretum loca in Manuscriptis occurrerent, statim ad Drusium properabam, ut explorarem an observata editaque essent. Brevi autem comperi multa prætermissa fuisse; imo ex jam observatis & editis non pauca esse, quæ manu medica egerent. Hinc omnia describere cœpi, paulatimque tum in Gallia, tum in Italia, & potissimum Romæ, tantam lectionum sylvam reperi, ut Drusiana collectio nostræ comparata ne decimam quidem, imo nec decimam quintam ejus partem attingeret. Quamquam non in omnibus Scripturæ sacræ libris æqualis offeratur lectionum messis. Nam in Pentateucho, si annumeres ea, quæ in Appendice ex Codice Coisliniano adjunximus, ne vigesimam quidem nostrarum partem æquant Drusianæ lectiones. In Libris Josue & Judicum pene nihil habet Drusius, ubi nos in singulis pene versiculis lectiones proferimus. In Libris Regum, maxime in primo & secundo, vix quinquagesimam nostrorum particulam exhibet ille. In Libro Job multis partibus Drusianam superat nostra collectio: pariterque in Psalmis, quorum multi pene totum Symmachum repræsentant. In Proverbiis, Ecclesiaste & Canticis non multa proferimus nova. Verum in Prophetis omnibus, præcipue vero in Jeremia, Ezechiele & minoribus Prophetis, tot nondum observata comparent, ut Drusiana collectio iis obruta videatur esse.

His ita comparatis, de modo concinnandi edendique operis non una fuit amicorum sententia. Alii enim volebant totum Hebraïcum edi textum cum interpretatione τῶν O. eadem prorsus methodo, qua Origenes ediderat; ita ut sex ubique columnæ adessent, & sicubi aliorum Interpretum Editiones deficerent, vacuus ibi locus relinqueretur. At me reluctante, & quanto litteratorum incommodo, quantisque sumtibus tam immane opus proditurum esset objiciente; vel iidem ipsi, qui tale consilium dederant, auctores demum fuerunt, ut in primo solum Geneseos capite, quasi pro specimine, Origenianæ columnæ adessent: ac in sequentibus deinde capitibus, ea solùm loca adferrentur in medium, quorum interpretatio sive secundum Aquilam, sive secundum alios reperta fuisset; ita ut lectiones illæ cum Hebræo, LXX. Interpretibus & Vulgata comparatæ, uno sub aspectu jacerent, & quidem eodem ordine, quantum licebat, quo ab Origene in Hexaplis positæ fuerant.

Compendii vero causa, ubi duo vel tres vel plures Interpretes eodem prorsus modo vertunt, ac sine ullo vel minimo discrimine, tunc versionem non repetimus ad singulos, ut fecerat Origenes, sed nomina eorum qui similiter interpre-

tati fuerant, a prima ſolùm nominis littera, præmittimus hoc pacto A. Σ. Θ. ἐν τοῖς μυκτῆρσιν αὐτοῦ A. S. Th. *in naribus ejus.* Hebraïcæ lectionis, & interpretationum Græcarum, quæ illam ſequuntur, verſionem Latinam in altera columna e regione ponimus, ſubjunctâ altero charactere vulgatâ Latinâ, ut etiam Græce imperiti hac noſtra Collectione uti valeant.

Non deerant qui vellent integrum edi textum Biblicum, alii Hebraïcum, alii LXX. alii vero Vulgatam Latinam; ut ſcilicet qui Hexaplis noſtris, ubi textus integer ſecundum nullam Editionem adeſt, uti vellent, ibi tamen totam Scripturæ ſeriem ſecundum aliquam ex Editionibus ad manum haberent. Ne multa; hoc item conſilium reſpuendum duxi: ſiquidem res ita concinnata eſt, ut quiſque commode poſſit, vel Hebraïcum, vel LXX. Interpretes, vel Vulgatam Latinam, vel demum Polyglotta ipſa, hac præſente & aperta Hexaplorum Collectione perlegere; atque ubi ſuppetunt veterum Interpretum lectiones, eaſdem cum eo, quem præ manibus habenr, Scripturæ textu conferre, ut plurium Interpretum auxilio res minus tritæ vel obſcuræ facilius intelligi queant.

Singulis capitibus notas ſubjicimus, ubi primo dicitur undenam lectiones veterum Interpretum excerptæ fuerint Deinde ſi qua ad veram lectionem aſſerendam oportuna ſuppetant, ea clare pro modulo noſtro proferimus. Loca Patrum ac veterum ſcriptorum ſelectiora adjicimus: eorum maxime, quorum opera, præter ἀποσπασμάτα quæ in Catenis Manuſcriptis ſuperſunt, deperdita ſunt Horum vero feſtivam copiam animadvertet eruditus Lector; præſertim in Pentateucho. A prolixioribus explanationibus compendii cauſa abſtinuimus. Non enim in propoſito nobis fuit Commentaria nova in Scripturam ſacram edere; ſed ea ſolum adferre, quæ veterum Interpretum lectionibus vel eruendis vel confirmandis neceſſaria erant. Ex Druſii notis eas delegimus & exſcripſimus, quæ utiliores eſſe videbantur. Licet enim ille ſtrenui ſcriptoris munus impleverit, Grammaticis tamen annotationibus, pro more ſuo, omnia ad nauſeam uſque replevit, ita ut res omnino tritas & cuique pervias paſſim adferat: quam rem ipſi, nec ſine ludibrio, vitio vertebat Joſephus Scaliger.

Editionum ordinem, quem Origenes inſtituerat, ſervandum duxi; ita ut primo locetur Hebraïcus textus, deinde Aquila, poſt Symmachus, quarto loco LXX. poſtremo Theodotio: atque ubi tres aliæ Editiones Quinta, Sexta & Septima habentur, illæ noviſſimæ omnium ponantur. Hebræi, Samaritani, & Syri Græcas interpretationes, quæ nonnunquam occurrunt, ſemper poſt Hebraicum textum & ante alias Editiones Græcas locamus. Hebraïcæ lectiones ſine punctis motionibuſque Maſſoreticis hic ſemper ſcribuntur: nec liberum fuit ſecus agere, quia notæ illæ Maſſoreticæ ſæpiſſime ad alium ſenſum determinant, diverſumque ab eo, quem illi ſequuti ſunt. Lineolam tamen Maccaph dictam, ut in Maſſoreticis libris uſurpatur, retinendam duxi, quia ejus aliquam rationem habuiſſe videntur veteres illi, ut ex verbis Hebraïcis Græce deſcriptis, quæ ſuperſunt, liquidum videtur.

Hebraïci textus Latinam interpretationem dedimus, qualem dedere Santes Pagninus vel Arias Montanus: nam alterutrum fere ſequimur; ita tamen ut quando illi nimio ſcrupulo interpretationes efferunt barbaras, & quæ vix intelligantur, alias ſubſtituamus paulum elegantiores & clariores. Vix enim æquo animo feras, exempli cauſa, eos, ubi אף pro ira accipitur, quod paſſim contingit, *naſum* vertere, & *naſum Dei*, pro *ira Dei* ubique interpretari; ut cætera taceam κακοζηλίας exempla. Nomina vero propria non ſecundum Maſſoreticam lectionem, ſed ut veteres legebant, ut plurimum exprimimus: ſi ſecus accidar, vel incuria vel lapſu Typographorum accidit.

Aſteriſcos & Obelos appoſuimus, ubicumque in Manuſcriptis notabantur. Cæteros autem, qui paſſim occurrebant in Hexaplis Origenianis, quoſque jam

restituere difficillimum esset, non perquirendos esse putavimus. Nam, ut fusius in Præliminaribus dicetur, Asteriscorum maxima pars hujus generis erant, ut parum inde lucis ad litterarum Hebraïcarum intelligentiam accederet. Siquidem tanto scrupulo fuerant ab Origene positi, ut vel quam minimas particulas, Hebraïsmosque omnes, qui Græca lingua non poterant concinne enunciari, quique nihil ad sensum faciebant, importuna ἀκριβείᾳ notarent. Tunc vero solum asterisci & ea quæ asteriscis indicabantur utilia erant, cum clausulas aut verba a LXX. Interpretibus prætermissa exhibebant: hujus autem generis asteriscos summo studio perquisivimus, qui si cum aliis supervacaneis comparentur, paucissimi sunt. Obeli autem, ea quæ in LXX. Interpretibus redundabant annotantes, assequendæ Scripturarum menti, ut plurimum saltem, parum conducebant. Quamobrem id maxime curavimus, ut quam plurimas possemus veterum Interpretum lectiones studioso Lectori offerremus.

Sicubi porro hujusmodi lectiones Latine tantum vel ab Hieronymo vel ab Hesychio adferuntur, ex Latinis Græca facere sine alicujus MS. auctoritate tentavere quidam: Græcaque hujusmodi fragmenta, quasi germanum Aquilæ, Symmachi, Theodotionis & aliorum textum, in lucem emiserunt. Ex talique ausu plerumque accidit ut longe disparata pro veris substituantur, quod sæpissime experti sumus, cum reperta vera lectione, illius sine auctoritate Codicis alicujus substitutæ νοθεία conspicua fuit. Nec improbo tamen, quando exploratum est ex quibus Græcis verbis Latina manarint, si tunc ipsa Græca verba indicentur: exempli causa, si quis veterum diceret Aquilæ lectionem sic habere, *& in nomine ejus gentes sperabunt*, tunc sine periculo dici posset Græca sic habuisse, *καὶ ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ τὰ ἔθνη ἐλπιοῦσι*. At illo etiam casu monendus esset Lector Græca ex Latinis facta fuisse, quod etiam summa religione præstitimus: hujusmodique loca semper uncinis inclusimus, cum vel ex Latinis facta, vel aliunde dubia nobis esse videbantur.

Monendus est candidus Lector, ut cum loca quædam in Pentateucho consulere voluerit, non eam modo, quæ in principio posita est, Hexaplorum collectionem, sed etiam Appendicem primi tomi semper adeat: ibi namque plurima reperiet nondum observata nobis cum Pentateuchum ederemus, aliquando etiam plura, quam in principio posueramus. Lectiones ibi multæ, ignoti antea Interpretis, suo auctori restituuntur; aliæ secus positæ emendantur. Hanc autem Collectionis nostræ partem ideo in fine, Appendicis more, locavimus, quia ad Bibliothecam Coislinianam, ex cujus Codice perinsigni lectiones illas posteriores mutuati sumus, aditum impetrare nequivimus, donec in ejus possessionem veniret Illustrissimus Dom. HENRICUS CAROLUS DU CAMBOUT DE COISLIN, Dux & Par Franciæ, Episcopus Metensis, Coislinianæ familiæ decus, qui pro innata beneficentia Codices nobis ad nutum suppeditavit. Hæc porro Bibliotheca Manuscriptorum Græcorum copiâ paucis, præstantia vero & antiquitate nulli concedit. Horum Catalogum peramplum, pretiosisque anecdotis bene multis instructum sub ejus auspiciis paramus, propediem in lucem edendum.

Solita erga nos humanitate semper usus est Illustrissimus ABBAS DE LOUVOIS Bibliothecæ Regiæ Præfectus, qui pro voto nobis Regios Codices obtulit, quorum usum singulæ ferme hujus operis paginæ testificantur. Officiis item suis nos certatim prosecuti sunt, *V. Cl. Nicolaus Clemens*, de cujus obitu admodum doluimus, & Eruditissimus *Joan. Boivinius* Litterarum omnium, maximeque Græcarum, notitia celebris.

Bibliothecæ Colbertinæ Thesauros nobis aperuit præstantissimus ABBAS DE SEIGNELAY, ejusque jussu Codices nobis pro voto commodavit *V. Cl.* *du Chesne*; ejusdem Bibliothecæ custos. Vetustissimum pulcherrimumque Prophetarum Codicem, rogante Mecœnate nostro Eminentissimo Cardinali D'ESTRÉES,

a RR. PP. Jesuitis ad quatuor solum dies impetravimus: pluraque inde excerpturi eramus, si diuturniorem in eo operam ponere licuisset. Gratias item habemus maximas doctissimo nobisque amicissimo *Michaëli Lequien* ex Ordine Prædicatorum, qui *Francisci Combefisii* Schedas nobis obtulit, unde non spernendas in Genesi & Exodo veterum lectiones excerpsimus.

In Italia non pauca ex Codicibus Vaticanis mutuati sumus, longe plura collecturi si liberiorem nobis aditum fecisset is, qui tum celeberrimæ illius Bibliothecæ custos erat. Multo ampliorem lectionum copiam suppeditavit Bibliotheca RR. PP. S. Basilii Romæ, eujus Codices pro voto ad manum semper habuimus beneficio Reverendissimi P. PETRI MENNITII, totius Ordinis Præfecti Generalis, qui studiis nostris semper favit, & rogantibus numquam defuit.

CLARISSIMI VIRI NICOLAI CLEMENTIS, Bibliothecæ Regiæ primi Custodis, Funus.

NICOLAUS CLEMENS anno 1647. Tulli Leucorum natus, adolescens Lutetiam commigravit, ac non multis post annis in Bibliothecæ Regiæ munia quædam adlectus, statim specimina dedit ingenii ad rei litterariæ commodum nati. Nulli unquam ille labori pepercit, nihil ejus vigilantiæ diligentiæque addi poterat: augendæ ornandæque tantæ Bibliothecæ unice addictus, excubabat semper in occasiones librorum adipiscendorum, Catalogis instruendis in optimamque formam reducendis & operam omnem & sudorem consecrabat. Qua re permotus Illustrissimus Abbas DE LOUVOIS, Bibliothecæ Regiæ Præfectus, eum ab annis plus viginti in primum ejus Custodem cooptaverat. Auctus ille beneficio, cœptæ rei perficiendæ liberius manum admovit; curam industriamque pristinam adauxit: ac opem ferente stimulosque addente eodem dignissimo Præfecto, tantam librorum accessionem fecit, tam accuratos eorumdem Catalogos adornavit, ut omnes per orbem Bibliothecas utraque in parte Regiæ longe inferiores esse fateantur vel ipsi etiam exteri, qui harumce rerum peritiam assequuti sunt; certumque apud omnes habeatur, plus contulisse Regiæ Bibliothecæ Clementem, quam cæteros omnes, qui præcesserant, ejus custodes. Dignus sane vir cui omnes per orbem Christianum eruditi, præsertimque nostrates Galli, gratias habeant maximas. Annos igitur 65. emensus, quam Christianæ pietatis officiis semper exornaverat vitam pie clausit anno 1712. decimo sexto Kalendas Februarias.

PRÆLIMINARIA
IN HEXAPLA ORIGENIS.

CAPUT PRIMUM.

De Tetraplorum atque Hexaplorum nominibus & forma:

I. Tetraplorum & Hexaplorum varia nomina. II. Cur Tetrapla & Hexapla Origenes adornaverit. III. An Hexapla prius quam Tetrapla. Certum videtur Tetrapla prius, quam Hexapla, adornata fuisse. IV. Quo tempore Hexapla concinnaverit. V. Qua ratione Tetrapla, Hexapla & Octapla digesserit, itemque Enneapla. VI In quibus Scripturæ Libris tres alias Editiones Hexaplis addiderit. VII. De Notis in marginibus Hexaplorum ab Origene positis. VIII. An Samaritani & Syri lectiones in marginibus Hexaplorum locaverit. IX. Utrum Origenis tempore Samaritani & Syri Græcæ versiones fuerint.

I. *Tetraplorum & Hexaplorum varia nomina.*

QUÆ de Tetraplorum & Hexaplorum nominibus dicturi sumus, nondum, ut puto, observata fuere, quare vel ipsa novitate placitura esse sperandum est. Tetrapla & Hexapla, sic in plurali exprimuntur ab Origene, Eusebio, Epiphanio & Hieronymo, τετραπλᾶ, ἑξαπλᾶ: videnturque ita primitus appellata fuisse. Verum alii posterioris ævi Græci scriptores frequentius τετραπλοῦν, & ἑξαπλοῦν in singulari dicebant. *Tetraplum* videlicet & *Hexaplum*, ut passim animadvertas in notis hujus operis. Sic in nota ad ultimum caput Libri 2. Regum. ἐν δὲ τῷ ἑξαπλῷ, καὶ τοῖς ἀκριβεστέροις τῶν ἀντιγράφων. *In Hexaplo autem & in accuratioribus Exemplaribus &c.* Et alibi frequenter, maxime in Libris Regum. Indicant autem τετραπλᾶ, seu τετραπλοῦν quadruplicem, ἑξαπλᾶ vero seu ἑξαπλοῦν, sextuplicem Scripturæ textum, uno conspectu positum, ut pluribus infra repræsentabitur. Hæc porro significantius a Græcis Auctoribus non paucis vocantur etiam τετρασέλιδον, sive quadruplex columna. Sic enim habetur in Notis ad Psalm. 86. ex Codice Coislin iano μήτηρ Σιὼν τὸ ρ κατὰ προσθήκην ἔκειτο εἰς τὴν τῶν Ο. ἐν τῷ τετρασελίδῳ· ἐν δὲ τῷ ὀκτασελίδῳ, μὴ τῇ Σιὼν ἤγουν δίχα τοῦ ῥῶ. Quo significatur, in Tetraselido, sive in Tetraplo LXX. habuisse lectionem illam vitiatam, μήτηρ Σιὼν, Mater Sion; in Octaselido autem sive in Octaplo ita lectum & emendatum fuisse μὴ τῇ Σιών: *Numquid Sioni*, expuncta littera ρ. Tetrapla igitur τετρασέλιδον, Hexapla vero ἑξασέλιδον,

ſextuplex columna dicebantur, ut videas in Nota ad cap. 5. Michææ: quia Tetrapla Origenis, quatuor verſiones Aquilæ, Symmachi, LXX. Interpretum & Theodotionis per columnas e regione poſitas complectebantur; Hexapla vero textum Hebraïcum litteris Hebraïcis, & e regione proxime eumdem ipſum Græcis litteris; poſtea quatuor Græcas Interpretationes eodem quo ſupra ritu locatas, exhibebant. σελὶς autem ſignificat paginam, τετρασέλιδον paginam quadruplicatam, ſeu quatuor columnarum, ἑξασέλιδον vero paginam ſextuplicatam, ſive ſex columnarum. Ut autem τετραπλᾶ τετρασέλιδα, & ἑξαπλᾶ ἑξασέλιδα vocabantur, ſic & ὀκταπλᾶ, ὀκτασέλιδα, ſive opus octo columnarum, ut videas in Nota ſupra ad Pſalmum 86. Dicitur autem opus octo columnarum, quia præter ſex memoratas Editiones, duæ aliæ quibuſdam in Libris memorato columnarum ſitu repræſentabantur.

Semel item in notis ad Heſaiam cap. 3. v. 24. legimus πεντασέλιδον; hoc eſt quinque columnarum opus. Nota autem hæc prodit ex inſigni Mſ. RR. PP. Jeſuitarum, & ſic habet οἱ Γ. στίχοι οἱ ὑποκείμενοι οὐκ ἔκειντο ἐν τῷ πεντασελίδῳ, οὐδὲ Ὠριγένης ἐξηγούμενος τούτων ἐμνήσθη. i. *Tres ſubjuncti verſiculi non erant in Pentaſelido, ſive in Libro quinque columnarum: neque eorum meminit Origenes in expoſitione ſua.* Inde profectum fortaſſe nomen eſt, quod Librarii quidam Hebraïcam Hebraïce ſcriptam columnam, non uſitata ſibi characterum forma deterriti, in nonnullis Exemplaribus prætermiſerint, ſatiſque habuerint Hebraïcum textum Græco charactere repræſentare: cujus rei exemplum habemus in Codice Barberino, Oſeæ 11. 1. ubi quinque columnarum fragmentum effertur prorſus omiſſa Hebraïca ſcriptione. Si quis autem reluctetur, & dicat, non ideo πεντασέλιδον vocari, quod in quibuſdam Libris Hebraïca ſcriptura prorſus omiſſa fuerit, ſed quod in recenſione columnarum Hebraïcus textus, ſemel Hebraïcis, poſteaque ſemel Græcis litteris deſcriptus, pro una tantum columna ſit habitus: huic non admodum repugnabo: nam licet ex Hebraïcarum litterarum omiſſione accidiſſe ſuſpicer, ut id tuto affirmare poſſim, exempla nova deſiderari non diffiteor.

Hexaplorum ἑξαπλῶν nomen ex natura ſua adjectivum, ſubſtantive paſſim uſurpatur a Græcis ſcriptoribus; aliquando etiam adjective. Sic Epiphanius, libro de Ponderibus, ἑξαπλᾶς (ſic) τὰς βίβλους, *Sextuplices Libros*, ut Hexaplorum Libros indicet: & in vetuſtiſſimo Prophetarum Codice penes RR. PP. Jeſuitas legitur ἑξαπλοῦς Ἱερεμίας, ſextuplex Jeremias, a ſextuplici columna. Ex frequenti porro illa, quæ in pleriſque antiquis Exemplaribus occurrit, Hexaplorum mentione, factum videtur ut Librarii πρὸς ἀντιδιαστολὴν Hexaplorum, alios Libros, qui unicam τῶν O. Editionem complectebantur ἁπλᾶ ſive *ſimplicia* vocarent, & ita diſtinguerent a ſextuplicibus. Sic in Codice quodam Coiſliniano decimi ſæculi ad Librum 3. Regum 7. 16. legitur, ἔν τισι δὲ τῶν ἁπλῶν, *in quibuſdam Haplorum*, ſive ſimplicium Exemplarium.

Certum exploratumque eſt in Pſalmis, in Prophetis minoribus & forſan alibi, præter duas columnas Hebraïcas, quarum altera Hebraïcis, altera Græcis litteris deſcripta erat; & ſex columnas Græcas totidem interpretationum, nempe Aquilæ, Symmachi, LXX. Theodotionis, Quintæ & Sextæ, quæ ſimul octo columnas, ſive Octapla conſtituebant; ſeptimam etiam Græcam Editionem fuiſſe, quæ nonam columnam occupare debuit, atque adeo Enneapla; ſive novem columnarum opus efficere. At mirum fortaſſe videatur Enneaplorum nomen nuſquam apud Veteres memoratum reperiri. An quia illam Editionem Origenes non in ſerie columnarum, ſed in imo margine locaverat, ideo nuſquam Enneaplorum nomen, etiam cum illa aderat, uſurpatum eſt. An veterum incuria, etiamſi columnam occupaverit ſuam, nuſquam tamen Enneapla memorata deprehenduntur. Id ſane divinandum relinquitur. Multa quoque alia ſunt, quæ ex ſolo Hexaplorum Octaplorumque conſpectu, ſtatim nota cuique & manifeſta eſſent,

quæque

quæque iis destituti vix ac ne vix quidem conjectura assequi possumus.

II. *Cur Tetrapla & Hexapla Origenes adornaverit.*

Quo autem consilio Tetrapla & Hexapla concinnaverit Origenes, explicat Hieronymus Præfatione in Libros Paralipomenôn, his verbis: *Et certe Origenes non solum Exemplaria composuit quatuor Editionum, e regione singula verba describens; ut unus dissentiens statim cæteris inter se consentientibus arguatur; sed, quod majoris audaciæ est, in Editione LXX. Theodotionis Editionem miscuit: asteriscis designans quæ minus ante fuerant, & virgulis quæ ex superfluo videbantur apposita.* Ut igitur prudens Lector ex multarum interpretationum collatione; posset quænam verior explicatio esset deprehendere, illas omnes Editiones uno conspectu locavit Origenes; ut Hebraïce imperiti possent plurium inter se consentientium auctoritatem amplecti. Sed quia hæc veri sensus assequendi via, incerta sæpe est, nec erroris periculo vacat: plerumque enim accidit, ut aliis a vero limite deflectentibus, unus germanam Auctoris mentem exprimat; dicamus etiam Hebraïce doctis hanc Editionum collectionem perutilem fuisse: nam illi pro ea, quâ pollebant, Hebraïcarum litterarum peritia, poterant quisnam Interpres propius ad fontem accederet intelligere. Aliam item hujus ab se suscepti operis causam subindicat Origenes Commentario in Matthæum: Quia nimirum illi Editioni τῶν O. Vulgatæ, sive κοινῇ, Librariorum ausu & ignorantia corruptæ, manum medicam admovere cupiebat, ea quæ prætermissa fuerant, ex aliis Editionibus cum asteriscis addidit: quæque redundabant, nec erant in Hebraïco, appositis obelis, ut invecta notavit. Atque ut emendationibus suis faceret fidem, unà cùm Hebraïco aliorum interpretationes e regione posuit, ut quisque videre posset se non sine auctoritate & manca resarcivisse, & superflua præfixis obelis ut inducta notasse.

III. *An Hexapla prius, quam Tetrapla. Certum videtur Tetrapla prius quam Hexapla adornata fuisse.*

Quæritur Hexapla-ne prius, an Tetrapla concinnaverit Origenes. Multi Tetrapla præivisse censuerunt: verum pugnat Henricus Valesius Origenem Hexapla edidisse ante, quam Tetraplis manum admoveret, hoc nixus Eusebii testimonio Hist. Eccl. Lib. 6. cap. 16. Ταύτας δὲ ἁπάσας ἐπὶ ταυτὸν συναγαγὼν, διελών τε πρὸς κῶλον, καὶ ἀντιπαραθεὶς ἀλλήλαις μετὰ καὶ αὐτῆς τῆς Ἑβραίων σημειώσεως; τὰ τῶν λεγομένων ἑξαπλῶν ἡμῖν ἀντίγραφα καταλέλοιπεν· ἰδίως τὴν Ἀκύλου καὶ Συμμάχου, καὶ Θεοδοτίωνος ἔκδοσιν ἅμα τῇ τῶν O. ἐν τοῖς τετραπλοῖς ἐπικατασκευάσας. Quæ sic ille vertit: *Has igitur omnes interpretationes cum in unum corpus collegisset, & per certa cola ac membra distinxisset, una cum ipso Hebraïco textu: Hexaplorum nobis Exemplaria reliquit; postea vero editionem Aquilæ & Symmachi ac Theodotionis cum Septuaginta Interpretum versione seorsum in Tetraplis digessit.* Ideo autem sic vertendum esse credidit: quod vocem ἐπικατασκευάσας, quam ipse ex Manuscriptis pro ἐπισκευάσας substituit, putaret significare, Tetrapla post edita fuisse. At sive ἐπισκευάσας, sive ἐπικατασκευάσας legatur, hunc esse arbitror hujusce loci sensum: *Hexaplorum nobis Exemplaria reliquit: cum seorsim editionem Aquilæ, Symmachi & Theodotionis cum LXX. Interpretibus in Tetraplis digessisset.*

Aoristus enim hoc situ positus rem postremo enuntiatam prius factam esse denotat, quam eam quæ præcedenti verbo indicatur. Hæc vero loquendi forma adeo obvia apud Scriptores Græcos est, ut mirum sit virum doctum in re tam aperta lapsum esse. Sic apud Strabonem Lib. 13. hæc verba: Ἄτταλος διεδέξατο τὴν ἀρχὴν, καὶ ἀνηγορεύθη βασιλεὺς οὗτος πρῶτος, νικήσας Γαλάτας νίκῃ μεγάλῃ; sic explicantur: *Attalus excepit imperium, & primus rex proclamatus est, postquam magnam victoriam de Galatis reportaverat.* Nam licet hæc victoria postremo loco enuntiari vi-

deatur, ex perspicuo tamen notoque usu hic intelligitur victoriam præcessisse, & inaugurationem sequutam esse. Hunc item Eusebii locum sic intelligas oportet, ac si series ita se haberet : ἰδίως τὴν Ἀκύλου καὶ Συμμάχου καὶ Θεοδοτίωνος ἔκδοσιν ἅμα τῇ τῶν Ο. ἐν τοῖς τετραπλοῖς ἐπικατασκευάσας, τὰ τῶν λεγομένων ἑξαπλῶν ἡμῖν ἀντίγραφα καταλέλοιπεν i. *cum seorsim Editionem Aquilæ, Symmachi & Theodotionis cum LXX. Interpretibus in Tetraplis digessisset; Hexaplorum nobis Exemplaria reliquit.* Nihilque officit huic interpretationi, vox composita ἐπικατασκευάσας : eadem quippe ratio æque valet in compositis quibusque, atque in simplicibus, cum tali modo usurpantur.

Qua posita interpretatione Tetrapla haud dubie prius, quam Hexapla ediderit Origenes. Et hæc erat Eruditorum opinio antequam Valesius, memorato Eusebii loco fultus, novam aperiret. Ad hæc autem, Origenis nota in Caput XLVII. Genesis v. 6. quam ex Codice Monspeliensi eruit Combefisius, totam solvere quæstionem videtur. Eam porro sic edidimus eodem loco : ἐπειδὴ ἐν τοῖς τετραπλοῖς, ἐξ ὧν καὶ τὸ ἀντίγραφον μετελήφθη, πρὸς τὸν εἱρμὸν τὸν ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ καὶ ταῖς ἄλλαις ἐκδόσεσι δείκνυται καὶ ἡ τῶν ἑβδομήκοντα ἔν τισι τόποις μετατεθεῖσα, ὡς τὰ πρῶτα ὕστερα καὶ τὰ ὕστερα πρῶτα γενέσθαι· ὅπερ καὶ ἐνταῦθα εὑρέθη παθοῦσα· τούτου χάριν παρεθήκαμεν ἀκολουθίαν· ἔστι δὲ αὕτη. τῷ, κατοικήσομεν οἱ παῖδές σου ἐν γῇ Γεσέμ, συνάπτεται τὸ, εἶπε δὲ Φαραὼ τῷ Ἰωσὴφ, κατοικείτωσαν ἐν γῇ Γεσέμ. εἰ δὲ ἐπίσῃ, ὅτι εἰσὶν ἐν αὐτοῖς. Hoc est : *Quandoquidem in Tetraplis, unde Exemplar transsumptum est, secundum seriem Hebraïci aliarumque Editionum ostenditur, Septuaginta Interpretum Editionem aliquot in locis transpositam fuisse; ita ut quæ priora erant, posterius; quæ posteriora, prius locarentur: quod hoc etiam loco accidisse deprehenditur; ideo veram seriem hic apposuimus, quæ sic habet. His verbis,* Habitabimus pueri tui in terra Gesem, *subjungitur illud,* Dixit autem Pharao Joseph, Habitent in terra Gesem. Si autem noveris, quod sint in eis &c. Quam notam ut recte intelligas, virgulam ponas oportet post vocem μετελήφθη, ita ut sequentia πρὸς τὸν εἱρμὸν &c. referantur ad δείκνυται, & sensus sit, ostensum est secundum seriem vel ex serie Hebraïci & aliarum Editionum, textum τῶν O. aliquot in locis transpositum, & præpostere locatum fuisse; videlicet in nota ad marginem Tetraplorum posita, quæ monebat eo loco seriem τῶν O. turbatam & transpositam esse: quæ sequuntur enim, τούτου χάριν παρεθήκαμεν ἀκολουθίαν, *ideo rectam seriem (hic) apposuimus*, aperte indicant illam restitutionem post edita Tetrapla factam fuisse. His quæ jam dicimus fidem facit Nota Codicis RR. PP. Jesuitarum Collegii Ludovici Magni, quam infra edemus. Ibi namque dicitur Origenem Tetrapla sua correxisse & scholiis illustrasse: quæ scholia ipsius Origenis manu descripta viderat is qui notam edidit. Illam porro Cod. Monspeliensis notam ad Hexapla Origenis pertinere non ambigendum. Nam in Hexaplis ille suis loca Septuaginta Interpretum, quæ vel Librariorum lapsu, vel alio casu transposita fuerant ordini suo restituit, ut infra probabitur.

Quod autem in Tetraplis Editionem LXX. non emendaverit Origenes, sed iis manum medicam postea admoverit; nempe cum Hexapla & Octapla adornaret, multis ex locis comprobatur. Sic Psalmo 86. in nota ad versum 5. superius Num. 1. allata, dicitur locum illum vitiatum μήτηρ Σιὼν, *Mater Sion*, qui respicit Hebraïcum הלציון haberi in Tetraselido, sive in Tetraplo; secus autem in Octaselido, sive in Octaplo, ubi recte legebatur, μὴ τῇ Σιὼν, *Numquid Sion*, quia videlicet hunc locum in Tetraplis mendosum, in Octaplis postea emendavit Origenes. In Libro autem Job frequentissima memorantur loca ex Tetraplis desumta, quibus demonstratur LXX. Interpretum Editionem, quæ ab Origene in Tetraplis posita fuerat, non emendatam fuisse; sed & σφάλματα & præposteras lectiones, quæ in Exemplaribus τῶν . extabant, intacta ibi remansisse, ut quisque animadvertere possit in notis nostris. Exploratum itaque est textum LXX. Interpretum in Tetraplis non emendatum fuisse: sed postea in Hexaplis id præstitisse Origenem.

Quapropter ubi de emendanda LXX. Interpretum lectione agitur apud Veteres; Hexapla semper, Tetrapla numquam citantur. Hinc autem liquidum est Tetrapla prius, quam Octapla, edita fuisse: nam si Hexapla cum Editione scilicet illa τῶν O. a mendis purgata, prius edidisset Origenes; an credatur ipsum postea cum Tetrapla ederet, missâ illâ quam tanto labore emaculaverat Hexaplari Editione, aliam inemendatam & erratis plenam posuisse? Id certe cum recta ratione pugnaret: & præterea locus Eusebii quem supra descripsimus, necnon sequens Origenis, id aperte narrant. Hæc autem pluribus prosecuti sumus, quia Henricus Valesius locum Eusebii perperam interpretatus, doctis aliquot viris fucum fecerat.

IV. *Quo tempore Hexapla concinnaverit.*

De tempore, quo Hexapla adornavit Origenes, prorsus ἀσύστατα narrat Epiphanius, qui ait, Origenem a tempore Decii ad usque imperium Galli & Volusiani & ultra floruisse: ac in persequutione Decii multa passum, neque tamen martyrio consummatum, Cæsaream concessisse: inde Jerosolymam; postea Tyrum: ubi, pergit ille, octo & viginti annorum spatio moratus, Hexapla composuit. Hæc Epiphanius, qui mirum quantum a vero aberraverit. Nam cum, Eusebio teste, Origenes imperantibus Gallo & Volusiano, qui anno Christi 254. cæsi sunt, obierit, vix potuit post Decii persequutionem anni 251. tribus annis vixisse. Jure igitur Doctissimus Illustrissimusque Huetius, rejectis Epiphanii notis, aliunde calculum petere nititur: utque probabiliorem ea de re statuat sententiam, ad tempus Maximini opus Hexaplorum revocat: ac Cæsareæ inchoatum, Tyri autem perfectum fuisse opinatur. De tanto autem edendo opere jam tunc cogitasse Origenem putat, cum Alexandriæ versaretur: ibidemque nonnullas Scripturæ interpretationes collegisse contulisseque: quæ totius structuræ veluti rudimenta haberi poterant; deinde Cæsareæ in Cappadocia rei serio manum admovisse; demumque Tyri absolvisse. Sic ille Origenianorum Lib. 1. cap. 3. num. 2. Ejus verba referre non pigebit.

Tetraplorum & Hexaplorum, quorum mentionem fecit Eusebius Lib. 6. Histor. cap. 16. cui tempori adjungenda sit descriptio, statuere promptum non est. Factum id significare videtur Eusebius multo antequam Alexandria Origenes excessisset, tunc nimirum cum Ambrosium ad Christi fidem convertebat. Epiphanius autem Tyri lucubrata ea non semel asseveravit. Ego vero aliud rei huic tempus deputo, quando scilicet Christianos vexante Maximino, Cæsaream Cappadociæ ad Firmilianum confugit Origenes. A Juliana enim liberaliter exceptus & domo & Bibliotheca a Symmacho olim instructa, ad eam deinde hereditatis jure transmissa, nactus illic est Scripturæ Sacræ Exemplaria, quibus usus fuerat Symmachus. Tum vero Codices ipsum conflixisse inter se & conjunxisse probabile est: sed cum institutum opus per angustias temporis ibi absolvere non posset, supremam ipsi manum in otio Tyrio imposuisse. Non quod de iis cogitasse Origenem tum primum putem; sed Alexandriæ fortasse prius animo informata, Cæsareæ Cappadociæ inchoata, Athenis & Cæsareæ Stratonis affecta, ac Tyri demum arbitror fuisse perfecta. Ita Eusebio conciliatur Epiphanius, quorum ille aliquam in concinnandis Hexaplis Alexandriæ operam ab Origene positam videtur significare; hic Tyri fuisse composita aperte docet; quod ita intelligendum est, non Tyri solum ea elaborasse Origenem, sed in iis etiam locis in quibus octo & viginti ante mortem annis versatus est, quos Tyri transactos perperam Epiphanius credidit. Firmat nostram conjecturam quod ait Eusebius Lib. 6. Hist. cap. 17. Symmachi interpretationem in Julianæ Bibliotheca Origenem reperisse. Nondum itaque Hexapla vel Tetrapla concinnaverat, quorum pars magna fuit Symmachi interpretatio. Eusebio itidem adstipulatur Epiphanius, scribens hæresi

64. cap. 3. Origenem lucubrationes ſuas in Scripturam, impulſu Ambroſii ſuſceptas, ab Hexaplis fuiſſe auſpicatum: τὸ πρῶτον, inquit, αὐτῷ ἐπιμελῶς ἐφιλοτιμήσατο συναγαγεῖν τῶν ἓξ ἑρμηνειῶν. Atqui tunc temporis Alexandriæ verſabatur. Retorquebit argumentum aliquis, & dicet, hoc tempore ſex Interpretationes in unum colligere non potuiſſe Origenem, qui etiam tum Symmachi interpretatione & editione Sextâ careret. Reſpondeo Hexaplorum coagmentationem mente præformaſſe ipſum, cum eſſet Alexandriæ, non ipſa coagmentaſſe, cum nondum Exemplaria haberet ad manum: ſed jam inde ipſis inveſtigandis operam dediſſe. Itaque non dicit Epiphanius συνήγαγε, ſed, ἐφιλοτιμήσατο συναγαγεῖν.

Sic Vir Eruditiſſimus opinionem ſuam aſſerere nititur. His autem repugnat Tillemontius, qui tamen & ipſe quaſi hariolando rem ita pertractat, ut dubius Lector ignoret ubi figat pedem. Ejus verba ſic Latina facimus.

» Poſt Valeſium Huetius exiſtimat Hexapla Origenem edidiſſe, antequam Tetrapla concinnaret. Si ita ſe res habeat, non potuit Origenes Hexaplis manum admovere, antequam Alexandriam ſe reciperet, quod accidit anno 231. quandoquidem Sexta verſio, quam in Hexaplis locavit, anno Alexandri Severi ſeptimo, ut narrat Epiphanius, reperta eſt; id eſt, anno Chriſti 228. vel tantillo antea tempore. Cum autem Septimam quoque Editionem, quæ ſub hæc reperta fuit, in Hexaplis poſuerit, ac variis agitatus negotiis, antequam Cæſaream peteret non ſat otii nactus fuiſſe videatur; veri ſane ſimile eſt eum in hac urbe Hexapla exorſum eſſe. Hæc vero temporis ratio cum Epiphanii narratione convenire videtur, qui ait ipſum Hexapla exorſum eſſe quando Tyrum ſe recepit, & viginti octo annis huic operi inſudaſſe. Verum ut hæc conſiſtere poſſent, annos octodecim pro viginti octo legendum eſſet, & pro Tyro Cæſaream ſubſtituendum foret: ubi videtur Origenes ſedem poſuiſſe ab anno 231. ad 250. Nam ſi vitæ ſeriem attendas, ſtatim dicas Origenem non potuiſſe Tyri annos 28. commorari: multoque minus hæ Tyriæ moræ poſt Decii perſequutionem conſignari poſſunt, id licet fecerit Epiphanius: quandoquidem Origenes poſt eam perſequutionem vix triennio vixit. Verum hoc poſito rerum temporumque ordine, ingens hinc oritur difficultas, quod videatur Origenes jam Hexapla vel Tetrapla ſua edidiſſe cum Julio Africano ſcripſit, quæ tamen Epiſtola anno 228. data fuiſſe videtur. In illa quippe Epiſtola Africano narrat, ſe ingenti labore Hebraïci & LXX. Interpretum varias Lectiones, facta utriuſque collatione collegiſſe, eaque de cauſa varias omnes Editiones examinaviſſe, ubi ſane Tetrapla ſatis aperte indicare videtur. Quod ſi hæc Origenis verba de LXX. cum Obelis & Aſteriſcis Editione intelligi poſſent, quam in eadem Epiſtola commemorat, hæc Editio ſane nonniſi poſt Tetrapla concinnari potuiſſe videtur. Nam id operis cum Tetraplis commode, ſine Tetraplis nonniſi magno labore fieri poterat.

» Certum eſt autem Origenem Nicomediæ hanc ad Africanum Epiſtolam ſcripſiſſe: cumque bis in Græciam iter inſtituerit, alterutro itinere Nicomediam petiiſſe & Epiſtolam dediſſe videtur; ac potius primo, quam ſecundo: etenim primum anno 228. ſecundum duodecim poſt annos inſtituit. Africanus vero ipſum filii nomine compellat, quod aptius ad primum, quam ad ſecundum referatur.

» Hæc ut conſiſtere poſſint dicendum videtur, Origenem Tetrapla concinnaſſe ante annum 228. ſub hæc autem poſt repertam Sextam Editionem Hexapla ediſſe, ubi Quintam & Sextam locaverit: licet non ſat intelligi poſſit cur non Quintam in Tetraplis poſuerit, ſi illa anno 217. inventa fuerit, ut Epiphanius narrat; niſi forte dicatur Tetrapla etiam ante hunc annum perfecta fuiſſe, cui ſententiæ favere videtur Euſebius........ Vir Clariſſimus Huetius putat Origenem Hexapla exorſum eſſe anno 235. nixus Euſebii teſtimonio, qui ait, Origenem interpretationes Symmachi in Scripturam a Juliana accepiſſe. Hinc infert eum,

cum nondum Symmachi Versionem accepisset, non potuisse Hexapla, quæ haud dubie Symmachi Editionem complectebantur, adornare. At verisimile non videtur, Origenem Symmachi versionem, 60. ante annos elaboratam, tam sero nactum esse: poteſtque commode Eusebius intelligi aut de ipso Symmachi autographo, nam ex ipso Symmacho illud Juliana acceperat, aut de Commentario quodam Symmachi in Scripturam, non de ejus versione. En ipsa Eusebii verba: *Exstant certe etiam nunc Commentarii Symmachi, in quibus Evangelio secundum Matthæum innixus memoratam (Ebionitarum) hæresin adstruere videtur. Hos autem Origenes cum aliis Symmachi in Scripturas interpretationibus ab Juliana quadam accepisse se memorat.* Si ἑρμηνεῖαι possint hic de Commentario intelligi, quod neminem puto negaturum, ut sic hoc loco intelligatur suadet vox ἄλλων, *aliis*, ab Eusebio adhibita.

Verisimile sane est Origenem ipso Caracallæ tempore, Tetraplorum opus exorsum esse, quandoquidem Eusebius, nulla motus alia occasione, hæc quasi Caracalla imperante gesta narrat. Idque videtur Huetius partim saltem admittere.

Hactenus Tillemontius, qui postremo allatum Eusebii locum longe melius vertisse videtur, quam Henricus Valesius. Græca sic habent. καὶ ὑπομνήματα Συμμάχου εἰσέτι νῦν φέρεται, ἐν οἷς δοκεῖ πρὸς τὸ κατὰ Ματθαῖον ἀποτεινόμενος εὐαγγέλιον τὴν δεδηλωμένην αἵρεσιν κρατύνειν. ταῦτα δὲ ὁ Ὠριγένης μετὰ καὶ ἄλλων εἰς τὰς γραφὰς ἑρμηνειῶν τοῦ Συμμάχου σημαίνει παρὰ Ἰουλιανῆς τινος εἰληφέναι, ἣν καί φησι παρ' αὐτοῦ Συμμάχου τὰς βίβλους διαδέξασθαι. Hæc porro sic transtulit Henricus Valesius. *Exstant certe etiamnum Commentarii Symmachi, in quibus adversus Evangelium Matthæi acriter disputans, supra dictam hæresim adstruere videtur. Atque hos Symmachi Commentarios una cum aliis sacræ Scripturæ interpretationibus ab eodem elaboratis, testatur Origenes se a Juliana quadam accepisse, ad quam ii libri successionis jure pervenerant:* ubi illud, *in quibus adversus Evangelium Matthæi acriter disputans, supradictam hæresim adstruere videtur*, ex diametro oppositam Eusebio sententiam effert. Nam ea Græcorum verborum mens est; *in quibus Matthæi Evangelio nixus*, vel ad litteram, *in quibus ad Matthæi Evangelium intendens, memoratam hæresim propugnat.* Etenim certum est Ebionitas pro sua tuenda hæresi Evangelio Matthæi usos fuisse: & hunc Eusebii locum respicere videtur Hieronymus, cum ait in Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum, de Origene loquens: *Aquilæ scilicet Pontici Proselyti, & Theodotionis Ebionæi, & Symmachi ejusdem dogmatis: qui in Evangelium quoque* κατὰ Ματθαῖον *scripsit Commentarios, de quo & suum dogma confirmare conatur.* In hoc autem peccant, ni fallor, Valesius & Tillemontius, quod vocem δοκεῖ vertant, *videtur*: cum sexcentis exemplis probetur τὸ δοκεῖ, maxime apud Scriptores Ecclesiasticos, non minuere affirmationem: qua de re vide Onomasticum nostrum ad Athanasii opera, in voce δοκεῖ: id autem recte in allato loco exprimit Hieronymus. Δοκεῖ igitur nihil officit, quominus dicatur Symmachum palam & ex professo Ebionitarum hæresim defendisse, & hunc prorsus existimo esse hujus loci sensum.

His carptim observatis, jam ad notas temporis veniamus. Eusebius nihil pene adtulit, unde calculum ducere liceat: Epiphanius vero, infidus temporum magister, omnia pene miscuit. Attamen nonnihil probabilitatis habere videtur quod ait Tillemontius; nempe verisimile esse Origenem Hexaplis edendis manum admovisse postquam Sextam Editionem repererat: reperit autem, Epiphanio teste, anno Alexandri Severi septimo, id est, Christi 228. Et quia ab hinc ad annum 231. quo Cæsaream se recepit, non sat otii & commodi habuisse videtur, ut tam arduam rem susciperet, opportune in annum 231. cum Cæsareæ ageret, Hexaplorum opus remittitur. Quod autem objicit sibi Tillemontius ex Epistola Africani, ubi Origenem ille filium appellat, non tanti esse momenti videtur: nam verisimile est ideo filium nuncupasse, quia longe minor ætate erat: quæ ratio

tam in primo, quam in secundo Origenis itinere par haud dubie erat. Nec desunt exempla quibus id confirmetur: Eusebius enim Vercellensis Dionysium Mediolanensem Episcopum, ætate jam maturum dignitateque conspicuum, se tamen juniorem, filium compellare solebat. Ex iis porro quæ diximus probe animadvertet prudens Lector, nonnisi levissimis conjecturis posse, quo tempore Hexapla edita fuerint, indicari: quamobrem cùm nullo veterum testimonio possit hic vel certa vel admodum probabilis Chronologiæ ratio statui, ad certiora statuenda properemus.

V. *Qua ratione Tetrapla, Hexapla, Octapla digesserit, itemque Enneapla.*

De Tetraplorum & Hexaplorum ordine, deque Interpretum situ, nulla jam potest oriri controversia. Hæc quippe clare & sine ambage ab Epiphanio & Hieronymo describuntur: accedit item specimen Codicis Barberini, ubi columnarum ordo accurate exhibetur. In Tetraplis igitur præibat Aquilæ Editio, e regione proxime sequebatur Symmachi interpretatio; postea LXX. Interpretum; postremò Theodotionis. In hoc autem situ non ratio temporis, quo singulæ Interpretationes editæ fuerant, spectabatur: nam ut certum est Editionem LXX. omnium antiquissimam esse; ita exploratum videtur Editionem Theodotionis Symmachi Interpretationem ætate præcedere, quod infra, Deo favente, probabitur. Sed ideo Aquilæ primum locum deputavit, ejusque editionem priorem posuit Origenes, quia ille scrupulosius, quam cæteri omnes Hebraïcam Scripturam verbum e verbo reddere studuerat. Post hunc autem Symmachum locavit, quia ille propius, quam LXX. & Theodotio, ad veritatem Hebraïcam accedebat. Deinde LXX. præposuit Theodotioni, quia Theodotio LXX. Interpretes e vestigio pene sequi videbatur. Tetrapla vero sua Origenes manu propria emendavit, scholiisque illustravit. Iisdemque Tetraplis nova Eusebius scholia adjecit, in quibusdam saltem Scripturæ libris: idque in alio, ut videtur, quam in Origeniano Exemplari, quod postremum Pamphili & Eusebii opera emendatum est, ut testificatur ipse Eusebius in Nota quadam Exemplaris RR. PP. Jesuitarum, quam edidimus Palæographiæ Græcæ p. 226. Hanc porro Notam, necnon alteram, quæ præcedit, utpote quæ ad confirmanda plurima ex supra dictis non parum momenti adferant, hic exscribere visum est. Ante Hesaiam ergo in Codice supra memorato legitur:

Μετελήφθη ὁ Ἡσαΐας ἀπὸ ἀντιγράφου τοῦ Ἀββᾶ Ἀπολιναρίου τοῦ κοινοβιάρχου, ἐν ᾧ καθυπόκειται ταῦτα. Μετελήφθη ὁ Ἡσαΐας ἐκ τῶν κατὰ τὰς ἐκδόσεις ἑξαπλῶν. ἀντεβλήθη δὲ καὶ πρὸς ἕτερον ἑξαπλοῦν, ἔχον τὴν παρασημείωσιν ταύτην. Διώρθωνται ἀκριβῶς πᾶσαι αἱ ἐκδόσεις· ἀντεβλήθησαν γὰρ πρὸς τετραπλοῦν Ἡσαΐαν, ἔτι δὲ καὶ πρὸς ἑξαπλοῦν. πρὸς τούτοις, καὶ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ἕως τοῦ ὁράματος Τύρου, ἀκριβέστερον διώρθωται. εὐπορήσαντες τῶν μέχρι τέλους τοῦ ὁράματος Τύρου τόμων ἐξηγητικῶν εἰς τὸν Ἡσαΐαν Ὠριγένους, καὶ ἀκριβῶς ἐπιστήσαντες τῇ ἐννοίᾳ καθ᾽ ἣν ἐξηγήσατο ἑκάστην λέξιν, καθὼς οἷόν τε ἦν, καὶ πᾶν ἀμφίβολον κατὰ τὴν ἐκείνου ἔννοιαν διωρθωσάμεθα. πρὸς τούτοις συνεκρίθη ἡ τῶν ἑβδομήκοντα ἔκδοσις καὶ πρὸς τὰ ὑπὸ Εὐσεβίου εἰς Ἡσαΐαν εἰρημένα, καὶ ἐν οἷς διεφώνουν, τῆς ἐξηγήσεως τὴν ἔννοιαν ζητήσαντες, πρὸς αὐτὴν ἐδιωρθωσάμεθα.

Desumtus est Hesaias ab Exemplari Abbatis Apolinarii Cœnobiarchæ, in quo hæc subjiciuntur: Desumtus est Hesaias ab Hexaplis secundum Editiones adornatis. Collatus autem fuit cum alio Hexaplo hanc notam habente: Accurate Editiones omnes correctæ sunt: collatæ enim fuerunt cum Tetraplo Hesaia, & cum Hexaplo. Ad hæc, ab initio usque ad visionem Tyri, accuratius emendatus est. Nacti enim Tomos Exegeticos Origenis in Hesaiam usque ad finem visionis Tyri, & sedulo considerantes, quo sensu singulas dictiones acceperit, quantum facultas tulit omne dubium, & perplexum secundum illius sensum correximus. Præterea collata est etiam Septuaginta interpretum Editio cum iis, quæ in Hesaiam scripsit Eusebius: atque in quibus erat varietas, indagato expositionis sensu, secundum ejus rationem emendavi.

Deinde vero ante Ezechielem hæc nota legitur.

Μετελήφθη δὲ ἀπὸ ἀντιγράφου τοῦ ἀββᾶ Ἀπολιναρίου τοῦ κοινοβιάρχου, ἐν ᾧ καθυπόκειται ταῦτα· μετελήφθη ἀπὸ τῶν κατὰ τὰς ἐκδόσεις ἑξαπλῶν, καὶ διωρθώθη ἀπὸ τῶν Ὠριγένους αὐτοῦ τετραπλῶν, ἅτινα καὶ αὐτοῦ χειρὶ διώρθωτο, καὶ ἐσχολιογράφητο. ὁ Εὐσέβιος ἐγὼ σχόλια προσέθηκα. Πάμφιλος καὶ Εὐσέβιος διωρθώσαντο.

Desumtus est (Ezechiel) ab Exemplari Abbatis Apolinarii Cœnobiarchæ, in quo hæc subjiciuntur. Exscriptus est ab Hexaplis Editiones complectentibus: & correctus est ad fidem Tetraplorum Origenis, quæ etiam manu ejus emendata & Scholiis illustrata erant. Ego Eusebius Scholia adjeci. Pamphilus & Eusebius correxerunt.

Hæc tanta, tantorum sumtuum opera nunquam potuisset Origenes, mediocris fortunæ vir, exequi: nisi facultates subministrasset Ambrosius, vir ad summa natus, qui Origeni semper stimulos addebat, ut in publicum usum plurima perscriberet, cumulateque omnia suppeditabat; ita ut ipsi Tachygraphi sive Notarii septem, Librarii totidem, Puellæ item in Calligraphia exercitatæ, semper ad manum essent.

Hexaplorum, ut supra diximus, ordinem ita accurate describunt Epiphanius & Hieronymus, ut nihil jam difficultatis ea de re supersit. Libet autem verba Hieronymi hic apponere ex Comment. in Epist. ad Titum: *Unde nobis curæ fuit omnes veteris legis Libros, quos vir doctus Adamantius in Hexapla digesserat, de Cæsariensi Bibliotheca descriptos, ex ipsis authenticis emendare, in quibus ipsa Hebræa propriis sunt characteribus verba descripta; & Græcis litteris tramite expressa vicino. Aquila etiam & Symmachus, Septuaginta & Theodotio suum ordinem tenent. Nonnulli vero libri, & maxime hi qui apud Hebræos versu compositi sunt, tres alias Editiones additas habent: quam Quintam, & Sextam, & Septimam translationem vocant, auctoritatem sine nominibus Interpretum consequutas.* Planum igitur est Hexapla sic disposita fuisse, ut primam columnam occuparet Hebraïcus textus, Hebraïcis litteris descriptus; secundam idem Hebraïcus Græcis litteris exaratus; tertiam Aquila, quartam Symmachus, quintam LXX. Interpretes, sextam Theodotio. Cujus rei luculentum suppeditat exemplum Codex Barberinus, ubi versus primus Capitis II. Oseæ Prophetæ, illo ordine & situ descriptus est. Non defuere tamen qui alium columnarum situm esse putaverint; sed quia ii a doctis viris jamdiu confutati sunt, nec ullus tam apertis ea de re Veterum testimoniis hodie refragatur, non est quod iis comprobandis diutius immoremur.

Hexapla itaque vocabantur ea, quæ sex memoratas columnas continebant: sed quia in quibusdam Scripturæ libris, duæ aliæ Editiones, nempe Quinta & & Sexta, cæteris adjunctæ erant, octo columnæ iisdem in Libris e regione positæ ὀκταπλᾶ Octapla appellabantur. Nam cave putes Octapla fuisse ab Origene seorsim adornata; ita ut tria opera distincta Tetraplorum, Hexaplorum & Octaplorum composuerit. Siquidem in loco Hieronymi jamjam allato, diserte narratur, tres alias Editiones, nempe Quintam, Sextam & Septimam ipsis Hexaplis superadditas fuisse. Cum enim illæ duæ superadditæ Editiones in aliquibus tantum Scripturæ libris reperirentur, non potuit Origenes Octapla illa Scripturarum integra concinnare. Præterea nemo umquam dixit Origenem plus, quam duo opera edidisse, nempe Tetrapla & Hexapla, quibus postremis duas Editiones in nonnullis dumtaxat Libris addidit: ibique eadem ipsa quæ Hexapla vocabantur, ob duas invectas columnas Octapla dicta fuere. Cum autem Septimam quoque Editionem in aliquot libris adjunxerit, ibi Enneapla vocari poterant, licet hac voce nullus Veterum, cum de Origeniano illo opere ageretur, sit usus. Ad faciliorem autem intelligentiam hic Tetraplorum, Hexaplorum, Octaplorum, Enneaplorum specimina damus.

TETRAPLA.

Gen. 1. 1.

ΑΚΥΛΑΣ	ΣΥΜΜΑΧΟΣ	ΟἹ Ο.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ
Ἐν κεφαλαίῳ ἔκτισεν ὁ θεὸς σὺν τὸν οὐρανὸν καὶ σὺν τὴν γῆν.	Ἐν ἀρχῇ ἔκτισεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.	Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.	Ἐν ἀρχῇ ἔκτισεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

HEXAPLA.

Oseæ. 11. 1.

Τὸ ΕΒΡΑΪΚΟΝ.	ΕΒΡ. ΕΛΛΗΝΙΚΟΙΣ ΓΡ.	ΑΚΥΛΑΣ	ΣΥΜΜΑΧΟΣ	ΟἹ Ο.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ
כי נער ישראל ואהבהו וממצרים קראתי לבני	χι νερ Ισραηλ ουαεβηου ουμεμεσραιμ καραθι λεβανι.	ὅτι παῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἠγάπησα αὐτὸν, καὶ ἀπὸ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου.	ὅτι παῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἠγαπημένος, ἐξ Αἰγύπτου κέκληται υἱός μου.	ὅτι νήπιος Ἰσραὴλ, καὶ ἐγὼ ἠγάπησα αὐτὸν, καὶ ἐξ Αἰγύπτου κέκληται υἱός μου.	ὅτι νήπιος Ἰσραὴλ, καὶ ἠγάπησα αὐτὸν, καὶ ἐκάλεσα υἱόν μου ἐξ Αἰγύπτου.

OCTAPLA.

Psalm. 2. 6.

Τὸ ΕΒΡΑΪΚΟΝ.	Τὸ ΕΒΡ. ΕΛΛ. ΓΡΑΜΜΑΣΙ	ΑΚΥΛΑΣ.	ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	ΟἹ Ο.	ΘΕΟΔ.	Ε.	Ϛ.
ואני נסכתי מלכי	ουανι νασαχθι μαλχι.	κἀγὼ διεσωσάμην βασιλέα μου.	κἀγὼ ἔχρισα τὸν βασιλέα μου.	ἐγὼ δὲ κατεστάθην βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ.	ἐγὼ δὲ κατεστάθην βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ.	κἀγὼ διεσωσάμην βασιλέα μου.	κἀγὼ ἔχρισα τὸν βασιλέα μου.

ENNEAPLA.

Habac. 2. 4.

Τὸ ΕΒΡ.	Τὸ ΕΒΡ. ΕΛΛ. ΓΡ.	ΑΚΥΛΑΣ	ΣΥΜΜΑΧΟΣ	ΟἹ Ο.	ΘΕΟΔ.	Ε.	Ϛ.	Ζ.
וצדיק באמונתו יחיה	ουσαδικ βεεμουναθω ιεειε.	καὶ δίκαιος ἐν πίστει αὐτοῦ ζήσεται.	ὁ δὲ δίκαιος τῇ ἑαυτοῦ πίστει ζήσει.	ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεώς μου ζήσεται.	ὁ δὲ δίκαιος τῇ ἑαυτοῦ πίστει ζήσει.	ὁ δὲ δίκαιος τῇ ἑαυτοῦ πίστει ζήσει.	ὁ δὲ δίκαιος τῇ ἑαυτοῦ πίστει ζήσει.	ὁ δὲ δίκαιος τῇ ἑαυτοῦ πίστει ζήσει.

Illa omnia elaboravit Origenes eo, quo ſupra diximus modo. Si qua autem exemplaria fuerint, ubi omiſſa Hebraïca columna, Hebraïco charactere deſcripta, quinque ſolum columnæ ſuperfuerint, quod ſuadere videntur ii qui πεντασέλιδον, ſive opus quinque columnarum memorant; illa haud dubie Exemplaria, non ab Origene, ſed ab aliis ſubſequenti tempore deſcripta fuêre, ut diximus num. 1.

VI. *In quibuſnam Scripturæ Libris, tres alias Editiones Hexaplis addiderit.*

Exploratum eſt Editiones Quintam, Sextam & Septimam, non in omnibus Scripturæ Libris; ſed in aliquibus tantùm columnas occupaſſe ſuas. In quibuſnam autem, nec Veterum nec Recentiorum ullus umquam dixit. Nam hoc ſolùm ait Hieronymus: *Nonnulli vero Libri, & maxime hi, qui apud Hebræos verſu compoſiti ſunt, tres alias Editiones additas habent.* Quamobrem operæ pretium erit hic Libros recenſere, in quibus Quinta, Sexta ac Septima Editio comparebant; ac diſquirere utrum Sexta Quintam, Septima utramque ſemper ſequeretur. Certum eſt tres illas ſuperadditas Editiones e regione aliarum poſitas fuiſſe in Libro Pſalmorum,

morum, & in duodecim Prophetis minoribus. In Psalmis quidem tres illas Editiones per totum Librum adjunctas fuisse suadent frequentia singularum fragmenta, quæ passim observantur: in duodecim vero Prophetis minoribus, teste Hieronymo, præter Aquilam, Symmachum, LXX. Theodotionem & Quintam, duæ aliæ Editiones appositæ erant, videlicet Sexta & Septima, quarum fragmenta exhibemus; Quintæ nempe frequentissima, aliarum vero rariora. Canticum autem Habacuc secundùm unam ex his postremis Editionibus integrum repræsentamus, quod cum nec Quintæ, nec Sextæ esse possit, sequitur ex Septima desumtum esse.

In Canticis Canticorum, Quintæ solum & Sextæ lectiones adferuntur; Septimæ vero ne vestigium quidem habetur, unde fortasse suspicio oriatur hîc Septimam non adfuisse cum aliis, quod tamen nonnisi temere adfirmari potest: potuit enim, etsi adfuerit, a collectoribus negligi.

In Pentateucho autem Quintam & Sextam Editionem locum occupasse suum testificantur exempla non pauca: sic Genesis cap. 34. v. 15. ex Codice Regio adfertur Quintæ Editionis lectio, ubi vocem נאות hic Interpres vertit ὁμονοήσομεν: & cap. 35. v. 19. in hunc locum אפרתה הוא בית לחם Ambrosius in Epist. ad Horontianum ait: *Quinta autem Traditio*, Ephrata, ipsa est domus panis: *hoc præteritum est in aliorum Traditionibus*, ubi Traditiones ille pro Editionibus usurpat. Et Levit. 1. 16. A. Σ. τὴν σπίλωσιν. Θ. E. τὴν ὀσφρὺν ἣν ἡμεῖς καλοῦμεν φῦσαν. Item Levit. cap. 2. v. 3. in Append. Σ. E. ἀπὸ τῶν καρπωμάτων κυρίου. Et Levit. 11. 17. A. O. Θ. E. νυκτικόραξ. ϛ. γλαῦξ. E. Quintam, ϛ. Sextam indicat, & utriusque interpretatio adfertur. Ibidemque v. 31. O. Θ. E. αὐτῶν τεθνηκότων. Hisce tam apertis testimoniis refragari nemo posse videtur. At mirum est Quintam & Sextam Editionem a nemine veterum Græcorum, qui in Pentateuchum tot Commentaria ediderunt, memoratam uspiam fuisse. De Septima in Pentateucho nihil hodie: utrum vero olim adfuerit, ignoratur. Præter hosce Libros ubi trium posteriorum Editionum vestigia reperimus, in aliis etiam extitisse subindicat Hieronymus Comm. in Epist. ad Titum: *Nonnulli vero Libri, inquit, & maxime hi qui apud Hebræos versu compositi sunt, tres alias Editiones additas habent, quam Quintam, & Sextam, & Septimam translationem vocant, auctoritatem sine nominibus Interpretum consequutas.* Ex Libris tamen versu conscriptis soli Psalmi trium posteriorum Interpretationum reliquias præferunt. In Job autem & Proverbiis, etsi ampla aliarum Editionum seges offeratur, nihil hodie de tribus illis postremis Interpretibus superest.

Si stemus Hieronymi verbis, in iis Libris, ubi hæ postremæ Editiones adhibebantur, tres semper aderant, nec Quinta sine Sexta, nec utraque sine Septima locum uspiam habebat. Verum hæc Hieronymus admodum perfunctorie narravit; nec videtur ejus testimonium ad ea quæ supradicta sunt penitus quadrare posse; siquidem ait ille, in nonnullis Libris & maxime iis qui versu compositi sunt tres alias Editiones nempe Quintam, Sextam & Septimam additas fuisse; ita ut ex ejus verbis inferri posse videatur, maximam Hexaplorum partem ubi tres illæ Editiones additæ fuerant esse Libros metricos; nempe Job, Psalmos & Proverbia; & tamen apertissimis exemplis superius probatum est, illas Editiones adfuisse in Pentateucho, in Prophetis minoribus, & in Canticis; ex Libris vero metricis Psalmos tantum trium illarum Editionum reliquias, & quidem frequentissimas præferre; Job autem & Proverbia, quorum maxima lectionum Hexaplarium sylva superest, ne vestigium quidem trium illarum Editionum habere. His conspectis nemo negaverit admodum difficile esse superius allata exempla cum verbis Hieronymi conciliare.

Cum autem omnino certum sit Origenem non in omnibus Scripturæ Libris tres illas interpretationes adjecisse, quæri potest num tres illi Interpretes totam

Scripturam ſint interpretati, an eas ſolum partes quæ ab Origene in Octaplis adhibitæ ſunt. Sane cum, illi ſaltem duo priores, Pentateuchum, Pſalmos, & ex Hieronymo Job & Proverbia; cum item Cantica & minores Prophetas tranſtulerint, non video quid cauſæ fuerit, cur medios libros omiſerint, quodque magis urgeat, cum tres illi Interpretes ut plurimum in iiſdem Scripturæ Libris reperiantur, licet haud dubie variis in locis ſcripſerint, cur eoſdem Libros ex Hebraïco converterint, eoſdem omiſerint: hoc certe neque caſu neque conſilio accidere potuiſſe videtur. Si reſpondeas, cur ergo Origenes in quibuſdam Libris, non in omnibus, illas Editiones appoſuerit; reponam ego, cur in Threnis ſive Lamentationibus Jeremiæ, ſolum Symmachum cum Editione τῶν O. locavit, cum tamen Aquila & Theodotio hujus Libri, perinde atque aliorum, interpretationem adornaverint, ut ibidem in Monito probamus. Hinc ſane liquet ex hac Origenis omiſſione concludi non poſſe, illas Editiones non integras, ſed aliquos tantum Hebraïcæ Scripturæ Libros complexas fuiſſe. Cæterum rem non penitus exploratam Lectoris judicio permittimus.

VII. *De Notis in marginibus Hexaplorum ab Origene poſitis.*

In Hexaplis amplos fuiſſe margines notis Origenianis onuſtos, compertum nobis eſt: horum vero partem non minimam occupabant nominum propriorum Hebraïcorum explicationes Græcæ. Id autem indicat Origenes in nota quadam ad cap. 36. Geneſis v. 36. ubi ſic habet, τῆς μὲν οὖν Ἀκύλας καὶ Σύμμαχος Φουτιφὰρ εἴρηται ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ· ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ Φουρτιφαρέ. καὶ ἡ μὲν τοῦ παρόντος ὀνόματος ἑρμηνεία προσκεῖται τῇ λέξει· ἡ δὲ ἔκθεσις τοῦ ἑτέρου ἐν τοῖς ἑξῆς φανήσεται. i. *Aquila & Symmachus Phutiphar dixerunt hoc loco, in alio autem Phurtiphare: præſentis vero nominis interpretatio voci adjacet* (id eſt in margine) *alterius autem explicatio in ſequentibus declarabitur.* Hinc eſt quod in vetuſtiſſimis Manuſcriptis, unde præcipuam Hexaplorum partem excerpſimus, illæ propriorum nominum Hebraïcorum interpretationes in marginibus occurrant; ut exempli cauſa, in vetuſtiſſimo illo Codice Coiſliniano, qui unciali quadrato charactere ſcriptus eſt, ac ſexti vel ſeptimi ſæculi eſſe putatur, ad ſingula fere nomina propria ejuſmodi notulæ, vim & etymologiam nominis indicantes reperiuntur, verbi gratia Ἐδέμ in marg. ἅμαεις ἢ τρυφή, *ſeptum aut voluptas;* Φισών, στόμα κόρης, *os puellæ;* Εὐιλάτ, ὠδίνησεν, *parturivit;* Γηών, στῆθος, *pectus;* Αἰθιοπία, σκότωσις, *obtenebratio;* Τίγρις, ἁρπαγὴ ἢ ταπείνωσις, *rapina aut humiliatio;* Εὐφράτης, ηὐξηλυμένος *auctus;* Ἀδάμ, γηγενής, ἢ ἄνθρωπος, ἢ χοῦς, *terrigena, aut homo, aut pulvis.* Et ſimiles benè multæ: quarum eas ſolum, quæ melioris notæ viſæ ſunt in decurſu operis annotavimus; alias autem nullo diſpendio negligi poſſe duximus; tum quia magna pars earum in Libro nominum Hebraïcorum cuſa eſt; tum etiam quia hujuſmodi etymologiæ plerumque leves, detortæ, nulliuſque pretii ſunt. Aliarum vero annotationum, quas initio Editionum ſingularum Origenem poſuiſſe ſubindicat Euſebius, admodum deploranda jactura eſt. Nam ibi Editionis cujuſque hiſtoriam texebat & quo loco reperta fuiſſet indicabat. Illud vero damnum licet Epiphanius in Libro de ponderibus & menſuris utcumque ſarciverit: at multa miſcuit ille, notaſque temporum labefactavit, ut pluribus infra dicetur.

VIII. *An Samaritani & Syri lectiones in marginibus Hexaplorum locaverit.*

Samaritani & Syri lectiones in marginibus vetuſtiſſimorum Exemplarium, quæ Hexaplorum fragmenta exhibent, perſæpe obſervantur; Syri quidem in pleriſque Scripturæ Libris; Samaritani vero in Pentateucho tantum: ubi non infrequenter interpretationes Samaritani animadvertas, interdum ſolas, ſæpius cum aliorum Interpretum lectionibus collatas. Cum autem illæ Samaritani lectiones, non in vetuſtis Codicibus tantùm, ſed etiam apud Patres quarti, quinti & ſequentium

ſæculorum occurrant, probabile ſane videtur ipſum Origenem lectiones illas Samaritani in margine Hexaplorum poſuiſſe. Idem porro dicendum videtur de Syro; cujus interpretationes paſſim reperiuntur in Geneſi, & Exodo, in Pſalmis item; in Jeremia, in Threnis; apud Ezechielem etiam, Danielem & Oſee. Syri porro lectiones adferuntur ab Euſebio Cæſarienſi, a Diodoro Tarſenſi frequentius; ab Euſebio Emiſeno, Hieronymo, Theodoreto & aliis. Quodque notandum eſt, iidem, maximeque Diodorus, Syrum cum Hebræo ſæpe conjungunt hoc pacto; ὁ Σύρος καὶ ὁ Ἑβραῖος, vel, ὁ Ἑβραῖος καὶ ὁ Σύρος, quando ſcilicet, amborum interpretationes conveniunt, quod ſæpe contingit. Hæ porro lectiones, perinde atque Samaritani ab Origene, diligentiſſimo verſionum collectore, potuerunt etiam in Hexaplorum marginibus collocari: quamquam id minime conſtet. Hæc quippe ſolum divinando dicimus: donec enim aliqua vel tantilla pars Hexaplorum, ut initio ſcripta fuerunt, e tenebris emerſerit, ut jam diximus, plenam perfectamque illorum notitiam expiſcari non valebimus.

IX. *Utrum Origenis tempore Samaritani & Syri Græcæ verſiones fuerint.*

Quæritur num Origenes, vel ſi qui alii in Commentariis in Scripturam Samaritani & Syri lectiones Græce adhibuerunt, eas ex Samaritana & Syra verſione, ubi opus fuit Græce expreſſerint, an ex aliqua Samaritani & Syri Græca tranſlatione, prius adornata, mutuati ſint. Græcam Samaritanorum verſionem fuiſſe innuit Epiphanius, cum ait Symmachum, ut Samaritanorum interpretationes everteret, tertiam edidiſſe tranſlationem. Nam id ſi de Samaritana interpretatione, Samaritano vulgari idiomate facta, intelligi quiſpiam contendat; cur Symmachus, inter Samaritanos doctiſſimus, ut tribulium ſuorum Samaritanam tranſlationem everteret & confutaret, Græcam interpretationem ediderit? Certe omnino conſentaneum videtur eum Græcam verſionem edidiſſe, ut eam alteri Græcæ, quæ erat Samaritanorum, opponeret. Hæc ſane objectio admodum urgebit, ſi tamen vera ſint quæ de Symmachi cum Samaritanis diſſidio narrat Epiphanius: nam ejus teſtimonio non multum fidimus. At non deſunt alia argumenta, quibus id commonſtretur; nam ex ipſis Samaritanæ Editionis fragmentis arguitur, ea ex aliqua tranſlatione Græca deſumta fuiſſe: nimirum Exodi 28. 4. & Levit. 8. 9. vox Hebraïca מצנפת, *mitra*, ſic in Samaritana verſione exprimitur, πῖλον, *pileum*. Vox autem πῖλος aut πίλιος, nam idipſum eſt, pro *pileus*, jam a Plutarcho uſurpata deprehenditur: unde colligimus Græcam Samaritanorum verſionem illam uſurpaſſe pro *mitra* vel *cidari*, exprimenda. Neque enim cogitaverit quiſpiam vocem hujuſmodi Latino-Græcam in verſione aliqua Samaritano Vulgari idiomate concinnata locum habuiſſe, cum hodierna Samaritanorum verſio perantiqua, ut exiſtimatur, longe aliud exhibeat. Et Exod. cap. 6. v. 2. vocem יהוה ait Theodoretus in Samaritano exprimit ιαβὲ, quia videlicet ſic illam expreſſerat qui Græcam Samaritanorum verſionem adornavit. Neque enim hæc varia lectio, vel ex Samaritano Scripturæ textu, vel ex Samaritana Samariticè deſcripta verſione decerpi poterat, ubi legitur hodieque יהוה ſine diſcrimine. Si quis alias in Pentateucho a nobis allatas Samaritani Interpretis lectiones accurate perpendat, ex Græca, ni fallor, interpretatione deſumtas eſſe deprehendet.

Nec officit huic noſtræ opinioni, nota quædam Num. cap. 13. v. 1. quæ ut arbitror Origenis eſt, ubi cum quædam præferret Samaritanus Bibliorum textus ex Deuteronomio deſumta, eadem ipſa ſe Græcè tranſtuliſſe teſtificatur Origenes, & quidem modo ad Editionem LXX. accommodato, ἃ δὲ αὐτὰ ἐκ τοῦ τῶν Σαμαρειτῶν Ἑβραϊκοῦ μετεβάλομεν καταλλήλως τῇ τῶν Ο. ἑρμηνείᾳ τῇ ἐν τῷ Δευτερονομίῳ φερομένῃ. Non enim hic agitur de Samaritana aliqua Tranſlatione, ſed de ipſo textu Bibliorum Samaritano Libri Numerorum, ubi etiam hodie multa ex Deuteronomio

decerpta reperiuntur: quæ ut repræsentaret Origenes, eorum interpretationem ex versione τῶν O. ut in Deuteronomio erat, mutuatus est.

De Syro cujus frequentes lectiones in multis, ut supra diximus, Scripturæ Libris occurrunt, major est difficultas. Licet enim multa suadere possint, fuisse olim Græcam translationem ex versione Syriaca concinnatam; eam nempe quæ ὁ Σύρος vocatur a veteribus; alia tamen sunt quæ ab hac amplectenda sententia deterreant. Sane de versione quadam Græca agi videtur Ezech. 8. 16. ubi vocem אולם Syrus κιγκλίδα, id est *cancellum* vertit: ibi vetus Scholiastes, ὁ Σύρος τὴν κιγκλίδα καλεῖ, ἥτις λέγεται παρὰ τοῖς πολλοῖς, κάγκελλον. i. *Syrus cinclidem vocat, quæ apud multos dicitur cancellum.* Ubi vox κιγκλίδα nonnisi ex versione Græca sumi potuisse videtur. Et Genesis 39. 2. illud איש מצליח ait Diodorus Syrum vertisse ἀνὴρ κατευοδούμενος, Symmachum autem εὐοδούμενος, Aquilam κατευθυνόμενος, LXX. ἐπιτυγχάνων: quæ translationes unicum efferunt sensum, nempe *prosperans*. Hinc autem quid colligas aliud, nisi lectionem Syri ex versione Græca desumtam fuisse. Nam si Diodorus, vel is qui primus Syri lectiones collegit, ex Syriaco fonte ipsas petiisset, Græceque vertisset: numquam sane lectionem Græcam, aliis omnibus interpretationibus synonymam posuisset, ut commentitium discrimen exhiberet. Vox quippe Syriaca quæ verti poterat κατευοδούμενος, æque poterat εὐοδούμενος, & κατευθυνόμενος, & ἐπιτυγχάνων explicari: neque enim tenuissimum illud discrimen, quod inter has Græcas voces intercedit, in Syriaco animadverti poterat. Hæc & similia, quæ quivis observare possit, Græcam aliquam fuisse Syrorum versionem indicare videntur. Verum non desunt exempla alia quæ huic opinioni adversari videntur, ut est illud ex Didymo Gen. 8 7. ὁ Σύρος οὐχ ὁμοίως τῇ ἑλληνικῇ· λέγει γὰρ, ὑπέστρεψε, καὶ ὁ Ἑβραῖος. i. *Syrus non similem Græcæ lectionem habet; dicit enim*, reversus est, *ut & Hebræus.* Cur dicat Syrum non similem Græcæ lectionem habere, si ipse Syrus Græce loquebatur in versione ex qua hodiernæ hujusmodi lectiones collectæ sunt: sane cum Dydimus Græcum Syro opponat, lectio quam adfert ex ipsa Syriaca versione desumta & Græce versa fuisse videtur. Verum huic argumento reponi potest, hîc Syrum dici, non quod hæc versio Syra; sed quod ab interprete Syro Græcè pro Syris facta esset; parique modo ἑλληνικὴν dici Editionem, quæ ab Interprete Græcò facta fuerat. Aliud autem occurrit, quod fortasse magis urgeat: Eusebius Cæsariensis nonnumquam, & Diodorus Tarsensis frequentissime Hebræi & Syri lectiones quasi unam adferunt, hac præmissa nota, ὁ Ἑβραῖος καὶ ὁ Σύρος. Hinc porro sic arguatur: Si vox illa ὁ Σύρος versionem Græcam ex Syro factam indicet; pari ratione vox illa ὁ Ἑβραῖος versionem aliquam ex Hebraïco Græce factam significabit: at verisimile non est hujusmodi versionem ab aliis omnibus Scripturæ interpretationibus diversam exstitisse. Aliunde tamen loca adferri possunt, sive Syri tantum esse dicantur, sive Hebræi atque Syri, quæ ex versione aliqua Græca depromta videntur. Sic Jeremiæ 31. versu 2. ubi in Hebræo legitur חן, & LXX. interpretati sunt θερμὸν, *calidum*, Aquila vero, Symmachus & Theodotio χάριν vertunt, Theodoretus hæc habet, τὸ θερμὸν, ὁ Σύρος καὶ ὁ Ἑβραῖος οἰκτιρμὸν, τεθείκασιν; id est, *calidum, Syrus atque Hebræus, miserationem, posuerunt.* Et Ezech. 27. 24. ubi in Hebræo legitur במכללים בגלומי. Aquila vertit, ἐγκατασκευοῖς εἰλήμμασιν, *constructis involucris*; Symmachus, *pretiosis involucris*; Theodotio, ἐν μαχαλὶμ καὶ γαλιμά, *in machalim & galima.* Theodoretus vero Syri lectionem adfert his verbis, ἐν ἀποκρύφοις σκεύεσι· οὕτω γὰρ καὶ ὁ Σύρος νοήσας ἡρμήνευσεν. i. *In occultis vasis: ita enim intelligens Syrus transtulit.* Et Ezech. cap. 38. v. 2. ubi legitur ראש משך notat Theodoretus, Τὸ δὲ Ρὼς κεφαλὴν ὁ Σύρος ἡρμήνευσεν, καὶ ὁ Ἀκύλας δὲ κεφαλὴν Μοσὸχ τὸ Ρὼς Μοσὸχ ἡρμήνευσεν. i. *Syrus Ros caput interpretatur; & Aquila etiam Ros Mosoch, caput Mosoch; interpretatur.* Ibi vero S. LXX. Th. Ρὼς Μοσὸχ interpretati sunt.

Hæc sane loca; & alia longe plura, quæ proferre possemus versionem aliquam

Græcam ex Syro factam indicare videntur; neque enim facile crediderim scriptores illos Commentatoresque veteres qui Syri loca afferunt, vel Origenem, qui fortasse has Syri interpretationes in marginibus Hexaplorum posuerit, Syriacam ipsam versionem præ manibus semper habuisse, & loca quæ ab aliis Interpretibus discrepabant transtulisse. Quod tamen non ita exploratum esse arbitror, ut tuto affirmare possim.

Quod attinet ad lectiones illas, quæ frequentissime hâc præfixa notâ, ὁ Ἑβραῖος, occurrunt; certum quidem est illas non esse Aquilæ, contra quàm nonnulli arbitrati sunt, ut statim deprehendet is, qui hanc Hexaplorum collectionem percurret. Nam plerumque contingit ut post allatam τοῦ Ἑβραίου interpretationem, mox sequatur lectio Aquilæ, ab ea longe diversa. Alioquin ille, quisquis tandem fuerit, Hebræus, non tam scrupulose verba vocesque singulas sectatur, quam Aquila. Hebræi porro nomine intelligi fortasse possunt Hebræi illi Doctores, quibus in Scripturis explicandis utebantur veteres, maximeque Origenes, de quo ait Hieronymus Apologia ad Rufinum, *nec dedignatur Scripturam interpretans per singula loca quid Hebræis videatur inserere.* Hebræis item Doctoribus usi sunt Eusebius, Hieronymus aliique. Origenes vero qui Judæos frequenter adibat, ut de Scripturæ littera edoceretur, inde frequentes τοῦ Ἑβραίου interpretationes in marginibus Hexaplorum forte posuerit. Neque tamen omnes, quæ ad nos usque devenerunt τοῦ Ἑβραίου lectiones ex Origene manasse videntur: nam verisimile est Eusebium, Diodorum, Hieronymum & alios a doctoribus suis Hebræis alias accepisse, quæ fortasse in hac collectione cum Origenianis permixtæ sunt. Hæc quoque non sine scrupulo dico. Quibusdam enim in locis, maxime in Libro Job, tam frequentes adsunt Hebræi Interpretis lectiones, ut facile credi possit eas ab aliqua versione Græca desumtas esse. Itaque donec clarius quodpiam veterum testimonium e tenebris emerserit, de his nonnisi hariolando loqui possumus.

CAPUT II.

De Textu Hebraïco.

I. Textus Hebraïcus, in Hexaplis descriptus, idem erat qui hodiernus, non autem priscus ille Samaritanus. II. Specimina quædam litterarum Hebraïcarum veterum. III. Ex quarumdam litterarum inter se similitudine quanta lectionum & interpretationum varietas orta sit. IV. De prisco Scripturam Hebraïcam legendi more.

I. *Textus Hebraïcus, in Hexaplis descriptus, idem erat qui hodiernus, non autem priscus ille Samaritanus.*

EUSEBIUS Hist. Eccl. Lib. 6. ait Origenem ad Hexapla concinnanda πρωτοτύπους, sive primigenias & authenticas Hebræorum Scripturas sibi comparasse, τάς τε παρὰ τῶν Ἰουδαίων ἐμφερομένας πρωτοτύπους αὐτοῖς Ἑβραίων στοιχείοις γραφὰς, κτῆμα ἴδιον πεποιῆσθαι. Ubi optime notat Valesius, Eusebium sacræ Scripturæ Codices Hebraïcos ideo πρωτοτύπους sive primigenios vocare, non quod revera essent primigenium exemplar, & autographum ab Esdra conscriptum; sed πρωτοτύπους & & authenticos appellare comparatione facta cum Græcis Editionibus, tam Septuaginta Interpretum, quam aliorum, quæ erant interpretationes ad Exemplar Hebraïcum concinnatæ. Neque item putandum est, ut vir quidam doctus arbitrabatur,

illas πρωτοτύπους γραφὰς esse Samaritanam Scripturam, quam Origenes, Eusebius & Hieronymus ab Hebræorum peritissimis edocti, priscam esse Hebraïcorum characterum formam asseverant. Nam dilucide & nulla verborum ambage ait Eusebius eas esse litteras, quæ apud Judæos circumferuntur. Tunc vero temporis certissimum est refragante nemine, Hebraïcarum Scripturarum characteres eosdem fuisse, qui in hodiernis Bibliis Hebraïcis habentur. Non quo velim ne tantillum quidem discriminis inter illas veteres, & hodiernas intercessisse; ita ut ne vel minima mutatio in ullam Hebraïcarum litterarum successione temporum importata fuerit. Sed dico ita easdem esse, ut modicum a prisca forma recesserint. Querebatur olim Hieronymus de Hebraïcarum litterarum parvitate nimia: *Accedit*, (inquit Prologo cap. XX. in Ezechielem) *ad hanc dictandi difficultatem, quod caligantibus oculis senectute, aliquid sustinentibus beati Isaac, ad nocturnum lumen nequaquam valeamus Hebræorum volumina relegere, quæ etiam ad solis dieique fulgorem litterarum nobis parvitate cæcantur.* Quæ fortasse de Exemplaribus tantum Hieronymi intelligi debent. Credibile quippe est apud Hebræos, perinde atque apud reliquas Orbis nationes, Exemplaria quædam minore, alia vero majore litterarum forma descripta fuisse.

II. *Specimina quædam litterarum Hebraïcarum veterum.*

Certum habetur apud Eruditos; Hebraïcos Bibliorum Codices manuscriptos, qui in variis Europæ Bibliothecis asservantur, non admodum remotæ vetustatis esse, paucosque haberi, qui superent annos quadringentos. Antiquiorem nullum novimus eo Pentateuchi volumine Bononiensi, de quo multa diximus in Diario Italico p. 399. & 400. quod annis ab hinc quadringentis Magistro Ordinis Dominicanorum Aymerico, quasi autographum Esdræ a Judæis oblatum fuit. Licet autem commentitiam hujusmodi vetustatem nemo prudens admittat, verisimile tamen est aliquot ante sæculis, quam Aymericus acciperet, exaratum fuisse. In hisce porro omnibus Codicibus eadem, ipsa, quæ in hodiernis Bibliis, characterum forma deprehenditur, ita ut nihil discriminis intercedat. Alias vetustiores formas conspicimus in lapillis duobus Basilidianorum, qui penes me sunt, Hebraïco charactere conscriptis, & quidem tertio circiter Christi sæculo ut putatur: ubi præter paucarum litterarum figuras, vix aliud quidpiam expiscari valeas; ut contingit etiam quando Abraxea hujusmodi Symbola Græce descripta sunt, quæ vix legi, raroque intelligi possunt. Subjungimus autem Alphabetum Hebraïcum ex Ms. RR. PP. Jesuitarum Collegii Ludovici Magni; ubi in Libro Threnorum Jeremiæ litterarum forma pluries depingitur a Calligrapho Græco; sed ita indiligenter, ut non secum ipse consentiat, & cum idem Alphabetum repetit, a priore quam posuerat forma sæpe deflectat. Ex iis vero formis eas delegimus, quæ magis ad litterarum Hebraïcarum figuram accedebant.

His prolatis vetustioribus litterarum Hebraïcarum speciminibus, jam de fin-

gulis ut olim ſcribebantur litteris pauca pertractare operæ pretium fuerit.

א Semper ita depictum fuiſſe videtur, neque ulla inter veteres & recentiores deprehenditur ſcribendi differentia. Eademque forma occurrit in lapillis Baſilidianorum.

ב Item a priſca forma non receſſiſſe ſuadent tum ſpecimen allatum, tum etiam ejus ſimilitudo cum littera כ, quæ & olim ab Euſebio in Pſalm. 33. obſervata fuit, & hodie in Libris Hebraïcis deprehenditur. Nam ait Euſebius has litteras parvo apice diſtingui, ut hodieque videmus, quod confirmat Hieronymus multis in locis. Ex hac porro formæ ſimilitudine factum eſt, ut aliis ב aliis כ legentibus, magna interpretationum varietas oborta ſit, ut infra pluribus oſtenditur.

ג Secundum hodiernas formas, magnam habet cum נ *nun* affinitatem. Sed abſimiliore olim figura has litteras deſcriptas fuiſſe putamus; non tam quia varie formantur in Alphabeto ſupra depicto, huic enim non multum fidimus; quam quia, vix aliam pro alia uſpiam lectam fuiſſe deprehendimus in Veterum interpretationibus; ſecus quam in litteris ſimilibus contigit.

ד Formam retinuiſſe ſuam arguunt tum ſpecimina vetuſtiora, tum maxime ejus ſimilitudo cum ר, quæ & hodie talis eſt, ut ſæpe vix diſtingui poſſint, & olim tanta fuit, ut innumeras pene interpretationes ex permutatione alterius cum altera profectas obſervemus: quamobrem ait Hieronymus in Ezechielem cap. 6. col. 734. *Poteſt & ob vicinam ſimilitudinem* DALETH *&* RES *Hebraicarum litterarum, quæ parvo apice diſtinguntur, vel Deblatha vel Reblatha appellari.*

ה in Alphabeto ſupra a forma τῦ ח *Heth* multum differt, ſecus quam hodie in Bibliis Hebraïcis, ubi hæ litteræ admodum ſimiles ſunt. Inter utramque vero litteram diſcrimen olim conſpicuum fuiſſe ſuadent, tum Alphabetum ſupra, ubi ה ſic Π, ח vero ſic H depingitur, tum maxime Interpretum conſenſus, qui has litteras non unam pro alia accipere ſolebant, quique tamen litteras quaſlibet inter ſe ſimiles, paſſim confundebant. Sane litteram ה olim ſuperne clauſam fuiſſe indicant alii manuſcripti, & quidem antiquiſſimi, ut Colbertinus in nota ad Pſalm. 71. v. 18. & Codex RR. PP. Jeſuitarum paſſim in Heſaia. In iis quippe vox ΠΙΠΙ, qua certiſſime Hebraïcum יהוה exprimitur, bis litteram ה ſupernæ clauſam exhibet ad modum litteræ Π Græcæ, qua in re conſentiunt cum Alphabeto ſupra.

ו olim pro י ſæpe lectum fuiſſe ſuadet Hieronymus, qui ait Epiſt. ad Suniam & Fret. in Pſalm. 129. *Pro* nomine, *ſive* lege, *apud eos legitur* THIRA; *quod Aquila interpretatus eſt* φόβον, *hoc eſt*, timorem; *Symmachus & Theodotio* νόμον, *id eſt*, legem, *putantes* THORA, *propter litterarum ſimilitudinem* IOD *&* VAU; *quæ tantum magnitudine diſtinguuntur.* In Alphabeto quoque ſupra eadem ipſa ſimilitudo deprehenditur, ita ut ad differentiam litteræ ו duo puncta ſuperſcribantur ſic ו̈. Ab Interpretibus quoque aliam pro alia lectam ſæpe deprehendimus. Veriſimile autem eſt lineam qua formabatur ו in quibuſdam ſaltem libris a ſuperiore parte reflexam fuiſſe ſic ו; unde contigit, ut pro ר ſæpe habita fuerit ab Interpretibus, ut infra videbitur: certe memoratus Codex unde Alphabetum ſupra depictum excerpſimus, in altero Alphabeto (nam Alphabeta repetit, ut diximus) ו quaſi ר delineat. Attamen in voce ΠΙΠΙ multoties repetita in Heſaia, quemadmodum & in Alphabeto ſupra, neutra littera י vel ו a ſupremo apice reflexa eſt.

De littera ז nihil obſervamus, niſi formam ejus in Alphabeto ſupra admodum corruptam videri. Eam vero cum alia quavis littera permutatam fuiſſe nuſquam a nobis obſervatum eſt.

De ח in ה verba fecimus.

ט Eadem pene forma ſcripta deprehenditur in Alphabeto.

י De hac littera actum fuit.

De כ in ב

ל hac circiter figura scribitur in speciminibus & in Alphabeto.

מ non multum deflexisse videtur a prisca forma.

De נ in נ diximus. In Alphabeto, cui non multa fides habenda, longe alia forma pingitur.

ס forma pene triangulari delineatur in Alphabeto sic ▷

ע pene similem huic habet formam in Alphabeto supra.

פ sine intermedia linea scribitur sæpenumero in Codice memorato, sed cum annulo.

צ & ק formas habent in Alphabeto vitiatas, an autem & in quo a prisca forma recesserint, ignoramus.

De ר vide in ד

ש non ob formæ similitudinem, sed ob soni affinitatem aliquando cum ס confunditur. Figura ejus vetusta similis est hodiernæ.

ח si fides Alphabeto paulum deflexit a prisca figura.

III. *Ex quarumdam litterarum similitudine quanta interpretationum varietas orta sit.*

Ex quarumdam porro litterarum Hebraïcarum cum aliis litteris similitudine incredibile est quanta lectionum & interpretationum varietas orta sit: Ex unius quippe litteræ commutatione voces longe diversa significant; nomina vero propria cum aliis confunduntur.

De ב quidem litteræ cum כ similitudine agit Euseb. in Psalm. 33. ubi de mutato Achimelech אכימלך in Abimelech אבימלך loquitur his verbis: ἡ τῶν βασιλειῶν γραφὴ Ἀχιμέλεχ περιέχει, ἐναλλαγῆς στοιχείου γενομένης οὐδὲν δεῖ κινεῖσθαι· παρὰ γὰρ τὴν ὁμοιότητα τοῦ στοιχείου τοῦ Βὴθ παρ' Ἑβραίοις καλουμένου καὶ τοῦ Χάφ, διαφόρως ἐξεδόθη τοὔνομα· σχεδὸν γὰρ ἓν καὶ ταυτόν ἐστι τὰ δύο στοιχεῖα, βραχυτάτης κεραίας μόνης ἐναλλαττούσης. i. *Regnorum Scriptura Achimelech habet; ne litteræ commutatione quispiam moveatur: nam ex ea quæ intercedit inter litteras Bèth & Chaph, ut Hebræi vocant, similitudine, diverse nomen editum fuit: siquidem una eademque fere est duorum elementorum figura, brevissimo solum apice distinguente.* Ex illa vero אבימלך in אכימלך mutatione difficultas exurgit, quam ibidem solvere nititur Eusebius. Idipsum de litterarum ב & כ similitudine passim dicit Hieronymus. Par lectionis varietas observatur Josue 17. 2. in voce אביעזר Ἀβιέζερ, quam alius Interpres אכיעזר Ἀχιέζερ legit. Ex eadem ב in כ commutatione longe diversæ interpretationes prodeunt 1. Reg. 2. ubi vocem נשכרו quam Vulgata vertit *se locaverunt*, & alius Interpres eodem sensu ἐμισθώθησαν, *mercede conducti sunt*, Aquila, qui legit נשברו, transfert συνετρίβησαν, *contriti sunt*, & LXX. qui vertunt ἠλαττώθησαν, *minorati sunt*, eamdem quam Aquila lectionem sequuti videntur. Itemque 4. Reg. 23. 7. בתים *domos*, LXX. qui legerunt כתים, χεττιεὶμ reddunt.

Et Job 36. 11. vocem יכלו, quam LXX. συντελέσουσι, Vulgata, *complebunt*, transtulêre, Symmachus, qui haud dubie legit יבלו παλαιώσουσι, i. *antiquabunt*, vertit. Psalmo autem 91. v. 11. ubi legitur בשמן *in oleo*, Symmachus haud dubie legit כשמן vertit enim ὡς ἐλαία, *quasi olea*, Prov. 14. v. 7. pro ובל-ידעת quod alii vertunt, *& nescies*, LXX. legerunt כלי דעת vertunt enim, ὅπλα αἰσθήσεως, *arma sensus sive cognitionis*. Item Prov. 21. 29. ubi legitur יכין Aquila & Symmachus, ἑτοιμάσει, *præparabit* transtulerunt. Vulgatus quoque Interpres, qui vertit, *corrigit* יכין legit. At LXX. יבין legerunt qui vertunt συνιεῖ *intelliget*.

Et Hesaiæ 3. 6. ubi legitur מכשלה Symm. & Th. ἀσθένεια *infirmitas*, Vulg. *ruina*. At LXX. qui reddunt βρῶμα מבשלה legerunt: nam בשל est *cibos coquere*.

Et Hesaiæ 5. 18. בחבלי Vulgata vertit *in funiculis*, lectionemque sequitur eam, quæ hodieque in Hebraïco exstat. At Aquila, Symmachus & Theodotio כחבלי legerunt, vertunt enim, ὡς σχοινίοις, *quasi funiculis*, & LXX. ὡς σχοινίῳ, *quasi funiculo*.

Longe

Longe plura in utramque litteram proferre possem; sed ad majorem varietatum fontem properandum est.

ד pro ר lectum, & vicissim ר pro ד passim reperitur in Scriptura. Sic Gen. 3. 17. בעבורך hodie legitur in Bibliis, & sic olim legit Aquila, qui vertit, ἕνεκά σου, *propter te*. LXX. cum ד legerunt בעבודך ἐν τοῖς ἔργοις σου *in operibus tuis*, Vulgata, *in opere tuo*; Theodotio autem, ut Aquila, legit בעבורך ἐν τῇ παραβάσει σου, *in transgressione tua*. Exod. 6. 16. vocem גרשון *Gerson* (est nomen filii Moysis), vetus quidam Interpres bis legit גדשון Γεδσών, *Gedson*. Levitici 19. 26. ubi legitur, *non comedetis cum sanguine*, Hebraïcum habet על-הדם & vetus quidam Interpres ἐπὶ τοῦ αἵματος *super sanguinem*; LXX. ר pro ד legerunt על-הרם vel על-הרים ἐπὶ τῶν ὀρέων, *super montibus*. Et Levit. 25. 10. דרור ab Hebraïzantibus, *libertas*, vertitur; à LXX. ἄφεσις, à Vulgata, *remissio*; Theodotio autem cum דדור legeret, nec hujus vocis significationem calleret, eam Græcis litteris expressit, δαδώρ, *dador*. Numerorum vero 16. 15. חמור legitur; significatque *asinum*, vel, ut Vulgata vertit, *asellum*; LXX. autem cum ד in fine, legerunt חמוד & interpretati sunt, ἐπιθύμημα, *desiderabile*, vel, *desiderium*, alius, δῶρον *donum*. 1. Reg. 14. 21. העברים A. Ἑβραῖοι, reddit, Vulgata, *Hebræi*; LXX. vero העבדים legerunt, ac δοῦλοι, *servi*; interpretati sunt. 1. Reg. 21. 7. & 22. 9. האדמי *Idumæus*: Primo loco vetus quidam Interpres; secundo LXX. legerunt הארמי *Arami*, verteruntque Σύρος, *Syrus*, & 1. Reg. 23. 15. & 19. חרשה Alii transtulerunt, δρυμός, vel ὕλη, *sylva*; LXX. vero, qui legerunt חדשה, καινή, *nova*. 2. Reg. 3. 4. & aliquoties initio ejusdem libri אדניה Alii, Ἀδωνίας, *Adonias*. LXX. vero ר pro ד, Ὀρνία. Job 9. 25. מני רץ *præcursore*: Symmachus & LXX. legisse videntur מני ראו, nam vertunt οὐκ εἴδοσαν, *non viderunt*. Sed observatu dignus est locus ille Psalm. 29. 8. *Domine, in voluntate tua præstitisti decori meo virtutem*, ubi illud, *decori meo*, respondet voci Hebraïcæ hodiernæ להררי, secundum quam Aquila & Quinta verterunt, ἐν τῷ ὄρει μου, *in monte meo*; Hieron. *monti meo*; LXX. qui vertunt τῷ κάλλει μου, *pulchritudini*, vel *decori meo*, haud dubie legerunt להדרי; Symmachus autem qui vertit τῷ προπάτορί μου, *progenitori*, vel, *primo parenti meo*; legisse videtur להורי, nam הורה est *progenitor*, nec infrequenter accidit ut ו cum ר commutetur, ut infra dicemus. Eadem commutatio τοῦ ד in ר observatur, Psalm. 109. ubi illud, *in splendoribus Sanctorum* lectionem Hebraïcam hodiernam exprimit בהדרי, atque ita legerunt A. LXX. Th. V. Verum Symmachus בהררי legit: vertit enim ἐν ὄρεσι, & Hieronymus, *in montibus*, Job 6. 10. עוד quod alii vertunt ἔτι *adhuc*, LXX. mutato עוד in עיר verterunt, πόλιν, *urbem*. Item Job cap. 36. v. 30. vocem אורו *lucem suam* LXX. legerunt אידו; sic enim eam Græcis litteris exprimunt ἠδώ, ubi mutatio τοῦ ר in ד & τοῦ ו in י observatur. Et Job 37. 4. ubi Hebraïcum habet יסרי, quo pacto legit etiam Symmachus: ibi LXX. & Vulgatus Interpres legerunt יסדי. Vide suo loco. Psalm. 76. v. 3. LXX. pro נגרה *defluxit*, legerunt נגדה *in conspectu ejus*. Eccles. 7. 23. ידע ut hodie legitur, vertit Vulgata, *novit*; sed Aquila legit ירע, qui transtulit, πονηρεύσεται, *improbe agit*, LXX. vero, κακώσει, *male adficiet*. Et capite sequenti versu 6. רעה Symmachus, κάκωσις, Vulg. *afflictio*. LXX. & Theod. γνῶσις, *scientia*, quia דעה legerunt. Hieronymus verò in hunc locum: *In Hebræo*, malitiam *habet*, *non* scientiam; *sed quia* RES *&* DALETH *litteræ Hebraïcæ, excepto parvo apice, similes sunt, pro* RAATH, *legerunt* DATH, *id est pro* malitia, scientiam. *Hoc melius sciet qui ejus linguæ habuerit notitiam*. Eamdem ipsam ד & ר commutationem observabis Proverb. 19. 23. Hesai. 8. 9. & 10. 28. & 16. 11. Itemque cap. 28. v. 9. & Jerem. 15. 12. & 31. 40. Item Prov. 28. 22. Amos 1. 5 Et Sophoniæ 3. 9. ubi vocem ברורה A. Th. ἐκλελεγμένον transtulerunt, Vulg. *electum*. Symmachus, καθαρόν, *purum*. LXX. vero qui legerunt בדורה, εἰς τὴν γενεὰν αὐτῆς, *in generationem ejus*; quo loco notat Hieronymus: *LXX. dixerunt*, in generationem ejus. *Et hinc error exortus est, quod verbum Hebraïcum* BARURA, *quod Aquila & Theodotio*, electum; *Symmachus*, mundum, *interpretatus est*, *LXX. legerunt* BADURA, RES *litteram* DALETH *existimantes, propter elementi nimiam simi-*

litudinem, quod parvo apice distinguitur. Et Hesaiæ 44. 21. Innumera pene similia adferre possemus, sed hæc erunt ad præsens institutum satis.

Observantur item mutationes frequentes τῦ ו in י: jam vidimus supra Job 6. 10. ubi alii Interpretes lectionem Hebraïcam hodiernam עור sequuti sunt, LXX. עיר legisse, & Job 36. 30. אירו legisse pro אורו. Sic etiam Psalmo 48. 4. vocem Hebraïcam ורונת ait Chrysostomus, Hebraïce legi ὀαγνὴθ: Psalmo autem 72. v. 7. ubi legitur עינמו *oculus eorum*, quam lectionem sequuti sunt Aquila, Symmachus, & Hieronymus, LXX. legerunt עונמו, qui vertunt, ἀδικία αὐτῶν, *iniquitas eorum.* Et Psalmo 1. 7. 16. vocem כפור, Veteres Hebraïce legunt χαφείρ, Chaphir, & Hesaiæ 38. 14 vocem סוס *equus*, Theodotio legit סיס σὶς, LXX. vero χελιδὼν, *hirundo*, verterunt: qua de re Hieronymus: *Pro* pullo hirundinis, *sive* hirundine, *ut LXX. transtulerunt, in Hebraïco scriptum est*, SUS AGOR, *quod interpretatus est Aquila*, equus agor; *Theodotio*, SIS AGUR: *media enim vocalis littera* VAV, *si ponatur inter duo* SAMECH, *legitur* SUS, *& appellatur*, equus, si IOD *legitur*, SIS, *&* hirundo *dicitur.* Et Jeremiæ 8. 7. סוס item legitur: in margine autem Hebraïcorum Bibliorum notatur legendum esse סיס, ubi Hieronymus: *Rursum pro* hirundine *Symmachus* cicadam *transtulit, quæ Hebraïce dicitur* SIS. Longe plura hujusmodi exempla proferre possemus: sed ab iis supersedemus, maxime quia illa τῦ ו in י mutatio plerumque sensum non alio transfert.

Sed mutatio τῦ ו in ר & vicissim, quæ nonnumquam occurrit, magnam interpretationum varietatem parit. Jam vidimus supra ad Psalm. 29. v. 8 Symmachum legisse להורי *progenitori*, pro להררי *monti.* Et Gen. 34. 2. ubi legitur החוי & LXX. Εὐαῖος Vulg. *Hevæus* transtulerunt, vetus alius Interpres, qui haud dubie legit החרי Χοῤῥαῖος reddidit. Sunt autem Chorræi vel Horræi altera gens Chananæorum. Et 4. Reg. 11. 16. ubi legitur סוסים LXX. τῶν ἵππων, Vulgata, *equorum* vertunt. Alius autem vetus Interpres, qui סרסים legit, εὐνούχων, sive *Eunuchorum* transtulit. Lib. 1. Regum cap. 20. v. 30. locum hunc difficilem בן־נעות המרדות vertunt hodierni Hebraïzantes, *Fili perversæ rebellionis.* Vulgata, *Fili mulieris virum ultro rapientis*, Symmachus, *Fili indisciplinatarum deficientium. LXX.* υἱὲ κορασίων αὐτομολουσῶν, aliter αὐτομολούντων, *Fili puellarum ultro venientium.* Pro נעות enim legisse videntur נערת *puellarum*, ר nempe pro ו ut supra.

Præter has ex commutatione litterarum ortas Interpretationum varietates, aliæ observantur ubi litteræ pro aliis etiam non similibus substitutæ deprehenduntur, vel ubi ex duabus una efficitur, ut Gen. 25. 8. ubi legitur אל־עמיו *ad populum suum*, alius Interpres vetus transtulit, πρὸς τοὺς περάτας αὐτοῦ, *ad transitores suos*, qui legisse videtur אל־עבריו. Et Num. 13. 34. נפלים Symmachus vertit τεράστιους *portentosos*, ac si legeretur נפלאים: Josue vero 4. 1. הכהנים *sacerdotes* LXX. vertunt λίθοι *lapides*, quia legerunt האבנים. Et 2. Reg. 18. 33. בלכתו, *in eundo ipsum*, vetus quidam Interpres legisse videtur בבכתו, qui vertit ἐν τῷ κλαίειν αὐτὸν, *in flendo ipsum*, sive, *cum fleret.* Et Psalm. 71. 14. דמם *sanguis eorum.* LXX. legerunt שמם interpretantur enim, τὸ ὄνομα αὐτῶν, *nomen eorum.* Proverb. 26. v. 17. legitur אזני: aliique omnes, *auriculas*, ut par est exprimunt. LXX. vero qui vertunt κέρκου הזנב haud dubie legisse videntur. Similia bene multa adferre possemus ubi Interpretes illi Veteres, sive varie legerint, sive varie legendum putaverint, longe disparatas interpretationes dederunt. At iis consulto prætermissis ad alia transeamus.

Ex modo etiam dividendi voces Interpretationum varietas oritur, ut Proverb. 18. 10. מגדל Aquila & Theodotio πύργος, *turris.* LXX. vero & Alius, מ habentes quasi præpositionem מן, rejecto ן, ἐκ μεγαλωσύνης, & ἐκ μεγέθους, *ex magnitudine*, vertunt.

Ex similitudine item soni aliquando litteræ nullatenus similes aliæ pro aliis accipiuntur, ut Psalm. 89. v. 11. vocem חיש *cito*, Aquila ἀνὴρ *vir* interpretatur, ac si legisset איש. Exod. 4. 26. vocem חתן vertit ἐσφράγισεν, ac si legisset חתם. Exemplum

singularissimum habetur Ezech. 13. 5. ubi לעמר *ad standum* ita verterunt LXX. ac si legissent, לאמר interpretantur enim λέγοντες, *dicentes*.

IV. *De prisco scripturam Hebraïcam legendi more.*

Fatentur eruditi omnes magnum intercedere inter veteres & recentiores in Hebraïcæ Scripturæ lectione discrimen; imo & eamdem ipsam in legendo varietatem suo tempore observari, ait Hieronymus Epist. ad Evangelum: *Nec refert*, inquit, *utrum* Salem *aut* Salim *nominetur: cum vocalibus in medio litteris perraro utantur Hebræi, & pro voluntate lectorum ac varietate regionum eadem verba diversis sonis atque accentibus proferantur.* Ex variis autem lectionum veterum fragmentis, quæ in hac nostra Collectione passim occurrunt, de modo legendi Veterum hic edisserere animus erat, indicareque in quibus Veteres a Recentioribus in legendo & pronuntiando differant, & in quibus inter se conveniant. Verum hæc in opportuniorem locum rejicienda duximus; nempe in præviam disquisitionem in fronte Hebraïci Lexici ad calcem hujusce Operis positam. Ubi accurate, quantum licebit, de modo legendi Veterum disputabitur.

CAPUT III.

De Historia LXX. vel LXXII. Interpretum, quæ Aristeæ nomine circumfertur.

I. Aristeanæ historiæ compendium. II. Quid de hac historia dixerint Aristobulus, & Philo Judæus. III. Quid Josephus. IV. Quam longe ab Aristeæ narratione aberraverit Justinus Martyr, & quinam ipsum sequuti sint. V. Epiphanius longe diversa ab Aristea & a cæteris refert. VI. Tota controversia in tres quæstiones dividitur. VII. Probatur Aristeæ Exemplaria quæ supersunt, genuina, cæterorum autem additamenta respuenda esse. VIII. Post Hieronymum asseritur LXX. vel eos, qui Pentateuchum transtulerunt, non reliqua interpretatos esse. IX. Utrum Aristeæ primigenia historia vera sit, an ficta & supposititia: adferuntur argumenta utrinque. X. Disputationis conclusio.

I. *Aristeanæ historiæ compendium.*

QUÆ ad historiam Aristeæ spectant, tot plena difficultatibus, tot agitata quæstionibus sunt; ut si luberet omnia prolixe tractare, singulorumque sententias expendere, longius a proposito nostro abduceremur: quia tamen eorum notitia intelligendis iis, quæ de Editione τῶν O. Hexaplari infra dicturi sumus, prorsus necessaria videtur, rem ita compendio explanare statuimus, ut nihil debeat ultra studiosus Lector desiderare.

Aristeæ Epistola ad Philocratem, quæ hactenus extat, & eruditorum manibus teritur, minutatim recenset ea quæ jussu sumtibusque Ptolemæi Ægypti Regis, pro interpretandis ex Hebraïco in Græcum sacris Scripturis, gesta sunt. Hæc autem ἐπιτομικῶς proferimus.

Demetrius Phalereus Bibliothecæ Ptolemæi Philadelphi Ægypti Regis præfectus, conquisitis undique Libris, eam usque adeo auxerat, ut plusquam ducenta voluminum millia complecteretur. Quod cum sciscitanti Regi, præsente tum Aristea, renuntiaret, adjecit effecturum se ut brevi ad quingenta millia librorum

d ij

numerus pertingeret, atque se narratu quorumdam comperisse, Judæorum leges dignas esse, quæ in ejus Bibliotheca reponerentur, dummodo ex Syriaca Lingua (ita vocabant multi, sed iis repugnat Demetrius,) qua conscripta erant, in Græcam converterentur. Nec mora, Rex decrevit ad Summum Pontificem scribere, ut quæ in optatis erant assequeretur. Tum Aristeas ea de quibus jam Sosibium Tatentinum & Andream Regiorum Custodum principes allocutus sæpe fuerat, Regi aperit; nimirum par esse ut missurus ad Summum Pontificem Legatos qui Judæorum Libros adferrent, Judæos omnes, qui a patre ipsius in captivitatem abducti fuerant, liberos remittat in patriam. Percontatus Rex quot Judæorum millia in Ægypto servituti addicta essent: Plus, quam centum millia esse, referente Andræa, audivit. Hinc converso in hilaritatem vultu Rex jussit liberos dimitti Judæos omnes, tum eos qui a patre ipsius, tum etiam alios qui antea in servitutem abducti fuerant, tradique dominis, qui hujusmodi famulitio utebantur, pro singulis capitibus viginti drachmas. Summa porro regii muneris fuit 660. talentorum.

Demetrius Phalereus postea libellum dat Regi, quo auctor est ut petat a Summo Judæorum Sacerdote Eleazaro sex ex quaque Tribu senes, honestate vitæ & peritia legum præstantes, ut plurium interpretatio fide dignior habeatur. Rex Oratores mittit Andream & Aristeam nostrum cum præstantissimis muneribus, quæ ibidem recensentur, & litteris Regiis, ubi de Judæis a servitute redemtis, de mittendis ad interpretationem Scripturæ Senibus, deque missis muneribus agitur. Has litteras excipit Epistola Eleazari ad Ptolemæum, ubi in gratiam beneficiorum fausta Regi Arsinoeque uxori & filiis apprecatur, & ex singulis Tribubus Senes sex interpretandis Scripturis se mittere profitetur. Deinde Senum cujusque Tribus nomina referuntur. Donorum postea forma præstantiaque fuse describitur. Sequitur narratio eorum quæ Jerosolymis Aristeas observaverat, Jerosolymorum nempe situm, Templi Jerosolymitani formam, Sacerdorum item ministerium, Eleazari Sacerdotum Principis sacra tractantis cultum, Arcis Hierosolymitanæ situm, urbis totius ambitum, agri & regionis fecunditatem, fructuum copiam & varietatem. Jordanem fluvium instar Nili exundantem terrasque irrigantem exhibet Aristeas, eaque in re falsi arguitur a multis.

Sub hæc de Senibus ab Eleazaro ex quaque Tribu selectis agitur: hi utriusque linguæ, Hebraïcæ nimirum & Græcæ peritissimi, & legum scientia clarissimi perhibentur. Postea de recta morum institutione, de vanitate deorum Gentilium, de legis Mosaïcæ præstantia excellentiaque multa edisserit Eleasarus. Hinc oblato Sacrificio Oratores, & una LXXII. a se delectos viros cum litteris ad Regem dimittit. Rex, qui venturos expectabat, eosdem perhumaniter excepit, deinde exhibitas sibi membranas ubi Lex aureis litteris descripta erat, venerabundus septies adoravit, ac præ gaudio lacrymatus est: & quia eodem tempore victoria navali adversus Antigonum potitus erat: eum sibi diem solennem & faustum quotannis fore denuntiavit: virosque eodem ipso die ad lautam cœnam invitavit. Accumbentes secum Senes variis ad vitam instituendam, regnumque moderandum quæstionibus provocat, quarum singulis Senes per ordinem interrogati sapientissime responderunt; ita ut septem dierum spatio, repetito eodem cœnæ more, LXXII. Senum singularum sententias exceperit, ac cujusque dictum laudibus celebrarit, denumque singulis talenta tria dono obtulerit.

Elapso post convivia triduo, Senes a Demetrio ad proximam insulam deducuntur, & in splendida domo locati, quotidie ad nonam usque horam Legis interpretationi dabant operam, Demetrio scribæ munere fungente. Atque etiam quotidie bene mane veniebant in aulam, & salutato Rege redibant in locum suum. Sicque collatis Exemplaribus, unàque congregati, septuaginta duorum dierum spatio interpretationem absolvunt. Demetrius totam interpretationem Judæis omnibus rum præsentibus recitavit, qui summis eam laudibus prosecuti sunt. Tum omnium

consensu, suadente Demetrio, diras imprecati sunt iis qui huic versioni aliquid addere, vel demere, vel in ea quidpiam immutare ausuri essent.

Rex fausto rei exitu lætus, & post lectionem Legislatoris sapientiam admiratus sciscitatur, cur Poëtæ & Historiographi nullam tanti operis mentionem fecerint. Respondet Demetrius sanctissimam Legem non potuisse sine periculo in scriptis exterorum usurpari. Theopompum enim & Theodecten, qui id aggressi fuerant, divinitus immissis pœnis coercitos fuisse. His auditis Rex Legem religiosa veneratione prosecutus est, eamque jussit summo studio asservari. Senesque rogavit ut in posterum se crebrius convenirent, ipsosque cum donis, & amplissimis muneribus Eleazaro summo Pontifici destinatis, domum remisit.

En totam Aristeæ & LXX. Interpretum historiam. Licet autem hinc hausisse putentur quotquot idem argumentum pertractarunt: attamen illi tum a se mutuo, tum ab Aristea illo, quem modo retulimus, multum differunt.

II. *Quid de hac historia dixerint Aristobulus & Philo Judæus.*

Qui primus Aristeæ historiam memoravit, tacito tamen Aristeæ nomine, est Aristobulus ab Eusebio Cæsariensi allatus (Præp. Evang p. 664.) qui de Scripturæ Hebraïcæ interpretatione jussu Ptolemæi Philadelphi, curante Demetrio Phalereo facta, carptim loquitur. Hunc quidam sub Ptolemæo Philadelpho, plures sub Philometore; alii sub postremis Ptolemæorum vixisse arbitrantur. Nec desunt qui fragmenta Aristobuli ab Eusebio allata, ex operibus supposititiis, & prima Christianæ rei ætate confictis, desumta esse putent.

Philo Judæus in vita Moïsis Lib. 2. historiam LXX. Interpretum commemorat, ac primo dicit Ptolemæum Philadelphum, quem summis laudibus extollit, pro interpretatione Scripturarum adornanda misisse ad summum Sacerdotem & Regem Judææ, qui unus & idem erat, ἐξέπεμψε πρὸς τὸν τῆς Ἰουδαίας ἀρχιερέα καὶ βασιλέα· ὁ γὰρ αὐτὸς ἦν. Ille vero peritissimos quosque delegit, qui de Chaldaïca in Græcam linguam (sic ille) Legem converterent. De numero autem Interpretum nihil uspiam tradit Philo. Pergit vero deinde, atque Interpretes in occulto nemineque præsente, versionem suam edidisse. Cum autem in Pharo insula hæc interpretatio facta fuisset, testificatur Philo ad suum usque tempus hujusce tantæ rei memoriam quotannis celebrari; ita ut non modo Judæi, sed etiam alii, in eam insulam transmeantes, gratiarum actionibus & conviviis tantum beneficium recolerent.

III. *Quid Josephus.*

Josephus, (Antiquit. Jud. Lib. 12. 2.) qui se ea quæ tradit ex Aristea ipso mutuatum profitetur, stylum Aristeæ omnino mutavit; ita ut etiam Epistolas variorum, quæ in historia eadem comparent, longe alia verborum serie describat. Nec modo verba, sed & res ipsas aliquando commutat, multa detrahit, non pauca de suo adjicit. Attamen eodem ipso Exemplari, quo hodiernus Aristeas ad nos usque transmissus est, usus fuisse videtur; licet enim plurimum variet in recensione; id ex more suo fecit, Scripturas enim sacras, quibus fere per totam Historiam utitur, paribus mutationibus passim vitiavit.

IV. *Quam longe ab Aristeæ narratione aberraverit Justinus Martyr.*

Justinus Martyr, Admonitione ad Græcos, longe alia narravit: Ait quippe Ptolemæum Ægypti Regem cum Bibliothecam Alexandriæ pararet, & Libros undique comportari curaret, audivisse antiquas historias Hebraicis litteris conscriptas superesse, ac legendi cupidum, Septuaginta viros Hebraïcæ & Græcæ Linguæ peritos accersivisse, qui interpretationem Græcam ederent, utque procul tumultu rem peragerent, LXX. viris totidem cellulas seu domunculas construi jussisse, eo consilio, ut quisque separatim inconsultisque aliis interpretationem

adornaret: miniſtriſque ad eam rem deſtinatis præcepiſſe, ne ipſos mutuo colloquia inire permitterent, ut collatis poſtea interpretationibus, de eorum fide peritiaque judicare poſſet. Cum autem eamdem omnes, ne minimo quidem verborum diſcrimine, interpretationem peregiſſent; ſtupefactum Regem Interpretes quaſi divinos homines muneribus cumulaſſe, domumque remiſiſſe. In rei fidem Juſtinus teſtificatur ſe domuncularum hujuſmodi rudera in Pharo inſula ipſis oculis conſpexiſſe: & ab indigenis quæ refert accepiſſe. Claudit demum, & Lectorem remittit ad Philonem & ad Joſephum, ubi tamen nulla cellularum mentio. In ſecunda vero pro Chriſtianis Apologia, ait Ptolemæum Regem cum libros undique parandæ Bibliothecæ comportari curaret, Herodem Regem rogaviſſe, Libros ſibi Prophetiarum tranſmitteret: ac cum Hebraicos Libros legere non poſſet, rurſum ab eodem Interpretes poſtulaſſe, qui Hebraica Græce converterent &c. Sic ille immanem profert anachroniſmum: nam Herodes annis circiter ducentis quinquaquinta poſt Ptolemæi Philadelphi obitum regnare cœpit.

Eamdem porro, quam Juſtinus, cellularum hiſtoriam refert Cyrillus Hieroſolymitanus. At qui proxime poſt Juſtinum ſcripſerunt, Irenæus, Tertullianus & Clemens Alexandrinus, de Hiſtoria LXX. Interpretum pauca loquuti, nihil de cellulis hujuſmodi narraverunt: ex quibus Irenæus & Clemens Alexandrinus verſionem eorum divino afflante ſpiritu factam aſſeverant. Euſebius vero de Præparatione Evangelica Lib. 8. Ariſteæ maximam partem refert, & cum Exemplaribus hodiernis ut plurimum conſentit.

V. *Epiphanius longe diverſa ab Ariſtea & a cæteris refert.*

Demum Epiphanius longe alia, quam cæteri refert. Et quia ejus narratio a multis pro veriſſima & ſinceriſſima omnium habita eſt, eam hic referre non gravabimur. In Libro de menſuris & ponderibus ſub initium, poſtquam Editionis τῶν O. præſtantiam prædicavit, eamque non ſine ſancti Spiritus afflatu factam aſſeruit, ſic proſequitur.

» Duo enim ac LXX. viri in Pharo inſula, quæ Terra ſuperior dicitur, e regione » urbis Alexandrinæ, in ſex & triginta domunculis ſive cellulis, bini ſcilicet in » ſingulis, a primo diluculo uſque in veſperam concludebantur. Veſpere autem » triginta ſex ſcaphis in Ptolemæi Philadelphi palatium tranſvecti, ad ejus epulas » adhibebantur. Tum bini in triginta ſex cubiculis dormiebant, ne mutuo collo- » quia miſcere poſſent; (ἀλλ' αὐθεντῶς ἑρμηνεύσωσι) ſed ſibi propriam nec ab » aliis acceptam interpretationem ederent. Ptolemæus enim triginta ſex illas, » quas dixi, domunculas in inſula paravit, eaſque duplices, in quibus bi- » nos concluſit, duoſque famulos, qui cibos pararent ipſiſque miniſtrarent, » ſimulque Tachygraphos ſive Notarios. In illis porro domunculis, nullas parieti- » bus feneſtras effecit; ſed e tecto ſuperne illas aperuit, quas anaphotidas vocant. » Hoc illi modo a primo diluculo ad veſperam obſeratis foribus (ὑπὸ κλεῖδα) » incluſi ſacras Litteras tranſtulerunt. Unicuique vero Interpretum pari liber unus » tradebatur; exempli cauſa, Geneſis uni; Exodus alteri, Leviticus alii: atque » ita cæteri. Sic porro viginti ſeptem Sacræ ſcripturæ Libri, qui duo & viginti » ſecundum Alphabetum Hebraïcum numerantur, Græcum in ſermonem converſi » ſunt.

» Habent enim Hebræi 22. Litteras, e quibus quinque duplicantur, Caph, Mem, » Nun, Phi, & Aleph. Quamobrem cum Libri hac ratione viginti duo nume- » rentur, ſeptem ac viginti reperiuntur, quod ex illis quinque duplicentur &c.

» Igitur ſeptem & viginti illi libri, qui viginti duo numerantur............ » eo quem dixi modo per ordinem unicuique Interpretum pari traditi ſunt, ſcilicet » a primo pari ad ſecundum, a ſecundo ad tertium tranſierunt, donec ſexies ac tri-

gesies singuli Græce conversi sunt, ut quidem narratur. His viginti duo addendi sunt Apocryphi.

Postremo absolutis omnibus Rex in sublimi solio consedit: aderant triginta sex Lectores cum triginta sex Exemplaribus, & alter qui Hebraïcum antigraphum tenebat. Uno legente aliisque attendentibus, nihil repertum est discriminis. Sed admirandum Dei opus accidit, ut notum esset, viros illos dono Spiritus sancti præditos, in illa solitudine consensisse; ita ut ubicumque aliquid addebatur, ab omnibus simul adderetur; & ubi demebatur, ab omnibus pariter demeretur. Et quidquid ademtum erat, inutile; quidquid vero relictum, necessarium esse deprehendebatur. Ut autem cognoscas eos mirum in modum, & ex Dei providentia, exque Spiritus sancti consensu interpretatos esse, exemplum tibi proferam &c.

Sub hæc autem Epiphanius rem a principio repetens ait: Ptolemæum Philadelphum, φιλόκαλον, καὶ φιλόλογον in ea urbis parte, quæ Bruchium appellabatur, Bibliothecam instituisse, eique Demetrium Phalereum præposuisse, qui cum magnam librorum omnis generis supellectilem comparasset, sciscitanti Regi quot librorum millia collegisset, jam quinquaginta quatuor millia cum octingentis haberi dixit: superesse tamen longe plures in orbe terrarum apud Æthiopas, Indos, Persas, Elamitas, Babylonios, Assyrios, Chaldæos, Romanos, Phœnicas, Syros & Græcos. Esseque præterea Hierosolymis, & apud Judæos Libros Prophetarum, eosque divinos, qui de Deo & de mundi creatione disserebant, quos hortatus est Regem ut accerseret, eaque de causa ad Doctores Jerosolymitanos scriberet. Cui Rex moremgerens, Epistolam Jerosolymitanis, ab Aristeanis omnibus longe diversam, scripsit, quæ αὐτολεξεὶ ab Epiphanio adfertur. In ea postulat Rex ad se transmitti Prophetarum Libros, ut in Bibliotheca sua reponerentur: in memoriam revocat præterita beneficia, quo pacto scilicet multos Judæorum populares in bello captos & in Ægyptum deportatos, liberos cum viatico dimiserit. Nunc autem mensam auream lapidibus pretiosis ornatam pondo quingentorum talentorum cum aliis muneribus mittere, ut voti compos efficeretur.

Missos postea Libros Hebraïce scriptos cum legere non posset, secundò scribere & Interpretes petere coactus est. Secundam postea adfert Epiphanius Epistolam Aristeanis dissimilem, licet Aristeam, vel Aristæum (sic ille) sibi auctorem profiteatur, ubi Ptolemæus Interpretes Hebraïce Græceque peritissimos postulat, qui Libros sacros de Hebraïco in Græcum convertant. Hebræorum Magistri delectu habito Septuaginta duos Interpretes designant: Sex videlicet ex singulis Tribubus, qui in Pharo insula, eo quo supra dictum est modo, sacros Codices interpretati sunt. Quo peracto, Libri illi in Græcum translati in priore Bibliotheca, quæ in Bruchio fundata est, repositi sunt. Post hæc alia rursus in Serapio Bibliotheca constituta est, longe illa minor, quæ hujus filia dicebatur, in quam Aquilæ, Symmachi, Theodotionis & aliorum editiones congestæ sunt post annos 250. Hactenus Epiphanius.

VI. *Tota controversia in tres quæstiones dividitur.*

Hac porro conspecta narrationum varietate, nemo mirabitur hinc tanta opinionum divortia facta esse. Licet autem nulla fere ex præmissis narrationibus cum altera plane consentiat; sed unaquæque vel in majoris momenti rebus, vel in minusculis differat ab aliis; attamen in tres præcipuas Quæstiones potest tota controversia reduci; nimirum, utra ex narrationibus γνήσιος sive primigenia sit; an ea quæ Aristeæ nomine hodieque circumfertur, quæque Senes una congregatos interpretationem adornasse perhibet, nulla facta mentione peculiaris Spiritus sancti afflatus; an vero ea quæ Senes sive solos in Septuaginta cellulis, sive binos in triginta sex domunculis inclusos, afflante numine interpretatos esse commemorat. Altera Quæstio, an LXX. Interpretes, vel qui priores Scripturam sacram de He-

braïco in Græcum converterunt, solam Legem, vel Pentateuchum, an etiam reliquos Libros interpretati sint. Tertia demum an Historia Aristeæ, sive ut primo prodiit, sive ut postea a Justino, & aliquot post sæculis ab Epiphanio allata est, vera sit, an conficta & supposititia.

VIII. *Probatur Aristeæ Exemplaria quæ supersunt genuina, cæterorum autem additamenta respuenda esse.*

Quod ad primam quæstionem attinet, certum est alter-utram ex narrationibus adulteratam fuisse; aut videlicet eam quæ Septuaginta duos Senes simul congregatos, mutuoque colloquia miscentes, interpretationem illam edidisse perhibet; aut eam quæ illos in Septuaginta cellulis separatos, aut binos in triginta sex domunculis inclusos, ut narrat Epiphanius, Scripturam afflante numine, ut ex mirabili omnium consensu probatum est, vertisse commemorat. (De aliis porro prope innumeris varietatibus, quæ inter narrationes illas intercedunt, brevitatis causa consulto tacemus.) Pro hac postrema sententia stant Justinus, Cyrillus Hierosolymitanus, Epiphanius, licet in numero cellularum variet, Chrysostomus, Augustinus: quibus accenseri possunt Irenæus & Clemens Alexandrinus, qui licet de LXX. cellulis nihil habeant, interpretationem tamen illam Spiritus sancti afflatu & inspiratione factam asseverant: Ex recentioribus autem Leo Castrius, Alphonsus Salmeron, aliique, eamdem sententiam amplectuntur, qui narrationem Aristeæ, qualis in hodiernis exemplaribus habetur, vitiatam & adulteratam: alteram vero de cellulis & de mirabili interpretatione veram germanamque esse pugnant.

Huic porro sententiæ refragatur Hieronymus, qui cellularum historiam mendacii arguit, & LXX. Senes afflante numine interpretatos esse negat. Sic ille Prologo in Genesim: *Et nescio quis primus auctor Septuaginta cellulas Alexandriæ mendacio suo exstruxerit, quibus divisi eadem scriptitarent, cum Aristæus ejusdem Ptolomæi ὑπερασπιστὴς, & multo post tempore Josephus, nihil tale retulerint: sed in una Basilica congregatos contulisse scribant, non prophetasse. Aliud est enim vatem, aliud esse Interpretem. Ibi Spiritus ventura prædicit; hic eruditio & verborum copia ea quæ intelligit transfert. Nisi forte putandus est Tullius Oeconomicum Xenophontis & Platonis Protagoram, & Demosthenis pro Ctesiphonte; afflatus Rhetorico spiritu transtulisse. Aut aliter de eisdem Libris per Septuaginta, aliter per Apostolos Spiritus sanctus testimonia texuit; ut quod illi tacuerunt, hi scriptum esse mentiti sint.* Quæ postrema Hieronymi verba ut intelligas, scias oportet multa in Scripturis esse, quæ LXX. Interpretes vel prætermiserant, vel consulto tacuerant, quæ ab Evangelistis & ab Apostolis afferuntur. Quod eodem Prologo in Genesim affirmat Hieronymus, & passim in Commentariis, maximeque in Jeremiam. Sententiam porro Hieronymi amplectuntur plerique omnes hodierni eruditi viri: & putant cellularum historiam, mirabilemque illum consensum, ac Spiritus sancti afflatum, omnino supposititia esse. Certe Justinus Martyr, qui primus cellularum, & mirabilis Senum consensus historiam texuit, id ex rumore vulgi acceperat, ut ipse profitetur in Admonitione ad Græcos: αὐτοὶ ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ γενόμενοι, καὶ τὰ ἴχνη τῶν οἰκίσκων ἐν τῇ Φάρῳ ἑωρακότες ἔτι σωζόμενα, καὶ παρὰ τῶν ἐκεῖ, ὡς τὰ πάτρια παρειληφότων, ἀκηκοότες, ταῦτα ἀπαγγέλλομεν· ἃ καὶ παρ᾽ ἑτέρων ἔξεστιν ὑμῖν μανθάνειν, καὶ μάλιστα παρ᾽ αὐτῶν τῶν περὶ τούτων ἱστορησάντων σοφῶν καὶ δοκίμων ἀνδρῶν, Φίλωνός τε, Ἰωσήπου καὶ ἑτέρων πλειόνων. id est: *Ipsi qui Alexandriæ fuimus, & vestigia domuncularum in Pharo adhuc residua vidimus, & ab incolis, qui rem à majoribus acceperant, audivimus, hæc annunciamus: quæ ex aliis quoque ediscere potestis, ac potissimum ex iis, qui hæc enarraverunt, Philone, Josepho, aliisque pluribus.* Hinc sane conspicias ex populari fama loqui Justinum Martyrem, cum de cellulis & de miraculo tanto verba facit; nam Philo, & Josephus, quos allegat, ne verbum quidem de cellulis & de mirabili Interpretum consensu habent. Probabile igitur est Justinum ea, quæ de cellulis tradit,

tradit, ex iisdem fontibus accepisse, ex quibus acceperat Ptolemæum ab Herode Judæorum rege Interpretes vertendis Scripturis sacris postulasse. Qui Justinum secuti sunt, ejus auctoritate abrepti, explorandæ rei ne minimum quidem examen habuisse videntur. Epiphanius vero qui Justini narrationem in multis mutavit plurimaque adjecit, ex aliis fabulatoribus mutuatus putatur. Sane primigeniam Aristeæ historiam eam esse quæ hodie in Bibliothecis nostris extat, suadet Josephus, qui licet eam, pro more suo, quoad stylum & seriem in non paucis mutaverit, quoad sensum tamen & res gestas, presso vestigio sequitur; suadet item Eusebius, qui longissima Aristeanæ historiæ excerpta edidit in Præparatione Evangelica: itemque Hieronymus, qui Aristeæ quidem historiam agnoscit; sed additamenta posteriora reprobat.

VIII. *Post Hieronymum asseritur LXX. vel eos qui Pentateuchum transtulerunt, non reliqua interpretatos esse.*

Altera quæstio est, an LXX. Interpretes, vel qui priores Scripturam sacram de Hebraïco in Græcum converterunt, solam Legem seu Pentateuchum, an reliquos etiam Libros interpretati sint. Ratio dubitandi hinc primum exorta est, quod qui LXX. Interpretum historiam texuerunt, alii Legem tantum ab iis Græce conversam dicant, alii historias, alii Prophetas, Epiphanius universæ Scripturæ Libros. Hieronymus vero Comment. in Ezechielem cap. 16. v. 13. ait Eruditorum sui temporis opinionem esse, solos quinque Libros Moysi à LXX. versos fuisse. Ejus verba sunt: *Hoc in LXX. non habetur, qui forsitan Alexandriæ in Græcum sermonem Scripturas ex Hebraïca veritate vertentes, timuerunt hoc edere, ne Regem Ægypti viderentur offendere, dum à Deo Jerusalem debitum regnum esse commemorarent: quamquam Eruditi solos quinque Libros Moysi ab eis interpretatos esse putant.* Idem porro existimant Eruditi hodierni, quotquot videlicet Hebraïcum cum Editione illa, quæ Septuaginta Interpretum dicitur, contulere. Nam qui Pentateuchum verterunt longe peritiores fuisse videntur iis, qui cæteros Scripturæ Libros Græce sunt interpretati: stylus omnino diversus est; verba sæpe longe disparata Hebraïcis vocibus aptantur. Varietatis hujusmodi exempla multa proferre in promtu esset: verum quia res a doctis viris jam fuse & ex professo agitata fuit, nobisque ad alia properantibus non licet his diutius immorari, destinatum carpimus iter.

IX. *Utrum Aristeæ primigeniæ historia vera sit, an conficta & suppostitia; adferuntur argumenta utrinque.*

Tertia demum quæstio, illaque gravissima est: Num Aristeæ historia, sive illa quæ jam ejus nomine circumfertur, doctorumque manibus teritur; sive illa, quæ cum additamentis & mutationibus a Justino, vel ab Epiphanio adfertur, vera ac sincera, an vero conficta & suppositia sit. Cum autem additamentis illis fidem esse denegandam jam supra demonstratum sit, restat ut de primigeniæ Aristeanæ historiæ fide nunc agamus. Historiam illam prorsus fictitiam & commentitiam esse pugnant multi viri doctissimi; ex Catholicis Henricus Valesius, quem sequitur Joannes Bona Cardinalis, itemque Ægidius Menagius & alii: ex Heterodoxis Josephus Scaliger, Humfredus Hody in eruditissimo opere *contra historiam Aristeæ*, & novissime Antonius Van Dale in *Dissertatione super historia Aristeæ*: aliique quam plurimi.

Primo dicitur Aristeam illum, qui se & ortu & parentibus Græcum esse fingit, esse haud dubie Judæum Hellenistam, ut comprobant bene multa: exempli causâ Judaïcarum legum plena notitia, unius Dei cognitio nulla admixta Serapidis, Isidis, aliorumque, qui tum maxime Alexandriæ colebantur, deorum comme-

moratione. In ipsa narratione Hebraïsmi plurimi occurrunt: quæ omnia auctorem vere Judæum produnt.

Præterea objicitur, Demetrium Phalereum hic induci Bibliothecæ Regiæ Ptolemæi Philadelphi Præfectum, cum tamen Hermippus apud Diogenem Laertium narret, Demetrium Phalereum transfugam apud Ptolemæum Soterem Lagi filium, cum Ptolemæo Philadelpho adversatus esset, post mortem Lagidæ à Philadelpho relegatum fuisse, & morsu aspidis obiisse. Ad hæc Demetrius ille Phalereus homo facundissimus, & sua ætate Atticæ eloquentiæ facile princeps; isque deorum cultor, pravis moribus luxuque perditus; hic ab Aristea exhibetur vix Græce imo Barbare loquens in Epistola quam scribit ad Philadelphum; unius Dei cultor, utpote qui Hebræorum legem pro divina, omniumque sanctissima habeat, & diras imprecetur iis qui in translatione LXXII. Interpretum aliquid addere, vel demere, vel immutare ausi fuerint. Erunt fortasse qui huic argumento occurri posse putabunt, ex Cosmæ Ægyptii nuper a nobis editi narratu. Is enim in Topographia Christiana, quam Justiniano imperante edidit, non Demetrium Phalereum, sed Tryphonem Phalereum sub Ptolemæo Philadelpho Bibliothecæ Regiæ custodem fuisse dicit: qua admissa lectione, cadunt omnia illa argumenta, quæ stante Demetrio Phalereo alicujus momenti erant. At quid valeat hac in re scriptoris unius, & quidem inferioris ævi, testimonium, quando omnes a principio, qui Aristeam meminere Demetrium Phalereum habent. Certe nulli dubium esse potest primum illum Aristeam, Demetrium Phalereum item habuisse. Quare Cosmas Ægyptius vel memoria lapsus est, vel aliunde errorem est mutuatus.

Nec modo Demetrium Phalereum; sed etiam Ptolemæum ipsum Philadelphum, fratrum interfectorem, Sororis conjugem, cujus mollities, luxuria, scelera, ab historicis celebrantur; ita pium, legisque Mosaïcæ cultorem exhibet Aristeas, ut Regem Davidem vel Ezechiam dicas. Is allatas sibi Legis membranas, tanta veneratione prosecutus est, ut septies adoraret, ac præ gaudio lacrymaretur. Parem erga legem Mosaïcam cultum exhibent Græci omnes, quotquot in Aristeana historia memorantur, ut mira metamorphosi credas omnes, qui huic negotio intersunt, derepente proselytos factos esse.

Laudatur Ptolemæi Evergetis, (non Philadelphi ut quidam dixere) liberalitas, quod Sophoclis, Euripidis, & Æschyli Exemplaria ab Atheniensibus mutuatus, ut exscribi curaret; reservatis sibi Exemplaribus, apographa pulcherrima reddiderit, simulque summam quindecim talentorum, quam Atheniensibus oppigneraverat, iis in gratiam beneficii reliquerit. Sane quindecim talentorum summa tunc temporis magni habebatur; at quid dicas si computatis omnibus, quæ pro adipiscendis Legis exemplaribus a Philadelpho expensa sunt, captivorum videlicet pretio, donis Eleazaro, Templo, Senum cuilibet oblatis, plusquam mille ducentorum talentorum summam reperias? An non exhaustam plane Gazam regiam inferas? Nemo negaverit hæc fabulam sapere.

Mirum etiam videatur, quo pacto Eleazarus sex ex singulis Tribubus viros, Senes, bene moratos, doctos, Legis peritissimos, & utramque linguam, Hebræam scilicet & Græcam, apprime callentes; sic paratos & ad manum habuerit, ut rogatus statim miserit. Cum tamen Eleazari tempore, vel nulla vel modica Tribuum distinctio fuisse credatur.

Ad hæc victoriam illam de Antigono reportatam, eodem tempore, quo LXXII. Senes Alexandriam advenere ut narrat Aristeas, certum est multis ante annis, regnante videlicet Ptolemæo Lagi filio contigisse. Sunt & alia multa quæ contra Aristeanæ historiæ sinceritatem adferuntur: at postquam præcipua in medium adduximus, ab aliis recensendis compendii causa abstinendum putamus.

Alii pro Aristeæ historia stant, ejusque γνησιότητα propugnare nituntur; ex Ca-

tholicis, Serarius, Gretſerus, Paulus Pezronius, multique alii; ex Heterodoxis, Brianus Waltonus, Iſaac Voſſius, aliique inſignes viri. Non referam argumentum, quod ex Patrum teſtimonio ad tutandam Ariſteanæ hiſtoriæ veritatem quidam adferunt. Nam cum SS. Patres Juſtinus, Irenæus, Clemens, Cyrillus Jeroſolymitanus, eam præcipue hujus hiſtoriæ partem propugnare videantur, quæ reſpicit cellulas, mirabilem Senum in interpretando conſenſum, & Spiritus ſancti afflatum; quam tamen partem ut ſuppoſititiam & ſpuriam cum divo Hieronymo aliiſque doctis viris rejecimus: non poteſt hic pro Ariſteanæ hiſtoriæ defenſione Patrum illorum auctoritas opponi.

Verùm aliud in medium adducam, quod ſane validiſſimum putatur a multis: Ariſteas, ut oculatus teſtis rem ſuo tempore, ſeque præſente parteſque ſuas agente, geſtam enarrat; Rem, inquam, uſque adeo inſignem & ſingularem, ut neceſſario debuerit omnium ore celebrari, nec facile ex hominum memoria obliterari potuerit. Poſt Ariſteam Ariſtobulus vir inſignis, vel ipſius Ptolemæi Philadelphi tempore, vel ut alii exiſtimant ſub Philometore Alexandriæ ſcribit, & Ariſteanæ hiſtoriæ teſtimonio ſuo patrocinatur. Si ea falſa prorſuſque ſuppoſititia fuiſſet, an poterat Ariſtobulo ipſis Ægypti regibus tunc familiari fucum facere, etiamſi ponatur eum ſub poſtremis Ptolemæorum floruiſſe? Alexander item Polyhiſtor qui Olympiade circiter centeſima ſeptuageſima tertia ſcripſit, laudat Ariſteæ cujuſdam hiſtoriam Judaïcam; illam videlicet quam de LXXII. Interpretibus ſcripſit, ut putant eruditi. Poſt eum Philo hiſtoriam eamdem paucis tangit, ac licet de numero Interpretum nihil habeat, quia rem carptim enarrat, videtur tamen ea quæ dixit ex Ariſtea hauſiſſe, poſt eum Joſephus, ac demum Euſebius Ariſteanam hiſtoriam referunt eique patrocinantur. Nihil dicam de Juſtino & aliis, qui adulteratis Exemplaribus ſunt uſi. Si qua poſſit hiſtoria ſequentium temporum teſtimoniis confirmari, nihil ſane huic deeſt, ut talem firmitatem adipiſcatur.

Reponunt alii, Ariſtobuli & Alexandri Polyhiſtoris auctoritate id unum argui & probari, videlicet Ariſteæ hiſtoriam ante horum Scriptorum ætatem prodiiſſe: & Ariſtobulum quidem diu poſt Philadelphum vixiſſe; nam quod modò ſub Philadelpho, modò ſub Philometore ſcripſiſſe dicatur apud Euſebium; id Euſebii lapſu contigit, vel fortaſſe Librariorum, qui nomina commutarunt: nam Ariſtobulus ipſe, Philadelphum ejus, ad quem ſcribit, Philometoris πρόγονον vocat, qua poſita lectione, Philadelphi nomen mendoſe irrepſiſſe convincitur. Ariſtobulumque utpote Judæum Helleniſtam, hiſtoriam illam qua Interpretatio Septuaginta Senum ſummopere commendabatur, lubenter amplexatum eſſe; & ſi νοθείας agnoverit, in partem tamen fabulæ veniſſe. Siquidem omnes Judæi Helleniſtæ Interpretationem illam ſummo in pretio habebant, haberique volebant. Alexandrum Polyhiſtorem, ſi tamen vere de hac Ariſteæ hiſtoria loqui voluerit, ſolum indicare illam prodiiſſe ante ſuum ævum, quod fere omnes fatentur. Philonem, Joſephum & alios, ut ſolent oves gregariæ, priorum veſtigiis hæſiſſe, nec examinaſſe veramne an ſuppoſititiam narrationem adoptarent. Demum tam validas objectiones contra Ariſteanam hiſtoriam ſuperius allatas, non poſſe ſcriptorum ſequentium teſtimoniis enervari, quandoquidem multas quotidie narrationes deprehendimus eſſe ſuppoſititias, licet non a ſequentium modo ſæculorum ſcriptoribus; ſed etiam a coævis & ſuppatibus enarrentur.

X. *Diſputationis concluſio.*

His diutius immorari, quæſtionemque fuſius exagitare non libet. Quædam ſolum nobis in confeſſo habenda, & pro veris tuenda ſunt; nimirum interpretationem quæ τῶν O. ſeu LXX. vocatur, ſive illa a Septuaginta viris, ſive a paucioribus facta fuerit, eſſe veram & ſanctam fidei morumque normam; utpote quæ ab Apoſtolis non ſemel adhibeatur: ac non modo in Eccleſia Græca pro vera Scriptura

ſemper habita fuerit, ſed etiam in Eccleſia Latina prioribus ſæculis obtinuerit, quando ſcilicet vetus Itala, quæ ex Græco LXX. Interpretum facta fuerat, pro unica Scriptura ſacra agnoſcebatur, antequam Hieronymus hodiernam Vulgatam adornaret; licet enim multa eſſet inter Editiones, quæ tunc in uſu erant, varietas, omnes tamen Editiones ex LXX. manaverant; imo etiam hodie Pſalmi ex eadem veteri Itala in Eccleſia Latina in Scripturæ ſacræ Catalogo locum habent. Nihilque officere auctoritati Editionis ℞ O. quod ejus auctor vel ignoretur, vel quiſnam ſit in dubium vocetur, quandoquidem nihil officiebat veteris Italæ auctoritati quod quo interprete prodiiſſet ignoraretur. Non enim ex Interpretibus verſiones auctoritatem mutuabantur, ſed ex approbatione & admiſſione Eccleſiæ.

Quod autem Hieronymus in Editione ℞ O. multos nævos deprehenderit, ac multa ſecus quam oportebat de Hebraico Græce converſa redarguerit, id ejus Editionis auctoritatem neutiquam minuit vel infirmat: ut alicubi fatetur & ipſe Hieronymus: loca enim illa quæ Hieronymus reprehendit hujuſmodi ſunt, ut utrovis modo legas, æque pia ſententia remaneat.

Pro certo item habemus cellularum hiſtoriam, mirabilem illum Seniorum conſenſum, & ea quæ inde conſequuntur omnino ſuppoſititia eſſe, jureque ab Hieronymo reprobari. Itemque cum Hieronymo & Eruditorum turba puramus Interpretem Pentateuchi Græcum, omnino diverſum eſſe ab eo vel iis, qui reliquos Scripturæ ſacræ Libros interpretati ſunt.

CAPUT IV.

De LXX. Interpretum verſione, ut in Hexaplis erat.

I. De ſtatu Editionis ℞ O. antequam Origenes Hexapla adornaret. II. Origenes Editionem ℞ O. emendatam cum Aſteriſcis & Obelis in Hexaplis poſuit. III. De Aſteriſcorum & Obelorum uſu in Hexaplis. IV. De Lemniſcis & Hypolemniſcis. V. In hodiernis Editionibus LXX. Interpretum multa ex Editione illa Hexaplari deſumta deprehenduntur. VI. De mutationibus, quæ ab Origenis tempore in Editiones LXX. Interpretum advectæ ſunt. VII. De iis etiam mutationibus, quæ ex ſimilitudine quarumdam literarum admiſſæ ſunt. VIII. De diſtinctione capitum & verſiculorum antiquitus uſurpata.

I. *De ſtatu Editionis ℞ O. antequam Origenes Hexapla adornaret.*

CERTUM quidem eſt Editionem ℞ O. fidei morumque normam, in iis Exemplaribus, quæ in Eccleſia Dei admittebantur, nullam potuiſſe in iis ſaltem quæ ad fidem & mores pertinent, labem incurrere. In cæteris vero parem cum aliis omnibus Libris fortunam ſubiiſſe docet uſus & experientia. Id jam Origenis tempore acciderat: Exemplaria quippe Scripturæ, *tum propter Scribarum indiligentiam*, inquit ille, *tum propter quorumdam audaciam, pravamque Scripturæ emendationem; tum etiam propter eos, qui dum corrigerent, quædam pro arbitrio addiderunt vel detraxerunt*, multis in locis viriata erant. Idipſum non ſemel teſtificatur etiam Hieronymus, qui adjicit, præter ſupra memoratas mutationum, additionum, omiſſionumque cauſas, aliam a principio deprehendi: quia videlicet LXX. Interpretes, ſive ii qui prophetas primitus Græce tranſtulere, multa in Hebraico expreſſa, in ſua interpretatione conſulto prætermiſerunt, quod exiſtimarent Græcorum aliarumque

ἀμυήτων nationum oculis non exponenda esse. His omnibus ut medicam manum admoveret Origenes, ex aliis Editionibus errata, quæ in LXX. interpretum translatione occurrebant, emendavit, omissa adjecit, redundantia amputavit. Ea tamen cautela atque scrupulo, ut relicta priori lectione, quæ addenda vel mutanda erant Asteriscis notaret; quæ amputanda, Obelis.

Nec ab re erit hic omnes Scripturæ Libros percurrere, ut quid in singulis ab Origene præstitum fuerit uno intuitu possit studiosus Lector carptim observare. In Genesi, ut ex iis quæ supersunt fragmentis existimare licet, non tot mutationes factæ sunt, quot in aliis bene multis Scripturæ Libris, neque tantam Asteriscorum turbam adhibuit Origenes, quantum in sequentibus. In Exodo longe plura addidit & mutavit: nam præterquam quod cap. 28. sex integros versus, in LXX. non accurate positos, cum Asteriscis adjecit; insuper a capite 36. ad finem usque Libri omnia, quæ in Translatione τῶν O. sus deque versa erant, additis Obelis & Asteriscis suo ordini restituit, ut fusius in nota ad caput 36. ex antiquo Basiliensi Codice desumta, narratur. Libri Levitici, Numerorum, ac Deuteronomii, pari pene erant atque Genesis conditione. In Libros Josue & Judicum, innumeræ pene ab Origene mutationes advectæ sunt: ibi passim Asterisci pro omissis, & Obeli pro adjectis observabantur. In Libris Regum instaurandis Origenis nostri desudavit industria: in his enim multa loca emendatione opus habebant; maxime autem Libro 3. ubi historiæ non paucæ suis sedibus ejectæ peregrinis in locis versabantur. In Libris Paralipomenôn quid ab Origene præstitum fuerit non ita facile est indicare, quoniam in hac Scripturæ parte paucissima Hexaplorum supersunt fragmenta. In Libro Job octingenti circiter versiculi variis in locis desiderabantur, quos ex aliorum Interpretum translationibus, maxime vero ex Theodotionis Editione, cum Asteriscis adjecit Origenes. Tanti vero defectûs causa, si augurari liceat, hinc petenda est, quod tam obscuri Libri vertendi difficultate deterriti Interpretes, multa prætermiserint. In Psalmis vero, qui omnium manibus terebantur, longe pauciora, quam in Libro Job addita & detracta sunt: non rari tamen ibi erant Obeli & Asterisci. In Proverbiis non tanta fuisse videtur Asteriscorum & Obelorum turba, nisi circa finem, ubi quædam præpostere posita occurrebant. In Ecclesiaste plurima cum Asteriscis adjecta fuere, quorum pars non minima in Editionibus τῶν O. hodiernis remansit, ut infra dicturi sumus. In Canticis, ut quidem arbitramur, non multa erant Obelis & Asteriscis notata. In Hesaïa quid Origenes addiderit cum Asteriscis, quid demendum significaverit cum nota Obeli, quisque videre potest in Editione Procopii in Hesaïam, a Joanne Curterio adornata: ubi etiamsi bene multa hujuscemodi compareant, pauca tamen existimabuntur, si comparentur cum iis, quæ in Jeremia & Ezechiele occurrebant: in Jeremia quippe multa a LXX. Interpretibus omissa, cum Asteriscis ex Theodotione addita fuere: plurimaque insuper a capite 25. usque ad finem, transposita & confusa, nativo ordini restituta sunt: in Ezechiele innumera a Senioribus illis prætermissa cum Asteriscis addita fuere. Si quis vero formam trium Prophetarum, Hesaïæ, Jeremiæ & Ezechielis secundum Editionem τῶν O. Hexaplarem conspicere voluerit, adeat vetustissimum Codicem Prophetarum, ubi illa τῶν O. Editio Hexaplaris repræsentatur. In Editione τῶν O. Danielis Prophetæ, quædam addidisse cum Asteriscis, quædam Obelo notasse Origenem, ait Hieronymus. Sed quia, ut arbitrantur Eruditi, in Editione illa lacunæ frequentiores aderant, pro ea substituit Theodotionem, qui solus, ut testificatur Hieronymus, in Ecclesiis postea legebatur. In duodecim Prophetis minoribus pauca annotavit Origenes.

II. *Origenes Editionem τῶν O. emendatam cum Asteriscis & Obelis in Hexaplis posuit.*

Quod autem Editionem LXX. Interpretum illam, quæ in Hexaplis posita erat, Asteriscis, ubi quid additum fuerat, & Obelis ad superflua notanda distinxerit Origenes, clare docet Hieronymus, Epistola ad Suniam & Fretelam col. 627. *In quo*, ait, *illud breviter admoneo, ut sciatis aliam esse Editionem, quam Origenes & Cæsariensis Eusebius, omnesque Græcia tractatores κοινὴν, id est, communem, atque Vulgatam, & a plerisque nunc Λουκιανὸς dicitur; aliam LXX. Interpretum, quæ & in ἑξαπλοῖς codicibus reperitur, & à nobis in Latinum sermonem fideliter versa est, & Jerosolymæ atque in Orientis Ecclesiis decantatur.......... κοινὴ autem ista, hoc est, communis Editio, ipsa est quæ & LXX. Sed hoc interest inter utramque, quod κοινὴ pro locis & temporibus, & pro voluntate Scriptorum, vetus corrupta Editio est. Ea autem quæ habetur in ἑξαπλοῖς, & quam nos vertimus, ipsa est quæ in Eruditorum Libris incorrupta & immaculata LXX. Interpretum translatio reservatur. Quidquid ergo ab hac discrepat, nulli dubium est, quin ita & ab Hebræorum auctoritate discordet.* Igitur Editio LXX. Interpretum Hexaplaris illa erat, quæ ab Origene ad Exemplar Hebraïcum emendata fuerat, & pura atque immaculata, ab Hebræorum auctoritate non discordabat: illaque Asteriscis & Obelis distincta erat: quamobrem in iis Scripturæ partibus, ab Hieronymo ad fidem Editionis illius Hexaplaris Latinè conversis, quæ hodieque supersunt, in Job videlicet atque in Psalmis, Asterisci & Obeli conspiciuntur, ut quisque videre potest in Editione Joan. Martianæi nostri. Huc accedit nota Codicis Basiliensis X. sæculi, in cujus marginibus Hexaplorum lectiones ac notæ prima manu descriptæ fuere. Sic autem habet Exodi cap. 36. Ἐνταῦθά σοι γενομένῳ πάρεστιν ὁρᾶν πολλὴν τὴν διαφωνίαν τῆς τε προκειμένης, καὶ τῆς ἐν ἑξαπλοῖς διαφερομένης εἰς τοὺς O. καὶ οὐ τοῦτό φημι ὡς τοῖς κατηστερισμένοις ταύτης ἐκείνη διαφέρει· πολλαχοῦ γὰρ ταύτης τούτοις παρηλλάσσει· ἀλλ' ὅτι καὶ ἐν τούτοις μᾶλλον ἢ κατὰ τὸ ἄλλο τῆς γραφῆς ἔδαφος ἐνταῦθα πλεονάζει, καὶ ἃ μὴ οἱ ἀστερίσκοι δηλοῦσι παρεῖσθαι τοῖς O. κἂν τούτοις οὐδὲν ἔλαττον τὸ τῆς παραλλαγῆς εἶδος οἰκειοῦται. i. *Cum huc adveneris, multam deprehendes dissonantiam inter hanc Scripturam & eam quæ in Hexaplis habetur in Septuaginta Interpretum versione: neque solum dico illam, quoad ea quæ Asteriscis notantur ab hac differre, siquidem & in his illa sæpe ab hac dissonat; imo vero his (Asteriscis) multo magis abundat, quam aliut Scripturæ textus; sed etiam in iis quæ Asterisci non notant a LXX. Interpretibus omissa fuisse, non minor differentia deprehenditur.* Hæc ad verbum retulimus contra quosdam nuperos, qui existimant notas illas Obelorum & Asteriscorum non in Editione τῶν O. Hexaplari positas fuisse ab Origene; sed in alia seorsim adornata. Verum his tam apertis testimoniis eorum, qui Hexapla tractaverant, refragari non licet: quibus ad majorem fidem aliud adjicimus ex notis ad caput 14. Libri tertii Regum, ubi sic legitur: μετὰ τοῦτο ἐν τοῖς Ἐξαπλοῖς κεῖται τὰ κατὰ τὴν νόσον καὶ τὴν τελευτὴν Ἀβιὰ τοῦ υἱοῦ Ἱεροβοὰμ μετὰ ἀστερίσκων; i. *Postea in Hexaplis jacent ea, quæ spectant ad ægritudinem & mortem Abiæ filii Jeroboam, cum Asteriscis.* Quid clarius? Hæc vero nota prodit ex antiquissimo Codice Romano, qui, vel exscriptus fuit cum Hexapla superessent; vel ex alio Codice ad fidem Hexaplorum exscripto, manavit. Plura proferre possemus: sed hæc erunt, ut spero, satis.

III. *De Asteriscorum & Obelorum usu in Hexaplis.*

Asteriscos & Obelos in Editione LXX. Interpretum Hexaplari usurpavit Origenes, ut quid ibi addendum vel demendum esset indicaret: quod tanta religione præstitit, ut quod adjectum erat præfixo Asterisco, sic ※, & postpositis duobus punctis crassioribus hac forma : statim emineret: quod vero expungendum putabatur, præmisso Obelo hac forma ÷ & adjectis duobus in fine punctis: in

ſerie tamen, his notis diſtinctum, remaneret. Hoc autem artificio vetus illa κοινὴ, ſeu vulgata LXX. Interpretum Editio, intacta ſimul & emendata conſpiciebatur: exceptis tamen iis locis ubi ordo Scripturæ perturbatus erat, ita ut multa præpoſtere ponerentur: ibi enim Origenes germanam & ad Exemplar Hebraïcum accommodatam ſeriem reſtituerat. Quæ poſt Aſteriſcum ponebantur, ex Editione Theodotionis ut plurimum excerpta erant; non infrequenter ex Aquila; interdum, ſed rarius, ex Symmacho; nonnumquam ex duobus vel ex tribus ſimul. Exempli cauſa: Job. 32. 12. ※ Θ. καὶ μέχρι ὑμῶν συνήσω· καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν τῷ Ἰὼβ ἐλέγχων, ἀντα-※ ποκρινόμενος ῥήματα αὐτοῦ ἐξ ὑμῶν· ἵνα μὴ εἴπητε, εὕρομεν σοφίαν τῷ κυρίῳ προσθέμενοι: ubi animadvertas, cum aliquid vel ex Theodotione vel ex aliis adjiceretur, ſi id initio, ſive in medio, ſive in fine lineæ jaceret, præmiſſo ſemper Aſteriſco additum fuiſſe, appoſitis poſt additamentum duobus punctis. Si vero additamentum illud ad plures lineas extraheretur, initio cujuſlibet lineæ Aſteriſcus appingebatur donec totum deſineret, ibique duo puncta craſſiora de more ponebantur: quæ tamen plerumque negliguntur in Manuſcriptis, præſertim quando additamenta hujuſmodi longiuſcula ſunt: qua in re Codicum morem religioſe ſequuti ſumus. In iis quæ ex Theodotione excerpta erant, frequenter ab eis Librariis, qui Hexaplorum lectiones in marginibus Bibliorum deſcribebant, ſic ※ O. Θ. vel ※ Θ. O. ponebatur: id vero ſignificabat in τοῖς O. reperiri ex Theodotione deſumtum. Sic Job 34. 25. ※ Θ. O. γνωρίζων αὐτῶν τὰ ἔργα &c. Similiter ex Aquila ſumebatur lectio, ſic Jerem. 22. 24. ※ A. ὅτι: Aliquando ex Symmacho, Job. 27. 18. ※ Σ. ἃ συνετήρησε: Ex Aquila & Symmacho. Jer. 3. 7. ※ A. Σ. ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς: Ex Aquila & Theodotione frequentiſſime Jer. 11. 13. ※ A. Θ. τῇ αἰσχύνῃ: Ex Symmacho & Theodotione rarius, Jer. 11. 22. ※ Σ. Θ. κύριος τῶν δυνάμεων Ex Aquila, Symmacho. & Theodotione ſæpiſſime, Jer. 11. 13. ※ A. Σ. Θ. θυσιαστήρια. Frequenter etiam ubi lectio ex Aquila, Symmacho & Theodotione prodibat, poſt Aſteriſcum οἱ Γ. id eſt, *tres Interpretes*, ponebatur, ſic Heſai. 38. 3. ※. οἱ Γ. Ω. δὴ κύριε:

In vetuſtiſſimis Codicibus Coiſliniano, Claromontano, ſive RR. PP. Jeſuitarum Collegii Ludovici Magni & aliis, poſt Aſteriſcos nomina Interpretum a primis litteris deſcribuntur ut ſupra, ita ut frequentiſſime Aſteriſcus nomen præcedat, rarius autem nomen Aſteriſcum. Utrum vero ipſe Origenes nomina cum Aſteriſcis in textu ſuæ Editionis poſuerit; an id ſubſequenti ævo ab iis, qui Hexaplorum lectiones collegerunt, & in Bibliis poſuerunt, factum fuerit, non ita facile eſt divinare. Certe Codex ille RR. PP. Jeſuitarum in Jeremia & Ezechiele ſæpe Aſteriſcos in ipſo textu ponit, ſubjuncto plerumque a prima ſolum littera nomine Interpretis, ex quo lectio illa adjectitia deſumta fuit, ſic ※ A. vel ※ Θ. vel ※ οἱ Γ. Fortaſſe vero quia ut plurimum Theodotionis lectiones cum Aſteriſcis adferebat Origenes, Theodotionis nomen non ſolebat exprimere; Aquilæ vero quia rarius, & Symmachi quia rariſſime, interpretationes cum Aſteriſcis inſerebat, nomina a prima littera depingebat, ut indicaret non ex Theodotione pro ſolito verba decerpi. Sed hoc ex conjectura tantum dicitur.

Illa autem quæ cum Aſteriſcis textui τῶν O. inſerebantur, aliquando ad ſenſus integritatem & accuratiorem explicationem opportuna erant; ſed ut plurimum inutilia, & nimia ſcrupuloſitate conſarcinata; ita ut plus officerent, quam juvarent. Hebraïſmi quippe omnes quos, utpote a Græca lingua & dictione prorſus abhorrentes, conſulto prætermiſerant LXX. Interpretes, ubique exprimebantur: quæ quantam κακοφωνίαν Editioni Hexaplari inferrent, hoc exemplo declaratur. Jerem. 43. 6. ※ σὺν τὰς γυναῖκας, καὶ ※ σὺν τὰ τέκνα, καὶ ※ σὺν τὰς ψυχάς, ubi Hebraïcum habet את־הגברים ואת־הטף...... ואת־כל־הנפש: ibi illud σὺν ad exprimendam particulam, את notam accuſativi caſus apud Hebræos, ex Aquilæ Editione cum Aſteriſco inſeritur: quaſi vero ſi articulus את omnino exprimendus erat, non ſat apte redderetur per articulos Græcos τὰς & τά. Hujuſmodi ſupervacaneam dili-

gentiam, aut ut melius dicatur χαχεζηλίαν, ſexcenties obſervabis. Sic & Levit. 2. 2. καὶ δραξάμενος πλήρη τὴν δράκα ※ αὐτοῦ: ἀπὸ τῆς σεμιδάλεως ※ αὐτῆς: σὺν τῷ ἐλαίῳ ※ αὐτῆς: ubi pronominum illam repetitionem, quam Hebraïcæ linguæ propriam, ut inelegantem inutilemque reſpuerant LXX. Interpretes, cum Aſteriſcis reſtituit Origenes. Innumera his ſimilia in decurſu operis hujus animadvertet Eruditus Lector.

Alia quoque multa in verſione ſua prætermiſere LXX. quæ licet enuntiari poſſent, nihil ad ſenſum apte exprimendum juvabant. Sic Jer. 1. 18. hæc Hebraica verba ואני הנה נתתך LXX. verterant, ἰδοὺ τέθεικά σε, *ecce poſui te*, nihilque ad ſenſum deſiderabatur; Origenes vero prætermiſſam ואני vocem exiſtimans, cum Aſteriſco ex Symmacho defectum ſupplevit ※ Σ. ἐγὼ δὲ: ut ſic exprimerentur omnia hoc modo: *Ego autem ecce poſui te.*

Obelos ſimiliter ſæpe poſuit pro notandis iis, quæ cum in Hebraïco non exſtarent, in Editionem τῶν O. invecta fuerant: verum ſæpiſſime ea ut amputanda Obelis notavit, quæ a LXX. Interpretibus vel claritatis vel elegantiæ cauſa poſita fuerant, quæque licet in Hebraïco ad verbum non exprimerentur, ſenſui tamen illuſtrando commoda erant. Quæ porro notantur Obelo, aliquando dicuntur, ἀμφιβόλως, id eſt, *dubie*, jacere. Sic Codex Vaticanus, in illud Pſalmi 10. v. 4. *Oculi ejus in pauperem reſpiciunt*, ubi illud, *in pauperem*, non eſt in Hebræo, hæc habet, τὸ εἰς τὸν πένητα ἐν τῇ σελίδι τῶν O. ἔκειτο μόνον ἀμφιβόλως, id eſt, *illud, in pauperem, in ſola LXX. Interpretum columna dubie jacebat.* Dubie ſcilicet, quia licet in Hebræo Origenis tempore non jaceret, ibi exſtare potuerat LXX. Interpretum ævo.

Non modo autem ea, quæ ex Editione τῶν O. exciderant, cum Aſteriſcis ſupplevit Origenes; ſed etiam ſi quando Editio τῶν O. non videretur Hebraïcam veritatem accurate exprimere, Obelo notata priori lectione, alteram Aſteriſco ſignatam ex aliis Interpretibus adjiciebat, ſic ad illud הבו ליהוה בני אלים priori lectione Obelo, ſive melius lemniſco jugulata, alteram adjecerat ſic ÷ ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ υἱοὶ θεοῦ ※ ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ υἱοὺς κριῶν id eſt: ÷ *Afferte Domino filii Dei* ※ *afferte Domino filios arietum:* quæ ambæ in LXX. & in verſione Latina remanſerunt. Sic & Heſai. 15. 3. וברחובתיה A. Σ. Θ. καὶ ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῆς O. καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις αὐτῆς.... Sed utraque lectio ab Hexaplari Editione deſumta in hodiernis Bibliis remanſit, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῆς, καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις αὐτῆς: itaque prima verſio Aſteriſco, ſecunda Obelo, vel potius lemniſco, notata fuerat, ſed notæ omnes a vulgatis Exemplaribus exciderunt. Rem ſimilem vide Ezech. 22. 5. & 23. 19. multiſque aliis in locis quæ longum eſſet recenſere. Verum in his exemplis non Obelos, ſed lemniſcos adhibitos fuiſſe puto, ut articulo ſequenti probatur.

IV. *De Lemniſcis & Hypolemniſcis.*

Lemniſcus Græce λημνίσκος, ſeu λιμνίσκος dicitur, ſed poſtrema lectio Græca mendoſe ex vulgari illa mutatione τοῦ η in ι inducta putatur. Ab Epiphanio autem hujus vocis λιμνίσκος etymon inde petitur, διὰ τὸ λιμνάζειν κλυζόμενον τὸ μότον ἐν τοῖς τόποις ὑγροῖς, id eſt, quod vitta illa, quam medici vulneribus curandis apponunt, in locis humidis humorum copia redundet. Sed hæc vocis origo jure reſpuitur a viris doctis. Nam λιμνίσκος vitiatum eſt, & ληµνίσκος ſcribitur. De cujus nominis etymo quid ſentiat vir Erudítiſſimus Bernardus Moneta paucis, ut ab eo accepi, expromam:

„ Athenæus pag. 200. Editionis Lugdunenſis, in prolixo Callixeni Rhodii loco, „ vocem λιμνίσκοις habet, quæ in margine ſic emendatur, λινίσκοις, atque ita legit Euſta„ thius in verſum 570. decimi octavi Libri Iliados, ubi hunc ipſum ab Athenæo „ allatum locum refert. Iſaacus vero Caſaubonus in Notis, aut ληµνίσκοις, aut λι„ νίσκοις legendum eſſe dicit, ſed neutram alteri lectionem præferre audet. Certum „ autem eſt, vocem ημνίσκος, quæ primitus anguſtam faſciam ſignificabat, ex

voce

voce λῆνος, lana, derivatam esse, quia ab ipsa origine fasciæ hujusmodi laneæ erant. Hinc vero Syracusani singulari formatione, loco τοῦ λανίσκος inserto μ, λημνίσκος fecerunt: quæ causa fuit ut hæc vox pro Syracusana haberetur. Hesychius, λημνίσκους τὰς φασκίας Συρακούσιοι ταινίας, subintellige λέγουσι. Hinc ad alia significanda usurpata vox fuit; nempe pro fasciis, quibus coronæ circumplicabantur; pro lineamento convoluto vulneribus inserendo; demumque pro nota Librorum, de qua Isidorus: *Limniscus, id est, virgula inter geminos punctos jacens, apponitur in iis locis, quæ sacræ scripturæ Interpretes eodem sensu, sed diversis sermonibus transtulerunt.* Hac triplici significatione vox λημνίσκος usurpata fuit; nempe ad res significandas angustis fasciis similes, quas Syracusani λημνίσκους vocabant.

Inde vocatus Lemniscus, sive linea vittæ more depicta cum duobus punctis, altero superne, altero inferne positis sic ÷ Ideo autem Lemniscos ab Origene usurpatos fuisse ait Epiphanius, ut cum in Editione τῶν O. repetitur aliqua vox non cohærens neque aliis connexa, hoc signo notatâ, noveris ab uno vel duobus Interpretum paribus ita versum fuisse; ab uno scilicet, cum uno solum puncto linea signatur —, tuncque vocatur, Hypolemniscus; a duobus vero quando punctum utrinque ponitur sic ÷ & tunc Lemniscus dicitur. Quod ut intelligas, Historiam cellularum triginta sex repetas oportet: ubi, Epiphanio narrante, LXXII. Interpretes bini, sive per paria distributi, Scripturis interpretandis vacarunt. Hoc itaque sibi vult Epiphanius, illas lectionum discrepantias, quæ in Origeniana Editione Lemnisco vel Hypolemnisco signabantur, esse varias translationes, quæ ab uno alterove Interpretum pari editæ essent. Hujusce rei duo exempla adfert; scilicet ex Psalmo 70. 15. καὶ στόμα μου ἀναγγελεῖ τὴν δικαιοσύνην σου, ubi adjungebatur, ἀναγγελεῖ τὰς δικαιοσύνας σου: & Psalm. 71. 14. καὶ ἔντιμον τὸ ὄνομα μου ἐνώπιον αὐτοῦ, ubi, ait Epiphanius, prius legebatur, καὶ ἔντιμον τὸ ὄνομα μου ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. Et eodem Libro de Ponderibus, multis interpositis ait: Lemniscis insigniri eas voces quæ in aliquot LXXII. Interpretum, voce tantum non sensu variant, ut si quis, verbi gratiâ, pro ἐκέκλαγεν, dicat, ἐφθέγξατο, & pro ἦλθεν, ἐλήλυθε. Epiphanio similia narrat Hesychius in Psalmum 12. v. 6. ubi in hæc Hebraica verba אשירה ליהוה כי גמל עלי, hæc interpretatio occurrit in LXX. ᾄσω τῷ κυρίῳ τῷ εὐεργετήσαντί με, καὶ ψαλῶ τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ ὑψίστου. Hæc porro verba ᾄσω τῷ κυρίῳ τῷ εὐεργετήσαντί με, *Cantabo Domino qui benefecit mihi*, totum versiculum Hebraïcum exprimunt, cætera redundant: quare Vaticanus Codex hic notat, τὸ καὶ ψαλῶ τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ ὑψίστου, οὐκ ἔκειτο παρ᾽ οὐδενὶ ἐν τῷ τετρασελίδῳ, οὔτε ἐν τῷ Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου, οὔτε ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ; id est, *Illud*, Psallam nomini Domini altissimi, *apud neminem in quadruplici columna jacebat: neque in Eusebio Pamphili, neque in Hebraïco.* Ibi vero notat Hesychius: τοῦτον τὸν στίχον δύο ζυγαὶ τῶν οβʹ ἑρμηνευτῶν εἶπον· διότι παράκειται σημεῖον τὸ διὰ τοῦ μέλανος, ὃ λέγεται λημνίσκος, διὰ μὲν τῆς κεραίας τῆς μέσης σημαίνει τὸν στίχον, διὰ δὲ τῶν δύο στιγμῶν, τῆς ἐπάνωθεν, καὶ τῆς ὑποκάτω, τὰς δύο ζυγὰς τῶν ἑρμηνευτῶν ᾐνίξατο. i. *Hunc versiculum duo paria Interpretum expresserunt, quare appositum est signum atramento delineatum, quod dicitur Lemniscus. Per mediam quidem lineam significat versiculum: per duo autem puncta, alterum supra & alterum infra, duo Interpretum paria subindicavit.* Ex Epiphanio itaque & ex Hesychio discimus, Lemniscum usurpatum fuisse, quando ejusdem vocis aut loci duæ translationes apponebantur, ut ex illa nota distinguerentur: quod autem de triginta sex Interpretum paribus & de totidem cellulis adjicitur, ab Hieronymo & a viris doctis pene omnibus exploditur veluti commentum.

Ad hæc, videtur Epiphanius secum pugnare: nam si triginta sex illa paria Interpretum, qui seorsim & aliis inconsultis interpretabantur, tam mirabili consensu interpretati sunt, ut ne minimum quidem interesset discriminis, ad quid illæ notæ ad indicanda discrimina? Si vero, ut ait Epiphanius, Lemniscus, qui duobus punctis notatur, significabat duo Interpretum paria secum convenire ab

aliisque discrepare; Hypolemniscus vero, qui uno solùm puncto notatur, unum par Interpretum ab aliis omnibus differre; quando ex triginta sex paribus, tria vel quatuor vel decem, vel duodecim vel plura differebant, quæ tunc nota adhibebatur? Nam si duo differre poterant, sine dubio poterant & tria & quinque & plura discrepare.

Quare hoc, utpote fabuloso, Lemniscorum usu rejecto, alius verior sinceriorque exquirendus est. Joannes Curterius Præfatione in Procopii Commentarium in Hesaïam, putat Lemniscos significare Interpretes aliquos verbis convenire, discrepare sensu; Hypolemniscos autem, & verbis & sensu discrepare. Sed id gratis & sine auctoritate ulla dicitur, nec intelligi potest quo pacto Origenes Lemniscos & Hypolemniscos ad talem usum destinaverit. Masius vero putat tunc appositos fuisse Lemniscos & Hypolemniscos, cum varias lectiones plures paucioresve Codices afferrent. An vero credibile est Origenem hisce notis ad Exemplaria τῶν O. varia remisisse, aut Exemplarium lectiones varias in ipso textu cum hisce notis apposuisse, nec ipse Origenes, nec alius quispiam hoc umquam dixit. Existimo igitur, quemadmodum Asteriscus ad omissa, quæ inserebantur, annotanda, & Obelus ad ea, quæ redundabant, jugulanda, ut ait Hieronymus, appositi sunt; ita Lemniscum adhibitum fuisse, ubi LXX. Interpretes lectionem quidem Hebraïcam exprimebant; sed non ita accurate atque distinctè: quæ causa erat ut illa in textu relicta, altera quæ melior videbatur, ex aliis Interpretibus petita, huic subjungeretur. Neque enim putandum est, Origenem virum admodum accuratum, qui tam diligenter vel levissima quæ addebantur Asterisco, & quæ demenda erant Obelo notabat, nullam apposuisse notam iis in locis sane frequentibus, ubi relicta priori lectione novam tamen addebat ex aliquo Interpretum desumtam. Exempla vero, quæ Epiphanius adfert, admodum perplexa sunt, ita ut vix inde quidpiam expiscari valeas. Quare iis prætermissis, aliud adferam unde possis Lemniscorum usum, secundum meam quidem sententiam, percipere. Psalm. 28. 1. in Hebræo legitur הבו ליהוה בני אלים, ubi LXX. verterant, ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ υἱοὶ Θεοῦ. Reliqui vero Interpretes, ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ υἱοὺς κριῶν. Ibi Origenes lectionem τῶν O. reliquit præmissa Lemnisci nota, & aliorum interpretationem adjecit Asterisco notatam, hoc pacto ÷ ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ υἱοὶ Θεοῦ. ※ ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ υἱοὺς κριῶν: Ita ut Lemniscus doceret eam esse LXX. & Theodotionis lectionem: id enim duo puncta denotabant. Hunc fuisse Lemniscorum usum suadet supra allatus Hesychii locus, ubi sane quæ Lemnisco notabatur clausula, καὶ ψαλῶ τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ ὑψίστου, non verbo tenus solum differebat a præcedenti, ᾄσω τῷ κυρίῳ τῷ εὐεργετήσαντί με, sed re & sensu; atque hæc quidem ex Hebraïco & ex cæteris Interpretibus excerpta fuerat, altera vero ex LXX. remanserat. Hæc solùm conjectando dici possunt: cum enim nullo alio quam Epiphanio duce uti fas sit, omnia certe salebris plena sunt. Hypolemniscus vero, cujus hæc figura erat ‒̣ significabat secundum Epiphanium ex uno tantum Interpretum pari lectionem appositam emanare, esseque adjunctæ lectioni συναμφότερον καὶ συνάδελφον, id est, omnino synonymam; sic Epiphanius. Sed quod de 36. Interpretum paribus & de totidem cellulis narratur, jam ablegatum est; quare potius crederem Hypolemniscum tunc appositum fuisse, cum lectio illa notata, LXX. Interpretum solum erat, quod uno subtus lineam posito puncto indicabatur; Lemniscum vero cum duobus punctis, quando non LXX. Interpretum tantum, sed etiam Theodotionis erat. Cæterum ex similitudine quæ intercedebat Obelos inter & Lemniscos atque Hypolemniscos, non solum quantum ad formam, sed etiam quantum ad usum; factum est ut Lemnisci pro Obelis sint habiti. Nam uno excepto Hesychii loco supra laudato, nullam me Lemniscorum mentionem a tempore Epiphanii & Hieronymi uspiam reperire memini; in Bibliis scilicet manuscriptis, in Catenis, & in Commentariis.

V. *In hodiernis Editionibus & Mss. LXX. Interpretum, multa ex Editione illa Hexaplari desumta deprehenduntur.*

Narrat Hieronymus tempore suo Ecclesias varias variis LXX. Interpretum Editionibus usas esse. *Alexandria*, inquit, *& Ægyptus in LXX. suis Hesychium laudat auctorem; Constantinopolis usque Antiochiam Luciani Martyris Exemplaria probat; Mediæ inter has provinciæ Palæstinos Codices legunt: quos ab Origene elaboratos Eusebius & Pamphilus vulgaverunt: totusque Orbis hac inter se contraria varietate compugnat.* Item in Epistola ad Augustinum, quæ est in postrema Editione 74. Hieronymus loquens ait: *Vis amator esse verus LXX. Interpretum, non legas ea, quæ sub Asteriscis sunt: imo rade de voluminibus, ut veterum te fautorem probes. Quod si feceris, omnium Ecclesiarum Bibliothecas damnare cogeris. Vix enim unus aut alter inveniatur liber, qui ista non habeat.* Hinc ediscimus jam ævo Hieronymi Exemplaria LXX. Interpretum innumera Asteriscis & Obelis onusta fuisse: quæ Origenianæ notæ in plurimis Exemplaribus Manuscriptis Græcis hinc & inde sparsæ hodieque observantur; imo etiam in nonnullis Latinis, maxime in Libris Job & Psalmorum. Ex Editione illa Hexaplari multa in hodiernas Editiones transmissa deprehenduntur. Nec loquor tantum de Alexandrino Codice, qui Editionem illam Hexaplarem pene sequitur, ut videre est præsertim in Libro Judicum; nec de Editione Complutensi, ubi aliorum Interpretum lectiones, maximeque Symmachi, passim intermixtæ occurrunt; sed etiam in Editione Romana non paucæ deprehenduntur lectiones, quæ ab Hexaplari illa Editione manarunt, ut verbi gratia Job. 9. 3. in hæc verba יעננו Symmachus & Theodotio, οὐ μὴ ὑπακούσῃ αὐτῷ, quæ lectio in Editione Hexaplari posita fuerat, quia prisca τῶν O. interpretatio, ἵνα μὴ ἀντείπῃ non satis conveniebat: utraque tamen versio in textu relicta est, ita ut quæ præibat Symmachi & Theodotionis, Asterisco notaretur, altera vero Lemnisco, ut quidem existimo: deinde neglectis Asteriscis, ambæ lectiones remanserunt sic, οὐ μὴ ὑπακούσῃ αὐτῷ, ἵνα μὴ ἀντείπῃ. Et Psalm. 17. v. 36. hæc verba וענותך תרבני LXX. verterant, καὶ ἡ παιδεία σου ἀνώρθωσέ με, Theodotio autem, καὶ ἡ παιδεία σου αὐτή με διδάξει· utraque autem lectio in Hexaplari illa Editione posita, in hodiernis Bibliis conjunctim legitur. Similia multa frequenter occurrunt.

In Ecclesiaste vero σὺν præpositio, qua exprimere solebat Aquila particulam Hebraïcam את, notam accusativi casus, quamque Origenes in Hexaplari illa Editione præmisso Asterisco, sicubi occurreret, posuerat, non infrequenter reperitur in Editione Romana. Sic cap. 2. v. 17. καὶ ἐμίσησα σὺν τὴν ζωήν, & cap. 3. v. 17. σὺν τὸν δίκαιον καὶ σὺν τὸν ἀσεβῆ κρινεῖ ὁ Θεός, & similia quædam. Capite autem 7. v. 23. clausulam ex Aquila in Editionem τῶν O. invectam deprehendimus, ut videas in nota ibidem. Ex his porro mutationibus evenit, ut Editio LXX. Interpretum pura, & qualis erat ante Origenem, frustra quæratur hodie. Hinc item accidit ut Librarii dum Exemplaria LXX. Interpretum exscriberent, alias lectiones præfixo O. nota videlicet LXX. Interpretum, in margine notarent; ita ut minus periti rerum hujusmodi, mirentur ubi LXX. Interpretum textus exscriptus est, in margine notari LXX. Interpretes alio modo legere.

VI. *De mutationibus, quæ ab Origenis tempore in Editiones LXX. Interpretum advectæ sunt.*

Sæpissime etiam, præsertim Libro Judicum, in Codicibus Coislinianо, unciali charactere descripto, & Basiliensi, variæ lectiones in margine scribuntur cum nota O. Θ. quia scilicet ex Theodotione in Editionem τῶν O. cum Asteriscis ab Origene invectæ fuerant. Imo etiam Libro Judicum 6. 8. tres LXX. Interpretum

Digitized by Google

lectiones pro uno eodemque loco observantur. Præter eam enim, de qua egimus, varietatis causam, aliæ multæ haud dubie extiterunt. Nec potuit aliter evenire in Libro toties descripto; cujus tot varia in diversis regionibus Exemplaria ferebantur: nam ex alia Editione in aliam lectiones persæpe translatæ sunt. Non raro etiam contingit ut loca ex Editione τῶν O. adferantur vel a scriptoribus vel a Scholiastis, quæ jam in ea non comparent, quia nempe illa supplementa quæ cum Asteriscis addita fuerunt, in aliquot Exemplaria invecta sunt, in alia non item.

VII. *De iis etiam mutationibus, quæ ex similitudine quarumdam litterarum admissæ sunt.*

Inter præcipuas autem varietatum, quæ in Exemplaribus τῶν O. observantur, causas, locum habet illa litterarum Græcarum inter se similium frequens commutatio. Nam cum Origenis tempore, & aliquot postea sæculis, omnes Biblici Libri unciali charactere sine accentibus & spiritibus scriberentur, ac litteræ plurimæ inter se ita similes essent, ut vix distingui possent, hinc contigit ut sæpe una pro alia substitueretur, unde magna diversitatum sylva exorta est. Hæ vero maxime litteræ inter se commutari solebant Α, Δ Λ. α. δ λ. & Є, Θ. C, ε. θ. σ, & aliquando M, & N, quarum omnium mutationum ex multis pauca hic exempla proferimus.

Α. in Δ. Hujus mutationis perspicuum habet exemplum Hieronymus Commentario in Jerem. cap. 29. v. 17. ubi vocem שערים Theodotio σουαρὶμ expresserat, deinde vero Librariorum errore in σουδρεὶμ, mutato Α. in Δ. versum fuerat, qua de re Hieronymus: *quas Theodotio interpretatus est*, Sudrinas........ *quæ Hebraïce appellantur* SUARIM, *sed scriptorum vitio pro media syllaba, sive littera* alpha *Græcum* delta *inolevit.* Judicum cap. 3. v. 31. ubi Hebraïcum habet ענת LXX. Δινὰχ mendose pro Αἰνάθ mutato Α in Δ; Alius Λινάθ mutato Α in Λ. alius, Αἰνάθ melius. Et Judicum 1. 31. ubi legitur אחלב LXX. hodie habent Δαλάφ pro Ααλάβ, ut alii legunt.

Α in Λ. hujus commutationis exemplum vidimus supra: præterea vero Psalm. 30. 16. ad vocem Hebraïcam עתתי LXX. habent *οἱ κλῆροί μου*, *sortes meæ*, mutato Α in Λ: nam illa vox significat, *καιροί μου*, *tempora mea*, ut Reliqui Interpretes & Hieronymus verterunt: & Psalmo 80. v. 3. ad hæc verba כנור נעים Symmachus vertit λύραν ἡδεῖαν, *lyram dulcem*: ubi aliquot Exemplaria mutato Λ. in Α, αὔραν, *auram* habent.

Є in C. Psalm. 38. v. 3. in versione Aquilæ, Codex unus habet σιωπῆς σιγῆς ἀπὸ ἀγαθοῦ, pro σιωπῇ ἐσίγησα ἀπὸ ἀγαθοῦ: ubi Hebraïca sic habent דמיה חשיתי מטוב.

Є in C. Psalm. 76. 7. Eusebius lectionem Symmachi sic effert, ἀνὴρ σκωὼν τὸ πνεῦμά μου, pro ἀνηρεύνων τὸ πνεῦμά μου *perscrutabar spiritum meum*, ubi Hebraïca sic habent ויחפש רוחי.

Є in Θ. Aquila, Symm. Theodotio & Septima, in MSS. habent Βηθσαβεὲθ, pro Βηθσαβεέ, ubi in Hebraïco legitur בית־שבע Psalm. 50. 1.

M. pro N. LXX. Interpretes quater habent ὤμων pro ὄνων, *humeros* pro *asinis*, Josue 9. 4. & 10. 1. & 6. ubi in Hebraïco legitur חמורי.

Præter illas autem mutationum causas, aliæ non paucæ acciderunt propter similitudinem verborum vel soni. Sic Job. 39. 21. in Hebraïco legitur לקראת־נשק *in occursum armaturæ*, Vulgata, *in occursum armatis*; A. Th. Εἰς συνάντησιν ὅπλου, *in occursum teli*; *Sym.* Εἰς ἀπάντησιν καταφράκτων, *in occursum Cataphractorum*; ubi LXX. habent, συναντῶν βασιλεῖ, *occurrens Regi*, mendose pro βέλει, *telo*, ex similitudine soni & terminationis. Et sane βέλει posuerat Origenes in Tetraplis, ut ibidem annotamus; quia videlicet lectio illa vitiata βασιλεῖ, nondum in Exemplaria, quibus

usus est Origenes, manaverat. Psalm. 131. v. 15. vocem צידה verterant LXX. Interpretes θήραν venationem, atque ita legit Athanasius, Hieronymus quoque *venationem*; Aquila, ἐπισιτισμὸν αὐτῆς; Theodotio θήραν, ut & LXX. quæ lectio secundum hæc ex similitudine soni mutata est in χήραν *viduam*, & hactenus sic legitur in Vulgatis Exemplaribus. Item Hesai 14. 21 ubi in Hebræo legitur ערים LXX. πόλεων, ut liquet: posteaque πόλεων in πολέμων mutatum est. Alia longe plura his addere possemus, verum hæc erunt ad præsens institutum satis.

VIII. *De distinctione capitum & versiculorum antiquitus usurpata.*

Distinctio capitum olim nec hodiernæ similis, nec una fuit. Capita longe minora hodiernis erant, cujus rei exemplum habes infra Numerorum 4. 25. in nota, ex omnibus catenis MSS. desumta, quæ sic habet, τὸ Σαμαρειτικὸν, ἐπίσπαστρον καὶ δέρματα ὑακίνθινα· ἅπερ κατὰ τὸ ξ. κεφάλαιον ἐξόδου διφθέρας i. *Samariticum habet, tentorium & pelles hyacinthinas: quæ capite LX. Exodi vocantur diphtheræ.* In Exodo quadraginta solum capita habentur: locusque hic citatus exstat in capite 39. hodierno. In Codice illo Coisliniano vetustissimo unciali charactere descripto, ubi Octateuchus, & Libri Regum continentur, duæ singulis in Libris in capita divisiones in margine notantur, quarum unaquæque longe plura capita habet, quam hodierna. Discrimina paucis accipe.

In Genesi prima divisio in Codice Coisliniano CVI. capita exhibet; secunda in eodem Codice XCIX. hodierna L.

In Exodo prima divisio in Coislin. LXXXIV. capita habet; secunda in eodem Codice CX. hodierna XL.

In Levitico prima in Coislin. LIV. capita habet; secunda in eod. Codice LXI. hodierna XXVII.

In Numeris prima in Coislin. L. capita; secunda in Coislin. LI. hodierna XXXVI.

In Deuteronomio prima in Coisl. LXVIII. capita; secunda in Coislin. XCI. hodierna XXXIV.

In Libro Josue una capitum divisio observatur in Coisliniano, & quia Liber hic magna sui parte mutilus est, ibi ad caput decimum quartum dumtaxat pervenitur, quod cum nono capite hodierno concurrit.

In Libro Judicum nulla capitum distinctio occurrit in Coisliniano. Sed quoties Israëlitæ ob prævaricationem in servitutem rediguntur, in margine ponitur δουλεία α'. δουλεία β'. &c. Similiter ad singulos Judices, qui constituuntur, annotatur κριτὴς α. κριτὴς β.

Libro primo Regum prima divisio in Coislin. est LIII. capitum; secunda LXXIII. hodierna XXXI.

Libro II. Reg. prima in Coislin. est L. capitum; secunda LIII. hodierna XXIV.

In Libro tertio Regum divisio in capita, perplexa admodum, liber magna sui parte mutilus est, ita ut etiam totus Liber quartus desideretur.

Primam in Codice Coisliniano divisionem, eam dicimus quæ cum argumentis est, secundam, eam quæ sine argumentis. Verum hæc fusius in Bibliotheca Coisliniana propediem edenda.

Versiculi similiter longe breviores olim erant hodiernis, ut plurimis locis ac exemplis probavimus in Palæographia Græca, & infra in notis ad Librum Job passim. Sed quia in ea re viri etiam docti lapsi sunt, rati versiculos olim hodiernis æquales fuisse; unicum hîc adferam exemplum ex Libro Job cap. 21. v. 28. ubi tredecim versiculi secundum antiquum morem computati, sex hodiernos versus efficiunt. Tredecim autem versiculi στίχοι sic in quibusdam MSS. omnium vetustissimis στιχηρῶς scripti erant, ita ut ad singulos a linea inciperetur.

Ὅτι ἐρεῖτε, ποῦ ἐστιν οἶκος ἄρχοντος,
Καὶ ποῦ ἐστιν ἡ σκέπη τῶν σκηνωμάτων τῶν ἀσεβῶν.
Ἐρωτήσατε παραπορευομένους ὁδόν,
Καὶ τὰ σημεῖα αὐτῶν οὐκ ἀπαλλοτριώσετε·
Ὅτι εἰς ἡμέραν ἀπωλείας κουφίζεται ὁ πονηρός,
Εἰς ἡμέραν ὀργῆς αὐτοῦ ἀπαχθήσονται.
Τίς ἀναγγελεῖ ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ;
Καὶ αὐτὸς ἐποίησε.
Τίς ἀνταποδώσει αὐτῷ, καὶ αὐτὸς εἰς τάφους ἀπηνέχθη;
Καὶ αὐτὸς ἐπὶ σορῶν ἠγρύπνησεν.
Ἐγλυκάνθησαν αὐτῷ χάλικες χειμάρρου,
Καὶ ὀπίσω αὐτοῦ πᾶς ἄνθρωπος ἀπελεύσεται,
Καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἀναρίθμητοι.

Moneo autem in fine Catenæ in Job in Anglia editæ, haberi totum Librum Job στιχηρῶς scriptum ad fidem veteris cujusdam Codicis.

CAPUT V.

De Aquilæ Editionibus.

I. Aquilæ historia. II. Aquila duas Interpretationes edidit. III. Utra ex duabus in Hexaplis posita fuerit. IV. An de industria Aquila quædam Scripturæ loca in alium sensum detorserit. V. Expenduntur loca ubi Aquila, quasi ob Christianismi odium male interpretatus, reprehenditur. VI. Quæritur utrum Aquila idem sit qui Onkelus, & utrum Thargum Onkeli aliquid adfinitatis habeat cum interpretatione Aquilæ.

I. *Aquilæ historia.*

AQUILAM ait Epiphanius fuisse πενθερίδην, hoc est affinem, vel ut alii vertunt, socerum, aut soceri socrusve filium Imperatoris Hadriani: Chronicon vero Paschale πενθερόν, sive socerum dicit. Id autem, ut plane fabulosum, a viris doctis merito respuitur. Paulo melioris notæ videntur alia quædam, quæ de Aquila tradit Epiphanius; at si qua sincera sint, ex ipsis Origenis scriptis desumta putantur: nam ut jam diximus, Origenes initio singularum versionum de Historia cujusque Interpretis quædam in Hexaplis posuerat. Verum inter illa Epiphanii dicta, non desunt quæ doctis viris suspecta videantur, ut pluribus dicitur infra.

Aquila igitur, ait ille, cum Jerosolymis ageret, restaurandæ urbi ab Imperatore Hadriano præpositus; atque Apostolorum discipulos, nuper Jerosolymam Pella reversos, fide florentes mirabiliaque patrantes cerneret, compunctus corde Christianismum amplexus est: elapsoque tempore Christi sigillum petiit & impetravit: neque tamen mores pristinos mutavit. Enimvero cum in vana Astronomiæ arte, quam Apotelesmaticen vocabant, institutus esset, solitamque ei operam daret; increpantibus Magistris, ac rem ut Christiano viro indignam vetantibus: ille contra pervicaciter repugnans, de fato disserendi, genesimque suam observandi nullum finem faciebat. Quamobrem ab iis, utpote salutem numquam consequuturus, Ecclesia pellitur. Ille quasi ignominia affectus, vanâ ductus verecundiâ, Christianismum ejurat, ad Judæosque declinans circumciditur. Tum vehementi studio percitus, Hebraïcæ Linguæ addiscendæ totum se dedidit: cujus perfectam adeptus notitiam, interpretationem ex

affectu suo concinnavit; ita ut quædam Scripturæ dicta præter LXX. Interpretum mentem ad alium sensum detorqueret, ac testimonia de Christo in divinis Scripturis expressa, aliò deflecteret, ignominiæque suæ absurdam apologiam pararet. Hæc ex Epiphanio. Utrum autem Aquila loca Scripturæ, quæ Christum prænuntiabant, de industria aliò deverterit, mox disquiremus.

Quod ait Epiphanius, Aquilam Hadriani tempore Scripturam Sacram interpretatum esse, ex ipsis Origenis scriptis mutuatus creditur. Certum enim videtur Origenem in Hexaplis suis singularum Editionum brevem historiam posuisse, ut ex his Eusebii verbis arguitur, qui Eccl. Hist. Lib. 6. cap. 16. de Quinta, Sexta & Septima Editionibus loquens, hæc habet: ἐφ' ὧν διὰ τὴν ἀδηλότητα, τίνος ἄρ' εἶεν οὐκ εἰδὼς, αὐτὸ τοῦτο μόνον ἐπεσημήνατο, ὡς ἄρα τὴν μὲν εὕροι ἐν τῇ πρὸς Ἀκτίοις Νικοπόλει, τὴν δὲ ἐν ἑτέρῳ τόπῳ τοιῷδε. ἔν γε μὴν τοῖς ἑξαπλοῖς τῶν ψαλμῶν μετὰ τὰς ἐπισήμους τέσσαρας ἐκδόσεις, οὐ μόνον πέμπτην, ἀλλὰ καὶ ἕκτην καὶ ἑβδόμην παραθεὶς ἑρμηνείαν, ἐπὶ μιᾶς αὖθις σεσημείωται, ὡς ἐν Ἱεριχοῖ εὑρημένης ἐν πίθῳ κατὰ τοὺς χρόνους Ἀντωνίνου τοῦ υἱοῦ Σεβήρου. i. *Et cum ignoraret cujusnam essent, id solum significavit, se alteram quidem reperisse Nicopoli ad Actium, alteram vero in alio designato loco. Utque in Hexaplis Psalmorum post insignes illas quatuor Editiones, ubi non solum Quintam, sed etiam Sextam & Septimam Editionem apposuit, ad unam rursus annotavit, inventam illam fuisse Hierichunte in dolio, temporibus Antonini filii Severi.* Hæc Eusebius, qui ipsa Origenis Hexapla tractabat. Unde inferas Origenem in Hexaplis, singulorum Interpretum & Interpretationum brevem historiam texuisse, ubi tum alia quædam ad singulas pertinentia, tum maxime uniuscujusque tempus annotavit. Hinc autem hausisse putandus est Epiphanius id quod ait, Aquilam nempe sub Hadriano Imperatore interpretationem adornasse suam: quod etiam confirmari potest ex Justini testimonio, qui ait in Dialogo cum Tryphone: ἐπεὶ δὲ ὑμεῖς καὶ οἱ διδάσκαλοι ὑμῶν τολμᾶτε λέγειν μηδὲ εἰρῆσθαι ἐν τῇ προφητείᾳ τοῦ Ἡσαΐου· ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει καὶ τέξεται υἱόν. ἀλλ', ἰδοὺ ἡ νεᾶνις ἐν γαστρὶ λήψεται καὶ τέξεται υἱόν. i. *Quandoquidem vos & Doctores vestri dicere audetis non dictum esse in Prophetia Hesaiæ*: Ecce virgo in utero habebit, & pariet filium; *sed*, ecce adolescentula in utero accipiet, & pariet filium: Ubi illud, ἰδοὺ ἡ νεᾶνις, &c. ex Aquilæ interpretatione sumtum est: unde inferas tempore Justini Martyris jam evulgatam fuisse Aquilæ Editionem, atque adeo antea factam, videlicet Hadriano principe, ut ait Epiphanius ex Origene, ut creditur, mutuatus.

Cætera autem, quæ adjecit Epiphanius de Aquila, non ex eodem fonte hausisse putandus est: nam quod narrat eum ab Hadriano restaurandæ urbi Jerosolymorum præpositum fuisse, perinde suspicioni obnoxium videtur, atque id quod ante dixerat, ipsum Hadriani socerum fuisse. Reliqua de Apotelesmatice, sive de genethlialogiæ usu, de baptismo, de ejurato postea Christianismo, de admissa circumcisione, deque adepta demum Hebraïcæ Linguæ perfecta notitia, majorem sane postularent auctoritatem, exque fabulosis Judæorum narrationibus manare potuerunt. Siquidem Judæi Aquilæ Editionem, eam videlicet quæ κατ' ἀκρίβειαν facta fuerat, magni faciebant, Auctoremque illius laudibus prædicabant. Hinc Origenes ad Africanum: *Sic enim Aquila, Hebraicæ lectioni serviens edidit: quem Judæi accuratissime omnium credunt interpretatum esse Scripturam: quo maxime uti solent qui Hebraïcam dialectum ignorant, utpote qui omnium maxime sensum assecutus esse putetur.*

II. *Aquila duas Interpretationes edidit.*

Duas autem Translationes edidisse Aquilam exploratum est; primam liberiorem, ubi etsi verba singula Hebraïca Græce exprimere satageret, sensum tamen apte reddere curabat, neque tam scrupulose voculas omnes sectabatur, ac cum seriem interturbaturas esse prospiceret, repræsentare negligebat: quod verum erat Interpretis officium. Alteram deinde versionem paravit, quæ κατ' ἀκρίβειαν vocita-

batur, id eſt, ſecundum exactam vertendi rationem, de qua Hieronymus in Ezechielem p. 716. *Aquilæ ſecunda Editio, quam Hebræi, κατὰ ἀκρίβειαν, nominant*: ubi tanta accuratione verba & voculas ſingulas Hebraïcas reddere curabat, ut de ſtyli barbarie nihil cogitaret. Ejuſmodi vero κακοζηλίας exempla multa proferre poſſemus; ſed, ut cætera taceam, quis non ægre ferat hæc Hebraïca verba, בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ ſic expreſſa videre, ἐν κεφαλαίῳ ἔκτισεν ὁ θεὸς σὺν τὸν οὐρανὸν καὶ σὺν τὴν γῆν; nimirum ille ne particulam את, notam accuſativi caſus, prætermiſiſſe videretur, pro illa σὺν poſuit, quia את in nonnullis locis, σὺν vel μετὰ, id eſt, *cum* ſignificat. Idque ſexcenties repetiit, quod ſane magnam in ejus tranſlatione κακοφωνίαν intulit. Sed audiendus Hieronymus ad Pammachium de opt. gen. interpretandi: *Aquila autem proſelytus & contentioſus Interpres, qui non ſolum verba, ſed etymologias quoque verborum transferre conatus eſt, jure projicitur a nobis. Quis enim pro frumento & vino & oleo poſſit vel legere vel intelligere,* χεῦμα ὀπωρισμὸν στιλπνότητα, *quod nos poſſumus dicere* fuſionem, pomationemque & ſplendentiam. *Aut quia Hebræi non ſolum habent* ἄρθρα; *ſed &* προάρθρα, *ille* κακοζήλως *& ſyllabas interpretatur & litteras, dicitque* σὺν τὸν οὐρανὸν καὶ σὺν τὴν γῆν, *quod Græca & Latina Lingua omnino non recipit. Cujus rei exemplum ex noſtro ſermone captare poſſumus. Quanta enim apud Græcos bene dicuntur, quæ ſi ad verbum transferamus, in Latino non reſonant: & e regione, quæ apud nos placent, ſi vertantur juxta ordinem, apud illos diſplicebunt.* Illud vero χεῦμα, ὀπωρισμὸν, στιλπνότητα, quod undenam ſumtum eſſet ante ignorabatur, ex Deut. 7. 13. nunc primo prodit in Appendice primi Tomi ex Codice Coiſliniano.

Aliquando item nulla habita generum ratione, ut Hebraïſmos exprimeret, ſingulare cum plurali copulavit, ut Gen. 5. v. 5. καὶ ἔζησεν Ἀδὰμ τριάκοντα ἔτος, καὶ ἐννακόσια ἔτος, & vixit *Adam triginta annum & nongentos annum*, quia nempe vox שנה ſingularis formam habet, licet hic vim pluralis habeat, ut nemo non videt. Pari ratione nonnumquam pluralia, quæ vim ſingularis habent, ille pluraliter expreſſit: ſic Gen. 6. 2. בני אלהים οἱ υἱοὶ τῶν θεῶν, quia nimirum אלהים habet pluralis formam, ille pluraliter hic vertit: ubi Vulgata, *Videntes filii Dei filias hominum.* Ad hæc etymologias nominum verborumque ita conſectatur, ut nulla habita ſeriei rationе, eamdem vocem Hebraïcam ut plurimum eadem Græca exprimat, non cogitans idem verbum, ſi aliis diverſiſque jungatur vocibus, aliud ſignificare.

III. *Utra ex duabus in Hexaplis poſita fuerit.*

Ex illa porro duplici Aquilæ verſione, quæſtio exoriri poteſt; utra videlicet ex duabus in Hexaplis ab Origene poſita fuerit, an prima, an ſecunda, quæ κατ' ἀκρίβειαν vocabatur: & utrum ſemper eamdem adhibuerit Origenes in omnibus & ſingulis Scripturæ Libris; an modo unam, modo alteram appoſuerit. Non dubito eam in Hexaplis tertio loco poſuiſſe, quæ quia nimia accuratione concinnata erat, κατ' ἀκρίβειαν facta dicebatur; nempe ſecundam. Id vero ſuadet particula σὺν ſæpe poſita in iis, quæ ſuperſunt Editionis Aquilæ fragmentis, & alia nimiæ religionis veſtigia. Ex eadem etiam decerptæ fuere lectiones Aquilæ, quæ in Editione τῶν O. Hexaplari cum Aſteriſcis ab Origene poſitæ ſunt. Verum quia in locis Aquilæ, quæ frequenter in hac Hexaplorum collectione occurrunt, hæc tam ſcrupuloſa vertendi ratio non ubique obſervatur, hinc fortaſſe quiſpiam ſuſpicetur, ea, quæ elegantius exprimuntur, nec tantam præferunt Interpretis ἀκρίβειαν. ex prima ejus verſione, quæ liberiore interpretandi genere adornata fuerat, deſumta fuiſſe. Verum potuit Aquila, etiam in illa κατ' ἀκρίβειαν interpretatione, non ſemper eadem religione in vertendo uti: nec inſolitum eſt Interpretes quoſlibet modo litteræ hærere, modo elegantiore interpretandi genere procedere. Certum igitur habeo, Origenem in tertia Hexaplorum columna Aquilæ interpretationem illam poſuiſſe, quæ κατ' ἀκρίβειαν & ſecunda vocabatur, & lectiones Aquilæ illas, quas præmiſſis Aſteriſcis in Hexaplari τῶν O. Editione poſuit, ex ea accepiſſe.

IV. *An*

IV. *An de industria Aquila quædam Scripturæ loca in alium sensum detorserit.*

Una fuit Sanctorum Patrum, veterumque pene omnium mens & opinio, Aquilam ob illatam sibi ab Ecclesiæ Præfectis quam supra memoravimus contumeliam, (nam quod illi ex vero religionis pietatisque studio admiserant, injuriæ loco habebat;) infensum postea Christianæ religioni fuisse; ac loca Veteris Testamenti, quæ futurum Christi adventum prænuntiabant, de industria in Translatione sua depravasse, & in alium sensum detorsisse. Licet autem ea quæ de Christianismo ab Aquila ejurato Epiphanius tradidit non suspicione vacent, ut supra diximus; attamen sive a Christianis ad Judæos defecerit, sive Judæus ab exortu fuerit, ob Christianismi odium aliqua Scripturæ loca detorsisse putabatur. Sic Irenæus, Eusebius, Epiphanius, & aliquando Hieronymus; sic etiam Philastrius, Anastasius Sinaïta, aliique senserunt. Verum Hieronymus, qui parem de Aquila sententiam alibi tulerat, in Epistola quadam ad Damasum ait; eum non *contentiose*, ut alii arbitrabantur, sed *studiose* interpretatum esse. Imo Commentariis in Habacuc laudat illum, quod hæc verba: *Egressus es in salutem populi tui, in salutem cum Christo tuo*, secundum Christianorum mentem transtulerit; cum contra Symmachus & Theodotio, Christiani licet, in alium sensum declinarint. Et alibi quoque ejus defensionem suscipere videtur. Quare putaverim Hieronymum, in aliis locis ubi Aquilam quasi Christianis infensum carpere videtur, ex vulgari aliorum qui præcesserant sententia locutum esse; ipsumque tamen, qui plus quam cæteri omnes Aquilæ versionem tractaverat, alia opinione fuisse. *Aquila*, inquit in Epistola ad Damasum, *qui non contentiosus, ut quidam putant, sed studiosius verbum interpretatur ad verbum.* Et in Epistola ad Marcellam: *jam pridem cum voluminibus Hebræorum Editionem Aquilæ confero, ne quid propter odium Christi Synagoga mutaverit; & ut amicæ menti fatear, quæ ad nostram fidem pertineant roboranda plura reperio.*

V. *Expenduntur loca ubi Aquila, quasi ob Christianismi odium male interpretatus, reprehenditur.*

E re autem fuerit loca illa interpretationis Aquilæ, quæ a Patribus ut Christianæ fidei repugnantia reprehenduntur, hîc proferre; ut exquiratur, num re vera Aquila de industria hæc ad aliam mentem detorserit. Qui prior Aquilam simulque Theodotionem criminatur, est Irenæus Lib. 3. cap. 24. ubi ait: *non vera est interpretatio*, ecce adolescentula, *ut Theodotion Ephesius & Aquila Ponticus sunt interpretati. Hinc Ebionæi ex Joseph natum aiunt.* Agitur hîc de Hesaiæ loco 7. 14. *Ecce virgo concipiet & pariet filium.* An autem ut locum detorqueret Aquila, sic versionem suam concinnaverit, nescio. Verisimile tamen est eum a voce παρθένος consulto declinasse, quia hac maxime prophetiâ utebantur Christiani pro sua tuenda fide. Imo nec vocem ἀπόκρυφος, *abscondita*, quam alibi pro Hebraïca עלמה exprimenda adhibet, hîc usurpare voluit; quia forte hæc interpretatio puellam, quæ virorum aspectui occulta manserat, atque ideo virginem exprimebat.

Eusebius Cæsariensis Comment. in Psalm. 90. v. 9. Aquilam & Symmachum carpit, quod doctrinam de Altissimo & de Domino, id est, de Patre & Filio; suspectam habentes, Ἰουδαΐζοντες, sive modo ad Judaïcam sententiam accedentes hæc Hebraïca verba כי־אתה יהוה מחסי עליון שמת מעונך sic transtulerint; Aquila nempe, ὅτι σὺ, κύριε, ἐλπίς μου, ὕψιστον ἔθηκας κατοικητήριόν σου: *Quoniam tu, Domine, spes mea, altissimum posui habitaculum tuum*; Symmachus vero, σὺ γὰρ θεὲ ἀφοβία μου, ὑψίστην ἔθου τὴν κατοίκησίν σου: *Tu enim, Deus, fiducia mea; altissimam posuisti habitationem tuam.* Quid Christianis officiant hujusmodi translationes, non satis perspicio. At

Eusebius vult hæc verba : *Quoniam tu, Domine, spes mea, altissimum posuisti refugium tuum*, ut in LXX. leguntur, sic intelligenda esse, ut illud, *Domine*, significet Filium; & illud, *altissimum*, quem pro refugio suo ponit Filius, significet Patrem : qua data interpretatione magis Arianismo favere videtur Eusebius, cujus scopus est Deum Filium longe minorem Deo Patre statuere, quàm Aquila & Symmachus Judaïsmo.

Hieronymus in Hesaïam cap. 49. v. 5. in hæc verba וישראל לא יאסף, ubi Aquila vertit, *Et Israel ei congregabitur*, hæc annotat. *De Aquila autem non miror, quod homo eruditissimus Linguæ Hebraïcæ in hoc loco aut simularit imperitiam, aut Pharisæorum perversa interpretatione deceptus sit, qui interpretari voluit*, & Israel ei congregabitur, *hoc est, Deo : cum verbum Hebraïcum* LO, *in hoc loco non scribatur per* LAMED *&* VAU, *quod si esset, significaret* ei *vel* illi ; *sed per* LAMED ALEPH, *quod proprie sonat* non. Hæc porro varietas interpretationum ex varietate lectionum haud dubie profecta est : nam alia Exemplaria לא & alia לו habebant, hodieque in Bibliis Massoreticis legitur לא & in margine לו קרי Nec quidpiam hinc in gratiam Judæorum colligi potest, quod non in aliis Scripturæ locis centies habeatur.

Philastrius Brixiensis de Hæresibus, Aquilam in crimen vocat, quod Psalmo 2. *v.* 2. ubi LXX. verterunt, *adversus Dominum, & adversus Christum ejus*, ipse transtulerit, *adversus Dominum & adversus unctum ejus.* Verum Aquila non hoc loco tantum, sed etiam alibi vocem משיח ἠλειμμένον, sive *unctum* interpretatus est ; quia nimirum putabat χριστὸς & ἠλειμμένος idipsum significare. Sed tamen non videtur a voce χριστὸς de industria abstinuisse : nam modo una, modo alia voce utitur, etiam ubi de Christo agitur. Sic Psal. 88. v. 52. οὗ ὠνείδισαν τὰ ἴχνη τοῦ χριστοῦ σου ; & Habacuc 3. *v.* 3. *in salutem cum Christo tuo.* Non improbabile tamen videtur Aquilam in odium Christianismi, ἠλειμμένοι fere semper posuisse, ubi משיח reperiebatur, ut a voce χριστὸς Christianis familiari, quâ Filium Dei compellabant, consulto declinaret.

Anastasius Serm. 9. in Hexaëmeron, impietatis Aquilam accusat, quod illud Gen. 2. 18. אעשה־לו עזר כנגדו verterit, ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατέναντι αὐτοῦ i. *faciamus ei adjutorem e regione ipsius*, vel *coram eo.* Illud quippe κατέναντι αὐτοῦ, sic intelligi vult Anastasius, ἀντίδικον καὶ πολέμιον, *adversarium & inimicum*, quasi scilicet ex Aquilæ mente Deus homini mulierem quasi adversarium & inimicum dederit. Verum, ut norunt omnes Græce periti, κατέναντι αὐτοῦ hîc significat, *e regione ipsius*, sive *ut illi adstaret* : alioquin vox βοηθὸς adjutor, quæ præcedit, Anastasii interpretationem prorsus refellit. Quis enim putet Aquilam sic interpretari voluisse, *faciamus ei adjutorem adversarium ?*

IV. *Quæritur utrum Aquila idem sit qui Onkelus, & utrum Thargum Onkeli aliquid affinitatis habeat cum interpretatione Aquilæ.*

Multiplex quæstio movetur de Onkelo ; ac de ipso statim nomine quæritur, an Onkelos, vel Onkelus idem sit, quod Aquila. Sane Onkelos vox est Hebræis extranea, & peregrinæ gentis, quæ cum Hebraïce scribi cœpta est, aliquam mutationem novamque terminationem accepit. Id negari non posse videtur. Nulla autem vox propinquior τῷ Onkelos est quam Ακύλας, *Aquilas* vel *Aquila.* O enim & A passim permutantur & confunduntur : quare prorsus crediderim idem esse nomen Onkelos, vel Ankelas, & Ακύλας. Id vero confirmat Thalmud Hierosolymitanum, ubi *Aquila* sæpe hac fere nominis forma memoratur. Alia subinde quæstio oritur, num Aquila interpres ille Græcus idem sit qui Onkelos, cujus nomen, ut diximus, idem videtur esse quod Aquila ; an vero duo Aquilæ fuerint, quorum alius Thargum in Pentateuchum, alius scilicet is de quo nunc agitur, versionem Græcam quæ in Hexaplis ferebatur, edidit. Ex Rabbinis quidam Onkelum vel Aquilam Paraphrasis Chaldaïcæ auctorem, longe antiquiorem putant Aquila illo, qui versionem Græcam Hadriani tempore edidit ; qua de re

videndi Brianus Waltonus, & Nicolaus Serarius Prolegom. cap. XIV. Quæstiuncula 4. Alii eumdem esse putant Chaldaïcum Paraphrasten & Græcum Interpretem. Ut ut vero sit, certum est Paraphrasin illam Chaldaïcam nihil habere cum versione Græca Aquilæ affinitatis. Nam ut cætera taceam, in quibus omnes Interpretes consentiunt: vocem בראשית Gen. 1. 1. Aquila vertit, *ἐν κεφαλαίῳ. in capitulo*, Onkelos autem בקדמין *in principio*; moxque תהו ובהו Aquila, *κένωμα καὶ οὐθέν, inanitas & nihil*, Onkelos, צדיא ורקניא *deserta & vacua*, v. 2. מרחפת Vulgata, *& Spiritus Dei ferebatur*; *Aquila, ἐπιφερόμενον, superferebatur*; Onkelos, מנשבא *insufflabat*. Genesis cap. 2. v. 6. ואד Vulgata, *& fons*, Aquila, καὶ *ἐπιβλυσμὸς, & scatebra* vel *scaturigo*; Onkelos, ועננא *& nubes*. v. 7. וייצר Aquila, *καὶ ἔπλασε, & formavit*; Onkelos וברא *& creavit*. Gen. 3. 16. תשוקתך Aquila, *ἡ συνάφειά σου societas tua*; Onkelos, תאובתך *desiderium tuum* Gen. 4. v. 8. ait Origenes Aquilam expressisse, illud Caini dictum, *διέλθωμεν εἰς τὸ πεδίον, egrediamur in campum*, vel *egrediamur foras*, quod tamen non legitur in Onkelo. Et Gen. cap. 6. v. 2. בני־האלהים Aquila *οἱ υἱοὶ τῶν θεῶν, filii deorum*; Onkelus, בני־רברביא *filii principum*, vel *magnatum*. Innumera congerere possem, unde liquidum foret, nihil esse inter Aquilæ versionem Græcam, & Chaldaïcam Paraphrasin, affinitatis. Sed hæc, ni fallor, satis erunt.

CAPUT V.

De Symmachi interpretatione.

I. Multipliciter errat Epiphanius & pugnantia loquitur, dum narrat Symmachum Scripturam vertisse ante Theodotionem. II. Auctor Synopseos Epiphanii errorem sensisse videtur. III. Chronicon Alexandrinum errorem Epiphanii emendavit, ut & Ado. IV. An duas interpretationes ediderit Symmachus. V. Quo vertendi genere usus sit: ac de annis Chronologicis primæ & secundæ ætatis, ut a Symmacho repræsentabantur. VI. Ejus Editio a veteribus admodum laudata. VII. Theodoro Heracleotæ non ita probatur.

I. *Multipliciter errat Epiphanius & pugnantia loquitur, dum narrat Symmachum Scripturam vertisse ante Theodotionem.*

EPIPHANIUS conspecto Hexaplorum ordine, ubi Symmachus ante Theodotionem positus, secundum locum in Græcis Editionibus occupabat, putavit Symmachum prius Theodotione Editionem suam concinnasse. Ideo ille narrationem, quam ex Veteribus, atque partim ut videtur ex ipsis Origenis scriptis acceperat, mire perturbavit & *ἄνω κάτω* dixit. Ait igitur Severi temporibus Symmachum Samaritanum, inter sapientes gentis suæ floruisse, atque ambitione & dominandi cupidine ductum, cum apud contribules voti compos esse non posset, ad Judæos descivisse, reductoque secundum illius temporis usum præputio, & accepta denuo circumcisione, inter Judæos connumeratum fuisse. Hactenus omnia quadrant. In hoc tamen differt ab Eusebio & Hieronymo; quod hi Ebionæum, id est, semi-Christianum & semi-Judæum, factum fuisse dicant: Epiphanius vero ad Judæos descivisse, & inter Judæos fuisse connumeratum narret. Sed Eusebii & Hieronymi testimoniis standum esse videtur: quippe qui Librum Symmachi viderint, ubi ex Evangelio Matthæi Ebionitarum dogma asserere nitebatur. Quod sane nonnisi Ebionitæ convenire potest. Mox autem Epiphanius probe

positam a se Chronologiæ notam evertit, cum ait: *Post hunc, tantillo elapso tempore, hoc est Commodo secundo, τοῦ δευτέρου, imperante, qui post Lucium Aurelium Commodum, tredecim annis imperavit, Theodotio quidam genere Ponticus, ex Marcionis Hæresiarchæ factione, cum hæresi suæ succenseret, ad Judæos defecit.* Quo posito calculo, interpretatio sub Severo facta, ætate præcesserit eam, quæ sub Commodo concinnata est, quæ sunt ἀπροσδιόνυσα. Cum præsertim ille Commodum designet eum, qui tredecim annis imperavit, cui post Pertinacem & Didium Julianum, qui paucis mensibus regnarunt, successit Severus. Hanc vero Chronologiæ rationem, alio commento asserere nititur Auctor Epitomes Libri S. Epiphanii de mensuris, quam infra edemus, cum ait, Symmachum versionem suam edidisse sub Commodo Severo; Theodotionem vero sub Commodo secundo: quæ sane ruunt & consistere non possunt: nullus enim Commodus Severus Imperator fuit, nullus post eum Commodus secundus exstitit.

II. *Auctor Synopseos Epiphanii errorem sensisse videtur.*

Auctor vero Synopseos, quam falso adscriptam Athanasio putamus, ex Epiphanio quidem hausisse videtur, ut ex verborum similitudine probatur; sed sive Epiphanii errorem senserit, sive emendatiore alio exemplari sit usus, in notis & calculis suis a vera Chronologiæ ratione minus recedit, quam Epiphanius: ait enim Symmachum sub Severo, Theodotionem sub Commodo interpretatum esse, *ἐν αὐτῷ τῷ χρόνῳ, eodem tempore*; qui vera dicere comperitur si addas, *circiter*. Imo etiam sine addito atque temperamento dici forte potest, Theodotionem & Symmachum eodem tempore vertendæ Scripturæ sacræ insudasse, sed ita ut Theodotio prius, Symmachus autem modico post tempore interpretationem suam in lucem emiserint.

III. *Chronicon Alexandrinum errorem Epiphanii emendavit, ut & Ado.*

Auctor vero Chronici Alexandrini, postquam Theodotionis Editionem in annum Commodi sextum contulerat; & postea, ordine temporis procedens, Symmachi interpretationem anno Severi nono factam dixerat, sic claudit: *Hæc Epiphanius Cyprius de tribus Interpretibus Aquila, Symmacho & Theodotione narravit.* Hanc germanam veramque temporum rationem ab Epiphanio se accepisse testificatur ille: unde fortasse suspicio oriatur, Epiphanium ab imperito quodam homine vitiatum fuisse in Exemplaribus, quæ ad nos usque devenerunt, Auctoremque Chronici Alexandrini, longe diverso Exemplari & quidem emendatiore usum esse. Sed huic suspicioni reclamare videtur Editio Epiphanii hodierna, cujus verba Latine tantum brevitatis causa proferimus.

Post Aquilam hunc, & illius interpretationem, Adriano Imperatori succedit Antoninus cognomine Pius, & imperat annos viginti duos.

Hunc excipit Caracallus, qui & Geta, & Marcus Aurelius Verus dicebatur, annis septem.

Hujus tempore imperavit & Lucius Aurelius Commodus, annis perinde septem.

Pertinax mensibus sex.

Severus annis octodecim.

Hujus porro Severi temporibus, Symmachus quidam Samaritanus extitit, ex eorum numero, qui apud illos sapientes habentur &c. ut supra narravimus: Postquam vero Symmachi historiam texuit, ita pergit.

Post hunc e vestigio subsequenti tempore, id est, circa imperium Commodi secundi, qui post prædictum Lucium Aurelium Commodum imperavit tredecim annis, Theodotio quidam Ponticus, ex successione Marcionis Hæresiarchæ Sinopensis &c. Tam immanem rectæ Chronologiæ eversionem, tam præposteram Imperatorum Romanorum enumerationem, vel a Librariis, vel a temerario quopiam homine, in textum Epi-

phanii inductam fuisse vix crederem. Verique similius esse arbitror, Epiphanium indiligentem sane Chronologum, cum putaret Symmachi Editionem, quia ante Theodotionis versionem in Hexaplis ponebatur, esse hac antiquiorem, ut huic opinioni calculum accommodaret suum, hanc rebus & temporibus perturbationem attulisse: nam ubi postea, non multis interpositis verbis, Imperatorum seriem repetit, eos suo pene ordini restituit, quia nullâ factâ Symmachi mentione, nihil opinioni suæ repugnans offerebatur; sic autem habet: *Post Antoninum Pium regnavit Marcus Aurelius Antoninus, qui & Verus, annis novendecim.*

Post hunc Commodus alius imperat annis 13. cujus tempore floruisse diximus Theodotionem, qui quartam interpretationem edidit.

Commodum hunc excipit Pertinax; & imperat menses sex.

Hinc Severus cum Antonino filio, annis 18. Mortuo Severo succedit Antoninus.

In hac postrema recensione Commodum non loco suo movit, quia cum nulla sub Severo Symmachi mentio fieret, nihil præconceptæ a se opinioni repugnabat, quæ opinio tam alte animo ejus defixa erat: ut licet veterum & forte Origenis ipsius testimonio edisceret, Theodotionis editionem sub Commodo, Symmachi sub Severo prodiisse, mallet ipse Severum ante Commodum locare, quam Theodotionis Editionem Symmachi versione antiquiorem fateri. Quamobrem ubi paulo postea Lectorem monet, caveat ne, quia LXX. Interpretes post Aquilam & Symmachum in Hexaplis locantur; existimet Aquilam & Symmachum esse LXX. Interpretibus antiquiores, neutiquam monet, ne Symmachum priorem Theodotione pari de causa putet. Chronici igitur Alexandrini Auctor, in calculis peritior Epiphanio, ex duabus supra memoratis Imperatorum recensionibus, ab Epiphanio editis, veram utriusque Interpretis ætatem, quasi ab Epiphanio mutuatus, assignavit: nec enim ignotare potuit eam, quæ sub Commodo prodiit, Editionem, vetustiorem ea esse, quæ sub Severo. Ado item in Chronico veram Interpretum ætatem descripsit: nam de tempore Hadriani loquens ait: *per idem tempus Aquila Ponticus Interpres, secundus post LXX. oritur.* Et sub Commodo, *Theodotion Ephesius, Interpres tertius apparuit.* Idem sub Severo, *Symmachus Interpres quartus agnoscitur.* Theodotionem igitur ante Symmachum Editionem emisisse suam, ex iis quæ supra dicta sunt, liquidum est. Idipsum credidisse videtur Hieronymus, qui ait Comment. in Hesaiam cap. 58. v. 6. *Pro Catena, LXX.* σύνδεσμον; *id est, colligationem, sive vinculum transtulerunt; Aquila sicut supra, errorem interpretatus est: Symmachus in Theodotionis scita concedens* torquem *posuit.* Quo indicat Symmachum in Editione sua secutum esse interpretationem Theodotionis, utpote antiquioris; confirmatur etiam Irenæi loco: ubi carpit ille Aquilam & Theodotionem tantum, quod cap. 7. Isaïæ vocem עלמה verterint νεᾶνις, *adolescentula*, non παρθένος *virgo*, ut LXX. Interpretes. Si autem Symmachus jam Editionem suam publicam fecisset, cum & ipse νεᾶνις, transtulerit, an prætermittendus erat ab Irenæo? At cum ex Chronico Alexandrino, anno Severi nono Symmachus Interpretationem suam concinnaverit, non potuit ab Irenæo reprehendi, qui anno circiter secundo ejusdem Imperatoris Martyrium passus esse putatur. Hinc vero corrigas velim nostram ad Synopsin Scripturæ sacræ notam, ubi post Dionysium Petavium diximus, Symmachum Editionem suam emisisse ante Theodotionem.

IV. *An duas interpretationes ediderit Symmachus.*

Quâ vero permotus causâ ad Scripturam Græce interpretandam animum appulerit Symmachus, docet idem Epiphanius: quia nimirum Samaritanis infensus erat, translationem novam aggressus est, ut Samaritanorum Interpretationes everteret. In Epitome Epiphanii de ponderibus mox edenda legitur; εἰς διαστροφὴν τῶν παρὰ Σαμαρείταις ἑρμηνευτῶν, *ad eversionem Interpretum Samaritanorum*: hasce porro Interpretationes Græcas fuisse, ex conjecturis admodum probabilibus supra statuimus.

Duas Symmachum Editiones emisisse, certum videtur; nec mirum est Epiphanium id præteriisse, quandoquidem nec de duplici Aquilæ Editione, quæ pluribus testimoniis asseritur, verbum fecit. Hieronymus vero duas etiam Symmachum emisisse testificatur Comment. in Nahum cap. 3. v. 1. ubi ait: *In Hebræo habetur*, PHEREC MALEA, *quod interpretatus est Aquila*, ἐξαυχενισμοῦ πλήρης, *id est*, excervicatione plena; *Symmachus autem*, ἀποτομίας πλήρης, *quod possumus dicere*, credulitate *vel* severitate plena. *In altera ejus Editione reperi*, μελοκοπίας πλήρης, *id est*, sectionibus carnium, & frustis per membra concisis plena. Duæ etiam eæque diversæ Symmachi lectiones adferuntur Hesaï. 47. 2. Osee 12. 11. Psalm. 109. v. 4. Et in Appendice Exod. 28. 14. In Libris item 1. & 2. Regum binæ nonnumquam Symmachi interpretationes adferuntur. Vide etiam sodes Jeremiæ 20. 3. & Jer. 30. 31. in Nota. Sed quia ejusmodi exempla non ita frequentia sunt, conjectandi locus est Symmachum non duas omnino diversas Editiones emisisse; sed quam priorem emiserat aliquot in locis emendasse, verbaque alia identidem substituisse pro aliis. Alioquin si duas, perinde atque Aquila, prorsusque varias interpretationes concinnasset, quid causæ est cur, cum longe elegantior & melior Interpres a multis habitus sit, quam Aquila, tam paucæ tamen ex altera ejus Editione lectiones adferantur, quando tot tantaque ex secunda Aquilæ Editione supersunt? Hæc conjectando solùm dicta sint: res enim non ita explorata est, ut tuto possimus sententiam ferre.

V. *Quo vertendi genere usus sit: & de annis Chronologicis primæ ac secundæ ætatis ut a Symmacho numerabantur.*

Interpretatio Symmachi clarissima & elegantissima omnium est. Res ille ut plurimum apte ac dilucide exprimit: non verba singula scrupulose referre studet ut Aquila; non LXX. Interpretes presso vestigio sequitur ut Theodotio; sed vel in difficillimis locis sensum ita legenti exhibet, ut statim intelligatur. Hebraïsmos raro sectatur. Summopereque curasse videtur, ne quidpiam in Græca serie poneret, quod Græcum lectorem Hebraïce ignarum offendere posset: ea tamen cautela, ut Hebraïcum Exemplar unicum sequendum sibi proponeret, nec quidpiam ex Editione τῶν O. ubi cum Hebraïco non quadrabat, in interpretationem suam refunderet. Quamobrem in annis Chronologicis ab Adamo usque ad Abrahamum, missa Septuaginta Interpretum supputatione, Hebraïci semper textus annos exprimebat, ut testificatur Eusebius Emisenus in loco, quem ex Manuscriptis excerptum retulimus in notis Gen. 5. 5. *Hebræus*, inquit ille, *& Syrus & Symmachus in Genealogiis centum annos minus semper ponunt: exempli causa, scriptum est in LXX. quod Adam anno vitæ CCXXX. genuerit Seth; ibi Hebræus CXXX. habet. Illos autem centum annos reliquis Adami vitæ annis adjungit.* Mirum autem in recensione eorum qui Hebraïcum textum in annorum calculo sequuti sunt, Hebræum, Syrum & Symmachum memorari, Aquilam vero τὸν δουλεύοντα τῇ Ἑβραϊκῇ λέξει prætermitti, qui utique, ut Hebraïcum semper scrupulosius quam cæteri sequutus est, in annorum calculis ipsum non deseruisse putandus est. Sed vel Aquila in recensione illa Eusebii Emiseni Librariorum vitio exciderit, vel quia Hebræum semper sequitur Aquila, ipsum non memorandum esse censuerit, quod putaret satis esse Hebræum nominari, ut statim sequeretur Aquilam eodem modo vertisse, utpote qui Hebræi semper vestigiis hæreat. Præterea non insolens est veteres illos, etiam ubi duo vel tres Interpretes eamdem ipsam lectionem præferunt, unum tantum ex illis commemorare, ut sexcenties in decursu hujus operis animadvertes. Quod ad Theodotionem vero spectat, verisimile est ipsum in Genealogiis, ut & alibi frequentissime, LXX. Interpretum lectionem sequutum esse: nam ideo post LXX. & quasi ab Aquila & Symmacho segregatus, in Hexaplis locum habebat; quia illi Hebraïcum, hic LXX. Interpretes sequi solebat. Symmachus itaque Hebræum

quidem sequitur ut Aquila; sed ita ut hic litteram nimia sæpe religione exprimere studeat; ille vero ita Hebraïcis hæreat, ut elegantiæ & perspicuitatis rationem habere videatur.

VI. *Ejus Editio a veteribus admodum laudata.*

Hanc styli elegantiam & claritatem passim laudant Hieronymus Eusebius aliique; quorum prior ejus interpretationes frequenter admiratur & laudibus extollit, ut Comment. in Psalm. 21. v. 31. σαφέστερον ὁ Σύμμαχος *clarius Symmachus*, ut & sæpe alibi: & versu sequenti σφόδρα θαυμαστῶς ὁ Σύμμαχος *admodum mirabiliter Symmachus*: & Psalm. 46. v. 10. οὕτως ἡρμήνευσε θαυμαστῶς ὁ Σύμμαχος, *ita mirabiliter interpretatus est Symmachus.* Hieronymus vero de Symmacho loquens frequenter dicit, eum apertius & manifestius interpretatum esse. Et Commentario in Amos 3. 11. ait Symmachum non solere verborum κακοζηλίαν, sed intelligentiæ ordinem sequi.

VII. *Theodoro Heracleota non ita probatur.*

Verum, ut variant opiniones, Theodotus Heracleotes vir ingenii perspicacitate, quam fidei integritate nobilior, in fragmento, quod infra edemus, animadvertit, Symmachum, dum nimiæ perspicuitati studet, a vero Hebraïci sensu non infrequenter aberasse. Nam cum omnia, etiam difficillima, clare reddere satageret, plerumque euenit ut eas voces & loquendi rationes deligeret, quæ majorem quidem perspicuitatem præferrent; sed ad Hebraicum non ita quadrarent. Ad hæc autem, similitudines, quibus abundat Hebraïca Lingua, Symmachus sæpe in versione sua non expressit; sicque dictorum vim & emphasim enervavit, ut cum, verbi causa, illud Psalm. 67. v. 31. עדת אבירים a LXX. Interpretibus sic expressum, ἡ συναγωγὴ τῶν ταύρων, *congregatio taurorum*, Symmachus, συνόδῳ παμμεγέθων, *congregationi prægandium*, vertit, ut clarius rem exprimeret: & sic similitudinem illam abstulit, quæ cum quamdam ἐνέργειαν orationi inderet, nihil tamen sensui officiebat. Hæc Theodorus Heracleotes, qui aliud simileque exemplum ex eodem Psalmo v. 34. ubi illa verba לרכב בשמי שמי־קדם LXX. vertunt; τῷ ἐπιβεβηκότι ἐπὶ τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ κατὰ ἀνατολὰς, *qui ascendit super cælum cæli ad orientem.* Symmachus vero, τῷ ἐποχουμένῳ ἐπὶ τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ ἐκ πρώτης: *qui vehitur super cælum celi ex prima.*

Quod ad primum autem exemplum adtinet, non dubito multos fore, qui Symmachi partes suscipiant: nam אביר sæpe ἰσχυρὸς *fortis* vel δυνάστης *potens* etiam a LXX. Interpretibus vertitur; rarius, ταῦρος taurus: hoc autem loco Hieronymus *fortium* interpretatur Aquilam forte sequutus, uti solet in Psalmis. Quod ad secundum vero exemplum, fateor mihi etiam, perinde atque Theodoro, accuratiorem videri τῶν O. quam Symmachi, interpretationem. Verum non desunt alia exempla ex quibus arguatur Symmachum, dum perspicuitati & elegantiæ studet, a vero Scripturæ scopo abetrasse.

Attamen vere dici potest Symmachum optimi Interpretis munere functum esse: etsi enim, dum claram exprimere sententiam nititur, a vero sensu nonnumquam deflectat; quid mirum, in re maxime tam ardua? Quis adeo lynceus, in tanta seriei peregrinitate, tanta obscuritate verborum, quantam innumeris in locis præfert Hebraïcus textus, ut omnia semper accurate & sine sphalmate possit interpretari? Id certe humanæ non esse facultatis videtur. Cæterum Symmachus ideo fortasse liberiorem elegantioremque interpretandi morem sectatus est, quia videbat Aquilam, propter nimiam ἀκρίβειαν & religionem, ipso Hebraïco textu sæpe obscuriorem esse.

CAPUT VII.

De Theodotionis Editione.

I. Quis fuerit Theodotio II. De ratione interpretandi qua usus est. III. Cæteris Interpretibus indoctior habetur.

I. *Quis fuerit Theodotio.*

THEODOTIO Sinope in Ponto oriundus, Marcionista erat, ut ait Epiphanius: sed cum hæresi suæ ignota nobis de causa succenseret, ad Judæos confugit, circumcisusque est. Postquam vero Hebraïcam Linguam edidicisset, interpretationem & ipse suam aggressus est. Hæc Epiphanius. Alii vero nempe Eusebius & Hieronymus aiunt Ebionitam fuisse; sive ex Judæis ad Ebionitas confugerit, sive, quia Ebionitæ pro Judæis habebantur & circumcidebantur, ad Judæos confugisse crediderit Epiphanius, quia ad Ebionitas se receperat. Hieronymus tamen, qui eum alibi Ebionitam appellat, Præfatione in Comment. Danielis, rem in dubio relinquere videtur, cum ait: *Sed juxta Theodotionem Ecclesias legere, qui utique post adventum Christi incredulus fuit, licet eum quidam dicant Ebionitam, qui altero genere Judæus est.* Ille vero non semel a Græcis, qui in Scripturam Commentaria ediderunt, Θεόδοτος, *Theodotus* etiam vocatur, ut videas Psalm. 63. in Notis, & Psalm. 65. sive id Librarii mendo acciderit; sive utraque terminatio in ejus nomine admissa fuerit, ita ut modo Θεόδοτος, modo Θεοδοτίων vocaretur; ut Ἀσκλήπας, etiam Ἀσκληπιὸς; Ἰσχύρας, Ἰσχυρος & Ἰσχυρίων appellabantur. Illum autem incredulum fuisse, non autem Christianum Ebionitam, suadere videtur interpretatio loci illius celeberrimi in Daniele, cap. 9. v. 26. ubi Hebraïca verba sunt ואחרי השבעים ששים ושנים יכרת משיח Aquila vero sic interpretatur, καὶ μετὰ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας, καὶ ἑξήκοντα δύο, ἐξολεθρευθήσεται ἠλειμμένος, *& post septem hebdomadas & sexaginta duas, exterminabitur unctus.* Symmachus Ebionita Christianus, καὶ μετὰ τὰς ἑβδομάδας ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα δύο, ἐκκοπήσεται Χριστός, *& post hebdomadas septem & sexaginta duas exscindetur Christus.* At Theodotio insignem illam de Christo Prophetiam interpretatione sua quantum potuit labefactavit, & Judæorum more interpretatus est his verbis: καὶ μετὰ τὰς ἑβδομάδας τὰς ἑξήκοντα δύο, ἐξολεθρευθήσεται χρίσμα, *& post hebdomadas sexaginta duas exterminabitur unctio,* ubi Christi & uncti & Messiæ mentionem sustulit, licet משיח clare in Hebraïco exprimatur. At Ebionitæ etsi Jesum non crederent esse Deum, ipsum tamen pro Christo, atque Messia habebant: quæ res suspicionem maximam inducit ipsum non Ebionitam, sed vere incredulum & Judæum fuisse.

II. *De ratione interpretandi, qua usus est.*

Theodotio, ut jam probavimus, post Aquilam & ante Symmachum, interpretationem suam imperante Commodo, in lucem emisit: & in vertendi modo a LXX. Interpretibus minus, quam alii, deflexit; imo etiam LXX. sæpissime sequutus est: quæ causa fuit, ut cum LXX. deficerent, quod frequenter accidit, præsertim in Libris Josue, Judicum, Regum, Job, Jeremiæ & Ezechielis, defectus hujusmodi ex Theodotione, qui styli & orationis genere similior LXX. Interpretibus erat, supplerentur, asteriscis initio semper a latereque positis, donec adjectitia illa absolverentur. In Libro autem Danielis, quia in LXX. Interpretibus tota series præpostere posita erat, licet ei medicam admovere manum tentaverit Origenes, illa tamen Editione remota, Theodotionem ejus loco substituit Ecclesia:

Ecclesia: unde factum est ut Theodotionis Editio in Danielem hodieque sola in Ecclesiis Græcis legatur, & Editio τῶν O. paulatim interierit. Alia item minora additamenta, quæ præmissis asteriscis Editioni τῶν O. inseruit Origenes, ut plurimum ex Theodotione, ob memoratam styli affinitatem, mutuatus est; non infrequenter tamen ex Aquila, rarius ex Symmacho, desumsit.

Licet autem Theodotio LXX. Interpretum vestigio fere semper hæreat, non parem tamen ubique & in omnibus Scripturæ Libris interpretandi rationem sectatus est: Aquilæ enim non raro interpretationem adoptat, ut in decursu hujus operis videbis, quando notatur A. Θ. atque etiam ubi A. Σ. Θ. Etsi enim Theodotio Symmachum ætate præcedat, posterior tamen ob causam initio memoratam locatur. Itaque ubi A. Σ. Θ. præmittitur, intelligas oportet Symmachum, ubi Aquilam & Theodotionem in vertendo convenire vidit, eosdem in Editione sua sæpe sequutum esse.

III. *Cæteris Interpretibus indoctior habetur.*

Non infrequenter etiam Theodotio, peculiarem sibi, ab aliisque omnibus diversam interpretationem adornat: in iisque locis longe minore, quam Aquila vel Symmachus, Hebraïcæ Linguæ peritia instructus deprehenditur. Nam præter alia minus docti Interpretis signa, quæ erudito Lectori exploranda remittimus, persæpe ille verba Hebraïca, quorum interpretatio non ita difficilis erat, ut vertendi molestiam declinaret, Græcis litteris expressit, exempli causa Levit. 7. v. 13. פגול יהיה, ipse vertit φεγγὼλ ἔσται, vel ut alius Codex habet, φεγγὺλ ἔσται, *phengul erit*, ubi Aquila & Symmachus, פגול ἀπόβλητον *abjiciendum*, LXX. *μίασμα inquinatio*, Symmachus alibi *ἀργὸν*, *inutile*, Alii, *fœtidum*, vel *corruptum* vel *abominatio*, interpretantur. Et Levit. 13. *6.* מספחת Theodotio, *μασφάα*: ubi Aquila, ἐξανάδοσις, *eruptio*, Symmachus, ἔκβρασμα, *ebullitio*, vel *ejectamentum*; alibi vero ἔκφυμα, *pustula*; Vulgata, *scabies*: ejusdem etiam puto esse eodem capite, σηθ positum pro שאת, quod est, *tumor* vel *cicatrix*. Et Levit. 18. 23. תבל Theodotio θαβελ, *Thabel*, ut legitur in Appendice, Aquila vero, ἀπειρημένον, *prohibitum*, Symmachus ἄῤῥητον, *infandum*. Vulgata, *scelus*. Et Deut. 22. 9. כלאים Theodotio vertit κώλυμα, *impedimentum*, quia hæc vox Græca, Hebraicam pene lectionem refert, magisque respexisse videtur Theodotio ad soni affinitatem, quam ad significationem, Aquila vero ἀνομοιογενὲς, id est, *genere dissimile*; alii *mixtum* vel *mixturam* interpretantur. Et Hesaiæ 64. 6. עדים Theodotio vertit, ἐδδὶμ, *Eddim*, ubi Aquila, μαρτυριῶν *testimoniorum*, Symmachus, κυουσῶν, *parientium*, Vulgata, *menstruatæ*, alii *centonum*. Dicet fortasse quispiam Theodotionem has voces perraras, & quas alii Interpretes, nempe LXX. & Aquila quasi divinando transtulisse videbantur, consulto ἀνερμηνεύτους prætermisisse, quia earum significationem priscis illis perinde atque sibi, ignotam esse putabat: poterat enim ex aliis mutuari, si bene translatas ab eis putavisset. Præterea multa verba fuisse, quorum licet significatio non ignoraretur, ex usu tamen Judæorum ἀνερμήνευτα remanebant, & litteris solum Græcis, ut Hebraïce sonabant exprimebantur; cujus rei exempla multa in LXX. Interpretibus occurrunt. Hæc objectio non verisimilitudine caret: at etsi aliquando in quibusdam ex allatis locis & in aliis bene multis quæ consulto prætermisimus, valere possit: in aliquot tamen exemplis Theodotionis vel indiligentiam, vel imperitiam vix excusare possumus.

CAPUT VIII.

De reliquis Editionibus.

I. Quinta, Sexta, Septima Editiones, quandonam factæ ſint. II. Quandonam repertæ fuerint. III. De Quinta Editione. IV. De Sexta. V. De Septima. VI. De Vulgatæ editionis Latinæ præſtantia.

I. *Quinta, Sexta, Septima Editiones quandonam factæ ſint.*

QUo tempore Quinta, Sexta, & Septima Editiones emiſſæ fuerint; an alia aliam ætate longe præcedat, quæ prior, quæ poſterior concinnata fuerit, quibus auctoribus ſingulæ; hæc, inquam, omnia æque ignota ſunt, nec poteſt iis de rebus vel conjectando quidpiam proferri. Perindeque ignoratur an Aquilæ, Theodotionis & Symmachi Editionibus illæ vel antiquiores ſint, vel ætate poſteriores. Si tamen Quinta, quæ anno Caracallæ ſeptimo in doliis reperta eſt, & Sexta quæ tempore Alexandri Severi in doliis pariter deprehenſa fuit; ſi ambæ, inquam, illæ in doliis hujuſmodi diu latuerint, Theodotionis ſane & Symmachi Editiones, quæ paulo ante emiſſæ fuerant, ætate præceſſerint. Sane veriſimile videtur, vel ex ipſo narrandi modo, Editiones illas, quæ caſu in doliis latentes deprehenſæ ſunt, non nuperrime occultatas fuiſſe, ſed non paucis latuiſſe annis. Ex hac porro Editionum collectione animadvertas, illo ævo multos fuiſſe, qui Hebraïcis Libris ſacræ Scripturæ Græce vertendis inſudarent: nam præter LXX. Interpretes, ſex alias Editiones nactus eſt Origenes, qui fortaſſe non omnes, quæ ante prodierant, reperire potuit.

II. *Quandonam repertæ fuerint.*

Quintam Editionem repertam fuiſſe Hierichunte in doliis, ἐν πίθοις, referebat Origenes, teſte Euſebio Hiſt. Eccl. Lib. 6. cap. 16. & quidem, ut narrat Epiphanius, anno Caracallæ ſeptimo. Sexta pariter Editio in doliis inventa fuit Nicopoli ad Actium, tempore Alexandri Severi. Septimam item Editionem nactum Origenem in Hexaplis poſuiſſe narrat Euſebius Lib. 6. cap. 16. ἐν γε μὴν τοῖς ἑξαπλοῖς τῶν ψαλμῶν μετὰ τὰς ἐπισήμους τέσσαρας ἐκδόσεις, οὐ μόνον πέμπτην, ἀλλὰ καὶ ἕκτην καὶ ἑβδόμην παραθεὶς ἑρμηνείαν. i. *Utique in Hexaplis Pſalmorum poſt inſignes illas quatuor Editiones, ubi non ſolum Quintam, ſed etiam Sextam & Septimam Editionem appoſuit* &c. Hæc in tranſcurſu narrans Euſebius, in Pſalmis tantum Septimam Editionem fuiſſe memorat. Sed ipſo teſte Euſebio, in minoribus etiam Prophetis habebatur, locum enim Septimæ ex Habacuc cap. 2. ipſe profert in Demonſtratione Evangelica; utrum in aliis etiam Libris fuerit jam capite primo Præliminarium expenſum fuit. Euſebio accinit Hieronymus de Scriptoribus Eccleſiaſticis: *Præterea*, inquit, *Quintam & Sextam & Septimam Editionem, quas etiam nos de ejus Bibliotheca habemus, miro labore reperit*, (Origenes) *& cum cæteris Editionibus comparavit.* Igitur ex Euſebii & Hieronymi teſtimoniis, quibus non licet refragari, certum eſt Septimam etiam Editionem in quibuſdam Scripturæ Libris ab ipſo Origene, poſitam fuiſſe. Id certe ignorare non potuit Euſebius, qui ipſum Origenis autographum, una cum Pamphilo Martyre, tractavit, correxit, ſcholiiſque illuſtravit. Attamen Septimam nuſquam memorat Epiphanius, qui ut in aliis minus accurati Scriptoris conſpicua ſigna dedit, hoc item indiligenter tractaſſe exiſtimandus eſt. Sed, quod mirum videatur, Auctor Synopſeos inter Athanaſiana opera cuſæ, de

Septima Editione ita loquitur: *Septima & postrema interpretatio sancti Luciani magni Asceta & Martyris est, qui & ipse cum in prædictas Editiones cum Hebraicis conjunctas incidisset, & diligenter quæ vel deerant, vel superflua erant, inspexisset, ac suis quibusque Scripturarum locis correxisset, versionem hanc Christianis fratribus edidit, quæ interpretatio, sive ipsius manu descriptus Liber, post ejus certamen & Martyrium, quod sub Diocletiano & Maximiano tyrannis sustinuit, repertus est Nicomediæ sub Constantino magno Imperatore apud Judæos, in pariete turrito calce circumlito, in quo custodiæ gratiâ positus fuerat.* Sic ille decantatam illam Luciani Martyris Editionem, cum Septimâ Hexaplari confudit, exque duabus unam fecit. Quod commentum, Eusebii atque Hieronymi testimoniis exploditur, quorum prior, Luciano Martyri æqualis, in ipso autographo vidit Septimam ab Origene ante annos plus quinquaquinta in Hexaplis positam. Ad hæc vero Auctoris Synopseos narratio respuitur ex ipsis Septimæ fragmentis, quæ ut testificabantur Eusebius & Hieronymus, in paucis Scripturæ Libris aderat: contra vero Luciani Editio totam Scripturam complectebatur; nihilque aliud erat, quam Interpretatio τῶν O. plurimis in locis ab eodem Sancto Martyre emendata, quæ multis post concinnata Hexapla annis prodierat. Hinc vero corrigendus Brianus Waltonus, qui ab Auctore Synopseos deceptus, opinatur Septimam eamdem esse, quam Luciani Martyris Editionem. Prolegom. IX. num. 20.

III. *De Quinta Editione.*

Christianus-ne, an Judæus, Samaritanusve fuerit qui Editionem Quintam adornavit, nec ex Veterum testimonio, nec ex ejus interpretatione colligi posse videtur: quisquis vero fuerit, multo liberiore, quam Symmachus, interpretandi genere usus est; ita ut paraphrasten quandoque sapiat, ut videre præsertim est in duodecim Prophetis minoribus, ubi frequentiora ejusdem fragmenta habentur. Sic Osee 6. 2. vocem יחבשנו quam cæteri, *curabit nos*, vel, *alligabit nos*, interpretantur, ipse vertit, ὑγιεῖς ἀποδείξει. *sanos exhibebit.* Et Osee 7. 14. hæc Hebraïca verba על־דגן ותירוש יתגוררו יסורו בי quorum sensus est, *super triticum & vinum congregati sunt, recesserunt a me*, ipse vertit, ἀπὸ τρυφῆς καὶ πληθώρας σίτου καὶ οἴνου ἀπέστησάν μου. i. *a voluptate & abundantia tritici & vini defecerunt a me.* Sic ille fere semper liberam nec litteræ adstrictam interpretationem effert, ita tamen ut a vera Scripturæ mente non recedat: quæ causa fuit ut Vulgatus Interpres in his Prophetarum Libris non infrequenter ipsum sequi videatur.

IV. *De Sexta.*

Sextam vero Editionem a Christiano viro concinnatam fuisse vel ex hoc uno ejus fragmento liquidum est, Habacuc 3. v. 13. ubi illud Hebraïcum: יצאת לישע עמך לישע את־משיחך sic interpretatur ipse; ἐξῆλθες τοῦ σῶσαι τὸν λαόν σου διὰ Ἰησοῦ τοῦ χριστοῦ σου: *Egressus es ad salvandum populum tuum per Jesum Christum tuum.* Cujus versiculi Græca ex Manuscriptis eruuntur; latina ex Hieronymo, qui addit Sextam Editionem prodere manifestissime Sacramentum. Hic autem Interpres, perinde atque præcedens, paraphrasi gaudebat, ut in loco jam allato deprehenditur, licet nihil ibi efferat nisi mentem Hebraïcæ Scripturæ. Verum in altero ejus loco longe majorem exspatiandi licentiam animadvertas Psalm. 36. v. 35. Hebræa sic habent: ראיתי רשע עריץ ומתערה כאזרח רענן i. *vidi impium terrificum diffundentem se sicut laurus viridis*, sive ut Hieronymus haber, *sicut indigenam virentem*, ubi Vulgata, *vidi impium superexaltatum & elevatum sicut cedros Libani*; Sexta vero sic: Εἶδον ἀσεβῆ καὶ αὐθάδη ἐντιποιούμενον ἐν σκληρότητι, καὶ λέγοντα, Εἰμὶ ὡς αὐτόχθων περιπατῶν ἐν δικαιοσύνῃ. i. *Vidi impium & impudentem sibi vindicantem in duritia, & dicentem: Sum sicut indigena ambulans in justitia*: quæ sane paraphrasin non modo sapiunt, sed etiam superate videntur.

V. *De Septima.*

Septima Editio Christiani ne an Judæi Interpretis sit ex uno Habacuci Cantico dijudicari potest; si tamen Septimæ sit interpretatio Cantici totius, ibidem Editioni τῶν O. subjuncta, quod sane plus quam verisimile arbitror. In nota quippe Codicis Barberini, ubi ea integra describitur, annotatur eam versionem nec Aquilæ, nec Symmachi, nec Theodotionis esse, disquirendumque num ad Quintam vel ad Sextam editionem pertineat. Cum ergo aliunde etiam, nempe ex fragmentis quæ supersunt, certum exploratumque sit, nullius eorum esse, qui supra memorantur; sequitur haud dubie esse Septimæ, quæ in Habacuc Propheta suo ordine posita erat, ut liquet ex ejus fragmento cap. 2. v. 4. & ex nota Hieronymi ibidem v. 11. Hic autem Interpres locum supra allatum v. 13. quem Hieronymus queritur a Symmacho & Theodotione Ebionæo more versum fuisse hoc pacto, *Egressus es ut salvares populum tuum: ut salvares Christum tuum*; Judaïco prorsus more convertit, his verbis: ἀνέφάνης ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ λαοῦ σου, ῥύσασθαι τοὺς ἐκλεκτούς σου: *apparuisti super salute populi tui, ad liberandum electos tuos*, ubi nomen Christi in Hebraïco expressum משיחך in electos vertitur: quod sane vir Christianus non fecerit. Ex hoc item capite deprehenditur hunc Interpretem admodum παραφραστικῶς vertisse, ut quisquis videre possit.

His itaque perspectis, dicendum restat, tres illas superadditas Editiones, longe liberiori interpretandi genere concinnatas fuisse, quam Editionem Symmachi, qui tamen magis, quam Aquila & Theodotio, ab Hebraïca littera deflectit.

Erit forte qui reclamet iis, quæ supra diximus; nempe tres illas superadditas Editiones, Quintam, Sextam & Septimam, ab Origene positas fuisse in minoribus Prophetis, & hæc objiciat: In Codice Barberino adfertur locus Osee cap. 11. v. 1. eodem columnarum ordine, quo in Hexaplis erat, ubi tamen nec Quinta, nec Sexta, nec Septima comparent, unde sequi videtur illas Editiones in Prophetis minoribus non adfuisse. Reponam ego ex eodem Codice Barberino, palam esse, in minoribus Prophetis illas Editiones cum aliis adfuisse, quandoquidem ibi multa passim loca ex tribus illis postremis Editionibus adferuntur: cum autem Librarius in illo Hexaplorum specimine quatuor solum Editiones, nempe Aquilæ, Symmachi τῶν O. & Theodotionis, posuit; id arbitratu suo fecit; sive quia tres illæ postremæ Editiones, cum prioribus concordabant, sive alia de causa. Certe in specimine illo columnam Hebraïcam, Hebraïcis litteris descriptam, prætermisit ille; etsi verisimile sit eam in Exemplari suo adfuisse cum aliis.

VI. *De Vulgatæ Editionis Latinæ præstantia.*

Jam ubi de Veterum Editionibus singulis, quæ in Hexaplis locum habebant, disseruimus, restat ut de Vulgata Latina nostra pauca dicamus, quam D. Hieronymus harum omnium Editionum adminiculo, summo labore & accuratione concinnavit. Etsi porro cum interpretaretur Hexapla ipsa præ manibus habuerit, non ille fortuito lectiones interpretationesque quaslibet amplexabatur; sed cum delectu & consilio doctissimorum ex Hebræis eas, quæ meliores & ad veram Hebraïci Exemplaris lectionem accommodatiores erant, Latine exprimere satagebat. Aquilam & Symmachum Interpretum omnium præstantissimos, cæteris anteferre solebat; in Psalmis autem & Prophetis majoribus frequentius Aquila, quam Symmacho, usus esse deprehenditur; in Prophetis vero minoribus non raro Quintam adhibuit Editionem. Aliquando etiam missis cæteris Interpretibus LXX. editionem, utpote Hebraïco textui propinquiorem, sequebatur: nec infrequenter novam ille & a cæteris diversam interpretationem efferebat, quando scilicet, consultis Hebræorum Magistris, nullam ex editis penitus quadrare animadver-

tebat. Pari in variis dubiisque Hebraici Exemplaris lectionibus, quæ frequenter ut supra dictum est, occurrebant, diligentia solertiaque usus semper est Hieronymus; qui ut optimam deligeret, non modo Scripturæ sacræ seriem, sed etiam Hebræorum peritissimos adibat. Quare nihil mirum si tanto studio, tamque solerti opera emissam Editionem, utpote omnium præstantissimam, Ecclesia Romana ab omnibus sequendam esse edixerit.

CAPUT IX.

In singulos Scripturæ Libros, ut in Hexaplis erant, hic quædam annotantur.

OPERÆ pretium erit hic singulos Scripturæ sacræ Libros obiter percurrere; & quædam annotare, quæ tum de ipso Hexaplorum statu & ordine, tum de iis quæ nos in unoquoque Libro præstitimus, observanda supersunt.

In Genesi & in Levitico, atque ut videtur in aliis Pentateuchi Libris, prætet sex illas columnas, quibus Hexapla constituebantur, Quinta etiam Editio, si fides est fragmentis quæ supersunt, suum tenebat locum: Sextam etiam adfuisse superius probatum est. Præterea interdum aderant in marginibus, ut quidem opinamur, lectiones Samaritani Interpretis, atque etiam Hebræi cujusdam & Syri Interpretis, de quibus fuse cap. 1. Etsi autem tantam ex Manuscriptis & ex Editis Libris lectionum accessionem fecerimus, ut iis comparatæ illæ, quæ a Drusio collectæ sunt, paucissimæ videantur; longe majorem haud dubie facturi eramus, nisi Basiliensis Codex tota pene Genesi temporum injuriâ mulctatus fuisset. Hunc tamen defectum abunde compensant, fragmenta veterum Interpretum bene multa ex Coisliniano illo perantiquo Codice decerpta, quæ quia post editum Pentateuchum accesserunt, in Appendice posita sunt.

In Exodo par diligentia ab Origene adhibita fuerat. Hic perinde atque in Genesi Samaritani, Syri & Hebræi lectiones observantur. Ex Quinta Editione nihil, nec inde tamen inferas non adfuisse in Exodo: nam qui tam paucas ex aliis Pentateuchi Libris exhibent Manuscripti Codices, non mirum si nullam in Exodo attulerint. Lectiones porro Interpretum, si annumeres eas quæ in Appendice ponuntur, vicies saltem auctiores proferimus, quam apud Drusium haberentur. In postremis capitibus, ubi ea, quæ in Editione τῶν O. præpostere posita erant, suo ordini restituit Origenes, non pauca ex Editione illa Hexaplari sic restituta, cum Asteriscis & Obelis proferimus ex Codice Colbertino antiquissimo, cujus specimen dedimus Palæographiæ Græcæ Lib. 3. cap. 1.

In Levitico eadem observantur, quæ in Exodo. Lectio Quintæ Editionis in Appendice habetur ad cap. 2. Levitici. Hic Colbertinus longe plura suppeditat, quam in Exodo, ex Editione τῶν O. Origeniana sive Hexaplari. Lectiones autem veterum Interpretum, quas magno numero, tum suo loco, tum in Appendice proferimus, omnes pene novæ, necdum observatæ sunt.

De Numerorum Libro paria dicimus. Hic tamen nihil ex Quinta Editione comparet. Aliquot in locis inserta conspiciuntur, & quidem ab ipso, ut putatur, Origene, loca illa, quæ in Samaritano textu ex Deuteronomio in Numeros translata fuerant. Quædam similiter ex Editione τῶν O. Origeniana ad fidem Codicis Colbertini cum Asteriscis & Obelis referuntur: lectionesque Interpretum multæ, quarum paucissimæ observatæ fuerant à Drusio.

In Libro Deuteronomii, nihil ex Origeniana illa Hexaplari habetur. Cætera vero eadem fere, quæ in Libro Numerorum, conspiciuntur. Veterum interpreta-

tiones, novas pene omnes, adferimus, & in Appendice plures, quam in aliis Libris.

In Libro Josue eadem præstitit Origenes, quæ in toto Pentateucho. Editionem tamen Quintam ibi non adjecisse videtur. Loca plurima mutila in Editione τῶν O. ex aliis Interpretibus restituit, appositis Asteriscis, quæ nos, ut erant in Codice Basiliensi, sine Asteriscis nimirum, edidimus, & non pauca in Appendice ex Coisliniano Codice adjecimus. Drusius vero paucissima attulerat. Quid vero causæ sit, cur lectiones a nobis allatæ, cum illis, quas Masius cum Asteriscis edidit, persæpe non consentiant, haud difficile est intelligere. Cum enim Masius, ut ipse testificatur, ad hæc restituenda Codice Syriaco sit usus; ut lectionem Græcam Syriacæ ope assequeretur, sæpe divinarit oportet. Quamobrem lectiones nostræ longe sinceriores sunt, quam Masianæ.

In Libro Judicum longe plura, quam in Libro Josue, in Editione Hexaplari ab Origene restituta deprehenduntur, quæ ex Theodotione ut plurimum mutuatus est Origenes. Ea vero nunc primum in lucem edimus, Drusius enim fere nihil habuit. Capite autem nono ac decimo, quædam Hexaplaris τῶν O. Editionis ex vetustissimo folio nostro Manuscripto proferuntur.

In Libro Ruth, etsi paria præstiterit Origenes, nihil pene eorum superest.

In Libris Samuelis & Regum solita industria usus Origenes deprehenditur. Ibi etiam Syri lectiones non raro adferuntur. Monetur autem in fine primi, unum olim fuisse Librum Samuelis, qui duos hodiernos complectebatur, nec Aquilam divisisse primum a secundo. Magna porro veterum interpretationum sylva, quam edimus, nunc primo prodit in lucem: Drusius vero nihil pene collegerat.

In Libris Paralipomenôn pauca Hexaplorum fragmenta exhibemus, quia rarissima in hos Commentaria a priscis Scriptoribus edita sunt: & in Manuscriptis, veterum Interpretum lectiones infrequenter proferuntur.

In Libros Esdræ, Nehemiæ, Estheris nihil Hexaplorum superest: licet Origenes, ut existimo, in iis eamdem, quam in cæteris, operam navaverit. Verum in Codicibus, qui in manus inciderunt, nihil marginalium notarum, nihil commentariorum adest.

In Libro autem Job quid præstiterit Origenes, ipse declarat in Epistola ad Africanum: hujus hic verba subjicimus.

Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ, Ἰὼβ τὰ ἀπὸ τοῦ, γέγραπται δὲ αὐτὸν πάλιν ἀναστήσεσθαι, μεθ' ὧν ὁ κύριος ἀνίστησιν ἄχρι τέλους, οὐ κεῖται παρὰ τοῖς Ἑβραίοις· διόπερ οὐδὲ παρὰ τῷ Ἀκύλᾳ, παρὰ δὲ τοῖς O. καὶ Θεοδοτίωνι τὰ ἰσοδυναμοῦντα ἀλλήλοις, καὶ ἄλλα δὲ μυρία εὕρομεν ἐν τῷ Ἰὼβ, καὶ κατ' ὀλίγον, καὶ ἐπὶ πλεῖον ἐν τοῖς ἡμετέροις ἀντιγράφοις, παρὰ τὰ Ἰουδαίοις· κατ' ὀλίγον μὲν, ὅτι ἀναστάμενος τὸ πρωῒ προσέφερε περὶ αὐτῶν θυσίας κατὰ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν· μόσχον ἕνα περὶ ἁμαρτίας περὶ τῶν ψυχῶν αὐτῶν. καὶ ὅτε ἦλθον οἱ ἄγγελοι τοῦ θεοῦ παραστῆναι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ διάβολος ἦλθε μετ' αὐτῶν, τὸ, περιελθὼν τὴν γῆν, καὶ ἐμπεριπατήσας ἐν αὐτῇ· ἔτι δὲ οὐκ ἦν παρ' Ἑβραίοις μετὰ τὸ, ὁ κύριος ἔδωκεν, ὁ κύριος ἀφείλετο· ὡς τῷ κυρίῳ ἔδοξεν οὕτως καὶ ἐγένετο.

Ex Job etiam ab his verbis: *Scriptum est autem ipsum resurrecturum, cum quibus Dominus resurgit:* usque ad finem; (hæc inquam,) non exstant apud Hebræos: quare nec apud Aquilam habentur; sed apud LXX. & apud Theodotionem, quoad sensum eadem sunt. Innumera quoque alia invenimus in Job, tum deficientia, tum redundantia in nostris Exemplaribus, si conferantur cum Judaïcis. Deficientia quidem, ut cum *surgens mane offerebat pro illis sacrificia, secundum numerum eorum; vitulum unum pro peccato pro animabus eorum.* Et cum *venerunt Angeli Dei, ut adstarent coram Deo, & diabolus venit cum eis*; hoc: *Circumiens terram, & perambulans in ea.* Præterea post hæc verba, *Dominus dedit, Dominus abstulit*, apud Hebræos non erant hæc, *sicut Domino placuit, ita factum est.*

Digitized by Google

Πλείονα δὲ ἐν τοῖς ἡμετέροις παρὰ τὰ Ἑβραϊκά, ὅτε εἶπε τῷ Ἰὼβ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ, μέχρι τίνος καρτερήσεις λέγων, ἰδοὺ ἀναμένω χρόνον ἔτι μικρὸν προσδεχόμενος τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας μου, ἕως τοῦ, ἵνα ἀναπαύσωμαι τῶν μόχθων μου καὶ τῶν ὀδυνῶν, αἵ με νῦν συνέχουσι. μόνον γὰρ τὰ ῥητὰ τῆς γυναικὸς ἀναγέγραπται, τό, ἀλλ' εἰπόν τι ῥῆμα πρὸς κύριον, καὶ τελεύτα.

Plura autem in nostris, quam in Hebræis sunt ea quæ Jobo dixit uxor ejus ab his verbis: *Quousque perseverabis dicendo: Manebo adhuc parvo tempore expectans spem salutis meæ*; usque ad hæc verba: *Ut requiescam ab ærumnis meis, & a doloribus, quæ me nunc detinent.* Nam (in Hebraico) hæc tantum verba uxoris ejus scripta sunt: *Sed dic verbum contra Dominum, & morere.*

Πάλιν τε αὖ πλεῖστά τε ὅπη διὰ μέσου ὅλου τοῦ Ἰὼβ παρ' Ἑβραίοις μὲν κεῖται, παρ' ἡμῖν δὲ οὐχί. καὶ πολλάκις μὲν ἔπη τέσσαρα ἢ τρία· ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ δεκατέσσαρα καὶ δεκαεννέα καὶ ἕξ. καὶ τί με δεῖ καταλέγειν, ἃ μετὰ πολλοῦ καμάτου ἀνελεξάμεθα, ὑπὲρ τοῦ μὴ λανθάνειν ἡμᾶς τὴν διαφορὰν τῶν παρὰ Ἰουδαίοις καὶ ἡμῖν ἀντιγράφων;

Rursum plurima in medio toto Libro Job apud Hebræos reperiuntur, quæ in Exemplaribus nostris desiderantur: sæpius quidem (versiculi) quatuor vel tres; interdum vero, quatuordecim, novemdecim, vel * sex. Et quid me oportet hic enumerare, quæ multo labore collegimus, ne nos lateret discrimen, quod Judaïca inter & nostra Exemplaria intercedit?

In Libro igitur Job, præter solitam sex columnarum operam, Origenes in Editione τῶν Ο. plurima mutila ex Theodotione, & aliquando ex aliis Editionibus, Asteriscis præpositis restauravit, & hiatus magnos resarcivit, ut ipse supra memorat. Septingentos vel octingentos versiculos ab Origene prædicto modo in locis ubi deerant repositos fuisse testatur Hieronymus, qui Librum Job sic restitutum Latine transtulit, ut habetur primo Tomo Editionis Joannis Martianæi nostri. Hæc supplementa ex Codice quodam Colbertino, & ex Editione Hieronymi mutuamur. Præterea lectiones veterum Interpretum longe auctiores & emendatiores damus, quam Drusius ediderat. Hic frequentes adferuntur lectiones, haὸ prævia nota ὁ Ἑβραῖος: qua de re actum est capite primo.

In Libro Psalmorum præter sex solitas columnas, tres alias superaddidit Origenes, quæ Quintam, Sextam & Septimam Editionem exhibebant: quarum omnium lectiones multis partibus auctiores dedimus, quam Drusius ediderat.

In Proverbiis solitum sex columnarum opus edidit Origenes. Multas vero earum lectiones ex Editione Romana protulit Drusius, quibus nos aliquot adjecimus, & non paucas emendavimus.

In Ecclesiaste paria præstitit Hexaplorum Auctor. Ibi vero lectiones bene multas Drusianis adjecimus.

In Canticis item præter Hexapla, duæ saltem columnæ adjectæ fuerant, nempe Quintæ & Sextæ: an Septima item Editio adfuerit, incertum: Quintam vero & Sextam adfuisse probant earumdem loca quæ supersunt. Hieronymus tamen Præfatione in Canticum, Quintam solum Editionem memorat, atque ita loquitur: *Origenis cum in cæteris Libris omnes vicerit, in Cantica Canticorum ipse se vicit. Nam decem voluminibus explicitis, quæ ad viginti usque versuum millia pene perveniunt; primum LXX. Interpretes; deinde Aquilam & Symmachum & Theodotionem, & ad extremum Quintam Editionem, quam in Actio littore invenisse se scribit* &c. De Sexta vero Editione, quæ tamen in Canticis Hexaplis erat, ne verbum quidem Hieronymus; sive illam Editionem neglexerit Origenes in Commentariis suis; sive illam Hieronymus prætermiserit: quod verisimilius est; nam ut jam sæpe vidimus, ex silentio hujusmodi, nihil potest concludi. In Canticis vero præter Drusianas, alias bene multas adjecimus veterum Interpretum lectiones.

In Hesaia præter Hexaplare opus, non paucæ Syri lectiones observabantur. Ibi vero Interpretationes Aquilæ, Symmachi & Theodotionis longe auctiores damus, quam apud Drusium habeantur.

Digitized by Google

In Jeremia præter illam ſex Columnarum operam, multa ex Theodotione cum Aſteriſcis reſtituit Origenes, quæ LXX. Interpretes conſulto prætermiſerant, ut ait ſæpiſſime Hieronymus Commentario in Jeremiam. Ibi multa cum Aſteriſcis addita ſunt, multæque tranſpoſitiones erant; ut ait Origenes Epiſt. ad Africanum: Πολλὰ δὲ τοιαῦτα καὶ ἐν τῷ Ἱερεμίᾳ κατενοήσαμεν, ἐν ᾧ καὶ πολλὴν μετάθεσιν καὶ ἐναλλαγὴν τῆς λέξεως τῶν προφητευομένων εὕρομεν. i. *Similia multa deprehendimus quoque in Jeremia, in quo frequentes tranſpoſitiones & permutationes vaticiniorum invenimus.* Horum omnium peramplam collectionem ope Manuſcriptorum fecimus: Druſius pauciſſima adfert.

In Threnis Jeremiæ ſolius Symmachi Editionem cum LXX. poſuit Origenes, ut ipſe in quadam nota teſtificatur. Cur autem hic non ſolitam operam præſtiterit, ſed Aquilam & Theodotionem omiſerit, conjectando ſolum dicere poſſumus: quia nimirum videbat LXX. Interpretes non deficere pro more ſuo; ſed cum Aquila & Theodotione convenire, Aſteriſcos rariſſimos poſuit, imo neque Editiones illas ad quarum fidem quæ deficiebant cum Aſteriſcis ſupplebat, quæ redundabant Obelo notare ſolebat, e regione locavit. Hic autem longe plures Symmachi lectiones damus, quam Druſius adtulerat.

In Ezechiele pro more Hexapla concinnavit Origenes, ac prætereà quamplurima, quæ in τοῖς O. deficiebant, ex Theodotione præmiſſis Aſteriſcis reſtituit. Horum porro tot tantaque ex Mſſ. collegimus, ut iis comparata ea, quæ Druſius edidit, nihil pene eſſe videantur.

Quid in Daniele præſtitit Origenes docet Hieronymus Præfatione in Danielem: *Lectorem admoneo*, inquit, *Danielem non juxta LXX. Interpretes, ſed juxta Theodotionem Eccleſias legere, qui utique poſt adventum Chriſti incredulus fuit: licet eum quidam dicant Ebionitam, qui altero genere Judæus eſt. Sed & Origenes de Theodotionis opere in Editione Vulgata Aſteriſcos poſuit, docens defuiſſe quæ addita ſunt; & rurſus quoſdam verſus Obelis prænotavit, ſuperflua quæque deſignans. Cumque omnes Chriſti Eccleſiæ tam Græcorum, quam Latinorum, Syrorumque & Ægyptiorum hanc ſub Aſteriſcis & Obelis Editionem legant, ignoſcant invidi labori meo, qui volui habere noſtros quod Græci in Aquilæ & Theodotionis ac Symmachi Editionibus lectitant. Et ſi illi in tantis divitiis doctrinarum non contemnunt ſtudia hominum Judæorum: Cur Latina paupertas deſpiciat hominem Chriſtianum? Cujus ſi opus diſpliceat, certe voluntas recipienda eſt.* Hoc autem loco Hieronymus primâ fronte ſibi ipſi repugnare videtur. Poſtquam enim dixerat, Danielem non juxta LXX. ſed juxta Theodotionem Eccleſias legere, ſtatim ſubjicit omnes Chriſti Eccleſias tam Græcorum, quam Latinorum Syrorumque & Ægyptiorum Editionem Vulgatam legere, ſcilicet τῶν O. quæ ab Origene ex Editione Theodotionis aucta & emendata fuerat cum Aſteriſcis & Obelis. In eo autem ſita eſt difficultas, quod cum ait Eccleſias legere Theodotionis Editionem, & poſtea eaſdem legere Editionem τῶν O. Hexaplarem, indicare videatur utramque Editionem in publicis Eccleſiæ conventibus legi, quod utique vix credi poſſit: neque enim veriſimile eſt duas ejuſdem Prophetæ Editiones indiſcriminatim in omnibus Eccleſiis lectas fuiſſe. Certum quidem eſt Eccleſiam Græcam Theodotionis Editionem ſolam legiſſe, ut ait poſtea Hieronymus Commentario in Danielem cap. 4. v. 5. *Exceptis LXX. tranſlatoribus, qui hæc omnia neſcio qua ratione præterierunt, tres reliqui*, collegam *interpretati ſunt. Unde judicio magiſtrorum Eccleſiæ Editio eorum in hoc volumine repudiata eſt; & Theodotionis vulgo legitur, quæ & Hebræo, & cæteris tranſlatoribus congruit.* SS. quoque Patres Græci Chryſoſtomus, Theodoretus & alii, ſolam Theodotionis Editionem ſemper adferunt: unde accidit ut LXX. Interpretum Editio Danielis, tam κοινὴ illa, quam Hexaplaris ab Origene emendata, prorſus interiret, exceptis quibuſdam laciniis, quæ infra in collectione noſtra obſervantur. Cum ait igitur Hieronymus Editionem Hexaplarem in omnibus Eccleſiis etiam Græcorum legi, intelligas oportet, eam præ manibus omnium habitam, & privatim lectam fuiſſe, non autem in publicis conventibus, ubi Theodotionis Editio

una

una legebatur, saltem apud Græcos. De differentia porro Hebraïcorum Exemplarium ab Editione τῶν O. & Theodotionis, hæc habet Origenes Epist. ad Africanum.

Ἴσθι τοίνυν πρὸς ταῦτα, τί χρὴ ἡμᾶς πράττειν οὐ περὶ τῶν κατὰ Σωσάνναν μόνον, ἐν μὲν τῷ καθ' Ἕλληνας ἑλληνικῷ φερομένων ἐν πάσῃ ἐκκλησίᾳ χριστοῦ, παρὰ δὲ Ἑβραίοις μὴ κειμένων· οὐδὲ περὶ τῶν ὡς ἔφασκες ἄλλων δύο περικοπῶν, τῶν ἐπὶ τέλει τοῦ βιβλίου· περί τε τῶν κατὰ τὸν Βὴλ καὶ τὸν δράκοντα, ἀναγεγραμμένων, οὐδ' αὐτῶν ἐν τῷ Δανιὴλ τῶν Ἑβραίων γεγραμμένων· ἀλλὰ καὶ περὶ ἄλλων μυρίων, ἃ κατὰ τὴν μετριότητα ἡμῶν τοῖς Ἑβραϊκοῖς συγκρίναντες ἀντιγράφοις τὰ ἡμέτερα, πολλαχοῦ εὕρομεν. ἐν μὲν γὰρ αὐτῷ τῷ Δανιὴλ περὶ τῆς καμίνου τῆς καιομένης τὸ, πεπεδημένοι, εὕρομεν. ἐν δὲ τοῖς ἡμετέροις ἀντιγράφοις, πλεονάζοντα παρὰ τὰ ἐν τοῖς Ἑβραϊκοῖς ἔπη οὐκ ὀλίγα· ὧν ἀρχὴ κατὰ μέν τινα τῶν φερομένων ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἦν οὕτως· προσηύξατο Ἀνανίας, καὶ Ἀζαρίας καὶ Μισαὴλ, καὶ ὕμνησαν τὸν κύριον· ἕως τοῦ· εὐλογεῖτε πάντες οἱ σεβόμενοι κύριον τὸν θεὸν τῶν θεῶν· ὑμνεῖτε καὶ ἐξομολογεῖσθε, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τῶν αἰώνων. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἀκοῦσαι τὸν βασιλέα ὑμνούντων αὐτῶν, καὶ ἐθεώρει αὐτοὺς ζῶντας· κατὰ δὲ ἕτερα· καὶ περιεπάτουν ἐν μέσῳ τῆς φλογὸς ὑμνοῦντες τὸν θεὸν, καὶ εὐλογοῦντες τὸν κύριον· ἕως τοῦ, εὐλογεῖτε πάντες οἱ σεβόμενοι τὸν κύριον τὸν θεὸν τῶν θεῶν. ὑμνεῖτε καὶ ἐξομολογεῖσθε, ὅτι εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας τὸ ἔλεος αὐτοῦ. σιωπῆτο δὲ ἐν τοῖς Ἑβραϊκοῖς τὸ, καὶ οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι οἱ τρεῖς Σεδρὰχ, Μισὰχ, Ἀβδεναγὼ, ἔπεσον εἰς μέσον τοῦ πυρὸς πεπεδημένοι· τό, τε· ὁ βασιλεὺς ὁ Ναβουχοδονόσορ, ἐθαύμασε, καὶ ἀνέστη ἐν σπουδῇ, καὶ ἀπεκρίθη καὶ εἶπε τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ· οὕτω γὰρ Ἀκύλας δουλεύων τῇ Ἑβραϊκῇ λέξει ἐκδέδωκεν εἰπών· φιλοτιμότερον πεπιστευμένος παρὰ Ἰουδαίοις ἡρμηνευκέναι τὴν γραφὴν, ᾧ μάλιστα εἰώθασιν οἱ ἀγνοοῦντες τὴν Ἑβραίων διάλεκτον χρῆσθαι, ὡς πάντων μᾶλλον ἐπιτετευγμένῳ. τὰ δὲ παρ' ἡμῖν ἀντίγραφα, ὧν καὶ τὰς λέξεις ἐξεθέμην· τὸ μὲν ἓν κατὰ τοὺς O. τὸ δὲ ἕτερον κατὰ Θεοδοτίωνα. καὶ ὥσπερ παρ' ἀμφοτέροις ἔκειτο τὸ περὶ τὴν Σωσάνναν, ὡς σὺ φῇς, πλάσμα, καὶ αἱ τελευταῖαι ἐν τῷ Δανιὴλ περικοπαὶ, οὕτω καὶ ταῦτα ἐν ἔπεσιν, ὡς στοχασμῷ εἰπεῖν τυγχάνοντα, διακοσίοις καὶ πρός.

Scias itaque ad hæc, quid nobis agendum sit non solum in iis, quæ de Susanna, in Græco Græcorum exemplari per totam Christi Ecclesiam circumferuntur, quæ tamen apud Hebræos non exstant: nec solum de aliis duabus sectionibus, ut dicis, quæ in fine Libri sunt descriptæ, nempe de Belo, & de Dracone, quæ pariter in Hebraïco Danielis textu non scriptæ sunt; sed & de aliis innumeris, quæ pro modulo nostro, dum Exemplaribus Hebræis compararemus nostra, pluribus in locis invenimus. Nam in ipso Daniele, ubi de camino ardente, illud, *compedibus vincti*, invenimus: sed in nostris Exemplaribus, præter ea quæ in Hebraïcis sunt, abundant versus non pauci, quorum initium, secundum quædam, quæ in Ecclesiis sunt, Exemplaria, sic habebat: *Precatus est Ananias, & Azarias, & Misael, & laudaverunt Dominum*; usque ad illud: *Benedicite omnes colentes Dominum Deum Deorum: laudate & confitemini, quoniam in sæculum misericordia ejus, & in sæculum sæculorum. Et factum est cum audiret Rex illos laudantes, & videret eos viventes.* At secundum alia Exemplaria: *Et ambulabant in medio flammæ, laudantes Deum, & benedicentes Dominum*, usque ad illud: *Benedicite omnes colentes Dominum Deum Deorum, laudate & confitemini, quoniam in omnia sæcula misericordia ejus.* Connectebatur autem in Hebræis hoc: *Et tres illi viri, Sedrach, Misach, Abdenego, ceciderunt in medium ignis vincti*; & hoc etiam, *Rex Nabuchodonosor, miratus est, & surrexit festinanter, & respondit, dixitque Magnatibus suis.* Sic enim Aquila, Hebraïcæ lectioni serviens edidit; quem Judæi Scripturam studiosius interpretatum esse credunt: quo maxime uti solent ii, qui Hebraïcam dialectum ignorant, utpote qui maxime omnium sensum assecutus sit. Nostra autem Exemplaria, quorum etiam voces exposui; aliud secundum Septuaginta Interpretes erat; aliud secundum Theodotionem: & sicut apud utrumque positum reperiebatur illud Susannæ, quod dicis figmentum; ita quoque ista, versibus, ut conjectura dici potest, ducentis & amplius.

In duodecim Prophetis, non modo sex columnarum opus adornavit Origenes,

ſed etiam tres alias Editiones, Quintam, Sextam, Septimam adjecit, ut ex eorum fragmentis ſparſim poſitis liquidum eſt. Ex his porro omnibus Editionibus, omnia pene nova proferimus.

CAPUT X.

De Notis ad Hexapla vel Tetrapla ſpectantibus.

I. De Notis cognitis. II. De Notis incognitis. III. Probatur contra Brianum Waltonum Notam, οἱ Γ. ſignificare tres Interpretes, Aquilam, Symmachum & Theodotionem.

I. *De Notis cognitis.*

IN Manuſcriptis Codicibus pervetuſtis, qui Hexaplorum lectiones præferunt, notæ quædam occurrunt; ab iis, ut videtur, excogitatæ, qui illas lectiones interpretationeſque Veterum in marginibus Bibliorum exſcribebant; idque compendii cauſa, ne eaſdem voces integras ſæpius repetere cogerentur. Earum porro notarum interpretationem, nuſquam reperimus deſcriptam; ſed diuturna tractatione, exercitationeque pene omnium explicationem aſſequuti ſumus: aliquot tamen ſuperſunt, quas interpretari fruſtra rentavimus. E re autem fore putavimus, eas omnes hic proferre: primo poſitis iis, quorum ſenſus in notitiam venit, poſtremo aliis, quæ hactenus ignotæ nobis ſunt.

Ἑξαπλᾶ, *Hexapla*, hæc vox ſic ſine compendio, ſemper ſcribitur: aliquando tamen Ἑξαπλ. per omnes caſus, qui, ut plurimum, per præmiſſum articulum indicantur, τὰ ἑξαπλ. τοῖς ἑξαπλ.

Δπ. τετραπλᾶ *Tetrapla*, hac perſæpe nota per omnes caſus ſignificantur. Exempla non pauca vide in Libro Job. Aliquando etiam ſolam litteram Δ ſignificare puto τετραπλᾶ; ſed res non uſque adeo explorata eſt. Vide quæ ea de re diximus Ezech. 16. v. 4. & 30. in notis.

O. οἱ ἑβδομήκοντα, Septuaginta Interpretes.

A. Ἀκύλας, Aquila.

C. Σύμμαχος, Symmachus.

Θ. Θεοδοτίων, Theodotion.

E. πέμπτη ἔκδοσις, Quinta Editio.

ϛ'. ἕκτη ἔκδοσις, Sexta Editio.

Z. ἑβδόμη ἔκδοσις, Septima Editio.

Λ̊ & Λο. λοιποὶ, Reliqui Interpretes. Ubi advertendum eſt hanc notam apponi aliquando cum omnes alii Interpretes in verſione ſua conveniunt, & a LXX. differunt: ſimiliterque poſt allatam Aquilæ, Symmachi vel Theodotionis lectionem; ſi reliqui Interpretes pari modo cum LXX. interpretentur, tunc apponitur nota Λ̊; nec raro etiam, cum unus omnino differt ab aliis, cæteri autem parvam exhibent vocum diſcrepantiam, tunc enim neglecta illa tenui lectionum varietate, unius lectio adfertur, præcedente nota Λ̊ vel λο quod non ſemel experti ſumus: nonnumquam etiam quando duo ſolum conſentiunt; vel etiam cum tenue inter ipſos diſcrimen intervenit, una pro duobus lectio ponitur, cum nota οἱ λοιποὶ. Interdum item οἱ λοιποὶ dicitur quando unus tantum Interpres allatam verſionem habet, ut exemplis ſæpe probavimus in hujus operis decurſu.

Οἱ Γ. tres Interpretes, ſcilicet Aquila, Symmachus & Theodotio. Rariſſime etiam, ubi vel Aquila vel unus ex tribus, interpretationem habet a LXX. diverſam, & LXX. cum aliis duobus conveniunt, tunc οἱ Γ. ſignificare poſſunt LXX. & duos alios eamdem lectionem habentes; quod poſtremum tamen exploratum adhuc non eſt

Brianus Waltonus putat notam οἱ Γ. alios tres Interpretes indicare, non Aquilam, Symm. & Theodot. ſed ne probabili quidem ratione ductus, ut infra probabitur.

Οἱ Δ. Quatuor Interpretes. Hæc nota aliquoties occurrit in Heſaia, ut cap. 9. v. 14. ubi ad hæc Hebraïca verba הוא הראש legitur apud Curterium οἱ Δ. αὐτῆς κεφαλὴ, ubi in LXX. Editionis Romanæ αὕτη ἡ ἀρχή. Hic autem οἱ Δ. non dubito quin ſignificent quatuor Græcos Interpretes; qui in Hexaplis erant nempe Α. Σ. Ο. Θ. Altera vero lectio αὕτη ἡ ἀρχὴ erat τῆς κοινῆς, ſeu Vulgatæ Editionis. Nam ut dictum eſt capite 3. editio Hexaplaris τῶν Ο. longe diverſa erat ab illa κοινῇ; ita ut etiam in Manuſcriptis τῶν Ο. Editionem referentibus; in margine οἱ Ο. quaſi diverſam omnino interpretationem habentes a fronte variæ lectionis ſæpe apponantur, nonnumquam ſoli, ſed frequentius cum aliis Interpretibus ſic. Ο. Θ. vel Σ. Ο. Θ. vel Α. Σ. Ο. Θ. ubi littera Ο. Editionem Hexaplarem τῶν Ο. ſignificat. οἱ Δ. autem non ſignificare Tetrapla, ut ſuſpicatur Brianus Waltonus in Appendice p. 123. ipſe articulus probat. Numquam enim dicitur οἱ τετραπλοῖ, οἱ ἑξαπλοῖ, ſed τὰ τετράπλᾶ, τὰ ἑξαπλᾶ. Igitur quemadmodum οἱ Γ. οἱ τρεῖς, i. *tres Interpretes*, ſic nota, οἱ Δ. οἱ τέσσαρες, *quatuor Interpretes* ſignificat; & quidem, ut certum videtur, eo quo ſupra diximus modo.

Π. Hæc littera ſignificat πάντες, id eſt, omnes Interpretes: qua de re nulla jam poteſt eſſe difficultas; ſiquidem ubi Codex Baſilienſis Π. habet, Coiſlinianus paſſim πάντες expreſſe refert. Joannes Curterius Præfatione in Procopium putat legendum Πάμφιλος, Pamphilus; nempe Martyr ille qui cum Euſebio Hexaplis emendandis & illuſtrandis vacavit. Et quidem negare non auſim hanc litteram Pamphilo indicando nonnumquam deputari, ut Ωρ Origenem ſignificat; ſed nullum adhuc ea de re perſpicuum exemplum occurrit mihi, quamobrem res in dubio verſatur.

Π. χω vel χ διω ου, ſæpius vero legitur παν pro Π. Hæ notæ perſæpe occurrunt in Lib. Judic. ad marg. Cod. Baſil. & aliquando ſic διωρθ. ου. Π. χω: quæ interdum conjunctim poſitæ ſunt; non infrequenter etiam ſeparantur. Earum porro interpretationem conjectando dedimus in Nota ad Jud. 1. 14. ita ut διωρ ſignificet διώρθωσα, *emendavi*, quo pacto legitur in margine Codicis RR. PP. Jeſuitarum Ezech. cap. 45. v. 12. ita ut nulla circa notam hanc difficultas ſupereſſe videatur, ου ſignificet οὕτως, *ſic*. Ubi notes διωρθ. nonnumquam poni, ſine ſubjuncto ου: perſpectum vero mihi videtur διωρθ. ου. ſignificare διώρθωσα οὕτως, *emendavi ſic*, & cap. 11. v. 34. διωρθ, ἀγαπητὴ, *emendavi*, ἀγαπητὴ, *dilecta*, quia prius legebatur, μονογενὴς, *unigenita*. Nota vero Π ſignificat haud dubie πάντες, *Omnes Interpretes*, ut ex ſupradictis liquidum eſt: χω. id eſt, ut prorſus exiſtimo, χωρὶς, *ſeparatim*. Ita ut hæ notæ διωρ ου Π. χω, ſive conjunctim, ſive ſeparatim poſitæ, ſignificent, *emendavi ſic*, *Omnes ſeparatim*; id eſt, omnes Interpretes ſeparatim ſpectati ſic habent. Dixi in Nota Jud. cap. 1. v. 14. Editiones ſeparatim vel ſeorſim poſitas, non eas ſignificare quæ in Hexaplis poſitæ erant, ubi aliquot fortaſſe mutationes invectæ fuerant, ſed eas quæ ſeparatis in Libris deſcriptæ erant, verum re diligentius examinata, veriſimilius eſſe puto, eas ipſas quæ in Hexaplis deſcriptæ erant hic indicari. Vix enim crederem Librarios & Scholiaſtas, qui notas illas marginales invexerunt, præter Hexapla, ad manum etiam habuiſſe Editiones ſeparatas diſtinctaſque Aquilæ, Symmachi & Theodotionis. Vocem autem χωρὶς, *ſeparatim*, ideo appoſuiſſe videntur, ut Editiones illas Interpretum diſtinguerent, a lectionibus eorum, quæ in Editione τῶν Ο. Hexaplari cum Aſteriſcis inſertæ fuerant, quæ lectiones non jam ſeparatim ſed conjunctim cum illa LXX. Interpretum Editione ſpectabantur: illud vero jam quaſi pro certo & explorato habeo. Ut ad ſupradictas notas redeam Jud. 1. v. 21. ubi in textu legitur ἐκληρονόμησαν, in margine Codicis Baſilienſis legitur, ἐξῆραν, & mox adjicitur παν id eſt, omnes ſic habent, ἐξῆραν videlicet, & ſic ſæpe παν ſolum

ponitur. Et v. 27. ubi in textu Basiliensis legitur ἐξῇρε, in marg. habetur, ἐκληρονόμησαν, cum subjuncta nota, παντ χω, πάντες χωρὶς, qua significatur omnes Interpretes separatim in columnis suis spectatos, ἐκληρονόμησαν habere, & sic identidem eadem nota παντ. χω. ponitur. Et cap. 2. v. 9. in texto ejusdem Codicis legitur, ἐν Θαμναθαρὲς, ubi ad marginem habetur, παντ. ου. ἐν Θαμναθαρὲς, quæ certe nihil aliud significare possunt, quam omnes sic habere ἐν Θαμναθαρές. Longe difficiliores explicatu sunt aliæ notæ eod. cap. v. 13. ubi ad illud, τῷ Βαὰλ, legitur hâc formâ.

θ'. τῷ. ὁ. τῇ.
ὁ. χω. θ. ου.

Ubi prior nota haud dubie significat Theodotionem legere, τῷ Βαὰλ, LXX. vero τῇ Βαάλ. Nota vero sequens quæ sic exponitur O. χωρὶς. θ' οὕτως, quid sibi velit, non satis intelligo. Hæc vero nota passim repetitur: forte significat *Septuaginta separatim, & Theodotionem similiter.* Altera nota sæpissime occurrit, nempe O. θ. χω, id est LXX. & Theodotio separatim sic habent. Et cap. 4. v. 5. ubi legitur, τῆς Βαιθὴλ, in margine scriptum est.

τῆς ὁ ὁ ου
ὁ θ' χω

Primam vero notam sic lego O. O. οὕτως, id est utraque Editio τῶν O. nempe, κοινὴ, & Hexaplaris sic habent τῆς. Altera vero nota O. θ. χωρὶς, significat ni fallor, LXX. separatim, id est, κοινὴ, & Theodotionem in sua columna, separatim item, sic habere. Aliquando sic ordinantur hujusmodi notæ, ut OEdipo prorsus egeant, ut cap. 4. v. 12. in texto Basiliensis legitur εἰς, in margine vero ἐπὶ & postea subjunguntur notæ hoc situ.

θ'. χω. O. ου
ὁ. θ'. ἐπὶ
θ' ου.

Ut autem concludatur, hæc uno verbo dicam, nota διω haud dubie significare videtur, διώρθωσα *correxi, emendavi*, ut exemplo comprobatur. ου οὕτως, sibi velle, vix est quod dubitetur ex supradictis. παν id est, certissime πάντες, ut exemplis frequentibus arguitur. χω non videtur aliud, quam χωρὶς significare posse. Harum vero notarum usus omnes explicare, donec quid clarius emergat, humanæ non videtur esse facultatis.

Τὸ ἴσω, hujus notæ usus conspicuus est in Codice Coisliniano egregiæ notæ X. sæculi, ubi quando Aquila vel Symmachus, vel Theodotio cum LXX. consonant & lectionem habent eamdem quæ in textu τῶν O. legitur, in margine scribitur A. ὁ ἴσω, Σ. ὁ ἴσω, id est Aquila vel Symmachus idipsum habent, quod intus sive in texto legitur. Peculiari autem modo notatur 1. Reg. 25. 31. ubi Coislin. in textu τῶν O. βδελυγμὸς ita punctis notatum habet; in margine vero A. Θ. ὁ ἴσω, id est, Aquila & Theodotio habent ea quæ *intus*, sive *in textu* sunt, non notata punctis, nempe λυγμός. Et vere alii MSS. habent A. Θ. λυγμὸς, *singultus*.

ꝏ Hesaïæ 14. v. 6. & alibi sæpe significat Origenes, ut diximus Palæographiæ Græcæ p. 225. Joannes Curterius illam siglam expressit per litteram φ', quod notam Codicis Marchaliani, nunc RR. PP. Jesuitarum, non intelligeret. Nam ibi sic notata depingitur ut eam hîc expressimus.

ἀν ἀνεπίγραφος. Hanc notam apponendam duximus, quia Nobilius, ac post eum Drusius, existimarunt, hic ἀνέσπερος significari, esseque nomen cujusdam Interpretis vel Scholiastæ, quem Anesperum vocant. Significat autem *Anonymus*, vel ad litteram, *Anepigraphus*, sive *sine auctoris epigraphe.* Vide Num. cap. 29. v. 16. Ut autem scias quantam errorum sylvam hæc nota sic posita pepererit, pauca exscribam ex Annotatione quadam nostra in Codice Coisliniano numero 5. Eodem in

Digitized by Google

Codice, qui est Catena in Leviticum, Numeros &c. imperitus Librarius qui Codicem scripsit illam notam in Antigrapho suo videns, sæpissime legit Αντου, aliquando Ανέμπτου, item Ανεπίμπτου, alibi Ανοσίου, semel Α.υναοίου, aliquando etiam recte ἀνεπιγράφου; semel item Σωναίου. Hæc porro nota nostra asseritur ex collatione alterius Catenæ ejusdem Bibliothecæ, ubi ad singula supra memorata nomina legitur ἀνεπ· i. ἀνεπιγράφου.

ΔΥΝ διάλειψις, ΔΥΝ ἀνάπαυσις sic legitur in margine codicis Coisliniani Levit. 25. v. 6. quæ respiciunt vocem שבת in LXX. expressa, σάββατα, *Sabbata.* Vix potest deprehendi an legendum sit ΔΥΗ, vel ΔΥΝ, sed non dubito quin legendum sit ΔΥΝ. & significetur δυνάται. Ita ut hæc nota, quæ respicit vocem שבת sic legatur, δυνάται, διάλειψις; δυνάται, ἀνάπαυσις, i. Vox σάββατον, *valet* sive *significat*; cessatio, *& significat*, requies.

II. *De Notis incognitis.*

μ̂ ΠΙ ᾱ Hæc nota reperitur Job cap. 17. v. 3. in Codice Colbertino Num. 1952. ubi ad hos quatuor versiculos.

> Τίς ἐστιν οὗτος τῇ χειρί μου συνδεθήτω;
> Ὅτι καρδίαν αὐτῶν ἔκρυψας ἀπὸ φρονήσεως.
> Διὰ τοῦτο οὐ μὴ ὑψώσῃς αὐτούς.
> Τῇ μερίδι ἀναγγελεῖ κακίας.

Hæc annorantur ⁜ ἐκ θ. οἱ δ΄. id est, hi quatuor στίχοι seu versiculi ex Theodotione: deinde adjicitur μ̂ ΠΙ ᾱ ⁜ c. ⁜ ⁜ hæc autem significare prorsus videntur μόνος πρὸς πρῶτον, *solus ad primum*, id est primum versiculum ex Theodotione solo desumtum esse; deinde, secundum, tertium & quartum Symmachi pariter & Theodotionis esse: idemque usus hujusmodi notarum alibi etiam reperitur. Hæc porro vix quidpiam difficultatis habere viderentur, si constaret semperque idem esset harumce notarum usus; verum non ita res est; nam Job 20. 23. in hæc verba, Εἴπως πληρώσαι γαστέρα, notatur in eodem Codice θ΄. ⁜ μ̂ ΠΙ αὐτὴ τοῦ ὅπως, quo significari quidem videtur solum Theodotionem habere εἴπως, & inde in LXX. invectum fuisse; alios autem ὅπως legere: sed nota μ̂ ΠΙ quid sibi velit non ita facile est divinare. Plus etiam negotii facessit alia nota Job cap. 21. v. 21. in hosce duos versiculos.

> Ὅτι τὸ θέλημα αὐτοῦ ἐν οἴκῳ αὐτοῦ μετ᾽ αὐτοῦ
> Καὶ ἀριθμοὶ μηνῶν αὐτοῦ διῃρέθησαν.

Ubi legitur in eodem Codice ⁜ ἐκ θ΄. οἱ β΄ οὕτω τοῦ θεοῦ μ ΠΙ ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ. τί γὰρ χρεία τῆς οἰκίας αὐτοῦ μεθ᾽ ἑαυτοῦ, quæ omnia quasi hariolando ibi explicare conati sumus; sed hæc ad specimen sufficiant.

Οἱ Γ. χ̄ος. Hæc nota habetur in Codice RR. PP. Jesuitarum Colleg. Ludovici Magni, qui Codex Prophetas Minores & postea Majores complectitur. In hanc igitur vocem לנידה Thren. 1. 8. quam LXX. εἰς σάλον vertunt sic notatur C. οἱ Γ΄. χ̄ος ἀνάστατον. Si stet illa lectio χ̄ος, εἰς ἀμηχανίαν agor: verum puto hic χ̄ος pro χ̄ως legi, & hac voce significari χωρὶς, atque ita sensus erit, Symmachum, qui solus in Threnis cum LXX. in Hexaplis ab Origene locatus fuerat, ut supra diximus, habere ἀνάστατον, & tres Interpretes *separatim*, & extra Hexapla, nempe Aquilam & Symmachum & Theodotionem, eamdem præferre lectionem.

ΟΜωC τ Ο. Hæc vel similis ipsi nota significat ὁμοίως τοῖς Ο. quam cum non intelligeret Joan. Curterius ὅμως τι Ο. fere semper legit.

III. *Probatur contra Brianum Vvaltonum notam, οἱ Γ, significare tres Interpretes Aquilam, Symmachum & Theodotionem.*

Brianus Waltonus in Appendice Polyglot. Anglican. p. 125. exemplis probare

nititur οἱ Γ. quæ frequentissime in Codice Marchaliano, nunc RR. PP. Jesuitarum, occurrit, non significare Aquilam, Symmachum & Theodotionem: ejus verba referre ne gravemur:

» Οἱ Γ. qui toties occurrunt in margine Codicis Marchaliani, non videntur fuisse » Aquila, Symmachus, & Theodotio, (quod nonnullis visum:) idque primò, » quia Esaïæ 10. v. 29. ad vocem Αγγαι, separatim hi omnes & distincte adducun- » tur, imo & diversimode interpretantes. Θ. vero signanter eo loci κατάδυμα ver- » tisse dicitur, (quod κατάλυμα legendum potius;) cui mox apponitur ὅμως οἱ Γ. » At vero si dicti modo Interpretes iidem essent qui οἱ Γ. certe quod subjungitur » ὅμως οἱ Γ. non minus nugaciter & inepte adderetur, quam si quis diceret, Clotho, » Lachesin & Atropon, imminere stamini vitæ humanæ, quin etiam & tres Parcas » hoc ipsum facere: fuerunt ergo alii & alii, non minus a τοῖς Γ. quam a se in- » vicem diversi. Dein cap. 42. v. 9. ad vocem ἀνατεῖλαι, cum ÷ sic se habet margo; » οἱ Γ. ἀναγγεῖλαι, Θ. βλαστῆσαι, A. ἀναφυῆναι: nonne hæc tanta tamque distincta in- » terpretationum varietas; varietatem arguit authorum? Denique cap. 66. v. 8. » ad voces εἰ καὶ sub ÷ margo sic habet, ὅμως οἱ Γ, οἱ Ο. ἤ, ὅμως τε Α. Θ. unde » constat Aquilam saltem & Theodotionem non minus diversos esse a τοῖς Γ. quam » οἱ Ο. sunt: (*forte per οἱ Γ, tres Editiones, Origenis vel Eusebii, Luciani, & Hesychii* » *denotantur.*)

Hactenus Brianus Waltonus. Sed cum perspicuis ac bene multis exemplis probaverimus οἱ Γ nihil aliud significare, quam Aquilam, Symmachum & Theodotionem, dicet haud dubie eruditus Lector, aliam Waltono quærendam fuisse difficultatum suarum solutionem, & frustra pugnasse doctum virum, notam οἱ Γ alios a memoratis Interpretes vel auctores significare.

Illa vero nota οἱ Γ. non in Codice Marchaliano tantum occurrit; sed etiam in aliis vetustissimis Codicibus, ad Libros maxime Judicum, Regum, Psalmorum & Prophetarum omnium. Ex his porro Libris exempla mutuabimur, quæ nihil dubii, ut arbitror, relinquant.

Jud. cap. 1. v. 31. ubi Hebraïcum habet אחלב Editio Romana Δαμανὰ Coislinianus vetustissimus Codex septimi circiter sæculi in margine habet οἱ Γ. καὶ τὸ Ἑβραϊκὸν, Νααλὰλ. Et versu sequenti Hebr. אחלב LXX. Δαλὰφ, Coislin. in margine οἱ Γ. καὶ τὸ Ἑβραϊκὸν Ἀαλὰβ. Quinam illi οἱ Γ. nisi Aquila, Symmachus & Theodotio? quomodo hi tres legere potuerint has voces Hebraïcas, nisi ut supra leguntur post notam οἱ Γ? Cur vero Scholiastes ille Codicis Coislin. tres illos claros Interpretes omiserit, quos sæpe separatim in medium adducit, ut tres alias Editiones, quæ nusquam aut separatim, aut conjunctim memorantur adduceret? Quod autem magis urget eodem cap. v. 35. ad has voces Hebraïcas באילון ובשעלבים notat Coislinianus οἱ Γ. καὶ τὸ Ἑβραϊκὸν, ἐν Αἰλὼν καὶ ἐν Σαλαβεὶν; Basiliensis vero Codex pervetustus, οἱ λοιποὶ, ἐν Αἰλὼν καὶ ἐν Σαλαβείν. Nemo ambigere potest οἱ Γ. & οἱ λοιποὶ idipsum esse: οἱ λοιποὶ autem, seu reliqui Interpretes ut liquidum est, iidem semper sunt, qui in Hexaplis locum habebant. Et Jud. cap. 12. v. 1. ad vocem צפונה οἱ Γ. βορρᾶν: At secundum Hieronymum, A. Σ. hic βορρᾶν habent, atque etiam Theodotio in textu τῶν Ο. qui ad Theodotionem correctus fuerat. Ubi notes Eusebium & Hieronymum, Aquilam & Symmachum tantùm, Theodotionem vero rarissime commemorare in Libro de locis Hebraïcis. Sed en exemplum adeo perspicuum, ut ne mutire quidem contra liceat cap. 15. Jud. v. 9. Hebr. בלחי LXX. ἐν Λεχὶ, Coislin. vero in margine οἱ Γ. ἐν σιαγόνι, Basiliensis, οἱ λοιποὶ ἐν σιαγόνι, Eusebius, A. Σ. ἐν σιαγόνι, Hieronymus, *Aquila & Theodotio interpretantur maxillam:* Ipsa luce clarius est hic οἱ Γ. οἱ λοιποὶ, & A. Σ. Θ. idipsum esse.

Ejusdem perspicuitatis est locus ille 3. Reg. 17. 6. ubi Codex Regius habet A. Σ. Θ. ἄρτον καὶ κρέας τὸ πρωΐ, & Coislinianus alter codex eamdem lectionem adfert, præmissa nota οἱ Γ. Quid ergo sunt οἱ Γ. aliud, quam A. Σ. Θ? Et 4. Reg. 22. 20.

בשלום οἱ Γ. ἐν εἰρήνῃ: quid aliud vertere potuerunt A. Σ. Θ. quam ἐν εἰρήνῃ? Moneo tamen aliam ibi Symmachi lectionem efferri, nempe, ἐν Ἱερουσαλὴμ: sed illud nihil negotii facessit, nam sæpe duæ Symmachi lectiones proferuntur; ut supra diximus, ex duabus nempe ejus Editionibus desumtæ.

Psalm. 49. v. 1. Eusebius & Manuscripti habent. A. Σ. Θ. ἰσχυρὸς ὁ θεὸς, Theodoretus vero οἱ Γ. ἰσχυρὸς ὁ θεὸς, jam ergo a multis retro sæculis obtinuit usus ut A. Σ. Θ. dicerentur οἱ Γ. vel οἱ τρεῖς. Evidentissime autem Psalmo 93. ubi LXX. titulum habent ψαλμὸς τῷ Δαυίδ, Codex unus habet, ἀνεπίγραφος παρὰ τοῖς Γ. & E. καὶ ς'. Id est, Psalmus caret inscriptione apud tres Interpretes, & apud Quintam & Sextam. An quis negaverit hic τοῖς Γ. significare Aquilam & Symmachum & Theodotionem? Eadem vero ipsa nota reperitur ad initium Psalmi 95.

Hesaïæ vero cap. 1. v. 4. Codex Marchalianus habet. οἱ Γ. πονηρευομένων; licet notam οἱ Γ. Curterius non exscripserit. Ibi vero Hieronymus *Cæteri sequentes Hebræum* MEREIM *interpretati sunt*, pessimorum: Quinam illi cæteri, nisi A. Σ. Θ. qui & οἱ Γ? Et Hesai. 6. 6. Cod. Marchal. οἱ Γ. ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ; Hieronymus vero, *Aquila, Sym. & Theodotio*, in manu ejus: quid clarius? Sed quod nihil relinquat dubii ipse Curterius ex MSS. Hesaïæ 8. 21. διὸ δὴ καὶ οἱ τρεῖς, Ἀκύλας, & Συμμ. & Θεοδοτίων οὕτως ἡρμήνευσαν. i. *qua propter tres Interpretes Aquila, Symmachus & Theodotio, sic transtulerunt.* Si hæc advertisset Waltonus, numquam negasset οἱ Γ. sive οἱ τρεῖς esse A. Σ. Θ. Æque perspicuum est illud Hesaïæ 11. 15. ubi Eusebius ait: οἱ τρεῖς συμφώνως οὕτως ἡρμήνευσαν, & ἀναθεματίσει κύριος τὴν γλῶσσαν θαλάσσης Αἰγύπτου. Ibi vero Hieronymus: *Desolabit igitur sive interficiet, hoc est*, ἀναθεματίσει, *ut Theodotio, Aquila & Symmachus transtulerunt, linguam maris Ægypti.* Et Hesaïæ 54. 16. באש Cod. Marchal. οἱ Γ. ἐν πυρὶ quinam illi tres nisi A. Σ. Θ. nam quomodo A. Σ. Θ. באש vertere potuerint, nisi ἐν πυρί? Idem dicas cap. 55. v. 1. ubi יין οἱ Γ. οἶνον. & ibid. v. 5. הן οἱ Γ. ἰδοὺ: & cap. 56. 10. לא ידעו οἱ Γ. οὐκ ἔγνωσαν. & 58. 4. הן οἱ Γ. ἰδού. Quinam alii possint in his exemplis intelligi, οἱ γ' nisi Aquila, Symmachus & Theodotio?

Idipsum autem dixeris Ezech. 4. לחמם טמא ubi Codex Marchal. ※ οἱ Γ. τὸ ἄρτον αὐτῶν ἀκάθαρτον: ubi notandum est hic & in allatis exemplis sæpe, notam οἱ Γ. præmissum Asteriscum habere, quia lectiones trium Interpretum cum Asterisco in Editionem τῶν O. Hexaplarem ab ipso Origene invectæ fuerant, quod certissimum est, id vero quibusnam aliis, quam Aquilæ, Symmacho & Theodotioni convenire possint? & quomodo quadrare valeat ad Editiones Eusebii, Luciani & Hesychii, quæ multis post Origenem annis primò prodiere. Nota οἱ Γ. Asterisco præmisso habetur etiam Ezech. 11. 15. ubi nonnisi ad A. Σ. Θ. pertinere potest, ut liquet tum ex Asterisco, tum ex vertendi more. Et Ezech. 20. 44. נאם ארני Cod. Marchal. ※ οἱ Γ. λέγει κύριος, & 44. 4. יהוה ※ οἱ Γ. κυρίου. similiaque multa adjicere possemus. Verum hæc plus quam satis erunt.

His perspectis nemo non dicat, Brianum Waltonum, in quantamcumque se ἀμηχανίαν ex præmissis difficultatibus deductum putaret, non satis consulto fecisse, cum ut iis se expediret, affirmavit οἱ γ. non significare Aquilam, Sym. & Theodotionem: nam quidvis potius dicere oportuit, quam rem certissimam negare.

Jam ad Briani Waltoni argumenta veniamus. Esaï 10. 29. *ad vocem* ἀγγαί, inquit, *separatim & distincte adducuntur (Aquila, Symm. & Theodotio) imo & diversimode interpretantes.* Θ. *vero signanter eò loci* καταλυμα *vertisse dicitur, (quod* κατάλυμα *legendum potius,) cui mox apponitur* ὅμως οἱ Γ. *At vero si dicti modo Interpretes iidem essent qui* οἱ Γ, *certe quod subjungitur* ὅμως οἱ Γ, *non minus nugaciter & inepte adderetur, quam si quis diceret, Clotho, Lachesin & Atropon, imminere stamini vitæ humanæ; quin etiam & tres Parcas hoc ipsum facere: fuerunt ergo alii & alii, non minus a τοῖς Γ. quam a se invicem diversi.*

Ut propositam difficultatem facilius intelligas, observes oportet, hic in textu Codicis Marchaliani a Curterio editi legi, καὶ ἥξει εἰς Ἀγγαί· φόβος λήψεται Ραμὰ πόλιν

Σαοὺλ· φθέξεται θυγάτηρ &c. In margine vero ad vocem Αἰγαί, has notas consequenter legi.

Α. ΑΥΛΙΣΤΗΡΙΟΝ
Σ. ΑΥΛΙΣΜΟΣ
Θ. ΚΑΤΑΛΥΜΑ ΟΜΩΣ
ΟΙ Γ.
※ ΧΡΕΜΕΤΙΣΟΝ ΦΩ
ΝΗΝ ΣΟΥ

Hic si ὅμως οἱ Γ. (lege ὁμοίως οἱ Γ.) necessario conjungatur cum Α. Σ. Θ. interpretationibus præpositis, ita ut post datam singulorum lectionem, quæ respicit vocem Hebraicam מלון, huic adjungatur ὁμοίως οἱ Γ. recte hæret Waltonus, cum dicitur tres similiter vertisse, postquam diversæ trium lectiones allatæ sunt. Verum facilis erit difficultatis solutio, si dicamus ὁμοίως οἱ Γ. respicere quamdam ex sequentibus vocibus, vel clausulis, & male conjungi hanc notam cum præcedenti, quod sexcenties accidit. Itaque opinor, ὁμοίως οἱ Γ. conjungendum esse cum sequenti lectione marginali ※ χρεμέτισον φωνῇ σου. צהלי קולך : nam sic has voces vertere solent Α. Σ. Θ. ut videre est infra in Lexico Hebraïco. Itaque sensus erit *similiter tres Interpretes*, nempe Α. Σ. Θ. χρεμέτισον φωνῇ σου. Hæc omnino verisimilia sunt. Si tamen alio modo te expedire velis, cave dicas umquam, οἱ Γ. non significare Α. Σ. Θ. id quippe non licet post tot allata testimonia. Cæterum ὅμως male a Curterio lectum fuisse pro ὁμοίως, sæpe ostendimus. Hic etiam male κατάδυμα, pro κατάλυμα legitur, ut observat Waltonus.

Alterum Waltoni argumentum hujusmodi est : *Dein cap. 42. v. 7. ad vocem* αἰατίσαι *cum* ÷ *sic se habet margo*; οἱ Γ. αἰαγγέλαι Θ. βλαστῆσαι Α. αἰαφωνῆσαι : *nonne hæc tanta tamque distincta interpretationum varietas, varietatem arguit Authorum?*

Hæc si accuratius examinasset Waltonus, manifesta vel Librarii vel Curterii menda duo deprehendisset. Primum est, quod οἱ Γ. legatur pro Ο. C. i. LXX. & Symmachus, quæ mutatio facilis. Id vero docet eadem Curteriana Editio, ubi ad hæc verba legitur in Commentario Procopii, ὁ Σύμμαχος εἶπεν, ἀντὶ τοῦ αἰαγγέλαι &c. Secundum mendum est, quod utrobique legatur αἰαγγέλαι pro αἰατίσαι, numquam enim vocem יצמיחו vertisset Symmachus αἰαγγέλαι. Itaque notam sic legas Ο. Σ. αἰατίσαι Θ. βλαστῆσαι. Α. αἰαφωνῆσαι. Nam LXX. ut Symmachus αἰατίσαι primitus habuere.

Tertium argumentum profert Waltonus : *Denique, ait, cap. 66. v. 8. ad voces* εἰ καὶ *sub* ÷ *margo sic habet*, ὅμως οἱ Ο. ἤ, ὅμως τι Α. Θ. *unde constat Aquilam saltem & Theodotionem non minus diversos esse a* τοῖς Γ, *quum* οἱ Ο. *sunt*, (*forte per* οἱ Γ. *tres Editiones, Origenis vel Eusebii, Luciani & Hesychii denotantur.*) Hactenus Waltonus. Posterius vero commentum de tribus Editionibus jam exsufflatum est.

Quod ad notam vero attinet, dico ita legendum esse, ὁμοίως οἱ Γ, οἱ Ο. ἤ ὁμοίως τοῖς Α. Θ. ut passim probatur in Notis ad Hesaïam : nam in Marchaliano Codice, ubi ὅμως legitur, post M. supra scribitur lineola quæ significat οι : quamobrem legendum ὁμοίως : ubi Curterius legit τι, Τ solum habetur, supra posita recurva linea, quæ efficit articulum, τοῖς ut ipsis oculis inspexi. Hac posita lectione dico primam notam ὁμοίως οἱ Γ, vel pertinere ad aliquam vocem prius positam, vel significare, tres Interpretes εἰ καὶ, habere, ita tamen ut οἱ Ο. ἤ ὁμοίως τοῖς Α. Θ. Id est, LXX. & Aquila & Theodotio, ἤ pro εἰ habeant. Ut ut vero sit, errorem Librarii his in casibus potius suspiceris, quam rem luce clariorem neges, videlicer τοὺς Γ. esse Aquilam, Symmachum & Theodotionem.

Certe Librarios in hujusmodi notis non infrequenter errare deprehendimus ; ut Coislin. eximius codex 3. Reg. 15. 12. Ο. Γ. τὰς τελετάς, ὁμοίως οἱ Γ. ubi illa repetitio τοῦ Γ. vitio inducta fuit. Et Vaticanus Psalm. 16. 2. in hac verba οἱ ὀφθαλμοί σου sic notat Α. Σ. Θ. ὁμοίως οἱ Γ, quamquam hic recte explicari possit, *Aquila*,

Symmachus

Symmachus & Theodotio, tres similiter habent, quod ita Gallicè exprimi valeat, *Aquila, Symmaque & Theodotion ont tous trois de même.* Hæc pluribus persequi necesse duximus, ne Eruditissimi & de Republica litteraria bene meriti viri conatu, a vera sententia quidam abducerentur.

CAPUT XI.

I. Hexaplorum apographa perpauca facta sunt, quare. II. Variæ Hexaplorum lectiones in marginibus Bibliorum collectæ III. Quinam ex Scriptoribus Ecclesiasticis Hexaplorum Libris sint usi. IV. Quandonam Hexapla perierint.

I. *Hexaplorum apographa perpauca facta sunt, quare.*

QUANTÆ fuerit operæ Hexapla Origenis integra describere, & res ipsa per se clamat, & Hieronymus testificatur, qui ait Præfatione in Librum Josue; Hexapla sumtu & labore maximo indigere. Sane quivis conjicere valet quanti laboris fuerit Græcis Calligraphis, Biblia sacra primùm Hebraïca lingua, quam ut plurimum ignorabant, depingere; Hebraïca deinde Græcis litteris e regione perscribere; postea vero quatuor ut minimum, aliquando sex vel septem Interpretum Editiones, uno conspectu, & e regione ponere, ea scilicet accuratione, ut una aliam non excederet. Id sane præstare pauci ex Calligraphis poterant. Ad hæc, cum illo ævo, in Libris saltem hujusmodi, nonnisi uncialis character usurparetur, qui longe majus spatium occupabat, ac præter illas Hebraïci textûs, Interpretumque columnas, multa in marginibus Origenes apposuerit, monita scilicet, nominum propriorum, aliorumque interpretationes, quæ latos margines desiderabant; perquam minimam sane textus Biblici partem singulis in paginis haberi necesse fuit: quibus perpensis, vix quinquaquinta amplæ molis voluminibus comprehendi Hexapla omnia potuisse putaverim. Cumque ipse Origenes, qui primus Hexaplorum opus, sumtum suppeditante ut putatur Ambrosio, concinnavit, etsi Tachygraphos septem & totidem Calligraphos ad manum semper haberet, iis tamen adornandis multos consumserit annos; probabile sane est perpaucos post Origenem fuisse, qui hujusmodi commoda, una cum adipiscendi desiderio, & pecunias & Calligraphos & membranas pro voto habuerint.

II. *Variæ Hexaplorum lectiones in marginibus Bibliorum collectæ.*

Hinc autem evenit ut plerique a tam ardua re suscipienda deterriti, quo minoribus impensis quæ præcipua in Hexaplis erant nanciscerentur, lectiones Aquilæ, Symmachi, Theodotionis, atque alias, quæ majoris essemomenti videbantur, in marginibus Exemplarium τῶν O. exscribi curarent. Et quia in delectu, opinionum plerumque divortia fieri solent, dum alius aliud annotandum putat: inde accidit, ut in variis Bibliorum Codicibus lectiones Interpretum variæ descriptæ sint; ita ut pauci reperiantur Manuscripti, qui easdem repræsentent: inde vero factum est ut longe plures veterum lectiones variis in Libris sese obtulerint. Inter hos autem Codices, longe cæteros superant Coisliniani duo: quorum unus unciali quadro charactere descriptus sexto circiter vel septimo sæculo, complectitur Octateuchum & Libros Regum, cum quibusdam hinc & inde hiatibus, qui temporum injuriâ acciderunt; alter vero decimi sæculi, Libros Regum, Paralipomenôn, Esdram, Estherem, Judith, & Macchabæos, cum magna in Libros Regum interpretationum marginalium copia: sed hic, ut & alii omnes Manuscripti, in Libris Parali-

pomenôn pauca; in cæteris nihil habet. His accedit Regius decimi-tertii circiter sæculi, qui multas in Libris Regum lectiones veterum adfert. Magno item usui fuit Codex RR. PP. Sancti Basilii Romæ, decimi sæc. quem Basilianum vocamus, hac supellectile marginali onustus, qui Heptateuchum continet, sed tota pene Genesi truncatus est. Nec prætermittendus Regius alter num. 1871. decimi sæculi, ex cujus marginibus multa excerpsimus. Inter præstantissimos computandus Codex Prophetarum Bibliothecæ RR. PP. Jesuitarum Collegii Ludovici Magni, unde multa in Jeremiam & Ezechielem mutuati sumus: nam Hesaïas jam editus a Joanne Curterio fuerat, & in cæteris Prophetis fere nihil marginalium interpretationum habetur. Præter veterum Interpretum lectiones, hic Asterisci & Obeli passim, nonnumquam in textu, sæpius in marginibus annotantur. Ex hoc Codice plura excerpere poteramus, nisi præcipitem ei operam dare coacti essemus: nam ad quatuor tantum dies, rogante Mæcenate nostro Em. Card. d'Etrées, ejus nobis copia facta est. Memorandus item Codex Colbertinus in Jobum, recens quidem, sed ex veteri, ut creditur, descriptus, unde multa ad institutum nostrum spectantia mutuati sumus. Non tacendus item Barberinus in Prophetas, cujus varias lectiones in Appendice Polyglottorum edidit Brianus Waltonus. De aliis Manuscriptis minoris pretii, quorum magnam copiam nacti sumus, in fronte singulorum librorum actum est. Hæ nobis Hexaplarium interpretationum reliquiæ supersunt in Manuscriptis. Nam Hexapla ipsa, ut ab Origene concinnata fuerant, ita funditus perierunt, ut ne particulam quidem eorum ulli uspiam conspicere licuerit.

III. *Quinam ex Scriptoribus Ecclesiasticis Hexaplorum Libris sint usi.*

Præter Codices Manuscriptos, unde veterum interpretationum pars magna prodit, amplam nobis segetem obtulerunt Scriptorum veterum Commentarii, qui pro litteræ sensu assequendo plerumque Aquilæ, Symmachi, Theodotionis aliorumque Interpretum lectiones usurparunt. De singulis porro iis, qui Hexaplis sunt usi, si quædam hîc paucis proferamus, non ingratum Lectori erit.

PAMPHILUS Martyr, ideo prior numeratur, quia antequam ullus Scriptorum qui supersunt Hexaplis uteretur, Codices Hexaplorum cum Eusebio emendasse fertur in nota Codicis RR. PP. Jesuitarum, exscripti ad fidem Hexaplorum; quæ penes Apolinarium Cœnobiarcham asservabantur, ut in eadem nota dicitur.

EUSEBIUS Pamphili, præter eam Hexapla emendandi operam, quam cum Pamphilo suscepit, scholia insuper adjecit, ut in eadem nota fertur. Ad hæc autem innumeras pene veterum Interpretum A. S. Th. lectiones adtulit, Commentariis in Psalmos & in Hesaiam, in Libro de locis Hebraïcis, in Præparatione & Demonstratione Evangelica, & in fragmentis Commentariorum in alias Scripturæ partes. Quare magno nobis in his edendis subsidio fuit.

ATHANASIUS, Hexaplis non ita frequenter usus, binas tamen Aquilæ lectiones suppeditavit; alteram in Libro, cui titulus, *Omnia mihi tradita sunt a Patre*; alteram in Commentariis in Psalmos.

CHALCIDIUS, qui an Christianus, an Gentilis fuerit, incertum est, eodem circiter tempore, Hexaplorum locum adtulit, ut videas in principio Genesis. Alii eum ætate longe posteriorem esse putant: sed id disquirere non est præsentis instituti.

ASTERIUS Sophista, qui eodem pene tempore Commentaria in Psalmos adornavit, an Hexaplis sit usus, necne, nondum ita perspectum est.

DIDYMUS cæcus Alexandrinus Hexaplorum lectiones in Commentariis suis adtulit, sed non ita frequenter.

THEDORUS Heracleota Arianus, Hexapla passim adhibuit, eaque docte tractavit, ut multis in locis videre est. Ejus Commentariorum fragmenta bene multa exstant in Catenis variis.

EUSEBIUS Emesenus in Commentariis, quorum fragmenta Catenæ exhibent, Hexaplis est usus; sed raro ut videtur.

HILARIUS semel Hexapla usurpasse deprehenditur Commentario in Psalmos.

EUSEBIUS Vercellensis Commentarios Eusebii in Psalmos Latine transtulit, lectionibus Hexaplorum respersos.

DIODORUS Tarsensis, in sacra Scriptura apprime versatus, Hexaplorum notitiam plenam habuisse videtur, ut ex ejus fragmentis, quæ in Catenis supersunt, deprehenditur.

EPIPHANIUS Cypri, lectiones veterum Interpretum non semel adtulit, & Historiam Hexaplorum partim ex Origene; ut videtur, mutuatus, fuse descripsit.

BASILIUS Cæsariensis Hexaplares interpretationes parum tractavit.

GREGORIUS item Nyssenus ejus frater, Hexaplis raro usus est.

APOLINARIUS Laodicenus in Commentariis suis Hexaplorum lectiones parcissime adtulit.

AMBROSIUS Mediolanensis modicum Hexaplorum usum habuisse deprehenditur, similiterque AUGUSTINUS & PHILASTRIUS.

RUFINUS, qui magnam Origenis operum partem Latine interpretatus est, Hexaplorum notitiam plenam habuisse videtur: quibus tamen raro est usus, ut ex ejus, quæ supersunt, scriptis deprehenditur.

JOANNES CHRYSOSTOMUS, lectiones veterum Interpretum frequentissime profert, maxime autem Commentariis in Psalmos, ubi raro Interpretes nomine suo exprimit, sed voce ἄλλος; utitur.

HIERONYMUS plus quam cæteri omnes; uno fortassis Eusebio excepto, Hexaplis est usus: de Hexaplorum ordine sæpe disseruit, de singulis Interpretibus multa dixit: eorum interpretationes in Commentariis suis & in aliis opusculis sæpe adtulit. Editionem Latinam veterem adjunctis Asteriscis & Obelis publicavit. Præterea interpretationem Latinam novam adornavit, quæ hodierna Vulgata est, ubi Aquila, Symmacho, & non semel Sexta Editione, quando ea aderat, usus est. Et in aliis quidem Libris Symmachum frequenter sequitur, Aquilam item non raro; in Psalmis vero, Aquilæ ut plurimum hæret, Symmacho infrequentius, aliquando etiam LXX. Latine exprimit. Hæc sparsim annotavimus in hujus operis decursu.

HESYCHIUS Salonitanus, qui a nonnullis cum Jerosolymitano confunditur, Commentarium edidit in Leviticum, quem Latine primitus scriptum fuisse prorsus existimo: neque enim ullatenus olet interpretationem ex Græco factam. Ibi vero veterum Interpretum Aquilæ, Symmachi & Theodotionis lectiones frequenter adhibet. Commentaria illum sua non Græcè sed Latinè edidisse vel hinc evincitur, quod in Catenis Græcis in Leviticum, quæ magno numero variis in Bibliothecis habentur, nihil ex Hesychio Græce uspiam compareat.

THEODORUS Mopsuestenus cujus & Commentariorum fragmenta in Catenis exstant, & Commentaria in Prophetas integra in Bibliothecis servantur, LXX. semper sequitur, Hexaplorum vero interpretationes varias parum adiisse videtur.

VICTOR Antiochenus, in fragmentis Commentariorum, quæ in Catenis supersunt, Interpretes Hexaplorum raro adhibuisse deprehenditur.

POLYCHRONIUS, ut ex fragmentis ejus in Cantica, in Job, in Ezechielem & in Danielem, quæ in Catenis exstant, arguitur, Hebraïce doctus fuit, Hexapla penes se habuit, iisque frequenter usus est in Expositionibus suis.

CYRILLUS Alexandrinus Hexaplorum lectiones rarissime adtulit.

THEODORETUS in Commentariis suis veterum Interpretum lectiones, ut in Hexaplis erant, sæpissime adfert, iisque sagaciter utitur, opemque magnam tulit in hac edenda Collectione.

JOANNES Philoponus Commentario in Hexaëmeron, Genesis primum fere

caput integrum secundum interpretationes Aquilæ, Symmachi & Theodotionis nobis conservavit.

PROCOPIUS Gazæus in Octateuchum, in Libros Regum & Paralipomenôn, & in Hesaïam, Commentaria edidit, ac persæpe interpretationes veterum quæ in Hexaplis erant in medium adduxit, maximeque Commentario in Hesaïam, quem ita mutilum ad nos devenisse dolemus.

ANASTASIUS secundus Antiochenus non infrequenter in suo in Hexaëmeron opere veterum Interpretum fragmenta adtulit.

ANASTASIUS Nicænus Metropolita, Commentario in Psalmos Græce, qui integer servatur in Bibliotheca Coisliniana, veterum Interpretum lectiones raro adhibet.

HESYCHIUS Jerosolymitanus Commentarium in Psalmos emisit, qui hodieque in aliquot Bibliothecis Græce asservatur; cujus & fragmenta in Catenis edita sunt, veterum Interpretum lectiones infrequenter adtulit.

OLYMPIODORUS Episcopus Trices in Thessalia, ut in Codice quodam Coisliniano decimi circiter vel undecimi sæculi dicitur, Commentariis in Ecclesiasten, in Job & in Jeremiam, nobilitatur: ubi Hexaplis frequentissime, maxime in Job, usus est.

EUTHYMIUS Zygabenus Commentaria in Psalmos emisit, ubi Hexaplarium Editionum lectionibus aliquando utitur, ex marginibus scilicet Bibliorum & ex aliorum Commentariis mutuatus: vix enim putaverim Hexapla ad ejus tempus devenisse: nam vixit undecimo sæculo.

IV. *Quandonam Hexapla perierint.*

Jam restat ut disquiramus, quo tempore tam nobile tanto labore partum opus funditus interierit. Id ex raritate Exemplarium accidisse, ut supra dictum est, certum habemus: Initio enim satis habebant, si eas, quas meliores existimabant veterum Interpretum lectiones, in marginibus Bibliorum describerent. Infimis vero sæculis etiam ab hac marginalium lectionum annotatione cessatum est: unde contingit, ut lectiones illæ & interpretationes in antiquissimis Codicibus sæpius reperiantur, secus autem in recentioribus. Cum priora igitur Hexaplorum Exemplaria vetustate consumta fuissent, exscribendi negligentiâ totum opus in perniciem ivit. Id vero quandonam acciderit nullo Scriptorum testimonio indicatur. Certum quidem videtur primigenium Tetraplorum, & Hexaplorum Origenis Exemplar in celebri illa Cæsariensi Martyris Pamphili Bibliotheca remansisse; eam Bibliothecam commemorat Codex Epistolarum S. Pauli Coislinianus, quo antiquior alter non superest, ut quidem arbitror. In nota quippe ad calcem posita dicitur, illum ipsum Codicem collatum fuisse Cæsareæ in Bibliotheca S. Pamphili, ad Exemplar ipsius Pamphili manu descriptum: ἀντεβλήθη δὲ πρὸς τὸ ἐν Καισεία (sic) ἀντίγραφον τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἁγίου Παμφίλου χειρὶ γεγραμμένον τοῦ αὐτοῦ. In eadem Bibliotheca descriptus fuerat Exemplar Abbatis Apolinarii Cœnobiarchæ, qui in vicinis Cæsareæ locis degisse videtur: nam Exemplar illius, quod ad Prophetiam Hesaiæ spectat, ab Hexaplis ipsis desumtum fuerat, & cum altero Hexaplorum volumine collatum; quod ad Ezechielem vero pertinet, Exemplar Apolinarii exscriptum ab Hexaplis, correctum fuerat ad fidem Tetraplorum, quæ Origenis ipsius manu emendata & Scholiis illustrata fuerant: quibus Scholiis alia Scholia in eodem Exemplari adjecerat Eusebius Cæsariensis, atque idipsum Exemplar Pamphilus & Eusebius correxerant. Hoc autem Exemplar in Bibliotheca Pamphili, cujus manu emendatum fuerat, extitisse non dubium. Hæc porro omnia edidicimus ex notis Codicis Marchaliani, nunc RR PP. Jesuitarum Collegii Ludovici Magni, quas adtulimus supra pag. 14. Ille vero Codex sæculo circiter VIII. ut ex characteris forma existimatur, ad fidem Exemplaris Apolinarii exscriptus est.

Tetrapla igitur & Hexapla ipsa Origenis in Bibliotheca Pamphili Cæsareæ servabantur, ubi cum ipsa Bibliotheca perierunt, aut cum urbs a Persis sub Chosroe

capta fuit, aut non diu postea, cum in Arabum potestatem post diuturnam obsidionem delapsa, hisce aliisque omnibus ornamentis spoliata fuit. Quia vero paucissima, ut supra diximus, eorum apographa facta fuerant, hæc ipsa diuturnitate injuriaque temporum ita perierunt, ut ne vestigium quidem eorum, ut ab Origene fuerant concinnata, remanserit.

ANECDOTA QUÆDAM
CIRCA VETERES SCRIPTURÆ INTERPRETATIONES.
MONITUM.

ANECDOTA nonnulla, quæ ad veteres Scripturæ interpretationes pertinent, commodiorem hoc nullum occupare locum posse putavimus. Primum est Origenis, & prodit ex Codice Regio num. 1807. egregiæ notæ, decimi sæculi, cui prorsus similis, eademque manu scriptus exstat in Bibliotheca Vaticana; in quo non modo paginæ, sed etiam lineæ singulæ eadem semper voce desinunt. In neutro autem Codice nomen scriptoris præfert hoc opusculum. Sed esse Origenis certissimum est: nam postremam ejus partem non minimam adfert Hieronymus in Epistola ad Marcellam, quæ in postrema Editione habetur Tom. II. p. 706. ubi sic Hieronymus: Quod si tibi non videtur onerosum, quid Origenes de Diapsalmate senserit, verbum interpretabor ad verbum: ut quia novitia musta contemnis, saltem veteris vini auctoritate ducaris.

Sæpe quærens caussas *&c. ut infra.*

Libro autem 1. adversus Rufinum p. 363. Certe etiam Origenes Patriarchen Huillum, qui temporibus ejus fuit, nominat: & tricesimum tomum in Isaiam, in cujus fine edisserit: *Væ tibi civitas Ariel, quam expugnavit David*; illius expositione concludit; & cum aliter prius sensisse se dicat, doctus ab illo, id quod verius est confitetur. Octogesimum quoque nonum Psalmum, qui scribitur: *Oratio Moysi hominis* Dei; & reliquos undecim, qui non habent titulos, secundum Huilli expositionem, ejusdem Moysi putat: nec dedignatur Hebræam Scripturam interpretans per singula loca, quid Hebræis videatur, exponere. *His autem postremis verbis alteram opusculi partem carptim, sed evidenter, commemorat. Hac tamen in re differt ab Origene, quod hic Patriarcham Judæorum* Ἰοῦλλον, *Jullum, ille Huillum, vocet: sed id levissimum est. Quod autem Huillo tribuat id, quod ab alio erudito Judæo edidicit, qui tunc, ut ait Origenes, cum Huillo erat, nihil negotii facessit: potuit enim Hieronymus Huillo tribuere, quod alius ipso præsente & approbante dixerat.*

Secundum Origenis opusculum exscriptum a me fuit ex Codice Vaticano num. 754. hoc titulo, Ὑπόμνημα Ὠριγένους εἰς τοὺς ψαλμοὺς, Hypomnema seu Commentarius Origenis in Psalmos. *Estque in medio mutilus: videturque fuisse Prologus Commentariorum ejus in Psalmos. Agitur autem de Psalmorum titulis, & carptim de iis qui Psalmorum Librum collegerunt.*

Tertium Origenis opusculum, est Fragmentum ex Codice Regio num. 1818. decimi sæculi, qui est Catena in Psalmos. Agitur ibi de veteribus Hebræorum characteribus, quos ait alios fuisse ab hodiernis, scilicet sui temporis. Extat Latine in Catena Danielis Barbari, inobservatum hactenus.

Quartum opusculum est Epiphanii de LXX. Interpretibus, περὶ τῶν παρερμηνευσάντων, *quod ad litteram significat,* de iis, qui perperam interpretati sunt, *sive,* de iis, qui interpretando, Scripturam adulterarunt. *Estque Epitome eorum, quæ Epiphanius Libro de ponderibus & mensuris de variis Interpretibus narrat; ac non semel a narratione illa fusiore differt, qua de re superius actum est ubi de Symmacho. Utrum autem ab ipso Epiphanio hæc Epitome concinnata fuerit, an ab alio, non ita facile est statuere. Ut ut vero sit, prodit hoc opusculum ex duobus Codicibus, Regio nempe 1807. & Vaticano, qui ambo decimo sæculo, & eadem ut videtur, manu descripti sunt, ut supra diximus.*

[Ὠριγένους]

Διὰ τοὺς ἐπιγεγραμμένους ψαλμοὺς εἰς τὸ τέλος, ἐπελεξάμεθα τοὺς ὅρους αὐτοῦ· ἐκ μὲν τοῦ Ἀριστοτέλους οὕτως ἔχοντας· τέλος ἐστὶν οὗ ἕνεκεν τὰ ἄλλα, αὐτὸ δὲ μηδενὸς ἕνεκεν· ἢ οὕτως, οὗ ἕνεκεν τὰ ἄλλα· αὐτὸ δὲ [οὐκ] αὐτῶν ἕνεκα· ἢ οὕτως· δι᾽ ὃ τὰ ἄλλα τις πράττει, αὐτὸ δὲ διὰ μηδὲν ἄλλο. ἐκ δὲ τῶν Ἡροφίλου περὶ Στωϊκῆς ὀνομάτων χρήσεως, οὕτως· τέλος δ᾽ εἶναι λέγουσι κατηγόρημα οὗ ἕνεκεν τὰ λοιπὰ πράττομεν, οὐδενὸς δὲ ἕνεκεν. τὸ δὲ συζυγοῦν τούτῳ, καθάπερ ἡ εὐδαιμονία τοῦ εὐδαιμονεῖν, σκοπόν· ὃ δὴ ἔσχατόν ἐστι τῶν αἱρετῶν.

Εἰ δὲ καὶ οἱ περὶ Θεοῦ ὅροι, καὶ ὅσα σημαίνεται ἐκ τῆς θεὸς προσηγορίας χρήσιμόν τι ἡμῖν παρέξουσιν, ἐκλεξαμένοις ἀπ᾽ αὐτῶν τοὺς διαφέροντας τῇ γραφῇ, καὶ αὐτοὺς ἐπιστήσεις. Φησὶν οὖν ὁ αὐτὸς Ἡρόφιλος· θεὸν μὲν γενικώτατα μὲν λέγουσι, ζῶον ἀθάνατον λογικὸν, καθὸ πᾶσα λογικὴ ψυχὴ θεός ἐστιν. ἄλλως δὲ, ζῶον ἀθάνατον λογικὸν, καθ᾽ αὑτὸ ὄν. ὡς τὰς ἐν ἡμῖν περιεχομένας ψυχὰς μὴ εἶναι θεούς· ἀπαλλαγείσας δὲ τῶν σωμάτων ἔσεσθαι. κατ᾽ ἄλλον δὲ τρόπον θεὸν λέγεσθαι, ζῶον ἀθάνατον λογικὸν σπουδαῖον· ὥστε πᾶσαν ἀστείαν ψυχὴν θεὸν ὑπάρχειν, κἂν ἐν ἀνθρώπῳ περιέχηται· ἄλλως δὲ λέγεσθαι θεὸν, τὸ καθ᾽ αὑτὸ ὂν ζῶον ἀθάνατον σπουδαῖον· ὡς τὰς ἐν ἀνθρώποις σοφοῖς περιεχομένας ψυχὰς μὴ ὑπάρχειν θεούς. καὶ ἔτι ἄλλως λέγουσι θεόν· ζῶον ἀθάνατον σπουδαῖον, ἔχον τινὰ ἐπιστασίαν ἐν τῷ κόσμῳ κατὰ τὴν διοίκησιν, ὃν τρόπον ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη. ἄλλως δὲ λέγει θεόν, τὸ πρῶτον διοικητικὸν τοῦ κόσμου. ἐπὶ πᾶσι δὲ θεὸν λέγουσι· ζῶον ἄφθαρτον καὶ ἀγέννητον, καὶ πρῶτον βασιλέα, ἣν ἔχει χώραν ὁ σύμπας κόσμος.

Εἰς πέντε βιβλία διαιροῦσιν Ἑβραῖοι τὴν τῶν ψαλμῶν βίβλον· ὧν τὸ μὲν πρῶτον· μακάριος ἀνὴρ ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν, ἕως τῶν τελευταίων τοῦ τεσσαρακοστοῦ· τὸ δὲ δεύτερον· ὃν τρόπον ἐπιποθεῖ ἡ ἔλαφος,

[Origenis.]

Propter Psalmos, *in finem* inscriptos, vocis illius definitiones selegimus; ex Aristotele quidem sic: Finis est id cujus causâ alia, ipsum vero nullius causâ; vel hoc modo: Cujus causâ alia; ipsum vero non eorum causâ; sive hoc pacto, Propter quod alia quivis operatur, ipsum vero propter aliud nihil. Ex Herophilo autem, de Stoïco nominum usu, hoc modo: Finem vero dicunt esse categorema, seu prædicatum, cujus causâ reliqua facimus, ipsum vero nullius causâ. Quod autem huic (scilicet fini) conjungit, veluti beatitudo ei quod est beatum esse, scopum appellant: quod est appetendorum ultimum.

An vero definitiones Dei, & variæ hujus vocis, *Deus*, significationes, ex optimis scriptoribus selectæ, aliquid nobis utilitatis conferant, considerandum tibi propono. Ait igitur idem Herophilus: Deum quidem generalissime dicunt, Animal immortale rationale; secundum quam definitionem omnis anima rationalis est Deus. Alio autem modo: Animal rationale immortale, secundum se existens; ita ut animæ dum in nobis continentur non sint dii, sed solutæ a corpore dii futuræ sint. Alio autem modo Deum ait dici: Animal immortale, rationale, strenuum; ita ut omnis anima elegans & urbana Deus sit, etiamsi in homine contineatur; alio item modo Deum definiri, quod secundum se est animal immortale strenuum; quo posito animæ sapientum dii non sunt. Insuper alio modo Deum definiunt: Animal immortale strenuum, habens aliquam præfecturã in mundo secundum administrationem, quemadmodum sol & luna. Alio pacto, Deum dicit esse primum administratorem mundi. Super omnia autem Deum dicunt esse: Animal incorruptibile & non-genitum, & primum Regem, quem habet locum universus mundus.

In quinque Libros dividunt Hebræi Psalmorum Librum; quorum primus est, *Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum,* usque ad finem quadragesimi Psalmi; Secundus, *Quemadmodum desiderat cerva,* usque ad sep-

ἕως ὀγδόου ἑβδομηκοστοῦ. τὸ δὲ τρίτον· ὡς ἀγαθὸς τῷ Ἰσραὴλ ὁ θεὸς τοῖς εὐθέσι τῇ καρδίᾳ, ἕως πη. τὸ δὲ τέταρτον· κύριε καταφυγὴ ἐγενήθης ἡμῖν ἐν γενεᾷ καὶ γενεᾷ, ἕως τοῦ ρε. τὸ δὲ πέμπτον· ἐξομολογεῖσθε τῷ κυρίῳ, ἕως τοῦ ἐσχάτου.

Ἐγὼ μὲν ᾤμην ἕνα εἶναι ἐν τῇ βίβλῳ τῶν ψαλμῶν, ὃς ἐπιγέγραπται· προσευχὴ τοῦ Μωσῆ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ. τὸ ὕστερον δὲ ἀνακινούμενος περί τινων λογίων θεοῦ Ἰούλλῳ τῷ Πατριάρχῃ καί τινι τῶν χρηματιζόντων παρὰ Ἰουδαίοις σοφῶν, ἀκήκοα ὅτι δι' ὅλης τῆς βίβλου τῶν ψαλμῶν ἀπὸ τῶν α καὶ β. οἱ παρ' Ἑβραίοις ἀνεπίγραφοι, ἢ ἐπιγραφὴν μὲν ἔχοντες, οὐχὶ δὲ τὸ ὄνομα τοῦ γράψαντος, ἐκείνου εἰσὶν οὗ τὸ ὄνομα φέρεται ἐν τῷ πρὸ τούτων ἐπιγραφὴν ἔχοντι ψαλμῷ. καὶ περὶ τούτων λέγων, πρότερον μὲν ἔφασκεν, ὅτι τρεισκαίδεκα εἰσὶν οἱ τοῦ Μωσέως. ὡς δὲ ἐξ ὧν ἀκήκοα καὶ αὐτὸς ..... τὴν ἀνέφερον ἐπ' αὐτὸν, ὅτι εἰσὶν ἕνδεκα· εἶτα πυθόμενος τοῦ παρ' αὐτοῖς δοκοῦντος σοφοῦ, ἐμάνθανεν ὅτι εἶεν ἕνδεκα, ὧν τοῦ μὲν πθ ἡ ἀρχή· κύριε καταφυγὴ ἡμῖν ἐγενήθης ἐν γενεᾷ καὶ γενεᾷ· καὶ τοῦ ἑξῆς παρ' ἡμῖν ἐνενηκοστοῦ φερομένου, ἡ ἀρχὴ ἦν, ὁ κατοικῶν ἐν βοηθείᾳ τοῦ ὑψίστου· ὃν καὶ αὐτὸν ἔλεγεν εἶναι Μωσέως. ἀλλὰ καὶ τὸν ἔχοντα μὲν ἐπιγραφὴν οὐ μετ' ὀνόματος δὲ τοῦ γράψαντος αὐτόν· λέγω δὲ τὸν ἐνενηκοστὸν πρῶτον οὕτως ἐπιγεγραμμένον· ψαλμὸς ᾠδῆς εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ σαββάτου, ἔλεγεν εἶναι Μωσέως, οὗ ἡ ἀρχή, ἀγαθὸν τὸ ἐξομολογεῖσθαι τῷ κυρίῳ, καὶ ψάλλειν τῷ ὀνόματί σου, ὕψιστε· ἀνεπίγραφος δὲ ἦν καὶ ὁ ὡς ἐνενηκοστὸς δεύτερος φερόμενος, οὗ ἡ ἀρχή· ὁ κύριος ἐβασίλευσεν, εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο· ὃν καὶ αὐτὸν ἔλεγεν εἶναι Μωσέως· ὁμοίως δὲ καὶ τὸν ἐνενηκοστὸν τρίτον, οὗ ἡ ἀρχή· θεὸς ἐκδικήσεων κύριος, καὶ τὸν ἐνενηκοστὸν τέταρτον, οὗ ἡ ἀρχή, δεῦτε ἀγαλλιασώμεθα τῷ κυρίῳ. καὶ τὸν ϟε. οὗ ἡ ἀρχή· ᾄσατε τῷ κυρίῳ ᾆσμα καινόν, ᾄσατε τῷ κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ· καὶ τὸν ἐνενηκοστὸν ἕκτον, οὗ ἡ ἀρχή· ὁ κύριος ἐβασίλευσεν, ἀγαλλιάσεται ἡ γῆ. καὶ ὁ ϟζ. ὃς ἐπιγέγραπται μόνον, ψαλμός· τὸ γὰρ, τῷ Δαυίδ, ὡς ἔχει ἔν τισιν ἀντιγράφοις, οὔτε ἐν τῷ ἑβραϊκῷ ἐστίν, οὔτε ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐκδόσεσιν· ἡ δὲ ἀρχὴ αὐτοῦ ἐστίν, ᾄσατε τῷ κυρίῳ ᾆσμα καινόν, ὅτι θαυμαστὰ ἐποίησεν. καὶ ὁ ϟ δὲ η, τοῦ αὐτοῦ ἐλέγετο εἶναι, οὗ ἡ ἀρχή· ὁ κύριος ἐβασίλευσεν, ὀργιζέσθωσαν λαοί. καὶ ὁ ἐνενηκοστὸς ἔνατος, ὃς ἐπιγέγραπται· ψαλμὸς εἰς ἐξομολόγησιν· οὗ ἡ ἀρχή· ἀλαλάξατε τῷ κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ. μετ'

tuagesimum primum; Tertius, *Quam bonus Israelj Deus, rectis corde*, usque ad octogesimum octavum; Quartus, *Domine refugium factus es nobis in generatione, & generatione*, usque ad centesimum quintum; Quintus, *Confitemini Domino*, usque ad finem.

Ego vero arbitrabar, in Libro Psalmorum, unum sic inscriptum esse: *Oratio Moysis hominis Dei.* Sed deinde, quæstionem de quibusdam Dei oraculis movens Iullo Patriarchæ, & cuidam apud Judæos sapientis famam habenti; audivi, in universo Psalmorum Libro, a primo & secundo Psalmo, eos qui apud Hebræos inscriptione carent: vel inscriptionem quidem habent, sed non scriptoris nomen; ad eum scriptorem pertinere, cujus nomen fertur in præcedenti primo Psalmo; qui nomen Scriptoris habet. His autem de rebus verba faciens, primò dicebat tredecim esse Moysis Psalmos. Cum autem ex iis quæ audieram, reponerem ipsi, undecim tantum esse: percontatus deinde eum qui apud illos sapiens audiebat, edidici esse revera undecim: quorum, octogesimi quidem noni initium erat: *Domine refugium factus es nobis in generatione & generatione:* sequentis vero qui apud nos nonagesimus fertur, initium erat, *Qui habitat in adjutorio Altissimi*, quem etiam dicebat esse Moysis. Imo etiam eum, qui inscriptionem quidem habet, sed sine scriptoris nomine, nempe nonagesimum primum; sic inscriptum, *Psalmus Cantici in diem Sabbati*, Moysis esse dicebat, cujus initium, *Bonum est confiteri Domino, & psallere nomini tuo, Altissime.* Inscriptione autem carere eum, qui nonagesimus secundus fertur, cujus initium, *Dominus regnavit, decorem indutus est*, quem & ipsum dicebat esse Moysis: similiterque nonagesimum tertium, cujus initium, *Deus ultionum Dominus*; & nonagesimum quartum, cujus initium, *Venite exultemus Domino*; & nonagesimum quintum, cujus initium, *Cantate Domino canticum novum, cantate Domino omnis terra*; & nonagesimum sextum, cujus initium, *Dominus regnavit, exultabit terra*; & nonagesimum septimum, qui inscriptus tantùm erat, *Psalmus:* nam illud, *Davidi*, quod in quibusdam Exemplaribus habetur, neque in Hebraïco, neque in reliquis Editionibus

δὲ τούτους τοὺς ια ἐπιγέγραπτο καὶ ἐν τῷ ἑβραϊκῷ καὶ παρὰ πᾶσιν, τῷ Δαυὶδ ψαλμός, καὶ ὡς ὁ ρ οὐκέτι Μωσέως.

haberi: hujus autem initium est, *Cantate Domino canticum novum, quia mirabilia fecit.* Nonagesimus item octavus ipsius pariter esse dicebatur; cujus initium est, *Dominus regnavit, irascantur populi*: etiamque XCIX. inscriptus, *Psalmus in confessionem*, cujus initium, *Jubilate Deo omnis terra.* Post hos autem undecim, inscriptum haberi tum in Hebraïco, tum apud omnes, *Davidi Psalmus*: ita ut centesimus non ultra Moysis esset.

Τούτων εἰρημένων εἰς τοὺς ψαλμοὺς οἳ ἀπὸ ἑβραίων ἀναφέρονται εἰς Μωσέα, ἀνθυποφορὰν ὑπειδόμενος ὁ Ἰουδαῖος, ἔθηκεν αὐτὴν τὴν φαινομένην αὐτῷ λύσιν αὐτῆς. ἑώρα γὰρ ὅτι ἀντειπεῖν ἄν τις περὶ τοῦ μὴ εἶναι τὸν ἕνα τῶν ια ψαλμῶν, τὸν ϟη. Μωσέως, ἐκ τοῦ· ὑψοῦτε κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν, καὶ προσκυνεῖτε τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν αὐτοῦ. ἅγιος Μωσῆς καὶ Ἀαρὼν ἐν τοῖς ἱερεῦσιν αὐτοῦ, καὶ Σαμουὴλ ἐν τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα αὐτοῦ. ἐπεκαλοῦντο τὸν κύριον, καὶ αὐτὸς εἰσήκουσεν αὐτῶν, ἐν στύλῳ νεφέλης ἐλάλει πρὸς αὐτούς. ὁ ἀντιλέγων εἶπεν ἄν, πῶς τὸ ὄνομα τοῦ Σαμουήλ, γενομένου πλείοσιν ὕστερον γενεαῖς, Μωσῆς ἔθηκεν ἐν τῷ ἑαυτοῦ ψαλμῷ. ἔλεγεν οὖν πρὸς τοῦτο· ὅτι οὐδὲν θαυμαστὸν προπεφητεῦσθαι ὑπὸ Μωσέως τὸ ὄνομα Σαμουήλ, ἀνδρὸς ἱεροῦ, καὶ συναριθμηθέντος ὑπὸ Ἱερεμίου τῷ Μωσῆ, ἐν τῷ· οὐδ᾽ ἂν στῇ Μωσῆς καὶ Σαμουήλ, ὅτε ἐν ταῖς βασιλείαις Ἰωσίας προεφητεύθη· θυσιαστήριον, θυσιαστήριον, τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ υἱὸς τίκτεται τῷ Δαυίδ, Ἰωσίας ὄνομα αὐτῷ.

His ita dictis circa Psalmos, qui ab Hebræis Moysi adscribuntur, cum suspicaretur Judæus, objectionem sibi opponi posse, hanc ejus dedit solutionem. Prospiciebat enim posse quempiam sibi contradicere, ac negare unum ex illis undecim Psalmis, videlicet nonagesimum octavum, Moysis esse, ex his nempe verbis: *Exaltate Dominum Deum nostrum, & adorate scabellum pedum ejus. Sanctus Moyses & Aaron in Sacerdotibus ejus, & Samuel inter eos qui invocant nomen ejus. Invocabant Dominum, & ipse exaudiebat eos, in columna nubis loquebatur ad eos.* Objici vero poterat, quomodo nomen Samuelis, qui multis post generationibus fuit, Moyses posuerit in suo Psalmo. Ad hæc respondebat: Nihil mirum esse si prophetice enuntiatum fuerit a Moyse nomen Samuelis, viri sacri qui a Jeremia cum Moyse annumeratus est in illo: *Neque si steterit Moyses & Samuel*; quandoquidem in Libris Regnorum Josias item Prophetice enuntiatus est: *Altare, altare; hæc dicit Dominus, Ecce filius nascetur Davidi, Josias nomen ejus.*

Πολλάκις ζητήσας τὴν αἰτίαν ἐπιγράφεσθαι μεταξὺ τῶν ψαλμῶν, διάψαλμα, ὕστερον παρατηρήσας ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ, καὶ συνεξετάζων αὐτῷ τὸ ἑλληνικόν, εὗρον ὅτι ὅπου τὸ ἑβραϊστὶ σελ, ἑλληνιστὶ δέ, ἀεί, ἤ τι τοῦτο (τούτῳ) ἰσοδυναμοῦν, ἐκεῖ οἱ Ο. καὶ Θεοδοτίων καὶ Σύμμαχος ἔταξαν τὸ διάψαλμα. οὐ χεῖρον δὲ παραδείγματι τὸ λεγόμενον βεβαιῶσαι· οἷον ἐν τῷ οδ ψαλμῷ, οὗ ἡ ἀρχή· ἐξομολογησόμεθά σοι ὁ θεός, ἐξομολογησόμεθά σοι, καὶ ἐπικαλεσόμεθα τὸ ὄνομά σου· μετὰ τό, ἐγὼ ἐστερέωσα τοὺς στύλους αὐτῆς, παρὰ τοῖς Ο. καὶ Θεοδοτίωνι καὶ Συμμάχῳ, ἐστί, διάψαλμα· ἀντὶ δὲ τούτου, παρὰ μὲν Ἀκύλᾳ· ἐγὼ ἐσταθμισάμην τοὺς στύλους αὐτῆς ἀεί. ἐν δὲ τῇ ε. ἐγώ εἰμι ἡτοίμασα τοὺς στύλους αὐτῆς ἀεί· ἐν δὲ τῇ ϛ. ἐγὼ ἐστερέωσα τοὺς στύλους αὐτῆς διαπαντός. ἔκειτο δὲ ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ μετὰ τό, ἀμουδα, ὅ ἐστι, στύλους αὐτῆς, τὸ σελ. πάλιν τε αὖ ἐν τῷ οε, οὗ ἀρχή· γνωστὸς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ὁ θεός, εὕρομεν παρὰ τοῖς Ο καὶ Θεοδοτίωνι μετὰ τό,

Sæpe quærens causas, cur in quibusdam Psalmis interponatur *Diapsalma*, observavi diligentissime in Hebræo, & cum Græco contuli, invenique quia ubi lingua Hebræa *Sela* (*Ms.* sel.) habet, Græca vero *semper*, aut aliquid istiusmodi, ibi Septuaginta & Theodotion, & Symmachus transtulerunt *Diapsalma*. Neque vero nocet exemplis affirmare quod dicimus. In septuagesimo quarto Psalmo, cujus principium est: *Confitebimur tibi Deus, confitebimur* (*Ms.* tibi) *& invocabimus nomen tuum*: & post illud, *ego confirmavi columnas ejus*, apud Septuaginta, & Theodotionem & Symmachum est, *Diapsalma*; pro quo apud Aquilam: *ponderavi* (*Ms.* constitui) *columnas ejus, semper.* In Quinta autem Editione: *Ego sum qui paravi columnas ejus semper.* In Sexta vero: *Ego firmavi columnas ejus jugiter.* Porro in Hebraïco habet post, *amuda*, quod est, columnas ejus, *Sela* (*Ms.* sel.) Et rursum in septuagesimo Interpretatio Hieronymi.

ὅπλα

ὅπλα καὶ ῥομφαίαν καὶ πόλεμον, διάψαλμα. παρὰ δὲ Συμμάχῳ μετὰ τὸ, ἀσπίδα καὶ μάχαιραν καὶ πόλεμον, ὁμοίως διάψαλμα. ἀντὶ δὲ τούτου παρὰ μὲν Ἀκύλᾳ, μετὰ θυρεὸν καὶ πόλεμον καὶ μάχαιραν, τὸ ἀεί. ἐν δὲ τῇ ε΄ μετὰ, ὅπλον καὶ ῥομφαίαν καὶ πόλεμον, τὸ ἀεί. ἐν δὲ τῇ ϛ΄ μετὰ τὸ, ὅπλον καὶ ῥομφαίαν καὶ πόλεμον τὸ εἰς τέλος· ἦν δὲ πάλιν ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ μετὰ τὸ, ουμάλαμα· ὅ ἐστιν, καὶ πόλεμον, τὸ σελ. καὶ ἔτι ἐν τῷ αὐτῷ ψαλμῷ μετὰ τὸ, τοῦ σῶσαι πάντας τοὺς πραεῖς τῆς γῆς, ὁ Σύμμαχος ὁμοίως διάψαλμα. παρὰ δὲ τῷ Ἀκύλᾳ μετὰ τὸ, πάντας τοὺς πραεῖς τῆς γῆς, τὸ ἀεί. οὕτω δὲ καὶ ἐν τῇ πέμπτῃ μετὰ τὸ, πάντας τοὺς πραεῖς τῆς γῆς τὸ ἀεί. ἐν δὲ τῇ ἕκτῃ μετὰ τό· τοῦ σῶσαι τοὺς πραεῖς τῆς γῆς, τὸ εἰς τέλος. καὶ ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ μετὰ τὸ ἀνίη αρς, ὅ ἐστι, πραεῖς τῆς γῆς, τὸ σελ. καὶ οὕτως ἀδιάπτωτον εὑρόντες τὴν τοιαύτην παρατήρησιν, ταῦτα ἐσημειωσάμεθα. πότερον δὲ μουσικοῦ τινος μέλους ἢ ῥυθμοῦ γινομένης ἐναλλαγῆς ἔγραψαν τὸ διάψαλμα οἱ ἑρμηνεύσαντες, ἢ ἄλλως κινηθέντες, καὶ σὺ ἐπιστήσῃς.

quinto, cujus principium est: *Notus in Judæa Deus*; invenimus apud Septuaginta & Theodotionem, post, *scutum, frameam & bellum, Diapsalma.* Apud Symmachum, post, *clypeum & gladium & bellum*, similiter, *Diapsalma.* Pro quo apud Aquilam, post, *clypeum & gladium & bellum*, semper. In Sexta vero, post, *scutum & gladium & bellum*; *in finem.* Eratque rursum in Hebraïco, post, *umalama*, quod est, *& bellum*, *Sela* (*Mſ. sel.*) Et in eodem Psalmo post illum locum; *ut salvos faceret mites terræ*; *Diapsalma:* apud Symmachum similiter, *Diapsalma*: & apud Aquilam, *semper*: necnon & apud Quintam [post illud: *ad salvandum omnes mansuetos terræ,*] *semper.* In Sexta vero, post illud: *ad salvandum mites terræ*; *in finem.* Et in Hebraïco post *Anie* * *ars* (*Mſ. ars*) quod est, *mites terræ*, *Sela* (*Mſ. sel.*) Atque ita cum talem uniuscujusque Editionis opinionem reperissemus, hæc annotavimus. Utrum autem cujusdam musicæ cantilenæ, aut rythmi immutationem qui interpretati sunt *Diapsalma* senserint, aliudve intellexerint, tuo judicio derelinquo.

EX CODICE VATICANO 754.

Ὑπόμνημα Ὠριγένους εἰς τοὺς ψαλμούς.

ΟΙ ἐπιγεγραμμένοι ψαλμοὶ ὑπὲρ τῶν ληνῶν τρεῖς ὄντες, ὅ τε ὄγδοος, καὶ ὁ ὀγδοηκοστὸς, καὶ ὁ ὀγδοηκοστὸς τρίτος, δοκοῦσίν μοι τὸ ἄθροισμα τῆς ἐκκλησίας καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνόδων δηλοῦν. καὶ γὰρ ἐκ πολλῶν μίαν εὐχὴν καὶ μίαν ὑμνολογίαν ἀναπέμπεσθαι τῷ θεῷ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις συμβαίνει· ὥσπερ ἐν τοῖς ληνοῖς ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων ἀμπέλων μία κρᾶσις ἀποτελεῖται οἴνου. πάλαι μὲν οὖν ἐν ἑνὶ τόπῳ τῆς Ἱερουσαλὴμ μία τις ἦν ληνὸς, ἔνθα συνιόντες τὰς αὐτῶν εὐχὰς ἀνέπεμπον· ἧς μέμνηται καὶ Ἠσαΐας λέγων· καὶ ᾠκοδόμησα πύργον, καὶ προλήνιον ὤρυξα ἐν αὐτῷ· δηλοῖ δὲ πύργον μὲν τὸν ναὸν, προλήνιον δὲ τὸ θυσιαστήριον. ἀλλ᾽ ἐπεὶ καθελεῖν ἠπείλησεν καὶ καθεῖλεν ἐκεῖνα, πλείους ἀντὶ μιᾶς συνεστήσατο ληνοὺς, τὰς καθ᾽ ὅλης τῆς οἰκουμένης ἐκκλησίας. διὸ εἴρηται ἐν τῷ ὀγδόῳ ψαλμῷ οὕτως· κύριε ὁ κύριός μου, ὡς θαυ-

Hypomnema sive Commentarius Origenis in Psalmos.

PSALMI *pro torcularibus* inscripti, qui tres sunt: nempe octavus, octogesimus, & octogesimus tertius, videntur mihi congregationem Ecclesiæ, & multitudinem conventuum cœtuumque significare. Siquidem ex multis unam orationem, unamque canticorum modulationem in Ecclesiis Deo offerri contingit; quemadmodum in in torcularibus ex multis ac diversis vitibus, una vini mixtio conficitur. Olim quidem in uno Jerosolymæ loco, unum erat torcular, ubi coacti preces emittebant: cujus meminit Hesaïas his verbis: *Et ædificavi turrim, & protorcular fodi in illa.* Turris vero Templum significat: Protorcular autem altare. Verum quoniam illa se destructurum comminatus est, & revera destruxit, pro uno postea multa constituit torcularia, Ecclesias nempe per totum or-

μαστὸν τὸ ὄνομά σου ἐν πάσῃ τῇ γῇ. σαφῶς γὰρ περιέχουσι διὰ πάσης τῆς οἰκουμένης ληνοὺς τοῦ θεοῦ· καὶ ὁ ὀγδοηκοστὸς δὲ καὶ αὐτὸς, ἐπιλήνιος ὢν, τοῖς ἔθνεσι πᾶσι παρακελεύεται τῷ θεῷ τῶν προφητῶν ἀποδιδόναι τὸν ὕμνον· λέγει δὲ οὕτω, ἀγαλλιᾶσθε τῷ θεῷ τῷ βοηθῷ ἡμῶν· ἀλαλάξατε τῷ θεῷ Ἰακώβ. εἶτα ἑξῆς ὑποκαταβὰς, τὴν ἀποβολὴν τοῦ προτέρου λαοῦ σημαίνει λέγων· καὶ οὐκ ἤκουσεν ὁ λαός μου τῆς φωνῆς μου, καὶ Ἰσραὴλ οὐ προσέσχέν μοι. καὶ ἐξαπέστειλα αὐτοὺς κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν καρδιῶν αὐτῶν. καὶ ὁ ΠΓ. τὴν αὐτὴν ἔχων προγραφὴν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἓν σκήνωμα οὐδὲ ἓν θυσιαστήριον ἐν Ἱεροσολύμοις, ἀλλὰ πολλὰ σκηνώματα καὶ πολλὰ θυσιαστήρια περιέχουσιν. διὸ καὶ ὡς πολλῶν ὄντων ληνῶν, τούτων αὐτῶν τῶν σκηνωμάτων καὶ τῶν θυσιαστηρίων, ὑπὲρ τῶν ληνῶν προγέγραπται· λέγει δὲ οὕτω· ὡς ἀγαπητὰ τὰ σκηνώματά σου κύριε τῶν δυνάμεων, ἐπιποθεῖ καὶ ἐκλείπει ἡ ψυχή μου εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ κυρίου, καὶ ἐπιφέρει, τὰ θυσιαστήριά σου κύριε τῶν δυνάμεων. καὶ πάλιν πληθυντικῶς ἐπιλέγει· ὑπερασπιστὰ ἡμῶν ἴδε ὁ θεός, καὶ ἐπίβλεψον εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ χριστοῦ σου, ὅτι κρείσσων ἡμέρα μία ἐν ταῖς αὐλαῖς σου ὑπὲρ χιλιάδας. ἔνθα τηρήσεις ὡς καὶ ὀνομαστὶ τοῦ χριστοῦ μέμνηται.

Τοὺς ἐπιγεγραμμένους ὑπὲρ τῆς ὀγδόης δύο ψαλμοὺς ἡγοῦμαι τὴν σωτήριον τῆς ἀναστάσεως ἡμέραν τοῦ κυρίου αἰνίττεσθαι. τὴν πρὸς θάνατον γοῦν ἐργασάμενος ἁμαρτίαν ὁ Δαυὶδ, ἱκετεύει κατὰ τὸν ς΄ μὴ τοῦ θυμοῦ μηδὲ τῆς ὀργῆς τοῦ θεοῦ πειραθῆναι· ἐλέους δὲ καὶ ἰάσεως αὐτὸν τυχεῖν τὴν ψυχήν· τοῦτο δὲ ἔσεσθαι θεσπίζει λέγων· ἐπίστρεψον κύριε, ῥῦσαι τὴν ψυχήν μου, σῶσόν με ἕνεκεν τοῦ ἐλέους σου· ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῷ θανάτῳ ὁ μνημονεύων σου, ἐν δὲ τῷ ᾅδῃ τίς ἐξομολογήσεταί σοι; μονονουχὶ τὸν κύριον αὐτὸν ἐκ θανάτου ῥύσασθαι αὐτοῦ τὴν ψυχὴν ἱκετεύων. προϊὼν δὲ τῶν εὐχῶν τετυχηκέναι δηλοῖ δι᾽ ὧν φησίν· εἰσήκουσε κύριος τῆς φωνῆς τοῦ κλαυθμοῦ μου· εἰσήκουσε κύριος τῆς δεήσεώς μου, κύριος τὴν προσευχήν μου προσεδέξατο. τὴν γὰρ ἀναβίωσιν αὐτοῦ τὴν ἐκ τοῦ θανάτου μετὰ τὴν τοῦ χριστοῦ ἀναστάσεως γενομένην διὰ τούτων ᾔνιξατο. ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ ια΄ περὶ τῆς ὀγδόης ἐπιγέγραπται, τοῦ Δαυὶδ τὴν ὁμοίαν ἱκεσίαν περιέχων φάσκοντος· σῶσόν με κύριε ὅτι ἐκλέλοιπεν ὅσιος. εἶτα ἑξῆς οὐκ ἐπικεκαλυμμένως, ἀλλὰ τηλαυγῶς ἐπιφέρει λέγων, νῦν ἀναστήσομαι λέγει

bem conditas. Ideoque in octavo Psalmo dictum est: *Domine Dominus meus, quam admirabile est nomen tuum in universa terra!* Clare quippe significat torcularia Dei per totum orbem constituta. Octogesimus quoque Psalmus, cum de torcularibus agat, jubet omnes gentes Prophetarum Deo hymnum referre: sic autem habet, *Exultate Deo adjutori nostro, jubilate Deo Jacob.* Deinceps inferius, reprobationem prioris populi significat, dicens: *Et non audivit populus meus vocem meam, & Israël non intendit mihi. Et dimisi eos secundum desideria cordis eorum.* Octogesimus item tertius, qui eamdem habet inscriptionem, non unum habitaculum, neque unum altare Jerosolymis, sed multa esse habitacula, multa altaria declarat. Quamobrem, ac si hæc habitacula, atque altaria, multa sint torcularia, *pro torcularibus* inscribitur. Ait itaque: *Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum! concupiscit & deficit anima mea in atria Domini:* atque infert, *altaria tua, Domine virtutum.* Rursumque pluraliter adjicit: *Protector noster aspice, Deus, & respice in faciem Christi tui: quia melior est dies una in atriis tuis super millia.* Ubi observes illum nominatim de Christo mentionem fecisse.

Duos autem Psalmos, *pro octava* inscriptos, arbitror salutarem Resurrectionis Domini diem adumbrare. Cum itaque David peccatum, quod ad mortem erat, perpetrasset, deprecatur in sexto Psalmo, ne furorem & iram Dei experiatur; sed rogat ut anima sua misericordiam & medelam consequatur. Illud autem futurum esse vaticinatur his verbis: *Convertere, Domine, eripe animam meam, salvum me fac propter misericordiam tuam: quoniam non est in morte qui memor sit tui, in inferno autem quis confitebitur tibi?* Ac si Domino ipsi supplicet, ut animam suam eruat a morte. In sequentibus vero, se vota consecutum esse declarat his verbis: *Exaudivit Dominus vocem fletus mei: Exaudivit Dominus deprecationem meam, Dominus orationem meam suscepit.* Suum enim ex morte ad vitam reditum, qui post resurrectionem Christi contigit, his subindicavit. Similiterque undecimus Psalmus, *pro octava*, inscriptus est, paremque Davidis deprecationem continet, dicentis: *Salvum me*

by Google

κύριος. θήσομαι ἐν σωτηρίῳ. διὰ τὴν ἀνάστασιν κυρίου τῇ μετὰ τὸ σάββατον ἡμέρᾳ, ἥτις ἦν ὀγδόη, γενομένην, εἰς τύπον καινῆς ζωῆς, τοιαύτης οἶμαι προγραφῆς τὸν ψαλμὸν ἠξιῶσθαι. Εἰσὶ μὲν πάντες οἱ ἐπιγεγραμμένοι ὑπὲρ τῶν ἀλλοιωθησομένων τὸν ἀριθμὸν τέσσαρες. τούτων ὁ μὲν μθ' δοκεῖ μοι τὴν τῶν ἐθνῶν ἀλλοίωσιν ἣν πεπόνθασι μεταβάντες ἐκ τῆς δεισιδαίμονος πλάνης ※※※※※ hic folia desunt.

fac, Domine, quoniam defecit sanctus. Deinceps non obscure, sed clare ac dilucide subinfert dicens: *Nunc resurgam dicit Dominus. Ponam in salutari.* Propter quam Domini resurrectionem, quæ die Sabbatum subsequente, id est, octava, contigit, in novæ vitæ typum hujusmodi inscriptione dignatum esse Psalmum existimo. Sunt porro omnes Psalmi, *pro iis qui immutabuntur*, inscripti, numero quatuor. Ex his quinquagesimus nonus videtur mihi immutationem, quam passæ sunt gentes, dum ex superstitionum errore ※※※.

Ex eod. Codice. Hæc, quæ avulsis in medio foliis sequuntur, videntur ad seriem præcedentis Origeniani opusculi pertinere.

[Κατὰ τὸν Ἀκύ]λαν δι' ἁπάσης τῆς βίβλου, ἐν ὅσοις ἐπιγέγραπται κατὰ τοὺς Ο. ψαλμός, ἐν τούτοις μελῴδημα ἐκδίδοται. κατὰ δὲ τὸν Σ. ᾠδή, ἢ ᾆσμα. τούτου χάριν ἀναγκαίως ἐσημειωσάμεθα ὡς ἂν μή τις νομίσῃ διὰ τοῦ μουσικοῦ ὀργάνου. οὐ γὰρ ἂν ἔχοι λόγον τὸν πεντηκοστὸν φέρε, ἐπιγεγραμμένον Εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τῷ Δαυίδ, διὰ ψαλτηρίου εἰρῆσθαι· μουσικὴ γὰρ ἐν πένθει ἄκαιρος διήγησις. πῶς γὰρ εἶδόν τι ἦν, λεχθέντα ἐπὶ δεινῷ πλημμελήματι τοῦ Δαυίδ, οὐ τῆς τυχούσης ἀγανακτήσεως τοῦ θεοῦ κατ' αὐτοῦ γενομένης, καὶ ἀπειλῆς διὰ τοῦ προφήτου, ὡς ἐν εὐθυμίας καιρῷ ψαλτήριον ἀναλαβόντα, τρυφῆς καὶ εὐφροσύνης σύμβολα ἐπιτελεῖν; τί δὲ ψαλτηρίῳ προσέχουσιν οἰκεῖον οἱ λόγοι; οὐχὶ δὲ ὀλοφυρμοῦ καὶ ἀποκλαύσεως; οὐκ εἰκὸς μετὰ τινὸς πενθικοῦ μέλους, οὐ μὴν μετὰ τοῦ ὀργάνου εἰρῆσθαι; ταὐτὸν δ' ἂν εἴποις καὶ ἐπὶ τοῦ τρίτου, ὃς ἐπιγέγραπται ψαλμὸς τῷ Δαυίδ, ὁπότε ἀπεδίδρασκεν ἀπὸ προσώπου Ἀβεσσαλὼμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. ἐπιστήσεις γὰρ [εἰ] ἐν τοιαύτῃ τυγχάνων συμφορᾷ, καθ' ἣν ἐκπεπτώκει μὲν τῆς βασιλείας, ἠλαύνετο δὲ πρὸς τοῦ υἱοῦ, μουσικοῖς ἐσχόλαζεν. λόγον δ' ἂν ἔχοι, πρὸς τὸν θεὸν καὶ ταύτην ἀναπέμπων τὴν ἱκεσίαν, μετά τινος μέλους αὐτὴν προσενήνεγκτο καταλλήλου τῷ καιρῷ· διὸ μελῴδημα καὶ ᾠδὴν οἱ λοιποὶ καὶ ἐν τῇ τούτων προγραφῇ πεποιήκασι· τοὺς λοιποὺς δὲ τῶν ὁμοίως ἐπιγεγραμμένων παραπλησίως τοῖς εἰρημένοις ἐπισκέψῃ.

Secundum Aquilam per totum Librum, in quibuscumque secundum LXX. *Psalmus* inscribitur, in iis *modulatio* editur; secundum vero Symmachum, *Canticum.* Id autem necessario annotavimus, ne quis putaret per musicum instrumentum, [hæc cantari.] Neque enim rationi consentaneum esset, Quinquagesimum, verbi gratiâ, qui inscriptus est, *In finem, Psalmus ipsi David*, Psalterii organo recitatum fuisse: in luctu quippe intempestiva est musica modulatio. Quomodo enim fieri potuit, Davidem de gravissimo scelere verba facientem, cum Deus, contra illum haud leviter indignatus, minas per Prophetam intentasset, quasi lætitiæ tempore assumto psalterio, gaudii & hilaritatis symbola persolvisse? Quid autem psalterio proprium continent ejus sermones? Annon potius ejulatus & fletus, quos par erat, cum luctuoso Cantico, non cum instrumento recitare? Idipsum dicas de tertio, qui inscriptus est, *Psalmus Davidi, quando fugit a facie Abessalom filii sui.* Consideres velim, num in hujusmodi calamitate constitutus, cum regno exactus a filio pelleretur, musicis cantibus vacasset. Certe rationi consonum est ipsum, dum hanc supplicationem ad Deum emitteret, cum quadam melodia tempori accommodata eam obtulisse. Quamobrem, *melodia* & *Canticum* reliqui in horum inscriptione verterunt. Similiterque de cæteris, quibus eadem inscriptio præfigitur, cogites oportet.

Οσοι εἰσὶν, ἐν ὕμνοις, ἐπιγεγραμμένοι, ἐπὶ τούτων ἀντὶ τοῦ ἐν ὕμνοις, ὁ μὲν Ἀκύλας, ἐν ψαλμοῖς· ὁ δὲ Σύμμαχος διὰ ψαλτηρίου ἐκδέδωκεν· ὥστε κατὰ τὴν αὐτῶν ἑρμηνείαν μόνους εἶναι τούτους διὰ τοῦ μουσικοῦ ὀργάνου μελῳδηθέντας. καὶ ἔχει γε λόγον τὸν τέταρτον ψαλμὸν ἐν ὕμνοις ἐπιγεγραμμένον, δι' ὀργάνου κεκροῦσθαι. ἐπειδὴ γὰρ ὁ τρίτος εἴρητο τῷ Δαυὶδ ἡνίκα ἀπεδίδρασκεν ἀπὸ προσώπου Ἀβεσσαλὼμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰκότως ὁ τέταρτος, τὰ νικητήρια περιέχων τοῦ πρὸς τὸν υἱὸν πολέμου, ὁμοῦ τε εἰς τὸ τέλος, ὁμοῦ καὶ ἐν ὕμνοις ἐπιγέγραπται. διόπερ ὁ Σύμμαχος ἀντὶ τοῦ, εἰς τὸ τέλος, ἐπινίκιον, ὁ δὲ Ἀκύλας, τῷ νικοποιῷ, ἐκδεδώκασιν, σώζει δὲ τὴν ἀποδοθεῖσαν θεωρίαν τὰ ἐπιλεγόμενα, ἐν οἷς φησίν· ἐν τῷ ἐπικαλεῖσθαί με εἰσήκουσέ μου ὁ θεὸς τῆς δικαιοσύνης μου, καὶ τὰ ἑξῆς. ἥρμοζεν οὖν ταῦτα ὡς ἐν ἐπινικίοις τε διὰ μουσικῶν ὀργάνων ἀνακρουσθῆναι. ὁ δὲ τρίτος οὐκ ἐπιγέγραπτο, εἰς τὸ τέλος· οὐ γὰρ ἦν πω ἐπινίκιος, ἀλλ' οὐδὲ τοῦ πολέμου τέλος εἰληφότος εἴρητο. σκέψαι δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἕκτου, μήποτε ἐπειδὴ μετὰ τὰ πρῶτα τοῦ ψαλμοῦ ἐν τοῖς τελευταίοις ἐπιφέρει λέγων· ἤκουσε κύριος τῆς φωνῆς τοῦ κλαυθμοῦ μου· εἰσήκουσε κύριος τῆς φωνῆς τῆς δεήσεώς μου· κύριος τὴν προσευχήν μου προσεδέξατο, εἰκότως αὐτὸς ἐπινίκιος καὶ διὰ ψαλτηρίου, παρὰ δὲ τοῖς Ο. εἰς τὸ τέλος, καὶ, ἐν ὕμνοις, ἐπιγέγραπται. ἀλλὰ καὶ ὁ πεντηκοστὸς τρίτος πρὸ τῆς εἰς τὸν Οὐρίαν ἁμαρτίας εἰρημένος τῷ Δαυὶδ, ἐν τῷ ἐλθεῖν τοὺς Ζιφαίους τε εἰπεῖν τῷ Σαούλ· οὐκ ἰδοὺ Δαυὶδ κέκρυπται παρ' ἡμῖν· ὡς ἂν τῶν διαβεβληκότων αὐτὸν τῷ Σαοὺλ μηδὲν ἰσχυκότων, ἐν ὕμνοις μὲν παρ' ἡμῖν, παρὰ δὲ τοῖς λοιποῖς, διὰ ψαλτηρίου καὶ ἐν ψαλμοῖς· καὶ τῷ νικοποιῷ τε ἐπινίκιος ἐπιγέγραπται. τὸν ὅμοιον δὲ τρόπον ἐπιστήσεις τε τοῖς λοιποῖς, ὅσοι τῆς ὁμοίας ἠξίωνται προγραφῆς.

Ὁμολογουμένως οἱ πλείους τῶν μετὰ τὸν ν' ψαλμὸν, μακρῷ πρόσθεν εἴρηνται τοῦ ν'. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ν'. εἴρηται περὶ τοῦ χρόνου τοῦ κατὰ τὸν τρίτον, ὃς ἐλέχθη τῷ Δαυὶδ ἡνίκα ἀπεδίδρασκεν ἀπὸ προσώπου τοῦ Ἀβεσσαλὼμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. ἦν δ' οὗτος χρόνος ὁ μετὰ τὴν τοῦ ν' ἐξομολόγησιν. τίνα (f. τί) οὖν ἄρα τοιαύτην περιέχει τάξιν; ὁ μέν τις εἴποι ἔχειν τινὰ τῶν ἀριθμῶν ἕκαστον δύναμιν, κατὰ λόγους ἀριθμητικοὺς θεωρουμένην· οἷον, ὡς ἐπὶ παραδείγματος, τετιμῆσθαι μὲν τὴν ἑβδομάδα ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ διά τινας λόγους·

Quotquot hunc titulum habent, *in hymnis*, Aquila, *in Psalmis*; Symmachus vero, *per psalterium* inscripsit; ita ut secundum eorum interpretationem, hi soli per musicum instrumentum, cum modulatione dicti fuerint. Et quidem e re fuisse videtur, ut quartus Psalmus, *in hymnis* insciptus, per instrumentum pulsatus sit. Quandoquidem enim tertius Psalmus a Davide prolatus fuerat quando fugit a facie Abessalom filii sui; merito quartus, qui triumphos exhibet hujus, qui nunc instat, belli, *in finem* pariter & *in hymnis* inscriptus est. Ideo Symmachus illius loco, *in finem*, *triumphale* vertit; Aquila vero, *victori*, edidit. Hanc vero a nobis traditam rationem servant, quæ mox sequuntur verba: *Cum invocarem exaudivit me Deus justitiæ meæ*, & cætera. Congruens igitur erat hæc quasi in triumphis, & per musica instrumenta cantari. Tertius vero Psalmus non, *in finem*, insciptus erat; nondum enim triumphus aderat, neque post finem belli dictus fuerat. Circa sextum vero Psalmum perpendas velim, ne forte, quia post priores Psalmi versus, circa finem sic infert: *Audivit Dominus vocem fletus mei: exaudivit Dominus vocem deprecationis meæ, Dominus orationem meam suscepit*, merito & ipse *triumphalis*, & *per psalterium*; apud LXX. vero, *in finem* & *in hymnis* inscriptus sit. Imo etiam quinquagesimus tertius, ante peccatum in Uriam a Davide dictus, cum venirent Ziphæi, & dicerent Saüli: *Nonne ecce David absconditus est apud nos*, quandoquidem calumniantes eum apud Saülem nihil potuerant; *in hymnis* quidem apud nos; apud reliquos vero *per psalterium* & *in Psalmis*: itemque, *victori*, & *triumphale*, inscriptus est. Pari modo de reliquis cogites, qui simili gaudent inscriptione.

In confesso est pletosque Psalmos post quinquagesimum positos, diu ante quinquagesimum editos fuisse. Imo ipse quinquagesimus recitatus fuit ante tertium, qui dictus est a Davide, cum fugeret a facie Abessalom filii sui; quod certe tempus post Quinquagesimi confessionem locandum est. Quid igitur causæ est quod talem habeant ordinem? Dixerit fortasse quispiam, numeros singulos aliquam virtutem complecti, secundum numericas rationes consideratam; ut exempli causa, in divina

ἐν γὰρ ἑπτὰ ἡμέραις τὸ σάββατον ἠξίωται προνομίας. καὶ ἐν ἑπτὰ ἑβδομάσιν, ἡ πεντηκοστή· ἔν τε μησὶν ὁ ἕβδομος μήν· ἔν τε ἐνιαυτοῖς τὸ ἕβδομον ἔτος. καὶ ἐν πολυπλασιασμῷ τῶν ἐν τοῖς ἐνιαυτοῖς ἑβδομάδος, ὁ ἰωβηλαῖος ἐξ ἑπτὰ ἑβδομάδων ἐτῶν συμπληρούμενος. ἔμπαλιν δὲ τούτοις εἰς ἀκάθαρτον ἀριθμὸν ἡ δυὰς παρείληπται. εἴρηται γοῦν τῷ Νῶε εἰσάξεις εἰς τὴν κιβωτὸν τῶν μὲν καθαρῶν ζώων ἑπτὰ ἑπτά, τῶν δὲ ἀκαθάρτων δύο. καὶ τὴν μονάδα δὲ πολὺ πρότερον τήν τε πρώτην αὐτὴν καὶ τὴν ἐν δεκάσιν, καὶ τὴν ἐν ἑκατοντάσιν κατά τινας οὐ τοὺς τυχόντας λόγους. ὡς αὖ πάλιν τὴν τριάδα, καὶ τὴν πεντάδα καὶ τὴν ἑβδομάδα, καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν ἀριθμῶν παραπλησίως. κατὰ τοῦτον τοίνυν τὸν λόγον, ἑκάστῳ ἀριθμῷ οἰκείως ἐφηρμόσθαι τοὺς ψαλμούς, ὥστε τῷ πεντηκοστῷ ἀριθμῷ κατάλληλον γεγονέναι τὴν τοῦ Δαυὶδ ἐξομολόγησιν, διὰ τὸν περὶ τῆς πεντηκονταετηρίδος νόμον, ἐν ᾧ νενομοθέτηται χρεῶν ἀφέσεις ποιεῖσθαι· ὡς διὰ ταῦτα μὴ τοῖς χρόνοις ἐξηκολουθηκέναι τὴν τῶν ψαλμῶν τάξιν, ἀλλὰ τῇ τῶν ἀριθμῶν δυνάμει.

Scriptura septenarius numerus in honore habetur, ob quasdam rationes; nam in septem diebus sabbatum prærogativa dignatur; & in septem hebdomadibus, Pentecoste; in mensibus septimus mensis; in annis autem septimus: & in multiplicatione septenariorum per annos, Jubilæus septem annorum hebdomadibus completus. Rursumque dyas, sive dualitas, pro impuro numero computatur. Dictum quippe fuit Noæ, induces in arcam mundorum quidem animalium septem & septem; immundorum autem duo. Unitatem vero longè prius esse, sive eam quæ prima est, sive eam quæ in denariis, sive eam quæ in centenariis numeris præit, secundum quasdam nec leves rationes. Itemque triadem, pentadem, sive quinarium, & hebdomadem sive septenarium, reliquosque numeros similiter. Secundum hanc vero rationem singulis numeris Psalmos accommodatos fuisse; ita ut quinquagenario numero propriè conveniat Davidis confessio, ob legem quinquagesimi anni; in quo lege statutum est debitorum remissiones fieri. Quæ causa fuerit, ut ordo Psalmorum non tempora, sed numerorum virtutem sequatur.

Ετερος δ' αὖ εἴποι μηδὲν μὲν τοιοῦτο περίεργον περιέχειν τὴν βίβλον, ἁπλῆν δὲ συναγωγὴν κατὰ τὸ αὐτό· ᾠδῶν ὁμοῦ καὶ ψαλμῶν καὶ τῶν λοιπῶν σποράδην ἀναγεγραμμένων, ἤτοι Εσδρα, καὶ ταῦτα μετὰ τῶν ἄλλων γραφῶν ἀπομνημονεύσαντος, ἢ καὶ τῶν παρ' Εβραίοις παλαιῶν σοφῶν κατὰ τὸ προσπεσὸν ἑκάστου τῇ μνήμῃ συλλεξαμένων τοὺς ἐμφερομένους, ὡς ἔτυχέν τι, τὴν ἔκθεσιν αὐτῶν ἁπλουστέρᾳ διανοίᾳ * κεκαθαρμένων.

Alius vero dixerit, nihil hujusmodi, tam scilicet supervacaneum & affectatum continere Librum Psalmorum; sed simplicem collectionem Canticorum, Psalmorum, aliorumque permixtim descriptorum: Esdra videlicet hæc ita cum aliis scripturis in unum redigente; aut senioribus Hebræorum sapientibus, casu & fortuito prout memoriæ sese offerebant colligentibus, ac simpliciori mente editionem eorum expurgatam parantibus.

Fragmentum ex Origene. Ex Codice Regio num. 1818. decimi sæculi fol. 10: qui est Catena in Psalmos: Ubi inter alia de primigeniis Hebræorum characteribus.

Ἀντὶ δὲ τοῦ, ἐφρύαξαν Ἀκύλας μὲν ἐθορύβησαν, εἶπε, Σύμμαχος δέ, κυκῶνται· καὶ ἐμφαίνει δὲ τὸν ἄσημον ἦχον τῶν θορυβούντων ἡ λέξις. εἰ δὲ μὴ ἐπὶ θορύβου ἐξεδεδώκεσαν οἱ λοιποί, ἐνῆν εἰπεῖν ἐμεγαλαύχησαν· ἐπεὶ καὶ παρ' ἑνὶ τῶν προφητῶν ἐστι, (a) κατὰ τὸ φρύαγμα τοῦ Ἰορδάνου. οἱ δὲ συστάντες οὗτοι ἐνηργή-

Pro illo *fremuerunt*, Aquila, *turbaverunt*; Symmachus vero, *tumultuantur*. Repræsentat autem inconditum tumultuantium strepitum. Quod si Reliqui de tumultu non vertissent, dicere liceret, *sese jactaverunt*: quandoquidem in uno Prophetarum legitur, *secundum fremitum Jordanis*; Ii autem

a Zach. 11. 2. apud LXX. legitur, τεταλαιπώρηκε τὰ φρυάγματα τοῦ Ἰορδάνου.

θησόμ (sic) μὲν τοῦ δικεῖν κατὰ χριστοῦ μόνου, λελόγισται δὲ αὐτοῖς κατὰ τοῦ πατρός· ὁ γὰρ ἀρνούμενος τὸν υἱὸν οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει· καὶ ὁ δεχόμενος χριστὸν, δέχεται τὸν ἀποστείλαντα αὐτόν· ὅθεν ἔφη, κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ. δέκα δὲ παρ' Ἑβραίοις ὀνόμασι θεὸς ὀνομάζεται· ὧν ἕν ἐστι τὸ, ἀδωναΐ, ὅπερ ἑρμηνεύεται, κύριος· ὥσπερ οὖν καὶ τὸ, ἴα, ὡς ἐν τῷ, αἰνεῖτε τὸν κύριον ὅτι ἀγαθὸς ψαλμός· ἐν γὰρ τῷ Ἑβραϊκῷ ἀντὶ τοῦ, κύριον τὸ ἴα κεῖται. ἔστι δὲ παρ' αὐτοῖς καὶ τὸ ἀνεκφώνητον τετραγράμματον, ὅπερ ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ πετάλου τοῦ ἀρχιερέως ἐγέγραπτο· κύριος δὲ καὶ τοῦτο παρ' Ἕλλησιν ἐκφωνεῖται. καὶ ἐν τοῖς ἀκριβέσι τῶν ἀντιγράφων Ἑβραϊκοῖς ἀρχαίοις γράμμασι γέγραπται, ἀλλ' οὐχὶ τοῖς νῦν. φασὶ γὰρ τὸν Ἔσδραν ἑτέροις χρήσασθαι μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν. κεῖται δὲ τὸ τετραγράμματον ἐν τῷ, ἀλλ' ἢ ἐν νόμῳ κυρίου, καὶ ἐν τῷ, γινώσκει κύριος ὁδὸν δικαίων· νῦν, κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ. ἰστέον δὲ ὡς οἱ Ο΄ καὶ ὁ Θεοδοτίων, πάντα εἰς τὸν παρεληλυθότα χρόνον, Ἀκύλας δὲ τὰ μὲν εἰς τὸν παρεληλυθότα, τὰ δὲ εἰς τὸν μέλλοντα· Σύμμαχος δὲ πάντα ἔταξεν εἰς τὸν ἐνεστηκότα. οἱ γὰρ Ο. ὡς γεγονότα λέγουσι τὰ περὶ χριστοῦ, ὡς ἐν τῷ, ἔδωκαν εἰς τὸ βρῶμά μου χολὴν, καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος. διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. καὶ, λαὸς ὃν οὐκ ἔγνων ἐδούλευσέ μοι, εἰς ἀκοὴν ὠτίου ὑπήκουσέ μοι. ἐπεὶ γὰρ θεὸς οἶδε πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν, καὶ τὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως, ὡς γεγονότα λελόγισται παρ' αὐτῷ· ἔστι δὲ ὅτε καὶ ὡς μέλλοντά φασιν, ὡς ἐν τῷ, ἰδοὺ συνήσει ὁ παῖς μου, καὶ δοξασθήσεται, καὶ ὑψωθήσεται σφόδρα.

qui convenerant, specie quidem contra Christum solum turbas movebant; at illis sic computatum est ac si Patrem ipsum aggressi essent. *Qui* enim *negat Filium, neque Patrem habet, & qui recipit Christum, recipit mittentem eum.* Quapropter ait, *adversus Dominum & adversus Christum ejus.* Apud Hebræos autem decem nominibus Deus appellatur, quorum unum est Adonaï; id vero significat, *Dominus. Ia* item vocatur, ut in illo, *Laudate Dominum, quoniam bonus est Psalmus:* nam in Hebraïco, pro illo, *Dominum*, legitur *ia.* Est etiam apud illos, ineffabile nomen illud tetragrammaton, id est, quatuor litteris constans, olim in aurea summi Sacerdotis lamina inscriptum, quod apud Græcos per vocem, *Dominus* exprimitur; atque in accuratioribus Exemplaribus Hebraïcis antiquis litteris describitur; non autem hodiernis. Narrant enim Esdram aliis usum esse post captivitatem. Jacet autem illud tetragrammaton eo loco, *sed in lege Domini*, & in illo quoque, *Novit Dominus viam justorum*, in hoc item quod jam tractamus, *adversus Dominum & adversus Christum ejus.* Scias autem oportet LXX. & Theodotionem omnia in præterito exprimere; Aquilam vero modo in præterito, mox in futuro; Symmachum autem omnia in præsenti proferre. LXX. quippe ea quæ de Christo dicuntur quasi jam contigissent enuntiant, ut in illo, *Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potaverunt me aceto. Diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem*: &, *populus quem non cognovi servivit mihi, in auditu auris obedivit mihi.* Quia enim Deus novit omnia antequam fiant, ideo ea quæ ad incarnationem pertinent: quasi jam facta reputabantur ab ipso. Aliquando etiam LXX. quasi futura enuntiant ut in illo: *Ecce intelliget puer meus & glorificabitur, & exaltabitur valde.* Hesai. 52. 13.

Τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου περὶ τῶν Ο. ἑρμηνευτῶν, καὶ τῶν παρερμηνευσάντων.

Πτολεμαῖος ὁ δεύτερος ὁ ἐπικληθεὶς Φιλάδελφος, βιβλιοθήκας κατασκευάσας ἐπὶ τῆς πόλεως Ἀλεξανδρείας ἐν τῷ ἀρχείῳ (l. Βρυχείῳ) καλουμένῳ· κλίμα δέ ἐστι τῆς αὐτῆς πόλεως· ἐνεχείρισε Δημητρίῳ τινὶ Φαληρεῖ τὴν αὐτῶν βιβλιοθή-

Sancti Epiphanii, de Septuaginta Interpretibus, & de iis qui prave interpretati sunt.

PTOLEMÆUS secundus cognomine Philadelphus, Bibliothecas cum parasset Alexandriæ in Bruchio ut vocant, quæ est urbis regio; eas curandas tradidit Demetrio cuidam Phalereo, præcepitque, ut

λὴν, συντάξας συναγαγεῖν τὰς πανταχοῦ βίβλους ποιητῶν τε καὶ λογογράφων. συναχθεισῶν δὲ τῶν βιβλίων ἕως μυριάδων ε΄ καὶ δ΄ χιλιάδων, τότε ἀποστέλλει ὁ βασιλεὺς πρὸς τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπιστολὴν καὶ τράπεζαν χρυσῆν ταλάντων ρ (al. φ΄.) διάχρυσον οὖσαν, ἀντὶ τῆς τραπέζης τῆς ληφθείσης ἀπὸ τοῦ ἁγίου τόπου τῶν Ἱεροσολύμων, αἰτησάμενος ἀποσταλῆναι αὐτῷ πᾶσαν γραφὴν τῶν Ἑβραίων. οἱ δὲ μετὰ χαρᾶς ἀμελλητὶ χρυσίοις γράμμασιν ἑβραϊκοῖς τὰς βίβλους μεταγραψάμενοι ἀπέστειλαν· κα΄ μὲν οὔσας, κβ΄ δὲ παρ᾽ αὐτοῖς ἀριθμουμένας τὰς ἐνδιαθέτους· οβ΄ δὲ τὰς ἀποκρύφους. ὁ δὲ βασιλεὺς κομισάμενος καὶ ἐντυχὼν, καὶ μὴ δυνάμενος ἀναγνῶναι, δεύτερον αὐτοῖς ἐπιστολὴν γράψαι ἠναγκάσθη, ὥστε ἀποσταλῆναι αὐτῷ ἑρμηνευτὰς, τοὺς δυναμένους αὐτὰς ἐκφράσαι εἰς τὴν ἑλληνικὴν διάλεκτον τὰ τῆς Ἑβραΐδος. τότε τοὺς οβ΄ ἑρμηνευτὰς ἐκλεξάμενοι οἱ τῶν Ἑβραίων διδάσκαλοι, καὶ ἄνδρας κατὰ φυλὴν ἀποστέλλουσι κατὰ τὸν τύπον ὃν ποτε ἐποίησε Μωϋσῆς, ἡνίκα ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος διὰ προστάγματος Κυρίου, ἀκούσας, ὅτι λάβε μετὰ σεαυτοῦ ἄνδρας ο΄. καὶ ἀνάβηθι εἰς τὸ ὄρος, ἐκεῖνος δὲ ἔλαβε κατὰ φυλὴν ἕξ, ὁμοῦ οβ΄. οὕτως καὶ οὗτοι ἐποίησαν, καὶ ἀπέστειλαν οβ΄. οἵτινες * μετὰ τοῦ βασιλέως κατὰ ζυγὴν ἐν κοιτῶσι, λς΄. συγκαθεύδοντες εἰς τὸ μὴ συνδιάσαι μετ᾽ ἀλλήλων, οὕτως διετέλουν. τοὺς γὰρ προειρημένους οἰκίσκους ὁ Πτολεμαῖος κατασκευάσας, διπλοῦς αὐτοὺς ποιήσας, δύο δύο ἀπέκλεισεν ἀπ᾽ ἔωθεν ἕως ἑσπέρας, καὶ παῖδας δύο ὑπηρετεῖν αὐτοῖς ἅμα ἀπέκλεισεν ἕνεκεν ὀψοποιΐας μετὰ καὶ ταχυγράφων. ἀλλ᾽ οὔτε θυρίδας τοῖς οἰκίσκοις ἐκείνοις ἐκ τῶν τοίχων ἐποίησεν, ἀλλ᾽ ἄνωθεν ἐκ τῶν δωμάτων ἀναφωτίδας τὰς καλουμένας ἀνέῳξεν. οἱ δὲ οὕτως ἀπὸ πρωῒ ἕως ἑσπέρας ὑπὸ κλεῖδα συγκλειόμενοι, οὕτως ἡρμήνευσαν. ἑκάστῃ δὲ ζυγῇ βίβλος μία ἐπεδίδοτο, ὡς εἰπεῖν ἡ βίβλος τῆς γενέσεως μιᾷ ζυγῇ· ἡ ἔξοδος τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ τῇ ἄλλῃ ζυγῇ, Λευιτικὸν τῇ ἄλλῃ, καὶ τὰ λοιπὰ ὁμοίως. καὶ οὕτω τριάκοντα καὶ ἑξάκις ἑρμηνευθεῖσα ἡ γραφὴ ὤφθη. ὅτε δὲ ἐπληρώθησαν αἱ βίβλοι, ἐκάθισεν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ, καὶ λς΄. ἀναγνῶσται ἐκάθισαν χαμαιζήλως, ἔχοντες τὰς βίβλους καθ᾽ ἑαυτῶν, καὶ ἀναγινώσκοντος ἑνὸς οὐχ εὑρέθη διαφωνία, ἀλλὰ θεοῦ θαυμάσιον ἔργον εἰς τὸ γνῶναι ὅτι πνεύματος ἁγίου εἶχον δωρεὰν οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι. ὅπου δὲ ἀφείλοντο, ἅπαντες ὁμοῦ ἀφείλοντο, καὶ ὧν μὲν οὐκ ἔστι χρεία, ὧν δὲ προσετέθησαν χρεία. οὕτως αἱ βίβλοι εἰς τὴν

libros Poëtarum aliorumque ſcriptorum undequaque colligeret. Cum autem libros ad quinquaginta quatuor millia comparaſſet, tunc miſit Rex ad Jeroſolymitanos Epiſtolam, & menſam totam auream pondo talentorum centum, pro menſa a ſacro Jeroſolymorum loco ſublata: rogans mandari ſibi totam Hebræorum ſcripturam. Mox illi cum gaudio Libros Hebraïcis aureis litteris conſcriptos miſerunt; videlicet viginti & unum, qui apud illos viginti duo veteris Teſtamenti numerantur, & ſeptuaginta duo apocryphi. Quos nactus Rex cum legere non poſſet, ſecundam ipſis epiſtolam ſcribere coactus eſt, rogans mitti ſibi interpretes, qui poſſent eos ex Hebraïca in Græcam dialectum vertere. Tunc Hebræorum Magiſtri ſelectos ſeptuaginta duos Interpretes, viroſque ex ſingulis tribubus ad Regem miſerunt: exemplo Moyſis, qui cum Domino jubente aſcendit in montem hac audita voce, *Sume tecum viros ſeptuaginta, & aſcende in montem,* ex ſingulis tribubus viros ſex delegit, videlicet ſeptuaginta duos. Eodem illi modo ſeptuaginta duos miſerunt; qui cum jubente Rege bini in triginta ſex cubiculis dormirent, ne poſſent mutuo communicare, ſic operi incumbebant. Nam prædictas cellulas Ptolemæus duplices conſtrui curavit, binoſque includebat a mane uſque ad veſperam, cum duobus famulis cibi parandi atque miniſtrandi gratia, additis etiam Notariis qui pariter incluſi erant. Neque feneſtras muris fecit, ſed a tectis aperuit, quas vocant, anaphotidas. Hoc illi modo a primo diluculo uſque ad veſperam obſeratis foribus, interpretationem ediderunt. Binis vero liber unus traditus fuerat; videlicet pari uni liber Geneſeos, pari alteri Exodus filiorum Iſraël, tertio Leviticus, & reliqui ſimiliter. Sicque Scriptura tricies ſepties verſa eſt. Cum autem Libri abſoluti fuiſſent, ſedit Rex in excelſo throno, ac Lectores triginta ſex humi conſederunt libros præ manibus habentes: atque uno legente nullum deprehenſum eſt diſcrimen. Id vero Dei opus erat, ut palam eſſet viros illos ſancti Spiritus munere inſtructos fuiſſe. Ubi quidpiam ab illis ademtum fuerat, ab omnibus ſimul ademtum fuerat: ademtis nihil opus erat, additis ſecus. Libri itaque illi

ἑλληνίδα διάλεκτον μεταβληθεῖσαι ἀπετέθησαν ἐν τῇ πρώτῃ βιβλιοθήκῃ. καὶ ἑτέραν μετ᾽ αὐτὴν θυγατέρα αὐτῆς ἐπικληθεῖσαν, ἄνωθεν ἐν τῷ Σεραπίῳ.

Καὶ παρῆλθεν ὁ χρόνος Πτολεμαίου καὶ Κλεοπάτρας, ἔτ.... ἐβασιλεύσαντο οἱ Λάγου βασιλεῖς.

Εἶτα Ῥωμαίων βασιλεῖς·

Αὔγουστος ἔτη νϛ. οὗτινος τῷ μβ. ἔτει ὁ χριστὸς ἐγεννήθη. Τιβέριος ἔτη κγ΄. οὗ τῷ ιη. ἔτει ὁ κύριος ἐσταυρώθη. ἀπὸ τοῦ σταυροῦ ἕως τῆς ἐρημώσεως Ἱερουσαλὴμ ἔτη μ΄. καὶ ἡμέρας τινάς. ἀπὸ Αὐγούστου ἕως Ἀδριανοῦ ἔτη ρπ. ιβ ἔτει Ἀδριανοῦ Ἀκύλας ἐγνωρίζετο. ὥστε εἶναι ἀπὸ χρόνου τῆς ἑρμηνείας τῶν οβ΄. ἕως Ἀκύλα τοῦ ἑρμηνευτοῦ, καὶ ιβ΄ ἔτους Ἀδριανοῦ, ἔτη υλ΄ μῆνας δ΄ παρὰ ἡμέρας θ΄. οὗτος ὁ Ἀδριανὸς ἀνελθὼν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ βουλόμενος αὐτὴν κτίσαι, λαβὼν τὸν προειρημένον Ἀκύλαν, ὄντα Ἕλληνα, ὡς καὶ αὐτὸς Ἀδριανὸς Ἕλλην ὑπῆρχεν. ἦν δὲ αὐτὸς ὁ Ἀκύλας τοῦ μὲν βασιλέως πενθερίδης, ἀπὸ Σινώπης δὲ τοῦ Πόντου ὁρμώμενος, καθίστησιν αὐτὸν ἐκεῖσε ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπιστατεῖν τοῖς ἔργοις, ἐπιτεθεικὼς τῇ πόλει τὸ ἴδιον ὄνομα, καὶ τοῦ βασιλικοῦ ὀνόματος τὸν χρηματισμόν· ὡς γὰρ ἐχρημάτιζεν Αἴλιος Ἀδριανὸς, οὕτως ἐπωνόμασεν Αἰλίαν τὴν πόλιν.

Ὁ τοίνυν Ἀκύλας διάγων ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ ὁρῶν τοὺς μαθητὰς τῶν ἀποστόλων, ἀνθοῦντας τῇ πίστει, καὶ σημεῖα μεγάλα ἐργαζομένους ἰάσεων καὶ θαυμάτων. ἦσαν γὰρ ὑποστρέψαντες ἀπὸ Πέλλης τῆς πόλεως εἰς αὐτὴν τὴν Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐν αὐτῇ διατρίβοντες. ἡνίκα γὰρ ἤμελλεν ἡ πόλις ἁλίσκεσθαι ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων καὶ ἐρημοῦσθαι, προεχρηματίσθησαν ὑπὸ ἀγγέλου πάντες οἱ μαθηταὶ μεταστῆναι ἐκ τῆς πόλεως, οἵτινες μετανάσται γενόμενοι, ᾤκησαν ἐν Πέλλῃ τῇ πόλει πέραν τοῦ Ἰορδάνου. ὁ οὖν Ἀκύλας κατανυγεὶς τὴν διάνοιαν τῷ χριστιανισμῷ ἐπίστευσε· καὶ μετὰ χρόνον αἰτήσας τὴν ἐν χριστῷ σφραγῖδα, ἐκομίσατο· ἀπὸ δὲ τῆς προτέρας αὐτοῦ ἕξεως, ὅτε τὰ Ἑλλήνων ἐφρόνει, οὐ μετέπεσε. τὴν γὰρ ματαίαν ἀστρονομίαν ἀκριβῶς ἐπαιδεύετο· ὃς καὶ χριστιανὸς γενόμενος ἀπὸ τῆς τοιαύτης πλάνης οὐκ ἀπείχετο· ἀλλὰ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν, ὡς δῆθεν τοῦ αὐτοῦ γενεσιδίου τὸ θέμα κατεσκέπτετο. ἀπὸ δὲ τῶν διδασκάλων ἠλέγχετο, οἵτινες ἐπιτιμῶντες αὐτῷ καθ᾽ ἑκάστην οὐδὲν ὤνουν:

in Græcam dialectum translati, in prima Bibliotheca repositi sunt. Deinde aliam construxit Bibliothecam, quam prioris filiam vocabant, olim in Serapio nuncupatam.

Et præteriit tempus Ptolemæi & Cleopatræ. Annis..... regnarunt Lagidæ.

Deinde sequuntur Romani Imperatores.

Augustus annis LVI. imperavit: cujus anno quadragesimo secundo Christus natus est. Tiberius annis XXIII. ejus autem anno decimo-octavo Dominus crucifixus est. A cruce ad excidium Jerusalem anni XL. & aliquot dies effluxerunt. Ab Augusto usque ad Hadrianum anni sunt CLXXX. Anno autem duodecimo Hadriani floruit Aquila. Ita ut ab eo tempore quo LXX. Interpretum versio peracta est usque ad Aquilam Interpretem, ac duodecimum Hadriani annum, anni sint CCCCXXX. menses quatuor, demtis novem diebus. Hadrianus vero Jerosolymam profectus, cum urbem restaurare cuperet, supra memorato Aquila gentili, gentilis & ipse usus est. Erat autem Aquila socer Imperatoris Sinope in Ponto oriundus, quem Jerosolymorum operibus præfecit, ac nomen proprium imperatoriamque appellationem urbi indidit, Æliamque vocavit, quia ipse Ælius Hadrianus appellabatur.

Aquila igitur Jerosolymis degens, Apostolorum discipulos videbat, fide florentes, signa magna curationum & prodigiorum operantes. Pella enim reversi erant Jerosolymam, ibique degebant. Siquidem cum urbis à Romanis instaret excidium, moniti ab Angelo omnes Discipuli, ut ab urbe secederent, digressi illi Pellam se receperunt, quod oppidum trans Jordanem situm est. Itaque compunctus corde Aquila, Christianismum amplexus: elapsoque tempore Christi sigillum petiit & impetravit: neque tamen mores pristinos quibus dum gentilis esset, affectus erat, mutavit. Enimvero cum in vana astronomiæ arte institutus esset, ne Christianus quidem effectus, a tali errore abstinebat: sed quotidie Genesis suæ positionem observabat. Increpantibus vero magistris & assidue objurgantibus, cum ille pervicaciter repugnans, ac de fato edisserens, non obtemperaret:

ἀλλ᾽

ἀλλ' ἀντίλεγε περὶ εἱμαρμένης διηγούμενος· εἰ δὲ μὴ δυνάμενον αὐτὸν σωθῆναι, ἐξέωσαν αὐτὸν τῆς ἐκκλησίας. ὁ δὲ ὡς ἠτιμωμένος εἰς ζῆλον μάταιον αἴρεται· καὶ τὸν χριστιανισμὸν ἀναθεματίσας, περιτέμνεται Ἰουδαῖος. καὶ ἐπιπόνως φιλοτιμησάμενος, ἐξέδωκεν ἑαυτὸν μαθεῖν τὴν τῶν Ἑβραίων διάλεκτον, καὶ τὰ αὐτῶν στοιχεῖα, ταύτην δὲ ἀκριβέστατα παιδευθεὶς, ἑρμηνείαν ἑαυτοῦ ἡρμήνευσεν· οὐκ ὀρθῷ λογισμῷ χρησάμενος· ἀλλ' ὅπως διαστρέψῃ τινὰ τῶν ῥητῶν ἐν στίχῳ τῆς τῶν οβ' ἑρμηνευτῶν, ἵνα δόξῃ τὰ περὶ Χριστοῦ τῇ θείαις γραφαῖς μεμαρτυρημένα ἄλλως ἐκδοῦναι, δι' ἣν εἶχεν αἰδῶ εἰς ἄλογον αὐτοῦ ἀπολογίαν.

Καὶ γίνεται αὕτη ἡ ἑρμηνεία τοῦ Ἀκύλα δευτέρα μετὰ τοσοῦτον χρόνον, ἤγουν υλ'. ἔτη· μετὰ δὲ ταῦτα ἐν τοῖς χρόνοις Κομόδου Σευήρου Σύμμαχός τις Σαμαρείτης τοῖς παρ' αὐτοῖς σοφοῖς, (sic) μὴ τιμηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἔθνους, νοσῶν φιλαρχίαν, καὶ ἀγανακτήσας κατὰ τῆς ἰδίας φυλῆς, προσέρχεται Ἰουδαίοις καὶ προσηλυτεύει, καὶ περιτέμνεται δευτέραν περιτομήν. ὅσοι γὰρ ἀπὸ Ἰουδαίων Σαμαρείταις προσφεύγουσιν ἀναπεριτέμνονται· ὡσαύτως δὲ οἱ ἀπὸ Σαμαρειτῶν πρὸς Ἰουδαίους ἐρχόμενοι. ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς περιτομῆς ἀκρόβυστοι ἐγίνοντο τινὶ τέχνῃ ἰατρικῇ διὰ ῥαφῆς καὶ φαρμάκων, καθὼς καὶ ὁ ἀπόστολος λέγει· περιτετμημένος τις ἐκλήθη, μὴ ἐπισπάσθω· ἐν ἀκροβυστίᾳ τις ὑπάρχει, μὴ περιτεμνέσθω. φασὶ δὲ τὴν τοιαύτην κακοδαίμονα πλάσιν πρῶτον τὸν Ἡσαῦ εὑρηκέναι. οὗτος τοίνυν ὁ Σύμμαχος πρὸς διαστροφὴν τῶν παρὰ Σαμαρείταις ἑρμηνευτῶν ἑρμηνεύσας, τὴν τρίτην ἐξέδωκεν ἑρμηνείαν.

Μετὰ τοῦτον κατὰ πόδας ἐπὶ Κομόδου βασιλέως τοῦ δευτέρου Θεοδοτίων τις Ποντικὸς ἀπὸ τῆς διαδοχῆς Μαρκίωνος τοῦ αἱρεσιάρχου, τοῦ ἀπὸ αὐτῆς τῆς Σινώπης ὁρμωμένου, καὶ αὐτὸς μηνιῶν τῇ αὐτοῦ αἱρέσει, εἰς Ἰουδαϊσμὸν κλίνας, καὶ περιτμηθεὶς, καὶ τὴν τῶν Ἑβραίων φωνὴν καὶ τὰ αὐτῶν στοιχεῖα παιδευθεὶς, ἰδικῶς καὶ αὐτὸς ἐξέδωκε. διὸ τὰ πλεῖστα τοῖς οβ'. συνᾳδόντως ἐξέδωκε, τριβεὶς γὰρ αὐτὸς εἶχε τὰς πλείστας ἀπὸ τῆς συνηθείας τῶν οβ' ἑρμηνευτῶν.

Περὶ δὲ τῆς ε'. καὶ ς'. ἐκδόσεως οὐκ ἔχω εἰπεῖν πόθεν, ἢ τίνες οἱ ἑρμηνεύσαντες· ἢ μόνον ὅτι μετὰ τὸν διωγμὸν τοῦ βασιλέως Σευήρου,

ab iis, utpote salutem numquam consequuturus, ab Ecclesia pellitur. Ille quasi ignominia affectus, vanaque pulsus iracundia, Christianismum ejurat, acceptaque circumcisione, Judæus efficitur. Tum ille vehementi studio percitus, Hebraïcæ linguæ, ejusque elementis addiscendis totum se dedidit, cujus perfectam adeptus notitiam, interpretationem ex affectu suo concinnavit, non recto animo usus; sed ut quædam Scripturæ dicta præter LXX. Interpretum mentem ad alium sensum detorqueret; ut testimonia de Christo in divinis Scripturis expressa aliò deflecteret, & sibi ignominiæque suæ absurdam apologiam pararet.

Hæc porro Aquilæ interpretatio, quæ est secunda, post memoratum tempus, quadringentos videlicet & triginta annos, edita est. Postea vero temporibus Commodi Severi, Symmachus quidam Samaritanus, e numero sapientum illius nationis, cum apud gentem suam in honore non haberetur, ambitionis & affectati primatûs morbo laborans, contribulibus indignatus suis, ad Judæos proselytus accedit, ac secundo circumciditur. Quotquot enim a Judæis ad Samaritanos confugiunt, denuo circumciduntur, similiterque qui a Samaritanis ad Judæos. Imo etiam hujusmodi transfugæ post circumcisionem, quadam medica arte per suturam, & aliqua remedia præputiati efficiebantur, quemadmodum ait Apostolus: *Circumcisus aliquis vocatus est? non adducat præputium: in præputio aliquis est? non circumcidatur.* Narrant autem ab Esau inventum fuisse hujusmodi errorem ab Esau inventum fuisse. Igitur Symmachus ut Samaritanorum Interpretes everteret, tertiam edidit translationem.

Post hunc modico elapso tempore sub Commodo secundo Imperatore, Theodotio quidam Ponticus, ex successione Marcionis hæresiarchæ Sinopensis, cum hæresi suæ succenseret, ad Judæos defecit & circumcisus est: atque Hebraïca lingua & elementis institutus, propriam & ipse Editionem aggressus est. Multa Septuaginta Interpretibus consonantia expressit: siquidem a frequenti ipsorum usu, iis assuetus erat.

Quod autem ad Quintam & Sextam Editionem pertinet, undenam, & quibusnam autoribus illæ prodierint dicere nequeo. Ilm

εὑρέθη ἡ ε΄ ἐν πίθοις ἐν Ἱερίχῳ κεκρυμμένη ἐν χρόνοις Ἀντωνίνου, τοῦ υἱοῦ Σευήρου τοῦ Καρακάλλου, μετὰ ἄλλων βιβλίων Ἑβραϊκῶν. ἐπὶ δὲ Ἀλεξάνδρου Μαμαία τοῦ βασιλέως, εὑρέθη ἡ ϛ΄ ἔκδοσις, καὶ αὐτὴ ἐν πίθοις κεκρυμμένη ἐν Νικοπόλει πρὸς ἀκτίοις. (sic)

Ἐπὶ δὲ Δεκίου βασιλέως Ὠριγένης ἐγνωρίζετο, ὅστις Ὠριγένης, ὡς καὶ περὶ ἀστερίσκου ἐποίησε καθὼς προειρήκαμεν, οὕτως καὶ περὶ τοῦ ὀβελοῦ τὴν σημείωσιν ἐποίησε. Τὰς γὰρ ἓξ ἑρμηνείας καὶ τὴν Ἑβραϊκὴν φωνὴν ἑβραϊκοῖς λόγοις καὶ ῥήμασιν αὐτοῖς ἐν σελίδι μιᾷ συντεθηκώς, ἄλλην σελίδα ἀντεξέθετο, καὶ ἑλληνικῶν μὲν γραμμάτων, ἑβραϊκῶν δὲ λέξεων πρὸς κατάληψιν τῶν μὴ εἰδότων ἑβραϊκὰ στοιχεῖα, εἰς τὸ διὰ τῶν ἑλληνικῶν εἰδέναι τὴν τῶν ἑβραϊκῶν λογίων δύναμιν. καὶ οὕτως τοῖς λεγομένοις παρ' αὐτοῦ ἑξαπλοῖς ἢ ὀκταπλοῖς τὰς μὲν δύο ἑβραϊκὰς σελίδας, καὶ τὰς ἓξ τῶν ἑρμηνευτῶν ἐκ παραλλήλου ἀντιπαραθεὶς, μεγάλην ὠφέλειαν δέδωκε γνώσεως τοῖς φιλοκάλοις. Εἶτα δὲ ἐν τοῖς αὐτοῦ γράμμασιν οὐ τὸ πρέπον καὶ τὸν κόσμον καὶ ἑαυτὸν ἠδίκησε, κακῶς δογματίσας τὰ περὶ πίστεως, καὶ τὰ πλεῖστα τῆς γραφῆς κακῶς φράσας.

Οὗτος εὑρὼν τὴν ε΄. καὶ ϛ΄. ἔκδοσιν, καὶ μὴ εἰδὼς τίνες εἰσὶν οἱ ταῦτα συντάξαντες, ἐπιγράφει τὴν μὲν πέμπτην διὰ τοῦ ε΄. τὴν δὲ ἕκτην διὰ τοῦ ϛ΄. τινὲς οὖν εὑρόντες τὴν Ἑβραϊκὴν πρώτην ἔκδοσιν καὶ δευτέραν τοῦ Ἀκύλα, εἶτα τοῦ Συμμάχου, εἶτα τὴν οβ΄. εἶτα τοῦ Θεοδοτίωνος· ἔπειτα τὴν ε΄. καὶ τὴν ϛ΄. νομίζουσι πρὸ τῶν οβ΄. εἶναι τὸν Ἀκύλαν καὶ τὸν Σύμμαχον· διασφάλλονται δέ· ὁ γὰρ Ὠριγένης οὕτως ταῦτα συνέταξε, τῇ μέσῃ τάξει διὰ τὴν ἑρμηνείαν τῶν οβ΄. καλῶς τοῦτο πεποιηκώς· μέσην γὰρ αὐτὴν τέθεικεν, ὅπως τὰ ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐλέγχῃ.

lud solum dici potest; post persecutionem Severi Imperatoris Quintam imperante Antonino Caracalla Severi filio, in doliis, cum aliis Hebraïcis Libris Hierichunte, ubi latebat, repertam fuisse. Sub Alexandro autem Mamææ filio, reperta est Nicopoli ad Actium Sexta Editio, quæ & ipsa in doliis latebat.

Imperante autem Decio florebat Origenes, qui, ut supra dictum est, quemadmodum Asterisco est usus, sic & Obeli signum usurpavit. Sex enim interpretationes, & Hebraïcam Scripturam Hebraïcis verbis & dictionibus in una columna concinnans, alteram huic e latere adjacentem columnam apposuit, Græcis quidem litteris, sed Hebraïcis vocibus, ut qui Hebraïca elementa ignorarent, Græcarum litterarum ope, Hebraïcorum verborum vim intelligere possent. Itaque in Hexaplis & Octaplis, ut ille vocat, Hebraïcas duas columnas, sexque alias Interpretum, e regione concinnans, magnam notitiæ utilitatem studiosis adtulit. Atque utinam in scriptis suis non turpiter aberrasset, neque sibi ac toti terrarum orbi damnum importasset, cum prava de fide dogmata edidit, ac multa Scripturæ loca perperam interpretatus est.

Cum autem Quintam & Sextam Editionem reperisset, nec sciret quinam essent ejus auctores, Quintam per ε΄. & Sextam per ϛ΄ denotavit. Quidam porro, cum Hebraïcam Editionem primam vident, secundam Aquilæ, deinde Symmachi, postea LXXII. hinc Theodotionis, ac consequenter Quintam & Sextam, putant Aquilam & Symmachum fuisse ante Septuaginta Interpretes, sed hallucinantur. Nam Origenes hæc ita disposuit, jureque ac merito LXXII. editioni medium locum dedit: ideo enim mediam posuit, ut eas quæ a lateribus erant refelleret.

TESTIMONIA IN VETERES INTERPRETES.

Irenæus Lib. 3. Cap. 24.

NON vera est interpretatio, *Ecce adolescentula*; ut Theodotio Ephesius & Aquila Ponticus sunt interpretati. Hinc Ebionæi ex Joseph natum aiunt.

Orig. Comment. in Matthæum Huet. p. 381. Tom 1.

Νυνὶ δὲ δηλονότι πολλὴ γέγονεν ἡ τῶν ἀντιγράφων διαφορὰ, εἴτε ἀπὸ ῥᾳθυμίας τινῶν γραφέων, εἴτε ἀπὸ τόλμης τινῶν μοχθηρᾶς τῆς διορθώσεως τῶν γραφομένων, εἴτε καὶ ἀπὸ τῶν τὰ ἑαυτοῖς δοκοῦντα ἐν τῇ διορθώσει προστιθέντων, ἢ ἀφαιρούντων. τὴν μὲν οὖν ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τῆς παλαιᾶς διαθήκης διαφωνίαν, θεοῦ διδόντος εὕρομεν ἰάσασθαι, κριτηρίῳ χρησάμενοι ταῖς λοιπαῖς ἐκδόσεσιν. τῶν γὰρ ἀμφιβαλλομένων παρὰ τοῖς ἑβδομήκοντα διὰ τὴν τῶν ἀντιγράφων διαφωνίαν, τὴν κρίσιν ποιησάμενοι ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἐκδόσεων, τὸ συνᾷδον ἐκείναις ἐφυλάξαμεν. καὶ τινὰ μὲν ὠβελίσαμεν ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ μὴ κείμενα, οὐ τολμήσαντες αὐτὰ πάντῃ περιελεῖν, τινὰ δὲ μετ᾽ ἀστερίσκων προσεθήκαμεν, ἵνα δῆλον ᾖ ὅτι μὴ κείμενα παρὰ τοῖς ἑβδομήκοντα ἐκ τῶν λοιπῶν ἐκδόσεων συμφώνως τῷ Ἑβραϊκῷ προσεθήκαμεν· i. *Nunc autem magna deprehenditur Exemplarium differentia, tum propter scribarum indiligentiam, tum propter quorumdam audaciam, pravamque scripturæ emendationem; tum etiam propter eos, qui, dum corrigerent, quædam pro arbitrio addiderunt vel detraxerunt. Huic porro differentiæ quæ in Exemplaribus veteris Testamenti occurrit, Deo juvante remedium adtulimus, reliquis editionibus usi, ut ex iis judicium faceremus. Nam quæ apud LXX. Interpretes propter Exemplarium varietatem dubia erant, e reliquis Editionibus æstimatione facta, quæ cum illis conveniebant retinuimus; quædam vero, utpote quæ in Hebraïco non exstarent obelis notavimus, ea penitus auferre non ausi; quædam autem alia cum asteriscis adjecimus: ut hinc indicaretur, nos ea, quia in LXX. Interpretibus non reperiebantur, ex reliquis Editionibus ut in Hebræo erant adjecisse.*

Ibid. p. 439.

Εἰ δὲ τὸ ἀκριβὲς βούλει μαθεῖν τῆς λέξεως ἄκουε Ἀκύλα ἑρμηνεύσαντος. *Quod si dicti sensum accurate ediscere velis, audi Aquilam sic interpretantem.*

Orig. Comment. in Joan. Huet. T. 2. p. 131.

Notat Γέργεσα lapsu graphico mutatum fuisse in Γέρασα. Atque Γέργεσα Hebraïce significare, παροικία ἐκβεβληκότων, id est, incolatus ejicientium Deinde sic pergit: τὸ δὲ ὅμοιον περὶ τὰ ὀνόματα σφάλμα πολλαχοῦ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν ἔστιν ἰδεῖν, ὡς ἠκριβώσαμεν ἀπὸ Ἑβραίων μαθόντες, καὶ τοῖς ἀντιγράφοις αὐτῶν τὰ ἡμέτερα συγκρίναντες, μαρτυρηθεῖσιν ὑπὸ τῶν μηδέπω διαστραφεισῶν ἐκδόσεων Ἀκύλου, καὶ Θεοδοτίωνος καὶ Συμμάχου, i. *Simile frequenter erratum in Lege & Prophetis circa nomina videre est; ut accurate edidicimus ab Hebræis edocti, & nostra eorum Exemplaribus comparantes: quæ testimonium habent ab Editionibus, nondum depravatis, Aquilæ, Symmachi, & Theodotionis.*

Origen. in Cantica Edit. Genebrardi.

Aquila Hebraïcam exprimens veritatem.

Origen. Epist. ad Africanum Edit. Vvetsten. p. 224.

Οὕτω γὰρ Ἀκύλας δουλεύων τῇ Ἑβραϊκῇ λέξει ἐκδέδωκεν εἰπών· φιλοτιμότερον πεπιστευμένος παρὰ Ἰουδαίοις ἡρμηνευκέναι τὴν γραφὴν, ᾧ μάλιστα εἰώθασιν οἱ ἀγνοοῦντες τὴν Ἑβραίων διάλεκτον χρῆσθαι, ὡς πάντων μᾶλλον ἐπιτετευγμένῳ: i. *Sic enim Aquila, Hebraïcæ lectioni serviens edidit: quem Judæi accuratissime omnium credunt interpretatum esse Scripturam: quo maxime uti solent qui Hebraïcam dialectum ignorant, utpote qui omnium maxime sensum assequutus esse putetur.*

Orig. ad Africanum p. 226.

Πάλιν τε αὖ πλεῖστα ὅσα διὰ μέσου ὅλου τοῦ Ἰὼβ παρ' Ἑβραίοις μὲν κεῖται· παρ' ἡμῖν δὲ οὐχί· καὶ πολλάκις μὲν ἔπη τέσσαρα ἢ τρία· ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ δεκατέσσαρα, καὶ δεκαεννέα καὶ ἕξ. καὶ τί με δεῖ καταλέγειν ἃ μετὰ πολλοῦ καμάτου συνελεξάμεθα, ὑπὲρ τοῦ μὴ λανθάνειν ἡμᾶς τὴν διαφορὰν τῶν παρὰ Ἰουδαίοις καὶ ἡμῖν ἀντιγράφων. i. *Rursum plurima per medium totum Job apud Hebræos posita reperiuntur, non item apud nos, interdum quatuordecim, alibi novemdecim, aliquando sex versiculi. Et quid oportet me hæc enumerare, quæ multo labore collegimus, ne nos lateret discrimen, quod inter Judaïca & nostra Exemplaria intercedit.*

Euseb. Hist. Eccl. L. VI. cap. 16. p. 217. Edit. Vales.

Τοσαύτη δὲ εἰσήγετο τῷ Ὠριγένει τῶν θείων λόγων ἀπηκριβωμένη ἐξέτασις, ὡς καὶ τὴν Ἑβραΐδα γλῶτταν ἐκμαθεῖν, τάς τε παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις ἐμφερομένας πρωτοτύπους αὐτοῖς Ἑβραίων στοιχείοις γραφὰς, κτῆμα ἴδιον ποιήσασθαι· ἀνιχνεῦσαι δὲ τὰς τῶν ἑτέρων παρὰ τοὺς Ο. τὰς ἱερὰς γραφὰς ἡρμηνευκότων ἐκδόσεις· καί τινας ἑτέρας παρὰ τὰς κατημαξευμένας ἑρμηνείας ἐναλλαττούσας, τὴν Ἀκύλου, καὶ Συμμάχου καὶ Θεοδοτίωνος, ἐφευρεῖν, ἃς οὐκ οἶδ' ὅθεν ἔκ τινων μυχῶν τὸν πάλαι λανθανούσας χρόνον ἀνιχνεύσας, εἰς φῶς προήγαγεν· ἐφ' ὧν διὰ τὴν ἀδηλότητα, τίνος ἂρ εἶεν οὐκ εἰδὼς, αὐτὸ τοῦτο μόνον ἐπεσημήνατο, ὡς ἄρα τὴν μὲν εὕροι ἐν τῇ πρὸς Ἀκτίοις Νικοπόλει, τὴν δὲ ἐν ἑτέρῳ τόπῳ τοιῷδε. ἔν γε μὴν τοῖς Ἑξαπλοῖς τῶν Ψαλμῶν μετὰ τὰς ἐπισήμους τέσσαρας ἐκδόσεις, οὐ μόνον πέμπτην, ἀλλὰ καὶ ἕκτην καὶ ἑβδόμην παραθεὶς ἑρμηνείαν, ἐπὶ μιᾶς αὖθις σεσημείωται, ὡς ἐν Ἱεριχοῖ εὑρημένης ἐν πίθῳ κατὰ τοὺς χρόνους Ἀντωνίνου τοῦ υἱοῦ Σεβήρου. ταύτας δὲ ἁπάσας ἐπὶ ταυτὸν συναγαγὼν· διελών τε πρὸς κῶλον· καὶ ἀντιπαραθεὶς ἀλλήλαις, μετὰ καὶ αὐτῆς τῆς Ἑβραίων σημειώσεως, τὰ τῶν λεγομένων Ἑξαπλῶν ἡμῖν ἀντίγραφα καταλέλοιπεν· ἰδίως τὴν Ἀκύλου καὶ Συμμάχου, καὶ Θεοδοτίωνος ἔκδοσιν ἅμα τῇ τῶν Ο. τοῖς τετραπλοῖς ἐπικατασκευάσας. i. *Tantam porro curam in divinis scripturis perscrutandis adhibebat Origenes, ut Hebraïcam etiam linguam didicerit, & authenticos Libros Hebraicis scriptos literis, qui apud Judæos habebantur sibi comparaverit: aliorum quoque qui præter LXX. sacras scripturas interpretati sunt, editiones pervestigaverit: aliasque quasdam a tritis illis Aquilæ, Symmachi & Theodotionis diversas repererit: Quas quidem ille ex nescio quibus erutas angulis in quibus jamdudum delituerant, primus in lucem produxit. Et cum ignoraret cujusnam essent auctoris, id solum significavit, alteram quidem a se repertam fuisse Nicopoli ad Actium; alteram vero in alio designato loco. Utique in Hexaplis Psalmorum post insignes illas quatuor Editiones, ubi non solum Quintam, sed etiam Sextam, & Septimam Editionem apposuit, ad unam rursus annotavit, inventam illam fuisse Hierichunte in dolio, temporibus Antonini filii Severi. Has igitur omnes cum in unum collegisset, ac per cola distinxisset, & sibi invicem e regione opposuisset unà cum ipso Hebraïco textu, Hexaplorum, ut vocant, nobis Exemplaria reliquit; cum seorsim editionem Aquilæ, Symmachi, & Theodotionis cum LXX. Interpretibus, in Tetraplis digessisset.*

Euseb. Hist. Eccl. L. VI. cap. 17. p. 218.

Τῶν γε μὴν ἑρμηνευτῶν αὐτῶν δὴ τούτων ἰστέον, Ἐβιωναῖον τὸν Σύμμαχον γεγονέναι, αἵρεσις δέ ἐστιν ἡ τῶν Ἐβιωναίων, οὕτω καλουμένη, τῶν τὸν Χριστὸν ἐξ Ἰωσὴφ καὶ Μαρίας γεγονέναι φασκόντων, ψιλόν τε ἄνθρωπον ὑπειληφότων αὐτὸν, καὶ τὸν νόμον χρῆναι Ἰουδαϊκώτερον φυλάττειν ἀπισχυριζομένων, ὡς που καὶ ἐκ τῆς πρόσθεν ἱστορίας ἔγνωμεν, καὶ ὑπομνήματα δὲ τοῦ Συμμάχου εἰσέτι νῦν φέρεται· ἐν οἷς δοκεῖ πρὸς τὸ κατὰ Ματθαῖον ἀποτεινόμενος εὐαγγέλιον, τὴν δεδηλωμένην αἵρεσιν κρατύνειν. ταῦτα δὲ ὁ Ὠριγένης μετὰ καὶ ἄλλων εἰς τὰς γραφὰς ἑρμηνειῶν τοῦ Συμμάχου σημαίνει παρὰ Ἰουλιανῆς τινος εἰληφέναι· ἣν καὶ φησὶ παρ' αὐτοῦ Συμμάχου τὰς βίβλους διαδέξασθαι. i. *Sciendum porro est Symmachum, qui unus ex illis Interpretibus fuit, Ebionæum fuisse. Est autem Ebionæorum hæresis ita dicta, eorum qui Christum ex Josepho & Maria genitum, merùmque hominem esse putant, & Legem Judaïco more servandam esse contendunt, quemadmodum in superioribus libris retulimus. Extant certe etiamnum Commentarii Symmachi, in quibus Evangelio Matthæi innixus, supradictam hæresim adstruere videtur.*

Atque hos Symmachi Commentarios, cum aliis sacræ Scripturæ interpretationibus ab eodem elaboratis, testatur Origenes se a Juliana quadam accepisse, quam ait ab ipso Symmacho hos libros successionis jure accepisse.

Euseb: Demonstr. Evang. L. 4. p. 181.

Σαφέστερον δὲ τούτων ἡ Ἑβραίων παρίστησι γραφὴ, ἣν πρὸς ἀκρίβειαν ἑρμηνεύων ὁ Ἀκύλας, ὧδέ πως ἐξέδωκεν. i. *Hæc clarius exhibet Hebræorum Scriptura, quam accurate interpretatus Aquila sic edidit.*

Ibid. L. 6. p. 316.

Προσήλυτος δὲ ὁ Ἀκύλας ἦν, οὐ φύσει Ἰουδαῖος. i. *Proselytus erat Aquila, non natura Judæus.*

Et paulopost.

Λέγεται δὲ ὁ Σύμμαχος Ἐβιωναῖος εἶναι· αἵρεσις δὲ ἦν αὕτη καλουμένων τινῶν Ἰουδαίων εἰς Χριστὸν πιστεύειν λεγομένων, ἐξ ὧν ὁ Σύμμαχος ἦν. i. *Porro Symmachus dicitur Ebionæus fuisse: quæ hæresis erat quorumdam Judæorum, qui in Christum credere dicebantur, ex quorum numero erat Symmachus.*

Euseb. Comment. in Psalmos p. 139. & 171. 190. 468.

Ἀκύλας δουλεύων τῇ Ἑβραϊκῇ λέξει. i. *Aquila Hebraicæ litteræ serviens.*

Ibid. p. 596. de Psalmo 90. v. 9. agens.

Ἰουδαϊκώτερον ὁ Ἀκύλας καὶ ὁ Σύμμαχος τὴν ἑρμηνείαν ἐκτεθείκασι, ὑφορώμενοι δὲ περὶ τοῦ ὑψίστου καὶ περὶ τοῦ κυρίου ἀποδεδομένον ἡμῖν δόγμα. i. *Aquila & Symmachus modo ad Judaicam sententiam propius accedente interpretati sunt, doctrinam a nobis de Altissimo ac de Domino traditam suspectam habentes.*

Ibid. p. 86.

Σφόδρα θαυμαστῶς ὁ Σύμμαχος. i. *admodum mirabiliter Symmachus.*

Ibid. p. 199.

Ἡρμήνευσεν θαυμαστῶς ὁ Σύμμαχος, *mirabiliter interpretatus est Symmachus.*

Ibid.

Καὶ ὁ Θεοδοτίων δὲ, εἷς καὶ αὐτὸς τῶν ἐπιμελῶς ἑρμηνευσάντων τυγχάνων. *Theodotio qui e numero accuratiorum Interpretum est.*

Hieronymus Prologo in Genesim. Initio primi Tomi.

Quod ut auderem, Origenis me studium provocavit, qui Editioni antiquæ translationem Theodotionis miscuit, asterisco ⋇ & obelo ÷, id est, stella & veru opus omne distinguens: dum aut illucescere facit quæ minus ante fuerant; aut superflua quæque jugulat & confodit, maxime quæ Evangelistarum & Apostolorum auctoritas promulgavit: in quibus multa de veteri Testamento legimus, quæ in nostris Codicibus non habentur; ut est illud: *Ex Ægypto vocavi filium meum*, &: *quoniam Nazaræus vocabitur*, &: *Videbunt in quem compunxerunt*, &: *Flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ*, &: *quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus se*, &c.

Et infra.

Et nescio quis primus auctor Septuaginta cellulas Alexandriæ mendacio suo extruxerit, quibus divisi eadem scriptitarent, cum Aristæus ejusdem Ptolemæi ὑπερασπιστὴς, & multo post tempore Josephus, nihil tale retulerint: sed in una basilica congregatos, contulisse scribant, non prophetasse. Aliud est enim vatem, aliud esse interpretem. Ibi spiritus ventura prædicit; hic eruditio & verborum copia,

ea quæ intelligit, transfert. Nisi forte putandus est Tullius œconomicum Xenophontis, & Platonis Protagoram, & Demosthenis pro Ctesiphonte, afflatus rhetorico spiritu transtulisse. Aut aliter de eisdem libris per Septuaginta, aliter per Apostolos Spiritus Sanctus testimonia texuit; ut quod illi tacuerunt, hi scriptum esse mentiti sint.

Hieronymus Præfatione in Librum Josue col. 247. Tom. 1.

Et ut in primis, quod sæpe testatus sum, sciat me non in reprehensionem veterum nova cudere, sicut amici mei criminantur: sed pro virili parte offerre linguæ meæ hominibus, (quos tamen nostra delectant) ut pro Græcorum ἑξαπλοῖς, quæ & sumtu & labore maximo indigent, editionem nostram habeant.

Ibid.

Quare Danielis juxta Theodotionis translationem Ecclesiæ susceperunt.

Idem in Præfatione de omnibus libris veteris Testamenti p. 317. Tom. 1.

Samaritani etiam Pentateuchum Mosi totidem litteris scriptitant, figuris tantum & apicibus discrepantes. Certumque est Esdram scribam, Legisque doctorem, post captam Jerosolymam, & instaurationem Templi sub Zorobabel, alias litteras reperisse quibus nunc utimur, cum ad illud usque tempus iidem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint. In libro quoque Numerorum hæc eadem supputatio, sub Levitarum & Sacerdotum sensu, mystice ostenditur. Et nomen Domini tetragrammaton in quibusdam Græcis voluminibus, usque hodie antiquis expressum litteris invenimus.

Idem Præfatione in Librum Isaiæ col. 474. Tom. 1.

Ut quomodo Græci post LXX. translatores, Aquilam & Symmachum & Theodotionem legunt, vel ob studium doctrinæ suæ, vel ut LXX. magis ex collatione eorum intelligant: sic & isti saltem unum post priores habere dignentur interpretem.

Hieronymus Præfatione in Job col. 395. Tom. 1.

Id repetit. Apol. adversus Ruf. l. 2. col. 427.

Cogor per singulos Scripturæ divinæ libros adversariorum respondere maledictis: qui interpretationem meam, reprehensionem Septuaginta Interpretum criminantur: quasi non & apud Græcos Aquila, Symmachus, & Theodotio, vel verbum e verbo vel sensum e sensu, vel ex utroque commixtum, & medie temperatum genus translationis expresserint, & omnia Veteris instrumenti volumina Origenes obelis asteriscisque distinxerit, quos vel additos vel de Theodotione sumtos, translationi antiquæ inseruit, probans defuisse quod additum est. Discant igitur obtrectatores mei recipere in toto, quod in partibus susceperunt, aut interpretationem meam cum asteriscis suis radere. Neque enim fieri potest, ut quos plura intermisisse susceperint, non eosdem etiam in quibusdam errasse fateantur, præcipue in Job: cui si ea quæ sub asteriscis addita sunt subtraxeris, pars maxima voluminis detruncabitur, & hoc dumtaxat apud Græcos. Cæterum apud Latinos, ante eam translationem, quam sub asteriscis & obelis nuper edidimus, septingenti ferme aut octingenti versus desunt; ut decurtatus & laceratus corrosusque liber, fœditatem sui publice legentibus præbeat.

Et infra.

Memini me ob intelligentiam hujus voluminis, Lyddæum quemdam præceptorem, qui apud Hebræos primus haberi putabatur, non parvis redemisse nummis: cujus doctrina an aliquid profecerim, nescio.

Et infra.

Quod si apud Græcos, post LXX. editionem, jam Christi Evangelio coruscante,

Judæus Aquila, Symmachus & Theodotio, Judaïzantes hæretici, sunt recepti, qui multa mysteria Salvatoris subdola interpretatione celarunt, & tamen in ἑξαπλοῖς habentur apud Ecclesias, & explanantur ab Ecclesiasticis viris: quanto magis ego Christianus, & de parentibus Christianis natus, & vexillum crucis in mea fronte portans, cujus studium fuit omissa repetere &c.

Hieronymus Præfatione in Librum Psalmorum juxta Hebraicam veritatem Tom. 1. col. 835.

Quia igitur nuper cum Hebræo disputans, quædam pro Domino Salvatore de Psalmis testimonia protulisti, volensque ille te illudere, per sermones pene singulos asserebat non ita haberi in Hebræo, ut tu de LXX. Interpretibus opponebas, studiosissime postulasti, ut post Aquilam & Symmachum & Theodotionem novam editionem Latino sermone transferrem &c.

Idem Præfat in Danielem 1. Tom. col. 987.

Danielem Prophetam juxta LXX. Interpretes, Domini Salvatoris nostri Ecclesiæ non legunt, utentes Theodotionis editione: & hoc cur acciderit nescio.

Idem Præfat. in Paralipom. Tom. 1. col. 1002.

Si LXX. Interpretum, pura & ut ab eis in Græcum versa est, editio permaneret, superflue me, mi Chromati Episcoporum sanctissime atque doctissime, impelleres, ut Hebræa volumina Latino sermone transferrem. Quod enim semel aures hominum occupaverat, & nascentis Ecclesiæ roboraverat fidem, justum erat etiam nostro silentio comprobari. Nunc vero cum germana illa antiquaque translatio corrupta sit, atque violata; nostri arbitrii putas, aut e pluribus judicare quid verum sit, aut novum opus in veteri opere cudere; illudentibusque Judæis, cornicum, ut dicitur, oculos configere. Alexandria & Ægyptus in LXX. suis Hesychium laudat, auctorem, Constantinopolis usque Antiochiam Luciani Martyris exemplaria probat; mediæ inter has Provinciæ Palæstinos Codices legunt: quos ab Origene elaboratos Eusebius & Pamphilus vulgaverunt: totusque orbis hac inter se contraria varietate compugnat. Et certe Origenes non solum exemplaria composuit quatuor editionum, e regione singula verba describens, ut unus dissentiens, statim cæteris inter se consentientibus arguatur; sed quod majoris audaciæ est, in Editione LXX. Theodotionis editionem miscuit, asteriscis designans quæ minus ante fuerant, & virgulis quæ ex superfluo videbantur apposita. *Hoc ipsum repetit l. 2. contra Ruf. col. 418.*

Hieronymi Præfat. in Ezram Tom. 1. col. 1107.

Porro aliud est si clausis, quod dicunt, oculis mihi volunt maledicere, & non imitantur Græcorum studium ac benevolentiam, qui post LXX. translatores, jam Christi Evangelio coruscante, Judæos & Ebionitas Legis veteris Interpretes, Aquilam videlicet, & Symmachum, & Theodotionem, & curiose legunt, & per Origenis laborem in ἑξαπλοῖς Ecclesiis dedicarunt.

Idem Præfat. in Librum Psalmorum. Tom. 1. col. 1222.

Notet sibi unusquisque vel jacentem lineam, vel signa radiantia, id est obelos ÷ vel asteriscos ※ Et ubicumque viderit virgulam præcedentem ÷ ab ea usque ad duo puncta: quæ impressimus, sciat in LXX. translatoribus plus haberi. Ubi autem stellæ ※ similitudinem perspexerit, de Hebræis voluminibus additum noverit, atque usque ad duo puncta, juxta Theodotionis dumtaxat editionem, qui simplicitate sermonis a LXX. Interpretibus non discordat.

Idem Præfat. in Librum Paralipomenon juxta LXX. Interpretes T. 1. col. 1418.

Denique cum litteris a me nuper flagitassetis, ut vobis Paralipomenon Latino

ſermone transferrem, de Tiberiade Legis quemdam Doctorem, qui apud Hebræos admirationi habebatur, aſſumſi: & contuli cum eo a vertice, ut aiunt, uſque ad extremum unguem.

Ibid. col. 1419.

Ubicumque ergo aſteriſcos, id eſt ſtellas ⋇ radiare in hoc volumine videritis, ibi ſciatis de Hebræis additum, quod in Latinis Codicibus non habetur. Ubi vero obelus, tranſverſa ſcilicet virga ÷ præpoſita eſt, illic ſignatur, quid LXX. Interpretes addiderint, vel ob decoris gratiam, vel ob Spiritus ſancti auctoritatem, licet in Hebræis voluminibus non legatur.

Hieron. Præfat. in Libros Salomonis Tom. 1. *col.* 1419.

Tres Libros Salomonis, id eſt, Proverbia, Eccleſiaſten, Canticum Canticorum veteri LXX. Interpretum auctoritati reddidi; vel antepoſitis lineis ÷ ſuperflua quæque deſignans; vel ſtellis ⋇ titulo prænotatis, ea quæ minus habebantur interſerens: quo plenius, O Paula & Euſtochium, cognoſcatis quid in libris noſtris minus ſit, quid redundet.

Idem Præfat. in quatuor Evangelia Tom. I. col. 1426.

Non quæro quid Aquila, quid Symmachus ſapiant, quare Theodotion inter novos & veteres medius incedat. Sit illa vera interpretatio, quam Apoſtoli probaverunt.

Idem Præfat in Librum Hebraic. Quæſt. T. 2. *col.* 505.

Neque vero LXX. Interpretum, ut invidi latrant, errores arguimus: nec noſtrum laborem illorum reprehenſionem putamus, cum illi Ptolemæo regi Alexandriæ, myſtica quæque in Scripturis ſanctis prodere noluerint: & maxime ea quæ Chriſti adventum pollicebantur, ne viderentur Judæi & alterum Deum colere: quos ille Platonis ſectator, magni idcirco faciebat, quia unum Deum colere dicerentur. Sed & Evangeliſtæ, & Dominus quoque noſter atque Salvator, necnon & Paulus Apoſtolus, multa quaſi de veteri Teſtamento proferunt, quæ in noſtris Codicibus non habentur. Super quibus in ſuis locis plenius differemus. Ex quo perſpicuum eſt, illa magis vera eſſe Exemplaria, quæ cum novi Teſtamenti auctoritate concordant. Accedit ad hoc quoque quod Joſephus, qui LXX. Interpretum ponit hiſtoriam, quinque tantum ab eis Libros Moyſi tranſlatos refert: quos nos quoque confitemur plus quam cæteros cum Hebraïcis conſonare. Sed & ii qui poſtea Interpretes exſtiterunt, Aquilam loquor, & Symmachum, & Theodotionem, longe aliter habent quam nos legimus.

Ibid. col. 542. *ad Gen.* 40. *v.* 16.

Symmachus more ſuo aperius tranſtulit.

In Epiſt. ad Damaſum Tom. 2. *col.* 567.

Aquila namque qui non contentioſius, ut quidam putant, ſed ſtudioſius verbum interpretatur ad verbum.

Et infra.

Aquilam vero ut in cæteris, & in hoc maxime loco proprie tranſtuliſſe omnis Judæa conclamat.

Epiſt. ad Evangelum col. 574. *Tom.* 2.

Nec refert, utrum Salem an Salim nominetur, cum vocalibus in medio litteris perraro utantur Hebræi, & pro voluntate lectorum, ac varietate regionum, eadem verba diverſis ſonis atque accentibus proferantur.

Epiſtola

Epistola ad Suniam & Fretelam Tom. 2. p. 627.

In quo illud breviter admoneo, ut sciatis aliam esse Editionem, quam Origenes, & Cæsariensis Eusebius, omnesque Græciæ tractatores κοινὴν, id est, *communem*, appellant atque *vulgatam*, & a plerisque nunc Λουκιανὸς dicitur; aliam LXX. Interpretum, quæ & in ἑξαπλοῖς Codicibus reperitur, & a nobis in Latinum sermonem fideliter versa est, & Jerosolymæ atque in Orientis Ecclesiis decantatur..... κοινὴ autem ista, hoc est communis editio, ipsa est quæ & LXX. Sed hoc interest inter utramque, quod κοινὴ pro locis & temporibus, & pro voluntate Scriptorum, vetus corrupta Editio est; ea autem quæ habetur in ἑξαπλοῖς, & quam nos vertimus, ipsa est quæ in Eruditorum libris incorrupta & immaculata LXX. Interpretum translatio reservatur. Quidquid ergo ab hac discrepat, nulli dubium est, quin ita & ab Hebræorum auctoritate discordet.

Hieron. Epist. ad Marcellam Tom. 2. col. 707.

Aquila, qui verborum Hebræorum diligentissimus explicator est.

Hieron. Epist. ad Marcellam Tom. 2. col. 711.

Theodotion, qui in cæteris cum Septuaginta translatoribus facit.

Hieron. Comment. in Ecclesiasten Tom. 2. col. 740.

Hebræus meus cujus sæpe facio mentionem, cum Ecclesiasten mecum legeret, hæc Baracibam, quem unum vel maxime admirantur.

De Symmacho passim dicit Hieronymus ipsum apertius & manifestius interpretatum esse.

Hieron. Præfatione in Homilias Origenis in Canticum T. 2. col. 87.

Origenes cum in cæteris libris omnes vicerit; in Cantica Canticorum ipse se vicit. Nam decem voluminibus explicitis, quæ ad viginti usque versuum millia pene perveniunt; primum LXX. Interpretes; deinde Aquilam & Symmachum & Theodotionem, & ad extremum Quintam Editionem, quam in Actio littore invenisse se scribit &c.

Hieron. Comm. in 3. Tom. Isaiam. col. 24.

P litteram sermo Hebraïcus non habet; sed pro ea PHI Græco utitur.

Hieron. Comm. in Isai. cap. 8. Tom. 3. col. 79.

Duas domus Nazaræi, (qui ita Christum recipiunt, ut observationes legis veteris non amittant) duas familias interpretantur, Sammai & Hillel: ex quibus orti sunt Scribæ & Pharisæi; quorum suscepit Scholam Akibas, quem magistrum Aquilæ proselyti autumant: & post eum Meir, cui successit Johanan filius Zachai: & post eum Eliezer, & per ordinem Delphon: & rursum Joseph Galilæus: & usque ad captivitatem Jerusalem Josue. Sammai igitur & Hillel non multo prius quam Dominus nasceretur, orti sunt in Judæa, quorum prior *dissipator* interpretatur, sequens *prophanus*: eo quod per traditiones & δευτερώσεις suas legis præcepta dissipaverit atque maculaverit.

Hieron. Comment. in Isaiam col. 352.

De Aquila autem non miror, quod homo eruditissimus linguæ Hebraïcæ, & verbum de verbo exprimens, in hoc loco aut simularit imperitiam, aut Pharisæorum perversa expositione deceptus sit, qui interpretari voluit, *& Israel ei congregabitur.*

Hieron. Comm. in Ezech. cap. Tom. 3. col. 716.

Aquilæ vero secunda Editio, quam Hebræi κατὰ ἀκρίβειαν nominant, transtulit ἠρεμάζων, id est, *quiescens*, & *seorsim positus*.

Hieron Præfat. in Comment. Daniel. T. 3. col. 1073.

Illud quoque Lectorem admoneo, Danielem non juxta LXX. Interpretes, sed juxta Theodotionem Ecclesias legere, qui utique post adventum Christi incredulus fuit: licet eum quidam dicant Ebionitam, qui altero genere Judæus est. Sed & Origenes de Theodotionis opere in Editione Vulgata asteriscos posuit, docens defuisse quæ addita sunt; & rursus quosdam versus obelis prænotavit, superflua quæque designans. Cumque omnes Christi Ecclesiæ tam Græcorum quam Latinorum, Syrorumque & Ægyptiorum hanc sub asteriscis & obelis Editionem legant, ignoscant invidi labori meo, qui volui habere nostros quod Græci in Aquilæ & Theodotionis ac Symmachi Editionibus lectitant.

Hieron. Comment. in Daniel. cap. 1. col. 1075.

Quod nos juxta Editionem Hebræorum quæ κατ' ἀκρίβειαν legitur in tyrannos vertimus.

Idem Comment. in Osee cap. 2. T. 3. col. 1252.

Aquila diligens & curiosus Interpres.

Hieron. Comment. in Abacuc Tom. 3. col. 1633.

Sciendum autem, ut supra diximus, quod ubi posuerunt LXX. plurali numero, *ut salvares Christos tuos*, ibi esse in Hebraïco LAIESUA ETH MESSIACH, quod Aquila transtulit, *in salutem cum Christo tuo*: non quod Deus egressus sit, ut salvaret populum, & salvaret Christum suum; sed quod in salutem populi venerit cum Christo suo, juxta illud Evangelii: *Pater in me, & ego in Patre; & Pater in me manens ipse facit opera sua.* Sed & Quinta Editio similiter transtulit: *Egressus es in salutem populi tui, in salutem cum Christo tuo.* Theodotio autem vere quasi pauper & Ebionita: sed & Symmachus ejusdem dogmatis, pauperem sensum sequuti, Judaïcè transtulerunt: *Egressus es in salutem populi tui, ut salvares Christum tuum; &, egressus es salvare populum tuum, salvare Christum tuum.* Rem incredibilem dicturus sum, sed tamen veram. Isti Semichristiani Judaïce transtulerunt: & Judæus Aquila interpretatus est ut Christianus. Sexta Editio prodens manifestissime Sacramentum, ita vertit ex Hebræo: *Egressus es ut salvares populum tuum per Jesum Christum tuum*: quod Græce dicitur, ἐξῆλθες τοῦ σῶσαι τὸν λαόν σου διὰ Ἰησοῦν χριστόν σου.

Hieron Comment. in Epist. ad Titum. Tom. 4. col. 437.

Unde & nobis curæ fuit omnes veteris legis Libros, quos vir doctus Adamantius in Hexapla digesserat, de Cæsariensi Bibliotheca descriptos, ex ipsis authenticis emendare, in quibus & ipsa Hebræa propriis sunt characteribus verba descripta, & Græcis litteris tramite expressa vicino. Aquila etiam & Symmachus, Septuaginta quoque & Theodotio suum ordinem tenent. Nonnulli vero libri, & maxime hi qui apud Hebræos versu compositi sunt, tres alias Editiones additas habent; quam Quintam, & Sextam, & Septimam translationem vocant, auctoritatem sine nominibus Interpretum consequutas. Hæc immortale illud ingenium suo nobis labore donavit, ut non magnopere pertimescamus supercilium Judæorum, solutis labiis, & stridente saliva, & rasa fauce gaudentium.

Idem Epist. XXIV. ad Marcellam Tom. 2. col. 61.

Jam pridem cum voluminibus Hebræorum Editionem Aquilæ confero; ne quid forsitan propter odium Christi Synagoga mutaverit; & ut amicæ menti fatear, quæ ad nostram fidem pertineant roborandam plura reperio.

Idem. Epist. 29. ad Paulam Tom. 4. col. 68.

Quorsum Varronis & Chalcenteri mentio facta sit, quæritis? Videlicet ut ad

Adamantium noſtrumque Chalcenterum veniamus: qui tanto ſtudio in ſanctarum Scripturarum labore ſudavit, ut juſte Adamantii nomen acceperit.

Idem in Catalogo Scriptorum Eccleſ. de Origene T. 4. col. 116.

Quis ignorat, quod tantum in Scripturis divinis habuerit ſtudii, ut etiam Hebræam linguam contra ætatis gentiſque ſuæ naturam ediſceret: & acceptis LXX. Interpretibus, alias quoque Editiones in unum volumen congregaret; Aquilæ ſcilicet Pontici Proſelyti, & Theodotionis Ebionæi, & Symmachi ejuſdem dogmatis: qui in Evangelium quoque κατὰ Ματθαῖον ſcripſit Commentarios, de quo & ſuum dogma confirmare conatur. Præterea Quintam & Sextam & Septimam Editionem, quas etiam nos de ejus Bibliotheca habemus, miro labore reperit, & cum cæteris Editionibus comparavit.

Hieron Epiſt. XXXIII. ad Pammachium Tom. 3. col. 255.

Sed quid faciemus ad authenticos libros, in quibus hæc non feruntur adſcripta, & cætera his ſimilia, quæ ſi proferre nitamur, infinitis libris opus eſt? Porro quanta dimiſerint, vel aſteriſci teſtes, ut dixi, ſunt, vel noſtra interpretatio, ſi a diligenti lectore translationi veteri conferatur: & tamen jure LXX. Editio obtinuit in Eccleſiis, vel quia prima eſt, & ante Chriſti facta adventum; vel quia ab Apoſtolis (in quibus tamen ab Hebraïco non diſcrepat) uſurpata. Aquila autem Proſelytus & contentioſus Interpres, qui non ſolum verba, ſed etymologias quoque verborum transferre conatus eſt, jure projicitur a nobis. Quis enim pro frumento & vino & oleo poſſit, vel legere, vel intelligere, χεῦμα, ὀπωρισμὸν. στιλπνότητα, quod nos poſſumus dicere, *fuſionem*, *pomationemque*, & *ſplendentiam*. Aut quia Hebræi non ſolum habent ἄρθρα, ſed & πρόαρθρα, ille κακοζήλως, & ſyllabas interpretatur & litteras, dicitque σὺν τὸν οὐρανὸν, καὶ σὺν τὴν γῆν, quod Græca & Latina Lingua omnino non recipit.

Hieron. Apologia adverſ. Rufinum Tom. 4. col. 363.

Certe etiam Origenes Patriarchen Huillum, qui temporibus ejus fuit, nominat: & triceſimum tomum in Heſaiam, in cujus fine ediſſerit: *Væ tibi, civitas Ariel, quam expugnavit David*, illius expoſitione concludit; & cum aliter prius ſenſiſſe ſe dicat, doctum ab illo id quod eſt verius, confitetur. Octogeſimum quoque nonum Pſalmum, qui ſcribitur: *Oratio Moyſi hominis Dei*; & reliquos undecim, qui non habent titulos, ſecundum Huilli expoſitionem, ejuſdem Moyſi putat: nec dedignatur Hebræam Scripturam interpretans, per ſingula loca quid Hebræis videatur inferere.

Idem adv. Rufinum l. 2. T. 4. col. 423.

Quod ut auderem, Origenis me ſtudium provocavit, qui editioni antiquæ tranſlationem Theodotionis miſcuit, aſteriſco ⋇ & obeliſco ÷ id eſt, ſtellâ & veru, opus omne diſtinguens: dum aut illuceſcere facit quæ minus ante fuerant; aut ſuperflua quæque jugulat & confodit: maximeque quæ Evangeliſtarum & Apoſtolorum auctoritas promulgavit.

Hieron. Epiſt. XLV. ad Marcellam. Tom. 2. col. 552.

Ambroſius, quo chartas, ſumtus, notarios miniſtrante, tam innumerabiles libros vere Adamantius, & Chalcenterus noſter explicavit; in quadam Epiſtola, quam ad eumdem de Athenis ſcripſerat, refert numquam ſe cibum Origene præſente ſine lectione ſumſiſſe, numquam iniiſſe ſomnum, niſi unus e fratribus ſacris litteris perſonaret.

Hieron. Epiſt. LXXIV. ad Auguſtinum. T. 4. col. 626.

Quod autem in aliis quæris epiſtolis, cur prior mea in libris Canonicis inter-

pretatio asteriscos habeat & virgulas prænotatas; & postea aliam translationem absque his signis ediderim, pace tuâ dixerim, videris mihi non intelligere quod quæsisti. Illa enim interpretatio LXX. interpretum est: & ubicumque virgulæ, id est, obeli, sunt, significatur, quod LXX. plus dixerint, quam habetur in Hebræo; ubi autem asterisci, id est, stellulæ prælucentes, ex Theodotionis editione ab Origene additum est: & ibi Græca transtulimus, hîc de ipso Hebraïco quod intelligebamus expressimus, sensuum potius veritatem, quam verborum ordinem interdum conservantes. Et miror quomodo LXX. Interpretum libros legas, non puros, ut ab eis editi sunt, sed ab Origene emendatos, sive corruptos per obelos & asteriscos; & Christiani hominis interpretatiunculam non sequaris: præsertim cum ea quæ addita sunt, ex hominis Judæi atque blasphemi post passionem Christi, editione transtulerit. Vis amator esse verus Septuaginta Interpretum? Non legas ea quæ sub asteriscis sunt, imo rade de voluminibus, ut veterum te fautorem probes. Quod si feceris, omnium Ecclesiarum Bibliothecas damnare cogeris. Vix enim unus aut alter invenietur liber, qui ista non habeat.

Hieron Epist. ad Vincentium & Gallienum Tom. 4. col. 805.

Quamobrem Aquila, & Symmachus & Theodotio incitati, diversum pene opus in eodem opere prodiderunt; alio nitente verbum de verbo exprimere, alio sensum potius sequi, tertio non multum a veteribus discrepare. Quinta autem & Sexta & Septima editio, licet quibus censeantur autoribus ignoretur, tamen ita probabilem sui diversitatem tenent, ut auctoritatem sine nominibus meruerint.

Ex Rufino Hist. Eccl. lib. 6. cap. 13.

Famosissimos illos Codices primus composuit Origenes, in quibus per singulas columnulas e regione separatim opus Interpretis uniuscujusque descripsit; ita ut primo omnium ipsa Hebræa verba Hebraïcis litteris poneret, secundo in loco per ordinem Græcis litteris.

Philastrius Brixiensis de Hæresibus num. 90.

Sunt Hæretici, qui sicuti Septuaginta duorum sanctorum sapientissimorumque virorum interpretationem respuentes, Aquilæ cujusdam hominis unius Pontici, qui post annos multos interpretatus est, ædificationem suscipiunt. Qui cum quædam prætermittere, necessitate urgente, tunc temporis cogerentur, dissonantia putantur dictasse. Is veluti plus a quibusdam Judæis maxime intellexisse laudatur, cum de Patre & Filio, non sicuti illi priores de lege, dictaverit; Septuaginta enim duo dixerunt: *adversus Dominum, & adversus Christum ejus*; Aquila autem: *adversus Dominum, & adversus unctum ejus.* Et iterum Septuaginta duo dixerunt: *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium; & nomen ejus, Deus nobiscum.* Aquila autem dixit: *Ecce juvencula concipiet, & pariet filium; & nomen ejus, potens cum hominibus.* Quæ quidem si pio sensu lectionis accepta fuerint, quod fortis & potens nemo nisi Christus Deus Dei sit filius, recte intelligit; si autem de eo dubitat, abjicienda & spernenda est talis editio. Unde Judæi non Septuaginta duorum interpretationes habent, qui de Patre & Filio & Sancto Spiritu bene sentientes, unam substantiam, divinitatem, majestatem enuntiarunt; sed illius Aquilæ, qui non ita recte sentit de Filio Dei, sed quasi de Propheta nuntiaverit. Unde interpretationes ejus in medio librorum nunquam ponuntur, sed dextræ lævæque assignantur: & ut contrariæ & non plenæ veritatis, ita leguntur a plurimis &c.

Mox num. 91.

Est hæresis, quæ iterum post Aquilam triginta hominum interpretationem accipit, non illorum beatissimorum septuaginta duorum, qui integre inviolateque de

Trinitate ſentientes, Eccleſiæ Catholicæ firmamenta certiſſima tradiderunt interpretantes Scripturas. Iſti triginta in multis Aquilam ſunt ſecuti, unde ab Eccleſia Catholica & iſtorum non ſuſcipitur interpretatio, quæ continetur in libris authenticis.

Ibid. num. 92.

Eſt hæreſis, quæ iterum ſex virorum interpretationem poſtea editam vult ſequi, non illorum priorum ſanctorum, qui Septuaginta duorum aliis modis interpretari deſiderant; & non parvum errorem incurrit, diverſa itidem ſentiens de fide Catholica.

Ibid. num. 93.

Sunt Hæretici alii, qui Theodotionis & Symmachi itidem interpretationem diverſo modo expoſitam ſequuntur, non illam beatiſſimorum priorum, quam Eccleſia Catholica colit & prædicat.

Auguſtinus de Civitate Dei T. 7. l. 15. cap. 23. p. 408.

Aquila autem, quem Interpretem Judæi cæteris anteponunt, non Angelos Dei, nec filios Dei, ſed filios deorum interpretatus eſt.

Aug. de Civitate Dei l. 18. cap. XLVIII. p. 526.

Nam cum fuerint & alii Interpretes, qui ex Hebræa lingua in Græcam ſacra illa eloquia tranſtulerunt, ſicut Aquila, Symmachus, Theodotion; ſicut etiam illa eſt interpretatio, cujus auctor non apparet, & ob hoc ſine nomine interpretis Quinta Editio nuncupatur: hanc tamen quæ LXX. eſt, tamquam ſola eſſet, ſic recepit Eccleſia, eâque utuntur Græci populi Chriſtiani, quorum plerique utrum alia ſit aliqua ignorant.

Ex Chronico Paſchali Edit. Cangii. p. 255.

Ιϛ'. Ινδ. δ'. Υπ. Αυγουρίνου, καὶ Σεργιανοῦ. Ακύλας ἐγνωρίζετο, ὃς ἦν πενθερὸς Αδριανοῦ τοῦ βασιλέως. ἦν δὲ Ελλην, ὡς Αδριανὸς ἀπὸ Σινώπης τοῦ Πόντου ὁρμώμενος. ὕστερον δὲ ἐβαπτίσθη, πεισθεὶς ὑπὸ τῶν ἀποστόλων. ἦν δὲ καὶ ἀστρονόμος, καὶ ἐγκαλούμενος περὶ τούτου ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας, καὶ μὴ πεισθεὶς, μετέπεσε τὰ τῶν χριστιανῶν ἀθετήσας, προσήλυτός τε Ιουδαίοις, περιτέμνεται Ιουδαῖος, καὶ ἐμπόνως μαθὼν τὴν αὐτῶν διάλεκτον, κατὰ στοιχεῖα ἑρμηνείας ἑαυτοῦ ἡρμήνευσεν οὐκ ὀρθῷ λογισμῷ, ἀλλ' ὅπως διαστρέψῃ τινὰ τῶν ῥητῶν· ταῦτα ἱστορεῖ Επιφάνιος Κύπριος εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ τὸν περὶ σταθμῶν, καὶ μέτρων. i. *Anno Hadriani* 16. *Indict.* 14. *Coſs. Augurino & Sergiano, Aquila florebat, ſocer Hadriani Imperatoris. Erat autem Gentilis ut Hadrianus, Sinope urbe Ponti oriundus. Poſtea vero ab Apoſtolis eruditus, baptizatus eſt. Erat autem Aſtronomus, & hac de re accuſatus a Chriſtianis, nec obtemperans. Spreta poſtmodum Chriſtiana religione, proſelytus ad Judæos acceſſit, & circumciſus Judæus effectus eſt, & magno labore eorum linguam edoctus, ſecundum elementa, i. ad litteram interpretationem edidit, non recto quidem animo, ſed ut quædam ſcripturæ dicta perverteret. Hæc narrat Epiphanius Cyprius in libro de Ponderibus & menſuris.*

Ex eodem Chronico p. 263.

ϛ'. Ινδ. ζ'. ὑπ. Μαρκέλλου καὶ Αἰλιανοῦ. Επὶ τῶν προκειμένων ὑπάτων, Θεοδοτίων τις τοῦ Πόντου ἀπὸ τῆς διαδοχῆς Μαρκίωνος τοῦ αἱρεσιάρχου, τοῦ ἀπ' αὐτῆς Σινώπης ὁρμωμένου, καὶ αὐτὸς μηνιῶν τῇ αὐτῇ αἱρέσει, καὶ εἰς Ιουδαϊσμὸν ἐκκλίνας, καὶ τὰ αὐτῶν στοιχεῖα καὶ γλῶτταν μαθὼν, ἰδίως καὶ αὐτὸς ἐξέδωκεν τὰ πλεῖστα τοῖς οβ'. ἑρμηνευταῖς συνᾴδοντα, ὡς καὶ ἱστορεῖ περὶ τούτου Επιφάνιος ὁ Κύπριος. i. *Anno* 6. Commodi. Ind. 7. *Coſs. Marcello & Æliano. His Coſſ. Theodotio quidam Ponticus ex ſucceſſione Marcionis hæreſiarchæ, qui & ipſe Sinope oriundus erat, ejuratâ ejuſdem hæreſi, in Judaïſmum declinavit: cumque eorum elementa & linguam didiciſſet, propriam & ipſe interpretationem edidit, in multis cum LXX. Interpretibus*

consentiens, ut de illo refert Epiphanius Cyprius.

Ex eodem Chronico p. 266.

θʹ. Ἰνδ. ηʹ. Ὑπ. Σεβήρου Αὐγούστου τὸ γʹ. καὶ Ἀντωνίνου. ἐν τούτοις χρόνοις, Σύμμαχός τις Σαμαρείτης τῶν παρ' αὐτοῖς σοφῶν, μὴ τιμηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἔθνους, νοσήσας φιλαρχίαν, καὶ ἀγανακτήσας κατὰ τῆς ἰδίας φυλῆς, προσέρχεται Ἰουδαίοις, καὶ προσηλυτεύει, καὶ περιτέμνεται δευτέραν περιτομήν. Οὗτος οὖν πρὸς διαστροφὴν τῶν παρὰ Σαμαρείταις ἑρμηνειῶν ἑρμηνεύσας, τὴν τρίτην ἐξέδωκεν ἑρμηνείαν. Ταῦτα Ἐπιφάνιος ὁ Κύπριος περὶ τῶν τριῶν ἑρμηνευτῶν, Ἀκύλα, καὶ Συμμάχου καὶ Θεοδοτίωνος ἔθηκεν. i. *Anno Severi 9. Coss. Severo Augusto III. & Antonino. His temporibus, Symmachus quidam Samaritanus qui inter secta suæ sapientiores numerabatur, cum apud gentem suam in honore non haberetur, ambitionis & affectati principatûs morbo laborans, contribulibus suis infensus, ad Judæos migravit, & proselytus factus secundò circumcisus est. Hic igitur ut Samaritanorum interpretationes everteret, tertiam edidit interpretationem. Hæc Epiphanius Cyprius de tribus Interpretibus, Aquila, Symmacho, & Theodotione narravit.*

Ex Synopsi Scripturæ Sacræ, quæ inter Athanasiana opera habetur T. 2. p. 203.

Ποῖαι καὶ πόσαι παραδόσεις εἰσὶ τῆς θείας γραφῆς· εἶτα οὖν ἀπὸ Ἑβραϊκοῦ εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἡρμήνευσαν, καὶ τίνες οἱ ταύτην ἑρμηνεύσαντες, καὶ πότε.

Πρώτη ἐστὶν &c. *Hæc utpote ex Epiphanio desumta & longiuscula prætermittuntur.*

Ado in Chronico de tempore Hadriani.

Per idem tempus Aquila Ponticus interpres secundus post LXX. oritur.

Idem in Chronico sub Commodo.

Theodotion Ephesius interpres tertius apparuit.

Idem in Chronico ad Severum Imp. p. 790.

Symmachus interpres quartus agnoscitur.

IN GENESIM
MONITUM.

Tametsi multam dedimus operam, ut veterum Interpretum lectiones in Genesim undequaque colligeremus; eximii tamen codicis Coisliniani, qui omnibus præit vetustate, & marginalium notarum præstantiâ, usum assequi statim non potuimus. Unde accidit ut Genesim, qualem aliorum ope Manuscriptorum adornaveramus, illo destituti edere coacti simus. Sub hæc autem cum in ejus Bibliothecæ possessionem venisset Illustrissimus Episcopus Metensis Coisliniana familiæ decus, nobisque omnium pro voto Manuscriptorum copiam fecisset, Heptateuchi totius lectiones, nondum editas, quas ex illo præstantissimo Codice mutuati sumus, Appendicis more ad calcem primi Tomi locavimus. Quia porro illæ bene multæ sunt, & non raro sinceriores iis, quas principio posueramus, auctores sumus studioso lectori, ut cum Heptateuchi interpretationes consulere voluerit, illas in Appendice positas numquam negligat. Primo autem Genesim edidimus usi Codicibus manuscriptis & libris, quorum Catalogus sequitur.

Codex RR. PP. Sancti Basilii Romæ pro ultimis tantum Geneseos capitibus.

Codex Regius 1825. membranaceus XI. vel XII. sæculi, in quo est Heptateuchus & Liber Ruth.

Codex Reg. 1871. membranaceus egregiæ notæ X. sæculi.

Codex Reg. 1888. Bombycinus XII. sæculi.

Codex Reg. alius cujus numerus excidit.

Codex Reg 2911. XII. circiter sæculi.

Codex Colbertinus, quem unum in Genesim reperi in illa Bibliotheca.

Schedæ clarissimi viri Francisci Combefisii ex Ordine Prædicatorum, quas mutuo accepi a Reverendo & Doctissimo Patre Michaele Lequien.

Schedæ & folia aliquot edita, quæ misit vir clarissimus Ernestus Grabe.

Basilius in Hexaëmeron.

Ambrosius in Hexaëmeron.

Hieronymi Quæstiones in Genesim, & alia quædam ejus opera.

Theodoreti Quæstiones in Genesim.

Anastasii Quæstiones.

Joannes Philoponus in Hexaëmeron, editus a Balthazare Corderio Viennæ 1630. in 4° unde pene totum primum Geneseos caput secundum Aquilæ, Symmachi & Theodotionis interpretationes excerpsimus.

Procopius in Heptateuchum.

Aliquot etiam in locis sequentes auctores nobis subsidio fuerunt.

Justini Dialogus cum Tryphone.

Origenes Illustrissimi & Doctissimi Huetii, & ejusdem Philocalia a Spencero edita.

Cyprianus libro primo Testimoniorum ad Quirinum.

Eusebii Cæsariensis Demonstratio Evangelica.

Joannis Chrysostomi Homiliæ.
Augustini opera aliquoties.
Chalcidius in Timæum Platonis.
Editio Complutensis.
Sæpe vero Editionis Romanæ & Drusii lectiones.

ERRATA IN HEXAPLIS.

Tom. I.

GEN. Cap. I. v. 3. ad Theodotionem *lege*, γενηθήτω. pag. 14. l. 1. *lege*, Notæ ad Cap. I. Gen. 3. v. 8. l. κατάψυξιν. Gen. 4. v. 7. *lege* ἐγκάθηται. Gen. 6. 16. *lege* תנחה Gen. 6. 14. in Nota *dele*, ab ἀλοιφάω, vel. pag. 32. l. penult. *lege* mihi. Gen. 20. 10. *lege* A. τί εἶδες. Gen. 22. v. 13. *lege* סבך Gen. 27. 7. in Nota *lege* θήρευσον. Gen. 31. 7. in Nota versus finem *lege* recensione, Gen. 41. 8. in Versione post Aquilam *adde S.* magos. Gen. 41. in Nota ad v. 40. *lege* Σ. μείζων σου, &c. Exod. 2. v. 21. *lege* ὤκει. Exod. 4. 10. *lege*, οὐχ ἱκανός. Exod. 5. 7. *lege* τρίτην. Exod. 12. 7. *lege* superliminare. Exod. 13. 18. in Notis *lege* ἐνοπλισάμενοι. Exod. 23. 21. in Nota, *lege* παροργίζειν. Exod. 28. 25. *lege* תתנו Exod. 30. 4. *lege* A. εἰς κοιλίας. Exod. 36. 35. in Nota *lege* cæteræ. Exod. 38. 30. *lege* μαρτυρίου. Levit. 13. 8. *lege* ἐπλατύνθη. Levit. 16. 32. *lege* μετὰ τὸν πα- *Ibid.* in Nota ad v. 8. *lege* τὴν ἔρημον. pag. 134. l. 2. *lege* εἰδώλων. Levit. 24. 9. ad Symm. ὅτι ἅγιον ἁγίων. Levit. 25. 10. *lege* O. διαβοήσετε. p. 147. lin. ult. *lege* γαλαῖς. p. 151. *dele* O. *lege* A. Numer. 7. 3. *lege* ἓξ ἁμ- Num. 18. 9. *lege* Σ. ἀπὸ ἡγιασμένων. Deut. 7. 23. in Theodotione. *lege* ἐκτρίψει. Deut. 18. 10. *lege S.* hariolans. Deut. 29. 8. *lege* O. τῷ ἡμίσει. Josue 6. 5. in Nota *lege* Lectio autem, αὐτόματα. Jos. 8. 20. in Nota, linea ultima, *lege* ad marginem 1. Reg. 22. 8. *lege* συγκαλύπτει. 1. Reg. 25. 21. *lege LXX.* non præcepimus. 1. Reg. 31. 12. *lege* איש חיל Job 5. 7. *lege*, *LXX.* pulli autem vulturis. Job 9. 5. *lege* Σ. ἐξαίρων. Job 39. 13. *primam Notam hujus versus dele, & in ejus locum substitue*, v. 13. sic Oratoriensis Codex, Regius secundus & Drusius. Psalm. 16. 6. obstruxerunt, *melius*, obstructi sunt. Psalm. 37. 8. ἐμπλήσθησαν *sic & in Nota*, *lege* ἐνεπλήσθησαν. Psalm. 106. v. 40. *lege*, *Hebr.* errare fecit eos. *In Appendice* Exod. 15. 21. *lege* A. καὶ κατέλεγον. *In Append.* Deut. 19. 5. *lege* A. ἐξωσθῇ.

HEXAPLORUM

HEXAPLORUM

QUÆ SUPERSUNT.

GENESIS.

Digitized by Google

CAPUT I.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.

1. בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ

2. והארץ היתה תהו ובהו וחשך על־פני תהום ורוח אלהים מרחפת על־פני המים

3. ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור

4. וירא אלהים את־האור כי־טוב ויבדל אלהים בין האור ובין החשך

5. ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה ויהי־ערב ויהי־בקר יום אחד

6. ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.

1. Βρησιθ βαρα ελωειμ εθ ασαμαιμ ουεθ ααρες.

2. Ουααρες αιεθα θωου ουβοου Ουωσεχ αλ φνε θεωμ ουρουη ελωειμ μαραεφεθ αλ φνε αμαιμ.

3. Ουιωμερ ελωειμ ιει ωρ ουιει ωρ.

4. Ουιαρ ελωειμ εθ αωρ χι τωβ ουιαβδηλ ελωειμ βην αωρ ουβην αωσεχ.

5. Ουικρα ελωειμ λαωρ ιωμ ουλαωσεχ καρα λαιλα ουιει ερεβ ουιει βωκερ ιωμ ααδ.

6. Ουιωμερ ελωειμ ιει ρακια βαθωχ αμαιμ ουιει μαβδηλ βην μαιμ λαμαιμ.

ΑΚΥΛΑΣ.

1. ἘΝ κεφαλαίῳ ἔκτισεν ὁ θεὸς σὺν τὸν οὐρανὸν καὶ σὺν τὴν γῆν.

2. Ἡ δὲ γῆ ἦν κένωμα καὶ οὐθέν. καὶ σκότος ἐπὶ πρόσωπον ἀβύσσου, καὶ πνεῦμα θεοῦ ἐπιφερόμενον ἐπὶ πρόσωπον ὑδάτων.

3. Καὶ εἶπεν ὁ θεὸς, γενέσθω φῶς, καὶ ἐγένετο φῶς.

4. Καὶ συνεῖδεν ὁ θεὸς σὺν τὸ φῶς ὅτι καλὸν, καὶ διεχώρισεν ὁ θεὸς μεταξὺ τοῦ φωτὸς, καὶ μεταξὺ τοῦ σκότους.

5. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τῷ φωτὶ ἡμέρα, καὶ τὸ σκότος ἐκάλεσε νύκτα. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα μία.

6. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τῶν ὑδάτων, καὶ ἔστω διαχωρίζον μεταξὺ ὑδάτων εἰς ὕδατα.

VERSIO HEBRAICI TEXT.

1. In principio creavit Deus cælos & terram.

2. Terra autem erat confusio & inanitas. Et tenebræ super faciem abyssi: & spiritus Dei motitabat super facies aquarum.

3. Et dixit Deus: Sit lux, & fuit lux.

4. Et vidit Deus lucem, quod bona. Et divisit Deus inter lucem & inter tenebras.

5. Et vocavit Deus lucem, diem; & tenebras vocavit, noctem. Et fuit vespera & fuit mane, dies unus.

6. Et dixit Deus: Sit expansio in medio aquarum: & sit dividens inter aquas ad aquas.

VULGATA LATINA.

1. In principio creavit Deus cælum & terram.

2. Terra autem erat inanis & vacua, & tenebræ erant super faciem abyssi: & spiritus Dei ferebatur super aquas.

3. Dixitque Deus: Fiat lux. Et facta est lux.

4. Et vidit Deus lucem, quod esset bona: & divisit lucem a tenebris.

5. Appellavitque lucem diem, & tenebras noctem: factumque est vespere & mane, dies unus.

6. Dixit quoque Deus: Fiat firmamentum in medio aquarum: & dividat aquas ab aquis.

AQUILA.

1. In capitulo creavit Deus cælum & terram.

2. Terra autem erat inanitas & nihil. Et tenebræ super faciem abyssi, & spiritus Dei superferebatur super faciem aquarum.

3. Et dixit Deus, Fiat lux, & facta est lux.

4. Et vidit Deus lucem quia bona, & divisit Deus inter lucem, & inter tenebras.

5. Et vocavit Deus luci diem, & tenebras vocavit noctem. Et factum est vespere, & factum est mane, dies unus.

6. Et dixit Deus: Fiat firmamentum in medio aquarum, & sit dividens inter aquas in aquas.

CAPUT I.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

1. Ἐν ἀρχῇ ἔκτισεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

2. Ἡ δὲ γῆ ἐγένετο ἀργὸν καὶ ἀδιάκριτον, καὶ σκότος ἐπέκειτο ἐπὶ προσώπου τῆς ἀβύσσου, καὶ πνεῦμα θεοῦ ἐπιφερόμενον ἐπὶ προσώπου ὑδάτων.

3. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἔστω φῶς, καὶ ἐγένετο φῶς.

4. Καὶ εἶδεν ὁ θεὸς τὸ φῶς ὅτι καλόν, καὶ διέστειλεν ὁ θεὸς μεταξὺ τοῦ φωτὸς καὶ μεταξὺ τοῦ σκότους.

5. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τῷ φωτὶ ἡμέραν, καὶ τὴν σκοτίαν ἐκάλεσε νύκτα. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωῒ ἡμέρα μία.

6. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ ὑδάτων, καὶ ἔστω διαχωρίζον ἐν μέσῳ ὕδατος καὶ εἰς ὕδωρ.

Ο.

1. Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

2. Ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος, καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου, καὶ πνεῦμα θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος.

3. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· γενηθήτω φῶς, καὶ ἐγένετο φῶς.

4. Καὶ εἶδεν ὁ θεὸς τὸ φῶς, ὅτι καλόν. καὶ διεχώρισεν ὁ θεὸς ἀνὰ μέσον τοῦ φωτὸς καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σκότους.

5. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τὸ φῶς, ἡμέραν, καὶ τὸ σκότος ἐκάλεσε νύκτα. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα μία.

6. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος, καὶ ἔστω διαχωρίζον ἀναμέσον ὕδατος, καὶ ὕδατος· καὶ ἐγένετο οὕτως.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

1. Ἐν ἀρχῇ ἔκτισεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

2. Ἡ δὲ γῆ ἦν κενὸν καὶ οὐθέν. (ἄλλος, οὐθὲν καὶ οὐθέν.) καὶ σκότος ἐπὶ προσώπου ἀβύσσου, καὶ πνεῦμα θεοῦ ἐπιφερόμενον ἐπὶ προσώπου τοῦ ὕδατος.

3. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· γενηθήτω φῶς, καὶ ἐγένετο φῶς.

4. Καὶ εἶδεν ὁ θεὸς τὸ φῶς ὅτι καλόν. καὶ διεχώρισεν ὁ θεὸς ἀνὰ μέσον τοῦ φωτὸς καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σκότους.

5. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τῷ φωτὶ ἡμέραν, καὶ τὸ σκότος ἐκάλεσε νύκτα. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα μία.

6. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος, καὶ ἔστω διαχωρίζον ἀναμέσον ὕδατος εἰς ὕδατα.

SYMMACHUS.

1. In principio creavit Deus cælum & terram.

2. Terra autem erat otiosa & indistincta, & tenebræ incumbebant super faciem abyssi, & spiritus Dei superferebatur super faciem aquarum.

3. Et dixit Deus: Sit lux, & facta est lux.

4. Et vidit Deus lucem quia bona. Et distinxit Deus inter lucem & inter tenebras.

5. Et vocavit Deus luci diem, & tenebras vocavit noctem. Et factum est vespere, & factum est mane dies unus.

6. Et dixit Deus: Fiat firmamentum in medio aquarum, & sit dividens in medio aquæ & in aquam.

LXX. INTERPRETES.

1. In principio fecit Deus cælum & terram.

2. Terra autem erat invisibilis & incomposita, & tenebræ super abyssum, & spiritus Dei superferebatur super aquam.

3. Et dixit Deus: Fiat lux, & facta est lux.

4. Et vidit Deus lucem, quia bona. Et divisit Deus inter lucem & inter tenebras.

5. Et vocavit Deus lucem, diem, & tenebras vocavit noctem. Et factum est vespere, & factum est mane, dies unus.

6. Et dixit Deus: Fiat firmamentum in medio aquæ, & sit dividens inter aquam, & aquam. Et factum est ita.

THEODOTIO.

1. In principio creavit Deus cælum & terram.

2. Terra autem erat vacuum & nihil. [al. nihil & nihil]. Et tenebræ super faciem abyssi, & spiritus Dei ferebatur super faciem aquæ.

3. Et dixit Deus: Fiat lux; & facta est lux.

4. Et vidit Deus lucem, quia bona. Et divisit Deus inter lucem & inter tenebras.

5. Et vocavit Deus luci diem, & tenebras vocavit noctem. Et factum est vespere, & factum est mane, dies unus.

6. Et dixit Deus: Fiat firmamentum in medio aquæ, & erit dividens inter aquas in aquas.

A ij

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.

7. ויעש אלהים את־הרקיע ויבדל בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע ויהי כן

8. ויקרא אלהים לרקיע שמים ויהי־ערב ויהי־בקר יום שני

9. ויאמר אלהים יקוו המים מתחת השמים אל־מקום אחד ותראה היבשה ויהי כן

10. ויקרא אלהים ליבשה ארץ ולמקוה המים קרא ימים וירא אלהים כי טוב

11. ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא עשב מוריע זרע עץ פרי עשה פרי למינו אשר זרעו־בו אל הארץ ויהי כן

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμ.

7. Ουιαας Ἐλωειμ ἀρακια ουιαβδηλ βην αμαιμ ασερ μαθααθ λαρακια ουβην αμαιμ ασερ μααλ λαρακια ουιεϊ χεν.

8. Ουικρα ελωειμ λαρακια σαμαιμ ουιεϊ ερεβ ουιεϊ βωκερ ιωμ σενι.

9. Ουιωμερ ελωειμ ικκαυου αμαιμ μεθααθ ασαμαιμ αλ μακωμ αάδ ου θηρα αιαβασα ουιεϊ χεν.

10. Ουικρα ελωειμ λαιαβασα αρες ουλαμακουε αμαιμ καρα ιαμμιμ ουιαρ ελωειμ χι τωβ.

11. Ουιωμερ ελωειμ θαδσε αρες δεσε εσεβ μαζαριε ζαρα ες φερι λαμινω ασερ ζαρω βω αλ αρες ουιεϊ χεν.

ΑΚΥΛΑΣ.

7.

8. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τῷ στερεώματι οὐρανός· καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα δευτέρα.

9. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· συστήτω τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς τόπον ἕνα, καὶ ὀφθήτω ἡ ξηρά. καὶ ἐγένετο οὕτως.

10. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τῇ ξηρᾷ, γῆ, καὶ τοῖς συστήμασι τῶν ὑδάτων ἐκάλεσε θαλάσσας. καὶ συνεῖδεν ὁ θεὸς ὅτι καλόν.

11. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· βλαστησάτω ἡ γῆ βλάστημα χόρτου σπειρόμενον σπέρμα, ξύλον κάρπιμον ποιοῦν καρπὸν σπερματίζον εἰς τὸ γένος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἐγένετο οὕτως.

VERSIO HEBRAICI TEXT.

7. Et fecit Deus expanſionem: & diviſit inter aquas, quæ ſubter expanſionem, & inter aquas quæ ſuper expanſionem. Et fuit ita.

8. Et vocavit Deus expanſionem, cælos. Et fuit veſpera, & fuit mane dies ſecundus.

9. Et dixit Deus: Congregentur aquæ de ſub cælis ad locum unum, & appareat arida. Et fuit ita.

10. Et vocavit Deus aridam, terram, & congregationem aquarum vocavit maria: & vidit Deus quod bonum.

11. Et dixit Deus: Germinet terra germen, herbam ſeminificantem ſemen; arborem fructus, facientem fructum ſpeciei ſuæ, cujus ſemen in ea ſuper terram. Et fuit ita.

VULGATA LATINA.

7. Et fecit Deus firmamentum, diviſitque aquas quæ erant ſub firmamento, ab his quæ erant ſuper firmamentum. Et factum eſt ita.

8. Vocavitque Deus firmamentum, cælum: Et factum eſt veſpere & mane, dies ſecundus.

9. Dixit vero Deus: Congregentur aquæ, quæ ſub cælo ſunt, in locum unum: & appareat arida. Et factum eſt ita.

10. Et vocavit Deus aridam, terram, congregationeſque aquarum appellavit maria. Et vidit Deus quod eſſet bonum.

11. Et ait: Germinet terra herbam virentem & facientem ſemen, & lignum pomiferum faciens fructum juxta genus ſuum, cujus ſemen in ſemetipſo ſit ſuper terram. Et factum eſt ita.

AQUILA.

7.

8. Et vocavit Deus firmamento cælum. Et factum eſt veſpere, & factum eſt mane, dies ſecundus.

9. Et dixit Deus: Congregetur aqua quæ ſub cælo in locum unum: & appareat arida. Et factum eſt ita.

10. Et vocavit Deus aridæ, terra, & collectionibus aquarum vocavit, maria. Ee vidit Deus quia bonum.

11. Et dixit Deus: Germinet terra herbam fœni, ſeminantem ſemen, lignum fructiferum faciens fructum, ſeminans ſemen in genus ſuum ſuper terram. Et factum eſt ita.

Digitized by Google

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

7.

8. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τῷ στερεώματι οὐρανόν. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωῒ, ἡμέρα δευτέρα.

9. Καὶ εἶπεν ὁ θεὸς, συστήτω τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς τόπον ἕνα· καὶ ὀφθήτω ἡ ξηρά. καὶ ἐγένετο οὕτως.

10. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τὴν ξηρὰν, γῆν, τὰ δὲ συστήματα τῶν ὑδάτων ἐκάλεσε θαλάσσας. καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλόν.

11. Καὶ εἶπεν ὁ θεὸς, ἐξαγαγέτω ἡ γῆ.

Ο.

7. Καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸ στερέωμα, καὶ διεχώρισεν ὁ θεὸς ἀναμέσον τοῦ ὕδατος, ὃ ἦν ὑποκάτω τοῦ στερεώματος, καὶ ἀναμέσον τοῦ ὕδατος τοῦ ἐπάνω τοῦ στερεώματος.

8. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τὸ στερέωμα οὐρανόν. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωῒ, ἡμέρα δευτέρα.

9. Καὶ εἶπεν ὁ θεὸς, συναχθήτω τὸ ὕδωρ, τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς συναγωγὴν μίαν, καὶ ὀφθήτω ἡ ξηρά. καὶ ἐγένετο οὕτως. ÷ καὶ συνήχθη τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν, καὶ ὤφθη ἡ ξηρά:

10. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τὴν ξηρὰν, γῆν, καὶ τὰ συστήματα τῶν ὑδάτων ἐκάλεσε θαλάσσας· καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλόν.

11. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου σπεῖρον σπέρμα κατὰ γένος, καὶ καθ' ὁμοιότητα, καὶ ξύλον κάρπιμον ποιοῦν καρπὸν, οὗ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ κατὰ γένος ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἐγένετο οὕτως.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

7.

8. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τῷ στερεώματι οὐρανόν. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωῒ, ἡμέρα δευτέρα.

9. Καὶ εἶπεν ὁ θεὸς, συναχθήτω τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς τόπον ἕνα· καὶ ὀφθήτω ἡ ξηρά. καὶ ἐγένετο οὕτως.

10. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τὴν ξηρὰν, γῆν, τὰ δὲ συστήματα τῶν ὑδάτων ἐκάλεσε θαλάσσας. καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλόν.

11. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἐξενεγκάτω γῆ βοτάνην χόρτου

SYMMACHUS.

7.

8. Et vocavit Deus, firmamento cælum. Et factum est vespere & factum est mane, dies secundus.

9. Et dixit Deus, Congregetur aqua, quæ sub cælo, in locum unum: & appareat arida. Et factum est ita.

10. Et vocavit Deus aridam, terram; collectiones vero aquarum vocavit maria. Et vidit Deus quia bonum.

11. Et dixit Deus, Educat terra.

LXX. INTERPRETES.

7. Et fecit Deus firmamentum. Et divisit Deus inter aquam, quæ erat sub firmamento, & inter aquam, quæ erat super firmamentum.

8. Et vocavit Deus firmamentum, cælum: & factum est vespere, & factum est mane, dies secundus.

9. Et dixit Deus, Congregetur aqua, quæ sub cælo, in congregationem unam: & appareat arida. Et factum est ita. ÷ Et congregata est aqua, quæ sub cælo, in congregationes suas, & apparuit arida:

10. Et vocavit Deus aridam, terram, & collectiones aquarum vocavit maria. Et vidit Deus quod bonum.

11. Et dixit Deus: Germinet terra herbam fœni, seminans semen secundum genus, & secundum similitudinem; & lignum fructiferum faciens fructum, cujus semen ejus sit in ipso secundum genus super terram. Et factum est ita.

THEODOTIO.

7.

8. Et vocavit Deus firmamento cælum. Et factum est vespere & factum est mane, dies secundus.

9. Et dixit Deus, Congregetur aqua quæ sub cælo est in locum unum: & appareat arida. Et factum est ita.

10. Et vocavit Deus aridam, terram; collectiones autem aquarum vocavit maria. Et vidit Deus quia bonum.

11. Et dixit Deus: Producat terra herbam fœni.

TO EBPAIKON.

12. ותוצא הארץ דשא עשב מזריע זרע למינהו ועץ עשה פרי אשר זרעו בו למינהו וירא אלהים כיטוב

13. ויהי ערב ויהי בקר יום שלישי

14. ויאמר אלהים יהי מארת ברקיע השמים להבדיל בין היום ובין הלילה והיו לאתת ולמועדים ולימים ושנים

15. והיו למאורת ברקיע השמים להאיר על הארץ ויהי כן

16. ויעש אלהים את שני המארת הגדלים את המאור הגדל לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה ואת הכוכבים

TO EBPAIKON Ελληνικοῖς γράμμασι.

12. Ουθωσε ααρες δεσε εσεβ μαζαειε ζαερε λαμινεου ουες ωσε Φερι ασερ ζαρω βω λαμινεου ουιαρ ελωειμ χι τωβ.

13. Ουιει ερεβ ουιει βωκερ ιωμ σελισι.

14. Ουιωμερ ελωειμ ιεϊ μαωρωθ βαρακιε ασαμαιμ λαβδιλ βην αιωμ ουβην αλαïλα ουαιου λαωθωθ ουλαμωαδιμ, ουλαϊαμιμ ουσανιμ.

15. Ουαιου λαμαωρωθ βαρακιε ασαμαιμ λαειρ αλ ααρες ουιεϊ χεν.

16. Ουιαας ελωειμ εθ σενε αμαωρωθ αγαδωλιμ εθ αμμαωρ αγαδωλ λαμεμσαλεθ αιωμ ουεθ αμμαωρ ακατον λαμαμσαλεθ αλαïλα ουεθ αχωχαβιμ.

ΑΚΥΛΑΣ.

12. σπερματίζον εἰς τὸ γένος αὐτῶν. καὶ συνεῖδεν ὁ θεὸς ὅτι καλόν.

13. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα τρίτη.

14. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· γενέσθωσαν φωστῆρες ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ τοῦ διαχωρίζειν μεταξὺ τῆς ἡμέρας καὶ μεταξὺ τῆς νυκτὸς, καὶ ἔστωσαν εἰς σημεῖα, καὶ εἰς καιρούς, καὶ εἰς ἡμέρας καὶ εἰς ἐνιαυτούς.

15. Καὶ ἔστωσαν εἰς φωστῆρας ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ φαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἐγένετο οὕτως.

16. Καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τοὺς δύο φωστῆρας τοὺς μεγάλους, σὺν τὸν φωστῆρα τὸν μέγαν εἰς ἐξουσίαν τῆς ἡμέρας, καὶ σὺν τὸν φωστῆρα μικρὸν εἰς ἐξουσίαν τῆς νυκτός.

VERSIO HEBRAICI TEXT.

11. Et protulit terra germen, herbam feminificantem femen in fpecie fua, & arborem facientem fructum, cujus femen in ea in fpecie fua. Et vidit Deus quod bonum.

13. Et fuit vefpera & fuit mane, dies tertius.

14. Et dixit Deus: Sint luminaria in expanfione cælorum ad dividendum inter diem & inter noctem: & fint in figna & tempora, & dies, & annos.

15. Et fint in luminaria in expanfione cælorum ad illuminandum fuper terram. Et fuit ita.

16. Et fecit Deus duo luminaria magna: luminare majus ad dominium diei, & luminare minus ad dominium noctis: & ftellas.

VULGATA LATINA.

12. Et protulit terra herbam virentem, & facientem femen juxta genus fuum, lignumque faciens fructum, & habens unumquodque femen-tem fecundum fpeciem fuam. Et vidit Deus quod effet bonum.

13. Et factum eft vefpere & mane, dies tertius.

14. Dixit autem Deus: Fiant luminaria in firmamento cæli, & dividant diem ac noctem, & fint in figna & tempora, & dies & annos:

15. Ut luceant in firmamento cæli & illuminent terram. Et factum eft ita.

16. Fecitque Deus duo luminaria magna: luminare majus, ut præeffet diei: & luminare minus, ut præeffet nocti: & ftellas.

AQUILA.

12. ferens femen in genus fuum.

Et vidit Deus quia bonum.

13. Et factum eft vefpere & factum eft mane, dies tertius.

14. Et dixit Deus: Fiant luminaria in firmamento cæli ad feparandum inter diem & inter noctem, & fint in figna, & in tempora & in dies & in annos.

15. Et fint in lumiharia in firmamento cæli ad lucendum fuper terram. Et factum eft ita.

16. Et fecit Deus duo luminaria magna; luminare magnum in poteftatem diei, & luminare parvum in poteftatem noctis.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

12.

καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλόν.

13. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωὶ ἡμέρα τρίτη.

14.

15.

16. Καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τοὺς δύο φωστῆρας τοὺς μεγάλους, τὸν φωστῆρα τὸν μείζω εἰς τὸ ἡγεῖσθαι τῆς ἡμέρας, τὸν δὲ φωστῆρα τὸν ἐλάσσω εἰς ἡγεμονίαν τῆς νυκτός.

Ο.

12. Καὶ ἐξήνεγκεν ἡ γῆ βοτάνην χόρτου, σπεῖρον σπέρμα κατὰ γένος, καὶ καθ' ὁμοιότητα, καὶ ξύλον κάρπιμον ποιοῦν καρπόν, οὗ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ κατὰ γένος ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλόν.

13. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωί, ἡμέρα τρίτη.

14. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· γενηθήτωσαν φωστῆρες ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ εἰς φαῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, τοῦ διαχωρίζειν ἀνὰ μέσον τῆς ἡμέρας. καὶ ἀνὰ μέσον τῆς νυκτός· καὶ ἔστωσαν εἰς σημεῖα, καὶ εἰς καιρούς, καὶ εἰς ἡμέρας, καὶ εἰς ἐνιαυτούς.

15. Καὶ ἔστωσαν εἰς φαῦσιν ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, ὥστε φαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἐγένετο οὕτως.

16. Καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τοὺς δύο φωστῆρας τοὺς μεγάλους· τὸν φωστῆρα τὸν μέγαν εἰς ἀρχὰς τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν φωστῆρα τὸν ἐλάσσω εἰς ἀρχὰς τῆς νυκτός, καὶ τοὺς ἀστέρας.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

12.

καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλόν.

13. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωὶ ἡμέρα τρίτη.

14.

15.

16. Καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τοὺς δύο φωστῆρας τοὺς μεγάλους· τὸν φωστῆρα τὸν μέγαν εἰς ἐξουσίαν τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν φωστῆρα τὸν μικρὸν εἰς ἐξουσίαν τῆς νυκτός.

SYMMACHUS.

12.

Et vidit Deus quia bonum.

13. Et factum est vespere & factum est mane, dies tertius.

14.

15.

16. Et fecit Deus duo luminaria magna; luminare majus ut præesset diei, & luminare minus in præfecturam noctis.

LXX. INTERPRETES.

12. Et produxit terra herbam fœni, seminans semen secundum genus, & secundum similitudinem, & lignum fructiferum faciens fructum, cujus semen ejus in ipso secundum genus super terram. Et vidit Deus quia bonum.

13. Et factum est vespere, & factum est mane, dies tertius.

14. Et dixit Deus: Fiant luminaria in firmamẽto cæli ad illuminationem super terram. ut dividant inter diem & inter noctem: & sint in signa & in tempora, & in dies, & in annos.

15. Et sint ad illuminationem in firmamento cæli, ut luceant super terram. Et factum est ita.

16. Et fecit Deus duo luminaria magna: luminare majus in principatus diei, & luminare minus in principatus noctis; & stellas.

THEODOTIO.

12.

Et vidit Deus quia bonum.

13. Et factum est vespere & factum est mane, dies tertius.

14.

15.

16. Et fecit Deus duo luminaria magna: luminare magnum in potestatem diei; & luminare parvum in potestatem noctis.

TO EBPAIKON.

17. ויתן אתם אלהים ברקיע השמים להאיר על־הארץ

18. ולמשל ביום ובלילה ולהבדיל בין האור ובין החשך וירא אלהים כי־טוב

19. ויהי־ערב ויהי־בקר יום רביעי

20. ויאמר אלהים ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף יעופף על־הארץ על־פני רקיע השמים

21. ויברא אלהים את־התנינם הגדלים ואת כל־נפש החיה הרמשת אשר שרצו המים למינהם ואת כל־עוף כנף למינהו וירא אלהים כי־טוב

22. ויברך אתם אלהים לאמר פרו ורבו ומלאו את־המים בימים והעוף ירב בארץ

TO EBPAIKON
Ἑλληνικοῖς γράμμ.

17. Ουιθεν ωθαμ ελωειμ βαρακιη ασαμαιμ λαιρ αλ ααρες.

18. Ουλαμσολ βαιωμ ουβαλαιλα ουλαβδιλ βην αωρ ουβην αωσεχ ουιαρ ελωειμ χι τωβ.

19. Ουιἑ ερεβ ουιἑ βωκερ ιωμ ραβιι.

20. Ουιωμερ ελωειμ ισρεσου αμαιμ σερες ναφες αια ουωφ ιεωφεφ αλ ααρες αλ φανη ρακιη ασαμαιμ.

21. Ουιβρα ελωειμ εθ αθανινιμ αγαδδλιμ ουεθ χολ ναφες αια αρομεσεθ ασερ σαρεσου αμαιμ λαμινεεμ ουεθ χολ ωφ χαναφ λαμινεου ουιαρ ελωειμ χι τωβ.

22. Ουιβαρεχ ωθαμ ελωειμ λαμωρ φερου ουρεβου ουμαλεου εθ αμαιμ βαιαμιμ ουαωφ ιρεβ βααρες.

AKYΛAΣ.

17. Καὶ ἔθετο αὐτοὺς ὁ θεὸς ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ φαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς.

18. Καὶ ἐξουσιάζειν τῆς ἡμέρας, καὶ τῆς νυκτὸς, καὶ διαχωρίζειν μεταξὺ τοῦ φωτὸς καὶ μεταξὺ τοῦ σκότους. καὶ συνεῖδεν ὁ θεὸς ὅτι καλόν.

19. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα τετάρτη.

20. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἐξερψάτω τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῆς ζώσης, καὶ πετηνὸν ἱπτάμενον. ἐπὶ τῆς γῆς, ἐπὶ πρόσωπον τοῦ στερεώματος τοῦ οὐρανοῦ.

21.

22.

VERSIO HEBRAICI TEXT.

17. Et posuit eas Deus in expansione cæli, ad illuminandum super terram.

18. Et ad dominandum in die & in nocte, & ad dividendum inter lucem & inter tenebras. Et vidit Deus quod bonũ.

19. Er fuit vespera, & fuit mane, dies quartus.

20. Et dixir Deus: Repere faciant aquæ reprile animæ viventis: & volatile volet super terram, super facies expansionis cælorum.

21. Et creavit Deus Cetos magnos & omnem animam viventem repentem, quam repere fecerant aquæ in specie sua: & omne volatile alatum in specie sua. Et vidit Deus quod bonum.

22. Et benedixit eis Deus dicendo: Crescite & multiplicamini & replete aquas in maribus: & volatile multiplicet se in terra.

VULGATA LATINA.

17. Et posuit eas in firmamento cæli, ut lucerent super terram.

18. Er præessent diei ac nocti, & dividerent lucem & tenebras. Et vidit Deus quod esset bonum.

19. Et factnm est vespere & mane, dies quartus.

10. Dixit etiam Dens: Producant aquæ reptile animæ viventis, & volatile super terram sub firmamento cæli.

21. Creavitque Deus Cete grandia, & omnem animam viventem atque motabilem, quam produxerant aquæ in species suas, & omne volarile secundum genus suum. Et vidit Deus quod esset bonum.

22. Benedixitque eis dicens: Crescite, & multiplicamini, & replete aquas maris: avesque multiplicentur super terram.

AQUILA.

17. Et posuir illa Deus in firmamenro cæli, ut lucerent super terram.

18. Er dominarentur diei ac nocti, & dividerent inter lucem & inter tenebras. Et vidit Deus quia bonum.

19. Et factum est vespere & factum est mane, dies quartus.

20. Et dixir Deus: Repere faciant aquæ reptilia animæ viventis, & volatile volans super terram, super faciem firmamenti cæli.

21.

22.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

17.

18.

19.

20. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἐξερψάτω τὰ ὕδατα ἑρπετὸν ψυχὴν ζῶσαν, καὶ πετεινὸν πετόμενον ἐπὶ τῆς γῆς, κατὰ πρόσωπον στερεώματος οὐρανοῦ. καὶ ἐγένετο οὕτως.

21.

22.

Ο.

17. Καὶ ἔθετο αὐτοὺς ὁ θεὸς ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, ὥστε φαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς.

18. Καὶ ἄρχειν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς, καὶ διαχωρίζειν ἀνὰ μέσον τοῦ φωτὸς καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σκότους. καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλόν.

19. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα τετάρτη.

20. Καὶ εἶπεν ὁ θεὸς· ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν, καὶ πετεινὰ πετόμενα ἐπὶ τῆς γῆς, κατὰ τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ, ÷ καὶ ἐγένετο οὕτως:

21. Καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὰ κήτη τὰ μεγάλα, καὶ πᾶσαν ψυχὴν ζώων ἑρπετῶν, ἃ ἐξήγαγε τὰ ὕδατα κατὰ γένη αὐτῶν. καὶ πᾶν πετεινὸν πτερωτὸν κατὰ γένος. καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλά.

22. Καὶ εὐλόγησεν αὐτὰ ὁ θεὸς, λέγων· αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὰ ὕδατα ἐν ταῖς θαλάσσαις· καὶ τὰ πετεινὰ πληθυνέσθωσαν ἐπὶ τῆς γῆς.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

17.

18.

19.

20. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἐξερψάτωσαν τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχὰς ζώσας, καὶ πετεινὸν πετόμενον ἐπὶ τῆς γῆς, κατὰ πρόσωπον στερεώματος οὐρανοῦ. καὶ ἐγένετο οὕτως.

21.

22.

SYMMACHUS.

17.

18.

19.

20. Et dixit Deus: Repere faciant aquæ reptile, animam viventem, & volatile volans super terram secundum faciem firmamenti cæli. Et factum est ita.

21.

22.

LXX. INTERPRETES.

17. Et posuit ea Deus in firmamento cæli, ut luceant super terram.

18. Et dominentur diei ac nocti, & dividant inter lucem & inter tenebras. Et vidit Deus quod bonum.

19. Et factum est vespere, & factum est mane, dies quartus.

20. Et dixit Deus: Producant aquæ reptilia animarum viventium & volatilia volantia super terram secundum firmamentum cæli: ÷ & factum est ita:

21. Et fecit Deus cetos magnos, & omnem animam animalium reptilium, quæ produxerunt aquæ secundum genera ipsorum, & omne volatile alatum secundum genus. Et vidit Deus quod bona.

22. Et benedixit ea Deus, dicens: Crescite & multiplicamini, & replete aquas in maribus: & volatilia multiplicentur super terram.

THEODOTIO.

17.

18.

19.

20. Et dixit Deus: Repere faciant aquæ reptilia animas viventes, & volatile volans super terram, secundum faciem firmamenti cæli. Et factum est ita.

21.

22.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.

23. ויהי־ערב ויהי־בקר יום חמישי

24. ויאמר אלהים תוצא הארץ נפש חיה למינה בהמה ורמש וחיתו־ארץ למינה ויהי־כן

25. ויעש אלהים את־חית הארץ למינה ואת־הבהמה למינה ואת־כל רמש האדמה למינהו וירא אלהים כי־טוב

26. ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו וירדו בדגת הים ובעוף השמים ובבהמה ובכל־הארץ ובכל־הרמש הרמש על־הארץ

27. ויברא אלהים את־האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אתו זכר ונקבה ברא אתם

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.

23. Ουιε ερεβ ουιε βωκερ ιωμ αμισι

24. Ουιωμερ ελωειμ θωτσε ααρες ναφες αια λαμινα βαεμα ουρεμες ουαιεθω αρες λαμινα ουιει χεν

25. Ουιαας ελωειμ εθ αιαθ ααρες λαμινα ουεθ αβαεμα λαμινα ουεθ χολ ρεμες αδαμα λαμινεου ουιαρ ελωειμ χι τωβ.

26. Ουιωμερ ελωειμ ναασε αδαμ βασαλμενου χαδεμουθενου ουιαρδου βαδεγαθ αιαμ ουβαωφ ασαμαιμ ουβαβαεμα ουβαχολ ααρες ουβαχολ αρεμες αρωμες αλ ααρες

27. Ουιβρα ελωειμ εθ ααδαμ βασαλμω βασαλεμ ελωειμ βαρα ωθω ζαχαρ ουνακεβα βαρα ωθαμ

ΑΚΥΛΑΣ.

23.

24.

25.

26. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον ἐν εἰκόνι ἡμῶν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν ἡμῶν. καὶ ἐπικρατείτωσαν ἐν ἰχθύϊ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐν πετεινῷ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐν κτήνεσι, καὶ ἐν πάσῃ τῇ γῇ καὶ ζώῳ κινουμένῳ ἐπὶ τῆς γῆς.

27. Καὶ ἔκτισεν ὁ θεὸς σὺν τὸν ἄνθρωπον ἐν εἰκόνι αὐτοῦ· ἐν εἰκόνι θεοῦ ἔκτισεν αὐτούς· ἄρσεν καὶ θῆλυ ἔκτισεν αὐτούς.

VERSIO HEBRAICI TEXT.

23. Et fuit veſpera & fuit mane, dies quintus.

24. Et dixit Deus: Producat terra animam viventem ad ſpeciem ſuam, jumentum & reptile & feram terræ ſecundum ſpeciem ſuam. Et fuit ita.

25. Et fecit Deus feram terræ ſecundum ſpeciem ſuam, & jumentum ſecundum ſpeciem ſuam, & omne reptile terræ ad ſpeciem ſuam. Et vidit Deus quod bonum.

26. Et dixit Deus: Faciamus hominem in imagine noſtra, & ſecundum ſimilitudinem noſtram. Et dominentur piſci maris, & volatili cæli, & jumentis, & univerſæ terræ, & animali moventi ſe ſuper terram.

27. Et creavit Deus hominem in imagine ſua: in imagine Dei creavit eum: maſculum & feminam fecit eos.

VULGATA LATINA.

23. Et factum eſt veſpere & mane, dies quintus.

24. Dixit quoque Deus: Producat terra animam viventem in genere ſuo, jumenta, & reptilia, & beſtias terræ ſecundum ſpecies ſuas. Factumque eſt ita.

25. Et fecit Deus beſtias terræ juxta ſpecies ſuas, & jumenta & omne reptile terræ in genere ſuo. Et vidit Deus quod eſſet bonum,

26. Et ait: Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram: & præſit piſcibus maris, & volatilibus cæli, & beſtiis, univerſæque terræ, omnique reptili quod movetur in terra.

27. Et creavit Deus hominem ad imaginem ſuam: ad imaginem Dei creavit illum; maſculum & feminam creavit eos.

AQUILA.

23.

24.

25.

26. Et dixit Deus: Faciamus hominem in imagine noſtra, & ſecundum ſimilitudinem noſtram. Et dominentur piſci maris, & volatili cæli, & jumentis, & univerſæ terræ, & animali moventi ſe ſuper terram.

27. Et creavit Deus hominem in imagine ſua: in imagine Dei creavit eos: maſculum & feminam fecit eos.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

23.

24.

25.

26. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον, ὡς εἰκόνα ἡμῶν, καθ' ὁμοίωσιν ἡμῶν.

27. Καὶ ἔκτισεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον ἐν εἰκόνι διαφόρῳ, ὄρθιον ὁ θεὸς ἔκτισεν αὐτόν· ἄρσεν καὶ θῆλυ ἔκτισεν αὐτούς.

Ο.

23. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωὶ ἡμέρα πέμπτη.

24. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἐξαγαγέτω ἡ γῆ ψυχὴν ζῶσαν κατὰ γένος· τετράποδα, καὶ ἑρπετὰ καὶ θηρία τῆς γῆς κατὰ γένος. καὶ ἐγένετο οὕτως.

25. Καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὰ θηρία τῆς γῆς κατὰ γένος, καὶ τὰ κτήνη κατὰ γένος αὐτῶν, καὶ πάντα τὰ ἑρπετὰ τῆς γῆς κατὰ γένος. καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλά.

26. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν· καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης, καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν κτηνῶν, καὶ πάσης τῆς γῆς, καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς.

27. Καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν· ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

23.

24.

25.

26. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον ἐν εἰκόνι ἡμῶν, ὡς ἐν ὁμοιώσει ἡμῶν.

27. Καὶ ἔκτισεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον ἐν εἰκόνι αὐτοῦ, ἐν εἰκόνι θεοῦ ἔκτισεν αὐτούς· ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς.

SYMMACHUS.

23.

24.

25.

26. Et dixit Deus: Faciamus hominem ut imaginem nostram, secundum similitudinem nostram.

27. Et creavit Dominus hominem in imagine differenti (i. Excellenti): rectum Deus creavit illum: masculum & feminam creavit eos.

LXX. INTERPRETES.

23. Et factum est vespere, & factũ est mane, dies quintus.

24. Et dixit Deus: Producat terra animam viventem secundum genus; quadrupedia & reptilia, & bestias terræ secundum genus. Et factum est ita.

25. Et fecit Deus bestias terræ secundum genus, & pecora secundum genus eorum, & omnia reptilia terræ secundum genus. Et vidit Deus quia bona sunt.

26. Et dixit Deus: Faciamus hominem secundum imaginem nostram & secundum similitudinem: & dominentur piscibus maris & volatilibus cæli, & jumentis, & omni terræ, & omnibus reptilibus repentibus super terram.

27. Et fecit Deus hominem, secundum imaginem Dei fecit eum: masculum & feminam fecit eos.

THEODOTIO.

23.

24.

25.

26. Et dixit Deus: Faciamus hominem in imagine nostra, quasi in similitudine nostra.

27. Et creavit Deus hominem in imagine sua, in imagine Dei creavit eos: masculum & feminam fecit eos.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.

28. ויברך אתם אלהים
ויאמר להם אלהים פרו ורבו
ומלאו את־הארץ וכבשה ורדו
בדגת הים ובעוף השמים
ובכל־חיה הרמשת על־הארץ

29. ויאמר אלהים הנה נתתי
לכם את־כל־עשב זרע זרע אשר
על־פני כל־הארץ ואת־כל־העץ
אשר־בו פרי־עץ זרע זרע לכם
יהיה לאכלה

30. ולכל־חית הארץ ולכל־עוף
השמים ולכל רומש על־הארץ
אשר־בו נפש חיה את־כל־ירק
עשב לאכלה ויהי־כן

31. וירא אלהים את־כל־אשר
עשה והנה־טוב מאד ויהי־ערב
ויהי־בקר יום הששי

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμ.

28. Ουιβαρεχ αθαμ ελωειμ ουιωμερ λαεμ ελωειμ φερου ουρεβου ουμαλου εθ ααρες ουχαβσουα ουρεδου βαδγαθ αιαμ ουβαωφ ασαμαιμ ουβαχολ αια αραμεσεθ αλ ααρες.

29. Ουιωμερ ελωειμ εννη ναθαθι λαχεμ εθ χολ εσεβ ζορεα ζαρα ασερ αλ φενε χολ ααρες ουεθ χολ αες ασερ βω φερι ες ζορεα ζαρα λαχεμ ιειε λαοχλα

30. Ουλαχολ αιαθ ααρες, ουλαχολ ωφ ασαμαιμ ουλαχολ ρωμες αλ ααρες ασερ βω ναφες αια εθ χολ ιερεκ εσεβ λαοχλα ουιει χεν.

31. Ουιαρ ελωειμ εθ χολ ασερ ασα ουεννε τωβ μαωδ ουιει ερεβ ουιει βωκερ ιωμ ασσι.

ΑΚΥΛΑΣ.

28. Καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς ὁ θεός, καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ θεός· αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, καὶ ὑποτάξατε αὐτήν, καὶ ἐπικρατεῖτε ἐν ἰχθύι τῆς θαλάσσης, καὶ ἐν πετεινῷ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐν παντὶ ζώῳ κινουμένῳ ἐπὶ γῆς.

29. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν σύμπασαν χλόην σπερμαίνουσαν σπέρμα ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς· καὶ σὺν πᾶν ξύλον, ἐν ᾧ καρπὸς ξύλου ἐσπερμασμένον σπέρμα ὑμῖν εἶναι εἰς βρῶσιν.

30. Καὶ παντὶ ζώῳ τῆς γῆς, καὶ παντὶ πετεινῷ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ παντὶ κινουμένῳ ἐπὶ γῆς, ᾧ ἐν αὐτῷ ψυχὴ ζῶσα, σὺν πᾶν λάχανον εἰς βρῶσιν. καὶ ἐγένετο οὕτως.

31. Καὶ εἶδεν ὁ θεὸς σύμπαντα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ ἀγαθὸν σφόδρα. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα ἕκτη.

VERSIO HEBRAICI TEXT.

28. Et benedixit eis Deus, & dixit ad eos Deus: Crescite & multiplicate vos, & replete terram, & subjicite eam, & dominamini in pisces maris, & in volatile cæli, & in omnem bestiam reptantem super terram.

29. Et dixit Deus: Ecce dedi vobis omnem herbam seminificantem semen, quæ in superficie omnis terræ; & omnem arborem, in qua fructus arboris seminificans semen, vobis erit in escam,

30. Et omni bestiæ terræ, & omni volatili cælorum, & omni reptanti super terram, in quo anima vivens, omne olus herbæ in escam. Et fuit ita.

31. Et vidit Deus omne quod fecerat, & ecce bonum valde. Et fuit vespera & fuit mane, dies sextus.

VULGATA LATINA.

28. Benedixitque illis Deus, & ait: Crescite, & multiplicamini, & replete terram, & subjicite eam, & dominamini piscibus maris, & volatilibus cæli, & universis animantibus, quæ moventur super terram.

29. Dixitque Deus: Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, & universa ligna quæ habent in semetipsis sementem generis sui, ut sint vobis in escam,

30. Et cunctis animantibus terræ, omnique volucri cæli, & universis quæ moventur in terra, & in quibus est anima vivens, ut habeant ad vescendum. Et factum est ita.

31. Viditque Deus cuncta quæ fecerat: & erant valde bona. Et factum est vespere & mane dies sextus.

AQUILA.

28. Et benedixit eos Deus, & dixit eis Deus: Crescite, & multiplicamini, & replete terram, & subjicite eam, & imperium haberote in pisce maris, & in volatili cæli, & in omni animali moventi se super terram.

29. Et dixit Deus: Ecce dedi vobis omnem herbam seminantem semen super faciem omnis terræ: omne lignum, in quo est fructus ligni seminans semen, vobis erit in escam,

30. Et omni animali terræ, & omni volatili cæli, & omni quod movetur super terram, cui in ipso anima vivens omne olus in escam. Et factum est ita.

31. Et vidit Deus universum, quod fecerat, & ecce bonum valde. Et factum est vespere & factum est mane, dies sextus.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

28. Καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς ὁ θεός. εἶπεν δὲ αὐτοῖς ὁ θεός· αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, καὶ ὑποτάξατε αὐτήν, καὶ χειροῦσθε τοὺς ἰχθύας τῆς θαλάσσης, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὰ ζῶα τὰ ἕρποντα ἐπὶ τῆς γῆς.

29. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν πάντα χόρτον τὸν σπερματίζοντα σπέρμα, τὸν ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς, καὶ πᾶν ξύλον, ἐν ᾧ ἐστὶ καρπὸς ξύλου σπερματίζοντος σπέρμα, ὑμῖν ἔσται εἰς βρῶσιν.

30. Πᾶσί τε τοῖς ζώοις τῆς γῆς, καὶ πᾶσί τε τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, καὶ παντὶ κινουμένῳ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐν ᾧ ἐστι ψυχὴ ζῶσα. πᾶν χλωρὸν χόρτου εἰς βρῶσιν, τὸν πάντα χόρτον σπόριμον, ὅ ἐστιν ἐπάνω πάσης τῆς γῆς· καὶ ἐγένετο οὕτως.

31. Καὶ εἶδεν ὁ θεὸς πάντα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἦν καλὰ σφόδρα· καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωῒ ἡμέρα ἕκτη.

Ο.

28. Καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς ὁ θεὸς λέγων, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς· καὶ ἄρχετε τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης, καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πάντων τῶν κτηνῶν, καὶ πάσης τῆς γῆς, καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς.

29. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν πάντα χόρτον σπόριμον σπεῖρον σπέρμα, ὅ ἐστιν ἐπάνω πάσης τῆς γῆς· καὶ πᾶν ξύλον, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ καρπὸν σπέρματος σπορίμου, ὑμῖν ἔσται εἰς βρῶσιν.

30. Καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, καὶ παντὶ ἑρπετῷ ἕρποντι ἐπὶ τῆς γῆς, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ ψυχὴν ζωῆς, πάντα χόρτον χλωρὸν εἰς βρῶσιν. καὶ ἐγένετο οὕτως.

31. Καὶ εἶδεν ὁ θεὸς τὰ πάντα ὅσα ἐποίησε· καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωῒ ἡμέρα ἕκτη.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

28. Καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς ὁ θεός, καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ θεός· αὐξάνεσθε, καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, καὶ ὑποτάξατε αὐτήν, καὶ παιδεύετε ἐν τοῖς ἰχθύσι τῆς θαλάσσης, καὶ ἐν τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐν παντὶ ζώῳ ἕρποντι ἐπὶ τῆς γῆς.

29. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν τὸν πάντα χόρτον σπερμαίνοντα σπέρμα τὸν ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς· καὶ τὸ πᾶν ξύλον, ὃ ἔχει ἐν αὐτῷ καρπὸν ξύλου σπερμαίνοντος σπέρμα, ὑμῖν ἔσται εἰς βρῶσιν.

30. Καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, καὶ παντὶ ἑρπετῷ ἕρποντι ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἔχοντι ἐν αὐτῷ ψυχὴν ζωῆς, τὸν πάντα χλωρὸν εἰς βρῶσιν. καὶ ἐγένετο οὕτως.

31. Καὶ εἶδεν ὁ θεὸς πάντα ὅσα ἐποίησεν, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν· καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωῒ ἡμέρα ἕκτη.

SYMMACHUS.

28. Et benedixit eos Deus. Dixit autem eis Deus: Crescite, & multiplicamini, & replete terram, & subjicite eam, & subigite pisces maris & volatilia cæli, & animalia repentia super terram.

29. Et dixit Deus: Ecce dedi vobis omne pabulum seminans semen, quod est super faciem omnis terræ: & omne lignum, in quo est fructus ligni seminantis semen, ut vobis sit in escam,

30. Omnibusque animalibus terræ, omnibusque volatilibus cæli, & omni moventi se super terram, in quo est anima vivens. Omne viride pabuli in escam, omne pabulum seminale, quod est super omnem terram. Et factum est ita.

31. Et vidit Deus omnia quæcumque fecit, & erant bona valde. Et factum est vespere, & factum est mane, dies sextus.

LXX. INTERPRETES.

28. Et benedixit eos Deus, dicens: Crescite, & multiplicamini, & replete terram, & dominamini ei, & imperate piscibus maris, & volatilibus cæli, & omnibus pecoribus, & omni terræ, & omnibus reptilibus repentibus super terram.

29. Et dixit Deus: Ecce dedi vobis omne pabulum seminans semen, quod est super omnem terram, & omne lignum, quod habet in se fructum seminis seminalis, vobis erit in escam,

30. Et omnibus bestiis terræ, & omnibus volucribus cæli, & omni reptili repenti super terram, quod habet in se animam vitæ, & omne pabulum viride in escam. Et factum est ita.

31. Et vidit omnia quæcumque fecit: & ecce bona valde. Et factum est vespere, & factum est mane, dies sextus.

THEODOTIO.

28. Et benedixit eos Deus, & dixit eis Deus: Crescite, & multiplicamini, & replete terram, & subjicite eam, & moderamini in piscibus maris, & in volatilibus cæli, & in omni animali repenti super terram.

29. Et dixit Deus: Ecce dedi vobis omne pabulum seminans semen, quod est super faciem universæ terræ, & omne lignum, quod habet in se fructum ligni seminantis semen, vobis erit in escam;

30. Et omnibus bestiis terræ, & omnibus volatilibus cæli, & omni reptili repenti super terram, & habenti in se animam vitæ, omne pabulum viride in escam. Et factum est ita.

31. Et vidit Deus omnia quæcumque fecerat, & ecce bona valde. Et factum est vespere, & factum est mane, dies sextus.

Digitized by Google

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. I. Geneseos.

Hebraïcas hujus Capitis voces Græce descripsimus, veterem legendi modum, ut in Hexaplis erat quantum licuit sequuti; & quidem in plerisque divinando. Fragmenta quippe hujusmodi lectionum non ita frequentia sunt, ut possit quispiam verum & antiquum Hebraïca legendi morem in omnibus assequi. Cum alioquin Patres ac Scriptores, qui Hebraïcas hujusmodi voces Græce expresserunt, non sibi mutuo consonent; sed alius alio modo legat. Verum ea de re in Præliminaribus fusius agitur: ubi ex fragmentis hujusmodi omnibus, in unum collectis, veterem illam legendi normam ad certam methodum reducere conamur. Cæterum in sequentibus eas solum Hebraïcas voces Græce descriptas exhibebimus, quæ aliqua vel Patrum vel Codicum auctoritate nituntur.

In Hebraïci textûs versione Santem Pagninum & Ariam Montanum ita sequimur, ut aliquando sicubi expedire videtur ab eis discedere non dubitemus.

Hujus-ce porro Capitis interpretationes veteres, ex Philopono in Hexaëmeron pene totas desumsimus.

v. 1. Βρησὶθ, sic scribit Origenes in Psalmum 1. In Codice autem Regio 1825. quæ est catena in Heptateuchum, sic ad marginem legitur initio, Βαρησὶθ. Hieronymus legit, *Bresith*.

Aquila ἐν κεφαλαίῳ vertit. *LXX. Interpretes,* inquit Hieronymus, *& Symmachus & Theodotio, In principio, transtulerunt, quod Aquila interpretatur, in capitulo.* In Schedis Drusii, ut ait ipse, ἐν κεφαλίδι, legebatur: sed Basilius, Philoponus, Ambrosius, & omnes, quos vidi, Codices, ἐν κεφαλαίῳ habent: atque hæc vera lectio videtur esse, ut fatetur ipse Drusius in Additamentis ad Genesin. Pergit Hieronymus: *Unde in Psalterio de seipso ait: In capitulo libri scriptum est de me, id est, in principio Geneseos.* Basilius in Hexaëmeron, τὸ, ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν, ἕτεροι τῶν ἑρμηνευτῶν σαφέστερον τὸν νοῦν ἐκδιδόντες εἰρήκασιν, ἐν κεφαλαίῳ ἐποίησεν ὁ Θεὸς, τουτέστιν, ἀθρόως καὶ ἐν ὀλίγῳ. i. *Illud, in principio fecit, alii interpretes clarius explicantes, sic verterunt, in capitulo fecit Deus, hoc est, confestim & exiguo tempore.* Ambrosius autem ex Basilio mutuatus, sic habet: *Alius, ἐν κεφαλαίῳ, in capite, quo significatur, in brevi & exiguo momento summa operationis impleta.* Alii vero, quibus facile accedam, vocem בראשית putant longe melius ἐν ἀρχῇ, in principio, quàm ἐν κεφαλαίῳ, in capitulo, reddi. Qua de re pulcre Diodorus in Cod. Reg. 1825. τῶν βαρβάρων ὅσοι κατὰ τοὺς χρόνους Μωυσέως γεγόνασι, καὶ μάλιστα φιλοσοφεῖν ἤθελον, οὐρανὸν καὶ γῆν τῶν μεταξὺ πάντων αἰτιωμένων, ἐξ ὧν μετὰ ταῦτα καὶ οἱ Ἕλληνες ποιηταὶ πλείστας τὰς τῆς ἀσεβείας ἀφορμὰς ἐξειλήφασιν, ἔδει τὸν Μωσέα ὡς φροντιστὴν τοὺς Ἰσραηλίτας ἀπαγαγεῖν τῆς ἐκείνων ἀσεβείας, ἀρχὴν ποιεῖσθαι διηγημάτων τῆς ἐκείνων πεπλανημένης ἀρχῆς ἀνατροπήν. ἐπειδὴ γὰρ γενητὰ μὲν ὡμολόγουν, τὸν δὲ ποιητὴν ἠγνόουν, ἀρχόμενος εὐθὺς, ἐν ἀρχῇ φησὶν ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τὸ δὲ, ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, διδάσκει σαφῶς ὅτι τὰ λοιπὰ μετὰ ταῦτα γέγονεν. εἰ γὰρ μὴ πεποίηται καὶ τὰ λοιπὰ στοιχεῖα, καθάπερ τὰ πρῶτα ὧν ἐμνημόνευσε, περιττὸν ἦν τὸ, ἐν ἀρχῇ ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Id est: *Cum Barbari omnes, quotquot Moysis ætate vixere, ac qui maxime Philosophiæ studebant, cælum & terram omnium, quæ in medio posita sunt, causam esse statuerent, unde postea Poëtæ Græci complures impietatis occasiones acceperunt: opera pretium fuit ut Moyses, quò Israelitas quàm remotissime ab illorum impietate abduceret, initium duceret ab eversione falsi hujusmodi principii. Cum enim opificia agnoscerent, opificem ignorarent, ipso statim initio ait, In principio fecit Deus cælum & terram. Illud autem, In principio fecit Deus cælum & terram, aperte declarat, reliqua etiam postea facta esse. Nisi enim reliqua etiam elementa facta essent, ut & priora, quorum mentionem fecit, supervacaneum esset illud, In principio fecit Deus cælum & terram.*

Aquila, σὺν τὸν οὐρανὸν καὶ σὺν τὴν γῆν. Hic interpres, utpote literæ nimium serviens, ut passim aiunt Eusebius & Hieronymus, particulam את, notam accusativi casus apud Hebræos, σὺν vertit. את הארץ, σὺν τὴν γῆν.

v. 2. In codice Regio 1825. hæc leguntur, ex Greg. Nyss. quæ inter edita ejusdem opera habentur, φανερώτερον δὲ διὰ τῆς Συμμάχου, καὶ Θεοδοτίωνος καὶ Ἀκύλα γραφῆς, ἡ τοιαύτη διάνοια σαφηνίζεται· τοῦ μὲν εἰπόντος, ἡ δὲ γῆ ἦν ἀργὸν καὶ ἀδιάκριτον· τοῦ δὲ ἑτέρου, κένωμα καὶ οὐθέν· τοῦ δὲ ἄλλου, οὐθὲν καὶ οὐθέν. *Hæc sententia per Symmachi, Theodotionis & Aquilæ interpretationes clarius explicatur: nam alius habet, Otiosa & indistincta; alius, inanitas & nihil; alius, nihil & nihil.* Prima autem versio est Symmachi, secunda Aquilæ, tertia Theodotionis: quæ differt ab ea quam efferunt Editio Romana, Philoponus & alii Codices, ubi legitur κενὸν καὶ οὐθέν, loco τοῦ, οὐθὲν καὶ οὐθέν. In eodem Codice Reg. ex Severiano legitur ad Aquilam κένωμα καὶ οὐδέν. Chalcidius in Timæum Platonis Edit Meurs. p. 372. *Terra porro erat inanis & nihil.* In schedis vero Combefisianis Lectio Symmachi sic habet, ἀργὸν καὶ ἀδιαίρετον, *otiosa & indivisibilis*: sed præstat lectio Philoponi & aliorum, quam sequimur, nempe ἀργὸν καὶ ἀδιάκριτον.

O. καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος. Alii omnes ἐπιφερόμενον. *Et Spiritus Dei superferebatur super aquam.* Syrus, συνέθαλπε; *incubabat*: teste Basilio, cujus hæc sunt verba: Ἐρῶ σοι οὐκ ἐμαυτοῦ λόγον, ἀλλὰ Σύρου ἀνδρὸς, σοφίας κοσμικῆς τοσοῦτον ἀφεστηκότος, ὅσον ἐγγὺς ἦν τῆς τῶν ἀληθινῶν ἐπιστήμης. ἔλεγε τοίνυν τὴν τῶν Σύρων φωνὴν ἐμφατικωτέραν τε εἶναι, καὶ διὰ τὴν πρὸς τὴν Ἑβραΐδα γειτνίασιν μᾶλλόν πως τῇ ἐννοίᾳ τῶν γραφῶν ἐγγίζειν. τὸ οὖν ἐπεφέρετο, φησὶν, ἐξηγοῦνται, ἀντὶ τοῦ συνέθαλπε καὶ ἐζωογόνει τὴν τῶν ὑδάτων φύσιν, κατὰ τὴν εἰκόνα τῆς ἐπωαζούσης ὄρνιθος, καὶ ζωτικήν τινα δύναμιν ἐνιείσης τοῖς ὑποθαλπομένοις. Sic Catenæ Regiæ tantillum discrepantes ab editis Basilii. Sensus est: *Non meum, sed Syri hominis, sermonem tibi proferam, qui tantum erat a mundana sapientia dissitus, quantum proximus veræ scientiæ. Dicebat igitur Syriacam vocem significantius & clarius rem exprimere, & ob affinitatem cum lingua Hebraïca, sententiæ Scripturarum propius accedere: Illud itaque, superferebatur, interpretantur Syri, fovebat, secundum similitudinem Gallinæ, quæ ovis incubat, ipsisque vitalem quamdam virtutem immittit.* Syrum hic memoratum plerique omnes putant esse S. Ephræm, Basilii amicum. Ambrosius ex Basilio mutuatur de more. Diodorus Basilio consonat, & sic habet: τὰ ἀφ' ἑτέρας γλώττης εἰς ἑτέραν μεταγόμενα ῥήματα εἴ τις καὶ τῇ λέξει δουλεύων ἀφ' ἧς ἑρμηνεύεται, πειρῷτο καὶ ταύτην μετάγειν, ἀποσφαλήσεται τῆς διανοίας. ὡς γὰρ ὁ σφενδονήτης καὶ ὁ τοξότης παρ' ἡμῖν μὲν διὰ μιᾶς λέξεως σημαίνεται, παρὰ Σύροις δὲ διὰ δύο, οὕτω καὶ, τὸ ἐπεφέρετο, μία μέν ἐστι λέξις παρ' Ἑβραίοις, παρ' ἡμῖν δὲ διὰ μιᾶς λέξεως οὐκ ἂν παρασταθείη. βούλεται γὰρ ἡ Ἑβραϊκὴ λέξις, ἡ τοῦ ἐπεφέρετο, σημαίνειν, ὅτι καθάπερ ὄρνις, ὠὰ θάλπει τοῖς πτέρυξιν ἁπαλῶς ἐφαπτομένη εἰς τὸ ζωογονεῖν, οὕτω καὶ τὸ πνεῦμα ἐπεφέρετο τοῖς ὕδασι ζωοθαλποῦν. Id est, *Si quis dum alicujus linguæ sententiam in aliam linguam transferre nititur, literæ serviens, voces vocibus reddere studeat, is a scopo aberrabit. Sicut enim fundibularius, & sagittarius, una voce a nobis exprimuntur: a Syris autem duobus verbis: sic illud, superferebatur, una quidem apud Hebræos dictio est: apud nos autem una voce numquam exprimatur. Dictionis quippe Hebraïcæ, quæ voci, superferebatur, respondet, hic est sensus: quemadmodum gallina, ova pennis molliter contingens, ipsa fovet, ipsisque vitalem calorem imprimit; sic spiritus aquis superferebatur, fovens atque calorem imprimens.*

v. 4. Hic & passim in sequentibus Aquila, καὶ [illegible]

θεῖν. Ubi Procopius: *Aquila in sua translatione adjecit verbo* Vidit *Præpositionem* σὺν, *quæ in compositione cum significat, ac si diceret contuitus est, conspexit.*

v. 5. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τῷ φωτὶ ἡμέραν. Sic tres Interpretes Aquila, Symmachus & Theodotio, nimio scrupulo Hebraico idiomati hærentes; nam sic Hebraicus habet ויקרא אלהים לאור יום. Hoc est ad literam, *Et vocavit Deus luci diem.* Aquila habet ἡμέρας alii ἡμέραν. Sic autem infra v. 8. tres Interpretes καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τῷ στερεώματι οὐρανόν: *Et vocavit Deus firmamento cælum.* Ubi Aquila οὐρανὸς vertit.

v. 9. Hæc verba, καὶ συνήχθη τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν, καὶ ὤφθη ἡ ξηρά, id est, *Et congregata est aqua, quæ sub cælo est, in congregationes suas, & apparuit arida*, quæ apud LXX. leguntur, in accuratioribus Exemplaribus obelo notata fuisse docet Basilius, utpote quæ in Hebraïco non habeantur.

v. 16. Ακ. εἰς ἐξουσίαν τῆς ἡμέρας. Origenes in Philocalia Spencer. p. 44. & in Genesin in Huet. p. 15. legit ἐξουσιάζειν τῆς ἡμέρας.

v. 29. Ακ. σπειρόμενον σπέρμα. In editis Theodoreti Quæst. 51. in Genes. σπερμαῖνον σπέρμα *seminans semen.* Drusius in Additamentis legit σπειρόμενον mendose: dubitatque an altera versio ex altera Aquilæ editione desumta sit: nam duas versiones edidit Aquila. Puto variam ejusdem versionis lectionem esse. Utra autem vera lectio sit, incertum: sane quæ a Theodoreto adfertur non spernenda.

v. 30. Σ. πᾶν χλωρὸν χόρτον. Ο. καὶ πάντα χόρτον χλωρόν. Notat Procopius abundare conjunctionem ᾗ apud LXX. interpretes & in Versione Symmachi non haberi. Et plane nec in Hebraïco, nec in aliis Interpretibus legitur, unis exceptis LXX.

CAPUT II. GENESIS.

ביום השביעי 2. Εβρ. [τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ]. Ο. ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ.

אלה תולדות השמים והארץ 4. Α. καὶ Σ. αὗται αἱ γενέσεις [τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς] Ο. αὕτη ἡ βίβλος γενέσεως οὐρανοῦ καὶ γῆς.

ואד יעלה מן־הארץ והשקה את־כל־פני האדמה

6. Α. καὶ ἐπιφλυγμὸς (al. ἐπιβλυσμὸς) ἀνέβη ἐκ τῆς γῆς. καὶ ἐπότισε (al. ἐπότιζε) πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς χθονός. Ο. πηγὴ δὲ ἀνέβαινεν ἐκ τῆς γῆς, καὶ ἐπότιζε πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς.

וייצר יהוה אלהים את־האדם עפר מן־האדמה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה

7. Ακ. Καὶ ἔπλασε κύριος ὁ θεὸς σὺν τὸν ἄνθρωπον χοῦν ἀπὸ τῆς χθονός, καὶ ἐνεφύσησεν ἐν μυκτῆρσιν αὐτοῦ ἀναπνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν. Σ. καὶ Θ. Καὶ ἔπλασε κύριος ὁ θεὸς τὸν Αδαμ χοῦν ἀπὸ τῆς ἀδαμα, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τοὺς μυκτῆρας αὐτοῦ ἀναπνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο Αδαμ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν. Ο. Καὶ ἔπλασεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς· καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν.

ויטע יהוה אלהים גן־בעדן מקדם 8. Εβρ. Γαν βεδεμ. Ακ. Καὶ ἐφύτευσε κύριος ὁ θεὸς κῆπον ἐν Εδεμ ἀπὸ ἀρχῆς. Σ παράδεισον (ἀνθηρὸν) ἐκ πρώτης. Ο καὶ ἐφύτευσεν ὁ θεὸς παράδεισον ἐν Εδεμ κατὰ ἀνατολάς. Θ. ἐν πρώτοις. Σύρος, καὶ ἐφύτευσεν ὁ θεὸς παράδεισον ἐν Εδεμ.

פישון 11. Εβρ. Φεισών. Ο. Φισών.

הבדלח 12. Ο. ἄνθραξ. Αλλοι, βδέλλιον.

השהם Α. Σαρδόνυξ. Σ. Θ. ὄνυξ. Ο. ὁ λίθος ὁ πράσινος.

1. Hebr. Die septimo. *LXX.* In die sexto. *Vulg. Die septimo.*

4. *Hebr. A & Sym.* Hæ generationes cæli & terræ. *LXX.* Hic Liber generationis cæli & terræ. *Vulg. Ista sunt generationes cæli & terræ.*

6. *Heb.* Et vapor ascendebat de terra, & irrigabat universam faciem terræ. *Aq.* Et scatebra ascendit de terra, & irrigavit omnem faciem humi. *LXX.* Fons autem ascendebat de terra, & irrigabat omnem faciem terræ. *Vulg. Sed fons ascendebat e terra, irrigans universam superficiem terræ.*

7. *Hebr.* Et formavit Dominus Deus hominem pulverem de terra, & inspiravit in nares ejus spiraculum vitæ: & fuit homo in animam viventem. *Aq.* Et formavit Dominus Deus hominem humum ab humo, & insufflavit in nares ejus respirationem vitæ: & factus est homo in animam viventem. *Sym. & Th.* Et formavit Dominus Deus Adam pulverem ab Adama, & spiravit in nares ejus respirationem vitæ: & factus est Adam homo in animam viventem. *LXX.* Et finxit Deus hominem pulverem de terra, & insufflavit in faciem ejus flatum vitæ: & factus est homo in animam viventem. *Vulg. Formavit Dominus Deus hominem de limo terræ, & inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ: & factus est homo in animam viventem.*

8. *Hebr.* Et plantavit Dominus Deus hortum in Edem ab Oriente. *Heb. lect.* gan bedem. *Aq.* Et plantavit Dominus Deus hortum in Edem à principio. *Symm.* Paradisum florentem ex prima. *LXX.* Et plantavit Deus paradisum in Edem ab Oriente. *Th.* in primis. *Syrus.* Et plantavit Deus paradisum in Edem. *Vulg. Plantaverat autem Dominus Deus paradisum voluptatis à principio.*

11. *Hebr.* Pheison. *LXX. & Vulg.* Phison.

12. *Hebr.* Bedola. *LXX.* Carbunculus. *Alii* bdellium. *Vulg. bdellium.*

• *Heb.* Sohem. *A.* Sardonyx. *S. & Th.* Onyx. *LXX.* lapis prasinus. *Vulg. lapis onychinus.*

גיחון 13. Ἑβρ. Γαιών. Ο. Γεών.
כוש Ἑβρ. Χούς. Ο. Αἰθιοπίας.
חדקל 14. Ἑβρ. Ἐδδεκέλ. Ο. Τίγρις.
פרת Ἑβρ. Φοράδ. Ο. Εὐφράτης.
בגן־עדן 15. Σ. ἐν τῷ παραδείσῳ τῆ ἄλσους. Ο. ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς.
לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות 17. Σ. οὐ μὴ φάγῃ ἀπ' αὐτῆ. ᾗ δ' ἂν ἡμέρα φάγῃ ἀπὸ τῆ ξύλου, θνητὸς ἔσῃ. Ο. οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτῆ, ᾗ δ' ἂν ἡμέρα φάγητε ἀπ' αὐτῆ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε.

אעשה־לו עזר כנגדו 18. Α. Ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατέναντι αὐτῆ. Ο. ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτόν.
תרדמה על־האדם 21. Ακ. Καταφορὰν ἐπὶ τὸν Αδάμ. Σ. κάρον ἐπὶ τὸν Αδάμ. Ο. ἔκστασιν ἐπὶ τὸν Αδάμ. ἕτερος, ὕπνον.
ויבן יהוה אלהים את־הצלע אשר־לקח מן־האדם לאשה 22. Ο. Θ. Καὶ ᾠκοδόμησε κύριος ὁ θεὸς τὴν πλευρὰν, ἣν ἔλαβεν, εἰς γυναῖκα.

זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה־זאת 23. Σ. Τοῦτο ἅπαξ ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστῶν μου αὕτη κληθήσεται ἀνδρίς, ὅτι ἐκ τῆ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη αὐτή. Ο. τοῦτο νῦν ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστῶν μου, καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου. αὕτη κληθήσεται γυνή, ὅτι ἐκ τῆ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη. Θ. τῆτο ἅπαξ ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστῶν μου (αὕτη κληθήσεται λῆμμα, vel λῆψις) ὅτι ἐκ τῆ ἀνδρὸς ἐλήφθη.

13. *Heb.* Gæon. *LXX.* Geon. *Vulg. Gehon.*
Hebr. Chus. *LXX.* Æthiopiam. *Vulg. Terram Æthiopiæ.*
14. *Hebr.* Eddekel. *LXX. Vulg.* Tigris.
Heb. Phorad. *LXX. Vulg.* Euphrates.
15. *Hebr.* In horto Eden. *S.* in horto amœnitatis. *LXX. Vulg.* in paradiso voluptatis.
17. *Hebr.* Non comedes ex ea: quia in qua die comederis ex ea, moriendo morieris. S. Non comedes ex eo: qua autem die comederis de ligno, mortalis eris. *LXX.* Non comedetis ex eo, quocumque autem die comederitis ex eo, morte moriemini. *Vulg. Ne comedas: in quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris.*

18. *Heb.* Faciam ei adjutorium tamquam coram eo. *A.* Faciamus ei adjutorem e regione ipsius. *LXX.* Faciamus ei adjutorem secundum ipsum. *Vulg. Faciamus ei adjutorium simile sibi.*
21. *Hebr.* Soporem super Adam. *A.* Somnum altum super Adam. *S.* Soporem gravem super Adam. *LXX.* Extasin super Adam. *Alius*, Somnum. *Vulg. Soporem in Adam.*
22. *Hebr.* Et ædificavit Dominus Deus costam, quam accepit ab Adam, in mulierem. *LXX. Th.* Et ædificavit Dominus Deus costam, quam accepit, in mulierem. *Vulg. Et ædificavit Dominus Deus costam, quam tulerat de Adam, in mulierem.*

23. *Hebr.* Hac vice os ex ossibus meis, & caro ex carne mea: ad hanc vocabitur virago, quia ex viro sumpta ipsa. *S.* Hoc semel os ex ossibus meis. Hæc vocabitur vira, quia ex viro suo sumpta est ipsa. *LXX.* Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro ex carne mea. Hæc vocabitur mulier: quia ex viro suo sumpta est. *Th.* Hoc semel os ex ossibus meis. Hæc vocabitur Assumptio, quia ex viro sumpta est *Vulg. Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea: quæ vocabitur virago, quoniam de viro sumpta est.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. II. Genesis.

v. 2. O. τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ. *Die sexto.* Hieronymus Quæst. in Genes. *Pro die sexto, in Hebræo habes diem septimum. Arctabimus igitur Judæos, qui de otio Sabbati gloriantur, quod jam tunc in principio Sabbatum dissolutum sit, dum Deus operatur in Sabbato.* Alii putant longe melius dici, *complevit* ibi positum esse pro, *compleverat*, quia Hebræi eadem voce utuntur pro perfecto & plusquam perfecto: nec Deum operatum esse Sabbato arbitrantur, quod etiam sequentia indicant: *& requievit die septimo ab omni opere quod patrarat.*

V. 4. Aq. & Symmachus αὗται αἱ γενέσεις. Hanc lectionem ex Catenis mss. & ex schedis Combefisianis mutuati sumus. Septuaginta interpretes sic habent, αὕτη ἡ βίβλος γενέσεως. In hæc autem verba hujusmodi nota legitur in omnibus Catenis manuscriptis, quas vidi, sine Auctoris nomine, quanquam Combefisius ait, in uno tantum codice Origenis nomine ferri. τὸ, βίβλος, ἐν τῷ τόπῳ τέτῳ, καθόλε ἐ κεῖται παρ' Ἑβραίοις. ἀλλ' ὑπὸ πλάνη Ἑβραίε γραφέως, πλανηθέντος ἐν τῇ πλάνῃ ἐκείνῃ, ἐν ᾧ κεῖται παρὰ μὲν Ακύλα, τῆτο βιβλίον γεννημάτων Αδάμ· παρὰ δὲ τοῖς Ο'. αὕτη ἡ βίβλος γενέσεως ἀνθρώπων. ᾠήθη γὰρ καὶ ἐν τέτῳ τῷ τόπῳ βιβλίον παραλελεῖφθαι, καὶ ὅτως αὐτὸ προσέθηκε. i. *Hæc vox*, Liber, *hoc loco non exstat apud Hebræos; sed errore Hebræi Librarii adjecta est, decepti similitudine loci illius (Gen. 5. 1.) in quo jacet apud Aquilam quidem, Hic est liber generationum Adam; apud LXX. vero, Hic est liber generationis hominum. Putavit enim etiam hoc loco vocem*, liber, *prætermissam fuisse, atque adeo illam adjecit.* Quibus verbis Origenes, indicat vocem ספר ab Hebræo scriba in hunc locum advectam fuisse in quædam Exemplaria

v. 6. Καὶ ἐπιφλυγμός. Alii, ἐπιβλυσμός; alii, ἐπιβλυγμός. Variat item Editio Romana unde hunc Aquilæ locum mutuati sumus. Utraque vox autem idem significat, scilicet scatebram, scaturiginem; vel eruptionem aquarum. In hæc porro verba Catenæ omnes Regiæ mss. hæc adferunt ex Eusebio Emiseno. Ἑβραῖός τις φησὶν ὅτι ἐ λέγει πηγὴ δὲ ἀνέβαινεν ἐκ τῆς γῆς· ἀλλά τι εἶδος ἀχλύος ἢ ἀέρος συνεστῶτος παχυτάτε τὴν ἀνάδοσιν ἀπὸ τῆς γῆς γίνεσθαι ἔφη, καὶ καλύπτειν τὸ πρόσωπον. εἴτε δὲ ἀπὸ τῆς ἰκμάδος φησὶν, εἴτε θεῦ οἰκονομῦντος ἐγένετο, ἐκ ἔχω λέγειν. i. *Hebræus vero quidam ait, Moysem non dicere, Fons ascendebat de terra: sed quamdam speciem nubeculæ aut aëris consistentis, ac densissimi, quem e terra exhalari ait, ac ejus superficiem obtegere. Utrum autem id ex vapore: utrum Deo sic dispensante fieret, dicere nequeo.*

Versum 7. totum secundum versionem trium Interpretum

pretium ex Philopono mutuamur. In hunc autem versum hæc habet cod. Colbert. num. 1952. ad initium capitis 27. in Job *οἱ λοιποὶ τῶν ἑρμηνευσάντων, ἐνεφύσησεν εἰς τοὺς μυκτῆρας αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς ἐκδεδώκασι. Reliqui interpretes, Insufflavit in nares ejus flatum vitæ, ediderunt* : ubi magis sensum, quam verba cujusque, respexisse videtur. Catenæ omnes hanc versionem, *εἰς τοὺς μυκτῆρας*, citant ex Origene.

v. 8. Versionem Aquilæ habemus ex Basilio, & ex schedis Comb. Symmachi, & Theodotionis ex Hieronymo; Syri interpretis ex Cod. Reg. 1888. ubi locus dicitur esse Eusebii Emiseni : sic autem habetur ibidem : *ὁ μὲν οὖν Σύρος οὕτως ἔχει γεγραμμένον, καὶ ἐφύτευσεν ὁ Θεὸς παράδεισον ἐν Ἐδέμ. τὸ ἀπ' ἀρχῆς δέ φησι μὴ κεῖσθαι ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ. ὁ Syrus sic habet*, Et plantavit Deus paradisum in Edem. *Illud autem*, ab initio, *ait non exstare in Hebraïco*. Imo vero exstat in Hebraïco מקדם, sed melius vertitur *κατὰ ἀνατολάς*, ab Oriente.

v. 11. De fluviorum nominibus hæc Acacius in Catenis Regiis mss. *τὰ τῶν τεσσάρων ποταμῶν ὀνόματα κατὰ μὲν Ἑβραίους οὕτω καλεῖται, ὁ μὲν πρῶτος Φεισών, ὁ δὲ δεύτερος Γαιών, ὁ τρίτος Φοράδ· ὁ τέταρτος Ἐδδεκέλ. παρὰ δὲ Ἕλλησι, Γάγγης, Νεῖλος, Εὐφράτης, Τίγρις. Quatuor fluviorum nomina hæc sunt apud Hebræos, primus Phison, secundus Gaon, tertius Phorad, quartus Eddekel. Apud Græcos autem, Ganges, Nilus, Euphrates, Tigris.*

v. 12. Ex Hieronymo & Drusio. Infra cap. XXXIX. Exodi versu 6. אבני השהם Aquila & Theodotio vertunt, *τοὺς λίθους ὀνυχίνους. lapides Onychinos*, Symmachus, *τοὺς λίθους ὄνυχας, lapides Onychas*. LXX. *τοὺς λίθους σμαράγδου, lapides Smaragdi.*

v. 13. Origenes in schedis Combefisianis *Αἰθιοπίας, ἥτις ἐστὶν Ἑβραϊστὶ Χοὺς· σημαίνει δὲ σκότωσιν. Æthiopia quæ Hebraïcè dicitur Chus: significat autem tenebras.*

v. 15. Locum habemus ex Hieronymo in Quæst. Hebr. in Genesim : ubi sic legitur : *Symmachus vero, qui florentem paulo ante paradisum transtulerat, hic posuit, ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς ἄλσους, quod & ipsum amœnitatem & delitias sonat* : Drusius vocem *ἄλσους* suspectam habet, opinaturque legendum *ἀλσώδους*. At si voces omnes quæ in Lexicis non extant suspectas haberemus, non in Hexaplis modo, sed etiam in aliis quibusque libris verba multa quasi dubia notare opus esset. Mihi vero secus videtur : *ἄλσος* significat nemus, & locum arboribus consitum; hinc *ἄλση* amœnitas, quæ vox, ut & infinitæ aliæ, in Lexicis non observata fuit : ne legatur enim *τοῦ ἄλσους*, omnes Hieronymi Editiones vetant : & alioquin *τοῦ ἄλσους* non vertisset Hieronymus *amœnitatis* aut *delitiarum.*

v. 17 Versio Symmachi Græce in omnibus catenis Regiis habetur. In hunc vero locum Hieronymus Quæst. Hebr. hæc habet : *In quacumque autem die comederit ex eo, morte morieris. Melius interpretatus est Symmachus dicens, Mortalis eris.* Ambrosius de Paradiso c. 5. ait, *Symmachus utrumque singulariter dixit*. Respicit Ambrosius ad LXX. Interpretes, qui hunc versum pluraliter efferunt.

v. 18. In hunc locum Anastasius Serm. 9. in Hexaëmeron. *ὁμοίως καὶ Ἀκύλας ὁ δυσσεβὴς ἑλληνόφρων καταψεύδεσθαι τοῦ Θεοῦ βουλόμενος, ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν, ποιήσωμεν τῷ ἀνθρώπῳ βοηθὸν κατ' αὐτόν, ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατέναντι αὐτοῦ εἶπε, τουτέστιν ἀντίδικον καὶ πολέμιον.* Sic Anastasius, impietatis Aquilam accusans hoc loco, cujus hic est sensus : *Similiter & Aquila, impius ille, & Gentilium more sentiens, Deum carpere volens, pro illo, Faciamus homini adjutorem secundum ipsum, ita vertit, Faciamus ipsi adjutorem ex adverso ipsius; id est, adversarium & inimicum.* Hæc ille, Aquilæ profecto iniquus : nam illius versionis Græcæ sensus est, Faciamus ei adjutorem e regione ipsius, quemadmodum & Hebraïca sonant.

v. 21. In hunc locum Hieron. quæst. Hebr. *Pro ecstasi, id est, mentis excessu, in Hebræo habetur, THARDEMA, quod Aquila καταφοράν, Symmachus κάρον, id est, gravem & profundum soporem interpretatur.* Drusius : *κάρον, id est, soporem : proprie soporem cum gravedine significat: sed usurpatur pro sopore simpliciter, ut* תרדמה *in lingua Ebræorum. Plutarchus in Antonio de Cleopatra, καὶ μόνον εὑρίσκε τὸ δῆγμα τῆς ἀσπίδος ἄνευ σπασμοῦ κάρον ὑπνώδη καὶ καταφορὰν ἐφελκόμενον. Hic simul nominat κάρον & καταφοράν.* Loci sensus est: *Solumque reperit morsum aspidis, sine convulsione soporem gravem & somnum profundum attrahentem.*

Ἕτερος, ὕπνον, Hanc lectionem Viri Doctissimi Jo. Ernesti Grabe beneficio habemus. Ipse vero mutuatus est ex Anastasio lib. 9. in Hexaëmeron, cujus duo mss. Codd. habentur, alter in Bibliotheca Episc. Norvic. alter in Collegio Oxoniensi. Alius autem habetur in Biblioth. Colbertina. Locus sic jacet, Ἀντὶ τῆς ἐκστάσεως, ὁ μὲν τῶν ἑρμηνευτῶν καταφορὰν εἶπεν· ἄλλος κάρον, ἕτερος ὕπνον. *Pro exstasi, alius Interpres, Somnum altum, alius, Soporem gravem, alius somnum.* Hic vero postremus mihi sine ulla prorsus dubitatione Theodotio esse videtur.

v. 22. Anastasius Serm. 9. in Hexaemeron, *μετὰ τὸ εἰπεῖν, καὶ ᾠκοδόμησε Κύριος ὁ Θεὸς τὴν πλευράν, στίξας τελείαν στιγμὴν ὁ μέγας Κλήμης· καὶ τότε ἀρχὴν στίχου ποιήσας, ἐπήγαγε τό, ἣν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ, εἰς γυναῖκα. καὶ δοκεῖ μοι πάνυ θεοσεβῶς ἐπιστῆσαι τῇ λέξει. καὶ γὰρ καὶ ὁ Θεοδοτίων οὕτω διέστειλε τὸ ῥῆμα.* Id est, *Postquam dixerat : Et ædificavit Dominus Deus costam, plenam & maximam interpunctionem apponens magnus Clemens, initium versus ducens, adjecit illud* : Quam acceperat ab Adam, in mulierem, *Videturque mihi admodum pie lectioni insistere. Siquidem Theodotio hoc dictum ita distinxit.*

v. 23. Hunc versum Græce mutuamur partim ex Catenis Regiis, partim ex Drusio & ex Edit. Romana. Symmachi interpretatio in Catenis mss. habetur in loco, qui Apollinarii esse dicitur. Apud Origenem in Matthæum Theodotionis versio sic habet, *hæc vocabitur mulier sumptio.* In hunc locum Hieronymus Quæst. Hebr. in Gen. *Non videtur in Græco & in Latino sonare, cur mulier appelletur, quia ex viro sumpta sit : sed etymologia in Hebræo sermone servatur. Vir quippe vocatur IS, & mulier ISSA. Recte igitur ab IS, appellata est mulier ISSA. Unde & Symmachus pulcre etymologiam etiam in Græco voluit custodire, dicens : Hæc vocabitur ἀνδρίς, ὅτι ἀπὸ ἀνδρὸς ἐλήφθη, quod nos Latinè possumus dicere : Hæc vocabitur virago, quia ex viro sumta est. Porro Theodotio aliam etymologiam suspicatus est, dicens : Hæc vocabitur assumtio, quia ex viro sumta est. Potest quippe ISSA secundum varietatem accentus, & assumtio intelligi.* Sunt qui commodius *πρόσλημμα* substituendum putent, quia Hieronymus *Assumtio* vertit. Sed quid vetabat ne Hieronymus *λῆμμα* verteret *Assumtio*, cum alioquin apud Origenem Genebrardi in Matth. p. 42. legatur *Sumtio?* Verum quid si *λῆψιν* scriptum fuisse putemus? id sane suadere videtur Theodorus Heracleotes, qui in Catenis hæc habet in hunc locum, *ἐπισημαντέον μέντοι κἀκεῖνο, ὅτι ἐπὶ μὲν τοῦ Ἀδὰμ διῃρημένως εἶπεν, τῆς τε σαρκὸς τὴν ποίησιν καὶ τῆς ψυχῆς· ἐπὶ δὲ τῆς γυναικὸς μόνον τὴν ΛΗΨΙΝ εἶπεν τῆς πλευρᾶς. Notandum etiam & illud, quod de Adam quidem corporis & animæ creationem divisim dixerit; de muliere autem solam costæ sumtionem.*

CAPUT III. GENESIS.

והנחש היה ערום מכל חית השדה. אשר עשה יהוה אלהים 1. Ακ. Καὶ ὁ ὄφις ἦν πανοῦργος ἀπὸ παντὸς ζώου τῆς χώρας, οὗ ἐποίησε κύριος ὁ θεός. Ο. ὁ δὲ ὄφις ἦν φρονιμώτατος πάντων τῶν θηρίων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν ἐποίησε κύριος ὁ θεός. Εβρ. αρωμ. Σ. πανουργότερος. Θ. πανοῦργος.

ונפקחו עיניכם 5. Σ. συνετισθήσονται οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν. Ο. διανοιχθήσονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοί.

ויאכל 6 Ἄλλοι, καὶ ἔφαγε. Ο. καὶ ἔφαγον.

ותפקחנה עיני 7. Σ. συνετίσθησαν οἱ ὀφθαλμοί. Ο. διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοί.

לרוח היום 8. Λαρουη αιωμ. Ακ. ἐν τῷ ἀνέμῳ τῆς ἡμέρας. Σύμ. διὰ πνεύματος ἡμέρας. Ο. τὸ δειλινόν. Θεοδ. ἐν τῷ πνεύματι πρὸς καταψύξιν τῆς ἡμέρας.

השיאני 13 Ἄλλοι, ἐπηγάγετό με. Ο. ἠπάτησέ με.

הוא ישופך ראש 15. Ο. αὐτός σου τηρήσει κεφαλήν. Ἄλλος, αὐτή σου τηρήσει κεφαλήν.

תשוקתך 16. Ακ. [* συμμαχία] σου Σ. ἡ ὁρμή σου. Ο. πρὸς τὸν ἄνδρα ἡ ἀποστροφή σου.

ארורה • האדמה בעבורך 17. Ακ. ἐπικατάρατος ἡ χθὼν ἕνεκά σου. Ο. ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου. Θ. ἐπικατάρατος ἀδαμὰ ἐν τῇ [ἀπειθησίᾳ] σου.

1. HEbr. Et serpens erat callidior omni bestia agri, quam fecerat Dominus Deus. *Aq.* Et serpens erat callidus præ omni animali regionis, quod fecerat Dominus Deus. *LXX.* Serpens autem erat prudentissimus omnium bestiarum, quæ erant super terram, quas fecerat Dominus Deus. *Vulg. Sed & serpens erat callidior cunctis animantibus terræ, quæ fecerat Dominus Deus.*

Heb. Arom. *Symm.* callidior. *Th.* callidus.

5. *Hebr.* Aperientur oculi vestri. *S* prudentiores reddentur oculi vestri. *LXX. & Vulg.* aperientur oculi vestri.

6. *H. Alii. Vulg.* & comedit. *LXX.* & comederunt.

7. *H.* Aperti sunt oculi. *S* prudentiores redditi sunt oculi. *LXX. & Vulg.* aperti sunt oculi.

8. *Hebr.* LARUE AIOM, ad auram diei. *Aq* in vento diei. *S.* per spiritum diei. *LXX* ad vesperam. *Theod.* in spiritu ad refrigerium diei. *Vulg. ad auram post meridiem.*

13. *Hebr. & Alii*, seduxit me. *LXX. Vulg.* decepit me.

15. *H.* Ipsum conteret tibi caput. *LXX.* ipse servabit caput tuum. *Alius*, *Vulg.* ipsa conteret caput tuum.

16. *Heb.* Desiderium tuum. *Aq.* societas tua. *S.* appetitus tuus. *LXX.* ad virum conversio tua. *Vulg. sub viri potestate eris.*

17. *Heb.* Maledicta terra propter te. *Aq.* Maledicta humus propter te. *LXX.* Maledicta terra in operibus tuis. *T.* Maledicta Adama in transgressione tua. *Vulg. Maledicta terra in opere tuo.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. III. Genesis.

v. 1. Lectio Aquilæ apud Theodoretum, & in Codice Regio 1888. sic habetur, itemque in schedis Combefisii. Hieronymus Quæst. Hebr. in hunc locum: *Pro sapiente in Hebræo habetur AROM, quod Aquila & Theodotio* πανοῦργον *interpretati sunt, hoc est, nequam & versipellem. Magis itaque ex hoc verbo calliditas & versutia, quam sapientia demonstratur.* Anastasius msf. in Hexaëmeron. Ο. Σύμ. [..] ὁ Ακ. ἀντὶ τοῦ, φρονιμώτερος, πανουργότερος εἰρήκασι. *Symmachus & Aquila illius loco, prudentior, callidior dixerunt.* Verum Aquilam πανοῦργος habuisse multis testimoniis asseritur: videturque Symmachus solus vertisse πανουργότερος: quos ne disjungeret Anastasius, idipsum de utroque dixit; quod modicum esset discrimen. Symmachum sequitur Vulgatus Interpres, qui vertit. *Callidior.*

v. 5. Ibidem Anastasius, ὁ Σύμμ. εἰς τὸ διανοιχθήσονται, συνετισθήσονται ἐξέθηκεν. Et ad Versum 7. συνετίσθησαν εἴρηκε, [Σύμμαχος] τουτέστιν, ἐσοφίσθησαν, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἦλθον τῆς οἰκείας γυμνότητος τὰ τῆς ψυχῆς αὐτῶν ὄμματα; id est. *Symmachus, pro illo, aperientur, posuit, prudentiores reddentur.* Et ad vers. 7. *Symmachus, prudentiores redditi sunt, id est, sapientiores facti sunt, & in cognitionem propriæ nuditatis venerunt oculi animæ eorum.*

v. 6. Sic plerique msf. & Notæ Edit. Rom. Videturque esse lectio veterum Interpretum: nam cum Hebraïco & cum Vulgata consonat.

v. 8. Hieronymus: *In plerisque Codicibus Latinorum, pro eo, quod hic posuimus, ad vesperam, post meridiem habet: quia* τὸ δειλινὸν *Græcum sermonem ad verbum transferre non possumus: pro quo in Hebræo scriptum est, LARVE AIOM, quod Aquila interpretatus est,* ἐν τῷ ἀνέμῳ τῆς ἡμέρας: *Id est, in vento diei. Symmachus vero,* διὰ πνεύματος ἡμέρας *per spiritum diei. Porro Theodotio manifestius,* ἐν τῷ πνεύματι πρὸς κατάψυξιν τῆς ἡμέρας, *ut meridiano calore transacto, refrigerium auræ spirantis ostenderet.*

v. 13. Sic Drusius ex Augustino Eugubino Steuchio, qui vertit, *seduxit me.* Mavult Drusius verti, incitavit, vel impulit me, vel persuasit mihi. At si seriem spectes recte ni fallor vertitur, seduxit me. Quid vero si suspicemur legendum ἀπηγάγετό με, pro ἐπηγάγετό με.

v. 15. Αλλ. αὐτή σου τηρήσει κεφαλήν. Ita msf. quidam, & hæc videtur fuisse lectio veteris cujusdam Interpretis, cujus nomen tacetur, & quem sequitur Vulgatus Int. Hieronymus in Quæst. Hebraïcis; *ipse* legendum esse confirmat; sed Augustinus, & cæteri fere Patres, *ipsa*, legunt, ut notatur in Edit. Rom.

Digitized by Google

v. 16. Hieronymus Quæſt. in Geneſ. *Pro converſione Aquila ſocietatem, Symmachus appetitum vel impetum tranſtulerunt.* Vocem Græcam συμμαχία, jam antehac, quaſi Aquilæ eſſet, a nupero quodam adhibitam, utpote ſuſpectam; nulloque veterum teſtimonio aſſertam, uncinis incluſimus. Mallem certe, ἐκοινώνησας: nam συμμαχία, ſocietatem belli ſignificat.

v. 17. Has item Verſiones adfert Hieronymus ibidem, Græca adtulit Martianæus noſter. Illud autem Theodotionis, ἐν τῇ ἀπαιδευσίᾳ σου, quaſi dubium exque Latino factum, uncinis incluſimus. Forte melius ἐν τῇ παραβάσει σου. Septuaginta Int. & Vulgatus noſter legerunt בעבורך *in opere tuo*, *pro* בעבורך *propter te*, ex commutatione literarum ר & ד, quæ ob ſimilitudinem frequenter obſervatur in Bibliis.

CAPUT IV. GENESIS.

קניתי איש את־יהוה 1. Ὁ Ἑβραῖος καὶ ὁ Σύρος, ἐκτησάμην ἄνθρωπον ἐν θεῷ. Ο. ἐκτησάμην ἄνθρωπον διὰ τοῦ θεοῦ.

וישע יהוה 4. Ακ. καὶ ἀπεκλήθη [al. ἀπεκηλήθη] ὁ θεός. Συμ. καὶ ἐτέρφθη ὁ θεός. Ο. καὶ ἐπεῖδεν ὁ θεός. Θεοδ. καὶ ἐνεπύρισεν ὁ θεός. .... ὁ Σύρος, καὶ εὐδόκησεν ὁ θεός.

לא שעה 5. Ο. οὐ προσέσχε. Θ. οὐκ ἐνεπύρισε.

ויחר לקין מאד ויפלו פניו ויאמר יהוה אל־קין למה חרה לך 6. Α. καὶ ὀργίλον τῷ Κάϊν σφόδρα, καὶ ἔπεσε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ εἶπε κύριος πρὸς Κάϊν, εἰς τί τὸ ὀργίλον σοι. Ο. καὶ ἐλυπήθη Κάϊν λίαν, καὶ συνέπεσε τῷ προσώπῳ αὐτοῦ. Καὶ εἶπε κύριος ὁ θεὸς τῷ Κάϊν, ἵνα τί περίλυπος ἐγένου. Ἄλλος, καὶ ἐλύπησε.

הלוא אם־תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת רבץ ואליך תשוקתו ואתה תמשל־בו

7. Συμ. ἀλλ᾽ ἐὰν ἀγαθύνῃς, ἀφήσω· ἐὰν δὲ μὴ ἀγαθύνῃς, παρὰ θύραις ἁμαρτία ἐγκεῖται. Ο. οὐκ ἐὰν ὀρθῶς προσενέγκῃς, ὀρθῶς δὲ μὴ διέλῃς, ἥμαρτες; ἡσύχασον. πρὸς σὲ ἡ ἀποστροφὴ αὐτοῦ, καὶ σὺ ἄρξεις αὐτοῦ. Θεοδ. οὐκ ἂν ἀγαθῶς ποιῇς δεκτόν, καὶ ἂν μὴ ἀγαθῶς ποιῇς, ἐπὶ θύραις ἁμαρτία ἐγκάθηται. πρὸς σὲ ὁρμὴ αὐτοῦ, καὶ ἄρξεις αὐτοῦ.

8 Α. Ο. Διέλθωμεν εἰς τὸ πεδίον. In hæc verba ſcholion, παρ᾽ οὐδενὶ τῶν λοιπῶν κεῖται τὰ ῥήματα τοῦ Κάϊν τὰ πρὸς Ἀβέλ· ἀλλ᾽ οὐδὲ παρ᾽ Ἑβραίοις· ἀλλ᾽ ἐν ἀποκρύφῳ φασίν. παρὰ δὲ τοῖς ο.: κεῖται· ἔχει δὲ αὐτὰ καὶ τὸ Σαμαρειτικόν. Alii vero Codices ex Origene. ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ τὸ λεχθὲν ὑπὸ τοῦ Κάϊν πρὸς τὸν Ἀβελ, οὐ γέγραπται· καὶ οἱ περὶ Ἀκύλαν ἔδειξαν· ὅτι ἐν τῷ ἀποκρύφῳ φασὶν οἱ Ἑβραῖοι κεῖσθαι τοῦτο ἐνταῦθα κατὰ τὴν τῶν ο. ἔκδοσιν.

נע ונד 12. ὁ Ἑβραῖος καὶ ὁ Σύρος, σαλευόμενος

1. HEb. Acquiſivi hominem cum Domino. *Heb. Int. & Syrus.* Acquiſivi hominem in Deo *LXX.* Acquiſivi hominem per Deum. *Vulg. Poſſedi hominem per Deum.*

4. *Heb.* Et reſpexit Deus. *Aq.* Et delinitus eſt Deus. *S.* Et delectatus eſt Deus. *LXX. & Vulg.* Et reſpexit Deus. *Theod.* Et inflammavit Deus ſuper Abel, & ſuper ſacrificium ejus. *Syrus.* Et acceptum habuit Deus.

5. *Heb.* Non reſpexit. *LXX.* non advertit *Theod.* Super Caïn vero, & ſuper ſacrificium ejus non inflammavit. *Vulg. ad Caïn vero & ad munera illius, non reſpexit.*

6. *Hebr.* Et iratus eſt Caïn valde, & conciderunt vultus ejus. Et dixit Dominus ad Caïn: Ad quid eſt ira tibi? *A.* Et iratus eſt Caïn valde, & concidit vultus ejus. Et dixit Dominus ad Caïn: Cur iratus es? *LXX.* Et contriſtatus eſt Caïn valde, & concidit vultu ſuo. Et dixit Dominus Deus ad Caïn: Quare triſtis factus es? *Alius.* Et contriſtavit Caïn. *Vulg. Iratuſque eſt Caïn vehementer, & concidit vultus ejus. Dixitque Dominus ad eum: Quare iratus es?*

7. *Heb.* Nonne ſi bene feceris, elevare; & ſi non bene feceris, ad oſtium peccatum cubans. Et ad te appetitus ejus; & tu dominaberis in eum. *Sym.* Sed ſi bene feceris, dimittam; ſi vero non bene feceris, ad januam peccatum jacet. *LXX.* Nonne ſi recte offeras, non autem recte dividas; peccaſti? Quieſce: ad te converſio ejus; & tu principatum habebis ipſius. *Theod.* Nonne ſi bene feceris acceptabile erit; & ſi non bene feceris, ſuper januam peccatum inſidet: ad te impetus ejus, & principatum habebis ipſius. *Vulg. Nonne ſi bene egeris, recipies; ſin autem male, ſtatim in foribus peccatum aderit? Sed ſub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius.*

8. *A. LXX.* Tranſeamus in campum. *Vulg. Egrediamur foras.* In hæc verba Scholion: *Apud neminem reliquorum exſtant verba Caïn ad Abel; ſed neque apud Hebræos. Verum aiunt in Apocrypho eſſe. Habentur autem apud LXX. atque etiam in Samaritano.* Alii vero Codices hæc habent ex Origene: *In Hebraïco dictum illud Caïn ad Abel, ſcriptum non reperitur: Aquila tamen exhibet: quoniam Hebræi dicunt hoc in Apocrypho jacere, quemadmodum habetur apud LXX.*

12. *Hebræus & Syrus*, fluctuans & inſtabilis.

καὶ ἀκαταστατῶν. Ο. στένων καὶ τρέμων.

ויאמר לו יהוה לכן כל־הרג קין שבעתים יקם

15. Ακ. (καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ κύριος, διότι πᾶς ὁ ἀποκτείνας Καΐν, δίκην δώσει, ἑπταχῆ.) Συμ. (καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ κύριος, οὐχ οὕτως, ἀλλὰ πᾶς ὁ ἀποκτείνας Καΐν, ἕβδομος ἐκδίκησιν λήψεται.) Ο. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ κύριος, οὐχ οὕτως, πᾶς ὁ ἀποκτείνας Καΐν, ἑπτὰ ἐκδικούμενα παραλύσει. Θεοδ. (καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ κύριος, οὐχ οὕτω, πᾶς ὁ ἀποκτείνας Καΐν, τὴν ἑβδομάδα ἐκδικούμενα παραλύσει.)

כי שבעתים יקם 24. Σ...... Ο. ἑπτάκις ἐκδεδίκηται. Θ.......

ותקרא את־שמו שת כי שת־לי אלהים זרע אחר 25. Ακ. (καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Σὴθ λέγουσα, ὅτι ἔθηκε θεός μοι σπέρμα ἕτερον). Ο. καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Σὴθ λέγουσα, ἐξανέστησε γάρ μοι ὁ θεὸς σπέρμα.

אז הוחל לקרא בשם יהוה 26. Ακ. τότε ἤρχθη τοῦ καλεῖσθαι ἐν ὀνόματι κυρίου. ὁ Ἑβραῖος οὗτος ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ θεοῦ. Ο. οὗτος ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ.

LXX. Gemens & tremens. *Vulg. vagus & profugus.*

15. *Hebr.* Et dixit ei Dominus: Propterea omnis occidens Caïn, septempliciter vindicabitur. *A.* Et dixit ei Dominus, Propterea omnis qui occiderit Caïn, septempliciter ulciscetur. *S.* Et dixit ei Dominus, Non sic, sed omnis qui occiderit Cain septimus vindictam accipiet. *LXX.* Et dixit ei Dominus, non sic, omnis qui occiderit Caïn, septem vindictas exolvet. *Th.* Et dixit ei Dominus, non sic: omnis qui occiderit Caïn, septem vindictas exsolvet. *Vulg. dixitque ei Dominus, Nequaquam ita fiet: sed omnis qui occiderit Caïn, septuplum punietur.*

24. *Heb.* Quia septempliciter vindicabitur. *S.* septimus pœnas dabit. *LXX.* septies vindicatum est. *Th.* per septenarium ulciscetur. *Vulg. septuplum ultio dabitur.*

25. *Heb.* Et vocavit nomen ejus Seth dicens: quia posuit mihi Deus semen alterum. *Aq.* Et vocavit nomen ejus Seth, dicens, Quia posuit Deus mihi semen alterum. *LXX* Et cognominavit nomen ejus Seth, dicens: Suscitavit enim mihi Deus semen alterum. *Vulg. Vocavitque nomen ejus Seth dicens: Posuit mihi Deus semen aliud.*

26. *Heb.* Tunc cœptum est invocari nomen Domini. *A.* tunc cœptum est vocari in nomine Domini. *Hebræus allo modo*, Hic speravit appellari nomine Domini Dei. *LXX.* Hic speravit invocare nomen Domini Dei. *Vulg. iste cœpit invocare nomen Domini.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IV. Genesis.

v. I. Hic locus prodit ex schedis Combefisii, qui ex mss. quodam Monspeliensi se mutuatum esse testificatur: sic autem habet. Ο' Ἑβραῖος καὶ ὁ Σύρος, ἐκτησάμην ἄνθρωπον ἐν θεῷ· ὡς ἀνατιθεῖσα [sic] τὸν πρωτότοκον θεῷ. i. *Hebræus & Syrus; possedi hominem in Deo: ac si primogenitum suum Deo consecres.*

v. 4. Ακ. καὶ ἀπικλήθη, vel melius ἀπεκλήθη, delinitus est. Interpres Procopii Latine: *Solationem accepis.* Theodotio, ἐνεπύρισεν, *inflammavit.* Hieronymus: *Unde scire poterat Cain quod fratris munera suscepisset Deus; & sua respuisset; nisi interpretatio illa vera est, quam Theodosio posuit:* Et inflammavit Deus super Abel & super sacrificium ejus; super Caïn vero & super sacrificium ejus non inflammavit.

v. 5. Hanc Aquilæ versionem habemus ex Theodoreto. Drusius male legerat, ut & ipse subodoratur, καὶ ὀργίλον τὸν Καΐν, melius legitur, τῷ Καΐν, ut efferunt Theodoreti Editi & Schedæ Combefisianæ: quæ postremæ omittunt σφόδρα. LXX. habent; καὶ ἐλυπήθη. Alii, καὶ ἐλύπησε, supple, τὸν Καΐν.

v. 7. Hunc insignem Symmachi & Theodotionis locum ex Schedis Combefisianis excerpsimus. Ille vero ex Codice Monspeliensi acceperat. In iisdem porro Schedis paulo post subjicitur, χρὴ γινώσκειν ὅτι ὁ μακάριος Κύριλλος κατ' οὕτως εἶπεν εἰρῆσθαι παρὰ θεοῦ πρὸς μὲν τὸν Καΐν, ἥμαρτες, ἡσύχασον· πρὸς δὲ τὸν Ἄβελ, πρὸς σὲ ἡ ἀποστροφὴ αὐτοῦ, καὶ σὺ ἄρξεις αὐτοῦ. Ταῦτα τέθεικεν ἐν τοῖς γλαφυροῖς. i. *Sciendum est B. Cyrillum, hoc Dei dictum sic interpretari ac distinguere; nempe ad Cainum dici, peccasti, quiesce: ad Abelem vero: Ad te conversio ejus, & tu principatum habebis ipsius. Hæc ille in Glaphyris.*

v. 8. Hæc notatu digna ignoti cujusdam & Origenis loca, quæ ex Manuscriptis nostris excerpsimus, in serie reponenda duximus. Ut unde prodeat illud, διέλθωμεν εἰς τὸ πεδίον, quod Aquila & LXX. expresserunt, statim deprehendatur. Observandum est autem priorem notam a Nobilio & Drusio Cyrilli nomine circumferri; sed perperam, ut monet Combefisius in memoratis Schedis. *Ex Regiis Codicibus & Cod. Mazarini*, [sic ille.] *Sixtina habet Cyrilli nomine, cum Cyrillus non habeat. Quia forte invenit Nobilius in Catena istis simili subjectum superiori Scholio, cui nec ipsum bene inscriptum Cyrilli nomen.* Porro in nota a Nobilio & Drusio Cyrilli nomine allata, deest illud, ἀλλ' ἐν ἀποκρύφοις φασίν. Monent autem hæc duo Scholia, verba superius allata, quæ in Hebraïco non exstant, ex Apocrypho desumta esse a Septuaginta interpretibus & ab Aquila, ipsosque Hebræos in Apocrypho quodam agnoscere. Apocryphus vero liber hujusmodi qui fuerit ignoratur. Hieronymus Quæst. in Genesim. Et dixit Caïn ad Abel fratrem suum, *subauditur ea quæ locutus est Dominus. Superfluum ergo est quod in Samaritanorum & nostro volumine reperitur.* Notat Nobilius ea ipsa verba, in Thargum Jerosolymitano, qui Romæ est, haberi.

v. 12. Catenæ Regiæ. Ο' Ἑβραῖος καὶ ὁ Σύρος, σαλευόμενος καὶ ἀκαταστατῶν, τουτέστι μὴ μένων ἐν ἑνὶ τόπῳ. Id est, *Hebræus & Syrus, fluctuans & instabilis, hoc est, non manens in eodem loco.* Editio autem Romana loco τοῦ, ὁ Ἑβραῖος καὶ ὁ Σύρος, habet, οἱ ἄλλοι· similiterque Theodoretus, qui ait: Τὸ τρέμων, ἢ κατὰ τοὺς ἄλλους ἑρμηνευτὰς ἀκαταστατεῖν. i. *Tremere, sive secundum alios Interpretes, instabilem esse.* Hinc suspicatur Drusius illos alios

alios Interpretes esse Aq. Symm. & Theodotionem: quod & ego facile crediderim. Scholiastæ quippe & Theodoretus, quando οἱ ἄλλοι, vel οἱ λοιποὶ ponunt, hos Interpretes indicant. Huic opinioni suffragatur Procopius in Genesim: *Ebraica veritas*, inquit, *habet, ut ex aliis Interpretibus didici, Eris mobilis & instabilis, non manens fixis sedibus in uno loco, sed errabundus & vagabundus in orbe vives. Sane hæc expositio vera est, & ab omnibus Catholicis recipitur.* Nec dubium videtur hos Interpretes esse Aq. S. & Th. Hieron. Quæst. in Gen. *Quod LXX. Naid transtulerunt, in Hebræo NOD dicitur, & interpretatur, σαλευόμενος. i. fluctuans & instabilis, ac sedis incerta.* Itaque hæc lectio, non Hebræi modo & Syri, ut ferunt Catenæ Regiæ; sed etiam aliorum Interpretum esse videtur.

v. 15. Græca trium Interpretum verba a quodam supero allata, uncinis inclusimus: quia nusquam reperimus. In hunc locum Hieronymus, Quæst. in Genes. Omnis qui occiderit Cain, septem vindictas exsolvet. *Pro septem vindictis, Aquila septempliciter interpretatus est; Symmachus, septimum. Theodotio, per hebdomadem. Super quo Capitulo exstat Epistola nostra ad Damasum.* In Epistola autem ad Damasum sic habet. VAIOMER LO ADONAI LOCHEN CHOL OREG CAIN SOBATHAIM IOCCAMO. Aquila. *Et dixit ei Dominus, Propterea omnis qui occiderit Cain, septempliciter ulciscetur. Symmachus: Et dixit ei Dominus: Non sic, sed omnis qui occiderit Cain, hebdomas, sive septimus vindicabitur. Septuaginta & Theodotion: Et dixit ei Dominus: Non sic, sed omnis qui occiderit Cain, septem vindictas exsolvet.* Reliqua vide ibi. Procopius in Genes. p. 86. *Quidam magis proprie istum locum interpretantur, dicentes: oportet Cainum septies puniri ob commissum parricidium. Aquilas sic reddidit: Septies. Symmachus vero sic vertit: Septies dabit pœnas, quod quidam sic intellexerunt: in septem generationibus pœnas pendet. Verum Hebræus post dictionem, interficiens, punctum locat.*

v. 24. Hæc ex Procopio desumta sunt: cujus hæc sunt verba p. 90. *Sed nihil moror sive dona Spiritus Sancti, sive septem patrum personas, illa septem accipias. Illi sententiæ adstipulatur Theodotion, præsentem locum transferens: Per septenarium ulciscetur. Symmachus sic vertit: Septimus pœnas dabit. Proinde Lamechus forte septimus fuit, qui pœnas inflixit.*

v. 25. Latine hic versiculus exstat apud Hieronymum in Quæst. ad Genesim. Ex Latinis Græca concinnavimus, quia videtur non potuisse alio modo legi. Uncinis tamen inclusimus, ne quis aliunde excerpta putaret.

v. 26. Sic omnes Catenæ Regiæ: sic item Schedæ Combefisianæ Aquilæ locum effecerunt. Drusius legerat: Ἀκ. τότε ἤρχθη τοῦ καλεῖν ἐν ὀνόματι κυρίου. Theodoreti editi, Ἀκ. τότε ἤρχθη τοῦ καλεῖσθαι τῷ ὀνόματι κυρίου. Versionem ex Hebræo Catenæ omnes mss. habent nomine Eusebii Emiseni: cujus totum locum adferre libet: ἐν τῷ ἑβραϊκῷ οὐχ οὕτως λέγει· ἀλλ', οὗτος ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ θεοῦ· τουτέστιν υἱὸς θεοῦ λέγεσθαι καὶ θεός. οἱ γὰρ ἀπὸ τοῦ Σὴθ δίκαιοι γεγόνασι. ὅθεν ἡ γραφὴ ἑαυτῇ ἀκολουθοῦσα μετὰ ταῦτα φησὶ καὶ ἰδόντες οἱ υἱοὶ τοῦ θεοῦ τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων· τουτέστιν οἱ δίκαιοι. οὐ γὰρ ἦν ἐπιμιξία τῶν υἱῶν Σὴθ πρὸς τοὺς ἀπὸ τοῦ Κάϊν. i. *In Hebraico non ita dicit; sed, Hic speravit appellari nomine Domini; hoc est, Filius Dei ac Deus dici. Nam qui a Setho ortum ducebant, justi fuerunt. Quamobrem scriptura sibi ipsi consonans, postea dicit: Et viderunt Filii Dei filias hominum; id est, justi. Nulla quippe commixtio erat inter filios Sethi, & Caini progeniem.* Aliam interpretationem exhibet Hieronymus Quæst. in Gen. *Enos, juxta Linguæ Hebrææ proprietatem, homo vel vir dicitur: & pulcre, quia hoc vocabulum habuit, ideo scriptum est, Tunc initium fuit invocandi nomen Domini: licet plerique Hebræorum aliud arbitrentur, quod tunc primum in nomine Domini & similitudine ejus, fabricata sint idola.*

CAPUT V. GENESIS.

זה ספר תולדת אדם 1. Ἀκ. τοῦτο τὸ βιβλίον γεννημάτων Ἀδάμ. Ο. αὕτη ἡ βίβλος γενέσεως ἀνθρώπων.

את־שמם 2. Ἄλλοι, τὸ ὄνομα αὐτῶν. Ο. τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

ויהיו כל־ימי אדם אשר־חי תשע מאות שנה ושלשים שנה 5. Ἑβρ. Ἑλλ. Ουαϊεϊοὺ χαλ ἰαμὲ Αδαμ ασερ αι θεσα μεωθ σανα οὐσαλωσιμ σανα. Ἀκ. καὶ ἔζησεν Ἀδὰμ τριάκοντα ἔτος, καὶ ἐννακόσια ἔτος. Ο. Καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι Ἀδὰμ, ἃς ἔζησε, τριάκοντα καὶ ἐννακόσια ἔτη.

ויחי מתושלח שבע ושמנים שנה ומאת שנה ויולד את־למך 25. Τὸ Ἑβραϊκὸν καὶ τὸ Σαμαρειτικὸν, καὶ ἔζησε Μαθουσάλα ἔτη ρπζ΄. καὶ ἐγέννησε τὸν Λάμεχ. Ο. καὶ ἔζησε Μαθουσάλα ἑπτὰ ἔτη καὶ ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν, καὶ ἐγέννησε τὸν Λάμεχ.

ויחי מתושלח אחרי הולידו את־למך שתים ושמנים שנה ושבע מאות שנה 26. Ἑβ. καὶ Σαμαρ. καὶ ἔζησε Μαθουσάλα μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν Λάμεχ, δύο καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑπτακόσια ἔτη. Ο. καὶ ἔζησε

1. **H**Ebr. & *Aq.* Hic liber generationum Adam. *LXX.* Hic liber generationis hominum. *Vulg. Hic est liber generationis Adam.*

2. *H. Alii, Vulg.* nomen eorum. *LXX.* nomen ejus.

5. *Heb.* Et fuerunt omnes dies Adam, quibus vixit nongenti anni & triginta anni. *Aq.* Et vixit Adam triginta annos & nongentos annos. *LXX.* Et facti sunt omnes dies Adam quibus vixit, triginta & nongenti anni. *Vulg. Et factum est omne tempus quod vixit Adam, anni nongenti triginta.*

25. *Heb.* Et vixit Mathusala septem & octoginta annos & centum annos, & genuit Lamech. *Hebr. & Samarit.* Et vixit Mathusala CLXXXVII. annos, & genuit Lamech. *LXX.* Et vixit Mathusala septem annos & sexaginta & centum, & genuit Lamech. *Vulg. Vixit quoque Mathusala centum octoginta septem annis, & genuit Lamech.*

26. *Heb.* Et vixit Mathusala, postquam genuit ipse Lamech, duos & octoginta annos & septingentos annos. *Hebr. & Samar* Et vixit Mathusala, postquam genuit Lamech, duos & octoginta & septingentos annos. *LXX.* Et

Μαθουσάλα μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν Λάμεχ δύο. καὶ ὀκτακόσια ἔτη.

vixit Mathusala postquam genuit Lamech, duos & octingentos annos. *Vulg. Et vixit Mathusala, postquam genuit Lamech, septingentis octoginta duobus annis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. V. Genesis.

v. 1. Hanc Aquilæ lectionem mutuati sumus ex loco quodam Origenis, quem supra adtulimus in Notis ad versum 4. Capitis 1.

v. 2. Ἄλλος, τὸ ὄνομα αὐτῶν, ex plerisque Manuscriptis. Hæc vero lectio cum Hebraico consonat.

v. 5. Prodit hic Aquilæ locus ex Epiphanio de mensuris & ponderibus p. 169. Ubi non omnia Hebraici textus verba transferuntur. An Aquila ipse omiserit, an Epiphanius detruncarit, incertum. Hebraica item Græce scripta non quadrant apud Epiphanium. Nos ad literam referimus. Hic vides nimio scrupulo Aquilam Hebraicæ literæ servientem, τριάκοντα ἔτος, *triginta annum*, & ἐννακόσια ἔτος, *nongentos annum* vertere: quia nimirum Hebraicus textus ad utrumque habet שנה in singulari. In annos autem generationum insignem Eusebii Emiseni locum adferam desumtum ex Schedis Combefisianis. Ὅτι ὁ Ἑβραῖος καὶ ὁ Σύρος, καὶ ὁ Σύμμαχος ὧδε ρ΄. ἔτη ἀεὶ γενεαλογεῖ, καὶ ἀποδείγματος ἕνεκεν, ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀδὰμ γέγραπται σλ΄. γεννᾷ τὸν Σηθ. ὁ Ἑβραῖος ρλ΄. προστίθησι δὲ αὐτὰ εἰς τὰ λοιπὰ ζωῆς τοῦ Ἀδὰμ ἔτη. *Hebræus & Syrus & Symmachus in genealogiis centum annos minus semper ponunt; exempli causa, scriptum est [in LXX. Interpretibus] quod Adam anno vitæ CCXXX. genuerit Seth: ibi Hebræus CXXX. habet. Illos autem centum annos reliquis Adami vitæ annis adjungit.* Animadvertas autem. Hebræum, & Syrum adferri, qua de re pariterque de Samaritano pluribus agitur in Præliminaribus: ubi disquiritur, an Græci Interpretes, qui ex Hebraïco, Syriaco, & Samaritano transtulerint, his in locis intelligantur; An vero ipsi veteres lectionum indagatores, Hebraïcum, Syriacum & Samaritanum textum, ad certa loca consulentes, ea ipsa Græce versa nobis exhibeant.

Versus 25. & 26. interpretationem ex Schedis Combefisii desumsimus: Ille vero ex Codd. Monspeliensi & Mazarinæo exscripsisse se dicit. In hunc locum Hieronymus Quæst. in Genesim. Et vixit Mathusala centum annos & sexaginta & septem &c. *Famosa quæstio, & disputatione omnium Ecclesiarum ventilata, quod juxta diligentem supputationem, quatuordecim annos post diluvium Mathusala vixisse referatur. Etenim cum esset Mathusala annorum centum sexaginta septem, genuit Lamech. Rursum Lamech, cum esset annorum centum octoginta octo, genuit Noe, anni vitæ Mathusalæ, trecenti quinquaginta quinque. Sexcentesimo autem anno vitæ Noe, diluvium factum est. Ac per hoc habita supputatione per partes, nongentesimo quinquagesimo anno Mathusalæ, diluvium fuisse convincitur. Cum autem supra nongentis sexaginta novem annis vixisse sit dictus, nulli dubium est quatuordecim eum annos vixisse post diluvium. Et quomodo verum est quod octo tantum animæ in arca salvæ factæ sunt? Restat ergo ut quomodo in plerisque, ita & in hoc sit error in numero. Siquidem & in Hebræis & Samaritanorum libris ita scriptum reperi:* Et vixit Mathusala centum octoginta septem annis, & genuit Lamech. Et vixit Mathusala postquam genuit Lamech, septingentos octoginta duos annos, & genuit filios & filias. Et fuerunt omnes dies Mathusalæ, anni nongenti sexaginta novem, & mortuus est. Et vixit Lamech centum octoginta duobus annis, & genuit Noe. *A die ergo nativitatis Mathusalæ, usque ad diem ortus Noe, sunt anni trecenti sexaginta novem: his adde sexcentos annos Noe: quia in sexcentesimo vitæ ejus anno factum est diluvium: atque ita fit, ut nongentesimo sexagesimo nono vitæ suæ Mathusalæ mortuus sit, eo anno quo cœpit esse diluvium.* In eumdem locum Origenes in Schedis Combef. Περιέχει ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὅτι ἔζησε Λάμεχ ἔτη ρπ΄. καὶ η΄. καὶ ἐγέννησε Νῶε. καὶ ἔζησε Λάμεχ μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν Νῶε ἔτη φξε΄. καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι Λάμεχ ἔτη ἑπτακόσια καὶ πεντήκοντα τρία, καὶ ἀπέθανε. καὶ ἦν Νῶε ἐτῶν φ΄. καὶ ἐγέννησε τρεῖς υἱούς. καὶ εὑρίσκομεν ἐκ τούτου διαφωνίαν ἑξήκοντα πέντε ἐτῶν τοῦ Νῶε. ἀλλ' ἐνταῦθα ἡ γραφὴ λέγει ὅτι τῷ Θεῷ εὐηρέστησε Νῶε, καθὼς γέγραπται καὶ περὶ τοῦ Ἐνώχ. κἀκεῖνος γὰρ ὅτε εὐηρέστησε τῷ Θεῷ, τότε καὶ μετετέθη ὑπ' αὐτοῦ. ὁμοίως οὖν καὶ τοῦ Νῶε τὰ πρὸ τῆς εὐαρεστήσεως ξε΄. ἔτη οὐκ ἐλογίσατο αὐτῷ ἡ θεία γραφή. ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀβραὰμ οὐκ ἐλογίσθη εἰς ζωὴν τὰ ξ΄. ἔτη τὰ πρὸ τῆς θεογνωσίας αὐτοῦ. καὶ τοῦ Ἐνὼχ ἔτη λ΄. καὶ τοῦ Σαοὺλ ἔτη κ΄. καὶ τοῦ Σολομῶντος ἔτη μ΄. καὶ τοῦ Ἐζεκίου ιζ΄. ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ Μαθουσάλα εὑρίσκεται διαφωνία ἐτῶν ιε΄. *Hoc est. Supra legitur,* Vixit Lamech annos centum & octoginta & octo, & genuit Noe. Et vixit Lamech postquam genuit Noe annos DLXV. Et facti sunt omnes dies Lamech anni septingenti quinquaginta tres, & mortuus est. *Et*, erat Noe annorum D. & genuit tres filios. *Ex hoc autem annorum Noe sexaginta quinque discrepantiam deprehendimus. Verum hoc loco Scriptura dicit, Noe Deo placuisse, sicut etiam de Enoch scriptum est. Nam ille quoque cum placuit Deo, tunc translatus est ab eo. Similiter autem & ipsi Noe sexaginta annos, antequam placeret Deo elapsos, non computavit divina Scriptura. Sicuti nec Abrahamo sexaginta anni vitæ antequam Deum cognosceret computati sunt, nec Enocho triginta, nec Sauli viginti, nec Salomoni quadraginta, nec Ezechiæ septemdecim. Sed etiam circa Mathusalam reperitur discrimen annorum quindecim.*

CAPUT VI. GENESIS.

ויראו בני האלהים את־בנות האדם כי טבת

2. Ακ. ἰδόντες δὲ οἱ υἱοὶ τῶν θεῶν τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων. Σύμ. καὶ ἰδόντες υἱοὶ τῶν δυναστευόντων τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων. Αλλ. υἱοὶ τῶν δυναστῶν. Ο. ἰδόντες δὲ υἱοὶ τοῦ θεοῦ τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων. Θεοδ. καὶ ἰδόντες υἱοὶ τοῦ θεοῦ.

2. HEb. Et viderunt filii Dei filias hominis, quod pulchræ. *A.* videntes autem filii deorum filias hominum. *S.* Et videntes filii potentium filias hominum. *LXX.* Videntes autem filii Dei filias hominum. *Th.* Et videntes filii Dei. *Vulg. Videntes filii Dei filias hominum quod essent pulchræ.*

3 לא ידון רוחי באדם לעלם Σύμ. οὐ κρινεῖ τὸ

3. *Heb.* Non contendet spiritus meus cum

πνεῦμά μου τοὺς ἀνθρώπους αἰωνίως. O. οὐ μὴ καταμείνῃ τὸ πνεῦμά μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις εἰς τὸν αἰῶνα.

הנפלים היו בארץ 4. Ακ. οἱ ἐπιπίπτοντες ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς. Σύμ. οἱ βίαιοι ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς. al. δυσίατοι. O. οἱ δὲ γίγαντες ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς. Θεοδ. οἱ δὲ γίγαντες ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς.

וינחם יהוה כי־עשה את־האדם בארץ ויתעצב אל־לבו 6. Ακ. καὶ μετεμελήθη ὁ θεὸς ὅτι ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ διεπονήθη πρὸς καρδίαν αὐτοῦ. Συμ. καὶ ἀπέστρεψεν. O. καὶ ἐνεθυμήθη ὁ θεὸς, ὅτι ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ διενοήθη.

כי נחמתי 7. A. ὅτι μετεμελήθην. O. ὅτι ἐνεθυμήθην. Αλλος, ἐθυμώθην.

את־האלהים התהלך־נח 9. A. σὺν τῷ θεῷ περιεπάτει. Σ. τῷ θεῷ ἐπηκολούθησε. O. τῷ θεῷ εὐηρέστησε Νῶε.

קץ 13. Ακ. τέλος. Σύμ. πέρας. O. καιρός.

עצי־גפר 14. O. ἐκ ξύλων τετραγώνων. Αλλος ἐκ ξύλων ἀσήπτων, ἢ κεδρίνων. Αλλος, ἐπὶ πλακῶν πυξίνων.

קנים תעשה את־התבה Σύμ. καλιὰς ποιήσεις. O. νοσσιὰς ποιήσεις τὴν κιβωτόν. Αλλος, κατὰ τὴν κιβωτόν.

וכפרת בכפר Ακ. ἀλοιφήσεις ἀλοιφῇ. Σ. ἱλαστηρίῳ. O. ἀσφαλτώσεις.

צהר תעשה לתבה 16. Ακ. μεσημβρινὸν ποιήσεις τῇ κιβωτῷ. Σ. διαφανὲς ποιήσεις. O. ἐπισυνάγων ποιήσεις τὴν κιβωτόν. Θεοδ. θύραν ποιήσεις.

שנים ושלשים תעשה Σύμ. κατὰ δίστεγα καὶ τρίστεγα ποιήσεις αὐτήν. O. κατάγαια διώροφα, καὶ τριώροφα ποιήσεις αὐτήν.

מכל־החי 19 A. Σ. ἀπὸ πάντων τῶν ζώων. O. ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν.

homine in sæculum. *S.* Non judicabit ſpiritus meus homines æternum. *LXX.* Non permanebit ſpiritus meus in hominibus his in æternum. *Vulg. Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum.*

4. *Heb.* Gigantes fuerunt in terra. *A.* Cadentes, *ſive* irruentes, erant ſuper terram. *S.* Violenti erant ſuper terram. *al.* ſanatu difficiles. *LXX.* Gigantes autem erant ſuper terram. *Theod. & Vulg.* Gigantes autem erant ſuper terram.

6. *Heb.* Et pœnituit Dominum quod feciſſet hominem in terra, & indoluit ad cor ſuum. *A.* Et pœnituit Deum quia fecerat hominem ſuper terram, & laboravit ad cor ſuum. *S.* & avertit. *LXX.* Et cogitavit Deus, quia fecit hominem ſuper terram, & recogitavit. *Vulg. Pænituit eum quod hominem feciſſet in terra: & tactus dolore cordis intrinſecus.*

7. *Heb.* Quia pœnitet me. *A.* quia pœnituit me. *LXX.* quia cogitavi. *Alius*, iratus ſum. *Vulg. pænitet enim me.*

9. *Hebr.* Cum Deo ambulavit Noe. *Aq.* cum Deo ambulabat. *S.* Deum ſequutus eſt. *LXX.* Deo placuit Noe. *Vul. cum Deo ambulavit.*

13. *Heb. & A.* finis. *S.* terminus. *LXX.* tempus. *Vulg. finis.*

14. *Heb.* lignorum Gopher. *LXX.* ex lignis quadratis. *Alius*, ex lignis imputribilibus, *aut* cedrinis. *Alius*, ſuper tabulis buxinis. *Vulg. de lignis levigatis.*

Hebr. nidos facies cum arca. *S.* nidos facies. *LXX.* nidos facies arcam. *Alius*, ad arcam. *Vulg. manſiunculas in arca facies.*

Heb. bituminabis bitumine. *A.* linies linimento. *S.* propitiatione. *LXX.* bituminabis. *Vulg. bitumine linies.*

16. *Heb.* Feneſtram facies arcæ. *A.* meridianum facies arcæ. *S.* pellucidum facies arcæ. *LXX.* colligens faciem arcam. *Th.* januam facies. *Vulg. feneſtram in arca facies.*

Hebr. Secunda & tertia facies. *S.* per binas & ternas contignationes facies eam. *LXX.* inferiora bicamerata & tricamerata facies eam. *Vulg. deorſum cænacula & triſtega facies in ea.*

19. *Heb.* ab omni vivente. *A. S.* ab omnibus animantibus. *LXX.* ab omnibus pecoribus. *Vul. ex cunctis animantibus.*

Notæ & variæ Lectiones ad cap. VI. Geneſis.

v. 2. Locum plenum Aquilæ & Symmachi ex Combefiſianis Schedis & ex Catenis mſſ. eruimus. Hieronymus: *verbum Hebraicum* ELOIM *communis eſt numeri: & Deus quippe & dii ſimiliter appellantur: propter quod Aquila, plurali numero, filios deorum auſus eſt dicere deos, intelligens Sanctos ſive Angelos. Deus enim ſtetit in Synagoga deorum: in medio autem Deos diſcernit, Unde & Symmachus iſtiuſmodi ſenſum ſequens, ait:* Videntes filii potentium filias hominum, *& reliqua.* Cyrillus in Catenis mſſ. citatus hæc habet. Οἴδαμεν οὖν ὅτι τῶν αἰτιωμένων τινὰ περιέσεσθαι [illegible] ἰδόντες δὲ οἱ ἄγγελοι τοῦ θεοῦ τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων. εἶτα περιτρέπουσί τινες τῆς φιλοψογίας τὰ ἐγκλήματα, καὶ τῆς οὕτω μυσαρωτάτης ἐπιθυμίας ἀνάπτουσι τὰς αἰτίας ἀλιτηρίοις ἀγγέλοις, οἳ τὴν ἰδίαν ἀρχὴν οὐ τετηρήκασι κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἐγὼ δὲ ὅτι μὲν πᾶν ἀρρώστημα τῷ πρέπει ἂν ἐκείνοις, φαίην ἂν καὶ συνθήσομαι· τὸ δέ γε τῷ εἰκότος λογισμοῦ τὴν ἐπὶ τῷ πράγματι πίστιν ὡς ἀποτελῶ φέρεσθαι συγχωρεῖν, εἴη ἂν ὥς γέ μοι φαίνεται τῶν ἀτοπωτάτων. 1. *Scimus quædam Exemplaria ſic habere: Videntes autem Angeli Dei filias hominum. Hinc carnalis amoris, & execrandæ concupiſcentiæ crimen nonnulli referunt in Angelos lapſos, qui proprium principatum non ſervaverunt, ſicut ſcriptum eſt. Ego vero omnem quidem ipſis mentis morbum competere dicam & fatear: ſententiæ autem alioqui probabilis fidem ultra modum ferri ſinere, meo quidem judicio abſurdiſſimum fuerit.*

v. 3. Sic Editio Romana, Drusius & Catenæ mss. in uno tamen Codice locus Symmachi ita legitur, οὐ κρινεῖ τὸ πνεῦμά μου τοὺς ἀνθρώπους αἰωνίως. i. *Non judicabit spiritus meus homines æternos.* Hieronymus in Quæst. in Genes. *In Hebræo scriptum est, Non judicabit spiritus meus homines istos in sempiternum, quoniam caro sunt. Hoc est, quia fragilis est in homine conditio, non eos ad æternos servabo cruciatus; sed hîc illis restituam quod merentur.*

v. 4. Sic Interpretum lectiones edidit Martianæus noster, Drusius in hunc locum: Οἱ ἐπιπίπτοντες *i. irruentes. Siquidem* נפל *etiam irruo denotat ut ibi* נפל בעצמיו *irruit validis suis. Locus est alibi apud Davidem. In editione Romana,* Α. οἱ ἐπιπίπτοντες, οἱ βίαιοι. *Hoc postremum Symmachi est. Sequitur tamen ibidem, Sym.* οἱ δυσίατοι οἱ βίαιοι. *Quod mihi pariter suspectum.* Οἱ βίαιοι violenti. *Hieron.* Pro cadentibus sive gigantibus, violentos interpretatus est Symmachus. *Ex quo emendabis locum in editione Romana, quem modo citavimus.* δυσίατοι, *i. Sanatu difficiles.* Hactenus Drusius, & quidem probe.

v. 6. Locum Aquilæ plenum, ut nos edimus, habent omnes Catenæ mss. Regiæ ex Diodoro Tharsensi. In Editione Romana & apud Drusium prima tantum vox legebatur Α. καὶ μετεμελήθη. Symm. καὶ ἀπέστρεψε, & reversus est, i & pœnituit, quam lectionem sequitur Onkelos.

v. 7. Sic in Editione Romana & in Codicibus nostris.

v. 9. Hæc habemus ex Codice Regio mss. optimæ notæ num. 1871. qui continet Heptateuchum aliosque Scripturæ libros. In Editione Romana lectiones Aquilæ & Symmachi quasi scholia adferebantur, tacitis interpretum nominibus. Lectionem Symmachi annotare videtur Hieron. cum dicit, Quæst. in Gen. *Cum Deo ambulabat Noe, hoc est, ipsius vestigia sequebatur.*

v. 13. Sic Editio Romana & Drusius habent.

v. 14. Hunc item ex Editione Romana mutuamur. Tres autem interpretationes, quæ post LXX. interpretum versionem, ad tres haud dubie Interpretes, Aquilam, Symmachum & Theodotionem pertinent; ita ut Alius habuerit ἐκ ξύλων ἀσήπτων, *ex lignis imputribilibus*; Alius, ἐκ ξύλων κεδρίνων, *ex lignis cedrinis*: atque ita vertunt Onkelos & Jonathan; Alius denique, ἐκ ξύλων πυξίνων, *ex lignis buxinis.* Hebræus autem teste Procopio habet: *Ex Tabulis quadrangulari forma connexis.* Ἄλλος, ἐπὶ πλακῶν πυξίνων. Sic mss. et Edit. Videtur autem esse lectio Theodotionis.

Ibid. Σύμ. καλιὰς ποιήσεις. Lectionem Symmachi sic efferunt tum Catenæ mss. tum Editio Rom. In hunc locum, hæc habet Scholiastes Edit Rom. τὰς εἰς νεοττοτροφίαν ἐπιτηδείως ἐχούσας καταλύσεις; id est, *mansiunculas ad nutriendos pullos concinne adornatas.* Interpretes Procopii, sic habet p. 97. *Nidos Symmachus appellat suguria.*

Ibid. Ακ. ἀλοιφήσεις ἀλοιφῇ. In Codice Regio 1871. optimæ notæ legitur ἀλοιφώσεις, quasi ab ἀλοιφόω vel ἀλειφόω: quæ lectio non spernenda. Lectionem Symmachi exscripsimus ex eodem Cod. Regio 1871. Habuerit autem ille, ἱλάσεις ἱλαστηρίῳ, *propitiaberis propitiatione*; sed primam vocem omisit scriba Regii Codicis.

v. 16. Locus ex Editione Romana prodit. Hic Hieronymus Quæst. Hebr. *Pro eo quod est, colligens facies arcam, in Hebræo habetur, meridianum facies arca: quod manifestius interpretatus est Symmachus dicens,* διαφανές, *hoc est, dilucidum facies arca, volens fenestram intelligi. Procopius autem sic habet. Primo præcepit Deus Noacho, ut pararet ostium ab obliqua parte arcæ. Theodotion transtulit januam: sed Aquila vertit ostium sive fenestram vel valvam aut quamdam apertionem.*

Ibidem. Sic locum Symmachi plenum habent Catenæ mss. & Schedæ Combefisianæ. Hic Origenis de arcæ forma locum adferre libet, quia nondum quod sciam Græce editus est. Ζητητέον ποδαπὸν δεῖ νοῆσαι τὸ σχῆμα τῆς κιβωτοῦ, ὅπερ νομίζω ὅτι πυραμοειδές ἐστιν· ἀρξάμενος ἀπὸ μὲν μήκους, τ'. πήχεων, ἀπὸ δὲ πλάτους ν'. καὶ ἐπὶ τοὺς λ'. τοῦ ὕψους πήχεις ἐπισυναγόμενον, ὥστε τὴν κορυφὴν γενέσθαι, μήκους καὶ πλάτους πήχεως. ἔστω δὲ τὰ μὲν κάτω αὐτῆς ἅπερ ὠνόμασαι κατάγαια, ὀροφῶν δύο. τὰ δὲ ὑπὲρ τὰς δύο ὀροφὰς ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρω ὀρόφου, ὀροφῶν τριῶν. τοῦτο δὲ καὶ ὁ Σύμμαχος σαφῶς ἐξέθετο εἰπὼν κατὰ δίστεγα καὶ τρίστεγα ποιήσεις αὐτήν. νοείσθω δὲ καθ' ἑκάστην ὀροφὴν ἀποδιαλαμβανόμενα χωρία ὑπὲρ τοῦ χωρίζεσθαι τὰ ἀνόμοια ζῶα ἀπ' ἀλλήλων, καὶ καλεῖσθαι τὰ ἀποδιαλαμβανόμενα νοσσιαί. ὡς ὁ Σύμμαχος πεποίηκε καλιαί. Καὶ μετ' ὀλίγα. Φασὶ τοίνυν ὅτι ἡ μὲν κατωτέρω πρὸς τῷ πυθμένι τοῦ διωρόφου στέγη, εἰς σκύβαλα ἀποτέτακτο, ἡ δὲ ταύτης ἀνωτέρω εἰς τὴν συναγωγὴν τῆς τροφῆς τῶν ζώων, ὥστε εὐπορεῖν τὰ μὲν σαρκοβόρα σαρκῶν· τὰ ἕτερα ζῶα παρὰ τὰ εἰς διατήρησιν εἰσαχθέντα τροφῆς ἕνεκεν εἰσαχθῆναι εἰς τὴν κιβωτόν· τὰ δὲ μὴ τοιαῦτα τῆς ἐπιτηδείου ἕκαστον εὐπορῆσαι τροφῆς. ταῦτα μὲν εἰς τὸν περὶ τῶν καταγαίων διωρόφων λόγον. τὸ δὲ κατωτάτω τριώροφον τοῖς ζώοις ἀποτέτακτο κατὰ τὰς νομισθείσας νοσσιάς. καὶ εἰκὸς ὅτι τῷ μὲν τῶν ὄφεων γένει καὶ θηρίων, ἡ τοῦ κατωτάτω τριωρόφου χώρα ἀπενεμήθη· τοῖς δὲ κτήνεσι καὶ τοῖς λοιποῖς τῶν τιθασσοτέρων, ἢ ἡμερωτέρων τάξει καὶ λόγῳ, τὰ ἀνωτέρω. ἐχρῆν δὲ τὸν ἄνθρωπον ὥσπερ τῇ φύσει ἄρχοντα τῶν ἀλόγων ὧν ἐπιβέβηκεν αὐτὸς, οὕτως καὶ ἐν τῇ χώρᾳ εἶναι ἀνωτάτω τῆς κιβωτοῦ περὶ τὴν τελευταίαν στέγην, ὑπὸ χεῖρα ἔχοντα τὰ λοιπὰ τῶν ζώων. πιθανὸν δὲ τὴν πλαγίαν περὶ ἧς εἴρηται, τὴν δὲ θύραν τῆς κιβωτοῦ ἐκ πλαγίων ποιήσεις γεγονέναι περὶ τὴν κάτωθεν πρώτην στέγην· ἵνα ἐκεῖθεν εἰσελθόντα τὰ ζῶα ἀπίῃ ἐπὶ τοὺς τεταγμένους ἐν ταῖς νοσσιαῖς τόπους. καὶ τοῦτο βέλτιον ἡμῖν φαίνεται λέγειν περὶ αὐτῆς, ἢ ἄνωθεν νομίζειν μετὰ πολλῆς δυσκολίας τὰ ζῶα καταβαίνειν ἐπὶ τοὺς οἰκείους τόπους.

Sensus est.

Quærendum quo pacto arcæ formam intelligere oporteat. Eam puto in pyramidis speciem structam fuisse: atque a principio quidem CCC. cubitorum longitudine fuisse: latitudine vero L. altitudine XXX. ita ut vertex fuerit longitu- & simul latitudine cubiti unius. Supponatur autem infima ejus quæ inferiora nominantur, fuisse duarum contignationum: quæ autem supra duas illas contignationes erant, trium contignationum. Id enim sic clare Symmachus exposuit dicens, Per binas & ternas contignationes facies eam. Cogitetur item in singulis contignationibus, separata fuisse loca, ut animalia diversæ speciei segregarentur, vocenturque separata illa loca, νοσσιαὶ *nidi; vel ut Symmachus vertit* καλιαί. *Et paucis interpositis. Dicunt igitur infimam omnium quæ ad fundum erat contignationem, fimo ac stercori deputatam fuisse: huic vicinam superiorem, alimento animalium capiendo; ita ut carnivora carnium copiam haberent, quia alia animalia præter ea quæ servanda speciei inducta erant, pro cibo aliorum intromissa fuerant in arcam. Quæ autem mansueta erant, congruentem sibi escam paratam habuere. Hæc de infimis contignationibus dicta sunto. E tribus porro aliis contignationibus, quæ infima erat, animalibus destinabatur, assignatis singulorum nidis. Verisimileque est serpentibus ac feris infimam illam sedem datam fuisse; jumentis vero ac reliquis mansuetis animantibus, superiorem; homini demum, utpote brutorum principi omniumque præstantissimo, supremam omnium sedem datam oportuit ad tertiam contignationem, ut cætera animalia sub manu haberet. Verisimile autem est latus arcæ tale fuisse quale diximus. Januam vero arcæ, a latere positam fuisse dicas ad primam & infimam contignationem, ut animantes inde introeuntes, ad constituta sibi loca nidosque pergerent. Quod sane probabilius dici posse videtur, quam si putetur animalia ex summitate ad propria loca descendisse.*

v. 19. Sic habetur in Editione Romana.

CAPUT

CAPUT VII. GENESIS.

את־כל־היקום אשר עשיתי 4. O. πᾶν τὸ ἀνάστημα ὃ ἐποίησα. Ἄλλος, ἐπανάστημα. Ἄλλος, πᾶσαν τὴν ἀνάστασιν ἣν ἐποίησα.

ארבת השמים 11. A. Σ. Αἱ θυρίδες τοῦ οὐρανοῦ. O. οἱ καταῤῥάκται τοῦ οὐρανοῦ.

העוף 14. O. πετεινόν. Ἀλλ. πτερωτόν.

מכל־הבשר אשר־בו רוח חיים 15. (Σ. ἀπὸ πάσης σαρκὸς ἐν ᾗ ἐστι πνεῦμα ζωῆς) O. ἀπὸ πάσης σαρκὸς, ἐν ᾧ ἐστι πνεῦμα ζωῆς.

גברו 20. A. ἐνεδυναμώθη. Σ. ἐπεκράτησεν. O. ὑψώθη ὕδωρ.

מכל אשר 22. O. πᾶν ὃ ἦν. Ἄλλοι, πᾶς ὃς ἦν.

ויגברו 24. A. ἐνεδυναμώθη. Συμ. ἐπεκράτησεν. O. ὑψώθη ὕδωρ.

4. HEb. *Vulg.* Omnem ſubſtantiam quam feci. *LXX.* omne quod ſurgit, quod feci. *Alius*, quod inſurgit. *Alius*, omnem inſurrectionem, quam feci.

11. *Heb.* Cataractæ cæli. *A. S.* feneſtræ cæli. *LXX. & Vulg.* Cataractæ cæli,

14. *Heb. LXX. & Vulg.* volatile. *Alius*, alatum.

15. *Heb. & Sym.* Ab omni carne, in qua eſt ſpiritus vitæ. *LXX.* ab omni carne, in quo eſt ſpiritus vitæ. *Vulg. ex omni carne, in qua erat ſpiritus vitæ.*

20. *Heb. & A.* invaluit. *S.* prævaluit. *LXX.* exaltata eſt aqua. *Vulg. altior fuit aqua.*

22. *Heb.* ex omni quod erat. *LXX.* omne quod erat. *Alius*, omnis qui erat. *In Vulg. deeſt.*

24. *Heb. & A.* invaluit. *S.* prævaluerunt (aquæ.) *LXX.* exaltata eſt aqua. *Vulg. obtinueruntque aquæ.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VII. Geneſis.

V. 4. Ita quidam Codd. πᾶσαν τὴν ἀνάστασιν, tacito Interprete.

v. 11. Prodit hic locus Aquilæ & Symmachi ex Edit Rom. & ex Druſio.

v. 14. Πτερωτόν. Sic Codex Reg. 1871. non indicato Interpretis nomine.

v. 15. In hunc verſum Auguſtinus in Locut. num. 20. *Non refertur*, in quo, *niſi genus ſubaudias, id eſt, in quo genere. Nam ſi in carne ſubaudiremus*, in qua *fuerat dicendum: quod ſolus interpres Symmachus dixit. Hoc ut intelligas*, infert Druſius, *ſciendum in Editione τῶν O. inveniri*, ἀπὸ πάσης σαρκὸς, ἐν ᾧ ἐστι πνεῦμα ζωῆς, ab omni carne, in quo &c. *& eſt conſtructio ſenſu congrua non voce, Siquidem carnis vocabulo ſignificatur homo aut animal, quo referendum* ἐν ᾧ. *Non eſt hoc novum aut inſolens in his libris.* Nos ex Latinis Symmachi Græca concinnavimus, nullo periculo ut quiſque videat. Verum eadem Græca Symmachi verba uncinis de more incluſimus.

Verſus 20. & 24. ex Editione Romana & ex Druſio prodeunt. Auguſt. Quæſt. id Gen. lib. 1. Quæſt. 2. *exaltata eſt aqua ſuper terram C L. dies. Aquila*, obtinuit, *Symmachus*, prævaluerunt aquæ.

Verſu. 22. Ἄλλοι, πᾶς ὃς ἦν. Sic quidam mſſ. tacitis Interpretibus.

CAPUT VIII. GENESIS.

ויעבר 1. A. Σ. καὶ παρήγαγεν. O. καὶ ἐπήγαγεν.

וישכו המים A. καὶ ἐστάλησαν (τὰ ὕδατα.) Σ. καὶ ἐλώφησαν (τὰ ὕδατα). O. καὶ ἐκόπασε τὸ ὕδωρ.

ויסכרו מעינת 2. A. καὶ ἐνεφράγησαν αἱ πηγαί. Σ. καὶ ἐκλείσθησαν αἱ πηγαί. O. (Θ.) καὶ ἐπεκαλύφθησαν αἱ πηγαί.

אררט 4. Οἱ λοιποὶ, Ἀρμενίας. O. Ἀραράτ.

את־חלון 6. O. τὴν θυρίδα. Ἄλλος, τὴν θύραν.

שב 7. ὁ Σύρος καὶ ὁ Ἑβρ. ὑπέστρεψε. O. οὐκ ἀνέστρεψεν.

עלה 11. Ἀλλ. θαλλόν. O. φύλλον.

את־מכסה התבה 13. A. τὸ κάλυμμα τῆς κιβωτοῦ. O. τὴν στέγην τῆς κιβωτοῦ.

עלת 20. Σ. ἀναφοράς. O. ὁλοκάρπωσιν. Ἄλλος, ὁλοκαύτωσιν.

1. HEb. Et tranſire fecit. *A. S.* & traduxit. *LXX.* & induxit. *Vul. adduxit ſpiritum.*

Heb. & quieverunt aquæ. *Aq.* & coërcitæ ſunt aquæ. *S.* & deſierunt aquæ. *LXX.* & ceſſavit aqua. *Vulg. & imminutæ ſunt aquæ.*

2. *Heb.* & clauſi ſunt fontes. *A.* & obturati ſunt fontes. *S. Vulg.* & clauſi ſunt fontes. *LXX. Th.* & operti ſunt fontes.

4. *Hebr. & LXX.* Ararat. *Reliqui & Vulg.* Armeniæ.

6. *H. LXX. Vulg.* feneſtram. *Alius*, januam.

7. *Syrus & Heb.* reverſus eſt. *LXX.* non reverſus eſt. *Vulg. non revertebatur.*

11. *Heb. & Alius*, ramum. *LXX.* folium. *Vul. ramum.*

13. *Heb. & A.* operculum arcæ. *LXX. & Vulg.* tectum arcæ.

20. *Hebr.* Holocauſta. *S.* oblationes. *LXX.* holocarpoſim. *Alius*, holocauſtum. *Vulg. holocauſta.*

ויאמר יהוה אל־לבו 21. A. Θ. Εἶπε κύριος πρὸς τὴν καρδίαν ἑαυτοῦ. Σ. Εἶπε κύριος πρὸς ἑαυτόν. O. καὶ Εἶπε κύριος ὁ θεὸς διανοηθείς.

21. *Hebr. & A. Th.* dixit Deus ad cor suum. *S.* dixit Deus ad seipsum. *LXX.* dixit Deus recogitans. *Vulg. & ait.*

יצר לב האדם רע מנעריו ὁ Ἑβραῖος, τὸ πλάσμα τῆς καρδίας τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος αὐτοῦ. O. ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος αὐτοῦ.

Hebr. Cogitatio cordis hominis mala à pueritia sua. *Hebr. Int.* formatio cordis hominis ad mala a juventute sua. *LXX.* mens hominis diligenter super mala a juventute sua. *Vulg. sensus enim & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua.*

כל־ימי הארץ 22. O. πάσας τὰς ἡμέρας τῆς γῆς. Ἄλλος, πάντα τὸν χρόνον τῆς γῆς.

22. *Hebr. & LXX.* Omnes dies terræ. *Alius*, omne tempus terræ. *Vulg. cunctis diebus terræ.*

ויום ולילה A. ἡμέρα καὶ νύξ. O. ἡμέραν καὶ νύκτα.

Hebr. & A. dies & nox. *LXX.* diem & noctem. *Vulg. nox & dies.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VIII. Genesis.

v. 1. Hæc Aquilæ & Symmachi lectio prodit ex margine Codicis Regii 1871.

Ibid. A. καὶ ἐσταλάχθη &c. Hæc ex Editione Romana & ex Drusio.

v. 2. A. καὶ ἐνεφράγησαν. Sic Codex Regius 1871. egregiæ notæ, quem præferendum censemus Scholiastæ Romano qui habet ἐπεφράγησαν, si tamen Editores recte legerint. Siquidem ἐμφράττω, in Bibliis Græcis frequentissime occurrit, ἐπιφράττω nusquam. In hunc locum Hieronymus Quæst. in Gen. *Pro revelatis fontibus, clausos & obturatos omnes Interpretes transtulerunt.*

v. 4. Sic Codex Regius jam memoratus. LXX. vero Interpretes hic & 4. Reg. 19. 47. ubi vox אררט occurrit, Ἀραράτ reddiderunt.

v. 6. Ἄλλος, τὴν θύραν. Sic mss. videtur autem Theodotionis ut supra.

v. 7. Hanc Syri & Hebræi versionem efferunt Catenæ mss. & Schedæ Combefisianæ ex Didymo, qui sic habet: ὁ Σύρος οὐχ ὁμοίως τῇ Ἑλληνικῇ· λέγει γὰρ ὑπέστρεψε, καὶ ὁ Ἑβραῖος. i. *Syrus non similem Græcæ lectionem habet: dicit enim*, reversus est, *ut & Hebræus.* Græca igitur editio LXX. & Vulgata particulam negativam habent: *Egrediebatur & non revertebatur*, quæ nec in Hebraïco hodierno est, nec tempore Didymi in Hebræo & Syro extabat. De Hebræo & Syro diximus in Nota ad vers. 5. cap. 5.

v. 11. Θαλλόν, ramum. Hæc lectio prodit ex memorato Codice Regio 1871. qui Francisci primi tempore in Bibliothecam Regiam advectus & pulcre compactus est. Cum autem pro more extrema foliorum exciderent operæ, ut auro linirent, nomen aut notam Interpretis absciderunt, quod sæpissime factum infra dicemus. Interpres hic est forte Symmachus, qui Proverb. 11. 28. eamdem vocem עלה vertit θαλλός.

v. 13. Sic Editio Romana.

v. 20. Sic item Editio Rom. Ἄλλος, ὁλοκαυτώσεων, sic quidam mss.

v. 21. Hic variant Codices: nam Romanus Scholiastes primam lectionem, quæ est Aquilæ, Theodotioni tribuit. At codices nostri & Schedæ Combefisianæ Aquilæ adscribunt: & quidem, ut videtur recte. Nam hic & alibi Aquila literam ad verbum sequitur.

Ibid. Hanc lectionem adferunt Catenæ Regiæ & Combefis. ex Eusebio Emiseno, cujus hæc sunt verba, ὁ δὲ Ἑβραῖος ἀντὶ τοῦ, ἐπιμελῶς, φύσιν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος αὐτοῦ. τοῦτο δὲ παρ' αὐτοῖς καὶ οὕτως, τὸ πλάσμα τῆς καρδίας ἀνθρώπου ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος αὐτοῦ. i. *Hebræus pro illo*, diligenter, *habet*, *Natura hominis ad mala a juventute sua. Sic item explicatur apud illos*, *Formatio cordis hominis ad mala a juventute sua.*

v. 22. Bina loca desumsimus ex Codice Regio 1871.

CAPUT IX. GENESIS.

על כל־חית 2. Σ. κατὰ πάντων τῶν θηρίων. O. ἐπὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις. Ἄλλ. ἐπὶ πᾶσι τοῖς κτήνεσι.

2. HEb. super omnem bestiam. *S.* contra omnes feras. *LXX.* in omnibus feris. *Al* in omnibus jumentis. *Vulg. super cuncta animalia.*

בנפשו דמו 4. A. ἐν ψυχῇ αὐτοῦ αἷμα αὐτοῦ. Σ. οὗ σὺν ψυχῇ αἷμα αὐτοῦ. O. ἐν αἵματι ψυχῆς.

4. *Hebr. & A.* in anima ejus sanguis ejus. *S.* ubi cum anima sanguis ejus. *LXX.* in sanguine animæ. *Vulg. carnem cum sanguine non comedetis.*

את ערות אביו 22 A. Σ. τὴν ἀσχημοσύνην τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. O. τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

22. *Hebr. A. S.* turpitudinem patris sui. *LXX.* nuditatem patris sui. *Vulg. verenda scilicet patris sui.*

וייקץ 24. O. Ἐξένηψε δέ. Ἄλλος, καὶ ἐξυπνίσθη.

24. *Hebr.* & experrectus est. *LXX.* & sobrius factus est. *Alius*, & evigilavit. *Vulg. evigilans autem.*

ויהי כנען עבד למו 26. A. δοῦλος δούλων ἔστω Χαναὰν παῖς. O. καὶ ἔσται Χαναὰν παῖς οἰκέτης αὐτοῦ.

26. *Hebr.* & sit Chanaan servus eis. *A.* servus servorum sit Chanaan puer. *LXX.* & erit Chanaan puer famulus ejus. *Vulg. sit Chanaan servus ejus.*

Digitized by Google

באהלי 27. Ο. ἐν τοῖς οἴκοις. Ἄλλος, ἐν τοῖς σκηνώμασι.

27. *Heb.* in tabernaculis. *LXX.* in domibus. *Alius & Vulg.* in tabernaculis.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IX. Genesis.

v. 2. Hæc ex Codice Regio 1871. mutuati sumus.

v. 4. Sic in Editione Romana. Symmachus, οὗ σὺν ψυχῇ αἷμα αὐτοῦ: *ubi cum anima sanguis ejus.* In hunc locum hæc Catenæ mss. adferunt. Ο' Σύμμαχος σαφῶς αὐτὸ εἴρηκεν· ὅμως τοῦτο ὁ λόγος αἰνίττεται, ὅτι τὸ αἷμα τῶν ἄλλων ζώων ἡ ψυχὴ αὐτῶν ἐστι. διὸ ἐκχυθέντος τοῦ αἵματος αὐτῶν, συναπολύεται ἡ ψυχὴ αὐτῶν. οὐ δεῖ τινά φησι ψυχὴν ἐσθίειν. i. *Id clare Symmachus dixit: attamen hoc Scriptura indicat, quod sanguis ceterorum animalium sit anima illorum. Quamobrem effuso illorum sanguine, simul interit anima ipsorum: at neminem, inquit, animam comedere par est.*

v. 22. Sic habetur in Editione Romana.

v. 24. Sic legit Theodoretus, ἐξυπνίσθη: videtur autem Symmachi esse, qui semper vocem הקיץ, ἐξυπνίζειν vertere solet. Sic Psalm. 43. v. 16. & Psalm. 72. v. 20.

v. 26. Locum plenum habemus in Catenis mss. & in Schedis Combef. ex Diodoro, cujus hæc sunt verba: ἢ κατὰ Ἀκύλαν, δοῦλος δούλων ἔστω Χαναὰν παῖς, τοῦ Σὴμ, ἢ τοῦ Ἰαφὲθ διὰ τὴν ἁμαρτίαν. i. *Vel secundum Aquilam, servus servorum sit Chanaan puer, Semi, vel Japhet, propter peccatum.*

v. 27. Ἐν τοῖς σκηνώμασι. Sic in eodem Diodori loco.

CAPUT X. GENESIS.

גבר־ציד 9. Ο. γίγας κυνηγός. Ἄλλος, βίαιος.

9. Hebr. potens venatione. *LXX.* gigas venator. *Alius*, violentus. *Vulg. robustus venator.*

אשר יצאו משם פלשתים 14. Ο. ὅθεν ἐξῆλθε Φυλιστιείμ. Ἄλλος, ὅθεν ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν Φυλιστιείμ.

פלג 25. Ο. Φαλέγ.

14. *Heb.* quod egressi sunt inde Philistiim. *LXX.* unde egressus est Philistiim. *Alius*, unde egressus est inde Philistiim. *Vulg. de quibus egressi sunt Philisthiim.*

26. *Heb. LXX. & Vulg.* Phaleg.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. X. Genesis.

v. 9. Ἄλλος, βίαιος. Suspicatur Drusius esse interpretationem Symmachi: quia is Gen. 6. 4. הנפלים vertit, οἱ βίαιοι. Sed Num. 33. idem Symmachus נפלים vertit γίγαντας.

v. 14. Ἀλλ. ὅθεν ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν Φυλιστιείμ. Sic quidam mss, & Edit. Complut. Suspicor autem esse versionem Symmachi.

v. 25. Codex Reg. qui est catena, hoc Scholion habet: Φαλὲκ μερισμὸς ἑρμηνεύεται. Ἄλλος φησὶν ὀδόντων ἐκτιναγμός. i. *Phalec divisionem significat; alius ait, excussionem dentium.*

CAPUT XI. GENESIS.

והחמר היה להם לחמר 3. ὁ Ἑβρ. καὶ ὁ Σύρ. καὶ ἄσβεστος ἦν αὐτοῖς ὁ πηλός. Ο. καὶ ἄσφαλτος ἦν αὐτοῖς ὁ πηλός.

אשר יזמו לעשות 6. Ο. ὅσα ἂν ἐπιθῶνται ποιῆσαι. Ἄλλος, ὅθεν ἐννοηθήσονται.

3. Hebr. & lutum erat eis in cæmentum. *Hebr. Int & Syrus*, & calx erat illis cæmentum. *LXX.* & bitumen erat illis cæmentum: *Vulg. & bitumen pro cæmento.*

6. *Hebr.* quod cogitaverunt facere. *LXX.* quæcumque conati fuerint facere. *Alius*, quæ cogitaverint. *Vulg. donec eas opere compleant.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XI. Genesis.

v. 3. Ex Diodoro, qui sic habet in omnibus Catenis mss: ὁ Ἑβραῖος καὶ ὁ Σύρος ἔχει, καὶ ἄσβεστος ἦν αὐτοῖς ὁ πηλὸς, καὶ μάλα εἰκότως. ἄσφαλτος γὰρ εἰς οἰκοδομὴν ἄχρηστος, ἄσβεστος δὲ ἐπιτηδειότατος. i. *Hebræus & Syrus*: Et calx erat eis cæmentum: *Quod optime quadrat: nam bitumen ad structuram inutile est, calx autem aptissima.* Scholion autem Editionis Romanæ Diodori sententiæ repugnat his verbis. ὁ Σύρος καὶ ὁ Ἑβραῖος ἄσβεστον φασὶ τὴν ἄσφαλτον. Τινὲς τῶν διδασκάλων ἄσβεστον εἰρήκασιν εἶναι, ἀγνοοῦντες ὡς εἰκὸς τὰς ἐν τῇ Ἀσσυρίᾳ πηγάς. i. *Hebræus & Syrus calcem dicunt loco bituminis. Quidam Doctores calcem fuisse dixerunt: ignorantes, ut videtur, fontes illos, qui sunt in Assyria;* id est, fontes bituminis. Ibi Romanus editor hæc verba, Τινὲς τῶν διδασκάλων ἄσβεστον εἰρήκασιν εἶναι, perperam interpretatus est; *& nonnulli Doctores bitumen inextinctum esse dixerunt.* Ea de re vide Theodoret. Quæst. in Gen. Cujus etiam dicuntur esse in Catenis ea quæ jam allatum Scholion habet.

v. 6. Ἀλλ. ὅθεν ἐννοηθήσονται. Sic Drusius.

CAPUT XII. GENESIS.

עד אלון מורה 6. O. ἐπὶ τῆς δρυὸς τὴν ὑψηλήν. Α'λλος, ἕως τῆς δρυὸς Μαμβρῆ.

ויעתק משם 8. A. καὶ μετῆρεν. O. καὶ ἀπέστη ἐκεῖθεν.

מים O. κατὰ θάλασσαν. Ἄλλος, ἀπὸ θαλάσσης. Α'λλος, ἀπὸ δυσμῶν.

הנגבה 9. A. νότονδε. Σ. Εἰς νότον. O. ἐν τῇ ἐρήμῳ.

כי־כבד הרעב 10. A. ὅτι ἐβάρυνεν ὁ λιμός. O. ὅτι ἐνίσχυσεν ὁ λιμός.

6. Hebr. usque ad quercum Moreh. *LXX.* ad quercum altam. *Alius*, usque ad quercum Mambre. *Vulg. usque ad convallem illustrem.*

8. *Hebr.* & profectus est. *A.* & transmovit. *LXX.* & recessit inde. *Vulg. & inde transgrediens.*

Heb. a mari. *LXX.* ad mare. *Alius*, a mari. *Alius & Vulg.* ab occidente.

9. *Hebr.* ad meridiem. *A.* ad austrum. *S.* in austrum. *LXX.* in deserto. *Vulg. ad meridiem.*

Hebr. & A. quia gravis erat fames. *LXX.* quia invaluerat fames. *Vulg. prævaluerat enim fames.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XII. Genesis.

v. 6. In hæc verba Drusius. *Verior interpretatio*, usque ad convallem More. *Onkelos*, usque ad convallem More, *Hieronymus*, usque ad convallem illustrem. *LXX.* ἐπὶ τὴν ὑψηλὴν, legerint forte, על אלון רם

v. 8. Versionem Aquilæ habet Editio Romana. Arias Montanus ויעתק non ita commode verterat, *evulsit se.*

Ibid. hæ lectiones, quæ videntur esse Aquilæ & Symmachi, a Drusio adferuntur. Mare accipi pro Occidente usitum est in Libris sacris: quia scilicet mare Mediterraneum ad Occidentem Palæstinæ est.

v. 9. & 10. Sic apud Drusium.

CAPUT XIII. GENESIS.

כבד מאד 3. Εβρ. βαρὺς σφόδρα. O. ἦν πλούσιος σφόδρα.

צאן־ובקר ואהלים 5. O. βόες καὶ σκηναί. Ἄλλος, βόες καὶ κτήνη.

ולא־יכלו לשבת יחדו 6. O. καὶ οὐκ ἐχώρει αὐτοὺς ἡ γῆ κατοικεῖν ἅμα. Ἄλλος, καὶ οὐκ ἠδύναντο κατοικεῖν ἅμα.

כי לך אתננה 17. O. ὅτι σοὶ δώσω αὐτὴν ÷ καὶ τῷ σπέρματί σου εἰς τὸν αἰῶνα: hæc desunt in aliis libris.

וישב 18. O. κατῴκησε. Αλ. παρῴκησε.

באלני ממרא O. παρὰ τὴν δρῦν τὴν Μαμβρῆ. Αλλ. ἀπὸ ὁράσεως.

3. Heb. gravis valde. *LXX. Vulg.* erat dives valde.

5. *Heb.* pecus & bos, & tabernacula. *LXX.* boves & tabernacula. *Alius*, boves & jumenta. *Vulg. greges ovium, & armenta, & tabernacula.*

6. *Heb.* Et non poterant habitare pariter. *LXX.* Et non capiebat eos terra ad habitandum simul. *Alius*, Et non poterant habitare simul. *Vulg. Et nequibant habitare communiter.*

17. *Hebr.* quia tibi dabo eam. *LXX.* quia tibi dabo eam ÷ & semini tuo in sæculum: *Vulg. quia tibi daturus sum eam.*

18. *H.* sedit.... *LXX. & Vulg.* habitavit. *Alius*, peregrinatus est.

H. in quercubus Mambre. *LXX.* juxta quercum Mambre. *Alius*, à visione. *Vulg. juxta convallem Mambre.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIII. Genesis.

v. 3. Hæc Hebraïci lectio βαρὺς σφόδρα, prodit ex Hieronymo Quæst. in Gen. *Pulcre*, inquit, *de Ægypto liberatus ascendisse dicitur. Sed occurrit huic sensui illud quod sequitur: quomodo potuerit exiens de Ægypto fuisse dives valde? Quod solvitur illa Hebraica veritate, in qua scribitur: Abram gravis vehementer, hoc est*, βαρὺς σφόδρα.

v. 5. O. βόες καὶ σκηναί. Sic Editio Romana ac etiam vetustissimi Codd. Biblici. Alii, βόες καὶ κτήνη. Dubium autem an veteris cujusdam Interpretis sit hæc postrema lectio. In utraque autem interpretatione omittitur צאן *ovis*, aut *pecus.*

v. 6. Ἄλλος, καὶ οὐκ ἠδύναντο κατοικεῖν ἅμα. Hanc lectionem præferunt Codices mss. non pauci, & Editio Complutensis. Estque illa veteris cujusdam Interpretis, atque in multis Codicibus in textum τῶν O. irrepsit;

v. 17. Ὅτι σοὶ δώσω αὐτὴν ÷ καὶ τῷ σπέρματί σου εἰς τὸν αἰῶνα. Hæc postrema verba obelo notantur, utpote quæ in Hebraïco non exstent, ut monet quædam Catena ms.

v. 18. Hanc lectionem veteris, ut videtur cujusdam Interpretis, ad marginem habent Schedæ Combefisianæ.

Ibid. ἀπὸ ὁράσεως *a visione*, hanc versionem veteris cujusdam Interpretis adferunt item Schedæ Combefisianæ ex ms. quodam Codice desumtam. His autem exprimitur ממרא, quasi מ sit præpositio & מרא ex ראה *vidit* efformetur.

CAPUT

CAPUT XIV. GENESIS.

מלך אלסר 1. Σ. Βασιλέως Πόντου. Ο. βασιλέως Ελλασάρ.

מלך עילם. Σ. βασιλέως Σκυθῶν. Ο. βασιλέως Ελάμ.

מלך גוים Σ. βασιλέως Παμφυλίας. Ο. βασιλέως ἐθνῶν.

חברו אל־עמק השדים 3. Α. συνέβαλον ἐν τῇ κοιλάδι τῶν περιπεδίνων. (Σ.) Θ. συνῆλθον ἐν τῇ κοιλάδι τῶν ἀλσῶν. Ο. συνεφώνησαν ἐπὶ τὴν φάραγγα τὴν ἁλυκήν.

רפאים 5. Α. ῥαφαεῖμ. Ο. τοὺς γίγαντας.

ואת־האימים Ο. καὶ τοὺς Ομμαίους. Αλλος, καὶ τοὺς Εμμαίους.

עד איל 6. Ο. ἕως τῆς τερεβίνθου. Αλλος, ἕως δρυός.

השדים 8. Α. τῶν περιπεδίνων. Σ. Θ. τῶν ἀλσῶν. Ο. τῇ ἁλυκῇ.

מלך גוים 9. Σ. Παμφυλίας. Ο. ἐθνῶν.

מלך אלסר Σ. βασιλέα Πόντου. Ο. βασιλέα Ελλασάρ.

הפליט 13. Σ. τῶν διαφυγόντων τις. Ο. τῶν ἀνασωθέντων τις.

העברי Ακ. τῷ περάτῃ. ἄλλ. Εβραίῳ. Σύμ. Εβραίῳ. Ο. τῷ περάτῃ.

ומלכי־צדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא כהן לאל עליון ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון קנה שמים וארץ וברוך אל־עליון אשר מגן צריך בידך ויתן־לו מעשר מכל

18. ουμελχισεδεκ μελεχ σαλημ ωσι λεεμ ουαιιν, ουου χοεν λεελ ελιων: ουιβαρχηου ουιωμερ βαρουχ αβραμ λεελ ελιων κονε σαμαιμ ουααρες: ουβαρουχ ελ ελιων εσερ μαγεν σαραχ βιαδαχ ουαιθεν λο μαασηρ μεχολ.

הנפש 21. Α. τὴν ψυχήν. Σ. τὰς ψυχάς. Ο. τοὺς ἄνδρας.

מחוט 23. Α. ἀπὸ ῥάμματος. Σ. ἀπὸ νήματος. Ο. ἀπὸ σπαρτίου.

שרוך־נעל Ο. σφυρωτῆρος τοῦ ὑποδήματος. Αλλος, τοῦ ἱμάντος τοῦ ὑποδήματος.

1. Hebr. Rex Ellasar. *S.* Regis Ponti. *LXX.* Regis Ellasar. *Vulg. Rex Ponti.*

H. Regis Elam. *S.* Regis Scytharum. *LXX.* Regis Elam. *Vulg. Rex Elamitarum.*

Hebr. Rex gentium. *S.* Regis Pamphyliæ. *LXX.* Regis gentium. *Vulg. Rex gentium.*

3. *Heb.* convenerunt ad vallem Siddim. *A.* congressi sunt in valle campestrium. *S. Th.* convenerunt in valle amœnitatum. *LXX.* consenserunt ad vallem salsam. *Vulg. convenerunt in vallem Sylvestrem.*

5. *H. & A.* Raphaim. *LXX.* gigantes. *Vulg. Raphaim.*

Heb. & Æmim. *LXX.* & Ommæos. *Alius*, & Emmæos. *Vulg. & Emim.*

6. *Heb.* usque ad planitiem. *LXX.* usque ad terebinthum. *Alius*, usque ad quercum. *Vulg. usque ad campestria.*

8. *H.* Siddim. *A* campestrium. *S. Th* amœnitatum. *LXX.* salsa. *Vulg. Sylvestri.*

9. *Hebr.* Regem gentium. *S.* Pamphyliæ. *LXX.* gentium. *Vulg. gentium.*

Hebr. & LXX. Regem Ellasar. *S.* Regem Ponti. *Vulg. Regem Ponti.*

13. *H.* qui evaserat. *S.* unus ex iis qui aufugerant. *LXX.* eorum qui evaserant quidam. *Vulg. unus qui evaserat.*

Heb. Hebræo. *A.* transitori, *al.* Hebræo. *S.* Hebræo. *LXX.* transitori. *Vulg. Hebræo.*

18. *Heb.* Et Melchisedec Rex Salem protulit panem & vinum : erat autem Sacerdos Dei excelsi. Benedixitque illi, & ait, Benedictus Abram Deo excelso, qui creavit cælum & terram : & benedictus Deus altissimus, qui tradidit inimicos tuos in manu tua : & dedit ei decimas ex omnibus.

umelchisedec melec salem hosi lehem vaiain, uhu choen leel elion : vaibarcheu, vaiomer baruch abram leel elion cone samaim vaares : ubaruch el elion eser maggen sarach biadach vaithen lo maaser mechol.

21. *Heb. & A.* animam. *S. & Vulg.* animas, *LXX.* viros.

23. *H. & A.* a sutura. *S.* a filo. *LXX.* a funiculo. *Vulg. a filo subtegminis.*

H. & LXX. corrigiam calceamenti. *Alius*, lorum calceamenti. *Vulg. corrigiam calceamenti.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIV. Genesis.

V. 1. Symmachus Βασιλέως Πόντου. Procopium sequimur qui sic habet. *Symmachus interpretatus est* Ellasar *Pontum*; Elam *Scythas*; Gentium *Pamphyliam*. In Editione Romana & apud Drusium hæc confusa sunt; nam ad primum versum ponitur Α. Βασιλέως Πόντου. Σ. σκυθῶν. hæc autem respondent Hebraïcæ voci אלסר. *Ellasar*: & ad nonum Σ. σκυθῶν. Schol. Παμφυλίας; hæc vero respondent voci גוים. Gentium. Quis credat autem Symmachum duas distinctasque gentes, uno eodemque nomine appellasse eodem in Capite? Quare maluimus Procopii lectionem sequi. Puto igitur in primo versu Α. substitutum fuisse pro Σ. scilicet Aquila pro Symmacho,

uti sæpe solet. Hic vero non conjectura, sed Procopii auctoritate, veram lectionem restituimus: quod nemo sane improbaturus est.

v. 3. Hic sequimur Editionem Romanam, & Hieronymum qui ait Quæst. in Gen. *SEDDIN Aquila* τῶν πεδινῶν *Theodotio* τῶν ἀλσῶν, *amœna nemora significantes.* Martianæus noster hanc postremam lectionem Symmacho pariter & Theodotioni tribuit. Vide quæ supra notavimus ad versum 15. Cap. 2. Hic Drusii conjectura non prætermittenda.

ἀλσῶν, inquit, *Vetus Interpres*, in vallem Sylvestrem. *Τῶν πεδινῶν reddi potest, eorum qui campestria seu campos aut planitiem incolunt. Porro in editione Romana scriptum* πεδινῶν, *cum accentu in penultima, supra 2. 15.* בגן עדן. *Sym.* ἐν παραδείσῳ τῆς ἄλσης. *Vide quæ scripsimus ad illum locum. Libet ariolari: quid si* ἀλσῶν *i. saltus? Sane oi O.* τὴν φάραγγα τὴν ἀλυκήν. *Cogitemus amplius.* Hactenus Drusius.

v. 5. Sic Editio Romana atque Drusius. Hic autem רפאים Gentis cujusdam nomen esse putat Buxtorfus. Alibi pro *mortuis* usurpatur. De hujus vocis significatu mire disputatum est. Vide Robertsoni Thesaurum in voce רפאים.

Ibid. Ἄλλος, Ἐμμαίους. Sic mss. quidam: atque ita legit Edit. Complutensis.

v. 6. Ο'. ἕως τῆς τερεβίνθου. In hæc verba hoc vetus Scholion habent Schedæ Combefisianæ: ἕως τῆς τερεβίνθου. ἡ πόλις αὐτὴ τοῦ Ἰὼβ ἐπὶ τῆς Βατανίας [l. Βαταναίας]. οὕτω καλούμεναι δύο κῶμαι. ἀπέχουσι δὲ ἀλλήλων σημείοις Θ'. μεταξὺ Ἀδάρων καὶ Ἀμίδης πόλεως. i. *Usque ad Terebinthum. Hæc est urbs Jobi ad Bataneam. Sic vocantur duo pagi: qui alter ab altero distant novem signis i. milliaribus, inter Adara & Amidam urbem* Hoc Scholion videtur Origenis aut Eusebii Cæsariensis esse. Hinc Hesychius, τερέβινθος, πόλις Ἰώβ: *Terebinthus urbs Jobi.*

v. 9. Hunc versum perinde atque primum hujus Capitis ex Procopio restituimus. In Editione Romana & apud Drusium perperam legebatur גוים: *Sym.* σκυθῶν. *Schol.* παμφυλίας. שנבר *Schol.* πάντα. Mendum ibi subodoratur Drusius. Vide supra ad versum primum.

v. 13. Σ. τῶν διαφυγόντων τις, hanc lectionem ex Editione Romana mutuamur.

Ibid. Celebris locus à veteribus pariter & a recentioribus agitatus. In Catenis mss. hæc adferuntur loca circa vocem περάτης. Ex Origene: περάτης καλεῖται ὁ Ἀβραάμ, ἐπειδὴ ἀπὸ τῆς Χαλδαίων χώρας διαπεράσας τὴν Μεσοποταμίαν, ἦλθεν εἰς τὰ μέρη τῶν Χαναναίων. ἑρμηνεύεται δὲ παρὰ Ἀκύλαν, Ἑβραῖος. i. *Transitor vocatur Abraham, quia ex Chaldæorum regione trajectâ Mesopotamiâ venit in partes Chananæorum. Interpretatur autem Aquila*, Hebræus. Ex Gennadio, περάτην αὐτὸν ἐπωνόμαζον διὰ τὸ περαιωθέντα τὴν μέσην τῶν ποταμῶν, πρὸς αὐτοὺς οὕτως ἐλθεῖν. περάτης δὲ κατὰ τὴν τῶν Σύρων γλῶσσαν, Ἑβραῖος προσαγορεύεται. ὅθεν καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ γένος ἅπαν συνὸν, τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην ἐδέξατο. i. *Transitorem ipsum vocabant, quia trajecta Mesopotamia ad ipsos transierat.* Περάτης *autem Syrorum lingua Hebræus dicitur. Unde totum genus ab eo originem ducens illam denominationem accepit.* Ex Acacio: Καὶ ἀπήγγειλε, φησὶν, Ἀβραμ τῷ περάτῃ. τὸ ἀπὸ τοῦ προπάτορος τοῦ Ἀβραμ, λέγω δὲ τοῦ Ἐβὲρ ἐθνικὸν ὄνομα ἑρμηνεύειν ἐτέθη. εἶτ' ἀντὶ τοῦ Ἀβραμ τῷ Ἑβραίῳ, Ἀβραμ τῷ περάτῃ. Ἑβραῖος γὰρ περάτης ἑρμηνεύεται. i. *Et nuntiavit, inquit, Abram transitori. Ibi gentile nomen ab Abrami abavo ductum, ab Heber scilicet, explicatur: nempe pro Abram Hebræo, Abram transitori. Nam Hebræus transitorem significat.* Ex Diodoro: τὰ ἐπέκεινα τοῦ Ἰορδάνου διηγησάμενος ὁ Μωϋσῆς, τουτέστι τὸν πόλεμον ὃν ἐπολέμησαν Πέρσαι πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῶν Σοδομιτῶν καὶ Γομόρρων, τότε περάτην καλεῖ τὸν Ἀβραάμ, ὡσανεὶ πέραν οἰκοῦντα τοῦ Ἰορδάνου. ἐπάγει γὰρ, αὐτὸς δὲ κατῴκει πρὸς τῇ δρυῒ τῇ Μαμβρῇ, δεικνὺς διὰ τί περάτης ὠνομάσθη νῦν. i. *Res ultra Jordanem gestas enarrans Moyses: id est bellum Persarum contra Reges Sodomæ & Gomorrhæ, tunc* περάτην *vocat Abraham, utpote qui ultra Jordanem habitaret. Infert enim:* Ipse autem habitabat ad quercum Mambre: *declarans cur nunc* περάτης *appellatus sit.* Ex Theodoreto: Ἀλλὰ τινές φασιν ἀπὸ τοῦ Ἐβὲρ Ἑβραίαν κεκλῆσθαι τὴν γλῶσσαν. ἐκεῖνον γὰρ μόνον ἐν τῇ προτέρᾳ μεῖναι φωνῇ, ἐκεῖθεν Ἑβραίους ὀνομασθῆναι ἐκ τοῦ τὸν πατριάρχην Ἀβραὰμ ἀπὸ τῆς Χαλδαίων χώρας εἰς τὴν Παλαιστίνην ἐλθεῖν, τὸν Εὐφράτην ποταμὸν διαβάντα. Ἑβρὰ γὰρ τῇ Σύρων φωνῇ ὁ περάτης ἑρμηνεύεται. i. *Verum quidam dicunt ab Heber Hebræam linguam denominari: ipsumque solum priscam linguam conservasse, ac inde Hebræos nuncupari, quod Patriarcha Abraham ex Chaldæorum regione in Palæstinam venerit; transgressus fluvium Euphraten. Nam Hebra Syrorum lingua transitorem significat.* Hic vides in varias abiisse sententias veteres Bibliorum Interpretes. Nec minor est inter recentiores ac nuperos opinionum varietas; aliis vocem עברי ab עבר *transiit* derivantibus, ac dicentibus Abraham Hebræum vocatum fuisse, quia trajecto Euphrate sedes mutavit; aliis autem ab Heber abavo Abrahami denominationem ducentibus. Ego huic postremæ sententiæ libentius accederem.

Editio Romana lectionem Aquilæ sic habet, περάτῃ. At Origenes supra dicit Aquilam habere Ἑβραῖος. Forte dicatur primam Aquilæ Editionem alio, secundam alio modo habuisse. Nam duæ fuerunt Aquilæ Editiones.

v. 18. Hunc versum ipsis verbis ex Hieronymo excerpsimus, cum lectione Latina Hebraïcarum vocum, ad cujus fidem Græca concinnavimus. Habetur porro in Epistola ad Evangelum Tom. 2. p. 572. Edit. Martianæi.

v. 21. & 23. Ex Editione Romana & ex Drusio mutuamur.

Sequens interpretatio ex Scholio quodam desumitur quod sic habet σφαιρωτῆρα al. σφαιρωτῆρα τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματός φησιν. i. *Corrigiam vocat lorum calceamenti.* Id autem ex aliquo veteri Interprete excerptum videtur.

CAPUT XV. GENESIS.

ובן־משק ביתי 2. Ax. υἱὸς τοῦ ποτίζοντος οἰκίαν μου. Ο. ὁ δὲ υἱὸς Μασέκ. Θ. καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἐπὶ τῆς οἰκίας μου. Ἄλλος, ὁ δὲ συγγενὴς τοῦ οἴκου μου.

דמשק Εβ. Δαμασκηνός. Ο. Δαμασκός.

גוזל 9. Α· Ο. περιστεράν. Θ. νεοσσὸν περιστερῶν.

על־הפגרים 11. Ο. ἐπὶ τὰ σώματα ἐπὶ τὰ διχοτομήματα αὐτῶν. Ἄλλος, ἐπὶ τὰ σώματα τὰ διχοτομηθέντα.

2. HEb. filius procurator domus meæ. *A.* filius potantis domum meam. *LXX.* filius autem Masec. *Th.* & filius ejus qui est super domum meam. *Alius*, cognatus vero domus meæ. *Vul. & filius procuratoris domus meæ.*

H. Damesec. *Heb. Int.* Damascenus. *LXX. Vulg.* Damascus.

9. *Heb.* pipionem. *A. LXX. Vul.* columbam. *Th.* pullum columbarum.

11. *H. Vulg.* super cadavera. *LXX.* super corpora super divisiones eorum. *Alius*, super corpora divisa.

וישב אתם A. ἀπεσόβησεν αὐτούς. O. συνεκάθισεν αὐτοῖς.

H. exsufflavit eas. A. abegit eas. LXX. consedit illis. *Vulg. abigebat eas.*

והרדמה נפלה 12. A. καταφορὰ ἐπέπεσε. Σ. κάρος ἐπέπεσε. O. Θ. ἔκστασις ἐπέπεσε.

12. *Heb.* sopor cecidit. *A.* somnus cecidit. *S.* sopor gravis cecidit. *LXX. Th.* extasis cecidit. *Vulg. sopor irruit.*

תקבר בשיבה טובה 15. A. Σ. (ut videtur) ταφεὶς ἐν πολιᾷ ἀγαθῇ. O. τραφεὶς ἐν γήρᾳ καλῷ.

H. sepelieris in canitie bona. *A. S.* sepultus in canitie bona. *LXX.* nutritus in senectute bona. *Vulg. sepultus in senectute bona.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XV. Genesis.

v. 2. Hujus versus lectiones sic efferunt tum Editio Romana, tum mss. Catenæ autem mss. & Schedæ Combefis. in hunc locum ita habent, καὶ υἱὸς πατρίζων τὸν οἶκόν μου, οὗτος Δαμασκὸς Ἐλιέζερ. ὁ δὲ συγγενὴς τοῦ οἴκου μου οὗτος ὁ Δαμασκὸς Ἐλιέζερ. Postrema vero lectio, ὁ δὲ συγγενὴς &c. est forte Symmachi. Gelasius hoc modo legerat, οὕτω τινὲς ἡρμηνεύκασιν, υἱὸς Μασὲκ τῆς οἰκογενοῦς μου, οὗτος Δαμασκὸς Ἐλιέζερ. i. *Sic quidam interpretati sunt: Filius Masec in domo mea nata, hic Damascus Eliezer.* Ubi Masec nomen mulieris esse dicitur, in domo Abrahæ natæ, & matris Eliezer. Ubi advertas Diodorum item perinde atque Gelasium eamdem ipsam interpretationem afferre in Catenis mss. Alterutra autem ex his interpretationibus videtur Symmachi esse. Sed postrema sincerior videtur. Hieronymus Quæst. in Genes. totum locum sic explicat: *Quod autem dicit hoc est, Ego sine liberis moriar, & filius procuratoris mei vel villici, qui universa dispensat & distribuit cibaria familiæ meæ, vocaturque Damascus Eliezer, hic meus hæres erit.*

Ibid. Diodorus in Catenis mss. ait דמשק Δαμασκηνὸν ex Hebræo verti. τὸ Δαμασκηνὸς λέγει τουτέστιν ὁ ἐκ Δαμασκοῦ.

v. 9. Versionem Aquilæ & Theodotionis affert Procopius p. 127.

v. 11. Ἄλλος, ἐπὶ τὰ σώματα τὰ διχοτομηθέντα. Sic quidam mss.

Ibid. A. ἀπεσόβησεν αὐτούς. Sic Editio Romana atque Drusius.

v. 12. In hunc locum Hieronymus Quæst. in Genes. *In Hebræo legitur θαρδημά, quam supra vertimus soporem.* Vide supra cap. 2. v. 21.

v. 15. Hoc Romanum Scholion, ταφεὶς ἐν πολιᾷ ἀγαθῇ, vix dubitamus esse Aquilæ & Symmachi lectionem: Nam ita vertunt ambo infra 25. 8. LXX. τραφεὶς ἐν γήρᾳ ἀγαθῷ. Ubi suspicor mendum in voce τραφεὶς, legendumque existimo, ταφεὶς, ut & sensus & vox Hebraica postulant.

CAPUT XVI. GENESIS.

אבנה 2. O. τεκνοποιήσομαι. Ἄλλος, τεκνοποιήσῃς μοι.

2. HEb. filios habeam. LXX. filios faciam. *Alius*, filios facias mihi. *Vulg. suscipiam filios.*

שור 7. O. Σούρ. Ἄλλοι, τεῖχος ἢ εὐθυσμός.

7. *Heb. LXX. Vulg.* sur. *Alii*, murus vel directio.

ישמעאל 11. Σ. Θ. Ἰσμαὴλ εἰς ἀκοὴν Θεοῦ. O. Ἰσμαήλ.

11. *Hebr.* Ismaël. *S. Th.* Ismaël in auditum Dei. *LXX. & Vulg.* Ismaël.

פרא אדם 12. A. ἄγριος. Σ. κεχωρισμένος ἀνθρώπων. O. ἄγροικος ἄνθρωπος Θ. ἔρημος ἄνθρωπος.

12. *Heb. & Vulg.* ferus homo. *A.* agrestis. *S.* segregatus ab hominibus. *LXX.* rusticus homo. *Th.* desertus homo.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVI. Genesis.

v. 2. Τεκνοποιήσῃς μοι. Sic Catenæ mss. & Schedæ Combefis. Est vero cujusdam Interpretis versio.

7. Sic Scholion Editionis Romanæ, τεῖχος ἢ εὐθυσμός. Vocem eamdem שור τεῖχος vertunt Aquila & Symmachus infra c. 49. v. 6.

11. Undecimi & duodecimi versus lectiones ex Catenis mss. & ex Schedis Combefis. mutuamur, ubi sic habetur: σημείωσαι ὅτι ὁ Σύμμαχος καὶ ὁ Θεοδοτίων τὸν Ἰσμαὴλ ἡρμήνευσαν, ἔρημος ἄνθρωπος Ἰσμαὴλ εἰς ἀκοὴν Θεοῦ; i. *Nota Symmachum & Theodotionem Ismaël interpretatos esse*, Desertus homo Ismaël in auditum Dei. Quis credat autem talem interpretationem dedisse Symmachum pariter & Theodotionem? Et tamen sic manuscripti tres habent. Verum prima interpretatio nempe, ἔρημος ἄνθρωπος, pertinet ad sequentem versum, respicitque hæc verba פרא אדם, videturque esse Theodotionis.

v. 12. A. ἄγριος &c. Lectiones Aquilæ & Symmachi habent memorati Codices.

CAPUT XVII. GENESIS.

תמים 1. O. ἄμεμπτος. Ἄλλοι, τέλειος.

1. HEb. *Alii*, *Vulg.* perfectus. *LXX.* inculpatus.

בריתי 2. O. τὴν διαθήκην μου. Ἄλλοι, τὴν συνθήκην μου.

2. *Hebr. Alii*, *Vulg.* fœdus meum. *LXX.* testamentum meum.

Digitized by Google

ונתתי לך 8. Σ. καὶ δίδωμί σοι. O. καὶ δώσω σοι.

זכר אשר לא־ימול את־בשר ערלתו ונכרתה

14. ὁ Ἑβρ. πᾶς ὁ μὴ περιτεμνόμενος, ἐξολοθρευθήσεται. ὁ Σύρος, πᾶς ὃς οὐ περιτέμνει, ἐξολοθρευθήσεται. O. καὶ ἀπερίτμητος ἄρσην, ὃς οὐ περιτμηθήσεται, ἐξολοθρευθήσεται.

8. *H.* & dabo tibi. *S.* & do tibi. *LXX.* & dabo tibi. *Vulg. daboque tibi.*

14. *H.* masculus cum non circumciditur caro præputii ejus, excidetur. *Heb. Int.* quisquis non circumcidetur, interibit. *Syrus*, omnis qui non circumcidit, interibit. *LXX.* & incircumcisus masculus, qui non circumcidetur, interibit. *Vulg masculus, cum præputii caro circumcisa non fuerit, delebitur.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVII. Genesis.

v. 1. Ἄλλοι, τέλειος. Sic mss.

v. 2. Ἄλλοι, συνθήκην. Sic mss. quidam. Notat vero Hieronymus, ubicumque in Græco, *testamentum*, legitur, ibi in Hebræo sermone esse *fœdus*, sive *pactum*, quod Græci Interpretes hic & alibi sæpe, *συνθήκην*, exprimunt.

v. 8. Hæc Symmachi lectio ex Drusio & ex Edit. Romana desumitur.

v. 14. Hanc Hebræi & Syri versionem veterem adferunt Catenæ Regiæ mss. ex Diodoro.

CAPUT XVIII. GENESIS.

שלש סאים 6. A. Σ. τρία σάτα. O. τρία μέτρα.

ותצחק שרה בקרבה לאמר אחרי בלתי היתה־לי עדנה 12. A. ἐγέλασε κατ' αὐτῆς (λέγουσα) μετὰ τὸ κατατετρῖφθαί με, ἐγένετό μοι τρυφερία. Σ. μετὰ τὸ παλαιωθῆναί με ἐγένετό μοι ἀκμή. O. ἐγέλασε δὲ Σάῤῥα ἐν ἑαυτῇ, λέγουσα, οὔπω μέν μοι γέγονεν ἕως τοῦ νῦν.

עצום 18. A. ὀστεϊνόν. Σ. ἰσχυρόν. O. πολύ.

כבדה 20. A. Σύμ. ἐβαρύνθησαν. O. μεγάλαι σφόδρα.

עשו כלה 21. Σ. ἐπετέλεσαν τὸ ἔργον. O. συντελοῦνται.

חללה לך מעשת 25. Σ. οὐχὶ σόν. O. μηδαμῶς σὺ ποιήσῃς.

אם־אמצא בסדם חמשים צדיקם 26. O. ἐὰν ὦσιν ἐν Σοδόμοις πεντήκοντα. Ἄλλος, ἐὰν εὕρω ἐν Σοδόμοις πεντήκοντα δικαίους.

אל־נא יחר לאדני 30. A. Μὴ δὴ ὀργίλον τῷ κυρίῳ. O. μήτι κύριε.

6. Hebr. *A. S. & Vulg.* tria sata. *LXX.* tres mensuras.

12. *Hebr.* & risit Sara intra sese dicendo, Postquam senui erit mihi voluptas. *A.* risit apud se dicens, Postquam contrita sum, fuerunt mihi deliciæ. *S.* Postquam vetustate consenui, facta est mihi adolescentia. *LXX.* Risit autem Sara in semetipsa, dicens: Nondum mihi factum est usque nunc. *Vulg. Quæ risit occulte, dicens, Postquam consenui . . . voluptati operam dabo.*

18. *Heb.* fortem. *A.* osseam. *S.* fortem. *LXX.* multam. *Vulg. robustissimam.*

20. *Heb. A. S.* gravia fuerunt. *LXX.* magna valde. *Vulg. aggravatum est.*

21. *Heb.* fecerint consummationem. *S.* perfecerunt opus. *LXX.* consummantur. *Vulg. opere compleverint.*

25. *Heb.* absit tibi a faciendo. *S.* non tuum. *LXX.* Nequaquam tu facies. *Vulg. non est hoc tuum.*

26. *Heb.* Si invenero in Sodom quinquaginta justos. *LXX.* Si fuerint in Sodomis quinquaginta justi. *Alius*, Si invenero in Sodomis quinquaginta justos. *Vulg. Si invenero Sodomis quinquaginta justos.*

30. *Heb.* Ne nunc ira sit Deo meo. *A.* Ne, quæso, iracundia sit Domino. *LXX.* Numquid Domine? *Vulg. Ne, quæso, inquit, indigneris, Domine.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVIII. Genesis.

v. 6. ex Drusio & ex Edit. Romana. Eamdem vocem סאים. σάτα similiter vertit Aquila 1. Reg. 25. 18.

v. 12. In hunc locum hujusmodi Scholion habetur in Codice Reg. 1888. A. μετὰ τὸ κατατετρῖφθαί με ἐγένετό μοι τρυφερία. Σύμμ. μετὰ τὸ παλαιωθῆναί με ἐγένετό μοι ἀκμή. τουτέστι τὸ ἑξῆς ἐν καιρῷ τῆς ὀπώρας, ὅτι Σάῤῥα κατεκρίθη ὡς ἐπεγγελάσασα τῷ ῥήματι· ὁ δὲ Ἀβραὰμ εὐκτικῶς αὐτῷ εἶπεν· εἰ τῷ ἑκατονταέτῃ γενήσεται υἱός· τουτέστι, ναὶ κύριε, γένοιτό μοι υἱὸς ἐν γήρᾳ. i. *Aq. Postquam contrita sum, fuerunt mihi deliciæ. Sym. Postquam vetustate consenui, facta est mihi adolescentia; hoc est, deinceps tempore autumni; quia Sara reprehensa fuit, quod ad verbum Domini risisset. Abraham autem precantis more ipsi dixit: Num centenario filius nascetur? id est, etiam, Domine, fiat mi filius in senectute.*

In hunc locum Hieronymus in Quæst. in Gen. *Risit autem*

autem Sara in semetipsa, dicens, Necdum mihi factum est usque nunc, & Dominus meus senex est. Aliter multo legitur in Hebræo: Et risit Sara in semetipsa, dicens: Postquam attrita sum, & facta est mihi voluptas. Simul nota quod ubi nos posuimus voluptatem, EDEN scriptum est in Hebræo. Symmachus hunc locum ita transtulit: Postquam vetustate consenui facta est mihi adolescentia.

v. 18. A. ὀξεινόν. Σ. ἰσχυρόν. Sic in Editione Romana. Ubi notes, vocem עצום, ὀξεινὸν verti frequenter: quidam vero mss. & quidem optimæ notæ, nonnumquam habent ὀξεινόν. Qua de re vide ad initium Exodi.

v. 20. A. Σ. ἐκαραδόκησεν. Ita in notis Edit. Romanæ.

v. 21. Σ. ἐπιτέλεσε τὸ ἔργον. Ibidem.

v. 25. Σ. ἀχὶ σύν. Ibid.

v. 26. Ἄλλος, ἐὰν εὕρω &c. Hanc versionem, tacito Interpretis nomine, adferunt quidam mss. suspicor esse Symmachi. Eam vero sequitur Vulgata.

v. 31. A. μὴ δὴ ὀργίλον τῷ κυρίῳ. Hæc versio quasi Scholion adfertur in Edit. Romana. Sed est Aquilæ, ut in uno Codice notatur, & comprobatur ex simili versione supra. Cap. 4. v. 6.

CAPUT XIX. GENESIS.

יביאו 10. O. Εἰσεσπάσαντο. Ἄλλος, ἐπίασαν.

ויתמהמה 16. A. ἐμέλλησεν. O. ἐταράχθησαν. Ἄλλος, ἐστρατεύσατο.

להחיות 19. O. τοῦ ζῆν τὴν ψυχήν μου. Ἄλλος, τοῦ ζωῶσαι.

נשאתי פניך 21. A. ἦρα τὸ πρόσωπόν σου. Σ. ὁρῶ σε ἐδυσωπήθην τὸ πρόσωπόν σου. O. ἐθαύμασά σου τὸ πρόσωπον.

צערה 23. Σύρος, Ζααρί. O. Σηγώρ.

קיטר 28. Ἑβραῖος, ἀναπνεύματος. O. ἀτμίς.

כדרך כל־הארץ 31. A. (καθ' ὁδὸν πάσης τῆς γῆς.) O. ὡς καθήκει πάσῃ τῇ γῇ.

10. Heb. introduxerunt. *LXX.* attraxerunt. *Alius*, comprehenderunt. *Vulg. introduxerunt.*

16. *H.* tardabat. *A.* moram traxit. *LXX.* turbati sunt. *Alius*, repugnabat. *Vulg. dissimulante illo.*

19. *H.* ad vivificandum. *LXX.* ut vivat anima mea. *Alius*, ad vivificandum. *Vulg. ut salvares animam meam.*

21. *Heb.* suscepi faciem tuam. *A.* sustuli faciem tuam. *S.* visu reveritus sum faciem tuam. *LXX.* admiratus sum faciem tuam. *Vulg. suscepi preces tuas.*

23. *Heb.* Sohar. *Syrus*, Zaari. *LXX.* & *Vulg.* Segor.

28. *Heb.* fumus. *Heb. Int. LXX.* vapor. *Vulg. fumus.*

31. *Heb.* & *A.* secundum viam universæ terræ. *LXX.* sicut convenit omni terræ. *Vulg. juxta morem universæ terræ.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIX. Genesis.

v. 10. ἐπίασαν, *comprehenderunt*, ita legit Justinus. Et ita videtur primitus fuisse apud LXX. Nam vox εἰσεσπάσαντο, vel similis a verbo εἰσπάω, nusquam alias legitur apud LXX. Interpretes: etsi vox Hebraïca הביא frequentissime occurrat in Bibliis. Quare, crediderim τὸ εἰσεσπάσαντο esse alterius Interpretis lectionem, quæ in LXX. versionem irrepserit, ut & innumeræ aliæ.

v. 16. Sic Drusius ex Editione Romana. Porro τὸ ἐστρατεύσατο, *pugnabat*, cum Hebraica voce התמהמה quæ significat, *moras traxit aut tardavit*, vix quadrare posse putaremus, nisi eadem interpretatione uterentur LXX. Interpretes Libr. Judicum 19. 8.

v. 19. Sic Editio Romana.

v. 21. Lectionem Aquilæ habet Editio Romana; Symmachi attulit Hieronymus his verbis: *Et dixit ei: Ecce admiratus sum faciem tuam. In Hebræo habet: Ecce suscepi faciem tuam; id est, acquiesco precibus tuis, quod Symmachus secundum sensum interpretans, ait.* ὁρῶ σε ἐδυσωπήθην τὸ πρόσωπόν σου. Suspicatur Drusius hîc ὁρῶ σε mendose positum esse pro ὅρα σοι id est ἰδού, *Ecce*, quod respondet voci Hebraïcæ הנה. Sed si error est, sane vetustissimus sit oportet, quandoquidem Catenæ fere omnes ita habent ut Hieronymus.

v. 23. Hæc desumta sunt ex insigni Diodori loco, quem hic totum exscribam ex Catenis Regiis mss. τὴν Σηγὼρ ἐπηγγείλατο ὁ θεὸς δι' ἀγγέλου μὴ καταστρέψαι διὰ τὸν Λώτ. ταύτην δὲ ἀλλαχοῦ ἡ γραφὴ Ζόγορα καλεῖ. Ὁ δὲ Σύρος Ζααρὶ καὶ Βαλά· τουτέστι καταπιοῦσα. διὸ φασί τινες ὅτι οἱ ἐν Σηγὼρ οὐ κατεστράφησαν, ἀλλὰ κατεπόθησαν. ἔδει γὰρ τὴν πόλιν σωθῆναι διὰ τὸν Λώτ, ἐκείνους δὲ ἀναιρεθῆναι. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Λὼτ ἀπὸ ταύτης εἶχε τὰς τροφὰς ἐν τῷ ὄρει. καὶ ὁ Ἑβραῖος οὕτω πως λέγει, ἕως τῆς καταπιούσης, περὶ τῆς Σηγώρ. τούτῳ συναγωνίζεται τὸ τολμῆσαι τοιοῦτο τὰς θυγατέρας τοῦ Λώτ, ὡς μηδενὸς μηδὲ ἐν Σηγὼρ περιλειφθέντος. οὐ γὰρ ἂν τὰ ἐκεῖσε ἔφυγεν ὁ Λώτ. i. *Segor urbem in Loti gratiam se non subversurum, per Angelum pollicitus est Deus. Hanc autem Zogoram vocat alibi Scriptura: Syrus vero, Zaari & Bala; id est, absorbens. Ideo dicunt nonnulli, Segoritas non quidem subversos, sed absorptos fuisse. Par erat enim ut in Loti gratiam urbs ipsa staret: illi vero de medio tollerentur. Quamobrem Lot in monte degens, cibum ex ipsa mutuatus est. Hebræus vero sic fere habet: Usque ad absorbentem, de Segore loquens. Cui rei fidem facit ausus ille filiarum Lot, quasi nullus ne quidem in urbe Segor tunc superstes esset. Neque enim Lot ignorare potuit ea quæ ibi gerebantur.* Sic in quibusdam Catenis & in Schedis Combefis. Adsunt pene similia, sed sinceriora ut videtur in Catena Regia num. 1888. nomine Eusebii Emiseni, nimirum: ταῦτα ἀκούσας, ὅτι διὰ σὲ οὐ καταστραφήσεται. διό φασί τινες, ὅτι οὐ κατεστράφησαν οἱ εἰς Σηγώρ, ἀλλὰ κατεπόθησαν. διὸ καὶ Βαλὰ ἐκλήθη, ὃ ἑρμηνεύεται καταπιοῦσα. ἀλλαχοῦ δὲ ἡ γραφὴ Ζόγορα καλεῖ. ὁ δὲ Σύρος Ζααρὶ καὶ Βαλά. καὶ τούτῳ συναγωνίζεται τὸ τολμῆσαι τοιοῦτο τὰς θυγατέρας τοῦ Λώτ, ὡς μηδενὸς μηδὲ ἐν Σηγὼρ περιλειφθέντος. οὐ γὰρ ἂν τὰ ἐκεῖσε ἔφυγεν ὁ Λώτ. i. *Hæc cum audisses: Propter te non subvertetur. Ideo dicunt nonnulli, Segoritas non quidem subversos, sed absorptos fuisse, ac propterea urbem vocatam fuisse Balam, id est, absorptam. Eam vero alibi Zogoram vocat Scriptura. Syrus autem, Zaari & Bala. Cui rei fidem facit ausus ille filiarum Lot, quasi nullus, ne quidem in urbe Segor, tunc superstes esset: neque enim Lot ignorare*

potuit ea, qua ibi gerebantur.

v. 28. Ἀναπνεύματος. Sic Hieronymus: Et ecce ascendebat flamma de terra quasi vapor fornacis: *pro quo legimus in Hebræo: Ecce ascendebat flamma de terra KITOR quasi* ἀναπνεύματος *fornacis: quod nos vaporem vel fumum seu favillam possumus dicere.*

v. 31. Hanc Aquilæ lectionem ex Procopio mutuamur.

CAPUT XX. GENESIS.

ויאמר אברהם אל־שרה אשתו אחתי 2. A. (καὶ εἶπεν Ἀβραὰμ πρὸς Σάραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ἀδελφή μου.) O. εἶπε δὲ Ἀβραὰμ περὶ Σάῤῥας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, ὅτι ἀδελφή μου ἐστίν.

גוי־צדיק תהרג 4. O. ἔθνος ÷ ἀγνοοῦν : καὶ δίκαιον ἀπολεῖς.

מה ראית כי עשית את־הדבר הזה 10. τί εἶδες, ὅτι ἐποίησας σὺ τὸ ῥῆμα τοῦτο; Σ. τί ἰδὼν ἐποίησας τὸ πρᾶγμα τοῦτο; O. τί ἐνιδὼν ἐποίησας τοῦτο; Θ. τί ἑώρακας, ὅτι ἐποίησας τὸν λόγον τοῦτον;

אשר אתך 16. A. O. τοῖς μετὰ σοῦ.

2. HEb. Et dixit Abraham ad Saram uxorem suam, Soror mea. *Aquila*, Et dixit Abraham ad Saram uxorem suam, Soror mea. *LXX.* Et dixit Abraham de Sara uxore sua, Quia soror mea est. *Vulg. Dixitque de Sara uxore sua: Soror mea est.*

4. *Hebr.* etiam justum occides? *LXX.* gentem ÷ ignorantem : & justam perdes? *Vulg. gentem ignorantem & justam interficies?*

10. *Heb.* Quid vidisti, quia fecisti verbum hoc? *Aq.* quid vidisti, quia fecisti tu verbum hoc? *S.* quid videns, fecisti rem hanc? *LXX.* Quid videns fecisti hoc? *Th.* quid vidisti, quia fecisti sermonem istum? *Vulg. Quid vidisti, ut hoc faceres?*

16. *Heb.* qui tecum sunt. *A. LXX.* quæ tecum sunt. *Vulg. qui tecum sunt.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XX. Genesis.

v. 2. Lectio Aquilæ ex Procopio desumitur p. 141. Vulgatæ, quæ habet, *Dixitque de Sara uxore sua, Soror mea est*, favent LXX. Interpretes, & series ut liquet. Cæterum אל־שרה, bene vertitur, *super Sara*, aut, *de Sara.*

v. 4. Vocem ἀγνοοῦν obelo notari docet Origenes his verbis: οὐκ ἀγνοητέον δὲ ὅτι ὠβέλισται, τὸ ἀγνοοῦν, ὡς παρ' Ἑβραίοις μὴ κείμενον. i. *Non ignorandum est, hanc vocem,* ignorantem, *obelo notatam fuisse, utpote qua apud Hebræos non exstaret.*

v. 10. Has trium Interpretum lectiones ex Drusio mutuamur.

v. 16. Lectionem Aquilæ eamdem quam præferunt LXX. Interpretes, ex Codice Regio 1888. excerpsimus. τοῖς μετὰ σοῦ, *quæ tecum sunt.* Vulgata vero, *qui tecum sunt.* Hebraïca verba utrique explicationi possunt aptari, neque enim masculinum magis quam femininum exprimunt.

CAPUT XXI. GENESIS.

החזיקי את־ידך בו 18. O. κράτησον τῇ χειρί σου αὐτό. Ἄλλος, κράτησον τῆς χειρὸς αὐτοῦ.

אשל 33. A. Σ. δένδρων φυτείαν. O. ἄρουραν.

18. HEb. & corrobora manum tuam in eo. *LXX.* tene illum manu tua. *Alius*, tene manum illius. *Vulg. & tene manum illius.*

33 *H.* arborem. *A. S.* arborum plantationem. *LXX.* agrum. *Vulg. nemus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXI. Genesis.

v. 18. Sic Editio Romana. Sunt qui putent LXX. Interpretes germanum sensum expressisse: *Tene illum manu tua*, quibus consentit Vulgata & alius Interpres, qui vertunt, *Tene manum illius.*

v. 33. Sic Drusius & Editio Rom. eamdem vero ipsam vocem אשל. habemus infra 1. Reg. 31. 13. cum omnium Interpretum versione. Nimirum Ακ. δενδρῶνα, *arboretum.* Σ. φυτὸν, *arborem.* O. ἄρουραν, *agrum.* Θ. τὰς δρῦς, *quercus.*

CAPUT XXII. GENESIS.

נסה 1. Σ. ἐδόξασεν. O. ἐπείρασε.

את־יחידך 2. A. τὸν μονογενῆ. Σ. τὸν μόνον σου. O. τὸν ἀγαπητόν.

אל־ארץ המריה A. εἰς τὴν γῆν τὴν καταφανῆ.

1. HEbr. tentavit. *S.* glorificavit. *LXX. & Vulg. tentavit.*

2. *Heb.* unicum. *A.* unigenitum. *S.* unicum tuum. *LXX.* dilectum. *Vulg. unigenitum tuum.*

Heb. in terram Moria. *A.* in terram conspi-

Σ. γῆν τῆς ὀπτασίας. Ο. εἰς τὴν γῆν ὑψηλήν.

איל נאחז 13. ὁ Σύρος καὶ ὁ Ἑβραῖος, κριὸς κρεμάμενος. Ο. κριὸς κατεχόμενος.

בסבך בקרניו Α. ἐν συχνῷ, al. συχνεῶνι. Σ. ἐν δικτύῳ. Ο. ἐν φυτῷ Σαβὲκ τῶν κεράτων. Θ. ἐν φυτῷ Σαβὲκ τῶν κεράτων αὐτοῦ.

cuam. *S.* terram visionis. *LXX.* in terram excelsam. *Vulg. in terram visionis.*

13. *Heb.* aries detentus. *Syrus & Hebræus*, aries suspensus. *LXX.* aries detentus. *Vulg. arietem inter vepres.*

Heb. in perplexo cornibus suis. *A.* in condenso. *S.* in rete. *LXX. & Th.* in virgulto Sabec cornibus suis. *Vulg. inter vepres hærentem cornibus suis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXII. Genesis.

v. 1. Σ. ἐδόξασεν. Forte mendum pro ἐδοκίμασεν, *exercuit, probavit*, vel *tentavit*: nam sic & series & vox נסה postulat. Jud. 3. v. 1. לנסות vertit Symmachus, *δοκιμάσαι, ad exercendum.*

v. 2. Sic Editio Romana. Vocem יחיד sic explicant Interpretes Psalm. 24. 16. Α. μοναχός. Σ. μόνος. Ο. μονογενής. Aquila, *Solitarius.* Sym. *unicus.* LXX. *unigenitus.* Et Proverb. 4. 3. Α. Σ. Θ. μονογενής. Ο. ἀγαπώμενος. Sic in eadem voce variant hic ut & alibi.

Ibid. Hieronymus in illud, *Vade in terram excelsam. Difficile est*, inquit, *idioma linguæ Hebreæ in Latinum sermonem vertere. Ubi nunc dicitur, Vade in terram excelsam, in Hebræo habet*, MORIA, *quod Aquila transtulit*, τὴν καταφανῆ, *hoc est, lucidam. Symmachus*, τῆς ὀπτασίας, *hoc est, Visionis. Aiunt ergo Hebræi hunc montem esse, in quo postea templum conditum est in area Ornæ Jebusæi.* Eucherius autem sic: *In primo Regum ubi Græci, terra visionis: Hebræus habet, terra Moria.*

v. 13. Sic omnes mss. & Combefisius ex Eusebio Emiseno cujus hæc sunt verba, τὸ κατεχόμενος τῶν κεράτων, ὁ Σύρος καὶ ὁ Ἑβραῖος κρεμάμενος φασίν. i. *Illud, cornibus detentus, Syrus & Hebræus, suspensus, dicunt.*

Ibid. In hunc locum Hieronymus Quæst. in Gen. Et elevans Abraam oculos suos: & ecce aries post tergum ejus tenebatur in virgulto Sabech cornibus suis. *Ridiculam rem in hoc loco Eusebius Emisenus est loquutus: Sabech, inquiens, dicitur hircus, qui rectis cornibus & ad carpendas arboris frondes sublimis attollitur. Rursus Aquila συχνεῶνα interpretatus est: quem nos veprem possumus dicere, vel spinetum, & ut verbi vim interpretemur, condensa & inter se implexa virgulta. Unde & Symmachus in eamdem ductus opinionem: Et apparuit, ait, aries post hoc retentus cornibus suis. Verum quibusdam, in hoc duntaxat loco, melius videntur interpretati esse LXX. & Theodotio, qui ipsum nomen Sabech posuere dicentes: In virgulto Sabech cornibus suis. Etenim συχνεὼν, sive rete, quod Aquila posuit & Symmachus, per SIN literam scribitur: hic vero SAMECH litera posita est: ex quo manifestum est, non interpretationem stirpium condensarum, & in modum retis inter se virgulta contexta verbum Sabech, sed nomen sonare virgulti, quod ita Hebraicè dicitur. Ego vero diligenter inquirens, συχνεῶνα per SAMECH literam scribi crebro reperi.* In Edito Hieronymi Plantiniano legitur ἐν συχνεῷ. Mss. quam plurimi Græci ἐν συχνῷ habent. In hanc vocem hæc Diodorus in Catenis omnibus. τὸ ἐν φυτῷ οὐκ ἔχει ὁ Σύρος· μόνον δὲ τὸ Σαβέκ. τοῦτο δὲ τὸ ὄνομα τοῦ φυτοῦ εἶναι νομίζω. τοῖς δὲ Ἑβραίοις δοκεῖ τὸ Σαβὲκ ἄφεσιν σημαίνειν. i. *Syrus non habet, In virgulto; sed tantum, Sabec. Hoc autem nomen esse virgulti existimo. Hebræi putant Sabec significare remissionem.* hoc postremum τοῦ Sabec apud Hebræos significatum, memorant alii Interpretes in Catenis.

CAPUT XXIII. GENESIS.

ויבכבני 13. Ο. παρ' ἐμοῦ. Ἄλλος παρ' ἐμοί.

שקל 15. Ο. διδράχμων. Ἄλλ. στατήρων.

13. Heb. *LXX.* a me. *Alius*, apud me. *Vulg. vacat.*

15. *Hebr.* siclorum. *LXX.* didrachmorum. *Al.* staterum. *Vulg. siclis.*

Notæ & variæ Lectiones ad cap. XXIII. Genesis.

v. 13. Sic mss. utrum autem παρ' ἐμοὶ sit varia lectio, an alicujus Interpretis versio, incertum.

v. 15. Nota in omnibus ferme codicibus talis habetur, στατήρ ἐστιν, ὡς φησὶν Ὠριγένης, τὸ ἥμισυ τῆς οὐγγίας, ἔχει δὲ δραχμὰς δύο. i. *Stater est, ut ait Origenes, dimidium unciæ, habet autem drachmas duas.* Id autem forte dixerit Origenes respiciens ad Aquilam vel Symmachum, qui 1. R. 13. שקל vertunt, στατῆρα & hoc item loco ita fortasse posuerint.

CAPUT XXIV. GENESIS.

שים־נא ידך תחת ירכי 2. Ο. θὲς τὴν χεῖρά σου ἐπὶ τὸν μηρόν μου. Φασὶ τὸν Σύρον καὶ τὸν Ἑβραῖον μὴ οὕτως ἔχειν, ἀλλ' εἰς τὸ παιδογόνον ὄργανον, Ἑβραῖος ἐπὶ τὴν ὀσφύν.

ויברך 11. Ο. ἐκοίμισε. Ἄλλος, ἐγονάτισε.

2. Heb. pone, quæso, manum tuam sub femore meo. *LXX.* pone manum tuam super femur meum. *Quidam dicunt Syrum & Hebræum non ita habere; sed in ipsum prolificum instrumentum. Hebræus*, super lumbos. *Vulg. pone manum tuam super femur meum.*

11. *Heb.* & flectere genu fecit. *LXX.* & accumbere fecit. *Alius*, & in genu procumbere fecit. *Vulg. cumque camelos fecisset accumbere.*

הכחרת 14. Ο. ἡτοίμασας. Αλλος, ἀπέδειξας.

לדבר 15. Ο. λαλοῦντα ÷ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ:

בקע 22. Ο. Δραχμήν. Αλλος διδραχμήν.

העלמה 43. Α. ἀπόκρυφος. Ο. παρθένος.

לא נוכל דבר אליך רע או־טוב 50. ὁ Σύρος, οὐ δυνησόμεθα εἰπεῖν τὸ ἢ καλὸν ἢ κακόν. Ο. οὐ δυνησόμεθά σοι ἀντειπεῖν κακὸν ἢ καλόν.

ואת־מנקתה 59. Α: καὶ τὴν τιθηνὸν αὐτῆς. Σ. καὶ τὴν τροφὸν αὐτῆς. Ο. καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῆς.

נערתיה 61. Α. παιδίσκαι. Σ. κοράσια. Ο. ἅβραι.

לשוח בשדה 63. Α. ὁμιλῆσαι ἐν χώρᾳ. Σ. λαλῆσαι ἐν τῷ ἀγρῷ. Ο. ἀδολεσχῆσαι εἰς τὸ πεδίον.

ויבאה יצחק האהלה שרה אמו 67. Α. εἰσήγαγεν αὐτὴν εἰς τὴν σκηνὴν Σάῤῥας τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Ο. εἰσῆλθε δὲ Ισαὰκ εἰς τὸν οἶκον τῆς μητρὸς αὐτοῦ.

ינחם Ο. παρεκλήθη. Αλλος παρηγορήθη.

14. *Heb.* arguisti. *LXX.* parasti. *Alius*, ostendisti. *Vulg. praparasti.*

15. *Heb.* loqui *LXX.* loquentem ÷ in mente sua: *Vulg. necdum intra se verba compleverat.*

22. *H.* dimidium sicli. *LXX.* drachmam. *Alius*, didrachmam. *Vulg. siclos duos.*

43. *H.* puella. *A.* abscondita. *LXX. & Vulg.* virgo.

50. *Hebr* non poterimus dicere ad te aut bonum aut malum. *Syrus*, non poterimus dicere aut bonum aut malum. *LXX.* non poterimus tibi contradicere malum vel bonum. *Vulg. non possumus extra placitum ejus quidquam aliud loqui tibi.*

59. *Heb. A. S. Vulg.* & nutricem ejus. *LXX.* & substantiam ejus.

61. *Heb. A. S. Vulg.* puellæ illius. *LXX.* ancillæ.

63. *Hebr. & Vulg.* ad meditandum in agro. *A.* ad confabulandum in regione. *S.* ad loquendum in agro. *LXX.* ad exercendum se in agro.

67. *H.* & introduxit eam Isaac in tabernaculum Saræ matris suæ. *A.* Et induxit eam in tabernaculum Sarræ matris suæ. *LXX.* Ingressus est autem Isaac in domum matris suæ. *Vulg. qui introduxit eam in tabernaculum Saræ matris suæ.*

H. & LXX. consolatus est se. *Alius*, consolationem accepit. *Vulg. in tantum ut a dolore temperaret.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIV. Genesis.

v. 1. ירך quando de membro animalis intelligitur, μηρὸς sive femur significat. Alius vertit ὀσφύν, lumbos. Aliam autem versionem adfert Diodorus in Catenis, his verbis: τινές φασι τὸν Σύρον καὶ τὸν Ἑβραῖον μὴ οὕτως ἔχειν τὸ, θὲς τὴν χεῖρά σου ὑπὸ τὸν μηρόν μου. ἀλλ' εἰς αὐτὸ τὸ παιδογόνον ὄργανον. ἐπειδὴ ἡ τῆς διαδοχῆς ἡ εὐλογία τὸ αὐξάνεσθαι ἦν καὶ πληθύνεσθαι. i. *Quidam dicunt Syrum & Hebræum non ita habere; nempe, Pone manum tuam super femur meum; sed super ipsum prolificum instrumentum: quoniam successionis benedictio, ad crescendum & multiplicandum spectabat.* Chrysostomus Hom. 44. ὑπὸ τὸν μηρόν σου ἐν δὲ τῇ Ἑβραΐδι φασὶν, ὑπὸ τὴν ὀσφύν.

v. 11. Ἐγονάτισε: sic habent Drusius, Editio Romana & Catenæ omnes mss. Cujus autem sit hujusmodi interpretatio non liquet, cum ad verbum ברך *genuflexit*, γονατίζειν alibi non reperiamus.

v. 14. Ἀπέδειξας: sic nescio quis alius, & quidem recte; scilicet, *quam ostendisti servo tuo Isaac.* Verbum יכח hoc sensu occurrit alibi.

V. 15. In codice quodam Colbert. hæc verba obelo notantur, quia diserte non sunt in Hebræo: licet subaudiri possint, ita ut servus ille Abrahæ hæc non ore loquutus sit, sed mente tantum; ut intellexisse videntur tum LXX. tum Vulgatus interpres.

v. 22. Διδραχμήν. Sic Catena Regia. At. בקע vulgo intelligitur dimidium sicli. Infra Exod. 38. legitur Δίδραχμον: atque ita legit hic Hieronymus, qui sic habet Quæst. in Genes. Et tulit vir inaurem auream, didrachmum pondus ejus. *BACE, quod in hoc loco pro didrachmo scribitur, semuncia est: SECEL vero, qui Latino sermone siclus corrupte appellatur, uncia pondus habet.*

v. 43. Hæc ex Hieronymo in Isaïam, qui sic habet. *Et in Genesi legimus, ubi Rebecca dicitur* ALMA, *Aquilam non adolescentulam nec puellam, sed* ABSCONDITAM *transtulisse* Quæst. autem in Genesin, *Notandum autem, quod verbum ALMA numquam nisi de virgine scribitur, & habet etymologiam ἀπόκρυφος, id est, abscondita:* & infra. *Ergo ALMA, quod interpretatur, abscondita, id est virgo nimia diligentia custodita, majoris mihi videtur laudis esse, quam virgo. Virgo quippe juxta Apostolum potest esse corpore non spiritu; Abscondita vero, quæ virgo est, ἐπίτασιν virginitatis habet.* Vide ibi: hac de re pluribus Isaiæ 7.

v. 50. Syri versionem, ut hic refertur, habent omnes Catenæ Regiæ & Schedæ Combefis. Unus Codex omittit τό.

v. 59. Sic Editio Romana & Drusius, itemque mss.

Versum 60. pariter ex Edit. Rom. mutuamur. Manuscriptæ item Catenæ habent; sed sine nomine Interpretum.

v. 63. Sic Editio Romana & unus Codex Regius. שיח Ὁμιλῆσαι, λαλεῖν, ἀδολεσχῆσαι. Sic semper vertunt Interpretes. Hieronymus Quæst. in Genes. *Quod autem ait, Et egressus est Isaac, ut exerceretur in campo: quod Græcè dicitur, ἀδολεσχῆσαι: in Hebræo legitur:* Et egressus est Isaac, ut loqueretur in campo, inclinante jam vespera.

v. 67. Hunc versum adfert Editio Rom. & unus Codex Regius. V. Procopium in Genesim p. 151.

Ibid. παρηγορήθη. Hanc versionem adfert Editio Romana, videturque esse Symmachi qui vocem נחם, παρηγορεῖν vertere solet. Sic Psalm. 76. 4. & Job. 16. 2.

Digitized by Google

CAPUT XXV. GENESIS.

בשיבה טובה 8. A. Σ. ἐν πολιᾷ ἀγαθῇ. O. ἐν γήρᾳ καλῷ.

אל־עמיו O. πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. Ἄλλος, πρὸς τοὺς περάτας.

ויתרצצו הבנים 22. A. [διεῤῥήγνυντο τὰ τέκνα.] Σ. διεπάλαιον al. διέπλεον. O. ἐσκίρτων.

תם 27. A. ἁπλοῦς. Σ. ἄμωμος. O. ἄπλαστος.

מן־האדם 30. Σ. ἀπὸ Ἐδώμ. O. ἀπὸ τοῦ ἑψήματος πυῤῥοῦ.

8. HEb. *A. S.* in canitie bona. *LXX. & Vulg.* in senectute bona.

H. ad populos suos. *LXX. & Vulg.* ad populum suum. *Alius*, ad transitores.

22. *Heb.* collidebant se. *A.* confringebantur filii. *S.* concertabant. *LXX.* exultabant. *Vulg. collidebantur.*

27. *Heb.* perfectus. *A. & Vulg.* simplex. *S.* inculpatus. *LXX.* non fictus.

30. *H.* de rufo. *S.* de Edom. *LXX.* de coctione rubra. *Vulg. de coctione tua rufa.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXV. Genesis.

v. 8. Sic Editio Romana & Drusius. Vide quæ diximus supra. c. 15. v. 15.

Ibid. Scholiastes Romanus πρὸς τοὺς περάτας, *ad Transiteres.* Hoc Scholion versionem LXX. nullatenus respicit. Quare videtur omnino esse Interpretis cujusdam versio, & forte Aquilæ, qui עברי supra περάτην vertit. Hic autem pro עמיו fortasse legerit עבריו, quæ transmutatio literarum frequenter observatur in Hexaplis: atque inde sæpe provenit interpretationum varietas, ut non infrequenter observes infra. Vide quæ ea de re diximus in Præliminaribus.

v. 22. Aquilæ lectionem sic habet Martianæus noster. Symmachi versionem præferunt Edirio Romana sic διεπάλαιον, & Hieronymus sic διέπλεον: Sed audiendus Hieronymus: Et movebantur filii ejus in ea: *Pro motione LXX. Interpretes posuerunt* ἐσκίρτων, *id est ludebant, sive, calcitrabant: quod Aquila transtulit, Confringebantur filii in utero ejus. Symmachus vero* διέπλεον, *id est, in similitudinem navis in superficie ferebantur.* Hinc conspicuum est Hieronymum legisse διέπλεον. In Græcis quibusdam Codicibus διεπάλαιον habetur, quæ vox apprime quadrat ad hunc locum. Forte in vitiato Exemplari legerit Hieronymus διέπλεον, pro διεπάλαιον.

v. 27. Sic Editio Romana.

v. 30. Σ. ἀπὸ τοῦ Ἐδώμ. Sic omnes mss. Regii & Schedæ Combef. cum hoc Scholio singuli. Ο' Σύμμαχος ἀντὶ τοῦ ἑψήματος, Ἐδὼμ τέθεικεν, ὃ ἑρμηνεύεται πυῤῥός. i. *Symmachus pro coctione Edom posuit, quod interpretamur, ruber.* In Editione Romana, ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ legebatur ad Symmachum.

CAPUT XXVI. GENESIS.

ותורתי 5. A. Σ. Θ. καὶ τοὺς νόμους μου. O. καὶ τὰ νόμιμά μου.

אשם 10. A. Σ. πλημμέλημα. O. ἄγνοιαν.

מאה שערים 12. A. ἑκατὸν εἰκασμένον. O. ἑκατοστεύουσαν κριθήν.

ויריבו 20. O. ἐμαχέσαντο. Ἄλλος, ἐδικάσαντο.

שמה שטנה 21. A. τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἀντικείμενον. Σ. τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἐναντίωσις. O. τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἐχθρεία.

שבעה 33. A. Σ. [πλησμονή.] O. ὅρκος.

באר שבע A. Σ. (φρέαρ πλησμονῆς.) O. φρέαρ ὅρκου.

מרה 35. ὁ Σύρος, οὐκ ἀρέσκουσαι. ὁ Ἑβραῖος, παροργίζουσαι. O. ἐρίζουσαι.

5. HEb. & legem meam. *A. S. T.* & leges meas. *LXX.* & legitima mea. *Vul. legesque meas.*

10. *Heb.* delictum. *A. S.* scelus. *LXX.* ignorantiam. *Vulg. peccatum.*

12. *H.* centum hordeorum. *A.* centuplum æstimatum. *LXX.* centuplicans hordeum. *Vulg. centuplum.*

20. *Hebr.* jurgati sunt. *LXX.* pugnaverunt. *Alius*, disceptaverunt. *Vulg. jurgium fuit.*

21. *H.* nomen ejus Satana. *A.* nomen ejus, adversum. *S.* nomen ejus, contrarium. *LXX.* nomen ejus, Inimicitia. *Vulg. appellavitque eum, Inimicitias.*

33. *Heb.* Sabee. *A. S.* saturitas. *LXX.* juramentum. *Vulg. abundantia.*

Hebr. Beersabee. *A. S.* puteus saturitatis. *LXX.* puteus juramenti. *Vulg. Bersabee.*

35. *Hebr.* amaritudo. *Syrus*, non placentes. *Hebræus*, irritantes. *LXX.* renitentes. *Vulg. offenderant animum ('Isaac & Rebecca.)*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVI. Genesis.

v. 5. Ita Drusius.

v. 10. A. Σ. πλημμέλημα. Sic Edit. Rom. Vocem אשם LXX. Interpretes frequentissime vertunt πλημμέλημα vel πλημμέλειαν.

v. 12. Locum mutuamur ex Hieronymo, qui sic habet: Seminavit autem Isaac in terra illa, & invenit in anno illo centuplum hordei. *Licet in aliena terra seminaverit Isaac, tamen non puto quod tanta ei fertilitas hordei fuerit. Unde melius puto illud esse, quod habetur in Hebræo, & Aquila quoque transtulit: Et invenit in anno ille centuplum æstimatum; id est,* ἑκατὸν εἰκασμένον. *Licet enim eisdem litteris & æstimatio scribatur & hordeum; tamen æstimationes* SAARIM *leguntur, hordea vero* SORIM.

v. 20. Ἄλλος, ἐδικάσατο. Sic Edit. Rom. hæc porro lectio videtur Aquilæ esse, qui vocem הריב per δικάζειν & ὑπερδικάζειν solet vertere, sic Job. 10. 2. & 33. 13.

v. 21. Sic Martianæus. In hunc locum Hieron. Quæst. in Gen. *Pro inimicitiis, quod Aquila & Symmachus* τὴν ἀντικειμένην & ἐναντίωσιν *transtulerunt, id est, adversum atque contrarium, in Hebræo habet SATANA. Ex quo intelligimus Satanam contrarium interpretari.*

v. 33. Sic Martianæus binas hujus versus Lectiones edidit. In hunc versum Hieronymus: *Quæ enim etymologia est, propterea vocari juramentum, quod aquam non invenerunt? Econtrario in Hebræo, cui interpretationi Aquila consentit & Symmachus, hoc significat, quæ invenerint aquam: & propterea appellatus sit puteus ipse saturitas: & vocata civitas* BEERSABEE, *hoc est puteus saturitatis.*

v. 35. Syri & Hebræi interpretationem mutuamur ex Eusebio in Catenis omnibus mss. ubi sic legitur: ΕΥΣΕΒΙΟΥ. ὁ Σύρος οὐκ ἔχει, ἐρίζουσαι ἀλλ' οὐκ εὐαρεστοῦσαι ἀντὶ τοῦ, ἐριδι καὶ φιλονεικίᾳ πάντα ποιοῦσαι. ὁ δὲ Σύρος καὶ ὁ Ἑβραῖος παραπικραίνουσαι ἔχει. i. *Syrus non habet, disceptantes, sed, displicentes; id est, contentione & jurgiis omnia facientes. Nam Syrus & Hebræus, irritantes, habet.* Hæc paulum perplexa sunt: videtur enim duas Syro interpretationes tribuere: at Procopius clarius habet. *Et contendebant cum Rebecca &c. Syrus habet, displicebant Rebeccæ; Hebræus vero, non cessabant irritare & ad iram provocare Rebeccam.*

CAPUT XXVII. GENESIS.

הביאה לי ציד 7. O. ἐνεγκόν μοι θήραν. Ἄλλος, θήρευσόν μοι θήραν.

מתעתע 12. A. καταμωκώμενος. Σ. καταπαίζων. O. καταφρονῶν.

שדה 27. ὁ Σύρος, ἀρούρας. O. ἀγροῦ πλήρους.

במרמה 35. A. ἐνέδρας. Σ. ἐν ἐπιθέσει. O. μετὰ δόλου.

והיה כאשר תריד 40. O. ἔσται δὲ ἡνίκα ἐὰν καθέλῃς. Ἄλλος, ἔσται δὲ ἐὰν καμφθῇς. Ἄλλος, καὶ ἔσται καθὰ καταβιβάσῃς.

מתנחם לך 42. O. ἀπειλεῖ σοι. Ἄλλος, διανοεῖται κατὰ σοῦ.

קצתי 46. A. ἐσίκχανα. Σ. ἐνεκάκησα. O. προσώχθικα.

1. HEb. LXX. Affer mihi venationem. *Alius*, Venare mihi venationem. *Vulg. Affer mihi de venatione.*

Heb. errare faciens. *A.* deridens. *S.* illudens. *LXX.* spernens. *Vulg. ne putet me sibi voluisse illudere.*

27. *Hebr.* agri. *Syrus*, arvi. *LXX. & Vulg.* agri pleni.

35. *Hebr.* in dolo. *A.* insidiis. *S.* in fraude. *LXX.* cum dolo. *Vulg. fraudulenter.*

40. *Heb.* & erit quando dominaberis. *LXX.* & erit cum deposueris. *Alius*, erit autem si flectaris. *Alius*, & erit quemadmodum deprimeris. *Vulg. tempusque veniet cum excutias.*

42. *Heb.* consolans se tibi. *LXX.* minatur tibi. *Alius*, cogitat contra te. *Vulg. minatur.*

46. *Heb.* angustiis sum affecta. *A.* tædio affecta sum. *S.* vexata sum. *LXX.* infensa sum. *Vulg. tædet me vitæ meæ.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVII. Genesis.

v. 7. Ἄλλος, θήρευσόν μοι θήραν. Sic quidam mss. tacito Interprete.

v. 12. Sic Editio Romana. In mss. omnibus sic legitur. ὁ Σύμμαχος τὸ καταφρονῶν, ἀντὶ τοῦ καταπαίζων. ὁ δὲ Ἀκύλας, καταμωκώμενος. i. *Symmachus pro illo, spernens, habet, illudens. Aquila vero, deridens.*

v. 27. Ita omnes mss. ex Diodoro: ὁ Σύρος ἀντὶ τοῦ ἀγροῦ, ἀρούρας ἔχει· τὸ δὲ πλήρους, πεπληρωμένου βλαστημάτων εὐωδεστάτων. i. *Syrus pro agro, habet arva; illud autem, pleni, repleti germinibus odoriferis.* Unus Regius Codex habet, ἀρούραν.

v. 35. Hæ lectiones prodeunt ex Edit Romana.

v. 40. Hæc etiam in Editione Romana. In hunc porro locum hæc habet Procopius in Genesin: *Verum Syrus, erit, pro, resipiscas, accipit, dicens: Si resipueris, & vitæ tuæ bellicosissimum institutum omiseris.* Quæ interpretatio cum nulla ex allatis quadrat.

v. 42. Ita Drusius & Editio Rom.

v. 46. Ita Editio Romana. Aquila vocem קוצתי σικχαίνω vertere solet. Sic Num. 21. 5. ubi Symmachus ἐνεκάκησεν. Et Exod. 1. 13.

CAPUT XXVIII. GENESIS.

בית־אל 19. A. Βαιθήλ. O. οἶκος θεοῦ.

ואולם לוז שם־העיר Ἑβρ. ἑλλ. ουαλαμ λουζ σημ αἰρ. A. πρότερον λοὺζ ὄνομα τῇ πόλει. O. οὐλαμλοὺζ ἦν ὄνομα τῇ πόλει τὸ πρότερον.

19. HEb. Bethel. *A.* Bæthel. *LXX.* Domus Dei. *Vulg. Bethel.*

Hebraicum Græcis lit. Ualam Luz sem air. *Heb.* & utique Luz nomen civitatis. *A.* prius Luz nomen urbi erat. *LXX.* Ulamluz erat nomen civitati prius. *Vulg. quæ prius Luza vocabatur.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVIII. Genesis.

v. 19. Sic Drusius & Editio Romana.

Ibidem. Hanc Aquilæ lectionem habent Codices mss. quidam cum Nota Theodori, quæ sic habet. ἡ Βαιθὴλ Οὐλαμ Λοὺζ πρότερον λεγομένη διὰ τὴν τοῦ Ἰακὼβ γενομένην ὀπτασίαν Βαιθὴλ ὠνομάσθη. Ἑβδομήκοντα, καὶ Οὐλαμ. Λοὺζ ἦν ὄνομα τῇ πόλει. Ἀκύλας, πρότερον Λοὺζ ὄνομα τῇ

πόλεως Ἑβραῖος, Ουλαμ Λουζ σεμ αιρ. ἰστέον ὅτι Ουλαμ πρότερον εἶπεν οἱ περὶ Ἀκύλαν, καὶ οὐχ ὡς μέρος τοῦ ὀνόματος· Λοῦζα δὲ τὴν πόλιν ἐντεῦθεν μετὰ ταῦτα καλεῖ. i. *Bethel, quæ prius Ualam Luz vocabatur, propter visionem Jacobi istic habitam Bethel nuncupata est. LXX.* Ualam Luz erat nomen urbi. *Aquila*, prius Luz nomen urbi. *Hebræus*, Ualam Luz sem air. *Sciendum est* Ualam *ab Aquila*, prius, *redditum esse. Urbem postea, Luzam disserte vocat ipse.* Hieron. ad hunc locum: *Ecce manifestissime comprobatur Bethel non Ulam Luz, sed Luzam, id est amygdalum ante vocitatam.* Vide ibi Quæst. in Gen.

CAPUT XXIX. GENESIS.

משתה 22. A. Σ. πότον. O. γάμον.

רמיתני 25. O. παρελογίσω με. Α'λλος, ἐνήδρευσάς με.

ילוה אישי אלי 34. (A. συναφθήσεταί μοι ὁ ἀνήρ μου.) O. παρ' ἐμοῦ ἔσται ὁ ἀνήρ μου.

22. Hebr. convivium. *A. S.* compotationem, *vel* convivium. *LXX. & Vulg.* nuptias.

25. *H. & LXX.* decepisti me. *Alius*, insidiatus es mihi. *Vulg. imposuisti mihi.*

Heb. copulabitur vir meus mihi. *A.* applicabitur mihi vir meus. *LXX.* apud me erit vir meus. *Vulg. copulabitur mihi maritus meus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIX. Genesis.

v. 22. A. Σ. πότον. O. γάμον. Notandum est LXX. Interpretes, qui vocem משתה, hic vertunt γάμον, eamdem frequentissime vertere πότον. Sic Gen. 19. 3. & 40. 20. Judicum 14. 10. & alibi sæpissime.

v. 25. Sic Editio Romana atque Drusius, qui suspicatur τὸ, ἐνήδρευσάς με, esse Aquilæ, quia ipse supra 27. 35. במרמה vertit, μετ' ἐνέδρας.

v. 34. Sic lectionem Aquilæ posuit Martianæus. Hieronymus vero sic habet: *Ubi nos legimus, Apud me erit vir meus, Aquila interpretatus est: Applicabitur mihi vir meus: Quod Hebraice dicitur. ILLAVE, & a doctoribus Hebræorum aliter transfertur, ut dicant, persequetur me vir meus: id est, non ambigo de amore in me viri mei: erit mihi in hac vita comes, & ejus dilectio me ad mortem usque deducet & prosequetur: tres enim filios genui.*

CAPUT XXX. GENESIS.

נפתולי אלהים נפתלתי 8. A. συναναστρέψεν με ὁ θεὸς, καὶ συνανεστράφην. O. συναντελάβετό μου ὁ θεὸς, καὶ συνανεστράφην.

בגד 11. A. ἦλθεν ἡ ζῶσις. O. ἐν τύχῃ.

נקבה 28. A. ἐπονόμασον. Σ. ἀφόρισον. O. διάστειλον.

נקד טלוא וחום 32. O. φαιὸν. Α'λλοι, ποικίλον, πίρκνον.

העקדים והטלאים 35. Σ. λευκόποδας. O. ῥαντοὺς καὶ διαλεύκους. Ἄλλος, λαιόποδας.

לח 37. O. χλωρὰν. Ἄλλος, λευκόν.

לוז O. καρυΐνην. Ἄλλος, ἀμυγδαλίνην.

העטפים 42. A. ὄψιμα. Σ. δευτερότοκα. O. ἄσημα.

8. Hebr. Luctationibus Dei luctata sum. *A.* convertit me Deus, & conversa sum. *LXX.* coassumsit me Deus, & conversa sum. *Vulg. comparavit me Deus cum sorore mea, & invalui.*

11. *Hebr.* venit prosperitas. *A.* venit accinctio. *LXX.* in fortuna. *Vulg. feliciter.*

28. *Heb. & A.* nomina. *S.* defini. *LXX.* distingue. *Vulg. constitue.*

32. *Hebr.* maculosum & punctatum. *LXX.* fuscum. *Alii*, varium nigris maculis. *Vulg. furvum & maculosum.*

35. *Hebr.* fasciatos & maculosos. *S.* albos pedes habentes. *LXX.* sparsos & subalbos. *Alius*, sinistripedes. *Vulg. varios atque maculosos.*

37. *Hebr. & LXX.* viridem. *Alius*, albam. *Vulg. virides.*

Heb. Coryli. *LXX.* nucinam. *Alius*, amygdalinam. *Vulg. amygdalinas.*

42. *Hebr.* cessantia. *A.* serotina. *S.* secundo genita. *LXX.* non signata. *Vulg. serotina.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXX. Genesis.

v. 8. In hæc verba Hieronymus Quæst. in Gen. *Causa nominis* Nephthalim *alia hic multo exponitur, quam in libro Hebræorum nominum scripta est. Unde & Aquila ait*, συναναστρέψεν με ὁ θεὸς καὶ συνανεστράφην, *pro quo in Hebræo scriptum est*, NEPHTHULE ELOIM NEPHTHALETHI. *Unde a conversione, sive a comparatione, quia utrumque sonat confusionem, sive comparationem, Nephthalim nomen filio imposuit.*

v. 11. Pergit Hieronymus in hunc versum: *Ubi nos posuimus*, in fortuna: *& Græce dicitur*, ἐν τύχῃ, *quæ potest eventus dici, in Hebræo habet* BAGAD, *quod Aquila interpretatur, Venit accinctio: nos autem dicere possumus, In procinctu. BA enim potest præpositionem sonare*, in, *&*, venit. *Ab eventu ergo sive procinctu, qui* GAD *dicitur Zelphæ filius*, Gad *vocatus est.* Putat Drusius non posse stare Hieronymi conjecturam, quia in בגד, ב cum Camets scribitur. Sed quam infirmæ sint hæ Massoretarum motiones ad lectiones quaslibet afferendas, & in Præliminaribus dicimus, & in sequentibus frequenter observabitur. Dixerim ego verisimilius esse

image
not
available

καὶ ἀπὸ πάσης ἀληθείας. Ἄλλος, ἱκανοῦταί μοι. Ἄλλος, ἱκανός εἰμι.

אולי ישא פני 20. Ο. ἴσως γὰρ προσδέξεται. Ἄλλος, ἐάν πως ἐντραπῇ.

יבק 22. Ἰαβώκ.

ויאבק איש עמו 24. Α. Σ. ἐκυλίετο ἀνὴρ μετ' αὐτοῦ. Ο. ἐπάλαιεν ἄνθρωπος μετ' αὐτοῦ.

כי־שרית עם־אלהים 28. Α. ὅτι ἦρξας μετὰ θεοῦ. Σ. ὅτι ἦρξω ἰσχύι πρὸς θεόν. Ο. Θ. ὅτι ἐνίσχυσας μετὰ θεοῦ.

29. Σχόλ. τό, καὶ τοῦτό ἐστι θαυμαστὸν, παρ' οὐδενὶ κεῖται ἐν τῷ ἑξαπλῷ.

פניאל 30. Α. πρόσωπον ἰσχυροῦ. Σ. Φανουήλ. Ο. Εἶδος θεοῦ.

צלע 31. ἐπέσκαζεν. Ἄλλος, ἐκυλίετο.

ni misericordia & ab omni veritate. *Alius*, sufficit mihi. *Alius* sufficiens sum. *Vulg. minor sum cunctis miserationibus & veritate tua.*

20. *Hebr.* si forte suscipiat faciem meam. *LXX.* forsitan enim suscipiet. *Alius*, si forte revercatur. *Vulg. forsitan propitiabitur mihi.*

22. *Heb. LXX. & Vulg.* Iaboc.

24. *Heb.* & luctatus est vir cum eo. *A. S.* & volvebatur vir cum eo. *LXX.* & luctabatur homo cum eo. *Vulg. vir luctabatur cum eo.*

28. *Heb.* quia princeps fuisti cum Deo. *Aq.* quia princeps fuisti cum Deo. *S.* quia princeps fuisti fortitudine contra Deum. *LXX. & Th.* quia invaluisti cum Deo. *Vulg. quoniam si contra Deum fortis fuisti.*

29. *Schol. Illud*, Et hoc est mirabile, *apud nullum in Hexaplo habetur.*

30. *Heb.* Pheniel. *A.* facies Dei. *S. & Vulg.* Phanuel. *LXX.* species Dei.

31. *Heb.* claudicans. *LXX. & Vulg.* claudicabat. *Alius*, volvebatur.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXII. Genesis.

v. 10. Sic necessario restituenda Aquilæ lectio. Interpres Procopii male legerat, ἐμακρύνθην, qui vertit *elongatus sum.* Quid autem illud cum verbo Hebraico קטנתי, qui semper significat, *minor sum*, vel *parvus sum*? Ἄλλος ἱκανοῦταί μοι: in Schedis Combefisii legitur ἱκανοῦταί μοι, *sufficiens es mihi.*

v. 20. Sic Editio Romana.

v. 22. In vocem Ἰαβώκ, hæc mss. habent ex Origene, Ἰαβὼκ ποταμός ἐστι τῆς Ἀραβίας, ὁ νῦν καλούμενος Ἰαμβύκης. i. *Jaboc fluvius est Arabia, qui nunc vocatur Jambyces.* Combefisius legit Ἰαμβύκης.

v. 24. Lectionem Aquilæ & Symmachi sic habent omnes mss. & Editio Romana.

v. 28. Hæc ex Hieronymo desumta sunt, qui sic habet in Quæst. in Gen. Vocabitur nomen tuum Israël, quia invaluisti cum Deo. *Josephus in primo Antiquitatum libro, Israel ideo ita appellatum putat, quod adversus Angelum steterit. Quod ego diligenter excutiens, in Hebræo penitus invenire non potui. Ecquid me necesse est opiniones quærere singulorum, cum etymologiam nominis exponat ipse qui posuit?* Non vocabitur, inquit, nomen tuum Jacob: Sed Israël erit nomen tuum. *Quare interpretatur Aquila*, ὅτι ἦρξας μετὰ θεοῦ: *Symmachus*, ὅτι ἦρξω ἰσχύι πρὸς θεόν, *& Theodotio*, ὅτι ἐνίσχυσας μετὰ θεοῦ. SARITH *enim, quod ab Israel vocabulo derivatur, principem sonat.* Cætera ibi vide.

v. 29. Hæc verba, καὶ τοῦτό ἐστι θαυμαστὸν, quæ in LXX. Interpretibus leguntur, absunt ab Hebraico.

v. 30. Sic mss. nostri & Editio Romana. Symmachus & Vulgata *Phanuel*; & tamen Hebræus פניאל sive *Phaniel* habet. Sed *Phaniel an Phanuel dicas*, inquit Abenmelech, *pluma non interest. Nam literæ* EHEVI *permutantur inter se.* Hæc postrema Drusius.

v. 31. Ἐκυλίετο. Hanc lectionem habet Regius Codex unus, quæ ad quem Interpretum pertineat ignoratur.

CAPUT XXXIII. GENESIS.

וישא יעקב עיניו וירא והנה עשו בא 1. Α. Καὶ ἦρεν Ἰακὼβ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ. Σύμ. ἐπάρας δὲ Ἰακὼβ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, εἶδε φανέντα Ἡσαῦ ἐρχόμενον. Ο. ἀναβλέψας δὲ Ἰακὼβ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, εἶδε καὶ ἰδοὺ Ἡσαῦ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐρχόμενος.

ויחץ Α. καὶ ἡμίσευσεν. Ο. καὶ διεῖλε. Ἄλλος, ἐπιδιεῖλε.

וישקהו 4. Ἑβρ. ουεσσακη. Ο. κατεφίλησεν αὐτόν.

אשר־חנן אלהים את־עבדך 5. Α. ἃ ἐχαρίσατο (ὁ θεὸς τῷ δούλῳ σου.) Σ. ἃ ἐδωρήσατο (ὁ θεὸς τῷ δούλῳ σου.) Ο. οἷς ἐλέησεν ὁ θεὸς τὸν παῖδά σου.

נלכה ואלכה לנגדך 12. Σ. καὶ πορευθῶμεν, ἵνα συνοδεύσω σοι. Ο. ἀπάραντες πορευσόμεθα

1. HEb. Et levavit Jacob oculos suos, & vidit, & ecce Esau venit. *A.* Et levavit Jacob oculos suos. *S.* Tollens Jacob oculos suos, vidit apparentem Esau venientem. *LXX.* Respiciens autem Jacob oculis suis, vidit, & ecce Esau frater ejus veniens. *Vulg. Elevans autem Jacob oculos suos, vidit venientem Esau.*

Heb. & divisit. *A.* & dimidiavit. *LXX.* & divisit. *Alius*, & divisit. *Vulg. divisitque.*

4. *Hebr* & osculatus est eum. *Hebr. Lect.* uessake. *LXX.* osculatus est eum.

5. *Heb.* quos benigne dedit Deus servo tuo. *A.* quæ dedit Deus servo tuo. *S.* quæ donavit Deus servo tuo. *LXX.* quos misericorditer dedit Deus puero tuo. *Vulg. quos donavit Deus servo tuo.*

12. *Heb.* & amb lemus, & ambulabo e regione tui. *S.* & proficiscamur, ut socius itine-

Digitized by Google

ἐπ' εὐθεῖαν. Ἄλλος, πορεύσομαι εἰς κατεναντίον σε.

עלות 13. Ο. λοχεύονται. Ἄλλος, κύεσι.

סכת 17. Σ. Σοχχώθ. Ο. σκηναί.

ris sim tibi. *LXX.* promoventes eamus in rectum. *Alius*, gradiar e regione tui. *Vulg. Gradiamur simul: eroque socius itineris tui.*

13. *Heb.* lactantes. *LXX.* fœtantur. *Alius*, pariunt. *Vulg. fœtas.*

17. *H. S.* Socchoth. *LXX.* tabernacula. *Vulg. Sochot.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXIII. Genesis.

v. 1. Sic Editio Romana & quidam mss. Unus tamen ad lectionem Aquilæ habet, ὀφθαλμὶν αὐτῦ.

Ibid. ex Hieronymo in Quæst. qui dicit: *Denique ubi nos habemus, divisit, Aquila posuit, ἡμίσευσεν, id est, dimidiavit.* Schedæ Combefisianæ aliam lectionem, ἐπιδιεῖλε, efferunt.

v. 4. Hic duo Manuscripti Codd. Regii, notam adferunt sine auctoris nomine; sed videtur Origenis esse. Sic autem habet: τὸ, κατεφίλησεν αὐτὸν, ὅπερ ἐστὶν Ἑβραϊστὶ, οὐεσσάκη, ἐν παντὶ Ἑβραϊκῷ βιβλίῳ στιγμάζεται, οὐχ ἵνα μὴ ἀναγινώσκηται, ἀλλ' ὑπαινιττομένης ὥσπερ διὰ τούτου τῆς βίβλου τὴν πονηρίαν τοῦ Ἠσαῦ. κατὰ δόλον γὰρ κατεφίλησε τὸν Ἰακώβ. i. *Illud*, osculatus est eum, *quod est Hebraïcè* Uessake, *in omnibus Hebraïcis libris, undique punctis notatur: non ut non legatur: sed subindicante libro Esau nequitiam; nam dolo Jacobum osculatus est.* Hactenus etiam in Massoreticis Bibliis vox וישקהו punctis notatur.

v. 5. Hujus versus lectiones Aquilæ & Symmachi Latine adtulit Procopius; Græce Codex Reg. 1825.

v. 12. Sic Drusius & Reg. 1825.

v. 13. Sic Codex unus Regius, cujus autem sit interpretatio illa, κύεσι, non indicat.

v. 17. Sic unus Codex Græcus Reg. 1888. Procopius item ait. *Symmachus exponit* Succhoth. *Tabernacula.*

CAPUT XXXIV. GENESIS.

שכם 2. Α. Συχέμ. Ο. Συχέμ.
החוי Α. Ο. Εὐαῖος. Ἄλλος, Χορραῖος.

מהר 12. Σ. τὸ ἕδνον. Ο. τὴν φερνήν.
את־הנער Σ. τὴν παιδίσκην. Ο. τὴν παῖδα.

נאות 15. Ο. ὁμοιωθησόμεθα. Ε. εὐνοήσομεν.

לא תשמעו 17. Ο. μὴ εἰσακούσητε. Ἄλλος, μὴ ὑπακούσητε.

כי חפץ בבת 19. Σ. ἐπεθύμει γὰρ τὴν παιδίσκην. Ο. ἐνέκειτο γὰρ τῇ θυγατρί.

שלמים 21. Α. ἀπηρτισμένοι. Ο. εἰρηνικοί.
יאתו 22. Σ. πεισθήσονται. Ο. ὁμοιωθήσονται.

בטח 25. Ο. ἀσφαλῶς. Ἄλλος, πεποιθότως.

מספר 30. Ο. ἐν ἀριθμῷ. Ἄλλος, ἐν βραχεῖ.

2. **H***Eb.* Sechem. *A. LXX.* Sychem. *Vulg. Sichem.*

H. A. LXX. Evæus. *Alius*, Chorræus. *Vul. Hevæi.*

12. *Heb. & LXX.* dotem. *S.* dotale munus. *Vulg. dotem.*

Heb. LXX. & Vulg. puellam. *S.* adolescentulam.

15. *Heb.* complacebimus. *LXX.* similes erimus. *V. Ed.* benevoli erimus. *Vulg. valebimus fœderari.*

17. *Heb.* non audieritis. *LXX.* non exaudieritis. *Alius*, non obedieritis. *Vulg. nolueritis.*

19. *Heb.* quia complacuerat in filia. *S.* concupiscebat enim adolescentulam. *LXX.* appositus enim erat filiæ. *Vulg. amabat enim puellam.*

21. *Heb. LXX. & Vulg.* pacifici. *A.* perfecti.

22. *Heb.* complacebunt. *S.* morem gerent. *LXX.* similes erunt. *Vulg. differtur.*

25. *Heb.* fiducià. *LXX. & Vulg.* confidenter. *Alius*, fiducialiter.

30. *Heb.* numero. *LXX.* in numero. *Alius*, in brevi. *Vulg. pauci.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXIV. Genesis.

v. 2. Sic Regii duo, quorum hæc sunt verba: Ἀκύλας Συχὲμ, ὅπερ ἑρμηνεύεται ὦμος, ἢ ὦμον. i. *Aquila Sychem, quod significat, humerus, aut humerum.*

Ibid. Sic unus Codex, Ἐμμὼρ ὁ Χορραῖος. Ἀκύλας, Εὐαῖος. i. *Emmor Chorræus, Aquila, Hevæus.* In Græco non ita facilis videtur earum vocum transmutatio; in Hebraïco secus; nam in החוי si ו in ר commutes, quod non infrequenter factum deprehendetur infra, facies חורי, *Horræus*, vel *Chorræus.*

v. 12. Lectionem Symmachi, τὸ ἕδνον, habet Codex Regius 1871. egregiæ notæ X. sæculi, qui magnam Bibliorum partem complectitur; similiterque sequentem, τὴν παιδίσκην.

v. 15. Quintæ Editionis lectionem adfert idem ipse Codex Regius. Pariterque sequentes versuum 17. & 19.

v. 21. A. ἀπηρτισμένοι. Amos 1. 9. שלמה apud LXX. vertitur ἀπηρτισμένη. In hunc locum Hieronymus in Quæst. *Ubi nunc LXX. Interpretes pacificos transtulerunt, Aquila interpretatus est, ἀπηρτισμένους, id est, consummatos atque perfectos, pro quo in Hebræo legitur* SALAMIM.

v. 22. Sic Regius 1871.

v. 25. Sic mss. Regii. Hieronymus vero in Quæst. *Pro eo quod in Græcis legitur ἀσφαλῶς, id est, diligenter: in Hebræo scriptum est*, BETE, *id est, audacter & confidenter.* Illud autem בטח, etiam LXX. vertunt πεποιθότως Jerem. 32. 16. & 37. & Zach. 14. 11.

v. 30. Ἐν βραχεῖ. Sic duo mss. qui non indicant cujus sit hæc interpretatio.

CAPUT XXXV. GENESIS.

האלה 4. Α. Σ. Θ. τῆ δρυῒ. Ο. τῆ τερεβίνθῳ.

4. HEbr. *A. S. Th.* quercum. *LXX. & Vulg.* terebinthum.

דבורה 8. Ο. Δεβόῤῥα. Αλλ. μέλισσα. Αλλ. λαλιά. Αλλ. λαλουμένη.

8. *Heb.* Deborah. *LXX.* Deborra. *Al.* apis. *Al.* loquela. *Al.* dicta. *Vulg. Debora.*

נתתי 12. Ο. ἔδωκα. Αλλος, ὤμοσα.

12. *Heb. LXX. & Vulg.* dedi. *Alius*, juravi.

לבא 16. Ο. ἡνίκα ἤγγισεν. Αλλος, ἐν τῷ ἐλθεῖν.

16. *Heb.* ad veoiendum. *LXX.* dum appropinquaret. *Alius*, cum veniret. *Vulg. venit.*

כברת־הארץ Α. καθ' ὁδὸν τῆς γῆς. Ο. χαβραθά.

Heb. quasi tractus terræ. *A.* secundum viam. terræ. *LXX.* Chabratha. *Vulg. verno tempore ad terram.*

בנימין 18. Σ. υἱὸς δεξιᾶς. Ο. βενιαμίν.

18. *Heb.* Benjamin. *S.* filius dexteræ. *LXX. & Vulg.* Benjamin.

אפרתה הוא בית לחם 19. Ο. Εφραθὰ αὕτη ἐστὶ Βηθλεέμ. Ε. Ε'φραθὰ, αὕτη ἐστὶ οἰκία ἄρτου.

19. *Hebr.* Ephratha, hæc Bethleem. *LXX.* Ephratha, hæc est Bethleem. *V. Ed.* Ephratha, ipsa est domus panis. *Vulg. Ephratam, hac est Bethlehem.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXV. Genesis.

v. 4. Sic Drusius. LXX. quoque אלה, non infrequenter vertunt δρυῒ.

v. 8. Sic Schedæ Combefisianæ. Incertum autem an hæc sint Scholion, an Interpretum variæ lectiones.

v. 12. Sic Editio Romana & Drusius.

v. 16. Αλλος, ἐν τῷ ἐλθεῖν. Sic Codex Regius 1871.

Ibid. In hunc locum Hieronymus. *Verbum Hebraïcum* CHABRATHA, *in consequentibus, ubi Jacob loquitur ad Joseph.* Ego autem cum venirem de Mesopotamia Syriæ, mortua est mater tua Rachel in terra Chanaan, in via Hippodromi, ut venirem Ephratha: *nescio quid volentes, Hippodromum, Septuaginta Interpretes transtulerunt: & statim ibi, ubi in Hebræo dicitur*, Et sepelierunt eam in via Ephratha, hæc est Bethlehem, *rursum Septuaginta pro* Ephratha *posuerunt, Hippodromum: Cùm utique si Chabratha Hippodromus est, Ephrata Hippodromus esse non possit. Aquila autem hoc ita transtulit: Et factum est καθ' ὁδὸν τῆς γῆς, id est, in itinere terræ, introiens in Ephrata.* &c. Hæc Hieronymus. Totus igitur Aquilæ locus, sic Græce expressus fuisse videtur. καὶ ἐγένετο καθ' ὁδὸν τῆς γῆς εἰσερχόμενος εἰς Εφραθά.

v. 18. Ex Procopio.

v. 19. Sic habet Ambrosius Epist. ad Horontianum, quæ est in nova Editione numero 70. p. 1065. *Quinta autem Traditio, Ephratha, ipsa est domus panis. Hoc præteritum est in aliorum Traditionibus.* Ubi Traditiones Ambrosius hic & alibi pro Editionibus habet.

CAPUT XXXVI. GENESIS.

אלה בני־עשו ואלה אלופיהם הוא אדום אלה בני־שעיר 19. Ο. οὗτοι υἱοὶ Ησαῦ, καὶ οὗτοι ἡγέμονες αὐτῶν· οὗτοί εἰσιν υἱοὶ Εδώμ. οὗτοι δὲ υἱοὶ Σηείρ. Αλλος, οὗτοι υἱοὶ Ησαῦ· οὗτός ἐστιν Εδώμ, καὶ οὗτοι υἱοὶ Σηείρ.

19. HEb. Isti filii Esau, & isti duces eorum: ipse est Edom. *LXX.* Isti filii Esau, & isti principes eorum: hi sunt filii Edom. Hi autem filii Seir. *Alius*, Hi filii Esau; hic est Edom: & hi filii Seir. *Vulg. Isti sunt filii Esau, & hi duces eorum: ipse est Edom. Isti sunt filii Seir.*

הוא ענה אשר מצא את־הימם במדבר ברעותו את־החמרים לצבעון אביו. 24. Α. Αὐτὸς Αἰνὰς ὃς εὗρε σὺν τοὺς Ιαμεὶμ ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐν τῷ βόσκειν αὐτὸν τὰς ὄνους τοῦ Σεβεγών. Σ. οὗτός ἐστιν ὁ Αἰνὰν, ὃς εὗρε τοὺς Ιαμεὶμ ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅτε ἔνεμε τὰ ὑποζύγια Σεβαιγὼν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Ο. οὗτός ἐστιν Ανὰ, ὃς εὗρε τὸν Ιαμεὶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅτε ἔνεμε τὰ ὑποζύγια Σεβεγὼν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Θ. οὗτός ἐστιν ὁ Αἰνὰν ὃς εὗρε τὸν Ιαμεὶμ ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅτε ἔνεμε τὰ βουκόλια Σεβαιγων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. ὁ Σύρος λέγει πηγὴν αὐτὸν εὑρηκέναι.

24. *Hebr.* Hic Aoah, qui invenit mulos in deserto, dum pasceret asinos Sebahon patris sui. *A.* Ipse Ænas, qui invenit jamim in deserto, dum pasceret asinas Sebegon. *S.* Hic est Ænan, qui invenit jamim in deserto, dum pasceret subjugales Sebægoo patris sui. *LXX.* Hic est Ana, qui invenit jamim in deserto, cum pasceret subjugales Sebegon patris sui. *Th.* Hic est Ænan, qui invenit jamim in deserto, cum pasceret bucolia Sebægon patris sui. *Syrus ait*, ipsum invenisse fontem. *Vulg. Iste est Ana, qui invenit aquas calidas in solitudine, cum pasceret asinos Sebèon patris sui.*

הַמַּכֶּה 35. A. ὁ πατάξας. O. ὁ ἐκκόψας.

מַשְׂרֵקָה 36. O. Μασεκκάς. Θ. Μασηφάς.

בִּשְׁמֹתָם 40. A. ἐν τοῖς ὀνόμασιν αὐτῶν. O. ἐν ταῖς ἔθνεσιν αὐτῶν.

35. *Heb. A. Vulg.* qui percussit. *LXX.* qui excidit.

36. *Heb.* Masrecha. *LXX.* Massecas. *Th.* Massephas. *Vulg. Masreca.*

40. *Heb. A.* in nominibus suis. *LXX.* in gentibus suis. *Vulg. & vocabulis suis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXXVI. Genesis.

v. 19. Sic mss. & Editio Romana.

v. 24. Hunc locum cujus antea pauca verba exstabant, etiam lacera, apud Drusium & alios, plenum reperimus secundum omnes Editiones, in tribus Catenis Regiis & in Schedis Combefisianis, cum sequentibus notis: prima sic habet: ὁ Σύρος καὶ ὁ Ἑβραῖος, τὸν Ιαμεὶν ὕδωρ βούλονται λέγειν, ἀντὶ τοῦ, εὗρε πηγὴν ἐν τῇ ἐρήμῳ. οἱ δὲ ἑρμηνεύσαντες, αὐτὴν ὡς τὴν λέξιν τὴν Ἑβραϊκὴν τεθείκασι. i. *Syrus & Hebræus Iamin, aquam significare volunt.; ac si diceretur: Invenit fontem in deserto. At Interpretes ipsam vocem Hebraicam posuerunt.* Altera nota, quæ est Diodori, sic habet: Ὁ Σύρος λέγει πηγὴν αὐτὸν εὑρηκέναι. ἡ γὰρ πηγὴ ἄναν καλεῖται τῇ Σύρων φωνῇ. i. *Syrus dicit ipsum invenisse fontem: nam fons Syrorum linguâ, Anan vocatur.* Ubi Diodorus inventoris nomen cum inventæ rei nomine confundit, ut notat sequens Scholiastes. Tertia nota hæc est: πανταχοῦ μὲν τὸ ὕδωρ ἀμμαΐμ λέγεται ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ, ἡ δὲ πηγὴ μακώρ. ἐν γὰρ τῷ λε. ψαλμῷ εἰς τὸ, παρὰ σοὶ πηγὴ ζωῆς, ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ κεῖται, μακὼρ αἰείμ. οὔτε οὖν τὸν Ιαμεὶν κατὰ Διόδωρον εὗρον ἀντὶ τοῦ ὕδατος· οὔτε ἀντὶ τῆς πηγῆς τὸν Αἰνάν. κατὰ Θεοδώρητον δὲ, οὐ τὸ Αἰνὰν πηγὴν ἔδει λέγεσθαι ἀλλ' ἢ ἄρα τὸ Ιαμείν. ὁ γὰρ Αἰνὰν εὗρε τὸν Ιαμείν, οὐχ ὁ Ιαμεὶν τὸν Αἰνάν. i. *Ubique in Hebraico aqua dicitur* ammaim; *fons autem,* mocor: *nam in XXXV. Psalmo, ad illud, Apud te est fons vitæ, in Hebraïco legitur,* mocor aium. *Neque igitur* Iamin *inveni pro aqua; neque pro fonte Ænan, secundum Diodorum. Secundum Theodoretum autem, non Ænan fontem dici oportuit; sed potius, Iamin. Siquidem Ænan invenit Iamin, non Jamin Ænan.*

Eadem de re audiendus Hieronymus; *Multa & varia apud Hebreos de hoc capitulo disputantur: apud Græcos quippe & nostros super hoc silentium est. Alii putant AIAMIM maria appellata. Iisdem enim literis scribuntur maria, quibus & nunc hic sermo descriptus est. Et volunt illum dum pasceit asinos patris sui in deserto, aquarum congregationes reperisse: quæ juxta idioma linguæ Hebraicæ maria nuncupentur: quod scilicet stagnum reperit, cujus rei inventio in eremo difficilis est. Nonnulli putant aquas calidas juxta Punicæ linguæ viciniam, quæ Hebrææ contermina est, hoc vocabulo signari. Sunt qui arbitrentur Onagros ab hoc admissos esse ad asinas: & ipsum hujusmodi reperisse concubitum: ut velocissimi ex his asini nascerentur, qui vocantur* IAMIM. *Plerique putant quod equarum greges ab asinis in deserto, ipse fecerit primus ascendi, ut mulorum inde nova contra naturam animalia nascerentur. Aquila hunc locum ita transtulit: Ipse est Ana qui invenit* σὺν τοῖς Ἐμίμ. *Et Symmachus similiter* τοὺς Ἐμίμ: *quæ interpretatio pluralem numerum significat. Septuaginta vero & Theodotion æqualiter transtulerunt dicentes:* τὸν Ἰαμίμ, *quod indicat numerum singularem.* Hîc σὺν τοῖς Ἐμίμ ad Aquilam legitur; & ad Symmachum, τοὺς Ἐμίμ. Omnes Græci nostri Codices, tres numero, σὺν τὸν Ἰαμεὶν habent ad Aquilam, uno excepto de quo infra; ad Symmachum vero, τὸν Ἰαμεὶν omnes, in singulari ad utrumque. Hieronymus in plurali legit ad Aquilam & Symmachum, ut ipse testificatur: quem hac in parte sequi maluimus. Verum lectionem Aquilæ sic restituendam putamus apud Hieronymum, σὺν τοὺς Ἐμίμ vel Ἰαμίμ; Non vero σὺν τοῖς Ἐμίμ. Nam σὺν hoc loco non præpositionis vice fungitur, sed illo exprimitur Hebraicus articulus אֶת, nota accusativi casûs; cujus loco Aquila σὺν ponere solet & cum accusativo copulat, ut passim videas supra & in sequentibus. Quæ lectio etiam unius ex Codicibus nostris auctoritate firmatur, ubi legitur, σὺν τοῦ σημεὶμ: Librarii ut perspicuum est vitio, pro σὺν τοὺς Ἰμείμ. Et sane hîc accusativus postulatur. Quod ad vocem autem Ἐμίμ vel Ἰαμίμ, notandum est omnes Latinos Codices Ἐμίμ habere, ut testificatur Martianæus noster. Codices autem nostri Græci omnes ad Aquilam & Symmachum Ἰαμεὶν habent, uno excepto, in quo legitur ad Aquilam, Ἰμείμ, ut paulo ante dictum est; ita ut omnes Hebraïcum, ut par est, exprimant: quos hac in parte sequi visum est.

v. 35. 36. 40. Horum versuum lectiones ab eximio Cod. 1871. mutuamur. Ad versum autem 36. lectio τῶν O. Μασεκκάς, & Theodotionis, Μασηφάς, corruptæ videntur. Nam in Hebraïco legitur מַשְׂרֵקָה, *Masreca.*

CAPUT XXXVII. GENESIS.

נָשֵׁי 2. O. τῶν γυναικῶν. Ἄλλος, τῶν παλλακῶν.

וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־דִּבָּתָם רָעָה אֶל־אֲבִיהֶם A. Καὶ ἤνεγκε [al. κατήνεγκε δὲ] Ιωσὴφ ψόγον αὐτῶν πονηρὸν πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. Σ. καὶ ἔφερεν Ιωσὴφ διαβολὴν κατ' αὐτῶν πονηρὰν πρὸς πατέρα αὐτῶν. O. κατήνεγκαν δὲ Ιωσὴφ ψόγον πονηρὸν πρὸς Ισραὴλ τὸν πατέρα αὐτῶν. ὁ Σύρος καὶ ὁ Ἑβραῖος, κατήνεγκεν.

כְּתֹנֶת פַּסִּים 3. Ακ. χιτῶνα ἀστραγάλειον. Σ. χιτῶνα χειριδωτόν. O. χιτῶνα ποικίλον.

2. Heb. *LXX. & Vulg.* uxorum. *Alius*, concubinarum.

H. & retulit Joseph infamiam eorum ad patrem eorum. *A.* & detulit Joseph vituperium ipsorum malum ad patrem suum. *S.* & tulit Joseph criminationem in eos malam ad patrem eorum. *LXX.* detulerunt autem Joseph crimine malo ad patrem suum. *Syrus & Hebræus,* detulit. *Vulg. accusavitque fratres suos apud patrem crimine pessimo.*

3. *Hebr.* tunicam sericorum. *Aq.* tunicam talarem. *S.* tunicam manicatam. *LXX.* tunicam variam. *Vulg. tunicam polymitam.*

הלמתי 9. O. ἐνυπνιασάμην. Αλλ. ἐνυπνιάσθην.

את־שלום אחיך ואת־שלום הצאן 14. O. εἰ ὑγιαίνουσιν οἱ ἀδελφοί σου, καὶ τὰ πρόβατα. Αλλος, τὴν εἰρήνην τῶν ἀδελφῶν σου, καὶ τὴν εἰρήνην τῶν βοσκημάτων.

ויתנכלו 18. O. ἐπονηρεύοντο. Αλλος, ἐδολιεύσαντο.

וגמליהם נשאים נכאת 25. A. καὶ αἱ κάμηλοι αὐτῶν ἔγεμον στύρακος. O. καὶ αἱ κάμηλοι αὐτῶν ἔγεμον θυμιαμάτων.

מה־בצע 26. A. τί πλεονέκτημα. Σ. τί κέρδος. O. τί χρήσιμον.

וישמעו 27. O. ἤκουσαν. Αλλος, ἐπείσθησαν.

מדנים 28. O. Μαδιηναῖοι. Αλλος Ισμαηλῖται.

פוטיפר 36. A. Σ. Φουτιφάρ. al. Φουρτουφάρ. O. Πετεφρῆ.

9. *Heb. LXX.* somniavi. *Alius*, somnium habui. *Vulg. vidi per somnium.*

14. *Heb.* pacem fratrum tuorum & pacem gregis *LXX.* si valent fratres tui & oves. *Alius*, pacem fratrum tuorum, & pacem pecorum. *Vulg. si cuncta prospera sint erga fratres tuos & pecora.*

18. *Heb.* machinati sunt. *LXX.* malignabantur. *Alius*, fraudulenter agebant. *Vulg. cogitaverunt eum occidere.*

25. *Heb.* & cameli eorum ferentes aromata. *A.* & cameli eorum onusti erant styrace. *LXX.* & cameli eorum onusti erant odoramentis. *Vulg. & camelos eorum portantes aromata.*

26. *Heb. S. LXX.* quæ utilitas. *A.* quod emolumentum. *Vulg. quid nobis prodest?*

27. *Heb. LXX.* audierunt. *Alius*, obtemperaverunt. *Vulg. acquieverunt.*

28. *Heb. LXX.* Madianæi. *Alius*, Ismaelitæ. *Vulg. Madianitæ.*

36. *Hebr. A. S.* Phutiphar. *LXX.* Petephre. *Vulg. Putiphari.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXVII. Genesis.

v. 2. ἄλλος, τῶν παλλακῶν, *pellicum*, Hæc lectio prodit ex Codice Reg. 1871. sine nomine Interpretis, qui pellices vocavit concubinas, ut distingueret ab uxoribus Lia & Rachele.

Ibid sic mss. nostri & Editio Romana. Codex unus in lectione Aquilæ habet κατήνεγκεν pro καὶ ἤνεγκεν. In hæc verba Diodorus in Catenis mss. Ἀκύλας καὶ Σύμμαχος, ἔτι δὲ καὶ ὁ Σύρος, ἀντὶ τοῦ κατήνεγκαν, κατήνεγκεν ἔχει. τουτέστιν ὁ Ἰωσὴφ διέβαλε τοὺς ἀδελφοὺς τῷ πατρὶ, ὡς οὐκ εὐτάκτως ὄντας· ὅθεν καὶ ἐμισήθη παρ' αὐτῶν. i. *Aquila & Symmachus itemque Syrus, pro illo*, detulerunt, *habent*, detulit. *Id est Joseph criminatus est fratres suos apud patrem, ut qui non probe se gererent: unde invisus fuit illis.*

v. 3. Hieronymus in Quæst. *Pro varia tunica. Aquila interpretatus est tunicam ἀστραγάλειον; id est, tunicam talarem. Symmachus, tunicam manicatam: sive quod ad talos usque descenderet, & manibus artificis mira esset varietate distincta, sive quod haberet manicas. Antiqui enim magis Colobiis utebantur.* 2. Reg. 13. 18. eamdem Hebraicam vocem vertit A. cum LXX. καρπωτὸν, Symmachus χειριδωτὸν; alius, ἀστραγαλωτόν.

v. 9. Ἄλλος, ἐνυπνιάσθην. Sic mss. Reg. 1871.

v. 14. ἄλλος, τὴν εἰρήνην τῶν ἀδελφῶν σου, καὶ τὴν εἰρήνην τῶν βοσκημάτων. Unus Regius pro hac postrema voce habet προβάτων. Hanc autem lectionem puto esse Aquilæ, qui literam κατὰ πόδα sequitur.

v. 18. Ἐδολιεύσαντο. Hanc lectionem habent duo mss. Regii & Editio Romana. Vocem autem Hebraicam נכל per δολιοῦν vertunt LXX. Interpretes Num 25. 17. & Psalm. 104. 24.

v. 25. Sic Editio Romana. Vocem נכאת etiam Gen. Cap. 45. v. 11. στύρακα vertit Aquila.

v. 26. Sic unus Cod. Reg. cum Editione Romana & Drusio. Psalm. 29. 11. eamdem vocem vertit Symmachus κέρδος.

v. 27. ἀλ. ἐπείσθησαν. Hanc lectionem adfert Regius 1825. non allato Interpretis nomine.

v. 28. Ισμαηλῖται. Sic Edit. Rom.

v. 36. Hæc ex Origene adfert Drusius. At Nota Origenis longe sincerior habetur in mss. nostris: his verbis, Ωριγένης. Τὸ μὲν παρὰ Ἀκύλᾳ καὶ Συμμάχῳ Φουτιφὰρ [al. Φουρτιφὰρ, al. Φουρτουφὰρ,] εἴρηται ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ· ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ Φουρτιφαρῆ, καὶ ὁ μὲν τοῦ παρόντος ὀνόματος ἑρμηνεία παράκειται τῇ λέξει· ἡ δὲ ἔκθεσις τοῦ ἑτέρου ἐν τοῖς ἑξῆς φανεῖται. *Aquila & Symmachus Phutiphar dixerunt hoc loco: in alio autem Phutiphare: præsentis vero nominis interpretatio voci adjacet: alterius autem expositio in sequentibus declarabitur.* Nimirum ille ex Philone Judæo, ac plerumque suo marte nominum propriorum Hebraicorum significata ad marginem adscripserat.

CAPUT XXXVIII. GENESIS.

ותקרא את־שמו שלה והיה בכזיב בלדתה אתו
5. A............O. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, Σηλώμ. αὕτη δὲ ἦν ἐν Χασβὶ, ἡνίκα ἔτεκεν αὐτούς.

ושחת 9. O. ἐξέχεεν. Αλλος, διέφθειρεν.

בצעיף 14. O. θέριστρον. Αλλος, σπαθαρίσκον. ms. σπαθαρίσκῳ.

5. HEb. & vocavit nomen ejus Selah, & erat in Chezib, dum pareret eum. *Aq.* Et vocavit nomen ejus Selom: & factum est ut mentiretur in partu postquam genuit eum. *LXX.* Et vocavit nomen ejus Selom: hæc autem erat in Chasbi, quando peperit eos. *Vulg. quem appellavit Sela: quo nato parere ultra cessavit.*

9. *Hebr. Alius*, corrumpebat. *LXX.* effundebat. *Vulg. semen fundebat.*

14. *Hebr.* in velamine. *LXX. & Vulg.* theristrum. *Alius*, spathariscum *vel* spatharisco.

מן־הצאן 17. O. ἐκ τῶν προβάτων. Αλλος, ἐκ τῶν ποιμνίων.

חתמך ופתילך ומטך 18. A. τὴν σφραγῖδά σου, καὶ τὸ στρεπτόν σου. Σ. στρεπτὸν, ἐγχειρίδιον. ὁ Σύρος, ὠράριον. O. τὸν δακτύλιόν σου καὶ τὸν ὁρμίσκον. Αλλος, τὸ ἐπιτραχήλιον.

הקדשה 21. A. ἐνδιηλλαγμένη. O. πόρνη.

לא היתה בזה קדשה A. οὐκ ἦν ἐν τούτῳ διηλλαγμένη. O. οὐκ ἦν ἐνταῦθα πόρνη.

נהיה לבוז 23. A. Σ. γενώμεθα εἰς ἐξουδένωσιν. O. καταγελασθῶμεν.

חמי 25. O. πενθερόν. Αλλ. κύριον.

מה־פרצת עליך פרץ 29. Ακ. τί διέκοψας ἐπὶ σὲ διακοπήν. Αλλος [forte Symmachus] διαίρεσιν. ὁ Σύρος καὶ ὁ Εβραῖος, τί διεκόπη ἐπὶ σὲ διακοπή. O. τί διεκόπη διὰ σὲ φραγμός. Αλλος, τί διήπλωσας καθ' ἡμῶν ἄπλωμα.

17. *Hebr. LXX.* ex ovibus. *Alius*, ex ovilibus. *Vulg. de gregibus.*

18. *Hebr.* figillum tuum & tæniam tuam. *A.* figillum tuum & torquem tuum. *S.* torquem, baculum. *Syrus*, ftrophium. *LXX.* annulum tuum & parvum monile. *Alius*, ftolam. *Vulg. annulum tuum & armillam.*

21. *Hebr.* proftituta. *A.* fcortum. *LXX.* meretrix. *Vulg. mulier.*

Heb. non fuit in hoc proftituta. *A.* non erat in hoc fcortum. *Hebr.* non fuit hic meretrix. *Vulg. non fuit in isto loco meretrix.*

23. *Heb.* fimus in contemtum. *A. S.* vilipendamur. *LXX.* derideamur. *Vulg. mendacii arguere nos non poteft.*

25. *Hebr. LXX. & Vulg.* focerum. *Alius*, Dominum.

29. *Hebr.* Cur divififti? fuper te divifio. *A.* cur diffecuifti fuper te diffectionem? *Symm.* (*ut videtur*), divifionem? *Syrus & Hebræus*, Cur diffecta eft fuper te diffectio? *LXX. Vulg.* Quare divifa eft propter te maceria? *Alius*, Cur expandifti contra nos expanfionem?

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXVIII. Genefis.

v. 5. Hunc Aquilæ locum Latine tantum habemus apud Hieronymum, qui fic habet in Quæft. Et adjecit & peperit filium, & vocavit nomen ejus Sela: hæc autem erat in Chazbi, quando peperit eum. *Verbum Hebreum hic pro loci vocabulo pofitum eft, quod Aquila pro re tranftulit dicens:* Et vocavit nomen ejus Selom: & factum eft ut mentiretur in partu, poftquam genuit eum. *Poftquam enim genuit Selom, ftetit partus ejus. Chasbi ergo non nomen loci, fed mendacium: unde & in alio loco fcriptum eft:* mentietur opus olivæ; *id eft, fructum oliva non faciet.*

v. 9. Διέφθειρε. Hanc lectionem fine nomine Interpretis adfert Codex unus Regius: quæ magis quadrat cum Hebraica voce שחת.

v. 14. De hac lectione Drufius. Θέριστρον *legitur & Genefis 24. Hieron. in Quæftionibus: Theriftrum, pallium dicitur: genus etiam nunc Arabici veftimenti, quo mulieres provinciæ illius velantur. Appellatur quoque* θερίστριον. *Suidas*, θέριστρον καὶ θερίστριον, θερινὸν ἱμάτιον, &c. *Rurfum Hieronymus in Hefaiam*, θέριστρα, inquit, *nos poffumus appellare palliola, ut hodie quoque Arabia & Mefopotamia operiuntur feminæ: ab eo quod ἐν θέρει, id eft, æftate & caumate corpora protegat feminarum.* Altera lectio eft, περιδέραιον, quam habent Editio Romana, & duo manufcripti Regii, quorum unus habet περιδεραίαν. Quid autem hic fignificet nondum fatis perfpectum habemus. Hæc fane vox περιδέραιον, medio & infimo ævo pro gladiolo accipiebatur: at hîc eft, ut liquet, ornamentum mulicbre.

v. 17. Ἐκ τῶν ποιμνίων. Sic Codices noftri, cujus autem fit hæc interpretatio non indicant. Hanc lectionem fequitur Hieronymus, qui vertit, *de gregibus.*

v. 18. Sic omnes manufcripti noftri cum Drufio, qui tamen Syri lectionem non indicat, quæ in nota quadam fertur his verbis: Ὁ Σύρος ὠράριον λέγεσθαί φησι, καὶ οὐχ ὁρμίσκον. i, *Syrus ftrophium legi ait, non armillam.* ὠράριον, autem, eft fudarium vel ftrophium. Aliqui legunt ὠράριον. Ἐγχειρίδιον apud Symmachum videtur baculum fignificare, quod indicat vox Hebraica מטה. ἐγχειρίδιον quippe quidvis quod manu teneri foleat exprimit, ut pugionem, baculum, quam poftremam fignificationem fequitur Hieronymus.

v. 21. A. ἐνδιηλλαγμένη, & infra διηλλαγμένη: pro fcorto ponitur, itemque ab eodem Interprete Ofee 4. 14. μετὰ τῶν ἐνδιηλλαγμένων. θυσιάζουσι. Hinc Hieronymus de 42. Manfionibus ad manfionem 33. קדשה *fcortum cujus habitus a cæteris feminis mutatus eft.*

v. 23. Lectionem Aquilæ & Symmachi habet unus Codex ex noftris, ut & Drufius.

v. 24. Κύριον pro πενθερόν. Sic Scholion Editionis Romanæ.

v. 29. Hæ omnes lectiones in manufcriptis noftris, & apud Drufium habentur. Nota vero quam adfert Drufius eft Diodori, ut docent mff. ea eft: ὁ Σύρος καὶ ὁ Ἑβραῖος τί διεκόπη ἐπὶ σὲ διακοπή. Aliud Scholion, ἄλλως, τί διήπλωσας καθ' ἡμῶν ἄπλωμα: quorum interpretatio fupra. Hieronymus in Quæft: *Pro maceria divifionem Aquila & Symmachus tranftulerunt: quod Hebraicè dicitur* פרץ. *Ab eo igitur quod diviferit membranulam fecundinarum, divifionis nomen accepit.*

CAPUT XXXIX. GENESIS.

סרים פרעה 1. O. εὐνοῦχος Φαραώ. Vide Scholion in notis.

איש מצליח 2. A. κατευθυνόμενος. Σ. εὐοδούμενος. O. ἀνὴρ ἐπιτυγχάνων. Σύρος, καὶ ἦν ἀνὴρ κατευοδούμενος.

1. *Hebr. & LXX.* Eunuchus Pharao. *Vulg. Eunuchus Pharaonis.*

2. *H. & LXX.* vir profperans. *Aq.* profpere agens. *S.* profperos fucceffus habens. *Syrus*, & erat vir profpere agens. *Vulg. & erat vir in cunctis profpere agens.*

עד בית־הסהר 22. O. ἀρχιδεσμοφύλαξ. Ἄλλος, ἀρχιδεσμώτης.

את־כל־האסירים A. πάντας τοὺς ἐγκεκλεισμένους. Σ. πάντας τοὺς δεδεμένους. O. πάντας τοὺς ἀπηγμένους.

22. *Hebr.* princeps domus carceris. *LXX.* princeps custodiæ carceris. *Alius*, princeps vinctorum. *Vulg. principis carceris.*

Heb. & Symm. omnes vinctos. *A.* omnes inclusos. *LXX.* omnes abductos. *Vulg. universos vinctos.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXIX. Genesis.

v. 1. Εὐνοῦχος Φαραώ De Putiphare Eunucho Pharaonis multa dicentur in Catenis. Anonymus quidam ait Eunuchum nomen officii esse, nec castratum indicare. Diodorus vero, aut nomen officii solum esse putat; aut spadones antiquitus uxores duxisse: remque dubiam arbitratur. Theodoretus, spadonem fuisse existimat, qui pro rei familiaris cura tantum, uxorem haberet. Gennadius vero dicit: εἰ εὐνοῦχος Πετεφρὴς, πῶς εὑρίσκεται γυναῖκα ἔχων. ἀλλ' ὁ μὲν Σύρος μιᾷ προσηγορίᾳ τόν τε σπάδοντα, καὶ τὸν πιστὸν ἄνδρα λέγει τοῖς δεσπόταις· ὁ δὲ Ἑβραῖος ἀληθῶς εὐνοῦχον καὶ τοῦτον. i. *Si Eunuchus Petephres, quare uxorem habere deprehenditur? Verum Syrus una voce spadonem & virum fidum dominis exprimit: Hebræus vero hunc vere Eunuchum esse indicat.* Concludit tamen hîc Eunuchum dici a fida rerum heri sui custodia, nec spadonem indicari. Longe aliud habet Hieronymus in Quæst. ubi vide.

v. 2. Sic mss. versionem autem Syri habemus ex Diodoro in Catenis, & ex Procopio qui sic habet p. 191. *Syrus reddidit: Erat vir*prospere agens.*

v. 22. Ἀρχιδεσμώτης sic mss. nostri, nec indicant cujus sit interpretatio.

Ibid. Has Aquilæ & Symmachi lectiones ex manuscriptis iisdem mutuamur.

CAPUT XL. GENESIS.

משקה מלך־מצרים והאפה 1. A. ὁ ποτιστὴς τοῦ βασιλέως Αἰγύπτου, καὶ ὁ πέσσων. O. ὁ ἀρχιοινοχόος τοῦ βασιλέως Αἰγύπτου, καὶ ὁ ἀρχισιτοποιός.

זעפים 6. A. ἐμβρασσόμενοι. Σ. σκυθρωποί. O. τεταραγμένοι.

פתרנים 8. O. διασάφησις. Ἄλλος, ἐπίλυσις.

שריגים 10 A. Σ. κληματίδες. O. πυθμένες.

פרחת O. θάλλουσα. Ἄλλος, βλαστῶσα.

שלשה סלי חרי 16. A. τρεῖς κοφίνους γύρεως. Σ. τρία κανᾶ βαϊνά. O. τρία κανᾶ χονδριτῶν.

1. Hebr. pincerna Regis Ægypti & pistor. *A.* pocillator Regis Ægypti & coquens. *LXX.* princeps vinariorum regis Ægypti, & princeps pistorum. *Vulg. pincerna regis Ægypti, & pistor.*

6. *Heb.* conturbati. *A.* æstuantes. *S. & Vul.* tristes. *LXX.* perturbati.

8. *Heb.* solutiones. *LXX.* declaratio. *Alius*, solutio. *Vulg. interpretatio.*

10. *Heb. A. S.* rami. *LXX. & Vulg.* propagines.

Hebr. germinans. *LXX.* ferens flores. *Alius*, germinans. *Vulg. crescere paulatim in flores.*

16. *Heb.* tria canistra alba. *A.* tres cophinos pollinis. *S.* tria canistra ex foliis palmarum. *LXX.* tria canistra chondritorum. *Vulg. tria canistra farinæ.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XL. Genesis.

v. 1. Aκ. ὁ ποτιστὴς τοῦ βασιλέως Αἰγύπτου καὶ ὁ πέσσων: *pocillator regis Ægypti & coquens.* Drusius in hunc locum: *Pocillator vel pincerna qui & a poculis.* Hieronymus Quæst. *Ubi nos posuimus principem vinariorum in Hebræo scriptum habet MASEK* [Drus. משקה]... *quem nos possumus more vulgi vocare pincernam. Nec vile putetur officium, cum apud reges Barbaros usque hodie maximæ dignitatis sit Regi poculum porrexisse.* Πέσσων post Drusium verti *coquens*, id est coquum. *Coquum & pistorem*, inquit Festus, *apud antiquos eumdem fuisse accepimus.*

v. 6. Ἐμβρασσόμενοι, *æstuantes & quasi fluctibus agitati. Vox frequens patribus sic Gregorius Naz.* ἔνθα καὶ ἔνθα κακεῖς βρασσόμενον μεγάλοις & βρασσόμενος τε πόθοισι καὶ ἀργαλέαις μελεδῶσι. Hæc Drusius.

v. 8. Ἐπίλυσις, sic mss. sine nomine Interpretis.

v. 10. Sic item mss. & Drusius. κληματίδες sunt flagella aut sarmenta teste Hieronymo: *tria flagella*, inquit, *& tres ramos sive propagines Hebræo sermone significat, quæ ab illis vocantur* SARIGIM. Hic ramos aptius vertimus.

Ibid. βλαστῶσα sic mss. tacito Interpretis nomine. Sed videtur Aquilæ esse, qui Psalm. 71. v. 7. eamdem Hebraïcam vocem βλαστεῖν aut βλαστάνειν vertit. Ibi vide.

v. 16. Sic omnes mss. Drusius legerat κόφινοι; sed accusativum postulat series, ut Codices habent. γύρεως, pollinis aut farinæ. Interpretatio Aquilæ plana est: sed in Symmachi lectione hæret Drusius, sensumque ejus in incerto relinquit. Ea est, τρία κανᾶ βαϊνά. Nos vertimus, *tria canistra ex foliis palmarum.* Quæ interpretatio non uno asseritur exemplo. Nam in Apophthegmatibus Patrum, βαΐνη ῥάβδος, *palmea virga*, non semel occurrit sic num. 6. & num. 38.

CAPUT XLI. GENESIS.

ובריאת בשר 2. Ο. ἐκλεκταὶ ταῖς σαρξί. Ἄλλος, στερέμνιοι κρέα, καὶ παχεῖαι σαρξίν.

באחו Ο. ἐν τῷ Ἀχεί. Ἄλλος, ἐν τῷ ἕλει. Ἄλλος, ἐν τῇ ὄχθῃ.

שדופת קדים 6. Ο. ἀνεμόφθοροι. Ἄλλος, ἐφθαρμένοι τῷ καύσωνι. Ἄλλος, πεφρυγμένοι ἀνέμῳ.

ותפעם רוחו 8. Ο. ἐταράχθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ. Ἄλλος, κατεπλάγη.

חרטמי Α. κρυφιασταί. Σ. μάγους. Ο. ἐξηγητάς. Ἄλλος, σοφούς.

ויפתר־לנו את־חלמתינו 12. Ο. συνέκρινεν ἡμῖν. Alii addunt, τὰ ἐνύπνια ἡμῶν.

ויריצהו 14. Ο. ἐξήγαγον. Ἄλλος, δρομῇ ἤγαγον.

בלעדי אלהים יענה את־שלום פרעה 16. Α. ἄνευ ἐμοῦ οὐκ ἀποκριθήσεται ὁ θεὸς σωτηρίαν. Σ. (οὐκ ἐγώ, ἀλλ' ὁ θεὸς ἀποκριθήσεται εἰρήνην Φαραώ.) Σύρος, (οὐκ ἀποκριθησόμεθα.) Ο. ἄνευ τοῦ θεοῦ οὐκ ἀποκριθήσεται τὸ σωτήριον Φαραώ.

אל־החרטמים 24. Α. πρὸς τοὺς κρυφιαστάς. Σ. μάγους. Ο. τοῖς ἐξηγηταῖς.

כבד 31. Ο. ἰσχυρός. Ἄλλος, σφοδρός.

נכון הדבר 32. Ο. ἀληθὲς ἔσται τὸ ῥῆμα. Ἄλλος, βέβαιος ὁ λόγος.

פקדים 34. Ο. τοπάρχας. Ἄλλος, ἐπισκόπους.

את־כל־אכל 35. Ο. βρώματα. Ἄλλος, πάντα τὰ γεννήματα.

לפקדון 36. Α. εἰς παραθήκην, Σ. εἰς ἀποθήκην. Ο. πεφυλαγμένα.

אגדל ממך 40. Σ. μείζων σου ἔσομαι. Ο. ὑπερέξω σου.

רבד 42. Ο. κλοιόν. Ἄλλος, μανιάκην.

ויקראו לפניו אברך 43. Α. [καὶ ἐβόησεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ προσγόνυ.] Σ. (καὶ ἐβόησεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ, Ἀβρέχ.) Ο. καὶ ἐκήρυξεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ κήρυξ.

צפנת פענח 45. Α. σαμφανή. Σ. σαφαθφανή. ὁ Σύρος, ὁ εἰδὼς τὰ κρυπτά. Ο. ψονθομφανήχ. Ἄλλος, ᾧ ἀπεκαλύφθη τὸ μέλλον. Ἄλλ. ᾧ κεκρυμμένα ἐκάλυψεν.

2. **H**Ebr. pingues carne. *LXX.* electæ carnibus. *Alius*, folidæ carne, & pingues carnibus. *Vulg. crassæ nimis.*

Heb. in prato. *LXX.* in Achi. *Alius*, in palude. *Alius*, in ripa. *Vulg. in locis palustribus.*

6. *Heb.* arefactæ Euro. *LXX.* a vento corruptæ. *Alius*, corruptæ æstu. *Alius*, tostæ vento. *Vulg. percussæ uredine.*

8. *Heb.* contritus est spiritus ejus. *LXX.* turbata est anima ejus. *Alius*, transfixus est. *Vulg. pavore perterritus.*

Heb. Genethliacos. *A.* occultorum interpretes. *LXX.* interpretes. *Alius*, sophos. *Vulg. conjectores.*

12. *H.* & solvit nobis somnia nostra. *LXX.* & interpretatus est nobis (somnia nostra). *Vulg. Audivimus quidquid postea rei probavit eventus.*

14. *H.* currere fecit eum. *LXX.* eduxerunt. *Alius*, cursu eduxerunt. *Vulg. protinus eductum.*

16. *H.* præter me Deus respondebit pacem Pharaoni. *A.* Absque me non respondebit Deus salutem. *S.* non ego, sed Deus respondebit pacem Pharaoni. *Syrus*, Non respondebimus. *LXX.* sine Deo non respondebitur salutare Pharaoni. *Vulg. absque me Deus respondebit prospera Pharaoni.*

24. *H.* ad genethliacos. *A.* ad secretorum interpretes. *S.* magos. *LXX.* interpretibus. *Vulg. conjectoribus.*

31. *Heb.* gravis. *LXX.* fortis. *Alius*, vehemens. *Vulg. inopiæ magnitudo.*

32. *Heb.* paratum verbum. *LXX.* verum erit verbum. *Alius*, paratum dictum. *Alius*, firmus sermo. *Vulg. firmitatis indicium est.*

34. *Heb.* præfectos. *LXX.* principes. *Alius*, inspectores. *Vulg. præpositos.*

35. *H.* omnem escam. *LXX.* escæ. *Alius*, omnes fructus. *Vulg. omne frumentum.*

36. *H.* in deposito. *A.* in depositum. *S.* in depositum. *LXX.* custodita. *Vulg. & præparetur.*

40. *H.* major ero te. *S.* major te ero. *LXX.* præcedam te. *Vulg. te præcedam.*

42. *H. LXX. & Vulg.* torquem. *Alius item*, torquem.

43. *H.* & clamabant ad facies ejus, Abrech. *A.* & clamavit in conspectu ejus adgeniculationem. *S.* & clamavit ante eum, Abrech. *LXX.* & clamavit ante eum præco. *Vulg. clamante præcone, ut omnes coram eo genu flecterent.*

45. *H.* Saphnath Pahaneah. *A.* Samphane. *S.* Saphathphane. *Syrus*, Occultorum gnarus. *LXX.* Psonthomphanech. *Alius* cui revelatum est futurum. *Alius*, cui occulta revelavit. *Vulg. Salvatorem mundi.*

NOTÆ

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XLI, Genesis.

v. 2. Στριφνοὶ κρέασι, καὶ παχεῖαι σαρξίν. Sic Codices nostri & Drusius. Unus tamen Codex habet στριφνίαι. Recte putat Drusius, hic duas haberi interpretationes; sed labitur, ni fallor, cum primam Symmacho tribuendam arbitratur, secundam Theodotioni; nam Theodotionis in his capitibus Genesis paucissimæ afferuntur lectiones: quare crediderim potius primam Aquilæ, secundam Symmachi esse: nam hoc ordine, ut plurimum, ponuntur a Librariis tacito plerumque nomine; & alioquin vocem בריא, παχύς vertit Symmachus Judicum 3. 17. ut etiam hoc loco. In textu tamen nomina adscribere non ausi sumus.

Ibid. ἐν τῷ ἕλει. Hæc interpretatio videtur esse Aquilæ & Symmachi, qui eam ipsam vocem אחו, vertunt ἕλος, Job. 8. 11. Hieronymus in hunc locum Quæst. in Genesim *Bis in Genesi scriptum est* ACHI: *& neque Græcus sermo est, nec Latinus. Sed & Hebræus ipse corruptus est: dicitur enim, in* AHU; *hoc est, in palude. Sed quia* VAV *litera apud Hebræos, &* JOD, *similes sunt, & tantum magnitudine different; pro* AHU, ACHI, *LXX. Interpretes transtulerunt: & secundum consuetudinem suam ad exprimendam duplicem aspirationem,* HETH, *Hebræa litera, Chi Græcam literam copulaverunt.* Voce Ἄχει pro palude utitur etiam autor Ecclesiastici 40. 16. Nec omittendum est Scholion Codicum nostrorum: Ἄχος ἐστὶ τὸ λεπτὸν καὶ βοτανῶδες φυτάριον. i. *Achos est tenuis herbaceusque frutex.*

v. 6. Hæ duæ interpretationes habentur sine nomine Interpretis in omnibus Codicibus nostris ut & apud Drusium; sed non ambigo primam Aquilæ esse, secundam Symmachi. Exod. 10. 13. uterque vocem קדים bis vertunt καύσωνα; sed Job. xxxvIII. 24. Symmachus קדים vertit ἄνεμος; ut etiam hic legitur in postrema interpretatione, quam Symmachi esse putamus.

v. 8. Suspicatur Drusius lectionem hanc Editionis Romanæ κατεπλάγη vitiatam esse, legendumque putat κατεπτόρει. At κατεπλάγη optime quadrat hoc loco, a καταπείρω transfigo, cum aliisque interpretationibus consonat.

Ibid. Sic Editio Romana. Aquila κρυφιαστάς item vertit Exod. 9. 11. Symmachus vero, qui hic vetterat, μάγους, ibi ἐπαοιδούς transtulit.

v. 12. Sic mss. nostri, qui omissa a LXX. Interpretibus, ex alia quadam Versione supplent.

v. 16. Hæ lectiones ex Procopii Versione prodeunt Latine: ad cujus fidem Græca concinnavimus; sed uncinis inclusimus, ne quis putaret nos aliunde hausisse.

v. 24. A. πρὸς τοὺς κρυφιαστάς, &c. In has interpretationes, vide quæ diximus ad versum 8.

v. 31. Σφοδρὸς sic Codices nostri, cujus autem sit hæc lectio non indicant.

v. 32. Lectiones ἕτοιμον τὸ ῥῆμα, & βέβαιος ὁ λόγος, habentur in Codicibus nostris & in Edit. Romana. Unus tamen Codex habet, ἑτοιμάζεται. Prima lectio est, ut videtur, Aquilæ, secunda Symmachi. Vocem נכון uterque vertit ἕτοιμος, Hesaiæ 2. 2.

v. 34. Ἐπισκόπους, sic mss. nostri & Editio Romana. Cujus autem sit hæc lectio non indicatur. LXX. vocem פקד sæpe vertunt, ἐπίσκοπος. Alius Interpres, cujus nomen tacetur, eandem vocem vertit ἐπισκεμμένος. Num. 26. 57.

v. 35. Πάντα τὰ βρώματα, unus Codex habet, βρώματα. Lectio est incerti Interpretis.

v. 36. A. εἰς παράθεσιν. Sic eamdem vocem פקדון vertunt LXX. Interpretes Levit. 6. 2. & 4. Σ. εἰς ἐπίθεσιν. Has utriusque lectiones habent Codex unus Regius & Drusius.

v. 40. Ε. μείζων σου ἔσομαι. Sic tres Codices Regii, quorum unus tantùm nomen Interpretis præfert.

v. 42. Μανιάκην. Sic duo manuscripti Regii, qui Interpretem non indicant.

v. 43. Græca sic effert Martianæus noster; Latina ex Hieronymo mutuamur. In hunc locum Origenes in Catenis omnibus Regiis, τὸ Ἑβραϊκὸν ἔχει. Ἀβρέχ, ὃ κυρίως σημαίνει, πατὴρ ἁπαλός, καὶ εἰκότως· ἁπαλὸς γὰρ ὢν κατὰ τὴν ἡλικίαν, ὡς πατὴρ σωτήριον ἀρχὴν Αἰγυπτίοις ἐνεδείξατο. Δηλοῖ δὲ οὐδὲν ἡ λέξις, ἢ τὸ γονατίζειν· φανερὰ γάρ ἐστιν ἡ φωνὴ τοῦ κήρυκος. i. *Hebraicum habet*, *ABRECH*; *quod proprie*, pater tener, *significat. Nam cum ætate tener esset, quasi pater salutarem principatum Ægyptiis exhibuit. Hæc vox autem (Abrech) nihil aliud significat, quàm genua flectere. Clara quippe est vox præconis.* Ex Origene expiscatus Hieronymus ita habet in Quæst: *Aquila transtulit:* Et clamavit in conspectu ejus adgeniculationem. *Symmachus ipsum Hebraicum sermonem interpretans ait:* Et clamavit ante eum ABRECH. *Unde mihi videtur non tam præco, sive adgeniculatio, quæ in salutando vel adorando Joseph accipi potest, intelligenda: quam illud quod Hebræi tradunt, dicentes,* patrem tenerum *& hoc sermone transferri; AB quippe dicitur pater;* RECH, *delicatus, sive tenerrimus: significante Scriptura, quod juxta prudentiam quidem pater omnium fuerit: sed juxta ætatem tenerrimus adolescens & puer.*

v. 45. Hæ omnes interpretationes in tribus Regiis Manuscriptis exstant. In hunc vero locum Hieronymus in Quæst. *Et vocavit Pharao nomen Joseph Saphaneth Phanee, & dedit ei Aseneth filiam Phutiphar Sacerdotis Heliopoleos in uxorem. Licet Hebraice hoc nomen, absconditorum repertorem sonet, tamen quia ab Ægyptio ponitur, ipsius linguæ debet habere rationem. Interpretatur ergo sermone Ægyptio* SAPHANETH PHANEE; *sive ut Septuaginta transferre voluerunt*, Psomthom-Phanech, *Salvator mundi, eo quod orbem terræ ab imminente famis excidio liberarit. Notandum autem quod Domini quondam & emtoris sui filiam uxorem acceperit, qui ad id locorum Pontifex Heliopoleos erat. Neque enim fas absque eunuchis idoli illius esse antistitet, ut vera illa Hebræorum super eo quod ante jam diximus suspicio comprobetur.* Hoc postremum de Putiphare sic explicat Origenes in Catenis mss. Τὸ μὲν Φουτιφὰρ ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς ἐστὶ τῆς γαμηθείσης τῷ Ἰωσήφ. Ἐπιστήσει δέ τις ἕτερον εἶναι τοῦτον παρὰ τὸν ὠνησάμενον τὸν Ἰωσήφ· οὐ μὲν οὕτως ὑπειλήφασιν Ἑβραῖοι· ἀλλ' ἐξ ἀποκρύφου λέγουσι τὸν αὐτὸν εἶναι, καὶ δεσπότην καὶ πενθερὸν γεγονέναι. καὶ φασὶ ταύτην τὴν Ἀσενὲθ διαβεβληκέναι τὴν μητέρα παρὰ τῷ πατρὶ ὡς ἐπιβουλεύσασαν τῷ Ἰωσήφ, καὶ οὐκ ἐπιβουλευθεῖσαν. ὃν καὶ ἐκδέδωκε τῷ Ἰωσήφ, δεῖξαι αὐτὸν θέλων καὶ τοῖς Αἰγυπτίοις, ὅτι μηδὲν τοιοῦτον ἡμάρτηται παρὰ τοῦ Ἰωσὴφ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. i. *Phutiphar nomen erat patris uxoris Joseph. Existimabit quispiam alium esse ab eo qui Josephum emit. Sed non sic arbitrantur Hebræi; verum ex Apocrypho dicunt, eumdem ipsum esse, qui ejus herus & socer fuit: Narrantque Aseneth illam, matrem suam apud patrem accusasse, quod insidias in Josephum struxisset, non autem ab eo insidiis appetita fuisset. Quam ille Josepho sponsam dedit; ut Egyptiis declararet, a Josepho nihil hujusmodi contra domum suam perpetratum fuisse.*

CAPUT XLII. GENESIS.

ושברו־לנו 2. Ο. καὶ πρίασθε ἡμῖν. Ἄλλος, καὶ ἀγοράσατε ἡμῖν.

אסון 4. Α. σύμπτωμα. Σ. κίνδυνος. Ο. μαλακία.

2. Heb. *LXX. Alius*, *Vulg.* & emite nobis.

4. *Hebr. S.* periculum. *A.* casus. *LXX.* languor. *Vulg. quidpiam mali.*

מרגלים 9. A. ἐφοδευταί. O. κατάσκοποι.

את־ערות A. Σ. τὰ κρυπτά. O. τὰ ἴχνη.

כנים 11. A. ὀρθοί. Σ. ἁπλοί. O. Εἰρηνικοί.

ערות הארץ 12. A. Σ. τὰ κρυπτὰ τῆς γῆς. O. τὰ ἴχνη τῆς γῆς.

בזאת תבחנו 15. A. Σ ἐν τούτῳ δοκιμασθήσεσθε. O. ἐν τούτῳ φανεῖσθε.

חי פרעה: A. Ζῇ Φαραώ. O. νὴ τὴν ὑγίειαν Φαραώ. Ἄλλος, μὰ τὴν ὑγίειαν.

האסרו 16. A. Σ. δεθήσεσθε. O. ἀπάχθητε.

את־שקו 27. A. θύλακον. Σ. σάκκον. O. μαρσίππιον.

באמתחתי 28. (Σ.) ἐν τῷ σάκκῳ μου. O. ἐν τῷ μαρσίππῳ μου.

9. *Heb. LXX. & Vulg.* exploratores. *A.* lustratores.

Hebr. nuditatem. *A. S.* occulta. *LXX.* vestigia. *Vulg. infirmiora.*

11. *Hebr. A.* recti. *S.* simplices. *LXX. Vulg.* pacifici.

12. *Heb.* nuditatem terræ. *A. S.* occulta terræ. *LXX.* vestigia terræ. *Vulg. infirmiora terræ.*

15. *Heb. A. S.* in hoc probabimini. *LXX.* in hoc manifesti eritis. *Vulg. jam nunc experimentum vestri capiam.*

H. vivat Pharao. *A.* vivit Pharao. *LXX. & Vulg.* per salutem Pharaonis. *Alius*, per salutem.

16. *H. A. S.* vinciemini. *LXX.* abducamini. *Vulg. eritis in vinculis.*

27. *H. S.* saccum. *A.* vas. *LXX.* marsupium. *Vulg. apertoque unus sacco.*

28. *Heb. S.* in sacco meo. *LXX.* in marsupio meo. *Vulg. in sacco.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XLII. Genesis.

v. 2. Ἄλλος, καὶ ἀγοράσατε ἡμῖν. Sic quidam mss. tacito Interpretis nomine.

v. 4. A. σύμπτωμα. Σ. κίνδυνος. Sic Drusius cum nominibus Interpretum. At Regii Codices duo, nomina Interpretum non adscribunt.

v. 9. Sic iidem Regii Codices, tacito Interpretis nomine, sed Aquila fertur apud Drusium & Edit. Rom.

Ibid. τὰ κρυπτά. Sic Regii Codd. sine nomine Int. Sed locus est ex Aq. & Symmacho ut infra v. 12.

v. 11. Sic iidem Codices non indicato Interpretum nomine.

v. 12. Ex Drusio & Editione Rom.

v. 15. Sic duo Codices Regii supra memorati sine Interpretum nomine. Sed Edit Rom. nomina adscribit.

Ibid. Sic manuscripti duo, tacitis de more nominibus. Editio Romana nomen Aquilæ adscribit. Lectionem, μὰ τὴν ὑγίειαν habet Cod. Reg. 1871.

v. 16. Hæc Aquilæ & Symmachi lectio desumitur ex Editione Rom.

v. 27. Item ex Edit. Rom.

v. 28. Codex Reg. 1871. sine Interpretis nomine; sed Symmachi esse suadet similis interpretatio versus 27.

CAPUT XLIII. GENESIS.

נכאת 11. A. στύρακα. O. θυμίαμα.

שקדים A. Σ. τὰ ἀμύγδαλα. O. κάρυα.

רחמיו 30. O. ἔγκατα. Ἄλλος, τὰ σπλάγχνα. Ἄλλος, τὰ ἔντερα.

11. HEb. aromata. *A.* styracem. *LXX.* incensum. *Vulg. storacii.*

H. amygdalas. *A. S.* amygdala. *LXX.* nuces. *Vulg. amygdalarum.*

30. *Heb.* miserationes ejus. *LXX.* intestina. *Alius & Vulg.* viscera. *Alius*, intestina.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XLIII. Genesis.

v. 11. In hunc locum Origenes in Catenis mss. Ἀπὸ τῶν καρπῶν τῆς γῆς φέρεται τῷ Ἰωσὴφ δῶρα, ἃ οὐκ ἔχει Αἴγυπτος· ἔστι δὲ ῥητίνη, μέλι, θυμίαμα, στακτή, τερέβινθος, κάρυα. καὶ ἀνωτέρω δὲ, καὶ αἱ κάμηλοι ἔγεμον θυμιαμάτων, ῥητίνης, στακτῆς· ἀλλ' οὐχὶ καὶ μέλιτος, καὶ τερεβίνθου, καὶ καρύων. i. *Ex fructibus Josepho dona feruntur, quæ non habet Ægyptus; resina, mel, incensum, stacte, terebinthus, nuces. Supra quoque cameli onusti dicuntur, aromatibus, resina, & stacte; sed non melle, terebintho & nucibus.* Hieronymus vero in Quæst. Et deferte viro munera, aliquid resinæ, & mellis, thymiama & stacten, & terebinthum & nuces. *Sive ut Aquila & Symmachus transtulerunt*, amygdala. *Idcirco hoc capitulum posuimus: ut sciamus ubi in nostris Codicibus habetur* thymiama, *in Hebræo esse* NECOTHA, *quod Aquila* storacem *transtulit. Ex quo* domus Necotha, *quæ in Isaia legitur, manifestissime, cella thymiamatis, sive storacis intelligitur, quod in illa aromata diversa sint condita.* Isaiæ 39. 2. Aquila & Symmachus vertunt, τὸν οἶκον τῶν ἀρωμάτων.

v. 30. Τὰ σπλάγχνα, τὰ ἔντερα. Hæ lectiones quæ habentur in mss. & in notis Drusii, videntur Aquilæ & Symmachi esse.

CAPUT XLIV. GENESIS.

כאשר יוכלון שארת 1. O. ὅσα ἐὰν δυνῶνται ἆραι. Ἄλλος, ὅσα ἂν ἄρωσι.

את־גביעי 2. A. σκύφον. Σ. φιάλην. O. Θ. κόνδυ.

הלוא ידעתם כי־נחש ינחש איש אשר כמני

15. τὸ Σαμαρειτικόν, καὶ αὐτὸς πειρασμῷ πειράζει ἐν αὐτῷ. Ἄλλος, καὶ γὰρ ἔγνωτε ὅτι πειρασμῷ πειράζεται (sic) ὅμοιος ἐμοί. O. οὐκ οἴδατε ὅτι οἰωνισμῷ οἰωνιεῖται ὁ ἄνθρωπος, οἷος ἐγώ.

קשורה 30. A. συνδεδεμένη. Σ. ἐνδέδεται. O. ἐκκρέμαται.

1. Heb. quantum poterunt ferre. *LXX.* quantascumque possint tollere. *Alius*, quantas tulerint. *Vulg. quantum possunt capere.*

2. *Heb. A. & Vulg.* scyphum meum. *S.* phialam. *LXX. Th.* condy.

15. *Hebr.* nonne scitis, quod augurando augurabitur vir qui sicut ego. *Samarit.* & ipse tentando tentat in eo. *Alius*, etenim nostis, quod tentando tentat similis mei. *LXX.* nesciebatis quia augurio augurabitur homo qualis ego? *Vulg. an ignoratis, quod non sit similis mei in augurandi scientia.*

30. *Heb.* ligata est. *A.* colligata. *S.* illigata est. *LXX.* dependet. *Vulg. pendeat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XLIV. Genesis.

v. 1. Ὅσα ἂν ἄρωσι. Hæc lectio quæ habetur in textu LXX. Interpretum, in aliquot Exemplaribus quasi lectio alterius Interpretis adfertur.

v. 2. A. σκύφον. Σ. φιάλην. Sic Mss. nostri & Edit. Rom. vocem גביע σκύφον item vertit Aquila Exod. 25. 31. Hieronymus. in Quæst. *Pro Condy, id est, poculo, quod etiam in Isaia legimus, Aquila, scyphum: Symmachus, phialam, transtulerunt.* In memorato Isaiæ loco 51. 17. Hebraïcam vocem כוס, vertunt LXX. κόνδυ. Hanc porro vocem sic explicat Diodorus, κόνδυ μὲν τὸ λεγόμενον ἁπλοποτήριον λέγει. i. *Condy vocat illud quod Haplopoterium, sive simplex poculum, dicitur.*

v. 15. Hanc Samaritani lectionem, similiterque aliam ipsi adjunctam, habent Codices nostri atque Drusius.

v. 30. Sic Editio Rom.

CAPUT XLV. GENESIS.

למחיה 5. A. εἰς ζώωσιν. Σ. εἰς σωτηρίαν. O. εἰς ζωήν.

את־בעירכם 17. A. Σ. τὰ κτήνη ὑμῶν. O. Θ. τὰ φορεῖα ὑμῶν.

צדה 21. A. Σ. O. Θ. ἐπισιτισμὸν ἢ σιταρκίαν.

שלש מאות כסף וחמש חלפות שמלות 22. ὁ Σύρος, πέντε ζυγὰς στολῶν καὶ διακοσίους χρυσίνους. O. τριακοσίους χρυσοῦς, καὶ πέντε ἐξαλλασσούσας στολάς.

5. Heb. *A.* in vivificationem. *S.* in salutem. *LXX.* ad vitam. *Vulg. pro salute.*

Hebr. A. S. jumenta vestra. *LXX. Th.* vehicula vestra. *Vulg. jumenta.*

21. *Heb.* escam. *A. S. LXX. Th.* cibaria aut sitarcian. *Vulg. cibaria.*

22. *Heb.* trecentos argenteos & quinque mutatorias vestes. *Syrus*, quinque paria stolarum, & ducentos aureos. *LXX.* trecentos aureos; & quinque mutatorias vestes. *Vul. trecentos argenteos cum quinque stolis optimis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XLV. Genesis.

v. 5. Sic Editio Romana.

17. Sic item Editio Romana, quæ notat in aliis libris legi φορεῖα, in aliis φερνία.

v. 21. Vocem צדה solet Aquila vertere ἐπισιτισμὸς, sic Judicum 9. 5. & Psalm. 131. 15. ubi Symmachus σιτηρίαν habet. Hieron. in Quæst. *Vocem* SEDA *omnes hic ore consono* ἐπισιτισμὸν, *id est*, cibaria, *vel* sitarcia, *interpretati sunt.*

v. 22. Ita mss. nostri & Editio Rom. At textus Syriacus hodiernus trecentos argenteos habet, ut & Hebraïcus.

CAPUT XLVI. GENESIS.

ארד 21. O. Ἀράδ ÷ ὅθεν Ἀράδιος:

עוד 29. O. πίονι. Ἄλλος, πλείονι.

אמותה 30. A. ἀποθάνοιμι. O. ἀποθανοῦμαι.

21. Heb. *Heb.* Arad. *LXX.* Arad ÷ unde Aradius: *Vulg. Ared.*

29. *Hebr.* adhuc. *LXX.* uberi. *Alius*, plurimo.

30. *Hebr. A.* moriar. *optativo. LXX. Vulg.* moriar. *futuro.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XLVI. Genesis.

v. 21. In Cod. Reg. 1888. legitur miniatis literis Ἀρὰδ ὅθεν Ἀράδος, & postea ponitur consequenter οἱ Ο. διὰ τῶν ὀβελισμῶν. i. *LXX. obelis notant.* At hæc voces ὅθεν Ἀράδος non exstant hodie in textu LXX. Interpretum. Verum in illam τῶν ο. Editionem infinitæ pene mutationes advectæ sunt. Οἱ ὠβελισμένοι διὰ τῶν ὀβελισμῶν. Reg. Cod. de nominibus loquitur eorum qui in Ægyptum profecti sunt.

v. 29. Ο. πίονι. Ἀλλ. πλείονι. Incertum an varia interpretatio, an vitio librariorum invecta lectio. Πλείονι melius ad sensum quadrare videtur.

v. 30. Sic Editio Rom.

CAPUT XLVII. GENESIS.

ארץ מצרים לפניך הוא במיטב הארץ הושב את־אביך ואת־אחיך ישבו בארץ גשן ואם־ידעת

6. ὁ Ἑβρ. καὶ οἱ λοιποὶ, ἰδοὺ ἡ γῆ Αἰγύπτου εἰς πρόσωπόν σου ἐστί· ἐν ἀγαθωτάτῳ τῆς γῆς κάθισον τὸν πατέρα σου, καὶ τοὺς ἀδελφούς σου· κατοικήτωσαν ἐν γῇ Γεσέμ. Εἰ δὲ ἐπίστῃ, &c. Ο. ἰδοὺ ἡ γῆ Αἰγύπτου ἐναντίον σου ἐστί· ἐν τῇ βελτίστῃ γῇ κατοίκισον τὸν πατέρα σου, καὶ τοὺς ἀδελφούς σου.

ימי שני מגורי 9. Α. ἡμέραι ἐτῶν τῆς προσηλυτεύσεώς μου. Ο. ἡμέραι τῶν ἐτῶν τῆς ζωῆς μου.

לפי הטף 12. Α. (κατὰ στόμα) νηπίων. Ο. κατὰ σῶμα.

כי חק לכהנים מאת פרעה 22. Α. ἀκριβασμὸς γὰρ τοῖς ἱερεῦσιν. Σ. σύνταξις γὰρ ἦν τοῖς ἱερεῦσιν. Ο. ἐν δόσει γὰρ ἔδωκε δόμα τοῖς ἱερεῦσι Φαραώ. Ἄλλος, καὶ γὰρ μερὶς ἦν τοῖς ἱερεῦσιν ἐκ συγχωρήσεως Φαραώ.

ויאחזו בה ויפרו 27. Α. κατεσχέθησαν καὶ ηὐξήθησαν. Ο. ἐκληρονομήθησαν ἐπ' αὐτῆς, καὶ ηὐξήθησαν. Ἀλλ. ἐκληρονομήθησαν.

וישתחו ישראל על־ראש המטה 31. Α. προσεκύνησεν Ἰσραὴλ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τῆς κλίνης. Σ. καὶ προσεκύνησεν Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς κλίνης. Ο. καὶ προσεκύνησεν Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ.

6. Heb. Terra Ægypti coram te ipsa: in optimo terræ habitare fac patrem tuum & fratres tuos: habitent in terra Ghesen. *Heb. Int. & cæteri.* Ecce terra Ægypti ad faciem tuam est: in optimo terræ constitue patrem tuum & fratres tuos: habitent in terra Ghesem. *LXX.* Ecce terra Ægypti aote te est: in terra optima colloca patrem tuum & fratres tuos. *Vulg. Terra Ægypti in conspectu tuo est: in optimo loco fac eos habitare, & trade eis terram Gessen. Quod si nosti*

9. *Hebr. A.* dies annorum peregrinationis meæ. *LXX.* dies annorum vitæ meæ. *Vul. dies peregrinationis meæ.*

12. *Heb.* ad os parvuli. *A.* (ad os) parvulorum. *LXX.* secundum corpus. *Vulg. singulis.*

22. *H. A.* quia statutum sacerdotibus (a Pharaone). *S.* constitutio enim erat sacerdotibus (Pharao). *LXX.* in dono enim dedit donum sacerdotibus Pharao. *Alius*, etenim portio erat sacerdotibus ex concessiooe Pharaonis. *Vulg. quibus & statuta cibaria ex horreis publicis præbebantur.*

27. *Hebr.* & hæreditarunt in ea, & creverunt. *A.* detenti & aucti fuerunt. *LXX.* habueruot hæreditates in ea, & creverunt. *Alius*, hæreditatem acceperunt. *Vul. & possedit eam, auctusque est.*

31. *Heb.* incurvavit se Israel super caput lecti. *A.* adoravit Israel super caput lecti. *S.* & adoravit Israel ad summitatem lecti. *LXX.* & adoravit Israel super summitatem virgæ ejus. *Vulg. adoravit Israel conversus ad lectuli caput.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XLVII. Genesis.

v. 6. Hunc locum mutuamur ex Schedis Combefisianis, ubi adjicitur hæc Origenis nota ex Codice Monspeliensi: ἐπειδὴ ἐν τοῖς τετραπλοῖς, ἐξ ὧν καὶ τὸ ἀντίγραφον μετεγράφη πρὸς τὸν εἱρμὸν τὸν ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ καὶ τοῖς ἄλλαις ἐκδόσεσι, δείκνυται καὶ ἡ τῶν Ἑβδομήκοντα ἐν τισι τόποις μετατεθεῖσα, ὡς τὰ πρῶτα ὕστερα καὶ τὰ ὕστερα πρῶτα κεῖσθαι· ὅπερ καὶ ἐνταῦθα εὑρέθη παθεῖν· τούτου χάριν παρεθέμεθα ἀκολουθίαν· ἔστι δὲ αὕτη. τῷ, κατοικήσωμεν οἱ παῖδές σου ἐν γῇ Γεσέμ, συνάπτεται τὸ, εἶπε δὲ Φαραὼ τῷ Ἰωσὴφ, κατοικείτωσαν ἐν γῇ Γεσέμ. εἰ δὲ ἐπίστῃ, ὅτι εἰσὶν ἐν αὐτοῖς. i. *Quandoquidem in Tetraplis, unde Exemplar secundum seriem Hebraici aliarumque Editionum transsumptum est, ostenditur, Septuaginta Interpretum Editionem aliquot in locis transpositam fuisse; ita ut quæ priora erant, posterius; quæ posteriora, prius locarentur: quod hoc etiam loco ipsi accidisse deprehenditur: ideo veram seriem hic apposuimus, quæ sic habet. His verbis:* Habitabimus pueri tui in terra Gesem, *subjungitur illud*, Dixit autem Pharao Joseph, Habitent in terra Gesem. Si autem noveris quod sint in eis &c.

De iis locis, in LXX. Int. versione præpostere positis, pluribus agitur in Præliminaribus.

v. 9. Hæc Aquilæ lectio habetur in omnibus mss. & in Editione Romana.

v. 12. Α. νηπίων. Hanc lectionem excerpsimus ex Manuscriptis. Igitur Aquila pro more suo literæ serviens לפי הטף vertetat, κατὰ στόμα νηπίων, *ad os parvulorum*. Sensus autem est Josephum jussu Pharaonis panem dedisse

familiæ Jacobi usque ad parvulos, id est, a magno usque ad parvum; sive *singulis*, ut vertit Vulgata nostra.

v. 22. Sic Editio Romana. Aquila solet vocem חק vertere ἀκρίβασμόν, ἀκρίβασμα, ἀκρίβειαν, id est, statutum accurate & stricte servandum, ut infra observabis plurimis in locis.

v. 27. Sic versionem Aquilæ profert Editio Romana.

v. 31. Sic versionem Aquilæ & Symmachi habent omnes mss. & Editio Romana, quæ versionem Symmachi plenam non efferebat, ut habetur in Codicibus mss. In hunc locum Hieronymus in Quæst. *Et in hoc loco quidam frustra simulant adorasse Jacob summitatem sceptri Joseph, quod videlicet honorans filium, potestatem ejus adoraverit: cum in Hebræo multo aliter legatur.* Et adoravit, *inquit*, Israel ad caput lectuli; *quod scilicet postquam ei juraverat filius, securus de petitione quam rogaverat, adoraverit Deum contra caput lectuli sui.*

CAPUT XLVIII. GENESIS.

כבדו 10. O. ἐβαρυώπησαν. Ἄλλος, ἐβαρώθησαν.

10. Heb. graves erant. *LXX.* gravati erant, *Alius*, graves facti erant. *Vul. caligabant.*

הגאל 16. O. ὁ ῥυόμενος. Ἄλλος, ὁ ἀγχιστεύς. al. ἀγχιστεύων.

16. *Heb.* qui redemit. *LXX Vul.* qui eruit. *Alius*, qui propinquus est.

ירע בעיניו 17. A. ἐκακώθη. Σ. ἀηδὲς αὐτῷ. O. βαρὺ αὐτῷ κατεφάνη.

17. *H.* malum fuit in oculis ejus. *A.* malum fuit. *S.* injucundum ei. *LXX.* grave ei visum est. *Vulg. graviter accepit.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XLVIII. Genesis.

v. 10. Ἀλλ. ἐβαρώθησαν. Sic quidam Mss.

v. 16. Ἄλλος, ὁ ἀγχιστεύς, unus Codex noster, ὁ ἀγχιστεύων. Suspicor esse Aquilæ versionem.

v. 17. Sic Mss. nostri & Editio Rom.

CAPUT XLIX. GENESIS.

הקבצו 2. O. συνάχθητε. Ἄλλος, ἀθροίσθητε.

2. Hebr. congregate vos. *LXX. Vulg.* congregamini. *Alius*, confertim convenite.

ראובן בכרי אתה כחי וראשית אוני יתר שאת ויתר עז פחז כמים אל־תותר 3. A. Ῥουβὴν πρωτότοκός μου, σὺ ἰσχύς μου καὶ κεφάλαιον λύπης μου, περισσὸς ἄρσει, καὶ περισσὸς κράτει. ἐθαμβεύσας ὡς ὕδωρ, μὴ περισσεύσῃς. Σ. Ῥουβὴν πρωτότοκός μου, καὶ ἀρχὴ ὀδύνης, περισσὰ λαβεῖν, καὶ ἐκ περισσοῦ ὑπερζέσας ὡς ὕδωρ, οὐκ ἔσῃ περισσότερος. ὁ Σύρος, Ῥουβὴν πρωτότοκός μου, ἡ δύναμίς μου, καὶ ἀρχὴ τῆς ἰσχύος, ἐπλανήθης ὡς ὕδωρ, μὴ παραμείνῃς. O. Ῥουβὴν πρωτότοκός μου, σὺ ἰσχύς μου, καὶ ἀρχὴ τέκνων μου, σκληρὸς φέρεσθαι, καὶ σκληρὸς αὐθάδης· ἐξύβρισας ὡς ὕδωρ, μὴ ἐκζέσῃς.

3. *Heb.* Ruben primogenite mi, tu fortitudo mea, & principium roboris mei, excellentia extollendi: festinatio sicut aquæ, ne fias excellens. *A.* Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, & capitulum doloris mei: præstans dignitate, præstans fortitudine: obstupuisti ut aqua, ne excellas. *S.* Ruben primogenitus meus, & principium doloris, ut abundanter acciperes, & redundanter effervescens ut aqua, non eris excellentior. *Syrus*, Ruben primogenitus meus, virtus mea, & principium fortitudinis: vagatus es ut aqua, ne remaneres. *LXX.* Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, & principium filiorum meorum, durus ad ferendum, & durus pervicax. Fecisti contumeliam sicut aqua, ne effervescas. *Vulg. Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, & principium doloris mei: prior in donis, major in imperio. Effusus es sicut aqua: non crescas.*

עקרו־שור 6. A. Σ. ἐξερρίζωσαν τεῖχος. O. ἐνευροκόπησαν ταῦρον.

6. *Hebr. A. S.* eradicarunt murum. *LXX.* subnervaverunt taurum. *Vulg. suffoderunt murum.*

יהודה אתה יודוך אחיך ידך בערף איביך 8. ὁ Ἑβραῖος. Ἰούδα, σοὶ ἐξομολογήσονται οἱ ἀδελφοί σου. αἱ χεῖρές σου ἐπὶ τὰ μετάφρενα τῶν ἐχθρῶν σου. O. Ἰούδα, σὲ αἰνέσαισαν οἱ ἀδελφοί σου· αἱ χεῖρές σου ἐπὶ νώτου τῶν ἐχθρῶν σου.

8. *Heb.* Juda tu, laudabunt te fratres tui: manus tua in cervice inimicorum tuorum. *Heb. Int.* Juda tibi confitebuntur fratres tui: manus tuæ supra terga inimicorum tuorum. *LXX.* Juda te laudent fratres tui: manus tuæ super dorsum inimicorum tuorum. *Vulg. Juda, te laudabunt fratres tui: manus tua in cervicibus inimicorum tuorum.*

גור אריה יהודה מטרף בני עלית כרע רבץ

9. *Heb.* Catulus leonis Juda: a præda, fili

9. Α. σκύλαξ λέοντος Ἰούδα, ἀπὸ ἁλώσεως υἱέ μου ἀνέβης, κάμψας κατεκλίθης. Σ. σκύμνος λέοντος Ἰούδα, ἐκ θηριαλώσεως υἱέ μου ἀνέβης, ὀκλάσας ἡδράσθης. Ο. σκύμνος λέοντος Ἰούδα· ἐκ βλαστοῦ, υἱέ μου, ἀνέβης· ἀναπεσὼν ἐκοιμήθης.

לא־יסור שבט מיהודה ומחקק מבין רגליו עד כי־יבא שילה ולו יקהת עמים 10. Α. οὐκ ἀναστήσεται σκῆπτρον ἀπὸ Ἰούδα, καὶ ἀκριβαζόμενος ἀπὸ μεταξὺ ποδῶν αὐτοῦ· ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται. καὶ αὐτῷ σύστημα λαῶν. Σ. οὐ περιαιρεθήσεται ἐξουσία ἀπὸ Ἰούδα.... (ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται) Ο. οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἐὰν ἔλθῃ τὰ ἀποκείμενα αὐτῷ. καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν.

חכלילי 12. Ο. χαροποιοί. Ἀλλ. καθαροί, θερμοί, διάπυροι, φοβεροί.

לחוף ימים 13. Ο. παράλιος. Ἄλλος, παράλιος θαλασσῶν.

בין המשפתים 14. Α. ἀνὰ μέσον τῶν κλήρων. Σ. ἀνὰ μέσον (τῶν γειτονιῶν). Ο. ἀνὰ μέσον τῶν κλήρων.

ויהי למס עבד 15. Α. Σ. καὶ ἔστι γεωργὸς ὑπηρετεῖν. Ο. καὶ ἐγενήθη ἀνὴρ γεωργός. Ἀλλ. ἄνθρωπος εἰς φόρον δουλεύων.

גדוד 19. Α. εὔζωνος. Σ. λόχος. Ο. πειρατήριον.

מעדני 20. Ο. τρυφήν. Ἀλλ. τροφήν.

וישטמהו בעלי הצים 23. τὸ Σαμαρειτικόν, καὶ ἐμίσησαν αὐτὸν κάτοχοι μερίδων. Ο. καὶ ἐνεῖχον αὐτῷ κύριοι τοξευμάτων.

ותשב באיתן קשתו 24. τὸ Σαμαρ. καὶ διέμενεν ἐν βάθει τόξευμα αὐτοῦ. Ο. καὶ συνετρίβη μετὰ κράτους τὰ τόξα αὐτῶν.

גבעת 26. Α. βουνῶν. Ο. θινῶν.

יחלק שלל 27. Α. διαμεριεῖ λάφυρα. Σ. μεριεῖ σκῦλα. Ο. δίδωσι τροφήν.

בבקר יאכל עד ולערב יחלק שלל 27. ὁ Σύρος, ἑσπέρας ἁρπάσει, καὶ τὸ πρωϊνὸν μεριεῖ σκῦλα.

mi, ascendisti, incurvavit se, cubavit. *A.* Catulus leonis Juda: a captura, fili mi, ascendisti: cum incurvasses te reclinatus es. *S.* Catulus leonis Juda. Ex captura ferarum, fili mi, ascendisti: postquam in genua procubuisses, firmatus es. *LXX.* Catulus leonis Juda. Ex germine, fili mi, ascendisti: recumbens obdormisti. *Vulg. Catulus leonis Juda. Ad prædam, fili mi ascendisti: requiescens accubuisti.*

10. *Hebr.* Non recedet virga de Juda, & legislator de inter pedes ejus, usquequo veniat Siloh: & ipsi obedientia populorum. *A.* Non exurget sceptrum a Juda, & legislator de inter pedes ejus, donec veniat cui repositum est: & ipsi cœtus populorum. *S.* Non auferetur potestas a Juda, ... donec veniat cui repositum est. *LXX.* Non deficiet princeps ex Juda, & dux ex femoribus ejus, donec veniant quæ reposita sunt ei; & ipse expectatio gentium. *Vulg. Non auferetur sceptrum de Juda, & dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est: & ipse erit expectatio gentium.*

12. *H.* rubicundior *oculis.* *LXX.* gratiosi. *Al.* puri, ardentes, ignei, formidabiles. *Vulg. pulcriores.*

13. *Heb.* ad litus marium. *LXX.* maritimus. *Alius*, ad oram marium. *Vul. in litore maris.*

14. *Heb.* inter duos terminos. *A. LXX.* inter medios cleros. *S.* in medio viciniarum. *Vul. inter terminos.*

15. *Hebr.* & fuit tributo serviens. *A. S.* & est agricola ad ministrandum. *LXX.* & factus est vir agricola. *Alius*, homo sub tributo serviens. *Vulg. factusque est tributis serviens.*

19. *Hebr.* exercitus. *A.* accinctus. *S.* cohors. *LXX.* tentatio. *Vul. accinctus.*

20. *Heb. LXX. & Vulg.* delicias. *Al.* escam.

23. *H.* oderunt eum domini sagittarum. *Samarit.* & oderunt eum tenaces partium. *LXX.* & intendebant in eum domini sagittarum. *Vulg. invideruntque illi habentes jacula.*

24. *H.* & habitavit in forti arcus ejus. *Samarit.* & mansit in profundo sagitta ejus. *LXX.* & contriti sunt cum potentia arcus eorum. *Vulg. sedit in forti arcus ejus.*

26. *Heb A. Vulg.* collium. *LXX.* collium *sive* cumulorum.

27. *H.* dividet spolium. *A.* dividet exuvias. *Sym. & Vulg.* dividet spolia. *LXX.* dat escam.

27. *H.* in matutino comedet prædam, & in vespera dividet spolium. *Syrus*, vespere rapiet, & mane dividet spolium. *Vulg. mane comedet prædam, & vespere dividet spolia.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XLIX. Genesis.

v. 2. Ἀθροίσθητε. Sic mss. nostri & aliquot Editi. Variam interpretationem esse puto.

v. 5. Sic mss. nostri lectiones plenas habent, plerique tamen ad singulos legunt Ῥουβὴμ, Schedæ Combefisianæ Ῥουβὴν, quæ lectio cum Hebræo consonat. Regii duo Codices ad illud Syri interpretis, μὴ παραμείνῃς, *ne maneas*, addunt ex Diodoro, ἀντὶ τοῦ, μὴ ζήσῃς. i. *ac si diceret, ne vivas.* Mire variant Interpretes, illud ראשית אני recte explicant LXX. principium filiorum; sive primus in prole: nam hoc item sensu hæc loquendi forma accipitur Deut. 22. 27. Psalm. 77. 51. & 104. 16. Totius loci interpretatio sic clare enuntiatur: *Ruben primogenitus meus, tu vis mea es & principium seminis mei, excellens dignitate, excellens fortitudine. Effusus es si-*

eut aqua : non crescat. Quam interpretationem aut fere similem περιφραστικῶς adfert Hieronymus in Quæst. in Gen. bis verbis : *In Hebræo ita scriptum est : Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, & capitulum in liberis meis. Major ad portandum, & major robore : effusus es sicut aqua; ne adjicias. Ascendisti enim cubile patris tui, & contaminasti stratum in ascensu. Est autem sensus hic : Tu es primogenitus meus, major in liberis : & debebas juxta ordinem nativitatis tuæ & hæreditatem, quæ primogenitis jure debebatur, & sacerdotium accipere & regnum : hoc quippe in portando onere & prævalido robore demonstratur. Verum quia peccasti, & quasi aqua quæ vasculo non tenetur, voluptatis impetu effusus es : idcirco præcipio tibi ut ultra non pecces : sisque in fratrum numero, pœnam ex peccato luens, quod primogeniti ordinem perdidisti.*

v. 6. Ἐξεῤῥίζωσαν τεῖχος. Hoc quasi Scholion adfert Editio Romana. Sed Codex Basiliensis, qui toto Genesis libro ad usque Caput 48. a male feriatis hominibus damno nostro detruncatus est, sic habet Α. Σ. ἐξεῤῥίζωσαν [*sic*] τεῖχος.

v. 8. Hanc Hebræi lectionem mutuamur ex uno Codice Reg.

v. 9. Totus hic versus secundum versionem Aquilæ & Symmachi habetur in Demonstratione Evangelica Eusebii p. 378. sine discrimine. Hieronymus hic טרף pro captivitate habet. Vertit enim secundum Hebræum, *de captivitate, fili mi, ascendisti.*

v. 10. Sic Eusebius Demonstr. Evang. p. 370. & 372. Illud autem Symmachi, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται, in Schedis meis scriptum reperi : sed unde prodeat nescio, quare uncinis inclusi. τὰ ἀποκείμενα αὐτῷ. Α. ᾧ ἀπόκειται. Hæc postrema lectio in quibusdam τῶν O. editionibus reperiebatur. Quare SS. Patres modo illam modo aliam lectionem adhibent. Contendit autem Justinus in Dialogo cum Tryphone, illud ᾧ ἀπόκειται veram esse LXX. lectionem, non autem, τὰ ἀποκείμενα αὐτῷ.

v. 12. Sic manuscripti duo nostri, qui tamen habent κατάκαροι mendose, ubi καθαροὶ legendum. Nam Proverbiorum 23. 29. eamdem vocem חכלילי, Aquila vertit καθαροὶ, unde suadetur etiam hoc loco versionem καθαροὶ Aquilæ esse. Ibidem in Proverbiis Symmachus vertit χαροποὶ, *gratiosi*, LXX. πελιδνοὶ, *lividi*. Cyprianus Libro primo Testimoniorum ad Quirinum, *formidolosi* : sic, referente V. Cl. Stephano Baluzio, habent omnes mss. operum S. Cypriani. In Editis legitur, *formosi*, Sed alteram lectionem, *formidolosi*, postremæ anteponit laudatus vir : quæ item optime quadrat cum illa Græca, quam ex incerto Interprete adtulimus, φοβεροί.

v. 14. Sic Drusius. *Viciniarum* i. γειτόνων, ut posuimus inter duos uncinos. In hunc locum Hieronymus : *In Hebræo ita scriptum est : Issachar asinus osseus recumbens inter terminos, & videns requiem, quia bona est, & terram, quia pulcra est : inclinavit humerum suum ad portandum : & factus est in tributum serviens.* Judicum 5. 16. vocem משפתים, vertit Aquila κλήρων, Symmachus, μεταιχμίων. Ibi vide.

v. 15. Sic Editio Romana & Drusius. Lectio postrema, sine Interpretis nomine, videtur esse Symmachi.

v. 19. Sic Editio Rom. גדוד solet Symmachus vertere λόχος; ut alias videbitur. In hunc locum Hieronymus: *Gad. Latrunculus, & ipse latrocinabitur plantam. Juxta Hebræum interpretati sumus. Sed ubi nos latrunculum posuimus, ibi scriptum est* GEDUD : *ut ad* GAD *nomen alluderet.* LXX. Interpretes πειρατήριον, vertitur autem *tentatio*, sed forte melius, *cohors latronum*, a πειρατής.

v. 20. Ἄλλος, Τροφήν. Verisimile est vitio librariorum Τροφὴν pro Τρυφὴν positum fuisse : neque enim crediderim quempiam Interpretum מעדני Τροφὴν vertisse.

v. 23. & 24. Has Samaritani lectiones præfert Edit. Rom.

v. 26. Α. βουνῶν. Vocem Hebraicam גבעת, βουνῶν vertit Aquila Deut. 12. 2. similiterque Symmachus & Theodotio: LXX. θινῶν. Sed alibi eamdem vocem LXX. vertunt βουνὸς, & quidem frequentissime.

v. 27. Codex Basiliensis sic Α. μερίσει λάφυρα. Σ. μερίσει σκῦλα. Sequentem vero Syri lectionem adferunt Catenæ ex Apollinario.

CAPUT L. GENESIS.

על־פני 1. O. ἐπὶ πρόσωπον. Ἄλλος, ἐπὶ τὸν τράχηλον.

1. *Heb. LXX. & Vul.* super faciem. *Alius*, super collum.

אל־תיראו כי התחת אלהים אני 19 Α. ὅτι μὴ ἀντὶ Θεοῦ ἐγώ; Σ. μὴ γὰρ ἀντὶ Θεοῦ εἰμι ἐγώ; τὸ Σαμαρειτικόν, μὴ φοβεῖσθε, καὶ γὰρ φοβούμενος Θεὸν εἰμι ἐγώ. O. μὴ φοβεῖσθε τοῦ γὰρ Θεοῦ ἐγώ.

19. *Hebr.* Ne timeatis, quoniam numquid pro Deo ego? *A.* quoniam an pro Deo ego? *S.* num enim pro Deo sum ego? *Samarit.* Ne timeatis, etenim timens Deum sum ego. *LXX.* Ne timeatis, Dei enim sum ego. *Vul. Nolite timere : num Dei possumus resistere voluntati?*

והעלתם 25. O. συναποίσετε. Ἄλλος, συναναβιβάσετε.

25. *H.* & facietis ascendere. *LXX.* simul efferetis. *Al.* simul ascendere facietis. *Vul. asportate.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. L. Genesis.

v. 1. Ἐπὶ τὸν τράχηλον. Sic mss. nostri.

v. 19. Duas Aquilæ & Symmachi lectiones adferunt Editio Rom. & Drusius; primam nempe, quæ supra fertur in textu; alteram vero quæ sic habet. Α. ὅτι μὴ Θεὸς ἐγώ; *quoniam an Deus ego.* Σ. μὴ γὰρ ἀντὶ Θεοῦ ἐγώ; *Num enim pro Deo ego?* Ex duplici autem Aquilæ & Symmachi Editione putat Drusius emanasse hanc lectionum varietatem. Et primo quidem certum est Aquilam duas editiones emisisse, ac utriusque lectionem hic posse exhiberi. De Symmacho quæritur an duas Bibliorum interpretationes ediderit, qua de re in Præliminaribus. Etiamsi vero duas edidisset, non videtur hic binarum lectio efferri; nam hic eadem habetur interpretatio, quæ repetitur nullo fere discrimine : sed in postrema lectione, fortasse lapsu graphico vox εἰμι deest, quæ etiam subintelligitur; neque necessaria est.

v. 25. Ἄλλος, συναναβιβάσετε. Sic Codices nostri, non allato Interpretis nomine.

Digitized by Google

IN EXODUM

ADMONITIO.

IN Exodum bene multas veterum Interpretum Lectiones variis ex Manuscriptis collegimus, quarum maxima pars nondum observata fuerat. Caeterae autem a Drusio allatae, si cum aliis nunc primum editis conferantur, numero paucissimae sunt, ac plerisque in locis ope Manuscriptorum vel emendantur, vel pleniores adferuntur. Hi porro Codices tum Mss. tum editi, nobis ad haec adornanda subsidio fuerunt.

Codex Regius 1825. *XI. vel XII. saeculi, membranaceus*

Cod. Reg. 1871. *egregiae notae X. saeculi, membran.*

Cod. Reg. 1888. *Bombycinus XII. saeculi.*

Cod. Reg. 1889. *recens, continet ab initio Exodi ad Caput* 12.

Cod. Reg. 1872. *recens, est secunda pars praecedentis, & continet a Cap.* 12. *usque ad finem.*

Codex Basiliensis X. saeculi, membranaceus, eximiae notae quem supra descripsimus. Is, ut jam dictum est, tota pene Genesi truncatus, reliquos Heptateuchi libros integros exhibet, demtis tantum duobus postremis Libri Judicum capitibus.

Cod. Colbert. 3084. *Quarti Quintive saeculi: ubi aliquot Capita Exodi, Levitici & Numerorum, cum obelis & asteriscis: estque unciali charactere descriptus sine accentibus & spiritibus.*

Cod. Colbertinus 1599. *recens.*

Schedae Combefisianae in Exodum: ubi vir doctus Franciscus Combefisius ex variis Catenis Mss. ad singula Exodi loca variorum Patrum interpretationes collegerat. Earum vero mihi copiam fecit vir amicissimus P. Michael Lequien.

Theodoretus editus anno 1642.

Chronicon Alexandrinum.

Procopius in Heptateuchum.

Editionis Romanae & Drusii Lectiones.

Ex his, qui majorem Lectionum copiam suppeditaverunt, sunt Basiliensis, cujus formam descripsimus in Monito ad Genesim, & Regius 1871. *paris circiter aetatis. Praeter illas autem veterum Interpretum Lectiones, haec notatu digna variis in locis exhibemus; nimirum ad Cap. XXVIII. ubi magna Editionum varietas, ex Basiliensi Codice sex versus adferimus asteriscis notatos, quia in Editione τῶν Ο. desiderabantur antiquitus: cujus autem Interpretis sint hi versus a Basiliensi cum asteriscis allati, nondum satis compertum habemus. Ad Caput* 36. *v.* 8. *ex eodem Codice Basiliensi, prolixa Annotatio exhibetur, circa praeposterum ordinem, qui ἐν τῇ κοινῇ LXX. Interpretum Editione, observatur in postremis Exodi Capitibus: qui praeposterus ordo jam Origenis tempore invectus deprehendebatur. A Capite autem* 36. *usque ad finem ex vetustissimo Codice Colbertino num.* 3084. *Editionis LXX. Interpretum omnia quae in eodem Codice habentur obelis & asteriscis notata adferimus, Latine versa e regione. Haec monenda duximus: caetera quivis observabit.*

EXODUS

EXODUS.

CAPUT I. EXODI.

כל־נפש יצאי ירך־יעקב 5. O. πᾶσαι αἱ ψυχαὶ ※ ἐξελθοῦσαι : ἐξ Ἰακώβ. A. Θ. ἐκ μηροῦ Ἰακώβ.

וישרצו 7. A. Θ. ἐξήρπυσαν. Σ. ἐξῆρψαν. O. χυδαῖοι ἐγίνοντο. Ἀλλ. ἐπληθύνθησαν.

ותמלא הארץ אתם A. Θ. ἐπληρώθη ἡ γῆ ἐξ αὐτῶν. O. ἐπλήθυνε δὲ ἡ γῆ αὐτούς.

מלך־חדש 8. A. Θ. βασιλεὺς καινός. O. βασιλεὺς ἕτερος.

אל־עמו 9. O. τῷ ἔθνει αὐτοῦ. Ἄλλος, τῷ γένει αὐτοῦ.

עצום A. ὀστινός. O. ἰσχύει.

שרי מסים 11. Συμ. ἐργοδιωκτίας. O. ἐπιστάτας τῶν ἔργων.

בסבלתם A. Σ. ἐν τοῖς βαστάγμασι. O. ἐν τοῖς ἔργοις.

ערי מסכנות A. Σ. πόλεις σκηνωμάτων. O. πόλεις ὀχυράς.

ויקצו מפני בני ישראל ויעבדו מצרים את־בני ישראל בפרך 12. A. ἐσικχαίνοντο. ὁ Σύρος καὶ ὁ Ἑβραῖος, ἐθλίβοντο ὁρῶντες αὐτοὺς πληθυνομένους, καὶ ἐκάκουν αὐτούς. O. καὶ ἐβδελύσσοντο οἱ Αἰγύπτιοι ἀπὸ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. καὶ κατεδυνάστευον οἱ Αἰγύπτιοι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ βίᾳ.

בפרך A. ἐντρυφήματι. Σ. Θ. ἐμπαίγματι. O. βίᾳ.

וימררו 14. O. κατωδύνων. Ἄλλος, παρεπίκραινον.

שפרה 15. O. Σεπφώρα. Ἄλλος, ὀρνίθιον.

פועה O. Φουά. Ἄλλος, ἐρυθρόν.

וראיתן 16. O. καὶ ὦσι. Ἄλλος, καὶ ὄψεσθε.

את־הילדים 17. Θ. τὰ παιδάρια. O. τὰ ἄρσενα.

כי־חיות הנה בטרם תבוא אלהן המילדת וילדו 19. Σ. μαῖαι γάρ εἰσι, καὶ πρὶν εἰσελθεῖν τὰς μαίας τίκτουσιν. O. τίκτουσι γὰρ πρὶν ἢ εἰσελθεῖν πρὸς αὐτὰς μαίας. Θ. ὅτι ζωογονοῦσιν, διότι πρὶν εἰσελθεῖν πρὸς αὐτὰς τίκτουσι.

ויהי כי־יראו המילדת את־האלהים ויעש להם

5. Heb. omnis anima egredientium femur Jacob. *LXX.* omnes animæ ※ egressæ: ex Jacob. *A. Th.* ex femoribus Jacob *Vul. omnes animæ eorum, qui egressi sunt de femore Jacob.*

7. *Heb.* produxerunt se. *A. Th.* repserunt. *S.* repserunt. *LXX.* effusi facti sunt. *Al.* multiplicati sunt. *Vulg. quasi germinantes multiplicati sunt.*

Heb. & repleta est terra eis. *A. Th.* repleta est terra ex eis. *LXX.* multiplicabat autem illos terra. *Vulg. impleverunt terram.*

Heb. A. Th Vulg. rex novus. *LXX.* rex alius.

9. *H. Vulg.* ad populum suum. *LXX.* genti suæ. *Al.* generi suo.

Heb. fortis. *A.* osseus. *LXX.* valet super nos *Vulg. fortior nobis est.*

11. *H.* principes tributorum. *S. Vulg.* magistros operum. *LXX.* præfectos operum.

Heb. A. S. in oneribus. *LXX.* in operibus *Vulg. oneribus.*

Heb. urbes thesaurorum. *A. S. Vulg.* urbes tabernaculorum. *LXX.* urbes munitas.

12. *Heb.* Et angustiabantur propter filios Israël. Et servire fecerunt Ægyptii filios Israël in duritia *A.* tædio afficiebantur. *Syrus & Hebræus,* Affligebantur cum viderent eos multiplicatos, & vexabant eos. *LXX.* Et abhorrebant Ægyptii a filiis Israël. Et opprimebant Ægyptii filios Israël violentiâ. *Vulg. Oderantque filios Israël Ægyptii, & affligebant illudentes eis.*

Heb. in duritia. *A.* illusione. *S. Th.* derisione. *LXX.* violentia. *Vulg. illudentes eis.*

14. *H.* amarificarunt. *LXX.* amaram faciebant. *Alius,* exacerbabant. *Vulg. ad amaritudinem perducebant.*

15. *Heb.* Sephora. *LXX.* Sepphora. *Alius,* avicula. *Vulg. Sephora.*

Heb. Phuah. *LXX. & Vulg.* Phua. *Alius,* rubrum.

16. *Heb. Alius,* & videbitis. *LXX.* & fuerint. *Vulg. & tempus advenerit.*

17. *Heb.* pueros. *A. Th.* puerulos. *LXX.* masculos. *Vulg. mares.*

19. *H.* quia obstetrices ipsæ: antequam veniat ad eas obstetrix, & pepererunt. *S.* obstetrices enim sunt, & antequam ingrediantur obstetrices, pariunt. *LXX.* pariunt enim priusquam ingrediantur ad eas obstetrices. *Th.* quia vividos edunt: ideo priusquam ingrediantur ad eas pariunt. *Vulg. ipsæ enim obstetricandi habent scientiam, & priusquam veniamus ad eas, pariunt.*

21. *H.* & fuit, quia timuerunt obstetrices

בתים 21. A. ἐπεὶ οὖν ἐφοβοῦντο αἱ μαῖαι τὸν θεόν, ἐποίησαν ἑαυταῖς οἴκους. Σ. ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο αἱ μαῖαι τὸν θεόν, ἐποίησαν ἑαυταῖς οἰκίας. Ο. ἐπεὶ δὲ ἐφοβοῦντο αἱ μαῖαι τὸν θεόν, ἐποίησαν ἑαυταῖς οἰκίας. Θ. ἐποίησεν αὐταῖς οἴκους.

Deum, & fecit eis domos. *A.* quoniam igitur timebant obstetrices Deum, fecerunt sibi domos. *S.* quia timebant obstetrices Deum, fecerunt sibi domos. *LXX.* quoniam autem timebant obstetrices Deum, fecerunt sibi domos. *Th.* fecit ipsis domos. *Vulg. Et quia timuerunt obstetrices Deum, ædificavit eis domos.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. I. Exodi.

v. 5. Sic Codex Regius 1871. egregiæ notæ. Vox ἐξιλάσθησαν asterisco notatur quia a LXX. Interpretibus prætermissa fuerat. Perinde notari debuit, vox sequens μυρίων, quæ deest item apud eosdem; nisi fortasse exciderit: nam infinitæ pene in illam editionem mutationes advectæ sunt.

v. 7. Sic mss. nostri & Editio Romana, quæ tamen lectionem incerti, fortasse Theodotionis, ἐπληθύνθησαν prætermisit. In hæc Procopius: *Quapropter ut illam dictionem magis dilucide explicaret Aquila, inquit: Diffundebantur more inundationis in omnem terram Ægypti. Cæterum Symmachus, ut simili ratione multiplex denotaret Hebræorum incrementum, ait: progerminantes aucti sunt, sumpta metaphora ab herbis, quas magna copia tellus profundit.*

Ibid. A. ἐπληρώθη ἡ γῆ ἐξ αὐτῶν. Sic Codex Reg. 1871. Procopius vero: *Aquila interpretatus est: Et impleta est terra ab eis.*

v. 8. Sic manuscripti nostri & Editio Romana.

v. 9. Ἄλλος, τοῦ γένει αὐτοῦ. Hanc lectionem habet Reg. supra memoratus 1871. cujus vero sit, ignoratur.

Ibid. A. ὀστεινόν. Lectio dubie jacet, quia exciso ad compingendum Codice Regio jam laudato, postremæ vocis literæ exciderunt, ita ut ὀστο solum remaneat. Haud dubie legendum, ὀστεινόν: quia vocem עצום ita vertit Aquila; Deut. 9. 1. Alibi legitur, ὀστεινόν.

v. 11. Ἐργοδιώκτας. Hanc lectionem, quasi Scholion adtulit Editio Romana: sed Codex Basiliensis, cujus ope multa restaurantur, Symmacho tribuit.

Ibid. A. Σ. ἐν τοῖς βαστάγμασι. Sic Reg. 1871. vocem סבלת βασταγμὸν vertit Symmachus Psalm. 80. 7.

Ibid. A. Σ. πόλεις σκηνωμάτων. Sic idem ipse Codex. Procopius ait, *Aquila vertit, tabernacula.*

v. 12. A. ἐπεχαίροντο. Illa voce non infrequenter utitur Aquila. Eam vero lectionem habet Codex R. 1871. Sequentem Syri, omnes Catenæ Regiæ cum Editione Romana.

Ibidem בפרך. A. ἐντρυφήματι. Σ. ἐμπαίγματι, id est, *illusione*, vel, *irrisione*: hos secutus est Interpres Vulgatæ, qui vertit, *Illudentes eis*.

v. 14. Sic idem Codex Reg. versionem παρεπικραινον Symmachi esse suspicor.

v. 15. Ὀρνίθιον & postea Ἐρυθρὸν, sic nomina propria, Sephora, & Phua, vertisse videtur Symmachus, qui persæpe illa secundum eam, quam præferre possunt, significationem, Græce convertit. Hæc autem prodeunt ex eodem Cod. Reg.

v. 16. Καὶ ὄψεσθε. Sic idem Reg. Hæc autem versio videtur esse Aquilæ.

v. 17. Ex eodem Regio.

v. 19. Sic mss. nostri & Editio Romana. In hunc locum Diodorus in Catenis: ἡ τῶν Ο. ἑρμηνεία τὴν ταχυτῆτα δοκεῖ σημαίνειν τῶν Ἑβραίων γυναικῶν, τὴν κατὰ τὸ τίκτειν φθάνουσαν τὴν παρουσίαν τῶν μαιῶν. ἡ δὲ τοῦ Συμμάχου καὶ Θεοδοτίωνος, ὅτι αἱ γυναῖκες τῶν Ἑβραίων ἴσασι τὴν μαιευτικὴν ἐπιστήμην, καὶ τῆς τῶν μαιῶν παρουσίας οὐ χρήζουσι· διὸ δὴ αὐταῖς παραχωρεῖ τὸ ζωογονεῖν τοὺς ἄρσενας. i. *LXX. Interpretum versio celeritatem in pariendo Hebræarum mulierum, quæ obstetricum adventum prævertebat, indicare videtur, Symmachi autem & Theodotionis editio, Hebræorum uxores obstetricandi peritas esse & obstetricum præsentia non opus habere declarat. Quamobrem ipsis tribuit, quod masculos vividos & incolumes parerent.*

v. 21. Sic omnes Catenæ mss. nostræ. Videntur autem omnes Interpretes præter Theodotionem legisse ויעש, qui vertunt ἐποίησαν. Theodotionem vero sequitur Vulgatus Interpres.

CAPUT II. EXODI.

בת־לוי 1. Ο. θυγατέρων Λευί, alii adjiciunt, καὶ ἔσχεν αὐτήν.

1. Heb. filiam Levi. *LXX.* filiarum Levi. *Alii adjiciunt*, & habuit eam. *Vulg. & accepit uxorem stirpis suæ.*

ותרא אתו כי־טוב הוא ותצפנהו שלשה ירחים 2. Α.... ὅτι ἀγαθὸς .... τρεῖς μῆνας. Σ. ἰδὼν δὲ ὅτι καλός, ἐσκέπασεν αὐτὸν τρεῖς μῆνας. Ο. ἰδόντες δὲ αὐτὸ ἀστεῖον, ἐσκέπασαν αὐτὸ μῆνας τρεῖς.

2. *Heb.* & vidit eum quod bonus ipse, & abscondit eum tres menses. *A.* ... quod bonus ... tres menses. *S.* videns autem quod pulcher, occultavit eum tres menses. *LXX.* Videntes autem eum elegantem, occultaverunt eum tres menses. *Vul. & videns eum elegantem, abscondit tribus mensibus.*

תבת גמא 3. Α. Σ. κιβωτὸν παπύρου. Ο. θῖβιν. Ἄλλος, θήκην.

3. *Heb.* arcam junci. *A. S.* arcam papyri. *LXX.* thibin. *Alius*, thecam. *Vulg. fiscellam scirpeam.*

בסוף Α. ἐν τῷ παπυρεῶνι. Ο. εἰς τὸ ἕλος.

Heb. in junceto. *A.* in papyreone. *LXX.* in palude. *Vulg. in carecto.*

נערת 5. Α. παιδίσκαι. Σ. κοράσια. Ο. ἅβραι.

5. *Heb. A. Vulg.* puellæ. *S.* puellulæ. *LXX.* ancillæ.

בתוך הסוף Α. ἐν μέσῳ τοῦ παπυρεῶνος. Ο. ἐν τῷ ἕλει.

Heb. in medio junceti. *A.* in medio papyreonis. *LXX.* in palude. *Vulg. in papyrione.*

ותאמר־לה בת־פרעה 8. Ο. ἡ δὲ εἶπεν ἡ θυγά-

8. *Heb.* & dixit ei filia Pharao. *LXX.* illa

τηρ Φαραώ. Ἄλλοι, ἡ δὲ εἶπεν αὐτῇ ἡ θυγάτηρ Φαραώ.

ותלך O. ἐλθοῦσα. Ἄλλος, ἀπελθοῦσα.

איש־עברי 11. O. τινὰ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. Ἀλλ. τινὰ τῶν Ἑβραίων.

נצים 13. Α. Σ. διαμαχομένους. O. διαπληκτιζομένους.

שר לאיש שכך 14. O. κατέστησεν ※ εἰς ἄνδρα : ἄρχοντα.

אמר Α. λέγεις. O. θέλεις.

מדין 15. O. Μαδιάμ. Ἄλλος, ἐκκρίσεως.

את־הרהטים 16. O. δεξαμενάς. Ἄλλος, ποτίστρας,

ויגרשו 17. O. ἐξέβαλλον. Ἄλλοι, ἐξέβαλον.

מיד הרעים וגם דלה דלה 19. O. ἀπὸ τῶν ποιμένων ※ ἤντλησεν : καὶ ἐπότισεν.

ויואל משה לשבת 21. Σ. ὥρκισε δὲ Μωϋσῆν ὥστε οἰκῆσαι. O. κατῳκίσθη δὲ Μωϋσῆς. Θ. ἤρξατο Μωϋσῆς κατοικεῖν.

את־צפרה O. Σεπφώραν. Ἄλλος, ὀρνίθιον.

גרשם 22. Α. προσήλυτον. O. Γηρσάμ. Ἄλλος, πάροικος.

בארץ נכריה Α. ἐν γῇ ξένῃ. O. ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ.

נאקתם 24. O. τὸν στεναγμὸν αὐτῶν. Ἄλλος, τῆς οἰμωγῆς αὐτῶν.

autem dixit filia Pharao. *Alii*, illa autem dixit ei filia Pharao. *Vulg. respondit.*

Heb. & ivit. *LXX.* profecta. *Alius*, profecta. *Vulg. perrexit.*

11. *H.* virum Hebræum. *LXX.* quemdam filiorum Israël. *Al.* quemdam Hebræorum. *Vulg. quemdam de Hebræis.*

13. *Hebr.* contendentes. *A. S.* pugnantes. *LXX. & Vulg.* rixantes.

14. *LXX.* constituit ※ in virum : principem. *Vulg. constituit principem.*

Heb. dicens. *Al.* dicis. *LXX.* vis. *Vulg. tu vis.*

15. *Heb.* Madian. *LXX.* Madiam. *Alius*, secretionis. *Vulg. Madian.*

16. *Heb. LXX.* canales. *Alius*, alveos. *Vulg. canalibus.*

17. *Heb.* & expulerunt. *LXX.* expellebant. *Alius*, ejecerunt. *Vulg. ejecerunt.*

19. *H.* de manu pastorum, & etiam hauriendo hausit. *LXX.* a pastoribus ※ hauriens : & hausit. *Vulg. de manu pastorum : insuper & hausit.*

21. *Heb.* & voluit Moseh habitare. *S.* adjuravit autem Moysen ut habitaret. *LXX.* habitavit autem Moyses. *Th.* cœpit autem Moyses habitare. *Vulg. juravit ergo Moyses quod habitaret.*

Hebr. Sephora. *LXX.* Sepphoram. *Alius*, aviculam. *Vulg. Sephoram.*

22. *Heb.* Gersam. *A.* proselytum. *LXX. Vul.* Gersam. *Alius*, advenam.

Hebr. LXX. Vulg. in terra aliena. *A*, in terra peregrina.

24. *H.* clamorem eorum. *LXX. Vul.* gemitum eorum. *Alius*, ejulatum eorum.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. II. Exodi.

v. 1. Καὶ ἔσχεν αὐτόν. Hoc additamentum, quod multa Exemplaria, & quidem antiquissima, præferunt, videtur olim obelo notatum fuisse; in Hebræo quippe non exstat.

v. 2. Σ. ἰδὼν δέ. Sic Regius 1871. melius ἰδοῦσα: nam refertur ad matrem Moysis. Ibid. Sic Aquilæ & Symmachi lectiones exhibet Codex Basiliensis Α. ὅτι ἀγαθός. Σ. ὅτι καλός. Editio Romana habet Α. ἀγαθόν. Σ. καλόν. Sic nempe legitur in Exemplari Romano, ut hæ voces quadrarent cum lectione LXX. ἀστεῖον. Ibid. Σ. ἐσκέπασεν αὐτόν. Sic Reg. 1871. in singulari ut supra ἰδὼν δέ. LXX. in plurali habent.

v. 3. Sic Basiliensis & Reg. 1871. in hunc vero locum hoc Scholion legitur in Catenis Regiis & in Schedis Combefisianis. κιβωτὸς παπύρου, θήκη, ἡ ὑδρία, ὁ πλατυσμός, ὃν τινες καλοῦσι στίτιν. i. *arca ex papyro : theca vel hydria ; aut vas latum, quod quidam vocant* Stitin.

Ibid. Α. ἐν τῷ παπυρεῶνι. Sic Basiliensis & Regius 1871. primus habet ἐν παπυρεῶνι, male.

v. 5. Sic Basiliensis.

Ibid. Α. ἐν μέσῳ τοῦ παπυρεῶνος. Lectionem Aquilæ sequitur Vulgatus Interpres, qui vertit, *in papyrione*.

v. 8. Hæ variæ lectiones in multis Exemplaribus exstant, neutra bene habere videtur. Sic legendum est. ἡ δὲ εἶπεν αὐτῇ ἡ θυγάτηρ Φαραώ.

Ibid. Ἀλλ. ἀπελθοῦσα. Ita Reg. 1871.

v. 11. Sic idem Codex Regius; nec indicat cujus sit hæc lectio, τινὰ τῶν Ἑβραίων.

v. 13. Α. Σ. διαμαχομένους, sic idem Reg.

v. 14. In eodem Reg. illud εἰς ἄνδρα, omissum a LXX. & ab alia Editione sumtum, asterisco notatur.

Ibid. λέγεις idem Reg. nescitur cujus sit Interpretis, quia excisis ad compingendum extremis foliis, nomina Interpretum sæpe excisa fuere.

v. 15. מדין. ἐκκρίσεως. Vel est Interpretatio Symmachi; vel significatio nominis proprii, quales Origenes ad margines Hexaplorum posuerat, ut indicat ipse supra ad v. 7. Cap. 47. Genesis.

v. 16. Ἄλλος, ποτίστρας. Vox nusquam a me observata: significatque alveos aut canales ad pecorum potum adornatos, a ποτίζω *poto*. Prodit ex eodem Cod. Reg. nesciturque cujus Interpretis sit.

v. 17. Ἐξέβαλον. Sic quidam mss.

v. 19. Ἤντλησεν, omissum a LXX. Interpretibus asterisco notatur in Codice Reg. 1871.

v. 21. Hunc insignem Symmachi, & Theodotionis locum mutuamur ex Cod. Reg. 1871. Ratio varietatis in interpretando inde est; quod Symmachus ויואל ab אלה *juravit* derivatum putans ὥρκισεν sive *adjuravit* verterit, utpote in Hiphil positum. Theodotio autem ab

שׂוֹם deduxerit, quod in Hiphil significat ἤρξατο cœpit. Interpres Vulg. Symmachum sequutus videtur, sed intransitive posuit, juravit.

Ibid. ἤρξατο. Sic idem Reg. ut Cap. præcedenti versu 15.

v. 22. Ita Reg. idem.

Ibidem. A. ἐν γῇ ξένῃ. Sic Reg. idem.

v. 24. Τῆς οἰμωγῆς αὐτῶν. Prodit ex eodem Regio & ex Chronico Alexandrino p. 65.

CAPUT III. EXODI.

חתנו 1. A. νυμφευτοῦ αὐτοῦ. Σ. πενθεροῦ αὐτοῦ. O. γαμβροῦ αὐτοῦ.

בער 2. A. ἀναπτόμενος. Σ. φλεγόμενος. al. ἐφλέγετο. O. καίεται.

את־המראה 3. θαῦμα. O. ὅραμα.

הנני 4. A. Θ. ἰδοὺ ἐγώ. O. τί ἐστιν.

של 5. A. ἔκσπασον. Σ. ἀπόλυσαι. O. λῦσαι.

יסתר 6. A. ἐπέκρυψεν. O. ἀπέστρεψεν.

את־מכאביו 8. Ἄλλος, τὰς καταπονήσεις. O. τὴν ὀδύνην.

וגם־ראיתי את־הלחץ אשר מצרים לחצים אתם

9. A. κάγε ἑώρακα σὺν τὸν ἀποθλιμμὸν, ὃν οἱ Αἰγύπτιοι ἀποθλίβουσιν αὐτούς. Σ. καὶ ἑώρακα τὴν θλίψιν αὐτῶν, ἣν οἱ Αἰγύπτιοι θλίβουσιν αὐτούς. O. Θ. κἀγὼ ἑώρακα τὸν θλιμμὸν, ὃν οἱ Αἰγύπτιοι θλίβουσιν αὐτούς.

בהוציאך 12. Σ. ὅταν ἐξαγάγῃς. O. ἐν τῷ ἐξαγαγεῖν σε.

על ההר הזה O. ἐν τῷ ὄρει τούτῳ. Ἀλλ. ἐν χωρήβ.

אהיה אשר אהיה 13. A. Θ. ἔσομαι, ἔσομαι. O. ἐγώ εἰμι ὁ ὤν.

זכרי 15. Σ. ἀνάμνησίς μου. O. μνημόσυνον.

את־זקני ישראל 16. A. τοὺς πρεσβυτέρους Ισραήλ. O. τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν Ισραήλ.

נקרה 18. O. προσκέκληται. Ἄλλος, ἐπικέκληται.

בקרבו 20. A. ἐν ἐγκάτῳ αὐτοῦ. O. ἐν αὐτοῖς.

בעיני 21. O. ἐναντίον. Ἀλλ. ἐνώπιον.

לא תלכו O. οὐκ ἀπελεύσεσθε. Ἀλλ. οὐκ ἐξελεύσεσθε.

מגרת ביתה 22. Σ. σταθμούχου αὐτῆς. O. συσκήνου αὐτῆς.

ונצלתם את־מצרים 23. Σ. καὶ συλεύσετε τοὺς Αἰγυπτίους. O. σκυλεύσατε τοὺς Αἰγυπτίους. Ἄλλος, συσκευάσατε. Ἄλλος, καὶ συνεπάγετε αὐτοῖς τὴν ἐν τοῖς σκεύεσιν αὐτῶν δύναμιν.

1. HEb. S. LXX. Vulg. soceri sui. A. pronubi sui.

2. Heb. ardebat. A. accensus. S. ardens, al. ardebat. LXX. uritur. Vulg. quod rubus arderet.

3. Heb. LXX. Vulg. visionem. Alius, miraculum.

4. Hebr. A. Th. ecce ego. LXX. quid est? Vulg. adsum.

5. Hebr. S. LXX. Vulg. solve. A. extrahe.

6. Hebr. A. Vulg. abscondit. LXX. avertit.

8. Hebr. dolores. Alius, afflictiones. LXX. Vulg. dolorem.

9. Hebr. & etiam vidi oppressionem, qua Ægyptii opprimunt eos. A. & vero vidi oppressionem, qua Ægyptii opprimunt eos. S. & ego vidi afflictionem eorum, qua Ægyptii affligunt eos. LXX. Th. & ego vidi tribulationem, qua Ægyptii tribulant eos. Vulg. vidique afflictionem eorum, qua ab Ægyptiis opprimuntur.

12. Hebr. S. Vulg. cum eduxeris. LXX. in educendo te.

Heb. Vulg. super montem istum. LXX. in monte hoc. Al. in Choreb.

13. Heb. ero qui ero. A. Th. ero, ero. LXX. ego sum is qui est. Vulg. Ego sum qui sum.

15. Hebr. mentio mea. S. commemoratio mea. LXX. memoriale. Vul. memoriale meum.

16. Heb. A. senes Israël. LXX. senatum filiorum Israël. Vul. senes Israël.

18. H. occurrit. LXX. Vul. vocavit. Al. invocatus est (super nos).

20. Heb. in medio ejus. A. in visceribus ejus. LXX. in ipsis. Vulg. in medio eorum.

21. Heb. in oculis. LXX. Vul. coram. Alius, in conspectu.

H. non ibitis. LXX. non discedetis. Al. & Vulg. non exibitis.

23. H. hospita domus suæ. S. Vulg. hospita sua. LXX. contubernali sua.

22. H. S. & spoliabitis Ægyptios. LXX. & spoliate Ægyptios. Alius, expilabitis. Alius, & vobiscum auferetis vim vasorum ipsorum. Vulg. & spoliabitis Ægyptum.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. III. Exodi.

v. 1. Hæc ex Regio 1871. mutuamur. Ubi lectio Aquilæ ut & multæ aliæ, excisa fuit, ita ut postrema tantum syllaba τοῦ remaneat. Sed ibi legendum esse νυμφευτοῦ αὐτοῦ non dubium: quia infra Cap. 17. v. 1. ubi de Jethro Moysis socero, agitur Aquila חתן vertit νυμφευτής. id est ad literam pronubus: tametsi puto Aquilam intellexisse socerum: neque enim ignorare potuit Jethro Moysis socerum esse.

v. 2. Cod. Basiliensis lectionem Symmachi sic effert, ἐφλέγετο, melius, ni fallor, quam φλεγόμενος, ut habet Editio Rom.

v. 3. Sic, ut puto, Aquila aut Symmachus. Verum ex-

Digitized by Google

ciso folio extremo, nomen item excidit; nimirum in Codice Regio 1871. unde prodit hæc lectio.

v. 4. Sic idem Reg.

v. 5. Ita Basiliensis Codex, & Editio Rom. in qua legitur Σ. ὑπέλυσε.

v. 6. A. ἐνέπρησεν, ita Basiliensis Codex solus.

v. 8. Καθαπτεύσεις. Hæc lectio videtur Aquilæ aut Symmachi, aut utriusque esse; sed exciso margine nomen excidit in Reg. 1871. unde prodit.

v. 9. Sic lectiones trium Interpretum adfert Codex Basiliensis. Editio Romana solam Aquilæ habet, legiturque ibi θλίβοιεν. Sed melius ἀποθλίβοιεν ut habet Basiliensis, ac refertur ad ἀποθλιμμένων.

v. 12. ἐν τῷ ἐξαγαγεῖν. Sic Reg. 1871. Procopius habet, *Symmachus legit: Cum eduxeris.*

Ibid. ita Codex idem. Verum illud, ἐν Χωρὶς, incertum est an Scholion, an alia Interpretatio sit.

v. 13. Reg. 1871. A. Θ. ἴδομαι, ἴδομαι. Videtur excidisse ὃς, ac legendum, ἴδομαι ὃς ἴδομαι, *ero qui ero.* Ut consonent cum Hebraïco, אהיה אשר אהיה.

v. 15. Ex eodem Codice.

v. 16. Sic Editio Romana.

v. 18. Hujus versus, pariterque 19. 20. & 21. lectiones ex sæpe memorato Codice Regio 1871. desumtæ sunt.

v. 22. Sic Editio Romana. In hunc autem locum sic Drusius edisserit: Συλεύσετε. συλεύω, *spolio, quod &* συλάω, συλῶ. *Dicitur & σκυλεύω: unde in libris veteribus Edit. LXX.* σκυλεύσατε, *cum in aliis sit,* συσκευάσετε, ὅ ἐστι, σκευάσατε: *quam postremam lectionem Theodoretus agnoscit Quæst. 23. in Exodum ita scribens:* Τί αἰτιῶνταί τινες τὸ προστεταχέναι τὸν θεὸν τοῖς Ἑβραίοις σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ καὶ ἐσθῆτας συλῆσαι τοὺς Αἰγυπτίους· οὕτω γὰρ ὁ Σύμμαχος τὸ σκευάσασθαι ἡρμήνευσεν. *In Fragmentis, quæ olim collegi. Symm.* σκυλεύσετε τοὺς Αἰγυπτίους: *puto verum esse quod posui. In notatis ad Edit. Rom.* σκυλεύσατε τοὺς Αἰγυπτίους, *ita LL. VV. In aliis est,* συσκευάσατε. Schol. ἄλλος φησὶ, καὶ συσκευάσετε αὐτοὺς τὸν ἐν τοῖς σκεύεσιν αὐτῶν δυνάμιν. *Hactenus Drusius.* Procopius vero sic habet: *Syrus vertit, Excutite, vacuefacite.*

Ibid. Σ. σταθμούχου αὐτῆς. Sic Reg. 1871.

CAPUT IV. EXODI.

והנה ידו מצרעת כשלג 6. A. Θ. καὶ ἰδοὺ ἡ χεὶρ αὐτοῦ λεπρῶσα ὡσεὶ χιών. Σ. καὶ ἐφάνη ἡ χεὶρ αὐτοῦ λελεπρωμένη ὡσεὶ χιών. O. καὶ ἐγενήθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὡσεὶ χιών.

האת האחרון 8. A. τοῦ σημείου τοῦ ἐσχάτου. Σ. τοῦ σημείου τοῦ ἑπομένου. O. τοῦ σημείου τοῦ δευτέρου.

לא איש דברים 10 A. οὐκ ἀνὴρ ῥημάτων. Σ. Θ. μογιλάλος. O. οὐχ ἱκανός. Ἄλλος, οὐκ εὔλογος. ὁ Σύρος, οὐκ εὔλαλος.

גם מאז דברך אל־עבדך כי כבד־פה וכבד לשון אנכי A. καίγε ἀπὸ τότε λαλήσαντός σου πρὸς δοῦλόν σου ὅτι βαρὺς στόματι, καὶ βαρὺς γλώσσῃ ἐγώ εἰμι. O. οὐδὲ ἀφ᾽ οὗ ἤρξω λαλεῖν τῷ θεράποντί σου· ἰσχνόφωνος καὶ βραδύγλωσσος ἐγώ εἰμι.

אלם 11. A. Σ. Θ. μογιλάλον. O. δύσκωφον.

והוריתיך 12. A. φωτίσω σε. Σ. ὑποδείξω σοι. O. συμβιβάσω σε.

בי ארני 13. A. Θ. ἐν ἐμοὶ κύριε. O. δέομαι κύριε.

והוריתי אתכם 15. A. φωτίσω ὑμᾶς. Σ. ὑποδείξω ὑμῖν. O. συμβιβάσω ὑμᾶς.

לך לשלום 18. A. Σ. Θ. βάδιζε ἐν εἰρήνῃ. O. βάδιζε ὑγιαίνων.

אחזק 21. A. ἐνισχύσω. Σ. θρασυνῶ. O. σκληρυνῶ.

את־בני 23. A. Σ. Θ. υἱόν μου. O. λαόν μου.

ותמאן A. ἀνένευσας. Σ. ἠπείθησας. O. μὴ βούλει.

יהוה 24 A. θεός. Σ. Θ. κύριος. O. ἄγγελος.

צר 25. A. πέτρον. al. πέτραν. Σ. ψῆφον πετρίνην. O. ψῆφον. Θ. ἀκρότομον.

6. HEb. A. Th. & ecce manus ejus leprosa sicut nix. S. & apparuit manus ejus leprosa sicut nix. LXX. & facta est manus ejus tamquam nix. *Vulg. protulit leprosam instar nivis.*

8. *Heb.* signi posterioris. *A.* signi ultimi. *S. Vulg.* signi sequentis. *LXX.* signi secundi.

10. *H. A.* non vir verborum. *S. Th.* difficulter loquens. *LXX.* non idoneus. *Alius & Vulg.* non eloquens. *Syrus*, non bene loquens.

H. A. etiam ex tunc loqui te ad servum tuum, quia gravis ore & gravis lingua sum ego. *LXX.* neque ex quo cœpisti loqui famulo tuo: gracili voce & tarda lingua ego sum. *Vulg. & ex quo locutus es ad servum tuum impeditioris & tardioris linguæ sum.*

11. *H.* mutum. *A. S. Th.* difficulter loquentem. *LXX. Vulg.* mutum.

12. *Heb.* docebo te. *A.* illuminabo te. *S.* ostendam tibi. *LXX.* instruam te. *Vulg. doceboque te.*

13. *Heb.* pro me Domine. *A. Th.* in me Domine. *LXX. Vulg.* obsecro, Domine.

15. *Heb.* docebo vos. *A.* illuminabo vos. *S. Vulg.* ostendam vobis. *LXX.* instruam vos.

18. *H. A. S. Vulg.* vade in pace. *LXX.* vade sanus.

21. *H. LXX. Vulg.* indurabo. *A.* corroborabo. *S.* audax faciam (cor).

23. *Hebr. A. S. Th.* filium meum. *LXX.* populum meum.

H. A. renuisti. *S.* recusasti. *LXX.* non vis. *Vulg. noluisti.*

24. *H. S. Th. Vulg.* Dominus. *A.* Deus. *LXX.* angelus.

25. *H. A.* petram. *S.* calculum lapideum. *LXX.* calculum. *Th.* petram acutam. *Vulg. petram acutissimam.*

ותגע לרגליו ותאמר כי חתן־דמים אתה לי וירף ממנו אז אמרה חתן דמים למולת 26. A. καὶ εἶπεν, νυμφίον αἱμάτων ἔχω εἰς περιτομάς. Σ. καὶ ἁψαμένη τῶν ποδῶν αὐτοῦ εἶπεν· ὅτι νυμφίος αἱμάτων σύ μοι. ἀφῆκεν δὲ αὐτὸν ὅτι εἶπεν νυμφίος αἱμάτων τῆς περιτομῆς. O. καὶ προσέπεσε πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ εἶπεν ἔστη τὸ αἷμα τῆς περιτομῆς τοῦ παιδίου μου. καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ, διότι εἶπεν, ἔστη τὸ αἷμα περιτομῆς τοῦ παιδίου μου. Θ. καὶ ἥψατο τῶν ποδῶν αὐτοῦ, καὶ εἶπεν· ὅτι νυμφίος αἱμάτων σύ μοι. καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν ὅτι εἶπεν· νυμφίος αἱμάτων εἰς περιτομάς. ὁ δὲ Ἑβραῖος, ἐσφράγισε τὸ αἷμα τῆς περιτομῆς.

O. ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ, in aliis additur, ἄγγελος.

וישק־לו 27. O. καὶ κατεφίλησαν ἀλλήλους. Ἄλλος, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.

האתת 28. O. ῥήματα. Ἄλλος, σημεῖα.

26. *H.* & tangere fecit pedes ejus: & dixit quia ſponſus ſanguinum es mihi. Et receſſit ab eo: tunc dixit, Sponſus ſanguinum ad circumciſiones. *A.* & dixit, ſponſum ſanguinum habeo ad circumciſiones. *S.* & tangens pedes ejus, dixit: Sponſus ſanguinum tu mihi es. Dimiſit autem ipſum, quia dixit, ſponſus ſanguinum circumciſionis. *LXX.* & procidit ad pedes ejus, & dixit: Stetit ſanguis circumciſionis infantis mei. Et receſſit ab eo propterea quod dixit, ſtetit ſanguis circumciſionis infantis mei. *Th.* & tetigit pedes ejus, & dixit: Sponſus ſanguinum tu mihi. Et dimiſit eum quia dixit: Sponſus ſanguinum ad circumciſiones. *Hebr.* obſignavit ſanguinem circumciſionis. *Vul. tetigitque pedes ejus, & ait: Sponſus ſanguinum tu mihi es. Et dimiſit eum poſtquam dixerat, Sponſus ſanguinum ob circumciſionem.*

LXX. receſſit ab eo, *alii addunt*, Angelus.

27. *H. Alius & Vulg.* & oſculatus eſt eum. *LXX.* & oſculati ſunt ſe invicem.

28. *Heb. Alius & Vulg.* ſigna. *LXX.* verba.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IV. Exodi.

v. 6. Ex Codice Baſilienſi, ubi ad Symmachum legitur λεπρωμένη pro λελεπρωμένη.

v. 8. Sic Catenæ & Editio Rom.

v. 10. Hæc omnia perplexe jacent apud Druſium. Ubi verſio quæ Syri eſt, Symmachi eſſe dicitur; quæ Symmachi, prorſus omittitur. Omnes Catenæ noſtræ ſic habent ut nos repræſentamus. Atque etiam verſu ſequenti.

Ibid. Hæc interpretatio Aquilæ, καίγε ἀπὸ ἰδὲ &c. prodit ex Codice Baſilienſi.

v. 11. A. Σ. Θ. μογιλάλον.. Sic Mſſ.

v. 12. Sic Chronicon Alexandrinum p. 67.

v. 13. A. Θ. ἐν ἐμοί, κύριε. Ita Codex Baſilienſis.

v. 15. Has lectiones exhibet Chronicon Alex. p. 67.

v. 18. Sic Codex Baſilienſis, οἱ λοιποί, βάδιζε ἐν εἰρήνῃ.

v. 21. Sic Editio Romana & Druſius.

v. 23. Ita Codex Baſilienſis.

Ibid. ex Chronico Alexandrino p. 68. & ex Edit. Rom.

v. 25. Ita Baſilienſis Codex. Editio Romana ſolam Aquilæ interpretationem habet: legiturque ibi πέτραν. Baſil. πέτρον.

Ibid. Hunc locum cujus aliquot ἀποσπασμάτια extabant apud Druſium ſine Interpretum nomine, ſic reſtituimus ex Codice Baſilienſi, qui Interpretum nomina lectionibus ſingulis præmittit.

v. 27. & 28. Ex Schedis Combefiſ. & ex Ed. Romana.

CAPUT V. EXODI.

נקרא עלינו 3. O. προσκέκληται ἡμᾶς. Ἄλλος, ἐπικέκληται ἡμῖν.

בדבר או בחרב O. θάνατος ἢ φόνος. Ἄλλος, λοιμὸς ἢ μάχαιρα.

תפריעו 4. A. ἀποπετάζετε. Σ. ἀποστρέφετε. O. διαστρέφετε. Θ. διασκεδάζετε.

את־הנגשים 6. A. τοὺς ἐξαπράκτας. O. τοῖς ἐργοδιώκταις.

כתמול שלשם הם ילכו וקששו להם תבן 7. A. καθὰ ἐχθὲς τρίτην, αὐτοὶ πορευέσθωσαν. Σ. καθάπερ καὶ πρότερον αὐτοὶ ἀπερχόμενοι καλαμάσθωσαν ἑαυτοῖς ἄχυρον. O. καθάπερ χθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν· ἀλλ' αὐτοὶ πορευέσθωσαν, καὶ συναγαγέτωσαν ἑαυτοῖς ἄχυρα. Θ. καθάπερ ἐχθὲς καὶ τῆς τρίτης αὐτοὶ πορευέσθωσαν, καὶ καλαμάσθωσαν ἑαυτοῖς ἄχυρον.

Ibid. καθάπερ. Ἄλλος, καὶ

Ibid. καὶ τρίτην ἡμέραν. Ἄλλος, καὶ τὸ σήμερον.

והנגשים 13. A. καὶ οἱ ἐξαπράκται. O. οἱ δὲ ἐργοδιῶκται.

3. HEb. invocatus eſt ſuper nos. *LXX. Vul.* vocavit nos. *Alius*, invocatus eſt nobis.

Heb. cum peſtilentia vel gladio. *LXX.* mors aut cædes. *Alius, Vulg.* peſtis aut gladius.

4. *H.* ceſſare facietis. *A.* abducitis. *S.* avertitis. *LXX.* pervertitis. *Th.* diſſipatis. *Vul. ſollicitatis.*

6. *Heb. A.* exactores. *LXX.* exactoribus. *Vul. præfectis operum.*

7. *H.* ſicut heri nudius tertius ipſi vadant, & colligant ſibi paleam. *A.* ſicut heri nudius tertius ipſi vadant. *S.* ſicut prius abeuntes, colligant ſibi paleam. *LXX.* ſicut heri & nudius tertius; ſed ipſi abeant & colligant ſibi paleas. *Th.* ſicut heri & nudius tertius ipſi profecti, colligant ſibi paleam. *Vulg. ſicut prius: ſed ipſi vadant & colligant ſtipulas.*

Ibid. ſicut, *Alius*, &

Ibid. & nudius tertius, *Alius*, & hodie.

13. *Heb. A.* & exactores. *LXX.* exactores autem. *Vul. præfecti quoque operum.*

אצים O. κατέσπευδον. Ἄλλος, ἐσπούδαζον.

Heb. LXX. urgebant. *Alius*, sollicitabant. *Vulg. instabant.*

והנה עבדיך מכים וחטאת עמך 16. A. καὶ ἰδοὺ οἱ δοῦλοί σου πεπληγμένοι, καὶ ἁμαρτία λαῷ σου. Σ. καὶ οἱ δοῦλοί σου μεμαστιγωμένοι, καὶ ἁμαρτίαν ἔχεις. O. καὶ ἰδοὺ οἱ παῖδές σου μεμαστίγωνται· ἀδικήσεις οὖν τὸν λαόν σου. Θ. καὶ ἰδοὺ οἱ δοῦλοί σου μεμαστίγωνται, καὶ ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν λαόν σου.

16. *Heb.* & ecce servi tui cæsi, & peccat populus tuus. *A.* & ecce servi tui percussi, & peccatum populo tuo. *S.* & servi tui flagellati, & peccatum habes. *LXX.* & ecce pueri tui flagellati: facies igitur injuriam populo tuo. *Th.* & ecce servi tui flagellantur, & peccatum in populum tuum. *Vulg. en famuli tui flagellis cædimur, & injuste agitur contra populum tuum.*

לכו 18. O. πορευθέντες. Ἄλλος, ἀπελθόντες.

18. *Heb. Vulg.* ite. *LXX.* euntes. *Alius*, profecti.

לאמר לא־תגרעו 19. A. λέγοντες, οὐχ ὑφελεῖτε. O. λέγοντες, οὐκ ἀπολείψετε.

19. *Heb.* dicendo non diminuetis. *A.* dicentes non subtrahetis. *LXX.* dicentes, non omittetis. *Vulg. eo quod diceretur eis: Non minuetur.*

הבאשתם 21. A. Σ. ἐσαπρίσατε. O. ἐβδελύξατε.

21. *Heb. Vulg.* fœtere fecistis. *A. S.* putere fecistis. *LXX.* execrabilem fecistis.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. V. Exodi.

v. 3. Ἐπικέκληται ἡμῖν. Ita Basiliensis Codex, non allato Interpretis nomine.

Ibid. λοιμὸς ἢ μάχαιρα. Ita Basiliensis Codex, tacito, ut sæpe alias, Interpretum nomine. Sed videtur esse interpretatio Aquilæ & Symmachi qui alibi הדבר solent vertere λοιμόν: sic infra cap. 9. v. 3. & 15. Hanc lectionem sequutus est Vulgatus interpres, *pestis aut gladius.*

v. 4. A. ἀποσπετάζετε &c. ita Basiliensis Codex: in quo lectio Symmachi sic habetur, ἀποτρέπετε. Sed in Chronico Alexandrino melius, ni fallor, legitur, ἀποστρέφετε. Hic notes velim vocem יפרע alibi vertisse Aquilam, ἀποσκεδασθήσεται, *Dissipabitur.* Sed nihilo minus sincera hujus versus lectio ejusdem, ἀποσπετάζετε, quæ bis etiam reperitur infra Exod. 32. 24. eodem Aquila interprete.

v. 7. Ita Codex Basiliensis; melius ut videtur, quam Editio Rom. & Drusius. Qui ad Aquilam habent, καθαὶ ἰχθὺς καὶ τρίτης. Ad Symmachum, ἄχυρα pro ἄχυρον: ad Theodotionem περιεύοντες, minus recte pro περιεύσωσαν.

v. 13. A. οἱ εἰσπράκται. Ita Basiliensis Codex: atque ita vertit ipse Aquila eamdem vocem Job. 36. 7. at Job. 3. 18. εἰσπράσσοντος.

Ibid. ἐσπούδαζον. Sic Basiliensis, non indicato Interpretis nomine.

v. 16. Ita Basiliensis. Drusius Theodotionis lectionem non adtulit; sed eam miscuit cum interpretatione Symmachi, quem solum memorat post Aquilam.

18. Ἀπελθόντες, hanc lectionem sine Interpretis nomine ex uno Basiliensi mutuamur.

19. Sic lectionem Aquilæ effert Basiliensis, Editio Romana οὐχ ὑφελεῖτε, tantum.

21. A. Σ. ἐσαπρίσατε. Editio Rom. & mss. Regii, qui nomen Interpretum omittunt.

CAPUT VI. EXODI.

יהוה 2. Σαμαρ. Ιαβέ. Εβρ. αϊά. O. κύριος.

2. HEbr. & LXX. *Vulg.* Dominus. *Samar.* Iabe. *Heb.* aia.

וארא אל־אברהם אל־יצחק ואל־יעקב באל שדי 3. A. καὶ ὤφθην πρὸς Ἀβραάμ, πρὸς Ἰσαάκ, καὶ πρὸς Ἰακὼβ ἐν τῷ θεῷ ἱκανῷ. O. καὶ ὤφθην Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαάκ, καὶ Ἰακώβ, θεὸς ὢν αὐτῶν.

3. *Heb.* & visus sum ad Abraham, ad Isaac & ad Jacob in Deo potente. *A.* & visus sum ad Abraham, ad Isaac & ad Jacob in Deo sufficiente. *LXX.* & apparui ad Abraham, & Isaac & Jacob, Deus existens eorum. *Vulg. qui apparui Abraham, Isaac & Jacob, in Deo omnipotente.*

מתחת סבלת O. ἀπὸ τῆς δυναστείας. Ἄλλος, ἐκ τῆς κακώσεως.

6. *Heb.* de sub oneribus. *LXX.* de dominatione. *Alius*, ex afflictione. *Vulg. de ergastulo.*

אשר 8. O. εἰς ἥν. Ἄλλος, ἐφ' ἥν.

8. *Heb.* quam. *LXX.* in quam. *Alius & Vulg.* super quam.

מקצר רוח 9. A. ἀπὸ κολοβότητος πνεύματος. O. ἀπὸ τῆς ὀλιγοψυχίας.

9. *H. Vulg.* propter angustiam spiritus. *A.* a defectione spiritus. *LXX.* a defectione animi.

ערל שפתים 12. A. ἀκρόβυστος χείλεσι. Σ. οὐκ εἰμὶ καθαρὸς τῷ φθέγματι. O. ἐγὼ δὲ ἄλογός εἰμι. Θ. ἀπερίτμητος τοῖς χείλεσιν. Ἄλλος, οὐκ εἰμὶ καθαρὸς χείλεσι.

12. *Hebr. Th. Vulg.* incircumcisus labiis. *A.* præputiatus labiis. *S.* non sum purus voce. *LXX.* ego autem sine sermone sum. *Alius*, non sum purus labiis.

להוציא את־בני־ישראל מארץ מצרים 13. O. ὥστε ἐξαποστεῖλαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰ-

13. *Heb.* ad educendum filios Israel de terra Ægypti. *LXX.* ad emittendum filios Israel

γύπτου. Ἄλλος, ἵνα ἐξαγάγῃ τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου.

de terra Ægypti. *Alius*, ut educeret filios Israel de terra Ægypti. *Vulg. ut educerent filios Israel de terra Ægypti.*

גרשון 16 Ο. Γερσών. Ἄλλος, Γεδσών. bis.

16. *Heb. LXX. Vulg.* Gerson. *Alius*, Gedson *bis.*

ותלד 20. Ο. καὶ ἐγέννησεν. Ἄλλος, καὶ ἔτεκεν.

20. *H. & Alius*, & peperit. *LXX.* & genuit. *Vulg. quæ peperit.*

להוציא את־בני ישראל ממצרים 27. Ο. καὶ ἐξήγαγον τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου. Ἄλλος, ὥστε ἐξαγαγεῖν τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου.

27. *H.* ad educendum filios Israël ex Ægypto. *LXX.* & eduxerunt filios Israël de terra Ægypti. *Alius*, ut educerent filios Israël ex Ægypto. *Vul. ut educant filios Israël de Ægypto.*

הן אני ערל שפתים 30. Ο. ἰδοὺ ἐγὼ ἰσχνόφωνός εἰμι. Ἄλλος, οὐκ εἰμὶ καθαρὸς χείλεσι.

30. *Heb.* ecce ego incircumcisus labiis. *LXX.* ecce ego gracili voce sum. *Alius*, non sum purus labiis. *Vulg. en incircumcisus labiis sum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VI. Exodi.

v. 2. In hunc locum Theodoretus de יהוה loquens: τοῦτο δὲ παρ' Ἑβραίοις ἄφραστον ὀνομάζεται. ἀπείρηται γὰρ αὐτοῖς τοῦτο διὰ τῆς γλώττης προφέρειν. γράφεται δὲ διὰ τεσσάρων στοιχείων. διὸ καὶ τετράγραμμον αὐτὸ λέγουσι. τοῦτο καὶ τῷ πετάλῳ ἐνεγέγλαπτο τῷ χρυσῷ, ὃ τῷ μετώπῳ τοῦ ἀρχιερέως ἐπετίθετο, τῇ ταινίᾳ τῆς κεφαλῆς προσδεσμούμενον. καλοῦσι δὲ αὐτὸ Σαμαρεῖται μὲν, Ἰαβέ· Ἰουδαῖοι δὲ, Ἀϊά. i. *Hoc autem apud Hebræos ineffabile vocatur: vetitum quippe ipsis est illud lingua proferre. Scribitur autem quatuor elementis: quapropter tetragrammon nuncupant. Inscriptum etiam fuit in lamina aurea, vitta capitis alligatum. Samaritani porro vocant illud, jabe, Judæi vero aia.* Hæc Theodoretus, alii vero Græci secundum Hebræos legunt τὸ יהוה sic, ἰαώ, vel, ἰαοῦ; alii, ἰεῦ.

v. 3. Sic demonst. Euang. Eusebii p. 240. & Editio Rom. Aquila, ἱκανῷ *sufficienti.* ἱκανὸς est epitheton Dei Hinc apud veteres Autores Ecclesiasticos, Deus sæpe ἱκανὸς vocatur.

v. 6. Ita Basiliensis, non indicato Interprete.

v. 8. Sic idem Basiliensis.

v. 9. Sic Basiliensis: ac Drusius etiam, sed hic postremus sine nomine Interpretis.

v. 12. Sic Drusius & Chronicon Alexandrinum, in quo male ad Aquilam legitur, ἄλογος χείλεσι.

v. 13. Sic quidam mss.

v. 16. Sic Codex Basiliensis, qui bis habet Γεδσών, & bis etiam Γεδσών pro Γερσών ob similitudinem ד & ר. Hæc commutatio frequens observatur.

v. 20. Ita Codex Basiliensis, καὶ ἔτεκεν, non indicato Interpretis nomine.

v. 27. Hanc lectionem habent Catenæ Regiæ & Schedæ Combefisianæ, non allato nomine Interpretis.

v. 30. Ibidem.

CAPUT VII. EXODI.

ראה נתתיך אלהים לפרעה 1. Α. ἴδε, δέδωκά σε θεὸν τῷ Φαραῶ. Σ. ἴδε, κατέστησά σε θεὸν Φαραώ. Ο. ἰδοὺ δέδωκά σε θεὸν Φαραῶ. Θ. θεὸν Φαραώ.

1. HEb. Vide dedi te Deum ipsi Pharao. *A.* Vide dedi te Deum Pharaoni. *S.* Vide constitui te Deum Pharaonis. *LXX.* Ecce dedi te Deum Pharaonis. *Th.* Deum Pharaonis. *Vulg. Ecce constitui te Deum Pharaonis.*

בדברם 7. Ο. ἡνίκα ἐλάλησεν. Ἄλλος, ἐλάλησαν.

7. *Heb.* quando locuti sunt. *LXX.* quando locutus est. *Alius*, locuti sunt. *Vulg. quando locuti sunt.*

גם־הם חרטמי מצרים בלהטיהם כן 11. Α. καίγε αὐτοὶ οἱ κρυφιασταὶ Αἰγύπτου ἐν ἠρεμαίοις αὐτῶν οὕτως. Σ. καὶ αὐτοὶ οἱ ἐπαοιδοὶ τῶν Αἰγυπτίων διὰ τῶν ἀποκρύφων αὐτῶν ὡσαύτως. Ο. καὶ ἐποίησαν καὶ οἱ ἐπαοιδοὶ τῶν Αἰγυπτίων ταῖς φαρμακείαις αὐτῶν ὡσαύτως. Θ. καίγε αὐτοὶ οἱ ἐπαοιδοὶ τῶν Αἰγυπτίων ἐν ταῖς φαρμακείαις αὐτῶν ὡσαύτως.

11. *H.* etiam ipsi genethliaci Ægypti in incantationibus suis. *A.* atque ipsi occultorum interpretes Ægypti in incantationibus suis sic. *S.* & ipsi incantatores Ægyptiorum per secreta sua similiter. *LXX.* & fecerunt etiam incantatores Ægyptiorum veneficiis suis similiter. *Th.* atque ipsi incantatores Ægyptiorum in veneficiis suis similiter. *Vulg. & fecerunt ipsi etiam per incantationes Ægyptiacas, & arcana quædam, similiter.*

דבר 13. Ο. ἐνετείλατο. Ἄλλος, ἐλάλησεν.

13. *Heb.* locutus est. *LXX.* præcepit. *Alius*, dixit. *Vulg. præceperat.*

על־מימי 19. Α. ἐπὶ τὰ ῥεῖθρα. Ο. ἐπὶ τὰ ὕδατα.

19. *H. LXX. Vul.* super aquas. *A.* super fluenta.

על־אגמיהם Ο. ἐπὶ τὰ ἕλη αὐτῶν. Ἄλλος, ἐπὶ τὰς λίμνας αὐτῶν.

Heb. LXX. super paludes eorum. *Alius*, super stagna eorum. *Vulg. paludes.*

ויעשו־כן חרטמי מצרים בלטיהם 22. Α. καίγε αὐτοὶ οἱ κρυφιασταὶ Αἰγύπτου καὶ ἐν ἠρεμαίοις οὕτως. Σ. καὶ αὐτοὶ οἱ ἐπαοιδοὶ τῶν Αἰγυπτίων διὰ

22. *Heb.* & fecerunt sic genethliaci Ægypti incantationibus suis. *A.* atque ipsi occultorum interpretes Ægypti in incantationibus suis sic. *S.* & ipsi incantatores Ægyptiorum per

τῶν

τῶν ἀποκρύφων αὐτῶν ὡσαύτως. Ο. ἐποίησαν δὲ ὡσαύτως καὶ οἱ ἐπαοιδοὶ τῶν Αἰγυπτίων ταῖς φαρμακείαις αὐτῶν. Θ. καίγε αὐτοὶ οἱ ἐπαοιδοὶ τῶν Αἰγυπτίων· ἐν ταῖς φαρμακείαις αὐτῶν ὡσαύτως.

ולא־שמע Σ. οὐ προσέσχεν. Ο. οὐκ εἰσήκουσεν.

ויחפרו כל־מצרים סביבת היאר מים לשתות כי לא יכלו לשתת ממימי היאר 24. Α. Καὶ ὤρυξε πᾶσα ἡ Αἴγυπτος κυκλόθεν τοῦ ῥείθρου ὕδωρ τοῦ πιεῖν, ὅτι οὐκ ἠδύναντο πιεῖν ἐκ τοῦ ὕδατος τοῦ ποταμοῦ. Σ. ὤρυξαν δὲ πάντες οἱ Αἰγύπτιοι κύκλῳ τοῦ ποταμοῦ εἰς ὕδωρ ὥστε πιεῖν, διὰ οὐκ ἠδύναντο πιεῖν ἐκ τοῦ ὕδατος τοῦ ποταμοῦ. Ο. ὤρυξαν δὲ πάντες οἱ Αἰγύπτιοι κύκλῳ τοῦ ποταμοῦ, ὥστε πιεῖν ὕδωρ· καὶ οὐκ ἠδύναντο πιεῖν ὕδωρ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ. Θ. καὶ ὤρυξαν πάντες οἱ Αἰγύπτιοι οἱ κύκλῳ τοῦ ποταμοῦ ὕδωρ εἰς τὸ πιεῖν, διὰ οὐκ ἠδύναντο πιεῖν ἐκ τοῦ ὕδατος τοῦ ποταμοῦ.

secreta sua similiter. *LXX.* & fecerunt similiter incantatores Ægyptiorum veneficiis suis. *Th.* atque ipsi incantatores Ægyptiorum in veneficiis suis similiter. *Vulg. feceruntque similiter malefici Ægyptiorum incantationibus suis.*

Heb. & non audivit. *S.* non attendit. *LXX.* non exaudivit. *Vul. nec audivit.*

24. *Hebr.* & foderunt omnes Ægyptii circuitibus fluminis aquas ut biberent, quia non poterant bibere ex aquis fluminis. *Aq.* & fodit universa Ægyptus in circuitu alvei aquam ad bibendum, quia non poterant bibere ex aqua fluminis. *S.* foderunt autem omnes Ægyptii in circuitu fluminis propter aquam, ut biberent, quia non poterant bibere ex aqua fluminis. *LXX.* foderunt autem omnes Ægyptii in circuitu fluminis, ut biberent aquam: & non poterant bibere de aqua fluminis. *Th.* & foderunt omnes Ægyptii, qui in circuitu fluminis, aquam ad bibendum; quia non poterant bibere ex aqua fluminis. *Vulg. foderunt autem omnes Ægyptii per circuitum fluminis aquam ut biberent: non enim poterant bibere de aqua fluminis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VII. Exodi.

v. 1. Sic versionem Aquilæ habet Codex Basiliensis. Alii omnes & Drusius, θεὸν Φαραώ. Præstat lectio Basiliensis. Quæ Theodotionis sunt, ex uno Basiliensi prodeunt.

v. 7. ἐλάλησαν. Sic Catenæ nostræ manuscriptæ.

v. 11. Sic omnes lectiones plenas habet Basiliensis cum nominibus Interpretum. Codex quidam Colbertinus ad lectionem Symmachi habet ἐν ἀποκρύφοις; Regius 1888. ἐν ἀποκρύφοις, sed hi ἀποκρύφοις tantum adferunt. Basiliensis vero lectiones integras exhibet, & διὰ τῶν ἀποκρύφων bis habet; hoc scilicet versu & 22. Editio item Romana διὰ τῶν ἀποκρύφων. Vocem חרטם κρυφιαστὴς vertere solet Aquila. Sic Gen. 41. 8. & infra v. 22.

v. 13. ἐλάλησεν. Sic Catenæ Regiæ & Schedæ Combefisianæ.

v. 19. A. ἐπὶ τὰ ῥεῖθρα. Sic Codex Regius 1871. qui sequentem etiam lectionem habet sine Interpretis nomine.

v. 22. Hic versus similis prorsus undecimo habetur in Edit. Rom. sine nominibus Interpretum, non excepto Aquila. Sed nomina feruntur in Basiliensi.

v. 24. Sic totas trium Interpretum lectiones adfert Codex Basiliensis, Editio autem Romana solius Aquilæ habet.

CAPUT VIII. EXODI.

בכשאורתיך 3. Ο. ἐν τοῖς φυράμασί σου. Ἄλλος, ἐν τοῖς φρέασί σου.

החרטמים בלטיהם 7. Α. οἱ κρυφιασταὶ ἐν ἠρεμαίοις αὐτῶν. Σ. οἱ ἐπαοιδοὶ διὰ τῶν ἀποκρύφων αὐτῶν. Ο. οἱ ἐπαοιδοὶ ÷ τῶν Αἰγυπτίων ἐν ταῖς ἐπαοιδίαις ↓ καὶ ἐν ταῖς φαρμακείαις αὐτῶν. Θ. οἱ ἐπαοιδοὶ ἐν ταῖς φαρμακείαις αὐτῶν.

ואשלחה את־העם 8. Ο. ἐξαποστελῶ αὐτούς. Ἄλλος, ἐξαποστελῶ τὸν λαόν.

ויצברו 14. Α. συνέχωσαν. Ο. συνήγαγον.

חמרים חמרים Α. Σ. κόρους, κόρους. Ο. θημωνίας, θημωνίας.

הרוחה 15. Α. ἀνάπνευσις. Σ. ἄνεσις. Ο. ἀνάψυξις.

3. Hebr. in conspersiones tuas. *LXX.* in conspersis tuis. *Alius*, in puteis tuis. *Vulg. & in reliquias ciborum tuorum.*

7. *Hebr.* genethliaci incantationibus suis. *A.* occultorum interpretes in incantationibus suis. *S.* incantatores per secreta sua. *LXX.* incantatores ÷ Ægyptiorum in incantationibus: & in veneficiis suis. *Th.* incantatores in veneficiis suis. *Vulg. malefici per incantationes suas.*

8. *Hebr. Vulg.* & dimittam populum. *LXX.* dimittam eos. *Alius*, dimittam populum.

14. *Heb.* & congregaverunt. *A.* obruerunt. *LXX.* collegerunt. *Vulg. congregaveruntque.*

H. LXX. acervos, acervos. *A. S.* cumulos, cumulos. *Vul. in immensos aggeres.*

15. *H. A.* respiratio. *S.* remissio. *LXX.* refrigeratio. *Vul. requies.*

Digitized by Google

לכנם 16. Ο. σκνίφες. Αλλος, σκνίπες. Αλλος, φθεῖρες.

כל־עפר הארץ היה כנים Αλλος, καὶ ὁ χοῦς τῆς γῆς ἐγένετο εἰς σκνίφας. Ο. καὶ ἐν παντὶ χώματι τῆς γῆς ἐγένοντο οἱ σκνίφες.

את־הערב 21. Α. παμμυΐαν. Ο. κυνόμυιαν. Αλλος, κοινόμυιαν. Ὁ Σαμαρειτ. κόρακα.

האדמה Ο. εἰς τὴν γῆν. Αλλος, ἐπὶ τῆς γῆς.

גשן 22. Ο. Γεσέμ. Αλλ. εἰσαγωγὴ αὐτῶν.

לבלתי היות Ο. οὐκ ἔσται. Θ. ὥστε μὴ γενέσθαι.

הנה 29. Ο. ὁ δέ. Αλλος, ἰδού.

התל Α. Σ. παραλογίσασθαι. Ο. ἐξαπατῆσαι.

16. *Heb.* in pediculos. *LXX. Vulg.* sciniphes. *Alius*, scinipes. *Alius*, pediculi.

Heb. omnis pulvis terræ fuit pediculi. *Alius*, & pulvis terræ factus est in sciniphes. *LXX.* & in omni pulvere terræ facti sunt sciniphes. *Vul. omnis pulvis terræ versus est in sciniphes.*

21. *Hebr.* mixtionem. *A.* omnimodam muscam. *LXX.* cynomyiam. *Alius*, cœnomyiam. *Samar.* corvum. *Vulg. omne genus muscarum.*

Hebr. terra. *LXX.* in terram. *Al.* super terram. *Vulg. universa terra.*

22. *Hebr.* Ghesen. *LXX.* Gesem. *Alius*, introductio eorum. *Vul. Gessen.*

Hebr. Th. ut non sit. *LXX.* non erit. *Vulg. ut non sint.*

29. *H. & Alius*, ecce. *LXX.* ille vero. *Vul. deest.*

Hebr. A. S. Vul. fallere. *LXX.* decipere.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VIII. Exodi.

v. 3. Αλλος, ἐν τοῖς φυράμασί σου. Sic Reg. 1871. sine nomine Interpretis. Ille vero quisquis fuerit, legisse videtur במבארותיך

v. 7. Aquilæ, Symm. & Th. lectiones habet Cod. Basiliensis. τῶν Ο. Interpretationem sic habet Codex Reg. 1871. qui locum obelo notatum indicat, quia in Hebræo non exstat. Hæc autem obelo signantur, τῶν Αἰγυπτίων ἐν ταῖς ἐπαοιδίαις, f. ἐπαοιδαῖς. Hoc postremum ἐν ταῖς ἐπαοιδίαις, non legitur in Editione Romana.

v. 8. Ἐξαποστελῶ τὸν λαόν. Hæc lectio habetur in mss. nostris, & in Edit. Rom. notatur ut varia lectio LXX. Interpretum.

v. 14. Ita Basiliensis Codex. Α. συνέχωσαν.

Ibid. Codex Basiliensis lectionem, κόρεις, κόρις ubi Aquilæ tribuit; Chronicum autem Alexandrinum p. 71. Aquilæ & Symmacho.

v. 15. Ita Codex Basiliensis lectionem Aquilæ & Symmachi exhibet.

v. 16. Ita Catenæ Regiæ & Edit. Rom. quæ habet φθεῖρες, nec indicat cujus sit hæc lectio.

Ibid. καὶ ὁ χοῦς τῆς γῆς &c. Sic Reg. 1871. exciso Interpretis nomine, uti sæpe diximus. Videtur autem hæc lectio esse Aquilæ vel Symmachi, vel utriusque.

v. 21. Ita Drusius. Samaritanus habet κόρακα *corvum*, ac si legeretur ערב cum holem.

Ibid. Sic Basiliensis ἐπὶ τῆς γῆς non indicato Interprete.

v. 29. ἰδού. Sic Codices quidam.

Ibid. Α. Σ. παραλογίσασθαι. Hanc lectionem habent Basiliensis, Reg. 1888. & Drusius.

CAPUT IX. EXODI.

מאן אתה 2. Σ. ἀπειθεῖς. Ο. μὴ βούλει.

מחזיק Α. ἐπιλαμβάνῃ. Σ. κατέχεις. Ο. ἐγκρατεῖς.

דבר כבד 3. Α. Σ. λοιμὸς βαρύς. Ο. θάνατος μέγας.

אבעבעת 9. Α. φλυκτίδες πεπαφλάζουσαι. Σ. φλυκτίδες ἐξανθοῦσαι. Ο. φλυκτίδες ἀναζέουσαι. Αλλος, φλυκτίδες ζέουσαι.

אני שלח את־כל־מגפתי אל־לבך 14. Α. ἐγὼ ἀποστέλλων σὺν πάσας τὰς θραύσεις μου πρὸς καρδίαν σου. Σ. ἀποστελῶ πάσας τὰς πληγάς μου ἐπὶ καρδίαν σου. Ο. ἐγὼ ἐξαποστέλλω πάντα τὰ συναντήματά μου εἰς τὴν καρδίαν σου.

בדבר 15. Α. Σ. ἐν λοιμῷ. Ο. θανατώσω.

העמדתיך 16. Ο. διετηρήθης. Αλλος, διετήρησά σε.

שמי Ο. ὄνομά μου. Αλλος, δύναμίν μου.

2. Heb. *Vulg.* renuis. *S.* non obtemperas, *LXX.* non vis.

Heb. retinens. *A.* coerces. *S.* detines. *LXX. Vulg.* retines.

3. *Heb. A. S. Vulg.* pestis gravis. *LXX.* mors magna.

9. *Heb.* inflationes. *Aq.* vesicæ expansæ. *S.* vesicæ efflorescentes. *LXX.* vesicæ effervescentes. *Alius*, vesicæ ferventes. *Vulg. vesicæ turgentes.*

14. *Heb.* ego mittens omnes plagas meas ad cor tuum. *A.* ego mittens omnes fractiones meas ad cor tuum. *S. Vulg.* mittam omnes plagas meas super cor tuum. *LXX.* ego emittam omnes impetus meos ad cor tuum.

15. *Heb. A. S.* in peste. *LXX.* morti tradam. *Vulg. peste.*

16. *Hebr.* stare feci te. *LXX.* conservatus es. *Alius*, conservavi te. *Vulg. posui te.*

Hebr. LXX. Vulg. nomen meum. *Alius*, virtutem meam.

בהתולל 17 A. ἀντιποιῇ. Σ. κατέχεις. O. ἐμποιῇ.

ברד כבד 18. A. Σ. χάλαζαν βαρεῖαν. O. χάλαζαν πολλήν.

הוסדה A. Σ. ἐθεμελιώθη. O. ἔκτισται.

בכל־ארץ 22. O. ἐπὶ τῆς γῆς. Ἄλλος, ἐν τῇ χαλάζῃ.

קלת 23. O. φωνάς. Ἄλλος, ἀνέμων ἤχους. Ἄλλος, βροντάς.

מתלקחת 24. A. συναναλαμβανόμενον. Σ. ἐνειλούμενον. O. φλογίζον.

חטאתי הפעם 27. O. ἡμάρτηκα τὸ νῦν. Ἄλλος, ἡμάρτηκα ἐν καιρῷ ἕως τοῦ νῦν.

הכסמת 32. A. ζέα. O. Θ. ὄλυρα.

מעם פרעה 33. O. ἀπὸ Φαραώ. Ἄλλος, προσώπου Φαραώ.

ויפרש כפיו אל־יהוה. A. καὶ ἐξεπέτασε τὰς χεῖρας αὐτοῦ πρὸς κύριον. O. καὶ ἐξέτεινε τὰς χεῖρας πρὸς κύριον.

את־בני 35. O. τοὺς υἱούς. Ἄλλος, τὸν λαόν.

17. *Heb.* elevans te. *A.* detines. *S. Vulg.* retines. *LXX.* insultas.

18. *Hebr. A. S.* grandinem gravem. *LXX. Vulg.* grandinem multam.

Heb. A. S. Vulg. fundata est. *LXX.* condita est.

22. *Heb.* in omni terra. *LXX.* super terram. *Alius*, in grandine. *Vulg. in universa terra.*

23. *Heb. LXX.* voces. *Alius*, ventorum sonitus. *Alius & Vulg.* tonitrua.

24. *Heb.* comprehendens se. *A.* comprehensus. *S.* obvolutus. *LXX.* flagrans. *Vulg. grando & ignis mista.*

27. *Hebr.* peccavi hac vice. *LXX.* peccavi nunc. *Alius*, peccavi in tempore usque nunc. *Vulg. peccavi etiam nunc.*

32. *Heb.* spelta. *A. Vulg.* far. *LXX. Th.* far.

33. *Heb.* a Pharao. *LXX. Vulg.* a Pharaone. *Alius*, a conspectu Pharaonis.

Heb. & expandit volas suas ad Dominum. *A.* & expandit manus suas ad Dominum. *LXX.* & extendit manus ad Dominum. *Vulg. tetendit manus.*

35. *Heb. LXX. Vulg.* filios Israël. *Alius*, populum Israël.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IX. Exodi.

v. 2. Hanc lectionem Symmachi adfert Reg. 1871.
Ibid. Ex Basiliensi unico lectionem Aquilæ & Symmachi mutuamur.

v. 3. A. Σ. λοιμὸς σφόδρα. Sic Basiliensis.

v. 9. Sic Basiliensis & Editio Romana, ubi ἐκπεταζόμεναι vertitur *volatica*; sed melius *expansa*: nam πετάζω & πετάννυμι, semper *expando* & *extendo*, significat: Easdem Aquilæ & Symmachi lectiones sine discrimine habent Codex Reg. 1888. & Colbertinus unus.

v. 14. Sic Basiliensis.

v. 15. Lectiones item omnes versuum 15. 16. 17. 18. & 22. ex eodem Codice Basiliensi prodeunt.

v. 23. Ita Codex Colbertinus, qui hæc habet ad marginem: κύριος ἔδωκε φωνήν, ἄλλος φησίν, ἀνέμων ἤχους ἄλλος, βροντάς. i. *Dominus dedit vocem; alius, ait, ventorum sonitus; alius, tonitrua.*

v. 24. Has lectiones Aquilæ & Symmachi habent Basiliensis & Colbertinus supra memoratus.

v. 27. Ἐν καιρῷ ἕως τοῦ νῦν. Sic habent Regius 1825. & Editio Romana: non allato Interpretis nomine.

v. 32. Sic Editio Romana. In hunc locum hæc Drusius habet: *Ζέα vel ζειά, i. far. Hieron. Ies.* 28. 25. Pro fare, quod Græci ζέαν vocant, quidam vitiam intelligunt. *Idem Ezech.* 4. Quam nos vitiam interpretati sumus, pro quo in Hebræo dicitur כסמים, LXX. Theodotioque posuerunt ὀλύρας, quam alii avenam alii secalem putant: Aquilæ autem prima editio & Symmachus ζέας sive ζειάς interpretati sunt, quas nos vel far, vel gentili Italiæ Pannoniæque sermone spicam speltamque dicimus. *Lexicon vetus, far, ζειά, ἄρ..ς, ὄλυρα. Faria, ζειά, ὄλυρα. Hesychius quoque ζειάς exponit ὀλύρας. Aliter Plinius, quem vide, si placet. R. David in libro Radicum* כסמת *spelta. Idem in Commentariis, quos in Ezechielem composuit,* כסמים *vulgo, inquit,* שיבלי, *id est secale, si recte capio.* Hactenus Drusius.

v. 33. & 35. Lectiones horum versuum ex Basiliensi codice mutuamur.

CAPUT X. EXODI.

הכבדתי 1. O. ἐσκλήρυνα. Ἄλλος, ἐβάρυνα.

את־יתר 5. A. λοιπόν. O. καταλειφθέν.

ויפן ויצא 6. A. O. καὶ ἐκκλίνας ἐξῆλθεν.

למוקש 7. A. Σ. πρόσπταισμα. τὸ Σαμαρ. Εἰς ἄπας. O. σκῶλον.

ויעבדו את־יהוה אלהיהם O. ὅπως λατρεύσωσι τῷ θεῷ αὐτῶν. Ἄλλος, ὅπως θύσωσι κυρίῳ τῷ θεῷ αὐτῶν.

1. *Heb.* aggravare feci. *LXX. Vulg.* induravi. *Alius*, aggravavi.

5. *H. A.* residuum. *LXX.* quod relictum est. *Vulg. quod residuum fuerit.*

6. *Hebr.* & avertit se, & egressus est. *A. LXX.* & avertens se exiit. *Vulg. Avertitque se, & egressus est.*

7. *Heb. A. S.* in scandalum. *Samar.* in noxas. *LXX. Vulg.* scandalum.

H. & servient Domino Deo suo. *LXX.* ut serviant Deo suo. *Alius & Vulg.* ut sacrificent Domino Deo suo.

הטרם תדע כי אבדה מצרים A. ἄρα οὔπω οἶδας... τὸ Σαμαρ. πρὶν γνῷς ὅτι ἀπόλλυται Αἴγυπτος. O. ἢ εἰδέναι βούλῃ, ὅτι ἀπόλωλεν Αἴγυπτος;

Heb. Num ante ſcies quod periit Ægyptus? *A.* An nondum noſti... *Samar.* Antequam noſcas, quod periit Ægyptus. *LXX.* Numquid ſcire vis quod periit Ægyptus? *Vulg.* *Nonne vides quod perierit Ægyptus?*

אל־פרעה 8. O. πρὸς Φαραώ. Αλλος, εἰς πρόσωπον Φαραώ.

8. *H.* ad Pharao. *LXX.* *Vul.* ad Pharaonem. *Alius*, in faciem Pharaonis.

ובבקרנו נלך 9. O. καὶ βουσὶν ἡμῶν ※ πορευσόμεθα :

9. *Heb.* & in bobus noſtris ibimus. *LXX.* & bobus noſtris ※ ibimus : *Vulg.* *& armentis.*

את־טפכם 10. A. τὰ νήπια ὑμῶν. Σ. τὸν ὄχλον ὑμῶν. O. τὴν ἀποσκευὴν ὑμῶν.

10. *H.* *A.* infantes veſtros. *S.* turbam veſtram. *LXX.* ſupellectilem veſtram. *Vulg.* *parvulos veſtros.*

לכו נא הגברים ועבדו את־יהוה 11. O. πορευέσθωσαν δὲ οἱ ἄνδρες, καὶ λατρευσάτωσαν τῷ θεῷ. Αλλος, πορεύεσθε δὴ οἱ ἄνδρες, καὶ λατρεύσατε τῷ κυρίῳ.

11. *Heb.* Ite nunc viri, & ſervite Domino. *LXX.* eant autem viri, & ſerviant Deo. *Alius*, ite nunc viri, & ſervite Domino. *Vulg.* *ſed ite tantum viri, & ſacrificate Domino.*

קדים 13. A. Σ. καύσωνα. O. νότον.

13. *Heb.* Orientalem. *A.* *S.* *Vulg.* ventum urentem. *LXX.* notum.

הקדים A. Σ ὁ καύσων. O. ὁ νότος.

H. Orientalis. *A.* *S.* *Vul.* ventus urens. *LXX.* notus.

וינח 14. A. ἀνέπαυσεν. O. κατέπαυσεν.

14. *H.* *A.* *LXX.* & requievit. *Vulg.* *& ſederunt.*

יכס 15. A. Σ. ἐσκοτάσθη. O. ἐκάλυψε.

15. *H.* *LXX.* operuit. *A.* *S.* obſcurata eſt. *Vul.* *operueruntque.*

לקרא 16. O. καλέσαι. Αλλος, καὶ ἐκάλεσεν.

16. *H.* ad vocandum. *LXX.* vocare. *Alius*, & vocavit. *Vul.* *vocavit.*

חטאתי Σ. ἐσφάλην. O. ἡμάρτηκα.

H. *LXX.* *Vulg.* peccavi. *S.* erravi.

חשך־אפלה 22. Σ. γνόφος. O. σκότος, γνόφος.

H. obſcuritas caliginis. *S.* caligo. *LXX.* tenebræ, caligo. *Vulg.* *tenebræ horribiles.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. X. Exodi.

v. 1. Εβάρυνα. Videtur eſſe Aquilæ & Symmachi, qui כבד ſemper vertunt βαρύς. Hæc lectio prodit ex Baſilienſi.

v. 5. A. λεῖπον, ſic idem Baſilienſis.

v. 6. Ex eodem Baſilienſi.

v. 7. A. Σ. σκάνδαλισμα. In Cod. Colbertino & in Edit. Rom. uni Aquilæ tribuitur. Sed Baſilienſis Symmacho adſcribit. Samaritanus εἰς ἄτας, *in noxas.*

Ibid. Αλλος, ὅπως θύσωσι &c. Sic Mſſ. quidam.

Ibid. Ita Colb. & Editio Romana. Samaritanus, πρὶν γνῷς ὅτι ἀπόλλυται Αἴγυπτος. *Priuſquam cognoſcas, quod perierit Ægyptus.*

v. 8. Sic Regius Cod. 1871.

v. 9. Sic aſteriſco notatur in eodem Regio Codice vox πορευσόμεθα, utpote quæ in LXX. Interpretum Verſione non compareat, & tamen ſit in Hebraico נלך

v. 10. Ex eodem Regio Codice. Vocem Hebraïcam טף, ὄχλον vertit Symmachus etiam infra Cap. 12.

v. 11. Αλλος, πορεύεσθε δὴ &c. Ita Mſſ. quidam, cum Hebraïco conſonantes.

v. 13. Hæ lectiones prodeunt ex Baſilienſi.

v. 14. Ex Codice Regio 1871.

v. 15. & 16. ex Baſilienſi.

Eodem v. 16. Σ. ἐσφάλην. Sic Reg. 1871.

v. 22. Sic idem Codex Reg.

CAPUT XI. EXODI.

עוד נגע אחד 1. A. Σ. ἔτι μίαν ἁφήν. O. ἔτι μίαν πληγήν.

1. Hebr. adhuc plagam unam. *A.* *S.* adhuc unum ictum. *LXX.* adhuc unam plagam. *Vulg.* *adhuc unâ plagâ.*

שלחו O. ἐξαποστέλλῃ. Αλλος, ἀποστείλῃ.

H. *LXX.* dimiſerit. *Alius*, miſerit. *Vul.* *dimittet.*

ואשה מאת רעותה 2. O. παρὰ τοῦ πλησίον. ※ καὶ γυνὴ παρὰ τῆς πλησίον αὐτῆς :

2. *H.* & mulier a ſocia ſua. *LXX.* a proximo ※ & mulier a vicina ſua : *Vul.* *ab amico ſuo, & mulier a vicina.*

עד בכור השפחה 5 O. ἕως πρωτοτόκου τῆς θεραπαίνης. Αλλος, ἕως πρωτοτόκου τῆς αἰχμαλωτίδος.

5. *H.* *Vul.* uſque ad primogenitum ancillæ. *LXX.* uſque ad primogenitum ancillæ. *Alius*, uſque ad primogenitum captivæ.

ולכל 7. O. καὶ ἐν πᾶσι. Αλλος, ἐν δὲ πᾶσι.

7. *Heb.* & ad omnes. *LXX.* & in omnibus. *Alius*, in omnibus autem.

לא יחרץ כלב O. οὐ γρύξει κύων. Ἄλλος, οὐκ ἀποφθέγξεται κύων.

H. non movebit canis. *LXX. Vul.* non mutiet canis. *Alius*, non vociferabitur canis.

מארצו 10. ἐκ γῆς Αἰγύπτου. Ἄλλος, ἐκ τῆς γῆς αὐτοῦ.

10. *H. & Alius*, ex terra sua. *LXX.* ex terra Ægypti. *Vul. de terra sua.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XI. Exodi.

v. 1. Sic Codex unus Reg. cum Editione Romana. Basiliensis vero, ἄφιν solum, sine nomine Interpretum.

Ibid. Ἀπεστείλεν. Sic Basiliensis.

v. 2. Sic quidam Codices atque Editio Romana. Hæc, καὶ γυνὴ παρὰ τῆς πλησίον αὐτῆς, Asterisco notantur, quia deerant in O.

v. 5. Ita Basiliensis & Edit Rom.

v. 7. Ex Basiliensi.

Ibid. Hanc lectionem exhibent quidam Codices & Schedæ Combefisianæ his verbis: ἄλλος, οὐκ ἀποφθέγξεται κύων, ὡς ἀλγῶν, ἢ ὀχλούμενος. i. *Alius:* Non vociberabitur canis, *ut dolens aut molestia affectus.*

10. Sic Basiliensis & Edit. Rom. Hæc porro lectio, ἐκ τῆς γῆς αὐτοῦ, videtur fuisse aliorum omnium Interpretum, præter LXX. utpote quæ in Hebræo clare feratur.

CAPUT XII. EXODI.

תמים זכר 5. O. τέλειον ἄρσεν. Ἄλλοι, ἄμωμον ἄρσεν.

5. *HEb.* perfectus masculus. *LXX.* perfectum masculum. *Alii*, inculpatum masculum. *Vul. absque macula masculus.*

המשקוף 7. A. τὸ ὑπέρθυρον. O. τῆς φλιᾶς.

7. *H. A.* superliminare. *LXX.* limen. *Vulg. in superliminaribus.*

לא תותירו 10. O. οὐκ ἀπολείψεται. Ἀλλ. οὐ καταλείψατε. Ἀλλ. οὐχ ὑπολείψετε.

10. *H.* non relinquetis. *LXX.* non remanebit. *Alii*, non relinquetis. *Vul. nec remanebit.*

O. ÷ οὐ συντρίψετε: Ἄλλος, οὐχ ὑπολείψετε.

LXX. ÷ non contereis: *Alius*, non relinquetis.

בחפזון פסח הוא 11. A. ἐν θάμβει ὑπέρβασίς ἐστι. Σ. ἐν ἐπείξει ὑπερμάχησίς ἐστι. O. μετὰ σπουδῆς, πάσχα ἐστί. Θ. Φασέχ.

11. *H.* in festinatione transitus ipse. *A.* in stupore transitio est. *S.* in festinatione propugnatio est. *LXX.* cum festinatione, pascha est. *Th.* Phasech. *Vul. festinanter: est enim Phase; id est, transitus.*

נגף 13. A. θραῦσμα. O. πληγή.

13. *H. LXX. Vulg.* plaga. *A.* fractio.

חקת 14. A. ἀκρίβασμα. Σ. πρόσταγμα. O. νόμιμον.

14. *H.* statutum. *A.* accuratam consuetudinem. *S.* præceptum. *LXX.* legitimum. *Vulg. cultu sempiterno.*

תשביתו 15. A. διαλείψετε. Σ. παύσετε. O. ἀφανιεῖτε.

15. *H. S.* cessare facietis. *A.* relinquetis. *LXX.* removebitis. *Vul. non erit.*

לא ימצא 19. O. οὐχ εὑρεθήσεται. Ἄλλος, οὐκ ὀφθήσεται.

19. *H. LXX. Vul.* non invenietur. *Alius*, non videbitur.

מעדת ישראל O. ἐκ συναγωγῆς Ἰσραήλ. Ἄλλος, ἐκ γῆς υἱῶν Ἰσραήλ.

H. e cœtu Israël. *LXX.* ex Synagoga Israël. *Alius*, ex terra filiorum Israël. *Vul. de cœtu Israël.*

בגר A. Σ. τῶν προσηλύτων. O. ἐν τοῖς γειώραις.

H. in peregrino. *A. S.* advenæ. *LXX.* in advenis. *Vul. de advenis.*

בכל מושבתיכם 20. O. ἐν παντὶ κατοικητηρίῳ ὑμῶν. Ἄλλος, ἐν παντὶ ὑμῶν οἰκήματι.

20. *H.* in omnibus habitaculis vestris. *LXX.* in omni habitaculo vestro. *Alius*, in omni domicilio vestro. *Vul. in cunctis habitaculis vestris.*

הוא ליהוה 27. O. τοῦτο κυρίῳ. Ἄλλος, τοῦτο κυρίου.

27. *H.* ipsum Domino. *LXX.* hoc Domino. *Alius*, hoc Domini. *Vul. Domini est.*

כאשר צוה 28. O. καθὰ ἐνετείλατο. Ἄλλος, καθὰ συνέταξεν.

28. *H.* quemadmodum præcepit. *LXX.* sicut præcepit. *Alius*, sicut constituit. *Vulg. sicut præceperat.*

וכל בכור בהמה 29. O. καὶ ἕως πρωτοτόκου παντὸς κτήνους. Ἄλλος, καὶ πᾶν πρωτότοκον κτήνους.

29. *H.* & omne primogenitum animalis. *LXX.* & usque ad primogenitum omnis pecoris. *Alius*, & omne primogenitum pecoris. *Vul. & omne primogenitum jumentorum.*

וינצלו 36. Συμ. σκυλάσασθαι. O. ἐσκύλευσαν.

36. *H. Vul.* & spoliaverunt. *S.* vasa diripere. *LXX.* prædati sunt.

מרעמסס סכתה 37. Ο. ἐκ Ραμεσσῆ εἰς Σοκχώθ. Αλλος, ἴασις κρίσεων σκηναί.

לבד מטף A. χωρὶς ἀπὸ νηπίου. Σ. (χωρὶς) τοῦ ὄχλου. Ο. πλὴν τῆς ἀποσκευῆς.

מושב 40. Ο. κατοίκησις. Αλλος, παροίκησις.

ישבו Ο. κατῴκησαν. Αλλος, παρῴκησαν.

יצאו כל־צבאות יהוה מארץ מצרים 41. Ο. ἐξῆλθε πᾶσα ἡ δύναμις κυρίου ἐκ γῆς Αἰγύπτου. Αλλος, ἐξῆλθε πᾶσα ἡ στρατιὰ κυρίου ἐκ γῆς Αἰγύπτου.

ליל שמרים הוא ליהוה 42. A. (νὺξ) παρατηρήσεων. Σ. [νὺξ] παρατετηρημένη. τὸ Σαμαρ. (νὺξ) φυλάξεώς ἐστι τοῦ κυρίου. Θ. νυκτὶ προφυλακή ἐστι τοῦ κυρίου.

46. Post hæc verba. Ο. οὐ συντρίψετε ἀπ' αὐτοῦ. Αλλος, οὐ καταλείψετε ἕως πρωΐ. Αλλος, ἀπὸ τῶν κρεῶν ἕως τὸ πρωΐ.

37. *H.* de Rahmeses in Succhoth. *LXX.* de Ramesse in Socchoth. *Alius*, medicina judicii, tabernacula. *Vul. de Ramesse in Socoth.*

Heb. tantum præter familiam. *A.* præter ab infante. *S.* præter turbam. *LXX.* præter apparatum. *Vul. absque parvulis.*

40. *H. LXX. Vul.* habitatio. *Alius*, peregrinatio.

Heb. LXX. habitaverunt. *Alius*, peregrinati sunt. *Vul. manserunt.*

41. *Heb.* exierunt omnes exercitus Domini de terra Ægypti. *LXX.* egressa est omnis virtus Domini de terra Ægypti. *Alius & Vul.* egressus est omnis exercitus Domini de terra Ægypti.

42. *Heb.* nox custodiarum ipsa Domino. *A.* nox observationum. *S.* nox observata. *Samarit.* nox custodiæ est Domino. *LXX.* nocte custodia est Domino. *Vul. nox ista est observabilis Domini.*

46. *Post hæc verba. LXX.* non conteretis de eo. *Alius*, non relinquetis usque mane. *Alius*, de carnibus usque mane.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XII. Exodi.

v. 5. Sic unus Codex & Edit. Romana.

v. 7. A. ὑπέρθυρον, ita Codex Basiliensis.

v. 10. Ita Codex Basiliensis & alii.

Ibidem. Sic Basiliensis. Hæc clausula, ὀστοῦν οὐ συντρίψετε ἀπ' αὐτοῦ, *os non comminuetis de eo*, in Hebræo exstat v. 46. tantum; in LXX. vero bis adest v. scilicet 10. quo a Librariis translata videtur; & v. 46. qui est proprius ejus locus.

v. 11. Hujus insignis loci lectiones apud Drusium mutilæ & permixtæ habentur. Legitur enim A. ἐν θαμβῷ. Σ. ἐν ἐπείξει recte; sed postea Σ. ὑπέρβασις, contra quam habent mss. Basiliensis & Regius 1889. qui ad Aquilam ὑπέρβασις; ad Symmachum ὑπερμάχησις habent. Lectio Drusii & Editionis Romanæ prodeunt ex Theodoreti Quæst. 24. in Exodum: ubi sic legitur. τὸ δὲ πάσχα ὁ μὲν Φίλων ἡρμήνευσε διαβατήρια· ὁ δὲ Ἰώσηπος ὑπέρβασιν. [al. ὑπερβασία] ὁ δὲ Σύμμαχος, ὑπέρβασις [al. ὑπερβάσεις] ὁ δὲ Θεοδοτίων, Φασέχ. αὐτὴν τὴν Ἑβραίων τεθεικὼς φωνήν. i. *Pascha vero Philo interpretatus est*, διαβατήρια, *id est sacrificia quæ in transitu fiunt: Josephus autem* ὑπέρβασιν, *id est, transgressionem: Symmachus vero* ὑπερβάσεις, *id est, transgressiones: Theodotio Phasech, Hebraseâ positâ voce.* Ego vero suspicor Theodoreti locum esse mutilum, atque Aquilam in enumeratione interpretationum excidisse. Non enim crediderim ipsum, dum omnes etiam extraneas interpretationes quæreret, Aquilam, qui præ manibus erat, prætermisisse. Opinor igitur ita legendum esse, Ἰώσηπος ὑπέρβασιν, Σύμμαχος, ὑπερμάχησιν, Ακύλας ὑπέρβασιν. Ut ut vero fuerit sic adferunt memorati duo mss. sed Basiliensis pro ἐν θάμβῳ ἐν βαθμῷ habet mendose; & pro ἐν ἐπείξει, ἐν ἐπιδείξει, vitio Librarii, ut videtur.

v. 13. ἡ 2. A. θραῦσμα, sic Basiliensis. Idem Aquila supra 9. 14. מגפה vertit, θραύσεις.

v. 14. A. ἀκρίβειαν. Σ. προστάγμα. Sic etiam vertunt ambo Levit. 23. 40. ubi vide si vacat.

v. 15. Sic idem Basiliensis.

v. 19. Οὐκ ἐξολοθρευθήσεται. Sic Basiliensis, non allato Interpretis nomine.

Ibid. Ex eodem Basiliensi.

Ibid. A. Σ. τῷ προσηλύτῳ, ex eodem Basiliensi. Hic Theodoretus, γειώραν τὸν προσήλυτον προσηγόρευσεν. i. *Gioram proselytum appellavit.*

v. 20. Ita ex Basiliensi.

v. 27. Item Basiliensis, hanc pariterque sequentem versus 28. lectionem habet, nec non versus 29.

v. 36. Σ. σκυλεῦσαι. Hanc lectionem adferunt quidam Codices ex Theodoreto, cujus hæc sunt verba Q. 23. τί αἰτιῶνταί τινες τὸ προστεταχέναι τὸν θεὸν τοῖς Ἑβραίοις αἰτῆσαι τοὺς Αἰγυπτίους σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, καὶ ἐσθῆτας, καὶ σκυλεῦσαι τοὺς Αἰγυπτίους; οὕτω γὰρ ὁ Σύμμαχος, τὸ σκευάσασθαι, ἡρμήνευσε. i. *Quid conqueruntur nonnulli, Deum Hebræis præcepisse ut peterent ab Ægyptiis vasa aurea & argentea, & vestes, & eos spoliarent? Sic enim Symmachus interpretatus est*, vasa diripere.

v. 37. Ita Basiliensis: est autem vel lectio cujusdam interpretis, vel glossema nominum propriorum qualia fuisse indicat Origenes supra, Gen. Cap. 37. v. 36.

Ibid. χωρὶς ἀπὸ νηπίου. Sic Aquilæ literæ servientis lectionem adfert Basiliensis, melius quam Editio Romana, quæ habet χωρὶς νηπίου. Symm. τοῦ ὄχλου. Sic vocem טף vertunt ambo supra, Exod. 10. 10.

v. 40. Ita Basiliensis ambas lectiones habet.

v. 41. Hanc lectionem, ἐξῆλθε πᾶσα ἡ στρατιὰ &c. adfert unus Codex, tacito Interprete, quem sequitur Vulgata.

v. 42. Ita Basiliensis & Colbertinus, itemque Regiæ Catenæ. Ad Aquilam Editio Romana habet παρατηρήσεως. Basiliensis παρατηρήσεων, melius. Hebr. שמרים: non solet enim Aquila pluralem Hebraicum per singularem exprimere.

v. 46. Has lectiones habet Basiliensis Codex, quæ non exprimuntur in Hebræo.

Digitized by Google

CAPUT XIII. EXODI.

לא יאכל חמץ 3. Ο. οὐ βρωθήσεται ζύμη. Αλλ. οὐ φάγεσθε ζύμην.

בחדש האביב 4. Ο. ἐν μηνὶ τῶν νέων. Αλλος, ἐν μηνὶ τῶν νεαρῶν.

כי 5. Ο. ἡνίκα. Αλλος, ὡς ἄν.

את־החקה 10. Ο. νόμον. Αλλος, ἀκρίβασμόν. Αλλος, πρόσταγμα.

וערפתו 13. Α. τενοντώσεις. al. τενοντώσεις. Σ. ἀποκτενεῖς. Σαμαρ. παραδώσεις. Ο. λυτρώσῃ. Θ: νωτοκοπήσεις.

ולטוטפת 16. Α. καὶ εἰσινακτά (l. εἰς ἀτίνακτα) Σ. Ο. Θ. καὶ ἀσάλευτον.

פלשתים 17. Ο. Φυλιστιείμ. Αλλος, πτώσεως διπλῆς.

וחמשים עלו בני־ישראל מארץ מצרים 18. Α. καὶ ἐνοπλισάμενοι, al. ἐνωπλισμένοι, ἀνέβησαν οἱ υἱοὶ Ισραὴλ ἀπὸ τῆς γῆς Αἰγύπτου. Σ. καὶ καθωπλισμένοι ἀνέβησαν οἱ υἱοὶ Ισραὴλ ἀπὸ γῆς Αἰγύπτου. Ο. πέμπτῃ δὲ γενεᾷ ἀνέβησαν οἱ υἱοὶ Ισραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου. Θ. πεμπταίζοντες δὲ ἀνέβησαν οἱ υἱοὶ Ισραὴλ ἐκ τῆς γῆς Αἰγύπτου.

3. Heb. non comedetur fermentatum LXX. non manducabitur fermentum. *Alius*, non commedetis fermentum. *Valg. non comedatis fermentatum panem.*

4. *Heb. & Alius*, in menſe novarum frugum. *LXX.* in menſe novorum. *Vulg. menſe novarum frugum.*

5. *Hebr. LXX.* Cum. *Alius*, ut. *Vulg. cumque (introduxerit).*

10. *Heb.* ſtatutum. *LXX.* legem. *Alius*, accuratum ſtatutum. *Alius*, præceptum. *Vulg. ſtatuto tempore.*

13. *H. A.* decervicabis. *S.; Vulg.* interficies. *Samar.* trades. *LXX.* redimes. *Th.* decollabis.

16. *Heb.* in frontalia. *A.* & in immota. *S. LXX. Th.* & immobile. *Vul. & quaſi appenſum.*

17. *Heb* Philiſtim. *LXX.* Phyliſtiim. *Alius*, ruinæ duplicis. *Vulg. Philiſtiim.*

18. *Hebr.* & quintati aſcenderunt filii Iſraël de terra Ægypti. *A. S.* & armati aſcenderunt filii Iſraël de terra Ægypti. *LXX.* quinta autem progenie aſcenderunt filii Iſraël de terra Ægypti. *Th.* quintati autem aſcenderunt filii Iſrael de terra Ægypti. *Vulg. & armati aſcenderunt filii Iſraël de terra Ægypti.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIII. Exodi.

v. 3. Οὐ φάγεσθε ζύμην. Ita Baſilienſis.

v. 4. Νεαρῶν. Sic idem Baſilienſis.

v. 5. Ex eodem Baſilienſi.

v. 10. Ἀκρίβασμόν & πρόσταγμα. Prima lectio videtur haud dubie eſſe Aquilæ; ſecunda Symmachi: nam ita vertere ſolent vocem חקה. Ambæ exſtant in Editione Romana.

v. 13. A. τενοντώσεις. al. τενοντώσεις. Primam lectionem habet Druſius, quæ quidem præſtare videtur; nempe a τένων τένοντος, *nervus colli*. τοῦ τένοντος legitur infra, Job. 16. 12. Secundam habet Cod. Reg. 1871. Atque infra, Exodi 34. 20. in Baſilienſi legitur τενοντοκοπήσεις, *decollabis*. Reliquorum lectiones, Symmachi nempe & Theodotionis, habent Cod. Baſilienſis & Druſius. Samarit. παραδώσεις, ſic Colbertinus unus & duo Regii.

v. 16. Lectio Aquilæ varie fertur in libris Mſſ. Editio Romana habet. A. καὶ εἰς ἄνακτα. quod ſane nihil ſignificat. Baſilienſis hic καὶ εἰσακτά. unde non majorem notitiam expiſceris. Idem Baſilienſis infra Deut. 6. 8. ad vocem טטפת habet, A. ἄνακτα. quod perinde nihil ſignificat. Has omnes lectiones vitiatas puto, legendumque opinor καὶ εἰς ἀτίνακτα, *in immota*, ut quadret, cum aliis Interpretibus, καὶ ἀσάλευτον.

v. 17. Πτώσεως διπλῆς, ſic Baſilienſis ad vocem פלשתים.

v. 18. Prodeunt hæc ex Cod. Baſilienſi, Druſio & Hieronymo. In has porro lectiones hæc Druſius.

Ἐνοπλισάμενοι i. ἔνοπλοι, *ſive* ἐνόπλιοι, *armati. Putavi aliquando legendum eſſe*, ἐνωπλισμένοι. *Hieron. Epiſt. CXXV. qua ad Damaſum ſcripta*: Aquila namque, qui non contentioſius, ut quidam putant; ſed ſtudioſius, verbum interpretatur ad verbum, in eo loco ubi LXX. poſuerunt: Quinta autem generatione aſcenderunt filii Iſrael de terra Ægypti, ita tranſtulit, καὶ ἐνοπλισάμενοι ἀνέβησαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἀπὸ γῆς Αἰγύπτου. i. & armati aſcenderunt filii Iſrael de terra Ægypti. Licet pro eo quod nos armati diximus, ſecundum Græci ſermonis ambiguitatem, inſtructi ſive muniti propter ſupellectilem, qua Ægyptios ſpoliaverant, poſſit intelligi. *Idem paullo poſt*, Aquilam vero, ut in cæteris, & in hoc maxime loco proprie tranſtuliſſe omnis Judæa conclamat, & Synagogarum univerſa conſonant ſubſellia.

Πεμπταίζοντες, *numero quinario: verbum a* πεμπτάς *deformatum. Jonathan, Quilibet cum quinque infantibus aut puerulis &c.*

Huc uſque Druſius. Cætera Rabbinorum commenta omittenda ducimus. Ibi vide ſi vacat.

Notandum eſt Diodorum in Catenis ad Aquilam legere ἐνωπλισμένοι, ad Symmachum vero ἐνοπλῖται; Editionem autem Romanam perinde atque Baſilienſem Codicem A. Σ. καθωπλισμένοι. Puto melius legi ad Aquilam, ἐνωπλισμένοι.

CAPUT XIV. EXODI.

מגדל 2. Ο. Μαγδώλυ.

ואמר פרעה לבני ישראל Ο. καὶ ἐρεῖ Φαραὼ τῷ λαῷ αὐτοῦ, οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ. Αλλοι, καὶ ἐρεῖ Φαραὼ περὶ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ.

שלישם 7. Ο. τριστάτας. Αλλος, ἀνὰ τρεῖς.

ויחזק 8. Ο. καὶ ἐσκλήρυνε. Αλλος, καὶ ἐβάρυνε.

למות 11. Ο. θανατῶσαι. Αλλος, ἀποκτεῖναι.

ויסעו 15. Τὸ Σαμαρ. ἵνα ἀπάρωσιν. Ο. καὶ ἀναζευξάτωσαν.

ביבשה 16. Α. Εἰς χέρσον. Σ. Εἰς ξηράν. Ο. κατὰ τὸ ξηρόν.

ואני הנני מחזק 17. Ο. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ σκληρυνῶ. Αλλος, ἰδοὺ ἐγὼ στερεῶ.

ויהי הענן והחשך ויאר את־הלילה ולא־קרב זה אל־זה כל־הלילה 20. Α. καὶ ἐγένετο ἡ νεφέλη σκότος, καὶ ἐφώτισε σὺν τὴν νύκτα, καὶ οὐκ ἤγγισεν οὗτος πρὸς τοῦτον. Σ. καὶ ἦν ἡ νεφέλη σκότος μὲν ἐκεῖθεν, φαίνουσα δὲ ἐντεῦθεν. Τὸ Σαμαρειτικὸν, καὶ ἦν τὸ νέφος, καὶ τὸ σκότος, καὶ ἔφαινε τὴν νύκτα. Ο. καὶ ἐγένετο σκότος καὶ γνόφος· καὶ διῆλθεν ἡ νύξ· καὶ οὐ συνέμιξαν ἀλλήλοις ὅλην τὴν νύκτα.

לחרבה 21. Α. Εἰς χέρσον. Συμ. Εἰς ξηράν. Ο. ξηράν.

ויסר 25. Σ. καὶ μετέστησεν. Ο. καὶ συνέδησεν.

ויאמר Ο. καὶ εἶπαν. Αλλος, καὶ εἶπαν τῷ λέγειν.

לאיתנו 27. Α. Εἰς τὸ ἀρχαῖον αὐτοῦ. Σ. Εἰς τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς. Ο. ἐπὶ χώρας.

וינער Α. ἀπέβρασεν. Ο. ἐξετίναξε.

2. HEbr. Migdol. *LXX. & Vulg.* Magdolum.

3. *Heb. &* dicet Pharão super filiis Israël. *LXX.* & dicet Pharao populo suo: Filii Israël. *Alii*, & dicet Pharao de filiis Israël. *Vulg. dicturusque est Pharao super filiis Israël.*

7. *Heb. Vulg.* Duces. *LXX.* tristatas. *Alius* per ternos.

8. *Heb.* & roboravit. *LXX.* & induravit. *Alius*, & aggravavit. *Vulg. induravitque.*

11. *Hebr.* ad moriendum *LXX.* ut morti traderes, *Alius*, ut occideres. *Vulg. ut moreremur.*

15. *Heb.* & proficiscantur. *Samar. & Vul.* ut proficiscantur. *LXX.* & disjungant se.

16. *Heb.* per aridam. *A.* in continente *S.* in aridam. *LXX. Vulg.* per siccum.

17. *Heb.* & ego ecce ego roborans. *LXX.* & ecce ego indurabo. *Alius*, & ecce ego obfirmo. *Vulg. ego autem indurabo.*

v. 20. *Hebr.* & fuit nubes & obscuritas, & illuminavit noctem, & non appropinquavit hic ad istum tota nocte. *A.* & facta est nubes tenebræ, & illuminavit noctem, & non appropinquavit hic ad illum. *S.* & erat nubes tenebræ quidem hinc, lucens vero inde. *Samarit.* & erat nubes & tenebræ, & apparebat nocte. *LXX.* & factæ sunt tenebræ & caligo, & venit nox, & non commiscuerunt se invicem totam noctem. *Vulg. & erat nubes tenebrosa, & illuminans noctem, ita ut ad se invicem toto noctis tempore accedere non valerent.*

21. *Hebr.* in siccitatem. *A.* in continentem. *S.* in aridam. *LXX.* siccum. *Vulg. in siccum.*

25. *Heb.* & removit. *S.* & transtulit. *LXX.* & colligavit. *Vulg. & subvertit.*

Heb. & dixit. *LXX* & dixerunt. *Alius*, & loquendo dixerunt. *Vulg. dixerunt ergo.*

27. *Hebr.* ad fortitudinem suam. *A.* in antiquum locum suum. *S.* in pristinum locum suum. *LXX.* super locum. *Vulg. ad priorem locum.*

Hebr. LXX. excussit. *A.* vi æstus ejecit. *Vulg. involvit.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIV. Exodi.

v. 2. Μαγδώλυ. Ad hanc vocem in Basiliensi hæc nota habetur, quæ videtur Origenis esse: ἐν ταῖς ἀριθμοῖς κεῖται, ἀπὸ Βουθὰν ἐπὶ στόμα Εἰρὼθ ὅ ἐστιν ἀπέναντι Βεελσεπφὼν, παρεμβεβληκέναι τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ. Hoc est: *In Numerorum libro jacet, A Buthan ad os Iroth, quod est e regione Beelsepphon, castra posuisse filios Israel.*

v. 3. Sic duo MSS. tacito Interpretum nomine. Videturque esse interpretatio reliquorum.

v. 7. Ο. τριστάτας. αλλ@, ἀνὰ τρεῖς. Hanc postremam lectionem habet Basiliensis sine nomine Interpretis. In hunc vero locum hæc Origenis nota fertur in Catenis omnibus mss. τοὺς πρὸς τρεῖς δυναμένους μαχέσθαι, ὁ τοὺς ἐν τῇ παρατάξει μετὰ τὸν πρωτοστάτην, καὶ τὸν δευτεροστάτην ἱσταμένους ἐν τῇ τρίτῃ τάξει. Αλλοι δέ φασιν ὡς εἰς τὰς χρείας τῶν πολέμων ἅρματα ἐποίουν μεγάλα, ὥστε καὶ τρεῖς χωρεῖν, ἵνα ὁ μὲν εἷς ἡνιοχῇ, οἱ δὲ δύο πολεμῶσιν· ἢ τοὺς ἐπὶ τριῶν ἵππων βεβῶτας. οἱ γὰρ παλαιοὶ ἐν τοῖς πολέμοις ἐπὶ δύο ἢ τριῶν ἵππων ἐποχούμενοι ἐξήεσαν ἁρματηλατοῦντες. ὁ τριστάτην λέγει τὸν ἐν τῷ καθίζεσθαι τὸν βασιλέα τρίτον ἱστάμενον, ὅτι τρίτον ἔχοντα καθέδραν εἶπον ἂν Δαυὶδ παρὰ Χουσὶ, ὡς ἐν τῇ πρώτῃ τῶν Βασιλειῶν εὑρήσεις. Hoc est: *Eos qui cum tribus pugnare possent* [supple τριστάτας vocat,] *veleos qui in acie post antesignanum & secundum ab eo, tertio ordine stabant. Alii vero dicunt, ad bellorum usum ingentes olim currus fuisse, adeo ut tres caperent: quorum unus aurigæ officio fungeretur, alii duo pugnarent. Aut eos qui binis aut ternis equis veherentur. Antiqui enim in bellis bigis vel trigis utebantur, aurigantesque incedebant.* Vel

Vel τριστάτην vocat eum qui sedente Rege tertius staret, aut tertiam sedem occuparet: qualis erat David apud Saülem, ut in Regnorum primo invenies. Drusius ad vers. 4. Capitis sequentis, hujus notæ aliquot ἀποσπασμάτια adfert. Hanc porro ex se conjecturam adjicit, τριστάτην fuisse tertium a Rege; sed eam vocem latius sumtam, quemvis ducem ac principem significare. Interpres autem Anonymus cujus versionem adfert Basiliensis Codex, nempe ἀνὰ τρεῖς, *per ternos*, significare videtur duces illos ternos incessisse, ideoque vocari שלשים.

v. 8. Ἄλλ. ἐκόπασε. Sic Regius unus.

v. 11. Ita Basiliensis, non indicato Interprete.

v. 15. Ita Drusius.

v. 16. Sic Basiliensis. Edit. Rom. habet, Σ. ξηρόν.

v. 17. Ἀλλ. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ στερεῶ. Sic Basiliensis sine nomine Interpretis.

v. 20. Sic omnes MSS. nostri & Editio Rom. Unus Basiliensis habet, ὅλην τὴν νύκτα, recte secundum consuetudinem Aquilæ. Ad lectionem Samaritani Colbertinus habet τὴν νύκτα. Reg. unus ἔφαινεν ἐν τῇ νυκτί.

Duo Codices Regii hoc Scholion addunt: παρῆλθεν ἡ νὺξ ἐν μέσῳ τῶν δύο στρατοπέδων σκοτίζουσα μόνοις Αἰγυπτίοις. i. *Transiit nox in medio duorum exercituum, quæ solis Ægyptiis tenebrosa erat.*

v. 25. Sic Editio Romana.

Ibid. Καὶ εἶπας τῷ λέγειν. Sic Edit. Rom.

v. 27. Lectionem Aquilæ habet Edit. Rom. Symmachi Basiliensis & unus Regius.

Ibid. A. ἀνέζευξαν, sic Basiliensis & Edit. Rom.

CAPUT XV. EXODI.

זמרת יה 2. Ο. σκεπαστής. Ἄλλος, ὑπερασπιστής.

שלשיו טבעו 4. Ο. τριστάτας. κατεποντίσθησαν. Ἄλλος, τριστάτας κατεπόντισεν.

קמיך 7. Ο. ὑπεναντίους. Ἄλλος, ἐχθρούς σου.

נערמו 8. Α. Σ. Θ. ἐσωρεύθη. Ο. διέστη.

מי כמכה באלים יהוה מי כמכה נאדר בקדש

11. Σ. οὔτε ἐν δυναστείαις, οὔτε ἐν ἁγιασμῷ ἐξισωθῆναί τις δυνήσεται, ἢ κατά τι ὁμοιωθῆναι. Ο. τίς ὅμοιός σοι ἐν θεοῖς κύριε; τίς ὅμοιός σοι, δεδοξασμένος ἐν ἁγίοις;

בחסדך 13. Α. ἐν τῷ ἐλέει σου. al. ἐν τῇ ἐλεημοσύνῃ σου. Ο. ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου.

נהלתה Σ. διεβάστασας. Ο. παρεκάλεσας.

ירגזון 14. Α. ἐκλονήθησαν. Ο. ὠργίσθησαν. Ἄλλος, ἐφοβήθησαν. Ἄλλος, ἐταράχθησαν.

נבהלו 15. Ο. ἔσπευσαν. Ἀλλ. ἐθορυβήθησαν.

מכון לשבתך 17. Ο. ἕτοιμον κατοικητήριόν σου. Ἄλλος, ἕδρασμα εἰς καθέδραν σου.

ותען להם 21. Ο. ἐξῆρχεν δὲ αὐταῖς. Ἄλλος, καὶ κατέλεξεν αὐταῖς.

לשתת מים ממרה 23. Ο. πιεῖν ἐκ Μερρᾶς. Ἄλλος, πιεῖν ὕδωρ ἐκ Μερρᾶς.

יורהו 25. Ο. ἔδειξεν. Ἄλλος, ἐφώτισεν.

2. *Heb.* cantatio iah. *LXX.* protector. *Alius*, defensor. *Vulg. laus mea Dominus.*

4. *Heb.* (electio) ducum ejus submersi sunt. *LXX.* tristatas: submersi sunt. *Alius*, tristatas demersit. *Vulg. electi principes ejus submersi sunt.*

7. *Hebr.* insurgentes in te. *LXX.* adversarios. *Alius*, inimicos tuos. *Vulg. adversarios tuos.*

8. *Heb. A. S. Th.* coacervatæ sunt. *LXX.* divisa est. *Vulg. congregatæ sunt.*

11. *Hebr.* Quis sicut tu in diis, Domine? quis sicut tu magnificus in sanctitate? *S.* Neque in potentiis, neque in sanctificatione æquiparari quis poterit; aut in quopiam similis effici. *LXX.* Quis similis tibi in diis, Domine? quis similis tibi glorificatus in sanctis? *Vulg. Quis similis tui in fortibus, Domine? quis similis tui magnificus in sanctitate?*

13. *H. A. Vulg.* in misericordia tua. *LXX.* in justitia tua.

Heb. duxisti. *S. Vulg.* portasti. *LXX.* advocasti.

14. *Heb.* contremiscent. *A.* commoti sunt. *LXX. Vulg.* irati sunt *Alius*, timuerunt. *Alius*, turbati sunt.

15. *Hebr.* territi sunt. *LXX.* festinaverunt. *Al.* turbati sunt. *Vulg. conturbati sunt.*

17. *Heb.* loco ad sedendum te. *LXX.* paratum habitaculum tuum. *Al.* firmitatem ad sedem tuam. *Vulg. firmissimo habitaculo tuo.*

21. *Heb.* & respondit eis. *LXX.* principium autem dedit illis. *Alius*, & recensuit eis. *Vulg. quibus præcinebat.*

23. *Heb.* bibere aquas de Merah. *LXX.* bibere de Merra. *Alius*, bibere aquam de Merra *Vul. bibere aquas de Mara.*

25. *Heb.* docuit. *LXX.. Vulg.* ostendit. *Alius*, illuminavit.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XV. Exodi.

v. 2. Ἀλλ. ὑπερασπιστής. Sic Codex unus.

v. 4. Sic Drusius & MSS. quidam. Vide notas ad Caput XIV. v. 4. supra.

v. 8. Ita Basiliensis & Drusius.

v. 11. Hunc Symmachi locum plenum mutuamur ex duobus Regiis atque uno Colbertino. Apud Drusium mutilus erat, legebaturque ἐν δυναστείᾳ. Alii omnes melius, ἐν δυναστείαις: nam vox Hebraïca in plurali est.

v. 13. Sic Codex unus Reg.

Ibid. Σ. διεβάστασας. Sic Codices omnes & Drusius. Hinc Vulgata, *portasti.*

v. 14. A. ἐκλονήθησαν. Verbum רגז, κλονέω solet vertere

Aquila. Symmachus vero ταράττω. Hinc ἐταράχθησαν videtur Symmachi esse.

v. 15. ἐθορύβήθησαν. Sic Drusius sine nomine Interpretis.

v. 17. Sic Basiliensis & Edit. Rom. In hunc vero locum hæc Drusius: *Psalm.* 33. 14. ממכון שבתו *A.* ἀπὸ ἑδράσματος καθέδρας αὐτοῦ. *Hieron. de firmissimo solio. Hinc licet colligere* ἕδρασμα *eis* καθέδραν, *Aquilæ esse.*

v. 21. Sic Catenæ Regiæ & Drusius.

v. 23. Sic unus Codex & Drusius.

v. 25. Ita Basiliensis. Eamdem Hebraïcam vocem ἐφώτισεν item vertit Aquila Job. 12. 7. & Exod. 14. 20. & 24. 12. להורתם φωτίσαι. quare certum videtur hic etiam Aquilæ esse.

CAPUT XVI. EXODI.

ויסעו 1. A. . . . . O. ἀπῆραν δέ.

כפר 14. O. πάγος. Αλλος, πάχνη.

איש לפי אכלו 16. Σ. (ὅσον ἑκάστοις καθήκει μεμετρημένον). O. ἕκαστος εἰς τοὺς καθήκοντας.

עמר O. γομόρ.

וירם 20. O. ἐξέζεσε. Αλλος, ἀνέβρασεν.

איש כפי אכלו 21. O. ἕκαστος τὸ καθῆκον αὐτῷ. Αλλος, ἕκαστος τὸ ἀρκοῦν.

ויגידו 22. O. ἀνήγγειλαν. Αλλος, ἀνήγαγον.

תחתיו 29. O. εἰς τοὺς οἴκους ὑμῶν. Αλλος, παρ' ἑαυτῷ.

כזרע גד 31. τὸ Σαμαρ. ὡς σπέρμα ὀρύζης. O. ὡς σπέρμα κορίου.

כצפיחת בדבש A. ἄμυλος ἐν ἐλαίῳ μελικηρίῳ. Σ. ὡς ἄμυλος ἐν μέλιτι. O. ὡς ἐγκρὶς ἐν μέλιτι.

אל־קצה ארץ כנען 35. Σ. ἕως τὰ πέρατα τῆς χαναάν. O. εἰς μέρος τῆς Φοινίκης.

עשרית האפה O. τὸ δέκατον τῶν τριῶν μέτρων. Αλλ. τὸ δέκατον τοῦ οἰφί.

1. HEb. & profecti sunt. *A.* & inclinauerunt, vel, respexerunt. *LXX.* promoverunt autem. *Vulg. profectique sunt.*

14. *Hebr. Alius & Vulg.* pruina. *LXX.* gelu.

16. *Heb.* Vir secundum cibum suum. *S.* quantum singulis competit dimensum. *LXX.* unusquisque in eos qui ad se pertinent. *Vulg. quantum sufficit ad vescendum.*

Hebr. Gomer. *LXX. Vulg.* gomor.

20. *Heb.* & vermiculavit. *LXX.* & ebullivit. *Alius*, emisit. *Vul. scatere cœpit.*

21. *Heb.* vir secundum cibum suum. *LXX.* unusquisque quod pertinebat ad se. *Alius*, unusquisque quod sufficiebat. *Vulg. quantum sufficere poterat ad vescendum.*

22. *Heb. LXX.* & nuntiaverunt. *Alius*, retulerunt, *Vul. narraverunt.*

29. *Heb.* sub se. *LXX.* in domibus vestris. *Alius*, apud se. *Vul. apud semetipsum.*

31. *Heb. LXX.* tamquam semen coriandri. *Samar.* ut semen oryzæ. *Vul. quasi semen coriandri.*

Heb. LXX. tanquam lagani cum melle. *A.* placenta in oleo & favo mellis. *S.* ut placenta in melle. *Vul. quasi simila cum melle.*

35. *Heb.* ad extremum terræ Chanaan. *S.* usque ad fines terræ Chanaan. *LXX.* in partem Phœniciæ. *Vul. usquequo tangerent fines terræ Chanaan.*

H. decima ephah. *LXX.* decima pars trium mensurarum. *Alius*, decimum œphi. *Vulg. decima pars est ephi.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVI. Exodi.

v. 1. Sic Procopius p. 266. *Aquila, & inclinaverunt, vel, respexerunt.*

v. 14. Ex Basiliensi sine nomine.

v. 16. Symmachi lectionem ex Procopio mutuamur p. 266. *Symmachus habet, Quantum singulis competit dimensum.*

Ibid. O. γομόρ. In hunc vero locum duplex nota habetur in MSS. Altera anonymi sic: ὁ γόμορ, μόδιοι δεκαπέντε, τὸ δέκατον τῶν τριῶν μέτρων. i. *Gomor, modii quindecim: decima pars trium mensurarum*; altera Epiphanii his verbis· Τὸ γόμορ, δέκατον τοῦ μεγάλου μέτρου, τουτέστι τῆς ἀρτάβης ὃ γίνεται ἑπτὰ ξέσαι καὶ πέμπτον. i. *Gomor decima pars magnæ mensuræ, artabæ scilicet: quæ septem sextarios & quintam partem continet.*

v. 20. Αλλος, ἀνέβρασεν. Hæc lectio habetur in Basiliensi & in Edit. Romana. Videturque Aquilæ esse, qui supra hac voce utitur, Cap. 14. v. 27.

v. 21. Ἕκαστος τὸ ἀρκοῦν. Sic Drusius. Videtur autem esse lectio Symmachi: qui magis sensum quàm verba respicit.

v. 22. Sic Codices aliquot & Schedæ Combefisianæ.

v. 29. Παρ' ἑαυτῷ. Sic Basiliensis. Videtur autem esse lectio Aquilæ vel Symmachi, quam sequitur vulgatus Interpres, qui vertit, *apud semetipsum.*

v. 31. Sic Colbertinus & Drusius.

Ibid. Hic mire variant exemplaria. Edit. Rom. habet A. ἄμυλος ἐξ ἐλαίῳ. Σ. ὡς ἄμυλος ἐν μέλιτι. Incertus, μελικηρίῳ. Regius unus. Ακ. φοῖν, ἄμυλος ἐξ ἐλαίῳ μελικηρίῳ. R. 1888. ἄμυλος ἐν ἐλαίῳ atque ita legisse videtur Procopius, cujus interpres vertit, *cum oleo.* Veram igitur Aquilæ lectionem esse existimo ἄμυλος ἐν ἐλαίῳ μελικηρίῳ. Neque enim crediderim, ubi דבש legitur in Hebræo, nullam mellis mentionem fecisse Interpretem illum, qui literam accurate sequitur. Procopii Interpres sic habet. *Aquila legit, simila cum oleo. Symmachus reddit, ut mellis favus.* Ubi videtur τὸ μελικηρίῳ Symmachi esse existimasse.

v. 35. Sic unus Codex Symmachi lectionem præfert. Interpres autem Procopii p. 266. *Symmachus transtulit, Usque ad fines terræ Chanaan.*

Ibid. τὸ δέκατον τοῦ Οἰφί. Sic MSS. nostri & Editio Romana sine Interpretis nomine. Hic Drusius sic habet:

Digitized by Google

Hieron. decima pars Ephi. LXX. τὸ δέκατον τῶν τριῶν μέτρων. *Noster alibi* איפה *tres modios reddit. Ergo* μέτρον *modius, nomine generis ad certam speciem restricto. Onkelos & Jonathan* תלתסאין trium satorum. *Hunc accommodanda modii vox, quam pro sato usurpant. Est autem satum mensura Hebraïca, quam ter continebat Epha.*

CAPUT XVII. EXODI.

ואין מים לשתת העם 1. O. καὶ οὐκ ἦν ὕδωρ τῷ λαῷ πιεῖν. Ἄλλος, καὶ οὐκ ἦν ὕδωρ ὥστε πιεῖν τὸν λαόν.

וילן העם על־משה 3. O. διεγόγγυσεν ἐκεῖ ὁ λαὸς πρὸς Μωϋσῆν. Ἄλλος, καὶ ἐγόγγυσεν ὁ λαὸς ἐπὶ Μωϋσῆ.

ומטך 5. O. καὶ τὴν ῥάβδον. Ἄλλος, καὶ τὴν βακτηρίαν σου.

הגבעה 9. A. Σ. O. Θ. τοῦ βουνοῦ.

ידיו אמונה 12. A. αἱ χεῖρες αὐτοῦ πίστις O. αἱ χεῖρες Μωυσῆ ἐστηριγμέναι.

1. Heb. & non aqua ut biberet populus. *LXX.* & non erat aqua populo ad bibendum. *Alius*, & non erat aqua ut biberet populus. *Vulg. ubi non erat aqua ad bibendum populo.*

3. *Heb.* & murmuravit populus contra Mosesh. *LXX.* & murmuravit ibi populus contra Moysem. *Alius*, & murmuravit populus super Moyse. *Vulg. & murmuravit contra Moysen.*

5. *Heb.* & virgam tuam. *LXX. Vulg.* & virgam. *Al.* & baculum tuum.

9. *Heb. A. S. LXX. Th. Vul.* collis.

12. *Heb.* manibus ejus fidelitas. *A.* manus ejus fides. *LXX.* manus Moysi stabiles. *Vulg. ut manus illius non lassarentur.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVII. Exodi.

v. 1. Ἄλλος, καὶ οὐκ ἦν ὕδωρ ὥστε πιεῖν τὸν λαόν. Sic duo MSS.

v. 3. Sic unus Codex. Videtur autem lectio secunda esse Aquilæ.

v. 5. Ἄλλος, καὶ τὴν βακτηρίαν. Sic unus Codex tacito Interprete. Sic vocem מטה vertit Aquila 1. Reg. 14. 27.

v. 9. A. Σ. O. Θ. τοῦ βουνοῦ. Sic unus Regius.

v. 12. Ita Basiliensis lectionem Aquilæ adfert, ubi πίστις, pro אמונה. *Manus ejus fides*; id est; manus Moysi erectæ fideliter stabant, nec demittebantur.

CAPUT XVIII. EXODI.

חתן 1. A. νυμφευτής. Σ. πενθερός. O. γαμβρός.

אחר שלוחיה 2. O. μετὰ τὴν ἄφεσιν αὐτῆς. Ἄλλος, ἐξ ἀποστολῆς αὐτῆς.

ויבא יתרו חתן משה 5. A. καὶ ἦλθεν Ἰεθὲρ νυμφευτὴς Μωυσῆ. Σ. ἦλθεν οὖν Ἰοθὸρ ὁ πενθερὸς Μωυσῆ. O. καὶ ἐξῆλθεν Ἰοθὸρ ὁ γαμβρὸς Μωυσῆ.

חתנו 7. Σ. πενθερῷ αὐτοῦ. O. γαμβρῷ.

זדו 11. οἱ λοιποὶ, ὑπερηφανεύσαντο. O. ἐπέθεντο.

מה־הדבר הזה 14. O. τί τοῦτο; Ἄλλος, τί τὸ ῥῆμα τοῦτο; Ἄλλος, τίς ὁ λόγος οὗτος ὃν,

עד ערב O. ἕως δειλῆς. Ἄλλος, ἕως ἑσπέρας.

הזהרתה 20. A. διαστελεῖ vel διαστέλλου. O. διαμαρτύρῃ.

יראי אלהים 21. οἱ λοιποὶ, φοβουμένους τὸν θεόν. O. θεοσεβεῖς.

שנאי בצע O. μισοῦντας ὑπερηφανίαν. Ἄλλος, μισοῦντας πλεονεξίαν.

הגדל 22. οἱ λοιποὶ, τὸ μέγα. O. τὸ ὑπέρογκον.

1. Heb. S. LXX. socer. *A.* pronubus. *Vulg. cognatus.*

2. *Heb.* post dimissiones ejus. *LXX.* post dimissionem ejus. *Alius*, ex dimissione ejus. *Vulg. quam remiserat.*

5. *Heb.* & venit Ithro socer Moseh. *A.* & venit Iethro pronubus Moysi. *S.* venit igitur Iothor socer Moysi. *LXX.* & egressus est Iothor socer Moysi. *Vulg. venit ergo Jethro cognatus Moysi.*

7. *H. S.* socero suo. *LXX.* socero. *Vulg. cognati sui.*

11. *H. Reliqui*, superbierunt. *LXX.* insectati sunt. *Vulg. superbe egerint.*

14. *H.* quæ res hæc. *LXX.* quid hoc? *Alius*, quod hoc verbum? *Alius*, quis hic sermo, quem. *Vulg. quid est hoc quod facis?*

H. Alius & Vulg. usque ad vesperam. *LXX.* usque ad crepusculum vespertinum.

20. *H.* significabis. *A.* mandabis, *al.* manda. *LXX.* testaberis. *Vulg. ostendasque.*

21. *H. Reliqui & Vulg.* timentes Deum. *LXX.* Deum colentes.

H. Alius, odientes avaritiam. *LXX.* odientes superbiam. *Vulg. qui oderint avaritiam.*

22. *H.* rem magnam. *Reliqui*, (Verbum) magnum. *LXX.* verbum grave. *Vul. quicquid majus.*

והקל מעליך Σ. Θ. καὶ συμβαστάσουσί σοι. Ο. καὶ συναντιλήψονταί σοι.

Heb. & allevia desuper te *S. Th.* & una tecum portabunt *LXX.* & suscipient onus tecum. *Vulg. leviusque sit tibi, partito in alios onere.*

וישמע 24. Ο. ἤκουσε δὲ. Ἄλλος, καὶ ὑπήκουσε.

24. *H. & Alius*, & obedivit. *LXX.* audivit. *Vulg. quibus auditis.*

הקשה 26. Α. Σ. σκληρόν. Ο. τὸ ὑπέρογκον. Θ. τὸ δυσχερές. Ἄλλος, τὸ μέγα.

26. *H. A. S.* durum *LXX.* grave. *Th.* difficile. *Alius*, magnum. *Vulg. gravius.*

את־חתנו 27. Σ. τὸν πενθερὸν αὐτοῦ. Ο. τὸν ἑαυτοῦ γαμβρόν.

27. *H. S.* socerum suum. *LXX.* sui ipsius socerum. *Vulg. cognatum suum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVIII. Exodi.

v. 1. Sic Basiliensis. Drusius, Α. νυμφευτὰ perperam. Vide quæ in hanc interpretationem diximus supra Cap. 3. v. 1.

v. 2. Ἀλλ. ἐξ ἀποστολῆς. Sic unus Codex Regius atque Drusius: alter vero ἐξαποστολὴν perperam.

v. 5. Sic Basiliensis, Regius unus & Editio Romana, in qua ad lectionem Aquilæ perperam jacet, νυμφευτή. Codex Regius ad Aquilam habet Ἰοθόρ. Alii melius Ἰοθρώ. Basiliensis ad Symmachum, ἦλθεν Ἰοθὸρ, omisso ὤν.

v. 7. Σ. πενθερῷ. Sic duo MSS.

v. 11. Sic Basiliensis. οἱ λοιποὶ, ὑπερηφανεύσαντο. Id est. Aq. Symm. & Theodotion. Drusius non indicat cujus sit interpretatio.

v. 14. Sic Basiliensis, nec Interpretum nomen adfert. Sed prima interpretatio videtur esse Aquilæ, secunda Symmachi.

Ibid. ἕως ἑσπέρας. Sic Basiliensis. Videtur autem esse trium Interpretum; non enim alio modo vertere potuisse putantur.

v. 20. Editio Romana, Α. διαστελῇ. Basiliensis, Α. διαστέλλειν. Prior Hebraïco magis consonat.

v. 21. Ita Basiliensis & Editio Romana.

Ibid. μισοῦντας πλεονεξίαν. Sic Drusius.

v. 22. Ita Basiliensis solus.

Ibid. Σ. Θ. καὶ συμβαστάσουσί σοι, ex Edit. Romana.

v. 24. Ex Basiliensi.

v. 26. Sic Basiliensis & Edit. Rom.

v. 27. Sic duo MSS.

CAPUT XIX. EXODI.

והייתם לי סגלה מכל־העמים 5. Σ. ἔσεσθέ μοι ἐξαίρετον ἐκ πάντων τῶν λαῶν. Ο. ἔσεσθέ μοι λαὸς περιούσιος ἀπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν.

5. HEb. & eritis mihi peculium ab omnibus populis. *S.* eritis mihi selectum ex omnibus populis. *LXX.* eritis mihi populus peculiaris ab omnibus gentibus. *Vulg. eritis mihi in peculium de cunctis populis.*

ויקרא לזקני העם 7. Ο. ἐκάλεσε τοὺς πρεσβυτέρους τοῦ λαοῦ. Ἀλλ. ἐλάλησε πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους τοῦ λαοῦ.

7. *H. LXX.* vocavit seniores populi. *Alius*, locutus est ad seniores populi. *Vulg. convocatis majoribus natu populi.*

וקדשתם 10. οἱ λοιποὶ, ἁγίασον αὐτούς. Ο. ἅγνισον αὐτούς.

10. *H.* sanctificabis eos. *Reliqui & Vulg.* sanctifica illos. *LXX.* purifica illos.

והגבלת את־העם 12. Ο. ἀφοριεῖς τὸν λαόν. Ἄλλος, ὁροθετήσεις τῷ λαῷ.

12. *H. LXX.* terminabis populum. *Alius*, terminos pones populo. *Vulg. constituesque terminos populo.*

ירה יירה 13. Α. ῥοιζηθεὶς (ῥοιζηθήσεται) Σ. βέλεσιν.... Ο. βολίσι κατατοξευθήσεται. Θ. τοξευόμενος κατατοξευθήσεται.

13. *H.* jaculando jaculis impetetur. *A.* cum stridore jaculorum confodietur. *S.* telis...... *LXX.* jaculo confodietur. *Th.* sagittis confixus configetur. *Vulg. confodietur jaculis.*

כעשן 18. Ο. ὡσεὶ καπνός. Ἄλλος, ὡσεὶ ἀτμίς.

18. *Heb. LXX.* sicut fumus. *Alius*, sicut vapor. *Vulg. fumus.*

פן־יפרץ בהם יהוה 22. Α. μήποτε διακόψῃ ἐν αὐτοῖς κύριος. Σ. μήποτε διαφθείρῃ.... Ο. μήποτε ἀπαλλάξῃ ἀπ' αὐτῶν κύριος.

22. *Heb.* dividat. *A.* dirumpat. *S.* corrumpat. *LXX.* interimat. *Vulg. percutiat.*

2. *Heb.* ne forte dividat in illis Dominus. *A.* ne forte dirumpat in illis Dominus *S.* ne forte corrumpat.... *LXX.* ne forte avellatur ab illis Dominus. *Vulg. ne percutiat eos.*

בכם 24. Ο. ἀπ' αὐτῶν. Ἄλλος, ἐξ αὐτῶν.

24. *Hebr.* in eis. *LXX.* ab eis. *Alius*, ex eis.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIX. Exodi.

v. 5. Sic Colbertinus unus, Regius item & Theodoretus qui ad Symmachum ἐξαίρετος habet. Hanc vero lectionem perperam Theodotioni tribuit Editio Romana. Legerint fortasse Editores Θεοδ. ἐξαίρετον, Θεοδοτίων, ἐξαίρετος, Cum legendum esset Θεοδώρητος, ἐξαίρετος. Cæterum hanc lectionem Symmachi esse suadent tum MSS. & Theodoretus; tum etiam locus Psalmi 134. v. 4. ubi Symmachus סגלה vertit. ἐξαίρετος. In hunc locum Drusius: *In fragmentis meis mss.* λαὸς περιούσιος, *populus peculiaris. Posset etiam reddi, populus eximius.*

Sed Hebrææ voci magis quadrat, peculiaris. Sane quartum prædicabile סגלה *vocant. Hieron. in Comment. Malachiæ.* 3. Aquila περιούσιον, *cæteri* περιούσιον *interpretati sunt. Cohel.* 2. 8. [*i. Ecclesiastæ* 2. 8.] A. ἰδιασμούς. *Sym.* περιουσίας. *Hieronymus hoc loco : Eritis mihi peculium. LXX.* περιούσιον. Hactenus Drusius.

v. 7. Ἐλάλησε πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους. Ita Codex unus, tacito Interpretis nomine.

v. 10. Sic Editio Rom. & Drusius.

v. 12. Sic Basiliensis & Editio Romana. ἀφωρισμένους. Quam lectionem auguratur Drusius esse Reliquorum trium : cujus autem vel quorum sit, incertum.

v. 13. Sic Editio Romana & Basiliensis, qui habet, A. ῥοιζίοις perperam. ῥοιζήσει autem hic est Dativus casus a ῥοῖζος *jaculatio cum stridore*, non autem futurum verbi ῥοιζέω, ut putasse videtur Drusius, qui τὸ, ῥοιζήσει vertit, *cum magno strepitu ac stridore occidetur*. Verterit igitur Aquila ירה יירה, ῥοιζῶν ῥοιζηθήσεται, ut solet talem Hebraïsmum Interpretari. Idem Aq. 1. Reg. 31. 3. המורים, ῥοιζοῦντες, vertit.

v. 18. Basiliensis, ὡσεὶ ἀτμίς, tacito Interpretis nomine.

v. 22. Has lectiones habent Basiliensis & alii Mss.

v. 24. Sic Basiliensis.

CAPUT XX. EXODI.

אשר הוצאתיך 2. O. ὅστις ἐξήγαγόν σε. Αλλος, ὁ ἐξαγαγών σε.

פסל 4. οἱ λοιποὶ, γλυπτόν. O. Εἴδωλον.

לשוא 7. A. Εἰς εἰκῆ. O. ἐπὶ ματαίῳ.

הערפל 21. A. O. Θ. ἀραφέλ. Σ. ὁμίχλην. O. ἄλλως, τὸ γνόφον.

כי חרבך הנפת עליה 25. A. ὅτι μάχαιράν σου ἐξῆρες ἐπ' αὐτό. Σ. τὴν γὰρ μάχαιράν σου ἐκίνησας ἐπ' αὐτό. O. τὸ γὰρ ἐγχειρίδιόν σου ἐπιβέβληκας ἐπ' αὐτοῖς. Θ. ὅτι τὴν ῥομφαίαν σου ἐπιβέβληκας ἐπ' αὐτό.

ותחללה O. καὶ μεμίανται. Αλλος, καὶ ἐβεβήλωσας αὐτό.

2. HEb. *Vul.* qui eduxi te. *LXX.* qui eduxit te. *Alius*, qui eduxi te.

4. *Heb. & Reliqui*, & *Vulg.* sculptile. *LXX.* idolum.

7. *Heb.* in vanum. *A.* temere *LXX.* in vano. *Vulg. in vanum*,&, *frustra.*

21. *Hebr. S. Vul.* caliginem. *A. LXX. Th.* Araphel. *LXX. alio modo*, caliginem.

25. *Heb.* cum gladium tuum elevaveris super illud. *A.* quia gladium tuum extulisti super illud. *S.* nam gladium tuum movisti super illud. *LXX.* cultrum enim tuum injecisti super eos. *Th.* quia frameam tuam injecisti in illud *Vulg. si enim levaveris cultrum tuum super eo, polluetur.*

Heb. & pollues illud. *LXX.* & inquinati sunt. *Alius*, & prophanasti ipsum. *Vulg. polluetur.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXI. Exodi.

v. 2. Sic Basiliensis.

v. 4. Sic Basiliensis & Editio Romana, οἱ λοιποὶ, γλυπτόν. LXX. Εἴδωλον. In hanc vocem Origenes in Catenis mss. ἄλλο, εἴδωλον, καὶ ἕτερον, ὁμοίωμα. ὁμοίωμα μὲν γάρ ἐστιν, ἐὰν ποιῇς ἰχθύος, ἢ τετραπόδου, ἢ θηρίου, ἢ διὰ τεχνουργίας, ἢ διὰ ζωγραφίας, ὁμοίωμα. εἴδωλον δὲ ὅταν ἀνατυπώσῃ ψυχὴ παρὰ τὰ ἐξ ὑπαρχόντων πρωτοτύπως οἷον ἀναμεμιγμένον τὸ ζῶον ἀπὸ ἀνθρώπου καὶ ἵππου. i. *Aliud est idolum, aliud simulacrum. Nam simulacrum est, cum piscis, aut quadrupedis, aut feræ similitudinem sive per fabrilem artem, sive per picturam repræsentaveris ; idolum vero quidquid mens ex non existentibus in rerum natura sibi comminiscitur : quale est animal ex homine & equo confictum.*

v. 7. Sic Basiliensis & Editio Romana. Psalm. 138. Aquila eamdem vocem vertit, εἰς εἰκῆ. Sym. ματαίως.

v. 21. Hæc Maximus Schol. in Dionysium lib. de Mystica Theologia Cap. 1. οἱ ἑβδομήκοντα καὶ Ακύλας καὶ Θεοδοτίων τὸ Αραφὲλ ἔθηκαν. Σύμμαχος μὲν τοι ὁμίχλην. i. LXX. *Aquila & Theodotion*, Araphel *ediderunt : Symmachus*, caliginem. Ubi notes LXX. hodie γνόφον habere ; sed in hanc Editionem infinitæ pene mutationes advectæ sunt, ut fuse narratur in Præliminaribus.

v. 25. Sic Catenæ nostræ & Editio Romana. Unus Regius ad lectionem Theodotionis habet, ἐπ' αὐτόν.

Ibid. καὶ ἐβεβήλωσας αὐτὸ, ex Basiliensi, qui Interpretem non indicat.

CAPUT XXI. EXODI.

יצא לחפשי 2. O. ἀπελεύσεται ἐλεύθερος. Αλλος, ἐξαποστελεῖς αὐτὸν ἐλεύθερον.

ויצאה אשתו עמו 3. O. ἐξελεύσεται καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ. Αλλος, καὶ ἡ γυνὴ συνεξελεύσεται μετ' αὐτοῦ.

והגישו אדניו אל־האלהים 6. A. Σ. καὶ ἄξεις αὐτὸν πρὸς τοὺς θεούς. O. προσάξει αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ πρὸς τὸ κριτήριον τοῦ θεοῦ.

וכי־ימכר איש את־בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים אם־רעה בעיני אדניה אשר־לא יעדה 8. A. καὶ ὅταν πωλήσῃ ἀνὴρ τὴν θυγατέρα εἰς οἰκέτιν· οὐκ ἐξελεύσεται ὡς ἔξοδος τῶν δούλων,

2. HEb. *Vulg.* egredietur liber. *LXX.* abibit liber. *Alius*, dimittes ipsum liberum.

3. *Heb.* & egredietur uxor ejus cum eo. *LXX.* egredietur & uxor ejus. *Alius*, & uxor simul egredietur cum eo. *Vulg. & uxor egredietur simul.*

6 *Hebr.* & accedere faciet eum dominus suus ad deos. *A. S.* & duces eum ad deos. *LXX.* & adducet eum dominus ejus ad tribunal Dei. *Vulg. offeret eum dominus diis.*

7. *Heb.* & cum vendiderit vir filiam suam in ancillam, non egredietur, secundum egressionem servorum; si mala in oculis domini sui, qui non desponsavit eam. *A.* & cum vendiderit vir filiam suam in famulam, non egre-

Digitized by Google

ἐὰν κακισθῇ ἐν ὀφθαλμοῖς τοῦ κυρίου αὐτῆς, ὃς οὐ καθωμολογήσατο αὐτήν. Σ. οὐ προελεύσεται προέλευσιν δουλικήν, εἰ μὴ ἀρέσκῃ ἐν ὀφθαλμοῖς τοῦ κυρίου αὐτῆς, εἰ μὴ καθωμολογημένη. Ο. ἐὰν δέ τις ἀποδῶται τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα οἰκέτιν, οὐκ ἀπελεύσεται, ὥσπερ ἀποτρέχουσιν αἱ δοῦλαι, ἐὰν μὴ εὐαρεστήσῃ τῷ κυρίῳ αὐτῆς, ἣν αὐτῷ καθωμολογήσατο. Θ. οὐκ ἐξελεύσεται, ὥσπερ ἐκπορεύονται οἱ δοῦλοι, εἰ πονηρά ἐστιν ἐν ὀφθαλμοῖς κυρίου αὐτῆς, ὃ οὐ καθωμολογήσατο αὐτήν.

כמשפט הבנות 9. Σ. (κατὰ τὸ δικαίωμα τῶν εὐγενῶν). Ο. κατὰ τὸ δικαίωμα τῶν θυγατέρων.

שלש־אלה 11. Ο. τὰ τρία ταῦτα. Ἄλλος, πάντα ταῦτα.

מות יומת 12. Ο. θανάτῳ θανατούσθω. Ἄλλος, θανατωθήσεται. Ἄλλος, τελευτήσει θανάτῳ.

ואשר לא צדה 13. Α. καὶ ὃς οὐ μεθώδευσεν. Ο. ὁ δὲ οὐχ ἑκών.

אנה Α. Σ. ἀφῆκεν. Ο. παρέδωκεν.

מות יומת 17. Ο. θανάτῳ τελευτάτω. Ἄλλος, θανατούσθω.

וכי יריבן 18. Α. Σ. ἐὰν δὲ διαμάχωνται. Ο. ἐὰν δὲ λοιδορῶνται.

והכה־איש את־רעהו Ο. πατάξωσι τὸν πλησίον. Ἄλλος, καὶ πατάξῃ τις τὸν πλησίον.

הרה 22. Ο. ἐν γαστρὶ ἔχουσαν. Ἄλλος, ἔμβρυον ἔχουσαν.

dietur, ut eſt exitus ſervorum : ſi mala ſit in oculis domini ſui, qui non deſponſavit eam. *S.* non prodibit, ut prodeunt ſervi, ſi non placuerit in oculis domini ſui, ſi non deſponſata eſt. *LXX.* ſi quis autem vendiderit filiam ſuam, famulam, non abibit ut recedunt ancillæ : ſi non placuerit domino ſuo, quæ ipſi deſponſata eſt. *Th.* non exibit ut egrediuntur ſervi, ſi mala eſt in oculis domini ſui, qui non deſponderit eam. *Vulg. ſi quis vendiderit filiam ſuam in famulam, non egredietur ſicut ancillæ exire conſueverunt; ſi diſplicuerit oculis domini ſui, cui tradita fuerat.*

9. *Hebr.* ſecundum judicium filiarum. *S.* ſecundum jus nobilium. *LXX.* ſecundum jus filiarum. *Vulg. juxta morem filiarum.*

11. *Heb. LXX.* tria hæc. *Alius*, omnia hæc. *Vulg. tria iſta.*

12. *Heb.* moriendo morietur. *LXX. Vul.* morte moriatur. *Alius*, occidetur. *Alius*, morietur morte.

13. *Hebr.* & qui non inſidiatus eſt. *A.* & qui non inſidiatus fuerit. *LXX.* qui autem nolens. *Vulg. qui autem non eſt inſidiatus.*

Heb. fecit occurrere. *A. S.* dimiſit. *LXX. Vulg.* tradidit.

17. *Heb.* moriendo morietur. *LXX. Vulg.* morte moriatur. *Alius*, occidatur.

18. *Hebr. Vulg.* ſi rixati fuerint. *A. S.* ſi vero pugnaverint. *LXX.* ſi autem jurgati fuerint.

Hebr. & percuſſerit vir ſocium ſuum. *LXX.* & percuſſerint proximum. *Alius*, & percuſſerit quis proximum. *Vulg. & percuſſerit alter proximum ſuum.*

22. *Hebr. Vulg.* prægnantem. *LXX.* in utero habentem. *Alius*, fœtum habentem.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXI. Exodi.

v. 2. Ἐξαποστελεῖς αὐτόν. Sic Baſilienſis & alii Mſſ. noſtri, tacito Interpretis nomine; ſed videtur eſſe verſio Symmachi, qui liberiori more interpretatur.

v. 3. Ἀλλ. ἐὰν ἡ γυνὴ &c. Sic duo Mſſ.

v. 6. Sic omnes Mſſ. noſtri & Edit. Rom. Α. Σ. πρὸς τοὺς θεούς. Druſius in hunc locum: *Locus iſte plenior exſtat in Fragm. meis mſſ.* והגישו אדניו אל־אלהים. *A. S.* καὶ ἄξει αὐτὸν πρὸς τοὺς θεούς, *& ducet illum ad deos.* Sic Druſius, qui hæc ex Theodoreto mutuatur Quæſt. 8. in Deut. ubi ſic legitur, θεοὺς τοὺς κριτὰς ὀνομάζει. θεοὺς γάρ φησιν οὐ κακολογήσεις, καὶ ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς. καὶ ἔνθα δὲ εἶπον οἱ ἑβδομήκοντα, ἄξεις αὐτὸν εἰς τὸ κριτήριον, οἱ περὶ τὸν Ἀκύλαν καὶ τὸν Σύμμαχον, ἄξεις αὐτὸν πρὸς τοὺς θεούς. i. *Diis enim, inquit, non detrahes, & principi populi tui non maledices. Et ubi Septuaginta dixerunt, Adduces eum in judicium; Aquila & Symmachus interpretati ſunt : Adduces eum ad deos.* Unus Codex & Schedæ Combefiſ. hoc Scholion habent : Ἀκύλας καὶ Σύμμαχος εἶπον, πρὸς τοὺς θεούς. θεοὺς δὲ τοὺς κριτὰς ὀνομάζουσι καὶ θεοῦ κριτήριον, τὴν τούτων ψῆφον. i. *Aquila & Symmachus dicunt*, ad deos; *deos autem vocant judices, & Dei tribunal, eorum judicium.*

v. 7. & 8. Hunc inſignem locum plenum mutuamur ſecundum omnes verſiones ex Codice Baſilienſi. In Editione Romana mutilus exſtat, Aquilæ nomen non comparet, ejus verſio mutila effertur; Symmachi vitiata eſt: nam ibi legitur οὐ προσελεύσεται προσέλευσιν δουλικήν, *non accedet quomodo ſervi accedunt*; quod oppoſitam Scripturæ ſententiam efficit, non enim de acceſſu, ſed de receſſu hic agitur: quare præſtat omnino lectio Baſilienſis, οὐ προελεύσεται προέλευσιν. Unus Regius in lectione Aquilæ, illud, πωλήσει ἀνήρ, πωλήσει πατὴρ exprimit.

v. 9. Σ. κατὰ τὸ δικαίωμα τῶν εὐγενῶν. Græca concinnavimus ſecundum Interpretem Procopii, qui ſic habet: *Symmachus in ſua verſione poſuit pro*, ſecundum jus filiarum, ſecundum jus nobilium.

v. 11. Sic Baſilienſis, non indicato Interprete.

v. 12. Item ex Baſilienſi & altero Codice Regio.

v. 13. Ita Baſilienſis, Regius unus & Editio Romana.

Ibidem ἀφῆκεν. Hanc verſionem uni Symmacho tribuit Editio Romana: Baſilienſis vero uni Aquilæ. Utriuſque crediderim eſſe.

v. 17. Ita Baſilienſis.

v. 18. Διαμάχωνται, Aquilæ tribuit Editio Romana : Symmacho Baſilienſis : duo Regii nomen Interpretis non adferunt.

Ibid. καὶ πατάξῃ τις τὸν πλησίον. Sic unus Reg. qui Interpretem non indicat.]

v. 22. Ἔμβρυον ἔχουσα. Sic Baſilienſis, ſine Interpretis nomine.

CAPUT XXII. EXODI.

אין ראה 10. O. καὶ μηδεὶς γνῷ. Ἄλλος, καὶ μηδεὶς ἴδῃ.

אם־לא שלח ידו 11. O. μὴ αὐτὸν πεπονηρεῦσθαι. Ἄλλος, μὴ μετεσχηκέναι αὐτῷ.

לבעליו 12. O. τῷ κυρίῳ ※ αὐτοῦ:

כל־שכב עם בהמה מות יומת 19. O. πᾶν κοιμώμενον μετὰ κτήνους θανάτῳ ἀποκτενεῖτε αὐτούς. Θ. πᾶν κοιμώμενον μετὰ κτήνους ἀναθεματισθήσεται.

זבח לאלהים יחרם 20. A. ὁ θυσιάζων θεοῖς ἀναθεματισθήσεται αὐτός. O. ὁ θυσιάζων θεοῖς θανάτῳ ἐξολοθρευθήσεται.

גר לא־תונה ולא תלחצנו כי־גרים הייתם בארץ מצרים 21. O. καὶ προσήλυτον οὐ κακώσετε, οὐδὲ μὴ θλίψετε αὐτόν· ἦτε γὰρ προσήλυτοι ἐν γῇ Αἰγύπτῳ. Ἄλλος, προσήλυτον οὐ ταπεινώσεις, καὶ οὐ κακώσεις αὐτόν· ὅτι προσήλυτοι ἦτε ἐν γῇ Αἰγύπτου.

לא תקלל 28. A. Σ. Θ. οὐκ ἀτιμάσεις. O. οὐ κακολογήσεις.

10. *Heb.* nemine vidente. *LXX.* & nemo noverit. *Alius*, & nemo viderit. *Vulg. nullusque hoc viderit.*

11. *Heb.* si non misit manum suam *LXX.* se non esse malignatum. *Alius*, se non illa accepisse. *Vulg. quod non extenderit manum.*

12. *Hebr.* domino ejus. *LXX.* domino ※ ejus:

19. *Hebr.* omnis cubans cum animali morte morietur. *LXX.* omne dormiens cum pecore, morte interficite eos. *Th.* omne dormiens cum jumento anathematizabitur. *Vulg. qui coierit cum jumento, morte moriatur.*

20. *Heb.* immolans diis exscindetur. *A.* qui immolat diis aoathematizabitur. *LXX.* qui immolat diis morte exterminabitur. *Vul. qui immolat diis occidetur.*

21. *Heb.* proselytum non humiliabis, & non opprimes eum, quia proselyti fuistis in terra Ægypti. *LXX.* Proselytum non vexabitis, nec affligetis eum: Proselyti enim fuistis in terra Ægypto. *Alius*, Proselytum non humiliabis, & non affliges eum: quia proselyti fuistis in terra Ægypti. *Vul. Advenam non contristabis, neque affliges eum: advenæ enim & ipsi fuistis in terra Ægypti.*

28. *Heb. LXX. Vulg.* non maledices. *A. S. Th.* non inhonorabis.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXII. Exodi.

v. 10. Καὶ μηδεὶς ἴδῃ. Ita Basiliensis tacito Interpretis nomine.

v. 11. Μὴ μετεσχηκέναι. Sic Basiliensis, sine Interpretis nomine.

v. 12. Ita Basiliensis.

v. 19. Hanc Theodotionis lectionem adfert idem Basiliensis.

v. 20. A. ὁ θυσιάζων θεοῖς ἀναθεματισθήσεται αὐτός. Hanc lectionem ut Scholion adfert Editio Romana. Alii Codices pleniorem Aquilæ tribuunt. Et vere ille vocem חרם ἀναθεματίζειν vertere solet. Sic Deut. 3.

v. 21. Ἄλλος, προσήλυτον οὐ ταπεινώσεις &c. Sic Codex unus.

v. 28. Sic Codex Basiliensis.

CAPUT XXIII. EXODI.

לנטות 2. O. ὥστε ἐκκλεῖσαι κρίσιν. Ἄλλος, ὥστε ἐκκλῖναι κρίσιν.

לא תהדר בריבו 3. Σ. οὐ τιμήσεις ἐν δίκῃ αὐτοῦ. O. οὐκ ἐλεήσεις ἐν κρίσει.

השב תשיבנו 4. O. ἀποστρέψας ἀποδώσεις. Ἄλλος, ἀποστροφῇ ἀποστρέψεις.

תעזב 5. O. συναρεῖς. Ἄλλος, συνεγερεῖς.

מדבר 7. O. ἀπὸ παντὸς ῥήματος. Ἀλλ. κρίματος.

פקחים 8. A. σοφῶν. O. βλεπόντων.

ואספת 10. O. συνάξεις. Ἄλλος, εἰσάξεις.

חית השדה 11. A. ζῶα τῆς χώρας. O. ἄγρια θηρία.

ריקם 15. O. κενός. Ἄλλος, κοῦφος.

2. *Heb.* ad pervertendum. *LXX.* ut excludas judicium. *Al.* ut declines judicium. *Vul. ut a vero devies.*

3. *Heb.* non decorabis in causa sua. *S.* non honorabis in lite sua *LXX.* non miseraberis in judicio. *Vulg. non misereberis in judicio.*

4. *Hebr.* reducendo reduces eum. *LXX.* reducens reddes. *Al.* reducendo reduces. *Vulg. reduc ad eum.*

5. *Heb.* deseres. *LXX. Vulg.* sublevabis. *Al.* simul surgere facies.

7. *Heb.* a verbo. *LXX.* ab omni verbo. *Al.* a judicio. *Vul. mendacium fugies.*

8. *Heb.* apertos *A.* sapientium. *LXX.* videntium. *Vulg. prudentes.*

10. *Heb. Vulg.* congregabis. *LXX.* colliges. *Al.* induces.

11. *Heb.* animal agri. *A.* animalia agri. *LXX.* bestiæ agrestes. *Vulg. bestiæ agri.*

15. *Heb.* vacuè. *LXX. Vulg.* vacuus. *Al.* levis.

Digitized by Google

האסף 16. A. συλλογῆς. Σ. συγκομιδῆς. τὸ Σαμαρ. συνεισφορᾶς. O. συντελείας.

זבחי 18. O. θυμιάματος. Ἄλλος, θυσιάσματος. Ἀλλ. ἁγιάσματος. Ἀλλ. θυμιάσματος.

לא־תבשל גדי בחלב אמו 19 Σ. οὐ σκευάσεις ἔριφον διὰ γάλακτος μητρὸς αὐτοῦ. O. οὐχ ἑψήσεις ἄρνα ἐν γάλακτι μητρὸς αὐτοῦ.

לפניך 20. Σ. προάγοντά σε. O. πρὸ προσώπου σου.

אל־תמר 21. A. μὴ προσερίσῃς. Σ. μὴ παραπικράνῃς. O. μὴ ἀπείθει.

וצרתי את צרריך 22. A. καὶ ἐνδήσω τοὺς ἐνδεσμοῦντάς σε. O. καὶ ἀντικείσομαι τοῖς ἀντικειμένοις σοι.

והכחדתיו 23. O. καὶ ἐκτρίψω αὐτούς. Ἄλλος, καὶ συντρίψω αὐτούς.

משכלה 26. O. ἄγονος. Ἄλλος, ἄτεκνος.

ימיך O. ἡμερῶν σου. Ἄλλος, ἐτῶν σου.

את־אימתי 27. O. τὸν φόβον. Ἄλλος, τὴν κατάπληξιν.

וגרשה 28. O. ἐκβαλεῖς. Ἄλλος, ἐκβαλῶ. Ἀλλ. ἐκβαλεῖ.

16. *Heb. A. Samar.* collectionis. *S.* comportationis. *LXX.* consummationis. *Vulg. quando congregaveris.*

18. *Hebr.* victimæ meæ. *LXX.* thymiamatis. *Al.* sacrificii. *Al.* sanctificationis.

19 *Heb. Vul.* non coques hœdum in lacte matris suæ. *S.* non apparabis hœdum in lacte matris suæ. *LXX.* non coques agnum in lacte matris suæ.

20. *Heb.* coram te. *S.* præcedentem te. *LXX.* ante faciem tuam. *Vul. qui præcedat te.*

21. *Heb.* ne rebellis sis. *A.* ne contendas. *S.* ne exacerbes. *LXX.* non sis incredulus (*melius,*) inobsequens. *Vul. nec contemnendum putes.*

22. *H.* coarctabo coarctantes te. *A.* alligabo alligantes te. *LXX.* adversabor adversariis tuis. *Vulg. affligam affligentes te.*

23. *H.* & succidam eum. *LXX.* & atteram eos. *Alius*, & conteram eos. *Vulg. quos ego conteram.*

26. *Heb.* abortiens. *LXX.* qui non generet. *Alius*, sine liberis. *Vulg. infœcunda.*

H. LXX. Vul. dierum tuorum. *Alius*, annorum tuorum.

27. *H. Vul.* terrorem meum. *LXX.* timorem. *Alius*, terrorem.

28. *Heb.* expellet. *LXX.* ejicies. *Alius*, ejiciam. *Alius*, ejiciet. *Vulg. fugabunt.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIII. Exodi.

v. 2. Ita MSS. Regii & Edit. Rom.

v. 3. Sic Regii duo & Editio Romana.

v. 4. Ex Basiliensi.

v. 5. Sic quidam MSS. & Editio Rom.

v. 7. Sic quidam MSS. & Edit. Complut.

v. 8. Ita Regii duo & Editio Rom.

v. 10. Sic MSS. Regii & Schedæ Combefisianæ.

v. 11. Ita Regii duo & Editio Romana.

v. 15. Sic omnes MSS. Regii & Colbertinus sine Interpretis nomine.

v. 16. Ita Basiliensis & Editio Romana. Duo item Regii habent lectionem Samaritani, συνεισφορᾶς.

v. 18. Has lectiones habent quidam MSS. Regii & Editio Romana. Eadem lectionum varietas reperitur infra, Exod. 34. 25.

v. 19. Sic Colbert. & Regius unus ex Cyrillo: itemque Editio Romana.

v. 20. Σ. προάγοντά σε. Sic Basiliensis. Hanc vero lectionem Symmachi sequutus est Vulgatus interpres, dum ait, *qui præcedat te.*

v. 21. Sic Basiliensis, qui ad Aquilam habet, μὴ προσερίσῃς. Sed legendum est μὴ προσερίσῃς: nam idem verbum vertit Aquila προσερίζειν aliis in locis.

v. 22. A. καὶ ἐνδήσω τοὺς ἐνδεσμοῦντάς σε, sic unus Basiliensis.

v. 26. Ἄτεκνος. Hæc versio videtur Aquilæ, qui alibi שכול vertit, ἀτέκνωσιν. Psalm. 34. 12.

Ibid. Sic Basiliensis unus ἐτῶν.

v. 27. Sic Basil. Regius unus & Editio Romana: nec Interpretem indicant.

v. 28. Ita quidam MSS. Reg. & Schedæ Combefisianæ. Ubi notes eos qui ἐκβαλεῖς verterunt ונרשת legisse, qui ἐκβαλῶ ונרשתי: proclivis est mutatio.

CAPUT XXIV. EXODI.

וישם באגנת 6. A. ἔθηκεν ἐν προθύμασιν. O. ἐνέχεεν εἰς κρατῆρας. Ἄλλος, κρατῆρσι.

זרק O. προσέχεε. Ἄλλος, προσέχυσε.

מזקני ישראל 9. O. τῆς γερουσίας Ισραήλ. Ἄλλος, τῶν πρεσβυτέρων Ισραήλ.

ויראו את אלהי ישראל 10. A. καὶ εἶδον τὸν θεὸν Ισραήλ. Σ. καὶ εἶδον ὁράματι τὸν θεὸν Ισραήλ. O. καὶ εἶδον τὸν τόπον, οὗ εἱστήκει ὁ θεὸς τοῦ Ισραήλ.

ואתנה לך את־לחת האבן 12. A. Σ. Θ. καὶ

6. HEbr. & posuit in crateribus. *A.* posuit in pateris. *LXX.* infudit in crateras. *Al.* cratera. *Vul. misit in crateras.*

Heb. sparsit. *LXX.* effudit. *Alius*, profudit. *Vulg. fudit.*

9. *Heb. Vulg.* de senioribus Israël. *LXX.* senatûs Israël. *Al.* seniorum Israël.

10. *H. A. Vul.* & viderunt Deum Israël. *S.* & uiderunt uisione Deum Israel. *LXX.* & viderunt locum ubi steterat Deus Israel.

12. *H.* & dabo tibi tabulas lapidis. *A. S. Th.*

δώσω

δώσω σοι τὰς πλάκας τὰς λιθίνας. Ο. καὶ δώσω σοι τὰ πυξία τὰ λίθινα.

להורתם Α. φωτίσαι αὐτούς. Σ. ὑποδεῖξαι αὐτοῖς. Ο. νομοθετῆσαι αὐτοῖς.

משרתו 13. Α. Σ. Θ. λειτουργὸς αὐτοῦ. Ο. παρεστηκὼς αὐτῷ.

שבו 14. Α. καθίσατε. Σ. προσμείνατε. Ο. ἡσυχάζετε.

ישכן 16. Α. ἐσκήνωσεν. Σ. ἐπανεπαύσατο. Ο. κατέβη.

& dabo tibi tabulas lapideas. *LXX.* & dabo tibi tabellas lapideas. *Vulg. daboque tibi tabulas lapideas.*

Heb. ad docendum eos. *A.* ad illuminandum eos. *S.* ad ostendendum eis. *LXX.* ad leges ponendas eis. *Vulg. ut doceas eos.*

13. *H. A. S. Th. Vul.* minister ejus. *LXX.* qui aderat ei.

14. *H. A.* sedete. *S. Vulg.* expectate. *LXX.* quiescite.

16. *H. A. Vulg.* habitavit. *S.* requievit. *LXX.* descendit.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIV. Exodi.

6. Ita Basiliensis. Illud autem, ἐν προθύμασι, vertimus, *in pateris*, quia pateræ significant vasa excipiendo sanguini, ita Tullius de Claris Oratoribus, *excipere sanguinem patera*: & Lib. 1. de Divinatione: *Mercurius e patera sanguinem visus est fundere.*

Ibid. Αλλ., προσεχυσε. Sic unus Codex & Schedæ Combefisianæ.

v. 9. Αλλ., τῶν πρεσβυτέρων Ἰσραήλ. Ita duo Mss.

v. 10. Sic Basiliensis. Hic Aquilam sequitur Vulgatus interpres.

v. 12. Α. Σ. Θ. καὶ δώσω σοι τὰς πλάκας λιθίνας. Sic Basiliensis. LXX. etiam Interpretes לחת τὰς πλάκας fere semper vertunt.

Ibidem. Α. φωτίσαι αὐτούς. Sic Basiliensis. Vide supra notam ad Exod. 15. 25.

v. 13. Sic Basiliensis, unus Regius & Edit. Rom. Vide Proverb. 29. 11.

v. 14. καθίσατε. Σ. προσμείνατε &c. Lectionem Symmachi sequitur Interpres Vulgatus. Hæc mutuamur ex Codice Basiliensi.

v. 16. Α. ἐσκήνωσεν &c. sic Basiliensis. Versioni Aquilæ hæret Vulgata.

CAPUT XXV. EXODI.

תרומה 2. Α. ἀφαίρεμα. Ο. ἀπαρχάς.

וערת אילם מאדמים 5. Α. Σ. Θ. δέρματα κριῶν πεπυρωμένα. Ο. δέρματα κριῶν ἠρυθροδανωμένα.

ערת תחשים Α. Σ. Θ. δέρματα ἰάνθινα. Ο. δέρματα ὑακίνθινα.

אבני־שהם 7. Α. Σ. Θ. λίθους ὄνυχος. Ο. λίθους σαρδίου.

מלאים Α. Σ. Θ. πληρώσεως. Ο. εἰς τὴν γλυφήν.

אפד Α. Σ. Θ. ἐπένδυμα. Ο. ἐπωμίδα.

לחשן Α. Σ. λόγιον. Ο. Θ. ποδήρη.

שכנתי 8. Α. Σ. Θ. σκηνώσω. Ο. ὀφθήσομαι.

ארון 10. Α. Σ. Θ. γλωσσόκομον. Ο. κιβωτόν.

פעמת 12. Ο. κλίτη: Αλλος, μέρη.

עצי שטים 13. Ο. ξύλα ἄσηπτα. Αλλ., ἐκ ξύλων ἀσήπτων.

זהב טהור 17. Ο. χρυσίου καθαροῦ. Αλλος, χρυσίου χυτοῦ.

פרשי 20. Α. ἐκπετάζοντες. Ο. ἐκτείνοντες.

סככים Α. σκεπάζοντες. Ο. συσκιάζοντες.

נועדתי 22. Α. Σ. Θ. συντάξομαι. Ο. γνωσθήσομαι.

2. *Heb.* elevationem. *A.* separationem. *LXX.* primitias. *Vulg. primitias.*

5. *Heb. LXX. Vulg.* pelles arietum rubricatas. *A. S. Th.* pelles arietum ignei coloris.

Heb. pelles taxorum. *A. S. Th. Vulg.* pelles ianthinas. *LXX.* pelles hyacinthinas.

7. *H. A. S. Th.* lapides onychis. *LXX.* lapides Sardii. *Vulg. lapides Onychinos.*

Heb. plenitudinum. *A. S. Th.* plenitudinis. *LXX.* in sculpturam. *Vulg. ad ornandum.*

H. Vul. Ephod. *A. S. Th.* superindumentum. *LXX.* superhumerale.

Heb. pectorali. *A. S. Vul.* rationale. *LXX. Th.* poderem.

8. *H. A. S. Th. Vulg.* habitabo. *LXX.* apparebo.

10. *Heb. LXX. Vul.* arcam. *A. S. Th.* scrinium.

12. *H. Vul.* angulos. *LXX.* latera. *Al.* partes.

13. *Heb.* lignorum Sittim. *LXX.* ligna incorruptibilia. *Alius*, ex lignis incorruptibilibus. *Vulg. de lignis Setim.*

17. *Heb. LXX.* auri puri. *Alius*, auri fusi. *Vulg. de auro mundissimo.*

20. *H. A. Vulg.* expandentes. *LXX.* extendentes.

H. A. tegentes. *LXX.* obumbrantes. *Vulg. operientes.*

22. *Heb.* conveniam. *A. S. Th.* constituam. *LXX.* innotescam. *Vulg. præcipiam.*

Digitized by Google

זר־זהב 24. O. στρεπτὰ κυμάτια χρυσᾶ. Ἄλλος, στρεπτὸν κυμάτιον χρυσοῦν.

24. *Heb.* corooam auri. *LXX.* tortilia cymatia aurea. *Al.* tortile cymatium aureum. *Vul. labium aureum.*

לחם פנים 30. A. ἄρτους προσώπων. Σ. ἄρτους προθέσεως. O. ἄρτους ἐνωπίους.

30. *Heb.* panem facierum. *A.* panes facierum. *S. Vulg.* panes propofitionis *LXX.* paoes præfentes.

ירכה 31. A. Σ. Θ. ὁ μηρὸς αὐτῆς. O. ὁ καυλὸς αὐτῆς.

31. *Heb. A. S. Th.* femur ejus. *LXX. Vulg.* haftile ejus.

גביעי A. σκύφοι. O. κρατῆρες.

Heb. calices. *A.* fcyphi. *LXX.* crateres. *Vulg. fcyphos.*

פרחי A. βλαστοί. Σ. ἄνθη. O. κρίνα.

H. S. flores. *A.* ramuli. *LXX. Vul.* lilia.

משקדים 33. A. ἐξημυγδαλισμένοι. Σ. ἐκτετορνευμένοι. O. ἐκτετυπωμένοι καρυΐσκους.

33. *Heb. A.* amygdalati. *S.* tornati. *LXX.* reddentes formam nucum. *Vulg. quafi in nucis modum.*

פרחי 34. A. βλαστοί. Σ. ἄνθη. O. κρίνα.

34. *Heb. S.* flores. *A.* ramuli. *LXX. Vulg.* lilia.

מקשה 36. A. ἐξημυγδαλωμένη. Σ. ἐκτετορνευμένη. O. τορευτή.

36. *Heb.* ductile. *A.* amygdalata. *S.* tornata. *LXX.* tornatile. *Vulg. ductilia.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXV. Exodi.

v. 2. A. ἀφαίρεμα. Sic Bafilienfis. Hac voce frequenter utuntur LXX. ut תרומה exprimant, quod Latine vertitur, exemtio, aut feparatio. Verum nefcio an melius, elevationem dicamus.

v. 5. Ita Bafilienfis & alii Codices, A. Σ. Θ. δέρματα κριῶν πεπυρωμένα.

Ibid. A. Σ. Θ. δέρματα ἰάνθινα. Sic Bafilienfis & alii. Hanc autem verfionem fequutus eft Vulgatus interpres.

v. 7. A. Σ. Θ. λίθους ὄνυχος. Sic Bafilienfis. Hinc Vulgatus Interpres, *lapides onychinos*. Vide fupra ad Caput 2. Genefis.

Ibid. A. Σ. Θ. πληρώσεως, fic Bafilienfis.

Ibid. A. Σ. Θ. ἐπένδυμα. Ex eodem Bafilienfi. Sic Aquila & Symmachus vocem אפד interpretari folent.

Ibid. A. Σ. λόγιον. Sic idem Bafilienfis.

v. 8. A. Σ. σκηνώσω, fic Bafilienfis. Illam verfionem fequitur Vulgatus Interpres.

v. 10. A. Σ. Θ. γλωσσόκομον. Ex Bafilienfi. LXX. etiam Interpretes in Paralipomenis ארון vertunt γλωσσόκομον.

v. 12. Ex Bafilienfi, μέρη. Hæc interpretatio Aquilæ effe videtur: qui item Cap. 37. v. 6. μέρος pro κλίτος habet.

v. 13. Ex eodem Codice.

v. 17. Ἄλλος, χρυσίου χυτοῦ. Sic unus Codex.

v. 20. Ἐκπετάζοντες. Hanc lectionem ut Scholion affert Editio Romana; fed Bafilienfis Aquilæ tribuit.

Ibid. A. σκεπάζοντες. Sic Edit. Romana.

v. 22. A. Σ. Θ. συντάξομαι. Sic quidam Mff. & Edit. Rom. quæ habet; *Cæteri*, συντάξομαι. Codex unus Regius habet, εἶτα συντάξομαι.

v. 24. Ita Bafilienfis.

v. 30. Sic Bafilienfis & Editio Romana. Prior tamen & alius Regius habent, ἄρτους προσώπου, *panes faciei*. Σ. ἄρτους προθέσεως. Quem fequitur Vulgatus Interpres, *panes propofitionis*.

v. 31. Sic Bafilienfis. Hic Vulg. Interpres LXX. fequitur.

Ibid. A. σκύφοι. Quem fequitur Vulgatus Interpres. Ex Bafilienfi.

Ibid. A. βλαστοί. Σ. ἄνθη. Similiterque verfu 34. ex Bafilienfi.

v. 33. Ita Bafilienfis.

v. 36. Sic Schedæ Combefifianæ.

CAPUT XXVI. EXODI.

ואת־המשכן תעשה 1. O. καὶ τὴν σκηνὴν ποιήσεις. Ἄλλος, καὶ τῇ σκηνῇ ποιήσεις.

1. *Heb. LXX.* Et tabernaculum facies. *Alius*, Et taberoaculo facies. *Vulg. Tabernaculum vero ita facies.*

מקבילת הללאת אשה אל־אחתה 5. τὸ Σαμαρειτικόν, διεδιῃρημέναι συμβολαὶ μία πρὸς μίαν ἀντιπροσώπως, κατὰ τὸ προσέχειν ἀλλήλαις. O. κατὰ πρόσωπον τῆς συμβολῆς τῆς δευτέρας, ἀντιπρόσωποι ἀντιπίπτουσαι ἀλλήλαις εἰς ἑκάστην.

5. *Heb.* fufcipientes aofulæ, quæque ad fororem fuam. *Samar.* excipieotes commiffuræ, una ad unam e regione, fecundum quod hærent mutuo. *LXX.* ad commiffuram fecundi faciem contra faciem concurrentes ad invicem ad unamquamque. *Vulg. ita infertas, ut anfa contra anfam veniat, & altera alteri poffit aptari.*

יריעת עזים 7. O. δέρρεις τριχίνας. Ἄλλος, τρίχινοι καλυπτῆρες.

7. *Heb.* cortinas caprarum. *LXX.* vela capillacea. *Alius*, capillacea operimenta. *Vulg. faga cilicina.*

הקרשים 15. A. Σ. Θ. σανίδας. O. στύλους.

15. *H. A. S. Th. Vulg.* tabulas. *LXX.* columnas.

ידות 17. Σ. κατοχεῖς. O. ἀγκωνίσκους.

17. *H.* manus. *S.* retinacula. *LXX.* anconifcos. *Vul. incaftraturas.*

נגבה תימנה 18. O. πρὸς Βορρᾶν. Ἄλλος, πρὸς νότον.

18. *H.* meridiei ad Auftrum. *LXX.* ad Aquilonem. *Alius & Vulg.* ad Auftrum.

צפון 20. O. πρὸς νότον. Ἄλλος, πρὸς Βορρᾶν.

20. *H.* Aquilonis. *LXX.* ad Auftrum. *Alius, Vulg.* ad Aquilonem.

Digitized by Google

ראשו 24. O. ἐκ κεφαλῆς. Ἄλλος, φιλάδων.

24. *Hebr.* caput ejus. *LXX.* de capitibus. *Alius & Vulg. & una omnes compago retinebit.*

מסך לפתח האהל 36. O. ἐπίσπαστρον τῇ θύρᾳ τῆς σκηνῆς. Ἄλλος, παρακάλυμμα τῆς θύρας τῆς σκηνῆς.

36. *Hebr.* operimentum ad ostium tabernaculi. *LXX.* adductorium ostio tabernaculi. *Alius*, operculum ostii tabernaculi. *Vulg. tentorium in introitu tabernaculi.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVI. Exodi.

v. 1. ἀλλ. ἐν τῇ σκηνῇ ποιήσεις. Sic duo Mss.

v. 5. Versionem Samaritani sic sine discrimine adferunt Reg. unus, Schedæ Combefisianæ & Editio Romana.

v. 7. Τριχίνας καλυπτῆρας. Hanc lectionem adfert Basiliensis, item Regius unus & Editio Romana.

v. 15. A. Σ. Θ. σανίδας. Sic Colbertinus Codex.

v. 17. Σ. καθεχῶς. Ita Basiliensis & Edit. Rom.

v. 18. & 20. Sic ex Catenis nostris.

v. 24. Φιλάδων hanc singularem vocem sine Interpretis nomine adfert Basiliensis solus.

v. 36. Παρακάλυμμα. Sic unus Regius num. 1825. Capite seq. v. 16. eamdem vocem מסך vertunt Aquila & Symmachus, παρατάνυσμα. Ejusdem vocis hæ interpretationes habentur Cap. 36. v. 35. A. παραπέτασμα O. καταπέτασμα. ἄλλος, παρατάνυσμα: ἄλλος, κάλυμμα. In hunc locum hæc habet quidam Anonymus in Catenis mss. Τὸ καταπέτασμα ἦν εἶδος καλύμματος, εἰς ὃ εἰσῄει ἡ κιβωτὸς, ὡς ἐπίσπαστρον. ἀμέλει τοῦτο αὐτὸ καὶ καταπέτασμα ἐκαλεῖτο. ἀλλὰ τὸ κυρίως καταπέτασμα ἐν τάξει βήλου χαλᾶται· τὸ δὲ ἐπίσπαστρον ὡς σκηνὴ παστοειδὴς γίνεται· ἄπερ ἀμφότερα σύνηπτο πάντως τὸ ἔνδον. ὁ ἐπίσπαστρον λέγεται τὸ καταπέτασμα τὸ ἔχον κρίκους, ὡς δι' αὐτῶν ἕλκεσθαι, καὶ δι' αὐτῶν συντελεῖσθαι. i. *Velum erat species operculi, in quod ingrediebatur arca, quasi tentorium. Revera hoc ipsum, velum appellabatur. Sed velum proprie, secundum rationem veli deprimitur. Tentorium vero, ut tabernaculum thalami more concinnatum efficitur. Aut tentorium dicitur, velum habens annulos, ita ut horum ope trahi & componi possit.*

CAPUT XXVII. EXODI.

ועשית לו מכבר 4. O. καὶ ποιήσεις αὐτῷ ἐσχάραν.

4. HEb. & facies ei cribrum. *LXX.* & facies ei craticulam. *Vulg. craticulamque in modum retis.*

את־בדיו 7. O. τοὺς ἀναφορεῖς. Ἄλλος, τοὺς φορεῖς.

7. *H.* vectes ejus. *LXX. & Alius*, vectes. *In Vul. vacat.*

בשאת אתו O. ἐν τῷ αἴρειν αὐτό. Ἄλλος, ἕως αἴρειν αὐτό.

H. in ferendo illud. *LXX.* in portando illud. *Alius*, donec gestent ipsum.

נגב 9. O. πρὸς λίβα. Ἄλλος, πρὸς νότον.

9. *Heb.* meridiei. *LXX.* ad Africum. *Alius*, ad Notum. *Vul. in australi plaga.*

לפאת O. κλίτει. Ἄλλος, γωνίᾳ.

H. ad angulum. *LXX.* in latere. *Alius*, in angulo. *Vul. unum latus tenebit.*

עמדיו 10. οἱ λοιποὶ, σανίδες. O. καὶ στῦλοι.

10. *H.* columnæ ejus. *Cæteri*, tabulæ. *LXX.* & columnæ. *Vul. & columnas.*

צפון 11. O. πρὸς ἀπηλιώτην. Ἄλλος, πρὸς βορρᾶν.

11. *H. Vul.* Aquilonis. *LXX.* ad subsolanum. *Alius*, ad Aquilonem.

מזרחה 13. O. πρὸς νότον. Ἄλλος, πρὸς ἀνατολάς.

13. *H. Vulg. Alius*, ad Orientem. *LXX.* ad Austrum.

לכתף 14. A. Σ. ὠμίᾳ. O. κλίτει.

14. *H.* humero. *A. S.* humero. *LXX. Vulg.* lateri.

מסך 16. A. Σ. παρατάνυσμα. O. κάλυμμα.

16. *H.* operimentum. *A. S. Vulg.* tentorium. *LXX.* tegimen.

משזר O. κεκλωσμένης. Ἄλλος, διανενησμένα (sic) Ἄλλος, νενησμένης.

H. Vulg. retorta. *LXX.* torta. *Alius*, texta.

שמן זית 20. O. ἔλαιον ἐξ ἐλαιῶν. Ἄλλος, ἔλαιον ἐκ σπερμάτων.

20. *H.* oleum oleæ. *LXX.* oleum ex olivis. *Alius*, oleum ex seminibus. *Vulg. oleum de arboribus olivarum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVII. Exodi.

v. 4. Καὶ ποιήσεις αὐτῷ ἐσχάραν. In hunc locum hæc habentur in Catenis mss. ex Anonymo. εἶδος κανοῦ, ἐν ᾧ ἀνέματτον σεμίδαλιν ἐλαίῳ· τὴν σεμίδαλιν ἀναπεποιημένην ἐν τῷ ις' ἀριθμῶν, ἐν ᾧ φησι τρύβλιον ἀργυροῦν, καὶ φιάλην, ἀμφότερα πλήρη σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης ἐλαίῳ. i. *Species pateræ, in qua similam cum oleo commiscebant. In Cap. 16. Numerorum [est nunc Cap. 7.] legitur: Patellam argenteam, & phialam utramque plenam simila refecta oleo.*

v. 7. ἄλλος, φορεῖς sic unus, ut & Aldina Editio.

Ibid. sic Basiliensis solus.

v. 9. Πρὸς νότον. Sic quidam Mss. tacito Interprete.

Ibidem sic Edit. Rom. ubi ad marginem scriptum erat

calamo, inquit Drusius, ὠμίας pro γωνίας. Videlicet in Exemplari Drusii. Sed ὠμίας pertinet ad versum 14. quod ignorabat Drusius, quia lectio illa ὠμίας in hoc Capite nondum observata fuerat.

v. 10. Sic Drusius ex Theodoreto.

v. 11. Ἄλλος, περὶ βορρᾶν. Sic MSS. quidam.

v. 13. Ἄλλος, περὶ ἀναβολάς. In Catenis.

v. 14. A. Σ. ὠμίας. Sic Basiliensis.

v. 16. A. Σ. παρατάνυσμα. Ita Basiliensis. Vide quæ diximus Cap. præcedenti ad versum 36.

Ibid. ex Basiliensi.

v. 20. Ita Editio Rom.

CAPUT XXVIII. EXODI.

לכהנו לי 1. A. τοῦ ἱερατεύειν αὐτὸν ἐμοί. Σ. ἱερατεῦσαι αὐτὸν ἐμοί. O. ἱερατεύειν μοι. Θ. εἰς τὸ ἱερατεύειν αὐτόν μοι.

חשן 4. O. τὸ περιστήθιον. Ἄλλος, τὸ λόγιον. Ἄλλος, περιβόλαιον.

מצנפת Τὸ Σαμαρειτικὸν, πίλιον, ἤτοι, μίτραν. O. κίδαριν.

אפד A. ἐπένδυμα. O. τὴν ἐπωμίδα.

ואת-התולעת השני 5. O. καὶ τὸ κόκκινον. Ἄλλος, καὶ τὸ κόκκινον κεκλωσμένον. Ἄλλος, τὸ κόκκινον τὸ διάφορον. Ἄλλος, σὺν σκώληξι τὸ διάφορον. Ἄλλος, τὸ κόκκινον τὸ δίβαφον.

ועשו את-האפד זהב תכלת וארגמן תולעת שני ושש משזר 6. καὶ ποιήσουσι τὴν ἐπωμίδα ἐκ βύσσου κεκλωσμένης, ἔργον ὑφαντὸν ποικιλτοῦ. Θ. καὶ ποιήσουσι τὴν ἐπωμίδα ἐκ χρυσίου καὶ ὑακίνθου καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνου νενησμένου, καὶ βύσσου κεκλωσμένης.

שתי כתפת 7. O. δύο ἐπωμίδες.

שני 8. A. διάφορον. Σ. δίβαφον. O. διανενησμένου. Ἄλλος, κεκλωσμένου.

שהם 9. A. Σ. Θ. ὄνυχος. O. σμαράγδου.

את-שתי האבנים על-שמת בני ישראל מסבת משבצות זהב תעשה אתם 11. O. τοὺς δύο λίθους ἐπὶ τοῖς ὀνόμασι τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. Ἄλλος, τοὺς δύο λίθους ἐπὶ τοῖς ὀνόμασι τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, περικεκυκλωμένους, καὶ συνεσφραγισμένους χρυσίῳ ποιήσεις αὐτούς. Ἄλλος, ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς ἐπωμίδος τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, περικεκλωσμένους καὶ συνεσφιγμένους χρυσίῳ ποιήσεις αὐτούς.

מסבת A. μετεστραμμένους. Θ. καὶ συνεσφιγμένους.

משבצות 13. A. σφιγκτῆρας. O. ἀσπιδίσκας.

שרשרת 14. Σ. σύσφιγμα. O. κροσσωτά.

זהב טהור מגבלת O. ἐκ χρυσίου καθαροῦ καταμεμιγμένα ἐν ἄνθεσιν.

מעשה חשב 15. A. Σ. ἔργον βροχωτόν. O. ἔργον ποικιλτοῦ.

ומלאת בו מלאת אבן 17. A. Σ. Θ. καὶ πλη-

1. Heb. *A. Th.* ut sacerdotio fungatur ipse mihi. *S.* ad sacerdotio fungendum ipsum mihi. *LXX. Vulg.* ut sacerdotio fungatur mihi.

4. *H. LXX.* pectorale. *Alius & Vulg.* rationale. *Alius*, amictus.

H. LXX. Vul. cidarim. *Sam.* pileum, *sive*, mitram.

H. LXX. Vulg. superhumerale. *A.* superindumentum.

5. *H.* vermiculum cocci. *LXX.* & coccinum. *Alius*, coccinum retortum. *Alius*, coccinum varium. *Alius*, cum vermiculo varium. *Alius*, coccinum bis tinctum. *Vul. coccumque bis tinctum.*

6. *H.* & facient superhumerale, auro, hyacintho & purpura, vermiculo cocci, & bysso retorta. *LXX.* & facient superhumerale de bysso torta, opus textum variatoris. *Th.* & facient superhumerale ex auro, & hyacintho & purpura, & coccino neto, & bysso torta. *Vulg. Facient autem superhumerale de auro & hyacintho & purpura, coccoque bis tincto & bysso retorta.*

7. *H.* duæ scapulæ. *LXX.* duo superhumeralia. *Vulg. duas oras.*

8. *H.* cocci. *A.* varium. *S.* bis tinctum. *LXX.* ex cocco neto. *Alius*, retorto. *Vulg. coccoque bis tincto.*

9. *Heb. A. S. Th.* onychis. *LXX.* smaragdi. *Vulg. onychinos.*

11. *H.* ambos lapides super nominibus filiorum Israel circumdatos ocellaturis auri facies eos. *LXX.* ambos lapides in nominibus filiorum Israël. *Alius*, ambos lapides super nominibus filiorum Israel, circumdatos & obsignatos auro facies eos. *Alius*, super humeris superhumeralis filiorum Israel, circumtortos, & constrictos auro facies eos. *Vulg. sculpes eos nominibus filiorum Israel, inclusos auro atque circumdatos.*

H. circumdatos. *A.* transversos. *Th* constrictos. *Vulg. inclusos.*

13. *H.* ocellaturas. *A. Vulg.* uncinos. *LXX.* aspidiscas.

14. *H.* catenas. *S.* constrictionem. *LXX. Vul.* catenulas.

H. auro mundo conterminas. *LXX.* ex auro puro admistas in floribus. *Vul. ex auro purissimo sibi invicem cohærentes.*

15. *H.* opere cogitantis. *A. S.* opus laqueatum. *LXX.* opus variatoris. *Vul. opere polymito.*

17. *H.* & implebis in eo plenitudinem lapi-

ρώσεις ἐν αὐτῷ πληρώματα λίθων. O. καὶ καθυφανεῖς ἐν αὐτῷ ὕφασμα κατάλιθον.

ברקת Σ. κεραύνιος. O. σμάραγδος.
תרשיש 20. A. O. χρυσόλιθος. Σ. ὑάκινθος.
שרשת 22. A. Σ. Θ. ἁλύσεις. O. κρωσσούς.

מעשה עבת Συμ. ἔργον βροχωτόν. O. ἔργον ἁλυσιδωτόν.

ועשית על־החשן שתי טבעות זהב ונתת את־שתי הטבעות על־שני קצות החשן 23. ※ καὶ ποιήσεις ἐπὶ τοῦ λογίου δύο δακτυλίους χρυσοῦς· καὶ ※ δώσεις τοὺς δύο δακτυλίους ἐπὶ τῶν ἄκρων τοῦ ※ λογίου: O. καὶ ποιήσεις ἐπὶ τὸ λογεῖον κρωσσοὺς συμπεπλεγμένους ἔργον ἁλυσιδωτὸν ἐκ χρυσίου καθαροῦ. καὶ λήψεται Ααρὼν τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν Ισραὴλ ἐπὶ τοῦ λογείου τῆς κρίσεως, ἐπὶ τοῦ στήθους, εἰσιόντι εἰς τὸ ἅγιον, μνημόσυνον ἐναντίον τοῦ θεοῦ. Αλλος, καὶ ποιήσεις ἐπὶ τὸ λογεῖον δύο δακτυλίους χρυσοῦς· καὶ ἐπιθήσεις τοὺς δύο δακτυλίους τοὺς χρυσοῦς ἐπ' ἀμφοτέρας τὰς ἀρχὰς τοῦ λογείου.

ונתתה את־שתי עבתת הזהב על־שתי הטבעת אל־קצות החשן 24. ※ καὶ δώσεις τὰ δύο ἁλυσιδωτὰ τὰ χρυσᾶ ἐπὶ τοῖς δυσὶ δακτυλίοις, ※ ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ λογίου: O. καὶ θήσεις ἐπὶ τὸ λογεῖον τῆς κρίσεως τοὺς κρωσσούς· τὰ ἁλυσιδωτὰ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν κλιτῶν τοῦ λογείου ἐπιθήσεις. Αλλος, καὶ ἐπιθήσεις τοὺς κρωσσούς, καὶ τὰ ἁλυσιδωτὰ χρυσίου ἐπὶ τοὺς δύο δακτυλίους, ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν κλιτῶν τοῦ λογείου.

ואת שתי קצות שתי העבתת תתן על־שתי המשבצות ונתתה על־כתפות האפד אל־מול פניו

25. ※ καὶ τὰ δύο ἄκρα τῶν δύο ἁλύσεων ※ δώσεις ἐπὶ τῶν δύο συσφιγκτῶν, καὶ δώσεις ἐπὶ ※ τοὺς ὤμους τῆς ἐπωμίδος, ἐπὶ τὸ μέτωπον τοῦ προσώπου αὐτοῦ: O. καὶ τὰς δύο ἀσπιδίσκας ἐπιθήσεις ἐπ' ἀμφοτέρους τοὺς ὤμους τῆς ἐπωμίδος κατὰ πρόσωπον. Αλλος, καὶ δύο κλίτη τῶν δύο κρωσσῶν ἐπιθήσεις ἐπὶ τὰ δύο ἐμπλόκια· καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τοὺς ὤμους τῆς ἐπωμίδος ἐξ ἐναντίας κατὰ πρόσωπον.

ועשית שתי טבעות זהב ושמת אתם על־שני קצות החשן על־שפתו 26. ※ καὶ ποιήσεις δύο δακτυλίους χρυσοῦς, καὶ θήσεις (O. Θ. δώσεις) ※ αὐτοὺς ἐπὶ τὰ δύο ἄκρα τοῦ λογίου ἐπὶ τοῦ ※ χείλους αὐτοῦ: Αλλος, καὶ ποιήσεις δύο δακτυλίους χρυσοῦς, καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τὰ δύο πτερύγια τοῦ λογείου ἐπὶ τὸ ἄκρον.

אשר אל־עבר האפוד ביתה A. ὃ πρὸς πέραν

dis. *A. S. Th.* & implebis in eo plenitudines lapidum. *LXX.* & attexes in eo texturam lapidarem. *Vulg. ponesque in eo quatuor ordines lapidum.*

H. LXX. Vul. ſmaragdus. *S.* ceraunius.

20. *H. A. LXX. Vul.* chryſolithus. *S.* hyacinthus.

22. *Heb. A. S. Th. Vulg.* catenas. *LXX.* fimbrias.

H. opere complicationis. *S.* opus laqueatum. *LXX.* opus catenatum. *Vulg. cohærentes.*

23. *H.* Et facies ſuper pectorali duos annulos auri, & dabis ambos annulos ſuper duabus extremitatibus pectoralis. ※ Et facies ſu- ※ pra rationale duos annulos aureos: & da- ※ bis duos annulos ſupra ſummitatem ratio- ※ nalis: *LXX.* Et facies ſuper rationale fimbrias complectentes opus catenatum ex auro puro. Et ſumet Aaron nomina filiorum Iſrael ſuper rationale judicii, ſuper pectus, introeunti in ſanctum, memoriale coram Deo. *Alius,* Et facies ſuper rationale duos annulos aureos: & impones ipſos duos annulos aureos ſuper utraque initia rationalis. *Vulg. Et duos annulos aureos, quos pones in utraque rationalis ſummitate.*

24. *H.* Et dabis duas complicationes auri ſuper duobus annulis in extremitatibus pectoralis. ※ Et dabis duo catenata aurea ſuper ※ duobus annulis, ſupra ſummitatem ratio- ※ nalis: *LXX.* Et pones ſuper rationale judicii fimbrias: catenata ſuper utraque latera rationalis impones. *Alius,* Et impones fimbrias & catenata auri ſuper duos annulos, ſuper ambo latera rationalis. *Vul. Catenasque aureas junges annulis, qui ſunt in marginibus ejus.*

25. *Hebr.* Et duas extremitates duarum complicationum dabis ſuper duabus ocellaturis, & dabis ſuper ſcapulis ſuperhumeralis e regione facierum ejus. ※ Et duas ſummi- ※ tates duarum catenarum dabis ſuper duos ※ uncinos: & dabis ſuper humeros ſuperhu- ※ meralis, ſuper frontem faciei ejus: *LXX.* Et duas aſpidiſcas impones ſuper ambos humeros ſuperhumeralis, ſecundum faciem. *Alius,* Et duo latera duarum fimbriarum impones ſupra duas implicationes: & impones ſuper humeros ſuperhumeralis ex oppoſito ſecundum faciem. *Vul. Et ipſarum catenarum extrema duobus copulabis uncinis in utroque latere ſuperhumeralis quod rationale reſpicit.*

26. *Heb.* Et facies duos annulos auri, & pones eos ſuper duabus extremitatibus pectoralis ſuper labio ejus. ※ Et facies duos annu- ※ los aureos, & pones (*LXX. Th.* dabis) eos ※ ſuper duas ſummitates rationalis, ſuper ※ labium ejus: *Alius,* Et facies duos annulos aureos, & impones ſuper duas alas rationalis ſuper ſummitatem. *Vul. Facies & duos annulos aureos: quos pones in ſummitatibus rationalis, in oris.*

Heb. quod ad latus ſuperhumeralis intus.

τοῦ ἐπενδύματος οἴκοθεν. Σ. ὅ ἐστιν εἰς τὸ ἄντικρυς τοῦ ἐπενδύματος. ※ ὅ ἐστιν εἰς τὸ μέρος τῆς ※ ἐπωμίδος ἔσωθεν : Θ. ὅ ἐστιν εἰς τὸ ἄντικρυς τῆς ἐπωμίδος. Αλλος, ἀπ' ἄκρου τοῦ ὀπισθίου τῆς ἐπωμίδος ἔσωθεν.

A. quod eſt ad oram ſuperindumenti intus. *S.* quod eſt e regione ſuperindumenti. ※ quod ※ eſt in partem ſuperhumeralis intrinſecus: *Th.* quod eſt e regione ſuperhumeralis. *Alius*, a ſummitate poſterioris partis ſuperhumeralis ab intus. *Vulg. quæ e regione ſunt ſuperhumeralis, & poſteriora ejus aſpiciunt.*

ועשית שתי טבעות זהב ונתתה אתם על־שתי כתפות האפד מלמטה ממול פניו לעמת מחברתו ממעל לחשב האפוד 27. ※ καὶ ποιήσεις δακ- ※ τυλίους χρυσοῦς καὶ δώσεις αὐτοὺς ἐπὶ τοὺς δύο ※ ὤμους τῆς ἐπωμίδος κάτωθεν ἐκ τοῦ κατὰ πρό- ※ σωπον, κατὰ τὴν συμβολὴν αὐτῆς, ἐπάνω τοῦ ※ μηχανώματος τῆς ἐπωμίδος : Αλλος, καὶ ποιήσεις δύο δακτυλίους χρυσοῦς, καὶ ἐπιθήσεις ἐπ' ἀμφοτέροις τοὺς ὤμοις τῆς ἐπωμίδος κάτωθεν αὐτῆς, κατὰ πρόσωπον, κατὰ συμβολὴν ἄνωθεν τῆς συνυφῆς τῆς ἐπωμίδος.

27. *Hebr.* Et facies duos annulos auri, & dabis eos ſuper duabus ſcapulis ſuperhumeralis ab infra e regione facierum ejus contra conjunctionem ejus deſuper artificium ſuperhumeralis. ※ Et facies annulos ※ aureos, & dabis eos ſupra duos hume- ※ ros ſuperhumeralis deorſum, ex eo quod ※ eſt ſecundum faciem, juxta commiſſuram ※ eorum, ſupra ſtructuram ſuperhumera- ※ lis. *Alius*, Et facies duos annulos aureos, & impones ſuper duos humeros ſuperhumeralis infra ipſum, ſecundum faciem, juxta commiſſuram ſuperne texturæ ſuperhumeralis. *Vulg. Necnon & alios duos annulos aureos, qui ponendi ſunt in utroque latere ſuperhumeralis deorſum, quod reſpicit juxta faciem juncturæ inferioris, ut aptari poſſit cum ſuperhumerali.*

לעמת מחברתו Αλλος, συμφώνως.

H. contra conjunctionem ejus. *Alius*, concorditer.

לחשב Αλλος, κατασκευάσματος. Αλλος, διαζώματος.

Hebr. artificium. *Alius*, apparatus. *Alius*, ſubligaculi.

וירכסו את־החשן מטבעתו אל־טבעת האפוד בפתיל תכלת להיות על־חשב האפוד ולא־יזח החשן מעל האפוד 28. ※ καὶ συσφίγξουσι τὸ ※ λόγιον ἐκ τοῦ δακτυλίου αὐτοῦ εἰς τὸν δακ- ※ τύλιον τῆς ἐπωμίδος ἐν κλώσματι ὑακινθίνῳ, ※ ἵνα (ᾖ) ἐπὶ τοῦ μηχανώματος τῆς ἐπωμίδος· ※ καὶ οὐ μὴ ἀποσπάσῃς τὸ λόγιον ἀπὸ τῆς ἐπωμίδος: Αλλος, καὶ σφίγξεις τὸ λογεῖον ἀπὸ τῶν δακτυλίων τῶν ἐπ' αὐτοῦ εἰς τοὺς δακτυλίους τῆς ἐπωμίδος συνεχομένους, ἐκ τῆς ὑακίνθου συμπεπλεγμένους εἰς τὸ ὕφασμα τῆς ἐπωμίδος, ἵνα μὴ χαλᾶται τὸ λογεῖον ἀπὸ τῆς ἐπωμίδος.

28. *Hebr.* Et ſtringent pectorale ab annulis ejus ad annulos ſuperhumeralis in filo hyacinthi ad exiſtendum ſuper artificium ſuperhumeralis, & non tollatur pectorale deſuper ſuperhumerali. ※ Et conſtringent ra- ※ tionale ex annulo ejus in annulum ſuper- ※ humeralis, in vitta hyacinthina, ut ſit ſu- ※ pra ſtructuram ſuperhumeralis, & ne abſ- ※ trahas rationale a ſuperhumerali. *Alius*, Et ſtringes rationale ab angulis ſupra poſitis ad annulos ſuperhumeralis hærentes, ex hyacintho contextos in texturam ſuperhumeralis, ut non laxetur rationale a ſuperhumerali. *Vul. Et ſtringatur rationale annulis ſuis cum annulis ſuperhumeralis vitta hyacinthina, ut maneat junctura fabrefacta, & a ſe invicem rationale & ſuperhumerale nequeant ſeparari.*

ולא־יזח Αλλος, καὶ οὐ σαλευθήσεται. Αλλος, καὶ μὴ ἀποκλίνητε.

Heb. & non tollatur. *Alius*, & non commovebitur. *Alius*, & ne declinetis.

Hactenus Baſilienſis Codex aſteriſcos notavit quia in Exemplaribus uſu tritis textus LXX. Interpretum hic deficiebat. Hæc porro deſumta fuiſſe videntur ab aliquo Codice Hexaplorum. Qua de re, necnon de aliis quamplurimis in Præliminaribus pluribus agetur.

את־האורים ואת־התמים 30. οἱ λοιποὶ, τοὺς φωτισμοὺς καὶ τὰς τελειότητας. O. τὴν δήλωσιν καὶ τὴν ἀλήθειαν.

30. *Hebr.* Urim & Tummim. *Reliqui*, Illuminationes & perfectiones. *LXX.* Demonſtrationem & veritatem. *Vulg. Doctrinam & veritatem.*

על־לבו O. ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτοῦ. Αλλος, ἐπὶ τῆς καρδίας αὐτοῦ.

Heb. & Alius ſuper cor ſuum. *LXX.* ſuper pectus ſuum. *Vulg. in pectore.*

פי־ראשו בתוכו 32. O. τὸ περιστόμιον ἐξ αὐτοῦ

32. *Heb.* os capitis ejus in medio ejus. *LXX.*

μίτον. Ἄλλος, τὸ περιστόμιον ἐξ αὐτοῦ μέσον αὐτοῦ. Ἄλλος, τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐν μέσῳ αὐτοῦ.	peristomium ex ea medium. *Alius*, peristomium ex ea medium ejus. *Alius*, capitis ejus in medio ejus. *Vulg. in cujus medio supra erit capitium.*
כפי תחרא A. περιπλοκή. Σ. Θ. στρεπτόν. O. συμβολῆς.	*Heb.* sicut os loricæ. *A.* complexum. *S. Th.* catenatum. *LXX.* commissuram. *Vulg. sicut fieri solet in extremis vestium partibus.*
על־שוליו 33. A. ἀπόληγμα. Σ. πρὸς ποδῶν. O. ὑπὸ τὸ λῶμα.	33. *Heb.* super fimbriis ejus. *A. ad* terminum. *S. Vulg.* ad pedes ejus. *LXX.* sub margine.
על־שוליו O. ὑπὸ τοῦ λώματος. Ἄλλος, ἐπὶ τοῦ λώματος.	*Heb.* super fimbriis ejus *LXX.* sub margine. *Alius*, super marginem.
על־אהרן 35. A. Σ. ἐπὶ τοῦ Ἀαρών. O. Θ. ἐπὶ Ἀαρών.	35. *H. A. S. LXX. Th.* super Aaronem. *Vul. Aaron.*
קדש ליהוה 36. O. ἁγίασμα κυρίου. Ἄλλος, ἁγίασμα κυρίῳ.	36. *Heb.* sanctitas Domino. *LXX.* sanctificationem Domini. *Alius*, sanctificationem Domino. *Vulg. sanctum Domino.*
על־המצנפת 37. A. Θ. ἐπὶ τῆς κιδάρεως. O. ἐπὶ τῆς μίτρας.	37. *H. A. Th.* super cidarim. *LXX.* super mitram. *Vulg. super tiaram.*
ושבצת 39. A. Σ. Θ. αἱ συσφίγξεις. O. οἱ κοσυμβωτοί. Ἄλλος, οἱ κόσυμβοι.	39. *Hebr.* & stringes. *A. S. Th.* nodi. *LXX. & Alius*, nodi. *Vulg. stringesque.*
מצנפת A. Σ. O. κίδαριν. Θ. ὕψωμα.	*Heb. A. S. LXX.* Cidarim. *Th.* Cacumen. *Vulg. tiaram.*
או בגשתם 43. O. ἢ ὅταν. Ἄλλος, καὶ ὅταν.	43. *Hebr.* aut in accedendo ipsos. *LXX.* aut quando. *Alius*, & quando. *Vulg. vel quando appropinquant.*
עולם O. αἰώνιον. Ἄλλος, εἰς τὸν αἰῶνα.	*Heb.* sæculi. *LXX. Vulg.* sempiternum. *Alius*, in sempiternum.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVIII. Exodi.

v. 1. Versus primi lectiones omnium Interpretum prodeunt ex sæpius memorato Codice Basiliensi.

v. 4. Ἄλλος, τὸ λόγιον. ita Basiliensis. Ἄλλος, περιστήθιον. Sic quidam MSS. & Schedæ Combefisianæ ubi sic legitur: Ἄλλος φησὶ περιστήθιον τὸ περιστήθιον. i. *pectorale alius vocat amictum.* λόγιον est Aquilæ & Symmachi supra, Exod. 25. 7.

Ibid. sic habet Editio Romana, κατὰ τὸ Σαμαρειτικὸν, πίλιον, ἤτοι καθ' ἑτέραν γραφὴν, μίτραν. i. *Secundum Samaritanum, pileum, sive secundum aliam scripturam, mitram.* Fortasse legendum πῖλον: nam hac voce utitur Plutarchus in Solone pro pileo sive galero. In hunc locum hæc notat Drusius.

Vel secundum aliam scripturam, ἢ καθ' ἑτέραν γραφήν. *Utrum diversam lectionem, an aliam innuit Editionem? sunt sane qui* מצנפת *mitram interpretantur. Idem* צניף *significat. Hieron. in Comment. Zach. 3.* צניף *cidaris, vel secundum alios, mitra Idem in Epistola, quam Fabiolæ scripsit de veste Sacerdotali*: Quartum genus, *inquit Hieronymus*, est vestimenti, rotundum pileolum, quale pictum in Ulysse conspicimus, quasi sphæra media sit divisa, & pars una ponatur in capite. Hoc Græci & nostri tiaram & nonnulli galerum vocant, Hebræi מצנפת. Non habet acumen in summo, nec totum usque ad comam caput tegit, sed tertiam partem a fronte inopertam relinquit: atque ita in occipitio vitta constrictum est, ut non facile labatur ex capite. Est autem byssinum, & sic fabre opertum linteolo, ut nulla acus vestigia extrinsecus appareant. Hactenus Drusius.

Ibid. Α. ἐπένδυμα. Supra Cap. 25. v. 7. eadem lectio habetur ad vocem אפד, tribuiturque Aq. Symmacho & Theodotioni. Hieronymus in Epistola ad Fabiolam de veste Sacerdotali, & in Hoseam 3. 4. testificatur Aquilam vertisse ἐπένδυμα.

v. 5. Hic trium Interpretum lectiones exhibebat Codex Basiliensis, verum hoc exemplar, cum Romæ agerem, meque inscio, denuo compactum extremis foliorum mutilatum est, quo factum ut Interpretum nomina intercideren. Jam divinando solum cujus sint singulæ interpretationes dicere possumus. Prima igitur, καὶ τὸ κόκκινον κεκλωσμένον, videtur esse varia lectio LXX. Interpretum. Secunda, τὸ κόκκινον τὸ διάφορον, Theodotionis esse putatur. Tertia, σὺν σκώληκος τὸ διάφορον, videtur omnino esse Aquilæ, qui literam cum scrupulo sequitur, atque iisdem prorsus verbis easdem Hebraïcas voces interpretatur infra, Cap. 35. 23. & 35. Apud Drusium perperam legitur, διάφανον, infra, v. 8. Quarta, τὸ κόκκινον τὸ διάβαφον, vel melius, δίβαφον, Symmachi est, ut infra, v. 8. Cæterum observes velim Codices MSS. dum Interpretationes adferunt nullum ordinem vulgo tenere; sed Aquilam modo primum, modo secundum, mox tertium adferre: & sic de reliquis.

v. 6. Θ. καὶ ποιήσουσι &c. Hanc lectionem sine Interpretis nomine adfert Edit. Rom.

v. 7. δύο ἐπωμίδες, *duo superhumeralia.* In hæc verba hæ notæ leguntur in MSS. & in Schedis Combefisianis ex Anonymo. δύο ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὤμων ἐπιτιθεμένων· ἢ δύο ὦμοι συνημμένοι ἔσονται. i. *duabus utroque humero impositis: vel duo humeri conjuncti erunt.* Alia item Anonymi: δύο ἐπωμίδες ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὤμων ἐπιτιθέμεναι, καὶ ἔχουσαι τὰ ἄκρα αὐτῶν ἀσπιδίσκας χρυσᾶς ὡς ζώνας λεπτάς· δι' ὧν τῶν ὤμων συνεζευγμέναι ἐκ μέρους, καὶ τῷ στήθει ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους ἐξηρτῶντο συνδεσμούμεναι ἑκατέρωθεν τοῦ λογίου. i. *Duo superhumeralia ambobus humeris imposita, habentia in summitatibus suis aspidiscas aureas tenues in modum cinguli: quibus ex una parte humeris jungebantur; ex altera ante pectus pendebant, utrinque rationali colligata.*

v. 8. Α. διάφορον. Σ. δίβαφον. Editio Romana perperam διάφανον habet ad Aquilam. Cæteræ lectiones ex Basiliensi.

v. 9. Α. Σ. Θ. ὄνυχος. Sic Basiliensis. Hieronymus ad Fabiolam de veste Sacerdotali: *In utroque humero habet singulos lapides clausos & astrictos auro, qui Hebraice dicuntur* SOOM: *ab Aquila Symmacho & Theodotione onychini: a Septuaginta smaragdi transferuntur:*

Josephus Sardonychas vocat, cum Hebræo Aquilaque consentiens: ut vel colorem lapidum, vel patriam demonstraret. Sic Hieronymus cum Basiliensi Codice consentiens. Unde arguitur Drusius, qui vult hæc verba Hieronymi, *Symmacho & Theodotioni*, spuria esse: ac lectionem uni Aquilæ adscribi.

v. 11. Prior lectio: Ἄλλος, τοὺς δύο λίθους &c. habetur in Editione Romana; posterior: Ἄλλ☉, ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς ἐπωμίδος &c. ex Codice Basiliensi.

Ibid. Θ. καὶ συνεσφιγμένους. Α. μετεσφραμμένους. Sic Basiliensis.

v. 13. Α. σφιγκτῆρας ex Basiliensi.

v. 14. Σ. σύσφιγμα. Sic Basiliensis. Ο. κροσσωτά. In hanc vocem hæc nota Anonymi fertur in Catenis mss. & in Schedis Combefisianis: σειρὰς εἶναί φαμεν τὰ κροσσωτά, ὥσπερ πεποικιλμένας ἐχούσας τὴν ὡς ἐν χρώμασιν ὄψιν. ἄνθη γὰρ ὅρα τὰ χρώματα ταυτί· βύσσος δὲ ἦν ἄρα καὶ πορφύρα τὰ χρώματα· i. *Fimbriata dicimus esse catenas, varia colorum specie ornatas: nam flores hic colores nuncupat. Colores autem illi fuerint byssus & purpura.*

Ibid. ἐκ χρυσίου καθαροῦ κατημμιγμένη ἐν ἄνθεσιν. Ibidem Anonymus: ἀντὶ τοῦ, ἐκ χρυσονήματος ὑφασμένη ἐν τῇ ὑφῇ. ἄνθη γὰρ εἶσι ῥόδα, κρίνα, καὶ τὰ τοιαῦτα. i. *Ac si diceret, aureis filis texta: flores quippe aderant, cujusmodi sunt rosa, lilia & similes.*

v. 15. Α. Σ. ἐργοχοντὸν ex Basiliensi, & ex aliis omnibus MSS. nostris. Addit Colbertinus Ο' Ἑβραῖος ποικιλ.

v. 17. Α. Σ. Θ. καὶ πληρώσεις &c. Sic duo MSS. Regii quorum unus ita pergit, ἀντὶ τοῦ διάλιθον καθαρεσικὸν ἔργον. i. *Sive opus lapillis coagmentatum.*

Ibid. Σ. κεραύνιος Hieronymus de veste Sacerdotali ad Fabiolam: *Symmachus dissentit in smaragdo, ceraunium pro eo transferens.*

v. 20. Α. Ο. χρυσόλιθος. Σ. ὑάκινθος. Ex Editione Romana.

v. 22. Basiliensis, οἱ λοιποὶ, ἁλύσεις, *catenas.*

Ibid. Sic Drusius & Editio Romana.

v. 23. Hic & vigesimus quartus versus in Editione Romana habentur; sed multum variant a Basiliensi, & ab alia horum Interpretatione, quæ in Complutensi habetur: pars autem vigesimi quinti quæ sequitur abest ab illa Editione; sed in Codice Basiliensi, quasi Septuaginta Interpretum legitur. Ab hinc autem usque ad trigesimum versum desiderantur in Editione Romana versus numero quinque, qui in Editione Complutensi habentur ut nos exhibemus post interpretationem Basiliensis, incipientes a vigesimo-tertio, qui multum variat ab Editione Romana, ut & vigesimus-quartus. In Codice Basiliensi versus a vigesimo-tertio ad vigesimum-octavum inclusive, ex alia nescio qua Editione substituuntur, & asteriscis notantur de more ut erant in Hexaplis, & ut nos repræsentamus.

v. 26. Sic Codex Basiliensis, qui versionem LXX. Interpretum hic adfert: etsi illa versio hic deficiat, quemadmodum & ipse testificatur, qua de re fuse in Præliminaribus agitur.

Ibid. Has Aquilæ & Symmachi Interpretationes profert Codex Basiliensis. Jam non semel vidimus supra, Aquilam & Symmachum אפד passim vertere ἐπένδυμα.

v. 27. Ἄλλος, συμφωνως.

Ibid. Ἄλλος, κατασκευάσματος &c. Hic dum Basiliensem Codicem compingerent, nomina Interpretum exciderunt ut supra.

v. 28. Ἄλλος, καὶ οὐ σαλευθήσεται &c. Idipsum accidit hoc loco. Hæ versiones sunt veterum Interpretum, quorum excisa nomina sunt.

v. 30. Οἱ λοιποὶ, τοὺς φωτισμοὺς καὶ τὰς τελειότητας. Ο. τὴν δήλωσιν καὶ τὴν ἀλήθειαν. Sic omnes MSS. nostri, quorum aliquot hanc notam habent. Οἱ λοιποὶ τῶν ἐκ τῆς ἑβραΐδος εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν καὶ γλῶτταν τὴν θείαν ἑρμηνευσάντων γραφὴν, τὴν δήλωσιν καὶ τὴν ἀλήθειαν, τοὺς φωτισμοὺς καὶ τὰς τελειότητας ὠνόμασαν. i. *Reliqui eorum, qui ex Hebraica in Græcam linguam divinam Scripturam interpretati sunt, demonstrationem & veritatem, interpretati sunt, illuminationes & perfectiones.*

Ibid. ἐπὶ τῆς καρδίας αὐτοῦ. Hanc versionem sine Interpretis nomine adfert Basiliensis; sed videtur esse Aquilæ.

32. Ita Basiliensis Codex, quem unum hic habemus.

Ibid. Α. περιστολεῖον &c. Sic solus Basiliensis.

v. 33. Α. ἀπόλημμα. Σ. πρὸς ποδῶν. Versionem Symmachi sequutus est Vulgatus Interpres, *ad pedes.*

Ibid. ἐπὶ τοῦ λήμματος, ita idem Basiliensis, tacito Interprete.

v. 35. Α. Σ. ἐπὶ τοῦ Ἀαρὼν, sic Basiliensis & Edit. Rom.

v. 36. Ἁγίασμα κυρίῳ. Basiliensis Cod.

v. 37. Α. Θ. ἐπὶ τῆς κιδάρεως. Sic Editio Romana.

v. 39. Α. Σ. Θ. αἱ συσφίγξεις. Ἄλλος, οἱ κόρυμβοι. Ex Basiliensi & Edit. Rom.

Ibid. Α. Σ. Ο. κίδαριν Θ. ὕψωμα. Sic Regius Codex unus Quis credat Theodotionem qui supra, versu 39. κίδαριν vertit, hic vertisse ὕψωμα? Certe libenter credam supra, verso 39. Θ. pro Σ. substitutum fuisse.

v. 43. Καὶ ὅταν. Sic Basil.

Ibid. Ἄλλ☉, εἰς τὸν αἰῶνα, in eodem Codice.

CAPUT XXIX. EXODI.

לקדש אתם 1. Ο. ἁγιάσεις αὐτούς. Ἄλλος, ἁγιάσαι αὐτούς.

ורקיקי מצות משחים 2. Α. κολλύρας ἀζύμους ἀναμεμιγμένας ἐν ἐλαίῳ. Ο. λάγανα ἄζυμα κεχρισμένα ἐν ἐλαίῳ. Θ. ἀναπεποιημένους.

את־הכתנת ואת מעיל האפד 5. Σ. τὸν χιτῶνα καὶ τὸ ἐπένδυμα τοῦ ἐπενδύματος. Ο. τὸν χιτῶνα τὸν ποδήρη, καὶ τὴν ἐπωμίδα. Θ. τὸν χιτῶνα καὶ τὸ ἐπενδύτην τῆς ἐπωμίδος. Ἄλλος, καὶ τὸν χιτῶνα καὶ τὸν ποδήρη τοῦ ἐπενδύματος.

את־נזר הקדש 6. Α. τὸ πέταλον τὸ ἅγιον. Σ. ἀφόρισμα. Ο. τὸ πέταλον τὸ ἁγίασμα.

אבנט אהרן 9. Α. διαζώνη Ἀαρών. Σ. ζώνας Ἀαρών. Ο. ταῖς ζώναις Ἀαρών. Θ. ζώνη Ἀαρών.

1. Heb. ad sanctificandum eos. *LXX.* sanctificabis eos. *Alius*, ut sanctifices eos. *Vulg. ut mihi in sacerdotio consecrentur.*

2. *Hebr. LXX.* lagana infermentatâ uncta in oleo. *A.* collyras infermentatas mixtas in oleo. *Th.* confectos. *Vulg. lagana quoque azyma oleo lita.*

5. *Heb.* tunicam & pallium superhumeralis. *S.* tunicam & superindumentum superindumenti. *LXX.* tunicam talarem & superhumerale. *Th.* tunicam & superindumentum superhumeralis. *Alius*, tunicam & talarem superindumenti. *Vul. lineâ & tunicâ & superhumerali.*

6. *Heb.* diadema sanctitatis. *A. Vulg.* laminam sanctam. *S.* separationem. *LXX.* laminam sanctificationem.

9. *Heb.* balteo Aaron. *A.* zona Aaron. *S.* zonas Aaron. *LXX.* zonis Aaron. *Th.* zona Aaron. *Vulg. balteo. Aaron scilicet.*

הוא

Digitized by Google

חטאת הוא 14. A. Θ. περὶ ἁμαρτίας. O. ἁμαρτίας γάρ ἐστιν. Ἄλλος, ἁμαρτία γάρ ἐστιν.

ריח ניחוח אשה ליהוה הוא 18. A. Θ. ὀσμὴ εὐαρεστήσεως πυῤῥὸν κυρίῳ αὐτό. Σ. ὀσμὴ εὐαρεστήσεως. O. Εἰς ὀσμὴν εὐωδίας θυμίαμα κυρίῳ ἐστίν.

בהן ידם הימנית 20. A. τὸ αὐτοδάκτυλον. O. τὸ ἄκρον τῆς δεξιᾶς χειρός.

ולקחת מן־הדם אשר על־המזבח 21. O. καὶ λήψῃ ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ θυσιαστηρίου. Ἄλλος, καὶ προσχεεῖς τὸ αἷμα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ.

החלב והאליה 22. O. τὸ στέαρ αὐτοῦ. Ἄλλοι, τὸ στέαρ καὶ τὴν κέρκον.

שוק οἱ λοιποί, τὴν κνήμην. O. βραχίονα.

אתם 24. O. αὐτά. Ἄλλος, αὐτούς.

על־הכפרים וחטאת 36. A. Σ. Θ. ἐξιλασμοῦ περὶ ἁμαρτίας. O. καθαρισμοῦ, καὶ καθαριεῖς.

תכפר 37. Ἄλλοι, ἐξιλάσῃ. O. καθαριεῖς.

קדש קדשים Ἄλλοι, ἅγιον τῶν ἁγίων. O. ἅγιον τοῦ ἁγίου.

ההין 40. O. τοῦ Εἶν. Ἄλλος, αἶν.

14. *Hebr.* peccatum hoc. *A. Th.* pro peccato *LXX.* peccati enim est. *Al.* peccatum enim est. *Vulg. eo quod pro peccato sit.*

18. *Hebr* Odor quietis ignitio Domino ipsum. *A. Th.* odor placabilitatis ignitum Domino ipsum. *S.* odor placabilitatis. *LXX.* in odorem suavitatis thymiama Domino est. *Vulg. odor suavissimus victimæ Domini.*

20. *Heb.* pollicem manus eorum dexteræ. *A.* pollicem. *LXX.* summitatem dexteræ manus. *Vulg. pollices manus.*

21. *Hebr.* & accipies de sanguine qui est super altare. *LXX* & accipies de sanguine altaris. *Alius*, & effundes sanguinem super altare in circuitu. *Vulg. cumque tuleris de sanguine, qui est super altare.*

22. *Hebr. & Alii*, adipem & caudam. *LXX.* adipem ejus. *Vulg. adipem de ariete & caudam.*

Heb. & cæteri, coxam. *LXX.* brachium. *Vul. armum.*

24. *Heb.* ea. *LXX.* ipsa. *Alius*, ipsos. *Vulg. quod positum est.*

36. *Heb.* super expiationes & expiabis. *A. S. Th.* expiationis pro peccato. *LXX.* purificationis, & purificabis. *Vulg. ad expiandum, mundabisque.*

37. *H. & Alii, & Vulg.* expiabis. *LXX.* purificabis.

Hebr. sanctitas sanctitatum. *Alii & Vulg.* sanctum sanctorum. *LXX.* sanctum sancti.

40. *Hebr. Vulg.* Hin. *LXX.* In. *Alius*, Ain.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIX. Exodi.

v. 1. Sic Codex Basiliensis.

v. 2. Lectionem Aquilæ mutuamur ex Codicibus Regiis duobus, & ex Editione Rom. Sed ibi nomen Interpretis tacetur: itemque ex Basiliensi qui Aquilam nominat. Theodotionis lectio, ἀναπεποιημένας, in uno Basiliensi habetur.

v. 5. Lectio Symmachi & Thendotionis exstat in Basiliensi & in Editione Romana. LXX. vero Interpretum lectionem sic effert Basiliensis, καὶ τὸν χιτῶνα καὶ τὸν ποδήρη τοῦ ἐπενδύματος. Aquila item vocem אפד solet vertere ἐπένδυμα, ut jam sæpe memoravimus.

v. 6. A. τὸ πέταλον τὸ ἅγιον. Sic Basiliensis, qui eamdem lectionem ibidem LXX. Interpretibus tribuit. Σ. ἀφόρισμα. Sic etiam נזר vertit Aquila Psalm. 131. 19. & LXX. Exod. Cap. 39. 30. Hieronymus ad Fabiolam de veste sacerdotali: *Tertium genus est vestimenti, quod illi appellant* ABANET, *nos cingulum vel balteum, vel zonam possumus dicere. Babylonii novo vocabulo* HEMIAN *vocant.*

v. 9. A. διαζωνῃ λαμῷ. Sic Reg. unus & Basiliensis. Edit Rom. minus recte, διὰ ζωνῶν λαμῶν. Symmachi lectionem sic habent Basiliensis & duo Regii, ζωνὰς λαμῶν. Theodotio, ζωνὴ λαμῶν. Ita MSS. nostri & Edit. Rom.

v. 14. A. Θ. περὶ ἁμαρτίας. Sic Basiliensis, qui lectionem LXX. Interpretum sic effert, ἁμαρτία γὰρ ἐστιν.

v. 18. Ex uno Regio & ex Editione Romana. Aquila & Theodotio אשה solent vertere πυῤῥὸν, ut passim videas in Levitico.

20. A. τὸν αὐτοδάκτυλον. Sic Basiliensis. Editio Romana id quasi Scholion adfert, sine nomine Interpretis.

21. Ἄλλος, καὶ προσχεεῖς τὸ αἷμα &c. Sic Basiliensis. Verum videtur non ad hunc locum pertinere; sed aliunde translatum esse.

v. 22. Τὸ στέαρ καὶ τὴν κέρκον. Sic Basiliensis, non allato Interpretum nomine.

Ibid. Τὴν κνήμην. Sic Regius unus, qui habet εἰς τὴν κνήμην. Editio Romana, τὴν κνήμην tantum, itemque Basiliensis.

36. A. Σ. Θ. ἐξιλασμοῦ περὶ ἁμαρτίας. Sic locum pleniorem habet Regius unus. Editio Romana ἐξιλασμοῦ tantum.

37. Ἄλλοι, ἐξιλάσῃ. Sic Basiliensis, unus Regius & Editio Romana.

Ibid. Ἄλλοι, ἅγιον τῶν ἁγίων, ex Basiliensi.

v. 40. Sic quidam MSS. & Schedæ Combefisianæ, cum hac nota: Αἶν μέτρον Ἑβραϊκὸν οἴνου καὶ ἐλαίου. δέχεται δέ, ὥς φησιν Ἰώσηππος, δύο χόας Ἀττικάς. πιστεύειν δὲ ἐν τούτοις αὐτῷ, ἀκριβῶς τοῦ ἔθνους τὰ μέτρα ἐπισταμένῳ. i. *Ain mensura Hebraica vini & olei: capit autem, ut ait Josephus, duos Choas Atticos: cui utpote gentis suæ mensuras apprime scienti, credendum est.*

CAPUT XXX. EXODI.

את־גגו 3. O. ἐσχάραν. Ἄλλος, ἐσχαρίδα.

והיה לבתים לבדים 4. Εἰς κρίκους τοῖς διωστῆρσι. Σ. Εἰσόδοι. O. ψαλίδες ταῖς σκυτάλαις. Θ. Εἰς θήκας τοῖς ἀναφορεῦσι.

הפרכת 6. O. καταπετάσματος. Ἄλλος, βλήματος.

לפני הכפרת אשר על־העדת O. τῶν μαρτυρίων: Post hanc vocem addunt alii, κατὰ πρόσωπον ἱλαστηρίου, ὅ ἐστιν ἐπὶ τῶν μαρτυρίων.

קטרת סמים 7. A. Σ. θυμίαμα ἡδυσμάτων. O. θυμίαμα συνθετόν. Θ. θυμίαμα ἀρωμάτων.

וכפר אהרן על־קרנתיו אחת בשנה מדם חטאת הכפרים 10. O. καὶ ἐξιλάσεται ἐπ' αὐτοῦ Ἀαρὼν ἐπὶ τῶν κεράτων αὐτοῦ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ· ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ καθαρισμοῦ καθαριεῖ αὐτό. Ἄλλος, καὶ ἐξιλάσεται Ἀαρὼν ἐπὶ τῶν κεράτων αὐτοῦ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ καθαρισμοῦ τῶν ἁμαρτιῶν. Ἄλλος, ἀπὸ τοῦ αἵματος τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ καθαρισμοῦ τοῦ ἐξιλασμοῦ, ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ καθαριεῖς αὐτό. Ἄλλος, τοῦ περὶ τῆς ἁμαρτίας καθαρισμοῦ.

הכפרים A. τοῦ ἐξιλασμοῦ. O. καθαρισμοῦ.

כפר 12. A. Σ. Θ. ἐξίλασμα. O. λύτρα.

זה יתנו כל־העבר על־הפקדים 13. Σ. τοῦτο δώσει πᾶς ὁ περιερχόμενος ἐπὶ τὰς ἐπισκέψεις. O. καὶ τοῦτο ἐστιν ὃ δώσουσιν ὅσοι ἂν παραπορεύωνται τὴν ἐπίσκεψιν. Θ. καὶ τοῦτο δώσει πᾶς ὁ παραπορευόμενος ἐπὶ τὰς ἐπισκοπάς. Ἄλλος, πᾶς πορευόμενος ἐν τοῖς ἀριθμοῖς.

אשה 20. A. Θ. πύῤῥον. O. ὁλοκαυτώματα. Ἄλλος, ὁλοκαρπώματα.

בשמים 23. A. ἀρώματα. O. ἡδύσματα.

במתכנתו 32. O. σύνθεσιν. Ἄλλος, συμμετρίαν.

לא תעשו 37. Οἱ λοιποὶ, οὐ ποιηθήσεται. O. οὐ ποιήσετε.

איש אשר־יעשה 38. O. ὃς ἂν ποιήσῃ. Ἄλλος, ἀνὴρ ὃς ἂν ποιήσῃ.

3. Heb. tectum ejus. *LXX.* cratem. *Alius & Vulg.* craticulam.

4. *H.* & erit in domos vectibus. *A.* in circulos vectibus. *S.* ingressus. *LXX.* circuli vectibus. *Th.* in thecas vectibus. *Vulg. ut mittantur in eos vectes.*

6. *H. Vulg.* velum. *LXX.* veli. *Al.* velaminis.

Heb. ante expiatorium, quod super testimonium. *LXX.* testimoniorum. *Alii*, juxta faciem propitiatorii, quod super testimonium. *Vul. coram propitiatorio, quo tegitur testimonium.*

7. *Heb* suffimentum aromata. *A. S.* incensum condimentorũ. *LXX.* incensũ compositum. *Th.* incensum aromatũ. *Vul. incensum suave fragrans.*

10. *Hebr.* & expiabit Aaron super cornua ejus semel in anno de sanguine peccati expiationum. *LXX.* et depropitiabit super illud Aaron super cornua ejus semel in anno: de sanguine purificationis purificabit illud. *Alius*, & expiabit Aaron super cornua ejus semel in anno de sanguine purificationis peccatorum. *Alius*, de sanguine peccatorum purificationis & expiationis, semel in anno purificabis illud. *Alius*, purificationis pro peccato. *Vulg. & deprecabitur Aaron super cornua ejus semel per annum, in sanguine qui oblatus est pro peccato.*

H. expiationum. *A.* propitiationis. *LXX.* purificationis.

12. *Heb.* expiationem. *A. S T.* propitiationem. *LXX* redemptiones. *Vulg. pretium.*

13. *Heb.* hoc dabunt omnis transiens ad visitatos. *S.* hoc dabunt omnis transiens ad inspectiones. *LXX.* & hoc est quod dabunt quicumque transibunt ad inspectionem. *Th.* & hoc dabunt omnis transiens ad visitationes. *Alius*, omnis qui transit ad numeros. *Vulg. hoc autem dabit omnis qui transit ad nomen.*

20. *Hebr.* ignitionem *A. Th.* ignitum. *LXX.* holocausta. *Alius*, oblationes. *Vulg. thymiama.*

23. *Heb. A. Vulg.* aromata. *LXX.* condimenta.

32. *Heb.* in pondere ejus. *LXX. Vulg.* compositionem. *Alius*, commensurationem.

37. *Heb. LXX. Vulg.* non facietis. *Reliqui*, non fiet.

38. *Hebr. & Alius*, vir qui faciet. *LXX.* quicumque fecerit. *Vulg. homo quicumque fecerit.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXX. Exodi.

v. 3. Ex Basiliensi, ἐσχαρίδα. Sic interdum vertunt LXX. Interpretes.

v. 4. Ex Colbertino, duobus Regiis & Basiliensi. Duo Regii hanc notam habent sine nomine auctoris: Ἀκύλας μᾶλλον ἐνταῦθα τοὺς ἀναφορεῖς, μοχλοὺς διωστῆρας καλεῖ· ψαλίδας δὲ τοὺς κρίκους, οὓς εἰσόδους ἐκάλεσεν ὁ Σύμμαχος. i. *Aquila hic vectes vocat διωστῆρας; annulos vero, circulos, quos, ingressus vocat Symmachus.*

v. 6. Sic Basiliensis, βλήματος sine nomine Interpretis.

Ibid. κατὰ πρόσωπον ἱλαστηρίου ὅ ἐστιν ἐπὶ τῶν μαρτυρίων. Hæc videntur excidisse ex versione LXX. Interpretum ob ὁμοιοτέλευτον, quia nempe clausula præcedens desinebat per vocem μαρτυρίων.

v. 7. Has trium Interpretum lectiones suppeditat Codex Basiliensis.

v. 10. Prior lectio post LXX. interpretationem, pro-

dit ex editione Romana. Posteriores ex Basiliensi, qui Interpretes non indicat. Ibid. Α. Τοῦ ἐξιλασμοῦ. Sic Editio Rom.

v. 12. Οἱ λοιποὶ scilicet Α. Σ. Θ. ἐξίλασμα. Sic Basiliensis.

v. 13. Has lectiones Symmachi & Theodotionis plenas mutuamur ex Basiliensi.

v. 20. Ὁλοκαρπώματα. Sic in textu Basiliensis, qui ὁλοκαυτώματα ad marginem ponit. Α. Θ. πυρρόν. Ita solent ambo vertere vocem אשה.

v. 23. Α. ἀρώματα, ex Editione Romana. Unus Regius habet βρώματα sine Interpretis nomine; sed mendose, ut puto.

v. 32. Συμμετρίαν. Ita Basiliensis tacito Interprete.

v. 37. Οἱ λοιποί, οὐ ποιήσετε. Ex Editione Romana.

v. 38. Ex Basiliensi.

CAPUT XXXI. EXODI.

קראתי 2. Ο. ἀνακέκλημαι. Ἄλλος, ἀνακέκλημαι.

בן־אורי Οἱ λοιποί, υἱὸν Οὐρί. Ο. Οὐρείν.

4. Ο. καὶ τὸ κόκκινον τὸ νηστόν. Alius addit, καὶ τὴν βύσσον τὴν κεκλωσμένην.

ואת־מזבח הקטרת ואת־מזבח העלה ואת־כל־ כליו 8. Post versum 8. additur in alio, καὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ θυμιάματος, καὶ τὸ θυσιαστήριον τῆς ὁλοκαυτώσεως, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς.

דבר 13. Ο. σύνταξον. Ἄλλος, λάλησον.

ככלתו 18. Α. διέλιπεν καὶ ἀνέψυξεν. Ο. ἡνίκα κατέπαυσεν.

2. Heb. *Vulg.* vocavi. *LXX.* revocavi. *Alius*, revocavi.

Heb. Reliqui. Vulg. filium Uri. *LXX. Uriæ.*

4. *LXX.* & coccinum netum. *Alius addit*, & byssum retortam.

8. *Hebr.* & altare suffimenti, & altare holocausti, & omnia vasa ejus. *Deficit in LXX. sed ab alio additur*, & altare thymiamatis, & altare holocausti. & omnia vasa ejus. *Vulg. & altaria thymiamatis & holocausti & omnia vasa eorum.*

13. *Heb. & Alius, & Vul.* loquere. *LXX.* præcipe.

18. *Hebr.* cum complevisset. *A.* cum desivisset & respirasset. *LXX.* ut cessavit. *Vul. completis hujuscemodi sermonibus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXI. Exodi.

v. 2. Ex Basiliensi, ut & aliæ pene omnes hujus Capitis.

Ibid. Οἱ λοιποί, υἱὸν Οὐρί. Sic quidam MSS.

v. 4. Hæc verba, καὶ τὸ κόκκινον τὸ νηστόν, & alia quæ in Basiliensi Codice adduntur, non exstant in Hebræo, & haud dubie obelo notata erant in Hexaplis.

v. 8. Hæc desunt in LXX. & in Basiliensi supplentur ad marginem ex alio Interprete, cujus nomen tacetur.

v. 13. Λάλησον. Sic, ut videtur, cæteri Interpretes. Ex Basiliensi.

v. 18. Α. διέλιπεν καὶ ἀνέψυξεν. Ita Basiliensis.

CAPUT XXXII. EXODI.

ויקהל 1. Ο. συνέστη. Ἄλλος, συνηθροίσθη, ἢ ἐπανέστη.

זה משה האיש Οἱ λοιποί, οὗτος ὁ Μωυσῆς ἀνήρ. Ο. Μωυσῆς οὗτος ὁ ἄνθρωπος.

בחרט 4. Ο. γραφίδι. Ἄλλος, ἐν τέχνῃ.

ויאמר יהוה אל־משה ראיתי את־העם הזה והנה עם־קשה־ערף הוא 9. Σ. Θ. καὶ εἶπεν κύριος πρὸς Μωϋσῆν· ἑώρακα τὸν λαὸν τοῦτον· καὶ ἰδοὺ λαὸς σκληροτράχηλός ἐστιν.

אתן לזרעכם 13. Α. δώσω τῷ σπέρματι ὑμῶν. Ο. δοῦναι αὐτοῖς.

אין קול ענות גבורה ואין קול ענות חלושה קול ענות אנכי שמע 18. τὸ Σαμαρειτικόν. οὐκέτι φωνὴ ἀποκρίσεως ἀνδρείας, καὶ οὐκέτι φωνὴ ἀποκρίσεως ἥττης, ἀλλὰ φωνῆς ἁμαρτιῶν ἐγὼ ἀκούω.

1. Heb. & congregatus est. *LXX.* convenit. *Alius*, congregatus est, *aut*, insurrexit. *Vul. congregatus.*

Heb. & Reliqui, hic Moyses vir. *LXX.* Moyses hic homo. *Vulg. Moysi enim huic viro.*

4. *Heb.* in stylo. *LXX.* in stylo. *Alius*, in arte. *Vulg. opere fusorio.*

10. *Heb.* Et dixit Dominus ad Moysem: vidi populum hunc, & ecce populus durus cervice ipse. *S. Th.* Et dixit Dominus ad Moysem: Vidi populum hunc, & ecce populus duræ cervicis est. *Vul. Rursumque ait Dominus ad Moysen: cerno quod populus iste duræ cervicis sit. In LXX. vacat.*

13. *Heb. A. Vul.* dabo semini vestro. *LXX.* dare ipsis.

18. *Heb.* non vox clamandi fortitudinem, & & non vox clamandi debilitatem: vocem canendi ego audiens. *Samaritanum*, non ultra vox responsionis fortitudinis; & non ultra vox responsionis cladis; sed vocem peccatorum

Digitized by Google

O. οὐκ ἔστι φωνὴ ἐξαρχόντων κατ' ἰσχὺν, οὐδὲ φωνὴ ἐξαρχόντων τροπῆς, ἀλλὰ φωνὴν ἐξαρχόντων οἴνου ἐγὼ ἀκούω.

ego audio. *LXX.* Non est vox præcinentium secundum fortitudinem, neque vox præcinentium fugam: sed vocem præcinentium vinum ego audio. *Vul. Non est clamor adhortantium ad pugnam, neque vociferatio compellentium ad fugam; sed vocem cantantium ego audio.*

וירא משה את־העם כי פרע הוא כי־פרעה אהרן לשמצה בקמיהם 25. A. εἶδεν Μωϋσῆς τὸν λαὸν ὅτι ἀποπεπετασμένος αὐτός· ὅτι ἀπεπέτασεν αὐτὸν Ἀαρὼν εἰς ὄνομα ῥύπου ἐν ἀνθεστηκόσιν αὐτῶν. Σ. εἶδεν δὲ Μωϋσῆς τὸν λαὸν ὅτι γεγύμνωται, παρέδωκεν γὰρ αὐτὸν Ἀαρὼν εἰς κακωνυμίαν τοῖς ἀνθεστηκόσιν αὐτοῖς. O. καὶ ἰδὼν Μωυσῆς τὸν λαὸν ὅτι διεσκέδασται, διεσκέδασε γὰρ αὐτοὺς Ἀαρὼν ἐπίχαρμα τοῖς ὑπεναντίοις αὐτῶν. Θ. καὶ εἶδε Μωυσῆς τὸν λαὸν, ὅτι διασκεδασμένος ἐστιν· ὅτι διεσκέδασεν αὐτὸν Ἀαρὼν, ἐπίχαρμα τοῖς ἀνθεστηκόσιν αὐτῶν.

25. *Heb.* Et vidit Moseh populum, quod nudatus ipse, quia denudaverat eum Aharon ad infamiam in insurgentibus eorum. *A.* Vidit Moyses populum quia discoopertus ipse: quia discooperuerat eum Aaron in nomen turpitudinis, in obsistentibus eorum. *S.* Vidit autem Moyses populum quia nudatus est: prodiderat enim eum Aaron in infamiam, obsistentibus ipsis. *LXX.* Et cum vidisset Moyses populum, quia dissipatus est: dissipavit enim eos Aaron, gaudium adversariis eorum. *Th.* Et vidit Moyses populum, quia dissipatus est: quia dissipavit ipsum Aaron, gaudium adversariis eorum. *Vul. Videns ergo Moyses populum, quod esset nudatus, (spoliaverat enim eum Aaron propter ignominiam sordis, & inter hostes nudum constituerat.)*

וישב 31. O. ὑπέστρεψε δέ. Ἄλλος, ἐπέστρεψε δέ. Ἄλλος, καὶ ἀπεστράφη.

31. *Heb.* & reversus est. *LXX.* revertit autem. *Alius*, conversus est autem, *Alius*, & aversus est. *Vulg. reversusque est.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXII. Exodi.

v. 1. Ita tres Mss. Regii & Editio Romana. Videntur autem esse duæ interpretationes, quarum altera συνηθροίσθη, altera ἐπανέστη, haberet.

Ibid. Οἱ λοιποὶ, οὗτος ὁ Μωϋσῆς ἀνήρ. Sic unus Codex.

v. 4. Ita duo Mss. Regii & Schedæ Combefisianæ. In iis vero hæc nota legitur: Ἄλλος ἐν τέχνῃ φησὶ τὸ χρυσίον ἐχώνευσε, διαπλάσας τὸν μόσχον καὶ τορεύσας αὐτόν. ἐπείπερ οἱ Αἰγύπτιοι τοῦτον ἐτίμων, ὃν καὶ Ἄπιν ἐκάλουν. καὶ γὰρ καὶ Ἱεροβοὰμ μετὰ τὸ ἐξελθεῖν ἐξ Αἰγύπτου, τῷ αὐτῷ σκοπῷ ἐποίησε τὰς χρυσᾶς δαμάλεις. i. *Alius ait*, in arte *aurum conflavit, efformato atque affabre elaborato vitulo: quoniam Ægyptii hunc adorabant & Apin vocabant. Etenim Jeroboam quoque, postquam ex Ægypto egressus est, eodem scopo vitulas aureas effecit.*

9. Hic versus a LXX. Interpretibus prætermissus in Basiliensi Codice ad marginem adfertur ex versione Symmachi & Theodotionis.

v. 13. A. δώσω τῷ σπέρματι ὑμῶν. Ita Codex unus.

v. 18. In hoc versu Samaritanæ versionis Mss. Codices multum variant. Colbertinus enim & duo Regii bis habent οὐκ ἔστι pro οὐκέτι, Colbertinus idem legit οὐκ ἔστι φωνῆς. Alius bis habet ἀπὸ κρείτους, duplici voce pro, ἀποκρείτους. Colbert. κρείτους tantum. Editio Romana habet, φωνὴν ἁμαρτιῶν, alii φωνῆς ἁμαρτιῶν: utrumque bene. Vocem ἁμαρτιῶν suspectam habet Drusius. Sed injuriâ; nam Mss. omnes sic habent.

v. 25. Hunc insignem locum ex Basiliensi Codice secundum tres Interpretes mutuamur.

v. 31. Ita Codex Basiliensis.

CAPUT XXXIII. EXODI.

2. O. πρὸ προσώπου σου. Ἄλλος, πρότερός σου.

2. LXX. ante faciem tuam. *Alius*, prius te.

3. O. εἰσάξω. Ἄλλος, εἰσάξει.

3. *LXX.* introducam. *Alius*, introducet. *Vul. intres.*

הודעני נא את־דרכך 13. C. ἐμφάνισόν μοι σεαυτόν. Ἄλλος, δεῖξόν μοι σεαυτοῦ ὁδόν.

13. *Heb.* scire fac me nunc viam tuam. *LXX.* ostende mihi teipsum. *Alius*, ostende mihi tui ipsius viam. *Vulg. ostende mihi faciem tuam.*

הראני נא את־כבדך 18. Ἄλλοι, δεῖξόν μοι τὴν σεαυτοῦ δόξαν. O. ἐμφάνισόν μοι σεαυτόν.

18. *Heb.* Videre fac me nunc gloriam tuam. *Alii*, Ostende mihi tui ipsius gloriam. *LXX.* Ostende mihi teipsum. *Vulg. Ostende mihi gloriam tuam.*

אני אעביר כל־טובי על־פניך 19. O. ἐγὼ παρελεύσομαι πρότερός σου. Ἄλλος, ἐγὼ προπορεύσομαι πρὸ προσώπου σου.

Heb. ego transire faciam omne bonum meum super facies tuas. *LXX.* ego transibo prior te. *Al.* ego præibo ante faciem tuam. *Vlg. ego ostendam omne bonum tibi.*

Digitized by Google

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXIII. Exodi.

v. 2. Neutra lectio exstat in Hebraïco, utraque tamen cum ſerie quadrat. Prodit ex Mſſ.
v. 3. LXX. εἰσάξω. Al. εἰσάξει. Hæc non exſtat in Hebraïco, ſed utram vis lectionem ſenſus admittit. Unus Codex habet εἰσάξεις, male.

v. 13. Δεῖξόν μοι σεαυτοῦ δόξαν. Sic Editio Rom. Eſt haud dubie lectio alterius Interpretis.
v. 18. Ἄλλοι, δεῖξόν μοι &c. ſic quædam Catenæ.
v. 19. Προπορεύσομαι πρὸ προσώπου σου. Sic Baſilienſis Codex.

CAPUT XXXIV. EXODI.

ויקרא בשם יהוה 5. Ο. καὶ ἐκάλεσε τῷ ὀνόματι κυρίου. Ἄλλος, καὶ ἐκάλεσεν ἐν τῷ ὀνόματι κυρίου.

יהוה יהוה 6. Ο. κύριος ὁ θεός. Ἄλλος, κύριε, κύριε.

נצר חסד 7. Ο. διατηρῶν καὶ ἔλεος. Ἄλλος, καὶ ποιῶν ἔλεος.

למוקש 12. Ο. πρόσκομμα. Ἄλλος, ἔγκομμα.

בנותיו 16. Ο. αἱ θυγατέρες σου. Ἄλλος, τὰς θυγατέρας σου.

בניך Ο. οἱ υἱοί σου. Ἄλλος, τοὺς υἱούς σου.

וערפתו 20. Α. τεναντοκοπήσεις. Σ. τραχηλοκοπήσεις. Ο. τιμὴν δώσεις.

בכורי קציר חטים 22. Α. Σ. Θ. ἀρχὴ πρωτογεννημάτων. Ο. ἀρχὴν θερισμοῦ πυρῶν.

שלש פעמים 24. Α. τρεῖς καθόδους. Ο. τρεῖς καιρούς.

דם זבחי 25. Ο. αἷμα θυμιαμάτων. Ἄλλος, θυσιασμάτων. Ἄλλος, θυμάτων.

שני לחת 29. Ο. καὶ οἱ λοιποί, αἱ δύο πλάκες. Ἄλλος, αἱ πλάκες.

ומשה לא־ידע כי קרן עור פניו Α............ Ο. Μωυσῆς οὐκ ᾔδει ὅτι δεδόξασται ἡ ὄψις τοῦ χρώματος τοῦ προσώπου αὐτοῦ. Ἀλλ. τοῦ χρωτός.

5. HEb. *Al.* & vocavit in nomine Domini. *LXX.* & vocavit nomine Domini. *Vul. invocans nomen Domini.*

6. *H.* Dominus Dominus. *LXX.* Dominus Deus. *Al.* Domine, Domine. *Vulg. Dominator Domine.*

7. *Heb.* ſervans miſericordiam. *LXX.* ſervans & miſericordiam. *Al.* & faciens miſericordiam. *Vulg. qui cuſtodis miſericordiam.*

12. *Heb.* in laqueum. *LXX.* offendiculum. *Al.* ſcandalum. *Vulg. in ruinam.*

16. *Heb.* filiæ ejus. *LXX.* filiæ tuæ. *Al.* filias tuas.

Heb. LXX. filii tui. *Al. & Vul.* filios tuos.

20. *Heb.* excervicabis. *A.* decollabis. *S.* collo truncabis. *LXX.* pretium dabis. *Vulg. occidetur.*

22. *Heb.* primitias meſſis triticorum. *A. S. Th.* initium primitiarum fructuum. *LXX.* principium meſſis triticorum. *Vulg. in primitiis frugum meſſis tuæ triticeæ.*

24. *Heb.* tribus vicibus. *A.* tres deſcenſus. *LXX.* per tria tempora. *Vul. ter in anno.*

25. *Heb.* ſanguinem ſacrificii mei. *LXX.* ſanguinem incenſorum. *Alius,* ſacrificiorum. *Alius,* hoſtiarum. *Vulg. ſanguinem hoſtiæ meæ.*

29. *H. LXX. & Reliqui,* duæ tabulæ. *Alius,* tabulæ. *Vul. tenebat duas tabulas.*

Heb. Et Moſeh non cognovit quod promicuiſſet cutis facierum ſuarum. *A.* Et Moyſes neſciebat, quia cornuta erat ſpecies vultus ejus. *LXX.* Moyſes non ſciebat, quia glorificatus eſt aſpectus coloris faciei ſuæ. *Al.* cutis faciei ſuæ. *Vulg. & ignorabat quod cornuta eſſet facies ejus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXIV. Exodi.

v. 5. Lectiones ad verſus 5. 6. & 7. prodeunt partim ex Editione Romana, partim ex Catenis: atque ex aliis Interpretibus in aliquot Exemplaria Editionis LXX. Interpretum irrepſiſſe prorſus videntur
v. 12. Ἔγκομμα. Sic Baſilienſis Codex tacito Interprete.
v. 16. Ex Baſilienſi.
v. 20. A. τεναντοκοπήσεις. Σ. τραχηλοκοπήσεις. Sic Baſilienſis. τεναντοκοπέω dicitur, & τενοντοκοπέω, Sed poſtrema forma ſincerior videtur a τένων, τένοντος.

v. 22. Ita tres Codices Regii & Baſilienſis, qui habent, οἱ λοιποί, ἀρχὴ πρωτογεννημάτων.
24. A. τρεῖς καθόδους. Ita Baſilienſis Codex.
v. 29. Ex Baſilienſi.
Ibid. Hic verſionem Aquilæ Latine tantum habemus ex Hieronymo in Amos, Cap. 6. circa finem, ubi ſic legitur. *Unde & in Exodo juxta Hebraïcum & Aquilæ Editionem legimus:* Et Moyſes neſciebat quia cornuta erat ſpecies vultus ejus: *qui vere dicere poterat. In te inimicos meos cornu ventilo.*

CAPUT XXXV. EXODI.

נדיב לבו 5. A. ἐκουσιαζόμενος. Σ. αὐθαίρετος. O. καταδεχόμενος τῇ καρδίᾳ.

ועצי שטים ושמן למאור ובשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים 7. Σ. καὶ ξύλα ἀκάνθινα καὶ ἔλαιον εἰς φαῦσιν, καὶ ἀρώματα εἰς τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ εἰς τὸ θυμίαμα τῶν ἡδυσμάτων. O. in Basiliensi Codice, καὶ ξύλα ἄσηπτα, καὶ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ τὸ θυμίαμα τῆς συνθέσεως, καὶ λίθους σαρδίου &c Θ. καὶ ξύλα ἄσηπτα, καὶ ἔλαιον εἰς τὸ φῶς, καὶ ἀρώματα εἰς τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ εἰς τὸ θυμίαμα τῆς συνθέσεως.

שהם 9. A. Σ. Θ. ὄνυχος. O. Σαρδίου.

לחשן A. Θ. λόγιον. O. ποδήρη.

את־אהלו 11. A. Σ. Θ. καὶ τὴν σκέπην αὐτοῦ. O. καὶ τὰ παραρρύματα.

קרסיו A. κρίκους. Σ. περόνας. O. διατόνια.

בריחו O. τοὺς μοχλούς. Ἄλλοι, τὰς σανίδας.

12. In Basiliensi Codice post, τὸ θυσιαστήριον, hæc adduntur ad marginem, τῆς ὁλοκαυτώσεως, καὶ τὸ κοσκίνωμα, (sic) τὸ χαλκοῦν τὸ αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀναφορεῖς αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτοῦ, καὶ τὸν λουτῆρα, καὶ τὴν βάσιν αὐτοῦ, καὶ τὰ ἱστία τῆς αὐλῆς καὶ τοὺς στύλους αὐτῆς, καὶ τὸ ἐπίσπαστρον τῆς πύλης, καὶ τοὺς πασσάλους τῆς σκηνῆς, καὶ τὰ περισσὰ αὐτῶν. O. καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτοῦ, καὶ τὰς στολὰς ἁγίας Ἀαρὼν τοῦ ἱερέως.

וכל אשר נדבה רוחו אתו הביאו 21. O. καὶ οἷς ἔδοξε τῇ ψυχῇ αὐτῶν, ἀφαίρεμα. Ἄλλος, καὶ οἷς ἐν ἑκουσίᾳ τὸ πνεῦμα αὐτῶν.

כל נדיב לב 22. A. ὁ ἑκούσιος καρδίᾳ. O. πᾶς ᾧ ἔδοξε.

וכל־איש אשר נמצא אתו תכלת וארגמן ותלעת שני ושש ועזים וערת אילם 23. A. καὶ πᾶς ἀνὴρ παρ' ᾧ εὑρέθη σὺν αὐτῷ ὑάκινθος καὶ πορφύρα καὶ σκώληκος διάφορον, καὶ βύσσος καὶ αἶγες καὶ δέρματα. Σ. καὶ πᾶς ἀνὴρ παρ' ᾧ εὑρέθη παρ' αὐτῷ ὑάκινθος καὶ πορφύρα, καὶ κόκκινον δίβαφον, καὶ βύσσος καὶ τρίχες καὶ δέρματα κριῶν. O. καὶ παρ' ᾧ εὑρέθη βύσσος, καὶ δέρματα ὑακίνθινα, καὶ δέρματα κριῶν ἠρυθροδανωμένα ἤνεγκαν. Θ. καὶ πᾶς ἀνὴρ ᾧ εὑρέθη παρ' αὐτῷ, ὑάκινθος καὶ πορφύρα, καὶ κόκκινον ἀλλοιούμενον, καὶ βύσσος καὶ αἶγες, καὶ δέρματα κριῶν. Ἄλλος, καὶ πᾶς ᾧ εὑρέθη βύσσος παρ' αὐτῷ, καὶ δέρματα κριῶν ἠρυθροδανωμένα,

5. HEb. spontaneus corde. *A.* libens. *S.* sua sponte agens. *LXX.* suscipiens corde. *Vulg. voluntarius & prono animo.*

7. *Heb.* & ligna sittim, & oleum luminari, & aromata oleo unctionis, & suffimento aromatum. *S.* & ligna acanthina, & oleum ad lucendum, & aromata ad oleum unctionis, & ad thymiama condimentorum. *LXX. in Basiliensi Codice*, & ligna imputribilia, & oleum unctionis, & thymiama compositionis, & lapides Sardii. *Th.* & ligna imputribilia, & oleum ad lucem, & aromata ad oleum unctionis, & ad thymiama compositionis. *Vulg. ligna setim, & oleum ad luminaria concinnanda, & ut conficiatur unguentum, & thymiama suavissimum.*

9. *H. A. S. Th.* onychis. *LXX.* Sardii. *Vulg. onychinos.*

Heb. rationali. *A. Th.* rationale. *LXX.* poderem. *Vulg. rationalis.*

11. *Heb.* tentorium ejus. *A. S. Th.* tegumentum ejus. *LXX.* propugnacula. *Vulg. tectum ejus.*

Heb. uncinos ejus. *A.* circulos ejus. *S.* fibulas. *LXX* circulos. *Vulg. annulos.*

Heb. LXX. vectes. *Alii*, tabulas. *Vulg. cum vectibus.*

12. *In Basiliensi Codice post hanc vocem*, altare, *hæc adduntur ad marginem*: holocausti, & craticulam æream ejus, & vectes ejus, & omnia vasa ejus, & labrum, & basim ejus, & tentoria atrii, & columnas ejus, & velum portæ, & paxillos tabernaculi, & supervacanea eorum. *LXX.* & omnia vasa ejus & stolas sanctas Aaron Sacerdotis.

21. *Heb.* & omnis quem spontaneum fecit spiritus ejus ipsum attulerunt. *LXX.* & quibus visum est animæ eorum, demptionem. *Alius*, & quibus in spontaneitate spiritus erat. *Vulg. attulerunt mente promptissima atque devota.*

22. *Hebr. A.* spontaneus corde. *LXX.* omnis cui visum est.

23. *Heb.* & omnis vir qui inventus est cum eo hyacinthus, & purpura, & vermiculus cocci & byssus & capræ & pelles arietum. *A.* & omnis vir apud quem & cum quo inventus fuerit hyacinthus, & purpura, & vermiculi varium, & byssus & caprinæ pelles. *S.* & omnis vir apud quem inventus fuerit hyacinthus & purpura, & coccinum bis tinctum, & byssus, & pili & pelles arietum. *LXX.* & apud quem inventa est byssus, & pelles hyacinthinæ, & pelles arietum rubricatæ (ipsa) attulerunt. *Th.* & omnis vir apud quem inventus est hyacinthus & purpura, & coccinum variegatum, & byssus & caprina, & pelles arietum. *Alius*, & omnis apud quem inventa fuerit byssus, & pelles arietum rubricatæ, attulerunt, & pelles hyacinthinas.

Digitized by Google

ἠνέγκαν, καὶ δέρματα ὑακίνθινα.

וכל אשר נמצא אתו 24. Ο. καὶ παρ' οἷς εὑρέθη. Ἄλλος, καὶ παντὶ ὅσοις εὑρέθη.

ולהורת 34. Ο. προσβιβάσαι. Ἄλλος, ὑποδεῖξαι.

בתכלת ובארגמן בתולעת השני ובשש 35. Α. ἐν ὑακίνθῳ καὶ πορφύρᾳ, ἐν σκώληκος τοῦ διαφόρου, καὶ ἐν βύσσῳ. Σ. διὰ τῆς ὑακίνθου καὶ τῆς πορφύρας καὶ τοῦ κοκκίνου τοῦ διβάφου, καὶ τῆς βύσσου. Ο. καὶ τὰ ποικιλτὰ ὑφᾶναι τοῦ κοκκίνου καὶ τῇ βύσσῳ. Θ. καὶ ποικιλτὰ ἐν τῇ ὑακίνθῳ, καὶ ἐν τῇ πορφύρᾳ, καὶ ἐν τοῦ κοκκίνου τοῦ ἀλλοιωμένου, καὶ τῇ βύσσῳ.

Vulg. si quis habebat hyacinthum, & purpuram, coccumque bis tinctum, byssum & pilos caprarum, pelles arietum rubricatas, & ianthinas.

24. *Hebr.* & omnis qui inventum est cum eo. *LXX.* & apud quos inventa sunt. *Alius*, & omni quibuscumque invenra sunr. *in Vulg. deest.*

34. *Heb.* ad docendum. *LXX.* proficere dedit. *Alius*, ostendere. *Vulg. dedit in corde ejus.*

35. *Heb.* in hyacintho, & in purpura, in vermiculo cocci, & in bysso. *A.* in hyacintho & & purpura, in vermiculi vario, & in bysso. *S.* per hyacinthum & purpuram & coccinum bis tinctum, & byssum. *LXX.* & varia texere cocco & bysso. *Th.* & varia in hyacintho, & in purpura, & in coccino variegato & bysso. *Vulg. de hyacintho, ac purpura, coccoque bis tincto & bysso.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXV. Exodi.

v. 5. Ex Basiliensi, ut & aliæ pene omnes hujus Capitis lectiones. Aquila vertit alibi ἑκούσιος.

v. 7. Ita Basiliensis, ex quo etiam Græca versionis τῶν Ο'. excerpsimus. In Editis namque post, καὶ ξύλα ἄσηπτα, cætera deficiunt. Vocem סמים θυμίαμα vertunt Aquila & Symmachus supra, Exod. 30. 7.

v. 9. Α. Σ. Θ. ὄνυχος. Sic Basiliensis: vocem שהם ita vertere solent tres Interpretes, Attamen Genesis Cap. 2. Aquila vertit σαρδόνυξ. ibi vide sis.

Ibid. Α. Θ. λόγιον. Sic Basiliensis: ita solent vertere omnes, atque etiam LXX.

v. 11. Α. Σ. Θ. καὶ τὴν σκέπην αὐτῆς. Sic Mss. Regii & Edirio Rom. Trium autem Interpretum versionem hic sequitur Vulgatus Int. qui habet *tectum ejus.*

Ibid. Α. κρίκους. Σ. περόνας. Ita Basiliensis.

Ibid. σανίδας ex Basiliensi.

v. 12. Hæc, ex Basiliensi desumta, non habentur in Hebræo, ut neque ea quæ in Edit. Romana eodem versu feruntur; sed aliunde & fortasse ex aliis versionibus consarcinata sunt. Ab hinc autem versio LXX. usque ad finem libri Exodi, aut manca aut confusa est, ut infra monebitur.

v. 21. Ex Basiliensi Codice.

v. 22. Α. ὁ ἑκούσιος καρδίᾳ. Sic Basiliensis. Editio Romana habet ἑκούσιον καρδίαν, sine nomine Interpretis.

v. 23. Ita Basiliensis hunc versum secundum tres Interpretes adtulit: quartum etiam adjecit, quem non nominat. Α. καὶ σκώληκος τὸ διάφορον. Sic solet vertere Aquila: nam sic infra, v. 35. & supra, Cap. 28. v. 15. Vide notam ibi.

v. 24. Ex Basiliensi.

v. 34. Item ex Basiliensi.

v. 35. Ita Basiliensis trium Interpretationem attulit.

CAPUT XXXVI. EXODI.

8. Καὶ ἐποίησε πᾶς σοφὸς, &c. in margine Basiliensis Cod. hæc notantur. Ἐνταῦθά σοι γενομένῳ, πάρεστιν ὁρᾶν πολλὴν τὴν διαφωνίαν τῆς τε προκειμένης γραφῆς, καὶ τῆς ἐν ἑξαπλοῖς ἀναφερομένης εἰς τοὺς Ο. καὶ οὐ τοῦτο φημὶ ὡς τοῖς κατηστερισμένοις ταύτης ἐκείνη διαφέρει· πολλαχοῦ γὰρ καὶ ταύτης τούτοις παρηλλάγασι. ἀλλ' ὅτι καὶ ἐν τούτοις, μᾶλλον ἢ κατὰ τὸ ἄλλο τῆς γραφῆς ἔδαφος, ἐνταῦθα πλεονάζει. καὶ ἃ μὴ οἱ ἀστερίσκοι * οὐ δηλοῦσι παρεῖσθαι τοῖς Ο. κἂν τούτοις οὐδὲν ἔλαττον τὸ τῆς παραλλαγῆς εἶδος οἰκοῦται. ἡ γὰρ ἐνταῦθα ἔκδοσις μὲν ἡ προσοῦσα διήγησιν ποιεῖται τῶν ἁγίων στολῶν· ἐκείνη δὲ τῆς προκειμένης συνεχείας παρεξιοῦσα, περὶ τῆς σκηνῆς διαλαμβάνει, καὶ περὶ τῶν αὐλαιῶν αὐτῆς, περί τε τῶν δέρρεων, καὶ περὶ τῶν ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς δέρρεως ἀγκυλῶν, καὶ περὶ τῶν συναπτόντων κρίκων τὰς αὐλαίας εἰς ἀπαρτισμὸν τῆς σκηνῆς, καὶ περὶ τῶν δερματίνων αὐτῆς κατακαλυμμάτων, περὶ

8. ET fecit omnis sapiens &c. *In margine Basiliensis Codicis hæc notantur.* Cum huc adveneris, multam deprehendes dissonantiam inter hanc Scripturam, & eam quæ in Hexaplis fertur ad Septuaginta Interpretum versionem; neque dico solum illam quoad ea quæ asteriscis norantur ab hac differre, siquidem & in his illa sæpe ab hac dissonar; imo vero his (i. asteriscis) mulro magis abundat quam alius Scripturæ textus; Sed eriam in iis quæ asterisci non notant a LXX. Interpreribus prætermissa fuisse, non minor differentia deprehenditur. Etenim hoc loco præsens Edirio de sacris vestimentis verba facit; illa vero præsenti serie prætermissâ, de Tabernaculo edisserit, & de ejus aulæis, de pellibus, & de ansulis, quæ ad oram pellium erant, ac de fibulis quæ aulæa copulabant ad Tabernaculi constructionem, de pelliceis ejus operimentis, de columnis ejus ex lignis imputribilibus, de anconiscis, de basibus & de vectibus. De quibus nihil hic videre est. Deinde postquam hæc alio rranstulir, sub hæc de velo sermonem habet: atque cum

τε τῶν ἐξ ἀσήπτων ξύλων στύλων αὐτῆς, καὶ τῶν ἀγκωνίσκων, καὶ τῶν βάσεων καὶ τῶν μοχλῶν. ὧν οὐδὲν ἔστιν ὁρᾷν ἐνταῦθα. εἶτα ταῦτα ἔξωθεν ἐπισυναγαγοῦσα, ἐφεξῆς περὶ τοῦ καταπετάσματος ἀπαγγέλλει. καὶ προάγει μὲν συμφώνως τῇ προκειμένῃ ἐκδόσει· ἀλλ' οὐκ ἐπὶ πολύ. μέχρι γὰρ τοῦ· καὶ τὰς κεφαλίδας καὶ τὰς ψαλίδας αὐτῶν κατεχρύσωσε χρυσίῳ, καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν πέντε χαλκαῖ συμπεριοῦσαι. πάλιν ὑπερβαίνει καὶ διηγεῖται ὡς Βεσελεὴλ κατεσκεύασε τὴν κιβωτὸν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν, καὶ τὸ ἱλαστήριον τὸ ἐκ χρυσίου, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ χερουβὶμ, καὶ τὴν τράπεζαν καὶ τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ τὴν λυχνίαν καὶ τὸ ἔλαιον τοῦ χρίσματος τοῦ ἁγίου, καὶ τὴν σύνθεσιν τοῦ θυμιάματος, καὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χαλκοῦν, καὶ τὰς φιάλας, καὶ τὰς κρεάγρας, καὶ τὸ πυρεῖον, καὶ τὸν λουτῆρα τὸν χαλκοῦν, καὶ τὰς βάσεις αὐτοῦ. ταῦτα πάντα, τὰ μὲν ὑστερόπρωτα, τὰ δὲ τῇ φράσει παρηλλαγμένα, ὅμως τρόπῳ τινὶ συνδιέξεισιν. ἐκ δὲ τῆς περικοπῆς ταύτης συνάπτεται πάλιν τῇ προκειμένῃ ἐκδόσει, πλὴν ἐπ' ὀλίγον κἀνταῦθα παραλλάττουσα, συνδιέξεισιν ὅμως μέχρι τοῦ, καὶ αἱ κεφαλίδες αὐτῶν περιηργυρωμέναι. ἐντεῦθεν λοιπὸν καὶ τὸ ἀπαράλλακτον φυλάσσει μέχρι τοῦ· ὃς ἀρχιτεκτονήσει τὰ ὑφαντὰ, καὶ τὰ ῥαφιδευτικὰ, καὶ ποικιλτικὰ, ἐν τῇ ὑακίνθῳ καὶ ἐν τῇ πορφύρᾳ, καὶ τῷ κοκκίνῳ, καὶ τῇ βύσσῳ· μετὰ ταῦτα ἀνακάμπτει πάλιν πρὸς τὰ ἐνταῦθα, τὰς τῶν ἁγίων ὑφηγουμένη στολὰς, καὶ ἐφ' ἱκανὸν συμπροσελθοῦσα μέχρι τοῦ· καὶ εἰσήνεγκαν ἐπ' αὐτὸ λῶμα ὑακίνθινον, ὥστε ἐπικεῖσθαι τῆς μίτρας ἄνωθεν, ὃν τρόπον συνέταξε κύριος τῷ Μωϋσῇ. ἐκεῖθεν δὲ μικροῦ φαίνεται μέχρι τέλους καὶ πολλαῖς πολλάκις ῥημάτων προσθήκαις, καὶ * μηνῶν καὶ τῇ τούτων ἀλλοιώσει τῆς τάξεως, παρηλλαγμένον ἔχουσα περιφανῶς ἐπιδείκνυται.

hac Editione consentit, sed non diu: nam usque ad illud: *Et capitella & circulos eorum inauravit auro, & bases eorum quinque area eoeuntes.* Deinde transgreditur, & narrat quomodo Beseleel construxerit arcam, & ea quæ ad eam pertinebant, atque propitiatorium ex auro & Cherubim in eo, & mensam vasáque ejus, itemque candelabrum atque oleum unctionis sanctæ, & compositionem thymiamatis, & altare æneum, phialas quoque, & carnarias fuscinas, thuribulum, labrum æneum & bases ejus. Hæc omnia, alia quidem præpostere posita, alia vero dictione diversa; sed tamen quodammodo in serie conveniunt. Ab hac vero clausula cum hac Editione convenit, sed cum nonnullo discrimine; attamen convenit usque ad illud, *Et capitella earum deargentata circum.* Deinceps vero sine discrimine procedit usque ad illud, *qui fabricatus est textilia, polymita & variegata in hyacintho, & purpura, & coccino, & bysso.* Postea vero deflectit iterum ad ea, quæ hic habentur, de vestimentis sanctorum verba faciens, atque aliquantum eadem serie procedens usque ad illud: *Et intulerunt in ipsum marginem hyacinthinum, ita ut jaceret supra mitram a parte superiori, quemadmodum præcepit Dominus Moysi.* Hinc vero ferme usque ad finem, multis interdum adjectis verbis, & cum pari ordinis varietate, discrimen aperte exhibet.

Ex versione LXX. Interpretum cum asteriscis & obelis ex Cod. Colb. 3084.

※ 5. ὑφαντοῦ ※ ἐποίησεν αὐτό: χερουβείμ. 6. καὶ ἐπέθηκαν αὐτὸ ἐπὶ τέσσαρας στύλους ἀσήπτους κατακεχρυσωμένους χρυσίῳ, καὶ αἱ κεφαλίδες αὐτῶν χρυσαῖ, καὶ τέσσαρες βάσεις αὐτῶν ἀργυραῖ..... 37. Καὶ ἐποίησαν τὸ καταπέτασμα τῆς θύρας τῆς σκηνῆς ÷ τοῦ μαρτυρίου: ἐξ ὑακίνθου, καὶ πορφύρας καὶ κοκκίνου νενησμένου καὶ βύσσου κεκλωσμένης, ἔργον ὑφαντοῦ ÷ χερουβείμ: 38. καὶ τοὺς στύλους αὐτοῦ πέντε, καὶ τοὺς κρίκους αὐτῶν, καὶ κατεχρύσωσαν τὰς κεφαλίδας αὐτῶν καὶ τὰς ψαλίδας αὐτῶν χρυσίῳ, καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν πέντε χαλκαῖ.

5. textoris ※ & fecit illud: Cherubim 6. Et imposuerunt illud super quatuor columnas imputribiles inauratas auro, & capitella earum aurea, & quatuor bases eorum argenteæ...... 37. Et fecerunt velum januæ Tabernaculi ÷ testimonii: ex hyacintho, & purpura, & coccino neto, & bysso torta, opus textoris ÷ Cherubim: 38. Et columnas ejus quinque, & fibulas eorum, & inauraverunt capitella eorum & circulos eorum auro. Et bases eorum quinque æneæ.

אֶת־הַפָּרֹכֶת 35. A. παραπέτασμα. O. καταπέτασμα Ἄλλος, παραπέτασμα, κάλυμμα.

וַיִּצֹק לָהֶם אַרְבָּעָה אַדְנֵי־כָסֶף 36. O. καὶ αἱ κεφαλίδες αὐτῶν περιηργυρωμέναι ἀργυρίῳ. Ἄλλος, καὶ αἱ ἀγκύλαι αὐτῶν ἀργυραῖ. O. ὁμοίως, καὶ αἱ τέσσαρες βάσεις αὐτῶν ἀργυραῖ.

35. Heb. A. LXX. Vul. velum. Al. tentorium, operculum.

36. Heb. & fudit eis quatuor bases argenti. LXX. & capitella earum inargentata argento. Al. & ansulæ eorum argenteæ. LXX. aliter, & quatunr bases eorum argenteæ. Vul. fusis basibus earum argenteis.

נחשת.

Digitized by Google

ואדניהם חמשה נחשת 38. Α. Θ. Ο. καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν πέντε χαλκαῖ. Σ. καὶ τὰς βάσεις αὐτῶν πέντε χαλκᾶς.

38. *H. A. Th. LXX.* & bases earum quinque æneæ. *S.* & bases earum quinque æneas. *Vul. basesque earum fudit æneas.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXVI. Exodi.

v. 8. Hæc insignis annotatio Codicis Basiliensis docet, quantum discriminis intercederet inter textum Septuaginta Interpretum, qualis in vulgatis Exemplaribus ferebatur, & eum qui nomine LXX. Interpretum in Hexaplis Origenianis locum habebat. Quia enim jam ante Origenis tempus, postrema Exodi capita a 36. hodierno ad finem; (nam hæ capitum distinctiones non hujusmodi erant illo tempore,) confusa omnino, præpostere posita, & non paucis in locis vitiata erant; neque cum Hebraïco quadrabant; is ipse Origenes talem LXX. Interpretum versionem concinnavit, ut Hebraïco e regione posito responderet: additis obelis & asteriscis sicubi opus esset. Qua autem ratione id egerit, tum in decursu operis quisque deprehendere valeat; tum maxime in Præliminaribus, ubi hac de re pluribus. Cæterum hanc Basiliensis Codicis notam in textu reponendam duximus, quia tota textum ipsum respicit.

Adjicimus autem fragmentum ex illa Hexaplari LXX. Interpretum versione, qualis habetur in Codice Colbertino num. 3084. remotissimæ vetustatis: ante annos circiter 1200. exarato, charactere quadro & rotundo, sine accentibus & spiritibus: cujus exemplum dedimus in Palæographia Græca, p. 188. Hic autem Codex sequentia Capita exhibet ut paulo post videbis.

v. 35. Ita Codex Basiliensis. Α. παραπέτασμα. Cæteras autem versiones quorum Interpretum sint non indicat.

v. 36. Sic Basiliensis. Ubi advertas Versionem LXX. quæ prima fertur ἐκ τῆς κοινῆς, sive ex vulgari desumtam esse, & nullatenus quadrare cum Hebraïco, ut supra diximus, imo etiam vitiatam videri. Sequens item lectio, & αἱ ἀγκύλαι, suspecta mihi videtur & aliunde huc translata. Tertia est versionis LXX. quæ erat in Hexaplis, & cum Hebraico consentit.

v. 38. Ex Basiliensi. Lectio τῶν Ο. affertur ut erat in Hexaplis.

CAPUT XXXVII. EXODI.

Cum asteriscis & obelis ex Cod. Colbert. 3084.

1. Καὶ ἐποίησεν Βεσελεὴλ τὴν κιβωτὸν ※ ἐκ ※ ξύλων ἀσήπτων, δύο πηχῶν καὶ ἡμίσους τὸ ※ μῆκος αὐτῆς, καὶ πήχεος καὶ ἡμίσους τὸ πλάτος ※ αὐτῆς, καὶ πήχεος καὶ ἡμίσους τὸ ὕψος αὐτῆς: καὶ κατεχρύσωσεν αὐτὴν χρυσίῳ καθαρῷ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν. 2. καὶ ἐποίησεν αὐτῇ κυμάτιον χρυσοῦν κύκλῳ. 3. καὶ ἐχώνευσεν αὐτῇ τέσσαρας δακτυλίους χρυσοῦς ἐπὶ τὰ τέσσαρα μέρη αὐτῆς· δύο δακτυλίους ἐπὶ τὸ κλίτος αὐτῆς τὸ ἓν, καὶ δύο δακτυλίους ἐπὶ τὸ κλίτος αὐτῆς τὸ δεύτερον ÷ εὐρεῖς τοῖς ζωστῆρσιν. 4. ※ καὶ ἐποίησεν ἀναφορεῖς ἐκ ※ ξύλων ἀσήπτων, καὶ κατεχρύσωσεν αὐτοὺς χρυ- ※ σίῳ: 5. καὶ εἰσήνεγκεν τοὺς ἀναφορεῖς εἰς τοὺς δακτυλίους ἐπὶ τοῖς πλευροῖς τῆς κιβωτοῦ ὥστε αἴρειν αὐτὴν ÷ ἐν αὐτοῖς:

1. ET fecit Beseleel arcam ※ de lignis impu- ※ tribilibus, duorum cubitorum & dimi- ※ dii longitudo ejus, & cubiti & dimidii latitudo ※ ejus, & cubiti ac dimidii altitudo ejus: Et inauravit eam auro mundo intus & foris. 2. Et fecit ipsi cymatium aureum in circuitu. 3. Et conflavit ipsi quatuor annulos aureos in quatuor partes ejus: duos annulos in latere ejus uno, & duos annulos in latere ejus secundo ÷ latos cingulis. 4. ※ Et fecit vectes de lignis ※ imputribilibus & inauravit eos auro: 5. Et intulit vectes in annulos in lateribus arcæ ad portandum eam ÷ in ipsis:

6. Καὶ ἐποίησεν ἱλαστήριον ÷ ἄνωθεν τῆς κιβωτοῦ: ἐκ χρυσίου καθαροῦ ※ δύο πηχέων καὶ ※ ἡμίσους μῆκος αὐτοῦ, καὶ πήχεος καὶ ἡμίσους τὸ ※ πλάτος αὐτοῦ: 7. Καὶ ἐποίησεν δύο χερου- ※ βεὶμ ※ χρυσᾶ, τορευτὰ ἐποίησεν αὐτὰ ἐξ ※ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τοῦ ἱλαστηρίου. 8. χερουβ ἕνα ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ ἱλαστηρίου τὸ ἕν· καὶ χερουβ ἕνα ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ ἱλαστηρίου τὸ δεύτερον ※ ἐκ ※ τοῦ ἱλαστηρίου ἐποίησεν τοὺς χερουβεὶμ ἐξ ἀμφο- ※ τέρων τῶν μερῶν (ad marg. ἄκρων) αὐτοῦ: 9. καὶ ἐγένοντο οἱ χερουβεὶμ ἐκτείνοντες τὰς πτέρυγας, ἐπάνωθεν συσκιάζοντες ταῖς πτέρυξιν αὐτῶν ἐπὶ τὸ ἱλαστήριον κατὰ πρόσωπον αὐτῶν, ἀνὴρ πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ἱλαστήριον ἦσαν τὰ πρόσωπα τῶν χερουβείμ.

6. Et fecit propitiatorium ÷ super arcam: ex auro mundo ※ duorum cubitorum & dimidii ※ longitudo ejus, & cubiti & dimidii latitudo ※ ejus: 7. Et fecit duo Cherubim ※ aurea, tornatilia fecit ea ex utraque parte propitiatorii. 8. Cherub unum in summitate propitiatorii una, & Cherub unum in summitate propitiatorii secunda. ※ ex propitiatorio fecit Che- ※ rubim ex utraque parte ejus: 9. Et facti sunt Cherubim extendentes alas, desuper obumbrantes alis suis super propitiatorium secundum faciem suam, vir ad fratrem suum supra propitiatorium erant facies Cherubim.

10. Καὶ ἐποίησε τὴν τράπεζαν ÷ τὴν προ-
÷ κειμένην ἐκ χρυσίου καθαροῦ, καὶ ἐχώνευσεν
÷ αὐτῇ τέσσαρας δακτυλίους χρυσοῦς. δύο
÷ ἐπὶ τοῦ κλίτους τοῦ ἑνός, καὶ δύο ἐπὶ τοῦ δευ-
÷ τέρου, εὐρεῖς ὥστε αἴρειν τοῖς ζωστῆρσιν ἑαυτοῖς,
÷ καὶ τοὺς ζωστῆρας τῆς κιβωτοῦ καὶ τῆς τραπέ-
÷ ζης ἐποίησεν καὶ κατεχρύσωσεν αὐτοὺς χρυσίῳ
※ ἐκ ξύλων ἀσήπτων: ※ δύο πηχέων τὸ μῆκος
※ αὐτῆς, καὶ πήχεος τὸ εὖρος αὐτῆς, καὶ πήχεος
※ καὶ ἡμίσεως τὸ ὕψος αὐτῆς. 11. καὶ κατεχρύσωσεν
※ αὐτὴν χρυσίῳ καθαρῷ, καὶ ἐποίησεν αὐτῇ
※ κυμάτιον χρυσοῦν κύκλῳ. 12. καὶ ἐποίησεν αὐτῇ
※ στεφάνην παλαιστοῦ κύκλῳ, καὶ ἐποίησεν κυμά-
※ τιον χρυσοῦν τῇ στεφάνῃ αὐτῆς κύκλῳ. 13. καὶ
※ ἐποίησεν αὐτῇ τέσσαρας δακτυλίους χρυσοῦς,
※ καὶ ἐπέθηκεν τοὺς δακτυλίους ἐπὶ τὰ τέσσαρα
※ μέρη, ἅ ἐστιν τῶν τεσσάρων ποδῶν αὐτῆς ὑπὸ
※ τὴν στεφάνην: 14. καὶ ἐγένοντο οἱ δακτύλιοι εἰς
※ θήκας τοῖς ἀναφορεῦσιν, ὥστε αἴρειν τὴν τράπεζαν. 15. καὶ ἐποίησεν τοὺς ἀναφορεῖς ἐκ ξύλων ἀσήπτων, καὶ κατεχρύσωσεν αὐτοὺς χρυσίῳ ὥστε αἴρειν τὴν τράπεζαν. 16 καὶ ἐποίησεν τὰ σκεύη τῆς τραπέζης, τὰ τρύβλια αὐτῆς, καὶ τὰς θυίσκας αὐτῆς, καὶ τοὺς κυάθους αὐτῆς, καὶ τὰ σπονδεῖα αὐτῆς, ἐν οἷς σπείσει ἐν αὐτοῖς, χρυσίου καθαροῦ.

10. Et fecit mensam ÷ propositam ex auro
÷ puro: & conflavit ipsi quatuor annulos au-
÷ reos: duos ad latus unum, & duos ad latus
÷ secundum, latos ad portandum cingulis
÷ ipsis Et cingula arcæ & mensæ fecit, &
÷ inauravit ea auro de lignis imputribili-
bus: ※ duorum cubitorum longitudo ejus, &
※ cubiti latitudo ejus, & cubiti ac dimidii alti-
※ tudo ejus. 11. Et inauravit eam auro puro, &
※ fecit ipsi cymatium aureum in circuitu. 12. Et
※ fecit ipsi coronam palmi in circuitu: & fecit
※ cymatium aureum coronæ ejus in circuitu.
※ 13. Et fecit ipsi quatuor annulos aureos, &
※ imposuit annulos super quatuor partes, quæ
※ sunt quatuor pedum ejus sub corona: 14. Et
facti sunt annuli in thecas vectibus ad portan-
dum mensam. 15. Et fecit vectes ex lignis im-
putribilibus, & inauravit eos auro ad portan-
dum mensam. 16. Et fecis vasa mensæ, cati-
nos ejus, & thuribula ejus, & cyathos ejus, &
libatoria ejus, in quibus libabit, auri puri.

17. Καὶ ἐποίησεν τὴν λυχνίαν ÷ ἣ φωτίζει,
÷ χρυσῆν, στερεάν, τὸν καυλὸν καὶ τοὺς καλα-
÷ μίσκους ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν αὐτῆς, ἐκ
÷ τῶν καλαμίσκων αὐτῆς οἱ βλαστοὶ ἐξέχοντες,
÷ τρεῖς ἐκ τούτου, καὶ τρεῖς ἐκ τούτου, ἐξισούμενοι
÷ ἀλλήλοις, καὶ τὰ λαμπάδια αὐτῶν ἅ ἐστιν ἐπὶ
÷ τῶν ἄκρων. καρυωτὰ ἐξ αὐτῶν καὶ τὰ ἀνθέμια
÷ ἐν αὐτοῖς, ἵνα ὦσιν ἐπ' αὐτῶν οἱ λύχνοι· καὶ τὸ
÷ ἀνθέμιον τὸ ἕβδομον, τὸ ἐπ' ἄκρου τοῦ λαμ-
÷ παδίου ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἄνωθεν στερεόν, ὅλον
÷ χρυσοῦν· καὶ ἑπτὰ λύχνους αὐτῆς ἐπ' αὐτῆς,
÷ χρυσοῦς, καὶ τὰς λαβίδας αὐτῆς χρυσᾶς, καὶ
÷ τὰς ἐπαρυστρίδας αὐτῆς χρυσᾶς ἐκ χρυσίου
÷ καθαροῦ: ※ τορευτὴν ἐποίησε τὴν λυχνίαν,
※ τὸν καυλὸν αὐτῆς καὶ τοὺς καλαμίσκους αὐτῆς,
※ καὶ τοὺς κρατῆρας αὐτῆς, καὶ τοὺς σφαιρωτῆ-
※ ρας αὐτῆς, καὶ τὰ κρίνα αὐτῆς ἐξ αὐτῆς ἦσαν.
※ 18. ἓξ δὲ καλαμίσκοι ἐκπορευόμενοι ἐκ πλα-
※ γίων αὐτῆς. τρεῖς καλαμίσκοι τῆς λυχνίας ἐκ
※ τοῦ κλίτους αὐτῆς τοῦ ἑνός, καὶ τρεῖς καλαμίσκοι
※ τῆς λυχνίας ἐκ τοῦ κλίτους αὐτῆς τοῦ δευτέρου.
※ 19. τρεῖς κρατῆρες ἐκτετυπωμένοι καρυΐσκους
※ ἐν καλαμίσκῳ τῷ ἑνὶ σφαιρωτὴρ καὶ κρίνον,
※ καὶ τρεῖς κρατῆρες ἐκτετυπωμένοι καρυΐσκους. ἐν τῷ καλαμίσκῳ τῷ ἑνὶ σφαιρωτὴρ καὶ
※ κρίνον. οὕτως τοῖς ἓξ καλαμίσκοις τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τῆς λυχνίας. 20. καὶ ἐν τῇ λυχνίᾳ
※ τέσσαρες κρατῆρες ἐκτετυπωμένοι καρυΐσκους. οἱ σφαιρωτῆρες αὐτῆς καὶ τὰ κρίνα αὐτῆς.
※ ὁ σφαιρωτὴρ ὑπὸ τοὺς.......

17. Et fecit candelabrum ÷ quod illuminat,
÷ aureum, solidum, hastile & calamiscos ex
÷ utraque parte ejus: ex calamiscis ejus rami
÷ exeuntes; tres ex hoc, & tres ex hoc, æquales
÷ invicem, & lampades ex ipsis, quæ sunt
÷ supra summitates: nuces ex ipsis, & rosæ
÷ in ipsis, ut sint super illas lucernæ: & rosa
÷ septima, quæ est supra summitatem lam-
÷ padis, supra cacumen sursum, solida, to-
÷ ta aurea: & septem lucernas ejus su-
÷ pra illud, aureas; & forcipes ejus aureos,
÷ & fusoria ejus aurea ex auro puro:
※ tornatile fecit candelabrum, hastile ejus,
※ & calamiscos ejus, & crateras ejus, &
※ sphærulas ejus; & lilia ejus ex ipso erant.
※ 18. Sex autem calamisci exeuntes e lateri-
※ bus ejus: tres calamisci candelabri ex la-
※ tere ejus uno, & tres calamisci candelabri
※ ex latere ejus secundo. 19. Tres crateres
※ reddentes formam nucum, in calamisco
※ uno sphærula & lilium; & tres crateres
※ reddentes formam nucum, in calamisco
※ uno sphærula & lilium: sic sex calamiscis
※ exeuntibus ex candelabro. 20. Et in can-
※ delabro quatuor crateres reddentes for-
※ mam nucum: sphærulæ ejus, & lilia ejus.
※ Sphærula sub.....

את־הארן 1. A. γλωσσόκομον. O. κιβωτόν.
זר 2. Σαμαρ. στέφανον. O. κυμάτιον. Ἄλλος, χείλωμα.
כפרת 6. O. ἱλαστήριον. Ἄλλος, θυσιαστήριον.
מצדו 18. A. ἐκ τοῦ μέρους αὐτοῦ. O. ἐκ τοῦ κλίτους αὐτοῦ.

1. HEb. LXX. *Vulg.* arcam. *A.* arculam.
2. *Heb. Samar. Vulg.* coronam. *LXX.* cymatium. *Alius*, labrum.
6. *Hebr. LXX. Vulg.* propitiatorium. *Alius*, altare.
18. *Heb. LXX.* ex latere ipsius. *A.* ex parte ipsius. *Vulg. ex parte.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXVII. Exodi.

Totum pene Caput XXXVII. ut in Hexaplis erat ex Codice Colbertino supra memorato num. 3084. mutuamur, cum obelis & astericis, quos ad fidem Exemplaris hujus annotavimus. Sic autem totum concinnatum fuerat ab Origene, ut, exceptis iis quæ obelis notantur, Græca Hebraïcis semper responderent, secus quam in illa alia τῶν O. Editione, quæ vocabatur κοινὴ, ubi omnia confusa & præpostere posita sunt, ut supra dictum est.

v. 1. A. γλωσσόκομον. Sic Editio Romana. Hæc autem Aquilæ versio supra etiam observatur, C. 25. v. 10. Significat autem γλωσσόκομον, scrinium, arculam, capsulam, vel etiam marsupium.

v. 2. Sic Colbertinus & tres Regii. Samaritanus hodiernus habet כליל, quod est corona.

v. 6. Ἄλλος, θυσιαστήριον. Sic Colbertinus & tres Regii.

v. 18. A. μέρους. Ita Colbertinus & Regius unus.

CAPUT XXXVIII. EXODI.

Fragmentum ex Cod. Colb.

24. πᾶν τὸ χρυσίον ὃ κατειργάσθη εἰς τὰ ἔργα κατὰ πᾶσαν τὴν ἐργασίαν τῶν ἁγίων ἐγένετο χρυσίου τοῦ τῆς ἀπαρχῆς ἐννέα καὶ εἴκοσι τάλαντα, καὶ τριάκοντα καὶ ἑπτακόσιοι σίκλοι κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον· καὶ ἀργυρίου ÷ ἀφαίρεμα: 25. παρὰ τῶν ἐπεσκεμμένων ÷ ἀνδρῶν: τῆς συναγωγῆς, ἑκατὸν τάλαντα, καὶ πέντε καὶ ἑβδομήκοντα, καὶ χίλιοι καὶ ἑπτακόσιοι σίκλοι ※ ἐν τῷ σίκλῳ τῷ ἁγίῳ: δράχμη μία τῇ κεφαλῇ, τὸ ἥμισυ τοῦ σίκλου κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον. πᾶς ὁ παραπορευόμενος τὴν ἐπίσκεψιν ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω εἰς τὰς ἑξήκοντα μυριάδας, καὶ τρισχιλίους καὶ πεντακοσίους, καὶ πεντήκοντα. 26. καὶ ἐγενήθη τὰ ἑκατὸν τάλαντα τοῦ ἀργυρίου εἰς τὴν χώνευσιν τῶν κεφαλίδων τῆς σκηνῆς, καὶ εἰς τὰς κεφαλίδας τοῦ καταπετάσματος. 27. ἑκατὸν κεφαλίδες εἰς τὰ ἑκατὸν τάλαντα, τάλαντον τῇ κεφαλίδι. 28. καὶ τοὺς πέντε καὶ ἑβδομήκοντα χιλίους καὶ ἑπτακοσίους σίκλους ἐποίησεν εἰς τὰς ἀγκύλας τοῖς στύλοις, καὶ κατεχρύσωσεν τὰς κεφαλίδας αὐτῶν καὶ κατεκόσμησεν αὐτούς. 29. καὶ ὁ χαλκὸς τοῦ ἀφαιρέματος ἑβδομήκοντα τάλαντα καὶ δισχίλιοι καὶ τετρακόσιοι σίκλοι. 30. καὶ ἐποίησαν ἐξ αὐτοῦ τὰς βάσεις τῆς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ※ καὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χαλκοῦν: καὶ τὸ πρόσθεμα τὸ χαλκοῦν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ πάντα τὰ σκεύη θυσιαστηρίου, 31. καὶ τὰς βάσεις τῆς αὐλῆς ※ καὶ πάντας τοὺς πασσάλους τῆς σκηνῆς: καὶ πάντας τοὺς πασσάλους τῆς αὐλῆς κύκλῳ.

24. OMne aurum, quod elaboratum est ad opera secundum omnem operationem sanctorum, fuit auri primitiarum, novem & viginti talenta, & triginta & septingenti sicli juxta siclum sanctum: & argenti ÷ demptio: 25. A visitatis ÷ viris: Synagogæ, centum talenta, & quinque & septuaginta, & mille & septingenti sicli ※ in siclo sancto: drachma una capiti, dimidium sicli secundum siclum sanctum. Omnis transiens visitationem a vigesimo anno & supra, ad sexaginta myriadas, & ter mille quingēti & quinquaginta. 26. Et facta sunt centum talenta argenti in conflationem capitellorum Tabernaculi, & in capitella velaminis. 27. Centum capitella ad centum talenta, talentum capitello. 28. Et quinque & septuaginta mille & septingentos siclos, fecit in ansulas columnis: & inauravit capitella earum, & ornavit eas. 29. Et æs demptionis, septuaginta talenta & bis mille quadringenti sicli. 30. Et fecerunt ex eo bases ostii Tabernaculi testimonii, ※ & altare æneum: & additamentum æneum altaris, & omnia vasa altaris. 31. Et bases atrii ※ & omnes paxillos Tabernaculi: & omnes paxillos atrii in circuitu.

אשר צבאו 8. A. στρατευσαμένων. O. νηστευσασῶν.
בשקל 24. A. κατὰ τὸν στατῆρα. O. κατὰ τὸν σίκλον.

8. HEb. quæ exercebant. *A. Vulg.* quæ excubabant. *LXX.* quæ jejunaverant.
24. *Heb.* in siclo. *A.* secundum staterem. *LXX.* secundum siclum. *Vulg. ad mensuram.*

בקע 25. Ο. δράχμη. Ἄλλος, δίδραχμον.

25. *Heb.* beca. *LXX.* drachma. *Alius*, didrachmum.

ונחשת התנופה שבעים ככר ואלפים 29. Ο. χαλκὸς ἑβδομήκοντα τάλαντα, καὶ δισχίλιοι. Ἄλλοι, τετρακόσια καὶ ἑβδομήκοντα τάλαντα, καὶ δισχίλιοι. Ἄλλος, τριακόσια.

29. *Hebr.* & æs elevationis, septuaginta talenta, & duo millia. *LXX.* æs septuaginta talenta, & bis mille. *Alii*, quadringenta & septuaginta talenta, & bis mille. *Alius*, trecenta. *Vulg. æris quoque oblata sunt talenta septuaginta duo millia, & quadringenti supra sicli.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXVIII. Exodi.

Postremam tantum hujus Capitis partem præfert Codex Colbertinus 3084. secundum versionem LXX. Hexaplarem. Cætera vero hujus Capitis amissa sunt.

V. 8. Α. στρατευσαμένων. Sic Basiliensis. Nos vertimus ut Vulgatus Interpres, *quæ excubabant*.

V. 24. Α. κατὰ τὸν στατῆρα. Sic Aquila vocem שקל vertit. Ex Basiliensi.

25. Ἄλλος, δίδραχμον, ex Basiliensi.

29. Hasce varias supputationes præfert Codex Basiliensis. Una vero LXX. Interpretum Hexaplaris Editio cum Hebraïco consentit. Cæteræ dissonant.

CAPUT XXXIX. EXODI.

Ex Cod. Colbert. 3084

※ 1. Καὶ τὴν καταλειφθεῖσαν ὑάκινθον καὶ πορ-
※ φύραν, καὶ τὸ κόκκινον τὸ νενησμένον ἐποίησαν
※ στολὰς λειτουργικὰς ὥστε λειτουργεῖν ἐν τῷ ἁγίῳ: καὶ ἐποίησαν τὰς στολὰς τῶν ἁγίων, αἵ εἰσιν Ἀαρὼν ÷ τοῦ ἱερέως: καθάπερ συνέταξεν ὁ κύριος τῷ Μωσῇ.

※ 1. ET reliquum hyacinthi & purpuræ,
※ & coccinum netum fecerunt stolas
※ ministeriales ad ministrandum in Sancto: & fecit stolas sanctorum, quæ sunt Aaron ÷ Sacerdoti: sicut præcepit Dominus Moysi.

2. Καὶ ἐποίησεν τὴν ἐπωμίδα ἐκ χρυσίου, καὶ ὑακίνθου, καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνου, καὶ χρυσίου νενησμένου, καὶ βύσσου κεκλωσμένης. 3. καὶ ἐτμήθη τὰ πέταλα τοῦ χρυσίου, τρίχες, ὥστε συνυφᾶναι σὺν τῇ πορφύρᾳ, καὶ σὺν τῷ κοκκίνῳ τῷ διανενησμένῳ, καὶ σὺν τῇ βύσσῳ ÷ τῇ κεκλωσμένῃ: ἔργον ὑφαντόν, 4. ἐπωμίδας ἐποίησαν αὐτό, συνεχούσας ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν αὐτοῦ, συμπεπλεγμένα, ἔργον ὑφαντὸν εἰς ἄλληλα. 5. καθ' ἑαυτὸ ἐξ αὐτοῦ ἐποίησαν κατὰ τὴν ποίησιν αὐτοῦ ἐκ χρυσίου, καὶ ὑακίνθου, καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνου διανενησμένου, καὶ βύσσου κεκλωσμένης, καθὰ συνέταξεν κύριος τῷ Μωσῇ. 6. καὶ ἐποίησαν ἀμφοτέρους τοὺς λίθους σμαράγδου συμπεπορπημένους, καὶ περισεσιαλωμένους χρυσίῳ, γεγλυμμένους ἐκκόλαμμα σφραγῖδος ἐκ τῶν ὀνομάτων υἱῶν Ἰσραήλ. 7. ἐπέθηκεν αὐτοὺς ἐπὶ τοὺς ὤμους τῆς ἐπωμίδος, λίθους μνημοσύνου τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, καθὰ συνέταξε κύριος τῷ Μωσῇ.

2. Et fecit superhumerale ex auro, & hyacintho, & purpura, & coccino, & auro neto, & bysso torta. 3. Et sectæ sunt laminæ auri, capilli; ut contexerentur cum hyacintho & purpura, & cocco neto, & bysso ÷ torta: opus textile, 4. Superhumeralia fecerunt illud continuantia ex utrisque partibus ejus, contexta: opus textile ad invicem. 5. Secundum seipsum effecerunt, secundum ipsius facturam, ex auro, & hyacintho, & purpura, & cocco neto, & bysso torta, sicut præcepit Dominus Moysi. 6. Et fecerunt utrosque lapides smaragdi, constrictos fibulis & conclusos auro, sculptos & excusos excusione sigilli ex nominibus filiorum Israel. 7. Imposuit eos super humeros superhumeralis, lapides memorialis filiorum Israel, sicut præcepit Dominus Moysi.

8. Καὶ ἐποίησεν ※ τὸ: λογεῖον, ἔργον ὑφαντὸν ποικιλίᾳ κατὰ τὸ ἔργον τῆς ἐπωμίδος, ἐκ χρυσίου, καὶ ὑακίνθου, καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνου διανενησμένου, καὶ βύσσου κεκλωσμένης, 9. τετράγωνον ※ ἦν: διπλοῦν ἐποίησεν τὸ λόγιον· σπιθαμῆς τὸ μῆκος αὐτοῦ, καὶ σπιθαμῆς τὸ εὖρος αὐτοῦ, διπλοῦν. 10. καὶ συνυφάνθη ἐν αὐτῷ ÷ ὕφασμα κατάλιθον: τετράστιχον. λίθων στίχος, σάρδιον καὶ τοπάζιον καὶ σμάραγδος, ὁ στίχος ὁ εἷς.

8. Et fecit rationale, opus textile varietate, secundum opus superhumeralis; ex auro, & hyacintho, & purpura, & cocco neto, & bysso torta: 9. Quadrangulum ※ erat: duplex fecit rationale: spithames longitudo ejus, & spithames latitudo ejus, duplex. 10. Et contexta est in eo ÷ textura lapidaris: quatuor ordinum. Lapidum ordo, Sardius, & Topazius & Smaragdus, ordo unus: 11. Et ordo secundus, carbunculus & sapphirus, & jaspis: 12. Et ordo tertius, ligurius, & achates & amethystus:

11. καὶ ὁ στίχος ὁ δεύτερος, ἄνθραξ, καὶ σάπ-
φειρος καὶ ἴασπις· 12. καὶ ὁ στίχος ὁ τρίτος, λι-
γύριον, καὶ ἀχάτης, καὶ ἀμέθυστος. 13. καὶ ὁ στίχος ὁ
τέταρτος, χρυσόλιθος καὶ ὀνύχιον, καὶ βηρύλλιον,
παρεκεκλωσμένα καὶ συνδεδεμένα χρυσίῳ, ἐν τῷ
χρυσίῳ αὐτῶν. 14. καὶ οἱ λίθοι ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν
υἱῶν Ἰσραὴλ ἦσαν, δώδεκα ἐκ τῶν ὀνομάτων
αὐτῶν, ἐγγεγλυμμένοι εἰς σφραγῖδας, ἕκαστος
ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ εἰς τὰς δώδεκα φυλάς.
15. καὶ ἐποίησαν ἐπὶ τὸ λόγιον κρωσσοὺς συμπε-
πλεγμένους, ἔργον ἐμπλοκίου, ἐκ χρυσίου κα-
θαροῦ. 16 καὶ ἐποίησαν δύο ἀσπιδίσκας χρυσᾶς
καὶ δύο δακτυλίους χρυσοῦς, καὶ ἐπέθηκαν ἐπὶ
τοὺς δύο δακτυλίους ÷ τοὺς χρυσοῦς : ἐπ' ἀμ-
φοτέρας τὰς ἀρχὰς τοῦ λογίου. 17. καὶ ἐπέθηκαν
τὰ ἐμπλόκια ἐκ χρυσίου ἐπὶ τοὺς δύο δακτυλίους
ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τοῦ λογίου, καὶ εἰς τὰς
δύο συμβολὰς τὰ δύο ἐμπλόκια. 18. καὶ ἐπέθη-
καν ἐπὶ τὰς δύο ἀσπιδίσκας: καὶ ἔθηκαν αὐτὰς
ἐπὶ τοὺς ὤμους τῆς ἐπωμίδος ἐξ ἐναντίας κατὰ
πρόσωπον αὐτοῦ. 19. καὶ ἐποίησαν δύο δακτυ-
λίους χρυσοῦς, καὶ ἐπέθηκαν ἐπὶ τὰ δύο πτερύ-
για ÷ ἐπ' ἄκρου : τοῦ λογείου, ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ
ὀπισθίου τῆς ἐπωμίδος ἔσωθεν. καὶ ἐποίησαν δύο
δακτυλίους χρυσοῦς, καὶ ἔθηκαν αὐτοὺς ἐπ' ἀμ-
φοτέρους τοὺς ὤμους τῆς ἐπωμίδος κάτωθεν κατὰ
πρόσωπον αὐτοῦ κατὰ τὴν συμβολὴν αὐτοῦ ἄνω-
θεν τῆς συνυφῆς τῆς ἐπωμίδος. καὶ συνέσφιγξεν
τὸ λογεῖον ἀπὸ τῶν δακτυλίων τῶν ἐπ' αὐτοῦ. εἰς
τοὺς δακτυλίους τῆς ἐπωμίδος συνεχομένους ἐκ τῆς
ὑακίνθου συμπεπλεγμένους εἰς τὸ ὕφασμα τῆς
ἐπωμίδος, ἵνα μὴ χαλᾶται τὸ λόγιον ἀπὸ τῆς ἐπωμίδος, καθὰ συνέταξε κύριος τῷ Μωσῇ. 36. σκεύη
αὐτῆς, καὶ τὸ ἔλαιον τοῦ φωτός· ※ 37. καὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν : καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως,
καὶ τὸ θυμίαμα τῆς συνθέσεως, 38. καὶ τὸ ἐπίσπαστρον τῆς θύρας ※ τῆς σκηνῆς: 39. καὶ τὸ θυσιαστήριον
τὸ χαλκοῦν, καὶ τὸ παράθεμα τὸ χαλκοῦν τὸ ἐπὶ τοὺς ἀναφορεῖς. καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτοῦ, τὸν
λουτῆρα ※ καὶ τὴν βάσιν αὐτοῦ: καὶ τὰ ἱστία τῆς αὐλῆς, καὶ τοὺς στύλους αὐτῆς, καὶ τὰς βάσεις τ.....

13. Et ordo quartus, chrysolithus & onychinus,
& beryllus, circumtorti & colligati auro, in
auro ipsorum. 14. Et lapides ex nominibus
filiorum Israel erant, duodecim ex nomini-
bus eorum: exsculpta in sigillis, unusquisque
ex suo nomine in duodecim tribus. 15. Et fe-
cerunt supra rationale catenulas complicatas,
opus complicationis, ex auro puro. 16. Et fe-
cerunt duas aspidiscas aureas, & duos annu-
los aureos, & imposuerunt supra duos annulos
÷ aureos : ad utraque principia rationalis.
17. Et imposuerunt complicationes ex auro
super duos annulos, super utrasque partes ra-
tionalis, & in duas commissuras duas compli-
cationes. 18. Et imposuerunt super duas aspi-
discas. Et posuerunt eas in duos humeros
superhumeralis ex adverso secundum faciem
ejus. 19. Et fecerunt duos annulos aureos, &
imposuerunt super duas alas ÷ super summi-
tatem : rationalis, super summitatem dorsi
superhumeralis intus. Et fecerunt duos annu-
los aureos, & posuerunt eos ad utrosque hu-
meros superhumeralis ab imo ejus, secundum
faciem ejus, ad commissuram ejus desuper
contexturæ superhumeralis. Et constrinxit ra-
tionale ab annulis, qui super ipsum, in an-
nulos superhumeralis continentes ex hyacin-
tho complicatos ad contexturam superhume-
ralis, ut non diffluat rationale a superhumera-
li, sicut præcepit Dominus Moysi. 36. Vasa ejus,
& oleum lucis 37. ※ Et altare aureum : &
& oleum unctionis, & thymiama compositio-
nis, 38. & tentorium ostii ※ Tabernaculi: 39.
& altare æneum, & additamentum æneum,
quod est super vectes. Et omnia vasa ejus, la-
brum ※ & basim ejus: & velamina atrii, & co-
lumnas ejus, & bases.....

ויעש את־האפד 2. Α. Σ. καὶ ἐποίησε τὸ ἐπέν-
δυμα. Θ. καὶ ἐποίησεν ἐφώδ. Ο. καὶ ἐποίησε τὴν
ἐπωμίδα.

את־אבני השהם 6. Α. Σ. Θ. τοὺς λίθους
ὄνυχος. Ο. τοὺς λίθους σμαράγδου.

מסבת Οἱ λοιποὶ, συνεσφιγμένους. Ο. συμπε-
πορπημένους.

שני 8. Α. διάφορον. Σ. δίβαφον. Ο. διανε-
νησμένου.

את־בדיו 35. Α. Σ. Θ. ἀναφορεῖς. Ο. διω-
στῆρας.

את־לחם הפנים 36. Ο. ἄρτους τοὺς προκει-
μένους. Ἄλλος, ἄρτους τῆς προθέσεως.

2. Heb. LXX. Vulg. & fecit superhumerale. A. S. & fecit superindumentum. Th. & fecit Ephod.

6. H. A. S. Th. lapides onychis. LXX. lapides smaragdi. *Vulg. lapides onychinos.*

Hebr. circumdatos. *cæteri*, constrictos. *LXX.* constrictos fibulis. *Vulg. astrictos.*

8. *Heb.* cocci. *A.* varium. *S.* bis tinctum. *LXX.* neti. *Vulg. bis tincto.*

35. *Heb. A. S. Th. Vulg.* vectes. *LXX.* impulsoria. i. vectes.

36. *Heb.* panem facierum. *LXX.* panes propositos. *Alius*, panes propositionis. *Vulg. cum panibus propositionis.*

אדניהן 39. Ο. βάσιν. Ἄλλος, γήσιον.

39. *Hebr. LXX.* baſim. *Alius*, geſium. *Vulg. cum baſi ſua.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXIX. Exodi.

Ex eodem Colbertino 3084. Caput 39. Exodi pene totum eruimus, ut erat in Hexaplis ab Origene ita concinnatum ut Hebraïco e regione poſito reſponderet, ſecus quam in illa κοινῇ, ubi omnia ſus deque verſa ſunt, ut diximus. Hæ lectiones, ἐστηλάισα, λήμψη & ſimiles, ſic habentur in Mſſ.

v. 2. Sic Mſſ. noſtri, ubi Aquila & Sym. אפד ſemper ἐπένδυμα vertunt. Martianæus tamen noſter ad Symm. poſuit, ἐπένδυτον Ἐφώδ.

v. 6. Ita Α. Σ. Θ. ut ſæpe vidimus ſupra. Martianæus tamen noſter ſic habet Α. Θ. τοὺς λίθους ὀνυχίνους. Σ. τοὺς λίθους ὄνυχας.

Ibid. Οἱ λοιποὶ συνεσφραγισμένους, ita Baſilienſis.

v. 8. Α. διάφορον. Σ. διάφορον. Sic vertere ſolent hi Interpretes, ut ſæpe vidimus.

v. 35. Sic Baſilienſis.

v. 36. Ex Baſilienſi.

v. 39. Ἄλλος, γήσιον, ex Baſilienſi.

CAPUT XL. EXODI.

Ex eodem Codice.

. . . . . . κυρίῳ κύκλῳ. 7. ※ καὶ θήσεις τὸν λουτῆρα ἀναμέσον τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἀναμέσον τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ δώσεις ἐκεῖ ὕδωρ. 8. καὶ θήσεις τὴν αὐλὴν κύκλῳ. καὶ δώσεις τὸ ἐπίσπαστρον τῆς πύλης τῆς αὐλῆς. 9. καὶ λήμψη (ſic) τὸ ἔλαιον τοῦ χρίσματος, καὶ χρίσεις τὴν σκηνὴν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ. καὶ ἁγιάσεις αὐτὴν καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ ἔσται ἅγια. 10. καὶ οἴσεις εἰς τὸ θυσιαστήριον τῶν καρπωμάτων. . . . . . τον. 12. καὶ προσάξεις ※ τὸν: Ἀαρὼν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ λούσεις αὐτοὺς ὕδατι. 13. καὶ ἐνδύσεις ※ τὸν: Ἀαρὼν τὰς στολὰς τὰς ἁγίας, καὶ χρίσεις αὐτὸν, καὶ ἁγιάσεις αὐτὸν καὶ ἱερατεύσει μοι. 14. καὶ προσάξεις τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ ἐνδύσεις αὐτοὺς χιτῶνας. 15. καὶ ἀλείψεις αὐτοὺς ὃν τρόπον ἤλειψας τὸν πατέρα αὐτῶν, καὶ ἱερατεύσουσίν μοι. 16. καὶ ἔσται ὥστε εἶναι αὐτοῖς χρίσμα αὐτῶν ἱερατείας εἰς τὸν αἰῶνα εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν. καὶ ἐποίησεν Μωσῆς κατὰ πάντα ὅσα ἐνετείλατο αὐτῷ κύριος, οὕτως ἐποίησεν.

...DOmino in circuitu. 7. ※ Et pones labrum inter tabernaculum teſtimonii, & inter altare, & dabis illic aquam. 8. Et pones atrium in circuitu. Et dabis velamen portæ atrii. 9. Et accipies oleum unctionis, & unges tabernaculum, & omnia quæ in eo ſunt. Et ſanctificabis illud & omnia vaſa ejus, & erunt ſancta. 10. Et portabis ad altare fructuum..... 12. Et adduces Aaron & filios ejus ad portas tabernaculi teſtimonii, & lavabis eos aqua. 13. Et indues Aaron ſtolas ſanctas, & unges eum, & ſanctificabis eum, & ſacerdotio fungetur mihi. 14. Et adduces filios ejus, & indues eos tunicas. 15. Et unges eos quemadmodum unxiſti patrem eorum, & ſacerdotio fungentur mihi. 16. Et erit ut ſit ipſis chriſma ſacerdotii eorum in ſæculum, in generationes eorum. Et fecit Moyſes ſecundum omnia quæ præcepit ipſi Dominus, ſic fecit.

17. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ μηνὶ τῷ πρώτῳ, ἔτει τῷ δευτέρῳ ÷ ἐκπορευομένων αὐτῶν ἐξ Αἰγύπτου: νουμηνίᾳ ἐστάθη ἡ σκηνή. 18. καὶ ἔστησεν Μωσῆς τὴν σκηνὴν ※ καὶ ἔθηκεν τὰς βάσεις αὐτῆς: καὶ ἐπέθηκεν τὰς κεφαλίδας αὐτῆς, καὶ ἐνέβαλεν τοὺς μοχλοὺς αὐτῆς, καὶ ἔστησεν τοὺς στύλους αὐτῆς, 19. καὶ ἐξέτεινεν τὰς αὐλαίας ἐπὶ τὴν σκηνὴν, καὶ ἐπέθηκε τὸ κατακάλυμμα τῆς σκηνῆς ἐπ᾽ αὐτὴν ἄνωθεν, καθὰ συνέταξε κύριος τῷ Μωσῇ. 20. καὶ λαβὼν ἐνέβαλεν τὰ μαρτύρια εἰς τὴν κιβωτὸν, καὶ ὑπέθηκεν τοὺς διωστῆρας ὑπὸ τὴν κιβωτὸν, ※ καὶ ἔθηκεν τὸ ἱλαστήριον ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ ἐπάνωθεν: 21. καὶ εἰσήνεγκεν τὴν κιβωτὸν εἰς τὴν σκηνήν· καὶ ἐπέθηκεν τὸ κατακάλυμμα τοῦ καταπετάσματος, καὶ ἐσκέπασεν τὴν κιβωτὸν τοῦ μαρτυρίου, ὃν τρόπον

17. Et factum eſt in menſe primo, anno ſecundo ÷ egredientibus ipſis ex Ægypto: in neomenia conſtitutum eſt tabernaculum. 18. Et ſtatuit Moyſes tabernaculum, ※ & poſuit baſes ejus: & impoſuit capitella ejus, & injecit vectes ejus, & ſtatuit columnas ejus: 19. & extendit aulæa ſuper tabernaculum, & impoſuit operimentum tabernaculi ſuper illud deſuper, ſicut præcepit Dominus Moyſi. 20. Et ſumens injecit teſtimonia in arcam, & ſuppoſuit vectes ſub arca, ※ & poſuit propitiatorium ſuper arcam deſuper: 21. Et intulit arcam in tabernaculum: & impoſuit operimentum velaminis, & texit arcam teſtimonii, quemadmodum præceperat Dominus Moyſi. 22. Et poſuit menſam in tabernaculo teſtimonii, ad latus tabernaculi ÷ teſtimonii: ad Aquilonem extra velamen tabernaculi. 23. Et appoſuit in ea panes propoſitionis, panes an-

Digitized by Google

συνέταξεν κύριος τῷ Μωσῇ. 22. καὶ ἔθηκεν τὴν τράπεζαν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου ἐπὶ τὸ κλίτος τῆς σκηνῆς ⁒ τοῦ μαρτυρίου: τὸ πρὸς βοῤῥᾶν ἔξωθεν τοῦ καταπετάσματος τῆς σκηνῆς. 23. καὶ προσέθηκεν ἐπ' αὐτῆς ἄρτους τῆς προθέσεως ἄρτους ἔναντι κυρίου, ὃν τρόπον συνέταξε κύριος τῷ Μωσῇ. 24. καὶ ἔθηκεν τὴν λυχνίαν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου ※ ἀπέναντι τῆς τραπέζης: εἰς τὸ κλίτος τῆς σκηνῆς τὸ πρὸς νότον. 25. καὶ ἐπέθηκεν τοὺς λύχνους ⁒ αὐτῆς: ἔναντι κυρίου, ὃν τρόπον συνέταξεν κύριος τῷ Μωσῇ. 26. καὶ ἔθηκεν τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου ἀπέναντι τοῦ καταπετάσματος. 27. καὶ ἐθυμίασεν ἐπ' αὐτοῦ τὸ θυμίαμα τῆς συνθέσεως, καθάπερ συνέταξεν κύριος τῷ Μωσῇ. 28. ※ καὶ ἔθηκεν τὸ ἐπίσπαστρον τῆς θύρας τῆς σκηνῆς: καὶ τὸ θυσιαστήριον τῶν καρπωμάτων ἔθηκεν παρὰ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς ※ τοῦ μαρτυρίου: 29. καὶ ἀνήνεγκεν ἐπ' αὐτοῦ τὴν ὁλοκαύτωσιν καὶ τὴν θυσίαν, καθὰ ἐνετείλατο κύριος τῷ Μωσῇ. 30. καὶ ἐποίησεν τὸν λουτῆρα ※ ἀναμέσον τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἀναμέσον τοῦ θυσιαστηρίου. 31. καὶ ἔδωκεν ἐκεῖ ὕδωρ ἵνα νίπτωνται ἐξ αὐτοῦ Μωσῆς καὶ Ααρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ τοὺς πόδας, 32. εἰσπορευομένων αὐτῶν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, ἢ ὅταν προσπορεύωνται πρὸς τὸ θυσιαστήριον ⁒ λειτουργεῖν: ἐνίπτοντο ἐξ αὐτοῦ, καθάπερ συνέταξε κύριος τῷ Μωσῇ. 33. καὶ ἔστησεν τὴν αὐλὴν κύκλῳ τῆς σκηνῆς, καὶ τοῦ θυσιαστηρίου ※ καὶ ἔθηκεν τὸ ἐπίσπαστρον τῆς πύλης τῆς αὐλῆς.

te Dominum, quemadmodum præceperat Dominus Moysi. 24. Et posuit candelabrum in tabernaculo testimonii ※ e regione mensæ: ad latus tabernaculi, quod est ad austrum 25. Et imposuit lucernas ⁒ ejus: ante Dominum, quemadmodum præceperat Dominus Moysi. 26. Et posuit altare aureum in tabernaculo testimonii e regione velaminis. 27. Et incensavit super illud incensum compositionis, quemadmodum præceperat Dominus Moysi. 28. ※ Et posuit velamen portæ tabernaculi: & altare fructuum posuit ad januam tabernaculi ※ testimonii. 29. Et imposuit super illud holocaustum, & sacrificium, sicut præceperat Dominus Moysi. 30. Et fecit labrum ※ inter tabernaculum testimonii, & inter altare. 31. Et dedit ibi aquam, ut lavarent ex eo Moyses & Aaron & filii ejus manus suas & pedes, 32. ingredientibus ipsis in tabernaculum testimonii, aut cum accederent ad altare ⁒ ad ministrandum: lavabantur ex eo, quemadmodum præceperat Dominus Moysi. 33. Et statuit atrium in circuitu tabernaculi, & altaris ※ & posuit velamen januæ atrii.

34. Καὶ συνετέλεσεν Μωσῆς ⁒ πάντα: τὰ ἔργα. καὶ ἐκάλυψεν ἡ νεφέλη τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ δόξης κυρίου ἐπλήσθη ἡ σκηνή. 35. καὶ οὐκ ἐδυνάσθη Μωσῆς εἰσελθεῖν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, ὅτι ἐπεσκίαζεν ἐπ' αὐτὴν ἡ νεφέλη, καὶ δόξης κυρίου ἐπλήσθη ἡ σκηνή. 36. ἡνίκα δ' ἂν ἀνέβη ἡ νεφέλη ἀπὸ τῆς σκηνῆς, ἀνεζεύγνυσαν οἱ υἱοὶ Ισραὴλ σὺν τῇ ἀπαρτίᾳ αὐτῶν. 37. εἰ δὲ μὴ ἀνέβη, οὐκ ἀνεζεύγνυσαν ἕως τῆς ἡμέρας ἧς ἀνέβη. 38. νεφέλη γὰρ κυρίου ἦν ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ἡμέρας, καὶ πῦρ ἦν νυκτὸς ἐπ' αὐτῆς ἐνώπιον παντὸς οἴκου Ισραὴλ ἐν πάσαις ἀναζυγίαις αὐτῶν.

34. Et perfecit Moyses ⁒ omnia: opera, & operuit nubes tabernaculum testimonii, & gloria Domini repletum est tabernaculum, 35. Et non potuit Moyses ingredi in tabernaculum testimonii, quia obumbravit super ipsum nubes, & gloria Domini repletum est tabernaculum. 36. Quando autem ascendebat nubes a tabernaculo, disjungebant filii Israel cum sarcinis suis. 37. Si autem non ascenderet nubes, non disjungebant usque ad diem qua ascendebat. 38. Nubes enim Domini erat super tabernaculum, die; & ignis erat super ipsam nocte coram omni domo Israel in omnibus disjunctionibus eorum.

ושמת שם 3. Α. Σ. Θ. καὶ θήσεις ἐκεῖ. Ο. καὶ θήσεις.

את־מזבח הזהב לקטרת 5. Ο. Θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν, εἰς τὸ θυμιᾶν. Αλλος, θυμιατήριον τὸ χρυσοῦν εἰς τὸ θυμίαμα.

הפתח Ο. εἰς τὴν θύραν. Θ. ἐπὶ παρὰ (sic) τὴν θύραν.

צוה 16. Α. Σ. Ο. Θ. ἐνετείλατο. Αλλος, συνέταξεν.

צפנה 22. Ο. τὸ πρὸς Βοῤῥᾶν. Αλλος, ἀπὸ Βοῤῥᾶν.

ויעל 25. Ο. ἐπέθηκεν. Αλλοι, ἔθηκεν, ἐνετείλατο.

3. HEb. *A. S. Th.* & pones ibi. *LXX.* & pones. *Vulg. pones in eo.*

5. *Hebr.* altare aureum ad suffimentum. *LXX.* altare aureum ad incensandum. *Alius*, thymiaterium aureum ad thymiama. *Vulg. altare aureum, in quo adoletur incensum.*

Heb. ostii. *LXX.* in januam. *Th.* ad januam. *Vulg. in introitu.*

16. *H. A. S. LXX. Th.* præcepit. *Alius*, constituit. *Vulg. præceperat.*

22. *Heb. LXX.* ad aquilonem. *Alius*, ab aquilone. *Vulg. in parte australi.*

25. *Heb.* ascendere fecit. *LXX.* imposuit. *Alii*, posuit, præcepit. *Vulg. vacat.*

באהל 26. A. ἐν σκέπῃ. Σ. O. Θ. ἐν τῇ σκηνῇ. Ἄλλος, εἰς τὴν σκηνήν.

26. *Heb. S. LXX. Th.* in tabernaculo. *A.* in tegumento. *Alius*, in tabernaculum. *Vulg. sub tecto.*

צוה 27. O. συνέταξε. Ἄλλος, ἐνετείλατο.

27. *Heb. & Alius*, præcepit. *LXX.* constituit. *Vulg. jusserat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XL. Exodi.

Exodi Caput ultimum ex eodem Colbertino 3084. aliquot tamen versibus mulctatum edi curavimus cum obelis & asteriscis, ut exstat in illo Exemplari.

v. 3. A. Σ. Θ. & θήσεις ἐκεῖ. Sic Basiliensis.

v. 5. Ἄλλος, θυμιατήριον τὸ χρυσοῦν &c. ibi θυμιατήριον sumitur pro altari incensi. Ita Basiliensis Codex.

Ibid. Th. ἐπὶ ... τὴν θύραν. Ex Basiliensi.

v. 16. Ex eodem Basiliensi.

v. 22. Ἀπὸ βορρᾶ. Ita Basiliensis tacito Interprete.

v. 25. Ex Basiliensi.

v. 26. A. ἐν σκέπῃ &c. ex Basiliensi.

v. 27. Ex Basiliensi.

IN LEVITICUM

ADMONITIO.

LECTIONES Levitici multis partibus auctiores proferimus, quam a Drusio allatæ fuerant. His porro Codicibus & Libris editis usi sumus.

Cod. Regio 1825. *XI. vel XII. sæculi, membranaceo.*

Cod. Reg. 1871. *eximiæ notæ X. sæculi, membranaceo.*

Cod. Regio 1888. *Bombycino XII. sæculi.*

Cod. Basiliensi X. sæculi egregiæ notæ.

Cod. Colbertino 3084. *Quarti Quintive sæculi : unde multa Capita cum obelis & asteriscis decerpsimus.*

Theodoreto edito an. 1642.

Hesychio in Leviticum.

Procopio in Heptateuchum.

Editionis Romanæ & Drusii Lectionibus.

Ex his autem magis subsidio fuerunt, Cod. Basiliensis, unde ingentem Lectionum copiam, nondum observatam, mutuati sumus, Hesychius in Leviticum, Cod. Colbertinus 3084. *qui multas Levitici partes, asteriscis & obelis notatas, nobis suppeditavit.*

LEVITICUS

LEVITICUS.

CAPUT I. LEVITICI.

Ex Cod. Colbert. 3084.

1. Καὶ ἀνεκάλεσεν Μωσῆν, καὶ ἐλάλησεν κύριος αὐτῷ ἐκ τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου λέγων· 2. λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς· ἄνθρωπος ἐὰν προσαγάγῃ ἐξ ὑμῶν δῶρα τῷ κυρίῳ ἀπὸ τῶν κτηνῶν, ἀπὸ τῶν βοῶν, καὶ ἀπὸ τῶν προβάτων προσοίσετε τὰ δῶρα ὑμῶν· 3. ἐὰν ὁλοκαύτωμα τὸ δῶρον αὐτοῦ ἐκ τῶν βοῶν, ἄρσεν ἄμωμον προσάξει, πρὸς τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου προσοίσει αὐτό, δεκτὸν ※ αὐτῷ : ἔναντι κυρίου. 4. καὶ ἐπιθήσει τὴν χεῖρα ※ αὐτοῦ : ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ καρπώματος· δεκτὸν αὐτὸ ἐξιλάσασθαι περὶ αὐτοῦ. 5. καὶ σφάξουσι τὸν μόσχον ἔναντι κυρίου. καὶ προσοίσουσιν οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς τὸ αἷμα, καὶ προσχεοῦσιν τὸ αἷμα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ, τὸ ἐπὶ τῶν θυρῶν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. 6. καὶ δείραντες τὸ ὁλοκαύτωμα, μελιοῦσιν αὐτὸ κατὰ μέλη ※ αὐτοῦ : 7. καὶ ἐπιθήσουσιν οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς πῦρ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον· καὶ στοιβάσουσιν ξύλα ἐπὶ τὸ πῦρ. 8. καὶ ἐπιθήσουσιν οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς τὰ διχοτομήματα, καὶ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ στέαρ ἐπὶ τὰ ξύλα, τὰ ἐπὶ τοῦ πυρός, τὰ ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου. 9. τὰ δὲ ἐγκοίλια ※ αὐτοῦ : καὶ τοὺς πόδας ※ αὐτοῦ : πλυνοῦσιν ὕδατι· καὶ ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς τὰ πάντα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. κάρπωμά ἐστιν θυσίας, ὀσμὴ εὐωδίας τῷ κυρίῳ.

10. Ἐὰν δὲ ἀπὸ τῶν προβάτων τὸ δῶρον αὐτοῦ ÷ τῷ κυρίῳ : ἀπό τε τῶν ἀρνῶν, καὶ τῶν ἐρίφων εἰς ὁλοκαύτωμα, ἄρσεν ἄμωμον προσάξει αὐτό. 11. ÷ καὶ ἐπιθήσει τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ : καὶ σφάξουσιν αὐτὸ ἐκ πλαγίων τοῦ θυσιαστηρίου πρὸς βορρᾶν ἔναντι κυρίου, καὶ προσχεοῦσιν οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς τὸ αἷμα αὐτοῦ, ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ. 12. καὶ διελοῦσιν αὐτὸ κατὰ μέλη ※ αὐτοῦ : καὶ τὴν κεφαλὴν ※ αὐτοῦ : καὶ τὸ στέαρ. καὶ ἐπιστοιβάσουσιν οἱ ἱερεῖς αὐτὰ ἐπὶ τὰ ξύλα τὰ ἐπὶ τοῦ πυρός, τὰ ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου. 13. καὶ τὰ ἐγκοίλια καὶ τοὺς πόδας πλυνοῦσιν ὕδατι. καὶ προσοίσει ὁ ἱερεὺς τὰ πάντα, καὶ ἐπιθήσει ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. κάρπωμά ἐστι θυσία, ὀσμὴ εὐωδίας κυρίῳ.

14. Ἐὰν δὲ ἀπὸ τῶν πετεινῶν κάρπωμα προσφέρῃ δῶρον τῷ κυρίῳ, καὶ προσοίσει ἀπὸ τῶν τρυγόνων, ἢ ἀπὸ τῶν περιστερίδεων τὸ δῶρον αὐτοῦ. 15. καὶ προσοίσει αὐτὸ ὁ ἱερεὺς πρὸς τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἀποκνίσει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπι-

1. ET revocavit Mosem, & locutus est Dominus ipsi ex tabernaculo testimonii dicens: 2. Loquere filiis Israel, & dices ad eos: Homo ex vobis si offerat munera Domino de pecoribus, de bobus, & de ovibus offeretis munera vestra. 3. Si holocaustoma munus ejus de bobus, masculum immaculatum adducet, ad ostium tabernaculi testimonii offeret illud, acceptabile ※ ipsi : ante Dominum. 4. Et imponet manum ※ suam : super caput holocausti : acceptabile ipsum ad depropitiandum pro ipso. 5. Et jugulabunt vitulum ante Dominum : & offerent filii Aaron sacerdotes sanguinem, & effundent ad altare in circuitu, quod est super januas tabernaculi testimonii. 6. Et decoriantes holocaustoma, membratim divident illud per membra ※ ejus : 7. Et imponent filii Aaron sacerdotes ignem super altare : & sternent ligna super ignem. 8. Et imponent filii Aaron sacerdotes membra divisa, & caput & adipem super ligna, quæ sunt super ignem, quæ sunt super altare. 9. Intestina vero ※ ejus : & pedes ※ ejus : lavabunt aquâ. Et imponet sacerdos omnia super altare : holocaustum est sacrificii, odor suavitatis Domino.

10. Si autem de ovibus donum ejus ÷ Domino : de agnis ; & de hœdis in holocaustum, masculum immaculatum adducet illud. 11. ÷ Et imponet manum super caput ejus : & jugulabunt illud a latere altaris ad Aquilonem ante Dominum : & effundent filii Aaron sacerdotes sanguinem ejus super altare in circuitu. 12. Et divident illud per membra ※ ejus : & caput ※ ejus : & adipem. Et constipabunt ea sacerdotes super ligna, quæ super ignem, quæ super altare. 13. Et intestina & pedes lavabunt aquâ : & offeret sacerdos omnia, & imponet super altare : holocaustum est sacrificium, odor suavitatis Domino.

14. Si autem de volatilibus holocaustum offerat munus suum Domino, & offeret de turturibus, vel de columbis munus suum. 15. Et offeret illud sacerdos ad altare ; & retorquebit caput ejus, & imponet super altare, & exstillabit sanguinem ejus ad basim altaris

θήσει ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ στραγγιεῖ τὸ αἷμα αὐτοῦ πρὸς τὴν βάσιν θυσιαστηρίου. 16. καὶ ἀφελεῖ τὸν πρόλοβον αὐτοῦ σὺν τοῖς πτεροῖς αὐτοῦ, καὶ ἐκβαλεῖ αὐτὸ παρὰ τὸ θυσιαστήριον κατὰ ἀνατολὰς εἰς τὸν τόπον τῆς σποδοῦ. 17. καὶ ἐκκλάσει αὐτὸ ἐκ τῶν πτερύγων, καὶ οὐ διελεῖ. καὶ ἐπιθήσει αὐτὸ ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἐπὶ τὰ ξύλα τὰ ἐπὶ τοῦ πυρός. κάρπωμά ἐστι θυσία, ὀσμὴ εὐωδίας τῷ κυρίῳ.

16. Et auferet vesiculam gutturis ejus, cum plumis ejus: & projiciet eam ad altare versus orientem in locum cineris. 17. Et effringet eam ab alis, & non dividet: & imponet eam sacerdos super altare, super ligna, quæ super ignem: Holocaustum est sacrificium, odor suavitatis Domino.

ויקרא 1. Ἑβρ. ουικρα. Ο. καὶ ἀνεκάλεσεν.

קרבן 2. Α. Σ. προσφοράν. Ο. δῶρα.

עלה 3. Ο. ὁλοκαύτωμα. Ἄλλος, ὁλοκαυτώματα.

את־בן הבקר 5. Ο. τὸν μόσχον. Ἄλλος, υἱὸν τοῦ βουκολίου.

והפשיט 6. Ο. ἐκδείραντες. Ἄλλος, δείραντες. Ἄλλος, ἐκδύσει.

וערכו 7. Ο. ἐπιστοιβάσουσιν. Ἄλλος, ἐπιθήσουσιν. Ἀλλ. στοιβάσουσιν οἱ ἱερεῖς.

וקרבו 9. Ο. τὰ ἐγκοίλια. Ἄλλος, τὰς κοιλίας.

עלה Ο. κάρπωμα. Ἄλλος, ὁλοκαύτωμα.

ניחוח Ο. εὐωδίας. Ἄλλος, ἀναπαύσεως.

הצאן 10. Ο. προβάτων. Alius addit, τοῦ ποιμνίου.

11. Ο. ÷ Καὶ ἐπιθήσει τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ :

על־ירך Ο. ἐκ πλαγίων. Ἄλλος, ἐπὶ μηρόν.

ונתח 12. Ο. διελοῦσιν. Ἄλλος, μελιοῦσιν.

עלה 14. Ο. κάρπωμα. Ἄλλος, ὁλοκαύτωμα.

מן־בני היונה Ο. περιστερῶν. Ἄλλος, νεοσσῶν περιστερῶν.

מלק 15. Ο. ἀποκνίσει. τὸ Σαμαρ. ἀνακλάσει. Ἄλλος, λεπίσει. Ἄλλος, μαδίσει.

על קיר Ο. πρὸς τὴν βάσιν. Ἄλλος, παρὰ τὸν τοῖχον.

את־מראתו בנצתה 16. Σ. Θ. τὴν φύσαν αὐτοῦ σὺν τοῖς πτίλοις. Α. στίζουσαν. Ο. τὸν πρόλοβον σὺν τοῖς πτεροῖς.

השליך Ο. ἐκβαλεῖ. Ἄλλος, ἐμβαλεῖ.

עלה 17. Ο. κάρπωμα. Ἄλλος, ὁλοκαύτωμα.

1. HEb. Et vocavit. *Heb. lect.* Uicra. *LXX.* Et revocavit. *Vulg. Vocavit autem.*

2. *Heb.* appropinquationem. *A. S.* oblationem. *LXX.* dona. *Vulg. hostiam.*

3. *Heb.* ascensio. *LXX. & Vul.* holocaustum. *Alius*, holocausta.

5. *Heb.* filium bovis. *LXX. Vulg.* vitulum. *Alius*, filium bucolii.

6. *Heb.* & exspoliabit. *LXX.* decoriantes. *Alius*, excoriantes. *Alius*, exuet. *Vulg. detractaque pelle.*

7. *Hebr.* & ordinabunt. *LXX.* constipabunt. *Alius*, imponent. *Alius*, sternent sacerdotes. *Vul. strue composita.*

9. *Heb.* intestinum ejus. *LXX.* intestina. *Alius*, ventres. *Vulg. intestinis.*

Heb. ascensio. *LXX.* fructuum oblatio. *Alius, & Vulg.* holocaustum.

Heb. quietis. *LXX.* suaveolentiæ. *Alius*, requiei *Vulg. suavem odorem.*

10. *Heb.* de pecore. *LXX.* de ovibus. *Alius addit*, ovilis. *Vulg. de pecoribus.*

11. *LXX.* ÷ & imponet manum super caput ejus:

Heb. & Alius, ad femur. *LXX.* e lateribus. *Vulg. ad latus.*

12. *Heb.* & concidet. *LXX.* divident. *Alius*, membratim concident. *Vulg. divident.*

14. *Hebr.* ascensio. *LXX.* oblatio fructuum. *Alius & Vulg.* holocaustum.

Heb. de filiis columbæ. *LXX.* columbarum *Alius & Vulg.* pullis columbarum.

15. *Heb. LXX.* contorquebit. *Samar.* reflectet. *Alius*, decorticabit. *Alius*, glabrum reddet. *Vulg. retorto ad collum capite.*

Hebr. super parietem. *LXX.* ad basim. *Alius*, ad murum. *Vulg. super crepidinem.*

16. *Heb.* vesiculam ejus cum pluma ipsius. *S. Th.* vesicam ejus cum pinnis. *A.* vesicam. *LXX.* vesicam gutturis cum plumis. *Vulg. vesiculam gutturis & plumas.*

Heb. Vulg. projiciet. *LXX.* ejiciet. *Alius*, injiciet.

17. *Heb.* ascensio. *LXX.* fructuum oblatio. *Alius & Vulg.* holocaustum.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. I. Levitici.

In hujus libri nomen hanc notam habet Origenes in Catenis Regiis MSS. Λευιτικὸν ὀνόμασαι, ἐπειδὴ τὰ τῆς ἱερωσύνης καὶ τὰ τῶν θυσιῶν, καὶ ὅσα τοιαῦτα προσέταξεν ὁ θεὸς, ἐν τούτῳ φέρεται. ἔχει μὲν οὖν ἡ ἔξοδος τὰς θεοῦ νομοθεσίας, ὅπως δεῖ τελεσθῆναι οἱ ἱερεῖς χρισθέντες, καὶ ὅπως κατεσκευάσθη ἡ σκηνὴ, καὶ σύμπηξιν ἔλαβεν ἁρμόζουσαν. καὶ ἄλλα πλεῖστα ἱστορεῖ τὸ Λευιτικόν. εἰ δὲ καὶ ἕτερά τινα περιέχει, οὐ θαυμαστὸν, ἐπιγραφὴ γάρ ἐστιν ἑκάστου βιβλίου τῶν ἐν αὐτῷ κυριωτέρων δηλωτική. i. *Leviticus ita dicitur, quia tum sacerdotii ritum, tum & quæ ad sacrificia & similia a Deo præscripta sunt, continet. Habet quidem & Exodus Dei leges. De modo autem initiandi sacerdotis uncti, de modo item quo adornatum fuit tabernaculum, atque congruentem sibi constructionem accepit, aliaque permulta, narrat Leviticus. Quod si etiam diversa quædam complectatur, nihil mirum: nam cujusque libri titulus, quæ ipsi magis propria sunt indicat.* Idem Origenes in Psalmos, ait hunc Librum Hebraice vocari ουϊκρά.

Hujus libri priora capita, & alia quædam fragmenta ut in Hexaplis erant ex versione LXX. Interpretum cum asteriscis & obelis edi curavimus, prout habentur in sæpe memorato Codice Colbertino num. 3084. Hic vero obeli & asterisci longe pauciores habentur, quam in postremis Exodi Capitibus, quia Levitici textus longe sincerior erat illa postrema Exodi parte.

v. 2. Ita Basiliensis Codex, unde maximam lectionum partem hoc libro mutuamur.

v. 3. ἄλλος, ὁλοκαυτώματα, ita Basiliensis.

v. 5. ἄλλος, ἐπὶ τῆς βάσεως, ex Basiliensi sine Interpretis nomine.

v. 6. ἄλλος, δείραντες, ἄλλος, ἐκδύσει, Sic Basiliensis. Hæc vero postrema lectio videtur esse Aquilæ.

v. 7. ἄλλος, ἐπιθήσουσιν, ex Basiliensi. ἄλλος, στοιβάσουσιν, sic Basiliensis, item hanc ut variam lectionem habet Colb. 3084. ad marg.

v. 9. ἄλλος, τὰς κοιλίας, Basiliensis.

Ibid. ἄλλος, ὁλοκαύτωμα. Basil.

Ibid. ἄλλος, ἀναπαύσεως. Ex Basil. sic etiam infra, Cap. 23. v. 18.

v. 10. Ex Basiliensi.

v. 11. Hic locus obelo notatus in Colbertino 3084. non exstat in Hebræo.

Ibid. ἐπὶ μηρὸν, ita Basil.

v. 12. ἄλλ. μελίσων. Ex Basil.

v. 13. 14. Ita Basil.

Ibid. ἄλλος, νοσσῶν περιστερῶν. Ita Basiliensis. Hinc Vulgatus Interpres hausit.

v. 15. Ita Regius unus & Editio Romana. Samaritanus, ἀνακλάσει. Lectiones sequentes, λεπτύνει, μαδήσει quorum Interpretum sint non notatur. Animadvertas velim in Editione Romana & in Regio uno Codice, easdem Interpretationes referri etiam ad vocem בכנפיו, quæ legitur versu 17. infra. Sed male, ut odoratur Drusius.

Ibid. πρὸς τὸν τοῖχον. Ita Basil.

v. 16. Ita Basiliensis optime ex Symmacho & Theodotione. In Edit. Rom. legitur male, τὸν φύτρον, pro, τὸν φύσαν, sane hic de vesica gutturis agitur, non de natura. A. τὸν σιτίζοντα, quasi dicas frumenti receptaculum, id est, vesicam ad grana frumenti recipienda. Hesychius in Leviticum habet σίτιον; minus recte, ni fallor.

Ibid. ἐμβαλεῖ. Ex Basil.

v. 17. Ex Basil.

CAPUT II. LEVITICI.

1. Ἐὰν δὲ ψυχὴ προσφέρῃ δῶρον θυσίαν τῷ κυρίῳ, σεμίδαλις ἔσται τὸ δῶρον αὐτοῦ, καὶ ἐπιχεεῖ ἐπ' αὐτὸ ἔλαιον, καὶ ἐπιθήσει ἐπ' αὐτὸ λίβανον. 2. Καὶ οἴσει ※ αὐτὸ : πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἀαρὼν τοὺς ἱερεῖς. καὶ δραξάμενος ἀπ' αὐτῆς πλήρη τὴν δράκα ※ αὐτοῦ : ἀπὸ τῆς σεμιδάλεως ※ αὐτῆς : σὺν τῷ ἐλαίῳ ※ αὐτῆς : καὶ πάντα τὸν λίβανον αὐτῆς. καὶ ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς τὸ μνημόσυνον αὐτῆς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, θυσία ὀσμὴ εὐωδίας κυρίῳ. 3. Καὶ τὸ λοιπὸν ἀπὸ τῆς θυσίας Ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, ἅγιον τῶν ἁγίων ἀπὸ τῶν θυσιῶν κυρίου.

4. Ἐὰν δὲ προσφέρῃ δῶρον θυσίαν πεπεμμένην, ἐν κλιβάνῳ ἐκ σεμιδάλεως ἄρτους ἀζύμους πεφυραμένους ἐν ἐλαίῳ, καὶ λάγανα ἄζυμα κεχρισμένα ἐν ἐλαίῳ.

5. Ἐὰν δὲ θυσία ἀπὸ τηγάνου τὸ δῶρόν σου, σεμίδαλις πεφυραμένη ἐν ἐλαίῳ, ἄζυμα ἔσται. 6. Καὶ διαθρύψεις αὐτὰ κλάσματα, καὶ ἐπιχεεῖς ἐπ' αὐτὰ ἔλαιον, θυσία ÷ ἐστὶν : κυρίῳ.

7. Ἐὰν δὲ θυσία ἀπὸ ἐσχάρας τὸ δῶρόν σου, σεμίδαλις ἐν ἐλαίῳ ποιηθήσεται. 8. καὶ προσοίσει τὴν θυσίαν ἣν ἂν ποιῇ ἐκ τούτων τῷ κυρίῳ, καὶ προσοίσει ※ αὐτὸ : πρὸς τὸν ἱερέα. 9. Καὶ προσεγγίσας πρὸς τὸ θυσιαστήριον, ἀφελεῖ ὁ

1. SI vero anima offerat munus sacrificium Domino, simila erit munus ejus, & effundet super illud oleum, & imponet super illud thus. 2. Et afferet ※ illud : ad filios Aaron sacerdotes : & sumens de ea plenum pugillum ※ ejus : de simila ※ ipsa : cum oleo ※ ejus : & omne thus ejus : & imponet sacerdos memoriale ejus super altare : sacrificium odor suavitatis Domino. 3. Et reliquum de sacrificio est Aaron & filiis ejus, sanctum sanctorum de sacrificiis Domini.

4. Si autem offerat munus, sacrificium coctum in clibano, ex simila panes azymos conspersos in oleo, & lagana azyma perunctа in oleo.

5. Si autem sacrificium de sartagine munus tuum, simila conspersa in oleo, azyma erunt. 6. Et comminues ea in frusta, & effundes super ipsa oleum : sacrificium ÷ est : Domino.

7. Si autem sacrificium de craticula munus tuum, simila in oleo fiet. 8. Et offeret sacrificium quodcumque fecerit de his Domino : & afferet ※ illud : ad sacerdotem. 9. Et accedens ad altare, auferet sacerdos de sacrificio memoriale ejus : & imponet super

ἱερεὺς ἀπὸ τῆς θυσίας τὸ μνημόσυνον αὐτῆς, καὶ ἐπιθήσει ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, (κάρπωμα) ὀσμὴ εὐωδίας κυρίῳ. 10. τὸ δὲ καταλειφθὲν ἀπὸ τῆς θυσίας, Ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, ἅγια τῶν ἁγίων ἀπὸ τῶν καρπωμάτων κυρίου.

11. Πᾶσαν θυσίαν ἣν ἂν προσφέρητε κυρίῳ, οὐ ποιήσετε ζυμωτόν. πᾶσαν γὰρ ζύμην καὶ πᾶν μέλι οὐ προσοίσετε ἀπ' αὐτοῦ, καρπῶσαι κυρίῳ δῶρον. 12. ἀπ' ἀρχῆς προσοίσετε αὐτὰ κυρίῳ. ἐπὶ δὲ τὸ θυσιαστήριον οὐκ ἀναβιβάσετε (al. οὐκ ἀναβήσεται) εἰς ὀσμὴν εὐωδίας κυρίῳ.

13. Καὶ πᾶν δῶρον θυσίας ὑμῶν ἁλὶ ἁλισθήσεται· οὐ διαπαύσετε ἅλα διαθήκης θεοῦ ἀπὸ θυσιασμάτων ὑμῶν· ἐπὶ παντὸς δώρου ὑμῶν προσοίσετε ἅλα.

14. Ἐὰν δὲ προσφέρῃς θυσίαν πρωτογεννημάτων τῷ κυρίῳ, νέα πεφρυγμένα χίδρα ἐρικτὰ τῷ κυρίῳ· καὶ προσοίσεις τὴν θυσίαν τῶν πρωτογεννημάτων σου. 15. καὶ ἐπιχεεῖς ἐπ' αὐτῆς ἔλαιον, καὶ ἐπιθήσεις ἐπ' αὐτὴν λίβανον. θυσία ἐστίν. 16. καὶ ἀνοίσει ὁ ἱερεὺς τὸ μνημόσυνον αὐτῆς ἀπὸ τῶν χίδρων σὺν τῷ ἐλαίῳ, καὶ πάντα τὸν λίβανον αὐτῆς, κάρπωμα τῷ κυρίῳ.

altare holocaustum, odor suavitatis Domino 10. Quod autem reliquum erit de sacrificio, Aaron & filiis ejus, sancta sanctorum de holocaustis Domini.

11. Omne sacrificium quodcumque offeratis Domino, non facietis fermentatum; omne enim fermentum & omne mel non offeretis de eo, ad offerendum Domino munus. 12. De primitiis offeretis ea Domino, super altare autem non importabitis in odorem suavitatis Domino.

13. Et omne munus sacrificii vestri sale salietur. Non omittetis salem testamenti Dei a sacrificiis vestris: super omne munus vestrum offeretis salem.

14. Si autem offeras sacrificium primarum frugum Domino, novas torrefactas spicas vigentes, comminutas Domino: & offeres sacrificium primarum frugum tuarum. 15. Et effundes super illud oleum, & impones super illud thus: sacrificium est. 16. Et offeret sacerdos memoriale ejus de farribus cum oleo, & omne thus ejus: hostia Domino.

מלא קמצו 2. Οἱ λοιποί, πλήρης τῆς δρακός. Ο. πλήρη τῆς δρακός. Ἄλλος, πλήσει. Ἄλλ. πληρώσει.

תנור 4. Ο. ἐκ κλιβάνου. Ἄλλος, ἐν κλιβάνῳ.

חלות מצת בלולת A. Σ. Θ. κολλύρας ἀναπεφυραμένας. Ο. ἄρτους ἀζύμους πεφυραμένους.

פתים 6. A. Σ. Θ. ψωμούς. Ο. κλάσματα.

אשה 9. A. Θ. πύρρον. Ο. κάρπωμα.

באש 14. A. ἐν πυρί.

גרש כרמל A. Σ. ἁπαλὰ λάχανα ὀσπρειώδη. Ο. χίδρα ἐρικτά. Θ. πίονα ἄλφιτα.

הקטיר 16. Ο. ἀνοίσει. Ἄλλος, ἐπιθήσει.

מגרשה Ο. τῶν χίδρων. Ἄλλος, τοῦ ἐρύγματος (φρύγματος) αὐτῆς.

אשה A. Θ. πύρρον. Ο. κάρπωμα.

2. Heb. plenum pugillum suum. *Reliqui*, plenus pugillo suo. *LXX.* plenum pugillum. *Alius*, implebit. *Alius*, replebit. *Vulg. pugillum plenum.*

4. *Heb.* clibani. *LXX.* ex clibano. *Alius & Vulg.* in clibano.

Heb. placentæ infermentatæ. *A. S. Th.* Collyras resperſas. *LXX.* panes azymos consperſos. *Vulg. panes absque fermento conspersos.*

6. *Heb. LXX.* frusta. *A. S. Th.* frustula. *Vulg. minutatim.*

9. *Heb.* ignitio. *A. Th.* ignitum. *LXX.* oblatio fructuum. *In Vulg. vacat, sed subjungitur:* in odorem suavitatis Domino.

14. *Heb. A.* in igne. *Vulg. igni. In LXX. vacat.*

Hebr. triticum contusum spicæ viridis. *A. S.* tenera olera legumini similia. *LXX.* spicas virentes, comminutas. *Th.* pingues farinas. *Vul. & confringes in modum farris.*

16. *Heb.* suffire faciet. *LXX.* offeret. *Alius*, imponet. *Vulg. adolebit.*

Heb. de frumento contuso ejus. *LXX.* de farribus. *Alius*, de torrefactione ejus. *Vulg. partem farris fracti.*

Heb. ignitio. *A. Th.* ignitum. *LXX.* oblatio fructuum. *Vulg. vacat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. II. Levitici.

In Versione LXX. Interpretum Hexaplari cum obelis & asteriscis, qualem eruimus ex Cod. Colbertino num. 3084. semper legitur σιμίδαλις, ut videas supra. In Editis vero σεμίδαλις. Ibid. v. 12. legitur in Colbertino, ἀναβῆναι, supra vero emendatur prima manu, ἀναβιβάσετε: Editi hodierni, ἀναβιβασθήσεται.

v. 2. Οἱ λειτοὶ, πλήρης τὴν δράκα, *plenus manu*. Hanc lectionem cum sequentibus ex Codice Basiliensi mutuamur.

v. 4. Ἄλλος, ἐν κλιβάνῳ. Sic Basiliensis tacito Interprete, quem sequitur Vulgatus Interpres.

Ibid. A. S. Th. κολλύρας ἀναπεφυρμένας, ex Basiliensi.

v. 6. A. Σ. Θ. ψωμοὺς. Ex Basiliensi.

v. 9. A. Θ. πύρρον. Sic solent Interpretes isti vertere vocem אשה ut sæpe videas infra. Ex eodem Basiliensi.

14. A. ἐν πυρί, ex Basiliensi.

Ibidem, ita tres MSS. Regii, quorum unus habet λάχανα. Totus locus Hebraïce sic habet אביב קלוי באש גרש כרמל. i. *Teneram spicam tostam in igne: triticum contusum viridis spicæ conteret*. Hieronymus, *de spicis virentibus torrebis igni, & confringes in modum farris*. LXX. Int. νέα πεφρυγμένα χίδρα ἐρικτά. i. *Novas torrefactas spicas virentes comminutas*. Ubi vox χίδρα utramque vocem Hebraïcam אביב & גרש videtur exprimere. In hæc verba locum Eusebii adferimus ex MSS. Regiis pleniorem, quam in Editione Romana jacet: χίδρα ἐστὶν ὅταν ἀπὸ τῶν ἀκμασάντων ἀσταχύων λαβών τις διαθρύψῃ τὰς χερσὶν, ὥσπερ ἀλήθων. τοῦτο γάρ ἐστιν, ἐρικτὰ προσφέρειν τῷ Θεῷ. ἐρικτὰ δέ ἐστι τὰ ἐν μύλῳ ἀλεσθέντα καὶ τὸν φλοιὸν ἀποβαλόντα ὀσπρίοις ὅμοια λάχανα. i. *Chidra sunt, cum quispiam spicas quasdam virentes manibus atterit, ac si moleret. Id enim sibi vult illud*, Comminuta offeret Deo. ἐρικτὰ *vero dicuntur ea, quæ mola teruntur & glumam abjiciunt, olera leguminibus similia*.

Ibid. Basiliensis tacito Interprete, τοῦ ἐρύγματος αὐτῆς, mendose, ut puto, pro, φρύγματος.

Ibid. ex Basiliensi.

CAPUT III. LEVITICI.

1. Ἐὰν δὲ θυσία σωτηρίου τὸ δῶρον αὐτοῦ ÷ τῷ κυρίῳ: ἐὰν μὲν ἐκ τῶν βοῶν αὐτοῦ προσαγάγῃ, ἐάν τε ἄρσεν, ἐάν τε θῆλυ, ἄμωμον προσάξει αὐτὸ ἔναντι κυρίου. 2. καὶ ἐπιθήσει τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ δώρου ※ αὐτοῦ: καὶ σφάξει ※ αὐτό: παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ προσχεοῦσιν οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς τὸ αἷμα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ÷ τῶν ὁλοκαυτωμάτων: κύκλῳ. 3. καὶ προσάξουσιν ἀπὸ τῆς θυσίας τοῦ σωτηρίου κάρπωμα κυρίῳ, τὸ στέαρ τὸ κατακαλύπτον τὴν κοιλίαν, καὶ πᾶν τὸ στέαρ τὸ ἐπὶ τῆς κοιλίας, 4. καὶ τοὺς δύο νεφροὺς, καὶ τὸ στέαρ τὸ ἐπ' αὐτῶν, τὸ ἐπὶ τῶν μηρίων, καὶ τὸν λοβὸν τὸν ἐπὶ τοῦ ἥπατος σὺν τοῖς νεφροῖς περιελεῖ. 5. καὶ ἀνοίσουσιν αὐτὰ οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἐπὶ τὰ ὁλοκαυτώματα, ἐπὶ τὰ ξύλα τὰ ἐπὶ τοῦ πυρός· κάρπωμα ὀσμὴ εὐωδίας κυρίῳ.

1. Si autem sacrificium salutaris munus ejus ÷ Domino: si quidem ex bobus suis adduxerit, sive masculum sive femininum, immaculatum adducet illud ante Dominum. 2. Et imponet manus suas super caput muneris ※ sui, & jugulabit ※ illud: ad januas tabernaculi testimonii: & effundent filii Aaron sacerdotes sanguinem super altare ÷ holocaustorum: in circuitu. 3. Et offerent de sacrificio salutaris oblationem Domino, adipem qui cooperit ventrem, & omnem adipem qui est super ventrem, 4. Et duos renes, & adipem qui super ipsos, qui super femora, & pennam quæ super jecur cum renibus auferet. 5. Et offerent ea filii Aaron super altare, super holocaustomata, super ligna quæ super ignem: oblatio odor suavitatis Domino.

6. Ἐὰν δὲ ἀπὸ τῶν προβάτων τὸ δῶρον αὐτοῦ θυσίαν σωτηρίου τῷ κυρίῳ, ἄρσεν ἢ θῆλυ ἄμωμον προσοίσει αὐτό· 7. ἐὰν ἄρνα προσαγάγῃ τὸ δῶρον αὐτοῦ, προσοίσει αὐτὸ ἔναντι κυρίου. 8. καὶ ἐπιθήσει τὴν χεῖρα ※ αὐτοῦ: ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ δώρου αὐτοῦ. καὶ σφάξει αὐτὸ παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. 9. καὶ προσχεοῦσιν οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν ÷ οἱ ἱερεῖς: τὸ αἷμα ※ αὐτοῦ: ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ. καὶ προσοίσει ἀπὸ τῆς θυσίας τοῦ σωτηρίου κάρπωμα τῷ κυρίῳ, τὸ στέαρ καὶ τὴν ὀσφὺν ἄμωμον σὺν ταῖς ψόαις περιελεῖ αὐτό, καὶ τὸ στέαρ τὸ κατακαλύπτον τὴν κοιλίαν, καὶ πᾶν τὸ στέαρ τὸ ἐπὶ τῆς κοιλίας, 10. καὶ ἀμφοτέρους τοὺς νεφροὺς, καὶ τὸ στέαρ τὸ ἐπ' αὐτῶν, τὸ ἐπὶ τῶν μηρίων, καὶ τὸν λοβὸν, τὸν ἐπὶ τοῦ ἥπατος σὺν τοῖς νεφροῖς περιελὼν, 11. ἀνοίσει ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ὀσμὴ εὐωδίας κάρπωμα κυρίῳ.

6. Si autem de ovibus munus ejus sacrificium salutaris Domino, masculum aut femininum immaculatum offeret illud. 7. Si agnum adduxerit munus suum, offeret illud ante Dominum. 8. Et imponet manum ※ suam: super caput muneris sui: & jugulabit illud ad januas tabernaculi testimonii. 9. Et effundent filii Aaron ÷ sacerdotes: sanguinem ※ ejus: super altare in circuitu. Et offeret de sacrificio salutaris oblationem Domino, adipem & lumbum immaculatum cum ilibus auferet illum, & adipem qui cooperit ventrem, & omnem adipem qui super ventrem, 10. & duos renes, & adipem qui est super ipsos, qui super femora, & pennam, quæ super jecur cum renibus auferens, 11. afferet sacerdos super altare, odor suavitatis, oblatio Domino.

12. Ἐὰν δὲ ἀπὸ τῶν αἰγῶν τὸ δῶρον αὐτοῦ, καὶ προσάξει ※ αὐτό: ἔναντι κυρίου. 13. καὶ ἐπιθήσει τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ σφά-

12. Si autem de capris munus ejus, & adducet ※ illud: ante Dominum. 13. Et imponet manus suas super caput ejus: & jugulabunt

ξουσιν αὐτὸ ἔναντι κυρίου παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου καὶ προσχεοῦσιν οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς τὸ αἷμα ※ αὐτοῦ : ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ. 14. καὶ ἀνοίσει ἀπ' αὐτοῦ ※ δῶρον αὐτοῦ : κάρπωμα κυρίῳ, τὸ στέαρ τὸ κατακαλύπτον τὴν κοιλίαν, καὶ πᾶν τὸ στέαρ τὸ ἐπὶ τῆς κοιλίας, 15. καὶ ἀμφοτέρους τοὺς νεφροὺς, καὶ πᾶν τὸ στέαρ τὸ ἐπ' αὐτῶν, τὸ ἐπὶ τῶν μηρίων, καὶ τὸν λοβὸν τοῦ ἥπατος σὺν τοῖς νεφροῖς περιελεῖ. 16. καὶ ἀνοίσει αὐτὰ ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ※ ἄρτον : κάρπωμα, ὀσμὴ εὐωδίας κυρίῳ. 17. πᾶν στέαρ τῷ κυρίῳ, νόμιμον εἰς τὸν αἰῶνα εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν ἐν πάσῃ κατοικίᾳ ὑμῶν· πᾶν στέαρ καὶ πᾶν αἷμα οὐκ ἔδεσθε.

illud ante Dominum ad januas tabernaculi testimonii: Et effundent filii Aaron sacerdotes sanguinem ※ ejus : super altare in circuitu. 14. Et offeret de eo ※ munus suum: hostiam Domino, adipem, qui cooperit ventrem, & omnem adipem, qui est super ventrem: 15. & utrosque renes, & omnem adipem qui super ipsos, qui super femora, & pennam jecoris cum renibus auferet. 16. Et offeret ea sacerdos super altare ※ panem : oblatio, odor suavitatis Domino. 17. omnis adeps Domino, legitimum in sæculum in progenies vestras, in omni habitaculo vestro. Omnem adipem & omnem sanguinem non comedetis.

שלמים 1. Α. Σ. Θ. Εἰρηνικῶν. Ο. σωτηρίου.

אשה 3. Ἄλλοι, πύῤῥον. Ο. κάρπωμα.

לזבח שלמים 6. Α. Σ. Θ. Εἰς θυσίαν εἰρηνικῶν. Ο. θυσία σωτηρίου.

מזבח השלמים אשה 9. Οἱ λοιποὶ, ἀπὸ τῆς θυσίας τῶν εἰρηνικῶν πύῤῥον. Ο. ἀπὸ τῆς θυσίας τοῦ σωτηρίου κάρπωμα.

האליה Ο. καὶ τὴν ὀσφύν. Ἄλλος, καὶ τὸ κέρκιον.

שתי 10. Ο. ἀμφοτέρους. Ἄλλος, τοὺς δύο.

לחם אשה 11. Ἄλλοι, ἄρτον πύῤῥον. Ο. κάρπωμα.

לפני 12. Ἄλλος, κατὰ πρόσωπον. Ο. ἔναντι.

והקריב 14. Ο. ἀνοίσει. Ἀλλ. προσάξει.

אשה Ἄλλοι, πύῤῥον. Ο. κάρπωμα.

לחם אשה. 16. Ἀλλ. ἄρτον πύῤῥον. Ο. κάρπωμα.

לריח Ο. ὀσμή. Ἀλλ. ὀσμήν.

1. **H**Eb. *A. S. Th. Vulg.* pacificorum. *LXX* salutaris.

3. *Heb.* ignitio. *Alii*, ignitum. *LXX.* oblatio. *Vulg. in oblationem.*

6. *Hebr. A. S. Th.* in hostiam pacificorum. *LXX.* sacrificium salutaris. *Vulg. pacificorum hostia.*

9. *Heb.* de sacrificio pacificorum ignitionem. *Reliqui*, de sacrificio pacificorum ignitum. *LXX.* de sacrificio salutaris oblationem. *Vulg. de pacificorum hostia sacrificium.*

Heb. caudam ejus. *LXX.* lumbum. *Alius*, & *Vulg.* caudam.

10. *Heb.* & *Alius*, duos [renes.] *LXX.* utrosque [renes.] *Vulg. cum renibus.*

11. *Heb.* panem ignitionis. *Alii*, panem ignitum. *LXX.* oblationem. *Vulg. in pabulum ignis.*

12. *Heb.* ad facies. *Alii.* ad faciem. *LXX.* ante dominum. *Vul. Domino.*

14. *Heb.* & appropinquare faciet. *LXX.* offeret. *Alius*, adducet. *Vulg. tollent.*

Heb. ignitionem. *Alii*, ignitum. *LXX.* oblationem. *Vulg. ignis.*

16. *Heb.* panem ignitionis. *Alii*, panem ignitum. *LXX.* oblationem. *Vulg. in alimoniam ignis.*

Heb. in odorem. *LXX.* odor. *Alius*, odorem. *Vul.* & *suavissimi odoris.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. III. Levitici.

Textum LXX. Interpretum ut erat in Hexaplis ex Codice Colb. supra memorato num. 3084. desumsimus.

v. 1. Α. Σ. Θ. εἰρηνικῶν. Sic vocem שלמים vertere solent iidem Interpretes. Hanc porro lectionem, ut & alias omnes hujus capitis ex Basiliensi Codice mutuamur.

v. 3. Alii, πύῤῥον, Aquila scilicet & Theodotio, ut bis capite præcedenti.

v. 6. Ex Basiliensi.

v. 9. Ex Basiliensi.

Ibid. Ἄλλος, τὸ κέρκιον. Idem Basiliensis tacito Interprete. Sed infra idem Basiliensis habet, οἱ λοιποὶ, τὸ κέρκιον. Levit. 7. 3.

v. 10. Ex Basiliensi, ut & sequentes versiculi.

CAPUT IV. LEVITICI.

1. Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς Μωσῆν λέγων. 2. λάλησον πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ λέγων· ψυχὴ ἐὰν ἁμάρτῃ ÷ ἔναντι κυρίου : ἀκουσίως ἀπὸ πάντων τῶν προσταγμάτων κυρίου, ὧν οὐ δεῖ ποιεῖν, καὶ

1. **E**T locutus est Dominus ad Moysem, dicens: 2. loquere ad filios Israel dicens: Anima si peccaverit ÷ ante Dominum : non sponte, de omnibus præceptis Domini, quæ non oportet facere, & fecerit unum aliquid de

ποιήσῃ ἕν τι ἀπ' αὐτῶν. 3. ἐὰν μὲν ὁ ἀρχιερεὺς ὁ κεχρισμένος ἁμάρτῃ τοῦ τὸν λαὸν ἁμαρτεῖν: καὶ προσάξει περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ ἧς ἥμαρτεν, μόσχον ἐκ βοῶν ἄμωμον τῷ κυρίῳ περὶ τῆς ἁμαρτίας. 4. καὶ προσάξει τὸν μόσχον παρὰ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἔναντι κυρίου, καὶ ἐπιθήσει τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ μόσχου ÷ ἔναντι κυρίου: καὶ σφάξει τὸν μόσχον ἐνώπιον κυρίου. 5. καὶ λαβὼν ὁ ἱερεὺς ὁ χριστὸς ÷ ὁ τετελειωμένος τὰς χεῖρας: ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ μόσχου, καὶ εἰσοίσει αὐτὸ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου. 6. καὶ βάψει ὁ ἱερεὺς τὸν δάκτυλον αὐτοῦ εἰς τὸ αἷμα, καὶ προσρανεῖ ἀπὸ τοῦ αἵματος ἑπτάκις τῷ δακτύλῳ ἔναντι κυρίου κατὰ τὸ καταπέτασμα τὸ ἅγιον. 7. καὶ ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ αἵματος ÷ τοῦ μόσχου: ἐπὶ τὰ κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος τῆς συνθέσεως ἔναντι κυρίου, ὅ ἐστιν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου. καὶ πᾶν τὸ αἷμα τοῦ μόσχου ἐκχεεῖ παρὰ τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου τῆς ὁλοκαυτώσεως, ὅ ἐστι παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. 8. καὶ πᾶν τὸ στέαρ τοῦ μόσχου τοῦ τῆς ἁμαρτίας περιελεῖ ἀπ' αὐτοῦ, τὸ στέαρ τὸ κατακαλύπτον τὰ ἐνδόσθια, καὶ πᾶν τὸ στέαρ τὸ ἐπὶ τῶν ἐνδοσθίων, 9. καὶ τοὺς δύο νεφρούς, καὶ τὸ στέαρ τὸ ἐπ' αὐτῶν, ὅ ἐστιν ἐπὶ τῶν μηρίων, καὶ τὸν λοβὸν τὸν ἐπὶ τοῦ ἥπατος, σὺν τοῖς νεφροῖς περιελεῖ αὐτό, 10. ὃν τρόπον ἀφαιρεῖται ἀπὸ τοῦ μόσχου τοῦ τῆς θυσίας τοῦ σωτηρίου. καὶ ἀνοίσει αὐτὸ ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τῆς καρπώσεως. 11. καὶ τὸ δέρμα τοῦ μόσχου, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν σάρκα σὺν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ, καὶ τοῖς ἀκρωτηρίοις καὶ τῇ κοιλίᾳ καὶ τῇ κόπρῳ. 12. καὶ ἐξοίσουσιν ὅλον τὸν μόσχον ἔξω τῆς παρεμβολῆς εἰς τόπον καθαρόν, οὗ ἐκχεοῦσιν τὴν σποδιάν, καὶ κατακαύσουσιν αὐτὸν ἐπὶ ξύλων ἐν πυρί· ἐπὶ τῆς ἐκχύσεως τῆς σποδιᾶς καυθήσεται.

eis. 3. Si quidem princeps ſacerdotum, qui unctus eſt, peccaverit, ut populus peccaret: & adducet pro peccato ſuo quod peccavit, vitulum de bobus immaculatum Domino, pro peccato. 4. Et adducet vitulum ad oſtium tabernaculi teſtimonii ante Dominum, & imponet manum ſuam ſuper caput vituli ÷ ante Dominum: & jugulabit vitulum coram Domino. 5. Et accipiens ſacerdos, qui unctus eſt ÷ qui initiatus eſt manibus: de ſanguine vituli, & inferet illum in tabernaculum teſtimonii. 6. Et intinget ſacerdos digitum ſuum in ſanguinem, & aſperget de ſanguine ſepties digito ante Dominum contra velum ſanctum. 7. Et imponet ſacerdos de ſanguine ÷ vituli: ſuper cornua altaris thymiamatis compoſitionis ante Dominum, quod eſt in tabernaculo teſtimonii. Et omnem ſanguinem vituli effundet ad baſim altaris holocauſtomatum, quod eſt ad januas tabernaculi teſtimonii. 8. Et omnem adipem vituli pro peccato auferet ab eo, adipem operientem inteſtina, & omnem adipem, qui eſt ſuper inteſtina: 9. & duos renes, & adipem qui ſuper ipſos, qui eſt ſuper femora, & pennam quæ ſuper jecur cum renibus auferet ipſam, 10. quemadmodum aufertur ipſa a vitulo ſacrificii ſalutaris, & offeret ipſam ſacerdos ſuper altare holocauſti. 11. Et pellem vituli & omnem ejus carnem cum capite ejus, & extremitatibus, & ventre, & fimo. 12. Et efferent totum vitulum extra caſtra in locum mundum, ubi effundunt cinerem, & comburent illum ſuper ligna in igne: ſuper effuſione cineris cremabitur.

13. Ἐὰν δὲ πᾶσα συναγωγὴ Ἰσραὴλ ἀγνοήσῃ, καὶ λάθῃ ῥῆμα ἐξ ὀφθαλμῶν τῆς συναγωγῆς, καὶ ποιήσωσι μίαν ἀπὸ πασῶν τῶν ἐντολῶν κυρίου ἣ οὐ ποιηθήσεται, καὶ πλημμελήσωσι, 14. καὶ ἐγνώσθῃ αὐτοῖς ἡ ἁμαρτία ἣν ἥμαρτον ἐν αὐτῇ. καὶ προσάξει ἡ συναγωγὴ μόσχον ἐκ βοῶν ÷ ἄμωμον: περὶ τῆς ἁμαρτίας. καὶ προσάξει αὐτὸν παρὰ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. 15. καὶ ἐπιθήσουσιν οἱ πρεσβύτεροι τῆς συναγωγῆς τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ μόσχου ἔναντι κυρίου, καὶ σφάξουσι τὸν μόσχον ἔναντι κυρίου. 16. καὶ εἰσοίσει ὁ ἱερεὺς....................................

13. Si autem omnis ſynagoga Iſrael ignoraverit, & latuerit verbum ab oculis ſynagogæ, & fecerint unum de omnibus mandatis Domini, quod non fiet, & deliquerint: 14. & innotuerit eis peccatum, quod peccaverunt in eo: & adducet ſynagoga vitulum ex bobus ÷ immaculatum: pro peccato: & adducet eum ad oſtium tabernaculi teſtimonii. 15. Et imponent ſeniores ſynagogæ manus ſuas ſuper caput vituli ante Dominum, & jugulabunt vitulum ante Dominum. 16. Et inferet ſacerdos.............................

17. αἵματος τοῦ μόσχου. καὶ ῥανεῖ ἑπτάκις ἔναντι κυρίου κατ' ἐνώπιον τοῦ καταπετάσματος ÷ τοῦ ἁγίου: 18. καὶ ἀπὸ τοῦ αἵματος ἐπιθήσει ÷ ὁ ἱερεὺς: ἐπὶ τὰ κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου τῶν θυμιαμάτων ÷ τῆς συνθέσεως: ὅ ἐστιν ἐνώπιον κυρίου, ὅ ἐστιν ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ τὸ πᾶν αἷμα ἐκχεεῖ πρὸς τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου τῶν καρπωμάτων, τὸ ὂν πρὸς τῇ θύρᾳ τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. 19. καὶ τὸ

17. ſanguine vituli: & aſperget ſepties ante Dominum ad faciem velaminis ÷ ſancti: 18. Et de ſanguine imponet ÷ ſacerdos: ſuper cornua altaris thymiamatum ÷ compoſitionis: quod eſt coram Domino, quod eſt in tabernaculo teſtimonii. Et omnem ſanguinem effundet ad baſim altaris holocauſtorum, quod eſt apud oſtium tabernaculi teſtimonii. 19. Et omnem adipem auferet ab eo, & offeret ſuper altare. 20. Et faciet vitulum.....
....

πᾶν τὸ στέαρ αὐτοῦ περιελεῖ ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἀνοίσει ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. 20. καὶ ποιήσει τὸν μόσχον. . . . . .
. . . . ※ τοῦ: καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτῶν ὁ ἱερεὺς, καὶ ἀφεθήσεται αὐτοῖς ÷ ἡ ἁμαρτία: 21. καὶ ἐξοίσουσι τὸν μόσχον ÷ ὅλον: ἔξω τῆς παρεμβολῆς. καὶ κατακαύσουσι τὸν μόσχον, ὃν τρόπον κατέκαυσαν τὸν μόσχον τὸν πρότερον· ἁμαρτίας συναγωγῆς ἐστιν.

22. Ἐὰν δὲ ὁ ἄρχων ἁμάρτῃ καὶ ποιήσῃ μίαν ἀπὸ πασῶν τῶν ἐντολῶν κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, ἣ οὐ ποιηθήσεται, ἀκουσίως, καὶ πλημμεληθῇ. 23. καὶ γνωσθῇ αὐτῷ ἡ ἁμαρτία ἣν ἥμαρτεν ἐν αὐτῇ· καὶ προσοίσει τὸ δῶρον αὐτοῦ χίμαρον. . . . .
. . . .

24. τοῦ χιμάρου, καὶ σφάξουσιν αὐτὸν ἐν τόπῳ οὗ σφάζουσι τὰ ὁλοκαυτώματα ἐνώπιον κυρίου· ἁμαρτίας ἐστίν· 25. καὶ ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ τῆς ἁμαρτίας τῷ δακτύλῳ αὐτοῦ, καὶ ÷ δώσει: ἐπὶ τὰ κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου τῶν ὁλοκαυτωμάτων, καὶ πᾶν τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκχεεῖ παρὰ τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου τῶν ὁλοκαυτωμάτων, 26. καὶ πᾶν τὸ στέαρ αὐτοῦ ἀνοίσει ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ὥσπερ τὸ στέαρ θυσίας σωτηρίου. καὶ ἐξιλάσεται περὶ. . . . .

& depropitiabit pro eis ſacerdos & dimittetur eis ÷ peccatum: 21. Et efferent vitulum ÷ totum: extra caſtra & comburent vitulum, quemadmodum combuſſerunt vitulum priorem: peccati ſynagogæ eſt.

22. Si autem princeps peccaverit, & fecerit unum de omnibus mandatis Domini Dei ſui, quod non fiet, non ſponte, & deliquerit, 23. & innotuerit ei peccatum, quod peccavit in eo, & offeret munus ſuum hircum. . . . .
. . . .
24. hirci, & jugulabunt eum in loco, ubi jugulant holocauſtomata coram Domino: peccati eſt. 25. Et imponet ſacerdos de ſanguine, qui peccati eſt, digito ſuo, & ÷ dabit: ſuper cornua altaris holocauſtomatum: & omnem ſanguinem ejus effundet ad baſim altaris holocauſtomatum: 26. & omnem adipem ejus offeret ſuper altare, ſicut adipem ſacrificii ſalutaris. Et depropitiabit pro. . . . .
. . . .

בשגגה 2. Α. Σ. ἐν ἀγνοίᾳ. Ο. ἀκουσίως.

לאשמת העם 3. Α. Εἰς πλημμέλησιν τοῦ λαοῦ. Ο. τοῦ τὸν λαὸν ἁμαρτεῖν.

לחטאת Ο. περὶ τῆς ἁμαρτίας. Αλλος, Εἰς τὴν ἁμαρτίαν.

הביא 4. Ο. προσάξει. Αλλος, προσοίσει.

את־פני פרכת 6. Ο. κατὰ τὸ καταπέτασμα. Αλλος, σὺν τῷ προσώπῳ τοῦ καταπετάσματος.

הסמים 7. Ο. τῆς συνθέσεως. Αλλος, τῶν ἀρωμάτων.

העלה Ο. τῶν ὁλοκαυτωμάτων. Αλλος, τῆς ὁλοκαυτώσεως. Αλλος, τῆς καρπώσεως.

ירים 8. Ο. περιελεῖ. Αλλος, ὑψώσει.

על הקרב Ο. τὰ ἐνδόσθια. Αλλος, τὴν κοιλίαν.

על הקרב Ο. τῶν ἐνδοσθίων. Αλλος, τῆς κοιλίας.

השלמים 10. Αλλοι, τῶν Εἰρηνικῶν. Ο. τοῦ σωτηρίου.

על־כרעיו 11. Ο. τοῖς ἀκροτηρίοις. Αλλος, τοῖς ποσὶν αὐτοῦ.

ונעלם דבר 13. Ο. καὶ λάθῃ ῥῆμα. Ο. ἄλλως, καὶ παροραθῇ λόγος.

הקהל 14. Ο. ἡ συναγωγή. Αλλος, ἡ Ἐκκλησία.

הביאו Ο. προσάξει. Αλλος, προσάξουσιν.

את פני 17. Ο. κατενώπιον. Αλλος, κατὰ πρόσωπον.

2. HEb. *A. S.* in ignorantia. *LXX.* non ſponte. *Vulg. per ignorantiam.*

3. *Heb. A.* ad delictum populi. *LXX.* ut populus peccaret. *Vul. delinquere faciens populum.*

Heb. & Alius, in peccatum. *LXX. Vulg.* pro peccato.

4. *Hebr. & Alius*, adferet. *LXX. & Vulg.* adducet.

6. *Heb.* cum faciebus veli. *LXX.* ad velum. *Alius*, cum facie veli. *Vulg. contra velum.*

7. *Heb. & Alius*, aromatum. *LXX.* compoſitionis. *Vulg. thymiamatis gratiſſimi.*

Heb. aſcenſionis. *LXX.* holocauſtorum. *Al.* oblationis holocauſti. *Alius*, oblationis. *Vulg. holocauſti.*

8. *Heb. & Alius*, levabit. *LXX. Vul.* auferet.

Heb. inteſtinum. *LXX.* inteſtina. *Alius*, ventrem. *Vulg. vitalia.*

Heb. ſuper inteſtinum. *LXX.* inteſtina. *Alius*, ventrem. *Vulg. quæ intrinſecus ſunt.*

10. *Heb. & Alii & Vulg.* pacificorum. *LXX.* ſalutaris.

11. *Heb.* cruribus ejus. *LXX.* extremitatibus. *Alius*, pedibus ejus. *Vulg. pedibus.*

13. *Heb.* & abſconditum fuerit verbum. *LXX.* & latuerit verbum. *LXX. aliter*, & neglectum fuerit verbum. *Vulg. & per imperitiam.*

14. *Heb.* Congregatio. *LXX.* Synagoga. *Al.* Eccleſia. *Vulg. vacat.*

Hebr. & Alius, adducent. *LXX. & Vulg.* adducet.

17. *Hebr.* ad facies. *LXX.* in conſpectu. *Alius*, ad faciem.

18. O. τῶν θυμιαμάτων. Αλλ. τῶν ἀρωμάτων.

אל־יסוד O. πρὸς τὴν βάσιν. Αλλ. εἰς τὸν θεμέλιον.

העלה O. τῶν καρπώσεων. Αλλος, ὁλοκαυτώσεως.

לפר 20 O. τὸν μόσχον. Αλλος, ὁ μόσχος.

הקהל 21. O. συναγωγῆς. Αλλος, ἐκκλησίας.

זכר תמים 23. O. ἄρσεν ἄμωμον. Αλλος, περὶ ἁμαρτίας.

השלמים 31. Αλλοι, τῶν εἰρηνικῶν. O. σωτηρίου.

כבש 32. O. πρόβατον. Αλλος, ἀμνόν.

33. post, ὁλοκαυτώματα, Alius addit, ἐν τόπῳ ἁγίῳ.

ולקח 34. O. καὶ λαβών. Αλλος, καὶ λήψεται.

העלה O. τῆς ὁλοκαρπώσεως. Αλλος, τῶν ὁλοκαυτωμάτων.

הכשב 35. O. προβάτου. Αλλος, τοῦ ἀμνοῦ.

חטא O. ἥμαρτε, Alius addit, κυρίῳ.

18. *LXX.* thymiamatum. *Alius*, aromatum.

Heb. ad fundamentum. *LXX.* ad basim. *Al.* in fundamentum. *Vulg. juxta basim.*

Heb. ascensionis. *LXX.* oblationum. *Alius*, oblationis holocaustorum. *Vulg. holocaustorum.*

20. *Heb.* juvenco. *LXX.* vitulum. *Alius*, vitulus. *Vulg. de hoc vitulo.*

21. *Heb.* congregationis. *LXX.* synagogæ. *Al.* ecclesiæ. *Vulg. multitudinis.*

23. *Heb.* masculum integrum. *LXX.* masculum immaculatum. *Alius*, pro peccato. *Vulg. immaculatum, omissa voce, masculum.*

31. *Heb. Alii & Vulg.* pacificorum. *LXX.* salutaris.

32. *Hebr. & Alius*, agnum. *LXX.* ovem. *Vul. de pecoribus.*

33. *post*, holocausta, *Alius addit*, in loco sancto.

34. *Hebr. & Al.* & accipiet. *LXX.* & accipiens. *Vulg. sumetque.*

Heb. ascensionis. *LXX.* holocaustorum oblationis. *Alius*, holocaustomatum. *Vulg. holocausti.*

35. *Hebr. & Alius*, agni. *LXX.* ovis. *Vulg. arietis.*

Hebr. peccavit. *LXX.* peccavit, *Alius addit*, Domino.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IV. Levitici.

Caput IV. Levitici secundum versionem LXX. Interpretum, ut in Hexaplis erat, mutuamur ex Colbertino sæpe memorato num. 3084. Sed aliquot in locis lacerum & in fine mutilum.

v. 2. A. Σ. ἐν ἀγνοίᾳ. Sic duæ Catenæ Regiæ. Edit. Romana soli Aquilæ tribuit. Basiliensis vero, ἐν ἀγνοίᾳ, tacito Interpretum nomine.

v. 3. A. εἰς πλημμέλησιν τοῦ λαοῦ. Sic Eusebius in Psalmos, p. 386. Basiliensis Interpretem non indicat.

Ibid. Αλλος, εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Sic Basiliensis tacito Interprete, quem puto esse Aquilam.

v. 4. προσβίσει. Ex Basiliensi.

v. 6. Αλλος, σὺν τῷ προσώπῳ τοῦ καταπετάσματος. Sic Basiliensis sine Interpretis nomine, quem puto Aquilam esse.

v. 7. Αλλος, τῶν ἀρωμάτων, ex Basiliensi. Vocem סמים ita vertit supra Aquila, Exod. 30. 7. Symmachus, Exod. 35. 8. Et Theodotio in utroque loco.

Ibid. Has lectiones ex Basiliensi mutuamur, tacitis Interpretibus.

v. 8. Αλλος, ὑψώσει. forte Aquila, nam literam e vestigio sequitur. Ex Basiliensi.

Ibid. duas lectiones sequentes, τὴν κοιλίαν & τῆς κοιλίας adfert Basiliensis, tacito Interprete.

v. 10. Αλλοι, τῶν εἰρηνικῶν, *pacificorum*; id est, A. S. & Th. ut sæpe vidimus supra, quos sequitur Vulgatus Interpres. Ex Basiliensi.

v. 11. Αλλος, τῆς ποσὶν αὐτοῦ. Sic Basiliensis, non nominato Interprete, quem sequitur Hieronymus, seu Vulgatus Interpres.

v. 13. O. παροράθῃ λόγον. Est altera lectio LXX. Interpretum, quam observant & Edit. Rom. & Regii Codices.

v. 14. Αλλος, ἡ ἐκκλησία. Ita Basiliensis. Vocem קהל LXX. Interpretes modo συναγωγήν, modo ἐκκλησίαν vertunt.

Ibid. Αλλος, προσάξουσι. Ex Basiliensi.

v. 17. Ex Basiliensi.

v. 18. O. τῶν θυμιαμάτων. Αλλ. τῶν ἀρωμάτων. Sic omnes Codices MSS. & Editio Romana. Neutram vero lectionem habet Hebræus.

Ibid. εἰς τὸν θεμέλιον. Sic omnes Codices & Editio Rom.

Ibid. ὁλοκαυτώσεως. Ex Basiliensi.

v. 21. Αλλος, ἐκκλησίας. Ita Basiliensis.

v. 23. Αλλος, περὶ ἁμαρτίας. Sic Basiliensis. Non est in Hebræo.

v. 31. 32. Ex Basiliensi, ut & sequentes, quarum pleræque jam supra leguntur.

CAPUT V. LEVITICI.

עונו 1. O. τὴν ἁμαρτίαν. Αλλος, τὸ ἀνόμημα.

שרץ 2. A. Σ. ἑρπετοῦ. O. κτηνῶν.

אשם 4. O. ἁμάρτῃ. Αλλος, πλημμελήσῃ.

1. HEb. *Alius & Vulg.* iniquitatem. *LXX.* peccatum.

2. *H. A. S.* reptilis. *LXX.* pecorum. *Vulg. reptile.*

4. *H.* deliquit. *LXX.* peccaverit. *Alius*, deliquerit. *Vulg. delictum suum.*

כבערכך 10. O. ὡς καθήκει. Ἄλλος, κατὰ τὴν κρίσιν.

תשיג 11. O. εὑρίσκῃ. Ἄλλος, καταλάβῃ.

והביאה 12. A. Σ. Θ. αὐτήν. O. αὐτό.

כמנחה 13. O. ὡς θυσία σεμιδάλεως. Ἄλλος, ὡς θυσία αἰνέσεως.

נפש כי־תמעל מעל וחטאה בשגגה 15. O. ἡ ἂν λάθῃ αὐτὸν λήθῃ, καὶ ἁμάρτῃ ἀκουσίως. Ἄλλος, ἀδικήσῃ ἀδικίαν, ἢ ἐὰν παραβῇ παράβασιν.

שקלים בשקל הקדש O. σίκλων, τῷ σίκλῳ τῶν ἁγίων. Ἄλλος, σταθμόν, ἐν σταθμῷ ἁγίων.

עון 17. O. ἁμαρτίαν. Ἄλλος, ἀνομίαν.

לאשם 18. O. Εἰς πλημμέλειαν. Ἄλλος, Εἰς λύτρωσιν.

אשם הוא אשם אשם 19. O. ἐπλημμέλησε γὰρ πλημμελείᾳ. Ἄλλος, ἐπλημμέλησε γὰρ πλημμελείᾳ πλημμέλησιν.

10. *H. & Al.* juxta judicium. *LXX.* ut decet. *Vulg. ut fieri solet.*

11. *H.* attigerit. *LXX.* inveniat. *Alius*, apprehendat. *Vulg. quiverit offerre.*

12. *H.* & adducet eam. *A. S. Th.* eam. *LXX.* & afferet illud. *Vul. tradetque eam.*

13. *H.* ficut munus. *LXX.* ut facrificium fimilæ. *Al.* ut facrificium laudis. *Vulg. in munere.*

15. *H.* anima cum prævaricata fuerit prævaricatiooem, & peccaverit in ignorantia. *LXX.* quæcumque latuerit eam oblivione, & peccaverit non fponte. *Al.* fi iojufte fecerit injuftitiam, vel fi tranfgreffa fuerit tranfgreffionem *Vulg. Anima, fi prævaricans caremonias per errorem.*

H. ficlorum in ficlo fanctitatis. *LXX.* ficlorum, ficlo fanctorum. *Al.* pondus, io poodere fanctorum. *Vulg. duobus ficlis juxta pondus fanctuarii.*

17. *H.* perverfitatem. *LXX.* peccatum. *Alius, & Vul.* iniquitatem.

18. *Heb.* ad delictum. *LXX.* in delictum. *Al.* in redemptionem. *Vulg. juxta menfuram æftimationemque peccati.*

19. *Heb.* delictum illud delinquendo deliquit. *LXX.* deliquit enim delicto. *Alius*, deliquit enim delinquendo delictum. *Vulg. quia per errorem deliquit.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. V. Levitici.

v. 1. Ἄλλος, ἀθέμιτα. Ita Bafilienfis Codex.

v. 2. A. Σ. ἑρπετῶν. Ex Ifychio, qui fic habet: *Vel quodlibet reptile, id eft, quod fuper ventrem fuum trahitur, quæ nihilominus Symmachus & Aquila, reptilia, ediderunt, LXX. autem, abominationes.* Sic ille, qui non genera & cafus refert, ut exftabant in Hexaplis; fed ea ad feriem orationis fuæ accommodat, ut liquet, quemadmodum & alii Patres perfæpe fecerunt. In hoc autem peccat, quod vocem βδελυγμάτων, *abominationum*, quæ in LXX. legitur, putet refpondere voci Symmachi & Aquilæ ἑρπετῶν, reptilis, five שרץ Hebraico. Nam LXX. hæc Hebraici textûs verba בנבלת שרץ טמא, fic exprimunt, ἢ τῶν θνησιμαίων κτηνῶν τῶν ἀκαθάρτων, *aut morticinorum pecorum immundorum.* Ubi שרץ per κτηνῶν exprimitur.

v. 4. Ἄλλος, πλημμελήσῃ. Ex Bafilienfi.

v. 10. Ἄλλος, κατὰ τὴν κρίσιν, כמשפט. Videtur autem Aquilæ effe, qui literam κατὰ πόδα fequitur. Ex Bafilienfi.

v. 11. Ex Bafilienfi.

v. 12. Ex eodem. Hîc autem LXX. αὐτὸ in neutro habent, quia referunt ad τὸ δέκατον. A. S. Th. in feminino, quia σεμίδαλιν refpiciunt.

v. 13. O. σεμιδάλεως. Alius, αἰνέσεως. Neutrum exftat in Hebræo. Ex Bafilienfi.

v. 15. Ἄλλος, ἀδικήσῃ ἀδικίαν, ἢ ἐὰν παραβῇ παράβασιν. Sic Mff. omnes, & Editio Romana. Puto autem Aquilæ effe.

Ibid. Ἄλλος, σταθμὸν, ἐν σταθμῷ ἁγίων. Sic duo Mff. Regii & Edit. Rom. Drufius legendum putat, σταθμῶν ἐν σταθμῷ, fed nullum Exemplar fic habet.

v. 17. Ἄλλος, ἀνομίαν. Ita Bafilienfis.

v. 18. Ἄλλος, εἰς λύτρωσιν. Sic omnes Mff. Regii & Editio Romana. Drufius legendum putat, εἰς πλημμέλειαν. Sed reclamant omnia exemplaria. Et alioquin hæc interpretatio fi non literam אשם fenfum tamen refpicit: effeque poteft Symmachi.

v. 19. Ἄλλος, ἐπλημμέλησε γὰρ πλημμελείᾳ, πλημμέλησιν. Sic Editio Romana: videtur autem effe Aquilæ verfio.

CAPUT VI. LEVITICI.

ומעלה מעל ביהוה 2. παριδὼν παρίδῃ τὰς ἐντολὰς κυρίου. Ἄλλος, ἀδικήσῃ ἀδίκημα Εἰς τὸν κύριον.

כחש O. ψεύσηται. Ἄλλος, ἀρνήσηται.

בתשומת יד O. περὶ κοινωνίας. Ἄλλος, ἐν θέματι χειρός. Ἄλλος, ἐν πιστώσει χειρός.

בגזל O. περὶ ἁρπαγῆς. Ἄλλος, ἐν ἀναγκασμῷ.

2. HEb. prævaricata fuerit prævaricationem in Dominum. *LXX.* defpiciens defpexerit mandata Domini. *Alius*, injufte fecerit injuftitiam io Dominum. *Vulg. contempto Domino.*

Heb. LXX. mentitus fuerit. *Al. & Vulg.* negaverit.

Heb. & Alius, in pofitione manus. *LXX.* de focietate. *Alius*, in probatione manus. *Vulg. quod fidei ejus creditum fuerit.*

Heb. in rapina. *LXX.* de rapioa. *Alius*, in coactione. *Vulg. vel vi aliquid extorferit.*

Digitized by Google

עשק את־עמיתו A. Σ. Θ. ἐσυκοφάντησε τὸν πλησίον αὐτοῦ. O. ἠδίκησε τὸν πλησίον.

Heb. vi occupavit proximum suum. *A. S. Th.* calumniatus est proximum suum. *LXX.* injuriam fecit proximo. *Vulg. aut calumniam fecerit.*

את־העשק אשר עשק 4. A. Σ. Θ. συκοφαντίαν ἣν ἐσυκοφάντησεν. O. ἀδίκημα ὃ ἠδίκησε.

4. *Heb.* usurpationem quam usurpavit. *A. S. Th.* sycophantiam qua calumniatus est. *LXX.* injustitiam quam injuste fecit. *Vulg. qua per fraudem voluit obtinere.*

בד 10. O. λινοῦν. Αλλος, διπλοῦν, bis.

10. *Hebr.* lini. *LXX.* lineum. *Alius*, duplex, *bis. Vul. & feminalibus lineis.*

על־בשרו O. ἐπὶ τὸ σῶμα. Αλλος, περὶ τὰς σάρκας.

Heb. super carnem suam. *LXX.* super corpus. *Alius,* circum carnes suas. *In Vul. deest.*

את־הדשן 11. O. κατακάρπωσιν. Αλλος, πιότητα.

11. *H.* cinerem. *LXX.* catacarposin. *In Vul. deest. Alius,* pinguedinem. *Vul. favillam.*

השלמים 12. Αλλοι, Εἰρηνικῶν. O. τοῦ σωτηρίου.

12. *Heb. Al. & Vulg.* pacificorum. *LXX.* salutaris.

הקרב 14. O. προσάξουσιν. Αλλος, προσοίσουσιν.

14. *Heb.* admovere. *LXX.* adducent. *Alius*, *& Vulg.* offerent.

מאשי 17. O. τῶν καρπωμάτων κυρίου. Αλλος, τοῦ πυρός μου.

17. *Heb.* ex ignitionibus. *LXX.* ab hostiis Domini. *Alius*, ab igne meo. *Vulg. incensum.*

יקדש 18. O. ἁγιασθήσεται. Αλλος, μολυνθήσεται.

18. *Heb. LXX. Vulg.* sanctificabitur. *Alius*, polluetur.

מרבכת 21. A. ζεστήν. Σ. πεπλατυμένην. O. πεφυραμένην.

21. *Heb.* frictam. *A.* fervidam. *S.* dilatatam. *LXX.* conspersam. *Vulg. calidam.*

תפיני O. ἑλικτά. Αλλος, ἐρικτά.

Heb. coctiones. *LXX.* circumvoluta. *Alius*, fresa. *in Vulg. deest.*

כל־מנחת 23. O. πᾶσα θυσία. Αλλος, πᾶν μάννα.

23. *Heb.* omne munus. *LXX. Vulg.* omne sacrificium. *Alius*, omne manna.

כליל תהיה A. [ὁλόκληρον ἔσται] O. ὁλόκαυτος ἔσται.

Heb. totum erit. *A.* integrum erit. *LXX.* holocaustum erit. *Vulg. igne consumetur.*

החטאת 25. Σ. O. Θ. ἁμαρτίας.

25. *Heb. S. LXX. Th.* peccati. *Vulg. pro peccato.*

המחטא 26. O. ὁ ἀναφέρων. Θ. [ἱλασκόμενος]

26. *H. Th.* expians. *LXX.* qui offeret. *Vulg. qui offert.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VI. Levitici.

v. 2. Αλλος, ἀδικίαν ἀδίκημα. Sic Basiliensis, tacito Interprete, quem puto esse Aquilam. V. supra, Levit. 5. 15.

Ibid. Αλλος, ἀρνήσηται. Ita Basiliensis, sine nomine Interpretis, quem sequitur Vulgata.

Ibid. Αλλος, ἐν θέματι χειρὸς, hic videtur Aquila esse, qui literam sequitur. Αλλος, ἐν πιστώσει χειρός: hic putatur esse Symmachus. Ex Basiliensi primus; secundus vero ex Editione Romana, & ex duabus Regiis Catenis.

Ibid. ἐν ἀναγκασμῷ. Sic unus Regius, & Edit. Rom. non indicato Interpretis nomine.

Ibid. A. Σ. Θ. ἐσυκοφάντησεν. Sic duo Regii Codices & Editio Rom. In hunc locum Isychius. *Cæteri Interpretes, Aquila, Theodotio & Symmachus, ubi dixerunt LXX. Si nocuit aliquid proximum suum, isti verterunt, Si calumniatus est aliquid.*

v. 4. A. Σ. Θ. συκοφαντίαν. Ita Basiliensis & Editio Romana.

v. 10. Αλλος, διπλοῦν. Ex Basiliensi. Sic vocem בד solet vertere Interpres quidam, qui nuspiam nominatur. Vide infra, Cap. 16. passim.

Ibid. Αλλος, περὶ τὰς σάρκας. Sic Basiliensis, non indicans Interpretem, qui videtur esse Aquila.

v. 11. Αλλος, πιότητα. Ex Basiliensi.

v. 12. Αλλοι, εἰρηνικῶν. Ex Basiliensi. Sic semper tres Interpretes, quos sequitur Vulgata.

v. 14. Αλλος, προσοίσουσιν. Sic quidam Mss.

v. 17. τοῦ πυρός μου. Ex Basiliensi. Videtur omnino Aquilæ esse.

v. 18. Αλλος, μολυνθήσεται. Hanc lectionem mutuamur ex loco Origenis in Catenis Regiis Mss. ubi sic legitur: τινὲς τὸ, ἁγιασθήσεται, μολυνθήσεται φασιν, οὐ διὰ τὴν θυσίαν οἶμαι, ἀλλὰ διὰ τὸ τολμηρὸν τοῦ ἁπτομένου. Αγγαῖος γάρ φησιν, ὃς ἂν ἅψηται, μιανθήσεται. i. *Quidam illud*, sanctificabitur, *sic exprimunt*, polluetur. *Non propter sacrificium, ut arbitror, sed propter audaciam tangentis. Aggæus enim ait: quicumque tetigerit, polluetur.*

v. 21. A. ζεστήν. Σ. πεπλατυμένην. Ex Basiliensi, & ex Hesychio, qui sic habet: *Addidit autem &*, conspersam, *quod LXX. sic ediderunt*, conspersam offeret eam buccellas, sacrificium boni odoris Domino; *odorem conspersam eamdem dicentes*, buccellas. *Et buccellas quidem dixisse intelliguntur, utpote multipliciter procedentem, propter passiones, per partes provenientes: Conspersam autem, utpote in unum collectam; unde pro buccellis Symmachus*, dilatatam, *edidit: quædam autem ἀντίγραφα*, ἑλικτὰ *habent; id est complexa, quia invicem sibi cohærent passiones Domini.* Hactenus Isychius, qui existimat vocem, *buccellas*, id est, ἑλικτά, ut legitur in textu Græco LXX. Interpretum, respondere voci Symmachi, πεπλατυμένην; sed perperam, ut cum ipsa ratio, tum Basiliensis Codex commonstrant: nam ad vocem, πεφυραμένην, quâ LXX. vocem Hebræam מרבכת exprimunt, Basiliensis applicat versionem Aquilæ

ζεστὴν, & Symmachi, πεπλατυμένην. Vox autem ſequens Hebraïca in plurali numero poſita תפיני. pluraliter efferter a LXX. Interpretibus, ἑλικτά, quod Iſychius *buccellas*, alii, *circumvoluta*, vertunt.

Ibid. Αλλ@, ἱερικτά, vel, ἰερικτά. Ex Edit.Rom. Videtur varia lectio eſſe LXX. Interpretum.

v. 23. Αλλ. πᾶν μάννα. Sic Baſilienſis. Videtur autem Theodotionis eſſe.

Ibid. A. ὁλόκληρον ἔσαι. Uncinis incluſimus, utpote ex Latino Iſychii efformatum, qui ait Aquilam vertiſſe, *integrum erit*.

v. 25. Ex Iſychio.

v. 26. Theodotionis lectionem, ἱλασκόμενος, uncinis incluſam ex Latina Iſychii, *expians*, expreſſimus.

CAPUT VII. LEVITICI.

את־האליה ואת־החלב המכסה את־הקרב 3. Οἱ λοιποὶ, τὸ κέρκιον τὸ κατακαλύπτον τὴν κοιλίαν. O. τὴν ὀσφὺν καὶ πᾶν τὸ στέαρ τὸ κατακαλύπτον τὰ ἐνδόσθια.

יאכל 6. O. ἔδεται. Αλλος, βρωθήσεται.

איש 8. O. ἀνθρώπου. Αλλος, ἀνδρός.

הקריב O. προσφέρει. Αλλος, φέρει. Αλλος, προσάγει.

נעשה 9. O. ποιηθήσεται. Αλλος, πεφθήσεται.

במרחשת O. ἐπ' ἐσχάρας. Αλλος, καυστή.

איש כאחיו 10. O. τὸ ἴσον. Αλλος, ἀνὴρ ὡς ἀδελφῷ αὐτοῦ.

זבח השלמים 11. Αλλοι, θυσίας τῶν εἰρηνικῶν. O. θυσίας σωτηρίου.

על־התודה 12. O. περὶ αἰνέσεως. Αλλοι, ἐπὶ εὐχαριστίας.

חלות מצות O. ἄρτους ἐκ σεμιδάλεως. Αλλος, ἄρτους ἀζύμους ἐκ σεμιδάλεως. Αλλος, κολλυρίδας. Αλλος, κολλύρας.

סלת מרבכת A. σεμίδαλιν ζεστήν. O. σεμίδαλιν πεφυραμένην.

על־חלת לחם חמץ 13. O. ἐπ' ἄρτοις ζυμιταῖς. Αλλος, ἐπὶ κολλύρων ἄρτων.

שלמיו Αλλοι, εἰρηνικῶν. O. σωτηρίου.

תרומה 14. O. ἀφαίρεμα. Σχόλιον, ἀφόρισμα, ἐπίθεμα, καρπώματα.

פגול יהיה 18. A. Σ. ἀπόβλητον. O. μίασμά ἐστιν. Θ. φεγγὼλ ἔσαι.

השלמים 20. Αλλοι, τῶν εἰρηνικῶν. O. τοῦ σωτηρίου.

אשה 25. A. Θ. πύῤῥον. O. κάρπωμα.

את אשי 30. Αλλοι, πύῤῥα. O. καρπώματα.

את־החלב המזבחה 31. O. τὸ στέαρ ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου. Αλλος, τὸ στέαρ τὸ ἐπὶ τοῦ στηθυνίου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον.

את שוק 32. O. τὸν βραχίονα. Αλλος, τὴν κνήμην.

3. HEb. caudam & adipem operientem inteſtinum. *Reliqui*, caudam [& adipem] qui operit ventrem. *LXX.* lumbum & omnem adipem operientem inteſtina. *Vulg. caudam & adipem, qui operit vitalia.*

6. *Heb.* comedet. *LXX.* edet. *Alius*, manducabit. *Vulg. veſcetur his carnibus.*

8. *Hebr. & Alius*, viri. *LXX.* hominis. *Vulg. vacat.*

Hebr. accedere fecit. *LXX. Vulg.* offert. *Al.* fert. *Alius*, adducit.

9. *Heb.* quod fiet. *LXX.* fiet. *Alius*, coquetur. *Vulg. coquitur.*

Heb. in ſartagine. *LXX.* ſuper craticulam. *Al.* combuſtum ſacrificium. *Vulg. in clibano.*

10. *Hebr.* vir ſecundum fratrem ſuum. *LXX.* æquale. *Alius*, vir ut fratri ſuo. *Vul. menſura æqua per ſingulos dividetur.*

11. *Heb. & Alii*, ſacrificii pacificorum. *LXX.* ſacrificii ſalutaris. *Vulg. hoſtiæ pacificorum.*

12. *Heb.* ſuper confeſſione. *LXX.* pro laudatione. *Alii*, ſuper gratiarum actione. *Vulg. pro gratiarum actione.*

Hebr. placentas infermentatas. *LXX.* panes ex ſimila. *Alius*, panes azymos ex ſimila. *Al.* collyridas. *Alius*, collyras. *Vulg. panes abſque fermento.*

Heb. ſimilam frictam. *A.* ſimilam fervidam. *LXX.* ſimilam conſperſam. *Vulg. coctamque ſimilam.*

13. *Hebr.* ſuper placentis panis fermentati. *LXX.* ſuper panes fermentatos. *Alius*, ſuper collyris panum. *Vul. panes quoque fermentatos.*

Heb. & Alii, pacificorum. *LXX.* ſalutaris. *Vul. pro pacificis.*

14. *Heb.* oblationem. *LXX.* demptionem. *Scholium*, ſeparationem, impoſitionem, fructuum oblationes. *Vul. offeretur Domino.*

18. *Hebr.* corruptum erit. *A. S.* abjectum erit. *LXX.* inquinatio eſt. *Th.* phengol erit. *Vul. nec proderit offerenti.*

20. *Heb. Alii & Vulg.* pacificorum. *LXX.* ſalutaris.

25. *Heb.* ignitionem. *A. Th.* ignitum. *LXX.* hoſtiam. *Vulg. incenſum.*

30. *Heb.* ignitiones. *Alii*, ignita. *LXX.* hoſtias. *Vul. vacat.*

31. *Hebr. LXX.* adipem ſuper altare. *Alius*, adipem, qui ſuper pectuſculum eſt ſuper altare. *Vul. adipem ſuper altare.*

32. *Heb.* armum. *LXX.* brachium. *Alius*, femur. *Vul. armus quoque.*

באשי יהוה 35. Ἄλλοι, τῶ πυρὸς Κυρ. O. ἀπὸ τῶν καρπωμάτων τοῦ κυρίου.

35. *Heb.* de ignitionibus Dei. *Alii*, ignis Dei. *LXX.* ab hostiis Domini. *Vulg. in caremoniis Domini.*

השלמים 37. Ἄλλοι, τῶν εἰρηνικῶν. O. τῶ σωτηρίου.

37. *Heb. Alii & Vul.* pacificorum. *LXX.* salutaris.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VII. Levitici.

v. 3. Οἱ λοιποὶ, τὸ κέρκιον, τὸ κατακαλύπτον τὴν κοιλίαν. Sic MSS. duo Regii, & Basiliensis, qui postremus tantum habet, οἱ λοιποὶ, τὸ κέρκιον. Alii pleniorem locum habent, ut supra; sed ipsum haud dubie mutilum: nam legendum, τὸ κέρκιον καὶ τὸ στέαρ τὸ κατακαλύπτον.

v. 6. Ἄλλος, βρωθήσεται. Sic Basiliensis. Hæc autem vox videtur active sumi.

v. 8. Ἀλλ. ἀνδρός. Ex Basiliensi.

Ibid. Ἄλλος, φέρει. Ἄλλος, προσάγει. Ex eodem Basiliensi.

v. 9. Ἀλλ. προσφέρεται. Ex Basiliensi.

Ibid. Ἄλλος, καυστή. Supple, θυσία. Ex Basiliensi.

v. 10. Ἀλλ. ἀνὴρ ὡς ἀδελφοῦ αὐτοῦ, איש כאחיו. Videtur omnino Aquilæ esse. Ex Basiliensi.

v. 11. Ex Basiliensi, ut alibi passim.

v. 12. Ἀλλ. ἐπὶ εὐχαριστίας. In Edit. Rom. legitur περὶ εὐχαριστίας; sed præstat lectio Basiliensis, meliusque quadrat cum Hebræo על־תודה. Videtur autem esse Aquilæ, qui Psalmo 106. 22. eamdem vocem vertit, εὐχαριστίας. Hinc nomen Juda, εὐχαριστίαν interpretatur Joseph. Antiquit. Jud. lib. 1. Cap. 19. Hieron. Libr. Quæst. Hebr. *A confessione confessoris, id est, Judæ, nomen est dictum. Verumtamen hic confessio pro gratiarum actione, seu pro laude accipitur, ut frequenter in Psalmis in Evangelio.* Hæc annotavit Drusius.

Ibid. Ἄρτους ἀζύμους ἐκ σεμιδάλεως. Ἀλλ. κολλυρίδας. Ἀλ. κολλύρας. Priores duas ex Edit. Romana mutuamur; postremam ex Basiliensi. In hunc locum hæc habet Drusius. *A* κολλύρα *diminutivum est*, κολλυρὶς, *unde*, κολλυρίδες *2. Samuel 13. 6.* שתי לבבות δύο κολλυρίδας: & 2. Sam. 6. חלת לחם κολλυρίδα ἄρτου, Collyridem panis. *Hieronymus hic vertit* panes, *ut LXX.* ἄρτους: sed mox, חלות בלולת בשמן *idem*, collyridas olei admistione conspersas. *Similiter Cap.* 8. 16. חלת לחם שמן collyridam conspersam oleo. *Ælius Anton. Nebrissensis male, collycidam, reponit. Collyridæ mentionem facit & Ambrosius Epist. ad Vercellenses*: Elias, quem Dominus erudiebat ad profectionem virtutis, ad caput suum collyridam & vas aquæ reperit. *Pro quo 1. Reg. 19. 6.* עגת רצפים. *Est autem* עגה *panis subcinericeus. Augustinus de Genesi ad literam:* pro uno pane subcinericeo, quem alio nomine κολλύραν vocant.

Ibid. Α. σεμίδαλιν ζεστήν. Alii MSS. legunt ξεστήν. Jam supra vidimus, Cap. 6. 21. Aquilam מרבכת, vertisse ζεστήν.

v. 13. Ἀλλ. ἐπὶ κολλύραν ἄρτου, ex Basiliensi.

Ibid. Ἀλλ. εἰρηνικῶν. Ita Basiliensis de more.

v. 14. Has omnes lectiones præfert Scholion quoddam in MSS. nostris & in Edit. Rom. quod sic habet: ταυτόν ἐστιν ἀφαίρεμα καὶ ἀφόρισμα, καὶ ἐπίθεμα, καὶ καρπώματα, ἀπὸ τῶν θυσιῶν ἀφοριζόμενα Θεῷ, ἅπερ γίνεται μέρη τοῦ ἱερέως. i. *Idipsum est, demtio, separatio, impositio & fructuum oblationes, quæ ab hostiis Deo separantur, & sunt sacerdotis partes.* Quæ lectiones ex variis Interpretibus sumtæ sunt.

v. 18. Α. Σ. ἀπόβλητον. Θ. φιγγὼλ ἔσται. Editio Romana omissa A. S. interpretatione, Theodotionis versionem sic effert, φέγγους δεῖται, *splendore indiget.* Drusius tali interpretatione stupefactus exclamat: *Quid vidit Interpres ille, quum ita verteret?* Non animadvertit scilicet interpretationem illam Theodotionis, non hæc verba Hebraïca לא יחשב לו spectare, ut putat ipse, sed mox sequentia פגול יהיה. ubi vocem פגול cum non intelligeret Theodotion, uti solet Græcis literis expressit φιγγὼλ, quam imperiti Librarii non intelligentes, mutaverunt in, φέγγους δεῖται. Veram lectionem ex Basiliensi mutuamur.

Versuum 20. 25. & 30. Interpretationes jam sæpius repetitæ, ex Basiliensi prodeunt.

v. 31. Ἀλ. τὸ στέαρ τὸ ἐπὶ τοῦ στηθυνίου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. Sic paraphrastice Interpres quidam.

v. 32. Ἄλλος, τὴν κνήμην. Ex Basiliensi.

Versuum 35. & 37. lectiones ex Basiliensi passim habentur supra.

CAPUT VIII. LEVITICI.

את־המעיל 7. Α. τὸ ἔνδυμα. O. τὸν ὑποδύτην.

7. *Heb.* pallium. *A.* indumentum. *LXX.* subuculam. *Vul. tunicâ hyacinthina.*

את־האפד Α. τὸ ἐπένδυμα. O. τὴν ἐπωμίδα.

Heb. LXX. superhumerale. *A.* superindumentum. *Vulg. humerale.*

את־האורים ואת־התמים 8. Α. Θ. τοὺς φωτισμοὺς καὶ τὰς τελειώσεις. O. τὴν δήλωσιν καὶ τὴν ἀλήθειαν.

8. *Heb.* Urim & thummim. *A. Th.* illuminationes & perfectiones. *LXX.* manifestationem & veritatem. *Vul. in quo erat doctrina & veritas.*

את־המצנפת 9. O. μίτραν. Ἀλλ. μίτρας. Ἀλλ. κιδάρεως. τὸ Σαμ. ἐπὶ τῆς κιδάρεως πῖλια.

9. *Heb.* cidarim. *LXX.* mitram. *Alius*, mitræ. *Alius*, cidaris. *Samar.* super cidarim pileos. *Vul. cidari quoque texit caput.*

וימשח את־המשכן ואת־כל־אשר־בו ויקדש אתם ויז ממנו על־המזבח 11. Α. καὶ ἤλειψεν σὺν τὴν σκηνὴν, καὶ σὺν πάντα τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ ἡγίασεν αὐτά· καὶ ἐῤῥάντισεν ἐξ αὐτοῦ εἰς τὸ θυσιαστήριον. Σ. Θ. καὶ ἔχρισεν τὴν σκηνὴν καὶ πάντα ἐν αὐτῇ καὶ ἔῤῥανεν. O. καὶ ἔῤῥανεν ἀπ' αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἑπτάκις· καὶ ἔχρισε τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἡγίασεν αὐτό.

11. *Heb.* & unxit tabernaculum & omnia quæ in illo: & sanctificavit ea: & aspersit ex illo super altare. *A.* Et unxit tabernaculum & omnia quæ in eo, & sanctificavit ea: & aspersit ex eo in altare. *S. Th.* Et linivit tabernaculum & omnia quæ in eo: & aspersit. *LXX.* Et aspersit de eo super altare septies. Et unxit altare, & sanctificavit illud. *Vul. quo linivit tabernaculum cum omni supellectili sua. Cumque sanctificans aspersisset altare.*

כתנת 13. Α. Σ. Θ. ὑποδύτας. Ο. χιτῶνας.

ויחטא 15. Οἱ λοιποὶ, καὶ περιεμάρτυσεν. τὸ Σαμαρ. καὶ ἱλάτευσε. Ο. καὶ ἐκαθάρισε.

על־הקרב 16. Ο. ἐπὶ τῶν ἐνδοσθίων. Ἄλλος, ἐπὶ τῆς κοιλίας.

שרף 17. Α. Σ. Ο. (sic) ἐνέπρησεν. Ο. κατέκαυσεν.

אשה 21. Ἄλλοι, πύῤῥον. Ο. κάρπωμα.

שוק 25. Ο. βραχίονα. Ἄλλος, κνήμην.

לפני 26. Ο. ἔναντι. Ἄλλος, ἀπέναντι.

חלת לחם שמן Ο. ἄρτον ἐξ ἐλαίου. Ἄλλος, κολλύραν. Ἄλλος, λάγανον.

תנופה 27. Ο. ἀφαίρεμα. Ἄλλος, ἐπίθεμα.

עד יום מלאת ימי מלאיכם 33. Ο. ἕως ἡμέρα πληρωθῇ, ἡμέρα τελειώσεως ὑμῶν. Ἄλλος, ἕως ἡμέρας πληρωθῇ ἡμερῶν τελειώσεως ὑμῶν.

13. *Hebr. LXX. tunicas. A. S. Th.* subuculas. *Vulg. tunicis lineis.*

15. *Heb. & Reliqui*, & expiavit. *Samar.* & propitiavit. *LXX.* & mundavit. *Vul. quo expiato.*

16. *H.* super intestinum. *LXX.* super intestina. *Alius*, super ventrem. *Vulg. super vitalia.*

17. *Heb. & LXX.* combussit. *A. S. LXX. aliter*, incendit. *Vulg. cremans.*

21. *H.* ignitio. *Alii*, ignitum. *LXX.* hostia. *in Vul. vacat.*

25. *H.* armum. *LXX.* brachium. *Alius*, femur. *Vul. & armo.*

26. *H.* ad facies. *LXX.* ante. *Alius*, e regione. *Vul. coram.*

H. placentam panis olei. *LXX.* panem ex oleo. *Alius*, collyram. *Alius*, laganum. *Vul. collyram.*

27. *H.* agitatione. *LXX.* demptionem. *Alius*, impositionem. *Vul. levaverunt ea.*

33. *H.* usque ad dies implendi dies plenitudinum vestrarum. *LXX.* donec dies impleatur, dies consummationis vestræ. *Alius*, usque ad diem impletionis dierum consummationis vestræ. *Vul. usque ad diem quo complebitur tempus consecrationis vestra.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VIII. Levitici.

v. 7. Unus Codex Reg. sic habet. Α. τὸ ἔνδυμα, τὸ ἐπένδυμα. Ο. τὸν ὑποδύτην, τὴν ἐπωμίδην, mendose pro ἐπωμίδα. Aquila igitur qui אפד solet vertere ἐπένδυμα, hic מעיל ἔνδυμα vertit.

v. 8. Α. Θ. τοὺς φωτισμοὺς καὶ τὰς τελειώσεις. Ita duo Regii & Edit. Romana. Exodi vero. 28. 30. ad easdem voces Hebraicas אורים תמים habetur, Οἱ λοιποὶ, τοὺς φωτισμοὺς καὶ τὰς τελειότητας· Ibi vide sis. Ad hunc locum hæc Drusius. *Ezra.* 2. 61. לאורים ולתמים. *LXX.* τοῖς φωτίζουσι καὶ τοῖς τελείοις. Alibi reddunt, τὴν δήλωσιν καὶ τὴν ἀλήθειαν, *ut hic & Exodi* 28. 30. *& Num.* 27. *Interpres noster hic habet*, doctrina & veritas. *Quod hausit, nisi fallor, partim ex Aquila (nam*, φωτισμὸς, *reddi potest, doctrina. Sane* φωτίζω *idem usurpat pro, doceo. i.* הורה*) partim ex Editione LXX. in qua* תמים ἀλήθεια, *i. veritas, qua potius* אמת *dicitur:* תם *autem est integritas sive perfectio.* Hæc Drusius. Verum existimo Interpretem Vulgatum utrumque expressisse ex LXX. versione: nam δήλωσις magis ad doctrinam accedit, quam φωτισμός. Notandum est Basiliensem codicem hic legere τοὺς φωτισμοὺς καὶ τοὺς τελείους.

v. 9. Ἀλλ. κιδάρεως. Sic supra. Samaritani vero lectionem sic efferunt duo Regii Codices: τὸ Σαμαρειτικὸν ἀντὶ τῆς κιδάρεως πίλεα. ἐν δὲ τῷ λε. ἀριθμῶν. λινᾶς λέγει τὰς κιδάρεις. i. *Samaritana Editio pro cidari, pileos. In Cap. autem 35. Numerorum, cidares lineas dicit.* suspicor legendum ἀντὶ τῆς κιδάρεως πῖλον. Jam vidimus non semel, Samaritanum, ut a Græcis scriptoribus citatur מצנפת, πῖλον, aut pileum vertere.

v. 11. Has lectiones plenas mutuamur ex Basiliensi Codice. Ubi sola Aquilæ versio Hebræum κατὰ πόδα sequitur. LXX. vero Interpretes unctionem Tabernaculi prætermittunt. Vulgata autem omnia exprimit.

Versu. 13. Ita omnes Mss. nostri, quorum aliquot trium nomina plena exprimunt. In Editione Romana Symmachus omittitur. Legitur enim A. Th. ὑποδύτας, כתנת. In hanc vocem Hieronymus de Veste Sacerdotali ad Fabiolam: *Secunda ex lino tunica est* ποδήρης, *id est, talaris, duplici sindone, quam ipsam Josephus byssinam vocat: appellaturque CHOTONATH, id est,* χιτὼν, *quod Hebræo sermone in lineam vertitur. Hæc adhæret corpori, & tam arcta est & strictis manicis, ut nulla omnino in veste sit ruga, & usque ad crura descendat. Volo pro legentis facilitate abuti sermone vulgato. Solent militantes habere lineas, quas camisias vocant, sic aptas membris & astrictas corporibus, ut expediti sint vel ad cursum, vel ad prælia, dirigendo jaculo, tenendo clypeo, ense vibrando, & quocumque necessitas traxerit. Ergo & sacerdotes parati in ministerium Dei, utuntur hac tunica, ut habentes pulcritudinem vestimentorum, nudorum celeritate discurrant.*

v. 15. Οἱ λοιποὶ, περιεμάρτυσεν. Sic Basiliensis. Mss. Regii non indicant Interpretes, sed hanc notam habent. Τὸ Σαμαρειτικὸν ἔχει, καὶ ἱλάτευσεν. ἄλλη δὲ ἔκδοσις, περιεμάρτυσεν, τουτέστιν ἡγίασεν αὐτὸ διὰ τῆς χρίσεως τοῦ αἵματος, διὰ τὸ ἱλασθῆναι αὐτοῖς, καὶ μὴ λογισθῆναι τὰ ἁμαρτήματα τῶν αἰτούντων. i. *Samaritanum habet*, & propitiavit. *Alia autem Editio*, expiavit; *sive sanctificavit illud per unctionem sanguinis, ut propitius esset eis, & ut delicta petentium non reputarentur.*

v. 16. Ἄλλος, ἐπὶ τῆς κοιλίας. Sic Basiliensis, ut supra.

v. 17. Α. Σ. Ο. ἐνέπρησεν. Ita Basiliensis, qui alteram τῶν Ο. Editionem memorat. Qua de re, vide supra, & in Præliminaribus.

v. 21. Ἄλλοι, πύῤῥον. Ex Basiliensi, ut supra frequentissime.

v. 25. Ἄλλος, κνήμην, Basiliensis, ut supra, Cap. 7. v. 32.

v. 26. Ἀλλ. ἀπέναντι. Ex Basiliensi.

Ibid. Ἄλλος, κολλύραν. Ἄλλος, λάγανον. Primam lectionem habet Basiliensis: utramque tres Regii Codices.

v. 27. Ἄλλος, ἐπίθεμα. V. supra notam ad versum 14. capitis septimi.

v. 33. Ἀλλ. ἕως ἡμέρας πληρωθῇ &c. Ex Basiliensi, qui Interpretem non nominat.

Digitized by Google

CAPUT IX. LEVITICI.

לחטאת ואיל 2. O. περὶ ἁμαρτίας, καὶ μοσχάριον. Αλλος, περὶ ἁμαρτίας καὶ κριὸν, καὶ μοσχάριον. Αλλος, δάμαλιν.

תמימם 3. O. ἄμωμα. Αλλος, τέλεια.

בלולה בשמן 4. O. πεφυραμένην ἐν ἐλαίῳ. Αλλος, ἀναπεφυραμένην ἐν ἐλαίῳ.

את־היתרת מן־הכבד 10. O. τὸν λοβὸν τοῦ ἥπατος. Αλλος, τὸ περιττὸν ἀπὸ τοῦ ἥπατος.

ויחטאהו 15. O. ἐκαθάρισεν αὐτόν. Αλλος, περιεμάρτησεν αὐτόν.

הבקר 17. O. τοῦ πρωϊνοῦ. Αλλος, τοῦ πρώτου.

זבח השלמים 18. A. Σ. Θ. τῆς θυσίας τῶν εἰρηνικῶν. O. τῆς θυσίας τοῦ σωτηρίου.

ויתרת הכבד 19. O. καὶ τὸν λοβὸν τὸν ἐπὶ τοῦ ἥπατος. Αλλος, καὶ τὸ περιττὸν τοῦ ἥπατος.

את שוק הימין 21. O. τὸν βραχίονα τὸν δεξιόν. Αλλος, τὴν κνήμην τὴν δεξιάν.

ירנו 24. O. ἐξέστη. Αλλος, ἠλάλαξεν.

2. Heb. in peccatum, & arietem. *LXX.* pro peccato, & vitulum. *Alius*, pro peccato, & arietem & vitulum. *Alius*, vitulam. *Vul. vitulum pro peccato & arietem.*

3. *H. Alius*, perfecta. *LXX.* inculpata. *Vul. sine macula.*

4. *H.* confusam in oleo. *LXX.* consperſam in oleo. *Alius*, resperſam in oleo. *Vul. conspersam oleo.*

10. *H.* fibram de jecore. *LXX.* pennam jecoris. *Alius*, superfluum a jecore. *Vul. reticulum jecoris.*

15. *Heb. & Alius*, expiavit. *LXX.* mundavit. *Vul. expiatoque altari.*

17. *H. Vul.* matutini. *LXX.* matutino. *Alius*, primo.

18. *H. A. S. Th.* hostiæ pacificorum. *LXX.* hostiæ salutaris. *Vul. hostias pacificas.*

19. *H.* fibram jecoris. *LXX.* & pennam quæ super jecur. *Alius*, superfluum jecoris. *Vul. reticulum jecoris.*

21. *H.* armum dextrum. *LXX.* brachium dextrum. *Alius*, femur dextrum. *Vul. armos dextros.*

24. *H.* ovarunt. *LXX.* mente excessit. *Alius*, jubilavit. *Vul. laudaverunt.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IX. Levitici.

v. 2. Hæc lectio, περὶ ἁμαρτίας καὶ κριὸν καὶ μοσχάριον, videtur prodiisse ex aliquo Exemplari LXX. Interpretum, vitiataque est, ut & alia quæ in textu Editionis Romanæ fertur. Αλλος, δάμαλιν, sic Basiliensis tacito interprete.

v. 3. & 4. Sic unus Codex.

v. 10. Αλλος, τὸ περιττὸν ἀπὸ τοῦ ἥπατος. Ex Basiliensi, sine Interpretis nomine. Sed videtur esse Aquilæ & Symmachi qui supra, Gen. 49. 3. יתר vertunt περισσός.

v. 15. περιεμάρτησεν. Basiliensis habet ad marginem; περιεμάρτησεν solum. Videturque esse lectio Reliquorum trium. V. Cap. præcedenti v. 15. ad Notas.

v. 17. Αλλος τοῦ πρώτου. Ex Basiliensi.

v. 18. A. Σ. Θ. τῆς θυσίας τῶν εἰρηνικῶν. Ex Basiliensi.

v. 19. Vide notam ad versum 10.

v. 21. Ex eodem, τὴν κνήμην, ut superius passim.

v. 24. Αλλος, καὶ ἠλάλαξεν, ex eodem Basiliensi.

CAPUT X. LEVITICI.

אכבד 3. O. δοξασθήσομαι. Αλλος, ἐνδοξασθήσομαι.

וידם ארן O. καὶ κατενύχθη Ααρών. Αλλος, καὶ ἐσιώπησεν Ααρών.

מישאל 4. O. Μισαδαὴ. Αλλος, Μισαδαΐ. Αλλος, Μισαδαήλ. Αλλος, Μισαήλ.

שרף יהוה 6. O. ἐνεπυρίσθησαν ὑπὸ κυρίου. Αλλος, ἐνεπύρισε κύριος.

9. ÷ ἢ προσπορευομένων ὑμῶν πρὸς τὸ θυσιαστήριον :

ולהורת 11. O. συμβιβάζειν. Αλλος, φωτίζειν.

את־המנחה הנותרת מאשי 12. A. τὸ δῶρον τὸ καταλειφθὲν ἀπὸ τοῦ πυρός. O. τὴν θυσίαν τὴν καταλειφθεῖσαν ἀπὸ τῶν καρπωμάτων.

3. Heb. *LXX. Vul.* glorificabor. *Alius*, gloria implebor.

H. & tacuit Aaron. *LXX.* & compunctus est Aaron. *Alius*, & siluit Aaron. *Vul. quod audiens tacuit Aaron.*

4. *H.* Misaël. *LXX.* Misadae. *Alius*, Misadaï. *Alius*, Misadaël. *Alius*, Misaël. *Vulg. Misaële.*

6. *H.* combussit Dominus. *LXX.* incensi sunt a Domino. *Alius*, inflammavit Dominus. *Vul. incendium quod Dominus suscitavit.*

9. ÷ aut cum accedetis ad altare :

11. *H.* ad docendum. *LXX.* instruere. *Alius*, illuminare. *Vulg. doceatisque.*

12. *H.* munus relictum ex ignitionibus. *A.* donum relictum ab ignito. *LXX.* sacrificium residuum ab hostiis. *Vulg. sacrificium quod remansit de oblatione.*

טהור 14. Ο. ἁγίῳ. Αλλος, καθαρῷ.

14. *H. & Alius*, mundo. *LXX*. sancto. *Vulg. mundissimo.*

שלמי Ο. τοῦ σωτηρίου. Αλλος, τῶν σωτηρίων. Αλλος, τῶν εἰρηνικῶν.

H. & Alius, pacificorum. *LXX*. salutaris. *Al.* salutarium. *Vul. salutaribus.*

הנה 16. Α. Θ. ἰδού. Ο. ὅδε.

16. *H. A. Th.* ecce. *LXX*. ille vero. *Vul. vacat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. X. Levitici.

v. 3. Αλλος, ἐνδοξασθήσομαι. Ex Basiliensi.

Ibid. Αλλος, ἐν ἰσιώπησεν Ααρών. Sic unus Codex.

v. 4. Hæ lectiones in Basiliensi exstant. Verum nomen est Μισαὴλ, ut habet alius Codex.

v. 6. Αλλος, ἐπιπύρισεν κύριος. Ex Basil. Gen. 4. 10. Theodotion ἐπεπύρισεν ὁ Θεός. Ubi Hebræus sic habet וישע יהוה.

v. 9. Hæc verba, ἢ προσπορευομένων, obelo, sive, ut ibidem dicitur, obelisco, signata esse docet Procopius in Levit. p. 341. Et vere non exstant in Hebræo.

v. 11. Αλλος, φωτίζειν. Sic Basiliensis, hæc interpretatio videtur omnino Aquilæ esse: sic enim Exodi Cap. 4. v. 12. & 15. והוריתי, vertit, φωτίζω.

v. 12. Α. Τὸ δῶρον τὸ καταλειφθὲν ἀπὸ τῆς πυρῆς. Hunc Aquilæ locum male legit & vertit Hesychius, qui sic habet: *Aperte ergo Aquila edidit: dicens: Donum quod reliquum est de frumento.* Legit videlicet, ἀπὸ τοῦ πυροῦ, cum sit legendum, ἀπὸ τῆς πυρῆς, ut supra legitur frequentissime ad vocem Hebraicam אשה.

v. 14. Αλλος, καθαρῷ. Ex Basiliensi.

Ibid. τῶν εἰρηνικῶν. Ita Basiliensis. Est autem trium Interpretatio, ut supra videas, Levit. 4. versibus 1. 6. & 9. atque alibi.

v. 16. Α. Θ. ἰδού. Ex Basil.

CAPUT XI. LEVITICI.

את־השפן 5. Ο. δασύποδα. Αλλος, λαγωόν.

5. HEb. cuniculus. *LXX*. leporem, *vel*, cuniculum. *Alius*, leporem. *Vulg. Chœrogryllus.*

ובנבלתם לא תגעו 8. Ο. τῶν θνησιμαίων αὐτῶν οὐχ ἅψεσθε. Αλλος, τὰ θνησιμαῖα αὐτῶν βδελύξασθε.

8. *H.* Et in cadaver eorum non tangetis. *LXX*. morticina eorum non tangetis. *Alius*, morticina eorum detestabimini. *Vulg. nec cadavera contingetis.*

קשקשת 9. Ο. λεπίδες. Αλλος, φολίς.

9. *H. & Alius*, squama. *LXX*. squamæ. *Vul. squamas.*

ערב למינו 15. Ο. κόρακα καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ. Αλλος, κόρακα εἰς τὸ γένος αὐτοῦ.

15. *H.* corvus in specie sua. *LXX*. corvum & similia ei. *Alius*, corvum in genus suum. *Vulg. Et omne corvini generis in similitudinem suam.*

הכוס 17. Α. Ο. Θ. Ε'. νυκτικόραξ. Σ. (Ἔποψ) ς'. γλαύξ.

17. *H.* falco. *A. LXX. Th. V. Editio*, nycticorax. *S.* upupam. *VI. Editio.* noctua. *Vulg. bubonem.*

את־החסידה 19. Α. Ο. Θ. ἐρωδιόν.

19. *H.* ciconiam. *A. LXX. Th.* erodium. *Vulg. herodionem.*

כל שרץ 21. Ο. ἑρπετῶν, alius addit, πάντων.

21. *H.* omni reptili. *LXX*. reptilium, *Alius addit*, omnium.

את־הארבה 22. Σ. Θ. πολιῶ. Ο. βροῦχον.

22. *H.* locustam. *S. Th.* multum. *LXX*. bruchum. *Vulg. bruchus.*

במתם 31. Ο. Θ. Ε. αὐτῶν τεθνηκότων. Αλλος, τῶν θνησιμαίων.

31. *H.* in cadavere eorum. *LXX. Th. V. Edit.* ipsa mortua. *Alius & Vulg.* morticina.

47. Ο. τῶν καθαρῶν ÷ καὶ συμβιβάζειν τοὺς υἱοὺς Ισραήλ:

47. *LXX*. mundorum ÷ & instruere filios Israël:

החיה Ο. ζωογονούντων, bis. Αλλος, ζώντων.

H. viventem. *LXX*. vivificantia. *Alius*, viventia. *Vulg. vacat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XI. Levitici.

In hoc Levitici caput de animalibus mundis & immundis, hæc habet Eusebius Emisenus in Catenis Regiis MSS. ἀπαγορεύει τὰ μὲν ἐσθίειν τὰ δὲ μὴ ἐσθίειν. οὐχ ὅτι κοινόν τι, ἀλλὰ διὰ δύο αἰτίας· μίαν μὲν, ὅσα ἐν Αἰγύπτῳ προσεκυνοῦντο, ἐσθίεσθαι προστάττει, ἵνα διὰ τούτων καταφρονῶσιν αὐτῶν. καὶ ὅσα ἐν Αἰγύπτῳ ἤσθιον λαιμάργως, ἀπαγορεύει, ὡς τὸν ὗν. δι' ἑτέραν δὲ πρόφασιν τοιαύτην. ἡ κοινὴ φύσις πολλάκις προλαβοῦσα ἐβδελύξατο, τὰ μὲν διὰ τὸ μέγεθος, τὰ δὲ διὰ τὸ δυσειδές, τὰ δὲ διὰ τὸ νεκρῶν ἀπογεύεσθαι, τὰ δὲ κατὰ πρόληψιν μόνον. ὅσα οὖν προέλαβεν ἡ συνήθεια, οὐκ ἀνέτρεψεν ὁ νόμος. i. *Jubet alia quidem comedere, ab aliorum autem esu abstinere. Non quod commune quidpiam sit; sed duas ob causas: altera est, quod ea comedenda præcipiat, quæ in Ægypto adorabantur; ut ea re eorum cultum despicerent: quæcumque item Ægyptii voraciter comederent, ea vetat, ut porcum. Altera item causa hujusmodi præcepti ista fuit: communis omnium natura legem præveniens quædam detestabatur; alia quidem ob immanem proceritatem, alia ob deformitatem, alia, quod cadavera comederent, alia ob*

ob preconceptum odium. Quæ igitur consuetudo praeverterat, lex non evertit.

v. 5. Ita Basiliensis. λαγωοὶ item legitur Prov. 30. 26.

v. 8. Ἄλλος, τὰ θνησιμαῖα αὐτῶν βδελύξασθε. Ex eodem Basiliensi.

v. 9. Ἄλλος, φολίς. Ex Basiliensi, tacito Auctoris nomine, qui videtur esse Aquila. Nam is Reg. 17. 5. קשקשים vertit, φολιδωτόν, *squamatum*.

v. 15. Ἄλλος, κόρακας εἰς τὸ γένος αὐτοῦ. Ex Basiliensi.

v. 17. Ita Drusius, qui nomen, ἔποψ, ex conjectura Symmacho tribuit. Et quidem recte: nam ita vertit Symmachus τὸ כוס Psalm. 101. v. 7. Hieronymus hic & in eodem Psalmo, bubonem, Interpretatur.

v. 19. A. LXX. Th. ἐρωδιόν. Ex eodem Drusio.

v. 21. Ex Basiliensi.

v. 22. Σ. Θ. πολλοί. Ex Basiliensi. Hi Interpretes, Symmachus nempe & Theodotion, magis ad vocem Hebraïcam ארבה, quam ad sensum respexisse videntur. Nam vox Hebraïca quidem, *multum*, vulgo significat. Sed hic indicatur nomen insecti cujusdam.

v. 31. Sic idem Basiliensis.

CAPUT XII. LEVITICI.

כימי נדת דותה 2. A. [κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ χωρισμοῦ τῆς ταλαιπωρίας.] Σ. [κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ χωρισμοῦ τῆς θλίψεως.] O. κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ χωρισμοῦ τῆς ἀφέδρου αὐτῆς. Θ. κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ χωρισμοῦ τῆς ὀδύνης αὐτῆς.

תשב בדמי טהרה 4. A. Σ. Θ. καθαρίσεως καθαρισμοῦ (aliter & melius) καθίσασα ἕως καθαρισμοῦ. O. καθήσεται ἐν αἵματι ἀκαθάρτῳ αὐτῆς.

כנדתה 5. O. ἄφεδρον. Ἄλλος, ὀδύνην.

תשב על־דמי טהרה A. Σ. Θ. καθαρίσεως καθαρισμοῦ. (aliter & melius) καθίσασα ἕως καθαρισμοῦ. O. καθήσεται ἐν αἵματι ἀκαθάρτῳ αὐτῆς. Ἄλλος, καθαρῷ.

2. *H.* secundum dies separationis menstrui sui. *A.* secundum dies separationis miseriæ. *S.* secundum dies separationis afflictionis. *LXX.* secundum dies secessionis purgationis ejus. *Th.* secundum dies separationis doloris ejus. *Vulg. juxta dies separationis menstruæ.*

4. *H.* Sedebit in sanguinibus purificationis suæ. *A. S. Th.* purgationis purgamenti (*aliter & melius*) demissa usque ad purgationem. *LXX.* Sedebit in sanguine immundo suo. *Vul. manebit in sanguine purificationis suæ.*

5. *Hebr.* separationem. *LXX.* purgationem. *Alius*, dolorem. *Vulg. juxta ritum fluxus menstrui.*

H. sedebit super sanguinibus purificationis. *A. S. Th.* purgationis purgamenti. (*aliter & melius*) demissa usque ad purgationem. *LXX.* sedebit in sanguine immundo suo. *Alius*, mundo. *Vulg. manebit in sanguine purificationis suæ.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XII. Levitici.

v. 2. Hunc locum sic Latine effert Hesychius. *Secundum dies separationis menstrua. Vel sicut LXX. secundum dies purgationis menstrua immunda erit. Quid autem hoc sit, alii Interpretes planius ediderunt: Symmachus quidem dicens, secundum dies separationis afflictionis; Aquila, separationis miseriæ; Theodotion, separationis doloris ejus.* Harum autem Interpretationum Græca non habemus, uno excepto Theodotione, cujus lectionem, ὀδύνης, in qua sola voce varii illi Versionum auctores discrepant, adtulit Basilianus.

v. 4. A. Σ. Θ. καθαρίσεως καθαρισμοῦ. Sic Basiliensis. Tres vero Regiæ Catenæ MSS. sic habent. Ακ. Συμ. Θεοδ. καθιεὶς ἕως καθαρισμοῦ: unus καθιεὶς, forte melius legatur καθίσασα ἕως καθαρισμοῦ, *sedens usque ad purgationem*: nam de femina agitur. Hebræa sic habent תשב בדמי טהרה, *sedebit in sanguine purificationis*, quæ non ita quadrant cum illa trium versione. Basiliensis etiam Codicis Interpretatio non caret suspicione. Sed quia illa bis repetitur in eodem Codice, ipsam dubicando tamen, posuimus.

v. 5. Ἄλλος, ὀδύνην. Sic Basiliensis, videtur esse Theodotionis, ut supra.

Ibidem. A. Σ. Θ. καθαρίσεως καθαρισμοῦ. Sic Basiliensis. Vide quæ diximus ad versum 4.

Ex Capite XIII. Levitici, ut habetur in Cod. Colbert. 3084.

49. . . . ἱματίῳ, ἢ ἐν τῷ δέρματι, ἢ ἐν τῷ στήμονι, ἢ ἐν τῇ κρόκῃ, ἢ ἐν παντὶ σκεύει ÷ ἐργασίμῳ: δέρματος, ἁφὴ λέπρας ἐστί. καὶ δείξει τῷ ἱερεῖ. 50. καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς τὴν ἁφήν. καὶ ἀφοριεῖ ÷ ὁ ἱερεὺς: τὴν ἁφὴν ἑπτὰ ἡμέρας. 51. καὶ ὄψεται ÷ ὁ ἱερεὺς: τὴν ἁφὴν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ. ἐὰν δὲ διαχέηται ἡ ἁφὴ ἐν τῷ ἱματίῳ, ἢ ἐν τῷ στήμονι, ἢ ἐν τῇ κρόκῃ, ἢ ἐν τῷ δέρματι, κατὰ πάντα ὅσα ἂν ποιηθῇ δέρματα ἐν τῇ ἐργασίᾳ, λέπρα ἔμμονός ἐστιν ἡ ἁφὴ, ἀκάθαρτός ἐστι. 52. κατακαύσει τὸ ἱμάτιον, ἢ τὸν στή-

49. . . . VEl in vestimento, vel in pelle, vel in stamine, vel in subtegmine, vel in omni vase ÷ operario: pellis; tactus lepræ est: & ostendet sacerdoti. 50. Et videbit sacerdos tactum, & segregabit ÷ sacerdos: tactum septem dies. 51. Et videbit ÷ sacerdos: tactum die septimo. Si autem diffusus fuerit tactus in vestimento, vel in stamine, vel in subtegmine, vel in pelle, secundum omnes quæcumque factæ fuerint pelles in operatione, lepra permanens est ipse tactus: immundus est. 52. Comburet vestimentum, vel stamen, vel subtegmen in laneis, vel in

μονα, ἢ τῇ κρόκῃ ἐν τοῖς ἐρεοῖς, ἢ ἐν τοῖς λινοῖς, ἢ ἐν παντὶ σκεύει δερματίνῳ, ἐν ᾧ ἂν ᾖ αὐτῷ ἡ ἀφὴ, ὅτι λέπρα ἔμμονός ἐστιν, ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται. 53. ἐὰν δὲ ἴδῃ ὁ ἱερεὺς, καὶ μὴ διαχέηται ἡ ἀφὴ ἐν τῷ ἱματίῳ, ἢ ἐν τῷ στήμονι, ἢ ἐν τῇ κρόκῃ, ἢ ἐν παντὶ σκεύει δερματίνῳ, 54. καὶ συντάξει ὁ ἱερεὺς καὶ πλυνεῖ ἐφ' οὗ ἂν ᾖ ἐπ' αὐτῷ ἡ ἀφή· καὶ ἀφοριεῖ ÷ ὁ ἱερεὺς : αὐτὸ ἑπτὰ ἡμέρας τὸ δεύτερον. 55. καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς, μετὰ τὸ πλυθῆναι τὴν ἀφὴν· καὶ ἥδε μὴ μετέβαλεν τὴν ὄψιν αὐτῆς, καὶ ἡ ἀφὴ οὐ διαχεῖται, ἀκάθαρτόν ἐστιν, ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται· ἐστήρισται (sic) ἐν τῷ ἱματίῳ, ἢ ἐν τῷ στήμονι, ἢ ἐν τῇ κρόκῃ. 56. καὶ ἐὰν ἴδῃ ὁ ἱερεὺς, καὶ ᾖ ἀμαυρὰ ἡ ἀφὴ μετὰ τὸ πλυθῆναι αὐτὸ, ἀπορρήξει αὐτὸ ἀπὸ τοῦ ἱματίου, ἢ ἀπὸ τοῦ δέρματος, ἢ ἀπὸ τοῦ στήμονος, ἢ ἀπὸ τῆς κρόκης. 57. ἐὰν δὲ ὀφθῇ ἔτι ἐν τῷ ἱματίῳ, ἢ ἐν τῷ στήμονι, ἢ ἐν τῇ κρόκῃ, ἢ ἐν παντὶ σκεύει δερματίνῳ, ÷ λέπρα : ἐξανθοῦσα ἐστὶν, ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται, ἐν ᾧ ἐστὶν ἡ ἀφή. 58. καὶ τὸ ἱμάτιον, ἢ ὁ στήμων, ἢ ἡ κρόκη, ἢ πᾶν σκεῦος δερμάτινον ὃ πλυθήσεται, καὶ ἀποστήσεται ἀπ' αὐτοῦ ἀφή. καὶ πλυθήσεται τὸ δεύτερον, καὶ καθαρὸν ἔσται. 59. οὗτος ὁ νόμος ἀφῆς λέπρας ἱματίου ἐρέου, ἢ στυππυΐνου, ἢ στήμονος, ἢ κρόκης, ἢ παντὸς σκεύους δερματίνου εἰς τὸ καθαρίσαι αὐτὸ, ἢ μιᾶναι αὐτό.

lineis vel in omni vase pelliceo, in quocumque fuerit in eo tactus; quoniam lepra permanens est, in igne comburetur. 53. Si autem viderit sacerdos, & non diffundatur tactus in vestimento, vel in stamine, vel in subtegmine, vel in omni vase pelliceo; 54. & constituet sacerdos, & lavabit in quocumque fuerit in eo tactus: & segregabit ÷ sacerdos : ipsum septem diebus secundo. 55. Et aspiciet sacerdos, postquam lotus fuerit tactus: & ipse non mutavit aspectum suum, & tactus non diffunditur; immundum est, in igne comburetur: fixit se in vestimento, vel in stamine, vel in subtegmine. 56. Et si viderit sacerdos, & non fuerit obscurus tactus, postquam ipsum lotum fuerit, abrumpet illud a vestimento, vel a pelle, vel a stamine, vel a subtegmine. 57. Si autem apparuerit adhuc in vestimento, vel in stamine, vel in subtegmine, vel in omni vase pelliceo, ÷ lepra : efflorescens est, in igne comburetur id, in quo est tactus. 58. Et vestimentum, vel stamen, vel subtegmen, vel omne vas pelliceum, quod lavabitur, & abscedet ab eo tactus: & lavabitur secundo, & mundum erit. 59. Hæc est lex tactûs lepræ vestimenti lanei, vel stupei, vel staminis, vel subtegminis, vel omnis vasis pellicei, ut mundetur ipsum, vel inquinetur ipsum.

CAPUT XIII. LEVITICI.

הובא 2. Ο. ἀχθήσεται. Ἄλλος, ἀχθῇ. Ἄλλος, ἐλεύσεται.

הבשר 3. Ο. τοῦ χρωτός. Ἄλλος, τῆς σαρκός.

עמק Α. Θ. κοιλή. Σ. βαθύτερον. Ο. ταπεινή.

בהרת לבנה 4. Α. τηλαυγὲς λευκόν. Σ. ἔκλαμπρον. Ο. τηλαυγὴς λευκή.

והסגיר Ο. ἀφοριεῖ. Ἄλλος, συγκλείσει.

פשה 5. Ο. μετέπεσεν. Ἄλλος, ἐκκέχυται.

מספחת 6. Α. ἐξανάδοσις. Σ. ἔκβρασμα. Ο. σημασία. Θ. μασφαά.

פשה תפשה 7. Α. ἐπιδόσει ἐπίδομα. Ο. μεταβάλλουσα μεταπέσῃ.

המספחת Σ. τὸ ἔκφυμα. Ο. σημασία.

פשתה 8. Α. ἐπέδωκεν. Σ. ὑπερέβη. τὸ Σαμαρ. ἐπλατύνθη. Ο. μετέπεσεν. Θ. διακέχυται.

לא יסגירנו 11. Α. οὐκ ἀποκλείσει. Σ. οὐχ ὑπερθήσεται. Ο. καὶ ἀφοριεῖ.

2. Hebr. Vulg. adducetur. LXX. ducetur. Alius, ductus fuerit. Alius, veniet.

3. Heb. & Alius, carnis. LXX. pellis. Vulg. vacat.

Heb. profundus. A. Th. cava. S. profundiorem. LXX. humilis. Vulg. humiliorem.

4. H. candor albus. A. lucidum album. S. splendidum. LXX. lucida alba. Vulg. lucens candor.

H. claudere faciet. LXX. segregabit. Alius, concludet. Vulg. recludet.

5. H. expandit se. LXX. decidit. Alius, effusa est. Vulg. creverit.

6. H. inhærentia. A. eruptio S. ejectamentum. LXX. significatio. Th. masphaa. Vulg. scabies.

7. H. diffundendo se diffuderit. A. accessione accreverit. LXX. conversa deciderit. Vulg. iterum lepra creverit.

H. inhærentia. S. pustula. LXX. significatio. Vulg. lepra.

8. H. diffudit se. A. accrevit. S. transcendit. Samar. dilatata fuit. LXX. decidit. Th. diffusa est. Vulg. creverit.

11. Hebr. non claudere faciet eum. A. non claudet. S. non differet. LXX. & segregabit. Vulg. non recludet.

הפך 13. A. ἔστρεψεν. Σ. μετηλλοιώθη. O. μετέβαλε.

הבשר החי 15. O. τὸ χρῶμα τὸ ὑγιές. Ἄλλος, τὴν σάρκα τὴν ζῶσαν.

שאת 19. O. οὐλή. Ἄλλος, σηθ.

והסגיר 21. O. ἀφοριεῖ. Ἄλλος, χωριεῖ.

בבהרת 26. O. ἐν τῷ αὐγάζοντι. Ἄλλος, τῷ ἐκλάμψει.

והסגיר A. τηρήσει. Σ. συγκλείσει. O. ἀφοριεῖ.

הבהרת 28. Σ. τὸ τηλαύγημα. O. τὸ αὐγάζον.

נתק 30. A. ἀπόσπασμα. O. θραῦσμα.

הסגיר 31. O. ἀφοριεῖ. Ἄλλος, συγκλείσει.

את־הנתק 33. ἀπόσπασμα. O. θραῦσμα.

לשער הצהב 36. A. εἰς τρίχωμα τὸ ξανθόν. Σ. στιλβῆς. O. Θ. περὶ τῆς τριχὸς ξανθῆς. Ἄλλος, ξανθιζούσης.

בשר 38. O. τῆς σαρκός. Ἄλλος, τοῦ χρωτός.

בהק 39. O. ἄλφος.

צרעת פרחת הוא בקרחתו 42. O. λέπρα ἐστὶν ἐν τῷ φαλακρώματι. Ἄλλος, λέπρα ἐξανθοῦσά ἐστιν ἐν τῷ φαλακρώματι.

לפשתים ולצמר 48. O. ἢ ἐν τοῖς λινοῖς, ἢ ἐν τοῖς ἐρίοις. Ἄλλος, ἢ εἰς τὸ στιππύον, ἢ εἰς τὸ ἔριον.

ממארת 51. ὁ Σαμ. φιλόνεικος. O. ἔμμονος. Ἄλλος, σπανίζουσα.

ממארת 52. O. ἔμμονος. Ἄλλος, σπανίζουσα.

פחתת 55. O. ἐστήρικται. Ἄλλος, σπανίζουσαν.

את־אשר־בו 57. O. ἐν ᾧ ἐστιν. Ἄλλος, ἐν ᾧ ἐστιν ἐν αὐτῷ.

13. *H.* versus est. *A.* vertit se. *S.* cutem mutavit. *LXX.* mutavit. *Vulg. in candorem versa sit.*

15. *H. Vulg.* caro viva. *LXX.* carnem sanam. *Alius*, carnem vivam.

19. *H.* tumor. *LXX. Vulg.* cicatrix. *Alius*, Seth.

21. *H.* recludere faciet. *LXX.* segregabit. *Alius*, separabit. *Vulg. vacat.*

26. *H.* in candore. *LXX.* in fulgido. *Alius*, in splendore. *Vulg. vacat.*

Heb. recludere faciet. *A.* custodiet. *S.* concludet. *LXX.* segregabit. *Vulg. recludet.*

28. *H. Vulg.* candor. *S.* fulgor. *LXX.* fulgidum.

30. *Heb.* convulsio. *A.* avulsio. *LXX.* vulnus. *Vulg. vacat.*

31. *Heb.* recludere faciet *LXX.* segregabit. *Alius*, concludet. *Vulg. recludet.*

33. *Heb.* convulsionem. *A.* avulsionem *LXX.* vulnus. *Vulg. radetur homo absque loco maculæ.*

36. *Heb.* in pilum flavum. *A.* in capillitium flavum. *S.* splendoris. *LXX. Th.* de pilo flavo. *Alius*, flavescente. *Vulg. capillus in flavum colorem.*

38. *Heb. LXX.* carnis. *Alius*, cutis. *Vulg. in cujus cute.*

39. *H.* splendor. *LXX.* impetigo. *Vulg. maculam coloris candidi.*

42. *H.* lepra gemmescens ipsa in calvitie. *LXX.* lepra est in calvitie *Alius* lepra efflorescens est in calvitie. *Vulg. calvus & mundus est.*

48. *H.* linis & lanæ. *LXX.* aut in lineis, aut in laneis. *Alius*, aut in stuppa, aut in lana. *Vulg. vacat.*

51. *H.* corrodens. *Samar.* contentiosa. *LXX.* permanens. *Alius*, rara. *Vulg. perseverans.*

52. *Heb.* corrodens. *LXX.* permanens. *Alius*, rara. *Vulg. perseverans.*

55 *Heb.* fossio. *LXX.* fixit se. *Alius*, raram. *Vulg. infusa sit.*

57. *Hebr.* cum quo in eo. *LXX.* in quo est. *Alius*, in quo est in eo. *Vulg. vacat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIII. Levitici.

Partem hujus capitis damus, qualis erat in Hexaplis ex versione LXX. Interpretum, ex Colbertino Codice 3084. desumtam.

v. 2. Ἀλλος, ἀχθῇ. Ἀλλος, λευκανθῇ. Ex Basiliensi, tacito Interpretum nomine.

v. 3. Ἀλλος, τῆς σαρκός. Ex Basiliensi.

Ibid. A. Θ. κοιλή. Σ. βαθύτερον. Ita Basiliensis. In Editione Romana hæc confusa sunt, nimirum. A. Σ. κοιλὴ, βαθυτέρα. Qui sic notavit, ambas voces femininas reddidit, ut simul quadrarent. βαθύτερον edit Symmachus, quia vocem מראה, substantivam, per masculinum aut neutrum nomen expresserat.

v. 4. A. τηλαυγὲς λευκόν. Σ. ἔκλαμπρον. Sic Basiliensis.

Ibid. Ἀλλος, συγκλείσει. Ex Basiliensi. Hæc interpretatio videtur Symmachi esse, qui ita vertit inferius, v. 26.

v. 5. Ἀλλος, ἐκκλίνει. Ex eodem Basiliensi.

v. 6. Ita Basiliensis. In Editione Romana quæ Symmachi est versio, Theodotioni adscribitur, & vera Theodotionis, μασφηθ, omittitur: nam Theodotioni solemne est si vel tantillum difficultatis insit vocibus Hebræis, illas literis Græcis describere. Ἐξάνθημα, ejectamentum est vel papula, ut notat Drusius. In vocem, ἐκβρασμὸς, hæc Hieronymus, comment. Nahum. 2. *Et postquam rursus fuerit excussus, & superficies illius emundata, ne quid intrinsecus sordidum maneat, fit etiam ei ebullitio, quæ significantius in Græco dicitur* ἐκβρασμός. *Proprie siquidem* ἐκβρασμὸς *in istius modi rebus ponitur, cum quod latebat intrinsecus, erumpit in faciem. Unde papulæ quoque, quæ post ægrotationem nascuntur in labiis, vocantur* ἐκβράσματα: *& sanitatis videtur indicium, morbum in faciem prorupisse.*

v. 7. A. ἐπιδόσει ἐπιδόσεως. Ita Basiliensis. In Editione autem Romana hæc perplexa sunt, nimirum. A. Σ. ἐπιδόσει ἐπιδῷ τὸ ἐμφύσημα. Codices Regii, ut & Basiliensis uni Aquilæ tribuunt. Cujus vere sunt duo verba ἐπιδόσει ἐπιδόσεως: nam, ἐπιδῷ, vitiatum est. Illud autem, ἐμφύσημα,

Digitized by Google

pariter corruptum est pro, ἰκφυμα, ut habet Basiliensis, qui id Symmacho tribuit. Id vero ad sequentem Hebraicam vocem ספחת, pertinet.

v. 8. Sic Mss. nostri, & Editio Rom. Unus ad Aquilam legit, ἀπίδωσι, male. Alter versionem Samaritani, ἐνπλατυνθῇ, Symmacho perperam adscribit.

v. 11. Has lectiones mutuamur ex Basiliensi.

v. 13. Item ex Basiliensi.

v. 15. τὴν σάρκα τὴν ζῶσαν. In Editione Rom.

v. 19. Ἄλλος, σὰθ. Hebr. שאת. Videtur esse Theodotionis, qui, ut jam diximus, voces Hebraïcas Græce sæpe describit, ut vertendi molestiam declinet.

v. 21. Ἄλλος, χαρίσει. Ex Basiliensi.

v. 26. Ἄλλος, τῇ ἐκλάμψει. Ex Basiliensi.

Ibid. Α. τυφήτε. Σ. συγκλείσει. Ex Basiliensi.

v. 28. Σ. τὸ τηλαύγημα. Ita Basiliensis.

v. 30. Α. ἀπόσπασμα. Ita Basiliensis hic & v. 33.

v. 31. Ἄλλος, συγκλείσει. Nempe Symmachus, ex Basiliensi.

v. 36. Has omnes lectiones mutuamur ex Basiliensi.

v. 38. Ex Basiliensi.

v. 39. Ο. Ἀλφός. In hanc vocem hæc notant ex Anonymo Catenæ Regiæ Mss. Ἀλφὸς καλεῖται ἡ ἐπιπόλαιος ἡ καλουμένη μελανία, ἡ περὶ τὰς παρειὰς γινομένη ἐκ τοῦ ἡλιακοῦ καύσωνος, id est, *Alphos vocatur, nigror ille qui melania dicitur, & ab æstu solis in genis procreatur.*

v. 42. λίθοις ἐξηρημένους &c. ex Basiliensi.

v. 48. Ex Basiliensi.

v. 51. Hæc nota habetur in Mss. nostris: τὸ Σαμαρειτικὸν φιλόνεικον, ἔτι ἄνω δὲ παλαιωμένην αὐτὴν, ἀντὶ τοῦ, συγγηρῶσαν τῷ σώματι καὶ ἀνίατον. Hoc est, *Samaritanus, contentiosam, jam ante retro inveteratam, ac si dicat, consenescentem corpori & insanabilem.* Lectio, ἀνανίζουσα, est Basiliensis, qui Interpretem tacet. Pariterque in versu sequenti.

55. Ἄλλος, ἀνανίζουσαν. Hanc Editionis Romanæ lectionem, alio & extra locum proprium translatam puto.

v. 57. Ex Basiliensi.

Ex Capite XIV. Levitici, ut exstat in Cod. Colbert. 3084.

1. Καὶ ἐλάλησεν κύριος πρὸς Μωσῆν λέγων, 2. οὗτος ἔσται ὁ νόμος τοῦ λεπροῦ, ᾗ ἂν ἡμέρα καθαρισθῇ. καὶ προσαχθήσεται πρὸς τὸν ἱερέα. 3. καὶ ἐξελεύσεται ὁ ἱερεὺς ἔξω τῆς παρεμβολῆς. καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς, καὶ ἰδοὺ ἴαται ἡ ἁφὴ τῆς λέπρας ἀπὸ τοῦ λεπροῦ. 4. καὶ προστάξει ὁ ἱερεὺς, καὶ λήμψονται τῷ κεκαθαρισμένῳ δύο ὀρνίθια ζῶντα καθαρὰ, καὶ ξύλον κέδρινον, καὶ κεκλωσμένον κόκκινον, καὶ ὕσσωπον. 5. καὶ προστάξει ὁ ἱερεὺς, καὶ σφάξουσιν τὸ ὀρνίθιον τὸ ἓν εἰς ἀγγεῖον ὀστράκινον ἐφ' ὕδατι ζῶντι. 6. καὶ τὸ ὀρνίθιον τὸ ζῶν λήμψεται αὐτό....

. . . .

33. Καὶ ἐλάλησεν κύριος πρὸς Μωυσῆν καὶ πρὸς Ααρὼν λέγων. 34. ὡς ἂν εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν τῶν Χαναναίων, ἣν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν ἐν κτήσει, καὶ δώσω ἁφὴν λέπρας ἐν ταῖς οἰκίαις τῆς γῆς τῆς ἐγκτήτου ὑμῖν. 25. καὶ ἥξει τινὸς αὐτοῦ ἡ οἰκία, καὶ ἀναγγελεῖ τῷ ἱερεῖ λέγων, ὥσπερ ἁφὴ ἑώραταί μοι ἐν τῇ οἰκίᾳ. 36. καὶ προστάξει ὁ ἱερεὺς ἀποσκευάσαι τὴν οἰκίαν πρὸ τοῦ εἰσελθόντα τὸν ἱερέα ἰδεῖν τὴν ἁφὴν, καὶ οὐ μὴ ἀκάθαρτα γένηται ὅσα ἐὰν ἐν τῇ οἰκίᾳ. καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύσεται ὁ ἱερεὺς καταμαθεῖν τὴν οἰκίαν. 37. καὶ ὄψεται τὴν ἁφὴν, καὶ ἰδοὺ ἡ ἁφὴ ἐν τοῖς τοίχοις τῆς οἰκίας, κοιλάδας χλωρίζουσας ἢ πυρρίζουσας, καὶ ἡ ὄψις αὐτῶν ταπεινοτέρα τῶν τοίχων. 38. καὶ ἐξελθὼν ὁ ἱερεὺς ἐκ τῆς οἰκίας ἐπὶ τὴν θύραν τῆς οἰκίας, καὶ ἀφοριεῖ ὁ ἱερεὺς τὴν οἰκίαν ἑπτὰ ἡμέρας. 39. καὶ ἐπανήξει ὁ ἱερεὺς τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ, καὶ ὄψεται ÷ τὴν οἰκίαν: καὶ ἰδοὺ διεχύθη ἡ ἁφὴ ἐν τοῖς τοίχοις τῆς οἰκίας. 40. καὶ προστάξει ὁ ἱερεὺς, καὶ ἐξελοῦσι τοὺς λίθους ἐν οἷς ἐστὶν ἡ ἁφὴ, καὶ ἐκβαλοῦσιν αὐτοὺς ἔξω τῆς πόλεως εἰς τόπον ἀκάθαρτον, 41. καὶ τὴν οἰκίαν ἀποξύσουσιν ἔσωθεν κύκλῳ. καὶ ἐκχεοῦσι τὸν χοῦν ※ ὃν ἀπέξυσαν: ἔξω τῆς πόλεως εἰς τόπον ἀκάθαρτον. 42. καὶ λήμψονται λίθους ÷ ἀπεξυσμένους: ἑτέρους καὶ

1 ET locutus est Dominus ad Moysen, dicens: 2. Hæc est lex leprosi, quacumque die mundatus fuerit, & adducetur ad sacerdotem. 3. Et exibit sacerdos extra castra, & aspiciet sacerdos, & ecce sanatur tactus lepræ a leproso. 4. Et præcipiet sacerdos, & sument ei qui mundatus est duas aviculas viventes mundas, & lignum cedrinum, & tortum coccinum & hyssopum. 5. Et præcipiet sacerdos, & jugulabunt aviculam unam in vase testaceo super aquam viventem. 6. Et aviculam viventem sumet illam....

. . . .

33. Et locutus est Dominus ad Moysen & Aaron, dicens, 34. Cum ingressi fueritis in terram Chananæorum, quam do vobis in possessione, & dabo tactum lepræ in domibus terræ possessæ a vobis. 35. Et veniet cujus est domus, & annuntiabit sacerdoti, dicens: quasi tactus visus est mihi in domo. 36. Et præcipiet sacerdos vasis vacuare domum, priusquam ingressus sacerdos videat tactum, & non sint immunda quæcumque fuerint in domo. Et post hæc ingredietur sacerdos ad cognoscendam domum. 37. Et aspiciet tactum: & ecce tactus in parietibus domûs, cavitates viridantes vel rubescentes, & aspectus eorum humilior parietibus. 38. Et egressus sacerdos e domo ad ostium domus, & segregabit sacerdos domum septem dies. 39. Et redibit sacerdos die septimo, & aspiciet ÷ domum; & ecce diffusus est tactus in parietibus domus. 40. Et præcipiet Sacerdos, & eruent lapides in quibus est tactus, & ejicient eos extra civitatem in locum immundum. 41. & domum radent extrinsecus in circuitu, & effundent pulverem ※ quem raserunt: extra civitatem in locum immundum. 42. Et sument lapides ÷ rasos: alios, & ponent pro lapidibus; & pulverem alium sument, & linient domum. 43. Si autem redierit rursum tactus, & repullulavit in domo postquam eruti fuerunt lapides, & postquam domus fuerit rasa, & postquam li-

Digitized by Google

ἀντιθήσουσιν ἀντὶ τῶν λίθων, καὶ χοῦν ἕτερον λήμψονται καὶ ἐξαλείψουσι τὴν οἰκίαν. 43. ἐὰν δὲ ἐπέλθῃ πάλιν ἡ ἀφὴ, καὶ ἀνατείλῃ ἐν τῇ οἰκίᾳ μετὰ τὸ ἐξελεῖν τοὺς λίθους, καὶ μετὰ τὸ ἀποξυσθῆναι τὴν οἰκίαν, καὶ μετὰ τὸ ἐξαλειφθῆναι, 44. καὶ εἰσελεύσεται ὁ ἱερεὺς, καὶ ὄψεται εἰ διακέχυται ἡ ἀφὴ ἐν τῇ οἰκίᾳ, λέπρα ἔμμονός ἐστιν ἐν τῇ οἰκίᾳ· ἀκάθαρτός ἐστιν. 45. καὶ καθελοῦσιν τὴν οἰκίαν καὶ τοὺς λίθους αὐτῆς, καὶ τὰ ξύλα αὐτῆς, καὶ πάντα τὸν χοῦν τῆς οἰκίας ἐξοίσουσιν ἔξω τῆς πόλεως εἰς τόπον ἀκάθαρτον. 46. καὶ ὁ εἰσπορευόμενος εἰς τὴν οἰκίαν πάσας τὰς ἡμέρας, ἃς ἀφωρισμένη ἐστὶν, ἀκάθαρτός ἐστιν ἕως ἑσπέρας. 47. καὶ ὁ κοιμώμενος ἐν τῇ οἰκίᾳ πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ÷ καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας: καὶ ὁ ἐσθίων ἐν τῇ οἰκίᾳ πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ÷ καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας: 48. ἐὰν δὲ παραγινόμενος εἰσέλθῃ ὁ ἱερεὺς, καὶ ἴδῃ, καὶ ἰδοὺ οὐ διαχύσει διακέχυται ἡ ἀφὴ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μετὰ τὸ ἐξαλειφθῆναι τὴν οἰκίαν, καὶ καθαριεῖ ὁ ἱερεὺς τὴν οἰκίαν ὅτι ἰάθη ἡ ἀφή. 49. καὶ λήμψεται ἀφαγνίσαι . . . .

nita fuerit. 44. Et ingredietur ſacerdos, & aſpiciet ſi diffuſus eſt tactus in domo; lepra permanens eſt in domo: immunda eſt. 45. Et deſtruent domum & lapides ejus, & ligna ejus, & omnem pulverem domus efferent extra civitatem in locum immundum. 46. Et qui ingreditur in domum omnibus diebus, quibus ſegregata eſt, immundus erit uſque ad veſperam. 47. Et qui dormit in domo lavabit veſtimenta ſua ÷ & immundus erit uſque ad veſperam: & qui manducat in domo, lavabit veſtimenta ſua ÷ & immundus erit uſque ad veſperam: 48. Si autem accedens intraverit ſacerdos, & viderit, & ecce diffuſione diffuſus non eſt tactus in domo, poſtquam linita fuit domus: & mundabit ſacerdos domum, quia ſanatus eſt tactus. 49. Et ſumet ad . . . .

CAPUT XIV. LEVITICI.

נרפא 3. O. ἴαται. Αλλος, ἦρται.

שני תולעת 4. A. διάφορον σκώληκος. Σ. δίβαφον κόκκινον. O. κεκλωσμένον κόκκινον. Θ. κόκκινον ἀλλοιούμενον.

החיה 6. O. τὸ ζῶν. Αλλος, τὸ ἔξω.

מנחה 10. O. θυσίαν. Αλλος, κατάπαυσιν.

לאשם 12. O. τῆς πλημμελείας. Αλλ. περὶ τῆς πλημμελείας.

את-לג O. κοτύλην. Αλλος, λόγγην.

הוא 13. O. ἐστι τοῦ. Αλλος, καὶ ἔσται τοῦ.

הניף 24. O. ἐπιθήσει. Αλλος, ἀφοριεῖ.

תנופה O. ἐπίθεμα. Αλλος, ἀφόρισμα.

ואל-אהרן 33. καὶ Ααρὼν deeſt in textu Codicis Baſil. ſed ad marg. legitur, οἱ λοιποὶ καὶ οἱ O. καὶ Ααρών.

לאחזה 34. O. ἐν κτήσει. Αλλος, ἐν κλήρῳ. Αλλος, εἰς κατάσχεσιν.

יטמא 36. O. ἀκάθαρτα γένηται. Αλλος, ἀκαθαρτισθῇ.

מן-הבית 38. O. ἐκ τῆς οἰκίας. Αλλος, ἀπὸ τῆς οἰκίας.

ממארת 44. O. ἔμμονος. Αλλος, σπανίζουσα.

ולקח לחטא 49. O. λήψεται ἀφαγνίσαι. Αλλος, καὶ λήψεται περὶ ἁμαρτίας.

שני O. κεκλωσμένον. Αλλος, ἀλλοιούμενον.

3. HEb. LXX. ſanatus eſt. *Alius*, ſublatus eſt. *Vulg. eſſe mundatam.*

4. *H.* coccum vermiculi. *A.* varium vermiculi. *S.* bis tinctum cocciuum. *LXX.* tortum coccinum. *Th.* coccinum variegatum. *Vulg. vermiculumque.*

6. *H. Vulg.* vivum. *LXX.* viventem. *Alius*, extra poſitum.

10. *H.* munus *LXX. Vulg.* ſacrificium. *Alius*, requietionem.

12. *H.* in delictum. *LXX.* delicti. *Alius & Vul.* pro delicto.

Heb. log. *LXX.* cotylam. *Alius*, longen. *Vul. ſextarium.*

13. *Heb.* ipſe. *LXX.* eſt. *Alius*, erit.

24. *Heb.* motitabit. *LXX.* imponet. *Alius*, ſeparabit. *Vulg. levabit.*

H. motitationem. *LXX.* impoſitionem. *Alius*, ſeparationem. *Vulg. vacat.*

33. *Omnes*, & Aaron.

34. *H. Vulg.* in poſſeſſionem. *LXX.* in poſſeſſione. *Alius*, in ſorte. *Alius*, in adeptionem.

36. *Hebr.* polluatur. *LXX. Vulg.* immunda fiant. *Alius*, immunda facta fuerint.

38. *H. LXX.* e domo. *Alius*, a domo. *Vulg. oſtium domus.*

44. *H.* corrodens. *LXX.* permanens. *Alius*, rara. *Vulg. perſeverans.*

49. *Hebr.* Et capiet ad purificandum. *LXX.* ſumet ad purificandum. *Alius*, & ſumet pro peccato. *Vul. & in purificationem ejus ſumet.*

H. coccum. *LXX.* tortum. *Alius*, variatum. *Vulg. vacat.*

שני 52. O. κεκλωσμένῳ. Αλλος, ἀλλοιωμένῳ.

ולשאת ולספחת ולבהרת 56. O. οὐλῆς, καὶ σημασίας, καὶ τοῦ αὐγάζοντος. Αλλος, τοῦ σηθ καὶ τοῦ ἐνδιδωκότος. Αλλος, τοῦ αὐγάσματος.

52. *Heb.* cocco. *LXX.* torto. *Alius*, variato. *Vulg. vermiculo.*

56. *H.* & tumori, & inhærentiæ, & candori. *LXX.* cicatricis, & significationis, & splendentis. *Alius*, ipsius seth & influentis. *Alius*, splendoris. *Vulg. cicatricis, erumpentium papularum, lucentis maculæ.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIV. Levitici.

v. 3. Αλλος, ὑγίασαι. Ita Basiliensis, qui alias omnes hujus capitis lectiones nobis suppeditavit.

v. 4. Ex Basiliensi. V. supra, Exod. Cap. 35. v. 23. & 35.

v. 6. Αλλος, τὸ ἔξω. Sic Basiliensis. At nescio quis Interpres חוצה, τὸ ἔξω, vertere potuerit.

v. 10. Αλλος, κατάπαυσιν. Ex eodem.

v. 12. Αλλος, περὶ τῆς πλημμελείας. Ex eodem.

Ibid. Αλλος, λόγγιν. Videtur esse Interpretatio Theodotionis, qui לג־את pro more suo λόγγιν reddidit, ut quam non intelligebat Hebraïcam vocem Græcis literis exprimeret.

v. 13. Αλλος, ἔσται τῷ. Ex Basiliensi.

v. 24. Αλλος, ἀφορίσει. Ex eodem, & sequens lectio pariter.

v. 33. Ex eodem Basiliensi.

v. 34. Ex Basiliensi.

v. 36. Αλλος, ἀκαθαρτισθῇ, sine Interpretis nomine.

v. 38. Ex Basiliensi.

v. 44. Αλλος, σαπίζουσα. Hanc versionem sæpe vidimus supra, sine interpretis nomine.

v. 49. Αλλος, καὶ λήψεται περὶ ἁμαρτίας. Ita Basil. tacito Interprete.

Ibid. Αλλ. ἀλλοιούμενον, ex eodem.

v. 52. Αλλ. ἀλλοιουμένῳ. Ex eodem.

v. 56. Αλλος, τοῦ σηθ καὶ τοῦ ἐνδιδωκότος. Est lectio Theodotionis, qui capite præcedenti, v. 19. שאת vertit, σηθ.

Ex Cap. XV. Levitici, ut habetur in Cod. Colb. 3084.

24. κοιμηθῇ ἐπ' αὐτῆς, ἀκάθαρτός ἐστι. 25. Καὶ γυνὴ ἐὰν ῥέῃ ῥύσιν αἵματος αὐτῆς ἡμέρας πλείους, οὐκ ἐν καιρῷ τῆς ἀφέδρου αὐτῆς, ἐὰν καὶ ῥέῃ μετὰ τὴν ἄφεδρον αὐτῆς, πᾶσαι αἱ ἡμέραι ῥύσεως ἀκαθαρσίας αὐτῆς, καθάπερ αἱ ἡμέραι ἀφέδρου αὐτῆς, ἔσται ἀκάθαρτος. 26. πᾶσα ἡ κοίτη ἐφ' ἣν ἂν κοιμηθῇ ἐπ' αὐτῆς πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ῥύσεως αὐτῆς κατὰ τὴν κοίτην τῆς ἀφέδρου αὐτῆς ἔσται αὐτῇ· καὶ πᾶν σκεῦος ἐφ' ὃ ἂν καθίσῃ ἐπ' αὐτὸ, ἀκάθαρτον ἔσται κατὰ τὴν ἀκαθαρσίαν τῆς ἀφέδρου αὐτῆς. 27. πᾶς ὁ ἁπτόμενος αὐτῆς ἀκάθαρτος ἔσται, καὶ πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λούσεται τὸ σῶμα ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας. 28. ἐὰν δὲ καθαρισθῇ ἀπὸ τῆς ῥύσεως αὐτῆς, καὶ ἐξαριθμήσεται αὐτῇ ἑπτὰ ἡμέρας, καὶ μετὰ ταῦτα καθαρισθήσεται. 29. καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ λήμψεται ἑαυτῇ δύο τρυγόνας, ἢ δύο νεοσσοὺς περιστερῶν, καὶ οἴσει αὐτὰ πρὸς τὸν ἱερέα ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. 30. καὶ ποιήσει ὁ ἱερεὺς τὴν μίαν περὶ ἁμαρτίας, καὶ τὴν μίαν εἰς ὁλοκαύτωμα· καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτῆς ὁ ἱερεὺς ἔναντι κυρίου ἀπὸ ῥύσεως ἀκαθαρσίας αὐτῆς. 31. καὶ εὐλαβεῖς ποιήσετε τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἀπὸ τῶν ἀκαθαρσιῶν αὐτῶν· καὶ οὐκ ἀποθανοῦνται διὰ τὴν ἀκαθαρσίαν αὐτῶν, ἐν τῷ μιαίνειν αὐτοὺς τὴν σκηνήν μου τὴν ἐν αὐτοῖς. 32. οὗτος ὁ νόμος τοῦ γονοῤῥυοῦς, καὶ ἐάν τινι ἐξέλθῃ ἐξ αὐτοῦ κοίτη σπέρματος, ὥστε μιανθῆναι ἐν αὐτῇ. 33. καὶ τῇ αἱμοῤῥοούσῃ ἐν τῇ ἀφέδρῳ αὐτῆς, καὶ ὁ γονοῤῥυὴς τῇ ῥύσει αὐτοῦ, τῷ ἄρσενι ἢ τῇ θηλείᾳ, καὶ τῷ ἀνδρὶ, ὃς ἂν κοιμηθῇ μετὰ ἀποκαθημένης.

24 CUbuerit super illum, immundus est. 25. Et mulier si fluat fluxum sanguinis sui dies plures, non in tempore purgationis suæ, si etiam fluat post purgationem suam, omnes dies fluxûs immunditiæ ejus, sicut dies purgationis ejus, erit immunda. 26. Omnis lectus super quem cubuerit super illum, omnes dies fluxus, secundum lectum purgationis erit ei. Et omne vas super quod sederit super illud, immundum erit secundum immunditiam purgationis ejus. 27. Omnis tangens eam immundus erit: & lavabit vestimenta sua, & lavabit corpus aqua, & immundus erit usque ad vesperam. 28. Si autem mundata fuerit a fluxu suo: & numerabit sibi septem dies, & post hæc mundabitur. 29. Et die octavo sumet sibi duos turtures, aut duos pullos columbarum, & feret ea ad sacerdotem ad ostium tabernaculi testimonii. 30. Et faciet sacerdos unum pro peccato, & unum in holocaustum: & expiabit pro ea sacerdos ante Dominum à fluxu immunditiæ ejus. 31. Et pios facietis filios Israël ab immunditiis suis, & non morientur propter immunditiam suam, in eo quod ipsi inquinent tabernaculum meum quod in eis. 32. Hæc est lex ejus qui patitur fluxum seminis, & si cui exeat ex eo concubitus seminis, ita ut inquinetur in illo. 33. Et ei quæ patitur fluxum sanguinis in purgatione sua, & qui patitur fluxum seminis in fluore suo, masculo vel feminæ, & viro quicumque dormierit cum menstruata.

CAPUT XV. LEVITICI.

דברו אל־בני ישראל ואמרתם אלהם 2. Οἱ λοιποὶ καὶ οἱ Ο. λαλήσατε τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, καὶ ἐρεῖτε αὐτοῖς. Ο. λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, καὶ ἐρεῖς αὐτοῖς.

זב Ο. ᾧ ἐὰν γένηται ῥύσις αὐτοῦ. Ἄλλος, ὁ ῥέων.

החתים 3. Α. ἐσφραγίσθη. Σ. περιεπήγνυται. Ο. συνέστηκε. Θ. ἐσφράγισται.

הזב 4. & 6. Οἱ λοιποὶ, ῥέων. Ο. γονορρυής.

בבשר 7. Ο. τοῦ χρωτός. Ἄλλος, τῆς σαρκός.

כי־ירק 8. Α. [ἐὰν ἐπιπτύσῃ] Ο. ἐὰν δὲ προσσιελίσῃ.

בשרו במים חיים 13. Ο. σῶμα ὕδατι. Ἄλλο, τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι ζῶντι.

נדתה 19. Ο. ἀφέδρῳ. Ἄλλος, μετακινήσει. Ἄλλος, [ἐν τῷ χωρισμῷ τῆς ἀδικίας.] Ἄλλος, [ταλαιπωρίας].

נדתה 20. Ο. ἀφέδρῳ. Ἄλλος, τοῦ χωρισμοῦ.

נדתה 24. Ο. ἀκαθαρσία. Ἄλλος, ὁ χωρισμός.

נדתה 25. Ο. ἀφέδρου. Ἄλλος, τοῦ χωρισμοῦ.

בם 27. Ο. αὐτῆς. Ἄλλος, αὐτήν.

הדוה 33. Ο. αἱμορροούσῃ. Ἄλλος, ὀδυνηρᾷ.

הזב Ο. ὁ γονορρυής. Ἄλλος, τῷ γονορρυεῖ.

2. HEb. loquimini ad filios Israel, & dicetis ad eos. *Reliqui, LXX, & Vulg.* loquimini filiis Israël, & dicetis eis. *LXX. alio modo*, loquere filiis Israël, & dices eis.

Heb. fluxum suum. *LXX.* cuicumque fuerit fluxus. *Alius*, fluens. *Vulg. fluxum seminis.*

3. *Heb.* claudere fecit. *A.* obsignatus est. *S.* circumcôncretus est. *LXX.* constitit. *Th.* sigillatus est. *Vulg. concretus est.*

4. & 6. *Heb. & Alii*, fluens. *LXX.* qui fluxum seminis patitur. *Vulg. vacat.*

7. *Hebr.* in carnem. *LXX.* cutis. *Alius*, carnis. *Vulg. carnem.*

8. *Heb.* & cum spuerit. *A.* si superexpuerit. *LXX.* si autem spuerit.

13. *Hebr.* carnem suam in aquis vivis. *LXX.* corpus aqua. *Alius*, corpus suum aqua vivente. *Vulg. lotis vestibus, & toto corpore in aquis viventibus.*

19. *Heb.* separatione sua. *LXX.* purgatione. *Alius*, transmotione. *Alius*, in separatione iniquitatis. *Alius*, miseriæ. *Vulg. separabitur.*

20. *Hebr.* separatione sua. *LXX.* purgatione. *Alius*, separatione. *Vulg. vacat.*

24. *Hebr.* separatio ejus. *LXX.* immunditia. *Alius*, separatio. *Vulg. tempore sanguinis menstrualis.*

25. *Hebr. & Alius*, separationis suæ. *LXX.* purgationis. *Vulg. menstruali.*

27. *Heb.* in ea. *LXX.* illam. *Alius*, illa. *Vulg. quicumque tetigerit ea.*

33. *Heb.* dolentis. *LXX.* fluxum sanguinis patienti. *Alius*, dolenti. *Vul. quæ menstruis temporibus separatur.*

H. fluentis. *LXX.* ei qui patitur fluxum seminis. *Alius*, ei qui patitur fluxum seminis. *Vulg. vacat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XV. Levitici.

Ex eodem Codice Colbertino 3084. postremam capitis XV. partem damus secundum versionem LXX. Interpretum, prout in Hexaplis erat, ab hodierno τῶν Ο. textu in multis discrepantem. Cætera vero a principio usque ad versum 24. desiderantur.

v. 2. Οἱ λοιποὶ καὶ οἱ Ο. λαλήσατε &c. Sic Basiliensis, qui testificatur versionem LXX. Interpretum, ut in Hexaplis erat, cum aliis Interpretibus concordare: quia videlicet ex aliis versionibus emendata fuerat, ut cum Hebraïco quadraret. Secus autem ἡ κοινὴ, sive Vulgata Græca, quæ etiam hodie ab illis differt, ut vides.

Ibid. Ἄλλος, ὁ ῥέων. Ita Basiliensis, tacito Interpretis nomine.

v. 3. Basiliensis ita habet. Θ. ἐσφράγισται. Α. ἐσφραγίσθη. Σ. περιεπήγνυται. Symmachi versionem sequitur Vulgatus Interpres, qui vertit, *concretus est.*

v. 4. & 6. Οἱ λοιποὶ, ῥέων. Sic Basiliensis, unde versionem similem, v. 2. supra, trium Interpretum esse inferatur.

v. 7. Ἀλλ. τῆς σαρκὸς, ex Basiliensi.

v. 8. Α. [ἐὰν ἐπιπτύσῃ.] Hanc versionem expressimus ex Latina Aquilæ interpretatione, quam adfert Hesychius sic, *Aquila, si superspuerit.*

v. 13. τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι ζῶντι. Ex Editione Romana.

v. 19. Ἄλλος, μετακινήσει. Ex Basiliensi. Sequentes vero lectiones Græce expressimus ex Hesychio, qui sic habet. *Quid dixit, Septem diebus separabitur? quod Alii, erit in purgatione sua. Alii vero Interpretes, In separatione iniquitatis suæ. Alii autem, miseria, ediderunt.*

v. 20. 24. & 25. lectiones, quæ eamdem vocem נדתה spectant, mutuantur ex Basiliensi.

v. 27. Ex Basiliensi.

v. 33. Ἄλλος, ὀδυνηρᾷ, ex Basiliensi, qui Interpretem tacet.

Ibid. ex Basil.

Caput XVI. Levitici, ex eodem Codice Colbert. 3084.

1. Καὶ ἐλάλησεν κύριος πρὸς Μωσῆν μετὰ τὸ τελευτῆσαι τοὺς δύο υἱοὺς Ααρὼν ἐν τῷ προσαγαγεῖν αὐτοὺς πῦρ ἀλλότριον ἔναντι κυρίου, καὶ ἐτελεύτησαν. 2. καὶ εἶπεν κύριος πρὸς Μωσῆν, λάλησον πρὸς Ααρὼν τὸν ἀδελφόν σου, καὶ μὴ εἰσπορευέσθω πᾶσαν ὥραν εἰς τὸ ἅγιον ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος εἰς πρόσωπον τοῦ ἱλαστηρίου, ὅ ἐστιν ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ ÷ τοῦ μαρτυρίου: καὶ οὐκ ἀποθανεῖται. ἐν γὰρ νεφέλῃ ὀφθήσομαι ἐπὶ τοῦ ἱλαστηρίου. 3. οὕτως εἰσελεύσεται Ααρὼν εἰς τὸ ἅγιον ἐν μόσχῳ ἐκ βοῶν περὶ ἁμαρτίας, καὶ κριὸν εἰς ὁλοκαύτωμα. 4. καὶ χιτῶνα λινοῦν ἡγιασμένον ἐνδύσεται, καὶ περισκελὲς λινοῦν ἔσται ἐπὶ τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ, καὶ ζώνῃ λινῇ ζώσεται, καὶ κίδαριν λινῆν περιθήσεται, ἱμάτια ἅγιά ἐστι· καὶ λούσεται ὕδατι πᾶν τὸ σῶμα αὐτοῦ, καὶ ἐνδύσεται αὐτά· 5. καὶ παρὰ τῆς συναγωγῆς τῶν υἱῶν Ισραὴλ λήψεται δύο χιμάρους ἐξ αἰγῶν περὶ ἁμαρτίας, καὶ κριὸν ἕνα εἰς ὁλοκαύτωμα. 6. καὶ προσάξει Ααρὼν τὸν μόσχον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ, καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ, καὶ τοῦ οἴκου αὐτοῦ. 7. καὶ λήψεται τοὺς δύο χιμάρους, καὶ στήσει αὐτοὺς ἔναντι κυρίου παρὰ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. 8. καὶ ἐπιθήσει Ααρὼν ἐπὶ τοὺς δύο χιμάρους κλήρους· κλῆρον ἕνα τῷ κυρίῳ, καὶ κλῆρον ἕνα τῷ ἀποπομπαίῳ. 9. καὶ προσάξει Ααρὼν τὸν χίμαρον ἐφ' ὃν ἐπῆλθεν ἐπ' αὐτὸν ὁ κλῆρος τῷ κυρίῳ, καὶ προσοίσει περὶ ἁμαρτίας. 10. καὶ τὸν χίμαρον, ἐφ' ὃν ἐπῆλθεν ἐπ' αὐτὸν ὁ κλῆρος τοῦ ἀποπομπαίου, στήσει ζῶντα ἔναντι κυρίου, τοῦ ἐξιλάσασθαι ἐπ' αὐτοῦ· ὥστε ἐξαποστεῖλαι αὐτὸν εἰς τὴν ἀποπομπὴν ÷ ἀφήσει αὐτόν: εἰς τὴν ἔρημον. 11. καὶ προσάξει Ααρὼν τὸν μόσχον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας τὸν αὐτοῦ, καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, καὶ σφάξει τὸν μόσχον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας τὸν αὐτοῦ. 12. καὶ λήψεται πλῆρες τὸ πυρεῖον ἀνθράκων πυρὸς ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ ἀπέναντι κυρίου. καὶ πλήσει τὰς χεῖρας αὐτοῦ θυμιάματος συνθέσεως λεπτῆς, καὶ εἰσοίσει ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος. 13. καὶ ἐπιθήσει τὸ θυμίαμα ἐπὶ τὸ πῦρ ἔναντι κυρίου, καὶ καλύψει ἡ ἀτμὶς τοῦ θυμιάματος τὸ ἱλαστήριον τὸ ἐπὶ τῶν μαρτυρίων, καὶ οὐκ ἀποθανεῖται. 14. Καὶ λήψεται ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ μόσχου, καὶ ῥανεῖ τῷ δακτύλῳ αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ἱλαστήριον κατὰ ἀνατολάς, κατὰ πρόσωπον τοῦ ἱλαστηρίου· καὶ ῥανεῖ ἑπτάκις ἀπὸ τοῦ αἵματος τῷ δακτύλῳ αὐτοῦ. 15. καὶ σφάξει τὸν χίμαρον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας τὸν περὶ τοῦ λαοῦ ÷ ἔναντι κυρίου: καὶ εἰσοίσει τοῦ αἵματος αὐτοῦ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος. καὶ ποιήσει τὸ αἷμα αὐτοῦ ὃν τρόπον ἐποίησεν τὸ αἷμα τοῦ μόσχου καὶ ῥανεῖ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ἱλαστήριον, κατὰ πρόσωπον τοῦ ἱλαστηρίου. 16. καὶ ἐξιλάσεται τὸ ἅγιον ἀπὸ τῶν ἀκαθαρσιῶν τῶν υἱῶν Ισραήλ, καὶ ἀπὸ τῶν ἀδικημάτων

1. ET locutus eſt Dominus ad Moyſen poſtquam defuncti ſunt duo filii Aaron, cum offerrent ignem alienum ante Dominum, & mortui ſunt. 2. Et dixit Dominus ad Moyſen: Loquere ad Aaron fratrem tuum, & ne ingrediatur omni hora ad ſanctum interius velaminis ad faciem propitiatorii, quod eſt ſuper arcam ÷ teſtimonii: & non morietur. Nam in nube apparebo ſuper propitiatorium. 3. Sic ingredietur Aaron in ſanctum in vitulo ex bobus pro peccato, & arietem in holocauſtum: 4. & tunicam lineam ſanctificatam induet, & femurale lineum erit ſuper corpus ejus, & zonâ lineâ cingetur, & cidarim lineam circumponet: veſtimenta ſancta ſunt. Et lavabit aquâ totum corpus ſuum, & induet ea: 5. & a ſynagoga filiorum Iſraël accipiet duos hircos ex capris pro peccato, & arietem unum ad holocauſtum. 6. Et offeret Aaron vitulum, qui pro peccato ſuo: & expiabit pro ſe & domu ſua. 7. & accipiet duos hircos, & ſtatuet eos ante Dominum ad oſtium tabernaculi teſtimonii. 8. Et imponet Aaron ſupra duos hircos ſortes: ſortem unam Domino, & ſortem unam emiſſario. 9. Et offeret Aaron hircum ſuper quem ſupervenit ſuper eum ſors Domino, & offeret pro peccato: 10. Et hircum ſuper quem ſupervenit ſuper eum ſors emiſſarii, ſtatuet viventem ante Dominum, ut propitietur ſuper eo; ita ut emittat eum in emiſſionem ÷ dimittet eum: in deſertum. 11. Et offeret Aaron vitulum, qui pro peccato ſuo, & expiabit pro ſe & pro domo ſua. Et jugulabit vitulum ſuum, qui pro peccato. 12. Et ſumet thuribulum plenum carbonum ignis ab altari, quod eſt coram Domino. Et implebit manus ſuas incenſo compoſitionis ſubtilis, & inferet intra velamen. 13. Et imponet incenſum ſuper ignem ante Dominum: & operiet vapor incenſi propitiatorium, quod eſt ſuper teſtimonia, & non morietur. 14. Et ſumet de ſanguine vituli: & aſperget digito ſuo ſuper propitiatorium ad Orientem, ſecundum faciem propitiatorii. Et aſperget ſepties de ſanguine digito ſuo. 15. Et jugulabit hircum pro peccato, eum qui a populo eſt ÷ ante Dominum: & inferet de ſanguine ejus intra velamen. Et faciet ſanguinem ejus quemadmodum fecit ſanguinem vituli: & aſperget ſanguinem ejus ſuper propitiatorium. 16. Et expiabit ſanctum ab immunditiis filiorum Iſraël, & ab in-

Digitized by Google

κημάτων αὐτῶν περὶ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. καὶ οὕτως ποιήσει τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου τῇ ἐκτισμένῃ ἐν αὐτοῖς ἐν μέσῳ τῆς ἀκαθαρσίας αὐτῶν. 17. καὶ πᾶς ἄνθρωπος οὐκ ἔσται ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου, εἰσπορευομένου αὐτοῦ ἐξιλάσασθαι ἐν τῷ ἁγίῳ, ἕως ἂν ἐξέλθῃ· καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ οἴκου αὐτοῦ καὶ περὶ πάσης συναγωγῆς τοῦ Ἰσραήλ. 18. καὶ ἐξελεύσεται ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ ὂν ἀπέναντι κυρίου, καὶ ἐξιλάσεται ἐπ᾽ αὐτοῦ, καὶ λήμψεται ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ μόσχου, καὶ ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ χιμάρου· καὶ ἐπιθήσει ἐπὶ τὰ κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου κύκλῳ. 19. καὶ ῥανεῖ ἐπ᾽ αὐτὸ ἀπὸ τοῦ αἵματος τῷ δακτύλῳ αὐτοῦ ἑπτάκις· καὶ καθαριεῖ αὐτὸ, καὶ ἁγιάσει αὐτὸ ἀπὸ τῶν ἀκαθαρσιῶν τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. 20. καὶ συντελέσει ἐξιλασκόμενος τὸ ἅγιον, καὶ τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου καὶ τὸ θυσιαστήριον ÷ καὶ περὶ τῶν ἱερέων καθαριεῖ: καὶ προσάξει τὸν χίμαρον τὸν ζῶντα. 21. καὶ ἐπιθήσει Ἀαρὼν τὰς δύο χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ χιμάρου τοῦ ζῶντος, καὶ ἐξαγορεύσει ἐπ᾽ αὐτοῦ πάσας τὰς ἀνομίας τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, καὶ πάσας τὰς ἀδικίας αὐτῶν, καὶ ἐπιθήσει αὐτὰς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ χιμάρου ÷ τοῦ ζῶντος: καὶ ἐξαποστελεῖ ἐν χειρὶ ἀνθρώπου ἑτοίμου εἰς τὴν ἔρημον. 22. καὶ λήμψεται ὁ χίμαρος ἐφ᾽ αὐτῷ πάσας τὰς ἀδικίας αὐτῶν εἰς τὴν ἄβατον· καὶ ἐξαποστελεῖ τὸν χίμαρον εἰς τὴν ἔρημον. 23. καὶ εἰσελεύσεται Ἀαρὼν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἐκδύσεται τὴν στολὴν τὴν λινῆν ἣν ἐνδεδύκει εἰσπορευομένου αὐτοῦ εἰς τὸ ἅγιον· καὶ ἀποθήσει αὐτὴν ἐκεῖ. 24. καὶ λούσεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι ἐν τόπῳ ἁγίῳ· καὶ ἐνδύσεται τὴν στολὴν αὐτοῦ, καὶ ἐξελθὼν ποιήσει τὸ ὁλοκαύτωμα αὐτοῦ, καὶ τὸ ὁλοκαύτωμα τοῦ λαοῦ, καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, καὶ περὶ τοῦ λαοῦ. 25. καὶ τὸ στέαρ τὸ περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἀνοίσει ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. 26. καὶ ὁ ἐξαποστέλλων τὸν χίμαρον τὸν διεσταλμένον εἰς ἄφεσιν, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λούσεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι· μετὰ ταῦτα εἰσελεύσεται εἰς τὴν παρεμβολήν. 27. καὶ τὸν μόσχον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας, καὶ τὸν χίμαρον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας, ὧν εἰσηνέχθη τὸ αἷμα αὐτῶν ἐξιλάσασθαι ἐν τῷ ἁγίῳ, ἐξοίσουσιν αὐτὰ ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ κατακαύσουσιν ἐν πυρὶ τὰ δέρματα αὐτῶν, καὶ τὰ κρέα αὐτῶν, καὶ τὴν κόπρον αὐτῶν. 28. ὁ δὲ κατακαίων αὐτὰ πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λούσεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι· καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύσεται εἰς τὴν παρεμβολήν. 29. ÷ καὶ ἔσται τοῦτο ὑμῖν νόμιμον αἰώνιον: ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἑβδόμῳ, δεκάτῃ τοῦ μηνὸς, ταπεινώσετε τὰς ψυχὰς ὑμῶν, καὶ πᾶν ἔργον οὐ ποιήσετε, ὁ αὐτόχθων καὶ ὁ προσήλυτος ὁ προσκείμενος ἐν ὑμῖν. 30. ἐν γὰρ τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἐξιλάσεται περὶ ὑμῶν καθαρίσαι ὑμᾶς ἀπὸ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν ὑμῶν, ἔναντι κυρίου καθαρισθήσεσθε. 31. σάββατα σαββάτων ἔσται ὑμῖν, καὶ ταπεινώσετε τὰς ψυχὰς ὑμῶν, νόμιμον αἰώνιον. 32. ἐξιλάσεται ὁ ἱερεὺς ὃν ἂν χρίσωσιν αὐτὸν, καὶ ὃν ἂν τελειώσωσι τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἱερατεύειν μετὰ τὸν πατέρα αὐτοῦ. καὶ ἐνδύσεται τὴν στολὴν τὴν λινῆν, στολὴν

justitiis eorum pro omnibus peccatis eorum: & sic faciet tabernaculo testimonii, quod ædificatum est in eis, in medio immunditiæ eorum. 17. Et omnis homo non erit in tabernaculo testimonii, ingrediente illo ad expiandum in sancto, donec exierit: & expiabit pro seipso, & pro domo sua, & pro omni synagoga filiorum Israël. 18. Et egredietur ad altare, quod est coram Domino: & expiabit super illud, & sumet de sanguine vituli, & de sanguine hirci, & imponet super cornua altaris in circuitu. 19. Et asperget super illud de sanguine digito suo septies, & mundabit illud, & sanctificabit illud ab immunditiis filiorum Israël. 20. Et perficiet expians sanctum, & tabernaculum testimonii & altare ÷ & pro sacerdotibus mundabit: & offeret hircum viventem. 21. Et imponet Aaron duas manus suas super caput hirci viventis: & confitebitur super eo omnes iniquitates filiorum Israël, & omnes injustitias eorum, & imponet eas super caput hirci ÷ viventis: & emittet in manu hominis parati in desertum. 22. Et tollet hircus super seipsum omnes injustitias eorum in inviam: & emittet hircum in desertum. 23. Et ingredietur Aaron in tabernaculum testimonii, & exuet stolam lineam, quam induerat ingrediente se in sanctum: & deponet eam illic. 24. Et lavabit corpus suum aquâ in loco sancto, & induet stolam suam: & exiens faciet holocaustum suum, & holocaustum populi: & expiabit pro se, & pro domo sua, & pro populo. 25. Et adipem, qui pro peccatis, offeret super altare. 26. Et qui emisit hircum segregatum in remissionem, lavabit vestimenta sua, & lavabit corpus suum aquâ: post hæc ingredietur in castra. 27. Et vitulum pro peccato, & hircum pro peccato, quorum sanguis illatus est ad expiandum in sancto, efferet ea extra castra: & comburent igne pelles eorum, & carnes eorum, & fimum eorum. 28. Qui autem combusserit ea lavabit vestimenta sua, & lavabit corpus suum aqua: & postea ingredietur in castra. 29. ÷ Et erit hoc vobis legitimum sempiternum: in mense septimo, decima mensis, humiliabitis animas vestras, & omne opus non facietis, indigena, & proselytus, qui appositus est in vobis. 30. In hac enim die expiabit pro vobis, ad mundandum vos ab omnibus peccatis vestris, ante Dominum mundabimini. 31. Sabbata sabbatorum erunt vobis, & humiliabitis animas vestras, legitimum sempiternum. 32. Expiabit sacerdos, quem unxerint eum, & quem initiaverint manus ejus ad fungendum sacerdo-

ἁγίων, 33. καὶ ἐξιλάσεται τὸ ἅγιον τοῦ ἁγίου, καὶ τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ τὸ θυσιαστήριον ἐξιλάσεται, καὶ περὶ τῶν ἱερέων καὶ περὶ πάσης τῆς συναγωγῆς ἐξιλάσεται. 34. καὶ ἔσται τοῦτο ὑμῖν νόμιμον αἰώνιον ἐξιλάσκεσθαι περὶ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἀπὸ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν, ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ποιηθήσεται, καθάπερ συνέταξε κύριος τῷ Μωσῇ.

tio post patrem ejus. Et induet ſtolam lineam, ſtolam ſanctam. 33. Ex expiabit ſanctum ſancti, & tabernaculum teſtimonii, & altare expiabit, & pro ſacerdotibus, & pro omni ſynagoga expiabit. 34. Et erit hoc vobis legitimum ſempiternum ad expiandum pro filiis Iſrael ab omnibus peccatis eorum; ſemel in anno fiet, ſicut præcepit Dominus Moſi.

CAPUT XVI. LEVITICI.

איל 3. Ο. κριόν. Αλλος, κριῷ.

בד 4. Ο. λινοῦν, bis. Αλλος, διπλοῦν.

בד Ο. λινῇ. Αλλος, διπλῇ.

שעירי 5. Ο. χιμάρους. Αλλος, τράγους.

השעירם 7. & 8. χιμάρους. Αλλος, τράγους.

וגורל אחד לעזאזל 8. Α. καὶ κλῆρον ἕνα εἰς τράγον ἀπολελυμένον εἰς τὴν ἔρημον. Σ. κλῆρον ἕνα εἰς τράγον ἀπερχόμενον. Ο. καὶ κλῆρον ἕνα τῷ ἀποπομπαίῳ.

גורל אחד ליהוה וגורל אחד לעזאזל Α. κλῆρος εἷς κρατούμενος, καὶ εἷς ἀπερχόμενος. Ο. κλῆρον ἕνα τῷ κυρίῳ, καὶ κλῆρον ἕνα τῷ ἀποπομπαίῳ.

לעזאזל 10. Ο. τοῦ ἀποπομπαίου. Αλλος, εἰς τράγον ἀφιέμενον.

יעמד־חי לפני יהוה לכפר עליו לשלח אתו לעזאזל המדברה Α. ....

Ο. στήσει αὐτὸν ζῶντα ἔναντι κυρίου, τοῦ ἐξιλάσασθαι ἐπ' αὐτοῦ, ὥστε ἀποστεῖλαι αὐτὸν εἰς τὴν ἀποπομπήν, καὶ ἀφήσει αὐτὸν εἰς τὴν ἔρημον.

ענן 13. Ο. ἀτμίς. Αλλος, νεφέλη.

את־שעיר 15. Ο. χίμαρον. Αλλος, τράγον.

על־הקדש 16. Ο. τὸ ἅγιον. Αλλος, περὶ τῶν ἁγίων.

קהל 17. Ο. συναγωγῆς. Αλλος, ἐκκλησίας.

השעיר 18. Ο. χιμάρου. Αλλος, τράγου.

את־השעיר 20. Ο. χίμαρον. Αλλος, τράγον.

גזרה 22. Ο. ἄβατον. Αλλος, συγκεκριμένην.

את־שעיר 27. Ο. χίμαρον. Αλλος, τράγον.

תענו 29. Ο. ταπεινώσετε. Αλλος, κακώσετε.

והגר הגר בתוככם Ο. καὶ ὁ προσήλυτος ὁ προσκείμενος ἐν ὑμῖν. ἔνια δὲ τῶν ἀντιγράφων, ἢ τῶν προσηλύτων τῶν προσκειμένων ἐν ὑμῖν.

שבת שבתון 31. Ο σάββατα σαββάτων. Αλλος, ἀνάπαυσις αὐτή.

ועניתם Ο. ταπεινώσετε. Αλλος, κακώσετε.

3. Heb. & Alius, ariete. LXX. Vulg. arietem.
4. Heb. lini LXX. lineam, bis. Alius, duplicem. Vulg. linea... lineis.

Heb. lini. LXX. Vulg. linea. Alius, duplici.

5. Heb. LXX. Vulg. hircos. Alius, capros.

7. 8. Heb. LXX. Vulg. hircos. Alius, capros.

8. Heb. & ſortem unam Gazazel. A. & ſortem unam in caprum abſolutum in deſertũ. S. ſortem unam in caprum diſcedentem. LXX. & ſortem unam emiſſario. Vulg. & alteram capro emiſſario.

Hebr. ſortem unam Domino, & ſortem unam Gazazel. A. ſors una retenta, & una diſcedens. LXX. ſortem unam Domino, & ſortem unam emiſſario. Vulg. ſortem unam Domino, & alteram capro emiſſario.

10. Heb. ad Gazazel. LXX. emiſſarii. Alius, in hircum emiſſum. Vulg. & emittat eum.

Heb. ſtatuetur vivus ad facies Domini ad expiandum ſuper illum, & mittendum eum ad Ghazazel in deſertum. A. accipies hircum vivum coram Domino, ut expiatio per eum fiat & relegetur in deſertum. LXX. ſtatuet eum viventem ante Dominum, ad expiandum ſuper eum, ut emittat eum in emiſſionem, & dimittet eum in deſertum. Vulg. ſtatuet eum vivum coram Domino & fundat preces ſuper eo, & emittat eum in ſolitudinem.

13. Heb. & Alius, nubes. LXX. vapor. Vulg. nebula & vapor.

15. Heb. LXX. Vulg. hircum. Alius, caprum.

16. Heb. ſuper ſanctuarium. LXX. ſanctum. Alius, pro ſanctis. Vulg. ſanctuarium.

17. Heb. & Alius, eccleſia. LXX. Synagoga. Vulg. cœtu.

18. Heb. LXX. Vulg. hirci. Alius, capri.

20. Heb. LXX. Vulg. hircum. Alius, caprum.

22. Hebr. ſejunctionis. LXX. inviam. Alius, diſcretam. Vulg. ſolitariam.

27. Heb. LXX. Vulg. hircum. Alius, caprum.

29. Heb. Alius, Vulg. affligetis. LXX. humiliabitis.

Heb. & peregrinus peregrinans in medio veſtri. LXX. & proſelytus, qui appoſitus eſt in vobis. Quædam Exemplaria, aut proſelytorum, qui appoſiti ſunt in vobis. Vul. ſive advena, qui peregrinatur inter vos.

31. Heb. ceſſatio quietis. LXX. ſabbata ſabbatorum. Alius, requies hæc. Vul. ſabbatum requietionis.

Heb. Al. Vul. affligetis. LXX. humiliabitis.

החרת אביו 32. μετὰ τὸν πατέρα αὐτοῦ. Αλλος, ἀντὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

32. *Heb. Alius & Vulg.* pro patre suo. *LXX.* post patrem suum.

הבד O. λινῶν. Αλλος, διπλῶν.

Heb. lini. *LXX.* lineam. *Alius*, duplicem. *Vul. linea.*

את־מקדש הקדש 33. O. ἅγιον τοῦ ἁγίου. Αλλος, ἁγίασμα τὸ ἅγιον.

33. *Heb.* sanctuarium sanctitatis. *LXX.* sanctum sancti. *Al.* sanctificatio sancta. *Vul. sanctuarium.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVI. Levitici.

v. 3. Αλλος, κριόν. Ex Edit. Romana. Est alterius Interpretis lectio.

v. 4. & 6. διπλοῦν & διπλῆν. Ita Basiliensis tacito Interprete. Item versu 32.

v. 7. 8. 15. 18. 20. 27. τράγον & τράγους. Ex Basiliensi, qui nonnisi semel, scilicet v. 8. Interpretes nominat, scilicet Aquilam & Symmachum, quorum haud dubie sunt aliæ omnes hujusmodi interpretationes in hoc Capite.

v. 8. A. κλῆρος εἰς κεκρατημένον, καὶ εἰς ἀπερχόμενον. Sic Catenæ Regiæ & Edit. Romana. Ubi duorum interpretatio in unum coaluisse videtur. Nam Basiliensis ita habet A. εἰς κεκραταιωμένον. Σ. εἰς ἀπερχόμενον. Hæc tamen interpretatio sic distincta non concordat cum altera prius posita, quam præferunt Theodoretus, Editio Romana & Catenæ Regiæ, sicque habet. A. εἰς τράγον ἀπολελυμένον εἰς τὴν ἔρημον. Σ. εἰς τράγον ἀπερχόμενον. Pro hac vero posteriori Aquilæ lectione plures stant. Sed mallem Basiliensem sequi nisi solus esset. In hunc locum sic habet Procopius: *Symmachus sic præsentem locum transtulit: Sortem unam ad hircum abeuntem.*

v. 10. Αλλος, εἰς τράγον ἀφιέμενον. Ita Basiliensis, qui Interpretem non nominat: sed posset esse Theodotion.

Ibid. Aquilæ versionem Latine mutuamur ex Procopio, qui sic habet, p. 356. *Nam inquit: Accipies hircum vivum coram Domino, ut expiatio per eum fiat & relegetur in desertum. Quod quidem interpretatus est Aquilas in hunc modum*

v. 13. Αλλος, νεφέλην. Ita Basiliensis. Est forte Aquilæ & Symmachi, qui sic ענן interpretantur, Exod. 14. 20.

v. 16. Αλλ. περὶ τῶν ἁγίων. Sic Basiliensis.

v. 17. Αλλος, ἐκκλησίας. Ex Basiliensi.

v. 22. Αλλος, συγκεκριμένην. Ita Basil.

v. 29. & 31. Αλλος, κακώσετε. Ex Basiliensi.

Ibid. notam, ἴσα τῶν ἀντιγράφων &c. habet Basiliensis.

v. 31. Αλλος, ἀνάπαυσις αὕτη, Basiliensis.

v. 32. Αλλος, ἀντὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Sic Basiliensis tacito Interprete, quem sequitur Vulgata.

v. 33. Αλλος, ἁγίασμα τὸ ἅγιον. Ita Basil.

Ex Capite XVII. Levitici, ut est in Cod. Colbert. 3084.

1. Καὶ ἐλάλησεν κύριος πρὸς Μωσῆν λέγων· 2. λάλησον πρὸς Ααρὼν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ πρὸς πάντας υἱοὺς Ἰσραήλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς· τοῦτο τὸ ῥῆμα ὃ ἐνετείλατο κύριος λέγων· 3. ἄνθρωπος ἄνθρωπος τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ὃς ἂν σφάξῃ μόσχον ἢ πρόβατον, ἢ αἶγα ἐν τῇ παρεμβολῇ, καὶ ὃς ἂν σφάξῃ ἔξω τῆς παρεμβολῆς, 4. καὶ ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου μὴ ἐνέγκῃ αὐτὸ ÷ ὥστε ποιῆσαι αὐτὸ εἰς ὁλοκαύτωμα, ἢ εἰς ÷ σωτήριον κυρίῳ, δεκτὸν εἰς ὀσμὴν εὐωδίας· ÷ καὶ ὃς ἂν σφάξῃ ἔξω, καὶ ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς ÷ τοῦ μαρτυρίου μὴ ἐνέγκῃ αὐτό: ὥστε προσενέγκαι αὐτὸ δῶρον τῷ κυρίῳ ἀπέναντι τῆς σκηνῆς κυρίου, αἷμα λογισθήσεται τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ· αἷμα ἐξέχεεν, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς. 5. ὅπως ἀναφέρωσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὰς θυσίας αὐτῶν ὅσας ἂν αὐτοὶ σφάζωσιν ἐν τοῖς πεδίοις, καὶ οἴσουσιν αὐτὰ τῷ κυρίῳ ἐπὶ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου πρὸς τὸν ἱερέα· καὶ θύσουσι θυσίαν σωτηρίου τῷ κυρίῳ αὐτά. 6. καὶ προσχεεῖ ὁ ἱερεὺς τὸ αἷμα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ÷ κυκλῷ ἀπέναντι: κυρίου παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἀνοίσει τὸ στέαρ εἰς ὀσμὴν εὐωδίας τῷ κυρίῳ. 7. καὶ οὐ θύσουσιν ἔτι τὰς θυσίας αὐτῶν τοῖς ματαίοις, οἷς αὐτοὶ ἐκπορνεύουσιν ὀπίσω αὐτῶν. νόμιμον αἰώνιον τοῦτο ἔσται ὑμῖν εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν. 8. καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐρεῖς· ἄνθρωπος, ἄν-

1. ET locutus est Dominus ad Mosen dicens: 2. Loquere ad Aaron & filios ejus, & ad omnes filios Israël, & dices ad eos: Hoc est verbum, quod præcepit Dominus dicens: 3. Homo homo filiorum Israël, quicumque jugulaverit vitulum, aut ovem, aut capram in castris, & quicumque jugulaverit extra castra, 4. & ad ostium tabernaculi testimonii non attulerit illud ÷ ut faciat illud in holo- ÷ caustum aut in salutare Domino, accepta- ÷ bile in odorem suavitatis; & quicumque ÷ jugulaverit extra, & ad ostium taberna- ÷ culi testimonii non attulerit illud: ut offerat illud munus Domino ante tabernaculum Domini, sanguis imputabitur homini illi: sanguinem effudit; exterminabitur anima illa de populo suo: 5. ut offerant filii Israël sacrificia sua quæcumque ipsi jugulaverint in campis: & ferent illa Domino ad portas tabernaculi testimonii ad sacerdotem: & sacrificabunt ipsa sacrificium salutaris Domino. 6. Et effundet sacerdos sanguinem super altare ÷ in circuitu coram: Domino ad januas tabernaculi testimonii: & offeret adipem in odorem suavitatis Domino. 7. Et non sacrificabunt amplius sacrificia sua vanis, quibus exfornicantur ipsi post eos. Legitimum sempiternum hoc erit vobis in progenies vestras. 8. Et dices ad eos: homo, homo de filiis Israël, & de proselytis, qui appositi sunt in vobis, quicumque fecerit holocaustum, aut sacrificium, 9. & ad ostium tabernaculi testimonii non attulerit, ut fa-

θρωπος ἀπὸ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ἀπὸ τῶν προσηλύτων τῶν προσκειμένων ἐν ὑμῖν, ὃς ἂν ποιήσῃ ὁλοκαύτωμα, ἢ θυσίαν, 9. καὶ ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου μὴ ἐνέγκῃ, ποιῆσαι αὐτὸ τῷ κυρίῳ, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς. 10. Καὶ ἄνθρωπος ἄνθρωπος ἐκ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἢ τῶν προσ. . . . .

ciat illud Domino, diſperdetur anima illa de populo ſuo. 10. Et homo homo de filiis Iſraël, aut de proſ. . . . .

CAPUT XVII. LEVITICI.

זבחים 5. O. σφάζωσιν. Ἄλλος, θυσιάζωσιν.

שלמים Ἄλλοι, εἰρηνικῶν. O. σωτηρίου.

לשעירים 7. A. τοῖς τειχιῶσιν. O. ματαίοις.

האיש ההוא מעמיו 9. O. ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Ἄλλος, ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς.

ונתתי פני 10. O. καὶ ἐπιστήσω τὸ πρόσωπόν μου. Ἄλλος, καὶ στήσω τὴν ψυχήν μου.

כי נפש הבשר בדם הוא 11. O. ἡ γὰρ ψυχὴ πάσης σαρκὸς, αἷμα αὐτοῦ ἐστι. Ἄλλος, ὅτι ἡ ψυχὴ πάσης σαρκὸς ἐν τῷ αἵματί ἐστιν.

בעפר 13. A. Σ. χοΐ. O. γῇ. Θ. χώματι.

דמו 14. O. αἷμα αὐτοῦ ἐστι. Ἄλλος, τῷ αἵματι αὐτῆς ἥνωται.

5. HEb. ſacrificantes. *LXX.* jugulaverint. *Alius*, ſacrificaverint. *Vulg. occident.* *Heb. & Alii*, pacificorum. *LXX.* ſalutaris. *Vulg. pacificas.*

7. *H. A.* piloſis. *LXX.* vanis. *Vulg. dæmonibus.*

9 *Heb. LXX.* homo ille de populo ſuo. *Alius*, anima illa de populo ſuo. *Vulg. de populo ſuo.*

10. *Hebr.* & dabo facies meas. *LXX.* & ſtatuam faciem meam. *Alius*, & ſtatuam animam meam. *Vulg. obſirmabo faciem meam.*

11. *Heb.* quia anima carnis in ſanguine ipſa. *LXX.* anima enim omnis carnis, ſanguis ejus eſt. *Alius*, quia anima omnis carnis in ſanguine eſt. *Vulg. quia anima carnis in ſanguine eſt.*

13. *Heb.* in pulvere. *A. S.* humo. *LXX. Vulg.* terra. *Th.* cumulo terræ.

14. *Hebr.* ſanguis ejus. *LXX.* ſanguis ejus eſt. *Alius*, ſanguini ejus unitur. *Vul. in ſanguine eſt.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVII. Levitici.

v. 5. Ἄλλος, θυσιάζωσιν. Ex Baſilienſi, ut & aliæ omnes hujus Capitis.

Ibid. τῶν εἰρηνικῶν. Eſt verſio A.S. & Th. ut videas ſupra, Cap. 4. & alibi paſſim.

v. 7. A. τοῖς τειχιῶσι, piloſis, ſcilicet Dæmonibus, qui hirſuti apparebant. Vide Iſaiæ 13.14. & c. 34.

v. 9. Ἀλλ. ἡ ψυχὴ ἐκείνη &c. ex eodem.

v. 10. Ἀλλ. καὶ στήσω τὴν ψυχήν μου. Sic Baſilienſis tacito Interprete.

v. 11. Ὅτι ἡ ψυχὴ πάσης σαρκὸς ἐν τῷ αἵματί ἐστιν. Ita Baſil.

v. 13. A. Σ. χοΐ. Θ. χώματι. Sic idem Baſ.

v. 14. Ἀλλ. τῷ αἵματι αὐτῆς ἥνωται. Ita Baſil. non indicato Interprete.

Ex Capite XVIII. Levitici.

28. . . . Ἔθνεσι τοῖς πρὸ ὑμῶν. 29. ὅτι πᾶς ὃς ἐὰν ποιήσῃ ἀπὸ πάντων τῶν βδελυγμάτων τούτων, ἐξολοθρευθήσονται αἱ ψυχαὶ αἱ ποιοῦσαι, ἐκ μέσου τοῦ λαοῦ αὐτῶν. 30. καὶ φυλάξεσθε τὰ προστάγματά μου, ὅπως μὴ ποιῆτε ἀπὸ τῶν νομίμων τῶν ἐβδελυγμένων, ἃ γέγονε πρὸ τοῦ ὑμᾶς, καὶ οὐ μιανθήσεσθε ἐν αὐτοῖς· ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν.

28. . . Gentibus, quæ ante vos. 29. Quoniam omnis quicumque fecerit de omnibus abominationibus his, exterminabuntur animæ, quæ faciunt, de medio populi ſui. 30. Et cuſtodietis præcepta mea, ut non faciatis de legitimis abominatis, quæ facta ſunt ante vos, & non inquinabimini in eis: quia ego Dominus Deus veſter.

CAPUT XVIII. LEVITICI.

בחקתיהם 3. O. καὶ τοῖς νομίμοις αὐτῶν. Ἄλλος, ἠκριβωμένοις.

את־חקתי 4. O. προστάγματα. Ἄλλος, ἠκριβωμένα.

3. HEb. in ſtatutis eorum. *LXX. Vulg.* in legitimis eorum. *Al.* accurate conſtitutis.

Heb. ſtatuta mea. *LXX. Vulg.* præcepta. *Al.* acccurate conſtituta.

את־משפטי 5. O. κρίματα. Αλλος, ἅγια. Αλλος, δικαιώματα. Αλλος, ἀκριβάσματα.

איש איש אל־כל־שאר 6. O. ἄνθρωπος ἄνθρωπος πρὸς πάντα οἰκεῖα. Αλλος, ἀνὴρ ἀνὴρ πρὸς πᾶν λίμμα. (sic.)

מולדת בית או מולדת חוץ 9. O. ἐνδογενοῦς ἢ γεγεννημένης ἔξω. Αλλος, γέννημα οἴκου, ἢ γέννημα ἔξω.

שאר אביך הוא 12. O. οἰκεία γὰρ τοῦ πατρός σου. Αλλος, αἷμα τοῦ πατρός σου.

אשת בנך הוא 15. O. γυνὴ γὰρ υἱοῦ σου. Αλλος, οἰκεῖον σαρκός σου.

זמה הוא 17. A. μύσος λίμμα αὐτῆς ἐστιν. Σ. Ζέμμα ἐστίν. O. ἀσέβημά ἐστιν.

להעביר למלך 21. A. Σ. Θ. παραβιβάσαι τῷ Μολόχ. O. λατρεύειν ἄρχοντι.

לא־תעמד לפני בהמה 23. Σ. . . . . . . O. οὐ στήσεται πρὸς πᾶν τετράπουν. Αλλος, ἐνώπιον κτήνους.

תבל A . . . . . Σ. ἄῤῥητον. O. μυσαρόν. Θ. βάβελ.

אפקד 25. O. ἀνταπέδωκα. Αλλος, ἐπεσκεψάμην.

ותקא הארץ את־ישביה O. προσώχθισεν ἡ γῆ τοῖς ἐγκαθημένοις ἐπ' αὐτῆς. Θ. ἀπέβαλεν ἡ γῆ τοὺς ἐνοικοῦντας.

את־חקתי 26. O. νόμιμα. Αλλος, ἠκριβασμένα.

ולא־תקיא 28. O. ἵνα μὴ προσοχθίσῃ. Αλλος, οὐ μὴ ἀποβάλῃ.

קאה A. ἐξήρασεν. Σ. ἐξήμεσεν. O. προσώχθισε. Θ. ἀπέβαλεν.

את משמרתי 30. O. προστάγματα. Αλλος, φυλάγματα.

מחקות O. νομίμων. Αλλος ἠκριβασμένων.

5. *Heb. LXX. Vulg.* judicia mea. *Alius*, sancta. *Alius*, justificationes. *Alius*, accurate constituta.

6. *Heb.* vir, vir ad omnes reliquias. *LXX.* homo, homo ad omnia domestica. *Alius*, vir vir ad omne reliquum. *Vulg. omnis homo ad proximam sanguinis sui.*

9. *Heb.* genitæ domi vel genitæ foris. *LXX.* quæ domi nata est, vel quæ foris nata est. *Alius*, genitura domus, vel genitura foris. *Vulg. quæ domi vel foris genita est.*

12. *Hebr.* caro patris tui ipsa. *LXX.* domestica enim patris tui est. *Alius*, sanguis patris tui. *Vulg. quia caro est patris tui.*

15. *Heb.* uxor filii tui ipsa. *LXX.* uxor enim filii tui. *Alius*, proprium carnis tuæ. *Vulg. quia uxor filii tui est.*

17. *Heb.* nefas ipsum. *A.* abominatio, reliquum ejus est. *S.* zemma est. *LXX.* impium est. *Vulg. incestus est.*

21. *Heb.* ad transire faciendum Moloch. *A. S. Th.* ad admovendum Moloch. *LXX.* servire principi. *Vulg. ut consecretur idolo Moloch.*

23. *Heb.* non stabit ad facies animalis. *S.* succumbet. *LXX.* non stabit ad omne quadrupes. *Alius*, in conspectu jumenti. *Vulg. non succumbet jumento.*

Heb. confusio. *A.* infectum. *S.* infandum. *LXX.* scelestum. *Th.* Babel. *Vulg. scelus.*

25. *Heb. Alius*, visitavi. *LXX.* retribui. *Vulg. visitabo.*

Heb. evomuit terra habitatores suos. *LXX.* & exhorruit terra eos qui insident super eam. *Th.* rejecit terra inhabitantes. *Vulg. ut evomat habitatores suos.*

26. *Heb.* statuta mea. *LXX. Vulg.* legitima. *Alius*, accurate constituta.

28. *Heb.* & non evomat. *LXX.* ut non exhorrescat. *Alius*, ne ejiciat. *Vulg. ne evomat.*

Hebr. A. S. Vulg. evomuit. *LXX.* exhorruit. *Th.* rejecit.

30. *Hebr.* custodiam meam. *LXX.* præcepta. *Alius*, observationes. *Vulg. mandata.*

Heb. statutis. *LXX.* legitimis. *Alius*, accurate constitutis. *Vulg. vacat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVIII. Levitici.

v. 3. Αλλος, ἠκριβασμένοις. Ex Basiliensi. Est, ut videtur, Aquilæ, qui vocem חק & ejus derivata per ἀκριβάζω, ἀκριβάω, ἀκριβασμὸς, & ἀκρίβεια, vertit. Ut Gen. 47. 22. & 49. 10. Exod. 12. 14. & 13. 10.

v. 4. Αλλ. ἠκριβασμένα. Ex Eodem, ut versu præcedenti.

v. 5. Αλλος. ἅγια. Αλλος, δικαιώματα. Αλλος, ἀκριβάσματα. Ex eodem Basil. Postrema lectio Aquilæ esse videtur.

v. 6. Αλλος, ἀνὴρ ἀνὴρ πρὸς πᾶν λίμμα. Sic Basiliensis tacito Interprete, qui videtur esse Aquila: nam infra, versu 17. שאר vertit, λίμμα.

v. 9 Αλλος, γέννημα οἴκου, ἢ γέννημα ἔξω. Sic Basiliensis sine Interpretis nomine. Videtur autem esse Aquilæ, qui literam κατὰ πόδα sequitur.

v. 12. Αλλος, αἷμα τοῦ πατρός σου. Ex Basiliensi, non notato Interprete.

v. 15. Αλλ. οἰκεῖον σαρκός σου. Ita Basiliensis. Videtur autem hæc interpretatio ad alium locum pertinere.

v. 17. A. μύσος λίμμα αὐτῆς ἐστι Σ. Ζέμμα ἐστί. Ita Basiliensis. Hic Symmachus Hebraicam vocem זמה Græcis literis expressit. Apud LXX. Judic. 20. 6. זמה redditur, ζέμα.

v. 21. A. Σ. Θ παραβιβάσαι τῷ Μολόχ. Ita Basiliensis. MSS. Regii, Hesychius, & Editio Romana dicunt tres Interpretes, quos sequitur Vulgata, vertisse, μολόχ. In hunc vero locum hæc nota legitur in Catenis Regiis. τὸ Ἑβραϊκὸν, τὸ μολὸχ ἔχει· καὶ οἱ λοιποὶ δὲ ἑρμηνευταὶ τοῦτο τεθείκασι. εἴδωλον δὲ τοῦτο ἦν· διὸ καὶ διὰ τοῦ προφήτου τοῦτο φησὶν ὁ Θεὸς, μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τεσσαράκοντα οἶκος Ἰσραὴλ, καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ Θεοῦ Μολὸχ, καὶ ἄστρον τοῦ θεοῦ ὑμῶν ῥαφάν. τὺς

Digitized by Google

τούτοις, οἷς ἐποιήσατε προσκυνεῖν αὐτοῖς. ἀπαγορεύει τοίνυν τοὺς παῖδας ἱεροδούλους τῶν εἰδώλων προσφέρειν. ὡς δέ τινές φασιν, τὸ τοῖς ἄλλοις ἄρχουσιν μὴ διδόναι τοὺς παῖδας ὥστε εἶναι αὐτῶν οἰκέτας, ἢ δορυφόρους, ἵνα μὴ τῆς ἐκείνων μετάσχωσιν ἀσεβείας. i. *Hebraicum habet Moloch : ac reliqui Interpretes sic posuerunt. Idolum autem erat : quare per Prophetam ait Deus :* (Amos. 5. 25.) *Num victimas & sacrificia obtulistis mihi annis quadraginta in deserto, filii Israel? Et accepistis tabernaculum Moloch, & astrum Dei vestri Raphan, typos quos fecistis ad adorandum eos. Vetat igitur filios idolorum ministros offerre. Ut vero dicunt nonnulli, probibet ne aliis principibus dentur filii, in domesticos ipsorum, aut satellites ; ne eorum impietatis participes sint.*

v. 23. Ἄλλος, ἰσώτιον κτήνους, ex Basiliensi. Symmachi autem lectionem Græce non habemus. Sed exstat Latine apud Isychium sic. *Coire ergo, succumbere, edidit Symmachus*, ubi verbi modum ad seriem orationis accommodat. Vulgatus Interpres, *succumbet*, similiter edidit.

Ibid. Σ. ἀῤῥητ. Θ. βαβιλ. Sic Basiliensis. Isychius vero Aquilæ quoque lectionem adfert sic: *Symmachus, ineffabile, Aquila, infectum.* Theodotion autem vel alio modo legerit, vel ejus lectio vitiata fuit βαβιλ, pro θιβιλ ut & infra.

v. 25. Ἄλλος, ἐπισκεψάμην. Ex Basiliensi.

Ibid. ἀπέβαλεν ἡ γῆ τοὺς ἐνοικοῦντας. Est Theodotionis, ut inf. v. 28. Isychius ait Theodotionem pro, *evomere*, vertisse, *respuere.*

v. 26. Ἄλλος, ἐκεχβασμένα. Ex Basiliensi. Videtur esse Aquilæ, ut supra diximus.

v. 28. Ἀλλ. οὐ μὴ ἀποβάλῃ. Hæc lectio & sequens ἀπέβαλεν, Theodotionis sunt.

v. 30. Ἄλλος, φυλάγματα. Ex Basiliensi.

Ibid. Ἀλλ. ἐκεχβασμένον, Aquilæ, ut similes.

Levitici Cap. XIX. ex Cod. Colb. 3084.

1. Καὶ ἐλάλησεν κύριος πρὸς Μωσῆν λέγων· 2. λάλησον πάσῃ τῇ συναγωγῇ υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς· ἅγιοι ἔσεσθε ὅτι ἅγιος ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. 3. ἕκαστος μητέρα αὐτοῦ φοβείσθω, καὶ τὰ σάββατά μου φυλάξεσθε, ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. 4. Οὐκ ἐπακολουθήσετε εἰδώλοις, καὶ θεοὺς χωνευτοὺς οὐ ποιήσετε ὑμῖν· ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. 5. καὶ ἐὰν θύσητε θυσίαν σωτηρίου τῷ κυρίῳ, δεκτὴν ὑμῶν θύσετε. 6. ᾗ ἂν ἡμέρᾳ θύσητε βρωθήσεται, καὶ τῇ αὔριον, καὶ ἐὰν καταλειφθῇ ἕως ἡμέρας τρίτης, ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται. 7. ἐὰν δὲ βρώσει βρωθῇ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, ἄθυτόν ἐστιν, οὐ δεχθήσεται. 8. ὁ δὲ ἔσθων αὐτὸ, ἁμαρτίαν λήμψεται, ὅτι τὰ ἅγια κυρίου ἐβεβήλωσεν, καὶ ἐξολοθρευθήσονται αἱ ψυχαὶ αἱ ἔσθουσαι ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῶν.

9. Καὶ ἐκθεριζόντων ὑμῶν τὸν θερισμὸν τῆς γῆς ὑμῶν, οὐ συντελέσετε τὸν θερισμὸν ὑμῶν τοῦ ἀγροῦ σου ἐκθερίσαι, καὶ τὰ ἀποπίπτοντα τοῦ θερισμοῦ σου οὐ συλλέξεις. 10. καὶ τὸν ἀμπελῶνά σου οὐκ ἐπανατρυγήσεις, οὐδὲ τοὺς ῥῶγας τοῦ ἀμπελῶνός σου συλλέξεις· τῷ πτωχῷ καὶ τῷ προσηλύτῳ καταλείψεις αὐτά. ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. 11. οὐ κλέψετε, καὶ οὐ ψεύσεσθε, οὐδὲ συκοφαντήσετε ἕκαστος τὸν πλησίον, 12. καὶ οὐκ ὀμεῖσθε τῷ ὀνόματί μου ἐπ' ἀδίκῳ, καὶ οὐ βεβηλώσετε τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ ὑμῶν. ἐγὼ ÷ εἰμι: κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. 13. Οὐκ ἀδικήσεις τὸν πλησίον σου, καὶ οὐχ ἁρπάσεις, καὶ οὐ κοιμηθήσεται ὁ μισθὸς τοῦ μισθωτοῦ παρὰ σοὶ ἕως πρωΐ. 14. οὐ κακῶς ἐρεῖς κωφὸν, καὶ ἀπέναντι τυφλοῦ οὐ προσθήσεις σκάνδαλον, καὶ φοβηθήσῃ τὸν θεόν σου. ἐγὼ κύριος ÷ ὁ θεὸς ὑμῶν: 15. οὐ ποιήσετε ἄδικον ἐν κρίσει· οὐ λήμψῃ πρόσωπον πτωχοῦ, οὐδὲ θαυμάσεις πρόσωπον δυνάστου, ἐν δικαιοσύνῃ κρινεῖς τὸν πλησίον σου. 16. οὐ πορεύσῃ δόλῳ ἐν τῷ ἔθνει σου, οὐκ ἐπισυστήσῃ ἐφ' αἷμα τοῦ πλησίου σου, ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς

1. ET locutus est Dominus ad Mosens dicens: 2. Loquere omni synagogæ filiorum Israel, & dices ad eos : Sancti eritis, quoniam sanctus ego Dominus Deus vester. 3. Unusquisque matrem suam timeat, & sabbata mea custodietis. Ego Dominus Deus vester. 4. Non sequemini idola, & deos fusiles non facietis vobis, ego Dominus Deus vester. 5. Et si sacrificetis sacrificium salutaris Domino ; acceptum vestrum sacrificabitis. 6. Quacumque die sacrificaveritis comedetur, & crastina : & si residuum fuerit usque ad diem tertium, in igne comburetur. 7. Si autem manducatione manducatum fuerit die tertia, insacrificabile est, non acceptabitur. 8. qui autem manducat illud, peccatum accipiet, quoniam sancta Domini prophanavit : & disperdentur animæ, quæ comederint, de populo suo.

9. Et demetentibus vobis messem terræ vestræ, non perficietis messem vestram agri tui demetere, & quæ de messe tua deciderint, non colliges : 10. & vineam tuam non revindemiabis, neque grana vineæ tuæ colliges : mendico & proselyto derelinques ea : ego Dominus Deus vester. 11. Non furtum facietis, & non mentiemini, neque calumniam faciet unusquisque proximo. 12. Et non jurabitis nomine meo super injusto, & non prophanabitis nomen Dei vestri. Ego ÷ sum : Dominus Deus vester. 13. Non nocebis proximo tuo, & non rapies, & non dormiet merces mercenarii apud te usque mane. 14. Non maledices surdum, & coram cæco non appones scandalum : & timebis Deum tuum. Ego Dominus ÷ Deus vester : 15. Non facietis injustum in judicio : non accipies faciem mendici, neque miraberis faciem divitis, in justitia judicabis proximum tuum. 16. Non ambulabis dolo in gente tua : non instabis in sanguinem proximi tui. Ego Dominus Deus ÷ vester : 17. Non odio habebis fratrem tuum animo tuo : arguendo argues proximum tuum, & non accipies propter eum peccatum. 18. Et non vindicabitur manus tua, & non suc-

÷ ὑμῶν : 17. οὐ μισήσεις τὸν ἀδελφόν σου τῇ διανοίᾳ σου. ἐλεγμῷ ἐλέγξεις τὸν πλησίον σου, καὶ οὐ λήψῃ δι' αὐτὸν ἁμαρτίαν. 18. καὶ οὐκ ἐκδικᾶταί σου ἡ χείρ, καὶ οὐ μηνιεῖς τοῖς υἱοῖς τοῦ λαοῦ σου καὶ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν, ἐγώ κύριος. 19. τὸν νόμον μου φυλάξεσθε, τὰ κτήνη σου οὐ κατοχεύσεις ἑτεροζύγῳ, καὶ τὸν ἀμπελῶνά σου οὐ κατασπερεῖς διάφορον, καὶ τὸ ἱμάτιον ἐκ δύο ὑφασμένον ÷ κίβδηλον : οὐκ ἐπιβαλεῖς σεαυτῷ.

20. Καὶ ἐάν τις κοιμηθῇ μετὰ γυναικὸς κοίτην σπέρματος, καὶ αὐτὴ οἰκέτις διαπεφυλαγμένη ἀνθρώπῳ, καὶ λύτροις οὐ λελύτρωται, ἢ ἐλευθερία οὐκ ἐδόθη αὐτῇ, ἐπισκοπὴ ἔσται ÷ αὐτοῖς : οὐκ ἀποθανοῦνται, ὅτι οὐκ ἠλευθερώθη. 21. καὶ προσάξει τῆς πλημμελείας αὐτοῦ τῷ κυρίῳ παρὰ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου κριὸν πλημμελείας, 22. καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς ἐν τῷ κριῷ τῆς πλημμελείας ἔναντι κυρίου περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ ἧς ἥμαρτεν, καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ ἡ ἁμαρτία αὐτοῦ ἣν ἥμαρτεν.

23. ὅταν δὲ εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν ÷ ἣν κύριος ὁ θεὸς δίδωσιν ὑμῖν : καὶ καταφυτεύσητε πᾶν ξύλον βρώσιμον, καὶ περικαθαριεῖτε τὴν ἀκαθαρσίαν αὐτοῦ. ὁ καρπὸς αὐτοῦ τρία ἔτη ἔσται ὑμῖν ἀπερικάθαρτος, οὐ βρωθήσεται. 24. καὶ τῷ ἔτει τῷ τετάρτῳ, ἔσται πᾶς ὁ καρπὸς αὐτοῦ ἅγιος αἰνετὸς τῷ κυρίῳ. 25. ἐν δὲ τῷ ἔτει τῷ πέμπτῳ φάγεσθε τὸν καρπὸν αὐτοῦ, πρόσθεμα ὑμῖν τὰ γενήματα αὐτοῦ. ἐγώ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. 26. μὴ ἔσθετε ἐπὶ τῶν ὀρέων, καὶ οὐκ οἰωνιεῖσθε, οὐδὲ ὀρνιθοσκοπήσεσθε. 27. οὐ ποιήσετε σισόην ἐκ τῆς κόμης τῆς κεφαλῆς ὑμῶν, οὐδὲ φθερεῖτε τὴν ὄψιν τοῦ πώγωνος ὑμῶν. 28. καὶ ἐντομίδας ἐπὶ ψυχῇ οὐ ποιήσετε ἐν τῷ σώματι ὑμῶν, καὶ γράμματα στικτὰ οὐ ποιήσετε ἐν ὑμῖν, ἐγώ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. 29. οὐ βεβηλώσεις τὴν θυγατέρα σου ἐκπορνεῦσαι αὐτήν· οὐκ ἐκπορνεύσει ἡ γῆ, καὶ πλησθήσεται ἡ γῆ ἀνομίας. 30. τὰ σάββατά μου φυλάξεσθε, καὶ ἀπὸ τῶν ἁγίων μου φοβηθήσεσθε· ἐγώ κύριος. 31. οὐκ ἐπακολουθήσετε ἐγγαστριμύθοις, καὶ τοῖς ἐπαοιδοῖς οὐ προσκολληθήσεσθε ἐκμιανθῆναι ἐν αὐτοῖς· ἐγώ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. 32. ἀπὸ προσώπου πολιοῦ ἐξαναστήσῃ, καὶ τιμήσεις πρόσωπον πρεσβυτέρου· καὶ φοβηθήσῃ τὸν θεόν σου, ἐγώ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. 33. ἐὰν δέ τις προσέλθῃ ὑμῖν προσήλυτος ἐν τῇ γῇ ὑμῶν, οὐ θλίψετε αὐτόν. 34. ὡς ὁ αὐτόχθων ἐν ὑμῖν ἔσται ὁ προσήλυτος ὁ προσπορευόμενος πρὸς ὑμᾶς. καὶ ἀγαπήσεις αὐτὸν ὡς σεαυτόν, ὅτι προσήλυτοι ἐγενήθητε ἐν γῇ Αἰγύπτου· ἐγώ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. 35. οὐ ποιήσετε ἄδικον ἐν κρίσει, ἐν μέτροις, καὶ ἐν σταθμίοις, καὶ ἐν ζυγοῖς. 36. ζυγὰ δίκαια, καὶ στάθμια δίκαια ※ καὶ οἰ[φι]........

censebis filiis populi tui & diliges proximum tuum sicut teipsum. Ego Dominus. 19. Legem meam custodietis, jumenta tua non coire facies cum altero genere: & vineam tuam non seminabis differenti: & vestimentum ex duobus textum ÷ adulteratum : non injicies tibi ipsi.

20. Et si quis dormierit cum muliere cubitu seminis, & hæc fuerit famula reservata homini, & redemptionibus redempta non sit, libertas non fuerit data ei, examen erit ÷ eis : non morientur, quia liberata non est. 21. Et adducet delicti sui Domino ad ostium tabernaculi testimonii arietem delicti. 22. Et expiabit pro eo sacerdos, in ariete delicti coram Domino pro peccato ejus, quo peccavit: & dimittetur ei peccatum ejus quod peccavit.

23. Cum autem ingressi fueritis in terram ÷ quam Dominus Deus dat vobis : & plantaveritis omne lignum manducabile, & circummundabitis immunditiam ejus; fructus ejus tres annos erit vobis immundus, non manducabitur. 24. Et anno quarto, erit omnis fructus ejus sanctus laudabilis Domino. 25. In anno autem quinto comedetis fructum ejus: adjectio est vobis genimina ejus: Ego Dominus Deus vester. 26. Non comedetis super montes, & non augurabimini, neque auspicabimini. 27. Non facietis sisoen ex coma capitis vestri, neque corrumpetis aspectum barbæ vestræ. 28. Et incisiones super anima non facietis in corpore vestro, & litteras impressas non facietis in vobis: ego Dominus Deus vester. 29. Non prophanabis filiam tuam prostituendo eam; non fornicabitur terra, & implebitur terra iniquitate. 30. Sabbata mea custodietis, & a sanctis meis timebitis: ego Dominus. 31. Non sequemini engastrimythos, & incantatoribus non adhærebitis, ut inquinemini in eis. Ego Dominus Deus vester. 32. A facie cani exurges, & honorabis faciem senioris: & timebis Deum tuum: ego Dominus Deus vester. 33. Si quis autem advenerit vobis proselytus in terra vestra, non affligetis eum. 34. Sicut indigena in vobis erit proselytus accedens ad vos. Et diliges eum sicut teipsum, quia proselyti fuistis in terra Ægypti. Ego Dominus Deus vester. 35. Non facietis injustum in judicio, in mensuris, & in ponderibus, & in stateris. 36. Stateræ justæ, & pondera justa ※ & Oephi.....

CAPUT XIX. LEVITICI.

איש 3. Ο. ἕκαστος. Αλλος, ἀνήρ.

האלילם 4. Ο. εἰδώλοις. Αλλος, ἐλειλείμ.

פגול 7. Α. ἀπόβλητον. Ο. ἄθυτον.

פאת שדך 9. Ο. θερισμὸν ὑμῶν τοῦ ἀγροῦ. Αλλος, τὸ φαὰθ τοῦ ἀγροῦ.

לא־תעשק 13. Ο. οὐκ ἀδικήσεις. Αλλος, οὐ συκοφαντήσεις.

לא־תקלל 14. Ο. οὐ κακῶς ἐρεῖς. Αλλος, οὐ καταράσῃ.

ולא תהדר פני גדול 15. οὐδὲ μὴ θαυμάσῃς πρόσωπον δυνάστου. Αλλος, οὐ δοξάσεις πρόσωπον μεγάλου.

תעמד 16. Ο. ἐπιστήσῃ. Αλλος, ἐπισυστήσῃ.

בלבבך 17. Ο. τῇ διανοίᾳ σου. Αλλος, ἐν τῇ καρδίᾳ σου.

תטר 18. Ο. μηνιεῖς. Αλλος, τηρήσεις.

את־חקתי 19. Ο. τὸν νόμον. Αλλος, τὰ ἠκριβασμένα.

כלאים Ο. ἐκ δύο ὑφασμένον. Αλλος, κώλυμα.

שפחה 20. Ο. οἰκέτις. Αλλος, δούλη.

בקרת Ο. ἐπισκοπή. Αλλος, ἐπίσκεψις.

ערלתם ערלתו 23. Οἱ λοιποὶ, ἀκροβυστεῖτε ἀκροβυστίαν αὐτῶν. Ο. περικαθαριεῖτε τὴν ἀκαθαρσίαν αὐτοῦ.

לא תאכלו על־הדם 26. Ο. μὴ ἔσθετε ἐπὶ τῶν ὀρέων. Αλλος, οὐ φάγεσθε ἐπὶ τοῦ αἵματος. Αλλ. ἐπὶ τοῦ δώματος.

לא תנחשו Ο. οὐκ οἰωνιεῖσθε. Αλλος, οὐ κληδονισθήσεσθε.

לא תקפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך 27. Α. οὐ περικυκλώσεις τὸ κλῆμα (al. κλίμα) τῆς κεφαλῆς σου..... Σ. οὐ περιξυρήσετε κύκλῳ τὴν ὄψιν τῆς κεφαλῆς ὑμῶν, τὸ φαλὲ τοῦ πώγωνός σου. Ο. οὐ ποιήσετε σισόην ἐκ τῆς κόμης τῆς κεφαλῆς ὑμῶν, οὐδὲ φθερεῖτε τὴν ὄψιν τοῦ πώγωνος ὑμῶν. Θ. οὐ ποιήσετε τὸ φαὰθ τῆς κεφαλῆς.

ומקדשי 30. Ο. ἀπὸ τῶν ἁγίων μου. Αλλος, τὸ ἀκρίβασμά μου.

אל־תפנו אל־האבת ואל־הידענים 31. Ο. οὐκ ἐπακολουθήσετε ἐγγαστριμύθοις, καὶ τοῖς ἐπαοιδοῖς. Αλλος, μὴ ἐκκλίνητε πρὸς τοὺς θελητὰς καὶ πρὸς τοὺς γνώστας.

3. *Heb. & Alius*, vir. *LXX. Vulg.* unusquisque.

4. *Heb.* inutilia. *LXX.* idolis. *Alius*, elilim. *Vulg. idola.*

7. *Heb.* corruptum. *A.* abjiciendum. *LXX.* insacrificabile. *Vulg. prophanus erit.*

9. *Heb.* angulum agri tui. *LXX.* messem vestram agri. *Alius*, phaath agri. *Vulg. usque ad solum superficiem terræ.*

13. *Heb.* non opprimes. *LXX.* non nocebis. *Alius*, non calumniaberis. *Vulg. Non facies calumniam.*

14. *Heb. Alius*, *Vul.* non maledices. *LXX.* non male dices.

15. *Heb.* neque decorabis facies magni. *LXX.* neque miraberis faciem potentis. *Alius*, non honorabis faciem magni. *Vulg. nec honores vultum potentis.*

16. *Heb.* stabis. *LXX.* instabis. *Alius*, superinsurges. *Vulg. stabis contra.*

17. *Hebr. Alius*, *& Vulg.* in corde tuo. *LXX.* animo tuo.

18. *Heb. & Al.* observabis. *LXX.* succensebis. *Vulg. memor eris.*

19. *Heb.* statuta mea. *LXX.* legem. *Al.* accurate constituta. *Vulg. leges meas.*

Heb. intertexturarum. *LXX.* ex duobus textum. *Al.* impedimentum. *Vulg. ex duobus texta.*

20. *Heb. Vul.* ancilla. *LXX.* famula. *Alius*, serva.

H. animadversio. *LXX.* examen. *Alius*, consideratio. *Vulg. vapulabunt ambo.*

23. *H.* præputiabitis præputium ejus. *Reliqui*, præputiate præputium eorum. *LXX.* circummundabitis immunditiam ejus. *Vulg. auferetis præputia eorum.*

26. *H. Alius*, non comedetis super sanguinem. *LXX.* ne comedite super montibus. *Alius*, super tecto. *Vulg. non comedetis cum sanguine.*

H. non ominabimini. *LXX. Vulg.* non augurabimini. *Alius*, non hariolabimini.

27. *H.* non circumdabitis angulum capitis vestri, & non corrumpes angulum barbæ tuæ. *A.* non circumdabis palmitem capitis tui.... *S.* non radetis in circuitu aspectum capitis vestri, phale barbæ tuæ. *LXX.* non facietis Sisoen ex coma capitis vestri, neque corrumpetis aspectum barbæ vestræ. *Th.* non facietis phaath capitis. *Vulg. neque in rotundum attondebitis comam: nec radetis barbam.*

30. *H. Vulg.* sanctuarium meum. *LXX.* a sanctis meis. *Alius*, accuratum præceptum meum.

31. *H.* ne respiciatis ad pythones & ad sciolos. *LXX.* non sequemini ventriloquos & incantatores. *Alius*, ne declinetis ad voluntarios & ad hariolos. *Vulg. non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini.*

וגות

לא תונו 33. O. οὐ θλίψετε. Ἄλλος, οὐ κακώσετε.

אבני־צדק 36. O. μέτρα δίκαια. Ἄλλος, στάθμια δίκαια.

איפת צדק O. χοῦς δίκαιος. Ἄλλος, οἰφὶ δίκαιον.

33. *H.* non tribulabitis. *LXX.* non affligetis. *Alius*, non vexabitis. *Vulg. non exprobretis.*

36. *H.* lapides justitiæ. *LXX.* mensuræ justæ. *Alius*, pondera justa. *Vulg. æqua sint pondera.*

H. epha justitiæ. *LXX.* congius justus. *Alius*, œphi justum. *Vulg. justus modius.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIX. Levitici.

v. 3. Ἀλλ., ἀνήρ. Ex Basiliensi. Videtur Aquilæ.

v. 4. Ἀλλ. ἐλιλείμ, ex eodem. Hæc interpretatio est, ut puto, Theodotionis, qui in dubiis Hebraica Græcis literis exprimere solet.

v. 7. Α. ἀπόβλητον. Ita Catenæ Regiæ & Editio Romana. Sic vocem פגול vertunt supra Aq. & Symmachus. C. 7. 18. Theod. φιγγούλ.

v. 9. Ἀλλ. τὸ φαὰθ τοῦ ἀγροῦ. Ita Basiliensis, qui Symmachi aut Theodotionis, ut puto, lectionem profert. Vide infra ad versum 27.

v. 13. Ἀλλ., οὐ συκοφαντήσεις. Ex Basiliensi. Videtur esse trium Interpretum, qui ita vertunt supra, Levit. 6. 2.

v. 14. Ἀλλ., καταράσῃ. Ex Basil. Sic vocem קלל vertunt Aquila & Theodotio, Isaiæ. 8. 19.

v. 15. οὐ δοξάσεις πρόσωπον μεγάλου. Sic omnes Mss. Regii, Basiliensis & Drusius. Exod. 23. 3. eamdem vocem תהדר ἰσμώσεις vertit Symmachus.

v. 16. Ἀλλ., ἐπισυστήσῃ. Sic quidam Mss. & Editio Rom.

v. 17. Ἄλλος, ἐν τῇ καρδίᾳ σου. Est, ut puto, Aquilæ.

v. 18. Ἀλλ., τηρήσεις. Ex Basiliensi.

v. 19. Ἀλλ., τὰ ἐπεμβαζόμενα. Videtur esse Aquilæ, ut supra dictum est. Ex Basiliensi.

Ibid. Ἀλλ., κώλυμα. Ex Basiliensi qui Interpretem tacet. Sed videtur esse Theodotionis, qui vocem כלאים ita vertit, Deut. 22. 9.

v. 20. Ἀλλ., δούλη, Basiliensis.

Ibid. Ἀλλ. ἐπίσκεψις. Basiliensis. Est forte Theodotionis ut infra, Num. 1. 20.

v. 23. Οἱ λοιποί, ἀκροβυστεῖτε ἀκροβυστίαν αὐτοῦ. Sic Catenæ Regiæ & Drusius.

v. 26. Ἄλλος, οὐ φάγεσθε ἐπὶ τοῦ αἵματος. Ἀλλ. ἐπὶ τοῦ δώματος. Prior lectio est Basiliensis. Altera Editionis Romanæ. In hunc locum ita disserit Drusius. *Super domate, i. tecto* על הגג. *Hieron. in epistola ad Suniam.* Δῶμα in orientalibus provinciis ipsum dicitur, quod apud Latinos, tectum. In Palæstina enim & Ægypto, vel ubi scripti sunt divini Libri aut interpretati, non habent in tectis culmina, sed δώματα, quæ Romæ vel solaria vel mediana vocant. i. plana tecta, quæ transversis trabibus sustentantur. *Eadem scribit in Comment. Dan. 6. De domate satis. Quod hunc locum attinet, corruptus est & in LXX. qui legerunt* על ההרים, ἐπὶ τῶν ὀρέων, *hoc est Resch pro Daleth. Melius noster*, cum sanguine. *Et est sensus, non comedetis carnem cum sanguine. Jonathan*, non comedetis de carne ullius victimæ, donec sanguis steterit in pelvibus. *Sane Thalmudici notant non esse comedendam carnem sacram ante sanguinem. Si divinationi locus, putarem in Editione Romana, unde hæc descripsi, αἵματος, legendum pro, δώματος. Nam nihil affine habet* דם, *sanguis, cum* גג *δῶμα, sive tectum. Quo magis cogito, eo magis se probat mihi hæc emendatio.* Hactenus Drusius: ut ut vero sit de conjectura ejus, constat varios Interpretes varie legisse. Nempe LXX. ההרים, montes; vel potius nulla addita litera הרם, excelsum, scilicet, montes. Alios הדם, sanguinem. Prior vero lectio non spernenda, nam hic agitur de superstitionibus alienigenarum, quarum una eaque frequens erat, immolare in excelsis.

Ibid. Ἀλλ., οὐκ οἰωνιεῖσθε. Ex Basiliensi.

v. 27. Sic lectiones plenas mutuamur ex Basiliensi, cum Symmachi nomine, quod ex Drusio aberat. Lectionem Aquilæ varie efferunt Regii Codices: nam habent κλῆμα, pro κλίμα, proclivis mutatio, κλῆμα vero est palmes, κλίμα latus. Si priorem lectionem sequamur sensus erit non circumpones capiti tuo palmites sive coronam palmitum; si posteriorem, non circumdabis latus capitis tui, id est, non tonsura circumdabis; utram malis elige. In hunc autem Aquilæ locum hoc scholion addunt duo Regii Mss. τριχῶν δὲ ἀφαίρεσις δόξης ἀφαίρεσις. i. *Capillorum autem jactura est gloriæ jactura.* Lectionem Symmachi pleniorem mutuamur ex Basiliensi. Ibi vero ad hæc verba, τὴν περίοψιν τῆς κεφαλῆς σου, hoc scholion adfert Codex unus Regius, μᾶλλον δὲ σισόην, ὅ ἐστιν ὁ κρωβύλος. i. *Potius autem sisoen, quod est Crobylus.* κρωβύλος erant capilli certum in modum non ita notum concinnati. In Symmachi versionem sic Hesychius, *Insuper nec comam in rotundum tondere, i. non radere in rotundum aspectum capitis, sicut & Symmachus edidit, quemadmodum etiam hi facere consueverunt, qui barbaricas students comas.* In sequentibus Symmachi verbis, τὸ φαλὰ τοῦ πώγωνος ὑμῶν, puto φαὰθ, pro, φαλά, legendum, ut cum Hebraïco פאת consonet: in Mss. enim unciali charactere, quales erant omnes antiquitus, λ. in, α. & θ. in, ε. facile commutantur. Vide Palæographiam Græcam, pag. 188. ubi harum literarum formam simillimam observabis. Theodotion item vertit φαάθ, retenta Hebraica voce.

v. 30. Ἀλλ. τὸ ἁγίασμά μου. Basil. videtur Aquilæ esse.

v. 31. Ἀλλ., μὴ ἐκκλίνετε πρὸς τοὺς θελητὰς καὶ τοὺς γνώστας. Sic omnes Mss. puto autem esse Aquilæ: nam sic ipse vertit, Cap. sequenti, v. 6.

v. 35. Ἄλλος, οὐ κακώσετε. Sic Basiliensis.

v. 26. Ἄλλος, στάθμια δίκαια. Sic Basil. Vocem אבני στάθμια vertunt LXX. & Theodotio Prov. 16. 11.

Ibid. Ἀλλ. οἰφὶ δίκαιον. Basil. Hæc interpretatio in versionem LXX. Hexaplarem translata fuerat, ut supra videas.

CAPUT XX. LEVITICI.

למלך 2. Ἄλλοι, τοῦ Μολόχ. O. ἄρχοντι.

למלך 3. Ἄλλοι, τοῦ Μολόχ. O. ἄρχοντι.

ואם העלם יעלימו עם הארץ 4. O. ἐὰν δὲ ὑπερόψει ὑπερίδωσιν οἱ αὐτόχθονες τῆς γῆς. Ἄλλος,

2. HEb. & Alii, Moloch. *LXX.* principi. *Vulg. idolo Moloch.*

3. *Heb. & Alii, & Vul.* Moloch. *LXX.* principi.

4. *H.* & si absconsione absconderint populus terræ. *LXX.* si autem despectione despexerint indigenæ terræ. *Alius*, si despectione abscon-

ἐὰν ὑπερόψει ὑπερίδωσιν ὁ λαὸς τῆς γῆς. Αλλος, ἐὰν κρύψει κρύψωσιν ὁ λαὸς τῆς γῆς.

derint populus terræ. *Al.* si abſconſione abſconderint populus terræ. *Vul. quod ſi negligens populus terræ, & quaſi parvipendens imperium meum.*

אחרי המלך 5. Αλλος, ὀπίσω τοῦ Μολόχ. Ο. Εἰς τοὺς ἄρχοντας. Αλλ. Εἰς τὸν ἄρχοντα.

5. *H. & Alius*, poſt Moloch. *LXX* in principes. *Alius*, in principem. *Vulg. cum Moloch.*

הפנה אל־האבת ואל־הידענים 6. Α. ἐκκλίνει πρὸς τοὺς θελητάς, καὶ πρὸς τοὺς γνώστας. Ο. ἐπακολουθήσῃ ἐγγαστριμύθοις, καὶ τοῖς ἐπαοιδοῖς.

6. *H.* verterit ſe ad pythones, & ad divinos. *A.* declinat ad voluntarios, & ad hariolos. *LXX.* ſecuta fuerit ventriloquos & incantatores. *Vulg. quæ declinaverit ad magos & ariolos.*

את־חקתי 8. Ο. προστάγματα. Αλλος, ἠκριβασμένα.

8. *Heb.* ſtatuta mea. *LXX. Vulg* præcepta. *Alius*, accurate conſtituta.

יקלל 9 Ο. κακῶς εἴπῃ. Αλλος, καταράσηται.

9. *H. Alius*, *Vul.* maledixerit. *LXX.* male dixerit.

דמיו בו Ο. ἔνοχος ἔσται. Αλλος, αἷμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ.

H. & Alius, ſanguis ejus in ipſo. *LXX.* reus erit. *Vul. ſanguis ejus ſit ſuper eum.*

איש אשר ישכב 11. Ο. ἐὰν τις κοιμηθῇ. Αλλος, ὃς ἂν κοιμηθῇ.

11. *H.* vir qui cubuerit. *LXX.* ſi quis dormierit. *Alius & Vul.* qui dormierit.

את־אשת אביו τὸ Σαμ. μετὰ γυναικὸς ἀδελφοῦ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Ο. μετὰ γυναικὸς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Αλλος, μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ.

H. LXX. cum uxore patris ſui. *Samar.* cum uxore fratris patris ſui. *Alius*, cum matre ſua. *Vul. cum noverca ſua.*

דמיהם בם Ο. ἀμφότεροι ἔνοχοί εἰσιν. Αλλος, αἵματα αὐτῶν ἐν αὐτοῖς.

**H. & Alius*, ſanguines eorum in ipſis *LXX.* ambo rei ſunt. *Vul. ſanguis eorum ſuper eos.*

תבל עשו 12 Ο. ἠσεβήκασι. Αλλος, βάβελ ἐποίησαν.

12. *H.b.* confuſionem fecerunt. *LXX.* impie egerunt. *Alius*, babel fecerunt *Vul. ſcelus operati ſunt.*

זמה 14. Ο. ἀνόμημα. Αλλος, ζέμμα.

14. *H.* nefas. *LXX.* iniquitas. *Alius*, zemma. *Vul. ſcelus.*

עונו ישא 17. Ο. ἁμαρτίαν κομιοῦνται. Αλλος, ἁμαρτίαν αὐτοῦ λήψεται.

17. *H.* perverſitatem ſuam portabit. *LXX.* peccatum accipient. *Alius*, peccatum ſuum accipiet. *Vul. portabunt iniquitatem ſuam.*

דוה 18. Ο. ἀποκαθημένης. Αλλος, ἐν αἱμοῤῥοίᾳ.

18. *Heb.* infirma *LXX.* menſtruata. *Alius*, in fluxu ſanguinis. *Vul. in fluxu menſtruo.*

את־דדתו 20. Ο. συγγενοῦς αὐτοῦ. Αλλος, δωδαθώ.

20. *Heb.* cum uxore patrui ſui. *LXX.* cum cognata ſua. *Alius*, dodatho. *Vul. cum uxore patrui.*

ערירים ימתו Σ. Θ. ἄτεκνοι ἔσονται. Ο. ἄτεκνοι ἀποθανοῦνται.

Heb. LXX. ſine filiis morientur. *S. Th.* ſine filiis erunt. *Vul. ſine liberis morientur.*

נדה 21. Ο. ἀκαθαρσία. Αλλος, νεδδά.

21. *Heb.* ſeparatio. *LXX.* immunditia. *Alius*, nedda. *Vulg. rem fa it illicitam.*

• ערירים יהיו Σ. Θ. ἄτεκνοι ἔσονται. Ο. ἄτεκνοι ἀποθανοῦνται.

Heb. S. Th. ſine filiis erunt. *LXX.* ſine filiis morientur. *Vulg. abſque liberis erunt.*

משפטי 22. Ο. κρίματά μου. Αλλος, ἠκριβωμένα.

22. *H. LXX.* judicia mea. *Alius*, accurate conſtituta. *Vulg. judicia.*

תקיא אתכם Σ. Θ. ἀποβάλῃ ὑμᾶς. Ο. προσοχθίσῃ ὑμῖν.

Heb. evomet vos. *S. Th.* abjiciat vos. *LXX.* exhorreſcat vos. *Vulg. vos evomat.*

בחקת הגוי 23. Ο. τοῖς νομίμοις τῶν ἐθνῶν. Αλλ. ἐν τοῖς ἠκριβασμένοις τοῦ ἔθνους.

23. *H.* in ſtatutis gentis. *LXX.* legitimis gentium. *Alius*, in accurate ſtatutis gentis. *Vulg. in legitimis nationum.*

אשר תרמש האדמה 25. Ο. ἑρπετοῖς τῆς γῆς. Αλλος, οἷς ἐξέρπει ἀδαμά.

25. *H.* quod reptabit humi. *LXX.* reptilibus terræ. *Alius*, quæ reptare facit adama. *Vulg. quæ moventur in terra.*

בהם 27. Ο. αὐτῶν. Αλλος, ἐν αὐτοῖς.

27. *H.* in eis. *Alius*, in eo. *LXX.* eorum. *Vul. in quibus.*

אוב Ο. ἐγγαστρίμυθος. Αλλος, θελητής.

Heb. Pytho. *LXX.* ventriloquus. *Alius*, voluntarius. *Vul. Pythonicus ſpiritus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XX. Levitici.

v. 2. & 3. Ex Baſilienſi. Vide quæ diximus ſupra, Cap. 18. ad verſum 21.

v. 4. Has lectiones mutuamur ex Mſſ. Regiis & ex Baſilienſi, qui ſic habet ἐὰν κρύψει κρύψωσιν ὁ λαὸς τῆς

γῆς. Ubi puto legendum, καὶ εἰ κρύψει: & sic quadrabit cum postrema interpretatione, quæ videtur Aquilæ, καὶ ἐὰν κρύψει κρύψωσιν ὁ λαὸς τῆς γῆς, ubi Hebraicum e vestigio sequitur.

v. 5. Ἄλλος, ὀπίσω τῦ Μολόχ. Ex Basiliensi.

v. 6. Α. ἐκκλίνει πρὸς τὰς θελητὰς καὶ πρὸς τὰς γνώστας. Hanc lectionem jam vidimus, Cap. præcedenti. Ex Basiliensi.

v. 8. ἐπεξεβασμένα. Hæc lectio ex Basiliensi, Aquilæ esse videtur, ut sæpe diximus.

v. 9. Ἄλλος, κατάρώμενος. Ita Basiliensis. Vide supra ad Cap. 19. v. 14.

Ibid. αἷμα αὐτῦ ἐν αὐτῷ. Basil. puto esse Aquilæ.

v. 11. ὃς ἂν κοιμηθῇ. Sic Basiliensis, sine interpretis nomine.

Ibid. Samaritani lectionem mutuamur ex tribus Regiis, quorum unus alteram lectionem adfert nempe, μετὰ τῆς μητρὸς αὐτῦ.

Ibid. αἱματα αὐτῶν ἐν αὐτοῖς. Hæc lectio ex Basiliensi sumta, videtur Aquilæ esse.

v. 12. βδελ ἐποίησαν. Hæc lectio Basiliensis Codicis, videtur esse Theodotionis, ut diximus supra, c. 18. ad versum 23. Ubi θαβελ, pro βαβελ, haud dubie legendum.

v. 14. Ἄλλος, ζέμμα. Hæc lectio Basiliensis videtur Symmachi esse, ut supra, Cap. 18. v. 17.

v. 17. Ἀλλ. ἁμαρτίας αὐτῦ λήψεται. Ex Basiliensi.

v. 18. Ἄλλος, αἱμοῤῥοία. In hanc lectionem Scholion habetur in uno Regio, ἄλλος, ἀκάθαρτον, λεπρῶσαν, ἢ ἐν αἱμοῤῥοίᾳ, ἢ ἐθνικήν. i. alius, *immundam, leprosam, aut in fluxu sanguinis, aut gentilem.*

v. 20. Ἄλλος, δίωδαβι. Ex Basil. videtur esse Theodotionis.

Ibid. Ita Basil. & Isychius.

v. 21. Ἄλλος, νεδδα. Basil. Videtur Theodotionis.

Ibid. Sic Basiliensis lectionem Symmachi & Theod. effert.

v. 22. ἐπεξεβασμένα. Aquilæ ut videtur, ut versu 23. utraque ex Basiliensi.

Ibid. Σ. Θ. ἀποβαλεῖ ὑμᾶς. Ex Basiliensi & Isychio.

v. 23. εἰς ἐξῆρτον ἀδαμά. Basil. Est forte Symmachi & Theodotionis. Vide. Gen. 2. 7.

v. 27. lectiones ex Basil. Illud, θελητὰς, videtur esse Aquilæ, ut supra, v. 6.

CAPUT XXI. LEVITICI.

כי את־אשי יהוה לחם אלהיהם 6. O. Τὰς γὰρ θυσίας κυρίου δῶρα τοῦ θεοῦ αὐτῶν. Ἄλλος, ὅτι τὰ πύῤῥα κυρίου ἄρτους θεοῦ αὐτῶν.

לא יפרע 10 O. οὐκ ἀποκιδαρώσει. Ἄλλος, οὐκ ἀπομιτρώσει.

יפרם O. διαῤῥήξει. Ἄλλος, διαλύσει.

על כל־נפשת מת 11. O. ἐπὶ πάσῃ ψυχῇ τετελευτηκυίᾳ. Ἄλλος, πασαῖς ψυχαῖς νεκραῖς.

ומן־המקדש 12. O. καὶ ἐκ τῶν ἁγίων. Ἄλλος, ἐκ τοῦ ἁγιάσματος.

כי נזר שמן משחת אלהיו עליו A. ὅτι ἀφόρισμα ἔλαιον ἀλείμματος θεοῦ αὐτοῦ ἐπ' αὐτῷ. Σ. ὅτι ἄθικτον ἔλαιον τοῦ χρίσματος τοῦ θεοῦ αὐτοῦ ἐπ' αὐτῷ. O. ὅτι τὸ ἅγιον ἔλαιον τὸ χριστὸν τοῦ θεοῦ ἐπ' αὐτῷ. Θ. ὅτι τὸ ναζὲρ ἔλαιον τὸ χριστὸν παρὰ θεοῦ αὐτοῦ ἐπ' αὐτῷ.

תבלל בעינו 20. A. [ὑπόχυσις] O. πτίλλος τοὺς ὀφθαλμούς. Ἄλλος, λεύκωμα.

לחם 22. O. τὰ δῶρα. Ἄλλος, τοὺς ἄρτους.

לא יגש 23. O. οὐκ ἐισῇ. Ἄλλος, οὐ προσελεύσεται.

6. *Hebr.* quia ignitiones Domini panem Dei sui. *LXX.* sacrificia enim Domini munera Dei sui. *Alius*, quia ignita Domini panes Dei sui. *Vulg. incensum enim Domini, & panes Dei.*

10. *Hebr.* non nudabit. *LXX.* non nudabit cidari. *Alius*, non nudabit mitra. *Vulg. non discooperiet.*

Hebr. Vulg. scindet. *LXX.* discindet. *Alius*, solvet.

11. *H.* super omnes animas mortui. *LXX.* ad omnem animam mortuam. *Alius*, omnibus animabus mortuis. *Vulg. ad omnem mortuum.*

12. *Heb. & Alius*, & de sanctuario. *LXX. Vul.* de sanctis.

H. quia corona olei unctionis Dei sui super eum. *A.* quia separatio oleum unctionis Dei sui super eum. *S.* quia intactum oleum unctionis Dei sui super eum. *LXX.* quia sanctum oleum christum Dei super eum. *Th.* quia nazer est oleum unctum a Deo suo super ipso. *Vul. quia oleum sanctæ unctionis Dei super eum est.*

20. *H.* albugo in oculo suo. *A.* suffusio. *LXX.* maculosus oculos. *Alius*, albugo. *Vulg. albuginem habens in oculo.*

22. *H.* panem. *LXX.* munera. *Alius*, panes. *Vulg. panibus.*

23. *Heb. & Alius*, non ingredietur. *LXX.* non appropinquabit. *Vulg. nec accedat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXI. Levitici.

v. 6. Ἄλλος, ὅτι τὰ πύῤῥα κυρίου, &c. Ex Basiliensi. Hæc Versio videtur prorsus Aquilæ esse, qui אש semper vertit, πύῤῥον, ut sæpe vidimus initio hujus Libri.

v. 10. Ἄλλος, οὐκ ἀπομιτρώσει. Sic omnes Mss. & Editio Romana.

Ibid. Ἀλλ. διαλύσει. Ex Basiliensi.

v. 11. Ἀλλ. πασαῖς ψυχαῖς νεκραῖς. Basil.

v. 12. Ἀλλ. ἐκ τοῦ ἁγιάσματος. Ex eodem.

Ibid. Hic versiculus secundum Interpretationem Aquilæ, Symmachi & Theodotionis habetur in Demonstratione Evangelica Eusebii p. 349. Ubi ad Lectionem Theodotionis in Mss. legitur τὸ χρισθέν.

v. 20. A. ὑπόχυσις. Isychius habet: *suffusio autem, quod Aquila edidit.* Nos Græce posuimus ὑπόχυσις, unde, ut putamus, suffusio. Uncinis tamen inclusimus, ne quis aliunde sumtum putaret. Ἄλλος, λεύκωμα albugo, videtur Symmachi esse, quem secutus est Vulgatus Interpres. Prodit autem ex Basiliensi.

v. 22. Ἄλλος, τοὺς ἄρτους. Ex Basil.

v. 23. οὐ προσελεύσεται. Ex eodem.

CAPUT XXII. LEVITICI.

ינזרו 2. Ο. προσεχέτωσαν. Αλλος, φυλασσέσθωσαν.

איש איש מזרע 4. Ο. ἄνθρωπος ἐκ τοῦ σπέρματος. Αλλος, ἀνὴρ ἀπὸ σπέρματος.

צרוע או זב Ο. λεπρᾷ ἢ γονοῤῥυής. Αλλος, λεπρὸς ἢ ῥέων.

לא יאכל 6. Ο. οὐκ ἔδεται. Αλλος, οὐ φάγεται. Αλλος, οὐχ ἅψεται.

זר 10. Ο. ἀλλογενής. Αλλος, ἀλλότριος.

יאכל 11. Ο. φάγεται. Αλλος, ἔδεται.

לא־יאכל 13. Ο. οὐ φάγεται. Αλλος, οὐκ ἔδεται.

את־הקדש 14. Ο. ἅγιον. Αλλος, ἀργύριον.

ירימו 15. Ο. ἀφαιροῦσι. Αλλος, ἀναφέρουσιν. Αλλος, προσφέρουσιν.

נדריהם 18. Ο. ὁμολογίαν αὐτῶν. Αλλος, εὐχῶν αὐτῶν.

או לנדבה 21. Ο. ἢ κατὰ αἵρεσιν. Αλλος, ἢ εἰς ἑκούσιον.

נדבה 23. Ο. σφάγια. Αλλος, ἑκούσιον.

כתות 24. Α. συγκεκλασμένον. Ο. ἐκτεθλιμμένον.

נתוק Α. κεκομμένον. Ο. ἐκτομίαν.

בן־נכר 25. Ο. ἀλλογενοῦς. Αλλος, υἱοῦ ἀλλοτρίου.

את־לחם Ο. τὰ δῶρα. Αλλος, τοὺς ἄρτους.

אשה 27. Ο. κάρπωμα. Αλλος, πύῤῥον.

2. Heb. ſeparentur. *LXX.* attendant. *Alius*, cuſtodiantur. *Vulg. caveant.*

4. *H.* vir vir e ſemine. *LXX.* homo ex ſemine. *Alius*, vir a ſemine. *Vul. homo de ſemine.*

Heb. & Alius, leproſus aut fluens. *LXX* leproſus eſt, vel patitur fluxum ſeminis. *Vulg. qui fuerit leproſus, aut patiens fluxum ſeminis.*

6. *Hebr.* non comedet. *LXX.* non edet. *Alius*, non manducabit. *Alius*, non tanget. *Vulg. non veſcetur.*

10. *Heb.* extraneus. *LXX. Vulg.* alienigena. *Alius*, alienus.

11. *H.* comedet. *LXX.* manducabit. *Alius*, edet *Vulg. veſcetur.*

13. *Heb.* non comedet. *LXX.* non manducabit. *Alius*, non edet. *Vulg. comedendi ex eis non habet poteſtatem.*

14. *Heb.* ſanctitatem. *LXX.* ſanctum. *Alius*, argentum. *Vul. in ſanctuarium.*

15. *Heb.* elevabunt. *LXX.* ſegregant. *Alius*, referunt. *Alius & Vulg.* offerunt.

18. *H.* vota ſua. *LXX.* confeſſionem ſuam. *Alius*, precum ſuarum. *Vulg. vota.*

21. *H.* vel ad devotionem. *LXX.* vel ſecundum electionem. *Alius*, aut in libitum. *Vulg. vel ſponte offerens.*

23. *H.* ſpontaneum. *LXX.* jugulata. *Alius*, voluntarium. *Vulg. voluntarie.*

24. *H. A.* contuſum. *LXX.* cui contriti teſticuli. *Vulg. tuſis teſticulis.*

Heb. A. exciſum. *LXX.* cui execti teſticuli. *Vulg. ſectis teſticulis.*

25. *H.* filii extranei. *LXX.* alienigenæ. *Alius*, filii alieni.

Hebr. panem. *LXX.* munera. *Alius & Vulg.* panes.

27. *Hebr.* ignitionis. *LXX.* hoſtiam. *Alius*, ignitum. *Vulg. offerri poterunt Domino.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXII. Levitici.

Varias Interpretationes omnes hujuſce Capitis ex Codice Baſilienſi mutuamur.

v. 2. Αλλος, φυλασσέσθωσαν. Hæc interpretatio videtur eſſe Symmachi, qui verbum נזר ita vertit Deut. 33. 16. נזיר אחיו, φυλάξαντες τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, *cuſtodientis fratres ſuos.*

v. 4. Αλλ. ἀνὴρ ἀπὸ σπέρματος. Videtur eſſe Aquilæ, qui vocem, ἀνὴρ, haud dubie repetierat, ut eſt in Hebræo איש איש.

Ibid. λεπρὸς ἢ ῥέων, trium Interpretum videtur eſſe, qui τὸ זב ita vertunt, Levit. 15.

v. 6. Αλλος, οὐχ ἅψεται. τὸ יאכל non video quis poſſit, ἅψεται, vertiſſe, niſi forte Symmachus, qui liberiore interdum interpretandi genere utitur.

v. 14. Αλλος, ἀργύριον. Sic forte Symmachus liberius verterit.

v. 18. Αλλ. εὐχῶν αὐτῶν. Baſil. Forte Aquilæ, qui vocem נדרי ita vertit Pſalm. 60. 6.

v. 21. & 23. ἑκούσιον. Hæc Interpretatio videtur Aquilæ eſſe, qui Exod. 35. 22. ita vertit vocem נדבה

CAPUT XXIII. LEVITICI.

תאכלו 6. Ο. ἔδεσθε. Αλλος, φάγεσθε.

אשה 8. Ο. ὁλοκαυτώματα. Αλλοι, πύῤῥα.

עבדה Ο. λατρευτόν. Αλλος, δουλευτόν.

הניף 11. Ο. ἀνοίσει. Αλλος, ἀναφέρει.

השבת Ο. τῆς πρώτης. Αλλος, τοῦ σαββάτου.

כבש 12. Ο. πρόβατον. Αλλος, ἀμνόν.

אשה 13. Ο. θυσία. Αλλος, πύῤῥον.

קלי 14. Ο. πεφρυγμένα. Αλλος, ἄναλα.

התנופה 15. Ο. ἐπιθέματος. Αλλος, ἀφορίσματος.

שבע שבתות תמימת Ο. ἑπτὰ ἑβδομάδας ὁλοκλήρους. Αλλος, ἑπτὰ σάββατα ἄμωμα.

השבת השביעת 16. Ο. τῆς ἐσχάτης ἑβδομάδος. Αλλος, τοῦ σαββάτου ἑβδόμου.

תנופה 17. Ο. ἐπίθεμα. Αλλος, ἀφαίρεμα.

אשה 18. Ο. θυσία. Αλλος, πύῤῥον.

ניחח Ο. εὐωδίας. Αλλος, ἀναπαύσεως.

עבדה 21. Ο. λατρευτόν. Αλλος, δουλευτόν.

בקצרכם 22. Ο. ὅταν θερίζητε. Αλλος, ἐκθεριζόντων ὑμῶν.

פאת Ο. τὸ λοιπόν. Αλλος, τὸ φαάθ.

לקט Ο. ἀποπίπτοντα. Αλλος, συλλέγματα.

שבתון 24. Ο. ἀνάπαυσις. Αλλος, σάββατον.

תרועה Ο. σαλπίγγων. Αλλος, σαλπισμός. Αλλος, ἢ τῆς σκηνοπηγίας.

מלאכת עבדה 25. Ο. ἔργον λατρευτόν. Αλλος, ἔργον δουλευτόν.

עניתם 32. Ο. ταπεινώσετε. Αλλος, κακώσετε.

אשה 36. Ο. ὁλοκαυτώματα. Αλλος, πύῤῥον.

עצרת Ο. ἐξόδιον. Αλλος, ἐπισύσχεσις.

עבדה Ο. λατρευτόν. Αλλος, δουλευτόν.

אשה 37. Ο. ὁλοκαυτώματα. Αλλος, πύῤῥον.

באספכם 39. Ο. ὅταν συντελέσητε. Αλλος, συναγάγητε.

6. Heb. *LXX. Vulg.* comedetis. *Alius*, manducabitis.

8. *Heb.* ignitionem. *LXX.* holocausta. *Alii*, ignita. *Vulg. sacrificium.*

Hebr. servitutis. *LXX. Vulg.* servile. *Alius*, famulare.

11. *H.* agitabit. *LXX.* offeret. *Alius*, adferet. *Vulg. elevabit.*

H. cessationis. *LXX.* primæ. *Alius & Vulg.* Sabbati.

12. *Hebr. Alius*, agnum. *LXX.* ovem. *Vul. agnus.*

13. *Heb.* ignitionem. *LXX.* sacrificium. *Alius*, ignitum. *Vulg. incensum.*

14. *H.* tostum. *LXX.* fricta. *Alius*, non salita. *Vulg. polentam.*

15. *Heb.* elevationis. *LXX.* superpositionis. *Alius*, segregationis. *Vulg. primitiarum.*

H. septem cessationes consummatæ. *LXX.* septem hebdomadas integras. *Alius*, septem Sabbata immaculata. *Vulg. septem hebdomadas plenas.*

16. *H.* Sabbatum septimi. *LXX.* ultimæ hebdomadis. *Alius*, Sabbati septimi. *Vulg. hebdomadæ septimæ.*

17. *H.* elevationis. *LXX.* superpositio. *Alius*, demptio. *Vul. primitiarum.*

18. *Heb.* ignitio. *LXX.* sacrificium. *Alius*, ignitum. *Vulg. vacat.*

H. quietis. *LXX.* suavitatis. *Alius*, cessationis. *Vulg. suavissimum.*

21. *H.* servitutis. *LXX. Vul.* servile. *Alius*, famulare.

22. *H.* in metendo vos. *LXX.* cum messueritis. *Alius*, metentibus vobis. *Vulg. postquam messueritis.*

H. angulum. *LXX.* residuum. *Alius*, phaath. *Vulg. usque ad solum.*

H. spicilegium. *LXX.* quæ decidunt. *Alius*, collectanea. *Vulg. remanentes spicas.*

24. *H. LXX.* requies. *Alius & Vulg.* Sabbatum.

Heb. vociferationis. *LXX.* tubarum. *Alius*, tubæ clangor. *Alius*, vel scenopegiæ.

25. *Heb.* functionem servitutis. *LXX. Vulg.* opus servile. *Alius*, opus famulare.

32. *H. Alius*, *Vulg.* affligetis. *LXX.* humiliabitis.

36. *H.* ignitionem. *LXX. Vulg.* holocausta. *Alius*, ignitum.

H. Alius, retentio. *LXX.* exodium. *Vulg. collectæ.*

H. servitutis. *LXX. Vulg.* servile. *Alius*, famulare.

37. *H.* ignitionem. *LXX.* holocausta. *Alius*, ignitum. *Vulg. oblationes.*

39. *Heb.* in colligendo vos. *LXX.* cum consummaveritis. *Alius*, *Vulg.* congregaveritis.

שבתון O. ἀνάπαυσις. Αλλος, σάββατον.

Heb. cessatio. *LXX.* requies. *Alius & Vulg.* Sabbatum.

הדר 40. O. ὡραῖον. Αλλος, ἔνδοξον.

40. *H.* & decoris. *LXX.* speciosum. *Alius*, gloriosum. *Vulg. pulcherrima.*

כפת תמרים O. κάλλυνθρα φοινίκων. Αλλος, κάφφω. Αλλος, βαΐα φοινίκων.

H. curvitates palmarum. *LXX.* spatulas palmarum. *Alius*, cappho. *Alius*, ramos palmarum. *Vulg. spatulasque palmarum.*

ענף עץ־עבת O. κλάδους ξύλου δασεῖς. Αλλος, ὑλόκομον.

H. ramum ligni complicati. *LXX.* & ramos ligni densos. *Alius*, densarum frondium. *Vul. & ramos ligni densarum frondium.*

וערבי־נחל ושמחתם לפני יהוה אלהיכם שבעת ימים וחגתם אתו חג ליהוה שבעת ימים בשנה חקת עולם לדרתיכם 41. A. καὶ ἰτέας χειμάῤῥου, καὶ εὐφρανθήσεσθε εἰς πρόσωπον κυρίου θεοῦ ὑμῶν, ἑπτὰ ἡμέρας. καὶ ἑορτάζετε αὐτὴν, ἑορτὴν τῷ κυρίῳ ζ. ἡμέρας ἐνιαυτοῦ, ἀκρίβεια αἰῶνος τοῖς γενεαῖς ὑμῶν. Σ. καὶ ἰτέαν χειμάῤῥου. καὶ εὐφρανθήσεσθε ἔμπροσθεν κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν ἑπτὰ ἡμέρας· καὶ πανηγυρίσετε αὐτὴν πανήγυριν τῷ κυρίῳ ζ. ἡμέρας τοῦ ἐνιαυτοῦ, πρόσταγμα αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν. O. Θ. καὶ ἰτέας ἐκ χειμάῤῥου. καὶ εὐφρανθήσεσθε ἔναντι κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν ζ. ἡμέρας. καὶ ἑορτάσετε αὐτὴν ἑορτὴν τῷ κυρίῳ ἑπτὰ ἡμέρας τοῦ ἐνιαυτοῦ· νόμιμον αἰώνιον. O. Αλλως, καὶ ἰτέας καὶ ἄγνου κλάδους ἐκ χειμάῤῥου, εὐφρανθῆναι ἔναντι κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν ἑπτὰ ἡμέρας τοῦ ἐνιαυτοῦ, νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν.

41. *H.* & salices torrentis, & lætabimini ad facies Domini Dei vestri septem diebus. Et tripudiabitis festum illud Domino septem diebus in anno: statutum sæculi in generationibus vestris. *A.* & salices torrentis: & lætabimini in faciem Domini Dei vestri septem dies. Et celebrabitis illam, festivitatem Domino septem dies in anno: statutum accuratum sæculi, generationibus vestris. *S.* Et salicem torrentis: & lætabimini in conspectu Domini Dei vestri septem dies: & solemnem facietis ipsam solemnitatem Domino septem dies anni: præceptum sempiternum in generationes vestras. *LXX. Th.* Et salices ex torrente: & lætabimini ante Dominum Deum vestrum septem dies. Et celebrabitis ipsam celebritatem Domino septem dies anni; legitimum sempiternum. *LXX. aliter.* Et salices & agni ramos ex torrente, ad lætandum ante Dominum Deum vestrum septem diebus anni: legitimum sempiternum in generationes vestras. *Vulg. Et salices de torrente: & lætabimini coram Domino Deo vestro. Celebrabitisque solemnitatem ejus septem diebus per annum. Legitimum sempiternum erit in generationibus vestris.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIII. Levitici.

v. 6. Αλλος, φάγεσθε. Sic Basiliensis, tacito Interprete.

v. 8. Αλλος, πύῤῥα. Sic Aquila & Theodotio vertere solent, ut supra vidimus ad Caput 2. Aliquando autem ad hanc vocem, A. Θ. ponit Basiliensis, interdum & quidem frequentius nomina Interpretum tacet: ut hic & versibus 13. 18. 36. & 37. Nonnunquam in eodem Basiliensi, unde omnes pene lectiones mutuamur, scribitur πύρον, mendose.

Ibid. Αλλος, δηλευτόν, sic Basiliensis, tacito Interprete, hic & versibus 21. 25. 36.

v. 11. Αλλος, ἀναφέρει. Ita Basiliensis tacito Interprete.

Ibid. Αλλος, τοῦ σαββάτου. Ita Basiliensis. Nescio quid legerint LXX. qui verterunt, τῆς πρώτης.

v. 12. Αλλος, ἄμωμον. Ita Basiliensis sine Interpretis nomine, ut & supra, Levit. 4. 32. & 35. alibique.

v. 14. Αλλος, ἄπαλα. Ita Basiliensis. Forte melius legatur αὖαλα, arefacta, sicca: quæ interpretatio apprime quadrat, cum voce קלי

v. 15. Αλλος, ἀφορίσματος. Ita Basiliensis. Drusius vero legit cum Editione Romana ἀφορίσματα, & putat hanc vocem respondere Hebraïcæ את עמר sed perperam: nam respondet sequenti התנופה, quam LXX. vertunt ἐπιθέματος.

Ibid. Αλλος, ἑπτὰ σάββατα ἄμωμα. Sic Basiliensis. In uno Regio Codice legitur hæc nota: κατ' ἐτυμολογίαν τοῦ σαββάτου ἐστιν ἰδεῖν, ὅτι σαβαχθα (sic) καλεῖται ἡ ἄφεσις. ἀφιᾶσι δὲ αὐτὴν ἱερὰν τῷ κυρίῳ, ὅτι ἑβδόμη ἐστὶν ὅ ἐστι σαβαα. i. *Secundum etymologiam Sabbati, ut videre est; quoniam sabactha vocatur dimissio. Dimittunt autem illam sacram Domino, quia septima est, quod significatur voce*, sabaa.

v. 16. Αλλος, τοῦ σαββάτου ἑβδόμου. Sic Basil. sine Interpretis nomine.

v. 17. Αλλος, ἀφαίρεμα. Sic Basil. tacito Interprete.

v. 18. Αλλος, ἀναπαύσεως. Basil.

v. 22. Αλλος, ἐκθερίζόντων ὑμῶν. Ex Basil.

Ibid. τὸ φαάθ. Ex Basil. videtur autem esse Symmachi vel Theodotionis, ut supra, cap. 19. v. 27.

Ibid. Αλλος, συλλέγματα. Ex Basil. tacito Interprete.

24. Αλλος, σάββατον. Sic Basil. tacito Interprete, quem sequitur Vulgata.

Ibid. Αλλος, σαλπισμὸς, ex Basiliensi. Duo autem MSS. Regii & Editio Rom. addunt, ἢ τῆς σκηνοπηγίας. In hunc vero locum hæc apposite notat Drusius, זכרון תרועה LXX. μνημόσυνον σαλπίγγων. *Ad hunc locum notatum reperio in Editione Romana*, ἢ τῆς σκηνοπηγίας. *Quod quid sibi velit nescio. Nam festum tubarum sive clangoris diversum erat a festo scenopegia, sive tabernaculorum. Illud celebrabatur primo die mensis septimi, quem Thesri vocant, & est initium anni veteris: hoc incipiebat primum decima quinta ejusdem mensis, & durabat dies septem; videlicet usque ad vigesimam secundam Thesri exclusive.*

v. 25. Αλλ. ἔργον δουλευτόν. Sic Regiæ omnes Catenæ & Drusius.

v. 32. Αλλος, κακώσετε. Ex Basiliensi, tacito Interprete.

v. 36. Ἄλλος, ἐπισυνῆχθησαν. Sic Basil. Infra vero Num. 29. 35. Samaritanus eamdem vocem עצרת vertit, πολεμεῖς ἐπισχήσεις.

v. 39. Ἄλλος, συναγάγητε, ex Basil.

Ibid. Ἄλλος, σάββατον. Ita Basil.

v. 40. Ἄλλος, ὑνδάξιν. Sic Basil.

Ibid. Ἀλλ. καφφώ. Ita Basil. videtur autem esse Versio Theodotionis, qui de more vocem Hebraïcam Græcis literis expresserit. Ἀλλ. βάϊα φοινίκων. Sic tres MSS. Regii & Edit. Rom.

Ibid. ὑλόκαμον, ex Basiliensi.

Ibid. totum locum secundum trium Interpretum Versiones, mutuamur ex Basiliensi Codice. Lectio LXX. Interpretum bis adfertur, primò ut in Hexaplis erat, ubi cum Theodotione quadrabat, quia quæ in Vulgata sive κοινῇ deerant, cum asteriscis ad fidem Theodotionis ibi addita fuerant. 2°. ut in ipsa κοινῇ habebatur, ubi aliqua desunt, quæ in Hebraïco exstant, ut quisque videre possit.

CAPUT XXIV. LEVITICI.

מערכות 6. Ο. θέματα. Ἄλλος, στιβάσεις.

זכה 7. Ο. καθαρόν. Ἄλλος, διαφανῆ.

והיתה ללחם לאזכרה Ο. καὶ ἔσονται εἰς ἄρτους εἰς ἀνάμνησιν προκείμενα. Ἄλλος, καὶ ἔσονται οἱ ἄρτοι εἰς ἀνάμνησιν προκείμενοι.

יערכנו 8. Ο. προτεθήσονται. Ἄλλος, προθήσετε. Ἄλλος, στιβάσεις.

במקום קדש כי קדש קדשים הוא לו מאשי יהוה חק־עולם ויצא 9. Α. ἐν τόπῳ ἡγιασμένῳ, ὅτι ἡγιασμένον ἡγιασμένων ἐστὶν αὐτῷ ἀπὸ πυῤῥῶν κυρίου. καὶ ἐξῆλθεν. Σ. ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ὅτι ἁγίων ἐστὶν αὐτῷ ἀπὸ τῶν καρπωμάτων κυρίου, σύνταξις αἰώνιος. καὶ ἐξῆλθεν. Ο. ἐν τόπῳ ἁγίῳ. ἔστι γὰρ ἅγια τῶν ἁγίων· τοῦτο αὐτῶν ἀπὸ τῶν θυσιαζομένων τῷ κυρίῳ, νόμιμον αἰώνιον. καὶ ἐξῆλθεν. Θ. ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ἅγια ἁγίων ἐστὶν αὐτῷ ἀπὸ τῶν τοῦ πυρὸς κυρίου, νόμιμον αἰώνιον. Ο. ἄλλως, ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ἅγια γάρ ἐστι τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἀπὸ τῶν θυσιαζομένων.

ויקלל 11. Ο. κατηράσατο. Ἄλλος, ἐβλασφήμησεν.

לפרש להם על־פי יהוה 12. Ο. διακρῖναι αὐτὸν διὰ προστάγματος κυρίου. Ἄλλος, διαστεῖλαι αὐτοῖς ἐπὶ στόματος κυρίου.

איש איש כי־יקלל אלהיו ונשא חטאו ונקב שם־יהוה מות יומת 15. Α. [ἀνὴρ ὃς ἂν βλασφημήσῃ τὸν θεὸν αὐτοῦ, καὶ λήψεται ἑαυτῷ ἀνομίαν, καὶ ὁ ἐπονομάζων τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου θανάτῳ θανατούσθω]. Σ. . . . . Ο. ἄνθρωπος ὃς ἐὰν καταράσηται τὸν θεὸν, ἁμαρτίαν λήψεται, ὀνομάζων δὲ τὸ ὄνομα κυρίου, θανάτῳ θανατούσθω.

רגום 16. Ο. λίθοις. Ἄλλος, λιθοβολίᾳ.

יומת Ο. τελευτάτω. Ἄλλος, τελευτήσει.

6. Hebr. dispositiones. *LXX.* positiones. *Alius*, strues. *Vulg. vacat.*

7. *Heb. LXX.* mundum. *Alius*, pellucidum. *Vulg. lucidissimum.*

Hebr. & erit ad panem in memoriale. *LXX.* & erunt in panes ad rememorationem proposita. *Alius*, & erunt panes in rememorationem propositi. *Vulg. ut sit panis in monimentum.*

8. *Hebr.* disponet eum. *LXX.* apponentur. *Alius*, proponetis. *Alius*, strues. *Vulg. mutabuntur.*

9. *Heb.* in loco sancto, quia sanctitas sanctitatum hoc ei de ignitionibus Domini: statutum sæculi. Et egressus est. *A.* in loco sanctificato, quia sanctificatum sanctificatorum est ipsi ab ignitis Domini. Et egressus est. *S.* in loco sancto, quia sanctum sanctorum est ipsi de oblationibus Domini: constitutio sæculi. Et egressus est *LXX.* in loco sancto: sunt enim sancta sanctorum: hoc erit eorum de iis quæ sacrificantur Domino: legitimum sempiternum. Et egressus est. *Th.* in loco sancto: sancta sanctorum sunt ipsi de igne Domini: legitimum sempiternum. *LXX. aliter*, in loco sancto: sancta enim sanctorum sunt ipsius, de iis quæ offeruntur. *Vulg. in loco sancto: quia sanctum sanctorum est de sacrificiis Domini jure perpetuo. Ecce autem egressus.*

11. *Heb. LXX.* maledixit. *Alius*, blasphemavit. *Vulg. maledixisset.*

12. *Heb.* ad exponendum eis super ore Domini. *LXX.* ut dijudicarent eum per præceptum Domini. *Alius*, ad discernendum sibi ipsis super ore Domini. *Vul. donec nossent quid juberet Dominus.*

15. *H.* Vir vir cum maledixerit Deo suo: & portabit peccatum suum: & nuncupans nomen Domini, moriendo morietur. *Aquila.* Vir qui blasphemaverit Deum suum, & accipiet sibi iniquitatem, & denominans nomen Domini, morte moriatur. *S.* Homo qui detraxerit Deo suo. *LXX.* Homo quicumque maledixerit Deum, peccatum accipiet. Nominans autem nomen Domini, morte moriatur. *Vulg. Homo qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum. Et qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur.*

16. *Hebr.* lapidando. *LXX. Vulg.* lapidibus. *Alius*, lapidatione.

H. & Alius, morietur. *LXX. Vul.* moriatur.

בכה 18. O. ὃς ἂν πατάξῃ. Ἄλλος, τύπτων.

יתן 20. O. δοθήσεται. Ἄλλος, δώσετε. Ἄλλος, ποιηθήσεται.

משפט 22. O. δικαίωσις. Ἄλλος, κρίσις.

אבן 23. O. ἐν λίθοις, in aliis additur, πᾶσα ἡ συναγωγὴ, καὶ ἀπέθανεν.

כאשר צוה O. καθάπερ συνέταξε. Ἄλλος, καθὼς ἐνετείλατο.

18. *Hebr. Alius*, percutiens. *LXX.* quicumque percusserit. *Vulg. qui percusserit.*

20. *H. LXX.* dabitur. *Alius*, dabitis. *Alius*, fiet. *Vulg. cogetur sustinere.*

22. *Heb. Alius, Vulg.* judicium. *LXX.* justificatio.

23. *Hebr.* lapide. *LXX.* in lapidibus. *In aliis additur*, omnis synagoga, & mortuus est.

Heb. quemadmodum præcepit. *LXX.* sicut constituerat. *Alius & Vulg.* sicut præceperat.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIV. Levitici.

v. 6. Ἄλλος, στοιβάσεις. Ex Basiliensi, qui Interpretem tacet.

v. 7. Ἄλλος, διαφανῆ. Ex eodem Basiliensi, sine nomine Interpretis, quem sequitur Vulgata.

Ibid. Ἄλλ. καὶ ἔσονται οἱ ἄρτοι εἰς ἀνάμνησιν προκείμενοι. Ex eodem Basil.

v. 8. Ἄλλος, προθήσετε. Ἄλλος, στοιβάσεις. Has Interpretationes adfert idem Basil.

v. 9. Totum locum, secundum versionem trium Interpretum, ex eodem Basiliensi mutuamur. Versio autem prior LXX. Interpretum ea est quæ in Bibliis hodiernis legitur: posterior in Basiliensi adfertur ad marginem, mutila, ex veteri κοινῇ desumta, ut putamus: quæ Editio multis in locis ex aliis variorum Interpretum Versionibus restaurata fuit, ut fusius in Præliminaribus narramus.

v. 11. Ἄλλος, ἐβλασφήμησεν. Ex Basiliensi. Videtur autem esse Aquilæ, qui paulopost eadem versione utitur.

v. 12. Ἄλλος, διαστεῖλαι αὐτοῖς ἐπὶ στόματος κυρίου. Ita Basiliensis tacito Interpretum nomine.

v. 15. Versionem Aquilæ ex Glossa interlineari admlit Drusius Latine tantum: paulo diversam interpretationem Latinam adfert Isychius, nimirum: *Vir quando blasphemaverit Deum suum, & acceperit iniquitatem sibi, & denominans nomen Domini, morte moriatur.* Ex Symmacho autem idem Isychius: *homo qui detraxerit Deo suo.* Græca Aquilæ ex Latinis nos restituere posse putavimus, Uncinisque inclusimus de more; Symmachi vero non ausi sumus, cum non ita perspectum habeamus ex qua voce Græca expressum sit illud, *detraxerit.*

v. 16. Ἄλλος, λιθοβολεῖν. Ex Basiliensi.

Ibid. Ἄλλος, τελευτήσει. Basil.

v. 18. Ἄλλος, τύπτων. Ex Basil. ut & sequentium versuum lectiones.

CAPUT XXV. LEVITICI.

שבתה הארץ שבת ליהוה 2. A. σαββατιεῖ ἡ γῆ σάββατον τῷ κυρίῳ. O. καὶ ἀναπαύσεται ἡ γῆ, ἣν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν, σάββατα τῷ κυρίῳ.

כרמך 4. O. τὴν ἄμπελόν σου. Ἄλλος, τὸν ἀμπελῶνά σου.

נזירך 5. Ὁ Σαμ. τῶν χερσῶν σου. O. τοῦ ἁγιάσματός σου. Ἄλλος, τῆς Ναζιραίας.

שבתון O. ἀναπαύσεως. Ἄλλος, σαββάτων.

לאכלה 6. O. βρώματα. Ἄλλος, εἰς βρῶσιν. Ἄλλος, βρωτά.

שבתת 8. Ἄλλοι, σάββατα. O. ἀναπαύσεις.

והעברת שופר תרועה 9. O. διαγγελεῖτε σάλπιγγος φωνῇ. Ἄλλος, παραβιβάσεις κερατίνῃ.

וקראתם דרור 10. διαβοήσετε ἄφεσιν. Ἄλλος, καλέσετε Δαδώρ.

יובל O. ἐνιαυτὸς ἀφέσεως. Ἄλλος, Ἰωβήλ.

אל־אחזתו O. κτῆσιν. Ἄλλος, κατάσχεσιν.

אל־משפחתו O. εἰς τὴν πατριάν. Ἄλλοι, εἰς τὴν πατρίδα.

2. HEbr. *A.* sabbatizabit terra sabbatum Domino. *LXX.* Et requiescet terra, quam ego do vobis, sabbata Domino. *Vulg. sabbatizes sabbata Domino.*

4. *Omnes*, vineam tuam.

5. *Heb.* separationum tuarum. *Samar.* separatorum tuorum. *LXX.* sanctificationis tuæ. *Alius*, Nazirææ. *Vul. primitiarum tuarum.*

Hebr. LXX. requiei. *Alius*, sabbatorum. *Vul. requietionis.*

6. *Heb.* ad vescendum. *LXX.* escæ. *Alius*, in comestionem. *Alius*, alimenta. *Vulg. in cibum.*

8. *Heb.* sabbatorum. *Alii*, sabbata. *LXX.* requietes. *Vulg. hebdomadas.*

9. *Heb.* transire facies tubam jubilationis. *LXX.* annuntiabitis tubæ voce. *Alius*, transire facies corneâ. *Vulg. clanges buccinâ.*

10. & vocabitis libertatem. *LXX.* acclamabitis remissionem. *Alius*, vocabitis Dador. *Vulg. & vocabitis remissionem.*

Heb. & Alius, Iobel. *LXX.* annus remissionis, *Vulg. jubilæus.*

Heb. LXX. Alius, Vulg. possessionem.

Hebr. LXX. Vulg. ad familiam. *Alii*, in patriam.

דוא

Digitized by Google

יובל הוא 11. O. ἀφέσεως σημασία αὕτη. Ἀλλ. Ἰωβὴλ ἐστιν.

את־נזריה O. ἡγιασμένα. Ἄλλος, Ναζιραῖα.

מן־השדה 12. O. ἀπὸ τῶν πεδίων. Ἄλλος, πετεινῶν.

היובל הזאת 13. O. ὅτι ἀφέσεως σημασία ἐστί. Ἄλλος, τοῦ Ἰωβὴλ τούτου.

אל־תונו איש 14. O. μὴ θλιβέτω ἄνθρωπος. Ἀλλ. μὴ κακούτω ἀνήρ.

היובל 15. O. τὴν σημασίαν. Ἄλλος, τὸν Ἰωβήλ.

ימכר־לך O. ἀποδώσεταί σοι. Ἄλλος, ὁ ἀποδεδομένος.

פריה 19. O. τὰ ἐκφόρια αὐτῆς. Ἄλλος, τὸν καρπὸν αὐτῆς.

כי־ימוך 25. A. [ἐὰν δὲ ἐκπέσῃ] Σ. ἐὰν δὲ ταπεινωθῇ. O. ἐὰν δὲ πένηται.

גאלו ὁ Σαμαρ. λυτρωτής. O. ὁ ἀγχιστεύων.

היובל 28. O. ἀφέσεως. Ἄλλος, Ἰωβήλ.

ביובל O. ἐν τῇ ἀφέσει. Ἄλλος, ἐν τῷ Ἰωβήλ.

שנה תמימה 30. O. ἐνιαυτὸς ὅλος. Ἄλλος, ἄμωμος.

ביובל O. ἐν τῇ ἀφέσει. Ἄλλος, ἐν τῷ Ἰωβήλ.

ביובל 31. O. ἐν τῇ ἀφέσει. Ἄλλος, ἐν τῷ Ἰωβήλ.

ואשר יגאל מן־הלוים 33. A. Σ. καὶ ὃς ἂν ἐγγίζων ἐστὶν ἀπὸ τῶν Λευιτῶν. O. καὶ ὃς ἂν λυτρώσηται παρὰ τῶν Λευιτῶν.

וכי־ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו 35. A. ἐὰν ἐκπέσῃ ὁ ἀδελφός σου................
Σ. ἐὰν ταπεινωθῇ ὁ ἀδελφός σου..........
O. ἐὰν δὲ πένηται ὁ ἀδελφός σου μετὰ σοῦ, καὶ ἀδυνατήσῃ ταῖς χερσὶ παρὰ σοί, ἀντιλήψῃ αὐτοῦ.

ותרבית 36. Οἱ λοιποί, οὐδὲ διπλασίασμα. O. οὐδ' ἐπὶ πλήθει. Ἄλλος, πλεονασμόν.

עבד 42. O. οἰκέτου. Ἄλλος, δούλου.

לא־תרדה בו בפרך 43. O. οὐ κατατενεῖς αὐτὸν ἐν τῷ μόχθῳ. Ἄλλος, οὐ παιδεύσεις ἐν αὐτῷ ἐν ἐμπαιγμῷ.

מבני התושבים הגרים עמכם 45. Σ. Θ. ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν παροίκων τῶν ἐνοικούντων ἐν ὑμῖν. O. ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν παροίκων τῶν ὄντων ἐν ὑμῖν.

11. *Heb.* Iobel ipse. *LXX.* remissionis significatio hæc. *Alius*, Iobel est. *Vulg. jubileus est.*

Heb. separationes ejus. *LXX.* sanctificata. *Alius*, Naziræa. *Vulg. primitias.*

12. *Heb.* de agro. *LXX.* de campis. *Alius*, avibus. *Vulg. oblata.*

13. *Heb.* Iobel istius. *LXX.* quia remissionis significatio est. *Alius*, Iobel hujus. *Vul. jubilei.*

14. *Heb.* ne opprimatis vir. *LXX.* non tribulet homo. *Alius*, ne vexet vir. *Vulg. ne contristes.*

15. *Heb. & Alius.* Iobel. *LXX.* significationem. *Vulg. jubilei.*

H. Vulg. vendet tibi. *LXX.* tradet tibi. *Alius*, qui tradidit.

19. *Heb. Alius*, fructum suum. *LXX.* proventus suos. *Vulg. fructus suos.*

25. *Heb.* cum attenuatus fuerit. *A.* si exciderit. *S.* si humiliatus fuerit. *LXX.* si pauper sit. *Vulg. si attenuatus.*

Hebr. redimens. *Samar.* redemptor. *LXX. Vulg.* propinquus.

28. *Heb. Alius*, Iobel. *LXX.* remissionis. *Vul. jubileum.*

Heb. Alius, in Iobel. *LXX.* in remissione. *Vulg. vacat.*

30. *Hebr.* annum integrum. *LXX.* annum totum. *Alius*, annus immaculatus. *Vulg. anni circulus.*

H. Alius, in Iobel. *LXX.* in remissione. *Vul. in jubileo.*

31. *H. & Alius*, in Iobel. *LXX.* in remissione. *Vulg. in jubileo.*

33. *H.* & qui redimet a Levitis. *A. S.* & quicumque affinis est de Levitis. *LXX.* & quicumque redemerit a Levitis. *Vulg. Si redempta non fuerint.*

35. *Hebr.* Et cum attenuatus fuerit frater tuus, & nutaverit manus ejus tecum, & condonabis in eo. *A.* si exciderit frater tuus, & culpaverit manus ejus tecum, auxiliare ei. *S.* si humiliatus fuerit frater tuus .... *LXX.* si si autem pauper fuerit frater tuus, qui tecum est, & non valeat manibus apud se, suscipe eum. *Vulg. Si attenuatus fuerit frater tuus, & infirmus manu, & susceperis eum.*

36. *H.* & incrementum. *Reliqui*, neque duplicationem. *LXX.* neque super multiplicationem. *Alius*, redundantiam. *Vulg. nec amplius quam dedisti.*

42. *Heb. & Alius*, servi. *LXX.* famuli. *Vulg. servorum.*

43. *H.* non dominaberis in eum in duritia. *LXX.* non distendes eum in labore. *Alius*, non corriges eum in illusione. *Vulg. ne affligas eum per potentiam.*

45. *H.* de filiis advenarum peregrinantium vobiscum. *S. Th.* a filiis inquilinorum, qui habitant in vobis. *LXX.* de filiis inquilinorum, qui sunt in vobis. *Vulg. & de advenis, qui peregrinantur apud vos.*

לא־תרדה בו בפרך 46. O. οὐ κατατενεῖς αὐτὸν ἐν τοῖς μόχθοις. Ἄλλος, οὐ παιδεύσεις ἐν αὐτῷ ἐν ἐμπαιγμῷ.

46. *H.* non dominaberis in eum in duritia. *LXX.* non distendet eum in laboribus. *Alius*, non corriges eum in illusione. *Vulg. ne opprimatis per potentiam.*

וחשב עם קנהו 50. A. . . . . O. καὶ συλλογιεῖται πρὸς τὸν κεκτημένον αὐτόν. Θ. . . . .

50. *H.* & computabit cum emptore suo. *A.* supputabit cum eo qui possedit eum. *LXX.* & computabit cum eo qui emit eum. *Th.* tractabit cum eo qui acquisivit eum. *Vulg. supputatis dumtaxat annis.*

היבל O. τῆς ἀφέσεως. Ἄλλος, τοῦ Ἰωβήλ.

H. & Alius, Iobel. *LXX.* remissionis. *Vulg. annum jubileum.*

כימי שכיר O. ὡς μισθίου ἔτος ἐξ ἔτους. Ἄλλος, καθάπερ ὁ μισθὸς τοῦ μισθωτοῦ. Ἄλλος, ὡς ἡμέρα μισθίου.

H. juxta dies mercenarii. *LXX.* ut mercenarii annus ex anno. *Alius*, sicut merces mercenarii. *Alius*, ut dies mercenarii. *Vulg. juxta annorum numerum & rationem mercenarii.*

לא־ירדנו בפרך 53. O. οὐ κατατενεῖς αὐτὸν ἐν τῷ μόχθῳ. Ἄλλος, οὐ παιδεύσεις ἐν αὐτῷ ἐν ἐμπαιγμῷ.

53. *H.* non dominaberis ei in duritia. *LXX.* non distendes eum in labore. *Alius*, non corriges eum in illusione. *Vulg. non affliges eum violenter.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXV. Levitici.

v. 1. A. Σαββατιεῖ ἡ γῆ, &c. Ex Basiliensi.

v. 4. Ἄλλος, τὸν ἀμπελῶνά σου. Sic Basil.

v. 5. Samar. τῶν χέρσων σου. Sic duo MSS. Regii atque Drusius, qui hanc vocem nec injuriâ suspectam habet: χέρσοι τόποι, ait ille, *loca sunt deserta & inculta: sed quid hoc ad rhombum? An uva, τῶν χέρσων, quæ in locis asperis & incultis proveniunt?* Crediderim ego, vel vocem fuisse vitiatam, ut multæ aliæ, vel vocem, χέρσων, aliud significatum habere hactenus non observatum: nam de uvis, quæ in desertis locis nascuntur hæc accipere non sinit Scripturæ series. Ibid. Ἄλλος, τῆς Ναζιραίας: sic Basiliensis hic & ad versum 11. ita etiam Editio Romana. Ad hunc vero locum Drusius. Ναζιραίας *separationis. Nomen Hebraïcum: declinatio Græca, ναζὶρ, ναζιρὰ, ναζιραῖα. Ab eo est, ναζιραῖος, quod ita rectius scribitur, quam ναζηραῖος, aut ναζαραῖος. Nam Nazaræus aliud est. LXX. hic habent, τοῦ ἁγιάσματος. Oncelos* סבקך *uvas relictionis tuæ. i. arte relictas in vinea.*

Ibid. Ἄλλος, σαββάτων. Ita Basiliensis. Verisimile autem est hanc vocem esse reliquorum Interpretum, sive A. S. Th. ut indicat infra Isychius ad vers. 8.

v. 6. Ἄλλος, εἰς βρῶσιν, Ἄλλος, βρωτά, ex Basil.

v. 8. Ἄλλοι, σάββατα. Ex Basil. Isychius vero ad hunc locum: *Sabbata autem pro requie, reliqui Interpretum ediderunt.*

v. 9. Ἄλλος, παραβιβάσεις κερατίνῃ, ex Basil.

v. 10. Ἄλλος, καλέσετε Δαρώρ. Ex Basiliensi. Videtur autem esse Interpretatio Theodotionis, qui vocem Hebraïcam דרור, ut alibi solet, Græcis literis expresserit, legerit ר pro ד, ut aliis in locis contingit.

Ibid. Ἄλλος, Ἰωβὴλ. Ex Basil. ut etiam vers. 11. 13. 15. 28. 30. 31. 50. In duobus Regiis hoc Scholion legitur: Ἰωβὴλ ἢ ἰωβιλαῖος.

Ibid. Ἄλλος, κατάσχεσιν. Ita Basil.

Ibid. Ἄλλ. εἰς τὴν πατρίδα, ex Drusio.

v. 12. Ἄλλ. πεδινῶν. Nescio, quid viderit, qui ita vertit vocem שדה quæ ubique significat agrum; sed vel mendum subest; vel aliud legerit, qui ita transtulit.

v. 14. Ἄλλος, μὴ κακούτω ἀνήρ. Ex Basil.

v. 15. Ἄλλ. ὁ ἀποδιδόμενος. Basil.

v. 19. Ἄλλος, τὸν καρπὸν αὐτῆς. Basil.

v. 25. A. ἐὰν δὲ ἐκπέσῃ. Σ. ἐὰν δὲ ταπεινωθῇ. Has lectiones mutuamur ex Basil. Interpretationes vero Latinas ex Isychio.

Ibid. τὸ Σαμαρ. λυτρωτής. Ex Drusio, qui hanc notam adjicit: *Interpretum vero Chaldæorum alter habet* פרקה *alter* פריקיה. *Utrumque valet*, redemptor ejus, λυτρωτὴς αὐτοῦ. *LXX. maluerunt*, ὁ ἀγχιστεύων, *& eos sequendo Hieron.* propinquus ejus. Hæc Drusius.

v. 30. Ἄλλος, ἐνιαυτὸς ἄμωμος. Ex Basil.

v. 33. A. Σ. καὶ ὃς ἂν ἐγγίζων ἐστὶν ἀπὸ τῶν λευιτῶν. Hanc versionem Græce mutuamur ex Cod. Basiliensi: Latine vero ex Isychio.

v. 35. Lectiones Aquilæ & Symmachi imperfectas legimus in Basiliensi. Isychius vero Aquilæ locum plenum Latine adfert, ut nos exhibemus.

v. 36. Ἄλλος, πλεονασμόν. Ex Basil. Catenæ Regiæ hic habent, οἱ λοιποὶ, οὐδὲ διπλασιασμα.

v. 42. Ἄλλος, δοῦλοι. Ex Basil.

v. 43. Ἄλλος, οὐ παιδεύσεις ἐν αὐτῷ ἐν ἐμπαιγμῷ. Ita Basiliensis hic & versu 46. Videtur autem esse interpretatio Symmachi, qui vocem רדה παιδεύειν interpretatur, Psalm. 109. 3. vocem פרך ἔμπαιγμα Exod. 1. 12.

v. 45. Σ. Θ. ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν παροίκων, &c. Ex Isychio, qui testificatur S. & Th. cum LXX. convenire, excepta voce, *qui habitant.*

v. 50. A. *supputabit, &c.* Lectiones Aquilæ & Theodotionis Latine tantum mutuamur ex Isychio. Græca non reperimus.

Ibid. Ἄλλος, καθάπερ ὁ μισθὸς τοῦ μισθωτοῦ. Ex Notis Editionis Romanæ. Ubi ita pergitur. *Verum in aliis libris est*, ὡς ἡμέρα μισθίου, *seu* μισθωτοῦ, sicut dies mercenarii.

CAPUT XXVI. LEVITICI.

אלילם 1. O. χειροποίητα. Ἄλλος, ἐλιλείμ.

1. HEb. vana. *LXX.* manu facta. *Alius*, elilim. *Vulg. idolum.*

גשמיכם 4. O. τὸν ὑετόν. Ἄλλος, τοὺς χείμωνας.

4. *H.* pluvias vestras. *LXX.* pluviam. *Alius*, hyemes. *Vulg. pluvias.*

והשבתי 6. O. ἀπολῶ. Ἄλλος, καταπαύσω.

וחרב לא־תעבר בארצכם O. γῆς ὑμῶν. Alius addit, καὶ πόλεμος, (Al. ῥομφαία) οὐ διελεύσεται διὰ τῆς γῆς ὑμῶν.

לחרב 7. O. φόνῳ. Ἄλλος, εἰς ῥομφαίαν.

מהית להם עבדים 13. O. ὄντων ὑμῶν δούλων. Ἄλλος, τοῦ μὴ εἶναι αὐτοῖς δούλοις.

מטת O. δεσμόν. Ἄλλος, κλοιόν.

ואם־בחקתי תמאסו 15. A. Θ. ἐὰν ταῖς ἀκριβείαις μου.... Σ. ἐὰν τὰ προστάγματά μου ἀποδοκιμάσητε. O. ἀλλὰ ἀπειθήσητε αὐτοῖς.

והפקדתי עליכם בהלה את־השחפת ואת־הקדחת מכלות עינים 16. O. καὶ ἐπιστήσω ἐφ' ὑμᾶς τὴν ἀπορίαν, τήν τε ψώραν, καὶ τὸν ἴκτερον σφακελίζοντα τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν. Ἄλλος, καὶ ἐπισκέψομαι ὑμᾶς σπουδῇ τὴν ἀνεμοφθορίαν, καὶ τὸν συμφρυγμὸν συντελοῦντα ὀφθαλμούς. Ἄλλος, ἐντυφλοῦντα.

ונגפתם 17. Σ. . . . . . ; O. πεσεῖσθε.

ורדו בכם Σ. [καταδουλώσονται ὑμᾶς] O. διώξονται ὑμᾶς. Θ. . . . .

קרי 23. O. πλάγιοι. Ἄλλος, ἐναντίοι.

בקרי 24. Ὁ Σαμαρ. ἐμφιλονείκως. O. θυμῷ πλαγίῳ. Ἄλλος, ἐναντιώσει.

בשברי לכם מטה־לחם 26. O. ἐν τῷ θλίψαι ὑμᾶς σιτοδίᾳ ἄρτων. Ἄλλος, ἐν τῷ συντρίψαι με ὑμῖν στήριγμα ἄρτου.

בחמת־קרי 28. O. ἐν θυμῷ πλαγίῳ. Ἄλλος, ἐναντιώσει.

אזרה 33. O. διασπερῶ. Ἄλλος, λικμήσω.

מרך 36. O. δουλείαν. Ἄλλος, δειλίαν.

נדף O. φερομένου. Ἄλλος, ἐξωθουμένου.

ונסו O. φεύξονται. Ἄλλος, ἔσονται.

וכשלו 37. O. καὶ ὑπερόψεται. Ἄλλος, καὶ εὐφρανθήσεται.

והנשארים בכם ימקו בעונם בארצת איביכם ואף בעונת אבתם אתם ימקו 39. A. καὶ περιλειπόμενοι ἐν ὑμῖν τακήσονται ἐν ἀγνοίᾳ αὐτῶν, ἐν γαίαις τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν, καίπερ ἐν ἀνομίαις πατέρων αὐτῶν αὐτοὶ τακήσονται. Σ. οἱ δὲ περιλειφθέντες ὑμῶν τακήσονται διὰ τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν ἐν τῇ γαίαις τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, καὶ διὰ

6. *H. & Alius*, cessare faciam. *LXX.* perdam. *Vulg. auferam.*

H. & gladius non transibit in terra vestra. *LXX.* terræ vestræ. *Alius addit*: & bellum, (*al.* gladius) non transibit per terram vestram. *Vulg. & gladius non transibit terminos vestros.*

7. *Hebr.* ad gladium. *LXX.* cæde. *Alius*, in gladium. *Vulg. vacat.*

Hebr. & Alius, ut non essetis ipsis servi *LXX.* cum essetis servi. *Vulg. ne serviretis eis.*

Heb. vectes. *LXX.* vinculum. *Alius*, catenam. *Vulg. catenas.*

15. *Heb.* & si in decretis meis reprobaveritis. *A. Th.* si subtilitates meas renueritis. *S.* si constituta mea reprobaveritis. *LXX.* sed inobsequentes fueritis illis. *Vulg. si spreveritis leges meas.*

16. *Heb.* & visitare faciam super vos terrorem, phthisim & ardorem consumentes oculos. *LXX.* & constituam super vos hæsitationem, & scabiem & regium morbum consumentem oculos vestros. *Alius*, & prospiciam super vos studio ventum perniciosum, & ardorem consumentem oculos vestros. *Alius*, excæcantem. *Vulg. visitabo vos in egestate & ardore, qui conficiat oculos vestros.*

17. *Heb.* cædemini. *S.* offendetis. *LXX.* cadetis. *Vulg. corruetis.*

Heb. dominabuntur in vos. *S.* in servitutem redigent vos. *LXX.* persequentur vos. *Th.* erudiunt a vobis. *Vulg. subjiciemini his.*

23. *H.* occursive. *LXX.* obliqui. *Alius*, adversi. *Vulg. ex adverso mihi.*

24. *Heb.* in occursu. *Samar.* contentioso animo. *LXX.* animo adverso. *Alius*, contrarietate. *Vulg. adversus.*

26. *Heb.* in frangendo me vobis virgam panis. *LXX.* in tribulando vos penuria panis. *Alius*, in frangendo me vobis fulcimentum panis. *Vulg. postquam confregero baculum panis vestri.*

28. *Heb.* in fervore occursus. *LXX.* in furore obliquo. *Alius*, contrarietate. *Vulg. in furore contrario.*

33. *Heb. LXX. Vulg.* dispergam. *Alius*, ventilabo.

36. *Heb.* mollitiem. *LXX.* servitutem. *Alius*, timorem. *Vulg. pavorem.*

Heb. impulsi. *LXX. Vulg.* volantis. *Alius*, expulsi.

Heb. LXX. Vulg. fugient. *Alius*, erunt.

37. *Heb.* & impingent. *LXX.* & despiciet. *Alius*, & lætabitur. *Vulg. & corruent.*

39. *Heb.* & reliqui in vobis contabescent in perversitate sua in terris inimicorum vestrorum: & etiam in iniquitatibus patrum suorum secum liquefient. *A.* Et qui relinquentur in vobis tabescent in ignorantia sua, in terris inimicorum vestrorum: & quidem in iniquitatibus patrum suorum ipsi tabescent. *S.* qui autem relicti fuerint vestrûm tabescent propter peccata vestra in terris inimicorum suo-

τὰς ἁμαρτίας πατέρων αὐτῶν σὺν τῶν ἑαυτῶν ταχήσονται. Ο. καὶ οἱ καταλειφθέντες ἀφ' ὑμῶν, καταφθαρήσονται διὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, καὶ διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν πατέρων αὐτῶν ἐν τῇ γῇ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν ταχήσονται. Θ. καὶ οἱ καταλειφθέντες ὑμῖν ταχήσονται διὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν ἐν τῶν γαῖς (sic) τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, καὶ ἐν τῶν ἁμαρτίαις πατέρων αὐτῶν μετ' αὐτῶν ταχήσονται.

rum; & propter peccata patrum suorum cum suis tabescent. *LXX.* & qui residui fuerint ex vobis, corrumpentur propter peccata sua, & propter peccata patrum suorum in terra inimicorum suorum tabescent. *Th.* & qui relicti fuerint vobis tabescent propter peccata sua in terris inimicorum suorum, & in peccatis patrum suorum cum ipsis tabescent. *Vul. quod si & de iis aliqui remanserint, tabescent in iniquitatibus suis in terra inimicorum suorum, & propter peccata patrum suorum & sua, affligentur.*

לבבם הערל 41. Τὸ Σαμ. ἡ καρδία αὐτῶν ἡ ἀκρόβυστος. Ο. ἡ καρδία αὐτῶν ἡ ἀπερίτμητος.

ירצו Σαμ. ἱλάσονται. Ο. προσδέξονται.

41. *Heb. LXX.* cor eorum incircumcisum. *Samar.* cor eorum præputiatum. *Vulg. incircumcisa mens eorum.*

43. *Heb.* volent. *Samar.* expiabunt. *LXX.* accipient. *Vulg. rogabunt.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVI. Levitici.

v. 1. Αλλος, ἐλειλείμ. Ita Basil. videtur autem esse Theodotionis. Vide supra cap. 19. v. 4.

v. 4. Αλλος, τοὺς χειμῶνας. Ita Basil.

v. 6. Αλλος, καταπαύσω. Basil.

v. 6. Ibid. post τῆς γῆς, cætera deficiunt in LXX. supplentur autem in Basiliensi ex duabus aliis Editionibus, quarum altera habebat, καὶ πόλεμος οὐ διελεύσεται διὰ τῆς γῆς ὑμῶν; altera vero, καὶ ῥομφαία οὐ διελεύσεται, &c.

v. 7. Αλλος, εἰς ῥομφαίαν. Ex Basil.

v. 13. Αλλος, τοῦ μὴ εἶναι αὐτοῖς δούλους. Ex Basiliensi.

Ibid. Αλλος, κλοιόν. Ex Basiliensi.

v. 15. Hunc locum sic habet Hsychius: *Planius ergo Aquila & Theodotion & Symmachus edidisse inveniuntur. Nam ille quidem ait: Si constituta mea reprobaveritis; illi autem: Si subtilitates meas, id est agri viam, renueritis.* Ubi pro *agri viam*, legas *acriviam*, sive ἀκρίβειαν. Hæc autem postrema versio est Aquilæ & Theodotionis: nam Aquila, ut sæpe annotavimus, vocem חק solet vertere ἀκρίβεια, ἀκριβασμὸς, ἀκρίβασμα, &c. Altera est Symmachi, qui de more vertit πρόσταγμα. i. *constitutum, preceptum.*

v. 16. Αλλος, καὶ ἐπισκέψομαι, &c. Hunc locum mutuamur ex Basiliensi.

v. 17. Symmachus, *offendetis.* Ex Hsychio.

Ibid. S. *in servitutem redigent vos.* Ita Hsychius, nos Græce sic expressimus, καταδουλεύσονται ὑμᾶς. Theodotio ex eodem Hsychio, *erudiunt a vobis*; lectio manifeste mendosa. Legas, *erudient in vobis.* Quæ Græce sic posita fuisse videntur, παιδεύσουσιν ἐν ὑμῖν.

v. 23. Αλλ. ἐναντίοι. Ex Basil.

v. 24. Τὸ Σαμαρ. ἐμφιλονείκως. Sic omnes Mss. Regii & Drusius. Ibid. & v. 28. ἐναντιώσει. Ex Basiliensi.

v. 26. Αλλοι, ἐν τῷ συντρῖψαί με στήριγμα ἄρτου. Ex Basil.

v. 33. Αλλ. λικμήσω. Ex Basil.

v. 36. Αλλος, δειλίαν. Ex Basil.

Ibid. Αλλος, ἐξωθουμένου. Ex Basil.

Ibid. Αλλος, ἔσονται. Ex eodem.

v. 37. καὶ συρραθήσεται. Ita tres Mss. Regii.

v. 39. Totum hunc locum secundum omnium Interpretum versiones mutuamur ex Basiliensi.

v. 41. τὸ Σαμαρ. ἡ καρδία αὐτῶν ἡ ἀκρόβυστος. Sic Catenæ Regiæ, & Editio Romana.

v. 43. ἱλάσονται. Ex iisdem.

CAPUT XXVII. LEVITICI.

יפלא 2. Α. Θ. θαυμαστώσῃ. Σ..... Ο. εὔξηται.

ואם־מך הוא 8. Α. καὶ ἐὰν ἐκπέσῃ. Ο. ἐὰν δὲ ταπεινὸς ᾖ.

רע 10. Σ. [χείρονι] Ο. πονηρῷ.

והעריכו הכהן בין טוב ובין רע 14. Τὸ Σαμ. καὶ διατιμήσεται αὐτὴν ὁ ἱερεὺς, εἴτε καλὴ, εἴτε σαπρά. Ο. καὶ τιμήσεται αὐτὴν ὁ ἱερεὺς ἀναμέσον καλῆς καὶ ἀναμέσον πονηρᾶς.

ואם־המקדיש יגאל 15. Α. καὶ ἐὰν ὁ ἁγιάζων ἐπίσῃ. Ο. ἐὰν δὲ ἁγιάσας αὐτὴν λυτρῶται.

חמר 16. Ο. κόρου. Αλλος, γόμορ.

2. Heb. separaverit. *A. Th.* admirabile fecerit. *S.* superaverit. *LXX.* voverit. *Vul. votum fecerit.*

8. *Heb.* & si attenuatus est ipse. *A.* & si excessit. *LXX.* si autem humilis fuerit. *Vulg. si pauper fuerit.*

10. *Heb. LXX. Vulg.* malo. *S.* deteriori.

14. *Heb.* & ordinabit eam sacerdos inter bonam & inter malam. *Samar.* æstimabitque eam sacerdos, si pulcra, sive putida. *LXX.* & æstimabit eam sacerdos inter bonam & inter malam. *Vulg. considerabit eam sacerdos, utrum bona an mala sit.*

15. *Heb.* & si sanctificans redemerit. *A.* & si sanctificans affinem fecerit. *LXX.* si autem qui sanctificavit eam redimat. *Vulg. sin autem ille qui voverat, redimere voluerit.*

16. *Heb.* chomor. *LXX.* cori. *Alius*, gomor. *Vulg. modiis.*

היבל 17. O. τῆς ἀφέσεως. Αλλος, τοῦ Ἰωβήλ.

17. *Heb. & Alius*, jobel. *LXX.* remissionis. *Vulg.* *jubilei.*

כשדה החרם 21. O. ἡ γῆ ἡ ἀφωρισμένη. Αλλος, ὁ ἀγρὸς τοῦ ἀναθέματος.

21. *Heb.* sicut ager anathematis. *LXX.* terra quæ segregata est. *Alius*, ager anathematis. *Vulg. possessio consecrata.*

ונתן 23. O. ἀποδώσει. Αλλος, καθαγιάσει.

23. *Hebr. Vulg.* & dabit. *LXX.* reddet. *Alius*, sanctificabit.

ישוב 24. O. ἀποδοθήσεται. Αλλος, λυτρωθήσεται.

24. *Heb. Vulg.* revertetur. *LXX.* reddetur. *Alius*, redimetur.

אך בכור אשר יבכר ליהוה בבהמה לא־יקדיש איש אתו אם־שור אם שה ליהוה הוא 26. A. πλὴν πρωτοτόκον πρωτοτοκευθήσεται τῷ κυρίῳ ἐν κτήνει, οὐχ ἁγιάσει ἀνὴρ αὐτὸ, ἐάν τε βοῦς, ἐάν τε βόσκημα, τῷ κυρίῳ ἐστίν. Σ. πλὴν πρωτότοκον ὃ ἐὰν πρωτότοκον γένηται τῷ κυρίῳ ἐν τοῖς κτήνεσιν, οὐχ ἁγιάσει οὐδεὶς, ἐάν τε βοῦς, ἐάν τε βόσκημα, τῷ κυρίῳ ἐστίν. O. καὶ πᾶν πρωτότοκον, ὃ ἂν πρωτότοκον γένηται τῷ κυρίῳ ἐν τοῖς κτήνεσιν, οὐ καθαγιάσει, (οὐχ ἁγιάσει) οὐδεὶς αὐτό· ἐάν τε μόσχον, ἐάν τε πρόβατον τῷ κυρίῳ ἐστίν. Θ. πλὴν πρωτότοκον καὶ ὃ ἂν πρωτότοκον γένηται τῷ κυρίῳ ἐν τοῖς κτήνεσιν, οὐχ ἁγιάσει ὁ ἀνὴρ αὐτὸ, ἐὰν μόσχος, ἐὰν ἐκ ποιμνίου ἐστίν.

26. *Heb.* verumtamen primogenitum, quod primitiabitur Domino in animali, non sanctificabit vir illud, sive bos, sive agnus, Domino ipse. *A.* verumtamen primogenitum primitiabitur Domino in animali: non sanctificabit vir ipsum, sive bos, sive pecus, Domino est. *S.* verumtamen primogenitum, quodcumque primogenitum factum fuerit Domino in animalibus, nemo sanctificabit, sive bos, sive pecus, Domino est. *LXX.* Et omne primogenitum, quodcumque primogenitum factum fuerit Domino in pecoribus, nemo sanctificabit, sive vitulus, sive ovis, Domino est. *Th.* verumtamen primogenitum, & quodcumque primogenitum factum fuerit Domino in pecoribus, non sanctificabit vir ipsum, sive vitulus, sive ex ovili est. *Vulg. Primogenita, quæ ad Dominum pertinent, nemo sanctificare poterit, & vovere: sive bos, sive ovis fuerit, Domini sunt.*

לא יגאל 33. A. οὐκ ἐγγισθήσεται. O. οὐ λυτρωθήσεται.

33. *Hebr. LXX. Vulg.* non redimetur. A. affinis non efficietur.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVII. Levitici.

v. 2. θαυμαστώσῃ. Ex Basiliensi: quæ lectio est Aquilæ & Theodotionis, ut indicat Isychius, cujus hæc sunt verba: *Propter quod Aquila & Theodotion, pro eo quod dictum est * *, Symmachus autem, si superaverit, ediderunt. Admirabile enim vere est, & valde beatitudini proximum totum semetipsum quempiam Deo offerre.* Locus in Editis mutilus est, & versione Aquilæ & Theodotionis truncatus, ut liquet, nam ita legendum est: *Aquila & Theodotion, pro eo quod dictum est, votum fecerit, admirabile fecerit, Symmachus autem, superaverit, ediderunt.* Quod enim sequitur, *Admirabile enim vere est, &c.* suadet vocem illam, *admirabile*, in laudatis versionibus fuisse, ut etiam arguit τὸ θαυμαστώσῃ, quod ex Basiliensi desumsimus. Symmachi etiam lectionem vitiatam suspicor, ac forte melius legatur, *separaverit*, pro, *superaverit*.

v. 8. A. καὶ ἐὰν ἐκπτίσῃ. Sic supra ex Basil. cap. 25. v. 35. Isychius: *A. & si excessit*, melius, exciderit, ut ibidem c. 25. v. 35. legis apud Isychium.

v. 10. S. *deteriori.* Ita Isychius, unde nos χείρονι posuimus, & uncinis inclusimus.

v. 14. Σαμαρ. καὶ διατιμήσεται αὐτὴν ὁ ἱερεὺς, εἴτε καλὴ, εἴτε σαπρά. Sic Edit. Rom. & Drusius.

v. 15. A. καὶ ἐὰν ὁ ἁγιάζων ἐγγίσῃ. Isychius, *& si sanctificans adfinem fecerit.* Ubi Editi male, *ad finem fecerit* habent.

v. 16. Αλλος, γόμος. Ex Basiliensi.

v. 17. Αλλος, τοῦ ἰωβήλ. Ex Basil.

v. 21. Αλλος, ὁ ἀγρὸς τοῦ ἀναθέματος. Ex Basil. videtur esse Aquilæ.

v. 23. Αλλ. καθαγιάσει. Ex Basil.

v. 24. Αλλος, λυτρωθήσεται, ex eodem.

v. 26. Has omnium Interpretum lectiones plenas mutuamur ex Codice Basiliensi. Versionem quoque LXX. Interpretum ex eodem exscripsimus: in hodiernis vero Bibliis sic habetur: καὶ πᾶν πρωτότοκον, ὃ ἐὰν γένηται ἐν τοῖς κτήνεσί σου, ἔσται τῷ κυρίῳ, καὶ οὐ καθαγιάσει αὐτὸ οὐδείς· ἐάν τε μόσχον, ἐάν τε πρόβατον, τῷ κυρίῳ ἐστίν.

v. 33. Hujus Aquilæ loci Latina sic effert Isychius: *affinis non efficietur.*

IN NUMERORUM LIBRUM

ADMONITIO.

LECTIONES *Libri Numerorum ex sequentibus Manuscriptis, Librisque editis mutuati sumus.*
Ex Cod. Regio 1825.
Ex Cod. Regio 1872.
Ex Cod. Regio 1888.
Ex Cod. Basiliensi X. sæculi, egregiæ notæ.
Ex Cod. Colbertino 3084. *unde fragmenta aliquot cum obelis & asteriscis decerpsimus.*
Ex Hieronymi Libro de locis Hebraïcis.
Ex Theodoreti Edito anno 1642.
Ex procopio in Heptateuchum.
Ex Editione Romana & Drusio.
Qui plura suppeditavit est Codex Basiliensis de more.

N U M E R I.

CAPUT I. NUMERORUM.

עדת 2. A. O. Θ. συναγωγῆς.

ויתילדו 18. O. ἐπηξονοῦσαν. Ἄλλοι, ἐπισκέπησαν. Ἄλλος, ἐπισκέψατο.

כאשר צוה 19. O. ὃν τρόπον συνέταξεν. Ἄλλος, καθὰ ἐνετείλατο.

ומעלה כל יצא צבא פקודים למטה ראובן 20. A... ἐν τῇ δυνάμει ἡ ἐπισκοπὴ αὐτῶν ἐκ τῆς φυλῆς Ῥουβίμ. Σ. καὶ ἐπάνω πᾶς ὁ ἐξερχόμενος εἰς στρατιὰν, οἱ ἐπισκεμμένοι αὐτῶν τῆς φυλῆς Ῥουβίμ. O. καὶ ἐπάνω πᾶς ὁ ἐξερχόμενος εἰς στρατιὰν, ἐπισκεμμένοι αὐτῶν τῆς ῥάβδου Ῥουβίμ. Θ. πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος δυνάμει, αἱ ἐπισκέψεις αὐτῶν τῆς φυλῆς Ῥουβίμ. O. ἄλλως, καὶ ἐπάνω πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει, ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐκ τῆς φυλῆς Ῥουβίμ.

2. *Hebr.* cœtus. *A. LXX. Th. Vulg.* congregationis.

18. *Heb.* adgenerarunt se. *LXX.* recensuerunt. *Alius*, inspexerunt. *Alii*, visitarunt. *Vulg. recensentes.*

19. *H.* quemadmodum præcepit. *LXX.* quemadmodum constituit. *Alius*, sicut præcepit. *Vulg. sicut præceperat.*

20. *Heb.* & supra, omnis egrediens exercitum, visitati eorum virgæ Ruben. *A.*....., in virtute, visitatio eorum ex tribu Ruben. *S.* & supra omnis egrediens in exercitum, visitati eorum ex tribu Ruben. *LXX.* & supra omnis egrediens in exercitum, visitati eorum virgæ Ruben. *Th.* omnis egrediens virtute, recensiones eorum tribus Ruben. *LXX. aliter*, & supra omnis egrediens in virtute, recognitio eorum de tribu Ruben. *Vulg. procedentium ad bellum.*

In Codice Basiliano hæc habentur ad marg.

τὰ ἑξαπλᾶ τὴν συγγένειαν τοῦ Γὰδ εὐθὺς μετὰ τὴν συγγένειαν τοῦ Συμεὼν ὑποτάττει. Εἶθ' οὕτως τὴν τοῦ Γὰδ ὑποβάλλει.

Hexapla cognationem Gad statim post cognationem Symeon subjiciunt, & huic cognationem Gad subnectunt.

ויהיו כל־פקודי בני־ישראל לבית אבתם 45. A. Θ. Καὶ ἐγένοντο πάντες οἱ ἐπισκεμμένοι υἱοὶ Ἰσραὴλ εἰς οἶκον πατέρων αὐτῶν. Σ. ἦσαν δὲ πάντες οἱ ἐπισκεμμένοι υἱοὶ Ἰσραὴλ κατ' οἶκον πατέρων αὐτῶν. O. καὶ ἐγένετο πᾶσα ἡ ἐπίσκεψις υἱῶν Ἰσραὴλ σὺν δυνάμει αὐτῶν.

45. *Heb.* & fuerunt omnes visitati filiorum Israël ad domum patrum suorum. *A. Th.* & facti sunt omnes visitati filii Israël in domum patrum suorum. *S.* erant autem omnes visitati filii Israël secundum domum patrum suorum. *LXX.* Et fuit omnis recognitio filiorum Israël cum virtute eorum. *Vulg. fueruntque omnis numerus filiorum Israël per domos & familias suas.*

Digitized by Google

והלוים למטה אבתם לא התפקדו בתוכם 47. O. Οἱ δὲ Λευῖται εἰς ῥάβδον πατέρων αὐτῶν οὐκ ἐπεσκέπησαν. Σ. Οἱ δὲ Λευῖται κατὰ τὴν φυλὴν τῶν πατέρων αὐτῶν οὐκ ἐπεσκέπησαν ἐν αὐτοῖς. O. Οἱ δὲ Λευῖται ἐκ τῆς φυλῆς πατριᾶς αὐτῶν οὐκ ἐπεσκέπησαν ἐν τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ. Θ. Καὶ οἱ Λευῖται εἰς φυλὴν πατέρων αὐτῶν οὐκ ἐπεσκέπησαν ἐν μέσῳ αὐτῶν.

47. *Heb.* Et Levitæ ad virgam patrum suorum non visitati sunt in medio ipsorum. *A.* Levitæ autem in virgam patrum suorum non visitati sunt. *S.* Levitæ autem secundum tribum patrum suorum non visitati sunt in ipsis. *LXX.* Levitæ autem de tribu familiæ eorum, non recogniti sunt in filiis Israel. *Th.* Et Levitæ in tribum patrum suorum non visitati sunt in medio ipsorum. *Vulg. Levitæ autem in tribu familiarum suarum non sunt numerati cum eis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. I. Numerorum.

v. 1. Sic unus Codex.

v. 18. ἄλλος, ἐπεσκέπησαν. Edit. Rom. Hac voce utuntur infra tres Interpretes v. 47. ἀλλ. ἐπεσκέψαντο. In hunc autem locum hæc leguntur in Notis Edit. Rom. Ἐπηξονοῦντο. *Ἄξονες olim dicebantur tabulæ publicæ, unde factum videtur, ἐπαξονεῖν, atque idem valere ac, censere, & referre numerum censumque in publicas tabulas. Dictum est autem ἐπηξονοῦντο, eodem modo quo Gen. 6.* ἐξονοῦνται. *Alii Codices partim habent* ἐπεσκέψαντο, recognoverunt, *partim* ἐπεσκέπησαν, recogniti sunt.

v. 19. ἀλλ. καθὰ ἐνετείλατο. Ex Basiliensi. Hæc Interpretatio videtur esse reliquorum Interpretum, ut Exodi. 40. 16. & 27.

v. 20. Hic locus secundum omnium Interpretum versiones prodit ex Codice Basiliensi: suspicor autem in versione Aquilæ τὸ, ἐκ τῆς φυλῆς substitutum fuisse pro ἐκ τῆς ῥάβδου: nam ipse infra, v. 47. vocem מטה vertit ῥάβδος. Idipsum suadet locus LXX. Interpretum, quem ut in Hexaplis erat adfert Basiliensis Codex. Ibi vero legitur ῥάβδου, quod videtur ex Aquila huc translatum: nam ἐν τῇ Κοινῇ legitur, ἐκ τῆς φυλῆς.

Ibid. Nota Basiliensis Codicis monet, in Hexaplis versionem LXX. eumdem tribuum ordinem, qui in Hebraica exstabat, habuisse; secus quam in Vulgata sive Κοινῇ, ubi Gad post Benjamin ponitur: in Hebraico autem post Simeonem.

v. 45. Hunc locum secundum tres Interpretes ex Basiliensi desumsimus.

v. 47. Hunc pariter locum totum ex Basiliensi mutuamur.

CAPUT II. NUMERORUM.

הפקדים 9. O. ἐπεσκεμμένοι. Ἄλλος, ἠριθμημένοι.

יסעו O. ἐξαροῦσι. Ἄλλος, ἀναζεύξουσι.

תימנה 10. O. πρὸς νότον. Τινές, πρὸς λίβα.

הפקדים 16. O. ἐπεσκεμμένοι. Ἄλλος, ἠριθμημένοι.

יסעו O. ἐξαροῦσι. Ἄλλος, ἀναζεύξουσι.

יסעו איש על־ידו לדגליהם 17. A. ἀπαροῦσιν ἀνὴρ ἐπὶ χεῖρα αὐτῶν εἰς τάγμα αὐτῶν. Σ. ἀπαροῦσιν ἕκαστος ἀνὰ χεῖρα τοῦ ἰδίου κατὰ τάγμα (sic) αὐτῶν. O. ἐξαροῦσιν ἕκαστος ἐχόμενος καθ' ἡγεμονίας. Ἄλλος, ἐχόμενος αὐτοῦ καθ' ἡγεμονίαν αὐτοῦ. Θ. ἐξαροῦσιν ἀνὴρ ἐπὶ χεῖρα αὐτῶν εἰς τάγμα αὐτῶν.

הפקדים 24. O. ἐπεσκεμμένοι. Ἄλλος, ἠριθμημένοι.

כל־פקודי 32. O. πᾶσα ἡ ἐπίσκεψις. Ἄλλος, πᾶς ὁ ἀριθμός.

לא התפקדו 33. O. οὐ συνεπεσκέπησαν. Ἄλλος, οὐκ ἠριθμήθησαν.

בתוך בני ישראל O. ἐν αὐτοῖς. Ἄλλος, ἐν τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ.

כאשר צוה O. καθὰ ἐνετείλατο. Ἄλλος, κατὰ πάντα ὅσα συνέταξε.

9. HEb. visitati. *LXX.* recogniti. *Alius*, numerati. *Vulg. annumerati.*

Heb. & Alius, proficiscentur. *LXX.* promovebunt. *Vulg. egredientur.*

10. *Heb. & quidam Alii*, ad Austrum. *LXX.* ad notum. *Vulg. ad meridianam plagam.*

16. *Hebr.* visitati. *LXX.* recogniti. *Alius*, numerati. *Vulg. recogniti.*

Heb. Alius, Vulg. proficiscentur. *LXX.* promovebunt.

17. *H.* proficiscentur vir super manu sua ad vexilla sua. *A.* proficiscentur vir super manum ipsorum, in ordinem ipsorum. *S.* proficiscentur unusquisque per manum proprii secundum ordinem ipsorum. *LXX.* promovebunt unusquisque juxta, secundùm principatus. *Aliter*, adhærens secundum principatum suum. *Th.* promovebunt vir super manum ipsorum in ordinem ipsorum. *Vulg. singuli per loca & ordines suos proficiscentur.*

24. *Heb.* visitati. *LXX.* recogniti. *Alius, Vul.* numerati.

32. *Heb.* omnes visitati. *LXX.* omnis recognitio. *Alius*, omnis numerus. *Vul. hic numerus.*

33. *Hebr.* non visitati sunt. *LXX.* non simul recogniti sunt. *Alius*, non numerarunt. *Vulg. non sunt numerati.*

Heb. in medio filiorum Israël. *LXX.* in ipsis. *Alius*, in filiis Israël. *Vulg. inter filios Israël.*

Hebr. quemadmodum præcepit. *LXX.* sicut mandavit. *Alius*, secundum omnia quæ constituit. *Vul. sic enim præceperat.*

Digitized by Google

נסעו 34. O. ἐξῆρον. Αλλος, ἀνεζεύγνυσαν.

למשפחתיו על־בית אבתיו O. κατὰ δήμους αὐτῶν κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν. Αλ. κατὰ συγγενείας αὐτῶν, κατ' οἶκον πατρικὸν αὐτῶν.

34. *H. Alius*, profecti ſunt. *LXX.* promoverunt. *Vulg. profecti.*

Heb. ſecundum familias ſuas, ſuper domum patrum ſuorum. *LXX.* ſecundum populos ſuos, ſecundum domos familiarum ſuarum. *Alius*, ſecundum cognationem ſuam, ſecundum domum paternam ſuam. *Vulg. per familias ac domos patrum ſuorum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. II. Numerorum.

v. 9. Αλλος, ἠριθμημένοι. Ita Baſilienſis hic ac verſu 16. & 24.

Ibid. Αλλος, ἀναζεύξουσι. Ita Baſilienſis, hic ac v. 16.

v. 10. O. πρὸς νότον. Τινὲς, πρὸς λίβα. Ita Baſilienſis, qui in textu habet πρὸς τὸν νότον. In Editione vero Romana LXX. Interpretum legitur, πρὸς τὸν λίβα.

v. 17. Has trium Interpretum Lectiones ſuppeditat Codex Baſilienſis: ubi Symmachi verſio videtur in aliquo redundare.

v. 32. Αλλος, πᾶς ὁ ἀριθμός. Ex Baſilienſi.

v. 33. Αλλος, ἠρίθμηνται. Ita Baſilienſis, forte pro ἠριθμήθησαν.

Ibid. Αλλος, ἐν τοῖς υἱοῖς Ισραήλ. Ex eodem.

Ibid. Αλλος, κατὰ πάντα ὅσα συνέταξεν. Ex eodem.

v. 34. Αλλος, ἀνεζεύγνυσαν. Ex eodem.

Ibid. Αλλος, κατὰ συγγένειαν αὐτῶν, κατ' οἶκον πατρικὸν αὐτῶν. Ex Baſilienſi.

CAPUT III. NUMERORUM.

ואת־משמרת כל־העדה לפני אהל מועד לעבד את־עבדת המשכן 7. A. καὶ τὴν φυλακὴν πάσης τῆς συναγωγῆς εἰς πρόσωπον σκέπης συνταγῆς, τοῦ δουλεύειν τὴν δουλείαν τῆς σκηνῆς. Σ. καὶ τὴν φυλακὴν πάσης τῆς συναγωγῆς κατὰ πρόσωπον τῆς σκηνῆς τῆς συναγωγῆς, λατρεύειν τὴν λατρείαν τῆς σκηνῆς. O. καὶ τὰς φυλακὰς τῶν υἱῶν Ισραὴλ ἔναντι τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τῆς σκηνῆς. Θ. καὶ τὴν φυλακὴν πάσης τῆς συναγωγῆς κατὰ πρόσωπον τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, δουλεύειν τὴν δουλείαν τῆς σκηνῆς.

והזר הקרב יומת 10. O. καὶ ὁ ἀλλογενὴς ὁ ἁπτόμενος ἀποθανεῖται. Αλλος, ὁ δὲ ἀλλότριος, ὃς ἐὰν προσέλθῃ, ἀποθανέτω.

על־פי יהוה כאשר צוה 16. O. ὃν τρόπον συνέταξεν αὐτοῖς κύριος. Αλλος, κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου, καθὰ ἐνετείλατο κύριος τῷ Μωϋσῇ.

פקדיהם 22. O. ἡ ἐπίσκεψις. Αλλος, ὁ ἀριθμός.

משפחת הגרשני אחרי 23. O. καὶ οἱ υἱοὶ Γεδσὼν ὀπίσω. Αλλος, καὶ οὗτοι οἱ δῆμοι Γηρσὼν ὀπίσω.

והזר הקרב יומת 38. O. καὶ ὁ ἀλλογενὴς ὁ ἁπτόμενος ἀποθανεῖται. Αλλος, καὶ ὁ ἀλλότριος ὁ προσερχόμενος θανατωθήσεται.

כל־פקודי 39. O. πᾶσα ἡ ἐπίσκεψις. Αλλος, πᾶς ὁ ἀριθμός.

תקח עשרים גרה השקל 47. A. λήψῃ εἴκοσι ὀβολῶν τὸν στατῆρα, καὶ δώσεις. Σ. λήψῃ εἴκοσι νομισμάτων ὁ στατήρ. Καὶ δώσεις. O. καὶ λήψῃ εἴκοσι ὀβολοὺς τοῦ σίκλου, καὶ δώσεις. Θ. λήψῃ εἴκοσι ὀβολοὶ ὁ σίκλος, καὶ δώσεις.

7. HEb. & cuſtodiam omnis cœtus ad faciem tentorii conventus, ad ſerviendum ſervitutem tabernaculi. *A.* & cuſtodiam omnis ſynagogæ ad faciem tecti, ad ſerviendum ſervitutem tabernaculi. *S.* Et cuſtodiam omnis ſynagogæ ad faciem tabernaculi ſynagogæ, ad miniſtrandum miniſterium tabernaculi. *LXX.* Et cuſtodias filiorum Iſraël ante tabernaculum teſtimonii, ad operandum opera tabernaculi. *Th.* & cuſtodiam omnis ſynagogæ ſecundum faciem tabernaculi teſtimonii, ad ſerviendum ſervitutem tabernaculi. *Vulg. Et obſervent quidquid ad cultum pertinet multitudinis coram tabernaculo teſtimonii.*

10. *Heb.* & extraneus propinquans morietur. *LXX.* & alienigena, qui tetigerit, morietur. *Alius*, alienus autem, qui acceſſerit, moriatur. *Vulg. externus, qui ad miniſtrandum acceſſerit, morietur.*

16. *Hebr* ſuper os Domini quemadmodum præcepit. *LXX.* quemadmodum conſtituit eis Dominus. *Alius*, ſecundum verbum Domini, quemadmodum præcepit Dominus Moyſi. *Vul. ut preceperat Dominus.*

22. *Hebr.* viſitati eorum. *LXX.* recognitio. *Alius*, numerus. *Vulg. quarum numeratus eſt populus.*

23. *Heb.* familiæ Gerſoni poſt. *LXX.* Et filii Gerſon poſt. *Alius*, & hi populi Gerſon poſt. *Vul. Hi poſt tabernaculum.*

38. *Hebr.* & extraneus propinquans morietur. *LXX.* & alienigena qui tetigerit, morietur. *Alius*, & alienus accedens, morietur. *Vulg. quiſquis alienus acceſſerit morietur.*

39. *Heb.* omnes viſitati. *LXX.* omnis recognitio. *Alius*, omnis numerus. *Vul. omnes Levitæ quos numeraverunt.*

47. *Heb.* accipies viginti gerah ſechel. *A.* accipies viginti obolorum pondus: & dabis: *S.* accipies: viginti nomiſmatum ſtater. Et dabis. *LXX.* & accipies viginti obolos ſicli, & dabis. *Th.* accipies: viginti oboli ſiclus: & dabis. *Vulg. ſiclus habet viginti obolos.*

את־בכף

את־כסף 51. O. τὰ λύτρα. Ἄλλος, τὸ ἀργύριον.

צוה O. συνέταξε. Ἄλλος, ἐνετείλατο.

51. *Hebr. & Alius*, argentum. *LXX.* redemptiones. *Vulg. pecuniam.*

Hebr. & Alius, præcepit. *LXX.* constituit. *Vulg. præceperat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. III. Numerorum.

v. 7. Hunc versum secundum omnes omnium Interpretum versiones mutuamur ex Basiliensi. A. συνταγῆς, מועד. Sic Aquila pariter & Symmachus cap. sequenti v. 26.

v. 10. Ἄλλος, ὁ δὲ ἀλλότριος, ὃς ἐὰν προσέλθῃ ἀποθανεῖται. Ex Basil. Itemque versu 38.

v. 22. & 39. Ἄλλος, ὁ ἀριθμός. Ex Basil. sic sæpe capite præcedenti.

v. 23. Ἄλλος, ἐκ ὀπίσω οἱ δῆμοι Γηρσὼν ἐνέμου. Ex Basiliensi.

v. 47. Trium Interpretum versionem mutuamur ex Basiliensi. In hunc locum hæc nota legitur in Catenis Regiis, Severi & Cyrilli nomine. ἰστέον ὅτι δίδραχμον καὶ ὁ σίκλος ταυτόν ἐστιν. ὥσπερ γὰρ εἶπον ἐν Ἐξόδῳ εἴκοσι ὀβολοὺς εἶναι τοῦ σίκλου οὕτως ἐν τῇ Ἐξόδῳ εἴκοσι ὀβολοὺς εἶναι τὸ δίδραχμον διωρίσατο.

v. 51. Ἄλλος, τὸ ἀργύριον. Videtur esse reliquorum Interpretum. Ex Basiliensi.

Ibid. Ἄλλος, ἐνετείλατο. Videtur esse reliquorum Interpretum, qui sic vertunt vocem צוה Exod. 40. 16. 27. Et Levit. 24. 23.

CAPUT IV. NUMERORUM.

ואת עבדת בני־קהת באהל מועד 4. O. καὶ ταῦτα τὰ ἔργα τῶν υἱῶν Καάθ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου. Ἄλλοι, καὶ ταῦτα τὰ ἔργα τῶν υἱῶν Καάθ, ἐκ μέσου υἱῶν Λευὶ κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου.

4. HEb. Hoc servitium filiorum Cahath in tentorio conventus. *LXX.* & hæc sunt opera filiorum Caath in tabernaculo testimonii. *Alii*, & hæc sunt opera filiorum Caath, ex medio filiorum Levi secundum populos suos, secundum domos familiarum suarum in tabernaculo testimonii. *Vulg. hic est cultus filiorum Caath: tabernaculum fœderis.*

המסך 5. O. τὸ σκιάζον. al. συσκιάζον. Ἄλλος, τοῦ παραπετάσματος.

5. *Hebr.* operimenti. *LXX.* obumbrans. *Alius*, tentorii. *Vulg. quod pendet ante fores.*

את־שבט משפחת 18. O. τῆς φυλῆς τὸν δῆμον. Ἄλλος, τῇ φυλῇ τοῦ δήμου.

18. *Hebr.* virgam familiarum. *LXX.* tribûs populum. *Alius.* tribui populi. *Vulg. populum.*

מכסה התחש 25. τὸ Σαμαρ. ἐπίσπαστρον, καὶ δέρματα ὑακίνθινα. O. τὸ κατακάλυμμα τὸ ὑακίνθινον.

25. *Heb.* & operimentum taxi. *Samar.* tentorium & pelles hyacinthinæ. *LXX.* cooperimentum hyacinthinum. *Vul. velamen ianthinum.*

ואת־מסך פתח אהל מועד ואת קלעי החצר ואת־מסך פתח שער החצר אשר על־המשכן 26. A. καὶ τὸ παραπέτασμα ἀνοίγματος σκέπης συνταγῆς, καὶ τοὺς ἱστοὺς τῆς αὐλῆς, καὶ τὸ παραπέτασμα ἀνοίγματος πύλης τῆς αὐλῆς. Σ. καὶ τὸ καταπέτασμα τῆς θύρας τῆς σκηνῆς τῆς συνταγῆς, καὶ τὰ ἱστία τῆς σκηνῆς, καὶ τὸ παραπέτασμα τῆς θύρας τῆς αὐλῆς τὸ ἐπὶ τῆς σκηνῆς. O. καὶ τὸ κάλυμμα τῆς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ τὰ ἱστία τῆς αὐλῆς, καὶ τὸ ἐπίσπαστρον. O. ἄλλως, καὶ τὸ κάλυμμα τῆς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ τὰ ἱστία τῆς αὐλῆς, ὅσα ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου.

26. *Heb.* & tegumentum ad ostium tentorii conventus, & fundas atrii, & tegumentum ostii portæ atrii, quod super tabernaculum. *A.* & tentorium apertionis tecti constitutionis, & vela atrii, & tentorium apertionis portæ atrii. *S.* & velamen januæ tabernaculi constitutionis, & vela tabernaculi, & velamen januæ atrii, quod est super tabernaculum. *LXX.* & operimentum ostii tabernaculi testimonii, & tentoria atrii. & tentorium. *LXX. aliter*, & operimentum ostii tabernaculi testimonii, & tentoria atrii, quæcumque super tabernaculum testimonii. *Vulg tentoriumque quod pendet in introitu tabernaculi fœderis. Cortinas atrii, & velum in introitu, quod est ante tabernaculum.*

מסך O. κάλυμμα. Σαμαρ. ἐπίσπαστρον.

Ibid. LXX. operimentum. *Samar & Vulg.* tentorium.

אלה פקודי 37. O. αὕτη ἡ ἐπίσκεψις. Ἄλλος οὗτος ὁ ἀριθμός.

37. *Heb.* Isti visitati. *LXX.* hæc est recognitio. *Alius*, & *Vulg.* hic est numerus.

אלה פקודי 41. O. αὕτη ἡ ἐπίσκεψις. Ἄλλος, οὗτος ὁ ἀριθμός.

41. *Heb.* Isti visitati. *LXX.* hæc est recognitio. *Alius*, hic est numerus. *Vul. hic est populus.*

למשפחתם 44. O. κατὰ δήμους αὐτῶν. Ἄλλος, τῆς συγγενείας αὐτῶν.

44. *Heb.* ad familias eorum. *LXX.* secundum populos eorum. *Alius.* cognationis eorum. *Vul. vacat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IV. Numerorum.

v. 4. Ἄλλος, καὶ ταῦτα τὰ ἔργα τῶν υἱῶν, &c. Sic quædam Exemplaria, ex Notis Edit. Rom.

v. 5. Ἄλλος, τοῦ παραπετάσματος. Sic Basiliensis.

v. 15. Ἄλλος, τῇ φυλῇ τοῦ δήμου. Ex Basiliensi.

v. 25. Σαμαρ. δέρματα ὑακίνθινα. Hæc lectio Samaritani ut scholion adfertur à Drusio: sed omnes Catenæ Regiæ Samaritano tribuunt, & hanc notam habent: τὸ Σαμαρειτικὸν, ὑπόστασιν καὶ δέρματα ὑακίνθινα. ἅτινα καλεῖ τὸ ξ. κεφάλαιον Ἐξόδου, διφθέρας. i. *Samaritanum habet, tentorium. & pelles hyacinthinas: quæ capite LX. Exodi vocantur diphthera.* Hæc vox, διφθέρας, secundum hodiernum Capitum ordinem habetur Exodi 39. 34. respondetque voci מכסה, ut etiam hoc loco, secus quam opinatur Drusius, qui voci מסך applicat.

v. 26. Hic versus secundum Aquilæ & Symmachi Interpretationem, prodit ex Basiliensi Codice. Versionis LXX. Interpretum priorem lectionem ex Basiliensi mutuamur, posteriorem ex Editione Romana.

v. 37. & 41. Ἄλλος, οὗτος ὁ ἀριθμός. Ita Basiliensis sine nomine Interpretis; ut passim in præcedentibus.

v. 44. Ἄλλος, τῶν συγγενειῶν αὐτῶν. Hanc incerti Lectionem adfert Basiliensis.

CAPUT V. NUMERORUM.

כל־צרוע 2. Σ. O. πάντα λεπρόν.

וכל־זב Οἱ λοιποὶ, καὶ πάντα ῥέοντα. O. καὶ πάντα γονοῤῥυῆ.

עשו 7. O. ἐποίησεν. Ἄλλος, ἥμαρτεν.

אמן אמן 22. A. πεπιστωμένως, πεπιστωμένως. Σ. ἀμήν, ἀμήν. O. γένοιτο, γένοιτο.

המרים 23. Οἱ λοιποὶ, πικροῦ. O. τοῦ ἐλεγμοῦ ἐπικαταρωμένου.

ונקתה 28. O. ἀθῷα ἔσται. Ἄλλος, ἀθωωθήσεται.

הקנאת 29. O. ζηλοτυπίας. Ἄλλος, ζηλοτυπουμένης.

2. HEb. *S. LXX. Vulg.* omnem leprosum. *Heb.* & *Reliqui*, & omnem fluentem. *LXX.* & omnem qui patitur fluorem sanguinis. *Vulg. & qui semine fluit.*

7. *Hebr.* fecerunt. *LXX.* fecit. *Alius.* peccavit. *Vul. vacat.*

22. *Heb. S. Vulg.* amen, amen. *A.* fideliter, fideliter. *LXX.* fiat, fiat.

23. *Heb.* amaras. *Reliqui*, amari. *LXX.* argutionis, quæ maledicitur. *Vulg. amarissimis, in quas maledicta congessit.*

28. *Heb. LXX.* innocens erit. *Alius*, innocens declarabitur. *Vulg. erit innoxia.*

29. *Hebr.* zelotypiarum. *LXX. Vulg.* zelotypiæ. *Alius*, zelotypiam passæ.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. V. Numerorum.

v. 2. Sic unus Codex, hic & in sequenti, Οἱ λοιποὶ, πάντα ῥέοντα. Ita quoque suprà, Levit. 4.6.

v. 7. Ἄλλος, ἥμαρτεν. Ex Basiliensi.

v. 22. A. πεπιστωμένως, πεπιστωμένως. Σ. ἀμήν, ἀμήν. Sic Basiliensis. Eodemque modo efferuntur hæ lectiones in Psalmis non semel.

v. 23. Οἱ λοιποὶ, πικροῦ. Ita Basiliensis.

v. 28. Ἀλλ. ἀθωωθήσεται. Ex eodem.

v. 29. Ἄλλος, ζηλοτυπουμένης. Ex eodem.

CAPUT VI. NUMERORUM.

וכל־משרת ענבים 3. O. καὶ ὅσα κατεργάζεται ἐκ σταφυλῆς. Ἄλλος, πᾶσαν ἀπόβρεξιν σταφυλῆς.

גדל 5. A. μεγαλύνων. Σ. αὔξων. O. τρέφων.

מת 6. O. τετελευτηκυίᾳ. Ἄλλος, τεθνηκυίᾳ.

הנזיר 18. A. ὁ ἀφωρισμένος. Σ. Ναζιραῖος. O. ηὐγμένος.

על־כפי הנזיר 19. A. ἐπὶ τοὺς ταρσοὺς τοῦ ἀφωρισμένου. Σ. ἐπὶ τὰς παλάμας τοῦ Ναζιραίου. O. ἐπὶ τὰς χεῖρας τοῦ ηὐγμένου.

התגלחו O. ξυρήσασθαι. Ἄλλος, ξυρηθῆναι.

את־נזרו. O. εὐχήν. Ἄλλος, κεφαλήν.

3. HEb. & omnem madefactionem uvarum. *LXX.* & quæcumque conficiuntur ex uva. *Alius*, & omnem infusionem uvæ. *Vulg. & quidquid de uva exprimitur.*

5. *Heb.* magnificando. *A.* magnificans. *S.* augens. *LXX.* nutriens. *Vulg. crescente cæsarie.*

6. *Heb.* mortui. *LXX.* mortua. *Alius*, defuncta. *Vulg. super mortuum.*

18. *Heb. Vulg.* Nazaræus. *A.* segregatus. *S.* Naziræus. *LXX.* qui vovit.

19. *H. A.* Super volas separati. *S.* super palmas Naziræi. *LXX.* super manus ejus qui vovit. *Vulg in manus Nazaræi.*

Heb. Alius, rasus fuerit. *LXX.* raserit. *Vulg. rasum fuerit.*

Heb. Nazaræatus ejus. *LXX.* votum. *Alius, & Vulg.* caput.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VI. Numerorum.

v. 3. Ἀλλ. πᾶσαν ἀπόβρεξιν σαφυλῆς. Ex Basiliensi.
v. 5. Α. μεγεθυνῶν. Σ. αὔξων. Ex eodem.
v. 6. Ἄλλος, τεθνηκυίᾳ. Ex Basiliensi.
v. 18. Α. ἀφωρισμένος. Σ. Ναζιραῖος. Ex Basil. forte melius Ναζιραῖος.

v. 19. Α. ἐπὶ τὰς χεῖρας, &c. sic duo MSS.
Ibid. Ἄλλος, ξυρήσηται. Ex Basil.
Ibid. Ἄλλος, κεφαλήν. Sic Basil. tacito Interprete, quem sequitur vulgata.

CAPUT VII. NUMERORUM.

על־הפקדים 2. Ο. ἐπὶ τῆς ἐπισκοπῆς. Ἄλλος, ἐπὶ ἀριθμήσεως τοῦ λαοῦ.

2. *Heb.* super visitatos. *LXX.* super recognitione. *Alius*, super numeratione populi. *Vulg. eorum qui numerati fuerant.*

שש עגלת צב 3. (ἓξ ἁμάξας) κατασκεπαστάς. Σ. (ἓξ ἁμάξας) ὑπουργίας. τὸ Σαμαρ. (ἓξ ἁμάξας) δυνάμεως. Ο. ἓξ ἁμάξας λαμπηνικάς.

3. *Heb.* sex plaustra operimenti. *A.* sex vehicula cooperta. *S.* sex vehicula ministerii. *Samar.* sex vehicula virtutis. *LXX.* sex vehicula lampenica. *Vulg. sex plaustra tecta.*

האחת כסף 85. Ο. τὸ ἕν. Alii addunt, ἀργυροῦν.

85. *Hebr.* una argenti. *LXX.* una, *i.* patella. *Alii addunt*, argentea. *Vulg. vacat.*

בשקל. Ο. τῷ σίκλῳ. Ἄλλος διδράχμῳ.

Hebr. in siclo. *LXX* siclo. *Alius*, didrachmo. *Vulg. pondere.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VII. Numerorum.

v. 2. Ἄλλος, ἐπὶ τῆς ἀριθμήσεως τοῦ λαοῦ. Sic duo MSS. Regii & Edit. Romana. Hæc lectio videtur esse Symmachi & Theodotionis, qui פקד ita vertunt alibi.

v. 3. Α. κατασκεπαστάς. Sic Basiliensis. Duo Regii habent, σκεπαστάς, atque ita legit Drusius. Alius item κατασκευαστάς. Hæc porro nota legitur in tribus Regiis. Ἄλλος, κατασκευαστὰς ἁμαξοειδεῖς· ἤγουν ὡς βερίδια, ὡς κεῖται ἐν τῇ πρώτῃ τῶν βασιλειῶν, τὸ δὲ Σαμαρ. δυνάμεως ἔχει. i. Alius. *concinnatos* (supp. currus) *plaustri forma; videlicet sicut veredia, ut jacet in libro* 1. *Regum. Samaritanus autem habet*, virtutis. Omittendum non est eosdem ipsos Codices, qui in Nota habent κατασκευαστάς, in alia Nota ad marginem σκεπαστάς habere. Σ. ὑπουργίας. Ita Basiliensis. Ad singulos autem supplevimus ἓξ ἁμάξας, quia MSS. ea notant in quibus Interpretes differunt, non autem ea vocabula quæ apud omnes eadem sunt. עגל & עגלה, vertere solent, ἅμαξα. Ο. ἁμάξας λαμπηνικάς. Eusebius Emisenus, τὰς πατρῴως λέγει ὡς τινες βερώτια καλοῦσι. Sic omnes MSS. Drusius male ζηρώτια. Sensus est: *Plaustra lampenica, illa dicit, quæ rotis instructa sunt, quæque nonnulli berotia vocant.*

v. 85. ἀργυροῦν. Sic addit ad marg. Basiliensis.

Ibid. Ἄλλος, διδράχμῳ, Sic idem Basil. Severus & Cyrillus supra in Nota ad cap. 3. v. 47. dicunt idipsum esse δίδραχμον, & σίκλος.

CAPUT VIII. NUMERORUM.

תנופה ליהוה 13. Ο. ἀπόδομα ἔναντι κυρίου. Ἄλλος, ἀπόδομα κυρίῳ.

13. HEb. agitationem Domino. *LXX.* donum ante Dominum. *Alius*, donum Domino. *Vulg. oblatos Domino.*

19. נגף בגשת בני־ישראל אל־הקדש ※ πληγή: προσεγγιζόντων υἱῶν Ἰσραὴλ πρὸς τὰ ἅγια.

19. *Heb.* plaga in accedendo filios Israël ad sanctuarium ※ plaga: accedentibus filiis Israël ad sancta. *Vulg. plaga si ausi fuerint accedere ad sanctuarium.*

יבוא לצבא צבא בעבדת אהל מועד 24. Α. τοῦ στρατεύεσθαι στρατείαν δουλείας. Σ. παρίστασθαι παράστασιν εἰς λατρείαν. Ο. εἰσελεύσονται ἐνεργεῖν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου. Ο. Ἄλλως, εἰσελεύσονται λειτουργεῖν λειτουργίαν ἐν ἔργοις ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου.

24. *H.* ingredietur ad militandum militiam in ministerio tentorii conventus. *A.* ad militandum militiam servitutis. *S.* ad assistendum assistentiam ad ministerium. *LXX.* Ingredientur operari in tabernaculo testimonii. *LXX. aliter*, ingredientur ministrare ministerium in operibus in tabernaculo testimonii. *Vulg. ingredientur ut ministrent in tabernaculo fœderis.*

את־אחיו 26. Α. σὺν ἀδελφοῖς. Σ. τοῖς ἀδελφοῖς. Θ. μετὰ τῶν ἀδελφῶν. Ο. ὁ ἀδελφός.

26. *H.* cum fratribus suis. *A. Th.* cum fratribus. *S.* fratribus. *LXX.* frater. *Vulg. ministri fratrum suorum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VIII. Numerorum.

v. 13. Ἄλλος, ἀνάθεμα κυρίῳ. Basil.

v. 19. Sic D. Ernestus Grabe cum asterisco.

v. 24. A. τοῦ στρατεύσασθαι στρατείαν δουλείας. Ex Basiliensi. Symmachus autem ex eodem, παρίστασθαι παρίστασθαι εἰς λατρείαν. Vocem, λατρεία, supra, c. 3. 7. usurpat idem pro עבדת. Præter versionis LXX. locum, ut habetur in hodiernis exemplaribus, qui aliquot vocibus mutilus est; alterum adfert Basiliensis, ut erat in Editione τῶν O. Hexaplari ubi ea quæ deerant restituta sunt ex Theodotionis, ut putatur, versione.

v. 26. Trium lectionem mutuamur ex eodem Basiliensi.

CAPUT IX. NUMERORUM.

לצאתם 1. O. ἐξελθόντων. Ἄλλος, ἐκπορευομένων.

את־הפסח 2. Σ. Φασέκ· O. τὸ πάσχα.

וכי־יגור אתכם גר 14. A. O. ἐὰν δὲ προσέλθῃ πρὸς ὑμᾶς προσήλυτος.

או יומם ולילה 21. O. ἡμέρας ἢ νυκτός. Ἄλλοι, ἡμέρας, ἢ μηνός.

ובהעלתו יסעו 22. ※ καὶ ἐν τῷ ἀπαχθῆναι αὐτὴν, ἀπῆραν.

1. HEb. egrediendo eos. *LXX.* egressis illis. *Alius*, exeuntibus. *Vulg. postquam egressi sunt.*

2. *Hebr.* transitum. *S.* phasec. *LXX.* pascha. *Vulg. phase.*

14. *Heb.* & cum peregrinatus fuerit vobiscum peregrinus. *A. LXX.* si autem accesserit ad vos proselytus. *Vul. peregrinus quoque & advena si fuerint apud vos.*

21. *Hebr.* vel die & nocte. *LXX.* die, vel nocte. *Alii*, die, vel mense. *Vulg. si post diem & noctem.*

22. *Heb.* & in ascendendo ipsam proficiscentur. ※ & cum assumeretur ipsa, proficiscebantur. *Vulg. statim autem ut recessisset, movebant castra.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IX. Numerorum.

v. 1. Ἄλλος, ἐκπορευομένων. Est Theodotionis, ut putatur, qui supra, Num. 1. 20. camdem vocem Hebraïcam ita vertit.

v. 2. Σ. φασέκ. Ita tres MSS. Regii, ubi hæc nota legitur: Ὁ Σύμμαχος Φασέκ, ὁ δὲ Φίλων διαβατήριον. i. *Symmachus phasec, Philo autem*, διαβατήριον. i. *Sacrificium quod in transitu fieri solet.* Supra, Exod 12. 11. eamdem vocem פסח Theodotio vertit φασὲχ, Symmachus autem, ὑπερμάχησις, propugnatio, ibi vide. Hoc autem loco melius legatur, φασὲχ, quam, φασέκ. Nam ח per κ nunquam exprimebatur, sed per χ.

v. 14 Sic unus Codex. Ita solet Aquila vertere גר προσήλυτος.

v. 21. Ἄλλος, ἡμέρας ἢ μηνός. Sic quædam exemplaria, videtur autem esse transpositum ex versu sequenti, ubi Hebraïce legitur או ימים או חדש

v. 22. Hunc locum cum asterisco, quia in Editione τῶν O. deficit, ab Ernesto Grabe mutuamur.

CAPUT X. NUMERORUM.

באחת יתקעו 4. O. ἐν μιᾷ σαλπίσωσι. Ἄλλος, μιᾷ σάλπιγγι σαλπίσωσιν.

הנשיאים ראשי אלפי ישראל O. ἄρχοντες ἀρχηγοὶ Ισραήλ. Ἄλλος, οἱ ἄρχοντες καὶ χιλίαρχοι Ισραήλ.

תרועה 6. O. σημασίαν. Ἄλλος, ἀλαλαγμόν.

ותקעתם 10. O. σαλπιεῖτε. Ἄλλος, σημανεῖτε.

אליסף בן 20. O. Ἐλισάφ. Alius addit, υἱός.

אחיעזר בן 25. O. Ἀχιέζερ. Alius addit, υἱός.

עמישדי O. Ἀμισαδαί. Ἄλλος, Μισαδαί.

4. HEb. in una clanxerint. *LXX.* in una clangent. *Alius*, in una tuba clanxerint. *Vulg. si semel clangueris.*

Heb. Principes capita millium Israël. *LXX.* principes duces Israël. *Alius*, principes & millenarii Israël. *Vulg. principes & capita multitudinis Israel.*

6. *Heb.* ovationem. *LXX.* significationem. *Alius.* jubilationem. *Vulg. ululatu tuba.*

10. *Heb. LXX.* clangetis. *Alius*, significabitis. *Vulg. canetis tubis.*

20. *H. Vulg.* Elisaph filius. *LXX.* Elisaph. *Alius addit*, filius.

25. *H.* Achiezer filius. *LXX.* Achiezer. *Alius addit*, filius. *Vulg. Achiezer filius.*

H. Hammisadaï. *LXX.* Amisadaï. *Alius*, Misadaï. *Vulg. Ammisaddai.*

Digitized by Google

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. X. Numerorum.

v. 4. Ἀλλ. ἐν μιᾷ σάλπιγγι σαλπίσωσι. Sic quædam exemplaria, ut testatur Edit Rom.
Ibid Ἀλλ᾽, οἱ ἄρχοντες καὶ χιλίαρχοι. Ex Basil.
v. 6. Ἀλλ᾽, ἀλαλαγμόν. Ex eodem: videtur esse Reliquorum Interpretum. Vide Judic. 7. 21.
v. 10 Ἀλλος, σημανεῖτε. Ex eodem.
v. 20. 25. Ex eodem.

CAPUT XI. NUMERORUM.

הבדלח 7. Οἱ λοιποὶ, βδελλίου. Ο. κρυστάλλου.

לשד השמן 8. Α. τοῦ μαστοῦ ἐλαίου. Σ. μαστοῦ εἰς λίπος ἐκ μέλιτος. Ο. ἐγκρὶς ἐξ ἐλαίου.

לזרא 20. Σ. εἰς ἀπεψίαν. Ο. εἰς χολέραν.

ויאצל 25. Α. περιεῖλεν. Σ. ἀπέσπασε. Ο. παρείλατο. Θ. ἐπεσκίασεν.

בעם 33. Ο. εἰς τὸν λαόν. Ἀλλος, τῷ λαῷ.

קברות התאוה 34. Ἑβραϊστὶ, καβρωθαβᾶ. Ο. μνήματα τῆς ἐπιθυμίας.

7. HEb. *Reliqui*. *Vulg.* bdellii. *LXX.* crystalli.

8. *Heb.* viroris olei. *A.* mammæ olei. *S.* mamma in pinguedinem ex melle. *LXX.* laganum ex oleo. *Vulg. panis oleati.*

20. *Hebr.* in dispersionem. *S.* in cruditatem. *LXX.* in choleram. *Vulg. in nauseam.*

25. *Heb.* reservavit. *A.* abstulit. *S.* abstraxit *LXX.* assumsit. *Th.* obumbravit. *Vulg. auferens.*

33. *Heb. LXX. Vulg.* in populum. *Alius*, populo.

34. *Heb.* chibroth hattaavah. *Heb.* cabrothaba. *LXX. Vulg.* sepulchra concupiscentiæ.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XI. Numerorum.

v. 7. Οἱ λοιποὶ, βδελλίου. Ex Basiliensi & uno Regio. In priore autem respondet voci, κρυστάλλου, recte: secus quam in Editione Romana, ubi perperam applicatur voci, κόριου, ut notavit Drusius. Sic vocem בדלח vertunt reliqui Interpretes, Gen. 2. 12. ubi LXX. ἄνθραξ, transferunt. Ibi vide.

v. 8. Sic versiones Aq. & Symmachi probe distinguit Codex Basiliensis, quæ in aliis Codicibus & apud Drusium sic permixtim referuntur. A. S. μαστοῦ ἐλαίου, μαστοῦ εἰς λίπος. *Alius*, ἐκ μέλιτος. Sed illud, ἐκ μέλιτος, Symmachi interpretationi adjungit Basiliensis: licet in Hebræo nulla sit mellis mentio hoc loco. Sed melli simile sapore manna dicitur supra, Exod. 16. ubi vide in Notis.

v. 20. Sic duo Regii Codices & Drusius ex Theodoreto: cujus hæc nota adjicitur, ἡ γὰρ ἀμετρία τῆς ἐδωδῆς νόσον ἐνήνεγκε, καὶ πολλοῖς τὸν θάνατον ἡ θεήλατος πληγή. i. *Nimia enim satietas morbum, immissaque à Deo plaga plurimis mortem adduxit.*

v. 25. Trium lectiones adfert Basiliensis.

v. 33 Ἀλλ. τῷ λαῷ Ex Basiliensi.

v. 34. καβρωθαβᾶ. Ex eodem.

CAPUT XII. NUMERORUM.

עני מאד 3. Οἱ λοιποὶ, καὶ Ο. πραῢς σφόδρα.

לא־כן עבדי 7. Ο. οὐχ οὕτως ὁ θεράπων μου. Ἀλλος, οὐχ οὕτως ὡς ὁ θεράπων.

בשרו 12. Ο. τῶν σαρκῶν αὐτῆς. Ἀλλος, τῆς σαρκὸς αὐτῆς.

3. HEb. *Reliqui*, & *LXX.* mansuetus valde. *Vulg. mitissimus.*

7. *Heb. LXX.* non sic servus meus. *Alius*, non sic sicut servus meus. *Vulg. non talis servus meus.*

12. *H. Alius & Vulg.* carnis ejus. *LXX.* carnium ejus.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XII. Numerorum.

v. 3. οἱ λοιποὶ, καὶ Ο. πραῢς σφόδρα. Ita Cod. unus.
v. 7. Ἀλλ. οὐχ οὕτως ὡς ὁ θεράπων. Ita duo MSS. unde sequentem etiam lectionem mutuamur.

Digitized by Google

CAPUT XIII. NUMERORUM.

1 O. καὶ ἐλάλησε κύριος, &c. *Ad marg. Basiliensis*, καὶ τούτων μνημονεύει Μωϋσῆς ἐν τοῖς πρώτοις τοῦ δευτερονομίου· ἃ καὶ αὐτὰ ἐκ τοῦ τῶν Σαμαρειτῶν ἑβραϊκοῦ μετεβαλόμεθα καταλλήλως τῇ τῶν O. ἑρμηνείᾳ τῇ ἐν τῷ δευτερονομίῳ φερομένῃ.

Καὶ εἶπεν Μωϋσῆς τοῖς υἱοῖς Ισραήλ. ἤλθετε ἕως ὄρους τοῦ Αμοῤῥαίου, ὅπερ κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν δίδωσιν ἡμῖν. Εἴδετε ὅτι ἔδωκεν κύριος ὁ Θεός σου ἔμπροσθέν σου τὴν γῆν. Αναβὰς κληρονόμησον καθὰ ἐλάλησεν κύριος ὁ Θεὸς τῶν πατέρων σου. σὺ μὴ φοβοῦ μηδὲ ὀκνήσῃς. καὶ προσῆλθον Μωϋσῇ καὶ εἶπον. ἀποστείλωμεν ἄνδρας ἔμπροσθεν ἡμῶν, καὶ κατασκοπησάτωσαν τὴν γῆν, καὶ ἀποστρέψουσιν ἡμῖν λόγον περὶ τῆς ὁδοῦ δι' ἧς ἀνελευσόμεθα. καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος ἐν ὀφθαλμοῖς Μωϋσῆ.

לבא חמת 22. A. εἴσοδος Εμάθ. O. εἰσπορευομένων Αἰμαθ.

דבת הארץ 33. τὸ Σαμαρ. ὄνειδος κατὰ τῆς γῆς. O. ἔκστασιν τῆς γῆς. Αλλος, κατάκρισιν.

עברנו בה לתור אתה O. παρήλθομεν αὐτὴν κατασκέψασθαι. Αλλος, παρήλθομεν ἐν αὐτῇ κατασκέψασθαι αὐτήν.

את־הנפילים 34. Σ. τεραστίους. O. γίγαντας.

בני ענק מן־הנפלים ※ υἱοὺς Ενάκ, ἐκ τῶν γιγάντων.

ונהי O. ἦμεν. Αλλος, ἐγενήθημεν.

בעיניהם O. ἐνώπιον αὐτῶν. Αλλος, ἐναντίον αὐτῶν.

1. LXX. Et loquutus est Dominus, &c. *Ad marg. Basiliensis*. Horum meminit Moyses in principio Deuteronomii: quæ ex Hebraïco Samaritanorum transtulimus congruenter ad versionem *LXX*. Interpretum, quæ in Deuteronomio fertur. (1. 20.)

Et dixit Moyses filiis Israël: Venistis usque ad montem Amorrhæi, quem Dominus Deus noster dat nobis. Videte quia dedit Dominus Deus tuus in conspectu tuo terram. Ascendens hæreditate accipe, quemadmodum locutus est Dominus Deus patrum tuorum: Tu ne timeas, neque segnis esto. Et accesserunt ad Moysen & dixerunt: Mittamus viros ante nos, & exploremus terram, & referent nobis sermonem de via, per quam ascendamus. Et placuit sermo in oculis Moysis.

22. *H.* ingrediendo chamath. *A.* ingressus Emath. *LXX. Vul.* intrantibus Emath.

33. *H.* infamiam terræ. *Samar.* opprobrium contra terram. *LXX.* pavorem terræ. *Alius*, condemnationem. *Vulg. detraxeruntque terræ.*

Heb. Transivimus in eam ad explorandum eam. *LXX.* transivimus eam explorare. *Alius*, transivimus in ea ad explorandum ipsam. *Vulg. lustravimus.*

34. *H.* perterrefacientes. *S.* portentosos. *LXX.* gigantes. *Vul. proceræ staturæ.*

H. filios Enac ex perterrefacientibus. ※ filios Enac ex gigantibus. *Vulg. filiorum Enac de genere gigantum.*

H. fuimus. *LXX.* eramus. *Alius*, facti sumus. *Vul. videbamur.*

Heb. in oculis eorum. *LXX.* in conspectu eorum. *Alius*, in comparatione eorum. *Vulg. quibus comparati.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIII. Numerorum.

v. 1. Hæc nota Origenis esse videtur: etsi Codex Basiliensis, unde illam mutuamur, id non indicet. Monet autem, ea quæ sequuntur, in Samaritano haberi, ex Deuteronomio, cap. 1. v. 20. desumta. Et sane exstant quoque in Samaritano hodierno textu, & in versione Samaritana, neque ullatenus ab hac Græca versione discrepant. Cum iis autem quæ in Deuteronomio leguntur, ea solum in re differunt, quod hic Moyses in tertia persona loquatur: *Et dixit Moyses filiis Israël*; &c. illic autem in prima: *Dixi vobis*, &c. Origenes autem ait, se hæc transtulisse congruenter ad versionem LXX. Interpretum, quæ in Deuteronomio fertur. Verum nonnihil est inter utramque discriminis, ut quisque videre possit. De Samaritano textu vide in Præliminaribus.

v. 22. A. εἴσοδος Εμάθ. Hieron. de locis Hebraïcis. Laboemath: pro quo Aquila interpretatur, ingressus Emath. Ibid. Græca Eusebii sic habent Λαβωεμάθ. A. εἴσοδος Εμάθ. Drusius legit: A. εἴσοδος Εμάθ. Male, ni fallor, pro εἴσοδος.

v. 33. τὸ Σαμαρ. ὄνειδος &c. Hanc Samaritani lectionem habent duo MSS. Regii & Drusius. Aliam vero nempe, κατάκρισιν, incerti Interpretis, iidem duo MSS. tantum.

Ibid. Αλλος, παρήλθομεν ἐν αὐτῇ κατασκέψασθαι αὐτήν. Ex Basil.

v. 34. Σ. τεραστίους. Basil. Videtur Symmachus vocem נפילים τεραστίους vertere quasi ex פלא. Nam נפלאת τεράστια vertit, Psalm. 39. 6. Vide etiam Psalm. 76. 12. & 87. 11.

Ibid. Sic Ern. Grabe cum asterisco: quia in versione τῶν O. deerat.

Ibid. Αλλος, ἐγενήθημεν. Basil.

Ibid. Αλλος, ἐναντίον αὐτῶν. Basil.

CAPUT XIV. NUMERORUM.

לו־מתנו 2. A. καὶ οἱ λοιποὶ, ὄφελον ἀπεθάνομεν. O. εἰ ἀπεθάνομεν.

מן־התרים 6. A. Σ. ἐκ τῶν κατασκόπων. O. τῶν κατασκεψαμένων.

עברנו בה לתור 7. O. κατεσκεψάμεθα. Ἄλλος, παρήλθομεν ὥστε κατασκέψασθαι.

כי־אתה יהוה בקרב העם הזה אשר עין בעין נראה אתה יהוה 14. A. ὅτι σὺ εἶ κύριε ἐν ἐγκάτῳ τοῦ λαοῦ τούτου, οἷς ὀφθαλμὸν ἐν ὀφθαλμοῖς ὁρᾷ σὺ κύριε. Σ. ὅτι σὺ εἶ κύριε. O. ὅτι σὺ εἶ κύριος ἐν τῷ λαῷ τούτῳ, ὅστις ὀφθαλμοῖς κατ' ὀφθαλμοὺς ὀπτάζῃ κύριε.

וימלא כבוד־יהוה את־כל־הארץ 21. A. Σ. Θ. ὅτι ἐμπλήσει πᾶσαν τὴν γῆν ἡ δόξα κυρίου. O. καὶ ἐμπλήσει ἡ δόξα κυρίου πᾶσαν τὴν γῆν.

כי אם כלב 30. O. Ἀλλ' ἢ χαλέβ. Ἄλλος, πλὴν χαλέβ.

ונשאו 33. O. καὶ ἀνοίσουσι. Ἄλλος, βαστάζοντες.

עד־תם פגריכם O. ἕως ἂν ἀναλωθῇ τὰ κῶλα ὑμῶν. Ἄλλος, ἕως ἂν τελειωθῶσι πτώματα ὑμῶν.

על־הארץ 36. O. περὶ τῆς γῆς. Ἄλλος, κατὰ τῆς γῆς.

עמכם 43. O. ἐν ὑμῖν. Ἄλλος, μεθ' ὑμῶν.

ויכום ויכתום עד החרמה 45. O. καὶ ἐτρέψαντο αὐτοὺς καὶ κατέκοψαν αὐτοὺς ἕως Ερμαν. καὶ ἀπεστράφησαν εἰς τὴν παρεμβολήν. Ἄλλος, εἰς συνάντησιν αὐτῶν, καὶ κατεδίωξαν αὐτοὺς, ὡσεὶ ποιήσαισαν αἱ μέλισσαι.

2. Heb. A. Reliqui. Vulg. utinam mortui essemus. LXX. si mortui essemus.

6. H. A. S. de exploratoribus. LXX. de iis qui exploraverant. Vulg. qui & ipsi lustraverant.

7. Heb. transivimus in ea ad explorandum. LXX. exploravimus. Alius, transivimus ut exploraremus. Vulg. quam circuivimus.

14. H. quod tu, Domine, in interiore populi istius, quod oculo in oculo visus tu Domine. A. quoniam tu es, Domine, in viscere populi hujus, quibus oculum in oculo videris tu, Domine. S. quoniam tu es, Domine. LXX. quoniam tu es Dominus in populo hoc: qui oculis ad oculos aspiciaris, Domine. Vul. quod tu, Domine, in populo isto sis, & facie videaris ad faciem.

21. H. Et implebitur gloria Domini omnis terra. A. S. Th. quoniam implebit omnem terram gloria Domini. LXX. & implebit gloria Domini omnem terram. Vulg. & implebitur gloria Domini omnis terra.

30. H. LXX. nisi Chaleb. Alius, verumtamen Chaleb. Vulg. præter Caleb.

33. Heb. LXX. Vulg. & portabunt. Alius, gestantes.

Heb. donec consumantur cadavera vestra. LXX. quoadusque consumpta fuerint membra vestra. Alius, donec consumpta fuerint cadavera vestra. Vul. donec consumantur cadavera patrum.

36. H. super terram. LXX. circa terram. Alius, contra terram. Vulg. terræ.

43. H. Alius, Vul. vobiscum. LXX. in vobis.

45. H. & percusserunt eos, & contriverunt usque ad chormah. LXX. & fugaverunt eos, & conciderunt eos usque Herman. Et reversi sunt in castra. Alius, in occursum eorum. & persequuti sunt eos, ut fecerint apes. Vulg. & persecutus est eos usque Horma.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIV. Numerorum.

v. 2. Sic Basiliensis, qui in textu habet εἰ ἀπεθάνομεν, quasi lectionem LXX. In Editione autem Romana τῶν O. habetur ὄφελον ἀπεθάνομεν.

v. 7. παρήλθομεν ὥστε κατασκέψασθαι. Hanc incerti lectionem adfert Basiliensis, quæ optime cum Hebraïco consonat.

v. 14. Hanc Aquilæ & Symmachi lectionem mutuamur ex Eusebii Demonstratione Evangelica, p. 244. A. ἐν ἐγκάτῳ. Ita quoque vertit Aquila vocem קרב Exod. 3. 18.

v. 21. A. Σ. Θ. ὅτι ἐμπλήσει πᾶσαν τὴν γῆν, &c. Ex Drusio.

v. 30. πλὴν χαλέβ. Ita Basiliensis, tacito Interpretis vel Interpretum nomine.

v. 33. βαστάζοντες. Sic Regiæ Catenæ & Edit. Rom. Ibid. ἕως ἂν τελειωθῶσι πτώματα ὑμῶν. Sic Basiliensis tacito Interpretum nomine.

v. 36. Ἀλλ. κατὰ τῆς γῆς. Ex Basil.

v. 43. Ἀλλ. μεθ' ὑμῶν. Ex Basil.

v. 45. Ἄλλος, εἰς συνάντησιν αὐτῶν, καὶ κατεδίωξαν αὐτοὺς, ὡσεὶ ποιήσαισαν αἱ μέλισσαι. Sic Basiliensis. Hæc vero lectio cum Hebraïco non consonat, sed huc translata est ex Deuteronomii cap. 1. v. 44.

CAPUT XV. NUMERORUM.

ריח ניחח 3. O. ὀσμὴν εὐωδίας. Ἄλλοι, ὀσμὴν ἀναπαύσεως.

בלולה בשמן 6. O. ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ. Ἄλλος, ἀναπεφυρμένης ἐν ἐλαίῳ.

האזרח 13. O. αὐτόχθων. Ἄλλως, ὁ ἐγχώριος.

לכפר עליו ונסלח לו 28. O. ἐξιλάσασθαι περὶ αὐτοῦ. Alii addunt, καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ.

3. *H.* odorem quietis. *LXX. Vulg.* odorem suavitatis. *Alius*, odorem requiei.

6. *H.* confusæ in oleo. *LXX.* refectæ in oleo. *Alius*, resperfæ in oleo. *Vulg. quæ conspersa sit oleo.*

13. *Heb. LXX.* indigena. *LXX. aliter*, inquilinus. *Vulg. indigena.*

28. *Heb.* ad expiandum super eam; & remittetur ei. *LXX.* exorare pro eo. *Alii addunt*, & remittetur ei. *Vulg. impetrabitque ei veniam, & dimittetur ei.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XV. Numerorum.

v. 3. Ἄλλος, ὀσμὴν ἀναπαύσεως. Sic unus Codex. Vide supra, Levit. 1. 9. & 23. 18.

v. 6. Ex duobus Exemplaribus Mss. videtur esse Aq. Sym. & Theodotionis, ut supra, Levit. 2. 4.

v. 13. O. ἄλλως, ὁ ἐγχώριος. Sic Basiliensis alteram τῶν O. lectionem adfert. In Edit. Rom. legitur αὐτόχθων. Alterutra autem lectio ex alio Interprete desumta videtur. Qua de re consule ea quæ dicimus in Præliminaribus.

v. 28. Additamentum illud, καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ, quod Hebraïco respondet ונסלח לו habent quædam Exemplaria, ut fertur in Edit. Rom. verisimileque est fuisse asterisco notatum in Hexaplis.

CAPUT XVI. NUMERORUM.

קראי מועד 2. O. σύγκλητοι βουλῆς. Ἄλλος, καλούμενοι εἰς καιρόν.

ויאמרו 3. O. εἶπαν. Ἄλλοι, λέγουσιν.
רב־לכם A. Θ. πολὺ ὑμῖν. Σ. ἀρκείτω. Ο' ἐχέτω ὑμῖν.

וזאת 6. O. τοῦτο. Ἄλλος, οὕτως.

רב־לכם 7. O. ἱκανούσθω. Ἄλλος, ἀρκείτω.

מארץ זבת 13. O. εἰς γῆν ῥέουσαν. Ἄλλος, ἐκ γῆς ῥεούσης.

כי־תשתרר עלינו O. ὅτι κατάρχεις ἡμῶν. Ἄλλος, κατατυραννεῖς γὰρ ἡμῶν βιαίως.

חמור 15. O. ἐπιθύμημα. Ἄλλος, ὄνον.

ויקחו איש מחתתו ויתנו עליהם אש 18. O. καὶ ἔλαβεν ἕκαστος τὸ πυρεῖον αὐτοῦ, καὶ ἐπέθηκαν ἐπ' αὐτὰ πῦρ. Ἄλλος, λαβόντες δὲ ἕκαστος πυρεῖον ἴδιον, καὶ ἐπιθέντες εἰς αὐτὰ πῦρ.

ואם־בריאה 30. O. ἐν φάσματι. Ἄλλος, ἐν χάσματι. Ἄλλος φαντάσματι.

תחתיהם 31. O. ὑποκάτω αὐτῶν. Ἄλλος ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῶν.

2. *Heb.* vocati conventus. *LXX.* senatores consilii. *Alius*, vocati ad tempus. *Vul. qui tempore consilii per nomina vocabantur.*

3. *H. LXX. Vulg.* dixerunt. *Alius*, dicunt.
H. multum vobis. *A. Th.* multum vobis. *S.* sufficiat. *LXX. Vulg.* sufficiat vobis.

6. *H. LXX. Vulg.* hoc. *Alius*, sic.

7. *H.* multum vobis. *LXX.* sufficiat. *Alius*, satis sit. *Vul. multum erigimini.*

13. *Hebr. & Alius*, e terra fluente. *LXX.* in terram fluentem. *Vulg. de terra, quæ lacte & melle manabat.*

Heb. quia principem te facis super nos. *LXX.* quoniam præes nobis. *Alius*, tyrannidem enim exerces in nos violenter. *Vulg. nisi & dominatus fueris in nobis.*

15. *H.* asellum. *LXX.* desiderium. *Alius*, donum. *Vulg. asellum.*

18. & ceperunt unusquisque acerram suam: & dederunt super eis ignem. *LXX.* & sumpsit unusquisque thuribulum suum, & imposuerunt super ea ignem. *Alius*, accipientes autem unusquisque thuribulum proprium, & imponentes super ea ignem. *Vulg. quod cum fecissent.*

30. *H.* & si creationem. *LXX.* in visione. *Alius*, in hiatu. *Alius*, in phantasmate. *Vul. sin autem novam rem.*

31. *H.* sub eis: *LXX.* de sub eis. *Alius & Vulg.* sub pedibus eorum.

צפוי 38. O. περίθεμα. Αλλος, περιθεῖναι.

38. *H.* opertorium. *LXX.* circumpositionem. *Alius*, ad circumponendum. *Vulg.* & *affigat.*

השרפים 39. O. κατακεκαυμένοι. Αλλος, καυθέντες.

39. *H.* combusti. *LXX.* *Alius*, combusti. *Vulg.* *quos incendium devoravit.*

אל־העדה 46. O. εἰς τὴν παρεμβολήν. Αλλος, εἰς τὴν συναγωγήν.

46. *H.* ad cœtum. *LXX.* ad castra. *Alius*, ad synagogam. *Vulg.* *ad populum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVI. Numerorum.

v. 2. Αλλ. καλούμενοι εἰς καιρόν. Sic Regius Codex unus.

v. 3. Αλλος, λέγοντες. Ex Basiliensi.

Ibid. A. Th. πολὺ ὑμῖν. Σ. ἀρκείτω. Ex Basil. Drusius illud, ἀρκείτω, quasi Scholion adfert, sed suspicatur esse Symmachi, ut Basiliensis confirmat.

v. 6. Αλλος, οὕτως. Ex Basil.

v. 7. Αλλ. ἀρκείτω. Videtur haud dubie esse Symmachi, ut supra. Ex Basil.

v. 13. Αλλ. ἐκ γῆς ῥεούσης. Ex Basil.

Ibid. Αλλ. κατατυραννεῖς γὰρ ἡμῖν βιαίως. Sic Basil. tacito Interprete.

v. 15 Αλλος, δῶρον. Ex Basil. O. ἐπιθύμημα. Uterque autem vocem חמור derivatam putabat, ab חמד desideravit, mutato ר in ד Vulgata, *Asellum*: nam חמור est Asinus Hebraïce.

v. 18. Αλλος, λαβόντες δὲ &c. Ex Basil.

v. 30. Αλλος, ἐν χάσματι. Sic Edit. Rom. ex Augustino. O. ἐν φάσματι, ex verbo ראה derivatum putantes præmissa propositione ב, בריאה· qui autem ἐν χάσματι vertit, videtur respexisse ad ea quæ postea gesta sunt, cum hiatu terræ absorptus est Core.

v. 31. Αλλ. ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῶν. Sic Basiliens. tacito Interprete, quem sequitur Vulgata.

v. 38. Αλλος, περιθεῖναι. Basil.

v. 39. Αλλος, καυθέντες. Basil.

v. 46. Αλλος, εἰς τὴν συναγωγήν. Ex Basil. videtur esse reliquorum Interpretum, qui vocem עדה vertunt συναγωγήν, Levit. 3. 7.

CAPUT XVII. NUMERORUM.

מעלי 5. O ἀπ' ἐμοῦ. Αλλος, ἀπὸ σοῦ.

5. Desuper me. *LXX.* *Vulg.* a me. *Alius*, a te.

שקדים 8. οἱ λοιποὶ, ἀμύγδαλα. O. κάρυα.

8. *H.* *Vulg.* amygdalas. *Reliqui.* amygdala. *LXX.* nuces.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVII. Numerorum.

v. 5. ἀπὸ σοῦ. Sic quædam Exemplaria.

v. 8. οἱ λοιποὶ, ἀμύγδαλα. Ita Reg. Basiliensis & Drusius sine nomine: atque ita vertunt A. S. Gen. 43. 11. In hunc locum hæc habet Drusius. *Sic etiam Hieron. Ante in LXX. erat κάρυα. i. nuces. Nam in censu nucum amygdala. Dicimus autem ἀμύγδαλον & ἀμυγδάλη. Heracleon Ephesius, κάρυα ἐκάλουν καὶ τὰς ἀμυγδάλας, καὶ τὰ νῦν κασάνεια. Ab hoc nomine verbum est apud Interpretes, ἐξαμυγδαλόω, instar amygdalæ torno: de quo alias.*

CAPUT XVIII. NUMERORUM.

וישרתוך 2. O. καὶ λειτουργείτωσάν σοι. Αλλος, καὶ ὑπολειτουργείτωσάν σοι.

2. Heb. *LXX.* *Vulg.* & ministrent tibi. *Alius*, & subministrent tibi.

על־בני ישראל 5. O. ἐν τοῖς υἱοῖς Ισραήλ. Αλλος, ἐπὶ τοὺς υἱοὺς Ισραήλ.

5. *H.* *Alius*, & *Vulg.* super filios Israël. *LXX.* in filiis Israël.

עבדת מתנה 7. O. τῆς λειτουργίας δόμα. Αλλος, λειτουργίαν δόματος.

7. *Heb.* servitium doni. *LXX.* ministeria dationem. *Alius*, ministerium doni. *Vulg.* *per Sacerdotes administrabuntur.*

מתנה אתן את־כהנתכם τὸ Σαμ. καὶ δόματα δώσω τῆς ἱερατείας ὑμῶν. O. δόμα τῆς ἱερατείας ὑμῶν.

Heb. servitium doni dabo sacerdotium vestrum. *Samar.* dona dabo sacerdotia vestra. *LXX.* dona sacerdotii vestri. *Vulg.* *per Sacerdotes administrabuntur.*

מקדש הקדשים 9. O. ἀπὸ ἡγιασμένων τῶν ἁγίων. O. ἀπὸ τῶν ἡγιασμένων. Αλλος, ἀπὸ τοῦ ἁγίου τῶν ἁγίων. Αλλος, ἀπὸ πάντων ἡγιασμένων.

9. *Heb.* de sanctitate sanctitatum. *S.* de sanctificato sanctorum. *LXX.* de sanctificatis. *Alius*, a sancto sanctorum. *Alius*, ab omnibus sanctificatis. *Vulg.* *de iis qui sanctificantur.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVIII. Numerorum.

v. 2. Αλλ@, καὶ ὑπηρετείτωσάν σοι. Ex Basil.
v. 5. Αλλος, ἐπὶ τοὺς υἱοὺς Ισραήλ. Ex Basil.
v. 7. Αλλ@, λειτουργίαν δόματος. Idem.
Ibid. Τὸ Σαμαρ. καὶ δόματα δώσω τὰς ἱερατείας ὑμῶν. Sic tres Regii, quorum unus habet δόματι δώσεις. Omnes autem hanc notam adjiciunt, ἀντὶ τοῦ ὀφείλετε φυλάσσειν τὰς λειτουργίας ὑμῶν· ἐπειδὴ ὡς κατὰ δωρεὰν, καὶ κατ᾽ ἐξαίρετον ἐδόθη ὑμῖν ἱερατεία. i. *ac si diceret, custodire debetis ministeria vestra: quandoquidem vobis sacerdotium doni ac prærogativæ loco datum est.*
v. 9. Σ. ἀπὸ ἡγιασμένων, &c. Has omnes lectiones ex Basiliensi mutuamur.

CAPUT XIX. NUMERORUM.

ולגר הגר בתוכם 10. O. καὶ προσηλύτοις προσκειμένοις. Αλλος, καὶ τοῖς προσηλύτοις προσκειμένοις ἐν μέσῳ ὑμῶν.

לא יטהר 12. O. οὐ καθαρὸς ἔσται. Αλλος, οὐ καθαρισθήσεται.

יזה 18. O. περιρράνει. Αλλος, ἐπιρράνει. Αλλος, περιρραντιεῖ.

10. HEb. & peregrino peregrinanti in medio vestrum. *LXX.* & proselytis appositis. *Alius*, & proselytis appositis in medio vestrum. *Vulg. & advena, qui habitant inter eos.*

12. *H. LXX.* non mundus erit. *Alius*, non mundabitur. *Vulg. non poterit emundari.*

18. *H.* sparget. *LXX. & Alius*, circumasperget. *Alius & Vulg.* asperget.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIX. Numerorum.

v. 10. Ex duobus MSS.
v. 12. Ita Basiliensis.
v. 18. Αλλ@, ἐπιρρανεῖ. Αλλ. περιρραντιεῖ. Sic quædam Exemplaria.

CAPUT XX. NUMERORUM.

ולו גוענו 3. O. ὄφελον ἀπεθάνομεν. Αλλος, ὄφελον ἀπωλόμεθα.

ובעירנו 4. O. κτήνη. Αλλος, τέκνα.

ויבא 6. O. ἦλθε. Αλλος, εἰσῆλθε.

אל־פני הסלע 10. O. ἀπέναντι τῆς πέτρας. Αλλος, ἐναντι κυρίου.

המה מי מריבה 13. O. τοῦτο τὸ ὕδωρ ἀντιλογίας. Αλλος, τοῦτο τὸ ὕδωρ λοιδορίας.

וימאן 21. O. καὶ οὐκ ἠθέλησεν. Αλλος, καὶ οὐκ ἠβουλήθη.

למי 24. O. ἐπὶ τοῦ ὕδατος. Αλλος, ἐν τῷ ὕδατι.

3. HEbr. utinam obiissemus. *LXX.* utinam mortui essemus. *Alius & Vulg.* utinam periissemus.

4. *H. LXX. Vulg.* jumenta. *Alius*, filii.

6. *H. LXX.* venit. *Alius & Vulg.* ingressus est.

10. *Heb.* ad facies petræ. *LXX. Vulg.* ante petram. *Alius*, coram Domino.

13. *Heb.* istæ aquæ jurgii. *LXX.* hæc aqua contradictionis. *Alius*, hæc aqua contumeliæ. *Vulg. hæc est aqua contradictionis.*

21. *H.* & renuit. *LXX.* & noluit. *Alius & Vulg.* nec voluit.

24. *H.* in aquis. *LXX.* super aqua. *Alius*, in aqua. *Vulg. ad aquas.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XX. Numerorum.

v. 3. Αλλ. ὄφελον ἀπωλόμεθα. Sic quædam Exemplaria. Videtur esse versio alterius Interpretis, quem sequitur Vulgata.
v. 6. Αλλ@, εἰσῆλθε. Ex eodem.
v. 10. Αλλος, ἐναντι κυρίου. Ex Basil.
v. 13. τοῦτο τὸ ὕδωρ λοιδορίας. Sic quædam Exemplaria.
v. 21. Αλλ. οὐκ ἠβουλήθη. Ex eod. Basil.
v. 24. Αλλ. ἐν τῷ ὕδατι. Ex eodem.

CAPUT XXI. NUMERORUM.

דרך האתרים 1. A. Σ. ὁδὸν κατασκόπων. O. ὁδὸν Αθαρείν.

קצה 5. A. σικχαίνει. Σ. ἐνεκάκησεν. O. προσώχθισεν.

1. HEbr. *A. S.* viam exploratorum. *LXX.* viam Atharin. *Vulg. exploratorum viam.*

5. *H* abhorret. *A.* tædio afficitur. *S.* defecit. *LXX.* exhorruit. *Vulg. nauseat.*

הקלקל Ο'. λεπτῷ, κούφῳ. C. διάκενον.

Heb. Vulg. levissimo. Reliqui, levi. LXX. inani.

על־נס 8. Ο. ἐπὶ σημείου. Ἄλλος, ἐφ' ὕψους.

8. Heb. super vexillum. LXX. super signum. Alius, super excelsum. Vulg. pro signo.

בעיי 11. Σ. ἐν τοῖς βουνοῖς. Ο. ἐν Ἀχελγαί.

11. Heb. in cumulis. S. in collibus. LXX. in Achelgai. Vulg. in Ieabarim.

11. Ο. ἐν Ἀχελγαί. Sic Basil. ad marg. ἐν Ἀχελγαὶ ἐκ τοῦ πέραν ὅ ἐστιν ἐν ἐποικίαις Ἑβραίων.

11. LXX. in Achalgai. Basil. ad marg. in Achelgai ex transitu, quod est in habitationibus Hebræorum.

12. Ο. ἐκεῖθεν ἀπῆραν &c. ad marg. καὶ εἶπε κύριος πρὸς Μωϋσῆν· μὴ ἐχθραίνετε τοῖς Μωαβίταις, καὶ μὴ συνάψητε πρὸς αὐτοῖς· οὐ γὰρ μὴ δῶ ὑμῖν ἀπὸ τῆς γῆς αὐτῶν ἐν κλήρῳ. τοῖς γὰρ υἱοῖς Λὼτ δέδωκα τὸ ὄρος ἐν κλήρῳ.

12. LXX. Inde promoverunt, &c. Basil. ad marg. & dixit Dominus ad Moysen: Ne inimicitias habeatis cum Moabitis, & ne conjungamini cum illis: non enim dabo vobis de terra eorum in sorte. Nam filiis Lot dedi montem in sorte. Deut. 2. 9.

13. καὶ ἐκεῖθεν ἀπάραντες παρενέβαλον εἰς τὸ πέραν &c. Basil. Καὶ εἶπε κύριος πρὸς Μωϋσῆν λέγων. σὺ παραπορεύῃ σήμερον τὰ ὅρια Μωὰβ τὴν Ἀροήρ, καὶ προσάξετε ἐγγὺς υἱῶν Ἀμμάν. μὴ ἐχθραίνετε αὐτοῖς καὶ μὴ συνάψητε πρὸς αὐτούς· οὐ γὰρ μὴ δῶ ἀπὸ τῆς γῆς υἱῶν Ἀμμὰν τοῖς ἐν κλήρῳ ὅτι τοῖς υἱοῖς Λὼτ δέδωκα αὐτὴν ἐν κλήρῳ. καὶ ἀπῆραν ἐκ τῆς φάραγγος Ζαρὲθ, καὶ παρενέβαλον.

13. & inde promoventes castrametati sunt trans &c. Basil. Et dixit Dominus ad Moysen dicens: Tu pertransibis hodie terminos Moab Aroer: & adducetis prope vos Amman: ne inimicitias geratis cum eis, & ne conjungamini cum illis. Non enim dabo de terra filiorum Amman iis qui sunt in sorte: quia filiis Lot dedi eam in sorte. Et profecti sunt ex valle Zareth, & castrametati sunt. Deut. 2. 19.

Καὶ τούτων μέμνηται Μωϋσῆς ἐν Δευτερονομίῳ· ἃ ἐν μόνοις τῶν Σαμαρειτῶν εὕρομεν. Hæc pertinent ad Numeros 11. 12.

Horum etiam meminit Moyses in Deuteronomio: quæ in solis Samaritanorum libris reperimus.

ענו־לה 17. Ο. ἐξάρχετε. Ἄλλος, καταλέξατε.

17. Heb. respondete ei. LXX. præcinite. Alius, enumerate. Vulg. concinebant.

הפסגה 20. Α. ἡ λαξευτή. Ο. τοῦ λελαξευμένου.

20. Heb. collis. A. excisum. LXX. excisi. Vulg. Phasga.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXI. Numerorum.

v. 1. Ex Eusebio & Hieronymo de locis Hebraïcis p. 390. ubi locus corruptus est: nam sic legitur, Ἀθαρείμ, σωυόδες τῶν κα-ασκόπων, &c. Verum ex levi mutatione; & germana syllabarum divisione, totum restituas sic: Ἀθαρίμ. Ακ. Συμ. ὁδὸς τῶν κατασκόπων. In Latino autem Hieronymi legitur *betharim*; haud dubie pro, *Aethαrim*. Locus Latine sic habet. *Abetharim: pro quo Aquila & Symmachus, exploratorum viam interpretati sunt.*

v. 5. Α. προσώχθισε. Σ. ἐπικάκωσεν. Sic omnes MSS. atque ita vertunt ambo, Gen. 27. 46.

Ibid. οἱ λοιποὶ, κούφῳ. Ita Basiliensis.

v. 8. ἐφ' ὕψους. Ex Basil.

v. 11. Hieronym. de locis Hebraïcis p. 389. ubi Græca Eusebii sic habent: Αὶὼ, ἡ καὶ ἀχελγαὶ, ἐν τοῖς βουνοῖς. Supple Σ. ἐν τοῖς βουνοῖς: nam in Latinis Hieronymi sic legitur: *Abie qua & Achalgai, pro hac Symmachus interpretatur:* in collibus.

Ibid. Tres versus sequentes ex Basiliensi desumsimus prout erant in Hebraico textu Samaritano, quos Origenes secundum LXX. Interpretum versionem huic loco adaptavit: sunt autem excerpta ex Deuteronomii libro, quæ Samaritani in libri Numerorum seriem invexerant, prout reperitur etiam in hodierno Samaritano, ubi multa alia quæ in Basiliensi non observantur, ex eodem Deuteronomio in Numerorum librum translata deprehenduntur. Vide in Præliminaribus.

v. 17. Ἄλλος, καταλέξατε. Ex Basil. Vide supra, Exod. 15. 21. Et infra 1. Reg. 21. 11.

v. 20. Ex Eusebio & Hieronymo de locis Hebraïcis ad vocem *Fasga* Græce φασγά. LXX. quoque Interpretes הפסגה λαξευτὴν interpretantur, Deut. 4. 49.

CAPUT XXII. NUMERORUM.

בערבות מואב 1. Α. πρὸς ὁμαλὰ Μωάβ. Σ. ἐπὶ τὴν πεδιάδα τῆς Μωάβ. Ο. Θ. ἐπὶ δυσμῶν Μωάβ.

1. HEbr. Vulg. in campestribus Moab. A. ad plana Moab. S. in campestri Moab. LXX. Th. ad occidentem Moab.

מואב מפני 3. Ο. Μωὰβ ἀπὸ προσώπου. Ἄλλος, Βαλὰκ ἀπὸ προσώπου.

3. H. Moab a faciebus. LXX. Moab a facie. Alius, Balac a facie. Vulg. vacat.

עצום הוא ממני 6. Ο. ἰσχυρότερός μου ἐστί. Ἄλλος, ἰσχύει οὗτος ἢ ἡμεῖς.

6. H. osseus iste præ me. LXX. fortior me est. Alius, fortior est hic nobis. Vulg. fortior me est.

להלחם 11. Ο. πατάξαι. Ἄλλος, ἐκπολεμῆσαι.

לשטן 22. Α. σατάν. Ο. διαβαλεῖν. Θ. ἀντικεῖσθαι.

את־האתון להטתה הדרך ויעמד 23. Α. τὴν ὄνον αὐτοῦ ἐκκλῖναι αὐτὴν τὴν ὁδόν. καὶ ἔστη. Ο. ἐν τῇ ῥάβδῳ τοῦ ἐκκλῖναι αὐτήν. καὶ ἔστη. Ο. Ἄλλως, ἐν τῇ ῥάβδῳ αὐτοῦ τοῦ εὐθῦναι αὐτὴν ἐν τῇ ὁδῷ. καὶ ἔστη.

יהוה 31. Ο. κυρίου. Ἄλλος, Θεοῦ.

לשטן 32. Ο. ἐναντιοῦσθαι. Θ. ἀντικεῖσθαι. Ο. ἄλλως, εἰς διαβολήν.

אם־רע בעיניך 34. Ο. εἰ μή σοι ἀρέσκει. Ἄλλος, εἰ μή σοι ἀρέσκῃ. Ἄλλος, εἰ μή σοι δοκεῖ.

אתו תדבר 35. Ο. τοῦτο φυλάξῃ λαλῆσαι. Ἄλλος, αὐτὸ ποιήσεις.

11. *Heb.* pugnare. *LXX.* percutere. *Alius*, debellare. *Vulg. pugnans abigere.*

22. *Heb.* in adversarium. *A.* satan. *LXX.* differre. *Th.* obstare. *Vulg. contra Balaam.*

23. *Hebr. & A.* asinam ad declinare faciendum eam viam. Et stetit. *LXX.* in virga ad declinare faciendum eam. Et stetit. *LXX. aliter*, in virga ad dirigendum eam in via. Et stetit. *Vulg. & vellet eam ad semitam reducere. Stetit.*

31. *H. LXX.* Domini. *Alius*, Dei. *Vulg. vacat.*

32. *Heb.* in adversarium. *LXX.* adversari. *Th.* obstare. *LXX. aliter*, in dilationem. *Vulg. ut adversarer.*

34. *H.* si malum in oculis tuis. *LXX.* si tibi non satisfaciat. *Alius*, si tibi non placet. *Alius*, si tibi non videtur. *Vulg. vacat.*

35. *H.* illud loqueris. *LXX.* hoc observabis loqui. *Alius*, ipsum facies. *Vulg. cave ne aliud, quam precepero tibi, loquaris.*

Notæ & variæ Lectiones ad cap. XXII. Numerorum.

v. 1. Eusebius de locis Hebraïcis in Editione Hieronymiana, p. 392. sic habet Αραβὼθ Μωάβ, ἔνθα δεύτερον ἠριθμήθη ὁ λαὸς τρὶς ὁμαλὰ Μωὰβ ἐπὶ τὴν πεδιάδα τῆς Μωάβ. Quæ vitio certe laborant, & sic haud dubie restituenda. Αραβὼθ Μωάβ, ἔνθα δεύτερον ἠριθμήθη ὁ λαός. Α. τὰς ὁμαλὰς Μωάβ. Σ. ἐπὶ τὴν πεδιάδα τῆς Μωάβ. Sic autem legendum esse patet, ex versione Hieronymi, quæ sic habet. *Araboth Moab, ubi secundo numeratus est populus: quod Aquila interpretatur humilia, sive æqualia Moab: hanc habens consuetudinem, ut eremum propter planiciem,* ὁμαλήν, *id est, æqualem interpretetur & planam. Denique Symmachus pro Araboth Moab, campestria Moab transtulit.* Asseritur item hæc lectio ex iis quæ infra dicimus ad Cap. 1. v. 7. Deuteronomii.

v. 3. Ἀλλ. σφόδρα ἀπὸ προσώπου. Sic Basil.

v. 6. Ἀλλ. ἰσχύει οὗτος ἢ ἡμεῖς. Ex eodem.

v. 11. Ἀλλ. ἐκπολεμῆσαι. Ex Basil.

v. 22. Lectio Aquilæ, σατάν, Latine effertur apud Procopium, qui sic habet: *Hebraismus quidem, impedire: Aquilas vero, Satan, habet: Theodotion, obstare.* Basiliensis ad Theodotionem, ἀντικεῖσθαι.

v. 23. Α. τὴν ὄνον, &c. Ex Basiliensi.

Prima lectio LXX. Interpretum sic habetur in eodem Codice. Sequens vero est Editionis Romæ.

v. 31. Ἀλλ. Θεοῦ. Ex Basil.

v. 32. LXX. ἐναντιοῦσθαι. Ex Basiliensi. In Editione autem Romana legitur, εἰς διαβολήν. Theodot. ἀντικεῖσθαι. Ex eodem Basil.

v. 34. Ἀλλ. εἰ μή σοι ἀρέσκει. Ἀλλ. εἰ μή σοι δοκεῖ. Ex Basiliensi. εἰ μή σοι ἀρέσκει, videtur esse Symmachi, qui simile dictum Hebraicum ita vertit supra, Exod. 21. 8.

v. 36. Ἀλλ. αὐτὸ ποιήσεις. Ex Basiliensi.

CAPUT XXIII. NUMERORUM.

מנה 10. Ο. ἐξηκριβάσατο. Ἄλλος, ἐξιχνιάσατο.

אתו 12. Ο. τοῦτο. Ἄλλος, ταῦτα.

הפסגה 14. Α. λαξευτήν. Ο. λελαξευμένην.

ויכזב 19. Ο. διαρτηθῆναι. Ἄλλος, καὶ διαψεύσεται. Ἄλλος, ἵνα ψεύσηται.

ויתנחם Ο. ἀπειληθῆναι. Ἄλλος, ἵνα μετανοήσῃ.

תרועת מלך 21. Σ. σημεῖον. Ο. τὰ ἔνδοξα ἀρχόντων. Θ. σάλπιγξ.

10. *Hebr.* numerabit. *LXX.* accurate computavit. *Alius*, investigavit *Vul. dinumerare possit.*

12. *H.* illud. *LXX.* hoc. *Alius*, hæc. *Vulg. vacat.*

14. *Heb.* collis. *A.* excisam. *LXX.* excisi. *Vulg. Phasga.*

19. *H. Vulg.* ut mentiatur. *LXX.* ut suspendatur. *Alius*, & mentietur. *Alius*, ut mentiatur.

Heb. Alius, ut pœniteat eum. *LXX.* minas patiatur. *Vulg. ut mutetur.*

21. *Heb.* triumphus Regis. *S.* signum. *LXX.* præclara principum. *Th.* tuba. *Vulg. clangor victoriæ Regis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIII. Numerorum.

v. 10. Ἀλλ. ἐξιχνίασε. Ex Basiliensi.

v. 12. Ἀλλ. ταῦτα. Ex eodem.

v. 14. Ex Hieronymo. Vide supra, Cap. 21. v. 20.

v. 19. Ἀλλ. καὶ διαψεύσεται. Ἀλλ. ἵνα ψεύσηται. Ex eodem.

Ibid. ἵνα μετανοήσῃ. Ex cod.

v. 21. Σ. σημεῖον. Θ. σάλπιγξ. Procopius, p. 420. *Sym, signum, Theodotion, tuba.*

Digitized by Google

CAPUT XXIV. NUMERORUM.

פניו 1. Ο. τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Ἄλλος, τὴν ὄψιν αὐτοῦ.

יזל מים מדליו וזרעו 7. Σ. ὕδατα . . . . . . Ο. ἐξελεύσεται ἄνθρωπος ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ.

וירם מאגג מלכו Σ. καὶ ὑψωθήσεται ὑπὲρ Γὼγ βασιλεὺς αὐτοῦ. Ο. καὶ ὑψωθήσεται ἡ Γὼγ βασιλεία.

17. אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב A. ὄψομαι αὐτὸν καὶ οὐ νῦν, προσκοπῶ αὐτὸν, ἀλλ' οὐκ ἐγγύς. Σ. ὁρῶ αὐτὸν, ἀλλ' οὐκ ἐγγύς. Ο. δείξω αὐτῷ, καὶ οὐχὶ νῦν, μακαρίζω, καὶ οὐκ ἐγγίζει.

וקם שבט Σ. ἀναστήσεται σκῆπτρον. Ο. ἀναστήσεται ἄνθρωπος.

ומחץ פאתי מואב Σ. καὶ παίσει κλίματα Μωάβ. Ο. θραύσει τοὺς ἀρχηγοὺς Μωάβ.

וקרקר Σ. ἐξερευνήσει. Ο. προνομεύσει.

1. Hebr. facies ejus. *LXX.* faciem suam. *Alius & Vulg.* vultum suum.

7. *H.* fluet aqua de situlis ejus, & semen ejus. *S.* aquas rigantes, & incrementum adjuvantes. *LXX.* egredietur homo de semine ejus. *Vulg. fluet aqua de situla ejus.*

Heb. & exaltabitur præ Agag rex ejus. *S.* & exaltabitur super Gog rex ejus. *LXX.* & exaltabitur Gog regnum. *Vulg. tolletur propter Agag rex ejus.*

17 *H* videbo eum, & non nunc; intuebor eum, & non prope. *A.* videbo illum, & non nunc; prospiciam illum, sed non prope. *S.* video ipsum, sed non prope. *LXX.* ostendam ei, & non modo; beatifico, & non appropinquat. *Vulg. videbo eum, sed non modo; intuebor illum, sed non prope.*

H. & surget virga. *S.* exsurget sceptrum. *LXX.* exsurget homo. *Vulg. consurget virga.*

H. & configet angulos Moab. *S.* & percutiet climata Moab. *LXX. Vulg.* & percutiet duces Moab.

H. & destruet. *S* & investigabit. *LXX.* prædabitur. *Vulg. vastabitque.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIV. Numerorum.

v. 1. τὴν ὄψιν αὐτοῦ. Ex Basiliensi.

v. 7. Procopius p. 420. hæc notat: Ejus loco quod dicitur, *Et prodibit homo*, posuit Symmachus, *aquas rigantes, & incrementum adjuvantes.* Quid legerint LXX. qui ita verterunt, non in promtu est divinare. Sed neque Symmachi versio, cujus Græca non habemus, ita facile percipitur.

Ibid. Σ. καὶ ὑψωθήσεται ὑπὲρ Γὼγ βασιλεὺς αὐτοῦ. Sic ex Mss. nostris recte. Drusius legerat, καὶ ὑψωθήσεται ὑπὲρ Ωγ βασιλέως αὐτοῦ. Basiliensis item, ὑπὲρ Γώγ.

v. 17. A. ὄψομαι αὐτὸν &c. Ex Demonstratione Evang. Eusebii.

Ibid. Σ. ἀναστήσεται σκῆπτρον. Sic Mss. Regii & Drusius. Eamdem vocem שבט ἐξουσία vertit Symmachus Gen. 49. 10. Et Aquila ibidem σκῆπτρον.

Ibid. Σ. καὶ παίσει κλίματα Μωάβ. Sic omnes Mss. Regii. Drusius legerat, τὸ κλίμα.

Ibid. Σ. ἐξερευνήσει. Sic omnes Mss. Drusius. ἐρευνήσει.

Cap. XXV. Numerorum. Ex Cod. Colb. 3084.

2. ÷ αὐτῶν: καὶ προσεκύνησαν τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν. 3. καὶ ἐτελέσθη Ἰσραὴλ τῷ Βεελφεγώρ, καὶ ὠργίσθη θυμῷ κύριος τῷ Ἰσραήλ. 4. καὶ εἶπεν κύριος τῷ Μωσῇ, λάβε πάντας τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ λαοῦ, καὶ παραδειγμάτισον αὐτοὺς ※ τῷ: κυρίῳ ἀπέναντι τοῦ ἡλίου, καὶ ἀποστραφήσεται ἡ ὀργὴ θυμοῦ κυρίου ἀπὸ Ἰσραήλ. 5. καὶ εἶπεν Μωσῆς ταῖς φυλαῖς Ἰσραήλ· ἀποκτείνατε ἕκαστος τὸν οἰκεῖον αὐτοῦ τὸν τετελεσμένον τῷ Βεελφεγώρ. 6. καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐλθὼν προσήγαγεν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ πρὸς τὴν Μαδιανίτιν ἐναντίον Μωσῆ καὶ ἐνώπιον πάσης συναγωγῆς υἱῶν Ἰσραήλ. αὐτοὶ δὲ ἔκλαιον παρὰ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. 7. καὶ ἰδὼν

2. ÷ Eorum: & adoraverunt idola eorum. 3. & initiatus est Israel Beelphegor, & iratus est furore Dominus in Israel. 4. Et dixit Dominus Moysi: Accipe omnes Principes populi, & ostenta eos Domino contra solem, & avertetur ira furoris Domini ab Israel. 5. Et dixit Moses tribubus Israel: Occidite unusquisque proximum suum initiatum Beelphegor. 6. Et ecce homo filiorum Israel veniens adduxit fratrem suum ad Madianitidem in conspectu Moysi, & in conspectu omnis synagogæ filiorum Israel: ipsi autem flebant ad ostium tabernaculi testimonii. 7. Et videns Phinees filius Eleazar, filii Aaron sacerdotis exsurrexit de medio Synagogæ, & accipiens Siromasten in manu ※ sua: 8. ingressus est post ho-

Φινεὲς υἱὸς Ελεάζαρ, υἱοῦ Ααρὼν τοῦ ἱερέως, ἐξανέστη ἐκ μέσου τῆς συναγωγῆς, καὶ λαβὼν σειρομάστην ἐν τῇ χειρὶ ※ αὐτοῦ: 8. εἰσῆλθεν ὀπίσω τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Ισραηλείτου εἰς τὴν κάμινον, καὶ ἀπεκέντησεν ἀμφοτέρους τόν τε ἄνθρωπον τὸν Ισραηλείτην καὶ τὴν γυναῖκα διὰ τῆς μήτρας αὐτῆς. καὶ ἐπαύσατο ἡ πληγὴ ἀπὸ τῶν υἱῶν Ισραήλ. 9. καὶ ἐγένοντο οἱ τεθνηκότες ἐν τῇ πληγῇ Δ. καὶ Κ. χιλιάδες.

10. Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς Μωσῆν λέγων. 11. Φινεὲς υἱὸς Ελεάζαρ υἱοῦ Ααρὼν τοῦ ἱερέως κατέπαυσε τὸν θυμόν μου ἀπὸ τῶν Ισραηλιτῶν ζηλῶσαι ÷ αὐτόν: τὸν ζῆλόν μου ἐν αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἐξανάλωσα τοὺς υἱοὺς Ισραὴλ ἐν τῷ ζήλῳ μου. 12. οὕτως εἰπόν, ἰδοὺ ἐγὼ δίδωμι αὐτῷ ※ διαθήκην εἰρήνης μου. 13. καὶ ἔσται αὐτῷ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτὸν διαθήκη ἱερατείας αἰωνίας, ἀνθ' ὧν ἐζήλωσε τῷ θεῷ αὐτοῦ, καὶ ἐξιλάσατο περὶ τῶν υἱῶν Ισραήλ.

14. τὸ δὲ ὄνομα τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Ισραηλείτου τοῦ πεπληγότος, ὃς ἐπλήγη μετὰ τῆς Μαδιανίτιδος, Ζαμβρεὶ υἱὸς Σαλὼμ ἄρχων οἴκου πατριᾶς Συμεών. 15. Καὶ ὄνομα τῇ γυναικὶ τῇ πεπληγυίῃ τῇ Μαδιανίτιδι Χασβεὶ θυγάτηρ Σοὺρ ἄρχοντος ἔθνους Ισομμὸθ οἴκου πατριᾶς τῶν Μαδιὰν ἐστιν. 16. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς Μωσῆν λέγων ÷ λάλησον τοῖς υἱοῖς Ισραὴλ λέγων: 17. ἐχθραίνετε τοῖς Μαδιναίοις, καὶ πατάξατε αὐτούς. 18. ὅτι ἐχθραίνουσιν αὐτοὶ ὑμῖν ἐν δολιότητι ※ αὐτῶν: ὅσα δολιοῦσιν ὑμᾶς διὰ Φογώρ, καὶ διὰ Χασβεὶ θυγατέρα ἄρχοντος Μαδιὰμ, ἀδελφὴν αὐτῶν, τὴν πεπληγυῖαν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς πληγῆς διὰ Φογώρ.

minem Israelitam in caminum, & transfodit utrosque, hominem Israelitam & mulierem per vulvam ejus. Et cessavit plaga a filiis Israel. 9. Et fuerunt mortui in plaga quatuor & viginti millia.

10. Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens: 11. Phinees filius Eleazar filii Aaron sacerdotis sedavit furorem meum ab Israelitis, zelando ÷ eum: zelum meum in eis, & non consumpsi filios Israel in zelo meo. 12. Sic dicito: Ecce ego do illi ※ testamentum pacis meæ: 13. Et erit ei & semini ejus post eum testamentum sacerdotii sempiterni pro eo quod zelavit Deo suo, & depropitiavit pro filiis Israel. 14. Nomen autem hominis Israelitæ percussi, qui percussus est cum Madianitide, Zambri filius Salom, princeps domûs familiæ Symeon. 15. Et nomen mulieri, quæ percussa est, Madianitidi, Chasbi filia Sur principis gentis Isommoth domûs familiæ filiorum Madian est. 16. Et locutus est Dominus ad Mosen, dicens ÷ loquere filiis Israel, dicens: 17. Hostes estote Madianitis, & percutite eos: 18. quoniam hostes sunt vobis in dolo ※ suo: quæcumque decipiunt vos per Phogor & per Chasbi filiam principis Madian, sororem eorum, quæ percussa est in die plagæ propter Phogor.

CAPUT XXV. NUMERORUM.

ויצמד 3. O. ἐτελέσθη. Αλλος, ἐζευγίσθη.

והוקע 4. A. καὶ ἀνάπηξον. Σ. καὶ κρέμασον. O. καὶ παραδειγμάτισον.

הנצמדים 5 A. μυηθέντας. O. τὸν τετελεσμένον.

רמח 7. A. κέντον. Σ. δόρυ. O. σειρομάστην.

הקבה 8. A. τὸ τέγος. Σ. τὸ πορνεῖον, al. πυρεῖον. O. κάμινον.

הכבה 18. O. πεπληγυίας. Αλλος, πληγεῖσαν.

3. HEb. & conjunxit se. *LXX.* & initiatus est. *Alius*, & jugatus est. *Vulg. initiatusque est.*

4. *Heb.* & suspendere fac. *A.* & confige. *S. & Vulg.* & suspende. *LXX.* & ostenta.

5. *H.* conjugantes se. *A.* initiatos. *LXX.* initiatum. *Vulg. qui initiati sunt.*

7. *H.* lanceam. *A.* contum. *S.* hastam. *LXX.* Siromastem. *Vulg. arrepto pugione.*

8. *H. Vulg.* lupanar. *A.* tectum. *S.* fornicem. *LXX.* caminum.

18. *Heb. & Alius*, percussam. *LXX. Vulg.* quæ percussa fuerat.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXV. Numerorum.

v. 3. Αλλος, ἐξωγίσθη. Ex Basiliensi.

v. 4. A. καὶ ἀνάπηξον. Σ. καὶ κρέμασον. Sic Basiliensis & Drusius. Alii Codices habent ad Aquilam, ἀνάπληξον, minus recte.

v. 5. Basil habet, ἀμονδιτῶς, mendose ut liquet, pro A. μονδιτῶς.

v. 7. A. κόντον. Σ. δόρυ. Sic omnes Mss. & Drusius. In Ms. Oxoniensi, teste Briano Waltono, legitur κοντοσδορυμάστιον, ubi tres Versiones A. S. O. in una voce concluduntur.

v. 8. A. τὸ τέγος. Σ. τὸ πορνεῖον. Sic Basil. & alii. Nobilius legit ad Symmachum πυρεῖον, perperam. Aliquot Codices habent, πυρεῖον, male. Alteri lectioni favet etiam Procopius p. 423 Καμινεῖον, enim, ait, *Aquilas quidem, tectum; Symmachus vero, prostibulum, exposuit.*

v. 18. Αλλος, πληγεῖσαν. Ex Basil.

Ex Numerorum Cap. XXVI. desumt. ex eodem Cod. Colb. 3084.

Καὶ ἐγένετο μετὰ τὴν πληγὴν καὶ ἐλάλησεν κύριος πρὸς Μωσῆν καὶ πρὸς Ελεάζαρ υἱὸν Ααρὼν τὸν ἱερέα λέγων· λάβε τὴν ἀρχὴν πάσης συναγωγῆς ἀπὸ κ ἔτους καὶ ἐπάνω, κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν· πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος παρατάξασθαι ἐν Ισραὴλ, καὶ ἐλάλησε ....

ET factum est post plagam, & locutus est Dominus ad Moysen & ad Eleazar filium Aaron Sacerdotem dicens: Accipe principium totius Synagogæ a viginti annis & supra, per domos familiarum suarum: omnis qui procedit ad standum in acie in Israel. Et locutus est ....

CAPUT XXVI. NUMERORUM.

הכהן אתם 3. O. ὁ ἱερεύς. Alius addit, αὐτοῖς, Alius μετ' αὐτῶν.

בערבת מואב A. πρὸς ὁμαλὰ Μωάβ. Σ. ἐπὶ τῆς πεδιάδος τῆς Μωάβ. O. ἐν ἀραβὼθ Μωάβ. Θ. ἐν δυσμαῖς Μωάβ.

היצאים 4. O. ἐξελθόντες. Αλλος, ἐκπορευόμενοι.

לפקדיהם 22. O. κατ' ἐπίσκεψιν. Αλλος, κατὰ σκοπιάν. Αλλος, κατ' ἐπισκοπήν.

ואלה פקודי הלוי 57. O. καὶ υἱοὶ Λευί. Αλλος, καὶ οἱ ἐπισκεμμένοι Λευί.

בתוך בני 62. O. ἐν τοῖς υἱοῖς. Αλλος, ἐν μέσῳ τῶν υἱῶν.

בערבות מואב 63. A. πρὸς ὁμαλὰ Μωάβ. Σ. ἐπὶ τῆς πεδιάδος τῆς Μωάβ. O. ἐν Αραβὼθ Μωάβ. Θ. ἐν δυσμαῖς Μωάβ.

3. HEb. Sacerdos cum eis. *LXX.* Sacerdos. *Alius addit*, eis. *Alius*, cum eis. *Vulg.* *Sacerdos.*

H. Vulg. in campestribus Moab. *A.* ad plana Moab. *S.* in campestri Moab. *LXX.* in Araboth Moab. *Th.* in occidente Moab.

4. *H.* egredientibus. *LXX.* qui exierunt. *Alius*, qui egressi sunt. *Vulg. vacat.*

22. *Hebr.* ad visitatos suos. *LXX.* secundum recognitionem. *Alius*, secundum lustrationem. *Alius*, secundum visitationem. *Vulg. numerus.*

57. *H.* & isti visitati Levi. *LXX.* & filii Levi. *Alius*, & lustrati Levi. *Vul. hic quoque est numerus filiorum Levi.*

62. *H. & Alius*, in medio filiorum. *LXX.* in filiis. *Vulg. inter filios.*

63. *Heb. Vulg.* in campestribus Moab. *A.* ad plana Moab. *S.* in campestri Moab. *LXX.* in Araboth Moab. *Th.* in occidente Moab.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVI. Numerorum.

v. 3. Al. αὐτοῖς. Al. μετ' αὐτῶν. Ex Basiliensi.

Ibid. & v. 63. Eusebius de locis Hebraïcis ad vocem, Αραβὼθ Μωάβ. Vide supra Notam ad Cap. 22. v. 1.

v. 4. Αλλος, ἐκπορευόμενοι. Ex Basil.

v. 22. Αλλος, κατὰ σκοπιάν. Basil.

v. 57. Αλλ. καὶ οἱ ἐπισκεμμένοι Λευί. Basil.

v. 62. Αλλ. ἐν μέσῳ τῶν υἱῶν. Basil.

Digitized by Google

CAPUT XXVII. NUMERORUM.

ובן אין לו 8. O. καὶ υἱὸς μὴ ᾖ αὐτῷ. Αλλος, υἱοὺς μὴ ἔχῃ.

את־נחלתו O. τὴν κληρονομίαν. Αλλος, τὸν κλῆρον.

וירש אתה 11. O. κληρονομῆσαι τὰ αὐτοῦ. Αλλος, κληρονομήσει αὐτήν.

במריבת 14. O. ἐν τῷ ἀντιπίπτειν. Αλλος, ἐν τῷ ἀντιλέγειν.

במשפט האורים 21. Οἱ λοιποὶ, τὴν κρίσιν τῶν φωτισμῶν. O. τὴν κρίσιν τῶν δήλων.

8. HEb. & filius non ei. *LXX.* & filius non fuerit ei. *Alius*, filios non habuerit. *Vul. absque filia.*

Hebr. hæreditatem ejus *LXX.* hæreditatem. *Alius*, sortem. *Vulg. ad filiam ejus transibit hæreditas.*

11. *Heb.* & hæreditabit eam. *LXX.* ad hæreditandum ea quæ ipsius sunt. *Alius*, hæreditabit illam. *Vulg. dabitur hæreditas.*

14. *H.* in jurgio. *LXX.* cum obsisteret. *Alius*, cum contradiceret. *Vulg. in contradictione.*

21. *Heb.* in judicio Urim. *Reliqui*, judicium illuminationum. *LXX.* judicium manifestorum. *Vul. consulet Dominum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVII. Numerorum.

v. 8. Αλλ. υἱοὺς μὴ ἔχῃ. Basil.
Ibid. Αλλος, τὸν κλῆρον.
v. 11. Αλλ. κληρονομήσεις αὐτήν. Ita Basil.

v. 14. Αλλ. ἐν τῷ ἀντιτείνειν. Basil.
v. 2 . Οἱ λοιποί, τὴν κρίσιν τῶν φωτισμῶν. Ita Drusius. Vide quæ diximus ad Levit. 8. 8.

CAPUT XXVIII. NUMERORUM.

1. O. Καὶ ἐλάλησεν &c. ad marg. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν, οἱ ὀφθαλμοί σου ἴδοσαν ὅσα ἐποίησεν τοῖς δυσὶ βασιλεῦσιν· οὕτως ποιήσει κύριος πάσαις τ βασιλείαις, εἰς ἃς σὺ περελεύσῃ ἐκεῖ· οὐ φοβηθήσῃ, κύριος ὁ θεός σου αὐτὸς πολεμήσει αὐτοὺς μεθ' ὑμῶν.

καὶ ταῦτα κεῖται ἐν τῷ δευτερονομίῳ.

ההין 5. O. Εἶν. Αλλος, Εἶν οἴνου. Αλλος, Εἶν μέτρου τοῦ οἴνου.

תעשה 8. O. ποιήσεις, Αλλος, ποιήσετε, & infra, ποιήσονται.

הקריבו 11. O. προσάξετε. Αλλος, προσάξεις.

והקרבתם 27. O. καὶ προσάξετε. Αλλος, καὶ ποιήσετε.

1. LXX. & locutus est &c. *Basil. ad marg:* Et dixit ad eum: Oculi tui viderunt quæcumque fecit duobus regibus; sic faciet Dominus omnibus regnis, in quæ tu transibis illuc: Ne timueris, Dominus Deus tuus ipse debellabit eos vobiscum.

Hæc etiam jacent in Deuteronomio. (3. 21.)

5. *H. Vulg.* hin *LXX.* In. *Alius*, In vini. *Alius*, In mensuræ vini.

8. *H. LXX.* facies. *Alius*, facietis, *& infra*, facient. *Vulg. offeretis.*

11. *H.* accedere facietis. *LXX. Vulg.* offeretis. *Alius*, offeres.

27. & accedere facietis. *LXX.* & offeretis. *Alius*, & facietis. *Vulg. offeretisque.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVIII. Numerorum.

v. 1. Hunc locum ex Deuteronomio huc translatum mutuamur ex Codice Basiliensi, cum nota Origenis subjuncta. Etsi vero hic non moneat quare hunc locum descripserit: id ex præcedentibus liquet, ut supra monuimus, Cap. 13. v. 1. Nimirum hæc & similia loca ex Deuteronomio in librum Numerorum translata in Samaritano legebantur. Origenes autem secundum Versionem LXX. Interpretum in libro Numerorum suo loco, ut erant in Samaritano, descripsit: & quidem, ut videtur, ad marginem Hexaplorum. Hic tamen locus non habetur in hodierna Samaritana Numerorum Scriptura.

v. 5. Αλλος, Εἶν οἴνου. Hæc lectio, ut & sequentes hujus Capitis ex Basiliensi Codice prodeunt.

Ex Cap.

Digitized by Google

Ex Cap. Numerorum XXIX. ut habetur in Cod. Colb. 3084.

12. . . . . . ἑορτάσετε αὐτὴν ἑορτὴν κυρίῳ ζ. ἡμέρας. 13. καὶ προσάξετε ὁλοκαυτώματα κάρπωμα εἰς ὀσμὴν εὐωδίας ※ τῷ: κυρίῳ· τῇ ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ μόσχους ἐκ βοῶν γ΄. καὶ ι΄. κριοὺς β΄. ἀμνοὺς ἐνιαυσίους δ΄. καὶ ι΄. ἄμωμοι ἔσονται. 14. αἱ θυσίαι αὐτῶν σεμίδαλις ἀναπεποιημένη ἐν ἐλαίῳ. γ΄. δέκατα τῷ μόσχῳ τῷ ἑνὶ τοῖς τρισὶν καὶ ι΄. μόσχοις, καὶ β΄. δέκατα τῷ κριῷ τῷ ἑνὶ ἐπὶ τοὺς β΄. κριούς. 15. δέκατον δέκατον τῷ ἀμνῷ τῷ ἑνὶ ἐπὶ τοὺς δ΄. καὶ ι. ἀμνούς. 16. καὶ χίμαρρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, πλὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς διαπαντὸς αἱ θυσίαι αὐτῶν, καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν.

12. . . . . . Celebrabitis eam solemnitatem Domino, septem diebus. 13. Et offeretis holocaustomata, oblationem in odorem suavitatis Domino. Die prima vitulos ex bobus tres & decem, arietes duos, agnos anniculos quatuordecim, sine macula erunt. 14. sacrificia eorum simila refecta in oleo, tres decimas vitulo uni, tribus & decem vitulis, & duas decimas arieti uni, in duos arietes. 15. Decimam, decimam agno uni, in quatuordecim agnos. 16. & hircum ex capris unum pro peccato præter holocaustosin jugem, sacrificia eorum, & libamina eorum.

17. Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ δευτέρᾳ μόσχους ※ ἐκ βοῶν: ιβ΄. καὶ κριοὺς β΄. ἀμνοὺς ἐνιαυσίους δ΄. καὶ ι΄. ἀμώμους. 18. ἡ θυσία αὐτῶν καὶ ἡ σπονδὴ αὐτῶν τοῖς μόσχοις καὶ τοῖς κριοῖς, καὶ τοῖς ἀμνοῖς κατ᾽ ἀριθμὸν αὐτῶν, κατὰ τὴν σύγκρισιν ÷ αὐτῶν: 19. καὶ χίμαρρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, πλὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς διαπαντός, αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν.

17. Et die secunda vitulos ※ ex bobus: duodecim, & arietes duos, agnos anniculos quatuordecim immaculatos: 18. Sacrificium eorum, & libamen eorum, vitulis, & arietibus, & agnis juxta numerum eorum, juxta ritum ÷ eorum: 19. & hircum ex capris unum pro peccato præter holocaustosim jugem: sacrificia eorum & libamina eorum.

20. Τῇ ἡμέρᾳ τῇ γ΄. μόσχους ια΄. κριοὺς β. ἀμνοὺς ἐνιαυσίους δ΄ καὶ ι. ἀμώμους. 21. ἡ θυσία αὐτῶν καὶ ἡ σπονδὴ αὐτῶν τοῖς μόσχοις ÷ καὶ: τοῖς κριοῖς, καὶ τοῖς ἀμνοῖς, κατ᾽ ἀριθμὸν αὐτῶν, κατὰ τὴν σύγκρισιν ÷ αὐτῶν: 22 καὶ χίμαρρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, πλὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς διαπαντός, αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν.

20. Die tertia vitulos undecim, arietes duos, agnos anniculos quatuordecim sine macula. 21. sacrificium eorum & libamen eorum, vitulis ÷ &: arietibus, & agnis, juxta numerum eorum, juxta ritum ÷ eorum: 22. & hircum ex capris unum pro peccato, præter holocaustosim jugem: sacrificia eorum & libamina eorum.

23. Τῇ ἡμέρᾳ τῇ δ΄. μόσχους ι΄. κριοὺς β΄. ἀμνοὺς ἐνιαυσίους δ΄. καὶ ι΄. ἀμώμους 24. αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν τοῖς μόσχοις καὶ τοῖς κριοῖς, καὶ τοῖς ἀμνοῖς κατ᾽ ἀριθμὸν αὐτῶν, κατὰ τὴν σύγκρισιν ÷ αὐτῶν: 25. καὶ χίμαρρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, πλὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς διαπαντός, αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν.

23. Die quarta, vitulos decem, arietes duos, agnos anniculos quatuordecim sine macula: 24. sacrificia eorum & libamina eorum vitulis & hircis & agnis, juxta numerum eorum, juxta ritum ÷ eorum: 25. & hircum ex capris unum pro peccato, præter holocaustosim jugem; sacrificia eorum & libamina eorum.

26 Τῇ ἡμέρᾳ τῇ πέμπτῃ, μόσχους θ΄. κριοὺς β΄. ἀμνοὺς ἐνιαυσίους β΄. ἀμώμους. 27. αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν τοῖς μόσχοις καὶ τοῖς κριοῖς καὶ τοῖς ἀμνοῖς κατ᾽ ἀριθμὸν αὐτῶν, κατὰ τὴν σύγκρισιν ÷ αὐτῶν: 28. καὶ χίμαρρον ἐξ αἰγῶν περὶ ἁμαρτίας ἕνα, πλὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς διαπαντός, αἱ θυσίαι αὐτῶν, καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν. 29. τῇ ἡμέρᾳ τῇ ϛ΄. μόσχους η΄. κριοὺς β΄. ἀμνοὺς ἐνιαυσίους δ΄. καὶ ι. ἀμώμους. 30. αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν. τοῖς μόσχοις καὶ τοῖς κριοῖς καὶ τοῖς ἀμνοῖς κατ᾽ ἀριθμὸν αὐτῶν, κατὰ τὴν σύγκρισιν ÷ αὐτῶν: 31. καὶ

26. Die quinta, vitulos novem, arietes duos, agnos anniculos duos immaculatos. 27. sacrificia eorum & libamina eorum vitulis & hircis & agnis juxta numerum eorum, juxta ritum ÷ eorum: 28. & hircum ex capris pro peccato unum, præter holocaustosim jugem: sacrificia eorum & libamina eorum.

29. Die sexta, vitulos octo, arietes duos, agnos anniculos quatuordecim sine macula: 30. sacrificia eorum & libamina eorum vitulis & arietibus & agnis juxta numerum eorum, juxta ritum ÷ eorum. 31. & hircum ÷ ex capris: pro peccato unum, præter holocaustosim jugem: sacrificia eorum & libamina eorum.

χίμαῤῥον ÷ ἐξ αἰγῶν· περὶ ἁμαρτίας ἕνα, πλὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς διαπαντὸς, αἱ θυσίαι αὐτῶν, καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν.

32. Τῇ ἡμέρᾳ τῇ ζ΄. μόσχους ζ. κριοὺς β΄. ἀμνοὺς ἐνιαυσίους ιδ΄. καὶ ἀμώμους. 33. αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν τοῖς μόσχοις καὶ τοῖς κριοῖς καὶ τοῖς ἀμνοῖς κατ᾽ ἀριθμὸν αὐτῶν, κατὰ τὴν σύγκρισιν ....

αὐτῶν.

32. Die septima, vitulos septem, arietes duos, agnos anniculos quatuordecim sine macula: 33. sacrificia eorum & libamina eorum, vitulis & arietibus & agnis juxta numerum eorum, juxta ritum eorum ....

CAPUT XXIX. NUMERORUM.

יום תרועה 1. τὸ Σαμαρ. ἡμέραν ἀκουστήν. Ο. ἡμέρα σημασίας.

והקרבתם 8. Ο. προσοίσετε. Ἄλλος, προσάξετε.

עלה Ο. ὁλοκαύτωμα. Ἄλλος, κάρπωμα.

עצרת 35. τὸ Σαμαρ. τελείωσις ἐπισχέσεως. Ο. ἐξόδιον.

1. Heb. Vulg. dies clangoris. Samar. diem audibilem. LXX. dies significationis.

8. Hebr. appropinquare facietis LXX. Vulg. offeretis. Alius, adducetis.

H. ascensionem. LXX. Vul. holocaustum. Alius, oblationem.

35. Hebr. retentio. Samar. perfectio retentionis. LXX. exodium. Vulg. qui est celeberrimus.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIX. Numerorum.

Partem hujus Capitis, prout in Hexaplis erat, mutuamur ex Codice Colbertino 3084. ut est ibidem cum obelis & asteriscis.

v. 1. τὸ Σαμαρ. ἡμέραν ἀκουστήν. Sic omnes MSS. Regii & Edit. Rom. MSS. vero Regii hanc notam habent, τὸ Σαμαρειτικὸν, ἡμέραν ἀκουστήν. σημασίαν δὲ ἐν πολλοῖς τὸν σαλπισμὸν εὑρίσκομεν. i. *Samaritanus, diem audibilem, significationem autem in multis locis pro clangore tubarum usurpatam reperimus.* Interpres Origenis Hom. 23. vocat, *festivitatem memoriæ tubarum.* Drusius ponendum censuit, ἡμέρα ἀκουστὴ, quia textus Hebraïcus nominativum casum expetere videtur. Nos maluimus ut in manuscriptis omnibus exstabat exprimere.

v. 8. Ἄλλος, προσάξετε. Basil.

Ibid. Ἄλλος, κάρπωμα. Basil.

v. 35. Samar. τελείωσις ἐπισχέσεως. Sic omnes MSS. Regii cum Notis Edit. Romanæ. MSS. vero Cyrillo adscribunt. In hunc locum ita Drusius edisserit. τελείωσις ἐπισχέσεως, *perfectio retentionis aut inhibitionis, id est, perfecta retentio aut inhibitio.* עצר *cohibuit,* עצרה *cohibitio. Festum significat quo populus cohibetur ab opere. Sic dico* עצרה *est dies cessationis ab opere, cum homines vacant orationi & rebus divinis. Sic* ἑορτὴ, *a cohibendo. Proprie & ἀντονομαστικῶς* עצרה *dicitur* XXII. *Thesri, quæ est octava Succoth, i. festi tabernaculorum. Pentecoste tamen sic etiam vocatur. Ab eadem mente prisca Ecclesia Græcanica dixit* σύναξιν, *i. coactionem, & Latina,* collectam.

CAPUT XXX. NUMERORUM.

ואם־הפר יפר אתם אישה 13. Α. ἐὰν ἀκυρῶν ἀκυρώσῃ αὐτὰ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς. Ο. ἐὰν δὲ περιελὼν περιέλῃ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς.

13. Heb. & si infringendo infregerit ea vir ejus. A. si abrogando abrogaverit ea vir ejus. LXX. si autem circumauferens circumauferat vir ejus. Vulg. *sin autem extemplo contradixerit.*

NOTA.

v. 13. Hic Aquilæ locus ex Basiliensi prodit.

CAPUT XXXI. NUMERORUM.

אל ערבת מואב 12. Α. πρὸς ὁμαλὰ Μωάβ. Σ. Εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Μωάβ. Ο. Εἰς Ἀραβὼθ Μωάβ.

12. Heb. in solitudinibus Moab. A. ad plana Moab. S. in campestri Moab. LXX. in Araboth Moab. Vulg. *in campestribus Moab.*

על־דבר־פעור 16. ὁ Σαμαρ. διὰ λόγου Φογώρ. Ο. ἕνεκεν Φογώρ.

זכר 17. Ο. ἄρσενος. Ἄλλος, σπέρματος.

ידעו 18. Ο. οἶδε. Ἄλλος, ἔγνωσεν.

21. Ο. καὶ εἶπεν Ἐλεάζαρ, &c. Basil. ad marg. Καὶ εἶπεν Μωϋσῆς πρὸς Ἐλεάζαρ τὸν ἱερέα. Εἶπον πρὸς τοὺς ἄνδρας τῆς δυνάμεως τοὺς ἐρχομένους ἐκ τοῦ πολέμου. τοῦτο τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου ὃ συνέταξε κύριος, πλὴν τοῦ χρυσίου καὶ τοῦ ἀργυρίου καὶ τοῦ χαλκοῦ καὶ τοῦ σιδήρου, καὶ κασσιτέρου, καὶ μολίβου πᾶν πρᾶγμα ὃ διελεύσεται ἐν πυρὶ, διάξετε ἐν πυρὶ, καὶ καθαρισθήσεται· ἀλλ' ἢ τῷ ὕδατι τοῦ ἁγνισμοῦ ἁγνισθήσεται· καὶ πάντα ὅσα ἂν μὴ διαπορεύηται διὰ πυρὸς, διελεύσεται δι' ὕδατος, καὶ πλυνεῖτε τὰ ἱμάτια ὑμῶν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ζ. καὶ καθαρισθήσεται, καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύσεται εἰς τὴν παρεμβολήν.

שא את ראש 26. τὸ Σαμαρ. λαβὲ τὸ τέλος. Ο. λαβὲ τὸ κεφάλαιον.

47. Ο. κυρίου, additur in Basil. καὶ ἐποίησαν Μωϋσῆς καὶ Ἐλεάζαρ ὁ ἱερεὺς ὃν τρόπον, &c.

16. *Heb.* super verbo Pehor. *Samar.* per verbum Phogor. *LXX.* propter Phogor. *Vulg. super peccato Phogor.*

17. *Heb.* masculum. *LXX.* masculi. *Alius*, seminis. *Vulg. generis masculini.*

18. *Hebr.* cognoverunt. *LXX.* novit. *Alius*, cognovit. *Vulg. virgines.*

21. *LXX.* Et dixit Eleazar, &c. *Basil. ad marg.* Et dixit Moyses ad Eleazar sacerdotem: Dic ad viros virtutis qui veniunt ex bello. Hæc est justificatio legis quam præcepit Dominus. Præter aurum & argentum & æs, & ferrum, & stannum, & plumbum, omne opus quod transibit in igne, deducetis in igne, & mundabitur; sed & aquâ purificationis purificabitur. Et omnia quæcumque non transierint per ignem, transibunt per aquam. Et lavabitis vestimenta vestra die septima, & mundabuntur, & postea ingredientur in castra.

26. *Heb.* tolle caput. *Samar.* sume impensam. *LXX.* accipe caput. *Vulg. tollite summam.*

47. *LXX.* Domini. *Additur in Basil.* Et fecerunt Moyses & Eleazar quemadmodum, &c.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXI. Numerorum.

v. 12. Ex Eusebio & Hieronymo. Vide supra, cap. 22. v. 1. & Deut. 1. 7.

v. 16. Samar. διὰ λόγου Φογώρ. Sic duo MSS. Regii, qui hanc notam habent, τὸ Σαμαρειτικὸν σαφέστερόν φησι· διὰ λόγου Φογώρ. i. *Samaritanus clarius dicit, per verbum Phogor.* Scholiastes Romanus ac post eum Drusius hanc notam adscribunt Anespero cuidam. Videlicet Romani Editores, ut arbitror, præfixam huic Scholio notulam abbreviatam ἀν significare putarunt ἀνέσπερος, quæ haud dubie sibi vult ἀνεπιγράφου, id est, *anonymi*, sive ad literam, *sine Autoris Epigraphe.* Qualia multa hujusmodi Scholia habentur in Catenis omnibus. Hujusmodi autem Notæ ignoratione Anesperum nobis illum commentitium invexerunt.

v. 17. Ἄλλος, σπέρματος. Sic Basiliensis sine Interpretis nomine.

v. 18. Ἄλλος, ἔγνωσεν. Ex Basil.

v. 21. Hanc lectionem, quæ in paucis differt a LXX. Interpretum versione, adfert ad marginem Codex Basiliensis, & ad Samaritanum textum concinnavit Origenes, ut supra non semel observavimus, ac in Hexaplorum margine descripsit, ut quidem opinamur.

v. 26. Samar. λαβὲ τὸ τέλος. Sic duo MSS. Regii & Edit. Rom.

Ibid. Additamentum hoc ex Basiliensi prodit: non est in Hebræo.

CAPUT XXXII. NUMERORUM.

הקנזי 12. ὁ Σαμαρ. ὁ Κενεζαῖος. Ο. διακεχωρισμένος.

הרבות 14. Ο. σύστεμμα. Ἄλλοι, σύστρεμμα.

תשובן 15. Ο. ἀποστραφήσεσθε. Ἄλλος, ἀποστήσεσθε.

נחלץ חשים 17. Ο. ἐνοπλισάμενοι προφυλακήν. Ἄλλος, ἐνοπλισάμενοι παρελευσόμεθα προφυλακῇ.

מוסבת שם 38. Ο. περιτετειχισμένας. Ἄλλος, περικεκαλυμμένας. Ἄλλος, περικεκυκλωμένας.

12. HEb. Cenisæi. *Samar.* Cenezæus. *LXX.* segregatus. *Vulg. Cenezæum.*

14. *Heb.* multiplicatio. *LXX.* contritio. *Alius*, convolutio. *Vulg. incrementa & alumni.*

15. *Heb.* aversi fueritis. *LXX.* avertetis vos. *Alius*, deficietis. *Vulg. quod si nolueritis sequi.*

17. *Heb.* accingemur properantes. *LXX.* armati in prima acie. *Alius*, armati pertransibimus prima acie *Vulg. armati & accincti pergemus ad prælium.*

38. *H.* versas nomine. *LXX.* circummuratas. *Alius*, circumtectas. *Alius*, circumdatas. *Vulg. versis nominibus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXII. Numerorum.

v. 12. τὸ Σαμαρ. Κενεζαῖος. Sic omnes Regii Codices & Edit. Rom. qui hanc notam habent. ἤγουν ὁ ἀποχωρίσας ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς βουλῆς τοῦ Ἰσραὴλ λέγοντος, οὐ πορευσόμεθα εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. i. *nimirum, segregans se a consilio Israel dicentis: Non ibimus in terram promissionis.* Unus Regius habet, Κενεζί.

v. 14. Ἄλλος, σύστρεμμα. Sic Edit. Rom. Incertum est utrum sit varia lectio, an alterius interpretatio.

v. 15. Ἄλλος, ἀποστήσεται. Sic Basiliensis.

v. 17. Ἄλλος, ἐνοπλισάμενοι παρελευσόμεθα προφυλακῇ. Ex Edit. Rom. Incertum autem an varia lectio LXX. Interpretum sit.

v. 38. O. περιτετειχισμένας. Ἀλλ. περικεκαλυμμένας Ἀλλ. περικεκυκλωμένας. Basil in textu habet περιτετειχισμένας. Ad marginem vero περικεκαλυμμένας, quasi variam lectionem adfert. Editio Rom. habet in textu περικεκυκλωμένας. Utra vero sit germana LXX. Interpretum versio, incertum. Sed certum videtur tres illas ad varios Interpretes pertinere.

CAPUT XXXIII. NUMERORUM.

בהר־שפר 23. Οἱ λοιποὶ, ὄρος Σαφάρ. O. Σαφάρ. Ἄλλος, Ἀρσαφάρ.

בבני יעקן 31. O. εἰς Βαναία. Ἄλλος, Βαναχάμ. Ἄλλος, υἱοὶ Ιακάν.

בנגב 40. ※ ἐν τῷ νότῳ.

בעיי 44. Σ. ἐν βουνοῖς. O. ἐν Γαΐ. Ἀλλ. ἐν τοῖς ὑψηλοῖς.

מעיים 45. Σ. ἐκ βουνοῖς. O. ἐκ Γαΐ.

בערבת מואב 48. A. πρὸς ὁμαλὰ Μωάβ. Σ. ἐπὶ τῆς πεδιάδα τῆς Μωάβ. O. Θ. ἐπὶ δυσμῶν Μωάβ.

בית הישמת 49. O. ἀναμέσον Ἀσιμώθ. Ἄλλος, τῆς ἀοικήτου.

אבל השטים O. Βελσά. Ἄλλος, Βελσαττίμ.

בערבות מואב A. 50. πρὸς ὁμαλὰ Μωάβ. Σ. ἐπὶ τῆς πεδιάδα τῆς Μωάβ. O. Θ. ἐπὶ δυσμῶν Μωάβ.

23. HEb. *Vulg.* in monte Sepher. *Reliqui*, in monte Saphar. *LXX.* Saphar. *Alius*, Arsaphar.

31. *H. Vulg.* in Bene Iaacan. *LXX.* in Banæa. *Alius*, Baniacan. *Alius*, filii Iacan.

40. *Heb.* in meridie ※ in Austro. *Vul. ad meridiem.*

44. *H.* in Hiie. *S.* in collibus. *LXX.* in Gaï. *Alius*, in excelsis. *Vulg. in Iieabarim.*

45. *H.* ex Hijim. *S.* ex collibus. *LXX.* ex Gai. *Vulg. de Iieabarim.*

48. *Heb. Vulg.* in campestribus Moab. *A.* ad plana Moab. *S.* in campestri Moab. *LXX. Th.* ad occasum Moab.

49. *H.* Beth Iesimoth. *LXX.* inter Asimoth. *Alius*, inhabitabilis. *Vulg. Bethsimoth.*

H. Abel Sittim. *LXX.* Belsa. *Alius*, Belsattim. *Vulg. Abelsatim.*

50. *H.* in campestribus Moab. *A.* ad plana Moab. *S.* in campestri Moab. *LXX. Th.* ad occidentem Moab. *Vulg. in planioribus locis Moabitarum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXIII. Numerorum.

v. 23. Οἱ λοιποὶ, ὄρος Σαφάρ. Ἀλλ. ἀρσαφάρ. Ex Basil. qui habet, Ἀρσαφάθ, mendose.

v. 31. Βανιακάν. Ἀλλ. υἱοὶ Ιακάν. Ex eodem. Forte melius legatur, εἰς υἱοὺς Ιακάν, vel, ἐν υἱοῖς Ιακάν.

v. 40. Sic Ern. Grabe.

v. 44. & 45. Σ. ἐν βουνοῖς. Σ. ἐκ βουνοῖς. Eusebius de Nominibus Hebraïcis. Αἰή, ἡ καὶ Ἀχελγαί. Σ. ἐν τοῖς βουνοῖς. In Editis deest Σ. Sed excidisse certum est. Nam Hieronymus sic vertit: *Ahie, qua & Achalgai, pro hac Symmachus interpretatur, in collibus.* Ἄλλος, ἐν τοῖς ὑψηλοῖς. Ex Basiliensi.

v. 48. πρὸς ὁμαλὰ, &c. Vide quæ diximus supra, ad Cap. 22. v. 1.

v. 49. Ἄλλος, τῆς ἀοικήτου. Ex Basil. LXX. Interpretes legerunt, בין הישמת, qui vertunt ἀναμέσον Ἀσιμώθ.

Ibid. Βελσαττείμ. Ex Basil.

v. 50. Vide quæ diximus Num 22. v. 1.

CAPUT XXXIV. NUMERORUM.

זאת הארץ 2. O. αὕτη ἔσται. Ἄλλος, ἡ γῆ ἥτις ἔσται.

פאת נגב 3. Οἱ λοιποὶ, τὸ πρὸς νότον. O. τὸ πρὸς λίβα.

2. HEb. ea terra. *LXX.* hæc erit. *Alius*, terra quæ erit. *Vulg. vacat.*

3. *Heb.* angulus meridiei. *Reliqui*, quod ad Austrum. *LXX.* quod ad Africum. *Vulg. pars Meridiana.*

לבית אבתם 14. Αλλος, κτ̃ κλήρυς πατειῶν αὐτῶν. Αλλος, κατ' οἴκυς πατειῶν αὐτῶν. In O. vacat.

14. *Hebr.* ad domum patrum suorum. *Alius*, secundum sortes familiarum suarum. *Alius*, secundum domos familiarum suarum. *In LXX.* vacat. *Vulg. per familias suas.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXIV. Numerorum.

v. 2. Αλλος, ἡ γῆ ἥτις ἔςαι. Ex Basil.
v. 3. οἱ λοιποὶ, τὸ πρὸς νότον. Basil.
v. 14. Post Ρυβὴν, Basil. monet adjiciendum esse, κατὰ κλήρυς πατειῶν αὐτῶν, quod incertum an ex alia Editione LXX. Interpretum, an ex altero Interprete desumptum sit. Alii, κατ' οἴκυς πατειῶν αὐτῶν: quæ interpretatio cum Hebraïco convenit.

CAPUT XXXV. NUMERORUM.

בערבת מואב 1. A. πρὸς ὁμαλὰ Μωάβ. Σ. ἐπὶ τῇ πεδιάδι τῆς Μωάβ. O. Θ. ἐπὶ δυσμῶν Μωάβ.

1. HEb. *Vul.* in campestribus Moab. *A.* ad plana Moab. *S.* in campestri Moab. *LXX. Th.* ad occasum Moab.

כורתם 5. O. μετρήσεις. Αλλος, καταμετρήσεις.

5. *H.* metiemini. *LXX.* metieris. *Alius*, dimetieris. *Vulg. vacat.*

פאת נגב O. τὸ πρὸς λίβα., Αλλος, τὸ πρὸς νότον.

Heb. angulum meridiei. *LXX.* quod ad Africum. *Alius*, quod ad Austrum. *Vulg. contra meridiem.*

כל־מכה 30. O. πᾶς πατάξας. Αλλος, πάντα πατάξαντα.

30. *Hebr.* omnis percutiens. *LXX.* omnis qui percusserit. *Alius*, omnem percutientem. *Vulg. homicida.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXV. Numerorum.

v. 1. A. πρὸς ὁμαλὰ, &c. Vide Cap. 22. v. 1.
v. 5. Αλλος, καταμετρήσεις. Ex Basiliensi.
Ibid. Αλλος, τὸ πρὸς νότον. Ex eodem. Videtur esse versio reliquorum Interpretum, ut Cap. præcedenti v. 3.
v. 30. πάντα πατάξαντα. Ex cod.

CAPUT XXXVI. NUMERORUM.

אבתיו 7. O. τῆς πατειᾶς αὐτῶ. Αλλος, τῆ πατρὸς αὐτῆ.

7. HEb. patrum suorum, *LXX.* familiæ suæ. *Alius*, patris sui. *Vul. de cognatione sua.*

מטות בני ישראל 9. O. οἱ ὑιοὶ Ισραήλ. Αλλος, αἱ φυλαὶ τῶν ὑιῶν Ισραήλ.

9. *H. & Alius*, tribus filiorum Israël. *LXX.* filii Israël. *Vulg. vacat.*

אביהן 11. O. τῆ πατρὸς αὐτῶν. Alius addit, εἰς γυναῖκας ἐκ τῆ δήμου ὑιῶν Μανασσῆ ὑιῆ Ιωσήφ.

11. *H. LXX. Vulg.* patris earum. *Alius addit*, in uxores ex populo filiorum Manassé filii Joseph.

בערבת מואב 13. A. πρὸς ὁμαλὰ Μωάβ. Σ. ἐπὶ τῇ πεδιάδι τῆς Μωάβ. O. Θ. ἐπὶ δυσμῶν Μωάβ.

13. *H. Vulg.* in campestribus Moab. *A.* ad plana Moab. *S.* in campestri Moab. *LXX. Th.* ad occasum Moab.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXVI. Numerorum.

v. 7. Αλλος, τῆ πατρός. Ex Basiliensi.
v. 9. Αλλος, αἱ φυλαὶ τῶν ὑιῶν Ισραήλ. Ex Basil.
v. 11. εἰς γυναῖκας, &c. Hoc additamentum affertur a Basiliensi Codice: quod in Hebræo non reperitur.
v. 13. A. πρὸς ὁμαλὰ, &c. Vide ad Caput 22. v. 1.

IN DEUTERONOMIUM.

ADMONITIO.

DEUTERONOMII paucissimas Lectiones dederat Drusius, quas hic multis partibus auctiores proferimus, usi maxime Cod. Basiliensi, qui longe plura, quam alii, suppeditavit: etsi in Pentateucho, ubi scilicet eadem plerumque repetuntur, ac sæpe longa series nominum propriorum, tribuum, & familiarum contexitur, multo pauciores Interpretationes observent Mss. nostri, quam in aliis Scripturæ libris. Præter Basiliensem, adhibuimus item Codices & Libros Editos qui sequuntur.

Codicem Regium 1825.
Cod. Reg. 1872.
Cod. Reg. 1888.
Eusebium & Hieronymum de locis Hebraïcis.
Theodoretum, editum anno 1642.
Procopium in Heptateuchum.
Agellium in Canticum Deuteronomii.
Editionis Romanæ & Drusii Lectiones.

DEUTERONOMII,

CAPUT PRIMUM.

בערבה מול סוף 1. Α. Σ. ἐν τῇ ὁμαλῇ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Σ. Forte melius, ἐν τῇ πεδιάδι τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Ο. πρὸς δυσμαῖς πλησίον τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης.

אל־בני ישראל 3. Α. Σ. Ο. Θ. πρὸς πάντας υἱοὺς Ισραήλ.

הר 7. Ο. Εἰς ὄρος. Αλλος, Εἰς τὴν γῆν.

שכניו Ο. περιοίκους· Αλλος, οἰκοῦντας.

בערבה Ακ. ἐν ὁμαλῇ. Συ. ἐν τῇ πεδιάδι. Ο. Αραβά. Θ. ἐν δυσμαῖς.

באו 8. Ο. Εἰσπορευθέντες. Αλλος, εἰσελθόντες. Αλλος, πορευθέντες.

ככוכבי 10. Ο. ὡσεὶ τὰ ἄστρα. Αλλος, καθὼς τὰ ἄστρα.

ומשאכם 12. Α. τὸ ἄρμα ὑμῶν. Σ. τὸ βάρος ὑμῶν. Ο. τὴν κόπον ὑμῶν.

דברת 14. Ο. ἐλάλησας. Αλλος, εἶπας.

מכם 17. Ο. ἀφ' ὑμῶν. Αλλος, ὑπὲρ ὑμᾶς.

עלה 21. Ο. ἀναβαίντες. Αλλος, διαβαίντες.

נבא 22. Ο. εἰσπορευσόμεθα. Αλλος, εἰσελευσόμεθα.

ותרגנו 27. Α. προσηρίσατε. Ο. διεγογγύζετε.

1. Heb. in planitie contra Suph. *A. S.* in planitie Rubri maris. *S. forte melius*, in campestri Rubri maris. *LXX.* ad Occidentem prope Rubrum mare. *Vulg. in solitudine campestri contra mare Rubrum.*

3. *Heb. Vulg.* ad filios Israel. *A. S. LXX. Th.* ad omnes filios Israël.

7. *Heb.* montem. *LXX.* in montem. *Alius*, in terram. *Vulg. ad montem.*

Heb. vicinos ejus. *LXX.* accolas. *Alius*, habitantes. *Vul. quæ ei proxima sunt.*

Heb. in solitudine. *A.* in planitie. *S.* in campestri. *LXX.* Araba. *Th.* ad Occidentem. *Vulg. campestria.*

8. *H. Vul.* ingredimini. *LXX.* ingressi. *Alius*, intrantes. *Alius*, euntes.

10. *H. Vulg.* sicut stellæ. *LXX.* velut sydera. *Alius*, quemadmodum sydera.

12. *Heb.* onus vestrum. *A.* molem vestram. *S.* pondus vestrum. *LXX.* molestiam vestram. *Vulg. negotia vestra.*

14. *H. LXX.* locutus es. *Alius*, dixisti quam vis. *Vul. quam vis facere.*

17. *Hebr. LXX.* a vobis. *Alius*, super vos. *Vul. vobis.*

21. *Heb. Vulg.* ascende. *LXX.* ascendentes. *Alius*, transeuntes.

22. *Heb.* veniemus. *LXX.* ingrediemur. *Alius*, intrabimus. *Vulg. ad quas pergere.*

27. *Hebr. Vul.* murmurastis. *A.* disceptastis.

Θ. παρεπικράνατε τὸ σόμα κυρίου.

כאשר ישא־איש את־בנו 31. A. ὡσεὶ αἴρει τροφὸς τὸν υἱόν. Σ. ἐβάστασεν. O. ὡς εἴ τις τροφοφορήσει ἄνθρωπος τὸν υἱὸν αὐτοῦ.

ינחלנה 38. O. κατακληρονομήσει αὐτήν. Αλλος, κατακληροδοτήσει αὐτήν.

וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה ובניכם 39. O. καὶ πᾶν παιδίον. Αλλος, καὶ τὰ παιδία ὑμῶν ἃ εἴπατε εἰς διαρπαγὴν ἔσεσθαι, καὶ πᾶν παιδίον.

ואתם פנו לכם וסעו המדברה 40. A. καὶ ὑμεῖς νεύσατε αὐτοῖς, καὶ ἐπάρατε τὴν ἔρημον. Σ. ἀναστρέψαντες ἐπάρατε εἰς τὴν ἔρημον. O. καὶ ὑμεῖς ἐπιστραφέντες ἐστρατοπεδεύσατε (Al. ἀνέβητε) εἰς τὴν ἔρημον.

לעלת 41. O. ἀναβαίνετε. Αλλος, ἀνέβητε.

LXX. obmurmuraſtis. *Th.* exacerbaſtis os Domini.

31. *Heb.* quemadmodum portat vir puerum ſuum. *A.* ſicut tollit nutritor filium. *S.* geſtavit. *LXX.* ſicuti ſi quis homo geſtat filium ſuum. *Vulg. ut ſolet homo geſtare parvulum filium ſuum.*

38. *Heb.* hæreditare faciet eam. *LXX.* in hæreditatem ſortietur eam. *Alius*, in hæreditatem dabit eam. *Vulg. forte terram dividet.*

39. *Heb.* & parvulus veſter, quem dixiſtis in prædam erit, & filii veſtri. *LXX.* & omnis parvulus. *Alius*, & parvuli veſtri, quos dixiſtis in direptionem fore, & omnis parvulus. *Vulg. parvuli veſtri de quibus dixiſtis, quod captivi ducerentur, & filii.*

40. *Heb.* & vos reſpicite vobis, & proficiſcimini in deſertum. *A.* & vos annuite vobis, & proficiſcimini in deſertum. *S.* converſi proficiſcimini in deſertum. *LXX.* & vos converſi caſtra moviſtis in deſertum. *Vulg. vos autem revertimini & abite in ſolitudinem.*

41. *Heb.* ad aſcendendum. *LXX.* aſcenditis. *Alius*, aſcendiſtis. *Vulg. cum pergeretis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. I. Deuteronomii.

v. 1. A. Σ. ἐν τῇ ὁμαλῇ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Sic omnes Mſſ. Regii atque Druſius. Symmachus alibi ערבה ſemper vertit, πεδιάς, aut ἀοίκητος. Unde ſuſpicio oriatur hic Symmachum lapſu graphico cum Aquila conjungi. Vide ad verſum 7. infra. Lectioni Aquilæ & Symmachi ad hunc primum Deuteronomii verſum hoc Scholion adjicitur in omnibus Regiis Mſſ. οὕτως καλοῦνται τὰ μεταξὺ πεδία τῶν τῆς Ἀραβίας καὶ Ἰουδαίας ὀρῶν. *Sic vocantur campi inter montes Arabiæ & Judææ poſiti.*

v. 3. A. Σ. O. Θ. πρὸς πάντας υἱούς. Sic Baſil. legerint ergo, אל־כל־בני.

v. 7. Αλλος, εἰς τὴν γῆν. Ex Baſil.

Ibid. Αλλ. οἰκοῦντας. Ex eodem.

Ibid. Euſebius de locis Hebraicis in Editione Hieronymiana, p. 393. ſic habet Ἀραβά, Ακ. ὁμαλεῖα ἐν τῇ πεδιάδι. Θεοδ. ἐν δυσμαῖς πάλιν ἐν ἀοικήτῳ. Miram depravationem vides: ſed facilis nec dubia reſtitutio, ſi ſyllabas apte conjungas, ac divulſas ſuis vocibus reddas. Sic itaque legendum certum eſſe videtur. Ἀραβά. Ακ. ἐν ὁμαλῇ. Συ. ἐν τῇ πεδιάδι. Θεοδ. ἐν δυσμαῖς. Σ. πάλιν, ἐν ἀοικήτῳ. Ubi advertas in voce corrupta, ὁμαλεία, diphthongum ει, ex Cr, id eſt, Σύμμαχος. factam eſſe, ob ſimilitudinem literarum C & O, in Mſſ. Græcis unciali charactere conſcriptis, quales erant omnes ante nonum ſæculum, ut diximus in Palæographia Græca. Lectionem noſtram confirmat verſio Hieronymi, quæ ſic habet: *Araba: hanc ut ſupra, Aquila tranſtulit planam: Symmachus, interdum campeſtrem, interdum inhabitabilem, Theodotion, Occidentalem.* Sic ſolent autem vocem ערבה vertere iidem Interpretes, Aquila nimirum, ὁμαλὴ, ut ſupra v. 1. item infra Cap. 3. v. 17. Joſue 11. 2. Job. 39. 6. & alibi. Symmachus πεδιάς, vel πεδίον, vel ἀοίκητος. πεδιάς, Num. 22. 1. & 26. 3. ἀοίκητος, infra Deut. 3. 17. & Joſue 4. 13. Theodotio, δυσμαί.

v. 8. Αλλ. εἰσελθόντες. Αλλ. πορευθέντες. Baſil.

v. 10. καθώς. Baſil.

v. 12. A. τὸ ἄρμα. Σ. τὸ βάρος. Baſil. Hic ἄρμα, non currum, ſed pondus ſignificat, ut reſpondeat voci משא quam ſic ſolet Aquila vertere, ut videre eſt frequenter in Iſaia, & alibi.

v. 14. Αλλος, εἴπας. Baſil.

v. 17. Αλλος, ὑπὲρ ὑμᾶς. Ex Baſil. Rectius quam LXX. ἀφ' ὑμῶν Nam מכם eſt comparatio hic, & alibi frequenter.

v. 21. Αλλ. διαβάντες. Sic Baſil.

v. 22. Αλλος, εἰσελευσόμεθα. Baſil.

v. 27. A. προσοχθίσατε. Θ. παρεπικράνατε τὸ σόμα κυρίου. Ex Baſil.

v. 31. A. ὡσεὶ ἄρει τροφὸς τὸν υἱόν. Σ. ἐβάστασεν. Sic tres Mſſ. Regii. Druſius & Edit. Rom. ad Symmachum, βαστάσαι duo; alii, ἐβάστασεν.

v. 38. Αλλος, κατακληροδοτήσει. Baſil.

v. 39. O. ἐ πᾶν παιδίον. Hic prætermittitur a LXX. Interpretibus hæc clauſula textus Hebraici, וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה quæ in Baſilienſi ex altero Interprete ſupplentur.

v. 40. Hujus verſiculi ſecundum Aquilam & Symmachum interpretationem ex Baſilienſi mutuamur. Vocem פנה νεύω, vertere ſolet Aquila, ut 1. Reg. 13. 18. Pſalm. 45. 6. Iſai. 13. 14.

v. 41. Αλλ. ἀνέβητε. Ex Baſil.

CAPUT II. DEUTERONOMII.

הערבה 8. A, τῆς ὁμαλῆς. Σ. τῆς πεδιάδος. O. τὴν Ἀραβά.

מרבר O. ἔρημον. Αλλος, ὄρους.

8. **H**eb. *A.* planiciei. *S.* campeſtris. *LXX.* Araba. *Vulg. campeſtrem.*

Heb. deſerti. *LXX.* deſertum. *Alius*, montis. *Vulg. ad deſertum.*

ועברו 13. O. ἀπάρατε. Ἄλλος, ἀνάβητε.

את־ער 18. O. τὴν Ἀροήρ. Ἄλλος, τὴν γῆν Σηείρ.

אעברה 27. O. παρελεύσομαι. Ἄλλος, πορεύσομαι.

בו 30. O. δι' αὐτοῦ. Ἄλλος, διὰ τῶν ὁρίων αὐτοῦ.

13. *Hebr.* & transite. *LXX.* & promovete. *Alius*, ascendite. *Vulg. ut transiremus.*

18. *Heb.* Har. *LXX.* ipsam Aroer. *Alius*, terram Seir. *Vulg. urbem nomine Ar.*

27. *Heb.* transibo. *LXX.* præteribo. *Alius*, ibo. *Vulg. transibimus.*

30. *Heb.* in eo. *LXX.* per ipsum. *Alius*, per terminos ejus. *Vulg. vacat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. II. Deuteronomii.

v. 8. Vide Cap. præcedenti v. 1. & 7.
Ibid. Ἄλλος, ὄρει. Ex Basiliensi.
v. 13. Ἄλλος, ἀνάβατε. Ex eodem.
v. 18. Ἀλλ. τὴν γῆν Σηείρ. Ex eodem. Legerit fortasse שעיר, qui ita vertit.
v. 27. Ἀλλ. πορεύσομαι. Ex eodem.
v. 30. בו διὰ τῶν ὁρίων αὐτοῦ. Sic παραφραστικῶς quidam in Basiliensi, tacito nomine.

CAPUT III. DEUTERONOMII.

ונכהו 3. A. ἀνεθεματίσαμεν. O. ἐπατάξαμεν.

ארגב 4. Σ. περίμετρον. O. Ἀργόβ.

ממלכת O. βασιλέως. Ἄλλος, βασιλείας.

ונחרם 6. A. ἀνεθεματίσαμεν. O. ἐξωλοθρεύσαμεν.

מנחל 8. O. ἀπὸ τοῦ χειμάρρου. Ἄλλος, ἀπὸ τοῦ ὄρους.

צירנים יקראו 9. Σ. Θ. Σιδώνιοι ὀνομάζουσιν. O. οἱ Φοίνικες ἐπονομάζουσι. Ἄλλος, Σιδώνιοι ἐκάλουν. Ἀλλ. ἐπωνόμαζον.

ארגב 14. Σ. περίμετρον. O. Ἀργόβ.

המעכתי Οἱ λοιποί, καὶ τοῦ Μαχαεί. O. καὶ Μαχαθί.

והערבה והירדן 17. A. καὶ ὁμαλὴ καὶ Ἰορδάνης. Σ. καὶ πεδινή, καὶ ἀοίκητος, καὶ Ἰορδάνης. O. καὶ ἡ Ἀραβὰ καὶ ὁ Ἰορδάνης. Θ. καὶ ἐν δυσμαῖς καὶ ὁ Ἰορδάνης.

כנרת O. Μαχενερέθ. Ἄλλος, Μαχαναράδ. O. ἄλλως, Μαχαναρέθ.

ויתעבר 26. O. ὑπερεῖδεν. Ἄλλος, ὑπερέθετο.

הפסגה 27. A. Φασγά. O. λελαξευμένου.

תימנה O. λίβα. Ἄλλος, νότον.

יעבר לפני 28. O. διαβήσεται πρὸ προσώπου. Ἄλλος, προπορεύσεται.

3. HEb. LXX. & percussimus eum. *A.* exterminavimus. *Vulg. percussimusque eos.*

4. *Hebr. LXX. Vulg.* Argob. *S.* mensura.

Hebr. Alius, & *Vulg.* regni. *LXX.* Regis.

6. *Heb.* desolavimus. *A.* anathematizavimus. *LXX.* exterminavimus. *Vulg. delevimus.*

8. *H. LXX. Vulg.* a torrente. *Alius*, a monte.

9. *Heb.* Sidonii vocant. *S. Th.* Sidonii nominant. *LXX.* Phœnices cognominant. *Alius*, Sidonii vocabant. *Alius*, denominabant. *Vulg. Sidonii vocant.*

14. *Hebr. LXX. Vulg.* Argob. *S.* mensura.

Heb. Maachathi. *Reliqui*, & Machai. *LXX.* Machathi. *Vulg. Machati*,

17. & planitiem & Jordanem. *A.* & planities & Jordanis. *S.* & campestris & inhabitabilis & Jordanis. *LXX.* & Araba & Jordanis *Th.* & in occidente & Jordanis. *Vul. & planitiem solitudinis & Jordanem.*

Hebr. a Chennereth. *LXX.* Machenered. *Alius*, Machanarad. *LXX. aliter*, Machanareth. *Vulg. Cenereth.*

26. *Heb.* & transiit extra se. *LXX.* despexit. *Alius*, distulit. *Vulg. iratus est.*

27. *Heb.* collis. *A.* Phasga. *LXX.* excisi. *Vul. Phasga.*

Heb. Vulg. Austrum. *LXX.* Africum. *Alius*, Notum.

28. *Hebr.* transibit ad facies. *LXX.* transibit ante faciem. *Alius*, præibit. *Vulg. præcedet.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. III. Deuteronomii.

v. 3. A. ἀνεθεματίσαμεν. Sic Edit. Rom. & Drusius. Verum hanc lectionem suspectam habeo, opinorque translatam huc ex versu 6. ubi in Hebraico legitur נחרם quam vocem, ἀναθεματίζειν, vertere solet Aquila Causa dubitandi hinc suboritur, quod omnes Regii Codices tres numero, qui ad versum 6. habent: Ακ. ἀνεθεματίσαμεν, ad hunc versum 3. nihil habeant. Nam illi Codices, ut in præcedentibus videre est, cum illis fere semper conveniunt, quibus usi sunt Editores Romani.

v. 4. Σ. περίμετρον. Ex Eusebio de locis Hebraïcis: καλεῖται δὲ νῦν Ἀργά, inquit ille, ἑρμηνεύει δὲ αὐτὴν ὁ Σύμμαχος περίμετρον. Hieron. *qui Arga appellatur, quod interpretatur Symmachus, mensuram.*

Ibid. Ἄλλος, βασιλείας. Ex Codice Basiliensi, tacito

Interprete,

Interprete, quem sequitur Vulgata.

v. 6. A. ἀντεθηματίσαμεν. Sic MSS. nostri & Edit. Rom.

v. 8. Ἄλλ☉, ἀπὸ τοῦ ὄρους. Ex Basil.

v. 9. Σ. Θ. Σιδώνιοι ὀνομάζουσιν. Omnes Interpretationes mutuamur ex Codice Basiliensi. LXX. Interpretes, Φοίνικες.

v. 14. Vide supra ad v. 4.

Ibid. οἱ λοιποὶ, καὶ τοῦ Μαχαιλ. Ex Basiliensi. Mendose, ut videtur, pro Μαχαθὶ, ob similitudinem literarum Θ & Ε, in manuscriptis Codicibus unciali charactere, quales erant omnes ante octavum & nonum sæculum.

v. 17. A. καὶ ὁμαλὴ καὶ Ιερδάνης, &c. Has omnes lectiones adfert Martianæus, Tom. 2. Op. Hieronymi, p. 842.

Ibid. O. Μαχειρεὶδ. Ἄλλ☉, Μαχαναραιδ. Ex Basiliensi. Tertia lectio Μαχαναριθ, habetur in Edit. Rom.

v. 26. Ἄλλ☉, ὑπερῆτο. Ex Basil.

v. 27. A. Φασγα Ex Basil. vocem Hebraïcam פסגה vertit supra Aquila, λαξευτὴ, Num. 21. 20. Vide ad Notam.

Ibid. Ἄλλ☉, τότε, Ex Basil.

v. 28. Ἄλλ☉, προσπερισσεύονται. Basil.

CAPUT IV. DEUTERONOMII.

לא תגרעו 2. O. οὐκ ἀφελεῖτε. Ἄλλος, οὐκ ἀπολείψετε.

מקרבך 3. A. ἀπὸ τῶν ἐγκάτων σου. Σ. ἐκ μέσου σου. O. Θ. ἐκ μέσου ὑμῶν. O. ἄλλως, ἐξ ὑμῶν.

חקים 8. O. δικαιώματα. Ἄλλος, ἐντολαί.

עד־לב השמים 11. O. ἕως ※ καρδίας: τοῦ οὐρανοῦ.

ענן A. ὁμίχλη. Οἱ λοιποὶ, νεφέλη. O. γνόφος.

תמונה 12. O. ὁμοίωμα. Ἄλλος, μορφήν.

אשר חלק יהוה אלהיך אתם לכל העמים תחת כל־השמים 19. A. Θ. ἃ τινα διεκόσμησε κύριος ὁ Θεός σου πᾶσι τοῖς λαοῖς κάτω παντὸς τοῦ οὐρανοῦ. Σ. ἅτινα διεκόσμησε κύριος ὁ Θεός σου εἰς τοὺς λαοὺς ὑπὸ ὅλον τὸν οὐρανόν. O. ἃ ἀπένειμε κύριος ὁ Θεός σου αὐτὰ πᾶσι τοῖς ἔθνεσι τοῖς ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ.

ואכלון 28. O. φάγωσιν. Ἄλλος, λαλήσωσιν.

השמיעך 36. O. ἀκουστὴ ἐγένετο. Ἄλλος, ἀκουστήν σοι ἐποίησαν.

ועד ים הערבה תחת אשדת הפסגה 49. ※ καὶ ἕως θαλάσσης τῶν δυσμῶν ἡλίου: ὑπὸ Ασηδὼθ τὴν λαξευτήν.

2. Heb. non diminuetis. *LXX. Vulg.* nec auferetis. *Alius*, non relinquetis.

3. *Heb.* ex interiori tuo. *A.* a visceribus tuis. *S.* de medio tui. *LXX. Th. Vulg.* de medio vestri. *LXX. aliter*, de vobis.

8. *Heb.* statuta. *LXX.* justificationes. *Alius*, præcepta. *Vulg. cæremonias.*

11. *Heb.* usque ad cor cœlorum. *LXX.* usque ad ※ cor: cœli. *Vul. usque ad cælum.*

Heb. Reliqui & Vul. nubes. *A.* nebula. *LXX.* caligo.

12. *Heb.* imaginem. *LXX.* similitudinem. *Alius*, & *Vul.* formam.

19. *Heb.* quas partitus est Dominus Deus tuus eas omnibus populis sub omnibus cœlis. *A. Th.* quæ distribuit Dominus Deus tuus omnibus populis sub omni cœlo. *S.* quæ distribuit Dominus Deus tuus in populos sub universo cœlo. *LXX.* quæ dispensavit Dominus Deus tuus ea omnibus gentibus, quæ sunt sub cœlo. *Vulg. quæ creavit Dominus Deus tuus in ministerium cunctis gentibus, quæ sub cælo sunt.*

28. *H. LXX.* comedent. *Alius*, loquentur. *Vul. comedunt.*

36. *Heb.* audire fecit te. *LXX.* audita facta est. *Alius*, auditam tibi fecerunt. *Vul. te fecit audire.*

49. *H.* & usque ad mare solitudinis sub declivitatibus collis. ※ & usque ad mare occasûs solis: sub Asedoth excisam. *Vul. usque ad mare solitudinis, & usque ad radices montis Phasga.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IV. Deuteronomii.

v. 2. οὐκ ἀπολείψετε. Ex Basiliensi.

v. 3. Hæ lectiones ex Basil. prodeunt. A. ἀπὸ τῶν ἐγκάτων σου. Sic etiam Aquila, Exod. 3. 18. & Num. 14. 14. Σ. ἐκ μέσου σου. O. Θ. ἐκ μέσου ὑμῶν. In Romana τῶν O. Editione, ἐξ ὑμῶν legitur.

v. 8. Ἄλλος, ἐντολαί. Ex Basil.

v. 11. A. ὁμίχλη. Οἱ λοιποὶ, νεφέλη. ענן νεφέλη, vertit Aquila, Exod. 14. 20.

v. 12. Ἄλλος, μορφήν Sic Basiliensis tacito Interprete.

v 19. Sic in Basiliensi, omnium accuratissimo, distinguuntur lectiones trium Interpretum. In Editione Romana & Drusio: A. S. Th. ἃ τινα διεκόσμησεν κύριος ὁ Θεός σου εἰς πάντας τοὺς λαοὺς ὑφ᾽ ὅλον τὸν οὐρανόν. Nimirum quia inter versionem Aquilæ & Theod. & interpretationem Symmachi parum intercedebat discriminis, omnes simul miscuerunt, itidemque Regii Codices. Unus ex iis habet, ἃ διεμέρισεν, suae Interpretis nomine. Idem alio loco, Ακύλ. πᾶσι τοῖς λαοῖς ὑποκάτω παντὸς τοῦ οὐρανοῦ.

v. 28. Ἄλλος, λαλήσωσιν. Nescio quid legerit qui ita vertit: an יאמרון

v. 36. Ἄλλος, ἀκουστήν σοι ἐποίησαν. Ex Basil.

v. 49. Sic Ern. Grabe.

CAPUT V. DEUTERONOMII.

פסל 8. Αλλοι, γλυπτόν. O. εἴδωλον.

לשוא 11. O. ἐπὶ ματαίῳ. Αλλος, εἰς εἰκῆ.

שמור 12. O. φύλαξαι. Αλλος, μνήσθητι.

אשר בשעריך 14. O. ὁ παροικῶν ἐν σοί. Αλλος, ὁ ἐντὸς τῶν πυλῶν σου.

והארכתם 33. O. μακροημερεύσητε. Αλλος, μακροήμεροι ἔσεσθε.

8 HEbr. *Alii & Vulg.* sculptile. *LXX.* idolum.

11. *H.* in vanum. *LXX.* in vano. *Alius*, temere. *Vulg. frustra.*

12. *Heb. Vulg.* observa. *LXX.* custodi. *Alius*, memento.

14. *H.* qui in portis tuis. *LXX.* qui incolit in te. *Alius & Vulg.* qui est intra portas tuas.

33. *H.* & prolongetis. *LXX.* longævi sitis. *Alius*, longævi eritis. *Vulg. & protelentur dies.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. V. Deuteronomii.

v. 8. Αλλοι, γλυπτόν. Sic Basiliensis qui hanc vocem in textu habet. Ad marginem vero εἴδωλον. Supra Exodi 20. 4. A. S. Th. γλυπτόν. O. εἴδωλον.

v. 11. εἰς εἰκῆ. Ex Basil. Videtur autem esse Aquilæ qui sic habet, εἰς εἰκῆ, ad eandem vocem Hebraicam, לשוא Exod. c. 20. v. 7.

v. 12. Αλλος, μνήσθητι. Ex Basil.

v. 14. Αλλος, ὁ ἐντὸς τῶν πυλῶν σου. Ita Basiliensis, tacito Interprete, quem sequitur Vulgata.

v. 33. Αλλος, μακροήμεροι ἔσεσθε. Ex Basil.

CAPUT VI. DEUTERONOMII.

לבבך 5. O. τῆς διανοίας. Αλλος, τῆς καρδίας.

שננתם 7. O. προβιβάσεις. Αλλος, δευτερώσεις.

בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך O. καθήμενος ἐν οἴκῳ, καὶ πορευόμενος ἐν ὁδῷ, καὶ κοιταζόμενος, καὶ διανιστάμενος. Αλλος, ἐν τῷ καθῆσθαί σε ἐν οἰκίᾳ σου, καὶ ἐν τῷ πορεύεσθαί σε ἐν ὁδῷ, καὶ ἐν τῷ καθεύδειν σε, καὶ ἐν τῷ ἀνίστασθαί σε.

לטטפת 8. A. ἄσακτα. (Al ἀτίνακτα.) Σ. διεσταλμένα. O. ἀσάλευτον. Al. ἀσάλευτα.

וכתבתם 9. O. καὶ γράψετε αὐτά. Αλλος, καὶ γράψεις αὐτά.

פן־תשכח 13. O. μὴ ἐπιλάθῃ. Αλλος, μὴ πλατυνθῇ ἡ καρδία σου, καὶ ἐπιλάθῃ.

חקיו 17. A. ἀκριβάσματα. O. δικαιώματα.

אשר צוך O. ὅσα ἐνετείλατό σοι. Αλλος, ἃ ἐντέλλομαί σοι.

החקים 20. A. ἀκριβάσματα. Σ. προστάγματα. O. δικαιώματα.

את־כל החקים 24. O. πάντα τὰ δικαιώματα. Αλλος, πάσας τὰς ἐντολὰς καὶ τὰ κρίματα.

5. HEb. *Alius, & Vulg.* corde. *LXX.* mente.

7. *H.* repetes. *LXX.* præscribes. *Alius*, duplicabis. *Vul. narrabis.*

Hebr. in sedendo te in domo tua, & in eundo te in via, & in accumbendo te, & in surgendo te *LXX.* sedens in domo, & ambulans in via, & dormiens, & exurgens. *Alius*, in sedendo te in domo tua, & in ambulando te in via, & in dormiendo te, & in surgendo te. *Vulg. sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens atque consurgens.*

8. *Hebr.* in frontalia. *A.* immota. *S.* distincta *LXX.* immobile. *Al.* immobilia. *Vulg. & movebuntur.*

9. *H. Alius*, & scribes ea. *LXX.* & scribetis ea. *Vulg. scribetisque ea.*

13. *H. LXX. Vul.* ne obliviscaris. *Alius*, ne dilatetur cor tuum & obliviscaris.

17. *H.* statuta. *A.* accurate statuta. *LXX.* justificationes *Vulg. caremonias.*

H. quæ præcepit tibi. *LXX.* quæcumque præcepit tibi. *Alius*, quæ præcipio tibi. *Vul. quas præcepit tibi.*

20. *Heb.* statuta. *A.* accurate statuta. *S.* præcepta. *LXX.* justificationes. *Vulg. caremonia.*

24. *Hebr.* omnia statuta. *LXX* omnes justificationes. *Alius*, omnia præcepta & judicia. *Vul. legitima.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VI. Deuteronomii.

v. 5. Ἀλλ@, τῆς καρδίας. Basil. Verisimile est esse reliquorum omnium Interpretum.
v. 7. Ἄλλος, δευτερώσεις. Sic Basil. sine nomine Interpretis.
Ibid Ἀλλ@, ἐν τῷ καθῆσθαι, &c. videtur esse Aquilæ, qui Hebraica, κατὰ πόδα, sequitur. Ex Basil.
v. 8. A. ἄσαλα, melius, ἀτίνακτα. Σ. διεσταλμένα. Ex Basil. Vide quæ diximus Exod. 13. 16.
v. 9. Ἄλλος, ἐπὶ χεῖλος αὐτά. Basil.
v. 13. Ἀλλ. μὴ πλατυνθῇ ἡ καρδία σου, καὶ ἐπιλάθῃ. Basil.
v. 17. A. ἀκριβάσματα. Basil. de hac Aquilæ interpretatione sæpissime actum est.
Ibid. ἐντέλλομαί σοι. Basil.
v. 20. A. ἀκριβάσματα. Σ. προστάγματα. Sic uterque vertere solet.
v. 24. Ἄλλος, πάσας τὰς ἐντολὰς καὶ τὰ κρίματα. Basil.

CAPUT VII. DEUTERONOMII.

כי יביאך יהוה אלהיך 1. O. καὶ ἔσται ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν σε κύριον τὸν Θεόν σου. O. ἄλλως, ἐὰν δὲ εἰσαγάγῃ σε κύριος ὁ Θεός σου.

רבים O. μεγάλα. Ἄλλος, πολλά. Ἄλλος, ἰσχυρά.

החרם 2. O. ἀφανιεῖς. Ἄλλος, ἀναθεματιεῖς.

וידעת 9. O. γνώσῃ. Ἄλλος, γνώσεσθε.

ממך 15. Οἱ λοιποὶ, ἀπὸ προσώπου σου. O. ἀπὸ σοῦ.

מצרים הרעים אשר ידעת לא ישימם בך A. Αἰγύπτου τὰ πονηρὰ ὅσα ἔγνως, οὐ θήσει αὐτὰ ἐν σοί. Σ. Αἰγύπτου τὰς πονηρὰς ἃς οἶδας οὐ ποιήσεις ἐν σοί. O. Αἰγύπτου τὰ πονηρὰ, ἃ ἑώρακας, καὶ ὅσα ἔγνως, οὐκ ἐπάξει ἐπὶ σέ. O. ἄλλως, Αἰγύπτου τὰς πονηρὰς, ἃς ἑώρακας, καὶ ὅσα ἔγνως, οὐκ ἐπιθήσει ἐπὶ σέ.

מוקש 16. O. σκῶλον. Ἄλλος, σκάνδαλον.

ראו 19. O. ἑώρακαν. Ἄλλος, εἶδον. Ἄλλος, ἑωράκασιν.

והמם מהומה גדלה עד השמדם 23. A. καὶ φαγεδαινώσει αὐτοὺς φαγεδαίνῃ μεγάλῃ. Σ. καὶ ταράξει αὐτοὺς ταραχὴν μεγάλην. O. καὶ ἀπολεῖς αὐτοὺς ἀπωλείᾳ μεγάλῃ ἕως ἂν ἐξολοθρεύσητε αὐτούς. Θ. καὶ ἐκστήσει αὐτοὺς ἔκστασιν μεγάλην, ἕως ἐκτρίψῃ αὐτούς.

וזהב עליהם ולקחת לך פן תוקש בו 25. O. οὐδὲ χρυσίον ἀπ' αὐτῶν οὐ λήψῃ σεαυτῷ, μὴ πταίσῃς δι' αὐτό. Ἄλλος, χρυσίον ἐπ' αὐτοῖς, καὶ οὐ λήψῃ σεαυτῷ, μήποτε σκωλωθῇς ἐν αὐτῷ. Ἄλλος, λαβεῖν σεαυτῷ.

1. *Heb. Vulg.* cum introduxerit te Dominus Deus tuus. *LXX.* & erit in introducendo te Dominum Deum tuum. *LXX. aliter*, si autem introduxerit te Dominus Deus tuus.
Heb. Alius, & Vulg. multas. *LXX.* magnas. *Alius*, robustas.

2. *H.* perdes. *LXX.* delebis. *Alius*, anathematizabis. *Vulg. percuties.*

9. *H.* & scias. *LXX.* noveris. *Alius*, cognoscetis. *Vulg. scies.*

15. *H. LXX. Vul.* a te. *Reliqui*, a facie tua.

H. ægritudines Ægypti malas, quas nosti, non ponet eas in te. *A.* Ægypti mala, quæcumque nosti, non ponet ea in te. *S.* Ægypti malas, quas nosti, non facies eas in te. *LXX.* Ægypti mala, quæ vidisti, & quæcumque nosti, non inducet super te. *LXX. aliter*, (morbos) Ægypti malos, quos vidisti, & quæcumque nosti, non imponet super te. *Vul. & infirmitates Ægypti pessimas, quas novisti, non inferes tibi.*

16. *H.* laqueus. *LXX.* offendiculum. *Alius*, scandalum. *Vulg. ruinam.*

19. *H. LXX. Vulg.* viderunt. *Alius*, inspexerunt. *Alius, item.*

23. *Heb.* & conteret eas contritione magna, usque ad dispersionem earum. *A.* & edaces faciet eos morbo edacitatis magno. *S.* & turbabit eos turbatione magna. *LXX.* & perdes eos perditione magna, quoadusque exterminaveritis eos. *Th.* & mente excedere faciet eos excessu magno, donec atterat eos. *Vulg. & interficiet eos, donec penitus deleantur.*

25. *Heb.* & aurum super eis, & capias tibi, ne forte te illaquees. *LXX.* neque aurum ab eis sumes tibi, ne cadas propter ipsum. *Alius*, aurum super ipsis, & non capias tibi, ne forte offendas in eo. *Alius*, sumere tibimetipsi. *Vulg. & aurum de quibus facta sunt, neque assumes ex eis tibi quidquam, ne offendas.*

Digitized by Google

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VII. Deuteronomii.

v. 1. O. ἃ ἴσασιν ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν, &c. Hæc prior lectio in Codice Basiliensi habetur in textu. Altera vero quæ nunc legitur in Editione Romana, ἐὰν δὲ εἰσαγάγῃ, scribitur ad marginem ejusdem Codicis. In Edit. Rom. habetur, εἰσαγάγῃ.

Ibid. Ἄλλος, πολλά. Ἄλλος, ἰσχυρά. Basil.

v. 2. Ἀναθεματιεῖς. Est, ut videtur, lectio Aquilæ, qui vocem החרם, ἀναθεματίζειν, vertit Exod. 22. 20. & Deut. 36.

v. 9. Ἄλλος, γνώσεσθε. Ex Basil.

v. 15. αἱ λοιποί, ἀπὸ προσώπου σου. Basil.

Ibid. Hæ lectiones Aquilæ & Symmachi ex eodem Basiliensi prodeunt. Prior lectio, τῶν O. in eodem Codice ponitur ad marginem, præfixa litera O. ut notet LXX. Interpretum esse. Altera habetur in textu, ut in Romana Editione. Ea de re in Præliminaribus disserimus.

v. 16. Ἄλλος, σκάνδαλον. Ex Basiliensi.

v. 19. Ἄλλος, εἶδον. Ἄλλος, ἑωράκατε. Ex Basil.

v. 23. A. καὶ φαγεδαινώσει αὐτοὺς φαγέδαινα μεγάλη, &c. Has omnes lectiones mutuamur ex Basiliensi. φαγέδαινα, est morbus edacitatis. Sic infra ex Aquila, c. 28. v. 20. & 1. Reg. 5. 11.

v. 25. Ἄλλος, χρυσίον ἐπ' αὐτοῖς, &c. Ex Basil.

CAPUT VIII. DEUTERONOMII.

את־המן 3. O. τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ἄλλος, τὸ μάνα, χωρὶς τοῦ, ἐν τῇ ἐρήμῳ. O. ἄλλως, τὸ μάννα.

ורם לבבך 14. A. καὶ ὑψωθεὶς τῇ καρδίᾳ σου. O. ὑψωθῇς τῇ καρδίᾳ. Θ. καὶ ὑψωθῇ ἡ καρδία σου.

ואמרת 17. O. μὴ εἴπῃς. Ἄλλος, καὶ οὐκ ἐρεῖς.

3. HEb. man. *LXX.* manoa in deserto. *Alius*, manoa, *absque illo*, in deserto. *LXX. aliter & Vulg.* manna.

14. *H.* & elevetur cor tuum. *A.* & elevatus corde tuo. *LXX.* exalteris corde. *Th.* & elatum fuerit cor tuum. *Vulg. elevetur cor tuum.*

17. *H.* & dices. *LXX.* ne dixeris. *Alius*, & non dices. *Vulg. ne diceres.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VIII. Deuteronomii.

v. 3. O. τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ. Hæc lectio quasi LXX. Interpretum habetur in Cod. Basiliensi, sequens vero ad marginem. In Editione Romana, τὸ μάννα, tantum legitur: nam cætera non sunt in Hebræo. Illud autem, ἐν τῇ ἐρήμῳ, non pertinet ad hunc versum, sed ad sextum decimum, ubi legitur in Hebræo, מן במדבר

v. 14. A. καὶ ὑψωθεὶς, &c. Has lectiones A. & Th. ex Basiliensi mutuamur.

v. 17. Ἄλλος, καὶ οὐκ ἐρεῖς. Ex Basiliensi.

CAPUT IX. DEUTERONOMII.

גדלים ועצמים ממך 1. O. μεγάλα καὶ ἰσχυρότερά σου. Ἄλλος, μεγάλα καὶ ὀστεινὰ ὑπὲρ σέ. O. ἄλλως, μεγάλα καὶ ἰσχυρότερα μᾶλλον ἢ ὑμεῖς.

ברשעת הגוים האלה 5. O. διὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν. O. ἄλλως, διὰ τὴν ἀσέβειαν τῶν ἐθνῶν τούτων.

ההוא 19. O. τούτῳ. Ἄλλος, ἐκείνῳ.

יהוה 26. O. βασιλεῦ τῶν θεῶν. Ἄλλος, βασιλεῦ τῶν ἐθνῶν.

נחלתך O. κληρονομίαν. Ἄλλος, μερίδα.

1. HEb. magnas & firmas ossibus præ te. *LXX.* magnas & fortiores te. *Alius*, magnas & osseas super te. *LXX. aliter*, magnas & fortiores magis quam vos. *Vul. maximas & fortiores te.*

5. *H.* in impietate gentium istarum. *LXX.* ob iniquitatem eorum. *LXX. aliter*, propter impietatem gentium istarum. *Vulg. quia illæ egerunt inique.*

19. *Heb.* in vice ista. *LXX.* in tempore hoc. *Alius*, in tempore illo. *Vulg. hac vice.*

26. *Heb.* Domine. *LXX.* rex deorum. *Alius*, rex gentium. *Vulg. Deus.*

Heb. LXX. Vulg. hæreditatem tuam. *Alius*, portionem.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IX. Deuteronomii.

v. 1. O. μεγάλα καὶ ἰσχυρότερά σου. Sic Basiliensis lectionem LXX Interpretum habet. Ἄλλος, μεγάλα καὶ ὀστεινὰ ὑπὲρ σέ. Hæc lectio omnino videtur Aquilæ esse, qui vocem עצם vertere solet, ὀστοῦν, vel, ὀστεινόν. Sic Gen. 18 18. & Exod. 1. 9. Tertia Lectio est LXX. Romanæ Edit.

v. 5. O. διὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν. Sic lectionem LXX. Interpretum effert Basiliensis: alteram vero, quæ est Romanæ Editionis, ad marginem locat.

v. 19. Ἄλλος, ἐκείνῳ. Ex Basil.

v. 26. O. βασιλεῦ τῶν θεῶν. Ἀλλ. βασιλεῦ τῶν ἐθνῶν. Ex Basiliensi: uterque sane insolens est modus vertendi vocem יהוה.

Ibid. O. κληρονομίαν. Sic in textu Basiliensis. Ἄλλος, μερίδα. Hanc lectionem Romanæ Edit. ad marginem locat Basiliensis.

CAPUT X. DEUTERONOMII.

ואכתב על־הלחת 2. O. καὶ γράψεις ἐπὶ τὰς πλάκας. Ἀλλος, καὶ γράψω ἐπὶ τὰς δύο πλάκας.

ביום הקהל 4. Ἀλλος, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς συναγωγῆς. Ἀλλος, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐκκλησίας. In O. vacat.

לברך 8. O. ἐπεύχεσθαι. Ἀλλος, εὐλογεῖν.

השחית 10. O. ἐξολοθρεῦσαι. Ἀλλος, ἐξαναλῶσαι.

קום לך למסע לפני העם 11. A. ἀνάστηθι σεαυτῷ εἰς ἄπαρσιν ἔναντι τοῦ λαοῦ. Σ. πορεύου εἰς τὸ ἀπαίρειν ἔμπροσθεν τοῦ λαοῦ τούτου. O. βάδιζε, ἄπαρον ἐναντίον τοῦ λαοῦ τούτου. Θ. ἀνάστα, πορεύου εἰς ἄπαρσιν ἐνώπιον τοῦ λαοῦ.

2. Hebr. & scribam super tabulis. *LXX.* & scribes in tabulis. *Alius*, & scribam in duabus tabulis. *Vulg. & scribam in tabulis.*

4. *H.* in die congregationis. *Alius*, in die synagogæ. *Alius*, in die ecclesiæ, *sive*, concionis. *In LXX. vacat. Vulg. quando populus congregatus est.*

8. *H.* ad benedicendum. *LXX.* orare. *Alius*, benedicere. *Vulg. ac benediceret.*

10. *H.* corrumpere. *LXX.* exterminare. *Alius*, consumere. *Vulg. perdere.*

11. *Heb.* surge, vade, proficiscendo ad facies populi. *A.* surge tibimetipsi in profectionem ante populum. *S.* vade ad proficiscendum in conspectu populi hujus. *LXX.* vade, promove ante populum hunc. *Th.* surgens, vade in profectionem ante populum hunc. *Vulg. vade, & præcede populum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. X. Deuteronomii.

v. 2. ἐ γράψω ἐπὶ τὰς δύο πλάκας. Hanc lectionem in textu habet Basiliensis, ut & alia quædam Exemplaria. Prior est Editionis Romanæ.

v. 4. Ἀλλος, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς συναγωγῆς, &c. Sic quædam Exemplaria. Hæc vero desunt in Editione Romana τῶν O.

v. 8. Ἀλλος, εὐλογεῖν. Ex Basil.

v. 10. Ἀλλος, ἐξαναλῶσαι. Ex eodem.

v. 11. A. ἀνάστηθι σεαυτῷ, &c. Has trium lectiones mutuamur ex Basil. Vocem Hebraicam לך putavit Aquila esse pronomen, *tibi*. Alii pro imperativo verbi ילך habuerunt.

CAPUT XI. DEUTERONOMII.

הציף 4. O. ἐπέκλυσε. Ἀλλος, ἐκάλυψεν.

ים־סוף Σ. O. τῆς θαλάσσης ἐρυθρᾶς.

והארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה 11. A. καὶ ἡ γῆ, ἣν ὑμεῖς διέρχεσθε ἐκεῖσε. Σ. ἡ δὲ γῆ, ἣν διαβαίνεις κληρονομῆσαι αὐτήν. O. ἡ δὲ γῆ εἰς ἣν εἰσπορεύῃ ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτήν.

ואספת 14. O. εἰσοίσεις. Ἀλλος, συνάξεις.

לבבכם 16. O. ἡ καρδία σου. Ἀλλος, ἡ καρδία ὑμῶν.

לדבר בם 19. O. λαλεῖν ἐν αὐτοῖς. Ἀλλος, λέγειν αὐτά.

בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך A. Σ. O. Θ. καθημένου ἐν οἴκῳ σου, καὶ πορευομένου ἐν ὁδῷ, καὶ κοιταζομένου, καὶ διανισταμένου. O. ἄλλως, καθημένου σου ἐν οἴκῳ, καὶ πορευομένου σου ἐν ὁδῷ, καὶ καθεύδοντός σου, καὶ διανισταμένου σου.

4. Hebr. emergere fecit. *LXX.* inundavit. *Alius*, operuit. *Vulg. operuerint eos*

H. maris Suph. *S. LXX. Vulg.* maris Rubri.

11. *Heb.* at terra, quam vos transeuntes illuc, ad possidendum eam. *A.* & terra, quam vos pertransitis illuc. *S.* terra autem ad quam pertransis ad possidendum eam. *LXX.* terra autem ad quam ingredieris illuc ad possidendum eam. *Vulg. terra enim ad quam ingredieris possidendam.*

14. *H.* & colliges. *LXX.* inferes. *Alius*, congregabis. *Vulg. ut colligas.*

16. *H. Alius, Vulg.* cor vestrum. *LXX.* cor tuum.

19. *Hebr.* ad loquendum in eis. *LXX.* loqui in eis. *Alius*, dicere illa. *Vulg. ad meditandum ea.*

Heb. in sedendo te in domo, & in ambulando te in via, & in accumbendo te, & in surgendo te. *A. S. LXX. Th.* sedente te in in domo, & ambulante in via, & accumbente, & surgente. *LXX. aliter*, sedente te in domo, & ambulante te in via, & dormiente te, & exurgente te. *Vulg. quando sederis in domo tua, & ambulaveris in via, & accubueris, atque surrexeris.*

ובשעריך למען ירבו ימיכם וימי בניכם על־האדמה 21. O. καὶ τῶν πυλῶν σου. ἵνα μακροημερεύσητε, καὶ αἱ ἡμέραι τῶν υἱῶν ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς. Ἄλλος, καὶ ἐν ταῖς πύλαις σου, ἵνα πληθυνθῶσιν αἱ ἡμέραι ὑμῶν, καὶ αἱ ἡμέραι τῶν τέκνων ὑμῶν.

21. *Heb.* in portis tuis, ut multiplicentur dies vestri, & dies filiorum vestrorum super terram. *LXX.* & portarum tuarum: ut longævi sitis, & dies filiorum vestrorum super terram. *Alius*, & in portis tuis: ut multiplicentur dies vestri, & dies filiorum vestrorum. *Vulg. & januas domus tuæ, ut multiplicentur dies tui, & filiorum tuorum in terra.*

האחרון 24. C. τῆς ἐπὶ δυσμῶν. Ἄλλος, τῆς ἐσχάτης.

24. *Hebr.* novissimum. *LXX.* ad occidentem. *Alius*, mare ultimum. *Vulg. mare occidentale.*

בערבה 30. A. ἐν ὁμαλῇ. Σ. ἐν πεδιάδι. O. ἐπὶ δυσμῶν. Θ. ἐν δυσμαῖς.

30. *H.* in solitudine. *A.* in planitie. *S.* in campestri. *LXX.* ad occidentem. *Th.* in occidente. *Vulg. in campestri.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XI. Deuteronomii.

v. 4. ἐκάλυψεν. Ex Basil.

Ibid. Σ. O. τῆς θαλάσσης ἐρυθρᾶς. Ex eodem.

v. 11. A. καὶ ἡ γῆ ἣν, &c. Has lectiones Aquilæ & Symmachi mutuamur ex Basiliensi.

v. 14. Ἄλλος, συνάξεις. Basil.

v. 16. Ἄλλος, ἡ καρδία ὑμῶν. Ex eodem.

v. 19. Ἄλλος, λέγειν αὐτά. Basil.

Ibid. A. Σ. O. Θ. καθημένου, &c. Basil. Versio LXX. Interpretum in Editione Romana, in quibusdam differt ab ea, quam Basiliensis præfert in textu, ubi legitur, καθημένους ἐν οἴκῳ καὶ πορευομένους, &c. qualis etiam habetur in quibusdam Exemplaribus Editis. Vide varias lectiones Waltoni.

v. 20. 21. Ἄλλος, ἐν ταῖς πύλαις σου, &c. Basil. Hæc versio videtur esse reliquorum Interpretum.

v. 24. Ἄλλος, τῆς ἐσχάτης. Ex Basil.

v. 30. Ex Eusebio, de locis Hebraïcis, & Hieronymo, qui dicunt sic vocem ערבה verti ab Interpretibus in libris Numerorum & Deuteronomii. Vide supra notam ad versum 7. Cap. 1.

CAPUT XII. DEUTERONOMII.

הגבעות 2. A. Σ. Θ. βουνῶν. O. θινῶν.

2. Hebr. *A. S. Th. Vulg.* colles. *LXX.* cumulos.

בכל־שבטיכם 5. O. ἐν μιᾷ τῶν πόλεων. Ἄλλος, ἐν μιᾷ τῶν φυλῶν.

5. *Heb.* ex omnibus tribubus. *LXX.* in una civitatum. *Alius*, in una tribuum. *Vulg. de cunctis tribubus.*

בכל אשר אנחנו עשים 8. O. πάντα ὅσα ἡμεῖς ποιοῦμεν. Ἄλλος, πάντα ἃ ὑμεῖς ποιεῖτε.

8. *Heb.* secundum omnia quæ nos facientes. *LXX.* omnia quæcumque nos facimus. *Alius*, omnia quæ vos facitis. *Vulg. quæ nos hic fecimus.*

הרמת 11. Οἱ λοιποὶ, τὰ ἑκούσια. O. τὰς ἀπαρχάς.

11. *H.* elevationem. *Reliqui*, voluntaria. *LXX. Vulg.* primitias.

בשעריכם 12. Ἄλλοι, ἐπὶ τῶν πόλεων. O. ἐπὶ τῶν πυλῶν.

12. *H. LXX.* in portis vestris. *Alii & Vul.* in urbibus.

בכל 18. O. οὗ ἐάν. Ἄλλος, ὅσα ἄν.

18. *Heb.* in omni. *LXX.* ubicumque. *Alius*, quæcumque. *Vulg. in loco, quem elegerit.*

כל־ימיך 19. O. πάντα τὸν χρόνον ὅσον ἂν ζῇς. Ἄλλος, ὃν ἂν ζῇς.

19. *H.* omnibus diebus tuis. *LXX.* omni tempore, quocumque vixeris. *Alius*, quo vixeris. *Vulg. omni tempore, quo versaris.*

ואמרת 20. O. καὶ ἐρεῖς. Ἄλλος, καὶ εἴπῃς.

20. *Heb. & Alius*, & dixeris. *LXX.* & dices. *Vul. & volueris.*

כי־ירחק ממך המקום 21. O. ἐὰν δὲ μακρὰν ἀπέχῃ σου ὁ τόπος. Ἄλλος, ἀπόσχῃ ἀπὸ σοῦ ὁ τόπος.

21. *Heb.* cum longinquus fuerit a te locus. *LXX.* si autem longe abfuerit a te locus. *Alius*, distet a te locus. *Vulg. locus... si procul fuerit.*

חזק 23. O. πρόσεχε ἰσχυρῶς. Ἄλλος, ἀσφαλίζου.

23. *H.* robora te. *LXX.* attende valde. *Alius*, confirma te. *Vulg. cave.*

כי הדם O. τὸ γὰρ αἷμα. Ἄλλος, ὅτι τὸ αἷμα.

Heb. Alius, quia sanguis. *LXX. Vulg.* sanguis enim.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XII. Deuteronomii.

v. 2. A. Σ. Θ. βουνῶν. Basil. Sic vocem גבע vertit Aquila, Deut. 12. 2. & alibi.

v. 5. Ἀλλ. ἐν μιᾷ τῶν φυλῶν. Edit. Romana habet, ἐν μιᾷ τῶν πόλεων. Sed aliquot Mss. & Editi libri habent, τῶν φυλῶν: quæ versio cum Hebraïco consonat.

v. 8. Ἀλλ. πάντα ἃ ὑμεῖς ποιεῖτε. Basil.

v. 11. Οἱ λοιποὶ, τὰ ἑκούσια. Sic Regii Codices & Drusius.

v. 12. Ἀλλος, ἐπὶ τῶν πόλεων. Sic quidam Mss. & Editi, quos sequitur Vulgata. Hi videntur legisse בעריכם in urbibus vestris.

v. 18. Ἀλλ☉, ὅσα ἂν. Basil. In Edit Romana legitur, ὃ ἐὰν.

v. 19. Ἀλλ☉, ἐν ἂν ζῇς. Basil.

v. 20. Ἀλλος, καὶ εἴπῃς Basil.

v. 21. Ἀλλ. ἀπέχῃ ἀπὸ σοῦ ὁ τόπ☉. Basil.

v. 23. Ἀλλ. ἀσφαλίζου. Basil.

Ibid. Ὁ τὸ γὰρ αἷμα Sic Basil. in textu: ad marg. verò ὅτι τὸ αἷμα. Edit. Rom. ὅτι αἷμα.

CAPUT XIII. DEUTERONOMII.

מבית עבדים 5. O. ἐκ τῆς δουλείας. Ἀλλος, ἐξ οἴκου δουλείας.

5. HEb. de domo servorum. LXX. de servitute. *Alius & Vulg.* de domo servitutis.

יסיתך 6. O. παρακαλέσῃ σε. Ἀλλος, ἀναπείσῃ σε.

6. *Heb.* seduxerit te. *LXX.* hortatus te fuerit. *Alius*, persuaserit tibi, *Vulg. si tibi voluerit persuadere.*

נלכה O. παρέλθωμεν. Ἀλλος, βαδίσωμεν.

Hebr. Alius, *Vulg.* eamus. *LXX.* transeamus.

תחמל 8. O. ἐπιποθήσεις. Ἀλλος, ἐκσπλαγχνισθήσῃ.

8. *Heb.* ignosces. *LXX.* desiderabis. *Alius*, misericordia movearis. *Vulg. ut miserearis.*

עירם 13. O. τῆς γῆς. Ἀλλος, τῆς πόλεως.

13. *Heb. Vulg.* urbis suæ. *LXX.* terram. *Alius*, urbem.

העיר ההוא 15. O. ἐν τῇ γῇ ἐκείνῃ. Ἀλλος, ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ.

15. *Heb. Vulg.* urbis illius. *LXX.* in terra illa. *Alius*, in urbe illa.

כאשר נשבע 17. O. ὃν τρόπον ὤμοσε. Ἀλλος, καθὼς ἐλάλησε. Ἀλλος, ὃν τρόπον εἶπεν.

17. *Heb. LXX.* quemadmodum juravit. *Alius*, sicut locutus est. *Alius*, quemadmodum locutus est. *Vulg. sicut juravit.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIII. Deuteronomii.

v. 5. Ἀλλος, ἐξ οἴκου δουλείας. Basil.

v. 6. Ἀλλος, ἀναπείσῃ σε. Ex Basil.

Ibid. Ἀλλος, βαδίσωμεν. Hanc lectionem quam Editio Romana habet in textu, Cod. Basiliensis ut variam interpretationem exhibet ad marginem: hic autem in textu habet, παρέλθωμεν. βαδίσωμεν, videtur esse trium Interpretum, ut Exod. 4. 18.

v. 8. Ἀλλ☉, ἐκσπλαγχνισθήσῃ. Basil. Edit. Complut. habet, ἐλεήσεις.

v 13. Ἀλλ☉, τὴν πόλιν. Sic Editio Romana, & in 15. versu pariter.

v. 17. Ἀλλ☉, καθὼς ἐλάλησεν. Ἀλλ☉, ὃν τρόπον εἶπεν. Has interpretationes affert Basiliensis.

CAPUT XIV. DEUTERONOMII.

בחר 2. O. ἐξελέξατο. Ἀλλος, προείλετο.

2. HEbr. LXX. *Vulg.* elegit. *Alius*, prælegit.

להיות O. γενέσθαι. Ἀλλος, εἶ).

Hebr. Alius, *Vul.* ut sit. *LXX.* ut fiat.

סגלה O. περιούσιον. Ἀλλος, ἐξαίρετον.

H. peculii. *LXX.* peculiaris. *Alius*, delectum. *Vulg. peculiarem.*

פרסה 7. O. τὰς ὁπλάς. Ἀλλος, τὰς δύο χηλάς.

7. *Heb. Vul.* ungulam. *LXX.* ungulas. *Alius*, duas ungulas.

והראה 13. ※ καὶ τὸν ἰξόν.

13. *Heb.* ※ & ixum. *Vul. ixion.*

21. Post μητρὸς αὐτοῦ. Basil. ὃς γὰρ ποιεῖ τοῦτο, ὡσεὶ ἀσπάλακα θύει, ὅτι μίασμά ἐστι (Al. μήνιμα) τῷ Θεῷ Ιακώβ.

21. *Post* matris suæ. *Basil.* qui enim hoc facit, ac si talpam immolet, quia prophanatio est (*al.* irritamentum) Deo Jacob.

ירבה ממך הדרך 24. O. μακρὰ γένηται

24. *Heb.* multa fuerit præ te via. *LXX.* longe

Digitized by Google

ἡ ὁδὸς ἀπὸ σοῦ. Ἄλλος, ἀπέχῃ ἀπὸ σοῦ ἡ ὁδός.

fuerit via a te. *Alius*, abfuerit a te via. *Vulg. longior fuerit via.*

ושבעו 29. O. ἐμπλησθήσονται, Ἄλλος, εὐφρανθήσονται.

29. *Hebr. Vulg.* saturabuntur. *LXX.* implebuntur. *Alius*, lætabuntur.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIV. Deuteronomii.

v. 2. Ἄλλος, περιέλαβε. Basil. Est forte Symmachi, qui vocem אבחר περιελάμβανον, vertit Job. 29. 25.

Ibid. Ἄλλος, εἶναι. Basil.

Ibid. Ἄλλος, ἐξαίρετον. Basil. Sic vocem סגלה vertit Symmachus, Exod. 19. 5.

v. 7. Ἄλλος, τὰς δύο χηλάς. Ex eodem.

v. 13. Sic Ern. Grabe. הראה, alii milvum, alii vulturem dicunt; sed conjecturâ omnes.

v. 21. ὅς γὰρ ποιεῖ τοῦτο, &c. Hæc clausula quæ nec in Hebraïco, nec in aliquo Exemplari aut versione exstat, in Basiliensi Codice legitur in ipso textu.

v. 24. Ἄλλος, ἀπέχῃ ἀπὸ σοῦ ἡ ὁδός. Ex Basiliensi.

v. 29. Ἄλλος, εὐφρανθήσονται. Ex eodem.

CAPUT XV. DEUTERONOMII.

את־הנכרי 3. O. ἀλλότριον. Ἄλλος, ἀλλογενῆ.

3. HEb. *Alius*, alienigenam. *LXX.* ab alieno *exiges. Vulg. a peregrino & advena.*

תאמץ 7. O. ἀποστέρξεις. Ἄλλος, ἀποστρέψεις.

7. *Heb.* roborabis. *LXX.* indurabis. *Alius*, avertes. *Vulg. obdurabis.*

תאכלנו 20. O. φάγῃ αὐτό. Ἄλλος, βρωθήσεται.

20. *Heb.* comedes eum. *LXX.* comedes illud. *Alius*, comedetur. *Vul. comedes ea.*

בשנה O. ἐξ ἐνιαυτοῦ. Ἄλλος, κατ' ἐνιαυτόν.

Heb. in anno. *LXX.* ex anno. *Alius*, per annum. *Vul. per annos singulos.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XV. Deuteronomii.

v. 3. Ἄλλος, ἀλλογενῆ. Ex Basiliensi.

v. 7. Ἄλλος, ἀποστρέψεις. Basil. Est forte varia lectio vitio Librariorum inducta.

v. 20. Ἄλλος, βρωθήσεται. Basil.

Ibid. Ἄλλος, κατ' ἐνιαυτόν. Sic quædam Exemplaria.

CAPUT XVI. DEUTERONOMII.

הוציאך יהוה אלהיך ממצרים לילה 1. Ἄλλοι, ἐξήγαγέ σε κύριος ὁ Θεός σου ἐξ Αἰγύπτου νυκτός. O. ἐξῆλθες ἐξ Αἰγύπτου νυκτός.

1. HEb. *Alii*, *Vul.* eduxit te Dominus Deus tuus de Ægypto nocte. *LXX.* existi de Ægypto nocte.

שטרים 18. A. ἀκριβαστάς. Σ. παιδευτάς. O. γραμματοεισαγωγεῖς.

18. *H.* præfectos. *A.* legislatores. *S.* institutores. *LXX. Vul.* magistros.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVI. Deuteronomii.

v. 1. Ἄλλοι, ἐξήγαγέ σε, &c. Sic quædam Exemplaria. Videtur autem esse versio reliquorum Interpretum. Non enim alio modo Hebraïca verti posse videntur.

v. 18. A. ἀκριβαστάς. Sic Basil. Omnia derivata ab ἀκριβόω, vel, ἀκριβάζω, Aquilæ passim in usu habentur: Sic ἀκριβαζόμενος, legislator, Gen. 49. 10. Vide notam ad Levitici Cap. 18. v. 3. S. παιδευτάς. Ex eodem Basil. Sic etiam vertit Symmachus 1. Paral. 26. 29.

CAPUT XVII. DEUTERONOMII.

לא־תזבח 1. O. οὐ θύσεις. Ἄλλος, οὐ προσοίσεις.

1. HEb. non sacrificabis. *LXX. Vul.* non immolabis. *Alius*, non offeres.

בעיני 2. O. ἐνάντιον. Ἄλλος, ἐνώπιον.

2. *Heb.* in oculis. *LXX.* ante. *Alius*, *Vulg.* in conspectu.

נעשתה 4. O. γέγονεν τὸ βδέλυγμα. Ἄλλος, ἐγενήθη τοῦτο.

4. *Heb.* facta est. *LXX. Vulg.* facta est abominatio. *Alius*, factum est hoc.

את־האיש

אתה־האיש 5. O. ἄνθρωπον. Ἄλλος, ἄνδρα.

5. *Hebr.* *Alius*, *Vulg.* virum. *LXX.* hominem.

על־פי הדבר 10. O. κατὰ τὸ ῥῆμα. Ἄλλος, κατὰ τὸ πρᾶγμα.

10. *Hebr.* super os verbi. *LXX.* secundum verbum. *Alius*, secuudum rem. *Vulg. quodcunque dixerint.*

על־פי התורה אשר יורוך 11. O. κατὰ τὸν νόμον ※ ὃν ἂν φωτίσωσί σοι.

11. *Hebr.* secundum legem, quam docebunt te. *LXX.* secundum legem ※ qua illuminabunt te. *Vulg. juxta legem ejus.*

רק 16. O. διότι. Ἄλλος, πλήν.

16. *Hebr.* tantum. *LXX.* quare. *Alius*, cæterum. *Vulg. vacat.*

ולא יסור 17. O. ἵνα μὴ μεταστῇ. Ἄλλος, οὐδὲ μετασταθήσεται.

17. *Hebr.* neque declinabit. *LXX.* ut non discedat. *Alius*, & non transferetur. *Vul. quæ alliciunt animum ejus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVII. Deuteronomii.

v. 1. Ἄλλος, ὁ προσβίσεις. Ex Basil.
v. 2. Ἄλλος, ἐναντίον. Basil.
v. 4. Ἄλλος, ἐγενήθη τοῦτο. Ex eodem.
v. 5. Ἄλλος, ἄνδρα, Ex eodem.
v. 10. Ἄλλος, κατὰ τὸ πρᾶγμα. Basil. Symmachus Gen. 20. 10. דבר vertit πρᾶγμα, itemque Theodotio Jud. 6. 29.
v. 11. Ex Ernesto Grabe.
v. 16. Ἄλλος, πλήν. Basil.
v. 17. Ἄλλος, οὐδὲ μετασταθήσεται. Basil.

CAPUT XVIII. DEUTERONOMII.

הזבח 3. O. θύματα. Ἄλλος, θυσίας.

3. *Heb.* sacrificium. *LXX.* sacrificia. *Alius*, hostias. *Vulg. victimas.*

ממכריו על־האבות 8. A. τῆς πράσεως αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς πατέρας. Σ. τῆς κτήσεως ἕκαστος τῆς κατὰ τὰς πατριάς. O. πλὴν τῆς πράσεως τῆς κατὰ πατριάν.

8. *H.* venditiones ejus super patribus. *A.* venditionum ejus super patres. *S.* possessionis unusquisque secundum familias. *LXX.* præter venditionem, quæ est secundum familiam. *Vulg. excepto eo, quod in urbe sua ex paterna ei successione debetur.*

ומנחש 10. A. ἐπερωτῶν μάγον. Σ. σημειοσκοπούμενος. O. κληδονιζόμενος.

10. *H.* augur. *A.* interrogans magum. *S.* hariolos. *LXX.* divinationes observans. *Vulg. observet auguria.*

ידעני 11. A. γνωρίστης. Σ. γνώστης. O. τερατοσκόπος. Θ. θεατής.

11. *H. A. S.* divinus. *LXX.* portentorum inspector. *Th.* speculator. *Vulg. nec divinos.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVIII. Deuteronomii.

v. 3. Ἄλλος, θυσίας. Sic Basil. Ita etiam habent Editiones Aldina & Complutensis.
v. 8. A. τῆς πράσεως, &c. Has Aquilæ & Symmachi lectiones ex Basiliensi mutuamur. πλὴν videtur subaudiendum ad singulos.
v. 10. A. ἐπερωτῶν μάγον. Σ. σημειοσκοπούμενος. Ex Basil.
v. 11. A. γνωρίστης. Σ. γνώστης. Θ. θεατής. Ex Basil. Eandem Hebraicam vocem Aquila vertit, γνώστης, Levit. 20. 6.

CAPUT XIX. DEUTERONOMII.

אשר יהוה 1. O. ἃ ὁ Θεός. Ἄλλος, ὧν κύριος.

1. *Heb.* & *Alius*, quarum Dominus. *LXX.* quæ Deus. *Vulg. quarum tibi traditurus est.*

וירשתם O. κατακληρονομήσετε. Ἄλλος, κατακληρονομήσεις.

H Vulg. possederis. *LXX.* possidebitis. *Alius*, possidebis.

וישבת O. κατοικήσετε. Ἄλλος, κατοικήσεις.

H. & habitaveris. *LXX.* habitabitis. *Alius*, habitabis. *Vulg. habitaverisque.*

דבר 4. O. πρόσταγμα. Ἄλλος, πρᾶγμα.

4. *H.* verbum. *LXX.* præceptum. *Alius*, res, *Vulg. lex.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIX. Deuteronomii.

v. 1. Lectiones ex Basiliensi mutuamur. Vide notam ibi.
v. 4. Ἄλλος, πρᾶγμα, *res*, ut supra, Cap. 17. v. 10.

CAPUT XX. DEUTERONOMII.

בקרבכם אל־המלחמה 2. O. ὅταν ἐγγίσῃς τῷ πολέμῳ. Αλλος, ἐν τῷ ἐγγίζειν σε πρὸς πόλεμον.

2. *Heb.* circa appropinquare te ad bellum. *LXX.* quando appropinquabis prælio. *Alius*, in appropinquando te ad bellum. *Vulg. appropinquante autem jam prælio.*

ולא חללו 6. O. οὐκ ηὐφράνθη ἐξ αὐτῆς. Αλλος, οὐκ ἐλαΐκωσεν αὐτόν.

6. *H. Alius*, & non prophanavit eam. *LXX.* & non lætatus est ex ea. *Vulg. necdum fecit eam esse communem.*

יחללנו O. εὐφρανθήσεται ἐξ αὐτῆς. Αλλος, λαϊκώσει αὐτόν.

H. & Alius, prophanet eam. *LXX.* lætabitur ex ea. *Vulg. ejus fungatur officio.*

הלבב 8. O. τῇ καρδίᾳ. Αλλος, ὥσπερ ἡ καρδία.

8. *H. LXX. Vulg.* corde. *Alius*, sicut cor.

אשר לא־מערי הגוים־האלה הנה רק מערי העמים האלה 15. O. οὐχὶ ἐκ τῶν πόλεων τῶν ἐθνῶν τούτων. Αλλος, αἱ οὐχὶ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν τῶν πόλεων τούτων· ἰδοὺ δὴ ἀπὸ τῶν πόλεων τῶν ἐθνῶν τούτων.

15. *Heb.* quæ non de civitatibus gentium istarum ipsæ. Tantum de civitatibus populorum istorum. *LXX.* non de civitatibus gentium harum. *Alius*, quæ non de gentibus civitatum harum: ecce certe de civitatibus gentium harum. *Vulg. & non sunt de his urbibus, quas in possessionem accepturus est. De his autem civitatibus.*

השדה 19. O. ἐν τῷ δρυμῷ. Αλλος, ἐν τῷ ἀγρῷ.

19. *H.* agri. *LXX.* in sylva. *Alius*, in agro. *Vulg. vacat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XX. Deuteronomii.

v. 2. Αλλος, ἐν τῷ ἐγγίζειν σε, &c. Ex Basil.

v. 6. Αλλ., οὐκ ἐλαΐκωσεν αὐτόν. Ex Basil. bis. Videtur autem esse Aquilæ, qui vocem חלל vertit λαϊκόω, Ezech. 7. 21. & חל λαϊκός, 1. Reg. 21. 4.

v. 8. Αλλ., ὥσπερ ἡ καρδία. Sic Basil.

v. 15. Αλλ., αἱ οὐχὶ ἀπὸ τῶν, &c. In Edit. LXX. desiderantur hæc, ἰδοὺ δὴ, &c. quæ in Hebræo habentur.

v. 19. Αλλ., ἐν τῷ ἀγρῷ, Basil. Et sic alia quædam Exemplaria. Videtur autem esse lectio Reliquorum.

CAPUT XXI. DEUTERONOMII.

בחר 5. O. ἐπιλέξεν. Αλλ. ἐπελέξατο. Αλλ. ἐξελέξατο.

5. *Hebr. LXX. Alii*, elegit. *Vulg. elegerit.*

וכל־ישראל ישמעו ויראו 21. O. καὶ οἱ ἐπίλοιποι ἀκούοντες φοβηθήσονται. Αλλος, καὶ πᾶς Ισραὴλ ἀκούσας φοβηθήσεται.

21. *H.* & omnis Israel audient & timebunt. *LXX.* & reliqui audientes timebunt. *Alius*, & omnis Israel audiens timebit. *Vulg. & universus Israel audiens pertimescat.*

כי־קללת אלהים תלוי 23. A. Θ. (ὅτι κατάρα Θεοῦ κρεμάμενος.) O. ὅτι κεκατηραμένος ὑπὸ Θεοῦ πᾶς κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου.

23. *H. A. Th.* quia maledictio Dei suspensus. *LXX.* quoniam maledictus a Deo omnis, qui pendet in ligno. *Vulg. maledictus a Deo est qui pendet in ligno.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXI. Deuteronomii.

v. 5. Hic variant Exemplaria, nam alia ἐπελέξατο, alia ἐξελέξατο habent, Edit. Rom. ἐπιλέξεν.

v. 21. Αλλος, καὶ πᾶς Ισραὴλ ἀκούσας φοβηθήσεται. Ex Basil.

v. 23. A. Θ. ὅτι κατάρα Θεοῦ κρεμάμενος Procop. p. 450. *Aquylas & Theodotion, maledictio Dei suspensus, exposuerunt.* Eodem recidunt omnes interpretationes. Sed Aquila & Theodotio magis ad Hebraicam veritatem accedunt.

CAPUT XXII. DEUTERONOMII.

לא־תראה 4. Ο. οὐκ ὄψῃ. Αλλος, οὐχ ὑπερόψῃ.

והארכת ימים 7. Ο. καὶ πολυήμερος γένῃ. Αλλος, καὶ μακροχρόνιος ἦ. Al. ἔσῃ.

כלאים 9. Α. ἀνομοιογενές. Σ. εἱργμόν. Ο. διάφορον. Θ. κώλυμα. Αλλος, δίφορον.

שעטנז 11. Α. ἀντιδιακείμενον. Σ. ἑτερογενές. Ο. κίβδηλον.

בתולה 23. Α. νεᾶνις. Ο. παρθένος.

הדבר 26. Ο. τὸ πρᾶγμα. Αλλος, τὸ ῥῆμα.

4. Hebr. LXX. *Vulg.* non videbis. *Alius*, non negliges.

7. *Heb.* & prolongare facias dies. *LXX.* & multorum dierum sis. *Alius*, & longævus sis. *Vulg. & longo vivas tempore.*

9. *H.* mixturis. *A.* genere dissimile. *S.* detentionem. *LXX.* variam. *Th.* impedimentum. *Alius*, duplicem sementem. *Vulg. altero semine.*

11. *H.* contexturâ. *A.* contra dispositum. *S.* alterius generis. *LXX.* adulteratum. *Vulg. quod ex lana & lino contextum est.*

23. *H. LXX. Vulg.* virgo. *A.* puella.

26. *H. & Alius*, verbum. *LXX.* res.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXII. Deuteronomii.

v. 4. Αλλος, οὐχ ὑπερόψει. Basil.

v. 7. καὶ μακροχρόνιος ἦ, al. ἔσῃ. Sic quædam Exemplaria.

v. 9. ἀνομοιογενές, &c. Hæ omnes Interpretationes ex Basiliensi prodeunt: Σ. εἱργμόν, i. detentionem, coarctationem, quasi illa varii generis semina sibi mutuo officiant, ne fructum emittant. Eodem sensu Theodotio, κώλυμα, i. *impedimentum*.

v. 11. Α. ἀντιδιακείμενον. Σ. ἑτερογενές. Ex Basiliensi. Procopius vero ita habet: *Aquylas*, κίβδηλα. (Sic) *illud*, ἀντικείμενον *exposuit Symmachus vero*, ἑτερογενές.

v. 23. Α. νεᾶνις. Omnes Regii Codices hanc notam habent: καὶ ἀντὶ τοῦ παρθένος, νεᾶνις φησὶ, καθὼς καὶ Ακύλας ἐξέδωκεν.

v. 26. Αλλος, τὸ ῥῆμα. Ex Basil.

CAPUT XXIII. DEUTERONOMII.

מפתור ארם נהרים 4. Ο. ἐκ τῆς Μεσοποταμίας. Αλλος, ἀπὸ Βαθοὺρ Συρίας ποταμῶν.

כי־תצא מחנה 9. Ο. ἐὰν δὲ ἐξέλθῃς παρεμβαλεῖν. Αλλος, ἐὰν ἐξέλθῃς εἰς πόλεμον.

לתת איביך לפניך והיה 14. Α. τοῦ δοῦναι ἐχθρούς σου εἰς πρόσωπόν σου. καὶ ἔσται. Σ. καὶ δοῦναι τὸν ἐχθρόν σου εἰς πρόσωπόν σου· ἔσται οὖν. Ο. καὶ παραδοῦναι τὸν ἐχθρόν σου πρὸ προσώπου σου. καὶ ἔσται. Θ. τοῦ δοῦναι ἐχθρούς σου κατὰ πρόσωπόν σου.

נדבה 23. Οἱ λοιποὶ, ἑκούσιον. Ο. δόμα.

4. Heb. de Pethor Aram duorum fluviorum. *LXX.* de Mesopotamia. *Alius*, a Bathur Syriæ fluviorum. *Vulg. de Mesopotamia Syriæ.*

9. *H.* si egressa fuerit castrametatio. *LXX.* si autem egressus fueris ad castra ponenda. *Alius*, si egressus fueris in bellum. *Vul. quando egressus fueris adversus hostes tuos.*

14. *H.* ad dandum inimicos tuos ad facies tuas: & erit. *A.* ad dandum inimicos tuos in faciem tuam. Et erit. *S.* & dare inimicum tuum in faciem tuam. Erit igitur. *LXX.* Et tradat inimicum tuum ante faciem tuam. Et erunt *castra.* *Th.* ad dandum inimicos tuos contra faciem tuam. *Vulg. & tradat tibi inimicos tuos: & sint castra.*

23. *H.* spontaneum. *Reliqui*, voluntarium. *LXX.* donum. *Vulg. propria voluntate.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIII. Deuteronomii.

v. 4. Αλλος, ἀπὸ Βαθοὺρ Συρίας ποταμῶν. Ex Basiliensi, absque Interpretis nomine: illud פתור non exprimitur in LXX. Interpretibus, neque in Vulgata: estque nomen loci vel regionis. Videtur mendum esse in Basiliensi Βαθοὺρ, pro, Φαθοὺρ; nisi fortasse Interpres legerit בתור

v. 9. Αλλος, ἐὰν ἐξέλθῃς εἰς πόλεμον. Basil.

v. 14. Ακ. τοῦ δοῦναι, &c. Hasce trium lectiones exhibet Basil.

v. 23. οἱ λοιποὶ, ἑκούσιον. Basil.

CAPUT XXIV. DEUTERONOMII.

ספר כריתת 1. A. βιβλίον κοπῆς. Σ. βιβλίον διακοπῆς. O. βιβλίον ἀποστασίου. Θ. βιβλίον ἐξολοθρεύσεως.

ובערת 7. Σ. Θ. καὶ ἐπιλέξεις. O. καὶ ἐξαρεῖς. Αλλος, καὶ ἐξαρεῖτε.

ממצרים 9. O. ἐξ Αἰγύπτου. Αλλος, ἐκ γῆς Αἰγύπτου.

בעבטו 12. O. ἐνεχύρῳ. Αλλος, ἱματίῳ.

את־העבוט 13. O. ἐνέχυρον. Αλλος, ἱμάτιον.

בשלמתו O. ἐν τῷ ἱματίῳ αὐτοῦ. Αλλος, ἐν χρεωδοσίᾳ αὐτοῦ.

לא־תעשק 14. O. οὐκ ἀπαδικήσεις. Αλλος, οὐκ ἀποστερήσεις.

זיתך לא תפאר אחריך 20. O. οὐκ ἐπιμαστρέψεις καλαμήσασθαι τὰ ὀπίσω σου. Αλλος, ἐλαίας σου οὐ στεφανώσεις. Αλλος, τὰς ἐλαίας σου οὐ τρυγήσεις.

לא תעולל 21. A. οὐκ ἐπιφυλλίσεις. O. οὐκ ἐπανατρυγήσεις.

1. Heb. libellum excisionis. *A.* libellum scissionis. *S.* libellum discissionis. *LXX.* *Vulg.* libellum repudii. *Th.* libellum exterminationis.

7. *H.* *LXX.* *Vulg.* auferes. *S.* *Th.* & colliges. *Alius*, & auferetis.

9. *H.* *LXX.* ex Ægypto. *Alius*, ex terra Ægypti. *Vulg. de Ægypto.*

12. *H.* *LXX.* in pignore ejus. *Alius*, in vestimento. *Vulg. non pernoctabit apud te pignus.*

13. *H.* *LXX.* pignus. *Alius*, vestimentum. *Vulg. vacat.*

H. *LXX.* *Vulg.* in vestimento suo. *Alius*, in redditione debiti ejus.

14. *H.* non opprimes. *LXX.* non fraudabis. *Alius*, non privabis. *Vulg. non negabis.*

20. *Heb.* olivam tuam, non ramos requires post te. *LXX.* non redibis ad colligendum, quæ post te. *Alius*, olivam tuam non coronabis. *Alius*, olivam tuam non vindemiabis. *Vulg. si fruges collegeris olivarum, quidquid remanserit in arboribus, non reverteris ut colligas.*

21. *Heb.* *A.* non racemabis. *LXX.* non revindemiabis. *Vulg. non colliges remanentes racemos.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIV. Deuteronomii.

v. 1. A. βιβλίον κοπῆς, &c. Trium lectiones exhibet Basil.

v. 7. Σ. Θ. καὶ ἐπιλέξεις. Basil.

v. 9. Αλλ. ἐκ γῆς Αἰγύπτου. Basil.

v. 12. Αλλ. ἱματίῳ, & sequenti, ἱμάτιον. Basil. tacito Interprete.

v. 13. Αλλ. ἐν χρεωδοσίᾳ αὐτοῦ. Ex Basil.

v. 14. οὐκ ἀποστερήσεις. Basil.

v. 20. Αλλος, ἐλαίας σου οὐ στεφανώσεις. Αλλ. τὰς ἐλαίας σου οὐ τρυγήσεις. Basiliensis: nec monet cujus sint hæ versiones; quæ sane ad alios Interpretes pertinent.

v. 21. A. οὐκ ἐπιφυλλίσεις. Basil. & Codices Regii, qui hanc notam habent, Ἀκύλας φησὶν, οὐκ ἐπιφυλλίσεις, φυλλὶς γὰρ ὁ μικρὸς βότρυς, ἢ οἱ ἀποπίπτοντες ῥῶγες, καὶ ὑπὸ τὰ φύλλα εὑρισκόμενοι. i. *Aquila ait, non racemabis. φυλλὶς enim est parvus racemus, aut decidentes acini, qui sub foliis inveniuntur.* Hîc Drusius notat.

Ἐπιφυλλὶς, *racemulus, qui sub foliis latet, aut magno racemo subjacet: item racematio Abd. 5. Hinc verbum* ἐπιφυλλίζειν, *racemationem facere: quo usi sunt & LXX. Thren. 1. 22.* ἐπιφύλλισον αὐτοῖς, *racemare illis. Lexicon vetus,* ἐπιφυλλὶς, *racemus. Abd. 5 pro* ἐπιφυλλίδα, *quod racemationem reddunt, vide num legendum sit,* ἐπιφυλλίδας, *i. racemos: quomodo & Hieronymus vertit; & Ebræa veritas habet* עללות.

CAPUT XXV. DEUTERONOMII.

לאיש זר 5. O. μὴ ἐγγίζοντι. Αλλ. ἀλλοτρίῳ.

הלד 6. O. τέκῃ. Αλλος, τεχθῇ. Αλλος, τέξεται.

אנשים 11. O. ἄνθρωποι. Αλλος, ἄνθρωποι δύο. Αλλος, ἄνδρες δύο.

בצאתכם 17. O. ἐκπορευομένου σου. Αλλ. ἐκπορευομένων ὑμῶν.

5. Ebr. viro extraneo. *LXX.* non appropianti. *Alius*, alieno. *Vulg. alteri.*

6. *H.* *Alius*, pariet. *LXX.* pariat. *Alius*, natus fuerit. *Vulg. vacat.*

11. *H.* *LXX.* homines *Alius*, homines duo. *Alius*, *Vulg.* viri duo.

17. *H.* in exeundo vos. *LXX.* exeunte te. *Alius*, exeuntibus vobis. *Vulg. quando egrediebaris.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXV. Deuteronomii.

v. 5. Αλλος, ἀλλοτρίῳ. Sic Basil. Vocem Hebraïcam זר ἀλλόφυλος, vertit Aquila, Psal. 80. 10. & Theodotio Jud. 10. 6.

v. 6. Αλλ. τεχθῇ. Αλλ. τέξεται. Ex eodem.

v. 11. Αλλ. ἄνθρωποι δύο. Αλλ. ἄνδρες δύο. Ex Basil.

v. 17. Αλλ. ἐκπορευομένων ὑμῶν. Basil.

CAPUT XXVI. DEUTERONOMII.

אשר תביא מארצך אשר יהוה אלהיך נתן לך 2. A. ὅσα οἴσεις ἀπὸ γῆς σου. Σ. ὃ ἐὰν εἰσενέγκῃς ἀπὸ τῆς γῆς σου. O. τῆς γῆς σου ὅσα ἂν ἐνέγκῃς O. ἄλλως, τῆς γῆς σου, ἧς κύριος ὁ Θεός δίδωσί σοι.

ארמי אבד 5. O. Συρίαν ἀπέβαλεν. Αλλος, Συρίαν ἀπέλιπεν.

ושבעו 12. O. εὐφρανθήσονται. Αλλος, ἐμπλησθήσονται.

בערתי 13. O. ἐξεκάθαρα. Αλλος, ἐξέλεξα.

באני 14. O. ἐν ὀδύνῃ μου. Αλλος, ἐν λύπῃ μου. Αλλος, ἐν πένθει.

2. HEbr. quem venire facies de terra tua, quam Dominus Deus tuus dans tibi. *A.* quæcumque feres a terra tua. *S.* quocumque inferas a terra tua. *LXX.* terræ tuæ quæcumque tuleris. *LXX. aliter*, terræ tuæ, quam Dominus Deus tuus dat tibi. *Vulg. pergesque ad locum, quem Dominus Deus tuus elegerit.*

5. *H.* Syrus periens. *LXX.* Syriam rejecit. *Alius*, Syriam reliquit. *Vulg. Syrus persequebatur.*

12. *H.* & saturabuntur. *LXX.* lætabuntur. *Alius*, implebuntur. *Vulg. & saturentur.*

13. *H. LXX. Vulg.* abstuli. *Alius*, elegi.

14. *H. & Alius*, in tristitia mea. *LXX.* in dolore meo. *Alius*, *& Vulg.* in luctu.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap XXVI. Deuteronomii.

v. 2. A. ὅσα εἴπῃς ἀπὸ γῆς σου. Has interpretationes mutuamur ex Basiliensi.

v. 5. Αλλ. Συρίαν ἀπέλιπεν. Ex eodem Basil.

v. 12. Αλλος, ἐμπλησθήσονται. Basil. Est forte Aquilæ qui ישבעו vertit, ἐμπλησθήσονται, Psalm. 16. 14. & A. S. Isai. 1. 11.

v. 13. Αλλος, ἐξέλεξα, Basil. בערתי. Symmachus & Theodotio vocem ובערת verterunt, καὶ ἐπιλέξεις, supra, 24. 7. quorum fortasse est hæc interpretatio.

v. 14. Αλλος, ἐν λύπῃ μου. Ex Basil. Videtur esse Aquilæ, qui Gen. 46. 3. ראשית אני vertit ἀρχὴ λύπης. Αλλος, ἐν πένθει. Videtur esse Symmachi, quem sequitur Vulgata, *in luctu.*

CAPUT XXVII. DEUTERONOMII.

שמר את־כל־המצוה 1. A. φυλάσσετε σύμπασαν τὴν ἐντολήν. Σ. φυλάσσετε πᾶσαν τὴν ἐντολήν. O. φυλάσσεσθε πάσας τὰς ἐντολάς. Θ. φυλάσσειν τὴν πᾶσαν ἐντολήν.

אמן 15. A. πεπιστωμένως. Σ. Θ. ἀμήν. O. γένοιτο.

ואמר 16. O. ἐροῦσι. Basil. decies, ἐρεῖ.

כנף 20. O. συγκάλυμμα. Αλλος, ἀσχημοσύνην.

עם־חתנתו 23. O. μετὰ νύμφης αὐτοῦ. Αλλος, μετὰ πενθερᾶς αὐτοῦ.

1. HEb. *A. Th.* custodi omne mandatum. *S. Vulg.* custodite omne mandatum. *LXX.* custodite omnia mandata.

15. *H. S. Th. Vulg.* Amen. *A.* fideliter. *LXX.* fiat.

16. *H. & Vulg.* & dicet. *LXX.* dicent. *Basil. decies*, dicet.

20. *Heb.* alam. *LXX.* cooperimentum. *Alius*, turpitudinem. *Vulg. operimentum.*

23. *H. Alius*, *Vulg.* cum socru sua. *LXX.* cum nuru sua.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVII. Deuteronomii.

v. 1. A φυλάσσετε σύμπασαν, Hasce trium interpretationes ex Basiliensi desumsimus.

v. 15. A. πεπιστωμένως. Σ. Θ. ἀμήν. Ex Basil. sic passim vertunt tres Interpretes. Vide supra Num. 5. 22.

v. 16. Basil. ἐρεῖ. Sic decies habet in hoc Capite idem Codex, ubi LXX. habent ἐροῦσι.

v. 20. Αλλος, ἀσχημοσύνην. Sic quædam Exemplaria.

v. 23. Αλλος, μετὰ πενθερᾶς αὐτοῦ. Sic Basil. tacito Interprete, quem sequitur Vulgata. Videtur autem esse Symmachi, qui vocem masculinam חתן vertit πενθερός. Exod. 3. 1. & 18. 1. 5.

CAPUT XXVIII. DEUTERONOMII.

לשמר 1. O. φυλάσσειν. Αλλος, φυλάσσεσθε.

ברוך 6. O. εὐλογημένος. Αλλος, εὐλογητὸς, bis.

תשמע 15. Εἰσακούσης. Αλλος, ἀκοῇ ἀκούσητε.

וחקתיו ※ καὶ τὰ ἠκριβασμένα αὐτοῦ.

עליך O. ἐπὶ σέ. Αλλος, πρὸς σέ.

את־המארה את־המהומה 20. A. ἀπορίαν καὶ φαγέδαινα. Σ. τὴν ἀχορτασίαν. O. τὴν ἔνδειαν καὶ τὴν ἐκλιμίαν.

את־הדבר 21. O. θάνατον. Αλλος, λοιμόν.

ובחרחר 22. A. περιφλογισμῷ. Σ. Θ. περιφλογισμῷ. O. ἐρεθισμῷ.

נגף 25. A. θραυόμενον. Σ. τροπούμενον. O. ἐπὶ κοπήν.

מחריד 26. O. ἐκφοβῶν. Αλλος, ἀποσοβῶν.

ובעפלים 27. Σ. Εἰς τὰ κρυπτά. O. ἐν ταῖς ἕδραις. O. ἄλλως, Εἰς τὴν ἕδραν. Αλλως, Εἰς τὰς ἕδρας.

ובחרס O. κνήφῃ. Αλλος, ἐλεφαντιάσει.

ובעורון 28. O. ἀορασίᾳ. Αλλος, ἐν πηρώσει.

ובתמהון O. ἐκστάσει. Αλλος, θάμβει.

ראות 32. O. βλέψονται. Αλλος, ὄψονται.

וכלות O. σφακελίζοντες. Αλλος, ἐκλείποντες ἔσονται.

משגע 34. O. παράπληκτος. Αλλος, παράφορος.

ועבדת את־איבך 48. A. Σ. Θ. καὶ δουλεύσεις τῷ ἐχθρῷ σου. O. καὶ λατρεύσεις τοῖς ἐχθροῖς σου. O. ἄλλως, καὶ λατρεύσεις ἐκεῖ τοῖς ἐχ-

והצר לך 52. O. καὶ ἐκτρίψῃ σε. Αλλος, καὶ ἕως ἂν ἐκτρίψῃ σε.

האיש הרך 54. A. τρυφητής. Σ. ἁπαλός. O. ὁ ἁπαλός

נאמנים 59. O. πιστάς. Αλλος, ἐπιμόνους.

לרב 62. O. τῷ πλήθει. Αλλος, Εἰς πλῆθος.

לב רגז 65. O. καρδίαν ἑτέραν ἀπειθοῦσαν. Αλλος, καρδίαν ἀθυμοῦσαν.

בחייך 66. O. τῇ ζωῇ σου. Αλλος, περὶ τῆς ζωῆς σου.

1. Hebr. *LXX.* ad custodiendum. *Alius*, custodite. *Vulg. atque custodias.*

6. *Omnes*, benedictus.

15. *Heb.* obedieris. *LXX.* exaudieris. *Alius*, auditione audieritis. *Vulg. audire nolueris.*

Heb. & statuta ejus. ※ & accurata statuta ejus. *Vulg. & caremonias.*

Heb. LXX. Vulg. super te. *Alius*, ad te.

20. *Heb.* maledictionem & conturbationem. *A.* penuria & edacitas. *S.* insatiabilitatem. *LXX.* egestatem & famem. *Vulg. famem & esuriem.*

21. *Heb. Alius*, *Vulg.* pestilentiam. *LXX.* mortem.

22. *Hebr. Vulg.* ardore. *A.* ambustione. *S. Th.* circumadustione. *LXX.* impetigine.

25. *Heb.* cæsum. *A.* fractum. *S.* in fugam versum. *LXX.* in occisionem. *Vul. corruentem.*

26. *Heb. LXX.* qui exterreat. *Alius*, *& Vul.* qui abigat.

27. *Heb.* & in hæmorroïdibus ani. *S.* in abscondita. *LXX.* in sedibus (sive in ano.) *LXX. aliter*, in sedem. *Al.* in sedes. *Vulg. & partem corporis, per quam stercora egeruntur.*

Heb. LXX. Vulg. prurigine. *Alius*, elephantiasi.

28. *Hebr. Alius*, *LXX. & Vulg.* cæcitate.

Heb. Alius, stupore. *LXX.* excessu mentis. *Vulg. furore.*

32. *Heb.* videntes. *LXX.* aspicient. *Alius*, videbunt. *Vulg. videntibus oculis tuis.*

Heb. Et deficientes. *LXX.* tabescentes. *Alius*, deficientes erunt. *Vulg. & deficientibus.*

34. *Heb.* væsanus. *LXX.* stupidus. *Alius*, vecors. *Vulg. stupens.*

48. *Heb. LXX. Vulg.* & servies inimico tuo. *A. S. Th.* & servies inimicis tuis. *LXX. aliter*, & servies ibi inimicis tuis.

52. *Hebr.* & angustiæ tibi. *LXX.* & attriverit te. *Alius*, & donec attriverit te. *Vulg. & conterat.*

54. *Heb.* vir tener. *A.* voluptuarius. *S. Vulg.* delicatus. *LXX.* mollis.

59. *H. & Alius*, stabiles. *LXX.* fideles. *Vul. perpetuas.*

62. *Heb. & Alius*, in multitudinem. *LXX.* multitudine. *Vulg. præ multitudine.*

65. *Heb. Vulg.* cor pavidum. *LXX.* cor aliud incredulum. *Alius*, cor deficiens.

66. *Hebr.* in vita tua. *LXX. Vulg.* vitæ tuæ. *Alius*, circa vitam tuam.

Digitized by Google

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVIII. Deuteronomii.

v. 1. Ἄλλος, φυλάσσεσθε. Basil.
v. 6. εὐλογητὸς, bis, ex Basil.
v. 15. Ἀλλ. ἀκοῇ ἀκούσητε. Ex eodem.
Ibid. ex Ern. Grabe.
Ibid. Ἀλλ. πρὸς σε. Basil.
v. 20. Α. ἀπορίαν καὶ φαγέδαιναν. Ex Basil. Vide supra 7. 23. Σ. ἀχορτασίαν. Sic omnes MSS. Regii, Basil. & Drusius; qui solius Symmachi lectionem habet.
v. 21. Ἄλλος, λοιμόν. Videtur esse Aquilæ & Symmachi, qui vocem דבר λοιμὸς vertunt, Exod. 9. 3. & 15.
v. 22. Α. περιφλευσμῷ. Σ. Θ. περιφλογισμῷ. Ex Basil.
v. 25. Α. θρυλούμενον. Σ. τρεπόμενον: Ex cod. Basil. Vide Exod. 9. 14. Sic etiam vertit Symmachus, 2. Reg. 2. 17.
v. 26. Ἄλλος, ἀποσοβῶν. Sic Edit. Rom. tacito Interprete, quem sequitur Vulgata.
v. 27. εἰς τὰ κρυπτά. Ex Basil. ut & lectiones sequentes. Editio Romana habet, εἰς τὴν ἕδραν.

Ibid. Ἄλλος, ἐλεφαντιάσει. Ita Basil. tacito Interprete. ἐλεφαντίασις, est genus lepræ, quæ vocatur etiam ἐλέφας. Vide Job. 2. 7.
v. 28. Ἀλλ. ἐν παραίσει. Ex Basiliensi, qui Interpretem tacet.
Ibid. θάμβῳ. Ex eodem.
v. 32. Ἄλλος, ὄψονται. Sic Basil.
Ibid. Ἄλλος, ἐκλείποντες ἔσονται. Ex Basil.
v. 34. Ἄλλος, παράφορος. Basil.
v. 48. Α. Σ. Θ. καὶ δουλεύσεις τοῖς ἐχθροῖς σου. Hasce trium lectiones exhibet idem Basil.
v. 52. Ἄλλος, καὶ ἕως ἂν ἐκτρίψῃ σε. Ex eodem Basil.
v. 54. Α. τρυφητής. Σ. ἁπαλός. Ex eodem Basil.
v. 59. Ἄλλος, ἐπιμόνους. Basil.
v. 62. Ἄλλος, εἰς πλῆθος. Basil.
v. 65. Ἄλλος, καρδίαν ἀθυμοῦσαν. Basil.
v. 66. Ἀλλ. περὶ τῆς ζωῆς σου. Ex eodem.

CAPUT XXIX. DEUTERONOMII.

ראו 3. Ο. ἑωράκασιν. Ἄλλοι, εἶδον.
לא־בלו 5. Ο. οὐ κατετρίβη. Ἄλλος, οὐκ ἐπαλαιώθη.
לחצי 8. Ο. τῷ ἡμίσει. Ἄλλος, τοῖς ἡμίσεσι.
טפכם 11. ἔκγονα. Ἄλλος, τέκνα.
מחטב עציך Ο. ἀπὸ ξυλοκόπου. Ἄλλος, ἀπὸ ξυλοφόρου.
הרוה את־הצמאה 19. Οἱ λοιποὶ, ἡ μεθύουσα τὴν διψῶσαν. Ο. ὁ ἁμαρτωλὸς τὸν ἀναμάρτητον.
ולא חלק להם 26. Σ. οὐδὲ προσῆκον αὐτοῖς. Ο. οὐδὲ διένειμεν αὐτοῖς.

3. Omnes, viderunt.
5. Heb. & Alius, non inveteraverunt. LXX. Vul. non attrita sunt.
8. Hebr. LXX. Vul. dimidiæ. Alius, dimidiis.
11. Hebr. Alius, parvuli vestri. LXX. proles. Vulg. liberi.
H. LXX. a cæsore lignorum. Alius, a lignorum bajulo. Vulg. exceptis lignorum cæsoribus.
19. Heb. ebriam cum sitiente. Reliqui & Vulg. ebria sitientem. LXX. peccator eum, qui sine peccato est.
26. H. & non impartitus est eis. S. neque conveniebant eis. LXX. neque distribuit eis. Vulg. & quibus non fuerant attri uti.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIX. Deuteronomii.

v. 3. Ἄλλος, εἶδον. Ex Basil.
v. 5. Ἄλλος, οὐκ ἐπαλαιώθη. Sic Basil. tacito Interprete. Est forte Symmachi, qui ita vertit בלה Gen. 18. 12.
v. 8. Ἄλλος, τοῖς ἡμίσεσι. Ex Basil.
v. 11. Ἄλλος, τέκνα. Basil.

Ibid. Ἄλλος, ἀπὸ ξυλοφόρου. Basil.
v. 19. ἡ μεθύουσα τὴν διψῶσαν. Ex Basil. Eam interpretationem sequitur Vulgatus Interpres.
v. 26. οὐδὲ προσῆκον αὐτοῖς. Sic tres MSS. Regii & Drusius.

CAPUT XXX. DEUTERONOMII.

והותירך 9. Α. περισσεύσει σε. Σ. αὐξήσει σε. Ο. εὐλογήσει σε. Ἄλλος, πολυωρήσει σε.
אל־עבר 13. Α. ἀντιπέραν. Σ. ἐξεναντίας. Ο. πέραν.
ובחרת בחיים 19. Ο. ἔκλεξαι τὴν ζωήν. Ἄλλος, ἔκλεξαι τὴν εὐλογίαν.

9. Heb. A. Vulg. abundare te faciet. S. augebit te. LXX. benedicet te. Alius, sollicitus erit tui.
13. H. ad transitum. A. ex opposita ora. S. e regione. LXX. Vulg. trans.
19. Heb. & eliges in vitis. LXX. elige vitam. Alius, elige benedictionem. Vulg. elige ergo vitam.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap XXX. Deuteronomii.

v. 9. A. περισσεύσει σε. Σ. αὐξήσει σε. Ex Basil. Ἄλλος, πολυωρήσει σε. Sic multa Exemplaria. Estque haud dubie varia Interpretatio, forte Theodotionis.

v. 13 A. ἀντιπέραν. Σ. ἐξεναντίας. Ex Drusio.
v. 19. Ἄλλος, ἐκλέξαι τὴν εὐλογίαν. Basil.

CAPUT XXXI. DEUTERONOMII.

העביד 4. O. ἐξωλόθρευσεν. Ἄλλος, ἐξωλοθρεύσαμεν.

עמך 6. O. μεθ' ὑμῶν. Ἄλλος, ἐν ὑμῖν.

הסכות 10. O. σκηνοπηγίας. Ἄλλος, σκηνοποιΐας.

לעד 19. O. μαρτυροῦσα. Ἄλλος, εἰς μαρτύριον.

וקראת 29. O. συναντήσονται. Ἄλλος, ἀπαντήσει.

4. HEb. disperdidit. *LXX.* exterminavit. *Alius*, exterminavimus. *Vulg. delebit.*

6. *H.* tecum. *LXX.* vobiscum. *Alius*, in vobis. *Vulg. ductor tuus.*

10. *H. Vulg.* tabernaculum. *LXX.* scenopegiæ. *Alius*, tabernaculorum effectionis.

19. *H.* in testem. *LXX.* testificans. *Alius*, in testimonium. *Vulg. pro testimonio.*

29. *Heb.* & vocabit. *LXX. Vulg.* occurrent. *Alius*, prævenient.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXI. Deuteronomii.

v. 4. Ἄλλος, ἐξωλεθρεύσαμεν. Basil.
v. 6. Ἄλλος, ἐν ὑμῖν. Ex eodem.
v. 10. Ἄλλος, σκηνοποιΐας. Ex eodem.
v. 19. Ἄλλος, εἰς μαρτύριον. Sic multa Exemplaria.
v. 29. Ἄλλος, ἀπαντήσει. Idem Basil.

CAPUT XXXII. DEUTERONOMII.

ואין עול 4. O. οὐκ ἔστιν ἀδικία. Ἄλλος, οὐκ ἔστιν ἀδικία ἐν αὐτῷ.

שחת לו לא בניו מומם 5. A. διέφθειραν αὐτῷ οὐχ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ. Σ. διέφθειρον πρὸς αὐτὸν οὐχ υἱοὶ τὸ σύνολον. O. ἡμάρτοσαν, οὐκ αὐτῷ τέκνα μωμητά.

למספר בני ישראל 8. A. εἰς ψῆφον υἱῶν Ἰσραήλ. Σ. Θ. ὁ Σαμ. κατὰ ἀριθμὸν υἱῶν Ἰσραήλ. O. κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ.

ימצאהו בארץ מדבר 10. A. Θ. εὗρεν αὐτὸν ὡς σταφυλὴν ἐν ἐρήμῳ. O. αὐτάρκησεν αὐτὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

ובתהו ילל ישמן A. ἐν ἀτάκτῳ, ἀοικήτῳ, ἠφανισμένῃ. O. ἐν δίψει καύματος ἐν γῇ ἀνύδρῳ.

ירכבהו על־במותי ארץ 13. A. ἐπὶ τὰ ὕψωμα τῆς γῆς αὐτοὺς ἀνεβίβασε. O. ἀνεβίβασεν αὐτοὺς ἐπὶ τὴν ἰσχὺν τῆς γῆς.

יכעיסהו 16. O. παρεπίκρανάν με. Ἄλλος, ἐξεπείρασάν με. O. ἄλλως, ἐξεπίκραναν.

4. HEb. non iniquitas. *LXX.* non est iniquitas. *Alius*, non est iniquitas in eo. *Vul. absque ulla iniquitate.*

5. *H.* corrupit sibi, non filii ejus macula eorum. *A.* corruperunt ipsi, non filii ejus. *S.* corruperunt ad illum, non filii omnino. *LXX.* peccaverunt non ei filii vituperabiles. *Vulg. peccaverunt ei, & non filii ejus in sordibus.*

8. *H.* ad numerum filiorum Israel. *A.* ad calculum filiorum Israel. *S. Th. Samar. Vulg.* juxta numerum filiorum Israel. *LXX.* secundum numerum Angelorum Dei.

10. *H.* inveniet eum in terra deserti. *A. Th.* invenit eum sicut uvam in deserto. *LXX.* necessaria tribuit ei in deserto. *Vulg. invenit eum in terra deserta.*

H. & in vastitate ululatus solitudinis. *A.* in loco inordinato, inhabitato, desolato. *LXX.* in siti æstûs, in terra inaquosa. *Vulg. in loco horroris & vastæ solitudinis.*

13. *H.* equitare fecit eum super excelsa terræ. *A.* super altitudinem terræ ipsos ascendere fecit. *LXX.* ascendere fecit eos super fortitudinem terræ. *Vulg. constituit eum super excelsam terram.*

16. *H.* irritaverunt eum. *LXX.* exacerbaverunt me. *Alius*, tentaverunt. *Vulg. ad iracundiam concitaverunt.*

ילדך

ילדך 18. O. γεννήσαντα. Ἄλλος, ποιήσαντα.

כעסוני 21. O. παρώξυνάν με. Ἄλλος, παρώργισάν με.

ואין בהם תבונה לו חכמו ישכילו זאת יבינו לאחריתם 28. 29. A. οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς φρόνησις· ὄφελον ἐσοφίσθησαν ἐπίστασθαι αὐτήν, συνετίσθησαν εἰς ἐσχάτην αὐτῶν. O. καὶ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἐπιστήμη· οὐκ ἐφρόνησαν συνιέναι· ταῦτα καταδεξάσθωσαν εἰς τὸν ἐπιόντα χρόνον.

כי לא כצורנו צורם 31. A. οὐχ ὡς στερεὸς ἡμῶν, στερεὸς αὐτῶν. Σ. οὐ γὰρ ὡς ὁ φύλαξ ἡμῶν, ὁ φύλαξ αὐτῶν. O. ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ Θεὸς ἡμῶν ὡς οἱ θεοὶ αὐτῶν. O. ἄλλ. οὐ γάρ εἰσιν οἱ θεοὶ αὐτῶν ὡς ὁ Θεὸς ἡμῶν. Θ. ὅτι οὐχ ὡς φύλαξ ἡμῶν φύλακες αὐτῶν.

וראש פתנים אכזר 33. O. καὶ θυμὸς ἀσπίδων ἀνίατος. Ἄλλος, καὶ κεφαλὴ βασιλίσκων ἄσπλαγχνος.

הלא הוא כמס עמדי 34. Σ. μὴ οὐχὶ τοῦτο (al. ταῦτα) ἀπόκειται παρ' ἐμοί. O. οὐκ ἰδοὺ ταῦτα συνῆκται παρ' ἐμοί.

כי אזלת יד 36. O. παραλελυμένους. Ἄλλος, παρειμένους.

ידי 40. O. τὴν δεξιάν. Ἄλλος, τῇ δεξιᾷ.

איב 42. O. ἐχθρῶν. Ἄλλος, ἐθνῶν.

הרנינו גוים עמו 43. A. αἰνοποιήσατε ἔθνη λαὸς αὐτοῦ. O. εὐφράνθητε ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Θ. ἀγαλλιᾶσθε ἔθνη λαὸς αὐτοῦ.

יקום O. ἐκδικεῖται. (Al. ἐκδικᾶται) Ἄλλος, ἐκζητεῖται.

העברים 49. A. τῶν πέρας. Σ. διαβάσεων. O. Ἀβαρείμ.

18. *Heb.* genuit te. *LXX. Vul.* qui te genuit. *Alius*, qui te fecit.

21. *Heb.* concitaverunt me. *LXX.* exacerbaverunt me. *Alius*, irritaverunt me. *Vulg. irritaverunt.*

28. 29. *H.* & non in illis prudentia : utinam sapientes essent, intelligerent hoc, intelligerent novissimo suo. *A.* non est in illis prudentia : utinam prudentes facti essent ad sciendum hanc : intelligentes redditi essent ad extremum eorum. *LXX.* & non est in eis scientia : non sapuerunt intelligere : hæc suscipiant in sequens tempus. *Vulg. & sine prudentia. Utinam saperent & intelligerent, ac novissima providerent.*

31. *H.* quia non sicut petra nostra petra eorum. *A.* non sicut solidus noster solidus eorum. *S.* non enim sicut custos noster custos eorum. *LXX.* quoniam non est Deus noster sicut dii eorum. *LXX. aliter*, non enim sunt dii eorum sicut Deus noster. *Th.* quia non sicut custos noster custodes eorum. *Vulg. non enim est Deus noster ut dii eorum.*

33. *H.* & caput aspidum crudele. *LXX.* & furor aspidum insanabilis. *Alius*, & caput basiliscorum immisericors. *Vulg. & venenum aspidum insanabile.*

34. *Heb.* nonne ipsum reconditum apud me. *S.* nonne hæc reposita sunt apud me. *LXX.* nonne ecce hæc congregata sunt apud me. *Vulg. nonne hæc condita sunt apud me.*

36. *H.* quod abierit manus. *LXX.* dissolutos. *Alius*, remissos. *Vulg. quod infirmata sit manus.*

40. *Heb. Vul.* manum meam. *LXX.* dexteram. *Alius*, dexterâ.

42. *H.* inimici. *LXX. Vulg.* inimicorum. *Alius*, gentium.

43. *Heb.* personate gentes populum ejus. *A.* laudate gentes populus ejus. *LXX.* lætamini gentes cum populo ejus. *Th.* exultate gentes populus ejus *Vulg. laudate gentes populum ejus.*

40 *H. LXX.* vindicabit. *Alius*, exquirit. *Vulg. ulciscetur.*

49. *H.* Habarim. *A.* eorum quæ trans. *S.* transituum. *LXX. Vulg.* Abarim.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXII. Deuteronomii.

v. 4. Ἄλλος, οὐκ ἔστιν ἀδικία ἐν αὐτῷ. In Basiliensi. In Editis τῶν O. deest ἐν αὐτῷ. Sed in veteri Itala legebatur: *non est in eo iniquitas.*

v. 5. A. διέφθειραν αὐτῷ, &c. Hasce Aquilæ & Symmachi lectiones post Editionem Romanam adfert Drusius. O. ἡμάρτοσαν οὐκ αὐτῷ τέκνα μωμητά. Vetus Itala: *peccaverunt non ei filii maculati.*

v. 8. A. εἰς ψῆφον υἱῶν Ἰσραήλ. Ita Basil. qui tamen mendose habet, A. εἰς ψῆφον υἱῶν Θεοῦ υἱοῦ Ἰσραήλ. Mss. Regii & Drusius. A. S. Th. κατὰ ἀριθμὸν υἱῶν Θεοῦ. Scholiastes Romanus: οὕτως οἱ λοιποὶ ἑρμηνευταὶ ἐκδεδώκασιν, κατὰ ἀριθμὸν υἱῶν Ἰσραήλ. *Sic reliqui Interpretes ediderunt, secundum numerum filiorum Israël.* Nam sic solent Scholiastæ hujusmodi, quando parum interest discriminis, omnes simul referre, neglecta parva lectionum varietate. Omnes Regii Codices addunt Samaritanum ut tres reliquos edidisse.

v. 10. A. Θ. εὗρεν αὐτὸν ὡς σταφυλὴν ἐν ἐρήμῳ. Sic tamen Regius unus decimi sæculi habet. LXX. αὐτάρκησεν αὐτὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ. Vetus Itala vertit: *sufficientem eum sibi fecit in terra deserta.* Aquila vero & Theodotio legisse videntur ימצאהו כענב במדבר εὗρεν αὐτὸν ὡς σταφυλὴν ἐν ἐρήμῳ. Nisi forte dicatur hanc versionem huc translatam esse ex Osée 9. 10. ubi sic legitur in Hebræo : כענבים במדבר מצאתי ישראל ubi LXX. sic vertunt, ὡς σταφυλὴν ἐν ἐρήμῳ εὗρον τὸν Ἰσραήλ : *Sicut uvam in deserto inveni Israel.*

Ibid. A. ἐν ἀτάκτῳ, ἀοικήτῳ, ἠφανισμένῃ. Ita Editio Romana.

v. 13. A. ἐπὶ τὸ ὕψωμα τῆς γῆς αὐτοὺς ἀνεβίβασε. Ita

tres Regii Codices. Vocem בּמה Aquila ſæpe vertit ὕψωμα. Sic 1. Reg. 9. 22.

v. 16. Ἄλλος, ἐξεπίκρανεν. Ex Baſil. qui in textu habet, ἐξεπίκραναν. Editio Romana παρεπίκρανάν.

v. 18. Ἄλλος, ποιήσαντος. Baſil.

v. 31. παρήγγιλαν. Sic alius, quem ſequitur Vulgata. Eſt forte Symmachi, qui vocem לכעים vertit παροργίσαι, Eccleſ. 7. 10.

v. 28. 29. A. οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς φρόνησις, &c. Ex Editione Romana. תבונה φρόνησις, prudentia. Sic etiam vertunt A. S. Th. Prov. 2. 11.

v. 31. Trium Interpretum lectiones mutuamur ex Baſilienſi. צור στερεὸς, ſolidus. Sic etiam A. S. 2 Reg. 2. 16. A. S. Pſalm. 60. 4. Symmachus autem ציר φύλαξ, vertit Prov. 13. 17.

v. 33. Ἄλλος, καὶ κεφαλὴ βασιλίσκων ἀσπλαγχνίες. Sic Baſil.

v. 34. Σ. μὴ οὐχὶ ταῦτα ἀπόκειται παρ' ἐμοί. Sic omnes Regii. Edit. vero Rom. μὴ οὐχὶ τοῦτο.

v. 36. Ἄλλος, παρειμένους. Sic quædam Exemplaria.

v. 40. τῇ δεξιᾷ. Baſil.

v. 42. Ἄλλος, ἐθνῶν. Ex Baſil.

v. 43. A. αἰνοποιήσατε ἔθνη λαὸς αὐτοῦ. Sic Euſeb. Demonſtr. Evang. qui habet ἰνοποιήσατε mendoſe, αἰνοποιήσατε melius. Theodotio, ἀγαλλιᾶσθε ἔθνη λαὸς αὐτοῦ. Sic Euſeb. ibidem.

v. 47. ἐκζητεῖται. Baſil.

v. 49. A. τῶν πέρας. f. πέραν. Σ. τῶν διαβάσεων. Baſil.

CAPUT XXXIII. DEUTERONOMII.

וזרח 2. A. ἀνέφανη. Σ. ἐπεφάνη. O. κατέσπευσεν.

מרבבת קדש מימינו A. ἀπὸ μυριάδων ἁγιασμοῦ, ἀπὸ δεξιᾶς αὐτοῦ. Σ. ἀπὸ μυριάδος ἁγίας. O. σὺν μυριάσι Κάδης, ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ.

בהתאסף ראשי 5. O. συναχθέντων ἀρχόντων. Ἄλλος, συναχθέντες ἄρχοντες.

ויהי 6. O. ἔστω. Ἄλλος, ἔσται.

ואל־עמו תביאנו 7. A. εἰς τὸν λαὸν Ἰούδα εἰσελεύσονται. Σ. ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ εἰσάξεις αὐτόν. O. εἰς τὸν λαὸν αὐτοῦ ἔλθοις ἄν.

רב A. δικάσονται. Σ. ὑπερμαχήσουσιν. O. διακρινοῦσιν.

תמיך ואוריך לאיש חסידך אשר נסיתו במסה תריבהו על־מי מריבה 8. Σ. ἡ τελειότης σου, καὶ ἡ διδασκαλία ἀνδρὶ ἁγίῳ...... O. δήλους αὐτοῦ καὶ ἀλήθειαν αὐτοῦ τῷ ἀνδρὶ τῷ ὁσίῳ, ὃν ἐπείρασαν αὐτὸν ἐν πείρᾳ, ἐλοιδόρησαν αὐτὸν ἐφ' ὕδατος ἀντιλογίας.

ישימו 10. O. ἐπιθήσουσι. Ἄλλος, ἐπιθήσει.

מתנים 11. O. ὀσφύν. Ἄλλος, νῶτον. Ἄλλος, ἰσχύν.

חפף 12. A. παστώσει. O. σκιάσει. Θ. σκεπάσει.

ירחים 14. O. μηνῶν. Ἄλλος, σελήνης.

קדם 15. A. ἀρχῆθεν. Σ. ἀρχαίων. O. ἀρχῆς.

וממגד גבעות A. πραγμάτων τῶν βουνῶν. Σ. ὀπώρας τῶν βουνῶν. O. καὶ ἀπὸ κορυφῆς βουνῶν.

2. Heb. ortus eſt. *A.* alluxit. *S.* illuxit. *LXX.* feſtinavit. *Vulg. apparuit.*

Heb. decem millibus ſanctitatis, a dextera ejus. *A.* a myriadibus ſanctificationis a dextera ejus. *S.* a myriade ſancta. *LXX.* cum decem millibus Cades, a dextris ejus. *Vulg. & cum eo ſanctorum millia. In dextera ejus.*

5. *Heb.* in colligendo ſe capita. *LXX. Vulg.* congregatis principibus. *Alius*, congregati principes.

6. *Heb.* & ſint viri ejus. *LXX.* & ſit multus in numero. *Alius*, & erit. *Vulg. & ſit parvus in numero.*

7. *Heb.* ad populum ſuum introduces eum. *A* in populum Juda ingrediantur. *S.* ſuper populum ſuum induces eum. *LXX.* ad populum ejus venias utique. *Vul. ad populum ſuum introduc eum.*

Hebr. contendit. *A.* litigabunt. *S.* pugnabunt. *LXX.* dijudicabunt. *Vulg. pugnabunt pro eo.*

8. *Hebr.* perfectiones tuæ & illuminationes tuæ viro pio tuo, quem tentaſti eum in tentatione, contendiſti cum eo ſuper aquas contentionis. *S.* perfectio tua, & doctrina viro ſancto, quem omnigenis modis exploraſti: probaſti eum juxta aquas rebellionis. *LXX.* manifeſtationes ejus, & veritatem ejus viro ſancto, quem tentaverunt eum in tentatione: jurgati ſunt in eum ſuper aquam contradictionis. *Vulg. perfectio tua & doctrina tua viro ſancto tuo, quem probaſti in tentatione, & judicaſti ad aquas contradictionis.*

10. *Heb. Vulg.* ponent. LXX. imponent. *Alius*, imponet.

11. *Heb.* lumbos. *LXX.* lumbum. *Alius*, dorſum. *Alius*, fortitudinem. *Vul. dorſa.*

12. *Heb.* tegens. *A.* thalamum ponet. *LXX.* obumbrabit. *Th.* teget. *Vul. quaſi in thalamo tota die morabitur.*

14. *Heb.* lunarum. *LXX.* menſium. *Alius & Vul.* lunæ.

15. *Heb.* orientis. *A.* a principio. *S. Vul.* antiquorum. *LXX.* principii.

Heb. & a deliciis collium. *A.* bellariis collium. *S. Vul.* pomis collium. *LXX.* & a vertice collium.

נזיר אחיו 16. A. ἀφωρισμένου ἀδελφῶν. Σ. φυλάξαντος τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ. O. δοξασθεὶς ἐπ' ἀδελφοῖς. [Al. δοξασθέντος.]

שבע רצון 23. Σ. πλησμονὴ εὐδοκίας. O. πλησμονὴ δεκτῶν.

אלהי קדם 27. O. Θεοῦ ἀρχή. Αλλος, Θεοῦ ἀπὸ ἀρχῆς.

16. *Hebr.* Nazaræi fratrum ejus. *A.* segregati a fratribus. *S.* custodientis fratres suos. *LXX.* glorificati super fratribus suis. *Vul. Nazaræi inter fratres suos.*

23. *Heb.* satur voluntate. *S.* satietas beneplaciti. *LXX.* satietas acceptabilium. *Vul. plenus erit benedictionibus.*

27. *Hebr.* Deus orientis. *LXX.* Dei principatus. *Alius*, Dei a principio. *Vul. habitaculum ejus sursum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXIII. Deuteronomii.

v. 2. A. ἐπέφανεν. Σ. ἐπιφανεὶς. Sic Basiliensis.

Ibid. A. ἀπὸ μυριάδων ἁγιασμοῦ, ἀπὸ δεξιᾶς αὐτοῦ. Sic Editio Romana. Σ. ἀπὸ μυριάδος ἁγίας. Ex Basiliensi. O σὺν μυριάσι Κάδης. In hæc verba hanc notam adferunt Catenæ Regiæ ex Origene: νῦν Κάδης, οὐ τὸν τόπον λέγει, ἀλλὰ τοὺς ἁγίους. Κάδης γὰρ τὸ ἅγιον λέγεται τῇ Ἑβραΐδι γλώττῃ. i. *nunc Cades, non locum dicit, sed sanctos. Cades enim sanctum dicitur Hebraica lingua.*

v. 5. Αλλ. συναχθέντες ἄρχοντες. Sic Basiliensis habet in textu LXX. Interpretum.

v. 6. Αλλος, ἔσται. Sic Basil.

v. 7. A. εἰς τὸν λαὸν Ἰούδα εἰσελθοῦσαν. Hic variant Codices: duo Regii sic habent, Αλ. ἀνδράσι τοῖς εἰς τὸν λαὸν Ἰούδα εἰσελθοῦσαν. Alius Reg. Αλ. ἀνδράσι τοῖς εἰς τὸν, &c. Σ. ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ εἰσάξεις αὐτόν. Basiliensis habet, εἰσάξει αὐτό. Procopius vero: *super populum tuum educes eum, quemadmodum habet Symmachus.* Videturque Interpres Procopii legisse ἐξάξεις, sed melius εἰσάξεις, ut vox Hebraica תביא postulat.

Ibid. A. δικάζονται. Σ. ὑπερμαχήσουσιν. Sic Basiliensis. Hic Vulgata sequitur Symmachum.

v. 8. Σ. ὁ πολιτεύτης σου. Ex Latinis Procopii, qui versionem Symmachi in hunc versum exhibet, ut nos protulimus.

v. 10. Αλλ. ἐπιθήσουσι. Basil.

v. 11. Αλλ. νῶτον. Αλλος, ἰσχύν. Sic Basil. Priorem sequitur Vulgata. νῶτον videtur Aquilæ esse, qui vocem Hebraicam מתנים vertere solet νῶτον. Sic Job. 40. 11. Psalm. 65. 11. Psalm 68. 4.

v. 12. A. παστώσει. Θ. σκεπάσει. Sic Basil.

v. 14. Αλλος, σελήνης, quem sequitur Vulgata.

v. 15. A. ἀρχῆθεν. Σ. ἀρχαίων. Basil.

Ibid. A. πραγματείαν τῶν βουνῶν. Σ. ὑπερέχει τῶν βουνῶν. Ex Basil.

v. 16. A. ἀφωρισμένου ἀδ. Has Aquilæ & Symmachi lectiones profert Basiliensis.

v. 23. Σ. πλησμονὴ εὐδοκίας. Sic Codices Regii.

v. 27. Αλλος, Θεοῦ ἀπὸ ἀρχῆς. Basil.

S

CAPUT XXXIV. DEUTERONOMII.

מערבת מואב 1. [A. ἐξ ὁμαλοῦς Μωάβ. Σ. ἐκ πεδιάδος Μωάβ.] O. ἀπὸ Ἀραβὼθ Μωάβ.

הפסגה A. λαξευτήν. O. Φασγά.

על־פני O. ἐπὶ προσώπου. Αλλος, κατὰ πρόσωπον.

לחה 7. Oἱ λοιποὶ, σιαγὼν αὐτοῦ. O. χελώνια αὐτοῦ. Αλλως, χελώνια αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἑβραῖος, τὰ χλωρὰ αὐτοῦ.

בערבות מואב 8. A. πρὸς ὁμαλὰ Μωάβ. Σ. ἐπὶ τῆς πεδιάδα τῆς Μωάβ. O. Θ. ἐπὶ δυσμῶν Μωάβ.

לעיני 12. O. ἔναντι. Αλλος, ἐνώπιον.

1. **H***Eb.* ex planitiebus Moab. *A.* ex planitie Moab. *S.* ex campestri Moab. *LXX.* ab Araboth Moab *Vulg. de campestribus Moab.*

Heb. collis. *A.* excisa. *LXX. Vul.* Phasga.

Heb. super facies. LXX. super faciem. *Alius*, secundum faciem. *Vul. contra Jericho.*

7. *Hebr.* viror ejus. *Reliqui*, maxilla ejus. LXX. labia ejus. *Hebræus*, viridia ejus. *Vul. dentes illius.*

8. *Heb. Vul.* in campestribus Moab. *A.* ad plana Moab. *S.* in campestri Moab. LXX. *Th.* od occidentem Moab.

12. *Heb.* in oculis. LXX. ante. *Alius*, *Vulg.* coram.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXIV. Deuteronomii.

v. 1. A. ἐξ ὁμαλοῦς Μωάβ. Σ. ἐκ πεδιάδος Μωάβ. Vide Num. 22. 1. ad Notam.

Ibid. A. λαξευτή. V. Num. 21. 20.

Ibid. Αλλος, κατὰ πρόσωπον. Sic Basil.

v. 7. οἱ λοιποὶ, σιαγὼν αὐτοῦ. Ita Basil. Ὁ δὲ Ἑβραῖος, τὰ χλωρὰ αὐτοῦ. Sic Regius Codex 2240. Aliquot Exemplaria habent, χελώνια, pro χελύνια.

v. 8. Vide Num. 22. 1.

v. 12. Αλλος, ἐνώπιον. Basil.

IN LIBRUM JOSUE.

ADMONITIO.

LECTIONES Libri Josue magno numero nobis suppeditavit Codex Basiliensis ille, de quo frequenter supra: illius item ope plerumque edifcitur ex quo vel ex quibus Interpretibus prodirent ea quæ in Editione LXX. Interpretum Hexaplari asteriscis notabantur. Nam etsi ea ut plurimum ex Theodotione desumerentur, aliquando tamen ex aliis quoque, Aquila scilicet, vel Symmacho, vel ex Omnibus simul excepta adhibebantur. Præter Basiliensem, subsidio etiam fuerunt sequentes Libri Manuscripti, ac etiam Editi.

Codex Regius 1825.
Cod. Reg. 1872.
Cod. Reg. 1888.
Eusebius & Hieronymus de locis Hebraïcis.
Theodoretus, editus anno 1642.
Procopius in Heptateuchum.
Andreas Masius in Josue.
Jo. Ernesti Grabe Editio.
Notæ Editionis Romanæ & Drusii.

Porro non modicum discriminis observabit plerumque Eruditus Lector inter ea quæ Masius & Grabo asteriscis notant, & ea quæ in Basiliensi feruntur. Quæ vero sit varietatis hujusmodi causa in Præliminaribus indagatum.

JOSUE,

CAPUT PRIMUM.

ויהי אחרי מות משה עבד יהוה ויאמר יהוה 1. Σ. Μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν Μωυσῆ δούλου κυρίου εἶπε κύριος. Ο. καὶ ἐγένετο μετὰ τὴν τελευτὴν Μωσῆ εἶπε κύριος.

משרת O. ὑπουργῷ. Αλλ. λειτουργῷ.

את־הירדן הזה. 2. Οἱ λοιποὶ, τὸν Ἰορδάνην τοῦτον. Ο. τὸν Ἰορδάνην.

כל ארץ החתים 4. Αλλος, πᾶσαν τὴν γῆν τοῦ Χετταίου. In O. vacat.

איש לפניך 5. O. ἄνθρωπος κατενώπιον ὑμῶν. Αλλος, οὐδεὶς κατὰ πρόσωπόν σου.

הנחיל 6. O. ἀποδιελεῖς. Αλλος, διελεῖς. Αλλος, ἀποδιαστελεῖς

מאד 7. O. ἀνδρίζου. Basil. ad marg. addit. σφόδρα.

ככל־התורה אשר צוך Οἱ λοιποὶ, κατὰ πάντα τὸν νόμον. O. καθότι ἐνετείλατο.

1. HEb. Et fuit post mortem Moysis servi Domini, & dixit Dominus. *S.* post mortem autem Moysis servi Domini, dixit Dominus. *LXX.* Et factum est post mortem Moysis, dixit Dominus. *Vulg. & factum est post mortem Moysi servi Domini, ut loqueretur Dominus.*

Heb. Vul. ministrum. *LXX.* administro. *Alii*, ministro.

2. *H* Jordanem hunc. *Reliqui*, Jordanem hunc. *LXX.* Jordanem. *Vulg. Jordanem istum,*

4. *H.* omnis terra Chettæorum. *Alius*, omnem terram Chettæi. *In LXX. vacat. Vulg. omnis terra Hethæorum.*

5. *H.* vir ad facies tuas. *LXX.* homo in conspectu vestro. *Alius*, nemo juxta faciem tuam. *Vulg. nullus poterit vobis resistere.*

6. *Heb.* hæreditare facies. *LXX.* distribues. *Alius*, divides. *Alius*, divides. *Vulg. sorte divides.*

7. *H. Vulg.* valde. *LXX.* viriliter age. *Basil. ad marg. addit* valde.

H. & Reliqui, secundum omnem legem. *LXX.* sicut mandavit. *Vulg. omnem legem.*

תלך O. πορεύσῃ. Αλλος, πορεύῃ.

למען השמר לעשות ככל 8. O. ἵνα εἰδῇς ποιεῖν πάντα. Αλλος, ἵνα συνιῇς ἐν πᾶσιν οἷς ἐὰν πορεύσῃ. Αλλος, οἷς ἐὰν ποιῇς. Αλλος, ὅπως φυλάσσῃς ποιεῖν πάντα.

הכתוב בו כי O. γεγραμμένα. In Basil. additur ad marg. ἐν αὐτῷ ὅτι.

ואל־תחת 9. O. μηδὲ φοβηθῇς. Αλλος, μηδὲ πτοηθῇς.

את־שטרי 10. A .... Σ.......... O. τοῖς γραμματεῦσι.

עברים 11. O. διαβαίνετε. Αλλος, διαβήσεσθε.

נתן לכם לרשתה O. δίδωσιν ὑμῖν. Αλλος, δίδωσιν ὑμῖν κληρονομῆσαι.

טפכם 14. Σ. φορτίον. O. παιδία ὑμῶν.

נתן לכם משה בעבר הירדן O. ἔδωκεν ὑμῖν. Αλλος, ἔδωκεν ὑμῖν Μωυσῆς πέραν τοῦ Ιορδάνου.

וירשתם אתה 15. Αλλος, καὶ κληρονομήσετε αὐτήν. In O. deest.

משה עבד יהוה .O. Μωυσῆς. Θ. Μωυσῆς ὁ παῖς κυρίου. Αλλος, Μωυσῆς ὁ δοῦλος κυρίου.

H. & Alius, iveris. *LXX.* feceris. *Vul. agis.*

8. *H.* ut custodias facere secundum omne. *LXX.* ut scias facere omnia. *Alius*, ut intelligas in omnibus quæcumque feceris. *Alius*, quæcumque egeris. *Alius*, ut custodias agere omnia. *Vul. ut custodias & facias omnia.*

Hebr. scriptum in eo quia. *LXX.* scripta. *In Basil. ad marg. additur*, in eo quia. *Vulg. quæ scripta sunt in eo.*

9. *H.* & ne frangaris. *LXX.* neque timueris. *Alius*, neque terrearis. *Vulg. & noli timere.*

10. *H. S.* præfectis. *A.* exactoribus. *LXX.* scribis. *Vul. principibus.*

11. *H.* transeuntes. *LXX.* transitis. *Alius*, *Vul.* transibitis.

H dans vobis ad possidendum eam. *LXX.* dat vobis. *Alius*, dat vobis possidendam. *Vul. daturus est vobis.*

14. *H.* familia vestra. *S.* sarcina. *LXX.* parvuli vestri. *Vulg. filii.*

H. dedit vobis Moses in transitu Jarden. *LXX.* dedit vobis *Alius*, dedit vobis Moyses trans Jordanem. *Vulg. tradidit vobis Moyses trans Jordanem.*

15. *H. & Alius*, possidebitis eam. *In LXX. deest. Vul. & habitabitis in ea.*

H. & Alius, Moses servus Domini. *LXX.* Moyses. *Th.* Moyses puer Domini. *Vulg. Moyses famulus Domini.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. I. Josue.

v. 1. Ita Drusius Symmachi locum effert. Illud autem, δούλου κυρίου, cum asterisco ponunt Masius & Grabe.

Ibid. Αλλ. λειτουργῷ. Ita quædam Exemplaria. Vocem משרת Sic vertunt A. S. Th. Exod 24. 13. & Prov. 29. 12. quorum videtur esse præsens interpretatio.

v. 2. Οἱ λοιποὶ, τὸν Ιορδάνην τοῦτον. Sic Basiliensis: illud, τοῦτον; cum asterisco ponit Masius.

v. 4 Αλλ☉, πᾶσαν τὴν γῆν τοῦ Χετταίου. Ita Basil. Masius vero cum asterisco ponit, πᾶσαν γῆν Ετταίων. Nescio unde expiscatus: nam Interpretes Græci, חתים solent exprimere præmisso χ, Χετταίων.

v. 5. Αλλ. οὐδεὶς κατὰ πρόσωπον ὑμῶν. Sic Basil.

v. 6. Αλλος, διελεῖς. Αλλ☉, ἀποδιαστελεῖς. Basil. In Editione Romana hæ lectiones annotantur. Codex Alexandrinus habet, ἀποδιαστελεῖς.

v. 7. Basil. addit, σφόδρα. Masius item & Grabe cum asterisco habent.

Ibid. Οἱ λοιποὶ, κατὰ πάντα τὸν νόμον. Ita Basil. Masius autem & Grabe cum asterisco ponunt. Verisimile est LXX. senes, verba omnia Hebraica quæ adtulimus his expressisse, καθότι ἐνετείλατο: sed Origenem alia ex tribus Interpretibus supplevisse cum asterisco: nam in his omnibus quæ asterisco notantur, magis verba quam sensum spectare videtur.

Ibid. Αλλος, πορεύῃ. Basil.

v. 8. Αλλ☉, ἵνα συνιῇς ἐν πᾶσιν. Hæ omnes lectiones habentur in Basil. & in Annotationibus Edit. Romanæ.

Ibid. Basil. in margine addit, ἐν αὐτῷ ὅτι. Masius, ἐν αὐτῷ tantum sub asterisco ponit.

v. 9. Αλλ☉, μηδὲ πτοηθῇς. Ex Basil.

v. 10. Græca non habemus. Supra, Deut. 16. 18. A. ἐκβιαστάς. Σ. παιδευτάς.

Procop. p. 480. *Hæc per scriptores nota fecit populo, quos Aquylas, quidem exactores nominat, Symmachus vero præfectos.*

v. 11. Αλλος, διαβήσεσθε. Basil. Sic item Alex.

Ibid. Αλλος, δίδωσιν ὑμῖν κληρονομῆσαι. Basil. Masius cum asterisco habet κληρονομεῖν αὐτήν.

v. 14. Σ. φορτίον. Ita Drusius.

Ibid. Μωυσῆς πέραν τοῦ Ιορδάνου. Hoc additamentum habet Basil. & Masius cum asterisco.

v. 15. Αλλος, καὶ κληρονομήσετε αὐτήν. Sic Basil. & Masius cum asterisco.

Ibid. Αλλος, ὁ δοῦλος κυρίου. Hæc versio est forte Symmachi ut supra v. 1. Masius & Grabe cum asterisco habent, ὁ παῖς κυρίου.

CAPUT II. JOSUE.

אנשים 1. O. νεανίσκοις. Ἄλλος, ἄνδρας.
אנשים O. νεανίσκοι. Ἄλλος, ἄνδρες.
מרגלים חרש O. κατασκοπεῦσαι. Θ. κατασκοπεῦσαι κρυφῆ. Ἄλλος, κατασκοπεῦσαι τὴν γῆν κρυφῆ.

וישכבו O. κατέλυσαν. Ἄλλος, κατέπαυσαν.

הנה אנשים באו הנה הלילה 2. Οἱ λοιποὶ, ἰδοὺ ἄνδρες εἰσπεπόρευνται ὧδε τὴν νύκτα. O. εἰσπεπόρευνται ὧδε ἄνδρες.

האנשים 3. O. ἄνδρας. Ἄλλος, ἀνθρώπους.
הבאים אליך אשר באו לביתך O. εἰσπεπορευμένους εἰς τὴν οἰκίαν σου. Ἄλλος, εἰσπεπορευμένους πρός σε, οἳ εἰσῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν σου.

ולא ידעתי מאין המה 4. Θ. καὶ οὐκ ἔγνων πόθεν εἰσίν. In O. vacat.

רדפו מהר 5. O. καταδιώξατε. Alius addit, ταχέως.

בפשתי העץ 6. O. ἐν τῇ λινοκαλάμῃ. Ἄλλος, ἐν τοῖς ξύλοις τῆς λινοκαλάμης.

והשער סגרו אחרי כאשר יצאו הרדפים אחריהם 7. A. καὶ τὴν πύλην ἔκλεισαν ὀπίσω αὐτῶν, ὡς ἐξῆλθον οἱ καταδιώκοντες ὀπίσω αὐτῶν. O. καὶ ἡ πύλη ἐκλείσθη.

וכי נמגו כל־ישבי הארץ מפניכם 9. A. Σ. ὅτι ἐκτετήκασι πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν ἀπὸ προσώπου ὑμῶν. Θ. καὶ ὅτι κατέπτηξαν πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν τῇ γῇ ἀπὸ προσώπου ὑμῶν. In O. vacat.

עם־בית 12. O. ἐν τῷ οἴκῳ. Ἄλλος, μετὰ τοῦ οἴκου.

ונתתם לי אות אמת Θ. καὶ δότε μοι σημεῖον ἀληθινόν. In O. vacat.

את־נפשתינו 13. O. τὴν ψυχήν μου. Ἄλλος, τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

אם לא תגידו את־דברנו זה 14. Ἄλλος, ἐὰν μὴ ἀπαγγείλῃς τὸ ῥῆμα τοῦτο. In O. vacat.

והיה בתת יהוה לנו את־הארץ ועשינו עמך חסד ואמת Ἄλλος, καὶ ἔσται ὡς ἂν παραδῷ ὁ κύριος ἡμῖν τὴν πόλιν, ποιήσομεν μετὰ σοῦ [ἔλεος καὶ ἀλήθειαν.] In O. deeſt, ſed ejus loco ponitur, καὶ αὐτὴ εἶπε, ὡς ἂν παραδῷ

1. HEb. *Alius*, *Vulg.* viros *LXX.* juvenes.
Heb. Alius, *Vulg.* viri. *LXX.* juvenes.

Hebr. explorantes ſilentio. *LXX.* ad explorandum. *Th.* ad explorandum clanculum. *Alius*, ad explorandum terram clanculum. *Vul. explorantes in abſcondito.*

Heb. & cubuerunt. *LXX.* diverterunt. *Alius*, & *Vulg.* quieverunt.

2. *Heb.* ecce viri venerunt huc nocte. *Reliqui*, ecce viri ingreſſi ſunt huc nocte. *LXX.* ingreſſi ſunt huc viri. *Vulg. ecce viri ingreſſi ſunt huc per noctem.*

3. *Heb. LXX. Vulg.* viros. *Alius*, homines.

Heb. venientes ad te, qui venerunt ad domum tuam. *LXX.* qui ingreſſi ſunt in domum tuam. *Alius*, ingreſſos ad te, qui ingreſſi ſunt in domum tuam. *Vulg. qui venerunt ad te, & ingreſſi ſunt domum tuam.*

4. *Heb.* & non cognovi unde ipſi. *Th.* & non cognovi unde ſint. *In LXX. vacat. Vulg. ſed neſciebam unde erant.*

5. *Heb.* ſequimini cito. *LXX.* perſequimini. *Alius addit*, cito. *Vulg. perſequimini cito.*

6. *Heb.* in linis ligni. *LXX.* in lini ſtipula. *Alius*, in lignis culmorum lineorum. *Vulg. ſtipula lini.*

7. *Heb.* portamque clauſerunt poſt, quemadmodum egreſſi ſunt inſequentes poſt eos. *A.* & portam clauſerunt poſt ſe, ut egreſſi ſunt inſequentes poſt eos *LXX.* & porta clauſa eſt. *Vulg. illiſque egreſſis, ſtatim porta clauſa eſt.*

9. *Heb.* & quia liquefacti ſunt omnes habitatores terræ a faciebus veſtris. *A. S.* quia liquefacti ſunt omnes habitantes terram a facie veſtra. *Th.* & quia conſternati ſunt omnes, qui habitant terram, a facie veſtra. *In LXX. vacat. Vulg. & elanguerunt omnes habitatores terræ.*

12. *Heb. Alius*, *Vulg.* cum domo. *LXX.* in domo.

Hebr. & dabitis mihi ſignum veritatis. *Th.* & date mihi ſignum verum. *Vulg. detiſque mihi verum ſignum.*

13. *Heb. Alius*, *Vulg.* animas noſtras. *LXX.* animam meam.

14. *Heb.* ſi non indicaveritis verbum noſtrum hoc. *Alius*, niſi renuntiaveris verbum hoc. *In LXX. vacat Vulg. ſi tamen non prodideris nos.*

Heb. & erit cum dabit Dominus nobis terram, & faciemus tecum miſericordiam & veritatem. *Alius*, & erit, ut tradiderit Dominus nobis urbem, faciemus tecum miſericordiam & veritatem. *In LXX. deeſt*, *ſed ejus loco ponitur*, & ipſa dixit, ut tradiderit Do-

κύριος ὑμῖν τὴν πόλιν, ποιήσατε μετ' ἐμοῦ ἔλεος καὶ ἀλήθειαν.

בחבל 15. Θ. ἐν σχοινίσματι. Αλλος, ἐν σχοινίῳ. In O. vacat.

כי ביתה בקיר החומה ובחומה היא יושבת Θ. ὅτι οἶκος αὐτῆς ἐν τῷ τείχει, καὶ ἐν τῷ τείχει αὐτὴ ἐκάθητο. In O. vacat.

אשר השבעתנו 17. Οἱ λοιποὶ, ᾧ ὥρκισας ἡμᾶς. In O. vacat.

והקשר את־תקות השני בחלון וילכו 21. Αλλοι, καὶ ἔδησαν τὸ σημεῖον τὸ κόκκινον ἐν τῇ θυρίδι, καὶ ἐπορεύθησαν. In O. vacat.

עד־שבו הרדפים 22. Αλλος, ἕως ἐπέστρεψαν οἱ καταδιώκοντες. In O. vacat.

23. Post, νεανίσκοι, Αλλος, τέλος τριῶν ἡμερῶν.

Post, διέβησαν. Αλλος, τὸν Ιορδάνην.

minus vobis urbem, facite mecum misericordiam & veritatem. *Vulg. cumque tradiderit Dominus nobis terram, faciemus in te misericordiam & veritatem.*

15. *Hebr. & Alius*, in fune. *Th.* in funiculo. *In LXX. vacat. Vulg. in fune.*

Hebr. quia domus ejus in pariete muri, & in muro ipsa sedens. *Th.* quia domus ejus in muro, & in muro ipsa sedebat. *In LXX. vacat. Vulg. domus enim ejus hærebat muro.*

17. *Heb.* quo jurare fecisti nos. *Reliqui & Vul.* quo adjurasti nos. *In LXX. vacat.*

21. *Heb.* & ligavit lineam cocci in fenestra. Et abierunt. *Alii*, & ligaverunt signum coccineum in fenestra. Et profecti sunt. *In LXX. vacat. Vulg. appendit funiculum coccineum in fenestra. Illi vero ambulantes.*

22. *H.* donec reversi sunt insecutores. *Alius*, donec reversi essent insequentes. *In LXX. vacat. Vulg. donec reverterentur qui fuerant persecuti.*

23. *Post*, juvenes. *Alius*, terminus trium dierum.

Post, transierunt. *Alius*, Jordanem.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. II. Josue.

v. 1. bis. Αλλος, ἄνδρας, & post, ἄνδρες. Ex Basil.

Ibid. Lectionem Theodotionis & alterius Anonymi adfert Basiliensis. Masius legit κρυφῆ: utrumque modo dicitur, κρυφῆ & κρυφῇ, *clanculum*.

Ibid. Αλλος, κατέπαυσαν. Ita Basil.

v. 2 Οἱ λοιποὶ, ἰδοὺ ἄνδρες εἰσπεπόρευνται ὧδε τὴν νύκτα. Ex Basil. Masius sic habet cum asteriscis.

v. 3. Αλλος, ἀνθρώπους. Basil.

Ibid. Αλλος, εἰσπεπορευμένους πρός σε, οἳ εἰσῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν σου. Ita Basiliensis, & sic item Grabe cum asterisco. Masius vero legit, εἰσπεπορευμένους πρός σε, τοὺς εἰσπεπορευμένους εἰς τὴν οἰκίαν σου.

v. 4. Θ. καὶ οὐκ ἔγνων πόθεν εἰσίν. Ex eodem Basil. Masius cum asterisco legit, καὶ οὐκ οἶδα πόθεν εἰσίν.

v. 5. Alius addit, ταχέως. Ita Basil. eodemque modo Masius cum asterisco.

v. 6. Αλλ. ἐν τοῖς ξύλοις τῆς λινοκαλάμης. Sic Basil.

v. 7. A. καὶ τὴν πύλην ἔκλεισαν ὀπίσω αὐτῶν, ὡς ἐξῆλθον οἱ καταδιώκοντες ὀπίσω αὐτῶν. Hæc Drusius, quæ cum Hebræo ad literam quadrant.

v. 9. Lectionem Aquilæ & Symmachi mutuamur ex Basiliensi, Theodotionis ex Drusio, quam postremam exhibet item Masius, cum asterisco.

v. 12. Αλλος, μετὰ τοῦ οἴκου. Basil.

Ibid. Θ. καὶ δότε μοι σημεῖον ἀληθινόν. Sic Basil. Masius etiam cum asterisco ponit. Grabe legit, καὶ δώσετέ μοι.

v. 13. Αλλος, τὰς ψυχὰς ἡμῶν. Basil.

v. 14. Αλλος, ἐὰν μὴ ἀπαγγείλητε τὸ ῥῆμα τοῦτο. Basil. Hujus loci versio in LXX. desideratur. Sic autem Masius cum asterisco supplevit, ἐὰν μὴ γνωρίσητε ὑμεῖς τὸ ῥῆμα ὑμῶν τοῦτο. Grabe autem; ἐὰν μὴ ἀπαγγείλητε τὸ ῥῆμα ὑμῶν τοῦτο.

Ibid. καὶ ἔσται ὡς ἂν παραδῷ κύριος ἡμῖν, &c. Ex Basil. Hæc item in LXX. desiderantur.

v. 15. Θ. ἐν σχοινίσματι. Αλλος, ἐν σχοινίῳ. Ita Basil. Masius item legit, σχοινίσματι, cum asterisco. Nam in O. vacat.

Ibid. Θ. ὅτι οἶκος αὐτῆς ἐν τῷ τείχει, καὶ ἐν τῷ τείχει αὐτὴ ἐκάθητο. Basil. Masius pro ἐκάθητο, ponit κατῴκει.

v. 17. Οἱ λοιποὶ, ᾧ ὥρκισας ἡμᾶς. Basil.

v. 21. Αλλ. καὶ ἔδησαν τὸ σημεῖον τὸ κόκκινον ἐν τῇ θυρίδι. Ex Basil. Masius & Grabe melius, καὶ ἔδησεν.

v. 22. Αλλ. ἕως ἐπέστρεψαν οἱ καταδιώκοντες. Basil. Masius & Grabe, οἱ διώκοντες.

v. 23. τέλος τριῶν ἡμερῶν, & postea, τὸν Ιορδάνην. Hæc quæ in Basiliensi adferuntur in Hebræo non exstant.

CAPUT III. JOSUE.

הוא וכל־בני ישראל 1. Αλλος, αὐτὸς καὶ οἱ υἱοὶ πάντες Ισραήλ. In O. vacat.

מתמול שלשם 4. O. Θ. ἀπὸ ἐχθὲς καὶ τρίτης ἡμέρας.

ועברו לפני העם 6. O. προπορεύεσθε τοῦ λαοῦ. Αλλος, προπορεύεσθε ἔμπροσθεν τοῦ λαοῦ.

וילכו לפני העם O. καὶ ἐπορεύοντο ἔμπροσθεν τοῦ λαοῦ. Αλλος, καὶ ἀπῆλθον πρὸ τοῦ λαοῦ.

1. *Heb. Vulg.* ipse & omnes filii Israel. *Alius*, ipse & filii omnes Israel. *In LXX. vacat.*

4. *Heb. LXX. Th.* ab heri & nudius tertius. *Vulg. prius.*

6. *Hebr.* & transite ad facies populi. *LXX. Vulg.* præcedite populum. *Alius*, præcedite in conspectu populi.

Heb. & ambulaverunt ad facies populi. *LXX.* & ibant ante populum. *Alius*, & abscedebant ante populum. *Vul. & ambulaverunt ante eos.*

Digitized by Google

עד־קצה 8. O. ἐπὶ μέρους. Ἄλλος, εἰς μέρος.

8. *Heb.* usque ad finem. *LXX.* super partem. *Alius*, in partem. *Vulg. partem.*

ויאמר יהושע 10. Οἱ λοιποὶ, καὶ εἶπεν Ἰησοῦς. In O. vacat.

10. *Hebr.* & dixit Jehosua. *Reliqui*, & dixit Jesus. *In LXX. vacat. Vulg. dixitque Josue.*

בזאת O. ἐν τούτῳ. Ἄλλος, ἐν τῷ νῦν.

Heb. LXX. Vulg. in hoc. *Alius*, in hoc nunc.

ארון 11. A. κυριεύοντος. Σ. δεσπότου. O. κυρίου.

11. *Heb. S.* dominatoris. *A.* dominantis. *LXX. Vul.* domini.

עבר לפניכם בירדן O. διαβαίνει τὸν Ἰορδάνην. Ἄλλος, διαβαίνει ἔμπροσθεν ὑμῶν τὸν Ἰορδάνην.

H. transiens ad facies vestras in Jordanem. *LXX.* transit Jordanem. *Alius*, transit ante vos Jordanem. *Vul. antecedit vos per Jordanem.*

ועתה Ἄλλος, καὶ νῦν. In O. vacat.

H. & Alius, & nunc. *In LXX. & Vul. vacat.*

ישראל איש אחד איש אחד לשבט 12. A. Ἰσραὴλ ἄνδρα ἕνα τοῦ σκήπτρου. O. Ἰσραὴλ, ἕνα ἀφ' ἑκάστης φυλῆς.

12. *Heb.* Israel virum unum virum unum tribui. *A.* Israel virum unum sceptri. *LXX.* Israel, unum ab unaquaque tribu. *Vul. singulos per singulas tribus.*

מלמעלה 13. Θ. ἄνωθεν. In O. vacat.

13. *H. Th. Vulg.* desuper. *In LXX. vacat.*

נד אחד A. Θ. εἷς σωρός. Σ. ἄσκωμα ἕν. In O. vacat.

H. acervo uno. *A. Th.* unus acervus. *S.* uter unus. *In LXX. vacat. Vulg. in una mole.*

הערבה 16. A. O. Ἀραβά. Σ. ἀοικήτου.

16. *H. Vulg.* solitudinis. *A. LXX.* Araba. *S.* inhabitabilis.

המלח O. ἁλός. Ἄλλος, τῶν ἁλῶν.

H. LXX. salis. *Alius*, salium. *Vulg. quod nunc vocatur mortuum.*

הכן 17. A. Σ. ἕτοιμοι. In O. vacat.

17. *Heb.* præparando. *A. S.* parati. *In LXX. vacat. Vulg. accincti.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. III. Josue.

v. 1. αὐτὸς καὶ οἱ υἱοὶ πάντες Ἰσραήλ. Ex Basil. qui habet, αὐτοί, male.

v. 4. O. Θ. ἀπὸ ἐχθὲς καὶ τρίτης ἡμέρας. Ita Drusius. Masius & Grabe, ἡμέρας, cum obelo ponunt.

v. 6. Ἄλλος, προπορεύεσθε ἔμπροσθεν τοῦ λαοῦ.

Ibid. καὶ ἀπῆλθον πρὸ τοῦ λαοῦ. Ex Basil.

v. 8. Ἄλλος, εἰς μέρος. Basil.

v. 10. Οἱ λοιποὶ, καὶ εἶπεν Ἰησοῦς. Basil.

Ibid. Ἄλλος, ἐν τῷ νῦν. Basil.

v. 11. A. κυριεύοντος. Σ. δεσπότου. Ita Drusius.

Ibid. Ἄλλος, διαβαίνει ἔμπροσθεν ὑμῶν τὸν Ἰορδάνην. Basil.

Ibid. Ἄλλος, καὶ νῦν. Basil.

v. 12. A. Ἰσραὴλ ἄνδρα ἕνα τοῦ σκήπτρου. Ita Basil. ubi legitur, σκήπτου, mendose, ut videtur. Nam idem Aquila, Gen. 49. 10. שבט vertit, σκῆπτρον.

v. 13. Θ. ἄνωθεν. Sic Drusius.

Ibid. A. Θ. εἷς σωρός. Basiliensis Aquilæ tribuit. Drusius Theodotioni. Σ. ἄσκωμα ἕν. Sic omnes MSS. nostri & Drusius, qui hanc notam adjicit. *Quod Theodoretus explicans*, ἐπεχομένη, inquit, τῶν ὑδάτων ἡ ῥύμη, εἶτα ἠσκοῦτο καὶ ἐκορυφοῦτο. *Psal.* 33. 7. כנד *idem Symmachus*, ὡς ἐν ἀσκῷ: *ut in utre. LXX.* ὡσεὶ ἀσκόν, *nisi legatur*, ὡς εἰς ἀσκόν, *quasi in utrem: confundunt* נאד *&* נד, *quorum hoc utrem, illud potius acervum aut cumulum denotat. Si divinare licet*, ἄσκωμα *est acervus utris in morem assurgens.*

v. 16. A. O. Ἀραβά. Σ. ἀοικήτου. Sic Drusius. Aquila alibi vertit, ὁμαλή. Σ. modo πεδιάς, modo ἀοικήτους, teste Eusebio & Hieronymo de locis Hebraicis in voce Ἀραβά. Vid. cap. 22. Num.

Ibid. Ἄλλος, τῶν ἁλῶν. Basil.

17. A. Σ. ἕτοιμοι. Ita Drusius. Inde Vulgatus Interpres, *accincti*. Basil. ἑτοίμως, atque ita cum asterisco ponit Masius.

CAPUT IV. JOSUE.

שאו־לכם 3. O. ἀνέλεσθε. Ἄλλος, ἀνέλεσθε ἑαυτοῖς.

3. HEbr. & *Alius*, tollite vobis. *LXX.* tollite. *Vulg. ut tollant.*

ממצב רגלי הכהנים Θ. ἀπὸ στάσεως ποδῶν τῶν ἱερέων. In O. vacat.

Heb. Th. a statione pedum sacerdotum. *In LXX. vacat. Vul. ubi steterunt pedes Sacerdotum.*

נכרתו מימי הירדן 7. O. ἐξέλιπεν ὁ Ἰορδάνης. Θ. ἐξέλιπε τὸ ὕδωρ τοῦ Ἰορδάνου.

7. *H.* excisæ sunt aquæ Jordanis. *LXX.* defecit Jordanis. *Th.* defecit aqua Jordanis. *Vulg. defecerunt aquæ Jordanis.*

בתוך הירדן 10. ἐν τῷ Ἰορδάνῃ. Ἄλλος, ἐν μέσῳ τοῦ Ἰορδάνου.

10. *H.* in medio Jordanis. *LXX.* in Jordane. *Alius*, in medio Jordane. *Vulg. in Jordanis medio.*

ככל אשר צוה משה את־יהושע O. πάντα ἃ ἐνετείλατο κύριος. Ἄλλος, κατὰ πάντα ὅσα

H. juxta omnia quæ præcepit Mose Jehosua. *LXX.* omnia quæ mandavit Dominus.

ἐνετείλατο

ἐνετείλατο Μωυσῆς τῷ Ἰησοῦ.

והכהנים לפני העם 11. Ο. καὶ οἱ λίθοι ἔμπροσθεν αὐτῶν. Θ. καὶ οἱ ἱερεῖς πρότεροι.

חמשים 12. Ο. διεσκευασμένοι. Αλλος ἐνωπλισμένοι.

ארבעים אלף 13. Ο. τετρακισμύριοι. Αλλος, τετρακισχίλιοι.

ערבות יריחו Α. Αραβὼθ Ιεριχῶ. Σ. ἀοίκητον Ιεριχῶ. Ο. πρὸς τὴν Ιεριχῶ πόλιν. Θ. πρὸς πόλιν Ιεριχῶ.

מן־הירדן 17. Ο. ἐκ τοῦ Ιορδάνου. Αλλος, ἐκ μέσου τοῦ Ιορδάνου.

אל־החרבה 18. Ο. ἐπὶ τῆς γῆς. Αλλος, ἐπὶ τῆς ξηρᾶς.

ויאמר אל־בני ישראל 21. Αλλος, καὶ εἶπε πρὸς τοὺς υἱοὺς Ισραήλ. In O. vacat.

כל־הימים 25 O. ἐν παντὶ ἔργῳ. Αλλος, ἐν παντὶ χρόνῳ.

Alius, juxta omnia quæcumque præcepit Moyses Jesu. *Vulg. & dixerat ei Moyses.*

11. *Hebr.* & sacerdotes ad facies populi. *LXX.* & lapides ante eos. *Th.* & sacerdotes primi. *Vulg. sacerdotesque pergebant ante populum.*

12. *H.* quintati. *LXX.* parati. *Alius & Vulg.* armati.

13. *Heb. LXX.* quadraginta mille. *Alius*, quater mille. *Vul. quadraginta millia.*

H campestria Jericho. *A.* Araboth Jericho. *S.* inhabitabile Jericho. *LXX.* ad Jericho civitatem. *Th.* ad civitatem Jericho. *Vul. campestria urbis Jericho.*

17. *Heb. LXX.* ex Jordane. *Alius*, ex medio Jordane. *Vulg. de Jordane.*

18. *H.* ad siccum. *LXX.* super terram. *Alius*, super aridam. *Vulg. siccam humum.*

21. *Heb. Alius*, *Vulg.* & dixit ad filios Israel. *In LXX. vacat.*

25. *Hebr.* omnibus diebus. *LXX.* in omni opere. *Alius*, in omni tempore. *Vulg. omni tempore.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IV. Josue.

v. 3. Αλλος, ἀνέλεσθε ἑαυτοῖς. Basil. sed Masius & Grabe habent ἑαυτοῖς, cum asterisco.

Ibid. Θ. ἀπὸ στάσεως ποδῶν τῶν ἱερέων. Sic Drusius. Basil. Itemque Masius & Grabe cum asterisco.

v. 7. Θ. ἐξέλιπε τὸ ὕδωρ τοῦ Ἰορδάνου. Ita Drusius, & sic etiam Masius & Grabe cum asterisco.

v. 10. Αλλος, ἐν μέσῳ τοῦ Ἰορδάνου. Sic Basil. & cum asterisco Masius & Grabe ad vocem μέσῳ.

Ibid. Αλλος, κατὰ πάντα ὅσα ἐνετείλατο Μωυσῆς τῷ Ἰησοῦ. Sic Basil. & cum asterisco Masius & Grabe.

v. 11. Θ. καὶ οἱ ἱερεῖς πρότεροι. Ex Basil. LXX. Interpretes qui vertunt λίθοι, legisse videntur אבנים pro כהנים

v. 12. Αλλ. ἐνωπλισμένοι. Sic Basiliensis sine nomine Interpretis quem sequitur Vulgata. Est forte Aquilæ, qui Exod. 13.18. חמשים vertit ἐνοπλισάμενοι, vel fortasse melius ἐνωπλισμένοι, ut hic.

v. 13. Α. ἀραβὼθ Ιεριχῶ, &c. Has lectiones profert Drusius V. supra cap. 3. v. 16.

v. 17. Αλλος, ἐκ μέσου τοῦ Ιορδάνου. Basil.

v. 18. ἐπὶ τῆς ξηρᾶς Ex Basil.

v. 21. καὶ εἶπε πρὸς τοὺς υἱοὺς Ισραὴλ Ex Basil. Itemque Masius & Grabe cum asterisco.

v. 25. Αλλ. ἐν παντὶ χρόνῳ. Basil. Sic etiam legunt Masius & Grabe. Editio Romana ἔργῳ.

CAPUT V. JOSUE.

ימה 1. Θ. πρὸς τὴν θάλασσαν. In O. vacat.

וזה הדבר אשר־מל יהושע כל־העם היצא ממצרים הזכרים כל אנשי המלחמה מתו במדבר בדרך בצאתם ממצרים כי־מלים היו כל־העם היצאים וכל־העם הילדים במדבר בדרך בצאתם ממצרים לא־מלו 4. Αλλος, καὶ οὗτος ὁ λαὸς ὃν περιέτεμεν Ἰησοῦς, πᾶς ὁ λαὸς οἱ ἐκπορευόμενοι ἐξ Αἰγύπτου, τὸ ἀρσενικὸν πάντες ἄνδρες πολέμου, οἳ ἀπέθανον ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐν τῇ ὁδῷ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ὅτι περιτετμημένοι ἦσαν πᾶς ὁ λαὸς ὁ ἐξελθὼν, καὶ πᾶς ὁ λαὸς οἱ γεννηθέντες ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐν τῇ ὁδῷ, ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ γῆς Αἰγύπτου, οὐ περιετμή-

1. Hebr. & *Th.* ad mare. *In LXX. vacat. Vulg. ad occidentalem plagam.*

4. *Heb.* & hoc verbum, quo circumcidit Jehosuah omnem populum egressum ex Ægypto, masculi omnes viri belli mortui erant in deserto, in via in egrediendo eos ex Egypto: quia circumcisi fuerunt omnis populus egredientes, & omnem populum natum in deserto, in via in egrediendo eos ex Ægypto non circumcisi sunt. *Alius*, & hic populus, quem circumcidit Jesus, omnis populus qui egressi erant ex Ægypto masculini generis, omnes viri belli qui mortui erant in deserto in via, cum egressi fuissent ipsi de terra Ægypti: quia circumcisi erant omnis populus qui egressus fuerat: & omnis populus qui geniti sunt in deserto, in via, egressis ipsis de terra Ægypti, non fuerant circumcisi.

ϑοδῳ. O. πάντας τούτους περιέτεμεν ὁ Ἰησοῦς. Reliqua omnia desiderantur.

LXX. hos omnes circumcidit Jesus. *Vulg. hæc autem causa est secunda circumcisionis: omnis populus, qui egressus est de Ægypto generis masculini, universi bellatores viri, mortui sunt in deserto per longissimos viæ circuitus, qui omnes circumcisi erant. Populus autem qui natus est in deserto per quadraginta annos itineris latissimæ solitudinis incircumcisus fuit.*

7. כי־ערלים היו כי לא־מלו אותם בדרך O. διὰ τὸ αὐτοὺς γεγενῆσθαι κατὰ τὴν ὁδὸν ἀπεριτμήτους. Θ. ὅτι ἀκρόβυστοι ἦσαν.

7. *H.* quia præputiati ipsi, quia non circumciderant eos in via. *LXX.* eo quod nati fuissent in itinere incircumcisi. *Th.* quia præputiati erant. *Vul. quia sicuti nati fuerant in præputio erant: nec eos in via aliquis circumciderat.*

9. עד היום הזה ויחנו בני־ישראל בגלגל Αλλος, ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ παρενέβαλον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐν Γαλγάλοις. In O. vacat.

9. *Heb.* usque ad diem hunc. Et castrametati sunt filii Israël in Ghilgal. *Alius*, usque ad diem hunc. Et castrametati sunt filii Israel in Galgalis. *In LXX. vacat. Vulg. usque in præsentem diem. Manseruntque filii Israel in Galgalis.*

11. ממחרת הפסח Οἱ λοιποὶ, τῇ ἐπαύριον τοῦ πάσχα. In O. vacat.

11. *Heb.* crastino Phaseh. *Reliqui*, postridie Paschæ. *In LXX. vacat. Vulg. die altero.*

קלוי O. νέα. Αλλος, φρυκτόν.

H. & Alius, tostum. *LXX.* nova. *Vulg. polentam.*

12. וישבת O. ἐξέλιπεν. Αλλος, ἐπαύσατο.

12 *Heb. & Alius*, cessavit. *LXX. Vulg.* defecit.

ויאכלו מתבואת ארץ כנען A. Σ. καὶ ἔφαγον ἀπὸ γενήματος τῆς γῆς Χαναάν. O. ἐκαρπίσαντο τῆς χώρας τῶν Φοινίκων. Θ. καὶ ἔφαγον ἀπὸ τῶν καρπωμάτων τῆς γῆς Χαναάν.

Heb. & comederunt de proventu terræ Chanaan. *A S.* & comederunt de fructu terræ Chanaan. *LXX.* & perceperunt fructum terræ Phœnicum. *Th.* & comederunt de fructibus terræ Chanaan. *Vulg. sed comederunt de frugibus præsentis anni terræ Chanaan.*

15. וישתחו Οἱ λοιποὶ, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ. In O. vacat.

15. *H.* & incurvavit se. *Reliqui*, & adoravit eum. *In LXX. vacat. Vulg. & adorans.*

16. ויעש יהושע כן Αλλος, καὶ ἐποίησεν Ἰησοῦς οὕτως. In O. vacat.

16. *Heb.* & fecit Jehosua sic. *Alius*, & fecit Jesus sic. *In LXX. vacat. Vulg. fecitque Josue ut sibi fuerat imperatum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. V. Josue.

v. 1 Αλλος, παρὰ τὴν θάλασσαν; Sic Basil. Itemque Masius & Grabe cum asterisco.

v. 4. Totum hunc locum, ubi LXX. deficiunt ex Basiliensi Codice mutuamur. Adfert item Drusius, sed in quibusdam diversum & non semel mutilum, ut erat in Notis Editionis Romanæ. Masius Complutensem sequitur, appositis asteriscis, ut & Grabe.

v. 7. Θ ὅτι ἀκρόβυστοι ἦσαν. Ita Basil. & Drusius. Hæc autem Theodotionis versio respondet his tantum Hebraicis verbis כי ערלים היו. Hæc cum asterisco Masius & Grabe.

v. 9. Hic deficiunt LXX. in Editione Romana. Monet autem Basiliensis hæc in Editione τῶν O. fuisse his verbis: ταῦτα φέρεται ἐν τοῖς O. In versione scilicet Hexaplari, Masius & Grabe cum asterisco adferunt.

v. 11. Hæc item desunt in LXX. quæ ex Reliquorum Interpretum versione supplentur in Basil. Habenturque cum asterisco in Editionibus Masii & Grabe.

Ibid. Αλλος, φρυκτόν. Basil. Videtur esse Aquilæ, qui vocem קלוי ita vertit 2. Reg. 7. 28.

v. 12. Αλλος, ἐπαύσατο. Sic Basil.

Ibid. Hasce trium Interpretum lectiones suppeditat idem Basiliensis.

v. 15. Οἱ λοιποὶ, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ. Sic Basil.

v. 16. καὶ ἐποίησεν Ἰησοῦς οὕτως. Basil.

CAPUT VI. JOSUE.

1. מפני בני ישראל Αλλος, ἀπὸ προσώπου τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. In O. vacat.

1. Heb. a faciebus filiorum Israel. *Alius*, a facie filiorum Israel. *In LXX. vacat. Vul. in ore filiorum Israel.*

3. פעם אחת A. μιᾷ ὁδῷ. Σ. μιᾷ περιόδῳ. In O. vacat.

3. *H.* vice una. *A.* una via. *S.* uno circuitu. *In LXX. vacat. Vulg. semel per diem.*

וסבתם את־העיר כל אנשי המלחמה הקיף את־העיר פעם אחת כה תעשה ששת ימים

3. & 4. *Heb.* & circuibitis civitatem omnes viri belli gyrando civitatem vice una. Sic fa-

ושבעה כהנים ישאו שבעה שופרות היובלים לפני הארון וביום השביעי תסבו את־העיר שבע פעמים 3. & 4. Αλλος, καὶ κυκλώσατε τὴν πόλιν πάντες ἄνδρες πολέμου κύκλῳ τῆς πόλεως ἅπαξ. οὕτως ποιήσατε ἓξ ἡμέρας. καὶ ἑπτὰ ἱερεῖς λήψονται ἑπτὰ κερατίνας σάλπιγγας τοῦ Ἰωβὴλ ἐνώπιον τῆς κιβωτοῦ, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ κυκλώσατε τὴν πόλιν ἑπτάκις. In O. vacat.

שופרות היובלים 4. A. σάλπιγγας ἀφέσεως. Σ. σάλπιγγας κερατίνας. In O. vacat.

היובל בשמעכם את־קול השופר 5. Αλλος, τοῦ Ἰωβὴλ, ἐν τῷ ἀκοῦσαι ὑμᾶς τὴν φωνὴν τῆς κερατίνης. In O. vacat

התחיה O. αὐτόματα. Αλλος, ὑποκάτω αὐτῶν.

ויאמר אלהים שאו את־ארון הברית ושבעה כהנים ישאו שבעה שופרות יובלים לפני ארון יהוה 6. Αλλος, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· λάβετε τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυρίου· ἑπτὰ ἱερεῖς λήψονται ἑπτὰ κερατίνας τοῦ Ἰωβὴλ κατὰ πρόσωπον κιβωτοῦ κυρίου. In O. vacat.

הקעו השופרות 9. Αλλος, σαλπίζοντες ταῖς κερατίναις. In O. vacat.

ולא יצא מפיכם דבר 10. Οἱ λοιποὶ, οὐ διελεύσεται ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν λόγος. In O. vacat.

את־העיר הקיף 11. Αλλος, τὴν πόλιν κύκλῳ. In O. vacat

נשאים 13. O. φέροντες. Αλλος, αἴροντες. Αλλος, ἔχοντες.

את־העיר כמשפט הזה שבע פעמים רק ביום ההוא סבבו את־העיר שבע פעמים 15. O. τὴν πόλιν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἑπτάκις. Αλλος, τὴν πόλιν κατὰ τὸ κρίμα τοῦτο, πλὴν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐκύκλωσαν τὴν πόλιν ἑπτάκις.

בשופרות 16. Αλλος, ταῖς σάλπιγξι ταῖς κερατίναις. In O. vacat.

על־העם O. τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ. Αλλος, πρὸς τὸν λαόν.

ליהוה 17. O. κυρίῳ σαβαώθ. Αλλος, κυρίῳ τῶν δυνάμεων.

כי החבאתה את־המלאכים אשר שלחנו Αλλος, ὅτι ἔκρυψε τοὺς κατασκόπους, οὓς ἀπεστείλαμεν. Αλλος, τοὺς ἀγγέλους τοὺς ἀπεσταλμένους. In O. vacat.

ויתקעו 20. O. ἐσάλπισαν. Αλλος, ἠλάλαξαν.

cies sex diebus. Et septem Sacerdotes tollent septem tubas arietum ad facies arcæ. Et in die septima circuibitis civitatem septem vicibus. *Alius*, Et circuite civitatem omnes viri belli circum civitatem semel. Sic facite sex diebus. Et septem Sacerdotes sument septem corneas tubas jobel, coram arca: & die septima circuite urbem septies. *In LXX. vacat. Vul. circuite urbem cuncti bellatores semel per diem: Sic facietis sex diebus. Septimo autem die Sacerdotes tollant septem buccinas, quarum usus est in jubileo, & præcedant arcam fœderis: septiesque circuibitis civitatem.*

H. 4. tubas arietum. *A.* tubas remissionis. *S.* tubas corneas. *In LXX. vacat. Vulg. buccinas, quarum usus est in jubileo.*

5. *H.* arietino, in audiendo vos vocem tubæ. *Alius*, jubilei. Cum audieritis vocem corneæ. *In LXX. vacat. Vul. vox tubæ longior atque concisior, & in auribus vestris increpuerit.*

H. sub se. *LXX.* sponte. *Alius*, sub ipsis. *Vulg. funditus.*

6. *H.* & dixit ad eos: Tollite arcam fœderis: & septem sacerdotes tollant septem tubas arietum, ad facies arcæ Domini. *Alius*, & dixit ad eos: sumite arcam fœderis Domini: septem sacerdotes sument septem corneas jobel in conspectu arcæ Domini. *In LXX. vacat. Vulg. Et dixit ad eos: Tollite arcam fœderis: & septem alii sacerdotes tollant septem jubileorum buccinas, & incedant ante arcam Domini.*

9. *H.* clangentes tubis. *Alius*, clangentes corneis. *In LXX. vacat. Vulg. buccinis omnia concrepabant.*

10. *H.* & non egredietur de ore vestro verbum. *Reliqui*, non pertransibit de ore vestro verbum. *In LXX. vacat. Vul. neque ullus sermo ex ore vestro egredietur.*

11. *H.* civitatem gyrando. *Alius*, civitatem in circuitu. *In LXX. vacat. Vul. civitatem.*

13. *H. Alius*, tollentes. *LXX.* portantes. *Alius*, habentes. *Vul. vacat.*

15. *Heb.* civitatem secundum judicium hoc septem vicibus: tantum in die ipsa circuierunt civitatem septem vicibus. *LXX.* civitatem in die illa septies. *Alius*, civitatem secundum judicium hoc. Cæterum in die illa circuierunt civitatem septies. *Vulg. circuierunt urbem, sicut dispositum erat, septies.*

16. *H.* in tubis. *Alius*, tubis corneis. *In LXX. vacat. Vul. buccinis.*

H. & *Alius*, ad populum. *LXX.* filiis Israel. *Vulg. ad omnem Israel.*

17. *Hebr. Vul.* Domino. *LXX.* Domino Sabaoth. *Alius*, Domino virtutum.

Hebr. quia abscondit legatos quos misimus. *Alius*, quia abscondit exploratores, quos misimus. *Alius*, nuntios missos. *In LXX. vacat. Vul. abscondit enim nuntios, quos direximus.*

20. *Heb. LXX.* clanxerunt. *Alius*, jubilarunt. *Vulg. clangentibus tubis.*

האשה הזונה 22. O. τ̃ γυναικὸς. Ἄλλος, τ̃ γυναικὸς τ̃ πόρνης.

22. *Hebr. Alius*, *Vulg.* mulieris meretricis. *LXX.* mulieris.

כאשר נשבעתם לה Ἄλλος, ὡς ὠμόσατε αὐτῇ. In O. vacat.

Heb.& Alius, ficut juraftis ei. *In LXX. vacat. Vul. ficut illi juramento firmaftis.*

וישבע 26. C. ὥρκισεν. Ἄλλος, κατηράσατο

26. *H.* adjuravit. *LXX.* juravit. *Alius*, maledixit. *Vul. imprecatus eft.*

יקומם Θ. ἀναστήσῃ. In O. vacat.

Heb. furrexerit. *Th.* excitabit. *In LXX. vacat. Vul. fufcitaverit.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VI. Jofue.

v. 1. ἀπὸ προσώπου, &c. Bafil. Grabe item cum afterifco. Mafius legit πρὸ προσώπου.

v. 3. A. μιᾷ ὁδῷ. Σ. μιᾷ ἐφόδῳ. Ita Drufius. Mafius autem, ἅπαξ, ut eft in fequenti lectione.

Ibid. καὶ κυκλώσατε, &c. Ex Bafil. Eadem adfert Mafius cum afterifcis; fed cum aliquo difcrimine. In Editione Ern. Grabe aliqua hic deeffe videntur.

Ibid. A. σάλπιγγας ἀφέσεως. Σ. σάλπιγγας κερατίνας. Drufius latine, A. tubas remiffionis. S. tubas arietinas.

v. 5. Ἀλλ. τ̃ Ἰωβὴλ, &c. Ex Bafilienfi. Sic item Mafius & Grabe cum afterifco.

Ibid. Ἄλλος, ὑποκάτω αὐτῶν. Bafil. Hanc lectionem cum afterifco habent Mafius & Grabe. Lectionem autem αὐτόματα, quæ eft LXX. Int. videtur effe altera vocis תחתיה Interpretatio: non raro enim contingit rei jam tranflatæ, alteram interpretationem cum afterifco adferri.

v. 6. Ἄλλος, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, &c. Ex Bafil. Hæc cum afterifco habent Drufius & Grabe.

v. 9. Ἄλλος, σαλπίζοντες ταῖς κερατίναις. Bafil. & iidem cum afterifco.

v. 10. Οἱ λοιποὶ, καὶ οὐ διελεύσεται, &c. Bafil. & iidem cum afterifco.

v. 11. Ἀλλ. τὴν πόλιν κύκλῳ. Bafil.

v. 13. Ἄλλος, αἴροντες. Ἄλλος, ἔχοντες. Bafil. Edit. Romana, φέροντες. Grabe, αἴροντες.

v. 15. Ἄλλος, τὴν πόλιν κατὰ τὸ κρίμα, &c. Bafil. Itemque Mafius & Grabe cum afterifcis.

v. 16. Ἄλλος, ταῖς σάλπιγξι ταῖς κερατίναις Bafil.

Ibid. Ἀλλ. πρὸς τὸν λαὸν, Bafil.

v. 17. O. κυρίῳ σαβαώθ. Ἀλλ. κυρίῳ τῶν δυνάμεων. In Hebræo eft tantum ליהוה

Ibid. Ἀλλ. ὅτι ἔκρυψε τοὺς κατασκ. &c. Ex Bafil.

v. 20 Ἄλλος, ἠλάλαξαν. Ex Bafil. Grabe ⋇ καὶ ἠλάλαξαν ὁ λαὸς: καὶ ἐσάλπισαν, quæ cum Hebraïco confonant.

v. 22. Ἄλλος, γυναικὸς τῆς πόρνης. Bafil.

Ibid. Ἄλλος, ὡς ὠμόσατε αὐτῇ. Bafil. Grabe καθὼς ὠμόσατε αὐτῇ, cum afterifco.

v. 26. Ἄλλος, κατηράσατο. Bafil.

Ibid. Θ. ἀναστήσει. Drufius.

CAPUT VII. JOSUE.

וימעלו 1. Σ. κατεφρόνησαν. O. ἐπλημμέλησαν.

1. HEb. LXX. Vul. prævaricati funt. *S.* defpexerunt.

מיריחו העי 2. O. εἰς Γαί. Ἄλλος, ἀπὸ Ἱεριχὼ εἰς Γαί.

2. *Heb.* de Jericho in Hai. *LXX.* in Gai. *Alius*, a Jericho in Gai. *Vul. de Jericho viros contra Hai.*

בית און Βηθαύν. A. Σ. οἶκον ἀνωφελοῦς. Θ. οἶκον τ̃ ἀδικίας. In O. vacat.

Heb. Vul. Bethaven. *A. S.* domum inutilis. *Th.* domum injuftitiæ. *In LXX. vacat.*

מקדם לבית־אל ויאמר O. κατὰ Βαιθὴλ λέγων. Ἄλλος, κατ' ἀνατολὰς Βαιθὴλ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς.

H. ad orientem Bethel, dixitque. *LXX.* contra Bæthel dicens. *Alius*, ad orientem Bæthel, & dixit ad eos. *Vul. ad orientalem plagam oppidi Bethel, dixit eis.*

ויכום 5. Ἄλλος, καὶ ἐπάταξαν αὐτούς. Ἄλλος, καὶ ἔπληξαν αὐτούς.

5. *H. Alius*, & percufferunt eos. *Alius*, & conciderunt eos. *Vulg. ceciderunt.*

על־פני ארצה לפני ארון יהוה 6. O. ἐπὶ τ̃ γῆς ἐπὶ πρόσωπον αὐτ̃ ἐναντίον κυρίου. Ἄλλος, ἐπὶ τ̃ γῆς ἐπὶ πρόσωπον αὐτ̃ ἔναντι τ̃ κιβωτοῦ κυρίου.

6. *Heb.* fuper facies fuas in terram ad facies arcæ Domini. *LXX.* fuper terram in faciem fuam ante Dominum. *Alius*, fuper terram in faciem fuam ante arcam Domini. *Vulg. in terram coram arca Domini.*

אהה 7. A. ἆ, ἆ, ἆ. O. δέομαι.

7 *H.* ahah. *A.* a, a, a. *LXX.* precor. *Vul. heu.*

ונשב O. καὶ κατῳκίσθημεν. Ἄλλος, καὶ παρῳκήσαμεν.

H. Vul. manfiffemus *LXX.* habitaffemus. *Alius*, & manfionem habuiffemus.

בי אדני מה אמר 8. O. καὶ τί ἐρῶ; Ἄλλος, ἐν ἐμοὶ κύριε τί ἐρῶ;

8. *Hebr. Alius*, in me, Domine, quid dicam? *LXX.* & quid dicam? *Vul. mi Domine Deus, quid dicam?*

וגם לקחו מן־החרם 11. O. κλέψαντες ἀπὸ τ̃ ἀναθέματος. Ἄλλος, καί γε ἔλαβον ἀπὸ τ̃ ἀναθέματος.

11. *H.* & etiam ceperunt de anathemate. *LXX.* furati de anathemate. *Alius*, & quidem ceperunt de anathemate. *Vul. tuleruntque de anathemate, & furati funt.*

לפני 12. O. ἐναντί. Ἀλλος, ἐνώπιον.

קדש 13. O. ἁγίασον. Ἀλλος, ἅγνισον.

וילכד זבדי ויקרב את־ביתו לגברים 18.
※ καὶ ἐνεδείχθη ὁ οἶκος Ζαμβρὶ, καὶ προσηνέχθη
※ ὁ οἶκος αὐτοῦ κατ' ἄνδρα. In O. vacat.

אדרת שנער 21. A. στολὴν Βαβυλωνικὴν. Σ. ἔνδυμα σεναάρ. O. ψιλὴν ποικίλην.

שקלים A. Σ. στατῆρας. O. διδράχμων.

משקלו Ἀλλος, ὁλκὴ αὐτῆς. In O. vacat.

ואת־הכסף ואת־האדרת ואת־לשון הזהב 24. Ἀλλος, καὶ τὸ ἀργύριον, καὶ τὴν στολὴν, καὶ τὴν γλῶσσαν τὴν χρυσῆν. In O. vacat.

עמק עכור O. Εμεκαχώρ. Ἀλλος, κοιλάδα Αχώρ.

עכרתנו 25. A. Σ. Θ. συνεταράξας. O. ὠλόθρευσας.

וישרפו אתם באש ויסקלו אתם באבנים Ἀλλος, καὶ κατέκαυσαν αὐτὰ ἐν πυρὶ, καὶ ἐλιθοβόλησαν αὐτὰ ἐν λίθοις. In O. vacat.

עד היום הזה 26. Ἀλλος, ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. In O. vacat.

עמק עכור. O. ἐμεκαχώρ. Ἀλλος κοιλὰς Αχώρ.

12. *Hebr.* ad facies. *LXX.* *Vulg.* ante. *Alius*, in conspectu.

13. *Hebr.* *LXX.* *&* *Vulg.* sanctifica. *Alius*, purifica.

18. *Heb.* & deprehensus est Zabdi: & applicuit domum ejus ad viros. ※ & ostensa ※ est domus Zambri, & adducta est domus ※ ejus viritim. *In LXX. vacat. Vul. reperit Zabdi: cujus domum in singulos dividens viros.*

21. *Heb.* pallium Senaar. *A.* stolam Babylonicam. *S.* indumentum Synar. *LXX.* vestem variam. *Vulg. pallium coccineum.*

Heb. *Vul.* siclorum. *A. S.* stateras. *LXX.* didrachmorum.

Heb. *Alius*, pondus ejus. *In LXX. & Vulg. vacat.*

24. *Heb.* & argentum, & pallium, & linguam auri. *Alius*, & argentum, & stolam, & linguam auream. *In LXX. vacat. Vulg. argentumque & pallium, & auream regulam.*

Hebr. vallem perturbationis. *LXX.* Emecachor. *Alius*, *&* *Vulg.* vallem Achor.

25. *Heb.* *&* *Vulg.* turbasti nos. *A. S. Th.* conturbas. *LXX.* perdidisti.

Heb. *&* *Alius*, & combusserunt eos in igne, & lapidaverunt eos in lapidibus. *In LXX. vacat. Vulg. lapidavitque eum omnis Israel: & cuncta, quæ illius erant, igne consumpta sunt.*

26. *Heb.* *&* *Alius*, usque ad diem hanc. *In LXX. vacat. Vulg. qui permanet usque in præsentem diem.*

Heb. vallem turbationis. *LXX.* Emecachor. *Alius*, *&* *Vulg.* vallis Achor.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VII. Josue.

v. 1. Σ. κατεφρόνησεν. Basil.

v. 2. Ἀλλ. ἀπὸ Ἱεριχὼ εἰς Γαί. Basil.

Ibid. A. οἶκον ἀνωφελοῦς. Ex Martianæo. Et vere Aquila solet און vertere, ἀνωφελές.

Ibid. Ἀλλος, κατὰ ἀνατολὰς Βαιθὴλ, &c. Basil. Sic item habent Masius & Grabe cum asterisco.

v. 5. Ἀλλος, καὶ ἐπάταξαν. Basil.

v. 6. Ἀλλ. ἐπὶ τὴν γῆν ἐπὶ, &c. Ex Basil.

v. 7. A. ἆ, ἆ, ἆ. Drusius.

Ibid. Ἀλλος, καὶ παρῳκήσαμεν. Basil.

v. 8. Ἀλλος, ἐν ἐμοὶ, κύριε, &c. Basil. Masius vero legit, δέομαι κύριε.

v. 11. Ἀλλος, καί γε ἔλαβον. Ex Basil. In Editione τῶν O. Hexaplari sic legebatur.

v. 12. Ἀλλος, ἐνώπιον. Basil.

v. 13. Ἀλλος, ἅγνισον. Basil.

v. 18. Ἀλλος, καὶ ἐνεδείχθη, &c. Hæc asteriscis notantur in Basiliensi. Masius legit ※ καὶ ἀνεδείχθη ὁ Ζαβδί: ※ καὶ προσηνέχθη ὁ οἶκος αὐτοῦ κατ' ἄνδρα. Grabe item, καὶ ἀνεδείχθη. Reliqua ut Basiliensis.

v. 21. A. στολὴν Βαβυλωνικὴν Drusius. Basiliensis vero, Βαβυλωνίαν habet. Σ. ἔνδυμα Σεναάρ. Drusius, qui hanc notam adjicit.

Consentit cum Int. Chaldæo, qui Jonathan vocatur. Hieron. pallium coccineum. *LXX.* στολὴν ποικίλην. *Sic Plutarchus*, ἐπίβλημα τῶν ποικίλων Βαβυλωνίων. *Babylonicam. Zachar.* 5. O. בארץ שנער ἐν γῇ Βαβυλῶνος. *Dan* 1. εἰς γῆν Σενναάρ. *Schol.* Βαβυλῶνος. Σεναάρ. *Malim*, σενάρ, *vel*, σεννάρ. *Quanquam in fonte Sinar. Gen.* 14. 1. Amraphel rex Sennaar. *Oncelos*, rex Babylonis. *Stolam. Theodoretus*, τὴν δὲ ψιλὴν ὁ Ἀκύλας στολὴν ἡρμήνευσεν. ὁ δὲ Σύμμαχος χλαμύδα. Cyrillus, ψιλὴν ποικίλην οἴονται εἶναι στρατιωτικὴν καὶ πλεονεξίας σύμβολον. προσπέφυκε γὰρ ἀεί πως τῷ στρατευομένῳ γένει τὸ ὡς ἥκιστα φιλοικτίρμον. Hactenus Drusius.

Ibid. A. Σ. στατῆρας. Drusius.

Ibid Ἀλλ. ὁλκὴ αὐτῆς. Basil. Cum asterisco ponunt Masius & Grabe.

v. 24. Ἀλλ. καὶ τὸ ἀργύριον, &c. Basil. Masius item habet cum asterisco.

Ibid. Ἀλλ. κοιλάδα Αχώρ. & 26. κοιλὰς Αχώρ. Basil. Eusebius de locis Hebraïcis in Αχώρ. p. 396. Edit. Hieron.

v. 25. A. Σ. Θ. συνετάραξας. Drusius, qui legit, συνετάραξεν.

Ibid. Ἀλλος, καὶ κατέκαυσαν, &c. Basil. Sic & Masius & Grabe cum asterisco.

v. 26. Ἀλλ. ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. Basil.

CAPUT VIII. JOSUE.

ואת־עמו ואת־עירו 1. Ἄλλος, καὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ καὶ τὴν πόλιν αὐτοῦ. In O. vacat.

ולמלכה 2. Ἄλλος, καὶ τῷ βασιλεῖ αὐτῆς. In O. vacat.

ונסנו לפניהם 6. Ἄλλος καὶ φευξόμεθα ἀπὸ προσώπου αὐτῶν. In O. vacat.

והורשתם את־העיר ונתנה יהוה אלהיכם בידכם והיה כתפשכם את־העיר 7. Ἄλλος, καὶ ἐκπορθήσατε τὴν πόλιν, καὶ δώσει αὐτὴν κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐν χερσὶν ὑμῶν. καὶ ἔσται ὡς ἂν συλλάβητε τὴν πόλιν. In O. vacat.

הציתו את־העיר באש 8. Ἄλλος, καὶ ἐμπυρίσατε αὐτὴν πυρί. In O. vacat.

ויחנו מצפון לעי והגי בינו ובין העי 11. ויקח כחמשת אלפים איש וישם אותם ארב בין בית־אל ובין העי מים לעיר 13. וישימו העם את־כל־המחנה אשר מצפון לעיר ואת־עקבו מים לעיר וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק Ἄλλος, 11. καὶ παρενέβαλον ἀπὸ Βοῤῥᾶ τῆς Γαὶ, καὶ ἡ κοιλὰς ἀναμέσον αὐτοῦ καὶ τῆς Γαί. 12. καὶ ἔλαβεν ὡς ε. χιλιάδας ἀνδρῶν, καὶ ἔθετο αὐτοὺς ἔνεδρον ἀναμέσον τῆς Βαιθαὺν καὶ τῆς Γαὶ, θάλασσαν τῆς Γαί. 13. καὶ ἔθηκεν ὁ λαὸς πᾶσαν τὴν παρεμβολὴν, ἣ ἦν ἀπὸ Βοῤῥᾶ τῇ πόλει, καὶ τὰ ἔσχατα αὐτοῦ θάλασσα τῆς πόλεως. καὶ ἐπορεύθη Ἰησοῦς τὴν νύκτα ἐκείνην ἐν μέσῳ τῆς κοιλάδος. In O. vacat.

למועד לפני הערבה 14. Ἄλλος, εἰς τὸν καιρὸν κατὰ πρόσωπον Ῥαβά. In O. vacat.

וינסו דרך המדבר ויזעקו כל־העם אשר בעיר לרדף אחריהם 15. Ἄλλος, καὶ ἔφυγεν ὁδὸν τῆς ἐρήμου, καὶ ἐνίσχυσεν ὁ λαὸς τῆς γῆς τοῦ διῶξαι ὀπίσω αὐτῶν. In O. vacat.

ובית אל 17. Ἄλλος, καὶ ἐν Βαιθήλ. In O. vacat.

בכידון 18. Α. σὺν τῷ γαισῷ. Σ. σὺν τῷ

1. *Heb. & Alius*, & populum ejus, & civitatem ejus. *In LXX. vacat. Vulg. & populum urbemque.*

2. *Heb. Alius, & Vul.* & regi ejus. *In LXX. vacat.*

6. *Hebr.* & fugiemus ad aspectus ipsorum. *Alius*, & fugiemus a facie ipsorum. *In LXX. vacat. Vulg. sicut & prius.*

7. *Heb.* & expelletis civitatem: & dabit eam Dominus Deus vester in manu vestra. Et erit cum ceperitis civitatem. *Alius*, & atterite civitatem: & dabit eam Dominus Deus vester in manibus vestris. Et erit cum comprehenderitis civitatem. *In LXX. vacat, Vulg. & vastabitis civitatem: tradetque eam Dominus Deus vester in manus vestras. Cumque ceperitis.*

8. *Heb.* succendetis civitatem in igne. *Alius*, & comburetis eam igne. *In LXX. vacat. Vulg. succendite eam.*

11. *Heb.* & castrametati sunt ad Aquilonem ipsi Hai: & vallis inter eum & inter Hai. 12. Et accepit circiter quinque millia virorum, & posuit eos insidias inter Bethel & inter Hai a mari ipsi civitati. 13. Et posuerunt populus omnem castrametationem, quæ ab Aquilone ipsi civitati & calcem ejus a mari ipsi civitati. Et ivit Jehosua in nocte illa in medium vallis. *Alius*, Et castrametati sunt ab Austro Gai: Et vallis inter eum & Gai. Et accepit quasi quinque millia virorum, & posuit eos insidias inter Bethave & Gai, versus mare Gai. Et posuit populus omnem castrametationem, quæ erat ab Austro civitati, & extrema ejus mare civitatis. Et abiit Jesus nocte illa in medio vallis. *In LXX. vacat. Vul.* 11. *steterunt ad Septentrionalem urbis plagam, inter quam & eos erat vallis media.* 12. *Quinque autem millia viros elegerat, & posuerat in insidiis inter Bethel & Hai: ex occidentali parte ejusdem civitatis.* 13. *Omnis vero reliquus exercitus ad Aquilonem aciem dirigebat, ita ut novissimi illius multitudinis Occidentalem plagam urbis attingerent. Abiit ergo Josue in die illa, & stetit in vallis medio.*

14. *H.* ad constitutum ad facies planitiei. *Alius*, in tempus ad faciem Raba. *In LXX. vacat. Vulg. contra desertum.*

15. *Heb.* & fugerunt via deserti. Et vociferati sunt omnis populus, qui in civitate persequendo post eos. *Alius*, & fugit viam deserti, & corroboratus est populus terræ ad persequendum post eos. *In* LXX. *vacat. Vulg. & fugientes per solitudinis viam. At illi vociferantes pariter, & se mutuo cohortantes, persecuti sunt eos.*

17. *Heb. Vul.* & Bethel. *Alius*, & in Bæthel. *In* LXX. *vacat.*

18. *Heb.* in hasta. *A.* cum geso. *S.* cum

ἀσπίδι. O. ἐν τῷ Γαισῷ.

והעם הנס במדבר נהפך אל־הרודף 20. Ἄλλος, καὶ ὁ λαὸς ὁ φεύγων εἰς τὴν ἔρημον, ἐστράφησαν ἐπὶ τοὺς διώκοντας. In O. vacat.

לקראתם 22. O. Εἰς συνάντησιν. Ἄλλος, Εἰς συνάντησιν αὐτῶν.

השאיר־להם O. καταλειφθῆναι αὐτῶν. Ἄλλος, καταλειφθῆναι ἐξ αὐτῶν.

ויהי בכלות 24. O. καὶ ὡς ἐπαύσαντο. Ἄλλος, καὶ ἐγένετο ὡς ἐπαύσαντο.

ויפלו כלם לפי־חרב Ἄλλος, καὶ ἔπεσον πάντες ἐν στόματι ῥομφαίας. In O. vacat.

חרב O. ῥομφαίας. Ἄλλος. μαχαίρας.

ויהושע לא־השיב ידו אשר נטה בכידון עד אשר החרים את כל־ישבי העי 26. Ἄλλος, καὶ Ἰησοῦς οὐκ ἐπέστρεψεν χεῖρα αὐτοῦ, ἣν ἐξέτεινεν ἐν τῷ Γαισῷ ἕως ἀνεθεμάτισε πάντας τοὺς κατοικοῦντας Γαί. In O. vacat.

עד־עת הערב 29. O. ἕως ἑσπέρας. Ἄλλος, ἕως καιροῦ τῆς ἑσπέρας.

אל־פתח שער העיר O. Εἰς τὸν βόθρον. Ἄλλος, ※ πρὸς τὴν πύλην τῆς πόλεως.

לא־הניף עליהן 31. Ἄλλος, οὐκ ἐπεβλήθη. Ἄλλος, οὐκ ἐβλήθη ἐπ᾽ αὐτούς.

בספר התורה 34. Ἄλλος, τῷ νόμῳ Μωσῆ. Ἄλλος, τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου Μωσῆ.

משה 35. Ἄλλος, Μωυσῆς τῷ Ἰησοῦ. Ἄλλος, κύριος τῷ Ἰησοῦ.

clypeo. *LXX.* in gæso. *Vul. clypeum.*

20. *Hebr.* & populus fugiens in desertum, conversus est ad persequentes. *Alius*, & populus fugiens in desertum conversi sunt ad persequentes. *In LXX. vacat. Vul. cum ii qui simulaverant fugam, & tendebant ad solitudinem, contra persequentes fortissime restitissent*

22. *H. Alius*, in occursum eorum. *LXX.* in occursum. *Vul. contra suos.*

Heb. remansit eis. *LXX.* remanere eorum. *Alius*, remanere ex eis. *Vulg. ita ut nullus de tanta multitudine salvaretur.*

24. *Heb.* & fuit cum complevisset. *LXX.* & postquam cessaverunt. *Alius*, & factum est, cum cessaverunt. *Vulg. igitur omnibus interfectis.*

H. & cecidissent ipsi ad os gladii. *Alius*, & ceciderunt omnes in ore gladii. *In LXX. vacat. Vul. & in eodem loco gladio corruentibus.*

H. LXX. gladii. *Alius*, machæræ. *Vul. vacat.*

26. *Heb.* & Jehosua non convertit manum suam, quam extenderat in hasta, donec interficeret omnes habitatores Hai. *Alius*, & Jesus non reduxit manum suam, quam extenderat in Gæso, donec anathematizaverit omnes habitatores Gai. *In LXX. vacat. Vulg. Josue vero non contraxit manum, quam sublimem porrexerat, tenens clypeum, donec interficerentur omnes inhabitatores Hai.*

29. *H. Alius*, usque ad tempus vesperæ. *LXX. Vul.* usque ad vesperam.

Heb. ad ostium portæ civitatis. *LXX.* in foveam. *Alius adjicit*, ad portam civitatis. *Vul. in ipso introitu civitatis.*

31. *Heb.* non elevare fecit super eos. *Alius*, non injectum est, *Alius*, non jactum est super eos. *Vulg. quos ferrum non tetigit.*

34. *Heb.* in libro legis. *Alius*, lege Moysis *Alius*, libro legis Moysis. *Vulg. in legis volumine.*

35. *H.* Moseh. *Alius*, Moyses Jesu. *Alius*, Dominus Jesu. *Vul. Moyses.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VIII. Josue.

v. 1. Ἄλλος, καὶ τὸν λαὸν, &c. Basil. sic Masius & Grabe cum asterisco.

v. 2. Ἄλλος, καὶ τῷ βασιλεῖ αὐτῆς. Basil. & Grabe cum asterisco.

v. 6. 7. 8. 11. & seqq. Hæc omnia apud Basiliensem Codicem ex altero Interprete, ac ut plurimum, ex Theodotione supplentur, ut & alibi per totum Josue librum, ubi LXX. passim deficiunt Masius & Grabe cum asteriscis. Ad versum 7. Grabe legit, ἐκτρίψετε. Et ad vers. 8. Masius & Grabe, ἐμπρήσατε. Basil. ἐμπυρίσατε. Ad vers. 12. Basil. Βηθαύν. Mas. Βηθαυῶ Grabe, Βαιθήλ.

v. 14. Ἄλλος, εἰς τὸν καιρὸν κατὰ πρόσωπον ῥαβά. Masius, κατὰ πρόσωπον τῆς Ἀραβά, legit, itemque Grabe.

v. 15. & 17. Defectus LXX. Interpretum supplentur de more ex Basiliensi.

v. 18. A. σὺν τῷ Γαισῷ. Σ. σὺν τῇ ἀσπίδι. Sic tres Regii, qui hanc notam habent ex Didymo. Ὁ δὲ λεξικογράφος Διογενιανὸς, ἔμβολον εἶναι ὁλοσίδηρον· ἄλλοι δὲ ἀκόντιον· οἱ δὲ Ῥωμαῖοι, ὑσσόν. i. *Lexicographus autem Diogenianus, ait esse embolium totum ferreum. alii telum; Romani vero hyssum.* Hesychius item, ἔμβολον ὁλοσίδηρον. Pollux, δόρυ ὁλοσίδηρον. Et Appianus de Celtis, τὰ δὲ δόρατα ἦν ὡς ἰβηρικὰ ἀκόντια, ἃ Ῥωμαῖοι καλοῦσιν ὑσσούς... Procopius in hunc locum: *Symmachus cum scuto dicit, alius, cum baculo. Alii vero, cum amento ferreo. Lingua vero Iberica, acentium, quod Romani Gæsum vocant.* Nec prætermittenda sunt ea quæ Drusius habet in hunc locum.

Sym. ἀσπίδα. *Similiter & Josephus. 1. Sam. 17. 6.* כידון *LXX.* ἀσπίς. *Hieron.* Clypeus. *Glossarium nominum propriorum*, Chidon, jaculum. *Hic LXX. reddunt.* ἐν γαισῷ. *Theodoretus*, τὸν μὲν δὴ γαισὸν, ἀσπίδα ἡρμήνευσεν Ἰώσηπος, ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Σύμμαχος. *De* γαισῷ *alias.* כידון *Interpres Chaldaus*, רבחא *conver-*

tir, i. hastam, sive lanceam. Latinus, quem Vulgatum dicimus, clypeum. *Jesus Sirach,* ῥομφαίαν, *frameam. Lex vetus,* ῥομφαία, *framea, gladius. Sunt qui* ῥομφαίαν, *gladium interpretentur: estque usus hoc vocabulo Ennius. Hesychius,* ῥομφαία, μάχαιρα, ξίφος, ἢ ἀκόντιον μακρόν: Machæra, gladius, aut jaculum longum. *Livius lib.* 1. Thracas quoque Romphææ impediebant *Hinc firmantur qui scribunt esse telum Thraciæ nationis. Ut ut sit, non dubito quin Jesus ille (Sirach 21. 4.) gladium significare voluerit, sane* ῥομφαία δίστομος, *eidem est gladius anceps.*

v. 20. usque ad 26. omnia ex Basiliensi. Ad versum vero 26 notat Drusius, illa, ἕως ἀνεθεμάτισεν, esse alterius Interpretis, & suspicatur Aquilæ, qui ita vertit alibi. Verum potest esse etiam Theodotionis, qui hac interpretatione utitur, Exod 22. 11. Lectiones versus 29. ex eodem Basiliensi prodeunt. A 29. autem ad finem usque hujus capitis LXX. deficiunt in Editione Romana, quæ in Basiliensi supplentur, etiamque in aliis manuscriptis & in Polyglotto Anglicano, exque Theodotionis Editione adjecta videntur. Sequentes autem variæ lectiones a v. 29. in Basiliensi habentur in margine, sine Interpretum nomine.

CAPUT IX. JOSUE.

יהושע 3. Ο. κύριος. Αλλος, Ἰησοῦς.

לחמוריהם 4. Ο. ἐπὶ τῶν ὤμων. Αλλος, ἐπὶ τῶν ὄνων.

מטלאת 5. Ο. καταπεπελματωμένα. Αλλος, ἐπιβλήματα ἔχοντα.

וכל לחם צידם יבש היה נקדים A. καὶ πᾶς ὁ ἄρτος ὁ ἐπισιτισμὸς αὐτῶν ξηρὸς ἐγένετο, καὶ ἐψαθυρωμένος. Σ. καὶ πᾶς ὁ ἄρτος τοῦ ἐπισιτισμοῦ αὐτῶν ξηρὸς ἐγένετο καπυρός. Ο. καὶ ὁ ἄρτος αὐτῶν τοῦ ἐπισιτισμοῦ ξηρὸς καὶ εὐρωτιῶν καὶ βεβρωμένος. Θ. καὶ οἱ ἄρτοι τοῦ ἐπισιτισμοῦ αὐτῶν ξηροὶ καὶ βεβρωμένοι.

מבתינו 12. Αλλος, ἀπὸ οἴκου ἡμῶν. In O. vacat.

ויבאו אל־עריהם ביום השלישי 17. Ο. καὶ ἦλθον εἰς τὰς πόλεις αὐτῶν. Αλλος, καὶ ἐξῆλθον τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ εἰς τὰς πόλεις αὐτῶν.

ביהוה אלהי ישראל 18. Ο. κύριον τὸν θεὸν Ἰσραήλ. Αλλος, ἐν Κυρίῳ Θεῷ Ἰσραήλ.

3. HEb. Jehosua. *LXX.* Dominus. *Alius, Vulg. Josue.*

4. *H. Alius,* asinis suis. *LXX.* humeris suis. *Vulg. asinis.*

5. *H.* maculosa. *LXX. Vulg.* pittaciis consuta. *Alius,* assumenta habentia.

H. & omnis panis viatici eorum siccus erat punctis. *A.* & omnis panis viaticum eorum siccus factus est & arefactus. *S.* & omnis panis viatici eorum siccus erat & adustus. *LXX.* & panis eorum viatici aridus & cariem passus & corrosus. *Th.* & panes viatici eorum aridi & corrosi. *Vulg. panes quoque, quos portabant ob viaticum duri erant, & in frusta comminuti.*

12. *H. Vulg.* de domibus nostris *Alius,* a domo nostra. *In* LXX. *vacat.*

17. *Hebr.* & venerunt ad civitates eorum die tertio. *LXX.* & venerunt ad civitates eorum. *Alius,* & egressi sunt die tertia in civitates eorum. *Vulg. & venerunt in civitates eorum die tertio.*

18. *Heb. Alius,* in Domino Deo Israel. *LXX.* Dominum Deum Israel. *Vulg. in nomine Domini Dei Israel.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IX. Josue.

v. 3. Αλλος, Ἰησοῦς. Ex Basil.

v. 4. ἐπὶ τῶν ὄνων. Basil. Et hæc est vera lectio. ἐπὶ τῶν ὤμων, videtur mendose invectum ob nominum similitudinem. Utramque vero lectionem agnoscit Augustinus.

v. 5. Αλλος, ἐπιβλήματα ἔχοντα. Basiliensis, tacito Interprete.

Ibid. Hasce trium Interpretum lectiones mutuamur ex Basil. A. ἐπισιτισμὸς, vocem צדה sic vertere solet Aquila. Vide Gen. 45. 21. & Psalm. 131. 15.

Ibid. נקדים ἐψαθυρωμένος. Eadem voce utitur Aquila Psalm. 101. 4.

v. 12. Αλλος, ἀπὸ οἴκου ἡμῶν. Masius & Grabe habent, ἀπὸ οἴκων ἡμῶν, cum asterisco.

v. 17 Αλλ. καὶ ἐξῆλθον τῇ ἡμέρᾳ, &c. Basil. atque ita Grabe cum asterisco.

CAPUT X. JOSUE.

אדני־צדק 1. Α. Σ. Ο. Θ. Ἀδωνισεδέκ. Ο. ἄλλως, Ἀδωνιβεζέκ.

את־ישראל ויהיו בקרבם Ο. πρὸς Ἰησοῦν καὶ πρὸς Ἰσραήλ. Αλλος, πρὸς Ἰησοῦν καὶ πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, καὶ ἐγένοντο ἐν μέσῳ αὐτῶν.

1. HEb. *A. S. LXX. Th. Vulg.* Adonisedec. *LXX. aliter,* Adonibesec.

H. cum Israel, & essent in interiore eorum. *LXX.* ad Jesum & ad Israel. *Alius,* ad Jesum & ad filios Israel: & facti sunt in medio eorum. *Vul. ad Israel, & essent fœderati eorum.*

דביר 3. O. Δαβίν. Αλλος, Δαβεὶρ. Αλλος, Δαιβαί. Αλλος, Δαμίν.

ויאספו ויעלו 5. O. καὶ ἀνέβησαν. Αλλος, καὶ συνήχθησαν καὶ ἀνέβησαν.

האמרי A. Σ. Θ. τῶν Αμοῤῥαίων. O. τῶν Ιεβουσαίων.

עגלון A. Σ. Θ. Εγλώμ. O. Οδολλάμ.

לא־יעמד 8. O. οὐχ ὑπολειφθήσεται. Αλλος, οὐ στήσεται.

בית־חורן 10. O. Ωρωνίν. Αλλος, Ωρωνεὶμ. Αλλος, Βαιθωρών.

אבנים גדלות 11. A. λίθοις μεγάλοις. O. λίθοις χαλάζης.

דום 12. A. σιώπα. Σ. παῦσον. O. στήτω.

בעמק אילון O. κατὰ φάραγγα Αἰλών. Αλλος, κατὰ φάραγγα Αἰλὼν, ἕως ἐκπολεμήσω τὸν λαὸν τοῦτον.

הלא־הוא כתובה על־ספר הישר 13. Αλλος, οὐχὶ τοῦτο γεγραμμένον ἐπὶ βιβλίου τοῦ εὐθοῦς. In O. vacat.

לשמע יהוה בקול איש 14. O. ἐπακοῦσαι θεὸν ἀνθρώπου. Αλλος, ἐπακοῦσαι θεὸς [l. θεὸν] φωνῆς ἀνθρώπου.

וישב יהושע וכל־ישראל עמו אל המחנה הגלגלה 15. Αλλος, καὶ ἐπέστρεψεν Ιησοῦς, καὶ πᾶς Ισραὴλ μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν παρεμβολὴν εἰς Γάλγαλα. In O. vacat.

אבנים גדלות 18. O. λίθους. Αλλος, λίθους μεγάλους.

ואתם אל־תעמדו רדפו אחרי 19. A. Θ. καὶ ὑμεῖς μὴ στήκετε, διώξατε ὀπίσω. Σ. ὑμεῖς δὲ μὴ ἀποστῆτε, διώξατε κατόπιν. O. ὑμεῖς δὲ μὴ ἑστήκατε καταδιώκοντες ὀπίσω.

שרדו מהם ויבאו אל־ערי 20. O. διεσώθησαν εἰς τὰς πόλεις. Αλλος, διεσώθησαν ἀπ' αὐτῶν, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὰς πόλεις.

אל־המחנה 21. Αλλος, εἰς τὴν παρεμβολήν. In O. vacat.

וימיתם ויתלם 26. O. καὶ ἐκρέμασεν. Αλλος, καὶ μετὰ τὸ θανατῶσαι αὐτοὺς ἐκρέμασεν.

אבנים גדלות 27. O. λίθους. Αλλος, λίθους μεγάλους.

חרב ואת־מלכה 28. O. ξίφους. Αλλος, μαχαίρας, καὶ τὸν βασιλέα αὐτῆς.

אז עלה הרם מלך גזר לעזר את־לכיש 33. A. Σ. O. τότε ἀνέβη Ωράμ. [O. ἄλλ. Ελάμ.]

3. *H. Vul. Alius*, Dabir. *LXX.* Dabin. *Alius*, Dæbau. *Alius*, Damin.

5. *Hebr. Alius*, & coacti sunt & ascenderunt. *LXX.* & ascenderunt. *Vulg. congregati igitur ascenderunt.*

H. Amorrhæi. *A. S. Th. Vul.* Amorrhæorum. *LXX.* Jebusæorum.

Heb. Heglon. *A. S. Th.* Eglom. *LXX.* Odollam. *Vulg. Eglon.*

8. *H. Alius*, non stabit. *LXX.* non remanebit. *Vul. nullus ex eis resistere tibi poterit.*

10. *H. Vul.* Bethoron. *LXX.* Oronin. *Alius*, Oronim. *Alius*, Bæthoron.

11. *H. A. Vulg.* lapides magnos. *LXX.* lapides grandinis.

12. *H. A.* sile. *S.* quiesce. *LXX.* stet. *Vulg. ne movearis.*

Hebr. Vulg. in valle Aialon. *LXX.* ad vallem Ælon. *Alius*, ad vallem Ælon, donec debellaverim populum hunc.

13. *H. Alius*, An non hoc scriptum in libro Recti? *In LXX. vacat. Vulg. nonne scriptum est hoc in libro justorum?*

14. *H.* ad audiendum Dominum in voce viri. *LXX.* ut obediret Deus homini. *Alius*, ut obediret Deus voci hominis. *Vulg. obediente Domino voci hominis.*

15. *Hebr.* & reversus est Josue, & omnis Israel cum eo ad castrametationem in Galgal. *Alius*, & reversus est Jesus & omnis Israel cum eo in castra in Galgala. *In LXX. vacat. Vulg. reversusque est Josue cum omni Israel in castra Galgalæ.*

18. *H. Alius*, lapides magnos. *LXX.* lapides. *Vulg. saxa ingentia.*

19. *H. A. Th.* & vos ne steteris, persequimini post. *S.* vos autem ne abscedatis, persequimini retro. *LXX.* vos autem ne stetis persequentes post. *Vulg. vos autem nolite stare, sed persequimini.*

20. *H.* superfuerunt ex eis, & ingressi sunt ad civitates. *LXX.* salvi evaserunt in civitates. *Alius*, salvi evaserunt ab eis, & ingressi sunt in civitates. *Vulg. effugere potuerunt, ingressi sunt civitates.*

21. *H.* ad castrametationem. *Alius*, ad castra. *In LXX. vacat. Vulg. ubi tunc erant castra.*

26. *H.* & occidit eos, & suspendit eos. *LXX.* & suspendit. *Alius*, & postquam interfecisset, eos suspendit. *Vulg. & interfecit eos atque suspendit.*

27. *H. Alius*, lapides magnos. *LXX.* lapides. *Vulg. saxa ingentia.*

28. *Heb.* gladii, & regem ejus. *LXX.* gladii. *Alius*, machæræ: & regem ejus. *Vulg. gladii, regemque illius.*

33. *Hebr.* tunc ascendit Horam rex Ghezer ad auxiliandum Lachis. *A. S. LXX.* tunc ascendit Oram (*LXX. al.* Elam) auxilium latu-

βασιλεὺς Γάζερ βοηθήσων τῇ Λαχίς. Θ. Αγάζερ βασιλεὺς Λαχίς.

rus ipsi Lachis. *Th.* Agazir rex Lachis. *Vulg. eo tempore ascendit Horam rex Gazer, ut auxiliaretur Lachis.*

עגלנה 34. A. O. Αἰγλὼμ. O. ἄλλως, Εἰς Ὀδολλάμ.

34. *H.* in Heglon. *A. LXX.* Æglom. *LXX. aliter*, in Odollam. *Vul. in Eglon.*

לא השאיר שריד 37. O οὐκ ἦν διασεσωσμένος. Ἄλλος, οὐ κατέλιπεν σεσωσμένον.

37. *H. Alius*, non reliquit superstitem. *LXX.* non fuit superstes. *Vulg. non reliquit in ea ullas reliquias.*

והנגב 40. O. καὶ τὴν Ναγέβ. Ἄλλος, καὶ τὸν νότον. Ἄλλος, Ναβαί.

40. *Heb.* & meridiei. *LXX.* & Nageb. *Alius*, & austrum. *Alius*, Nabai. *Vulg. & meridianam.*

ויכם יהושע 41. Ἄλλος, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς. In O. vacat.

41. *Heb.* & percussit eos Josue. *Alius*, & occidit eos Jesus. *In LXX. & Vulg. vacat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. X. Josue.

v. 1. A. Σ. O. Θ. Ἀδωνισεδέκ. Sic Basiliensis, qui notat sine dubio hanc lectionem in Hexaplis haberi, etiam apud LXX. secus quam ἐν τῇ κοινῇ, ubi legebatur, & hactenus legitur, Ἀδωνιβεζέκ.

Ibid. Ἄλλος, πρὸς Ἰησοῦ καὶ πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, ἐν ἐγένετο ἐν μέσῳ αὐτῶν. Sic Basil. Ita habent Masius & Grabe, cum obelo ad πρὸς Ἰησοῦ καὶ, & cum asterisco ad illud, καὶ ἐγένετο ἐν μέσῳ αὐτῶν.

v. 3. Ἄλλος, Δαβεὶρ, &c. Ex Basil.

v. 5. Ἄλλος, ἐν συνήχθησαν. Sic Basil.

Ibid. A. Σ. Θ. Αμορραῖων. Sic Drusius. Verisimile autem est hanc item lectionem in Editione τῶν O. Hexaplari fuisse, non vero Ἰεβουσαίων. Nam ibi manifesta illa errata expuncta fuerant.

Ibid. A. Σ. Θ. Ἐγλὼμ. Ex Basil.

v. 8. Ἄλλος, οὐ στήσεται. Basil.

v. 10. Ἄλλος, Ὡρωνίμ, Ἄλλος, Βαιθωρών. Basil. Postrema lectio cum Hebræo quadrat.

v. 11. A. λίθους μεγάλους. Drusius.

v. 12. A. σιώπα. Σ. παῦσαι. Drusius.

Ibid. ἕως ἐκπολεμήσαι τὸν λαὸν τοῦτον. Hæc, quæ in Hebræo non exstant, ex alio Interprete afferuntur a Basiliensi.

v. 13. Ἄλλος, οὐχὶ τοῦ γεγραμμ. Ex Basil. Masius item & Grabe cum asterisco habent.

v. 14. ἐπακοῦσαι Θεὸν φωνῆς. Basil.

v. 15. Ἀλλ. καὶ ἐπέστρεψεν Ἰησοῦς, &c. ex Basil.

v. 18. & 27. Ἄλλος, λίθους μεγάλους. Basil.

v. 19. A. Θ. καὶ ὑμεῖς μὴ στήκετε, &c. Hasce trium lectiones adfert Basil.

v. 20. Ἄλλος, διεσώθησαν ἀπ' αὐτῶν, &c. Basil.

v. 21. Ἀλλ. εἰς τὴν παρεμβολήν. Basil.

v. 26 Ἄλλος, καὶ μετὰ τὸ θανατῶσαι, &c. Basil.

v. 28. Ἄλλος, μαχαίρας, καὶ τὸν βασιλέα αὐτῆς. Basil.

v. 33. A. Σ. O. τότε ἀνέβη Ὀράμ, &c. In LXX. Romanæ Editionis legitur, Ελαμ. Lectio Theodotionis vitiata fuit.

v. 34. A. O. Αἰγλώμ. Sic Basil.

v. 37. Ἄλλος, οὐ κατέλειπεν σεσωσμένον. Basil.

v. 40. Ἄλλος, καὶ τὸν νότον. Basil.

v. 41. Ἄλλος, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς. Basil.

CAPUT XI. JOSUE.

יובב 1. A. Σ. O. Θ. Ἰωβάβ. Ἄλλος, Ἰωάβ.

1. HEb. *A. S. LXX. Th. Vul.* Jobab. *Alius*, Joab.

שמרון O. Συμοών. Ἄλλος, Ὑμερών. Ἄλλος, Συμερών. Ἄλλος, Σομερών.

Heb. Simron. *LXX.* Symoon. *Alius*, Hymeron. *Alius*, Symeron. *Alius*, Someron. *Vul. Semeron.*

בערבה 2. A. τῇ ὁμαλῇ. Σ. πεδινῇ. O. Αραβα.

2. *H.* in planitie. *A.* planitiem. *S.* campestrem. *LXX.* Araba. *Vul. in campestribus.*

בנפות דור מים Σ. ἐν τῇ παραλίᾳ Δωρά. O. Φεναεδδώρ. Ἄλλος, Ναφεθδώρ. Ἄλλος. Ναφεναεδδώρ.

H. in tractibus Dor a mari. *S.* in maritima Dora. *LXX.* Phenaeddor. *Alius*, Naphethdor. *Al.* Naphenaeddor. *Vul. in regionibus Dor juxta mare.*

בארץ המצפה 3. O. Εἰς γῆν Μασσύμα. Ἄλλος, Εἰς τὴν Μασσημάθ.

3. *H.* in terra Maspha. *LXX.* in terram Massyma. *Alius*, in ipsam Massemath. *Vulg. in terra Maspha.*

חללים 6. Σ...O. τετρωμένους. Ἄλλος, τετρωμένους.

6. *H. S.* occisos. *LXX.* fugatos. *Alius*, vulneratos. *Vulg. vulnerandos.*

לפני ישראל O. ἐναντίον τοῦ Ἰσραήλ. Ἄλλος, ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραήλ.

H. ad facies Israel. *LXX.* ante Israel. *Alius*, in conspectu filiorum Israel. *Vulg. in conspectu Israel.*

משרפות מים 8. A. Μασραφὼθ ὕδατος. Σ. Μασραφὼθ θαλάσσης. O. Μασερεφὼθ Μαΐμ. O. ἄλλως, Μασερών.

8. *H.* combustiones aquarum. *A.* Mastræphoth aquæ. *S.* Mastræphoth maris. *LXX.* Massære-photh Maïm. *LXX. aliter*, Maseron. *Vul. aquas Maserephoth.*

כאשר 9. O. ὃν τρόπον. Αλλος, καθότι.

9. *H. LXX.* quemadmodum. *Alius*, *Vulg.* ficut.

וישב יהושע 10. O. καὶ ἐπέστραφη Ἰησοῦς. Αλλος, καὶ ἐπέστρεψεν Ἰησοῦς, καὶ πᾶς Ἰσραὴλ μετ' αὐτοῦ.

10. *Hebr.* & reverfus eft Jofue. *LXX.* & reverfus eft Jefus. *Alius*, & reverfus eft Jefus, & omnis Ifrael cum eo. *Vulg. reverfufque ftatim.*

העמדות על־תלם 13. A. ἑστηκυίας ἐπὶ χώματος. Σ. ἱδρυμένας ἑκάστην ἐπὶ ὕψους. O. κεχωματισμένας. Θ. ὀχυράς.

13 *Hebr.* ftantes fuper tumulum earum. *A.* ftantes fuper aggerem. *S.* conftitutas unamquamque fuper cacumen. *LXX.* aggeratas. *Th.* munitas. *Vulg. in collibus & in tumulis fita.*

מן ההר החלק 17. A. ἀπὸ ὄρους μεμερισμένου. Σ. ἀπὸ ὄρους λείου. O. ἀπὸ ὄρους Χελχά.

17. *H.* a monte leni. *A.* a monte divifo. *S.* a monte lævi. *LXX.* a monte Chelcha. *Vulg. & partem montis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XI. Jofue.

v. 1. A. Σ. O. Θ. Ἰωβάβ. Ex Bafil.

Ibid. Αλλος, Συμοών. Αλλος, Συμερών. Tertia lectio Σεμρων, habetur inter variantes Romanæ Editionis.

v. 2. A. τῇ ὁμαλῇ. Σ. πεδινῇ. Sic Drufius. Mallem, ἐν ὁμαλῇ, ἐν πεδινῇ.

Ibid. Σ. ἐν τῇ παραλίᾳ Δωρά. Drufius Symmachi lectionem fic effert, τῷ αἰγιαλῷ τῆς θαλάσσης Δωρ, *littus maris Dor*, nefcio unde expifcatus. Puto veram eam lectionem quæ apud Eufebium & Hieronymum de locis Hebraicis habetur. Prior habet, Ναφεθ. ως, ἐν τῇ παραλίᾳ Δωρά, ubi illud, ἐν τῇ παραλίᾳ Δωρά, interpretationem Symmachi effe docet Hieronymus in verfione Latina, *Nepheddor, quod Symmachus interpretatur maritimam.* Nomen Symmachi excidiffe videtur ex Eufebio.

v. 3. Αλλος, εἰς τὴν Μασσηφάθ. Bafil.

v. 6. Αλλος, τετρωμένους, in notis Romanæ Editionis. Eft forte Symmachi qui vertit *occifos*, tefte Drufio.

Ibid. Αλλος, ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. Bafil.

v. 8. A. Μασρεφὼθ ὕδατος, &c. Sic Eufebius de locis Hebraicis. Drufius habet, A. μασρεφὼθ τῶν ὑδάτων. Σ. μασρεφὼθ ἀπὸ θαλάσσης. Editio Romana, Μασερων.

v. 9. Αλλος, καθότι. Bafil.

v. 10. καὶ ἐπέστρεψεν Ἰησοῦς, &c. Bafil.

v. 13. A. ἑστηκυίας ἐπὶ χώματος, &c. Bafil.

v. 17. A. ἀπὸ ὄρους μεμερισμένου. Σ. ἀπὸ ὄρους λείου. Drufius. At Eufebius apud Hieronymum ad vocem Alan, p. 397. vitiatus eft.

CAPUT XII. JOSUE.

ארנון 1. O. Ἀρνών. Αλλος, Ἀροήρ. Αλ. Ἀριήρ.

1. HEb. *LXX. Vulg.* Arnon. *Alius*, Aroer. *Alius*, Arier.

הפסגה 3. A. λαξευτοῦ. O. Φασγά.

3. *H.* collis. *A.* excifam. *LXX. Vulg.* Phafga.

היושב 4. O. κατοικῶν. Αλλος, ἐξουσιάζων.

4. *H.* habitantis. *LXX.* habitans. *Alius*, principatum gerens. *Vulg. qui habitavit.*

הגשורי 5. O. Γεργεσί. Αλλος, Γεσουρί.

5. *Heb.* Ghefuri. *LXX.* Gergefi. *Alius*, Gefuri. *Vul. Geffuri.*

עגלון 12. O. Αἰλάμ. Αλλος, Αἰγλώμ.

12. *Heb.* Heglon. *LXX.* Ælam. *Alius*, Æglom. *Vulg* Eglon.

ערד 14. O. Ἀδέρ. Αλλος, Ἀράδ.

14. *H.* Harad. *LXX.* Ader. *Alius*, Arad. *Vulg. Her d.*

מלך לשרון אחד מלך מדון 18. Οἱ λοιποί, βασιλέα Λεπφρών, βασιλέα Μαδών. Αλλος, Μαρρών.

18 *Heb.* rex Laffaron unus, rex Madon. *Reliqui*, regem Leparon, regem Madon. *Alius*, Marron. *Vulg. rex Saron unus, rex Madon.*

מלך חצור אחד מלך שמרון מראון אחד מלך אכשף אחד מלך תענך אחד מלך מגדו אחד מלך קדש אחד מלך־יקנעם לכרמל אחד מלך דור לנפת דור אחד מלך־גוים לגלגל אחד מלך תרצה אחד 19. Αλλος, βασιλέα Ἀσώρ, βασιλέα Σαμβρών, βασιλέα Μαρρώμ, βασιλέα Ἀχσάφ, βασιλέα Θανάχ, βασιλέα Μαγεδδών, βασιλέα Κέδες, βασιλέα Ἰεκομνάμ τοῦ Χερμέρ, βασιλέα Βαιθήλ, βασιλέα Ἀδδώρ τοῦ Ναφεναεδδώρ βασιλέα Γοΐν τῆς Γελγέλ (Al. Γαλγάλ) βασιλέα Θερσά.

19. *Heb.* rex Chafor unus, rex Simron Meroon unus, rex Achfaph, unus, rex Tahanach, unus, rex Megheddo, unus, rex Kedes, unus, rex Jochneham Charmelo, unus, rex Dor ipfi tractui Dor unus, rex Gentium ad Galgal unus, rex Therfa, unus. *Alius*, regem Afor, regem Sambron, regem Marrhom, regem Achfaph, regem Thanach, regem Mageddon, regem Kedes, regem Jecomnam ipfius Chermer, regem Bæthel, regem Addor ipfius Naphenaeddor, regem Goïn ipfius Gelgel, (al. Galgal) regem Therfa. *LXX.* regem Afom, regem Sy-

O. βασιλέα Ἀπὶμ, βασιλέα Συμοὼν, βασιλέα Μαμβρὼθ, βασιλέα Ἀζὶφ, βασιλέα Κάδης, βασιλέα Ζαχὰκ, βασιλέα Μαρεδὼθ, βασιλέα Ιεκὸμ τοῦ Χερμὲλ, βασιλέα Οδολλὰμ τοῦ Φεννεαλδὼρ, βασιλέα Γεὶ τῆς Γαλιλαίας, βασιλέα Θερσά.

דור לנפת 23. Σ. Δὼρ τῆς παραλίας. O. τοῦ Φεννεαλδώρ.

גוים לגלגל A. Σ. ἐθνῶν τῆς Γελγέλ. O. Γεὶ τῆς Γαλιλαίας.

moon, regem Mambroth, regem Aziph; regem Cades, regem Zachac, regem Maredoth, regem Jecom ipsius Chermel, regem Odollam ipsius Phennealdor, regem Gei Galilææ, regem Thersa. *Vulg. rex Asor unus, rex Semeron unus, rex Achsaph unus, rex Thenac unus, rex Mageddo unus, rex Cades unus, rex Jachanam Carmeli unus, rex Dor & provinciæ Dor unus, rex Gentium Galgal unus, rex Thersa unus.*

23. *Heb.* Dor ipsi tractui. *S.* Dor maritima. *LXX.* ipsius Phennealdor. *Vulg. Dor & provincia Dor.*

Heb. Gentium ad Ghilgal. *A. S.* Gentium Gelgel. *LXX.* Gei Galilææ. *Vulg. Gentium Galgal.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XII. Josue.

v. 2. Basil. legit, Ἀερώ. Ἄλλος, Ἀρώρ.
v. 4. Ἄλλος, ἐξωπλάζων. Basil.
v. 5. Ἄλλος, Γεδουρί. Basil. & sic legit Grabe.
v. 12. Ἄλλος, Αἰγλώμ. Ex cod. Basil. Grabe, Εγλώμ.
v. 14. Ἄλλος, Ἀραδ. Ex eodem.
v. 18. Οἱ λοιποὶ, βασιλέα Αφεκ τοῦ Ασαρὼν, βασιλέα Μαδών. Basil. Masius melius legit, Ασαρών.
v. 19. Hæc omnia nomina, quæ apud LXX. Interpretes mire perturbata & corrupta erant, ut etiam hodie habentur in Editione Romana, in Codice Basiliensi ex aliis, ut videtur, Interpretibus secundum veritatem Hebraïcam restituuntur ad marginem, ut nos referimus. Masius aliquantum variat, & lectionem Hebraïcam e vestigio sequitur, ad singulos autem Reges adjicit ἕνα, ut est in Hebræo.
v. 23. Σ. Δὼρ τῆς παραλίας. Vide quæ diximus in notis ad v. 2. Capitis præcedentis.
Ibid. A. Σ. ἐθνῶν τῆς Γελγέλ. Eusebius de locis Hebraicis. Γωεὶμ τῆς Γελγέλ. A. εἰών ἐθνῶν τῆς Γελγέλ. Quæ postrema verba corrupta sunt: sed facile restituuntur ex interpretatione Hieronymi, qui sic habet: *Goim in Gelgel: quod Aquila & Symmachus interpretantur, gentes in Gelgel.* Legas igitur, A. Συμ. ἐθνῶν τῆς Γελγέλ. Hieron. de locis Hebraicis. p. 447.

CAPUT XIII. JOSUE.

העוים 3. O. Ευαῖοι. Ἄλλος, Ευεΐν.

הגבלי 5. O. Γαλιαθ. Ἄλλος, Γαλιλαθ. Ἄλλος, Γαβλί.

בעל גד A. Βαεγάδ. Σ. O. Θ. Βααλγάδ. O. ἄλλως, Γαλγάλ.

המישר 9. A. Σ. τὴν ὁμαλήν. O. τὴν Μισώρ.

מידבא O. Μαδαβά. Ἄλλως, Μαιδαβάν.

הגשורי 11. O. Γεσιρί. Ἄλλος, Γεσουρίτης.

מיתר הרפאים 12. O. ἀπὸ τῶν γιγάντων. Ἄλλος, ἀπὸ τοῦ λείμματος τῶν γιγάντων.

המישר 16. Σ. A. τὴν ὁμαλήν. O. τὴν Μισώρ. Ἄλλος, τὴν γῆν ὁμαλὴν Μισώρ.

העמק 19. Οἱ λοιποὶ, τῆς κοιλάδος. O. Ενάκ.

הפסגה 20. A. λαξευτήν. O. Φασγά.

את־רבע נסיכי סיחון 21. O. Ῥοβὲ ἄρχοντα τὰ σκῦλα Σιών. Ἄλλος, Ῥοβὲ ἄρχοντας παρὰ Σηών. Ἄλλος, Ῥοβὲ ἄρχοντα Σιών.

אל־חלליהם 22. O. ἐν τῇ ῥοπῇ. Ἄλλος, ἐν τῇ τροπῇ. Ἄλλος, ἐν τῇ προνομῇ.

3. HEb. & Vulg. Hevæi. *LXX.* Evæo. *Alius*, Evein.

5. *H.* Ghibli. *LXX.* Galiath. *Alius*, Galilath. *Alius*, Gabli. *Vulg. confinia.*

H. Bahalgad. *A.* Baenga. *S. LXX. Th.* Baalga. *LXX. aliter*, Galgal. *Vulg. Baalgad.*

9. *H. A. S.* planitiem. *LXX.* ipsam Misor. *Vul. campestria.*

H. Medeba. *LXX.* Madæba. *Al.* Mædaban. *Vulg. Medaba.*

11. *Heb.* Ghesuri. *LXX.* Gesiri. *Alius*, Gesuritæ. *Vulg. Gessuri.*

12. *H.* ex residuo Rephaim. *LXX.* ex gigantibus. *Alius*, ex residuo gigantum. *Vulg. de reliquiis Raphaim.*

16. *H.* planities. *A. S. Vulg.* planitiem. *LXX.* Misor. *Alius*, terram planam Misor.

19. *Hebr. & Reliqui*, vallis. *LXX.* Enac. *Vulg. convallis.*

20. *Hebr.* Pisgah. *A.* excisam. *LXX. Vulg.* Phasga.

21 *Heb.* Rebah præfectos Sichon. *LXX* Robe principem spolia Sion. *Alius*, Robe principes a Seon. *Alius*, Robe principem Sion. *Vul. Rebe duces Sehon.*

22. *H.* ad interfectos eorum. *LXX.* in impetu. *Alius*, in fuga: *Alius*, in vastatione. *Vulg. cum cæteris interfecti.*

Digitized by Google

הצריהן 23. Σ. ἀγροὶ αὐτῶν. Ο. ἐπαύλεις αὐτῶν.	23. *H.* villæ earum. *S.* agri earum. *LXX.* pagi eorum. *Vul. viculos.*
ערוער 25. Ο. Αραβά. Αλλος, Αροήρ.	25. *Heb.* Haroer. *LXX.* Araba. *Alius, Vulg.* Aroer.
רבה Ο. Αράδ. Αλλος, Ραββά.	*Heb.* Rabba. *LXX.* Arad. *Alius, & Vulg.* Rabba.
ממחנים 26. Ο. Μααν. Αλλος, Μαναν. Αλλος, Μαανάιμ.	26. *Heb.* a castris. *LXX.* Maan. *Alius,* Manan. *Alius,* Maanaim. *Vul. Manaim.*
דבר Ο. Δαιβών. Αλλος, Δαβείρ.	*Heb. Alius, Vul.* Dabir. *LXX.* Dæbon.
בעמק 27. Α. Σ. ἐν τῇ κοιλάδι. Ο. Εναδώμ.	27. *Hebr. A. S. Vul.* in valle. *LXX.* Enadom.
בית הרם Ο. Μεθαρτάν. Ο. ἄλλως, Οθαργαί. Αλλος, Βηθαραν.	*H.* Betharam. *LXX.* Mithartan. *LXX. Al.* Othargai. *Alius, Vul.* Betharan.
בית נמרה Ο. Βαιθαναβρά. Αλλος, Βηθναβρά. Αλλος, Θαναβαρά.	*H.* Bethnemra. *LXX.* Bænthanabra. *Alius,* Bethnabra. *Alius,* Thanabara. *Vulg. Bethnemra.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIII. Josue.

v. 3. Αλλος, Ευείν. Basil.

v. 5. Αλλος, Γαλιλάθ. Αλλος, Γαβλί. Basil. postrema lectio cum Hebræo consonat.

Ibid. Α. Βαιγγά. Σ. Ο. Θ. Βααλγά. Basil. qui de Editione τῶν Ο. Hexaplari intelligendus est, ubi vetusta lectio secundùm Symmachum, & Theodotionem emendata fuerat. In Romana Editione legitur, Γαλγάλ. Masius & Grabe posuerunt, Βαλγάδ.

v. 9. Α. Σ. τὴν ὁμαλήν. Sic Eusebius de locis Hebraïcis. Μισώρ. Α. Σ. τὴν ὁμαλήν. Ubi Hieronymus ὁμαλήν, vertit, *humilem.*

Ibid. Αλλος, Μαιδαβάν Basil.

v. 11. Αλλος, Γεβουρίτι. Idem.

v. 12. Αλλος, ἀπὸ τοῦ λείμματος τῶν γιγάντων. Basil.

v. 16. Α. Σ. τὴν Μισώρ. Vide supra, v. 9. Αλλος, τὴν γῆν ὁμαλὴν Μισώρ. Basiliensis in textu. Hæc autem interpretatio ex duabus facta videtur.

v. 19. Οἱ λοιποὶ, τῆς κοιλάδος. Basil. Ο. Εμάκ. Grabe legit, Εμάκ.

v. 20. Α. λαξευτήν. Vide quæ diximus supra, Num. 21. 20.

v. 21. Αλλος, Ρεβέ ἄρχοντας παρὰ Σηών, &c. Hæ variæ lectiones in Notis Edit. Romanæ habentur.

v. 22. Αλλος, ἐν τῇ τροπῇ. Αλλος, ἐν τῇ ἀρσενικῇ. Basil.

v. 23. Σ. ἀγροὶ αὐτῶν. Drusius.

v. 25. Αλλος, Αροήρ. Basil.

Ibid. Αλλος, Ραββά. Basil.

v. 26. Αλλος, Μαναν. Αλλος, Μαανάιμ. Basil.

Ibid. Αλλος, Δαβείρ. Basil.

v. 27. Α. Σ. ἐν τῇ κοιλάδι, Drusius. Eusebius apud Hieron. de locis Hebraïcis, p. 455. ἐνεμέκ.

Ibid. Ο. Μεθαρτάν. Sic habet in textu Basil. Ο. ἄλλως, Οθαργαί, lectio Editionis Romanæ. Αλλος, Βηθαράν, Basiliensis ex altero Interprete.

Ibid. Αλλος, Βηθναβρά. Αλλος, Θαναβαρά. Basil.

CAPUT XIV. JOSUE.

מגרשיהם 4. Σ. προάστεια αὐτῶν. Ο. ἀφωρισμένα αὐτῶν.	4. HEb. S. Vulg. suburbana earum *LXX.* segregata earum.
גלגל 6. Ο. Γαλγάλ. Αλλος, Γαλγάλοις. Αλλος, Γαλγάδ.	6. *H. LXX.* Galgal. *Alius,* Galgalis. *Alius,* Galgad. *Vulg. Galgala.*
ואשב אתו דבר 7. Α. Σ. Ο. ἀπεκρίθην αὐτῷ λόγον.	7. *H.* & retuli ei verbum. *A. S. LXX.* respondi ei verbum. *Vulg. nuntiavique ei.*
את־לב 8. Ο. καρδίαν. Αλλος, διάνοιαν.	8. *H. LXX. Vulg.* cor. *Alius,* mentem.
מלאתי Ο. προσετέθην. Αλλος, προσετέθημην.	*H.* complevi. *LXX.* appositus fui. *Alius,* apposui. *Vulg. secutus sum.*
לבניך 9. Ο. τέκνοις σου. Αλλος, υἱοῖς σου.	*Heb. Alius,* filiis tuis. *LXX.* proli tuæ. *Vulg. filiorum tuorum.*
13. Post, Ιησοῦς, Αλλος, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν, καλῶς.	13. *Post,* Jesus, *Alius,* & dixit ad eum, bene.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIV. Josue.

v. 4. Σ. προάστεια αὐτῶν. Ita Drusius.

v. 6. Αλλος, Γαλγάλοις, Αλλος, Γαλγάδ. Basil.

v. 6. Α. Ο. ἀπεκρίθην αὐτῷ λόγον. Ita Drusius.

v. 8. Αλλος, διάνοιαν. Basil.

Ibid. Αλλος, προσετέθημην. Ex cod. Basil.

v. 9. Αλλος, υἱοῖς σου. Basil.

v. 13. Αλλος, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν, καλῶς. Hæc adseruntur a Basil. nec exstant in Hebræo.

CAPUT XV. JOSUE.

נגבה 1. O. πρὸς λίβα. Αλλος, πρὸς νότον.

ועלה אדרה ונסב הקרקעה ועבר עצמונה 3. O. καὶ προσαναβαίνει εἰς Σάραδα, καὶ ἐκπορεύεται τὴν κατὰ δυσμὰς Κάδης, καὶ ἐκπορεύεται ἐπὶ Σελμωνάν. Αλλος, προσαναβαίνει εἰς Αραβα, (Al. Αβδηρα) καὶ περιπορεύεται τὴν Γαλααδῖτιν, καὶ πορεύεται ἐπὶ Ασελμῶνα.

הקרקעה Σ. τὸ ἔδαφος. O. τὴν κατὰ δυσμάς.

נגב 4. O. λιβός. Αλλος, νότου.

עד קצה הירדן 5. O. ἕως τοῦ Ιορδάνου. Αλλος, ἐπὶ μέρους τοῦ Ιορδάνου.

לבית הערבה 6. Σ. [ἐν τόποις κατὰ ἀοίκητον.] O. Βαιθάραβα.

בהן A. Θ. Βοέν. O. Βαιών.

אל־מי עין־שמש 7. A Σ. Θ. πηγὴ ἡλίου. O. τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς τοῦ ἡλίου.

בן־הנם 8. O. Εννόμ. Αλλος, υἱοῦ Εννόμ.

ויצא אל־ערי הר־עפרון 9. A. O. καὶ διεκβαλεῖ ἐπὶ κώμας ὄρους Εφρών. Σ. καὶ ἐξῆλθεν εἰς πόλεις ὄρους Εφρών. Θ. καὶ διεκβαλεῖ εἰς Γαῒ ὄρος Εφρών. O. ἄλλως, καὶ διεκβαλεῖ εἰς τὸ ὄρος Εφρών.

אל־כתף הר־יערים 10. O. ἐπὶ νώτου πόλιν Ιαρίμ. Αλλος, ἐπὶ Εἴσσαρες.

תמנה O. λίβα. Αλλος, νότον.

ימה 11. O. ἐπὶ θάλασσαν. Αλλος, παρὰ θάλασσαν.

ארבע 13. O. Αρβόκ. Αλλος, Αρβέ.

את־ששי 14. O. Σουσί. Αλλος, τετριχωμένα.

הנגב 19. O. Ναγέβ. Αλλος, νότου.

ונתתה לי גלת מים O. δός μοι τὴν Βοθθανίς. Αλλος, δός μοι Γωλαθμαΐμ.

את גלת עליות O. τὴν Γονααθλὰν τὴν ἄνω. Αλλος, τὴν Γολὰθ τὴν ἄνω.

הערים מקצה למטה 21. A. αἱ πόλεις ἀπὸ τελευταίου τῆς φυλῆς. Σ. αἱ πόλεις ἀπ' ἄκρου τῆς φυλῆς. O. πόλις πρώτη φυλή. O. Αλλως, πόλεις πρὸς τῇ φυλῇ. Θ. πόλεις αὐτῶν ἀπὸ τέλους φυλῆς.

1. Heb. ad meridiem. *LXX.* ad Africum. *Alius*, ad Austrum. *Vulg. contra meridiem.*

3. *Heb.* & ascendet in Adar, & circuibit in Carcaha, & transibit in Asmon. *LXX.* & ascendunt in Sarada, & obeunt eam quæ ad Occidentem Cades, & egrediuntur in Selmonan. *Alius*, ascendit in Araba, (*Al.* Abdera) & circumit Galaaditin, & vadit in Aselmona. *Vulg. ascendebat ad Addam, & circuiens Carcaa, atque inde pertransiens in Asemona.*

Heb. in Carcaha. *S.* pavimentum. *LXX.* quæ ad Occidentem. *Vulg. Carcaa.*

4. *H.* meridiei. *LXX.* Africi. *Alius*, Austri. *Vul. meridianæ plagæ.*

5. *H.* usque ad extremum Jordanis. *LXX.* usque ad Jordanem. *Alius*, super partem Jordanis. *Vulg. usque ad extrema Jordanis.*

6. *H.* Betharaba. *S.* in locis juxta inhabitabilem. *LXX.* Bætharaba. *Vulg. in Beth Araba.*

H. Bohan. *A. Th. Vulg.* Boen. *LXX.* Bæon.

7. *H.* ad aquas Hensemes. *A. S. Th.* fons solis. *LXX.* aqua fontis solis. *Vul. aquas quæ vocantur fons solis.*

8. *H.* filii Hennom. *LXX.* Ennom. *Alius & Vul.* filii Ennom,

9. *H.* egredietur ad urbes montis Hephron. *A. LXX.* & transit ad vicos montis Ephron. *S.* & exiit in urbes montis Ephron. *Th.* & pertransit in Gaï mons Ephron. *LXX. aliter*, & transit in montem Ephron. *Vulg. & pervenit usque ad vicos montis Ephron.*

10. *H.* ad humerum montis Jearim. *LXX.* supra dorsum civitatem Jarim. *Alius*, supra Issares. *Vulg juxta latus montis Jarim.*

H. Thimna. *LXX.* Africum. *Alius*, Austrum. *Vulg. Thamna.*

11. *Heb. LXX.* ad mare. *Alius*, juxta mare. *Vulg. vacat.*

13. *H.* Arba. *LXX.* Arboc. *Alius*, *& Vulg. Arbe.*

14. *Hebr. & Vulg.* Sesai. *LXX.* Susi. *Alius*, pilosum.

19. *H.* meridiei. *LXX.* Nageb. *Alius*, Austri. *Vulg. Australem.*

Heb. dabis mihi revolutiones aquarum. *LXX.* da mihi Botthanis. *Alius*, da mihi Golathmaïm. *Vul. junge & irriguam.*

H. revolutiones superiores. *LXX.* Gonæthlan superiorem. *Alius*, Golath superiorem. *Vulg. irriguum superius.*

21. *H.* urbes ab extremo tribui. *A.* urbes ab ultimo tribus. *S.* urbes a summo tribus. *LXX.* urbs prima tribus. *LXX. aliter*, civitates ad tribum. *Th.* civitates eorum a fine tribus. *Vulg. civitates ab extremis partibus.*

21. בנגבה קבצאל ועדר ויגור 22. וקינה ודימונה
ועדעדה 23. וקדש וחצור ויתנן 24. זיף וטלם
ובעלות 25. וחצור חדתה וקריות חצרון היא חצור
26. אמם ושמע ומולדה 27. וחצר גדה וחשמון
ובית פלט 28. וחצר שועל ובאר שבע ובזיותיה
29. בעלה ועיים ועצם 30. ואלתולד וכסיל
וחרמה 31. וצקלג ומדמנה וסנסנה 32. ולבאות
ושלחים ועין ורמון כל ערים עשרים ותשע
וחצריהן 33. בשפלה אשתאול וצרעה ואשנה
34. וזנוח ועין גנים תפוח והעינם 35. ירמות
ועדלם שוכה ועזקה 36. ושערים ועדיתים
והגדרה וגדרתים ערים ארבע עשרה וחצריהן
37. צנן וחדשה ומגדל גד 38. ודלען והמצפה
ויקתאל 39. לכיש ובצקת ועגלון 40. וכבון
ולחמס וכתליש 41. וגדרות בית דגון ונעמה
ומקדה ערים שש עשרה וחצריהן 42. לבנה ועתר
ועשן 43. ויפתח ואשנה ונציב 44. וקעילה
ואכזיב ומראשה:

21. *Heb.* a meridie Cabſeel & Heder & Jagur, 22. & Cina & Dimona, & Adada, 23. & Cedes, & Chaſor, & Ithnan, 24. Ziph, & Telem, & Bealoth, 25. & Chaſor, & Chadatha, & Cirioth, Cheſron, ipſa Chaſor, 26. Amam, & Sema, & Molada, 27. & Chaſer Gadoha, & Cheſmon, & Beth-Phaleth, 28. & Chaſar Sual, & Beerſaba, & Beziothia. 29. Baala & Hiim, & Haſem, 30. & Eltholad, & Cheſil, & Chorma, 31. & Siceleg, & Madmanna, & Sanſanna, 32. & Lebaoth & Silchim, & Hain, & Rimmon: omnes urbes viginti & novem, & villæ earum. 33. In planitie Eſthaol & Soro, & Aſna, 34. & Zanoa, & Hengannim, & Taphua, & Henam. 35. Jarmuth & Adullam, Socho, & Hazeca, 36. & Saaraim, & Haditha im, & Ghedera, & Ghederothaim, urbes quatuordecim & villæ earum. 37. Senan, & Chadaſa, & Migdal Ghad, 38. & Dalaan, & Maſpha, & Jacteel. 39. Lachis & Baſſecath, & Heglon, 40. & Chabbon, & Lachamas, & Chithlis, 41. & Ghederoth, Bethdagon, & Naama, & Maceda, civitates ſexdecim, & villæ earum. 42. Lebna, & Hether, & Haſan, 43. & Jephtha, & Aſna, & Neſib, 44. & Ceila, & Achzib, & Mareſa.

Αλλος, 21. ἐπὶ τῆς ἐρήμου Καβσεὴλ, καὶ Εδραΐ, καὶ Ιαγοὺρ, 22. καὶ Κινὰ, καὶ Διμωνὰ, καὶ Αδαδὰ, 23. καὶ Κεδὲς, καὶ Ασὼρ, καὶ Ιεθνὰ, 24. Ζὶφ, καὶ Τελὲμ, καὶ Βαλὼθ, 25. καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν, καὶ πόλις Αγερὼν αὕτη Ασὼρ, 26. καὶ Αμὰμ, καὶ Σαμαὰ, καὶ Μωλαδὰ, 27. καὶ Ασεργαδδὰ, καὶ Βαιθφαλὲθ, 28. καὶ Χορλὰλ, καὶ Ασερσουλὰ, καὶ Βηθσαβεὲ, καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν, καὶ ἐπαύλεις αὐτῶν. 29. Βααλὰ, καὶ Αυεὶμ, καὶ Ασὲμ, 30. καὶ Εθωδὰμ, καὶ Χεὴλ, καὶ Ερμὰ, 31. καὶ Σικελὲγ, καὶ Μελεμνὰ, καὶ Σανσαννὰ, 32. καὶ Λαβὼθ, καὶ Σελεεὶμ, καὶ Ρεμμὼν, πόλεις εἴκοσι ἐννέα καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. 33. ἐν τῇ πεδινῇ Εσθαὸλ, καὶ Σαρὰ, καὶ Ασνὰ, καὶ Ραμεὺν, 34. καὶ Ζανὼ, καὶ Αδιαθαὶμ, καὶ Ηναὶμ, 35. καὶ Ιερεμοὺθ, καὶ Οδολλὰμ, καὶ Νεμβρὰ, καὶ Σωχὼ, καὶ Αζηκὰ, 36. καὶ Σαργαρεὶμ, καὶ Γαδηρὰ πόλεις ιδʹ. καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. 37. Σεννὰν, καὶ Αδασὰ, καὶ Μαγδαλγὰδ, 38. καὶ Δαλαὰν, καὶ Μασφὰ, καὶ Ιεκαρεὴλ, 39. καὶ Λαχεὶς, καὶ Βασκὰθ, καὶ Αγλὼν, 40. καὶ Χαββὰ, καὶ Χαμὰς, καὶ Χαθλὼς, 41. καὶ Γαδηρὼθ, καὶ Βηθδαγὼθ, καὶ Νωσμὰ, καὶ Μακηδὰ, πόλεις ιϛʹ. καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. 42. Λεβμνὰ, καὶ Αθὲρ, 43. καὶ Ιεφθὰ, καὶ Ασεννὰ, καὶ Νασὶμ, 44. καὶ Κεϊλὰ, καὶ Αμεσαὶ, καὶ Ζὲν [ad marg. Αχζείβ] καὶ Μαρησὰ, καὶ Εδώμ.

Alius, 21. in deſerto Cabſeel: & Edrai, & Jagur, 22. & Cina, & Dimona, & Adada, 23. & Cedes, & Aſor, & Jethna. 24. Ziph, & Telem, & Baloth, 25. & vici earum. Et civitas Ageron, hæc Aſor, 26. & Amam, & Samaa, & Molada, 27. & Aſergadda, & Bæthphaleth, 28. & Chorlal, & Aſarſula, & Bethſabee, & vici earum, & villæ earum. 29. Baala, & Avim, & Aſem, 30. & Ethodam, & Cheel, & Erma, 31. & Siceleg, & Melemna, & Sanſanna, 32. & Laboth, & Seleim, & Remmon: urbes viginti-novem, & villæ earum. 33. in planitie Eſthaol & Sara, & Aſna, & Rameun, 34. & Zano, & Adiathaim, & Enaim, 35. & Jeremuth, & Odollam, & Nembra, & Socho, & Azeca, 36. & Sargarim, & Gadera, urbes quatuordecim, & vici earum. 37. Seunnan, & Adaſa, & Magdalgal, 38. & Dalaan, & Maſpha, & Icareel, 39. & Lachis, & Baſcath, & Aglon, 40. & Chabba, & Chamas, & Chathlos, 41. & Gaderoth, & Bethdagoth, & Noſima, & Maceda, urbes ſexdecim & vici earum. 42. Lebmna, & Ather, 43. & Jephtha, & Aſſenna, & Naſim, 44. & Ceila, & Ameſai, & Zen, (*ad marg.* Achzib) & Mareſa, & Edom.

O. 21. ἐπὶ τῆς ἐρήμου, καὶ Βαισελεὴλ, καὶ Αρὰ, καὶ Ασὼρ, 22. καὶ Ικὰμ, καὶ Ρεγμὰ, καὶ Αρουὴλ, 23. καὶ Καδὴς, καὶ Ασοριωναὶν, καὶ Μαινὰμ, 24. καὶ Βααλμαιναὶ, καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. 25. καὶ αἱ πόλεις Ασερὼν, αὕτη Ασὼρ, 26. καὶ Σὴν,

LXX. 21. In deſerto, & Beſeleel, & Ara, & Aſor, 22. & Jcam, & Regma, & Aruel, 23. & & Cades, & Aſorionain, & Mænam, 24. & Baalmænan, & vici earum. 25. & civitates Aſeron, hæc Aſor. 26. & Sen, & Salmaa, & Molada, 27. & Seri, & Bæphalath, 28. & Chola-

καὶ Σαλμανὰ, καὶ Μωλαδὰ, 27. καὶ Σεεὶ, καὶ Βαιφαλὰθ, 28. καὶ Χολασεωλὰ, καὶ Βηρσαβεὲ, καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν, καὶ αἱ ἐπαύλεις αὐτῶν. 29. Βαλὰ, καὶ Βακὼκ, καὶ Ασὼμ, 30. καὶ Ελβωυδὰδ, καὶ Βαιθὴλ, καὶ Ερμὰ, 31. Σεκελὰκ, καὶ Μαχαρεὶμ, καὶ Σεθεννὰκ, 32. καὶ Λαβὼς, καὶ Σαλὴ, καὶ Ερωμὼθ, πόλεις εἴκοσι ἐννέα, καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. 33. ἐν τῇ πεδινῇ Ασταὸλ, καὶ Ραὰ, καὶ Ασσὰ, 34. καὶ Ραμὲν, καὶ Τανὼ, καὶ Ιλουθὼθ, καὶ Μαιανὶ, 35. καὶ Ιερμοὺθ, καὶ Οδολλὰμ, καὶ Μεμβρὰ, καὶ Σαωχὼ, καὶ Ιαζηκὰ, 36. καὶ Σακαρεὶμ, καὶ Γάδηρα, καὶ αἱ ἐπαύλεις αὐτῆς πόλεις δεκατέσσαρες, καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. 37. Σεννὰ, καὶ Αδασὰν, καὶ Μαγαδαλγὰδ, 38. καὶ Δαλὰδ, καὶ Μασφὰ, καὶ Ιαχαρεὴλ, 39. καὶ Βασηδὼθ, καὶ Ιδεαδαλὲα, 40. καὶ Χαβρὰ, καὶ Μαχὲς, καὶ Μααχὼς, 41. καὶ Γεδδὼρ, καὶ Βαγαδιὴλ, καὶ Νωμὰν, καὶ Μαχηδὰν, πόλεις ἑκκαίδεκα, καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. 42. Λεβνὰ, καὶ Ιθὰκ, καὶ Ανὼχ, 43. καὶ Ιανὰ, καὶ Νασὶβ 44. καὶ Κειλὰμ, καὶ Ακιεζὶ, καὶ Κεζὶβ, καὶ Βαθησὰρ, καὶ Αιλώμ.

ſcula, & Berſabee, & vici earum, & villæ earum. 29. Bala, & Bacoc, & Aſom, 30. & Elboudad, & Bæthel, & Erma, 31. & Secelac, & Macharim, & Sethennac, 32. & Labos, & Sale, & Eromoth, urbes vigintinovem, & vici earum. 33. in planitie Aſtaol, & Raa, & Aſſa, 34. & Ramen, & Tano, & Iluthoth, & Maani. 35. & Jermuth, & Odollam, & Membra, & Saocho, & Jazeca, 36. & Sacarim, & Gadera, & villæ ejus, civitates quatuordecim, & vici earum. 37. Senna, & Adalan, & Magadalgad, 38. & Dalad & Maſpha, & Iachareel, 39. & Baſedoth, & Ideadalea, 40. & Chabra, & Maches, & Maachos, 41. & Geddor, & Bagadiel, & Noman, & Machedan, urbes ſexdecim, & vici earum. 42. Lebna, & Ithac, & Anoch, 43. & Jana, & Naſib, 44 & Ceilam, & Aciezi, & Ceſib, & Batheſar, & Ælom.

Vulg. *21. a meridie: Cabſeel, & Eder, & Jagur, 22. & Cyna, & Dimona, & Adada, 23. & Cades, & Aſor, & Jethnam, 24. Ziph, & Telem, & Baloth, 25. Aſor nova & Carioth, Heſron, hæc eſt Aſor, 26. Amam, Sama & Molada, 27. & Aſergadda, & Haſſemon, & Bethphelet, 28. & Haſerſual, & Berſabee, & Baziothia, 29. & Baala, & Jim, & Eſem, 30. & Eltholad, & Ceſil, & Harma, 31. & Siceleg, & Medemena, & Senſenna, 32. Lebaoth, & Selim, & Aen, & Remon. Omnes civitates viginti-novem, & villæ earum. 33. in campeſtribus vero Eſtaol, & Sarea, & Aſena, 34. & Zanoe, & Engannim, & Taphua, & Enaim, 35. & Jerimoth, & Adullam, Socho, & Azeca, 36. & Saraim, & Adithaim, & Gedera, Gederothaim: urbes quatuordecim, & villæ earum. 37. Sanam, & Hadaſſa, & Magdalgad, 38. Delean, & Maſepha, & Jecthel, 39. Lachis, & Baſcath, & Eglon, 40. Chebbon, & Lebemin, & Cethlis, 41. & Gideroth, & Bethdagon, & Naama, & Maceda, civitates ſedecim, & villæ earum. 42. Labana, & Ether, & Aſan, 43. Jephtha, & Eſna, & Neſib, 44. & Ceila, & Achzib, & Mareſa.*

בשפלה 33. Ο. ἐν τῇ πεδινῇ. Αλλος, ἐν ὑπωρείᾳ.

33. *H.* in planicie. *LXX.* in campeſtri. *Alius*, in extremo fine. *Vulg. in campeſtribus.*

אשדוד 46. Ο. Ασηδώθ. Αλλος, Αζώτου. Αλλ. Ασδών.

46. *H.* Aſdod. *LXX.* Aſedoth. *Alius*, Azoti. *Alius*, Aſdon. *Vulg. ad Azotum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XV. Joſue.

v. 1. Αλλος, πρὸς νότον. Ex Baſil.

v. 3. Αλλος, προσαναβαίνει εἰς Αραβά, &c. Ex Baſil. ſine Interpretis nomine.

Ibid. Σ. τὸ ἔδαφος. Sic Euſebius de locis Hebraïcis, Αναβαθμοί. Σ. τὸ ἔδαφος, ubi Hieronymus vertit *pavimentum.* Druſius legerat, εἰς γλῶ, perperam, ut etiam ipſe ſubodoratur.

v. 4. Αλλος, ἰδοὺ. Ex Baſilienſi.

v. 5. Αλλος, ἕως μέρους τοῦ Ιορδάνου. Baſil.

v. 6. Σ. (ἐν τόποις κατὰ ἀοίκητον.) Hic deficiunt Græca Euſebii de locis Hebraïcis. Hieronymus vero vertit, *Betharaba, pro qua Symmachus tranſtulit, in locis quæ juxta inhabitabilem ſunt.* Druſius, Sym. ἐν τοῖς πεδινοῖς ὁ ἀοικήτοις, eſtque duplex verſio qua ſolet Symmachus vocem ערבה interpretari, ut ſupra vidimus, modo unam, modo alteram uſurpando.

Ibid. Α. Θ. Βαιν. Sic Baſilienſis Codex.

v. 7. Α. Σ. Θ. πηγὴ Ηλίου, ex Euſebio & Hieronymo de locis Hebraïcis ad vocem *Sames.*

v. 8. Αλλος, υἱοῦ Εννόμ. Baſil.

v. 9. Haſce trium Interpretationes ex Baſilienſi mutuamur. Α. Ο. καὶ διεκβάλλει ἐπὶ κώμας ὄρους. Hæc LXX. Interpretum lectio in Hexaplis erat ex Aquila deſumta. Poſtrema vero eſt Editionis Romanæ. Qua de re vide in Præliminaribus.

v. 10. Αλλ. ἐπὶ Σιωνίρος. Baſil. quæ lectio videtur mendoſe poſita.

Ibid. Αλλος, νότον. Ex Baſil.

v. 11. Αλλος, πρὸς θάλασσαν. Baſil.

v. 13. Αλλος, Αρβά. Baſil.

v. 14. Αλλος, τελχιμῶν. Sic Baſilienſis. Videtur autem eſſe Aquilæ, qui vocem Hebraïcam את־עָנָק ſic legerit את שעיר. Is enim Levit. 17. 7. שעירם vertit τελχῖνσι, *piloſis.*

v. 19 Αλλος, ἰδοὺ. Baſil.

Ibid. Αλλος, δός μοι Γωλαθμαΐμ. Sic Baſilienſis, qui in textu legit Γωλαμαιά.

Ibid. Αλλος, τὴν Γωλὰθ τὴν ἄνω. Ita Baſil. in textu. In margine autem Γεν θλέμ.

v. 21. Hæ trium lectiones ex Baſilienſi prodeunt. LXX. ſic habent in textu Baſilienſis, πόλεις πρώτη φυλῆ. Ad marginem vero, πόλεις πρὸς τῇ φυλῇ.

v. 21. & ſequentibus uſque ad 44. Hæc nomina propria in Editione τῶν Ο Romana mire deformata ſunt. Baſilienſis vero Codex, unde eorumdem nominum reſtitutionem ad literam mutuamur, eadem ipſa ex aliis Interpretibus ſecundum Hebraïcam fidem refert.

v. 33. Αλλος, ἐν ὑπωρείᾳ, Baſil. melius legatur, ὑπωρείᾳ.

v. 46. Αλλος, Αζώτου. Αλλος, Ασδών. Baſil.

JOSUE

CAPUT XVI. JOSUE.

יפלטי 3. O. Ἀπταλίμ. Ἄλλος, Ἰεφαλθὶ, ἢ, Νεφθαλείμ.

המכמתת 6. O. Ἰκασμών. Ἄλλος, Ὀκλομών. Ἄλλος, Μαχθώθ.

3. *Heb.* Japhleti. *LXX.* Aptalim. *Alius*; Jephalthi, *aut*, Nephtalim. *Vulg. Jephleti.*

6. *Heb.* Michmethath. *LXX.* Icasmon. *Alius*, Oclomon. *Alius*, Machthoth. *Vulg. Machmethath.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVI. Josue.

v. 3. Ἄλλος, Ἰεφαλθὶ, ἢ, Νεφθαλείμ. Basil. Prior lectio germana est: altera mendose irrepsit.

v. 6. Ἄλλος, Ὀκλομών. Ἄλλος, Μαχθώθ. Basil.

CAPUT XVII. JOSUE.

אביעזר 2. O. Ἰεζί. Ἄλλος, Ἰεζρού. Ἄλλος, Ἀχιεζέρ.

חלק ולבני אשריאל O. Κελὲζ, καὶ τοῖς υἱοῖς Ἰεζιήλ. Ἄλλος, Χαλὲχ καὶ τοῖς υἱοῖς Ἀριήλ.

שמידע O. Συμαρείμ. Ἄλλος, Μααρείν. Ἄλλ. Σεμιραέ.

והבשן 5. Ἄλλος, καὶ τῆς Βασάν. In O. vacat.

מאשר המכמתת 7. O. Δηλαναθ. Ἄλλος, Δηλανωθέκ. Ἄλλος, ἀπὸ Ἀσὴρ Μαχθώθ.

שכם O. Ἀνάθ. Ἄλλος, Ναίθ. Ἄλλος, Συχέμ.

ישבי A. Σ. τοὺς κατοικοῦντας. O. Ἰασσίβ. Ἄλλος, Ἰασήφ. Ἄλλ. Ἰασβήδ.

תפוח O. Θαφθώθ. Ἄλλ. Σαφέθ.

בתוך ערי 9. O. ἀνὰ μέσον πόλεως. Ἄλλος, ἀπὸ τῆς πόλεως.

לא ימצא 16. O. οὐκ ἀρέσκει. Ἄλλως, οὐκ ἀρκέσει.

2. **H**Ebr. Abiezer. *LXX.* Jezi. *Alius*, Jezru. *Alius*, Achiezer. *Vulg. Abiezer.*

Heb. Chelec, & filiis Asriel. *LXX.* Celez & filiis Jeziel. *Alius*, Chalech, & filiis Ariel. *Vul. Helech & filiis Esriel.*

H. Semida. *LXX.* Symarim. *Alius*, Maarin. *Alius*, Semiraë. *Vul. Semida.*

5. *H. Vul.* & Basan. *Alius*, & ipsius Basan: *In LXX. vacat.*

7. *H.* ab Aser Michmethath. *LXX.* Delanath. *Alius*, Delanothec. *Alius*, ab Aser Machthoth. *Vulg. ab Aser Machmethath.*

H. Sechem. *LXX.* Anath. *Alius*, Naeth. *Alius*, Sychem. *Vulg. Sichem.*

H. Vul. habitatores. *A. S.* habitantes. *LXX.* Jassib. *Alius*, Jaseph. *Alius* Jasbed.

H. Tappua. *LXX.* Thaphthoth. *Alius*, Sapheth. *Vul. Taphua.*

9. *Hebr.* in medio civitatum. *LXX.* in medio civitatis. *Alius*, a civitate. *Vul. quæ in medio sunt urbium.*

16. *Hebr.* non invenietur. *LXX.* non placet. *Al.* non sufficiet. *Vulg. non poterimus ad montana conscendere.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVII. Josue.

v. 2. Ἄλλος, Ἰεζρού. Ἄλλος, Ἀχιεζέρ. Basil. Prior lectio corrupta. Altera quadrabit legendo אביעזר quæ mutatio τοῦ ב in כ ob formæ similitudinem interdum accidit, teste Eusebio in Psalm.

Ibid. Ἄλλος, Χαλὲχ καὶ τοῖς υἱοῖς Ἀριήλ. Basil.

Ibid. Ἄλλος, Μααρείν. Ἄλλος, Σεμιραέ. Basil. Postrema lectio quadrat, si Resch, loco Daleth legatur, ut etiam legerunt LXX. nam hæ literæ ob formæ similitudinem non raro confunduntur.

v. 5. Ἄλλος, καὶ τῆς Βασάν. Basil.

v. 7. Ἄλλος, Δηλανωθέκ. Basil. vox mire corrupta, ut & illa quæ apud LXX. fertur. Melius quadrat altera Basiliensis lectio.; ἀπὸ Ἀσὴρ Μαχθώθ.

Ibid. Ἄλλος, Συχέμ. Basil. Hæc sola cum Hebræo convenit. Cæteræ, Ἀνάθ & Ναίθ, admodum corruptæ sunt; aut aliunde huc translatæ.

Ibid. Eusebius de locis Hebraïcis. Ἰασσίβ, A. Σ. τοὺς καθημένους. Cæteræ lectiones, Ἰασήφ, & Ἰασβήδ, ex Basiliensi.

Ibid. Ἄλλος, Σαφέθ. Basiliensis.

v. 9. Ἄλλος, ἀπὸ τῆς πόλεως. Basil.

v. 16. Ἄλλως, οὐκ ἀρκέσει. Sic Drusius & Notæ Edit. Rom.

CAPUT XVIII. JOSUE.

ונכבשה לפניהם 1. Ο. ἐκρατήθη, ὑπ᾽ αὐτῶν. Αλλος, κατειργάσθη. Αλλος, ὑπετάγη εἰς πρόσωπον αὐτῶν.

מנגב 5. Ο. ἀπὸ λιβός. Αλλος, ἀπὸ νότου.

לכתב 8. Οἱ λοιποὶ, διαγράψαι. Ο. χωροβατῆσαι. Αλλ. χωρογραφῆσαι.

בית און 12. Ο. Βαιθών. Αλλος, Βαιθυήλ. Αλλος, Βαιθαυών.

הגבול עטרות אדר 13. Ο. τὰ ὅρια Μααταρὼβ Ορέχ. Αλλος, τὰ ὅρια ἀπὸ Αταρώθ Κορέκ.

ימה 15. Σ. εἰς θάλασσαν. Ο. εἰς Γαζίν. Αλλος, Γαίν.

עין רגל 16. Ο. πηγὴν Ρωγήλ. Αλλος, γῆν Ρωγήλ.

עין שמש 17. Α. Σ. Θ. (πηγὴν ἡλίου.) Ο. ἐπὶ πηγὴν Βαιθσαμύς. Αλλος, ἐπὶ πηγὴν Σαμύς.

אדמים Οἱ λοιποὶ, Εδωμείν. Ο. Αιθαμίν. Αλλος, Ναθαμίθ.

בהן Ο. Βαιών. Αλλοι, Βαάν.

1. Hebr. subacta est ad facies eorum LXX. subacta est ab eis. Alius, elaborata est. Alius, subacta est in faciem eorum. Vul. & fuit eis terra subjecta.

5. H. a meridie. LXX. ab Africo. Alius, ab Austro. Vul. ab Australi plaga.

8. Heb. Reliqui, Vul. ad describendum. LXX. ad dimetiendam. Alius, ad chorographiam parandam.

12. H. Vul. Bethaven. LXX. Bæthon. Alius, Bæthuel. Alius, Bæthaun.

13. Heb. terminus Hateroth Adar. LXX. fines Maatarob Orech. Alius, fines ab Araroth Corec. Vul. descenditque in Ataroth-Adder.

15. Heb. ad mare. S. in mare. LXX. in Gazin. Al. Gain. Vulg. contra mare.

16. H. Henrogel. LXX. Vulg. fontem Rogel. Alius, terram Rogel.

17. H. Hensemes. A. S. Th. fontem solis. LXX. ad fontem Bæthsamys. Alius, ad fontem Samys. Vulg. Ensemes, id est, fontem Solis.

H. Adummim. Reliqui, Edomin. LXX. Æthamin. Alius, Nathamith. Vulg. Adommim.

Heb. Bohan. LXX. Baon. Alii, Baan. Vulg. Boën.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVIII. Josue.

v. 1. Αλλος, κατειργάσθη. Αλλος, ὑπετάγη εἰς πρόσωπον αὐτῶν. Basil.

v. 5. Αλλος, ἀπὸ νότου. Basil.

v. 8. Οἱ λοιποὶ, διαγράψαι. Αλλ. χωρογραφῆσαι. Ex eodem Basiliensi.

v. 12. Αλλ@, Βαιθυήλ. Αλλ@, Βαιθαυών. Dubium an huc referendum sit, quod habet Hieronymus de loc. Hebr. p. 418. *Bethalon in Tribu Benjamin, pro qua Sym. interpretatur, in campestribus.*

v. 13. Αλλος, τὰ ὅρια ἀπὸ Αταρώθ Κορέκ. Basil.

v. 15. Σ. εἰς θάλασσαν. Ex Drusio.

v. 16. Αλλ@, γῆν Ρωγήλ. Sic Basil. videtur mendum.

v. 17. Α. Σ. Θ. πηγὴν ἡλίου. Sic Martianæus, Basiliensis ad marginem habet, ἐπὶ πηγὴν Σαμύς. Quæ forte videatur esse lectio Theodotionis. Eusebius de locis Hebraïcis: Σάμ, πηγὴ Σάμ φυλῆς Βενιαμίν. Α. πηγὴ ἡλίου. Ubi Hieronymus sic vertit: *Sames, id est, fons, Samel, in tribu Benjamin: pro quo Aquila interpretatur fontem solis*

Ibid. Οἱ λοιποὶ, Εδωμείν. Sic Basil. qui in textu habet, Ναθαμίθ.

Ibid. Αλλος, Βαάν. Basil. Eamdem vocem בהן A. Th. reddunt Boën, supra, cap. 15. 6. unde Vulgata Boën etiam hoc loco.

CAPUT XIX. JOSUE.

בארשבע 2. Ο. Βηρσαβεέ. Αλλος, Βὴρ Σαβά.

רמת 8. Ο. Βαμέθ. Αλλος, Ιαμέθ. Αλλος, Ιεθθιν.

מחבל 9. Ο. ἀπὸ τοῦ κλήρου. Αλλος, ἀπὸ τοῦ δήμου.

עדשריד ועלה 10. Ο. Εσεδεκγωλά. Αλλος, εἰς Οδογολλά. Αλλος, ἕως Σαρδίθ.

שריד 12. Ο. Σεδδούκ. Αλλος, Σεδουά. Αλλος, Σαρίδ.

2. Hebr. Beerseba. LXX. Vulg. Bersabée. Alius, Ber Saba.

8. H. Ramath. LXX. Bameth. Alius, Jameth. Alius, Jetthin.

9. H. a fune. LXX. de sorte. Alius, de populo. Vulg. in possessione & funiculo.

10. Heb. usque ad Sarid: & ascendet. LXX. Esedecgola. Alius, in Odogolla. Alius, usque ad Sardith. Vul. usque Sarid: ascenditque.

12. Heb. Alius Sarid. LXX. Sedduc. Alius, Sedua. Vul. Sared.

קדמה מזרח השמש Οἱ λοιποὶ, ἀνατολῶν ἡλίου. O. ἀπὸ ἀνατολῶν Βαιθσαμύς.

ויצא רמון המתאר 13. Σ. (ἐξήρχετο εἰς Ῥεμμών)... O. καὶ διελεύσεται ἐπὶ Ῥεμμωναὰ Μαθαραοζά.

חנתן 14. O. ἐπὶ Ἀμώθ. Ἄλλος, ἐπὶ Μώθ. Ἄλλος, Ενναθών.

חצריהן 23. O. καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. Ἄλλος, καὶ ἐπαύλεις αὐτῶν.

חלקת 25. A. Χελκάθ. O. Ἐξελεκέθ.

בית העמק 27. Σ. τόπον κοιλάδος. O. Βαιθμέ. Ἀλ. Βηθαμέκ.

ועד־עיר מבצר־צר 29. A. Σ. καὶ ἕως πόλεως ὀχυρώματος Τύρου. O. καὶ ἕως πηγῆς Μασφασσάτ, καὶ τῶν Τυρίων. Ἄλλως, καὶ ἕως πηγῆς Μασφαὶ τῶν Τυρίων.

אזנות 34. Ἄλλος, Ἀζανώθ. In O. vacat.

לשם 47. O. Λαχίς. Ἄλλος, Λεσέμ.

Hebr. ad orientem ortum solis. *Reliqui*, ortûs solis. *LXX.* ab oriente Bæthsamys. *Vulg. contra Orientem.*

13. *Heb.* & exibit Remmon figurans. *S.* exibat in Remmon inclytam. *LXX.* & pertransibunt in Remmonaa Matharaöza. *Vul. & egreditur in Remmon Amthar.*

14. *H. Vul.* Hanathon. *LXX.* ad Amoth. *Alius*, ad Moth. *Alius*, Ennathon.

23. *Heb.* atria earum. *LXX.* & pagi earum. *Alius*, & villæ earum. *Vul. viculi earum.*

25. *Heb. A.* Chelcath. *LXX.* Exeleceth. *Vul. Halcath.*

27. *Heb.* Bethemec. *S.* locum vallis. *LXX.* Bæthme. *Al.* Bethamec. *Vulg. Bethemec.*

29. *H.* & usque ad civitatem munitam Sor. *A.* S. & usque ad urbem munitam Tyrum. *LXX.* & usque ad fontem Masphassat & Tyriorum. *Aliter*, & usque ad fontem Masphan Tyriorum. *Vul. usque ad civitatem munitissimam Tyrum.*

34. *H.* Aznoth. *Alius*, Azanoth. *Vul. Azanoth-Thabor.*

47. *Heb. Alius, & Vul.* Lesem. *LXX.* Lachis.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIX. Josue.

v. 2. Ἄλλος, Βὴρ Σαβά. Basil.

v. 8. Ἄλλος, Ιαμέθ. Ἄλλος, Ιεζθείν. Basil.

v. 9. Ἄλλος, ἀπὸ τοῦ δήμου. Basil.

v. 10. O. Ἐσεδεκγωλά. Hic LXX. Interpretes, illud עלה cum præcedenti voce conjungunt, & ex toto nomen proprium efficiunt. Sequentes vero lectiones ex Basiliensi prodeunt.

v. 12. Ἄλλος, Σεδουά. Ἄλλος, Σαρίδ. Basil.

Ibid. Οἱ λοιποὶ, ἀνατολῶν ἡλίου. Basil.

v. 13. ἐξήρχετο εἰς Ῥεμμών. Drusius Latine sic habet: S. *Exibat in Remmon inclytam.*

v. 14. Ἄλλος, ἐπὶ Μώθ. Ἄλλος, Ενναθών.

v. 23. Ἄλλος, καὶ ἐπαύλεις αὐτῶν. Basil.

v. 25. A. Χελκάθ. Sic Martianæus ex MSS. Huc referunt quidam illud, A. ὄρος ὁρίζον. Σ. ὄρος λεῖον. Verum hæc pertinent ad Cap. XI. versu 17. ubi ex Drusio legitur, ἀπὸ ὄρους μερίζομένου. Hic vero nihil de monte in Hebraïco textu.

v. 27. Σ. τόπον κοιλάδος. Apud Eusebium de locis Hebraïcis, ubi Græcum deficit. Hieronymus sic vertit, *Bethemec, quod interpretatur Symmachus locum vallis.*

v. 29. A. S. καὶ ἕως πόλεως ὀχυρώματος Τύρου. Sic Basiliensis sine Interpretum nomine. Sed Drusius Interpretes indicat cum hac versione Latina. A. S. *usque ad urbem munitam Tyrum.* LXX. עין pro עיר sine dubio legerunt, qui vertunt, πηγῆς.

v. 34. Ἄλλος, Ἀζανώθ. Basil.

v. 47. Ἄλλος, Λεσέμ. Basil.

CAPUT XX. JOSUE.

בשגגה בבלי־דעת 3. O. ἀκουσίως ※ ἄνευ προνοίας.

3. O. τῆς συναγωγῆς εἰς κρίσιν. Post hæc verba in Basil. notatur ad marg. ταῦτα ἐφέρετο ἐν τοῖς O. ἀπόλυτα.

4. ונס אל אחת מהערים האלה ועמד פתח שער העיר ודבר באזני זקני העיר ההיא את דבריו ואספו אתו העירה אליהם ונתנו לו מקום וישב עמם 5. וכי ירדף גאל הדם אחריו ולא יסגרו את הרצח בידו כי בבלי דעת הכה את רעהו ולא שנא הוא לו מתמול שלשום 6. וישב בעיר ההיא עד עמדו לפני העדה למשפט עד מות הכהן הגדול אשר יהיה בימים ההם אז ישוב הרוצח ובא אל עירו ואל ביתו אל העיר אשר נס משם

3. HEbr. in ignorantia, absque scientia. *LXX.* involuntarie ※ absque deliberatione. *Vulg. nesciens.*

3. In Basiliensi notatur ad marginem. *Hæc ferebantur in LXX. absoluta.*

4. *Hebr.* Et fugiet ad unam ex civitatibus istis: stabitque ad ostium portæ civitatis, & loquetur in auribus seniorum urbis ipsius verba sua: & recolligent eum in urbem ad se: dabuntque ei locum & habitabit cum eis. 5. Et cum insecutus fuerit redemptor sanguinis post eum, & non concludent homicidam in manu ejus, quia in non scientia percussit proximum suum, & non odiebat ipse eum ab heri & nudiustertius. 6. Et habitabit in civitate ipsa, usque dum stabit ad

facies cœtus ad judicium, usque ad mortem Sacerdotis magni, qui erit in diebus illis: tunc revertetur homicida, & veniet ad civitatem suam, & ad domum suam, ad civitatem a qua fugerat inde.

4. καὶ φεύξεται εἰς μίαν τῶν πόλεων τούτων, καὶ στήσεται ἐπὶ τῆς θύρας τῆς πόλεως, καὶ λαλήσει ἐν τοῖς ὠσὶ τῶν πρεσβυτέρων τῆς πόλεως ἐκείνης τοὺς λόγους τούτους, καὶ ἐπιστρέψουσιν αὐτὸν ἡ συναγωγὴ πρὸς αὐτούς, καὶ δώσουσιν αὐτῷ τόπον, καὶ κατοικήσει μετ' αὐτῶν. 5. καὶ ὅτι (l. ὅτε) διώξει ὁ ἀγχιστεύων τὸ αἷμα ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ οὐ συγκλείσουσι τὸν φονεύσαντα ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, ὅτι οὐκ εἰδὼς ἐπάταξε τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ οὐ μισῶν αὐτὸν αὐτὸς ἀπ' ἐχθὲς καὶ τῆς τρίτης. 6. καὶ κατοικήσει ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ἕως στῇ κατὰ πρόσωπον τῆς συναγωγῆς εἰς κρίσιν, ἕως ἀποθάνῃ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας, ὃς ἔσται ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. τότε ἐπιστρέψει ὁ φονεύσας, καὶ ἐλεύσεται εἰς τὴν πόλιν αὐτοῦ, καὶ πρὸς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ πρὸς πόλιν ὅθεν ἔφυγεν ἐκεῖθεν.

4. Et fugiet in unam civitatum istarum, & stabit ad portam civitatis: & loquetur in auribus Seniorum civitatis illius hos sermones. Et deducent eum Synagoga ad se, & dabunt ei locum, & habitabit cum eis. 5. Et cum persequetur vindex sanguinem post eum: & non concludent homicidam in manu ejus, quia non sciens percussit proximum suum, & non odio habens eum ipse ab heri & nudiustertius. 6. Et habitabit in civitate illa usque dum steterit ad faciem Synagogæ ad judicium, donec moriatur Sacerdos magnus, qui erit in diebus illis. Tunc revertetur homicida, & veniet in civitatem suam, & ad domum suam, & ad urbem unde effugerat. *Vulg.* 4. *cum ad unam harum confugerit civitatum: stabit ante portam civitatis, & loquetur senioribus urbis illius ea quæ se comprobent innocentem: sicque suscipient eum, & dabunt ei locum ad habitandum.* 5. *cumque ultor sanguinis eum fuerit persecutus, non tradent in manus ejus: quia ignorans percussit proximum ejus, nec ante biduum, triduumve, ejus probatur inimicus.* 6. *Et habitabit in civitate illa, donec stet ante judicium causam reddens facti sui, & moriatur Sacerdos magnus, qui fuerit in illo tempore: tunc revertetur homicida, & ingredietur civitatem & domum suam de qua fugerat.*

8. ומעבר לירדן יריחו מזרחה נתנו את־בצר O. πέραν τοῦ Ἰορδάνου ἔδωκε Βοσόρ. Ἄλλος, πέραν τοῦ Ἰορδάνου Ἱεριχὼ ἀπὸ ἀνατολῶν ἔδωκαν τὴν Βοσόρ.

8. *H.* & de trans Jordanem Jericho ad Orientem dederunt Beser. *LXX.* trans Jordanem dedit Bosor. *Alius*, trans Jordanem Jericho ab Oriente dederunt Bosor. *Vulg. & trans Jordanem contra Orientalem plagam Jericho, statuerunt Bosor.*

את־גלון O. Γαυλών. Ἄλλος, Γωλάν.

H. Golan. *LXX. Vulg.* Gaulon. *Alius*, Golan.

מכה 9. O. παίοντι. Ἄλλος, πατάξαντι.

9. *Heb.* percutiens. *LXX.* percutienti. *Alius*, *& Vulg. qui percussisset.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XX. Josue.

v. 3. ※ ἄνευ προνοίας: ita cum asterisco Masius & Grabe. LXX. vero una voce ἀκουσίως, totum satis expresserunt, ut etiam Vulgata, voce unica, *Nescius.*

v. 3. Sic habet Basiliensis: quid autem sibi velit cum ait, hæc ferri in LXX. Interpretibus absoluta, non difficile est augurari; nimirum in Hexaplari τῶν O. Editione adjecta fuerant, nec obelis, asteriscis, aliisque notulis distincta fuerant; sed iis absoluta erant.

v. 8. Ἄλλος, πέραν τοῦ Ἰορδάνου Ἱεριχώ, &c. Sic quædam Exemplaria.

Ibid. Ἄλλος, Γωλάν. Basil.

v. 9. Ἄλλος, πατάξαντι. Basil. vocem מכה sic vertit Aquila, Gen. 36. 35.

CAPUT XXI. JOSUE.

מגרשיהן 2. O. περισπόρια αὐτῆς. Ἄλλος, προάστεια αὐτῆς.

2. *Heb. Alius, Vul.* suburbana earum. *LXX.* agros earum.

בגורל 4. O. κλήρωτί. Ἄλλος, διὰ κλήρου.

4. *Heb.* in sorte. *LXX.* sorte. *Alius*, per sortem. *Vulg. vacat.*

ואת־עין ואת־מגרשה ואת־יטה 16. O. καὶ Ἀσά,

16. *Heb.* & Hain & suburbana ejus, & Jut-

καὶ τὰ ἀφωρισμένα αὐτῆς, καὶ Τανύ. Ἄλλος, καὶ Αἴν, καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, σὺν τῇ Ἰέτταν. Αλλ. Ατγάν.

ערי גורלם 20. Α. Σ. πόλεις κλήρου αὐτῶν. Ο. Θ. ἡ πόλις τῶν ἱερέων αὐτῶν.

את־אלתקא 23. Ο. Ελκωθαίμ. Αλ. Ελθωκάμ. Αλ. Ελθεκωθέμ.

את־גלון 27. Ο. Γαυλών. Αλλ. Γωυλάν.

את־דברת 28. Ο. Δεββά. Αλλ. Δαβράθ.

את־ירמות 29. Ο. Ρεμμάθ. Αλλ. Γομμά. Αλλ. Ειρμώθ.

את־עין גנים Οἱ λοιποί, Πηγανίμ. (l. πηγὴν Γαννίμ.) Ο. πηγὴν γραμμάτων.

את־משאל 30. Ο. Βασελλάν. Ἄλλος, Μασαάλ.

הרצח 32. Ο. φονεύσαντι. Ἄλλος, φονευτῇ.

את־יקנעם 34. Ο. τὴν Μαάν. Αλλ. Ἰεκναάμ.

את־קרתה Ο. Καδής. Αλλ. Καρθά.

36. (Α. Σ. ὁμαλήν.) Ο. Μισώ. Αλλ. Μισώρ.

ta. *LXX.* & Asa, & segregata ei, & Tany. *Alius*, & Ain & segregata ei, & Jetta. *Al.* Argan. *Vulg. & Ain & Jetha.*

20. *H.* civitates sortis eorum. *A. S.* civitates sortis eorum. *LXX. Th.* civitas sacerdotum eorum. *Vul. hæc data est possessio.*

23. *Hebr.* Eltheche. *LXX.* Elcothaïm. *Al.* Elthocam. *Al.* Elthecothem. *Vul. Eltheco.*

27. *Hebr.* Golan. *LXX. Vulg.* Gaulon. *Al.* Goylan.

28. *Heb. Alius*, Dabrath. *LXX.* Debba. *Vul. Dabereth.*

29. *Heb.* Jarmuth. *LXX.* Remmath. *Al.* Gomma. *Al.* Irmoth. *Vulg. Jaramoth.*

Heb. Engannim. *Reliqui*, Pegannim (lege fontem Gannim.) *LXX.* fontem literarum. *Vulg. Engannim.*

30. *Heb.* Misal. *LXX.* Basellan. *Alius*, Masaal. *Vulg. Masal.*

32. *H. b. & Alius*, homicidæ. *LXX.* ei qui occidit. *Vulg. vacat.*

34. *Heb.* Jocnaam. *LXX.* Maan. *Alius*, Jecnaam. *Vulg. Jecnam.*

Hebr. Carta. *LXX.* Cades. *Alius, & Vulg.* Cartha.

36. *A. S.* planitiem. *LXX.* Miso. *Al. & Vulg.* Misor.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXI. Josue.

v. 2. Ἀλλ. περίσπορα αὐτῶν. Basil. Hæc interpretatio videtur esse Symmachi, ut supra, Cap. 14. v. 4.

v. 4. Ἀλλ. διὰ κλήρου. Basil.

v. 16. Ἄλλος καὶ Αἴν, &c. Sic Basil. in textu, qui hodiernam τῶν O. lectionem ad marginem refert.

v. 20. Α. Σ. πόλεις κλήρου αὐτῶν. Ex Basil. & Drusio. O. & Θ. videntur legisse כהנים, qui vertunt, ἱερέων αὐτῶν.

v. 23. Ἐλθεκάμ. Ex Basil.

v. 27. Ἄλλος, Γωυλάν. Basil.

v. 28. Αλλ. Δαβράθ. Basil.

v. 29. Αλλ. Γομμα. Αλλ. Ειρμώθ. Basil.

Ibid. Οἱ λοιποί, Πηγανίμ. lapsu scilicet graphico pro πηγὴν Γαννίμ. Basil.

v. 30. Ἀλλ. Μασαάλ. Basil.

v. 32. Ἄλλος, φονευτῇ. Basil.

v. 34. Ἄλλος, Ἰεκναάμ. Basil.

Ibid. Ἀλλ. Καρθά. Basil.

v. 36. Hæc nomina quæ spectant ad tribum Ruben desunt in Hebræo: & jam tempore Hieronymi deerant: nam is interpretationem LXX. hic ad literam sequitur. Quare illud Α. Σ. ὁμαλήν, quod quidam hoc loco posuit pertinere creditur ad Cap. 13. v. 9. & 16.

CAPUT XXII. JOSUE.

לראובני 1. Ο. υἱοὺς Ῥουβήν. Ἄλλος, Ῥουβηνίτας.

עבד יהוה 4. Ἄλλος, δοῦλος κυρίου. In O. vacat.

לבב 5. Ο. διανοίας. Ἄλλος, καρδίας.

שובו 8. Ο. ἀπήλθοσαν. Ἄλλος, ἀπαίρετε.

חלקו Ο. διείλαντο. Ἄλλος, περιείλαντο.

וישבו 9. Ο. ἐπορεύθησαν. Ἄλλος, ἐπέστρεψαν.

אשר נאחזו בה Ο. ἣν ἐκληρονόμησαν αὐτήν. Ἄλλος, ἐν ᾗ ἐκληρονομήθησαν ἐν αὐτῇ.

1. Heb. *Alius, & Vulg.* Rubenitas. *LXX.* filios Ruben.

4. *Heb. Alius, Vulg.* servus Domini. *In LXX. vacat.*

5. *Heb. Alius, Vul.* corde. *LXX.* mente.

8. *H. Vul.* revertimini. *LXX.* abierunt. *Alius*, proficiscimini.

Heb. partimini. *LXX.* diviserunt. *Alius*, circumtulerunt. *Vul. dividite.*

9. *Heb. Alius, Vul.* reversi sunt. *LXX.* abierunt.

Heb. qua apprehensi sunt in ea. *LXX.* quam hæreditaverunt eam. *Alius*, in qua hæreditatem acceperunt in ea. *Vulg. quam obtinuerant.*

Digitized by Google

אל־גלילות 10. Σ. ὅρια. Ο. Γαλαάδ. Αλ. Γαλιλαώθ.

10. *Heb.* ad confinia. *S.* terminos. *LXX.* Galaad. *Al.* Galiloth. *Vul. ad tumulos.*

מזבח גדול Ο. βωμὸν μέγαν. Αλλος, θυσιαστήριον.

Heb. altare magnum. *LXX.* aram magnam. *Alius*, altare. *Vulg. altare infinitæ magnitudinis.*

היום מאחרי יהוה 16. Ο. σήμερον ἀπὸ κυρίου. Αλλος, σήμερον ἀπὸ ὄπισθεν κυρίου.

16. *Heb.* hodie de post Dominum. *LXX.* hodie a Domino. *Alius*, hodie de post Dominum. *Vul. cur reliquistis Dominum?*

טמאה 19. Α. ἀκάθαρτος. Σ. βέβηλα. Ο. μικρά.

19. *H. A.* immunda *S.* prophana. *LXX.* parva. *Vulg. immundam.*

זרח 20. Ο. Ζαρά. Αλλος, Χαρμί.

20. *Heb.* Zarah. *LXX.* Zara. *Alius*, Charmi. *Vulg. Zara.*

וביניכם 28. Ο. καὶ ἀναμέσον τῶν υἱῶν ἡμῶν. Αλλος, τέκνων. Αλ. γενεῶν.

28. *Heb.* & inter vos. *LXX* & inter filios nostros. *Alius*, liberos. *Alius*, generationes. *Vul. in testimonium nostrum ac vestrum.*

נשיאי 30. Ο. οἱ ἄρχοντες. Αλλος, οἱ χιλίαρχοι.

30. *H.* prælati. *LXX. Vulg.* principes. *Alius*, Millenarii, *sive*, Duces millium.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXII. Josue.

v. 1. Αλλος, Ρουβηνίτας. Basil.
v. 4. Αλλος, δοῦλος κυρίου. Basil.
v. 5. Αλλος, καρδίας. Basil.
v. 8. Αλλος, ἀναλύετε. Basil.
Ibid. Αλλος, ἀδελφῶν αὐτῶν, Basil.
v. 9. Αλλος ἐπέστρεψαν. Basil.
Ibid. ἐν ᾗ ἐκληρονόμησαν ἐν αὐτῇ. Basil.
v. 10. Σ. ὅρια. Sic Drusius, qui hanc notam addit. *Joel.* 3. 4. גלילות A. θῖνας, i. *arenarum tumulos.* S. terminos. *Sic & Hieron. hic vertit*, tumulos, *Santes*, limites, *Arias*, confinia. *Jonathan* (*Joel.* 3. 4.) התחומים *terminos*, *fines.*
Ibid. Αλλος, θυσιαστήριον. Basil.
v. 16. σήμερον ἀπὸ ὄπισθεν κυρίου. Basil.
v. 19. A. ἀκάθαρτος. Σ. βέβηλα. Drusius.
v. 20. Αλλος, Χαρμί. Basil. In Hebræo legitur, זרח
v. 28. Αλλ. τέκνων. Αλλ. γενεῶν. Basil. LXX. Interpretes hic legerunt בניכם, sine jod inter ב & נ, nam vertunt, τῶν υἱῶν ἡμῶν, mendose pro ὑμῶν.
v. 30. Αλλος, οἱ χιλίαρχοι. Basil.

CAPUT XXIII. JOSUE.

הפלתי 4. Σ. ὑπέβαλον. Ο. ἐπέρριψα. Θ. ἔβαλα.

4. HEbr. cadere feci. *S.* subjeci. *LXX.* injeci. *Th.* jeci. *Vul. forte divisit.*

לבלתי סורו ממנו 6. Ο. ἵνα μὴ ἐκκλίνητε. Αλλος, ἵνα μὴ ἐκκλίνητε ἀπ' αὐτοῦ.

6. *H.* ad non recedendum ab eo. *LXX.* ut non declinetis. *Alius*, ut non declinetis ab eo. *Vulg. ut non declinetis ab eis.*

ולא תעבדום 7. Ο. οὐδὲ μὴ λατρεύσητε. Αλλος, καὶ οὐ μὴ κομίσθε.

7. *H.* neque serviatis eis. *LXX.* neque serviatis. *Alius*, neque deferetis. *Vulg. & serviatis eis.*

הנלחם לכם 10. Ο. ἐξεπολέμει ὑμῖν. Αλλος, ἐξεπολέμει μεθ' ὑμῶν.

10. *Hebr.* pugnans vobis. *LXX.* debellabat vobis. *Alius*, debellabat vobiscum. *Vulg. pro vobis ipse pugnabit.*

בצדיכם 13. Ο. ἐν ταῖς πτέρναις ὑμῶν. Αλλος, εἰς τὰς πτέρνας ὑμῶν. Αλλος, ἐν ταῖς πλευραῖς ὑμῶν.

13. *H. Alius*, in lateribus vestris. *LXX.* in calcaneis vestris. *Alius*, in calcaneos vestros. *Vul. ex latere vestro.*

הטובים 14. Αλλος, τῶν ἀγαθῶν. In Ο. vacat.

14. *H. Alius*, bonis. *In LXX. & Vulg. vacat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIII. Josue.

v. 4. Σ. ὑπέβαλον. Θ. ἔβαλα. Basil.
v. 6. Αλλος, ἵνα μὴ ἐκκλίνητε ἀπ' αὐτοῦ. Basil.
v. 7. Αλλος, καὶ οὐ μὴ κομισθῆτε. Basil.
v. 10. Αλλος, ἐξεπολέμει μεθ' ὑμῶν. Basil.
v. 13. Αλλος, εἰς τὰς πτέρνας ὑμῶν. Αλλ. ἐν ταῖς πλευραῖς ὑμῶν. Basil.
v. 14. Αλλος, τῶν ἀγαθῶν. Masius & Grabe legunt; τῶν καλῶν.

CAPUT XXIV. JOSUE.

שכמה 1. Ο. Σηλώ. Ἄλλος, Συχέμ.

בכל־ארץ כנען 3. Ο. ἐν πάσῃ τῇ γῇ. Ἄλλος, ἐν πάσῃ τῇ γῇ Χαναάν.

בן־בעור 9. Ἄλλος, υἱὸν Βαιώρ. In O. vacat.

ויברך ברוך 10. Ο. εὐλογίαις εὐλόγησεν. Ἄλλος, εὐλογῶν εὐλόγησεν.

ותגרש אותם 12. Ο. καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτούς. Ἄλλος, καὶ ἐξέβαλεν αὐτούς.

בחרו 15. Ο. ἐκλέξασθε. Ἄλλος, ἕλεσθε.

מבית עבדים ואשר עשה לעינינו את־האתת הגדולת האלה 17. Θ. ἐξ οἴκου δούλων, καὶ ὅσα ἐποίησεν ἡμῖν τὰ σημεῖα τὰ μεγάλα ταῦτα. In O. vacat.

אל־קנוא הוא 19. Σ. καὶ Θεὸς ζηλωτής ἐστιν οὗτος. Ο. καὶ ζηλώσας οὗτος.

ויאמרו עדים 22. Θ. καὶ εἶπον, μάρτυρες. In O. vacat.

את־אלהי הנכר אשר בקרבכם 23. Ο. τοὺς θεοὺς τοὺς ἀλλοτρίους τοὺς ἐν ὑμῖν. Ἄλλος, θεοὺς τῶν ἀλλοφύλων τῶν ἐν ὑμῖν.

את־יהוה אלהינו 24. Ο. Κυρίῳ. Ἄλλος, Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν.

שכם 25. Ο. Σηλώ. Ἄλλος, Συχέμ.

תחת האלה 26. Α. ὑποκάτω τῆς δρυός. Σ. ὑπὸ τὴν δρῦν. Ο. ὑπὸ τὴν τέρμινθον. Ἄλλως, ὑπὸ τὴν τερέβινθον.

לעדה 27. Ο. εἰς μαρτύριον. Ἄλλος, μαρτυροῦν.

לנחלתו 28. Ο. εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. Ἄλλος, εἰς τὴν πόλιν αὐτοῦ.

נחלתו 30. Ο. τοῦ κλήρου αὐτοῦ. Ἄλλος, τῆς κληρονομίας αὐτοῦ.

33. Post. ἐν τῷ ὄρει τῷ Ἐφραΐμ. Basil. ἕως ὧδε τὸ Ἑβραϊκόν.

1. HEb. in Sechem. *LXX.* Selo. *Alius*, Sychem. *Vulg. Sichem.*

3. *H.* in omni terra Chenaan. *LXX.* in omni terra. *Alius*, in omni terra Chanaan. *Vulg. in terram Chanaan.*

9. *H.* filium Beor. *Alius*, filium Bæor. *In LXX. vacat. Vulg. filium Beor.*

10. *Hebr.* & benedixit benedicendo. *LXX.* benedictionibus benedixit. *Alius*, benedicens benedixit. *Vulg. per illum benedixi vobis.*

12. *H.* & expulit eos. *LXX.* & emisit eos. *Alius*, & ejecit eos. *Vulg. & ejeci eos.*

15. *H. LXX. Vulg.* eligite. *Alius*, sumite.

17. *H.* e domo servorum, & qui fecit in oculis nostris signa magna ista. *Th.* e domo servorum, & quæcumque fecit nobis signa magna hæc. *In LXX. vacat. Vulg. de domo servitutis, fecitque videntibus nobis signa ingentia.*

19. *H.* Deus æmulator ipse. *S.* & Deus æmulator est iste. *LXX.* & zelans hic. *Vulg. & fortis æmulator est.*

22. *H. Th.* & dixerunt, Testes. *In LXX. vacat. Vul. responderuntque, Testes.*

23. *Hebr.* deos alienigenæ, qui in interiori vestro. *LXX.* deos alienos, qui in vobis. *Alius*, deos alienigenarum, qui in vobis. *Vulg. deos alienos de medio vestri.*

24. *Heb. Alius*, *Vulg.* Domino Deo nostro. *LXX.* Domino.

25. *Heb.* Sechem. *LXX.* Selo. *Alius*, Sychem. *Vulg. Sichem.*

26. *H. S. Vul.* subter quercum. *A.* sub quercu. *LXX.* sub terebintho.

27. *Heb. LXX. Vulg.* in testimonium. *Alius*, testificans.

28. *H.* in hæreditatem suam. *LXX.* in locum suum. *Alius*, in civitatem suam. *Vul. in possessionem suam.*

30. *H. & Alius*, hæreditatis ejus. *LXX.* sortis suæ. *Vulg. possessionis suæ.*

33. *Post hæc verba*, in monte Ephraïm. *Basil.* Hucusque Hebraïcum.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIV. Josue.

V. 1. & 25. Ἄλλος, Συχέμ, Basil. & sic Hebræus.

V. 3. Ἄλλος, ἐν πάσῃ τῇ γῇ Χαναάν. Basil.

V. 9. Ἀλλ. υἱὸν Βαιώρ. Basil.

V. 10. Ἄλλος, εὐλογῶν εὐλόγησεν. Basil.

V. 12. Ἄλλος, καὶ ἐξέβαλεν αὐτούς. Sic quædam Exemplaria.

V. 15. Ἀλλ. ἕλεσθε. Basil.

V. 17. Θ. ἐξ οἴκου δούλων, καὶ ὅσα, &c. Basil.

V. 19. Σ. καὶ Θεὸς ζηλωτής ἐστιν οὗτος. Ex Drusio.

V. 22. Ἄλλος, καὶ εἶπαν, μάρτυρες. Basil. & Drusius.

V. 23. Ἄλλος, θεοὺς τῶν ἀλλοφύλων, τῶν ἐν ὑμῖν. Sic Basil. in textu, ad marginem vero, ut Edit Rom. τῶν O.

V. 24. Ἄλλος, Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν. Sic Basil. LXX. deficiunt.

V. 26. A. ὑποκάτω τῆς δρυός. Σ. ὑπὸ τὴν δρῦν. Ita Basil. Apud Drusium, A. Σ. τῆς δρυός.

V. 27. Ἄλλος, μαρτυροῦν. Basil.

V. 28. Ἄλλος, εἰς τὴν πόλιν αὐτοῦ. Basil.

V. 30. Ἄλλος, τῆς κληρονομίας αὐτοῦ. Basil.

V. 33. Hæc nota Codicis Basiliensis monet, ea quæ in LXX. feruntur, nimirum, ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ λαβόντες οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὴν κιβωτὸν, &c. adjecta fuisse, nec in Hebræo haberi.

IN LIBRUM JUDICUM.

ADMONITIO.

Magnam lectionum sylvam nobis suppeditavit Codex Basiliensis, qui desinit in Caput XIX. Judicum, ac plerumque concordat cum Mſ. Alexandrino. Alii Libri tum Mſſ. tum Editi, quibus sum usus, hi sunt.

Variæ Lectiones Codicis Alexandrini in Polyglotto Anglicano editæ.

Folium vetustissimi Codicis unciali charactere annorum plus quam 1100. *sine accentibus & spiritibus, cum obelis & asteriscis, qui dono olim mihi oblatus est a Dom. Desmarezio.*

Codex Regius 1825.
Cod. Reg. 1872.
Cod. Reg. 1888.
Eusebius & Hieronymus de locis Hebraïcis.
Theodoretus editus anno 1642.
Procopius in Heptateuchum.
Jo. Ernesti Grabe Editio.
Notæ Edit. Romanæ & Drusii.

JUDICUM,

CAPUT PRIMUM.

ביהוה 1. Ο. *διὰ τοῦ κυρίου.* Ἄλλος, *παρὰ τοῦ κυρίου.* Ἄλλος, *ἐν κυρίῳ.*

בו Ο. *πρὸς αὐτούς.* Ἄλλος, *ἐν αὐτοῖς.*

יעלה 2. Ο. *ἀναβήσεται.* Ἄλλος, *ἡγήσεται.*

נלחמה בכנעני 3. Ο. *παραταξώμεθα πρὸς τοὺς Χαναναίους.* Ἄλλος, *πολεμήσωμεν ἐν τῷ Χαναναίῳ.*

בידם 4. Ο. Θ. *ἐν χειρὶ αὐτῶν.* Ο. *ἄλλως, εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν.*

ויכום Ο. Θ. *ἐπάταξαν αὐτούς.* Ο. *ἄλλως, ἔκοψαν αὐτούς.*

וימצאו 5. Ο. Θ. *καὶ κατέλαβοσαν.* Ο. *ἄλλως, καὶ εὗρον.*

וילחמו בו Ο. *παρετάξαντο πρὸς αὐτόν.* Θ. Ο. *ἄλλως, ἐπολέμησαν ἐν αὐτῷ.*

ויכו Ο. *ἔκοψαν* Θ. Ο. *ἄλλως ἐπάταξαν.*

ויביאהו 7. Ο. *καὶ ἄγουσιν αὐτόν.* Ἄλλος, *καὶ ἤγαγον αὐτόν.*

בירושלם 8. Ο. *τὴν Ἱερουσαλήμ.* Θ. Ο. *ἄλλ. ἐν Ἱερουσαλήμ.*

9. Vide Notam.

לפנים 10. Ο. *ἔμπροσθεν.* Ἄλλος, *τὸ πρότερον.*

1. *Heb. Alius*, in Domino. *LXX.* per Dominum. *Alius*, a Domino. *Vulg. Dominum.*

Heb. Alius, in eo. *LXX.* adversus eos. *In Vulg. vacat.*

2. *Heb. LXX. Vul.* ascendet. *Alius*, ducet.

3. *Hebr.* propugnabimus in Chananeum. *LXX.* instruamus exercitum contra Chananæos. *Alius*, pugnemus in Chananæum. *Vul. pugna contra Chananæum.*

4. *H. LXX. Th. Vulg.* in manu eorum. *LXX. aliter*, in manus eorum.

H. LXX. Th. Vul. & percusserunt eos. *LXX aliter*, & conciderunt eos.

5. *H. LXX. aliter*, *Th.* & invenerunt. *LXX.* & assecuti sunt. *Vulg. inveneruntque.*

Heb. & pugnaverunt in eum. *LXX.* aciem struxerunt adversus eum. *Th. LXX. aliter*, pugnaverunt in eo. *Vul. & pugnaverunt contra eum.*

Heb. Th. LXX. aliter, *Vulg.* & percusserunt. *LXX.* conciderunt.

7. *H. Alius*, & adduxerunt eum. *LXX.* & adducunt eum. *Vul. adduxeruntque eum.*

8. *H. Th. LXX. aliter*, in Jerusalem. *LXX. Vul.* Jerusalem.

10. *H.* ad facies, *melius*, ante. *LXX.* ante. *Alius*, prius. *Vul. antiquitus.*

ולך

וילך 11. O. καὶ ἀνέβησαν. Ἄλλος, καὶ ἐνεπορεύθησαν.

קרית־ספר O. Καριαθσεφέρ. Ἄλλος, Καριασσωφάρ. Ἄλλος, πόλις γραμμάτων.

ממנו 13. Ἄλλος, ὑπὲρ αὐτόν. In O. vacat.

בבואה 14. O. ἐν τῇ εἰσόδῳ αὐτῆς. Ἄλλος, ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι αὐτήν.

מעל החמור O. ἀπὸ τοῦ ὑποζυγίου. Ἄλλος, ἐπάνω τοῦ ὑποζυγίου.

גלת מים 15. Σ. ἀρδείαν ὕδατος. O. λύτρωσιν ὕδατος.

את גלת עלית ואת גלת תחתית A. τὴν Γολγὼθ ἄνω, καὶ τὴν Γολγὼθ κάτω. Σ.... ἀρδείαν πεδιάδων. Σ. ἄλλως, κτῆσιν ἐν ὑψηλοτέροις, καὶ κτῆσιν ἐν κοιλοτέροις. O. λύτρωσιν μετεώρων καὶ λύτρωσιν ταπεινῶν.

16. O. Ἰεθὸρ. Ἄλλος, Ἰωβάδ.

חתן O. γαμβροῦ. Ἄλλος, πενθεροῦ.

את־בני יהודה O. μετὰ τῶν υἱῶν Ἰούδα. Ἄλλος, πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰούδα.

וילך Ἄλλος, καὶ ἐπορεύθησαν. In O. vacat.

ויחרימו אותה 17. A. καὶ ἀνεθεμάτισαν αὐτήν. O. καὶ ἐξωλόθρευσαν αὐτούς. Ἄλλος, καὶ ἀνεθεμάτισαν αὐτὴν, καὶ ἐξωλόθρευσαν.

חרמה O. ἀνάθεμα. Ἄλλος, ἐξολόθρευσις.

18. O. ὅρια. Ἀλλ. ὅριον.

כי לא להוריש 19. O. ὅτι οὐκ ἠδυνήθησαν ἐξολοθρεῦσαι. Ἄλλος, καὶ οὐκ ἐκληρονόμησαν. Ἄλλος, ὅτι οὐκ ἠδυνήθησαν κληρονομῆσαι.

כי רכב ברזל להם Ἄλλοι, καὶ ἅρματα σιδηρᾶ αὐτοῖς. O. ὅτι Ῥηχὰβ διεστείλατο αὐτοῖς.

ויורש 20. O. ἐκληρονόμησε. Ἄλλος, ᾠκοδόμησε.

ויורש משם את־שלשה בני הענק Ἄλλος, καὶ ἐξῆρεν ἐκεῖθεν τοὺς τρεῖς υἱοὺς Ἐνάκ. O. καὶ ἐκληρονόμησεν ἐκεῖθεν τὰς τρεῖς πόλεις τῶν υἱῶν Ἐνάκ.

לא הורישו 21. O. οὐκ ἐκληρονόμησαν. Ἄλλος, οὐκ ἐξῆραν.

ויעלו בית־יוסף גם־הם בית־אל 22. O. καὶ ἀνέβησαν οἱ υἱοὶ Ἰωσὴφ καί γε αὐτοὶ εἰς Βαιθήλ. Ἄλλος, καὶ προσεσώθησαν οἶκος Ἰωσὴφ Βαιθήλ. Ἄλλος, καὶ κατεσκέψαντο οἱ υἱοὶ Ἰωσὴφ τὴν Βαιθήλ. Ἄλλος, καὶ κατεσκόπησαν οἱ υἱοὶ Ἰωσὴφ τὴν Βαιθήλ.

11. *Hebr.* & ivit. *LXX* & ascenderunt. *Alius*, & profecti sunt. *Vulg. atque inde profectus abiit.*

Hebr. Cariath sepher. *LXX. Vul.* Cariathsepher. *Alius*, Cariassophar. *Alius*, civitas literarum.

13. *H.* ab eo. *Alius*, præ eo. *In LXX. & Vulg. vacat.*

14. *H. Alius*, in intrando ipsam. *LXX.* in ingressu ejus. *Vul. pergentem in itinere.*

H. desuper asino. *LXX.* de subjugali. *Alius*, super subjugali. *Vul. in asino.*

15. *Heb.* scaturigines aquarum. *S.* irrigationem aquæ. *LXX.* redemptionem aquæ. *Vul. irriguam aquis.*

Heb. scaturigines superioris partis, & scaturigines inferioris partis. *A.* Golgoth superiorem, & Golgoth inferiorem. [*S.*... irrigationem campestrium.] *S. aliter*, possessionem in sublimioribus, & possessionem in inferioribus. *LXX.* redemptionem sublimium, & redemptionem humilium. *Vul. irriguum superius, & irriguum inferius.*

16. *LXX.* Jothor. *Alius*, Jobad.

Hebr. & Alius, soceri. *LXX.* affinis. *Vulg. cognati.*

H. LXX. Vul. cum filiis Juda. *Alius*, ad filios Juda.

H. & ivit. *Alius*, & profecti sunt. *In LXX. & Vulg. vacat.*

17. *H. A.* & deleverunt eam. *LXX.* & exterminaverunt eos. *Alius*, & deleverunt eam, & exterminaverunt. *Vulg. & interfecerunt eum.*

H. Horma. *LXX.* anathema. *Alius*, exterminationem. *Vulg. Horma, id est, anathema.*

18. *LXX.* termini. *Al.* terminus.

19. *H.* quia non ad expellendum. *LXX.* quoniam non potuerunt exterminare. *Alius*, & non possederunt. *Alius*, quia non potuerunt possidere. *Vulg. nec potuit delere.*

H. & Alii, quia currus ferrei ipsis. *LXX.* quia Rechab diviserat eis. *Vulg. quia falcatis curribus abundabant.*

20. *H.* & expulit. *LXX.* hæreditavit. *Alius*, ædificavit. *Vulg. delevit.*

H. & expulit inde tres filios Enac. *Alius*, & extulit inde tres filios Enac. *LXX.* & hæreditavit inde tres civitates filiorum Enac. *Vulg. qui delevit ex ea tres filios Enac.*

21. *H.* non expulerunt. *LXX.* non hæreditaverunt. *Alius*, non extulerunt, *Vulg. non deleverunt.*

22. *Heb.* & ascenderunt domus Joseph etiam ipsi Bethel. *LXX.* & ascenderunt filii Joseph, & utique ipsi in Bæthel. *Alius*, & se receperunt domus Joseph Bæthel. *Alius*, & inspexerunt filii Joseph Bæthel. *Alius*, & exploraverunt filii Joseph Bæthel. *Vulg. Domus quoque Joseph ascendit in Bethel.*

ויתירו בית־יוסף בבית־אל 23. Ο. καὶ παρενέβαλον καὶ κατεσκέψαντο Βαιθὴλ. Αλλος, καὶ παρενέβαλον οἶκος Ἰωσὴφ κατὰ Βαιθὴλ. Αλλος, κατέκοψαν οἱ υἱοὶ Ἰωσὴφ τὴν Βαιθὴλ.

איש יוצא 24. Ο. ἀνὴρ ἐξεπορεύετο. Αλλος, ἄνδρα ἐκπορευόμενον.

וילך 26. Ο. καὶ ἐπορεύθη. Αλλος, καὶ ἀπῆλθεν.

ולא הוריש 27. Ο. οὐκ ἐξῆρε. Αλλος, οὐκ ἐκληρονόμησε.

ואת־בנותיה Ο. καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς, καὶ τὰ περίοικα. Αλλος, καὶ τὰ περιαστεῖα.

וישם 28. Ο. Θ. καὶ ἔθηκε. Ο. ἄλλως, καὶ ἐποίησε.

נהלל 30. Ο. Δωμανά. Θ. Νααλά. Ο. ἄλλως, Εναμμάν.

עכו 31. Ο. Ακχώ. Αλλος, Πτολεμαΐδα.

רחב Ο. Ερεώ. Αλλος, Ερεώρ. Αλλος, Ρούθ.

חרס 35. Ο. τοῦ ὀστρακώδους. Αλλος, τοῦ μυρσινῶνος.

Ο. ἐν ᾧ αἱ ἄρκτοι, καὶ ἐν ᾧ αἱ ἀλώπεκες. Αλλος, οὗ οἱ ἄρκοι καὶ αἱ ἀλώπεκες.

באילון ובשעלבים Οἱ λοιποὶ, ἐν Αιλὼν καὶ ἐν Σαλαβείν. Ο. ἐν τῷ Μυρσινῶνι καὶ ἐν Θαλαβείν.

23. *Heb.* & explorari fecerunt domus Joseph in Bethel. *LXX.* & castrametati sunt, & exploraverunt Bæthel. *Alius*, & castrametati sunt domus Joseph contra Bæthel. *Alius*, conciderunt filii Joseph Bæthel. *Vul. nam cum obsiderent urbem.*

24. *H. Alius*, virum egredientem. *LXX.* vir egrediebatur. *Vulg. virum egredientem.*

26. *Heb.* & ivit. *LXX.* & profectus est. *Alius*, *& Vulg.* & abiit.

27. *Heb.* & non expulit. *LXX.* non abstulit. *Alius*, non hæreditavit. *Vulg. non delevit.*

Hebr. & filias ejus. *LXX.* & filias ejus, & adjacentia ejus. *Alius*, & agros ejus. *Vulg. cum viculis suis.*

28. *Heb. LXX. Th.* & posuit. *LXX. aliter*, & fecit. *Vulg. fecit.*

30. *Heb.* Nahalol. *LXX.* Domana. *Th.* Naala. *LXX. aliter*, Enamman. *Vulg. Naalol.*

31. *Hebr.* Accho. *LXX. Vul.* Accho. *Alius*, Ptolemaïdem.

Heb. Rehob. *LXX.* Ereo. *Alius*, Ereor. *Alius*, Ruth. *Vul. Rohob.*

35. *H.* Cheres. *LXX.* testaceo. *Alius*, myrteti. *Vul. Hares.*

LXX. in quo ursi & in quo vulpes. *Alius*, ubi ursi & vulpes. *In Heb. & Vulg. abest hoc loco.*

Hebr. in Ajalon, & in Sahalbim. *Reliqui*, in Ælon, & in Salabin. *LXX.* in myrteto & in Thalabin. *Vul. in Aialon & Salebim.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. I. Judicum.

v. 1. Αλλος, περὶ τοῦ κυρίου. Αλλος, ἐν κυρίῳ. Ita Basiliensis Codex. Monendum autem, illas Basiliensis lectiones frequentissime cum Mſ. Alexandrino concordare.

Ibid. Basiliensis in textu habet, ἐν αὐτῷ. Ad marg. vero πρὸς αὐτοὺς, ut alterius Interpretis lectionem.

v. 2. Αλλος, πολεμήσωμεν ἐν τῷ Χαναναίῳ. Sic Basil. Videtur autem esse lectio Theodotionis, qui literam e vestigio sequitur hic, ut infra, v. 5.

v. 4. Ο. Θ. ἐν χειρὶ αὐτῶν. Hæc lectio, ut putamus, ad Hebraicam veritatem secundum Theodotionem correcta fuerat ab Origene in Editione τῶν Ο. Hexaplari. Vetus autem lectio LXX. Interpretum erat, εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν.

Ibid. Ο. Θ. ἐπάταξαν. Ο. ἄλλως, ἔκοψαν. Sic Basil. Prior secundum Theodotionem in LXX. emendata fuerat.

v. 5. Ο. καὶ κατελάβοσαν. Θ. Ο ἄλλως, καὶ εὗρον. Basil.

Ibid. Θ. Ο. ἄλλως, ἐπολέμησαν ἐν αὐτῷ. Vide supra, v. 2.

Ibid. Θ. Ο. ἄλλως, ἐπάταξαν. Basil.

v. 7. Αλλος, καὶ ἤγαγον αὐτόν. Basil.

v. 8. Ο. Θ. ἐν Ἱερουσαλήμ. Basil.

v. 9. In hæc verba καὶ τὴν πεδινήν. Basil. hæc notat, οὐδεὶς τῶν τεσσάρων, τὰ περιτείχισμα, καὶ τὰ πρὸς ἀπηλιώτην, quo significatur ex quatuor Interpretibus, Α. Σ. Ο. Θ. neminem habere, τὰ περιτειχίσματα, καὶ τὰ πρὸς ἀπηλιώτην, quæ videlicet lectio ferebatur in aliqua Editione.

v. 10. Basil. habet, τὸ πρότερον, in textu, ad marg. vero, ἔμπροσθεν.

v. 11. Αλλος, καὶ ἐπορεύθησαν. Basil.

Ibid. Αλλος, Καριασσεφάρ. Αλλος, πόλις γραμμάτων, Basil. tacitis Interpretibus.

v. 13. Αλλος, ὑπὲρ αὐτόν. Basil.

v. 14. Αλλος, ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι αὐτήν. Basil.

Ibid. ἐπάνω τοῦ ὑποζυγίου Ita Basiliensis, qui in hæc verba hanc notam sæpius infra repetitam adjicit hac forma, διωρθ'ω παν χω διωρθ'ω, quæ quomodo legi & intelligi debeant nondum satis compertum habemus. Nam hujusmodi notæ numquam explicantur in Codice Basiliensi, ubi solùm observatæ nobis fuerunt. Quod de illis conjectura assequi potuimus, hic breviter explanabimus. διωρθ, i. est, διώρθωσα, correxi, emendavi. Sic legitur apud Scholiasten Mſ. RR. PP. Jesuitarum, Ezech. cap. 41. v. 12. Ου, est, οὕτως, sic, παν, i. πάντες, χω. χωρὶς. Ita ut nota integra sic legatur, διώρθωσα οὕτως, πάντες χωρὶς, i. emendavi sic. Omnes seorsim. Illud vero significat, Scholiasten ipsum sic emendasse, omnesque Editiones sic habere separatim, id est, seorsim positas, non vero eas quæ in Hexaplis collectæ erant, ubi aliquæ mutationes invectæ fuisse videntur, ut fusius diximus in Præliminaribus.

v. 15. Σ. ἀρδείαν ὑδάτος. V. notam sequentem.

Ibid. Α. τὴν Γολγὰθ ἄνω, &c. Hic in utroque, Aquila videlicet atque Symmacho lectionum varietas occurrit. Nam lectionem Aquilæ sic tacito nomine profert Basiliensis, τὴν Γολγὰθ ἄνω, καὶ τὴν Γολγὰθ κάτω. Apud Procopium vero p. 497. *Aquylas (sic) vero ait, Gollath superiorem, & Gollath inferiorem.* Legerit ergo Procopius, Γολλὰθ, vel, Γωλλὰθ, quæ lectio magis

quadrat cum Hebraïco גלת quam Γολγαθ. Lectionem vero Symmachi sic effert Theodoretus, οἱ δὲ κατὰ τὸν Σύμμαχον, ἀρδείαν ὕδατος, καὶ ἀντὶ τῶν ταπεινῶν, πεδινῶν ἑρμήνευσεν. Hinc Drusius illud, גלת תחתית secundum Symmachum sic interpretandum putat, ἀρδείαν πεδινῶν. Basiliensis autem Codex, longe diversam & pleniorem Symmachi interpretationem exhibet, nempe, Σ. κλῆσιν ἐν ὑψηλοτέροις, καὶ κλῆσιν ἐν χθαμαλωτέροις. Quæ lectio a Procopio confirmatur, cujus Interpres ita vertit: *Symmachus exposuit, possessionem in superioribus, & possessionem in inferioribus.* Hæc lectio magis arridet.

v. 16. O. Ἰοθὸρ. Ἄλλος, Ἰωβάβ. Basil. Neutrum in Hebræo legitur.

Ibid. Ἄλλος, πενθεροῦ. Basil. Vocem חתן ita vertit Symmachus, Exod. 3. 1. & 18. 1. & 5.

Ibid. Ἄλλος. πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰούδα. Basil.

Ibid. Ἄλλος, καὶ ἐπορεύθησαν. Basil.

v. 17. A. καὶ ἀνεθεμάτισαν αὐτήν. Sic Drusius, qui hanc notam habet. *Hoc legitur in nonnullis Editionibus, τῶν O. Nempe ex Aquila desumptum Librarius textui Vulgato inseruerat. Vide notas ad Frag. Deut. 3. 6.* Ἄλλος, καὶ ἀνεθεμάτισαν αὐτήν, καὶ ἐξωλόθρευσαν. Hæc lectio est Codicis Alexandrini.

Ibid. Ἄλλος, ἐξωλόθρευσαν. Sic Basil. ad marg. & Alexandrinus Codex.

v. 18. Basil. τὸ ὅριον, cum hâc nota, παρ' χω διορθ' ω. de qua supra ad vers. 14.

v. 19. Ἄλλος, καὶ ἐκληρονόμησαν, &c. Has lectiones habet Basiliensis. Postrema cum Codice Alexandr. quadrat.

Ibid. Sic quidam MSS. καὶ ἅρματα σιδηρᾶ αὐτοῖς.

v. 20. Ἄλλος, ᾠκοδόμησεν. Sic Basil. qui hanc notam adjicit. διορθ ω, id est, ut videtur, διώρθωσα οὕτως. V. supra v. 14.

v. 21. Ἀλλ. καὶ ἐξῆραν. Sic Basil. cum hac nota παρ.

v. 22. Trium lectiones tacitis Interpretum nominibus adfert Basiliensis.

v. 23. Ἄλλος, καὶ παρενέβαλον. Basil.

v. 24. Ἀλλ. ἐκπορευόμενον. Basil. cum hac nota. διορθ' ω παρ' χω. Vide supra v. 14.

v. 26. καὶ ἀπῆλθεν. Basil. cum eadem nota & Alex.

v. 27. Ἀλλ. τὰ ἐχόμενα αὐτῆς. Alex. & Basil. cum hac nota, παρ' χω. Vide supra, v. 14.

Ibid. Ἄλλος, καὶ τὰ περίχωρα. Sic cum Codice Alex. Basiliensis, qui in eodem versu ter notat, καὶ, legi ab aliis pro οὐδὲ, hac addita nota ad singulos, παρ' χω. V. supra v. 14.

v. 28. O. Θ. καὶ ἔθηκε. Sic Basil. cum hac nota ad marg. O' Θ' παρ' χω διορθ' ω. Vide supra v. 14.

v. 30. Θ. Νααλώλ. O. ἄλλως, Ἐνεμμών. Basil.

v. 31. Ἄλλος, Πτολεμαΐδα. Basil.

Ibid. ἄλλος, Ἐρεύβ. Sic Basil. in textu, ad marg. vero Ῥωβ. Cod. Alex. Ῥαάβ. Grabe, Ῥοωβ. β. & ϐ. frequenter confunduntur apud Græcos.

v. 33. Basil ad marg. οὐδὲ τοὺς, cum hac nota sic posita,

παρ' χω.

διορθ ω.

Vide supra v. 14.

v. 35. Ἄλλος, τῶν μυρσινώνος. Basil. Hic duplicem versionem exhibent LXX.

Ibid. οὗ οἱ ἄρκοι καὶ αἱ ἀλώπεκες. Basil.

Ibid, οἱ λοιποί, ἐν Αἰλών, καὶ ἐν Σαλαβείν. Sic Basiliensis cum hac nota, παρ' χω διορθ' ω, Vide supra v. 14.

CAPUT. II.

1. Post, πατράσιν ὑμῶν, additur, τοῦ δοῦναι ὑμῖν.

תתצון 2. O. καθελεῖτε. Ἄλλος, κατασκάψατε.

לא־אגרש אותם 3. O. οὐ μὴ ἐξαρῶ αὐτούς. O. ἄλλως, οὐ προσθήσω μετοικῆσαι τὸν λαὸν ὃν εἶπα τοῦ ἐξᾶραι.

4. ויבכו ויקראו שם־המקום ההוא בכים Σ. O. καὶ ἔκλαυσαν, καὶ ἐπωνόμασαν τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου κλαυθμῶνες. Θ. διὰ τοῦτο ἐκάλεσαν. Ἄλλος, διὰ τοῦτο ἐκλήθη.

אחרי יהושע 7. Πάντες, μετὰ Ἰησοῦ.

בתמנת־חרס 9. Πάντες, ἐν Θαμναθαρές.

נאספו 10. O. προσετέθησαν. Ἄλλος, συνήχθησαν.

בעיני 11. O. ἐνώπιον. Ἄλλος, ἐναντίον.

העמים 12. Σ. ἐθνῶν. O. Θ. λαῶν.

לבעל 13. O. τῇ Βαάλ. Θ. τῷ Βαάλ.

JUDICUM.

2. HEb. diruetis. *LXX.* destruetis. *Alius*, suffodite. *Vul. subverteretis.*

3. *H.* non expellam eos. *LXX.* non auferam eos. *LXX. aliter*, non adjiciam tranferre populum, quem dixi me expulsurum. *Vulg. nolui delere eos*,

4. *Heb.* & fleverunt, vocaveruntque nomen loci ipsius, Bochim. *S. LXX.* & fleverunt, & vocaverunt nomen loci illius, planctus. *Th.* propter hoc vocaverunt. *Alius*, propter hoc vocatum est. *Vulg. & fleverunt. Et vocatum est nomen loci illius, locus flentium, sive lacrymarum.*

7. *Heb.* post Josue. *Omnes*; post Jesum, *vel*, cum Jesu. *Vul. post eum.*

9. *Heb.* in Thamnath Heres. *Omnes*, in Thamnathares. *Vulg. in Thamnathsare.*

10. *Heb.* collecti sunt. *LXX.* appositi sunt. *Alius*, congregati sunt. *Vulg. generatio congregata est.*

11. *Hebr.* in oculis. *LXX.* coram. *Alius*, *Vulg.* in conspectu.

12. *Heb. LXX. Th. Vulg.* populorum. *S.* gentium.

13. *H.* Bahal. *LXX.* Baal. *fem. Th.* Baal. *masc. Vulg. Baal.*

Digitized by Google

ביד 14. Σ. Θ. ἐν χειρί. Ο. Εἰς τὰς χεῖρας.

14. *Heb. S. Th.* in manu. *LXX. Vulg.* in manus.

לעמד עוד Ο. ἔτι ἀντιστῆναι. Ἄλλος ἔτι στῆναι.

Heb. Alius, ultra ſtare. *LXX. Vulg.* ultra reſiſtere.

יצאו 15. Ο. ἐπορεύοντο. Ἄλλος, ἐξεπορεύοντο. Ἄλλος, ἐξεπόρνευσαν. Ἄλλος, ἐπόρνευον.

15. *Heb.* egrediebantur. *LXX.* ibant. *Alius*, exibant. *Alii*, fornicabantur. *Vul. quocumque pergere voluiſſent.*

16. Ο. ἔσωσεν αὐτούς.

16. *LXX.* ſalvavit eos.

אחרי אלהים אחרים 17. Ο. ὀπίσω θεῶν ἑτέρων. Ἀλλ. ὀπίσω θεῶν ἀλλοτρίων.

17. *Hebr. Alius*, poſt deos alienos. *LXX.* poſt deos alios. *Vulg. cum diis alienis.*

מצות Οἱ λοιποὶ, τὰς ἐντολάς. Ο. τῶν λόγων.

Hebr. Reliqui, præcepta. *LXX.* verba. *Vulg. mandata.*

וכי 18. Ο. καὶ ὅτι. Ἀλλ. καὶ ὅτε. Ἀλλ. Εἴποτε.

18. *H. Alius*, & cum. *LXX.* & quia. *Alius*, ſi quando. *Vulg. cumque.*

אחרי אלהים אחרים 19. Ο. ὀπίσω θεῶν ἑτέρων. Ἄλλος, ὀπίσω θεῶν ἀλλοτρίων.

19. *H. & Alius*, poſt deos alienos. *LXX.* poſt deos alios. *Vulg. ſequentes deos alienos.*

בם 22. Ο. ἐν αὐτοῖς. Ἄλλος, δι' αὐτῶν.

22 *Hebr. LXX.* in eis. *Alius*, per eas. *Vulg. in ipſis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. II. Judicum.

v. 1. τοῦ δοῦναι ὑμῖν. Hæc in Hebraïco non exſtant, ſed habentur in Cod. Alex. & in Baſilienſi cum hac nota, ※ ταν χω. Vide ſupra cap. 1. v. 14.

v. 2. Ἄλλος, κατασκάψατε. Baſil.

v. 3. Ο. ἄλλως, οὐ προσθήσω μετοικῆσαι, &c. Sic Baſil. & Cod. Alex. qui legit μετοικίσαι.

v. 4. Σ. Ο. ἐκλαυσαν, &c. Baſil. Θ. διὰ τοῦτο ἐκάλεσαν, &c. Sic idem cum hac nota, ※ ταν χω. Vide ſupra cap. 1. v. 14.

v. 7. Baſil. ταν i. πάντες, μετὰ Ἰησοῦ.

v. 9. Baſil. ταν ου i. ut putamus, πάντες οὕτως, ἐν Θαμναθαρές. Sic item Cod. Alexand.

v. 10. Baſil. in textu, συνήχθησαν, ad marg. προσετέθησαν.

v. 11. Baſil. ἐνώπιον, in textu, ἐναντίον, ad marg.

v. 12. Baſil. ἐθνῶν. Σ. ευ, i. ut videtur, Σ. οὕτως. Ο. Θ. λαῶν.

v. 13. Baſil. in textu, τῷ Βαάλ, ad marg. vero ſic,
Θ. τῷ. Ο. τῇ.
Ο. χω. Θ. ευ.
Vide ſupra cap 1. v. 14.

v. 14. Σ. Θ ἐν χειρί. Baſil.

Ibid. Ἀλλ. ἔτι στῆναι. Baſil.

v. 15. ἐξεπορεύοντο. Sic Baſil. in textu. Reliquas vero lectiones ad marginem habet, & duabus lineis infra, Ο. Θ. χω. V. ſupra, cap. 1. v. 14.

v. 16. Ad, ἔσωσεν αὐτούς, Baſilienſis notat. Ο. μόνοι, ſic.

v. 17. & 19. Ἀλλ. ὀπίσω θεῶν ἀλλοτρίων. Baſil.

v. 22. Ἀλλος, δι' αὐτῶν. Baſil.

JUDICUM. CAPUT III.

1. לנסות Συμ. ἀσκῆσαι. Ο. ὥστε πειράσαι.

1. HEb. ad tentandum. *S.* ut exerceret. *LXX.* ut tentaret. *Vulg. ut erudiret.*

רק אשר לפנים לא ידעום 2. Ο. πλὴν οἱ ἔμπροσθεν αὐτῶν οὐκ ἔγνωσαν αὐτά. Ἄλλος, παντελῶς γὰρ οἱ ἔμπροσθεν αὐτῶν ἀνεπιστήμονες ἦσαν τῶν πύκτων.

2. *H.* tantum qui antea non cognoverant ea. *LXX.* verum qui antè illos neſcierunt illas. *Alius*, omnino enim qui ante illos erant, ignari erant talium. *Vulg. & haberent conſuetudinem præliandi.*

3. פלשתים Ο. Θ. Φυλιστιείμ. Ο. ἄλλως, ἀλλοφύλων.

3. *Heb.* Peliſtim. *LXX. Th.* Phyliſtiim. *LXX. aliter*, alienigenarum. *Vulg. Philiſtinorum.*

לבוא חמת Α. εἴσοδος Ἐμάθ. Ο. Λαβωεμάθ.

Hebr. ad ingrediendum Chamath. *A.* ingreſſus Emath. *LXX.* Laboemath. *Vulg. ad introitum Emath.*

ביד 8. Ο. ἐν χειρί. Ἄλλος, εἰς χεῖρας.

8. *H. LXX.* in manu. *Alius*, & *Vul.* in manus.

ארם נהרים Ο. ποταμῶν Συρίας. Ἄλλος, Μεσοποταμίας.

Heb. Aram Naharaim. *LXX.* Syriæ fluviorum. *Alius*, & *Vul.* Meſopotamiæ.

בעיני 12. Ο. ἐναντίον. Ἄλλος, ἐνώπιον.

12. *Heb.* in oculis. *LXX.* coram. *Alius*, & *Vulg.* in conſpectu.

וישלחו 15. Πάντες, ἐξαπέστειλαν.

15. *Omnes*, miſerunt.

גמד ארכה 16. Α. Σ. σπιθαμῆς παλαιστιαῖον.

16. *Hebr.* cubitus longitudo ejus. *A. S.* pugni

O. Θ. σπιθαμῆς τὸ μῆκος αὐτῆς. Αλλος, δρακὸς τὸ μῆκος αὐτῆς.

מתחת לכריו O. ὑπὸ τὸν μανδύαν. Αλλος, ἔνδυμα.

בריא 17. A. πιμελής. Σ. παχύς. O. ἀστεῖος.

נשאי 18. O. τοὺς φέροντας. Αλλος, τοὺς αἴροντας.

הפסילים 19. Θ. καὶ οἱ λοιποὶ, γλυπτῶν. O. ἀνδρῶν.

אשר את־הגלגל O. τῶν ἐν Γαλγάλ. Θ. τῶν μετὰ τὸ Γαλγάλ.

ויאמר הס ויצאו מעליו כל־העמדים עליו ואהוד בא אליו והוא ישב בעלית 20. Σ. ὁ δὲ εἶπεν, σίγα, ἀποπεμψαμένου δὲ αὐτοῦ πάντας τοὺς παρεστῶτας αὐτῷ, εἰσῆλθεν πρὸς αὐτὸν ὁ Ααώδ καθημένου κατὰ μόνας. O. καὶ εἶπεν Εγλώμ πρὸς αὐτὸν, σιώπα. καὶ ἐξαπέστειλεν ἀφ' ἑαυτοῦ πάντας τοὺς ἐφεστῶτας ἐπ' αὐτόν. καὶ Αώδ εἰσῆλθε πρὸς αὐτὸν, καὶ αὐτὸς ἐκάθητο ἐν τῷ ὑπερῴῳ. O. ἄλλως, καὶ εἶπεν Εγλώμ πᾶσιν, ἐκ μέσου. καὶ ἐξῆλθον ἀπ' αὐτοῦ πάντες οἱ παρεστηκότες αὐτῷ. Θ. πᾶσιν, ἐκ μέσου, καὶ ἐξήγαγεν ἀπ' αὐτοῦ.... οἱ παρεστηκότες αὐτῷ.

בבטנו 21. O. ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτοῦ. Αλλος, εἰς τὴν κοιλίαν Εγλώμ.

ויבא 22. O. ἐπεισήνεγκεν. Αλλος, ἐπεισήγαγεν.

הלהב O. φλογός. Αλλος, αἰχμῆς.

אהוד 23. O. Αώδ. Αλλος, Ααώδ. Et sic semper.

המסדרונה A. προστάδα. Σ. εἰς τὰ πρόθυρα. O. τὴν προστάδα.

נעלות 24. O. ἐσφηνωμέναι. Αλλος, ἀποκεκλεισμέναι.

אך מסיך הוא את־רגליו O. μήποτε ἀποκενοῖ τοὺς πόδας αὐτοῦ. Αλλος, μήποτε πρὸς δίφρους κάθηται.

ויחילו עד־בוש 25. O. καὶ ὑπέμειναν ἕως ἠσχύνοντο. Αλλος, καὶ προσδέμειναν αἰσχυνόμενοι.

בעת ההיא 29. O. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. Αλλος, ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ.

ותכנע 30. O. ἐνετράπη. Αλλος, ἐταπεινώθη.

ענת 31. O. Δινάχ. Αλλος, Λινάθ. Αλλος, Αναθ.

במלמד הבקר Σ. ἐχέτλῃ τῶν βοῶν. O. ἀροτρόποδι τῶν βοῶν. Αλλος, ἐκτὸς μόσχων τῶν βοῶν.

palmaris. *LXX. Th.* palmi longitudo ejus. *Al.* pugni longitudo ejus. *Vul.* *longitudinis palmæ manus.*

Hebr. de sub vestibus ejus. *LXX.* sub sago. *Alius*, indumento. *Vulg. subter sagum.*

17. *Heb. A.* pinguis. *S. Vul.* crassus. *LXX.* urbanus.

18. *Heb. LXX.* ferentes. *Alius*, gestantes. *Vul. vacat.*

19. *Heb. Th. & Reliqui*, a sculptilibus. *LXX.* viris. *Vulg. ubi erant idola.*

Heb. quæ cum Ghalgal. *LXX.* quæ in Galgal. *Th.* quæ cum Galgal. *Vulg. de Galgalis ubi erant idola.*

20 *Hebr.* & dixit, Sile. Et egressi sunt desuper eo omnes stantes super eum. Et Ehud ingressus est ad eum, & ipse sedebat in cœnaculo. *S.* Ille autem dixit, Tace. Cum dimisisset autem omnes adstantes sibi, ingressus est ad eum Aaod; ipso sedente seorsum. *LXX.* Et dixit Eglom ad eum, Tace: & dimisit a se omnes qui adstabant sibi. Et Aod ingressus est ad ipsum, & ipse sedebat in cœnaculo. *LXX. aliter*, Et dixit Eglom omnibus, De medio. Et egressi sunt ab eo omnes, qui adstabant ipsi. *Th.* .... omnibus, De medio. Et emisit a se .... qui adstabant ipsi. *Vulg. Et ille imperavit silentium: egressisque omnibus, qui circa eum erant; ingressus est Aod ad eum: sedebat autem in æstivo cœnaculo.*

21. *Heb.* in ventrem ejus. *LXX. Vul.* in ventre ejus. *Alius*, in ventrem Eglom.

22. *H.* & ingressus est. *LXX.* & superimmisit. *Alius*, & induxit. *Vulg. vacat.*

H. laminam. *LXX* flammam, *vel* mucronem. *Alius*, cuspidem. *Vul. ferrum.*

23. *Heb.* Ehud. *LXX. Vul.* Aod. *Alius*, Aaod. *Et sic semper.*

Hebr. per vestibulum. *A.* per porticum. *S.* per vestibula. *LXX.* vestibulum. *Vulg. per porticum.*

24. *H.* obseratæ. *LXX.* coarctatæ. *Alius*, clausæ. *Vul. clausas.*

H. certe tegens ipse pedes suos. *LXX.* Numquid forte evacuat pedes suos. *Alius*, Num forte ad sellas sedet. *Vul. forsitan purgat alvum.*

25. *H.* & expectaverunt donec pudefierent. *LXX.* & sustinuerunt quoadusque erubuerunt. *Alius*, & expectaverunt pudefacti. *Vulg. expectantesque diu donec erubescerent.*

29. *H. Alius*; *Vulg.* in tempore illo. *LXX.* in die illo.

30. *H. Alius*, *Vul.* & humiliatus est. *LXX.* & confusus est.

31. *H.* Anath. *LXX.* Dinach. *Alius*, Linath. *Alius*, *& Vul.* Anath.

H. in documento bovis. *S.* stiva boum. *LXX.* in vomere boum. *Al.* extra vitulos boum. *Vul. vomere.*

Digitized by Google

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. III. Judicum.

v. 1. Σ. ἀσκῆσαι. Drusius.

v. 2. Ἀλλ. πάντιλοῦς τοῦ &c. Sic Basil. sine Interpretis nomine.

v. 3. Ο. Θ. Φυλιστιείμ. Sic Basil.

Ibid. A. εἴσοδος Εμάθ. Sic Eusebius de locis Hebraïcis apud Hieronymum, in Λαβωεμάθ. p. 459.

v. 8. Ἀλλ⊙, εἰς χεῖρας. Basil.

Ibid. Ἀλλος, Μεσοποταμίας. Idem.

v. 12. Ἀλλος, ἐνώπιον. Basil.

v. 15. Πάντες, ἐξαπέστειλαν. Basiliensis sic habet. Ο. Θ. καὶ οἱ λοιποὶ Ου, id est, οὕτως.

v. 16. A. Σ. χόνδυ παλαιστιαῖον, &c. Has loctiones ex Basil. mutuamur.

Ibid. Ἀλλος, ἔνδυμα. Basil.

v. 17. A. πιμελής. Σ. παχύς. Basil.

v. 18. Ἀλλ. τοὺς αἴροντας. Basil.

v. 19. Θ. καὶ οἱ λοιποὶ, γλυπτῶν. Basil. Utramque lectionem habet Edit. Romana.

Ibid. Ὁ. τῶν μετὰ τῆς Γαλγάλ. Idem.

v. 20. Omnes hujus versûs lectiones ex Basiliensi desumsimus.

v. 21. Ἀλλος, εἰς τὴν κοιλίαν Εγλώμ. Basil.

v. 22. Ἀλλ⊙, ἐπεισήγαγεν. Basil. & ibid. αἰχμῆς.

v. 23. Ἀλλος, Λαώδ. Basil. & sic semper ad vocem, Λαώδ.

Ibid. A. παραστάδα. Σ. εἰς τὰ πρόθυρα. Basil.

v. 24. Ἀλλ⊙, ἀποκεκλεισμέναι. Basil.

Ibid. μήποτε πρὸς δίφρους κάθηται. Sic Basil. & Cod. Alex.

v. 25. καὶ προσεῖμειναν αἰσχυνόμενοι. Sic Bas. cum hac nota,

παν χω
διωρθ' ου.

Vide supra cap. 1. v. 14.

v. 29. ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. Basil.

v. 30. Ἀλλος, ἐταπεινώθη. Basil.

v. 31. Ἀλλος, Λινάθ. Ἀλλος, Ανάθ. Basil. Jam sæpe diximus literas, A, Δ, Λ, frequenter commutari, ob similitudinem quam in MSS. vetustioribus præferebant.

Ibid. Σ. ἐχίτλην, &c. Ex eodem Basil.

JUDICUM. CAPUT IV.

בעיני 1. Ο. ἐνώπιον. Ἀλλος, ἐναντίον.

חרשׁה 2. Ο. Ἀρισώθ. Ἀλλος, Ἀβεσώθ.

למשׁפט 5. Ο. Εἰς κρίσιν. Ἀλλος, τοῦ κρίνεσθαι.

בידך 7. Ο. Θ. ἐν τῇ χειρί σου. Ο. ἄλλως, Εἰς χεῖρας σου.

הפארתך 9. A. καύχημά σου. Σ. ἀριστεῖά σου. Ο. προτέρημά σου.

קדשׁה Ο. ἐκ Καδής. Ἀλλος, Εἰς Κεδίς.

ויזעק 10. Ο. καὶ ἐβόησεν. Ἀλλος, παρήγγελεν.

וחבר הקיני נפרד 11. Ο. καὶ χαβὲρ ὁ Κιναῖος ἐχωρίσθη. Ἀλλος, καὶ οἱ πλησίον τοῦ Κιναίου ἐχωρίσθησαν.

עד־אלון בצענים Ο. ἕως δρυὸς πλεονεκτούντων. Ἀλλος, πρὸς δρυῒ ἀναπαυομένων.

בידך הלא יהוה יצא לפניך 14. A. μήτι οὐ κύριος ἐξελεύσεται Εἰς πρόσωπόν σου; Σ. Εἰς χεῖράς σου, ὅρα κύριος προέρχεταί σου. Θ. οὐχὶ κύριος ἐξελεύσεται ἔμπροσθέν σου; Ο. ἐν χειρί σου, οὐκ ἰδοὺ κύριος ἐλεύσεται ἔμπροσθέν σου; Ο. ἄλλως, ἐν τῇ χειρί σου, ὅτι κύριος ἐξελεύσεται ἔμπροσθέν σου.

חרשׁת 16. Ο. Ἀρισώθ. Ἀλλος, δρυμοῦ.

לא נשׁאר Ο. οὐ κατελείφθη. Ἀλλος, οὐχ

1. Heb. in oculis. *LXX.* *Vul.* in conspectu. *Alius*, ante.

2. *H.* Haroseth. *LXX.* Arisoth. *Alius*, Abesoth. *Vul. Haroseth.*

5. *H.* ad judicium. *LXX.* in judicium. *Al.* ut judicarentur. *Vul. in omne judicium.*

7. *H. LXX. Th. Vulg.* in manu tua. *LXX. aliter*, in manus tuas.

9. *H.* decor tuus. *A.* gloriatio tua. *S.* præmia tua. *LXX.* primatus tuus. *Vulg. victoria.*

H. in Cedes. *LXX.* ex Cades. *Alius*, *Vulg.* in Cedes.

10. *Heb.* & conclamavit. *LXX.* & clamavit. *Alius*, præcepit. *Vul. qui accitis.*

11. *H.* & Haber Cinæus separavit a se. *LXX.* & Chaber Cinæus separatus erat. *Alius*, & qui prope Cinæum separati sunt. *Vulg. Haber autem Cinæus recesserat.*

H. usque ad quercum in Sahanaim. *LXX.* usque ad quercum rapacium. *Alius*, usque ad quercum quiescentium. *Vul. usque ad vallem, quæ vocatur Sennim.*

14. *H.* in manu tua, nonne Dominus egressus est ad facies tuas? *A.* nonne Dominus egredietur in faciem tuam? *S.* in manus tuas. Vide Dominus præit tibi. *Th.* nonne Dominus egredietur in conspectu tuo? *LXX* in manu tua. Nonne ecce Dominus ibit in conspectu tuo? *LXX. aliter*, in manu tua. Quia Dominus egredietur in conspectu tuo. *Vulg. in manus tuas; en ipse ductor est tuus.*

16. *H. Vulg.* Haroseth. *LXX.* Arisoth. *Alius*, querceti.

Hebr. non remansit. *LXX.* non relictus est.

ὑπελείφθη.

נס 17. Ο. ἔφυγε. Ἄλλος, ἀνεχώρησεν.

לקראת 18. Ο. Θ. ἀπάντησιν. Ο. ἄλλως, συνάντησιν.

ותאמר אליו Οἱ λοιποὶ, Εἶπε πρὸς αὐτόν. Ο. εἶπεν αὐτῷ.

סורה Ο. ἔκκλινον. Ἄλλος, ἔκνευσον.

ותכסהו Ο. περιέβαλεν. Ἄλλος, συνεκάλυψεν.

בשמיכה Σ. ἐν κοιμητηρίῳ. Θ. ἐν τῷ σάγῳ. Ο. ἐπιβολαίῳ. Ο. ἄλλως, ἐν τῷ (Al. τῇ) δέῤῥει αὐτῆς.

ותכסהו 19. Σ. καὶ συνεκάλυψεν αὐτόν. Ο. καὶ συνεκάλυψεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Ο. ἄλλως, καὶ περιέβαλεν αὐτόν.

פתח 20. Ο. Θ. ἐν τῇ θύρᾳ. Ο. ἄλλως, ἐπὶ τὴν θύραν.

פה Ο. ὧδε. Ο. Θ. ἐνταῦθα.

בלאט 21. Ο. ἐν κρυφῇ. Ἄλλος, ἡσυχῇ.

ותתקע Ο. Θ. καὶ ἐνέκρουσεν. Ο. ἄλλως, καὶ ἔπηξεν.

ברקתו Ο. Θ. ἐν τῇ γνάθῳ. Ο. ἄλλως, ἐν τῷ κροτάφῳ.

ותצנח Ο. καὶ διεξῆλθεν. Ο. ἄλλως, καὶ ἤλασεν.

והוא נרדם ויעף וימת והנה ברק Σ. κεκαρωμένῳ αὐτῷ· ὁ δὲ ἐλειποθύμησεν. ἀποθανόντος δὲ αὐτοῦ ἐφάνη Βαράκ. Ο. ἐσκοτώθη, καὶ ἀπέθανε. καὶ ἰδοὺ Βαράκ. Ο. ἄλλως, ἀπεσκάρισεν καὶ ἐξέψυξεν

נפל 22. Ο. Θ. πεπτωκώς. Ο. ἄλλως, ἐῤῥιμμένος.

ויכנע 23. Ο. καὶ ἐταπείνωσεν. Θ. καὶ συνέτρεψεν. Ο. ἄλλως, καὶ ἐξέτρωσε.

לפני Ο. Θ. ἐνώπιον. Ο. ἄλλως, ἔμπροσθεν.

Alius, non residuus fuit. *Vulg. usque ad internecionem.*

17. *Hebr. LXX.* fugit. *Alius*, recessit. *Vul. fugiens.*

18. *H. Vul.* in occursum. *LXX. Th.* occursum. *LXX. aliter*, obviam.

Hebr. & Reliqui, *Vulg.* dixit ad eum. *LXX.* dixit ei.

H. LXX. declina. *Alius*, deflecte. *Vul. intra.*

H. & operuit eum. *LXX.* circumvolvit. *Alius*, cooperuit. *Vul. & opertus ab ea.*

H. in tegumento crasso. *S.* in lecto. *Th.* in sago *LXX.* indumento. *LXX. aliter*, in pelle sua. *Vul. pallio.*

19. *Hebr.* & operuit eum. *S.* & cooperuit eum. *LXX.* & cooperuit vultum ejus. *LXX. aliter*, & circumvolvit eum. *Vulg. & operuit eum.*

20. *Heb.* ostium. *LXX. Th.* in porta. *LXX. aliter*, super porta. *Vulg. ante ostium.*

Heb. LXX. Th Vul. hîc.

21. *Hebr.* in silentio. *LXX.* in occulto. *Alius*; quiete. *Vul. abscondite.*

H. & infixit. *LXX. Th.* & impulit. *LXX. aliter*, & fixit. *Vul. & posuit.*

H. LXX. Th. in gena *LXX. aliter*, in tempore. *Vul. supra tempus.*

H. & fixit se. *LXX.* & pertransiit. *LXX. aliter*, penetravit. *Vul. defixit.*

Heb. & ipse soporatus est, & lassatus est, & mortuus est. Et ecce Barac. *S.* soporato illo: ipse animo defecit, eo autem defuncto, apparuit Barac. *LXX.* obtenebratus est, & mortuus est. Et ecce Barac. *LXX. aliter*, palpitavit & expiravit. *Vulg. qui soporem morti consocians defecit & mortuus est. Et ecce Barac.*

22. *H.* cadens. *LXX. Th.* prostratus. *LXX. aliter*, projectus. *Vul. jacentem.*

23. *H. LXX.* & humiliavit. *Th.* & contrivit. *LXX. aliter*, & profligavit. *Vulg. humiliavit ergo.*

H. ad facies. *LXX. Th.* in conspectu. *LXX. aliter*, ante. *Vul. coram.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IV. Judicum.

v. 1. Ἄλλος, ἐναντίον. Basil.

v. 2. Ἄλλος, Ἀβεσσαί. Basil.

v. 5. Ad vocem, τῆς Βαιθὴλ, in Basiliensi legitur ad marginem,

ο ο ευ

ο θ χω

i. ο. ο. Hic notare videtur duas ignotas nobis τῶν ο. Editiones, quæ εὖ, *sic*, habebant. Postea vero, ο. θ. χωρὶς, Editionem quamdam ο. θ. notare videtur, sive LXX. Interpretum, & Theodotionis, quam frequenter memorat infra. Sed hæc admodum obscura sunt.

Ibid. Ἄλλος, τοῦ κριτηρίου. Basil.

v. 6. ἐκ τῶν υἱῶν Νεφθ. Basil. ad marg. ἀπό.

v. 7. ο. θ. ἐν τῷ χειμάῤῥῳ. Basil. Idem autem versu sequenti in hæc verba, μετ' ἐμοῦ, hæc notat, ο χω θ. ευ.

Et v. 9. ad vocem, πορευομένη, ποῦ χω δηφθ ευ.

Vide supra cap. 1. v. 14.

v. 9. A. καύχημα. Σ. ἀρίστεια. Basil.

Ibid. Ἄλλος, εἰς Κεδές. Basil.

v. 10. Ἄλλος, παρήγγειλεν. Basil.

v. 11. Ἄλλος, ὃ οἱ πλησίον τοῦ Κινὰ ἐχωρίσθησαν. Basil.

Ibid. Ἄλλος, πρὸς δρυὸς ἀναπαυομένων. Basil.

v. 14. Hæ omnes versus decimi-quarti lectiones adfert Basil.

v. 16. Ἄλλος δρυμοῦ. Basil.

Ibid. Ἄλλος. οὐχ ὑπελείφθη. Basil.

v. 17. Αλλος, ἀνεχώρησεν. Idem.
v. 18. O. Θ. ἀπάντησιν. Idem.
Ibid. οἱ λοιποὶ, εἶπε πρὸς αὐτόν. Basil. Itemque aliæ subsequentes hujusce versus lectiones.
v. 19. Σ. & συνεκάλυψεν, &c. Ex Basil.
v. 20. O. Θ. ἐνταῦθα. Ibid.
v. 21. Αλλος, ἡσυχῆ. Basil.
Ibid. O. Θ. καὶ ἐνέκρυψεν. Et O. Θ. ἐν τῇ γνάθῳ. Ex cod. Basil. Ibid. O. ἄλλως, & ἤλασεν.

Ibid. Σ. κεκαρωμένος. Ex Basil. Postrema vero lectio, ἀπεσκάρισεν & ἐξέψυξεν, habetur in Cod. Alex. ut & in Basil.
v. 22. O. Θ. πεπτωκώς. Basil. Ed. Rom. ἐρ'ῥιμμένος.
v. 23. O. & ἐξεπαίδευσεν. Sic Alex. in textu, & Basil. ad marg. Θ. καὶ συνέτρεψεν Basil.
Ibid. O. Θ. ἐταπείνωσεν. Basil. atque ita habet Cod. Alexandrinus. Hujus versûs lectiones posteriores sunt Edit. Rom.

JUDICUM CAPUT V.

1. ותשר O. Θ. καὶ ᾖσαν. Αλλος, καὶ ᾖσεν.

בפרע פרעות 2. Σ. ἐν τῷ ἀποκαλύψασθαι κεφαλάς. O. Θ. ἐν τῷ ἄρξασθαι ἀρχηγούς. O. ἄλλως, ἀπεκαλύφθη ἀποκάλυμμα.

בהתנדב עם A. ἐν ἑκουσιασμῷ λαοῦ. O. Θ. ἐν προαιρέσει λαοῦ. O. ἄλλως, ἐν τῷ ἑκουσιασθῆναι λαόν.

רזנים 3. O. σατράπαι. Αλλος, ὕπαρχοι.

גם שמים נטפו 4. O. καὶ ὁ οὐρανὸς ἔσταξε. Basil addit, δρόσον. Al. δρόσους. Αλλος, καὶ ὁ οὐρανὸς ἐταράχθη.

זה סיני 5. Σ. τοῦτ' ἔστι τὸ Σινά. O. τοῦτο Σινά.

חדלו ארחות 6. Σ. ἐπαύσαντο ὁδοί. O. ἐξέλιπον ὁδούς.

נתיבות O. Θ. τρίβους. O. ἄλλως, ἀτραπούς.

פרזון בישראל 7. O. δυνατοὶ Ισραήλ. Αλλος, κατοικοῦντες ἐν Ισραήλ.

יבחר 8. O. Θ. ᾑρετίσαντο. O. ἄλλως, ἐξελέξαντο.

אז לחם שערים O. τότε ἐπολέμησαν πόλεις ἀρχόντων. Αλλος, ὡς ἄρτον κρίθινον.

מגן O. θυρεός. Αλλος, ἀσπίς.
יראה A. ὀφθῇ. O. ὀφθῇ.

רמח O. λόγχη. Αλλος, σκέπη σανίδων δοράτων.

בארבעים אלף בישראל O. ἐν τεσσαράκοντα χιλιάσιν ἐν Ισραήλ. Αλλος, μετὰ τεσσαράκοντα χιλιάδων ἐν Ισραήλ.

לחוקקי 9. A. O. Θ. τοῖς ἀκριβαζομένοις. Σ. εἰς τὰ προστάγματα. O. ἄλλως, εἰς τὰ διατεταγμένα.

המתנדבים בעם O. οἱ ἑκουσιαζόμενοι ἐν λαῷ. Αλλος, οἱ δυνατοὶ τοῦ λαοῦ.

אתנות 10. Σ. ὀνάδων. O. ὄνου θηλείας. Θ. ὑποζυγίων.

1. HEb. *Alius*, & cecinit. *LXX. Th.* & cecinerunt. *Vul. cecineruntque.*
2. *Hebr.* in ulciscendo ultiones. *S.* in revelando capita. *LXX. Th.* in imperando duces. *LXX. aliter*, revelata est revelatio. *Vulg. vacat.*
H. in offerendo se spontaneum populus. *A.* in spontanea oblatione populi. *LXX. Th.* in proposito populi. *LXX. aliter*, dum sponte se offerret populus. *Vulg. qui sponte obtulistis.*
3. *Hebr. Alius*, *Vulg.* principes. *LXX.* satrapæ.
4. *H.* etiam cœli stillaverunt. *LXX.* & cœlum stillavit. *Basil. addit*, rorem. *Al.* rores. *Alius*, & cœlum turbatum est. *Vul. cæli ac nubes distillaverunt aquis.*
5. *H.* iste Sina. *S.* hoc est Sina. *LXX* hoc Sina. *Vulg. & Sinai.*
6. *Hebr.* cessaverunt semitæ. *S.* cessaverunt viæ. *LXX.* reliquerunt vias. *Vulg. quieverunt semitæ.*
Hebr. LXX. Th. Vulg. semitas. *LXX. aliter*, calles.
7. *H.* pagi in Israel. *LXX.* potentes Israel. *Alius*, habitantes in Israel. *Vul. fortes in Israel.*
8. *H. Vul* elegit. *LXX. Th.* cooptarunt. *LXX. aliter*, elegerunt.
H. tunc bellum portis. *LXX.* tunc pugnaverunt civitates principum. *Alius*, quasi panem hordeaceum. *Vul. nova bella elegit Dominus, & portas hostium ipse subvertit.*
H. LXX. Vul. clypeus. *Alius*, aspis.
H. conspicietur. *A.* visus sit. *LXX.* apparuerit. *Vul. apparuerint.*
H. LXX. lancea. *Alius*, tegumentum asserum hastarum. *Vul. hasta.*
Heb. LXX. in quadraginta millibus in Israel. *Alius*. cum quadraginta millibus in Israel. *Vul. in quadraginta millibus Israel.*
9. *H.* ad scribas. *A. LXX. Th.* legislatoribus. *S.* in mandata. *LXX. aliter*, ad ea quæ disposita sunt. *Vul. Principes.*
H. spontanei in populo. *LXX.* qui sponte agitis in populo. *Alius*, potentes populi. *Vul. qui propria voluntate obtulistis vos.*
10. *H.* asinas. *S.* asinarum. *LXX.* asinæ femellæ. *Th.* subjugalium. *Vul. asinos.*

צחרות Σ. στιλβουσῶν. Ο. λαμπηνῶν. Ο. ἄλλως, λαμπουσῶν. Ο. ἄλλως, μεσημβρίας.

H. candidas. *S.* ſplendentium. *LXX.* lampenarum. *LXX. aliter*, fulgentium. *LXX. aliter*, meridiei. *Vul. nitentes.*

שיחו A. ὁμιλεῖτε. Σ. φθέγξασθε. Ο. διηγεῖσθε.

H. meditemini. *A.* colloquamini. *S.Vulg.* loquimini. *LXX.* narrate.

משאבים 11. A. καταλεγόντων. Σ. συμπινόντων. Ο. ὑδρευομένων.

11. *Hebr.* loca ubi hauritur aqua. *A.* connumerantium. *S.* compotantium. *LXX.* haurientium aquam. *Vulg. & hoſtium ſuffocatus eſt exercitus.*

פרזונו A. Ο. φράζων. Σ. ἀτείχιστοι. Θ. ἐνίσχυσον. Ο. ἄλλως, αὔξησον.

Hebr. villæ ejus. *A. LXX.* loquens. *S.* non muris cincti. *Th.* robora. *LXX.* augę. *Vulg. in fortes.*

קום 12. Ο. ἀνάστα. Θ. ἐξανέστατο.

12. *H. LXX. Vulg.* ſurge. *Th.* exſurrexit.

אז ירד שריד 13. Ο. τότε κατέβη κατάλειμμα. Ἄλλος, τότε ἐμεγαλύνθη ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ. Σ. λείψανον.

13. *H.* tunc dominabitur ſuperſtes. *LXX.* tunc deſcendit reſiduum. *Alius*, tunc magnificata eſt fortitudo ejus. *S.* reliquum. *Vul. ſalvatæ ſunt reliquiæ populi.*

לאדירים A. τοῖς σωζομένοις. Ο. τοῖς ἰσχυροῖς.

H. illuſtribus. *A.* ſalvatis. *LXX.* fortibus. *Vulg. reliquiæ.*

ירד־לי בגבורים Ο. κατέβη αὐτῷ ἐν τοῖς κραταιοῖς ἐξ ἐμοῦ. Ἄλλος, ἐπικατέβη αὐτοῖς· ταπείνωσόν μοι τοὺς ἰσχυροτέρους μου.

H. dominabitur mihi in fortibus. *LXX.* deſcendit ei in potentibus ex me. *Alius*, deſcendit in ipſis: humilia mihi fortiores me. *Vul. in fortibus dimicavit.*

מני אפרים שרשם בעמלק 14. Ο. Θ. ὁ λαὸς Ἐφραὶμ ἐτιμωρήσατο αὐτοὺς ἐν κοιλάδι. Ο. ἄλλως, Ἐφραὶμ ἐξεῤῥίζωσεν αὐτοὺς ἐν τῷ Ἀμαλήκ.

14. *H.* de Ephraïm radix eorum in Amalec. *LXX. Th.* populus Ephraïm ultus eſt eos in valle. *LXX. aliter*, Ephraïm eradicavit eos in Amalec. *Vul. Ex Ephraïm delevit eos in Amalec.*

אחריך בנימן בעממיך Σ. ἀκολουθήσω σοι Βενιαμὶν μετὰ τῶν λαῶν τῶν περὶ σέ. Ο. ὀπίσω σου Βενιαμὶν ἐν τοῖς λαοῖς σου.

Hebr. poſt te Benjamin in populis tuis. *S.* ſequar te Benjamin cum populis tuis circa te. *LXX.* poſt te Benjamin in populis tuis. *Vulg. & poſt eum ex Benjamin in populos tuos.*

מחקקים A. ἀκριβασταί. Σ. ἐπιτάσσοντες. ἐξερευνῶντες.

H. A. legiſlatores. *S.* præcipientes. *LXX.* perſcrutantes. *Vul. principes.*

משכים בשבט ספר Σ. διδάσκοντες μετὰ ῥάβδου γράμμα. Θ. ἐπισπώμενοι ἐν ῥάβδῳ διηγήσεως. Ο. ἕλκοντες ἐν ῥάβδῳ διηγήσεως γραμματέως. Ο. ἄλλως, ἐνισχύοντες ἐν σκήπτρῳ.

Hebr. trahentes in virga ſcribæ. *S.* docentes cum virga ſcripturam. *Th.* attrahentes in virga narrationis. *LXX.* trahentes in virga narrationis ſcribæ. *LXX. aliter*, prævalentes in ſceptro. *Vulg. qui exercitum ducerent ad bellandum.*

שרי 15. Ο. ἀρχηγοί. Ἄλλος, ἄρχοντες.

15. *Hebr. & Alius*, principes. *LXX. Vulg.* duces.

שלח ברגליו Σ. ἀπέλυσεν τοὺς πόδας αὐτοῦ. Ο. Θ. ἐξέτεινεν. Ο. ἄλλως, ἀπέστειλεν ἐν ποσὶν αὐτοῦ.

Hebr. miſſus eſt in pedibus ſuis. *S.* diſſolvit pedes ſuos. *LXX. Th.* extendit. *LXX. aliter*, miſit in pedibus ſuis. *Vul. veſtigia ſunt ſecuti.*

בפלגות ראובן גדלים חקקי־לב Ο. εἰς τὰς μερίδας Ῥουβὴν, μεγάλοι ἐξικνούμενοι καρδίαν. Ἄλλος, ἐν διαιρέσει Ῥουβὴν μεγάλοι ἀκριβασμοὶ καρδίας.

Hebr. in diviſionibus Ruben magni præceptores cordis. *LXX.* in portionibus Ruben magni perveſtigantes cor. *Alius*, in diviſione Ruben magna ſtatuta cordis. *Vulg. diviſo contra ſe Ruben, magnanimorum reperta eſt contentio.*

חקקי A. διαλογισμοί. Σ. ἀκρίβειαι. Ο. ἀκριβασμοί.

H. præceptores. *A.* cogitationes. *S.* accurationes. *LXX.* ſtatuta.

למה ישבת בין המשפתים 16. A. ἵνα τί μοι κάθησαι ἀναμέσον τῶν κλήρων. Σ. διατί ἐγκάθησαι ἀναμέσον τῶν μετεχομένων. (Al. μεταιχμίων.) Θ. εἰς τί ἐκάθισαν ἀναμέσον τῶν Μοσφεθαΐμ. Ο. εἰς τί ἐκάθισαν ἀναμέσον τῆς διγομίας.

16. *Heb.* ut quid ſediſti inter ordines duos. *A.* ut quid mihi ſedes inter ſortes. *S.* quare ſedes inter vicinias. *Th.* ad quid ſederunt inter Moſphethaïm. *LXX.* ad quid ſederunt inter medium digomiæ. *Vulg. quare habitas inter duos terminos.*

לשמע שרקות עדרים Ο. τοῦ εἰσακούειν

Heb. ad audiendum ſibilos gregum. *LXX.* ad

συρισμοῦ ἀγελῶν. Ἄλλος, τοῦ εἰσακούειν συρισμοῦ ἐξεγειρόντων. Ἄλλος, συρισμοὺς ποιμνίων. Ἄλλος, σύριγγος ποιμνίων.

לפלגות ראובן גדלים חקרי־לב A. διαιρέσεις τοῦ Ῥουβὴν μεγάλαι ἀκριβολογίαι καρδίας. Σ. ἐξιχνιασμοὶ καρδίας. O. Θ. τοῦ διελθεῖν (ſic) εἰς τὰ Ῥουβήν. O. ἄλλως, εἰς διαιρέσεις Ῥουβὴν μεγάλαι ἐξετασμοὶ καρδίας.

ישב אשר 17. O. Ἀσὴρ ἐκάθισεν. O. ἄλλως, παρῴκησεν. Θ. κατῴκησεν.

על־מפרציו O. ἐπὶ διεξόδοις. Ἄλλος, ἐπὶ τὰς διακοπάς. Ἄλλος, ἐπὶ τὰς διαλύσεις.

חרף 18. O. Θ. ὠνείδισας. O. ἄλλως, ὠνείδισεν.

מרומי שדה A. ὕψη χώρας. Σ. ὑψηλὰς χώρας. O. ὕψη ἀγροῦ.

בצע כסף 19. O. δῶρον ἀργυρίου. Ἄλλος, πλεονεξίαν.

ממסלותם 20. O. ἐκ τρίβων αὐτῶν. Ἄλλος, ἐκ τῆς τάξεως αὐτῶν.

נלחמו Oi. λοιποὶ, ἐπολέμησαν. O. παρετάξαντο.

גרף 21. O. ἐξέσυρεν. Ἄλλος, ἐξέβαλον. Θ. ἐξέσυρον.

נחל קדומים Σ. αἰγῶν φάραγξ. O. χειμάῤῥους ἀρχαίων. O. ἄλλως, Καδημείμ. Θ. Καδησίμ.

אז הלמו 22. O. ὅτε ἐνεποδίσθησαν. Ἄλλος, τότε ἐνευροκοπήθησαν. Θ. ἀνεκόπησαν.

עקבי־סוס מדהרות דהרות אביריו A.... O. πτέρναι ἵππου, σπουδῇ ἔσπευσαν ἰσχυροὶ αὐτοῦ. Ἄλλος, καὶ ὁμαλιεῖ αὐτοὺς ἡ πτέρνα μου τὰς ὕβρεις ἐκστάσεως αὐτῶν. O. ἄλλως, Αμμαδαρὼθ δυνατῶν αὐτοῦ.

ארו ארור ישביה 23. Θ. καταρᾶσθε καταρᾶσθε τοὺς ἐνοικοῦντας αὐτήν. O. καταρᾶσθε ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κατοικῶν αὐτήν.

לעזרת יהוה בגבורים O. Εἰς βοήθειαν ἐν δυνατοῖς. Ἄλλος, βοηθὸς κύριος ἐν μαχηταῖς. Θ. ἐν δυνάσταις.

אדירים 25. O. ὑπερεχόντων. Ἄλλος, ὑπερεκχεόντων. Ἄλλος, δυναστῶν. Θ. ἰσχυρῶν. Ἄλλος, ἐκχεόντων.

עמלים להלמות 26. O. Εἰς σφῦραν κοπιώ-

audiendum ſibilum gregum. *Alius*, ad audiendum ſibilum expergefacientium. *Alius*, ſibilos ovilium. *Alius*, fiſtulam paſtorum. *Vulg. ut audias ſibilos gregum.*

Hebr. in diviſionibus Ruben magnæ ſcrutationes cordis. *A.* diviſiones Ruben magni accurati ſermones cordis. *S.* perveſtigationes cordis. *LXX. Th.* ad pertranſeuodum ad ea quæ ſunt Rubeo. *LXX. aliter*, iò diviſiooibus Ruben magnæ perſcrutationes cordis. *Vulg. diviſo contra ſe Ruben, magnorum reperta eſt contentio.*

H. LXX. Aſer ſedit. *LXX. aliter*, *& Th.* habitavit. *Vul. Aſer habitabat.*

H. ſuper fracturas. *LXX.* ſuper exitus. *Alius*, ſuper diſciſſiones. *Alius*, ſuper diremptiones. *Vul. in portubus.*

18. *H.* repudiavit. *LXX. Th.* improperaſti. *LXX. aliter*, improperavit.

Heb. altitudines agri. *A.* excelſa regionis. *S.* excelſas regiones. *LXX.* excelſa agri. *Vulg. in regione Merome.*

19. *Heb.* cupiditatem argenti. *LXX.* donum argenti. *Alius*, avaritiam. *Vul. & tamen nihil tulere prædantes.*

20. *Hebr.* de exaltationibus ſuis. *LXX.* e ſemitis ſuis. *Alius*, ex ordine ſuo. *Vulg. manentes in ordine & curſu ſuo.*

H. Reliqui, *& Vul.* pugnaverunt. *LXX.* caſtrametati ſunt.

21. *H. LXX.* devolvit. *Alius*, ejecerunt. *Th.* devolverunt. *Vulg. traxit cadavera eorum.*

H. Vulg. torrens Cadumim. *S.* caprarum vallis. *LXX.* torrens antiquorum. *LXX. aliter*, Cademim. *Th.* Cadeſim.

22. *Heb.* tunc contuſi ſunt. *LXX.* quando impediti ſunt. *Alius*, tunc nervi præciſi ſunt. *Th.* reciſi ſunt. *Vulg. ceciderunt.*

Heb calcantes equi a calcitratibus, calcitratibus fortium ejus. *A....* decus irruentium. *LXX.* calcanei equi, feſtinatione feſtinaverunt fortes ejus. *Alius*, & complanabit eos calcaneus meus, contumelias exceſſus eorum. *LXX. aliter*, Ammadaroth potentium ejus. *Vulg. ungula equorum ceciderunt fugientibus impetu.*

23. *Hebr.* maledicite maledicendo habitatores ejus. *Th.* maledictione maledicite eos qui inhabitant eam. *LXX.* maledicite. Maledictus omnis qui inhabitat eam. *Vulg. maledicite habitatoribus ejus.*

H. ad auxilium Domini in fortibus. *LXX.* in auxilium in potentibus. *Alius*, adjutor Dominus in bellatoribus. *Th.* in dynaſtis. *Vul. in adjutorium fortiſſimorum ejus.*

25. *H br.* illuſtrium. *LXX.* præſtantium. *Alius*, ſupereffluentium. *Alius*, potentium. *Th.* fortium. *Alius*, effluentium. *Vul. principum.*

26. *Hebr. LXX.* in malleum laborantium.

των. Αλλος, τȣ̃ εἰς τέλος ἀχρειῶσαι.

ותלמה O. ἐσφυροκόπησεν. Αλλος, συνετέλεσεν.

מחקה ראשו ומחצה וחלפה רקתו O. διήλωσε κεφαλὴν αὐτȣ̃, καὶ ἐπάταξε, διήλωσε κρόταφον αὐτȣ̃. Θ. ἀπέτεμε τὴν κεφαλὴν αὐτȣ̃, καὶ ἔθλασε, καὶ διήλασε τὴν γνάθον αὐτȣ̃. (Σ.) διήλασε διὰ τȣ̃ κροτάφȣ τὸν πάσσαλον, καὶ ἔθλασε τὴν κεφαλὴν αὐτȣ̃.

בין רגליה כרע נפל 27. O. ἀναμέσον τῶν ποδῶν αὐτῆς κατεκυλίσθη, ἔπεσε. Αλλος, ... ἔπεσε.

כרע A. ἔκαμψε. O. κατακλιθείς. Θ. συγκάμψας.

שם נפל A. ἔκαμψε. O. Θ. ἐν ᾧ ἔκαμψεν. O. ἄλλως, ἐκεῖ ἔπεσεν. Αλλ. ἀφύπνωσεν.

שדוד O. Θ. ταλαίπωρος. O. ἄλλως, ἐξοδευθείς.

בעד האשנב 28. O. Θ. διὰ τῆς δικτυωτῆς. O. ἄλλως, ἐκτὸς τȣ̃ τοξικȣ̃.

לבוא O. Θ. παραγενέσθαι. Αλλος, ἐλθεῖν.

מדוע אחרו פעמי O. Θ. διότι πόδες. O. ἄλλως, διότι ἐχρόνισαν πόδες. Αλλος, διότι ἠργάτησεν.

תשיב אמריה 29. O. Θ. ἀπεκρίνατο. O. ἄλλως, ἀπέστρεψε λόγȣς αὐτῆς.

רחם רחמתים 30. O. οἰκτίρμων οἰκτειρήσει. Αλλος, φιλιάζοντα φίλοις.

כצאת השמש 31. O. Θ. καθὼς ἡ ἀνατολὴ τȣ̃ ἡλίȣ. O. ἄλλως, ὡς ἔξοδος ἡλίȣ.

בגברתו O. Θ. ἐν δυναστείᾳ. O. ἄλλως, ἐν δυνάμει.

Alius, ut in fine inutile reddat. *Vul. ad fabrorum malleos.*

H. contudit. *LXX.* malleo terebravit. *Alius*, confecit. *Vulg. percussitque.*

Heb. amovit caput ejus, & transfixit & penetravit tempus ejus *LXX.* perforavit caput ejus & percussit: perforavit tempus ejus. *Th.* abscidit caput ejus & confregit, & perforavit maxillam ejus. *S.* trajecit per tempus ejus paxillum, & confregit caput ejus. *Vulg. quærens in capite vulneri locum, & tempus valide perforans.*

27. *Heb.* inter pedes ejus incurvatus est, cecidit. *LXX.* inter pedes ejus involutus est, cecidit. *Alius*, aggravatus cecidit. *Vulg. inter pedes ejus ruit.*

H. A. curvavit se. *LXX.* procumbens. *Th.* convolutus. *Vulg. volvebatur.*

H. ibi cecidit. *A.* curvavit se. *LXX. Th.* in quo curvavit se. *LXX. aliter*, ibi cecidit. *Al.* obdormivit. *Vulg jacebat.*

H. vastatus. *LXX. Th.* miserabilis. *LXX. aliter*, expirans. *Vulg. exanimis & miserabilis.*

28. *H. LXX. Th.* per cancellum. *LXX. aliter*, extra fenestellam. *Vul. de cœnaculo.*

H. ad veniendum. *LXX. Th.* accedere. *Alius*, venire. *Vul. regredi.*

Hebr. cur tardaverunt vices. *LXX. Th.* cur pedes. *LXX. aliter*, cur tardaverunt pedes. *Alius*, cur tardavit. *Vulg. quare tardaverunt pedes.*

29. *H.* convertebat dicta sua. *LXX. Th.* respondit. *LXX. aliter*, avertit verba sua. *Vulg. hæc verba respondit.*

30. *H.* amasia, amasiæ duæ. *LXX.* misericors miserebitur. *Alius*, amicitias habentem amicis. *Vulg. & pulcherrima fœminarum eligitur ei.*

31. *H.* secundum exitum solis. *LXX. Th.* sicut ortus solis. *LXX. aliter*, sicut exitus solis. *Vulg. sicut sol in ortu suo.*

H. in fortitudine sua. *LXX. Th.* in potentia sua. *LXX. aliter*, in virtute. *Vul. splendet.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. V. Judicum.

v. 1. Basiliensis ut & Codex Alexandrinus in textu habet, καὶ ᾖσεν, Basil. ad marg. O. Θ. καὶ ᾖσαν, quam lectionem in textu habet Edit. Rom.

v. 2. Lectionem Symmachi effert Basil. O. Θ. ἐν τῷ ἄρξασθαι ἀρχηγȣ́ς. Basil. & ita quoque Alex. Alexandrinus itaque Codex O. Θ. sequitur ubique fere. Si secus accidat admonebimus.

Ibid. A. ἐν ἐκπετασμῷ λαȣ̃. O. Θ. ἐν προαιρέσει λαȣ̃. Basil.

v. 3. Αλλος, ὑπάρχει. Basil. Sequentis item versus lectiones ex Basil.

v. 5. Σ. τȣτέστι τὸ Σινά. Basil.

v. 6. Σ. ἐπαύθησαν ὁδοί. Basil. Ibid. O. Θ. τρίβȣς. Basil.

v. 7. Αλλος, κατοικȣ̃ντες ἐν Ισραήλ.

v. 8. O. Θ. ᾑρέτισαν. Sic Basil. Alex. vero, ᾑρέτισαν.

Ibid. Αλλος, ὡς ἄρτον κρίθινον. Sic Basil. mira interpretationum varietas. Verum hic Interpres לחם pro pane, שערים pro hordeo habuit.

Ibid. A. ὀργῇ. Basil.

Ibid. Αλλος, σκέπη σαλίδων σειρομαστῶν. Sic Basil Codex vero Alex. σκέπην νεανίδων σειρομαστῶν.

Ibid. Αλλος, μετὰ τεσσαράκοντα &c. Basil.

v. 9. A. O. Θ. τοῖς ἀκȣσιαζομένοις. Σ. εἰς τὰ προστάγματα. Vide quæ diximus ad Gen. 49. 10.

Ibid. Αλλος, οἱ δυνατοὶ τȣ̃ λαȣ̃. Sic Basil. & ita legitur in Cod Alex.

v. 10. Σ. ὄνων. Θ. ὑποζυγίων. Basil. Lectionem Theodotionis habet Codex Alex.

Ibid. Σ. στιλβȣσῶν. O. ἄλλως, λαμπȣσῶν. Hæc Basil. O. ἄλλως, μεσημβρίας. Pro hac una Hebraïca voce צחרות Editio Romana habet, μεσημβρίας. Basil. in textu, & Cod. Alex. λαμπηνῶν.

Ibid. A. ὁμιλεῖτε. Σ. φθέγξασθε. Basil. Codex autem

Alex. φθέγξασθαι, mendose, ut videtur, pro φθέγξασθε.

v. 11. A. καταλεγόντων. Σ. συμπινόντων. Basil. O. ὑδρευομένων. Alex. εὐφραινομένων.

Ibid. A. O. φραζων. Σ. ἀτείχιστοι. Θ. ἐνίσχυσον. Basil. Cod. Alex. item habet, ἐνίσχυσον. Aquila vocem Hebraicam פרזון expressit Græcis literis, quare melius forte scribatur etiam Latine *Phrazon*.

v. 12. Θ. ἐξανίστατο. Basil.

v. 13. Αλλ. τότε ἐμεγαλύνθη ἡ ἰσχὺς αὐτῶ. Basil. Σ. λείψανον. C. Alex. τότε ἐμεγαλύνθη ἡ ἰσχύς.

Ibid. A. Τοῖς σωζομένοις. Basil.

Ibid. Αλλος, ἐπικατέβη αὐτοῖς, &c. Basil.

v. 14. O. Θ. ὁ λαὸς Ἐφραὶμ ἐτιμωρήσατο αὐτοὺς ἐν κοιλάδι. Basil. Sic item Alex. Theodotio vertit ac si legisset עמק

Ibid. Σ. ἀκολουθῶν σοι, &c. Basil.

Ibid. A. ἀκριβαζομένοι. Σ. ἐπιτάσσοντες. Basil.

Ibid. Σ. διδάσκοντες μετὰ ῥάβδου γράμμα &c. Postrema lectio ἐνισχύοντες ἐν σκήπτρῳ, est fortassis Aquilæ, qui שבט vertit *sceptrum*, Gen. 49. 10. & Jos. 1. 12.

v. 15. Αλλος, ἄρχοντες. Basil.

Ibid. Σ. ἀπέλυσεν τοὺς πόδας αὐτῶ. O. Θ. ἐξέτεινε. Hic Alex. non sequitur O. Θ. si fides Edito Waltoniano.

Ibid. Αλλος, ἐν διαιρέσει Ῥουβὴν μεγάλοι ἀκριβασμοὶ καρδίας. Basil.

Ibid. חקקי A. διαλογισμοί. Σ. ἀκριβεῖς. O. ἀκριβασμοί. Sic Basil. Verum existimo hic Interpretum nomina commutata fuisse, & clausulam allatam nomine τῶν O. nempe ἐν διαιρέσει Ῥουβὴν μεγάλοι ἀκριβασμοὶ καρδίας, esse Aquilæ: qui חק semper vertit, ἀκρίβασμα, vel, ἀκριβασμός.

v. 16. A. ἱνατί μοι, &c. Has omnium Interpretum lectiones adfert Basiliensis, cui patrocinatur Eusebius de locis Hebraicis apud Hieronymum, ubi sic legitur, Μισφαθάμ, Ακύλας, τῶν κλήρων. Σύμμαχος, τῶν μετεχομένων: ubi Basiliensis habet, μετεχμιῶν, pro μετεχμιῶν.

Ibid. Αλλος, τῶν σιγμῶν, &c. Hæ omnes lectiones ex Basiliensi. In Edit. Rom. legitur, τῶν ἀγέλων.

Ibid. A. διαιρέσεις Ῥουβὴν, &c. Has lectiones habet Basiliensis.

v. 17. O. ἄλλως, παρῴκησεν. Sic Basil. atque ita habet Alex. Θ. κατῴκησεν. Basil.

Ibid. Αλλ. ἐπὶ ταῖς φάραγξι. Αλλ. ἐπὶ τὰς διαλύσεις. Basil.

v. 18. O. Θ. ὠνείδισε. Basil.

Ibid. A. ὕψη χώρας. Σ. ὑψηλῶν χώρων. Basil.

v. 19. Αλλος, πλεονεξίαν. Alex. habet, πλεονεξίαν ἀργυρίου.

v. 20. Αλλος, ἐκ τῆς τάξεως αὐτῶν. Basil. Sic etiam Alex.

Ibid. Οἱ λοιποὶ ἐπολέμησαν. Basil. Sic etiam effert Alex.

v. 21. Αλλος, ἐξέβαλεν. Θ. ἐξέσυρεν. Basil. Alex. autem habet, ἐξέβαλεν

Ibid Σ. αἰγιαλὸν φάραγξ, &c. Idem, forte αἰγιαλός.

v. 22. Αλλος, τότε ἐνεποδοκοπήθησαν. Θ. ἀπεκόπησαν. Alex. τότε ἀπεκόπησαν.

Ibid. Interpretationem Aquilæ Græce non habemus, sed Interpres Procopii sic, *Madoreth Aquylas exposuit, decus irruentium*. Reliquæ interpretationes ex Basil.

v. 23. Θ. καταράσασθε &c. Sic Basil. Ita legitur quoque in Alex. qui tamen habet αὐτῆς pro αὐτήν.

Ibid. Αλλος, βοηθὸς κύριος ἐν μαχηταῖς. Θ. ἐν δυνάσταις. Alexandrinus habet, ἐν μαχηταῖς δυνατοῖς.

v. 25 Has omnes lectiones ex Basil. mutuamur. Alex. ut Θ. habet ἰσχυρῶν.

v. 26. Αλλος, τῶν εἰς τέλος αἰσχυνομένων. Basil.

Ibid. Αλλος, συνετρίβετο. Basil. Cod. Alex. συνέθλασεν, forte melius.

Ibid. Θ. ἀπέτεμεν τὴν κεφαλὴν &c. Hanc interpretationem Theodotioni adscribit Basiliensis Codex: eaque est vere Theodotionis. Sequentem etiam eidem attribuit; lapsu graphico ut videtur, nam est, ni fallor, Symmachi.

v. 27. Αλλος, βαρυνθεὶς ἔπεσε. Basil.

Ibid. A. ἔκαμψε. Θ. συγκάμψας. Basil. Codex Alex. habet, συγκάμψας.

Ibid. A. ἔκαμψε. O. Θ. ἐν ᾧ ἔκαμψε. Basil. qui addit, τοῦ χ Vide ad cap. 1. v. 14. Reliquæ lectiones ex Basiliensi.

Ibid O. Θ. ταλαίπωρος. Basil.

v. 28. O. Θ. διὰ τῆς δικτυωτῆς. Basil. sic etiam Cod. Alex.

Ibid. O. Θ. κατεμάνθανεν. &c. Basil.

Ibid. O. Θ. διότι ᾐσχύνθη. Basil. &c. Codex autem Alex. διότι ᾐσχύνθη ἐλθεῖν.

v. 29. O. Θ. ἀπεκρίνατο &c. Basil.

v. 30. Αλλος, φιλιάζοντα φίλοις. Sic Basil. Sed Alex. φιλιάζων φίλοις.

v. 31. O. ἄλλως, ὡς ἔξοδος ἡλίου. Basil.

Ibid. O. Θ. ἐν δυναστείᾳ. Basil. Alex. vero ἐν δυναστείαις.

JUDICUM. CAPUT VI.

בעיני 1. O. ἐνώπιον. O. ἄλλως, Θ. ἐναντίον.

את־המנהרות 2. O. Θ. μάνδρας. O. ἄλλως, τρυμαλιάς.

המצדות Σ. τὰ φρούρια. O. κρεμαστά. Αλλος, τοῖς ὀχυρώμασιν.

אם 3. O. ἐάν. Αλλος, ὅτι.

זרע O. ἔσπειραν. O. ἄλλως, Θ. ἔσπειραν ἀνήρ.

וישחיתו את־יבול הארץ 4. O. κατέφθειρον τοὺς καρποὺς αὐτῶν. Αλλος, διέφθειρον τὰ ἐκφόρια τῆς γῆς.

ולא־ישאירו O. οὐ κατελείποντο. Αλλος, οὐχ ὑπελείποντο.

1. HEb. in oculis. *LXX. Vulg.* in conspectu. *LXX. aliter, Th.* ante.

2. *H. Vulg.* antra. *LXX. Th.* speluncas. *LXX. aliter*, foramina.

Heb. munitiones. *S* præsidia. *LXX.* pensilia. *Alius*, munimentis. *Vulg. munitissima ad repugnandum loca.*

3. *H. LXX.* si. *Alius*, cum. *Vulg. cumque.*

H. serebat. *LXX.* seminaverunt. *LXX. aliter, Th.* seminaverunt vir. *Vul. sevisset.*

4. *Hebr.* & corrumpebant productionem terræ. *LXX.* corrumpebant fructus eorum. *Alius*, corruperunt proventus terræ. *Vul. sicut erant in herbis cuncta vastabant.*

Heb. LXX. & non relinquebant. *Alius*, non residuum faciebant. *Vulg. nihilque omnino… relinquebant.*

Digitized by Google

ושה ושור O. οὐδὲ ἐν τοῖς ποιμνίοις ταῦρον. Ἄλλος, καὶ ποίμνιον καὶ ταῦρον.

ומקניהם יעלו 5. O. καὶ αἱ κτήσεις αὐτῶν ἀνέβαινον. Ἄλλος, καὶ τὰ κτήνη. Ἄλλος, καὶ τὰς κτήσεις αὐτῶν περιέφερον.

ויבאו בארץ לשחתה O. καὶ ἤρχοντο εἰς τὴν γῆν Ἰσραὴλ, καὶ διέφθειρον αὐτήν. O. ἄλλως, καὶ Θ. παρεγίνοντο ἐν τῇ γῇ τοῦ διαφθεῖραι.

ויהי כי־זעקו 7. O. καὶ ἐβόησαν. Ἄλλος, καὶ ἐγένετο ὅτε ἐκέκραξαν.

העליתי 8. A. Σ. O. ἀνήγαγον. O. Θ. ἐξειλάμην. O. ἄλλως, ἀναβιβάσας.

יושבים 10. O. καθῆσθε. Ἀλλ. καθίσεσθε. Ἄλλος, κατοικεῖτε.

תחת האלה אשר בעפרה 11. Θ. ὑπὸ τὴν τερέμινθον τὴν ἐν Ἀφρᾷ. Al. Ἐφραθᾷ. Ἄλλος, ὑπὸ τὴν δρῦν τὴν οὖσαν ἐν Ἐφραθᾷ.

חבט חטים O. ῥαβδίζων σῖτον. Ἄλλος, ἐρράβδιζε πυρούς.

גבור החיל 12. A. ἰσχυρὸς τῇ εὐπορίᾳ. Σ. ἀνδρεῖος τῇ ἰσχύϊ. O. ἰσχυρὸς τῶν δυνάμεων. Ἄλλος, δυνατὸς τῇ ἰσχύϊ.

נטשנו 13. O ἐξέρριψεν. O. ἄλλως, καὶ Θ. ἀπώσατο.

ויתננו O. ἔδωκεν. O. ἄλλως, καὶ Θ. παρέδωκεν.

לך בכחך 14. O. πορεύου ἐν τῇ ἰσχύϊ σου. Ἀλλ. οὐκ ἰδοὺ ἐν τῇ ἰσχύϊ σου.

הדל 15. O. ἠσθένησεν. O. ἄλλως, καὶ Θ. ταπεινοτέρα.

יהוה כי אהיה 16. O. ὁ ἄγγελος Κυρίου, Κύριος ἔσται. Ἄλλος, ὁ Κύριος ὅτι ἔσομαι.

אם־נא מצאתי חן 17. O. εἰ δὴ εὗρον ἔλεος. Ἄλλος, καὶ εἰ εὗρον χάριν.

שאתה מדבר O. πᾶν εἴτι (al. ὅτι) ἐλάλησας. Ἄλλος, ὅτι σὺ λαλεῖς.

אשב 18. O. καθῆμαι. Ed. Rom. καθίσομαι. Ἄλλος, καθίσομαι.

בסל 19. O. ἐν τῷ κοφίνῳ. Ἄλλος, ἐπὶ τὸ κανοῦν.

שם בפרור O. ἔβαλεν ἐν τῇ χύτρᾳ. Ἄλλος, ἐνέχεεν εἰς χύτραν.

אל־תחת האלה O. ὑπὸ τὴν τερέμινθον. O. ἄλλως, καὶ Θ. ὑπὸ τὴν δρῦν.

ויגש O. προσήγγισεν. Ἄλλος, προσεκύνησεν.

Hebr. & agnum & bovem. *LXX.* neque in ovilibus taurum. *Alius*, & ovile & taurum. *Vulg. non oves, non boves.*

5. *Heb. LXX.* & possessiones eorum ascendebant. *Alius*, & pecora. *Alius*, & possessiones eorum devastabant. *Vul. & universi greges eorum veniebant.*

Heb. & veniebant in terram ad corrumpendum eam. *LXX.* & veniebant in terram Israel, & corrumpebant eam. *LXX. aliter, & Th.* accedebant ad terram ad corrumpendum eam. *Vul. quidquid tetigerant devastantes.*

7. *H.* & fuit cum clamassent. *LXX.* & clamaverunt. *Alius*, & factum est cum clamassent. *Vul. & clamavit.*

8. *Heb.* ascendere feci. *A. S. LXX.* reduxi. *LXX. Th.* erui. *LXX. aliter*, reducens. *Vul. vos feci conscendere.*

10. *H.* habitantes. *LXX.* sedetis. *Al.* sedebitis. *Alius*, *Vulg.* habitatis.

11. *H.* sub quercu, quæ in Haphra. *LXX.* sub terebintho, quæ in Aphra. *Al.* Ephratha. *Alius*, sub quercu quæ est in Ephratha. *Vul sub quercu quæ erat in Ephra.*

Hebr. LXX. excutiens frumenta. *Alius*, excutiebat frumenta. *Vul. excuteret atque purgaret frumenta.*

12. *Hebr.* potens virtute. *A.* fortis abundantiâ. *S.* virilis fortitudine. *LXX.* fortis virtutum. *Alius*, potens fortitudine. *Vulg. virorum fortissime.*

13. *H. Vulg.* dereliquit nos. *LXX.* ejecit. *LXX. aliter, & Th.* repulit.

H. & dedit nos. *LXX.* dedit. *LXX. aliter*, *Th. Vulg.* tradidit.

14. *H. LXX.* vade in fortitudine tua. *Alius*, nonne ecce in fortitudine tua. *Vulg. vade in hac fortitudine tua.*

15. *H.* tenuis. *LXX.* infirmata est. *LXX. aliter, & Th.* humilior. *Vulg. infima.*

16. *Hebr. Alius*, Dominus, quia ero. *LXX.* Angelus Domini: Dominus erit. *Vulg. Dominus; Ego ero.*

17. *Hebr.* si nunc inveni gratiam. *LXX.* si utique inveni misericordiam. *Alius*, & si inveni gratiam. *Vulg. si inveni, inquit, gratiam.*

H quod tu loquens. *LXX* omne quodcumque loquutus es. *Alius*, quoniam tu loqueris. *Vul. quod tu sis qui loqueris.*

18. manebo. *LXX. & Alius*, sedebo. *Vulg. præstolabor.*

19. *H. Vulg.* in canistro. *LXX.* in cophino. *Alius*, super canistrum.

Hebr. posuit in olla. *LXX.* injecit in ollam. *Alius*, infudit in ollam. *Vulg. mittens in ollam.*

H. Vulg. sub quercu. *LXX.* sub terebintho. *LXX. aliter, & Th.* sub quercu.

H. & obtulit. *LXX* appropinquavit. *Alius*, adoravit. *Vulg. & obtulit ei.*

את־המצות 20. O. τὰ ἄζυμα. O. ἄλλως, καὶ Θ. τοὺς ἀζύμους.

ותעל 21. O. καὶ ἀνέβη. Ἄλλος, καὶ ἀνήφθη.

הלך O. ἐπορεύθη. O. ἄλλως, καὶ Θ. ἀπῆλθεν.

אהה אדני יהוה 22. O. Κύριέ μου, Κύριε. O. ἄλλως, καὶ Θ. ἆ, ἆ, ἆ, Κύριε. Ἄλλος, Κύριε, Κύριε, οἴμοι.

ויהי 25. O. καὶ ἐγένετο. O. ἄλλως, καὶ Θ. ἐγενήθη.

את־פר־השור O. τὸν μόσχον τὸν ταῦρον. Ἄλλος, τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν.

לאביך O. τῷ πατρί σου. Ἄλλος, τοῦ πατρός σου.

תכרת O. ὀλεθρεύσεις. Ἄλλος, ἐκκόψεις.

על ראש המעוז הזה 26. A. ἰσχύος Σ. ἰσχυροῦ. O. ἐπὶ κορυφῆς Μαωζὶ τούτου. Ἄλλος, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Μαοῦ ἐκ τούτου. O. ἄλλως, Θ. Μαωζ τοῦ ὄρους.

תכרת O. ἐξολοθρεύσεις. O. ἄλλως, καὶ Θ. ἐκκόψεις.

אליו 27. O. πρὸς αὐτόν. Ἄλλος, αὐτῷ.

נתץ 28. O. καθῄρητο. Ἄλλος, κατεσκαμμένον.

כרתה O. ὠλεθρεύετο. O. ἄλλως, καὶ Θ. ἐκκεκομμένον.

את הפר השני העלה O. τὸν μόσχον τὸν δεύτερον, ὃν ἀνήνεγκεν. Ἄλλος, ὁ μόσχος ὁ σιτευτὸς ἀνενεγμένος.

הדבר 29. O. ῥῆμα. O. ἄλλως, καὶ Θ. πρᾶγμα.

וידרשו ויבקשו ויאמרו O. καὶ ἐπεζήτησαν καὶ ἠρεύνησαν, καὶ ἔγνωσαν. Ἄλλος, καὶ ἀνέταζον καὶ εἶπον.

הדבר O. ῥῆμα. O. ἄλλως, καὶ Θ. πρᾶγμα.

נתץ 30. O. καθεῖλεν. Ἄλλος, κατέσκαψεν.

לכל אשר־עמדו עליו 31. O. τοῖς ἀνδράσι πᾶσιν, οἳ ἐπανέστησαν αὐτῷ. O. ἄλλως, πρὸς τοὺς ἄνδρας τοὺς ἐπανισταμένους ἐπ' αὐτόν.

יריב O. δικάσηται. O. ἄλλως, ἀντιδικάσῃ.

יומת O. θανατωθήτω. Θ. ἀποθανεῖται.

ירב לו O. δικαζέσθω αὐτῷ. O. ἄλλως, ἐκδικήσει ἑαυτόν.

נתץ O. καθεῖλεν. O. ἄλλως, κατέσκαψεν.

20. *Heb.* infermentata. *LXX.* azyma. *LXX. aliter, & Th.* azymos. *Vulg. azymos panes.*

21. *H. LXX.* & ascendit. *Alius*, & accensus est. *Vulg. ascenditque.*

H. abiit, *LXX.* ivit. *LXX. aliter & Th.* abscessit. *Vulg. evanuit.*

22. *Heb.* heu Domine Deus. *LXX.* Domine mi, Domine. *LXX. aliter, & Th.* a, a, a, Domine. *Alius*, Domine, Domine, væ mihi. *Vulg. heu mi Domine Deus.*

25. *H.* & fuit. *LXX.* & accidit. *LXX. aliter, & Th.* & factum est. *Vul. vacat.*

Hebr. juvencum bovis. *LXX.* vitulum taurum. *Alius*, vitulum saginatum. *Vul. taurum.*

Hebr. LXX. patri tuo. *Alius*, *& Vul.* patris tui.

H. succides. *LXX.* exterminabis. *Alius*, excides. *Vul. succide.*

26. *H.* super caput fortitudinis hujus. *A.* fortitudinis. *S.* fortis. *LXX.* super cacumen Maozi hujus. *Al.* super cacumen Manu ex hoc. *LXX. aliter, Th.* Manoz montis. *Vulg. in summitate petræ hujus.*

H. succides. *LXX.* exterminabis. *LXX. aliter & Th.* excides. *Vulg. succideris.*

27. *H. LXX.* ad eum. *Al.* & *Vulg.* ei.

28. *H.* destructum. *LXX.* destructum erat. *Alius*, suffossum. *Vul. destructam aram.*

Heb. succisus. *LXX.* erat exterminatus. *LXX. aliter, & Th.* excisum. *Vul. succisum.*

Heb. juvencum secundum ascendere factum. *LXX.* vitulum secundum quem obtulerat. *Alius*, vitulus saginatus oblatus. *Vulg. & taurum alterum impositum super altare.*

29. *H. LXX.* verbum. *LXX. aliter, & Th.* rem. *Vulg. hoc.*

Heb. & quæsierunt, & investigaverunt, & dixerunt. *LXX.* & inquisierunt, & investigarunt, & cognoverunt. *Alius*, & examinaverunt & dixerunt. *Vulg. cumque perquirerent auctorem facti, dictum est.*

H. LXX. verbum *LXX aliter, & Th.* rem. *Vul. hæc omnia.*

30. *H.* diruit. *LXX. Vulg.* destruxit. *Alius*, suffodit.

31. *H.* in omnibus qui stabant super se. *LXX.* viris omnibus qui insurrexerunt ei. *LXX. aliter*, ad viros omnes qui insurrexerant super eum. *Vulg. quibus ille respondit.*

Heb. litigaverit. *LXX.* judicium fecerit. *Al.* contra litigaverit. *Vulg. qui adversarius est ejus.*

H. Vulg. moriatur. *LXX.* occidatur. *Th.* morietur.

Heb. litiget sibi. *LXX.* judicium faciat sibi. *LXX. aliter*, vindicabit semetipsum. *Vul. vindicet se.*

Hebr. diruit. *LXX.* destruxit. *LXX. aliter & Vulg.* suffodit.

Digitized by Google

ויעברו 33. O. παρῆλθον. (Al. παρενέβαλον.) Ἄλλος, καὶ διέβησαν.

לבשה 34. O. ἐνέδυσε. Ἄλλος, ἐνεδυνάμωσε.

ויזעק אביעזר אחריו ומלאכים שלח O. καὶ ἐβόησεν Ἀβιέζερ ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ ἀγγέλους ἐξαπέστειλεν. Ἄλλος, ἐν παντὶ καὶ ἐβόησεν καὶ αὐτὸς ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ ἀγγέλους ἐξαπέστειλεν.

כאשר 36. O. καθώς. O. Θ. ὃν τρόπον.

מציג 37. O. τίθημι. Ἄλλος, ἀπερείδομαι (sic.)

ויזר 38. O. καὶ ἐξεπίεσε. Ἀλλ. ἀπεπίασεν.

וימץ A. Σ. Θ. ἐστράγγισε. O. ἔσταξε. Ἀλλ. ἀπερρύη.

אנסה־נא 39. O. πειράσω δή. O. ἄλλως, καὶ πειράσω.

יהי O. γενέσθω. O. ἄλλως, καὶ Θ. γενηθήτω.

33. *H. Alius*, & transierunt. *LXX.* & pertransierunt. *Vulg. & transeuntes.*

34. *Hebr. LXX. Vulg.* induit. *Alius*, roboravit.

H. & accitus est Abihezer post eum, & legatos misit. *LXX.* & clamavit Abiezer post se; & nuncios misit. *Alius*, in omni & clamavit & ipse post eum, & nuncios emisit. *Vul. convocavit domum Abiezer, ut sequeretur se. Misitque nuntios.*

36. *Hebr. LXX. Th.* quemadmodum. *LXX. Vulg.* sicut.

37. *H.* statuens. *LXX.* pono. *Vulg. ponam.*

38. *H.* & constrinxit. *LXX.* & expressit. *Alius*; compressit. *Vul. expresso vellere.*

Heb. & expressit. *A. S. Th.* exstillare fecit. *LXX.* stillavit. *Al.* effluxit. *Vul. expresso vellere.*

39. *H. LXX.* tentabo nunc. *LXX. aliter*, & tentabo. *Vul. si adhuc semel tentavero.*

H. Vulg. sit. *LXX.* fiat. *LXX. aliter, & Th.* factum sit.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VI. Judicum.

v. 1. O. Θ. ἐναντίον. Basil. Alex. vero, ἔναντι. Edit. Rom. ἐνώπιον.

v. 2. O. Θ. μάνδρας. Basil. Alex. ἄνδρας, mendose. Edit. Rom. τρυμαλιάς

Ibid. Σ. τὰ φρούρια. Ἀλλ. τοῖς ὀχυρώμασιν. Basil. Hanc postremam lectionem habet Codex Alex.

v. 3. Ἀλλ. ὅτε. Basil. Ibid. O. ἄλλως, Θ. ἔσπειραν ἀνήρ. Idem.

v. 4. Ἄλλος, διέφθειραν τὰ ἐκφόρια τῆς γῆς. Basil: & sic Alex.

Ibid. Ἀλλ. οὐχ ὑπελείποντο. Sic Basil. & Alex.

Ibid. Ἄλλος, καὶ ποίμνιον καὶ ταῦρον. Basil. habet, καὶ ποίμνιον καὶ μόσχον.

v. 5. Has lectiones habet Basil.

Ibid. O. Θ. παρεγένοντο ἐν τῇ γῇ τοῦ διαφθεῖραι. Basil.

v. 7. Ἀλλ. καὶ ἐγένετο ὅτε ἀνέκραξαν. Basil.

v. 8. Sic Basil. Hic vero tres τῶν O. variæ lectiones feruntur, quarum prior est in Edit. Rom. Illud vero qua ratione factum sit, fuse in Prælimin.

v. 10. Item ex Basil. Cod. Alex. ἐνοικεῖτε.

v. 11. Ἄλλος, τὴν δρῦν τὴν οὖσαν ἐν Εφραθά. Sic Basil. & Alex. אלה δρῦν vertunt A. S. Th. Gen. 35. 4. & Jos. 24 26. Vide in Lexico אלה

Ibid. Ἀλλ. ἐρράβδιζεν πυρούς. Sic Basil. & Alex.

v. 12. Has lectiones mutuamur ex Basiliensi: Postrema vero est etiam Codicis Alexandrini.

v. 13. O. Θ. ἀπώσατο. Basil. & ibid. O. Θ. παρέδωκεν. Lectiones quæ his præmittuntur sunt Editionis Romanæ.

v. 14. Ἀλλ. καὶ ἰδοὺ ἐν τῇ ἰσχύι σου.

v. 15. O. Θ. ταπεινοτέρα. Basil.

v. 16. Ἀλλ. ὁ κύριος ὅτι ἔσομαι. Basil.

v. 17. Ἀλλ. καὶ εἰ εὗρον χάριν. Basil. atque ita Cod. Alex.

Ibid. Ἄλλος, ὅτι σὺ λαλεῖς. Sic Basil. & Alex.

v. 18. Ἀλλ. καθήσομαι. Basil. & Alex.

v. 19. Ἄλλος, ἐπὶ τὸ κανοῦν. Basil. & Alex.

Ibid. Ἄλλος, ἐνέχεεν εἰς χύτραν. Basil. & Alex.

Ibid. O. Θ. δρῦν. Basil. & Alex. V. supra ad versum 11.

Ibid. Ἀλλ. προσεκύνησεν. Basil. & Alex.

v. 20. O. καὶ Θ. τοὺς ἀζύμους. Basil.

v. 21. Ἄλλος, καὶ ἀνήφθη. Basil. & Alex.

Ibid. O. Θ. ἀπῆλθεν. Basil.

Ibid. O. κύριέ μου &c. Hæ lectiones sic habentur in Basil. Editio autem Romana sic, ἆ, ἆ, κύριέ μου κύριε.

v. 25. O. Θ. ἐσιτευμένον. Basil.

Ibid. Ἄλλος, τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν. Basil. & sic legitur in Alex.

Ibid. Ἀλλ. τοῦ πατρός σου. Basil. Sic item Alex.

Ibid. Ἀλλ. ἐκκόψεις. Basil.

v. 26. lectiones A. S. & cæteras ex Basil. Alexandrinus vero habet, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Μαώχ. Procop. in hunc locum: *Illud vero Maoz Aquylas exposuit, fortitudinis, Symmachus vero, fortes*, lege, *fortis*. Theodot. legit הרר pro הזה

Ibid. O. Θ. ἐκκόψεις. Basil.

v. 27. Ἀλλ. αὐτῷ. Basil. qui addit, O. χω. i. O. χωρίς. Vide notam ad cap. 1. v. 14.

v. 28. Basil. in textu habet κατῃρημένον, ad marg. O. κατεσκαμμένον.

Ibid. O. Θ. ἐκκεκομμένον. Basil.

Ibid. Ἀλλ. ὁ μόσχος ὁ σιτευτὸς &c. Basil.

v. 29. O. Θ. πρᾶγμα. Basil. ut fusius diximus in Præliminaribus, lectiones quæ notantur O. Θ. ex Theodotione in LXX. invectæ fuerant.

Ibid. Ἄλλος, καὶ ἀνέταζον καὶ εἶπαν. Basil.

Ibid. O. Θ. πρᾶγμα. Basil.

v. 30. Ἄλλος, κατέσκαψεν. Basil.

v. 31. O. ἄλλως, πρὸς τοὺς ἄνδρας τοὺς ἐπανεστάμενους ἐπ' αὐτόν. Alex. ἑσταμένους.

Ibid. O. ἄλλως, ἀντιδικάσῃ. Basil. Alex. habet, ἀντεδίκησεν.

Ibid. Θ. ἀποθανεῖται. Basil. & sic Alex.

Ibid. ... ἄλλως, κατέσκαψεν. Basil. & sic Alex.

v. 33. Ἀλλ. καὶ διέβησαν. Basil. ita quoque Alex.

v. 34. Ἀλλ. ἐνεδυνάμωσε. Sic Alex.

Ibid. Ἀλλ. ἐν παντὶ &c. Basil.

v. 36. O. Θ. ὃν τρόπον. Basil.

v. 37. Ἀλλ. ἀπερείδομαι. Lectio ut videtur, mendosa; quæ tamen habetur etiam in Alex.

v. 38. Ἀλλ. ἀπεπίασεν. Basil. & Alex.

Ibid. A. Σ. Θ. ἐστράγγισε. Ἀλλ. ἀπερρύη. Basil.

v. 39. O. ἄλλως, καὶ πειράσω. Basil. & Alex.

Ibid. O. Θ. γενηθήτω. Basil.

JUDICUM. CAPUT VII.

חרד 1. A. O. Θ. Ἀρωέδ. O. ἄλλως, Ἀράδ.

מגבעת A. ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ. Οἱ λοιποί, ἀπὸ τοῦ βουνοῦ. O. ἀπὸ Γαβαάθ.

באזני 3. O. ἐν ὠσίν. O. ἄλλως, Εἰς τὰ ὦτα.

וישב A. ἀπεστράφησαν. Οἱ λοιποί, ἐξώρμησαν. O. ἐπέστρεψαν. Αλ. ἐπέστρεψαν.

הורד 4. O. κατένεγκον. Ἄλλος, κατάγαγε.

אצרפנו לך A. Θ. πυρώσω σοι αὐτόν. O. ἐκκαθαρῶ σοι αὐτόν. Ἄλλος, δοκιμῶ.

ויורד 5. O. κατήνεγκεν. Ἄλλος, κατεβίβασεν.

ילק O. λείξῃ. O. ἄλλως, λάψῃ.

יכרע A. O. Θ. κάμψῃ. O. ἄλλως, κλίνῃ.

המלקקים 6. O. λειξάντων. O. ἄλλως λαψάντων.

אל־פיהם O. πρὸς τὸ στόμα αὐτῶν. Ἄλλος, τῇ γλώσσῃ.

כל יתר O. πᾶν τὸ κατάλοιπον. Ἄλλος, πᾶς ὁ ἐπίλοιπος.

כרעו O. ἔκλιναν. Ἄλλος, ἔκαμψαν.

המלקקים 7. O. λάψασι. Ἄλλος, λελαφόσι.

ילכו O. πορεύσονται. Ἄλλος, ἀποτρεχέτω.

לאהליו 8. O. Εἰς σκηνήν. Ἄλλος, Εἰς τὸ σκήνωμα.

ובשלש־מאות האיש החזיק O. καὶ τοὺς τριακοσίους ἄνδρας κατίσχυσεν. Ἄλλος, τῶν δὲ τριακοσίων ἀνδρῶν ἐκράτησεν.

קום 9. O. ἀνάστα. O. ἄλλως, ἀναστάς.

אל־קצה החמשים אשר במחנה 11. O. πρὸς ἀρχὴν τῶν πεντήκοντα, οἳ ἦσαν ἐν τῇ παρεμβολῇ. Ἄλλος, Εἰς μέρος τῶν πεντήκοντα τῶν ἐν τῇ παρεμβολῇ. O. ἄλλως, Θ. Εἰς μέρος πρὸς τὸ ἄκρον τῆς λαξευτῆς.

נפלים 12. O. Θ. παρεμβεβλήκεσαν. O. ἄλλως, βεβλημένοι.

לרעהו חלום ויאמר הנה חלום חלמתי 13. O. τῷ πλησίον αὐτοῦ ἐνύπνιον, καὶ εἶπεν, ἰδοὺ ἐνυπνιασάμην ἐνύπνιον. Ἄλλος, ἐνύπνιον, καὶ εἶπε τὸ ἐνύπνιον ὃ ἐνυπνιάσθη.

צלול A. O. ἐγκρυφίας. Σ. κόλλυρα. O. ἄλλως, μαγίς.

---

1. *Hebr.* Harod. *A. LXX. Th.* Aroed. *LXX. aliter*, Arad. *Vulg. Harad*

H. & Reliqui, a colle. *A.* ab excelso. *LXX.* a Gabaath. *Vulg. collis excelsi.*

3. *H. LXX.* in auribus. *LXX. aliter*, in aures. *Vul. audientibus.*

H. & reversus est. *A.* aversi sunt. *Reliqui*, fecesserunt. *LXX. Vul.* reversi sunt. *LXX. al.* reversus est.

4. *H. LXX.* fac descendere. *Alius*, deduc. *Vul. duc.*

H. probabo eum tibi. *A. Th.* igne examinabo tibi eum. *LXX.* emundabo tibi eum. *Alius*, probabo. *Vulg. probabo illos.*

5. *H. LXX.* & descendere fecit. *Alius*, deduxit. *Vulg. cumque descendisset.*

H. LXX. lambuerit. *Vul. lambuerint.*

H. A. LXX. Th. incurvaverit se. *LXX. aliter*, inclinaverit. *Vulg. curvatis genibus biberint.*

6. *H.* lambentium. *LXX.* qui lambuerunt. *Vul. qui . . . lambuerant.*

H. LXX. ad os suum. *Alius*, lingua. *Vul. ad os.*

H. totum reliquum. *LXX.* omne residuum. *Alius*, omnis reliquus. *Vulg. omnis reliqua.*

H. & Alius, incurvaverunt se. *LXX.* inclinaverunt. *Vul. flexo poplite.*

7. *H.* lambentibus. *LXX. Alius, & Vul.* qui lambuerunt.

H. LXX. ibunt. *Alius*, recurrat. *Vul. revertatur.*

8. *H.* in tentoria sua. *LXX.* in tabernaculum. *Alius*, in tentorium. *Vulg. ad tabernacula sua.*

H. & in trecentos viros apprehendit. *LXX.* & trecentos viros obtinuit. *Alius*, trecentos autem viros tenuit. *Vul. cum trecentis viris se certamini dedit.*

9. *H. LXX. Vulg.* surge. *LXX. aliter*, surgens.

11. *Hebr.* ad extremum quintanorum qui in castrametatione. *LXX.* ad principium ipsorum quinquaginta, qui erant in castris. *Alius*, in partem ipsorum quinquaginta, qui erant in castris. *LXX. aliter, Th.* in partem ad summitatem excisæ. *Vulg. in partem castrorum, ubi erant armatorum vigilia.*

12. *H.* cadentes. *LXX Th.* projecerant. *LXX. aliter*, jacentes. *Vulg. fusi jacebant.*

13. *Heb. LXX.* proximo suo somnium: & dixit, ecce somnium somniavi. *LXX.* proximo suo somnium: & dixit: ecce somniavi somnium. *Alius*, somnium, & dixit somnium quod somniatum est. *Vulg. proximo suo, & in hunc modum referebat quod viderat: Vidi somnium.*

Hebr. torta. *A. LXX.* subcinericius panis. *S.* collyra. *LXX. aliter*, magis. *Vulg. subcinericius panis.*

מתהפך

Google

מתהפך O. στρεφομένη. Αλλος, κυλιομένη.

בתוך הכדים 16. Οἱ λοιποὶ, τῶν ὑδρίαις O. ἐν τῶν ὑδρίαις.

בקצה 17. O. ἐν ἀρχῇ. Αλλος, ἐν μέσῳ.

אך הקם הקימו 19. O. καὶ ἐγείροντες. Αλλος, πλὴν ἐγέρσει ἐγείροντες.

ויחזיקו ביד־שמאולם בלפדים וביד־ימינם השופרות 20. O. καὶ ἐκράτησαν ἐν χερσὶν ἀριστεραῖς αὐτῶν τὰς λαμπάδας, καὶ ἐν χερσὶ δεξιαῖς αὐτῶν τὰς κερατίνας. O. ἄλλως, καὶ ἐλάβοντο ἐν τῇ χειρὶ αὐτῶν τῇ ἀριστερᾷ τῶν λαμπάδων, καὶ ἐν τῇ χειρὶ τῇ δεξιᾷ αὐτῶν αἱ κερατίναι.

איש 21. O. ἀνήρ. O. Θ. ἕκαστος.

ויריעו Οἱ λοιποὶ, ἠλάλαξαν. O. ἐσήμαναν.

שלש־מאות השופרות 22. Οἱ λοιποὶ, αἱ τριακόσιαι κερατίναι. O. ἐν ταῖς τριακοσίαις κερατίναις.

את־חרב Οἱ λοιποὶ, μάχαιραν. O. ῥομφαίαν.

וירדפו 23. O. Θ. κατεδίωξεν. O. ἄλλως, ἐδίωξαν.

בצור 25. A. Σ. ἐν πέτρᾳ. O. ἐν Σούρ.

ביקב־זאב O. ἐν Ιακὲβ Ζηβ. Θ. ἐν Ιακὲβ τῇ κοιλάδι.

מעבר O. ἀπὸ πέραν. Αλλος, ἐκ τοῦ πέραν.

H. LXX. se volvens. *Alius* se volutans. *Vul.* volvi.

Hebr. in medio hydriarum. *Reliqui*, hydriis. *LXX.* in hydriis. *Vulg. in medio lagenarum.*

17. *Heb.* in extremum *LXX.* in principium. *Alius*, in medium. *Vulg. partem.*

19. *Heb.* tantum suscitando suscitaverunt. *LXX.* & excitantes. *Alius*, cæterum suscitatione suscitantes. *Vulg. & custodibus suscitatis.*

20. *Heb.* & apprehenderunt in manu sinistra sua titiones, & in manu dextera sua corneas. *LXX.* & tenuerunt in manibus sinistris suis lampadas, & in manibus dexteris suis corneas. *LXX. aliter*, & acceperunt in manu sua sinistra lampadas: & in manu dextera sua corneæ. *Vul. tenuerunt sinistris manibus lampades, & dextris sonantes tubas.*

21. *H. LXX.* vir. *LXX. Th.* unusquisque. *Vul. singuli.*

Heb. vociferati sunt. *Reliqui*, ululaverunt. *LXX.* significaverunt. *Vul. vociferantes ululantesque.*

22. *Heb.* trecenti tubis. *Reliqui*, trecentæ corneæ. *LXX.* in trecentis corneis. *Vulg. trecenti viri buccinis personantes.*

Hebr. Vulg. gladium. *Reliqui*, machæram. *LXX.* frameam.

23 *Heb.* persecuti sunt. *LXX. Th.* insecutus est. *LXX. aliter*, persequuti sunt. *Vulg. persequebantur.*

25. *Heb. A. S. Vulg.* in petra. *LXX.* in Sur.

Heb. Vul. in torculari Zeeb. *LXX.* in Jaceb Zeb. *Th.* in Jaceb valle.

Heb. a transitu. *LXX.* de trans. *Alius*, a trans. *Vulg. trans fluenta.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VII. Judicum.

v. A. O. Θ. Αρωέδ. Basil. In Edit. Rom. legitur, Αραέδ. Basil. in textu, ἀνάστα.

Ibid. A. ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ. Οἱ λοιποὶ, ἀπὸ τοῦ βουνοῦ. Basil.

v. 3. O. ἀλλ. εἰς τὰ ὦτα. Sic Basil. & Alex. Edit. vero Romana, ἐν ὠσί. Sequentes autem lectiones A. ἀπεστράφησαν &c. ex Basil.

v. 4. Αλλος, κατάγαγε. Sic Basil. & Alex.

Ibid. A. Θ. πυρώσω &c. Basil. Αλλ. δοκιμῶ. Basil. & Alex. Grabe legit, δοκιμῶ.

v. 5 Αλλ. κατεβίβασεν. Basil & Alex.

Ibid. λάψῃ. Basil. ad marg & sic Edit. Rom. Basil. in textu λείξῃ. Alex. vero λάψῃ, & mox λάμψῃ.

Ibid. A. O. Θ. κάμψῃ Basil. & sic etiam Alex. Edit. Rom. κλίνῃ.

v. 6. Αλλος, λαψάντων. Basil. & Edit. Rom. Αλλ. λειξάντων. Alex. λαμψάντων.

Ibid. Αλλ. τῇ γλώσσῃ. Basil Alex. vero, ἐν τῇ γλώσσῃ.

Ibid. Αλλ. πᾶς ὁ ἐπίλοιπος. Basil. & Alex.

Ibid. Αλλ. ἔκαμψαν. Basil. & Alex.

v. 7. Αλλ. λελαχόσι. Basil.

Ibid. Αλλ ἀποτρεχέτω Basil. Alex.

v. 8. Αλλ. εἰς τὸ σκήνωμα. Basil. Alex.

Ibid. Αλλ. τοὺς δὲ τριακοσίους &c. Basil. Alex.

v. 9. O. ἀνάστα. Basil. ad marg. Edit. vero Rom. & Basil. in textu, ἀνάστα.

v. 11. Αλλος, εἰς μέρος τῶν &c. Sic Basil. & Alex. O. Θ. εἰς μέρος πεντήκοντα &c. Basil.

v. 12. O. Θ. παρεμβεβλήκεισαν. Basil. Alex. παρεμβεβλήκεισαν. Edit. Rom. βεβλημένοι.

v. 13. Αλλ. ἐνύπνιον, ὃ εἶπε &c. Basil.

Ibid. A. O. ἐγκρυφίας. Σ. κόλλυρα. Basil. ad marg. in textu vero ut Edit. Rom. μαγίς.

Ibid. Αλλ. κυλιομένη. Sic Basil. cum hac nota,

παρὰ χω
δίορ ου

Vide notam ad Cap. 1. v. 14.

v. 17. Αλλ. ἐν μέσῳ. Basil. & Alex.

v. 19. Αλλ. πλὴν ἐγέρσει &c. Basil.

v. 20. O. ἄλλως, καὶ ἐλάβοντο. &c. Basil.

v. 21. O. Θ. ἕκαστος. Basil.

Ibid. Οἱ λοιποὶ, ἠλάλαξαν. Basil.

v. 22. Οἱ λοιποὶ, αἱ τριακόσιαι &c. Basil.

Ibid Οἱ λοιποὶ, μάχαιραν. Basil.

v. 23. O. Θ. κατεδίωξεν. Basil.

v. 25. A. Σ. ἐν πέτρᾳ. Basil.

Ibid Θ. ἐν Ιακὲβ τῇ κοιλάδι. Basil. Edit. vero Rom. ἐν Ιακεφζήβ.

Ibid. ἐκ τοῦ πέραν. Basil. & Alex.

JUDICUM. CAPUT VIII.

אליו 1. Ο. πρὸς Γεδεών. Ο. ἄλλως, πρὸς αὐτόν.

ויריבון אתו בחזקה Ο. καὶ διελέξαντο πρὸς αὐτὸν ἰσχυρῶς. Ἄλλος, καὶ ἐκρίνοντο μετ' αὐτοῦ κραταιῶς.

רפתה 3. Ο. ἀνέθη. Ἄλλος, ἀνῆκεν.

עיפים ורדפים 4. Ο. πεινῶντες καὶ διώκοντες. Ἄλλος, ὀλιγοψυχοῦντες καὶ πεινῶντες.

רדפים Ο. διώκοντες. Ἄλλος, διψῶντες.

אשר ברגלי 5. Ο. τοῖς ἐν ποσί μου. Ἄλλος, τοῦ μετ' ἐμοῦ.

עיפים הם Ο. Θ. πεινῶσιν. Ο. ἄλλως, ἐκλελοίπασιν.

ואנכי רדף Ο. ἰδοὺ ἐγώ εἰμι διώκων. Ἄλλος, ἐγὼ δὲ διώκω.

לצבאך 6. Ο. τῇ δυνάμει σου. Ἄλλος, τῇ στρατιᾷ σου.

גדעון לכן 7. Ο. Γεδεών, διὰ τοῦτο. Ἄλλος, Γεδεών, οὐχ οὕτως διὰ τοῦτο.

ודשתי Ο. Θ. καταξανῶ. Ο. ἄλλως, ἀλοήσω.

את־הברקנים Α. ἐν ταῖς τραγακάνθαις. Σ. ἐν τοῖς τριβόλοις. Θ. ἐν ταῖς Βαρκηνίμ. Ἀλλ. Βαρκωνείμ.

כזאת 8. Ο. ὡσαύτως. Ἄλλος, κατὰ πάντα.

לאנשי 9. Ο. πρὸς ἄνδρας. Ο. ἄλλως, τοῖς ἀνδράσι.

בשובי Ο. ἐν ἐπιστροφῇ μου. Ἄλλος, ἐν τῷ ἐπιστρέψαι με.

הנותרים מכל מחנה 10. Ο. καταλελειμμένοι ἀπὸ πάσης παρεμβολῆς. Ἄλλος, λειφθέντες ἐν πάσῃ παρεμβολῇ.

בני־קדם Ο. ἀλλοφύλων. Ἄλλος, υἱῶν ἀνατολῶν.

השכוני 11. Ο. σκηνούντων. Ἄλλος, κατοικούντων.

לנבח ויגבהה Ο. τῆς Ναβαὶ καὶ Ιεγεβάλ. Ἄλλος, ἐξ ἐναντίας Ηλβεέ.

מן־המלחמה 13. Ο. Θ. ἐκ τοῦ πολέμου. Ο. ἄλλ. ἀπὸ τῆς παρατάξεως.

מלמעלה החרס Α. ἀναβάσεως [ἀλσῶν] Σ. ἀναβάσεως ὀρῶν. Ο. Θ. ἀναβάσεως Ἀρες. Ο. ἄλλως, ἀπὸ ἐπάνωθεν τῆς παρατάξεως Ἀρές.

1. HEbr. *LXX. Vul.* ad eum. *LXX. aliter.* ad Gedeon.

Heb. & jurgaverunt cum eo in fortitudine. *LXX.* & jurgabant adversus eum fortiter. *Alius*, & disceptabant cum eo vehementer. *Vulg. jurgantes fortiter.*

3. *H.* se remisit. *LXX.* remissus est. *Alius*, remisit. *Vulg. requievit.*

4. *H.* lassi & persequentes. *LXX.* esurientes & persequentes. *Alius*, animo deficientes & esurientes. *Vul. præ lassitudine fugientes persequi non poterant.*

H. LXX. persequentes *Alius*, sitientes.

5. *Hebr. LXX.* qui in pedibus meis. *Alius*, *Vul.* qui mecum est.

Hebr. lassi ipsi. *LXX. Th.* esuriunt. *LXX. aliter*, deficiunt. *Vulg. quia valde defecerunt.*

Heb. & ego persequens. *LXX.* ecce ego sum persequens. *Alius*, ego autem persequor. *Vul. ut possimus persequi.*

6. *H. Alius*, *Vulg.* exercitui tuo. *LXX.* virtuti tuæ.

7. *Heb.* Gedeon, idcirco. *LXX.* Gedeon, propterea. *Alius*, Gedeon, non sic, ideo. *Vul. quibus ille ait, cum ergo.*

Heb. LXX. triturabo. *LXX. Th.* dilaniabo. *Vul. conteram.*

Heb. Vul. cum tribulis. *A.* in sentibus. S. in tribulis. *LXX.* in ipsis Barcenim. *Al.* Barconnim.

8. *Hebr.* secundum hoc. *LXX.* similiter. *Alius*, secundum omnia. *Vul. similia.*

9. *H.* hominibus. *LXX.* ad viros *LXX. aliter.* viris. *Vulg. eis.*

H. Alius, in revertendo me. *LXX.* in reditu meo. *Vul. cum reversus fuero.*

10. *Heb.* residui ex omni castrametatione. *LXX.* qui residui fuerant de universis castris. *Alius*, relicti in totis castris. *Vul. remanserant ex omnibus turmis.*

H. Alius, filiorum Orientis. *LXX.* alienigenarum. *Vul. Orientalium populorum.*

11. *Heb. Alius*, habitantium. *LXX.* tabernacula habentium. *Vulg. qui in tabernaculis morabantur.*

Heb. ipsius Nobah, & Jogbaa. *LXX.* ipsius Nabæ, & Jegebal. *Alius*, ex adverso Elbee. *Vulg. Nobe & Jegbaa.*

13. *Heb. LXX. Th. Vul.* de bello *LXX. aliter*, a prælio.

H. desuper sole. *A.* ascensus saltuum *S.* ascensus montium. *LXX. Th.* ascensus Ares. *LXX aliter*, desuper acie Ares. *Vulg. ante solis ortum.*

ויכתב אליו 14. O. καὶ ἔγραψε πρὸς αὐτόν. Θ. καὶ ἀπεγράψατο τὰ ὀνόματα.

את־שרי ואת־זקניה O. τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν πρεσβυτέρων. Θ. τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς πρεσβυτέρους.

היעפים 15. O. ἐκλείπουσιν. O. ἄλλ. Θ. λελυμένοις.

ואת־קוצי 16. O. Θ. καὶ τὰς ἀκάνθας. O. ἄλλως, ἐν ταῖς ἀκάνθαις.

וידע O. ἠλόησεν. Αλλος, κατέξανεν.

סכות O. τῆς πόλεως. O. Αλλως, Σοκχώθ.

כמוך 18. O. ὡς σύ. O. Θ. ὅμοιός σοι.

כמוהם O. ὡς αὐτοί. Αλλος, ὅμοιος αὐτοῖς.

כתאר בני O. εἰς ὁμοίωμα υἱοῦ. Αλλος, ὡς εἶδος υἱῶν.

חרב 20. O. ῥομφαίαν. Αλλος, μάχαιραν.

פגע 21. O. συνάντησον. Αλλος, ἀπάντησον.

ויהרג O. ἀπέκτεινεν. Αλλος, ἀνεῖλεν.

את־השהרנים Σ. τὰ κόσμια. O. τοὺς μηνίσκους. Αλλος, τοὺς μηνιακούς.

משל־בנו גם־אתה גם בנך גם בן בנך 22. A. ἐξουσίασον ἡμῶν καί γε σύ, καί γε οἱ υἱοί σου, καί γε ὁ υἱὸς τοῦ υἱοῦ σου. Σ. ἐξουσίαζε ἡμῶν σύ, καὶ ὁ υἱός σου, καὶ ὁ ἔγγονός σου. O. ἄρξον ἡμῶν καὶ σύ, καὶ ὁ υἱός σου, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ υἱοῦ σου.

וישליכו 25. O. ἔβαλεν. O. Θ. ἔρριψεν.

נזם O. ἐνώτιον. Αλλος, ἐνώτια.

לבד מן־השהרנים והנטיפות 26. O. πλὴν τῶν μηνίσκων καὶ τῶν στραγγαλίδων. Αλλος, πλὴν τῶν σιρώνων καὶ τῶν ὁρμίσκων.

בגדי O. ἱματίων. Αλλος, περιβολαίων.

לבד מן־הענקות O. ἐκτὸς τῶν περιθεμάτων. Αλλ. πλὴν τῶν κλοιῶν.

אפוד 27. A. ἐπένδυμα. O. Εφώδ. Αλλος, Εφούδ.

מוקש O. σκῶλον. Αλλος, σκάνδαλον.

ויכנע 28. O. καὶ συνεστάλη. O. Θ. ἐνετράπη.

וישב 29. O. ἐκάθισεν. Αλλος, κατῴκησεν.

בשכם 31. Οἱ λοιποὶ, Σικίμοις. O. Συχέμ.

בשיבה טובה 32. Οἱ λοιποὶ, ἐν πολιᾷ ἀγαθῇ. O. ἐν πόλει αὐτοῦ.

אבי העזרי O. Αβὶ Εσδρί. O. Θ. πατρὸς τοῦ Εζρί.

14. *Hebr. LXX.* & ſcripſit ad eum. *Th.* & deſcripſit nomina. *Vulg. & deſcripſit.*

H. Th. principes & ſeniores. *LXX. Vul.* principum & ſeniorum.

15. *H.* laſſis. *LXX.* deficientibus. *LXX. aliter*, *Th.* ſolutis. *Vul. qui laſſi ſunt & defecerunt.*

16. *Heb. LXX. Th. Vulg.* & ſpinas. *LXX. aliter*, in ſpinis.

Heb & cognoſcere fecit. *LXX.* trituravit. *Alius*, laceravit. *Vulg. contrivit.*

Heb. Succhoth. *LXX.* civitatis. *LXX. aliter*, *& Vul.* Socchoth.

18. *Heb. LXX.* ſicut tu. *LXX. Th.* ſimilis tibi. *Vulg. ſimiles tui.*

Hebr. LXX. ſicut ipſi. *Alius*, ſimilis ipſis. *Vul. vacat.*

Heb. ſecundum formam filiorum. *LXX.* in ſimilitudinem filii. *Alius*, ſicut ſpecies filiorum. *Vulg. quaſi filius.*

20. *H. LXX. Vul.* gladium *Alius*, machæram.

21 *H.* irruito. *LXX.* occurre. *Alius*, invade. *Vul. irrue.*

Hebr. LXX. Vulg. interfecit. *Alius*, occidit.

Heb. LXX. lunulas *S.* ornamenta. *Alius*, meniacos. *Vulg. ornamenta ac bullas.*

22. *Heb.* dominare in nos etiam tu, etiam filius tuus, etiam filius filii tui. *A.* dominare nobis utique tu, utique filii tui, utique filius filii tui. *S.* dominare noſtri tu, & filius tuus, & nepos tuus *LXX.* principatum habe noſtri & tu, & filius tuus, & filius filii tui. *Vul. dominare noſtri tu, & filius tuus, & filius filii tui.*

25. *Heb.* & projecerunt. *LXX.* miſit *LXX. Th.* jecit. *Vulg. projecerunt.*

Hebr. LXX. inaurem. *Alius*, *Vulg.* inaures.

26. *Heb.* ſolum præ lunulis & collaribus. *LXX.* præter lunulas & monilia. *Alius*, præter ſirona & monilia. *Vulg. abſque ornamentis & monilibus.*

Hebr. veſtibus. *LXX.* veſtimentis. *Alius*, palliis. *Vul. veſte.*

Heb. ſolum præ torquibus. *LXX.* extra torques. *Alius*, *Vulg.* præter torques.

27. *Hebr. LXX. Vulg.* Ephod. *A.* ſuperindumentum. *Alius*, Ephud.

Heb. laqueum. *LXX.* offendiculum. *Alius*, ſcandalum. *Vul, ruinam.*

28. *Hebr.* & humiliatus eſt. *LXX.* & compreſſus eſt. *LXX. Th.* & confuſus eſt. *Vul. humiliatus eſt autem.*

29. *Heb.* manſit. *LXX.* ſedit. *Alius*, *Vulg.* habitavit.

31. *Heb.* in Sechem. *Reliqui*, Sicimis. *LXX.* Sychem. *Vulg. Sichem.*

32. *Heb.* & *Reliqui*, in canitie bona. *LXX.* in civitate ſua. *Vul. in ſenectute bona.*

Heb. patris Hezri. *LXX.* Abi Eſdri. *LXX. Th.* Pâtris Ezri. *Vulg. de familia Ezri.*

ויהי 33. Ο. Θ. ἐγενήθη. Ἀλλ. ἐγένετο.

33. *Heb.* & fuit. *LXX. Th.* factum est. *Al.* accidit. *Vul. postquam autem.*

וישובו Ο. ἐπέστρεψαν. Ἄλλος, ἀπεστράφησαν.

Heb. LXX. reversi sunt. *Alius, Vul.* aversi sunt.

וישימו להם בעל ברית Ο. ἔθηκαν ἑαυτοῖς τῷ Βααλ διαθήκην. Ἄλλος, ἔθεντο τὸν Βααλβερεΐθ.

Heb. & posuerunt sibi Baalberith. *LXX.* posuerunt sibi ipsis Baal testamentum. *Alius,* posuerunt Baalberith. *Vulg. percusseruntque cum Baal fœdus.*

איביהם 34. Ο. θλιβόντων. Ἄλλος, ἐχθρῶν.

34. *Hebr. Alius, Vul.* inimicorum. *LXX.* tribulantium.

כל־הטובה 35. Ο. πάντα τὰ ἀγαθά. Ἄλλος, πᾶσαν τὴν ἀγαθωσύνην.

35. *Hebr.* omne bonum. *LXX. Vul.* omnia bona. *Alius,* omnem bonitatem.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VIII. Judicum.

v. 1. Ο. ἀλλ. πρὸς αὐτόν. Basil. ad marg. & Alex. Sed in Edit. Rom. & Basil. in textu, πρὸς Γεδεών.

Ibid. Ἀλλ. καὶ ἐκρίνοντο μετ' αὐτοῦ. Basil. & Alex.

v. 3. Basil. in textu habet, ἀνῆκε, & ad marg. ἀνῆκεν, ut Alex.

v. 4. Ἄλλος, ὀλιγοψυχοῦντες καὶ πεινῶντες. Basil. & Alex.

Ibid. Ἄλλος, διψῶντες. Basil.

v. 5. Ἄλλος, τῷ μετ' ἐμοῦ. Basil. Alex. vero, τῷ μετ' ἐμοῦ.

Ibid. Ο. Θ. πεινῶσιν. Basil. ad marg. In textu vero, ἐκλείπουσι, ut Editio Rom.

Ibid. Ἄλλος, ἐγὼ δὲ διώκω. Basil. & Alex.

v. 6. Ἀλλ. τῇ στρατιᾷ σου. Basil. & Alex.

v. 7. Ἀλλ. Γεδεών, οὐχ οὕτως, διὰ τοῦτο. Basil.

Ibid. Ο. Θ. καταξανῶ. Basil. ad marg. in textu autem, ἀλοήσω, ut Editio Rom.

Ibd. Α. ἐν ταῖς τραγακάνθαις. Σ. ἐν ταῖς τριβόλοις. Θ. ἐν ταῖς Βαρκηνείμ. Al. Βαρκοννείμ. Lectionem Aquilæ sic effert Basiliensis Codex. Eusebius de locis Hebraïcis apud Hieronymum sic habet, Βαρκοννείμ Ἀκύλας τρίτοι ἀκάνθας, Σύμμαχος, τριβόλους. Sic restituerunt Editores. At existimo legendum, Ἀκύλας τραγακάνθας, ut Basil. melius quam, τετρακάνθας, ut Regii Codices duo, qui sic habent, Βαρκοννείμ εἰσιν αἱ τρίβολοι· οὕτως γὰρ ὁ Σύμμαχος ἡρμήνευσε, τετρακάνθας. Sic illi: forte Α. τετρακάνθας. Sed τραγακάνθας legendum.

v. 8 Ἄλλος, κατὰ ταῦτα. Sic Basil. Alex. vero κατ' αὐτά. Grabe, κατὰ ταῦτα.

v. 9. Ο ἀλλ. τοῖς ἀνδράσι. Basil. & Alex.

Ibid. ἐν τῷ ἐπιστρέφειν με. Basil. & sic Alex.

v. 10. Ἀλλ. λειφθέντες ἐκ πάσης παρ. Basil.

Ibid. Ἀλλ. ἀνδρῶν ἀναβαλόντων. Basil.

v. 11. Ἀλλ. κατασκηνούντων. Basil. & sic Alex.

Ibid. Ἀλλ. ἐξ ἐναντίας Ναβεί. Basil. Qui sic vertit, נכח pro נבח legit.

v. 13. Ο. Θ. ἐκ τοῦ πολέμου. Basil. ad marginem. In textu vero, ut Editio Rom. ἀπὸ τῆς παρατάξεως.

Ibid. Α. ἀναβάσεως &c. Has lectiones partim ex Basil. partim ex Hieronymo de locis Hebraïcis decerpsimus. Edit. Rom. ἀπὸ ἐπάνωθεν τῆς παρατάξεως Ἀρές.

v. 14. Θ. καὶ ἀπεγράψατο τὰ ὀνόματα. Basil.

Ibid. Θ. τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς πρεσβυτέρους. Basil.

v. 15. Ο. Θ, λελυμένοις. Basil. Alex. vero, ἐκλελυμένοις.

v. 16. Ο. Θ. καὶ τὰς ἀκάνθας. Basil. Edit. Rom. ἐν ταῖς ἀκάνθαις, & sic Basil. in textu.

Ibid. Ἀλλ. κατέξανεν. Basil. & Alex.

Ibid. Basil. ad marg. Σοκχώθ. διώρ ου i. διώρθωσεν ὅλους, *emendavi sic*. Vide notam ad Cap. 1. v. 14.

v. 18. Ο. Θ. ὅμοιος σοί. Basil.

Ibid. Ἀλλ. ὅμοιος αὐτοῖς. Basil.

Ibid. Ἀλλ. ὡς εἶδος υἱῶν. Basil.

v. 20. Ἀλλ. μάχαιραν. Basil. & Alex.

v. 21. Ἀλλ. ἀπάντησον. Basil. & Alex.

Ibid. Ἀλλ. ἀνεῖλεν. Basil. & Alex.

Ibid. Σ. τὰ κόσμια. Ἀλλ. τοὺς μηνίσκους. Basil.

v. 22. Α. ἐξουσίασον &c. Hæ interpretationes ex Basil. prodeunt.

v. 25. Ο. Θ. ἔρριψαν. Basil.

Ibid. Ἀλλ. ἐνώτια. Basil.

v. 26. Ἀλλ. πλὴν τῶν σιρώνων &c. Basil. vox ex Hebræo facta. Alex σιώνων, male.

Ibid. Ἀλλ. περιβολαίων. Basil. & Alex.

Ibid. Ἀλλ. πλὴν τῶν κλοιῶν. Basil & Alex.

v. 27. Α. ἐπένδυμα. Ex Theodoreto quæst. ad hunc locum, Ἀκύλας ἐπένδυμα, κέκληκεν. Vide utrumque Lexicon infra. Ἀλλ. Ἐφούδ. Basil. & Alex.

Ibid. Ἀλλ. σκάνδαλον. Sic Basil. & Alex.

v. 28. Ἀλλ. καὶ ἐνετράπη. Sic Basil. & Alex.

v. 29. Ἀλλ. κατῴκησεν. Basil. & Alex.

v. 31. Basil. Ο. Θ. Οἱ λοιποὶ, Σικίμοις: atque ita legit Alex.

v. 32. Οἱ λοιποὶ, ἐν πολιᾷ ἀγαθῇ. Basil. Ita quoque legit Alex. V. supra Gen. 15. 15 & 25. 8.

Ibid. Ο. Θ. πατρὸς τοῦ Ἰεζρί. Basil. Alex. habet, πατρὸς Ἀβιεζρεί.

v. 33. Ο. Θ. ἐξεπόρνευσαν. Ἀλλ. ἐξέκλιναν. Basil. In Edit. Rom. legitur, ἐξεπόρνευσαν.

Ibid. Ἀπεστράφησαν. Sic in textu Basil. & Alex.

Ibid. Ἄλλος, ἔθεντο τὸν Βααλβερεΐθ. Basil. Notes autem ubicumque dicimus *Basil.* sine addito, intelligi Lectiones, quas ad marginem adfert, diversas ab iis quæ in textu ejusdem leguntur.

v. 34. Ἄλλος, ἐχθρῶν. Basil. & Alex.

v. 35. Ἀλλ. πᾶσαν τὴν ἀγαθωσύνην. Basil. & Alex.

Ex Capite IX. Judicum, ut est in folio nostro cum obelis & asteriscis.

84... αὐτὸς καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὁ μετ' αὐτοῦ. καὶ ἔλαβεν Αβιμελεχ ⋇ σὺν : τὴν ἀξίνην ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἔκοψεν φορτίον ξύλων, καὶ ἔλαβεν αὐτὸ, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τοὺς ὤμους αὐτοῦ. καὶ εἶπεν πρὸς τὸν λαὸν τὸν μετ' αὐτοῦ, ὃ εἴ-

48... Ipse & omnis populus qui cum eo. Et sumpsit Abimelech ⋇ cum : securem in manu sua, & succidit fascem lignorum, & accepit illum & imposuit super humeros suos. Et dixit ad populum qui cum eo: Quod vidistis me facientem cito facite ut &

δατέ με ποιοῦντα ταχέως ποιήσατε ὡς καὶ ἐγώ.
49. καὶ ἔκοψαν καίγε ※ πάντες : αὐτοὶ ἕκαστος φορτίον, καὶ ἦραν, καὶ ἐπορεύθησαν ὀπίσω Αβιμέλεχ. καὶ ἐπέθηκαν ἐπὶ τὸ ὀχύρωμα, καὶ ἐνεπύρισαν ἐπ' αὐτοὺς ※ σὺν : τὸ ὀχύρωμα ἐν πυρί. καὶ ἀπέθανον πάντες ἄνδρες πύργου Σικίμων ὡσεὶ χίλιοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες. 50. καὶ ἐπορεύθη Αβιμέλεχ εἰς Θήβης, καὶ περιεκάθισεν ἐπ' αὐτὴν, καὶ προκατελάβετο αὐτήν. 51. καὶ πύργος ἦν ὀχυρὸς ἐν μέσῳ τῆς πόλεως, καὶ ἔφυγον ἐκεῖ πάντες οἱ ἄνδρες, καὶ αἱ γυναῖκες, καὶ πάντες οἱ ἡγούμενοι τῆς πόλεως· καὶ ἀπέκλεισαν ἐφ' ἑαυτούς. καὶ ἀνέβησαν ἐπὶ τὸ δῶμα τοῦ πύργου. ※ 52. καὶ προσεπήλισεν : καὶ ἦλθεν Αβιμέλεχ ἕως τοῦ πύργου, καὶ ἐξεπολέμησαν αὐτόν. καὶ ἤγγισεν Αβιμέλεχ ἕως τῆς θύρας τοῦ πύργου ἐμπρῆσαι αὐτὸν ἐν πυρί. 53. καὶ ἔρριψε γυνὴ μία κλάσμα μύλου ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Αβιμέλεχ, καὶ συνέθλασεν τὸ κρανίον αὐτοῦ. 54. καὶ ἐβόησεν τὸ τάχος πρὸς τὸ παιδάριον τὸν αἴροντα τὰ σκεύη αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, σπάσαι τὴν μάχαιράν σου, καὶ θανάτωσόν με, μήποτε εἴπωσιν ※ ὅτι : γυνὴ ἀπέκτεινεν αὐτόν. καὶ ἐξεκέντησεν αὐτὸν τὸ παιδάριον αὐτοῦ καὶ ἀπέθανεν ÷ Αβιμέλεχ. 55. καὶ εἶδεν ἀνὴρ Ισραὴλ ὅτι ἀπέθανεν Αβιμέλεχ, καὶ ἀπῆλθον ἀνὴρ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. 56. καὶ ἀπέστρεψεν ὁ Θεὸς τὴν κακίαν Αβιμέλεχ, ἣν ἐποίησεν τῷ πατρὶ ἀποκτείνας τοὺς Ο'. ἀδελφοὺς αὐτοῦ. 57. καὶ πᾶσαν κακίαν ἀνδρῶν Σικίμων ἐπέστρεψεν ὁ Θεὸς εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτῶν. καὶ ἐπῆλθεν ἐπ' αὐτοὺς ἡ κατάρα Ιωαθὰμ τοῦ Ιεροβαάλ.

ego. 49. Et ſucciderunt etiam ※ omnes : ipſi unuſquiſque faſcem, & ſumſerunt & abierunt retro Abimelech, & impoſuerunt ſuper præſidium. & incenderunt ſuper ipſos ※ cum : præſidium in igne. Et mortui ſunt omnes viri turris Sicimorum, quaſi mille viri & mulieres. 50. Et abiit Abimelech in Thebes, & circumſedit ſuper eam, & præoccupavit eam. 51. Et turris erat munita in medio urbis : & fugerant illuc omnes viri & mulieres & omnes duces civitatis, & clauſerunt ſuper ſe ipſos : & aſcenderunt ſuper tectum turris. 52. ※ Et appropinquavit : & venit Abimelech uſque ad turrim, & bellarunt contra eum. Et acceſſit uſque ad portam turris incendere ipſam igne. 53. Et jecit mulier una fragmentum molæ ſuper caput Abimelech, & confregit cranium ejus. 54. Et clamavit citò ad puerum ferentem arma ipſius, & dixit ei, ſtringe gladium tuum & occide me : ne forte dicant ※ quod : mulier occidit eum ; & confodit eum puer ejus, & mortuus eſt ÷ Abimelech. 55. Et vidit vir Iſrael quia mortuus eſt Abimelech, & abierunt vir in locum ſuum. 56. Et retulit Deus malignitatem Abimelech, quam fecit patri, occidens LXX. fratres ſuos. 57. Et omnem malignitatem virorum Sicimorum retulit Deus in caput ipſorum. Et ſupervenit ſuper eos maledictio Joatham filii Jerobaal.

JUDICUM. CAPUT IX.

שכמה 1. Ο. Εἰς Συχέμ. Ο. Θ. Σίκιμα.

שכם 2. Ο. Συχέμ. Αλλοι, Σικίμων.

מה־טוב Ο. τί τὸ ἀγαθόν. Αλλος, ὁποῖον βέλτιον.

שכם 3. Ο. Συχέμ. Αλλος, Σικίμων.

מבית 4. Ο. Θ. ἐκ τοῦ οἴκου.

בעל ברית Ο. Βααλβεερίθ. Αλλος, Βαὰλ διαθήκης.

ברם Ο. ἑαυτῷ. Αλλος, ἐν αὐτοῖς.

ריקים ופחזים Σ. ἀπράγεις, καὶ ἀπονενοημένους. Ο. κενοὺς καὶ δειλούς. Αλλ. θαμβουμένους.

עם־אלון מצב 6. Α. ἐπὶ πεδίου στηλώματος. Σ. παρὰ τὴν δρῦν τὴν ἑστῶσαν. Ο. πρὸς τῇ

1. Heb. in Sechem. *LXX.* in Sychem. *LXX. Th.* Sicima. *Vul. in Sichem.*

2. *Heb.* Sechem. *LXX.* Sychem. *Alii*, Sicimorum. *Vul. Sichem.*

Hebr. LXX. quid bonum. *Alius*, quale melius. *Vul. quid vobis eſt melius.*

3. *Heb.* Sechem. *LXX.* Sychem. *Alius*, Sicimorum. *Vulg. Sichem.*

4. *Heb. LXX. Th.* e domo. *Vulg. de fano.*

Hebr. Baalberith. *LXX. Vulg.* Baalberith. *Alius*, Baal teſtamenti.

Heb. Alius, in eis. *LXX.* ſibi. *Vul. ex eo.*

Hebr. vacuos & leves. *S.* otioſos & deſperatos. *LXX.* inanes & miſeros. *Alius*, attonitos. *Vulg. inopes & vagos.*

6. *Heb.* in planitie ſita. *A.* in campo cippi: *S.* ad quercum ſtantem. *LXX.* juxta quercum

βαλάνῳ τῇ εὑρετῇ τῆς στάσεως.

בראש 7. Ο. ἐπὶ κορυφὴν. Αλλος, ἐν τῇ κορυφῇ.

החדלתי את־דשני 9. Σ. ἆρα παύσομαι τῆς λίπους μου; Ο. μὴ ἀπολείψασα τὴν πιότητά μου; Ο. Θ. μὴ ἀφιεῖσα;

והלכתי Ο. πορεύσομαι. Ο. ἄλλως, Θ. πορευθῶ.

החדלתי 11. Ο. ἀπολείψασα. Ο. Θ. ἀφιεῖσα.

לנוע על־העצים Ο. ἀρχὴν τῶν ξύλων. Ο. Θ. ἡγεῖσθαι ἐπὶ τῶν ξύλων. Ο. ἄλλως, κινεῖσθαι ἐπὶ τῶν ξύλων.

החדלתי 13. Ο. ἀπολείψασα. Ο. Θ. ἀφιεῖσα.

המשמח אלהים ואנשים Σ. Ο. τὴν εὐφροσύνην τῶν ἀνθρώπων. Ο. ἄλλως, τὸν εὐφραίνοντα Θεὸν καὶ ἀνθρώπους.

לנוע על־העצים Σ. κλονεῖσθαι περὶ τὰ ξύλα. Ο. κινεῖσθαι ἐπὶ τῶν ξύλων. Ο. ἄλλως, ἄρχειν τῶν ξύλων.

אל־האטד 14. Α. Ο. Θ. πρὸς τὴν ῥάμνον. Ο. ἄλλως, τῇ ῥάμνῳ.

למלך עליכם 15. Ο. τοῦ βασιλεύειν ἐφ' ὑμᾶς. Αλλος, εἰς βασιλέα ἐφ' ὑμῶν.

חסו Α. ἐλπίζετε. Ο. Θ. πεποίθατε. Ο. ἄλλως, ὑποστῆτε.

מן־האטד Ο. ἀπ' ἐμοῦ. Αλλος, ἐκ τῆς ῥάμνου.

כגמול 16. Ο. Θ. κατὰ τὸ ἀνταπόδομα. Ο. ἄλλως, ὡς ἀνταπόδοσις.

נלחם 17. Ο. Θ. ἐπολέμησεν. Ο. ἄλλως, παρετάξατο.

ואם־אין 20. Α. Ο. Θ. καὶ εἰ μή. Ο. ἄλλως, εἰ δὲ οὐ.

וישימו 25. Ο. Θ. ἔθεντο. Ο. ἄλλως, ἔθηκαν.

מארבים Ο. ἐνεδρεύοντας. Αλλος, ἔνεδρα.

את כל־אשר־יעבר Ο. πάντα ὃς παρεπορεύετο. Αλλος, πάντας τοὺς διαπορευομένους.

ויבטחו 26. Ο. ἤλπισαν. Αλλος, ἐπεποίθησαν.

הלולים 27. Ο. Ελλουλείμ. Θ. αὐλούς. Ο. ἄλλως, χορούς.

ויקללו Α. κατηράσαντο. Ο. κατηρῶντο.

ויחר אפו 30. Ο. Θ. ὠργίσθη θυμῷ. Ο. ἄλλως, ἐθυμώθη ὀργῇ.

בתרמה 31. Ο. ἐν κρυφῇ. Αλλος, μετὰ δώρων.

inventam stationis. *Vul. juxta quercum quæ stabat.*

7. *H.* in capite. *LXX.* super cacumen. *Alius*, in cacumine. *Vulg. in vertice.*

9. *Heb.* numquid cessare faciam pinguedinem meam? *S.* num cessabo a pinguedine mea? *LXX.* num derelinquens pinguedinem meam? *LXX. Th.* num dimittens? *Vulg. numquid possum deserere pinguedinem meam?*

Heb. & vadam. *LXX.* ibo. *LXX. aliter, Th.* eam. *Vul. & venire.*

11. *Hebr.* numquid cessare faciam? *LXX.* derelinquens. *LXX. Th.* dimittens. *Vulg. Numquid possum deserere?*

Heb. promoveri super ligna. *LXX.* dominari lignis. *LXX. Th.* principatum habere super ligna. *LXX. aliter*, moveri super ligna. *Vulg. ut inter cætera ligna promovear.*

13. *Heb.* num cessare faciam? *LXX.* derelinquens. *LXX. Th.* dimittens. *Vul. numquid deserere possum?*

Hebr. lætificans Deum & homines. *S. LXX.* lætitiam hominum. *LXX. aliter*, *Vulg.* quod lætificat Deum & homines.

H. promoveri super ligna. *S.* moveri circa ligna. *LXX.* moveri super ligna. *LXX. aliter*, dominari lignis. *Vulg. inter ligna cætera promoveri.*

14. *H. A. LXX. Th. Vulg.* ad rhamnum. *LXX. aliter*, rhamno.

15. *Heb. Alius*, in regem super vos. *LXX.* regnare super vos. *Vul. regem vobis.*

H. LXX. Th. confidite. *A.* sperate. *LXX aliter*, subsistite. *Vul. requiescite.*

H. Alius, *Vul.* de rhamno. *LXX.* a me.

16. *Heb.* juxta retributionem. *LXX. Th.* secundum retributionem. *LXX. aliter*, ut retributio. *Vul. vicem.*

17. *H. LXX. Th. Vul.* pugnavit. *LXX. aliter*, præliatus est.

20. *H. A. LXX. Th.* & si non. *LXX. aliter*, si autem non. *Vul. sin autem.*

25. *H. LXX. Th.* & posuerunt. *Vulg. posueruntque.*

H. Alius, *Vul.* insidias. *LXX.* insidiantes.

H. LXX. omnem qui transibat. *Alius*, omnes prætereuntes. *Vul. prætereuntibus.*

26. *H. LXX.* speraverunt. *Alius*, confisi sunt. *Vulg. erecti.*

27. *Hebr.* laudes. *LXX.* Ellulim. *Th.* tibias. *LXX. aliter*, choros. *Vul. cantantium choris.*

H. A. maledixerunt. *LXX. Vul.* maledicebant.

30. *H.* iratus est nasus ejus. *LXX. Th.* iratus est animo. *LXX. aliter*, iratus est furore. *Vul. iratus est valde.*

31. *Hebr.* in dolo. *LXX. Vulg.* clam. *Alius*, cum donis.

באים שכמה והנם צרים את־העיר עליך O. ἔρχονται εἰς Συχέμ, καὶ ἰδοὺ αὐτοὶ περικαθίσωνται τὴν πόλιν ἐπὶ σέ. O. ἄλλως, παραγεγόνασιν εἰς Σίκιμα, καὶ οὗτοι πολιορκοῦσιν.

שכם 34. O. Συχέμ. Αλλος, Σίκιμα.

ארבעה ראשים O.Θ. τέσσαρες ἀρχαί. O. ἄλλως, τέτρασιν ἀρχαῖς.

מן־המארב 35. O.Θ. ἐκ τῶν ἐνέδρων. O. ἄλλως, ἀπὸ τοῦ ἐνέδρου.

מראשי 36. O. ἀπὸ τῶν κεφαλῶν. Αλλως, ἀπὸ τῶν κορυφῶν.

ראש אחד בא מדרך אלון מעוננים 37. A. ἀρχὴ μία παραγίνεται ἀπὸ ὁδοῦ δρυὸς ἀποβλεπόντων. O. καὶ ἀρχὴ ἑτέρα ἔρχεται δι' ὁδοῦ Ηλων Μαωνενίμ.

הלא 38. O. μὴ οὐχί. Αλλος, οὐκ ἰδού.

והלחם בו O. παράταξαι αὐτῷ. Αλλος, πολέμησον αὐτόν.

לפני בעלי שכם 39. O. ἐνώπιον ἀνδρῶν Συχέμ. Αλλος, πρὸ προσώπου τῶν ἀνδρῶν Σικίμων.

וישב 41. O. εἰσῆλθεν. Αλλος, ἐκάθισεν.

בשכם O. Θ. ἐν Σικίμοις. O. ἄλλως, ἐν Συχέμ.

השדה 42. O. εἰς τὸν ἀγρόν. Αλλος, εἰς τὸ πεδίον.

הראשים 44. O. Θ. αἱ ἀρχαί. O. ἄλλως, οἱ ἀρχηγοί.

פשטו O. ἐξέτειναν. Αλλος, ἐξετάθησαν.

פשטו O. ἐξέτειναν. O. Θ. ἐξεχύθησαν.

נלחם 45. O. παρετάσσετο. Αλλος, ἐπολέμει.

מגדל שכם 46. O. Θ. πύργου Σικίμων. O. ἄλλ. πύργου Συχέμ.

אל־צריח בית אל ברית O. εἰς συνέλευσιν Βαιθηλβερίθ. Αλλος, τὸ ὀχύρωμα οἴκου Βηθηλβερείθ.

את־הקרדמות 48. O. τὰς ἀξίνας. O. ἄλλως, τὴν ἀξίνην.

שוכת O. κλάδον. Αλλος, φορτίον.

וישאה וישם על־שכמו O. καὶ ἦρε, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ. Αλλος, ἔλαβεν αὐτὸ ἐπὶ τοὺς ὤμους.

אל־העם O. τῷ λαῷ. Αλλος, πρὸς τὸν λαόν.

Hebr. venientes in Sechem, & ecce ipsi angustiantes civitatem super te. *LXX.* veniunt in Sychem: & ecce ipsi obsident civitatem super te. *LXX. aliter*, advenerunt in Sicima: & ipsi quidem obsident. *Vulg. & oppugnat adversum te civitatem.*

34. Sechem. *LXX.* Sychem. *Alius*, Sicima. *Vulg. Sichem.*

H. quatuor capita. *LXX. Th.* quatuor principia. *LXX. aliter*, quatuor principus. *Vulg. in quatuor locis.*

Hebr. LXX. Th. de insidiis. *LXX. aliter*, *Vulg.* de insidiarum loco.

36. *H. LXX.* de capitibus. *Alius*, de verticibus. *Vul. de montibus.*

37. *H.* caput unum veniens de via quercus Mehonenim. *A.* principium unum advenit de via quercus respicientium. *LXX.* & principium aliud venit per viam Helon Maonenim. *Vul. & unus cuneus venit per viam quæ respicit quercum.*

38. *Heb. LXX. Vulg.* nonne. *Alius*, annon ecce.

H. pugna in eum. *LXX.* congredere cum eo. *Alius*, oppugna eum. *Vul. & pugna contra eum.*

39. *Hebr.* ad facies dominorum Sechem. *LXX.* in conspectu virorum Sychem. *Alius*, ante faciem virorum Sicimorum. *Vul. spectante Sichimorum populo.*

41 *Heb.* & mansit. *LXX.* intravit. *Alius*, *Vulg.* sedit.

H. in Sechem. *LXX. Th.* in Sicimis. *LXX. aliter*, in Sychem. *Vulg. in ea.*

42. *H. LXX.* in agrum. *Alius*, *Vulg.* in campum.

44. *H.* capita. *LXX. Th.* principia. *LXX. aliter*, duces. *Vul. cum cuneo suo.*

H. vastaverunt. *LXX.* extenderunt. *Alius*, extensi sunt. *Vulg. oppugnans.*

H. vastaverunt. *LXX.* tetenderunt. *LXX. Th.* effusi sunt. *Vulg. palantes.*

45. *H.* pugnavit. *LXX.* præliabatur. *Alius*, pugnabat. *Vulg. oppugnabat.*

46. *H.* turris Sechem. *LXX. Th.* turris Sicimorum. *LXX. aliter*, turris Sychem. *Vulg. in turre Sichimorum.*

Hebr. ad arcem Bethelberith. *LXX.* in conventum Bæthelberith. *Alius*, munimentum domus Bethelberith. *Vulg. fanum Dei sui Berith.*

48. *H. LXX.* secures. *LXX. aliter*, securem. *Vul. arrepta securi.*

Heb. LXX. Vulg. ramum. *Alius*, fascem.

Heb. & portavit eum & posuit super humerum suum. *LXX.* & assumpsit & posuit super humeros suos *Alius*, accepit eum super humeros suos. *Vulg. impositumque ferens humero.*

Heb. Alius, ad populum. *LXX.* populo. *Vul. ad socios.*

Digitized by Google

וילכו כל־העם איש שוכה 49. O. κλάδον πᾶς ἀνὴρ, καὶ ἐπορεύθησαν. O. ἄλλως, πάντες αὐτοὶ ἕκαστος φορτίον, καὶ ἦραν.

49. *Hebr.* omnis populus vir ramum ſuum & iverunt. *LXX.* ramum omnis vir : & iverunt. *LXX. aliter*, omnes ipſi unuſquiſque faſcem, & ſumpſerunt. *Vulg. ramos de arboribus præcidentes, ſequebantur.*

הצריח O. Θ. τὸ συνέλευσιν. Ἄλλος, τὸ ὀχύρωμα. Ἄλλος, ἄντρον.

Hebr. arcem. *LXX. Th.* conventum. *Alius*, munimentum. *Alius*, antrum. *Vulg. præſidium.*

וילכדה 50. O. κατέλαβεν. Ἄλλος, προκατελάβετο.

50. *H.* & cepit eam. *LXX.* cepit. *Alius*, præoccupavit. *Vul. obſidebat.*

ויסגרו בעדם 51. O. καὶ ἀπέκλεισαν ἔξωθεν αὐτῶν. Ἄλλος, καὶ ἀπέκλεισαν ἐφ' ἑαυτούς.

51. *Heb. Alius*, & clauſerunt ſuper ſe. *LXX.* & clauſerunt deforis ſe. *Vulg. clauſa firmiſſime janua.*

וילחם בו 52. O. Θ. ἐξεπολέμησαν αὐτόν. O. ἄλλως, παρετάξαντο αὐτῷ.

52. *H.* & pugnavit in ea. *LXX. Th.* impugnaverunt eum. *LXX. aliter*, præliabantur cum eo. *Vul pugnabat fortiter.*

רכב 53. O. λοιποί, μύλου. O. ἐπιμύλιον.

53. *H.* currus. *Reliqui & Vul.* molæ. *LXX.* ſupermolaris.

ותרץ O. καὶ ἔκλασε. Ἄλλος, καὶ συνέθλασε.

H. & quaſſavit. *LXX* & fregit. *Alius*, *Vul.* & confregit.

מהרה 54. O. ταχύ. Ἄλλος, τὸ τάχος.

54. *H. LXX. Vulg.* cito. *Alius*, feſtinanter.

וילכו 55. O. ἐπορεύθησαν. O. Θ. ἀπῆλθον.

55. *H. LXX.* & iverunt. *LXX. Th.* abierunt. *Vul. reverſi ſunt.*

את רעת 56. O. τὴν πονηρίαν. Ἄλλος, τὴν κακίαν.

56. *H. Vulg.* malum. *LXX.* malignitatem. *Alius*, malitiam.

רעת 57. O. τὴν πονηρίαν. Ἄλλος, τὴν κακίαν.

57. *H.* malum. *LXX.* malignitatem. *Alius*, malitiam. *Vulg. vacat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IX. Judicum.

Hoc fragmentum prodit ex folio noſtro, unciali charactere ſine accentibus & ſpiritibus, cum obelis & aſteriſcis, videturque excerptum ex eodem Codice, cujus folia quædam habentur in Bibliotheca Colbertina, de quo in Libris Exodi, Levitici, & Numerorum frequenter actum eſt : & omnia quæ in iſtis Colbertinis foliis habentur ſupra locis ſuis edita fuerunt. Hoc porro folium dono mihi oblatum fuit a Domino Deſmaretzio.

v. 1. O. Θ. Σίκιμα. Baſil. Et ſic frequenter hoc Capite. Aliquando cum nota O. Θ. interdum ſine nota.

v. 2. Ἀλλ. ὁποῖον βέλτιον. Baſil.

v. 4. Ἀλλ. Βαὰλ διαθήκης. Baſil. & Alex.

Ibid. Ἀλλ. ἐν αὐτοῖς. Baſil. & Alex.

v. 5. Σ. ἅρπαγας καὶ ἄπορ. Sic Baſil. Interpres Procopii p. 505. aliter legerat : vertit enim, *Symmachus, rapaces & timidos*, ſcilicet, ἅρπαγας. Ἀλλ. θαμβουμένους. Baſil. & Alex.

v. 6. Has A. & S. lectiones habet Baſil.

v. 7. Ἀλλ. ἐν τῇ κορυφῇ. Baſil. ſed Alex. ἐπὶ τῆς κορυφῆς.

v. 9. Hæ lectiones Σ. O. Θ. ex Baſil. ἀφείς, Alex. ἀφεῖσα.

Ibid. O. Θ. πορευθῶ. Baſil.

v. 11. & 13. O. Θ ἀφείς. Baſil ἀφεῖσα. Alex.

Ibid. ἄρχειν τῶν ξύλων. Sic Baſil. & Alex. in textu. O. Θ. ἡγεῖσθαι ἐπὶ τῶν ξύλων. Baſil Editio Romana, κινεῖσθαι ἐπὶ τῶν ξύλων, quæ lectio videtur eſſe Aquilæ, quæ poſtea in Editionem τῶν O. irrepſerit hic & v. 13.

v. 13. O. Θ. ἀφείς, Baſil. ἀφεῖσα, Alex.

Ibid. ex Baſil. Editio autem Rom. τὴν εὐφραίνουσαν Θεὸν καὶ ἀνθρώπους.

Ibid. Hæ lectiones ex Baſil. V. notam verſûs 11.

v. 14. A. O. Θ. πρὸς τὴν ῥάμνον. Baſil. & ſic Alex. In Edit. Rom. legitur, τῇ ῥάμνῳ.

v. 15. Baſil. εἰς βασιλέα ἐφ' ὑμῶν, & ſic Alex.

Ibid. A. ἐλπίζετε &c. Hæ lectiones ex Baſil. Edit. vero Rom. ὑπόστητε

Ibid. Ἀλλ. ἐκ τῆς ῥάμνου. Baſil. & Alex. Edit. Rom. ἀπ' ἐμοῦ.

v. 16. O. Θ. κατὰ τὸ ἀνταπόδομα. Baſil. Edit. autem Rom. ὡς ἀνταπόδοσις.

v. 17. O. Θ. ἐπολέμησεν. Baſil. ad marginem, & ſic intelligendum, ubi non aliter notatur. In textu vero ut LXX. ὡς παρετάξατο.

v. 20. A. O. Θ. καὶ εἰ μή. Baſil. ad marg. & ſic Alex. Altera lectio quam in textu habet Baſil. eſt Edit. Rom.

v. 25. O. Θ. ἔθεντο. Baſil Edit. vero Rom. ἔθηκαν.

Ibid. Ἀλλ. ἔνεδρα. Baſil. & Alex.

Ibid. Ἀλλ. πάντας τοὺς διαπορευομένους. Baſil. & Alex.

v. 26. Ἀλλ. ἐπεποίθησαν. Baſil. & Alex.

v. 27. Θ. αὐλούς. Baſil. idem ad marg. O'. χορούς, & ſic Alex.

Ibid. κατηρῶντο. Sic in textu habet Baſil. ut Alex. in margine vero κατηράσαντο, quæ eſt lectio Edit. Rom.

v. 30. Baſil. O. Θ. ὠργίσθη θυμῷ, ad marg. ut in Ed. Rom. In textu vero, ἐθυμώθη ὀργῇ.

v. 31. Ἀλλ. μετὰ δώρων. Baſil. & Alex.

Ibid. Baſil. O. παραγεγόνασιν &c. Sic & Alex.

v. 34. O. Θ. τέσσαρες ἀρχαί. Baſil. τέσσαρας ἀρχάς. Alex. Edit. Rom. & Baſil in textu, τέτρασιν ἀρχαῖς.

v. 35. O. Θ. ἐκ τῶν ἐνέδρων. Baſil. Edit. vero Rom. ἀπὸ τοῦ ἐνέδρου.

v. 36. Ἀλλ. ἀπὸ τῶν κορυφῶν. Baſil. & Alex.

v. 37. A. ἀρχὴ μία παραγ. Baſil. & ſic etiam Alex.

v. 38. Ἀλλ. ὁ ἰδού. Baſil. & Alex.

v. 39. Ἀλλ. πρὸ προσώπου &c. Baſil. In Alex. vero legitur, ἀπὸ προσώπου &c.

v. 41. Ἀλλ. ἐκάθισεν. Baſil. & ſic Alex.

Ibid. Ex Baſil. Edit. Rom. ἐν Συχέμ. Et infra.

v. 42. Ἀλλ. εἰς τὸ πεδίον. Baſil. & Alex.

v. 44. O. Θ. αἱ ἀρχαί. Baſil. Edit. Rom. & Baſil. in textu, οἱ ἀρχηγοί.

Ibid. Ἀλλ. ἐξετάθησαν. Baſil. & Alex.

Ibid.

Ibid. O. Θ. ἐξεχύθησαν. Basil.
v. 45. Ἀλλ. ἐπολέμει. Basil. & Alex.
v. 46. O. Θ. πύργυ Σικίμων. Basil. ad marg.
Ibid. Ἀλλ. Τὸ ὀχύρωμα &c. Basil. In Alex. vero sic, Τὸ ὀχύρωμα οἴκυ τῦ Βαὰλ διαθήκης.
v. 48. O. ἄλλως, τὴν ἀξίνην. Basil. Itemque Alex. & folium nostrum, ubi eædem fere lectiones habentur quæ in Basil. & Alex. ut quisque videre possit, & semel monuisse satis sit. Sequens lectio item ex Basil.
Ibid. Ἀλλ. ἔλαβεν αὐτὸ ἐπὶ τὸυς ὤμυς. Basil.
Ibid. πρὸς τὸν λαόν. Basil. & Alex.
v. 49. O. ἄλλως, πάντες αὐτοὶ ἕκαστος &c. Basil. & Alex.
Ibid. post, ἐπέθηκαν. O. Θ. τὴν συνέλευσιν. Basil. & sic in textu habet Edit. Rom. Ἀλλος, τὸ ὀχύρωμα. Sic Basil. ad marg. & Alex. in textu. Ἀλλ. , ἄντρον. Basil.
v. 50 Ἀλλ. περιεκατελάβετο. Basil. περιεκατελάβετο. Alex.
v. 51. Ἀλλ. καὶ ἀπέκλεισαν ἐφ' ἑαυτύς. Basil. & Alex.
v. 52. O. Θ. ἐξεπολέμησαν αὐτόν. Basil.
v. 53. Basil. οἱ λοιποί, μύλυ. Et sic Alex. Edit. Rom. habet, ἐπιμύλιον.
Ibid. Basil. Ἀλλ. καὶ συνέθλασε. Et Alex.
v. 54. Basil. Ἀλλ. Τὸ Ιαχος. Et Alex.
v. 55. O. Θ. ἀπῆλθον, cum hac nota, παν ι. πάντες.
v. 56. & 57. Ἀλλ. κακίαν. Basil. & Alex. Basil. vero ad primum notat παν

Ex Capite X.

1. Καὶ ἀνέστη μετὰ Αβιμέλεχ τῦ σῶσαι τὸν Ισραὴλ Θωλὰ υἱὸς Φυὰ υἱὸς πατραδέλφυ αὐτῦ, ἀνὴρ Ισαχάρ· καὶ αὐτὸς κατῴκει ἐν Σαμαρείᾳ ἐν ὄρει Εφραίμ. 2. καὶ ἔκρινεν τὸν Ισραὴλ γ'. καὶ κ'. ἔτη. καὶ ἀπέθανεν, καὶ ἐτάφη ἐν Σαμαρείᾳ. 3. καὶ ἀνέστη Ιαεὶρ μετ' αὐτῦ ὁ Γαλααδείτης· καὶ ἔκρινεν τὸν Ισραὴλ β'. καὶ κ. ἔτη. 4. καὶ ἐγένοντο αὐτῷ β'. καὶ λ'. υἱοὶ, ἐπιβεβηκότες ἐπὶ β'. καὶ λ'. πώλυς, καὶ β'. καὶ λ'. πόλεις αὐτοῖς καὶ αὐτὰς ἐκάλεσαν, ἐπαύλεις Ιαεὶρ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης· αἵ εἰσιν ἐν τῇ γῇ Γαλαάδ. 5. καὶ ἀπέθανεν Ιαεὶρ, καὶ ἐτάφη ἐν Καμῷ.

6. Καὶ προσέθεντο οἱ υἱοὶ Ισραὴλ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἔναντι Κυρίυ, καὶ ἐλάτρευσαν ※ σὺν : τὸν Βααλείμ, καὶ ※ σὺν : τὸν Ασταρὼθ ※ καὶ σὺν τοῖς.... .

1. Et surrexit post Abimelech ad salvandum Israel Thola filius Phua, filius patrui ejus, vir Isachar; & ipse habitabat in Samaria in monte Ephraim. 2. Et judicavit Israel tres & viginti annos, & mortuus est, & sepultus est in Samaria. 3. Et surrexit Jair post eum, Galaadites, & judicavit Israel duos & viginti annos. 4. Et erant ei duo & triginta filii, ascendentes super duos & triginta pullos, & duæ & triginta civitates ipsis, & ipsas vocavit villas Jair, usque ad diem hanc: quæ sunt in terra Galaad. 5. Et mortuus est Jair, & sepultus est in Camo.

6. Et addiderunt filii Israel facere malum ante Dominum, & servierunt ※ cum : Baalim, & ※ cum : Astaroth ※ & cum ...

JUDICUM. CAPUT X.

שמיר 1. O. Σαμίρ. Αλλος, Σαμάρεια.

שמיר 2. O. Σαμίρ. Αλλος, Σαμάρεια.
ויהי לו 4. O. ἦσαν αὐτῷ. Αλλος, ἐγένοντο.

להם יקראו חות O. Θ. καὶ αὐτὰς ἐκάλεσαν πόλεις. O. ἄλλως, καὶ ἐκάλυν αὐτὰς ἐπαύλεις.

קמון 5. O. Ραμνών. Αλλος, Καμών.
בעיני 6. Οἱ λοιποὶ, ἐναντίον. O. ἐνώπιον.

ויעבדו O. καὶ ἐδύλευσαν. Αλλος, καὶ ἐλάτρευσαν.

פלשתים O. Θ. τῶν ἀλλοτρίων. O. ἄλλως, Φυλιστιείμ.

ויחר־אף יהוה 7. O. Θ. ἐθυμώθη ὀργῇ Κύριος. O. ὠργίσθη θυμῷ Κύριος.

1. Heb. *LXX. Vul.* Samir. *Alius*, Samaria.

2. *Heb. LXX. Vul.* Samir. *Alius*, Samaria.

4. *Hebr.* & fuit illi. *LXX.* & erant illi. *Alius*, facti sunt. *Vul. habens.*

Hebr. ipsis vocabant Chavoth. *LXX. Th.* & ipsas vocaverunt urbes. *LXX. aliter*, & vocabant eas villas. *Vul. sunt appellatæ Havot Jair, id est, oppida Jair.*

5. *H. Alius, Vul.* Camon. *LXX.* Rhamnon.

6. *Hebr.* in oculis. *Reliqui*, ante. *LXX. Vul.* in conspectu.

Hebr. LXX. Vulg. & servierunt. *Alius*, & coluerunt.

Hebr. Pelistim. *LXX. Th.* alienorum. *LXX. aliter*, Phylistiim. *Vul. Philisthiim.*

7. *Heb.* iratusque est nasus domini. *LXX. Th.* animatus est irâ Dominus. *LXX.* iratus est furore Dominus. *Vul. contra quos Dominus iratus.*

פלשתים O. Φυλιστιείμ. Αλλος, ἀλλοφύλων.

וירעצו 8. O. ἔθλιψαν. Αλλος, ἐσάθρωσαν.

וירצצו Σ. κατεδυνάστευσαν O. ἔθλασαν.

בגלעד O. ἐν Γαλαάδ. Αλλος, ἐν τῇ Γαλααδίτιδι.

9. להלחם גם ביהודה ובבנימן ובבית אפרים O. Θ. ἐκπολεμῆσαι ἐν τῷ Ἰούδα καὶ Βενιαμὶν, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ Ἐφραίμ. O. ἄλλως, παρατάξασθαι πρὸς Ἰούδαν, καὶ Βενιαμὶν, καὶ πρὸς Ἐφραίμ.

ויזעקו 10. O. Θ. ἐκέκραξαν. O. ἄλλως, ἐβόησαν.

ונעבד O. ἐδουλεύσαμεν. Αλλος, ἐλατρεύσαμεν.

הלא ממצרים ומן־האמרי מן־בני עמון ומן־פלשתים וצידונים ועמלק ומעון לחצו אתכם ותצעקו אלי 11. 12. Σ. μὴ οὐχὶ ἀπὸ Αἰγύπτου, καὶ ἀπὸ τῶν Ἀμοῤῥαίων, καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν Ἀμμὼν, καὶ ἀπὸ τῶν Φυλιστιαίων, καὶ ἀπὸ Σιδωνίων, καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀμαλὴχ, καὶ Χαναὰν, καὶ τῶν ἀποθλιβόντων ὑμᾶς, ὁπότε ἐβοήσατε πρὸς μέ; O. μὴ οὐχὶ ἐξ Αἰγύπτου, καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀμοῤῥαίου, καὶ ἀπὸ υἱῶν Ἀμμὼν, καὶ ἀπὸ Φυλιστιείμ, καὶ Σιδωνίων, καὶ Ἀμαλὴκ καὶ Μαδιὰμ, οἳ ἔθλιψαν ὑμᾶς; O. ἄλλως, οὐχὶ οἱ Αἰγύπτιοι, καὶ οἱ Ἀμοῤῥαῖοι, καὶ οἱ υἱοὶ Ἀμμὼν, καὶ Μωὰβ, καὶ οἱ ἀλλόφυλοι, καὶ Σιδώνιοι, καὶ Ἀμαλὴκ, καὶ Χαναὰν, καὶ ἐξέθλιψαν ὑμᾶς, καὶ ἐκεκράξατε πρὸς μέ;

לכו וזעקו 14. O. πορεύεσθε καὶ βοήσατε. Αλλος, βαδίσατε καὶ βοᾶτε

כל־הטוב בעיניך 15. O. πᾶν τὸ ἀγαθὸν ἐν ὀφθαλμοῖς σου. Αλλος, πάντα ὅσα ἀρέσκει ἐνώπιόν σου.

ויעבדו 16. O. Θ. ἐλατρεύσαμεν. O. ἄλλ. ἐδούλευσαν.

ותקצר O. ὠλιγώθη. Αλλος, ὠλιγοψύχησεν.

ויאספו 17. O. συνήχθησαν. Αλλος, ἐξῆλθον.

במצפה A. Θ. ἐν τῇ Μασσηφά. Σ. ἐν Μασφά. O. ἐν σκοπιᾷ.

אשר יחל להלחם בבני 18. O. ὃς ἂν ἄρξεται παρατάξασθαι πρὸς υἱούς. Αλλος, ἄρξεται πολεμῆσαι ἐν τοῖς υἱοῖς.

ראש O. Θ. κεφαλήν. O. ἄλλως, ἄρχοντα.

Heb. Pelistim. *LXX.* Phylistiim. *Alius*, alienigenarum. *Vul. Philistiim.*

8. *Heb.* detriverunt. *LXX.* tribulaverunt. *Alius*, labefactarunt. *Vul. afflictique sunt.*

Hebr. perfregerunt. *S.* oppresserunt. *LXX.* fregerunt. *Vulg. vehementer oppressi.*

Heb. in Galaad. *LXX. Vul.* in Galaad. *Alius*, in Galaaditide.

9. *H.* ad pugnandum etiam in Juda, & in Benjamin, & in domo Ephraim. *LXX. Th.* ad pugnandum in Juda, & Benjamin, & in domo Ephraim. *LXX. aliter*, ad præliandum contra Judam & Benjamin, & contra Ephraim. *Vul. vastarunt Judam, & Benjamin, & Ephraim.*

10. *H. LXX. Th. Alius, Vul* clamaverunt.

H. LXX. Vul. servivimus. *Alius*, coluimus.

11. 12. *H.* nonne ab Ægyptiis, & ab Amorræo, a filiis Ammon, & a Pelistim, & Sidoniis, & Amalec, & Mahon, oppresserunt vos, & clamastis ad me? *S.* annon ab Ægypto, & ab Amorrhæis, & a filiis Ammon, & a Phylistiæis, & a Sidoniis, & ab Amalec, & Chanaan, & opprimentibus vos, quando clamastis ad me? *LXX.* nonne ab Ægypto, & ab Amorrhæo, & a filiis Ammon, & a Phylistiim, & Sidoniis, & Amalec, & Madiam, qui tribulaverunt vos? *LXX. aliter.* nonne Ægyptii, & Amorrhæi, & filii Ammon, & Moab & alienigenæ, & Sidonii, & Amalec, & Chanaan, & tribulaverunt vos, & clamastis ad me? *Vul. numquid non Ægyptii, & Amorrhæi, filiique Ammon, & Philistiim, Sidonii quoque & Amalec & Chanaan, oppresserunt vos, & clamastis ad me?*

14. *H. LXX.* ite & clamate. *Alius*, incedite, & clamate. *Vulg. ite & invocate.*

15. *H. LXX.* omne bonum in oculis tuis. *Alius*, quæcunque placent in conspectu tuo. *Vulg. quidquid tibi placet.*

16. *H. LXX. Vulg.* servierunt. *LXX. Th.* coluimus.

H. abbreviata est. *LXX.* diminuta est. *Alius*, defecit. *Vulg. doluit.*

17. *H.* coacti sunt. *LXX.* congregati sunt. *Alius*, exierunt. *Vul. congregati.*

H. in Maspah. *A. Th.* in Massepha. *S. Vul.* in Maspha. *LXX.* in specula.

18. *H. Alius*, cœperit pugnare in filios. *LXX.* incipiet præliari contra filios. *Vul. qui primus ex vobis contra filios Ammon cœperit dimicare.*

H. LXX. Th. caput. *LXX. aliter*, ducem. *Vul. dux.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. X. Judicum.

v. 1. 2. Ἀλλ. Σαμαρείᾳ. Sic Basil. & folium nostrum. Alex. Σαμαρείᾳ.

v. 4. Ἀλλ. ἐχθύοντι. Ita quoque Basil. & folium nostrum.

Ibid. O. Θ. καὶ αὐτοὺς ἐκάλεσαν πόλεις. Basil. ad marg. In textu vero, καὶ ἐκάλουν &c. ut Edit. Rom.

v. 5. Ἀλλ. Καμών. Basil. Folium nostrum, Καμώ. Alex. Ραμμώ.

v. 6. Basil. Οἱ λοιποὶ, ἐναντίον. Folium nostrum & Alex. ἔναντι.

Ibid. καὶ ἐλάτρευσαν. Basil. Ita quoque Folium nostrum, & Alex.

Ibid. O. Θ. τῶν ἀλλοτρίων. Basil. Alex. vero, ἀλλοφύλων. Ed. Rom. φυλιστιείμ, ut Basil. in textu, & infra similiter.

v. 7. O. Θ. ἐθυμώθη ὀργῇ Κύριος. Basil. In Alex. vero, ἐθυμώθη Κύριος. Edit. Rom. & Basil. in textu, ὠργίσθη &c.

Ibid. Ἀλλ. ἀλλοφύλων. Basil. & Alex.

v. 8. Ἀλλ. ἐπάτησαν. Basil. & Alex.

Ibid. Σ. κατεδυνάστευσαν. Basil.

Ibid. Ἀλλ. ἐν τῇ Γαλααδίτιδι. Basil. & Alex.

v. 9. O. Θ. ἐκπολεμῆσαι &c. Basil. & Alex. Edit. Rom. & Basil. in textu, παραταξασθαι &c.

v. 10. O. Θ. ἐκέκραξαν. Basil. Alex. vero habet, ἐβόησαν, ut Basil. in textu, & Edit. Rom.

Ibid. Ἀλλ. ἐλατρεύσαμεν. Sic Basil. & Alex.

v. 11. 12. Symmachi lectio & sequentes ex Basil. Postremam sequitur Alex.

v. 14. Ἀλλ. καθίσατε καὶ βοᾶτε. Alex. vero καθίζετε καὶ βοᾶται (sic.)

v. 15. Ἀλλ. πᾶν ὅσα ἀρέσκει ἐνώπιόν σου. Basil. & Alex. qui habet, ὅσα ἄν.

v. 16. O. Θ. ἐλατρεύσαμεν, mendose, ut videtur. Basil. Alex. vero, ἐλάτρευσαν, melius. Edit. Rom. ἐδούλευσαν.

Ibid. Basil. ὠλιγοψύχησεν. Et sic Alex.

v. 17. Ἀλλ. ἐξῆλθον. Basil. & Alex.

Ibid. A. Θ. ἐν τῇ Μασσηφα. Basil. Et sic habet Alex. Σ. ἐν Μασφά.

v. 18. Ἀλλ. ἄρξεται πολεμῆσαι. &c. Basil. & sic Alex.

Ibid. O. Θ. κεφαλήν. Basil. ad marg. In textu vero, ἄρχοντα, ut Edit. Rom.

JUDICUM CAPUT XI.

גבור חיל 1. O. Ἀλλ. ἐπηρμένος δυνάμει. Ἄλλος, ἦν δυνατὸς ἐν ἰσχύϊ.

ויולד O. ἣ ἐγέννησε. Ἄλλος, καὶ ἔτεκεν.

ויברח 3. O. Θ. καὶ ἀπέδρα. O. ἄλλως, καὶ ἔφυγεν.

ויתלקטו O. συνεστράφησαν. Ἄλλος, συνελέγησαν.

ריקים O. κενοί. Ἄλλος, λιτοί.

ויצאו O. καὶ ἐξῆλθον. Ἄλλος, καὶ συνεπορεύοντο.

ויהי מימים וילחמו 4. O. καὶ ἐγένετο ἡνίκα παρετάξαντο. Ἄλλος, καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας καὶ ἐπολέμησαν.

לקצין ונלחמה בבני עמון 6. O. Εἰς ἀρχηγὸν, καὶ παραταξόμεθα πρὸς υἱοὺς Αμμών. Ἄλλος, Εἰς ἡγούμενον, καὶ πολεμήσομεν τοῖς υἱοῖς Αμμών.

ומדוע 7. O. καὶ διὰ τί. Ἄλλος, τί ὅτι.

צר לכם O. χρῄζετε. Ἄλλος, ἐθλίβητε.

לכן עתה שבנו אליך והלכת עמנו ונלחמת בבני עמון והיית לנו לראש לכל ישבי גלעד 8. O. Διὰ τοῦτο νῦν ἐπεστρέψαμεν πρὸς σὲ, καὶ πορεύσῃ μεθ' ἡμῶν, καὶ παρατάξῃ πρὸς υἱοὺς Αμμών, καὶ ἔσῃ ἡμῖν Εἰς ἄρχοντα πᾶσι τοῖς κατοικοῦσι γαλαάδ. Ἄλλος, οὐχ οὕτως νῦν ἤλθομεν πρὸς σὲ, καὶ συμπορεύσῃ ἡμῖν, καὶ

1. HEb. potens virtute. *LXX.* elevatus potentia. *Alius*, erat potens in fortitudine. *Vulg. vir fortissimus.*

H. genueratque. *LXX.* quæ genuit. *Alius*, & peperit. *Vulg. qui natus est.*

3. *H. LXX.* & fugit. *LXX. Th.* & aufugiebat. *Vul. fugiens.*

H. Alius, & collecti sunt. *LXX.* & conglobati sunt. *Vul. congregatique sunt.*

H. LXX. vacui. *Alius*, tenues. *Vul. inopes.*

H. LXX. & egressi sunt. *Alius*, & ibant cum eo. *Vulg. & quasi principem sequebantur.*

4. *H.* & fuit a diebus & pugnaverunt. *LXX.* & factum est quando præliabantur. *Alius*, & factum est post dies, & bellaverunt. *Vul. in illis diebus pugnabant.*

6. *H.* in ducem, & pugnabimus in filios Ammon. *LXX.* in principem, & pugnabimus adversus filios Ammon. *Alius*, in ducem, & bellabimus cum filiis Ammon. *Vulg. esto princeps noster, & pugna contra filios Ammon.*

7. *H.* & cur. *LXX.* & propter quid. *Alius*, quid quod. *Vulg. & nunc.*

H. angustia vobis. *LXX* egetis. *Alius*, afflicti estis. *Vulg. necessitate compulsi.*

8. *H.* idcirco nunc reversi sumus ad te, & ibis nobiscum & pugnabis in filios Ammon, & eris nobis in caput, omnibus habitantibus Galaad. *LXX.* propter hoc nunc revertimus ad te: & ibis nobiscum & pugnabis adversus filios Ammon, & eris nobis in principem omnibus inhabitantibus Galaad. *Alius*, non sic nunc venimus ad te, & ibis

συμπολεμήσομεν ἐν τοῖς υἱοῖς Αμμὼν, καὶ ἔσῃ ἡμῖν εἰς κεφαλὴν πᾶσι τοῖς οἰκοῦσι Γαλαάδ.

וישמו 11. Ο. ἔθηκαν. Αλλος, κατέστησαν.

עליהם לראש ולקצין Ο. ἐπ' αὐτοὺς εἰς κεφαλὴν, καὶ εἰς ἀρχηγόν. Αλλος, αὐτὸν ἡγούμενον.

באת אלי להלחם 12. Ο. ἦλθες πρὸς ἐμὲ τοῦ παρατάξασθαι. Αλλος, ἥκεις πρὸς με πολεμῆσαι.

בעלותו 13. Ο. ἐν τῷ ἀναβαίνειν αὐτόν. Αλλος, ἐν τῇ ἀναβάσει.

השיבה אתהן בשלום Ο. ἀπόστρεψον αὐτὰς ἐν εἰρήνῃ. Αλλος, ἐπίστρεψον αὐτὴν ἐν εἰρήνῃ.

כה אמר 15. Ο. οὕτως λέγει. Αλλος, τάδε λέγει.

בעלותם 16. Ο. ἐν τῷ ἀναβαίνειν αὐτούς. Αλλος, ἐν τῇ ἀναβάσει αὐτῶν.

סוף Ο. Σίφ. Αλλος, ἐρυθρᾶς.

בארצך 17. Ο. ἐν τῇ γῇ σου. Αλλος, διὰ τῆς γῆς σου.

לא אבה Οἱ λοιποὶ, οὐκ ἠθέλησεν. Ο. οὐκ εὐδόκησε.

וילך 18. Ο. ἐπορεύθη. Αλλος, διῆλθε.

ויבא ממזרח Ο. καὶ ἦλθεν ἀπὸ ἀνατολῶν. Αλλος, παρεγένετο κατ' ἀνατολάς.

בגבול Ο. ἐν ὁρίοις. Αλλος, εἰς τὸ ὅριον.

נעברה־נא בארצך 19. Ο. Θ. παρελεύσομαι διὰ τῆς γῆς σου. Ο. ἄλλως, παρέλθωμεν δὴ ἐν τῇ γῇ σου.

ולא־האמין סיחון את־ישראל עבר בגבלו 20. Ο. καὶ οὐκ ἐνεπίστευσε Σηὼν τῷ Ισραὴλ παρελθεῖν ἐν τῷ ὁρίῳ αὐτοῦ. Αλλος, καὶ οὐκ ἠθέλησε Σηὼν τὸν Ισραὴλ διελθεῖν διὰ τῶν ὁρίων.

וילחם עם־ישראל Ο. παρετάξατο πρὸς Ισραήλ. Αλλος, ἐπολέμησε μετὰ Ισραήλ.

הארץ ההיא 21. Ο. Θ. ἐν τῇ γῇ ἐκείνῃ. Ο. ἄλλως, τὴν γῆν ἐκείνην.

ויירשו את כל־גבול האמרי 22. Αλλος, καὶ ἐκληρονόμησε πᾶν τὸ ὅριον τοῦ Αμορραίου.

הלא את־אשר יורישך 24. Ο. Θ. οὐχὶ ὅσα κατεκληρονόμησέ σοι. Ο. ἄλλως, οὐχὶ ἃ ἐὰν κληρονομήσῃ σε.

ואת כל־אשר הוריש Ο. Θ. καὶ πάντα ὅσα κατε-

nobiscum, & simul bellabimus in filios Ammon: & eris nobis in caput, omnibus habitantibus Galaad. *Vulg. ob hanc igitur causam nunc ad te venimus, ut proficiscaris nobiscum & pugnes contra filios Ammon, sisque dux omnium qui habitant in Galaad.*

11. *H. LXX.* posuerunt. *Alius*, constituerunt. *Vulg. fecit.*

H. super se in caput & in ducem. *LXX.* super se in caput & in principem. *Alius*, sui ducem. *Vulg. principem sui.*

12. *H. LXX.* venisti ad me ad pugnandum. *Alius*, venisti ad me bellare. *Vulg. venisti contra me ut vastares terram meam.*

13. *H. LXX.* in ascendendo eum. *Alius*, in ascensu. *Vulg. quando ascendit.*

H. redde eas in pace. *LXX* restitue eas in pace. *Alius*, restitue eam in pace. *Vul. cum pace redde mihi eam.*

15. *H. LXX.* sic dicit. *Alius*, *Vulg.* hæc dicit.

16. *H. LXX.* in ascendendo eos. *Alius*, in ascensu eorum. *Vulg. quando conscenderunt.*

H. Suph. *LXX.* Siph. *Alius*, Rubri. *Vul. Rubrum.*

17. *H. LXX.* in terra tua. *Alius*, *Vulg.* per terram tuam.

H. Reliqui. Vulg. noluit. *LXX.* non bene sensit.

18. *H.* ambulavit. *LXX.* ivit. *Alius*, pertransivit. *Vul. circuivit.*

H. LXX. venitque ab ortu. *Alius*, accessit ad ortum. *Vul. venitque contra Orientalem plagam.*

H. Alius, in terminum. *LXX.* in terminos. *Vul. terminos.*

19. *H.* transeamus nunc in terra tua. *LXX. Th.* transibo per terram tuam. *LXX. aliter*, transeamus in terra tua. *Vul. ut transeam per terram tuam.*

20. *H.* & non credidit Seon Israelem transire in terminum suum. *LXX.* & non credidit Seon Israeli transire in termino suo. *Alius*, & noluit Seon Israelem transire per terminos. *Vul. qui & ipse Israel verba despiciens, non dimisit eum transire per terminos suos.*

H. Alius, & pugnavit cum Israel. *LXX.* & pugnavit adversus Israel. *Vul. & fortiter resistebat.*

21. *H.* terræ ipsius. *LXX. Th.* in terra illa. *LXX. aliter*, terram illam. *Vul. regionis illius.*

22. *H.* & possederunt omnem terminum Amorhæi. *Alius*, & hæreditavit omnem terminum Amorrhæi. *Vul. & universos fines ejus.*

24. *H.* nonne quod possidere faciet te. *LXX. Th.* nonne quæcumque possidere fecit te. *LXX. aliter*, nonne quæcumque hæreditare faciet te. *Vul. nonne ea quæ possidet.*

H. & omne quod possidere fecit. *LXX. Th.*

κληρονομῆσαι. Ο. ἄλλως, καὶ τοὺς πάντας οὓς ἐξῆρεν.

הטוב טוב אתה מבלק בן־צפור מלך 25. Ο. Θ. μὴ κρείσσων εἶ σὺ Βαλὰκ υἱοῦ Σεπφὼρ βασιλέως; Ο. ἄλλως, μὴ ἐν ἀγαθῷ ἀγαθώτερος εἶ σὺ ὑπὲρ Βαλὰκ υἱοῦ Σεπφὼρ βασιλέως;

ובבנותיה 26. Οἱ λοιποὶ, ἐν ταῖς θυγατράσιν αὐτῆς. Ο. ἐν τοῖς ὁρίοις αὐτῆς.

מדוע לא־הצלתם Ο. καὶ διατί οὐκ ἐρρύσω; Ο. ἄλλως, τί ὅτι οὐκ ἐρρύσατο.

להלחם 27. Ο. παρατάξασθαι. Ο. ἄλλως, πολεμῆσαι.

ותהי 29. Α. Ο. Θ. ἐγενήθη. Ο. ἄλλως, ἐγένετο.

ויעבר את־מצפה Ο. καὶ παρῆλθε τὴν σκοπιάν. Ο. ἄλλως, καὶ διέβη τὴν σκοπιάν.

אם־נתון תתן 30. Ο. ἐὰν διδοὺς δῷς μοι. Αλλος, ἐὰν παραδόσει παραδῷς.

מדלתי 31. Ο. ἀπὸ τῆς θύρας. Αλλος, ἐκ τῶν θυρῶν.

ויעבר 32. Ο. Θ., διέβη. Ο. ἄλλως, παρῆλθεν.

להלחם Οἱ λοιποὶ, πολεμῆσαι. Ο. παρατάξασθαι.

ויכנעו 33. Α. Ο. Θ. ἐνετράπησαν. Ο ἄλλως, συνεστάλησαν.

יחידה 34. Ο. μονογενής. Αλλος, ἀγαπητή. Αλλος, ποθητή.

הכרע הכרעתני ואת היית בעכרי 35. Α. κάμψασα ἔκαμψάς με. Σ. ὤκλασάς με, ἐμπεδοστάτηκάς με, εἰς σκάνδαλον ἐγένου ἐν ὀφθαλμοῖς μου. Ο. ταραχῇ ἐτάραξάς με, καὶ σὺ ἦς ἐν τῷ ταράχῳ μου. Θ. καταγχουσα κατῆγξάς με.

אחרי אשר עשה לך יהוה 36. Ο. ἐν τῷ ποιῆσαί σοι Κύριον. Ο. ἄλλως, ἀνθ' ὧν ἐποίησέν σοι Κύριος.

יעשה לי הדבר הזה 37. Ο. Θ. καὶ ποίησόν μοι τὸ ῥῆμα τοῦτο. Ο ἄλλως, ποιησάτω δὴ ὁ πατήρ μου τὸν λόγον τοῦτον.

מקץ 39. Ο. Θ. μετὰ τέλος. Ο. ἄλλως, ἐν τέλει.

ותשב Ο. ἐπέστρεψε. Ο. ἄλλως, ἀνέκαμψεν.

ויעש לה Ο. καὶ ἐποίησεν ἐν αὐτῇ. Θ. καὶ ἐπετέλεσεν Ἰεφθαέ.

ימים 40. Ο. ἡμέρας. Αλλος, μῆνας.

& omnia quæcumque possidere fecit. *LXX. aliter*, & omnes quos abstulit. *Vul. quæ autem Dominus Deus noster victor obtinuit.*

25. *H.* num bonus bonus es tu præ Balac filio Seppor rege? *LXX. Th.* melior-ne es tu Balac filio Sepphor rege? *LXX. aliter*, numquid in bono melior tu super Balac filium Sepphor regem? *Vul. nisi forte melior es Balac filio Sephor rege.*

26. *H. Reliqui*, in filiabus ejus. *LXX.* in finibus ejus. *Vul. in viculis ejus.*

H. quare non eruistis? *LXX.* cur non eruisti? *LXX. aliter*, quid quod non eruit. *Vul. quare tanto tempore nihil super hac repetitione tentastis?*

27. *H. LXX.* pugnando. *LXX. aliter*, præliando. *Vulg. indicens mihi bella.*

29. *H.* & fuit. *A. LXX. Th. Vul.* factus est.

H. & transivit Maspa. *LXX.* & prætereivit speculam. *LXX. aliter*, & transivit speculam. *Vulg. Maspha quoque.*

30. *H.* si dando dederis. *LXX.* si dans dederis. *Alius*, si traditione tradideris. *Vul. si tradideris.*

31. *H.* e foribus meis. *LXX.* de janua. *Alius*; de januis. *Vul. de foribus.*

32. *H. LXX Th.* transivit. *LXX. aliter*, præterivit. *Vul. transivitque.*

H. ad pugnandum. *Reliqui.* pugnare. *LXX.* præliari. *Vul. ut pugnaret.*

33. *H. Vul.* humiliatique sunt. *A. LXX. Th.* confusi sunt. *LXX. aliter*, coangustiati sunt.

34. *H.* unica. *LXX. Vul.* unigenita. *Alius*; dilecta. *Alius*, desiderata.

35. *H.* incurvando incurvare fecisti me, & tu fuisti in turbantibus me. *A.* incurvando incurvare fecisti me. *S.* procumbere fecisti me; confirmasti me, in offendiculum facta es in oculis meis. *LXX.* perturbatione perturbasti me, & tu fuisti in perturbatione mea. *Th.* strangulans strangulasti me. *Vul. decepisti me, & ipsa decepta es.*

36. *H.* postquam fecit tibi dominus. *LXX.* in faciendo tibi Dominum. *LXX. aliter*, quia fecit tibi Dominus. *Vul. concessa tibi ultione.*

37. *H.* fiat mihi verbum hoc. *LXX. Th.* & fac mihi verbum hoc. *LXX. aliter*, faciat nunc pater meus verbum hoc. *Vul. hoc solum mihi præsta quod deprecor.*

39. *H.* a fine. *LXX. Th.* post finem. *LXX. aliter*, in fine. *Vul. expletisque duobus mensibus.*

H. & reversa est. *LXX. Vul.* reversa est. *LXX. aliter*, rediit.

H. & fecit ei. *LXX.* & fecit in ea. *Th.* & complevit Jephtae. *Vul & fecit ei.*

40. *H. Vul.* diebus. *LXX.* dies. *Alius*, menses.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XI. Judicum.

v. 1. Ἀλλ. ἦν δυνατὸς ἐν ἰσχύϊ. Basil. Alex. vero δυνατὸς ἐν ἰσχύϊ καὶ αὐτὸς ἦν.

Ibid. Ἀλλ. ἔτεκεν. Basil. Alex.

v. 3. Ο. Θ. καὶ ἀπέδρα. Basil. Ed. Rom. ἔφυγεν.

Ibid. Ἀλλ. συνελέγοντο. Basil. Alex.

Ibid. Ἀλλ. λισταί. Basil. Alex.

Ibid. Basil. καὶ συνεπορεύοντο. Alex. καὶ συνεξεπορεύοντο.

v. 4. Ἀλλ. καὶ ἐγένετο &c. Basil. Alex.

v. 6. Ἀλλ. εἰς ἡγούμενον &c. Basil. Alex.

v. 7. Ἀλλ. τί ὅτι. Basil. Alex.

Ibid. Ἀλλ. ἐθλίβητε. Alex. Basil. vero, ἐθλίβηται.

v. 8. Ἀλλ. οὐχ οὕτως νῦν &c. Basil. & ita quoque Alex. qui habet, καὶ πολεμήσωμεν.

v. 11. Ἀλλ. κατέστησαν. Basil. & Alex.

Ibid Ἀλλ. αὐτῶν ἡγούμενον. Basil.

v. 12. Ἀλλ. ἥκεις πρός με πολεμῆσαι. Basil.

v. 13. Ἀλλ. ἐν τῇ ἀναβάσει. Basil. & Alex.

Ibid Ἀλλ. ἐπίστρεψον αὐτὴν, &c. Basil.

v. 15. Ἀλλ. τάδε λέγει. Basil. Alex.

v. 16. Ἀλλ. ἐν τῇ ἀναβάσει αὐτῶν. Basil. Alex.

Ibid. Ἀλλ. ἐρυθρᾶς. Basil.

v. 17. Ἀλλ. διὰ τῆς γῆς σου. Basil. Alex.

Ibid. Οἱ λοιποὶ, οὐκ ἠθέλησε. Basil. Sic quoque habet Alex.

v. 18. Ἀλλ. διῆλθε. Basil. & Alex.

Ibid. Ἀλλ. παρεγένετο κατ' ἀνατολάς. Basil. & Alex.

Ibid. Ἀλλ. εἰς τὸ ἔσχεν. Iidem.

v. 19. Ο. Θ. παρελεύσομαι διὰ τῆς γῆς σου. Basil. & Alex. &c. Ed Rom. παρέλθωμεν.

v. 20. Ἄλλος, καὶ οὐκ ἠθέλησεν &c. Basil. In Alex. omittur, Σηὼν.

Ibid. Ἀλλ. ἐπολέμησε μετὰ Ἰσραήλ. Basil. Alex.

v. 21. Ο. Θ. ἐν τῇ γῇ ἐκείνῃ. Basil. Ed. Rom. τὴν γῆν &c.

v. 22. Ἀλλ. καὶ ἐκληρονόμησε πᾶν τὸ &c. Basil. Alex. Hæc desiderantur in Edit. Rom.

v. 24. Ἀλλ. οὐχὶ ὅσα κατεκληρονόμησέ σοι. Basil. & Alex.

Ibid. Ο. Θ. καὶ πάντα ὅσα κατεκληρονόμησεν. Basil. sic item Alex.

v. 25. Ο. Θ. μὴ κρείσσων εἶ σὺ &c. Basil. & sic etiam Alex. Ed. Rom. μὴ ἐν ἀγαθῷ &c.

v. 26. Οἱ λοιποὶ, ἐν ταῖς θυγατράσιν αὐτῆς. Basil. atque ita Alex.

Ibid. Ο. ἀλλ. τί ὅτι οὐκ ἐρρύσω. Basil. & sic Alex.

v. 27. Ο. ἄλλ. πολεμῆσαι. Sic Basil. & Alex.

v. 29. Α. Ο. Θ. ἐγενήθη. Basil. & sic item Alex.

Ibid. Ο. ἄλλ. καὶ διέβη τὴν σκοπιάν. Basil. & Alex. similiter.

v. 30. Ἄλλος, ἐὰν παραδιδοὺς παραδῷς. Basil. atque Alex. similiter.

v. 31. Ἄλλος, ἐκ τῶν θυρῶν. Basil. ac etiam Alex.

v. 32. Ο Θ. διέβη. Basil. atque Alex.

Ibid. Οἱ λοιποὶ, πολεμῆσαι. Basil. Ita quoque legitur in Alex.

v. 33. Α. Ο. Θ. ἐνετράπησαν. Basil. atque ita legitur in Alex.

v. 34. Hîc Basiliensis in textu habet, μονογενὴς, ut Edit. Rom. Ad marginem vero, ἀγαπητὴ, cum hac nota παρ. Codex item. Alex. ἀγαπητή. Scholiastes vero, ἐν ἄλλῃ ἐκδόσει, τὸ ποθητή. ἀπὸ δὲ συνηθείας, ἡ ἰδιώματος, τὴν ποθητὴν οὕτως ὀνομάζει.

v. 35. Has omnes lectiones mutuamur ex Basiliensi. Alexandrinus vero Symmachum sequitur.

v. 36. Ο. ἀνθ' ὧν ἐποίησέ σοι κύριος. Basil. & Alex.

v. 37. Ο. Θ. καὶ ποίησόν μοι τὸ ῥῆμα τοῦτο. Basil.

v. 39. Ο. Θ. μετὰ τέλος. Basil. & sic Alex.

Ibid. Ο. ἀνέκαμψεν. Basil. & Alex.

Ibid. Θ. καὶ ἐπετέλεσεν Ἰεφθαέ. Basil. & sic Alex.

v. 40. Ἄλλος, μῆνας. Basil.

JUDICUM. CAPUT XII.

ויצעק איש אפרים 1. Ο. καὶ ἐβόησεν ἀνὴρ Ἐφραίμ. Ἄλλος, καὶ συνήχθησαν οἱ υἱοὶ Ἐφραίμ.

צפונה Α. Σ. Βοῤῥᾶν. Ο. εἰς Βοῤῥᾶν. Ἀλλ. Σεφινά.

מדוע עברת להלחם Ο. διατί παρῆλθες παρατάξασθαι; Ο. Θ. τί ὅτι ἐπορεύθης πολεμεῖν.

ריב הייתי אני ועמי ובני־עמון מאד 2. Α. δικασίας. Σ. ἐν μάχῃ ἤμην Ἀμμὼν ἐταπείνουν με σφόδρα. Ο. ἀνὴρ μαχητὴς ἤμην ἐγὼ, καὶ ὁ λαός μου, καὶ οἱ υἱοὶ Ἀμμὼν σφόδρα.

ריב Ο. μαχητής. Ἄλλος, ἀντιδικῶν.

Σ ἐταπείνουν. Ἀλλ. ἐπολέμουν.

ואעברה 3. Ο. παρῆλθον. Ο. ἄλλως, διέβην.

בידי Ο. ἐν χειρί μου. Ο. ἄλλως, ἐνώπιόν μου.

להלחם Οἱ λοιποὶ, πολεμῆσαι. Ο. παρατάξασθαι.

1. Hebr. & accitus est vir Ephraim. *LXX.* & clamavit vir Ephraim. *Alius*, & congregati sunt filii Ephraim. *Vulg. ecce autem in Ephraim orta est seditio.*

H. LXX. in Aquilonem. *A. S.* Aquilonem. *Al.* Sephina. *Vulg. contra Aquilonem.*

Heb. quare transisti ad pugnandum? *LXX.* propter quid transisti pugnare? *LXX. Th.* quid quod ivisti bellare. *Vulg. quare vadens ad pugnam?*

H. rixæ fui ego & populus meus & filii Ammon valde. *A.* litis. *S.* in pugna eram Ammon, humiliabant me valde. *LXX.* vir pugnator eram ego, & populus meus, & filii Ammon valde. *Vulg. disceptatio erat mihi & populo meo contra filios Ammon vehemens.*

H. rixæ. *LXX.* pugnator. *Alius*, adversarius.

S. humiliabant. *Alius*, oppugnabant.

3. *H. LXX. Vulg.* transivi. *LXX. aliter*, trajeci.

H. LXX. in manu mea. *LXX. aliter*, in conspectu meo. *Vul. in manus meas.*

H. ad pugnandum. *Reliqui*, pugnare. *LXX.* præliari. *Vulg. in prælium.*

וילחם 4. O. παρετάξατο. Αλλος, ἐπολέμει.

ויהי כי יאמרו פליטי אפרים אעברה ויאמרו לו אנשי־גלעד האפרתי אתה ויאמר לא 5. Σ. οἱ διασωζόμενοι ὥστε εἰπεῖν τοὺς λειφθέντας τοῦ Εφραίμ· ὑμεῖς ὁ Γαλαὰδ ἐν τοῖς τοῦ Εφραὶμ καὶ τοῦ Μανασσῆ. O. καὶ εἶπον αὐτοῖς οἱ διασωζόμενοι Εφραὶμ, διαβαίνωμεν. καὶ εἶπον αὐτοῖς οἱ ἄνδρες Γαλαὰδ, μὴ Εφραθίτης εἶ; καὶ εἶπεν, οὔ. Αλλος, μὴ ἐκ τοῦ Εφραὶμ ὑμεῖς; καὶ εἶπον, οὐκ ἐσμέν.

ויאמרו לו אמר־נא שבלת ויאמר סבלת ולא יכין לדבר כן ויאחזו אותו 6. O. καὶ εἶπον αὐτῷ, εἶπον δὴ στάχυς· καὶ οὐ κατηύθυνε τοῦ λαλῆσαι οὕτως· καὶ ἐπελάβοντο αὐτοῦ. Αλλος, καὶ εἶπον αὐτοῖς, εἴπατε δὴ σύνθημα· καὶ εἶπον, στάχυς, καὶ οὐ κατηύθυναν τοῦ λαλῆσαι οὕτως, εἶτα καὶ ἐπελάβοντο αὐτῶν.

Αλλ. σύνθημα. Αλλος, Σεβελώ.

וישחטוהו O. ἔθυσαν. Αλλος, ἔσφαξαν.

אבצן 8. O. Αβεσσάν. O. ἄλλως, Εσεβών. Θ. Εβσών.

ויהי־לו 14. O. Θ. ἐγένοντο. O. ἄλλως, καὶ ἦσαν αὐτῷ.

4. *H. LXX.* & pugnavit. *Alius*, *Vulg.* pugnabat.

5. *Hebr.* & fuit quia dixerunt reliquiæ Ephraim, Transibo. Et dixerunt ei viri Galaad: Num Ephratæus tu? & dicebat, Non. *S.* superstites; ita ut dicerent residui Ephraim: vos Galaad in iis qui sunt Ephraim & Manasse. *LXX.* & dixerunt eis ii qui evaserant de Ephraim, Transeamus. Et dixerunt eis viri Galaad: Numquid Ephratites es? Et dixit: Non. *Alius*, Num ex Ephraim vos? Et dixerunt. Non sumus? *Vul. cumque venisset ad ea de Ephraim numero, fugiens, atque dixisset; Obsecro ut me transire permittatis: dicebant ei Galaaditæ; Numquid Ephrataus es? quo dicente. Non sum.*

6. *H.* Et dixerunt ei: Dic nunc Scibboleth: & dicebat Sibboleth: & non dirigebat loqui sic, & apprehendebant eum. *LXX.* & dixerunt ei, Dic nunc, Spica: & non dirigebat loqui sic: & apprehendebant eum. *Alius*, Et dicebant eis, dicite nunc, Constitutum: & dicebant, Spica, & non dirigebant loqui sic. Deinde apprehendebant eos. *Vulg. & interrogabant eum, Dic ergo Scibboleth, quod interpretatur Spica, qui respondebat, Sibboleth: eâdem literâ spicam exprimere non valens. Statimque apprehensum.*

Al. Constitutum. *Alius*, Sebelo.

H. Alius, & jugulabant eum. *LXX.* immolabant. *Vul. jugulabant.*

8. *H.* Absan. *LXX.* Abessan. *LXX. aliter*, Esebon. *Th.* Ebson. *Vul. Abesan.*

14. *H.* & fuit ei. *LXX. Th.* facti sunt ei. *LXX. aliter*, & erant ei. *Vul. qui habuit.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XII. Judicum.

v. 1. Αλλος, καὶ συνήχθησαν &c. Basil. & sic Alex. Sequens lectio ex Hieron. de locis.

Ibid. O. Θ. Τί ὅτι ἐπορεύθης πολεμεῖν. Basil. & sic Alex.

v. 2. A. δικασίας Σ. &c. Basil. Lectio autem Symmachi vitiata videtur.

Ibid. Αλλος, ἀντιδικῶν. Basil. & Alex.

Ibid. Σ. ἐξεπείρασα. Αλλος, ἐπολέμουν. Basil. sed neutrum est in Hebræo.

v. 3. O. ἄλλ. διέβην. Basil. & Alex.

Ibid. O. ἄλλως, ἐνώπιόν μου. Basil.

Ibid. Οἱ λοιποὶ, πολεμεῖν. Basil. & sic Alex.

v. 4. Αλλος, ἐπολέμει. Basil. & Alex.

v. 5. Σ. οἱ διασωζόμενοι &c. Hæ lectiones ex Basiliensi prodeunt.

v. 6. Hanc item lectionem mutuamur ex Basiliensi; quæ cum Drusio & Cod. Alex. convenit.

Ibid. Αλλος, σεβελώ. Basil.

Ibid. Αλλος, ἔσφαξαν. Basil.

v. 8. O. Εσεβών. Basil. & Alex. Θ. Εβσών. Basil.

v. 14. O. Θ. ἐγένοντο. Basil. & sic Alex.

JUDICUM. CAPUT XIII.

בעיני 1. O. Θ. ἐναντίον. O. ἄλλως, ἐνώπιον.

פלשתים O. Φυλιστιείμ. Αλλος, ἀλλοφύλων.

ויהי 2. O. καὶ ἦν. Θ. ἐγένετο.

ממשפחת הדני O. ἀπὸ δήμου συγγενείας τοῦ Δανί. Αλλος, ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Δανί.

והרית וילדת 3. O. Θ. ἐν γαστρὶ ἕξεις, καὶ τέξῃ.

1. HEb. in oculis. *LXX. Th.* ante. *LXX. aliter*, *Vulg.* in conspectu.

H. Pelistinorum. *LXX.* Phylistiim. *Alius*, alienigenarum. *Vulg. Philisthinorum.*

2. *Hebr.* & fuit. *LXX. Vulg.* erat. *Th.* factum est.

H. de familia Danitarum. *LXX.* de populo cognationis Dani. *Alius*, ex tribu Dan. *Vulg. de stirpe Dan.*

3. *H.* & concipies & paries. *LXX. Th.* in utero

C. καὶ συλλήψῃ υἱόν.

ומורה אל-יעלה 5. A. καὶ φόβος οὐκ ἐπιβήσεται. O. καὶ σίδηρος (Al. ξυρὸν) ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ οὐκ ἀναβήσεται.

מן-הבטן A. O. ἐκ τῆς γαστρός. O. ἄλλως, ἀπὸ τῆς κοιλίας.

ומראהו כמראה 6. O. Θ. ἡ ὅρασις αὐτοῦ ὡς ὅρασις. O. ἄλλως, τὸ εἶδος αὐτοῦ ὡς εἶδος.

שכר 7. O. μέθυσμα. Αλλος, σίκερα.

כל-טמאה O. πᾶν ἀκάθαρτον. Αλλος, πᾶσαν ἀκαθαρσίαν.

נזיר אלהים O. Θεοῦ ἅγιον. Αλλος; Ναζιραῖον Θεοῦ.

ויעתר מנוח אל-יהוה 8. O. προσηύξατο Μανωὲ πρὸς Κύριον. Αλλος, ἐδεήθη Μανωὲ τοῦ Κυρίου.

ויורנו O. Θ. φωτισάτω ἡμᾶς. O. ἄλλως, συμβιβασάτω ἡμᾶς.

ויבא 9. O. ἦλθεν. Αλλος, προσῆλθεν.

והיא יושבת בשדה O. αὕτη ἐκάθητο ἐν ἀγρῷ. Αλλος, αὐτῆς καθημένης ἐν τῷ ἀγρῷ.

עתה יבא דבריך מה-יהיה משפט 12. O. νῦν ἐλθέτω ὁ λόγος σου, τίς ἔσται κρίσις; O. Θ. διελθόντος τοῦ ῥήματός σου, τί ἔσται τὸ κρίμα;

מעשה O. ποιήματα. Αλλος, ἔργα.

שכר 14. O. μέθυσμα. Αλλος, σίκερα.

תשמר O. φυλάξεται. Αλλος, φυλαξάσθω.

נעצרה-נא 15. O. Θ. βιασώμεθα δή. O. ἄλλ. κατάσχωμεν ὧδε.

תעצרני 16. O. κατάσχῃς. Αλλος, βιάσῃ με.

כי-יבא 17. O. ὅτι ἔλθοι. Αλλος, ἵνα ὅταν ἔλθῃ.

ראים 19. O. βλέποντες. Αλλος, ἐθεώρουν, & infra.

השמימה 20. O. ἕως τοῦ οὐρανοῦ. Αλλος, εἰς τὸν οὐρανόν.

ראינו 22. O. Θ. ἑωράκαμεν. O ἄλλως, εἴδομεν.

לו חפץ 23. O. εἰ ἤθελεν. Αλλος, εἰ ἐβούλετο.

לא-לקח מידנו O. Θ. οὐκ ἐδέξατο ἐκ τῆς χειρὸς ἡμῶν. O. ἄλλως, οὐκ ἂν ἔλαβεν ἐκ χειρός.

habebis & paries. *LXX.* & concipies filium. *Vul. concipies & paries.*

5. *Heb.* & novacula non aſcendet. *A.* & timor non ſuperveniet. *LXX.* & ferrum (*Al* novacula) ſuper caput ejus non aſcendet. *Vulg. cujus non tanget caput novacula.*

H. ab utero. *A. LXX. Vul.* ex utero. *LXX. aliter*, de ventre.

6. *Hebr.* aſpectus ejus tamquam aſpectus. *LXX. Th.* viſio ejus ſicut viſio. *LXX. aliter*, ſpecies ejus ſicut ſpecies. *Vul. habens vultum.*

7. *H.* Sechar. *LXX.* inebriamentum. *Alius*, ſicera. *Vul. ſiceram.*

Hebr. LXX. omne immundum. *Alius*, omnem immunditiam. *Vulg. ne aliquo veſcaris immundo.*

H. Vulg. Nazaræus Dei. *LXX.* ſanctum Dei. *Alius*, Naziræum Dei.

8. *H.* & oravit Manoah ad Dominum. *LXX.* deprecatus eſt Manoe ad Dominum. *Alius*, ſupplicavit Manoe Domino. *Vul. oravit itaque Manue Dominum.*

H. Vulg. & doceat nos. *LXX. Th.* illuminet nos. *LXX. aliter*, inſtruat nos.

9. *Hebr. LXX.* venit. *Alius*, acceſſit. *Vulg. apparuit.*

Hebr. & ipſa ſedens in agro. *LXX.* & ipſa ſedebat in agro. *Alius*, ipſa ſedente in agro. *Vul. ſedenti in agro.*

12. *Hebr.* nunc veniant verba tua, quod erit judicium? *LXX.* nunc veniet verbum tuum, quod erit judicium? *LXX. Th.* pertranſeunte verbo tuo quod erit judicium? *Vul. quando, inquit, ſermo tuus fuerit expletus, quid vis ut faciat?*

H. opus. *LXX.* geſta. *Alius*, opera. *Vul. aut a quo ſe obſervare debebit?*

14. *H.* Sechar. *LXX.* inebriamentum. *Alius*, ſicera. *Vulg. ſiceram.*

H. Alius, *Vulg.* cuſtodiat. *LXX.* cuſtodiet.

15. *H.* retineamus nunc. *LXX. Th.* vim faciamus utique. *LXX. aliter*, detineamus nunc. *Vulg. acquieſcas precibus noſtris.*

16. *H.* retineas me. *LXX.* detineas. *Alius*, vim facias mihi. *Vul. ſi me cogis.*

17. *Heb.* cum venerit. *LXX.* quoniam veniat. *Alius*, ut cum venerit. *Vul. ut ſi ſermo tuus fuerit expletus.*

19. *H. LXX.* videntes. *Alius*, *Vul.* intuebantur.

20. *H. Alius*, *Vul.* in cœlum. *LXX.* uſque ad cœlum.

22. *H. LXX. Th. Vulg.* vidimus.

23. *H. LXX.* ſi voluiſſet. *Alius*, ſi optaret. *Vul. ſi vellet.*

Hebr. LXX. Th. non ſuſcepiſſet de manu noſtra. *LXX. aliter*, non accepiſſet ex manu. *Vulg. de manibus noſtris...... non ſuſcepiſſet.*

לא הראנו O. οὐκ ἂν ἔδειξεν ἡμῖν. Αλλος, οὐκ ἂν ἐφώτισεν ἡμᾶς.

Hebr. LXX. non ostendisset nobis. *Alius*, non illuminasset nos. *Vulg. non ostendisset nobis.*

לא השמיענו O. οὐκ ἂν ἠκούτισεν ἡμᾶς. Αλλος, οὐκ ἂν ἀκουστὰ ἐποίησεν ἡμῖν.

H. LXX. non audire fecisset nobis. *Alius*, non audita fecisset nobis. *Vulg. neque ea quæ sunt ventura dixisset.*

ויגדל 24. O. καὶ ἡδρύνθη. Αλλος, καὶ ηὔξησεν.

Hebr. & grandis evasit. *LXX.* & adolevit. *Alius*, *Vul.* crevitque.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIII. Judicum.

v. 1. O. Θ. ἐναντίον. Basil. & sic Alex.
Ibid. Αλλ. ἀλλοφύλων. Basil. & Alex.
v. 2. Θ. ἰσχυρός. Basil. Sic quoque legitur in Alex.
Ibid. Αλλος, ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Δάν. Sic Basil. & Alex.
v. 3. O. Θ. ἐν γαστρὶ ἕξεις καὶ τέξῃ. Basil. In Alex. vero, ἐν γαστρὶ ἕξεις.
v. 5. A. καὶ φόβος οὐκ ἐπιβήσεται. Basil. legerit ergo Aquila. מורא
Ibid. A. O. ἐκ τῆς γαστρός. Sic item habet Alex.
v. 6. O. Θ. ἡ ὅρασις αὐτοῦ ὡς ὅρασις. Basil. Sic etiam legitur in Alex.
v. 7. Αλλος, σίκερα. Basil. & Alex.
Ibid. Αλλος, πᾶσαν ἀκαθαρσίαν. Basil. & Alex.
Ibid. Αλλος, Ναζιραῖον Θεοῦ. Basil. & Alex.
v. 8. Αλλος, ἐδεήθη Μανωὲ τοῦ κυρίου. Basil. & Alex.
Ibid. O. Θ. φωτισάτω ἡμᾶς. Basil. & ita legit Alex.
v. 9. Αλλος, παρεγένετο. Basil. & Alex.
Ibid. Αλλος, αὐτῆς καθημένης ἐν τῷ ἀγρῷ. Basil. & Alex.

v. 12. O. Θ. ἐλθόντος τοῦ ῥήματός σου τί ἔσται τὸ κρίμα. Basil. & sic item Alex. qui habet, νῦν δὲ ἐλθόντος &c.
Ibid. Αλλος, ἔργα. Basil. & Alex.
Ibid. Αλλ. σίκερα. Basil. & Alex.
Ibid. Αλλος, φυλαξάσθω. Basil. & Alex.
v. 15. O. Θ. βιασώμεθα δή. Basil. & sic etiam legitur in Alex.
v. 16. Αλλ. βιάσῃ με. Basil & Alex.
v. 17. Αλλ. ἵνα ὅταν ἔλθῃ. Basil. & sic Alex.
v. 19. Αλλ. ἐθεώρουν. Basil. & Alex. hic & infra.
v. 20. Αλλ. εἰς τὸν οὐρανόν. Iidem.
v. 22. O. Θ. ἑωράκαμεν. Basil. Alex. vero, ἑωράκαμεν.
v. 23. Αλλ. εἰ ἐβούλετο. Basil. In Alex. autem, εἰ ἐβούλετο.
Ibid. O. Θ. ἐδέξατο ἐκ τῆς χειρὸς ἡμῶν.
Ibid. Αλλ. οὐκ ἂν ἐφώτισεν ἡμᾶς. Basil. & Alex.
Ibid. Αλλ. οὐκ ἂν ἀκουστὰ ἐποίησεν ἡμῖν. Basil. Alex.
v. 24. Αλλ. καὶ ηὔξησεν. Basil. Alex. autem, καὶ ηὐξήθη.

JUDICUM. CAPUT XIV.

פלשתים 1. O. ἀλλοφύλων. Αλλος, Φυλιστιείμ.

1. *Hebr.* Pelistinorum. *LXX.* alienigenarum. *Alius*, Phylistiim. *Vul. Philisthiim.*

האין בבנות 3. O. Θ. μὴ οὐκ εἰσὶν ἀπὸ τῶν θυγατέρων. O. ἄλλως, μὴ οὐκ εἰσὶ θυγατέρες.

3. *Heb.* annon de filiabus. *LXX. Th.* annon sunt de filiabus. *LXX. aliter*, nonne sunt filiæ. *Vulg. numquid non est mulier in filiabus.*

ובכל־עמי O. ἐκ παντὸς τοῦ λαοῦ μου. O. ἄλλως, καὶ ἐν παντὶ τῷ λαῷ μου.

Heb. Vulg. & in omni populo meo. *LXX.* ex omni populo meo. *LXX. aliter*, & in omni populo meo.

ישרה Σ. O. Θ. ἤρεσεν. O. ἄλλως, εὐθεῖα.

H. LXX. recta. *S. LXX. Th. Vul.* placuit.

תאנה 4. A. πρόφασιν. O. ἐκδίκησιν. Αλλος, ἀνταπόδομα.

4. *H. A. Vulg.* occasionem. *LXX.* ultionem. *Alius*, retributionem.

משלים בישראל O. κυριεύοντες ἐν τῷ Ισραήλ. Αλλος, ἐκυρίευον τῶν υἱῶν Ισραήλ.

H. LXX. dominantes in Israel. *Alius*, dominabantur filiis Israel. *Vulg. dominabantur Israeli.*

ויבאו עד־כרמי 5. O. καὶ ἦλθεν ἕως τοῦ ἀμπελῶνος. Αλλος, καὶ ἐξέκλινεν εἰς ἀμπελῶνα.

5. *Hebr.* & venerunt usque ad vineas. *LXX.* & venit usque ad vineam. *Alius*, & declinavit ad vineam. *Vulg. cumque venissent ad vineas.*

ותצלח 6. Σ. ἐφώρμησεν. O. ἥλατο. Αλλος, κατηύθυνεν.

6. *H.* prospere egit. *S. Vulg.* irruit. *LXX.* insiliit. *Alius*, direxit.

וישסעהו כשסע הגדי O. συνέτριψεν αὐτὸν ὡσεὶ συντρίψει ἔριφον αἰγῶν. Αλλος, διέσπασεν αὐτὸν ὡς ἔριφον αἰγῶν.

H. & fidit eum ac si fidisset hœdum. *LXX.* & contrivit eum sicut contereret hœdum caprarum. *Alius*, & discerpsit eum sicut hœdum caprarum. *Vul. & dilaceravit leonem quasi hædum in frusta discerpens.*

ותישר בעיני 7. O. Θ. ἤρεσεν ἐνώπιον ὀφθαλμῶν. O. ἄλλως, ηὐθύνθη ἐν ὀφθαλμοῖς.

7. *Heb.* & recta fuit in oculis. *LXX. Th.* placuit in conspectu oculorum. *LXX. aliter*, & recta fuit in oculis. *Vulg. quæ placuerat oculis ejus.*

עדת 8. O. συναγωγή. Ἄλλος, συστροφή.

וירדהו אל־כפיו 9. O. καὶ ἐξεῖλεν αὐτὸ εἰς χεῖρας αὐτοῦ. Ἄλλος, καὶ ἐξεῖλεν αὐτὸ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ λέοντος εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ.

מגוית O. ἀπὸ τοῦ στόματος. Ἄλλος, ἐκ τῆς ἕξεως.

רדה הדבש O. ἐξεῖλε δὲ μέλι. Ἄλλ. ἀφεῖλεν αὐτό.

יעשו 10. O. Θ. ἐποίουν. O. ἄλλως ποιοῦσιν.

ויהי בראותם אותו ויקחו שלשים מרעים 11. O. ὅτε εἶδον αὐτὸν, καὶ ἔλαβον τριάκοντα κλητούς. Ἄλλος, ἐν τῷ φοβεῖσθαι αὐτὸν προκατέστησαν αὐτῷ ἑταίρους τριάκοντα.

חלפות בגדים 12. O. στολὰς ἱματίων. Ἄλλος, ἀλλαγὰς στολῶν.

סדינים 13. O. ὀθόνια. Ἄλλος, σινδόνας.

חלפות בגדים O. ἀλλασσομένας στολάς. Ἄλλος, ἱμάτια.

מהאכל יצא מאכל ומעז יצא מתוק 14. O. Θ. ἐκ τοῦ ἔσθοντος ἐξῆλθε βρῶσις, ἐξῆλθε γλυκὺ ἐξ ἰσχυροῦ. O. ἄλλως, τί βρωτὸν ἐξῆλθεν ἐκ βιβρώσκοντος, καὶ ἀπὸ ἰσχυροῦ γλυκύ.

יכלו O. Θ. ἠδυνήθησαν. O. ἄλλως, ἠδύναντο.

נשרף 15. O. κατακαύσωμέν σε. Ἄλλος, ἐμπυρίσωμέν σε.

הלירשנו קראתם לנו O. ἢ πτωχεῦσαι ἐκαλέσατε ἡμᾶς; Ἄλλος, ἐκ βίας ἐκεκλήκατε (sic) ἡμᾶς; O. ἄλλως, ἢ ἐκβιάσαι ἡμᾶς κεκλήκατε;

הנה לאבי 16. O. εἰ τῷ πατρί μου. Οἱ λοιποί, ἰδοὺ τῷ πατρί μου.

עליו 17. O. πρὸς αὐτόν. Ἄλλος, ἐπ᾽ αὐτῷ.

בטרם יבא ההרסה 18. O. πρὸ τοῦ ἀνατεῖλαι τὸν ἥλιον. Ἄλλος, πρὶν ἢ δῦναι τὸν ἥλιον.

לולא חרשתם בעגלתי O. Θ. εἰ μὴ ἠροτριάσατε ἐν τῇ δαμάλει μου. Ἄλλος, εἰ μὴ κατεδαμάσατε τὴν δάμαλίν μου.

מצאתם O. Θ. εὕρετε. O. ἄλλως, ἔγνωτε.

ותצלח 19. A. ἐπολιώθη. O. Θ. κατεύθυνεν. O. ἄλλ. ἥλατο.

ויך מהם O. Θ. ἐπάταξεν ἐκεῖθεν. O. ἄλλως, ἐπάταξεν ἐξ αὐτῶν.

את־חליצותם O. τὰ ἱμάτια αὐτῶν. Ἄλλος, τὰς στολὰς αὐτῶν.

8. *H.* conventus. *LXX.* congregatio. *Alius*, *Vul.* examen.

9. *H.* & accepit ipſum ad volas ſuas. *LXX.* & abſtulit illud in manus ſuas. *Alius*, & abſtulit ipſum ex ore leonis in manus ſuas. *Vulg. quem cum ſumpſiſſet in manibus.*

H. Vul. de corpore. *LXX.* ab ore. *Alius*, ex habitu.

H. accepiſſet mel. *LXX.* abſtulit mel. *Alius*, abſtulit ipſum. *Vul. mel . . . aſſumpſerat.*

10. *H.* facient. *LXX. Th.* faciebant. *LXX. aliter*, faciunt. *Vul. facere conſueverant.*

11. *H.* & fuit cum viderent ipſi eum, & acceperunt triginta ſocios. *LXX* quando viderunt eum, & acceperunt triginta vocatos. *Alius*, cum timerent eum, præconſtituerunt ei amicos triginta. *Vulg. cum ergo cives loci illius vidiſſent eum, dederunt ei ſodales triginta.*

12. *Hebr.* mutatorias veſtes. *LXX.* ſtolas veſtimentorum. *Alius*, mutationes ſtolarum. *Vulg. tunicas.*

13. *Heb. Alius*, *Vulg.* ſindones. *LXX.* lintea.

H. mutatorias veſtes. *LXX.* mutatorias ſtolas. *Alius*, veſtimenta. *Vul. tunicas.*

14. *Hebr.* de comedente exivit cibus, & de forti egreſſa eſt dulcedo. *LXX. Th.* ex comedente exivit eſca, exivit dulce ex forti. *LXX. aliter*, quid manducabile exiit de manducante, & de forti dulce. *Vulg. de comedente exivit cibus, & de forti egreſſa eſt dulcedo.*

Hebr. LXX. Th. Vulg. potuerunt. *LXX. aliter*, poterant.

15. *H. LXX.* comburamus te. *Alius*, incendamus te. *Vulg. incendemus te.*

H. num ad poſſidendum nos vocaſtis ad nos? *LXX.* numquid ad mendicandum vocaſtis nos? *Alius*, ex vi vocaſtis nos? *LXX. aliter*, numquid ad extorquendum nos vocaſtis? *Vulg. an idcirco vocaſtis nos ad nuptias, ut ſpoliaretis?*

16. *H. Reliqui*, ecce patri meo. *LXX.* ſi patri meo. *Vul. patri meo.*

17. *Heb.* ſuper eum. *LXX.* ad eum. *Alius*, ſuper eo. *Vul. ante eum.*

18. *H.* antequam ingrediatur ſol. *LXX.* antequam oriretur ſol. *Alius*, antequam occideret ſol. *Vulg. ante ſolis occubitum.*

H. LXX. Th. Vul. ſi non araſſetis in vitula mea. *Alius*, niſi domuiſſetis vitulam meam.

H. LXX. Th. Vul. inveniſſetis. *LXX. aliter*, intellexiſſetis.

19. *H.* proſpere egit. *A.* habitavit. *LXX. Th.* direxit. *LXX. aliter*, inſiliit. *Vul. irruit.*

H. LXX. percuſſit ex eis. *LXX. Th.* percuſſit inde. *Vulg percuſſit ibi.*

Hebr. veſtes novas eorum. *LXX.* veſtimenta eorum. *Alius*, ſtolas eorum. *Vul. veſtes.*

ויחר אפו Σ. Ο. ὠργίσθη θυμῷ. Ο. ἄλλως, ἐθυμώθη ὀργῇ.

ותהי 20. Ο. ἐγένετο. Ἄλλος, συνῴκησεν.

H. & iratus est nasus ejus. *S. LXX.* iratus est furore. *LXX. aliter*, correptus est ira. *Vul. iratusque nimis.*

20. *H.* & fuit. *LXX.* & facta est. *Alius*, cohabitavit. *Vul. accepit.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIV. Judicum.

v. 1. Ἀλλ. φυλιστιείμ. Basil.

v. 3. Ο. Θ. μὴ οὐκ εἰσὶν ἀπὸ τῶν θυγατέρων. Basil. In Alex. οὐκ ἔστιν.

Ibid. Ο. ἀλλ. καὶ ἐν παντὶ τῷ λαῷ μου. Basil. & Alex.

Ibid. Σ. Ο. Θ. ἤρεσεν. Basil. Sic item habet Alex.

v. 4. Α. πρόφασιν. Basil. Ἄλλος, ἀνταπόδομα, sic Basil. & Alex.

Ibid. Ἀλλ. ἐκυρίευον τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. Basil. & Alex.

v. 5. Ἀλλ. καὶ ἐξέκλινεν εἰς ἀμπελῶνα. Basil. & Alex.

v. 6. Σ. ἐφώρμησεν. Basil. Ο. ἄλλως, κατηύθυνεν. Basil. & Alex.

Ibid. Ἄλλος, διέσπασεν αὐτὸν ὡς ἔριφον αἰγῶν. Basil. At Alex. διέσπασεν αὐτὸν ὡσεὶ διασπάσαι ἔριφον.

v. 7. Ο. Θ. ἤρεσεν ἐνώπιον ὀφθαλμῶν. Basil. In Alex. sic, ἤρεσεν ἐνώπιον.

v. 8. Ἀλλ. συστροφή. Basil. & Alex.

v. 9. Ἀλλ. καὶ ἐξεῖλεν αὐτὸ ἐκ τοῦ στόματος &c. Basil.

Ibid. Ἀλλ. ἐκ τῆς ἕξεως. Basil. & Alex. Hanc item lectionem adfert Drusius.

Ibid. καὶ ἔφαγεν αὐτό. Basil.

v. 10. Ο. Θ. ἐποίουν. Basil. Sic item legit Alex.

v. 11. Ἀλλ. ἐν τῷ φοβεῖσθαι αὐτὸν &c. Basil. sic etiam Alex. qui habet, ἑταίρους, pro ἑταίρους.

v. 12. Ἀλλ. ἀλλαγὰς στολῶν. Basil.

v. 13. Ἀλλ. σινδόνας. Basil. & Alex.

Ibid. Ἀλλ. ἱμάτια. Basil.

v. 14. Ο. Θ. ἐκ τοῦ ἐσθίοντος &c. Basil. Sic item Alex.

Ibid. Ο. Θ. ἠδυνάσθησαν. Basil.

v. 15. Ἀλλ. ἐμπυρίσωμέν σε. Basil. & Alex.

Ibid. Basil. in textu ut & Alex. ἢ πτωχεῦσαι &c. Basil. ad marg. ἐκ βίας ἐκεκλήκατε ἡμᾶς. Edit Rom. ἢ ἐκβιάσαι ἡμᾶς κεκλήκατε.

v. 16. Οἱ λοιποὶ, ἰδοὺ τῷ πατρί μου. Basil. & sic legit Alex.

v. 17. Ἀλλ. ἐπ' αὐτοῦ. Basil. ἐπ' αὐτόν. Alex.

v. 18. Basil. πρὶν ἢ δῦναι τὸν ἥλιον. Alex. πρὶν δῦναι.

Ibid. Ο. Θ. εἰ μὴ ἠροτριάσατε &c. Basil.

Ibid. Ο. Θ. εὕρητε. Basil. Alex. vero εὕρετε.

v. 19. Α. ἐνηλλάθη. Basil. Ο. Θ. κατηύθυνεν. Basil. & ita legit Alex.

Ibid. Ο. Θ. ἔπαισεν ἐκεῖθεν. Basil.

Ibid. Basil. τὰς στολὰς, ad marg. In textu vero, τὰ ἱμάτια, ut Edit. Rom.

Ibid. Σ. Ο. ὠργίσθη θυμῷ. Basil.

v. 20. Ἀλλ. συνῴκησεν. Basil. Alex.

JUDICUM. CAPUT XV.

בגדי עזים 1. Ο. ἐν ἐρίφῳ αἰγῶν. Ἄλλος, φέρων ἔριφον αἰγῶν.

החדרה Ο. εἰς τὸ ταμιεῖον. Ἄλλος, εἰς τὸν κοιτῶνα.

לא־נתנו Ο. Θ. οὐκ ἀφῆκεν. Ο. ἄλλως, οὐκ ἔδωκεν.

למרעך 2. Ο. ἑνὶ τῶν ἐκ τῶν φίλων σου. Ἄλλος, ἑνὶ τῶν συνεταίρων σου.

הלא Ο. μὴ οὐχί. Ἄλλος, οὐκ ἰδού.

טובה ממנה Ο. ἀγαθωτέρα ὑπὲρ αὐτήν. Ο. Θ. κρείσσων αὐτῆς ἐστιν.

נקיתי 3. Ο. Θ. ἀθῷός εἰμι. Ο. ἄλλως, ἠθῴωμαι.

רעה Ο. πονηρίαν. Ἄλλος, κακά.

ויפן 4. Ο. ἐπέστρεψε. Ἄλλος, συνέδησεν.

ויבער 5. Ο. ἐξέκαυσε. Ἄλλος, ἐξῆψεν.

בקמות Ο. ἐν τοῖς στάχυσι. Ἄλλος, εἰς τὰ διδράγματα. (lege, δράγματα.)

מגדיש ועד־קמה Ο. ἀπὸ ἅλωνος καὶ ἕως σταχύων ὀρθῶν. Ο. Θ. ἀπὸ στοιβῆς καὶ ἕως ἑστῶτος.

חתן התמני 6. Οἱ λοιποὶ, ὁ γαμβρὸς τοῦ

1. **H**EB. cum hœdo caprarum. *LXX.* in hœdo caprarum. *Alius.* ferens hœdum caprarum. *Vulg. & attulit ei hædum de capris.*

H. Alius, cubiculum. *LXX.* cellam. *Vulg. cubiculum.*

H. LXX. non dedit eum. *LXX. Th.* non dimisit eum. *Vulg. prohibuit eum.*

2. *Heb.* sodali tuo. *LXX.* uni amicorum tuorum. *Alius*, uni sodalium tuorum. *Vulg. amico tuo.*

Hebr. annon. *LXX.* nonne. *Alius*, annon ecce. *Vul. sed.*

Heb. bona præ illa. *LXX.* melior super eam. *LXX. Th.* melior illa est. *Vul. pulchrior illa est.*

3. *Heb. LXX. Th.* innocens sum. *LXX. aliter*, innocens factus sum. *Vul. non erit culpa in me.*

Hebr. malum. *LXX.* damnum. *Alius*, *Vulg.* mala.

4 *H.* vertit. *LXX.* convertit. *Alius*, colligavit. *Vulg. junxit.*

5. *H. Alius*, succendit. *LXX.* accendit. *Vulg. succendens.*

Heb. Vulg. in segetes. *LXX.* in spicas. *Alius*, in manipulos.

H. ab acervo & usque ad segetem. *LXX.* ab area & usque ad spicas rectas. *LXX. Th.* a strue usque ad stantem. *Vul. & comportatæ jam fruges, & adhuc stantes in stipula.*

6. *H.* gener Thamni. *Reliqui*, gener Tham-

Θαμναθαίου. Ο. νυμφίος τοῦ Θαμνί.

לְמֵרֵעֵהוּ Ο. τῷ ἐκ τῶν φίλων αὐτοῦ. Ο. Θ. συνεταίρῳ αὐτοῦ.

כִּי־אִם־נִקַּמְתִּי בָכֶם וְאַחַר אֶחְדָּל 7. Ο. Θ. οὐκ ἐκδικήσω, ἀλλὰ τὴν ἐκδίκησίν μου ἐξ ἑνὸς ἑκάστου ὑμῶν ποιήσομαι. Ο. ὅτι εἰ μὴν ἐκδικήσω ἐν ὑμῖν, καὶ ἔσχατον κοπάσω.

וַיֵּשֶׁב בִּסְעִיף 8. Ο. Θ. κατῴκει παρὰ τῷ χειμάρρῳ. Ο. ἄλλως, ἐκάθισεν ἐν τρυμαλιᾷ.

בִּיהוּדָה 9. Ο. ἐν Ἰούδα. Ἄλλος, ἐπὶ τὸν Ἰούδαν.

בַּלֶּחִי Α. Σ. Θ. ἐν τῇ σιαγόνι. Ο. ἐν Λεχί.

לָמָה 10. Ο. εἰς τί. Ἄλλος, ἵνα τί.

מִיהוּדָה אֶל־סְעִיף 11. Ο. ἀπὸ Ἰούδα εἰς τρυμαλιάν. Ἄλλος, ἐξ Ἰούδα ἐπὶ τὴν ὀπήν.

מֹשְׁלִים Ο. κυριεύουσιν. Ἄλλος, ἄρχουσιν.

לְתִתְּךָ בְּיַד 12. Ο. τοῦ δοῦναί σε ἐν χειρί. Ἄλλος, παραδοῦναί σε εἰς χεῖρας.

בְּיָדָם 13. Ο. χειρὶ αὐτῶν. Ἄλλος, εἰς χεῖρας.

עֲבֹתִים Ο. καλωδίοις. Ἄλλος, βρόχοις.

וַיַּעֲלוּ Ο. ἀνήνεγκαν. Ἄλλος, ἀνήγαγον.

וַתִּצְלַח 14. Ο. Θ. κατηύθυνεν. Ο. ἄλλως, ἥλατο.

אֲשֶׁר בָּעֲרוּ בָאֵשׁ Ο. Θ. ἡνίκα ἂν ὀσφρανθῇ πυρός. Ο. ἄλλως, ὃ ἐξεκαύθη ἐν πυρί.

וַיִּמַּסּוּ Ο. ἐτάκησαν. Ἄλλος, διελύθησαν.

יָדָיו Σ. Ο. Θ. βραχιόνων αὐτοῦ. Ο. ἄλλως, χειρῶν αὐτοῦ.

כְּכַלֹּתוֹ 17. Ο. ὡς ἐπαύσατο. Ἄλλος, ἡνίκα συνετέλεσεν.

וַיִּקְרָא 18. Ο. καὶ ἔκλαυσεν. Ἄλλος, καὶ ἐβόησεν. Ἄλλος, καὶ ἐκάλεσεν.

נָתַתָּ Ο. εὐώδωσας. Ἄλλος, ἔδωκας. Ο. ἄλλως, εὐδόκησας.

וַיִּבְקַע אֱלֹהִים אֶת־הַמַּכְתֵּשׁ אֲשֶׁר־בַּלֶּחִי 19. Ο. καὶ ἔρρηξεν ὁ Θεὸς τὸν λάκκον τὸν ἐν τῇ σιαγόνι. Ἄλλος, καὶ ἤνοιξεν ὁ Θεὸς τὸ τραῦμα τὸ ἐν σιαγόνι. Σ. τὴν μύλην. Οἱ λοιποὶ, τὸν ὅλμον τῆς σιαγόνος.

וַיֶּחִי Σ. Ο. Θ. ἀνέψυξεν. Ο. ἄλλως. ἔζησεν.

הַקּוֹרֵא אֲשֶׁר בַּלֶּחִי Ο. τοῦ ἐπικαλουμένου, ἥ ἐστιν ἐν σιαγόνι. Ἄλλος, ἐπίκλητος σιαγόνος.

nathæi. *LXX.* gener ipsius Thamni. *Vulg. gener Thamnatei.*

Hebr. LXX. Th. sodali ejus. *LXX.* ex amicis ejus. *Vulg. alteri.*

7. *Hebr.* quinimo vindicavi me in vobis, & postea cessabo. *LXX. Th.* non vindicabo, sed vindictam meam ex unoquoque vestrum faciam. *LXX.* quinimo ulciscar in vobis: & tandem quiescam. *Vulg. tamen adhuc ex vobis expetam ultionem, & tunc quiescam.*

8. *H.* mansit in cacumine. *LXX. Th.* habitabat juxta torrentem. *LXX. aliter,* sedit in spelunca. *Vul. habitavit in spelunca.*

9. *H. LXX.* in Juda. *Alius,* super Judam. *Vul. in terram Juda.*

Hebr. A. S. Th. in maxilla. *LXX.* in Lechi. *Vulg. in loco qui postea vocatus est Lechi, id est, maxilla.*

10. *Hebr. Alius,* ut quid. *LXX.* ad quid. *Vulg. cur.*

11. *H.* de Juda ad summitatem. *LXX.* de Juda in speluncam. *Alius,* ex Juda ad foveam. *Vul. de Juda ad specum.*

H. dominantes. *LXX.* dominantur. *Alius,* imperant. *Vulg. imperent.*

12. *H. LXX.* ad dandum te in manu. *Alius,* ad tradendum te in manus. *Vulg. & tradere in manus.*

13. *H. LXX.* in manu eorum. *Alius,* in manus. *Vulg. vacat.*

H. LXX. Vul. funibus. *Alius,* laqueis.

H. & ascendere fecerunt. *LXX.* detulerunt. *Alius,* deduxerunt. *Vul. tulerunt.*

14. *H.* prospere egit. *LXX. Th.* direxit. *LXX. aliter,* insiluit. *Vul. irruit.*

Hebr. quæ combusta sunt in igne. *LXX. Th.* cum olfecerit ignem. *LXX. aliter,* quæ succensa est igni. *Vulg. sicut solent ad odorem ignis ligna consumi.*

H. Alius, dissoluta sunt. *LXX.* resoluta sunt. *Vulg. dissipata sunt & soluta.*

Heb. LXX. manuum ejus. *S. LXX. Th.* brachiorum ejus. *Vulg. vacat.*

17. *Heb.* cum consummaret. *LXX.* ut cessavit. *Alius, Vulg.* cum complesset.

18. *Heb. Alius,* & clamavit. *LXX.* & ploravit. *Alius,* & vocavit. *Vulg. clamavit.*

Heb. Alius, Vul. dedisti. *LXX.* prosperare fecisti. *LXX. aliter,* benedixisti.

19. *H.* & rupit Deus mortarium quod in maxilla. *LXX.* & rupit Deus lacum qui in maxilla. *Alius,* & aperuit Deus vulnus quod in maxilla. *S.* molam. *Reliqui,* mortarium maxillæ. *Vulg. aperuit itaque Dominus molarem dentem in maxilla.*

Heb. LXX. & vixit. *S. LXX. Th.* respiravit. *Vul. refocillavit spiritum.*

Heb. Hoccore aser Ballechi. *LXX.* invocantis qui est in maxilla. *Alius,* cognominatus maxillæ. *Vul. invocantis de maxilla.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XV. Judicum.

v. 1. Ἄλλος, ἐρίφον ἐξ αἰγῶν. Sic Basil. & Alex.

Ibid. Ἀλλ. εἰς τὸν κοιτῶνα. Basil. Alex.

Ibid. O. Θ. οὐκ ἀφῆκεν. Basil. & ita legit. Alex.

v. 2. Ἀλλ. ἐνὶ τῶν συνεταίρων σου. Basil. In Alex vero, τῷ συνεταίρῳ σου.

Ibid. Ἀλλ. οὐκ ἰδού. Basil. & Alex.

Ibid. O.Θ. κρείσσων αὐτῆς ἐστιν. Basil. Alex. vero, κρείσσων αὐτῇ ἐστιν.

v. 3. O. Θ. Ἀθῷός εἰμι. Basil. sic item legitur in Alex.

Ibid. Ἀλλ. κακά. Basil. & Alex.

v. 4. Ἀλλ. συνέδησε. Basil. & Alex.

v. 5. Ἀλλ. ἐξῆψεν. Basil. & Alex.

Ibid. Basil. ad marg. εἰς τὰ διδράχματα. Sed Alex. melius, εἰς τὰ δράγματα.

Ibid. O. Θ. ἀπὸ στοιβῆς &c. Basil. Alex. autem, ἀπὸ στυβῆς, mendose.

v. 6. Οἱ λοιποὶ, ὁ γαμβρὸς τοῦ Θαμναθαίου. Basil. & sic item Alex.

Ibid. O. Θ. συνεταίρῳ αὐτοῦ. Basil. Sic item Alex.

v. 7. O. Θ. οὐκ ἐκδικήσω, ἀλλὰ &c. Basil. & ita legit Alex.

v. 8. O. Θ. κατῴκει παρὰ τῷ χειμάρρῳ. Basil. Alex. vero, κατέβη παρὰ τῷ χειμάρρῳ.

v. 9. Ἀλλ. ἐπὶ τὸν Ἰούδαν. Basil.

Ibid. A. Σ. Θ. ἐν τῇ σιαγόνι. Eusebius de locis Hebraïcis: Λεχεί, ἐν Λεχεί. A. Σ. ἐν σιαγόνι, ubi Hieronymus: *Lechi, pro quo Aquila & Theodotio interpretantur, maxillam.* Et paulo supra, In Lechi, *pro quo Aquila interpretatur, in maxilla.* Ex Eusebio cum Aq. & Theodotione reponendus est Symmachus. Codex Basiliensis in textu habet, ἐν Λαχεί, ad marg. vero, Οἱ λοιποὶ, ἐν σιαγόνι.

v. 10. Ἀλλ. ἵνα τί Basil. & Alex.

v. 11. Ἀλλ. ἐξ Ἰούδα ἐπὶ τὴν ὀπήν. Basil.

Ibid. Ἀλλ. ἄρχουσι. Basil. & Alex.

v. 12. Ἀλλ. παραδοῦναί σε εἰς χεῖρας. Basil. & Alex.

v. 13. εἰς χεῖρας Basil. & Alex.

Ibid. Ἀλλ. βρόχοις. Basil.

Ibid. Ἀλλ. ἀνήγαγον. Basil. & Alex.

v. 14. O. Θ. κατηνέχθησαν. Basil.

Ibid. O. Θ. ὡσεὶ στιππύον ἂν ἐνεπρήσθη πυρί. Basil. sic item Alex. Sequens item lectio ex Basil.

Ibid. Σ. O. Θ. βραχιόνων αὐτοῦ. Basil. Ita quoque legit Alex.

v. 17. Ἀλλ. ἡνίκα συνετέλεσεν. Basil. & Alex.

v. 18. Ἀλλ. καὶ ἐβόησεν. Basil. & Alex. Ἀλλ. καὶ ἐκάλεσεν. Basil.

Ibid. Ἀλλ. ἔδωκας. Basil. & Alex.

Ibid. εὐδόκησας. Basil.

v. 19. Ἄλλος, καὶ ἤνοιξεν ὁ θεὸς τὸ τραῦμα τὸ ἐν σιαγόνι. Basil. & sic Alex. qui tamen habet, τὸ τραῦμα τῆς σιαγόνος. Lege notam versûs 9. supra. Ibid. Σ. τὴν μύλην Basil. Sic vertit Symmachus vocem מכתש Ἀλλ. τὸν ὅλμον. Basil.

Ibid. Σ. O. Θ. ἀνέψυξεν. Basil. & sic habet Alex.

Ibid. Ἀλλ. ἐπικλητῆς σιαγόνος. Basil.

JUDICUM. CAPUT XVI.

הנה 2. O. Θ. ἐνταῦθα. O. ἄλλως, ὧδε.

בשער O. ἐν τῇ πύλῃ. Θ. ἐπὶ τῆς πύλης.

ויתחרשו A. παρεσιώπων. Σ. ἡσύχαζον. O. ἐκωφεύσαμεν.

עד־אור־הבקר והרגנהו O. ἕως διαφαύσῃ ὁ ὄρθρος, καὶ φονεύσωμεν αὐτόν. Ἄλλος, ἕως φωτὸς πρωῒ μείνωμεν, καὶ ἀποκτείνωμεν αὐτόν.

בחצי הלילה 3. O. ἐν ἡμίσει τῆς νυκτός. Ἄλλος, περὶ τὸ μεσονύκτιον.

בשתי המזוזות O. σὺν τοῖς δυσὶ σταθμοῖς. Ἄλλος, καὶ τῶν δύο σταθμῶν.

וישם על־כתפיו O. ἔθηκεν ἐπ' ὤμων αὐτοῦ. Ἄλλος, ἐπέθηκεν τῷ ὤμῳ. O. ἄλλως, τοῖς ὤμοις.

בנחל שורק 4. O. ἐν Ἀλσωρήχ. Ἄλλος, ἐπὶ τοῦ χειμάρρου Σωρέχ.

סרני 5. O. οἱ ἄρχοντες. Ἄλλος, οἱ σατράπαι.

אשר לא־חרבו 7. A. ἀλιώτοις. Σ. μὴ ξηρανθείσαις. O. Θ. μὴ ἠρημωμέναις. O. ἄλλως, μὴ διεφθαρμέναις.

סרני 8. O. ἄρχοντες. Ἄλλος, σατράπαι.

אליו 9. A. O. Θ. πρὸς αὐτόν. O. ἄλλως, αὐτῷ.

2. *Heb. LXX. Th.* huc. *Vul. vacat.*
Heb. LXX. Vul. in porta. *Th.* super porta.

Hebr. siluerunt. *A.* tacebant. *S.* quiescebant. *LXX.* mutiverunt. *Vulg. cum silentio.*

Hebr. usque ad lucem matutinam, & occidemus eum. *LXX.* donec illuxerit manè, & interficiamus eum. *Alius*, usque ad lucem manè maneamus, & interficiamus eum. *Vulg. ut facto manè, exeuntem occiderent.*

3. *Hebr. LXX.* in dimidio noctis. *Alius*, circa mediam noctem. *Vulg. vacat.*

Heb. & in duos postes. *LXX.* cum duobus postibus. *Alius*, & duorum postium. *Vulg. cum postibus suis.*

Heb. LXX. posuitque super humeros suos. *Alius*, imposuit humero. *Vul. impositasque humeris suis.*

4. *Heb.* in torente Sorec. *LXX.* in Alsorech. *Alius*, super torrentem Sorech. *Vulg. in valle Sorech.*

5. *Heb. Alius*, satrapæ. *LXX. Vul.* principes.

7. *Hebr.* quæ non aridæ sint. *A.* ... *S.* non siccatis. *LXX. Th.* non desertis. *LXX. aliter*, non corruptis. *Vulg. necdum siccis.*

8. *H. Alius*, *Vul.* satrapæ. *LXX.* principes.

9. *Hebr. A. LXX. Th. Vul.* ad eum. *LXX. aliter*, ei.

ויגתק A. Ο. διέῤῥηξεν. Ο. ἄλλως, διέσπασεν.

כאשר ינתק פתיל־הנערת Ο. Θ. ὃν τρόπον διασπᾶται κλῶσμα τοῦ ἀποτινάγματος. Ο. ἀλλ. ὡς εἴ τις ἀποσπάσοι στρέμμα στυππίου.

התלת 10. Ο. ἐπλάνησας. Ἄλλος, παρελογίσω.

אסור יאסרוני 11. Ο. δεσμεύοντες δήσωσι. Ἀλλ. δεσμῷ δήσωσι.

לא־נעשה A. οὐκ ἐχρήσθη. Ο. οὐκ ἐγένετο.

והארב ישב בחדר 12. Ο. Θ. καὶ τὸ ἔνεδρον ἐκάθητο ἐν τῷ ταμείῳ. Ο. ἄλλως, καὶ τὰ ἔνεδρα ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ταμείου.

כחוט Σ. κρόκην. Ο. σπαρτίον. Ἄλλος, ῥάμμα.

עד־הנה התלת 13. Ο. ἰδοὺ ἐπλάνησας. Ἀλλ. ἕως νῦν παρελογίσω.

את־שבע מחלפות ראשי עם־המסכת A. Σ. τοὺς ἑπτὰ βοστρύχους τῆς κεφαλῆς μου μετὰ τοῦ διάσματος. Ο. τὰς ἑπτὰ σειρὰς τῆς κεφαλῆς μου σὺν τῷ διάσματι.

ותתקע ביתד 14. Ο. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κοιμᾶσθαι αὐτὸν, καὶ ἔλαβε Δαλιδὰ τὰς ἑπτὰ σειρὰς τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ ὕφαινεν ἐν τῷ διάσματι, καὶ ἔπηξε τῷ πασσάλῳ εἰς τὸν τοῖχον. Ἄλλος, καὶ ἐκοίμησεν αὐτὸν Δαλιδὰ, καὶ ἔλαβε τοὺς ἑπτὰ βοστρύχους τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ μετὰ (al. κατὰ) τῆς ἐκστάσεως, καὶ κατέκρουσεν ἐν τοῖς πασσάλοις εἰς τὸν τοῖχον.

וייקץ משנתו ויסע את היתד הארג ואת־המסכת Ο. καὶ ἐξυπνίσθη ἀπὸ τοῦ ὕπνου αὐτοῦ, καὶ ἐξῆρε τὸν πάσσαλον τοῦ ὑφάσματος ἐκ τοῦ τοίχου. Ἀλλ. καὶ ἐξηγέρθη τοῦ ὕπνου αὐτοῦ, καὶ ἐξέσπασε τοὺς πασσάλους ἐν τῷ ὑφάσματι καὶ τὸ δίασμα.

תאמר 15. A. Ο. Θ. ἐρεῖς. Ο. ἄλλως, λέγεις.

התלת Ο. ἐπλάνησας. Ἄλλος, παρελογήσω.

הציקה 16. Ο. ἐξέθλιψεν. Ἄλλος, κατηναγκάσατο.

כל־הימים ותאלצהו A. ὅλην τὴν νύκτα καὶ παρηνόχλησεν. Ο. πάσας τὰς ἡμέρας καὶ ἐστενοχώρησεν.

ותקצר נפשו A. ἐσμικρύνθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ. Ο. ὠλιγοψύχησεν. Ἄλλος, ἐκολοβώθη.

למות Σ. εἰς θάνατον. Ο. ἕως τοῦ ἀποθανεῖν.

את־כל־לבו 17. Ο. πᾶσαν τὴν καρδίαν αὐτοῦ. Ἄλλος, πάντα τὰ ἀπὸ καρδίας.

Heb. Vul. rupit. *A. LXX.* dirupit. *LXX. aliter*, discerpsit.

H. quemadmodum rumpitur filum stuppæ. *LXX. Th.* quemadmodum discerpitur filum stuppæ excussæ. *LXX. aliter*, ac si quis rumperet globulum stuppæ. *Vulg. quomodo si rumpat quis filum de stuppa tortum putamine.*

10. *Hebr.* delusisti. *LXX.* decepisti. *Alius*, fefellisti *Vulg. illusisti.*

11. *H.* ligando ligaverint. *LXX.* ligantes ligaverint. *Alius*, vinculo ligaverint. *Vul. ligatus fuero.*

H. A. LXX. non factum est. *Vul. qui numquam fuerunt in opere.*

12. *Heb.* insidiator sedens in cubiculo. *LXX. Th.* & insidiæ sedebant in cubiculo. *LXX. aliter*, & insidiæ exierunt de cubiculo. *Vul. in cubiculo insidiis præparatis.*

Heb. sicut filum. *S.* subtegmen. *LXX.* filum. *Alius*, suturam. *Vul. fila telarum.*

13. *Heb.* usquequo delusisti. *LXX.* ecce decepisti. *Alius*, huc usque fefellisti. *Vulg. usquequo decipis.*

Heb. septem cincinnos capitis mei cum licio. *A. S.* septem cincinnos capitis mei cum licio. *LXX.* eodem sensu. *Vulg. si septem crines capitis mei cum licio plexueris.*

14. *H.* & fixeris in clavo. *LXX.* & factum est, cum ille dormiret, & sumpsit Dalida septem cincinnos capitis ejus, & intexuit in licio, & infixit paxillo in pariete. *Alius*, & dormire fecit eum Dalida, & accepit septem cincinnos capitis ejus in exstasi, & compulit vectibus in parietem. *Vul. quod cum fecisset Dalila.*

Heb. & experrectus est de somno suo, & extraxit clavum texturæ & licium. *LXX.* & expergefactus est e somno suo, & abstulit paxillum texturæ de pariete. *Alius*, & evigilavit de somno suo, & extraxit paxillos in textura, & licium. *Vul. qui consurgens de somno extraxit clavum cum crinibus & licio.*

15. *H. A. LXX. Th.* dices. *LXX. aliter*, & *Vulg.* dicis.

Hebr. delusisti. *LXX.* fefellisti. *Alius*, decepisti. *Vulg. mentitus es.*

16. *H.* coarctationem præbuit. *LXX.* vexavit. *Alius*, maledixit. *Vul. cumque molesta esset.*

Heb. omnibus diebus, & molestavit eum. *A.* totam noctem, & molestiam intulit. *LXX.* omnes dies, & angustiavit. *Vul. per multos dies jugiter adhæreret, spatium ad quietem non tribuens.*

Hebr. & abbreviata est anima ejus. *A.* attenuata est anima ejus. *LXX.* defecit animo. *Alius*, decurtata est. *Vul. defecit anima ejus.*

Hebr. ad moriendum. *S.* in mortem. *LXX.* usque ad moriendum. *Vul. & ad mortem usque lassata est.*

17. *Heb. LXX.* totum cor suum. *Alius*, omnia quæ ex corde erant. *Vul. veritatem rei.*

מורה O. Θ. σίδηρος. O. ἄλλως, ξυρόν.

H. LXX. novacula. *LXX. Th. Vulg.* ferrum.

נזיר אלהים O. ἅγιος Θεοῦ. Ἄλλος, Ναζιραῖος τοῦ Θεοῦ.

Hebr. Nazaræus Dei. *LXX.* ſanctus Dei. *Alius*, Naziræus Dei. *Vulg. Nazaræus, id eſt, conſecratus Deo.*

ככל־האדם O. Θ. κατὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους. O. ἄλλως, ὡς πάντες οἱ ἄνθρωποι.

Heb. ſicut omnis homo. *LXX. Th.* ſecundum omnes homines. *LXX. aliter*, ſicut omnes homines. *Vulg. ſicut cæteri homines.*

את־כל־לבו 18. O. πᾶσαν τὴν καρδίαν αὐτοῦ. Ἄλλος, πάντα τὰ ἀπὸ καρδίας αὐτοῦ.

18. *H. LXX.* totum cor ſuum. *Alius*, omnia quæ ex corde ſuo. *Vulg. omnem animum ſuum.*

סרני O. ἄρχοντας. Ἄλλος, σατράπας.

H. Alius, ſatrapas. *LXX. Vul.* principes.

סרני O. ἄρχοντες. Ἄλλος, πᾶσαι αἱ σατραπεῖαι.

H. ſatrapæ. *LXX.* principes. *Alius*, omnes ſatrapiæ. *Vul. vacat.*

על־ברכיה 19. O. Θ. αὐτὸν ἀνὰ μέσον τῶν γονάτων αὐτῆς. O. ἄλλως, Σαμψὼν ἐπὶ τὰ γόνατα αὐτῆς.

19. *Heb. Vulg.* ſuper genua ſua. *LXX. Th.* in mediu genuum ſuorum. *LXX. aliter*, Sampſon ſuper genua ſua.

ותקרא לאיש O. καὶ ἐκάλεσεν ἄνδρα. Ἄλλος, καὶ ἐκάλεσε τὸν κουρέα.

H. vocavitque ad virum. *LXX.* & vocavit virum. *Alius*, *Vul.* vocavitque tonſorem.

את־שבע מחלפות O. τὰς ἑπτὰ σειράς. Ἄλλος, τοὺς ἑπτὰ βοστρύχους.

Hebr. LXX. ſeptem cincinnos. *Alius*, *Vulg.* ſeptem crines.

אצא כפעם בפעם 20. O. ἐξελεύσομαι ὡς ἅπαξ καὶ ἅπαξ. Ἄλλος, καὶ ποιήσω καθὼς ἀεί.

20. *H.* egrediar ſicut vice in vice. *LXX.* egrediar ſicut ſemel & ſemel. *Alius*, & faciam ſicut ſemper. *Vulg. egrediar ſicut ante feci.*

ואנער O. Θ. καὶ ἀποτινάξομαι. O. ἄλλως, καὶ ἐκτιναχθήσομαι.

Heb. LXX. Th. Vul. excutiam. *LXX. aliter*, excutiam me.

ויאחזוהו 21. O. Θ. καὶ ἐπελάβοντο αὐτόν. O. ἄλλ. καὶ ἐκράτησαν αὐτόν.

21. *H. LXX. Th.* & apprehenderunt eum. *LXX. aliter*, & tenuerunt eum. *Vulg. quem cum apprehendiſſent.*

וינקרו O. καὶ ἐξέκοψαν. O. ἄλλως, καὶ ὤρυξαν.

H. LXX effoderunt. *LXX. aliter*, exciderunt. *Vulg. eruerunt.*

ויורידו O. Θ. κατήγαγον. O. ἄλλως, κατήνεγκαν.

Heb. deſcendere fecerunt. *LXX. Th.* deduxerunt. *LXX. aliter*, depoſuerunt. *Vul. duxerunt.*

האסירים O. Θ. τῆς φυλακῆς. O. ἄλλως, τοῦ δεσμωτηρίου.

Hebr. vinctorum. *LXX. Th.* cuſtodiæ. *LXX. aliter*, carceris. *Vulg. in carcere.*

לצמח כאשר גלח 22. O. βλαστάνειν καθὼς ἐξυρήθη. Ἄλλος, ἀνατεῖλαι ἡνίκα ἐξυρήθη.

22. *Heb.* germinare quando raſus eſt. *LXX.* germinare ſicut raſus fuerat. *Alius*, oriri cum raſus eſt. *Vulg. jamque capilli ejus renaſci cœperant.*

סרני 23. O. ἄρχοντες. Ἄλλος, σατράπαι.

23. *Hebr. Alius*, ſatrapæ. *LXX. Vulg.* principes.

נתן O. ἔδωκεν. Ἄλλος, παρέδωκεν.

H. LXX. dedit. *Alius*, *Vulg.* tradidit.

ויהללו את־אלהיהם 24. O. ὕμνησαν τὸν θεὸν αὐτῶν. Ἄλλος, ᾔνεσαν τοὺς θεοὺς αὐτῶν.

24. *Hebr.* laudaveruntque deum ſuum. *LXX.* celebrarunt deum ſuum. *Alius*, laudaverunt deos ſuos. *Vul. laudabat deum ſuum.*

ויצחק לפניהם 25. O. ἔπαιζεν ἐνώπιον αὐτῶν. O. ἄλλως, ἐνέπαιζον αὐτῷ.

25. *H.* & luſit ad facies eorum. *LXX.* ludebat coram eis. *LXX. aliter*, illudebant ei. *Vulg. ludebat ante eos.*

העמודים O. κιόνων. Ἄλλος, δύο στύλων.

H. LXX. columnas. *Alius*, *Vul.* duas columnas.

ויאמר שמשון אל־הנער המחזיק בידו הניחה אותי והימשני את־העמדים 26. O. καὶ εἶπε Σαμψὼν πρὸς τὸν νεανίαν τὸν κρατοῦντα τὴν χεῖρα αὐτοῦ, ἄφες με, καὶ ψηλαφήσω τοὺς κίονας. Ἄλλος, καὶ εἶπε Σαμψὼν πρὸς τὸ παιδάριον τὸ χειραγωγοῦντα (ſic) αὐτόν, ἐπανάπαυσόν με δή, καὶ ποίησόν με ψηλαφῆσαι τοὺς στύλους.

26. *H.* & dixit Samſon ad puerum apprehendentem in manum ejus, Dimitte me, & fac palpare me columnas. *LXX.* Et dixit Sampſon ad puerum qui tenebat manum ejus, dimitte me, & palpabo columnas. *Alius*, Et dixit Sampſon ad puerum manu-ducentem ipſum, quieſcere me fac jam, & fac me tangere columnas. *Vul. qui dixit puero regenti greſſus ſuos, Dimitte me, ut tangam columnas.*

Digitized by Google

אשר הבית נכון עליהם O. ἐφ' ὃς ὁ οἶκος ἕστηκε. O. ἄλλως, ἐφ' οἷς ὁ οἶκος ἐπ' αὐτοῖς. O. Θ. ἐφ' ὃς ὁ οἶκος ἐπεστήρικται.

Hebr. quas domus firmatur super eas. *LXX.* super quas domus stat. *LXX. aliter*, super quas domus super eas. *LXX. Th.* super quas domus sustentatur. *Vulg. quibus omnis imminet domus.*

סרני 27. O. ἄρχοντες. Ἄλλος, σατράπαι.

27. *Hebr. Alius*, satrapæ. *LXX. Vulg.* principes.

הראים O. Θ. ἐμβλέποντες. O. ἄλλως, θεωροῦντες.

H. videntium. *LXX. Th.* inspicientes. *LXX. aliter*, *Vulg.* spectantes.

ויקרא 28. O. ἔκλαυσε. O. ἄλλως, ἐκάλεσεν. Θ. ἐβόησεν.

28. *H. Th.* clamavitque. *LXX.* ploravit. *LXX. aliter*, vocavit. *Vulg. invocato Domino.*

אדני יהוה O. Θ. Κύριε, Κύριε τῶν δυνάμεων. O. ἄλλως, Ἀδωναῒ Κύριε.

H. Domine, Domine. *LXX. Th.* Domine, Domine virtutum. *LXX. aliter*, Adonaï Domine. *Vul. Domine Deus.*

ואנקמה נקם O. ἀνταποδώσω ἀνταπόδοσιν. Ἄλλος, ἐκδικήσω ἐκδίκησιν.

H. Alius, ulciscar ultionem. *LXX.* retribuam retributionem. *Vulg. ut ulciscar me de hostibus meis.*

את־שני עמודי התוך 29. Οἱ λοιποὶ, δύο στύλους τοὺς μέσους. O. τοὺς δύο κίονας.

29. *H.* duas columnas medii. *Reliqui*, duas columnas medias. *LXX.* duas columnas. *Vulg. ambas columnas.*

ויסמך עליהם O. Θ. ἐστήρικτο ἐπ' αὐτούς. O. ἄλλως, ἐπεστηρίχθη ἐπ' αὐτοῖς.

H. & innixus est super eis. *LXX. Th.* innixus fuerat super eas. *LXX. aliter*, innixus est super eas. *Vul. quibus innitebatur domus.*

בימינו O. δεξιᾷ αὐτοῦ. Ἄλλος, δεξιᾷ αὐτοῦ χειρί.

H. LXX. in dextera sua. *Alius*, dextra ejus manu. *Vul. dexterâ.*

ויט 30. O. ἐβάστασεν. Ἄλλος, καὶ ἔκλινεν.

30. *Heb. Alius*, & inclinavit. *LXX.* sustulit. *concussisque fortiter columnis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVI. Judicum.

v. 1. O. Θ. ἐντεῦθεν. Basil. & Alex.

Ibid. Θ. ἐπὶ τῆς πύλης. Basil. Sic quoque Alex.

Ibid. A. παρεσιώπων. Σ. ἡσύχαζον. Basil.

Ibid ἕως φωτὸς πρωΐ &c. Basil. & Alex.

v. 3 Ἀλλ. περὶ τὸ μεσονύκτιον. Basil. & Alex.

Ibid. Ἀλλ. καὶ τῶν δύο σταθμῶν. Basil. Alex.

Ibid Ἀλλ. ἐπέθηκεν τῷ ὤμῳ. Basil. Alex vero, ἐπὶ τῷ ὤμῳ. Basil. Ibid. O. τοὺς ὤμους.

v. 4. Ἀλλ. ἐπὶ τοῦ χειμάῤῥου. Basil Alex. In LXX. videtur legendum, ἐν ναχαλσωρήχ.

v. 5. Ἀλλ. οἱ σατράπαι. Basil. Alex. & sic v. 8. infra.

v. 7. A. ἀλαζεῖς, vox dubia. Σ. μὴ ξηρανθείσαις. O. Θ. μὴ ἠρημωμέναις. Basil. Alex. vero habet ut Θ.

v. 9. A. O. Θ. πρὸς αὐτόν. Basil. Ita quoque habet Alex.

Ibid. A. O. διέῤῥηξεν. Basil. & Alex.

Ibid. O. Θ. ἐν ὀσφρᾶναι. &c. Basil sic quoque Alex.

v. 10 Basil. παρελογίσω. Alex. παρελογίσω.

v. 11. Ἀλλ. δεσμοῖς δήσωσι. Basil. Alex. vero, δεσμοῖς δήσωσι.

Ibid. A. ὡς ἔξωθεν. Basil. atque sic legitur in Alex.

v. 12. O. Θ. καὶ τὸ ἔνεδρον ἐκάθητο. Basil. & sic Alex.

Ibid. Σ. κρόκην. Basil. Ἀλλ. ῥάμμα. Basil. & Alex.

v. 13. Basil. ἕως νῦν παρελογίσω. Alex. ὡς νῦν παρελογίσω.

Ibid. A. Σ. τοὺς ἑπτὰ βοστρύχους &c. Basil.

v. 14. Ἀλλ. καὶ ἐκοίμισεν αὐτὸν Δαλιδὰ &c. Sic Basil. Ab hac vero lectione parum deflectit Alex.

Ibid. Ἀλλ. καὶ ἐξηγέρθη τοῦ ὕπνου &c. Basil. & sic fere Alex. parvo discrimine.

v. 15. A. O. Θ. ἐρεῖς. Et ita quoque legit Alex.

Ibid. Ἀλλ. παρελογίσω. Basil. Melius, παρελογίσω.

v. 16. Ἀλλ. κατηνάγκασε. Sic Basil. qui huic lectioni præfert notam O. Alex. melius, κατεπόνεσε.

Ibid. A. ὅλην τὴν νύκτα καὶ παρηνώχλησεν. Basil. & ita legitur in Alex.

Ibid. A. ἐσμικρύνθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ. Basil. Ἀλλ., ὠλιγοψύχησε. Basil.

Ibid. Σ. εἰς θάνατον. Basil. atque ita legitur in Alex.

v. 17. Ἀλλ. πάντα τὰ ἀπὸ καρδίας. Basil. & Alex.

Ibid. O. Θ. σίδηρος. Basil. & sic Edit. Rom.

Ibid. Ἀλλ. Ναζιραῖος τοῦ Θεοῦ. Basil. & Alex.

Ibid. Basil. in textu, ὥσπερ πάντες οἱ ἄνθρωποι. ad marg. κατὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους, & ita legitur in Alex.

v. 18. Ἀλλ. πάντα τὰ ἀπὸ καρδίας. Basil. & Alex.

Ibid. Ἀλλ. σατράπας, & mox, πᾶσαι αἱ σατραπεῖαι. Basil & Alex.

v. 19. O. Θ. αὐτὸν ἀνὰ μέσον τῶν γονάτων αὐτῆς. Basil. & ita Alex.

Ibid. καὶ ἐκάλεσε τὸν κουρέα. Basil. Alex.

Ibid. Ἀλλ. τοὺς ἑπτὰ βοστρύχους. Basil. Alex.

v. 20 καὶ ποιήσω καθὼς ἀεί. Basil.

Ibid. O. Θ. καὶ ἀποτινάξομαι. Basil. & sic Alex.

v. 21. O. Θ. καὶ ἐπελάβοντο αὐτόν. Basil. ita quoque Alex. qui legit, αὐτῷ.

Ibid. O. ἄλλως, καὶ ὤρυξαν. Basil. Alex. vero, ἐξώρυξαν.

Ibid. O. Θ. ἀνήγαγον. Basil. κατήγαγον. Alex.

Ibid. O. Θ. τῆς φυλακῆς. Basil. sic etiam Alex.

v. 22. Ἀλλ. ἀνατεῖλαι ἤρξατο &c. Sic Basil. & Alex.

v. 23. Ἀλλ. σατράπαι. Basil. & Alex.

Ibid. Ἀλλ. παρέδωκεν. Basil. & Alex.

v. 24. Ἀλλ. ᾔνεσαν τοὺς θεούς. Basil. & Alex.

v. 25. Basil. O. ἐνέπαιζον αὐτῷ. Sic item Alex.

Ibid. Ἀλλ. δύο στύλων. Basil. Alex.

v. 26. Ἀλλ. καὶ εἶπε Σαμψὼν πρὸς τὸ παιδάριον &c. Basil. & Alex. qui postremus habet, ἐπὶ τοὺς στύλους.

Ibid. Prior lectio est Basil. secunda, Edit. Rom. tertia, Theodotionis ex Basil. Alex. vero sic habet, ἐφ' ὧν ὁ οἶκος ἐπεστήρικτο ἐπ' αὐτῶν.

v. 27. Ἀλλ. σατράπαι. Basil. Alex.

Ibid. O. Θ. ἐμβλέποντες. Sic item habet Alex.

v. 28. Basil. ad marg. O. ἄλλως, ἐκάλεσεν. Θ. ἐβόησεν. Alex. item habet, ἐβόησεν.

Ibid. O. Θ. κύριε, κύριε τῶν δυνάμεων. Basil.

Ibid.

Ibid. Ἀλλ. δαστικόν δάδικον. Basil. Alex vero, ἀνδρωνίαν, male.

v. 29. Οἱ λοιποὶ, δύο στύλους τοὺς μέσους. Basil. & ita Alex.

Ibid. O. Θ. ἐστήριξατο &c. Basil.

Ibid. Ἀλλ. δεξιᾷ αὐτοῦ χειρί. Basil.

v. 30. Basil. ἐξέκλινεν in textu, ἐβάσταξεν, ad marg.

JUDICUM. CAPUT XVII.

מיכיהו 1. O. Μιχαίας. Ἄλλος, Μιχά.

אלף 2. O. οἱ χίλιοι. Ἄλλος, χιλίους.

אשר לקח־לך Σ. οὓς ἐξαιρέτους εἶχες. O. οὓς ἔλαβες. Ἄλλος, τοὺς ληφθέντας σοι.

ואתי אלית וגם אמרת O. καὶ με ἠράσω, καὶ προσεῖπας. Ἄλλος, καὶ ἐξώρκισας καὶ εἶπας.

הקדש הקדשתי 3. O. ἁγιάζουσα ἡγίασα. O. ἄλλως, ἁγιασμῷ ἡγίασα.

אשיב O. ἀποδώσω. Ἄλλος, ἐπιστρέψω.

לצורף 4. O. τῷ ἀργυροκόπῳ. Ἄλλος, τῷ χωνευτῇ.

אפוד 5. A. ἐπωμίδα. Σ. ἔνδυμα ἱερατικόν. Ἄλλος, ἔνδυμα. O. Ἐφώδ.

תרפים A. μορφώματα. Σ. εἴδωλα. O. Θεραφίν.

ויהי־נער 7. O. Θ. καὶ ἐγένετο παιδάριον. O. ἄλλως, καὶ ἐγενήθη νεανίας.

מבית לחם יהודה ממשפחת יהודה O. ἐκ Βηθλεὲμ δήμου Ἰούδα. O. Θ. ἐκ τῆς πόλεως Βηθλεὲμ Ἰούδα, ἐκ τῆς συγγενείας.

באשר ימצא 8. O. ἐν ᾧ ἐὰν εὕρῃ Ἄλλος, οὗ ἐὰν εὕρῃ.

ויבא הר O. καὶ ἦλθεν ἕως ὄρους. Ἄλλος, προσῆλθεν εἰς ὄρος.

לגור באשר אמצא 9. O. Θ. παροικεῖν οὗ ἐὰν εὕρω. O. ἄλλως, παροικῆσαι ἐν ᾧ ἐὰν εὕρω τόπῳ.

ערך 10. A. Σ. O. Θ. ζεῦγος. O. ἄλλως, στολήν.

הנער 11. O. νεανίας. Ἄλλος, παιδάριον.

וימלא מיכה 12. O. ἐπλήρωσε Μιχαίας. Ἄλλος, ἐνέπλησε Μιχά.

ויהי בבית מיכה O. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ οἴκῳ Μιχαία. Ἄλλος, καὶ ἦν ἐν τῷ οἴκῳ Μιχά.

ייטיב יהוה לי 13. O. ἀγαθυνεῖ μοι κύριος.

1. **H***Eb*. Michaiu. *LXX*. Michæas. *Alius*, Micha. *Vul. Michas.*

2. *Heb. Vulg.* mille. *LXX.* milleni. *Alius*, millenos.

H. quod captum est tibi. *S*. quos selectos habebas. *LXX*. quos accepisti. *Alius*, acceptos tibi. *Vulg. quos separaveras tibi.*

H. & tu adjurasti, & etiam dixisti. *LXX*. & me maledictis adjurasti, & etiam dixisti *Alius*, & adjurasti & dixisti. *Vul. & super quibus me audiente juraveras.*

3. *H*. sanctificando sanctificavi. *LXX*. sanctificans sanctificavi. *LXX. aliter*, sanctificatione sanctificavi. *Vul. consecravi & vovi.*

Heb. restituam. *LXX*. reddam. *Alius*, reverti faciam. *Vul. trado.*

4. *H. LXX. Vul.* argentario. *Alius*, conflatori.

5. *Hebr. A.* superhumerale. *S*. indumentum sacerdotale. *Alius*, indumentum. *LXX. Vulg.* Ephod

Hebr. Vulg. Theraphim. *A*. figuras. *S*. idola. *LXX*. Theraphin.

7. *Heb*. & fuit puer. *LXX. Th.* & fuit puerulus. *LXX. aliter*, & fuit adolescens. *Vulg. fuit quoque .... alter adolescens.*

Hebr. de Bethlehem Juda, de familia Juda. *LXX*. de Bethleem de populo Juda. *LXX. Th.* ex urbe Bethleem Juda de cognatione. *Vulg. de Bethlehem Juda, ex cognatione ejus.*

8. *Hebr. Alius*, ubicumque invenisset. *LXX*. in quocumque invenisset. *Vulg. ubicumque sibi commodum reperisset.*

Heb. venitque montem. *LXX*. & venit usque ad montem. *Alius*, accessit ad montem. *Vulg. cumque venisset in montem.*

9. *Hebr*. ad peregrinandum ubicumque invenero. *LXX. Th.* ad incolendum ubicumque invenero. *LXX. aliter*, ad habitandum in quocumque loco invenero. *Vulg. ut habitem ubi potuero, & utile mihi esse perspexero.*

10. *Hebr*. ordinem. *A. S. LXX. Th.* jugum. *LXX. aliter*, stolam. *Vulg. vestem duplicem.*

11. *Heb*. puer. *LXX*. adolescens. *Alius*, puerulus. *Vulg. vacat.*

12. *Hebr*. & implevit Micha. *LXX*. implevit Michæas. *Alius*, implevit Micha. *Vulg. implevitque Michas.*

Heb. & fuit in domo Micha. *LXX*. & fuit in domo Michææ. *Alius*, & erat in domo Micha. *Vul. apud se.*

13. *Hebr*. faciet bene Dominus mihi. *LXX.*

Αλλος, ἠγάθυνεν κύριος ἐμός. Αλλος, ἀγαθοποίησεν.

benefaciet mihi Dominus. *Alius*, benefecit Dominus meus. *Alius*, bonum fecit. *Vul. benefaciet mihi Deus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVII. Judicum.

v. 1. Αλλ. Μιχά. Basil. & Alex.
v. 2. Αλλ. χιλίους Basil. & Alex.
Ibid. Σ. ὡς ἐξαιρέτως εἶχες. Basil. Αλλ. τοὺς ληφθέντας σοι. Basil.
Ibid. Αλλ. καὶ ἐξώρκισας καὶ εἶπας. Basil.
v. 3 O. ἀλλ. ἁγιασμῷ ἡγίασα. Basil. Alex.
Ibid. Αλλος, ἐπιστρέψω. Basil Alex.
v. 4. Αλλ. τῷ χωνευτῇ Basil Alex.
v. 5. A. ἐπωμίδα. &c. ex Basil Vide quæ in hanc vocem diximus in Lexicis.
Ibid. A. μορφώματα &c. Basil. Vide quæ diximus in Lexicis.
v. 7. O. Θ. καὶ ἐγένετο παιδάριον. Basil.
Ibid. O. Θ. ἐκ τῆς πόλεως &c. Basil.
v. 8. οὗ ἐὰν εὕρῃ. Basil. & Alex.
Ibid. Αλλ. παρεγένετο εἰς ὄρος. Basil.
v. 9. O. Θ. παροικεῖν οὗ ἐὰν εὕρω. Basil. & sic Alex.
v. 10. A. Σ. O. Θ. ζεῦγος. Basil. Sic item legit Alex.
v. 11. Αλλ. παιδάριον. Basil.
v. 12. Αλλ. ἐνέπλησε Μιχά. Basil. Alex.
Ibid. Αλλ. καὶ ἦν ἐν τῷ οἴκῳ Μιχα. Basil.
v. 13. Αλλ. ἠγάθυνεν κύριος ἐμός. Αλλ. ἀγαθοποιήσει. Basil.

JUDICUM. CAPUT XVIII.

ממשפחתם 2. O. ἀπὸ δήμων αὐτῶν. Αλλος, ἐκ τῶν συγγενειῶν.

2. Heb. de familia sua. *LXX.* de populis suis. *Alius*, de cognationibus. *Vulg. stirpis & familiæ suæ.*

מקצותם In O. vacat. Αλλος, ἀπὸ μέρους αὐτῶν.

Heb. de finibus suis. *In LXX. vacat. Alius*, ex parte sua. *Vulg. vacat.*

חקרו O. ἐξιχνιάσατε: Αλλος, ἐρευνήσατε.

Heb. explorate. *LXX.* investigate. *Alius*, examinate. *Vulg. considerate.*

ויבאו הר O. ἦλθον ἕως ὄρους. Αλλος, προσεληλύθεισαν εἰς ὄρος.

Heb. & venerunt montem. *LXX.* venerunt usque ad montem. *Alius*, accesserunt in montem. *Vul. qui cum pergentes venissent in montem.*

עד־בית מיכה וילינו שם O. ἕως οἴκου Μιχαία καὶ ηὐλίσθησαν αὐτοὶ ἐκεῖ ἐν οἴκῳ Μιχαία. Αλλ. κατέπαυσαν ἐκεῖ αὐτῶν ὄντων ἐν τῷ οἴκῳ Μιχά.

H. usque ad domum Micha: & pernoctaverunt ibi. *LXX.* usque ad domum Michææ, & manserunt ipsi illic in domo Michææ *Alius*, quieverunt illic, ipsis existentibus in domo Micha. *Vul. & intrassent domum Michæ, requieverunt ibi.*

הנער 3. O. νεανίσκου. Αλλος, παιδαρίου.

3. *Hebr.* pueri. *LXX. Vulg.* adolescentis. *Alius*, pueruli.

פה O. ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. Αλλος, ἐνταῦθα.

Heb. Alius, hic. *LXX.* in hoc loco. *Vul. huc.*

התצלח דרכנו 5. O. εἰ εὐοδωθήσεται ἡ ὁδὸς ἡμῶν. Αλλος, εἰ κατευοδοῖ τὴν ὁδὸν ἡμῶν.

5. *Hebr.* an prosperabitur via nostra. *LXX.* si prosperabitur via nostra. *Alius*, si prosperare faciat viam nostram. *Vulg. an prospero itinere pergerent.*

לשלום 6. O. ἐν εἰρήνῃ. Αλλος, εἰς εἰρήνην.

6. *Hebr. LXX. Vulg.* in pace. *Alius*, in pacem.

אשר תלכו־בה O. ἐν ἣ πορεύεσθε ἐν αὐτῇ. Αλλος, καθ' ἣν πορεύεσθε.

Heb. qua ambulatis in ea. *LXX.* in qua pergitis in ea. *Alius*, ad quam ambulatis. *Vulg. viam vestram, & iter quo pergitis.*

וילכו 7. O. καὶ ἐπορεύθησαν. Αλλος, καὶ προσεληλύθεισαν.

7. *H.* & abierunt. *LXX.* & perrexerunt. *Alius*, & advenerunt. *Vulg. euntes igitur.*

אשר־בקרבה יושבת O. ἐν μέσῳ αὐτῆς καθήμενον. Αλλος, ἐν αὐτῇ κατοικοῦντα.

H. qui in interiori ejus manentem. *LXX.* in medio ejus sedentem *Alius*, in ipsa habitantem. *Vulg. habitantem in ea.*

לבטח Σ. ἀμερίμνως. O. ἐπ' ἐλπίδι.

Heb. ad fiduciam. *S.* sine cura. *LXX.* in spe. *Vul. absque ullo timore.*

כמשפט O. ὡς κρίσις. Αλλος, κατὰ τὴν σύγκρισιν. Αλλος, κατὰ τὸ ἔθος.

Heb. juxta judicium. *LXX.* sicut est judicium. *Alius*, secundum judicium. *Alius*, *Vulg.* juxta consuetudinem.

ובטח ואין־מכלים דבר בארץ יורש עצר ורחוקים המה מצידנים ודבר אין־להם

Hebr. & confidentem, & non calumnians verbum in terra possidens retentionem: & longinqui ipsi a Sidoniis, & verbum non erat eis

עם־ארם Σ. ἐν ἠρεμίᾳ καὶ ἀφοβίᾳ, μηδενὸς ἐνοχλοῦντος ἐν μηδενὶ ἐν τῇ γῇ, ὅτι μακρὰν εἰσὶ Σιδώνιοι, καὶ λόγος οὐκ ἦν αὐτοῖς. Ο. ἡσυχάζουσα, καὶ οὐκ ἔστι διατρέπων ἢ καταισχύνων λόγον ἐν τῇ γῇ, κληρονόμος ἐλπίζων θησαυροὺς, καὶ μακρὰν εἰσὶ Σιδωνίων, καὶ λόγον οὐκ ἔχουσι πρὸς ἄνθρωπον. Ο. ἄλλως, ἡσυχάζοντας ἐν ἐλπίδι, καὶ μὴ δυναμένους λαλῆσαι ῥῆμα ἐν τῇ γῇ, ὅτι μακρὰν εἰσὶν ἀπὸ Σιδῶνος, καὶ λόγος οὐκ αὐτοῖς μετὰ Συρίας.

ויאמרו 8. Ο. καὶ εἶπον. Ἄλλος, ἔλεγον.

ראינו 9. Ο. εἴδομεν. Ἄλλος, ἑωράκαμεν.

מחשים Σ. ἀμελεῖτε. Ο ἡσυχάζετε. Ἄλλος, σιωπᾶτε.

תבאו 10. Ο. Θ. ἥξετε. Ο. ἄλλως, εἰσελεύσεσθε.

בטח Ο. Θ. πεποιθότα. Ο. ἄλλως, ἐπ' ἐλπίδι.

רחבת Ο. Θ. εὐρύχωρος. Ο. ἄλλως, πλατεῖα.

ממשפחת 11. Ο. ἀπὸ δήμων. Ἄλλος, εἰς συγγενείας.

אחרי 12. Ο. ὀπίσω. Ἄλλος, κατόπισθεν.

ויעברו משם הר־אפרים 13. Ο. καὶ παρῆλθον ἐκεῖθεν ὄρος Ἐφραίμ. Ο. ἄλλως, ἀπῆλθον ἐκεῖθεν ἕως τοῦ ὄρους Ἐφραίμ.

הידעתם 14. Ο. Θ. οἴδατε. Ο. ἄλλως, ἔγνωτε.

בבתים האלה Ο. ἐν τῷ οἴκῳ τούτῳ. Ἀλλ. ἐν τοῖς οἴκοις τούτοις.

הנער 15. Ο. Θ. τοῦ παιδαρίου. Ο. ἄλλως, τοῦ νεανίσκου.

איש חגורים כלי מלחמתם 16. Ο. ἄνδρες οἱ ἀνεζωσμένοι τὰ σκεύη τῆς παρατάξεως αὐτῶν. Ο. ἄλλως, περιεζωσμένοι σκεύη πολεμικά.

נצבים Ο. ἑστῶτες. Ο. ἄλλως, ἐστηλωμένοι.

פתח השער Ο. παρὰ τὰς θύρας τῆς πύλης. Ο. Θ. παρὰ τὴν θύραν τοῦ πυλῶνος.

ויאמרו לו החרש 19. Ο. καὶ εἶπον αὐτῷ, κώφευσον. Ἄλλος, καὶ εἶπον πρὸς αὐτὸν, σίγα.

לך Ο. Θ. ἐλθέ. Ο. ἄλλως, δεῦρο.

טוב Α. Ο. Θ. βέλτιον. Ο. ἄλλως, ἀγαθόν.

למשפחת בישראל Ο. Θ. συγγενείας Ἰσραήλ. Ο. ἄλλ. καὶ οἴκου εἰς δῆμον Ἰσραήλ.

וישימו את־הטף ואת־המקנה ואת־הכבודה 21. Ο. Θ. ἔταξαν τὴν πανοικίαν καὶ τὴν κτῆσιν αὐτοῦ τὴν ἔνδοξον. Ο. ἄλλως, ἔθηκαν τὰ τέκνα, καὶ τὴν κτῆσιν, καὶ τὸ βάρος.

cum homine. *S.* in quiete & confidentia, nemine perturbante in ulla re in terra, quia procul sunt Sidonii. Et sermo non erat eis. *LXX.* quiescens, & non est deterrens, vel confundens verbum in terra, hæres expectans thesauros, & procul sunt Sidonii, & verbum non habent ad hominem. *LXX. aliter*, quiescentes in spe, & non valentes loqui verbum in terra, quia procul sunt a Sidone: & verbum non erat eis cum Syria. *Vul. securum & quietum, nullo ei penitus resistente, magnarumque opum: & procul a Sidone, atque a cunctis hominibus separatum.*

8. *Hebr.* dixeruntque. *LXX.* & dixerunt. *Alius* dicebant. *Vul. responderunt.*

9. *Heb. LXX. Alius, Vulg.* vidimus.

Heb. tacentes. *S.* negligitis. *LXX.* quiescitis. *Alius*, tacetis. *Vulg. nolite negligere.*

10. *Heb. LXX.* intrabitis. *LXX. Th.* venietis. *Vul. intrabimus.*

H. LXX. Th. confidentem. *LXX. aliter*, in spe. *Vulg. ad securos.*

Hebr. LXX. lata. *LXX. Th.* spatiosa. *Vulg. latissimam.*

11. *Heb.* de familia. *LXX.* a populis. *Alius*, in cognationes. *Vul. de cognatione.*

12. *Hebr. LXX.* post. *Alius, Vul.* post tergum.

13. *Hebr. LXX.* & transierunt inde montem Ephraïm. *LXX. aliter*, abscesserunt inde usque ad montem Ephraïm. *Vulg. inde transierunt in montem Ephraim.*

14. *Hebr.* num nostis. *LXX. Th.* scitis. *LXX. aliter, Vul.* nostis.

H. in domibus illis. *LXX.* in ista domo. *Alius, Vul.* in domibus istis.

15. *H. LXX. Vulg.* adolescentis. *LXX. Th.* pueruli.

16. *Heb.* viri accincti vasis belli sui. *LXX.* viri accincti vasis aciei suæ. *LXX. aliter*, circumcincti vasa bellica. *Vulg. viri ita ut erant armati.*

H. LXX. Vul. stantes. *LXX. aliter*, erecti. *Vul. stabant.*

Hebr. ad ostium portæ. *LXX.* apud januas portæ. *LXX. Th.* ad januam ostii. *Vulg. ante ostium.*

19. *Hebr. LXX.* & dixerunt ei, Tace. *Alius*, & dixerunt ad eum, Sile. *Vul. cui responderunt, Tace.*

H. ito. *LXX. Th. Vul.* veni. *LXX. aliter*, huc.

Heb. A. LXX. Th. Vulg. melius. *LXX. aliter*, bonum.

Heb. familiæ in Israel. *LXX. Th.* cognationis Israel. *LXX. aliter*, & domûs in populum Israel. *Vul. familia in Israel.*

21. *Hebr.* posueruntque pubem, & acquisitionem, & pretiosum. *LXX. Th.* constituerunt totam supellectilem domus & possessionem ejus pretiosam. *LXX. aliter*, posuerunt filios, & possessionem, & sarcinam. *Vulg. & ante se ire fe-*

הֵמָּה הִרְחִיקוּ מִבֵּית מִיכָה 22. O. αὐτοὶ ἐμάκρυναν ἀπὸ οἴκου Μιχαία. Ἀλλος, αὐτῶν δὲ μακρυνόντων ἀπὸ τοῦ οἴκου Μιχά.

בַּבָּתִּים אֲשֶׁר עִם־בֵּית מִיכָה נִזְעֲקוּ וַיַּדְבִּיקוּ אֶת־בְּנֵי־דָן O. οἱ ἐν ταῖς οἰκίαις ταῖς μετὰ οἴκου Μιχαία ἐβόησαν, καὶ κατελάβοντο τοὺς υἱοὺς Δάν. Ἀλλος, σὺν τῷ οἴκῳ μετὰ Μιχὰ ἐκέκραξαν κατόπισθεν υἱῶν Δάν.

נִזְעָקְתָּ 23. O. Θ. ἐβόησας. Ἀλλος, ἐλάλησας. Ἀλλος, ἐκέκραξας.

אֶת־אֱלֹהַי אֲשֶׁר עָשִׂיתִי 24. O. Θ. τοὺς θεούς μου, οὓς ἐποίησα ἐμαυτῷ. O. ἄλλως, τὸ γλυπτόν μου ὃ ἐποίησα.

וַתֵּלְכוּ O. ἐπορεύθητε. Ἀλλος, ἀπήλθετε.

מָרֵי 25. O. Θ. κατώδυνοι. (Al. κατώδυνοι.) O. ἄλλως, πικροί.

חֲזָקִים הֵמָּה מִמֶּנּוּ 26. O. Θ. ἰσχυρότεροι αὐτοῦ εἰσιν. O. ἄλλως, δυνατώτεροί εἰσιν ὑπὲρ αὐτόν.

וַיִּפֶן O. καὶ ἐπέστρεψεν. Ἀλλος, ἐξένευσεν.

וְאֵין מַצִּיל 28. O. Θ. οὐκ ἔστιν ὁ ἐξαιρούμενος. O. ἄλλως, οὐκ ἦν ὁ ῥυόμενος.

רְחוֹב Οἱ λοιποὶ, Ῥεώβ. O. Ῥαάβ.

בְּשֵׁם 29. O. Θ. κατὰ τὸ ὄνομα. O. ἄλλως, ἐν ὀνόματι.

אֲשֶׁר יוּלַּד O. ὃς ἐτέχθη. Ἀλλος, ὃς ἐγεννήθη.

גְּלוֹת 30. O. ἀποικίας. O. ἄλλως, μετοικεσίας.

וַיָּשִׂימוּ 31. O. Θ. καὶ ἔταξαν. O. ἄλλως, καὶ ἔθηκαν.

essent parvulos ac jumenta & omne quod erat pretiosum.

22. *Hebr.* ipsi longe erant a domo Micha. *LXX.* ipsi elongaverant se a domo Michææ. *Alius*, ipsis autem elongantibus se a domo Micha. *Vulg. & jam a domo Micha essent procul.*

Heb. in domibus, qui cum domo Micha acciti sunt, & insecuti sunt filios Dan. *LXX.* qui in domibus quæ cum domo Micha, clamaverunt, & assecuti sunt filios Dan. *Alius*, cum domo cum Micha clamaverunt a tergo filiorum Dan. *Vulg. qui habitabant in ædibus Michæ, conclamantes secuti sunt.*

23. *Heb.* accitus es. *LXX. Th. Alius*, clamasti. *Alius*, locutus es. *Vul. clamas.*

24. *Heb.* deos meos quos feci. *LXX. Th. Vulg.* deos meos quos mihi feci. *LXX. aliter*, sculptile meum quod feci.

H. Alius, abistis. *LXX.* ivistis. *Vul. vacat.*

25. *H. LXX.* amari. *LXX. Th.* tristes. *Vulg. animo concitati.*

26. *H.* fortes ipsi præ se. *LXX. Th.* fortiores eo sunt. *LXX. aliter*, potentiores sunt super ipsum. *Vulg. fortiores se essent.*

H. & vertit se. *LXX.* & revertit. *Alius*, convertit se. *Vulg. reversus est.*

28. *Hebr.* & non eruens. *LXX. Th.* & non est qui eximat. *LXX. aliter*, & non erat qui erueret. *Vul. nullo penitus ferente præsidium.*

H. Rehob. *Reliqui*, Reob. *LXX.* Raab. *Vul. Rohob.*

29. *Hebr. LXX.* in nomine. *LXX. Th.* secundum nomen. *Vulg. juxta vocabulum.*

Heb. LXX. qui natus est. *Alius*, qui genitus est. *Vul. quem genuerat.*

30. *Heb.* transmigrandi. *LXX.* transmigrationis. *Vul. captivitatis.*

31. *Vulg. LXX.* & posuerunt. *LXX. Th.* & constituerunt. *Vulg. mansitque apud eos.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVIII. Judicum.

v. 2. Ἀλλ. ἐκ τῶν συγγενειῶν. Basil. & Alex.
Ibid. Ἀλλ. ἀπὸ μέρους αὐτῶν. Basil. & Alex.
Ibid. Basil. ὡρμήσατο. Alex. ἐξωρμήσατο.
Ibid. Ἀλλ. παρεγένοντο εἰς ὄρος. Basil. Alex.
Ibid. κατέπαυσαν ἐκεῖ &c. Basil. & Alex. qui postremus habet, περὶ τῷ οἴκῳ.
v. 3. Ἀλλ. παρ' ἑαυτῷ. Basil. & Alex.
Ibid. Ἀλλ. ἐνταῦθα. Basil. & Alex.
v. 5. Ἀλλ. εἰ κατευοδοῖ τὴν ὁδὸν ἡμῶν. Basil. & Alex. sed hic habet, ἡ ὁδὸς ἡμῶν.
v. 6. Ἀλλ. εἰς εἰρήνην. Basil. & Alex.
Ibid. Basil. & Alex. καθ' ἣν πορεύεσθε. Postremus, καθ' ἣν ὑμεῖς πορεύεσθε.
v. 7. Ἀλλ. καὶ παρεγένοντο. Basil. & Alex.
Ibid. Ἀλλ. ἐν αὐτῇ κατοικοῦντα. Basil. & Alex.
Ibid. Σ. ἀμερίμνως. Basil.
Ibid. Ἀλλ. κατὰ τὴν σύγκρισιν. Basil. & Alex. Ἀλλ. μετὰ τὸ ἔθος. Basil.
Ibid. Συμ. ἐν ἠρεμίᾳ &c. Has lectiones Symmachi & Editionis τῶν O. a Romana diversæ mutuamur ex Basiliensi Ed. Rom. ἐκπιέζων, pro ἰατίζων.
v. 8. Ἀλλ. καὶ ἔλεγον. Basil. & Alex.

v. 9. Ἀλλ. ἑωράκαμεν. Basil. & Alex.
Ibid. Σ. ἀμελεῖτε. Basil. Ἀλλ. σιωπᾶτε. Basil. & Alex.
v. 10. O. Θ. ἥξετε, & mox, πεποιθότα, & ibid. εὐρύχωρος. Basil. & sic etiam legitur in Alex.
v. 11. Ἀλλ. εἰς συγγενείας. Basil. Alex. vero, ἐκ συγγενείας.
v. 12. Ἀλλ. κατόπισθεν. Basil. Alex.
v. 13. O. ἄλλ. καὶ ἀπῆλθον &c. Basil.
v. 14. O. Θ. οἴδατε. Basil. & ita legit Alex.
Ibid. Ἀλλ. ἐν τοῖς οἴκοις τούτοις. Basil. & Alex.
v. 15. O. Θ. τοῦ παιδαρίου. Basil. & Alex.
v. 16. O. ἄλλ. ἀνεζωσμένοι σκεύη πολεμικά. Basil. & Alex.
Ibid. O. ἄλλ. ἐξωπλισμένοι. Basil. Alex.
Ibid. O. Θ. παρὰ τὴν θύραν τοῦ πυλῶνος. Basil. sic item Alex.
v. 19. Ἀλλ. καὶ εἶπαν πρὸς αὐτόν, σίγα. Basil.
Ibid. O. Θ. ἐλθέ. Basil. Sic etiam Alex.
Ibid. A. O. Θ. βέλτιον. Basil. atque ita legitur in Alex.
Ibid. O. Θ. συγγενείας Ἰσραήλ. Basil. in Alex. συγγενείας ἐν Ἰσραήλ.
v. 21. O. Θ. ἔταξαν τὴν πανοικίαν &c. Basil. & sic Alex.

v. 22. Αλλ. αὐτῶν δὲ μακρυνάντων &c. Basil. & Alex.

Ibid. Αλλ. σιωπῇ εἴκω &c. Basil. & ita fere Alex. parvo discrimine.

v. 23. O. Θ. ἱκόντες. Basil. ita quoque legitur in Alex. Αλλ. ἐλάλησας. Basil. Idem ad marg. Θ. ἐκέκραξας.

v. 24. O. Θ. τὰς θεούς μου οὓς ἐποίησα ἐμαυτῷ. Basil.

Ibid. Αλλ. ἀπήλθετε. Basil. & Alex.

v. 25. O. Θ. κατάδυναι. Basil.

v. 26. O. Θ. ἰσχυρότεροι αὐτοῦ εἰσιν. Basil. Ita quoque Alex.

Ibid. Αλλ. ἐξένευσεν. Basil. Alex.

v. 28. O. Θ. οὐκ ἔστιν ὁ ἐξαιρούμενος. Basil. Ita legitur etiam in Alex.

Ibid. Οἱ λοιποί, Ῥεώβ. Basil.

v. 29. O. Θ. καὶ τὸ ὄνομα. Basil. Sic item Alex.

Ibid. Αλλ. ὃς ἐγεννήθη. Basil. Alex.

v. 30. O. ἄλλως, μετοικεσίας. Basil. Alex.

v. 31. O. Θ. καὶ ἔταξαν. Basil. & sic etiam Alex.

JUDICUM. CAPUT XIX.

ותלך מאתו 2. O. καὶ ἀπῆλθε παρ' αὐτοῦ. O. ἄλλως, καὶ ὠργίσθη αὐτῷ.

ותהי O. Θ. καὶ ἐγένετο. O. ἄλλως, καὶ ἦν.

ארבעה חדשים O. μηνῶν τεσσάρων. O. ἄλλως, τετράμηνον.

אחריה 3. O. Θ. κατόπισθεν αὐτῆς. O. ἄλλως, ὀπίσω αὐτῆς.

להשיבו O. ἐπιστρέψαι αὐτήν. O. ἄλλως, διαλλάξαι αὐτήν.

נער O. Θ. τὸ παιδάριον. O. ἄλλως. νεανίας.

ותביאהו בית O. ἡ δὲ εἰσήνεγκεν αὐτὸν εἰς οἶκον. O. ἄλλως, καὶ ἐπορεύθη ἕως οἴκου.

וישמח לקראתו ויחזק־בו חתנו O. ηὐφράνθη εἰς συνάντησιν αὐτοῦ. καὶ κατέσχεν αὐτὸν ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ. Αλλος, παρῆν εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ.

וילינו 4. O. Θ. ὕπνωσαν. O. ἄλλως, ηὐλίσθησαν.

ללכת 5. O. Θ. ἀπελθεῖν. O. ἄλλως, πορευθῆναι.

חתנו O. Θ. γαμβρόν. O. ἄλλως. νυμφίον.

פת O. Θ. [illegible]λάσματι. O. ἄλλως, ψωμῷ.

שניהם 6. O. Θ. ἀμφότεροι. O. ἄλλως, οἱ δύο.

הואל O. Θ. ἀρξάμενος. O. ἄλλως, ἄγε.

ללכת 7. O. Θ. ἀπελθεῖν. O. ἄλλως, πορεύεσθαι.

והתמהמהו עד־נטות היום 8. O. στράτευσον ἕως κλῖναι τὴν ἡμέραν. Αλλος, στρατεύθητι ἕως κλίνῃ ἡ ἡμέρα.

ויאכלו שניהם O. καὶ ἔφαγον οἱ δύο. Αλλος, καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον οἱ δύο. Αλλ. ἀμφότεροι.

ללכת 9. O. πορευθῆναι. O. ἄλλως, ἀπελθεῖν.

נער O. νεανίας. Αλλος, τὸ παιδάριον.

2 *Heb. LXX.* & abiit ab eo. *LXX. aliter*, & iratus est ei. *Vul. reversa est.*

H. & fuit. *LXX. Th.* & facta est. *LXX. aliter*, & erat. *Vul. mansitque.*

H. LXX. quatuor mensium. *LXX. aliter*, quadrimensem. *Vul. quatuor mensibus.*

3. *Heb. LXX.* post eam. *LXX. Th.* post tergum ejus. *Vul. secutusque est eam.*

H. LXX. ad reducendam eam. *LXX. aliter*, ad reconciliandam eam. *Vul & secum reducere.*

H. LXX. puer. *LXX. Th.* puerulus. *Vulg. puerum.*

Hebr. & introduxit eum in domum. *LXX.* illa vero introduxit eum in domum. *LXX. aliter*, & venit usque ad domum. *Vul. & introduxit in domum.*

Heb. & lætatus est in occursum ejus, & apprehendit in eum socer ejus. *LXX.* & lætatus est in occursum ejus. Et retinuit eum socer ejus. *Alius*, aderat in occursum ejus, & introduxit eum socer ejus. *Vul. occurrit ei lætus. Et amplexatus est hominem.*

4. *H.* & pernoctarunt. *LXX. Th.* dormierunt. *LXX. aliter*, manserunt. *Vul. vacat.*

5. *Hebr.* ad eundum. *LXX. Th.* ad discedendum. *LXX. aliter*, ad eundum. *Vul. proficisci.*

H. LXX. Th. Vul. generum suum.

Hebr. LXX. buccellâ. *LXX. Th.* frusto. *Vul. pauxillum.*

6. *H.* ipsi ambo. *LXX. Th.* ambo. *LXX. aliter*, ipsi duo. *Vul. simul.*

H. velis. *LXX. Th.* incipiens. *LXX. aliter*, age. *Vul. quæso te.*

7. *H. LXX.* ad eundum. *LXX. Th.* ad discedendum. *Vul. cœpit velle proficisci.*

8. *Heb* & tardaverunt usque dum declinaret dies. *LXX.* & instrue donec declinet dies. *Alius*, instrue usquequo declinet dies. *Vul. donec increscat dies.*

Hebr. LXX. & comederunt ipsi duo. *Alius*, & comederunt & biberunt ipsi duo. (*Al.* ambo.) *Vulg. comederunt ergo simul.*

9. *Hebr. LXX* ad eundum. *LXX. aliter*, ad discedendum. *Vul. ut pergeret.*

Hebr. LXX. puer. *Alius*, puerulus. *Vulg. & puero.*

רפה O. ἠσθένησεν. Ἄλλος, κέκλικεν.

לין O. αὐλίσθητι. Ἄλλος, κατάλυσον.

והלכת O. Θ. ἀπελεύσῃ. O. ἄλλως, καὶ πορεύσῃ.

לא־אבה 10. O. οὐκ ηὐδόκησεν. Ἄλλος, οὐκ ἠθέλησεν.

ויבא O. Θ. παρεγένοντο. O. ἄλλως, ἦλθον. Ἄλλ. ἦλθεν.

חמורים O. Θ. ὑποζυγίων. O ἄλλως, ὄνων.

רד 11. O. προβεβήκει. Ἄλλος, κεκλικυῖα.

הנער O. νεανίας. Ἄλλος, παιδάριον.

מבני 12. O. Θ. ἐκ τῶν υἱῶν. O. ἄλλως, ἀπὸ υἱῶν.

לנערו 13. Οἱ λοιποὶ, παιδαρίῳ. O. νεανίᾳ.

ולנו O. Θ. αὐλισθῶμεν. O. ἄλλως, αὐλισθησόμεθα.

וילכו 14. O. καὶ ἐπορεύθησαν. Ἄλλος, καὶ ἀπῆλθον.

ללון 15. O. Θ. καταλῦσαι. O. ἄλλως, αὐλισθῆναι.

הביתה ללון O. εἰς οἶκον αὐλισθῆναι. Ἄλλος, εἰς τὸν οἶκον καταλῦσαι.

בא מן־מעשהו מן־השדה בערב 16. O. ἤρχετο ἐξ ἔργων αὐτοῦ ἐξ ἀγροῦ ἐν ἑσπέρᾳ. O. ἄλλως, εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἐξ ἀγροῦ ἑσπέρας.

וישא עיניו וירא את־האיש הארח 17. O. Θ. καὶ ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ εἶδεν τὸν ἄνδρα τὸν ὁδοιπόρον. O. ἄλλως, καὶ ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ εἶδε τὸν ὁδοιπόρον ἄνδρα.

עברים 18. O. παραπορευόμεθα. Ἄλλος, διαβαίνομεν.

הלך O. πορεύομαι. Ἄλλος, ἀποτρέχω.

יש־לי ולאמתך ולנער עם־עבדיך 19. O. ἔστιν ἐμοὶ καὶ τῇ παιδίσκῃ, καὶ τῷ νεανίσκῳ μετὰ τῶν παίδων σου. O. ἄλλως, ὑπάρχει μοι καὶ τῇ δούλῃ, καὶ τῷ παιδαρίῳ μετὰ τῶν παίδων σου. Ἄλλος, παρὰ τῶν δούλων σου.

הזקן 20. O. πρεσβύτης. Ἄλλος, πρεσβύτερος.

תל O. αὐλισθήσῃ. Ἄλλος, καταλύσῃς.

ויבול לחמורים 21. O. ἐποίησε τοῖς ὄνοις. O. ἄλλως, παρέβαλε τοῖς ὑποζυγίοις.

המה מיטיבים 22. O. αὐτοὶ δὲ ἀγαθύνοντες. Ἄλλος, αὐτῶν δὲ ἀγαθυνόντων. Ἄλλος, ἀγαθυνθέντων. Ἄλλος, εὐφραινομένων.

Heb. remisit se. *LXX.* infirmata est. *Alius*, declinavit. *Vulg. ad occasum declivior sit.*

Hebr. pernocta. *LXX.* maneto. *Alius*; diversare. *Vul. mane.*

Hebr. LXX. & ibis. *LXX. Th. Vulg.* proficisceris.

10. *Heb. Alius*, *Vulg.* noluit. *LXX.* non placuit ei.

H. Alius, *Vulg* & venit. *LXX. Th.* advenerunt. *LXX. aliter*, venerunt.

H. LXX. asinorum. *LXX. Th.* subjugalium. *Vulg. asinos.*

11. *H.* descenderat. *LXX.* processerat. *Alius*, declinans. *Vulg. mutabatur in noctem.*

H. LXX. Vulg. puer. *Alius*, puerulus.

12. *H. LXX. Th. Vul.* de filiis. *LXX. aliter*, a filiis.

13. *Hebr. LXX.* puero. *Reliqui.* puerulo. *Vulg. vacat.*

H. & pernoctabimus. *LXX. Th.* maneamus. *LXX. aliter*, *Vul.* manebimus.

14. *H. Alius*, & abierunt. *LXX.* & iverunt. *Vul. & captum carpebant iter.*

15. *H.* ad pernoctandum. *LXX. Th.* ad diversandum. *LXX. aliter*, ad manendum. *Vulg. ut manerent.*

H. in domum ad pernoctandum. *LXX.* in domum ad manendum. *Alius*, in domum ad diversandum. *Vul. hospitio.*

16. *H.* venit ab opera sua ex agro in vespera. *LXX.* veniebat ex operibus suis ex agro in vespera. *LXX. aliter*, ingrediebatur in domum suam ex agro vespere. *Vulg. revertens de agro & de opere suo vesperi.*

17. *H.* levavitque oculos suos, & vidit virum facientem iter. *LXX. Th.* & respiciens oculis suis vidit virum viatorem. *LXX. aliter*, & levavit oculos suos, & vidit viatorem virum. *Vulg. elevatisque oculis vidit senex sedentem hominem.*

18. *Heb.* transeuntes. *LXX.* transimus. *Alius*, pertransimus. *Vulg. profecti sumus.*

H. vadens. *LXX.* vado. *Alius*, revertor. *Vul. vadimus.*

19. *H.* est mihi & ancillæ tuæ, & puero cum servis tuis. *LXX.* est mihi & ancillæ, & adolescenti cum pueris tuis. *LXX. aliter*, suppetit mihi & famulæ, & puerulo, cum pueris tuis. *Alius*, apud servos tuos. *Vul. in meos & ancillæ tuæ usus, & pueri qui mecum est.*

20. *H. LXX. Alius*, *Vulg.* senex.

H. pernoctes. *LXX. Vul.* maneas. *Alius*, diverseris.

21. *Hebr.* & miscuit asinis. *LXX.* fecit asinis. *LXX. aliter*, projecit subjugalibus. *Vulg. asinis præbuit.*

22. *H.* ipsis bonum facientibus *cor suum.* *LXX.* ipsi autem bonum reddentes. *Alius*, ipsis autem bonum facientibus. *Alius*, bene habentibus. *Alius*, bene & læte agentibus. *Vulg.*

בליעל A. ἀποστασίας. Σ. ἀπαιδεύτοι. O. παρανόμων. Θ. Βελιάλ.

כמתדפקים O. κρούοντες. Αλλος, καὶ ἔκρουσαν.

הוצא O. Θ. ἐξάγαγε. O. ἄλλως, ἐξένεγκε.

אל 23. O. μή. Αλλος, μηδαμῶς.

תרעו O. Θ. πονηρεύεσθε. O. ἄλλως, κακοποιήσητε.

לא אבו 25. O. Θ. οὐκ ἠθέλησαν. O ἄλλως, οὐκ εὐδόκησαν.

הבקר O. τὸ πρωΐ. Αλλ. τὸ πρωΐ πρωΐ. huc definit Basiliensis.

illis epulantibus, & post laborem itineris, cibo & potu reficientibus corpora.

H. absque profectu. *A.* defectionis. *S.* immorigerati. *LXX.* iniquorum. *Th.* Belial. *Vul. Belial (id est, absque jugo.)*

H. LXX. pulsantes. *Alius*, & pulsaverunt. *Vul. pulsare cœperunt.*

H. LXX. Th. Vulg. educ. *LXX. aliter*, effer.

23. *H. LXX.* ne. *Alius*, nequaquam. *Vul. nolite.*

H. LXX. male faciatis. *LXX. Th.* malignemini. *Vul. facere malum hoc.*

25. *H. LXX. Th.* noluerunt. *LXX. aliter*, non placuit eis. *Vul. nolebant.*

H. LXX. Vul. mane. *Alius*, mane, mane.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIX. Judicum.

v. 2. O. ὅτε ὠργίσθη αὐτῷ. Basil. ad marg. & Alex. in textu.

Ibid O. Θ. καὶ ἐγένετο. Basil. Sic item Alex.

Ibid. O. ἄλλ. τετράμηνον. Basil. ad marg. & Alex. in textu.

v. 3. O. Θ. κατόπισθεν αὐτῆς. Basil. Sic etiam. Alex.

Ibid. Basil. ad marg. διαλλάξαι αὐτὴν. Sic & Alex. in textu.

Ibid. O. Θ. τὸ παιδάριον. Basil. Sic etiam Alex.

Ibid. Basil. ad marg. καὶ ἐπορεύθη ἕως οἴκου. Et Alex. in textu.

Ibid. Αλλ. παρῆν εἰς ἀπάντησιν &c. Sic Basil. & Alex.

v. 4. O. Θ. ὕπνωσαν. Basil. Sic etiam legitur in Alex.

v. 5. O. Θ. ἀπελθεῖν. Basil. Et sic Alex. habet in textu.

Ibid. O. Θ. γαμβρόν. Basil. Sic etiam Alex. Lectio sequens hujus versûs quæ O. Θ notatur, similiterque sequentes versûs 6. & 7. quæ in Basil. habentur cum hac nota O. Θ in Alexandrino etiam Codice exstant, sed in textu, & sine nota interpretis ulla quod semper intelligendum.

v. 8 Αλλ. στρατεύθητι &c. Sic Basil. & Alex.

Ibid. Αλλ. καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον οἱ δύο. Αλλ. ἀμφότεροι. Basil.

v. 9. Basil. ad marg. O. ἄλλ. ἀπελθεῖν. Et sic Alex. in textu.

Ibid. τὸ παιδάριον. Basil. Alex.

Ibid. κέκλικεν. Basil. Alex.

Ibid. καταλῦσαι. Basil. Alex.

Ibid. O. Θ. ἀπελεύσῃ. Basil. & sic item Alex.

v. 10. Αλλ. οὐκ ἠθέλησεν. Basil. & Alex.

Ibid. O. Θ. παραγίνονται. Basil. & sic Alex.

Ibid. O. Θ. ὑποζυγίων. Basil. Ita quoque Alex.

v. 11. Αλλ. κεκλικυῖα. Basil. Alex.

Ibid. Αλλ. παιδάριον. Basil. Alex.

v. 12. O. Θ. ἐκ τῶν υἱῶν. Basil. Ita etiam Alex.

v. 13. Οἱ λοιποὶ, παιδάριον. Basil. Sic etiam legitur in Alex.

Ibid. O. Θ. αὐλισθῶμεν. Basil. Sic etiam Alex.

v. 14. Αλλος, ἀπῆλθον. Basil. & Alex.

v. 15. O. Θ. καταλῦσαι Basil. Sic etiam in textu Alex.

Ibid. Αλλ. εἰς τὸν οἶκον καταλῦσαι. Basil. Alex.

v. 16. O. ἄλλ. εἰσῆλθεν εἰς τὸν &c. Basil.

v. 17. O. Θ. καὶ ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς &c. Basil. Sic etiam Alex.

v. 18. Αλλ. διαβαίνομεν. Basil. Alex.

Ibid. Αλλ. ἀποτρέχω. Basil. Alex.

v. 19. O. ἄλλ. ὑπάρχει μοι &c. Basil. ac etiam Alex. parvo discrimine.

v. 20. Αλλ. πρεσβύτερος. Basil.

Ibid. Αλλ. καταλύσεις. Basil. Alex.

v. 21. O. ἄλλ. παρέβαλε τοῖς ὑποζυγίοις. Basil. Alex. vero, παρέβαλε τοῖς ὑποζυγίοις.

v. 22. Αλλ. αὐτῶν δὲ ἀγαθυνόντων. Basil. Αλλ. ἀγαθυνθέντων. Basil. & sic item Alex. Αλλ. ἠυφραινομένων. Basil.

Ibid. A. ἀποστασίας. Σ. ἀπαιδεύτοι. Θ. Βελιάλ. Basil.

Ibid. Αλλος καὶ ἐκρουσαν. Basil. Alex.

Ibid. O. Θ. ἐξάγαγε. Basil. Sic item in textu habet Alex.

v. 23. Αλλ. μηδαμῶς. Basil. & Alex.

Ibid. O. Θ. πονηρεύεσθε. Basil. Sic etiam Alex.

v. 25. O. Θ οὐκ ἠθέλησαν. Basil. & ita legitur in Alex.

Ibid. Αλλ. τὸ πρωΐ, πρωΐ. Basil.

JUDICUM CAPUT XX.

עשו זמה ונבלה 6. O. ἐποίησαν ζέμα καὶ ἀπόπτωμα. Αλλος, ἐποίησαν ἀφροσύνην.

עשרים וששה 15. O. Εἴκοσι τρεῖς. Αλλος, Εἴκοσι καὶ πέντε.

6. HEb. fecerunt sordes & fœditatem. *LXX.* fecerunt zema & ruinam *Alius*, fecerunt insipientiam. *Vel. numquam tantum nefas & tam grande piaculum factum est.*

15. *H.* viginti & sex. *LXX* viginti tres. *Alius*, viginti & quinque. *Vulg. viginti quinque.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XX. Judicum.

v. 6. O. ἐποίησαν ζίμα. Jam supra vidimus Levit. 18. 17. vocem Hebraïcam זמה a Symmacho, literis Græcis redditam. Theodotio item ζίμμα vertit Ezech. 16. 28. Item Incertus, Levit. 20. 14. Codex Alexandrinus, ἀφροσύνην habet: qui cùm Theodotionem sequi soleat, indicare videtur hanc lectionem esse Theodotionis.

v. 15. Mira lectionum varietas. Codex Alexandr. habet εἴκοσι καὶ πέντε.

JUDICUM. CAPUT XXI.

בעת תאשמו 22. O. ὡς κλῆρος ἐπλημμελήσατε. O. ἄλλως, ὅτι οὐκ ἐπλημμελήσατε. Ἄλλος, κατὰ τὸν καιρὸν πλημμελήσατε.

22. HEbr. juxta tempus delinquetis. *LXX.* sicut sors deliquistis. *LXX. aliter*, quia non deliquistis. *Alius*, secundum tempus delinquite. *Vulg. & a vestra parte peccatum est.*

Nota.

v. 22. Sic variant Exemplaria. Incertum autem est lectionum ne, an interpretationum sit varietas. Alex. habet, ὡς κλῆρος πλημμελήσατε.

IN LIBRUM RUTH.

MONITUM.

ADmodum paucas in hunc librum lectionum varietates excerpsimus ex duobus Codicibus Regiis, quorum unus est num. 1825. *alter vero* 2240. *Alius Bombycinus* 1888.

RUTH

CAPUT PRIMUM.

ותאמרנה לה כי־אתך 10. O. καὶ εἶπον αὐτῇ· μετὰ σοῦ. Ἄλλος, καὶ εἶπον· οὐχί, μετὰ σοῦ.

10. HEbr. & dixerunt ei, quia tecum. *LXX.* Et dixerunt ei: Tecum. *Alius*, Et dixerunt ei: Non, tecum. *Vulg. & dicere: Tecum.*

מרא 20. O. πικράν. Ἄλλος, πικρίαν.

H. Vulg. Mara (id est amaram.) *LXX.* amaram. *Alius*, amaritudinem.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. I. Ruth.

v. 10. Ex uno Regio Codice, ubi illud, οὐχί, asterisco notatur.

v. 20. Ἄλλος, πικρείαν, sic Reg. unus.

RUTH. CAPUT III.

מרגלתיו ותשכב 7. O. τὰ πρὸς ποδῶν αὐτοῦ. Ἀλλ. τὰ πρὸς ποδῶν αὐτοῦ, καὶ ἐκοιμήθη.

7. HEbr. pedes ejus, & occubuit. *LXX.* quæ ad pedes ejus. *Alius*, quæ ad pedes ejus, & obdormivit. *Vulg. a pedibus ejus, se projecit.*

כי גאל 9. O. ὅτι ἀγχιστεύς. Ἀλλ. ὅτι ἀγχιστευτής.

9. *H.* quia redemptor. *LXX. Alius, Vulg.* quia propinquus.

Notæ

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. III. Ruth.

v. 7. Ἀλλ. τὰ πρὸς ποδῶν αὐτοῦ, καὶ ἐκοιμήθη. Sic Reg. Illud vero ותשכב καὶ ἐκοιμήθη, non exprimitur in LXX. Codex Alex. habet, καὶ ἐκάθευδεν.

v. 9. ἀγχιστευτής. Sic idem Regius.

RUTH. CAPUT IV.

מכרה נעמי 3. O. ἣ δέδοται Νωεμίν. Ἀλλ. ἣ ἀπέδοτο Νοεμίν.

3. *Hebr.* vendidit Noemi. *LXX.* data est Noemin. *Al.* tradita fuerat Noemin. *Vul. Vendet Noemi.*

Nota.

v. 3. Ἀλλ. ἀπέδοτο Νοεμίν. Ex eodem Codice Regio.

IN LIBROS REGUM. ET PARALIPOMENON

ADMONITIO.

In Libros Regum & Paralipomenôn varias interpretationes & lectiones suppeditarunt,

Codex Regius 2433. *Bombycinus*, XII. *circiter sæculi: unde multa excerpsimus in Libros* 1. & 2. *Regum, qui in Hebraïco* 1. & 2. *Samuelis inscribuntur. Pauca vero in* 3. & 4. & *in libros Paralipomenôn.*

Alter Cod. Reg. ubi catena in Psalmos & in Cantica Scripturæ.

Codex Coislinianus egregius VII. ut minimum sæculi Unciali charactere.

Codex alter Coislinianus X. sæculi, egregiæ notæ, unde multa excerpsimus. Ibi Liber I. Regum mutilus est usque ad finem pene Capitis XIV.

Eusebius & Hieronymus de locis Hebraïcis.

Eusebius de Demonstr. Evang.

Jo. Chrysostomus Homil. de Anna.

Theodoretus editus anno 1642.

Procopius Gazæus in libros Regum & Paralipomenôn Editus a Jo. Meursio Lugd. Batavorum anno 1620.

Notæ Edit. Romanæ & Drusii.

Schedæ Nic. Toinardi τοῦ μακαρίτου, *quarum mihi copiam fecit illustrissimus vir D. Logé, in suprema Curia Patronus.*

Digitized by Google

LIBER I. REGUM. *Seu* I. SAMUELIS.

CAPUT PRIMUM.

צבאות 3. Ο. Σαβαώθ. Ἄλλος, στρατιῶν. Ἄλλος, δυνάμεων.

בניה ובנותיה 4. Ο. τοῖς υἱοῖς αὐτῆς. Ἄλλος, τοῖς υἱοῖς καὶ ταῖς θυγατράσι.

בעסתה צרתה גם־כעס בעבור הרעמה 6. Ἄλλος, καὶ παρώργιζεν αὐτὴν ἡ ἀντίζηλος αὐτῆς, καίγε παροργισμῷ διὰ τὸ ἐξουθενεῖν αὐτήν. In O. vacat.

ירע לבבך 8. Ο. τύπτει σε ἡ καρδία σου. Ἄλλος, κακοῦται ἡ καρδία σου.

מרת 10. Ο. κατώδυνος. Ἄλλος, πικρά.

בעני 11. Ο. ἐπὶ ταπείνωσιν. Ἄλλος, ἐπὶ κάκωσιν.

שמר את־פיה 12. Σ. παρετήρησεν τὸ στόμα αὐτῆς. Ο. ἐφύλαξε τὸ στόμα αὐτῆς.

לשכרה 13. Ο. Εἰς μεθύουσαν. Ἄλλος, ὡς μεθύουσαν.

לפני בת־בליעל 16. Ο. εἰς θυγατέρα λοιμήν. Θ. ὡς μίαν τῶν ἀπαιδεύτων.

מרב שיחי וכעסי דברתי עד־הנה A. ἐκ πλήθους ἀδολεσχίας μου ἐκτέτηκα ἕως νῦν. Ο. ἐκ πλήθους ἀδολεσχίας μου ἐκτέτακα ἕως νῦν.

בפרים שלשה 24. Σ. μετὰ ταύρων τριῶν. Ο. ἐν μόσχῳ τριετίζοντι.

נבל יין A. ἀμφορεὺς οἴνου. Σ. Ο. Νέβελ οἴνου.

כי ארני חי נפשך 26. Ο. ἐν ἐμοὶ κύριε, ζῇ ἡ ψυχή σου. Ἄλλος, νὴ τὴν ψυχήν τῆς ζωῆς σου.

3. HEbr. *Alius*, *Vulg.* exercituum. *LXX.* Sabaoth. *Alius*, virtutum.

4. *Heb. Vulg.* filiis ejus & filiabus. *LXX.* filiis ejus. *Alius*, filiis & filiabus.

6. *H.* & irritabat eam æmula ejus etiam ira, ut fremere faceret eam. *Alius*, & irritabat eam æmula ejus, etiam irritatione, eo quod vilipenderet. *Vul. affligebat quoque eam æmula ejus, & vehementer angebat, in tantum, ut exprobraret.*

8. *H.* male habet cor tuum. *LXX.* verberat te cor tuum. *Alius*, *Vulg.* affligitur cor tuum.

10. *H. Alius*, amara. *LXX.* mœsta. *Vulg. amaro animo.*

11. *H.* in afflictionem. *LXX.* super humiliationem. *Alius*, super afflictionem. *Vul. afflictionem.*

12. *H. S.* observans os ejus. *LXX.* observabat os ejus. *Vulg. observaret os ejus.*

13. *H. LXX.* in ebriam. *Alius*, ut ebriam. *Vul. temulentam.*

16. *Heb.* ad facies filiæ sine jugo, *sive*, ut filiam sine jugo. *LXX.* in filiam pestilentem. *Th.* ut unam ex immorigeratis. *Vulg. quasi unam de filiabus Belial.*

H. ex multitudine meditationis meæ & indignationis meæ locuta sum usque nunc. *A.* ex multitudine meditationis meæ extabui usque nunc. *LXX.* ex multitudine meditationis meæ extendi usque nunc. *Vulg. ex multitudine doloris & mœroris mei locuta sum usque in præsens.*

24. *H.* in juvencis tribus. *S.* cum tauris tribus. *LXX.* in vitulo trienni. *Vulg. in vitulis tribus.*

H. S. LXX. nebel vini. *A. Vul.* amphora vini.

26. *H. LXX.* in me, Domine, vivit anima tua. *Alius*, per animam vitæ tuæ. *Vulg. obsecro, mi Domine, vivit anima tua.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. I. Lib. I. Regum.

v. 3. Ita Cod. Reg. 2433. tacitis Interpretibus. Aquila & Symmachus, modo στρατιῶν, modo, δυνάμεων vertunt τὸ צבאות

v. 4. Ἀλλ. τοῖς υἱοῖς καὶ ταῖς θυγατράσι. Reg. In LXX. illud בנותיה non exponitur.

v. 6. Hæc habentur in Complutensi, desiderantur vero in Edit. Rom. Eadem ipsa habet & Chrysost. Homil. de Anna, ubi legit, παροργισμοῦ, ἐξουθενεῖν αὐτήν. Videtur autem hæc lectio esse Aquilæ, qui Cap. sequenti צר vertit ἀντίζηλος.

v. 8. Ἄλλος, κακοῦται. Sic idem Reg.

v. 10. Ἀλλ. πικρά. Reg. tacito Interprete. Sed est forte Aquilæ, qui sic vertit infra 1. Reg. 22. 2.

v. 11. Ἄλλος, ἐπὶ κάκωσιν. Idem Reg.

v. 12. Σ. παρετήρησεν &c. Reg.

v. 13. Ἄλλος, ὡς μεθύουσαν. Ex eodem.

v. 16. Θ. ὡς μίαν τῶν ἀπαιδεύτων. Sic Drusius ex Editionis Romanæ notis. Sed suspicor esse Symmachi, qui supra, Jud. 19. 22. בליעל vertit, ἀπαιδεύτων. Theodotion autem ibidem, vocem Hebraïcam pro more suo Græce exprimit Βελιάλ.

Ibid. A. ἐκ πλήθους ἀδολεσχίας μου ἐκτέτηκα ἕως νῦν. Sic Codex unus Regius ubi Catena in Psalmos. Suspicor aliud legisse Aquilam; nam quomodo tantæ ἀκριβείας Interpres דברתי vertisset ἐκτέτηκα.

v. 24. Σ. μετὰ ταύρων τριῶν. Regius Codex.

Ibid. A. ἀμφορεὺς οἴνου. Ita Reg. cum hac nota τὸ οἰφὶ μέτρον τριῶν ξεστῶν. τὸ δὲ νέβελ ξέσται ρν'. i. *Oephi est mensura trium sextariorum. Nebel autem sextaria centum quinquaginta.*

v. 26. Ἄλλος, νὴ τὴν ψυχὴν τῆς ζωῆς σου. Ita Reg.

LIB. I. REGUM. CAPUT II.

אל־תרבו תדברו גבהה גבהה 3. O. μὴ λαλεῖτε ὑψηλά. Αλλος, μὴ λαλεῖτε ὑψηλὰ εἰς ὑπεροχήν.

ולא נתכנו עללות Σ. καὶ οὐκ εἰσὶ παρ' αὐτῷ προφάσεις. O. ὁ θεὸς ἑτοιμάζων ἐπιτηδεύματα αὐτοῦ.

שבעים 5. Σ. Θ. κεχορτασμένοι. O. πλήρεις.

נשכרו. A. συνετρίβησαν. O. ἠλαττώθησαν. Αλλος, ἐμισθάρνησαν.

חדלו Σ. ἀνενδεεῖς ἐγένοντο. O. παρῆκαν γῆν.

בני בליעל 12. Ακ. υἱοὶ ἀποστασίας. Σ. υἱοὶ ἀνυπότακτοι. O. υἱοὶ λοιμοί.

והכה 14. A. ἔπλησεν. O ἐπάταξεν. Αλλος, καθῆκεν.

בכיור A. ἐν τῷ λυτῆρι. O. εἰς τὸν λέβητα.

בטרם יקטרון 15. O. πρὶν θυμιαθῆναι. Αλλος, πρὶν καῆναι.

בחזקה 16. O. βίᾳ. Αλλος, κραταιῶς.

נאצו 17. A. διέσυρον. O. ἠθέτουν.

אפוד בד 18. A. ἐπένδυμα ἐξαίρετον. Σ. Εφὼδ λινοῦν. O. Εφὼδ Βάδ. Θ. Εφὼδ Βάρ.

ומעיל קטן 19. Σ. καὶ ἐφεστρίδα μικράν. O. καὶ διπλοΐδα μικράν. Θ. καὶ ἐπενδύτην μικρόν.

ישם יהוה לך זרע מן־האשה הזאת 20. O. ἀποτίσαι σοι κύριος σπέρμα ἐκ τῆς γυναικὸς ταύτης. Αλλος, ἀνταποδῷ σοι κύριος σπέρμα ἐπὶ τῆς γυναικὸς ταύτης.

ואת אשר־ישכבן את־הנשים הצבאות פתח אהל מועד 22. Αλλος, καὶ ὡς ἐκοιμῶντο μετὰ τῶν γυναικῶν τῶν παρεστηκυιῶν παρὰ τὴν θύραν σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. In O. vacat. Αλλος, καὶ ὡς ἐκοίμιζον τὰς γυναῖκας τὰς παρεστώσας παρὰ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. Αλλος, ὅτι συνεκοιμῶντο υἱοὶ αὐτοῦ μετὰ τῶν γυναικῶν τῶν παρεστηκυιῶν &c.

הלך וגדל 26. O. ἐπορεύετο. Αλλως, ἐπορεύετο καὶ ἐμεγαλύνετο.

מכל שבטי ישראל 28. O. ἐκ πάντων τῶν σκήπτρων Ισραήλ. Αλλος, ἐκ πασῶν τῶν φυλῶν Ισραήλ.

תבעטו בזבחי 29. O. ἐπέβλεψας ἐπὶ τὸ θυμίαμά μου. Αλλος, ἀπολακτίζετε τὴν θυσίαν μου.

3. Heb. Ne multiplicetis, (ne) loquamini altum altum. LXX. nolite loqui excelsa. Al. ne loquamini excelsa in excellentiam. *Vulg. nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes.*

H. & non sunt directa opera. S. & non sunt apud eum prætextus. LXX. Deus præparans adinventiones suas. *Vul. & ipsi præparantur cogitationes.*

5. Hebr. saturi. S. Th. saturati. LXX. pleni. *Vulg. repleti.*

Heb. Alius, *Vulg.* se locaverunt. A. contriti sunt. LXX. minorati sunt.

H. desierunt. S. non egentes facti sunt. LXX. transierunt terram. *Vulg. saturati sunt.*

12. H. filii absque jugo. Aq. filii defectionis. S. filii immorigeri. LXX. filii pestilentes. *Vulg. filii Belial.*

14. H. A. LXX. percussit. *Alius*, demisit. *Vulg. & mittebat.*

Heb. in concha. A. in labro. LXX. in lebete. *Vulg. in lebetem.*

15. H. antequam suffire facerent. LXX. antequam adoleretur. *Alius*, antequam ureretur. *Vul. antequam adolerent.*

16. H. in fortitudine. LXX. *Vulg.* vi. *Alius*, violenter.

17. H. contemnebant. A. detrahebant. LXX. aspernabantur. *Vulg. retrahebant.*

18. H. Ephod lini. A. superindumentum eximium. S. Ephud lineum. LXX. Ephud Bad. Th. Ephod Bar. *Vul. Ephod lineo.*

19. H. & pallium parvum. S. & sagulum parvum. LXX. & diploïdem parvam. Th. & superindumentum parvum. *Vul. & tunicam parvam.*

20. Hebr. ponat tibi Dominus semen de muliere hac. LXX. reddat tibi Dominus semen ex muliere hac. *Alius*, retribuat tibi Dominus semen super mulierem hanc. *Vul. reddat tibi Dominus semen de muliere hac.*

22. Hebr. & quod cubarent cum mulieribus militantibus ostium tabernaculi conventus. *Alius*, & quomodo dormiebant cum mulieribus adstantibus ad januam tabernaculi testimonii. *Alius*, quia concumbebant filii ejus cum mulieribus adstantibus. *In LXX. vacat. Vulg. & quomodo dormiebant cum mulieribus quæ observabant ad ostium tabernaculi.*

26 Heb. ambulans & grandescens. LXX. ibat. *Al.* ibat & crescebat. *Vul. proficiebat atque crescebat.*

28. H. *Alius*, *Vul.* ex omnibus tribubus Israël. LXX. ex omnibus sceptris Israël.

29. Hebr. calcitrabitis in sacrificium meum. LXX. respexisti in sacrificium meum. *Alius*,

והכבד Σ. προετίμησας. Ο. ἐδόξασας.

להבריאכם Ο. ἐνευλογεῖσθαι. Αλλος, προαπολαβεῖν. Αλλ. τοῦ πιμελοῦσθαι ὑμᾶς.

והבטת צר מעון בכל אשר־ייטיב את־ישראל

32. A. καὶ ἐπιβλέψεις ἀντίζηλον κατοικητηρίου... Σ. καὶ ὄψει θλίψιν κατοικήσεως ἐν παντὶ ᾧ εὐεργετήσεται τὸν Ισραήλ. Θ. καὶ ἐπιβλέψεις τὸ κραταίωμα Μαὼν ἐν πᾶσιν οἷς ἀγαθυνεῖ τὸν Ισραήλ. In O. vacat.

לא־אכרית 33. O. οὐκ ἐξολοθρεύσω. οὐκ, deest in aliis.

והתהלך לפני־משיחי 35. A. ἐμπεριπατήσει εἰς πρόσωπον ἠλειμμένου αὐτοῦ. Σ. ἀναστραφήσεται ἔμπροσθεν τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ. O. καὶ διελεύσεται ἐνώπιον Χριστοῦ μου.

הנותר 36. O. περισσεύων. Αλλος, ὑπολελειμμένος.

להשתחות לו לאגורת כסף וככר־לחם A. Εἰς συλλογὴν ἀργυρίου. Σ. ἵνα μισθαρνήσῃ ἀργυρίου ἢ κολλύρας ἄρτου. O. προσκυνεῖν αὐτῷ ὀβολῷ ἀργυρίου...

calcitratis sacrificium meum. *Vulg. calce abjecistis victimam meam.*

H. & honorasti. *S.* præhonorasti. *LXX.* glorificasti. *Vulg. magis honorasti.*

Heb. & *Alius*, ad impinguandum vos. *LXX.* benedicere. *Alius*, prius accipere. *Vulg. ut comederetis.*

32. *Hebr.* & contemplaberis angustiatorem tabernaculi in cunctis quibus benefaciet Israël. *A.* & aspicies æmulum habitaculi.... *S.* & videbis tribulationem habitaculi in quocumque benefiet Israël. *Th.* & aspicies firmamentum Maon in omnibus quibus benefaciet Israël. *In LXX. vacat. Vul. & videbis æmulum tuum in templo, in universis prosperis Israel.*

33. *H.* non excidam. *LXX.* non exterminabo. *In aliis*, non, *deest.*

35. *H.* & ambulabit ad facies Christi mei. *A.* inambulabit in faciem uncti ejus. *S.* versabitur ante Christum ejus. *LXX.* & transibit coram Christo meo. *Vulg. & ambulabit coram Christo meo.*

36. *Hebr.* residuus. *LXX.* qui superfuerit. *Alius*, qui relictus fuerit. *Vul. quicumque remanserit.*

Hebr. ad incurvandum se ei minuto argenti & torta panis. *A.*..in collectionem argenti...*S.* ut quæstum faceret argentei, aut collyræ panis. *LXX.* adorare eum obolo argenti. *Vul. & offerat nummum argenteum, & tortam panis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. II. Lib. I. Regum.

v. 2. Αλλ. μὴ λαλεῖτε ὑψηλὰ εἰς ὑπεροχήν. Reg.

Ibid. Σ. καὶ οὐκ εἰσὶ παρ' αὐτῷ προφάσεις. Ita Reg. & Drusius.

v. 5. Σ. Θ. κεχορτασμένοι. Drusius.

Ibid. A. συνετρίβησαν. Drusius. Legit haud dubie Aquila נשברו cum ב; ἐμισθαρνήσαν est alia interpretatio quam adfert Regius Codex. Drusius autem pro Scholio illam habet: sed est forte Symmachi, ut infra, v. 36.

Ibid. Σ. ἀνενδεεῖς ἐγένοντο. Ita Drusius. Reg. habet, ἐνδεεῖς ἐγένοντο. Hanc porro lectionem Coislinianus quidam Codex Aquilæ tribuit, & Symmachi lectionem sic effert, περιῆλθον ἀπολαύοντες. Sed hæc postrema lectio Scholion esse videtur.

v. 12. A. υἱοὶ ἀποστασίας, Reg. Ita vocem בליעל solet interpretari Aquila. Σ. υἱοὶ ἀνυπότακτοι. Reg. supra vertit idem, ἀπαίδευτοι. Theodotion autem licet hic non memoretur, vertisse videtur υἱοὶ Βελιάλ, ut sup. Jud. 19. 22.

v. 14. A. ἐπλήσσετο. Αλλ. καθίετο, Ibid. A. ἐν τῷ λέβητι. Idem.

v. 15. Αλλ. καῦσαι. Idem Reg.

v. 17. A. διέπτυον. Idem Reg. Sic solet Aquila verbum נאץ interpretari, ut videas in utroque Lexico.

v 18. Omnes hujus & sequentis versûs lectiones ex eodem Regio mutuamur Drusius imperfectas attulerat. A. & Th. בר legerunt, id est, Resch pro Daleth. In hunc vero locum hujusmodi notam habet Reg. Αλλος οὕτως ἡρμήνευσε τὸ ἐφοὺδ, ὅτι ἱερατικὸν ἦν σκεῦος. ἦν δὲ ἐλαττὸν ὡς ζώνη, ὅτι περὶ τὴν ζώνην ἀπηρτημένον τῶν ἱερέων, καὶ γὰρ ἐν ταῖς κριταῖς ὁ Μιχαίας τοὺς τ' ἀργυρεῖς κλάσας καὶ χωνεύσας, ἐποίησεν ἐφοὺδ. εἰ μὴ ἄρα εἴπωμεν ὅτι ἐκ χρυσίου ἐποίησε νῆμα, καὶ ἐξ αὐτοῦ στολήν. αἱ γὰρ τῶν ἱερέων στολαὶ ἐξ ὑακίνθου καὶ χρυσοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ἦσαν. Βὰρ δὲ σημαίνει τὸ ἐξαίρετον. διπλοῖς δὲ ἐοικὼς ἦν τὰ λεγόμενα ὠμοφόρια. Id est, *Alius Ephud ita interpretatur, ut esse dicas vas seu ornamentum sacerdotale, quod ductile esset in formam zonæ, & circa ipsam sacerdotum zonam penderet: Siquidem in libro Judicum Michas ex trecentis aureis confractis atque conflatis Ephod fecit; nisi fortasse dicamus ipsum ex auro in fila deducto stolam fecisse. Nam Sacerdotum stolæ ex hyacintho & auro atque ex aliis confectæ erant. Bar vero significat, eximium. Diplois autem erat qualia nunc sunt ea quæ vocantur Omophoria, sive superhumeralia.*

v. 20. Αλλος, ἀντὶ ἀποδῷ, &c. Reg.

v. 22. Schol. καὶ ὡς ἐκοιμῶντο, &c. Sic Drusius. Aliæ vero duæ lectiones prodeunt ex Codice Reg. sine Interpretum nomine.

v. 26. Αλλ. ἐπορεύετο καὶ ἐμεγαλύνετο. Drusius.

v. 28. O. ἐκ πάντων τῶν σκήπτρων Ισραήλ. Ex Codice Regio. Videtur autem esse omnino interpretatio Aquilæ, qui vocem Hebraïcam שבט vertere solet, σκῆπτρον. Vide in Onomastico utroque nostro. Altera autem versio, ἐκ πασῶν τῶν φυλῶν, primitus τῶν O. fuisse existimatur.

v. 29. Αλλ. ἀπολακτίζετε τὴν θυσίαν μου. Sic Reg. tacito Interprete.

Ibid. Σ προετίμησας. Ita Reg.

Ibid. Αλλ. προαπολαβεῖν. Sic Reg. tacito Interprete. Altera autem versio, τοῦ πιμελοῦσθαι ὑμᾶς, quam pro Scholio adfert Drusius, est fortassis Aquilæ, qui ברא vertit πιμελὴς, Jud. 3. 17.

v. 32. Aquilæ lectio prætermissa a Drusio, habetur in Schol. Edit. Romanæ, ut & & Th. ubi mendose legitur κραταίωμα Μαὼν, pro κραταίωμα Μαὼν, ob repetitionem syllabæ μα. Symm. καὶ ὄψει θλίψιν, &c. Drusius, qui restitui vult, ὄψεις, ut sit secunda persona, immemor sane Grammaticalium præceptionum, quas tamen ille perpetuo sectatur.

v. 33. Quidam particulam negandi non habent.
v. 35. Aquilæ & Symmachi lectiones plenas suppeditat Eusebius in Demonstr. Evangelica pag. 191. Edit. Parif. ἠλειμμένος. Sic vocem משיח vertere solet Aquila, ut videas in Onom. Græco. Symm. vero semper Χριστός.
v. 36. Ἀλλ. ὑπολελειμμένος. Reg.
Ibid. Σ. Α. ἵνα μισθαρνῶ, &c. Hanc lectionem habet idem Regius. Α. εἰς συλλ- Coislin.

LIB. I. REGUM. CAPUT III.

יקר 1. Σ. σπάνιον. Ο. τίμιον.

כהות 2. Ο. βαρύνεσθαι. Ἄλλος, ἀμαυροῦσθαι.

יכבה 3. (Α. πρὶν ἢ σϐεσθῆναι.) Σ. οὔπω ἐσϐέσθη. Ο. πρὶν ἢ ἐπισκευασθῆναι.

אשר־שם Α. οὗ κατέστη. Ο. οὗ ἦν.

טרם ידע את־יהוה וטרם יגלה 7. Σ. οὔπω ἐγνώκει, οὐδὲ ἀπεκαλύφθη. Ο. πρὶν γνῶναι Θεόν, καὶ ἀποκαλυφθῆναι.

ויבן 9. Σ. συνῆκε. Ο. καὶ ἐσοφίσατο.

כפעם־בפעם 10. Α. κάθοδον ἐν καθόδῳ. Ο. ὡς ἅπαξ καὶ ἅπαξ.

מקללים 13. Ο. κακολογοῦντες. Ἀλλ. καταρώμενοι.

ולא כהה בם Α. Θ. καὶ οὐκ ἠμαύρωσεν ἐν αὐτοῖς. Ο. καὶ οὐκ ἐνουθέτει αὐτούς.

הטוב 18. Ο. ἀγαθόν. Ἄλλος, ἀρεστόν.

1. *Heb. LXX. Vulg.* pretiosus. *S.* rarus.
2. *H.* caligare. *LXX.* gravari. *Alius*, obscurari. *Vulg. caligaverant.*

3. *H. Vulg.* exstingueretur. *A.* priusquam exstingueretur. *S.* nondum exstincta erat. *LXX.* priusquam esset instructa.

Heb. in quo. *A.* ubi consistebat. *LXX. Vulg.* ubi erat.

7. *Hebr.* nondum cognoverat Dominum, & nondum revelatus fuerat. *S.* nondum cognoverat, neque revelatum fuerat ei. *LXX.* antequam cognosceret Dominum & revelaretur ei. *Vul. necdum sciebat Dominum, neque revelatus fuerat ei.*

9. *H. S.* & intellexit. *LXX.* & conjectavit. *Vul. intellexit ergo.*

10. *H.* sicut vice in vice. *A.* progressum in progressu. i. ordine. *LXX.* sicut semel & semel. *Vul. secundo.*

13. *H. Alius*, maledicentes. *LXX.* obtrectantes. *Vul. indigne agere.*

H. & non vetuit in eos. *A. Th.* & non obscuravit in eis. *LXX.* & non monebat eos. *Vulg. & non corripuerit eos.*

18. *H. LXX. Vul.* bonum. *Alius*, placitum.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. III. Lib. I. Regum.

v. 2. Ἀλλ. ἀμαυροῦσθαι. Reg. Est ut videtur Aquilæ & Theodotionis, ut infra v. 13.

v. 3. A. πρὶν ἢ σϐεσθῆναι. Sic in Edit. Rom. ubi ex conjectura videtur adferri, quare uncinis clauditur. Σ. οὔπω ἐσϐέσθη. Reg.

Ibid. A. οὗ κατέστη. O. οὗ ἦν Ita Reg. In Edit. Rom. legitur tantum οὗ.

v. 7. Σ. οὔπω ἐγνώκει, οὐδὲ ἀπεκαλύφθη. Ita Reg. qui pro ἐγνώκει, subjicit etiam συνῆκε.

v. 10. A. κάθοδον ἐν καθόδῳ. Reg. Ita etiam Exod. 34. 24 פעם A. κάθοδος.

v. 13. Ἀλλ. καταρώμενοι. Sic vocem קלל vertere solent A. Th. Vide in Onomastico utroque.

Ibid. A. Θ. καὶ οὐκ ἠμαύρωσεν ἐν αὐτοῖς. Reg.

v. 18. Ἀλλ. ἀρεστόν. Reg.

LIB. I. REGUM. CAPUT IV.

למה נגפנו 3. Ο. κατὰ τί ἔπταισεν ἡμᾶς; Ἄλλος, διὰ τί ἔθραυσεν ἄρα ἡμᾶς;

ישב הכרבים 4. Ο. καθημένου Χερουβίμ. Ἄλλος, οὗ ἐπεκάθητο τὰ Χερουβίμ.

בא אלהים אל־המחנה 7. Ο. οὗτοι οἱ Θεοὶ ἥκασι πρὸς αὐτούς. Ἄλλος, οὗτος ὁ Θεὸς ἥκει πρὸς αὐτούς.

הם האלהים המכים את־מצרים 8. Ο. οὗτοι οἱ θεοὶ οἱ πατάξαντες τὴν Αἴγυπτον. Ἄλλος, οὗτος ὁ Θεὸς ὁ πατάξας τὴν Αἴγυπτον.

3. *Heb.* ut quid percussit nos? *LXX.* ad quid ruere nos fecit? *Alius*, quare confregit ergo nos? *Vul. quare percussit nos?*

4. *H.* residentis Cherubim. *LXX.* insidentis Cherubim. *Alius*, ubi insidebant Cherubim. *Vul. sedentis super Cherubim.*

7. *Hebr. Vulg.* venit Deus in castra. *LXX.* hi dii venerunt ad ipsos. *Alius*, hic Deus venit ad ipsos.

8. *Hebr. LXX.* hi dii qui percusserunt Ægyptum. *Alius*, hic Deus qui percussit Ægyptum. *Vulg. hi sunt dii, qui percusserunt Ægyptum.*

Digitized by Google

וירץ איש־בנימן 12. O. καὶ ἔδραμεν ἀνὴρ Ιεμιναῖος. Αλλος, καὶ ἔφυγεν ἀνὴρ ἀπὸ Βενιαμίν.

מדיו A. αἱ μανδύαι. O. τὰ ἱμάτια αὐτοῦ.

חרד 13. A. ἐκπεπληγμένη. Σ. ἔκθαμβος. O. ἐξεστηκυῖα. Αλλος, ἀγωνιῶσα.

קמה 15. O. ἐπανέστησαν. Αλλος, ἐβαρύνθησαν.

מפרקתו 18. A. τένων. Σ. σπόνδυλον. O. νῶτος.

ארבעים Αρβαείμ. Οἱ λοιποὶ, τεσσαράκοντα. O. εἴκοσι.

הרה ללת 19. Σ. ἐπίτοκος ὤν. O. συνειληφυῖα τοῦ τεκεῖν.

והכרע A. ἔκαμψεν. Σ. ὤκλασεν. O. ἔκλαυσε. Αλλος, ἐστέναξε.

נהפכו O. ἐπεστράφησαν. Αλλος, ἐπέπεσον.

וכעת מותה 20. Σ. ἐν δὲ τῷ καιρῷ τοῦ ἀποθνήσκειν αὐτήν. O. καὶ ἐν τῷ καιρῷ αὐτῆς ἀποθνήσκει.

איכבוד 21. O. Οὐαιβαρχαβώθ. Αλλος, Βαριοχαβήδ.

12. *Hebr.* & cucurrit vir Benjamin. *LXX.* & cucurrit vir Jeminæus. *Alius*, & fugit vir de Benjamin. *Vulg. currens autem vir de Benjamin.*

H. vestes ejus. *A.* mandyæ, *sive*, penulæ ejus. *LXX.* vestimenta ejus. *Vul. scissâ veste.*

13. *H. Vul.* pavens. *A.* perculsum. *S.* attonitum. *LXX.* consternatum. *Alius*, angustiatum.

15. *H.* stetit. *LXX.* steterant. *Alius*, aggravati erant. *Vul. caligaverant.*

18. *H.* os colli ejus. *A.* tendon ejus. *S.* vertebra. *LXX.* dorsum. *Vulg. cervicibus.*

H. Arbaim. *Reliqui, & Vul.* quadraginta. *LXX.* viginti.

19. *H. LXX.* prægnans ad pariendum. *S. Vul.* vicina partui.

H. S. Vul. incurvavit se. *A.* inclinavit se. *LXX.* flevit. *Alius*, gemuit.

H. LXX. versæ erant. *Alius*, inciderant. *Vul. irruerant.*

20. *Hebr.* & circa tempus mortis ejus. *S.* in tempore autem moriendi ipsam. *LXX.* & in tempore suo moritur. *Vul. in ipso autem momento mortis ejus.*

21. *H. Vulg.* Ichabod. *LXX.* Væbarchaboth. *Alius*, Bariochabed.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IV. Lib. I. Regum.

v. 3. Αλλ. διατί ἔθραυσεν ἄρτι ἡμᾶς. Reg. Hæc autem interpretatio videtur Aquilæ esse, qui vocem נגף θραύειν perpetuò vertit.

v. 4. Αλλ. ὃ ἐπικάθηται χερουβίμ. Reg. & sic habet Complut.

v. 7. Αλλος, οὗτος ὁ Θεὸς, &c. Reg.

v. 8. οὗτος ὁ Θεὸς ὁ πατάξας &c. Reg.

v. 12. Αλλ. καὶ ἔφυγεν ἀνὴρ &c. Reg.

Ibid. A. αἱ μανδύαι, plurale fœminini, μανδύη, vel, μανδύα. Infra masculino genere A. τὸν μανδύαν, 1. Reg. 18. 4. Et Procopius in hunc locum vult legi, τὸν μανδύαν. Vide notam infra ad Cap. 17. v. 38.

v. 13. A. ἐκπεπληγμένη &c. Reg.

v. 15. ἐβαρύνθησαν. Reg. & sic Complut.

v. 18. A. τένων. Σ. σπονδύλου. Idem.

Ibid. Procopius, τὸ Ἑβραϊκὸν ἔχει μ. ἔχει γὰρ ἀρβαείμ· καὶ οἱ λοιποὶ δὲ πάντες οὕτως ἐξέδωκαν. i. *Hebraicus textus habet*, quadraginta; scilicet, *Arbaim. Reliqui autem omnes sic ediderunt.*

v. 19. Σ. ἐπίτοκος ὤν. Reg.

Ibid. A. ἔκαμψεν. Σ. ὤκλασεν. Αλλ. ἐστέναξε. Reg. Sic vocem כרע vertere solent Aquila & Symmachus. Vide Lexica.

Ibid. Αλλ. ἐπέπεσον. Reg.

v. 20. Σ. ἐν δὲ τῷ καιρῷ τοῦ ἀποθνήσκειν αὐτήν. Reg.

v. 21. Αλλ. βαριοχαβήδ. Idem. In utraque autem lectione βαρ, superabundat, nec habetur in Hebraïco.

LIB I. REGUM CAPUT V.

את ארון 1. A. γλωσσόκομον. O. κιβωτόν.

מאבן העזר A. ἀπὸ λίθου τῆς βοηθείας. O. ἐξ Αβενέζερ.

המפתן 4. O. Αμαφέθ. Αλλος, Μαφεθάμ. Αλλ. τῶν σταθμῶν.

ויך אתם בעפלים 6. A. καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἕδραις. Σ. καὶ ἔπληξεν αὐτοὺς κατὰ τῶν κρυπτῶν.

O. ἐξέζεσεν. (sic) Αλλος, ἐξέβρασεν.

מהומה גדולה 9. O. τάραχος μέγας. Αλλος, ἐν πληγῇ μεγάλῃ.

וישתרו להם עפלים A. καὶ προσελύθησαν αὐτοῖς

1. HEbr. *LXX. Vulg.* arcam. *A.* scrinium.

H. A. Vul. a lapide adjutorii. *LXX.* ex Abenezer.

4. *Heb. Vul.* limen. *LXX.* Amapheth. *Alius*, Maphetham. *Alius*, stationum.

6. *H.* & percussit eos in altis locis. *A.* & percussit eos in sedibus. *S.* & percussit eos in occultis. *Vul. & percussit in secretiori parte natium.*

LXX. efferbuit. *Alius*, & *Vulg.* ebullierunt.

9. *H.* contritione magna. *LXX.* turbatio magna. *Alius*, in plaga magna. *Vul. interfectionis magnæ.*

Hebr. & absconditi erant eis loci alti. *A.* &

αἱ ἕδραι. Σ. εἰς τὰ κρυπτά. Ο. καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς εἰς τὰς ἕδρας αὐτῶν.

וישב 11. Ο. καὶ καθισάτω. Ἄλλος, καὶ ἀποκαταστῇ.

מהומת Α. φαγέδαινα. Ο. σύγχυσις.

והכו בעפלים 12. Α. τὸ τῆς φαγεδαίνης ἐσχήκασιν ἕλκος. (Al. πάθος.) Σ. περιελύθησαν αὐτῶν αἱ ἕδραι. Ο. ἐπλήγησαν εἰς τὰς ἕδρας.

circumsolutæ sunt eorum sedes. *S.* in abscondita. *LXX.* & percussit eos in sedes eorum. *Vul. & computrescebant prominentes extales eorum.*

11. *H.* & revertetur. *LXX.* & resideat. *Alius*, & restituatur. *Vul. & revertatur.*

Hebr. contritio. *A.* morbus edacitatis. *LXX.* confusio. *Vul. pavor.*

12. *Hebr.* percussi sunt in altis locis. *A.* edacitatis ulcus, *vel*, morbum habuerunt. *S.* circumsolutæ eorum sedes. *LXX.* percussi sunt in sedibus. *Vulg. percutiebantur in secretiori parte natium.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. V. Lib. I. Regum.

v. 1. Α. γλωσσόκομον. Reg. Sic vocem ארון vertunt nonnumquam Aquila solus, aliquando omnes Interpr. Vide in utroque Lexico.

Ibid. Α. ἀπὸ λίθου τῆς βοηθείας. Reg. Eusebius de locis Hebraicis, p 405. Ἀβενέζερ. Coislinianus Cod. Cap. 4 ubi vox Ἀβενέζερ occurrit, notat in mar. οἱ Γ. λίθον τῆς βοηθείας.

v. 4. Ἀλλ. Μαφεθάμ. Ἀλλ. τῶν σταθμῶν. Reg.

v. 6. Α. καὶ ἐπάταξεν, &c. Has Aquilæ & Symmachi lectiones adfert Drusius. In Editione τῶν Ο. hæc confusa sunt. In Codice Reg. hæc nota legitur. Ἀκύλας ἐξέδωκε καὶ περιελύθησαν αὐτῶν αἱ ἕδραι αἰνιττόμενος δ' ὅτι δυσεντερίας ὑπέπεσον νοσήματι λύοντι γαστέρα ὥστε ἀκατασχέτως ἔχειν. i. *Aquila edidit*, & resolutæ sunt eorum sedes. *Subindicat autem ipsos in dysenteriæ morbum incidisse, alvum resolventem, ita ut continere non possent.* Et paulo infra. Σύμμαχος δὲ εἰς τὰ κρυπτὰ ἡρμήνευσε, καὶ αὐτὸς τὰ ἔγκατα σημαίνων.

v. 6. Ο. ἐξέζεσεν. Ἀλλ. ἐξέβρασεν. Neutra lectio exprimitur in Hebraïco.

v. 9. Ἀλλ. ἐν πληγῇ μεγάλῃ. Reg.

Ibid. Α. καὶ περιελύθησαν, &c. Aquilæ & Symm. lectiones sic habet Reg.

v. 11. Ἀλλ. καὶ ἀποκαταστῇ. Reg.

Ibid. Α. φαγέδαινα. Reg.

v. 12. Α. τὸ τῆς φαγεδαίνης, &c. In hunc locum Theodoretus. ὁ δέ γε Ἰώσηππος, τὸ τῆς δυσεντερίας αὐτοῖς ἐγγενέσθαι πάθος ἐδίδαξεν. i. *Josephus ait dysenteriæ morbum ipsis accidisse.*

LIB. I. REGUM. CAPUT VI.

1. Ο. ἐξέζεσεν. Ἄλλος, ἐξέβρασεν.

כי־השב תשיבו לו אשם או תרפאו 3. Ο. ἀλλὰ ἀποδιδόντες ἀπόδοτε αὐτῇ τῆς βασάνου, καὶ τότε ἰαθήσεσθε, καὶ ἐξιλασθήσεται. Ἄλλος, ἀπόδοτε αὐτῷ ὑπὲρ τῆς βασάνου δῶρα, καὶ τότε ἐξιλασθήσεται. Ἀλλ. τῆς πλημμελείας.

עלות 7. Α. λοχευομένας. Σ. γαλουχούσας. Ο. πρωτοτοκούσας.

תשימו בארגז מצדו 8. Α. . . . ἐν ὑφῇ (al. ὑφῇ) κουρᾶς. Σ. θέτε ἐν τῷ λαρνακίῳ ἀπὸ πλαγίου αὐτοῦ. Ο. καὶ θήσετε ἐν θέματι Βερσεχθὰν ἐκ μέρους αὐτῆς. Ἄλλος, καὶ θήσετε αὐτὰ ἐν θέματι Βαεργὰζ ἐκ πλαγίων μέρους αὐτῆς.

מקרה 9. Σ. συγκύφιον. Ο. σύμπτωμα.

וגעו 12. Ο. ἐκοπίων. Ἄλλος, μυκώμεναι.

יהושע 14. Ο. Ὡσηέ. Ἄλλος, Ἰησοῦ.

מעיר מבצר 18. Α. ἐκ πόλεως ἰσχυρᾶς. Σ. ἐκ πόλεως τετειχισμένης. Ο. ἐκ πόλεως ἐστερεωμένης.

ועד כפר הפרזי ועד אבל הגדולה אשר הניחו עליה את ארון יהוה Σ. ἕως κώμης ἀτειχίστου, καὶ ἕως Ἀβελ τῆς μεγάλης, δι' ἧς ἀφῆκαν τὴν κιβωτὸν κυρίου. Ο. καὶ ἕως κώμης τοῦ

1. LXX. efferbuit. *Alius*, ebullivit.

3. *Heb.* sed restituendo restituetis ei pro culpa, tunc curabimini. *LXX.* sed reddendo reddetis ei pro cruciatu, & tunc curabimini, & depropitiabitur. *Alius*, reddite ei pro cruciatu dona, & tunc depropitiabitur. *Alius*, pro iniquitate. *Vulg. sed quod debetis reddite ei pro peccato, & tunc curabimini.*

7. *H. S.* lactantes. *A. Vulg.* fœtas. *LXX.* primo enixas.

8. *H.* ponetis in capsa a latere ejus. *A.* in textura tonsuræ. *S.* ponite in capsula a latere ejus. *LXX.* & ponetis in capsula Bersechthan ex parte ejus. *Alius*, & ponetis ea in situ Baergaz, ex obliquis lateris ejus. *Vulg. ponetis in capsellam ad latus ejus.*

9. *Hebr. LXX.* accidens. *S.* casus. *Vulg. casu accidit.*

12. *H.* mugiendo. *LXX.* laborabant. *Alius, & Vul.* mugientes.

14. *Hebr.* Josue. *LXX.* Osee. *Alius*, Jesu. *Vul. Josue.*

18. *H.* ab urbe munitionis. *A.* ex urbe forti. *S.* ex urbe murata. *LXX.* ex civitate confirmata. *Vul. ab urbe murata.*

Hebr. & usque ad villam absque muro, & usque ab Abel magnum, super quem posuerunt arcam Domini. *S.* usque ad vicum absque muro, & usque ad Abel magnam, per quam remiserunt arcam Domini. *LXX.* & usque ad

Φερεζαίυ, καὶ ἕως λίθυ τῦ μεγάλου, ὃ ἐπέθηκαν ἐπ' αὐτῦ τ̃ κιβωτὸν διαθήκης κυρίυ.

יהושע O. Ωσηέ. Αλλος, Ιησῦ.

מי יוכל לעמד לפני יהוה 20. Oἱ λοιποὶ, τίς δυνήσεται σῆναι καὶ παρασῆναι ἔμπροσθεν κυρίυ; O. τίς δυνήσεται διελθεῖν ἐνώπιον κυρίυ; Αλλως, τίς δυνήσεται παρασῆναι;

pagum Pherezæi, & uſque ad lapidem magnum, ubi impoſuerunt ſuper eum arcam teſtamenti Domini. *Vulg. uſque ad villam quæ erat abſque muro, & uſque ad Abel magnum, ſuper quem poſuerunt arcam Domini.*

Heb. Joſue. *LXX.* Oſee. *Alius*, Jeſu. *Vulg. Joſue.*

20. *Hebr.* quis poterit ſtare ad facies Domini? *Reliqui*, quis poterit ſtare & ſubſiſtere ante Dominum? *LXX.* quis poterit tranſire coram Domino? *Aliter*, quis poterit adſtare. *Vulg. quis poterit ſtare in conſpectu Domini?*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VI. Lib. I. Regum.

v. 1. O. ἐξέζεσεν. Αλλ. ἐξέβρασεν. Reg. Neutra vox exprimitur in Hebræo: ſed hæc aliunde huc tranſlata videntur.

v. 3 Αλλ. καὶ ἀπόδοτε αὐτῷ &c. Αλλ. τῆς πλημμελείας. Reg.

v. 7. A. λοχευομένας, ſ. fœtas, enixas. Σ. γαλουχούσας, lactantes. Reg.

v. 8. A. ἐν ὑφει κυρίου. Druſius. Reg. autem, ἐν ὑφῇ κυρίου. Prior lectio ſuſpecta eſt Druſio; utraque mihi. Σ. θετε ἐν τῷ λαρνακίῳ &c. Reg. & Druſius. Αλλος, καὶ θήσετε αὐτὰ, &c. Sic Reg. eſt forte Theodotionis, licet non nominetur. Procop. Σύμμαχος, θέτε, &c. ut ſupra: pergit idem, ὁ δὲ Ιώσηπος Αργόζαν φησὶ τὸ γλωσσόκομον. Druſius hæc adjicit: *Vocabulum Ebraicum* ארגז *quidam ab* ארז *deducunt, quod ex cedro communiter fieret. Nugæ. Corruptum autem eſt in libris editis LXX. ubi* βερεχθὰν, *ex variante ſcriptura,* βεεργαζὰξ *legitur. Sunt qui ſcribant eſſe* πλευτὸν ὑστάτου κεφαλιον: *alii,* ἐκ τειχῶν ὥσει τὰ λεγόμενα σαννία. *Sed vide ſis Editionem Romanam.*

v. 9. Σ. συγκυφιον. Reg. à συγκύπτω, inclino, declino; cado.

v. 12. Αλλος, μυκώμεναι. Reg.

v. 14. Αλλ. Ιησῦ. Reg.

v. 18. A. ἐκ πόλ. ἰσχ. Συμ. ἐκ πόλ. τετειχ. Ita Reg. Druſ. & Procop.

Ibid. Σ. ἕως κώμης, &c. Iidem LXX. legerunt אבן qui vertunt λίθυ. Ibid. Αλλ. Ιαβῦ. Reg.

v. 20. Οἱ λοιποὶ, τίς δυνήσεται, &c. Reg. atque ſic Procopius.

LIB. I. REGUM. CAPUT VII.

וינהו 2. O. ἐπέβλεψεν. Αλλος, ἐπέστρεψεν.

הסירו 3. O περιέλετε. Αλλος, ἐξάρατε.

ויסירו 4. O. περιεῖλον. Αλλος, ἐξῆραν.

את־העשתרת A. τὰ τ̃ Ασάρτης ἀγάλματα. O. τὰ ἄλση Ασταρώθ.

וירהמם 10. O. συνεχύθησαν. Αλλος, ἐφαγεδαινῶσαν. Αλλος, ἐξέστησαν.

ובין השן 12. O. καὶ ἀναμέσον τ̃ παλαιᾶς. Αλλος, καὶ ἀναμέσον ἀκρωτηρίυ.

מעקרון 14. O. ἀπὸ Ασκάλωνος. Αλλος, Ακκαρών.

ושפט 15. O. καὶ ἐδίκαζε. Αλλος, καὶ ἔκρινε.

את כל־המקומות האלה 16. O. ἐν πᾶσι τοῖς ἡγιασμένοις τούτοις. Αλλος, Εἰς πάντας τοὺς τόπους τούτους οἷς ἦσαν οἱ ἅγιοι.

2 Hebr. lamentati ſunt. *LXX.* reſpexit. *Alius*, converſus eſt. *Vul. requievit.*

3. *H.* removete. *LXX.* circumauferte. *Alius*, *Vulg.* auferte.

4. *H.* removerunt. *LXX.* circumabſtulerunt. *Alius*, & *Vul.* abſtulerunt.

H. Vul. Aſtaroth. *A.* Aſtartes ſtatuas. *LXX.* lucos Aſtaroth.

10. *Hebr.* & contrivit eos. *LXX.* confuſi ſunt. *Alius*, edacitatis morbo laborarunt. *Alius*, conſternati ſunt. *Vul. exterruit eos.*

12. *Heb. Vul.* & inter Sen. *LXX.* & inter veterem. *Alius*, & inter ſumnitatem.

14. *Heb. Vulg.* ab Accaron. *LXX.* ab Aſcalone. *Alius*, Accaron.

15. *H. Vul.* & judicavit. *LXX.* & *Alius*, judicabat.

16. *H.* cum omnibus locis illis. *LXX.* in omnibus ſanctificatis iſtis. *Alius*, in omnibus locis iſtis, in quibus erant ſancti. *Vulg. in ſupradictis locis.*

Notæ

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VII. Lib. I. Regum.

v. 2. Ἀλλ. ἐπέστρεψεν. Reg.
v. 3. Ἀλλ. ἐξάρατε. Idem.
v. 4. Ἀλλ. ἐξῆραν. Idem.

Ibid. A. τὰ τῆς Ἀστάρτης ἀγάλματα. Reg. Procop. & Drusius. Hic vero postremus hanc notam adjicit: *Hieron. quoque habet*, & Astaroth. *Simul leguntur hæc nomina in additamento quodam Edit. LXX. quod ex Syra Masius deprompsit*, τὴν Ἀστάρτην καὶ τὴν Ἀσταρώθ. *Sunt qui Junonem, plures Venerem esse tradunt. Eucherius in Genesim*, Astarte Juno. Sic Pœni eam vocant. Vide sis Augustinum Quæst. Lib. 7. quæst. 16. Schol. Ἀκύλας τὰ τῆς Ἀστάρτης ἀγάλματα, φησιν. Ἀστάρτην δὲ καλοῦσι τὴν Ἀφροδίτην, ἐκ τοῦ ἀστέρος παρονομάζοντες... αὐτῆς γὰρ εἶναι τὸ ἄστρον τὸν ἑωσφόρον μυθολογοῦσι. Scholion repræsentamus ut est in Codice Regio emendatius Drusiano: hic autem sensus: *Aquila, Astartes statuas dicit. Astarten vero appellant Venerem, accepta à sidere denominatione. Fabulantur enim sidus Luciferum ejus esse.* Pergit Drusius: *Astartes mentio apud Eusebium in libro* προπαρασκευῆς. Hanc Phœnices, inquit, Venerem esse dicunt. *Syra Astartes meminit & Tertull. in Apologetico. Appellata creditur a victimarum multitudine. Nam Astaroth, greges*, καὶ τὰ μῆλα.

v. 10. Ἀλλ. ἐξέστησαν. Reg. Videtur esse Theodotionis, qui ita vertit Deut. 7. 23. antecedens lectio ἐθραύσθησαν, quam habet idem Regius, videtur esse Aquilæ. Vide supra, c. 5. v. 11. & 12.

v. 12. Ἀλλ., καὶ ἀναμέσον ἀκρωτηρίου. Reg. sic infra 14. 4.

v. 14. Ἀλλ. Ἀκκαρών. Reg.
v. 15. Ἀλλ. καὶ ἔκρινε. Idem.
v. 16. Ἀλλ. εἰς πάντας τοὺς τόπους &c. Idem.

LIB. I. REGUM. CAPUT VIII.

ויטו אחרי הבצע 3. A. Θ. καὶ ἔκλιναν ὀπίσω τῆς πλεονεξίας. Σ. ἀλλὰ μετέκλινον ἀκολουθοῦντες τῇ πλεονεξίᾳ. O. καὶ ἐξέκλιναν ὀπίσω τῆς συντελείας.

אפות 13. O. πεσσούσας. Ἄλλος, μαγκιπίσσας.

בחרתם 18. O. ἐξελέξασθε. Ἄλλος, ᾑρετίσασθε.
O. ἐξελέξασθε. Ἄλλος, ᾐτήσασθε.

3. HEb. *A. Th.* & declinaverunt post avaritiam. *S.* sed declinabant sequentes avaritiam. *LXX.* & declinaverunt post consummationem. *Vul. sed declinaverunt post avaritiam.*

13. *H. Alius*, pistrices. *LXX. Vul.* panificas.

18. *H. LXX. Vul.* elegistis. *Alius*, cooptastis.
LXX. elegistis. *Alius*, duxistis. *Vul. petistis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VIII. Lib. I. Regum.

v. 3. A. Θ. καὶ ἔκλιναν ὀπίσω τῆς πλεονεξίας. Σ. ἀλλὰ μετέκλινον &c. Drusius. In Cod. Reg. in textu τῶν O. legitur τῆς πλεονεξίας. Verum hæc nota adjicitur: ἀντὶ τοῦ, τῆς πλεονεξίας, κεῖται, συντελείας, τῆς εἰς τέλος ἀχρειοῦσης τὸν νοῦν. ῥίζα γὰρ πάντων κακῶν ἡ φιλαργυρία. i. *pro illo*, avaritiæ, *legitur*, consummationis, *quæ usque in finem mentem vacuam inutilemque reddit. Nam radix omnium malorum est avaritia.*

v. 13. Ἀλλ., μαγκιπίσσας. Reg.

v. 18. Ἀλλ, ᾑρετίσασθε. Reg. Videtur esse Theodotionis, qui ita vertit Jud. 5. 8.

Ibid. O. ἐξελέξασθε. Ἀλλ., ᾐτήσασθε. Neutrum exstat in Hebraïco. Sed Vulgatus Int. ex LXX. desumsit, vertitque, *petistis*.

LIB. I. REGUM. CAPUT IX.

משכמו 2. O. ὑπερωμίαν. Ἀλλ. ἀπὸ ὤμου.

יחדל 5. A. κοπώσας. O. ἀνεῖναι.

תשורה אין 7. O. πλεῖον οὐκ ἔστι μεθ' ἡμῶν. Ἄλλος, ὑπόστασιν οὐκ ἔχομεν.

כי לנביא היום יקרא לפנים הראה 9. Σ. τὸν γὰρ προφήτην τότε ἐκάλουν κατὰ τὸ ἀρχαῖον, τὸν ὁρῶντα. O. ὅτι τὸν προφήτην ἐκάλει ὁ λαὸς ἔμπροσθεν, τὸν βλέποντα.
Ἀλλ. τὸ πάλαι, pro ἔμπροσθεν.

בבמה 12. A. ἐν ὑψώματι. O. ἐν Βαμᾶ.
הבמה 13. A. εἰς ὑψηλόν. O. εἰς Βαμᾶ.

2. HEb. ab humero suo. *LXX.* supra humerum. *Alius*, & *Vul.* ab humero.

5. *H.* cessaverit. *A.* laborans. *LXX.* omittens. *Vul. dimiserit.*

7. *H.* munus non est. *LXX.* plus non est nobiscum. *Alius*, substantiam non habemus. *Vul. sportulam non habemus.*

9. *H.* quia propheta hodie, vocabatur antea videns. *S.* prophetam enim tunc vocabant antiquitus videntem. *LXX.* quia prophetam vocabat populus antea, videntem. *Vulg. qui enim propheta dicitur hodie, vocabatur olim videns.*

Al. antiquitus, *pro* antea.

12. *H. LXX.* in Bama. *A. Vul.* in excelso.

13. *H. LXX.* in Bama. *A.* in excelsum. *Vulg. excelsum.*

הקראים A. οἱ κεκλημένοι. O. οἱ ξένοι.

יום אחד 15. Σ. πρὸ μιᾶς ἡμέρας. O. ἡμέρᾳ μιᾷ.

ויגש 18. O. προσήγαγε. Ἄλλος, προσῆλθεν.

שלשת הימים 20. Σ. τριημέρων. O. σήμερον τριταίων.

חמדת O. τὰ ὡραῖα. Ἄλλος, τὰ ἐπιθυμητά.

מקטני שבטי ישראל 21. O. τοῦ μικροῦ σκήπτρου φυλῆς Ἰσραήλ. Ἄλλος, ἐκ τῆς ἐλαχίστης φυλῆς Ἰσραήλ.

ויביאם 22. O. καὶ εἰσήγαγεν. Ἄλλος, καὶ ἔταξεν.

לשכתה Ακ. γαζοφυλάκιον. Σ. ἐξέδραν. O. τὸ κατάλυμα. Θ. τὴν σκηνήν.

וירם 24. O. ἥψησεν. Ἄλλος, ἦρεν.

את־השוק A. καὶ λοιποὶ, τὴν κνήμην. O. τὴν κωλέαν.

הנה הנשאר שים־לפניך אכל כי־שמור־לך
למועד לאמר העם קראתי A. ἰδοὺ τὸ ὑπολελειμμένον, θὲς ἐνώπιόν σου, φάγε, ὅτι εἰς καιρὸν πεφυλαγμένον σοι, τοῦ λέγειν, τὸν λαὸν κέκληκα. Σ. τὸ ὑπολειφθὲν ..... ὅτι ἐπίτηδες τετήρηταί σοι. O. ἰδοὺ ὑπόλειμμα, παράθες αὐτὸ ἐνώπιόν σου καὶ φάγε ὅτι εἰς μαρτύριον τέθειταί σοι παρὰ τοὺς ἄλλους. Θ..... ὅτι ἐλέχθη τὸν λαὸν ἐκάλεσα.

O. ὑπόλειμμα. Ἀλλ. τὸ ἀφωρισμένον μέρος.

O. παρὰ τοὺς ἄλλους. Ἄλλος, παρὰ τοῦ λαοῦ.

החוצה 26. O. ἕως ἔξω. Ἄλλος, εἰς ἀγρόν.

Hebr. invitati. *A.* vocati. *LXX.* hospites. *Vul.* *qui vocati sunt.*

15. *H. LXX.* die una. *S. Vulg.* ante unam diem.

18. *H. Alius, Vul.* accessit. *LXX.* admovit se.

20. *H.* tertio dierum. *S.* tridui. *LXX.* hodie tres dies. *Vul. nudiustertius.*

H. desiderabile. *LXX.* speciosa. *Alius*, desiderabilia. *Vulg optima.*

21. *H.* de minoribus tribubus Israel. *LXX.* pusilli sceptri tribus Israel. *Alius*, *Vulg.* de minima tribu Israel.

22. *Hebr. LXX. Vulg.* introduxit eos. *Alius*, & ordinavit.

Hebr. in cubiculum. *A.* gazophylacium. *S.* exhedram. *LXX.* diversorium. *Th.* taberoaculum. *Vulg. tri linium.*

24. *H.* & levavit. *LXX.* & coxerat. *Alius*, tulit. *Vul. levavit autem.*

Hebr. Vulg. armum. *A. & reliqui*, crus. *LXX.* coxam.

Hebr. ecce residuum pone ad facies tuas: comede quia in tempus statutum servatum tibi dicendo populum vocavi. *A.* ecce quod reliquum est pone ante te: comede, quia in tempus reservatum tibi, dicendo populum vocavi. *S.* residuum... quia de industria servatum tibi. *LXX.* ecce quod remansit. Appone illud coram te., & comede, quoniam in testimonium est positum tibi præter alios. *Th....* quia dictum est: Populum vocavi. *Vul. Ecce quod remansit pone ante te, & comede: quia de industria servatum est tibi, quando populum vocavi.*

LXX. quod remansit. *Alius*, segregatam partem.

LXX. præter alios. *Alius*, a populo.

26. *Heb.* foras. *LXX.* usque foras. *Alius*, in agrum. *Vulg. vacat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IX. Lib. I. Regum.

v. 2. Ἀλλ. ἀπὸ ὤμου. Sic Regius sine Interpretis nomine, quem sequitur Vulg.

v. 5. A. κατώβας. Reg.

v. 7. Ἀλλ. ὑστέρηκε ἃ ἔχομεν. Reg.

v. 9. Σ. τὸν γὰρ προφήτην &c. Drus. Paulo aliter habet Reg. Σύμμ. ἔμπροσθεν, (supra adscribitur, τὸ πάλαι) ἐν Ἰσραὴλ ἐκαλεῖτο ὁ προφήτης, ἔμπροσθεν ὁ βλέπων. (supra adscribitur ὁ ὁρῶν). καθ' ὃ μὲν ὑποβλέποντες τὰ μέλλοντα ἔβλεπον, ὥσπερ ἔμπροσθεν ὁρῶντες ἐχρημάτιζον· καθ' ὃ δὲ διερμηνευταὶ τῶν θείων θεσμάτων ὄντες, βλέποντες προφῆται ὠνομάζοντο.

v. 12. A. ἐν ὑψώματι. Eusebius & Hieronymus de locis Hebraicis in voce *Rama*.

v. 13. A. εἰς ὑψηλόν. Drusius. Vide Theodoret. quæst. in libros Regum. p. 240. qui habet ὑψηλόν.

Ibid. A. οἱ κεκλημένοι. Drusius.

v. 15. Σ. πρὸ μιᾶς ἡμέρας. Reg.

v. 18. Ἀλλ. προσῆλθεν. Reg.

v. 20. Σ. τριημέρων Reg.

Ibid. Ἀλλ. τὰ ἐπιθυμητά Reg.

v. 21. Ἀλλ. ἐκ τῆς ἐλαχίστης φυλῆς Ἰσραήλ. Drusius.

v. 22. Ἀλλ. καὶ ἔταξεν. Reg.

Ibid Ακ. γαζοφυλάκιον. Σ. ἐξέδραν. Θ. τὴν σκηνήν. Reg. Vide Ezech. 40. 17 & 41. 10.

v. 24 Ἀλλ. ἦρεν. Reg.

Ibid. Has trium Interpretum lectiones mutuamur partim ex Drusio, partim ex Codice Reg. qui hanc notam adjicit: οἱ λοιποὶ τὴν κωλέαν κνήμην εἶπον, ὅ ἐστιν ἀγκύλη. ταύτην δὲ αὐτῷ παρατέθεικεν ὡς μέλλοντι βασιλεύειν, καὶ τοῦ λαοῦ προκινδυνεύειν, διὸ μαρτύριον ταύτην καλεῖ. Ὁ δὲ Σύμμ. ἀντὶ τοῦ μαρτύριον, τὸ ὑπολειφθὲν ἐξέδωκεν, καὶ ἀντὶ τοῦ, ὅτι εἰς μαρτύριον τέθειταί σοι, ὅτι ἐπίτηδες τετήρηταί σοι. τὸ δὲ παρὰ τοῦ λαοῦ Θεοδοτίων ἐξέδωκεν, ὅτι ἐλέχθη, τὸν λαὸν ἐκάλεσα. Ακ. δὲ, τοῦ λέγειν, τὸν λαὸν κέκληκα. i. Coxam, *Reliqui*, crus *dixerunt*, *quod est*, poples. *Hanc autem ipsi partem apposuit quod regnaturus, & ante populum pericula subiturus esset. Symmachus autem hujus vocis loco*, testimonium, *edidit*, residuum. *Et pro illo*, quoniam in testimonium positum est tibi, *sic habet*, quia de industria servatum est tibi. *Illud autem*, a populo,

Theodotio edidit, Quia dictum est, Populum vocavi. *Aquila vero*, dicendo, Populum vocavi. Ubi advertas apud Procopium etiam, ubi in LXX. legitur, ἰδοὺ ὑπόλημμα, παράθες, legi, ἰδοὺ μαρτύριον παράθες.

v. 26. ἄλλος, εἰς ἀρχήν. Reg.

LIB. I. REGUM. CAPUT X.

הלא כי־משחך 1. O. οὐχὶ κέχρικέ σε; Ἄλλος, ὅρα ὅτι κέχρικέ σε.

1. Hebr. Nonne quia unxit te? *LXX.* Nonne unxit te? *Alius*, Vide quia unxit te. *Vulg. ecce unxit te.*

בנימן בצלצח 2. O. Βενιαμὶν, ἀλλομένους μεγάλα. Ἄλλος, Βενιαμὶν ἐν Σηλὼ ἐν Βακαλὰθ ἀλλομένους μεγάλα.

Βακαλάθ. Ἀλλ. ἐν σκιῶδες τὸ σῶμα.

2. *H.* Benjamin in Selsah. *LXX.* Benjamin salientes granditer. *Alius*, Benjamin in Selo in Bacalath salientes granditer. *Vul. Benjamin in meridie.*

Bacalath. *Al.* in umbroso corpus.

והנה נטש אביך את־דברי האתנות ודאג לכם לאמר מה אעשה לבני O. ἰδοὺ ὁ πατήρ σου ἀποτετίνακται τὸ ῥῆμα τῶν ὄνων, καὶ ἐδαψιλεύσατο δι' ὑμᾶς, λέγων τί ποιήσω ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ μου; Ἄλλος, ἰδοὺ ὁ πατήρ σου τετίνακται φροντίδος τῶν ὄνων, καὶ μεριμνᾷ περὶ σοῦ λέγων, τί ποιήσω περὶ τοῦ υἱοῦ μου;

Hebr. & ecce dimisit pater tuus verba asinarum, & solicitus est vobis, dicendo: Quid faciam filio meo? *LXX.* ecce pater tuus excussit verbum asinarum, & profundebat propter vos dicens: Quid faciam pro filio meo? *Alius*, Ecce pater tuus excussit curam asinarum, & solicitus est circa te dicens: Quid faciam de filio meo? *Vulg. & intermissis pater tuus asinis, solicitus est pro vobis, & dicit: Quid faciam de filio meo?*

עד־אלון תבור 3. O. ἕως τῆς δρυὸς Θαβώρ. Ἀλλ. τῆς δρυὸς τῆς ἐκλεκτῆς.

3. *H.* usque ad Elon Thabor. *LXX.* usque ad quercum Thabor. *Alius*, ad quercum electam. *Vul. ad quercum Thabor.*

גדיים Σ. νεβρούς. O. αἰγίδια. Ἄλλος, ἐρίφους.

H. LXX. Alius, Vulg. hœdos. *S.* hinnulos.

ככרות A. περίκαρπα. Σ. κολλύρας. O. ἀγγεῖα.

Hebr. A. Vul. tortas. *S.* collyras. *LXX.* vasa.

נבל A. ἀμφορέα. Σ. Νέβελ. O. ἀσκόν.

H. LXX. utrem. *A.* amphoram. *S.* Nebel. *Vul. lagenam.*

שתי־לחם 4. A. δύο ἄρτους. O. ἀπαρχὰς ἄρτων.

4. *Hebr. A. Vul.* duos panes. *LXX.* primitias panum.

גבעת האלהים 5. Σ. τόπον ὑψηλόν. O. τὸν βουνὸν τοῦ Θεοῦ.

5. *H. LXX. Vul.* collem Dei. *S.* locum altum.

חבל Σ. σχοινίσματι. O. χορῷ. Ἄλλος, συνόδῳ.

Heb. S. funiculo. *LXX.* choro. *Alius*, cœtui. *Vulg. gregem.*

כהפנתו שכמו 9. O. ὥστε ἐπιστραφῆναι τῷ ὤμῳ αὐτοῦ. Ἄλλος, ὡς ἔκλινε τὸν ὦμον αὐτοῦ.

9. *Hebr.* in vertendo humerum suum. *LXX.* ut convertit se humero suo. *Alius*, ut declinavit humerum suum. *Vulg. cum avertisset humerum suum.*

הגבעתה 10. O. εἰς τὸν βουνόν. Ἄλλος, εἰς τὸν Βαμᾶ βουνόν.

10. *Hebr. LXX* ad collem. *Alius*, in Bama collem. *Vulg. ad prædictum collem.*

הגם שאול 11. Σ. μὴ ἔτι καὶ Σαούλ; O. ἦ καὶ Σαούλ;

11. *H.* num etiam Saul? *S.* an adhuc & Saul? *LXX. Vulg.* num & Saul?

למשל 12. O. εἰς παραβολήν. Ἄλλος, εἰς παροιμίαν.

12. *Heb. LXX.* in parabolam. *Alius, Vulg.* in proverbium.

דוד 14. A. πατράδελφος. O. οἰκεῖος.

14. *H. A. Vulg.* patruus. *LXX.* propinquus.

ויצעק שמואל את־העם 17. O. καὶ παρήγγειλε Σαμουὴλ παντὶ τῷ λαῷ. Ἄλλος, καὶ συνήγαγε Σαμουὴλ πάντα τὸν λαόν.

17. *Heb.* & accivit Samuel populum. *LXX.* & condixit Samuel universo populo. *Alius*, & congregavit Samuel universum populum. *Vul. & convocavit Samuel populum.*

לשבטיכם 19. O. κατὰ τὰ σκῆπτρα. Ἀλλ. κατὰ τὰς φυλάς.

19. *Hebr.* ad tribus vestras. *LXX.* secundum sceptra. *Alius*, secundum tribus. *Vulg. per tribus vestras.*

ויקרב את־שבט בנימן למשפחתיו ותלכד משפחת המטרי 21. O. καὶ προσάγει σκῆπτρον Βενιαμὶν εἰς φυλάς, καὶ κατακληροῦται φυλὴ

21. *Hebr.* & applicuit tribum Benjamin ad familias suas: & capta est familia Matari. *LXX.* & applicat sceptrum Benjamin in tri-

Ματθαεί. Αλλος, ϗ προσήγαγε φυλὴν Βενιαμὶν κατὰ πατριὰς, ϗ προσήγαγε πατριὰν Αμοτθαεὶ κατὰ ἄνδρα ἕνα.

וילכד A. κατελήφθη. O. κατακληροῦται.

אל־הכלים 22. O. ἐν τοῖς σκεύεσι. Αλλος, ἐνθάδε ἐν τοῖς σκεύεσι.

משכמו 23. O. ὑπερωμίαν ϗ ἐπάνω. Αλλος, ἀπὸ ὤμου ἑαυτοῦ.

לביתו 25. O. Εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. Αλλος, Εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

גבעתה 26. A. εἰς τὸν βουνόν. O. εἰς Γαβαά.

החיל A. ἡ εὐπορία. Σ. ἡ δύναμις. O. υἱοὶ δυνάμεοι. Αλλος, υἱοὶ δυνάμεων.

ויבזהו 27. A. ἐξουθένησαν. O. ἠτίμασαν.

bus: & forte capitur tribus Mattari. *Alius*, & applicuit tribum Benjamin secundum familias, & applicuit familiam Amottari per viros singulos. *Vulg. & applicuit tribum Benjamin & cognationes ejus, & cecidit cognatio Metri.*

Hebr. & captus est. *A.* & deprehensus est. *LXX.* & forte capitur. *Vul. & pervenit usque ad Saul.*

22. *H.* ad vasa *LXX.* in vasis. *Alius*, hîc in vasis. *Vul. domi.*

23. *Hebr.* ab humero suo. *LXX.* ab humero & supra. *Alius*, ab humero suo. *Vulg. ab humero & sursum.*

25. *H. Alius*, *Vul.* in domum suam. *LXX.* in locum suum.

26. *Hebr. LXX. Vulg.* in Gabaa. *A.* in collem.

Hebr. exercitus. *A.* abundantia. *S.* virtus. *LXX.* filii potentes. *Al.* filii virtutum. *Vul. pars exercitus.*

27. *H. Vulg.* despexerunt eum. *A.* vilipenderunt. *LXX.* contempserunt.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. X. Lib. I. Regum.

v. 1. Αλλ. ὅρα ὅτι κέχρικέ σε. Reg.

v. 2. Αλλος, Βενιαμὶν ἐν Σηλὼ &c. Sic Regius. Ibidem Βακαλαθ, corruptum est pro Βασαλ·α, quod quidam Interpres vertit, ἐν σκιάζει τὸ σῶμα, ut notatur in eod Cod. Et quidem בצל ἐν σκιᾷ, *in umbra*, vel, *in umbroso* significat. Cur autem alteram syllabam תצ τὸ σῶμα verterit, frustra, ni fallor, exquiratur.

Ibid. Αλλος, ἰδοὺ ὁ πατήρ σου τετίνακται &c. Hanc versionem adfert Regius Cod. tacito Interprete, qui videtur esse Symmachus.

v 3. Αλλ. τῆς δρυὸς τῆς ἐκλεκτῆς. Ita Reg.

Ibid. Σ. νεβρούς. Αλλ. ἐρίφους. Reg.

Ibid. A. περίκαρπα. Σ. κολλύρας. Reg.

Ibid. A. ἀμφορέα. Σ. Νέβελ. Reg.

v. 4. A. δύο ἄρτους, Reg.

v. 5. Σ. τόπον ὑψηλόν. Reg.

Ibid. Σ. χεντίσματι. Αλλ. σωμάδιον. Reg.

v. 9. Αλλ. ὡς ἔκλινε τὸν ὦμον αὐτοῦ. Reg.

v. 10. Αλλ. εἰς τὸν Βαμᾶ βουνόν. Idem.

v. 11. Σ. μὴ ὅτι ϗ Σαοὺλ. Reg. & Drusius.

v. 12. Αλλ. εἰς παροιμίαν. Reg.

v. 14 A. πατράδελφος. Drusius. Id est patruus, ut Hieronymus etiam vertit. Josephus θεῖος, id est, vel patruus, vel avunculus.

v. 17. Αλλ. ϗ συνήγαγε Σαμουὴλ &c. Reg.

v. 19. Αλλ. κατὰ τὰς φυλάς. Reg. sine Interpretis nomine.

v. 21. Αλλος, ϗ προσήγαγε φυλὴν &c. Sic Regius Interpretem non indicans.

Ibid. A. κατελήφθη Reg.

v. 22. Αλλ. ἐνθάδε ἐν τοῖς σκεύεσι. Idem.

v. 23. Αλλ. ἀπὸ ὤμου ἑαυτοῦ. Idem.

v. 25. Αλλ. εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. Idem.

v. 26. A. εἰς τὸν βουνόν. Sic vertere Aquilam monet Theodoretus Quæst. in Libros Reg.

Ibid. A. ἡ εὐπορία. Σ. ἡ δύναμις. Reg. O. οἱ υἱοὶ δυνάμενοι. Sic in textu habet Reg. ad marg vero, υἱοὶ δυνάμεων, quæ postrema lectio est Editionis Romanæ.

v. 27. A. ἐξουθένησαν. Reg.

LIB. I. REGUM. CAPUT XI.

דרך 3. O. ἄνες. Αλλος, ἔνδος.

גבעת 4. A. εἰς βουνόν. O. εἰς Γαβαά.

ותצלח 6. O. ἐπήλατο. Αλλος, ἐπέπεσεν.

כאיש אחד 7. O. ὡς ἀνὴρ εἷς. Αλλος, ὁμοθυμαδόν.

וישם 11. O. ἔθετο. Αλλος, διέθετο. Αλλος, διέταξεν.

ראשים A. κεφαλάς. O. ἀρχάς.

ויכו O. ϗ ἔτυπτον. Αλλος, ἔπληξεν.

3. HEb. *LXX.* remitte. *Alius*, *Vulg.* concede. 4. *H. LXX. Vul.* in Gabaa. *A.* in collem.

6. *H.* prosperavit. *LXX. Vul.* insilivit. *Alius*, irruit.

7. *H. LXX.* tamquam vir unus. *Alius*, unanimiter. *Vulg. quasi vir unus.*

11. *Heb. Alius*, disposuit. *LXX.* posuit. *Alius*, & *Vul.* constituit.

H. A. capita. *LXX.* principia. *Vul. partes.*

Hebr. & percusserunt. *LXX.* & percutiebant. *Alius*, *Vulg.* & percussit.

יחד O. κατὰ τὸ αὐτό. Αλλος, ὁμοῦ.

Hebr. Alius, Vulg. pariter. *LXX.* secundum idipsum.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XI. Lib. I. Regum.

v. 3. Αλλος, ἄνδρος. Reg.
v. 4. A. εἰς βουνὸν, ex Theodoreto, & ita habet Complut.
v. 6. Αλλ. ἐπίπεσεν. Reg. Edit. Rom. ἐφήλατο.
v. 7. Αλλ. ὁμοθυμαδόν. Reg.
v. 11. Αλλ. διέβη. Αλλ. διέταξεν. Reg.
Ibid. A. κεφαλὰς. Reg.
Ibid. Αλλ. καὶ ἔπληξε. Reg.
Ibid. Αλλ. ὁμοῦ Reg.

LIB. I. REGUM. CAPUT XII.

זקנתי ושבתי 2. [A. Σ. γεγήρακα καὶ πεπολίωμαι.] O. γεγήρακα καὶ καθήσομαι. Αλλος, πεπολίωμαι καὶ καθήσομαι ἕως τοῦ νῦν.

2. HEbr. (*A. S.*) *Vul.* senui & incanui. *LXX.* senui & sedebo. *Alius*, incanui & sedebo usque nunc.

התהלכתי. O. διελήλυθα. Αλλος, ἀνέστραμμαι.

H. ambulavi. *LXX.* pertransivi. *Alius*, conversatus sum. *Vul. conversatus.*

ועתה התיצבו ואשפטה אתכם לפני יהוה את כל־צדקות יהוה אשר־עשה 7. Σ. καὶ νῦν παράστητε, ἵνα διακριθῶ πρὸς ὑμᾶς ἔμπροσθεν κυρίου περὶ πασῶν τῶν ἐλεημοσυνῶν τοῦ κυρίου ὧν ἐποίησεν. O. καὶ νῦν κατάστητε, καὶ δικάσω ὑμᾶς ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἀπαγγελῶ ὑμῖν τὴν πᾶσαν δικαιοσύνην κυρίου, ἃ ἐποίησεν.

7. *Hebr.* & nunc state, & dijudicer vobiscum ad facies Domini cum omnibus justitiis Domini, quas fecit. *S.* & nunc adstate ut judicio contendam vobiscum coram Domino de omnibus misericordiis Domini quas fecit. *LXX.* & nunc state, & judicabo vos coram Domino, & annuntiabo vobis omnem justitiam Domini, quæ fecit. *Vulg nunc ergo state, ut judicio contendam adversum vos coram Domino, de omnibus misericordiis Domini quas fecit.*

אחר יהוה 14. O. ὀπίσω κυρίου πορευόμενοι. Αλλος, πορευόμενοι ὀπίσω κυρίου Θεοῦ ὑμῶν. καὶ ἐξελεῖται ὑμᾶς.

14. *Hebr.* post Dominum. *LXX.* post Dominum ambulantes. *Alius*, ambulantes post Dominum Deum vestrum, & eruet vos. *Vul. sequentes Dominum Deum vestrum.*

התהו 21. A. κενῶν. O. μηδὲν ὄντων.

21. *H. Vul.* vana. *A.* vanorum. *LXX.* qui nihil sunt.

לא יועילו O. οὐ περανοῦσιν οὐθέν. Αλλος, οὐκ ὠφελήσουσιν.

Heb. Alius, Vul. non proderunt. *LXX.* non perficient quicquam.

מחדל להתפלל 23. O. ἀνιέναι τοῦ προσεύχεσθαι. Αλλος, τοῦ διαλιπεῖν προσευχόμενον.

23. *Heb.* a cessando orare. *LXX.* omittendo orare. *Alius*, ut deficiam orans. *Vulg. ut cessem orare.*

הרע תרעו 25. O. κακίᾳ κακοποιήσητε. Αλλος, κακοποιοῦντες κακοποιήσητε.

25. *Hebr.* melefaciendo malefeceritis. *LXX.* maleficio malefeceritis. *Alius*, malefacientes malefeceritis. *Vulg. perseveraveritis in malitia.*

תספו A. συνσυρήσεσθε. Σ. ἀπολεῖσθε. O. προστεθήσεσθε.

Hebr. S. Vulg. peribitis. *A.* simul trahemini. *LXX.* apponemini.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XII. Lib. I. Regum.

v. 2. Αλλ. πεπολίωμαι καὶ καθίσομαι &c. Sic Reg. Prorsus existimo πεπολίωμαι, esse versionem Aquilæ & Symmachi, vocis ושבתי Nam ipsi semper τὸ שיבה vertunt πολιά. Vide Onomasticon Græcum in voce πολιά.

Ibid. Αλλ. ἀνέστραμμαι. Sic Reg. tacito Interprete, quem sequitur Vulgata. Ita legit etiam Complut.

v. 7. Σ. καὶ νῦν παράστητε &c. Sic Reg. Drusius & Procop. Sed duo posteriores lectionem pleniorem habent, quam vides supra.

v. 14. Αλλ. πορευόμενοι ὀπίσω Κυρίου Θεοῦ ὑμῶν &c. Sic Reg. ex incerto qui paraphrasi utitur: nam postrema verba non sunt in Hebræo.

v. 21. A. κενῶν. Reg.
Ibid. Αλλ. οὐκ ὠφελήσουσιν. Reg.
v. 23. Αλλ. τοῦ διαλιπεῖν προσευχόμενον. Reg.
v. 25. Αλλ. κακοποιοῦντες κακοποιήσητε. Reg.
Ibid. A. συνσυρήσεσθε. Σ. ἀπολεῖσθε. Reg.

LIB. I. REGUM. CAPUT XIII.

בן־שנה שאול במלכו 1. Σ. υἱὸς ὡς ἐνιαύσιος Σαοὺλ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. Ἄλλος, υἱὸς ἐνιαυτοῦ ἦν Σαοὺλ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. Ἀλλ. υἱὸς τριάκοντα ἐτῶν Σαοὺλ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. In O. vacat.

ושתי שנים מלך על־ישראל In O. deest. Ἄλλος, καὶ δύο ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν Ἰσραήλ.

את נציב פלשתים 3. A. τὸ ὑπόστημα τῶν ἀλλοφύλων. O. τὸν Νασὶβ τὸν ἀλλόφυλον.

ישמעו העברים A. ἀκουσάτωσαν οἱ Ἑβραῖοι. Σ. ἀκουσάτωσαν οἱ ἐν τῷ πέραν. O. ἠθετήκασιν οἱ δοῦλοι.

וגם־נבאש ישראל בפלשתים 4. O. καὶ ᾐσχύνθησαν Ἰσραὴλ ἐν τοῖς ἀλλοφύλοις. Ἄλλος, καὶ ἐξουδένωσεν Ἰσραὴλ τοὺς ἀλλοφύλους.

כי צר־לו כי נגש העם ויתחבאו 6. O. ὅτι στενῶς αὐτῷ μὴ προσάγειν αὐτόν, καὶ ἐκρύβη ὁ λαός. Ἄλλος, ὅτι ἐκθλίβονται, καὶ ἀνεχώρησεν ὁ λαός, καὶ ἐκρύβη.

עברים 7. Σ. οἱ ἐκ τοῦ πέραν. O. οἱ διαβαίνοντες.

חרדו A. ἐξεπλάγη. Σ. ἠκολούθησε. O. ἐξέστη.

ויחל שבעת ימים למועד אשר שמואל 8. A. καὶ περιέμεινεν ἑπτὰ ἡμέρας, εἰς συνταγὴν τοῦ Σαμουήλ. Σ. ἀνέμεινεν (Al. ὑπερέθετο. Coisl.) δὲ ἑπτὰ ἡμέρας εἰς συνταγὴν τοῦ Σαμουήλ. O. καὶ διέλιπεν ἑπτὰ ἡμέρας τῷ μαρτυρίῳ, ὡς εἶπε Σαμουήλ. Θ. εἰς τὸν καιρόν.

ופני יהוה לא חליתי ואתאפק ואעלה העלה 12. Σ. καὶ πρὶν ἢ τὸ πρόσωπον κυρίου λιτανεῦσαι, καὶ βιασθεὶς ἀνήνεγκα τὴν ὁλοκαύτωσίν σου. O. καὶ τοῦ προσώπου τοῦ κυρίου οὐκ ἐδεήθην, καὶ ἐνεκρατευσάμην, καὶ ἀνήνεγκα τὴν ὁλοκαύτωσιν. Coislin. Ἀλλ. ἀνέφερον.

נסכלת 13. A. ἠγνωμόνησας. Σ. ἠφρόνησας. O. μεματαίωταί σοι.

ויצא המשחית ממחנה פלשתים 17. Σ. καὶ ἐξῆλθον οἱ διαφθείροντες ἐκ τῆς παρεμβολῆς τῶν Φυλισταίων. O. καὶ ἐξῆλθε διαφθείρων ἐξ ἀγροῦ ἀλλοφύλων.

1. HEb. *Alius*, filius anni Saul in regnando ipsum. *S.* filius quasi anniculus Saul in regnando ipsum. *Alius*, filius triginta annorum Saul in regnando ipsum. *In LXX. vacat. Vul. filius unius anni erat Saul cum regnare cœpisset.*

Heb. & duobus annis regnavit super Israel. *In LXX. deest. Alius*, & duos annos regnavit in Israel. *Vulg. duobus autem annis regnavit super Israel.*

3. *Heb.* præsidem Philisthim. *A.* stationem alienigenarum. *LXX.* Nasib alienigenam. *Vulg. stationem Philisthinorum.*

H. A. Vulg. audiant Hebræi. *S.* audiant qui in transitu sunt. *Al.* qui trans sunt. *LXX.* spreverunt servi.

4. *Hebr.* & etiam fœtuit Israel in Philistim. *LXX.* & puduit Israel in alienigenas. *Alius*, & despexit Israel alienigenas. *Vulg. & erexit se Israel adversus Philisthiim.*

6. *Heb.* quia angustia sibi, quia coarctatus erat populus, & absconderunt se. *LXX.* quia anguste sibi ne ipse accedat, & occultavit se populus. *Alius*, quia opprimuntur, & recessit populus, & abscondit se. *Vulg. se in arcto positos, (afflictus enim erat populus,) absconderunt se.*

7. *Hebr. Vulg.* Hebræi. *S.* qui ex transitu. *LXX.* transitores.

Hebr. intremuerunt. *A.* exterritus est. *S.* secutus est. *LXX.* expavit. *Vul. perterritus est.*

8. *Heb.* & expectavit septem dies ad tempus statutum quod Samuel. *A.* & expectavit septem dies ad tempus statutum ipsius Samuel. *S.* expectavit autem septem dies in tempus statutum ipsius Samuel. *LXX.* & distulit septem dies testimonio, sicut dixerat Samuel. *Th.* in tempus. *Vulg. & expectavit septem dies juxta placitum Samuelis.*

12. *Heb.* & facies Domini non oravi, & vim feci mihi, & ascendere feci holocaustum. *S.* priusquam faciem Domini deprecarer, & violenter actus obtuli holocaustum tuum. *LXX.* & faciem Domini non sum deprecatus, & vim feci, & obtuli holocaustum. *Vulg. & faciem Domini non placavi, necessitate compulsus, obtuli holocaustum.*

13. *Heb.* stultus factus es. *A.* ingratus fuisti. *S.* insipienter egisti. *LXX.* stulte actum est tibi. *Vulg. stulte egisti.*

17. *Heb.* & egressus est corrumpens e castrametatione Philisthim. *S.* & egressi sunt vastatores e castris Philistæorum. *LXX.* & egressus est vastator ex agro alienigenarum. *Vulg. & egressi sunt ad prædandum de castris Philisthinorum.*

והראש אחד יפנה דרך הגבול הנשקף על־גי הצבעים 18. A. καὶ κεφαλὴ ἡ μία ἔβλεπεν ὁδὸν τοῦ ἐκκύπτοντος ἐπὶ φάραγγα τῶν ὑαινῶν (Al. δορκάδων.) Σ. κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ ὁρίου τοῦ ὑπερκειμένου κατὰ τὴν φάραγγα τὴν Σεβοὶμ εἰς τὴν ἔρημον. O. καὶ ἡ ἀρχὴ ἡ μία ἐπιβλέπουσα ὁδὸν Γαβαὲ τὴν εἰσκύπτουσαν ἐπὶ Γαὶ τὴν Σαβίμ. Θ. ὁδὸν τοῦ ὁρίου τοῦ ἐπιβλέποντος ἐν τῇ κοιλάδι τῶν δορκάδων. Coislin. τὴν κοιλάδα τῶν δορκάδων.

את־מחרשתו ואת־אתו ואת־קרדמו ואת מחרשתו. 20. Σ. τὴν ὕνιν, καὶ τὸ σκαφεῖον αὐτοῦ, καὶ τὸ ἀξινάριον, καὶ τὴν δίκελλαν. O. τὸ θέριστρον αὐτοῦ, καὶ τὸ σκεῦος αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος τὴν ἀξίνην αὐτοῦ, καὶ τὸ δρέπανον αὐτοῦ. A. τὰ ἄλλα μὲν ὡσαύτως, ἀντὶ δὲ τοῦ δρεπάνου τρίοδοντα. Θ. τὸ θέριστρον, βούκεντρον ἐξέδωκε.

והיתה הפצירה פים למחרשות ולאתים ולשלש קלשון ולהקרדמים ולהציב הדרבן 21. Ἄλλος· καὶ ἐγενήθη ἡ προσβόλωσις στόματα τοῖς ἀρότροις, καὶ τοῖς ῥίζιν, καὶ ταῖς τρισκέλεσιν, καὶ ταῖς ἀξίναις, καὶ τοῦ στερεώσαντος βούκεντρον. O. καὶ ἦν ὁ τρυγητὸς ἕτοιμος τοῦ θερίζειν. τὰ δὲ σκεύη ἦν τρεῖς σίκλοι εἰς τὸν ὀδόντα, καὶ τῇ ἀξίνῃ καὶ τῷ δρεπάνῳ ὑπόστασις ἦν ἡ αὐτή.

Ὀδόντα. ὁ μὲν Σ. τὴν ὕνιν. ὁ δὲ A. τὸ ἄροτρον ἡρμήνευσεν. τὸν δὲ σίκλον στατῆρα ἐκάλεσαν.

ויצא מצב פלשתים אל־מעבר מכמש 23. O. καὶ ἐξῆλθεν ἐξ ὑποστάσεως τῶν ἀλλοφύλων τῶν ἐν τῷ πέραν Μαχμάς. Θ. καὶ ἐξῆλθεν ἡ στάσις τῶν ἀλλοφύλων εἰς τὴν διάβασιν Μαχμάς.

18. *Hebr.* & caput unum respiciebat viam termini prospicientem super vallem Seboim. *A.* & caput unum vergebat ad viam respicientis in vallem hyænarum. (*Al.* caprearum) *S.* juxta viam termini superjacentis secundum vallem Seboim in desertum. *LXX.* & principium unum spectans viam Gabae vergentem ad Gæ Sabim. *Th.* viam termini respicientis in vallem caprearum. *Coislin.* vallem caprearum. *Vul. tertius autem verterat se aditer termini imminentis valli Seboim contra desertum.*

20. *Heb.* vomerem suum & ligonem suum; & securim suam, & fossorium suum. *S.* vomerem & ligonem suum, & securiculam, & bidentem. *LXX.* messorium suum, & vas suum, & unusquisque securim suam, & falcem suam. *A. cetera similiter, sed pro falce vertit* tridentem. *Th. messorium* stimulum boum *edidit. Vulg. vomerem suum, & ligonem, & securim & sarculum.*

21. *Hebr.* & erat lima ora habens, vomeribus, & ligonibus, & tridentibus, & securibus, & ad statuendum stimulum. *Alius*, & erat applicatio, ora aratris, & ligonibus, & tridentibus, & securibus, & firmantis stimulum boum. *LXX.* & erat vindemia parata ad metendum; vasa autem erant tres sicli in dentem, & securi & falci substantia erat eadem. *Vulg. Retusæ itaque erant acies vomerum & ligonum & tridentum, & securium usque ad stimulum corrigendum.*

Dentem. *Sym.* vomerem. *A.* aratrum, *interpretatus est.* Siclum *vero* staterem *vocarunt.*

23. *Hebr.* & egressus est præfectus Philisthim ad transitum Machmas. *LXX.* & exiit de statione Alienigenarum trans Machmas. *Th.* & exiit statio Alienigenarum in transitum Machmas. *Vulg. egressa est autem statio Philisthiim, ut transcenderet in Machmas.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIII. Lib. I. Regum.

v. 1. Σ. υἱὸς ὡς ἐνιαύσιος Σαούλ. Ita habent Procopius & Cod. Reg. Drusius minus recte, υἱὸς ὢν ἐνιαυσιαῖος. Altera lectio est Procopii & Codicis Reg. Tertia adfertur a Drusio. In LXX. vacat. Nec prætermittendum Scholion Regii Codicis. Σύμμαχος, υἱὸς ὡς ἐνιαύσιος Σαούλ. δηλοῖ δὲ τοῦτο τὴν ἁπλότητα τῆς ψυχῆς Σαούλ, ἣν εἶχε βασιλεὺς χειροτονούμενος. Ταύτῃ δὲ ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἐχρήσατο· ὅθεν προσέκειται, καὶ δύο ἔτη ἐβασίλευσεν ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ, μετὰ τῆς ἁπλότητος δηλαδή. μεθ' ἃ κλίνας πρὸς πονηρίαν, τῆς θείας γεγύμνωται χάριτος. ὅθεν ὁ λοιπὸς χρόνος, ὃν ἐβασίλευσε, τῇ τοῦ Σαμουὴλ δημαγωγίᾳ λελόγισται. i. Symmachus, Filius quasi anniculus: *quo simplicitas animi Saülis declaratur, quam habuit cum in Regem inauguratus est, quam tamen non diu servavit. Quare additur:* Et duobus annis regnavit super Israel, *nempe cum illa morum simplicitate. Postea quippe ad malitiam declinans, divina gratia destitutus est. Quamobrem reliquum tempus quo regnavit, Samuelis administrationi computatur.* Hunc locum habet Procopius, sed admodum vitiatum, ita ut aptam sententiam non reperias. Qui autem sic posuit υἱὸς τριακοντα ἐτῶν, viriatum esse textum putavit, suoque marte restituit.

Ibid. Ἀλλ. καὶ δύο ἔτη ἐβασίλευσεν &c. Ita Cod. Reg. In LXX. vacat.

v. 3. A. τὸ ὑπόστημα τῶν ἀλλοφύλων. Ita Reg. & Procop. ὑπόστημα vero pro statione militum extat, ut monet Drusius, 2 Reg. 22. & ὑπόστασις quoque eadem significatione Capite sequenti v. 1.

Ibid. A. ἀκροασάσθωσαν οἱ Ἑβραῖοι. Σ. ἀκροασάσθωσαν οἱ ἐν τῷ πέραν. Sic Drusius, Reg. & Procopius loco τοῦ οἱ Ἑβραῖοι, ad Aquilam habet οἱ δοῦλοι, lapsu graphico scilicet, quia Librarius versionem LXX. Aquilæ tribuit. Aquila eandem vocem infra vertit Ἑβραῖοι, Cap. 14. v. 21.

v. 4. Ἀλλ. καὶ ἐξεκίνησαν. Reg.

v. 6. Ἀλλ. ὅτι ἐκθλίβονται &c. Reg.

v. 7. Σ. οἱ ἐκ τοῦ πέραν. Reg.

Ibid. A. ἐξεπλάγη. Σ. ἠκολούθησε. Ita Reg.

v. 8. A. καὶ περιέμεινεν &c. Has Aquilæ & Symmachi lectiones, pleniores habet Drusius, quàm Procop. & Cod. Regius, qui postremi eam quæ Theodotionis fertur adjiciunt.

v. 12. Σ. καὶ πρὶν ἢ τὸ πρόσωπον κυρίου λιτανεύσω. Hanc Symmachi Interpretationem pleniorem habet Cod. Regius, breviorem Procopius.

v. 13. A. ἠγνωμόνησας. Σ. ἠφρόνησας. Reg.

v. 17. Σ. καὶ ἐξῆλθον οἱ διαφθ. Sic Procop. & Cod. Reg.

v. 18. Hasce trium Interpretum lectiones habet Drusius, qui primam sine Interpretis nomine adtulit: ea

vero est Aquilæ, ut videtur. Codex tamen Regius illud, ἐν τῇ κοιλάδι τῶν δορκάδων, quod Theodotionis esse dicitur apud Drusium, Aquilæ tribuit, quemadmodum & Theodoretus.

v. 20. Σ. τὼ ὕννιν &c. Sic Regius Codex has omnes versiones exhibet. Theodoret. & Procopius legunt τὼ ὕννιν, veramque lectionem exhibent, ut arbitramur.

v. 21. Ἀλλ. καὶ ἐξημβλύνθη &c. Hanc lectionem adfert Drusius.

Ibid. ad notam illam τὸν δὲ σίκλον στατῆρα ἐκάλεσαν, adjicit Cod. Reg. ὁ δὲ σίκλος ἐπὶ σταθμοῦ λαμβανόμενος ἡμιούγγιον εἷλκεν, ἐπὶ δὲ ἀργυρίῳ, κ΄. ὀβολοὺς, quod item habet Procopius.

v. 23. Θ. καὶ ἐξῆλθεν. &c. Sic Procop.

LIB. I. REGUM. CAPUT XIV.

אל־מצב פלשתים 1. A. τὴν ὑπόστασιν. O. Εἰς Μεσσὰβ τῶν ἀλλοφύλων. Ἄλλος, Εἰς τὴν ὑπόστασιν τῶν ἀλλοφύλων.

נשא אפוד 3. A. φέρων ἐπενδύτην. O. αἴρων ἐφούδ.

שן־הסלע מהעבר מזה ושן־הסלע מהעבר מזה 4. O. ὀδοὺς πέτρας ἐκ τούτου, καὶ ὀδοὺς πέτρας ἐκ τούτου. Ἄλλος, ἀκρωτήριον πέτρας ἐντεῦθεν, καὶ ἀκρωτήριον πέτρας ἐντεῦθεν.

השן האחד מצוק מצפון מול מכמש והאחד מנגב מול גבע 5. O. ἡ ὁδὸς ἡ μία ἀπὸ Βοῤῥᾶ ἐρχομένῳ Μαχμάς, καὶ ἡ ὁδὸς ἡ ἄλλη ἀπὸ νότου ἐρχομένῳ Γαβαέ. Ἄλλος, ἀκρωτήριον τὸ ἓν ἀπὸ Βοῤῥᾶ ἐχόμενον Μαχμάς, καὶ τὸ ἀκρωτήριον τὸ ἄλλο ἀπὸ νότου ἐχόμενον τῆς Γαβαά.

מעצור 6. A. ἐπίσχεσις. Σ. ἐποχή. O. συνεχόμενον.

ונגלינו 8. A. Θ. ἀποκαλυφθησόμεθα. O. κατακυλισθησόμεθα.

אל־מצב פלשתים 11. O. Εἰς Μεσσὰβ τῶν ἀλλοφύλων. Ἄλλος, Εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἀλλοφύλων.

הגישה ארון האלהים כי־היה ארון האלהים ביום ההוא ובני ישראל 18. A. Σ. προσάγαγε τὴν κιβωτὸν τοῦ Θεοῦ, ἦν γὰρ σὺν τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, ἐν τῇ παρεμβολῇ. O. προσάγαγε τὸ Ἐφούδ. ὅτι αὐτὸς ἦρε τὸ Ἐφοὺδ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐνώπιον Ἰσραήλ. Θ. ὅτι ἦν ἡ κιβωτὸς τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐνώπιον Ἰσραήλ.

והעברים 21. A. καὶ οἱ Ἑβραῖοι. O. καὶ οἱ δοῦλοι.

ונקמתי 24. O. ἐκδικήσω. Ἄλλος, τιμωρήσομαι.

המטה 27. A. βακτηρίας. O. σκήπτρου. Ἄλλος, ῥάβδου.

ותראנה A. ἐφωτίσθησαν. O. ἐπέβλεψαν.

ויעף 28. O. ἐξελύθη. Ἄλλος, ἐκοπίασε.

עכר 29. O. ἀπήλλαχε. Ἄλλος, ἐτάραξε.

בפלשתים ממכמש 31. O. ἀλλοφύλων ἐν Μαχμάς. Ἄλλος, ἐκ τῶν ἀλλοφύλων πλείους ἢ ἐν Μαχμάς.

1. Hebr. ad stationem Philisthim. *A.* stationem. *LXX.* in Messab Alienigenarum. *Alius*, in stationem. (*Al.* substantiam) alienigenarum. *Vulg. ad stationem Philisthinorum.*

3. *Hebr. LXX.* portans ephud. *A.* portans superindumentum. *Vul. portabat Ephod.*

4. *Heb.* dens petræ a transitu inde, & dens petræ a transitu inde. *LXX.* dens petræ hinc, & dens petræ hinc. *Alius*, summitas petræ hinc, & summitas petræ hinc. *Vulg. eminentes petræ ex utraque parte, & quasi in modum dentium scopuli hinc & inde prærupti.*

5. *Hebr.* Dens unus statio ab Aquilone contra Machmas; & unus a meridie contra Gabaa: *LXX.* via una ab Aquilone venienti Machmas, & via altera ab Austro venienti Gabae. *Alius*, summitas una ab Aquilone juxta Machmas; & summitas altera ab Austro juxta Gabaa. *Vulg. unus scopulus prominens ad Aquilonem ex adverso Machmas, & alter ad meridiem contra Gabaa.*

6. *H.* restrictio. *A.* retentio. *S.* inhibitio. *LXX.* restrictum. *Vul. difficile.*

8. *H. A. Th.* nos manifestabimus. *LXX.* devolvemur. *Vul. cumque apparuerimus eis.*

11. *H.* ad stationem Philisthim. *LXX.* in Messab alienigenarum. *Alius*, in multitudinem alienigenarum. *Vulg. stationi Philistinorum.*

18. *Heb.* admove arcam Dei: quia erat arca Dei in die illa, & populus Israel. *A. S.* accede ad arcam Dei; erat enim cum filiis Israel in castris. *LXX.* admove Ephud, quia ipse tulit ephud in die illa coram Israel. *Th.* quia erat arca Dei in die illa coram Israel. *Vul. applica arcam Dei: Erat enim arca Dei in die illa cum filiis Israel.*

21. *H. A.* & Hebræi. *LXX.* & servi. *Vul. sed & Hebræi.*

24. *H. LXX. Vulg.* ulciscar. *Alius*, puniam.

27. *Hebr. Alius, Vulg.* virgæ. *A.* baculi. *LXX.* sceptri.

Heb. viderunt. *A. Vulg.* illuminati sunt. *LXX.* respexerunt.

28. *H.* defessus est. *LXX.* defecit. *Alius*, laboravit. *Vul. defecerat.*

29. *H. Alius, Vulg.* turbavit. *LXX.* perturbavit.

31. *H.* in Philisthim a Machmas. *LXX.* alienigenarum in Machmas. *Alius*, de alienigenis plures quam in Machmas. *Vul. Philisthæos a Mahcmis.*

אל־שלל

ויעש העם אל־שלל 32. Σ. ἐτράπη τοῦ ἁρπάζειν. O. ἐκλίθη ὁ λαὸς εἰς τὰ σκῦλα. Ἄλλος, ὥρμησεν εἰς τὰ σκῦλα.

הלילה 34. Post, ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, Ἄλλος, τὴν νύκτα.

הטוב 36. O. τὸ ἀγαθόν. Ἄλλος, τὸ ἀρεστόν.

כל פנות העם 38. A. εἰς τὰς γωνίας τὸ κλῆθος. Σ. τοὺς μεγάλους. O. τὰς γωνίας τοῦ Ἰσραήλ. Ἄλλος, τὰς φυλὰς τοῦ λαοῦ.

Σ. ודעו וראו במה היתה החטאת הזאת היום καὶ γνῶτε ἐν τίνι γέγονεν ἡ ἁμαρτία σήμερον. O. καὶ γνῶτε καὶ ἴδετε ἐν τίνι γέγονεν ἡ ἁμαρτία αὕτη σήμερον.

הבה תמים 41. O. δὸς δήλους. Ἄλλος, δὸς δήλωσιν.

כי־עם־אלהים עשה היום הזה 45. O. ὅτι ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ ἐποίησε τὴν ἡμέραν ταύτην. Ἄλλος, ἔλεος τοῦ Θεοῦ ἐποίησεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ.

ושאול לכד המלוכה 47. O. καὶ Σαοὺλ ἔλαχε τοῦ βασιλεύειν, κατακληροῦται ἔργον. Ἄλλος, καὶ Σαοὺλ κατακληροῦται τὸ ἔργον τοῦ βασιλεύειν.

בכל אשר־יפנה ירשיע O. οὗ ἂν ἐστράφη, ἐσώζετο. Ἄλλος, οὗ ἂν ἐπέβλεψεν, ἔσωζεν.

חיל 48. O. δύναμιν. O. ἄλλως, δύναμιν ἀτναίν. Ἄλλος, δύναμιν μεγάλην.

דוד 50. O. οἰκείου. Ἄλλος, πατραδέλφου.

חיל 52. O. δυνάμεως. Ἄλλος, εὐπορίας.

32. *H.* & fecit populus ad spolium. *S.* & versus est ad rapiendum. *LXX.* & divertit populus ad spolia. *Alius*, irruit in spolia. *Vulg. & versus ad prædam.*

34. *H.* noctu. *Alius*, noctem. *Vulg. usque ad noctem.*

36. *H. LXX. Vul.* bonum. *Alius*, placitum.

38. *H.* omnes anguli populi. *A.* in angulos multitudo. *S.* magnos. *LXX.* angulos Israel. *Alius*, tribus populi. *Vulg. angulos populi.*

H. & videte in quo sit peccatum hoc hodie. *S.* & cognoscite in quo factum sit peccatum hodie. *LXX.* & cognoscite & videte in quo factum est peccatum hoc hodie. *Vul. & scitote & videte per quem acciderit peccatum hoc hodie.*

41. *H.* da ostensionem. *LXX.* da manifestationes. *Alius*, da manifestationem. *Vul. da judicium.*

45. *H.* quia cum Deo fecit die hac. *LXX.* populus Dei fecit diem hanc. *Alius*, misericordia Dei fecit in die hac. *Vulg. quia cum Deo operatus est hodie.*

47. & Saul cepit regnum. *LXX.* & Saul sorte cepit regnare, sorte cepit opus. *Alius*, & Saul sorte cepit opus regnandi. *Vul. & Saul confirmato regno.*

H. in omnibus quæ respiciebat, condemnabat. *LXX.* quocumque se vertebat salvabatur. *Alius*, quocumque respiciebat, salvabat. *Vulg. quocumque se verterat, superabat.*

48. *H. LXX.* virtutem. *LXX. aliter*, virtutem atnain. *Alius*, virtutem magnam. *Vul. congregato exercitu.*

50. *H. Alius*, patrui. *LXX.* propinqui. *Vul. patruelis.*

52. *H. LXX.* virtutis. *Alius*, abundantiæ. *Vul. fortem & aptum ad prælium.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIV. Lib. I. Regum.

v. 1. A. τὴν ὑπόστασιν. Coislin. Ἄλλος, εἰς τὴν ὑπόστασιν τῶν ἀλλοφύλων. Reg.

v. 3. A. αἴρων ἐπενδύτην. Reg. אפוד vertere solet Aquila ἐπένδυμα. Vide utrumque Lexicon infra.

v. 4. Ἀλλ. ἀκρωτήριον πέτρας ἐντεῦθεν &c. Reg. Qui bis habet ὁδὸς mendose pro ὀδοὺς, *dens.*

v. 5. Ἀλλ. ἀκρωτήριον τὸ ἓν &c. Reg. Hic versio LXX. in eodem Codice omnino vitiata est, ut & in Editione Romana. Nam ex nominum similitudine imperiti Librarii, ὁδὸς *via*, posuere pro ὀδοὺς *dens*, quæ est propria τοῦ שן significatio.

v. 6. A. ἐπέχετε. Σ. ἐποχή. Reg.

v. 8. A. Θ. ἀποκαλυφθησόμεθα. Reg.

v. 11. Ἀλλ. εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἀλλοφύλων. Reg.

v. 18. Hæ lectiones A. S. & Theodotionis prodeunt ex Cod. Coislin. nec omnino consonant cum Hebræo.

v. 21. A. καὶ οἱ Ἑβραῖοι. Reg. LXX. autem καὶ οἱ δοῦλοι. Legerunt haud dubie עבדים

v. 24. Ἀλλ. τιμωρήσομαι. Reg.

v. 27. A. βακτηρίας. Ἄλλος, ῥάβδον. Reg.

Ibid. A. ἐφωτίσθησαν Reg.

v. 28. Ἄλλος, ἐκοπίασεν. Ita Reg.

v. 29. Ἄλλος, ἐτάραξε. Reg.

v. 31. Ἀλλ. ἐκ τῶν ἀλλοφύλων &c. Reg.

v. 32. Σ. ἐτράπη τοῦ ἁρπάζειν. Ἄλλος, ὥρμησεν. &c. Reg.

v. 34. Ἀλλ. τὴν νύκτα. Reg. in Edit. Romana omittitur.

v. 36. Ἄλλος, τὸ ἀρεστόν. Reg.

v. 38. In Regio, A. εἰς τὰς γωνίας τὸ κλῆθος: *in angulos multitudo.* Κλῆθος, multitudinem interdum, itemque gloriam sive decus significat. Σ. τοὺς μεγάλους, supple τοῦ λαοῦ, i. *magnates populi.* Ἄλλος, τὰς φυλὰς Ἰσραήλ.

Ibid. Σ. καὶ γνῶτε ἐν τίνι &c Reg.

v. 41. Ἄλλος, δὸς δήλωσιν. Reg.

v. 45. Ἀλλ. ἔλεος τοῦ Θεοῦ &c. erratum videtur pro ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ. LXX. עם *populus*, verterunt. Vulgata melius עם *cum*, literæ eædem in utroque, significatio diversa.

v. 47. Ἀλλ. καὶ Σαοὺλ κατακληροῦται &c. Reg.

Ibid. Ἀλλ. οὗ ἂν ἐπέβλεψεν ἔσωζεν. Reg.

48. O. ἄλλως, δύναμιν ἀτναίν. Mira depravatio. Ἀλλ. δύναμιν μεγάλην. Utraque lectio in Reg.

v. 50. Ἀλλ. πατραδέλφου. Reg. & Coislin. alter. Videtur omnino esse Aquilæ qui ita vertit supra, 10. 14. & passim in Canticis.

v. 52. Ἀλλ. εὐπορίας. Coislin. alter.

LIB. I. REGUM. CAPUT XV.

צבאות 2. O. σαβαώθ. Ἄλλος, στρατιῶν.

פקדתי A. ἐπισκεψάμην. O. ἐκδικήσω.

שם Σ. ἐπέθετο. O. ἀπήντησεν. Θ. ἐπάταξεν.

בטלאים 4. O. Γαλγάλοις. Ἄλλος, ἅρμασιν.

מאתים Οἱ λοιποὶ, διακοσίαις. O. τετρακοσίας.

רגלי Οἱ λοιποὶ, πεζῶν. O. ταγμάτων.

וירב 5. O. ἐνήδρευσεν. Ἄλλος, ἐνίδρυσεν.

בנחל O. ἐν τῷ χειμάῤῥῳ. Ἄλλος, ἐν τῇ φάραγγι.

אספך 6. A. συνεύρω σε. O. προσθῶ σε.

עמלקי פן־אספך עמו ואתה עשיתה חסד עם־כל־בני ישראל O. τοῦ Ἀμαληκίτου, μὴ προσθῶ σε μετ' αὐτοῦ, καὶ σὺ ἐποίησας ἔλεος μετὰ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. Ἄλλος, τοῦ Ἀμαλὴκ, καὶ οὐ προστεθήσῃ μετ' αὐτοῦ, ἐπεὶ οὐκ ἐποίησεν ἔλεος μετὰ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ.

ויסר A. ἀπέστη. O. καὶ ἐξέκλινεν.

החרים 8. Οἱ λοιποὶ, ἀναθεμάτισεν. Σ. ἐξωλόθρευσεν. O. ἀπέκτεινεν.

החרים 9. O. ἐξολοθρεῦσαι. Ἄλλος, ἀναθεματίσαι.

נמבזה A. τεταπεινωμένον. Σ. εὐτελές. O. ἠτιμωμένον. Θ. ἐξουδενωμένον.

נחמתי 11. Σ. μετεμελήθην. O. μετακεκλημαι. Θ. παρακέκλημαι. Sic legitur in Edit. τῶν O. Romana.

מאחרי A. ὄπισθεν. Σ. ἀκολουθεῖν μοι. O. ἀπὸ ὄπισθέν μου.

ויחר Σ. ἐλυπήθη. Σ. Θ. ὄργιλον. [Sic] O. ἠθύμησε.

הקימתי 13. A. ἐκύρωσα. O. ἔστησα.

אשר חמל 15. A. ὧν ἐφείσατο. O. ἃ περιεποιήσατο.

הרף 16. A. ἄφες. Σ. ἔασον. O. ἄνες.

ראשית החרם לזבח 21. A. κεφάλαιον. Οἱ λοιποὶ, ἀπαρχὴν τοῦ ἀναθέματος. O. τὰ πρῶτα τοῦ ἐξολοθρεύματος θῦσαι. Ἄλλος, τὰ πρῶτα τοῦ ἀναθέματος τοῦ θῦσαι.

החפץ ליהוה בעלות 22. Σ. μὴ θέλει; O. εἰ θελητὸν τῷ κυρίῳ ὁλοκαυτώματα; Ἄλλος, οὐ θέλει ὁ κύριος ὁλοκαυτώσεις.

2. Hebr. *Alius*, *Vulg.* exercituum. *LXX.* Sabaoth.

H. Vulg. recensui. *A.* inspexi *LXX.* ulciscar.

H. posuit. *S.* irruit. *LXX.* occurrit. *Th.* percussit. *Vulg. restitit.*

4. *H.* Telaim. *LXX.* Galgalis. *Alius*, curribus. *Vulg. quasi agnos.*

H. Vul. ducenta. *Reliqui*, ducentis. *LXX.* quadringenta.

Hebr. Reliqui, *Vulg.* peditum. *LXX.* ordinum.

5. *H. LXX.* insidiatus est. *Alius*, insedit. *Vulg. tetendit insidias.*

Hebr. LXX. Vulg. in torrente. *Alius*, in convalle.

6. *H.* comprehendam te. *A.* simul inveniam te. *LXX.* addam te. *Vul. involvam te.*

Heb. Amalecitæ ne forte comprehendam te cum eo: & tu fecisti misericordiam cum omnibus filiis Israel. *LXX.* Amalecitæ, ne addam te cum eo: & tu fecisti misericordiam cum filiis Israel. *Alius*, ipsius Amalec, & non adjicieris cum eo, quia non fecit misericordiam cum filiis Israel. *Vulg. ab Amalec, ne forte involvam te cum eo: tu enim fecisti misericordiam cum omnibus filiis Israel.*

Hebr. A. Vulg. & recessit. *LXX.* & declinavit.

8. *H. LXX. Vul.* interfecit. *Reliqui*, anathematizavit. *S.* exterminavit.

9. *Hebr.* perdere. *LXX.* exterminare. *Alius*, anathematizare. *Vulg. disperdere.*

H. Th. contemtum. *A.* humiliatum. *S.* vile. *LXX. Vul.* vile.

11. *H. S. LXX. Vul.* pœnitet me. *Th.* revocavi me.

H. A. LXX. de post me. *S.* sequi me. *Vulg. dereliquit me.*

H. S. Th. iratus est. *S.* doluit. *LXX. Vul.* contristatus est.

13. *H.* statui. *A.* ratum feci. *LXX.* firmavi *Vul. implevi.*

15. *Hebr.* quia pepercit. *A.* quibus pepercit. *LXX.* quæ reservavit. *Vulg. pepercit enim.*

16. *Heb. A. LXX.* permitte. *S. Vulg.* sine.

21. *Hebr.* initium anathematis ad immolandum. *A.* capitulum. *Reliqui*, primitias anathematis. *LXX.* prima exterminationis ad sacrificandum. *Alius*, prima anathematis ad immolandum. *Vulg. primitias eorum quæ cæsa sunt, ut immolet.*

H. 22. numquid voluntas Domino in holocaustis? *S.* num vult? *LXX.* si voluntas Domino holocausta? *Alius*, non vult Dominus holocausta. *Vul. numquid vult Dominus holocausta?*

שמע מזבח טוב O. ἀκοὴ ὑπὲρ θυσίαν ἀγαθήν. Ἄλλος, ἀκοὴ ἀγαθὴ ὑπὲρ θυσίαν. Ἄλλος, βελτίων θυσίας.

להקשיב O. ἡ ἐπακρόασις. Ἄλλος, τὸ προσέχειν.

23. כי חטאת־קסם מרי ואון ותרפים הפצר A. ἁμαρτία μαντείας παραπικρασμός....... Σ. ὅτι ἁμαρτία τῆς μαντείας τὸ προσερίζειν, ἡ δὲ ἀνομία τῶν εἰδώλων τὸ ἀπειθεῖν. O. ὅτι ἁμαρτία οἰώνισμά ἐστιν, ὀδύνην καὶ πόνους θεραφὶν ἐπάγουσιν. Τὸ δὲ, θεραφίμ, ὁ A. θεραπείας καὶ ἀνθυφαίρεσιν ἡρμήνευσεν. Ἄλλος, ἐπιτήρησιν. Ἄλλος, οἰώνισμά ἐστι παραπικρασμὸς, ἀδικία καὶ θεραφὶν ὀδύνην καὶ πόνους ἐπάγουσιν.

25. נא Σ. ἀξιῶ. O. δή.

26. מאסתה O. ἐξουδένωσας. Θ. ἀπώσω.

וימאסך Σ. ἐξουδενώσει σε. O. ἀπεβάλετό σε.

27. כנף Σ. τοῦ ἄκρου τοῦ κρασπέδου. O. τοῦ πτερυγίου.

מעיל A. ἐνδύματος. Σ. περιβολαίου. O. διπλοΐδος. Θ. ἱματίου.

28. רע A. Σ. ἑταίρῳ. O. τῷ πλησίον.

29. וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם O. καὶ διαιρεθήσεται Ἰσραὴλ εἰς δύο, καὶ οὐκ ἀποστρέψει, οὐδὲ μετανοήσει. Ἄλλος, σχισθήσεται, καὶ οὐκ ἐπιστρέψει, οὐδὲ μετανοήσει ὁ ἅγιος τοῦ Ἰσραήλ. Ἄλλος, οὐ ψεύσεται, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται.

להנחם A. μεταμεληθῆναι. O. μετανοῆσαι. Θ. παρακληθῆναι.

32. אגג מעדנת A. Ἀγὰγ ἀπὸ τρυφερίας. Σ. Ἀγὰγ ἁβρός. O. Ἀγὰγ τρέμων. Ἄλλος, Ἀγὰγ ἐξ Ἀναθὼθ τρέμων.

33. אמך וישסף O. ἡ μήτηρ σου. καὶ ἔσφαξεν. Ἀλλ. ἡ μήτηρ σου υἱοῦ Σαπίφ.

וישסף A. Σ. διέσπασεν. O. ἔσφαξεν. Θ. ἐβασάνισεν.

34. גבעה A. εἰς τὸν βουνόν. O. εἰς Γαβαά.

Hebr. audire præ ſacrificio bonum. *LXX.* auditio ſuper ſacrificium bonum. *Alius*, auditio bona ſuper ſacrificium. *Alius*, melior ſacrificio. *Vulg. melior eſt enim obedientia, quam victimæ.*

H. iotendere. *LXX.* obedientia. *Alius*, attendere. *Vul. auſcultare.*

23. *H.* quia peccatum divinationis rebellio, & mendacium & Theraphim traoſgredi. *A.* peccatum vaticinationis, irritatio... *S.* quia peccatum vaticinationis contendere, iniquitas vero idolorum immorigerum eſſe. *LXX.* quoniam peccatum augurium eſt, dolorem & labores Theraphin inducunt. *Illud autem*, Theraphim *Aquila*, cultum & ſubtractionem, *interpretatus eſt. Alius*, obſervationem. *Alius*, augurium eſt, irritatio: injuſtitia & Theraphin dolorem & labores inducuot. *Vulg. Quoniam quaſi peccatum ariolandi eſt, repugnare: & quaſi ſcelus idololatriæ, nolle acquieſcere.*

25. *Heb.* nunc. *S. Vul.* quæſo. *LXX.* utique.

26. *H.* reprobaſti. *LXX.* ſpreviſti. *Th.* abjeciſti. *Vul projeciſti.*

H. Vulg. projecit te. *S.* ſpernet te. *LXX.* abjecit te.

27. *H.* in alam. *S.* ſummitatem fimbriæ. *LXX.* pinnulam. *Vulg. ſummitatem.*

H. S. Vulg. pallii. *A.* indumenti. *LXX.* diploïdis. *Th.* veſtimenti.

28. *Vulg. A. S.* ſocio. *LXX. Vul.* proximo.

29. *Heb.* & etiam victoria Iſrael, non mentietur, & non pœnitebit. *LXX.* & dividetur Iſrael in duo: & non averter, neque pœnitebit. *Alius*, ſcindetur, & non convertet ſe, oeque pœnitebit ſanctus Iſrael. *Alius*, nou mentietur neque pœnitebit eum. *Vul. porro triumphator in Iſrael non parcet, & pœnitudine non flectetur.*

Hebr. A. LXX ad pœnitendum. *Th.* ut revocetur. *Vul. ut agat pœnitentiam.*

32. *H.* Agag a deliciis. *A.* Agag a voluptate. *S.* Agag delicatus. *LXX.* Agag tremens. *Alius*, Agag ex Anathoth tremens. *Vulg. Agag pinguiſſimus & tremens.*

33. *Hebr.* mater tua. Et ſcindere fecit. *LXX.* mater tua. Et jugulavit. *Alius*, mater tua filii Saſiph. *Vul. mater tua, & in fruſta concidit.*

Hebr. ſcindere fecit. *A. S.* diſcerpſit. *LXX.* jugulavit. *Th.* cruciavit. *Vulg. in fruſta concidit.*

H. LXX. Vulg. in Gabaa. *A.* in collem.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XV. Lib. I. Regum.

v. 2. Ἄλλος, στρατιῶν. Coiſlin. alter.
Ibid. A. ἐπισκέψομαι. Ita Reg. & Coiſlin. alter.
Ibid. Σ. ἐπιθεὶς &c. Coiſlin. alter.
v. 4. Ἄλλος, ἅρμασιν. Hæc & ſequentes verſûs quarti lectiones ex eodem Coiſlin.
v. 5. Ἀλλ. ἐνήδρευσεν. Reg.
Ibid. Ἀλλ. ἐν τῇ φάραγγι. Reg. & Coiſlin. alter.
v. 6. A. συναίρω σε. Reg. & Coiſlin. alter.
Ibid. Ἀλλ. τοῦ Ἀμαλὴκ &c. Reg.
Ibid. A. ἀπόστα. Reg. Coiſlin. habet οἱ λοιποὶ, ἀπόστα.

v. 8. Οἱ λοιποὶ, ἀνεθεμάτισεν. Ex eodem Coiſlin.
v. 9. Ἀλλ. ἀναθεματίσαι. Ita Reg. & Coiſlin. alter ſine Interpretis nomine. Sic vocem חרם & חרמים vertunt alibi Aquila & Theodotio. Vide in utroque Lexico ad calcem.
Ibid. A. τεθεωρημένον &c. Has Interpretationes ex Regio Codice mutuamur. Coiſlin. alter habet, A. τεθεωρημένον, minus recte, & Θ. ἐξουδενωμένον.
v. 11. Σ. μεταμελήθην &c. Idem Coiſlin.
Ibid. A. τὸ ῥῆμα. Σ. ἀκολουθεῖν μοι. Idem Coiſlin. ubi

illud τὸ ἔσω ad marginem positum significat Aquilam ita habere ut legitur in textu τῶν O.

Ibid. Σ. ἐλυπήθη, & Σ. Θ. ὠργίλον. Idem Coislin. qui binas, ut vides, Symmachi interpretationes exhibet, quod & infra in Aquila non semel observatur. Qua de re, nimirum de duabus utriusque editionibus, fuse in Præliminaribus.

v. 13. A. ἐκύρωσα. Reg. Coislin. alter habet. Σ. ἐκύρωσα.

v. 15. A. ἀν ἐφεισατο. Reg. & Coislin. alter.

v. 16. A. ἄφες. Σ. ἐασον. Idem Coislin.

v. 21 A. κεφάλαιον. Οἱ λοιποὶ, ἀπαρχὴν τοῦ &c. Coisl. idem. Ἀλλ. τὰ πρῶτα τοῦ ἀναθέματος τοῦ θῦσαι. Reg.

v. 22. Σ. μὴ θέλει. Coislin. 2. Ἀλλ. οὐ θέλει ὁ κύριος &c. Reg.

Ibid. Ἀλλ. ἀκοὴ ἀγαθὴ ὑπὲρ θυσίαν. Reg.

Ibid. Ἀλλ. τὸ προσέχειν. Reg. & Coislin. alter.

v. 23. Has lectiones mutuamur ex Codice Reg. pleniores & emendatiores, quam apud Drusium. Illud autem, A. θεραπείαν καὶ ἀδυφαίζειν, suspectum mihi est.

v. 25. Σ. αξιῶ. Coislin. 2.

v. 26. Θ. ἀπώσω. Idem.

Ibid. Σ. ἐξουθενώσει σε. Idem. Et sic O. in Edit. Rom.

v. 27. Σ. τοῦ ἄκρου τοῦ κρασπέδου. Reg. & Coislin. alter.

Ibid. A. ἐνδύματος &c. Idem Coislin.

v. 28. A. Σ. ἑταίρῳ. Coislin. 2.

v. 29. Ἀλλ. χωρισθήσεται, καὶ οὐκ ἐπιστρέψει. Reg. Ἄλλος, οὐ ψεύσεται &c. Coislin. 2.

v. 32. A. Αγαγ ἀπὸ τρυφερίας. &c. Ex Cod. Reg. & Coislin. altero. Illud autem ἐξ ἀναθὼθ, mendose positum esse videtur pro Αδανωθ, ex voce Hebraïca עדנת.

v. 33. Ἄλλος, ἡ μητέρ σοῦ υἱοῦ Σασεῖφ. Reg. mendose pro νισασεῖφ. Est lectio vocis Hebraïcæ וישסף Græcis literis expressæ.

Ibid. A. Σ. διέσπασεν. Θ. ἐκατέτεμεν. Coislin. 2.

v. 34. A. εἰς τὴν Γαβαάθ. Reg. Hieron de locis Heb. & supra, Cap. 11. ex Theodoreto.

LIB. I. REGUM. CAPUT XVI.

מאסתיו 1. A. ἀπεδοκίμασα. O. ἐξουδένωκα αὐτόν. Ἄλλος, ἀπωσμαι αὐτόν.

בזבח 3. O. Θ. χ. Εἰς τὴν θυσίαν.

ויחרדו 4. A. Σ. ἐξεπλάγησαν. O. ἐξέστησαν.

לקראתו Σ. ἀπαντήσαντες αὐτῷ. O. τῇ ἀπαντήσει αὐτοῦ.

כי לא אשר יראה האדם 7. O. ὅτι οὐχ ὡς ἐμβλέψεται ἄνθρωπος, ὄψεται ὁ Θεός. Ἄλλος, ὅτι οὐχ ὡς ἂν ἴδῃ ἄνθρωπος, οὕτως ὄψεται ὁ Θεός.

ויעבר ישי שמה ויאמר גם־בזה לא־בחר יהוה 9. Ἀλλ. Καὶ παρήγαγεν Ιεσσαὶ τὸν Σαμαά. καὶ εἶπεν, οὐδὲ ἐν τούτῳ ἐξελέξατο κύριος. O. καὶ παρήγαγεν ὁ Ιεσσαὶ τὸν Σαμά. καὶ ἐν τούτῳ οὐκ ἐξελέξατο.

התמו 11. O. ἐκλελοίπασιν. Ἄλλος, ἐτελειώθησαν.

ותצלח 13. A. ἐνηυλίσθη. Σ. ὥρμησεν. O. ἐφήλατο. Θ. ἐπέφανεν.

ובעתתו 14. A. ἐθάμβει. Σ. συνεῖχεν αὐτόν. O. ἔπνιγεν αὐτόν.

אדננו 16. ※ Σ. κύριε ἡμῶν.

בכנור A. ψαλτήριον. Σ. Θ. κιθάρα. O. ἐν κινύρα.

כיטיב 17. Σ. καλῶς. O. ὀρθῶς. Θ. ἀγαθῶς.

נשא כלים 21. Σ. ὁπλοφόρος. O. αἴρων τὰ σκεύη.

רוח אלהים 23. Οἱ λοιποὶ, πνεῦμα Θεοῦ. O. πνεῦμα πονηρόν.

את־הכנור A. κιθάραν. O. κινύραν. Θ. ψαλτήριον.

ורוח O. ἀνέψυχεν. Θ. ἀνέπνεεν.

2 Hebr. *A.* reprobavi eum. *LXX.* sprevi eum. *Alius*, rejeci eum. *Vulg. projecerim eum.*

3. *Heb. Vul.* ad victimam. *LXX. Th.* in sacrificium.

4. *Hebr.* & contremuerunt. *A. S.* attoniti sunt. *LXX.* expaverunt. *Vulg. admirati sunt.*

Heb. in occursum ejus. *S.* cum occurrerent ei. *LXX.* occursu ejus. *Vul. occurrentes ei.*

7. *Heb.* quia non quod videbit homo. *LXX.* quoniam non sicut inspiciet homo, videbit Deus. *Alius*, quia non sicut videbit homo, videbit Deus. *Vulg. nec juxta intuitum hominis ego judico.*

9. *H.* & transire fecit Isai Samma. Et dixit: Etiam in hoc non elegit Dominus. *Alius*, & produxit Jessai Samaa: & dixit, neque in hoc elegit Dominus. *LXX.* & produxit Jessai Sama: & in hoc non elegit. *Vulg. adduxit autem Isai Samma, de quo ait: Etiam hunc non elegit Dominus.*

11. *H. Alius*, suntne consummati? *LXX.* defeceruntne? *Vul. numquid jam completi sunt?*

13. *Heb.* prosperavit. *A.* inhabitavit. *S.* irruit. *LXX.* insiliit. *Th.* advenit. *Vul. directus est.*

14. *Heb.* terruit eum. *A.* attonitum faciebat. *S.* occupavit eum. *LXX.* suffocavit eum. *Vulg. exagitabat eum.*

16. *Heb. Vulg.* Dominus noster. ※ *S.* Domine noster.

Hebr. LXX. in cinyra. *A.* psalterium. *S. Th. Vulg.* cithara.

17. *H.* bene scientem. *S.* pulcre. *LXX.* recte. *Th.* bene. *Vulg. bene psallentem.*

21. *Heb. LXX.* ferens vasa. *S. Vul.* armiger.

23. *H. & Reliqui*, spiritus Dei. *LXX.* spiritus malus. *Vulg. spiritus Domini malus.*

H. LXX. cinyram. *A. Vul.* citharam. *Th.* psalterium.

Hebr. & erat respiratio. *LXX.* refrigerabat.

לו טוב Σ. εὔφορος ἐγένετο. O. ἀγαθὸν ἦν αὐτῷ.

Th. respirabat. *Vulg. refocillabatur.*
Heb. LXX. bene erat ei. *S. Vulg.* levius habebat.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVI. Lib. I. Regum.

v. 1. A. ἀπεδοκίμασα. Coislin. alter. Ἄλλος, ἀπῶσμαι αὐτόν. Reg.

v. 3. O. Θ. χω. εἰς τὴν θυσίαν. Illud χω quid significet vide in Nota ad Cap. 1. Judicum v. 4. ubi conjecturam ea de re nostram dedimus.

v. 4. A. Σ. ἐξεπλάγησαν. Coislin. 2.

Ibid. Σ. ἀπαντήσαντες. Coislin. 2.

v. 7. Ἀλλ. ὅτι οὐχ ὡς ἂν ἴδῃ ἄνθρωπος &c. Reg. Illud autem, ὄψεται ὁ Θεὸς, *videbit Deus*, ab omnibus adjicitur, quia licet non exprimatur in Hebræo, subintelligitur tamen.

v. 9. Ἀλλ. καὶ παρήγαγεν Ἰεσσαὶ τὸν Σαμμαὰ &c. Reg.

v. 11. Ἀλλ. ἐτελειώθησαν. Coislin. 2.

v. 13. A. ἐνεκυλίσθη &c. idem.

v. 14. A. ἐθάμβει. Coislin. alter. Σ. συνεῖχεν αὐτόν. Sic Reg.

v. 16. ※Σ. κύριε ἡμῶν. Coislin. alter.

Ibid. A. ψαλτήριον &c. Idem.

v. 17. Σ. καλῶς. Θ. ἀγαθῶς. Coislin. 2.

v. 21. Σ. ὁπλοφόρος. Idem.

v. 23. Οἱ λοιποὶ, πνεῦμα Θεοῦ. Idem.

Ibid. A. κιθάραν. Θ. ψαλτήριον. Coislin. alter, sive 2.

Ibid. Θ. ἀνέψυχεν. Coislin. 2. atque etiam Reg. sed sine Interpretis nomine.

Ibid. Σ. εὔφορος ἐγένετο. Reg. & Coislin. alter qui habet ἐγένετο.

LIB. I. REGUM. CAPUT XVII.

באפס דמים 1. A. ἐν πέρατι Δομείμ. O. ἐφερμέν. Ἄλλος, ἐν ἀφὲς Δομμίν.

בעמק האלה 2. A. Θ. ἐν τῇ κοιλάδι τῆς δρυός. Σ. ἐν τῇ κοιλάδι ἠλά. O. ἐν τῇ κοιλάδι τῆς τερεβίνθου. Ἄλλος, ἐν τῇ κοιλάδι αὐτοί.

הגיא 3. A. ὁ μεσάζων. Οἱ λοιποὶ, ἡ φάραγξ. O. ὁ αὐλών.

שש 4. Σ. καὶ οἱ λοιποὶ, ἕξ. O. Coislin. πέντε. O. Ed. Rom. τεσσάρων.

קשקשים 5. A. φολιδωτόν. Σ. Θ. ἀσπιδωτόν. O. ἁλυσιδωτόν.

כנור 7. A. Θ. ἀντίον. Σ. ἱστός. O. μέσακλον. Ἀλλ. μέσαυλον. Ἀλλ. μεσάκυον.

להבת חנית A. Θ. φλὸξ δόρατος. (Σ.) αἰχμή. O. λόγχη.

שקלים ברזל A. σίκλων στατήρων. O. σίκλων σιδήρου.

מלחמה 8. Οἱ λοιποὶ, πόλεμον. O. πολέμῳ.

עבדים Οἱ λοιποὶ, δοῦλοι. O. Ἑβραῖοι.

וירד אלי Σ. εἰς τὸ μονομαχῆσαι. O. καὶ καταβήτω.

אם־יוכל להלחם אתי 9. Σ. περιγένηταί μου. O. ἐὰν δυνηθῇ πολεμῆσαι πρός με.

חרפתי 10. O. ὠνείδισα. Ἄλλος, ἐξουδένωσα. Ἄλλος, ὕβρισα.

היום הזה Σ. σήμερον. O. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ.

יחד A. ὁμοῦ. O. ἀμφότεροι. Θ. ἅμα.

ודוד בן־איש אפרתי הזה מבית לחם יהודה ושמו ישי ולו שמנה בנים והאיש בימי שאול זקן בא באנשים 12. Ἄλλος, καὶ ἦν Δαυὶδ υἱὸς ἀνθρώπου Ἐφραθαίου οὗτος ἐκ Βηθλεὲμ Ἰούδα, καὶ

1. Hebr. in fine Dammim. *A.* in fine Domim. *LXX.* Ephermen. *Alius*, in Aphes Dommim. *Vulg. in finibus Dommim.*

2. *H.* in valle Ela. *A. Th.* in valle quercus. *S.* in valle Hela. *LXX. Vul.* in vallem terebinthi. *Alius*, in valle ipsi.

3. *H. Reliqui*, *LXX. Vulg.* vallis. *A.* medians.

4. *H. S. Reliqui*, *Vul.* sex. *LXX. Coislin.* quinque. *LXX. Edit. Rom.* quatuor.

5. *H.* squamarum. *A.* squamatam. *S. Th.* scutatam. *LXX.* hamatam. *Vul. squamatâ.*

7. *H. LXX. Vulg.* liciatorium. *A. Th.* malus. *S.* velum. *Alii*, medianum.

H. flamma lanceæ. *A. Th.* flamma hastæ. *S.* cuspis. *LXX.* lancea. *Vulg. ferrum hastæ ejus.*

H. LXX. siclorum ferri. *A.* siclorum staterarum. *Vulg. siclos ferri.*

8. *Hebr. Reliqui*, bellum. *LXX.* bello. *Vulg. prælium.*

Hebr. Reliqui, *Vul.* servi. *LXX.* Hebræi.

Hebr. descendat ad me. *S. Vul.* ad singulare certamen. *LXX.* & descendat.

9. *Hebr. LXX. Vulg.* si quiverit pugnare mecum. *S.* vicerit me.

10. *H. LXX. Vul.* exprobravi. *Alius*, vilipendi. *Alius*, contumelia affeci.

H.br. die hac. *S. Vulg.* hodie. *LXX.* in die hac.

H. A. pariter. *LXX.* ambo. *Th.* simul. *Vulg. singulare certamen.*

12. *Heb.* & David filius viri Ephrathæi hujus de Bethlehem Juda, & nomen ejus Isai. Et illi octo filii. Et vir in diebus Saul senex, veniens inter homines. *Alius*, & erat David filius viri Ephrathæi. Hic de Bethlehem

ὄνομα αὐτῷ Ἰεσσαί. καὶ αὐτῷ ὄκτω υἱοί. καὶ ὁ ἀνὴρ ἐν ταῖς ἡμέραις Σαοὺλ πρεσβύτερος ἐληλυθὼς ἐν ἀνδράσι.

וילכו שלשת בני־ישי הגדלים 13. Ἄλλος, καὶ ἐπορεύθησαν οἱ τρεῖς υἱοὶ Ἰεσσαὶ οἱ μείζονες.

ואת־ערבתם תקח 18. A. καὶ τὸ Ερυβά (l. ἐρυβά) αὐτῶν λήψῃ. Σ. καὶ ὅσα ἂν χρήζωσι γνώσῃ. Aliter, A. καὶ τὴν σύμμιξιν αὐτῶν λήψῃ. Σ. καὶ τὴν μισθοφορίαν αὐτῶν λήψῃ. Θ. καὶ ὃ ἐὰν χρήζωσι γνώσῃ.

בעמק האלה 19. A. Θ. ἐν τῇ κοιλάδι τῆς δρυός. Σ ἐν τῇ κοιλάδι Ἠλά. M. Alex. ἐν τῇ κοιλάδι τῆς τερεβίνθου.

המעגלה 20. Reg. & M. Alex. εἰς τὴν στρογγύλωσιν. Ἄλλος, εἰς τὴν παρεμβολήν.

המערכה Reg. & M. Alex. εἰς τὴν παράταξιν. Ἄλλος, εἰς τὸν πόλεμον.

אל־מול אחר 30. O. εἰς ἐναντίον ἑτέρου. Ἄλλος, εἰς μέρος ἕτερον.

ויצאתי 35. O. ἐξεπορευόμην. Ἄλλος, ἐξηρχόμην.

בזקנו O. τοῦ φάρυγγος αὐτοῦ. Οἱ λοιποί, τοῦ πώγωνος αὐτοῦ.

יד 37. O. χειρός. Θ. στόματος.

מדיו 38. A. ἐνδυτὴν αὐτοῦ. O. μανδύαν.

ויחגר 39. Οἱ λοιποί, καὶ ἐνέδυσεν. O. καὶ ἔζωσε.

מעל למדיו ויאל ללכת כי־לא־נסה Σ. καὶ ἔπαιζεν ἄπειρος ὤν. O. ἐπάνω τοῦ μανδύου αὐτοῦ καὶ ἐκοπίασε περιπατήσας ἅπαξ καὶ δίς. Ἄλλος, ἐπάνω τοῦ θώρακος αὐτοῦ. καὶ ἐχώλαινεν Δαυὶδ ἐν τῷ βαδίζειν ἐν αὐτοῖς ἅπαξ καὶ δίς, ὅτι ἄπειρος ἦν.

כי לא נסיתי O. ὅτι οὐ πεπείραμαι. Ἄλλος, ἀγύμναστος γάρ εἰμι.

ויסרם O. καὶ ἀφαιροῦσιν αὐτά. Ἄλλος, καὶ περιείλατο.

בן־הנחל 40. Σ. Θ. φάραγγος. O. χειμάρρου.

בכלי O. καδίῳ. Οἱ λοιποί, σκεύει. A. ἐν τῷ ἀναλεκτηρίῳ. Σ. ἐν τῇ πήρᾳ.

ויבזהו 42. Οἱ λοιποί, ἐξουδένωσεν. O. ἐξητίμασεν.

הכלב 43. O. ὡσεὶ κύων. Ἄλλος, μὴ κύων.

ויקלל Σ. ἐλοιδόρει. O. κατηράσατο.

פגר 46. Σ. σώματα. O. κῶλα.

Juda, & nomen ipsi Jessæ: & ipsi octo filii. Et vir in diebus Saul senex, qui processerat in viris. *Vul. David autem erat filius viri Ephrathæi, de quo supra dictum est, de Bethlehem Juda, cui nomen erat Isai qui habebat octo filios, & erat vir in diebus Saul senex, & grandævus inter viros.*

13. *Hebr. Alius*, abieruntque tres filii Isai majores. *Vul. abierunt autem tres filii ejus majores.*

18. *Hebr.* & pignus eorum accipies. *A.* & Eruba eorum accipies. *S.* & quæcumque opus ipsis fuerint cognosces. *Vulg. & cum quibus ordinati sunt disce. Aliter, A.* & commixtionem eorum accipies. *S.* & mercedem eorum accipies. *Th.* & quodcumque opus erit eis cognosces.

19. *H.* in valle Ela. *A. Th.* in valle quercus. *S.* in valle Hela. *M. Alex. Vulg.* in valle Terebinthi.

20. *H. Reg. & M. Alex.* in vallum. *Alius*, in castra. *Vul. ad locum Magala.*

H. ad ordinem. *Reg. & M. Alex.* in aciem. *Alius*; in bellum. *Vul. in pugnam.*

30 *H.* ad contra alterum. *LXX.* in adversum alterius. *Alius*, in partem alteram. *Vul. ad alium.*

35. *Hebr. LXX. Vul.* egrediebar. *Alius*, exibam.

Heb. Reliqui, in barbam ejus. *LXX.* guttur ejus. *Vul. mentum eorum.*

37. *H. LXX. Vulg.* manu. *Th.* ore.

38. *Heb.* vestibus suis. *A.* indumentum suum; *LXX.* vestimentum. *Vulg. vestimentis suis.*

39. *Heb. LXX.* & cinxit. *Reliqui*, & induit. *Vul. accinctus ergo.*

H. desuper vestes suas, & voluit ire, quia non expertus erat. *S.* & claudicabat, imperitus cum esset. *LXX.* super vestimentum suum, & laboravit cum ambulasset semel & bis. *Alius*, supra thoracem suum, & claudicabat David in ambulando in ipsis semel & bis, quia inexpertus erat. *Vul. super vestem suam, cœpit tentare si armatus posset incedere: non enim habebat consuetudinem.*

Hebr. quia non periculum feci. *LXX. Vulg.* quia non usum habeo. *Alius*, inexpertus enim sum.

H. & removit ea. *LXX.* & auferunt ea. *Alius*, & circumabstulit ea. *Vul. & deposuit ea.*

40. *Hebr. LXX. Vul.* de torrente *S. Th.* de valle.

H. Reliqui, in vase. *A.* in collectorio. *S. LXX. Vul.* in pera.

42. *Hebr. Reliqui*, *Vul.* despexit. *LXX.* contemsit.

43. *Heb. Alius*, *Vulg.* numquid canis. *LXX.* tamquam canis.

Hebr. LXX. Vulg. maledixit. *S.* convitiatus est.

46. *Heb.* cadaver. *S.* corpora. *LXX.* membra. *Vul. cadavera.*

ויחזק דוד מן־הפלשתי בקלע ובאבן ויך
50. את־הפלשתי וימתהו וחרב אין ביד־דוד
※ καὶ ἐκραταιώθη Δαυὶδ ὑπὲρ τὸν ἀλλόφυλον τῇ
※ σφενδόνῃ καὶ τῷ λίθῳ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ
※ ἐπάταξε τὸν ἀλλόφυλον, καὶ ἐθανάτωσεν αὐτόν.
※ καὶ ῥομφαία οὐκ ἦν ἐν χειρὶ Δαυίδ.

50. *Heb.* & prævaluit David præ Philistæo in funda & in lapide: Et percussit Philisthæum, & interfecit eum: & gladius non in manu David ※ Et corroboratus est David super alienigenam fundâ & lapide in die ※ illa, & percussit alienigenam, & occi- ※ dit eum, & gladius non erat in manu David. *Vulg. Prævaluitque David adversum Philisthæum in funda & lapide, percussumque Philisthæum interfecit, cumque gladium non haberet in manus David.*

מדלק 53. Σ. ἀπὸ τοῦ διωγμοῦ. Ο. ἐκκλίνοντες.
וישסו Οἱ λοιποί, διήρπασαν. Ο. κατεπάτουν. Ἄλλος, προενόμευσαν.
את־כליו 54. Σ. τὰ ὅπλα αὐτοῦ. Ἄλλος, τὰ σκεύη αὐτοῦ.

53. *Heb.* ab ardendo. *S.* ab insequutione. *LXX.* declinantes. *Vulg. postquam persecuti fuerant.*
H. Reliqui, Alius, diripuerunt. *LXX.* conculcabant. *Vul. invaserunt.*
54. *H. Alius*, vasa ejus. *S. Vul.* arma ejus.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVII. Lib. I. Regum.

v. 1. A. ἐν πέρατι Δομείμ. Sic Euseb. de locis Hebraïcis. Ἀφες Δομείμ. ἔνθα ἐπολέμει Σαοὺλ, ἐν πέρατι Δομείμ. Ubi Hieronymus: *Aphes Dommim ubi dimicavit Saul: pro quo Aquila interpretatus est, in finibus Dommim.* Lectio Ἀφεσδομμείν, videtur esse Theodotionis. Illud vero τῶν O. ἐφερμέμ, vitiatum est.

v. 2. A. Θ. ἐν τῇ κοιλάδι τῆς δρυός. Vide Eusebium de locis Hebraicis ad vocem Ἠλά. Σ. ἐν τῇ κοιλάδι Ἠλά. Drusius. Ἀλλ. ἐν τῇ κοιλάδι αὐτοῦ, qui sic transtulit אלה habuit pro αὐτοῦ, quæ est hujus vocis frequens significatio. Et sic Edit. Rom.

v. 3. A. ὁ μεσάζων &c. Coislin. 2.

v. 4. Σ. καὶ οἱ λοιποί, ἐξ &c. idem.

v. 5. A. φολιδωτόν. Σ. Θ. ἁλυσιδωτόν. Coislin. alter. Reg. vero postremam uni Symmacho tribuit.

v. 7. A. Θ. ἀντίον Σ. ἱστὸς &c. Has lectiones exhibet Coislin. 2.

Ibid. A. Θ. φλὸξ δόρατος &c. Idem.

Ibid. A. σίκλων στατήρων. Coislin. 2. suspicor esse mendum pro στατήρων σιδήρου.

v. 8. & 9. lectiones adfert idem Coislin.

v. 10. Ἀλλ. ἐξωνείδισα Reg. Ἀλλ. ὕβρισα. Coisl. 2.

Ibid. Σ. σήμερον. Coislin. 2.

Ibid. A. ὁμοῦ. Θ. ἅμα. Idem.

v. 12. Ἀλλ. καὶ ἦν Δαυὶδ υἱὸς &c. Hæc & versus 13. verba, ex Cod. Reg. desumta sunt. Hic autem deficiunt LXX. in Romana Editione usque ad versum 32. quæ in Codice Alexandrino, ex alia, ut videtur, Editione supplentur, & a Chrysostomo adferuntur in Homil. de David & Saul. In eodem Alexandrino Codice habentur cætera versûs 12. & 13. quæ adferimus.

v. 18. A. καὶ τὸ ἐνέχυρον, sive melius τὸ ἐνέχυρον αὐτῶν λήψῃ. Reg. ex Chrysostomo. lectionem vero Symmachi adfert Theodoretus. Coislinianus vero alter hæc habet, Ἰωάννου ἐκ τοῦ εἰς τὸν Ἡσαΐαν. Ἰαβὸθ τῇ Ἑβραΐων γλώττῃ ἡ ἀναστροφὴ λέγεται, καὶ ἡ ἀγωγή. διὰ τοῦτο Ἰεσσαὶ πέμπων τὸν Δαυὶδ ἔλεγεν, καὶ τὸ Ἐρουβὰ αὐτῶν λήψῃ τουτέστι τὴν ἀναστροφὴν αὐτῶν ἀπαγγελεῖς μοι, καὶ τί διάγουσι πράττοντες. Οἱ O. καὶ ὅσα ἂν χρήζωσι γνώσῃ. Θ. καὶ ὃ ἐὰν χρήζωσι γνώσῃ. A. καὶ τὴν σύμμιξιν αὐτῶν λήψῃ. Σ. καὶ τὴν μισθοφορίαν αὐτῶν λήψῃ. Διόδωρος, καὶ τὸ Ἐρουβὰ αὐτῶν λήψῃ. Θεοδώρητος, καὶ τὸ Ἐρουβὰ αὐτῶν λήψῃ. Ἰωάννης, καὶ τὸ Ἐρουβὰ αὐτῶν λήψῃ· ὁ δὲ Σύμμαχος τὸ, Ἐρουβὰ αὐτῶν λήψῃ, ἡρμήνευσεν, ὅσα χρήζουσι γνώσῃ.

v. 19. Vide ad versum 2.

v. 20. O. εἰς τὴν στρογγύλωσιν. Hæc deficiunt in LXX. Editionis Rom. Sed habentur in Codice Reg. qui ad marginem aliam interpretationem adfert, nempe εἰς τὴν παρεμβολήν.

Ibid. O. εἰς τὴν παράταξιν. Sic Reg. in textu, ad marg. vero, εἰς τὸν πόλεμον.

v. 30. Ἀλλ. εἰς μέρος ἕτερον. Idem.

v. 35. Ἀλλ. ἐξορχούμενον. Reg.

Ibid. Οἱ λοιποί, τοῦ πώγωνος αὐτοῦ. Coislin. 2.

v. 37. Θ. στόματος. Coislin. 2.

v. 38. A. ἐνδυτὴν αὐτοῦ. Reg. & Coislin. O. μανδύαν. Hic vero Procopius ait, εἶδος ἐφεστρίδος εἶναι δὲ Ἀρκαδικὴν εἶναι, ἢ τὸ παρὰ τοῖς πολλοῖς μάντιον λεγόμενον. οἱ μὲν O. διερρῆχθαι φασὶ τὰ ἱμάτια τοῦ τὴν ἀναίρεσιν τῶν Ἠλὶ παίδων μηνύσαντος· ὁ δὲ Ἀκύλας, τὸν μανδύαν ἐξέδωκεν, καὶ ὁ τῶν Ἀμμανιτῶν βασιλεὺς τῶν Δαυὶδ πρέσβεων ἀφεῖλε τῶν μανδυῶν τὸ ἥμισυ, ἕως τῆς ἀναβολῆς τῶν ἰσχίων αὐτῶν. i. *Genus est vestis. Existimo autem vel Arcadicam esse, vel quam vulgo mantion appellant. Septuaginta vero dicunt, vestimenta illius, qui nunciavit cædem filiorum Heli, discissa fuisse. Ubi Aquila,* Mandyan, *reddidit. Rex item Ammonitarum præscidit dimidium,* Mandyorum, *legatis Davidis usque ad tegumentum natium ipsorum.* Theodoretus vero ait: Ἀν. μανδύαν διερρηγμένον, quæ vitiata videntur.

v. 39. Οἱ λοιποί, ἐνδύων.

Ibid. Σ καὶ ἐπείραζεν &c. Coislin. 2. Ἀλλ. ἐπειρᾶτο τοῦ βαδίσαι &c. Idem.

Ibid. Ἀλλ. ἀγύμναστος γάρ εἰμι. Coislin. 2.

Ibid. Ἀλλ. καὶ περιείλατο. Reg

v. 40. Σ. Θ. φάραγγος. Coislin 2.

Ibid. Οἱ λοιποί, ἐν σκεύει &c. Has omnes lectiones effert idem Coislin.

v. 42. Οἱ λοιποί, ἐξουδένωσεν. Idem.

v. 43. Ἀλλ μὴ κύων. Reg.

Ibid. Σ. ἐλοιδόρει Coislin. 2.

v. 46. Σ. σώματα. Idem.

v. 50. Ἀλλ. καὶ ἐκραταιώθη &c. Coislin. cum asteriscis. pene similia habet Cod. Alexandrinus. Ibi vero LXX. deficiunt. Complut. habet ἐκραταιώθη. Adjicitque post ἐθανάτωσεν αὐτόν, hæc verba, καὶ ῥομφαία οὐκ ἦν ἐν χειρὶ Δαυίδ.

v. 53. Σ. ἀπὸ τοῦ διωγμοῦ. Coislin. 2.

Ibid. O. κατεπάτουν. Sic Reg. in textu: in margine vero, προενόμευσαν.

v. 54. Σ. τὰ ὅπλα αὐτοῦ. Ita Reg.

Digitized by Google

LIB. I. REGUM. CAPUT XVIII.

כנפשו 1. A. ὡς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Ἄλλος, ψυχὴν ἀγαπῶν τοσοῦτον.

המחלות 6. O. ※ χορεύουσαι. Ἄλλος, παίζουσαι.

ויחר לשאול מאד וירע בעיניו 8. O. καὶ πονηρὸν ἐφάνη τὸ ῥῆμα ἐν ὀφθαλμοῖς Σαοὺλ. Ἄλλος, καὶ ὠργίσθη Σαοὺλ σφόδρα.

כי־היה יהוה עמו ומעם שאול סר 12. ※ ὅτι ἦν ΠΙΠΙ μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ Σαοὺλ ἀπέστη.

משכיל 14. A. ἐπιστήμων. Σ. συνετός. O. συνιών.

ויגר 15. A. Σ. ὑπεστέλλετο. O. εὐλαβεῖτο.

וישר 20. Σ. ἡδὺ ἐγένετο. O. ηὐθύνθη.

ותהי־בו יד־פלשתים 21. Ἄλλος, καὶ ἔσται ἐπ᾽ αὐτὸν χεὶρ ἀλλοφύλων.

ויאמר שאול אל־דוד בשתים תתחתן בי ※ καὶ εἶπε Σαοὺλ πρὸς Δαυίδ, ἐφ᾽ αἱρέσει ἔσῃ ※ γαμβρός μου σήμερον. Θ. ἐπὶ τῶν δυσὶν ἐπιγαμβρεύσεις.

התחתן במלך 22. A. νυμφεύσεις ἐν ἐμοί. O. ἐπιγάμβρευσον τῷ βασιλεῖ.

חפץ O. θέλει. Θ. εὐδοκεῖ.

הנקלה 23. Σ. μὴ ἐλαφρόν. O. εἰ κοῦφον.

רש A. ἄπορος. O. ταπεινός. Θ. πένης.

נקלה A. εὐτελής. Σ. ἄτιμος. O. οὐχὶ ἔνδοξος.

למלך במהר 25. O. ὁ βασιλεὺς ἐν δόματι. Ἀλλ. ὁ βασιλεὺς ἕδνα.

להנקם Σ. ὥστε τίσασθαι. O. ἐκδικῆσαι.

ולא־מלאו הימים 26. A. Θ. ※ καὶ οὐκ ἐπληρώθησαν αἱ ἡμέραι. Σ. καὶ μὴ διελθουσῶν ἡμερῶν. Coiſlin. al.

וימלאום 27. A. Θ. ※ καὶ ἐπλήρωσεν αὐτάς.

וידע 28. Οἱ λοιποί, ※ καὶ ἔγνω. In O. vacat.

לרא 29. O. εὐλαβεῖσθαι. Ἄλλος, φοβεῖσθαι.

ויהי שאול איב את־דוד כל־הימים ויצאו שרי פלשתים ויהי מדי צאתם שכל דוד מכל עבדי שאול ויקר שמו מאד ※ καὶ ἐγένετο Σαοὺλ ※ ἐχθραίνων τὸν Δαυὶδ πάσας τὰς ἡμέρας.

1. HEb. ſicut animam ſuam. *A.* ſecundum animam ſuam. *Alius*, animam diligens tantum. *Vulg. quaſi animam ſuam.*

6. *Hebr.* Chori. *LXX. Vulg.* choros ducentes. *Alius*, ludentes.

8. *Heb.* & iratus eſt Saul valde, & malum fuit in oculis ſuis. *LXX.* & malum viſum eſt verbum in oculis Saul. *Alius*, & iratus eſt Saul valde. *Vulg. iratus eſt autem Saul nimis, & diſplicuit in oculis ejus ſermo.*

12. *Hebr.* quia erat Dominus cum eo, & a Saul receſſerat. ※ quia erat PIPI cum eo, & a Saul receſſerat. *Vulg. eo quod Dominus eſſet cum eo, & a ſe receſſiſſet.*

14 *H. LXX.* intelligens. *S.* prudens. *Vul. prudenter agebat.*

15. *H.* & timuit. *A. S.* angebatur. *LXX.* verebatur. *Vulg. cœpit cavere.*

20 *Hebr. LXX.* rectum fuit. *S.* ſuave fuit. *Vulg. placuit.*

21. *Hebr.* & ſit in eo manus Philiſthinorum. *Alius*, & erit ſuper eum manus alienigenarum. *Vulg. & ſit ſuper eum manus Philiſthinorum.*

Heb. dixitqoe Saul ad David: in duabus gener eris in me. ※ & dixit Saul ad David, ※ cum electione eris gener meus hodie. *Th.* ſuper duabus deſponſabis. *Vul. Dixitque Saul ad David, in duabus rebus gener eris meus hodie.*

22. *H.* gener eſto Regi. *A.* gener eris erga me. *LXX.* gener eſto Regi. *Vul. eſto gener Regis.*

Heb. complacuit. *LXX.* vult. *Th.* complacet. *Vulg. places Regi.*

23. *Hebr. S.* Numquid leve? *LXX.* ſi leve. *Vul. num parum.*

Hebr. Th. Vulg. pauper. *A.* inops. *LXX.* humilis.

Heb. deſpectus. *A. Vulg.* tenuis. *S* obſcurus. *LXX.* non honoratus.

25. *H.* regi in dote. *LXX.* rex in dono. *Alius, Vul.* rex ſponſalia.

Heb. LXX. ad ulciſcendum. *S.* ut vindicet ſe. *Vul. ut fiat ultio.*

26. *H.* & non completi erant dies. *A. Th.* ※ & non impleti erant dies. *S.* & non decurſis diebus. *Vul. & poſt paucos dies.*

27. *H.* impleverunt ea. *A. Th.* ※ & implevit ea. *Vulg. & annumeravit ea.*

28. *H.* & cognovit. *Reliqui*, ※ & novit. *In LXX. vacat. Vul. & intellexit.*

29. *H. Alius, Vul.* timere. *LXX.* cavere.

Heb. & fuit Saul inimicus David omnibus diebus. Et egreſſi ſunt principes Philiſthim: & fuit ab egrediendo eos intellexit David præ omnibus ſervis Saul: & honorificum fuit nomen ejus valde. ※ & factus eſt Saul inimicus

※ καὶ

※ καὶ ἐξῆλθον οἱ ἄρχοντες τῶν ἀλλοφύλων, ※ καὶ ἐγένετο ἀφ' ἱκανοῦ τῆς ἐξόδου αὐτῶν, καὶ ※ Δαυὶδ συνῆκε παρὰ πάντας τοὺς δούλους ※ Σαοὺλ, καὶ ἐτιμήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ σφόδρα.

※ David omnibus diebus Et egressi sunt princi- ※ pes alienigenarum, & factum est non multo ※ post exitum eorum, & David intellexit præ ※ omnibus servis Saul, & honoratum est nomen ejus valde. *Vulg. factusque est Saul inimicus David cunctis diebus. Et egressi sunt principes Philisthinorum: a principio autem egressionis eorum prudentius se gerebat David, quam omnes servi Saul, & celebre factum est nomen ejus nimis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVIII. Lib. I. Regum.

v. 1. A. κατὰ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Theodoretus & Procopius.

v. 6. Ἀλλ. παίζουσαι. Reg. Coislin. vero in margine habet λοιποί ※ χορεύουσαι, παίζουσαι.

v. 8. Ἀλλ. καὶ ὠργίσθη Σαοὺλ σφόδρα. Coislin. 2.

v. 12. ※ ὅτι ἦν ΠΙΠΙ &c. Coislin. 2. Hic ut infra non semel illud *pipi* notatur ad יהוה non quoad sonum sed quoad formam litterarum, quâ de re alibi.

v. 14. A. ἐπιστήμων &c. Coislin. 2.

v. 15. A. Σ. ἐπιστήλλετο. Reg.

v. 20. Σ. αὐτῷ ἤρεσε. Reg.

v. 21. Ἀλλ. ἔσται ἐπ' αὐτῷ. Ita Reg. In LXX. vacat.

Ibid. ※ καὶ εἶπε &c. Hæc cum asteriscis exhibet Coisl. quæ in LXX. desiderantur.

v. 22. Aquilæ & Theodotionis lectiones ex eodem Reg. mutuamur.

Ibid. Θ. εὐδοκεῖ. Coislin.

v. 23. Ἀλλ. μὴ ἐλαφρόν. Reg.

Ibid. A. ἄπορος. Θ. πένης. Idem.

Ibid. A. εὐτελὴς &c. Coislin. 2.

v. 25. Ἀλλ. ὁ βασιλεὺς ἵνα. Reg.

Ibid. Σ. ὥστε τιμωρηθῆναι. Reg. & Coislin. 2.

v. 26. ※ καὶ οὐκ &c. Coislin. 2.

v. 27. A. Θ. ※ καὶ ἐπλήρωσεν. Coislin. 2. cum asteriscis.

v. 28. Οἱ λοιποί, καὶ ἔγνω. Idem cum asteriscis.

v. 29. Ἀλλ. φοβεῖσθαι. Reg.

Ibid. Hæc cum asteriscis effert Coislin. 2. quæ conveniunt cum Alexandrino Codice.

LIB I. REGUM CAPUT XIX.

חפץ 1. O. ᾑρεῖτο τὸν Δαυίδ. Ἄλλος, ἠγάπα τὸν Δαυίδ.

מעשיו 4. O. τὰ ποιήματα αὐτοῦ. Ἄλλος, τὰ ἔργα αὐτοῦ.

וישם 5. Σ. ἐξέδωκεν. O. ἔθετο.

נקי Σ. ἀναίτιον. O. ἀθῷον.

חנם Σ. μάτην. O. δωρεάν.

כאתמול שלשום 7. O. ὡς ἐχθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν. Ἄλλος, ὡς πρὸ μιᾶς καὶ πρίν.

ותוסף המלחמה להיות 8. O. καὶ προσέθετο ὁ πόλεμος γενέσθαι πρὸς Σαούλ. Ἄλλος, καὶ προσέθετο γενέσθαι πόλεμος πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους.

נס 10. O. ἀνεχώρησε. Ἄλλος, ἐξέκλινε.

חלה הוא 14. A. ἀῤῥωστεῖν (αὐτόν.) O. ἐνοχλεῖσθαι αὐτόν.

התרפים אל־המטה וכביר העזים מראשתיו 16. A. μορφώματα, καὶ τὸ ἧπαρ τῶν αἰγῶν (τὸ πολὺ πλῆθος), καὶ συστρόφωμα τριχῶν. O. κενοτάφια ἐπὶ τῆς κλίνης, καὶ ἧπαρ τῶν αἰγῶν πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ.

התרפים A. μορφώματα. (al. προτομαί.) Σ. Εἴδωλα. Θ Θεραφίν. Coisl.

כביר Ἀλλ. τὸ πολὺ πλῆθος. Θ. χαβέρ.

1. **H**Eb. complacuit in David. *LXX. Alius, Vul.* diligebat David.

4. *H. Alius, Vul.* opera ejus. *LXX.* facta ejus.

5. *H. LXX. Vul.* posuit. *S.* tradidit.

Heb. LXX. innocuum. *S.* inculpatum. *Vulg. innoxio.*

H. LXX. gratis. *S.* frustra. *Vul. qui est absque culpa.*

7. *H.* sicut heri nudiustertius. *LXX.* sicut heri & nudiustertius. *Alius*, ut ante unam diem & prius. *Vulg. sicut fuerat heri & nudiustertius.*

8. *Hebr.* & addidit bellum esse. *LXX.* & processit bellum fieri adversus Saul. *Alius*, & addidit bellum fieri adversus alienigenas. *Vulg. motum est autem rursum bellum.*

10. *Hebr.* fugit. *LXX.* recessit. *Alius, Vulg.* declinavit.

14. *H.* ægrotus ipse. *A.* ægrotare ipsum. *LXX.* morbo laborare eum. *Vulg. quod ægrotaret.*

16. *H.* imagines super lectum & pellis caprarum capiti ejus. *A.* figuras & jecur caprarum magnâ copiâ & convolutio pilorum. *LXX.* cenotaphia super lectum, & jecur caprarum ad caput ejus. *Vulg. simulacrum super lectum & pellis caprarum ad caput ejus.*

H. imagines. *A.* figuræ *Al.* protomæ. *S.* idola. *Th.* Theraphin.

H. pellis *Al.* magna copia. *Th.* Chober.

וישבו בנוית 18. Σ. διαιτώμενοι . . . O. καὶ ἐκάθισαν ἐν Ναυὰθ. Ἄλλος, ἐν Ναυιώθ.

18. *Hebr.* & manserunt in Naioth. *S.* morantes . . . . *LXX.* & sederunt in Navath. *Alius*, in Navioth. *Vulg. & morati sunt in Najoth.*

את־להקת 20. A. ὅμιλον. Σ. συστροφήν. O. ἐκκλησίαν. Θ. σύστημα.

20. *H. A.* cœtum. *S.* conventum. *LXX.* ecclesiam. *Th.* turmam. *Vulg. cuneum.*

עליהם O. ἐπάνω αὐτῶν. Ἄλλος, ἐπ' αὐτῶν. Coisl. in textu, ἐπ' αὐτῶν, ad marg. Θ. ἐπάνω αὐτῶν.

H. Alius, Vulg. super eos. *LXX. Th.* supra eos.

ויתנבאו גם־המה O. προφητεύουσι. Οἱ λοιποὶ, καί γε αὐτοί.

H. & prophetabant etiam ipsi. *LXX.* prophetant. *Reliqui* etiam ipsi. *Vul. & prophetare cœperunt etiam ipsi.*

עד־בור הגדול אשר בשכו 22. O. ἕως τοῦ φρέατος τοῦ ἅλω, τοῦ ἐν τῷ Σεφί. Ἄλλος, ἕως τοῦ φρέατος τοῦ μεγάλου, τοῦ ἐν Σωχώ. Ἀλλ. ἕως τοῦ φρέατος τῆς ἅλω τῆς ἐν Σεφί. Ἄλλος, . . . τῷ ἐν τῷ Σεφιεὶμ.

22. *H.* usque ad cisternam magnam, quæ in Secho. *LXX.* usque ad puteum areæ quæ in Sephi *Alius*, usque ad puteum magnum, qui in Socho. *Alius*, usque ad puteum areæ, quæ in Sephi. *Alius*, . . . qui in Sephiim. *Vulg. usque ad cisternam magnam quæ est in Socho.*

בנוית Σ. ἐν ταῖς οἰκήσεσι. O. ἐν Ναυὰθ.

Hebr. Vulg. in Najoth. *S.* in habitationibus. *LXX.* in Navath.

הגם 24. A. μή. Σ. ὅτι. O. εἰ καί.

24. *H.* num etiam. *A.* num. *S.* quia. *LXX.* si &. *Vulg. num &.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIX. Lib. I. Regum.

v. 1. Ἄλλος, ἠγάπα τὸν Δαυίδ. Reg.

v. 4. Ἀλλ. τὰ ἔργα. Sic unus.

v. 5. Σ. ἐξέδωκεν. Coislin. 2.

Ibid. Σ. ἀναίτιον. Idem.

Ibid. Σ. μάτην. Idem.

v. 7. Ἀλλ. ὡς πρὸ &c. Idem.

v. 8. Ἀλλ. καὶ προσετέθη γενέσθαι πόλεμος &c. Reg.

v. 10. Ἀλλ. ἐξέκλινε. Reg.

v. 14. A. ἀῤῥωστεῖν. Coislin. 2.

v. 16. A. μορφώματα καὶ τὸ ἧπαρ &c. Ita Reg. Theodoret. & Procopius. תרפים μορφώματα vertit Aquila etiam Gen. 31. 19. Jud. 17. 5. Hic autem Coislinianus binas separatim Aquilæ versiones adfert in voce תרפים ex Theodoreto nempe μορφώματα; ad marginem vero textûs, προτομαί... Textum hujus loci ut in hoc Codice habetur hic referamus, uncinis includentes ea quæ in margine habentur Coislin. post κεφαλῆς αὐτοῦ. Sic καὶ ἐκάλυψεν αὐτὰ ἱματίῳ. καὶ ἀπέστειλε Σαοὺλ ἀγγέλους λαβεῖν τὸν Δαυίδ. καὶ λέγουσιν ἐνοχλεῖσθαι (A. ἀῤῥωστεῖν) αὐτόν. καὶ ἀποστέλλει (※ τοῦ ἰδεῖν:) ἐπὶ τὸν Δαυίδ λέγων· ἀγάγετε αὐτὸν ἐπὶ τῆς κλίνης πρός με τοῦ θανατῶσαι αὐτόν. καὶ ἔρχονται οἱ ἄγγελοι καὶ ἰδοὺ τὰ κενοτάφια (A. αἱ προτομαί. Σ. εἴδωλα. Θ. Θεραφίν.) ἐπὶ τῆς κλίνης, καὶ τὸ ἧπαρ τῶν αἰγῶν. (τὸ πᾶν πλῆθος τὸ τῆς δορᾶς τῆς αἰγείας) πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ. Binæ autem Aquilæ interpretationes ex duabus ejus Editionibus desumtæ sunt, ut sæpe diximus. Illud vero τὸ πᾶν πλῆθος, quod Aquilæ tribuit Theodoretus, in margine quasi scholion adfertur in Codice Coisliniano, qui adjicit Θ. χωβίρ.

v. 18. Σ. διαιτώμενοι. Hanc & sequentem lectionem exhibet idem Reg. Coislin. vero Σ. ἐνδιαιτώμενοι.

v. 20. A. ὅμιλον. Θ. σύστημα. Reg. & Coislin. 2. qui postremus Symmachi etiam lectionem habet.

Ibid. Ἀλλ. ἐπ' αὐτῶν. Reg. & sic Edit. Rom.

Ibid. Οἱ λοιποὶ, καίγε αὐτοί. Coislin. 2.

v. 22. Has omnes lectiones mutuamur ex eodem Reg.

Ibid. Σ. ἐν ταῖς οἰκήσεσι. Coislin. 2.

v. 24. A. μή. Σ. ὅτι. Idem.

LIB. I. REGUM. CAPUT XX.

לפני 1. O. ἐνώπιον. Ἄλλος, εἰς πρόσωπον.

1. HEb. ad facies. *LXX. Vul.* coram. *Alius*, in faciem.

חלילה 2. A. βέβηλόν. Σ. ἵλεώς σοι. O. μηδαμῶς σοι.

2. *H. Vul.* absit. *A.* prophanum. *S.* propitius tibi. *LXX.* nequaquam tibi.

ולא יגלה את־אזני Σ. ἐὰν μὴ δηλώσῃ εἰς ἀκοήν μου. O. καὶ οὐκ ἀποκαλύψει τὸ ὠτίον μου.

Hebr. & non revelet auri meæ. *S.* nisi declaret in aurem meam. *LXX.* & non revelabit auriculam meam. *Vulg. nisi prius indicaverit mihi.*

אל־ידע־זאת יהונתן פן־יעצב 3. O. μὴ γνώτω τοῦτο Ἰωνάθαν, μὴ οὐ βούληται. Ἄλλος, μὴ γνώτω ταῦτα Ἰωνάθαν, ὅπως μὴ ἀναγγείλῃ τῷ Δαυίδ.

3. *H.* ne cognoscat hoc Jonathan, ne forte doleat. *LXX.* non cognoscat hoc Jonathan, ne minime velit. *Alius*, ne cognoscat hæc Jonathan, ut ne renuntiet ipsi David. *Vul. nesciat hoc Jonathas, ne forte contristetur.*

כפשע ביני ובין מות A. Σ. ὅσον βῆμα ἀναμε-

Hebr. tamquam passus inter me & inter

ταξὺ ἐμοῦ καὶ θανάτου. Ο. ἐμπέπλησται ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ τοῦ θανάτου.

ישב־אשב עם־המלך לאכול 5. Ο. καθίσας οὐ καθήσομαι φαγεῖν. Ἄλλος, καθίσομαι μετὰ τοῦ βασιλέως φαγεῖν.

נשאל נשאל 6. Α. Θ. αἰτούμενος ᾐτήσατο. Ο. παραιτούμενος παρῃτήσατο.

חרה 7. Ο. σκληρῶς. Θ. ὀργιζόμενος.

כלתה Σ. ἀπήρτισται. Ο. συντετέλεσται.

8. In hæc verba, ἐν τῷ δούλῳ σου. in marg. Σ. χω-

כלתה הרעה 9. Σ. δέδοκται τὸ κακόν. Ο. συντετέλεσται ἡ κακία.

אחקר 12. Α. ἐξερευνήσω. Σ. ἐξιχνιάσω. Ο. ἀνακρινῶ. Θ. ἐξακριβάσομαι.

מחר השלשית Post, τρισσῶς. Coislin. ※ αὔριον καὶ εἰς τὴν τρίτην: τρισσῶς, marg. ἐπιμελῶς.

אשלח אליך וגליתי את־אזנך Σ. ※ καὶ ἀκουστόν σοι ποιήσω, καὶ ἀποκαλύψω τὸ οὖς σου.

הכרית 15. Σ. ἐκκόψῃς. Ο. ἐξαρεῖς.

מיד איבי 16. Ο. ἐχθρούς. ※ ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν.

להשביע 17. Σ. ὅρκῳ. Ο. ὀμόσαι. Θ. τοῦ ὁρκίσαι.

אהבת נפשו אהבו A. κατὰ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Ο. ἠγάπησε ψυχὴν ἀγαπῶντος αὐτόν.

יפקד 18. Σ. ζητηθήσεται. Ο. ἐπισκεπήσεται.

ושלשת 19. Α. τρεῖς ἡμέρας ἀναμενεῖς. Ο. καὶ τρισσεύσεις.

ביום המעשה Α. ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ ἔργου. Ο. ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐργασίμῃ. Ἄλλως, τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐργασίας.

אצל האבן Α. Σ. παρὰ τὸν λίθον. Ο. παρὰ τὸ ἐργάβ.

שלשת החצים 20. Α. ἀφήσω τρία βέλη. Ο. τρισσεύσω ταῖς σχίζαις.

למטרה Α. εἰς τὸν σκοπόν. Α. Θ. τὴν φυλακήν. Σ. εἰς τὸ συντεταγμένον. Ο. εἰς τὴν Αματταρί. Αλλ. λαματτάραν.

לך מצא את החצים 21. Ο. δεῦρο, εὑρέ μοι τὴν σχίζαν. Ἄλλος, βαδίσας ἄνελε μοι τὰς σχίζας. Αλλ. βέλος.

דבר 22. Σ. οὐδέν. Ο. λόγος. Ο. Coislin. δόλος.

mortem. *A. S.* quasi gradus inter me & mortem. *LXX.* impletum est inter me & mortem. *Vul. uno tantum (ut ita dicam) gradu, ego morsque dividimur.*

5. *Heb.* sedens sedebo cum Rege ad comedendum. *LXX.* sedens non sedebo manducare. *Alius*, sedebo cum Rege manducare. *Vul. ex more sedere soleo juxta Regem ad vescendum.*

6. *Heb.* postulando postulavit. *A. Th.* petiens petiit. *LXX.* deprecans deprecatus est. *Vulg. rogavit.*

7. *Hebr.* irascendo. *LXX.* dure. *Th. Vulg.* Iratus.

H. LXX. consummata est. *S.* perfecta est. *Vul. completa est.*

9. *H.* consummata sit malitia. *S.* decretum est malum. *LXX.* consummata est malitia. *Vul. completam esse . . . malitiam.*

12. *Hebr. Vulg.* investigavero. *A.* examinabo. *S.* investigabo. *LXX.* interrogavero. *Th.* diligenter perquiram.

H. cras tertia. *LXX.* ter. ※ & in tertiam. *Al.* accurate. *Vul. crastino vel perendie.*

H. misero ad te, & revelavero aurem tuam. *S.* ※ & auditum tibi faciam, & revelabo aurem tuam. *Vulg. misero ad te, & notum tibi fecero.*

15. *Heb.* abscindes. *S.* exscindes. *LXX. Vulg.* auferes.

16. *H. Vul.* de manu inimicorum. *LXX.* inimicos. ※ de manu inimicorum.

17. *H.* ad jurandum. *S.* juramento. *LXX.* jurare. *Th.* adjurare. *Vul. dejurare.*

H. dilectio animæ ejus diligebat eum. *A.* secundum animam suam. *LXX.* dilexit animam diligentis se. *Vulg. sicut enim animam suam, ita diligebat eum.*

18. *H. LXX.* visitabitur. *S.* quæretur. *Vulg. requiretur.*

19. *Hebr. LXX.* & tertiabis. *A.* tres dies remanebis. *Vulg. usque perendie.*

H. A. in die operis. *LXX.* in die operaria. *Al.* die operis. *Vulg. in die qua operari licet.*

H. A. S. apud lapidem. *LXX.* apud Ergab. *Vul. juxta lapidem.*

20. *H.* tres sagittas. *A.* emittam tria tela. *LXX.* tertiabo sagittis. *Vul. tres sagittas mittam.*

H. ad scopum. *A.* in scopum. *A. Th.* ad custodiam. *S.* ad condictum. *LXX.* in Amattari. *Alius*, Lamattaran. *Vul. ad signum*

21. *Hebr.* vade, inveni sagittas. *LXX.* veni reperi mihi sagittam. *Alius*, vadens, tolle mihi sagittas. *Al.* telum. *Vulg. vade & affer mihi sagittas.*

22. *H. LXX.* verbum. *S.* nihil. *LXX. Coislin.* dolus. *Vul. nihil mali.*

כפעם בפעם 25. Σ. ὥσπερ εἰώθει. Ο. ὡς ἅπαξ, καὶ ἅπαξ.

ויקם Σ. παρέστη δέ. Ο. καὶ προέφθασεν.

ויפקד Σ. ὑστέρησεν. Ο. ἐπεσκέπη.

מקרה 26. Α. συνάντησις. Σ. συγκύρημα. Ο. σύμπτωμα.

שלח 29. Σ. ἀπόλυσον. Ο. ἐξαπόστειλον.

זבח משפחה Α. Θ. θυσία συγγενείας. Σ. θυσία πάνδημος. Ο. θυσία τῆς φυλῆς.

בן־נעות המרדות 30. Σ. ἀπαιδεύτων ἀποστατούντων. Ο. υἱὲ κορασίων αὐτομολούντων. Θ. μετακινουμένων. Ἄλλος, υἱὲ κορασίων αὐτομολουσῶν γυναικοτροφή. Ἄλλος, γυναικοτραφές.

בחר אתה לבן Σ. προαιρῇ τὸν υἱόν. Ο. μέτοχος εἶ σὺ τῷ υἱῷ.

ערות Σ. ἀσχημοσύνης. Ο. ἀποκαλύψεως.

תכון 31. Σ. ἑδρασθήσεται. Ο. ἑτοιμασθήσεται.

נעצב 34. Α. διεπονήθη. Σ. ὠδυνήθη. Ο. ἐθραύσθη. Θ. ἐλυπήθη.

הכלמו Α. ἐνέτρεψεν. Ο. συνετέλεσεν. Θ. κατῄσχυνεν.

למועד 35. Α. κατὰ τὴν συνταγήν. Ο. καθὼς ἐτάξατο εἰς τὸ μαρτύριον Δαυίδ. Ἄλλος, εἰς καιρὸν Δαυίδ.

החצים 36. Α. Θ. τὰ βέλη. Σ. ἀκόντια. Ο. τὰς σχίζας.

החצי להעברו Ο. τῇ σχίζῃ, καὶ προῆγεν αὐτήν. Θ. παρέβη. Ἄλλος, τὰ βέλη, καὶ παρήγαγεν αὐτόν.

מאצל הנגב 41. Α. ἐχόμενα τοῦ νότου. Σ. ἀπὸ μεσημβρίας. Ο. ἀπὸ τοῦ Αργάβ. Al. Ανεγάβ. Ἄλλος, ἀπὸ τοῦ ὕπνου. Ἄλλος, πλησίον τοῦ νότου.

את־רעהו Α. ἑταίρῳ. Ο. τῷ πλησίον. Θ. ἀδελφῷ.

25. *H.* ficut vice in vice. *S.* ut folebat. *LXX.* ficut femel & femel. *Vulg. fecundum confuetudinem.*

H. & furrexit. *S.* adftitit vero. *LXX.* & prævenit. *Vul. furrexit.*

H. LXX. vifitatus eft. *S.* vacavit. *Vul. vacuufque apparuit.*

26. *Hebr. S.* accidens. *A.* occurfus. *LXX.* cafus. *Vulg. quod forte eveniffet.*

29. *H. LXX. Vulg.* dimitte. *S.* folve.

H. victima familiæ. *A. Th.* victima cognationis. *S.* victima totius populi. *LXX.* facrificium ipfius tribûs. *Vul. facrificium folenne.*

30. *Hebr.* fili perverfæ rebellionis. *S.* indifciplinatarum deficientium. *LXX.* fili puellarum ultro venientium. *Th.* tranfmotarum. *Alius*, fili puellarum ultro venientium mulierum alumne, *vel*, effeminate. *Vul. fili mulieris virum ultro rapientis.*

Hebr. eligens tu filium. *S.* præeligit filium. *LXX.* particeps es tu filio. *Vul. diligis filium.*

Hebr. nuditatis. *S.* turpitudinis. *LXX.* revelationis. *Vulg. ignominiofæ.*

31. *Heb. Vulg.* ftabilieris. *S.* firmabitur. *LXX.* parabitur.

34. *Hebr.* doluit. *A.* perdoluit. *S.* dolore affectus eft. *LXX.* fractus eft. *Th. Vulg.* contriftatus eft.

Hebr. A. pudefecerat. *LXX.* confummaverat. *Th.* confuderat. *Vulg. quod confudiffet.*

35. *Heb.* ad tempus. *A.* juxta condictum. *LXX.* ficut ftatuerat in teftimonium. *Alius*, in tempus. *Vul. juxta placitum.*

36. *H. LXX. Vulg.* fagittas. *A. Th.* tela. *S.* jacula.

Hebr. fagittam, ut tranfire faceret eam. *LXX.* fagittâ, & prætergredi fecit eam. *Th.* prætergreffus eft. *Alius*, tela, & prætergredi fecit eum. *Vul. fagittam trans puerum.*

41. *H.* de apud meridiem. *A.* juxta Auftrum. *S.* a meridie. *LXX.* ab Argab. *Al.* Annegab. *Alius*, a fomno. *Alius*, proxime Auftrum. *Vul. de loco qui vergebat ad Auftrum.*

H. focium fuum. *A.* amicum. *LXX.* proximum. *Th.* fratrem. *Vul.* (*fleverunt*) *pariter.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XX. Lib. I. Regum.

v. 1. Ἀλλ. εἰς πρόσωπον. Reg.

v. 2. Α. βέβηλον &c. Coiflin. 1.

Ibid. Σ. ἐὰν μὴ δηλώσῃ εἰς ἀκολουθίαν μου. Ita Drufius, & Coiflin. 2.

v. 3. Ἀλλ. Θ., μὴ γνώτω ταῦτα Ιωναθὰν, ὅπως μὴ ἀναγγείλῃ τῷ Δαυίδ. Ita Reg. Poftrema autem verba videntur potius effe Gloffema, quam interpretatio.

Ibid. Α. Σ. ὅτι βῆμα ἀναμεταξὺ ἐμοῦ καὶ θανάτου. Drufius & Coiflin. 2. qui habet μεταξύ.

v. 5. Ἀλλ. καθίσομαι μετὰ τοῦ βασιλέως &c. Reg.

v. 6. Α. Θ. αἰτούμενος ᾐτήσατο. Coiflin. 2.

v. 7. Θ. ὀργιζόμενος. Coiflin. 2.

Ibid. Σ. ἀπήρτισται. Idem.

v. 8. Σ. χω. Sic Coiflin. Vide Lib. Jud. 1. 14. in nota.

v. 9. Σ. δέδεκται &c. Idem.

v. 12. Α. ἐξερευνήσω &c. Idem.

Ibid. ※ αὔριον &c. Coiflin. 2.

Ibid. Σ. καὶ ἀκουστὸν &c. Idem cum afterifco.

v. 15. Σ. ἐκκόψεις. Idem.

v. 16. ※ ἐκ χειρὸς &c. Idem.

v. 17. Σ. ὅρκον &c. Idem.

Ibid. Α. κατὰ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ Sic Drufius.

v. 18. Σ. ζητηθήσεται. Drufius & Coiflin. 2. Santes Pagninus vertit *deficiet.*

v. 19. Α. τρεῖς ἡμέρας ἀναμενεῖς. Sic Procopius melius

quam Regius Codex, qui hæc confudit hoc pacto. Αλ. εἰς τὸ, ἐὰν τελεσιώσεις, ἀντὶ τοῦ τρεῖς ἡμέρας ἀναμενεῖς.

Ibid. A. ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ ἔργου. Reg. Alteram lectionem, τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐργασίας, habet Procopius.

Ibid. A. Σ. παρὰ τὸν λίθον. Reg. & Drus. O. παρὰ τὸ ἐργάβ. Quæ versio videtur hoc translata ex versu 41. Græca autem Eusebii de locis Hebraicis apud Hieronymum sic habent. A. τοὺς λίθους. Σ. τὸν λίθον. Verum Hieronymus habet ibidem: *Pro quo Aquila & Symmachus interpretati sunt* lapidem, *licet in alio loco pro hoc S.* τὸν πρόσμετρον *dixeris*, quam lectionem in singulari confirmat Procopius, qui habet, οἱ λοιποὶ, λίθον ἐξέδωκαν.

v. 20. A. ἀκόντισον τρία βέλη. Reg. Hanc lectionem Coisl. 2. Symmacho tribuit.

Ibid. Procopius & Reg. Ακύλας, εἰς τὸν σκοπὸν. ἢ φυλακὴν· διττὸν γὰρ ὁ χαρὶ. Σύμμαχος, εἰς τὸ συντεταγμένον, ἐν δὲ τῇ τῶν Ἑβραίων ἑρμηνείᾳ οὕτω κεῖται. παρὰ μὲν Ἕλλησι, τάφρον· παρὰ δὲ Ῥωμαίοις, φοσσάτον, παρὰ δὲ Σύροις σκοπὸν εἰς ὃν γυμναζόμενοι τὰ βέλη πέμπειν εἰώθασι, id est, *Aquila*, ad scopum, *vel* custodiam: *duplex enim est lectio: Symmachus* ad condictum, *& sic in Hebræorum interpretatione legitur. Apud Græcos*, τάφρον: *apud Romanos*, fossatum; *apud Syros*, scopum, *ad quem, sese exercendo, sagittas mittere consueverunt*. Eusebius de locis Hebraicis. Λαμματτάρα, ἔνθα Ἰωναθὰν ἠκόντιζε τὰς σχίζας. A. εἰς σκοπόν. Σ. εἰς τὸ συντεταγμένον. Hieronymus autem ita reddit. *Lammatara, ad quem locum Jonathan jacula dirigebat: pro quo Aquila interpretatus est*, ad signum. *Symmachus* ad condictum. Theodoretus vero, τὰς δὲ σχίζας βέλη ὁ Ἀκύλας ἡρμήνευσε· τὴν δὲ Ἀματάραν ἐν τῇ τῶν Ἑβραϊκῶν ὀνομάτων ἑρμηνείᾳ, οὕτως εὗρον κειμένην, παρὰ μὲν τοῖς Ἕλλησι τάφρον, παρὰ δὲ Ῥωμαίοις φοσσάτον, παρὰ δὲ τῷ Σύρῳ σκοπὸν, εἰς ὃν οἱ γυμναζόμενοι, τὰ βέλη πέμπειν εἰώθασι. i. *Schizas autem* jacula *vertit Aquila. Amataram vero in Hebraicorum nominum interpretatione sic inveni positam: apud Græcos quidem* τάφρον; *apud Romanos autem*, fossatum, *apud Syros vero*, scopum, *in quem qui exercentur, jacula mittere consueverunt*. Hinc mutuatus videtur Procopius, qui vocem ὀνομάτων prætermisit. Nec omittendum est Coislinianum hîc habere A. τὸν σκοπόν. A. Θ. φυλακήν.

v. 25. Αλλ. βαδίσας ἀνάλυε &c. Reg.

v. 52. Σ. οὐδέν. Coislin. 2.

v. 55. Σ. ὥσπερ εἰώθει. Idem.

Ibid. Σ. παρὰ τὸν τοῖχον. Idem.

Ibid. Σ. ὑστέρησεν. Reg. & Coislin. 2.

v. 26. Σ συγκυρωμα. Αλλ. συμπτωσις. Drusius. Sed Coislin. 2. A. συμπτωσις.

v. 29. Σ. ἀπόλυσόν. Coislin. 2.

Ibid. A. Θ. θυσία συγγενείας. Σ. θυσία πατριάρχου. Coisl. 2. Primam lectionem Reg. uni Aquilæ tribuit.

v. 30. Σ. Απειθεστάτων ἀποστατούντων. Θ. μεθιστανομένων. Coislin. 2. Αλλ. υἱὲ κορασίων αὐτομολησάντων, γυναικοτραφές. Suspicor legendum γυναικότριφι. Al. γυναικοτραφές. Reg.

Ibid. Σ. προσεταιρῇ &c. Coislin. 2.

Ibid. Σ. ἀσχημοσύνως. Idem.

v. 31. Σ. ἑδρασθήσεται. Reg. & Coisl. 2. Vide etiam infra, 2. Reg. 7. 12.

v. 34. A. διεπονήθη. Reg. & Coisl. 2. Drusius legit, ἐπονήθη. Σ. ἠδικεῖσθο. Θ. ἐλυπήθη.

Ibid. A. ἐπίτριψον &c. Coisl. 2.

Ibid. A. κατὰ τὴν συνταγήν. Hæc ex eodem Cod.

v. 36. A. Θ. τὰ βέλη &c. Idem.

Ibid. Αλλ. τὰ βέλη, καὶ παρῆγεν αὐτόν. Ita Reg. Θ. ὑπερβῆναι. Drusius.

v. 41. A. ἐχόμενα τοῦ νότου. Theodoretus (qui habet νοτίου.) Reg. Drusius, Procop. Σ. ἀπὸ μεσημβρίας. Sic Martianæus ex locis Hebraicis decerpsit. Male Drusius τὸ πρόσμετρον, deceptus loco supra allato ad v. 19 ubi dicitur Symmachum aliquando vertere, τὸ πρόσμετρον. Non quidem vocem Hebraicam נגב sed eam quam LXX. vertunt ἐργάβ, vel ἀργόβ, videlicet ארגב ut Deut. 3. 14. Hic autem legisse videntur iidem הרגב pro הנגב

Ibid. A. ἔταφον. Θ. ἀδελφοῦ. Reg. & Coisl. qui addit; Σ. Δαυΐδ δὲ ὑπερέβαλλεν, ἐμεγαλύνθη.

LIB. I. REGUM. CAPUT XXI.

אחימלך 1. Οἱ πάντες, Ἀχιμέλεχ. O. Ἀβιμέλεχ.

ויחרד Σ. ἐξεπλάγη. O. ἐξέστη.

יודעתי 2. Σ. συνεταξάμην. O. διαμεμαρτύρημαι.

אל־מקום פלני אלמני φελωνιαλμωνί. A. Θ. εἰς τὸν δεῖνα τόπον. Σ. εἰς τὸν οὐκ οἶδα τίνα τόπον. O. ἐν τῷ τόπῳ τῷ λεγομένῳ Θεοῦ πίστις φελλανὶ μαεμωνί. Coislin. A. τὸν δεῖνα τοῦ δεῖνος. Σ. τὸν δεῖνα τόπον.

חל 4. A. λαϊκοί. O. βέβηλοι. Coisl. Σ. Θ. λαϊκοί.

כי־אם־לחם קדש O. ἀλλ' ἢ ἄρτοι ἅγιοι εἰσίν. Ἄλλος, εἰ μὴ ὁ ἄρτος ὁ ἅγιος.

כי אם־אשה 5. O. ἀλλὰ ἀπὸ γυναικός. Ἄλλος, εἰ μὴ (l. μὴν) περὶ γυναικός.

עצרה A. συνεσχέθη. O. ἀπεσχήμεθα.

כלי־הנערים A. Θ. τὰ σκεύη τῶν παιδαρίων. O. τὰ παιδία. Coislin. παιδάρια.

1. Hebr. *Omnes & Vul.* Achimelech. *LXX.* Abimelech.

H. & contremuit. *S. LXX. Vul.* obstupuit.

2. *H.* scire feci. *S. Vul.* condixi. *LXX.* significavi.

Hebr. ad locum obscuri ignoti. *A. Th.* in quempiam locum. *S.* in nescio quem locum. *LXX.* in loco dicto, Dei fides, phellani maemoni. *Vul. in illum & illum locum.*

4. *Hebr.* prophanus. *A.* laïci. *LXX.* prophani. *Coisl. S. Th.* laïci. *Vul. laïcos.*

H. quinimmo panis sanctitatis. *LXX.* nonnisi panes sancti sunt. *Alius*, nonnisi panis sanctus. *Vul. sed tantùm panem sanctum.*

5. *Heb.* quinimmo mulier. *LXX.* sed a muliere. *Alius*, nisi circa mulierem. *Vul. equidem si de mulieribus agitur.*

H. A. prohibita est. *LXX.* abstinuimus. *Vul. continuimus nos.*

Hebr. A. Th. Vul. vasa puerorum. *LXX.* pueri.

Ibid. Σ. ἄρχων τῶν νομέων. Coislin. 2.

v. 9. A. Θ. ἐν τῇ κοιλάδι &c. Vide supra notam ad Cap. XVII. v. 2.

Ibid. A. ἐπενδύματα &c. Has lectiones exhibet Coislin. 2.

v. 11. Σ. κατέλεγον. Reg. & Coislin. 2.

v. 13. A. ἐνήλλαξεν Reg. & Coislin. 2. Σ. μετέβαλεν. Coislin. 2.

Ibid. A. παρεῖτο καὶ προσέκρουεν. Reg. Procopius vero legit παρεῖτο.

Ibid. Σ. ἐφόρει. Coisl. 2.

v. 14. A. ἐξεπλήττετο ὑμένον. Reg. Σ. παράφρονα. Coislin. 2.

v. 15. Ἀλλ. παραπλῆγος. Reg.

Ibid. Σ. μαινομένων. Coislin. 2.

Ibid. Ἀλλ. εἰσηνέγκατε. Reg.

Ibid. A. ἐξεπλήττετο ὑμῖν &c. Coislin. 2.

LIB. I. REGUM. CAPUT XXII.

ויתקבצו 2. Θ. συνήγοντο. Ἄλλος, συνηθροίζοντο.

מצוק A. Θ. συνεχόμενος. Σ. στενοχωρούμενος. O. ἐν ἀνάγκῃ.

וכל־איש אשר־לו נשא A. καὶ πᾶς περιερχόμενος, πᾶς ἐπαιτῶν. O. καὶ πᾶς ὑπόχρεως.

מר־נפש A. πικρὸς ψυχῇ. O. κατώδυνος ψυχῇ.

מצפת 3. O. Μασσηφάθ. Ἄλλος, σκοπιάν.

וינחם את־פני 4. A. Οἱ λοιποί, ἔθετο αὐτοὺς πρὸ προσώπου. O. παρεκάλεσε τὸ πρόσωπον.

במצודה A. ἐν τῷ ὀχυρώματι. Σ. ἐν τῇ ἐπιβουλῇ. O. ἐν τῇ περιοχῇ. Θ. καταφυγῇ.

נודע 6. Σ. ἐφάνη. O. ἔγνωσται.

תחת־האשל A. τὸ δένδρωμα. O. ὑπὸ τὴν ἄρουραν. Ἄλλος, τὸ φυτόν.

קשרתם 8. A. συνεδήσατε. Σ. συνέθεσθε. O. σύγκεισθε. Θ. συνδεσμός.

בכרת־בני Σ. συντιθεμένου τοῦ υἱοῦ μου. O. ἐν τῷ διαθέσθαι τὸν υἱόν μου.

חלה Σ. συμπαθῶν, συμπάσχων. O. πονῶν.

גלה O. ἀποκαλύπτων. Ἄλλος, φανερὸν ποιεῖ.

לארב Σ. ἐνεδρευτήν. O. ἐχθρόν.

הארמי 9. O. Σύρος. Ἄλλος, Ἰδουμαῖος.

עבדי Ἄλλος, τοὺς δούλους. O. τὰς ἡμιόνους.

הנני 12. Σ. πάρειμι. O. ἰδοὺ ἐγώ.

קשרתם 13. A. συνεδήσατε. O. συνέθου. Θ. συνεστράφητε.

לקום אלי Σ. ὥστε ἐπαναστῆναί μοι. O. θέσθαι αὐτὸν ἐπ' ἐμέ.

כיום A. Θ. κατὰ τὴν ἡμέραν. O. ὡς ἡ ἡμέρα.

חתן 14. A. Σ. νυμφίος. O. γαμβρός.

אל־משמעתך O. παντὸς παραγγέλματός σου. Ἄλλος, τὸ ὑπακούειν σου.

2. Hebr. *Alius*, & congregati sunt *LXX. Vulg.* convenerunt.

H. S. angustiatus. *A. Th.* constrictus. *LXX.* in necessitate. *Vul. in angustia constituti.*

Hebr. & omnis vir cui ei creditor. *A.* & omnis circumiens, omnis mendicans. *LXX.* omnis debitor. *Vulg. & oppressi are alieno.*

Hebr. A. amarus animo. *LXX.* tristis animo. *Vulg. amaro animo.*

3. *H. Vulg.* Maspha. *LXX.* Massephath. *Alius*, speculam.

4. *H.* duxit eos ante faciem. *A. Reliqui*, posuit eos ante faciem. *LXX.* deprecatus est faciem. *Vulg. & reliquit eos ante faciem.*

H A. in munitione. *S.* in insidiis. *LXX. Vulg.* in præsidio. *Th.* refugium.

6. *Heb. LXX.* notus est. *S. Vulg.* apparuisset.

H sub arbore. *A.* arboretum. *LXX.* sub arura. *Alius*, lignum. *Vulg. in nemore.*

8. *Hebr.* ligati estis. *A.* colligastis. *S.* composuistis. *LXX.* compositi estis. *Th.* colligatio *Vul. conjurastis.*

H. fœdus ineunte filio meo. *S.* consentiente filio meo. *LXX.* cum disposuerit filius meus. *Vul. & filius meus fœdus inierit.*

Heb. dolens. *S.* condolens. *LXX.* qui laboret. *Vul. qui vicem meam doleat.*

H. LXX. revelans. *Alius*, notum facit. *Vulg. qui annuntiet.*

H. ad insidiandum. *S* insidiatorem. *LXX.* inimicum. *Vul. insidiantem.*

9. *Hebr. Alius, Vul.* Idumæus. *LXX.* Syrus.

Hebr. Alius, Vul. servos. *LXX.* mulas.

12. *Hebr. LXX.* ecce ego. *S.* adsum. *Vulg. præsto sum.*

13. *Heb. Vulg.* conjurastis. *A.* colligastis. *LXX.* conspirasti. *Th.* conversi estis.

Hebr. ad consurgendum in me. *S* ita ut insurgat in me. *LXX.* ad ponendum eum contra me. *Vulg. ut consurgeret adversum me.*

Hebr. A. Th. secundum diem. *LXX.* ut dies. *Vulg. usque hodie.*

14. *Hebr. Omnes*, gener.

Hebr. ad auditum tuum. *LXX.* omnis præcepti tui. *Alius*, obedire tibi. *Vul. ad imperium tuum.*

חלילה 15. A. βέβηλον. Σ. Θ. ἵλεως. O. μηδαμῶς.

15. *Heb. Vul.* absit. *A.* prophanum. *S. Th.* propitius. *LXX.* nequaquam.

אל־ישם O. μὴ δότω. Αλλος, μὴ ὑπολαμβανέτω.

Heb. ne imponat. *LXX.* ne det. *Alius, Vulg.* ne suspicetur.

הנצבים 17. Σ. παρεστηκόσιν. O. ἐφεστηκόσιν.

17. *H.* stantibus. *S.* adstantibus. *LXX.* qui assistebant. *Vulg. qui circumdabant.*

סב 18. A. Θ. κύκλωσον. Σ. μεταστράφηθι. O. ἐπιστρέφου.

18. *H. S. LXX. Vul.* convertere. *A. Th.* circumda.

פגע O. ἀπάντα. Θ. ἅψαι.

H. LXX. Vulg. irrue. *Th.* tange.

שמנים Οἱ λοιποὶ, ὀγδοήκοντα. O. τετρακοσίους.

H. Reliqui, Vulg. octoginta. *LXX.* trecentos.

וימלט 20. Σ. ἔφυγεν. O. καὶ διασώζεται.

20. *H.* & evasit. *S.* & fugit. *LXX.* & salvatur. *Vulg. evadens autem.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXII. Regum.

v. 2. Αλλ. συναθροίζοντο. Reg.
Ibid. A. Θ. συνεχόμενος. Coislin. 2.
Ibid. A. ὁ πᾶς περιερχόμενος &c. Coisl. 2. Hæ lectiones suspectæ mihi.
Ibid. A. πικρὸς ψυχῇ. Reg.
v. 3. Αλλος. σκεπιάν. Coislin. 2.
v. 4. A. Οἱ λοιποὶ, ἰδοῦ &c. Coisl. 2.
Ibid. A. ἐν τῷ ὀχυρώματι. Coislin. 2. Aquila sic vertit Cap. sequenti v. 14. & frequenter. Sequentes lectiones ex eodem Coislin. 2.
v. 6. Σ. ἐφάνη. Coislin. 2.
Ibid. A. τὸ δένδρωμα. Αλλ. τὸ φυτόν. Reg. Illud τὸ φυτὸν, Symmachi videtur esse, qui sic vertit infra, Cap. 31. 13. Illud autem אשל δενδρὼν, vertit Aquila infra, Cap. 31. 13.
v. 8. συνεδήσατε. Σ. συνέθεσθε. Reg. & Coislin. 2. Θ. συνδεσμός. Coislin. 2.
Ibid. συντιθεμένη &c. Idem.
Ibid Σ. συμπαθῶν. &c. Idem.
Ibid. Αλλ. φανερὸν ποιεῖ. Idem.
Ibid. Σ. ἐνεδρευτήν. Idem.
v. 9. Αλλ. Ἰδουμαῖος. Sic quædam Exemplaria, & Complut. Estque varia interpretatio, quæ ex varia lectione procedit. Nam LXX. qui vertunt Σύρος, legerint haud dubie הארמי cum resch, cæteri qui vertunt Ἰδουμαῖος, האדמי cum daleth. Sic item infra v. 18.
v. Ibid. Αλλ. τοὺς δούλους. Coislin. 2.
v. 12. Σ. πάρειμι. Idem.
v. 13. A. συνεδήσατε &c. Idem.
Ibid. Σ. ὥστε ἐπαναστῆναι. Idem.
Ibid. A. Θ. κατὰ τὴν ἡμέραν. Idem.
v. 14. A. Σ. νυμφίος &c. Idem.
Versus 15. 17. & 18. Lectiones ex eodem.
v. 20. Σ. ἔφυγεν. Reg. & Coislin.

LIB. I. REGUM. CAPUT XXIII.

והמה שסים את־הגרנות 1. A. περινομεύουσι. O. καὶ αὐτοὶ διαρπάζουσι, καταπατοῦσι τοὺς ἅλως. Αλλος, διαρπάζουσι τὰς ἅλωνας, καὶ καταπατοῦσι.

1. Hebr. & ipsi diripientes areas. *A.* diripient. *LXX.* & ipsi diripiunt, conculcant areas. *Alius*, diripiunt areas, & conculcant. *Vulg. & diripiunt areas.*

אל־מערכות 3. A. Εἰς τὰς παρατάξεις. Σ. Εἰς τὰ στρατόπεδα. O. Εἰς τὰ σκῦλα. Αλλος, Εἰς τὰς κοιλάδας. Αλλος, Εἰς τὰς κοιλίας. Coislin. in textu.

3. *H.* ad ordines. *A.* in acies. *S.* in exercitus. *LXX.* in spolia. *Alius*, in valles. *Alius*, in ventres. *Vulg. adversus agmina.*

וינהג 5. O. καὶ ἀπήγαγε. Αλλος, καὶ ἀπήλασε.

5. *H.* & duxit. *LXX.* & abduxit. *Alius, Vulg.* & abegit.

נכר 7. Σ. ἐξέδωκεν. O. πέπρακεν.

7. *H.* alienavit. *S. Vulg.* tradidit. *LXX.* vendidit.

לצור 8. Οἱ λοιποὶ, πολιορκεῖν. O. συνέχειν.

8. *H.* ad angustiandum. *Reliqui*, obsidendum; *LXX.* comprehendendum. *Vul. & obsideret.*

הגישה האפוד 9. A. ἔγγισον τὸ ἔνδυμα. O. προσάγαγε τὸ ἐφούδ.

9. *H. Vul.* applica Ephod. *A.* admove indumentum. *LXX.* applica Ephud.

היסגרני בעלי קעילה 11. Θ. μὴ παραδώσουσιν οἱ ἔχοντες Κεϊλά.

11. *Hebr.* num concludant me Domini Ceila? *Th.* num tradent me habentes Ceila? *Vul. si tradent me viri Ceilæ?*

ירד Οἱ λοιποὶ, καταβήσεται.

H. Reliqui, Vulg. descendet.

ויתהלכו באשר יתהלכו 13. Σ. καὶ ἠρεμούντο, ὁπουδήποτε. O. καὶ ἐπορεύοντο οὗ ἐὰν ἐπορεύοντο. (sic)

13. *H.* & ambulaverunt quo ambulaverunt. *S.* & quiescebant ubicumque. *LXX.* & ibant quo ibant. *Vul. huc atque illuc vagabantur incerti.*

ויחרל

ויחדל A. ἐπαύσατο. O. ἀφῆκε.

במצרות 14. A. ἐν ὀχυρώμασι. Σ. ἐν καταφυγαῖς. O. ἐν Μασερέθ. Al. Μασσαρέθ. Θ. ἐν τοῖς σπηλαίοις τοῖς ὀχυροῖς.

בחרשה 15. A. ἐν τῇ ὕλῃ. Σ. δρυμῷ. O. ἐν τῇ καινῇ.

חרשה 16. A. τὴν ὕλην. Οἱ λοιποὶ, τὸν δρυμόν. O. τὴν καινήν.

ויחזק Σ. ἐθράσυνε. O. ἐκραταίωσε.

בחרשה 18. A. εἰς τὸν δρυμόν. O ἐν καινῇ. Ἄλλος, καινήν.

במצרות בחרשה 19. A. Σ. ἐν τοῖς ὀχυροῖς. Θ. ἐν τοῖς σπηλαίοις. O. ἐν Μεσσαρᾷ ἐν τοῖς στενοῖς.

בחרשה A. εἰς τὸν δρυμόν. O. ἐν τῇ καινῇ. Al. A. ὕλη. Οἱ λοιποὶ, δρυμῷ.

בגבעת A. O. ἐν τῷ βουνῷ.

הישימון A. ἠφανισμένης. Σ. ἐρήμου. O. Ἰεσσαιμοῦ.

לכל־אות נפשך המלך לרדת רד 20. Σ. κατὰ πᾶσαν ἐπιθυμίαν σου βασιλεῦ καταβῆναι κατάβηθι. O. πᾶν τὸ πρὸς ψυχὴν τοῦ βασιλέως εἰς κατάβασιν καταβαινέτω.

חמלתם 21. A. Θ. ἐφείσασθε, ἐσπλαγχνίσθητε. O. ἐπονέσατε.

מכל המחבאים אשר יתחבא שם ושבתם אלי אל־נכון 23. ※ ἐκ πάντων τῶν τόπων ὅπου κρυβήσεται ἐκεῖ καὶ ἐπιστρέψετε πρός με εἰς ἕτοιμον. Σ. ἐπὶ βεβαίῳ.

במדבר מען 24. O. ἐν τῇ ἐρήμῳ τῇ Μαών. Ἄλλος, ἐν τῇ ἐρήμῳ τῇ ἐπηκόῳ.

בערבה אל ימין הישימון A. ἐν τῇ ὁμαλῇ πρὸς δεξιὰν τῆς ἠφανισμένης. Σ. ἐν τῇ πεδιάδι κατὰ δεξιὰν τῆς ἀοικήτου. O. καθ' ἑσπέραν ἐκ δεξιῶν τοῦ Ἰεσσαιμοῦ.

מצד ההר מזה 26. O. ἐκ μέρους τοῦ ὄρους ἐκ τούτου. Ἄλλος, τοῦ ὄρους τοῦ ἑτέρου ἐκ τοῦ ἑτέρου μέρους.

נחפז A. θαμβούμενος. Σ. συστελλόμενος. O. σκεπαζόμενος. Θ. κρυπτόμενος.

עטרים Οἱ λοιποὶ, περιστεφανοῦντες. O. παρενέβαλον.

Hebr. A. cessavit. *LXX.* omisit. *Vulg. dissimulavit.*

14. *Heb. A.* in munitionibus. *S.* in perfugiis. *LXX.* in Masereth. *Al.* Massareth. *Th.* in speluncis munitis. *Vul. in locis firmissimis.*

15. *Heb. A. S. Vulg.* in sylva. *LXX.* in nova.

16. *Hebr. A. Reliqui, Vulg.* in sylvam. *LXX.* novam.

H Vulg. & confortavit. *S.* audaces fecit. *LXX.* confirmavit.

18. *H. Vul.* in sylva. *A.* in sylvam. *LXX.* in nova. *Alius*, in novam.

19. *H.* in munitionibus in sylva. *A. S.* in munitis. *Th.* in speluncis. *LXX.* in Messara in angustis. *Vul. in locis tutissimis silvæ.*

H. in sylva. *A.* in sylvam. *Alter, A.* in sylva: *Reliqui*, sylva. *LXX.* in nova. *Vul. silvæ.*

H. A. LXX. Vulg. in colle.

H. LXX. Jessimun. *A.* dissipatam. *S.* desertam. *Vul. deserti.*

20. *Hebr.* ad omne desiderium animæ tuæ, Rex, descendendo descende. *S.* secundum omne desiderium tuum, Rex, descendendi, descende. *LXX.* omne quod est ad animum Regis, in descensum descendat. *Vulg. sicut desideravit anima tua ut descenderes, descende.*

21. *H. A. Th.* compassi estis. *LXX.* laborastis. *Vul. doluistis.*

23. *H.* ex omnibus latibulis, quibus abscondet se ibi, & revertimini ad me ad rectum. ※ ex omnibus locis quibus abscondetur ibi, & revertemini ad me in parato. *S* in firmitate. *Vul. omnia latibula ejus, in quibus absconditur: & revertimini ad me ad rem certam.*

24. *Heb. LXX. Vul.* in deserto Maon. *Alius*, in deserto obsequenti.

Hebr. in solitudine ad dexteram Jesimun. *A.* in plana ad dexteram dissipatæ. *S.* in campestri ad dexteram inhabitabilis. *LXX.* ad Occidentem ad dexteram Jessæmu. *Vul. in campestribus ad dexteram Jesimon.*

26. *Hebr.* a latere montis ab hinc. *LXX.* ex parte montis ex hoc. *Alius*, montis alterius ex altera parte. *Vulg. ad latus montis ex parte una.*

Heb. festinus. *A.* attonitus. *S.* contractus. *LXX.* tegens se. *Th.* abscondens se. *Vulg. desperabat.*

Hebr. cingentes. *Reliqui*, circumcingentes: *LXX.* castrametabantur. *Vulg. in modum coronæ cingebant.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIII. Lib. I. Regum.

v. 1. A. προνομεύουσιν. Coisl. Ἀλλ. διαρπάζουσι τὰς ἅλωνας &c. Reg.

v. 3. A. εἰς τὰς παρατάξεις. Σ. εἰς τὰ στρατόπεδα. Reg. Drusius vero illud, εἰς τὰ στρατόπεδα, pro scholio habuit.

v. 5. Ἀλλ. καὶ ἀπήλασε. Reg.

v. 7. ἐξέδωκεν. Reg. & Coislin. 1.

v. 8. Οἱ λοιποὶ, πολιορκεῖν. Coislin. 1.

v. 9. A. ἤγγιζεν &c. Idem.

v. 11. Θ. μὴ παραδώσουσιν &c. Idem. Hæc Coislin. qui prolixius refert cum asterisco sic. ※ καὶ εἶπεν Δαυίδ,

οἱ παραδιδόντες οἱ παρὰ τῆς Κεϊλὰ ἐμὲ καὶ τοὺς ἄνδρας μου εἰς χεῖρας Σαοὺλ, καὶ εἶπεν ΠΙΠΙ παραδώσουσιν. Hæc vero desunt in LXX.

Ibid. Οἱ λοιποὶ, καταβαίνετε. Idem.

v. 13. Σ. καὶ ἠρεμίστο. Coislin. 2. vox haud dubie vitiata.

Ibid. Α. ἐπαύσατο. Idem.

v. 14. Α. ἐν τοῖς ὀχυρώμασι. Σ. ἐν καταφυγαῖς. Θ. ἐν τοῖς σπηλαίοις. Eusebius de locis Hebraicis sic habet. Μασηρὼθ, ἔρημος ἔνθα ἐκαθέσθη Δαβίδ. Α. ἐν ὀχυρώμασι. Σύμμ. ἐν καταφυγαῖς. Θ. ἐν τοῖς σπηλαίοις. Hier. *Masereth in qua sedit David: nunc deserta: pro quo Aquila interpretatur, munitiones: Symmachus, refugia: Theodotion, speluncas* Ed.Rom. Μασερέμ.

v. 15. Α. ἐν τῇ ὕλῃ &c. Coislin. 2.

Ibid. Α. τὴν ὕλην &c. Idem.

v. 16. Σ. ἐθάρσυνε. Reg. & Coislin. 2.

v. 18. Α. εἰς τὸν δρυμόν. Reg. LXX. legerunt חדשה qui verterunt, ἐν καινῇ, Daleth pro Resch, ut sæpe contingit. V. supra v. 15.

v. 19. Α. Σ. ἐν τοῖς ὀχυροῖς. Θ. ἐν τοῖς σπηλαίοις. Coislin. 2. Regius Codex & Procopius hæc confertim referunt, Οἱ λοιποὶ, ἐν τοῖς σπηλαίοις τοῖς ὀχυροῖς.

Ibid. Α. εἰς τὸν δρυμόν. Reg. Sed Coislin. melius. Α. ὕλῃ. Οἱ λοιποὶ, δρυμοῦ, ut supra.

Ibid. Α. Θ. ἐν τῷ βουνῷ. Reg.

Ibid. Α. ἠφανισμένης. Σ. ἐρήμου. Reg. Euseb. de locis Hebraicis sic habet. Ἰεσιμοὺθ ἔνθα ἐκρύπτετο Δαβίδ. κεῖται δὲ ἀντικρὺ Βηθσιμοὺθ, καθὰ δεδήλωται. ἐν δὲ τῇ πρώτῃ τῶν βασιλειῶν ἀντὶ τοῦ Ἰεσιμοὺθ, ὁ μὲν Α. τῆς ἠφανισμένης, ὁ δὲ Σ. τῆς ἐρήμου ἐκδέδωκεν. Hieronymus vero: *Isimoth, ubi absconditus est David, de qua supra quid nobis videretur diximus, ponentes Bethsimuth. Sed & in Regnorum primo Libro pro Isimuth, Aquila interpretatur, dissipatam, Symmachus vero, desertam.*

v. 20. Σ. κατὰ πᾶσαν &c. Coislin. 2.

v. 21. Α. Θ. ἐφείσασθε, ἐσπλαγχνίσθητε. Idem. Prima videtur Aquilæ, secunda Theodotionis.

v. 23. ※ ἐκ πάντων &c. Idem. Hæc desunt in LXX.

v. 24. Ἄλλ. ἐν τῇ ἐρήμῳ τῇ ἐπηκόῳ. Theodoret.

Ibid. Α. ἐν τῇ ὁμαλῇ &c. Has lectiones mutuamur ex Coisliniano, sinceriores quam ex Eusebio & Hieronymo de locis Hebraicis ad voces *Inaraba, Jamin & Isimuth*, ut edidit Martianæus.

v. 26. Ἄλλ. τοῦ ὄρους τοῦ ἑτέρου &c. Reg.

Ibid. Α. θαμβούμενος &c. Coislin. 2.

Ibid. Οἱ λοιποὶ, περιεστεφανοῦντες. Idem.

LIB. I. REGUM. CAPUT XXIV.

על־פני צורי היעלים 3. [Α. ἐπὶ πρόσωπον τῶν πετρῶν τῶν ἐλαφίνων.] Ο. ἐπὶ πρόσωπον Σαδδαείμ. Al. Ἀλαμείν. Θ. ἐπὶ πρόσωπον τῶν πετρῶν τῶν ἐλάφων. Ἄλλος, ἐπὶ πρόσωπον τῆς θήρας τῶν ἐλάφων.

ויבא שאול להסך את־רגליו 4. Α. εἰσῆλθε ἀποκενῶσαι. Al. κενῶσαι. Ἄλλος, σεμνῶς ἄγειν. Ο. εἰσῆλθε παρασκευάσασθαι. Ἰώσηπος, τὰς φυσικὰς ἐκκρίσεις ποιήσασθαι. Coisl. Α. τοῦ διϊθῦναι, ἀποκενῶσαι τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἀποπατῆσαι.

את־כנף־המעיל 5. Ο. τὸ πτερύγιον τῆς διπλοΐδος. Coislin. ἄκρον τῆς χλαμύδος. τὸ κράσπεδον τοῦ ἱματίου. Σ. τοῦ ἐνδύματος.

ויך לב־דוד אתו 6. Α. ἐπλήξεν. Ο. καὶ ἐπάταξε καρδία Δαυὶδ αὐτόν. Ἄλλος, καὶ ἐπάταξε τὸν Δαυὶδ ἡ καρδία αὐτοῦ.

וישסע 8. Α. συνεκάλεσεν. Σ. ἐξείλκυσεν. Ο. ἔπεισεν. Θ. ἠπάτησεν.

לא נתן Σ. οὐκ ἐπέτρεψεν. Ο. οὐκ ἔδωκεν. Θ. οὐκ ἀφῆκεν.

ויקד 9. Σ. ὤκλασεν. Ο. ἔκυψεν.

רעתך 10. Οἱ λοιποὶ, τὴν κακίαν. Ο. τὴν ψυχήν.

12. כי בכרתי את־כנף מעילך ולא הרגתיך Ο. ἐγὼ ἀφῄρηκα τὸ πτερύγιον, καὶ οὐκ ἀπέκταγκά σε. Ἄλλος, πτερύγιον ὃ ἐγὼ ἀφεῖλον τῆς διπλοΐδος σου, καὶ οὐκ ἀπέκτεινά σε. Α. τοῦ ἐνδύματος. Σ. τῆς ἐφεστρίδος. Θ. τοῦ ἐπιβολαίου.

בידי Σ. παρ' ἐμοί. Ο. ἐν τῇ χειρί μου.

3. HEbr. super facies petrarum hircorum silvestrium. *A.* super faciem petrarum cervinarum, *vel*, hinnulorum. *LXX.* super faciem Saddaim, *vel* Aiamin. *Th.* super faciem petrarum cervorum. *Alius*, super faciem venationis cervorum *Vul. super abruptissimas petras, quæ solis ibicibus pervia sunt.*

4. *Heb.* & ingressus est Saul ad tegendum pedes suos. *A.* ingressus est evacuare. *Aliter*, honeste agere. *LXX.* intravit ad provocandum. *Josephus*, ad naturales excretiones faciendas. *A.* ad dirigendum, evacuandum pedes suos, egerendum. *Vulg. ut purgaret ventrem.*

5. *H.* alam pallii. *LXX.* pinnam diploidis. *Coisl. ad marg.* summitatem chalmydis, fimbriam vestimenti. *S.* indumenti. *Vulg. oram chlamydis.*

6. *Hebr. LXX.* & percussit cor David ipsum. *A.* percussit. *Alius*, & percussit David cor ejus. *Vulg. post hac percussit cor suum David.*

8. *H.* & scidit. *A.* convocavit. *S.* extraxit. *LXX.* suasit. *Th.* decepit. *Vulg. confregit.*

H. LXX. non dedit. *S. Vulg.* non permisit. *Th.* non dimisit.

9. *H. LXX.* inclinavit. *S.* procubuit. *Vulg. inclinans se.*

H. 10. *Reliqui*, malum tuum. *LXX.* animam tuam. *Vul. malum adversum te.*

12. *H.* quia in abscindendo me oram pallii tui, & non interfeci te. *LXX.* ego abstuli pinnam, & non occidi te. *Alius*, alam quam ego abstuli a diploide tua, & non interfeci te. *A.* indumenti. *S.* vestis. *Th.* pallii. *Vul. quoniam cum præscinderem summitatem chlamydis tuæ, nolui extendere manum meam in te.*

H. LXX. Vulg. in manu mea. *S.* apud me.

צדה Σ. Ͻηρᾶς. Ο. δεσμεύεις.

Hebr. insidians. *S.* venaris. *LXX.* ligas. *Vulg.* *insidiaris.*

משל 14. Σ. ἡ παροιμία. Ο. ἡ παραβολή.

14. *Heb. S.* proverbium. *LXX.* parabola. *Vulg.* *in proverbio.*

את - ריבי 16. Ο. τὴν κρίσιν μου. Αλλος, τὴν δίκην μου.

16. *Hebr. Alius, Vulg.* causam meam. *LXX.* judicium meum.

טובה 19. Σ. ἀμοιβὴν. Ο. ἀγαθά.

19. *Heb.* bonum. *S.* retributionem. *LXX. Vul.* bona.

על - המצודה 23. Ο. Εἰς Μεσσαρὰ τὴν στενήν. Σ. τὸ ὀχύρωμα. Θ. τὴν κορυφὴν.

23. *Hebr. S.* super munitionem. *LXX.* in Messara angustam. *Th.* cacumen. *Vulg. ad tutiora loca.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIV. Lib. I. Regum.

v. 3. Lectiones Aquilæ & Theodotionis mutuamur ex Martianæo nostro; ille ex Eusebio de locis Hebraicis, ubi sic legitur: Ααλὶμ Α. τῶν ἐλαφίων. Θ. τῶν πετρῶν τῶν ἐλάφων. Ubi Hieronymus: *Achialim: pro quo Aquila transtulit, cervorum: Theodotio, lapides cervorum.* Alia lectio, ἐπὶ πρόσωπον τῆς θήρας τῶν ἐλάφων, prodit ex Regio Cod. Qui sic vertit, legerit ציד vel צד venatio, loco τοῦ צור petra. Coislinianus habet λο- τῶν πετρῶν, λο- τῶν ἐλάφων.

v. 4. A. εἰσῆλθε ἀποκενῶσαι. Sic Theodoret. Procopius & Cod. Reg. κενῶσαι legerunt; omnesque Josephi Interpretationem adjiciunt. ΑΛΛ. σιμπρὸς ἄγειν. Reg. At Coisl. A. διευθεῖναι, ἀποκενῶσαι τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἀποπατῆσαι. Sed hæc videtur ex pluribus interpretationibus in unam coaluisse, ἀποπατῆσαι est, *alvum exonerare, stercus egerere.*

v. 5. *Coislin.* 2. ἄκρον τῆς χλάμυδος &c. adjunctâ interpretatione Symmachi.

v. 6. A. ἐπλήξεν. Coisl. 2. ΑΛΛ. καὶ ἐπάταξε τὸν Δαυὶδ &c. Reg.

v. 8. A. συνέκλεισεν &c. Coislin. 2.

Ibid. Σ. ἐκ ἐπέτρεψεν &c. Idem.

v. 9. Σ. ἀπειλαῖς. Idem.

v. 10. Οἱ λοιποὶ, τὴν κακίαν. Idem.

v. 12. ΑΛΛ. πτερύγιον ὃ ἐγὼ ἀφεῖλον &c. Reg. A. τοῦ ἐνδύματος &c. Has trium lectiones adfert Coislin. 2.

Ibid. Σ. παρ' ἐμοί. Coislin. 2.

Ibid. Σ. θηρᾷς. Idem.

v. 14. Σ. παροιμία. Reg. & Coisl. 2.

v. 16. ΑΛΛ. τὴν δίκην. Reg.

v. 19. Σ. ἀμοιβὴν. Coisl. 2.

v. 23. Σ. τὸ ὀχύρωμα. Θ. τὴν κορυφὴν. Coisl. 2. Regius vero sine Interpretum nomine adfert.

LIB. I. REGUM. CAPUT XXV.

מעשהו 2. Ο. τὰ ποίμνια. Αλλος, ἡ ἐργασία.

2. HEbr. *Alius*, opus. *LXX.* greges. *Vulg.* *possessio.*

שלשה - אלפים צאן Ο. ποίμνια τρισχίλια. Αλλος, πρόβατα τρισχίλια.

Heb. Alius, Vul. oves tria millia. *LXX.* greges tres mille.

טובת - שכל 3. Σ. εὐδιανόητος. Ο. ἀγαθὴ συνέσει.

3. *Heb. LXX.* bona intellectu. *S.* perspicax. *Vul. prudentissima.*

רע מעללים Σ. κακογνώμων. Ο. πονηρὸς ἐν ἐπιτηδεύμασιν.

H. malus adinventionibus. *S.* malignus. *LXX.* malignus in studiis. *Vulg. pessimus & malitiosus.*

ושאלתם 5. Ο. ἐρωτήσετε. Αλλος, ἀσπάσασθε. Αλλος, προσείπατε.

5. *H.* rogabitis. *LXX.* interrogate. *Alius*, salutate. *Alius*, alloquimini. *Vulg. salutabitis.*

הכלמנום 7. Α. ἐνετρέψαμεν. Σ. ἠνωχλήσαμεν. Ο. ἀπεκωλύσαμεν. Θ. κατῃσχύναμεν.

7. *Hebr.* affecimus verecundiâ. *A.* confudimus. *S. Vul.* molesti fuimus. *LXX.* prohibuimus. *Th.* pudefecimus.

וינוחו 9. Οἱ λοιποὶ, ἐπαύσαντο. Ο. ἀνεπήδησε.

9. *H. Reliqui,* & quieverunt. *LXX.* resiliit. *Vul. siluerunt.*

המתפרצים 10. Ο. ἀναχωροῦντες. Θ. ἀποδιδράσκοντες.

10. *H.* dividentes se. *LXX.* recedentes. *Th.* aufugientes. *Vul. qui fugiunt.*

ויעט 14. A. ὠρμήθη. Σ. ἀπεστράφη. Ο. ἐξέκλινεν. Θ. ἐξουδένωσεν.

14. *Hebr.* invectus est. *A.* excitatus est. *S.* aversus est. *LXX.* declinavit. *Th.* despexit. *Vul.* *aversatus est.*

פקדנו 15. Ο. ἐνετείλαντο. Αλλος, ἐπιτετάχασι.

15. *H.* visitavimus. *LXX.* imperarunt. *Alius*, præceperunt. *Vulg. periit.*

על-כל-ביתו 17. Σ. κατὰ τοῦ οἴκου αὐτοῦ. Ο. Εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

17. *H.* super omnem domum ejus. *S.* contra domum ejus. *LXX.* in domum ejus. *Vul. adversum domum tuam.*

בליעל A. ἀποστασίας. Σ. ἄνομος. O. λοιμός. Θ. ἀφροσύνης.

Hebr sine profectu. *A.* defectionis. *S.* iniquus. *LXX.* pestilens. *Th.* stultitiæ. *Vul. Belial.*

נבלי 18. A. ἀμφορεῖς. Σ. ἀσκούς. O. ἀγγεῖα. Θ. νέβελ.

18. *Hebr.S.Vul.* utres. *A.* amphoras. *LXX.* vasa. *Th.* nebel.

חמש סאים A. πέντε σάτα. O. πέντε οἰφί.

Hebr. A. Vul. quinque sata. *LXX.* quinque œphi.

קלי A. φρυκτοῦ κεκομμένης κριθῆς. O. ἀλφίτου.

Heb. Vul. polentæ. *A.* frixorum, contusi hordei. *LXX.* farinæ.

מאה צמקים Ἄλλος, ἑκατὸν ἐνδέσμους.

Hebr. centum botros aridos. *Alius*, *Vulg.* centum ligaturas.

בסתר 20. A. ἐν ἀποκρυφῇ. O. ἐν σκέπῃ.

20. *Hebr. A.* in abscondito. *LXX.* in tegmine. *Vul. ad radices.*

אך 21. A. πλὴν. Σ. οὕτως. O. ἴσως.

21. *H.* certe. *A.* verumtamen. *S.* sic *LXX.* forte. *Vulg. vere.*

לשקר A. ψευδῶς. Σ. ἀνόητον. O. εἰς ἄδικον.

H. in vanum. *A.* mendacium. *S.* stultum. *LXX.* immerito. *Vul. frustra.*

ולא־נפקד Σ. οὐ διεφώνησεν. O. οὐκ ἐνετειλάμεθα. Al. Coislin. ἐνετειλάμην. Θ. οὐκ ᾐτήσαμεν.

Hebr. non visitatum est. *S.* non defuit. *LXX.* non præcipimus. *Al.* præcepi. *Th.* non petiimus. *Vulg. non periit.*

כה־יעשה אלהים לאיבי דוד 22. τάδε ποιήσαι ὁ Θεὸς ※ τοῖς ἐχθροῖς Δαυίδ. O. τῷ Δαυίδ.

22. *Hebr. Vul.* hæc faciat Deus ※ inimicis David. *LXX.* ipsi David.

בקיר O. πρὸς τοῖχον. Ἄλλος, ἐν τοίχῳ.

Hebr. in parietem. *LXX. Vulg.* ad parietem. *Alius*, in pariete.

אל־נא ישים 25. Σ. μὴ προσέχῃς ἀξιῶ. O. μὴ δὴ θέσθω.

25. *H. LXX.* ne quæso ponat. *S.* ne attendas, obsecro. *Vulg. ne ponat, oro.*

נבל שמו ונבלה עמו A. Νάβαλ ὄνομα αὐτῷ, καὶ ἀπόρρευσις μετ' αὐτοῦ. O. Νάβαλ ὄνομα αὐτῷ, καὶ ἀφροσύνη μετ' αὐτοῦ.

Heb. Nabal nomen ejus, & vilitas cum eo. *A.* Nabal nomen ipsi, & defluxus cum eo. *LXX.* Nabal nomen ipsi, & insipientia cum eo. *Vulg. quoniam secundum nomen suum stultus est, & stultitia est cum eo.*

מבוא בדמים 26. A. τοῦ μὴ μυσάξαι. O. τοῦ μὴ ἐλθεῖν εἰς αἷμα ἀθῷον.

26. *Heb.* a veniendo in sanguinibus. *A.* ad non scelus agendum. *LXX.* ne venires in sanguinem innoxium. *Vul. ne venires in sanguinem.*

שא 28. Σ. ἀφελοῦ. O. ἆρον.

28. *Heb.* parce. *S. Vulg.* aufer. *LXX.* tolle.

רעה Σ. πονηρία. O. κακία.

H. LXX. Vulg. malitia. *S.* nequitia.

בצרור 29. A. ταρσῷ πλαγίῳ. O. ἐν δεσμῷ.

29. *H. Vul.* in fasciculo. *A.* in fiscella obliqua. *LXX.* in vinculo.

בתוך Σ. πεφυλαγμένη. O. ἐν μέσῳ.

Hebr. LXX. in medio. *S.* custodita. *In Vulg. vacat.*

לפוקה 31. A. Θ. λυγμός. Al. νυγμός. O. βδελυγμός.

31. *Hebr.* in vacillationem. *A.* singultus *Al.* compunctio. *LXX.* abominatio. *Vulg. in singultum.*

חנם Σ. ἀναίτιον. O. ἀθῷον.

Hebr. gratis. *S.* inculpatum. *LXX. Vulg.* innoxium.

O. ἀγαθῶσαι αὐτῷ. Ἄλλος, καλῶς ποιῆσαι αὐτῷ.

LXX. ad bene faciendum ei. *Alius*, *item.*

ברוך 32. O. εὐλογητός. Ἄλλος, εὐλογητὸς Βαρούχ.

32. *Hebr. LXX. Vul.* benedictus. *Alius*, benedictus Baruch.

טעם 33. A. ἡ γνώμη. O. ὁ τρόπος.

33. *Hebr.* discretio. *A.* sententia. *LXX.* modus. *Vul. eloquium.*

מבוא Οἱ λοιποὶ, μὴ μιαῶσαι. O. μὴ ἐλθεῖν.

Hebr. a veniendo. *Reliqui*, a non polluendo. *LXX.* ne venirem. *Vul. ne irem.*

הושע Σ. ἐκδικῆσαι. O. σῶσαι.

H. LXX. salvare. *S.* vindicare. *Vul. & ulcisceret me.*

ואולם 34. A. Θ. ※ καὶ. Σ. ἐπείτοιγε. O. πλὴν ὅτι.

34. *Hebr.* & quidem. *A. Th.* ※ &. *S.* quandoquidem. *LXX.* verumtamen. *Vul. alioquin.*

אם־נותר O. εἰ ὑπολειφθήσεται. Σ. οὐκ ἂν ὑπελείφθη.

Hebr. si remansisset. *LXX.* si remanebit. *S.* nequaquam residuum fuisset. *Vulg. non remansisset.*

ואשא פניך 35. A. ἦρα. Σ. ἐτίμησα. A. εἴληφα. Σ. ἐνετράπην τὸ πρόσωπόν σου. C. ἠρέτισα τὸ πρόσωπόν σου. Θ. ἔλαβον.

35. *Hebr.* & tuli facies tuas. *A.* tuli. *S.* honoravi. *A.* accepi. *S.* reveritus sum faciem tuam. *LXX.* suscepi faciem tuam. *Th.* accepi. *Vulg.* *honoravi faciem tuam.*

חשך 39. Σ. ἐξείλατο. O. περιεποιήσατο.

39. *H.* retinuit. *S.* eripuit. *LXX.* servavit. *Vul.* *custodivit.*

לפלטי בן-ליש אשר מגלים 44. O. τῷ Φαλτὶ υἱῷ Αμὶς, τῷ ἐκ Ρομμᾶ. Αλλος, τῷ Φελτὶ υἱῷ Ἰωᾶς τῷ ἐκ Γολιάθ.

44. *H.* Palti filio Lais, qui de Gallim. *LXX.* Phalti filio Amis, qui ex Romma. *Alius*, Phelti filio Joas, qui ex Goliath. *Vulg. Phalti filio* *Lais, qui erat de Gallim.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXV. Lib. I. Regum.

v. 2. Αλλ. ἡ ἐργασία. Reg. Sic item legit Procopius.
Ibid. Αλλ. προβάτων τρισχ. Reg.
v. 3. Σ. κακότεχνος. Coisl. 2.
Ibid. Σ. κακοτρόπων. Idem.
v. 5. Αλλ. ἀσπάσασθε. Reg. Αλλ. προσείπατε. Coisl. 2.
v. 7. A. ἐνετρίψαμεν &c. Idem.
v. 9. Οἱ λοιποί, ἐπαύσαντο. Idem.
v. 10. Θ. ἀποδιδράσκοντες. Idem.
v. 14. A. ὥρμησεν &c. Idem.
v. 15. Αλλ. ἐνετετάχαμεν. Reg.
v. 17. Σ. κὰ τοῦ οἴκ. Coisl. 2.
Ibid. A. ἀποστασίας &c. Has lectiones refert idem.
v. 18. A. ἀμφορεῖς. Reg. Sic etiam supra 1. 24. & 16. 3. Σ. ἀσκούς. Θ. νίβελ. Coisl. 2.
Ibid. A. φρυκτοῦ κεκομμένης κριθῆς. Idem. Non sine quadam suspicione hanc Aquilæ interpretationem admittimus.
Ibid. Αλλ. ἑκατὸν ἐνδεσμούς. Idem.
Ibid. A. πέντε σατα. Sic Drusius, Procop. Reg. Vide Gen. 18. 6. In hunc locum hanc notam habent Cod Reg. & Procop. Ακ. ἡρμήνευσε σατα. Τὸ δὲ γόμορ ἴσον τῷ οἰφὶ, ὡς ἐν Ἰεζεκιὴλ μεμαθήκαμεν. i. *Aquila interpretatus est sata. Gomor autem est æquale Oephi, ut in Ezechiele didicimus.*
v. 20 A. ἐν ἀποκρυφῷ. Reg. & Coislin. 2.
v. 21. A. πλάνῃ. Coisl. Reg. autem habet, A. πλημμέλειαν. Σ. ματαίως. Coislin. 2.
Ibid. A. ψεῦδος &c. Idem.
Ibid. Σ. ὁ διαφυλάσσων &c Idem.
v. 22. ※ τοῖς ἐχθροῖς &c. Hæc cum asterisco Coisl. 2.
Ibid. Αλλος, ἐν τείχῳ. Idem.
v. 25. Σ. μὴ προσσχῇ Idem.
Ibid. A. Ναβαλ ὄνομα αὐτῷ καὶ ἀπόῤῥοια μετ' αὐτοῦ. Theodoretus & Reg Cod. qui postremus hanc notam habet, ἰστέον ὅτι ἐν τῷ ιγ'. Ψαλμῷ, καὶ τῷ νβ. εἰς τὸ, εἶπεν ἄφρων, Ναβαλ κεῖται ἐν τῷ Εβραϊκῷ, παρὰ δὲ Ακύλαν, ἀπόῤῥεον, ut habet etiam Coislinianus.
v. 26. A. τοῦ μὴ μυσάζειν. Reg. & Theodoret.
v. 28 Σ. ἀφελοῦ. Coislin. 2.
Ibid. Σ. πολεμεῖ. Idem.
v. 29. A. ἐν τῷ φλασγεῖ. Idem.
Ibid. Σ. πεφυλαγμένη. Idem.
v. 31. A. Θ. λυγμός. Reg. Drus. Procop. Theodoretus vero legit λυγμός. Coislin. in textu habet βδελυγμὸς, punctis supra positis, & ad marginem notat. A. Θ. τὰ ἔσω. Id est Aquila & Theodotio habent ea quæ *intus*, scilicet *in textu* sunt non notata punctis, nempe λυγμός.
Ibid. Σ. ἀνάστασιν. Coisl. 2.
Ibid. O. ἀγαθῶσαι αὐτῷ. Αλλ. καλῶς ποιῆσαι αὐτῷ. Ita Reg. Neutrum in Hebræo.
v. 32. Αλλ. εὐλογητὸς Βαρακ Reg.
v. 33. Αλλ. ἡ γνώμη. Coislin. 2.
Ibid. Οἱ λοιποὶ, μὴ μυσάσαι. In hæc verba Drusius. LXX. καὶ σῶσαι χεῖρά μου ἐμοί. *Theodoretus ad hunc locum*, ἁμαρτημα γραφικὸν ὑπολαμβάνω, (*errat*) οἱ γὰρ ἄλλοι ἡρμήνευσαν μὴ μυσάσαι εἰρήκασιν, ἀντὶ τοῦ, μὴ μόνος μετὰ ἀχεῖν. Frustra certe hic errorem in versione τῶν O. suspicatur Theodoretus: nam illi cum Hebræo consentiunt.
Ibid Σ. ἐκδικῆσαι. Coisl. 2.
v. 34. A. Θ. ※ ἐκ. Σ. ἐπείχθης. Coisl. 2. Hic non tota A. Θ. versio vocis ותבאתי adfertur.
Ibid. Σ. εἰ μὴ ἂν ὑπελείφθη. Coisl. 2.
v. 35. A ἦρα. Σ. ἐτίμησα. A. εἴληφα. Coisl. 2. Σ. ἐνετράπην Reg. & Drusius. Reg. legit, ἀνετράπην. Hic duplex Aquilæ & Symmachi versio adfertur ex duabus, ut puto, utriusque Editionibus. Θ. ἔλαβον. Coisl. 2.
v. 23. Σ. ἐξείλατο. Ibid.
v. 44. Αλλ. τῷ Φελτὶ &c. utraque lectio Græca mendosa.

LIB. I. REGUM. CAPUT XXVI.

כמסתתר 1. Σ. κρύπτεται. O. σκεπάζεται. Αλλος, κέκρυπται.

1. *Heb.* latet. *S.* absconditur. *LXX.* tegitur. *Alius, & Vul.* absconditus est.

הישימון A. τῆς ἠφανισμένης. Σ. ἐρήμου. O. Ἰεσσημοῦν. Ed. Rom. Ἰεσσημοῦ, & infra.

Heb. Jesimon. *A.* dissipatæ. *S.* deserti. *LXX.* Jessemun. *Vulg. solitudinis.*

אל-מדבר-זיף 2. O. Εἰς τὴν ἔρημον Ζίφ. Αλλος, Εἰς τὴν ἔρημον τῆς αὐχμοῦ.

2. *H.* in deserto Ziph. *LXX. Vulg.* in desertum Ziph. *Alius*, in desertum siccitatum.

הישימון 3. A. τῆς ἠφανισμένης. Σ. ἐρήμου. O. Ἰεσσημούν.

3. *H.* Jesimon. *A.* dissipatæ. *S.* deserti. *LXX.* Jessemun. *Vulg. solitudinis.*

במעגל 5. A. ἐν τῇ στρογγυλώσει. O. ἐν λαμπήνῃ. Coislin, A. κάμπη. Σ. σκηνή. Σ. ἐν τῇ στρογγυλώσει.

5. *H. A.* in vallo. *LXX.* in lampene. *Vulg. in tentorio. Coislin. A.* flexus. *S.* tabernaculum. *S.* in vallo.

בַּמַּעְגָּל 7. Α. τῇ καμπῇ. Σ. σκηνῇ. Ο. ἐν λαμπήνῃ. Θ. μαγάλ.

אַל־תַּשְׁחִיתֵהוּ 9. Ο. μὴ ταπεινώσῃς αὐτόν. Αλλ. μὴ διαφθείρῃς αὐτό.

יִגְּפֶנּוּ 10. Α. θραύσῃ. Ο. παίσῃ.

חָלִילָה לִּי מֵיהוָה 11. Ο. μηδαμῶς μοι παρὰ κυρίου. Αλλος, ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο παρὰ κυρίου.

אֶת־צַפַּחַת Α. ἄγγος. Σ. νυκτοπότιον. Ο. φακόν.

תַּרְדֵּמַת 12. Α. καταφορά. Σ. κάρος. Ο. θάμβος κυρίου. Θ. ἔκστασις.

וַיִּקְרָא דָוִד אֶל־הָעָם 14. Οἱ λοιποὶ, καὶ ἐβόησε Δαυὶδ πρὸς τὸν λαόν. Ο. καὶ προσεκαλέσατο Δαυὶδ τὸν λαόν.

קָרָאתָ אֶל־הַמֶּלֶךְ Σ. καταβοῶν τοῦ βασιλέως. Ο. ὁ καλῶν ※ πρὸς τὸν Βασιλέα.

בְּנֵי־מָוֶת 16. Σ. ἄξιοι θανάτου. Ο. υἱοὶ θανατώσεως.

קוֹלִי 17. Οἱ λοιποὶ, φωνή μου. Ο. δοῦλός σου.

מִנְחָה 19. Α. Σ. δῶρον. Ο. θυσία.

מֵהִסְתַּפֵּחַ Α. ἅπτεσθαι. Σ. συνδυάζεσθαι. Ο. μὴ ἐστηρίχθαι.

אֲחֵרִים. Σ. ἀλλοκότοις. Ο. ἑτέροις.

לְבַקֵּשׁ אֶת־פַּרְעֹשׁ אֶחָד 20. Ο. ζητεῖν ψυχήν μου. Αλλος, ζητεῖν ψύλλον ἕνα.

הַקֹּרֵא Ο. νυκτικόραξ. Οἱ λοιποὶ, πέρδιξ.

הִסְכַּלְתִּי 21. Α. ἠγνόησα. Σ. ἠφρονησάμην. Ο. μεματαίωμαι.

יָשִׁיב 23. Σ. ἀποδώσει. Ο. ἐπιστρέψει.

תִּגְדַּל 24. Σ. λογισθείη. Ο. μεγαλυνθείη.

7. *H.* in vallo *A.* flexu *vel* orbita. *S.* tentorio. *LXX.* in lampena. *Th.* magal. *Vul. in tentorio.*

9. *H.* ne corrumpas eum. *LXX.* ne humilies illum. *Alius*, ne disperdas illum. *Vul. ne interficias eum.*

10. *H. LXX. Vul.* percusserit. *A.* fregerit.

11. *H.* absit mihi a Domino. *LXX.* nequaquam mihi a Domino. *Alius*, mihi vero absit a Domino. *Vul. propitius mihi sit Dominus.*

H. Vul. scyphum. *A.* vas. *S.* nocturnum poculum. *LXX.* lentem.

12. *H.* sopor. *A.* somnus altus. *S.* sopor gravis. *LXX.* stupor Domini. *Th.* exstasis. *Vulg. sopor Domini.*

14. *H. Reliqui*, *Vul.* & clamavit David ad populum. *LXX.* & advocavit David populum.

H. clamasti ad Regem. *S.* clamans ad Regem. *LXX.* vocans ※ ad Regem. *Vulg. clamas & inquietas Regem.*

16. *H. Vul.* filii mortis. *S.* digni morte. *LXX.* filii occisionis.

17. *H. Reliqui*, *Vul.* vox mea. *LXX.* servus tuus.

19. *H.* munus. *A. S.* donum. *LXX. Vul.* sacrificium.

H. ab inhærendo. *A.* ab attingendo. *S.* a conjungendo. *LXX.* non confirmatum esse. *Vul. ut non habitem (in hæreditate Domini.)*

H. LXX. aliis. *S. Vul.* alienis.

20. *H. Alius*, ad quærendum pulicem unum. *LXX.* quærere animam meam. *Vul. ut quærat pulicem unum.*

H. clamantem. *Reliqui*, & *Vulg.* perdix. *LXX.* nycticorax.

21. *H. S.* stulte egi. *A.* ignoravi. *LXX.* inaniter egi. *Vul. stulte egerim.*

23. *H.* reddat. *S. Vul.* retribuet. *LXX.* restituet.

24. *H. LXX. Vul.* magnificetur. *S.* reputetur.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVI. Lib. I. Regum.

v. 1. Σ κρύπτεται. Coislin. 2. Αλλ. κέκρυπται. Reg.

Ibid. Α. τῆς ἠφανισμένης. Σ. ἐρήμου. Reg. & Eusebius de locis Hebr. V. supra, Cap. 23. v. 24.

v. 2. Αλλ. εἰς τὴν ἔρημον τὴν αὐχμώδη. Reg.

v. 3. Α. τῆς ἠφαν- V. supra v. 1.

v. 5. Α. ἐν τῇ στρογγυλώσει. Reg. & Procopius. In hunc locum Procopius & Reg. λαμπήνη εἶδος ἁμάξης, (Procop. ἁρμαμάξης,) ὡς καὶ ἡ ἀπήνη, ὁ δὲ Ἀκύλας, τῇ στρογγυλώσει φησίν· ἢ διὰ τὸ σχῆμα τῆς κατασκευῆς, ἢ δηλοῖ τὸ κεκυκλῶσθαι τῷ στρατοπέδῳ τὸν βασιλέα. i. *Lampene, genus est currus, ut etiam Apene. Aquila dicit, τῇ στρογγυλώσει, vel propter figuram apparatus; vel declarat regem exercitu circumdatum fuisse.* Coislinianus de Lampene ait, εἶδος ἁμάξης λαμπρᾶς ἔχον καμάρας.

Ibid. Coislin. Α. κάμπη. Σ. σκηνή. Σ. στρογγυλώσει. Binas ex Symmacho lectiones habemus, ut alibi.

v. 7. Α. τῇ κάμπῃ &c. Idem.

v. 9. Αλλ. μὴ διαφθείρῃς αὐτόν. Reg.

v. 10. Α. θραύσῃ. Coislin. 2.

v. 11. Αλλ. ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο &c. Reg. & Coisl. 2.

Ibid. Α. ἄγγος. Σ. νυκτοπότιον. Reg.

v. 12. Α. καταφορά. Σ. κάρος. Θ. ἔκστασις. Reg. Drusius, & Coislin. Vide Gen. cap. 2. v. 21.

v. 14. Οἱ λοιποὶ, καὶ ἐβόησε &c. Coisl. 2.

Ibid. Σ. καταβοῶν &c. Idem.

v. 16. Σ. ἄξιοι θανάτου. Reg.

v. 17. Οἱ λοιποὶ, φωνή μου. Coisl. 2.

v. 19. Α. Σ. δῶρον. Idem.

Ibid. Α. ἅπτεσθαι &c. Idem.

Ibid. Σ. ἀλλοκότοις. Idem.

v. 20. Αλλ. ζητεῖν ψύλλον ἕνα. Reg.

Ibid. Οἱ λοιποὶ, πέρδιξ. Coisl. 2.

v. 21. Α. ἠγνόησα &c. Idem.

v. 23. Σ. ἀποδώσει. Idem.

v. 24 Post, σήμερον, ※ & ad marg. Ο. Θ. χω. Vide *Jud.* 1. 14. in nota.

Ibid. Σ. λογισθείη. Coisl. 2.

LIB. I. REGUM. CAPUT XXVII.

עתה אספה 1. Σ. διαπεσοῦμαί ποτε. Ο. νῦν προστεθήσομαι.

ונואש ממני A. ἀπογνώσεται. Σ. ἀπόσχηται. Ο. ἀνῇ ἀπ' ἐμοῦ.

ימים וארבעה חדשים 7. Οἱ λοιποὶ, ※ ἡμέρας καὶ : τέσσαρας μῆνας.

ויפשטו על-הגשורי והגרזי והעמלקי כי הנה ישבות הארץ אשר מעולם בואך שורה ועד-ארץ מצרים 8. Ο. καὶ ἐπετίθεντο ἐπὶ πάντα τὸν Γεσειρὶ, καὶ ἐπὶ τὸν Ἀμαληκίτην. καὶ ἰδοὺ ἡ γῆ κατῳκεῖτο ἀπὸ ἀνηκόντων, ἡ ἀπὸ Γελαμψοὺρ τετειχισμένων, καὶ ἕως γῆς Αἰγύπτου. Ἄλλος, καὶ ἐπετίθεντο ἐπὶ πάντα τὸν ἐγγίζοντα, καὶ ἐξέτεινον ἐπὶ τὸν Γεσουραῖον, καὶ τὸν Γεσραῖον, καὶ ἐπὶ τὸν Ἀμαληκίτην, ὅτι κατῳκεῖτο ἡ γῆ ἀπὸ Γεσοὺρ καὶ ἕως Αἰγύπτου.

נגב 10. A. O. νότον. Σ. μεσημβρίαν.
הקני A. Κιναίου. Ο. Κενεζί. Ἀλλ. Κηνεζί.

1. Hebr. nunc consumar. *S.* incidam aliquando. *LXX.* nunc apponar. *Vulg. aliquando incidam.*

Hebr. & desperet de me. *A.* desperabit. *S.* abstineat. *LXX.* cesset a me. *Vulg. cessetque me quærere.*

7. *Hebr.* dies & quatuor menses. *Reliqui,* ※ dies & : quatuor menses. *Vulg. quatuor mensium.*

8. *Hebr.* & effuderunt se ad Gessuritam, & Gerzitam, & Amalecitam, quia ipsi inhabitantes terram quæ a sæculo, ingrediendo te Sur, & usque ad terram Ægypti. *LXX.* & incursiones faciebant in omnem Gesiri, & in Amalecitem. Et ecce terra habitabatur ab advenientibus, quæ a Gelampsur murata, & usque ad terram Ægypti. *Alius*, & incursiones faciebant in omnem vicinum; & extendebant se super Gesuræum & Gesræum, & super Amalecitem, quia habitabatur terra a Gesur & usque ad Ægyptum. *Vulg. & agebant prædas de Gessuri, & de Gerzi, & de Amalecitis: hi enim pagi habitabantur in terra antiquitus, euntibus Sur usque ad terram Ægypti.*

10. *H. S. Vul.* meridiem. *A. LXX.* Austrum.
Hebr. Vulg. Ceni. *A.* Cinæi. *LXX.* Cenezi. *Al.* Ceni.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVII. Lib. I. Regum.

v. 1. Σ. διαπεσοῦμαί ποτε. Drusius & Coisl.
Ibid. A. ἀπογνώσεται. Σ. ἀπόσχηται. Drusius & Coisl.
v. 7. οἱ λοιπ. ἡμέρας καὶ &c. cum asterisco. Coisl. 2.
v. 8. Ἀλλ. καὶ ἐπετίθεντο ἐπὶ πάντα τὸν ἐγγίζοντα &c. Reg.

v. 10. A. O. νότον. Σ. μεσημβρίαν. Reg. atque ita Euseb. de locis Hebraïcis.
Ibid. A. Κιναίου. Reg.

LIB. I. REGUM. CAPUT XXVIII.

שמר לראשי 2. Οἱ λοιποὶ, Σ. φύλακα τῆς κεφαλῆς μου. Ο. ἀρχισωματοφύλακα.

האבות 3. A. μάγους. Ο. ἐγγαστριμύθους.

את-הידענים Ο. γνώστας. Ἄλλος, σημειοσκόπους.

ויחרד 5. A. ἐξεπλάγη. Σ. ἔπληξεν. Ο. ἐξέστη.

באורים 6. A. ἐν φωτισμοῖς. Σ. διὰ τῶν δήλων. Ο. ἐν τοῖς δήλοις.

בעלת-אוב 7. A. ἔχουσαν μάγον. Ο. ἐγγαστρίμυθον.

ויתחפש 8. Σ. μετεσχημάτισεν ἑαυτόν. Al. Coisl.

2. Hebr. *Reliqui, S. Vulg.* custodem capitis mei. *LXX.* principem custodiæ corporis.

3. *H.* pythones. *A. Vulg.* magos. *LXX.* ventriloquos.

H. sciolos. *LXX.* gnostas. *Alius, Vulg. hariolos.*

5. *H. LXX. Vulg.* expavit. *A.* consternatus est. *S.* exterritus est.

6. *Heb. A.* in illuminationibus. *S.* per manifestationes. *LXX.* in manifestationibus. *Vul. per sacerdotes.*

7. *Hebr.* dominam Pythonis. *A.* habentem magum. *LXX.* ventriloquam. *Vulg. habentem Pythonem.*

8. *Hebr.* & mutavit se. *S.* transformavit se.

μετεσχηματίσατο. Ἄλλος, ἠλλοιώθη. Ο. συνεκαλύψατο.

באוב A. ἐν τῷ μάγῳ. O. ἐν τῷ ἐγγαστριμύθῳ.

את־האבות ואת־הידעני מן־הארץ 9. A. μάγους, θελητὰς καὶ σημειοσκόπους, ἀπὸ τῆς γῆς. O. τοὺς ἐγγαστριμύθους καὶ τοὺς γνώστας ἀπὸ τῆς γῆς. Ἄλλος, καὶ τοὺς ἀποφθεγγομένους ἀπὸ τῆς γῆς.]

מתנקש A. εἰσκρούεις. O. παγιδεύεις.

עון 10. Σ. Θ. κάκωσις. O. ἀδικία.

רמיתני 12. A. ἐπέθου μοι. Σ. ἐνήδρευσάς μοι. O. παρελογίσω με.

זקן 14. Οἱ λοιπ. πρεσβύτην. O. ὄρθιον.

מעיל A. ἔνδυμα. O. διπλοΐδα.

הרגזתני 15. A. ἐκλόνησάς με. Σ. ἐτάραξάς με. O. παρηνώχλησάς με. Θ. παρώργισάς με.

צר־לי A. Σ. στενά. O. θλίβομαι.

להודיע Σ. Θ. δηλῶσαι. O. γνωρίσαι.

ערך 16. A. Θ. κατὰ σοῦ. Σ. ἀντίζηλός σου. O. μετὰ τοῦ πλησίον σου.

לרע 17. A. ἑτέρῳ. l. ἑταίρῳ. O. τῷ πλησίον.

וימהר 20. Σ. καὶ ταχύ. O. καὶ ἔσπευσε.

מלא־קומתו ארצה Σ. καθόλον τὸ μῆκος αὐτοῦ. O. ἑστηκὼς ἐπὶ τῆς γῆς.

גם־אתה 22. A. ※ καὶ σύ.

אל־המטה 23. Οἱ λοιπ. τὴν κλίνην. O. δίφρον.

עגל־מרבק 24. Σ. πεφιλοτροφημένη θρεπτή. O. δάμαλις νομάς. Ἄλλος, μοσχάριον γαλαθηνόν.

Alius, mutatus est. *LXX.* cooperuit se. *Vulg. mutavit ergo habitum suum.*

Hebr. Vulg. in Pythone. *A.* in mago. *LXX.* in ventriloquo.

9. *Hebr.* pythones & sciolos e terra. *A.* magos, voluntarios, & hariolos de terra. *LXX.* ventriloquos & gnostas de terra. *Alius*, & loquentes de terra. *Vulg. magos & hariolos de terra.*

H. offendiculum ponis. *A.* impellis. *LXX.* illaqueas. *Vulg. insidiaris.*

10. *H.* perversitas. *S. Th. Vul.* quidquam mali. *LXX.* injustitia.

12. *H LXX.* decepisti me. *A. Vul.* imposuisti mihi. *S.* insidiatus es mihi.

14. *Hebr. Vul.* senex. *Reliqui*, senem. *LXX.* erectum.

Hebr. Vul. pallio. *A.* indumentum. *LXX.* diploidem.

15. *Hebr. Th.* irritasti me. *A.* commovisti me. *S. LXX.* perturbasti me. *Vul. inquietasti me.*

H. angustia mihi. *A. S.* angusta. *LXX.* tribulor. *Vul. coarctor.*

H. S. Th. ad indicandum. *LXX.* ad notificandum. *Vul. ut ostenderes.*

16. *H.* æmuli tui. *A. Th.* contrà te. *S.* æmulus tuus. *LXX.* cum proximo tuo. *Vulg. ad æmulum tuum.*

17. *H.* socio. *A.* amico. *LXX. Vul.* proximo.

20. *H. LXX.* & festinavit. *S. Vul.* statimque.

H. plenitudo staturæ ejus in terram. *S.* secundum totam staturam ejus. *LXX.* porrectus in terram. *Vul. porrectus in terram.*

22. *H.* etiam tu. *A.* ※ *Vul.* & tu.

23. *H.* ad lectum. *Reliqui*, *Vul.* lectum. *LXX.* sellam.

24. *Heb.* vitulus saginarii. *S.* amice educata, nutrita. *LXX.* vitula pascualis. *Alius*, vitulus lactens. *Vul. vitulum pascualem.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVIII. Lib. I. Regum.

v. 2. Σ. φύλακα τῆς κεφαλῆς μου. Reg. At Coislin. 2. λειπ. Σ.

v. 3. A. μάγους. Coislin. 2.

Ibid. Ἀλλ. σημειοσκόπας. Reg.

v. 4. A. ἐξεπλάγη &c. Coislin.

v. 6. A. ἐν φωτισμοῖς. Σ. διὰ τῶν δήλων. Coislin. 2. qui hæc adjicit. δήλους δὲ καλεῖ διὰ τοῦ ἱερατικοῦ σημαινόμενα.

v. 7. A. ἔχουσαν μάγον. Idem.

v. 8. Σ. μετεσχημάτισεν ἑαυτόν. Sic Drusius, pro quo Regius Cod. & Coislin. 2. μετεσχηματίσατο ἑαυτὸν habent. Idem Reg. aliam versionem sine nomine adfert, nempe, ἠλλοιώθη.

Ibid. A. ἐν τῷ μάγῳ. Reg. & Coislin. 2. Sic item vertit Aquila, Isai. 29. 4.

v. 9. A. μάγους, θελητὰς, καὶ σημειοσκόπους. Coislin. 2. & Reg. θελητὰς; sic vertere solet Aquila. Vide in Onomastico Græco. Vox σημειοσκόπους superflua, videtur esse alterius Interpretis, forte Symmachi, quem sequitur Vulg. ut suprà v. 3. & τοὺς ἀπὸ τῆς γῆς. Idem. Reg.

Ibid. A. ἐγκρούεις. Coislin. 2.

v. 10. Σ. Θ. κάκωσις. Idem.

v. 12. A. ἐπέθου μοι &c. Idem.

v. 14. Οἱ λοιπ. πρεσβ- Idem.

Ibid. A. ἔνδυμα. Idem.

v. 15. A. ἐκλόν &c. Idem.

Ibid. A. Σ. στενά. Idem.

Ibid. Σ. Θ. δηλῶσαι. Idem.

v. 16. A. Θ. κατὰ σοῦ. Σ. ἀντίζηλός σου. Idem.

v. 17. A. ἑτέρῳ pro ἑταίρῳ. Idem.

v. 20. Σ. καὶ ταχύ. Idem.

Ibid. Σ. καθόλου τὸ μῆκος αὐτοῦ. Reg. & Coislin. 2.

v. 22. A. καὶ σὺ, cum asterisco. Coislin. 2.

v. 23. Οἱ λοιπ. τὴν κλίνην. Ibid.

v. 24. Σ. πεφιλοτροφημένη θρεπτή. Coislin. 2. Supplendum, ni fallor, δάμαλις. Ἄλλος, μοσχάριον γαλαθηνόν. Reg.

CAPUT

LIB. I. REGUM. CAPUT XXIX.

בעין 1. Οἱ Γ. ἐν τῇ πηγῇ. O. ἐν Αενδώρ.

העברים 3. O. διαπορευόμενοι. Ἄλλος, Ἑβραῖοι.

מאומה A. ὁτιοῦν. O ὐθέν.

מיום נפלו Σ. ἀφ' ἧς ἡμέρας προσέφυγέ μοι. O. ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐνέπεσε πρὸς μέ.

ויקצפו 4. A. παρωξύνθησαν. Σ. ὠργίσθησαν. O. ἐλυπήθησαν. Θ. ἐθυμώθησαν.

לשטן במלחמה Οἱ λοιπ. σατὰν ἐν πολέμῳ. O. ἐπίβουλος τῆς παρεμβολῆς.

יתרצה A. εὐδοκηθήσεται οὗτος. O. διαλλαγήσεται.

במחלות לאמר 5. O. ἐν χοροῖς λέγοντες. Ἄλλος, αἱ χορεύουσαι λέγουσαι.

ישר 6. Σ. ἀρεστός. O. εὐθής. (sic.) Ed.Rom. εὐθύς.

לא־טוב אתה Σ. οὐκ ἀρέσκεις. O. οὐκ ἀγαθὸς σύ.

ולא־תעשה רע 7. Σ. ἵνα μὴ ποιήσῃς ἀηδές. O. καὶ οὐ μὴ ποιήσῃς κακίαν.

כי טוב אתה בעיני כמלאך אלהים 9. Σ. ὅτι ἀρέσκεις σύ μοι. O. ὅτι ἀγαθὸς σὺ ἐνώπιόν μου. Ἄλλος, ὅτι ἀγαθὸς σὺ ἐν ὀφθαλμοῖς μου ὡς ἄγγελος Θεοῦ. Ἄλλως, ἐν ὀφθαλμοῖς μου. Sic Ed.R.

שרי O. σατράπαι. Ἄλλος, στρατηγοί.

ואור 10. Σ. ὅταν διαφαύσῃ. O. καὶ φωτισάτω ὑμῖν.

1. Hebr. Tres Int. in fonte. LXX. in Aendor. Vulg. super fontem.

3. H. Alius, Vul. Hebræi. LXX. pertranseuntes.

H. A. Vul. quidquam. LXX. nihil.

H. a die cadere eum. S. a quo die transfugit ad me. LXX. ex qua die incidit ad me. *Vulg. ex die qua transfugit ad me.*

4. H. S. irati sunt. A. exasperati sunt. LXX. contristati sunt. Th. excanduerunt. *Vulg. irati sunt autem.*

H. in adversarium in prælio. *Reliqui*, Satan in prælio. LXX. insidiator castrorum. *Vulg. adversarius cum præliari cœperimus.*

H. acceptabitur. A. beneplacitus erit. LXX. conciliabitur. *Vul. poterit placare.*

5. H. in choris dicendo. LXX. Vulg. in choris dicentes. *Alius*, choreas agentes dicentes.

6. H. LXX. Vulg. rectus. S. placitus.

H. LXX. non bonus tu. S. Vul. non places.

7. Heb. LXX. & non facies malum. S. ut non facias injucundum. *Vulg. & non offendas.*

9. Hebr. Alius, Vul. quia bonus es tu in oculis meis sicut Angelus Dei. S. quia tu places mihi. LXX. quia bonus es tu in conspectu meo. *Aliter*, in oculis meis.

Hebr. Vulg. principes. LXX. satrapæ. *Alius*, duces.

10. H. & illucescet. S. cum illuxerit. LXX. & illucescat. *Vul. & cœperit dilucescere.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIX. Lib. I. Regum.

v. 1. Coislinianus 2. Cod. ad marg. notat Ναίν. Οἱ Γ. ἐν τῇ πηγῇ.
v. 3. Ἀλλ. Ἑβραῖοι. Idem.
Ibid. A. ὁτιοῦν. Idem.
Ibid. Σ. ἀφ' ἧς ἡμέρας προσέφυγέ μοι Drusius.
v. 4. A. παρωξύνθησαν. Σ. ὠργίσθησαν. Θ. ἐθυμώθησαν. Reg. & Coislin. 2.
Ibid. Οἱ λοιπ. σατὰν &c. Coislin. 2.
Ibid. A εὐδοκηθήσεται οὗτος. Coislin. 2 & Reg.
v. 5. Ἀλλ. αἱ χορεύουσαι λέγουσαι. Reg.
v. 6. Σ. ἀρεστός. Coislin. 2.
Ibid. Σ. οὐκ ἀρέσκεις. Reg. & Coislin. 2.
v. 7. Σ. ἵνα μὴ ποιήσῃς &c. Coislin. 2.
v. 9. Σ. ὅτι ἀρέσκεις σύ μοι. Ibid. Ἀλλ. ὅτι ἀγαθὸς σὺ ἐν ὀφθαλμοῖς μου &c. Reg.
Ibid. Ἀλλ. στρατηγοί. Sic quædam Exemplaria & Complutensis.
v. 10. Σ. ὅταν διαφαύσῃ. Coislin. 2.

LIB. I. REGUM. CAPUT XXX.

בבא דוד 1. O. εἰσελθόντος Δαυίδ. Ἄλλος, ἐν τῷ προσελθεῖν Δαυίδ.

אל־נגב A. πρὸς νότον. Σ. πρὸς μεσημβρίαν. C. ἐπὶ τὸν νότον.

1. Hebr. in veniendo David. LXX. intrante David. *Alius*, cum accessisset David. *Vulg. cumque venissent David & viri.*

H. S. ad meridiem. A. LXX. ad Austrum. *Vul. ex parte Australi.*

וינהגו 2. A. ἀλλ' ἤλασαν. O. ἀλλ' ᾐχμαλώτευσαν.

ותצר 6. A. ἐλυπήθη. C. ἐθλίβη. Θ. ἠπορεῖτο.

ויתחזק A. ἐνίσχυσε. Σ. ἐθάρσησε. O. ἐκραταιώθη.

הגישה־נא לי האפוד 7. A. ἔγγισόν μοι τὴν ἐπωμίδα. O. προσάγαγε τὸ Ἐφούδ. Coiſlin. A. Σ. ἔγγισον πρός με τὴν ἐπωμίδα. A. προσέγγισον δή μοι τὸ ἐπένδυμα.

אחרי הגדוד־הזה 8. A. μετὰ τὸν εὔζωνον τοῦτον. al. ὀπίσω τοῦ μονοζώνου συστρέμματος. Σ. ἐπὶ τὸν λόχον τοῦτον. O. ὀπίσω τοῦ Γεδδοὺρ τούτου. Αλλος, ὀπίσω τοῦ στρέμματος, ἴσ. συστρέμματος. Αλλος, στρατεύματος. Θ. συστρέμματος.

ויעמדו 10. Σ. ἐπλωματίσθησαν. O. ὑπέστησαν.

פגרו מעבר A. ἠτόνησαν τοῦ διαβῆναι. Σ. ἠδυνάτησαν. O. ἐκάθισαν πέραν τοῦ χειμάῤῥου. Θ. ἀπενάρκησαν τοῦ ἐλθεῖν.

את־נחל Σ. φάραγγος. O. χειμάῤῥου.

ושני צמקים 12. ※ A. καὶ δύο σταφίδας. Σ. ἐνδέσμους σταφίδων.

ותשב Σ. ἀνεκτήσατο. O. κατέστη.

כי חליתי היום שלשה 13. A. ἠνωχλήθην σήμερον τρεῖς ἡμέρας. Αλλ. ὅτι ἠῤῥώστησα ἐγὼ σήμερον τρίτην ἡμέραν. O. ὅτι ἠνωχλήθην ἐγὼ σήμερον τριταῖος.

חליתי A. ἠῤῥώστησα. Σ. ἐνόσησα. O. ἠνωχλήθην. Θ. ἐμαλακίσθην.

שלשה A. τρίς.

על־נגב 14. A. πρὸς νότον. Σ. πρὸς μεσημβρίαν. O. ἐπὶ νότον.

התורדני 15. Σ. ἆρα εἰ κατάξεις με. O. εἰ κατάξεις με.

גדוד A. εὔζωνον. Σ. λόχον. O. Γεδδούρ. Αλλος, σύστρεμμα, & ſic ſemper.

נטשים 16. A. ἐκτεταμένοι. Σ. ἀναπεπτωκότες. O. διακεχυμένοι. Θ. ἐσκορπισμένοι.

חגגים Σ. ὡς ἐν πανηγύρει. O. καὶ ἑορτάζοντες.

הגדול Σ. τοῖς πολλοῖς. O. τοῖς μεγάλοις.

כהנשף 17. A. ἀπὸ σκοτομήνης. Σ. ἀφ' οὗ συνεσκότασεν. O. ἀπὸ ἑωσφόρου.

ויצל 18. O. ἀφείλατο. Αλλος, ἐκδιέσατο.

אשר־פגרו 21. A. οἱ ἐπλωματίσθησαν. Σ. ἀτονήσαντας. O. τοὺς ὑπολειφθέντας. Θ. ἀπονεναρκήσαντας.

ויגש O. καὶ προσήγαγε. Αλλος, καὶ προσῆλθε.

2. *H.* & duxerunt. *A.* ſed moverunt. *LXX.* ſed captivarunt. *Vulg. ſed ſecum duxerant.*

6. *H.* anguſtia fuit. *A. Vulg.* contriſtatus eſt. *LXX.* tribulatus eſt. *Th.* anxius erat.

H. roboravit ſe. *A.* invaluit. *S.* confidit. *LXX. Vul.* confortatus eſt.

7. *Hebr.* fac accedere, quæſo, mihi Ephod. *A.* admove mihi ſuperhumerale. *LXX.* applica Ephud. *Vulg. applica ad me Ephod. Coiſlin. A. S.* applica ad me ſuperhumerale. *A.* admove utique mihi indumentum.

8. *Hebr.* poſt agmen iſtud. *A.* poſt accinctum hunc. *al* poſt expeditum agmen. *S.* ad agmen, *ſive* cuneum iſtum. *LXX* poſt Geddur iſtud. *Alius*, poſt turmam. *Alius*, exercitum. *Th.* agmen. *Vulg. latrunculos hos.*

10. *H. LXX.* ſubſtiterunt. *S.* conciderunt. *Vul. ſubſtiterant.*

Hebr. pigreſcebant a tranſeundo. *A.* debiles fuerunt ad tranſeundum. *S.* defecerunt. *LXX.* ſederunt trans torrentem. *Th.* obtorpuerunt ad tranſeundum. *Vulg. laſſi tranſire non poterant.*

Hebr. LXX. Vulg. torrentem. *S.* vallem.

12 *H.* ※ *A.* & duos botros ſiccos. *S. Vul.* ligaturas uvæ paſſæ.

H. Vul. reverſus eſt. *S.* recreavit ſe. *LXX.* reſtitutus eſt.

13. *Hebr.* quia ægrotavi hodie tres. *A.* moleſte hodie habui tertium diem. *Alius*, quia ægrotavi ego hodie tertium diem. *LXX.* quia moleſte habui ego hodie tertianus. *Vulg. quia ægrotare cœpi nudiuſtertius.*

H. A. S. ægrotavi. *LXX.* moleſte habui. *Th.* infirmatus ſum. *Vulg. ægrotare cœpi.*

Hebr. tres. *A.* ter.

14. *H. S.* ad meridiem. *A. LXX.* ad Auſtrum. *Vul. ad meridiem.*

15. *Heb.* num deſcendere facies me? *S.* ſi forte deducas me. *LXX.* ſi deduces me. *Vul. potes me ducere.*

H. Alius, agmen. *A.* accinctum. *S.* turmam. *LXX.* Geddur. *Vulg. cuneum.*

16. *H.* relicti. *A.* extenſi. *S.* prolapſi. *LXX.* profuſi. *Th.* diſperſi. *Vul. diſcumbebant.*

Heb. tripudiantes. *S.* quaſi in celebritate. *LXX.* feſtum celebrantes. *Vulg. quaſi feſtum celebrantes diem.*

H. LXX. magnis. *S.* multis. *Vul vocat.*

17. *Hebr.* a crepuſculo. *A.* nocte illuni. *S.* a crepuſculo veſpertino. *LXX.* a lucifero. *Vulg. a veſpere.*

18. *H. Vul.* eruit. *LXX.* eripuit. *Alius*, abſtulit.

21. *H.* qui pigri fuerant. *A.* qui conciderant. *S.* qui animo defecerant. *LXX.* qui relicti fuerant. *Th.* qui obtorpuerant. *Vulg. qui laſſi ſubſtiterant.*

H. LXX. Alius, & acceſſit. *Vul. accedens autem.*

Digitized by Google

וישאל להם Σ. ἠσπάσατο αὐτούς. O. ἠρώτησαν αὐτόν.

בליעל 22. A. ἀποστάτης. Σ. παράνομος. O. λοιμός.

הצלנו A. ἐῤῥυσάμεθα. O. ἐξειλόμεθα.

וינהגו A. καὶ ἐλασάτωσαν. Αλλος, λαβέτωσαν. O. ἀπαγέτωσαν. Ed. Rom. ἀπαγέσθωσαν.

ויתן את־הגדוד הבא 23. O. καὶ παρέδωκε κύριος τὸν Γεδδοὺρ τὸν ἐπερχόμενον. Αλλος, καὶ παραδώσει τὸ σύστρεμμα τὸ ἐπελθόν.

לחק ולמשפט 25. Σ. εἰς ὅρον καὶ κρίσιν. O. εἰς πρόσταγμα καὶ εἰς δικαίωμα.

מהשלל לזקני יהודה לרעהו 26. O. τοῖς πρεσβυτέροις τῶν σκύλων Ἰούδα, καὶ τοῖς πλησίον αὐτοῦ λέγων. Αλλος, τοῖς πλησίον αὐτοῦ τῶν σκύλων αὐτοῦ λέγων.

H. optavit eis *S.* salutaverunt eos. *LXX.* interrogaverunt eum. *Vul. salutavit eos.*

22. *H.* Belial. *A.* apostata. *S. Vul.* iniquus. *LXX.* pestilens.

H. A. Vul. eruimus. *LXX.* eripuimus.

H. & ducant. *A.* deducant. *Alius*, accipiant. *LXX.* abducant. *Vul. cum acceperint.*

23. *H.* & dedit agmen veniens. *LXX.* & tradidit Deus Geddur qui irruerat. *Alius*, & tradat Dominus agmen irruens. *Vul. & dedit latrunculos qui eruperant.*

25. *H.* in statutum, & in judicium. *S.* in decretum & judicium. *LXX.* in constitutum & in jus. *Vul. constitutum & præfinitum.*

26. *Heb.* de spolio senioribus Juda socio suo. *LXX* senioribus Juda de spoliis, & proximis suis dicens. *Alius*, sociis suis de spoliis suis dicens. *Vul. de præda senioribus Juda proximis suis dicens.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXX. Lib. I. Regum.

v. 1. Αλλος, ἐν τῇ παρεμβολῇ Δαυίδ. Ita Reg.

Ibid A. πρὸς νότον. Σ. πρὸς μεσημβρίαν. ex Eusebio & Hieronymo de locis Hebraicis, ut supra.

v. 2. A. ἀλλ᾽ ἤλασαν. Coisl. 2.

v. 6. A. & Θ. lectiones exhibet idem.

Ibid. A. ἐπίχυσεν. Idem.

v. 7. A. ἔγγισόν μοι τὴν ἐπωμίδα. Reg. Duas alias Aquilæ interpretationes exhibet Coislin. 2. Sed auguror primam, στῆσον πρός με &c. esse Symmachi tantum: duas vero alias Aquilæ, ex duabus ejus Editionibus desumtas, quod persæpe in libris Regum occurrit.

v. 8 A. μετὰ τὸν εὔζωνον τοῦτον. Lectionem Aquilæ sic effert Eusebius de locis Hebraicis, ut & Hieronymus ad vocem Γεδδούρ, ubi ad Symmachum legitur λόφον pro λόχον. Codex vero Regius & Procopius lectionem Aquilæ sic habent, ὀπίσω τοῦ μονοζώνου συστρέμματος. Complut. habet στρατεύματος, quæ lectio non spernenda. Coislin. A. εὔζωνον. Σ. λόχον. Θ. συστρέμματος. Ibidem adjicit Coislinianus 2. μονόζωνοι δὲ μᾶλλον καλοῦνται οἱ λῃσταί. i. *monozoni magis vocantur prædones.*

Ibid. Σ. ἐπισυστρέμματος. Idem.

v. 10. A. ὑπέμειναν τοῦ διαβῆναι. Θ. ἀπεδράσαντο παρελθεῖν. Reg. Adjicit vero Coislinianus 2. Σ. ἠδυνάτησαν.

Ibid. Σ. φάραγγος. Idem.

v. 12. A. ※ καὶ δύο σταφ. Σ. &c. Idem. Hæc vero desunt in O.

Ibid. Σ. ἀνεκτήσατο. Coislin. 2. Reg. etiam habet, sed sine Interpretis nomine.

v. 13. A. ἐνωχλήθην &c. Coisl. 2.

Ibid. A. ἠῤῥώστησα. Σ. ἐνόσησα. Θ. ἐμαλακίσθην. Idem. Ita ut duas Aquilæ interpretationes exhibeat, an ex duabus Editionibus, an vitio Librarii, incertum.

v. 14. A. πρὸς νότον, &c. V. supra, vers. 1.

v. 15. Σ. ἆρα εἰ κατάξεις. Reg. At Coislin. 2. habet Σ. εἰ tantum.

Ibid. A. εὔζωνον, &c. V. supra ad vers. 8.

v. 16. Has A. Σ. Θ. lectiones ex Cod. Reg. & Coisl. 2. mutuamur.

Ibid. Σ. τοῖς πολλοῖς. Coislin. 2.

Ibid. Σ. ὡς ἐν πανηγύρει. Reg. & Coislin. 2.

v. 17. A. ἀπὸ σκοτομήνης. Σ. ἀφ᾽ οὗ συνεσκόταζεν. Drusius & Coislin. 2.

v. 18. Αλλ. ἐκομίσατο. Reg.

v. 21. A. οἱ ἐπὶ λυμ- & reliquas similiter versiones affert Coislin. 2.

Ibid. Αλλ. καὶ προσῆλθε. Reg.

Ibid. Σ. ἠσπάσατο αὐτούς. Coislin. 2.

v. 22 A. ἀποστάτης. &c. Coislin. 2.

Ibid. A. ἐῤῥυσ- Idem.

Ibid. A. καὶ ἐλασάτωσαν, & mox λαβέτωσαν, sine interpretis nomine: sed videtur Symmachi. Coislin. 2.

v. 23. Αλλ. καὶ παραδώσει τὸ σύστρεμμα τὸ ἐπ- Reg.

v. 25. Σ. εἰς ὅρον καὶ κρ- Coislin. 2.

v. 26. Αλλ. τοῖς πλησίον αὐτοῦ τῶν σκύ- &c. Reg.

LIB. I. REGUM. CAPUT XXXI.

וידבקו 2. A. ἐκολλήθησαν. O. συνάπτουσι.

המורים 3. A. ῥοιζοῦντες. O. ἀκοντισταί. Θ. τοξόται.

מאד מהמורים A. σφόδρα ἀπὸ τῶν ῥοιζούντων. Σ. ἀκοντιστῶν. O. εἰς τὰ ὑποχόνδρια. Θ. τόξων.

2. HEb. *A.* & adhæserunt. *LXX.* congrediuntur. *Vulg. irrueruntque.*

3. *Hebr.* jacientes. *A. LXX. Th. Vulg.* sagittarii.

Heb. A. valde a jacientibus. *S.* jaculatoribus. *LXX.* in hypocondria. *Th.* arcubus. *Vul. a sagittariis*

חרב 4. Ο. ῥομφαίαν. Αλλος, μάχαιραν.

והתעללו Α. ἐναλαλάξωσι. Ο. ἐμπαίξωσιν.

נשא כליו Σ. ὁπλοφόρος. Ο. ὁ αἴρων τὰ σκεύη αὐτοῦ.

יחדו 6. Α. ὁμοῦ. Ο. κατὰ τὸ αὐτό.

ויכרתו את־ראשו 9. Σ. καὶ ἔκοψαν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Ο. καὶ ἀποστρέφουσιν αὐτόν. Αλλος, καὶ ἀποκεφαλίζουσιν αὐτόν.

ויפשטו את־כליו Σ. ὅπλα. Ο. καὶ ἐξέδυσαν τὰ σκεύη αὐτοῦ. Αλλος, καὶ ἐκδιδύσκουσιν αὐτὸν τὰ σκεύη αὐτοῦ.

בית עשתרות 10. Α. ἐν οἴκῳ Ασταρώθ. Ο. Εἰς τὸ Ασταρτεῖον. Αλλος, Εἰς τὸ ἱερὸν Αστάρτης.

חיל 12. Α. εὔπορος. Σ. ἰσχυρός. Ο. δυνάμεως.

האשל 13. Α. δενδρῶνα. Σ. φυτόν. Ο. ἄρουραν. Θ. τὰς δρῦς.

Τέλος σὺν Θεῷ τῆς πρώτης τῶν Βασιλειῶν.

Ο δὲ Ακύλας, Εβραίοις ἑπόμενος, οὐ διεῖλε, ἀλλὰ μίαν τὰς δύο πεποίηκε.

Ακ. Εἰς ἓν συνάπτει τὴν Α. μετὰ τῆς Β'.

Coislin. ἕως ὧδε τὸ Εβραϊκὸν, καὶ λοιποί.

4. *Hebr. LXX. Vulg.* gladium. *Alius*, machæram.

H. LXX. illudant. *A.* jubilent. *Vul. illudentes.*

Heb. LXX. ferens vasa ejus. *S. Vulg.* armiger.

6. *Hebr. Vulg.* pariter. *A.* simul. *LXX.* in idipsum.

9. *Hebr. S.* & absciderunt caput ejus. *LXX.* & convertunt eum. *Alius*, & capite truncant eum. *Vulg. & præciderunt caput Saul.*

Heb. LXX. & spoliaverunt vasa ejus. *S.* arma. *Alius*, & exuunt eum vasis, *Al.* armis suis. *Vul. & spoliaverunt eum armis.*

10. *Heb.* domo Astaroth. *A.* in domo Astaroth. *LXX.* in Astartio. *Alius*, in templo Astartes. *Vul. in templo Astaroth.*

12. *Hebr. LXX.* virtutis *A.* abundans. *S.* fortis. *Vulg. viri fortissimi.*

13. *Hebr. S.* arbore. *A.* arboreto. *LXX.* arvo. *Th.* quercubus *Vul. in nemore.*

Finis cum Deo primi Libri Regum.

Aquila vero, Hebræos sequens, non divisit; sed ex duobus unum fecit.

Aquila primum & secundum in unum copulat.

Coislin. Hactenus Hebraïcum & Reliqui.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXI. Lib. I. Regum.

v. 2. Α. ἐκολλήθησαν. Coislin. 2.

v. 3. Α. ῥοιζοῦντες. Reg. Vide Exod. 19. 13. & Psalm. 63. 8.

Ibid. Α. σφοδρ. &c. Σ. ἀκοντ. Θ. τόξων. Coislin. 2. cum hac nota, μήποτε τὸ ἰσχύς τοῦ ἥπατος, quæ a Drusio adfertur, quasi sit lectio Theodotionis: sed est scholion ad lectionem τῶν O. εἰς τὰ ὑποχόνδρια.

v. 4. Αλλος, μάχαιραν. Sic quidam Mss. & Edit. Complut.

Ibid. Α. ἐναλαλάξωσι. Coislin. 2. & Reg. forte ἐναλαλάξωσι. Vide Lexicon Græcum in voce ἐναλλαγεῖν.

Ibid. Σ. ὁπλοφόρος. Idem Coislin. 2.

v. 6. Α. ὁμοῦ. Idem.

v. 9. Σ. καὶ ἔκοψαν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Coislin. 2. & Reg. Αλλ. καὶ ἀποκεφαλίζουσιν αὐτόν. Reg.

Ibid. Σ. ὅπλα. Coislin. 2. Αλ. καὶ ἐκδιδύσκουσιν, &c. Reg.

v. 10. Α. ἐν οἴκῳ Ασταρώθ. Coislin. 2. Αλλος, εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Αστάρτης. Reg.

v. 12. Α. εὔπορος. Σ. ἰσχυρός. Coislin. 2.

v. 13. Α. δενδρῶνα. Σ. φυτόν. Θ. τὰς δρῦς. Reg. & Coislin. 2.

Notæ duæ sequentes prodeunt, prior ex Codice Regio passim laudato, altera ex Codice Regio, numero 1871. Uterque vero testificatur Aquilam ex primo & secundo Regum Libro, sive ex duobus Samuelis, unum fecisse. Tertia nota adjicitur ex Coisliniano 2.

LIB. II. REGUM, *secundum Hebr.* II. SAMUELIS.

CAPUT PRIMUM.

מכות 1. A. πλήσσων. O. τύπτων.

ואדמה על־ראשו 2. Σ. κεκονιασμένος. Coisl. κεκονισμένος. O. καὶ γῆ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ.

הנער 6. A. ὁ παῖς. Σ. ὁ νεανίσκος. O. τὸ παιδάριον.

הדביקהו A. ἐκολλήθησαν. Σ. κατέλαβον αὐτόν. Reg. A. κατέλαβον αὐτόν. Ἄλλος, ἐκολλήθησαν αὐτῷ. O. συνῆψαν αὐτῷ.

הנני 7. Σ. πάρειμι. O. ἰδοὺ ἐγώ.

השבץ 9. A. ὁ σφιγκτήρ. O. σκότος δεινόν.

הנזר 10. A. ἀφόρισμα. Σ. Θ. διάδημα. O. βασίλειον.

אצעדה A. βραχιάλιον. Ἀλλ. βραχιάλιον. O. χλιδῶνα. Coislin. A. κλάνιον. Σ. Θ. βραχιάλιον.

גר 13. A. προσηλύτου. O. παροίκου.

גש פגע־בו ויכהו וימת 15. O. προσελθὼν ἀπάντησον (Σ. ἐπελθε. Θ. ἅψαι) αὐτῷ, καὶ ἐπάταξεν αὐτόν, καὶ ἀπέθανε. Ἄλλος, προσάγαγε αὐτῷ καὶ ἅψασθε αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξαν αὐτόν, καὶ ἔβαλον αὐτὸν ἐπὶ τὴν γῆν.

על־ראשך 16. Σ. κατὰ τῆς κεφαλῆς σου. O. ἐπὶ τὴν κεφαλήν σου.

ללמד בני־יהודה קשת הנה כתובה על־ספר הישר הצבי ישראל על־במותיך חלל איך נפלו גבורים 18. A. τοῦ διδάξαι τοὺς υἱοὺς Ισραὴλ καὶ Ιούδα. ※ A. λοιπ. τόξον: ἰδοὺ γέγραπται ἐπὶ βιβλίου τοῦ εὐθοῦς. καὶ εἶπεν, ἀκρίβασαι (Al. ἀκρίβασον) Ισραὴλ περὶ τῶν τεθνηκότων σου τραυματιῶν. πῶς ἔπεσον δυνατοί; O. τοῦ διδάξαι τοὺς υἱοὺς Ιούδα. ἰδοὺ γέγραπται ἐπὶ βιβλίου τοῦ εὐθοῦς. στήλωσον Ισραὴλ ὑπὲρ τῶν τεθνηκότων ἐπὶ τὰ ὕψη σου τραυματιῶν, πῶς ἔπεσον δυνατοί;

על־במותיך 19. Σ. Θ. ὑψηλά. O. ἐπὶ τὰ ὕψη.

בחוצות 20. Σ. ἀμφόδοις. O. ἐξόδοις.

פן־תעלזנה Οἱ λοιποί; γαυριάσωσιν. O. μήποτε ἀγαλλιάσωνται. Ἄλλος, μηδὲ γαυριάσωνται.

1. HEbr. a cædendo. *A.* percutiens. *LXX.* cædens. *Vulg. a cæde.*

2. *Heb.* & humus super caput ejus. *S.* pulvere conspersus. *LXX.* & terra super caput ejus. *Vul. & pulvere conspersus caput.*

6. *Heb. A.* puer. *S. Vulg.* adolescens. *LXX.* puerulus.

Heb. persequebantur eum. *A.* adhæserunt *S.* comprehenderunt eum *A.* interceperunt eum. *Alius*, hærebant ei. *LXX.* attingebant eum. *Vul. appropinquabant ei.*

7. *Hebr. LXX.* ecce ego. *S. Vulg.* adsum.

9. *H.* tremor. *A.* stringens. *LXX.* tenebræ graves. *Vul. angustia.*

10. *H.* coronam. *A.* segregationem. *S. Th. Vul.* diadema. *LXX.* regale.

Hebr. LXX. Vul. armillam. *A.* brachiarium. *Al.* brachialium. *Coislin. A.* clanium, *sive*, armilla. *S. Th.* brachiarium.

13. *Heb.* peregrini. *A. Vul.* advenæ. *LXX.* incolæ.

15. *Heb.* accede, occurre in eum: & percussit eum, & mortuus est. *LXX.* accedens occurre (*S.* irrue. *Th.* tange) ei: & percussit eum, & mortuus est. *Alius*, accede ei, & attingite eum: & percusserunt eum, & projecerunt eum in terram. *Vulg. accedens irrue in eum. Qui percussit illum, & mortuus est.*

16. *H. LXX. Vul.* super caput tuum. *S.* contra caput tuum.

18. *Hebr.* ut docerent filios Juda arcum. Ecce scriptum super libro Jasar. O decor Israel, super excelsis tuis vulneratus est. Quomodo ceciderunt potentes? *A.* ad docendum filios Israel & Juda ※ *A. Reliqui*, arcum: Ecce scriptum est in libro Recti. Et dixit: Sollicite age Israel circa mortuos tuos vulneratos. Quomodo ceciderunt potentes? *LXX.* ad docendum filios Juda. Ecce scriptum est in libro Recti: Signum erige Israel super mortuos, in excelsis tuis vulneratos. Quomodo ceciderunt potentes? *Vulg. ut docerent filios Juda arcum: sicut scriptum est in libro Justorum. Et ait: Considera Israel, pro his qui mortui sunt super excelsa tua vulnerati. Inclyti, Israel, super montes tuos interfecti sunt: quomodo ceciderunt fortes?*

19. *H.* super excelsis. *S. Th.* excelsa. *LXX.* in excelsis. *Vul. super montes.*

20. *H.* in plateis. *S.* in biviis. *LXX.* in exitibus: *Vulg. in compitis.*

H. ne forte exaltent se. *Reliqui*, jactent se. *LXX.* nequando exultent. *Alius*, neque jactent se. *Vul. ne exultent.*

Digitized by Google

אל־טל ואל־מטר עליכם ושדי הרומות כי שם נגעל מגן גבורים 21. O. μὴ καταβάτω δρόσος, καὶ μὴ ὑετὸς ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἀγροὶ ἀπαρχῶν, ὅτι ἐκεῖ προσωχθίσθη θυρεὸς δυνατῶν. Θ. μὴ πέσοι ἐφ' ὑμᾶς δρόσος, μήτε ὑετὸς ἐπὶ τὰ ὕψη σου, ὄρη θανάτου, ὅτι ἐκεῖ ἐξήρθη σκέπη δυνατῶν.

הרומות A. ἀφαιρέματος (Al. ἀφαιρεμάτων.) O. ἀπαρχῶν. Θ. θανάτου.

נגעל A. ἀπεβλήθη. O. προσωχθίσθη.

גבורים O. δυνατῶν. Ἄλλος, μαχητῶν.

משיח A. ἠλειμμένος. O. ἐχρίσθη.

חללים 22. A. Σ. ἀνῃρημένων. O. τραυματιῶν.

ריקם Σ. διακενῆς. O. κενή.

גברו 23. A. Θ. δυνατοί. O. ἐκραταιώθησαν.

ערנים 24. A. Σ. τρυφῆς. O. κόσμου.

על־במותיך חלל 25. Coislin. in textu. Εἰς θάνατον ἐτραυματίσθης, in marg. O. Θ. ἐπὶ τὰ ὕψη σου τραυματίας.

מלחמה 27. A. ἐπιθυμητά. O. πολεμικά.

21. *Hebr.* ne ros, neque pluvia super vos: & agri elevationum, quia ibi projectus est clypeus fortium. *LXX.* non descendat ros, & non pluvia super vos: & agri primitiarum, quoniam ibi projectus est clypeus potentium. *Th.* ne cadat super vos ros, neque pluvia super excelsa tua, montes mortis, quia ibi sublatum est tegumentum potentium. *Vul. nec ros, nec pluvia veniant super vos, neque sint agri primitiarum: quia ibi abjectus est clypeus fortium.*

Hebr. elevationum. *A.* separationis. *Al.* separationum. *LXX. Vulg.* primitiarum. *Th.* mortis.

Hebr. LXX. projectus est. *A. Vulg.* abjectus est.

Heb. Vulg. fortium. *LXX.* potentium. *Alius*, pugnatorum.

H. A. Vul. unctus. *LXX.* est unctus.

22. *H. A. S. Vulg.* interfectorum. *LXX.* vulneratorum.

H. LXX. Vulg. inanis. *S.* vane.

23. *H. LXX.* roborati sunt. *A. Th.* potentes. *Vul. fortiores.*

24. *H. Vul.* deliciis. *A. S.* voluptate. *LXX.* ornatu.

25. *Hebr.* super excelsis tuis occisus est. *Coislin. in text.* in mortem vulneratus est. *In marg. LXX. Th.* super excelsis tuis vulneratus. *Vul. in excelsis tuis occisus est.*

27. *Hebr.* belli. *A.* desiderabilia. *LXX. Vulg.* bellica.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. I. Lib. II. Regum.

v. 1. A. πλήσσων. Coislin. 2.

v. 2. Σ. κεκονιασμένος. Reg. Coislin. vero 2. κεκονισμένος.

v. 6. A. ὁ παῖς. Σ. ὁ νεαν- Coislin. 2.

Ibid. A. ἐκόλλησαν, melius ἐκολλήθησαν. Σ. κατέλαβον αὐτόν. Sed Reg. A. κατέλαβον αὐτόν. Reg. & Drusius. Ἄλλος, ἐκολλήθησαν αὐτῷ.

v. 7. Σ. πάρειμι. Coislin. 2.

v. 9. A. ὁ σφιγκτήρ. Coislin. 2.

v. 10. A. ἀφαίρεσμα. Coisl. 2. Σ. Θ. διάδημα. Ita Reg. Hanc vero lectionem sequitur Vulgata.

Ibidem. A. βραχιάλιον. Sic habent Codex Regius & Procopius post Theodoretum. χλιδὼν κόσμος ἐστὶ χρυσοῦς, ἢ τοῖς βραχίοσι περιτιθέμενος, ἢ εἰς καρποὺς τῶν χειρῶν. Ὁ δὲ Ἀκύλας, βραχιάλιον αὐτὸν κέκληκεν. i. *Armilla est ornamentum aureum, quod vel brachiis, vel manuum juncturis circumponitur. Aquila* brachiarium *appellavit.* Drusius habet A. βραχιάλιον. Codex vero Coislinianus 2. A. κλάνιον. Σ. Θ. βραχιάλιον. quæ lectio fortasse sincerior videatur.

v. 13. A. προσηλύτου. Coislin. 2.

v. 15. Σ. ἐπιλαβοῦ. Θ. ἅψαι. Ἀλλ. προσάγαγε αὐτῷ, &c. Reg. & Coislin. 2.

v. 16. Σ. κατὰ τῆς κεφαλῆς. Coislin. 2.

v. 18. & 19. A. τοῦ διδάξαι, &c. Reg. Hujus loci vocem unicam ἀκριβάσθητι adfert Drusius nomine Aquilæ, cujus est tota clausula. Coislin. vero cum asterisco A. λε. τόξον.

v. 19. Σ. Θ. ὑψηλά. Coislin. 2.

v. 20. Σ. ἀμφόδοις. Coislin. 2.

Ibid. οἱ λοιπ. γαυριάσωσιν. Coislin. 2. Ἄλλος, μηδὲ γαυριάσωνται. Reg.

v. 21. Θ. μὴ πέσοι ἐφ' ὑμᾶς δρόσος, &c. Reg.

Ibid. A. ἀφαιρέματος. Θ. θανάτου. Reg. & Coislin. 2. Legit haud dubie Theodotion vocem תרומות in duas separatam sic, הרי מות ὄρη θανάτου, *montes mortis*. Ad Aquilam Drusius habet ἀφαιρεμάτων.

Ibid. A. ἀπεβλήθη. Reg. & Coislin. 2.

Ibid. Ἄλλος, μαχητῶν. Reg.

Ibid. A. ἠλειμμένος. Reg.

v. 22. A. Σ. ἀνῃρημένων. Coislin. 2. Reg. item, sed sine interpretum nomine.

Ibid. Σ. διακενῆς. Coislin. 2.

v. 23. A. Θ. δυνατοί. Coislin. 2.

v. 24. A. Σ. τρυφῆς. Coislin. 2.

v. 25. Sic Coislin. qui habet Θ. τὸ ἴσω, ut indicet Theodotionem ea quæ in textu LXX. sunt habere.

v. 27. A. ἐπιθυμητά. Reg. quæ lectio sane suspecta videtur, nisi aliud legerit Aquila, puta, מחמדה pro מלחמה. Coislinianus habet Θ. ἐπιθυμητά.

LIB. II. REGUM. CAPUT II.

אשר־עמו העלה דוד 3. ※ Θ. οὓς ἀνήγαγε Δαυίδ.

אעשה אתכם הטובה 6. Σ. ἀμείψομαι ὑμᾶς τὴν χάριν ταύτην. Ο. ποιήσω μεθ' ὑμῶν τὸ ἀγαθόν.

הדבר הזה Ο. τὸ ῥῆμα τοῦτο. Ἄλλος, τὸν λόγον τοῦτον.

תחזקנה 7. Α. ἐνισχυέσθωσαν. Ο. κραταιούσθωσαν.

חיל Α. εὐπορίας. Σ. γενναῖοι. Ο. δυνατούς.

ויעברהו מחנים 8. Α. ἐκ παρεμβολῆς βουνοῦ. Σ. περιήγαγεν αὐτὸν εἰς Μαναείμ. Ο. καὶ ἀνεβίβασαν αὐτὸν ἐκ τῆς παρεμβολῆς εἰς Μαναέμ.

עבדי 12. Α. Θ. οἱ δοῦλοι Ο. οἱ παῖδες.

ממחנים גבעונה Ο. ἐκ Μαναέμ εἰς Γαβαών. Θ. ἐκ παρεμβολῶν βουνοῦ. Ἄλλος, ἐκ τῆς παρεμβολῆς βουνοῦ.

על־ברכת 13. Α. Θ. ἐπὶ τῆς κολυμβήθρας. Ο. ἐπὶ τὴν κρήνην.

יחדו Α. Σ. ὁμοῦ. Ο. ἐπὶ τὸ αὐτό.

חרבו 16. ※ Σ. ἐνέπηξαν. Ο. μάχαιρα αὐτοῦ.

חלקת הצרים Α. Σ. κλῆρος τῶν στερεῶν. Ο. μερὶς τῶν ἐπιβούλων.

עד־מאד 17. Α. Σ. ἕως σφόδρα. Ο. ὥστε λίαν.

וינגף Σ. καὶ ἐτροπώθη. Ο. καὶ ἔπταισεν.

נטה 19. Σ. παρήλασεν. Ο. ἐξέκλινε.

האתה 20. Α. Σ. μὴ σύ. Ο. εἰ σύ.

מאחריו 21. Σ. ἀκολουθῶν αὐτῷ. Ο. ἐκ τῶν ὄπισθεν αὐτοῦ.

אל־החמש 23. Α. πρὸς τὸν ἐνοπλισμόν. Ο. ἐπὶ τὴν ψόαν. Coisl. ψύαν.

תחתיו Ο. ὑποκάτω αὐτοῦ. Ἄλλος, ἐπὶ τοῦ τόπου.

גבעת אמה 24. Σ. νάπης. Θ. ὑδραγωγοῦ. Ο. τοῦ βουνοῦ ἐμμάτ. (Sic.) Ed. Rom. Ἀμμαί.

על־פני־גיח דרך Σ. Θ. φάραγγος. Ο. ἐπὶ προσώπου Γαὶ ὁδόν. Ἀλλ. Γάγ. Ἄλλος, τοῦ κατὰ πρόσωπον Γιὲζ τῆς ὁδοῦ.

גבעון Σ. αὐτοῦ σπηλαίου. Ο. Γαβαών. Θ. τοῦ βουνοῦ.

לאגדה 25. Α. εἰς δεσμόν. (Al. δεσμήν. Coisl.) Σ. εἰς συστροφήν. Ο. εἰς συνάντησιν. Ἄλλος, εἰς συναγωγήν.

3 Hebr. quos secum ascendere fecit David. ※ *Th.* quos reduxit David. *Vulg. qui erant cum eo duxit David.*

6. *Hebr. LXX.* faciam vobiscum bonum. *S.* reddam vobis gratiam hanc. *Vulg. reddam gratiam.*

H. rem hanc. *LXX. Alius*, *Vul.* verbum istud.

7. *H. A. Vul.* confortentur. *LXX.* roborentur.

H. virtutis. *A.* abundantiæ. *S.* strenui. *LXX.* potentes. *Vul. fortitudinis.*

8. *Hebr.* & transire fecit eum castra. *A.* ex castris collis. *S.* circumduxit eos in Manaim. *LXX.* & ascendere fecit eum ex castris in Manaem. *Vul. & circumduxit eum per castra.*

12. *H. A. Th.* servi. *LXX. Vul.* pueri.

Hebr. Vulg. de castris in Gabaon. *LXX.* ex Manaem in Gabaon. *Th. & Alius*, ex castris collis.

13. *H. A. Th.* super piscinam. *LXX* super fontem. *Vulg. juxta piscinam.*

H. pariter. *A. S.* simul. *LXX.* in idipsum. *Vul. in unum.*

16. *Heb. LXX.* gladius ejus. ※ *S.* defixerunt. *Vul. defixit gladium.*

H. Helcath Hassurim. *A. S.* sors solidorum. *LXX.* portio insidiantium. *Vulg. ager robustorum.*

17. *Hebr. A. S.* usque valde. *LXX.* ut cum maxime. *Vul. satis.*

Heb. cæsus est. *S. Vulg.* fugatusque est. *LXX.* & cecidit.

19. *Hebr. LXX. Vulg.* declinavit. *S.* præterivit.

20. *H. A. S.* num tu? *LXX.* si tu? *Vulg. tu ne?*

21. *Heb.* a posterioribus ejus. *S.* sequens eum. *LXX.* de post ipsum. *Vul. quin urgeret eum.*

23. *Hebr.* ad quintam. *A.* ad armaturam. *LXX. Vulg.* in inguine.

Hebr. LXX. sub se. *Alius*, in loco. *Vulg. in eodem loco.*

24. *Hebr.* Gabaath Amma. *S.* saltûs. *LXX.* collem Emmat. *Th. Vulg.* collem aquæ ductûs.

Heb. super facies Giah via. *S. Th.* vallis. *LXX.* super faciem Gai, viam. *Al.* Gag. *Alius*, e regione Giez viæ. *Vul. ex adverso vallis itineris.*

Heb. LXX. Vulg. Gabaon. *S.* ipsius speluncæ. *Th.* collis.

25. *Hebr.* in globum. *A.* in vinculum. *S.* in cuneum. *LXX.* in concursum. *Alius*, in synagogam. *Vul. in unum cuneum.*

עד־מתי 26. O. ἕως πότε. Ἄλλος, ἕως ἐσχάτου.

כאחרי 27. ※ Σ. διώκων. O. κατόπισθε.

בערבה 29. A. Θ. ἐν ὁμαλῇ. Σ. διὰ πεδιάδος. O. εἰς δυσμάς.

הבתרון A. Βεθωρών. O. παρατείνουσαν.
מחנים Σ. Μαναΐμ. O. εἰς τὴν παρεμβολήν. Ἄλλος, εἰς τὴν παρεμβολὴν Μαδιάμ.

ויפקדו 30. Σ. διαπεφωνήκασι. O. ἐπεσκέπησαν. Ed.Rom.

26. *Hebr. LXX. Vulg.* usquequo. *Alius*, usque ad extremum.

27. *H* a posterioribus. ※ *S.* persequens. *LXX.* post. *Vul. persequi.*

29. *Hebr.* in solitudine. *A. Th.* in planitie. *S.* per campestre. *LXX.* in occidente. *Vulg. per campestria.*

H. A. Vul. Bethoron. *LXX.* porrectum.
H. Vul. ad castra. *S.* Manaim. *LXX.* in castra. *Alius*, in castra Madiam.

30. *H. LXX.* & numerati sunt. *S. Vul.* defuerunt.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. II. Lib. II. Regum.

v. 3. Θ. cum asterisco ὡς ἀνη- Coislin. 2. hæc nempe desunt in O.
v. 6. Σ. ἀμείψ- Coislin. 2.
Ibid. Ἀλλ. τὸν λόγον τοῦτον. Reg.
v. 7. A. ἐσιγ. Coislin. 2.
Ibid. A. εἶπ- Σ. ἔφη. Idem.
v. 8. A. ἐκ παρεμβολῆς ἑωυτοῦ. Reg. Σ. διεῖν- Coisl. 2.
v. 12. A. Θ. οἱ δοῦλοι. Coislin. 2.
Ibid. Θ. ἐκ παρεμβολῶν &c. Druf. & Reg. & Coisl. 2.
v. 13. A. Θ. ἐπὶ τῆς κολυμβήθρας. Reg. Vide infra cap. 4. v. 12.
Ibid. A. Σ. ὁμοῦ. Coislin. 2.
v. 16. Σ. ἐνέταξεν cum asterisco. Coislin. 2.
Ibid. A. Σ. κλῆρος τῶν στερεῶν. Reg. & Coislin. 2.
v. 17. A. Σ. ἕως σφόδρα. Coislin. 2.
Ibid. Σ. καὶ ἐτρέπετο. Reg. & Coislin. 2.
v. 19. Σ. παρήλασεν. Coislin. 2.
v. 20. A. Σ. μὴ σύ. Idem.

v. 21. Σ. ἀκολουθῶν αὐτῷ. Idem.
v. 23. A. πρὸς τὸ ἐσωτ. Coislin. 2.
Ibid. Ἀλλ. ἐπὶ τοῦ τόπου. Idem.
v. 24. Σ. νάπης. Θ. ὑδραγωγοῦ. Reg. Coislin. habet A. ὑδραγωγοῦ.
Ibid. Σ. Θ. φάραγγος. Hæ & sequentes lectiones ex Reg. & Coislio. 2. prodeunt.
Ibid. Σ. αὐτοῦ ἀπειλαῖς. Θ. τοῦ βουνοῦ. Reg.
v. 25. A. εἰς δεσμόν, &c. Reg.
v. 26. Ἀλλ. ἕως ἰσχ- Coislin. 2.
v. 27. Σ. διώκων, cum asterisco. Coislin. 2.
v. 29. A. Θ. ἐν ὁμαλῇ. Coislin. 2. Symmachus, διὰ πεδιάδος. Idem.
Ibid. A. Βεθωρών. Idem.
Ibid. Σ. Μαναΐμ. Ἄλλος, εἰς τὴν παρεμβολὴν Μαδιάμ. Reg. mendose.
v. 30. Σ. διαπεφωνήκασι. Coislin. 2.

LIB. II. REGUM. CAPUT III.

ארכה 1. Σ. μακρός. O. ἐπὶ πολύ.

דלים A. ἀραιούμενος. Σ. ἠλαττοῦτο. O. ἠσθένει.

כלאב 3. Οἱ λοιποί, Ἀβιά. O. Δαλουΐα.

אדניה 4. A. Σ. Ἀδωνίας. O. Ὀρνία.

מתחזק 6. A. ἐνισχύων. Σ. κραταιούμενος. O. κρατῶν.

ושמה 7. ※ λοιπ. καὶ ὄνομα αὐτῇ.

איש־בשת 8. Οἱ λοιποί, Ἰεσβαάλ. O. Ἰεβοσθέ.

ראש כלב Σ. κυνοκέφαλος. O. κεφαλὴ κυνός.

אל־אחיו ואל־מרעהו O. πρὸς ἀδελφούς σου καὶ πρὸς γνωρίμους. Ἄλλος, πρὸς τοὺς ἀδελφούς σου καὶ πρὸς ἑταίρους.

כה 9. Σ. οὕτως. O. τάδε.
אעשה Σ. συμπράξω. O. ποιήσω.
תחתיו 12. A. παραχρῆμα. Σ. ἀφ' ἑαυτοῦ. O. εἰς Θαιλάμ, οὗ ἦν, παραχρῆμα. Coislin. 2. A. Σ. αὐθ' ἑαυτοῦ. Θ. παραχρῆμα.

1. Hebr. *S.* longum. *LXX.* ad multum. *Vulg. longa concertatio.*
H. tenues. *A.* tenuis. *S.* minuebatur *LXX.* infirmabatur. *Vul. decrescens.*

3. *Hebr. Vul.* Cheleab. *Reliqui*, Abia. *LXX.* Daluia.

4. *Hebr.* Adonia. *A. S. Vulg.* Adonias. *LXX.* Ornia.

6. *H. S.* roborans se. *A.* prævalens. *LXX.* tenens. *Vul. regebat.*

7. *Hebr.* ※ *Reliqui*, & nomen ei. *Vulg. nomine.*

8. *Heb. Vul.* Isboseth. *Reliqui*, Iesbaal. *LXX.* Iebosthe.

Heb. LXX. Vulg. caput canis. *S.* Cynocephalus.

H. ad fratres ejus & ad socios ejus. *LXX.* pro fratribus tuis & pro notis. *Alius*, ad fratres tuos & ad amicos. *Vulg. & super fratres & proximos ejus.*

9. *H. S.* sic. *LXX. Vulg.* hæc.
H. LXX. Vulg. faciam. *S.* simul agam.
12. *Heb. S. Vul.* pro se. *A.* statim. *LXX.* in Thælam, ubi erat, subito. *Coisl.* 2. *A. S.* pro se. *Th.* statim.

ארעתי

ארשתי 14. Α. ἐμνηστευσάμην. Ο. ἔλαβον.
לוש 15. Α. Λαΐς. Ο. Σελλήμ. Αλλ. Σελλής.
וילך 16. Σ. ἠκολούθει. Ο. ἐπορεύετο.
ויכרתו 21. Σ. συνθῶνται. Ο. διαθήσομαι.
הנה 22. Σ. εὐθύς. Ο. ἰδού.
כרגדוד Α. ἀπὸ τοῦ Γεδδοὺρ μονοζώνου. Ο. ἐκ τῆς ἐξοδίας. Coislin. Α. ἀπὸ τοῦ εὐζώνου. Σ. λόχου.
ידעת את־אבנר 25. Σ. οἶδας τὸν Αβεννήρ. Ο. οἶδας τὴν κακίαν Αβεννήρ.
ויצא 26. Ο. ἀνέστρεψε. Αλλος, ἐξῆλθεν.
מבור הסרה Α. ἀπὸ τοῦ λάκκου τῆς ἀποστάσεως. Ο. ἀπὸ τοῦ φρέατος τοῦ Σεειράμ.
ויטהו 27. Σ. παρήγαγεν. Ο. ἐξέκλινεν.
החמש. Α. εἰς τὸν ἐνοπλισμόν. Σ. κατὰ τὸ πλάγιος. Ο. εἰς τὴν ψόαν. Al. ψύαν.
נקי 28. Σ. καθαρός. Ο. ἀθῷος.
יחלו 29. Σ. ἐλθέτωσαν. Ο. καταντησάτωσαν.
זב Α. τυφλός. Ο. γονοῤῥυής.
בפלך Α. ἄτρακτον. Ο. σκυτάλην. Ed.R. σκυτάλης.
חסר Σ. ἐνδεής. Ο. ἐλαττούμενος.
הרגו 30. Α. Σ. ἀπέκτειναν. Ο. διεπαρετηροῦντο.
הכמות נבל 33. Ο. Εἰ κατὰ τὸν θάνατον Νάβαλ. Αλλος, μὴ ὡς ἀποθνήσκει ἄφρων.
נפול 34. Ο. Θ. νάφαλ, ἡμάρτηται τὰ ἔχοντα, Νάβαλ.
ויספו Ο. συνήχθη. Αλλ. προσέθετο. Αλλος, συνῆλθε.
להברות 35. Σ. τοῦ μεταλαβεῖν. Ο. περιδειπνῆσαι.
בעיני כל־העם טוב 36. Ο. ἐνώπιον τοῦ λαοῦ. ※ Ο. Α. Θ. ἀγαθόν.
רך ומשוח 39. Α. Σ. ἁπαλὸς καὶ κεχρισμένος. Ο. συγγενὴς καὶ καθεσταμένος.

14. *H. A. Vulg.* despondi. *LXX.* accepi.
15. *Hebr. A. Vulg.* Lais. *LXX.* Sellem. *Al.* Selles.
16. *Heb.* abiit. *S. Vulg.* sequebatur. *LXX.* ibat.
21. *H.* percutient. *S.* paciscentur. *LXX.* disponam. *Vulg. ineam.*
22. *H. LXX.* ecce. *S. Vul.* statim.
H. ex agmine. *A.* a Geddur expedito. *LXX.* ab excursione. *Vul. cæsis latronibus. Coislin.* 2. *A.* ab accincto. *S.* cuneo.
25. *H.* nosti Abner. *S.* nosti Abenner. *LXX.* nosti malitiam Abenner. *Vulg. ignoras Abner.*
26. *Heb.* & egressus est. *LXX.* revertit. *Alius*, exiit. *Vulg. egressus itaque.*
H. Vul. a cisterna Sira. *A.* a lacu defectionis. *LXX.* a puteo Seiram.
27. *Hebr. LXX.* divertere fecit. *S. Vul.* seorsum adduxit.
H. in costa quinta. *A.* in armaturam. *S.* ad latus. *LXX. Vul.* in inguine.
28. *Hebr. LXX.* innocens. *S. Vul.* mundus.
29. *H.* maneant. *S.* veniant. *LXX.* incurrant. *Vul. & veniat.*
H. fluens. *A.* cæcus. *LXX.* seminifluus. *Vul. fluxum seminis sustinens.*
Heb. in scipionem. *A. Vul.* fusum. *LXX.* scytalam.
H. S. Vul. indigens. *LXX.* egens.
30. *Hebr. A. S. Vul.* interfecerunt. *LXX.* captabant.
33. *H.* num secundum mortem vilis? *LXX.* si juxta mortem Nabal. *Alius*, numquid ut moritur stultus? *Vulg. nequaquam ut mori solent ignavi.*
34. *H. Vul.* cadere. *LXX. Th.* naphal, *vitiata sunt quæ habent* Nabal.
H. addiderunt. *LXX.* congregatus est. *Al.* addidit se. *Alius*, convenit. *Vul. congeminansque.*
35. *Heb. LXX.* ad cibandum. *S.* ad cibum sumendum. *Vul. cibum capere.*
36. *H.* in oculis omnis populi bonum. *LXX.* coram populo. ※ *LXX. A. Th.* bonum. *Vul. in conspectu totius populi.*
39. *H. A. S.* tener & unctus. *LXX.* propinquus & constitutus. *Vul. delicatus & unctus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. III. Lib. II. Regum.

v. 1. Σ. μακρός. Coislin. 2.
Ibid. Α. ἀφαιρούμενος, &c. Idem.
v. 3. οἱ λοιπ. Αβιά. Idem. Neutra lectio Græca cum Hebræo consonat.
v. 4. Α. Σ. Αδωνίας. Reg. & Coislin. 2. LXX. legerunt ארניה qui scribunt Ορνία.
v. 6. Α. ἐνισχ- Σ. κρατ- Coislin. 2.
v. 7. λοιπ. καὶ ὄνομα αὐτῇ, cum asterisco. Coislin. 2.
v. 8. οἱ λοιποί, Ιεσβαάλ. Reg.
Ibid. Σ. κυνοκέφαλος. Reg. & Coislin. 2.
Ibid. αλλος, πρὸς τοὺς ἀδελφ- &c. Coislin. 2.
v. 9. Σ. οὕτως. Coislin. 2.
Ibid. Σ. συμπράξω. Reg.
v. 12. Α. παραχρῆμα. Σ. ἀνθ' ἑαυτοῦ. Reg. Euseb. de locis Hebraïcis, pag. 490. Sed Coislin. 2. Α. Σ. ἀνθ' ἑαυτοῦ. Θ. παραχρῆμα.
v. 14. Α. ἐμνησ- Coislin. 2.
v. 15. Α. Λαΐς. Reg.
v. 16. Σ. ἠκολούθει. Coislin. 2.
v. 21. Σ. συνθῶνται. Coislin. 2.
v. 22. Σ. εὐθύς. Coislin. 2.
Ibid. Α. ἀπὸ τοῦ γεδδοὺρ μονοζώνου. Procop. atque Reg. At Coisl. 2. Α. ἀπὸ τοῦ εὐζώνου. Σ. λόχου. quæ lectiones sinceriores videntur.

v. 25. Σ. οἶδας τὸν ἀζ- Coislin. 2.
v. 26. Ἄλλος, ἐξῆλθεν. Reg.
Ibid. A. ἀπὸ τοῦ λάκκου τῆς ἀποστάσεως. Reg.
v. 27. Σ. παρηγ- Coislin. 2.
Ibid. A. εἰς τὸν ἐκπεπλισμένον. Reg. Σ. κατὰ τῆς λαγ- Coisl. 2.
v. 28. Σ. καθαρός. Coislin. 2.
v. 29. Σ. ἐνδεέτωσαν. Idem.
Ibid. A. τυφλός Ita Reg. & Procop. cum hac nota in hanc & sequentem lectionem. Ἀκύλας ἄτρακτον, τουτέστι βακτηρίαν εἰς τὸ ἐπιστηρίζεσθαι. γονοῤῥυεῖς μὲν καὶ λεπροὶ κατὰ νόμον ἀκάθαρτοι, καὶ τῆς κοινῆς πολιτείας κεχωρισμένοι. σκυτάλῃ δὲ χρῶνται οἱ τὸ σῶμα πεπηρωμένοι· ὅθεν Ἀκύλας τυφλὸν τὸν τοιοῦτον ἐξέδωκε. i. *Aquila, atractou, id est, baculum ad sustentaculum. Seminifluus quidem & leprosus secundum legem immundi sunt, & a communi consortio separantur: baculo autem utuntur qui mutilo sunt corpore. Quare Aquila hujusmodi hominem cæcum exposuit.* Aquilam vero sequutus Vulgatus Interpres ἄτρακτον vertit *fusum*. Coislinianus Codex habet A. Σ. ἄτρακτον.
Ibid. Σ. ἐνδεής. Coislin. 2.
v. 30. A. Σ. ἀπέκτειναν. Coislin. 2.
v. 33. Ἄλλος, μὴ ὡς &c. Coislin. 2.
v. 34. O. Θ. ἰσραὴλ &c. Coislin. 2.
Ibid. Ἀλλ. προσετέθη. Ἀλλ. συνῆλθε. Reg.
v. 35. Σ. τοῦ μεταλαβεῖν. Coislin. 2.
v. 36. O. A. Θ. ἀγαθὸν, cum asterisco. Coislin. 2.
v. 39. A. Σ. ἁπαλὸς καὶ κεχειρισμένος. Reg.

LIB II. REGUM CAPUT IV.

וירפו 1. A. Σ. παρείθησαν. O. ἐξελύθησαν.

נבהלו A. κατεσπουδάσθησαν. Σ. ἐθορυβήθησαν. O. παρείθησαν. Θ. ἐξέστησαν.

שרי־גדודים 2. A. εὔζωνοι. Σ. λοχαγοί. O. ἡγούμενοι συστρεμμάτων.

בחפזה 4. Σ. θορυβεῖσθαι. O. σπεύδειν.

מפיבשת O. Μεμφιβοσθέ. Ἄλλος, Μεμφιβαάλ.

הוא־שכב 7. O. ἐκάθευδε. Ἄλλος, ὕπνωσε.

הערבה A. τῆς ὁμαλῆς. Σ. πεδιάδος. O. κατὰ δυσμάς.

נקמות 8. O. ἐκδίκησιν. Ἄλλος, τιμωρίαν.

אשר־פדה 9. Σ. ὁ ῥυσάμενος. O. ὃς ἐλυτρώσατο.

אף כי 11. Σ. πόσῳ μᾶλλον. O. καὶ νῦν.

צדיק Σ. ἀναίτιον. O. δίκαιον.

ויקצצו 12. A. κόπτουσι. Coisl. 2. A. ἀπέκοψαν. O. κολοβοῦσι.

על־הברכה A. Σ. ἐπὶ τῆς κολυμβήθρας. O. ἐπὶ τῆς κρήνης.

1. H*Ebr. A. S.* remissæ sunt. *LXX. Vulg.* dissolutæ sunt.
H. territi sunt. *A.* soliciti fuerunt. *S.* turbati sunt. *LXX.* demissi sunt. *Th.* perculsi sunt. *Vul. perturbatus est.*

2. *H. LXX.* principes agminum. *A.* accincti. *S.* manipularii. *Vulg. principes latronum.*

4. *H. LXX.* in festinando. *S.* cum turbaretur. *Vulg. cumque festinaret.*
H. Vulg. Miphiboseth. *LXX.* Memphibosthe. *Alius*, Memphibaal.

7. *Hebr.* & ipse recumbens. *LXX. Vul.* dormiebat. *Alius*, dormivit.
H. solitudinis. *A.* planitiei. *S.* campestris. *LXX.* ad occidentem. *Vulg. deserti.*

8. *H.* ultiones. *Alius*, *Vulg.* ultionem. *LXX.* vindictam.

9. *Heb. LXX.* qui redemit. *Symm. Vulg.* qui eruit.

11. *Heb.* etiam quia. *S. Vulg.* quanto magis. *LXX.* & nunc.
H. LXX. justum. *S. Vul.* innoxium.

12. *Hebr.* præciderunt. *A.* cædunt. *Coislin.* 2. *A.* absciderunt. *LXX.* truncant. *Vulg. præcidentesque.*
Heb. A. S. Vulg. super piscinam. *LXX.* super fontem.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IV. Lib. II. Regum.

v. 1. A. Σ. παρείθησαν. Coislin. 2.
Ibid. A. κατεσπουδ. Trium lectiones habet Coislin. 2.
v. 2. A. εὔζωνοι. Σ. λοχαγοί. Reg. & Coislin. 2.
v. 4. Σ. θορυβεῖσθαι. Coislin. 2.
Ibid. Ἄλλος, Μεμφιβαάλ. Reg.
v. 7. Ἄλλος, ὕπνωσε. Reg.
Ibid. A. τῆς ὁμ- Σ. πεδ- Coislin. 2.
v. 8. Ἀλλ. τιμωρίαν. Idem.
v. 9. Σ. ὁ ῥυσάμενος. Idem.
v. 11. Σ. πόσῳ μᾶλλον. Reg.
Ibid. Σ. ἀναίτιον. Idem.
v. 12. A. κόπτουσι. Reg. Sed Coislin. 2. A. ἀπέκοψαν.
Ibid. A. Σ. ἐπὶ τῆς κολυμβήθρας. Idem.

LIB. II. REGUM. CAPUT V.

גם־אתמול גם־שלשם 2. Σ. ἀλλὰ καὶ πρίν. Ο. καὶ ἐχθὲς, καὶ τρίτην.

לאמר לא־תבוא הנה כי אם־הסירך העורים והפסחים 6. Σ. λέγοντες· Οὐκ εἰσελεύσῃ ὧδε ἐὰν μὴ ἐπὶ τῷ ἆραι τοὺς τυφλοὺς καὶ τοὺς χωλούς. Ο. καὶ ἐῤῥέθη τῷ Δαυὶδ, Οὐκ εἰσελεύσῃ ὧδε, ὅτι ἀντέστησαν οἱ τυφλοὶ καὶ οἱ χωλοί.

את מצדת 7. Α. Σ. τὸ ὀχύρωμα. Ο. περιοχήν.

כל־מכה יבסי ויגע בצנור 8. Α. πᾶς πατάσσων Ἰεβουσαῖον, καὶ ἅψεται ἐν κρουνισμῷ. Σ. ὃς ἂν τύψῃ Ἰεβουσαῖον, καὶ κατακρατήσῃ ἐπάλξεως. Ο. πᾶς τύπτων Ἰεβουσαῖον ἁπτέσθω ἐν παραξιφίδι.

אל־הבית Ο. Εἰς οἶκον. Ἄλλος, Εἰς ἐκκλησίαν.

וישב דוד במצדה ויקרא־לה עיר דוד 9. Σ. καὶ διέτριβε Δαυὶδ ἐν τῷ ὀχυρώματι, καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸ πόλιν Δαυίδ. Ο. καὶ ἐκάθισε Δαυὶδ ἐν τῇ περιοχῇ, καὶ ἐκλήθη αὕτη ἡ πόλις Δαυίδ.

מן־המלוא וביתה Α. ἀπὸ πληρώματος. Σ. ἀπὸ προσθέματος, καὶ ἔσω. Ο. ἀπὸ τῆς ἄκρας, καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ.

וגדול 10. Α. ἐπὶ τὸ μεῖζον. Ο. καὶ μεγαλυνόμενος.

צבאות Α. στρατιῶν. Σ. δυνάμεων. Ο. παντοκράτωρ.

הכין 12. Σ. ἥδρασεν. Ο. ἡτοίμασεν.

ויבחר ואלישוע ונפג ויפיע ואלישמע ואלידע ואליפלט 15. Ο. καὶ Ἐβεὰρ, καὶ Ἐλισουὲ, καὶ Ναφὲκ, καὶ Ἰεφιὲς, καὶ Ἐλισαμαὲ, καὶ Ἐλιδαὲ, καὶ Ἐλιφαλὰθ, Σαμαὲ, Ἰεσσιβὰθ, Νάθαν, Γαλαμαὰν, Ἰεβαὰρ, Θεησοὺς, Ἐλιφαλὰτ, Ναγὲδ, Ναφὲκ, Ἰωναθὰν, Λεασαμὺς, Βααλιμὰθ, Ἐλιφαάθ. Ἄλλος, καὶ Ἰεβαὰρ, καὶ Ἐλισουὲ, καὶ Ἐλφαλὰθ, Ναγαὶβ, καὶ Ἰεφιὲ, καὶ Ἐλισαμὰς, καὶ Ἐλιδαὲ, καὶ Ἐλιφαλάθ.

אל־המצודה 17. Α. Εἰς τὸ ὀχύρωμα. Ο. Εἰς τὴν περιοχήν.

רפאים 18. Α. Σ. Ραφαεὶμ. Ο. Τιτάνων.

בעל פרצים 20. Α. ἔχων διακοπάς. Ο. ἐπάνω διακοπῶν.

עצביהם 21. Α. τὰ διαπονήματα. Σ. τὰ γλυπτά. Ο. τοὺς θεούς.

2. HEbr. etiam heri etiam nudiustertius. S. etiam & prius. LXX. Vulg. & heri & nudiustertius.

6. H. dicendo, Non ingredieris huc, nisi removeas cæcos & claudos. S. dicentes, Non ingredieris huc, nisi in removendo cæcos & claudos. LXX. & dictum est Davidi: Non ingredieris huc, quia obstiterunt cæci & claudi. *Vulg. Dictumque est David ab eis: Non ingredieris huc, nisi abstuleris cæcos & claudos.*

7. *H. LXX.* munitionem. *A. S.* munimentum. *Vul. arcem.*

8. *H.* omnis percutiens Jebusæum, & attinget in fistulam. *A.* omnis percutiens Jebusæum, & attinget in scatebram. *S.* quisquis percusserit Jebusæum, & occupaverit propugnaculum. *LXX.* omnis percutiens Jebusæum, tangat in pugione. *Vulg. qui percussisset Jebusæum, & tetigisset domatum fistulas.*

H. LXX. in domum. *Al.* in Ecclesiam. *Vulg. in templum.*

9. *Hebr.* & habitavit David in munitione, vocavitque eam, civitatem David. *S.* & mansit David in munimento, & vocavit illud civitatem David. *LXX.* & sedit David in munitione, & vocata est hæc, civitas David. *Vulg. habitavit autem David in arce, & vocavit eam, civitatem David.*

Hebr. a Mello & intra domum. *A.* a plenitudine. *S.* ab additamento & intus. *LXX.* a summo, & domum suam. *Vul. a Mello & intrinsecus.*

10. *Hebr.* & grandis evadendo. *A.* in melius. *LXX.* & magnificatus. *Vul. atque succrescens.*

H. A. Vulg. exercituum. *S.* virtutum. *LXX.* omnipotens.

12. *Heb. S. Vul.* confirmasset. *LXX.* paravit.

15. *H.* & Jebaar, & Elisue, & Nepheg, & Jephia, & Elisama, & Eliada, & Eliphalath. *LXX.* & Ebear, & Elisue, & Naphec, & Jephies, & Elisama, & Elidae, & Eliphalath, Samae, Jessibath, Nathan, Galamaan, Jebaar, Theesus, Eliphalat, Naged, Naphec, Jonathan, Leasamys, Baalimath, Eliphaath. *Alius*, & Jebaar, & Elisue, & Elphalath, Nagaib, & Jephie, & Elisamas, & Elidae, & Eliphalath. *Vulg. & Jebahar, & Elisua, & Nepheg, & Japhia, & Elisama, & Elioda, & Eliphaleth.*

17. *Hebr. LXX.* in munitionem. *A.* in munimentum, *Vul. in præsidium.*

18. *Heb. A. S. Vul.* Raphaim. *LXX.* Titanum.

20. *Hebr.* Baal-Pherasim. *A.* habens diruptiones. *LXX.* supra diruptiones. *Vul. Baal Pharasim.*

21. *Heb.* dolores. *A.* labores. *S. Vulg.* sculptilia. *LXX.* deos.

ויגטשו 22. A. Σ. ἐπῆλθον. O. συνέπεσαν.

רפאים A. Σ. Ραφαείμ. O. Τιτάνων.

הסב אל־אחריהם 23. Σ. κύκλωσον κατόπιν αὐτῶν. O. ἀποστρέφειν ἀπ' αὐτῶν.

ממול בכאים A. ἐξεναντίας τῶν ἀπίων. O. ἐξεναντίας τοῦ κλαυθμῶνος. Ed. Rom. πλησίον τοῦ κλαυθμῶνος. Coisl. 2. κατεναντίον ἐν τῷ φρυρήσεσι.

את־קול צעדה בראשי הבכאים 24. A. Σ. ψόφον διαβήματος ἐν κεφαλαῖς τῶν φρουρήσεων. O. τὴν φωνὴν τοῦ συγκλεισμοῦ ἀπὸ τοῦ ἄλσους τοῦ κλαυθμῶνος.

צעדה O. συγκλεισμοῦ. Ἄλλος, συσσεισμοῦ.

תחרץ A. Σ. συντεμεῖς. O. καταβήσῃ.

להכות O. κόπτειν. Ἄλλος, τύπτειν.

22. *Hebr.* diffuderunt se. *A. S.* supervenerunt. *LXX.* concurrerunt. *Vulg. diffusi sunt.*

Hebr. A. S. Vulg. Raphaim. *LXX.* Titanum.

23. *Hebr. S. Vulg.* gyra post tergum eorum. *LXX.* avertere ab eis.

Hebr. ex adverso mororum. *A. Vulg.* ex adverso pyrorum. *LXX.* ex adverso planctûs. *Edit. Rom.* prope planctum. *Coislin.* ex adverso in munitionibus.

24. *Hebr.* vocem incessûs in capitibus mororum. *A. S.* strepitum incessûs in capitibus præsidiorum. *LXX.* vocem constrictionis a nemore fletûs. *Vul. sonitum gradientis in cacumine pyrorum.*

Heb. incessûs. *LXX.* constrictionis. *Al.* commotionis.

Hebr. movebis te. *A. S.* concides. *LXX.* descendes. *Vul. inibis prælium.*

Heb. ad percutiendum. *LXX.* ad cædendum. *Alius*, ad verberandum. *Vul. ut percutiat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. V. Lib. II. Regum.

v. 2. Σ. ἀλλὰ καὶ πρίν. Coislin. 2.

v. 6. Σ. λέγοντες, &c. Coislinianus Codex 1.

v. 7. A. Σ. τὸ ὀχύρωμα. Reg. Sic solent ambo vertere.

v. 8. Hasce Aquilæ & Symmachi lectiones exhibent Procopius & Codex Reg. ex Theodoreto.

v. 9. Σ. καὶ διέτριβε &c. Coislin 2.

Ibid. A. ἀπὸ πληρώματος. Σ. ἀπὸ περιδρόματος καὶ ἔσω. Ita Reg. Eusebius vero de locis Hebraicis, cujus versionem Latinam tantum hoc loco habemus ex Hieron. *Mello, civitas quam ædificavit Salomon. Porro Symmachus & Theodotio* adimpletionem *transtulerunt.*

v. 10. A. ἐπὶ τὸ μεῖζον. Reg.

Ibid. A. στρατιῶν, &c. Coislin. 2.

v. 12. Σ. ἀδραστ. Idem.

v. 15. Ἄλλ. ὁ Ιεβααρ, καὶ Ελισουὰ, &c. In LXX. vero hæc nomina repetuntur & multiplicantur.

v. 17. A. εἰς τὸ ὀχύρωμα de more Reg. & Coislin. 2.

v. 18. A. Σ. Ραφαείμ. Reg. & Coisl. 2. itemque v. 22.

v. 20. A. ἔχων διακοπάς. Reg.

v. 21. A. τὰ διαπ- Σ. τὰ γλ- Coislin. 2.

v. 22. A. ἐπῆλθον. Reg. & Coislin. 2. qui Symmacho tribuit.

v. 23. Σ. κύκλωσον &c. Coislin. 2.

Ibid. A. ἐξεναντίας τῶν ἀπίων. Ita Procop. & Regius Codex. Ibid. Coislin. 2. ad marginem κατεναντίον, &c.

v. 24. A. Σ. ψόφον διαβ- Coislin. 2.

Ibid. Ἀλλ. συσσεισμοῦ. Sic. MSS. & Edit. Complut. & Ald.

Ibid. A. Σ. συντεμεῖς. Coislin. 2.

Ibid. Ἄλλ. τύπτειν. Reg.

LIB. II. REGUM. CAPUT VI.

כבעלי 2. A. Σ. ἐχόντων. O. ἀπὸ τῶν ἀρχόντων.

ארון A. γλωσσόκομον. O. κιβωτόν.

צבאות O. τῶν δυνάμεων. Ἄλλος, σαβαώθ.

וירכבו 3. Σ. ἐπέθηκαν. O. ἐπεβίβασαν.

בכל עצי 5. Σ. ἐν παντοίοις ξύλοις. O. ἐν ὀργάνοις ἡρμοσμένοις.

במנענעים A. Σ. ἐν σείστροις. O. ἐν κυμβάλοις.

עד־גרן נכון 6. A. ἕως ἅλωνος ἑτοίμης. O. ἕως ἅλω Ναχώρ. Ἄλλος, ἕως ἅλωνος Αχώρ. Ἄλλος, ἕως τῆς ἅλω Ερνά τοῦ Ιεβουσαίου.

ויאחז O. ἐκράτησεν. Ἄλλος, ἐκραταίωσεν.

2. HEbr. de dominis. *A. S.* de habentibus. *LXX.* de principibus. *Vulg. de viris.*

H. LXX. Vulg. arcam. *A.* marsupium.

H. Vulg. exercituum. *LXX.* virtutum. *Alius*, sabaoth.

3. *Hebr.* & equitare fecerunt. *S. Vulg.* imposuerunt. *LXX.* ascendere fecerunt.

5. *H. Vulg.* in omnibus lignis. *S.* in omnimodis lignis. *LXX.* in organis modulatis.

H. A. S. in sistris. *LXX*, in cymbalis. *Vulg. sistris.*

6. *H* usque ad aream Nachon. *A.* usque ad aream paratam. *LXX.* usque ad aream Nachor. *Alius*, usque ad aream Achor. *Alius*, usque ad aream Erna Jebusæi. *Vulg. ad aream Nachon.*

H. apprehendit. *LXX. Vulg.* tenuit. *Alius*, firmavit.

ויכהו 7. A. ἐπλήξεν αὐτόν. O. ἔπαισεν αὐτόν. Ἄλλος, ἐπάταξεν αὐτόν.

על־השל ※ ἐπὶ τῇ προπετείᾳ. A. ἐπὶ τῇ ἐκνοίᾳ.

ויחר לדוד 8. Οἱ λοιπ. ἐλυπήθη Δαυίδ. Σ. ὀργίλον τοῦ Δαυίδ. O. ἠθύμησε Δαυίδ.

להסיר 10. Σ. περιαγαγεῖν. O. ἐκκλῖναι.

ויהי כי צעדו נשאי ארון־יהוה ששה צעדים ויזבח שור ומריא ודוד מכרכר בכל־עז לפני יהוה 13. A. καὶ ἐγένετο ὅτε διεβηματίσαντο αἴροντες τὸ γλωσσόκομον ἓξ βήματα, καὶ ἐθυσίασε βοῦν καὶ σιτευτόν. καὶ Δαυὶδ ὀρχούμενος ἐν πάσῃ κράτει πρὸ προσώπου κυρίου. Σ. ὡς δὲ διέβησαν οἱ βαστάζοντες ἓξ βήματα, ἐθυσίασε βοῦν καὶ προβατον. Δαυὶδ δὲ ἦν ἐν τιάρᾳ ἔμπροσθεν κυρίου. O. καὶ ἦσαν μετ᾽ αὐτοῦ αἴροντες τὴν κιβωτὸν ἑπτὰ χοροί, καὶ θῦμα μόσχος καὶ ἄρνες. καὶ Δαυὶδ ἀνεκρούετο ἐν ὀργάνοις ἡρμοσμένοις ἐνώπιον κυρίου.

אפוד בד 14. A. ἐπένδυμα ἐξαίρετον. Σ. ἐπένδυμα λινοῦν. O. στολὴν ἔξαλλον. Ἄλλος, ἐφοὺδ βίαπιον.

בתרועה 15. O. μετὰ κραυγῆς. Ἄλλος, ἀλαλαγμοῦ.

מפזז ומכרכר 16. A. ἐξεπιτινασσόμενον καὶ καρχαρεύμενον. Σ. σκιρτῶντα καὶ καγχάζοντα. O. ὀρχούμενον καὶ ἀνακρουόμενον.

ותבז Σ. ἐξευτέλισεν. O. ἐξουδένωσεν.

עלות 17. Σ. ἀναφοράς. O. ὁλοκαυτώματα.

בשם 18. Σ. διὰ τοῦ ὀνόματος. O. ἐν ὀνόματι.

אשפר 19. A. Σ. ἀμυρίτην. O. ἐσχαρίτην.

מה־נכבד 20. O. τί δεδόξασται. Ἄλλος, ὡς ἔντιμος ἦν.

הרקים A. κενῶν. Σ. εἰχρείων. O. ὀρχουμένων.

לצות אתי 21. A. Σ. ἐντείλασθαί μοι. O. καταστῆσαί με.

ונקלתי עוד מזאת והייתי שפל 22. A. καὶ ἀτιμασθήσομαι ἔτι ὑπὲρ τοῦτο καὶ ἔσομαι ταπεινός. Σ. καὶ εὐτελέστερος ἔσομαι καὶ ταπεινότερος. O. καὶ ἀποκαλυφθήσομαι ἔτι οὕτως καὶ ἔσομαι ἀχρεῖος. Θ. ἔσομαι ἀχρεῖος.

7. *H. A. LXX. Alius, Vul.* & percussit eum.

H. super errore. ※ *Vulg.* super temeritate. *A.* super insania.

8. *H. S.* & ira fuit Davidi. *Reliqui, LXX. Vul.* contristatus est autem David.

10. *Heb. LXX. Vulg.* divertere. *S.* adducere.

13. *Hebr.* & erat cum incederent portantes arcam Domini sex passus, & immolabat bovem & crassum. Et David saltabat in omni robore ad facies Domini. *A.* & factum est cum incederent portantes marsupium sex passus, & immolavit bovem & saginatum. Et David saltans in omni robore ante faciem Domini. *S.* ut autem pertransierunt gestantes sex gradus, immolavit bovem & ovem. David autem erat in tiara ante Dominum. *LXX.* & erant cum eo portantes arcam septem chori: & victima, vitulus & agni. Et David pulsabat in organis modulatis coram Domino. *Vulg. cumque transcendissent qui portabant arcam Domini sex passus, immolabat bovem & arietem. Et David saltabat totis viribus ante Dominum.*

14. *Hebr. Vulg.* ephod lineo. *A.* superindumentum eximium. *S.* superindumentum lineum. *LXX.* stolam eximiam. *Alius*, ephud lineum.

15. *Hebr. Alius*, in jubilatione. *LXX.* cum clamore. *Vulg. in jubilo.*

16. *Hebr.* viriliter agentem, & saltantem. *A.* quatientem se & saltantem. *S.* saltantem & effuse ridentem. *LXX.* saltantem & pulsantem. *Vulg. subsilientem atque saltantem.*

Hebr. Vul. despexit. *S.* vilipendit. *LXX.* sprevit.

17. *Heb. LXX. Vul.* holocausta. *S.* oblationes.

18. *Heb. LXX. Vul.* in nomine. *S.* per nomen.

19. *Heb.* partem carnis. *A. S.* amyriten. *LXX.* assaturam. *Vulg. assaturam bubulæ carnis.*

20. *H. Vulg.* quam gloriosus fuit. *LXX.* quam glorificatus est. *Alius*, quam honoratus fuit.

Hebr. A. inanium. *S.* vilium. *LXX.* saltantium. *Vulg. de scurris.*

21. *H. A. S.* præcipiendo mihi. *LXX.* constituendo me. *Vul. & præcepit mihi.*

22. *Hebr.* & levis ero amplius præ hoc, & ero humilis. *A.* & inhonorabor amplius super hoc, & ero humilis. *S.* & vilior ero, & humilior. *LXX.* & discooperiar ultra sic, & ero inutilis. *Th.* ero inutilis *Vul. & vilior fiam plus quam factus sum: & ero humilis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VI. Lib. II. Regum.

v. 2. A. Σ. ἐχόντων. Coislin. 2. Aliæ efferuntur lectiones, ἀπὸ τῶν ἱερῶν, Procopius. Reg. vero ἀπὸ τῶν ἁγίων. Cur autem בעלי ἁγίων & ἱερῶν verterit nescio; nam hæc vox significat κυρίων dominorum, & ἐχόντων habentium, ut alibi vertunt A. & Σ. quare præstare videtur Coisliniani lectio.

Ibid. A. γλωσσόκομον. Coislin. 2. Sic solet vertere Aquila.

Ibid. Ἄλλος, σαβαώθ. Reg.

v. 3. Σ. ἐπέθηκαν. Coislin. 2.

v. 5. Σ. ἐν παντείοις ξύλοις. Idem.

Ibid. A. Σ. ἐν σείςροις. Reg.

v. 6. A. ἕως ἅλωνος ἑτοίμης. Hæc interpretatio, & sequentes, quæ a versione τῶν O. differunt, partim ex Codice Regio eruuntur, partim ex Eusebio de locis Hebraïcis, qui sic habet. Ναχών, ἅλωνος Ναχών, A. ἅλωνος ἑτοίμης. In edito A. excidit ante ἅλωνος ἑτοίμης, nempe ob repetitionem literæ A, ut ex Hieronymi versione arguitur, quæ sic habet: *Nachon, area Nachon: pro quo Aquila interpretatur, area præparata.*

Ibid. Ἄλλος, ἐκρατάίωσεν. Reg.

v. 7. A. ἔπληξεν αὐτόν. Coislin. 2. Ἄλλος, ἐπάταξεν αὐτόν. Reg.

Ibid. ※ ἐπὶ τῇ προπετείᾳ. A. ἐπὶ τῇ ἀγνοίᾳ. Coisl. 2.

v. 8. οἱ λοιπ. ἐλυπ- Σ. ἐργ- Idem.

v 10. Σ. παραγ- Idem.

v. 13. Hasce Aquilæ & Symmachi lectiones effert Coislin. 2.

v. 14. A. ἐπένδυμα &c. Hæ lectiones ex Procopio & Cod. Reg. prodeunt, sed pleniores ex Coislin. 2. Vide supra 1. Reg. 2. 18.

v. 15. Ἀλλ. ἀλαλαγμοῦ. Coislin. 2.

v. 16. A. διατιναστόμενον καὶ καρχαρόμενον. Σ. σκιρτῶντα καὶ καγχάζοντα. Reg. & Coislin. 2.

Ibid. Σ. ἐξουδένισεν. Coislin. 2.

v. 17. Σ. ἀναφοράς. Coislin. 2.

v. 18. Σ. διὰ τοῦ ὀνόμ- Coislin. 2.

v. 19. A. Σ. ἀμυρίτην. Coislin. 2. forte ἀμυλίτην ex ἄμυλος. Vide Lexicon Græcum.

v. 20. Ἄλλος, τί ἔντιμος. Reg.

Ibid. A. κενῶν. Σ. εἰκαίων. Coislin. 2.

v. 21. A. Σ. ἐντείλασθαί μοι. Coislin. 2.

v. 22. A. καὶ ἀτιμασθήσομαι &c. Hasce Aquilæ & Symmachi lectiones exhibet Procopius. Coislin. vero 2. Symmachi tantum lectionem effert.

LIB. II. REGUM. CAPUT VII.

הניח־לו 1. O. κατεκληρονόμησεν αὐτόν. Ἄλλος, κατέπαυσεν αὐτῷ.

בתוך היריעה 2. Ἑβρ. ἐν μέσῳ δέῤῥεως. O. ἐν μέσῳ τῆς σκηνῆς.

ואהיה 6. Σ. ἀλλ' ἤμην O. καὶ ἤμην.

באהל A. Σ. ἐν σκέπῃ. O. ἐν καταλύματι.

מן־הנוה 8. A. ὡραιότητος. Σ. νομῆς. O. μάνδρας.

מאחר A. ἀπὸ ὄπισθεν. In O. vacat.

ושכן תחתיו 10. Σ. ἀναπαύσεται ἐπὶ τοῦ τόπου αὐτοῦ. O. κατασκηνώσει καθ' ἑαυτόν.

ירגז A. κλονηθήσεται. Σ. μετασαλευθήσεται. O. μεριμνήσει.

לענותו A. κακουχῆσαι αὐτόν. O. ταπεινῶσαι αὐτόν. Ἄλλος, μετακινῆσαι αὐτόν.

יעשה 11. Σ. ποιήσει. O. οἰκοδομήσεις.

ממעיך 12. Σ. τῶν ἐγκάτων σου. O. τῆς κοιλίας σου.

והכינותי Σ. ἑδράσω. O. Ἄλλος, ἑτοιμάσω.

וכננתי 13. Σ. ἑδράσω. O. ἀνορθώσω.

כאשר הסרתי מעם שאול 15. Σ καθὼς ἀφεῖλον παρὰ Σαούλ. O. καθὼς ἀπέστησα ἀφ' ὧν ἀπέστησα.

ביתך וממלכתך 16. οἱ Γ. ὁ οἶκός σου, καὶ ἡ βασιλεία σου. O. ὁ οἶκος αὐτοῦ, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ.

נכון Σ. ἡδρασμένος. O. ἀνωρθωμένος.

הביאתני 18. A.Σ. ἤγαγες. O. ἠγάπησας.

ותקטן עוד זאת 19. O. κατεσμικρύνθην μικρόν. Ἄλλος, κατεσμίκρυνται τὰ μικρὰ ταῦτα.

בעבור דברך 21. O. διὰ τὸν δοῦλόν σου. Ἄλλος, κατὰ τὸν λόγον σου.

1. Heb. *Vulg.* dedisset ei requiem. *LXX.* hæreditare fecit eum. *Alius*, dedit requiem ei.

2. *Hebr.* in medio cortinæ. *Hebr.* in medio pellis. *LXX.* in medio tabernaculi. *Vulg. in medio pellium.*

6. *Hebr.* & fui. *S.* sed eram. *LXX.* & eram (inambulans.) *Vul. sed ambulabam.*

Hebr. A. S. LXX. in tentorio. *Vulg. in tabernaculo*

8. *H.* e tugurio. *A.* e specie. *S.* e pascuo. *LXX.* mandra. *Vulg. de pascuis.*

H. A de post. *In LXX. vacat. Vulg. sequentem.*

10. *H.* & habitabit sub se. *S.* requiescet super loco suo. *LXX.* & habitabit per se. *Vulg. & habitabit sub eo.*

H. A. movebitur. *S.* transferetur. *LXX.* erit solicitus. *Vul. turbabitur.*

H. A. ad affligendum eum. *LXX.* ad humiliandum eum. *Alius*, ad transmovendum eum. *Vulg. ut affligant eum.*

11. *H. S.* faciet. *LXX.* ædificabis. *Vul. faciat.*

12. *H. S.* de visceribus tuis. *LXX.* ex ventre tuo. *Vulg. de utero tuo.*

H. S. Vulg. firmabo. *LXX. & Alius*, parabo.

13. *H. S.* firmabo. *LXX.* erigam. *Vul. stabiliam.*

15. *H.* quemadmodum recedere feci a Saül. *S. Vulg.* sicut abstuli a Saül. *LXX.* sicut removi ab iis a quibus removi.

16. *H. tres Int. & Vul.* domus tua & regnum tuum. *LXX.* domus ejus & regnum ejus.

H. Vulg. firmus. *S.* firmatus. *LXX.* erectus.

18. *H.* deduxisti me. *A. S.* duxisti. *LXX.* dilexisti. *Vulg. adduxisti.*

19. *Hebr.* & parum fuit adhuc hoc. *LXX.* & factus sum parvus parum. *Al.* & parva facta sunt exigua hæc. *Vul. sed & hoc parum visum est.*

21. *Hebr. Vulg.* propter verbum tuum. *LXX.* propter servum tuum. *Alius*, secundum verbum tuum.

על־כן גדלת 22. A. ἐπὶ τούτο ἐμεγαλειώθης. Σ. διὰ μέγας εἶ. O. ἕνεκεν τοῦ μεγαλῦναί σε.

22. *Heb. Vul.* idcirco magnificatus es. *A.* super hoc magnificatus es. *S.* propterea magnus es. *LXX.* ut magnificares te.

ולשום לו 23. Σ. ἵνα τάξῃ ἑαυτῷ. O. τοῦ θεῖναί σε.

23. *Hebr.* & ad ponendum sibi. *S.* ut statueret sibi. *LXX.* ad ponendum se. *Vulg. & poneret sibi.*

ונראות A. ἐπίφοβα. Σ. ὑπερμεγέθη. O. ἐπιφάνειαν.

H. A. Vulg. horribilia. *S.* permagna. *LXX.* claritatem.

ותכונן 24. Σ. ἥδρασας. O. ἡτοίμασας.

24. *H. S. Vulg.* firmasti. *LXX.* parasti.

ועשה 25. ※ A. Σ. ποίησον.

25. *H.* ※ *A. S. Vulg.* & fac.

נכון 26. Σ. ἡδρασμένος. O. Coisl. ἀνωρθωμένος. In Edit. Rom. hæc variant.

26. *Hebr.* firma. *S.* firmata. *LXX. Coislin.* erecta. *Vulg. stabilita.*

גליתה 27. Σ. ἀκουστὸν ἐποίησας. O. ἀπεκάλυψας.

27. *Hebr. LXX. Vulg.* revelasti. *S.* auditum fecisti.

לב Σ. διάνοιαν. O. καρδίαν.

Hebr. LXX. Vulg. cor. *S.* mentem.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VIII. Lib. II. Regum.

v. 1. Ἀλλ. κατέπαυσεν αὐτῷ. Reg.
v. 2. τὸ Ἑβραϊκὸν, ἐν μέσῳ δέῤῥεως. Sic Reg. atque ita legitur in Editione Complutensi, & apud Eusebium in Psalm. LXXXVIII.
v. 6. Σ ἀλλ' ἤμην. Coislin. 2.
Ibid. A. Σ. ἐν σκέπῃ. Idem.
v. 8. A. οἴκησ- Σ. τομῆς. Idem,
Ibid. A. ἀπὸ ὅπισθεν. Reg. & Coisl. 2. In LXX. vacat.
v. 10. Σ. ἀναπαύσηται &c. Coislin. 2.
Ibid. A. κλον- Σ. μείζον- Idem.
Ibid. A. κακουχῆσαι αὐτόν. Ἀλ. μεγαλῦναι αὐτόν. Reg.
v. 11. Σ. ποιήσει. Coislin. 2.
v. 12. Σ. τῶν ἐγκάτων. Idem.
Ibid Σ. ἑδράσω. Reg.
v. 13. Σ. ἑδράσω. Coislin. 2.
v. 15. Σ. καθὼς ἀφεῖλον &c. Idem.
v. 16. οἱ Γ. ὁ οἶκός σου, &c. Idem.
Ibid. Σ. ἡδρασμένος. Coislin. 2.
v. 18. A. Σ. ἤγαγες. Idem.
v. 19. Ἀλλος, κατεσμίκρυνται &c Reg.
v. 21. Ἀλλος, κατὰ τὸν λόγον σου. Reg.
v. 22. A. ἐπὶ τούτῳ &c Coislin. 2. a quo etiam cæteræ lectiones usque ad finem capitis.

LIB. II. REGUM. CAPUT VIII.

ויכניע 1. A. ἐκόλασεν. Σ. κατήσχυνεν. O. ἐτροπώσατο.

1. HEb. & depressit. *A.* punivit. *S.* confudit. *LXX.* fugavit. *Vul. humiliavit.*

את־מתג האמה A. τὸν χαλινὸν τοῦ ὑδραγωγίου. Coisl. A. τὸν χαλινὸν τοῦ πήχεος. Σ. τὴν ἐξουσίαν τοῦ φόρου, O. τὴν ἀφωρισμένην.

Hebr. Metheg Haama. *A.* frænum aquæductûs. *A.* frænum cubitûs. *S.* potestatem tributi. *LXX.* segregatam. *Vul. frænum tributi.*

וימדדם בחבל השכב אותם ארצה וימדד שני־חבלים להמית ומלא החבל להחיות 2. Σ. καὶ διεμέτρησεν αὐτοὺς ἐν σχοινίοις βάλλων αὐτοὺς εἰς γῆν· ἐμέτρησε δὲ δύο σχοινία εἰς τὸ θανατῶσαι· ἓν δὲ εἰς τὸ περιποιῆσαι. O. καὶ διεμέτρησεν αὐτοὺς ἐν σχοινίοις, κοιμίσας αὐτοὺς ἐπὶ τὴν γῆν· καὶ ἐγένετο τὰ δύο σχοινίσματα τοῦ θανατῶσαι, καὶ τὰ δύο σχοινίσματα ἐζώγρησεν.

2. *Hebr.* & mensus est eos in funiculo, jacere faciendo eos ad terram. Et mensus est duos funiculos ad mortificandum, & plenitudinem funiculi ad vivificandum. *S.* & dimensus est eos in funiculis, conjiciens eos in terram. Dimensus est autem duos funiculos ad occidendum; unum autem ad conservandum. *LXX.* & mensus est eos in funiculis, sternens eos super terram. Et fuerunt duo funiculi ad occidendum: & duos funiculos vivificavit. *Vulg. Et mensus est eos funiculo, coæquans terræ: mensus est autem duos funiculos, unum ad occidendum, & unum ad vivificandum.*

שני־חבלים להמית ומלא החבל להחיות O. καὶ τὰ δύο σχοινίσματα ἐζώγρησε. O. Coisl. ad marg. καὶ τὸ ἓν σχοίνισμα ἐζώγρησεν. Ἀλλος, καὶ τὸ σχοίνισμα τοῦ πληρώματος ἐζώγρησε. Ἀλλος, καὶ τὸ πλήρωμα τοῦ τρίτου σχοινίσματος ἐζώγρησε.

Hebr. duos funiculos ad mortificandum, & plenitudinem funiculi ad vivificandum. *LXX.* & duos funiculos vivificavit. *Coislin. ad marg.* & unum funiculum vivificavit. *Alius*, & funiculum plenitudinis vivificavit. *Alius*, & plenitudinem tertii funiculi vivificavit. *Vul. mensus est autem duos funiculos, unum ad occidendum; & unum ad vivificandum.*

נשאי מנחה Σ. ὑπὸ φόρον. O. φέροντας ξένια.

בלכתו להשיב ידו 3. Σ. ὅτε ἐπορεύετο στῆσαι τρόπαιον ἑαυτῷ. C. πορευομένου αὐτοῦ ἐπιστῆσαι τὴν χεῖρα αὐτοῦ.

וילכד 4. Σ. καὶ συνέλαβεν. O. καὶ προκατελάβετο.

ויעקר A. ἐξόρησεν. Sic Coisl. 2. Σ. ἐνευροκόπησε. O. παρέλυσε.

ארם דמשק 5. O. Συρία Δαμασκοῦ. Ἄλλος, ὁ Σύρος, ἐκ Δαμασκοῦ.

נציבים 6. A. ἐστηλωμένους. Σ. φρουρούς. O. φρουράν.

הלך O. ἐπορεύετο. Ἄλλος, ἐφέρετο.

ויקח דוד את שלטי הזהב אשר היו אל עבדי הדדעזר ויביאם ירושלם 7. A. καὶ ἔλαβε Δαυὶδ τοὺς κλοιοὺς χρυσοῦς. Ἀλλ. βραχιάλια χρυσᾶ. O. καὶ ἔλαβε Δαυὶδ τοὺς χλιδῶνας τοὺς χρυσοῦς οἳ ἦσαν ἐπὶ τῶν παίδων τῶν Ἀδρααζὰρ βασιλέως Σοβὰ (Ed. R. Σουβὰ) καὶ ἤνεγκεν αὐτὰ εἰς Ἱερουσαλήμ. Ἄλλος, τὰ ὅπλα τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ δόρατα, καὶ ἀνήνεγκεν αὐτὰ εἰς Ἱερουσαλήμ.

שלטי הזהב A. πανοπλίας. Σ. φαρέτρας χρυσᾶς.

חיל 9. A. τὴν ἐπιφάνειαν. O. τὴν δύναμιν.

לשאל 10. Σ. ἀσπάσασθαι O. ἐρωτῆσαι.

איש מלחמות A. Σ. πολεμιστής. O. ἀντικείμενος.

כבש 11. A. Σ. ὑπέταξεν. O. κατεδυνάστευσεν.

מהכותו את־ארם בגיא־מלח שמונה עשר אלף וישם באדום נצבים בכל־אדום שם נצבים 13. O. ἐπάταξε τὴν Ἰδουμαίαν ἐν Γεβελὲμ εἰς ὀκτωκαίδεκα χιλιάδας· καὶ ἔθετο ἐν τῇ Ἰδουμαίᾳ φρουρὰν ἐν πάσῃ τῇ Ἰδουμαίᾳ. Ἄλλος, ἐπάταξε τὴν Ἰδουμαίαν καὶ Γέμελ Ἀχεὶς, καὶ ἔθηκε Δαυὶδ ἐν τῇ Ἰδουμαίᾳ φρουρὰς ἐν πάσῃ τῇ Ἰδουμαίᾳ. Coisl. ※ καὶ ἔθηκεν ἐστηλωμένων. Σ. ἔταξεν φρουρὰν ἢ κάστρα, ἐγκαθέτους.

בגיא־מלח A. Σ. ἐν φάραγγι τῶν ἁλῶν. O. ἐν Γεβελέμ.

מזכיר 16. A. ὁ ἀναμιμνήσκων. Σ. ἐπὶ τῆς μνήμης. O. ἐπὶ τῶν ὑπομνημάτων.

אחימלך 17. A. Ἀειμέλεχ. O. Ἀχιμέλεχ.

שריה O. Σασά. Ἄλλος, Σαρᾶ.

והכרתי והפלתי 19. O. ὁ Χερεθὶ καὶ ὁ Φελεθί.

כהנים A. ἱερεῖς. Σ. σχολάζοντες. O. αὐλάρχαι.

Heb. portantes munus. *S. Vulg.* sub tributo. *LXX.* ferentes xenia.

3. *Hebr.* in eundo ipsum ad convertendum manum suam. *S.* cum iret constituere tropæum sibi. *LXX.* eunte illo constituere manum suam. *Vulg. quando profectus est ut dominaretur.*

4. *H.* & cepit. *S.* & accepit. *LXX.* & præoccupavit. *Vul. & captis.*

Hebr. S. Vul. subnervavit. *A.* exterminavit, *vel*, expulit. *LXX.* dissolvit.

5. *Heb.* Aram Damesec. *LXX. Vul.* Syria Damasci. *Alius*, Syrus ex Damasco.

6. *Heb. S.* præsidiarios. *A.* constitutos. *LXX. Vulg.* præsidium.

Heb. ivit. *LXX.* ibat. *Alius*, ferebatur. *Vulg. profectus est.*

7. *Hebr.* cepitque David scuta auri quæ erant ad servos Adadezer, & adduxit ea in Jerusalem. *A.* cepitque David torques aureos. *Al.* brachiaria aurea. *LXX.* & cepit David armillas aureas, quæ erant super pueros Adraazar regis Soba, (*Ed. R.* Suba) & adduxit eas in Jerusalem. *Alius*, arma aurea & hastas, & attulit ea in Jerusalem. *Vul. Et tulit David arma aurea, quæ habebant servi Adarezer, & detulit ea in Jerusalem.*

H. scuta auri. *A.* omnes armaturas. *S.* pharetras aureas.

9. *Hebr. LXX.* virtutem. *A.* apparatum. *Vulg. robur.*

10. *Hebr.* ad optandum. *S.* ad salutandum. *LXX.* interrogare. *Vul. ut salutaret.*

Hebr. vir bellorum. *A. S.* bellans. *LXX.* adversarius. *Vulg. hostis.*

11. *Hebr. A. S. Vulg.* subegerat. *LXX.* subjecerat.

13. *Heb.* a cædendo ipsum Aram in valle salis octodecim millia. Et posuit in Edom præsides, in omni Edom posuit præsides. *LXX.* percussit Idumæam in Gebelem in octodecim millia, & posuit in Idumæa custodiam in omni Idumæa. *Alius*, percussit Idumæam & Gemel Achis. Et posuit David in Idumæa custodias, in omni Idumæa. ※ & posuit præsidium. *S.* constituit præsidium, aut castra, præsidiarios. *Vulg. cum reverteretur capta Syria in valle salinarum, cæsis decem & octo millibus. Et posuit in Idumæa custodes, statuitque præsidium.*

Hebr. A. S. in valle salis. *LXX.* in Gebelem. *Vulg. in valle salinarum.*

16. *Hebr. A.* commemorans. *S.* super memoriale. *LXX.* super commentarios. *Vulg. a commentariis.*

17. *H. LXX. Vul.* Achimelech. *A.* Aïmelech.

Hebr. Saraia. *LXX.* Sasa. *Alius*, Sara. *Vulg. Saraias.*

19. *Heb. Vul.* Cerethi & Phelethi. *LXX.* Cherethi & Phelethi.

Hebr. A. Vul. sacerdotes. *S.* vacantes. *LXX.* principes aulæ.

Notæ

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VIII. Lib. II. Regum.

v. 1. Α. ἰδὼ. Σ. κατήχ. Coislin. 2.

Ibid. Α. τὸν χαλινὸν τοῦ ὑδραγωγίου. Reg. Hic vero Coislinianus 2. qui hanc Aquilæ lectionem adfert, alteram ejusdem Aquilæ exhibet cum versione item Symmachi, ut sæpe jam observatum est, & infra occurret.

v. 2. Σ. καὶ διεμέτρησεν &c. Coislin. 2.

Ibid. Ἀλλ. καὶ τὸ σχοίνισμα &c. Has duas versiones sine Interpretum nomine adfert Reg. quibus adnectitur altera Coisliniani 2.

Ibid. Σ. ὑπὸ φόρον. quem sequitur vulgata. Ex Coisl. 2.

v. 3. Σ. ὅτε ἐπορεύετο στῆσαι τρόπαιον ἑαυτοῦ. Reg. & Coislin. 2.

v. 4. Σ. καὶ συνέλαβεν. Reg. & Coislin. 2.

Ibid Α. ἐξόρησεν. Coisl. 2. quæ lectio suspecta. Σ. ἐνευροκόπησε. Reg.

v. 5. Ἄλλος, ὁ Σύρος, ἐκ Δαμασκοῦ. Reg.

v. 6. Α. ἐστηλ- Σ. φρουρὰς. Coislin. 2.

Ibid. Ἄλλος, ἱδρύσε. Reg

v. 7. Α. καὶ ἔλαβε Δαυὶδ &c. Hanc Aquilæ versionem & alteram sine nomine Interpretis mutuamur ex eodem Regio Cod. Postea sequuntur ex Coisliniano 2. Aquilæ & Symmachi lectiones. Hic observes velim tres hoc loco vocis שלטי Aquilæ versiones varias adferri, nempe κλοιοὺς, βραχιάλια, & πανοπλίας. Duas vero postremas pro eadem voce alibi usurpat idem Interpres, ut videas in Lexico Græco, primam vero nuspiam alibi.

v. 9. Α. τὴν ἐπιφάνειαν. Reg.

v. 10. Σ. ἀσπάσασθαι. Coislin. 2.

Ibid. Α. Σ. πολεμιστῆ. Idem.

v. 11. Α. Σ. ἡγίασε. Idem.

v. 13. Ἄλλος, ἐπάταξε τὴν Ἰδουμαίαν καὶ Γεμὲλ ἄχρις. καὶ ἔθηκε Δαυὶδ ἐν τῇ Ἰδουμαίᾳ φρουρὰς &c. ex Cod. Regio. Lectionem cum asterisco, necnon Symmachi subjunctam habet Coislinianus 2.

Ibid. Α. Σ. ἐν φάραγγι ἁλῶν. Eusebius de locis Hebraicis, Γημελὰ, χώρα Ἐδώμ, ἐν δὲ διαπλείαις [Α. Σ.] φάραγγα ἁλῶν. Α. Σ. manifeste exciderunt, ut liquet ex versione Hieronymi, quæ sic habet: *Gemala, regio Idumæorum: pro qua Aquila & Symmachus interpretantur, Vallem Salis.*

v. 16. Α. ὁ ἀναμιμνήσκων. Reg. & Procop. & Coisl 2. qui postremus solus Symmachi versionem exhibet.

v. 17. Α. Ἀχιμέλεχ. Drusius, qui hanc notam adjicit: *Quod scribendum Latine, Abimelech. Similis varietas in Rachab & Rahab, quod scribunt* Ῥαάβ. *Schol. ad hunc locum:* ἐνταῦθα οἶμαι χαρίεν εἶναι ἁμάρτημα. *Si ita putas, falleris:* ὁ γὰρ Ἀχιμέλεχ υἱὸς Ἀβιάθαρ, ἀλλ' Ἀβιάθαρ υἱὸς Ἀχιμέλεχ. *Hoc partim verum, partim falsum est. Verum est, Abiathar fuisse filium Achimelech.* 1. *Sam.* 22. 27. *falsum est, Abimelech non fuisse filium Abiathar. Hic Achimelech* 1. *Paralip.* 18. 16. *Abimelech vocatur.* Hactenus Drusius.

Ibid. Ἄλλος, Σαρά. Reg.

v. 19. Ο. ὁ Χερεθὶ καὶ ὁ Φελεθί. Hanc notam habent Regius & Procopius: τοὺς σφενδονήτας καὶ τοὺς τοξότας οὕτω καλεῖ. i. *Fundibularios & sagittarios hoc nomine vocat.*

Ibid. Α ἱερεῖς. Σ. σχολ. Coislin. qui addit ex Theodoreto, τὴν κατάστασιν ἔχοντες τοῦ βασιλικοῦ οἴκου, ἐν δὲ ταῖς παραλειπομέναις φησὶ δομέστικοι. i. *Regia domus præfecturam habentes. In Paralipomenis vero dicit* (Theodoretus) *domestici.*

LIB. II. REGUM. CAPUT IX.

עבד 2. Α. δοῦλος. Ο. παῖς.

האפס עוד 3. Σ. ἆρα οὐκ ἔστιν ἔτι. Ο. Εἰ ὑπολέλειπται.

מפיבשת 6. Ο. Μεμφιβοσθέ. Ἄλλος, Μεμφιβαάλ.

ועבדת 10. Α. ὑπουργήσεις. Σ. γεωργήσεις. Ο. ἐργᾷ.

והבאת והיה לבן־אדניך לחם Ο. καὶ εἰσοίσεις τῷ υἱῷ τοῦ κυρίου σου ἄρτους. Ἄλλος, καὶ εἰσοίσεις εἰς τὸν οἶκον τοῦ κυρίου σου ἄρτους.

2. HEbr. *A. Vul.* servus. *LXX.* puer.

3. *Heb.* numquid non adhuc. *S.* num non est amplius. *LXX.* si residuus est. *Vul. Numquid superest.*

6. *Hebr. Vul.* Miphiboseth. *LXX.* Memphibosthe. *Alius*, Memphibaal.

10. *H.* & coles. *A.* subiges. *S.* exarabis. *LXX. Vul.* operare.

Hebr. & adduces, & erit filio Domini tui panis. *LXX.* & inferes filio Domini tui panes. *Alius*, & inferes in domum domini tui panes. *Vulg. & inferes filio domini tui cibos ut alatur.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IX. Lib. II. Regum.

v. 2. Α. δοῦλος. Reg.

v. 3. Σ. ἆρα &c. Coislin. 2.

v. 6. Ἄλλος, Μεμφιβαάλ. Reg Coislin. vero notat: Μεμφιβοσθὲ κεῖται ἐν τῷ ἑξαπλῷ παρὰ πᾶσιν. ἐν ἄλλῳ δὲ Μεμφιβαάλ.

v. 10. Α. ὑπουργ- Σ. γεωργ- Coislin. 2.

Ibid. Ἄλλος, καὶ εἰσοίσεις εἰς τὸν οἶκον &c. Reg.

LIB. II. REGUM. CAPUT X.

חסד 2. Σ. χάριν. Ο. ἔλεος.

לנחמם Σ. παραμυθούμενος. Ο. παρακαλέσαι.

המכבד דוד את־אביך בעיניך כי־שלח לך מנחמים הלוא בעבור חקר את־העיר ולרגלה 3. Ο. Μὴ παρὰ τὸ δοξάζειν Δαυὶδ τὸν πατέρα σου ἐνώπιόν σου, ὅτι ἀπέστειλέ σοι παρακαλοῦντας; οὐχ ἵνα ἐρευνήσωσι τὴν πόλιν, καὶ κατασκοπήσωσιν αὐτήν. Αλλος, οὐχὶ δοξάζων Δαυὶδ τὸν πατέρα σου ἐνώπιόν σου, ἀπέσταλκέ σοι παρακαλοῦντας· ἀλλ' ὅπως ἐρευνήσωσι τὴν πόλιν, καὶ κατασκοπήσωσιν αὐτήν. Ed.Rom. ἀλλ' ὅπως οὐχ ἵν' ἐρευνήσωσι.

המכבד A. ἆρα τιμᾷν. Σ. ἆρα τιμῶν. Ο. μὴ παρὰ τὸ δοξάζειν.

להפכה Ο. κατασκέψασθαι. Αλλος, καταστρέψαι.

את־חצי זקנם 4. ※ τὸ ἥμισυ τοῦ πώγωνος αὐτῶν.

את־מדויהם A. χιτῶνας αὐτῶν. Ο. μανδύας αὐτῶν.

נכלמים 5. A. ἐντετραμμένοι. Σ. αἰσχροί. Ο. ἠτιμωμένοι. Ed. R. ἠτιμασμένοι.

ושבתם Ο. καὶ ἐπιστραφήσεσθε. Αλλος, καὶ ἀνακάμψατε.

נבאשו בדוד 6. Σ. ἐκακούργησαν πρὸς Δαυίδ. Ο. κατῃσχύνθησαν ὁ λαὸς Δαυίδ.

את־ארם צובא Ο. τὴν Συρίαν Σουβά. Αλλος, τὴν Σύρον Σουβά.

מעכה Ο. Αμαλήκ. Αλλος, Μααχά.

הצבא הגבורים 7. Οἱ λοιποὶ, τὴν στρατιὰν τῶν δυνατῶν. Ο. δύναμιν καὶ τοὺς δυνατούς.

וארם צובא ורחוב ואיש־טוב ומעכה לבדם בשדה וירא יואב כי־היתה אליו פני המלחמה מפנים ומאחור 8. Ο. Συρίας Σουβά, καὶ Ροώβ, καὶ Ιστώβ, καὶ Αμαλὴκ μόνοι ἐν ἀγρῷ, καὶ εἶδεν Ιωὰβ ὅτι ἐγενήθη πρὸς αὐτὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ πολέμου ἐκ τοῦ κατὰ πρόσωπον ἐξεναντίας καὶ ἐκ τοῦ ὄπισθεν. Αλλος, καὶ ὁ Σύρος Σοβά, καὶ Ιστώβ, καὶ Μαχὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ εἶδεν αὐτοὺς Ιωὰβ ὅτι γεγόνασιν ἀντιπρόσωπον τοῦ πολέμου πρὸς αὐτὸν ἐξ ἐναντίας καὶ ὄπισθεν.

מעבר 16. A. ἀπὸ πέραν. Σ. ἐξεναντίας. Ο. Θ. ἐκ τοῦ πέραν.

ויצא את־ארם אשר מעבר הנהר ויבאו חילם A. καὶ ἐξήγαγεν τὴν Συρίαν τὴν ἀπὸ πέραν τοῦ

2. Hebr. *LXX. Vul.* misericordiam. *S.* gratiam.

H. LXX. ad consolandum. *S. Vul.* consolans.

3. *H.* Num honorans David patrem tuum in oculis tuis, quia misit ad te consolatores, nonne pro exploranda urbe & investiganda illa? *LXX.* Numquid eo quod David glorificet patrem tuum coram te, quia misit tibi consolatores? Nonne ut scrutarentur urbem, & explorarent illam? *Alius*, Non ut honoret David patrem tuum coram te, misit tibi consolatores; sed ut scrutentur urbem & explorent eam. *Vul. Putas quod propter honorem patris tui, miserit David ad te consolatores? & non ideo ut investigaret & exploraret civitatem.*

H. S. num honorans. *A.* num honorare. *LXX.* num eo quod glorificet. *Vul. putas quod propter honorem.*

H. investigare. *LXX.* ut scrutentur. *Alius*, ut evertant. *Vul. & everteret.*

4. *H.* ※ dimidium barbæ eorum. *Vul. dimidiam partem barbæ eorum.*

H. Vul. vestes eorum. *A.* tunicas eorum. *LXX.* mantella eorum.

5. *H.* confusi. *A.* pudefacti. *S.* turpes. *LXX.* inhonorati. *Vul. confusi turpiter.*

H. LXX. & revertemini. *Alius*, & revertite. *Vulg. & tunc revertimini.*

6. *H.* turpiter egerant in David. *S.* maligne egerant in David. *LXX.* ignominia affecti erant populus David. *Vul. injuriam fecissent David.*

H. Aram Soba. *LXX.* Syriam Suba. *Al.* Syrum Suba. *Vul. Syrum Soba.*

H. Alius, *Vulg.* Maacha. *LXX.* Amalec.

7. *H.* exercitum robustorum. *Reliqui*, exercitum potentium. *LXX.* virtutem & potentes. *Vul. exercitum bellatorum.*

8. *H.* & Aram Soba, & Rohob, & Istob, & Maacha seorsum in agro. Et vidit Joab quod esset ad eum facies belli, a faciebus, & a retro. *LXX.* Syriæ Suba, & Roob, & Istob, & Amalec, soli in agro. Et vidit Joab quia erat ad se contraria facies prælii e regione contra, & a tergo. *Alius*, & Syrus Soba, & Istob, & Macha, seorsum in campo. Et vidit eos Joab, quia facti sunt contraria facie prælii ad se e regione & a tergo. *Vulg. Syrus autem Soba, & Rohob, & Istob, & Maacha, seorsum erant in campo. Videns igitur Joab, quod præparatum esset adversum se prælium, & ex adverso & post tergum.*

16. *H.* a transitu. *A.* de trans. *S.* e regione. *LXX. Th.* ex trans. *Vul. trans.*

H. Et eduxit Aram qui a transitu fluminis, & adduxerunt virtutem suam. *A.* & eduxit

ποταμοῦ, καὶ ἦλθον ἐν δυνάμει αὐτῶν. Σ. καὶ ἐξήγαγεν τοὺς Σύρους τοὺς πέραν τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἤγαγον τὴν δύναμιν ἑαυτῶν. Ο. ἐξαπλ. καὶ ἐξήγαγον τὴν Συρίαν τὴν ἐν τῷ πέραν τοῦ ποταμοῦ, καὶ παρεγένετο Αἰλάμ. Ο. Ed. Rom. καὶ συνήγαγε τὴν Συρίαν τὴν ἐκ τοῦ πέραν τοῦ ποταμοῦ Χαλαμὰκ, καὶ παρεγένοντο εἰς Αἰλάμ. Θ. καὶ ἐξήγαγε τὸν Σύρον τὸν ἐν τῷ πέραν τοῦ ποταμοῦ Χαλαμά, καὶ παρεγένοντο Αἰλάμ.

Syriam quæ de trans flumen : & venerunt in virtute sua. *S.* Et eduxit Syros qui trans flumen : & adduxerunt virtutem suam. *LXX. Hexapl.* Et eduxerunt Syriam, quæ trans flumen: & advenit Ælam. *LXX. Edit. Rom.* & congregavit Syriam, quæ de trans flumen Chalamac: & advenerunt in Ælam. *Th.* & eduxit Syrum qui trans flumen Chalama: & advenerunt Ælam. *Vul. & eduxit Syros qui erant trans fluvium, & adduxit eorum exercitum.*

וייראו ארם להושיע עוד את־בני עמון 19. Ο. καὶ ἐφοβήθη Συρία τοῦ σῶσαι ἔτι τοὺς υἱοὺς Αμμών. Αλλος, καὶ ἐφοβήθησαν οἱ Σύροι τοῦ διασῶσαι τοὺς υἱοὺς Αμμὼν ἔτι.

19. *Hebr.* timueruntque Aram ad servandum ultra filios Ammon. *LXX.* & timuit Syria salvare ultra filios Ammon. *Alius*, & timuerunt Syri salvare filios Ammon ultra. *Vulg. timueruntque Syri auxilium præbere ultra filiis Ammon.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. X. Lib. II. Regum.

v. 2. Σ. χάριν. Coislin. 2.
Ibid. Σ. παραμυθ. Idem.
v. 3. Αλλ., οὐχὶ διεξάζων &c.
Ibid. Α. ἆρα τιμᾷν. Reg. Coislin. vero 2. Σ. ἆρα τιμῶν.
Ibid. Αλλ., κατασκέψασθαι. Reg.
v. 4. τὸ ἥμισυ &c. cum asterisco. Coislin. 2.
Ibid. Α. χιτῶνας αὐτῶν. Ο. μανδύας αὐτῶν. In hunc locum Procopius & Reg. ἢ τὰ καλούμενα Ἀρκαδίκια, ἢ τὰ μαντία. ὁ δὲ Ἀκύλας, χιτῶνας φησίν. i. *Vel eas, quas Arcadicas nominant; vel mantia. Aquila interpretatur* χιτῶνας.
v. 5. Α. ἐντρεπόμενοι. Σ. αἰσχροί. Reg. & Coislin. 2.
Ibid. Αλλ., καὶ ἀνακάμψατε. Reg.

v. 6. Σ. ἐκακούργησαν &c. Coislin. 2.
Ibid. Αλλ., τὸν Σύρον Σωβά. Reg.
Ibid. Αλλ., Μααχά. Idem.
v. 8. Αλλ., καὶ ὁ Σύρος Σωβά, &c. Reg.
v. 16. Α. ἀπὸ πέραν. Σ. ἐξ ἐναντίας. Ο. Θ. ἐκ τοῦ πέραν. Eusebius de locis Hebraïcis.
Ibid. Lectiones pleniores Aquilæ & Symmachi adfert Coislin. 2. ubi ad Symmachum τοὺς πέραν, non ἐξ ἐναντίας, ut indicat Eusebius. Verum Lectiones illæ, quas ipse adfert in Libro de locis Hebraïcis, non semper nec ad singula loca fortassis usurpabantur ab Aquila, Symmacho & Theodotione.
v. 19. Αλλ., καὶ ἐφοβήθησαν οἱ Σύροι &c. Reg.

LIB. II. REGUM. CAPUT XI.

וידרש 3. Σ. περιειργάσατο. Ο. ἐζήτησε.

מתקדשת 4. Α. ἀπολελουμένη. Ο. ἁγιαζομένη.

מטמאתה Σ. ἀπὸ μιασμοῦ αὐτῆς. Ο. ἀπὸ ἀκαθαρσίας αὐτῆς. Θ. ἀπὸ ἀφέδρου αὐτῆς.

לשלום המלחמה 7. Σ. περὶ τῆς σωτηρίας. Ο. εἰς εἰρήνην τοῦ πολέμου. Θ. εἰ ὑγιαίνει ὁ πόλεμος.

מבית המלך 8. Ο. ἐξ οἴκου τοῦ βασιλέως. Αλλος, ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως.

אחריו משאת המלך Ο. ὀπίσω αὐτοῦ ἄρσις τοῦ βασιλέως. Αλλος, ὀπίσω αὐτῶν τῶν παρεστηκότων τῷ βασιλεῖ.

חיך וחי נפשך אם־אעשה את־הדבר הזה 11. Ο. πῶς; ζῇ ἡ ψυχή σου, εἰ ποιήσω τὸ ῥῆμα τοῦτο. Αλλος, μὰ τὴν ζωήν σου, καὶ μὰ τὴν ζωὴν τῆς ψυχῆς σου· οὐ μὴ ποιήσω τὸ πρᾶγμα τοῦτο.

את כל־דברי המלחמה 18. Ο. πάντας τοὺς λόγους τοῦ πολέμου. Αλλος, πάντα τὰ ῥήματα τοῦ πολέμου.

3. Hebr. *Vul.* requisivit. *S.* curiose requisivit. *LXX.* quæsivit.
4. *H.* sanctificans se. *A.* abluta. *LXX.* sanctificata. *Vul. sanctificata est.*
H. LXX. Vulg. ab immunditia sua. *S.* a pollutione sua. *Th.* a menstruo suo.

7. *Hebr. LXX.* in pacem belli. *S.* de salute. *Th.* si bene habet bellum. *Vulg. quomodo administraretur bellum.*

8. *H. LXX.* e domo regis. *Alius*, ex facie regis. *Vulg. de domo regis.*

H. post eum ferculum regis. *LXX.* post eum demensum regis. *Alius*, post eos, qui adstabant regi. *Vulg. secutusque est eum cibus regius.*

11. *Hebr.* vita tua & vita animæ tuæ, si faciam verbum hoc. *LXX.* quomodo? vivit anima tua, si faciam verbum hoc. *Alius*, per vitam tuam, & per vitam animæ tuæ, non faciam rem hanc. *Vulg. per salutem tuam, & per salutem animæ tuæ, non faciam rem hanc.*
18. *H. LXX. Alius, Vulg.* omnia verba prælii.

ודרסה 25. Ο. κατάσπασον. Αλλος, κατάσκαψον αὐτήν.

25. *Hebr. LXX.* & destrue eam. *Alius*, suffodito eam. *Vulg. ut destruas eam.*

ויאספה 27. Ο. συνήγαγεν αὐτήν. Αλλος, ἔλαβεν αὐτήν.

27. *H.* & collegit eam. *LXX.* conduxit eam. *Alius*, accepit eam. *Vulg. introduxit eam.*

וירע הדבר Ο. καὶ πονηρὸν ἐφάνη τὸ ῥῆμα. Αλλος, καὶ ἐφάνη πονηρὸν πρᾶγμα.

H. & malum fuit verbum. *LXX.* & malum apparuit verbum. *Alius*, & apparuit mala res. *Vul. & displicuit verbum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XI. Lib. II. Regum.

v. 3. Σ. περιειργάζετο. Coislin. 2.
v. 4. Α. ἀπολελυμένη. Reg.
Ibid. Σ. ἀπὸ μιασμοῦ αὐτῆς. Θ. ἀπὸ ἀφ- Reg. & Coisl.
2. qui habent Σ Θ. ἀπὸ μιασμοῦ ἀφέδρου.
v. 7. Σ. περὶ τῆς σωτηρίας. Θ. εἰ ὑγιαίνει &c. Coislin. 2.
v. 8. Αλλος, ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως. Reg.
Ibid. Αλλος, ὀπίσω αὐτοῦ &c. Reg.
V. 11. Αλλος, μὰ τὴν ζωήν &c. Reg. & ita Complut.
V. 18. Αλλ. πάντα τὰ ῥήματα &c. Reg.
V. 25. Αλλος, κατάσκαψον αὐτήν. Reg.
V. 27. Αλλ. ἔλαβεν αὐτήν. Reg.
Ibid. Αλλ. καὶ ἐφάνη πονηρὸν πρᾶγμα. Reg.

LIB. II. REGUM. CAPUT XII.

ותגדל 3. Ο. καὶ ἡδρυώθη. Αλλος, καὶ συνετράφη.

3. HEb. & grandis evaserat. *LXX.* & creverat. *Alius*, & nutrita fuerat. *Vul. quæ creverat.*

ויבא הלך לאיש העשיר 4. Α. καὶ ἦλθε προσοδίτης τῷ ἀνδρὶ τῷ πλουσίῳ. Σ. ἐλθόντος δὲ ξένου τῷ πλουσίῳ. Ο. καὶ ἦλθε πάροδος τῷ ἀνδρὶ τῷ πλουσίῳ. Θ. καὶ ἦλθεν ὁδοιπόρος πρὸς τὸν πλούσιον.

4. *Hebr.* & venit viator ad virum divitem. *A. LXX.* & venit viator viro diviti. *S.* veniente autem peregrino, diviti. *Th.* & venit viator ad divitem. *Vulg. cum autem peregrinus quidam venisset ad divitem.*

כי בן־מות האיש העשה זאת ואת־הכבשה ישלם ארבעתים 5. Α. ὅτι ἄξιος θανάτου ὁ ἀνὴρ ὁ ποιήσας τοῦτο, καὶ τὴν ἀμνάδα ἀποτίσει τετραπλασίως. Σ. ὅτι ἄξιος θανάτου ὁ ἀνὴρ ὁ ποιήσας τοῦτο, καὶ τὴν ἀμνάδα ἀποτίσει τετραπλασίως. Ο. ὅτι υἱὸς θανάτου ὁ ἀνὴρ ὁ ποιήσας τοῦτο, καὶ τὴν ἀμνάδα ἀποτίσει ἑπταπλασίονα. Θ. καὶ τὴν ἀμνάδα ἀποτίσει τετραπλάσιον.

5. *Heb.* quia filius mortis vir faciens hoc: & agnam restituet quadruplo. *A. S.* quia dignus morte vir qui fecit hoc: & agnam solvet quadruplo. *LXX.* quia filius mortis est vir qui fecit hoc, & agnam restituet septuplo. *Th.* agnam restituet quadruplo. *Vulg. quoniam filius mortis est vir qui fecit hoc, ovem reddet in quadruplum.*

הצלתיך 7. Ο. ἐῤῥυσάμην σε. Αλλος, ὁ ῥυσάμενός σε.

7. *H. LXX. Vulg.* erui te. *Alius*, qui erui te.

ואם מעט ואספה לך כהנה וכהנה 8. Α. καὶ εἰ ὀλίγον καὶ προσθήσω σοι κατὰ ταῦτα. Σ. καὶ εἰ ὀλίγον ἐστὶ προσθήσω σοι πολλαπλασίως. Ο. καὶ εἰ μικρόν ἐστι προσθήσω σοι κατὰ ταῦτα. Θ. καὶ εἰ ὀλίγα σοι ἐστὶ, προσθήσω σοι καθὼς ταῦτα.

8. *H.* & si parum, & adjiciam tibi sicut illa & sicut illa. *A. LXX.* & si parum est adjiciam tibi secundum hæc. *S.* & si parum est, adjiciam tibi multipliciter. *Th.* & si pauca tibi sunt, adjiciam tibi secundum hæc. *Vulg. & si parva sunt ista, adjiciam tibi multo majora.*

מדוע בזית את־דבר יהוה לעשות הרע בעינו 9. Ο. καὶ τί ὅτι ἐφαύλισας τὸν λόγον κυρίου τοῦ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. Θ. καὶ τί ὅτι ἐξουδένωσας τὸν κύριον τοῦ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐνώπιον αὐτοῦ.

9. *H.* quare contemsisti verbum Domini faciendo malum in oculis ejus? *LXX.* quid quod vilipendisti verbum Domini, faciendo malum in oculis ejus? *Th.* quid quod despexisti Dominum, ut faceres malum coram eo? *Vulg. quare ergo contempsisti verbum Domini, ut faceres malum in conspectu meo.*

ועתה לא־תסור חרב מביתך עד־עולם עקב כי בזתני 10. Ο. καὶ νῦν οὐκ ἀποστήσεται ῥομφαία ἐκ τοῦ οἴκου σου ἕως αἰῶνος, ἀνθ' ὧν ὅτι ἐξουδένωσάς με. Θ. καὶ νῦν οὐκ ἀποστήσεται ῥομφαία ἐκ τοῦ οἴκου σου τὸν αἰῶνα ἕνεκεν τούτου ὅτι

10. *H.* & nunc non recedet gladius de domo tua usque in fæculum, omnino quia contemsisti me. *LXX.* & nunc non recedet gladius de domo tua usque in fæculum, pro eo quod sprevisti me. *Th.* & nunc non recedet gladius de domo tua æternum, propter hoc quia con-

ἐξουδένωσάς με.

כי אתה עשית בסתר ואני אעשה את־הדבר הזה נגד כל־ישראל ונגד השמש 12. O. ὅτι σὺ ἐποίησας κρυβῆ, κἀγὼ ποιήσω τὸ ῥῆμα τοῦτο ἐναντίον παντὸς Ἰσραὴλ, καὶ ἀπέναντι τοῦ ἡλίου τούτου. Θ. ὅτι σὺ ἐποίησας ἐν κρυπτῷ, ἐγὼ δὲ ποιήσω τὸ ῥῆμα τοῦτο ἐνώπιον παντὸς τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ἐνώπιον τοῦ ἡλίου.

העביר 13. O. παρεβίβασε. Ἄλλος, ἀφεῖλε.

אפס כי־נאץ נאצת את־איבי יהוה בדבר הזה 14. A. ὅτι διασύρων διέσυρας τοὺς ἐχθροὺς κυρίου. Σ. πλὴν ὅτι βλασφημῆσαι ἐποίησας τοὺς ἐχθροὺς κυρίου διὰ τοῦ πράγματος τούτου. O. Ἐξαπλ. πλὴν ὅτι παροξύνων παρώξυνας τοὺς ἐχθροὺς κυρίου ἐν τῷ ῥήματι τούτῳ. O. Edit. Rom. πλὴν ὅτι παροργίζων παρώργισας τοὺς ἐχθροὺς κυρίου ἐν τῷ ῥήματι τούτῳ. Θ. πλὴν ὅτι παροργίζων παρώργισας τοὺς ἐναντίους κυρίου.

ויגף 15. Σ. καὶ ἐπάταξε. O. καὶ ἔθραυσε.

ויבקש 16. O. ἐζήτησε. Ἄλλος, ἠξίου.

ולן ושכב ארצה O. καὶ ηὐλίσθη ἐπὶ τῆς γῆς. Ἄλλος, ηὐλίσθη καὶ ἐκοιμήθη ἐν σάκκῳ ἐπὶ τῆς γῆς.

ויקמו 17. O. ἀνέστησαν. Ἄλλος, προσῆλθον.

ולא ברה אתם לחם O. καὶ οὐ συνέφαγεν αὐτοῖς ἄρτον. Ἄλλος, οὐδὲ συνεδείπνησεν ἄρτον μετ' αὐτῶν.

וירא 19. O. καὶ συνῆκε. Ἄλλος, καὶ εἶδε. Ἄλλος, καὶ ᾔσθετο.

ויקרא את־שמו ידידיה בעבור יהוה 25. A. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰεδιδία ἕνεκεν κυρίου. Σ. καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀγαπητὸν κυρίου, ἕνεκεν κυρίου. O. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰεδδεδὶ ἕνεκεν κυρίου. Θ. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰεδιδία ἐν λόγῳ κυρίου.

וישם במגרה ובחרצי הברזל ובמגזרות הברזל והעביר אותם במלבן 31. O. καὶ ἔθηκεν ἐν τῷ πρίονι, ἐν τοῖς τριβόλοις τοῖς σιδηροῖς καὶ ὑποτομεῦσι σιδηροῖς, καὶ διήγαγεν αὐτοὺς διὰ τοῦ πλινθίου. Ἄλλος, καὶ διέπρισεν ἐν πρίοσι καὶ σκεπάρνοις σιδηροῖς, καὶ περιήγαγεν αὐτοὺς ἐν Μαδδεββᾶς.

temsisti me. *Vulg. quam ob rem non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum, eo quod despexeris me.*

12. *Hebr.* quia tu fecisti in abscondito, & ego faciam verbum hoc coram omni Israel, & coram sole. *LXX.* quoniam tu fecisti in occulto, & ego faciam verbum hoc coram universo Israel, & coram sole hoc. *Th.* quia tu fecisti in abscondito, ego autem faciam verbum hoc coram universo Israel, & coram sole. *Vul. tu enim fecisti abscondite: ego autem faciam verbum istud in conspectu omnis Israel, & in conspectu solis.*

13. *H. LXX.* transire fecit. *Alius*, abstulit. *Vul. transtulit.*

14. *Hebr.* verumtamen quia convitiando convitiari fecisti inimicos Domini in verbo hoc. *A.* quia convitians convitiari fecisti inimicos Domini. *S.* verumtamen quia blasphemare fecisti inimicos Domini propter rem hanc. *LXX. Hexapl.* verumtamen quia excitans excitasti inimicos Domini in verbo hoc. *LXX. Edit. Rom.* verumtamen quia provocans provocasti inimicos Domini in verbo hoc. *Th.* verumtamen quia irritans irritasti adversarios Domini. *Vulg. verumtamen quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini propter verbum hoc.*

15. *H. S. LXX. Vulg.* percussit.

16. *Heb. LXX.* quæsivit. *Alius*, & *Vul.* deprecatus est.

H. & pernoctavit & jacuit super terram. *LXX.* & mansit super terram. *Alius*, mansit & dormivit in sacco super terram. *Vulg. seorsum jacuit super terram.*

17. *Hebr. LXX.* surrexerunt. *Alius*, accesserunt. *Vulg. venerunt.*

H. & non comedit cum eis panem. *LXX.* & non manducavit panem cum eis. *Alius*, neque manducavit panem cum eis. *Vul. nec comedit cum eis cibum.*

19. *H. Alius*, & vidit. *LXX.* & intellexit. *Alius*, & sensit. *Vulg. cum ergo David vidisset.*

25. *Hebr. A.* & vocavit nomen ejus Jedidia propter Dominum. *S.* & vocavit nomen ejus dilectum Domini propter Dominum. *LXX.* & vocavit nomen ejus Jeddedi propter Dominum. *Th.* & vocavit nomen ejus Jedidia in verbo Domini. *Vul. & vocavit nomen ejus, Amabilis Domino, eo quod diligeret eum Dominus.*

31. *Hebr.* & posuit in serra & in trahis ferreis, & in securibus ferreis: & transire fecit eos in Malben. *LXX.* & posuit in serra, & in tribulis ferreis, & in securibus ferreis, & transire fecit eos per fornacem. *Alius*, & serravit in serris, & in dolabris ferreis, & circumduxit eos in Maddeblias. *Vulg. serravit, & circumegit super eos ferrata carpenta: divisitque cultris, & traduxit in typo laterum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XII. Lib. II. Regum.

v. 3. Αλλ. κὴ συνετρίψη. Reg.
v. 4. Hasce trium lectiones exhibet Coislin. 2.
v. 5. A. ὅτι ἄξιος &c. Hasce pariter trium lectiones exhibet Coislin. 2.
v. 7. Αλλ. ὁ ῥυσάμενος. Reg.
v. 8. A. κὴ εἰ ὀλίγον &c. Reg. & Coisl.
v. 9. 10. 12. Theodotionis lectiones adfert Coislin. 2.
v. 13. Αλλ. ἀφεῖλε. Idem.
v. 14. A. ὅτι διασύρων &c. Has lectiones effert Coisl. 2. quæ in Regio Codice mire perplexæ sunt.
v. 15. Σ. κὴ ἐπάταξε. Reg.
v. 16. Αλλ. ἤξίου. Reg.
Ibid. Αλλ. ηὐλίσθη κὴ ἐκοιμήθη &c. Reg.
v. 17. Αλλος, προσῆλθον. Reg.

Ibid. Αλλος, οὐδὲ συνεδείπνησεν &c. Hæc lectio Complutensis est haud dubie alterius Interpretis.
v. 19. Αλλος, κὴ εἶδε. Αλλος, κὴ ᾔσθετο. Reg.
v. 25. A. ἐκάλεσε &c. Has lectiones adfert Coisl. 2. Eædem imperfectæ adferuntur in Regio, ubi ad Symmachum legitur, εἰς βασιλέα ἀφωρισμένον, quod scholion esse videtur, non autem versio vocis ידידיה
v. 31. Αλλος, κὴ διέπρισεν ἐν πρίοσι, &c. Reg. מגרה vertit infra Aquila πρίων, 3. Reg. 7. 9. cujus est fortassis hæc interpretatio. במלבן sic legebatur olim, ut liquet ex LXX. ex Vulgata, & ex altero Interprete Græco; in hodiernis vero Bibliis Hebraïcis legitur במלכן. Alterâ positâ ad marginem lectione.

LIB. II. REGUM. CAPUT XIII.

ויפלא בעיני 2. O. κὴ ὑπέρογκον ἐν ὀφθαλμοῖς. Αλλος, κὴ ἠδυνάτει ἐν ὀφθαλμοῖς.

חכם 3. O. σοφός. Αλλος, φρόνιμος.

כבה דל 4. O. ὅτι σὺ οὕτως ἀσθενής. Αλλος, ὅτι συντέτηκας.

התחל 5. O. μαλακίσθητι. Αλλος, προσποιοῦ ἐνοχλεῖσθαι.

הבריה 7. O. βρῶμα. Αλλος, δεῖπνον.

שכב 8. O. κοιμώμενος. Αλλος, ἐκάθευδεν.

את־הבצק O. στῆς Αλλος, στέαρ.

ויאמר־לה אמנון קומי לכי ותאמר לו אל־אודת הרעה הגדולה הזאת מאחרת אשר־עשית עמי 15. O. ὅτι μείζων ἡ κακία ἡ ἐσχάτη ἢ ἡ πρώτη. κὴ εἶπεν αὐτῇ Αμνών, ἀνάστηθι, κὴ πορεύου. κὴ εἶπεν αὐτῷ Θημὰρ περὶ τῆς κακίας τῆς μεγάλης ταύτης ὑπὲρ ἑτέραν ἣν ἐποίησας μετ' ἐμοῦ. Αλλος, κὴ εἶπεν Αμνών, ἀνάστηθι, πορεύου. κὴ εἶπεν αὐτῷ Θαμὰρ, μὴ ἀδελφὲ, ὅτι μεγάλη ἡ κακία ἡ ἐσχάτη ὑπὲρ τὴν πρώτην ἣν πεποίηκας μετ' ἐμοῦ.

ועליה כתנת פסים 18. A. O. κὴ ἐπ' αὐτῆς ἦν χιτὼν καρπωτός. Αλλος, κὴ ἐπ' αὐτὴν ἦν χιτὼν ἀστραγαλωτός.

כתנת הפסים 19. A. O. τὸν χιτῶνα τὸν καρπωτόν. Σ. χιτῶνα χειριδωτόν. Αλλος, χιτῶνα ἀστραγαλωτόν.

החרישי 20. O. κώφευσον. Αλλος, σιώπησον.
אל־תשיתי את־לבך לדבר O. μὴ θῇς τὴν καρδίαν σου τοῦ λαλῆσαι. Αλλος, μὴ προσποιοῦ ἐν

2. Hebr. & mirabile erat in oculis. *LXX.* & difficile in oculis. *Alius*, & impossibile erat in oculis. *Vulg. difficile ei videbatur.*

3. *Hebr. LXX.* sapiens. *Alius & Vul.* prudens.

4. *Heb.* sic tenuis. *LXX.* quia tu sic infirmus. *Alius*, quia tabefactus es. *Vulg. sic attenuaris macie.*

5. *Hebr.* ostende te ægrum. *LXX.* languesce. *Alius*, simula te exagitari. *Vulg. languorem simula.*

7. *Heb. LXX.* cibum. *Alius*, cœnam. *Vulg. pulmentum.*

8. *Hebr.* jacens. *LXX.* cubans. *Alius*, dormiebat. *Vulg. jacebat.*

Hebr. conspersionem. *LXX.* pastam. *Alius*, adipem. *Vulg. farinam.*

15. *Hebr.* Dixitque ei Amnon, Surge, vade. Dixitque illi: Ne occasiones magni mali hujus præ alio, quod fecisti mecum. *LXX.* quoniam majus malum ultimum, quam primum. Et dixit ei Amnon, Surge, vade. Et dixit ei Themar circa malitiam magnam hanc, super alteram, quam fecisti mecum. *Alius*, Et dixit Amnon, Surge, vade. Dixitque ei Thamar, Nequaquam frater, quia magnum malum ultimum super primum, quod fecisti mecum. *Vul. Dixitque ei Amnon, Surge & vade. Quæ respondit ei; Majus est hoc malum, quod nunc agis adversum me, quàm quod ante fecisti.*

18. *Heb.* Et super eam tunica multorum colorum. *A. LXX.* & super eam erat tunica intexta fructibus, *vel* manicata. *Alius*, & super eam erat tunica talaris. *Vulg. quæ induta erat talari tunica.*

19. *Hebr.* tunicam multorum colorum. *A. LXX.* tunicam intextam fructibus, *vel* manicatam. *S.* tunicam manicatam. *Alius*, tunicam talarem. *Vulg. talari tunica.*

20. *Hebr. Alius, Vulg.* tace. *LXX.* obmutesce.

Heb. ne ponas cor tuum ad verbum. *LXX.* ne posueris cor tuum ad loquendum. *Alius*, ne simules in corde tuo, ut loquaris. *Vulg.*

τῇ καρδίᾳ σου τοῦ λαλῆσαι.

לשנתים ימים 23. O. Εἰς διετηρίδα ἡμερῶν. Ἄλλος, μετὰ δύο ἔτη ἡμερῶν.

עם־עבדך 24. O. μετὰ τοῦ δούλου σου. Ἄλλος, πρὸς τὸν δοῦλον αὐτοῦ.

ולא־אבה 25. O. καὶ οὐκ ἠθέλησε. Ἄλλος, καὶ οὐκ ἐβούλετο.

כטוב לב 28. O. ὡς ἂν ἀγαθυνθῇ ἡ καρδία. Ἄλλος, ὅταν εὖ ἔχῃ ἡ καρδία.

וירכבו איש על־פרדו 29. O. καὶ ἐπεκάθισαν ἀνὴρ ἐπὶ τὸν ἡμίονον αὐτοῦ. Ἄλλος, καὶ ἐπέβησαν ἕκαστος ἐπὶ τὸν ἡμίονον αὐτοῦ.

וישכב ארצה 31. O. καὶ ἐκοιμήθη ἐπὶ τὴν γῆν. Ἄλλος, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τῆς γῆς.

המיתו כי אמנון 32. O. ἐθανάτωσεν, ὅτι Ἀμνών. Ἄλλος, τεθνήκασι, διότι ἀλλ' ἢ Ἀμνών.

כי־על־פי אבשלום היתה שימה מיום A. Σ. ὅτι ἐν ὀργῇ ἦν αὐτοῦ Ἀβεσσαλὼμ ἀπὸ τῆς ἡμέρας. O. ὅτι ἐπὶ στόματος Ἀβεσσαλὼμ ἦν κείμενος ἀπὸ τῆς ἡμέρας.

על־אמנון כי־מת 39. O. ἐπὶ Ἀμνὼν, ὅτι ἀπέθανεν. Ἄλλος, ὑπὲρ Ἀμνὼν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ τεθνηκότος.

neque affligas cor tuum pro hac re.

23. *Hebr.* ad duos annos dierum. *LXX.* in biennium dierum. *Alius*, post duos annos dierum. *Vulg. post tempus biennii.*

24. *H. LXX.* cum servo tuo. *Alius*, *Vul.* ad servum suum.

25. *Hebr. LXX.* & noluit. *Alius*, & nolebat. *Vulg. & noluisset.*

28. *Hebr.* quando bonum cor. *LXX.* cum bonum factum fuerit cor. *Alius*, cum bene habuerit cor. *Vulg. cum temulentus fuerit Amnon.*

29. *Hebr.* & equitaverunt vir super mulum suum. *LXX.* & insederunt vir super mulam suam. *Alius*, & inscenderunt quisque super mulam suam. *Vulg. ascenderunt singuli mulas suas.*

31. *Heb.* & jacuit in terra. *LXX.* & cubuit super terram. *Alius*, & sedit super terram. *Vul. & cecidit super terram.*

32. *Heb.* interemerunt quia Amnon. *LXX.* interfecit, quoniam Amnon. *Alius*, mortui sunt, quia nonnisi Amnon. *Vulg. occisi sunt: Amnon solus.*

Hebr. quia super os Absalom erat positum a die. *A. S.* quia in ira erat ipsi Abessalom a die. *LXX.* quoniam super os Abessalom erat positus a die. *Vul. quoniam in ore Absalom erat positus ex die.*

39. *Heb.* super Amnon, quod mortuus esset. *LXX.* super Amnon, quia mortuus erat. *Alius*, super Amnon filium suum mortuum. *Vul. super Amnon interitu.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIII. Lib. II. Regum.

v. 2. Ἀλλ. καὶ ἠδυνάτει &c. Reg.
v. 3. Ἀλλ. φρόνιμος. Reg.
v. 4. Ἄλλος, ὅτι συντέτηκας. Reg.
v. 5. Ἀλλ. προσποιοῦ ἐνοχλεῖσθαι. Idem.
v. 7. Ἄλλος, δεῖπνον. Sic quædam Exemplaria.
v. 8. Ἀλλ. ἐκάθευδεν. Reg.
Ibid. Ἀλλ. στέαρ. Reg.
v. 15. Ἀλλ. καὶ εἶπεν Ἀμνὼν &c. Sic Reg. tacito Interprete, cujus versio plenior & sincerior est, quam ea quæ LXX. Interpretum fertur.
v. 18. 19. Horum versuum lectiones ad fidem Regii Codicis Theodoreti & Procopii restituimus. Reg. & Procop. vero hanc notam habent. χιτὼν ἀστραγαλωτὸς. Συμμ. χειριδωτὸς, Ἀκύλας, καρπωτός· ἀντὶ τοῦ, καρποὺς ἐνυφασμένους ἔχων. οἱ νῦν δὲ αὐτὸν καλοῦσι πλουμαρικόν. ὁ δὲ Ἰώσηπος, τὸν μέχρι τῶν ἀστραγάλων διήκοντα. i. *Tunica talaris : Symmachus, manicata : Aquila*, καρπωτὸς, *ac si diceret, fructus intextos habens. Hodie plumaricon appellant. Josephus, ad talos usque demissam nominat.* Drusius in hunc locum, καρπωτὸν, *manuleatam. Notum ut* καρπὸς *pro manu usurpetur. Unde*, πόνοι τῶν καρπῶν σου, *quod male reddunt*, labores fructuum tuorum. Hactenus Drusius, cui mallem adstipulari, quam Procopio, qui vult significari intextam fructibus.
v. 20. Ἀλλ. σιώπησον. Reg.
Ibid. Ἀλλ. μὴ προσποιοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ σου τοῦ λαλῆσαι; Reg.
v. 23. Ἀλλ. μετὰ δύο ἔτη ἡμερῶν. Reg.
v. 24. Ἀλλ. πρὸς τὸν δοῦλον αὐτοῦ. Reg.
v. 25. Ἀλλ. καὶ οὐκ ἐβούλετο. Reg.
v. 28. Ἀλλ. ὅταν εὖ ἔχῃ ἡ καρδία. Reg.
v. 29. Ἀλλ καὶ ἐπέβησαν &c. Reg.
v. 31. Ἀλλ. καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τῆς γῆς. Reg.
v. 32. Ἄλλος, τεθνήκασιν, διότι ἀλλ' ἢ Ἀμνών.
Ibid. A. Σ. ὅτι ἐν ὀργῇ &c. Reg. Vix tamen crediderim hanc versionem, quæ paraphrasim sapit, esse Aquilæ, Interpretis litteræ servientis.
v. 39. Ἄλλος, ὑπὲρ Ἀμνὼν τοῦ &c. Reg.

LIB. II. REGUM. CAPUT XIV.

חכמה 2. O. σοφὴ. Ἄλλος, φρόνιμος.

אבל 5. O. μάλα. Ἄλλος, ὄντως.

2. Hebr. *LXX. Vulg.* sapientem. *Alius*, prudentem.

5. *Hebr.* profecto. *LXX.* valde. *Alius*, revera. *Vul.* heu.

Digitized by Google

ויכו 6. O. καὶ ἔπαισεν. Ἄλλος, ἐπάταξεν.

וכבו את־גחלתי אשר נשארה לבלתי שום־לאישי שם ושארית על־פני האדמה 7. O. καὶ σβέσουσι τὸν ἄνθρακά μου, τὸν καταλειφθέντα, ὥστε μὴ θεῖναι τῷ ἀνδρί μου κατάλειμμα, καὶ ὄνομα ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς. Ἄλλος, καὶ σβεσθήσεται ὁ σπινθὴρ ὁ ὑπολελειμμένος μοι τοῦ μὴ ὑπάρξαι τῷ ἀνδρί μου ὄνομα καὶ λεῖμμα ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς.

המדבר אליך והבאתו אלי ולא־יסיף עוד לגעת בך 10. O. τίς ὁ λαλῶν πρὸς σέ, καὶ ἄξεις αὐτὸν πρὸς ἐμέ, καὶ οὐ προσθήσει ἔτι ἅψασθαι αὐτοῦ. Ἄλλος, τὸν λαλοῦντα πρὸς σὲ ῥῆμα, ἄγαγε αὐτὸν πρὸς μέ, καὶ οὐ μὴ προσθήσῃ ἅψασθαί σου.

יזכר־נא המלך את־יהוה אלהיך מהרבית גאל הדם לשחת ולא ישמידו את־בני 11. O. μνημονευσάτω δὴ ὁ βασιλεὺς τὸν κύριον θεὸν αὐτοῦ πληθυνθῆναι ἀγχιστέα τοῦ αἵματος τοῦ διαφθεῖραι, καὶ οὐ μὴ ἐξάρωσι τὸν υἱόν μου. Ἄλλος, μνησθήτω δὴ ὁ κύριός μου ὁ βασιλεὺς τοῦ κυρίου θεοῦ. ὅτι ἐὰν πληθυνθῶσιν οἱ ἀγχιστεύοντες τὸ αἷμα ἐν τοῖς γειώραις, καὶ οὐκ ἐξάξεις τὸν υἱόν μου.

ולמה חשבתה כזאת על־עם אלהים ומדבר המלך הדבר הזה כאשם לבלתי השיב המלך את־נדחו כי־מות נמות 13. Σ. καὶ διατί ἐλογίσω τοιοῦτο κατὰ λαοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ λογίζεται ὁ βασιλεὺς τὸν λογισμὸν τοῦτον ὡς πλημμελήσας· ἵνα μὴ ἀναστρέψῃ ὁ βασιλεὺς τὸν ἐξωσμένον αὐτοῦ. πάντως γὰρ θανάτῳ ἀποθανούμεθα. O. ἵνα τί ἐλογίσω τοιοῦτο ἐπὶ λαὸν θεοῦ; ἢ ἐκ στόματος τοῦ βασιλέως ὁ λόγος οὗτος ὡς πλημμέλεια, τοῦ μὴ ἐπιστρέψαι τὸν βασιλέα τὸν ἐξωσμένον αὐτοῦ; ὅτι θανάτῳ ἀποθανούμεθα. Θ. ἵνα τί ἐλογίσθη οὕτως ἐπὶ λαὸν κυρίου, καὶ ἐκ τοῦ παρελθεῖν τοῦ βασιλέως τὸν λόγον τοῦτον, τοῦ ἐγκρατεύσασθαι τοῦ μὴ ἐπιστρέψαι τὸν βασιλέα τὸν ἀπωσμένον ἀπ᾽ αὐτοῦ, ὅτι τέθνηκεν ὁ υἱός σου.

וכמים הנגרים ארצה אשר לא יאספו ולא־ישא אלהים נפש 14. Σ. καὶ ὡς τὸ ὕδωρ τὸ καταφερόμενον ἐπὶ γῆν, ὃ οὐ συναχθήσεται, καὶ οὐ μὴ ἄρῃ ὁ θεὸς ψυχήν. O. καὶ ὥσπερ τὸ ὕδωρ τὸ καταφερόμενον ἐπὶ τῆς γῆς, ὃ οὐ συναχθήσεται, καὶ λήψεται ὁ θεὸς ψυχήν. Θ. καὶ ὡς ὕδωρ τὸ ἐκχυνόμενον ἐπὶ γῆν, ὃ οὐ συναχθήσεται, καὶ οὐκ ἐλπίζει ἐπ᾽ αὐτῷ ψυχή.

6. *Hebr. LXX. Vul.* & percussit. *Alius*, & ferit.

7. *Hebr.* & extinguent prunam meam quæ relicta est, ut non ponatur viro meo nomen, & residuum super facies terræ. *LXX.* & extinguent prunam meam residuam, ita ut non ponatur viro meo reliquum & nomen super faciem terræ. *Alius*, & extinguetur scintilla relicta mihi, ut non supersit viro meo nomen & residuum super faciem terræ. *Vul. & quærunt extinguere scintillam meam, quæ relicta est, ut non supersit viro meo nomen & reliquiæ super terram.*

10. *Hebr.* loquentem ad te: & adduc eum ad me, & non addet ultra tangere in te. *LXX.* qui loquitur ad te, & duces eum ad me: & non adjiciet ultra tangere eum. *Alius*, loquentem ad te verbum, adduc eum ad me, & non adjiciet tangere te. *Vul. Qui contradixerit tibi, adduc eum ad me, & ultra non addet ut tangat te.*

11. *Hebr.* recordetur nunc rex Domini Dei sui a multiplicando redemptionem sanguinis ad corrumpendum, & non disperdant filium meum. *LXX.* recordetur nunc rex Domini Dei sui, multiplicando redemptorem sanguinis ad disperdendum: & non tollant filium meum. *Alius*, recordetur, quæso, dominus meus rex Domini Dei: quia si multiplicentur redimentes sanguinem in advenis, & non educes filium meum. *Vul. Recordetur rex Domini Dei sui, ut non multiplicentur proximi sanguinis ad ulciscendum, & nequaquam interficiant filium meum.*

13. *H.* & ad quid cogitasti sicut hoc super populum Dei, & loquens rex verbum hoc tamquam delinquens, ut non reducat rex expulsum suum, quia moriendo morimur. *S.* ut quid cogitasti tale contra populum Dei, & cogitat rex cogitationem hanc tamquam delictum, ut non reducat rex expulsum suum: omnino enim morte morimur. *LXX.* ut quid cogitasti tale super populum Dei? Numquid ex ore regis verbum hoc tamquam delictum, ut non redire faciat rex ejectum suum? quoniam morte moriemur. *Th.* ut quid cogitatum est sic super populum Domini, & ex eo quod prætereat regis verbum hoc; ut firmetur non reducere regem ejectum suum a se, quia mortuus est filius tuus. *Vul. Quare cogitasti hujuscemodi rem contra populum Dei, & locutus est rex verbum istud, ut peccet, & non reducat ejectum suum? Omnes morimur.*

14. *H.* & sicut aquæ effusæ in terram, quæ non congregabuntur, & non tollet Deus animam. *S.* & sicut aqua demissa super terram, quæ non congregabitur: & non tollet Deus animam. *LXX*, & tamquam aqua delabens super terram, quæ non colligetur. Et accipiet Deus animam. *Th.* & sicut aqua effusa super terram, quæ non congregabitur! & non sperat in eo anima. *Vul. & quasi aqua dilabimur in terram, quæ non revertuntur: nec vult Deus perire animam.*

לדבר

ועתה אשר־באתי לדבר 15. O. καὶ νῦν ὃ ἦλθον λαλῆσαι. Ἄλλος, καὶ νῦν ὑπὲρ ὧν ἥκω λαλῆσαι.

15. *H.* & nunc quod venerim ad loquendum. *LXX.* & nunc quod venerim loqui. *Alius*, & nunc super quibus venio loqui. *Vul. nunc igitur veni, ut loquar.*

כי ישמע המלך להציל את־אמתו 16. Σ. ὅτι ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς, ὥστε ἐξελέσθαι τὴν δούλην αὐτοῦ. O. ὅτι ἀκούσεται ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐξελεῖται τὴν δούλην αὐτοῦ. O. ἄλλως, ὅτι ἀκούσει ὁ βασιλεὺς ῥύσασθαι τὴν δούλην αὐτοῦ.

16. *H.* quia audiet rex ad liberandam famulam suam. *S.* quia audivit rex, ut liberet famulam suam. *LXX.* quia audiet rex, & liberabit famulam suam. *LXX. aliter*, quia audiet rex ut eruat famulam suam. *Vul. & audivit rex, ut liberaret ancillam suam.*

לבעבור סבב את־פני הדבר עשה עבדך 20. Σ. ὑπὲρ τοῦ περιαγαγεῖν τὸ προσωπεῖον τοῦ ῥήματος τούτου δι' ἐποίησεν. O. ἕνεκεν τοῦ περιελθεῖν τὸ πρόσωπον τοῦ ῥήματος τούτου ὃ ἐποίησεν ὁ δοῦλός σου. Ἄλλος, ὅπως κυκλώσῃ τὸ πρόσωπον τοῦ λόγου τούτου.

20. *H.* ut vertatur facies verbi, fecit servus tuus. *S.* ad circumducendam prosopopœiam sermonis hujus bene fecit. *LXX.* ut verterem faciem verbi hujus quod fecit servus tuus. *Al.* ut circumiret faciem verbi hujus. *Vul. ut verterem figuram sermonis hujus, servus tuus Joab præcepit.*

חכם כחכמת O. σοφὸς καθὼς σοφία. Ἄλλος, φρόνιμος κατὰ τὴν φρόνησιν.

H. sapiens secundum sapientiam. *LXX.* sapiens sicut sapientia. *Alius*, prudens secundum prudentiam. *Vul. sapiens es, sicut habet sapientiam.*

בגלחו 26. O. ἐν τῷ κείρεσθαι αὐτόν. Ἄλλος, καὶ ὅταν ἐκείρετο.

26. *H. LXX.* in tondendo eum. *Alius*, & cum tonderetur. *Vulg. Et quando tondebat capillum.*

מאתים שקלים באבן O. διακοσίους σίκλους ἐν τῷ σίκλῳ. Ἄλλος, καὶ ἦν ἑκατὸν σίκλων ἐν τῷ σταθμῷ.

H. ducentis siclis in lapide. *LXX.* ducentos siclos in siclo. *Alius*, & erat centum siclorum in pondere. *Vul. ducentis siclis, pondere publico.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIV. Lib. II. Regum.

V. 2. Ἀλλ. φρόνιμον. Reg.
V. 5. Ἀλλ. ὄντως. Reg.
V. 6. Ἀλλ. ἐπάταξεν. Reg.
V. 7. Ἀλλ. καὶ σβεσθήσεται &c. Reg.
V. 10. Ἀλλ. τὸν λαλοῦντα πρός σε ῥῆμα &c. Reg.
V. 11. Ἄλλος, μνησθήτω δὴ ὁ κύριος &c. Reg.
V. 13. Σ. καὶ διατί &c. Lectiones Symmachi & Theodotionis exhibet Coislin. 2.
V. 14. Σ. καὶ ὡς τὸ ὕδωρ &c. Lectiones Symmachi & Theodotionis exhibet Coislin. 2. In Editione Romana, postrema verba sic habent, καὶ λήψεται ὁ Θεὸς ψυχήν.
V. 15. Ἀλλ. καὶ νῦν ὑπὲρ ὧν ἥκω λαλῆσαι. Reg.
V. 16. Σ. ὅτι ἤκουσεν &c. Coisl. 2. Postrema vero lectio est Editionis Romanæ.
V. 20. Σ. ὑπὲρ τοῦ περιαγ— Sic Coislin. 2. Alius vero mendose habet, ὑπὲρ τοῦ περιαγαγεῖν τὸ πρόσωπον ἂν &c.
Ibid. Ἀλλ. φρόνιμος κατὰ τὴν φρόνησιν. Reg.
V. 26. Ἀλλ. καὶ ὅταν ἐκείρετο. Reg.
Ibid. Ἀλλ. καὶ ἦν ἑκατὸν σίκλων ἐν τῷ σταθμῷ. Idem. Ms. Coislinianus hic habet, Μααθαιμ ἔχει τὸ Ἑβραϊκὸν, ὅ ἐστι Σ. i. *Maathaim habet Hebraicum, quod est ducenti.*

LIB. II. REGUM. CAPUT XV.

ראה דבריך טובים ונכחים ושמע אין־לך מאת המלך 3. O. ἰδοὺ οἱ λόγοι σου ἀγαθοὶ καὶ εὔκολοι, καὶ ὁ ἀκούων οὐκ ἔστι σοι παρὰ τοῦ βασιλέως. Ἄλλος, ἰδοὺ οἱ λόγοι σου καλοὶ καὶ κατευθύνοντες, καὶ ὁ ἀκουσόμενος οὐχ ὑπάρχει σοι παρὰ τοῦ βασιλέως.

3. *Hebr.* vide, sermones tui recti & boni, & non est audiens te a rege. *LXX.* ecce verba tua bona & facilia: & qui audiat non est tibi a rege. *Alius*, ecce sermones tui boni & recti, & qui audiat non est tibi a rege. *Vul. Videntur mihi sermones tui boni & justi. Sed non est qui te audiat, constitutus a rege.*

ארבעים 7. Ἐν τῷ Ἑξαπλῷ, τεσσαράκοντα κεῖται παρὰ πᾶσιν, ἐν δὲ τῷ Ἑβραϊκῷ, ἀρβαείμ.

7. *H.* quadraginta. *In Hexaplo*, quadraginta *jacet apud omnes, in Hebræo autem, arbaim.*

וישלח אבשלום את־אחיתפל הגילני 12. O. καὶ ἀπέστειλεν ὁ Ἀβεσσαλὼμ τῷ Ἀχιτόφελ τῷ Θεκωνί. Ἄλλος, καὶ ἐκάλεσε τὸν Ἀχιτόφελ τὸν Γαλαμωναῖον. Ἀλλ. Γελμωναῖον.

12. *H.* Misitque Absalom ad Achitophel Gilonitam. *LXX.* Et misit Abessalom ad Achitophel Theconi. *Alius*, & vocavit Achitophel Galamonæum. *Al.* Gelmonæum. *Vul. Accersivit quoque Absalom Achitophel Gilonitem.*

ויהי הקשר אמץ והעם הולך ורב את־אבשלום

H. Fuitque colligatio valida, & populus va-

O. καὶ ἐγένετο σύστρεμμα (Al. σύστρεμμα) ἰσχυρὸν, καὶ ὁ λαὸς ὁ πορευόμενος καὶ πολὺς μετὰ Ἀβεσσαλώμ. Ἄλλος, καὶ ἦν τὸ συμβούλιον πορευόμενον καὶ στερεούμενον, καὶ ὁ λαὸς ἐπορεύετο καὶ ἐπληθύνετο μετὰ Ἀβεσσαλώμ.

ברגליו 16. O. τοῖς ποσὶν αὐτῶν. Ἄλλος, πεζοί.

חי־יהוה וחי אדני המלך 21. Σ. ζῇ κύριος καὶ νὴ τὴν ζωὴν τῆς ψυχῆς σου. O. ζῇ κύριος, καὶ ζῇ ὁ κύριός μου ὁ βασιλεύς μου. Θ. ζῇ γάρ φησι κύριος, καὶ ζῇ ἡ ψυχή σου κύριε μου βασιλεῦ.

על־פני דרך את־המדבר 23. O. ἐπὶ πρόσωπον ὁδοῦ τῆς ἐρήμου. Ἄλλος, κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς ἐλαίας τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ.

השב את־ארון האלהים העיר אם־אמצא חן בעיני יהוה והשבני והראני אתו ואת־נוהו ואם כה יאמר לא חפצתי בך הנני יעשה־לי כאשר טוב בעיניו 25. O. ἀπόστρεψον τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ εἰς τὴν πόλιν· ἐὰν εὕρω χάριν ἐν ὀφθαλμοῖς κυρίου, καὶ ἐπιστρέψει με, καὶ δείξει μοι αὐτὴν, καὶ τὴν εὐπρέπειαν αὐτῆς. καὶ ἐὰν εἴπῃ οὕτως, οὐκ ἠθέληκα ἐν σοὶ, ἰδοὺ ἐγώ εἰμι, ποιείτω μοι κατὰ τὸ ἀγαθὸν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. Ἄλλος, καὶ καθισάτω εἰς τὸν τόπον αὐτῆς· ἐὰν εὕρω χάριν ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἐπιστρέψῃ με, ὄψομαι αὐτὴν καὶ τὴν εὐπρέπειαν αὐτῆς. καὶ ἐὰν εἴπῃ μοι, ὅτι οὐ τεθέληκά σε, ἰδοὺ ἐγώ. Θ. ποιείτω μοι τὸ ἀρεστὸν ἐνώπιον αὐτοῦ.

הרואה אתה שבה 27. O. ἴδετε, σὺ ἐπιστρέφεις. Ἄλλος, βλέπε, σὺ ἀνάστρεφε.

מתמהמה 28. A. μέλλω. Σ. κρυβήσομαι. O. στρατεύομαι. Ἄλλος, , αὐλίζομαι. Θ. προσδέχομαι ὑμᾶς.

בערבות Σ. ἐν τῇ πεδιάσι. O. ἐν Ἀραβώθ. Ἄλλος, ἐπὶ τῆς ἐλαίας.

סכל 31. A. ἀφρόνησον. O. διασκέδασον. Ἀλλ. ματαίωσον. Coisl. 2. A. κακοφρόνησον. Σ. ἀπαίδευτον ποίησον. Θ. ματαίωσον.

עד־הראש 32. A. Σ. ἕως τῆς ἄκρας. Coisl. Σ. εἰς τὴν ἄκραν. O. ἕως τοῦ Ῥοός. Ed. Rom. Ῥώς.

אם עברת אתי והית עלי למשא ואם־העיר תשוב 33. O. ἐὰν μὲν διαβῇς μετ᾽ ἐμοῦ, καὶ ἔσῃ ἐπ᾽ ἐμὲ εἰς βάσταγμα, καὶ ἐὰν ἐπιστρέψῃς ἐπὶ τὴν πόλιν. Ἄλλος, ἐὰν διέλθῃς μετ᾽ ἐμοῦ, ἔσῃ ἐπ᾽ ἐμὲ φορτίας· ἐὰν δὲ εἰς τὴν πόλιν ἀναστρέψῃς.

למשא A. φορτίον. Σ. βάρος. O. εἰς βάσταγμα.

dens & multus cum Absalom. *LXX.* & facta est coitio fortis, & populus pergens & multus cum Abessalom. *Alius*, & erat consultatio vadens & firmata, & populus ibat & augebatur cum Abessalom. *Vul. facta est conjuratio valida, populusque concurrens augebatur cum Absalom.*

16. *H.* in pedibus suis. *LXX. Vulg.* pedibus suis. *Alius*, pedites.

21. *H.* vivit Dominus, & vivit Dominus meus rex. *S.* vivit Dominus, & per vitam animæ tuæ. *LXX.* vivit Dominus, & vivit Dominus meus rex meus. *Th.* vivit enim, inquit, Dominus, & vivit anima tua, Domine mi rex. *Vul. vivit Dominus, & vivit Dominus meus rex.*

23. *H.* super facies viæ ad desertum. *LXX.* ad faciem viæ in desertum. *Alius*, secundum viam olivæ, quæ est in deserto. *Vul. contra viam, quæ respicit ad desertum.*

25. *H.* Reduc arcam Domini in urbem: si invenero gratiam in oculis Domini, & reducet me, & videre me faciet eam & domicilium ejus. Et si sic dixerit: Non complacui in te: ecce ego, faciat mihi sicut bonum in oculis ejus. *LXX.* Reduc arcam Dei in civitatem: si invenero gratiam in oculis Domini, & reducet me, & ostendet mihi eam, & decorem ejus. Et si dixerit sic, Non volui in te, ecce ego sum: faciat mihi juxta id quod bonum in oculis suis. *Alius*, & sedeat in loco suo. Si invenero gratiam ante Dominum, & reducat me, videbo eam & decorem ejus. Et si dixerit mihi, quoniam non volui te, ecce ego. *Th.* faciat mihi quod placitum in conspectu ejus. *Vul. Reporta arcam Dei in urbem: si invenero gratiam in oculis Domini, reducet me, & ostendet mihi eam, & tabernaculum suum. Si autem dixerit mihi, Non places: præsto sum, faciat quod bonum est coram se.*

27. *Hebr.* Nonne videns tu? revertere. *LXX.* videte, tu reverteris. *Alius*, vide, tu revertere. *Vul. O videns revertere.*

28. *Hebr.* morans. *A.* tardo. *S. Vul.* abscondar. *LXX.* castrametor. *Alius*, maneo. *Th.* excipio vos.

Hebr. in solitudine. *S. Vul.* in campestribus. *LXX.* in Araboth. *Alius*, in olea.

31. *Heb. A. Vulg.* infatua. *LXX.* dissipa. *Alius*, vanum fac. *Coislin.* 2. *A.* malam mentem da. *S.* insipientem fac. *Th.* vanum fac.

32. *Heb.* usque ad caput. *A. S.* usque ad verticem. *Coislin. S.* in verticem. *LXX.* usque Roos. *Vulg. summitatem.*

33. *Hebr.* si transieris mecum, & eris super me in onus; & si in civitatem reverteris. *LXX.* si quidem transieris mecum, & eris super me in onus, & si reverteris in civitatem. *Alius*, si transieris mecum, eris super me sarcinæ; si autem in civitatem revertaris. *Vulg. Si veneris mecum, eris mihi oneri. Si autem in civitatem revertaris.*

Hebr. LXX. in onus. *A.* sarcinam. *S.* pondus. *Vul. oneri.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. X V. Lib. II. Regum.

v. 3. Ἄλλος, ἰδοὺ οἱ λόγοι σου καλοὶ &c. Reg.
v. 7. ὃν τῷ ἐξαπλ- &c. Hæc nota prodit ex Coislin. 2.
v. 12. Ἄλλος, καὶ ἐκάλεσε τὸν Ἀχ- &c. Reg.
Ibid Ἀλλ. καὶ ἰδοὺ τὸ διαβούλιον &c. Reg.
v. 16. Ἄλλος, πιστοί. Reg.
v. 21. Σ. ζῇ κύριος. Has Symmachi & Theodotionis lectiones adferi Coislin. 2.
v. 23. Ἀλλ. κατὰ τὴν ὁδὸν ἐλαίας &c. Reg.
v. 25. Ἄλλος, καὶ καθιστάτω εἰς τὸν τόπον &c. Reg. Extremam vero hujus lectionis partem Theodotioni adscribit Coislin. 2.

v. 27. Ἄλλος, βλέπε, σὺ ἀνάστρεφε. Reg.
v. 28. Α. μέλλω. Σ. κρυβήσομαι. Coislin. 2. Ἄλλος, αὐλίζομαι &c. Sic quædam Exemplaria.
Ibid. Σ. ἐν ταῖς πεδιάσι. Coisl. 1. Hodie legitur עברות
v. 31. Α. ἀφρόνησον. Drusius. Ἄλλος, ματαίωσον. Reg. Sed diversas adfert lectiones Coislin. 2. quales repræsentamus.
v. 32. Α. Σ. ἕως τῆς ἄκρας. Eusebius de locis Hebraïcis, ad vocem Ῥώς. Coislin. vero 2. Σ. εἰς τὴν ἄκραν.
v. 33. Ἀλλ. ἐὰν διέλθῃς μετ' ἐμοῦ. Reg.
Ibid. Α. φορτίον &c. Coislin. 1.

LIB. II. REGUM. CAPUT XVI.

מעט מראש 1. Α. Σ. ὀλίγον ἀπὸ τῆς ἄκρας. Ο. βραχύ τι ἀπὸ τῆς Ῥώς.

נבל Ο. νέβελ. Ἄλλος, κεράμιον.

החמורים לבית־המלך לרכב ולהלחם והקיץ 2. Ο. τὰ ὑποζύγια τῇ οἰκίᾳ τοῦ βασιλέως τοῦ ἐπικαθῆσθαι, καὶ οἱ ἄρτοι, καὶ οἱ φοίνικες. Ἄλλος, ὄνοι οἱ σεσαγμένοι τῷ οἴκῳ τοῦ βασιλέως ἐπιβαίνειν, καὶ οἱ ἄρτοι, καὶ αἱ παλάθαι, καὶ αἱ σταφίδες.

והנך ברעתך 8. Ο. καὶ ἰδοὺ σὺ ἐν τῇ κακίᾳ σου. Ἄλλος, καὶ ἔδειξέ μοι τὴν κακίαν σου.

כי יקלל 10. Ο. καὶ οὕτως καταράσθω. Θ. διότι καταρᾶταί με.

ואף כי־עתה בן־הימיני 11. Α. καί γε ὅτι νῦν ὁ υἱὸς τοῦ Ἰεμιναίου. Σ. πόσῳ μᾶλλον νῦν ὁ υἱὸς τοῦ Ἰεμιναίου. Ο. καὶ προσέτι νῦν ὁ υἱὸς τοῦ Ἰεμινί.

אולי יראה יהוה בעוני והשיב יהוה לי טובה תחת קללתו 12. Ο. Εἴπως ἴδοι κύριος ἐν τῇ ταπεινώσει μου, καὶ ἐπιστρέψει μοι ἀγαθὰ ἀντὶ τῆς κατάρας αὐτοῦ. Ἄλλος, ὅπως ἴδοι τὴν ταπείνωσίν μου, καὶ ἀνταποδώσει κύριος ἀγαθὰ ἀντὶ τῆς κατάρας.

בצלע 13. Ο. ἐκ πλευρᾶς. Ἄλλος, κατὰ τὸ κλίτος.

הבו לכם עצה 20. Ο. φέρετε ἑαυτοῖς βουλήν. Ἄλλος, δότε αὐτοῖς βουλήν.

1. HEbr. paululum a capite. *A. S.* paulum a vertice. *LXX.* paululum quid a Ros. *Vulg. paululum montis verticem.*

Heb. LXX. nebel. *Alius*, vasculum. *Vul. utre.*

2. *Hebr.* Afini domui regis ad equitandum, & ad panes, & fructus. *LXX* Subjugalia domui regis ad insideodum, & panes, & palmulæ. *Alius*, Asioi iostrati domui regis ad inscendendum, & panes, & palathæ, & uvæ. *Vulg. Asini domesticis regis ut sedeant: panes & palatha.*

8. *Heb. LXX.* & ecce tu in malo tuo. *Alius*, & ostendit mihi malum tuum. *Vulg. & ecce premunt te mala tua.*

10. *Heb.* quod maledicat. *LXX.* & sic maledicat. *Th.* quoniam maledicit me. *Vul. ut maledicat.*

11. *H.* & etiam quia nunc filius Jemini. *A.* & utique quia nunc filius Jeminæi. *S.* quanto magis nunc filius Jeminæi? *LXX.* & insuper nunc filius Jemini. *Vulg. quanto magis nunc filius Jemini?*

12. *Heb.* forsitan respiciet Dominus in afflictionem meam: & reddet mihi Dominus booum pro maledictione ejus. *LXX.* si forte inspiciat Dominus in humilitatem meam, & redire faciet mihi bona pro maledictione illius. *Alius*, ut videat humilitatem meam, & retribuet Dominus bona pro maledictiooe. *Vulg. si forte respiciat Dominus afflictionem meam: & reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac.*

13. *Heb.* in costa. *LXX. Vul.* ex latere. *Alius*, secundum latus.

20. *Heb.* date vobis consilium. *LXX.* ferte vobis consilium. *Alius*, date vobis ipsis consilium. *Vul. Inite consilium.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVI. Lib. II. Regum.

v. 1. Α. Σ. ὀλίγον &c. Coislin. 1.
Ibid. Ἀλλ. κεράμιον. Sic unus.
v. 2. Ἄλλος, ὄνοι οἱ σεσαγμένοι &c. Reg.
v. 8. Ἄλλος, καὶ ἔδειξέ μοι τὴν κακίαν σου. Reg.
v. 10. Θ. διότι κατ- Coislin. 2.

v. 11. Α. καί γε ὅτι νῦν &c. Coisl.
v. 12. Ἄλλος, ὅπως ἴδοι τὴν ταπ- &c. Reg.
v. 13. Ἀλλ. κατὰ τὸ κλίτος. Sic quædam Exemplaria.
v. 20. Ἄλλος, δότε αὐτοῖς βουλήν. Reg.

Digitized by Google

LIB II. REGUM. CAPUT XVII.

אם־אין אתה דבר 6. O. Εἰ δὲ μή, σὺ λάλησον. Ἄλλος, ἢ πῶς σὺ λαλεῖς;

בפעם הזאת 7. O. τὸ ἅπαξ τοῦτο. Ἄλλος, νυνὶ ταύτην.

כדוב שכול בשדה 8. O. ὡς ἄρκτος ἠτεκνωμένη ἐν ἀγρῷ. Ἄλλος, ὡς ἄρκῳ παροιστρώσῃ ἐν ἀγρῷ.

הפחתים 9. O. βουνῶν. Ἄλλος, αὐλώνων.

מגפה O. θραῦσις. Ἄλλος, πτῶσις.

הטובה 14. Σ. τὴν συμφέρουσαν. O. τὴν ἀγαθήν.

אל־תלן הלילה בעברות המדבר וגם עבור העבור פן־יבלע למלך ולכל־העם אשר אתו 16. O. μὴ αὐλισθῇς τὴν νύκτα ἐν Ἀραβὼθ τῆς ἐρήμου, καί γε διαβαίνων σπεῦσον, μήποτε καταπείσῃ (al. καταπίῃ) τὸν βασιλέα, καὶ πάντα τὸν λαὸν τὸν μετ' αὐτοῦ. Ἄλλος, μὴ αὐλισθῇς τὴν νύκτα κατὰ δυσμὰς τῆς ἐρήμου· καί γε διαβαίνων διάβηθι τὰ ὕδατα, ὅπως μὴ καταποθῇ ὁ βασιλεὺς καὶ πᾶς ὁ λαὸς μετ' αὐτοῦ.

הרפות 19. Α. Σ. πτισάνας. O. ἀραφώθ. Θ. παλάθας.

עברו מיכל המים ויבקשו ולא מצאו וישבו ירושלם 20. O. παρῆλθον μικρὸν τοῦ ὕδατος. καὶ ἐζήτησαν, καὶ οὐχ εὗρον, καὶ ἀνέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ. Ἄλλος, διεληλύθασι σπεύδοντες· καὶ ἐζήτουν καὶ οὐχ εὕρισκον αὐτούς· καὶ ἀναστρέφουσιν εἰς Ἱερουσαλήμ.

עד־אור הבקר עד־אחד לא־נעדר אשר לא־עבר את־הירדן 22. O. ἕως τοῦ φωτὸς τοῦ πρωΐ, ἕως ἑνὸς οὐκ ἔλαθεν ὃς οὐ διῆλθε τὸν Ἰορδάνην. Ἄλλος, ἕως διέφαυσε τὸ πρωΐ, ἕως τοῦ μὴ ἀποκαλυφθῆναι τὸν λόγον· οὕτως διέβησαν τὸν Ἰορδάνην.

מחנימה 24. & 27. Α. Θ. εἰς παρεμβολάς. O. εἰς Μαναΐμ.

על־הצבא 25. O. ἐπὶ τῆς δυνάμεως. Ἄλλος, ἐπὶ τῆς στρατιᾶς.

ספות 28. Σ. ὑποστίμματα. Coisl. Σ. ὑποστρώματα. O. ἀμφιτάποις.

קלי Α. Σ. φρυκτόν. O. ἄλφιτον.

שפות בקר 29. O. καὶ σαφὼθ βοῶν. Θ. Coisl. καὶ γαλαθηνὰ μοσχάρια.

6. HEb. annon? tu loquere. *LXX.* fin minus, tu loquere. *Alius*, aut quomodo tu loqueris? *Vul. annon? quod das consilium.*

7. *Heb.* in vice hac. *LXX.* vice hac. *Alius*, nunc hoc consilium. *Vulg. hac vice.*

8. *Hebr.* sicut ursus orbatus in agro. *LXX.* tamquam ursa orbata filiis in agro. *Alius*, tamquam ursæ furiosæ in agro. *Vul. veluti si ursa raptis catulis in saltu sæviat.*

9. *Hebr.* fovearum. *LXX.* collium. *Alius*, canalium. *Vulg. in foveis.*

H. Vul. plaga. *LXX.* percussio. *Alius*, ruina.

14. *Hebr. LXX.* bonum. *S. Vulg.* utile.

16. *Heb.* ne transigas noctem in transitibus deserti: & etiam transeundo transibis, ne forte deglutiat regem & omnem populum, qui cum eo. *LXX.* ne maneas nocte in Araboth deserti, etiam transiens festina, ne forte absorbeat regem & omnem populum, qui cum eo. *Alius*, ne maneas nocte ad occidentem deserti: etiam transiens transi aquas, ut ne absorbeatur rex & omnis populus cum eo. *Vul. ne moreris nocte hac in campestribus deserti, sed absque dilatione transgredere: ne forte absorbeatur rex, & omnis populus, qui cum eo est.*

19. *Hebr.* grana contusa. *A. S. Vul.* ptisanas. *LXX.* Araphoth. *Th.* palathas.

20. *Hebr.* transierunt rivum aquarum, & quæsierunt, & non invenerunt, & reversi sunt Jerusalem. *LXX.* præterierunt pusillum aquæ: & quæsierunt, & non invenerunt, & reversi sunt in Jerusalem. *Alius*, pertransierunt festinantes: & quæsierunt, & non inveniebant eos: & revertuntur in Jerusalem. *Vul. Transierunt festinanter, gustatâ paululum aquâ. At hi qui quærebant, cum non reperissent, reversi sunt in Jerusalem.*

22. *Heb.* usque ad lucem matutini, usque ad unum. Non defuit qui non transiret Jarden. *LXX.* usque ad lucem matutinam, usque ad unum non latuit, qui non transierit Jordanem: *Alius*, usquequo illuxit matutinum, donec non revelaretur verbum; sic pertransierunt Jordanem. *Vulg. donec dilucesceret: & ne unus quidem residuus fuit, qui non transisset fluvium.*

24. & 27. *Heb.* in Mahanaim. *A. Th. Vulg.* in castra. *LXX.* in Manaïm.

25. *Heb. Alius*, *Vulg.* super exercitum. *LXX.* super virtutem.

28. *Heb.* scyphos. *S.* hypostimmata. *Coisl. S.* stragula. *LXX. Vulg.* tapetia.

H. A. S. tostum. *LXX. Vul.* polentam.

29. *H.* & coagulationes bovis. *LXX.* & saphoth boum. *Th.* & lacteos vitulos. *Vulg. & pingues vitulos.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVII. Lib. II. Regum.

v. 6. Ἀλλ. ἢ πῶς σὺ λαλεῖς. Reg.
v. 7. Ἀλλ. νυνὶ ταύτην. Reg.
v. 8. Ἀλλ. ὡς ἄρκοι παροιστρ. Reg.
v. 9. Ἀλλ. αὐλώνων. Reg.
Ibid. Ἀλλ. ἡ πτῶσις. Reg.
v. 14. Σ. τὴν συμφέρουσαν. Reg. & Coislin. 2.
v. 16. Ἄλλος, μὴ αὐλισθῇς τὴν νύκτα κατὰ δυσμάς &c. Reg. Hic Interpres legit haud dubie בערבות videturque esse Theodotion, qui illam vocem ערבות solet vertere, δυσμάς.
v. 19. Α. Σ. πτισάνας. Ἄλλος, παλάθας. Ex Procopio & Reg. Coislin. 1. habet Θ. παλάθας, & πτισάνας uni Symmacho tribuit.
v. 20. Ἄλλος, διαλελύκασι σπεύδοντες &c. Reg.
v. 22. Ἄλλος, ἕως διέφαυσε τὸ πρωΐ &c. Idem.
v. 24. & 27. Θ. εἰς παρεμβολάς. Drusius. Sed Coislinianus 2. Α. Θ. παρεμβολάς.
v. 25. Ἀλλ. ἐπὶ τῆς στρατιᾶς. Reg.
v. 28. Σ. ὑποστέμματα. Reg. Sed Coisl. 2. ὑποστρώματα: Quæ lectio sincerior videtur.
Ibid. Α. φρυκτόν. Reg. Sed Coislin. 2. habet Α. Σ. φρυκτόν.
v. 29. Θ. καὶ γαλαθηνὰ μοσχάρια. Coislin. 2. Regius vero sine Interpretis nomine adfert.

LIB. II. REGUM. CAPUT XVIII.

והשלשית 2. O. τὸ τρίτον. Ἄλλος, καὶ ἐτρίσσευσεν.

לא־ישימו אלינו לב 3. O. οὐ θήσουσιν ἐφ' ἡμᾶς καρδίαν. Ἄλλος, οὐ στήσεται ἐν ἡμῖν καρδία.

כי־עתה ממנו עשרה אלפים Σ. καὶ σὺ ὡς ἡμεῖς δέκα χιλιάσιν. O. ὅτι σὺ ὡς ἡμεῖς δέκα χιλιάδες. Θ. Coisl. καὶ νῦν ἀφαιρεθήσεται ἡ γῆ ἐξ ἡμῶν ἰ. χιλιάσιν. Coisl. 2. A. ὅτι νῦν ὅμοιος ἡμῖν δέκα χιλιάδας. Σ. σὺ γὰρ χιλιοπλασίων ἡμῶν.
ועתה טוב כי־תהיה־לנו מעיר לעזיר O. καὶ νῦν ἀγαθὸν, ὅτι ἔσῃ ἡμῖν ἐν τῇ πόλει βοήθεια τοῦ βοηθεῖν. Ἄλλος, καὶ νῦν καλόν ἐστι, τὸ εἶναί σε ἐν τῇ πόλει εἰς βοήθειαν ἡμῶν.

השדה 6. O. εἰς τὸν δρυμόν. Ἄλλος, εἰς τὸ πεδίον.

וינגפו 7. A. ἐθραύσθη. O. ἔπταισεν.
המגפה O. θραῦσις. Ἄλλος, πληγή.
החרב 8. O. μάχαιρα. Ἄλλος, ῥομφαία.
תלוי באלה 10. O. κρεμάμενον ἐν τῇ δρυΐ. Ἄλλος, καὶ ἀνεκρεμάσθη ἐν τῷ δένδρῳ.
או־עשיתי בנפשו שקר 13. O. μὴ ποιῆσαι ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἄδικον. Ἄλλος, καὶ πῶς ποιήσω ἐν τῇ ψυχῇ μου ἄδικον;

לא איש בשרה אתה 20. O. οὐκ ἀνὴρ εὐαγγελίας σύ. Ἄλλος, οὐκ ἀνὴρ εὐαγγελισμοῦ εἶ σύ.
ויהי־מה ארוץ 23. O. τί γὰρ ἐὰν δραμῶ. Ἄλλος, καὶ τί ἐὰν δραμῶ ὀπίσω τοῦ Χουσί;

דרך הככר ויעבר את־הכושי O. τὴν ὁδὸν τὴν τοῦ Κεχάρ, καὶ ὑπερέβη τὸν Χουσί. Ἄλλος, τὴν ὁδὸν τὴν διατεταγμένην, καὶ παρῆλθε τὸν Χουσί. οἱ Γ. τὴν διατέμνουσαν.

ראיתי ההמון הגדול לשלח את־עבד המלך יואב ואת־עבדך ולא ידעתי מה 29. O. εἶδον

2. HEbr. *LXX. Vul.* & tertiam partem. *Alius*, & tertiavit.

3. *H.* non ponent ad nos cor. *LXX.* non ponent super nos cor. *Alius*, non stabit in nobis cor. *Vulg. non magnopere ad eos de nobis pertinebit.*

H. LXX. quia nunc (*LXX.* tu) sicut nos decem millia. *S.* & tu ut nos decem millibus. *Th.* & nunc auferetur terra ex nobis decem millibus. *Coisl.* 2. *A.* quia nunc similis nobis decem millia. *S.* Tu enim millies potior es nobis. *Vul. quia tu unus pro decem millibus computaris.*

H. & nunc bonum quia eris nobis a civitate ad auxiliandum. *LXX.* & nunc bonum, quia eris nobis in civitate auxilium ad auxiliandum. *Alius*, & nunc bonum est, ut sis in civitate in auxilium nostri. *Vul. melius est igitur ut sis nobis in urbe præsidio.*

6. *H. Alius*, in agrum. *LXX.* in sylva. *Vulg. in campum.*

7. *H.* & cæsi sunt. *A.* confractus est. *LXX.* cecidit. *Vul. cæsus est.*

H. Alius, *Vulg.* plaga. *LXX.* percussio.

8. *H. LXX. Vulg.* gladius. *Alius*, framea.

10. *H. LXX.* pendentem in quercu. *Alius*, & suspensus erat in arbore. *Vulg. pendere de quercu.*

13. *H.* aut fecissem in animam ejus mendacium. *LXX.* non faciendo in animam ejus injuriam. *Alius*, & quomodo faciam in anima mea injustum? *Vulg. sed & si fecissem contra animam meam audacter.*

20. *H. LXX.* Non vir boni nuntii tu. *Alius*, non vir boni nuntii es tu. *Vul. Non eris nuntius.*

23. *H.* & sit quidquid, curram. *LXX. Vulg.* Quid enim si cucurrero? *Alius*, Et quid si curram post Chusi?

H. via planiciei, & transivit ipsum Chusi. *LXX.* viam quæ Cechar, & transgressus est ipsum Chusi. *Alius*, viam constitutam, & prætergressus est Chusi. *Tres Int.* dividentem, *vel* compendiosam. *Vul. per viam compendii, transivit Chusi.*

29. *H.* vidi tumultum magnum in mittendo servum regis Joab servum tuum: & non novi

τὸ πλῆθος τὸ μέγα τοῦ ἀποστεῖλαι τὸν δοῦλον τοῦ βασιλέως Ἰωὰβ, καὶ τὸν δοῦλόν σου, καὶ οὐκ ἔγνων τί ἐκεῖ. Ἄλλος, ἤκουσα ἦχον μέγαν ὀπίσω μου ἐν τῷ ἀποστεῖλαι Ἰωὰβ τὸν παῖδα τοῦ βασιλέως τὸν δοῦλόν σου, καὶ οὐκ ἔγνων τὰ ἐκεῖ.

aliquid. *LXX.* vidi multitudinem magnam in mittendo servum regis Joab servum tuum: & non novi quid illic. *Alius*, audivi sonitum magnum post me, in mittendo Joab puerum regis servum tuum: & non novi quid illic. *Vulg. vidi tumultum magnum, cum mitteret Joab servus tuus, ô rex, me servum tuum: nescio aliud.*

התיצב 30. Ο. στηλώθητι. Ἄλλος, παράστηθι.

30. *H. LXX. Vulg.* sta. *Alius*, adsta.

הקמים עליך 31. Ο. ἐπεγειρομένων ἐπὶ σέ. Ἄλλος, ἀνθεστηκότων σοι.

31. *Heb. LXX.* insurgentium super te. *Alius*, adversantium tibi. *Vulg. qui surrexerunt contra te.*

השלום לנער 32. Ο. εἰ εἰρήνη τῷ παιδαρίῳ. Ἄλλος, εἰ ὑγιαίνει τὸ παιδάριον.

32. *H.* Num pax puero. *LXX.* si pax puero. *Alius*, si salvus est puer. *Vul. Est-ne pax puero?*

וירגז 33. Α. καὶ ἐκλονήθη. Ο. καὶ ἐταράχθη. Θ. ἐδάκρυσεν.

33. *H. LXX.* & conturbatus est. *A.* & commotus est. *Th.* lacrymatus est. *Vulg. Contristatus itaque.*

בלכתו Ο. ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτόν. Ἄλλος, ἐν τῷ κλαίειν αὐτόν.

H. in eundo ipsum. *LXX.* dum ipse iret. *Alius*, dum ipse fleret. *Vul. vadens.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVIII. Lib. II. Regum.

v. 2. Ἄλλος, καὶ ἐτρίσσευσεν. Reg.

v. 3. Ἀλλ. οὐ στήσεται ἐν ἡμῖν καρδία. Reg.

Ibid. Σ. καὶ σὺ ὡς ἡμεῖς δέκα χιλιάσιν. Sic ex Theodoreto Drusius. Ἀλλ. καὶ νῦν ἀφαιρ- &c. Reg. Sed Coislin. Aquilæ versionem adfert, necnon Symmachi longe diversam. Aliam vero, quam sine Interpretis nomine adfert Regius, Theodotioni adscribit.

Ibid. Ἀλλ. καὶ νῦν καλὸν &c. Reg.

v. 6. Ἀλλ. εἰς τὸ πεδίον. Reg.

v. 7. Α. ἐθραύσθη. Coislin. 2.

Ibid. Ἀλλ. πληγή. Reg.

v. 8. Ἀλλ. ῥομφαία. Reg.

v. 10. Ἀλλ. καὶ ἀνεκρεμάσθη ἐν τῷ δένδρῳ. Reg.

v. 13. Ἀλλ. καὶ πῶς ποιήσω ἐν τῇ ψυχῇ μου. Hic legit בנפשי ut & Interpres Vulgatæ. LXX. legerunt בנפשו ut hodieque legitur in Bibliis. Sed cum nota קרי בנפשי

v. 20. Ἀλλ. οὐκ ἀνὴρ εὐαγγελισμοῦ. Reg.

v. 23. Ἀλλ. καὶ τί ἐὰν δραμοῦμαι &c. Idem.

Ibid. Ἀλλ. τὴν ὁδὸν τὴν διατεταγ- &c. Reg.

v. 29. Ἀλλ. ἤκουσα ἦχον μέγαν &c. Reg.

v. 30. Ἀλλ. παράστηθι. Reg.

v. 31. Ἀλλ. ἀνθεστηκότων σοι. Reg.

v. 32. Ἀλλ. εἰ ὑγιαίνει τὸ παιδάριον. Reg.

v. 33. Α. καὶ ἐκλονήθη. Reg. & Coislin. 2. qui postremus habet Θ. ἐδάκρυσεν. Regius vero sine Interpretis nomine hanc versionem effert.

Ibid. Ἀλλ. ἐν τῷ κλαίειν αὐτόν. Reg. Qui autem sic vertit, legit haud dubie בבכתו, mutato ל in ב.

LIB. II. REGUM. CAPUT XIX.

ויתגנב 3. Ο. καὶ διεκλέπτετο. Ἄλλος, καὶ διεστέλλετο.

3. HEbr. & furatus est. *LXX.* & suffuratus est se. *Alius*, diduxit se. *Vulg. & declinavit.*

כאשר יתגנב העם הנכלמים בנוסם Ο. καθὼς διακλέπτεται ὁ λαὸς οἱ αἰσχυνόμενοι ἐν τῷ αὐτοὺς φεύγειν. Ἄλλος, καθὼς ὑποστέλλεται λαὸς ἡττημένος ἠτιμωμένος ἐν τῇ φυγῇ αὐτοῦ.

H. quemadmodum suffuraretur se populus erubescentes in fugiendo ipsos. *LXX.* quemadmodum suffuratur se populus, qui confunduntur in fugiendo. *Alius*, quemadmodum subtrahit se populus victus, inhonoratus in fuga sua. *Vul. quomodo declinare solet populus versus & fugiens de prælio.*

כי ידעתי היום כי לא אבשלום חי 6. Ο. ὅτι ἔγνωκα σήμερον, ὅτι εἰ Ἀβεσσαλὼμ ἔζη. Ἄλλος, οἶδας εἰ Ἀβεσσαλὼμ ἔζη σήμερον.

6. *H.* quia novi hodie, quia si Absalom vivens. *LXX.* quoniam novi hodie, quia si Abessalom viveret. *Alius*, nosti si Abessalom viveret hodie. *Vul. & vere cognovi modo, quia si Absalom viveret.*

כי־אינך יוצא אם־ילין איש אתך הלילה ורעה לך זאת 7. Ο. ὅτι εἰ μὴ ἐκπορεύσῃ σήμερον, εἰ αὐλισθήσεται ἀνὴρ μετὰ σοῦ τὴν νύκτα ταύτην, καὶ ἐπίγνωθι σεαυτῷ, καὶ κακόν σοι τοῦτο. Ἄλλος, ὅτι εἰ μὴ σὺ ἐξέλθῃς εἰς ἀπάντησιν τοῦ λαοῦ, εἰ ὑπνώσει τις μετὰ σοῦ τὴν νύκτα ταύτην, καὶ ἐπιγνώσῃ τοῦτο σεαυτῷ, ὅτι χεῖρόν σοι ἔσται τοῦτο.

7. *H.* quia non tu egrediens, si pernoctabit vir tecum nocte: & malum erit tibi hoc. *LXX.* quia nisi egrediaris hodie: si manebit vir tecum nocte hac. Et scito tibi, & malum tibi hoc. *Alius*, quoniam nisi tu egrediaris in occursum populi; si dormierit quis tecum hac nocte, & scias hoc tibimetipsi, quoniam pejus tibi erit hoc. *Vulg. quod si non exieris, ne unus quidem remansurus sit tecum nocte hac: & pejus erit hoc tibi.*

נרגן 9. O. Διακρινόμενος. Ed. R. κρινόμενος. Ἄλλος, γογγύζων.

עלינו 10. O. ἐφ' ἡμῶν. Ἄλλος, ἐφ' ἑαυτοὺς εἰς βασιλέα.

מחרשים O. κωφεύετε. Ἄλλος, σιωπᾶτε.

אם־לא שר צבא תהיה 13. O. Εἰ μὴ ἄρχων δυνάμεως ἔσῃ. Ἄλλος, εἰ μὴ ἀρχιστράτηγος ἔσῃ μοι.

וכל־עבדיך 14. O. καὶ πάντες οἱ δοῦλοί σου. Ἄλλος, καὶ πάντες οἱ παῖδές σου.

וצלחו הירדן לפני המלך 17. O. καὶ κατεύθυναν τὸν Ἰορδάνην ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως. Ἄλλος, καὶ ἀποστέλλουσιν ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην ἐνώπιον τοῦ βασιλέως.

לשטן 22. O. εἰς ἐπίβουλον. Ἄλλος, εἰς σατάν.

מפיבשת 24. O. Μεμφιβοσθέ. Ἀλλ. Μεμφιβαάλ.

ולא־עשה Σ. καὶ οὐκ ἐκείρατο. O. καὶ οὐκ ἐποίησε.

רמני 26. O. παρελογίσατό με. Ἄλλος, ἀπέρριψέ με.

וירגל בעבדך 27. O. καὶ μεθώδευσεν ἐν τῷ δούλῳ σου. Ἄλλος, καὶ κατηγορήκασι τὸν δοῦλόν σου.

ומה יש־לי עוד צדקה ולזעק עוד אל־המלך 28. O. καὶ τί ἐστί μοι ἔτι δικαίωμα, καὶ τοῦ κεκραγέναι με ἔτι πρὸς τὸν βασιλέα. Ἄλλος, ἐκ χειρὸς τίνος ἐστί μοι ἔτι δικαιοσύνη, καὶ ἐβόησεν ἔτι πρὸς τὸν βασιλέα.

בשיבתו במחנים 32. O. ἐν τῷ οἰκεῖν αὐτὸν ἐν Μαναΐμ. Ἄλλος, ἐν τῷ καθῆσθαι ἐν παρεμβολαῖς.

כמעט 36. O. ὡς βραχύ. Ἄλλος, ὅτι ὀλίγον.

ישב־נא 37. O. καθισάτω δή. Ἄλλος, ἀποστρεψάτω.

טוב O. ἀγαθόν. Ἄλλος, ἀρεστόν.

כל אשר־תבחר עלי 38. O. πάντα ὅσα ἂν ἐκλέξῃ ἐπ' ἐμοί. Ἄλλος, καὶ ὃ ἂν ἐπιτάξῃς μοι.

כי־קרוב המלך אלי 42. O. διότι ἐγγίζει πρός με ὁ βασιλεύς. Ἄλλος, ὅτι ἐγγίζει ἡμῖν ὁ βασιλεύς.

נשאת O. ἄρσιν. Ἄλλος, προσφύγιον.

ולא־היה דברי ראשון לי להשיב את־מלכי 43. O. καὶ οὐκ ἐλογίσθη ὁ λόγος μου πρῶτός μοι τοῦ Ἰούδα ἐπιστρέψαι τὸν βασιλέα ἐμοί. Ἄλλος, καὶ οὐκ ἐγένετο ῥῆμά μου πρότερον τοῦ ἐπιστρέψαι τὸν βασιλέα μου.

9. *H. Vul.* certabat. *LXX.* disceptans. *Alius*, murmurans.

10. *H. LXX. Vul.* super nos. *Alius*, super nosmetipsos in regem.

H. Alius, *Vulg.* siletis. *LXX.* obmutescitis.

13. *H. Alius*, si non princeps exercitus fueris. *LXX.* si non princeps virtutis fueris. *Vul. si non magister militiæ fueris.*

14. *H. LXX. Vul.* & omnes servi tui. *Alius*, & omnes pueri tui.

17. *H.* & prospere transierant Jordanem ad facies regis. *LXX.* & direxerunt Jordanem ante regem. *Alius*, & mittunt ad Jordanem in conspectu regis. *Vul. & irrumpentes Jordanem ante regem.*

22. *H.* in adversarium. *LXX.* in insidiatorem. *Alius* & *Vulg.* in Satan.

24. *H. Vul.* Miphiboseth. *LXX.* Memphibosthe. *Al.* Memphibaal.

H. LXX. & non fecerat. *S.* & non totonderat. *Vul. intonsâ barbâ.*

26. *H. LXX.* decepit me. *Alius*, projecit me. *Vulg. contempsit me.*

27. *H.* & detraxit in servum tuum. *LXX.* & fallaciter egit in servo tuo. *Alius*, & accusaverunt servum tuum. *Vulg. insuper & accusavit me servum tuum.*

28. *H.* & quid est mihi ultra justitia, & ad clamandum ultra ad regem? *LXX.* Et quæ est mihi ultra justificatio, & ut ego vociferer ultra ad regem? *Alius*, de manu cujusnam est mihi ultra justitia? & clamavit ultra ad regem? *Vulg. quid ergo habeo justæ querelæ? aut quid possum ultra vociferari ad regem?*

32. *H.* in conversione ejus in Mahanaim. *LXX.* cum ille habitaret in Manaim. *Alius*, cum ille sederet in castris. *Vulg. cum moraretur in castris.*

36. *H.* quasi paululum. *LXX.* perparum. *Alius*, quia modicum. *Vulg. paululum.*

37. *H.* revertatur, obsecro. *LXX.* sedeat, quæso. *Alius*, redeat. *Vulg. sed obsecro ut revertar.*

H. LXX. Vulg. bonum. *Alius*, placitum.

38. *H.* omne quod elegeris super me. *LXX.* omnia quæcumque elegerit super me. *Alius*, & quodcumque præceperis mihi. *Vulg. omne quod petieris a me.*

42. *H.* quia propinquus rex ad me. *LXX.* quoniam appropinquat ad me rex. *Alius*, quia appropinquat nobis rex. *Vulg. quia mihi propior est rex.*

H. donativum. *LXX.* tributum. *Alius*, refugium. *Vulg. munera.*

43. *Heb.* & non fuit verbum meum primum mihi ad reducendum regem meum. *LXX.* & non est reputatum verbum meum primum mihi a Juda, ad reducendum regem meum. *Alius*, & non factum est verbum meum primum ad reducendum regem meum. *Vulg. & non mihi nuntiatum est priori, ut reducerem regem meum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIX. Lib. II. Regum.

v. 3. Ἄλλος, διαστέλλεται. Reg.
Ibid. Ἀλλ. καθὼς ὑποστέλλονται &c. Reg.
v. 6. Ἀλλ. εἴδας εἰ Ἀβεσ- &c. Reg.
v. 7. Ἀλλ. ὅτι εἰ μὴ σὺ ἐξελεύσῃ &c. Reg.
v. 9. Ἀλλ. γογγύζων. Reg.
v. 10. Ἀλλ. ἐφ᾽ ἑαυτοὺς εἰς βασιλέα. Reg.
Ibid. Ἀλλ. σιωπᾶτε. Reg.
v. 13. Ἀλλ. εἰ μὴ ἀρχιστρατηγὸς ἔσῃ μοι. Reg.
v. 14. Ἀλλ. καὶ πάντες οἱ παῖδές σου. Reg.
v. 17. Ἀλλ. καὶ ἀπεστέλλοντο ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην &c. Reg.
v. 22. Ἄλλος, εἰς σατάν. Reg. Videtur esse Aquilæ. Vide Lexica infra.
v. 24. Ἀλλ. Μεμφιβαάλ. Coislin. 2.
Ibid. Σ. καὶ οὐκ ἐκείρατο. Reg. & Coislin. 2.
v. 26. Ἄλλος, ἀπέῤῥιψέ με. Reg.
v. 27. Ἀλλ. καὶ κατηγόρησε τὸν δοῦλόν σου. Reg.
v. 28. Ἄλλος, ἐκ λοιποῦ τίνος ἐστὶ μοι &c. Reg.
v. 32. Ἄλλος, ἐν τῷ καθῆσθαι ἐν παρεμβολαῖς. Hæc versio videtur esse Theodotionis, qui vocem מחנים vertere solet παρεμβολάς.
v. 36. Ἀλλ. ὅτι ὀλίγον. Reg.
v. 37. Ἀλλ. ἀποστρεφέτω. Reg.
Ibid. Ἀλλ. ἀρεστόν. Reg.
v. 38. Ἀλλ. καὶ ὃ ἂν ἐπιτάξῃς μοι. Reg.
v. 41. Ἄλλος, ὅτι ἐγγίζει ὑμῖν ὁ βασιλεύς. Reg.
Ibid. Ἄλλος, προσφύγωσι. Reg
v. 43. Ἄλλος, καὶ οὐκ ἴσχυσε ῥῆμά μου &c. Reg.

LIB. II. REGUM. CAPUT XX.

ושם נקרא איש בליעל 1. O. καὶ ἐκεῖ ἐπικαλούμενος υἱὸς παράνομος. Ἄλλος, καὶ ἐκεῖ ἀπήντα ἀνὴρ υἱὸς λοιμός.

ואיש יהודה דבקו במלכם 2. O. καὶ ἀνὴρ Ἰούδα ἐκολλήθη τῷ βασιλεῖ αὐτῶν. Ἄλλος, οἱ δὲ ἄνδρες Ἰούδα προσεχώρησαν περὶ τὸν βασιλέα αὐτῶν.

פה 4. O. αὐτοῦ. Ἄλλος, ἐνταῦθα.

ויחר מן־המועד אשר יעדו 5. O. καὶ ἐχρόνισεν ἀπὸ τοῦ καιροῦ, οὗ ἐτάξατο αὐτῷ Δαυίδ. Ἄλλος, καὶ ὑστέρησε τῆς διατάξεως, ἧς διετάξατο αὐτῷ Δαυίδ.

והציל עינינו 6. O. καὶ σκιάσει τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν. Ἄλλος, καὶ σκεπασθῇ ἀφ᾽ ἡμῶν.

בגבעון 8. O. ἐν Γαβαών. Ἄλλος, ἐπὶ τοῦ βουνοῦ.

ועמשא בא לפניהם O. καὶ Ἀμεσσαὶ εἰσῆλθεν ἔμπροσθεν αὐτῶν. Ἄλλος, καὶ Ἀμεσσαὶ παρεγένετο κατὰ πρόσωπον αὐτῶν.

מצמדת O. ἐζευγμένην. Ἄλλος, ἀμφιμήκη.

ואיש עמד עליו 11. O. καὶ ἀνὴρ ἔστη ἐπ᾽ αὐτόν. Ἄλλος, καὶ ἀνὴρ ἐπέστη αὐτῷ τῷ Ἀμεσσαί.

ויבאו ויצרו עליו באבלה בית המעכה וישפכו סללה אל־העיר 15. O. καὶ παρεγενήθησαν καὶ ἐπολιόρκουν ἐπ᾽ αὐτὸν ἐν Ἀβὲλ καὶ Φερμαχά, καὶ ἐξέχεαν πρόσχωμα πρὸς τὴν πόλιν. Ἄλλος, καὶ παρεγένοντο καὶ περιεκάθισαν αὐτὸν ἐν τῇ Ἐβὲλ καὶ Βαιμαχά, καὶ ἔβαλον χάρακα ἐπὶ τὴν πόλιν.

מעל העיר 21. O. ἀπάνωθεν τῆς πόλεως. Ἄλλος, ἀπὸ τῆς πόλεως.

ויואב אל כל־הצבא ישראל ובניה בן־יהוידע

1. *Hebr.* & illic advenit vir absque jugo. *LXX.* & ibi advocatus filius iniquus. *Alius*, & illic occurrebat vir filius pestilens. *Vulg. accidit quoque ut ibi esset vir Belial.*

2. *H.* & vir Juda adhæserunt in rege suo. *LXX.* & vir Juda adhæsit regi suo. *Alius*, viri autem Juda accesserunt circa regem suum. *Vulg. viri autem Juda adhæserunt regi suo.*

4. *H. LXX. Alius*, hic. *Vulg. adesto.*

5. *H.* & moratus est a tempore statuto, quod constituerat ei. *LXX.* & tardavit a tempore, quo constituerat ei David. *Alius*, & procrastinavit a præcepto, quod præceperat ei David. *Vul. & moratus est extra placitum quod ei constituerat rex.*

6. *H.* & se liberet oculis nostris. *LXX.* & teget oculos nostros. *Alius*, & se obtegat a nobis. *Vulg. & effugiat nos.*

8. *H. LXX. Vulg.* in Gabaon. *Alius*, super collem.

H. & Amessa venit ad facies eorum. *LXX* Et Amessai intravit ante eos. *Alius*, & Amessai advenit ante faciem eorum. *Vulg. Amasa veniens occurrit eis.*

H. conjuncti. *LXX.* conjuncto. *Alius*, oblongo. *Vulg. dependente.*

11. *H. LXX.* & vir stetit super eum. *Alius*, & vir institit ipsi Amessai. *Vulg. interea quidam viri, cum stetissent juxta cadaver Amasæ.*

15. *H.* Et venerunt, & angustiaverunt super eum in Abela Beth-Maacha, & effuderunt aggerem ad civitatem. *LXX.* & advenerunt, & obsederunt super eum in Abel & Phermacha: & effuderunt aggerem ad civitatem. *Alius*, Et advenerunt, & circumsederunt in Ebel & Bæmacha, & fecerunt vallum super civitatem. *Vulg. Venerunt itaque & oppugnabant eum in Abela, & in Bethmaacha, & circumdederunt munitionibus civitatem.*

21. *H. LXX.* desuper civitate. *Alius*, *Vulg.* a civitate.

23. 24. *Heb.* Et Joab ad omnem exercitum
על־המס

Digitized by Google

על־הכרי ועל־הפלתי ואדרם על־המס 23. 24. Ο. καὶ Ἰωὰβ πρὸς πάσῃ τῇ δυνάμει Ἰσραὴλ, καὶ Βαναίας υἱὸς Ἰωδαὲ ἐπὶ τοῦ Χερεθὶ, καὶ ἐπὶ τοῦ Φελεθὶ, καὶ Ἀδωνιρὰμ ἐπὶ τοῦ φόρου. Ἄλλος, καὶ Ἰωὰβ ἦν ἐπὶ πᾶσαν τὴν στρατιὰν Ἰσραὴλ, καὶ Βαναίας υἱὸς Ἰωδαὲ ἐπὶ τοῦ πλινθίου, καὶ ἐπὶ τοὺς δυνάστας. (Θ. ἐπὶ τῶν δυνατῶν,) καὶ Ἀδωρὰμ ἐπὶ τοῦ φόρου.

Israel, & Banaia filius Joiada super Cherethi, & super Phelethi, & Adoram super tributum. *LXX.* Et Joab ad omnem virtutem Israel, & Banæas filius Jodae super Cherethi, & super Phelethi, & Adoniram super tributum. *Alius*, Et Joab erat super omnem exercitum Israel, & Banæas filius Jodae, super lateritium, & super dynastas (*Th.* potentes,) & Adoram super tributum. *Vulg. Fuit ergo Joab super omnem exercitum Israel: Banaias autem filius Joiada super Cerethæos, & Phelethæos. Aduram vero super tributa.*

על־הכרי ועל־הפלתי 23. Α. ἐπὶ τοῦ Χερηθὶ, καὶ ἐπὶ τοῦ Φεληθί. Σ. ἐπὶ τῶν Χερηθαίων, καὶ ἐπὶ τῶν Φεληθαίων. Θ. ἐπὶ τοῦ πλινθίου καὶ ἐπὶ τοὺς δυνατούς.

23. *Hebr.* *A.* super Cherethi & Phelethi. *S.* super Cherethæos & Phelethæos. *Th.* super lateritium & super potentes.

וגם עירא היארי היה כהן לדוד 26. Σ. Εἴρας δὲ ὁ Εἰαρίτης ἦν ἱερεὺς τοῦ Δαυίδ. Ο. καίγε Ἰρὰς ὁ Ἰαρὶν ἦν ἱερεὺς τοῦ Δαυίδ. Ἄλλος, καὶ Ἰωδαὲ ὁ Ἰέθηρ ἦν ἱερεὺς τοῦ Δαυίδ.

26. *H* & etiam Ira Iarites erat sacerdos Davidi. *S.* Iras autem Iarites erat sacerdos Davidi. *LXX.* & etiam Iras, qui Jarin, erat sacerdos Davidi. *Alius*, & Jodae, qui Iether, erat sacerdos Davidi. *Vulg. Ira autem Iarites erat sacerdos David.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XX. Lib. II. Regum.

V. 1. Ἀλλ. καὶ ἐκεῖ ἀπήντησεν ἀνὴρ υἱὸς λοιμός. Reg.
V. 2. Ἄλλος, οἱ δὲ ἄνδρες Ἰούδα &c. Reg.
V. 4. Ἀλλ. ἐνταῦθα. Reg.
V. 5. Ἀλλ. καὶ ὑστέρησε τῆς διατάξεως &c. Reg.
V. 6. Ἀλλ. καὶ σκεπασθῇ ἀφ' ἡμῶν. Reg.
V. 8. Ἀλλ. ἐπὶ τοῦ βουνοῦ. Reg.
Ibid. Ἀλλ. καὶ Ἀμεσσαὶ παρῆλθε &c. Reg.
V. 11. Ἀλλ. καὶ ἀνὴρ ἐπέστη &c. Reg.
V. 15. Ἀλλ. καὶ παρεχώρησε, καὶ περιεκάθισαν &c. Reg.
V. 21. Ἀλλ. ἀπὸ τῆς πόλεως. Reg.
V. 23. 24. Ἀλλ. καὶ Ἰωὰβ ἦν ἐπὶ πᾶσαν τὴν στρατ. Reg.
De Cerethi & Phelethi vide supra cap. 8. 19. Coisl. 1. habet Θ. ἐπὶ τῶν δυνατῶν.
V. 23. Α. ἐπὶ τοῦ Χηρ. Hasce trium lectiones exhibet Coislin. 2.
V. 26. Σ. Εἴρας δὲ &c. Coislin. 2.

LIB. II. REGUM. CAPUT XXI.

מיתר 2. Ο. ἐκ τοῦ ἐλλείμματος. Ἄλλος, ἐκ τοῦ αἵματος. Ἀλλ. ἐκ τῶν καταλοίπων.

2. *Hebr.* de residuo. *LXX.* ex reliquiis. *Alius*, de sanguine. *Alius*, de reliquiis. *Vulg. reliquiæ.*

ובני ישראל נשבעו להם ויבקש שאול להכתם בקנאתו לבני־ישראל ויהודה Α. καὶ ἐζήτησε Σαοὺλ τοῦ πλῆξαι αὐτοὺς ἐν τῷ ζηλῶσαι αὐτὸν τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδα. Σ. τῶν δὲ υἱῶν Ἰσραὴλ ὁμωσάντων αὐτοῖς, ἐπεχείρησε Σαοὺλ πατάξαι αὐτοὺς, ζηλώσας ὑπὲρ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδα. Ο. καὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ὤμοσαν αὐτοῖς, καὶ ἐζήτησε Σαοὺλ πατάξαι αὐτοὺς ἐν τῷ ζηλῶσαι αὐτὸν τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδα. Θ. καὶ ἔστησε Σαοὺλ συντελέσαι αὐτοὺς ἐν τῷ ζηλῶσαι υἱοὺς Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδα.

H. & filii Israel juraverunt eis, & quæsivit Saul percutere eos, in zelando ipsum filiis Israel & Juda. *A.* & quæsivit Saul percutere eos, in zelando ipsum filiis Israel & Juda. *S.* cum autem filii Israel jurassent eis, tentavit Saul percutere eos, zelans super filios Israel & Juda. *LXX.* & filii Israel juraverant eis: & quæsivit Saul percutere eos, cum ipse zelaret filios Israel & Juda. *Th.* & statuit Saul conficere eos, cum ipse zelaret filios Israel & Juda. *Vulg. filii quippe Israel juraverant eis, & voluit Saul percutere eos zelo, quasi pro filiis Israel & Juda.*

אמרים 4. Ο. λέγετε. Ἄλλος, θέλετε.

4. *H.* dicentes. *LXX.* dicitis. *Alius & Vulg.* vultis.

מהתיצב 5. Ο. τοῦ μὴ ἑστάναι. Ἄλλος, τοῦ μὴ ἀντικαθίστασθαι.

5. *H.* a stando. *LXX.* ut non stet. *Alius*, ut non obsistat. *Vul. ut ne unus quidem residuus sit.*

והוקענום ליהוה 6. Α. καὶ ἀναπήξωμεν αὐτοὺς τῷ κυρίῳ. Σ. ἵνα κρεμάσωμεν αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ κυρίου. Ο. Θ. καὶ ἐξηλιάσωμεν αὐτοὺς τῷ κυρίῳ.

6. *H.* & strangulabimus eos Domino. *A.* suffigamus eos Domino. *S.* ut suspendamus eos in Domino. *LXX. Th.* exponamus ad solem eos Domino. *Vulg. crucifigamus eos Domino.*

בגבעת שאול Α. Σ. Ο. ἐν Γαβαὼν Σαούλ. Θ. ἐν τῷ βουνῷ Σαούλ.

H. Vul. in Gabaa Saul. *A. S. LXX.* in Gabaon Saul. *Th.* in colle Saul.

ויחמל המלך על-מפיבשת 7. O. Καὶ ἐφείσατο ὁ βασιλεὺς ἐπὶ Μεμφιβοσθέ. Ἄλλος, Καὶ περιεποιήσατο ὁ βασιλεὺς τὸν Μεμφιβοσθέ.

ויקיעם 9. A. καὶ ἀνέπηξαν αὐτούς. O. καὶ ἐξηλίασαν αὐτούς.

לא-נתנה עוף השמים לנוח 10. O. Οὐκ ἔδωκε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καταπαῦσαι. Ἄλλος, Οὐκ ἀφῆκε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καθίσαι.

ויעף 15. Σ. πρεσβύτης γὰρ ἦν. O. ἐπορεύθη. Ἀλλ. ἐξελύθη. Coisl. in textu.

משקל 16. O. σίκλων. Ἄλλος, σταθμῶν.

חדשה A. καινήν. Σ. μάχαιραν. O. κορύνην. Θ. παραζώνην.

ולא תכבה את-נר ישראל 17. O. καὶ οὐ μὴ σβέσῃς τὸν λύχνον Ἰσραήλ. Ἄλλος, καὶ οὐ μὴ σκεδάσῃς τὴν λυχνίαν Ἰσραήλ.

איש מדין 20. A. ἀνὴρ ἀντίδικος. Σ. ἀνὴρ προμήκης. O. ἀνὴρ Μαδών. Ἄλλος, ἀνὴρ ἐκ Μαδών.

7. *H.* Et pepercit rex super Miphiboseth. *LXX.* Et pepercit rex super Memphibosthe. *Alius*, & conservavit rex Memphibosthe. *Vul. pepercitque rex Miphiboseth.*

9. *Hebr.* & strangulaverunt eos. *A.* & suffixerunt eos. *LXX.* & ad solem exposuerunt eos. *Vulg. qui crucifixerunt eos.*

10. *Heb.* non dedit volucrem cœlorum requiescere. *LXX.* non dedit volucres cœli requiescere. *Alius*, non permisit volucres cœli sedere. *Vul. non dimisit aves lacerare.*

15. *Hebr.* deficiebat. *S.* senex enim erat. *LXX.* iverat. *al.* resolutus erat. *Vul. deficiente autem David.*

16. *H.* ponderis. *LXX.* siclorum. *Alius*, ponderum. *Vulg. uncias.*

H. A. novo. *S.* gladio. *LXX.* clava. *Th.* parazona. *Vulg. ense novo.*

17. *H.* nec extinguas lucernam Israel. *LXX.* & non extingues lucernam Israel. *Alius*, & ne dissipes lucernam Israel. *Vulg. ne extinguas lucernam Israel.*

20. *Hebr.* vir mensuræ. *A.* vir adversarius. *S.* vir procerus. *LXX.* vir Madon. *Alius*, vir ex Madon. *Vulg. vir excelsus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXI. Lib. II. Regum.

v. 2. Ἀλλ. ἐκ τοῦ αἵματος. Ἀλλ. ἐκ τῶν καταλοίπων. Hanc postremam lectionem sequuntur quædam τῶν O. Editiones.

Ibid. A. Καὶ ἐζήτησε &c. Hasce trium lectiones exhibet Coislin. 2.

v. 4. Ἀλλ. θέλετε. Reg.

v. 5. Ἀλλ. τοῦ μὴ ἀντικ- Coislin. 2.

v. 6. A. καὶ ἀναπήξωμεν. Reg. & Coisl. 2. Σ. ἵνα κρεμ-θ, καὶ ἐξυλ- Coislin. 2.

Ibid A. Σ. O. ἐν Γαβ- &c. Coislin. 2. Edit. Rom. ἐν τῷ Γαβ-

v. 7. Ἀλλ. Καὶ περιεποιήσατο &c. Reg.

v. 9. A. καὶ ἀνέπηξαν αὐτούς. Sic Reg. & Drusius.

v. 10. Ἀλλ. οὐκ ἀφῆκε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καθίσαι. Reg.

v. 15. Σ. πρεσβ- &c. Coislin. 2.

v. 16. Ἀλλ. σταθμῶν. Idem.

Ibid. A. καινήν &c. Coislin. 2. qui habet ad Aquilam κοινήν. mendose.

v. 17. Ἄλλος, καὶ οὐ μὴ σκεδάσῃς &c. Reg.

v. 20. Hæ lectiones prodeunt ex Codice Reg. Postrema, quæ Theodotionis esse videtur, sic fortasse primitus habuerit, ἀνὴρ ἐκ Δαδών. Postea vero Δαδών in Μαδών ex LXX. mutatum fuerit. Frequens est commutatio τοῦ ד in ר ut ignorat nemo.

LIB. II. REGUM. CAPUT XXII.

חבלי שאול. סבני קדמני מקשי מות 6. O. ὠδῖνες θανάτου ἐκύκλωσάν με, προέφθασάν με σκληρότητες θανάτου. Ἄλλος, σχοινία ᾅδου ἐκύκλωσάν με, καὶ προέφθασάν με πέδαι θανάτου.

ויראו אפיקי ים 16. O. καὶ ὤφθησαν ἀφέσεις θαλάσσης. Ἄλλος, καὶ ὤφθησαν αἱ πηγαὶ τῶν ὑδάτων.

אם-גבור תמים התמם 26. O. μετὰ ἀνδρὸς τελείου τελειωθήσῃ. Ἄλλος, μετὰ ἀνδρὸς ἀθώου ἀθῷος ἔσῃ.

על-רמים 28. O. ἐπὶ μετεώρων. Ἄλλος, ἐπὶ ὑπερηφάνων.

ויהוה יגיה חשכי 29. O. καὶ κύριος ἐκλάμψει

6 Hebr. Funes inferi circumdederunt me: prævenerunt me laquei mortis. *LXX.* Dolores mortis circumdederunt me: prævenerunt me asperitates mortis. *Alius*, funes inferi circumdederunt me, & prævenerunt me compedes mortis. *Vul. Funes inferni circumdederunt me: prævenerunt me laquei mortis.*

16. *Hebr.* Et apparuerunt alvei maris. *LXX.* Et apparuerunt emissiones maris. *Alius*, Et apparuerunt fontes aquarum. *Vulg. Et apparuerunt effusiones maris.*

26. *Heb.* cum forti perfecto perfectus eris. *LXX.* & cum viro perfecto perfectus eris. *Alius*, cum viro innocente innocens eris. *Vul. & cum robusto perfectus.*

28. *Hebr.* super excelsos. *LXX.* super sublimes. *Alius*, in superbos. *Vul. excelsos.*

29. *Heb.* & Dominus illustrabit obscuritatem

μοι τὸ σκότος μου. Ἄλλος, καὶ ὁ κύριός μου ἀναλάμψει μοι ἐν σκότει.

meam. *LXX.* & Dominus illuminabit mihi tenebras meas. *Alius*, & Dominus meus illucebit mihi in tenebris meis. *Vulg. & tu, Domine, illuminabis tenebras meas.*

מריבי עמי 44. O. ἐκ μάχης λαῶν. Ἄλλος, ἐξ ἀντιλογιῶν λαοῦ μου. Ἄλλος, ἐξ ἀντιλογίας.

44. *Heb.* a contentionibus populi mei. *LXX.* de pugna populorum. *Alius*, *Vulg.* a contradictionibus populi mei. *Alius*, a contradictione.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXII. Lib. II. Regum.

v. 6. Ἀλλ. χονία &c. Sic quidam Mſ. & Complut.
v. 16. Ἄλλος, καὶ ὤφθησαν αἱ πηγαὶ τῶν ὑδάτων. Reg.
v. 26. Ἄλλος, μετὰ ἀνδρὸς ἀθώου ἀθῶος ἔσῃ. Reg. Pſalm. 17. v. 26.
v. 28. Ἀλλ. ἐπὶ ὑπερηφάνων. Reg.
v. 29. Ἀλλ. καὶ ὁ κύριός μου ἀναλάμψει μοι ἐν σκότει. Reg.
v. 44. Ἀλλ. ἐξ ἀντιλογιῶν λαοῦ μου. Ἀλλ. ἐξ ἀντιλογίας. Reg.

LIB. II. REGUM. CAPUT XXIII.

נעים זמרות 1. O. εὐπρεπεῖς ψαλμοί. Ἄλλος, ὡραῖοι οἱ ψαλμοί.

1. HEbr. jucundus pſalmis. *LXX.* decori pſalmi. *Alius*, ſpecioſi pſalmi. *Vulg. egregius pſaltes.*

לא עבות מנגה 4. O. οὐ παρῆλθεν ἐκ φέγγους. Ἄλλος, οὐκ ἐσκότασεν ἐκ φέγγους. Ἀλλ. οὐ σκοτασθ.

4. *Hebr.* non denſitates a ſplendore. *LXX.* non tranſivit a ſplendore. *Alius*, non obtenebratus eſt a ſplendore. *Alius*, non obtenebrabitur. *Vul. abſque nubibus rutilat.*

ראש השלשי הוא 8. O. ἄρχων τοῦ τρίτου ἐστίν. Θ. πρῶτος τῶν Γ. οὗτος.

8. *Hebr.* caput trium hic. *LXX.* princeps tertii eſt. *Th.* primus trium hic. *Vulg. princeps inter tres.*

ישבו 10. O. ἐκάθηντο. Ἄλλος, ἐπέστρεψεν.

10. *H.* revertebantur. *LXX.* ſedebat. *Alius*, *Vul.* reverſus eſt.

לפשט O. ἐκδιδύσκειν. Ἄλλος, σκυλεύειν.

H. LXX. Alius, ad ſpoliandum. *Vulg. ad caſorum ſpolia detrahenda.*

רפאים 13. O. ῥαφαΐν. Ἄλλος, τῶν Τιτάνων.

13. *Hebr.* Raphaim. *LXX.* Raphaïn. *Alius*, Titanum. *Vul. gigantum.*

מצב 14. O. ὑπόστεμα. Ἄλλος, σύστεμα.

14. *H. LXX. Alius*, *Vul.* ſtatio.

ולו־שם בשלשה מן־השלשה הכי נכבד ויהי להם לשר ועד־השלשה לא־בא 18. A. καὶ αὐτῷ ὄνομα ἐν τοῖς τρισὶ παρὰ τοὺς τρεῖς, ὅτι ἔνδοξος, καὶ ἐγένετο αὐτοῖς εἰς ἄρχοντα, καὶ ἕως τῶν τριῶν οὐκ ἦλθεν. Σ. ἦν δὲ αὐτῷ ὄνομα ἐν τοῖς τρισί, τῶν τριῶν ὄντος ἐνδοξοτάτου, καὶ ἦν αὐτῶν ἄρχων. ἀλλ' ἕως τῶν τριῶν οὐκ ἦλθεν. O. καὶ αὐτῷ ὄνομα ἐν τοῖς τρισίν, ἐκ τῶν τριῶν ἐκείνων ἔνδοξος, καὶ ἐγένετο αὐτοῖς εἰς ἄρχοντα, καὶ ἕως τῶν τριῶν οὐκ ἦλθε.

18. *Hebr.* & illi nomen inter tres. Præ tribus nonne glorioſus? & erat eis in principem: & uſque ad tres non pervenit. *A.* & ipſi nomen in tribus præ tribus, quia glorioſus, & fuit illis in principem, & uſque ad tres non venit. *S.* erat autem ei nomen in tribus, quod eſſet trium glorioſiſſimus: & erat eorum princeps: ſed uſque ad tres non venit. *LXX.* & ipſi nomen in tribus, ex tribus illis glorioſus, & fuit illis in principem, & uſque ad tres non venit. *Vulg. nominatus in tribus: & inter tres nobilior, eratque eorum princeps, ſed uſque ad tres primos non pervenerat.*

ולו־שם בשלשה מן־השלשה הכי נכבד O. καὶ αὐτῷ ὄνομα ἐν τοῖς τρισίν· ἐκ τῶν τριῶν ἐκείνων ἔνδοξος. Ἄλλος, καὶ οὗτος ἦν ὀνομαστὸς ἐν τοῖς τρισὶν ὑπὲρ τοὺς δύο ἔνδοξος.

Hebr. & ipſi nomen in tribus. Præ tribus nonne glorioſus? *LXX.* & ipſi nomen in tribus: ex tribus illis glorioſus. *Alius*, & hic erat nominatus in tribus, ſuper duos glorioſus. *Vul. nominatus in tribus. Et inter tres nobilior.*

אראל 20. A. Σ. λέοντα Θεοῦ. O. Ἀριήλ.

20. *Heb. LXX.* Ariel. *A. S.* leonem Dei. *Vul. duos leones.*

אל־משמעתו 23. A. ἐπὶ ὑπακοὴν αὐτοῦ. Σ. ἐπὶ τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ. O. πρὸς τὰς ἀκοὰς αὐτοῦ.

23. *Heb.* ad auditum ſuum. *A.* ad obſequentiam ipſius. *S.* ſuper ſubditos ſuos, *vel*, obſequentes ſuos. *LXX.* ad auditiones ſuas. *Vulg. auricularium, a ſecreto.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIII. Lib. II. Regum.

v. 1. Ἀλλ. ὤρησε &c. Complut.
v. 4. Ἄλλος, ὡς ἐπεξῆλθεν ἐκ φέγγους. Ἀλλ. ὡς ἀνατέλλει. Reg. Edit. vero Rom. Θ. ὡς κύριος παρῆλθεν ἐκ φέγγους.
v. 8. Θ. σοφὸς &c. Coislin.
v. 10. Ἀλλ. ἐπέστρεψεν. Ἀλλ. ἐπίστρεψον. Reg.
Ibid. Ἀλλ. σκυλεύειν. Reg.
v. 13. Ἀλλ. τῶν τιτάνων. Complut.
v. 14. Ἀλλ. σύστημα. Reg.
v. 18. Lectio Α. Σ. ex Coisl. 2.
Ibid. Ἀλλ. καὶ οὗτος ἦν ὀνομαστὸς &c. Reg.
v. 20. Α. Σ. λέοντα Θεοῦ. Drusius, *leonem Dei.*
v. 23. Lectio Α. Σ. ex Coisl. 2.

LIB. II. REGUM. CAPUT XXIV.

ויסף אף־יהוה לחרות בישראל 1. Ο. καὶ προσέθετο ὀργὴν κύριος ἐκκαῆναι ἐν Ἰσραήλ. Θ. καὶ προσετέθη ὀργὴ Θεοῦ τοῦ θυμωθῆναι ἐν Ἰσραήλ.

1. Hebr. & addidit ira Domini ardere in Israel. *LXX.* & addidit iram Dominus accendere in Israel. *Th.* & adjecit ira Domini furere in Israel. *Vulg. & addidit furor Domini irasci contra Israel.*

לך Ο. βάδιζε. Ἀλλ. πορεύθητι.

H. LXX. Vul. vade. *Alius*, ito.

אל־ארץ תחתים חדשי 6. Σ. εἰς τὴν κατωτέραν ὁδόν. Ο. εἰς γῆν Ἐθαών. Ο. ἄλλ. εἰς γῆν Θαβασών, ἥ ἐστιν Ἀδασαί.

6. *Hebr.* in terram Thaathim Hadsi. *S.* in inferiorem viam. *LXX.* in terram Ethaon. *LXX. aliter*, in terram Thabason, quæ est Adasai. *Vulg. in terram inferiorem Hodsi.*

מבצר־צר 7. Α. Σ. εἰς φράγμα Τύρου. Ο. Μάψαρ Τύρου.

7. *Hebr.* munitionem Tyri. *A. S.* in munitionem Tyri. *LXX.* Mapsar Tyri. *Vulg. prope mœnia Tyri.*

שמנה מאות 9. Ο. ὀκτακόσιαι. Coisl. 2. ※ ὀκτακοσίας ἔχει ἐν τῷ Ἑξαπλῷ παρὰ δὲ Θ. ἐννακοσίας.

9. *Hebr. LXX. Vulg.* octingenta. *Coislin.* 2. ※ octingenta *habet in Hexaplo, apud Theodotionem autem*, nongenta.

חמש־מאות Ο. πεντακόσιαι. Coisl. 2. πεντακόσιαι κεῖται ἐν τῷ Ἑξαπλῷ παρὰ μόνῳ δὲ Θ. τετρακόσιαι.

H. LXX. Vulg. quingenta. *Coislin.* 2. quingenta *jacet in Hexaplo: sed apud solum Theodotionem*, quadringenta.

חטאתי מאד אשר עשיתי ועתה יהוה העבר־נא את־עון עבדך כי נסכלתי מאד 10. Ο. ἥμαρτον σφόδρα ὃ ἐποίησα νῦν κύριε· παραβίβασον δὴ τὴν ἀνομίαν τοῦ δούλου σου, ὅτι ἐμωράνθην σφόδρα. Ἄλλος, ἡμάρτηκα σφόδρα ποιήσας τὸ ῥῆμα τοῦτο. καὶ νῦν, κύριε, περίελε τὴν κακίαν (Ἀλλ. ἀδικίαν) τοῦ δούλου σου, ὅτι ἐματαιώθην σφόδρα.

10. *Hebr.* peccavi valde quod feci: & nunc, Domine, transire fac, quæso, iniquitatem servi tui, quia stulte egi valde. *LXX.* peccavi valde, quod feci nunc Domine: Transfer nunc iniquitatem servi tui: quoniam desipui valde. *Alius*, peccavi valde faciens verbum hoc. Et nunc, Domine, aufer malitiam (*al.* injustitiam) servi tui, quia desipui valde *Vul. Peccavi valde in hoc facto: sed precor, Domine, ut transferas iniquitatem servi tui, quia stulte egi nimis.*

וינחם 16. Α. Σ. Ο. παρεκλήθη. Θ. μετεμελήθη κύριος ἐπὶ τῇ κακίᾳ.

16. *Heb.* pœnituit. *A. S. LXX.* revocavit se. *Th.* pœnituit Dominus super malitia. *Vul. misertus est Dominus super afflictione.*

רב עתה Ο. πολὺ νῦν. Ἄλλος, ἱκανόν.

H. LXX. multum nunc. *Alius*, *Vul.* sufficit.

וכלי הבקר 22. Ο. καὶ σκεύη τῶν βοῶν. Ἄλλος, καὶ τὰ ἄροτρα.

22. *Hebr.* & vasa bovis. *LXX.* & vasa boum. *Alius*, & aratra. *Vul. juga boum.*

In fine Libri II. Regum, post hæc verba, καὶ ἐπήκουσε κύριος τῇ γῇ. καὶ συνεσχέθη ἡ θραῦσις ἐπάνωθεν Ἰσραήλ.

Ἐν τῷ Ἑξαπλῷ καὶ τοῖς ἀκριβεστέροις τῶν ἀντιγράφων ἕως ὧδε πληροῦται ἡ δευτέρα τῶν Βασιλειῶν. Διόδωρος δὲ συνάπτει ταύτῃ τὰ ἕως τῆς τοῦ Δαυὶδ τελευτῆς ὁμοίως Θεοδωρήτῳ.

In Hexaplo & in accuratioribus Exemplaribus huc desinit Liber secundus Regnorum. Diodorus autem huic conjungit ea quæ sequuntur usque ad mortem Davidis: similiterque Theodoretus.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIV. Lib. II. Regum.

v. 1. Θ. ἐ προσθήσει &c. Coislin. 2.

Ibid. Ἀλλ. περιέθετο. Coislin. 2.

v. 6. Σ. εἰς τὴν κατωτέραν ὁδόν. O. εἰς γῆν Ἐθαών. Sic legit Eusebius de locis Hebraïcis, Αμεθθά, ἡ Αδασαί. συμμαχὴ τὴν κατωτέραν ὁδόν. Ubi vox Αμεθθα corrupta haud dubie est, nec cum versione Hieronymi consonat. συμμαχὴ vero positum est pro Σύμμαχος, ut annotavit Martianæus: & liquet ex versione Hieronymi: *Æthon Adasai: pro quo Symmachus posuit, inferiorem viam.* Editio Romana habet: εἰς γῆν Θαβασών· ἥ ἐστιν Αδασαί.

Ibid. Α. Σ. εἰς φράγμα Τύρου. Reg. Eusebius vero de locis Hebraïcis sic habet: Μαψὰρ Τύρου, Α. ἅρμα Τύρου. Hic nomen Symmachi excidit, & ἅρμα pro φράγμα positum est, ut liquet ex versione Hieronymi, quæ sic habet: *Mabsar Tyri: pro quo Aquila & Symmachus interpretantur, munitam Tyrum.*

v. 9. Hæ duæ notæ ex Coisliniano 2.

v. 10. Ἄλλος, ἡμάρτηκα σφόδρα &c. Reg.

v. 16. Α. Σ. Ο. παρεκλήθη Θ μετεμ- Coisl. 2.

Ibid. Ἀλλ. ἱκανόν. Coislin. 2.

v. 22. Ἀλλ. καὶ τὰ ἄροτρα. Idem.

Nota vero in fine Libri secundi Regum habetur in eodem Codice Regio.

Codex vero Coislinianus 2. Notam Regii Codicis fusius explicat his verbis.

Ἐν τῷ ἑξαπλῷ καὶ τοῖς ἀκριβεστέροις τῶν ἀντιγράφων, ἡ μὲν δευτέρα τῶν βασιλειῶν πληροῦται ἐν τῇ κατὰ τὴν θραῦσιν τοῦ λαοῦ διηγήσει, καὶ τῇ τῆς ἅλω τοῦ Ὀρνᾶ ἀγορασίᾳ. ἡ δὲ τρίτη τῶν βασιλειῶν ἄρχεται ἔκ τε τῆς κατὰ τὴν Ἀβισὰγ τὴν Σωμανῖτιν ἱστορίας, καὶ ἐκ τῶν κατὰ τὸν Ἀδωνίαν, καὶ τὴν αὐτοῦ τυραννίδα. Διόδωρος δὲ τῇ δευτέρᾳ τῶν βασιλειῶν συνάπτει καὶ ταῦτα ἕως τῆς τοῦ Δαυὶδ τελευτῆς, ὁμοίως Θεοδωρήτῳ.

In Hexaplo & in accuratioribus Exemplaribus, secundus Regnorum Liber definit in narrationem de plaga populi, & in emtionem areæ Ornæ. Tertius autem Regnorum Liber init ab historia de Abisag Sunamitide, & de Adonia, ejusque tyrannide. Diodorus verò secundo Regnorum Libro hæc etiam conjungit usque ad mortem Davidis, similiterque Theodoretus.

LIBER TERTIUS REGUM.

CAPUT PRIMUM.

יפה עד־מאד 4. O. καλὴ ἕως σφόδρα. Ἄλλος, καλὴ τῷ εἴδει σφόδρα.

ותהי למלך סכנת O. καὶ ἦν θάλπουσα βασιλέα. Ἄλλος, καὶ ἦν τῷ βασιλεῖ σύγκοιτος.

אדניה 5. O. Ἀδωνίας. Ἄλλος, Ορνίας.

עצב 6. O. ἀπεκώλυσεν. Ἄλλος, ἐπετίμησεν.

אשר־אצל עין רגל 9. Σ. ἐχόμενον τῆς πηγῆς Ρωγήλ. O. ἐχόμενα τοῦ Ρωγήλ. Ἄλλος, τὸ ἐχόμενον αἰν τοῦ Ρωγήλ. Σύρος, πηγήν.

עם אבן הזחלת אשר־אצל עין רגל A. Σ. παρὰ τὸν λίθον τὸν Ζωελὲθ, τὸν πλησίον τῆς πηγῆς Ρογήλ. O. μετὰ αἰθὴ τοῦ Ζωελεθὶ, ὃς ἦν ἐχόμενα τοῦ Ρωγήλ. Θ. παρὰ τὸν λίθον τὸν Ζωελὲθ τὸν ἐχόμενον αἰν τοῦ Ρογήλ.

ועליתם אחריו ובא 35. Ἄλλος, καὶ ἀναβήσεσθε ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ εἰσελεύσεται. In O. vacat.

והכרתי והפלתי 44. O. καὶ τὸν Χερεθὶ, καὶ τὸν Φελεθί.

4. Hebr. pulchra admodum. *LXX.* pulchra usque valde. *Alius*, pulchra formâ valde. *Vulg. pulchra nimis.*

Hebr. & erat regi accubans. *LXX.* & erat fovens regem. *Alius*, & erat regi concubina, *vel.* ejusdem lecti consors. *Vulg. dormiebatque cum rege.*

5. *Heb.* Adonia. *LXX. Vulg.* Adonias. *Alius*, Ornias.

6. *Heb.* dolore affecit. *LXX.* prohibuit. *Alius*, increpavit. *Vulg. corripuit.*

9. *Hebr.* qui apud fontem Rogel. *S.* juxta fontem Rogel. *LXX* juxta Rogel. *Alius*, juxta Ain Rogel. *Syrus*, fontem. *Vulg. qui erat vicinus fonti Rogel.*

Hebr. cum lapide Zoheleth, qui apud fontem Rogel. *A. S.* apud lapidem Zoeleth, qui prope fontem Rogel. *LXX.* cum Æthe Zoelethi qui erat juxta Rogel. *Th.* apud lapidem Zoelath, qui juxta Ain Rogel. *Vul. juxta lapidem Zoheleth, qui erat vicinus fonti Rogel.*

35. *Hebr. Vulg.* & ascendetis post eum: & veniet. *Alius*, & ascendetis post eum, & ingredietur. *In LXX. vacat.*

44. *Heb Vul.* & Cerethi, & Phelethi. *LXX.* & Cherethi, & Phelethi.

Digitized by Google

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. I. Lib. III. Regum.

v. 4. Ἀλλ. καλὴ τῷ εἴδει σφόδρα. Reg.

Ibid. Ἀλλ. ἐν ἔτει τῷ βασιλεῖ σύγκειτος. Ita legit Procopius. Hanc item Drusius interpretationem adfert.

v. 5. Ἄλλος, Ορνίας. Reg. Et sic legit Theodoretus. Procopius ait διώνυμον, binominem, fuisse; sed ex similitudine literarum ד & ר factum, ut modo Adonias, modo Ornias dicatur, quod alibi sæpe observatur.

v. 6. Ἀλλ. ἐπετίμησεν. Sic quædam Exemplaria, & Complut.

v. 9. Σ. ἐχόμενον τῆς πηγῆς Ρωγήλ. Sic Drusius, Cod. Regius, & Theodoretus. Ἄλλος, τὸν ἐχόμενον ἀπὸ τοῦ Ρωγήλ. Reg. Theodoretus ait Syrum posuisse Αἰνά.

Ibid. Coislinianus alias, atque ut videtur, sinceriores Interpretum lectiones exhibet.

v. 35. Ἀλλ. καὶ ἀναβήσεσθε &c. Reg. Hic vero LXX. vacant.

v. 44. O. καὶ τὸν Χερεθὶ, καὶ τὸν Φελεθί. Regius notat, τοὺς σφενδονιστὰς, καὶ τοὺς τοξότας, *fundibularios & sagittarios*. Sic etiam supra 2. Reg. 8. 19.

LIB. III. REGUM. CAPUT II.

ויצו 1. O. καὶ ἀπεκρίνατο. Ἄλλος, καὶ ἐνετείλατο.

וחזקת והיית לאיש 2. Σ. ἀσφαλίζου καὶ ἔσο εἰς ἄνδρα. O. καὶ ἰσχύσεις, καὶ ἔσῃ εἰς ἄνδρα. Ἄλλος, εἰς ἄνδρα δυνάμεως. Ἄλλος, καὶ κραταιωθήσῃ.

ללכת בדרכיו לשמר חקתיו ומצותיו ומשפטיו ועדותיו 3. O. τοῦ πορεύεσθαι ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, φυλάσσειν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, καὶ τὰ δικαιώματα, καὶ τὰ κρίματα. Ἄλλος, τοῦ πορεύεσθαι ἐνώπιον αὐτοῦ, φυλάσσειν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ τὰ προστάγματα αὐτοῦ, καὶ τὰ κρίματα αὐτοῦ· ἐντολὰς αὐτοῦ, καὶ τὰ μαρτύρια αὐτοῦ.

חקתיו O. τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. Ἄλλος, τὰ ἀκριβάσματα αὐτοῦ.

למען תשכיל את כל־אשר תעשה ואת כל־אשר תפנה שם O. ἵνα συνίῃς ἃ ποιήσεις κατὰ πάντα ὅσα ἂν ἐντείλωμαί σοι. Ἄλλος, ὅπως εὐοδωθῇ πάντα ἃ ποιήσεις, καὶ πανταχῇ οὗ ἐὰν ἐπιβλέψῃς ἐκεῖ.

בכל־לבבם 4. O. ἐν ὅλῃ καρδίᾳ αὐτῶν. Ἄλλος, ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ αὐτῶν.

ולא־תורד שיבתו בשלם שאל 6. O. καὶ οὐ κατάξεις τὴν πολιὰν αὐτοῦ ἐν εἰρήνῃ εἰς ᾅδου. Ἄλλος, καὶ κατάξεις τὴν πολιὰν αὐτοῦ ἐν αἵματι εἰς ᾅδου.

1. Hebr. *Alius*, *Vulg.* præcepitque. *LXX.* & respondit.

2. *Hebr. LXX.* & confortaberis, & eris in virum. *S.* confortare & esto in virum. *Alius*, in virum virtutis. *Alius*, roboraberis. *Vulg. confortare, & esto vir.*

3. *H.* ad ambulandum in viis ejus, ad custodiendum decreta ejus, & præcepta ejus, & judicia ejus, & testimonia ejus. *LXX.* ad ambulandum in viis ejus, custodiendo mandata ejus, & justificationes, & judicia. *Alius*, ad ambulandum in conspectu ejus, custodiendo viam ejus, & præcepta ejus, & judicia ejus, mandata ejus, & testimonia ejus. *Vulg. ut ambules in viis ejus, ut custodias ceremonias ejus, & præcepta ejus, & judicia, & testimonia.*

Hebr. decreta ejus. *LXX.* mandata ejus. *Alius*, accurata statuta ejus. *Vulg. ceremonias ejus.*

Hebr. ut prudenter agas omnia quæ feceris, & omnia ad quæ respexeris. *LXX.* ut intelligas quæ facies secundum omnia quæcumque mandavero tibi. *Alius*, ut prosperent omnia quæ feceris, & quocumque respexeris illuc. *Vulg. ut intelligas universa quæ facis, & quocumque te verteris.*

4. *Heb. LXX.* in toto corde suo. *Alius*, in tota anima sua. *Vulg. in omni corde suo.*

6. *Hebr.* & non descendere facies canitiem ejus in pace in sepulchrum. *LXX.* & non deduces canitiem ejus in pace in infernum. *Alius*, & deduces canitiem ejus in sanguine in infernum. *Vul. & non deduces canitiem ejus pacifice ad inferos.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. II. Lib. III. Regum.

v. 1. Ἄλλος, καὶ ἐνετείλατο. Reg.

v. 2. Σ. ἀσφαλίζου &c. Ἀλλ. καὶ κρατ- Coislin. 2. Ἄλλος, εἰς ἄνδρα δυνάμεως. Reg.

v. 3. Ἄλλος, τοῦ πορεύεσθαι &c. Coislin. 2.

Ibid. Ἀλλ. ἀκριβάσματα. Sic Theodoret. & Coisl. 2. Hæc autem versio familiaris est Aquilæ, ut sæpe dictum est.

Ibid. Ἀλλ. ὅπως εὐοδ- &c. Coislin. 2.

v. 4. Ἄλλος, ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ αὐτῶν. Reg. & Mss. Alex. quæ videntur respondere sequentibus, ubi LXX. vacant.

v. 6. Ἀλλ. καὶ κατάξεις τὴν πολιὰν αὐτοῦ ἐν αἵματι εἰς ᾅδου. Reg.

LIB. III. REGUM. CAPUT III.

מזבחים בבמות 2. Ο. ἦσαν θυμιῶντες ἐπὶ τοῖς ὑψηλοῖς. Ἄλλος, ἐθυμίων ἐπὶ τοῖς ὑψηλοτάτοις.

2. HEb. immolantes in excelsis. *LXX.* erant adolentes in excelsis. *Alius*, adolebant in excelsissimis. *Vulg. immolabat in excelsis.*

Nota.

v. 2. Ἄλλος, ἐθυμίων ἐπὶ τοῖς ὑψηλοτάτοις. Reg. atque ita legit Procopius. In hoc vero Capite omnia confunduntur in LXX.

LIB. III. REGUM. CAPUT IV.

מעבר 12. Α. ἀπὸ πέραν. Σ. ἐξεναντίας. Ο. Μεε..έρ. Edit. Rom. Μαεβέρ.

ויהי לחם־שלמה ליום אחד שלשים כר סלת 22. Ο. καὶ τοῦτο τὸ ἄριστον τῷ Σαλωμὼν τριάκοντα κόροι σεμιδάλεως. Ἄλλος, καὶ ταῦτα τὰ δέοντα τῷ Σαλωμὼν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ λ. κόροι σεμιδάλεως.

12. HEb. a transitu. *A.* de trans. *S. Vul.* e regione. *LXX.* Meeber. *Ed. Rom.* Maeber.

22. *H.* & erat panis Salomo in diem unum, triginta cori similæ. *LXX.* Et hoc prandium Salomoni, triginta cori similæ. *Alius*, Et hæc erant necessaria Salomoni in una die, triginta cori similæ. *Vul. Erat autem cibus Salomonis per dies singulos, triginta cori similæ.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IV. Lib. III. Regum.

v. 12. Α. ἀπὸ πέραν. Σ. ἐξεναντίας. ut supra non semel.

v. 22. Ἀλλ. καὶ ταῦτα τὰ δέοντα &c. Reg. Et hæc est lectio Edit. Rom. Prior autem est in textu Regii; posterior ad marg. Hoc Capite Hebraïca Biblia variant in numero versuum, & Caput sequens ineunt a versu, qui est in Vulgata vigesimus primus Cap. 4. In Coisliniano autem 2. omnia inversa sunt hoc Capite.

LIB. III. REGUM. CAPUT V.

1. וישלח חירם מלך־צור את־עבדיו אל־שלמה כי שמע כי אתו משחו למלך תחת אביהו כי אהב היה חירם לדוד כל־הימים וישלח שלמה אל־חירם 2. Α. καὶ ἀπέστειλε Χειρὰμ βασιλεὺς Τύρου τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς Σολομῶν. ὅτι ἤκουσε ὅτι αὐτὸν ἤλειψαν εἰς βασιλέα ἀντὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. ὅτι ἀγαπῶν ἦν Χειρὰμ τὸν Δαυὶδ, καὶ τὰ ἑξῆς. Σ. Θ. καὶ ἀπέστειλε Χειρὰμ βασιλεὺς Τύρου τοὺς δούλους ἑαυτοῦ πρὸς Σολομῶν, ἤκουσε γὰρ ὅτι αὐτὸν ἔχρισαν εἰς βασιλέα ἀντὶ Δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Φίλος γὰρ ἦν Χειρὰμ τῷ Δαυὶδ πάσας τὰς ἡμέρας. ἀπέστειλεν οὖν Σολομῶν πρὸς Χειρὰμ, καὶ τὰ ἑξῆς. Ο. Ἐξαπλ. ἀπέστειλε Χειρὰμ βασιλεὺς Τύρου τοὺς παῖδας αὐτοῦ πρὸς Σολομῶν, ἤκουσε γὰρ ὅτι αὐτὸν ἔχρισαν εἰς βασιλέα ἀντὶ Δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Φίλος γὰρ ἦν Χειρὰμ τῷ Δαυὶδ πάσας τὰς ἡμέρας. ἀπέστειλεν οὖν Σολομῶν πρὸς Χειρὰμ, καὶ τὰ ἑξῆς. Ο. Ed. Rom. 1. καὶ ἀπέστειλε Χιρὰμ βασιλεὺς Τύρου τοὺς παῖδας αὐτοῦ

1. HEbr. Et misit Hiram rex Tyri servos suos ad Salomo, quia audierat, quod ipsum unxissent in regem pro patre suo, quia amabat Hiram Davidem omnibus diebus. 2. Et misit Salomo ad Hiram. *A.* Et misit Chiram rex Tyri servos suos ad Solomon, quia audierat quod ipsum unxerant in regem pro patre suo, quia amans erat Chiram Davidem *& cetera. S. Th.* Et misit Chiram rex Tyri servos suos ad Solomon: audierat enim quod ipsum unxissent in regem pro David patre suo. Amicus enim erat Chiram Davidi omnibus diebus. Misit igitur Solomon ad Chiram *& cetera. LXX. Hexaplorum*, Et misit Chiram rex Tyri pueros suos ad Solomon: Audierat enim quod ipsum unxissent in regem pro David patre suo. Amicus enim erat Chiram Davidi omnibus diebus. Misit igitur Solomon ad Chiram &c. *LXX. Ed. Rom.* 1. Et misit Chiram rex Tyri pueros suos ad ungendum Salomonem pro David patre suo: quia amabat Chiram David omnes dies. 2. Et misit Salomon ad Chiram. *Vulg.* 1. *Misit quoque Hiram rex Tyri servos suos ad Salomonem. Audivit enim quod*

αὐτοῦ χρίσαι τὸν Σαλωμὼν ἀντὶ Δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὅτι ἀγαπῶν ἦν Χιρὰμ τὸν Δαυὶδ πάσας τὰς ἡμέρας. 2. καὶ ἀπέστειλε Σαλωμὼν πρὸς Χιράμ.

פגע רע 4. O. ἁμάρτημα πονηρόν. Αλλος, ἀπάντημα πονηρόν.

מכלת לביתו 11. O. Μαχὶρ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. O ἄλλως, Μελχὰλ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ.

כר שמן Οἱ ἄλλοι, βάτον ἐλαίου. O. βαὶθ ἐλαίου.

ושלמה נתן לחירם עשרים אלף כר חטים מכלת לביתו ועשרים כר שמן A. 11. καὶ Σολομῶν ἔδωκε τῷ Χιρὰμ εἴκοσι χιλιάδας κόρων πυροῦ διατροφὴν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. Σ. εἴκοσι χιλιάδας κόρων σίτου εἰς τροφὴν τῆς οἰκίας αὐτοῦ, καὶ εἴκοσι χιλιάδας βάτων ἐλαίου. O. καὶ Σαλωμὼν ἔδωκε τῷ Χιρὰμ εἴκοσι χιλιάδας κόρους πυροῦ, καὶ Μαχὶρ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ εἴκοσι χιλιάδας βαὶθ ἐλαίου.

הרדים בעם העשים 16. O. ἐπιστάται οἱ ποιοῦντες. Αλλος, ἐπιστάται τοῦ λαοῦ τῶν ποιούντων.

ipsum unxissent in regem pro patre ejus : quia amicus fuerat Hiram David omni tempore. 2. Misit autem Salomon ad Hiram.

4. *Hebr. Alius*, *Vulg.* occursus malus. *LXX.* peccatum malum.

11. *Heb.* cibum domui ejus. *LXX.* Machir domui ejus. *LXX. aliter*, Malchal domui ejus. *Vulg. in cibum domui ejus.*

Hebr. Vulg. coros olei. *Alii*, batum olei. *LXX.* bæth olei.

Hebr. & Salomo dedit Chiram viginti mille coros tritici, cibum domui suæ, & viginti coros olei. *A.* & Solomon dedit Chiram viginti mille coros tritici, alimentum domui suæ. *S.* viginti mille coros frumenti in escam domui suæ, & viginti mille batos olei. *LXX.* Et Salomon dedit Chiram viginti mille coros frumenti, & machir domui ejus, & viginti mille bæth olei. *Vul. Salomon autem præbebat Hiram coros tritici viginti millia, in cibum domui ejus, & viginti coros purissimi olei.*

16. *Hebr.* dominantes in populum, qui faciebant. *LXX.* præfecti facientes. *Alius*, præfecti populi, qui faciebant. *Vul. præcipientium populo, & his qui faciebant opus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. V. Lib. III. Regum.

v. 1. Αλλ. καὶ ἀπέστειλε Χιρὰμ βασιλεὺς Τύρου τοὺς παῖδας αὐτοῦ πρὸς Σαλωμὼν &c. Drusius. Longe melius Coislinianus 2. qui omnes hujus loci versiones perspicue distinguit, & hanc notam habet in margine. τοῦτο ἐν τῷ Ἑξαπλῷ μετὰ πᾶσαν τοῦ ναοῦ τὴν οἰκοδομὴν, καὶ μετὰ τὴν προσευχὴν Σολομῶντος, τὴν τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτὸν ἐπιφάνειαν, ὡς καὶ κατ' ἐκεῖνον τὸν τόπον σεσημειωμένον εὑρήσεις. i. *Hic locus in Hexaplo post totam peractam Templi constructionem, & post orationem Salomonis, & Dei ad eum adventum locatur : ut etiam illo loco notatum reperies.*

v. 4. Αλλ. ἀπάντημα πονηρόν. Drusius.

v. 11. In Cod. Reg. in hunc versum hæc nota legitur. τὸ μεχὶρ μέτρον ἑρμηνεύεται. τὸ δὲ βαὶθ οἱ ἄλλοι βάτον ἡρμήνευσαν. ἔστι δὲ μέτρον Παλαιστινὸν ὁ. ξέστας καὶ χοέας χωροῦν τέσσαρας, ὡς Ἰώσηπος ἔφη· ὁ δὲ κόρος ἐστὶ μόδιοι λ. ὡς εἶναι ἀρτάβας ι. Id est, *Mechir mensuram interpretantur. Bæth autem alii Batum interpretati sunt Est autem mensura Palæstina, quæ LXX. sextarios capit & decem choas, ut Josephus ait. Corus autem est modiorum triginta, ita ut sint artabæ decem.* Sic nota : Lectiones autem Μεχὶρ, item Βαὶθ & Βάτον vitiatæ videntur, nec ad Hebræum quadrant. Μαλχὰλ autem ponitur pro μαχαλὰ, מכלת Hujus porro versûs lectiones pleniores adfert Coislin. 2. ut nos exhibemus.

v. 16. Αλλ. ἐπιστάται τοῦ λαοῦ τῶν ποιούντων. Drusius, qui in hasce Capitis V. lectiones hæc notat :

Quæ adduxi ex isto Capite, habentur in libris quibusdam Editionis Vulgatæ, & quamquam credibile sit ea descripta fuisse ex aliqua Editione vetusta, tamen id pro certo affirmare non possumus. Dies nos, spero, docebit quod nunc ignoramus.

LIB. III. REGUM. CAPUT VI.

בשמונים 1. A. Σ. ὀγδοηκοστῷ. O. τεσσαρακοστῷ.

ששים 2. O. τεσσαράκοντα. Αλλοι, ἑξήκοντα.

האולם 3. Σ. πρόπυλον. O. τὸ αἰλάμ.

חלוני שקפים אטמים 4. A. θυρίδας ἀποβλεπούσας βεβυσμένας. Σ. θυρίδας καὶ ἐκθέτας ἐπισκέποντας. O. Θ. θυρίδας διακυπτομένας κρυπτάς. Ed. Rom. παρακυπτομένας. Coisl. 2. δεδικτυωμένας.

1. Hebr. *A. S. Vulg.* octogesimo. *LXX.* quadragesimo.

2. *Hebr. Alii, Vulg.* sexaginta. *LXX.* quadraginta.

3. *Hebr. Vulg.* porticus. *S.* vestibulum. *LXX.* ælam.

4. *Hebr.* fenestras prospectivas occlusas. *A.* fenestras ad prospectum obturatas. *S.* fenestras & ecthetas ad prospectum. *LXX. Th.* fenestras prospicientes, occultas. *Edit. Rom.* oblique prospicientes. *Coislin.* 2. cancellatas. *Vulg. fenestras obliquas.*

יציע

יצוע 5. Σ. καταστρώματα. Ο. μέλαθρα.

דביר Α. Σ. χρηματιστήριον. Ο. Δαβίρ.

ויספן 9. Α. ὀρόφωσεν. Ο. ἐκοιλοστάθμησεν.

ויבן את־היציע על־כל־הבית חמש אמות
קומתו 10. Α. καὶ ᾠκοδόμησε τὸ στρῶμα ἐπὶ πάντα τὸν οἶκον πέντε πηχῶν ἀνάστημα αὐτοῦ. Σ. καὶ ᾠκοδόμησε τὸ κατάστρωμα. Ο. καὶ ᾠκοδόμησε τοὺς ἐνδέσμους δι' ὅλου τοῦ οἴκου πέντε ἐν πήχει τὸ ὕψος αὐτοῦ.

11. ויהי דבר־יהוה אל־שלמה לאמר 12.
הבית הזה אשר־אתה בנה אם־תלך בחקתי
ואת־משפטי תעשה ושמרת את־כל־מצותי
ללכת בהם והקמתי את־דברי אתך אשר דברתי
אל־דוד אביך 13. ושכנתי בתוך בני ישראל
ולא אעזב את־עמי ישראל 14. ויבן שלמה
את־הבית ויכלהו Ἄλλοι, 11. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς Σαλωμὼν λέγων. 12. ὁ οἶκος οὗτος, ὃν σὺ οἰκοδομεῖς, ἐὰν ὁδεύῃς τοῖς προστάγμασί μου, καὶ τὰ κρίματά μου ποιῇς, καὶ φυλάσσῃς πάσας τὰς ἐντολάς μου, ἀναστρέφεσθαι ἐν αὐταῖς, στήσω τὸν λόγον μου ὃν ἐλάλησα πρὸς Δαυὶδ τὸν πατέρα σου. 13. καὶ κατασκηνώσω ἐν μέσῳ υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ οὐκ ἐγκαταλείψω τὸν λαόν μου Ἰσραήλ. 14. καὶ ᾠκοδόμησε Σαλωμὼν τὸν οἶκον, καὶ συνετέλεσεν αὐτόν.

5. *H.* thalamum. *S. Vul.* tabulata. *LXX.* melathra.

H. oraculum. *A. S. Vul.* oraculi. *LXX.* Dabir.

9. *H. A. Vulg.* texit. *LXX.* laquearibus texit.

10. *H.* & ædificavit thalamum ſuper omni domo, quinque cubitorum altitudo ejus. *A.* & ædificavit tabulatum ſuper totam domum, quinque cubitorum altitudo ejus. *S.* & ædificavit tabulatum. *LXX.* & ædificavit ligamenta ſuper totam domum, quinque cubitorum altitudo ejus. *Vulg. & ædificavit tabulatum ſuper omnem domum, quinque cubitis altitudinis.*

11. *Hebr.* Et fuit verbum Domini ad Salomo dicendo: 12. Domus iſta, quam tu ædificas, ſi ambulaveris in decretis meis, & judicia mea feceris, & cuſtodieris omnia præcepta mea, ambulando in eis, & ſtatuam verbum meum tecum, quod locutus ſum ad David patrem tuum: 13. & habitabo in medio filiorum Iſrael: & non derelinquam populum meum Iſrael. 14. Et ædificavit Salomo domum & perfecit eam. *Alii,* 11. Et factum eſt verbum Domini ad Salomonem dicens: 12. Domus hæc, quam tu ædificas, ſi ambulaveris in mandatis meis, & judicia mea feceris, & cuſtodieris omnia præcepta mea, ad verſandum in eis; ſtatuam ſermonem meum quem locutus ſum ad David Patrem tuum: 13. & habitabo in medio filiorum Iſrael: & non derelinquam populum meum Iſrael. 14. Et ædificavit Salomon domum, & conſummavit eam. *Vul.* 11. *Et factus eſt ſermo Domini ad Salomonem dicens:* 12. *Domus hæc, quam ædificas, ſi ambulaveris in præceptis meis, & judicia mea feceris, & cuſtodieris omnia mandata mea, gradiens per ea; firmabo ſermonem meum tibi, quem locutus ſum ad David patrem tuum.* 13. *Et habitabo in medio filiorum Iſrael, & non derelinquam populum meum Iſrael.* 14. *Igitur ædificavit Salomon domum, & conſummavit eam.*

11. ויהי דבר־יהוה אל־שלמה לאמר הבית
הזה אשר אתה בנה אם־תלך בחקתי
ואת־משפטי תעשה ושמרת את־כל־מצותי
ללכת בהם והקמתי את־דברי אתך אשר דברתי
אל־דוד אביך ושכנתי בתוך בני ישראל ולא
אעזב את־עמי ישראל

11. *H.* Et fuit verbum Domini ad Salomo dicendo: Domus iſta, quam tu ædificas, ſi ambulaveris in decretis meis, & judicia mea feceris, & ſervaveris omnia mandata mea, ambulando in eis: & ſtatuam verbum meum tecum, quod locutus ſum ad David patrem tuum. Et habitabo in medio filiorum Iſrael, & non derelinquam populum meum Iſrael.

Poſt hæc verba, τῶν Ο. v. 15. ἕως τοῦ οἴκου ἐν πλευραῖς ξυλίναις. Sic MS (Sed referendum ad verſum 10. ξύλων κεδρίνων, Ed. R. ξύλοις κεδρίνοις) in Coiſl. 2. notatur ad marg.

ἰστέον ὡς πρὸς τῶν ῥητῶν τούτων φέρεται ἐν τῷ Ἐξαπλῷ καὶ τοῖς ἀκριβέσι τῶν ἀντιγράφων καὶ ταῦτα· καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς τὸν Σαλομῶν λέγων· ὁ οἶκος οὗτος ὃν σὺ οἰκοδομεῖς, ἐὰν ὁδεύῃς τοῖς προστάγμασί μου, καὶ τὰ κρίματα μου ποιῇς, καὶ φυλάσσεις πάσας τὰς ἐντολάς μου ἀναστρέφεσθαι ἐν αὐταῖς· στήσω τὸν λόγον μου σὺν σοὶ, ὃν ἐλάλησα πρὸς Δαυὶδ τὸν πατέρα σου. καὶ κατασκηνώσω ἐν μέσῳ υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ οὐκ

Sciendum eſt ad hæc verba, in Hexaplo & in accuratioribus Exemplaribus, hæc adjici. Et factum eſt verbum Domini ad Salomon dicens: Domus hæc, quam tu ædificas, ſi ambules in præceptis meis, & judicia mea facias, & cuſtodias omnia mandata mea, verſando in eis; ſtatuam verbum meum tecum, quod locutus ſum ad David patrem tuum: & habitabo in medio filiorum Iſrael, & non derelinquam populum meum Iſrael. *In quibuſdam igitur Exemplaribus hæc non exſtant, quæ, puto, ſecu-*

ἐγκαταλείψομαι τὸν λαόν μου Ἰσραήλ. ἔν τισι μέντοι τῶν ἀντιγράφων ταῦτα οὐ κεῖται· οἷς οἶμαι καὶ Θεοδώρητον ἀκολουθοῦντα ταῦτα μὴ τεθεικέναι.

הספן 15. Οἱ Γ΄ ἕως τοῦ οἴκου. Ο. ἕως τῶν δοκῶν.

16. ויבן לו מבית לדביר לקדש הקדשים
A. Σ. καὶ ᾠκοδόμησεν αὐτῷ ἔσωθεν. (Σ. ἐσώτερον) τὸ χρηματιστήριον ἡγιασμένον ἡγιασμένων. Σ. εἰς ἅγιον ἁγίων. Ο. καὶ ἐποίησεν ἐκ τοῦ Δαβὶρ (Coisl. addit τὸν τοῖχον) εἰς τὸ ἅγιον τῶν ἁγίων. Θ. καὶ ἐποίησεν αὐτῷ ἔσωθεν τοῦ Δαβεὶρ εἰς τὸ ἅγιον τῶν ἁγίων.

17. וארבעים באמה היה הבית הוא ההיכל לפני
18. וארז אל־הבית פנימה מקלעת פקעים
ופטורי צצים הכל ארז אין אבן נראה 19. ודביר
בתוך הבית מפנימה הכין לתתן שם
את־ארון ברית יהוה 20. ולפני הדביר
עשרים אמה ארך ועשרים אמה רחב ועשרים
אמה קומתו ויצפהו זהב סגור A. Θ. 17.
καὶ τεσσαράκοντα πηχῶν ἦν ὁ οἶκος, αὐτὸς ὁ ναὸς τῇ εὐσχολίᾳ. 18. καὶ κέδρος πρὸς τὸν οἶκον ἔσωθεν, διατετορνευμένα ξυστωτὰ καὶ περίγλυφα ἐκπίπτοντα, τὰ πάντα κέδρος, οὐκ ἦν λίθος βλεπόμενος. 19. καὶ χρηματιστήριον ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου ἔνδοθεν ἡτοίμασε, τοῦ δοῦναι ἐκεῖ γλωσσόκομον συνθήκης κυρίου. 20. καὶ εἰς πρόσωπον τοῦ χρηματιστηρίου εἴκοσι πηχῶν μῆκος, καὶ εἴκοσι πηχῶν πλάτος, καὶ εἴκοσι πηχῶν ἀνάστημα αὐτοῦ, καὶ περιεπήλωσεν αὐτὸ χρυσίῳ ἀποκλειστῷ. Σ. μ΄. πηχῶν ἦν ὁ οἶκος αὐτὸς ὁ ναὸς ὁ ἐσώτατος, καὶ διὰ κέδρου πρὸς τὸν οἶκον ἔσω πλοκὴν, ἐπανάστασις καὶ πέταλα καὶ ἀνάγλυφα πάντα κέδρινα, οὐκ ἐφαίνετο λίθος· καὶ χρηματιστήριον ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου ἔσω ἡτοίμασεν, ὥστε τεθῆναι ἐκεῖ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυρίου· καὶ ἔμπροσθεν τοῦ χρηματιστηρίου κ΄. πηχῶν μῆκος, κ΄. τῶν πηχῶν πλάτος, καὶ κ΄. πηχῶν ὕψος, καὶ περιεπήλωσεν αὐτὸ χρυσίῳ δοκιμίῳ. Ο. Ἑξαπλ. καὶ μ΄. ἦν πηχέων ὁ οἶκος αὐτὸς, ὁ ναὸς ὁ ἐσώτατος, καὶ διὰ κέδρου πρὸς τὸν οἶκον ἔσω πλοκὴν, ἐπανάστασις, καὶ πέταλα καὶ ἀνάγλυφα πάντα κέδρινα· οὐκ ἐφαίνετο λίθος κατὰ πρόσωπον τοῦ Δαβείρ· ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου ἔσωθεν ἡτοίμασεν δοῦναι ἐκεῖ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυρίου, καὶ εἰς πρόσωπον τοῦ Δαβεὶρ, κ΄. πήχεις μῆκος, καὶ κ΄. πήχεις πλάτος. καὶ κ΄. πήχεις τὸ ὕψος αὐτοῦ. καὶ περιέσχεν αὐτὸ χρυσίῳ συγκεκλεισμένῳ. Ἄλλ. καὶ περιεπήλωσε Σαλωμὼν τὸν οἶκον ἔνδοθεν χρυσίῳ ἀποκλειστῷ, καὶ παρήγαγεν ἐν

tum Theodoretum hec non posuisse. Vulg. Et factus est sermo Domini ad Salomonem, dicens: Domus hæc, quam ædificas ambulaveris in præceptis meis, & judicia mea feceris, & custodieris omnia mandata mea, gradiens per ea: firmabo sermonem meum tibi, quem locutus sum ad David patrem tuum. Et habitabo in medio filiorum Israel, & non derelinquam populum meum Israel.

15. *H*. contignationis. *Tres Int.* usque ad domum. *LXX*. usque ad trabes. *Vulg. usque ad laquearia.*

16. *H*. & ædificavit sibi intra oraculum in sanctitatem sanctitatum. *A. S.* & ædificavit sibi intra (*S.* interius) oraculum sanctificati sanctificatorum. *S.* in sanctum sanctorum. *LXX.* & fecit a Dabir (*Coislin. addit* murum) in sanctum sanctorum. *Th.* & fecit sibi intra Dabir in sanctum sanctotum. *Vulg. & fecit interiorem domum oraculi in sanctum sanctorum.*

17. *H*. Et quadraginta in cubito erat domus ipsa, templum ad facies ejus, 18. & cedrus ad domum intrinsecus: sculptura instar fundæ colocyntarum, & apertiones florum: omnia cedrus, nec lapis apparebat. 19. Et oraculum in medio domus intrinsecus patare fecit ad dandum ibi arcam fœderis Domini. 20. Et faciebus ipsius oraculi viginti cubitorum longitudo, & viginti cubitorum latitudo; & viginti cubitorum statura ejus. Et operuit illud auro concluso. *A. Th.* 17. Quadraginta cubitorum erat domus: ipsum est templum in otii abundantia. 18. & cedrus ad domum intus, tornata complanata, & circumsculpta excidentia, omnia cedrus: non erat lapis qui videretur. 19. Et oraculum in medio domus intrinsecus paravit, ad dandam ibi arcam fœderis Domini. 20. Et ad faciem oraculi viginti cubitorum longitudo, & viginti cubitorum latitudo, & viginti cubitorum altitudo ejus: & obduxit illud auro incluso. *S.* quadtaginta cubitorum erat domus ipsum templum intimum: & ex cedro ad domum intimam complicationem: altitudo, & laminæ, & sculpturæ omnes cedrinæ, non apparebat lapis: & oraculum in medio domûs interioris paravit, ut poneretur ibi arca testamenti Domini, & ante oraculum, XX. cubitorum longitudo, XX. cubitorum latitudo, & viginti cubitorum altitudo, & circumlinivit illud auro probato. *LXX. Hexaplorum.* Et quadraginta cubitorum erat domus ipsa, templum intimum, & ex cedro ad domum intimam, complicationem: altitudo, & laminæ, & sculpturæ, omnia cedrina. Non apparebat lapis ante faciem Dabir. In medio domûs intus præparavit, ad statuendam ibi arcam testamenti Domini, & ad faciem Dabir XX. cubiti longitudo, & XX. cubiti latitudo, & XX. cubiti altitudo ejus: & circumdedit ipsum auro concluso. *Alius*, & circumlinivit Salomon domum interiorem auro concluso, & traduxit in fixuris auri ante faciem Dabir. *LXX.* Et quadraginta cubitotum erat templum secundum faciem Dabir in medio domus intus, ad dandum ibi arcam

Digitized by Google

καθηλώμασι χρυσίῳ κατὰ πρόσωπον τοῦ Δαβείρ. O. καὶ τεσσαράκοντα πήχεων ἦν ὁ ναὸς. κατὰ πρόσωπον τοῦ Δαβὶρ ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου ἔσωθεν, δοῦναι ἐκεῖ τὴν κιβωτὸν διαθήκης κυρίου. εἴκοσι πήχεις μῆκος. καὶ εἴκοσι πήχεις πλάτος, καὶ εἴκοσι πήχεις τὸ ὕψος αὐτοῦ· καὶ περιέσχεν αὐτὸ χρυσίῳ συγκεκλεισμένῳ.

testamenti Domini: viginti cubiti longitudo, & viginti cubiti latitudo, & viginti cubiti altitudo ejus: & circumobduxit illud auro concluso. *Vul.* 17. *Porro quadraginta cubitorum erat ipsum templum pro foribus oraculi.* 18. *Et cedro omnis domus intrinsecus vestiebatur, habens tornaturas & juncturas suas fabrefactas, & cælaturas eminentes: omnia cedrinis tabulis vestiebantur: nec omnino lapis apparere poterat in pariete.* 19. *Oraculum autem in medio domus, in interiore parte fecerat, ut poneret ibi arcam fœderis Domini.* 20. *Porro oraculum habebat viginti cubitos longitudinis, & viginti cubitos latitudinis, & viginti cubitos altitudinis: & operuit illud atque vestivit auro purissimo.*

23. שני כרובים עצי־שמן עשר אמות O. δύο χερουβὶμ δέκα πηχέων. Αλλος, δύο χερουβὶμ ξύλων κυπαρισσίνων δέκα πηχέων.

23. *Hebr.* duos cherubim lignis olei decem cubitorum. *LXX.* duos cherubim decem cubitorum. *Alius*, duos cherubim ex lignis cypressinis decem cubitorum. *Vulg. duos cherubim de lignis olivarum decem cubitorum.*

31. מזוזות חמשית 32. ושתי דלתות עצי־שמן וקלע עליהם מקלעות כרובים ותמרת ופטורי צצים וצפה זהב וירד על־הכרובים ועל־התמרות את־הזהב וכן עשה לפתח ההיכל מזוזות עצי־שמן Αλλος, 31. καὶ φλιὰς πενταπλᾶς, 32. καὶ δύο θύρας ξύλων πευκίνων· καὶ ἐγκολαπτὰ ἐπ' αὐτῶν ἐγκεκολαμμένα χερουβὶμ, καὶ φοίνικας, πέταλα διαπεπετασμένα. καὶ περιέσχε χρυσίῳ· καὶ κατέβαινεν ἐπὶ τὰ χερουβὶμ, καὶ ἐπὶ τοὺς φοίνικας τὸ χρυσίον· καὶ οὕτως ἐποίησε τῷ πυλῶνι τοῦ ναοῦ φλιαὶ ξύλων ἀρκεύθου.

31. *Hebr.* postes, pentagona. 32. Et duæ fores lignis oleæ: & cælavit super eis cælaturas cherubim & palmarum, & apertiones florum: & texit auro, & extendit super cherubim & super palmas aurum. Et sic fecit ostio templi, postes lignorum oleæ. *Alii*, & postes quintuplices, & duas januas lignorum piceorum, & cælaturas super eis cælatas cherubim, & palmis, & laminis extensis: & circumobduxit auro. Et descendit super cherubim & super palmas aurum. Et sic fecit ostio Templi: postes lignorum juniperi. *Vulg.* 31. *postesque angulorum quinque.* 32. *Et duo ostia de lignis olivarum: & sculpsit in eis picturam cherubim, & palmarum species, & anaglypha valde prominentia: & texit ea auro: & operuit tam cherubim quam palmas, & cætera, auro. Fecitque in introitu templi postes de lignis olivarum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VI. Lib. III. Regum.

v. 1. A. Σ. ὀγδοηκοστῷ. Sic Coislin. 1. ubi hæc nota legitur, Ὁμοίως κατὰ τὸ Ἑβραϊκὸν Βασεμονεὶμ ἔχει. i. *Similiter secundum Hebraïcum Basemonim habet.*

v. 2. O. τεσσαράκοντα. Αλλοι, ἑξήκοντα. Quidam manuscripti atque Editi habent ἑξήκοντα Hebraïcum sequentes ששים pro quo LXX. Interpretes τεσσαράκοντα legunt. Qua de re hanc notam habet Coislin. 2. ἐν τισὶ μὲν τῶν ἀντιγράφων μ'. κεῖται· ἐν δὲ τῷ Ἑξαπλῷ καὶ τοῖς ἀκριβεστέροις ξ'· τοῦ δὲ ὕψους ἔνια μὲν Κε. πήχεις ἔχει, τῷ δὲ Ἑξαπλῷ λ.

v. 3. Σ. πρόπυλον. Coisl.

v. 4. Lectiones Aquilæ, Symmachi & Theodotionis exhibet Coislin. 2.

v. 5. Σ. καταστρώματα. Coislin. 1.

Ibid. A. Σ. χρηματιστηρίου. Idem.

v. 9. A. ὠρόφωσεν. Idem. legendum ὠρόφωσεν.

v. 10. Lectiones Aquilæ & Symm. effert Coislin. 2. qui ad Aquilam habet ἐν πηχῶν mendose pro ε. πηχῶν.

v. 11. Αλλοι, καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς Σαλωμὼν λέγων· ὁ οἶκος οὗτος &c. Hæc prætermittuntur in τοῖς O. Editionis Romanæ, ubi omnia sus deque versa & admodum perplexa sunt.

Ibid. Nota subsequens cum lectione Hexaplorum, quæ parum differt a superiore, ex Coisliniano 2. prodit.

v. 15. οἱ Γ. ἕως τοῦ οἴκου. Sic Coislinianus 2. Hæc vero, necnon lectio τῶν O. ἕως τῶν δοκῶν, qui quadrare possint ad lectionem Hebraïcam הספן non video.

v. 16. A. Σ. καὶ ᾠκοδ- Lectio Aquilæ & Symm. itemque Theodotionis, ex eodem Coislin. 2. prodeunt.

v. 17. A. Θ. τεσσαράκοντα πηχῶν ἦν ὁ οἶκος &c. Ita Drusius ex Editionis Romanæ notis. דביר χρηματιστήριον, sic Aquila & Symmachus vertunt Psalm. 27. 2. γλωσσόκομον, Aquila ita vertere solet vocem ארון. τῇ εὐσχολίᾳ, Drusius, *in otii abundantia.* Et de lectione Græca, & de versionis accuratione dubius sum. Lectio Aquilæ habetur item in Coisliniano 2. ubi legitur ἐν πήχει pro πηχῶν, & bis κέδρος ubi notæ Edit. Rom. habent κέδροι. Hic vero Coisliniani lectionem retinemus. Symmachi item lectio cum Hexaplari τῶν O. ex eodem Coisliniano prodit.

In Coislin. 2. ad vocem ἔσω annotatur, ἔν τισι τῶν ἁπλῶν ἀντιγράφων, ὡς γέγραπται, ἔσω κεῖται, καὶ ἐν τούτοις, καὶ ἐν τοῖς ἄνω.

v. 23. Αλλ. δύο χερουβὶμ ξύλων κυπαρισσίνων δέκα πηχέων. Sic quidam Editi & mss. In Edit. autem Rom. hæc, ξύλων κυπαρισσίνων, prætermittuntur.

v. 31. Αλλ. φλιὰς, πενταπλᾶς &c. Hic etiam vacant οἱ O.

LIB. III. REGUM. CAPUT VII.

שקפים 4. A. διοπτῆρας. Σ. παρακύψεις. O. μέλαθρα.

אילם 6. A. πρόδομον. Σ. τὸ πρόπυλον. O. τὸ αἰλάμ.

7. ואולם הכסא אשר־ישפט־שם אלם המשפט A. καὶ πρόδομον τοῦ θρόνου, οὗ κρινεῖ ἐκεῖ, πρόδομον τῆς κρίσεως. Σ. καὶ βασιλικὴν τοῦ θρόνου, ὅπου δικάσει ἐκεῖ, πρόπυλον κρίσεως. O. καὶ τὸ αἰλὰμ τῶν θρόνων οὗ κρινεῖ ἐκεῖ, αἰλὰμ τοῦ κριτηρίου.

מגררות במגרה 9. A. πεπρισμένων ἐν πρίονι. Σ. πεπρισμένων πρίονι. O. κεκολαμμένα ἐκ διαστήματος.

הטפחות A. τῶν παλαιστωμάτων. Σ. τῶν ἀπαρτισμάτων. O. τῶν γείσων.

ושתי כתרות עשה לתת על־ראשי העמודים 16. A. καὶ κεφαλίδες ἐπὶ δύο τῶν στύλων. Σ. καὶ ἐπιστύλιον πάλιν ἐπάνω τῶν στύλων. O. Θ. καὶ μέλαθρον ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν στύλων. O. Ed. R. καὶ δύο ἐπιθέματα ἐποίησε δοῦναι ἐπὶ τὰς κεφαλὰς τῶν στύλων.

מכנות 27. A. ὑποθέματα. Σ. βάσεις. O. μεχωνώθ.

ויעש עשרה כירות נחשת ארבעים בת יכיל הכיור 38. ※ καὶ ἐποίησε δέκα λουτῆρας χαλκοῦς, ※τεσσαράκοντα βάτους ὑπέφερε λουτήρ. Σ. καὶ ἐποίησε δέκα λουτῆρας χαλκοῦς, τεσσαράκοντα βάτους χωροῦντας τοὺς λουτῆρας. O. καὶ ἐποίησε δέκα χυτροκαύλους χαλκοῦς τεσσαράκοντα χοῦς χωροῦντα τὸν ἕνα χυτρόκαυλον.

נגב 39. A. O. νότου. Σ. μεσημβρίας.

היעים 40. A. Σ. ἀγγεῖα. O. θερμαστρεῖς.

כפות 50. A. Σ. τὰς ὑδρίας. O. πρόθυρα.

4. Heb. fenestellarum. A. S. conspicilla. LXX. melathra. *Vul. contra se invicem positas.*

6. Hebr. A. Vulg. porticum. S. vestibulum. LXX. ælam.

7. Heb. & porticum solii, quo judicaret ibi, porticum judicii. A. & porticum throni, quo judicabit ibi, porticum judicii. S. & regiam throni, quo judicabit ibi, vestibulum judicii. LXX. & ælam thronorum, quo judicabit ibi, ælam tribunalis. Vulg. *porticum quoque solii, in qua tribunal est, fecit.*

9. Heb. serratis in serra. A. S. serratis serra. LXX. cælata ex intervallo. Vul. *serrati erant.*

Hebr. lapides palmares. A. palmarium. S. summitatum. LXX. Vul. summitatem parietum.

16. Heb. & duo coronamenta fecit ad dandum super capita columnarum. A. & capitella super duas columnarum. S. & epistylium rursus supra columnas. LXX. Th. & contignationem super utramque columnam. LXX. Edit. Rom. & duo coronamenta fecit ad dandum super capita columnarum. Vulg. *duo quoque capitella fecit, quæ ponerentur super capita columnarum.*

27. Hebr. A. fulcimenta. S. Vulg. bases. LXX. mechonoth.

38. Hebr. & fecit decem conchas æreas, quadraginta batos capiebat concha una. ※ & fecit decem luteres æreos: quadraginta batos sustinebat luter. S. & fecit decem luteres æreos, quadraginta batos capientes luteres singulos. LXX. & fecit decem chytrocaulos æreos, quadraginta choas capientem unum chytrocaulum. Vulg. *fecit quoque decem luteres æneos: quadraginta batos capiebat luter unus.*

39. Hebr. S. meridiei. A. LXX. Austri. Vulg. *ad meridiem.*

40. Hebr. scopas. A. S. vascula. LXX. calfactoria. Vul. *scutras.*

50. Heb. scyphos. A. S. Vulg. hydrias. LXX. vestibula.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VII. Lib. III. Regum.

v. 4. A. διοπ- &c. Coislin. 1.

v. 6. A. πρόδομον &c. Coislin. 1. & 2.

v. 7. Has lectiones exhibet Coislin. 2.

v. 9. A. πεπρισμένων ἐν πρίονι. Σ. πεπρ- Coislin. 2. Vide supra 2. Reg. 12. 31.

Ibid. A. τῶν παλαιστωμάτων sic. Σ. τῶν ἀπαρτισμάτων. Coislin. 1. cum hac nota, οἱ δὲ ἐπιχώριοι τῇ οἰκείᾳ γλώσσῃ τὸ γισσὸς, τρίγχος ὀνομάζουσι. i. *Incolæ autem lingua sua Gissum, vocant Trinchon.*

v. 16. Sic Coislin. 2. varias interpretationes adfert cum hac nota. ἐν τῷ Ἑξαπλῷ πρὸ τούτων κεῖται ἡ οἰκοδομὴ τοῦ οἴκου δρυμοῦ τοῦ Λιβάνου. ἔν τισι δὲ τῶν ἁπλῶν, ὡς τέθεικε Θεοδώρητος. i. *In Hexaplo ante hæc exstat constructio domus saltûs Libani. In quibusdam vero ex simplicibus Exemplaribus, ut posuit Theodoretus.* ἁπλῶν hic vocantur Exemplaria quæ solum simplicemque textum τῶν O. habebant, ad discrimen τῶν Ἑξαπλῶν, ubi etiam aliæ versiones cum Hebraïco textu continebantur.

v. 27. A. ὑποθ. Σ. βάσεις. Coislin. 2.

v. 38. ※ καὶ ἐποίησε &c. Versionem asterisco notatam, & Symmachi sequentem adfert Coislin. 2.

v. 39. A. O. νότου &c. Vide supra, 1. Reg. 20. 41.

v. 40. A. Σ. ἀγγεῖα. Coislin. 1.

v. 50. A. Σ. τὰς ὑδρίας. Idem.

LIB. III. REGUM CAPUT VIII.

האתנים 2. Σ. τῷ ἀρχαίῳ. O. Αθανίν.

ויעמד 22. O. καὶ ἀνέστη. Αλλος, καὶ ἔστη.

ותדבר בפיך ובידך מלאת כיום הזה 24. A. ἃ ἐλάλησας ἐν τῷ στόματί σου καὶ ἐν χειρί σου πληρώσας κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην. Σ. ἃ ἐλάλησας ἐν τῷ στόματί σου καὶ ταῖς χερσί σου ἐπετέλεσας ὥσπερ ἐστὶ σήμερον. O. καὶ γὰρ ἐλάλησας ἐν τῷ στόματί σου, καὶ ἐν χερσί σου ἐπλήρωσας ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη.

לשמע אל־הרנה ואל־התפלה 28. O. ἀκούειν τῆς προσευχῆς. Αλλος, ἀκούειν τῆς τέρψεως καὶ τῆς προσευχῆς.

דבר־יום ביומו 59. O. ἐν ἡμέρᾳ ἐνιαυτοῦ. Αλλος, ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ.

2. HEbr. fortium. *S.* prisco, *vel* antiquo (mense.) *LXX.* Athanin. *Vul. Ethanim.*

22. *Hebr. Alius*, & stetit. *LXX.* &, surrexit. *Vul. stetit autem.*

24. *H. A.* & (*A.* quæ) locutus es in ore tuo, & in manu tua implevisti secundum diem hanc. *S.* quæ locutus es in ore tuo, & manibus tuis perfecisti, ut est hodie. *LXX.* nam locutus es in ore tuo, & manibus tuis implevisti, sicut dies hæc. *Vul. ore locutus es, & manibus perfecisti, ut hæc dies probat.*

28. *Hebr.* ad audiendum præconium & orationem. *LXX.* ad audiendam orationem. *Alius*, ad audiendam delectationem & orationem. *Vul. audi hymnum & orationem.*

59. *Hebr.* verbum diei in die suo. *LXX.* in die anni. *Alius*, in die suo. *Vulg. per singulos dies.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VIII. Lib. III. Regum.

v. 2. Σ. τῷ ἀρχαίῳ. Coislin. 1.

v. 22. Αλλος, καὶ ἔστη. Sic ms. Alex.

v. 25. A. ἃ ἐλάλησας &c. Aquilæ & Symm. lectionem effert Coislin. 2.

v. 28. Αλλ. ἀκούειν τῆς τέρψεως, καὶ τῆς προσευχῆς. Sic quidam Editi & mss.

v. 53. In hæc verba τότε ἐλάλησε &c. usque ad ἐν βιβλίῳ τῆς ᾠδῆς, Coislin. 2. hæc notat. ταῦτα ἐν τῷ Ἑξαπλῷ παρὰ μόνοις φέρεται τοῖς O. i. *Hæc in Hexaplo apud solos LXX. feruntur.*

v. 59. Αλλ. ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ. Sic quidam Edit. & ms. Alex.

LIB. III. REGUM. CAPUT IX.

המלוא 15. A. Σ. καὶ πλήρωμα.

פרעה מלך־מצרים עלה וילכד את־גזר וישרפה באש ואת־הכנעני הישב בעיר הרג ויתנה שלחים לבתו אשת שלמה 16. Αλλος, Φαραὼ βασιλεὺς Αἰγύπτου [ἀνέβη] καὶ κατέλαβε τὴν Γάζερ, καὶ ἐνέπρησεν αὐτὴν, καὶ τὸν Χαναναῖον τὸν καθήμενον ἐν τῇ πόλει ἀπέκτεινε· καὶ ἔδωκεν αὐτὴν ἀποστολὰς τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ γυναικὶ Σαλωμών. In O. vacat.

15. HEbr. Vul. & Mello. *A. S.* & adimpletionem.

16. *Hebr.* Pharao rex Ægypti ascendit & accepit Gazer, & succendit eam in igne: & Chananæum habitantem in civitate interfecit: & tradidit eam missionés filiæ suæ uxori Salomo. *Alius*, Pharao rex Ægypti ascendit, & cepit Gazer, & incendit eam: & Chananæum sedentem in civitate occidit: & dedit eam missiones filiæ suæ, uxori Salomonis. *In LXX. vacat. Vulg. Pharao rex Ægypti ascendit, & cepit Gazer, succenditque eam igni: & Chananæum, qui habitabat in civitate, interfecit, & dedit eam in dotem filiæ suæ uxori Salomonis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IX. Lib. III. Regum.

v. 15. A. Σ [καὶ πλήρωμα] locum Eusebii de locis Hebraïcis hic mutilum sic ex Latina Hieronymi Interpretatione restituimus, qui habet, *A. S. & adimpletionem.* Eamdem porro vocem מלוא πλήρωμα vertit Aquila supra 2. Reg. 5. 9.

v. 16. Αλλος, Φαραὼ βασιλεὺς &c. Ita Drusius. Hæc vero desunt in Edit. Rom. τῶν O.

In hunc porro locum τῶν O. καὶ ναῦν ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς Σαλωμὼν ἐν Γασίων Γαβερ, τὴν οὖσαν ἐχομένην Αἰλὰθ, ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς ἐσχάτης θαλάσσης ἐν γῇ Ἐδώμ, hæc nota adfertur in Edit. Rom. & in Coislin. 2. περὶ τούτων κεῖται ἐν τῷ Ἑξαπλῷ σὺν ἄλλοις τισὶν καὶ τὰ κατὰ τὸν Φαραὼ βασιλέα Αἰγύπτου, ὅτι κατελάβετο τὴν Γαζὴρ, καὶ ἐνέπρησεν αὐτὴν, καὶ τὸν Χαναναῖον τὸν καθήμενον ἐν τῇ πόλει ἀπέκτεινε, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν ἀποστολὰς τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ, γυναικὶ Σαλωμών. ταῦτα δὲ παρὰ Θεοδωρήτῳ καὶ τισὶν ἀντιγράφοις περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ κεῖται, ὡς καὶ ἐκεῖ σεσημείωται. i. *Ante hæc in Hexaplo cum aliis quibusdam & hoc habetur; nimirum quæ spectant ad Pharaonem regem Ægypti; quod ceperit Gazer, & incenderit eam, & Chananæum in urbe commorantem occiderit, eamque dederit in sponsalia filiæ suæ, uxori Salomonis. Hæc autem apud Theodoretum & quædam Exemplaria, ante constructionem Templi posita sunt, ut illic annotatur.*

LIB. III. REGUM. CAPUT X.

אלמגים 11. A. σύχινα. Σ. θύϊνα. O. πελεκητά. Coisl. 2. ἀπελέκητα.

מסחר הרכלים 15. O. ἐμπόρων. Αλλος, ἐμπόρων τῶν ῥωποπώλων.

11. HEbr. Almugim. *A.* fuchina. *S. Vulg.* thyina. *LXX.* dolata. *Alii*, non dolata.

15. *H.* negotiationem aromatariorum. *LXX.* mercatorum. *Alius*, mercatorum fcrutariorum. *Vulg. negotiatores univerfique fcruta vendentes.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. X. Lib. III. Regum.

v. 11. Has lectiones ex Coiflin. 2. adferimus.

v. 15. Αλλος, ἐμπόρων τῶν ῥωποπώλων. Mff. Alex.

LIB. III. REGUM. CAPUT XI.

מקטירות ומזבחות לאלהיהן 8. A. Σ. θυμιώσαις καὶ θυσιαζούσαις. O. αἳ ἐθυμίων καὶ ἔθυον τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν.

14. ויקם יהוה שטן לשלמה את הדד הארמי A. καὶ ἀνέστησε κύριος ἀντικείμενον τῷ Σολομῶν τὸν Αδαδ τὸν Ιδουμαῖον. Σ. καὶ ἐπήγειρε κύριος ἀντικείμενον τῷ Σαλομῶν, τὸν Αδὰδ τὸν Ιδουμαῖον. O. καὶ ἤγειρε κύριος σατὰν τῷ Σαλωμῶν τὸν Αδὲρ τὸν Ιδουμαῖον.

למען היות־ניר לדויד־עבדי כל־הימים לפני 36. A. ἕνεκα τοῦ εἶναι λύχνον τῷ Δαυὶδ δούλῳ μου. Σ. ὑπὲρ τοῦ διαμένειν λύχνον Δαυὶδ τῷ δούλῳ μου ἔμπροσθέν μου. O. ὅπως ᾖ θέσις (al. θέλησις) τῷ δούλῳ μου Δαυὶδ πάσας τὰς ἡμέρας ἐνώπιον ἐμοῦ.

8. HEbr. fufficentibus & immolantibus diis fuis. *A. S.* adolentibus & immolantibus. *LXX.* quæ adolebant & facrificabant diis fuis. *Vulg. quæ adolebant thura, & immolabant diis fuis.*

14. *Heb.* & fufcitavit Dominus adverfarium ipfi Salomo Hadad Idumæum. *A. S.* & excitavit Dominus adverfarium ipfi Salomon Adad Idumæum. *LXX.* & excitavit Dominus fatan Salomoni Adad Idumæum. *Vul. Sufcitavit autem Dominus adverfarium Salomoni Adad Idumæum.*

36. *Hebr. A.* ut fit lucerna David fervo meo omnibus diebus coram me. *S. Vul.* ut remaneat lucerna David fervo meo cunctis diebus coram me. *LXX.* ut effet pofitio (*al.* voluntas) fervo meo David omnes dies coram me.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XI. Lib. III. Regum.

v. 8. A. Σ. θυμι- &c. Coiflin. 2. O. καὶ οἱ ἄλλοι, αἳ ἐθυμίων καὶ ἔθυον &c. Ita fæpe laudatus Regius Codex.

v. 14. A. καὶ ἀνέστησε &c. Aquilæ & Symm. lectiones effert Coiflin. 2.

v. 36. A. ἕνεκα τοῦ εἶναι &c. Hanc Aquilæ & Symm. lectionem ex eodem Reg. & ex Coiflin. 2. mutuamur.

LIB. III. REGUM. CAPUT XII.

קטני עבה ממתני אבי 10. Σ. τὸ σμικρότατόν μου μέλος παχύτερον τῆς ὀσφύος τοῦ πατρός μου. O. ἡ μικρότης μου παχυτέρα τῆς ὀσφύος τοῦ πατρός μου. Σύρος καὶ Ιώσηππος, ὁ βραχύτατός μου δάκτυλος, παχύτερος τῆς ὀσφύος τοῦ πατρός μου ἐστίν.

10. HEbr. parvus meus groffus præ lumbis patris mei. *S.* Minimum membrum meum groffius eft lumbo patris mei. *LXX.* parvitas mea craffior lumbo patris mei. *Syrus & Jofephus.* Breviffimus meus digitus craffior eft lumbo patris mei. *Vulg. Minimus digitus meus groffior eft dorfo patris mei.*

Nota.

v. 10. Σ. τὸ σμικρότατον &c. Has lectiones pleniores, quam apud Drufium, ex Cod. Regio defumtas exhibemus.

LIB. III. REGUM. CAPUT XIII.

ויתנהו יהוה לאריה וישברהו וימתהו כדבר יהוה אשר דבר־לו וידבר אל־בניו לאמר חבשו־לי את־החמור ויחבשו 26. Ἄλλος, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ὁ κύριος τῷ λέοντι, καὶ συνέτριψεν αὐτὸν, καὶ ἐθανάτωσεν αὐτὸν, κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου, ὃ ἐλάλησεν αὐτῷ. καὶ ἐλάλησε πρὸς υἱοὺς αὐτοῦ. ἐπισάξατέ μοι τὸν ὄνον. καὶ ἐπέσαξαν.

26. Hebr. & tradidit eum Dominus leoni, & confregit eum, & occîdit eum, juxta verbum Domini, quod locutus fuerat ei. Et locutus est ad filios suos dicendo, Sternite mihi asinum, & straverunt. *Alius*, Et dedit eum Dominus leoni, & contrivit eum, & occîdit eum, secundum verbum Domini, quod locutus fuerat ei. Et locutus est ad filios suos, Sternite mihi asinum: & straverunt. *Vul. & tradidit eum Dominus leoni, & confregit eum, & occidit eum, juxta verbum Domini, quod locutus est ei. Dixitque ad filios suos, Sternite mihi asinum. Qui cum stravissent.*

Nota.

v. 26. Ἄλλος, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν &c. Hæc in LXX. Romanæ Editionis desunt, ac ex Reg. & Alex. desumuntur.

LIB. III. REGUM. CAPUT XIV.

1. בעת ההיא חלה אביה בן־ירבעם O. Ἑξαπλ. ※ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἠῤῥώστησεν Ἀβιὰ ※ υἱὸς Ἱεροβοάμ. O. ἄλλως, καὶ ἠῤῥώστησε τὸ παιδάριον αὐτοῦ ἀῤῥωστίᾳ κραταιᾷ σφόδρα, καὶ ἐπορεύθη Ἱεροβοὰμ ἐρωτῆσαι περὶ τοῦ παιδαρίου. Ἄλλως, καὶ ἠῤῥώστησε τὸ παιδάριον Ἱεροβοάμ, καὶ Ἀχιὰ ἦν ἐν Σηλῶ, υἱὸς ξ. ἐτῶν, καὶ ῥῆμα κυρίου μετ' αὐτοῦ· καὶ ὁ ἄνθρωπος πρεσβύτερος, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἠμβλυώπουν.

1. Hebr. In tempore illo ægrotavit Abiah filius Jeroboam. *LXX. Hexaplorum & Vulg.* ※ In tempore illo ægrotavit Abia filius ※ Jeroboam. *LXX. aliter*, & ægrotavit puer ejus ægrotatione valida valde. Et ivit Jeroboam interrogare de puero. *Aliter*, Et ægrotavit puer Jeroboam, & Achia erat in Silo, filius sexaginta annorum, & verbum Domini cum eo: & homo senior, & oculi ejus caligabant.

ויאמר ירבעם לאשתו קומי נא והשתנית ולא ידעו כי־אתי אשת ירבעם והלכת שלה הנה־שם אחיה הנביא הוא־דבר עלי למלך על־העם הזה 2. O. Ἑξαπλ. ※ καὶ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ εἶπεν Ἱεροβοάμ, ἀνά- ※ στηθι, καὶ ἀλλοιωθήσῃ, καὶ οὐ γνώσονται ὅτι σὺ ※ γυνὴ Ἱεροβοάμ. καὶ πορεύσῃ εἰς Σηλώ. ※ ἰδοὺ ἐκεῖ Ἀχιὰ ὁ προφήτης. αὐτὸς ἐλάλη- ※ σεν ἐπ' ἐμὲ τοῦ βασιλεῦσαι ἐπὶ τὸν λαὸν τοῦτον. O. ἄλλως, καὶ εἶπε πρὸς Ἀνὼ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ· ἀνάστηθι, πορεύου, ἐπερώτησον τὸν θεὸν περὶ τοῦ παιδαρίου, εἰ ζήσεται ἐκ τῆς ἀῤῥωστίας αὐτοῦ. καὶ ἄνθρωπος ἦν ἐν Σηλώμ, καὶ ὄνομα αὐτῷ Ἀχιά, καὶ οὗτος ἦν υἱὸς ἑξήκοντα ἐτῶν, καὶ ῥῆμα κυρίου μετ' αὐτοῦ.

2. Heb. Et dixit Jeroboam ad uxorem suam: Surge nunc, & muta te, & non cognoscent quod tu uxor Jeroboam; & ibis Siloh: ecce ibi Achiah propheta, ipse locutus est super me in regem super populum hunc. *LXX. Hexap.* ※ Et uxori suæ dixit Jeroboam: Surge, & im- ※ mutaberis, ne cognoscant quod tu uxor ※ Jeroboam: & abi in Selo: ecce ibi Achia ※ propheta. Ipse locutus est super me, regna- ※ turum me super populum hunc. *LXX. aliter*, Et dixit ad Ano uxorem suam: Surge, vade, interroga Deum circa puerum, si vivet ex infirmitate sua. Et homo erat in Selom, & nomen ei Achia, & hic erat filius sexaginta annorum, & verbum Domini cum eo. *Vulg. Dixitque Jeroboam uxori suæ: Surge, & commuta habitum, ne cognoscaris quod sis uxor Jeroboam: & vade in Silo, ubi est Ahias propheta, qui locutus est mihi, quod regnaturus essem super populum hunc.*

ולקחת בידך עשרה לחם ונקדים ובקבק דבש ובאת אליו הוא יגיד לך מה־יהיה לנער 3. O. Ἑξαπλ. ※ καὶ λάβε εἰς τὴν χεῖρά σου τῷ ※ ἀνθρώπῳ τοῦ θεοῦ ἄρτους, καὶ κολλύρια τοῖς

3. Heb. Et tolles in manu tua decem panes, & collyridas & vas mellis: & venies ad eum: ipse indicabit tibi, quid erit puero. *LXX. Hexapl.* ※ Et accipe in manu tua homini Dei ※ panes, & collyridas filiis ejus, & uvas pas-

※ τέκνοις αὐτοῦ, καὶ σταφίδας, καὶ στάμνον μέλιτος,
※ καὶ ἐλεύσῃ πρὸς αὐτόν· αὐτὸς ἀναγγελεῖ σοι τί
※ ἔσται τῷ παιδίῳ. O. ἄλλως, καὶ εἶπεν Ἰεροβοὰμ πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ· ἀνάστηθι, καὶ λάβε εἰς τὴν χεῖρά σου τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ θεοῦ ἄρτους, καὶ κολλύρια τοῖς τέκνοις αὐτοῦ· καὶ σταφυλὴν καὶ στάμνον μέλιτος.

ותעש כן אשת ירבעם ותקם ותלך שלה ותבא בית אחיה ואחיהו לא־יכל לראות כי קמו עיניו משיבו 4. O. Ἑξαπλ. ※ καὶ ἐποίησεν
※ οὕτω ἡ γυνὴ Ἰεροβοάμ, καὶ ἀνέστη, καὶ ἐπορεύθη
※ εἰς Σηλώ. καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ἀχιά.
※ καὶ ὁ ἄνθρωπος πρεσβύτερος τοῦ ἰδεῖν, καὶ
※ ἠμβλυώπουν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ γήρως
※ αὐτοῦ. O. ἄλλως, καὶ ἀνέστη ἡ γυνή, καὶ ἔλαβεν εἰς τὴν χεῖρα αὐτῆς ἄρτους καὶ δύο κολλύρια, καὶ σταφυλὴν καὶ στάμνον μέλιτος τῷ Ἀχιά. καὶ ὁ ἄνθρωπος πρεσβύτερος, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἠμβλυώπουν τοῦ ἰδεῖν καὶ ἀνέστη ἐκ Σαρειρά, καὶ πορεύεται.

ויהוה אמר אל־אחיהו הנה אשת ירבעם באה לדרש דבר מעמך אל־בנה כי־חלה הוא כזה וכזה תדבר אליה ויהי כבאה והיא מתנכרה 5. O. Ἑξαπλ. ※ καὶ εἶπε κύριος
※ πρὸς Ἀχιά· ἰδοὺ ἡ γυνὴ Ἰεροβοὰμ εἰσέρ-
※ χεται τοῦ ἐκζητῆσαι ῥῆμα παρὰ σοῦ ὑπὲρ
※ υἱοῦ αὐτῆς, ὅτι ἄρρωστός ἐστι· κατὰ τοῦτο καὶ
※ κατὰ τοῦτο λαλήσεις πρὸς αὐτήν. καὶ ἐγένετο
※ ἐν τῷ εἰσέρχεσθαι αὐτήν, καὶ αὐτὴ ἀπεξενοῦτο. O. ἄλλως, καὶ ἐγένετο ἐλθούσης αὐτῆς εἰς τὴν πόλιν πρὸς Ἀχιὰ τὸν Σηλωνίτην, καὶ εἶπεν Ἀχιὰ τῷ παιδαρίῳ αὐτοῦ, Ἔξελθε δὴ εἰς ἀπάντησιν Ἀνὼ τῇ γυναικὶ Ἰεροβοάμ, καὶ ἐρεῖς αὐτῇ. εἴσελθε καὶ μὴ στῇς.

ויהי כשמע אחיהו את־קול רגליה באה בפתח ויאמר באי אשת ירבעם למה זה את מתנכרה ואנכי שלוח אליך קשה 6. O. Ἑξαπλ.
※ καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν Ἀχιὰ τὴν φωνὴν τῶν
※ ποδῶν αὐτῆς, εἰσερχομένης αὐτῆς ἐν τῷ θυρώ-
※ ματι· καὶ εἶπεν, εἴσελθε, γυνὴ Ἰεροβοάμ, ἵνα τί
※ τοῦτο σὺ ἀποξενοῦσαι; καὶ ἐγώ εἰμι ἀπόστολος
※ πρὸς σὲ σκληρός. O. ἄλλως, ὅτι τάδε λέγει κύριος, σκληρὰ ἐγὼ ἐπαποστέλλω ἐπὶ σέ. καὶ εἰσῆλθεν Ἀνὼ πρὸς τὸν ἄνθρωπον τοῦ θεοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῇ Ἀχιά, ἵνα τί ἐνήνοχάς μοι ἄρτους, καὶ σταφυλήν, καὶ κολλύρια, καὶ στάμνον μέλιτος;

לכו אמרי לירבעם כה־אמר יהוה אלהי ישראל יען אשר הרמתיך מתוך העם ואתנך

※ fas, & vas mellis, & vades ad eum: ipse
※ annuntiabit tibi quid futurum sit puero. *LXX. aliter*, Et dixit Jeroboam ad uxorem suam: Surge, & accipe in manu tua homini Dei panes, & collyridas filiis ejus, & uvam, & vas mellis. *Vulg. Tolle quoque in manu tua decem panes, & crustulam, & vas mellis, & vade ad illum: ipse enim indicabit tibi, quid eventurum sit puero huic.*

4. *Hebr.* Et fecit sic uxor Jeroboam, & surrexit, & abiit Siloh: & venit domum Achiah, & Achiahu non poterat videre, quia caligabant oculi ejus præ senectute. *LXX. Hexapl.*
※ Fecitque sic uxor Jeroboam, & surrexit,
※ & profecta est in Selo, & ingressa est in do-
※ mum Achia. Et homo senex ad videndum,
※ & caligabant oculi ejus præ senio ejus. *LXX. aliter*, Et surrexit mulier, & sumpsit in manu sua panes, & duas collyridas, & uvam, & vas mellis ipsi Achia: & homo senior, & oculi ejus caligabant ad videndum. Et surrexit de Sarira, & vadit. *Vulg. Fecit ut dixerat uxor Jeroboam: & consurgens abiit in Silo, & venit in domum Abiæ: at ille non poterat videre, quia caligaverant oculi ejus præ senectute.*

5. *Hebr.* & Dominus dixit ad Achiahu: Ecce uxor Jeroboam venit ad quærendum verbum a tecum super filio suo, quia ægrotans ipse, secundum hoc & secundum hoc loqueris ad eam. Et fuit cum intraret ipsa, & ipsa præferebat se aliam. *LXX. Hexapl.* ※ Et dixit Do-
※ minus ad Achia: Ecce uxor Jeroboam in-
※ greditur ad exquirendum verbum a te su-
※ per filio suo, quoniam ægrotus est: secun-
※ dum hoc & secundum hoc loqueris ad eam.
※ Et factum est cum ingrederetur, & ipsa se
※ peregrinam simulabat. *LXX. aliter*, Et factum est ingrediente ipsa in urbem ad Achia Selonitem, & dixit Achia puero suo, Egredere in occursum Ano uxori Jeroboam, & dices ipsi: Ingredere, ne steteris. *Vul. Dixit autem Dominus ad Abiam, Ecce uxor Jeroboam ingreditur ut consulat te super filio suo, qui ægrotat: hæc & hæc loqueris ei. Cum ergo illa intraret, & dissimularet se esse quæ erat.*

6. *Hebr.* Et fuit, cum audivit Achiahu vocem pedum ejus venientis ad ostium, & dixit, Ingredere, uxor Jeroboam: hoc tu aliam præ te ferens, & ego missus ad te durus. *LXX. Hexapl.* ※ Et factum est, ut audivit Achia vo-
※ cem pedum ejus, ingrediente ipsa ostium,
※ & dixit, Ut quid ita tu peregrinam te si-
※ mulas? & ego sum nuncius ad te durus. *LXX. aliter*, Quia hæc dicit Dominus, Dura ego immitto super te. Et ingressa est Ano ad hominem Dei, & dixit ei Achia: Ut quid attulisti mihi panes, & uvam, & collyridas, & vas mellis? *Vul. Audivit Ahias sonitum pedum ejus introeuntis per ostium, & ait: Ingredere, uxor Jeroboam: quare aliam te esse simulas? ego autem missus sum ad te durus nuntius.*

7. *Hebr.* Vade, dic ad Jeroboam, Sic dixit Dominus Deus Israel, Pro eo quod exaltavi te de medio populi, & dedi te ducem

ישראל

נגיד על עמי ישראל 7. O. Ἑξαπλ. ※ πο-
※ ρεύθητι εἰπὸν τῷ Ἱεροβοάμ. τάδε λέγει
※ κύριος ὁ θεὸς Ἰσραήλ· ἀνθ' οὗ ὅσον ὕψωσά σε
※ ἀπὸ μέσου τοῦ λαοῦ, καὶ ἔδωκά σε ἡγούμενον
※ ἐπὶ τὸν λαὸν Ἰσραήλ.

ואקרע את־הממלכה מבית דוד ואתנה לך
ולא היית כעבדי דוד אשר שמר מצותי
ואשר הלך אחרי בכל־לבבו לעשות רק
הישר בעיני 8. O. Ἑξαπλ. ※ καὶ ἔρρηξα τὸ
※ βασίλειον ἀπὸ οἴκου Δαυίδ, καὶ ἔδωκα αὐτὸ
※ σοι, καὶ οὐκ ἐγένου ὡς δοῦλός μου Δαυίδ, ὃς
※ ἐφύλαξε τὰς ἐντολάς μου, καὶ ὃς ἐπορεύθη
※ ὀπίσω μου ἐν πάσῃ καρδίᾳ αὐτοῦ τοῦ ποιῆσαι
※ τὸ εὐθὲς ἐν ὀφθαλμοῖς μου.

ותרע לעשות מכל אשר־היו לפניך ותלך
ותעשה לך אלהים אחרים ומסכות להכעיסני
ואתי השלכת אחרי גוך 9. O. Ἑξαπλ. ※ καὶ
※ ἐπονηρεύσω τοῦ ποιῆσαι παρὰ πάντας ὅσοι
※ ἐγένοντο εἰς πρόσωπόν σου, καὶ ἐπορεύθης·
※ καὶ ἐποίησας σεαυτῷ θεοὺς ἑτέρους καὶ χωνευτὰ
※ τοῦ παροργίσαι με, καὶ ἐμὲ ἔρριψας ὀπίσω σου.

לכן הנני מביא רעה אל־בית ירבעם
והכרתי לירבעם משתין בקיר עצור ועזוב
בישראל ובערתי אחרי בית־ירבעם כאשר
יבער הגלל עד־תמו 10. O. Ἑξαπλ.
※ διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἄγω κακίαν πρὸς οἶκον
※ Ἱεροβοάμ καὶ ἐξολοθρεύσω τοῦ Ἱεροβοάμ
※ οὐροῦντα πρὸς τοῖχον, ἐπεχόμενον καὶ κατα-
※ λελειμμένον ἐν Ἰσραήλ, καὶ ἐπιλέξω ἐπὶ οἴκου
※ Ἱεροβοάμ καθὼς ἐπιλέγεται ἡ κόπρος, ἕως
τελειωθῆναι αὐτόν.

המת לירבעם בעיר יאכלו הכלבים והמת
בשדה יאכלו עוף השמים כי־יהוה דבר 11.
O. Ἑξαπλ. ※ τὸν τεθνηκότα τοῦ Ἱεροβοάμ ἐν
※ τῇ πόλει καταφάγονται οἱ κύνες, καὶ τὸν τεθνη-
※ κότα ἐν τῷ ἀγρῷ καταφάγεται τὰ πετεινὰ
※ τοῦ οὐρανοῦ· ὅτι κύριος ἐλάλησε.

ואת קומי לכי לביתך בבאה רגליך העירה
ומת הילד 12. O. Ἑξαπλ. ※ καὶ σὺ ἀναστᾶσα
※ πορεύθητι εἰς οἶκόν σου. ἐν τῷ εἰσέρχεσθαι

super populum meum Israel. *LXX. Hexapl.*
※ Abiens dic Jeroboam: Hæc dicit Dominus
※ Deus Israel, Propterea quod extuli te e
※ medio populi, & dedi te ducem super po-
※ pulum Israel. *Vul. Vade, & aic Jeroboam: Hæc dicit Dominus Deus Israel; Quia exaltavi te de medio populi, & dedi te ducem super populum meum Israel.*

8. *H.* Et scidi regnum a domo David, & dedi illud tibi, & non fecisti sicut servus meus David, qui custodivit præcepta mea, & qui ambulavit post me in toto corde suo ad faciendum tantùm rectum in oculis meis. *LXX. Hexapl.* ※ Et scidi regnum a domo David,
※ & dedi illud tibi, & non fuisti sicut servus
※ meus David, qui custodivit mandata mea,
※ & qui ambulavit post me in toto corde suo,
※ faciendo rectum in oculis meis. *Vul. Et scidi regnum domûs David, & dedi illud tibi, & non fuisti sicut servus meus David, qui custodivit mandata mea, & secutus est me in toto corde suo, faciens quod placitum esset in conspectu meo.*

9. *H.* Et male fecisti faciendo præ omnibus qui fuerunt ante te. Et ivisti, & fecisti tibi deos alienos & conflatiles ad irritandum me, & me projecisti post tergum tuum. *LXX. Hexap.*
※ Et male egisti faciendo supra omnes quot-
※ quot fuerunt ante te; & fecisti tibi deos
※ alios & conflatilia ad irritandum me, & me
※ projecisti post te. *Vul. Sed operatus es mala super omnes qui fuerunt ante te, & fecisti tibi deos alienos & conflatiles, ut me ad iracundiam provocares, me autem projecisti post corpus tuum.*

10. *Heb.* Idcirco, ecce ego adducens malum in domum Jeroboam: & excidam ipsi Jeroboam mingentem ad parietem, clausum & derelictum in Israel: & succidam posteriores domus Jeroboam, sicut succideretur stercus usque ad consummationem ejus. *LXX. Hexapl.*
※ Propterea ecce ego adduco malum in do-
※ mum Jeroboam, & disperdam ipsius Jero-
※ boam mingentem ad parietem, detentum
※ & derelictum in Israel: & colligam super
※ domum Jeroboam, sicut colligitur stercus,
※ donec consumptus fuerit. *Vul. Idcirco ecce ego inducam mala super domum Jeroboam, & percutiam de Jeroboam mingentem ad parietem & clausum, & novissimum in Israel: & mundabo reliquias domûs Jeroboam sicut mundari solet fimus usque ad purum.*

11. *Heb.* Mortuum ipsi Jeroboam in civitate comedent canes, & mortuum in agro comedent volucres cœli, quia Dominus locutus est. *LXX. Hexapl.* ※ Mortuum ipsius Jeroboam in
※ urbe comedent canes, & mortuum in agro
※ comedent aves cœli, quia Dominus locu-
※ tus est. *Vulg. Qui mortui fuerint de Jeroboam in civitate, comedent eos canes: qui autem mortui fuerint in agro, vorabunt eos aves cœli: quia Dominus locutus est.*

12. *Heb.* & tu surge, vade in domum tuam: in ingrediendo pedes tuos urbem, & morietur puer. *LXX. Hexapl.* ※ Et tu surgens vade

※ τοὺς πόδας σου τὴν πόλιν ἀποθανεῖται τὸ παι-
※ δάριον.

וספדו־לו כל־ישראל וקברו אתו כי־זה לבדו יבא לירבעם אל־קבר יען נמצא־בו דבר טוב אל־יהוה אלהי ישראל בבית ירבעם 13. O. Ἑξαπλ. ※ καὶ κόψονται αὐτὸν
※ πᾶς Ἰσραήλ, καὶ θάψουσιν αὐτόν, ὅτι οὗτος
※ μόνος εἰσελεύσεται τῷ Ἱεροβοὰμ πρὸς τάφον,
※ ὅτι εὑρέθη ἐν αὐτῷ ῥῆμα καλὸν περὶ τοῦ
※ κυρίου θεοῦ Ἰσραὴλ ἐν οἴκῳ Ἱεροβοάμ.

והקים יהוה לו מלך על־ישראל אשר יכרית את־בית ירבעם זה היום ומה גם־עתה
14. O. Ἑξαπλ. ※ καὶ ἀναστήσει κύριος ἑαυτῷ
※ βασιλέα ἐπὶ Ἰσραήλ, ὃς πλήξει τὸν οἶκον
※ Ἱεροβοὰμ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἔτι καίγε νῦν.

והכה יהוה את־ישראל כאשר ינוד הקנה במים ונתש את־ישראל מעל האדמה הטובה הזאת אשר נתן לאבותיהם וזרם מעבר לנהר יען אשר עשו את־אשריהם מכעיסים את־יהוה 15. O. Ἑξαπλ. ※ καὶ πλήξει
※ κύριος τὸν Ἰσραὴλ καθὰ κινεῖται ὁ κάλαμος
※ ἐν ὕδατι, καὶ ἐκτιλεῖ τὸν Ἰσραὴλ ἀπὸ ἄνω τῆς
※ χθονὸς τῆς ἀγαθῆς ταύτης, ἧς ἔδωκε τοῖς πα-
※ τράσιν αὐτῶν, καὶ λικμήσει αὐτοὺς ἀπὸ πέραν
※ τοῦ ποταμοῦ ἀνθ' οὗ ὅσον ἐποίησαν τὰ ἄλση
※ αὐτῶν παροργίζοντες τὸν κύριον.

ויתן את־ישראל בגלל חטאות ירבעם אשר חטא ואשר החטיא את־ישראל 16.
O. Ἑξαπλ. ※ καὶ δώσει κύριος τὸν Ἰσραὴλ χάριν
※ ἁμαρτιῶν Ἱεροβοάμ, ὃς ἥμαρτε καὶ ὃς ἐξή-
μαρτεν Ἰσραήλ.

ותקם אשת ירבעם ותלך ותבא תרצתה היא באה בסף־הבית והנער מת 17. O. Ἑξαπλ.
※ καὶ ἀνέστη ἡ γυνὴ Ἱεροβοάμ· καὶ ἐπορεύθη εἰς
※ Σαριρὰ (Θερσαθά·) καὶ ἐγένετο ὡς εἰσῆλθεν
※ ἐν τῷ προθύρῳ τοῦ οἴκου, καὶ τὸ παιδάριον
※ ἀπέθανε.

ויקברו אתו ויספדו־לו כל־ישראל כדבר יהוה אשר דבר ביד־עבדו אחיהו הנביא
18. O. Ἑξαπλ. ※ καὶ ἔθαψαν αὐτό, καὶ
※ ἐκόψαντο αὐτὸ πᾶς Ἰσραὴλ κατὰ τὸ ῥῆμα
※ κυρίου ὃ ἐλάλησεν ἐν χειρὶ δούλου αὐτοῦ Ἀχιὰ

※ in domum tuam : cum intraverint pedes ※ tui civitatem, morietur puerulus. *Vul. Tu igitur surge, & vade in domum tuam : & in ipso introitu pedum tuorum in urbem, morietur puer.*

13. *Heb.* Et plangent eum omnis Israel, & sepelient eum, quia ipse solus ingredietur ipsi Jeroboam in sepulchrum, quia inventum est in eo verbum bonum erga Dominum Deum Israel in domo Jeroboam. *LXX. Hexapl.* ※ Et ※ plangent eum omnis Israel, & sepelient ※ eum, quia hic solus ingredietur ipsi Jero- ※ boam in sepulchrum : quoniam inventum ※ est in eo verbum bonum circa Dominum ※ Deum Israel in domo Jeroboam. *Vulg. Et planget eum omnis Israel, & sepeliet : iste enim solus inferetur de Jeroboam in sepulchrum, quia inventus est super eo sermo bonus a Domino Deo Israel, in domo Jeroboam.*

14. *Heb.* Et statuet Dominus sibi regem super Israel, qui excidet domum Jeroboam illa die, & quid etiam nunc? *LXX. Hexapl.* ※ Et ※ excitabit Dominus sibi regem super Israel, ※ qui percutiet domum Jeroboam hac die, ※ & adhuc etiam nunc. *Vul. Constituit autem sibi Dominus regem super Israel, qui percutiet domum Jeroboam in hac die, & in hoc tempore.*

15. *Hebr.* Et percutiet Dominus Israel sicut movetur arundo in aquis, & evellet Israel desuper terra bona hac, quam dedit patribus eorum, & disperget eos trans flumen, eo quod fecerunt lucos suos irritantes Dominum. *LXX. Hexapl* ※ Et percutiet Dominus Israel ※ sicut movetur calamus in aqua : & evellet ※ Israel de terra bona hac, quam dedit pa- ※ tribus eorum, & ventilabit eos trans flu- ※ men, propterea quod fecerunt lucos suos, ※ provocantes Dominum. *Vulg. Et percutiet Dominus Deus Israel, sicut moveri solet arundo in aqua : & evellet Israel de terra bona hac, quam dedit patribus eorum, & ventilabit eos trans flumen : quia fecerunt sibi lucos, ut irritarent Dominum.*

16. *Hebr.* Et tradet Israel propter peccata Jeroboam, qui peccavit, & qui peccare fecit Israel. *LXX. Hexapl.* ※ Et dabit Dominus ※ Israel propter peccata Jeroboam, qui pec- ※ cavit, & qui peccare fecit Israel. *Vulg. Et tradet Dominus Israel propter peccata Jeroboam, qui peccavit, & peccare fecit Israel.*

17. *Heb.* Et surrexit uxor Jeroboam, & abiit, & venit in Thersa : ipsa ingrediente in limen domûs, & puer mortuus est. *LXX. Hexapl.* ※ Et surrexit uxor Jeroboam, & abiit in Sa- ※ rira (Thersatha.) Et factum est cum ingre- ※ deretur in vestibulo domûs, & puerulus ※ mortuus est. *Vulg. Surrexit itaque uxor Jeroboam, & abiit, & venit in Thersa : cumque illa ingrederetur limen domûs, puer mortuus est.*

18. *H.* Et sepelierunt eum, & planxerunt eum omnis Israel, secundùm verbum Domini, quod locutus fuerat in manu servi sui Achiahu prophetæ. *LXX. Hexapl.* ※ Et sepelierunt eum, & ※ planxerunt eum omnis Israel, secundum ver- ※ bum Domini, quod locutus est in manu servi

※ τοῦ προφήτου.

※ sui Achiæ prophetæ. *Vul. Et sepelierunt eum, & planxit eum omnis Israel, juxta sermonem Domini, quem locutus est in manu servi sui Abiæ prophetæ.*

ויתר דברי ירבעם אשר נלחם ואשר מלך הנם כתובים על־ספר דברי הימים למלכי ישראל׃ 19. O. Ἑξαπλ. ※ καὶ περισσὸν ῥημάτων ※ Ἱεροβοὰμ, ὅσα ἐπολέμησεν, ὅσα ἐβασίλευσεν, ※ ἰδοὺ αὐτὰ γεγραμμένα ἐπὶ βιβλίου ῥημάτων ※ τῶν ἡμερῶν βασιλέων Ἰσραήλ.

19. *Hebr.* Et residuum verborum Jeroboam, quibus pugnavit, & quibus regnavit, ecce hæc scripta in Libro verborum dierum regum Israel. *LXX. Hexapl.* ※ Et reliquum verborum ※ Jeroboam, quantum bellaverit, quantum ※ regnaverit, ecce hæc scripta sunt in Libro ※ verborum dierum regum Israel. *Vulg. Reliqua autem verborum Jeroboam, quomodo pugnaverit, & quomodo regnaverit, ecce scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel.*

והימים אשר־מלך ירבעם עשרים ושתים שנה וישכב עם־אבתיו וימלך נדב בנו תחתיו 20. O. Ἑξαπλ. ※ καὶ αἱ ἡμέραι, ἃς ἐβασί- ※ λευσεν Ἱεροβοὰμ, εἴκοσι καὶ δύο ἔτη. καὶ ※ ἐκοιμήθη μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ ἐβασίλευσε ※ Ναδὰβ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ.

20. *Hebr.* Et dies quibus regnavit Jeroboam, viginti & duo anni, & dormivit cum patribus suis: & regnavit Nadab filius ejus pro eo. *LXX. Hexapl.* ※ Et dies quibus regnavit Jeroboam, ※ viginti duo anni, & dormivit cum patribus ※ suis: & regnavit Nadab filius ejus pro eo. *Vul. Dies autem, quibus regnavit Jeroboam, viginti duo anni sunt: & dormivit cum patribus suis: regnavitque Nadab filius ejus pro eo.*

O. ἄλλως, a versu 6. ad 21. τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ σὺ ἀπελεύσῃ ἀπ' ἐμοῦ· καὶ ἔσται εἰσελθούσης σου τὴν πόλιν εἰς Σαριρὰ, καὶ τὰ κοράσιά σου ἐξελεύσονταί σοι εἰς συνάντησιν, καὶ ἐροῦσί σοι, τὸ παιδάριον τέθνηκεν· ὅτι τάδε λέγει κύριος, Ἰδοὺ ἐγὼ ἐξολοθρεύσω τοῦ Ἱεροβοὰμ οὐροῦντα πρὸς τοῖχον, καὶ ἔσονται οἱ τεθνηκότες τοῦ Ἱεροβοὰμ ἐν τῇ πόλει, καταφάγονται οἱ κύνες, καὶ τὸν τεθνηκότα ἐν τῷ ἀγρῷ καταφάγονται τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. καὶ τὸ παιδάριον κόψονται, οὐαὶ κύριε, ὅτι εὑρέθη ἐν αὐτῷ ῥῆμα καλὸν περὶ τοῦ κυρίου. καὶ ἀπῆλθεν ἡ γυνὴ ὡς ἤκουσε. καὶ ἐγένετο ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὴν Σαριρὰ, καὶ τὸ παιδάριον ἀπέθανε· καὶ ἐξῆλθεν ἡ κραυγὴ εἰς ἀπάντησιν.

LXX. aliter, a versu 6. ad 21. Hæc dicit Dominus, Ecce tu abibis a me: & erit ingrediente te civitatem in Sarira, & puellæ tuæ egredientur tibi in occursum, & dicent tibi, Parvulus est mortuus. Quoniam hæc dicit Dominus: Ecce ego exterminabo de Jeroboam mingentem ad parietem: & erunt mortui Jeroboam, in civitate comedent canes: & mortuum in agro comedent volatilia cœli. Et parvulus plangetur, Væ Domine, quia inventum est in eo verbum bonum circa Dominum. Et abiit mulier ut audivit. Et factum est ut intravit in Sarira, & parvulus mortuus est: & exiit clamor in occursum.

על־יד שרי הרצים 27. A. πρὸς θάλαμον τῶν τρεχόντων. Σ. εἰς τὸν τόπον ὅπου οἱ παρατρέχοντες. O. Coisl. 2. εἰς τὸ Θεκουὲ τῶν παρατρεχόντων. O. Ed. Rom. οἱ ἡγούμενοι τῶν παρατρεχόντων.

27. *Heb.* super manu principum cursorum. *A.* ad thalamum currentium. *S.* in locum ubi transcurrentes. *LXX. Coisl. 2.* in Thecue transcurrentium. *LXX. Edit. Rom.* duces præcursorum. *Vulg. in manum ducum scutariorum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIV. Lib. III. Regum.

Hæc historia, quæ maximam Capitis XIV. partem complectitur, in Editione Romana LXX. Int. toto cœlo differt ab Hebraïco textu. Primam autem versionem Græcam, quam post Hebraïcum locamus, habet Editio Romana in notis, habent item Codex Alexandrinus aliique. Eratque in Hexaplis, ut indicat scholion Editionis Romanæ in fine Capitis præcedentis post verba: ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, ubi sic legitur, μετὰ τοῦτο ἐν τῷ Ἑξαπλῷ κεῖται τὰ κατὰ τὴν νόσον καὶ τὴν τελευτὴν Ἀβιὰ τοῦ υἱοῦ Ἱεροβοὰμ μετὰ ἀστερίσκων. i. *Postea in Hexaplo jacent ea, quæ spectant ad ægritudinem & mortem Abiæ filii Jeroboam, cum asteriscis.* Codex vero Regius hanc notam habet: δῆλον ὅτι ἡ κατὰ τοῦ παιδὸς ἀπόφασις, ὡς ἐν τῷ Ἑξαπλῷ, καὶ τοῖς ἀκριβεστέροις τῶν ἀντιγράφων κεῖται, μετὰ τὴν ἐπὶ ταῖς δαμάλεσιν ἀσέβειαν γέγονε, & hæc etiam Coislin. 2. id est, *Manifestum est, sententiam contra puerum latam, ut in Hexaplo & in accuratioribus Exemplaribus jacet, post impietatem circa vitulas admissam contigisse.*

v. 1. post Hexaplarem versionem locamus eam, quæ in Editione Romana fertur. Deinde aliam quæ exstat in Codice Regio, de quo frequenter egimus.

In quinque sequentibus versibus eamdem τῶν O. Romanam subjungimus Hexaplari. A sexto autem versu ita variat Romana, ut non potuerit ad singulos versus distribui: sed ad calcem rejecta est.

v. 27. A. πρὸς θάλαμον &c. Σ. εἰς τὸν τόπον &c. O. εἰς τὸ Θεκουὲ &c. Sic Coislin. 2. Quid porro legerint qui ita verterunt illud, על־יד שרי non ita facile est divinare.

LIB. III. REGUM. CAPUT XV.

כי למען דוד נתן יהוה אלהיו לו ניר בירושלם להקים את־בנו אחריו 4. A. ὅτι διὰ Δαυὶδ ἔδωκεν κύριος ὁ θεὸς αὐτοῦ λύχνον ἐν Ἱερουσαλὴμ τοῦ ἀναστῆσαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ μετ᾽ αὐτόν. Σ. ἀλλὰ διὰ Δαυὶδ ἔδωκεν κύριος ὁ θεὸς αὐτοῦ λύχνον ἐν Ἱερουσαλὴμ, ὥστε στῆσαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ μετ᾽ αὐτόν. Ο. Θ. ὁμοίως οἱ γ΄. ὅτι διὰ Δαυὶδ ἔδωκεν αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς κατάλειμμα ἐν Ἱερουσαλὴμ, ἵνα στήσῃ τὰ τέκνα αὐτοῦ μετ᾽ αὐτόν.

רק בדבר אוריה החתי ומלחמה היתה בין־רחבעם ובין ירבעם כל־ימי חיו 5. Ἄλλος, ἐκτὸς ἐν ῥήματι Οὐρίου τοῦ Χετταίου. καὶ πόλεμος ἦν μεταξὺ Ῥοβοὰμ, καὶ μεταξὺ Ἱεροβοὰμ, πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

ובשנת עשרים 9. Ο. ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τετάρτῳ καὶ εἰκοστῷ. Ἄλλος, ἐν ἔτει εἰκοστῷ.

הקדשים 12. Ο. Γ. τὰς τελετὰς, ὁμοίως οἱ Γ. Ἀλλ. τὰς στήλας.

את־מעכה 13. καὶ τὴν Μααχὰ (l. Μααχὰ) ὁμοίως οἱ Γ. Ο. Ἀνά.

והבמות לא־סרו רק לבב־אסא היה שלם עם־יהוה כל־ימיו 14. A.... ἡ καρδία Ἀσὰ ἦν τελεία μετὰ κυρίου. Σ. τὰ δὲ ὑψηλὰ οὐ περιῃρέθη· ἡ μέντοι καρδία Ἀσὰ ἦν τελεία. Ο. τὰ δὲ ὑψηλὰ οὐκ ἐξῆρε· πλὴν ἡ καρδία Ἀσὰ ἦν τελεία μετὰ κυρίου πάσας τὰς ἡμέρας αὐτοῦ. Θ. πλὴν ἡ καρδία Ἀσὰ ἦν τελεία μετὰ κυρίου πάσας τὰς ἡμέρας.

בן־טברמן בן־חזיון 18. Ο. υἱὸν Ταβερεμὰ υἱοῦ Ἀζίν. Ἄλλος, υἱὸν Ταβ ἐν Ῥαμὰν υἱοῦ Ἀζαήλ.

ויכהו 27. Ο. καὶ ἐχάραξεν αὐτόν. Ἄλλος, καὶ ἐπιχαρακώσει. Ἄλλος, καὶ ἐπάταξεν αὐτόν.

4. HEb. A. quia propter David dedit Dominus Deus ejus ei lucernam in Jerusalem, ad suscitandum filium ejus post eum. S. sed propter David dedit Dominus Deus ejus lucernam in Jerusalem, ut statuat filium ejus post eum. *LXX. Th. similiter tres Int.* quia propter David dedit ei Dominus Deus residuum in Jerusalem, ut statuat filios ejus post eum. *Vulg. Sed propter David dedit ei Dominus Deus suus lucernam in Jerusalem, ut suscitaret filium ejus post eum.*

5. *Hebr.* tantum in re Uriæ Hethæi. Et bellum fuit inter Roboam & inter Jeroboam, omnibus diebus vitæ ejus. *Alius*, præterquam in verbo Uriæ Chetthæi. Et bellum erat inter Roboam & inter Jeroboam omnibus diebus vitæ ejus. *Vulg. excepto sermone Uriæ Hethæi. Attamen bellum fuit inter Roboam & inter Jeroboam, omni tempore vitæ ejus.*

9. *Hebr. Alius, Vul.* in anno vigesimo. *LXX.* in anno quarto & vigesimo.

11. *Hebr. Vul.* effeminatos. *LXX. & tres Int.* teletas i. initiationes. *similiter tres Int. Al.* columnas.

13. *Hebr. & similiter tres Int.* Maacha. *LXX.* Ana. *Vulg. Maacham.*

14. *Heb.* & excelsa non remota sunt: tantum cor Asa erat perfectum cum Domino omnibus diebus suis. *A.*.... cor Asa erat perfectum cum Domino. *S.* excelsa autem non ablata sunt: attamen cor Asa erat perfectum. *LXX.* excelsa autem non abstulit: verumtamen cor Asa erat perfectum cum Domino omnibus diebus ipsius. *Th.* verumtamen cor Asa erat perfectum cum Domino omnibus diebus. *Vul. Excelsa autem non abstulit. Verumtamen cor Asa perfectum erat cum Domino cunctis diebus suis.*

18. *Hebr. Vulg.* filium Tabremon filii Hezion. *LXX.* filium Taberema filii Azin. *Alius*, filium Tab in Raman filii Azael.

27. *Hebr. Alius, Vulg.* & percussit eum. *LXX.* & secavit eum. *Alius*, & circumvallavit.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XV. Lib. III. Regum.

v. 4. A. ὅτι διὰ &c. Coislin. 2. Quod autem dicitur O. Θ. ὁμοίως οἱ γ΄. si non est mendum, significat, ut puto, tres Interpretes ut LXX. vertere, quod sæpe dicitur, ut plerumque vidimus, cum parvum inter Interpretes discrimen deprehenditur. Ed. Rom. paulum variat.

v. 5. Ἀλλ. ἐκτὸς ἐν ῥήματι &c. Hæc in textu LXX. desiderabantur: & in Romana Editione inter notas, inque mss. quibusdam in ipso textu leguntur ex alio Interprete, ut videtur, excerpta.

v. 9. Ἀλλ. ἐν ἔτει εἰκοστῷ. Sic quidam mss. & in notis Edit. Romanæ. Alex. habet εἰκοστοῦ, mendose.

v. 11. O. Γ. τὰς τελετὰς &c. Coislin. 2. sic.

v. 13. Μααχὰ &c. lege Μααχά. Idem.

v. 14. A. ἡ καρδία &c. Has lectiones adfert idem.

v. 18. Ἄλλος, υἱὸν Ταβ ἐν Ῥαμὰν υἱοῦ Ἀζαήλ. In notis Editionis Rom. Qui vero sic reddidit videtur legisse בן־טב ברמן

v. 27. Ἄλλος, καὶ ἐπιχαρακώσει &c. Has lectiones exhibent notæ Editionis Romanæ: ἐπιχαρακώσει videtur mendose positum.

Digitized by Google

LIB. III. REGUM. CAPUT XVI.

ויקשר עליו עבדו זמרי 9. O. καὶ συνέστρεψεν ἐπ' αὐτὸν Ζαμβρί. Ἄλλος, καὶ συνέστρεψεν ἐφ' ἑαυτὸν τοὺς παῖδας αὐτοῦ καὶ Ζαμβρί.

שמרון 24. O. Σεμερών. Ἄλλος, Σαμαρείας. Ἄλλος, Σομορών.

בחטאתיו 26. O. ταῖς ἁμαρτίαις. Ἄλλος, τοῖς ματαίοις.

ויוסף 33. O. καὶ προσέθηκεν. Ἄλλος, καὶ ἐπλεόνασεν.

9. Hebr. & conspiravit super eum servus ejus Zamri. *LXX.* & convertit se super eum Zambri. *Alius*, & convertit in eum servos ejus Zambri. *Vul. & rebellavit contra eum servus suus Zambri.*

24. *Hebr. Alius*, Somoron. *LXX.* Semeron. *Alius*, *Vulg.* Samariæ.

26. *Hebr. LXX. Vulg.* peccatis. *Alius*, vanis.

33. *Hebr. LXX. Vulg.* & addidit. *Alius*, & superabundavit.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVI. Lib. III. Regum.

v. 9. Ἀλλ. καὶ συνέστρεψεν ἐφ' ἑαυτὸν &c. In Notis Edit. Romanæ.

v. 24. Ἀλλ. Σαμαρείας. Ἀλλ. Σομορών. Coislin. 2.

v. 26. Ἀλλ. τοῖς ματαίοις. Coislin. 2.

v. 33. Ἀλλ. καὶ ἐπλεόνασεν. Sic quædam Exemplaria.

LIB. III. REGUM. CAPUT XVII.

והערבים מביאים לו לחם ובשר בבקר ולחם ובשר בערב 6. A. Σ. Θ. καὶ οἱ κόρακες ἔφερον αὐτῷ. ἄρτον καὶ κρέας τὸ πρωῒ καὶ ἄρτον καὶ κρέας τὸ δείλης. O. καὶ οἱ κόρακες ἔφερον αὐτῷ ἄρτους τὸ πρωῒ, καὶ κρέα τὸ δείλης.

בצפחת 12. A. ἐν τῇ ληκυθίᾳ. O. ἐν τῷ καψάκῃ. Ἄλλος, καμψάκῃ.

יהוה אלהי הגם אל־האלמנה אשר־אני מתגורר עמה הרעות להמית את־בנה 20. Ἀλλ. ὦ κύριε ὁ θεός μου, εἰ ἔτι καὶ τὴν χήραν ᾗ παροικῶ ἐκάκωσας, ὥστε ἀνελεῖν τὸν υἱὸν αὐτῆς. In O. vacat.

על־הילד 21. O. τῷ παιδαρίῳ. Ἄλλος, τῷ μειρακίῳ.

6. Hebr. & corvi adferentes ei panem & carnem in mane, & panem & carnem in vespera. *A. S. Th.* & corvi ferebant ei panem & carnem mane, & panem & carnem vespere. *LXX.* & corvi ferebant ei panes mane, & carnes vespere. *Vul. corvi quoque deferebant ei panem & carnes mane, similiter panem & carnes vesperi.*

12. *Heb. Vul.* in lecytho. *A.* in lecythia. *LXX.* in capsaca. *al.* campsaca.

20. *Hebr.* Domine Deus mi, num etiam super viduam, qua ego hospitans cum ea, malefecisti ad mori faciendum filium ejus? *Al.* O Domine Deus mi, si adhuc & viduam apud quam ego hospito afflixisti, ita ut interficeres filium ejus. *In LXX. vacat. Vul. Domine Deus meus, etiamne viduam apud quam ego utcumque sustentor afflixisti, ut interficeres filium ejus?*

21. *Hebr. Vulg.* super puerum. *LXX.* puerulo. *Alius*, puero.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVII. Lib. III. Regum.

v. 6. Coislin. 2. οἱ Γ. καὶ οἱ κόρακες &c. ut Reg. A. Σ. Θ. ἄρτον καὶ κρέας τὸ πρωῒ, καὶ &c. Hinc vides οἱ Γ. significare A. Σ. Θ.

v. 12. A. ἐν ληκυθίῳ. Coislin. 2. A. ἐν τῇ ληκυθίᾳ. Ἀλλ. ἐν καμψάκῃ. Reg.

v. 20. ὦ κύριε &c. Sic Coislin. 2. sine Interpretis nomine.

v. 21. Ἀλλ. τῷ μειρακίῳ. Ita legit Procopius hoc loco.

LIB. III. REGUM. CAPUT XVIII.

מן־בהמה 5. O. ἀπὸ τῶν σκηνῶν. Ἄλλος, ἀπὸ τῶν κτηνῶν.

עד־מתי אתם פסחים על־שתי הסעפים 21. Σ. ἕως πότε ὑμεῖς χωλαίνετε ἐπὶ δυσὶν ἀμφιβόλως. O. ἕως πότε ὑμεῖς χωλανεῖτε ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις.

בחרו לכם הפר האחד 25. A. ἐπιλέξασθε ἑαυτοῖς τὴν δάμαλιν τὴν ἕνα. Σ. ἐπιλέξασθε ἑαυτοῖς τὸν βοῦν τὸν ἕτερον. O. ἐκλέξασθε ἑαυτοῖς τὸν μόσχον τὸν ἕνα.

πίονα παρ' οὐδενὶ κεῖται ἐν τῷ Ἑξαπλῷ.

כי־שיח 27. A. ὅτι ὁμιλία αὐτῷ. Σ. ὅτι ὁμιλεῖ. O. ὅτι ἀδολεσχία αὐτῷ ἐστι.

כמשפטם 28. A κατὰ τὸ κρίμα αὐτῶν. Σ. καθὼς ἔθος αὐτοῖς. O. κατὰ τὸν ἐθισμὸν αὐτῶν.

ואין־קול ואין־ענה 29. Ἄλλος, καὶ οὐκ ἦν φωνὴ, καὶ οὐκ ἦν ἀκρόασις.

5. HEbr. de animali. *LXX.* de tabernaculis. *Alius*, de jumentis. *Vulg. jumenta.*

21. *Hebr.* usquequo vos claudicantes super duas cogitationes. *S.* usquequo vos claudicatis super duo dubie. *LXX.* usquequo vos claudicabitis in ambobus poplitibus. *Vul. usquequo claudicatis in duas partes.*

25. *Hebr. A.* eligite vobis juvencum unum. *S.* eligite vobis bovem alium. *LXX.* eligite vobis vitulum unum. *Vulg. eligite vobis bovem unum.*

Pinguem, *apud neminem exstat in Hexaplo.*

27. *Heb.* quia meditatio. *A.* quia colloquium ipsi. *S.* quia colloquitur. *LXX.* quia fabulatio ei est. *Vulg. forsitan loquitur.*

28. *Hebr. A.* juxta judicium ipsorum. *S.* secundum morem suum. *LXX.* secundum consuetudinem suam. *Vul. juxta ritum suum.*

29. *H.* & non vox, neque respondens. *Alius*, & non erat vox, & non erat auditus. *Vulg. nec audiebatur vox, nec aliquis respondebat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVIII. Lib. III. Regum.

v. 5. Ἀλλ. ἀπὸ τῶν κτηνῶν. Sic ex mss. Edit. Romana in Notis.

v. 21. Σ. ἕως πότε &c. Coislin. 2.

v. 25. A. ἐπιλέξασθε &c. Lectiones Aquilæ & Symm. exhibet Coislin. 2. cujus est nota, qua dicitur vocem, *pinguem*, apud neminem exstare in Hexaplo, quo indicatur in quibusdam Exemplaribus haberi.

v. 27. A. ὅτι ὁμιλία αὐτῷ. Σ. ὅτι ὁμιλεῖ. Reg. & Coisl. 2.

v. 28. A. κατὰ τὸ κρίμα &c. Coislin. 2.

v. 29. Ἀλλ. καὶ οὐκ ἦν &c. Hæc quæ desiderantur in Edit. Romana, in quibusdam mss. & in Notis ejusdem Edit. feruntur.

LIB. III. REGUM. CAPUT XIX.

תחת רתם 5. A. (ὑποκάτω) ἀρκεύθου. Σ. (ὑποκάτω) σκέπην. O. ὑπὸ φυτόν. Ἄλλος, ὑποκάτω Ραθμέν.

5. HEbr. subtus genistam. *A.* sub junipero. *S.* sub umbraculo. *LXX.* subtus plantam. *Alius*, sub Rathmen. *Vul. in umbra juniperi.*

Nota.

Has Aquilæ & Symmachi lectiones exhibet Eusebius de locis Hebraïcis apud Hieronymum in voce Ῥιμάθ, his verbis: Ῥιμάθ, A. ἄρκευθον, Σ. σκέπην. Ubi Hieronymus, *Rothem, pro quo Aquila interpretatur* ἄρκευθον, *id est, juniperum: Symmachus, umbraculum.*

LIB. III. REGUM. CAPUT XX.

לשעלים 10. O. ἀλώπεξι. Ἄλλος, ταῖς δραξί.

את־כל־ההמון 13. O. τὸν ὄχλον. Ἄλλος, πάντα τὸν ἦχον.

בנערי שרי המדינות 14. Σ. διὰ παιδαρίων τῶν ἀρχόντων τῆς πόλεως. O. ἐν τοῖς παιδαρίοις τῶν ἀρχόντων τῶν χωρῶν.

10. HEbr. *Alius*, *Vulg.* pugillis. *LXX.* vulpibus.

13. *H.* omnem turbam. *LXX.* turbam. *Alius*, omnem sonitum. *Vulg. omnem multitudinem.*

14. *H.* in pueris principum provinciarum. *S.* per pueros principum urbis. *LXX.* in pueris principum regionum. *Vul. per pedissequos principum provinciarum.*

אלהי עמקים 28. A. Σ. O. Θ. θεὸς κοιλάδων. הנה־נא שמענו 31. O. οἴδα. Ἄλλος, ἰδοὺ δὴ οἴδαμεν.

ויתחפש באפר על־עיניו 38. A. καὶ ἐσκαλεύσατο ἐν σποδῷ ἐπὶ ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ. Σ. καταπασάμενος σποδῷ κατὰ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. O. καὶ κατεδήσατο ἐν τελαμῶνι τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ.
כן משפטך 40. O. ἰδοὺ καὶ τὰ ἔνεδρα. Ἄλλος, ἰδοὺ σὺ δικαστής.

סר וזעף 43. Σ. διατεταραγμένος καὶ σκυθρωπάζων. O. συγκεχυμένος καὶ ἐκλελυμένος.

28. *H. A. S. LXX. Th. Vulg.* Deus vallium.
31. *H.* Ecce, obsecro, audivimus. *LXX.* novi. *Alius*, ecce profecto vidimus. *Vulg. Ecce, audivimus.*

38. *Heb.* Et mutavit se in velo super oculos suos. *A.* & conspersit se in cinere super oculos suos. *S.* aspersus pulvere contra oculos suos. *LXX.* & colligavit in vitta oculos suos. *Vulg. & mutavit aspersione pulveris os & oculos suos.*
40. *H.* sic judicium tuum. *LXX.* ecce & insidiæ. *Alius*, Ecce tu judex. *Vulg. Hoc est judicium tuum.*

43. *H.* contumax & sævus. *S.* conturbatus & tristis. *LXX.* confusus & contristatus. *Vulg. contemnens & furibundus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XX. Lib. III. Regum.

Hoc Cap. in Editione Rom. inverso ordine post sequens jacet. Hujus vero præposteri ordinis occasione in Regio Codice legitur: ταῦτα ἐν τῷ Ἑξαπλῷ πρὸ τῆς κατὰ τὸν Ναβουθαὶ ἱστορίας κεῖται. i. *Hæc in Hexaplo ante Historiam Nabuthæ jacent.* Nimirum Historia obsessæ a Syris Samariæ ante Historiam Naboth in Hebraïco & in Hexaplis jacebat, secus quam in LXX. Interpretibus, ubi præposterus ordo.

v. 10. Ἀλλ. ταῖς δραξί. Sic in Mss. & in Notis ad Edit. Rom.

v. 13. Ἀλλ. πάντα τὸν ἦχον. Indidem.

v. 14. Σ. διὰ παιδαρίων &c. Coisl. 2.

v. 28. A. Σ. O. Θ. θεὸς κοιλάδων. Ex Eusebio de locis Hebraïcis.

v. 31. Ἀλλ. ἰδοὺ δὴ οἴδαμεν. Ex Notis Edit. Rom.

v. 38. A. καὶ ἐσκαλεύσατο &c. Has Aquilæ & Symm. lectiones mutuamur ex Cod. Reg. & ex Coislin. 2.

v. 40. Ἀλλ. ἰδοὺ σὺ δικαστής. In Notis Edit. Rom.

v. 43. Σ. διατεταρ- &c. Coislin. 2.

LIB. III. REGUM. CAPUT XXI.

ויבא אחאב אל־ביתו סר וזעף על־הדבר אשר־דבר אליו נבות היזרעאלי ויאמר לא־אתן לך את־נחלת אבותי 4. Ἄλλος, καὶ ἦλθεν Ἀχαὰβ εἰς οἶκον αὐτοῦ συγκεχυμένος καὶ ἐκλελυμένος ἐπὶ τῷ λόγῳ, ᾧ ἐλάλησε πρὸς αὐτὸν Ναβουθαὶ ὁ Ἰεσραηλίτης, καὶ εἶπεν, οὐ δώσω σοι τὴν κληρονομίαν τῶν πατέρων μου.

תעשה מלוכה על־ישראל 7. O. ποιεῖς βασιλέα ἐπὶ Ἰσραήλ. Ἄλλος, ποιεῖς βασιλεὺς Ἰσραήλ.
ויהלך אט 27. O. καὶ ἐπορεύθη. Ἄλλος, καὶ ἐπορεύθη κεκλιμένος.

4. HEb. venitque Achab in domum suam, recedens & sævus super verbum quod locutus fuerat ei Naboth Jezraelita, & dixerat, Non dabo tibi hæreditatem patrum meorum. *Alius*, Et venit Achaab in domum suam confusus, & solutus super verbo, quod locutus fuerat ad eum Nabuthæ Jesraelita: & dixit, Non dabo tibi hæreditatem patrum meorum. *Vul. Venit ergo Achab in domum suam indignans, & frendens super verbo, quod locutus fuerat ad eum Naboth Jesraelites, dicens: Non dabo tibi hæreditatem patrum meorum.*
7. *H.* facies regnum super Israel. *LXX.* facis regem super Israel. *Alius*, facis rex Israel. *Vul. regis regnum Israel.*

27. *H.* & ambulavit sensim. *LXX.* & ambulavit. *Alius*, & ambulavit reclinatus. *Vulg. & ambulavit demisso capite.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXI. Lib. III. Regum.

v. 4. Ἀλλ. καὶ ἦλθεν Ἀχαὰβ &c. Sic in Notis ad Edit. Rom. Hic LXX. deficiunt.

v. 7. Ἀλλ. ποιεῖς βασιλεὺς Ἰσραήλ. In Notis ad Edit. Rom.

v. 27. Ἀλλος, καὶ ἐπορεύθη κεκλιμένος. Ibid. Edit. Complut. habet κεκυφώς.

LIB. III. REGUM. CAPUT XXII.

עד־כמה פעמים אני משביעך 16. A. ἕως πόσων καθόδων ἐγὼ ὁρκίζω σε. Σ. O. ποσάκις ἐγὼ ὁρκίζω σε. O. Ἄλλως, ἔτι δὶς ἐγὼ ὁρκίζω σε.

דם־המכה 35. O. τὸ αἷμα τῆς τροπῆς. Ἄλλος, τὸ αἷμα ἐκ τῆς τρυπῆς.

16. Hebr. usque ad tot vices ego adjuravi te. *A.* usque ad quot vices ego adjuro te. *S. LXX.* Quoties ego adjuro te. *LXX. aliter*, adhuc bis adjuro te. *Vulg. iterum atque iterum adjuro te.*

35. *H. Vul.* sanguis plagæ. *LXX.* sanguis stragis. *Alius*, sanguis vulneris.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXII. Lib. III. Regum.

v. 16. A. ἕως πόσων &c. Lectiones Aquilæ & Symm. exhibet Coislin. 2. Aliam, Regius.

v. 35. Sic mss. quidam, & in Notis Edit. Rom. In textu autem, τὸ αἷμα ἀπὸ τῆς πληγῆς.

LIBER QUARTUS REGUM.

CAPUT PRIMUM.

ויפל אחזיה בעד השבכה בעליתו 2. A. καὶ ἔπεσεν Ααζία περὶ τὸν κιγκλιδωτὸν ἐν τῷ ὑπερῴῳ αὐτοῦ. Σ. καὶ ἔπεσεν Ὀχοζίας δι' ἐξώστρας αὐτοῦ οὔσης ἐν τῷ ὑπερῴῳ αὐτοῦ. O. καὶ ἔπεσεν Ὀχοζίας διὰ τοῦ δικτυωτοῦ τοῦ ἐν τῷ ὑπερῴῳ αὐτοῦ.

לכו דרשו בבעל זבוב אלהי עקרון Ἑβραῖος, Βαβὰλ Ζεβοὺβ ἐλωὴ ἐκρών. A. πορευθέντες ἐκζητήσατε ἐν Βαὰλ ζεβοὺβ θεῷ Ἀκκαρών. Σ. Ἀπελθόντες πύθεσθε παρὰ τοῦ Βεελζεβοὺλ θεοῦ Ἐκρών. O. δεῦτε καὶ ἐπιζητήσατε ἐν τῷ Βαὰλ μυῖαν θεὸν Ἀκκαρών. Coisl. 2. Σ. καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· δεῦτε καὶ διαζητήσατε ἐν Βαὰλ μυῖαν θεὸν Ἀκκαρών, εἰ ζήσομαι.

2. Heb. & cecidit Achazia per cancellum in cœnaculum suum. *A.* & cecidit Aazia per cancellatum in cœnaculo suo. *S.* & cecidit Ochozias per exostram suam, quæ erat in cœnaculo suo. *LXX.* & cecidit Ochozias per cancellum, qui in cœnaculo suo. *Vulg. cecidítque Ochozias per cancellos cœnaculi sui.*

H. Ite, inquirite in Baalzebub deum Ecron, *Hebraïcè*, Babal zebub eloe Ecron. *A.* euntes exquirite in Baal zebub, deo Accaron. *S.* interrogate abeuntes apud Beelzebul deum Ecron. *LXX.* Ite, & inquirite in Baal-muscam deum Accaron. *S.* & misit nuntios, & dixit ad eos: Ite, & inquirite in Baal-muscam deum Accaron, si vivam. *Vulg. Ite, consulite Beelzebub deum Accaron.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. I. Lib. IV. Regum.

v. 2. A. περὶ τὸν κιγκλ- Ita Reg. qui hoc scholion addit. ἔστι δὲ οἶκος ὥρᾳ θέρους ἐπιτήδειος. i. *Est autem domus æstatis tempore commoda.* Lectionem Aquilæ pleniorem habet Coislin. 2. & Symmachi adjicit ut nos edimus.

Ibid. Lectionem Hebraïcarum vocum Græce, item Aquilæ, ex eodem Coislin. 2. exscripsimus. Reg. Hebraïci solum & Symmachi minus sinceras exhibet. Hic vides ex eodem Coisliniano alteram Symmachi interpretationem pleniorem ea, quæ primo loco ponitur, nempe ex altera, ut videtur, Symmachi Editione desumtam.

LIB. IV. REGUM. CAPUT II.

ויהי נא פי־שנים ברוחך אלי 9. O. γενηθήτω δὴ διπλᾶ ἐν πνεύματί σου ἐπ' ἐμέ. Ἄλλος, γενηθήτω τὸ πνεῦμα τὸ ἐπὶ σοὶ διπλῶς ἐπ' ἐμέ.

איה יהוה אלהי אליהו אף־הוא 14. A. ποῦ κύριος ὁ θεὸς Ἡλία, καίτοιγε αὐτός; Σ. ποῦ κύριος ὁ θεὸς Ἡλιοῦ καὶ νῦν; O. ποῦ ὁ θεὸς Ἡλιοῦ ἀφφώ;

אף־הוא Ἄλλοι; κρύφιος. O. ἀφφώ.

9. Hebr. & sit, obsecro, os duorum in spiritu tuo ad me. *LXX.* fiant, quæso, duplicia in spiritu tuo super me. *Alius*, fiat spiritus, qui super te, dupliciter super me. *Vulg. Obsecro ut fiat in me duplex spiritus tuus.*

14. *Heb.* ubi Dominus Deus Eliahu etiam ipse? *A.* ubi Dominus Deus Elia utique ipse? *S.* ubi Dominus Deus Heliæ etiam nunc? *LXX.* ubi Deus Heliu aphpho? *Vulg. ubi est Deus Eliæ etiam nunc?*

Hebr. etiam ipse. *Alii*, absconditus. *LXX.* aphpho. *Vulg. etiam nunc.*

Notæ

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. II. Lib. IV. Regum.

v. 9. Ἄλλος, γενηθήτω τὸ πνεῦμα τὸ ἐπὶ σοὶ διπλοῦς ἐπ' ἐμέ. Ita Reg. tacito Interpretis nomine.

v. 14. A. ποῦ κύριος &c. Aquilæ & Symmachi lectiones adfert Coislin. 2.

Ibid. Ἄλλοι, κρύφιος. Ex Theodoreto, qui sic habet. ἀφφὼ, ὁ κρύφιος ἑρμηνεύεται, κατὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν ἄλλων ἑρμηνευτῶν. His adjicit Drusius: *Quid de hoc loco dicam? Suspectum mihi est, ὁ κρύφιος, id sonat, occultus, latens. Usurpatur autem eo sensu quo Græci dicunt ὁ δεῖνα. Itaque Ruth 4. ad* פלני אלמני *quædam Editiones habent κρύφιε.* Supra vidimus Aquilam & Symmachum longe diversa interpretatione usos esse.

LIB. IV. REGUM. CAPUT III.

נקד 4. A. ἦν ποιμνιοτρόφος. Σ. ἦν τρέφων βοσκήματα. Ἄλλοι, ἀρχιποίμην. O. νωκήδ.

4. Hebr. pecuarius. *A.* erat pastor gregis. *S.* erat nutriens pecora. *Alii*, princeps pastorum. *LXX.* Noced. *Vulg. nutriebat pecora multa.*

אני נשא 14. O. ἐγὼ λαμβάνω. Ἄλλος, ἐγὼ ἐδυσωπούμην.

14. *H.* ego suscipiens. *LXX.* ego susciperem. *Alius*, *Vulg.* erubescerem.

ומעלה 21. O. καὶ εἶπον, ὦ. Ἄλλος, καὶ ἐπάνω.

21. *H. Alius*, & supra. *LXX.* & dixerunt, Hem. *Vulg. desuper.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. III. Lib. IV. Regum.

v. 4. A. ἦν ποιμνιοτρόφος. Σ. ἦν τρέφων βοσκ- Coisl. 2. Theodoretus, οἱ ἄλλοι ἑρμηνευταὶ τὸ νωκὴδ ἀρχιποίμενα ἡρμήνευσαν. Quinam vero sunt illi alii Interpretes? Non certe Aquila, nec Symmachus, nisi fortasse variæ eorum Editiones varias interpretationes exhibuerint.

v. 14. Ἀλλ. ἐγὼ ἐδυσωπούμην. Regius, tacito Interprete, quem sequitur Vulgata.

v. 21. O. καὶ εἶπον, ὦ. Ἄλλος, καὶ ἐπάνω. Sic Edit. Rom. in Notis recte. Nam prior lectio εἶπον ὦ, vitio facta videtur ex ἐπάνω.

LIB. IV. REGUM. CAPUT IV.

וכפיו על־כפו ויגהר עליו 34. Ἄλλος, καὶ τὰ ἴχνη αὐτοῦ ἐπὶ τὰ ἴχνη αὐτοῦ, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς αὐτόν. O. καὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ, καὶ διέκαμψεν ἐπ' αὐτόν.

34. Hebr. & volas suas super volas ejus: & prostravit se super eum. *Alius*, & vestigia sua super vestigia ejus, & insufflavit in eum. *LXX. Vulg.* & manus suas super manus ejus: & incurvavit se super eum.

ויגהר עליו 35. τὸ Ἑβραϊκὸν, ἐγαάδ. A. ἐνέπνευσεν ἐπ' αὐτόν. Σ. ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν. Ἄλλος, ἐνεφύσησεν ἐπ' αὐτόν. Ἄλλος, συνέκυψεν ἐπ' αὐτόν. Ἄλλος, διέκαμψεν ἐπ' αὐτόν. O. συνέκαμψεν ἐπ' αὐτόν. Ἄλλος, συνεκάλυψεν. τὸ Ἑβραϊκὸν, ἐνεγυίασεν. (Al. ἐνεγυίωσεν.) ἐπ' αὐτόν. Coisl. 2. A. ἐνέπνευσεν. Σ. ἐπέπεσεν. O. marg. συνέκυψεν. In textu, διέκαμψεν. τὸ Ἑβ. Ουιεγάρ.

35. *H.* prostravit se super eum. *Heb.* Egaad. *A.* inspiravit super eum. *S.* prostravit se super eum. *Alius*, insufflavit super eum. *Alius*, procubuit super eo. *Alius*, inclinavit se super eum. *Alius*, cooperuit eum. *LXX.* concurvavit se super eum. *Hebraïcum*, membra imposuit super eum. *Coislin.* 2. *A.* inspiravit. *S.* prostravit se. *LXX. ad marg.* inclinavit se. *In textu*, procubuit. *Hebr.* Uiegar. *Vulg. incubuit super eum.*

ארת 39. O. Ἀριώθ. Ἄλλος, ἀγριολάχανα.

39. *H.* erucas. *LXX.* Arioth. *Alius*, & *Vulg.* herbas agrestes.

פקעת A. βοτάνην ἀγρίαν. O. τολύπην ἀγρίαν. Ἄλλος, κολοκυνθίδα.

H. Vul. colocynthidas. *A.* olus agreste. *LXX.* colocynthidam agrestem. *Alius*, colocynthida.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IV. Lib. IV. Regum.

v. 34. Ἄλλος, καὶ τὰ ἴχνη αὐτοῦ &c. Sic Reg.

v. 35. Has lectiones exhibet Codex Reg. his verbis: A. ἐνέπνευσεν. Σ. ἐπέπεσεν. ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ ἐστιν Εγλαάδ (l. Εγαάδ) ἐπ' αὐτόν· ἀντὶ τοῦ, ἐνεφύσησεν εἰς αὐτόν. τὸ δὲ διέκαμψεν ἐπ' αὐτὸν, ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ ἐνεγυίωσεν ἐπ' αὐτὸν, ἀντὶ τοῦ συνέκαμψεν οἱ ἄλλοι εἰρήκασιν. quæ postrema verba vitio laborant. Idem vero ad vocem συνέκαμψεν, συνέκυψεν supra scribit. Ubi notes vocem יגהר eodem loco bis legi, versu nempe 34. & 35. ac in textu Codicis Regii primo ἐνεφύσησεν, secundo συνέκαμψεν red-

ditur : quæ igitur in Nota feruntur uſque ad hæc verba, τὸ δὲ, διέκαμψεν, ad primam lectionem reſpiciunt; ab his deinde verbis, ad ſecundam. In hæc autem loca hæc notat Druſius.

34. ויגהר *alii* ἐνεφύσησεν, *inſufflavit. Theodoretus* τὸ ἀγκάψ (ita leg. vel certe τὸ ἐγκαψ´) οἱ ἄλλοι ἑρμηνευταὶ ἐνεφύσησεν εἰρήκασιν. *Editio Vulgata*, & incurvavit ſe. *Arias*, proſtravit ſe. v. 35. ויגהר *Alii*, συνέκαμψεν. *Alibi*, συνεκάλυψεν. *Prius hodie legitur in Edit. Rom. Sed Theodoretus videtur habuiſſe ἐνέπνευσεν. Hæc enim affert*, τὸ δὲ ἐνέπνευσεν ἐπ' αὐτὸν, συνεκάλυψεν οἱ ἄλλοι εἰρήκασιν. *In alio ſcholio*, τὸ δὲ ἐπεχύθησεν ἐπ' αὐτὸν, συνέκαμψεν οἱ ἄλλοι εἰρήκασι. *Vide ſi placet Edit. Romanam, unde iſta habeo.* Hactenus Druſius. Poſtremo Α. Σ. & Ο. lectiones ut in Coiſliniano ſecundo ſunt, puras exhibemus. Cæterum tanta interpretationum diverſitas, vel ex variis Interpretum verſionibus prodit, vel ex Scholiis poſterioris ævi.

v. 39. Αλλος, ἀγριολάχανα. Druſius.

Ibid. Α. βοτάνην ἀγρίαν. Coiſlin. 2. Αλλ. κολοκυνθίδα. Reg.

LIB IV. REGUM. CAPUT V.

שר־צבא 1. Ο. ἄρχων. Αλλος, ἀρχιστράτηγος.

וארם יצאו גדודים 2. Ο. καὶ Συρία ἐξῆλθον μονόζωνοι. Αλλος, ἐκ Συρίας ἐξῆλθον μονόζωνοι πειρατήριον. Αλλος, καὶ Συρία ἐξῆλθε μονόζωνοι πειρατήριον.

האלהים 7. Ο. ὁ Θεός. Αλλος, μὴ Θεός.

משא צמד־פרדים 17. Ο. γόμος, ζεῦγος ἡμιόνων. Αλλος, γόμορ ζεύγους ἡμιόνων.

והשתחויתי בית רמן 18. Ο. καὶ προσκυνήσω ἐν οἴκῳ Ρεμμάν. Αλλος, καὶ προσκυνήσω ἅμα αὐτῷ κυρίῳ τῷ Θεῷ.

כברת ארץ 19. Ο. Δεβραθὰ τῆς γῆς. Αλλοι, Χαβραθὰ τῆς γῆς.

בגדים וזיתים 26. Ο. τὰ ἱμάτια καὶ ἐλαιῶνας. Αλλοι, τὰ ἱμάτια, ἵνα κτήσῃ ἐλαιῶνας. Αλλος, τὰ ἱμάτια, καὶ λήψῃ ἐν αὐτοῖς κήπους καὶ ἐλαιῶνας.

1. HEbr. *Alius*, *Vulg.* princeps militiæ. *LXX.* princeps.

Hebr. Et Aram egreſſi fuerant agmina. *LXX.* & Syria exierunt accincti. *Alius*, Ex Syria exierunt accincti, prædatorum manus. *Alius*, Et Syria egreſſa eſt, accincti, prædatorum manus. *Vulg. Porro de Syria egreſſi fuerant latrunculi.*

7. *H. Alius*, Num Deus. *LXX.* Deus. *Vulg. Numquid Deus.*

17. *Heb.* onus paris mulorum. *LXX.* onus, par mulorum. *Alius*, gomor paris mulorum. *Vul. onus duorum burdonum.*

18. *H.* & incurvavero me in domo Remmon. *LXX.* & adorabo in domo Remman. *Alius*, & adorabo ſimul ipſi Domino Deo. *Vulg. ſi adoravero in templo Remmon.*

19. *H.* quaſi milliare terræ. *LXX.* Debratha terræ. *Alii*, Chabratha terræ. *Vulg. electo terræ tempore.*

26. *H.* veſtes & oliveta. *LXX.* veſtimenta & oliveta. *Alii*, veſtimenta, ut emas oliveta. *Alius*, veſtimenta, & accipies cum eis hortos & oliveta. *Vulg. veſtes ut emas oliveta.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. V. Lib. IV. Regum.

v. 1. Αλλ., ἀρχιστράτηγος. Aliquot Exemplaria, & Complut.

v. 2. Αλλ., ἐκ Συρίας ἐξῆλθον μονόζωνοι. Αλλ. καὶ Συρία &c. Ex Notis ad Edit. Rom.

v. 7. Αλλ. μὴ Θεός. Sic mſſ. quidam in Notis ad Edit. Rom.

v. 17. Αλλ. γόμορ ζεύγους ἡμιόνων. Ex mſ. Alex. exque Notis ad Edit. Rom.

v. 18. καὶ προσκυνήσω ἅμα &c. Reg.

v. 19. Αλλοι, Χαβραθά. Sic mſſ. in Notis ad Edit. Rom.

v. 26. Αλλοι, τὰ ἱμάτια ἵνα κτήσῃ &c. Ibid.

LIB. IV. REGUM. CAPUT VI.

שאול 5. Ο. κεκρυμμένον. Αλλος, κεχρησμένον. Αλλος, κεχρημένον.

אל־מקום פלני אלמני 8. Α. Εἰς τὸν τόπον τὸν δεῖνα. Σ. Εἰς τὸν τόπον οὐκ οἶδα τινά. Ο. Εἰς τὸν τόπον τόνδε τινὰ Ελμωνί. Ο. ἄλλ. Εἰς τὸν τόπον Φελωνὶ Ελμωνί. Θ. Εἰς τὸν τόπον τὸν Ελ-

5. HEb. petitum. *LXX.* abſconditum. *Alius*, mutuo acceptum. *Vul. mutuo acceperam.*

8. *H.* in loco abſcondito, incelebri. *A.* in locum hunc vel illum. *S.* in locum neſcio quem. *LXX.* in loco illo quodam Elmoni. *LXX. aliter*, in loco Pheloni Elmoni. *Th.* in locum Elmoni. *Vulg. in loco illo & illo. Coiſlin.* 2. *A.* ad locum

μωνί. Coisl. 2. A. πρὸς τὸν τόπον δεῖνα τόνδε τινά. Σ. κατὰ τόπον τόνδε. O. Εἰς τὸν τόπον τόνδε τινὰ Ελμωνί.

הראיתם 32. O. εἰ εἴδετε. Αλλος, μὴ οἴδατε.

quemdam hunc aliquem. *S.* ad locum hunc. *LXX.* ad locum hunc quemdam Elmoni.

32. *H.* num vidistis. *LXX.* si vidistis. *Alius*, num nostis. *Vulg. Numquid scitis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VII. Lib. IV. Regum.

v. 5. Αλλ., κεχρησμένον. Αλλ., κεχρημένον. Drusius, & Notæ Editionis Romanæ.

v. 8. Hæ lectiones prodeunt ex Eusebio de locis Hebraïcis apud Hieronymum. Qua de re vide quæ diximus 1. Reg. 21. 22. ubi lectionem ad Aquilam & Theodotionem unam eamdemque posuimus, Eusebium & Hieronymum sequuti, ut legitur in libro de Nom. Hebraïcis. Hîc autem Theodotionis lectionem aliam adferimus, quæ notatur ibidem ad vocem Felmoni: quia nimirum varie eamdem vocem interpretatus est Theodotio. Regius Codex in textu sic habet, εἰς τὸν τόπον τόνδε τινὰ Ελμωνί. ubi ad illud τόνδε τινὰ, supra scribitur Φελμωνί. Ad marg. vero legitur: ἐν ἑτέροις βιβλίοις γέγραπται, εἰς τὸν τόπον Φελμουνί. Drusius hanc notam habet:

פלני אלמני. *In aliqua Editione*, Φελωνὶ ἀλμωνί. *Sic loquuntur cum certum aliquem hominem significant, quem tamen nominare nolunt, ut Ruth* 4. 1. Sede hic Pheloni Almoni: *quod Græce reddes eleganter*, κάθισον ὧδε ὁ δεῖνα. *Sic quod Matthæus* 26. 18. πρὸς τὸν δεῖνα, *Ebraïce convertes* אל פלני אלמני πρὸς Φελωνὶ ἀλμωνί. Hactenus Drusius.

His subjicimus lectiones quales apud Coislin. 2. habentur, quæ cum Eusebio non prorsus consonant.

v. 32. Αλλ. μὴ οἴδ. Sic quædam Exemplaria.

LIB. IV. REGUM. CAPUT VIII.

קומי ולכי אתי וביתך וגורי באשר תגורי 1. A. ἀνάστηθι καὶ πορεύθητι σὺ καὶ ὁ οἶκός σου, καὶ παροίκησον οὗ παροικήσεις. Σ. ἀναστᾶσα ἄπελθε σὺ καὶ ὁ οἶκός σου, καὶ παροίκει οὗ ἂν εὕρῃς παροικεῖν. O. Εξαπλ. καὶ πορεύου σὺ καὶ οἶκός σου, καὶ παροίκει οὗ ἐὰν παροικήσῃς. O. Ed. Rom. ἀνάστηθι καὶ δεῦρο σὺ καὶ ὁ οἶκός σου, καὶ παροίκει οὗ ἐὰν παροικήσῃς. Θ. ἀνάστηθι, δεῦρο σὺ καὶ ὁ οἶκός σου, καὶ παροίκει οὗ ἐὰν παροικῇς.

1. Hebr. Surge, & vade tu & domus tua, & peregrinare in quo peregrinaberis. *A.* Surge, & vade tu & domus tua. & habita ubi habitaveris. *S.* Surgens vade tu & domus tua, & habita ubi habitandum repereris. *LXX. Hexapl.* & vade tu & domus tua, & habita ubicumque habitaveris. *LXX. Edit Rom.* Surge, & vade tu & domus tua, & incole ubicumque incolueris. *Th.* Surge, vade tu & domus tua, & incole ubicumque incolueris. *Vulg. Surge, vade tu & domus tua, & peregrinare ubicumque repereris.*

ובן־הדד מלך־ארם 7. A. Σ. O. Θ. καὶ ὁ υἱὸς Αδὰδ βασιλεὺς Συρίας. O. Edit. Rom. καὶ ὁ υἱὸς Αδερ βασιλεὺς Συρίας.

7. *H.* & Ben-Adad rex Syriæ. *A. S. LXX. Th.* & filius Adad rex Syriæ. *LXX. Edit. Rom.* & filius Ader rex Syriæ. *Vul. & Benadad rex Syriæ.*

וישם עד־בש 11. Αλλος, καὶ ἔκειτο τὰ δῶρα ἕως οὗ ἐσαπρήσθη. O. καὶ ἔθηκεν ἕως αἰσχύνης.

11. *H.* & posuit usque ad pudefieri. *Alius*, & jacebant dona donec putruerunt. *LXX.* & posuit usque ad confusionem. *Vul. & conturbatus est usque ad suffusionem vultûs.*

ויקח המכבר 15. A. Σ. καὶ ἔλαβε τὸ στρῶμα. O. Θ. καὶ ἔλαβε τὸ μαχβάρ.

15. *H.* & tulit stragulum. *A. S.* & accepit stragulum. *LXX. Th.* & accepit machbar. *Vul. tulit stragulum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VIII. Lib. IV. Regum.

v. 1. A. ἀνάστηθι &c. Has omnes lectiones exhibet Coislin. 2.

v. 7. A. Σ. O. Θ. καὶ ὁ υἱὸς Αδὰδ &c. Idem.

v. 11. Αλλ., καὶ ἔκειτο τὰ δῶρα &c. Ita Reg.

v. 15. Has lectiones exhibet Coisl. 2.

LIB. IV. REGUM. CAPUT IX.

וימהרו ויקחו איש בגדו וישימו תחתיו אל־גרם המעלות 13. A. καὶ ἔλαβεν ἀνὴρ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἔθηκαν ὑποκάτω αὐτοῦ πρὸς ὀστώδες τῶν ἀναβαθμῶν. Σ. ταχύναντες δὲ ἔλαβον ἕκαστος τὸ

13. Hebr. & festinaverunt, & tulerunt vir vestimentum suum, & posuerunt subter eum ad os graduum. *A.* & accepit vir vestimentum suum, & posuerunt subter eum ad osseum graduum. *S.* festinantes autem acce-

ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἔθηκαν ἐπ' αὐτὸν, ἐφ' ἕνα τῶν ἀναβαθμῶν. O. Θ. καὶ ἔλαβεν ἕκαστος τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἔθηκαν ὑποκάτω αὐτοῦ ἐπὶ γαρεὶμ ἕνα τῶν ἀναβαθμῶν. In Edit. Rom. deest ἕνα.

perunt unusquisque vestimentum suum, & posuerunt super eum super unum graduum. *LXX. Th.* & acceperunt unusquisque vestimentum suum, & posuerunt sub eo garim unum graduum. *Vul. festinaverunt itaque, & unusquisque tollens pallium suum posuerunt sub pedibus ejus, in similitudinem tribunalis.*

והמנהג כמנהג יהוא בן־נמשי כי בשגעון ינהג 20. A. καὶ ἡ ἔλασις ὡς ἔλασις Ἰοὺ υἱοῦ Ναμεσσὶ ὅτι ἐν παραπληξίᾳ ἐλαύνει. Σ. καὶ ἡ ἀγωγὴ ὡς ἀγωγὴ Ἰοῦ Ναμεσσὶ, ὅτι ἀτάκτως ἄγει. O. Καὶ ὁ ἄγων ἦγε τὸν Ἰοῦ υἱὸν Ναμεσσὶ, ὅτι ἐν παραλλαγῇ ἦγε. Ed. Rom. ἐγένετο. Θ. καὶ ἡ ἀγωγὴ ἀγωγὴ Ἰοῦ Ναμεσσὶ ὅτι ἐν παραλλαγῇ ἦγε.

20. *Heb.* & ductus ejus sicut ductus Jehu filii Namesi, quia in temeritate ducit. *A.* & incessus ejus ut incessus Jeü filii Namesi, quia in stoliditate ducit. *S.* & ductus ut ductus Jeü Namesi, quia inordinate ducit. *LXX.* Et ducens ducit Jeü Namesi, quia in commutatione ducebat. *Edit. Rom.* factus est. *Th.* & ductus ductus Jeü Namessi, quia in commutatione ducebat. *Vul. Est autem incessus quasi incessus Jehu filii Namsi, præceps enim graditur.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IX. Lib. IV. Regum.

v. 13. Has omnes lectiones exhibet Coisl. 2.

v. 20. Hæ item omnes ex Coisl. 2.

LIB. IV. REGUM. CAPUT X.

דעו אפוא כי לא יפל 10. A. γνῶτε τοίνυν ὅτι οὐ πεσεῖται. Σ. ἴδετε οὖν νῦν ὅτι οὐ πεσεῖται. O. ἴδετε ἀφφὼ ὅτι οὐ πεσεῖται.

10. HEbr. scitote nunc quod non cadet. *A.* scitote utique quod non cadet. *S.* videte igitur nunc, quia non cadet. *LXX.* videte aphpho quia non cadet. *Vul. Videte ergo nunc quoniam non cecidit.*

ומידעיו 11. O. καὶ τοὺς γνωστοὺς αὐτοῦ. Ἄλλοι, καὶ τοὺς γνώστας αὐτοῦ.

11. *Heb. LXX. Alius*, & notos ejus. *Vul. notos.*

בית־עקד 12. A. οἴκῳ κάμψεως. Σ. οἴκῳ ἑκάστων. O. ἐν Βαιθακάθ.

12. *Heb.* domum ligationis. *A.* in domo curvationis. *S.* in domo singulorum. *LXX.* in Bæthacath. *Vulg. cameram.*

וימצא את־יהונדב בן־רכב לקראתו ויברכהו 15. Σ. εὗρε τὸν Ἰωναδὰβ υἱὸν Ῥηχὰβ ἀπαντῶντα αὐτὸν, (f. αὐτῷ,) ἵνα εὐλογήσῃ αὐτόν. O. καὶ εὗρε τὸν Ἰωναδὰβ υἱὸν Ῥηχὰβ εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησεν αὐτόν.

15. *Heb.* & invenit Jonadab filium Rechab in occursum sibi: & benedixit ei. *S.* Invenit Jonadab filium Richab occurrentem sibi, ut benediceret ei. *LXX.* & invenit Jonadab filium Recbab in occursum suum, & benedixit eum. *Vulg. invenit Jonadab filium Rechab in occursum sibi, & benedixit ei.*

למחראות 27. O. Εἰς λουτρῶνα. Ἄλλος, Εἰς κοπρῶνα. Ἄλλος, Εἰς λουτρῶνας.

27. *Hebr. Alius*, in latrinas. *LXX.* in latrinam. *Alius*, in stercorarium. *Vulg. latrinas.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. X. Lib. IV. Regum.

v. 10. A. γνῶτε &c. Has lectiones exhibet Coisl. 2.

v. 11. Ἀλλ. καὶ τοὺς γνώστας. In Notis ad Edit. Rom. & apud Drus. Sic vertit Aquila Levit. 20. 6. Sym. Deut. 18. 11. A. Th. Prov. 7. 4. γνώστας autem ait Theodoretus esse divinos, qui futura prænuntiant.

v. 12. A. οἴκῳ κάμψεως &c. Ex Eusebio de locis Hebraicis apud Hieron. ubi legitur ad vocem Bethacad: Βαιθακάθ, τῆς Σαμαρείας, ἔνθα ἦλθεν Ἰούδας, τῆς λεγομένης ἀπέχουσα σημείοις ιε. ἐν τῷ μεγάλῳ πεδίῳ· Ἀκύλας, οἴκου· Σύμμαχος, κάμψεως οἴκῳ ἑκάστων. Hæc quæ corruptissima sunt, ex Hieronymi versione sic restituenda sunt, ut indicat Martianæus noster. Βαιθακάθ, τῆς Σαμαρείας, ἔνθα ἦλθεν Ἰοὺ, τῆς Λεγεῶνος ἀπέχουσα σημείοις ιε. ἐν τῷ μεγάλῳ πεδίῳ· Ἀκύλας, οἴκῳ κάμψεως. Σ. οἴκῳ ἑκάστων. Et sic quadrabunt ad versionem Hieronymi, quæ sic habet: *Bethacath, vicus Samariæ, ad quem venit Jeu rex Israel: qui in latissimo campo situs, non amplius quindecim millibus a Legionis oppido separatur: pro quo Aquila interpretatus est, domum curvantium: Symmachus, domum singulorum.*

v. 15. Σ. εὗρε τὸν Ιων- Coisl. 2.

v. 27. Ἄλλος, εἰς κοπρῶνα. Ἄλλος, εἰς λουτρῶνας. Reg.

LIB. IV. REGUM. CAPUT XI.

ובשנה השביעית שלח יהוידע ויקח את־שרי המאיות לכרי ולרצים ויבא אתם אליו בית יהוה 4. Α. καὶ ἔλαβε τοὺς ἄρχοντας τῶν ἑκατοντάδων καὶ τοὺς τρέχοντας, καὶ εἰσήγαγεν αὐτοὺς πρὸς οἶκον κυρίου. Σ. τῷ δὲ ἔτει ἑβδόμῳ ἀπέστειλε Ιωδαὲ καὶ ἔλαβε τοὺς ἑκατοντάρχους, καὶ τοὺς παρατρέχοντας. Ο. Θ. καὶ ἔλαβεν τοὺς ἑκατοντάρχους τὸν Χορρὶ καὶ τὸν Ρασιμ, καὶ εἰσήγαγεν αὐτοὺς εἰς οἶκον κυρίου. Ο. Ed. Rom. καὶ ἐν τῷ ἔτει τῷ ἑβδόμῳ ἀπέστειλεν Ιωδαὲ, καὶ ἔλαβε τοὺς ἑκατοντάρχους τῶν Χορρὶ καὶ τῶν Ρασιμ, καὶ ἀπήγαγεν αὐτοὺς πρὸς αὐτὸν εἰς οἶκον κυρίου.

4. Hebr. & in anno septimo misit Joiada, & tulit principes centuriarum duces & cursores: & introduxit eos ad se domum Domini. *A.* & accepit principes centuriarum & cursores, & introduxit eos ad domum Domini. *S.* anno autem septimo misit Jodae, & accepit centuriones & cursores. *LXX. Th.* & sumpsit centuriones Chorri & Rasim, & introduxit eos in domum Domini. *LXX. Edit. Rom.* & in anno septimo misit Jodae, & accepit centuriones ipsorum Chorri & Rasim, & abduxit eos ad se in domum Domini. *Vul. anno autem septimo misit Joiada, & assumens centuriones & milites, introduxit ad se in templum Domini.*

את־משמרת הבית מסח 6. Α. ἐν τῷ οἴκῳ Μεσαέ. Οἱ λοιποὶ, ἀπὸ τῆς διαφθορᾶς. Ο. τὴν φυλακὴν τοῦ οἴκου. Αλλος, τὸν οἶκον τοῦ Μεσαέ.

6. *Hebr.* custodiam domûs sepositionis. *A.* in domo Messae. *Reliqui*, a corruptione. *LXX.* custodiam domûs. *Alius*, domum Mesae. *Vul. excubias domûs Messa.*

והבא אל־השדרות 8. Α. καὶ ὁ εἰσερχόμενος πρὸς τοὺς περιβόλους. Ο. καὶ ὁ εἰσπορευόμενος εἰς τὰς σαδηρώθ. Αλλος, καὶ ὁ εἰσπορευόμενος εἰς τὰ σιδηρώθ. Θ. πρὸς τοὺς περιβόλους.

8. *Hebr.* & veniens ad ordines. *A.* & ingredientes ad septa. *LXX.* & ingrediens in ipsas Saderoth. *Alius*, & ingrediens in ipsa Sideroth. *Th.* in septa. *Vul. Si quis autem ingressus fuerit septum templi.*

את־החנית ואת־השלטים 10. Σ. τὰ δόρατα καὶ τὴν πανοπλίαν. Ο. τοὺς σειρομάστας καὶ τοὺς τρισσούς. Αλλος, τὰς φαρέτρας καὶ τὰ δόρατα.

10. *Hebr.* lanceam & clypeos. *S.* hastas & omnis generis armaturam. *LXX.* siromastas & trissos. *Alius*, pharetras & hastas. *Vulg. hastas & arma.*

את־הנזר ואת־העדות 12. Α. τὸν ἀφορισμὸν καὶ τὴν μαρτυρίαν. Σ. τὸ ἅγιον καὶ τὰ μαρτύρια. Ο. νέζερ καὶ τὸ μαρτύριον. Αλλος, τὸ ἁγίασμα.

12. *Hebr. Vulg.* diadema & testimonium. *A.* separationem & testimonium. *S.* sanctum & testimonia. *LXX.* nezer & testimonium. *Alius*, sanctificationem.

קשר קשר 14. Ο. σύνδεσμος σύνδεσμος. Αλλος, ἀνταρσις ἀνταρσις.

14. *Heb. LXX.* colligatio, colligatio. *Alius*; *Vul.* conjuratio, conjuratio.

לשדרות 15. Ο. τῶν σαδηρώθ. Θ. τῶν περιβόλων.

15. *Hebr.* ordines. *LXX.* saderoth. *Th.* septa. *Vul. septa templi.*

דרך־מבוא הסוסים 16. Ο. ὁδὸν εἰσόδου τῶν ἵππων. Αλλος, μετὰ τῶν εὐνούχων.

16. *Hebr.* via introitûs equorum. *LXX.* viam introitûs equorum. *Alius*, cum Eunuchis. *Vul. per viam introitûs equorum.*

הברית 17. Οἱ λοιποὶ, συνθήκην. Ο. διαθήκην.

17. *Hebr. Reliqui*, *Vulg.* fœdus: *LXX.* testamentum.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XI. Lib. IV. Regum.

v. 4. Α. καὶ ἔλαβε &c. Hæc omnia exhibet Coisl. 2.

v. 6. Οἱ λοιποὶ, ἀπὸ διαφθορᾶς &c. Cod. Reg. & Drus. ex Theodoreto, qui sic habet, τὸ μεσαὲ οἱ λοιποὶ ἑρμηνευταὶ ἀπὸ διαφθορᾶς εἰρήκασι· τουτέστι, μετὰ πάσης φυλακῆς, ὥστε μηδεμίαν γενέσθαι βλάβην ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ. i. *Mesae reliqui Interpretes*, a corruptione, *verterunt*: *hoc est*, *cum omni custodia*: *ita ut nullum detrimentum in domo Dei accideret.* In Coisl. vero 2. ita legitur, οὔτε τὸ μεσαὲ, οὔτε τὸ, ἀπὸ διαφορᾶς (sic) εὕρομεν κεῖται ἐν τῷ Ἑξαπλῷ, ἀλλὰ δὲ Ἀκύλας μόνος, ἐν τῷ οἴκῳ μεσαὲ, ἐν δὲ τῷ Ἑβραϊκῷ, ἀμμελὲχ (sic.) i. *Neque* Mesae, *neque* a differentia, *inveni in Hexaplo*: *sed apud Aquilam tantum*, in domo Messae, *in Hebræo autem* ammelech. Quod postremum, Hebræi videlicet lectio, aliò haud dubie pertinet,

v. 8. Α. καὶ ὁ εἰσερχ- Coisl. 2. Αλλ. ὁ εἰσπορευόμενος εἰς τὰ σιδηρώθ. Θ. πρὸς τοὺς περιβόλους. Reg. Θεοδοτίων, πρὸς τοὺς περιβόλους. οὕτως ἐν ταῖς παραλειπομέναις φησί· καὶ ὁ εἰσερχόμενος εἰς τὸν οἶκον ἀποθανεῖται, καὶ Ἰώσηπος ὁμοίως. i. *Theodotio*, *in septa. Sic in Paralipomenis*, *Et qui ingressus fuerit in domum Domini*, *morietur. Et Josephus similiter*

v. 10. Σ. τὰ δόρατα καὶ τὴν πανοπλίαν. Reg. & Coisl. 2. Symmachum sequi videtur Vulgata. Alius, τὰς φαρέτρας καὶ τὰ δόρατα.

v. 12. Α. τὸν ἀφ- Σ. τὸ ἅγιον &c. Coisl. 2. Αλλος, τὸ ἁγίασμα. Drusius.

v. 14. Αλλ. ἄνταρσις, ἄνταρσις, Reg. & Coisl. 2. Hieronymus Comment. in Cap. II. Jerem. v. 9. hæc habet: *Pro conjuratione*, *quam nos juxta Symmachum inter-*

Digitized by Google

pretati ſumus, Aquila, & LXX. & Theodotio σύνδεσμὸν tranſtulerunt, quam nos colligationem *poſſumus dicere. Unde & Athalia, cum in Templo ſibi parari inſidias deprehendiſſet, eodem verbo loquuta eſt*, conjuratio, conjuratio. Lectio autem illa, ἄντερος, ἄντερος, videtur haud dubie eſſe Symmachi, qui ita vertit Iſai. 8. 12.

v. 15. Θ. τῶν ἀρχόντων. Reg.

v. 16. Ἀλλ. μετὰ τῶν εἰσόδων. Reg. Qui ita vertit legiſſe videtur מבואים pro ?רמים nam ר pro ו ob ſimilitudinem literarum legi, non inſolitum eſt.

v. 17. οἱ λοιπ. συνθήκην. Regius, qui hanc notam habet: τὴν διαθήκην συνθήκην πανταχοῦ εἴπον οἱ ἄλλοι ἑρμηνευταί. i. *Teſtamentum ubique fœdus vertunt alii Interpretes.* Non ſemper quidem, ſed frequentiſſime.

LIB. IV. REGUM. CAPUT XII.

והם יחזקו את־בדק הבית לכל אשר ימצא שם בדק 5. Σ. καὶ αὐτοὶ ἐπισκευασάτωσαν τὰ δέοντα τοῦ οἴκου, ὅπου ἂν εὑρεθῇ δεόμενον ἐπισκευῆς. Σ. ſic bis, καὶ αὐτοὶ ἐνισχύσουσι τὴν ἐπισκευὴν τοῦ οἴκου εἰς πᾶν ὃ εὑρεθήσεται ἐκεῖ ἐπισκευασθῆναι. Ο. καὶ αὐτοὶ κρατήσουσι τὸ βεδὲκ τοῦ οἴκου εἰς πάντα οὗ ἐὰν εὑρεθῇ ἐκεῖ βεδέκ.

5. Hebr. & ipſi reparabunt rupturam domûs ad omnem quæ invenietur ibi rupturam. *S.* & ipſi præparent ea quæ deſunt domui, ubicumque inventum fuerit quod egeat præparatione. *S. ſic bis.* & ipſi roborent apparatum domûs, in omne quod inventum fuerit ibi egens præparatione. *LXX.* & ipſi ſtabilient bedec domûs in omnibus, ubicumque inventum fuerit ibi bedec. *Vulg. & inſtaurent ſarta tecta domûs, ſi quid neceſſarium viderint inſtauratione.*

Nota.

v. 5. Σ. καὶ αὐτοὶ &c. Duas hic vides Symmachi interpretationes, ex duabus ejus Editionibus deſumtas, niſi fortaſſe vitio Librarii litera Σ. pro Α. aut Θ. ſubſtituta fuerit. In vocem autem בדק hæc notat Druſius: *Hieron.* ſarta tecta domus. *Theodoretus*, βεδὲκ καλεῖται τὸ ἐφθαρμένον ξύλον ἢ λίθον ἢ θεραπεία. ἢ δεῖ τῶν ἀφελκυσθησομένων βιβλίον ἀντὶ τοῦ, πλῆσαι τὸ βεδὲκ, ἐπισκευάσαι τὸν οἶκον κυρίου λέγει. *Alii*, rimas domus: *Alii*, rupturam domus. *In libro Nom. Hebraïcorum* Bedec, inſtauratio. *Sic & Gloſſa veteres, niſi quod in iis perperam* beded *legitur. Porro* בדק *exponitur, inſtauro, reſtauro; inde appellatio. Nam* בדק *proprie locus ruptus ac dirutus, ac proinde inſtaurandus. Sed R. David aliter opinatur, quem vide, ſi places, in libro, ubi vocum ſenſa collegit, qui vulgo Liber Radicum vocatur. Radices enim Hebræi appellant, quas Græci themata dicunt. Sane* בדק *ſcrutor, inquiro, inveſtigo. Dictus ergo, inquit, Bedec, hujuſmodi locus, quod inquiſitionis ac viſitationis indigeat.*

LIB. IV. REGUM. CAPUT XIII.

ויחל יהואחז את־פני יהוה וישמע אליו יהוה כי ראה את־לחץ ישראל כי־לחץ אתם מלך ארם ויתן יהוה לישראל מושיע ויצאו מתחת יד־ארם 4. Theodoret. πῶς νοητέον τὸ, καὶ μετεμελήθη κύριος, καὶ ᾤκτειρεν αὐτοὺς διὰ τὴν διαθήκην αὐτοῦ τὴν πρὸς Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαάκ, καὶ Ἰακώβ. Coiſlin. 2. in margine, ταῦτα οὐ κεῖται οὔτε ἐν τῷ Ἑξαπλῷ παρὰ τοῖς Ο. οὔτε ἐν ἄλλῃ ἐκδόσει· ἀλλ' οὕτως φέρεται. καὶ ἐδεήθη Ἰωάχαζ τοῦ προσώπου κυρίου, καὶ ἐπήκουσεν αὐτόν, (Ed. R. αὐτοῦ,) κύριος, ὅτι εἶδε τὴν θλῖψιν Ἰσραήλ, ὅτι ἔθλιψεν αὐτοὺς βασιλεὺς Συρίας, καὶ ἔδωκεν κύριος τῷ Ἰσραὴλ σωτῆρα (Ed. R. σωτηρίαν) καὶ ἐξῆλθον ὑποκάτωθεν χειρὸς Συρίας. Μετὰ μέντοι τὴν κατὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἐλισσαίου διήγησιν ἔχει οὕτως· καὶ ἠλέησεν κύριος αὐτούς, καὶ ᾠκτείρησεν αὐτούς, καὶ ἐπέβλεψε πρὸς αὐτούς, διὰ τὴν διαθήκην αὐτοῦ τὴν μετὰ Ἀβραάμ, καὶ τὰ ἑξῆς.

4. Hebr. & deprecatus eſt Joachaz faciem Domini, & exaudivit eum Dominus, quia vidit oppreſſionem Iſrael, quia oppreſſit eos rex Aram. Et dedit Dominus Iſraeli ſervatorem, & egreſſi ſunt de ſub manu Aram. *Theodoret. quomodo intelligendum illud*, & pœnituit Dominum, & miſeratus eſt eos propter teſtamentum ſuum ad Abraham, & Iſaac, & Jacob. *Coiſlin. 2, in margine. Hæc non exſtant in Hexaplo, in LXX. neque in alia quapiam Editione; ſed ita legitur.* Et deprecatus eſt Joachaz faciem Domini, & exaudivit eum Dominus, quia vidit afflictionem Iſrael, quia afflixit eos rex Syriæ: dedit Dominus Iſraeli ſervatorem (*Ed. Rom.* ſalutem) & egreſſi ſunt de ſub manu Syriæ. *Poſt enarratam igitur Eliſæi mortem ſic habetur:* Et miſertus eſt Dominus eorum, & miſeratus eſt eos, & reſpexit ad eos, propter teſtamentum ejus ad Abraham *&c.*

Nota.

v. 4. Hæc adfert Coislin. 2. docetque Theodoretum in Exemplari suo post versum 3. hujus Capitis ea legisse quæ v. 23. habentur, & Editionem τῶν O. Hexaplarem sic habere ut ipse refert. In Editione quoque Romana eodem ordine proceditur, quo in Hexaplari.

LIB. IV. REGUM. CAPUT XIV.

ותפש 7. O. καὶ συνέλαβε. Αλλος, καὶ συνεσπάσατο.

יקתאל O. ἰεθοήλ. Αλλος, ἐξολόθρευμα.

לבך הכבד 10. O. ἡ καρδία σου, ἐνδοξάσθητι. Αλλος, ἡ καρδία σου ἡ βαρεῖα.

7. Hebr. LXX. & cepit. *Alius*, & attraxit. *Vulg. & apprehendit.*

Heb. jočtheel. *LXX.* jethoel. *Alius*, exterminatio. *Vulg. jectehel.*

10. *H. LXX.* cor tuum: gloriare. *Alius*, cor tuum aggravatum. *Vulg. cor tuum: contentus esto gloria.*

Notæ & Variæ Lectiones ad Cap. XIV. Lib. IV. Regum.

v. 7. Αλλ. καὶ συνεσπάσατο. Reg.

Ibid. Αλλ. ἐξολόθρευμα. Reg.

v. 10. Αλλ. ἡ καρδία σου ἡ βαρεῖα. Drusius cum hac nota: *In Commentariis Græcis legitur* ἡ καρδία σου ἡ βαρεῖα, ἐνδοξάσθητι. *Sunt autem duæ interpretationes vocis* הכבד, *quæ bene ita redditur*, ἐνδοξάσθητι: *sed qui olim vertit* ἡ βαρεῖα, *cum puncta deessent, legit* הכבד *aliis vocalibus. Hoc tam certum mihi, quam bis duo quatuor conficere.*

LIB. IV. REGUM. CAPUT XV.

עזריה 1. O. Αζαρίας. Αλλοι, Ζαχαρίας.

מירושלם 2. A. O. ἐξ Ἱερουσαλήμ.

וישב בבית החפשית 5. A. καὶ ἐκάθητο ἐν οἴκῳ ἐλευθερίας. Σ. καὶ ᾤκει ἐγκεκλεισμένος. O. ἐβασίλευσεν ἐν οἴκῳ ἀφφουσώθ. Coisl. 2. Αοφσίθ. Αλλοι, κρυφαίως.

1. Hebr. Azaria. *LXX. Vul.* Azarias. *Alii*, Zacharias.

2. *Heb. A. LXX. Vul.* de Jerusalem.

5. *Heb.* & habitavit in domo libera. *A.* & sedebat in domo libertatis. *S.* & habitabat inclusus. *LXX.* & regnavit in domo Apphusoth. *Coislin.* 2. Aophsith *Alii*, clam. *Vulg. & habitabat in domo libera seorsum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XV. Lib. IV. Regum.

v. 1. Coislin. 2. οὗτος ἐν ταῖς βασιλείαις ποτὲ μὲν Αζαρίας, ποτὲ δὲ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἑρμηνευταῖς Ζαχαρίας ὀνομάζεται.

v. 2. A. O. ἐξ Ἱερουσαλήμ. Reg.

v. 5. A. καὶ ἐκάθητο ἐν οἴκῳ ἐλευθερίας &c. Sic Coislin. Aquilæ & Symm. lectiones adfert. Apud Eusebium de locis Hebraïcis sic legitur. Αοφσὶθ, ἢ Αφφουσώθ, A. τῆς ἐλευθερίας, ubi Hieronymus, *Aophsithe, vel Aphusoth: quod Aquila in libertatem vertit.* Regius vero Codex sic notat, ut & Theodoretus: Σύμμαχος, ᾤκει ἐγκεκλεισμένος. Deinde pergit: Ιαφφουσώθ, οἱ δὲ λοιποί, κρυφαίως ἐξέδωκαν, τουτέστιν, ἔνδον θαλάμου. i. *Iaphusoth. Reliqui*, clam, *ediderunt: id est, intra thalamum.*

LIB. IV. REGUM. CAPUT XVI.

את־הם סגרות המכנות 17. A. τὰ διαπήγματα μεχωνώθ, βάσεις αὗται. O. τὰ συγκλείσματα τῶν μεχωνώθ.

17. Hebr. clausuras fulcimentorum. *A.* diapegmata Mechonoth, bases istæ. *LXX.* clausuras ipsarum Mechonoth. *Vulg. cælatas bases.*

Nota.

v. 17. A. τὰ διαπήγματα &c. Reg. Videtur, hæc miscuisse Librarium, & fortasse μεχωνώθ ex interpretatione Aquilæ expungendum est.

LIB. IV. REGUM. CAPUT XVII.

מנחה 3. A. δῶρον. Σ. φόρον. O. Μαναά.

אשרים 10. Οἱ λοιποὶ, Ἀσταρώθ. O. ἄλση.

ויעשו דברים רעים להכעיס את־יהוה 11. A. καὶ ἐποίησαν ῥήματα κακὰ τοῦ παροργίσαι τὸν κύριον. O. καὶ ἐποίησαν κοινωνοὺς, καὶ ἐχάραξαν τοῦ παροργίσαι τὸν κύριον. Ἄλλος, καὶ ἐποίησαν λόγους πονηρούς.

ויעשו אשירה 16. A. καὶ ἐποίησαν ἀλσῶνα, καὶ ἐποίησαν ἄλσος περιβώμιον. O. καὶ ἐποίησαν ἄλση.

צבא O. τῇ δυνάμει. Ἄλλος, τῇ στρατιᾷ.

3. Hebr. munus. *A.* donum. *S.* tributum. *LXX.* Manaa. *Vul. tributa.*

10. *Heb. LXX. Vul.* lucos. *Reliqui*, Astaroth.

11. *Heb. A.* & fecerunt verba mala ad irritandum Dominum. *LXX.* & fecerunt participes, & sculpserunt ad irritandum Dominum. *Alius*, & fecerunt sermones malos. *Vul. feceruntque verba pessima irritantes Dominum.*

16. *Hebr.* & fecerunt lucum. *A.* & fecerunt lucum, & fecerunt lucum circa aram. *LXX.* & fecerunt lucos. *Vul. & lucos.*

Heb. Alius, militiæ. *LXX.* virtuti. *Vul. militiam.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVII. Lib. IV. Regum.

v. 3. A. δῶρον. Σ. φόρον. Ita Reg. Drusius vero sic habet, Οἱ λοιποὶ, δῶρα, cum hac nota. *Theodoretus*, μαναὰ, δῶρα ἡρμήνευσαν οἱ λοιποί. *id est, dona sive munera. Hanc vocem multi cum μαννὰ confundunt, sed inscite imperiteque. Exponitur etiam sacrificium. Suidas*, μαναὰ θυσία, σπονδὴ, sacrificium, libamen; *ita legendum, vulgo male* μαννά. *Nam* μαννὰ *id est* מן. Hactenus Drusius ex Theodoreto. Longe melius Regius Codex & Coisl. 2. qui habent A. δῶρον. Σ. φόρον.

v. 10. Οἱ λοιποὶ, Ἀσταρώθ. Reg.

v. 11. Has lectiones exhibet Coisl. 2.

v. 16. A. καὶ ἐποί- Coisl. 2. qui duas hic Aquilæ versiones exhibet. At verisimile est alteram esse Symmachi, qui sæpius אשרה vertit περιβώμιον infra. Est autem περιβώμιον id quod circa aram ponitur, nec alia occurrit specialis ejus vocis significatio.

Ibid. Ἄλλος, στρατιᾷ. Reg.

LIB. IV. REGUM CAPUT XVIII.

נחשתן 4. O. Ἐσθάν. O. ἄλλ. Νεεσθάν. Ἄλλοι, χαλκός. Coisl. 2. A. Νααστάμ. Σ. Νεεσθάμ. Θ. Νεεσθάν. ὁ Ἑβρ. Νοοσθάμ.

ויצר עליה וילכדה מקצה שלש שנים 9. Σ. καὶ πολιορκήσας εἷλεν αὐτὴν μετὰ τρία ἔτη. O. καὶ ἐπολιόρκει ἐπ' αὐτὴν, καὶ κατελάβετο αὐτὴν ἀπὸ τέλους τριῶν ἐτῶν.

הנע ועוה 34. (A. Ἀνὲ καὶ Γαυά.) Σ. ἀνεστάτωσε καὶ ἐταπείνωσεν. O. Ἀνὰ καὶ Ἀβά.

4. Heb. *Vulg.* Nohestan. *LXX.* Esthan. *LXX. aliter*, Neesthan. *Alii*, æneus. *Coisl.* 2. *A.* Naastham. *S.* Neestham. *Th.* Neesthen. *Hebr.* Noostham.

9. *Heb.* & obsedit eam, & cepit eam a fine trium annorum. *S.* & cum obsedisset cepit eam post annos tres. *LXX.* & obsidebat eam, & cepit eam a fine trium annorum. *Vulg. & oppugnavit eam, & cepit. Nam post annos tres.*

34. *H. Vul.* Ana & Ava. *A.* Ane & Gava. *S.* subvertit & humiliavit. *LXX.* Ana & Aba.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVIII. Lib. IV. Regum.

v. 4. Ἀλλ. νεσθάν. Ἀλλ. χαλκὸς Reg. At trium Interpretum & Hebraïci lectionem clare effert Coisl. 2.

v. 9. Σ. καὶ πολιορκήσας &c. Coisl. 2.

v. 34. [A. Ἀνὲ καὶ Γαυά.] Σ. ἀνεστάτωσεν &c. Euseb. de locis Hebraïcis, ubi sic legitur. Αναβαυαῦ, ἐν Ἠσαΐᾳ. A. ἀνεστάτωσεν καὶ ἐταπείνωσεν, καὶ ἐν βασιλείαις. ubi legendum, Αναγαυά, (sic LXX.) ἐν Ἠσαΐᾳ. A. Ἀνὲ καὶ Γαυά, Σ. ἀνεστάτωσεν &c. ut quadret ad versionem Hieron. quæ sic habet. *Aneugava: & hujus Esaias meminit, quam Aquila transtulit Ane & Gava (scilicet* V *syllabam, qua in medio nominis est posita, in conjunctionem* & *est interpretatus,) Symmachus vero, sollicitavit & humiliavit. Legimus super hoc & in Regnorum Libris,* V. cap. 36. Isai. v. 13.

LIB. IV. REGUM. CAPUT XIX.

קצה יער 23. Ο. εἰς μέσον δρυμοῦ. Αλλος, εἰς μέλος δρυμοῦ. Αλλος, εἰς μέρος δρυμοῦ. Αλλος, εἰς τέλος δρυμοῦ.

הלא־שמעת למרחוק אתה עשיתי למימי קדם ויצרתיה 25. Αλλος, μὴ οὐκ ἤκουσας εἰς ἀπὸ μακρόθεν αὐτὴν ἐποίησα εἰς ἀπὸ ἡμερῶν ἀρχῆθεν ἔπλασα.

אררט 37. [Οἱ λοιποὶ, Αρμενίας.] Ο. Αραράτ.

23. Hebr. finis ejus : saltum. *LXX.* in medium sylvæ. *Alius*, in membrum sylvæ. *Alius*, in partem sylvæ. *Alius*, in finem sylvæ. *Vulg. usque ad terminos ejus, & saltum.*

25. *Heb.* Numquid non audisti a longe illud feci a diebus quondam, & plasmavi illud. *Alius*, Annon audisti a longe ipsam feci, a diebus primitus plasmavi. *Vulg. Numquid non audisti quid ab initio fecerim? Ex diebus antiquis plasmavi illud.*

37. *Heb. LXX.* Ararat. *Reliqui*, Armeniæ. *Vulg. Armeniorum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIX. Lib. IV. Regum.

v. 23. Αλλος, εἰς μέλος δρυμοῦ &c. In Notis Edit. Rom. ubi legitur εἰς μέλον.

v. 25. Αλλος, μὴ οὐκ ἤκουσας &c. Ibid. Hæc vero desunt in textu.

v. 37. Vide in Genesi cap. 8.

LIB. IV. REGUM. CAPUT XX.

ספרים ומנחה 12. Ο. βιβλία καὶ μαναά. Αλλος, ἐπιστολὰς καὶ δῶρα.

יקח 18. Ο. λήψεται. Αλλος, ληφθήσονται. Αλλος, λήψονται.

12. Hebr. litteras & munus. *LXX.* Libros & Manaa. *Alius*, Epistolas & munera. *Vulg. litteras & munera.*

18. *Heb.* tollent. *LXX.* capiet. *Alius*, capientur. *Alius*, capient. *Vulg. tollentur.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XX. Lib. IV. Regum.

v. 12. Αλλος, ἐπιστολὰς καὶ δῶρα. Sic quædam Exemplaria, & Complut.

v. 18. In Notis Edit. Rom. Videntur autem esse variæ ejusdem Interpretis lectiones.

LIB. IV. REGUM. CAPUT XXI.

בשתי חצרות 5. Σ. Ο. ἐν ταῖς δυσὶν αὐλαῖς. Ο. ἄλλως, ἐν πάσαις αὐλαῖς.

ועשה אוב 6. (Α.) καὶ ἐποίησε θελητήν. Ο. καὶ ἐποίησε τεμένη. Αλλος, ἐγγαστριμύθους.

וידענים Ο. Αλλος, καὶ γνώστας.

וישם את־פסל האשרה אשר עשה בבית 7. Σ. καὶ ἔθηκεν γλυπτὸν ἐν τῷ (sic) τὸ περιβώμιον ὃ ἐποίησεν ἐν τῷ οἴκῳ. Ο. καὶ ἔθηκε τὸ γλυπτὸν τοῦ ἄλσους ἐν τῷ οἴκῳ.

פה לפה 16. Σ. ὥσπερ ἀγγεῖον ἄχρι στόματος. Ο. στόμα εἰς στόμα.

5. Hebr. *Vul.* in duobus atriis. *S. LXX.* in duabus aulis. *LXX. aliter*, in omnibus aulis.

6. *Heb.* & fecit Pythonem. *A.* & fecit voluntarium. *LXX.* & fecit delubra. *Alius*, ventriloquos. *Vul. & fecit Pythones.*

Hebr. divinos. *LXX. Alius*, hariolos. *Vulg. aruspices.*

7. *Heb.* & posuit sculptile luci, quod fecerat in domo. *S.* & posuit sculptile peribomium, quod fecit in domo. *LXX.* & posuit sculptile luci, in domo. *Vulg posuit quoque idolum luci, quem fecerat, in templo.*

16. *Hebr. LXX.* os ad os. *S.* quasi vas usque ad os. *Vulg. usque ad os.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXI. Lib IV. Regum.

v. 5. Σ. O. ἐν ταῖς ὁδοῖς &c. Coislin. 2. qui etiam lectionem sequentem adfert.

v. 6. A. ἐποίησε θελητάς. Videtur esse versio Aquilæ, qui sic vertit אוב Levit. 20. 6. & alibi.

Ibid. Ἄλλος, καὶ γνώστας. Γνώστας δὲ οἶμαι, inquit Theodoretus, τοὺς δι' ἥπατος μαντευομένους κληθῆναι. i. Hariolos puto vocari eos qui a jecore vaticinabantur.

v. 7. Σ. καὶ ἔθηκε γλ. Coisl. 1.

v. 16. Σ. ὥσπερ ἀγγεῖον &c. Reg. & Coisl. 2.

LIB. IV. REGUM. CAPUT XXII.

ויתם 4. O. σφράγισον. Ἄλλος, χωνεύσατε.

אשת שלם 14. O. μητέρα Σελλήμ. Ἄλλος, γυναῖκα Σελλήμ.

לכן הנני 20. Σ. διὰ τοῦτο ἰδού. O. οὐχ οὕτως· ἰδού.

בשלום Οἱ τρεῖς, ἐν εἰρήνῃ. Σ. ἐν Ιερουσαλήμ.

4. Heb. & consummet. *LXX.* obsigna. *Alius*, conflate. *Vul. ut confletur.*

14. *Hebr. Vulg.* uxorem Sellum. *LXX.* matrem Sellem. *Alius*, uxorem Sellem.

20. *Hebr.* Idcirco, ecce ego. *S.* propterea, ecce. *LXX.* non sic, ecce. *Vul. idcirco.*

Heb. tres Interpr. Vulg. in pace. *S.* in Jerusalem.

Notæ & variæ Lectiones in Cap. XXII. Lib. IV. Regum.

v. 4. Ἀλλ. χωνεύσατε. Sic quædam Exemplaria, & Complut. Editio.

v. 14. Ἀλλ. γυναῖκα Σελλήμ. In Notis Edit. Rom.

v 20 Σ. διὰ τοῦτο ἰδού Coisl. 2.

Ibid. οἱ τρεῖς, ἐν εἰρήνῃ. Reg. & sic etiam Coisl. 2. Adjicit vero Regius Codex, Σύμμαχος δὲ, ἐν Ἱερουσαλήμ. Tres Interpretes hic sunt *A. S. Th.* nisi forte dicatur, cum Symmachus aliam interpretationem ediderit, illeque sit unus ex quatuor Interpretibus, tres reliquos hic esse *A LXX. Th.* Sed potuit Symmachus, qui duas versiones edidit, in altera posuisse ἐν Ἱερουσαλήμ, in altera vero ἐν εἰρήνῃ.

LIB. IV. REGUM. CAPUT XXIII.

4. לבעל ולאשרה ולכל צבא השמים A. τῷ Βαὰλ καὶ τῷ ἀλσώματι. Σ. Θ. τῷ Βαάλ, καὶ εἰς τὸ περιβώμιον, καὶ πάσῃ τῇ διατάξει τοῦ οὐρανοῦ. O. τῷ Βαὰλ καὶ τῷ ἄλσει, καὶ πάσῃ τῇ δυνάμει τοῦ οὐρανοῦ.

בשדמות קדרון A. ἐν ἀρούραις Κέδρων. Σ. Θ. ἐν τῇ φάραγγι Κέδρων. O. ἐν σαδημὼθ Κέδρων.

למזלות 5. O. τοῖς μαζουρώθ.

את־האשרה 6. Οἱ λοιποὶ Ἀσιρώθ, ἢ Ἀσταρώθ. O. ἄλσος.

ויתץ את־בתי הקדשים אשר בבית יהוה 7. אשר הנשים ארגות שם בתים לאשרה A. καὶ κατέλυσε τοὺς οἴκους ἐνδιηλλαγμένων οἳ ἐν οἴκῳ κυρίου· οὗ αἱ γυναῖκες ὕφαινον ἐκεῖ οἴκους τοῦ ἀλσώματος. Σ. τὸν οἶκον τῶν τελετῶν τῶν ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου, οὗ αἱ γυναῖκες ὕφαινον τῷ περιβωμίῳ. O. καὶ καθεῖλε τὸν οἶκον τῶν Καδησὶμ τῶν ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου, οὗ αἱ γυναῖκες ὕφαινον ἐκεῖ χεττιὶμ τῷ ἄλσει. Θ. καὶ καθεῖλε τὸν οἶκον τῶν Καδησεὶμ τῶν ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου, οὗ αἱ γυναῖκες ὕφαινον ἐκεῖ βεττιεὶμ τῷ ἄλσει. ὁ Ἑβρ. ἀκκοδασίμ.

4. Hebr. ipsi Baal & luco, & universæ militiæ cœlorum. *A.* ipsi Baal & luco. *S. Th.* ipsi Baal, & in peribomium, & universo ordini cœli. *LXX.* Baal & luco, & omni virtuti cœli. *Vul. Baal, & in luco, & universæ militiæ cœli.*

Hebr. in campestribus Cedron. *A.* in arvis Cedron. *S. Th.* in valle Cedron. *LXX.* in Sademoth Cedron. *Vulg. in convalle Cedron.*

5. *Hebr.* influentiis. *LXX.* ipsis Mazuroth, *Vulg. duodecim signis.*

6. *Heb. LXX. Vul.* lucum. *Reliqui*, Asiroth, *vel* Astaroth.

7. *Heb.* & diruit domos prostitutorum qui in domo Domini, ubi mulieres texentes ibi domos luco. *A.* & diruit domos prostitutorum qui in domo Domini: ubi mulieres texebant domos luco. *S.* domum initiationum, quæ in domo Domini, ubi mulieres texebant peribomio. *LXX.* & diruit domum ipsorum Cadesim, qui in domo Domini, ubi mulieres texebant illic chettiim luco. *Th.* & diruit domum Cadesim qui in domo Domini, ubi mulieres texebant ibi bettiim luco. *Hebr.* accodasim. *Vulg. destruxit quoque ædiculas effœminatorum, quæ erant in domo Domini, pro quibus mulieres texebant quasi domunculas luci.*

Digitized by Google

ויטמא את־התפת אשר בגי בני־הנם לבלתי להעביר איש את־בנו ואת־בתו באש למלך 10. Σ. καὶ ἐμόλυναν τὸ Ταφὲθ τὸ ἐν τῇ φάραγγι υἱοῦ Ἐννόμ, ὥστε μὴ παραφέρειν ἄνδρα (Coisl. 2. μηδένα) τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ διὰ πυρὸς τῷ Μολόχ. O. καὶ ἐμίανε τὸν Ταφεθ (Coisl. 2. Θοφώθ) τὸν ἐν Φάραγγι υἱοῦ Ἐννόμ, τοῦ διάγειν ἄνδρα τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ ἄνδρα τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τῷ Μολὸχ ἐν πυρί. (Coisl. 2. διὰ πυρὸς τῷ Μολόχ.)

10. *Hebr.* Et polluit Topheth quod in valle filii Ennom, ut non traduceret vir filium suum & filiam suam per ignem ipsi Moloch. *S.* Et contaminaverunt Tapheth, qui erat in valle filii Ennom, ut ne traduceret vir ullus filium suum aut filiam suam per ignem ipsi Moloch. *LXX.* Et contaminavit ipsum Tapheth (*Coislin.* 2. Thophoth) qui in valle filii Ennom, ad traducendum virum filium suum, & virum filiam suam ipsi Moloch in igne. (*Coisl.* 2. per ignem ipsi Moloch.) *Vul. Contaminavit quoque Topheth, quod est in convalle filii Ennom: ut nemo consecraret filium suum aut filiam per ignem, Moloch.*

בפרורים 11. Σ. τοῦ Φρουροῦ. O. ἐν Φαρουρίμ. Coisl. 2. Φαρουρείμ παρὰ πᾶσι.

11. *Hebr.* in suburbanis. *S.* præsidiarii. *LXX.* *Vulg.* in Pharurim. *Coislin.* 2. Pharurim *apud omnes.*

המשחית 13. O. Μοσθαὰθ, Al. Μοσοαὰθ. Ἄλλος, ἀφανισμοῦ.

13. *H. Alius*, destructionis. *LXX.* Mosthath, *vel* Mosoath. *Vul. offensionis.*

אך העריך את־הארץ 35. O. πλὴν ἐτιμογράφησε τὴν γῆν. Ἀλλ. τότε ἤρξατο ἡ γῆ φορολογεῖσθαι.

35. *H. LXX.* verumtamen æstimari fecit terram. *Al.* tunc cœpit terra tributa solvere. *Vul. cum indixisset terræ per singulos.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIII. Lib. IV. Regum.

v. 4. A. τῷ Βαὰλ &c. Has lectiones exhibet Coisl. 2. Ibid. A. ἐν ἀγρῷ Coisl. 2. Σ. Θ. ἐν τῇ φάραγγι Κέδρων. Reg. & Coisl. 2.

v. 5. O. τοῖς Μαζουρώθ. Drusius. *Alibi est* מזרות *unde* μαζουρώθ. *Interpres vetus*, & duodecim signis. *Hieronymus de veste sacerdotali*, & zodiaco circulo. *In Libro Nominum Ebraicorum*, Mazaroth, ζώδιον, quæ 12. signa Mathematici asserunt. *Veteres Glossæ*, ζωδιακὸν, qui est circulus, in quo 12. signa: *& alibi*, *Mazaroth*, ζώδιον, i. signa horoscopi per 12. horas. *Theodoretus ad hunc locum*, τὸ μαζουρὼθ ἀστέρος οἶμαι ὄνομα εἶναι, καὶ τοπάζω τὸν ἑωσφόρον οὕτως ὀνομάζεσθαι: *nomen puto esse stellæ, conjicioque Luciferum sic nominari.*

v. 6. Οἱ λοιποὶ, Ἀστρώθ ἢ Ἀσταρώθ. Sic Regius Codex cum hac nota. τὸ δὲ ἄλσος, ὡς εἴρηται, οἱ λοιποὶ, Ἀστρώθ, ἢ Ἀσταρὼθ ἡρμηνεύκασι, ὃ τὴν Ἀστάρτην δηλοῖ, ἤτοι τὴν Ἀφροδίτην, ἧς τὸ ξόανον ἔνδον ἔστησαν ἐν τῷ θείῳ ναῷ. i. *Lucus, ut dictum est, Reliqui Astroth, vel Astaroth interpretantur, quod Astartem significat, seu Venerem, cujus sculptam statuam intra divinum templum erexerunt.*

v. 7. A. καὶ κατέλυσε &c. Has lectiones habet Coisl. 2. longe pleniores quam Regius & Procop.

v. 10. Σ. καὶ ἐμόλυναν τὸν Ταφὲθ &c. Drusius. Sed & Coisl. 2.

v. 11. Σ. τοῦ φρουροῦ. Drusius ex Theodoreto, qui hæc habet: τὸ δὲ Φαρουρίμ, τοῦ φρουροῦ οἱ περὶ τὸν Σύμμαχον ἡρμήνευσαν. Sed Coisl. 2. habet Φαρουρεὶμ παρὰ πᾶσι. Potuit ergo Symmachus ita habuisse in altera Editione.

v. 13. Ἀλλ. ἀφανισμοῦ. Reg.

v. 35. Ἀλλ. τότε ἤρξατο &c. Coislin. 2.

LIB. IV. REGUM. CAPUT XXIV.

דדו 17. O. υἱὸν αὐτοῦ. Ἄλλος, ἀδελφὸν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

17. Hebr. *Alius*, *Vulg.* patruum ejus. *LXX.* filium ejus.

Nota.

v. 17. Ἀλλ. ἀδελφὸν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Reg.

LIB. IV. REGUM. CAPUT XXV.

ליגבים 12. O. εἰς Γαβίν. Ἄλλος, εἰς βοθυνωτάς.

12. Hebr. in agricolas. *LXX.* in Gabin. *Alius*, in fossores. *Vul. agricolas.*

את־היעים 14. A. ἄγκιστρα. Σ. ἀναληπτῆρας. O. Ἰαμίν.

14. *Heb.* scopas. *A.* hamos. *S.* forcipes. *LXX.* Iamin. *Vulg. trullas.*

כותרת 17. A. κεφαλίς. Σ. ἀκρογωνιαῖον. O. χωθάρ. Coisl. 2. O. χωθάρθ.

17. *Hebr.* coronamentum. *A. Vulg.* capitellum. *S.* angulare. *LXX.* chothar. *Coisl.* 2. *LXX.* chotharth.

שבכה Σ. ἐπίθεμα. Ο. Σαβαχά.

Hebr. Vulg. retiaculum. *S.* coronamentum. *LXX.* Sabacha.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXV. Lib. IV. Regum.

v. 12. Ἄλλος, εἰς κοβωναίτας. Reg. & Coisl. 2.

v. 14. Α. ἄγκιστρα. Σ. ἀναληπτῆρας. Coisl. 2. Forcipes vertimus divinando; horum enim vasorum formam nonnisi conjectura assequi possumus.

v. 17. Α. κεφαλίς. Σ. ἐπίθεμα. Idem Coisl. 2. Ibid. Σ. ἐπίθεμα. Coisl. 2.

LIBER PRIMUS PARALIPOMENON.

CAPUT PRIMUM.

ומצרים ילד את־לודיים ואת־ענמים ואת־להבים ואת־נפתחים 11. Ἀλλ. Καὶ Μεσραεὶμ ἐγέννησε τοὺς Λουδιεὶμ, καὶ τοὺς Αναμιεὶμ, καὶ τοὺς Λααβεὶμ, καὶ τοὺς Νεφθωείμ.

11. *Hebr.* Misraim genuit Ludiim, & Anamim, & Lahabim, & Naphthuhim. *Al.* Et Mesraim genuit Ludiim, & Anamim, & Laabim, & Nephthoim. *Vulg. Mesraim vero genuit Ludim, & Anamim, & Laabim, & Nephthuim.*

ואת־פתרסים ואת־כסלחים אשר יצאו משם פלשתים ואת־כפתרים 12. Ἀλλ. καὶ τοὺς Φετρουσιεὶμ, καὶ τοὺς Χασλωιεὶμ, ὅθεν ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν Φυλιστιεὶμ, καὶ τοὺς Καφθωριεὶμ.

12. *Hebr.* & Petrusim, & Casluhim, quibus egressi sunt inde Philistim & Caphthorim. *Al.* Et Phorosiim, & Chasloim, unde egressi sunt inde Phylistiim, & Caphthoriim. *Vul. Phetrusim quoque & Casluim: de quibus egressi sunt Philisthiim & Caphtorim.*

וכנען ילד את־צידון בכרו ואת־חת 13. Ἀλλ. Καὶ Χαναὰν ἐγέννησε τὸν Σιδῶνα τὸν πρωτότοκον αὐτοῦ, καὶ τὸν Χετταῖον.

13. *Hebr.* & Chanaan genuit Sidon primogenitum suum, & Heth. *Al.* Et Chanaan genuit Sidonem primogenitum suum, & Chettæum. *Vulg. Chanaan vero genuit Sidonem primogenitum suum, Hethæum quoque.*

ואת־היבוסי ואת־האמרי ואת הגרגשי 14. Ἀλλ. Καὶ τὸν Ιεβουσαῖον, καὶ τὸν Αμορραῖον, καὶ τὸν Γεργεσαῖον.

14. *Hebr.* Et Jebusæum, & Amoræum, & Gergesæum. *Al. & Vul.* Et Jebusæum, & Amorrhæum, & Gergesæum.

ואת־החוי ואת־הערקי ואת־הסיני 15. Ἀλλ. καὶ τὸν Εὐαῖον, καὶ τὸν Αρουκαῖον, καὶ τὸν Ασεννναῖον.

15. *Heb.* Et Hevæum, & Aracæum, & Sinæum. *Al.* Et Evæum, & Arochæum, & Asennæum. *Vul. Hevæumque, & Aracæum, & Sinæum.*

ואת־הארודי ואת־הצמרי ואת־החמתי 16. Ἀλλ. καὶ τὸν Αράδιον, καὶ τὸν Σαμαραῖον, καὶ τὸν Αμαθί.

16. *H.* & Arvadæum, & Samaræum, & Hamathæum. *Al.* Et Aradium, & Samaræum, & Amathi. *Vul. Aradium quoque, & Samaræum, & Hamathæum.*

בני שם עילם ואשור וארפכשד ולוד וארם ועוץ וחול וגתר ומשך 17. Ἀλλ. Καὶ υἱοὶ Σὴμ, Αἰλὰμ, καὶ Ασσοὺρ, καὶ Αρφαξὰδ, καὶ Λοὺδ, καὶ Αράμ· καὶ υἱοὶ Αράμ, Οὖζ καὶ Οὐλ, καὶ Γεθὲρ, καὶ Μοσόχ.

17. *Heb.* Filii Sem, Elam, & Assur, & Arphaxad, & Lud, & Aram, Uz & Hul, & Gether & Mosech. *Al.* Et filii Sem, Ælam, & Assur, & Arphaxad, & Lud, & Aram. Et filii Aram, Uz, & Ul, & Gether, & Mosoch. *Vulg. Filii Sem: Ælam, & Assur, & Arphaxad, & Lud, & Aram, & Hus, & Hul, & Gether, & Mosoch.*

וארפכשד ילד את־שלח ושלח ילד את־עבר 18. Ἀλλ. Καὶ Αρφαξὰδ ἐγέννησε τὸν Καϊνὰν, καὶ Καϊνὰ ἐγέννησε τὸν Σάλα· καὶ Σάλα ἐγέννησε τὸν Εβέρ.

18. *Hebr* Et Arphaxad genuit Selah, & Selah genuit Heber. *Al.* Et Arphaxad genuit Caïnan, & Caïna genuit Sala, & Sala genuit Eber. *Vul. Arphaxad autem genuit Sale, qui & ipse genuit Heber.*

ולעבר ילד שני בנים שם האחד פלג כי בימיו נפלגה הארץ ושם אחיו יקטן 19. Ἀλλ. Καὶ τῷ Εβὲρ ἐγεννήθησαν δύο υἱοὶ, ὄνομα τῷ ἑνὶ Φαλέγ· ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ διεμερίσθη ἡ γῆ, καὶ ὄνομα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ιεκτάν.

19. *Hebr.* Et ipsi Heber nati sunt duo filii; nomen unius Phaleg, quia in diebus ejus divisa est terra; & nomen fratris ejus Jectan. *Al.* Et Eber nati sunt duo filii; nomen uni Phaleg: quia in diebus ejus divisa est terra: & nomen fratri ejus Jectan. *Vul. Porro Heber*

Digitized by Google

ויקטן ילד את־אלמודד ואת־שלף ואת־חצרמות ואת־ירח 20. Αλλ. Καὶ Ιεκτὰν ἐγέννησε τὸν Ελμωδὰδ, ϗ τὸν Σαλέφ, ϗ τὸν Ασερμὼθ, καὶ τὸν Ιαρέ.

ואת־הדורם ואת־אוזל ואת־דקלה 21. Αλλ. Καὶ τὸν Αδωράμ, καὶ τὸν Οὐζαλ, καὶ τὸν Δεκλά.

ואת־עיבל ואת־אבימאל ואת־שבא 22. Αλλ. Καὶ τὸν Γαβαὰλ καὶ τὸν Αβιμαὴλ, καὶ τὸν Σαβά.

ואת־אופיר ואת־חוילה ואת יובב כל־אלה בני יקטן 23. Αλλ. καὶ τὸν Ωφὶρ, καὶ τὸν Εὐιλὰ, καὶ τὸν Ιωβάβ. πάντες οὗτοι υἱοὶ Ιεκτάν.

אברם הוא אברהם 26. Ο. Αβραάμ. Αλλος, Αβράμ, αὐτὸς Αβραάμ.

אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך־מלך לבני ישראל 43. Αλλος, οἱ βασιλεύσαντες ἐν Εδὼμ πρὸ τοῦ βασιλεῦσαι βασιλέα ἐν τοῖς υἱοῖς Ισραήλ.

ושם אשתו מהיטבאל בת־מטרד בת מי זהב וימת הדד ויהיו 50. Αλλος, καὶ ὄνομα τῇ γυναικὶ αὐτοῦ Μεταβεὲλ θυγάτηρ Ματρὲδ θυγάτηρ Μεζαὰδ, καὶ ἀπέθανεν Αδὰδ, καὶ ἐγένοντο.

עירם 54. Ο. Ζαφωίν. Αλλοι, Ηράμ.

nati sunt duo filii, nomen uni Phaleg, quia in diebus ejus divisa est terra; & nomen fratris ejus Jectan.

20. *Hebr.* Et Jectan genuit Elmodad & Saleph, & Hasermoth, & Jerah. *Al.* Et Jectan genuit Elmodad, & Saleph, & Asermoth, & Jare. *Vulg. Jectan autem genuit Elmodad, & Saleph, & Asarmoth, & Jare.*

21. *Heb. Al.* Et Adoram, & Uzal, & Decla. *Vul. Adoram quoque, & Uzal, & Decla.*

22. *Hebr.* Et Hebal, & Abimeel, & Saba. *Al.* Et Gabaal, & Abimael, & Saba. *Vulg. Hebal etiam, & Abimael, & Saba.*

23. *Heb.* Et Ophir, & Havila, & Jobab. Omnes isti filii Jectan. *Al.* Et Ophir, & Evila, & Jobab. Omnes hi filii Jectan. *Vul. necnon & Ophir, & Hevila, & Jobab. omnes isti filii Jectan.*

26. *H. Alius*, Abram ipse Abraham. *LXX.* Abraham. *Vulg. Abram, iste est Abraham.*

43. *Hebr.* qui regnaverunt in terra Edom; antequam regnaret rex in filios Israel. *Alius*, qui regnaverunt in Edom, antequam regnaret rex in filiis Israel. *Vulg. qui imperaverunt in terra Edom, antequam esset rex super filios Israel.*

50. *Hebr.* & nomen uxoris ejus Meetabeel filia Matred, filiæ Mezaab. Et mortuus est Adad: & fuerunt. *Alius*, Et nomen uxori ejus Metabel, filia Matred, filia Mezaad. Et Et mortuus est Adad: & facti sunt. *Vulg. Et appellata est uxor ejus Meetabel filia Matred, filiæ Mezaab. Adad autem mortuo.*

54. *Hebr. Vul.* Hiram. *LXX.* Zaphoin. *Alii*, Heram.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. I. Lib. I. Paralipom.

v. 11. Αλλος, καὶ Μεσραῒμ ἐγέννησε τοὺς Λουδιεὶμ &c. Ita Reg. cujus lectiones & nomina sinceriora sunt iis quæ in Notis Editionis Romanæ feruntur, atque paucis admodum exceptis cum Hebræo consonant. Hæc porro desiderantur in Editione τῶν O. Romana.

v. 26. Αλλ. Αβράμ, αὐτὸς Αβραάμ. Reg. Alex. & alii.

v. 43. Αλλος, οἱ βασιλεύσαντες ἐν Εδὼμ πρὸ τοῦ &c. Reg. Alex. & Alii in Notis Rom. Edit.

v. 50. Αλλ. καὶ ὄνομα τῇ γυναικὶ αὐτοῦ Μεταβεὴλ. Iidem. Sed Reg. plenius habet θυγάτηρ Ματρέδ. θυγάτηρ Μεζαὰδ &c.

v. 54. Αλλοι, Ηράμ. Iidem.

LIB. I. PARALIP. CAPUT. II.

דדי 14. Ο. Ζαβδαΐ. Αλλος, Ρηδί.

וארן ואצם 25. Ο. καὶ Αρὰμ καὶ Ασάν. Αλλος, Αχιὰν καὶ Ασόμ.

ישׁי 31. Ο. Ισμιήλ. Αλλοι, Ιεσί.

ירחע 34. Ο. Ιωχήλ. Αλλοι, Ιεραά.

האשתאלי 53. Ο. υἱοὶ Εσθαάμ. Αλλοι, οἱ Εσθαωλαῖοι.

14. HEbr. *Vul.* Raddai. *LXX.* Zabdai. *Alius*, Redi.

25. *H.* & Aran & Asom. *LXX.* & Aram & Asan. *Alius*, Achian & Asom. *Vul. & Aram & Asom.*

31. *Hebr.* Isei. *LXX.* Isemiel. *Alii & Vul.* Jesi.

34. *Hebr. Vulg. & Alii*, Jeraa. *LXX.* Jochel.

53. *Hebr.* Estaolithæus. *LXX.* filii Esthaam. *Alii*, Esthaolæi. *Vulg. Esthaolitæ.*

Nota.

Variæ hujus Capitis lectiones fere eædem habentur in Reg. Alex. & in Notis Romanæ Edit.

LIB. I. PARALIP. CAPUT III.

אליועיני 23. Ο. Ἐλιθενάν. Ἄλλοι, Ἐλιωναί.

23. HEbr. Vulg. Elioenai. LXX. Elithenan. Alii, Elionai.

Nota.

v. 23. In Notis Romanæ Edit.

LIB. I. PARALIP. CAPUT IV.

הצללפוני 3. Ο. Ἐσηλεββών. Ἄλλοι, Ἐσκαδισφών. Reg. Ἐσκαδισφών.

חלאה ונערה 5. Ο. Ἀωδά, καὶ Θοαδά. Ἄλλοι, Χαλά, καὶ Μααρά.

יעבץ 9. Ο. Ἰγαβής. Ἄλλοι, Ἰαβής.

קראה שמו יעבץ Ο. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰγαβής. Ἄλλοι, ἐν διαπτώσει καὶ ἐπεκαλέσατο Ἰαχβής.

יקותיאל אבי זנוח 18. Ο. Χετιήλ. Ἄλλος, Ἰεχεθιήλ πατέρα Ζανωΐ.

3. HEb. Vul. Asalelphoni. LXX. Eselebbon. Alii, Escadesphon. Reg. Escadesphon.

5. Heb. Vul. Halaa & Naara. LXX. Aoda, & Thoada. Alii, Chala & Maara.

9. Hebr. Alii, Vulg. Iabes. LXX. Igabes.

Heb. vocavit nomen illius Jabes. LXX. & vocavit nomen ejus Igabes. Alii, in ruina: & vocavit Jacbes. Vul. vocavit nomen illius Jabes.

18. Heb. Jecuthiel patrem Zanoe. LXX. Chetiel. Alius, Jechethiel patrem Zanoi. Vul. Icuthiel patrem Zanoe.

Nota.

Hæ item lectiones ex iisdem desumtæ sunt.

LIB. I. PARALIP. CAPUT V.

בנו גג בנו שמעי בנו מיכה בנו ראיה בנו בעל בנו בארה בנו 4. Ο. υἱοὶ Γὼγ υἱοῦ Σεμεΐ, υἱὸς αὐτοῦ Μιχά. Ἄλλοι, καὶ υἱοὶ Γὼγ Σεμεΐ υἱὸς αὐτοῦ, Μιχὰ υἱὸς αὐτοῦ, Ῥησὶν υἱὸς αὐτοῦ, καὶ Βεηρὰ υἱὸς αὐτοῦ, ὃν &c.

4. HEbr. filius ejus, Gog filius ejus, Semei filius ejus, Micha filius ejus, Reia filius ejus, Baal filius ejus, Beera filius ejus. LXX. filii Goug filii Semei, filius ejus Micha. Alii, & filii Gog, Semei filius ejus, Micha filius ejus, Resin filius ejus, & Beera filius ejus. Vul. Gog filius ejus, Semei filius ejus, Micha filius ejus, Reia filius ejus, Baal filius ejus, Beera filius ejus.

Nota.

Hanc lectionem habent Reg. & Editio Romana in Notis.

LIB. I. PARALIP. CAPUT VI.

בהגלות יהוה 15. Ο. ἐν τῇ μετοικίᾳ. Ἄλλος, ἐν τῇ μετοικίᾳ κυρίου.

15. HEbr. in transportando Dominum. LXX. in transmigratione. Alius, in transmigratione Domini. Vulg. quando transtulit Dominus.

54. Ο. κώμαις. Ἄλλος, ἐπαύλεσιν, & sic infra.

למזרח 78. Ο. κατὰ δυσμάς. Ἄλλ. κατ' ἀνατολάς.

78. Hebr. Al. ad orientem. LXX. ad occidentem. Vulg. contra orientem.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VI. Lib. I. Paralip.

v. 15. Ἀλλ. ἐν τῇ μετοικίᾳ κυρίου. In Notis Editionis Romanæ.

v. 54. Ἀλλ. ἐπαύλεων. Sic quædam Exemplaria, & Complut.

v. 78. לבורח Ἀλλ. κατ' ἀνατολάς. In Notis Edit. Rom.

LIB. I. PARALIP. CAPUT VII.

לַעְדָּן בְּנוֹ עַמִּיהוּד בְּנוֹ אֱלִישָׁמָע בְּנוֹ נוּן בְּנוֹ יְהוֹשֻׁעַ 26. Ο. τῷ Λααδὰν υἱῷ αὐτοῦ, υἱὸς Ἀμιοὺδ, υἱὸς Ἐλισαμαῒ, υἱὸς Νουὼ, υἱὸς Ἰησουέ. Ἄλλοι, τῷ Λαδὰν υἱὸς Ἀμιοὺδ, υἱὸς Ἐλισαμὶ, υἱὸς αὐτοῦ Νοὺ, υἱὸς αὐτοῦ Ἰησοῦς.

26. Hebr. Laadan filius ejus Ammiud, filius ejus Elisama, filius ejus Nun, filius ejus Josue. *LXX.* ipsi Laadan filio ejus, filius Amiud, filius Elisamaï, filius Nun, filius Jesue. *Alii*, Ipsi Ladan filius Amiud, filius Elisami, filius ejus Nun, filius ejus Jesus. *Vul. Qui genuit Laadan. Hujus quoque filius Ammiud, qui genuit Elisama; de quo ortus est Nun, qui habuit filium Josue.*

Nota.

v. 26. Ex Edit. Romana. Reg. vero sic habet, υἱὸς αὐτοῦ Νουῶ, υἱὸς αὐτοῦ Ἰησουέ.

LIB. I. PARALIP. CAPUT IX.

הַחֲבִתִּים 31. Ο. τοῦ τηγάνου. Ἄλλος, τῶν τηγανιστῶν.

בַּלְּשָׁכֹת פְּטוּרִים כִּי־יוֹמָם וָלַיְלָה עֲלֵיהֶם בַּמְּלָאכָה 33. Ο. διατεταγμέναι ἐφημερίαι, ὅτι ἡμέρα καὶ νὺξ ἐπ' αὐτοῖς ἐν τοῖς ἔργοις. Ἄλλοι, ἐν τῷ παστοφορίῳ διατεταγμένοι εἰς ἐφημερίαν.

31. Heb. sartaginum. *LXX.* sartaginis. *Alius*, frigentium in sartagine. *Vulg. eorum quæ in sartagine frigebantur.*

33. *H.* in cubiculis soluti, quia die & nocte super eos in opere. *LXX.* ordinatæ vices, quoniam dies ac nox super eos in operibus. *Alii*, in pastophorio constituti per vices in diurnam operam. *Vulg. qui in exedris morabantur, ut die ac nocte jugiter suo ministerio deservirent.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IX. Lib. I. Paralip.

v. 31. Ἀλλ. τῶν τηγανιστῶν. Quædam Exemplaria.

v. 33. Ἄλλοι, ἐν τῷ παστοφορίῳ &c. Ex Notis Ed. Rom.

LIB. I. PARALIP. CAPUT XI.

ויאמרו ישבי יבוס לדויד 5. Ο. Εἶπον τῷ Δαυίδ. Ἄλλοι, Εἶπον δὲ οἱ κατοικοῦντες τὴν Ἰεβοὺς τῷ Δαυίδ.

מִן־הַמִּלּוֹא וְעַד־הַסָּבִיב וְיוֹאָב יְחַיֶּה אֶת־שְׁאָר הָעִיר 8. Ἄλλοι, ἀπὸ τοῦ Μααλὼ, καὶ ἕως τοῦ κύκλου. καὶ Ἰωὰβ περιεποιήσατο τὸ λοιπὸν τῆς πόλεως, καὶ ἐπολέμησε, καὶ ἔλαβε τὴν πόλιν.

מִן־הַמִּלּוֹא Ἀλλ. ἀπὸ τοῦ Μααλώ. Ἄλλοι, ἀπὸ τῆς ἄκρας.

יָשָׁבְעָם 11. Ο. Ἰεσεβαδά. Ἄλλοι, Ἰεσεβαάλ.

5. Hebr. dixeruntque habitatores Jebus ad David. *LXX.* dixerunt David. *Alius*, dixerunt autem habitantes Jebes Davidi. *Vul. dixeruntque qui habitabant in Jebus ad David.*

8. *H.* a Mello & ad usque gyrum. Et Joab vivificavit residuum urbis. *Alius*, a Maalo; usque ad circuitum. Et Joab conservavit residuum urbis: & bellavit, & cepit urbem. *Vul. a Mello usque ad gyrum. Joab autem reliqua urbis extruxit.*

Heb. Vulg. a Mello. *Al.* a Maalo. *Alii*, ab arce.

H. 11. Jesebaam. *LXX.* Jesebada. *Alii*, Jesebaal. *Vulg. Jesbaam.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XI Lib. I. Paralip.

v. 5. Ἄλλ. εἶπον δὲ οἱ κατοικοῦντες τὴν Ἰεβὰς τῷ Δαυίδ. Ita Regius Codex & in Notis Edit. Rom.

v. 8. Ἄλλοι, ἀπὸ τῆς Μαλλὼ &c. Ibid. Reg. vero habet ἀπὸ τῆς Μαλλὼ &c.

Ibid. Ἄλλοι, ἀπὸ τῆς ἄκρας. In Notis ad Edit. Rom.

v. 11. Ἄλλοι, Ἰεσσεβαάλ. Ibid. ut in Regio Cod. pro Ἰεσσεβαδμ.

LIB. I. PARALIP. CAPUT XII.

נשקי קשת מימינים ומשמאלים באבנים ובחצים בקשת 2. Ο. καὶ τόξῳ ἐκ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, καὶ σφενδονῆται ἐν λίθοις καὶ τόξοις. Ἄλλος, ἐκτείνοντες τόξον δεξιάζοντες καὶ ἀριστερεύοντες, καὶ σφενδονῆται ἐν λίθοις, καὶ ἐν βέλεσι καὶ τόξῳ.

2. HEb. armati arcu dextrantes & sinistrantes, in lapidibus & in sagittis, in arcu. *LXX.* Et arcu a dextris & a sinistris, & funditores in lapidibus & arcubus. *Alius*, tendentes arcum, utentes dextra & sinistra, & funditores in lapidibus, & in jaculis & arcu. *Vulg. tendentes arcum, & utraque manu fundis saxa jacientes, & dirigentes sagittas.*

Nota.

v. 2. Ἄλλ⊕, ἐκτείνοντες &c. Hæc prodeunt ex quibusdam Exemplaribus, & ex Complut.

LIB. I. PARALIP. CAPUT XV.

אפוד בד 27. Α. ἐπένδυμα. Σ. ἐπωμίδα. Ο. στολὴ βυσσίνη. Ἄλλος, ἐπὶ Δαυὶδ ἐφὼδ κοινόν.

27. HEbr. Ephod lineum. *A.* superindumentum. *S.* superhumerale. *LXX.* stola byssina. *Alius*, super David Ephud commune. *Vulg. Ephod lineo.*

Nota.

v. 27. Α. ἐπένδυμα &c. Has lectiones exhibet Cod. Regius. Vide infra in Lexicis.

LIB. I. PARALIP. CAPUT XVI.

שלמים 1. Ο. καὶ σωτηρίου. Ἄλλος, εἰρηνικά. Ἄλλος, καὶ τὰς εἰρηνικάς.

1. HEbr. *Alius*, *Vulg.* pacifica. *LXX.* salutaris. *Alius*, & pacificas.

Nota.

v. 1. Ἄλλος, εἰρηνικά. Sic in Ed. Rom. Videtur autem esse versio A. S. Th. qui sic frequenter reddunt in Levitico.

LIB. I. PARALIP. CAPUT XVII.

מאהל אל-אהל וממשכן 5. Ο. ἐν σκηνῇ καὶ ἐν καλύμματι. Ἄλλοι, ἐν σκηνῇ εἰς σκηνὴν, καὶ ἐν καλύμματι. Ἄλλ. ἐν καταλύματι.

ובלבך עשית את כל-הגדולה הזאת 19. Ἄλλος, ταύτην κατὰ τὴν καρδίαν σου, τοῦ γνωρίσαι πάντα τὰ μεγαλεῖά σου κύριε.

5. HEbr. de tentorio in tentorium, & de tabernaculo. *LXX.* in tabernaculo & in tegmine *Alius*, in tabernaculo in tentorium, & in tegmine. *Alius*, in diversorio. *Vul. mutans loca tabernaculi, & in tentorio.*

19. *Hebr.* & secundum cor tuum fecisti omnem magnitudinem hanc. *Alius*, hanc secundum cor tuum ad declarandas omnes magnificentias tuas, Domine. *Vulg. juxta cor tuum fecisti omnem magnificentiam hanc.*

Notæ

Digitized by Google

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVII. Lib. I Paralip.

v. 5. Sic Reg. & Notæ Edit. Rom. Reg. habet ἐν καταλύματι.

v. 19. Ita Reg. Hæc vero desiderantur in textu τῶν O.

LIB. I. PARALIP. CAPUT XXI.

נתעב דבר המלך את־יואב 6. O. κατίσχυσε λόγος. Ἄλλος, προσωχθίσεν ὁ λόγος. Ἄλλος, τὸ δὲ ῥῆμα τοῦ βασιλέως ἴσχυσεν ἐπὶ Ἰωάβ.

6. Heb. abominabile fuit verbum regis ipsi Joab. *LXX.* prævaluit verbum. *Alius*, molestum fuit verbum. *Alius*, verbum autem Regis invaluit super Joab. *Vulg. eo quod Joab invitus exequeretur regis imperium.*

Nota.

v. 6. Ἀλλ. προσωχθίσεν ὁ λόγος. In Notis Edit. Rom. Regius vero sic, τὸ δὲ ῥῆμα τοῦ βασιλέως &c.

LIB. I. PARALIP. CAPUT XXII.

ועמך לרב 15. O. καὶ μετὰ σοῦ πρόσθες εἰς πλῆθος. Ἄλλοι, καὶ μετὰ σοῦ κύριος· πρόσθες εἰς πλῆθος.

15. Hebr. & tecum in multitudine. *LXX.* & tecum adde in multitudine. *Alii*, & tecum Dominus: adde in multitudine. *Vulg. habes quoque plurimos artifices.*

Nota.

v. 15. Ἀλλ. καὶ μετὰ σοῦ κύριος &c. In Reg. & in Notis Edit. Rom.

LIB. I. PARALIP. CAPUT XXIV.

ולבני אהרן מחלקותם בני אהרן 1. O. καὶ τοῖς υἱοῖς Ἀαρὼν διαιρέσει. Ἄλλος, Ἀαρὼν, καὶ αἱ διαιρέσεις υἱῶν Ἀαρών.

1 Hebr. Et filiis Aaron partitiones, filii Aaron. *LXX.* Et filios Aaron distributione. *Alius*, Aaron, & distributiones filiorum Aaron. *Vulg. Porro filiorum Aaron hæ partitiones erant: filii Aaron.*

Nota.

v. 1. Ἀλλ. Ἀαρὼν, καὶ αἱ διαιρέσεις υἱῶν Ἀαρών. Reg. & in Notis Edit. Rom.

LIB. I. PARALIP. CAPUT XXV.

הנביאים בכנרות 1. A. τῶν προφητῶν. Σ. τῶν προφητευσάντων διὰ λύρας. O. τοὺς ἀποφθεγγομένους ἐν κινύραις.

בכנור הנבא 3. A. κιθάρᾳ προφητεύων. Σ. διὰ λύρας τοῦ προφητεύοντος. O. ἐν κινύρᾳ ἀνακρουόμενοι.

1. Hebr. prophetantes in citharis. *A.* prophetarum. *S.* prophetantium per lyram. *LXX.* pronuntiantes in citharis. *Vulg. qui prophetarent in citharis.*

3. *Hebr.* in cithara prophetantis. *A.* cithara prophetans. *S.* per lyram prophetantis. *LXX.* in cithara pulsantes. *Vulg. qui in cithara prophetabat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXV. Lib. I. Paralip.

v. 1. A. τῶν προφητῶν &c. Codex Reg.

v. 3. A. κιθάρᾳ προφητεύων &c. Idem Reg. Vocem כנור uterque, Aquila videlicet & Symmachus, modo κιθάρα, modo λύρα vertunt.

LIB. I. PARALIP. CAPUT XXVI.

מן־המלחמות 27. O. ἐκ πόλεων. Αλλοι, ἐκ πολέμων.

לשטרים ולשפטים 29. Σ. εἰς παιδευτὰς καὶ κριτάς. O. τοῦ γραμματεύειν καὶ διακρίνειν.

27. HEb. *Al. Vulg.* de bellis. *LXX.* ex civitatibus.

29. *H.* in præfectos & judices. *S.* in præceptores & judices. *LXX.* ad fcribendum & dijudicandum. *Vulg. ad docendum & judicandum.*

Notæ.

v. 27. Αλλ. ἐκ πολέμων. In Notis Edit. Rom.

v. 29. Σ. εἰς παιδευτὰς καὶ κριτάς. Reg.

LIB. I. PARALIP. CAPUT XXVII.

ועל־הכרמים 27. O. καὶ ἐπὶ τῶν χωρίων. Αλλος, καὶ ἐπὶ τῶν ἀμπελώνων.

27. HEb. *Alius*, & fuper vineas. *LXX.* & fuper agros. *Vulg. vinearumque cultoribus.*

Nota.

v. 27. Αλλ. καὶ ἐπὶ τῶν ἀμπελώνων. In Notis Edit. Rom. Reg. habet, καὶ ἐπὶ τῶν χωρίων.

LIB. I. PARALIP. CAPUT XXIX.

כי לא לאדם הבירה כי ליהוה אלהים ובכל־כחי 1. O. ὅτι οὐκ ἀνθρώπῳ, ἀλλ' ἢ κυρίῳ θεῷ. κατὰ πᾶσαν τὴν δύναμιν. Αλλοι, ὅτι οὐκ ἀνθρώπῳ, ἀλλ' ἢ κυρίῳ τῷ θεῷ οἰκοδομεῖς· καὶ ἐγὼ κατὰ πᾶσαν. Αλλοι, ὅτι οὐκ ἀνθρώπῳ ἡ οἰκοδομὴ, ἀλλ' ἢ κυρίῳ τῷ θεῷ.

שהם 2. O. Σοάμ, al. Σόμ. Αλλος, ὄνυχες.

ולשרי מלאכת המלך 6. O. καὶ οἱ οἰκοδόμοι τοῦ βασιλέως. Αλλος, καὶ οἱ οἰκονόμοι τοῦ βασιλέως.

וההוד 11. Αλλος, ἡ ἐξομολόγησις.

לך יהוה הממלכה והמתנשא לכל לראש Αλλοι, σοὶ κύριε ἡ βασιλεία, καὶ ἡ ἔπαρσις εἰς πάντα καὶ εἰς πᾶσαν ἀρχήν.

1. HEbr. quia non homini ædes; fed Domino Deo. Et in omni fortitudine mea. *LXX.* quia non homini, fed Domino Deo, fecundum omnem virtutem. *Alii*, quia non homini, fed Domino Deo ædificas. Et ego fecundum omnem. *Alii*, quia non homini ædificatio, fed Domino Deo. *Vulg. neque enim homini præparatur habitatio, fed Deo.*

2. *Hebr.* Sohem. *LXX.* Soam, *al.* Som. *Alius*, onychis. *Vulg. onychinos.*

6. *Hebr.* & in principes operis regis. *LXX.* & ædificatores regis. *Alius*, & œconomi regis. *Vul. & principes poffeffionum regis.*

11. *Hebr.* & decor. *Alius*, & confeffio. *Vulg. & tibi laus.*

Hebr. tibi, Domine, regnum & exaltatus ad omne caput. *Alii*, tibi, Domine, regnum & elevatio fuper omnia, & in omne imperium. *Vul. tuum, Domine, regnum, & tu es fuper omnes principes.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIX. Lib. I. Paralip.

v. 1. Αλλοι, ὅτι οὐκ ἀνθρώπῳ ἀλλ' ἢ κυρίῳ &c. In Notis Edit. Rom. Αλλ. ὅτι οὐκ ἀνθρώπῳ ἡ οἰκοδομὴ &c. Reg.

v. 2. Αλλ. ὄνυχες. Reg. Vide quæ diximus Gen. 2. v. 12.

v. 6. Αλλ. καὶ οἱ οἰκονόμοι τοῦ βασιλέως. Ex Edit. Rom.

v. 11. Αλλ. καὶ ἡ ἐξομολόγησις. Ex Notis Edit. Rom.

Ibid. Αλλ. σοὶ κύριε ἡ βασιλεία &c. In Notis Edit. Rom.

LIBER SECUNDUS PARALIPOMENON.

CAPUT SECUNDUM.

חורם אבי 13. Ο. Χιράμ τὸν πατέρα μου. Ἄλλος, Χιράμ τὸν παῖδά μου.

13. HEbr. Huram patrem meum. *LXX.* Chiram patrem meum. *Alius*, Chiram puerum meum. *Vulg. Hiram patrem meum.*

Nota.

v. 13. Ἀλλ. Χιρὰμ τὸν παῖδά μου. In Regio Codice & Notis Edit. Rom.

LIB. II. PARALIP. CAPUT. IV.

שלשים באמה יסב אתו סביב 2. Ο. τριάκοντα πήχεων. Ἄλλος, τριάκοντα πήχεων ἐκύκλουν αὐτὴν κύκλῳ.

2. HEbr. triginta in cubito circumdabat illud circum. *LXX.* triginta cubitorum. *Alius*, triginta cubitorum circumdabant illud in circuitu. *Vul. triginta cubitorum ambiebat gyrum ejus.*

Nota.

v. 2. Ἀλλ. τριάκοντα πήχεων ἐκύκλουν αὐτὴν κύκλῳ. Ita Reg.

LIB II. PARALIP. CAPUT V.

אל־דביר הבית 7. Ο. Εἰς τὸ δαβὶρ τοῦ οἴκου. Ἄλλος, Εἰς τὸ χρηματιστήριον τοῦ οἴκου.

7. HEbr. ad oraculum domûs. *LXX* in Dabir domûs. *Alius*, in oraculum domûs. *Vulg. ad oraculum templi.*

Nota

V. 7. Ἀλλ. εἰς τὸ χρηματιστήριον τοῦ οἴκου. Codex Regius. Vocem דביר sic vertunt A. Th. 3. Reg. 6. 19. & A. S. Psalm. 27. 2.

LIB. II. PARALIP. CAPUT VIII.

חמת צובה 3. Ο. Εἰς βαισωβά. Ἄλλος, Εἰς Αἱμὰθ Σωβά.

3. HEbr. *Vul.* Emath Soba. *LXX.* in Bæsoba *Alius*, in Æmath Soba.

Nota.

v. 3. Ἀλλ. εἰς Αἱμὰθ Σωβά. In Reg. & Notis Edit. Rom.

LIB. II. PARALIP. CAPUT X.

קטני 10. Ο. ὁ μικρὸς δάκτυλος. Ἄλλος, ὁ βραχύτατος δάκτυλος.

10. HEbr. parvus meus. *LXX.* parvus digitus. *Alius*, brevissimus digitus. *Vulg. minimus digitus.*

Nota.

v. 10. Ἀλλ. ὁ βραχύτατος δάκτυλος. Reg. Vide supra 3. Reg. 12.

Digitized by Google

LIB. II. PARALIP. CAPUT XII.

נכנעו 7. Σ. ἐγνωσιμάχησαν. O. ἐνετράπησαν.

7. HEb. humiliati sunt. S. resipuerunt. LXX. confusi sunt. *Vulg. humiliati essent.*

Nota.

v. 7. Σ. ἐγνωσιμάχησαν. Reg. cum hac nota: διὸ καὶ Θεὸς μετέβαλε τὴν ὀργὴν τοῦ μὴ πανωλεθρίαν αὐτοῖς ἐπενεγκεῖν. i. *Quapropter Deus iram avertit, ne ipsis extremam perniciem inferret.*

LIB. II. PARALIP. CAPUT XIII.

ויתאמצו על־רחבעם 7. O. ἀνέστη πρὸς Ῥοβοάμ. Ἀλλ. ἀντέστη. Ἄλλος, ἐνίσχυσεν ἐπὶ Ῥοβοάμ.

7. HEbr. roboraverunt se contra Roboam. LXX. surrexit adversus Roboam. *Alius*, restitit. *Alius*, invaluit super Roboam. *Vulg. prævaluerunt contra Roboam.*

Nota.

v. 7. Ἀλλ. ἀντέστη. Ἀλλ. ἐνίσχυσεν ἐπὶ Ῥοβοάμ. In Notis Editionis Romanæ. Hæc postrema lectio videtur esse alterius Interpretis.

LIB. II. PARALIP. CAPUT XIV.

עודנו הארץ לפנינו 7. O. ἐνώπιον τῆς γῆς κυριεύσομεν. Ἄλλος, ἐν ᾧ τῆς γῆς κυριεύσομεν.

7. HEb. adhuc ipsa terra ad facies nostras. LXX. coram terra dominabimur. *Alius*, in quo terræ dominabimur. *Vul. donec a bellis quieta sunt omnia.*

מקנה 15. O. κτήσεων. Ἄλλος, κτηνῶν.

15. *Hebr.* acquisitionis. *LXX.* possessionum. *Alius*, pecorum.

אהלי מקנה O. σκηνὰς κτήσεων καὶ Ἀλιμαζονεῖς. Ἄλλοι, Ἀμαζονεῖς.

Hebr. tentoria acquisitionis. *LXX.* tabernacula possessionum & Alimazones. *Alii*, Amazones. *Vul. caulas ovium.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIV. Lib. II. Paralip.

v. 7. Ἀλλ. ἐν ᾧ τῆς γῆς κυριεύσομεν. Reg. & Notæ Edit. Rom.

v. 15. Ἀλλ. κτηνῶν. Ibid. Reg. habet κτήσεων.

Ibid. Ἀλλ. Ἀμαζονεῖς. Ibid. Quid legerint qui ita verterunt, non satis video. LXX. duplicem versionem exhibent τοῦ אהלי מקנה nempe σκηνὰς κτήσεων, & Ἀλιμαζονεῖς.

LIB. II. PARALIP. CAPUT XV.

עודד 1. O. Ὠδήδ. Ἄλλος, Ἀδάδ. Ἄλλος, Ἀδδώ.

1. HEbr. LXX. Vulg. Oded. *Alius*, Adad. *Alius*, Addo.

Nota.

v. 1. Ἄλλος, Ἀδάδ, & sic habet Reg. Ἀλλ. Ἀδδώ. In Notis Edit. Rom.

LIB. II. PARALIP. CAPUT XVII.

ותישים שבעת אלפים ושבע מאות 11. O. ἑπτακοσίους. Ἄλλος, τράγους ἑπτακισχιλίους ἑπτακοσίους. Ἄλλος, ἑπτακισχιλίους πεντακοσίους.

11. HEbr. *Alius*, hircos septem mille septingentos. *LXX.* septingentos. *Alius*, septem mille quingentos. *Vulg. & hircorum totidem.*

Nota.

v. 11. Hæ lectiones in Notis Edit. Rom. habentur. Reg. habet τράγους ἑπτακισχιλίους ἑπτακοσίους.

LIB. II. PARALIP. CAPUT XXI.

יהואחז 17. O. Ὀχοζίας. Ἄλλος, Ἰωάχαζ.

17. Hebr. *Alius*, *Vul.* Joachaz. *LXX.* Ochozias.

Nota.

v. 17. Sic Notæ Editionis Romanæ & Regius Codex, qui hanc notam habet in margine: οἶμαι Ὀχοζίαν, ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς εὑρίσκεται. i. *Puto Ochoziam, ut in sequentibus reperitur.*

LIB. II. PARALIP. CAPUT XXII.

למחנה 1. O. Ἀλιμαζονεῖς. Ἄλλος, Ἀμαζονεῖς.

1. Hebr. ad castrametationem. *LXX.* Alimazones. *Alius*, Amazones. *Vulg. qui irruerant in castra.*

ארבעים ושתים שנה 2. O. ἐτῶν εἴκοσι. Ἄλλος, εἴκοσι καὶ δύο. Ἄλλος, τεσσαράκοντα καὶ δύο.

2. *Heb. Alius*, *Vul.* quadraginta duorum annorum. *LXX.* annorum viginti. *Alius*, viginti duorum.

Notæ.

v. 1. Ἀλλ. Ἀμαζονεῖς. V. supra. Reg. habet hoc loco, Ἀμαζονίμ.

v. 2. Hanc numerorum varietatem exhibent Notæ Edit. Rom. Reg. habet εἴκοσι tantum.

LIB. II. PARALIP. CAPUT XXIII.

השביעית 1. O. [ἔτει] τῷ ὀγδόῳ. Ἄλλος, ἑβδόμῳ.

1. Hebr. *Al. Vul.* septimo. *LXX.* octavo.

ויתן יהוידע הכהן לשרי המאות את־החניתים 9. O. ἔδωκεν Ἰωδαὲ τὰς μαχαίρας. Ἄλλος, ἔδωκεν Ἰωδαὲ ὁ ἱερεὺς τοῖς ἑκατοντάρχοις τεταγμένους καὶ τὰς μαχαίρας.

9. *Hebr.* Et dedit Joiada sacerdos principibus centuriarum lanceas. *LXX.* Et dedit Jodae gladios. *Alius*, Et dedit Jodae sacerdos centuriones constitutos, & gladios. *Vulg. Deditque Joiada sacerdos centurionibus lanceas.*

קשר קשר 13. O. ἐπιτιθέμενοι ἐπιτίθεσθε. Ἄλλος, σύνδεσμος, σύνδεσμος.

13. *Heb.* conjuratio, conjuratio. *LXX.* conjurantes conjuratis. *Alius*, colligatio, colligatio. *Vulg. insidiæ, insidiæ.*

להעלות 18. O. καὶ ἀνενέγκαι. Ἄλλος, καὶ αὐτὸς ἀνήνεγκεν.

18. *Hebr.* ad ascendere faciendum. *LXX.* & ad offerendum. *Alius*, & ipse obtulit. *Vul. ut offerrent.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIII. Lib II. Paralip.

v. 1. Ἀλλ. ἔτει ἑβδόμῳ. Regius & Notæ Edit. Rom.

v. 9. Ἄλλος, ἔδωκεν Ἰωδαὲ ὁ ἱερεὺς τοὺς ἑκατοντάρχους &c. Ibid.

v. 13. Ἀλλ. σύνδεσμος, σύνδεσμος. Sic quædam Exemplaria & Complut.

v. 18. Ἀλλ. καὶ αὐτὸς ἀνήνεγκεν. Ibid.

LIB. II. PARALIP. CAPUT XXIV.

לבשה את־זכריה 20. O. ἐνέδυσε τὸν Ἀζαρίαν. Ἄλλος, ἐνέδυσε τὸν Ζαχαρίαν.

20. Hebr. *Alius*, *Vulg.* induit Zachariam. *LXX.* induit Azariam.

Nota.

v. 20. Ἀλλ. ἐνέδυσε τὸν Ζαχαρίαν. In Notis Edit. Rom.

LIB. II. PARALIP. CAPUT XXVI.

המבין בראת האלהים 5. Ο. τοῦ συνιέντος ἐν φόβῳ κυρίου. Αλλος, τοῦ συνιόντος ἐν ὁράσει κυρίου. Αλλος, συνιέντος ἐν ὁράσει θεοῦ.

הצליחו האלהים Ο. εὐώδωσεν αὐτῷ κύριος. Αλλος, κατηύθυνεν αὐτὸν ὁ θεός.

ויפרץ 6. Ο. κατέσπασε. Αλλος, καθεῖλε.

כי־אהב ארמה היה 10. Ο. ὅτι γεωργὸς ἦν. Αλλος, φιλογέωργος. Αλλος, ἀνὴρ φιλογέωργος.

החפשורת 21. Οἱ λοιποὶ, κρυφαίως. Ο. ἀπφουσώθ. Αλλος, κρυφίως ἐγκεκλεισμένος.

נגזר Ο. ἀπεσχίσθη. Αλλος, ἐξώσθη.

בשדה 23. Ο. ἐν τῷ πεδίῳ. Αλλος, ἐν ἀγρῷ.

5. **H**Ebr. intelligentis in visionibus Dei. *LXX.* intelligentis in timore Domini. *Alius*, conversantis in visione Domini. *Alius*, *Alius*, intelligentis in visione Dei. *Vulg. intelligentis & videntis Deum.*

H. prosperare fecit eum Deus. *LXX.* prospere agere ipsi fecit Dominus. *Alius*, direxit eum Deus. *Vulg. direxit eum in omnibus.*

6. *Hebr.* & rupit. *LXX.* demolitus est. *Alius*, abstulit. *Vul. destruxit.*

10. *Hebr.* quia diligens terram erat. *LXX.* quia agricola erat. *Alius*, amans agriculturæ. *Alius*, vir amans agriculturæ. *Vul. erat quippe homo agriculturæ deditus.*

21. *H.* libera. *Reliqui*, clam. *LXX.* Apphusoth. *Alius*, clam inclusus. *Vul. in domo separata.*

Hebr. excisus fuerat. *LXX.* abscissus fuerat. *Alius*, expulsus fuerat. *Vul. ejectus fuerat.*

23. *H. Alius*, *Vul.* in agro. *LXX.* in campo.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVI. Lib. II. Paralip.

v. 5. Αλλ. τοῦ συνιέντος ἐν ὁράσει &c. Ita Reg.

Ibid. Αλλ. κατηύθυνεν αὐτὸν ὁ Θεός. Sic Theodoretus, & Edit. Complut. Hebraïcum verbum צלח κατευθύνειν vertit Aquila. V. in Lexicis infra.

v. 6. Αλλ. καθεῖλε. In Notis Edit. Rom.

v. 10. Αλλ. φιλογέωργος. Ita Reg. Αλλ. ἀνὴρ φιλογέωργος. In Notis Edit. Rom.

v. 21. οἱ λοιποὶ, κρυφαίως. Regius Codex has lectiones exhibet.

Ibid. Αλλ. ἐξώσθη. Sic Aldina.

v. 23. Αλλ. ἐν ἀγρῷ. In Notis Edit. Rom.

LIB. II. PARALIP. CAPUT XXVII.

בחומת העפל בנה לרב 3. Ο. ἐν τείχει Ὀπὲλ ᾠκοδόμησε πολλά. Αλλος, ἐν τῷ τείχει αὐτῆς ἀπέθετο ὅπλα, καὶ ᾠκοδόμησε πόλεις. Αλλος, καὶ ἐν τῷ τείχει τοῦ Ὠφὲλ ᾠκοδόμησεν εἰς πλῆθος.

בירניות 4. Ο. οἰκήσεις. Αλλος, βάρεις.

נלחם עם־מלך 5. Ο. ἐμαχέσατο πρὸς βασιλέα. Αλλος, ἐπολέμησε μετὰ τοῦ βασιλέως.

3. **H**Ebr. in muro Ophel ædificavit multum. *LXX.* in muro Opel ædificavit multa. *Alius*, in muro ejus deposuit arma, & ædificavit urbes. *Alius*, & in muro Ophel ædificavit quam plurimum. *Vul. & in muro Ophel multa construxit.*

4. *H.* palatia. *LXX.* habitationes. *Alius*, domos. *Vul. castella.*

5. *H. Alius*, pugnavit cum rege. *LXX.* pugnavit adversus regem. *Vulg. pugnavit contra regem.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVII. Lib. II. Paralip.

v. 3. Αλλ. ἐν τῷ τείχει αὐτῆς ἀπέθετο ὅπλα. Ita Reg. Aliæ lectiones in Notis Edit. Rom.

v. 4. Αλλ. βάρεις. Sic Edit. Complut.

v. 5. Αλλ. ἐπολέμησε &c. In Notis Edit. Rom.

LIB. II. PARALIP. CAPUT XXVIII.

עשה לבעלים 2. O. καὶ τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν. Ἄλλος, ἐποίησε τοῖς Βααλείμ.
בגיא בן־הנם 3. O. ἐν Γὲ Βενεννόμ. Ἄλλος, ἐν γῇ Ἐννόμ. Ἄλλος, ἐν φάραγγι Βενεννόμ.
אשר הוריש O. ὧν ἐξωλόθρευσε. Ἄλλος, ὧν ἐξῆρε.
מאתים אלף 8. O. τριακοσίας χιλιάδας. Ἄλλος, ὀκτακοσίας χιλιάδας. Ἄλλος, διακοσίας χιλιάδας.
עזריהו בן־יהוחנן 12. O. Οὐδίας ὁ τοῦ Ἰωανοῦ. Ἄλλος, Ἀζαρίας ὁ τοῦ Ἰωανάν.

2. Hebr. *Alius*, fecit ipsis Baalim. *LXX.* & idolis eorum. *Vul. statuas fudit Baalim.*
3. *H. Alius*, *Vulg.* in valle Benennom. *LXX.* in Ge Benennom. *Alius*, in terra Ennom.
H. quas expulit. *LXX.* quas exterminaverat. *Alius*, quas abstulerat. *Vulg. quas interfecit.*
8. *H. Alius*, *Vul.* ducenta millia. *LXX.* trecenta millia. *Alius*, octingenta millia.
12. *H.* Azariahu filius Johanan. *LXX.* Udias filius Joani. *Alius*, Azarias filius Joanan. *Vulg. Azarias filius Johanan.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVIII. Lib. II. Paral.

v. 2. Ἄλλος, ἐποίησε τοῖς Βααλείμ. In Notis Edit. Rom.
v. 3. Has lectiones præferunt Notæ Edit. Rom. & Edit. Complut. Reg. habet, ἐν γῇ Ἐννόμ.
Ibid. Ἄλλ. ὧν ἐξῆρε. In Notis Edit. Rom. Sed Reg. ὧν ἐξωλόθρευσε.
v. 8. Ἄλλ. ὀκτακοσίας χιλ. &c. Ita Reg. & Notæ Edit. Rom.
v. 12. Ἄλλ. Ἀζαρίας ὁ τοῦ Ἰωανάν. Reg. & alii.

LIB. II. PARALIP. CAPUT XXIX.

בשבי על־זאת עתה עם־לבבי לכרות ברית ליהוה אלהי ישראל 9.10. O. ὃ καὶ νῦν ἐστιν. ἐπὶ τούτοις νῦν ἐστιν ἐπὶ καρδίας διαθέσθαι διαθήκην μου, διαθήκην κυρίου θεοῦ Ἰσραήλ. Ἄλλοι, καὶ νῦν εἰσιν ἐπὶ τούτοις. νῦν οὖν θέσθε ἐπὶ καρδίας ὑμῶν, τοῦ διαθέσθαι διαθήκην μετὰ κυρίου θεοῦ Ἰσραήλ.
ששה עשר 17. O. τρισκαιδεκάτῃ. Ἄλλος, ἑκκαιδεκάτῃ.

9. 10. Hebr. in captivitatem super hoc. Nunc cum corde meo pangere fœdus Domino Deo Israel. *LXX.* quod & nunc est. Pro his nunc est super cor disponere testamentum meum, testamentum Domini Dei Israel. *Alii*, Et nunc sunt super his. Nunc igitur ponite super cor vestrum, disponere testamentum cum Domino Deo Israel. *Vul. propter hoc scelus. Nunc ergo placet mihi ut ineamus fœdus cum Domino Deo Israel.*
17. *H. Alius*, *Vulg.* sextadecima. *LXX.* tertiadecima.

Notæ.

v. 9. 10. Ἄλλοι, καὶ νῦν εἰσιν ἐπὶ τούτοις &c. In Reg. & in Notis Edit. Rom.
v. 17. Ἄλλ. ἑκκαιδεκάτῃ. Reg.

LIB. II. PARALIP. CAPUT XXX.

ערפכם 8. O. καρδίας ὑμῶν. Ἄλλοι, τοὺς τραχήλους ὑμῶν.
והקדשו 15. O. ἡγνίσθησαν. Ἄλλος, ἡγιάσθησαν. Ἄλλος, ἡγιάσθησαν.
מישראל 25. O. ἐξ Ἱερουσαλήμ. Ἄλλος, ἐξ Ἰσραήλ.

8. Hebr. cervicem vestram. *LXX.* corda vestra. *Alii*, colla vestra. *Vulg. cervices vestras.*
15. *H.* sanctificaverunt se. *LXX.* purificaverunt. *Alius*, purificati sunt. *Alius*, sanctificati sunt. *Vul. tandem sanctificati.*
25. *Hebr. Alius*, *Vul.* ex Israel. *LXX.* de Jerusalem.

Notæ.

v. 8. Αλλοι, τοὺς τραχήλους ὑμῶν. Ita Reg. & alii in Notis Edit. Rom.

v. 15. Αλλ. ἡγνίσθησαν, & sic Reg. Αλλ. ἡγιάσθησαν. In Notis Edit. Rom.

v. 25. Αλλ. ἐξ Ισραήλ. In Notis Edit. Rom.

LIB. II. PARALIP. CAPUT XXXII.

ויחזק את־המלוא 5. O. καὶ κατίσχυσε τὸ ἀνάλημμα. Αλλος, καὶ ᾠκοδόμησε τὸ ἀνάλημμα.

5. HEbr. & munivit Mello. *LXX.* & firmavit plenitudinem. *Alius*, & ædificavit plenitudinem. *Vul.* *instauravitque Mello.*

Nota.

v. 5. Αλλ. καὶ ᾠκοδόμησε τὸ ἀνάλημμα. Utramque lectionem adfert Regius Codex.

LIB. II. PARALIP. CAPUT XXXIV.

שומר הבגדים 22. O. φυλάσσουσαν τὰς ἐντολάς. Αλλος, ἱματιοφύλακος.

במשנה Σ. ἐν τῇ δευτερώσει. O. ἐν Μασαναί. Αλλος, ἐν Μασανά. Αλλος, ἐν Μασσεναί.

22. HEb. *Alius*, *Vul.* custodis vestium. *LXX.* custodientem mandata.

H. Vul. in secunda. *S.* in deuterosi. *LXX.* in Masanæ. *Alius*, in Masana. *Alius*, in Massenæ.

Notæ.

v. 22. Αλλ. ἱματιοφύλακος. In Notis Editionis Rom. O. φυλάσσουσαν τὰς ἐντολάς. corrupte pro, φυλάσσοντος τὰς στολάς.

Ibid. Σ. ἐν τῇ δευτερώσει. Reg. Reliquæ lectiones ex Edit. Rom.

IN LIBRUM

IN LIBRUM JOB.

MONITUM.

IN colligendis Libri Job variis interpretationibus & lectionibus, hi nobis Codices Manuscripti & Editi auxilio fuere.

Codex Colbertinus num. 1952. recens quidem; sed ad antiqui & egregii Exemplaris fidem descriptus, qui plura nobis suppeditavit, quam cæteri omnes MSS. Ibi asterisci & obeli notantur.

Codex Regius num, 1896. memb. XI. sæculi.

Codex Reg. 2434. membranaceus X. sæculi, ubi omnia, quæ possunt picturâ exprimi, depictis Imaginibus repræsentantur.

Codex RR. PP. Oratorii in vico S. Honorati, membranaceus X. sæculi; commodante viro doctissimo Jacobo le Long, Congregationis Oratorii Presbytero.

Hieronymi versio libri Job, secundum Editionem τῶν O. Hexaplarem, edita primo Tomo Operum Hieronymi a D. Joanne Martianæo nostro.

Nicetæ Catena in Job, cusa Londini anno 1637.

Notæ Editionis Romanæ & Drusii.

JOB

CAPUT PRIMUM.

איש היה בארץ־עוץ 1. A. Θ. ἀνὴρ ἦν ἐν γῇ Οὖς. O. ἄνθρωπός τις ἦν ἐν χώρᾳ τῇ Αὐσίτιδι.

תם A. Θ. ἁπλοῦς. Σ. ἄμωμος. O. ἄμεμπτος.

תם וישר וירא אלהים [A. Θ.] ἁπλοῦς καὶ εὐθὺς καὶ φοβούμενος τὸν Θεόν. O. ἀληθινός, ἄμεμπτος, δίκαιος, θεοσεβής.

ועבדה רבה מאד 3. A. καὶ δουλεία πολλὴ σφόδρα. Σ. καὶ οἰκετεία πολλὴ σφόδρα. O. καὶ ὑπηρεσία πολλὴ σφόδρα.

גדול מכל־בני־קדם Σ. μέγιστος πάντων τῶν ἀνατολικῶν. O. εὐγενὴς τῶν ἀφ' ἡλίου ἀνατολῶν. Ἄλλος, μέγας

איש יומו 4. O. καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Ἄλλος, ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ ἡμέραν.

הקיפו 5. O. συνετελέσθησαν. Ἄλλος, ἤρξαντο.

אולי חטאו בני וברכו אלהים בלבבם A. Εἴπως ἥμαρτον οἱ υἱοί μου, καὶ ηὐλόγησαν Θεὸν ἐπὶ καρδίας αὐτῶν. O. μήποτε οἱ υἱοί μου ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτῶν κακὰ ἐνενόησαν πρὸς Θεόν.

בני האלהים 6. O. οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ. Ἄλλος, οἱ υἱοὶ Θεοῦ.

1. *Hebr. Vul.* Vir erat in terra Hus. *A. Th.* Vir erat in terra Us. *LXX.* Homo quidam erat in regione Ausitide.

H. perfectus. *A. Th. Vulg.* simplex. *S.* inculpatus. *LXX.* sine crimine.

H. perfectus, & rectus, & timens Deum. *A. Th. Vulg.* simplex, & rectus, ac timens Deum. *LXX.* verax, sine crimine, justus, colens Deum.

3. *Heb.* & famulitium multum valde. *A.* & servitus multa valde. *S.* & familia multa valde. *LXX.* & ministerium multum valde. *Vulg. ac familia multa nimis.*

Heb. magnus præ omnibus filiis Orientis. *S.* maximus omnium Orientalium. *LXX.* nobilis inter eos qui a solis ortu. *Alius*, magnus. *Vulg. magnus inter Orientales.*

4. *Heb.* vir die suo. *LXX.* per singulos dies. *Alius*, unusquisque diem suum. *Vulg. unusquisque in die suo.*

5. *H.* circuierunt. *LXX.* consummati fuissent. *Alius*, cœpissent. *Vulg. in orbem transissent.*

H. Forsitan peccaverunt filii mei, & benedixerunt Deum in corde suo. *A.* si forte peccaverunt filii mei, & benedixerunt Deum in corde suo. *LXX.* Ne forte filii mei in mente sua mala cogitaverint adversus Deum. *Vulg. Ne forte peccaverint filii mei, & benedixerint Deo in cordibus suis.*

6. *H. Alius, Vul.* filii Dei. *LXX.* angeli Dei.

ויבוא גם־השטן בתוכם A. καίγε σατὰν ἐν μέσῳ αὐτῶν. O. καὶ ὁ διάβολος ἦλθε μετ' αὐτῶν. Θ. ἀντικείμενος ἐν μέσῳ αὐτῶν.

על־עבדי 8. A. Σ. Θ. ἐπὶ τὸν δοῦλόν μου. O. κατὰ τοῦ παιδός μου.

איש תם וישר ירא אלהים (A. Θ.) ἀνὴρ ἁπλοῦς καὶ εὐθὺς καὶ φοβούμενος τὸν θεόν. O. ἄνθρωπος ἄμεμπτος, ἀληθινός, θεοσεβής.

החנם ירא איוב אלהים 9. A. [μὴ δωρεὰν] φοβεῖται τὸν θεόν. O. μὴ δωρεὰν Ἰὼβ σέβεται τὸν κύριον.

אם־לא על־פניך יברכך 11. A. ἢ οὐκ εἰς πρόσωπόν σου εὐλογήσει σε. O. ἦ μὴν εἰς πρόσωπόν σε εὐλογήσει.

אכלים ושתים יין 13. ※ ἔφαγον: καὶ ἔπινον οἶνον.

ומלאך בא אל־איוב 14. A. O. καὶ ἰδοὺ ἄγγελος ἦλθε πρὸς Ἰώβ.

ותפל שבא 15. οἱ Ἑβραῖος, ἐπέπεσον οἱ Σαββαῖται. A ἐπέπεσε Σαβά. O. καὶ ἐλθόντες οἱ αἰχμαλωτεύοντες.

ואמלטה רק־אני לבדי להגיד לך ὁ Ἑβραῖος, ἐσώθην δὲ ἀπαγγεῖλαί σοι. O. σωθεὶς δὲ ἐγὼ μόνος ἦλθον τοῦ ἀπαγγεῖλαί σοι.

עוד זה מדבר וזה בא 16. A. Θ. ἔτι οὗτος ἐλάλει, καὶ οὗτος ἦλθε. O. ἔτι τούτου λαλοῦντος ἦλθεν ἕτερος.

אש אלהים נפלה מן־השמים A. Θ. πῦρ θεοῦ. O. πῦρ ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Αλλ. πῦρ παρὰ τοῦ θεοῦ κατηνέχθη.

ותאכלם Σ. ἀπέκτεινεν. O κατέφαγεν.

כשדים שמו שלשה ראשים 17. A. οἱ Χαλδαῖοι ἐπέθηκαν τρεῖς ἀρχάς. O. ἱππεῖς ἐποίησαν ἡμῖν κεφαλὰς τρεῖς. Αλλος, τάγματα τρία.

רוח גדולה 19. A. ἄνεμος μέγας. O. πνεῦμα μέγα.

את־מעלו 20. A. ἔνδυμα. Σ. ἐφεστρίδα. O. ἱμάτια. Θ. τὴν ἐπενδύτην.

21. ÷ ὡς τῷ κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτως ἐγένετο: οὐ κεῖται ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ.

לא־נתן תפלה לאלהים 22. ὁ Ἑβραῖος, οὐκ ἐμέμψατο τῷ θεῷ. Σ. οὐδὲ ἠφρόνευσατο πρὸς τὸν θεόν. O. οὐκ ἔδωκεν ἀφροσύνην τῷ θεῷ.

H. & venit etiam ſatan in medium eorum. *A.* & etiam ſatan in medio eorum. *LXX.* & diabolus venit cum eis. *Th.* adverſarius in medio eorum. *Vul. aſſuit inter eos etiam ſatan.*

8. *H. A. S. Th.* ſuper ſervum meum. *LXX.* ſuper puerum meum. *Vul. ſervum meum.*

H. vir perfectus, & rectus, timens Deum. [*A. Th.*] vir ſimplex, & rectus, & timens Deum. *LXX.* homo ſine crimine, verax, colens Deum. *Vul. homo ſimplex & rectus, ac timens Deum.*

9. *H.* Numquid gratis timet Job Deum? *A.* Num gratis timet Deum? *LXX.* Num gratis Job colit Dominum? *Vul. Numquid Job fruſtra timet Deum?*

11. *H.* ſi non ſuper facies tuas benedixerit tibi. *A.* annon in faciem tuam benedicet te. *LXX.* certe in faciem te benedicet. *Vul. niſi in faciem benedixerit tibi.*

13. *H.* comedentes & bibentes vinum. ※ comedebant; & bibebant vinum. *Vul. cum ..... comederent & biberent vinum.*

14. *H.* Et nuntius venit ad Job. *A. LXX.* Et ecce nuntius venit ad Job. *Vul. Nuntius venit ad Job.*

15. *H.* & delapſus eſt Saba. *Hebr.* inciderunt Sabbaitæ. *A.* incidit Saba. *LXX.* & venientes prædones. *Vulg. Et irruerunt Sabæi.*

H. & evaſi tantum ego, ſolus ego ad nuntiandum tibi. *Hebræus*, ſalvatus autem ſum ad annuntiandum tibi. *LXX.* ſalvatus autem ego ſolus veni ad annuntiandum tibi. *Vul. & evaſi ego ſolus ut nuntiarem tibi.*

16. *H.* Adhuc illo loquente & hic venit. *A. Th.* Adhuc hic loquebatur, & hic venit. *LXX.* Adhuc iſto loquente venit alius. *Vul. Cumque adhuc ille loqueretur, venit alter.*

H. Vulg. ignis Dei cecidit de cœlo. *A. Th.* ignis Dei. *LXX.* ignis cecidit de cœlo. *Alius*, ignis a Deo delapſus eſt.

H. & devoravit eos. *S.* occidit. *LXX.* devoravit. *Vul. conſumpſit.*

17. *Hebr.* Chaſdim poſuerunt tria capita. *A.* Chaldæi impoſuerunt tres principatus, *vel* tres turmas. *LXX.* equites fecerunt nobis capita tria. *Alius*, ordines tres. *Vul. Chaldæi fecerunt tres turmas.*

19. *H. A.* ventus magnus. *LXX.* ſpiritus magnus. *Vulg. ventus vehemens.*

20. *Hebr.* pallium ſuum. *A.* indumentum. *S.* ſagum. *LXX. Vulg.* veſtimenta. *Th.* ependyten.

21. *LXX. Vulg.* ÷ ſicut Domino placuit, ita factum eſt: *non jacet in Hebræo.*

22. *Hebr.* non dedit inſulſum Deo. *Hebræus*, non convitiatus eſt Deo. *S.* non ſtulte egit adverſus Deum. *LXX.* non dedit inſipientiam Deo. *Vul. neque ſtultum quid contra Deum locutus eſt.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. I. Job.

v. 1. A. Θ. ἀνὴρ ἦν ἐν γῇ Οὐ-. Sic Colbertinus Codex, ubi Οὐς cum tenui spiritu. Drusius vero Aquilam unum sic vertisse notat. Idem vero adjicit τὸ Οὐς perperam aspiratum præferri contra veterum morem, qui γ non aspirabant. Ea vero de re agitur in Disquisitione prævia in Lexica. Priora verba, ἀνὴρ ἦν, secundum Aquilam & Theodotionem, ut versu 8.

Ibid. A. Θ. ἁπλοῦς. Σ. ἄμωμος. Ita præter Drusium Orat. & unus Regius. Ibid. ἁπλοῦς, καὶ εὐθὺς, καὶ φοβ- non dubitamus esse Aquilæ & Theodotionis, ut infra v. 8.

v. 3. Ita lectiones Aquilæ & Symmachi pleniores habent Orat. & unus Regius, quam Drusius, qui legit A. ἀμυλευν. Σ. εἰκοτία.

Ibid. Σ. μέγιστος πάντων τῶν ἀνατολικῶν. Sic Orat. & unus Regius.

v. 4. Ἀλλ. ἕκαστος τῇ ἑαυτοῦ ἡμέρᾳ. Sic Regius unus cum Drusio.

v. 5. Ἀλλ. ἤρξαντο. Drusius cum hac nota: *Id est*, הקיפו. *Hujus contrarium in LXX.* ὡς ἂν συνετελέσθησαν. *Noster habet, cum in orbem transissent, & melius.*

Ibid. A. ὅπως ὕμνησαν &c. Drusius. εὐλόγησαν ibi ponitur pro κατηράσαντο, id est, *benedixerunt* pro *maledixerunt*: nam ברך utrumque significat, quemadmodum Latine, *sacer*, sanctum, & execrandum sibi vult.

v. 6. Ἄλλος, οἱ υἱοὶ Θεοῦ. Ita Drusius & mss. Hæc porro videtur esse lectio reliquorum Interpretum: nam id litera Hebraice sonat. LXX. ἄγγελοι Θεοῦ, & sic etiam Deut. 32.

Ibid. A. καίγε Σατὰν &c. Lectionem Aquilæ & Theodotionis habent Drusius & mss. שטן porro σατὰν reddit Aquila Num. 22. 21.

v. 8. A. Σ. Θ. ἐπὶ τὸν δοῦλόν μου. Sic Reg. unus & Colbertinus bombycinus.

Ibid. Ἀλλ. ἀνὴρ ἁπλοῦς &c. Drusius. Hæc versio videtur esse Aquilæ & Theodotionis, qui supra v. 1. תם verterunt ἁπλοῦς.

v. 9. A. φοβεῖται τὸν Θεόν. Hæc interpretatio quasi scholium adfertur a Drusio. Sed Reg. unus & Colb. Aquilæ tribuunt.

v. 11. A. ἢ μὴ εἰς πρόσωπόν σε εὐλογήσει σε. Sic Colb. & Reg. unus. Drusius non habet ἢ.

v. 13. Hæc vox ἔφαγον asterisco notabatur, ut videre est in Edit. Job Latina apud Hieronymum t. 1.

v. 14. A. καὶ ἰδοὺ ἄγγελος &c. Colb.

v. 15. ὁ Ἑβραῖος, ἐπέπεσον οἱ Σαββαῖται. Sic Reg. unus & Colb. Sed prior pleniorem lectionem habet, & notam sequentem. ἀντὶ μὲν τοῦ, ἐλθόντες οἱ αἰχμαλωτεύσαντες, ἐπέπεσον οἱ Σαββαῖται ἔχει τὸ Ἑβραϊκὸν (Colb. ὁ Ἑβραῖος,) οὕτως οἱ Σαρακηνοί· τὸ δὲ, ἐσώθην, ἐγὼ μόνος, καὶ ἦλθον ἀπαγγεῖλαί σοι, ὁ Ἑβραῖος, ἐσώθην ἔχει, τοῦ ἀπαγγεῖλαί σοι. Colbertinus vero sic habet, Ἀκ. καὶ ἐπέπεσον. ὁ δὲ Ἑβραῖος, οἱ Σαββαῖται, ἔχει, ἀντὶ τοῦ, οἱ Σαρακηνοί. Uterque igitur dicit Sabaitas esse eosdem qui Saraceni. Quis autem sit Hebræus ille, cujus lectiones adfert uterque, in Præliminaribus disquirimus.

v. 16. A. Θ. ἔτι οὗτος ἐλάλει. &c. Sic Colbert. Drusius hanc lectionem quasi scholion adfert.

Ibid. A. Θ. πῦρ Θεοῦ. Idem Colb. Ἀλλ. πῦρ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ κατηνέχθη. Drusius. Videtur autem esse interpretatio Symmachi. Illud Θεοῦ, asterisco notabatur, quia deerat in LXX. ut videre est in Edito Job Latino, de quo supra.

Ibid. Σ. ἀπέκτειναν. Colb.

v. 17. A. οἱ Χαλδαῖοι &c. Sic Colbert. Hanc vero interpretationem Drusius sine Interpretis nomine & quasi scholion adfert. Aliam vero, τρία τάγματα, Aquilæ tribuit Edit. Rom.

Ibid A. ἄνεμος μέγας. Ita Colbert. & Reg. 1. itemque Drusius.

v. 20. A. ἔνδυμα. Σ. ἐφεστρίδα. Θ. τὸν ἐπενδύτην. Ex Colb. & Reg. 1. Drusius vero, schol. ἔνδυμα. A. ἐφεστρίδα. Θ. τὸν ἐπενδύτην. Lectio nostra asseritur ex Levit. 8. 7. ubi Aquila מעיל vertit ἔνδυμα, & ex 1. Reg. 2. 19. ubi Symmachus eamdem vocem vertit, ἐφεστρίς.

v. 21. Hæc nota οὐ κεῖται ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ, habetur in Colbertino Codice. Hæc igitur verba, ὡς τῷ κυρίῳ ἔδοξεν οὕτως ἐγένετο, utpote quæ ab Hebraico abessent, obelo notabantur in Hexaplari τῶν O. Editione, ut videre est in Editione Job Latina, de qua supra.

v. 22. Priorem lectionem Hebræi Interpretis habent cum Drusio Colbertinus Codex & Regii duo. Alteram Symmachi Regius unus cum Drusio.

CAPUT II. JOB.

בני האלהים 1. O. οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ. Ἄλλοι, οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ.

על־יהוה A. O. Θ. ἐνώπιον τοῦ κυρίου.

ויאמר 2. Οἱ λοιποὶ, καὶ εἶπεν. O. τότε εἶπεν.

ועדנו מחזיק בתמתו 3. ὁ Ἑβραῖος, καὶ ἔτι ἔχεται τῆς ἑαυτοῦ τελειότητος. O. ἔτι δὲ ἔχεται ἀκακίας.

ותסיתני בו לבלעו חנם A. καὶ ἀνέσεισάς με ἐπ' αὐτῷ τοῦ καταποντίσαι αὐτὸν δωρεάν. O. σὺ δὲ εἶπας τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ διὰ κενῆς ἀπολέσαι.

עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו
4. Σ. χρῶτα ὑπὲρ χρωτὸς, καὶ πάντα ὅσα ἔχει (ἀνὴρ) προήσεται ὑπὲρ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. O. δέρμα ὑπὲρ δέρματος, ὅσα ὑπάρχει αὐ-

1. Hebr. *Alii*, *Vulg.* filii Dei. *LXX.* Angeli Dei.

Hebr. A. LXX. Th. coram Domino. *Vulg. in conspectu ejus.*

2. *Heb. Reliqui*, & dixit. *LXX.* tunc dixit. *Vulg. qui respondens ait.*

3. *Heb.* & adhuc ipse insistens in perfectione sua. *Hebræus*, & adhuc hæret suæ perfectioni. *LXX.* adhuc autem hæret innocentiæ. *Vulg. & adhuc retinens innocentiam.*

H. & incitasti me in eum ad deglutiendum eum gratis. *A.* & incitasti me super ipso ad præcipitandum eum gratis. *LXX.* Tu vero dixisti substantiam ejus frustra perdere. *Vul. Tu autem commovisti me adversus eum, ut affligerem eum frustra.*

4. *Hebr.* pellem pro pelle, & cuncta, quæ viro, dabit pro anima sua. *S.* pellem pro pelle, & omnia quæcumque habet (vir) largietur pro anima sua. *LXX.* pellem pro pelle, quæcumque sunt homini, pro anima sua pendet.

Digitized by Google

δέρματος ὑπὲρ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἐκτίσει.

Vulg. pellem pro pelle, & cuncta quæ habet homo, dabit pro anima sua.

אם־לא אל־פניך יברכך 5. Α. εἰ οὐκ εἰς πρόσωπόν σου εὐλογήσει σε. ὁ Ἑβ. εἰ οὐκ εἰς πρόσωπόν σου βλασφημήσει σε. Ο. ἦ μὴν εἰς πρόσωπόν σε εὐλογήσει.

5. *Heb.* ſi non ad facies tuas benedicet tibi. *A.* ſi non in faciem tuam benedicet te. *Hebræus*, ſi non in faciem tuam blaſphemabit te. *LXX.* certe in faciem te benedicet. *Vulg. quod in faciem benedicat tibi.*

את־נפשו שמר 6. Σ. Θ. τῆς ψυχῆς αὐτοῦ οὐχ ἅψῃ. Ο. τὴν ψυχὴν αὐτοῦ διαφύλαξον.

6. *H.* animam ejus ſerva. *S. Th.* animæ ejus ne tangas. *LXX.* animam ejus cuſtodi. *Vul. animam illius ſerva.*

בשחין רע 7. Ο. ἕλκει πονηρῷ. Ἄλλος, ἐλέφαντι.

7. *Heb.* in inflammatione mala. *LXX.* ulcere maligno. *Alius*, elephantiaſi. *Vul. ulcere peſſimo.*

להתגרד בו 8. ὁ Ἑβραῖος, τὸ κνᾶσθαι ἐν αὐτῷ. Ο. ἵνα τὸν ἰχῶρα ξύῃ.

8. *Hebr.* ad ſcalpendum ſe in ea. *Hebræus*, ad ſcalpendum ſe in eo. *LXX.* ut ſaniem raderet. *Vul. ſaniem radebat.*

בתוך־האפר Α. ἐντὸς τῆς σποδοῦ. Σ. ἐπὶ σποδοῦ. Ο. ἐπὶ τῆς κοπρίας.

Heb. in medio cineris. *A.* intra cinerem. *S.* ſupra cinerem. *LXX.* ſupra ſterquilinium. *Vul. in ſterquilinio.*

9. Ο. ÷ χρόνου δὲ πολλοῦ προβεβηκότος: οὐ κεῖται ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ.

9. *LXX.* ÷ Tempore autem multo tranſacto; *non exſtat in Hebraïco.*

ותאמר לו אשתו Α. Θ. καὶ εἶπεν αὐτῷ ἡ γυνή. Ο. εἶπεν αὐτῷ ἡ γυνή.

Hebr. Et dixit ei uxor ſua. *A. Th.* & dixit ei uxor. *LXX.* dixit ei uxor. *Vulg. dixit autem illi uxor ſua.*

עדך מחזיק בתמתך Σ. ἔτι ἐμμένεις τῇ ἁπλότητί σου. Ο. μέχρι τίνος καρτερήσεις.

Hebr. adhuc tu inſiſtens in perfectione tua. *S.* adhuc maneas in ſimplicitate tua. *LXX.* uſquequo perſeverabis. *Vulg. Adhuc tu permanes in ſimplicitate tua.*

ברך אלהים Α. εὐλόγησον θεόν. Ο. εἶπόν τι ῥῆμα εἰς κύριον. Ἄλλος, κατάρασαι τὸν θεόν.

Heb. Vulg. benedic Deo. *Tetrapl.* Benedic Deum. *LXX.* dic aliquod verbum in Dominum. *Alius*, maledic Deum.

הנבלות 10. Α. ἀπορρευσῶν. Ο. ἀφρόνων.

10. *Hebr.* fatuarum. *A.* defluentium. *LXX.* inſipientium. *Vul. de ſtultis.*

התימני 11. Σ. ὁ Θαιμανίτης. Ο. Θαιμανῶν βασιλεύς.

11. *Hebr. Vul.* Themanites. *S.* Thæmanites. *LXX.* Thæmanorum rex.

השוחי Ο. Σαυχέων τύραννος. Θ. Σωίτης.

Hebr. Vul. Suhites. *LXX.* Sauchæorum tyrannus. *Th.* Soïtes.

הנעמתי Σ. Ναμαθίτης. Ο. Μιναίων βασιλεύς. Θ. Νωμαθίτης.

H. Vul. Naamathites. *S.* Namathites. *LXX.* Minæorum rex. *Th.* Nomathites.

ויועדו יחדו לבוא לנוד־לו ולנחמו Σ. συνετάξαντο γὰρ ὁμοῦ ἐλθόντες συμπαθῆσαι αὐτῷ καὶ παραμυθήσασθαι αὐτόν. Ο. καὶ παρεγένοντο πρὸς αὐτὸν ὁμοθυμαδόν, τοῦ παρακαλέσαι καὶ ἐπισκέψασθαι αὐτόν.

Hebr. convenerunt enim ſimul ad veniendum ad condolendum ei, & ad conſolandum eum. *S.* conſtituerunt enim ſimul congreſſi condolere illi & conſolari eum. *LXX.* & acceſſerunt ad eum unanimiter ad conſolandum & ad viſitandum eum. *Vulg. condixerant enim, ut pariter venientes viſitarent eum & conſolarentur.*

השמימה 12. ※ εἰς τὸν οὐρανόν.

12. *Hebr. Vulg.* ※ in cœlum. *In LXX. deeſt.*

לארץ 13. ※ εἰς τὴν γῆν.

13. *Heb.* ※ in terram. *In LXX. deeſt.*

וישבו אתו לארץ ὁ Ἑβραῖος, καὶ ἐκάθισαν παρ' αὐτὸν ἐπὶ τῆς γῆς. Ο. παρεκάθισαν αὐτῷ.

Hebr. Vulg. Et ſederunt cum eo in terra. *Hebræus*, Et ſederunt juxta eum ſuper terram. *LXX.* Aſſederunt ei.

ואין דבר אליו דבר Σ. Θ. καὶ οὐδεὶς ἐλάλησεν πρὸς αὐτὸν λόγον. Ο. καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἐλάλησεν.

Heb. & non loquens ad eum verbum. *S. Th.* & nemo locutus eſt ad eum verbum. *LXX.* & nemo eorum locutus eſt. *Vul. & nemo loquebatur ei verbum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. II. Job.

V. 1. Ἄλλοι, υἱοὶ τοῦ Θεοῦ. Eſt haud dubie verſio Reliquorum Interpretum. In verſione Latina Libri Job, quæ ad LXX. Interpretum fidem concinnata eſt (de qua ſuperius) legitur, *filii Dei*.

Ibid. Α. Ο. Θ. ἐναντίον κυρίου. Hæc bis leguntur eodem verſu, ac poſtremò notantur aſteriſco in verſione Latina ſic ※ *ut ſtaret coram Domino:* In Codice autem Colbertino in hæc verba, ἐναντίον κυρίου, hæc leguntur.

A. Θ. ὅσα ἠστέρισται ἐκ ἔστι τῶν ἑβδομήκοντα, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρας ἐκδόσεως ἐπεισήχθη, ὡς δῆθεν τοῦ Ἑβραϊκοῦ οὕτως ἔχοντος. i. A. Th. *quæcumque asterisco notantur, non sunt LXX. Interpretum : sed ab altera Editione inducta sunt, quia nempe Hebraïcum sic habet.*

v. 2. οἱ λοιποὶ, καὶ εἶπεν. Colbert.

v. 3. ὁ Ἑβραῖος, καὶ ὅτι ἔχεται τῆς ἑαυτοῦ τελειότητος. Sic in Colbertino Apollinarius Hebræi Interpretis versionem adfert; atque in Regio & Oratoriensi Polychronius.

Ibid. A. καὶ ἀνίστασθαι &c. Sic omnes MSS. Colbert. autem & Regius unus habent ἐπ' αὐτῷ τοῦ καταποντίσαι αὐτόν. In hæc verba Drusius:

Ad præcipitandum eum, in mare videlicet calamitatum, ad demergendum eum : aut potius, ut præcipitarem, ut demergerem. *Psalm.* 55. 10. בלע LXX. καταπόντισον, *Hieron. præcipita. Thren.* 2. 5. בלע LXX. κατεπόντισεν, *Hieron. præcipitavit. Cohel.* 10. 12. תבלענו καταποντιοῦσιν αὐτὸν, *præcipitabunt eum. Hæc loca faciunt ut suspicer Aquilam edidisse ἀπολέσαι*, ad perdendum, *quod nunc in editione Vulgata, & LXX.* καταποντίσαι, ut præcipitarem : *tamen non adsevero. Volo ut sit arbitrarium, non certum.*

Hactenus Drusius, & modeste quidem. Verum Aquilæ & LXX. lectiones nimia veterum Codicum auctoritate nituntur, quam ut alias proponere liceat. Et alioquin Aquila vocem בלע solet vertere καταποντίζειν. Vide in Lexicis infra. Quare huic omnino standum lectioni.

v. 4. Σ. χρῶτα ὑπὲρ χρωτὸς &c. Sic Regius unus & Oratoriensis atque Drusius.

v. 5. A. εἰ μὴ εἰς πρόσωπόν σου εὐλογήσει σε. Colbertinus. ὁ Ἑβρ. εἰ μὴ εἰς πρόσωπόν σου βλασφημήσει σε. Regius unus.

v. 6. Σ. Θ. τῆς ψυχῆς αὐτοῦ οὐχ ἅψῃ. Hanc lectionem ut Symmachi adfert Drusius. Regii autem duo ut Theodotionis.

v. 7. Ἄλλος, ἐλέφαντι. Colbert. Hanc vero lectionem notat infra scholion ejusdem Codicis, ubi de Job, extra urbem super fimo sedente dicitur, οὐκ ἐῶνται γὰρ ἐν πόλεσιν ὁμοδίαιτοι τοῖς ἄλλοις, οἱ ἐλεφαντιῶντες. *Non sinuntur enim in urbibus cum aliis vivere, ii qui elephantiasis morbo laborant.*

v. 8. ὁ Ἑβρ. τὸ κνᾶσθαι ἐν αὐτῷ. Sic Colbert. ex Apollinario, & Orat.

Ibid. A. ἐντὸς τῆς σποδοῦ. Drusius. Σ. ἐπὶ σποδοῦ. Colb. & Reg. unus. Drusius vero Σ. ἐπὶ τῆς σποδοῦ. Nec prætermittendum est ibidem in hæc verba τῶν O. καὶ αὐτὸς ἐκάθητο, in Colbertino notari ad marginem, οὕτος ἦν πολύς. quæ verba quorsum spectent, non satis assequimur.

v. 9. Hæc abesse ab Hebræo sic notat Colbertinus.

Ibid. A. Θ. καὶ εἶπεν &c. Colbert.

Ibid. Σ. ἔτι ἐμμένεις τῇ ἁπλότητί σου. Sic Colbert. & Regius unus. Quæ sequuntur autem in LXX. ab his verbis, λέγων, ἰδοὺ ἀναμένω χρόνον ἔτι μικρὸν, usque ad hæc verba, αἵ με νῦν συνέχουσιν, in Hebræo desunt, & obelis notantur in versione Latina. Origenes Epist. ad Africanum ait, πλείονα δὲ ἐν τοῖς ἡμετέροις παρὰ τὰ Ἑβραϊκά. *Plura sunt in nostris Exemplaribus, quam in Hebraïcis.*

Ibid. In Colbertino sic habetur Δ^α γρ. εὐλόγησον Θεόν. Illud vero Δ^α ni fallor, significat Tetrapla, ubi sic scriptum habebatur. Ἄλλος, καταρᾶσον τὸν Θεόν. Drus. Videtur autem esse scholion.

v. 10. A. ἀπορρεουσῶν. Sic Colbertinus. Vocem נבל Aquila vertere solet ἀπόρρειν. V. Lexica.

v. 11. Σ. ὁ Θωμανίτης. Sic Colb. qui hoc scholion habet, ἔθνος περὶ Σινᾶ. i. *Gens circa montem Sina.*

Ibid. Θ. Σωΐτης. Colb. qui notat etymon hoc modo: Σαυχαίων, ἀδολεσχία αὐτῶν. Et infra. Ἐλιφὰζ, Θεός με διέσπειρεν, ἢ Θεός μου φαυλισμός. Θαιμὰν, ἔκλειψις αὐτῶν. Βαλδὰδ, παλαίωσις ἢ ἐπίδοξος. Θαιμὰν πόλις Ἰδουμαίας, ὥς φησι καὶ ὁ προφήτης Ἀμώς. ὁ δὲ Ἐλιφὰζ υἱὸς Θαιμὰν, τοῦ Ἡσαῦ, ἀφ' οὗ ἡ χώρα καὶ ἡ κώμη Θαιμὰν, ἀπέχουσα Πετρῶν δεκαπέντε σημεῖα. τὴν Σαυχόπολιν εἶναι φασὶ Μωαβιτῶν. τούτων ἦν βασιλεὺς ὁ Βαλδάδ· τὸ γὰρ τύραννος ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ βασιλέως κεῖται. i. *Sauchæorum, i. exercitatio, sive meditatio eorum.* Et infra : *Eliphaz, Deus me dissipavit, sive Deus meus contemtio : Thaman, deliquium eorum : Baldad, vetustas gloriosa. Thaman est urbs Idumææ, ut ait etiam Propheta Amos. Eliphaz vero filius Theman, filii Esau, a quo Theman habuere nomen regio & vicus qui est decimo quinto a Petris lapide. Sauchopolim dicunt esse Moabitarum. Horum rex erat Baldad : nam tyrannus hic pro rege usurpatur.*

Ibid. Σ. Ναμαθίτης. Θ. Νωμαθίτης. Colbert.

Ibid. Σ. συνετάξαντο γὰρ &c. Drusius.

v. 12. Hæc quæ asteriscis notantur hic & in Edit. Latina Hieronymi, desunt in LXX. Polychronius vero dicit, τινὰ τῶν ἀντιγράφων ἔχει, καὶ ἀναβλέψαντες εἰς τὸν οὐρανόν.

v. 13. ὁ Ἑβραῖος, καὶ ἐκάθισαν παρ' αὐτὸν ἐπὶ τῆς γῆς. Orat. & Drusius, itemque Nicetæ Catena edita.

Ibid. Σ. Θ. καὶ οὐδεὶς ἐλάλησεν πρὸς αὐτὸν λόγον. Colb.

CAPUT III. JOB.

ויקלל 1. O. κατηράσατο. Ἄλλος, ἐλοιδόρησεν.

והלילה אמר הרה גבר 3. ὁ Ἑβραῖος, καὶ Σ. καὶ ἡ νὺξ ἐν ᾗ ἐκυήθη ἄνθρωπος. O. καὶ ἡ νὺξ ἐκείνη, ᾗ εἶπον, ἰδοὺ ἄρσεν.

היום ההוא 4. Σ. Θ. ἡ ἡμέρα ἐκείνη. O. ἡ νὺξ ἐκείνη.

אל־ידרשהו Σ. μὴ ἀντιποιήσαιτο αὐτῆς. O. μὴ ἀναζητήσαι αὐτήν. Ἄλλος, μὴ γένοιτο ἐν καταλόγῳ νυκτῶν.

יגאלהו 5. A. μολύναι αὐτήν. O. ἐκλάβοι δὲ αὐτήν. Θ. ἀγχιστευσάτω αὐτήν.

חשך A. νέφωσις. Σ. ἀχλύς. O. σκότος. Θ. συννέφεια.

1. Hebr. LXX. *Vulg.* maledixit. *Alius*, conviciatus est.

3. *Hebr.* & nox dixit : conceptus est vir. *Hebræus & S.* & nox in qua conceptus est homo. *LXX.* & nox illa, qua dixerunt, Ecce masculus. *Vulg. & nox in qua dictum est : Conceptus est homo.*

4. *Hebr. S. Th.* dies illa. *LXX.* nox illa. *Vul. dies ille.*

H. LXX. ne requirat eam. *S.* ne sibi vendicet eam. *Alius*, ne sit in catalogo noctium. *Vulg. non requirat eum.*

5. *H.* polluant eam. *A.* polluat eam. *LXX.* excipiat autem eam. *Th.* jure propinquitatis redimat illam. *Vul. obscurent eum.*

H. obscuritas. *A.* obnubilatio. *S.* caligo. *LXX. Vul.* tenebræ. *Th.* nubium coactio.

יבעתהו כמרירי יום A. καὶ ἐκθαμβήσουσιν αὐτὴν ὡς πικραμμοί. O. καταραθείη ἡ ἡμέρα. Ἄλλος, καταρραχθείη ἡ ἡμέρα. Ἄλλος, καὶ ταραχθείη.

יקחהו אפל 6. A. σκοτομήνια. O. ἀπενέγκοιτο αὐτὴν σκότος. Ἄλλος, ἀνατείλαι ἐπ' αὐτὴν (σκότος.)

אל־יחד Σ. μηδὲ συναφθείη. O. μὴ εἴη.

גלמוד 7. ὁ Ἑβραῖος, μεμονωμένη. Σ. ἔκβλητος. O. ὀδύνη.

רננה O. εὐφροσύνη. Ἄλλος, ἀγαλλίαμα.

העתידים ערר לויתן 8. A. οἱ προσκευασμένοι ἐξεγεῖραι Λευιαθάν. Σ. οἱ μέλλοντες διεγείρειν τὸν Λευιαθάν. O. ὁ μέλλων τὸ μέγα κῆτος χειρώσασθαι. Θ. οἱ ἕτοιμοι ἐξυπνίσαι δράκοντα.

יקו־לאור ואין ואל־יראה בעפעפי 9. Σ. προσδοκηθείη φῶς καὶ μὴ εἴη ὑπομεῖναι ἐν σκότῳ. O. ὑπομείναι, καὶ εἰς φωτισμὸν μὴ ἔλθοι, καὶ μὴ ἴδοι ἑωσφόρον ἀνατέλλοντα.

ומה־שדים כי אינק 12. O. ἵνα τί δὲ μαστοὺς ἐθήλασα. Ἄλλος, τί κακίαν ἤθλησα.

הממלאים בתיהם כסף 15. Σ. οἰκοδομησάντων ἐρείπια ἑαυτοῖς. O. οἱ ἔπλησαν τοὺς οἴκους αὐτῶν ἀργυρίου.

נפל 16. Σ. κατορυχθείς. O. ἔκτρωμα.

כעללים לא ראו אור O. ὥσπερ νήπιοι οἳ οὐκ εἶδον φῶς. Θ. ἔμβρυον μὴ ἰδὼν φῶς.

חדלו רגז 17. A. ἐπαύσαντο κλονήσεως. Σ. ἐπαύσαντο σείοντες. O. ἐξέκαυσαν θυμὸν ὀργῆς. Θ. ἐκόπασαν ὀργῆς θυμόν.

כח Οἱ λοιποὶ, ἰσχύϊ. O. σώματι.

יחד אסירים שאננו לא שמעו קול נגש 18. A. ἅμα δέσμιοι εὐθηνήσαν, οὐκ ἤκουσαν φωνὴν εἰσπράσσοντος. Σ. ὁμοῦ δεσμῶται ἀόχλητοι, οὐκ ἤκουσαν φωνὴν ἐπηναγκάστου. O. ὁμοθυμαδὸν δὲ οἱ αἰώνιοι οὐκ ἤκουσαν φωνὴν φορολόγου.

חפשי מאדניו 19. Οἱ λοιποὶ, ἐλεύθερος ἀπὸ τῶν κυρίων ἑαυτοῦ. O. καὶ θεράπων οὐ δεδοικὼς τὸν κύριον ἑαυτοῦ.

אשר דרכו נסתרה 23. ※ Θ. οὗ ἡ ὁδὸς ἀπεκρύβη ἀπ' αὐτοῦ.

ויסך אלוה בעדו Σ. ἀπέφραξεν ὁ θεὸς κατ' αὐτοῦ. O. συνέκλεισε γὰρ ὁ θεὸς κατ' αὐτοῦ.

H. terreant illam tamquam amari diei. *A.* & expavere faciant eam quasi amaritudines. *LXX.* maledicta sit dies. *Alius*, perfringatur dies. *Alius*, & turbetur. *Vulg. & involvatur amaritudine.*

6. *H.* tollat eam caligo. *A.* nox illunis. *LXX.* auferant eam tenebræ. *Alius*, oriantur super eam tenebræ. *Vul. Noctem illam tenebrosus turbo possideat.*

H. ne adunetur. *S.* neque conjungatur. *LXX.* ne sit. *Vulg. non computetur.*

7. *H. Vul.* solitaria. *Hebræus*, sola relicta. *S.* ejecta. *LXX.* dolor.

H. canticum. *LXX.* lætitia. *Alius*, exultatio. *Vulg. laude digna.*

8. *H.* parati suscitare Leviathan. *A.* qui præparati sunt ad excitandum Leviathan. *S.* qui excitaturi sunt Leviathan. *LXX.* qui magnum cetum capturus est. *Th.* qui parati sunt excitare draconem. *Vul. qui parati sunt suscitare Leviathan.*

9. *H.* expectet ad lucem, & non: nec videat in palpebris. *S.* expectetur lux, & non sit ad manendum in tenebris. *LXX.* permaneat, & in lucem non veniat, nec videat Luciferum exorientem. *Vul. expectet lucem, & non videat, nec ortum surgentis auroræ.*

12. *H.* & cur ubera, quod sugerem. *LXX.* quare autem ubera suxi. *Alius*, malitiam auxi. *Vul. cur lactatus uberibus.*

15. *H.* implentibus domos suas argento. *S.* qui ædificaverunt structuras sibi. *LXX.* qui repleverunt domos suas argento. *Vul. & replent domos suas argento.*

16. *H.* abortivus. *S. LXX. Vulg.* abortivum.

H. sicut parvuli non viderunt lucem. *LXX.* sicut infantes qui non viderunt lucem. *Th.* fetus non videns lucem. *Vul. vel qui concepti non viderunt lucem.*

17. *H.* cessaverunt terrorem. *A.* cessaverunt a commotione. *S.* cessaverunt concitantes. *LXX.* accenderunt furorem iræ. *Th.* sedaverunt iræ furorem. *Vulg. cessaverunt a tumultu.*

H. Vul. robore. *Reliqui*, fortitudine. *LXX.* corpore.

18. *H.* pariter vincti parati fuerunt, non audierunt vocem exactoris. *A.* simul vincti abundarunt, non audierunt vocem exactoris. *S.* simul vincti vacui a turbis, non audierunt vocem coactoris. *LXX.* pariter autem sæculares, non audierunt vocem exactoris. *Vulg. Et quondam vincti pariter sine molestia, non audierunt vocem exactoris.*

19. *H.* manumissus a domino suo. *Reliqui*, liber a dominis suis. *LXX.* & servus non timens dominum suum. *Vulg. & servus liber a domino suo.*

23. *H.* cujus via abscondita est. ※ *Th.* cujus via abscondita est ab eo. *Vul. cujus abscondita est via.*

H. & texit Deus circa eum. *S.* obstruxit Deus contra eum. *LXX.* conclusit enim Deus contra eum. *Vulg. & circumdedit eum Deus tenebris.*

כי־לפני לחמי אנחתי תבא 24. A. ὅτι εἰς πρόσωπον ἄρτου μου στεναγμός μοι ἐλεύσεται. O. πρὸ γὰρ τῶν σίτων μου στεναγμός ἥκει.

24. *H.* quia ad facies panis mei suspirium meum veniet. *A.* quia in faciem panis mei suspirium mihi veniet. *LXX.* ante cibum enim meum gemitus venit. *Vul. antequàm comedam suspiro.*

ויתכו כמים שאגתי O. δακρύω δὲ ἐγὼ συνεχόμενος φόβῳ. Αλλος, καὶ χυθήσεται ὡς ὕδατα βρυχήματά μου.

H. & effusi sunt sicut aqua rugitus mei. *LXX.* & fleo ego ego coarctatus timore. *Alius*, & effundentur ut aqua rugitus mei *Vulg. & tamquam inundantes aquæ, sic rugitus meus.*

לא שלותי 26. A. οὐκ εὐπάθησα. O. οὔτε εἰρήνευσα.

26. *H.* non tranquillus fui. *A.* non bene fuit mihi. *LXX.* neque in pace fui. *Vul. Nonne dissimulavi.*

רגז A. κλόνησις. O. ὀργή.

H. tremor. *A.* commotio. *LXX.* ira. *Vulg. indignatio.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. III. Job.

v. 1. In Colb. sic Δʹ. ἀπολεῖται. Vide in Notis ad Cap. 2. v. 9.

v. 2. ὁ Ἑβραῖος καὶ ὁ Σ. καὶ ἡ νὺξ &c. Sic Regius unus. Hanc autem versionem Drusius uni Symmacho tribuit.

v. 4. Σ. Θ. ἡ ἡμέρα ἐκείνη Colbert. & Regius unus.

Ibid. Σ. μὴ ἀντιποιήσαιτο αὐτῆς. Colbert. & Regius unus. Drusius autem hanc lectionem in sequenti versu inutilam reposuerat. Ibid. Αλλος, μὴ ἀριθμηθείη ἐν καταλόγῳ νυκτός. Colb. est forte scholion.

v. 5. A. μελανώσαι αὐτήν. Θ. ἀγχιστευσάτω. Drusius.

Ibid. A. νέφωσις &c. Sic Drusius & Nicetas cum Oratoriensi, qui duo postremi ad Θ. habent συννέφεια. Drusius συννεφία.

Ibid. A. καὶ ἐκθαμβήσαισαν αὐτὴν ὡς πικραμμοί. Drusius. Αλλος, καταραχθείη ἡ ἡμέρα. Colbert. qui habet, ἐν ἄλλῳ ἀντιγράφῳ, καταραχθείη. Αλλος, καὶ ταραχθείη. In Edit. Job Latina hæc cum asterisco leguntur, *& conturbent eam quasi amaritudines diei.*

v. 6. A. σκοτομήνη. Nicetas & Drusius. Ibid. Colb. Δ. χ. ἀνατείλας ἐπ' αὐτὴν σκότος. Vide in Notis ad Cap. 2. v. 9.

Ibid. Colb. Orat. & Drusius. Σ. μηδὲ συναφθείη.

v. 7. ὁ Ἑβρ. μεμονωμένη. Colb. Reg. unus & Nicetas. Σ. ἄκλητος. Reg. unus & Colb. hic postremus cum asterisco.

Ibid. Αλλ. ἀγαλλίαμα. Drusius.

v. 8. A. οἱ παρεσκευασμένοι &c. Has lectiones exhibet Drusius.

v. 9. Σ. προσδοκήσειεν σκότος &c. Sic lectionem plenam exhibent Oratoriensis & Nicetas. Partem vero solam postremam adfert Colbert. καὶ μὴ εἰς ὑπομείναι ἐν σκότει.

v. 12. Αλλος, τίνι οὐκίαν ηὔξησα. Colbert. Videtur esse scholion.

v. 15. Σ. οἰκοδομησάντων ἐρείπια (sic) ἑαυτοῖς. Regius unus. Colbert. autem & Regius alter οἰκοδομήσαντος.

v. 16. Σ. κατορυχθείς. Colbert.

Ibid. Θ. ἔμβρυον μὴ ἰδὸν (sic) φῶς. Colbert.

v. 17. A. ἐπαύσαντο κλονήσεως. Sic Colbert. & Regius unus. Drusius, κλονῆσαι. Symmachi & Theodotionis lectionem exhibent iidem Codd. Drusius omnia inverterat.

Ibid. οἱ λοιποὶ, ἰσχύϊ. Colbert.

v. 18. A. ἅμα δέσμιοι &c. Sic lectiones plenas ex Colbert & aliis mutuamur. In Edit. Job Latina pro εὐθηνοῦσαν, quod habet Aquila, legitur, *abundaverant*, cum asterisco.

v. 19. οἱ λοιποὶ, ἐλεύθερος &c. Ita Colbert. & Reg. unus. In LXX. ὁ ante δεδοικὼς deest in Edit. Rom.

v. 23. Θ. οὗ ἡ ὁδὸς ἀπεκρύβη ἀπ' αὐτοῦ. Ita Colbert. cum asterisco. Hic vero LXX. vacant, sed in quibusdam Bibliis hæc adjuncta sunt, ut notat ibidem Colb. τινὰ δὲ τῶν βιβλίων ἔχει ἐν τῷ μεταξὺ, οὗ ἡ ὁδὸς ἀπεκρύβη ἀπ' αὐτοῦ.

Ibid. Σ. ἀνέφραξεν ὁ Θεὸς κατ' αὐτοῦ. Orat. & Regius unus cum Drusio.

v. 24. A. ὅτι εἰς πρόσωπον &c. Colb. & Drusius.

Ibid. Αλλ. καὶ χυθήσεται ὡς ὕδατα βρυχήματά μου. Drusius. Videtur autem esse Aquilæ, qui שאג βρύχημα vertere solet. Vide in Lexicis infra.

v. 26. A. οὐκ εὐπάθησα. Drusius.

Ibid. A. κλόνησις. Colbert. Drusius vero hic vocem κλόνος, quasi scholion adfert.

CAPUT IV. JOB.

הנסה דבר אליך תלאה 2. A. μὴ ἐπῆρμεν λαλῆσαι πρὸς σέ. Σ. ἐὰν ἀναλαβώμεν λόγον μοχθήσεις. O. μὴ πολλάκις σοι λελάληται ἐν κόπῳ. Θ. εἰ ληψόμεθα λαλῆσαι πρὸς σὲ κοπιάσεις.

2. HEbr. numquid tentabimus verbum ad te, moleste feres. *A.* Numquid assumemus loqui ad te. *S.* si assumamus sermonem moleste feres. *LXX.* Num sæpe sermo tibi habitus est in molestia. *Th.* si assumamus loqui ad te, laborabis. *Vulg. si cæperimus loqui tibi, forsitan moleste accipies.*

כושל 4. Σ. σφαλέντας. O. ἀσθενοῦντας.

4. *H.* labantem. *S.* lapsos. *LXX.* infirmantes. *Vulg. vacillantes.*

ותבהל 5. O. ἐσπούδασας. Αλλος, ἐθορυβήθης.

5. *H.* territus es. *LXX.* festinasti. *Alius*, *Vulg.* conturbatus es.

תקותך ותם דרכיך 6. A. Θ. ἡ ὑπομονή σου, καὶ ἁπλότης τῶν ὁδῶν σου. O. ἐλπίς σου, καὶ

6. *H.* expectatio tua; & integritas viarum tuarum. *A. Th.* patientia tua, & simplicitas

ἡ κακία [l. ἀκακία] τῆς ὁδοῦ σου.

און 8. Α. ἀνωφελής. Τετραπ. Ο. τὰ ἄτοπα.

ליש אבד מבלי-טרף 11. Α. λὶς ὤλετο παρὰ τὸ μὴ ἔχειν θήραν. Σ. ἀνυπόστατος λέων ἀπώλετο. Ο. μυρμηκολέων ὤλετο παρὰ τὸ μὴ ἔχειν βοράν. Θ. θήραν.

ואלי דבר יגנב 12. Σ. πρὸς ἐμὲ δὲ ἐλαλήθη λαθραίως ὡς ἐν κλοπῇ. Ο. εἰ δέ τι ῥῆμα ἀληθινὸν ἐγεγόνει ἐν λόγοις σου.

ותקח אזני שמץ מנהו Σ. καὶ ἐδέξατο τὸ οὖς μου ψιθυρισμὸν παρ' αὐτοῦ. Ο. πότερον οὐ δέξεταί μου τὸ οὖς ἐξαίσια παρ' αὐτοῦ.

בשעפים מחזיונות לילה 13. Α. ἐν παραλλαγαῖς ἀπὸ ὁραματισμῶν νυκτός. Σ. ἐν ἐκπλήξει ἀπὸ ὁραμάτων νυκτερινῶν. Ο. φόβῳ δὲ καὶ ἤχῳ νυκτερινῇ.

על-פני 15. Ο. ἐπὶ πρόσωπόν μου. Ἄλλος, διὰ τοῦ προσώπου μου.

יחלף Α. ᾤχετο. Ο. ἐπῆλθεν.

תסמר שערת בשרי ὁ Ἑβραῖος, καὶ ἔφριξαν αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς μου. Ἄλλος, ἀντιπνεῖ μοι ὁ φόβος. Ο. ἔφριξαν δέ μου τρίχες, καὶ σάρκες.

יעמד ולא-אכיר מראהו 16. Σ. ἔστη τις ὅν, l. οὗ, οὐκ ἐγνώρισα τὸ εἶδος. Ο. εἶδον καὶ οὐκ ἦν μορφὴ πρὸ ὀφθαλμῶν μου.

דממה וקול אשמע Σ. ἠρεμίας φωνῆς ἤκουον. Ο. ἀλλ' ἢ αὔραν καὶ φωνὴν ἤκουον.

הן בעבדיו לא יאמין ובמלאכיו ישים תהלה 18. Σ. ὅρα ἐν δούλοις αὐτοῦ ἀβεβαιότης, καὶ ἐν ἀγγέλοις αὐτοῦ εὑρήσει ματαιότητα. Ο. εἰ κατὰ παίδων αὐτοῦ οὐ πιστεύει, κατὰ δὲ ἀγγέλων αὐτοῦ σκολιόν τι ἐπενόησε.

אף שכני בתי-חמר 19. Σ. πόσῳ μᾶλλον ἐν τοῖς κατασκηνοῦσιν οἰκίας πηλίνας. Ο. τοὺς δὲ κατοικοῦντας οἰκίας πηλίνας.

אשר בעפר יסודם Α. Σ. ὧν γήϊνος ὁ θεμέλιος. Ο. ἐξ ὧν καὶ αὐτοὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ ἐσμέν.

הלא-נסע יתרם בם 21. Ο. ἐνεφύσησε γὰρ αὐτοῖς καὶ ἐξηράνθησαν. Ἄλλος, συνεξῆρεν τὸ ὑπόλειμμα αὐτῶν ἐν αὐτοῖς, ἐξέλιπον.

viarum tuarum. *LXX.* spes tua, & simplicitas viæ tuæ. *Vul. patientia tua, & perfectio viarum tuarum.*

8. *H. Vulg.* iniquitatem. *A.* inutile. *Tetrapl. LXX.* absurda.

11. *H.* leo major periit absque præda. *A.* leo periit eo quod non haberet venationem. *S.* subsistere non potens leo periit. *LXX.* myrmecoleon periit eo quod non haberet escam. *Th.* venationem. *Vulg. tigris periit eo quod non haberet prædam.*

12. *H.* & ad me verbum furtive dictum est. *S.* ad me vero sermo factus est clam quasi furtim. *LXX.* si quod autem verbum verax fuisset in sermonibus tuis. *Vulg. Porro ad me dictum est verbum absconditum.*

H. & suscepit auris mea pusillum de eo. *S.* & suscepit auris mea susurrationem ab eo. *LXX.* numquid non capiet auris mea ab eo magnifica. *Vul. & quasi furtive suscepit auris mea venas susurri ejus.*

13. *H.* in ramusculis a visionibus noctis. *A.* in alterationibus a visionibus noctis. *S.* in terrore a visionibus nocturnis. *LXX.* timore autem & sonitu nocturno. *Vulg. in horrore visionis nocturnæ.*

15. *H.* super facies meas. *LXX.* in faciem meam. *Alius*, per faciem meam. *Vul. me præsente.*

H. transibit. *A.* abiit. *LXX.* incurrit. *Vulg. transiret.*

H. horripilare faciet crinem carnis meæ. *Hebræus*, & inhorruerunt crines capitis mei. *Alius*, ex opposito spirat mihi terror. *LXX.* horruerunt autem pili mei & carnes. *Vul. inhorruerunt pili carnis meæ.*

16. *H.* stabit, & non agnoscam aspectum ejus. *S.* stetit quidam, cujus non agnovi speciem. *LXX.* vidi, & non erat figura ante oculos meos. *Vulg. stetit quidam, cujus non agnoscebam vultum.*

Hebr. murmur silens & vocem audiam. *S.* quietam vocem audivi. *LXX.* sed auram & vocem audiebam. *Vulg. & vocem quasi auræ lenis audivi.*

18. *Hebr.* Ecce in servis suis non credet, & in angelis suis ponet gloriationem. *S.* Vide, in servis suis inconstantia, & in angelis suis inveniet vanitatem. *LXX.* si contra pueros suos non credit, adversus angelos autem suos pravum quid cogitavit. *Vulg. Ecce qui serviunt ei, non sunt stabiles, & in angelis suis reperit pravitatem.*

19. *Hebr.* etiam habitantes domos luti. *S.* quanto magis in habitantibus domos luteas. *LXX.* habitantes autem domos luteas. *Vulg. quanto magis hi qui habitant domos luteas.*

Hebr. quorum in pulvere fundamentum. *A. S.* quorum terrenum est fundamentum. *LXX.* ex quibus & ipsi de eodem luto sumus. *Vulg. qui terrenum habent fundamentum.*

21. *Heb.* Nonne profecta est dignitas eorum in eis. *LXX.* insufflavit enim eis, & exaruerunt. *Alius*, una abstulit residuum illorum in ipsis: defecerunt. *Tetrapl.* defecerunt. *Vulg.*

Τετραπλ.

Τετραπλ. ἐξέλιπον.

ולו O. παρ᾽ ὃ μὴ ἔχειν. Τετραπλ. διὰ τὸ μὴ ἔχειν.

qui autem reliqui fuerint, auferentur ex eis.

Hebr. Vul. & non. *LXX.* quia non habebant. *Tetrapl.* propterea quod non habebant.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IV. Job.

v. 2. Sic omnes Mss. Drusius vero lectiones Symm. & Theodotionis permixtas & truncas refert sic: εἰ ληψόμεθα λαλῆσαι πρὸς σὲ, ἐὰν ἀναλάβωμεν λόγον.

v. 4. Σ. σφαλλόμενον. Ita Colbert. & Regius unus.

v. 5. Αλλ. ἐθορυβήθης. Sic Drusius. Colbertinus autem hoc scholion adjicit: σπουδαίως ἀπορρῖψαι μὴ φέρων αὐτόν.

v. 6. Α. Θ. ἡ ὑπομονή σου καὶ ἡ ἁπλότης τῶν ὁδῶν σου. Pergit Regius unus, μάταιον πλέκει συλλογισμόν. quæ postrema verba scholion haud dubie sunt. Interpretationem autem illam, ἡ ὑπομονή σου &c Oratoriensis Codex & Drusius Aquilæ tribuunt. Colbertinus autem & Regius unus, Theodotioni. Utriusque putamus esse.

v. 8. Α. ἀνωφελές. Colb. & Regius unus. Sic vocem און vertere solet Aquila, ut videas infra in Lexicis. Addit Colb. Δ' χ. ἄτοπα. Vide in Notis Cap. 2. v. 9.

v. 11. Α. λις ὤλετο, παρὰ τὸ μὴ ἔχειν θήραν. Sic Drusius, & Regius unus, qui habet, λαίς. Colbertinus autem αἰσυλεῖ mendose. Σ. ἀνυπόστατος λέων ἀπώλετο. Sic Colb. & Regius unus, qui habet ἀπόλλυται. Colbert. ibidem Θ. θήραν, cum hoc scholio subjuncto, καὶ οἱ σκυμνοὶ εἰς διαδοχὰς παραπέμπονται.

v. 12. Σ. πρὸς ἐμὲ δὲ ἐλαλήθη λαθραίως, ὡς ἐν κλοπῇ. Ita Reg. unus & Colb. Regius alter habet πρὸς ἐμὲ διελαλήθη. Apud Drusium & Orat. deest ὡς post λαθραίως male.

Ibid. Σ. καὶ ἐδέξατο τὸ οὖς μου ψιθυρισμὸν παρ᾽ αὐτοῦ. Colb. Regii duo, & Drusius, qui omittit illud παρ᾽ αὐτοῦ.

v. 13. Α. ἐν διαλλαγαῖς &c. Drusius. Σ. ἐν ἐκπλήξει ἀπὸ ὁραμάτων νυκτερινῶν. Sic Colbert. & Regius unus. Drusius vero sic habet, ἐν ἐκπλήξει ἀπὸ ὁράματός μου νυκτερινοῦ.

v. 15. Αλλ. διὰ τοῦ προσώπου μου. Drusius.

Ibid. Α. ἤχησε. Colbert.

Ibid. ὁ Ἑβραῖος, καὶ ἔφριξαν αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς μου. Αλλ. ἀντέπνιγέ μοι ὁ φόβος. Colbert.

v. 16. Σ. ἔστη τις ἐν οὐκ ἐγνώρισα τὸ εἶδος. Sic Regius & Colbert. Apud Drusium perperam legitur, *Sym.* ἔστη καὶ οὐκ ἐπεγνώσομαι.

v. 18. Σ. ὅρα ἐν ἀγγέλοις αὐτοῦ. Colbert. Apud Drusium autem deest, ὅρα.

v. 19. Σ. πόσῳ μᾶλλον ἐν τοῖς κατοικοῦσιν οἰκίας πηλίνας. Sic Colbertinus, Regius unus, Nicetas, & Drusius, in quo postremo deest ἐν.

Ibid. Α. Σ. ὧν γένος ὁ θεμέλιος. Nicetas & Drusius Aquilæ tribuunt. Colbert. & Regius unus Symmacho. Puto esse utriusque.

v. 21. Αλλος, συνεξῆρεν τὸ ὑπόλειμμα αὐτῶν ἐν αὐτοῖς ἐξέλιπον. Drusius. Colbertinus autem sic habet Δ'. ἐξέλειπον.

Ibid. Δ'. διὰ τὸ &c. Colbert.

CAPUT V. JOB.

כי לאויל יהרג־כעש 2. O. καὶ γὰρ ἄφρονα ἀναιρεῖ ὀργή. Θ. τὸν γὰρ ἄφρονα ἀναιρεῖ ὀργή.

2. Hebr. quia stultum occîdet iracundia. *LXX.* etenim stultum perimit ira. *Th.* stultum enim occîdit ira. *Vul. vere stultum interficit iracundia.*

פתה A. θελγόμενον. Σ. νήπιον. O. πεπλανημένον.

Heb. ardelionem. *A.* eum qui demulcetur. *S.* infantem. *LXX.* errantem. *Vulg. parvulum.*

ואקוב נוהו פתאם 3. A. καὶ κατηρασάμην τὴν εὐπρέπειαν αὐτοῦ παραχρῆμα. O. ἀλλ᾽ εὐθέως ἐβρώθη αὐτῶν ἡ δίαιτα.

3. *Heb.* & imprecatus sum habitaculo ejus statim. *A.* & maledixi decori ejus statim. *LXX.* sed statim absumpta est illorum habitatio. *Vulg. & maledixi pulchritudini ejus statim.*

וידכאו 4. A. καὶ ἐπιτριβήσονται. Σ. καὶ ταπεινωθήσονται, al. καὶ ταπεινωθήτωσαν. O. κολαβρισθείησαν. Θ. καὶ κατεκλάσθησαν.

4. *Hebr. A. Vulg.* & conterentur. *S.* & humiliabuntur. *al.* & humilientur. *LXX.* conterantur. *Th.* & confracti sunt.

אשר קצירו 5. O. ἃ γὰρ ἐκεῖνοι συνήγαγον. Ἄλλος, ἐθέρισαν.

5. *Hebr. Vulg.* cujus messem. *LXX.* quæ enim illi congregaverunt. *Alius*, messuerunt.

רעב יאכל A. πεινῶν φάγεται. Σ. πεινῶντες φάγονται. O. δίκαιοι ἔδονται.

Heb. Vul. famelicus comedet. *A.* esuriens comedit. *S.* esurientes comedunt. *LXX.* justi comedent.

ואל־מצנים יקחהו A. αὐτὸς δὲ πρὸς ἐνόπλων ἀρθήσεται. Σ. αὐτοὶ δὲ πρὸς ἐνόπλων ἀρθήσονται. O. αὐτοὶ δὲ ἐκ κακῶν οὐκ ἐξαίρετοι ἔσονται.

Hebr. & de spinis capiet eam. *A.* ipse autem ab armatis tolletur. *S.* ipsi autem ab armatis tollentur. *LXX.* ipsi vero de malis non liberabuntur. *Vulg. & ipsum rapiet armatus.*

ושאף צמים חילם A. ἀφελκύσουσι διψῶντες εὐπορίαν αὐτοῦ. Σ. ἀναῤῥοφήσαι διψῶν τὴν δύναμιν αὐτῶν. O. ἐκσιφωνισθείη αὐτῶν ἡ ἰσχύς.

Hebr. & absorbebunt sitibundi virtutem eorum. *A.* abstraxerunt sitientes opulentiam ejus. *S.* absorbeat sitiens virtutem eorum. *LXX.* exhauriatur fortitudo eorum. *Vulg. & bibent sitientes divitias ejus.*

כי לא־יצא מעפר און 6. Σ. οὐ γὰρ ἐξελεύσεται ἀπὸ κόνεως ὀδύνη. Ο. οὐ γὰρ μὴ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς γῆς κόπος.

ובני רשף יגביהו עוף 7. Σ. τὰ τέκνα τῶν πετεινῶν ὑψοῦσι πτερά. Α. καὶ υἱοὶ πτηνοῦ. Ο. νεοσσοὶ δὲ γυπὸς τὰ ὑψηλὰ πέτονται. Αλλος, νεοσσοὶ δὲ ἀετῶν τὰ ὑψηλὰ πέτονται.

על־פני חוצות 10. Α. ἐπὶ πρόσωπον ἐξωτάτων. Ο. ἐπὶ τὴν ὑπ' οὐρανόν.

ישע 11. ※ ἐν σωτηρίᾳ.

מפר 12. Α. ἀκυροῦντα. Σ. διαλύσει. Ο. διαλλάσσοντα. Θ. διασκεδάσει.

ועצת נפתלים נמהרה 13. Σ. βουλὴ δὲ σκολιὰ ταραχθήσεται. Ο. βουλὴν δὲ πολυπλόκων ἐξέστησεν.

לדל 16. Α. ἀτόνῳ. Σ. πτωχῷ. Ο. ἀδυνάτῳ.

ויחבש 18. Α. μοτώσει. Σ. ἐπιδήσει. Ο. πάλιν ἀποκαθίστησιν.

בשש צרות יצילך 19. Α. ἐν ἓξ θλίψεσι ῥύσεταί σε. Ο. ἑξάκις ἐξ ἀναγκῶν σε ἐξελεῖται.

ובשבע Α. Θ. καὶ ἐν ἑπτά. Ο. ἐν δὲ τῷ ἑβδόμῳ.

בשוט לשון תחבא 21. Αλλος, σκεπάσεις γὰρ αὐτοὺς ἀπὸ ἀντιλογίας γλώσσης. Ο. ἀπὸ μάστιγος γλώσσης σε κρύψει. Αλλος, ἀπὸ συκοφαντίας.

משוד כי יבוא Α. ἀπὸ προνομῆς ἐπερχομένων. Ο. ἀπὸ κακῶν ἐρχομένων.

כי עם־אבני השדה בריתך 23. ※ ὅτι μετὰ λίθων ἀγροῦ συνθήκη σου.

ופקדת נוך ולא תחטא 24. Α. καὶ ἐπισκέψῃ ὡραιότητά σου, καὶ οὐ μὴ ἁμαρτήσῃ. Σ. οὐ δυσπραγήσῃ. Ο. ἡ δὲ δίαιτα τῆς σκηνῆς σου οὐ μὴ ἁμάρτῃ.

גריש 26. Ο. θημωνία. Αλλος, σωρός.

6. *Heb.* quia non egredietur de pulvere iniquitas. *S.* non enim egredietur de pulvere dolor. *LXX.* non enim prodiet de terra labor. *Vulg. & de humo non oritur dolor.*

7. *Hebr.* & filii pennæ elevabunt volatum. *S.* filii volatilium extollunt alas. *A.* & filii volucris. *LXX.* pulli autem volucris alte volant. *Alius*, pulli autem aquilarum alte volant. *Vul. & avis ad volatum.*

10. *Hebr.* super facies platearum. *A.* super faciem extimarum. *LXX.* super eam quæ sub cœlo. *Vul. universa.*

11. *Hebr.* salute. ※ in salutem. *Vul. sospitate.*

12. *Hebr.* facientem irritas. *A.* abrogantem. *S.* dissolvet. *LXX.* qui avertit. *Th.* dissipabit. *Vulg. qui dissipat.*

13. & consilium pravorum præcipitatur. *S.* consilium autem tortuosum turbabitur. *LXX.* consilium autem astutorum disjecit. *Vulg. & consilium pravorum dissipat.*

16. *H.* tenui. *A.* invalido. *S.* pauperi. *LXX.* infirmo. *Vul. egeno.*

18. *H.* fasciabit. *A.* & curabit. *S.* obligabit. *LXX.* rursus restituit. *Vulg. medetur.*

19. *H.* in sex angustiis eruet te. *A. Vul.* in sex tribulationibus liberabit te. *LXX.* sexies de necessitatibus te eruet.

H. Vulg. & in septima. *A. Th.* & in septem. *LXX.* & in septimo.

21. *H.* in flagello linguæ abscondes te. *Alius*, teges enim eos a contradictione linguæ. *LXX.* a flagello linguæ abscondet te. *Alius*, a calumnia. *Vul. a flagello linguæ absconderis.*

H. a vastitate cum veniet. *A.* a direptione invadentium. *LXX.* a malis venientibus. *Vul. calamitatem, cum venerit.*

23. *H.* quia cum lapidibus agri fœdus tuum. ※ quia cum lapidibus agri habebis fœdus. *Vul. sed cum lapidibus regionum pactum tuum.*

24. *H.* & visitabis habitaculum tuum, & non peccabis. *A.* & visitabis decorem tuum, & non peccabis. *S.* non infeliciter ages. *LXX.* conversatio autem tabernaculi tui non peccabit. *Vul. & visitans speciem tuam, non peccabis.*

26. *H. Vulg.* acervus tritici. *LXX.* acervus. *Alius*, cumulus.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. V. Job.

v. 2. Θ. τὸν γὰρ ἄφρονα ἀναιρεῖ ὀργή. Sic unus Cod.

Ibid. Drusius. Α. θελγόμενον. Σ. νήπιον, bene. Colbertinus vero Α. θελγόμενον καὶ νήπιον. Unus Regius Α. θελγόμεθα. Præstat lectio Drusii.

v. 3. Α. καὶ κατηρασάμην τὴν εὐπρέπειαν αὐτοῦ παραχρῆμα. Omnes præter Drusium habent αὐτῶν pro αὐτοῦ, quæ postrema lectio cum Hebraïco consonat. Nicetas unus hunc locum Symmacho tribuit: cæteri, Aquilæ.

v. 4. Α. καὶ ἐπιτριβήσονται. Sic omnes. Σ. καὶ ταπεινωθήσονται. Hanc lectionem omnes Symmacho tribuunt præter Drusium. Estque vere Symmachi. Sed Olympiodorus apud Nicetam, & Cod. Oratoriensis, καὶ ταπεινωθήτωσαν legunt. Θ. καὶ κατεκλάσθησαν. Omnes præter Drusium, qui Symmacho καὶ κατεκλάσθησαν, & Theodotioni καὶ ταπεινωθήσονται tribuit.

v. 5. Αλλος, ἐθίζοντο. Drusius.

Ibid. Α. πεινῶν φάγεται. Drusius. Σ. πεινῶντες φάγονται. Regius unus cum Drusio. Colbertinus autem, πεινῶντες, φάγοντες.

Ibid. Α. αὐτὸς δὲ πρὸς ἐνόπλων ἀρθήσεται. Sic Regius unus & Colbert. qui habet ἔνοπλον. Symmachi vero lectionem adfert Drusius.

Ibid. Α. ἀφελκύσουσι διψῶντες εὐπορίαν αὐτοῦ. Drusius. Σ. ἀναῤῥοφήσουσι διψῶν τὴν δύναμιν αὐτῶν. Colbert. pro δύναμιν, διάνοιαν habet male. Ad Aquilam videtur legendum αὐτῶν.

v. 6. Σ. οὐ γὰρ ἐξελεύσεται ἀπὸ κόνεως ὀδύνη. Sic omnes.

v. 7. Σ. τὰ τέκνα τῶν πετεινῶν ὑψοῦσι πτερά. Α. καὶ υἱοὶ πτηνοῦ. Sic Drusius. Colb. autem, Α. πτηνοῦ εἶεν γυπός. Lege πτηνοῦ εἶεν γυπός. *Avis, quasi vulturis.* Idem

Colb. aliam lectionem adfert, νεωτερὶ δὲ ἀετῶν τὰ ὑψηλὰ πέζονται.

v. 10. A. ἐπὶ προσώπου ἐξωτάτων. Colb. & Reg. unus. Drusius vero id quasi scholion adfert.

v. 11. ἐν σωτηρίᾳ. Sic Colbert. cum asterisco. In versione Latina legitur, *in salutem*, cum asterisco item, quia omissum fuerat in LXX. Interpretibus.

v. 12. A. ἀκυρωῦντα. Σ. διαλύσει. Θ. διασκεδάσει. Sic Colbert. & Regius unus. At Drusius & Nicetas ex Olympiodoro, A. ἀκυροῦντα. Σ. διαλύοντα, διασκεδάζοντα. Postremas vero Symmachi & Theodotionis lectiones sic retulisse videtur Olympiodorus, ut cum Aquilæ lectione consonarent. Colbertinus fide dignior est, quia exscriptus ex alio qui ad Tetrapla ipsa adornatus fuerat.

v. 13. Σ. βουλὴ δὲ σκολιὰ ταραχθήσεται. Nicetas, & Drusius, & Colbertinus, qui postremus Interpretis nomen tacet.

v. 16. A. ἀπόρω. Σ. πτωχῷ. Drusius. Colbertinus vero habet πτωχῷ tantum, sine Interpretis nomine.

v. 18. A. μετώσει. Σ. ἐπιδήσει. Drusius. Vide in Lexico Græco ad vocem Μετόω.

v. 19. A. ἐν ἓξ θλίψεσι ῥύσεταί σε. Druf Videtur Theodotionis quoque esse, ut sequens lectio.

Ibid. A. Θ. καὶ ἐν ἑπτά. Drusius.

v. 21. Αλλος, σκεπάσει γὰρ αὐτοὺς ἀπὸ ἀντιλογίας γλώσσης. Colbert. Suspicor desumtum ex alio loco. Αλλ. ἀπὸ συκοφαντίας. Idem Colbert.

Ibid. A. ἀπὸ προνομῆς ἐπερχομένων. Sic omnes.

v. 23. Hunc versiculum cum asterisco adfert Editio Libri Job Latina, quia in LXX. non legitur.

v. 24. A. καὶ ἐπισκέψῃ ὡραιότητά σου, καὶ σὺ μὴ ἁμαρτήσῃ. Drusius & Reg. unus, qui postremus habet καὶ οὐ διαμαρτήσῃ. Σ. οὐ διασφαλήσῃ. Drusius.

v. 26. Αλλ. σωρός. Reg. unus.

CAPUT VI. JOB.

לו שקול ישקל כעשי 2. Σ. ὡς εἴθε ἐσταθμίζετό μου ἡ ὀργή. O. Εἰ γάρ τις ἱστῶν στήσαι μου τὴν ὀργήν.

על־כן דברי לעו 3. A. ἐπὶ τοῦτο ῥήματά μου κατεπατήθησαν. Σ. διὰ τοῦτο οἱ λόγοι μου κατάπικροι. O. ἀλλ᾽ ὡς ἔοικε τὰ ῥήματά μου ἐστὶ φαῦλα. Θ. ἔγκοποι.

שדי 4. A. τοῦ ἱκανοῦ. τὸ Εβραϊκὸν καὶ Σ. Σαδδαΐ. O. κυρίου.

רוחי A. πνεῦμα. Σ. ἀναπνοή. O. θυμός. Αλλος, χόλος.

הינהק פרא עלי־דשא 5. Σ. μὴ στένει λιμῷ ὄναγρος παρούσης χλόης. O. τί γάρ; μὴ διακενῆς κεκράξεται ὄνος ἄγριος, ἀλλ᾽ ἢ τὰ σῖτα ζητῶν;

אם יגעה Σ. ἢ μυκήσεται. O. εἰ δὲ καὶ ῥήξει.

היאכל תפל מבלי־מלח 6. Σ. μήτι βρωθήσεται ἀνάρτυτον τῷ μὴ ἔχειν ἅλας; O. Εἰ βρωθήσεται ἄρτος ἄνευ ἁλός.

תקותי 8. A. ὑπομονήν. O. ἐλπίδα.

יתר ידו 9. A. Σ. ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα. O. Εἰς τέλος δέ.

ותהי־עוד נחמתי 10. A. Θ. καὶ ἔσται ἔτι παράκλησίς μου. O. Εἴη δέ μου πόλις τάφος.

ומה־קצי כי־אאריך נפשי 11. A. καὶ τί τὸ τέλος μου, ὅτι μακροθυμήσω. O. τίς μου ὁ χρόνος, ὅτι ἀνέχεταί μου ἡ ψυχή.

אחי 15. O. ἐπόπται μου. Αλλος, ἀδελφοί μου.

ממקומם 17. O. ὅπερ ἦν. Αλλος, ὅπου ἦν.

2. HEb. Utinam appendendo appenderetur mea ira. *S.* Utinam appenderetur ira mea. *LXX.* si enim quis appendens appenderet iram meam. *Vul. Utinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui.*

3. *H.* ideo verba mea absorpta sunt. *A.* super hoc verba mea conculcata sunt. *S* ideo sermones mei peramari. *LXX.* sed ut videtur verba mea sunt mala. *Th.* laboriosa. *Vul. unde & verba mea dolore sunt plena.*

4. *H. S.* Saddai. *A.* potentis. *LXX. Vulg.* Domini.

H. spiritus meus. *A.* spiritus. *S.* respiratio. *LXX.* furor. *Alius*, ira. *Vulg. spiritum meum.*

5. *H.* Numquid rudet onager super gramen. *S.* Num gemet fame onager, præsente gramine. *LXX.* Quid enim? Numquid frustra onager clamabit, nisi escas requirens? *Vulg. Numquid rugiet onager, cum habuerit herbam?*

Hebr. an mugiet. *S. Vulg.* aut mugiet. *LXX.* numquid & erumpet.

6. *Heb.* Numquid comedetur insipidum absque sale? *S.* Numquid comedetur insipidum, quod non habeat salem? *LXX.* si comedetur panis absque sale. *Vulg. aut poterit comedi insulsum, quod non est sale conditum.*

8. *Heb.* expectationem meam. *A.* patientiam. *LXX.* spem. *Vul. quod expecto.*

9. *Hebr. Vul.* solvat manum suam. *A. S.* cum injecerit manum. *LXX.* in finem autem.

10. *Heb. A. Th.* & erit adhuc consolatio mea. *LXX.* sit autem mea civitas sepulcrum. *Vulg. Et hæc mihi sit consolatio.*

11. *Hebr.* & quis finis meus, ut prolongem animam meam. *A.* & quis finis meus, quia longanimis ero. *LXX.* quod tempus meum, ut sustineat anima mea. *Vul. aut quis finis meus, ut patienter agam.*

15. *Heb. Alius, Vulg.* fratres mei. *LXX.* proximi mei.

17. *Heb. Vulg.* de loco suo. *LXX.* quod erant. *Alius*, ubi erant.

הביטו ארחות תמא הליכות שבא קוו־למו
19. Ο. ἴδετε ὁδοὺς Θαιμανῶν, ἀτραποὺς Σαβῶν οἱ διορῶντες. Ἄλλος, ἀποβλέπουσιν εἰς ὁδοὺς Θαιμάν, ὁδοιπορείας Σαβὰ προσδοκῶσιν ἑαυτοῖς.

19. *Heb.* Respexerunt semitas Thema: itinera Saba expectaverunt sibi. *LXX.* Videte vias Themanorum, semitas Sabæorum intuentes. *Alius*, Respiciunt in vias Thæman, itinera Saba expectant sibi. *Vulg. Considerate semitas Thema, itinera Saba, & expectate paulisper.*

כי־עתה 21. Α. ὅτι νῦν. Ο. ἀτὰρ δὲ. Θ. ἀλλὰ μήν.

21. *Heb. A.* quia nunc. *LXX.* nunc autem. *Th.* sed quidem. *Vulg. nunc.*

נמרצו 25. Ο. ἔοικε φαῦλα. Ἄλλος, λυπηρά.

25. *Heb.* roborata sunt. *LXX.* videntur vilia. *Alius*, tristia. *Vulg. quare detraxistis.*

מה־נמרצו אמרי ישר A. τί ἐμοχθηρώθησαν λόγοι εὐθεῖς. Ο. ἀλλ' ὡς ἔοικε φαῦλα ἀληθινοῦ ῥήματα.

Heb. quam roborata sunt eloquia rectitudinis. *A.* quam improbi fuerunt sermones recti. *LXX.* sed ut videntur vilia veracis verba. *Vulg. quare detraxistis sermonibus veritatis.*

פנו־בי 28. ※ σχολάσατέ μοι.

28. *Hebr.* respicite in me. ※ vacate mihi. *Vulg. prabete aurem.*

שבו נא אל־תהי עולה 29. Α. μὴ γίνεσθε παρανομία. Ο. καθίσατε δὴ, καὶ μὴ εἴη ἄδικον.

29. *H.* convertimini nunc ne sit iniquitas. *A.* ne sitis iniquitas. *LXX.* sedete utique, & ne sit iniquum. *Vul. Respondete, obsecro, absque contentione.*

Notæ & variæ Lectiones in Cap. VI. Job.

v. 2. Σ. ὡς εἴθε ἐσταθμίζετό μου ἡ ὀργή. Drusius.

v. 3. A. ἐπὶ τούτῳ ῥήματά μου κατεπατήθησαν. Drusius, qui hanc notam adjicit. κατεπατήθησαν, *proculcata fuerunt, i. spreta & contempta vehementer. Fieri potest ut fallar. Inclino ut credam hunc Interpretem edidisse,* κατεπόθησαν, *id est, absorpta fuerunt. Quod verbum Hebraum* לעו *potius denotat.* Drusii conjecturæ libenter adstipulor: cum maxime facillima sit hujusmodi vocum commutatio. Σ. διὰ τοῦτο οἱ λόγοι μου κατάπικροι. Ita omnes mss. Apud Drusium deest illud, διὰ τοῦτο. Th. ἤγκοπτει. Sic Colbert. Regius unus, & Drusius.

v. 4. A. τοῦ ἱκανοῦ. τὸ Ἑβρ. καὶ Σ. σαδδαΐ. Caveat eruditus Lector ne hîc illud τὸ Ἑβραϊκὸν confundat cum Interprete Hebræo, qui passim adfertur hoc Libro: nam hîc agitur de voce Hebraïca σαδδαΐ Græcis literis reddita, ut in Hexaplis erat. Id vero notat Scholiastes Codicis Colbertini, qui sic habet, ἀντὶ τοῦ κυρίου, σαδδαΐ κεῖται ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ, ὃ ἑρμηνεύεται ἱκανόν. Drusius ad vocem τοῦ ἱκανοῦ hæc notat.

Suspicor, non affirmo, Aquila esse. In Edit. Romana Symm. σαδδαΐ. *Schol.* ἀντὶ τοῦ, ἱκανοῦ. *Suspicionem meam juvat, vel potius roborat, quod Exod. 5. 3.* באל שדי *A.* ἐν θεῷ ἱκανῷ. *Hieron. in Comment. Ezech. 1.* Saddai, Aquila, Symmachus, Theodotio ἱκανὸν transtulerunt, quod fortem potentemque significat. *Idem Epist. 136.* Saddai Aquila interpretatur, ἄλκιμον: quod nos robustum, & sufficientem ad omnia perpetranda possumus dicere. *Hoc nomen Dei non certe percepit Philo Byblius in historia Phænicum, quam Sanchuniato composuit lingua patria, cum* Saddai *Grace redderet, dicens significare* ἀγρὸν *aut* ἀγρότην. *Nam perspicue confundit* שדי *cum* שדי, *qua vox posterior agrum denotat, qui &* שדה *dicitur.* Hactenus Drusius.

Ibid. A. πνεῦμα. Σ. ἀναπνοή. Ἄλλος, χόλος. Colbert. & Regius unus.

v. 5. Σ. μὴ στένει λιμῷ &c. Omnes mss. & Drusius.

Ibid. Σ. ἢ μυκάσεται. Regius unus & Colbert.

v. 6. Σ. μήτι βρωθήσεται &c. Omnes mss. & Drusius.

v. 8. A. ὑπομονήν. Colbert. Regius unus habet ἀπομονήν, minus recte.

v. 9. A. Σ. ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα. Omnes mss. & Drus.

v. 10. A. Θ. καὶ ἔσται ἔτι παράκλησίς μου. Omnes mss. & Drusius. Ubi vocem עוד *adhuc*, עיר legerunt LXX. qui vertunt πόλις. Mutatio τοῦ ו in י & ד in ר admodum frequens est.

v. 11. A. καὶ τί τὸ τέλος μου, ὅτι μακροθυμήσω. Colbert. & Orat. Apud Drusium καὶ desideratur.

v. 15. Ἄλλος, ἀδελφοί μου. Colbert. Videtur esse Reliquorum Interpretum.

v. 17. Ἄλλος, ὅπου ἦν. Colbert.

v. 19. Ἄλλος, ἀποβλέπουσιν εἰς ὁδοὺς &c. Sic mss. & Drusius. Regius unus ait ex altero Interprete desumtum esse, ἕτερος τῶν ἑρμηνευτῶν.

v. 21. A. ὅτι νῦν. Θ. ἀλλὰ μήν. Sic mss.

v. 25. Ἀλλ. λυπηρά. Colbert.

Ibid. A. τί ἐμοχθηρώθησαν &c. Drusius & Colbert.

v. 28. Hæc cum asterisco erant in Hexaplis. In Editione Latina legitur *vacate mihi*, cum asterisco.

v. 29. A. μὴ γίνεσθε παρανομία. Drusius.

CAPUT VII. JOB.

הלא־צבא לאנוש על־ארץ 1. A. μήτι οὐ στρατεία τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς; Ο. πότερον οὐχὶ πειρατήριόν ἐστιν ὁ βίος ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς;

1. HEbr. Nonne militia homini super terram? *A.* Numquid non militia hominum super terram? *LXX.* Numquid non tentatio est vita hominis super terram? *Vul. Militia est vita hominis super terram.*

מתי אקום 4. A. Θ. πότε ἀναστήσομαι. Ο. πότε ἡμέρα ὡς δ' ἂν ἀναστῶ.

4. *Heb. A. Th.* quando surgam. *LXX.* quando dies, ut consurgam. *Vul. quando consurgam.*

ימי 6. Oἱ λοιποὶ, αἱ ἡμέραι μου. Ο. ὁ δὲ βίος μου.

6. *Heb. Reliqui*, *Vulg.* dies mei. *LXX.* vita mea.

קלו מני־ארג Σ. παχυτέρα ὑφάσματος. Τετρ. δρομέως. Ο. ἐλαφρότερος λαλιᾶς.

ויכלו באפס תקוה Σ. αἱ ἡμέραι μου ἀνηλώθησαν, μὴ οὔσης ἐλπίδος. Ο. ἀπόλωλε δὲ ἐν κενῇ ἐλπίδι.

לא־תשורני עין ראי 8. Α. Θ. ※ οὐ περιβλέψεται ὁ ὀφθαλμὸς ὁρῶντός με. Τετραπ. οὐκ ἀτενιεῖ.

עיניך בי ואינני ※ οἱ ὀφθαλμοί σου ἐν ἐμοί, καὶ οὐκέτι εἰμί:

כלה ענן וילך 9. Σ. καθάπερ ἀναλωθεῖσα νεφέλη ἀπαλλαγήσεται. Ο. ὥσπερ νέφος ἀποκαθαρθὲν ἀπ' οὐρανοῦ.

גם 11. Α. Θ. τοιγαροῦν. Ο. ἀτὰρ οὖν.

אשיחה במר נפשי Σ. διαλεχθήσομαι τῷ παραπικρασμῷ τῆς ψυχῆς μου. Ο. ἀνοίξω πικρίαν ψυχῆς μου.

אם־תנין 12. Ο. ἢ δράκων. Ἄλλος, ἢ κῆτος.

משמר ὁ Ἑβραῖος, πόνους. Ο. φυλακήν.

תנחמני 13. Σ. παρηγορήσει. Ο. παρακαλέσει με.

ישא בשיחי משכבי Ο. ἀνοίσω δὲ πρὸς ἐμαυτὸν ἰδίᾳ λόγον τῇ κοίτῃ μου. Θ. συμβαστάσει με ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ μου ἡ κοίτη μου.

ותבחר מחנק נפשי 15. Α. καὶ αἱρεῖται ἀγχόνην ἡ ψυχή μου. Ο. ἀπαλλάξεις ἀπὸ πνεύματός μου τὴν ψυχήν μου.

מות מעצמותי Σ. καὶ θάνατον διὰ τῶν ὀστέων μου. Ο. ἀπὸ δὲ θανάτου τὰ ὀστᾶ μου.

מאסתי 16. ※ (ἀπωσάμην.)

כי הבל ימי Α. Σ. ὅτι ματαιότης αἱ ἡμέραι μου. Ἄλλος, ἀτμὸς γὰρ αἱ ἡμέραι μου. Ο. κενὸς γάρ μου ὁ βίος.

ותפקדנו לבקרים 18. Ο. ἢ ἐπισκοπὴν αὐτοῦ ποιήσῃ ἕως τὸ πρωΐ. Ἄλλος, καὶ ἐπισκέπτῃ αὐτὸν πρωΐας.

לרגעים תבחננו Σ. αἰφνιδίως ἐνδοκιμάζεις αὐτόν. Ο. καὶ εἰς ἀνάπαυσιν αὐτὸν κρινεῖς.

מה אפעל 20. ὁ Ἑβραῖος, τί σε ἔβλαψα; Ο. τί δυνήσομαι σοὶ πρᾶξαι;

למפגע Ο. κατεντευκτήν. Ἄλλος, ἐναντιοῦσθαι.

למשא Ο. φορτίον. Ἄλλος, φορτικός.

ושחרתני ואינני 21. Σ. καὶ ζητήσεις με, καὶ οὐκ-

Hebr. fuerunt veloces præ radio texentis. *S.* velocior textura. *Tetrapl.* curfore. *LXX.* exilior eſt quam loquela. *Vulg. velocius tranſierunt, quàm a texente tela ſucciditur.*

Heb. & defecerunt in fine expectationis. *S.* dies mei conſumpti ſunt, non exiſtente ſpe. *LXX.* periit autem in vana ſpe. *Vulg. & conſumpti ſunt abſque ulla ſpe.*

8. *Hebr.* non intuebitur me oculus videntis me. *A. Th.* ※ nonne cognoſcit oculus videntis me? *Tetrapl.* non perſpiciet. *Vulg. nec aſpiciet me viſus hominis.*

Hebr. oculi tui in me, & non ego. ※ oculi tui in me, & non ſubſiſto: *Vulg. oculi tui in me, & non ſubſiſtam.*

9. *Hebr.* Defecit nubes & abiit. *S.* ut conſumpta nubes abibit. *LXX.* tamquam nubes expurgata de cœlo. *Vulg. ſicut conſumitur nubes & pertranſit.*

11. *Heb.* etiam. *A. Th. Vul.* quapropter. *LXX.* propterea itaque.

Hebr. confabulabor in amaritudine animæ meæ. *S.* colloquar cum amaritudine animæ meæ. *LXX.* aperiam amaritudinem animæ meæ. *Vulg. confabulabor cum amaritudine animæ meæ.*

12. *Hebr. Alius, Vulg.* aut cetus. *LXX.* aut draco.

Heb. LXX. cuſtodiam. *Hebræus,* labores. *Vul. carcere.*

13. *Hebr. S. Vulg.* conſolabitur. *LXX.* ſolabitur.

Hebr. ſe tollet in eloquio meo meum cubile. *LXX.* & referam ad me ipſum privatim ſermonem lecto meo. *Th.* ſimul portabit me in meditatione mea lectus meus. *Vulg. & relevabor loquens mecum in ſtrato meo.*

15. *Hebr.* & elegit ſtrangulationem anima mea. *A.* & eligit laqueum anima mea. *LXX.* abſolves a ſpiritu meo animam meam. *Vulg. elegit ſuſpendium anima mea.*

Heb. mortem ab oſſibus meis. *S.* & mortem per oſſa mea. *LXX.* a morte autem oſſa mea. *Vulg. & mortem oſſa mea.*

16. *Heb.* recuſavi. ※ repuli. *Vul. deſperavi.*

Heb. A. S. quia vanitas dies mei. *Alius,* vapor enim dies mei. *LXX.* vana eſt enim vita mea. *Vul. nihil enim ſunt dies mei.*

18. *H.* & viſites eum in matutinis. *LXX.* certe viſitationem ejus facies uſque mane. *Alius,* & viſites eum mane. *Vul. viſitas eum diluculo.*

H. ad momenta probabis eum. *S. Vul.* ſubito probas illum. *LXX.* & in requie judicabis eum.

20. *H. Vul.* quid faciam? *Hebræus,* quid te læſi? *LXX.* quid potero tibi facere?

H. in occurſum. *LXX.* ut loquerer adverſum te. *Alius,* ad adverſandum. *Vul. contrarium.*

H. in onus. *LXX.* pondus. *Alius,* moleſtus. *Vul. gravis.*

21. *H.* & quæres me mane, & non ego. *S.* &

ἔτι ὑπάρξω. O. ὀρθρίζων δὲ οὐκέτι εἰμί.

quæres me, & non ultra existam. *LXX.* mane autem surgens, ultra non ero. *Vulg. & si mane me quæsieris, non subsistam.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VII. Job.

v. 1. A. μήτι ἡ στρατεία &c. Colbert. & Regius unus.

v. 4. A. Θ. πότε ἀναστήσομαι. Sic omnes.

v. 6. οἱ λοιποὶ, αἱ ἡμέραι μου. Colbertinus.

Ibid. Σ. ταχυτέρα ὑφάσματος. Δ* γζ. δρομέως. Sic Colbertinus post Symmachi versionem, * indicans, ut putamus, in Tetraplis legi δρομέως pro ὑφάσματος. Hæc autem lectio δρομέως, videtur huc translata ex Cap. 9. v. 24. Coislinianus bombycinus XIV. sæculi, qui incipit a fine Capitis 6. habet, οἱ λοιπ. δρομέως.

Ibid. Σ. αἱ ἡμέραι μου ἀπηλλάγησαν, μὴ οὔσης ἐλπίδος. Sic Regius unus & Drusius. Suspicor autem, illud αἱ ἡμέραι, non a Symmacho repetitum, sed postea, ut sententia quadraret, additum.

v. 8. A. Θ. οὐ περιβλέψεταί &c. Hæc asterisco notantur in Cod. Colbertino, ut indicetur hæc quæ olim in τοῖς O. desiderabantur, ex Aquila & Theodotione desumta fuisse. Asterisco etiam notantur in Versione Latina de qua sæpe agimus. In Tetraplis legebatur, ὡς ἀτενιεῖ, ut notat Colbert.

Ibid. οἱ ὀφθαλμοί σου ἐν ἐμοὶ &c. Hæc item asterisco signantur in Colbert. & in Edit. Latina.

v. 9. Σ. καθάπερ ἀναλωθεῖσα &c. Sic tres MSS. Nicetas & Drusius.

v. 11. A. Θ. τοιγαροῦν. Colbert. & Regius unus.

Ibid. Σ. διαλεχθήσομαι τῷ παραπικρασμῷ &c. Sic quatuor MSS. Nicetas & Drusius.

v. 12. Ἀλλ. ἢ κῆτος. Colbert. Vocem תנין κῆτος vertunt Symmachus Psalm. 73. 13. & Aquila Isaï. 27. 1.

Ibid. ὁ Ἑβραῖος, πόντος. Sic omnes.

v. 13. Σ. παρηγορήσει με. Sic omnes MSS. Drusius vero perperam κατηγόρησε.

Ibid. συμβαστάσει με &c. Sic MSS. & Drusius.

v. 15. A. καὶ αἱρεῖται &c. Sic Oratoriensis, Regius unus, Nicetas & Drusius.

Ibid. Σ. καὶ θάνατον &c. Sic omnes.

v. 16. In versione Latina, *repuli* cum asterisco legitur, quia deest in LXX. Græca conjectando dedimus.

Ibid. A. Σ. ὅτι ματαιότης αἱ ἡμέραι μου. Hic variant MSS. Colbert. & Oratoriensis locum hunc Aquilæ tribuunt; Regius unus, Nicetas, & Drusius, Symmacho. Ibid. Ἀλλος, ἀτμὸς γὰρ αἱ ἡμέραι μου. Duo MSS. & Drus. Prior lectio est forte Aquilæ; posterior vero Symmachi.

v. 18. Ἀλλ. καὶ ἐπισκέπτῃ αὐτὸν πρωΐας. Regius unus & Drusius.

Ibid. Σ. αἰφνιδίως ἐκδοκιμάζεις αὐτόν. Sic duo MSS. Drusius, ἐκδοκιμάσεις.

v. 20. ὁ Ἑβραῖος, τί σοι ἔβλαψα. Sic Colbertinus; Regius unus & Drusius.

Ibid. Ἀλλ. ἐναντιοῦσθαι. Drusius.

Ibid. Ἀλλ. φορτικός. Drusius, qui ut scholion adfert; sed videtur esse varia lectio.

v. 21. Σ. καὶ ζητήσεις με &c. Sic Regius unus.

CAPUT VIII. JOB.

רוח כביר 2. O, πνεῦμα πολυρρῆμον. Θ. πνεῦμα βαρύτατον.

יעות 3. A. σκελίσει. O. ἀδικήσει.

יעות צדק Σ. εἰς ἄδικον μεταστρέψεται τὸ δίκαιον. O. ταράξει τὸ δίκαιον.

נות 6. O. δίαιταν. Θ. εὐπρέπειαν.

ימינו 9. Oἱ λοιποὶ, αἱ ἡμέραι ἡμῶν. O. ὁ βίος ἡμῶν.

ישגא־אחו 11. A. Σ. ἢ πληθυνθήσεται ἕλος. O. ἢ ὑψωθήσεται βούτομον. Θ. ἀχί.

עדנו באבו לא יקטף 12. A. ἔτι αὐτοῦ ἐν ὥρᾳ αὐτοῦ οὐ περικλασθήσεται. O. ἔτι ὂν ἐπὶ ῥίζης, καὶ οὐ μὴ θερισθῇ.

וביות עכביש מבטחו 14. A. Σ. οἶκος ἀράχνης ἡ πεποίθησις αὐτοῦ. O. ἀράχνη δὲ αὐτοῦ ἀποβήσεται ἡ σκηνή.

ישען על־ביתו ולא יעמד 15. Σ. ἐρεισθήσεται ἐπ' οἶκον καὶ οὐ στήσεται. O. ἐὰν ὑπερείσῃ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, οὐ μὴ στῇ.

רטוב הוא לפני־שמש 16. A. ἔνικμός ἐστιν εἰς

2. Hebr. spiritus validus. *LXX.* spiritus multiloquus. *Th.* spiritus gravissimus. *Vul. spiritus multiplex.*

3. *H.* pervertet. *A.* supplantabit. *LXX.* injuste aget. *Vulg. supplantat.*

H. pervertet justitiam. *S.* in id quod injustum est pervertet quod justum est. *LXX.* turbabit quod justum est. *Vulg. subvertit quod justum est.*

6. *H. Vul.* habitaculum. *LXX.* habitationem. *Th.* decorem.

9. *H. Reliqui*, *Vulg.* dies nostri. *LXX.* vita nostra.

11. *H.* crescet pratum. *A. S.* aut crescet palus. *LXX.* aut exaltabitur pratum. *Th.* Achi. *Vulg. aut crescere carectum.*

12. *H.* Adhuc eo in virore suo, non succidetur. *A.* Adhuc eo in specie sua existente, non perfringetur. *LXX.* Adhuc in sua radice consistit, & non metetur. *Vulg. Cum adhuc sit in flore, nec carpatur manu.*

14. *H. A. S.* domus araneæ fiducia ejus. *LXX.* aranea autem evadet ejus tabernaculum. *Vul. & sicut tela aranearum fiducia ejus.*

15. *H. S. Vul.* innitetur super domum suam, & non stabit. *LXX.* si suffulserit domum suam, non stabit.

16. *H.* humidus ipse ad facies solis. *A.* hu-

προσώπου ἡλίου. Ο. ὑγρὸς γάρ ἐστιν ὑπὸ ἡλίου.

midus est coram sole. *LXX.* humidus enim est sub sole. *Vulg. humectus videtur, antequam veniat sol.*

יונקתו A. ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Σ. κλάδος αὐτοῦ. Ο. ῥάδαμνος αὐτοῦ. Θ. παραφυὰς αὐτοῦ.

H. ramus ejus tener. *A.* in conspectu ejus. *S.* ramus ejus. *LXX. Vul.* germen ejus. *Th.* fruticatio ejus.

על־גל שרשיו 17. Ο. ἐπὶ συναγωγὴν λίθων κοιμᾶται. Θ. ἐπὶ βουνὸν ῥίζαι αὐτοῦ.

17. *H.* super fontem radices ejus. *LXX.* in congregatione lapidum dormit. *Th.* super collem radices ejus. *Vulg. super acervum petrarum radices ejus.*

יחזה Ο. ζήσεται. Αλλος, συμπλακήσεται.

H. aspiciet. *LXX.* vivet. *Alius*, complicabitur. *Vul. commorabitur.*

הן־אל לא ימאס־תם 20. Ο. ὁ γὰρ κύριος οὐ μὴ ἀποποιήσηται τὸν ἄκακον. Θ. οὐκ ἀπώσεται. Αλλος, παρὰ τὸν ἀσεβῆ εἴη ἂν ὁ εὐσεβής.

20. *H* ecce Deus non reprobabit perfectum. *LXX.* Dominus enim non improbabit innocentem. *Th.* non repellet. *Alius*, præ impio fuerit certe pius. *Vulg. Deus non projiciet simplicem.*

ולא יחזיק ביד־מרעים Σ. οὐδὲ ὀρέξει χεῖρα κακούργοις. Ο. πᾶν δὲ δῶρον ἀσεβοῦς οὐ δέξεται.

H. nec apprehendet in manum malignorum. *S. Vul.* nec porriget manum malignis. *LXX.* nec ullum munus impii accipiet.

שחוק 21. Ο. γέλωτος. Τετραπλ. ἀγαλλιάσεως.

21. *H. LXX. Vul.* risu. *Tetrapl.* exultatione.

תרועה A. Θ. ἀλαλαγμοῦ. Ο. ἐξομολογήσεως.

H. A. Th. jubilatione. *LXX.* confessione. *Vul. jubilo.*

אהל 22. A. σκέπη. Σ. Θ. σκηνή. Ο. δίαιτα.

22. *H. A.* tentorium. *S. Th. Vulg.* tabernaculum. *LXX.* habitatio.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VIII. Job.

v. 2. Θ. πνεῦμα βαρύτατον. Tres mss. & Drusius.

v. 3. A. σκιλῶσει. Sic Colbert. & Regius unus.

Ibid. Σ. εἰς ἀθέμιτον μεταστρέψει τὸ δίκαιον. Drusius.

v. 6. Θ. εὐπρέπειαν. Colbertinus & Regius unus.

v. 9. οἱ λοιποὶ, αἱ ἡμέραι ἡμῶν. Colbertinus & Reg.

v. 11. A. Σ. ὁ πληθυνθήσεται ἄχι. Colbertinus. Drusius vero uni Symmacho tribuit. Θ. Αχί. Sic Colbertinus. Vide quæ diximus Gen. 41. 2.

v. 12. A. ἔτι αὐτοῦ ἐν ὥρᾳ αὐτοῦ, οὐ παραλαμβάνεται. Colbertinus.

v. 14. A. Σ. οἶκος ἀράχνης ὁ πεποιθὼς αὐτοῦ. Ex Colbertino qui sic habet, A. Σ. ὁ πεποιθώς. Drusius locum totum adfert, sed quasi scholion.

v. 15. Σ. ἐρειδόμενος ἐπὶ οἶκον, καὶ οὐ στήσεται. Sic omnes mss. Nicetas & Drusius.

v. 16. A. ὑγρὸς ἐστιν εἰς πρόσωπον ἡλίου, Sic omnes mss. Nicetas & Drusius. Colbertinus tamen, Oratoriensis & Regius unus habent ἄνικμος. Regius alter, Nicetas & Drusius, ὑγρός: quæ lectio præstare videtur.

Ibid. A. ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Sic Colbertinus: quid vero legerit Aquila, ignoro. Symmachi & Theodotionis lectionem adferunt duo mss. & Drusius.

v. 17. Θ. ἐπὶ βουνὸν ῥίζαι αὐτοῦ. Drusius, qui conjectandò tantùm Theodotioni tribuit, & hanc notam adjicit.

Hieron. super acervum petrarum. *Alibi* גל *idem redditur* acervus lapidum: *Aquila* λιθόσωρον *vel* λιθολόγιον. *Hosea* 12. גלים. *Hieronymus*, acervos. *Et in Comment. dicit proprie significare* θῖνας. i. *ex arena tumulos congregatos, qui maxime in deserto & in littoribus flante vento, vel augentur, vel minuuntur. LXX. ibi transferunt*, χελώνας, testudines: *Sym.* lapidum acervos: *Theodotio*, colles. Et revera, *inquit*, si θῖνας respicias, habent similitudinem magnarum testudinum in deserto agro, vel in ripis atque littoribus paullulum humo eminentium.

Ibid. Αλλος, συμπλακήσεται. Regius unus.

v. 20. Θ. οὐκ ἀπώσεται. Αλλος, παρὰ τὸν ἀσεβῆ &c. Sic Regius. Sed hoc postremum videtur esse scholion.

Ibid. Σ. οὐδὲ ὀρέξει χεῖρα κακούργοις. Colbert.

v. 21. Colbertinus habet ad verbum γέλωτος, Δ'. καὶ ἀγαλλιάσεως.

Ibid. A. Θ. ἀλαλαγμοῦ. Sic Colbertinus & Reg. Hanc vero interpretationem Drusius ut scholion adfert.

v. 22. A. σκέπη. Σ. Θ. σκηνή. Colbert. & Regius unus.

CAPUT IX. JOB.

לא יעננו 3. ※ Σ. Θ. οὐ μὴ ὑπακούσῃ αὐτῷ. Ο. ἵνα μὴ ἀντείπῃ. Τετραπλ. οὐδ' οὐ μὴ ἀντείπῃ.

3. HEb. ※ *S. Th.* non respondebit ei. *LXX.* ut non contradicat. *Tetrapl.* non contradicet. *Vulg. non poterit ei respondere.*

אלף Σ. Ο. χιλίων.

H. S. LXX. Vul. mille.

וישלם 4. A. εἰρήνευσεν. Σ. διετέλεσεν. Ο. ὑπέμεινεν.

4. *H. A. Vul.* pacem habuit. *S.* perseveravit. *LXX.* sustinuit.

המעתיק הרים ולא ידעו 5. Σ. ἐξαίρων ὄρη καὶ ἀδηλοποιῶν αὐτά. Ο. ὁ παλαιῶν ὄρη,

5. *H.* transferens montes, & non cognoverunt. *S.* qui aufert montes, & occultos reddit

Digitized by Google

καὶ οὐκ οἴδασι.

יתפלצון 6. Οἱ λοιποί, περιτραπήσονται. Ο. σαλεύονται.

וכימה וחדרי תמן 9. ὁ Ἑβραῖος, καὶ πάντα τὰ ἄστρα τὰ κυκλοῦντα νότον. Ο. καὶ Ἀρκτοῦρον, καὶ ταμιεῖα νότου.

נפלאות 10. Α. θαυμάσια. Ο. ἐξαίσια. Θ. ὑπερμεγέθη.

ולא־אבין 11. Ο. οὐδ' ὡς ἔγνων. Ἄλλος, οὐδὲ συνήσω.

הן יחתף 12. Σ. ἰδοὺ ἀναρπάσει. Ο. ἐὰν ἀπαλλάξῃ.

אלוה לא־ישיב אפו 13. Σ. ὁ θεὸς οὗ ἀναπόστρεπτος ἡ ὀργή. Ο. αὐτὸς γὰρ ἀπέστραπται ὀργήν.

תחתו שחחו עזרי רהב Σ. ὑποκάτω δὲ αὐτοῦ καμφθήσονται οἱ ὑπερβόλιμοι ἀλαζονείᾳ. Ο. ὑπ' αὐτοῦ ἐκάμφθησαν κήτη τὰ ὑπ' οὐρανόν. Α. Θ. μετ' αὐτοῦ. ὁ Ἑβραῖος, ὑπ' αὐτοῦ πάντα ἀπόλλυνται.

אשר אם־צדקתי לא אענה 15. Ο. ἐὰν γὰρ ὦ δίκαιος, οὐκ εἰσακούσεταί μου. Θ. ὅστις εἰ δικαιωθήσομαι, οὐκ ἀποκριθήσεταί μοι.

למשפטי אתחנן ※ Θ. τοῦ κρίματος αὐτοῦ δεηθήσομαι.

בשערה 17. Σ. διὰ καταιγίδος. Ο. γνόφῳ.

חנם Α. Θ. καὶ δωρεάν. Ο. διὰ κενῆς. Ἄλλος, ἀναιτίως.

אם־לכח אמיץ 19. Σ. ἐν τῇ ἰσχύϊ κραταιός ἐστι. Ο. ὅτι μὲν γὰρ ἰσχύϊ κρατεῖ.

אם־אצדק פי ירשיעני 20. Σ. ἐὰν δικαιότερος ἀναφανῶ, στόμα μου καταδικάσει με. Οἱ λοιποί, καταδικάσει με. Ο. ἐὰν γὰρ ὦ δίκαιος, τὸ στόμα μου ἀσεβήσει.

תם־אני ויעקשני Ο. ἐάν τε ὦ ἄμεμπτος, σκολιὸς ἀποβήσομαι. Ἄλλος, κἂν ἀναίτιος ὦ, οὐ γνώσομαι. Ἄλλος, ἁπλοῦς ἐγώ, καὶ ἐστρέβλωσέ με.

פתאם למסת נקים 23. Σ. Θ. ἄφνω δίκαιοι. Ο. ἀλλὰ δίκαιοι.

ארץ נתנה ביד־רשע פני־שפטיה יכסה אם־לא אפו מי־הוא וימי קלו מני־רץ
24. ※ Θ. παραδέδοται ἡ γῆ εἰς χεῖρας ἀσεβοῦς ※ πρόσωπα κριτῶν αὐτῆς συγκαλύπτει. εἰ δὲ μὴ

eos. *LXX.* qui in vetustatem perducit montes, & nesciunt. *Vulg. qui transtulit montes, & nescierunt.*

6. *H.* contremiscent. *Reliqui*, & subvertentur. *LXX.* & quatiuntur. *Vulg. concutiuntur.*

9. *H.* & Chima, & penetralia Austri. *Hebræus*, & omnia astra circumdantia Austrum. *LXX.* & Arcturum, & penetralia Austri. *Vul. & Hyadas, & interiora Austri.*

10. *H. Vul.* mirabilia. *A.* admiranda. *LXX.* admirabilia. *Th.* admodum excellentia. *Vul. mirabilia.*

11. *H.* & non intelligam. *LXX.* neque sic novi. *Alius*, neque cogitabo. *Vulg. non intelligam.*

12. *H.* En rapiet. *S.* Ecce abripiet. *LXX.* Si removerit. *Vulg. Si repente interroget.*

13. *H.* Deus non avertet iram suam. *S.* Deus cujus ira averti non potest. *LXX.* Ipse enim avertit a se iram. *Vulg. Deus, cujus iræ nemo resistere potest.*

H. sub eo incurvaverunt se adjutores superbiæ. *S.* sub illo autem curvabuntur, qui nituntur arrogantia. *LXX.* sub eo incurvati sunt ceti, qui sub cœlo. *A. Th.* cum eo. *Hebræus*, sub eo omnia pereunt. *Vulg. sub quo curvantur qui portant orbem.*

15. *H.* qui si justus fuero, non respondebo. *LXX.* si enim fuero justus, non exaudiet me. *Th.* qui si justificatus fuero, non respondebit mihi. *Vul. qui etiam si habuero quidpiam justum, non respondebo.*

H. ad facientem judicare me deprecabor. ※ *Th.* judicium ejus rogabo. *Vulg. sed meum judicem deprecabor.*

17. *H. Vulg.* in turbine. *S.* per procellam. *LXX.* caligine.

H. gratis. *A. Th.* & gratis. *LXX.* in vanum. *Alius & Vul.* fine causa.

19. *H.* si ad potentiam robustus. *S.* in robore validus est. *LXX.* quoniam scilicet valet potentia. *Vulg. Si fortitudo quæritur, robustissimus est.*

20. *H.* Si justificavero me, os meum condemnabit me. *S.* Si justior appaream, os meum condemnabit me. *Reliqui*, condemnabit me. *LXX.* Si enim fuero justus, os meum impia loquetur. *Vulg. Si justificare me voluero, os meum condemnabit me.*

H. integer ego, & perversum faciet me. *LXX.* sive fuero sine crimine, pravus evadam. *Alius*, quamvis innoxius fuero, non cognoscam. *Alius*, simplex ego, & depravavit me. *Vulg. si innocentem ostendero, pravum me comprobabit.*

23. *H.* subito ad tentationem innocentium. *S. Th.* statim justi. *LXX.* sed justi. *Vulg. & non de pœnis innocentium.*

24. *H.* Terra data est in manu impii, facies judicium ejus operiet. Si non, ubi, quis ipse? Et dies mei leves fuerunt præ cursore. ※ *Th.* Terra tradita est in manus impii. Fa- ※ cies judicium ejus operit. Quod si non ※ αὐτὸς,

※ αὐτὸς, τίς ἐστιν; ὁ δὲ βίος μου ἐστὶν ἐλαφρό-
※ τερος δρομέως: Σ. αἱ ἡμέραι μου ἀπέδρασαν, καὶ οὐκ εἴδοσαν.

פני Ἄλλοι, πρόσωπον. Ο. πρόσωπα.

אפו מי־הוא Σ. καὶ νῦν τίς ἐστιν. Ο. τίς ἐστιν.

ויםי 25. Οἱ λοιποὶ, αἱ ἡμέραι μου. Ο. ὁ δὲ βίος μου.

טובה ※ Σ. Θ. ἀγαθόν:

חלפו עם־אניות אבה כנשר יטוש עלי־אכל 26. Σ. ἀπῆλθον ὁμοίως ναυσὶ σπευδούσαις, ὡς ἀετὸς ἱπτάμενος ἐπὶ βοράν. Ο. ἢ καὶ ἔστι ναυσὶν ἴχνος ὁδοῦ, ἢ ἀετοῦ πετομένου ζητοῦντος βοράν.

שיחי 27. Ο. λαλῶν. Θ. ἀδολεσχίας.

למה־זה הבל איגע 29. Α. εἰς τί τοῦτο μάταιον κοπιῶ. Ο. διὰ τί οὐκ ἀπέθανον.

אז בשחת תטבלני 31. Α. καὶ τότε ἐν διαφθορᾷ βαπτίσεις με. Ο. ἱκανῶς ἐν ῥύπῳ με ἔβαψας.

יסר 34. Οἱ λοιποὶ, ἀποστησάτω. Ο. ἀπαλλαξάτω.

ואמתו A. Σ. Ο. Θ. αὐτοῦ.

תבעתני A. Θ. ἐκθλιβέτω με. Ο. μὲ στροβείτω.

כי־לא־כן אנכי עמדי 35. Σ. Οὐ γάρ εἰμι ἐγὼ ὁ αὐτὸς παρ' ἐμαυτῷ. Ο. οὐ γὰρ οὕτω συνεπίσταμαι.

※ est, quis ergo est? Vita autem mea levior ※ est cursore; *S.* dies mei aufugerunt, & non noverunt. *Vul. Terra data est in manus impii, vultum judicum ejus operit: quod si non ille est, quis ergo est? Dies mei velociores fuerunt cursore.*

H. LXX. facies. *Alii & Vulg.* vultum.

H. ubi, quis ipse. *S.* & nunc qui est. *LXX.* quis est. *Vulg. quis ergo est.*

25. *Hebr. Reliqui, Vulg.* dies mei. *LXX.* vita mea.

Hebr. Vulg. bonum. ※ *S. Th.* bonitatem.

26. *Hebr.* Transierunt cum navibus Ebeh, sicut aquila volabit ad escam. *S.* abierunt quemadmodum naves festinantes, ut aquila volans ad cibum. *LXX.* numquid est & navibus vestigium viæ, aut aquilæ volantis quærentis escam. *Vul. pertransierunt quasi naves poma portantes, sicut aquila volans ad escam.*

27. *Heb.* eloquii mei. *LXX.* loquens. *Th.* confabulationis. *Vul. loquar.*

29. *Hebr.* utquid jam vane laborabo? *A.* ad quid hoc frustra laboro? *LXX.* quare non mortuus sum? *Vul. quare frustra laboravi?*

31. *Hebr.* tunc in foveam demerges me. *A.* & tunc in corruptionem demerges me. *LXX.* satis in sorde me tinxisti. *Vulg. Tamen sordibus intinges me.*

34. *Hebr.* removeat. *Reliqui*, abscedere faciat. *LXX.* avertat. *Vulg. auferat.*

Hebr. & terror ejus. *A. S. LXX. Th. Vul.* ejus.

Hebr. Vulg. me terreat. *A. Th.* me atterat. *LXX.* me transversum agat. *subaudi*, non, *ad singulos.*

35. *Hebr.* quia non sic ego apud me. *S.* non enim sum ego ipse apud me ipsum. *LXX.* non enim sic conscius sum. *Vul. neque enim possum metuens respondere.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IX. Job.

v. 3. Σ. Θ. οὐ μὴ ὑπακούσῃ αὐτῷ. Sic Colbertinus cum asterisco. Versio autem Symmachi & Theodot. versioni LXX. Interpretum præmissa fuit in Hexaplis; ita ut utraque postea remaneret. LXX. vero sic habent, ἵνα μὴ ἀντείπῃ. Interpretationes autem tam Symmachi & Theodotionis, quam LXX. quæ ambæ in hodiernis Bibliis habentur, respondent his vocibus Hebraïcis לא יעננו. Colbertinus notat in Tetraplis legi οὐ δὲ οὐ μὴ ἀντείπῃ, in versione videlicet LXX. hac posita nota de more Δ". χς. οὐ δὲ οὐ &c.

Ibid. Σ. Ο. χιλίων. Sic unus Codex.

v. 4. Α. ἐπλούτησεν. Σ. διετέλεσεν. Sic omnes mss. Nicetas & Drusius.

v. 5. Σ. ἐξαίρων ὄρη, καὶ ἀδηλοποιῶν αὐτά. Sic omnes mss. Nicetas & Drusius.

v. 6. οἱ λοιποὶ, περιτραπήσονται. Drusius.

v. 9. ὁ Ἑβραῖος, καὶ πάντα τὰ ἄστρα τὰ κυκλοῦντα νότον. Sic Colb. Nicetas & Drusius.

v. 10. Α. θαυμάσια. Θ. ὑπερμεγέθη. Colbert.

v. 11. Ἄλλος, οὐδὲ συνήσω. Colbert.

v. 12. Σ. ἰδοὺ ἀναρπάσει. Sic Colbert. & Reg. unus. Prior habet ἴδοι ἀναρπάσῃ.

v. 13. Σ. ὁ Θεὸς οὗ ἀναπόστρεπτος ἡ ὀργή. Orat. & Colb. qui postremus οὗ pro οὗ habet perperam. Hanc versionem exhibent Nicetas & Drusius, qui legunt οὗ.

Ibid. Σ. ὑποκάτω δὲ αὐτοῦ &c. Sic omnes; sed Colb. & Regius unus habent ἀλαζονείαν male, ut videtur. Α. Θ. μετ' αὐτοῦ. Colbert. & Regius unus. Hebræi vero Interpretis lectionem adferunt omnes præter Drusium.

v. 15. Θ. ὅστις εἰ δικαιωθ- Sic Colbert. & Reg. unus.

Ibid. Θ. τοῦ κρίματος αὐτοῦ δεηθήσομαι &c. Sic Reg. unus & Colbert. qui postremus habet Θ. cum asterisco, ut notet hæc ex Theodotione in textum LXX. Interpretum, qui hic deficiebat, inducta fuisse. Versio item Latina vetus, de qua supra hæc cum asterisco refert, ut nos edimus.

v. 17. Σ. διὰ καταιγίδος. Colbert. & Reg. unus.

Ibid. Α. Θ. καὶ δωρεάν. Sic Colbert. & Regius unus. Id vero Drusius quasi scholion adfert. Ἀλλ. ἀναιτίως. Nicetas & Drusius sic habent, οἱ λοιποὶ, ἀναιτίως.

v. 19. Σ. ἐν τῇ ἰσχύϊ κραταιός ἐστι. Sic Oratoriensis, Regius unus, Nicetas & Drusius. Regius vero alter hæc Theodotioni tribuit.

v. 20. Σ. ἐὰν δικαιότερος &c. Drusius. Nicetas autem habet, οἱ λοιποὶ, κατέκρινέν με.

Ibid. Ἄλλος, κἂν ἀναίτιος ὦ, οὐ γνώσομαι. Sic Reg. unus; sed illud aliò pertinet, nempe ad versum 21. ubi תם אני לא ארע Ἀλλ. ἀπλοῦς ἐγὼ &c. Drusius.

v. 23. Σ. Θ. ἄφνω δίκαιοι. Sic unus Codex.

v. 24. Hosce quatuor στίχους, seu versiculos asteriscis

notat Versio Latina Job apud Hieronymum. Duos tantum versiculos notat Colbertinus, nempe, πρόσωπα κριτῶν αὐτῆς συγκαλύπτει, εἰ δὲ μὴ αὐτὸς, τίς ἐστιν. De quibus ait ἐκ θ' οἱ β. i. duo versiculi ex Theodotione. verum quia versiculos asterisco notatos non raro prætermittit Colbertinus, Editionem Latinam Hieronymi sequimur. Notandum autem est in Bibliis τῶν O. legi, παραδέδονται γῆ, pro παραδέδοται γῆ. quam postremam lectionem veram esse arguunt tum textus Hebraïcus, tum Editio illa Latina Hieronymi ad LXX. fidem cum obelis & asteriscis concinnata. Unde nos versionem Latinam horum versuum excerpsimus. Σ. αἱ ἡμέραι μου &c. Coislin. bomb. Postrema verba, ἀπέδρασαν, καὶ οὐκ εἴδοσαν, habentur in τοῖς O. Edit. Rom.

Ibid. Ἄλλοι, πρόσωπον. Sic Colbertinus.

Ibid. Σ. καὶ νῦν τίς ἐστιν. Sic omnes.

v. 25. οἱ λοιποὶ, αἱ ἡμέραι μου. Sic Colbert. melius quam Drusius, qui uni Symmacho tribuit.

Ibid. Σ. Θ. ἀγαθὴν cum asterisco. Editio Latina Hieronymiana habet, *bonitatem*, cum asterisco item.

v. 26. Σ. ἀπῆλθεν ὁμοίως &c. Sic omnes.

v. 27. Θ. ἀδολεσχίας. Colbertinus.

v. 29. A. εἰς τί τοῦτο μάτην κοπιῶ. Sic omnes.

v. 31. A. καὶ τότε ἐν διαφθορᾷ &c. Colbertinus & Regius unus.

v. 34. οἱ λοιποὶ, ἀποστησάτω. Colbertinus & Regius unus.

Ibid. A. Σ. Θ. αὐτοῦ. Iidem.

Ibid. A. Θ. ἐκθαμβείτω με. Iidem. Sed Colbert. uni Aquilæ tribuit.

v. 35. Σ. οὐ γάρ εἰμι ἐγὼ &c. Iidem.

CAPUT X. JOB.

עלי 1. A. ἐπ' ἐμέ. O. ἐπ' αὐτόν. Θ. εἰς ἐμαυτόν.

אל־תרשיעני 2. A. μὴ καταδικάσῃς με. O. μή με ἀσεβεῖν δίδασκε.

הטוב לך כי־תעשק 3. O. ἢ καλόν σοι ἐὰν ἀδικήσω. Ἄλλος, μήτι ἀγαθόν σοι, ὅτι συκοφαντήσῃς;

אם־כראות אנוש תראה 4. ※ Θ. ἢ καθὼς ὁρᾷ ἄνθρωπος βλέψῃ.

כימי גבר 5. ※ ὡς ἡμέραι ἀνθρώπου.

עצבוני 8. O. ἔπλασάν με. Ἄλλος, ἡτοίμασάν με.

יחד סביב ותבלעני A. Θ. ἅμα κύκλῳ κατεπόντισας με. O. μετὰ ταῦτα μεταβαλών με ἔπαισας.

תתיכני 10. A. ἀπέσταξας. O. ἤμελξας.

תקפיאני A. ἔπηξας. O. ἐτύρωσας.

תשככני 11. O. ἐνέδυσας. Ἀλλ. συνέῤῥαψας.

עשית עמדי 12. A. Θ. ἐποίησας μετ' ἐμοῦ. Σ. παρέσχες μοι. O. ἔθου παρ' ἐμοί.

בלבבך 13. O. ἐν σεαυτῷ. Τετραπλ. ἐν ἐμαυτῷ.

לא תנקני 14. A. Θ. οὐκ ἀθωώσῃς με. Σ. οὐ καθαρίσῃς με. O. οὐκ ἀθῷόν με πεποίηκας.

וצדקתי לא־אשא ראשי 15. A. καὶ δικαιωθεὶς οὐκ ἀρῶ κεφαλήν. O. ἐὰν δὲ ὦ δίκαιος οὐ δύναμαι ἀνακύψαι.

ויגאה כשחל תצודני 16. Τὸ Ἑβραϊκὸν, ἐάν τε γὰρ ἀνδρυνθῶ ὡς λέων, πιάσῃς με. O. ἀγρεύομαι γὰρ ὥσπερ λέων εἰς σφαγήν.

ותשב תתפלא בי A. Θ. ἐπιστρέψας ἐθαυμάστωσας

1. Hebr. *Vulg.* adversum me. *A.* super me. *LXX.* super meipsum. *Th.* in meipsum.

2. *Hebr. A.* ne condemnes me. *LXX.* ne me esse impium doceas. *Vulg. Noli me condemnare.*

3. *Hebr.* Numquid bonum tibi quod opprimas? *LXX.* An bonum est tibi, si inique egero? *Alius*, Numquid bonum tibi quod calumnieris? *Vulg. Numquid bonum tibi videtur, si calumnieris me.*

4. *Heb.* Num secundum videre hominis videbis? ※ *Th.* aut sicut videt homo, videbis. *Vulg. aut sicut videt homo, & tu videbis.*

5. *Heb.* sicut dies viri. ※ sicut dies hominis. *Vul. sicut humana sunt tempora.*

8. *Hebr.* elaboraverunt me. *LXX. Vul.* plasmaverunt me. *Alius*, præparaverunt.

Heb. pariter circum, & deglutiés me. *A. Th.* simul in orbem, præcipitasti me. *LXX.* postea mutans percussisti me. *Vulg. totum in circuitu: & sic repente præcipitas me.*

10. *Hebr.* fundes me. *A.* stillare fecisti me. *LXX. Vul.* mulsisti me.

Hebr. coagulabis. *A. LXX. Vulg.* coagulasti.

11. *Hebr.* cooperies me. *LXX.* conseruisti. *Alius*, consuisti. *Vul. compegisti.*

12. *Hebr. A. Th.* fecisti mecum. *S. Vulg.* tribuisti mihi. *LXX.* posuisti apud me.

13. *Heb. Vulg.* in corde tuo. *LXX.* in teipso. *Tetrapl.* in meipso.

14. *Hebr.* non mundes me. *A. Th.* non purgabis me. *S.* non mundabis me. *LXX.* non innocentem me fecisti. *Vul. mundum me esse non pateris.*

15. *Heb.* & justus fui, non elevabo caput meum. *A.* & justificatus non extollam caput meum. *LXX.* si autem justus fuero, non possum suspicere. *Vul. & si justus, non levabo caput.*

16. *Hebr.* & multiplicetur sicut leo venēris me. *Hebræus*, si enim robustus fuero sicut leo, apprehendes me. *LXX.* capior sicut leo ad occisionem. *Vulg. & propter superbiam quasi leænam capies me.*

Heb. & revertaris, mirabilis sis in me. *A. Th.*

ἐν ἐμοί. Ο. πάλιν γὰρ μεταβαλὼν δεινῶς με ὀλέκεις.

עדיך נגדי ותרב 17. Σ. μάρτυράς σου κατέναντί μου αὐξάνων. Ο. ἐπανακαινίζων ἐπ' ἐμὲ τὴν ἔτασίν μου.

צבא A. στρατιάς. Ο. πειρατήρια. Θ. δυνάμεις.

אובל 19. A. Θ. οὐκ ἀνηνέχθην. Ο. οὐκ ἀπηλλάγην.

בטרם אלך 21. Ο. πρὸ τοῦ με πορευθῆναι. Ἀλλ. πρὸ τοῦ με ἀπελθεῖν.

וצלמות Σ. σκεπομένην θανάτῳ. Ο. σκοτεινὴν καὶ γνοφεράν.

ארץ עפתה כמו־אפל 22. ὁ Ἑβραῖος, εἰς γῆν σκοτεινὴν ὑπὲρ τὸ σκότος. Ο. εἰς γῆν σκότους αἰωνίου.

& reversus mirabilis fuisti in me. *LXX.* iterum enim commutans graviter me perdis. *Vulg. reversusque mirabiliter me crucias.*

17. *Heb.* testes tuos coram me, & se multiplicet. *S.* testes tuos coram me multiplicans. *LXX.* instaurans in me inquisitionem meam. *Vul. instauras testes tuos contra me.*

Hebr. militia. *A.* militias. *LXX.* tentationes. *Th.* virtutes. *Vul. & pœnæ militant in me.*

19. *Heb.* deferar. *A. Th.* non delatus sum. *LXX.* non sum translatus. *Vul. translatus.*

21. *Heb. Vulg.* antequam vadam. *LXX.* antequam eam. *Alius*, antequam abeam.

Hebr. umbra mortis. *S.* tectam morte. *LXX.* tenebrosam & caliginosam. *Vulg. opertam mortis caligine.*

22. *Hebr.* terram obscuritatis sicut caligo. *Hebræus*, in terram tenebrosam super tenebras. *LXX.* in terram tenebrarum æternarum. *Vulg. terram miseriæ & tenebrarum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. X. Job.

v. 1. A. ἐπ' ἐμέ. Θ. εἰς ἐμαυτόν. Colbertinus & Regius unus.

v. 2. A. μὴ καταδικάσῃς με. Drusius, qui legit καταδικάσεις: sed melius, καταδικάσῃς.

v. 3. Ἀλλ. μήτι ἀγαθόν σοι ὅταν συκοφαντήσῃς. Sic Reg. unus, & Drusius, qui postremus habet, ὅτι συκοφαντήσῃς.

v. 4. Hunc & sequentem versiculum asterisco notat Editio Latina Hieronymi. Primus autem versiculus, ἢ καθὼς ὁρᾷ ἄνθρωπος βλέψῃ, exstat in Editione Romana & in hodiernis Bibliis, atque ex Editione illa Hexaplari in Vulgatas Editiones transiit, ut alia bene multa loca. Secundus versiculus non item; ab hodiernis enim Bibliis abest.

v. 5. In Edit. Hieronymiana, *tamquam* ※ *dies hominis*.

v. 8. Ἀλλ. ἡτοίμασαν. Ex Drusio.

Ibid. A. Θ. ἅμα κύκλῳ &c. Sic omnes mss. & Drusius.

v. 10. A. ἀπέσταξας. Sic Colbertinus.

Ibid. A. ἔπηξας. Colb.

v. 11. Ἀλλ. συνέρραψας. Drusius.

v. 12. A. Θ. ἐποίησας μετ' ἐμοῦ. Σ. παρέσχες μοι. Colb.

v. 13. Colbertinus Δ^τ γρ. ἐν ἐμαυτῷ. id est, ut opinor, τετραπλᾶ.

v. 14. A. Θ. οὐκ ἀθῳώσεις με. Σ. οὐ καθαριεῖς με. Sic Colbertinus. Nicetas autem & Drusius hæc sine Interpretum nomine adferunt.

v. 15. A. καὶ διακορεσθεὶς οὐκ ἀρῶ κεφαλήν. Ita Colbertinus, Orat. Drusius & Nicetas.

v. 16. τὸ Ἑβραϊκόν, ἐάν τε γὰρ εὐθενήσῃ ὡς λέων, πιάσεις με. Sic Nicetas, Drusius, & Regius unus, qui habet, πιάξεις. Puto autem hîc legendum esse, ὁ Ἑβραῖος, non τὸ Ἑβραϊκόν.

Ibid. A. Θ. καὶ ἐπιστρέψας &c. Sic omnes mss. Drusius & Nicetas, qui postremus uni Theodotioni tribuit.

v. 17. Σ. μάρτυράς σου &c. Drusius. Hic vero deficit Codex Colbertinus, desuntque quatuor folia.

Ibid. A. στρατιάς. Θ. δυνάμεις. Regius unus.

v. 19. A. Θ. οὐκ ἀνηνέχθην. Idem.

v. 21. Ἀλλ. πρὸ τοῦ με ἀπελθεῖν. Idem.

Ibid. Σ. σκεπομένην θανάτῳ. Regius unus, Orat. & Drusius.

v. 22. ὁ Ἑβραῖος, εἰς γῆν σκοτ- &c. Reg. unus, Orat. Nicetas & Drusius.

CAPUT XI. JOB.

הרב דברים לא יענה 2. Σ. μὴ ὁ πολυλάλος ἀναντίρρητος ἔσται. Ο. ὁ τὰ πολλὰ λέγων, καὶ ἀντακούσεται.

ואין מכלם 3. A. καὶ οὐκ ἔστιν ἀνατρέπων σε. Ο. οὐ γάρ ἐστιν ὁ ἀντικρινόμενός σοι.

בעיניך 4. ※ ἐναντίον αὐτοῦ.

ואולם 5. Ο. ἀλλὰ πῶς ἄν. Ἄλλος, ἀλλ' εἴθε μοι ὅπως ἄν.

ויפתח שפתיו עמך ※ καὶ ἀνοίξει χείλη αὐτοῦ μετὰ σοῦ.

2. HEbr. Numquid multitudini verborum non respondebitur? *S.* An multiloquus irrefutabilis erit? *LXX.* Qui multa dicit, & vicissim audiet. *Vul. Numquid qui multa loquitur, non & audiet?*

3. *Hebr.* & non est pudefaciens. *A.* & non est qui evertat te. *LXX.* non enim est qui contradicat tibi. *Vul. a nullo confutaberis.*

4. *Heb.* in oculis tuis. ※ fui ante eum. *Vulg. in conspectu tuo.*

5. *Hebr.* & vere. *LXX.* sed quomodo. *Alius*, sed utinam. *Vul. atque utinam.*

Hebr. & aperiret labia sua tecum. ※ & ape-

תעלמות חכמה 6. A. ἀπόῤῥητα σοφίας. Σ. ἀποῤῥήτου σοφίας. O. δύναμιν σοφίας.

מעונך O. ὧν ἡμάρτηκας. Ἄλλος, παρεωραμένα.

החקר אלוה 7. A μήτι ἐξιχνιασμὸν θεοῦ. O. ἢ ἴχνος κυρίου.

גבהי שמים מה־תפעל 8. Σ. ἀπορήσεις πῶς ἂν ἐφίκοιο; O. ὑψηλὸς ὁ οὐρανὸς, καὶ τί ποιήσεις. Ἄλλος, μετεωρότητας οὐρανοῦ τίς κατεργάσηται.

ויקהיל 10. ※ ἢ συναγάγῃ:

נבוב ילבב 12. Σ. διακενῆς θρασύνεται. O. ἄλλως, νήχεται λόγοις.

ופרשת אליו כפיך 13. A. ἐκπετάξεις. Σ. ἀπλώσεις πρὸς αὐτὸν τὰς παλάμας σου. O. ὑποτάσσεις δὲ χεῖρας πρὸς αὐτόν. Θ. ἐπέτασας.

ואל־תשכן באהליך עולה 14. A. μὴ σκηνωσάτω ἐν σκέπῃ σου παρανομία. Σ. Θ. μὴ σκηνωσάτω ἐν σκηνῇ σου παρανομία. O. ἀδικία δὲ ἐν διαίτῃ σου μὴ αὐλισθήτω.

לבטח תשכב 18. A. ἐν ἐλπίδι κοιμηθήσῃ. O. ἀναφανεῖταί σοι εἰρήνη.

ועיני רשעים תכלינה 20. O. ※ ὀφθαλμοὶ δὲ ἀσεβῶν τακήσονται. Θ. ὀφθαλμοὶ δὲ ἀσεβῶν ἐκλείψουσιν.

ותקותם מפח־נפש ※ A. Σ. Θ. ἡ γὰρ ἐλπὶς αὐτῶν ἀπώλεια.

riat labia sua tecum. *Vul. & aperiret labia sua tibi.*

6. *Heb.* occulta sapientiæ. *A.* secretos sapientiæ. *S.* arcanæ sapientiæ. *LXX.* vim sapientiæ. *Vul. secreta sapientia.*

Hebr. de iniquitate tua. *LXX.* quæ peccasti. *Alius*, neglecta. *Vulg. quam meretur iniquitas tua.*

7. *Heb.* Num investigatione Deum. *A.* Numquid investigationem Dei. *LXX.* aut vestigia Domini. *Vulg. Forsitan vestigia Dei.*

8. *Hebr.* altis cœlorum, quid operaberis. *S.* difficultates quomodo adieris? *LXX.* altum cœlum, & quid facies? *Alius*, altitudines cœli quis perficiet? *Vul. Excelsior cælo est, & quid facies?*

10. *Hebr.* & congregare fecerit. ※ aut congregaverit; *Vul. vel in unum coarctaverit.*

12. *Hebr.* concavus cordabitur. *S.* in vanum audacter agit. *LXX.* temere natat sermonibus. *Vulg. vir vanus in superbiam erigitur.*

13. *Heb.* & expanderis ad eum volas tuas. *A.* expandes. *S.* expandes ad ipsum palmas tuas; *LXX.* expandes autem manus ad eum. *Th.* expandisti. *Vulg. & expandisti ad eum manus tuas.*

14. *Heb.* & ne habitare facias in tentoriis tuis iniquitatem. *A.* ne habitet in tentorio tuo iniquitas. *S. Th.* ne habitet in tabernaculo tuo iniquitas. *LXX.* iniquitas autem in habitatione tua non maneat. *Vulg. & non manserit in tabernaculo tuo injustitia.*

18. *Heb.* in fiducia jacebis. *A.* in spe dormies. *LXX.* apparebit tibi pax. *Vulg. securus dormies.*

20. *H. Th.* & oculi impiorum deficient. *LXX.* ※ oculi autem impiorum tabescent. *Vul. oculi autem impiorum deficient.*

H. & spes eorum exhalatio animæ. *A. S. Th.* ※ spes enim eorum perditio. *Vul. & spes illorum abominatio.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XI. Job.

v. 2. Σ. μὴ ὁ πολυλάλος &c. Sic omnes mss. præter Colbertinum, qui deficit, ut diximus. Sic item Nicetas & Drusius.

v. 3. A. καὶ οὐκ ἔστιν ἀνατρέπων σε. Sic Regius unus.

v. 4. Editio Latina Hieronymi hæc cum asterisco habet, *fui ante eum.*

v. 5. Ἀλλ. ἀλλ' εἴθε ἐὰν ὅπως ἄν. Drusius.

Ibid. καὶ ἀνοίξει χείλη αὐτοῦ μετὰ σοῦ. Hujus loci versionem cum asterisco habet Editio Latina supra memorata.

v. 6. A. ἀποῤῥήτους σοφίας. Drusius. Σ. ἀποῤῥήτου σοφίας. Regius unus.

Ibid. Ἀλλ. παρεωραμένα. Drusius, qui hanc vocem ut scholion adfert.

v. 7. A. μήτι ἐξιχνιασμὸν Θεοῦ. Regius unus.

v. 8. Ἀλλ. μετεωρότητας οὐρανοῦ &c. Drusius, qui hæc ut scholion adfert. Sed est revera alicujus Interpretis. Symmachi autem versio an huc pertineat, ignoramus.

v. 10. Editio Latina Hieronymi cum asterisco habet illud, *& congregaverit*, quod in LXX. prætermittitur.

v. 12. Σ. διακενῆς θρασύνεται. Sic Colbertinus. Drusius vero θρασύνεται solum habet.

v. 13. A. ἐκπετάξεις. Sic Regius unus, Colbertinus vero ἐκπετάξεις. Σ. ἀπλώσεις πρὸς αὐτὸν τὰς παλάμας σου. Sic Colbertinus, Regius unus, Nicetas & Drusius. Θ. ἐπέτασας. Oratoriensis, Regius alter & Drusius.

v. 14. A. μὴ σκηνωσάτω ἐν σκέπῃ αὐτοῦ παρανομία. Hæc ut scholion adfert Drusius. Videntur autem Aquilæ esse, ut supra 8. 22. Σ. Θ. μὴ σκηνωσάτω ἐν σκηνῇ &c. Colbert. & Regius unus.

v. 18. A. ἐν ἐλπίδι κοιμηθήσῃ. Sic Oratoriensis & Regius unus cum Drusio. Colbertinus autem & Regius alter, κοιμηθήσῃ.

v. 20. O. ὀφθαλμοὶ δὲ ἀσεβῶν τακήσονται. Horum versio in Editione Latina Hieronymi cum asterisco legitur sic, *oculi autem impiorum tabescent.* Θ. ὀφθαλμοὶ δὲ ἀσεβῶν ἐκλείψουσιν. Sic Colbertinus & Regius unus, melius quam Drusius & Regius alter, qui habent, Θ. οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκλείψουσιν.

Ibid. A. Σ. Θ. ἡ γὰρ ἐλπὶς αὐτῶν ἀπώλεια. Sic Colbert. cum asterisco. Sic item LXX. in Bibliis hodiernis, ita ut hæc præpostero ordine ponantur: & versiculus præcedens hunc sequatur, secus quam in Hebræo & in Vulgata, ubi hic ultimus, ille penultimus locatur.

Digitized by Google

CAPUT XII. JOB.

ועמכם תמות חכמה 2. A. καὶ σὺν ὑμῖν τελειώματα σοφίας. Σ. ἢ σὺν ὑμῖν ἡ τελειότης τῆς σοφίας. O. ἢ μεθ' ὑμῶν τελευτήσει σοφία.

ותורך 7. A. καὶ φωτίσῃ σοι. Σ. καὶ δηλώσῃ σοι. O. ἐάν σοι εἴπωσι.

או שיח לארץ ותרך 8. Σ. ἢ ὁμίλησον τῇ γῇ, καὶ μηνύσει σοι. O. ἐκδιήγησαι γῇ, ἐάν σοι φράσῃ.

ויספרו לך דגי הים מי לא־ידע בכל־אלה כי יד יהוה עשתה זאת 8. 9. ※ Θ. ἐξηγήσονταί ※ σοι οἱ ἰχθύες τῆς θαλάσσης. τίς οὐκ ἔγνω ἐν ※ πᾶσι τούτοις, ὅτι χεὶρ κυρίου ἐποίησε ταῦτα.

בשר 10. ※ A. κρέως.

בישישים חכמה 12. A. ἐν παλαιοῖς σοφία. Σ. ἐν μακροχρονιότητι σοφία. O. ἐν πολλῷ χρόνῳ σοφία.

על־איש 14. A. ἐπ' ἄνδρα. O. κατ' ἀνθρώπων.

ותושיה 16. O. καὶ ἰσχύς. Θ. καὶ σωτηρία.

מוליך יועצים שולל 17. A. ἀπάγων συμβούλους λάφυρα. Σ. διάγων βουλευτικοὺς εἰς ἀβουλίαν. O. διάγων βουλευτὰς αἰχμαλώτους.
יהולל Σ. Θ. ἐξιστῶν. O. ἐξέστησε.

ויאסר אזור במתניהם 18. Σ. καὶ περιζωννύων αὐτοὺς σχοινίῳ κατὰ λαγόνων. O. ※ καὶ περιέδησε ζώνῃ ὀσφύας αὐτῶν.

מסיר שפה לנאמנים 20. Σ. περιτρέπων χείλη ἀπλανήτων. O. διαλλάσσων χείλη πιστῶν.

וטעם זקנים יקח A.... λήψεται. Σ. καὶ ἐπιστήμην γερόντων ἀφαιρῶν. O. σύνεσιν δὲ πρεσβυτέρων ἔγνω.

משגיא לגוים ויאבדם שטח לגוים וינחם 23. ※ Θ. πλανῶν ἔθνη καὶ ἀπολλύων αὐτά. καταστρωννύων ἔθνη, καὶ καθοδηγῶν αὐτά.

מסיר 24. A. ἀφιστῶν. Σ. περιτρέπων. O. διαλλάσσων. Θ. μεθιστῶν.
לא־דרך Σ. δι' ἀνοδίας. O. ἐν ὁδῷ ᾗ οὐκ ᾔδεισαν.

ימששו 25. O. ψηλαφήσαισαν. Ἄλλος, ψηλαφῶντες.
ויתעם O. πλανηθείησαν. Ἄλλος, πλανώμενοι.

2. HEbr. *Vul.* & vobiscum morietur sapientia. *A.* & vobiscum perfectiones sapientiæ. *S.* aut vobiscum perfectio sapientiæ. *LXX.* aut vobiscum morietur sapientia.

7. *H.* & docebit te. *A.* & illuminet tibi. *S.* & declaret tibi. *LXX.* si tibi dicant. *Vulg. & docebunt te.*

8. *H.* vel loquere terræ, & docebit te. *S.* aut colloquere terræ, & indicabit tibi. *LXX.* enarra terræ, si tibi dicat. *Vulg. Loquere terræ, & respondebit tibi.*

8. 9. *H.* Et narrabunt tibi pisces maris. Quis non scit in omnibus his, quia manus Domini fecit hæc? ※ *Th.* Et referent tibi pisces maris. ※ Quis nescit in his omnibus, quia manus ※ Domini fecit hæc? *Vul. & narrabunt pisces maris. Quis ignorat quod omnia hæc manus Domini fecerit?*

10. *H. Vul.* ※ *A.* carnis.

12. *H.* in decrepitis sapientia. *A.* in antiquis sapientia. *S.* in longævis sapientia. *LXX.* in multo tempore sapientia. *Vulg. in antiquis est sapientia.*

14. *H. A.* super virum. ※ circum hominem: *LXX.* contra homines. *Vul. hominem.*

16. *H.* & persistentia. *LXX.* & virtus. *Th.* & salus. *Vulg. & sapientia.*

17. *Heb. A.* abducens consiliarios manubias. *S.* traducens consiliarios ad inopiam consilii. *LXX.* qui ducit consultores captivos. *Vul. Adducit consiliarios in stultum finem.*

H. infatuabit. *S. Th.* in pavorem mittens. *LXX.* in pavorem misit. *Vulg. in stuporem.*

18. *H.* & ligavit cingulum in lumbis eorum. *S.* & circumcingens eos fune circum ilia. *LXX.* ※ & circumdedit cingulo lumbos eorum. *Vulg. & præcingit fune renes eorum.*

20. *Hebr.* removens labium veracibus. *S.* convertens labia non errantium. *LXX.* qui permutat labia fidelium. *Vulg. commutans labium veracium.*

H. & discretionem senum tollet. *A.*.... accipiet. *S.* & scientiam senum auferens. *LXX.* intelligentiam autem senum novit. *Vulg. & doctrinam senum auferens.*

23. *H.* multiplicans gentes, & perdit eas: distendens gentes, & ducit eas. *Th.* ※ decipiens gentes, & perdens eas: sternens gen- ※ tes, & in via deducens eas. *Vul. qui multiplicat gentes, & perdit eas, & subversas in integrum restituit.*

24. *H. A.* removens. *S.* evertens. *LXX.* permutans. *Th.* transferens. *Vul. qui immutat.*

H. absque via. *S.* per inviam. *LXX.* in viâ, quam non noverunt. *Vulg. per invium.*

25. *H. Vulg.* palpabunt. *LXX.* palpent. *Alius*, palpantes.

H. & errare fecit eos. *LXX.* errent. *Alius*, errantes. *Vulg. & errare eos faciet.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XII. Job.

v. 2. A. καὶ σὺν ὑμῖν τελειώματα σοφίας. Drusius habet τελειώματα σοφίας tantum. Σ. καὶ σὺν ὑμῖν ἡ τελειότης τῆς σοφίας. Colbertinus.

v. 7. A. καὶ φωτιεῖ σοι. Σ. καὶ δηλώσει σοι. Sic Colbertinus. Vide in Lexico Græco, ad voces φωτίζω & δηλόω. Regius unus habet, φωτιεῖ, & δηλώσει.

v. 8. Σ. ἢ ἐμμελέτησον τῇ γῇ, καὶ μηνύσει σοι. Colbertinus & Regius unus.

Ibid. Quæ asteriscis notantur, ex Theodotione in textum LXX. Interpretum invecta sunt, ut notat Colbertinus Codex his verbis, ἐκ Θ. οἱ γ'. id est, *tres στίχοι, seu versiculi ex Theodotione desumti sunt.* στίχοι autem dicebantur sectiones sive κόμματα periodi, quæ a linea ducebantur; ita ut hi tres versiculi hoc modo jacerent in antiquis Exemplaribus:

Καὶ ἐξηγήσονταί σοι οἱ ἰχθύες τῆς θαλάσσης.
Τίς (Ed. Rom. τίς οὖν οὐκ) οὐκ ἔγνω ἐν πᾶσι τούτοις;
Ὅτι χεὶρ κυρίου ἐποίησε ταῦτα.

Editio item Latina Hieronymi hæc asteriscis notat.

v. 10. A. κρέας. Colbert. cum asterisco, similiterque in Edit. Latina, *carnis*, cum asterisco.

v. 12. A. ἐν παλαιοῖς σοφία. Σ. ἐν μακροχρονίοις σοφία. Orat. & Regii duo.

v. 14. A. ἐπ' ἄνδρα. Colbertinus. Editio Latina habet, *circum hominem*, cum asterisco, forte ex Theodotione, qui Græce habuerit, περὶ ἄνθρωπον.

v. 16. Θ. καὶ συνεσία. Colbert. & Reg. 1.

v. 17. A. ἀπάγων &c. Has Aquilæ & Sym. lectiones habent Orat. Regii duo & Drusius.

Ibid. Σ. Θ. ἐξιστῶν. Colbert. & Regius unus.

v. 18. Σ. καὶ περιεζωσεν &c. Sic omnes. In Editione Latina cum asterisco legitur: *Et circumdedit balteo renes eorum.*

v. 20. Σ. περιτρέπων &c. Sic Orat. Regius unus, Nicetas & Drusius.

Ibid. A. λήψεται. Colbert. Σ. καὶ ἐπιστήμην γερόντων ἀφαιρεῖ. Orat. Regius unus & Drusius. Psalm. 33. v. 1. vocem טעם vertit Aquila, γεῦμα, *gustum*: Symmachus vero, τρόπον, *modum.*

v. 23. Colbertinus hîc habet, ἐκ Θ. οἱ β'. id est, hi duo στίχοι seu versiculi ex Theodotione desumuntur. Sunt autem hi duo στίχοι:

Πλανῶν ἔθνη καὶ ἀπολλύων αὐτά·
Καταστρωννύων ἔθνη καὶ καθοδηγῶν αὐτά.

Editio item Latina hæc asterisco notat.

v. 24. A. ἀφιστῶν. Σ. παρατρέπων. Θ. μεθιστῶν. Sic Orat. Regius unus & Nicetas. Colbertinus vero ad Aquilam legit, ἀφίστησι. Drusius perperam A. Θ. μεθιστῶν.

Ibid. Σ. δι' ἀνοδίας. Regius unus.

v. 25. Ἀλλ. ψηλαφήσαισαν. Drusius.

Ibid. Ἀλλ. πλανωμένους. Drusius.

CAPUT XIII. JOB.

לא־נפל אנכי מכם 2. Σ. καὶ οὐ καταδεέστερός εἰμι ὑμῶν. O. ※ καὶ οὐκ ἀσυνετώτερός εἰμι ὑμῶν.

והוכח אל־אל אחפץ 3. O. ἐλέγξω δὲ ἐνώπιον αὐτοῦ ἐὰν βούληται. Ἄλλος, ἐὰν θέλει ἐλέγχω ὑμᾶς.

טפלי־שקר רפאי אלל כלכם 4. Σ. συνάπτεσθε ψεύσματι, καὶ ἰατροὶ ἐπίπλαστοί μου, κατασκευάζοντες ἄλογα. O. ὑμεῖς δέ ἐστε ἰατροὶ ἄδικοι, καὶ ἰαταὶ κακῶν πάντες.

והתי לכם לחכמה 5. Σ. καὶ νομισθήσεσθε φρόνιμοι. O. καὶ ἀποβήσεται ὑμῖν σοφία. Ἄλλως, εἰς σοφίαν.

הלאל תדברו 7. Σ. ἆρα ὑπὲρ τοῦ θεοῦ λαλεῖτε. O. πότερον οὐκ ἔναντι κυρίου λαλεῖτε.

ולו O. ἔναντι δὲ αὐτοῦ. Ἄλλος, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

הפניו תשאון 8. [Σ.] ἆρα δύνασθε κρύψαι αὐτόν. O. ἢ ὑποστελεῖσθε. Θ. ἢ πρόσωπον αὐτοῦ λαμβάνετε. ὁ Ἑβραῖος, δυσωπεῖσθε.

הטוב כי יחקר אתכם 9. O. καλὸν γὰρ ἐὰν ἐξιχνιάσῃ ὑμᾶς. Ἄλλος, μήτι ἀγαθόν; Ἄλλος, συμφέρει μοι γὰρ ἐξετασθῆναι ὑμᾶς.

2. HEbr. non cadens ego à vobis. *S. Vulg.* nec inferior vestri sum. *LXX.* ※ & quidem ego non sum vobis insipientior.

3. *H.* & altercari ad Deum volo. *LXX.* & arguam in conspectu ejus, si voluerit. *Alius*, si voluerit, arguam vos. *Vulg. & disputare cum Deo cupio.*

4. *H.* concinnatores mendacii, medici nihili omnes vos. *S.* adjungimini mendacio, & medici fucati mei, concinnantes absurda. *LXX.* Vos autem estis medici injusti, & curatores malorum omnes. *Vulg. Prius vos ostendens fabricatores mendacii, & cultores perversorum dogmatum.*

5. *H.* & esset vobis ad sapientiam. *S.* & reputabimini prudentes. *LXX.* & evadet vobis sapientia. *Aliter*, ad sapientiam. *Vulg. ut putaremini esse sapientes.*

7. *H.* Numquid Deo loquemini. *S.* Numquid pro Deo loquimini. *LXX.* Numquid non coram Domino loquimini. *Vul. Numquid Deus indiget vestro mendacio?*

H. & ei. *LXX.* in conspectu autem ejus. *Alius*, coram Deo. *Vul. ut pro illo.*

8. *Hebr.* Num facies ejus accipietis. *S.* Num potestis abscondere ipsum. *f.* abscondi ab eo. *LXX.* An subtrahetis. *Th.* An faciem ejus accipitis. *Hebræus*, reveremini. *Vul. Numquid faciem ejus accipitis.*

9. *Hebr.* Numquid bonum quod inquireret vos. *LXX.* Bonum enim si investiget vos. *Alius*, Nonne bonum? *Alius*, convenit enim mihi examinari vos. *Vulg. Aut placebit ei quem celare nihil potest?*

Digitized by Google

אם־בסתר פנים תשאון 10. Σ. μὴ κρύφα πρόσωπον αὐτοῦ δυσωπηθήσεσθε. O. Εἰ δὲ καὶ κρυφῇ πρόσωπα θαυμάσεσθε.

הלא שאתו תבעת אתכם 11. ὁ Ἑβραῖος, ἐὰν ἀποστρέψῃ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ταραχθήσεσθε. Σ. μὴ οὐχὶ ἡ κίνησις αὐτοῦ πτοήσει ὑμᾶς; O. πότερον οὐχ ἡ δῖνα αὐτοῦ στροβήσει ὑμᾶς;

זכרניכם 12. Οἱ λοιποὶ, μνημόσυνον ὑμῶν. O. ὑμῶν τὸ γαυρίαμα.

הן 15. A. ἰδοὺ δή με. O. ἐάν με.

כי־עתה אחריש 19. ὁ Ἑβραῖος, ἵνα μὴ λαλήσω. O. ὅτι νῦν κωφεύσω.

אך־שתים אל־תעש עמדי 20. A. Θ. πλὴν δύο μὴ ποιήσῃς μετ' ἐμοῦ. O. δυεῖν δέ μοι χρήσῃ. Τετρ. μοι χρεία.

לא אסתר ὁ Ἑβραῖος, οὐκ ἐκκλινῶ. O. οὐ κρυβήσομαι.

הרחק 21. A. Θ. μάκρυνον. O. ἀπέχου.

או אדבר והשיבני 22. Οἱ λοιποὶ, λαλήσω, καὶ ἀποκρίνῃ μοι. O. ἢ λαλήσεις, ἐγὼ δέ σοι δώσω ἀνταπόκρισιν.

העלה נדף הערוץ 25. Σ. ἆρα φύλλον ἐκπίπτον σὺ καταδυναστεύσεις. O. ἢ ὡς φύλλον κινούμενον ὑπὸ τοῦ ἀνέμου εὐλαβηθήσῃ.

ותשם בסד רגלי 27. A. καὶ ἔθηκας ἐν ξυλοπέδῃ τὸν πόδα μου. Σ. ὑπὸ ξύλον εἱρκτῆς τὸν πόδα μου. O. ἔθου δέ μου τὸν πόδα ἐν κωλύματι. Θ. ἐν ταλαιπωρίᾳ τὸν πόδα μου. Ἄλλος, ἐν ποδακάκῃ.

על־שרשי רגלי תתחקה ὁ Ἑβραῖος, τὰ δὲ ἴχνη τῶν ποδῶν μου περιχαράττεις. O. εἰς δὲ ῥίζας τῶν ποδῶν μου ἀφίκου.

והוא כרקב יבלה 28. Σ. τοῦ ὁμοίως σηπεδόνι παλαιουμένου. O. ὃ παλαιοῦται ἴσα ἀσκῷ.

10. *Hebr.* Si in abſcondito facies acceperitis. *S.* Numquid clam faciem ejus reverebimini. *LXX.* Quod ſi clam perſonas mirati fueritis. *Vul. Quoniam in abſcondito faciem ejus accipitis.*

11. *Hebr.* Nonne celſitudo ejus terrebit vos. *Hebræus*, Si averterit faciem ſuam, turbabimini. *S.* Annon commotio ejus terrebit vos? *LXX.* Nonne commotio ejus verſabit vos? *Vul. Statim ut ſe commoverit, turbabit vos.*

12. *Hebr.* memoriæ veſtræ. *Reliqui*, memoriale veſtrum. *LXX.* elatio veſtra. *Vulg. memoria veſtra.*

15. *Hebr.* ecce. *A.* ecce vero me. *LXX.* ſi me. *Vulg. etiam ſi.*

19. *Heb.* quia nunc tacuero. *Hebræus*, ut non loquar. *LXX.* quia nunc obmuteſcam. *Vulg. quare tacens conſumor?*

20. *Heb. A. Th.* Verumtamen duo ne facias mecum. *LXX.* Duo autem mihi præbeas. *Tetrapl.* mihi opus. *Vulg. Duo tantum ne facias mihi.*

Heb. ne abſcondam me. *Hebræus*, non declinabo. *LXX. Vul.* non abſcondar.

21. *H. A. Th. Vulg.* longe fac. *LXX.* abſtine.

22. *Hebr.* aut loquar, & reſponde mihi. *Reliqui*, loquar, & reſpondebis mihi. *LXX.* aut loqueris: ego autem tibi dabo reſponſum. *Vulg. aut certe loquar, & tu reſponde mihi.*

25. *Hebr.* Num folium propulſatum confringes. *S.* Num folium excidens tu dominio ſubigis. *LXX.* Numquid quaſi folium, quod movetur a vento, tu vereberis. *Vul. contra folium quod vento rapitur, oſtendis potentiam tuam.*

27. *Hebr.* & pones in cippo pedes meos. *A.* & poſuiſti in compede pedem meum. *S.* ſub ligno carceris pedem meum. *LXX.* poſuiſti pedem meum in impedimento. *Th.* in miſeria pedem meum. *Alius*, in pedica. *Vulg. poſuiſti in nervo pedem meum.*

H. ſuper radices pedum meorum imprimetur. *Hebræus*, veſtigia autem mea circumſcribis. *LXX.* ad radices autem pedum meorum perveniſti. *Vul. & veſtigia pedum meorum conſideraſti.*

28. *H.* & ipſe ut putredo veteraſcet. *S.* qui tamquam ulcus putridum veteraſcit. *LXX.* quod veteraſcit ſicut uter. *Vulg. qui quaſi putredo conſumendus ſum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIII. Job.

v. 2. Σ. καὶ σὺ καταδιέστερός εἰμι ὑμῶν. Sic Regius unus. Verſio autem quæ fertur LXX. Interpretum, aſteriſco notatur in Edit. Latina Hieronymi, quia eſt forte Theodotionis.

v. 3. Ἀλλ. ἐὰν θέλοι ἐλέγχω ὑμᾶς. Colbertinus ſine Interpretis nomine.

v. 4. Σ. περισσεύεσθε ψεύσματι &c. Orat. Reg. unus, Nicetas & Druſius. Colbertinus hæc tantum Symmacho tribuit, καὶ ἰατροὶ ἐπιπλ- &c. quibus aſteriſcum præmittit. Druſius ſuſpicatur illud, καταςκευάζοντες ἄλογα, eſſe Symmachi, vel Theodotionis: ſed reclamant omnes MSſ. & Editi.

v. 5. Σ. καὶ νομισθήσεσθε φρόνιμοι. Colbertinus & Reg. unus.

v. 7. Σ. ἆρα ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ λαλεῖτε. Colbertinus. Ibid. Ἀλλος, ἐναντίον τοῦ Θεοῦ. Colbert.

v. 8. Σ. ἆρα δύνασθε κρύψαι αὐτόν. Colbert. ſine Symmachi nota; nam ex conjectura tantum Symmacho adſcribitur. Θ. ἢ πρόσωπον αὐτοῦ λαμβάνετε. Colb. Orat. Regius unus, Nicetas & Druſius. Poſtea, ὁ Ἑβραῖος, δυσωπεῖσθε. Orat. Regius unus, Nicetas & Druſius ex Olympiodoro.

v. 9. Ἀλλ. μήτι ἀγαθόν. Ἀλλ. συμπαίζει &c. Colb. Hoc poſtremum videtur eſſe ſcholion.

v. 10. Σ. μὴ κρύφα &c. Orat. Nicetas & Druſius.

v. 11. ὁ Ἑβραῖος, ἐὰν ἀποστρέψῃ &c. Colbert. Orat. & Druſius. Σ. μὴ οὐχὶ ἡ κίνησις &c. Colbert. Orat. Regius unus, Nicetas & Druſius.

v. 11. οἱ λοιποὶ, μνημόσυνον ὑμῶν. Colbert.

v. 15. A. ἰδοὺ δή με. Colbert. Regius autem unus bis habet, ἰδοὺ λύ με, mendose.

v. 19. ὁ Ἑβραῖος, ἵνα μὴ λαλήσω. Regius unus & Druſ.

v. 20. A. Θ. πλὴν δύο μὴ ποιήσῃς μετ' ἐμοῦ. Colbert. Regii duo, Nicetas & Druſius. Ibid. Colbert. Δ'. Χ-χρεία.

Ibid. ὁ Ἑβραῖος, ἐκ ἐκκλινοῦ. Colbert. Regius unus & Druſius.

v. 21. A. Θ. μάκρυνον. Colbert. & Regius unus.

v. 25. Σ. ἆρα φύλλον ἐκπετόμενον &c. Colbert. & Regius unus.

v. 27. A. καὶ ἔθηκας ἐν ξυλοπέδῃ τὸν πόδα μου. Colbert. Orat. Regius unus, Nicetas & Druſius. Σ. ὑπὸ ξύλον εἱρκτῆς &c. Colb. Orat. Regius unus. Θ. ἐν ἐπιλαμπνωείᾳ. Colbert. Has lectiones germanas eſſe non ambigimus. Aliæ proponuntur, ſed vitiatæ & mendoſæ, nimirum in Edit. Romana. A. ὡς ἀπὸ ξύλου εἱρκτῆς. Σ. ἐν ἐπιλαμπνωείᾳ. Regii duo & Oratorienſis, Ακ. δὲ καὶ Σύμμαχος, ὁ μὲν ἐν ἐπιλαμπνωείᾳ, ὁ δὲ, ὑπὸ ξύλον εἱρκτῆς. Unus tamen Regius habet, ὡ: ἀπὸ ξύλου εἱρκτῆς. Nicetas vero ex Polychronio & Olympiodoro, Ακ. μὲν καὶ Σύμμ. ὁ μὲν ἐν ἐπιλαμπνωείᾳ, ὡς ὑπὸ ξύλον εἱρκτῆς· ὁ δὲ ἐν ξυλοπέδῃ. Ubi notes Oratorienſem, Regium unum, & Nicetam, qui perplexas illas lectiones attulerant, mox veram Aquilæ lectionem, qualem nos adoptavimus, Aquilæ nomine adferre.

Ibid. ὁ Ἑβραῖος, τὰ δὲ ἴχνη τῶν ποδῶν &c. Orat. Regii duo & Druſius.

v. 28. Σ. τοῦ ὁμοίως σητοβρώτῳ παλαιουμένου. Colbett. Reg. unus & Nicetas.

CAPUT XIV. JOB.

ושבע־רגז 1. A. πλήρης κλονήσεως. O. πλήρης ὀργῆς.

מי־יתן טהור מטמא 4. A. τίς δώσει καθαρὸν ἀπὸ μεμιασμένου. O. τίς γὰρ καθαρὸς ἔσται ἀπὸ ῥύπου.

אתך 5. Σ. παρὰ σοί. O. παρ' αὐτοῦ. Αλλος, παρ' αὐτῷ.

חקו עשית Σ. ὅρον αὐτοῦ ἔταξας. O. Εἰς χρόνον ἔθου.

שעה 6. O. ἀπόστα. Θ. ἄφες.

יונקתו 7. A. Θ. ὁ κόρμος. O. ῥάδαμνος.

בעפר 8. ὁ Ἑβραῖος, ἐν σποδιᾷ. A. ἐν χοΐ. O. ἐν γῇ. Θ. ἐν χώματι.

ועשה קציר כמו נטע 9. ὁ Ἑβραῖος, ἀπὸ τοῦ πράγματος ποιήσει καρπόν. O. ποιήσει δὲ θερισμὸν ὥσπερ νεόφυτον.

אזלו־מים מני־ים 11. Σ. ὡς ἐκρεῖ ὕδατα ἀπὸ θαλάσσης. O. χρόνῳ γὰρ σπανίζεται θάλασσα.

נהר ὁ Ἑβρ. χειμάῤῥους. O. ποταμός.

עד־בלתי שמים לא יקיצו A. Θ. ἕως παλαιωθῇ ὁ οὐρανὸς οὐκ ἐξεγερθήσονται. O. ἕως ἂν ὁ οὐρανὸς ᾖ, οὐ μὴ συῤῥαφῇ, καὶ οὐκ ἐξυπνισθήσονται.

ולא יערו משנתם 12. ※ Θ. οὐκ ἐξυπνισθήσονται ἐκ τοῦ ὕπνου αὐτοῦ.

היחיה 14. A. Θ. μήτι ζήσεται. O. ζήσεται.

איחל עד־בוא חליפתי A. Θ. ἐλπιῶ ἕως ἂν ἔλθῃ τὸ ἄλλαγμά μου. Σ. . . . ἕως ἂν ἔλθῃ ἡ ἁγία φύσις μου. O. ὑπομενῶ ἕως πάλιν γένωμαι.

תכסף 15. O. μὴ ἀποποιοῦ. Θ. ἐπιποθήσεις.

צעדי 16. Οἱ λοιποὶ, τὰ διαβήματά μου. O. τὰ ἐπιτηδεύματα.

1. **H**Eb. & ſaturus tremore. *A.* plenus commotionis. *LXX.* plenus iracundiæ. *Vul. repletur multis miſeriis.*

4. *H.* Quis dabit mundum ex immundo? *A.* Quis dabit purum ex polluto? *LXX.* Quis enim muodus erit a forde? *Vulg. Quis poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine?*

5. *H.* tecum. *S. Vulg.* apud te. *LXX.* ab eo. *Alius*, apud eum.

H. ſtatuta ejus feciſti. *S.* terminum ejus conſtituiſti. *LXX.* in tempus poſuiſti. *Vulg. conſtituiſti terminos ejus.*

6. *H. Vulg.* recede *LXX.* diſcede. *Th.* remitte.

7. *H.* rejuveneſceotia. *A. Th.* truncus. *LXX.* germen. *Vulg. rami.*

8. *H. A. Vulg.* io pulvere. *Hebræus*, in cinere. *LXX.* in terra. *Th.* in aggere.

9. *H.* & faciet meſſem ſicut plantatio. *Hebræus*, a re faciet fructum. *LXX.* faciet meſſem ſicut novella plantatio. *Vul. & faciet comam quaſi cum primum plantatum eſt.*

11. *H.* abierunt aquæ de mari. *S.* ſicut effluit aqua a mari. *LXX.* tempore eoim rareſit mare. *Vulg. quomodo ſi recedant aquæ de mari.*

H. LXX. Vulg. fluvius. *Hebræus*, torrens.

H. uſque ad non cœlos nooexpergiſcentur. *A. Th.* donec veteraſcat cœlum non expergiſcentur. *LXX.* donec fuerit cœlum, non conſuetur, & non evigilabunt. *Vulg. donec atteratur cœlum, non evigilabit.*

12. *H.* & non ſuſcitabuntur a ſomno ſuo. ※ *Th.* non ſuſcitabitur de ſomno ſuo. *Vul. nec conſurget de ſomno ſuo.*

14. *Hebr. A. Th.* numquid vivet. *LXX.* vivet. *Vul. rurſum vivat.*

H. expectabo donec veniat immutatio mea. *A. Th.* ſperabo donec venerit mutatio mea. *S.*.... donec venerit ſancta natura mea. *LXX.* ſuſtioebo donec rurſus fiam. *Vul. expecto donec veniat immutatio mea.*

15. *H.* concupiſces. *LXX.* ne repellas. *Th.* deſiderabis. *Vulg. porriges dexteram.*

16. *Hebr. Reliqui*, *Vulg.* greſſus meos. *LXX.* adinventiones meas.

פשעי

חתם בצרור פשעי 17. Σ. ἐπισωρεύσεις γὰρ τὴν ἀνομίαν μου. Ο. ἐσφράγισας δέ μου τὰς ἀνομίας ἐν βαλαντίῳ.

17. *H.* signata in fasciculo prævaricatio mea. *S.* accumulabis enim iniquitatem meam. *LXX.* signasti autem iniquitates meas in sacculo. *Vulg. signasti quasi in sacculo delicta mea.*

ואולם הר־נופל יבול וצור יעתק ממקומו אבנים שחקו מים תשטף ספיחיה עפר־ארץ ותקות אנוש האבדת 18. 19. ※ Θ. καὶ πλὴν ὄρος ※ πίπτον διαπεσεῖται, καὶ πέτρα παλαιωθήσεται ※ ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς. λίθους ἐλέανεν ὕδατα. ※ καὶ κατέκλυσεν ὕδατα ὕπτια τοῦ χώματος τῆς γῆς, ※ καὶ ὑπομονὴν ἀνθρώπου ἀπώλεσας.

18. 19. *H.* Et vere mons cadens defluit, & saxum transferetur e loco suo. Lapides contuderunt aquæ, inundabit nascentia sponte ejus, pulverem terræ, & expectationem hominis perdidisti: ※ *Th.* Equidem mons cadens ※ deficiet, & petra veterascet in loco suo. La- ※ pides consumuntur aquis & alluvione fre- ※ quentium gurgitum minuitur arena terræ: ※ spem vero hominis perdidisti. *Vulg. Mons cadens defluit, & saxum transfertur de loco suo. Lapides excavant aquæ, & alluvione paulatim terra consumitur: & hominem ergo similiter perdes.*

ספיחיה 19. Σ. τὰ παραλελειμμένα. Ο. ὕπτια.

19. *H.* sponte nascentia. *S.* residua. *LXX.* supina.

ותקות אנוש האבדת Σ. οὕτω προσδοκίαν ἀνδρὸς ἀπολέσεις. Ο. καὶ ὑπομονὴν ἀνθρώπου ἀπώλεσας.

H. & expectationem hominis perdidisti. *S.* sic expectationem viri perdes. *LXX.* & patientiam hominis perdidisti. *Vulg. & hominem ergo similiter perdes.*

לא־יבין למו 21. Ο. οὐκ ἐπίσταται ※ περὶ αὐτῶν.

21. *H.* non advertet eis. *LXX.* ignorat ※ de iis. *Vulg. non intelliget.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIV. Job.

v. 1. A. πλήρης κλονήσεως. Colbertinus, Regius unus, Nicetas & Drusius.

v. 4. A. τίς δώσει καθαρὸν &c. Colbert. & Reg. unus.

v. 5. Σ. παρὰ σοί. Iidem. Manuscripti vero in textu τῶν O. habent παρ' αὐτῷ. Editi, παρ' αὐτοῦ.

Ibid. Σ. ὅρον αὐτῷ ἔταξας. Colbert. & Reg. unus.

v. 6. Θ. ἄνες. Iidem.

v. 7. A. Θ. ὁ κορμός. Sic Drusius. Colbertinus vero, οἱ λοιποί, ὁ κορμός.

v. 8. ὁ Ἑβραῖος, ἐν σποδῷ &c. Sic omnium lectiones recte Nicetas notavit. Drusius vero & Colbert. Aquilæ & Theodotionis lectionem conjungunt, & uni Aquilæ tribuunt sic, A. ἐν χοῖ ἐν χώματι.

v. 9. ὁ Ἑβρ. ἀπὸ τοῦ πράγματος &c. Sic habent duo mss. & Drusius ex Polychronio: ὁ μὲν Ἑλληνικὸς ἀπὸ τοῦ πνεύματος εἴρηκεν· ὁ δὲ Ἑβραῖος, ἀπὸ τοῦ πράγματος πεποίηκε καρπόν. Ille vero Hellenicus, sive Græcus, videtur esse aliquis Interpretum, nempe Aq. Sym. vel Theodotio; Hebræus autem, ut alibi diximus, videtur esse Græcus quidam Interpres ex Hebræis. Sed res dubio non vacat, ac secus opinatur Drusius, qui credit ipsum textum Hebraïcum aliquando ab Olympiodoro, nonnumquam a Polychronio citari, ipsosque verba Hebraïca Græce reddere. Vide in Præliminaribus.

v. 11. Σ. ὡς ἐκρεῖ ὕδατα ἐκ τῆς θαλάσσης. Sic omnes mss. & Editi. Duo legunt ἐκ θαλάσσης.

Ibid. ὁ Ἑβρ. χειμάῤῥους. Omnes mss. Drusius illud quasi scholion adfert.

Ibid. A. Θ. ἕως παλαιωθῇ &c. Ex Colbertino & Regio uno. O. Edit. Rom. non habent τὸ ante οὐ μή.

v. 12. Hæc Theodotionis lectio cum asterisco Græce prodit ex Colbertino; Latine ex Editione Latina Hieronymi.

v. 14. A. Θ. μέτι ζήσεται. Colbert.

Ibid. A. Θ. ἐλπιῶ &c. Has A. Th. & sequentem Symmachi lectiones habent omnes mss. & Editi. Illud porro Symmachi, ὁ ἀγὼν φύσις, vitiatum prorsus videtur. An legendum ὁ ἀλλαξις, ut respondeat Hebraicæ voci חליפתי

v. 15. Θ. ἐκποθήσεις. Colb. & Reg. unus.

v. 16. οἱ λοιποί, τὰ διαβήματά μου. Colbert. & Reg. unus.

v. 17. Σ. ἐπισωρεύσεις γὰρ &c. Iidem.

v. 18. 19. Notat Colbertinus, hic quinque versiculos ex Theodotione desumtos esse, ἐκ Θ. οἱ ε΄. ι. *ex Theodotione quinque versiculi.* Erant autem illi 5. versiculi,

Καὶ πλὴν ὄρος πῖπτον διαπεσεῖται,
Καὶ πέτρα παλαιωθήσεται ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς.
Λίθους ἐλέανεν ὕδατα,
Καὶ κατέκλυσεν ὕδατα ὕπτια τοῦ χώματος τῆς γῆς,
Καὶ ὑπομονὴν ἀνθρώπου ἀπώλεσας.

quorum versionem exscripsimus in Edit. Latina Hieroni ubi asteriscis notantur, quemadmodum & in Colbert. Sed Latina a Græcis tantillum differunt.

v. 19. Σ. τὰ παραλελειμμένα. Colbert. & Reg. unus.

Ibid. Σ. οὕτω προσδοκίαν ἀνδρὸς ἀπολέσεις. Sic Colbert. Drusius vero, προσδοκίαν ἑκάστου ἀνδρὸς ἀπολέσεις.

v. 21. περὶ αὐτῶν. Sic Colbert. cum asterisco, & Edit. Latina item cum asterisco, *de iis*, quia deest in LXX.

CAPUT XV. JOB.

רעת־רוח 2. Σ. περὶ γνώσεως πνεύματος. Ο. συνέσεως πνεῦμα.

2 HEbr. scientiam venti. *S.* circa scientiam spiritus. *LXX.* scientiæ spiritus. *Vulg. quasi in ventum loquens.*

אף אתה תפר יראה 4. Ο. οὐ καὶ σὺ ἀπεποιήσω φόβον. Θ. οὐ γὰρ σὺ ἠθέτησας φόβον.

4. *Heb.* etiam tu dissipabis timorem. *LXX.* nonne & tu repulisti timorem. *Th.* non enim

ותהרע שיחה לפני־אל Σ. καὶ ἀναίδην ὡμίλησας ἐναντία τοῦ Θεοῦ. Ο. συνετελέσω δὲ ῥήματα τοιαῦτα ἔναντι τοῦ κυρίου.

ותבחר לשון ערומים 5. Ο. οὐδὲ διέκρινας ῥήματα δυναστῶν. Θ. καὶ ἐξελέξω γλῶσσαν πανούργων.

חוללת 7. ὁ Ἑβραῖος, συνελήφθης. Ο. ἐπάγης.

בסוד 8. Α. ἀπόρρητα. Σ. ὁμιλίαν. Ο. σύνταγμα. Θ. μυστήριον.

הבסוד אלוה תשמע Ο. ἢ σύνταγμα κυρίου ἀκήκοας. Ἄλλος, ἢ συμβούλῳ σοι ἐχρήσατο ὁ Θεός.

10. גם־שב גם־ישיש בנו כביר מאביך ימים ※ Θ. καίγε πρεσβύτης καίγε παλαιὸς ἐν ἡμῖν ※ βαρύτερος τοῦ πατρός σου ἡμέραις.

כביר Σ. πολυχρονιώτερος. Ο. βαρύτερος.

מה־יקחך לבך 12. Σ. Θ. τί ὅτι ἐπῆρέ σε ἡ καρδία σου. Ο. τί ἐτόλμησεν ἡ καρδία σου.

ומה־ירזמון עיניך Ἄλλος, ἢ τί ἀνέβλεψαν οἱ ὀφθαλμοί σου. Ο. ἢ τί ἀπήνεγκαν (al. ἐπήνεγκαν) οἱ ὀφθαλμοί σου.

מה־אנוש 14. Ο. τίς γὰρ ὢν βροτός. Θ. τί ἐστιν ἄνθρωπος.

וכי יצדק ילוד אשה ὁ Ἑβραῖος, καὶ πῶς δικαιωθήσεται γέννημα γυναικός. Α. Θ. καὶ ὅτι δικαιωθήσεται. Ο. ἢ ὡς ἐσόμενος δίκαιος γεννητὸς γυναικός.

15. הן בקדשו לא יאמין ושמים לא־זכו בעיניו Σ. ἰδοὺ ἐν ἁγίοις αὐτοῦ οὐδεὶς ἄτρεπτος, οὐδὲ οὐρανὸς ἄσπιλος, (πόσῳ μᾶλλον ἄνθρωπος.) Ο. εἰ κατὰ ἁγίων οὐ πιστεύει, οὐρανὸς δὲ οὐ καθαρὸς ἐναντίον αὐτοῦ.

אף־כי 16. Σ. πόσῳ μᾶλλον. Ο. ἔα δέ.

ולא כחדו מאבותם 18. Σ. καὶ οὐκ ἠρνήσαντο ἀπὸ τῶν πατέρων αὐτῶν. Ο. καὶ οὐκ ἔκρυψαν πατέρες αὐτῶν.

מתחולל 20. Α. ἐν ὠδῖνι. Σ. ἀλαζονεύεται. Ο. ἐν φροντίδι. Θ. ματαιοῦται.

ומספר שנים נצפנו לעריץ Σ. Θ. καὶ ἀριθμὸς ἐτῶν κεκρυμμένος ἰσχυρῷ. Ο. ἔτη δὲ ἀριθμητὰ δεδομένα δυνάστῃ. Ἄλλος, ἐν ὀλίγῳ δυναστεύουσιν.

tu repudiasti metum. *Vulg. Quantum in te est, evacuasti timorem.*

Heb. & imminues loquelam ad facies Dei. *S.* & impudenter collocutus es contraria Deo. *LXX.* consummasti autem verba talia coram Domino. *Vulg. & tulisti preces coram Deo.*

5. *Heb.* & eliges linguam versutorum. *LXX.* nec dijudicasti verba potentium. *Th.* & elegisti linguam versutam. *Vul. & imitaris linguam blasphemantium.*

7. *Heb.* es formatus. *Hebraeus*, conceptus es. *LXX.* concretus es. *Vulg. formatus.*

8. *Heb.* in secreto. *A.* secreta. *S.* colloquium. *LXX.* constitutionem. *Th.* mysterium. *Vulg. consilium.*

Heb. aut in secreto Dei audies. *LXX.* aut constitutionem Dei audisti. *Alius*, aut te consiliario usus est Deus. *Vulg. Numquid consilium Dei audisti?*

10. *H.* etiam canus, etiam decrepitus inter nos, provectus præ patre tuo diebus. ※*Th.* sed ※ & senex & decrepitus in nobis est, senior pa- ※ tris tui diebus. *Vulg. & senes & antiqui sunt in nobis, multo vetustiores quam patres tui.*

Heb. provectus. *S.* provectior. *LXX.* gravior. *Vulg. multo vetustiores.*

12. *Heb.* quid capiet te cor tuum. *S. Th.* quid quod extulit te cor tuum. *LXX.* quid ausum fuit cor tuum. *Vulg. Quid te elevat cor tuum.*

Heb. & quid connivent oculi tui. *Alius*, & quid respexerunt oculi tui. *LXX.* aut quid sustinuerunt oculi tui. *Vulg. & quasi magna cogitans, attonitos habes oculos.*

14. *Heb.* quis homo. *LXX.* quis enim cum homo sit. *Th. Vulg.* quid est homo.

Heb. & quod justificet se natus mulieris. *Hebraeus* & quomodo justificabitur proles mulieris. *A. Th.* & quod justificabitur. *LXX.* aut tamquam futurus justus natus de muliere. *Vulg. & ut justus appareat natus de muliere.*

15. *Heb.* Ecce in Sanctis suis non credet, & cœli non fuerunt mundi in oculis ejus. *S.* Ecce in Sanctis ejus nemo non mutabilis, neque cœlum est sine macula, quanto magis homo? *LXX.* si in Sanctis non credit, & cœlum non est mundum ante eum. *Vulg. Ecce inter Sanctos ejus nemo immutabilis, & cœli non sunt mundi in conspectu ejus.*

16. *Heb.* etiam quia. *S. Vulg.* quanto magis. *LXX.* sine verò.

18. *Heb.* & non celarunt à patribus suis. *S.* & non negarunt à patribus suis. *LXX.* & non celaverunt patres eorum. *Vulg. & non abscondunt patres suos.*

20. *Heb.* excrucians se. *A.* in dolore. *S.* arroganter agit. *LXX.* in solicitudine. *Th.* vanus fit. *Vulg. superbit.*

Heb. & numerus annorum absconditi sunt ad timendum. *S. Th.* & numerus annorum absconditus est forti. *LXX.* anni autem numerati potenti dati sunt. *Alius*, in parvo dominatum habent. *Vulg. & numerus annorum incertus est tyrannidis ejus.*

שדד 21. ὁ Ἑβραῖος, σκύλευσις. Ο. καταστροφή.

21. *Heb*. vastator. *Hebræus*, spoliatio. *LXX*. subversio. *Vulg*. *insidias*.

וצפו הוא אלי־חרב 22. Σ. προεσκοπεύθη γὰρ εἰς μάχαιραν. Ο. ἐντέταλται γὰρ ἤδη εἰς χεῖρας σιδήρου.

22. *Heb*. & conspectus ipse ad gladium. *S*. prævisus enim est ad gladium. *LXX*. decretus enim est jam in manus ferri. *Vulg*. *circumspectans undique gladium*.

יתגבר 25. Ο. ἐτραχηλίασεν. Θ. κραταιοῦται.

25. *Heb*. se roborabit. *LXX*. induravit cervicem. *Th*. *Vul*. roboratus est.

בעבי גבי מגניו 26. Ο. ἐν πάχει νώτου ἀσπίδος αὐτοῦ. Ἄλλος, θαῤῥῶν τοῖς ἀμυντηρίοις αὐτοῦ.

26. *Heb*. in densitate umbonum scutorum ejus. *LXX*. in crassitudine dorsi scuti sui. *Alius*, confidens armis ad defensionem suam. *Vulg*. *& pingui cervice armatus est*.

בעבי גבי מגניו כי־כסה פניו בחלבו ויעש פימה עלי־כסל ※ Θ. ἐν πάχει νώτου ἀσπίδος ※ αὐτοῦ, ὅτι ἐκάλυψε πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ※ στέατι αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε περιστόμιον περὶ τῶν ※ μηρίων.

Heb. densitate umbonum scutorum ejus quia operuit facies suas in adipe suo & fecit lubricum super inguine ※ *Th*. in crassa cervice ※ scuti sui, quia operuit faciem ejus in adipe ※ suo; & fecit capistrum super femora. *Vul*. *& pingui cervice armatus est, operuit faciem ejus crassitudo, & de lateribus ejus arvina dependet*.

כי־כסה 27. Σ. ἐπικαλύφθη γάρ. Ο. ὅτι ἐκάλυψε.

27. *Heb*. *LXX*. quia operuit. *S*. opertus est enim. *Vulg*. *operuit*.

פניו ὁ Ἑβραῖος, τὴν καρδίαν αὐτοῦ. Ο. τὸ πρόσωπον αὐτοῦ.

Heb. lubricum. *Hebræus*, cor suum. *LXX*. *Vul*. faciem ejus.

פימה ὁ Ἑβραῖος, πιμελὴν καὶ διπλοΐδα. Ο. περιστόμιον.

Heb. facies suas. *Hebræus*, arvinam & diploïdem. *Vulg*. *arvina*.

ויעש פימה עלי־כסל Σ. καὶ ἐπαχυνε πιμελὴν κατὰ ψόας. Ο. καὶ ἐποίησε περιστόμιον ἐπὶ τῶν μηρίων.

Heb. & fecit lubricum super inguine *S*. pinguem reddidit arvinam juxta lumbos. *LXX*. & fecit peristomium super femoribus. *Vulg*. *& de lateribus ejus arvina dependet*.

לא רעננה 32. Σ. οὐκ εὐθαλήσει. Ο. οὐ μὴ πυκάσῃ.

32. *Heb*. non viruit. *S*. non florebit. *LXX*. non condensabitur. *Vulg*. *arescent*.

כי־עדת חנף גלמוד 34. Α. Θ. ὅτι συναγωγὴ ὑποκριτοῦ ἄκαρπος. Ο. μαρτύριον γὰρ ἀσεβοῦς θάνατος.

34. *Heb*. quia comitium hypocritæ solitarium. *A*. *Th*. quia synagoga hypocritæ infructuosa. *LXX*. testimonium enim impii mors. *Vulg*. *congregatio enim hypocritæ sterilis*.

הרה עמל וילד און 35. Α. συνέλαβε (πόνον) καὶ ἔτεκε ἀνωφελές. Ο. ἐν γαστρὶ δὲ λήψεται ὀδύνας, ἀποβήσεται δὲ αὐτῷ κενά.

35. *Heb*. concipere laborem, & parere mendacium. *A*. concepit laborem, & peperit inutile *LXX*. in ventre enim concipiet dolores, evenient autem ei vana. *Vulg*. *concepit dolorem, & peperit iniquitatem*.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XV. Job.

v. 2. Σ. περὶ γνώσεως πνεύματος. Colbert.

v. 4. Θ. σὺ γὰρ σὺ παρ- Colb. Regii duo, Nicetas & Drusius.

Ibid. Σ. καὶ ἀναιδῆ &c. Sic omnes mss. & Editi. Oratoriensis tamen, Regius unus & Editio Rom. habent ἀηδῆ. Nicetas & Colbertinus ἀναιδῆ. Drusius item habet ἀναιδῆ, quia in Exemplari suo Edit. Romanæ ita emendatum calamo fuerat, in nostro item ita correctum est. Utraque lectio quadrare potest

v. 5. Θ. καὶ ἐξελέξω γλῶσσαν πανούργων. Colbert. Regius unus.

v. 7. ὁ Ἑβραῖος, καὶ συνελήφθης. Sic omnes mss. & Nicetas. Drusius vero id quasi scholion adfert.

v. 8. Α. ἀπόῤῥητα &c. Has lectiones eodem modo omnes referunt.

Ibid. Ἀλλ. ὁ συμβουλὴ &c. Colbert. Est fortasse scholion, nisi sit Hebræi Interpretis, qui liberiori modo vertere solet.

v. 10. Colbertinus, ἐκ Θ. οἱ β'. i. *Ex Theodotione duo versiculi*. Sunt autem hi versiculi,

Καί γε πρεσβύτης, καί γε παλαιὸς ἐν ἡμῖν,
Βαρύτερος τοῦ πατρός σου ἡμέραις.

Versionem exscripsimus ex Edit. Latina Hieronymi, ubi hæc asteriscis notantur.

Ibid. Σ. πολυχρονιώτερος. Sic omnes.

v. 12. Σ. Θ. τί ὅτι ἐπῆρέ σε &c. Hunc locum Nicetas & Drusius uni Symmacho tribuunt; Colbert. & alter Codex Theodotioni & Symmacho.

Ibid. Ἀλλ. ὅ τι ἀνέβλεψαν &c. Sic unus Codex.

v. 14. Θ. τί ἐστιν ἄνθρωπος. Colbert. Regius unus & Drusius.

Ibid. Lectiones Hebræi, Aquilæ & Theodotionis habent omnes mss.

v. 15. Σ. ἰδὲ ἐν ἁγίοις &c. Sic omnes mss. & Drusius. Illud vero, πόσῳ μᾶλλον ἄνθρωπος, habet Drusius tantum, videturque scholion esse; nam illud ad versum sequentem pertinet.

v. 16. Σ. πόσῳ μᾶλλον. Sic Colbert. & Reg. unus.

v. 18. Σ. καὶ οὐκ ἠφάνισαν &c. Colb. & Reg. unus.

v. 20. Lectiones A. S. Th. habent omnes.

Ibid. Σ. Θ. καὶ ἀριθμὸς ἐτῶν κεκρυμμένος ἰσχυρῷ. Sic omnes; sed alii Symmacho, alii Theodotioni tribuunt.

v. 21. ὁ Ἑβραῖος, σκύλευσις. Sic tres mss. Nicetas & Drusius.

v. 22. Σ. προσεκρουσεν &c. Omnes mſſ. & Druſius.

v. 25. Θ. κατισχύσας. Colbert.

v. 26. Ἀλλ. θαῤῥῶν τοῖς ἁμ- Colb. Videtur eſſe ſcholion.

Ibid. Colb. ἐκ Θ. οἱ γ'. id eſt, *tres verſiculi ex Theodotione*, cum aſteriſcis; nimirum,

Ἐν παχει νώτου ἀσπίδος αὐτοῦ,
Ὅτι ἐκάλυψε πρόσωπον αὐτοῦ ἐν στέατι αὐτοῦ,
Καὶ ἐποίησε περιστόμιον ἐπὶ τῶν μηρίων.

Verſio aſteriſcis notata ex Editione Latina Hieronymi prodit.

v. 27. Σ. ἐνεκαλύφθη γάρ. Omnes.

Ibid. ὁ Ἑβρ. τὴν καρδίαν αὐτοῦ. Colbert. Nicetas, & Druſius.

Ibid. ὁ Ἑβρ. πιμελὴν καὶ διπλοῦδα. Sic omnes.

Ibid. Σ. καὶ ἐπαχυνε πιμελὴν κατὰ ψόας. Sic mſſ. Unus tamen habet κατὰ ψυχῆς, male.

v. 32. Σ. ἐν ἐρειπίοις. Colb. & Reg. unus.

v. 34. Α. Θ. ὅτι συναγ- &c. Iidem.

v. 35. Α. συνέλαβε πόνον, καὶ ἔτεκε ἀνωφελές. Sic omnes. Vox autem πόνον excidit; ſed mox legitur in verſione Aquilæ cap. XVI. 2.

CAPUT XVI. JOB.

מנחמי עמל כלכם 2. Α. παράκλητοι πόνων. Σ. παρηγορῶντες πάντες ἐπαχθεῖς ἐστε. Ο. παρακλήτορες κακῶν πάντες. Θ. παράκλητοι κόπων.

הקץ 3. Οἱ λοιποί, πέρας. Ο. τάξις. Τετραπλ. παράταξις.

או מה Σ. ἵνα. Ο. ἢ τί.

או מה־ימריצך כי תענה ※ Θ. ἢ τί παρενοχλήσει σοι, ὅτι ἀποκρίνῃ.

לו 4. Α. ὄφελον. Σ. εἴθε. Ο. εἰ.

לו יש נפשכם תחת נפשי אחבירה עליכם במלים ואניעה עליכם במו ראשי Σ. εἴθε ὑμεῖς τοῖς ἐμοῖς ὑπέκεισθε πάθεσιν, ἑτέροις προσωμιλήκειν ἂν ὑμῖν λόγοις, καὶ ἐκίνησα ἂν ἐφ' ὑμῖν τὴν κεφαλήν. Ο. εἰ ὑπέκειτό γε ἡ ψυχὴ ὑμῶν ἀντὶ τῆς ἐμῆς. εἶτ' ἐναλοῦμαι ὑμῖν ῥήμασι, κινήσω δὲ καθ' ὑμῶν κεφαλήν.

אאמצכם במו־פי 5. Σ. καὶ ἐπέῤῥωσα ἂν ὑμᾶς ἐν τῷ στόματί μου. Ο. εἴη δὲ ἰσχὺς ἐν τῷ στόματί μου.

לא־יחשך כאבי 6. Σ. οὐκ ἐνδώσει ὁ πόνος μου. Ο. οὐκ ἀλγήσω τὸ τραῦμα.

מה מני יהלך Σ. τί μου ἀποχωρήσει. Ο. τί ἔλαττον τρωθήσομαι.

הלאני 7. Σ. ἐκόπωσέ με. Ο. κατάκοπόν με πεποίηκε.

השמות כל־עדתי Σ. κατέδησάς με ἀδιαλείπτως ἐν ζυγῷ. Ο. ※ καὶ ἐπελάβου με.

לעד היה ויקם בי כחשי בפני יענה 8. Σ. καὶ ἀνέστη μοι καταψευδόμενος, κατὰ πρόσωπόν μου ἀντιλέγων μοι. ※ καὶ εἰς μαρτύριον ἐγενήθην, καὶ ※ ἀνέστη ἐπ' ἐμὲ τὸ ψεῦδός μου, κατὰ πρόσωπόν ※ μου ἀνταποκριθήσεται.

2. HEbr. conſolatores laboris omnes vos. *A.* conſolatores laborum. *S.* conſolatores omnes oneroſi eſtis. *LXX.* conſolatores malorum omnes. *Th.* conſolatores laborum. *Vulg. conſolatores oneroſi omnes vos eſtis.*

3. *Hebr.* numquid finis. *Reliqui*, terminus. *LXX.* ordo. *Tetrapl.* acies. *Vulg. numquid habebunt finem.*

Heb. LXX. aut quid. *S.* ut. *Vulg. aut aliquid.*

Heb. aut quid roborabit te, ſi reſponderis? ※ *Th.* aut in quo moleſtum tibi erit, quia ※ reſpondebis. *Vulg. aut aliquid tibi moleſtum eſt, ſi loquaris.*

4. *H. A. S. Vulg.* utinam. *LXX.* ſi.

Heb. utinam eſſet anima mea pro anima veſtra: adjungerem me ſuper vos in ſermonibus, & moverem ſuper vos in caput meum. *S.* utinam vos meis ſubjiceremini affectibus: aliis collocutus fuiſſem vobiſcum ſermonibus, & moviſſem ſuper vos caput. *LXX.* ſi ſubjecta eſſet anima veſtra pro mea. Deinde inſultabo in vos verbis: movebo autem contra vos caput. *Vulg. atque utinam eſſet anima veſtra pro anima mea: conſolarer & ego vos ſermonibus, & moverem caput meum ſuper vos.*

5. *Heb.* roborarem vos in ore meo. *S.* & roboraſſem vos in ore meo. *LXX* ſit autem fortitudo in ore meo. *Vulg. roborarem vos ore meo.*

6. *Heb.* non prohibebitur dolor meus. *S.* non minuetur labor meus. *LXX.* non dolebo vulnus. *Vulg. non quieſcet dolor meus.*

Heb. quid à me abibit. *S.* quid à me abſcedet. *LXX.* quid minus vulnerabor. *Vulg. non recedet à me.*

7. *H. S.* laborare me fecit. *LXX.* laſſatum me fecit. *Vulg. oppreſſit me.*

Hebr. deſolaſti omnem conventum meum. *S.* colligaſti me indeſinenter in jugo. *LXX.* ※ & apprehendiſti me. *Vulg. & in nihilum redacti ſunt omnes artus mei.*

8. *H.* & in teſtem fuit, & ſurrexit in me macies mea, in facies meas reſpondebit. *S.* & inſurrexit in me calumnians, ad faciem meam contradicens mihi. ※ & in teſtimonium factus ſum, & ※ ſurrexit ſuper me mendacium meum: contra ※ faciem meam reſpondebit. *Vulg. & ſuſcita-*

צרי ילטוש עיניו לי 9. Σ. οἱ ἐναντίον μου ὤξυνων τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν ἕκαστος εἰς ἐμέ. O. ἀκίσιν ὀφθαλμῶν ἐνήλατο.

על ידי רשעים ירטני 11. Σ. εἰς χεῖρας ἀσεβῶν ἐνέβαλέ με. O. ἐπὶ δὲ ἀσεβέσιν ἔρριψέ με.

ואחז בערפי ויפצפצני 12. ὁ Ἑβραῖος, λαβών με τοῦ τένοντος διετίναξεν. O. λαβών με τῆς κόμης διέτιλε.

צלמות 16. O. σκιά. Ἄλλοι, σκιὰ θανάτου.

תכסי 18. Οἱ λοιποί, προσέχῃ. O. ἐπικαλύψῃς.

מקום O. τόπος. Ἄλλος, στάσις.

כי־שנות מספר 22. O. ἔτη δὲ ἀριθμητά. Ἄλλος, τὸ πέρας.

tur falsiloquus adversus faciem meam contradicens mihi.

9. *Heb.* hostis meus acuet oculos suos in me. *S.* qui contra me sunt acuerunt oculos suos, unusquisque in me. *LXX.* acie oculorum irruit. *Vul. hostis meus terribilibus oculis me intuitus est.*

11. *Heb.* super manus impiorum divertere faciet me. *S.* in manus impiorum injecit me. *LXX.* & super impios projecit me. *Vulg. & manibus impiorum me tradidit.*

12. *Heb.* & apprehendit in cervicem meam, & contritum dispersit me. *Hebræus*, prehensa cervice mea discussit me. *LXX.* tenens me comâ divulsit. *Vulg. tenuit cervicem meam, confregit me.*

16. *Heb. Alii*, umbra mortis. *LXX.* umbra. *Vulg. caligaverunt.*

18. *Heb. LXX Vul.* operias. *Reliqui*, attendas. *Heb. LXX.* locus. *Alius*, statio. *Vulg. locum.*

22. *Heb.* quia anni numeri. *LXX.* anni enim dinumerati. *Alius* terminus. *Vulg. breves anni.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVI. Job.

v. 2. A. παράκλητοι πόνων &c. Trium lectiones habent omnes mss. & Editi sine discrimine.

v. 3. οἱ λοιποί, πέρας. Sic Colberrinus. Idem vero adjicit, Δ'. παράξεις. Sic mendose pro παράταξις, ut liquidum videtur.

Ibid. Σ. ἵνα, Colbert.

Ibid. Hæc Theodotionis lectio in textum LXX. inducta fuit; ideo asterisco notatur in Colberr. & in Editione Latina Hieron. cujus versionem adscripsimus cum asterisco.

v. 4. A ὄφελον. Σ. εἴθε. Sic omnes.

Ibid. Σ. εἴθε ὑμεῖς τοῖς ἐμοῖς &c. Sic omnes mss. Symmacho tribuunt. Drusius id quasi incerti attulerat; sed est vere interpretatio Symmachi.

v. 5. Σ. καὶ ἐπίρρωσα. Sic omnes.

v. 6. Σ. οὐκ ἐνδώσει ὁ πόνος μου. Colb. Reg. unus, Nicetas & Drusius.

Ibid. Σ. τί μου ἀποχωρήσει. Colberrinus & Reg. unus.

v. 7. Σ. ἐκόπωσέ με. Iidem.

Ibid. Σ. κατέδησας με ἀδιαλείπτως ἐν ζυγῷ. Regii duo, Oratoriensis, Nicetas & Drusius. Versio autem τῶν O. asterisco notatur in Editione Latina Hieronymi, de qua sæpius. Hic vero notat Olympiodorus in Colbertino, ἕτερα ἀντίγραφα οὕτως ἔχει, καὶ ἀπελάβετό μου, εἰς μαρτύριον ἐγενήθη.

v. 8. Σ. καὶ ἀνέστη μοι &c. Reg. unus, Oratoriensis, Nicetas & Drusius. Quæ autem asterisco notantur, ex alio Interprete inducta fuere, puta Theodotione, ut alibi passim. Lacuna item asteriscis notantur, & tantillum discrepant a lectione τῶν O. hodierna.

v. 9. Σ. οἱ ἐναντίον μου &c. Sic Regii duo, Nicetas & Drusius.

v. 11. Σ. εἰς χεῖρας ἀσεβῶν ἐνέβαλέ με. Omnes. Drusius vero habet, ἔβαλέ με.

v. 12. ὁ Ἑβραῖος, λαβών με τοῦ τένοντος &c. Omnes.

v. 16. Ἄλλοι, σκιὰ θανάτου. Colb. ex Olympiodoro, ἕτερα ἀντίγραφα, σκιὰν θανάτου, ἔχουσι.

v. 18. οἱ λοιποί, προσέχῃ. Colberr & Regius unus.

Ibid. Ἀλλ. στάσις. Iidem.

v. 22. Ἀλλ. τὸ πέρας. Colberr. Est forte scholion.

CAPUT XVII. JOB.

רוחי חבלה 1. O. ὀλέκομαι πνεύματι φερόμενος. Ἀλλ. φονεύομαι τοῖς λογισμοῖς.

אם־לא התלים 2. Σ. παραλελόγισμαι. O. λίσσομαι.

מי־הוא לידי יתקע כי־לבם צפנת משכל על־כן לא תרומם לחלק יגיד רעים 3.
※ Θ. τίς ἐστιν οὗτος, τῇ χειρί μου συνδεθήτω.
※ Σ. Θ. ὅτι καρδίαν αὐτῶν ἔκρυψας ἀπὸ
※ φρονήσεως. διὰ τοῦτο οὐ μὴ ὑψώσῃς αὐτούς· τῇ
※ μερίδι ἀναγγελεῖ κακίας.

ועיני בניו תכלנה 5. Σ. Θ. ὀφθαλμοὶ τῶν τέκνων

1. Heb. spiritus meus corruptus est. *LXX.* pereo spiritu agitatus. *Alius*, interimor cogitationibus. *Vulg. spiritus meus attenuabitur.*

2. *Heb.* si non illusores *S* circumventus sum. *LXX.* supplico. *Vulg. non peccavi.*

3. *Heb.* Quis ipse ad manum meam percutiat se. Quia cor eorum abscondisti ab intelligentia: propterea non exaltabis. Sed partem indicabit amicis. ※ *Th.* Quis est iste? ad ma-
※ num meam ligetur. ※ *S. Th.* quia cor eorum
※ abscondisti à prudentia. Propter hoc non
※ exaltabis eos. Parti annunciantur mala.
Vulg. & cujusvis manus pugnet contra me: Cor eorum longe fecisti à disciplina, propterea non exaltabuntur. Prædam pollicetur sociis.

5. *Heb.* & oculi filiorum ejus consumentur.

αὐτῶν ἐκλείψουσιν. Ο. ὀφθαλμοὶ δὲ ἐφ' υἱοῖς ἐτάκησαν.

למשל 6. Α. Σ. Θ. παραβολήν. Ο. θρύλλημα.

ותכה 7. Οἱ λοιποὶ, ἠμαυρώθησαν. Ο. πεπώρωνται.

ונקי על־חנף יתערר 8. Ο. δίκαιος δὲ ἐπὶ παρανόμῳ ἐπαναςαίη. Τετραπλ. δικαίῳ παράνομος ἐπανέςη.

ויאחז צדיק דרכו 9. Ο. σχοίη δὲ πιςὸς τὴν ἑαυτοῦ ὁδόν. Θ. καὶ ἀνθέξεται δίκαιος τῆς ἑαυτοῦ ὁδοῦ.

תשובי 10. ※ Α. Θ. ἐπιςράφητε. Ο. ἐρείδετε καὶ δεῦτε δή.

לילה ליום ישימו אור קרוב מפני־חשך 12.
※ Θ. νύκτα εἰς ἡμέραν ἔθηκα (l. ἔθηκαν.) φῶς
※ ἐγγὺς ἀπὸ προσώπου σκότους.

לרמה 14. Α. σηπεδών. Σ. Θ. σκωληκίασιν. Ο. σαπρίαν.

תקותי 15. Οἱ λοιποὶ, ἡ ὑπομονή μου. Ο. ἡ ἐλπίς.

ותקותי מי ישורנה Ο. ἢ τὰ ἀγαθά μου ὄψομαι. Θ. καὶ τὴν ἐλπίδα μου τίς προνοήσει.

אם־יחד על־עפר נחת 16. ※ ἢ ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ χώματος καταβησόμεθα.

S. Th. oculi autem filiorum eorum deficient. *LXX.* oculi autem super filios tabuerunt. *Vulg. & oculi filiorum ejus deficient.*

6. *Heb. Vulg.* in proverbium. *A. S. Th.* parabolam. *LXX.* fabulam.

7. *Heb.* & caligavit. *Reliqui*, obscurati sunt. *LXX.* excæcati sunt. *Vulg. caligavit.*

8. *Heb.* & innocens super hypocritam suscitabitur. *LXX.* justus autem super iniquum consurgat. *Tetrapl.* justo iniquus insurrexit. *Vulg. & innocens contra hypocritam suscitabitur.*

9. *Heb. Vulg.* & tenebit justus viam suam. *LXX.* teneat autem fidelis viam suam. *Th.* & retinebit justus viam suam.

10. *Heb.* revertimini. ※ *A. Th.* convertimini. *LXX.* incumbite & venite, quæso. *Vulg. convertimini.*

12. *Heb.* noctem in diem ponent: lucem propinquam à facie tenebrarum. ※ *Th.* Noctem
※ in diem posuerunt. Lux prope faciem tene-
※ brarum. *Vulg. noctem verterunt in diem, & rursum post tenebras spero lucem.*

14. *Heb.* vermem. *A.* putredinem. *S. Th.* vermiculationem. *LXX.* tabem. *Vul. vermibus.*

15. *Heb. Vulg.* præstolatio mea. *Reliqui*, patientia mea. *LXX.* spes.

Heb. & præstolationem meam quis intuebitur eam. *LXX.* aut bona mea videbo. *Th.* & spem meam quis prævidebit. *Vulg. & patientiam meam quis considerat.*

16. *Heb.* num pariter super pulverem requies. ※ aut pariter in cinerem descendemus. *Vulg. putas ne saltem ibi erit requies mihi?*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVII. Job.

v. 1. Ἀλλ. φονεύομαι τοῖς λογισμοῖς. Colbert.

v. 2. Σ. παραλελόγισμαι. Colbert.

v. 3. Colbertinus habet, ἐκ Θ. οἱ δ'. id est, *quatuor versiculi*, ςίχοι, *ex Theodotione.* Notat postea post primum versiculum, Symmachum deinde cum Theodotione concurrere. Itaque sic quatuor versiculi erant in Hexaplari τῶν Ο. Editione.

※ Θ. τίς ἐςιν οὗτος τῇ χειρί μου συνδεθήτω,
※ Σ. Θ. ὅτι καρδίαν αὐτῶν ἔκρυψαν (l. ἔκρυψας) ἀπὸ φρονήσεως.
※ Διὰ τοῦτο οὐ μὴ ὑψώσῃς αὐτούς.
※ Τῇ μερίδι ἀναγγέλλει (l. ἀναγγελεῖ) κακίας.

Hos item versus asteriscis notat Editio Latina, ut nos edimus. In Codice Colbertino post illud ἐκ Θ. οἱ δ'. subjicitur μ [illegible] ā. quo significatur, ut puto, solum Theodotionem in primo versiculo haberi μόνος πρὸς ā. Symmachum deinde indicat pro secundo, tertio & quarto, hoc modo, ※ C. ※ ※ ※

v. 5. Σ. Θ. ὀφθαλμοὶ δὲ τέκνων αὐτῶν. Colbert. & Reg. unus.

v. 6. Α. Σ. Θ. παραβολήν. Colbert. legit Α. Θ. Orat. & Reg. unus Σ. Θ. Drusius, οἱ λοιποί. Vide in Lexico Græco ad vocem παραβολή.

v. 7. οἱ λοιποὶ, ἠμαυρώθησαν. Colb. & Reg. unus.

v. 8. Colbertinus sic habet, Δ'. δικαίῳ. παράνομος ἐπανέςη.

v. 9 Θ. καὶ ἀνθέξεται &c. Sic mss. & Drusius.

v. 10. Α. Θ. ἐπιςράφητε. Colbertinus cum asterisco.

v. 11. Colb. ἐκ Θ. οἱ β'. i. *hi duo versiculi ex Theodotione.*

Νύκτα εἰς ἡμέραν ἔθηκα
Φῶς ἐγγὺς ἀπὸ προσώπου σκότους.

In versione tamen Latina non notantur asteriscis, quia quædam hujusmodi prætermittuntur.

v. 14. Α. σηπεδών. Regius & Colbertinus. Σ. Θ. σκωληκίασιν. Iidem. Sed Reg. Theodotioni, Colbert. Symmacho tribuit.

v. 15. οἱ λοιποὶ, ἡ ὑπομονή. Iidem.

Ibid. Θ. καὶ τὴν ἐλπίδα &c. Iidem.

v. 16. Hæc notantur asterisco in Edit. Latina.

CAPUT XVIII. JOB.

מדוע 3. Ο. διατί δέ. Αλλος, ἵνα τί δέ.

טרף נפשו באפו 4. Ο. κέχρηταί σοι ὀργή. Θ. διαρπάζων ψυχὴν αὐτοῦ ἐν θυμῷ αὐτοῦ.

ולא־יגה שביב אשו 5. Σ. μήτοιγε καὶ οὐκ ἀποσβέσεται αὐτῶν ἡ φλόξ. Ο. καὶ οὐκ ἀποσβέσεται αὐτῶν ἡ φλόξ. Θ. οὐ λάμψει τὸ φῶς αὐτοῦ.

אור חשך באהלו 6. Ο. τὸ φῶς αὐτοῦ σκότος ἐν διαίτῃ. Αλλος, τὸ δὲ φῶς οὐ μακρὰν μοι σκότοις.

עליו Οἱ λοιποὶ, αὐτοῦ. Ο. ἐπ' αὐτῷ.

והשליכהו עצתו 7. Ο. σφάλαι δὲ αὐτοῦ ἡ βουλή. Θ. καταῤῥάξει αὐτὸν ἡ βουλὴ αὐτοῦ.

יחזק עליו צמים 9. ※ κατισχύσει ἐπ' αὐτὸν δι-※ψῶντας.

ומלכדתו עלי נתיב 10. ※ καὶ ἡ σύλληψις αὐτοῦ ἐπὶ τρίβους.

לרגליו יהי רעב אנו 11. Ο. πολλοὶ δὲ περὶ πόδα αὐτοῦ ἔλθοισαν ἐν λιμῷ στενῷ. Αλλ. πολλοὶ περὶ πόδας αὐτοῦ ἐν λιμῷ στενῷ. Αλλ. πολλοὶ δὲ περὶ πόδας ἔλθοι ἐν λιμῷ στενῷ.

בכור מות 13. ※ Σ. Θ. πρώϊμος : θάνατος. Ο. αὐτοῦ τὰ ὡραῖα θάνατος.

מאהלו 14. Σ. Θ. σκηνῆς. Ο. διαίτης.

ותצעידהו למלך בלהות Α. καὶ ἐπιβήσεται αὐτῷ τοῦ βασιλέως ἀνυπαρξία. Ο. σχοίη δὲ αὐτὸν ἀνάγκη αἰτίᾳ βασιλικῇ.

תשכן באהלו מבלי־לו 15. ὁ Ἑβραῖος, κατασκηνώσει ἐν σκηναῖς οὐκ αὐτοῦ. Ο. κατασκηνώσει ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ ἐν νυκτὶ αὐτοῦ. Θ. κατασκηνώσει ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ ἀνυπαρξία. Ο. ἐν νυκτὶ αὐτοῦ. Αλλοι, ἐν σώματι αὐτοῦ.

יזרה על־נוהו גפרית Ο. κατασπαρήσονται τὰ εὐπρεπῆ αὐτοῦ θείῳ. ※ Θ. λικμηθήσεται ἐπὶ ὡραιότητι αὐτοῦ θεῖον.

קצירו 16. Σ. ἡ χαίτη. Ο. θερισμὸς αὐτοῦ.

זכרו 17. Ο. τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ. Αλλοι, οἱ παῖδες αὐτοῦ.

3. Heb. *Vulg.* quare. *LXX.* cur autem. *Alias*, ut quid autem.

4. *Heb.* rapiens animam suam in furore suo. *LXX.* usa est te ira. *Th.* diripiens animam suam in furore suo. *Vulg. qui perdis animam tuam in furore tuo.*

5. *Heb.* & non splendebit scintilla ignis ejus. *S.* si quidem & non procedet eorum flamma. *LXX.* non procedet flamma eorum. *Th.* non splendebit lumen ejus. *Vulg. nec splendebit flamma ignis ejus.*

6. *Heb.* lux tenebrescit in tabernaculo ejus. *LXX.* lux ejus tenebræ in habitaculo. *Alius*, lux autem non procul mihi tenebris. *Vulg. lux obtenebrescet in tabernaculo illius.*

Heb. super eum. *Reliqui*, ejus. *LXX. Vulg.* super eum.

7. *Heb.* & projiciet eum consilium suum. *LXX.* erret autem ejus consilium. *Th.* cum impetu deturbabit eum consilium suum. *Vulg. & præcipitabit eum consilium suum.*

9. *Heb.* roborabit super eum sitibundos. ※ confortabit super eum sitientes. *Vulg. & exardescet contra eum sitis.*

10. *Hebr.* & decipula ejus super semitam. ※ & captio ejus in semitis. *Vulg. & decipula illius super semitam.*

11. *Heb.* in pedibus ejus. Erit famelicum robur ejus. *LXX.* multi autem circa pedes ejus veniant, in angustia famis. *Al.* multi circa pedes ejus in angustia famis. *Al.* multorum autem circa pedes veniat in angustia famis. *Vul. & involvent pedes ejus. Attenuetur fame robur ejus.*

13. *Heb.* primogenitus mortis. ※ *S. Th.* ma-※tura : mors. *LXX.* mors, speciosa ejus. *Vulg. primogenita mors.*

14. *Heb. S. Th.* de tabernaculo ejus. *LXX.* de habitaculo. *Vulg. de tabernaculo suo.*

Heb. & incedere faciet eum ad regem terrorum. *A.* & invadet eum regis interitus. *LXX.* & teneat eum necessitas causa regali. *Vulg. & calcet super eum, quasi rex, interitus.*

15. *Heb.* Habitabit in tabernaculo ejus sine illo. *Heb. Int.* habitabit in tabernaculis non suis. *LXX.* habitabit in tabernaculo ejus in nocte ejus. *Th.* habitabit in tabernaculo ejus interitus. *LXX.* in nocte ejus. *Alii*, in corpore ejus. *Vulg. habitent in tabernaculo illius socii ejus, qui non est.*

Heb. spargetur super habitaculum ejus sulphur. *LXX.* aspergentur speciosa ejus sulphure. ※ *Th.* ventilabitur in pulchritudine ejus ※ sulphur. *Vulg. aspergatur in tabernaculo ejus sulphur.*

16. *Hebr. LXX. Vulg.* messis ejus. *S.* coma.

17. *Heb. Vulg.* memoria illius. *LXX.* memoriale ejus. *Alii*, pueri ejus.

ולא־שם לו על־פני־חוץ Σ. καὶ οὐκ ἔσται ὄνομα αὐτῷ ἐπὶ προσώπου ἀγορᾶς. ※ Θ. καὶ ὑπάρξει ὄνομα αὐτῷ ἐπὶ προσώπῳ ἐξωτέρῳ. Ἄλλος, καὶ ὑπάρχει.

Heb. & non nomen ei super faciebus plateæ. *S.* & non erit nomen ejus super faciem fori. ※ *Th.* & erit nomen ei super faciem ※ extra. *Alius*, & est. *Vul. & non celebretur nomen ejus in plateis.*

לא נין לו ולא־נכד בעמו 19. Α. οὐ γονεῖς αὐτῷ, καὶ οὐκ ἔκγονοι ἐν τῷ λαῷ αὐτοῦ. Ο. οὐκ ἔσται ἐπίγνωστος ἐν λαῷ αὐτοῦ.

19. *Heb.* non filius ei, & non nepos in populo ejus. *A.* non parentes ei, & non nepotes in populo ejus. *LXX.* non erit cognominatus in populo suo. *Vulg. non erit semen ejus, neque progenies in populo suo.*

על־יומו נשמו אחרנים 20. Α. ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτῶν ἀδημονήσουσιν ὕστερον. Ο. ἐπ' αὐτῷ ἐστέναξαν ἔσχατοι.

20. *Heb.* super diem ejus obstupuerunt novissimi. *A.* in die eorum terrebuntur postea. *LXX.* super eum gemuerunt ultimi. *Vulg. in die ejus stupebunt novissimi.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVIII. Job.

v. 2. Ἀλλ. ἵνα τί δή. Colb.

v. 4. Θ. διαρπάζων &c. Colbert. & Drusius.

v. 5 Σ. μέντοιγε καὶ τὸ &c Colb. Orat. & Regius unus. Lectionem Theodotionis iidem.

v. 6. Ἀλλ. τὸ δὲ φῶς ὁ μακρὰν μου σκότος. Reg. unus. Ibid. οἱ λοιποὶ, αὐτῷ. Colbert.

v. 7. Θ. καταῤῥάξει &c. Omnes.

v. 9. & 10. Hæc asteriscis notantur in Edit. Latina Hieronymi.

v. 11. Ἀλλ. πολλοὶ περὶ πόδας &c. Has lectiones mutuamur ex Codicibus, & ex Niceta.

v. 13. Σ. Θ. πρώϊμος θάνατος. Sic Regius unus & Colbertinus cum asterisco ad vocem πρώϊμος. In Editione Latina Hieronymi legitur, *matura mors*, cum asterisco ad vocem, *matura*.

v. 14. Σ. Θ. σκηνῆς. Regius unus Symmacho, Colb. Theodotioni tribuit.

Ibid. Α. καὶ ἐπιβήσεται &c. Sic omnes mss. & Editi.

v. 15. ὁ Ἑβραῖος, κατασκηνώσει ἐν σκηναῖς ἐκ αὐτοῦ. Sic Colbert. Reg. unus, Orat. Nicetas & Drusius. Θ. κατασκηνώσει ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ ἀνυπαρξία. Nicetas & Drusius. LXX. ἐν νυκτὶ αὐτοῦ, *in nocte ejus*, sive ut alia Exemplaria habent, ἐν σώματι αὐτοῦ, *in corpore ejus*. Qui verterunt ἐν νυκτὶ αὐτοῦ, legerint oportet conjunctim בלילו Hactenus quidem omnia quadrant. Verum magnam hic perturbationem adfert Colbertinus Codex, qui ad hunc locum notam hujusmodi adfert præmisso asterisco, ἐκ Θ. οἱ Λ°. ubi existimo illud Λ°. mendose poni pro Λ°. id est λοιποὶ, & tunc significabit, *ex Theodotione reliqui versiculi*. Quinam vero sint illi reliqui versiculi, non difficile est assequi; scilicet ii qui consequenter ponuntur, antequam Commentaria variorum adjiciat, ut facere solet: quod etiam indicat Librarius, cum ad ultimum versiculum notulam habet cum asterisco, ut indicet asteriscos huc desinere. Sunt autem illi versiculi tres numero, nempe

Κατασκηνώσει ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ ἐν νυκτὶ αὐτοῦ,
Κατασπαρήσεται τὰ εὐπρεπῆ αὐτοῦ ἐν θείῳ,
Ὑποκάτωθεν αἱ ῥίζαι αὐτοῦ ξηρανθήσονται.

His vero tribus versiculis asteriscum unum præmittit Editio Latina Hieronymi, quæ sic habet,

Habitet in Tabernaculo ejus in nocte ejus.
Aspergentur speciosa ejus sulphure.
Subter radices ejus siccabuntur.

Hinc autem videatur tres illos versiculos ex Theodotione in Editionem τῶν Ο. inductos fuisse de more, quia illa deficiebat. Attamen versûs primi versio alia Theodotionis adfertur supra ex Drusio & Niceta, nempe κατασκηνώσει ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ ἀνυπαρξία. Hanc autem versionem nec Colbertinus, nec alii Codices habent; unde suspicio oritur illud ἀνυπαρξία, quod jacet pro, ἐν νυκτὶ αὐτοῦ, translatum huc fuisse ex versione Aquilæ præcedentis versûs: ac Theodotionem vere transtulisse ἐν νυκτὶ αὐτοῦ. quamobrem hanc difficultatem non tanti esse putamus. Sed altera major oritur ex ipso Colbertino Codice, qui postquam notam illam ἐκ Θ. οἱ Λ°. posuerat, statim subjicit pro versu sequenti præmisso asterisco Θ. λικμηθήσεται ἐπὶ ἀφανότητι αὐτοῦ θεῖον, ubi legitur in Editione τῶν Ο. hodierna, κατασπαρήσεται τὰ εὐπρεπῆ αὐτοῦ ἐν θείῳ. Unde sequatur versionem quæ in τοῖς Ο. legitur, non desumtam fuisse ex Theodotione, secus quam in nota Codicis Colbertini dicitur, quandoquidem ipse Colbertinus & reliqui Codices aliam Theodotionis adferunt longe diversam ab ea quam præferunt LXX. quæ tempore Hieronymi eadem erat, ut videre est in versione Latina supra. Libenter crederem hic Theodotionis nomen substitutum fuisse pro alterius Interpretis nomine, quod sane non infrequenter accidit: quia enim prima tantum nominis litera præmittitur, facile est ut in aliam literam commutetur. Verumtamen non raro accidit ut ejusdem Interpretis diversæ non modo lectiones, sed etiam interpretationes ferantur: qua de re in Præliminaribus.

v. 16. Σ. ὑ χαῖτο. Colbertinus.

v. 17. Ἄλλοι, οἱ παῖδες αὐτοῦ. Idem.

Ibid. Σ. καὶ ἐκ ἔσται &c. Omnes. Regius tamen unus habet, καὶ ἐκ ἔστι. Ibid. Theodotioni versio τῶν Ο. tribuitur a Colbertino cum asterisco.

v. 19. Α. οὐ γονεῖς αὐτοῦ &c. Tres mss. Nicet. & Drus.

v. 20. Α. ἐν τῇ ἡμέρᾳ &c. Oratoriensis, Reg. unus & Drusius.

CAPUT XIX. JOB.

זה עשר פעמים תכלימוני 3. Σ. Θ. τοῦτο δέκατον καταισχύνατέ με. Ο, καταλαλεῖτέ μου.

3. HEbr. jam decem vicibus pudore affecistis me. *S. Th.* jam decies pudore affecistis me. *LXX.* loquimini contra me. *Vul. en decies confunditis me.*

משוגתי 4. Οἱ λοιποὶ, ἀγνόημα, Ο. πλάνος.

4 *H.* error meus. *Reliqui*, *Vul.* ignorantia. *LXX.* impostor.

חרפתי

Digitized by Google

ותוכיחו עלי חרפתי 5. A. Θ. καὶ ἐλέγχετε ἐπ' ἐμὲ ὀνειδισμόν μου. O. ἐνάλλεσθε δέ μοι ὀνείδει.

עותני 6. ὁ Ἑβραῖος, ἔπληξε. O. ὁ ταράξας.

הן אצעק חמס ולא אענה 7. Σ. ἐὰν κραυγάσω ἀδικούμενος, οὐκ εἰσακουσθήσομαι. O. ἰδοὺ γελῶ ὀνείδει, οὐ λαλήσω.

ארחי גדר ולא אעבור 8. ※ κύκλῳ περιῳκο-
※ δόμημαι, καὶ οὐ μὴ διαβῶ.

ועל־נתיבותי Τετραπλ. ἐπὶ δὲ ἀτραπούς μου. O. ἐπὶ πρόσωπον.

גדודיו 12. Σ. λόχοι αὐτοῦ. O. πειρατήρια αὐτοῦ. Θ. μονόζωνοι αὐτοῦ.

ויסלו עלי דרכם ויחנו סביב לאהלי ※ καὶ
※ ἐποίησαν δι' ἐμοῦ τὴν ὁδὸν αὐτῶν, καὶ περιεκύκλωσαν
※ τὸ σκήνωμά μου. O. τὰς ὁδούς μου ἐκύκλωσαν ἐγκά-
※ θετοι.

נכרי 15. A. Θ. ξένος. O. ἀλλογενής.

וחנותי לבני בטני 17. Σ. καὶ προσεκαλούμην κολακεύων υἱοὺς παίδων μου. O. προσεκαλούμην δὲ κολακεύων υἱοὺς παλλακίδων μου.

גם־עוילים מאסו בי 18. O. οἱ δὲ εἰς τὸν αἰῶνά με ἀπεποιήσαντο. Θ. καίγε ἄφρονες ἀπώσαντό με.

מתי סודי 19. Σ. οἱ συνόμιλοί μου. O. οἱ ἰδόντες με.

בעורי ובבשרי דבקה עצם 20. A. ἐν δέρματί μου καὶ ἐν κρέει μου ἐκολλήθη τὸ ὀστοῦν μου. O. ἐν δέρματί μου ἐσάπησαν αἱ σάρκες μου, τὰ δὲ ὀστᾶ μου ἐν ὀδοῦσιν ἔχεται.

ואתמלטה בעור שני Σ. καὶ ἐξέτιλλον τὸ δέρμα μου ὀδοῦσιν ἐμοῖς. O. τὰ δὲ ὀστᾶ μου ἐν ὀδοῦσιν ἔχεται.

חנני 21. O. ἐλεήσατέ με. Ἄλλος, ἐγγίσατέ μοι.

בעט־ברזל 24. ※ ἐν γραφείῳ σιδηρῷ:

לעד בצור יחצבון ※ εἰς μαρτύριον. O. ἢ ἐν πέτραις ἐγγλυφῆναι.

גאלי חי ואחרון על־עפר יקום 25. O. ἀέναός ἐστιν ὁ ἐκλύειν με μέλλων ἐπὶ γῆς. Θ. ὁ ἀγχιστεύς μου ζῇ, καὶ ἔσχατον ἐπὶ χώματος ἀναστήσει.

5. *H.* & arguerītis ſuper me opprobrium meum. *A. Th.* & arguitis ſuper me opprobrium meum. *LXX.* inſultatis mihi opprobrio. *Vul. & arguitis me opprobriis meis.*

Hebr. pervertit me. *Hebræus*, percuſſit. *LXX.* qui turbavit. *Vul. afflixerit me.*

7. *H.* en clamabo injuriam, & non exaudiar. *S.* ſi clamavero injuria affectus, non exaudiar. *LXX.* Ecce ridebo vituperio, non loquar. *Vul. ecce clamabo vim patiens, & nemo audiet.*

8. *H.* ſemitam meam ſepſit, & non tranſibo. ※ circumſeptus ſum, nec evado. *Vulg. ſemitam meam circumſepſit, & tranſire non poſſum.*

Heb. ſuper ſemitis meis. *Tetrap.* ſuper ſemitas autem meas. *LXX.* in vultu meo. *Vulg. & in calle meo.*

12. *H.* exercitus ejus. *S.* turmæ ejus. *LXX.* tentationes ejus. *Th.* accincti ejus. *Vul. latrones ejus.*

Hebr. & ſtraverunt ſuper me viam ſuam, & caſtrametati ſunt circa tabernaculum meum.
※ & fecerunt per me viam ſuam, & cir-
※ cumdederunt tabernaculum meum. *LXX.* viis meis in circuitu inſederunt inſidiantes. *Vul. & fecerunt ſibi viam per me, & obſederunt in gyro tabernaculum meum.*

15. *H.* extraneus. *A. Th. Vulg.* peregrinus. *LXX.* alienigena.

17. *H.* & deprecabor filios uteri mei. *S.* & advocabam adulans filios puerorum meorum. *LXX.* & advocabam adulans filios pellicum mearum. ※ uteri mei. *Vulg. & orabam filios uteri mei.*

18. *H.* Etiam iniqui deſpexerunt in me. *LXX.* Illi vero in ſæculum me averſati ſunt. *Th.* Etiam inſipientes repulerunt me. *Vul. Stulti quoque deſpiciebant me.*

19. *H.* viri ſecreti mei. *S.* ſodales mei. *LXX.* qui videbant me. *Vulg. conſiliarii mei.*

20. *H* In pelle mea & in carne mea adhæſit os meum. *A.* In pelle mea & in carne mea agglutinatum eſt os meum. *LXX.* In pelle mea putruerunt carnes meæ: oſſa autem mea dentibus hærent. *Vulg. Pelli meæ, conſumptis carnibus, adhæſit os meum.*

Hebr. & evaſi in pelle dentium meorum. *S.* & evellebam pellem meam dentibus meis. *LXX.* & oſſa mea mea in dentibus hærent. *Vulg. & derelicta ſunt tantummodo labia circa dentes meos.*

21. *Heb. LXX. Vulg.* miſeremini mei. *Alius*, appropinquate mihi.

24. *Hebr. Vulg.* in ſtylo ferreo. ※ in ſtylo ferreo:

Heb. in perpetuum in petra ſculperentur. ※ in teſtimonium: *LXX.* aut in petris inſculpta. *Vul. vel celte ſculpantur in ſilice.*

25. *H.* redemptor meus vivit, & noviſſime ſuper pulverem ſtaturus. *LXX.* perennis eſt qui ſoluturus me eſt ſuper terra. *Th.* propinquus meus vivit, & ultimum e pulvere excitabit. *Vulg. Redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum.*

כלו כליתי בחקי 27. O. πάντα δέ μοι συντετέλεσται ἐν κόλπῳ. Θ. ἐξέλιπον οἱ νεφροί μου ἐν τῷ κόλπῳ μου.

כי תאמרו מה נרדף לו ושרש דבר נמצא בי 28. ὁ Ἑβραῖος, ... καὶ ἁμάρτημα λόγου. Σ. λέγετε δέ· τί ἐστιν ᾧ διώξομεν αὐτόν, καὶ ῥίζαν λόγου εὑρήσομεν ἐν αὐτῷ. O. Εἰ δὲ καὶ ἐρεῖτε, τί ἐροῦμεν ἔναντι αὐτοῦ, καὶ ῥίζαν λόγου εὑρήσομεν ἐν αὐτῷ.

גורו לכם מפני חרב 29. Σ. εὐλαβεῖσθε ὑπὲρ ἑαυτῶν τὴν μάχαιραν. O. εὐλαβήθητε δὴ καὶ ὑμεῖς ἀπὸ ἐπικαλύμματος.

למען תדעון שדין A. Θ. ὅπως γνῶτε. ※ ὅτι ἐστὶ κρίσις. O. καὶ τότε γνώσονται ποῦ ἐστιν αὐτῶν ἡ ὕλη.

27. *H.* defecerunt renes mei in sinu meo. *LXX.* omnia vero mihi consummata sunt in sinu. *Th.* defecerunt renes mei in sinu meo. *Vul. reposita est hæc spes mea in sinu meo.*

28. *H.* Quia dicitis, cur persequimur eum, & radix verbi inventa est in me: *Hebræus*.... & peccatum verbi. *S.* Dicitis autem; Quid est quo persequemur eum, & radicem verbi inveniemus in eo? *LXX.* Quod si & dixeritis, Quid dicimus contra eum, & radicem verbi inveniemus in eo. *Vulg. Quare ergo nunc dicitis, Persequamur eum, & radicem verbi inveniamus contra eum?*

29. *H.* timete vobis a faciebus gladii. *S.* metuite vobis gladium: ※ a gladio. *LXX.* cavete utique & vos a tegmine. *Vulg. Fugite ergo a facie gladii.*

Hebr. ut sciatis quod judicium. *A. Th.* ut sciatis ※ quia est judicium. *LXX.* & tunc cognoscent, ubi est eorum materia. *Vul. & scitote esse judicium.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIX. Job.

v. 1. Σ. Θ. τοῦ ἀδικεῖν κατισχύετέ με. Reg. unus & Nicetas, melius quam cæteri & Drus. qui habent, μοι.

v. 4. οἱ λοιποὶ, ἀγνόημα. Sic Regius unus, Nicetas & Drusius.

v. 5. A. Θ. καὶ ἐλέγχετε &c. Sic duo mss. & Drusius. Colbertinus vero, καὶ ἐλέγχετε ἐπ' ἐμὲ ὀνειδισμόν.

v. 6. ὁ Ἑβρ. ἐπλήξε. Sic Orat. sic item Colbertinus ex Polychronio, Nicetas ex Olympiodoro, Drusius ex Origene.

v. 7. Σ. ἐὰν κραυγάζω. Sic Colbert. Reg. unus, Nicetas & Drusius; sed Colbert. ἐπαναβοήσομαι.

v. 8. ※ κύκλῳ περιῳκοδόμημαι &c. Hæc notantur asterisco in Edit. Latina.

Ibid. Colbertinus Δ'. ἐπὶ δὲ ἀτραποῖς μου. Reliqui autem mss & Editi, οἱ ἄλλοι, ἐπὶ δὲ ἀτρ.

v. 12. Σ. λόχοι αὐτοῦ. Θ. μονάζοντες αὐτοῦ. Omnes.

Ibid. Hæc, *Et fecerunt per me viam suam, & circumdederunt tabernaculum meum*, in Latina Hieronymi Editione cum asteriscis jacent, quia nempe in Editionem τῶν O. Hexaplarem invecta fuerant. Hodie in textu τῶν O. non leguntur. Ex Latinis porro non dubiâ conjecturâ Græca concinnavimus, qualia erant apud Theodotionem, vel Aquilam, vel apud utrumque.

v. 15 A. Θ. ξένος. Colbert. & Reg. unus.

v. 17. Σ. καὶ προσεκαλούμην &c. Sic Colbertinus. Reg. unus habet προσεποιούμην &c. Ed. Lat. ※ *uteri mei*.

v. 18 Θ. καί γε ἄφρονες &c. Sic tres mss. & Editi.

v. 19. Σ. οἱ συνόμιλοί μου, Colbert. & Regius unus.

v. 20. A. ἐν δέρματι &c. Sic omnes mss. & Editi.

Ibid. Σ. καὶ ἐξέτιλλον. Sic omnes. Hæc perplexa sunt in τοῖς O.

v. 21. Ἀλ. ἐγγίζατέ μοι. Colb. & Reg. unus.

v. 24. *in stylo ferreo.* Hæc asterisco notantur in Edit. Lat. Et infra, εἰς μαρτύριον, apud Colbertinum. In Edit. vero Latina *in testimonium* cum asterisco legitur.

v. 25. Θ. ὁ ἀγχιστεύς μου &c. Sic Colbert. Regius unus, Drusius & Nicetas.

v. 27. Θ. ἐξέλιπον &c. Omnes.

v. 28. ὁ Ἑβρ. καὶ ἁμάρτημα. Sic omnes. Symmachi vero lectionem sic pleniorem habent Orat. & Reg. unus; alii non habent illud, καὶ ῥίζαν λόγου &c.

v. 29. Σ. εὐλαβεῖσθε &c. Sic Colbert. Regius unus, Nicetas & Drusius.

Ibid. A. Θ. ὅπως γνῶτε ὅτι ἐστὶ κρίσις. Sic Colbertinus. Cæteri vero, οἱ λοιποὶ habent, i. *Reliqui Interpretes.* Illud autem, ὅτι ἐστὶ κρίσις, *quia est judicium*, asterisco notatur in Edit. Latina Hieronymi, quia cum in LXX. deesset, ex Aquila & Theodotione desumtum fuit.

CAPUT XX. JOB.

מוסר כלמתי אשמע ורוח מבינתי יענני הזאת ידעת מני עד מני שים אדם עלי ארץ 3. 4.
※ Θ. παιδείαν ἐντροπῆς μου ἀκούσομαι, καὶ πνεῦμα
※ ἐκ τῆς συνέσεως ἀποκρίνεταί μοι. μὴ ταῦτα
※ ἔγνως ἀπὸ τοῦ ἔτι, ἀφ' οὗ ἐτέθη ἄνθρωπος
※ ἐπὶ τῆς γῆς.

מני עד 4. Σ. ἀπ' αἰῶνος. O. ἀπὸ τοῦ ἔτι.

כי רננת רשעים מקרוב 5. ὁ Ἑβραῖος, ὅτι

3. 4. *Hebr.* Correctionem ignominiæ meæ audiam, & spiritus intelligentiæ meæ respondebit mihi. Nonne hæc nosti a sæculo, a quo positus est homo super terram. ※ *Th.*
※ eruditionem confusionis meæ audiam, & spi-
※ tus sapientiæ respondebit mihi. Numquid
※ hæc nosti a sæculis ex quo positus est homo
※ super terram. *Vulg. Doctrinam, qua me arguis, audiam, & spiritus intelligentiæ meæ respondebit mihi. Hoc scio a principio, ex quo positus est homo super terram.*

4. *H. S.* a sæculo. *LXX.* ab eo quod olim. *Vulg. a principio.*

5. *H.* quod laus impiorum de propinquo.

Digitized by Google

ἀγαλλίασις τῶν ἀσεβῶν πρὸς βραχύ. Σ. ὅτι εὐθυνία ἀσεβῶν ἐπ' ὀλίγον. Ο. εὐφροσύνη δὲ ἀσεβῶν πτῶμα ἐξαίσιον:

ושמחת חנף עדי־רגע ὁ Ἑβραῖος, καὶ ἡ χαρμοσύνη αὐτῶν πρὸς ῥοπήν. Α. καὶ εὐφροσύνη ὑποκριτοῦ ἕως ἀθρόον. Ο. χαρμονὴ δὲ παρανόμων ἀπώλεια.

שיאו 6. Α. Σ. Θ. ἔπαρμα αὐτοῦ. Ο. αὐτοῦ τὰ δῶρα.

וראשו Οἱ λοιποὶ, καὶ κεφαλὴ αὐτοῦ. Ο. ἡ δὲ θυσία αὐτοῦ.

ירצו 10. Α. ἐπιστρέψουσιν. Σ. ἐποίσουσιν. Ο. ὀλέσαισαν.

עצמותיו מלאו עלומו ועמו על־עפר תשכב אם־תמתיק בפיו רעה יכחידנה תחת לשונו יחמל עליה ולא יעזבנה 11. ※ ὀστᾶ αὐτοῦ ἐνε-
※ πλήσθησαν νεότητος αὐτοῦ, καὶ μετ' αὐτοῦ ἐπὶ
※ χώματος κοιμηθήσεται. ἐὰν γλυκανθῇ ἐν τῷ
※ στόματι αὐτοῦ κακία, κρύψει αὐτὴν ὑπὸ
※ τῆς γλώσσης αὐτοῦ, φείσεται αὐτῆς, καὶ οὐκ
※ ἐγκαταλείψει αὐτήν.

עלומו Σ. παραβάσεως. Ο. νεότητος.

וימנענה 13. Ο. καὶ συνάξει. Ἄλλος, καὶ συνέξει.

מרורת פתנים בקרבו 14. ὁ Ἑβραῖος, καὶ ἐγένετο ἰὸς ἀσπίδων ἐν ἐγκάτοις αὐτοῦ. ※ Ο. Θ. χολὴ
※ ἀσπίδος ἐν γαστρί.

מבטנו 15. Οἱ λοιποὶ, ἐκ γαστρὸς αὐτοῦ. Ο. ἐξ οἰκίας αὐτοῦ.

ראש פתנים יינק 16. Σ. χολὴν ἀσπίδων μυζήσεται. Οἱ λοιποὶ, χολὴν ἀσπίδων μυζήσει. Ο. θυμὸν δὲ δρακόντων θηλάσειεν.

נהלי דבש 17. Σ. ῥεῖθρα μέλιτος. Ο. νομὰς μέλιτος.

בית גזל ולא יבנהו 19. Σ. οἰκίαν ἥρπασε, καὶ οὐκ ἀνοικοδομήσει αὐτήν. Ο. δίαιταν δὲ ἥρπασε, καὶ οὐκ ἔστησεν.

בחמודו לא ימלט 20. Σ. ἔχων ἃ ἐπεθύμει οὐ διασώσει. Ο. ἐν ἐπιθυμίᾳ αὐτοῦ οὐ σωθήσεται.

אין־שריד לאכלו 21. Σ. οὐκ ἀπελίμπανεν ἐκ τῆς τροφῆς αὐτοῦ. ※ Ο. οὐκ ἔστιν ὑπόλειμμα τοῖς
※ βρώμασιν αὐτοῦ.

יהי למלא בטנו 23. Ο. Θ. εἴπως εἶ πληρῶσαι γαστέρα αὐτοῦ.

וימטר Σ. Θ. ἐπιβρέξει. Ο. νίψαι.

וברק ממררתו יהלך עליו 25. Α. Θ. καὶ ἀστραπὴ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ πορεύσεται ἐπ' αὐτόν. Ο.

Hebræus, exultatio enim impiorum ad breve; *S.* quoniam prosperitas impiorum brevis. *LXX.* lætitia autem impiorum ruina insignis. *Vulg. quod laus impiorum brevis sit.*

Hebr. & lætitia hypocritæ ad momentum. *Hebræus*, & lætitia eorum ad momentum. *A.* & lætitia hypocritæ confertim. *LXX.* gaudium vero iniquorum perditio. *Vul. & gaudium hypocritæ ad instar puncti.*

6. *Hebr.* sublimitas ejus. *A. S. Th.* elatio ejus. *LXX.* ejus dona. *Vul. superbia ejus.*

Heb. Reliqui, Vulg. & caput ejus. *LXX.* sacrificium autem ejus.

10. *H.* placabunt. *A.* convertent se. *S.* inferent. *LXX.* disperdant. *Vulg. atterentur.*

11. *H.* ossa ejus repleta sunt occultis ejus, & cum eo super pulverem jacebit. Si dulce fuerit in ore ejus malum, celabit illud sub lingua sua. Parcet super eo, & non derelinquet illud. ※ ossa ejus repleta sunt juventute ejus,
※ & cum illo in cinere dormient, si dulcis
※ fuerit in ore ejus malitia, abscondet eam
※ sub lingua sua, parcet ei, & non relinquet
※ eam. *Vulg. ossa ejus implebuntur vitiis adolescentiæ ejus, & cum eo in pulvere dormient. Cum enim dulce fuerit in ore ejus malum, abscondet illud sub lingua sua. Parcet illi, non derelinquet illud.*

Hebr. occultis ejus. *S.* transgressionis. *LXX.* juventute. *Vulg. vitiis adolescentiæ ejus.*

13. *H.* & prohibebit illud. *LXX.* & congregabit. *Alius*, & continebit. *Vul. & celabit.*

14. *H.* fel aspidum in interiori ejus. *Hebræus*, & fuit venenum aspidum in intestinis ejus:
※ *LXX. Th.* fel aspidis in ventre ejus. *Vulg. in fel aspidum intrinsecus.*

15. *Hebr. Reliqui*, *Vul.* de ventre illius. *LXX.* ex domo ejus.

16. *H.* caput aspidum suget. *S.* fel aspidum suget. *Reliqui*, fel aspidum suget. *LXX.* furorem draconum sugat. *Vul. caput aspidum suget.*

17. *Hebr. Vul.* torrentes mellis. *S.* fluenta mellis. *LXX.* pabula mellis.

19. *H.* domum rapuit, & non ædificabit eam. *S.* domum rapuit, & non reædificabit eam. *LXX.* habitaculum diripuit, & non statuit. *Vul. domum rapuit, & non ædificavit eam.*

20. *Heb.* in desiderio ejus non evadet. *S.* habens quæ desiderabat, non servabit. *LXX.* in desiderio suo non salvabitur. *Vul. & cum habuerit quæ concupierat possidere non poterit.*

21. *H.* non superstes ad comedendum eum. *S.* non reliquit de cibo suo. ※ *LXX.* non erunt
※ reliquiæ de cibis ejus. *Vulg. Non remansit de cibo ejus.*

23. *H.* fuerit ad replendum ventrem suum. *LXX. Th.* si quo modo sit implere ventrem suum. *Vul. utinam impleatur venter ejus.*

H. & faciet pluere. *S. Th.* pluet super. *LXX.* lavet. *Vul. pluat.*

25. *H.* & fulgur de felle ejus ibit super eum. *A. Th.* & fulgur a facie ejus ibit super

ἄστρα δὲ ἐν διαίταις αὐτοῦ περιπατήσαισαν.

eum. *LXX.* astra autem in habitaculis ejus obambulent. *Vul. & fulgurans in amaritudine sua, vadent & venient super eum.*

טמון לצפוניו 26. Α. Θ. ἀποκέκρυπται τοῖς ἐγκεκρυμμένοις αὐτοῦ. Ο. πᾶν δὲ σκότος αὐτῷ ὑπομείναι.

26. *H.* absconditæ in occultis ejus. *A. Th.* absconditum est occultis ejus. *LXX.* omnes autem tenebræ ipsi permaneant. *Vul. abscondita sunt in occultis ejus.*

אש לא-נפח Α. Θ. πῦρ μὴ φυσηθέν. Σ. ἄνευ φυσήματος. Ο. πῦρ ἄκαυστον. Ἄλλος, πυρετός.

Heb. A. Th. ignis non sufflatus. *S.* absque flatu. *LXX.* ignis qui non accenditur. *Alius,* febris. *Vul. ignis, qui non succenditur.*

רשע מאלהים 29. Σ. ἀντιλογίας ἀπὸ Θεοῦ. Ο. ἀσεβοῦς παρὰ κυρίου.

29. *Hebr. Vulg.* impii a Deo. *S.* contradictionis à Deo. *LXX.* impii a Domino.

Notæ & variæ Lectiones in Cap. XX. Job.

v. 3. Colbertinus, ἐκ Θ. οἱ γ΄. id est, *hi tres versiculi ex Theodotione desumti sunt.*

Παιδείαν ἐντροπῆς μου ἀκούσομαι,
Καὶ πνεῦμα ἐκ τῆς συνέσεως ἀποκρίνεταί μοι.
Μὴ ταῦτα ἔγνως ἀπὸ τοῦ ἔτι, ἀφ' οὗ ἐτέθη ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς.

Quæ item asteriscis notantur in Editione Hieronymi, unde Latinam versionem decerpsimus.

v. 4. Σ. ἀπ' αἰῶνος. Sic Colbert. Orat. Nicetas & Drusius.

v. 5. Hebræi Interpretis & Symmachi versiones exhibent Colbert. Reg unus, Nicetas & Drusius.

Ibid. Iidem. Sed Drusius & Nicetas habent χαρμονή. Colbert. & Regius unus, χαρμοσύνη.

v. 6. Α. Σ. Θ. ἔπαρμα αὐτοῦ. Colbertinus.

Ibid. οἱ λοιποί, ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ. Colbert.

v. 10. Α. ἐπιστρέψουσιν. Σ. ἐπαιτοῦσιν. Sic omnes.

v. 11 Hi quinque versiculi asteriscis notantur in Colbertino & in versione Latina, quam sequimur.

Ὀστᾶ αὐτοῦ ἐνεπλήσθησαν νεότητος αὐτοῦ,
Καὶ μετ' αὐτοῦ ἐπὶ χώματος κοιμηθήσεται.
Ἐὰν γλυκανθῇ ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ κακία,
Κρύψει αὐτὴν ὑπὸ τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ,
Φείσεται αὐτῆς, καὶ οὐκ ἐγκαταλείψει αὐτήν.

In Editione τῶν Ο. ad postremum versiculum legitur οὐ φείσεται, quod emendatum fuerat in Hexaplis.

v. 13. Ἀλλ. καὶ συνέξει. Sic Colbert.

v. 14. ὁ Ἑβρ. καὶ ἐβδελύξατο &c. Sic Colb. Orat. Nicetas & Drusius. In Colbert. ad versionem LXX. habetur hæc nota Θ. cum asterisco, ut indicetur hæc ex Theodotione desumta esse.

v. 15. Colbert. οἱ λοιποί, ἐκ γαστρὸς αὐτοῦ. itemque Nicetas & Drusius.

v. 16. Σ. χολὴν ἀσπίδων μυζήσεται. Regius unus. Colbertinus autem & Drusius, οἱ λοιποί, χολὴν ἀσπίδων μυζήσει.

v. 17. Colbert. Reg. unus, Nicetas & Drusius. Σ. ῥεῖθρα μέλιτος

v. 19. Σ οἰκίαν ἥρπασεν &c. Sic omnes mss. & Drusius.

v. 20. Σ. χαὶρ ἐν ἐπιθ. Sic omnes.

v. 21. Σ. οὐκ ὑπελίμπανεν ἐκ τῆς τροφῆς αὐτοῦ. Sic Colbertinus & Reg unus. Drusius vero, οὐκ ἀπολείψει διὰ τῆς τροφῆς αὐτοῦ. Versio hujus loci τῶν Ο. notatur asterisco in Colbertino & in Editione Latina.

v. 23. In Colbertino Codice notatur Θ. post sequitur ※ & consequenter μ th ἀντὶ τοῦ, ὅπως. quo forte significatur solum Theodotionem ὅπως pro ὅπως habere. Sed hæc hariolando dicimus.

Ibid. Σ. Θ. ἐπιβρέξαι. Regius unus, Nicetas & Drusius Symmacho tribuunt; Colbert. & Regius alter Theodotioni. Drusius solus legit, βρέξει.

v. 25. Α. Θ. καὶ ἀστραπὴ &c. Colbert. & Reg. unus. Nicetas autem & Drusius uni Aquilæ tribuunt. Consequenter in Edit. Latina. hæc, *Discurrant super eum terribiliter*, asterisco notantur: secus in Colbertino.

v. 26. Α. Θ. ἀποκέκρυπται τοῖς ἐγκεκρυμμένοις αὐτοῦ. Sic Colbert. & Regius unus. Nicetas & Drusius habent, Α. ἐγκέκρυπται τοῖς ἐγκεκρυμμένοις αὐτοῦ.

Ibid. Α. Θ. πῦρ μὴ φυσηθέν. Σ. ἄνευ φυσήματος. Sic omnes præter Drusium, qui habet, Α. Θ. πῦρ μὴ φυσηθὲν ἄνευ φυσήματος, omissa Symmachi nota.

v. 29. Σ. ἀντιλογίας ἀπὸ Θεοῦ. Colbertinus.

CAPUT XXI. JOB.

ותהי־זאת תנחומתיכם 2. Σ. καὶ γενέσθω τοῦτο μεταβούλευμα ὑμῶν. Ο. ἵνα μὴ ᾖ μοι παρ' ὑμῶν αὕτη ἡ παράκλησις.

2. HEbr. & sit hoc consolationes vestræ. *S.* & sit hoc pœnitentia vestra. *LXX.* ut non sit mihi a vobis hæc consolatio. *Vul. & agite pœnitentiam.*

שאוני 3. Σ. ἀνάσχεσθε. Ο. ἄρατε. Θ. ὑπομείνατε.

3. *H.* ferte me. *S. LXX. Th. Vulg.* sustinete.

ואחר דברי תלעיג Σ. καὶ μετὰ τοὺς λόγους μου στήσετε. Ο. εἶτ' οὐ καταγελάσετέ με.

Heb. & postea verba mea subsannes. *S.* & post sermones meos sistetis. *LXX.* deinde non deridebitis me. *Vulg. & post mea, si videbitur, verba ridete.*

ואם־מדוע 4. Ο. ἢ διατί. Θ. εἰ μή.

4. *H.* & si cur. *LXX.* aut quare. *Th.* nisi. *Vul. ut merito.*

והשמו 5. Α. ἐξαπορήθητε. Σ. ἄφθογγοι γίνεσθε. Ο. θαυμάσετε.

5. *H. A. Vulg.* obstupescite. *S.* obmutescite. *LXX.* mirabimini.

על־פיך Οἱ λοιποὶ, ἐπὶ στόματι. Ο. ἐπὶ σιαγόνι.

Hebr. Reliqui, super os. *LXX.* super maxillam. *Vul. ori vestro.*

ונבהלתי 6. Σ. θορυβοῦμαι. Ο. ἐσπούδακα.

6. *H.* attonitus sum. *S.* perturbor. *LXX.* solicitus sum. *Vul. pertimesco.*

נכון לפניהם 8. Σ. διαμένει ἔμπροσθεν αὐτῶν. Ο. κατὰ ψυχήν.

8. *H.* stabile ad facies eorum. *S.* permanet in conspectu eorum. *LXX.* secundum animam. *Vul. permanet coram eis.*

לא יגעל 10. Α. οὐκ ἐξέβαλε. Σ. οὐκ ἐξέτρωσε. Ο. οὐκ ὠμοτόκησε.

10. *H.* non projecit semen extra. *A.* non ejecit. *S. Vul.* non abortivit. *LXX.* non fœtum immaturum peperit.

פרתו Α. δάμαλις αὐτοῦ. Ο. ἐν γαστρὶ ἔχουσα.

Heb. vacca ejus. *A.* vacca ejus. *LXX.* prægnans. *Vulg. vacca.*

כצאן עויליהם 11. Ο. ὡς πρόβατα αἰώνια. Αλλ. τοῖς ἐπιγοναῖς.

11. *H.* velut ovem parvulos suos. *LXX.* sicut oves æternæ. *Alius*, fœturis. ※ & mittunt sicut infantes suos. *Vulg. quasi greges parvuli eorum.*

עוגב 12. ※ Α. ὀργάνου. Σ. κιθάρας. Ο. ψαλμοῦ.

12. *H. A. Vulg.* ※ organi. *S.* citharæ. *LXX.* psalmi.

יבלו בטוב ימיהם וברגע שאול יחתו 13.
※ συνετέλεσαν δὲ ἐν ἀγαθοῖς τὸν βίον αὐτῶν, ἐν δὲ
※ ἀναπαύσει ᾅδου ἐκοιμήθησαν.

13. *H.* terent vetustate in bono dies suos, & in momento sepulcrum descendent. ※ & finie-
※ runt in bonis vitam suam, atque in requie
※ inferi dormierunt. *Vulg. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendent.*

מה־שדי כי־נעבדנו ומה־נועיל כי נפגע־בו
15. ※ τί ἱκανὸς ὅτι δουλεύσομεν αὐτῷ, καὶ τίς
※ ὠφέλεια ὅτι ἀπαντήσομεν αὐτῷ.

15. *H.* Quid Saddai, quod serviemus ei, & quid utilitatis capiemus, quod occurrerimus ei? ※ Quid est Dominus quia serviemus ei?
※ aut quæ utilitas, quia obediemus ei? *Vul. Quis est Omnipotens ut serviamus ei? & quid nobis prodest si oraverimus illum?*

כי־נעבדנו Σ. ἵνα δουλεύσωμεν. Ο. Θ. ὅτι δουλεύσομεν.

Heb. quod serviamus ei. *S. Vulg.* ut serviamus. *LXX. Th.* quia serviemus.

כי נפגע Ο. ὅτι ἀπαντήσομεν. Αλλος, ἐὰν ἀπαντήσωμεν.

Hebr. quod occurrerimus. *LXX.* quia obviam ibimus. *Alius*, si obviam eamus. *Vulg. si oraverimus.*

אלוה יצפן־לבניו אונו 19. Ο. ἐκλείποι υἱοὺς (al. υἱοῖς) τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. Θ. ὁ θεὸς κατακρύψει τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἀδικίας αὐτοῦ.

19. *H.* Deus abdet filiis ejus robur ejus. *LXX.* deficiant filiis bona ejus. *Th.* Deus abscondet filiis suis injustitias ejus. *Vulg. Deus servabit filiis illius dolorem patris.*

ישלם ※ Ο. Θ. ἀνταποδώσει πρὸς αὐτὸν καὶ
※ γνώσεται.

Hebr. reddet. ※ *LXX. Th.* reddet ei, & sciet. *Vulg. & cum reddiderit.*

כידו 20. Σ. πτῶσιν. Ο. σφαγήν.

20. *H.* infortunium suum. *S.* casum. *LXX.* necem. *Vulg. interfectionem.*

כי מה־חפצו בביתו אחריו ומספר חדשיו חצצו
21. ※ Θ. ὅτι τὸ θέλημα αὐτοῦ ἐν οἴκῳ αὐτοῦ μετ'
※ αὐτοῦ. καὶ ἀριθμοὶ μηνῶν αὐτοῦ διῃρέθησαν. ἐκ
※ τοῦ Εβραϊκοῦ. τί γὰρ χρήζει τῆς οἰκίας αὐτοῦ μεθ'
※ ἑαυτοῦ.

21. *H.* Nam quæ voluntas ejus in domo sua post se? & numerus mensium ejus dimidiati sunt. ※ Quia nulla (*sic*) voluntas in domo sua
※ post eum. Licet numerus mensium ejus di-
※ midiatus sit. *Ex Hebraïco.* Quid enim opus habet domo sua post se. *Vulg. Quid enim ad eum pertinet de domo sua post se? & si numerus mensium ejus dimidietur.*

חצצו Α. Θ. ἡμισεύθησαν. Ο. διῃρέθησαν.

Heb. A. Th. dimidiati sunt. *LXX.* divisi sunt. *Vulg. dimidietur.*

הלאל ילמד דעת 22. Σ. μὴ τὸν θεὸν διδάξει τις ἐπιστήμην. Ο. πότερον οὐχὶ ὁ κύριός ἐστιν ὁ διδάσκων σύνεσιν.

22. *Hebr.* Numquid Deum docebit scientiam. *S.* Numquid Deum docebit quis scientiam. *LXX.* Annon Dominus est qui docet intelligentiam. *Vulg. Numquid Deum docebit quispiam scientiam.*

רמים Οἱ λοιποὶ, ὑψηλούς. Ο. σοφούς. Αλλ. φόνους.

Heb. Reliqui, Vulg. excelsos. *LXX.* sapientes. *Alius*, cædes.

זה ימות בעצם תמו כלו שלאנן ושליו 23.
※ Θ. οὗτος ἀποθανεῖται ἐν κράτει ἁπλοσύνης,
※ αὐτοῦ· ὅλος δὲ εὐθυνῶν καὶ εὐπαθῶν.

23. *H.* Iste morietur in fortitudine integritatis suæ. Totus ipse quietus & pacificus.
※ *Th.* hic morietur in robore simplicitatis
※ suæ, totus in abundantia & felicitate. *Vulg. Iste morietur robustus & sanus, dives & felix.*

בעצם תמו Οἱ λοιποὶ, ἰσχύων ἄμωμος. Ο. ἐν κράτει ἁπλοσύνης.

H. in fortitudine integritatis suæ. *Reliqui*, fortis inculpatus. *LXX.* in robore simplicitatis suæ. *Vulg. robustus & sanus.*

ומח עצמותיו ישקה 24. Σ. καὶ τοῦ μυελοῦ τῶν ὀστέων αὐτοῦ ἀρδευόμενος. Ο. μυελὸς δὲ αὐτοῦ διακέχυται.

24. *H.* & medulla ossa ejus irrigantur. *S.* & medulla ossium ejus irrigatus. *LXX.* medulla autem ejus diffunditur. *Vulg. & medullis ossa illius irrigantur.*

רמה 26. Α. σήπη. Ο. σαπρία.

26. *H.* vermis. *A. LXX.* putredo. *Vulg. vermes.*

27. ידעתי מחשבותיכם ומזמות עלי תחמסו Σ. οἶδα τὰς ἐνθυμήσεις ὑμῶν καὶ τὰς ἐννοίας ὑμῶν τὰς ἀδίκους κατ' ἐμοῦ. Ο. Ὥστε οἶδα ὑμᾶς, ὅτι τόλμῃ ἐπίκεισθέ μοι.

27. *H.* Novi cogitationes vestras, & molimina super me injuste excogitabitis. *S.* Novi cogitationes vestras & mentes vestras injustas contra me. *LXX.* Itaque scio vos audacter mihi insistere. *Vul. Certe novi cogitationes vestras & sententias contra me iniquas.*

כי תאמרו איה בית־נדיב ואיה אהל משכנות רשעים הלא שאלתם עוברי דרך ואתתם לא תנכרו כי ליום איד יחשך רע ליום עברות יובלו מי־יגיד על־פניו דרכו והוא־עשה מי ישלם־לו והוא לקברות יובל ועל־גדיש ישקוד מתקו־לו רגבי נחל ואחריו כל־אדם ימשוך ולפניו אין מספר ※ Θ. Ὅτι ἐρεῖτε, ποῦ ἐστιν οἶκος ἄρχοντος, Καὶ ποῦ ἐστιν ἡ σκέπη τῶν σκηνωμάτων τῶν ἀσεβῶν. Ἐρωτήσατε παραπορευομένους ὁδὸν, Καὶ τὰ σημεῖα αὐτῶν οὐκ ἀπαλλοτριώσετε· Ὅτι εἰς ἡμέραν ἀπωλείας κουφίζεται ὁ πονηρὸς, Εἰς ἡμέραν ὀργῆς αὐτοῦ ἀπαχθήσονται· Τίς ἀναγγελεῖ ἐπὶ προσώπου αὐτοῦ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς ἐποίησε. Τίς ἀνταποδώσει αὐτῷ· καὶ αὐτὸς εἰς τάφους ἀπηνέχθη, Καὶ αὐτὸς ἐπὶ σωρῶν ἠγρύπνησεν. Ἐγλυκάνθησαν αὐτῷ χάλικες χειμάρρου, Καὶ ὀπίσω αὐτοῦ πᾶς ἄνθρωπος ἀπελεύσεται, Καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἀναρίθμητοι.

28. *H.* Nam dicetis, Ubi domus principis? & ubi tabernaculum habitaculorum impiorum? 29. Numquid non interrogastis transeuntes viam? & signa eorum non dissimulabitis? 30. quia in die exitii prohibebitur malus, in die furorum inducentur. 31. Quis nunciabit super facies ejus viam ejus? Et ipse fecit, quis reddet ei? 32. & ipse ad sepulcra ducetur, & super acervo vigilabit. 33. Dulcuerunt ei cespites torrentis, & post se omnem hominem trahet, & ad facies suas non numerus. ※ *Th.* ※ quia dicitis, Ubi est domus principis, & ubi ※ est velamen in tabernaculis impiorum? In※ terrogate eos qui transeunt per viam, & ※ signa eorum non ignorabitis. Quia in die ※ perditionis salvabitur malus, in diem iræ ※ deducentur. Quis annunciabit coram eo ※ viam ejus, & quæ ipse fecit, quis reddet ※ ei? Et ipse in sepulcra deductus est, & su※ per acervum vigilavit. Dulces ei fuerunt ※ lapilli torrentis, & post eum omnis homo ※ sequitur, & ante eum innumerabiles. *Vulg.* 28. *Dicitis enim, Ubi est domus principis? & ubi tabernacula impiorum? 29. Interrogate quemlibet de viatoribus, & hæc eadem illum intelligere cognoscetis. 30. Quia in diem perditionis servatur malus, & ad diem furoris ducetur. 31. Quis arguet coram eo viam ejus? & quæ fecit quis reddet illi? 32. Ipse ad sepulcra ducetur, & in congerie mortuorum vigilabit. 33. Dulcis fuit glareis cocyti, & post se omnem hominem trahet, & ante se innumerabiles.*

יחשך 30. Α. ὑπεξαιρεθήσεται. Σ. συντηρεῖται. Ο. κουφίζεται.

30. *H.* prohibebitur. *A.* eruetur. *S.* conservatur. *LXX.* sublimatur. *Vul. servatur.*

על־גדיש 32. Α. Θ. ἐπὶ θημωνίας. Ο. ἐπὶ σωρῶν. Αλλ. ἐπὶ σωροῦ.

32. *H. A. Th.* super acervo. *LXX.* super acervos. *Alius*, super tumulum. *Vul. in congerie.*

ותשובתיכם נשאר־מעל 34. Σ. καὶ γὰρ αἱ ἀντιῤῥήσεις ὑμῶν ἐλείφθησαν ἀνεπιστημόνως. Ο. τὸ δὲ ἐμὲ καταπαύσασθαι ἀφ' ὑμῶν οὐδέν.

34. *H.* & responsionibus vestris remansit prævaricatio. *S.* etenim contradictiones vestræ relictæ sunt inscienter. *LXX.* quod autem ego quiescam a vobis, nihil est. *Vulg. cum responsio vestra repugnare ostensa sit veritati.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXI. Job.

v. 2. Σ. καὶ γνῶτε &c. Sic omnes.
v. 3. Σ. ἀνάσχεσθε. Colbert. & Reg. unus.
Ibid. Σ. καὶ μετὰ τὸ &c. Sic omnes.
v. 4. Θ. εἰ μή. Colb. & Reg. unus.

v. 5. Aquilæ & Symmachi lectiones sic omnes, uno excepto Regio, qui ad Symmachum habet ἄφθονοι.
Ibid. οἱ λοιποὶ, ἐπὶ στόματι. Omnes.
v. 6. Σ. θορυβοῦμαι. Omnes.

v. 8. Σ. διαμένει ἐμπεσόντα αὐτῷ. Item omnes.

v. 10. A. ἐν ἐξέβαλε, ἐν ἐξέτρωσε. Sic Colbert. & Reg. unus. Nicetas vero & Drusius, Σ. ἐν ἐξέτρωσε tantùm habent. Palam est primam esse Aquilæ, secundam Symmachi.

Ibid. A. ἐξάμαλις αὐτῷ. Sic omnes.

v. 11. Ἀλλ. ταῖς ἐπιγοναῖς. Colbertinus. Hoc loco Editio Latina Hieronymi sic cum asterisco habet, *Et mittunt sicut infantes suos.*

v. 12. A. ὀργάνῳ. Σ. κιθάρας. Sic Colb. & Reg. unus. Sed illud A. ὀργάνῳ inductum in textum τῶν O. cum asterisco erat, ut habetur in Edit. Latina.

v. 13. Hi versus asteriscis notantur in Edit. Latina.

v. 15. Colbertinus, præmisso asterisco, ἐκ Θ. οἱ β'. i. *Hi duo versiculi ex Theodotione.* Postea subsequitur, Σ. ἵνα. Ac deinde, præmisso item asterisco, & ἐὰν pro ὅτι, pergit idem, καὶ ταῦτα κεῖται ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ. i. *Hæc etiam in Hebraico jacent.* In Editione quoque Latina hi versiculi asteriscis notantur.

v. 19. Θ. ὁ Θεὸς καταφρονήσει &c. Colb. Regius unus, Nicetas & Drusius.

Ibid. Θ. ἀνταποδώσει &c. Colbert. cum asterisco. Item Editio Latina illud, *Reddet ei, & sciet*, cum asterisco habet.

v. 20. Σ. πτῶσιν. Omnes.

v. 21. Hic Colbertinus, præmisso asterisco, ἐκ Θ. οἱ β'. οὕτω τοῦ Θεοῦ μ[illegible] ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ, τί γὰρ χρῄζει τῆς οἰκίας αὐτοῦ μεθ' ἑαυτοῦ. i. *duo versiculi ex Theodotione desumti sunt.* qui item in Editione Latina asteriscis notantur. Quæ sequuntur autem, οὕτω τοῦ Θεοῦ, indicare videntur, in eo Exemplari quo utebatur is qui hæc scripsit, pro θέλημα αὐτοῦ legi θέλημα τοῦ Θεοῦ. Postrema autem verba cum sigla quo pacto intelligenda sint, non satis perspectum habeo.

Ibid. A. Θ. ἀναπαυθήσεται. Sic omnes præter Drusium, qui legit ἀναπαυθήσεται, minus recte.

v. 22. Σ. μὴ τὸν Θεὸν &c. Colbert. Nicetas & Drus.

Ibid. οἱ λοιποὶ, ἐκφόλευε. Colbert. Alius vero φέρε forte mendose, & sic Edit. Rom.

v. 23. Colb. ἐκ Θ. οἱ β'. i. *hi duo versiculi ex Theodotione*, cum asteriscis de more. In Edit. etiam Latina asterisco notantur.

Ibid. οἱ λοιποὶ, ἰσχύων ἄμωμος. Colbertinus.

v. 24. Σ. καὶ τῷ μονολίθῳ &c. Sic Colbert. & Orat. qui postremus habet ἀρθόμενος.

v. 26. A. οὕτω Colbert.

v. 27. Σ. οἴσει τὰς &c. Colb. Reg. unus, Orat. Nicetas & Drusius.

v. 28. ὅτι ἐρεῖτε. Sic Colbert. In Edit. Rom. legitur, ὥστε ἐρεῖτε. Hic vero notat Colbert. ἐκ Θ. οἱ ιγ'. id est, *ex Theodotione tredecim versiculi*, præmisso de more asterisco. Illi vero 13. versiculi asteriscis notantur in Editione Latina Hieronymi, unde versionem desumpsimus. Illos autem versiculos litera majuscula initiali singulos distinximus in Græco, neque necesse est eos hic repetere. In fine 13. versiculorum notat Colbertinus μ[illegible] τὰ ιγ'. id est, nisi fallimur, μόνος πρὸς τὰ ιγ. i. *solus ad tredecim versiculos*, scilicet Theodotio. τὰ pro τοὺς mendose.

v. 30. A. ὑπεξαιρεθήσεται. Σ. σωτηρήσει. Orat. Regius unus, Nicetas & Drusius.

v. 31. A. Θ. ἐπὶ θυμωσίας. Colb. & Regius unus.

v. 33. Σ. καὶ γὰρ ἀντιφέρεις &c. Colbert.

CAPUT XXII. JOB.

החפץ לשדי כי תצדק ואם־בצע כי־תתם דרכיך 3. Σ. μὴ χρῄζει ἱκανὸς ἵνα δικαιωθῇς; ἢ κερδήσει ἐὰν (καὶ) ἄμωμος ἡ ὁδός σου; O. τί γὰρ μέλει τῷ κυρίῳ, ἐὰν σὺ ἦσθα τοῖς ἔργοις ἄμεμπτος; ἢ ὠφέλεια, ὅτι ἁπλώσῃς τὴν ὁδόν σου;

יכיחך 4. O. ἐλέγξει. Ἄλλος, διαλεχθήσεταί σοι.

חנם 6. Σ. ἐπ' ἀναιτίους. O. διακενῆς.

ויבהלך פחד פתאם 10. Σ. καὶ ταράξει σε φόβος ἐξαίφνης. O. καὶ ἐσπούδασέ σε πόλεμος ἐξαίσιος.

ושפעת־מים תכסך 11. A. Θ. καὶ πλῆθος ὑδάτων καλύψει σε. O. κοιμηθέντα δὲ ὕδωρ σε ἐκάλυψε.

גבה 12. O. ναίων. Ἄλλος, οἰκῶν.

ואמרת מה־ידע אל הבעד ערפל ישפוט
עבים סתר־לו ולא יראה וחוג שמים יתהלך
הארח עולם תשמור אשר דרכו מתי־און
13. אשר־קמטו ולא־עת נהר יוצק יסודם
※ Καὶ εἶπας τί ἔγνω ὁ ἰσχυρὸς, Η κτ τ

3. HEbr. Numquid voluntas Saddai quod justificeris? & si lucrum quod perficias vias tuas? *S.* Numquid indiget potens, (*i.* Deus,) ut justus sis? aut lucrabitur si immaculata fuerit via tua? *LXX.* Quid enim curæ est Domino, si tu fuisti operibus sine crimine? aut utilitas, quod simplicem facies viam tuam? *Vul. Quid prodest Deo, si justus fueris? aut quid ei confers, si immaculata fuerit via tua?*

4. *Heb. Vulg.* arguet te. *LXX.* arguet. *Alius*, differet tecum.

6. *H.* gratis. *S.* culpæ expertes. *LXX.* frustra. *Vul. sine causa.*

10. *H.* & terruit te pavor subito. *S.* & turbabit te metus repente. *LXX.* & solicitavit te bellum insigne. *Vulg. & conturbat te formido subita.*

11. *Heb.* & inundatio aquarum operiet te. *A. Th.* & multitudo aquarum operiet te. *LXX.* dormientem te aqua operuit. *Vulg. & impetu aquarum inundantium non oppressum iri.*

12 *Heb.* in sublimitate. *LXX. Alius*, habitans. *Vulg. excelsior.*

13. *Heb.* Et dixisti, Quid novit Deus? Numquid per caliginem judicabit? Nubes absconsio ei, & non videat, & ambitum cœlorum perambulabit. Numquid semitam sæculi observabis, quam calcaverunt viri iniquitatis? qui succisi sunt, & non tempus: fluvius diffusus est

Digitized by Google

※ γνόφου κρινεῖ. Νεφέλη ἀποκρυφὴ αὐτοῦ, καὶ
※ οὐχ ὁραθήσεται, Καὶ γῦρον οὐρανοῦ διαπο-
※ ρεύσεται. Μὴ τρίβον αἰώνιον φυλάξεις, Ἣν
※ ἐπάτησαν ἄνδρες δίκαιοι (l. ἄδικοι.) Οἳ συνε-
※ λήφθησαν ἄωροι, Ποταμὸς ἐπιρρέων οἱ θεμέ-
※ λιοι αὐτῶν.

חוג 14. Σ. περιγραφήν. Ο. γῦρον.

אשר־קמטו ולא־עת 16. Σ. ἁλώσονται πρὸ καιροῦ. Ο. οἱ συνελήφθησαν ἄωροι.

מה־יפעל 17. Ο. τί ἐπάξεται. Θ. τί ἐργάσεται.

והוא מלא בתיהם טוב 18. Α. Θ. καὶ αὐτὸς δὲ ἐνέπλησε τοὺς οἴκους αὐτῶν ἀγαθῶν. Ο. ὃς δὲ ἐνέπλησε τοὺς οἴκους αὐτῶν ἀγαθῶν.

אם־לא נכחד קימנו ויתרם אכלה אש 20.
※ Εἰ μὴ ἠφανίσθη ἡ ὑπόστασις αὐτῶν, καὶ κατά-
※ λειμμα αὐτῶν καταφάγεται πῦρ.

אם־לא נכחד Ο. Εἰ μὴ ἠφανίσθη. Ἄλλος, Εἰ μὴν ἠφάνισται.

תורה 22. Α. νόμον. Σ. ἐξομολόγησιν. Ο. ἐξηγορίαν.

ושית־על־עפר בצר ובצור נחלים אופיר 24.
※ Θ. Θήσῃ ἐπὶ χώματι ἐν πέτρᾳ, Καὶ ὡς πέτρᾳ χειμάρρου Σωφίρ.

ובצור נחלים אופיר Σ. καὶ ἐν τῷ ἀκροτόμῳ ὡς ὀχετοὺς χρυσίου πρωτείου. Ο. καὶ ὡς πέτρα χειμάρρου Σωφίρ.

ותגזר־אמר ויקם לך 28. Ο. ἀποκαταστήσει δέ σοι δίαιταν. Θ. Καὶ ὁρίζεις ῥῆμα καὶ στήσεταί σοι.

כי־השפילו ותאמר גוה ושח עינים יושע ימלט אי־נקי ונמלט בבר כפיך 29. ※ Θ.
Ὅτι ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν καὶ ἐρεῖς, ὑπερηφανεύ-
※ σατο. Καὶ κύφοντα ὀφθαλμοῖς σώσει. Ῥύσεται
※ ἀθῷον, Καὶ διασωθήσῃ ἐν καθαραῖς χερσί σου.

ונמלט בבר כפיך 30. Σ. Καὶ διαφεύξεται καθαρότητι χειρῶν ἕκαστος. Ο. καὶ διασωθήσῃ ἐν καθα-

fundamento eorum. ※ Et dixisti, quid novit
※ Deus? & an per nebulam judicat? Nubes
※ latibulum ejus: non videbitur. Et ambitum
※ cæli percurrit. Ergone semitam sæculi custo-
※ dis, quam calcaverunt viri iniqui, qui
※ capti sunt immaturi? Fluminis decurren-
※ tis fundamenta eorum. *Vulg. & dicis, Quid enim novit Deus? & quasi per caliginem judicat. Nubes latibulum ejus, nec nostra considerat, & circa cardines cæli perambulat. Numquid semitam sæculorum custodire cupis; quam calcaverunt viri iniqui? Qui sublati sunt ante tempus suum, & fluvius subvertit fundamentum eorum.*

14. *Heb.* ambitum. *S.* circumscriptionem. *LXX.* gyrum. *Vulg. cardines.*

16. *Heb.* qui succisi sunt, & non tempus. *S.* capientur (*vel* destruentur) ante tempus. *LXX.* qui capti sunt immaturi. *Vulg. qui sublati sunt ante tempus.*

17. *Heb.* quid operabitur. *LXX.* quid inducet. *Th.* quid facit. *Vulg. & quasi nihil posset facere.*

18. *Heb.* & ipse implevit domos eorum bono. *A. Th.* & ipse implevit domos eorum bonis. *LXX.* ille vero implevit domos eorum bonis. *Vulg. Cum ille implesset domos eorum bonis.*

20. *H.* Si non succisa fuit subsistentia nostra, & residuum eorum devoravit ignis. ※ Num-
※ quid non demolita est substantia eorum, &
※ reliquias eorum comedit ignis? *Vul. Nonne succisa est erectio eorum, & reliquias eorum devoravit ignis?*

Heb. si non succisa fuit. *LXX.* si non deleta est. *Alius*, si quidem deleta est. *Vulg. Nonne succisa est.*

22. *Heb. A. Vulg.* legem. *S.* confessionem. *LXX.* enuntiationem.

24. *H.* Et pone super pulverem munitionem, & in petra torrentes Ophir. ※ *Th.* & pones illud
※ super aggerem in petram, & in saxa tor-
※ rentis Ophir. *Vulg. Dabit pro terra silicem, & pro silice torrentes aureos.*

Heb. & in petra torrenres Ophir. *S.* & in prærupto quasi rivos auri primi. *LXX.* & tamquam petra torrentis Sophir. *Vulg. & pro silice torrentes aureos.*

28. *H.* & decernes sermonem, & firmus erit tibi. *LXX.* & restituet tibi habitaculum. *Th.* & definies verbum, & stabit tibi. *Vul. Decernes rem, & veniet sibi.*

29 *H.* Cum humiliaverint se, & dices: Exaltatio, & demissum oculis salvabit. Liberabit insulam innocens, & liberabirur in puritate volarum tuarum. ※ *Th.* quia humiliavit se-
※ metipsum, & dices elevatus est superbia.
※ Et inclinatum oculis salvabit. Erue inno-
※ centem, & salvaberis in munditia manuum
※ tuarum. *Vulg. Qui enim humiliatus fuerit, erit in gloria: & qui inclinaverit oculos, ipse salvabitur. Salvabitur innocens: salvabitur autem in munditia manuum suarum.*

30. *Heb.* & liberabitur in puritate volarum tuarum. *S.* & effugiet munditiâ manuum

ραῖς

ἐν καθαραῖς χερσί σε.

unumquisque. *LXX.* & salvare in mundis manibus tuis. *Vul. salvabitur autem in munditia manuum suarum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXII. Job.

v. 3. Σ. μὴ χρήζει ἱκανὸς &c. Sic Colb. Orat. Reg. unus, Nicet. & Drusius. In hæc autem, ἢ ὠφέλεια, ὅτι ἁπλώσῃς, notat Colbertinus præmisso asterisco, Θ. μέχρι τῶν κ'. quo significari videtur viginti versiculos sequentes ad unum Theodotionem emendatos fuisse.

v. 4. Ἀλλ. διαλεχθήσεταί σοι. Colbertinus. Regius autem unus, διελεγχθήσεταί σοι.

v. 6. Σ. ἐπ' ἀναιτίως. Sic Regii duo & Orat. Drusius autem ἀναιτίως solum.

v. 10. Σ. ὁ ταράσσων σε φόβος ἐξαίφνης. Sic Colbertin & Regius unus recte. Nicetas autem & Drusius ἐξαίφνιος pro ἐξαίφνης habent perperam, ut ex Hebraica voce פתאם arguitur.

v. 11. Α. Θ. καὶ πλῆθος ὑδάτων καλύψει σε. Sic Colbert. & Reg. unus, qui postremus habet πλῆθος. Drusius & Nicetas loco τῶν Α. Θ. habent, ἄλλοι, leguntque καλύψαι.

v. 12. ἄλλος, ὑψοῦ. Colb. & Regius unus.

v. 13. Colbertinus hanc notam habet, ἐκ Θ. οἱ η'. id est, *Hi octo versus ex Theodotione.* In Edit. quoque Latina, unde interpretationem desumsimus, hi versiculi asteriscis notantur.

v. 14. Σ. περιγραφὴν. Colbert. & Regius unus.

v. 16. Σ. ἀλλωθέντων πρὸ καιροῦ. Sic omnes.

v. 17. Θ. τί ἐργάσεται. Sic omnes.

v. 18. Α. Θ. καὶ αὐτὸς δὲ ἐνέπλησε τοὺς οἴκους αὐτῶν ἀγαθῶν. Sic Reg. unus. At Colb. & Regius alter, Α. Θ. καὶ αὐτὸς tantum. Drusius, Θ. αὐτὸς δὲ ἐνέπλησε tantum.

v. 20. Colbertinus notat ἐκ Θ. οἱ β'. i. *Hi duo versiculi ex Theodotione.* Cum asteriscis, ut & Colbertinus, adfert Editio Latina Hieronymi.

Ibid. ἄλλος, οἱ μὲν ἠφανίσθησαν. Colbert.

v. 22. Α. νόμον. Σ. ἐξομολόγησιν. Colb. & Reg. unus.

v. 24. Colbert. ut supra ἐκ Θ. οἱ β'. Hi autem duo versiculi asteriscis item notantur in Edit. Latina.

Ibid. Σ. καὶ ἐν τῷ ἀκρότ. Sic omnes. Apud Drusium deest καί.

v. 28. Θ. καὶ ἀνοίξει ῥῆμα &c. Omnes.

v. 29. Colbertinus, ἐκ Θ. οἱ δ'. Notans hos quatuor versiculos ex Theodotione desumtos esse. In Editione Latina lapsu graphico obeli positi fuerant pro asteriscis.

v. 30. Σ. καὶ διασωθήσεται καθαρ. &c. Colb. Regii duo, Nicetas & Drusius

CAPUT XXIII. JOB.

עד־תכונתו אערכה לפניו משפט 3. Σ. ἕως τῆς ἕδρας αὐτοῦ· παραθήσω ἔμπροσθεν αὐτοῦ κρίσιν. Ο. καὶ ἔλθοιμι εἰς τέλος· εἴποιμι δὲ ἐμαυτοῦ κρίμα.

מלים 5. Σ. ῥήματα. Ο. ἰάματα.

יריב עמדי 6. Σ. διαδικάζεταί μοι. Ἀλλ. διαδικάσεί με. Ο. ἐπελεύσεταί μοι.

לא אך־הוא ישם בי Σ. μόνον αὐτὸς μὴ ἐπιθέσθω μοι. Ο. εἶτα ἐν ἀπειλῇ μοι οὐ χρήσεται.

8. הן קדם אהלך ואיננו ואחור ולא־אבין לו Σ. ἰδοὺ ἐὰν προέρχωμαι αὐτὸν, ἀφανής ἐστιν· κἂν ἀκολουθῶ, οὐκ αἰσθήσομαι. Ο. εἰ γὰρ πρῶτος πορεύσομαι, καὶ οὐκέτι εἰμί· τὰ δὲ ἐπ' ἐσχάτοις τί οἶδα.

שמאול בעשתו ולא־אחז יעטף ימין ולא אראה 9. ※ Θ. ἀριστερᾷ ποιήσαντος αὐτοῦ, ※ καὶ οὐ κατέσχον. περιβαλεῖ δεξιᾷ, καὶ οὐκ ※ ὄψομαι.

בחנני 10. Α. ἐδοκίμασαν. Ο. διέκρινε δέ με.

באשרו אחזה רגלי 11. Ο. ἐξελεύσομαι δὲ ἐν ἐντάλμασιν αὐτοῦ. ※ Θ. ἐκράτησεν ὁ πούς μου

3. Heb. usque ad locum ejus: disponerem ad facies ejus judicium. *S.* usque ad sedem ejus, apponam in conspectu ejus judicium. *LXX.* & venerim in finem, dicam vero mei ipsius judicium. *Vulg. & veniam usque ad solium ejus. Ponam coram eo judicium.*

5. *Hebr.* eloquia. *S. Vulg.* verba. *LXX.* sanationes.

6. *H. Alius,* disceptabit mecum. *S.* disceptat mecum. *LXX.* superveniet mihi. *Vul. contendat mecum.*

Heb. non tamen ipse ponet in me. *S.* solummodo ipse ne imponat mihi. *LXX.* deinde in minis me non utetur. *Vulg. nec magnitudinis sua mole me premat.*

8. *Heb.* En ante ibo, & non ipse; & retro, & non intelligam eum. *S.* Ecce si præcessero eum, non apparet; & si sequar, non sentiam. *LXX.* Nam si primus ambulavero, & non ultra sum; quæ autem in novissimis, quid novi? *Vulg. Si ad Orientem iero, non apparet; si ad Occidentem, non intelligam eum.*

9. *H.* Sinistrâ cum faciet ipse, & non apprehendam: operiet dexterâ, & non videbo. ※ *Th.* Ad lævam quid agam? non apprehen-※ dam. Convertatur ad dexteram, & non ※ videbo. *Vul. Si ad sinistram, quid agam? non apprehendam eum: si me vertam ad dexteram, non videbo illum.*

10. *H. Vulg.* probavit me. *A.* probaverunt. *LXX.* probavit autem me.

11. *H.* in gressum ejus apprehendit pes meus *LXX.* egrediar autem in præceptis ejus. ※ *Th.*

※ τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ.

※ tenuit pes meus vias ejus. *Vul. vestigia ejus secutus est pes meus.*

15. על־כן מפניו אבהל אתבונן ואפחד ממנו ※ A. Θ. ἐπὶ τούτῳ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ κα-
※ τασπουδασθῶ, (al. πτάρυγμαι) κατανοήσω
※ καὶ πτοηθήσομαι ἐξ αὐτοῦ. Ἀλλ. ἀμηχανῶ, καὶ
※ κατανοῶν πτοοῦμαι.

15. *Heb.* Idcirco a facie ejus terrebor, intelligam & timebo ab eo. ※ *A. Th.* Idcirco a
※ facie ejus turbabor: considerabo, & timebo
※ ab eo. *Alius*, anxius sum, & considerans obstupesio. *Vulg. Et idcirco a facie ejus turbatus sum, & considerans eum, timore solicitor.*

הבהילני 16. Σ. ἐθορύβησέ με. O. ἐσπούδασέ με.

16. *Heb.* terruit me. *S. Vul.* conturbavit me. *LXX.* solicitavit me.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIII. Job.

v. 3. Σ. ἕως τῆς ἕδρας &c. Sic Regii duo, Orat. Nicetas & Drusius.

v. 5. Σ. ῥήματα. Regii duo, Orat. & Drusius.

v. 6. Σ. διαδικάζεταί μοι. Reg. unus, Orat. Nicetas & Drusius; alter vero Regius, διαδικάσει με.

Ibid. Σ. μόνον αὐτὸς &c. Sic omnes.

v. 8. Σ. ἰδοὺ ἐὰν &c. Sic omnes. Colbertinus tamen habet, αἰσθήσομαι pro αἰσθάνομαι.

v. 9. Colbertinus hic habet cum asterisco, ἐκ Θ. οἱ β'. i. *Hi duo versiculi ex Theodotione.* Editio Latina Hieronymi hos versiculos cum asteriscis adfert, quales nos edimus: sed a Græco discrepant.

v. 10. A. ἐδοκίμασεν. Colbert. & Reg. unus.

v. 11. Θ. ἐκράτησεν &c. Hæc asterisco notantur in Colbertino, eorumque versio in Editione item Latina Hieronymi asterisco notatur, qualem nos damus.

v. 15. Colbertinus præmisso asterisco, ἐκ τῶν Ἀκύλα καὶ Θ. οἱ β'. πτάρυγμαι. id est, *Hi duo versiculi ex Aquila & Theodotione.* Illud autem πτάρυγμαι videtur item esse Aquilæ & Theodotionis, loco τοῦ κατασπουδασθῶ, quod hodie in versione τῶν O. legitur. Editio Latina Hieronymi quam sequimur, habet *turbabor*, & hos duos versiculos asteriscis notat. Drusius ad hanc vocem אבהל hoc ceu scholion adfert, ἐθροήθην καὶ ἐταράχθην, i. *perculsus & turbatus sum.*

v. 16. Σ. ἐθορύβησέ με. Sic Colbert. & Reg. unus.

CAPUT XXIV. JOB.

עתים 1. A. Θ. καιροί. O. ὧραι.

לא ידעו ימיו ※ (οὐκ οἴδασι τὰς ἡμέρας αὐτοῦ)

1. HEbr. *A. Th. Vulg.* tempora. *LXX.* horæ. *Hebr.* non viderunt dies ejus. ※ nes-
※ cierunt dies ejus. *Vul. ignorant dies illius.*

ישיגו 2. A. προσλαμβάνουσιν, al. προσελάβου, al. προσελάβοντο, al. προσλαμβάνοντες. O. ὑπερέβησαν.

2. *Heb.* attigerunt. *A.* assumunt. *al.* assumpsisti. *al.* assumpserunt, *al.* assumentes. *LXX.* trangressi sunt. *Vul. transtulerunt.*

חמור 3. O. ὑποζύγιον. Ἄλλος, ὄνον.

3. *Hebr. Alius*, *Vulg.* asinum. *LXX.* subjugale.

יטו אביונים מדרך 4. Σ. παρέτρεψαν γὰρ πενήτων ὁδόν. O. ἐξέκλιναν ἀδυνάτους ἐξ ὁδοῦ δικαίας.

4. *Heb.* divertere facient egentes de via. *S.* subverterunt enim pauperum viam. *LXX.* divertere fecerunt impotentes a via justa. *Vul. subverterunt pauperum viam.*

יחד חבאו ענוי־ארץ Σ. ὁμοῦ ἀφανεῖς ἐποίησαν πραεῖς γῆς. O. ※ Θ. ὁμοθυμαδὸν δὲ ἐκρύβησαν ※ πραεῖς γῆς.

Heb. pariter latuerunt humiles terræ. *S.* & simul latentes fecerunt mites terræ. *LXX.* ※ *Th.* & simul absconditi sunt mites terræ. *Vul. oppresserunt pariter mansuetos terræ.*

פראים 5. O. ὄνοι. ※ ἄγριοι.

5. *Hebr. Vulg.* onagri. *LXX.* asini. ※ feri.

במדבר ὁ Ἑβραῖος, ἐπ' ἐρήμου. O. ἐν ἀγρῷ.

H. Hebr. Int. Vulg. in deserto. *LXX.* in agro.

יצאו בפעלם משחרי לטרף A. ἐξέρχονται ἐν κατέργῳ αὐτῶν, ὀρθρίζοντες εἰς ἅλωσιν. Σ. ἐκπορεύονται. O. ἐξελθόντες τὴν ἑαυτῶν τάξιν.

Hebr. egressi sunt ad opus suum surgentes mane ad rapinam. *A.* egrediuntur in opus suum mane surgentes ad capturam. *S.* exeunt. *LXX.* egressi suum ipsorum ordinem. *Vul. egrediuntur ad opus suum: vigilantes ad prædam.*

ערבה לו לחם לנערים Σ. ἡδὺς ἑκάστῳ αὐτῶν ἄρτος εἰς νεανίσκους. O. ※ Θ. ἡδύνθη αὐτῷ ἄρτος εἰς νεωτέρους.

Heb. solitudo ei panis pueris. *S.* suavis unicuique ipsorum panis ad pueros. *LXX.* ※ *Th.* suavis factus est ei panis in adolescentes. *Vul. præparant panem liberis.*

מזרם הרים ירטבו 8. O. ※ Θ. ἀπὸ ψεκάδων ὀρέων ὑγραίνονται.

8. *H.* ab inundatione montium madescunt. *LXX.* ※ *Th.* de stillicidiis montium madescent. *Vulg. quos imbres montium rigant.*

ועל־עני יחבלו 9. Σ. καὶ πτωχοὺς ἐνεχύραζον. O. ἐκπεπτωκότα δὲ ἐταπείνωσαν.

9. *Heb.* super pauperem accipient pignus. *S.* & a paupere pignus tollebant. *LXX.* eum autem qui ceciderat humiliaverunt. *Vulg. & vulgum pauperem spoliaverunt.*

ואלוה לא־ישים תפלה המה היו במרדי־אור 12. Σ. ὁ Θεὸς δὲ οὐκ ἐμπνεῖ μωρίαν. ἀλλ' αὐτοὶ γεγόνασιν ἀποστάται φωτός. O. αὐτὸς δὲ διὰ τί τούτων ἐπισκοπὴν οὐ πεποίηται; ἐπὶ γῆς ὄντων καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν.

12. *Heb.* & Deus non ponet insulsum: ipsi fuerunt inter rebelles luminis. *S.* Deus autem non inspirat stultitiam. Sed ipsi fuerunt deficientes a luce. *LXX.* ipse cur horum visitationem non fecit: cum super terram ipsi essent, & non agnoverunt. *Vul. & Deus inultum abire non patitur. Ipsi fuerunt rebelles lumini.*

ובלילה יהי כגנב ועין נאף שמרה נשף לאמר
לא־תשורני עין וסתר פנים ישים חתר בחשך
בתים יומם חתמו־למו לא־ידעו אור כי יחדו
בקר למו צלמות כי יכיר בלהות צלמות קל־
הוא על־פני־מים 14. ※ Καὶ νυκτὸς ἔσται
※ ὡς κλέπτης. Καὶ ὀφθαλμὸς μοιχοῦ ἐφύλαξε
※ σκότος, Λέγων, οὐ προσνοήσει με ὀφθαλμός.
※ Καὶ ἀποκρυβὴν προσώπου ἔθετο. Διώρυξεν
※ ἐν σκότει οἰκίας. Ἡμέρας ἐσφράγισαν ἑαυτούς.
※ Οὐκ ἐπέγνωσαν φῶς. Ὅτι ὁμοθυμαδὸν τὸ
※ πρωῒ αὐτοῖς σκιὰ θανάτου. Ὅτι γνώσεται
※ ταραχὰς σκιᾶς θανάτου. Ἐλαφρός ἐστιν ἐπὶ
※ πρόσωπον ὕδατος.

14. *Heb.* & in nocte erit tamquam fur: & oculus adulteri observavit crepusculum, dicendo, Non aspiciet me oculus, & absconsionem facierum ponet. Fodit in tenebris domos, die signaverunt sibi: non cognoverunt lucem. Quia pariter mane eis umbra mortis. Cum agnoverit terrores umbræ mortis: levis ipse super facies aquarum. ※ *Th.* Et nocte
※ erit sicut fur. Oculus adulteri observat te-
※ nebras, dicens, Non videbit me oculus. Et
※ latibulum faciei posuit. Suffodit in tene-
※ bris domos. Per diem obsignaverunt se-
※ metipsos. Non cognoverunt lucem, quia
※ simul eis mane umbra mortis. Quia co-
※ gnoscet perturbationem umbræ mortis.
※ Lævis est super faciem aquæ. *Vul. Per noctem vero erit quasi fur. Oculus adulteri observat caliginem dicens non me videbit oculus: & operiet vultum suum. Perfodit in tenebris domos, sicut in die condixerant sibi, & ignoraverunt lucem. Si subito apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis: & sic in tenebris quasi in luce ambulant. Lævis est super faciem aquæ.*

סתר פנים ישים 15. Σ. σκέπαστρον προσώπου περιτιθέμενος. O. ἀποκρυβὴν προσώπου ἔθετο.

15. *Heb.* absconsionem facierum ponet. *S.* operimentum vultus circumponens. *LXX.* operimentum faciei posuit. *Vul. & operiet vultum suum.*

חתמו־למו לא־ידעו אור כי יחדו בקר למו צלמות כי יכיר בלהות צלמות 16. Σ. ὡς ἐν σφραγῖδι κρύψουσιν ἑαυτούς, ἐὰν γένηται αὐτοῖς ὄρθρος σκιὰ θανάτου. φωραθεὶς γὰρ ἀνύποπτος ἔσται βιασθεὶς θανάτῳ. O. ἐσφράγισαν ἑαυτούς, οὐκ ἐπέγνωσαν φῶς· ὅτι ὁμοθυμαδὸν αὐτοῖς τὸ πρωῒ σκιὰ θανάτου, ὅτι ἐπιγνώσεται ταραχὰς σκιᾶς θανάτου.

16. *Heb.* signaverunt sibi, non cognoverunt lucem, quia pariter eis mane umbra mortis, cum agnoverit terrores umbræ mortis. *S.* quasi in sigillo abscondent seipsos, si fuerit eis matutinum umbra mortis: deprehensus enim de medio tolletur morte violenta. *LXX.* obsignaverunt seipsos, non cognoverunt lucem. Quia simul eis mane umbra mortis, quia cognoscet tumultum umbræ mortis. *Vul. Sicut in die condixerant sibi, & ignoraverunt lucem: Si subito apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis: & sic in tenebris quasi in luce ambulant.*

על־פני־מים 18. Σ. ἐπιπλέων ὕδατι. O. ἐπὶ πρόσωπον ὕδατος.

18. *Heb.* super facies aquarum. *S.* innavigans aquæ. *LXX. Vul.* super faciem aquæ.

ככל 24. O. ὥσπερ μολόχη. Ἄλλος, ὥσπερ χλόη.

24. *Hebr.* sicut omnes. *LXX.* sicut malva. *Alius*, sicut herba. *Vul. sicut omnia.*

ואם־לא אפו 25. Σ. ἀλλὰ νῦν. O. εἰ δὲ μή.

25. *H.* & si non, ubi. *S.* sed nunc. *LXX.* alioquin. *Vul. Quod si non est ita.*

וישם לאל מלתי Σ. καὶ τάξει παρὰ τῷ Θεῷ τὸν λόγον ὑπὲρ ἐμοῦ. O. καὶ θήσει εἰς οὐδὲν τὰ ῥήματά μου.

Hebr. & ponet ad Deum sermonem meum. *S.* & statuet apud Deum sermonem pro me *LXX.* & ponet in nihilum verba mea. *Vul. & ponere ante Deum verba mea.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIV. Job.

v. 1. A. Θ καιροί. Colbert. & Reg. unus.

Ibid. Illud, *nescierunt dies ejus*, non expressum in LXX. asterisco notatur in Edit. Latina Hieronymi. Ex Latinis Græca restituta uncinis inclusimus.

v. 2. A. περιελαμβάνοντο. Sic unus. Reg. περιειλάβοντο. Colbert. περιεῖλαβεν. Nicetas, περιλαμβάνοντες.

v. 3. Αλλ. ὄνον. Colbert. & Reg. unus.

v. 4. Σ. παρέτρεψαν τοὺς &c. Colb. Reg. unus & Drus.

Ibid. Σ. ὁμοῦ ἀφανεῖς &c. Omnes. Lectionem vero τῶν O. ex Theodotione desumtam cum asterisco & Θ. notat Colbertinus, & Editio Latina Hieronymi, cujus versionem adhibemus.

v. 5. Vox ἄγριοι asterisco notatur, & in Editione Lat. *feri* notatur cum asterisco.

Ibid. ὁ Ἑβραῖος, ἐπ' ἐρήμῳ. Drusius.

Ibid. A. ἐξήρχοντο ἐν κατ- Omnes. Colbertinus tamen habet ἐπήρχονται. Sed alio loco idem legit ἐξήρχονται. Idem Codex hæc notat in versionem τῶν O. τάξιν οὐ κεῖται ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ. Σ. ἐκπεριϊόντες. Sic Reg. unus.

Ibid. Σ. ἡδὺς ἑκάστῳ αὐτῶν &c. Sic omnes Ibidem autem notat Colbertinus literam Θ. præmisso asterisco, ut indicet versionem quæ ἐν τοῖς O. habetur, esse Theodotionis. Similiter Editio Lat. eidem asteriscum præmittit.

v. 8. Hæc pariter asterisco notantur in Colbert. cum nota Θ. Asteriscus etiam præmittitur in Edit. Latina.

v. 9. Σ. καὶ πτωχὸν ἐνεχύραζον. Omnes.

v. 12. Σ. ὁ Θεὸς δὲ οὐκ &c. Hunc insignem Symmachi locum ex Colbertino & ex duobus Regiis mutuamur.

v. 14. Hi novem versiculi asteriscis notantur in Colbertino, quemadmodum & in Edit. Latina Hieronymi, unde versionem mutuamur.

v. 15. Σ. σκέπασμα προσώπου &c. Sic omnes mss. & Nicetas.

v. 16. 17. Σ. ὡς ἐν σφραγῖδι &c. Hunc Symmachi locum, cujus minimam partem adfert Drusius, plenum ex mss. mutuamur.

v. 18. Σ. ἐπιπλέων ὕδατι. Sic legendum, non ut habent aliquot mss. & Drusius, ἐπιπλέον.

v. 24. Αλλ. ὥσπερ χλόη. Sic unus.

v. 25. Σ. ἀλλὰ νῦν. Colbert.

Ibid. Σ. καὶ τάξει &c. Ita Colbert. & Reg. unus.

CAPUT XXV. JOB.

המשל 2. A. Θ. ἐξουσίας. O. προοίμιον.

שלום Οἱ λοιποί, τὴν εἰρήνην. O. τὴν σύμπασαν.

היש מספר לגדודיו 3. Σ. μὴ ἔστιν ἀριθμὸς τῶν στρατιῶν αὐτοῦ; O. μὴ γάρ τις ὑπολάβοι ὅτι ἐστὶ παρέκλυσις πειραταῖς.

אורהו Σ. ἐπιτάγματα. O. ἔνεδρα παρ' αὐτοῦ.

ומה־יזכה ילוד אשה 4. Σ. διὰ τίνος ἀῤῥύπτος ἔσται τεχθεὶς ὑπὸ γυναικός. O. ἢ τίς ἂν ἀποκαθαρίσαι αὑτὸν γεννητὸς γυναικός.

לא־זכו 5. A. οὐ διαυγασθήσεται. O. οὐ καθαρά.

2. **H**Ebr. dominium. *A. Th.* dominii. *LXX.* exordium. *Vul. potestas.*

Hebr. Reliqui, pacem. *LXX.* universitatem. *Vul. concordiam.*

3. *Hebr.* Numquid est numerus agminibus ejus? *S.* Num est numerus exercituum ejus? *LXX.* Nemo enim putet esse moram piratis. *Vul. Numquid est numerus militum ejus?*

Hebr. lux ejus. *S.* præcepta. *LXX.* insidiæ ab eo. *Vul. lumen illius.*

4. *Hebr.* & quomodo mundus erit natus muliere. *S.* quare mundus erit natus e muliere. *LXX.* & quisnam mundaverit se natus ex muliere. *Vul. aut apparere mundus natus de muliere.*

5. *Hebr.* non sunt mundæ. *A.* non dilucidæ erunt. *LXX.* non mundæ. *Vulg. non sunt mundæ.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXV. Job.

v. 2. A. Θ. ἐξουσίας. Colbert. & Reg. unus.

Ibid. οἱ λοιποί, τὴν εἰρήνην. Colb.

v. 3. Σ. μὴ ἔστιν &c. Colb. Orat. Reg. unus, Nicetas & Drusius.

Ibid. Σ. ἐπιτάγματα. Colbert. & Drusius.

v. 4. Σ. διὰ τίνος &c. Colb. Reg. unus, Orat. Nicetas & Drusius.

v. 5. A. οὐ διαυγασθήσεται. Reg. unus.

CAPUT XXVI. JOB.

ועצת 3. A. Σ. συνεβούλευσας. O. συμβεβούλευσαι.

הרפאים יחוללו מתחת מים ושכניהם ערום
שאול נגדו ואין כסות לאבדון נטה צפון
על־תהו תלה ארץ על־בלימה צרר־מים

3. **H**Ebr. *A. S.* consuluisti. *LXX. Vul.* dedisti consilium.

5. *Hebr.* Numquid gigantes formabuntur de sub aquis, & habitatores eorum. Nudus infernus coram eo, & non operimentum perditioni. Extendens Aquilonem super vacuum,

בעביו ולא נבקע ענן תחתם מאחז פני־כסה פרשז עליו עננו חק חג על־פני־מים עד־תכלית אור עם־חשך 5. ※ Θ. Μὴ
※ γίγαντες μαιωθήσονται, Ὑποκάτωθεν ὕδατος,
※ καὶ τῶν γειτόνων αὐτοῦ; Καὶ οὐκ ἔστι περιβό-
※ λαιον τῇ ἀπωλείᾳ. Ἐκτείνων βορέαν ἐπ᾽
※ οὐδέν, Κρεμάζων γῆν ἐπὶ μηδενός. Δεσ-
※ μεύων ὕδωρ ἐν νεφέλαις αὐτοῦ, Καὶ οὐκ
※ ἐῤῥάγη νέφος ὑποκάτω αὐτοῦ. Ὁ κρατῶν
※ πρόσωπον θρόνου, Ἐκπετάζων ἐπ᾽ αὐτὸν νέφος
※ αὐτοῦ. Πρόσταγμα ἐγύρωσεν ἐπὶ πρόσωπον
※ ὕδατος; Μέχρι συντελείας φωτὸς μετὰ
※ σκότους.

suspendens terram super nihilum, ligans aquas in nubibus suis, & non scissa est nubes sub eis: tenens facies solii: expandit super illud nubem suam, statutum circino descripsit super facies aquarum, usque ad perfectionem lucis cum obscuritate. ※ *Th.* Numquid gigantes
※ redigentur in nihilum subter aquam, &
※ proximi eorum? Nudus infernus coram eo,
※ & non est velamen perditioni. Extendens
※ Aquilonem super nihilum, suspendens ter-
※ ram super nihilum in aërem, ligans aquam
※ in nubibus suis, & non est scissa nubes ab eo.
※ Qui tenet faciem solii, & extendens super
※ eum nubem suam. Præceptum circumde-
※ dit super faciem aquæ, usque ad consum-
※ mationem lucis. *Vul. Ecce gigantes gemunt sub aquis, & qui habitant cum eis. Nudus est infernus coram illo, & nullum est operimentum perditioni. Qui extendit Aquilonem super vacuum, & appendit terram super nihilum. Qui ligat aquas in nubibus suis, ut non erumpant pariter deorsum. Qui tenet vultum solii sui, & expandit super illud nebulam suam. Terminum circumdedit aquis, usque dum finiantur lux & tenebræ.*

הרפאים A. Ῥαφαείμ. Σ. θεομάχοι. O. Θ. γίγαντες.

Hebr. A. Raphaim. *S.* Dei hostes. *LXX. Th. Vul.* gigantes.

ושכניהם Σ. καὶ οἱ γειτνιῶντες αὐτοῖς. O. Θ. καὶ τῶν γειτόνων αὐτοῦ.

Hebr. & habitatores eorum. *S.* & qui vicini erant eis. *LXX. Th.* & vicinos ejus. *Vul. & qui habitant cum eis.*

על־תהו 7. A. ἐπὶ κενώματι. O. ἐπ᾽ οὐδέν.

7. *Hebr. Vul.* super vacuum. *A.* super inane. *LXX.* super nihilum.

לא־נבקע 8. O. οὐκ ἐῤῥάγη. Ἄλλος, οὐκ ἔῤῥανε.

8. *Hebr. LXX.* non scissa est. *Alius*, non irrigavit. *Vulg. non erumpant.*

פרשז עליו עננו 9. O. ἐκπετάζων ἐπ᾽ αὐτὸν νέφος αὐτοῦ. Ἄλλος, ἔθετο σκότος ἀποκρυφὴν αὐτοῦ.

9. *H.* expandit super illum nubem suam. *LXX.* extendens super eum nubem suam. *Alius*, posuit tenebras latibulum suum. *Vul. & expandit super illud nebulam suam.*

חק חג 10. Σ. ὅρον περιέγραψεν. O. πρόσταγμα ἐγύρωσεν.

10. *H.* statutum descripsit circino. *S.* terminum circumscripsit. *LXX.* præceptum circumdedit. *Vul. terminum circumdedit.*

ירופפו 11. A. διεκινήθησαν. O. ἐπετάσθησαν.

11. *H.* conterentur. *A.* concussæ fuerunt. *LXX.* expansæ sunt. *Vulg contremiscunt.*

ויתמהו Σ. θαμβοῦνται. O. ἐξέστησαν.

H. & admirabuntur. *S.* obstupescunt. *LXX.* obstupuerunt. *Vul. pavent.*

מחץ רהב 12. Σ. συγκλᾷ ἀλαζονείαν. O. ἔστρωται τὸ κῆτος.

12. *H.* percussit superbiam. *S.* confringit arrogantiam. *LXX.* stratus est cetus. *Vul. percussit superbum.*

נחש ברח Σ. 13. τὸν ὄφιν τὸν συγκλείοντα. O. δράκοντα ἀποστάτην.

13. *H.* serpentem fugacem. *S.* serpentem concludentem. *LXX.* draconem desertorem. *Vul. coluber tortuosus.*

ומה־שמץ דבר נשמע בו ורעם גבורתו מי יתבונן 14. Σ. τί δὲ ψιθύρισμα τῶν λόγων αὐτοῦ ἀκουσόμεθα, ὅπου βροντὴν δυναστείας αὐτοῦ οὐδεὶς ἐννοήσει. O. καὶ ἐπὶ ἰκμάδα λόγου ἀκουσόμεθα ἐν αὐτῷ. σθένος δὲ βροντῆς αὐτοῦ τίς οἶδεν.

14. *H.* & quam pusillum verbum audivimus ab eo, & tonitru fortitudinum ejus quis intelliget. *S.* quid vero susurrum sermonum ejus audiemus, quando tonitru potentiæ ejus nemo cogitabit: *LXX.* & super stillam verbi audiemus in eo: virtutem autem tonitrui ejus quis scivit? *Vul. & cum vix parvam stillam sermonis ejus audierimus, quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVI. Job.

v. 3. A. Σ. συνεβούλευσας. Colbert.

v. 5. Colbertinus cum asteriscis habet ια Θ. οἱ ια. id est, *Hi undecim versiculi ex Theodotione*, videlicet inducti sunt in versionem LXX Hos item versiculos asteriscis notat Editio Latina Hieronymi, unde versionem excerpsimus. Ultimus porro versiculus deficit: ac post illud, *ad consummationem lucis*, addas, *cum tenebris*, ut cum Hebræo consonet עם־חשך

v. 5. A. Ῥαφαείμ. Σ. θεομάχοι. Sic Colbert. & Reg. unus. Vide in Lexico Hebraïco infra ad vocem רפאים

ibid. Colb. Σ. καὶ οἱ γειτνιῶντες αὐτοῖς, melius quam Drusius qui habet γείτονες.

v. 7. A. ἐπὶ κενώματι. Sic omnes.

v. 8. Ἀλλ. ἐν ὕψεσι. Colb. Suspectum.

v. 9. Ἀλλ. ἰθεῶ ὅλως διαπεφυκὼς αὐτοῦ. Colb.

v. 10. Σ. ὅρον περιέγραψεν. Omnes.

v. 11. A. διεκπετάσθησαν. Omnes. Et similiter sequentem Symmachi lectionem, θαμβοῦνται.

v. 12. Σ. συγκλᾷ ἀλαζονείαν. Omnes.

v. 13. Σ. τὸν ὄφιν τὸν συγκλείοντα. Omnes. Vide vocem בריח in Lexico Hebraico.

v. 14. Σ. τὸ δὲ ψιθύρισμα &c. Hunc locum Symmachi mutilum adfert Drusius. Sed Colbert. Orat. & Nicetas plenum habent, ut nos edimus.

CAPUT XXVII. JOB.

ויסף איוב שאת משלו 1. A. καὶ προσέθηκεν Ἰὼβ ἄρας τὴν παραβολὴν αὐτοῦ. O. ἔτι δὲ προσθεὶς Ἰὼβ εἶπε τῷ προοιμίῳ.

הסיר משפטי 2. Σ. ὃς παρεῖδε τὴν κρίσιν μου. O. ὅς οὕτω με κέκρικε.

כי־כל־עוד נשמתי בי 3. Σ. ὅτι μέχρις οὗ ἡ ἀναπνοή μου ἐν ἐμοί. O. εἰ μὴν ἔτι τῆς πνοῆς μου ἐνούσης.

לא־אסיר תמתי 5. Σ. οὐκ ἐκστήσομαι τῆς ἁπλότητός μου. O. οὐ γὰρ ἀπαλλάξω μου τὴν ἀκακίαν μου.

לא ארפה 6. O. οὐ μὴν προῶμαι. Ἀλλ. οὐ μὴ προῶμαι. Θ. οὐκ ἀφήσω.

כי יבצע 8. Οἱ λοιποὶ, ὅτι πλεονεκτεῖ. O. ὅτι ἐπέχει.

כי־תבוא 9. Οἱ λοιποὶ, μὴ ἐπελθούσης. O. ἢ ἐπελθούσης.

ונחלת עריצים משדי יקחו 13. Σ. Θ. καὶ κληρονομία ἣν οἱ ἀκαμπεῖς παρὰ τοῦ ἱκανοῦ κομίζονται. O. κτῆμα δὲ δυναστῶν ἐλεύσεται παρὰ παντοκράτορος ἐπ᾽ αὐτούς.

נקי 17. A. Θ. ἀθῷοι. Σ. ἀναίτιοι. O. ἀληθινοί.

נצר 18. ※ Σ. ὃ συνετήρησε.

בלהות 20. A. Σ. ἀνυπαρξία. O. αἱ ὀδύναι.

לילה גנבתו סופה A. Σ. Θ. νυκτὸς ἐν περιστάσει μὴ ἐκφύγοι. O. νυκτὶ δὲ ὑφείλετο αὐτὸν γνόφος.

ישאהו קדים וילך וישערהו ממקומו וישלך עליו ולא יחמול מידו ברוח יברח ישפק עליו כפימו וישרק עליו ממקומו 21. ※ Θ. Ἀναλήψεται αὐτὸν καύσων, καὶ ἀπελεύσεται, Καὶ

1. HEbr. & addidit Job assumere parabolam suam. *A.* & addidit Job assumens parabolam suam. *LXX.* adhuc autem adjiciens Job dixit procemio. *Vul. addidit quoque Job assumens parabolam suam.*

2. *H.* removere fecit judicium meum. *S.* qui neglexit judicium meum. *LXX.* qui sic me judicavit. *Vulg. qui abstulit judicium meum.*

3. *H.* quia omni tempore halitus meus in me. *S.* quia donec halitus meus in me. *LXX* si quidem adhuc halitu meo immanente. *Vul. quia donec superest halitus in me.*

5. *Heb.* non removebo perfectionem meam: *S.* non recedam a simplicitate mea. *LXX.* non enim separabo a me innocentiam meam. *Vulg. non recedam ab innocentia mea.*

6. *H.* non dimittam eam. *LXX.* non certe dimittam. *al.* nequaquam dimittam. *Th.* non amittam. *Vul. non deseram.*

8. *H.* cum corraserit. *Reliqui*, quia avarus est. *LXX.* quia expectat. *Vul. si avare rapiat.*

9. *Heb. Vul.* cum venerit. *Reliqui*, ipsa non adveniente. *LXX.* aut adveniente.

13. *H.* & hæreditatem fortium ab omnipotente accipient. *S. Th.* & hæreditas quam inflexibiles a Deo referunt. *LXX.* possessio vero potentium veniet ab omnipotente super eos. *Vul & hæreditas violentorum, quam ab omnipotente suscipient.*

17. *H. Vulg.* innocens. *A. Th.* innocentes. *S.* inculpati. *LXX.* veraces.

18. *Hebr. Vulg.* custos. ※ *Sym.* quæ servavit.

20. *Hebr.* terrores. *A. S.* inexistentia. *LXX.* dolores. *Vulg. inopia.*

Heb. nocte furatus est eum turbo. *A. S. Th.* nocte in adverso casu ne effugiat. *LXX.* nocte autem sustulit eum caligo. *Vul. nocte opprimet eum tempestas.*

21. *H.* Tollet eum Eurus, & ibit, & turbine commovebit eum de loco suo: & projiciet super eum, & non parcet: de manu ejus fugiendo fugiet. Plaudet super eum palmis suis, & sibilabit super eum de loco suo. ※ *Th.* Tollet

※ λικμήσει αὐτὸν ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ. Καὶ ἐπιῤῥίψει
※ ἐπ' αὐτὸν, καὶ οὐ φείσεται. Ἐκ χειρὸς αὐτοῦ
※ φυγῇ φεύξεται. Κροτήσει ἐπ' αὐτὸν χεῖρας αὐτοῦ.
※ Καὶ συριεῖ αὐτὸν ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ.

קדים O. καύσων. Ἄλλος, ὡς κονιορτός.

וישרק 23. Σ. ἐκσυριεῖ. O. καὶ συριεῖ.

※ eum æstus, & abibit, & ventilabit eum de
※ loco suo, & projiciet super eum, & non
※ parcet. De manu enim ejus fugâ fugiet.
※ Plaudet super eum manibus suis, & trahet
※ eum de loco suo. *Vul. Tollet eum ventus urens, & auferet, & velut turbo rapiet eum de loco suo. Et mittet super eum, & non parcet: de manu ejus fugiens fugiet. Stringet super eum manus suas, & sibilabit super illum intuens locum ejus.*

21. *H.* Eurus. *LXX.* æstus. *Alius*, ut pulvis. *Vul. ventus urens.*

23. *Hebr. LXX. Vulg.* & sibilabit. *S.* exsibilabit.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVII. Job.

v. 1. A. καὶ προσέθηκεν &c. Regius unus, Nicetas & Drusius.

v. 2. Σ. ὃς παρῶσε &c. Colbert. Regius unus, Orat. Nicetas & Drusius.

v. 3. Σ. ὅτι μέχρις οὗ &c. Colbertinus.

v. 5. Σ. μὴ ἐκστήσομαι &c. Omnes.

v. 6. Θ. ὡς ἀφ' οὗ. Colb. Reg. unus.

v. 8. οἱ λοιποὶ, ὅτι πλεονεκτεῖ. Sic Colbert. Regius unus, Nicetas & Drusius.

v. 9. οἱ λοιποὶ, μὴ ἐπελθούσης. Colbert.

v. 13. Σ. Θ. καὶ κληρονομία &c. Sic omnes: sed Drusius, κληρονομίαν.

v. 17. A. Θ. ἀθῷος. Σ. ἀναίτιος. Colbert. & Reg. unus.

v. 18. Colbert. in hæc verba, ὃ συνετήρησε, quæ ibi in textu locantur, in marg. asteriscum ponit hæc spectantem, ὃ συνετήρησε, ubi versio Lat. Hieron. habet, *quæ servavit*. Hæc vero absunt hodie a versione τῶν O. sed olim ex Symmacho addita fuerant, ut indicat Colb. his verbis, ἐκ τῶν Σ. *ex versione Symmachi.*

v. 20. A. Σ. ἀνυπαρξία. Sic Colbert. & Reg. unus. Drusius vero uni Symmacho tribuit. Supra cap. 18. v. 14. eamdem vocem vertit Aquila ἀνυπαρξία.

Ibid. A. Σ. Θ. νυκτὸς ὡς πειρασμοῦ &c. Colb. & Reg. unus.

v. 21. Colbert. cum asteriscis, ἐκ Θ. οἱ ϛ'. id est, *Hi sex versus ex Theodotione.* Notantur item asteriscis in Edit. Latina Hieronymi: sed asterisci quidam excidêre, ut contingit non raro in ea Editione.

v. 21. Ἀλλ. ὡς κονιορτός. Colbert.

v. 23. Σ. ἐκσυριεῖ. Colbert. & Reg. unus.

CAPUT XXVIII. JOB.

יצק 1. Οἱ λοιποὶ, ὅθεν χωνεύεται. O. ὅθεν διηθεῖται.

ואבן יצוק נחושה 2. ὁ Ἑβραῖος, χαλκὸς δὲ ἀπὸ λίθων χωνεύεται. O. χαλκὸς δὲ ἴσα λίθῳ λατομεῖται.

קץ 3. A. πέρας. Σ. προθεσμίαν. O. τάξιν. Θ. πέρας.

נעו ארץ ממנה יצא־לחם ותחתיה נהפך
כמו־אש מקום־ספיר אבניה ועפרת זהב לו
נתיב לא־ידעו עיט ולא שזפתו עין איה
לא־הדריכהו בני־שחץ לא־עדה עליו שחל
בחלמיש שלח ידו 4. ※ Θ. ἐσαλεύθησαν. Γῆς
※ ἐξ αὐτῆς ἐξελεύσεται ἄρτος. Ὑποκάτω αὐτῆς
※ ἐστράφη ὡσεὶ πῦρ. Τόπος σαπφείρου ὁ λίθος
※ αὐτῆς, Καὶ χῶμα χρυσίον αὐτῆς. Τρίβος
※ οὐκ ἔγνω αὐτὴν πετεινὸν, Καὶ οὐ παρέβλεψεν
※ αὐτὴν ὀφθαλμὸς γυπός. Οὐκ ἐπάτησαν αὐτὴν
※ υἱοὶ ἀλαζόνων, Οὐ παρῆλθεν αὐτὴν λέων.
※ Ἐν ἀκροτόμῳ ἐξέτεινε χεῖρα αὐτοῦ.

1. HEbr. fundent. *Reliqui.* unde confletur. *LXX.* unde percolatur. *Vul. in quo conflatur.*

2. *H.* & lapis fusus æs. *Hebræus*, æs autem e lapidibus conflatur. *LXX.* æs autem quemadmodum lapis cæditur. *Vulg. & lapis solutus calore, in æs vertitur.*

3. *H. A.* finem. *S.* tempus præstitutum. *LXX.* ordinem. *Th.* terminum. *Vul. tempus.*

4. *H.* motæ sunt. Terra ex ipsa egredietur panis, & subter eam versus est ut ignis: locus Sapphiri lapides ejus, & pulveres auri ei. Semitam non cognovit avis, nec vidit eam oculus vulturis. Non calcaverunt eam filii superbiæ: non transiit juxta eam leo: In silicem misit manum suam. ※ *Th.* & commoti sunt.
※ Terra de qua egressus est panis subter eam
※ versus est quasi ignis. Locus Sapphiri lapi-
※ des ejus, & aurum ejus agger est. Semitam
※ quam non cognovit avis, nec vidit eam
※ oculus vulturis, nec calcaverunt eam filii
※ arrogantium, nec transiit super eam leo.
※ In durissimo lapide extendit manum suam.
Vul. & invios. Terra, de qua oriebatur panis in loco suo, igne subversa est. Locus Sapphiri lapides ejus, & glebæ illius aurum. Semitam ignoravit avis, nec intuitus est eam oculus vulturis. Non calcaverunt eam filii institorum, nec pertransivit

בצורות 10. Ο. δίνας. Αλλ. θῖνας. Θ. ὀχυρώματα.

יארים Σ. ῥεῖθρα. Ο. ποταμῶν.

ראתה עינו Οἱ λοιποὶ, εἶδεν αὐτοῦ. Ο. εἶδέ μου ὁ ὀφθαλμός.

חבש 11. Α. Θ. ἐξηρεύνησεν. Ο. ἀνεκάλυψεν.

ותעלמה יצא אור Σ. ἀπὸ δὲ ὑποφορουμένου προῆλθε φῶς. Ο. ἔδειξε δὲ αὐτοῦ δύναμιν εἰς φῶς.

תמצא 12. Οἱ λοιποὶ, εὑρεθήσεται. Ο. εὑρέθη.

ערכה 13. Α. τάξιν αὐτῆς. Σ. τίμημα αὐτῆς. Ο. ὁδὸν αὐτῆς. Θ. σύνεσιν.

תהום אמר לא בי־היא וים אמר אין עמדי
לא־יתן סגור תחתיה ולא ישקל כסף מחירה
לא תסלה בכתם אופיר בשהם יקר וספיר
לא־יערכנה זהב וזכוכית ותמורתה כלי־פז
ראמות וגביש לא יזכר ומשך חכמה מפנינים
לא־יערכנה פטדת־כוש בכתם טהור לא
תסלה 14. ※ Θ. Ἄβυσσος εἶπεν, οὐκ ἔστιν
※ ἐν ἐμοί, Καὶ θάλασσα εἶπεν, οὐκ ἔστι
※ μετ' ἐμοῦ. Οὐ δώσει συγκλεισμὸν ἀντ' αὐτῆς,
※ Καὶ οὐ σταθήσεται ἀργύριον ἀντάλλαγμα αὐ-
※ τῆς, Καὶ οὐ συμβασταχθήσεται χρυσίῳ Ὠφείρ.
※ Ἐν ὄνυχι, χρυσίῳ καὶ σαπφείρῳ. Οὐκ ἰσω-
※ θήσεται αὐτῇ χρυσίον καὶ ὕαλος, Καὶ τὸ
※ ἄλλαγμα αὐτῆς σκεύη χρυσᾶ. Μετέωρα καὶ
※ Γαβὶς οὐ μνησθήσεται. Καὶ ἕλκυσον σοφίαν
※ ὑπὲρ τὰ ἐσώτατα. Οὐκ ἰσωθήσεται αὐτῇ
※ χρυσίον Αἰθιοπίας, Χρυσίῳ καθαρῷ οὐ συμ-
※ βασταχθήσεται.

לא תסלה 16. Α. οὐκ ἀναβληθήσεται. Ο. οὐ συμβασταχθήσεται.

בכתם אופיר Σ. χρυσίῳ πρωτείῳ. Ο. χρυσίῳ σωφίρ.

בשהם Ο. ἐν ὄνυχι τιμίῳ. Ἄλλος, σαρδονυχίῳ.

וזכוכית 17. [Σ.] κρύσταλλος διαφανής. Ο. ὕαλος.

ותמורתה כלי־פז Σ. οὐδὲ ἀντικαταλλαγήσεται σκεύεσι χρυσοῖς. Ο. καὶ τὸ ἄλλαγμα αὐτῆς σκεύη χρυσᾶ.

ראמות וגביש לא יזכר 18. Σ. ὑψηλὰ καὶ ὑπερηρμένα οὐ μνησθήσεται. Ο. μετέωρα καὶ γαβὶς

per eam leana. Ad silicem extendit manum suam.

10. *H.* in rupibus. *LXX.* gurgites. *Al.* oras. *Th.* munimenta. *Vul. in petris.*

Heb. Vul. rivos. *S.* fluenta. *LXX.* fluviorum.

H. Vul. vidit oculus ejus. *Reliqui.* vidit (oculus) ejus. *LXX* vidit meus oculus.

11. *H.* fasciavit. *A. Th.* perscrutatus est. *LXX.* revelavit. *Vul. scrutatus est.*

Heb. & absconditum educet lucem. *S.* ex despecto autem processit lux. *LXX.* ostendit autem virtutem suam in lumine. *Vul. & abscondita in lucem produxit.*

12. *Heb. Reliqui*, invenietur. *LXX.* inventa est. *Vul. invenitur.*

13. *H. A.* ordinem ejus. *S. Vul.* pretium ejus. *LXX.* viam ejus. *Th.* intelligentiam.

14. *H.* Vorago dixit, Non in me ipsa; & mare dixit, Non apud me. Non dabitur aurum purum pro ea, & non ponderabitur argento pretium ejus: non æstimabitur cum auro Ophir, cum onyche pretioso & sapphiro. Non adæquabit eam aurum & crystallus, nec permutatio ejus vas obrizi. Coralia & unio non commemorabuntur, & attractio sapientiæ præ margaritis. Non adæquabit eam smaragdus Æthiopiæ, cum auro mundo non æstimabitur. ※ *Th.* Abyssus dixit, Non est in me,
※ & mare dixit, Non est mecum. Non dabi-
※ tur aurum conclusum pro ea, & non ap-
※ pendetur argentum in commutatione ejus.
※ Non erit deterior auro Ophir, onyche
※ pretioso & sapphiro: non æquabitur ei au-
※ rum & vitrum, nec commutatio ejus vasa
※ aurea: & excelsa & Gabis non erunt in
※ memoria, & trahes sapientiam de occultis.
※ Non componetur ei topazium Æthiopiæ:
※ auro mundo non comparabitur. *Vul. Abyssus dicit, Non est in me: & mare loquitur, Non est mecum. Non dabitur aurum obrizum pro ea, nec appendetur argentum in commutatione ejus. Non conferetur tinctis Indiæ coloribus, nec lapidi Sardonycho pretiosissimo, vel Sapphiro. Non adæquabitur ei aurum vel vitrum, nec commutabuntur pro eo vasa auri: Excelsa & eminentia non memorabuntur comparatione ejus: trahitur autem sapientia de occultis. Non adæquabitur ei topazius de Æthiopia, nec tinctura mundissima componetur.*

16. *H.* non æstimabitur. *A.* non rejicietur. *LXX. Vul.* non conferetur.

H. cum auro Ophir. *S.* auro primo. *LXX.* auro Sophir. *Vul. tinctis Indiæ coloribus.*

H. cum onyche. *LXX.* in onyche pretioso. *Alius*, Sardonychio. *Vul. nec lapidi Sardonycho.*

17. *H.* crystallus. *S.* crystallus pellucida. *LXX. Vul.* vitrum.

Heb. & permutatio ejus vas obryzi. *S.* neque commutabitur vasis aureis. *LXX.* & commutatio ejus vasa aurea. *Vul. nec commutabuntur pro ea vasa auri.*

18. *H.* coralia & unio non commemorabuntur. *S. Vul.* excelsa & eminentia non memora-

οὐ μνησθ-

ὐ μνησθήσεται.

ומשך חכמה מפנינים A. γλυκὺ δὲ σοφία παρὰ τὰ περίβλεπτα. O. καὶ ἕλκυσον σοφίαν ὑπὲρ τὰ ἐσώτατα.

לא תסלה 19. Σ. οὐκ ἀναβληθήσεται. O. οὐ συμβαστασθήσεται. Ἄλλος, οὐκ ἀντισταθμισθήσεται.

ונעלמה מעיני כל־חי ומעוף השמים נסתרה 21. ※ Θ. λέληθε πάντα ἄνθρωπον, καὶ ἀπὸ πε-※ τεινῶν τοῦ οὐρανοῦ ἐκρύβη.

הבין 23. Σ. συνῆκεν. O. συνέστησεν.

ומים תכן במדה 25. A. καὶ ὕδωρ ἐσταθμήσατο, (al. ἐσταθμίσατο) ἐν καταμετρήσει. Σ. ὕδωρ δὲ ἐξίσωσε μέτρῳ. O. ὕδατος μέτρα.

לחזיז קולות 26. Σ. εἰς κτύπον φωνῶν. O. ἐν ἀνάγματι φωνάς.

הבינה וגם־חקרה 27. O. ἑτοιμάσας ἐξιχνίασεν. Θ. διέταξεν αὐτὴν καὶ ἐρευνήσεν αὐτήν.

buntur. *LXX.* sublimia & Gabis non memorabuntur.

H. & attractio sapientiæ præ margaritis. *A.* dulcis autem sapientia est præ rebus spectabilibus. *LXX.* & trahe sapientiam præ rebus intimis. *Vul. trahitur autem sapientia de occultis.*

19. *H.* non æstimabitur. *S.* non rejicietur. *LXX.* non conferetur. *Alius*, non comparabitur. *Vulg. nec... componetur.*

21. *H.* abscondit se ab oculis omnis viventis, & a volucri cœli occultata est. ※ *Th.* latet ab ※ oculis hominis, & a volucrum cœli abscon-※ dita est. *Vulg. Abscondita est ab oculis omnium viventium, volucres quoque cœli latet.*

23. *H. S.* intellexit. *LXX.* constituit. *Vulg. intelligit.*

25. *H.* & aquas appendat in mensura. *A.* & aquam ponderavit dimensione. *S.* aquam vero adæquavit mensuræ. *LXX.* ... aquæ mensuras. *Vulg. & aquas appendit in mensura.*

26. *Heb.* coruscationi tonitruorum. *S.* ad strepitum vocum. *LXX.* in concussione voces. *Vulg. procellis sonantibus.*

27. *H.* præparavit eam, & etiam investigavit eam. *LXX.* cum parasset, investigavit. *Th.* ordinavit eam & perscrutatus est eam. *Vulg. & præparavit & investigavit.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVIII. Job.

v. 1. οἱ λοιποὶ, ὅθεν χωνευθῇ. Sic omnes.

v. 2. ὁ Ἑβραῖος, χαλκὸς δὲ ἀπὸ λίθων χωνεύεται. Omnes.

v. 3. A. τέλος, Σ. περιορισμόν. Θ. πέρας. Reg. unus, Orat. Nicetas & Drusius.

v. 4. Colbertinus ad verbum ἐσαλεύθησαν, hæc notat, præmisso asterisco, ἐκ Θ. τὸ ἡμιστίχιον, ὁμοίως καὶ οἱ θ'. id est, *Ex Theodotione hemistichium, sive media pars hujus versiculi, similiterque novem versiculi sequentes.* qui versiculi asteriscis notantur in eodem Codice. Hemistichium autem dicitur, vox ἐσαλεύθησαν, cujus versio Latina, *commoti sunt*, asterisco signatur etiam in Editione Latina Hieronymi, ut & novem versiculi sequentes, quales nos repræsentamus. Ubi notes etiam hos tres versiculos, qui pertinent ad versum 3. & 4. hujus Capitis: *Et omnem finem ipse invenit, Lapis tenebræ & umbra mortis, Discissio torrentis a cinere:* asteriscis notari in eadem Edit. Latina. Sed cum hos minime notet Colbertinus, nec plena fides semper habenda sit eidem Editioni Latinæ, hæc monuisse satis esto.

v. 10 Θ. ὀχυρώματα. Sic Regii duo, Orat. & Drusius. Ibid. Nicetas. Θ. ὀχυρώματα. Σ. ῥεῖθρα male; nam versio illa Symmachi ad sequentem vocem pertinet, ut in iisdem mss. indicatur, & res ipsa docet.

v. 11. A. Θ. ἐξηρεύνησεν. Regii duo & Orat. Aquilæ tribuunt; Colbert. Nicetas & Drusius, Theodotioni. Puto utriusque esse.

Ibid. Σ. ἀπὸ δὲ ὑπερ- &c. Colbert. & Reg. unus.

v. 12. οἱ λοιποὶ, εὑρεθήσεται. Regii, Colbert. Orat. & Drusius.

v. 13. A. τάξιν &c. Sic omnes.

v. 14. Colbertinus habet, ἐκ Θ. οἱ ιβ'. id est, *hi duodecim versiculi ex Theodotione desumti sunt.* Qui versiculi in eodem Codice asteriscis notantur, itemque in Editione Latina Hieronymi, in qua tamen aliquot asterisci hinc inde Librarii oscitantia prætermissi sunt.

v. 16. A. οὐκ ἀναβληθήσεται. Omnes mss. & Drusius.

Ibid. Σ. χρυσίῳ πρωτείῳ. Sic omnes mss. & Drusius.

Ibid. Ἀλλ. σαρδονυχίῳ. Drusius.

v. 17. Σ. κρύσταλλος διαφανής. Hanc lectionem adferunt Colbertinus & Reg. unus sine Interpretis nomine. Putamus esse Symmachi: sed rem non exploratam esse duobus uncinis indicamus.

Ibid. Σ. οὐδὲ ἀντικαταλλαγήσεται &c. Sic omnes mss. & Drusius.

v. 18. Σ. ὑψηλὰ καὶ &c. Sic locum plenum habent omnes mss. truncatum adtulerat Drusius. LXX. habent, μετέωρα καὶ Γαβίς. In eum vero locum hoc notatur in Colbertino: τινές φασιν ὅτι Γαβεὶς λέγεται τὸ ὑπερέχον τοῦ χείλους τοῦ μεδίμνου, ὃ καλεῖται κομμυλᾶτον. i. *Quidam dicunt Gabis vocari, quod supereminet in labro medimni, & vocatur cumulatum.*

Ibid. A. γλυκὺ δὲ &c. Colbert. Orat. Nicetas & Drusius.

v. 19. Σ. οὐκ ἀναβληθήσεται. Nicetas. Sic eamdem vocem vertit Aquila supra v. 16. Ἀλλ. οὐκ ἀντισταθμισθήσεται. Colbertinus.

v. 21. Colbertinus cum asterisco, ἐκ Θ. οἱ β'. i. *Hi duo versiculi ex Theodotione.* In Editione Latina, secundus versiculus, *& a volucrum cœli abscondita est;* & sequens, *perditio & mors dixerunt*, asteriscis notantur. Sed ibi asterisci frequenter secus quam oportebat locantur. Præstat Colbertinum sequi. In eâdem versione Latina, hi duo versiculi, *Et viam tempestatis vocibus. Tunc vidit eam, & exposuit eam;* quorum prior pertinet ad hodiernum versum 26. posterior ad 27. asteriscis notantur secus quam in Colbertino.

v. 23. Σ. συνῆκεν. Sic omnes.

v. 25. A. καὶ ὕδωρ &c. Has Aquilæ & Symmachi lectiones exhibent omnes mss. & editi.

v. 26. Σ. εἰς κτύπον φωνῶν. Omnes.

v. 27. Θ. διέταξεν &c. Omnes.

CAPUT XXIX. JOB.

מי־יתנני כירחי־קדם 2. A. Σ. τίς δῴη με κατὰ τοὺς μῆνας τοὺς προτέρους. O. τίς ἄν με θείη κατὰ μῆνα ἔμπροσθεν.

כימי אלוה ישמרני O. ἡμερῶν, ὧν με ὁ θεὸς ἐφύλαξεν. Θ. κατὰ τὰς ἡμέρας ἃς ὁ θεὸς ἐφύλαξέ με.

בהלו 3. O. ηὔγει. Ἄλλος, ἔλαμπεν.

כאשר הייתי בימי חרפי 4. Σ. ὥσπερ ἤμην ἐν ἡμέραις νεότητός μου. O. ὅτε ἤμην ἐπιβρίθων ὁδούς.

בסוד אלוה עלי אהלי Σ. ὁπότε περιέφραττεν ὁ θεὸς τὴν σκηνήν μου. O. ὅτε ὁ θεὸς ἐπισκοπὴν ἐποιεῖτο τοῦ οἴκου μου.

סביבותי נערי 5. O. κύκλῳ δέ μου οἱ παῖδες. Ἄλλος, ἀγόμενοι ὑπ' ἐμοῦ.

נערים 8. Σ. Θ. νέοι. O. νεανίσκοι.

קמו עמדו Σ. παρίσταντο. O. ἔστησαν.

שרים 9. Οἱ λοιποὶ, οἱ ἄρχοντες. O. ἁδροί.

ותעידני 11. A. Σ. ἐμαρτύρησε περὶ ἐμοῦ. O. ἐξέκλινε.

ברכת אובד עלי תבא 13. ※ εὐλογία ἀπολ-
※ λυμένου, ἐπ' ἐμὲ ἔλθοι.

תבא Σ. κατήντα. O. ἔλθοι.

ולב אלמנה ארנן O. στόμα δὲ χήρας με εὐλόγησε. Θ. καὶ καρδίαν χήρας ηὔφρανα.

ואמר עם־קני אגוע 18. Σ. ἔλεγον δὲ μετὰ τῆς νοσσιᾶς μου γηράσειν. O. Εἶπα δὲ, ἡ ἡλικία μου γηράσει.

שרשי פתוח אלי־מים וטל ילין בקצירי כבודי חדש עמדי וקשתי בידי תחליף 19. ※ ἡ ῥίζα
※ διήνοικται ἐπὶ ὕδατος, καὶ δρόσος αὐλισθή-
※ σεται ἐν τῷ θερισμῷ μου. Η δόξα μου κενὴ
※ (l. καινὴ) μετ' ἐμοῦ, καὶ τὸ τόξον μου ἐν χειρὶ
※ πορεύεται.

כבודי חדש עמדי 20. Σ. ἡ δόξα μου διακαινώσει παροῦσά μοι. O. ἡ δόξα μου κενὴ μετ' ἐμοῦ.

2. HEbr. quis dabit mihi ſecundum menſes antiquos. *A. S.* quis dederit mihi ſecundum menſes primos. *LXX.* quis utique me ponat ſecundum menſem prius. *Vul. Quis mihi tribuat, ut ſim juxta menſes priſtinos.*

Hrb. ſecundum dies, Deus cuſtodiebat me. *LXX.* dierum, quibus me Deus cuſtodivit. *Th. Vulg.* ſecundum dies quibus Deus cuſtodiebat me.

3. *H.* in faciendo ſplendere ipſum. *LXX.* lucebat. *Alius, Vulg.* ſplendebat.

4. *H.* ſicut eram in diebus opprobrii mei. *S.* ſicut eram in diebus juventutis meæ. *LXX.* cum eram graveſcens viis. *Vulg. ſicut fui in diebus adoleſcentiæ meæ.*

Hebr. in ſecreto Dei in tabernaculo meo. *S.* quando circumvallabat Deus tabernaculum meum. *LXX.* cum Deus viſitationem faciebat domûs meæ. *Vulg. quando ſecreto Deus erat in tabernaculo meo.*

5. *H.* circuitus mei pueri mei. *LXX.* in circuitu autem meo pueri. *Alius*, ducti a me. *Vul. & in circuitu meo pueri mei.*

8. *H.* pueri. *A. S. Th. Vulg.* juvenes. *LXX.* adoleſcentes.

H. ſurgebant, ſtabant. *S.* adſtabant. *LXX.* ſteterunt. *Vulg. aſſurgentes ſtabant.*

9. *Hebr. Reliqui, Vulg.* principes. *LXX.* potentes.

11. *H.* & perhibebat teſtimonium mihi. *A. S.* teſtificatus eſt de me. *LXX.* declinavit. *Vulg. teſtimonium reddebat mihi.*

H. 13. benedictio pereuntis ſuper me veniebat. ※ benedictio perituri ſuper me veniebat. *al.* veniat. *Vul. Benedictio perituri ſuper me veniebat.*

Hebr. Vulg. veniebat. *S.* occurrebat. *LXX.* veniat.

Hebr. & cor viduæ canere faciebam. *LXX.* os autem viduæ me benedixit. *Th.* & cor viduæ exhilaravi. *Vulg. & cor viduæ conſolatus ſum.*

18. *H.* & dicebam, cum nido meo expirabo. *S.* dicebam autem cum nido meo conſeneſcere. *LXX.* Dixi autem, Ætas mea ſeneſcet. *Vulg. Dicebamque: In nidulo meo moriar.*

19. *H.* Radix mea aperta ad aquas, & ros morabitur in meſſe mea. Gloria mea recens mecum, & arcus meus in manu mea innovabitur. ※ Radix mea patet ad aquas, & ros
※ morabitur in meſſe mea. Gloria mea nova
※ mecum, & arcus meus in manu mea gra-
※ dietur. *Vul. Radix mea aperta eſt ſecus aquas, & ros morabitur in meſſione mea. Gloria mea ſemper innovabitur, & arcus meus in manu mea inſtaurabitur.*

20. *Heb.* gloria mea nova mecum. *S.* gloria mea renovabitur præſens mihi. *LXX.* gloria mea vana mecum. *Vulg. gloria mea ſemper innovabitur.*

Digitized by Google

ויחלו 21. Σ. ἐπῄνουν, Ο. προσεῖχον.

אשחק אלהם לא יאמינו 24. Σ. προσεγέλων αὐτοῖς, οἱ δὲ οὐκ ἐπίστευον. Ο. ἐὰν γελάσω πρὸς αὐτοὺς, ὐ μὴ πιστεύσωσι.

ואור פני לא יפילון אבחר דרכם ואשב ראש ואשכון כמלך בגדוד כאשר אבלים ינחם
※ Καὶ φῶς τοῦ προσώπου μου οὐκ ἀπέπι-
※ πτεν. Ἐξελεξάμην ὁδὸν αὐτῶν, καὶ ἐκάθισα
※ ἄρχων, Καὶ κατεσκήνουν ὡσεὶ βασιλεὺς ἐν
※ μονοζώνοις, Ον τρόπον παθεινοὺς παρακαλῶν.

אבחר דרכם 25. Σ. εἰ προῃρούμην ὁδεῦσαι πρὸς αὐτούς. Ο. ἐξελεξάμην ὁδὸν αὐτῶν.

בגדוד Σ. ἐν στρατοπέδῳ. Ο. ἐν μονοζώνοις.

כאשר אבלים ינחם Σ. καθὼς ἀπάγει αὐτοὺς ὁδηγῶν. Ο. ὃν τρόπον παθεινοὺς παρακαλῶν.

21. *Heb.* & expectabant. *S.* laudabant. *LXX.* attendebant. *Vulg. expectabant.*

24. *H.* ridebam ad eos, non credebant. *S.* arridebam eis: illi vero non credebant. *LXX.* si rideam ad eos non credent. *Vulg. Si quando ridebam ad eos non credebant.*

Hebr. & lumen facierum mearum non cadere faciebant. Eligebam viam eorum, & sedebam caput, & habitabam sicut rex in agmine, quemadmodum lugentes consolatur.
※ Et lux vultus mei non concidebat. Elegi
※ viam eorum, & sedi princeps, & habita-
※ bam sicut rex cinctus fortibus, quasi tristes
※ consolans. *Vulg. & lux vultus mei non cadebat in terram. Si voluissem ire ad eos, sedebam primus: cumque sederem quasi rex circumstante exercitu, eram tamen mærentium consolator.*

25. *H.* eligebam viam eorum. *S.* si eligebam iter facere ad eos. *LXX.* elegi viam eorum. *Vulg. si voluissem ire ad eos.*

Heb. in agmine. *S.* in exercitu. *LXX.* in accinctis. *Vulg. circumstante exercitu.*

Hebr. quemadmodum lugentes consolatur. *S.* quemadmodum abducit eos dux itineris. *LXX.* quasi consolans tristes. *Vulg. eram tamen mærentium consolator.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIX. Job.

v. 2. A. Σ. τίς δώῃ μοι κατὰ τοὺς μῆνας τοὺς πρώτους. Sic Colbert. & Regius unus. Alii vero sequentem interpretationem Theodotionis huic adjungunt, quasi Aquilæ & Symmachi esset.

Ibid. Θ. κατὰ τὰς ἡμέρας ἃς ὁ Θεὸς ἐφύλαξέ με. Colbert. & Reg. unus. In aliis hæc prioribus subjunguntur quasi Aquilæ & Symmachi.

v. 3. Ἀλλ. ἔλαμπεν. Colb. & Reg. unus.

v. 4. Σ. ὥσπερ ἤμην &c. Omnes. Colbert. tamen & Regius unus habent, ὥσπερ ὅτε ἤμην &c.

Ibid. Σ. ὁπότε περιέφραξεν ὁ Θεὸς &c. Ita omnes mss. Drusius vero habet, ὁ κύριος.

v. 5. Ἀλλ. οἱ ὑπὸ ἐμοῦ. Colbert. & Reg. unus.

v. 8. Σ. Θ. νέοι. Regius unus. Colbertinus autem deficit usque ad cap. 11.

Ibid. Σ. παρίσταντο. Reg. unus.

v. 9. οἱ λοιποὶ, οἱ ἄρχοντες. Regii Codd. Nicetas & Drusius.

v. 11. A. Σ. ἐμαρτύρησε περὶ ἐμοῦ. Regii, Orat. Nicetas & Drusius.

v. 13. Hunc versiculum cum asterisco habet Editio Latina Hieronymi.

Ibid. Σ. κατευώδωσα. Regii, Orat. Nicetas & Drusius.

Ibid. Θ. καὶ καρδίαν &c. Iidem.

v. 18. Σ. ἔλεγον δὲ &c. Iidem.

v. 19. Hi quatuor versiculi cum asteriscis habentur in Edit. Latina Hieronymi, utpote ex Theodotione huc translati.

v. 20. Σ. ἡ δόξα μου &c. Reg. unus, Nicet. & Drus.

v. 21. Σ. ἐπῄνουν. Reg. unus.

v. 24. Σ. προσεγέλων αὐτοῖς. Orat. Reg. unus, Nicet. & Drusius.

Ibid. Hi quatuor versiculi asteriscis notantur in Edit. Latina Hieronymi.

v. 25. Σ. εἰ προῃρούμην &c. Orat. Reg. unus, Nicetas & Drusius.

Ibid. Σ. ἐν στρατοπέδῳ. Orat. Reg. unus, Nicetas & Drusius.

Ibid. Σ. καθὼς ἀπάγει αὐτοὺς ὁδηγῶν. Sic Orat. Drusius vero omittit, καθώς.

CAPUT XXX. JOB.

צעירים ממני לימים 1. A. βραχεῖς παρ' ἐμὲ ταῖς ἡμέραις. Θ. νεώτεροί μου ἡμέραις. Ο. ἐλάχιστοι.

עם־כלבי צאני Οἱ λοιποὶ, μετὰ τῶν κυνῶν τῶν προβάτων μου. Ο. κυνῶν τῶν ἐμῶν νομάδων.

עלימו אבד כלח 2. Σ. ἀπώλετο αὐτοῖς πᾶν τὸ πρὸς ζωήν. Ο. ἐπ' αὐτοὺς ἀπώλετο ※ συντέλεια.

1. Heb. minimi præ me diebus. *A.* breviores me diebus. *Th.* juniores me diebus. *LXX.* minimi. *Vulg. juniores tempore.*

Heb. cum canibus pecoris mei. *Reliqui*, cum canibus ovium mearum. *LXX.* canibus meorum gregum. *Vulg. cum canibus gregis mei.*

2. *H.* super ipsis periit senium. *S.* periit ipsis quidquid ad vitam pertinebat. *LXX.* super eos peribat consummatio. ※ in eis peribat omnis
※ vita. *Vulg. & vita ipsa putabantur indigni.*

בחסר ובכפן גלמוד 3. O. ἐν ἐνδείᾳ, καὶ λιμῷ ἄγονος.

הקטפים מלוח עלי־שיח 4. Σ. ἀποκνίζοντες φλοιοὺς φυτῶν. O. οἱ περικυκλοῦντες ἅλιμα ἐπὶ ἠχοῦντι.

ושרש רתמים לחמם Σ. καὶ ῥίζα ξύλων ἀγρίων ἡ σίτησις. O. οἱ καὶ ῥίζας ξύλων ἐμασῶντο ἀπὸ λιμοῦ μεγάλου.

בין שיחים ינהקו 7. Σ. μεταξὺ φυτῶν ἀγρίων ἠχοῦντες λιμώδεις. O. ἀναμέσον εὐήχων βοήσονται.

בלי־שם 8. O. ἀτίμων. Ἄλλοι, ἀνωνύμων.

ארחות אידם 12. A. τρίβοις ἐπικλυσμοῦ. O. τρίβους ἀπωλείας.

ישעתי 15. Σ. τὰ καταθύμιά μου. O. ἡ σωτηρία

עברה ישעתי ועתה עלי תשתפך נפשי O. ἡ σωτηρία μου. καὶ νῦν ἐπ' ἐμὲ ἐκχυθήσεται ἡ ψυχή μου.

לילה 17. O. νυκτί. Ἄλλος, νυκτός.

כפי כתנתי יאזרני 18. O. ※ ὥσπερ τὸ περιστόμιον ※ τοῦ χιτῶνος μου περιέσχε με.

עמדתי ותתבנן בי 20. ※ O. ἑστήκασι δέ, καὶ κατενόησάν με.

ותמגגני תשוה 22. O. καὶ ἀπέρριψάς με ἀπὸ σωτηρίας.

טוב קויתי ויבא רע 26. Σ. ἀγαθὰ προσεδόκων, ἦλθε δέ μοι κακά. O. ἐγὼ δὲ ἐπέχων ἀγαθοῖς, ἰδοὺ συνήντησάν μοι μᾶλλον ἡμέραι κακῶν.

ולא־דמו 27. Σ. οὐκ ἐπαύσατο. O. οὐ σιωπήσεται.

לתנים 29. Σ. ἀθυμούντων. O. σειρήνων.

יענה Σ. στρουθοκαμήλων. O. στρουθῶν.

שחר מעלי 30. Οἱ λοιποί, ἐμελανώθη εἰς βάθος. O. ἐσκότωται μεγάλως.

ועצמי־חרה מני־חרב O. τὰ δὲ ὀστᾶ μου ἀπὸ καύματος. Ἄλλος, τὰ δὲ ὀστᾶ μου ※ κατεφρύγη· ἀπὸ καύματος.

3. *H.* in penuria & in esurie solitarius. *LXX.* in egestate & fame sterilis ※ in egestate & fame instabiles. *Vul. egestate & fame steriles.*

4. *Heb.* succidentes malvam super virgulto. *S.* qui vellicant cortices stirpium. *LXX.* qui circuibant alima in resonante. ※ qui rode-※ bant cortices arborum. *Vulg. & mandebant herbas & arborum cortices.*

Heb. & radix juniperorum panis eorum. *S.* & radix lignorum agrestium cibus eorum. *LXX.* qui & radices lignorum manducabant propter magnam famem. *Vulg. & radix juniperorum erat cibus eorum.*

7. *H.* inter arbusta rudebant. *S.* inter frutices agrestes sonantes famelicum. *LXX.* inter bene sonantes clamabunt. ※ & inter arbores clamabant. *Vulg. qui inter hujuscemodi lætabantur.*

8. *Heb. Alii*, absque nomine. *LXX. Vulg.* ignobilium.

12. *H* semitas contritionis suæ. *A.* semitas inundationis. *LXX.* semitas perditionis. *Vulg. quasi fluctibus semitis suis.*

15. *Hebr. Vulg.* salus mea. *S.* desiderabilia mea. *LXX.* salus mea.

Heb. transiit salus mea: Et nunc contra me vertet se anima mea. *LXX.* salus mea. Et nunc super me effundetur anima mea. ※ transiit salus mea. ※ Et nunc super me effundetur anima. *Vul. pertransiit salus mea: Nunc autem in memetipso marcescit anima mea.*

17. *Hebr. LXX. Alius, Vulg.* nocte.

18. *H.* sicut os tunicæ meæ cinxit me. ※ & ※ quasi ora vestimenti mei circumdedit me. *Vulg. quasi capitio tunicæ succinxerunt me.*

20. *H.* steti & intellexisti in me. *LXX.* ※ stete-※ runt, & consideraverunt me. *Vulg. sto, & non respicis me.*

22. *H.* & liquefacies me subtilitate. *LXX.* ※ & projecisti me a salute. *Vul. elisisti me valide.*

26. *H.* bonum expectavi, & venit malum. *S.* bona expectabam, venerunt autem mihi mala. *LXX.* ego autem inhærens bonis, ecce occurrerunt mihi magis dies malorum. *Vulg. expectabam bona, & venerunt mihi mala.*

27. *H.* & non siluerunt. *S.* non cessavit. *LXX.* non silebit. *Vulg. absque ulla requie.*

29. *H.* draconibus. *S.* animo deficientium. *LXX.* sirenum. *Vulg. draconum.*

Hebr. ululæ. *S.* struthocamelorum. *LXX. Vulg.* struthionum.

30. *Hebr. Vulg.* denigrata est super me. *Reliqui*, denigrata est profunde. *LXX.* obtenebrata est valde.

Hebr. & os meum ustulatum est ab æstu. *LXX.* ossa vero mea ab æstu. *Alius*, ossa vero mea. ※ frixa sunt: a caumate. *Vulg. & ossa mea aruerunt præ caumate.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXX. Job.

v. 1. A. βραχεῖς &c. Lectiones Symmachi & Theodotionis habent Orat. Reg. unus, Nicetas & Drusius.

Ibid. οἱ λοιποὶ, μετὰ τῶν κυνῶν &c. Iidem..

v. 2. Σ. ἀπώλετο αὐτοῖς πᾶν τὸ πρὸς ζωήν. Orat. Reg. alter, Nicetas & Drusius. In Editione Latina Hieronymi hæc cum asterisco leguntur, *In eis perierat omnis vita.* Quæ fortasse pertinent ad versionem Symmachi.

v. 3. In Editione Latina cum asterisco legitur, *In egestate & fame instabiles.* Qui sic vertit legisse videtur ἄστατοι, pro ἄγονοι, ut hodie habetur in τοῖς O. Vide in Lexico Hebraïco ad vocem גלמוד

v. 4. Σ. ἀποκνίζοντες φλοιοὺς φυτῶν. Sic Regii duo. Orat. Nicetas & Drusius. In Edit. Latina cum asterisco legitur, *qui rodebant cortices arborum:* quæ ad Symmachi versionem quadrant: LXX. vero longe diversa exprimunt.

Ibid. Σ. καὶ ῥίζα ξύλων ἀγρίων ἡ σίτησις. Sic omnes præter Drusium, qui habet, σίτων ἀγρίων, male

v. 7. Σ. μεταξὺ φυτῶν ἀγρίων ἠχοῦντες λιμώδεις. Sic omnes præter unum Regium, qui habet, λιμώδεις. Ibi Editio Latina cum asterisco, *Et inter arbores clamabant.*

v. 8. Ἄλλος, ἀνωνύμων. Sic Regius unus.

v. 12. A. τρίβους ἐπιβλυσμοῦ. Sic omnes mss. Drusius vero Σ. ἐπιβλυσμοῦ.

v. 15. Σ. τὰ καταθύμιά μου. Omnes.

Ibid. *Transiit*, &c. Sic cum asteriscis habet Editio Latina Hieronymi.

v. 17. Ἀλλ. νυκτός. Reg. unus.

v. 18. Hunc versiculum asterisco notat Editio Latina: unde arguitur fuisse ab Origene inductum.

v. 20. & 21. Hos versiculos asteriscis notat Editio Latina.

v. 26. Σ. ἀγαθὰ προσεδεχόμην &c. Sic Regii, Nicetas & Drusius.

v. 27. Σ. οὐκ ἐπαύσατο. Orat. Regius unus, Nicetas & Drusius.

v. 29. Σ. ἀθυμιῶν. Reg. unus. Videtur autem esse vox corrupta. forte αἰθυιῶν, *mergorum*, vel *fulicarum.*

Ibid. Σ. στρουθοκαμήλων. Omnes. Sic etiam vertit Symmachus Thren. 4. 3.

v. 30. οἱ λοιποὶ, ἐμελανώθη εἰς βάθος. Omnes.

Ibid. Ἄλλος, τὰ δὲ ὀστᾶ μου κατεφρύγη &c. Sic unus. Illud autem, *frixa sunt*, asterisco notatur in Editione Latina.

CAPUT XXXI. JOB.

ברית כרתי לעיני 1. ※ O. διαθήκην ἔθέμην τοῖς ὀφθαλμοῖς μου.

ומה אתבונן על־בתולה Σ. καὶ οὐδὲν ἐνενόησα περὶ παρθένου. O. καὶ οὐ συνήσω ἐπὶ παρθένον.

ונחלת שדי ממרומים הלא־איד לעול 2. O. ※ κληρονομία ἱκανοῦ ἐξ ὑψίστων, οὐαὶ (l. οὐχὶ) ἀπώλεια τῷ ἀδίκῳ.

עם־שוא 5. Σ. Θ. μετὰ ματαιότητος. O. μετὰ γελοιαστῶν.

ישקלני במאזני־צדק 6. A. σταθμίσει με ἐν ζυγῷ δικαίῳ. O. ἕσταμαι γὰρ ἐν ζυγῷ δικαίῳ.

אם תטה 7. Σ. ※ ἀντὶ τοῦ καὶ γνοίη.....

O. Εἰ ἐξέκλινε.

וצאצאי ישרשו 8. Σ. καὶ τὰ ἔκγονά μου ἐκριζωθείη. O. ἄρριζος δὲ γενοίμην ἐπὶ γῆς.

ארבתי 9. A. Σ. ἐνήδρευσα. O. ἐγκάθετος ἐγενόμην.

תטחן 10. ὁ Ἑβραῖος, ἀλέσαι. O. ἀρέσαι.

אמאס 13. A. ἀπέρριψα. Σ. ὑπερεφρόνησα. O. ἐφαύλισα.

וכי־יפקד מה אשיבנו 14. Σ. ἐὰν ἐπιζητῇ τί ἀποκρινοῦμαι αὐτῷ; O. ἐὰν δὲ καὶ ἐπισκοπήν,

1. Heb. Fœdus percussi oculis meis. ※ Testamentum feci oculis meis. *Vul. Pepigi fœdus cum oculis meis.*

Hebr. & quid considerabo super virginem. *S.* & nihil cogitavi de virgine. *LXX.* & non intelligam super virgine. ※ & non cogitavi de virgine. *Vulg. ut ne cogitarem quidem de virgine.*

2. *H.* & hæreditas Saddai de excelsis, nonne contritio iniquo. ※ & hæreditas omnipoten-
※ tis de excelsis. Nonne perditio erit iniquo. *Vulg. & hæreditatem omnipotentis de excelsis? Numquid non perditio est iniquo?*

5. *H.* cum mendacio. *S. Th.* cum vanitate. *LXX.* cum irrisoribus. *Vulg. in vanitate.*

6. *Heb.* appendit me in bilancibus justitiæ. *A.* ponderabit me in statera justa. *LXX.* steti enim in statera justa. *Vulg. appendat me in statera justa.*

7. *Hebr. LXX. Vulg.* si declinavit. *S.* . . .

8. *H.* & germina mea eradicentur. *S. Vul.* & progenies mea eradicetur. *LXX.* sine radice autem sim super terram.

9. *H. A. S. Vulg.* insidiatus sum. *LXX.* obsedi.

10. *H. & Hebræus Int.* molat. *LXX.* placeat. *Vulg. scortum alterius sit.*

13. *Hebr.* abhorrui. *A.* projeci. *S. Vulg.* contempsi. *LXX.* despexi.

14. *Heb.* & cum visitaverit, quid respondebo illi? *S.* si quæsierit, quid respondebo illi? *LXX.* si autem visitationem, quod responsum dabo?

τίνα ἀπόκρισιν ποιήσομαι.

בבטן 15. Σ. ἐν ὁμοίῳ τρόπῳ. Ο. ἐν γαστρί.

ועיני 16. Ο. τὸν ὀφθαλμόν. Ἄλλος, τοῖς δάκρυσιν.

כי מנעורי גדלני כאב ומבטן אמי אנחנה 18. ※ Θ. ὅτι ἐκ νεότητός μου ἐξέτρεφον ὡς πατήρ, ※ καὶ ἐκ γαστρὸς μητρός μου ὡδήγησα.

על־יתום 21. Σ. κατὰ ὀρφανοῦ. Ο. ὀρφανῷ.

משכמה 22. Σ. τοῦ ἀκρωμίου. Ο. κλειδός. Θ. τοῦ αὐχένος.

תפול A. πεσεῖται. Ο. ἀποσταίη.

ומשאהו 23. Σ. καὶ τὸ βάρος αὐτοῦ. Ο. ἀπὸ τοῦ λήμματος αὐτοῦ.

מבטחי 24. Σ. ἀφοβίαν μου. Ο. ἐπεποίθησα. Ἄλλος, ἰσχύν μου.

כביר 25. Σ. ἐνδόξοις. Ο. ἀναριθμήτοις.

ויפת 27. Σ. εἰ ἐπλαθιώθη (f. ἐπλανήθη) Ο. εἰ ἠπατήθη.

וישק ידי לפי Σ. καὶ προσεκύνησεν ἡ χείρ μου περὶ τὸ στόμα μου. Ο. εἰ δὲ χεῖρά μου ἐπιθεὶς ἐπὶ στόματί μου ἐφίλησα.

והתעררתי כי־מצאו רע 29. Σ. καὶ ἐπανέστην ὅτε κατέλαβεν αὐτὸν κάκωσις. Ο. καὶ εἶπεν ἡ καρδία μου, εὖγε.

אם־לא אמרו 31. A. εἰ μὴ εἶπον. Ἄλλος, εἰ μὴ πολλάκις εἶπον. Ο. εἰ δὲ καὶ πολλάκις εἶπον.

מתי אהלי Σ. Θ. οἱ ἄνδρες τῆς σκηνῆς μου. Ο. αἱ θεράπαιναί μου.

מי־יתן מבשרו לא נשבע Ο. τίς ἂν δῴη ἡμῖν τῶν σαρκῶν αὐτοῦ πλησθῆναι. Θ. τίς δῴη τῶν σαρκῶν αὐτοῦ, καὶ ἐμπλησθησόμεθα.

35. ※ χεῖρα δὲ κυρίου εἰ μὴ ἐδεδοίκειν.

בלי־כסף 39. Οἱ λοιποὶ, ἄνευ ἀργυρίου. Ο. ἄνευ τιμῆς.

הפחתי Σ. ἐλπίδος ἐστέρησα. Ο. ἐλύπησα.

תחת חטה יצא חוח 40. Σ. ἀντὶ σίτου βλαστησάτω ἄκανθος. Ο. ἀντὶ πυροῦ ἄρα ἐξέλθοι μοι κνίδη. Θ. ἄκανθα.

באשה Σ. ἀτελεσφόρητα. Ο. βάτος.

Vulg. & cum quæsierit, quid respondebo illi?

15. *H.* in ventre. *S.* in simili modo. *LXX.* in ventre. *Vulg. in utero.*

16. *H. Vulg.* & oculos. *LXX.* oculum. *Alius*, lacrymis.

18. *Heb.* quia a pueritia mea crevit mecum tamquam pater, & ab utero matris meæ deduxi illam. ※ *Th.* quia ab adolescentia mea ※ enutriebam quasi pater: de ventre matris ※ meæ dux eis fui. *Quia ab infantia mea crevit mecum miseratio, & de utero matris meæ egressa est mecum.*

21. *Hebr. S.* contra pupillum. *LXX.* pupillo. *Vulg. super pupillum.*

22. *H.* ab humero. *S.* a summitate humeri. *LXX. Vulg.* a junctura. *Th.* a cervice.

H. A. Vulg. cadat. *LXX.* discedat.

23. *H.* & a celsitudine ejus. *S. Vulg.* & pondus ejus. *LXX.* a prehensione ejus.

24. *Hebr. Vulg.* fiducia mea. *S.* fiduciam meam. *LXX.* confidi. *Alius*, fortitudinem meam.

25. *H.* multum. *S.* gloriosis. *LXX.* innumeris. *Vulg. plurima.*

27. *H.* & seduxit se. *S.* si dilatatum est. *LXX.* si deceptum est. *Vulg. & lætatum est.*

Hebr. & osculata est manus mea os meum. *S.* & adoravit manus mea circa os meum. *LXX.* quod & si manum meam imponens ori meo osculatus sum. *Vulg. & osculatus sum manum meam ore meo.*

29. *Hebr.* & excitavi me, quia invenit eum malum. *S.* & insurrexi, quando comprehendit eum afflictio. *LXX.* & dixit cor meum, Euge. *Vulg. & exultavi, quod invenisset eum malum.*

31. *Heb. A. Vulg.* si non dixerunt. *Alius*, si non sæpe dixerunt. *LXX.* si autem & sæpe dixerunt.

H. S. Th. Vulg. viri tabernaculi mei. *LXX.* ancillæ meæ.

H. Quis det de carne ejus, non saturemur. *LXX.* Quis utique det nobis, ut carnibus ejus saturemur. *Th.* Quis dederit de carnibus suis, & saturabimur. *Vulg. Quis det de carnibus ejus ut saturemur.*

35. ※ manum Domini si non timui.

39. *Hebr. Reliqui*, *Vul.* absque pecunia. *LXX.* sine pretio.

Hebr. efflare feci. *S.* spe privavi. *LXX. Vulg.* afflixi.

40. *H.* pro tritico egrediatur spina. *S.* pro frumento germinet spina. *LXX.* pro tritico germinet mihi urtica. *Th.* spina. *Vul. pro frumento oriatur mihi tribulus.*

Hebr. herba fœtens. *S.* imperfecta. *LXX. Vulg.* spina.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXI. Job.

v. 1. Primus versiculus asterisco notatur in Editione Latina Hieronymi. In Colbertino autem hæc desiderantur usque ad versum 5. hujus Capitis.

Ibid. Tres mss. Σ. κ̀ οὐδὲν ὠνήσατο ἀεὶ ταφίων. Sic Nicetas etiam. Drusius vero ὠνήσατο.

v. 2. Hosce duos versiculos asteriscis notat Editio Latina Hieronymi.

v. 5. Σ. Θ. μετ̀ ματαιότητος. Regius unus. Drusius autem id uni Symmacho tribuit.

v. 6. A. σταθμίοις μου &c. Sic omnes.

v. 7. Σ. ἀντὶ τοῦ κ̀ γνοίη. Sic Colbert. & Reg. unus. Nescio quid sibi velint.

v. 8. Σ. κ̀ τὰ ἔκγονά μου ἐκριζωθείη. Sic omnes mss. recte, atque Nicetas. Drusius vero, κ̀ τὰ ἔγγονά μου ῥιζωθείη: quod omnino contrarium sensum efficit.

v. 9. A. Σ. ἐνέδρευσα. Sic omnes. mss. Nicetas autem habet, οἱ λοιποὶ, ἐνέδρευσα.

v. 10. ὁ Ἑβραῖος, ἀλέσαι. Drusius.

v. 13. A. ἀπέῤῥιψα. Σ. ὑπερεφρόνησα. Hic libri variant. Colbert. Orat. & Reg. unus habent, A. ἀπέῤῥιψα, ὁ ὑπερεφρόνησα. Drusius vero, Σ. ἀπέῤῥιψα. Illud autem, ἀπέῤῥιψα, Aquilæ adscribendum, ut omnes mss. probant: alteram vero lectionem, ὑπερεφρόνησα, Symmachi esse puto.

v. 14. Σ. ἐὰν ἐπιζητῇ, τί ἀποκρινοῦμαι αὐτῷ; Sic omnes mss. & Nicetas. Drusius vero tantum habet, ἐὰν ἐπιζητῇ.

v. 15. Σ. ἐν ὁμοίῳ τρόπῳ. Colbert. Reg. unus, Nicetas & Drusius.

v. 16. Ἀλλ. ἔτι δάκρυον. Sic unus Codex.

v. 18. Colb. ὁμοίως ἐκ Θ. οἱ β'. i. *Similiter ex Theodotione duo versiculi.* Illi autem duo versiculi asteriscis notantur in Editione Latina Hieronymi.

v. 21. Σ. κατ̀ ὀφθαλμῶν. Sic omnes mss. ut est in Hebræo. Nicetas & Drusius, κατ̀ ἐμφανῶν.

v. 22. Σ. τοῦ ἀκρωμίου. Θ. τοῦ αὐχένος. Sic omnes mss. & Nicetas. Drusius vero Θ. Σ. τοῦ αὐχένος τοῦ ἀκρωμίου.

Ibid. A. πεσέτω. Drusius.

v. 23. Σ. κ̀ τὸ βάρος αὐτοῦ. Sic habent omnes mss. numero quatuor, & Nicetas. Drusius autem, ἀπὸ τοῦ βάρους αὐτοῦ.

v. 24. Σ. ἀσφάλειά μου. Omnes.

v. 25. Σ. ἀνδέξεως. Colbert.

v. 27. Σ. οἱ ἐπλατύνθη. Sic mss.

Ibid. Σ. κ̀ προσεκύνησα &c. Sic omnes præter Colbertinum, qui habet προσεκύνησα & στόματός μου.

v. 29. Σ. κ̀ ἐπηγέρθην &c. Omnes.

v. 31. Has lectiones suis Interpretibus adscriptas singulatim adferunt Colbertinus & Regius unus. Nicetas autem & Drusius confertim attulerunt sic: οἱ λοιποὶ, εἰ μὴ πολλάκις εἶπον οἱ ἄνδρες τῆς σκηνῆς μου, τίς δῴη τῶν κρεῶν αὐτοῦ, κ̀ ἐμπλησθησόμεθα.

v. 35. Hunc locum asterisco notant Colbertinus, & Editio Latina Hieronymi. Colbertinus vero hanc notam habet ℞ ℔ ※ μὴ ἐκτεῖναι αὐτὸν κατ̀ τινός. Hæc autem quo pertineant ignoro.

v. 39. οἱ λοιποὶ, ἄνευ ἀργυρίου. Sic Colbert. & Regius unus.

Ibid. Σ. ἐλπίδος ἐστέρησα. Mss. & Drusius.

v. 40. Σ. ἀντὶ σίτου βλαστησάτω ἄκανθος. Orat. Regius unus & Drusius. Θ. ἄκανθα. Colbert. & Regius alter. Nicetas vero totum sic habet. Θεοδοτίων δὲ κ̀ Σύμμαχος, ὁ μὲν ἀντὶ τοῦ σίτου, ἄκανθα ἐξέδωκεν, ὁ δὲ ἀντὶ τοῦ βάτου, ἀπελοσφόρητα. Oratoriensis vero Codex hæc habet, ἕτεροι δὲ οὕτως ἡρμήνευσαν, οὐ δὲ σταχῦς φησι ταῦτ' ... quæ quò pertineant reperire non potuimus.

CAPUT XXXII. JOB.

כִּי הוּא צַדִּיק בְּעֵינָיו 1. Σ. διὰ τὸ αὐτὸν δίκαιον φαίνεσθαι ἐπ' αὐτῶν. Αλλ. ἑαυτῶν. Αλλ. ἐνώπιον αὐτοῦ. O. ἦν γὰρ δίκαιος ἐναντίον αὐτῶν.

בֶּן־בַּרַכְאֵל 2. Οἱ λοιποὶ, υἱὸς τοῦ Βαραχιήλ. O. τοῦ Βαραχιήλ.

רָם Σ. Συρίας. O. Ῥάμ.

מַעֲנֶה 3. Σ. ἐναντίον. O. ἀντίθετα.

חִכָּה אֶת־אִיּוֹב בִּדְבָרִים 4. Σ. ἐξέπληξε τὸν Ἰὼβ λόγοις. O. ὑπέμεινε δοῦναι ἀπόκρισιν Ἰώβ.

וַיִּחַר אַפּוֹ 5. ※ Θ. καὶ ἐθυμώθη ὀργὴ αὐτοῦ.

אַפּוֹ Σ. θυμὸς αὐτοῦ. O. ὀργῇ αὐτοῦ.

דֵּעִי 6. A. Θ. γνῶσιν. O. ἐπιστήμην.

אָכֵן רוּחַ־הִיא בֶאֱנוֹשׁ 8. Σ. ὄντως δὲ πνεῦμα Θεοῦ ἐστιν ἐν ἀνθρώποις. O. ἀλλὰ πνεῦμά ἐστιν ἐν βροτοῖς.

אָזִין עַד־תְּבוּנוֹתֵיכֶם עַד־תַּחְקְרוּן מִלִּין וְעָדֵיכֶם אֶתְבּוֹנָן 11. Σ. ἠκροασάμην ἐφ' ὅσον ἐφρονεῖτε,

1. Hebr. quia ipse justus in oculis suis. S. eo quod ipse justus appareret coram illis. *al. justior* ipsis. *al.* ante se ipsum. *LXX.* erat enim justus coram illis. *Vul. eo quod justus sibi videretur.*

2. *Hebr. Vulg.* filius Barachel. *Reliqui*, filius Barachiel. *LXX.* ipsius Barachiel.

Hebr. LXX. Vulg. Ram. *S.* Syriæ.

3. *Hebr.* responsionem. *S.* oppositum. *LXX.* opposita. *Vulg. responsionem rationabilem.*

4. *H.* expectavit ipsum Job in verbis. *S.* perculit ipsum Job verbis. *LXX.* sustinuerat dare responsionem Job. *Vulg. expectavit Job loquentem.*

5. *Heb.* ※ *Th.* & iratus est furor ejus. *Vulg. iratus est vehementer.*

Hebr. S. furor ejus. *LXX.* irâ suâ. *Vulg. iratus est vehementer.*

6. *H*, scientiam meam. *A. Th.* cognitionem. *LXX.* scientiam. *Vulg. sententiam meam.*

8. *H.* profecto spiritus ipse in homine. *S.* revera autem spiritus Dei est in hominibus. *LXX.* Sed spiritus est in hominibus. *Vulg. Sed, ut video, spiritus est in hominibus.*

11. *Heb.* auscultavi usque ad intelligentias vestras, donec investigaretis sermones: & ad

ἐφ' ὅσον ἐξετάζετε λόγους, καὶ μέχρι τοῦ ἐφικέσθαι ὑμῶν ἐπενόουν. O. ἐνωτίζεσθέ μου τὰ ῥήματα. ἐρῶ γὰρ ὑμῶν ἀκουόντων, ἄχρις οὗ ἐτάσητε λόγους, καὶ μέχρι ὑμῶν συνήσω. Θ. ἰδοὺ ἐξεδεξάμην τοὺς λόγους ὑμῶν.

תחקרון A. ἐξιχνιάσῃ. Σ. ἐξετάζετε. O. ἐτάσητε.

ועדיכם אתבונן והנה אין לאיוב מוכיח עונה אמריו מכם פן־תאמרו מצאנו חכמה אל ידפנו 12. ※ Θ. καὶ μέχρι ὑμῶν συνήσω. καὶ ἰδοὺ οὐκ ※ ἦν τῷ Ἰὼβ ἐλέγχων, ἀνταποκρινόμενος ῥή- ※ ματα αὐτοῦ ἐξ ὑμῶν. ἵνα μὴ εἴπητε, εὕρομεν ※ σοφίαν τοῦ Θεοῦ προσθέμενοι.

חתו לא־ענו עוד העתיקו מהם מלים והוחלתי כי־לא ידברו כי עמדו לא־ענו עוד אענה אף־אני חלקי 15. ※ Θ. Ἐπτοήθησαν οὐκ ἀπε- ※ κρίθησαν ἔτι· Ἐπαλαίωσαν ἐξ αὐτῶν λόγους. ※ Ὑπέμεινα, οὐ γὰρ ἐλάλησαν· ὅτι ἔστησαν, οὐκ ※ ἀπεκρίθησαν· ὅτι ἀποκριθῶ ※ Σ. τὸ μέρος μου.

הציקתני 18. Σ. συγκαίει με. O. ὀλέκει.

כיין לא יפתח 19. Σ. ὡς οἶνος νέος ἀδιάπνευστος. O. ὥσπερ ἀσκὸς γλεύκου ζέων δεδεμένος.

ואענה 20. O. vacant. Θ. καὶ ἀποκριθῶ.

vos conſiderabam. *S.* audivi in quantum ſentiebatis, in quantum examinabatis ſermones, & uſquequo pertingeretis cogitabam. *LXX.* auribus percipite verba mea. Dicam enim vobis audientibus, quoaduſque expendatis ſermones; & uſque ad vos intelligam. *Th.* ecce excepi ſermones veſtros. *Vulg. audivi prudentiam veſtram, donec diſceptaremini ſermonibus: & donec putabam vos aliquid dicere, conſiderabam.*

Hebr. inveſtigaretis. *A.* inveſtigaret. *S.* examinabatis. *LXX.* expendatis. *Vulg. diſceptaremini.*

12. *H.* & ad vos conſiderabam, & ecce non contra Job arguens, reſpondens ſermonibus ejus ex vobis: ne forte diceretis invenimus ſapientiam: Deus propulſavit eum. ※ *Th.* & ※ donec intelligerem vos. Et ecce non eſt qui ※ arguat Job, & reſpondeat ſermonibus ejus ※ ex vobis. Ne dicatis, Invenimus ſapientiam Domini. *Vul. & donec putabam vos aliquid dicere, conſiderabam ſed ut video, non eſt qui poſſet arguere Job, & reſpondere ex vobis ſermonibus ejus. Ne forte dicatis, Invenimus ſapientiam, Deus projecit eum.*

15. *H.* conſternati ſunt, non reſponderunt ultra: removerunt a ſe eloquia. Et expectavi, ſed non locuti ſunt. Sed ſteterunt, non reſponderunt ultra. Reſpondebo etiam ego partem meam. ※ *Th.* Obſtupuerunt, non reſ- ※ ponderunt ultra. Defecerunt ab eis ſermo- ※ nes. Quia ego expectavi, & non ſunt lo- ※ quuti. Steterunt & non reſponderunt ultra. ※ Reſpondebo & ego ※ *S.* partem meam. *Vulg. Extimuerunt, & non reſponderunt ultra, abſtulerunt a ſe eloquia. Quoniam igitur expectavi & non ſunt loquuti: ſteterunt, nec ultra reſponderunt. Reſpondebo & ego partem meam.*

18. *Hebr.* coarctavit me. *S.* comburit. *LXX.* perdit. *Vulg. coarctat me.*

19. *H.* tamquam vinum non aperietur. *S.* ut vinum novum, quod ſpiritum non emiſit. *LXX.* ſicut uter muſto fervens ligatus. *Vulg. quaſi muſtum abſque ſpiraculo.*

20. *Hebr. Th. Vulg.* & reſpondebo. *LXX. vacant.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXII. Job.

v. 1. Σ. δὲ τὸ αὐτὸν &c. Sic omnes.

v. 2. οἱ λοιποὶ, υἱὸς τοῦ Βαραχιὴλ. Colbertinus.

Ibid. Σ. Συρίας Colbertinus & Regius unus. Symmachus hîc ארם habuit pro ארם *Syria.*

v. 3. Σ. ἐναντίον. Colbert. & Regius unus.

v. 4. Σ. ἔπληξε τὸν Ἰὼβ λόγοις. Sic mſſ.

v. 5. Colbertinus præmiſſo aſteriſco Θ. habet, ut notet hæc, καὶ ἐθυμώθη ὀργὴ αὐτοῦ, Theodotionis eſſe. Similiter Editio Latina.

Ibid. Σ. θυμὸς αὐτοῦ. Colbert.

v. 6. A. Θ. γνῶσιν. Colbert.

v. 8. Σ. ὄντως δὲ &c. Sic omnes.

v. 11. Hîc omnia depravarunt Nicetas & Druſius. Interpretationes autem ſuis Auctoribus redditas edimus ut habentur in Codicibus Colbertino & duobus Regiis. Colbertinus vero hæc de more appoſitis aſteriſcis exhibet, qualia erant in vetuſtis Exemplaribus. Sic autem habet ex Olympiodoro. ἕτερα ἀντίγραφα μετὰ τὸ, ἐρῶ γὰρ ὑμῶν ἀκουόντων, ἔχει καὶ τούτους τοὺς στίχους, ※ ἰδοὺ ἤκουσα τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐνωτι- ※ σάμην ἄχρι συνέσεως ὑμῶν· οἱ δὲ ἕτεροι ἑρμηνευταὶ ※ οὕτως ἐκδεδώκασιν, Θ. ἰδοὺ ἐξεδεξάμην τοὺς λόγους ※ ὑμῶν. Σ. ἠκροασάμην ἐφ' ὅσον ἐφρονεῖτε, ἐφ' ὅσον ἐξετά- ※ ζετε λόγους, καὶ μέχρι τοῦ ἐφικέσθαι ὑμῶν ἐνενόουν. Theodotionis autem verſio hæc verba reſpicit הן הוחלתי לדבריכם

Ibid. A. ἐξιχνιάσῃ. Colbert. & Reg. 1.

Hîc autem Colbertinus quatuor verſiculos aſteriſcis notat, & Theodotionis eſſe ait. Aſteriſcis ſimiliter notavit Editio Latina Hieronymi. Scholion autem Colbertini Codicis ſic habet, præmiſſo aſteriſco, ※ ἐκ Θ. οἱ δ' ... A. ἐξιχνιάσει. Quid autem ſibi velint poſtremæ ſiglæ, nondum ſatis aſſequi potuimus.

Editio Latina Hieronymi hîc aliquatenus variat: nec abs re erit hîc referre verſiculos aſteriſcis ſignatos, qui ibidem feruntur.

※ Ecce potens fui in verba veſtra, ※ & audivi veſtram prudentiam, uſquequo diſcuteretis ſermones, ※ & donec intelligerem vos, ※ & ecce non eſt qui arguat Job, ※ & reſpondeat ſermonibus ejus ex vobis.

bis. ※ Ne dicatis, Invenimus sapientiam Domini. ※ Dominus abjecit eum, & non vir. ※ Needum ad me locutus est: ※ & in sermonibus vestris non respondebo ei. ※ Obstupuerunt, non responderunt ultra: ※ defecerunt ab eis sermones. ※ Quia ego exspectavi, & non sunt loquuti, ※ & steterunt, & non responderunt ultra. ※ Respondebo & ego partem meam, ※ & annunciabo scientiam meam. ※ Homini vero permisistis loqui talia verba.

Tres autem postremi versiculi, asteriscis notati, non leguntur in Editione τῶν O. sed in Hebræo habentur, excepto ultimo, *Homini* &c. qui abest.

v. 15. Hi quatuor item versiculi ex Theodotione desumti dicuntur in Colbertino, qui sic habet cum asterisco de more ※ ἐκ Θ. οἱ δ'.

In ultimo versiculo illud, τὸ μέρος μου, asterisco notatur, & dicitur esse Symmachi.

v. 18. Σ. συγκλείει μου. Colbert. Regii duo & Drusius.

v. 19. Σ. ὡς οἶκος &c. Sic omnes.

v. 20. Θ. καὶ βδελύξεται. Colbert. & Reg. unus.

CAPUT XXXIII. JOB.

ישר 3. A. Θ. εὐθεῖα. Σ. ἁπλῆ. O. καθαρά.

דעת A. Θ. γνῶσις. O. σύνεσις.

רוח־אל 4. Σ. πνεῦμα θεοῦ. O. πνεῦμα θεῖον.

הן־אני כפיך לאל 6. Σ. ἄρα τοιοῦτός εἰμι οἷος σύ, οὐκ εἰμὶ θεός. O. στῆθι κατ' ἐμὲ καὶ ἐγὼ κατὰ σέ.

O. ÷ ἐκ τοῦ αὐτοῦ διηρτίσμεθα, οὐ κεῖται ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ. Colbert.

תבעתך 7. A. ἐκθαμβήσει. O. στροβήσει.

אך אמרת באזני 8. ※ Θ. πλὴν εἶπας ἐν τοῖς ὠσί μου.

13. מדוע אליו ריבות כי כל־דבריו לא־יענה A. τί ὅτι πρὸς αὐτοὺς (l. αὐτὸν) ἐδικάσω; ὅτι πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ οὐκ ἀποκριθήσεται. Σ. τί οὖν αὐτῷ διαδικάζῃ; πάντες γὰρ οἱ λόγοι αὐτοῦ ἀναντίρρητοι. O. λέγεις δέ, διατί τῆς δίκης μου οὐκ ἐπακήκοέ μου πᾶν ῥῆμα.

כי־באחת ידבר־אל 14. Σ. ὅτι ἅπαξ λαλήσει ὁ θεός. O. ἐν γὰρ τῷ ἅπαξ λαλῆσαι ὁ κύριος.

ובשתים לא ישורנה O. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ. Ἄλλος, ἐν δευτέρῳ οὐκ ἀκυρώσει αὐτῷ.

בחלום חזיון לילה 15. Σ. ἐν ἐνυπνίῳ ὁράματί μου νυκτός. O. ἐνύπνιον ἢ ἐν μελέτῃ νυκτερινῇ.

תרדמה O. δεινὸς φόβος. Θ. ἔκστασις.

ובמסרם יחתם 16. A. καὶ ἐν παιδείᾳ αὐτῶν πλήξει αὐτούς. O. ἐν εἴδεσι φόβου τοιούτοις αὐτοὺς ἐξεφόβησε.

במכאוב 19. Σ. διὰ πόνου. O. ἐπὶ μαλακίᾳ.

ורוב עצמיו אתן ※ Θ. πλῆθος ὀστῶν αὐτοῦ ἐνάρκησε.

3. HEbr. rectitudo. *A. Th.* rectum. *S.* simplex. *LXX.* mundum. *Vul. simplici corde.* *Hebr.* scientiam. *A. Th.* scientia. *LXX.* intellectus. *Vulg. sententiam.*

4. *H. S. Vulg.* spiritus Dei. *LXX.* spiritus divinus.

6. *H.* ecce ego secundum os tuum Deo. *S.* profecto talis sum qualis tu: non sum Deus. *LXX.* sta contra me, & ego contra te. *Vulg. Ecce & me sicut & te fecit Deus.*

LXX. ÷ ex eodem formati sumus; *non exstat in Hebræo.*

7. *H. A.* terrebit te. *LXX.* turbabit. *Vul. non te terreat.*

8. *Heb. LXX.* veruntamen dixisti in auribus meis. ※ *Th.* veruntamen dixisti in auribus meis. *Vulg. dixisti ergo in auribus meis.*

13. *H* cur adversus eum contendisti? quia omnia verba sua non respondebit. *A.* quid igitur adversus eum litigabas? quia omnia verba sua non respondebit. *S.* quid igitur cum illo disceptes? omnes enim sermones ejus irrefutabiles sunt. *LXX.* Dicis autem: Cur judicium meum non exaudivit, meum omne verbum. *Vul. Adversus eum contendis, quod non ad omnia verba responderit tibi.*

14. *Heb.* quia in uno loquetur Deus. *S.* quia semel loquetur Deus. *LXX.* semel enim loquatur Dominus. *Vulg. semel loquitur Deus.*

H. & in duobus non intuebitur eum. *LXX.* in secundo autem. *Alius,* secundo, non abrogabit ipsi. *Vulg. & secundo idipsum non repetit.*

15. *H.* per somnium visionis noctis. *S.* per somnium in visione mea nocturna. *LXX.* somnium, aut in meditatione nocturna. *Vulg. per somnium in visione nocturna.*

Heb. soporem. *LXX.* sævus timor. *Th.* exstasis. *Vulg. sopor.*

16. *H.* & in vinculo suo obsignabit. *A.* & in correptione eorum percutiet eos. *LXX.* in speciebus timoris talibus eos exterruit. *Vulg. & erudiens eos instruit disciplina.*

19. *Hebr.* in dolore. *S.* per laborem. *LXX.* in languore. *Vulg. per dolorem.*

Heb. & multitudo ossium ejus fortis. ※ *Th.* ※ & multitudo ossium ejus emarcuit. *Vulg. & omnia ossa ejus marcescere facit.*

ושפו 21. ὁ Ἑβραῖος, ἕως ἂν ἐκλείψωσι. Ο. ἕως ἂν σαπῶσιν.

לשחת 22. Οἱ λοιποὶ, εἰς διαφθοράν. Ο. εἰς θάνατον.

ישוב לימי עלומיו 25. Α. Θ. ἐπιστρέψει εἰς ἡμέρας νεότητος αὐτοῦ. Ο. ἀποκαταστήσει δὲ αὐτὸν ἀνδρωθέντα ἐν ἀνθρώποις.

יעתר אל־אלוה וירצהו 26. Ο. εὐξάμενος δὲ πρὸς κύριον, καὶ δεκτὰ αὐτῷ ἔσται. Θ. δεηθήσεται τοῦ θεοῦ, καὶ εὐλογήσει αὐτόν.

פניו בתרועה Α. ἐν ἀλαλαγμῷ. Σ. ἐν ὑμνολογίᾳ. Θ. μετὰ ἐξομολογήσεως. Ο. προσώπῳ ἱλαρῷ, (ἄλλ. καθαρῷ) σὺν ἐξηγορίᾳ.

לאנוש Οἱ λοιποὶ, ἀνθρώπῳ. Ο. ἀνθρώποις.

פדה נפשי מעבר בשחת וחיתו באור תראה
הן־כל־אלה יפעל־אל פעמים שלש עם־גבר
28. ※ Θ. σῶσον ψυχήν μου τοῦ μὴ ἐλθεῖν εἰς ※ διαφθοράν. καὶ ἡ ζωή μου φῶς. ὄψεται. ἰδοὺ ※ ταῦτα πάντα ἐργᾶται ὁ ἰσχυρὸς, ὁδοὺς τρεῖς μετὰ ἀνδρός.

פעמים שלש עם־גבר להשיב נפשו 29. Σ. δὶς τρεῖς πρὸς ἕκαστον, ὥστε μετακαλέσασθαι τὴν ψυχήν μου. Ο. ὁδοὺς τρεῖς μετὰ ἀνδρός. καὶ ἐρρύσατο τὴν ψυχήν μου.

31. החרש ואנכי אדבר אם־יש־מלין השיבני
דבר כי־חפצתי צדקך אם־אין אתה
שמע־לי החרש ואאלפך חכמה ※ Θ. ※ κώφευσον, καὶ ἐγώ εἰμι, λαλήσω. Εἰ εἰσὶ ※ λόγοι, ἀποκρίθητί μοι, λάλησον, θέλω γὰρ δι- ※ καιωθῆναί σε. Εἰ μὴ σὺ ἄκουσόν μου. Κώ- ※ φευσον καὶ διδάξω σε σοφίαν.

החרש ואאלפך חכמה 33. Σ. σίγα, καὶ διδάξω σε φρόνησιν. Ο. κώφευσον καὶ διδάξω σε σοφίαν. In Editis deest σοφίαν.

21. *H.* & confringentur *Hebræus Int.* donec deficiant. *LXX.* donec putruerint. *Vulg. nudabuntur.*

22. *Hebr. Vulg.* corruptioni. *Reliqui*, ad corruptionem. *LXX.* ad mortem.

25. *H.* revertetur ad dies absconsionum suarum. *A. Th.* revertetur in diem juventutis suæ. *LXX.* restituet autem illum virum factum inter homines. *Vul. revertatur ad dies adolescentiæ suæ.*

26. *H.* orabit ad Deum & bene volet ei. *LXX.* deprecatus autem ad Dominum, & accepta ei erunt. *Th.* deprecabitur Deum, & benedicet ei *Vulg. deprecabitur Deum, & placabilis ei erit.*

Heb. A. Vulg. in jubilo. *S.* in hymnis. *Th.* cum confessione. *LXX.* facie hilari. (*al.* pura) cum confessione.

Hebr. Reliqui, *Vulg.* homini. *LXX.* hominibus.

28. *Hebr.* Redemit animam meam a transeundo in foveam, & vita mea in lucem videbit. Ecce omnia ista operabitur Deus vicibus tribus cum viro. ※ *Th.* Salva animam meam ※ ne veniam in corruptionem, & vita mea lu- ※ cem videbit. Ecce hæc omnia faciet Deus, ※ vices tres cum viro. *Vul. Liberavit animam suam, ne pergeret in interitum, sed vivens lucem videret. Ecce, hæc omnia operatur Deus tribus vicibus per singulos.*

29. *H.* vicibus tribus cum viro, ad convertendum animam suam. *S.* bis ter ad quemlibet, ad revocandum animam meam *LXX.* vias tres cum viro & eruit animam meam *Vulg. tribus vicibus per singulos: ut revocet animas eorum.*

31. *Heb.* Tace, & ego loquar: si sunt sermones, responde mihi verbum: quia volui justificare te. Si non tu, audi me, tace, & docebo te sapientiam. ※ *Th.* Tace, & ego loquar. Si ※ est tibi sermo, responde mihi, loquere. ※ Volo enim justificari te. Alioquin audi me, ※ tace, & docebo te sapientiam. *Vulg. & tace, dum ego loquor. Si autem habes quod loquaris, responde mihi, loquere: volo enim te apparere justum. Quod si non habes, audi me: tace, & docebo te sapientiam.*

33. *Heb. Vulg.* tace, & docebo te sapientiam. *S.* tace, & docebo te prudentiam. *LXX.* obmutesce, & docebo te sapientiam.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXIII. Job.

v. 3. Α. Θ. εὐθύτης. Σ. ἁπλῆ. Colb. & Reg. unus.
Ibid. Α. Θ. γνῶσις. Iidem.
v. 4. Σ. πνεῦμα Θεοῦ. Iidem.
v. 6. Σ. ἄρα τοιοῦτός εἰμι &c. Sic Regius unus nomine Symmachi. Colbertinus autem sine Interpretis nomine.
v. 7. Α. ἐκθαμβέτω. Colbert. Reg. unus & Drusius.
v. 8. Ex Theodotione cum asterisco in Colbertino. Editio item Latina asteriscum habet.
v. 13. Α. τί σοῦ πρὸς αὐτὸν ἐδικάσω &c. Lectiones Aquilæ & Symmachi sic omnes habent: ad Aquilam Drusius legit ἐδικαίου male.
v. 14. Σ ὅτι ἅπαξ λαλήσει ὁ Θεός. Reg. unus Colbertinus eamdem interpretationem adfert, sed sine Interpretis nomine.
Ibid. Ἀλλ. ἐν δευτέρῳ ἐν ἀκυρώσει αὐτοῦ. Hanc inter-

pretationem, quam sine Auctoris nomine adferunt Colbertinus & Regius unus, puto esse Symmachi, ut præcedentem.

v. 15. Σ. ἐν ἐνυπνίῳ ὁράματι μου νυκτός. Iidem.

Ibidem. Θ. ἵκεσιν. Colbertinus.

v. 16. A. καὶ ἐν παιδείᾳ αὐτῶν &c. Colb. & Reg. unus.

v. 19. Σ. διὰ πόνου. Iidem.

Ibid. Θ. καὶ πλῆθος &c. Sic cum asterisco Colbertinus, indicans hunc versiculum ex Theodotione in LXX. inductum fuisse.

v. 21. ὁ Ἑβραῖος, ἕως ἂν ἐκλείψωσιν. Colbert. & Reg. unus.

v. 22. οἱ λοιποὶ, τοῖς θανατηφόροις. Colbertinus.

v. 25. A. Θ. ἐπιστρέψει εἰς ἡμέρας &c. Colbert. & Reg. unus.

v. 26. Θ. θεωρήσει &c. Sic omnes.

Ibid. A. ἐν ἀλαλαγμῷ &c. Has lectiones sic efferunt omnes mss. Drusius vero A. Θ. ἐν ἀλαλαγμῷ. Σ. ἐν ὑμνολογίᾳ.

Ibid. οἱ λοιποὶ, ἀνθρώπῳ. Colb. & Reg. unus.

v. 28. Colbertinus habet cum asteriscis, ἐκ Θ. οἱ δ'. i. *Hi quatuor versiculi ex Theodotione.* qui versiculi asteriscis notantur in Edit. Latina.

v. 29. Σ. δὶς τρὶς παρὰ ἕκαστον &c. Sic lectionem habent Oratoriensis & Regii duo. Drusius vero, Σ. δὶς τρὶς παρ' ἐκεῖνον tantum, & perperam, ut liquet.

v. 31. Colbertinus, ἐκ Θ. οἱ ε'. i. *Hi quinque versiculi ex Theodotione*, cum asteriscis de more, atque etiam in Editione Latina.

v. 33. Σ. σίγα &c. Sic Colbert. & Reg. unus.

CAPUT XXXIV. JOB.

3. כי־אזן מלין תבחן וחך יטעם לאכל משפט נבחרה־לנו נדעה בינינו מה־טוב ※ Θ. ※ ὅτι οὖς λόγους δοκιμάζει, καὶ λάρυγξ γεύεται ※ βρῶσιν. κρίσιν ἑλώμεθα ἑαυτοῖς, γνῶμεν ἀνα- ※ μέσον ἑαυτῶν, ὅτι καλόν.

5. הסיר משפטי A. ἀπέστησεν ἀπ' ἐμοῦ τὸ κρίμα. Σ. περιέτρεψεν ἀπ' ἐμοῦ τὸ κρίμα. O. ἀπήλλαξέ μου τὸ κρίμα.

6. על־משפטי אכזב A. Θ. καὶ περὶ τὴν κρίσιν μου ψεῦσμα. O. ἐψεύσατο δὲ τῷ κρίματί μου.

אנוש חצי בלי־פשע ※ Θ. βίαιον τὸ βέλος ※ μου ἄνευ ἀδικίας. Σ. ἀναιτίως.

8. O. οὐχ ἁμαρτών, οὐ κεῖται ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ. Colbert.

9. כי אמר לא יסכן־גבר ברצתו עם־אלהים Σ. οὐχὶ σωθήσεται ἀνήρ; O. μὴ γὰρ εἴπῃς ὅτι οὐκ ἔσται ἐπισκοπὴ ἀνδρός, καὶ ἐπισκοπὴ αὐτῷ παρὰ κυρίου. Θ. ὅτι εἶπεν, οὐ κινδυνεύσει ἀνὴρ ἐν τῷ εὐδοκιμῆσαι αὐτὸν μετὰ θεοῦ.

10. חללה לאל מרשע ושדי מעול Σ. ἄπειη τοῦ θεοῦ ἀνομία, καὶ τοῦ ἱκανοῦ ἀδικία. O. μή μοι εἴη ἔναντι κυρίου ἀσεβῆσαι, καὶ ἔναντι παντοκράτορος ταράξαι τὸ δίκαιον.

11. כי פעל אדם ישלם־לו וכארח איש ימצאנו Σ. καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ ἑκάστῳ συμβήσεται, ἐπ' ἀμφόδῳ ἐλέγξει αὐτόν. O. ἀλλ' ἀποδίδοι ἀνθρώπῳ καθὰ ποιεῖ ἕκαστος αὐτῶν, καὶ ἐν τρίβῳ ἀνδρὸς εὑρήσει αὐτόν.

ואם־בינה שמעה־זאת האזינה לקול מלי 16. האף שנא משפט יחבוש A. Σ. εἰ μὴ συνιεῖς ἄκουε, ἆρα ὁ μισῶν κρίσιν ἐπιδήσει εἰς ἴασιν. O. εἰ δὲ μὴ νουθετῇ, ἄκουε ταῦτα ἐνω-

3. Hebr. quia auris sermones probabit, & palatum gustabit ad edendum. Judicium eligamus nobis: sciamus inter nos quid bonum. ※ *Th.* quia auris verba probat, & ※ guttur gustabit cibum. Judicium eligamus ※ nobis sententiam(*sic*) inter nosmetipsos, quid ※ est bonum. *Vulg. Auris enim verba probat, & guttur escas gustu dijudicat. Judicium eligamus nobis, & inter nos videamus, quid sit melius.*

5. *Heb.* removere fecit judicium meum. *A.* amovit a me judicium. *S.* avertit a me judicium. *LXX.* removit judicium meum. *Vulg. subvertit judicium meum.*

6. *Heb.* in judicio meo mentiar. *A. Th.* & circa judicium meum, mendacium. *LXX.* mentitus est in judicio meo. *Vulg. in judicando enim me mendacium est.*

Heb. dolore plena sagitta mea absque prævaricatione. ※ *Th.* violentum jaculum meum ※ absque iniquitate. *S.* sine causa. *Vulg. violenta sagitta mea absque ullo peccato.*

8. *LXX.* non peccavit, *non extat in Hebraïco.*

9. *H.* quia dixit, Non proficiet vir in complacendo ipso cum Deo. *S.* Nonne salvabitur vir? *LXX.* Ne enim dixeris, quia non erit visitatio viri, & visitatio ipsi a Domino. *Th.* quia dixit: Non periclitabitur vir, quando probabitur cum Deo. *Vulg. Dixit enim: Non placebit vir Deo, etiam si cucurrerit cum eo.*

10. *H.* Absit a Deo ab improbitate, & omnipotens ab iniquitate. *LXX.* Absit a me coram Domino impie agere, & coram omnipotente turbare justitiam. *S. Vul.* Absit a Deo impietas, & ab Omnipotente iniquitas.

11. *Heb.* quia opus hominis reddet ei, & juxta viam viri invenire faciet ei. *S.* & secundum viam suam unicuique continget, in via publica arguet eum. *LXX.* sed reddit homini sicut facit unusquisque eorum, & in semita viri inveniet eum. *Vulg. Opus enim hominis reddet ei, & juxta vias singulorum restituet eis.*

16. *Heb.* & si intelligentia, audi hoc, ausculta vocem eloquiorum meorum. An etiam odio habens judicium obligabit. *A. S.* & si non intelligis, audi? Num qui odit judicium,

πίζου φωνὴν ῥημάτων· ἴδε σὺ τὸν μισοῦντα ἄνομα, καὶ τὸν ὀλλύντα τοὺς πονηρούς.

שרים 19. Οἱ λοιποὶ, ἀρχόντων. Ο. ἐντίμου.

ואין צלמות להסתר שם פעלי און 22. ※ Α. Θ. οὐδὲ ἔστι σκιὰ θανάτου τοῦ κρυβῆναι τοὺς ※ ποιοῦντας τὰ ἄνομα. Ο. οὐδὲ ἔσται τόπος τοῦ ※ κρυβῆναι τοὺς ποιοῦντας τὰ ἄδικα.

כי לא על־איש ישים עוד 23. ※ Σ. οὐ γὰρ ἐπ' ※ ἀνθρώπῳ κεῖται ἔτι. Ο. ὅτι οὐκ ἐπ' ἄνδρα θήσει ἔτι.

להלך אל־אל במשפט 24. Ο. ὁ γὰρ κύριος πάντας ἐφορᾷ. Θ. τοῦ προσενεχθῆναι πρὸς τὸν ἰσχυρὸν ἐν κρίματι.

25. לכן יכיר מעבדיהם והפך לילה וידכאו
תחת־רשעים ספקם במקום ראים אשר
על־כן סרו מאחריו וכל־דרכיו לא
השכילו להביא עליו צעקת־דל וצעקת
עניים ישמע והוא ישקט ומי ירשע · ויסתר
פנים ומי ישורנו ועל־גוי ועל־אדם יחד
ממלך אדם חנף ממקשי עם כי אל־אל
האמר נשאתי לא אחבל בלעדי אחזה אתה
הרני אם־עול פעלתי לא אסיף המעמך
ישלמנה כי־מאסת כי־אתה תבחר ולא־אני
ומה־ידעת דבר אנשי לבב יאמרו לי וגבר
חכם שמע לי ※ Θ. Ο. Ο γνωρίζων αὐτῶν
※ τὰ ἔργα, Καὶ στρέψει νύκτα καὶ ταπεινω-
※ θήσονται· Ἔσβεσε δὲ ἀσεβεῖς, ὁρατοὶ δὲ ἐναν-
※ τίον αὐτοῦ. Ὅτι ἐξέκλιναν ἐκ νόμου θεοῦ,
※ Δικαιώματα δὲ αὐτοῦ οὐκ ἐπέγνωσαν. Τοῦ
※ ἐπαγαγεῖν ἐπ' αὐτὸν κραυγὴν πένητος. Καὶ
※ κραυγὴν πένητος εἰσακούσεται. Καὶ αὐτὸς
※ ἡσυχίαν παρέξει, Καὶ τίς καταδικάσεται;
※ Καὶ κρύψει πρόσωπον, καὶ τίς ὄψεται αὐ-
※ τόν; Καὶ κατὰ ἔθνους, καὶ κατὰ ἀνθρώπου
※ ὁμοῦ, Βασιλεύων ἄνθρωπον ὑποκριτὴν
※ ἀπὸ δυσκολίας λαοῦ. Ὅτι πρὸς τὸν ἰσχυρὸν
※ ὁ λέγων, Εἴληφα, οὐκ ἐνεχυράσω. Ἄνευ
※ ἐμαυτοῦ ὄψομαι, σὺ δεῖξόν μοι. Εἰ ἀδικίαν
※ εἰργασάμην, οὐ μὴ προσθήσω. Μὴ παρὰ
※ σοῦ ἀποτίσει αὐτήν, ὅτι ἀπώσῃ; Ὅτι σὺ
※ ἐκλέξῃ, καὶ οὐκ ἐγώ, Καὶ τί ἔγνως λά-
※ λησον. Διὸ συνετοὶ καρδίας ἐροῦσι ταῦτα.
※ Ἀνὴρ δὲ σοφὸς ἀκήκοέ μου τὸ ῥῆμα.

alligabit ad medelam. *LXX.* sin autem non sis monitus audi hæc, auribus percipe vocem verborum. Vide tu eum qui odit injusta, & perdit malignos. *Vul. Si habes ergo intellectum, audi quod dicitur, & ausculta vocem eloquii mei. Numquid qui non amat judicium sanari potest.*

19. *Heb. Reliqui*, *Vulg.* principum. *LXX.* honorati.

22. *Heb.* nec umbra mortis ad latendum ibi operantes iniquitatem. ※ *A. Th.* & non est um- ※ bra mortis, ut latitent qui faciunt iniqua. *LXX.* neque erit locus ut latitent qui faciunt iniqua. *Vulg. & non est umbra mortis, ut abscondantur ibi qui operantur iniquitatem.*

23. *Heb.* quia non super virum imponet amplius. ※ *S.* quia non in homine situm est ultra. *LXX.* quoniam non super virum ponet ultra. *Vulg. Neque enim ultra in hominis potestate est.*

24. *Heb.* ad eundum ad Deum in judicium. *LXX.* Dominus enim omnes respicit. *Th.* ut producantur ad fortem in judicio. *Vulg. ut veniat ad Deum in judicium.*

25. *Heb.* Ideo manifestabit opera eorum, & convertet noctem, & conterentur. Pro improbis percussit eos in loco videntium. Qui ideo recesserunt de post eum, & omnes vias ejus non intellexerunt: ad adducendum super eum clamorem egeni, & clamorem afflictorum audiet, Et ipse requiescere faciet, & quis condemnabit? & abscondet facies, & quis intuebitur eum? & super gentem & super hominem pariter. Qui regnare facit hominem hypocritam propter perversitates populi. Quia ad Deum, qui dicit, Peperci, non corrumpam. Sin minus video, tu doce me. Si iniquitatem operatus sum, non addam. Num a te repetet illam, quia renuisti, quia tu eliges, & non ego: Et quod nosti loquere. Viri cordati dicant mihi, & vir sapiens audiat me.
※ *Th. LXX.* Qui cognoscit opera eorum, evertet
※ noctem, & humiliabuntur. Et exstinxit im-
※ pios, & gloriosos coram inimicis suis: quia
※ declinaverunt à lege Dei, & justitias ejus
※ non cognoverunt, ut perferatur ad eum
※ clamor pauperis, & clamorem pauperum
※ exaudiet. Ipse quietem dabit, & quis po-
※ terit condemnare? Abscondet faciem, &
※ quis videbit eum? Et contra gentem, &
※ contra hominem simul. Qui regnare facit
※ hominem hypocritam propter perversita-
※ tem populi. Quia ad Dominum loqui cœpi,
※ non cessabo. At quod minus video tu osten-
※ de mihi. Si iniquitatem operatus sum, non
※ adjiciam. Numquid a te exiget eam, quam
※ repulisti? Tu enim elegisti, & non ego. Et
※ si quid scis loquere. Propterea prudentes
※ corde dicent hæc: & vir sapiens audiet
※ verbum meum. *Vul. Novit enim opera eorum: & idcirco inducet noctem, & conterentur. Quasi impios percussit eos in loco videntium. Qui quasi de industria recesserunt ab eo, & omnes vias ejus intelligere noluerunt: ut pervenire facerent ad eum clamorem egeni, & audiret vocem pauperum. Ipso enim concedente pacem, quis est qui condemnet? ex quo absconderit vultum, quis est qui contempletur eum? & super gentes & super omnes homines? Qui regnare facit hominem hypocritam*

propter peccata populi. Quia ergo ego locutus sum ad Deum, te quoque non prohibebo. Si erravi, tu doce me: si iniquitatem locutus sum, ultra non addam. Numquid a te Deus expetit eam, quia displicuit tibi? tu enim cœpisti loqui, & non ego: quod si quid nosti melius, loquere. Viri intelligentes loquantur mihi, & vir sapiens audiat me.

והוא ישקט ומי ירשע 29. Σ. αὐτοῦ δὲ ἠρεμίαν διδόντος τίς καταδικάσει. O. αὐτὸς ἡσυχίαν παρέξει, καὶ τίς καταδικάσεται.

ועל־גוי Σ. περὶ ἔθνους. O. κατὰ ἔθνους.

כי אל־אל האמר נשאתי לא אחבל 31. Σ. ὅτι πρὸς Θεὸν ῥῆσιν ἀνέλαβον, οὐχ ἕξω ἀκωλύτως. O. ὅτι πρὸς τὸν ἰσχυρὸν ὁ λέγων, εἴληφα, οὐκ ἐνεχυράσω. Ἄλλοι, ὅτι μὴ τολμᾷ τις εἰπεῖν τῷ ἰσχυροτέρῳ, ὅτι ἀδίκως εἴληφα τὰ ἐμά.

אתה הרני 32. Σ. σὺ διασάφησόν μοι. O. σὺ δεῖξόν μοι.

תבחר 33. Σ. ἀποδοκιμάσῃς. O. ἐκλέξῃ.

לא בהשכיל 35. Σ. οὐ φρόνιμος. O. οὐκ ἐν συνέσει.

29. *Hebr.* & ipse requiescere faciet, & quis condemnabit? *S.* ipso autem quietem dante, quis condemnabit? *LXX.* & ipse quietem præbebit, & quis condemnabit? *Vulg. Ipso enim concedente pacem, quis est qui condemnet?*

Heb. & super gentem. *S.* circa gentem. *LXX.* contra gentem. *Vulg. & super gentes.*

31. *Heb.* Quia ad Deum qui dicit, Peperci, non corrumpam. *S.* quia ad Deum sermonem habui, non ero sine impedimento. *LXX.* Quoniam ad fortem, qui dixit, suscepi, non auferam loco pignoris. *Alii*, quia non audet quis dicere fortiori, quod injuste accepi mea. *Vul. Quia ergo ego locutus sum ad Deum, te quoque non prohibebo.*

32. *Heb. Vulg.* tu doce me. *S.* tu declara mihi. *LXX.* tu ostende mihi.

33. *Heb.* eliges. *S.* probes. *LXX.* elegisti. *Vul. cœpisti loqui.*

35. *Heb.* non cum intellectu. *S.* non prudens. *LXX.* non in intellectu. *Vul. non sonant disciplinam.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXIV. Job.

v. 3. Colbertinus, cum asteriscis, ἐκ Θ. οἱ δ'. i. *Hi quatuor versiculi ex Theodotione.* Qui versiculi asteriscis item notantur in Edit. Latina Hieronymi.

v. 5. Α. ἀπέστησεν &c. Sic lectiones Aquilæ & Symmachi distinguunt Colbert. & Reg. unus. Nicetas & Drusius consertim ponunt sic, Α. Σ. παρέτρεψε καὶ ἀπέστησεν ἀπ' ἐμοῦ τὸ κρίμα.

v. 6. Α. Θ. καὶ περὶ τὴν κρίσιν &c. Sic Colbertinus. At Drusius Symmacho & Aquilæ hanc versionem tribuit.

Ibid. Θ. βίαιον &c. Sic cum asterisco Colbertinus, notans hunc versiculum ex Theodotione in LXX. translatum. Editio Latina pariter asterisco notat. Ibid. Σ. ἀναμαρτήτως. Colbert.

v. 9. Σ. οὐχὶ συμφέρει..... Θ. ὅτι εἶπεν, οὐ κινδυνεύσει &c. Sic omnes mss. Olympiodorus vero notat, ἀναγνωστέον δὲ τὸ μὲν τοῦ Θεοδοτίωνος κατὰ ἀπόφασιν, τὸ δὲ τοῦ Συμμ. ἐν ἤθει καὶ κατὰ ἐρώτησιν, id est, *Theodotionis verba affirmandi, Symmachi vero interrogandi more legenda sunt.*

v. 10. Σ. ἄπειη τοῦ Θεοῦ &c. Sic omnes.

v. 11. Σ. καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν &c. Colbert. & Reg. unus.

v. 16. Α. Σ. εἰ μὴ συνιεῖς &c. Sic mss. Nicetas & Drusius habent, οἱ λοιποὶ, & cætera distrahunt.

v. 19. οἱ λοιποὶ, ἀρχόντων. Sic Colbert. Reg. unus & Drusius.

v. 22. Colbertinus hic notat, ἐξ Ἀκύλα καὶ Θ. τὸ ἥμισυ, καὶ ὁ ἑξῆς. id est, *Ex Aquila & Theodotione media pars versiculi, & sequens versiculus.* Quæ item notantur asteriscis in Editione Latina Hieronymi; ita ut illud, οὐδὲ ἐστὶ σκιὰ θανάτου, sit media pars versiculi præcedentis, illud autem, τοῦ κρυβῆναι τοὺς ποιοῦντας τὰ ἄνομα, sit versiculus sequens. Notat autem Colbertinus in textu hodierno, qualem repræsentat ille, non haberi plenam lectionem, ut ab Aquila & Theodotione restituta fuerat. Nam legitur ibi, οὐδὲ ἐστὶ (vel ἔσται) τόπος: cum certum sit Aquilam & Theodotionem legisse, οὐδὲ ἐστὶ σκιὰ θανάτου: tum quia צלמות ita solent vertere, tum maxime quia Editio Latina cum asterisco habet, *& non est umbra mortis.*

v. 23. Illud Symmachi, οὐ γὰρ &c. cum asterisco insertum fuerat in versionem τῶν O. Hexaplarem. quapropter in Colbertino, post asteriscum ponitur Σ. Secundum Symmachi lectionem latine vertitur in Editione Hieronymi, præmisso item asterisco.

v. 24. Θ. τοῦ παραχθῆναι &c. Colbert. & Reg. unus.

v. 25. Ab hoc versu asterisci notantur in Colbertino, ut nos exhibemus, pariterque in Editione Latina, quia nempe hæc ex Theodotione desumta erant.

v. 29. Σ. αὐτοῦ δὲ &c. Omnes.

Ibid. Σ. περὶ ἔθνους. Reg. unus.

v. 31. Σ. ὅτι πρὸς Θεὸν &c. Omnes. Ἀλλ. ὅτι μὴ τολμᾷ &c. Reg. unus.

v. 32. Σ. σὺ διασ- Omnes.

v. 33. Σ. ἀποδοκιμάσῃς. Colb. & Reg. unus.

v. 35. Σ. οὐ φρόνιμος. Colb. & Reg. unus.

CAPUT XXXV. JOB.

כי־תאמר מה־יסכן־לך 3. Σ. εἶπας γὰρ ὅτι οὐδὲν συμβάλλεταί σοι. In O. vacat.

אם־חטאת מה־תפעל־בו 6. Σ. ἐὰν ἁμάρ-

3. HEbr. quia dicis, Quid proderit tibi. *S.* dixisti enim, Nihil conferet tibi. *In LXX. vacat. Vulg. Dixisti enim: Non tibi placet.*

6. *Heb.* Si peccaveris, quid operaberis con-

τις, τί εἰργάσω αὐτῷ; Ο. εἰ ἥμαρτες, τί πράξεις;

7. או מה־מידך יקח לאיש־כמוך רשעך ולבן־אדם צדקתך מרוב עשוקים יזעיקו ישועו מזרוע רבים ולא־אמר איה אלוה עשי
※ Θ. Ἢ τί ἐκ χειρός σου λήψεται. Ἀνδρὶ τῷ
※ ὁμοίῳ σου ἡ ἀσέβειά σου, Καὶ υἱῷ ἀνθρώπου
※ ἡ δικαιοσύνη σου. Ἀπὸ πλήθους συκοφαντού-
※ μενοι κεκράξονται, Βοήσονται ἀπὸ βραχίονος
※ πολλῶν. Καὶ οὐκ εἶπε, ποῦ ἐστιν ὁ θεὸς ὁ
※ ποιήσας με;

רשעך 8. Σ. ἡ παρανομία σου. Ο. ἡ ἀσέβειά σου.

עשוקים 9. Σ. συκοφαντιῶν. Ο. συκοφαντούμενοι.

מזרוע Σ. διὰ βίαν βραχίονος. Ο. ἀπὸ βραχίονος.

נתן זמרות בלילה 10. Ο. ὁ κατατάσσων φυλακὰς νυκτερινάς. Ἄλλος, ὁ διδοὺς αἰνέσεις ἐν νυκτί. Α. μελῳδίας.

מלפנו מבהמות ארץ 11. Σ. διδάσκων ἡμᾶς ὑπὲρ τὰ κτήνη τῆς γῆς. Ο. ὁ διορίζων με ἀπὸ τετραπόδων γῆς.

ומעוף השמים יחכמנו Α. Θ. καὶ σοφίζει ἡμᾶς ὑπὲρ τὰ κατὰ τὸν ἀέρα διιπτάμενα πετεινά. Ο. ἀπὸ δὲ πετεινῶν οὐρανοῦ.

ועתה כי־אין פקד אפו 15. ※ Θ. καὶ νῦν ὅτι οὐκ
※ ἔστιν ἐπισκεπτόμενος ὀργὴν αὐτοῦ.

פקד Σ. ἐπιλογιζόμενος. Ο. ἐπισκεπτόμενος.

ולא־ידע בפש מאד Σ. μηδὲ γνωρίζων παραπτώματα σφόδρα. ※ Θ. οὐκ ἔγνω παράπτω-
※ μά τι σφόδρα.

ואיוב הבל יפצה־פיהו 16. ※ Θ. καὶ Ἰὼβ ματαίως ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ.

בבלי־דעת מלין יכבר Σ. ὡς ἀνόητος (al. ἀμαθὴς) λόγους βαρεῖς ἐποιήσατο. ※ Θ. ἐν ἀγνωσίᾳ ῥήματα βαρύνει.

tra eum. *S.* Si peccaveris, quid facies ei? *LXX.* Si peccasti, quid facies? *Vulg. Si peccaveris, quid ei nocebis?*

7. *Heb.* vel quid de manu tua accipiet? viro sicut tu impietas tua, & filio hominis justitia tua: præ multitudine vim patientium clamare facient. Clam●bunt propter brachium multorum. Et non dixit, Ubi Deus factor meus?
※ *Th.* Aut quid de manu tua accipiet. Viro
※ simili tibi impietas tua; & filio hominis ju-
※ stitia tua. A multitudine calumniantium
※ clamabunt, vociferabuntur a brachio mul-
※ torum. Et non dixit: Ubi est Deus qui
※ fecit me? *Vulg. aut quid de manu tua accipiet? Homini qui similis tui est, nocebit impietas tua: & filium hominis adjuvabit justitia tua. Propter multitudinem calumniatorum clamabunt: & ejulabunt propter vim brachii tyrannorum. Et non dixit, Ubi est Deus qui fecit me.*

8. *H. LXX. Vulg.* impietas tua. *S.* iniquitas tua.

9. *H.* calumniam passorum. *S.* sycophantiarum. *LXX.* calumniis appetiti. *Vulg. calumniatorum.*

H. propter brachium. *S. Vulg.* propter vim brachii. *LXX.* a brachio.

10. *Heb.* dans cantica in nocte. *LXX.* qui distribuit custodias nocturnas. *Alius*, qui dat laudes nocturnas. *A.* melodias. *Vulg. qui dedit carmina in nocte.*

11. *Hebr.* qui docet nos præ jumentis terræ. *S. Vulg.* qui docet nos super jumenta terræ. *LXX.* qui separat me a quadrupedibus terræ.

Heb. & præ volatili cœli faciet nos sapientes. *A. Th.* & sapientes nos facit super volucres in aere volantes. *LXX.* & a volatilibus cœli. *Vulg. & super volucres cœli erudit nos.*

15. *H.* & nunc quia non visitavit ira ejus.
※ *Th.* & nunc quia non est visitans iram suam. *Vulg. nunc enim non infert furorem suum.*

H. LXX. visitans. *S.* reputans. *Vulg. infert.*

Heb. & non cognovit in copia valde. *S.* neque cognoscens delicta valde. ※ *Th.* nec co-
※ gnovit delicta vehementer. *Vulg. nec ulciscitur scelus valde.*

16. *H.* & Job vane aperiet os suum. ※ *Th.* &
※ Job vane aperit os suum. *Vulg. ergo Job frustra aperit os suum.*

Hebr. absque scientia sermones multiplicat. *S.* quasi stultus sermones graves fecit. ※ *Th.* in ignorantia verba multiplicat. *Vul. & absque scientia verba multiplicat.*

Notæ & variæ Lectiones in Cap. XXXV. Job.

v. 3. Σ. εἶπας γὰρ ὅτι μὴ σὺ συμβαλεῖται σοι. Sic Colbertinus, Regius unus, Nicetas & Drusius. Olympiodorus illam Symmachi interpretationem respondere dicit his verbis, ἢ ὠφελήσω τί ποιήσω ἁμαρτών, quæ in Codice Colbertino & apud Nicetam habentur in ipso textu τῶν Ο. sed ab Editione Romana absunt, nec supra allatis Symmachi verbis respondere videntur.

v. 6. Σ. ἐὰν ἁμάρτῃς &c. Colb. & Reg. unus.

v. 7. Colbertinus habet, ἐκ Θ. οἱ ϛ΄. id est, *Hi sex versiculi ex Theodotione.* qui versiculi asteriscis notantur tam in Colbertino, quam in Editione Latina Hieronymi.

v. 8. Σ. ἡ παρανομία σου. Colb. & Reg. unus.

v. 9. Σ. συκοφαντιῶν. Iidem.

Digitized by Google

Ibid. Σ. διὰ βίαν βραχίονος. Iidem.

v. 10. Αλλ. ὁ διδοὺς αἰνέσεις ἐν νυκτί. Α. μελῳδίας. Iidem.

v. 11. Ita Colbert. & Regius unus. Drusius vero & Nicetas, οἱ λοιποὶ, habent, ac deinde hac præmissa inscriptione, præsentem Symmachi lectionem cum sequenti Aquilæ & Theodotionis conjungunt; & quidem perperam.

Ibid. Α. Θ. καὶ ὑψοῖ &c. Colbert. & Reg. unus.

v. 14. Colbertinus, ἐκ Θ. οἱ δ'. id est, *ex Theodotione quatuor hi versiculi*, qui asteriscis notantur ibidem & in Edit. Latina Hieronymi.

Ibid. Σ. ἐπιλογιζόμενος. Colb. & Reg. unus.

Ibid. Σ. μηδὲ γνωρίζων &c. Iidem.

v. 16. Σ. ὡς αἰνοῦντες. (Colb. & Reg. unus, ἀναβάντες) λόγους βαρεῖς ἐποίησαν. Sic alii.

CAPUT XXXVI. JOB.

כתר 2. Ο. μεῖνον. Θ. ὑπόμεινον.

למרחוק 3. Σ. διὰ μακροῦ. Ο. μακράν.

כי־אמנם לא־שקר מלי 4. Σ. ὅτι ὄντως ἀψευδεῖς οἱ λόγοι μου. Ο. δίκαια ἐρῶ ἐπ' ἀληθείας. Θ. ὅτι ἀληθῶς οὐκ ἄδικοι οἱ λόγοι μου.

תמים דעות עמך Ο. καὶ οὐκ ἄδικα ῥήματα ἀδίκως συνιεῖς. Θ. ἄμωμοι γνώσεις μετὰ σοῦ.

5. כביר כח לב לא־יחיה רשע ומשפט עניים יתן לא־יגרע מצדיק עיניו ואת־מלכים לכסא
※ Θ. Δυνατὸς ἰσχύι καρδίας ἀσεβῆ οὐ μὴ
※ ζωοποιήσῃ, Καὶ κρίματα πτωχῶν δώσει, Οὐκ
※ ἀφελεῖ ἀπὸ δικαίου ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, Καὶ μετὰ
※ βασιλέων εἰς θρόνον.

ופשעיהם כי יתגברו 9. Α.... ὅταν δυναμωθῶσιν. Σ. ὅτι κατεδυνάστευον κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. Ο. καὶ τὰ παραπτώματα αὐτῶν ὅτι ἰσχύουσιν.

ויגל אזנם למוסר 10. Οἱ λοιποὶ, Καὶ ἀποκαλύψει τὰ ὦτα αὐτῶν εἰς παιδείας. Ο. ἀλλὰ τοῦ δικαίου εἰσακούσεται.

ויאמר כי־ישובון מאון אם־ישמעו ויעבדו יכלו ימיהם בטוב ושניהם בנעימים ※ Θ.
※ Καὶ εἶπεν, ὅτι ἐπιστραφήσονται ἐξ ἀδι-
※ κίας, Ἐὰν ἀκούσωσι, καὶ δουλεύσωσι, Συντελέσουσι τὰς ἡμέρας αὐτῶν ἐν ἀγαθοῖς, Καὶ τὰ
※ ἔτη αὐτῶν. ※ Σ. μετ' εὐδοξίας.

כי־ישובון מאון Σ. ἵνα μετανοήσωσι: Ο. ὅτι ἐπιστραφήσονται ἐξ ἀδικίας.

יכלו 11. Σ. παλαιώσουσιν. Ο. συντελέσουσι.

בנעימים Σ. μετ' εὐδοξίας. Ο. ἐν εὐπρεπείαις. Αλλος, ἐν εὐπραγίαις.

ישימו אף 13. Σ. ἐποίησαν ὀργήν. Ο. τάξουσι θυμόν.

תמת 14. Σ. θανατωθήσεται. Ο. ἀποθάνοι.

2. Hebr. sta. *LXX.* mane. *Th. Vul.* sustine.
3. *Hebr.* a longinquo. *S. LXX.* de longe. *Vulg. a principio.*

4. *Heb.* nam vere non mendacium sermones mei. *S.* quia vere sine mendacio sermones mei. *LXX.* quæ justa sunt loquar in veritate. *Th.* quia vere non injusti sermones mei. *Vul. vere enim absque mendacio sermones mei.*

Heb. perfectus scientiis tecum. *LXX.* & non injusta verba injuste intelliges. *Th.* inculpatæ cognitiones tecum. *Vul. & perfecta scientia probabitur tibi.*

5. *Hebr.* fortem potentia cordis: non vivificabit impium, & judicium afflictorum tribuet. Non prohibebit a justo oculos suos, & cum regibus in solio. ※ *Th.* fortis robore cordis
※ non vivificabit impium, & judicium pau-
※ perum dabit. Non auferet a justo oculos
※ suos, & cum regibus in solio. *Vulg. cum & ipse sit potens. Sed non salvat impios, & judicium pauperibus tribuit. Non aufert a justo oculos suos, & reges in solio collocat.*

9. *Heb.* & prævaricationes eorum, quia prævalebunt. *A.*... cum potentia instructi fuerint. *S.* quia tyrannidem exercebant secundum opera sua. *LXX.* & delicta eorum, quoniam valebunt. *Vul. & scelera eorum, quia violenti fuerunt.*

10. *H.* & revelabit aurem eorum ad correptionem. *Reliqui*, & revelabit aures eorum ad institutiones. *LXX.* sed justum exaudiet. *Vulg. Revelabit quoque aurem eorum, ut corripiat.*

Hebr. & dicet quod revertantur ab iniquitate: si audierint & servierint, finient dies suos in bono, & annos suos in delectationibus.
※ *Th.* Et dixit, quia convertentur ab ini-
※ quitate, si audierint te & servierint, com-
※ plebunt dies suos in bonis, & annos suos
※ *S.* in gloria. *Vul. & loquetur, ut revertantur ab iniquitate. Si audierint & observaverint, complebunt dies suos in bono, & annos suos in gloria.*

Hebr. quod revertentur ab iniquitate. *S.* ut pœnitentiam agant. *LXX.* quia convertentur ab iniquitate. *Vul. ut revertantur ab iniquitate.*

11. *Hebr.* finient. *S.* antiquabunt. *LXX. Vul.* complebunt.

H. in delectationibus. *S.* cum gloria. *LXX.* in decoribus. *Al.* in prosperitatibus. *Vulg. in gloria.*

13. *H.* ponent iram. *S.* fecerunt iram. *LXX.* ordinabunt furorem. *Vulg. provocant iram.*

14. *H. Vulg.* morietur. *S.* occidetur. *LXX.* moriatur.

O. ÷ ἡ δὲ ζωὴ αὐτῶν τιτρωσκομένη ὑπὸ ἀγγέλων: οὐ κεῖται παρ' Ἑβραίοις τὸ ἡμιστίχιον.

ואף הסיתך מפי־צר רחב לא־מוצק תחתיה ונחת שלחנך מלא דשן 16. ※ Θ. Καὶ ※ προσήπη ἠπάτησέ σε ἐκ στόματος ἐχθροῦ ※ ἄβυσσος, Κατάχυσις ὑποκάτω αὐτῆς· Καὶ ※ κατέβη τράπεζά σου πλήρης πιότητος.

ואף הסיתך ὁ Ἑβραῖος, καὶ προσήπη ἠπάτησέ σε. O. καὶ προσεπιηπάτησέ σε. Αλλως, καὶ προσσείει.

ונחת שלחנך O. καὶ κατέβη τράπεζά σου. Αλλοι, καὶ θέσις τῆς τραπέζης σου.

19. וכל מאמצי־כח אל תשאף הלילה לעלות עמים תחתם ※ Θ. Καὶ πάντας τοὺς κρατοῦντας ※ ἰσχύν, μὴ ἐξελκύσῃς τὴν νύκτα, τοῦ ἀναβῆναι λαοὺς ἀντ' αὐτῶν.

20. אל־תשאף הלילה לעלות עמים תחתם Σ. μὴ προθυμηθῇς νυκτὸς ἐπαναβῆναι λαοὺς ἐπὶ τόπους αὐτῶν. O. μὴ ἐξελκύσῃς τὴν νύκτα, τοῦ ἀναβῆναι λαοὺς ἀντ' αὐτῶν.

מי־פקד 23. Σ. ὃς ἐξετάξει. O. τίς δέ ἐστιν ὁ ἐτάζων.

ומי־אמר A. ἢ τίς ἐρεῖ. O. ἢ τίς ὁ εἰπών.

24. אשר שררו אנשים כל־אדם חזו־בו ※ Θ. ὧν ἦρξαν ἄνδρες· πᾶς ἄνθρωπος ἴδεν ※ ἐν ἑαυτῷ.

אנוש יביט מרחוק 25. Σ. ἕκαστος ἀποβλέπων μακρόθεν. O. ὅσοι τιτρωσκόμενοί εἰσι βροτοί.

26. הן־אל שגיא ולא נדע מספר שניו ולא־חקר ※ Θ. ἰδοὺ ὁ ἰσχυρὸς πολὺς καὶ οὐ γνωσόμεθα, ※ ἀριθμὸς ἐτῶν αὐτοῦ, καὶ ἀπέραντος.

שניו O. ἐτῶν αὐτοῦ. Αλλ. ὁδῶν.

אשר־יזלו שחקים 28. Σ ἃ ἵνα ῥυήσονται ἐκ τοῦ αἰθέρος. O. ῥυήσονται παλαιώματα.

÷ O. ὥραν ἔθετο κτήνεσιν, (Αλλος, μέτρα ÷ καὶ ὅρους.) οἴδασι δὲ κοίτης τάξιν· ἐπὶ τούτοις ÷ πᾶσιν οὐκ ἐξίσταταί σου ἡ διάνοια, οὐδὲ διαλ- ÷ λάσσεταί σου ἡ καρδία ἀπὸ σώματος: οὗτοι οἱ δ'. οὐ κεῖνται ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ, διὸ καὶ ὠβελίσθησαν.

29. אף אם־יבין מפרשי־עב תשאות סכתו הן־פרש עליו אורו ※ Θ. Καὶ ἐὰν συνῇ ἀπεκτάσεις νεφέλης, ἰσότητα σκηνῆς αὐτοῦ ἰδοὺ ἐκτείνει

LXX. ÷ vita autem eorum vulnerata ab angelis. *Hoc hemistichium non exstat apud Hebræos.*

16. *H.* Si etiam removit te ab ore angustiæ, latitudinem non angustam pro eo, & requies mensæ tuæ plena pinguedine. ※ *Th.* Et quia ※ decepit te ab ore inimici abyssus, effusio ※ subter eam, descendet mensa tua plena ※ pinguedine. *Vulg. Igitur salvabit te de ore angusto latissime, & non habente fundamentum subter se: requies autem mensæ tuæ erit plena pinguedine.*

H. & etiamsi removit te. *Hebraus Int. LXX.* & insuper decepit te. *Vulg. igitur salvabit te.*

H. & requies mensæ tuæ. *LXX.* & descendit mensa tua. *Alii*, & positio mensæ tuæ. *Vulg. requies autem mensæ tuæ.*

19. *Heb.* Nec omnes fortitudines potentiæ. Ne anheles nocte ad ascendendum populos sub se. ※ *Th.* & omnes qui habent fortitudi- ※ nem. Noli extollere per noctem ut ascen- ※ dant populi pro eis. *Vulg. & omnes robustos fortitudine. Ne protrahas noctem, ut ascendant populi pro eis.*

20. *H.* Ne anheles nocte, ad ascendendum populos sub se. *S.* ne studeas nocte, ut ascendant populi ad loca sua. *LXX.* ne extrahas noctem, ut ascendant populi pro eis. *Vulg. ne protrahas noctem, ut ascendant populi pro eis.*

23 *H.* quis visitavit. *S.* qui examinabit. *LXX.* quis autem est qui discutiat. *Vul. quis poterit scrutari.*

Heb. & quis dixit. *A.* aut quis dicet. *LXX.* aut quis est qui dicat. *Vulg. aut quis potest ei dicere.*

24. *H.* quod intniti sunt homines Omnes homines viderunt illud. ※ *Th.* quem lauda- ※ verunt viri Omnis homo respicit ad eum. *Vulg. de quo cecinerunt viri. Omnes homines vident eum.*

25. *H.* homo intuebitur a longe. *S. Vulg.* unusquisque intuetur procul. *LXX.* quicumque vulnerati sunt mortales.

26. *H.* Ecce Deus magnus, & non sciemus: numeri annorum ejus, & non inquisitio. ※ *Th.* ※ Ecce Deus multus, & nesciemus: numerus ※ annorum ejus infinitus. *Vulg. Ecce Deus magnus vincens scientiam nostram: numerus annorum ejus inæstimabilis.*

H. LXX. Vulg. annorum ejus. *Alius*, viarum.

28. *H.* quam stillabunt nubes. *S.* quæ fluent ex æthere. *LXX.* fluent antiquitates. *Vul. qui de nubibus fluunt.*

LXX. ÷ horam posuit jumentis. (*Al.* mensuram & terminos.) ÷ & sciunt cubilis ordi- ÷ nem. in his omnibus non obstupescit ani- ÷ mus tuus. nec mutatur cor tuum a corpore. *Hi quatuor (versiculi) non exstant in Hebraico: quapropter obelis notati sunt.*

29. *H.* Insuper si intelliget expansiones nubis, fremitus tabernaculi sui. Ecce extendit super ipsum lumen suum. ※ *Th.* si cogitaverit ※ extendere nebulam, æque ad tabernaculum

ἐπ' αὐτὸν

Digitized by Google

ἐπ' αὐτὴν ἠδώ. O. καὶ ἐὰν συνῇ ἀπέκτασις. Αλλ. ἀπεκτάσεις. Αλλ. ἐπεκτάσεις.

הן־פרש עליו אורו 30. Σ. ἐκπετάζει ἐπ' αὐτὴν φῶς αὐτοῦ. O. ἰδοὺ ἐκτείνει ἐπ' αὐτὸν ἠδώ.

שרשי A. Σ. ῥίζας. O. ῥιζώματα.

כי־בם 31. Σ. διὰ γὰρ αὐτῶν. O. ἐν γὰρ αὐτοῖς.

יתן אכל למכביר Σ. παρέξει τροφὴν παμπολλήν. O. δώσει τροφὴν τῷ ἰσχύοντι.

על־כפים 32. Σ. παλάμαις. O. ἐπὶ χερσὶν.

ויצו עליה במפגיע Σ. καὶ ἐπιτάξει αὐτῷ ὥστε ἀπαντῆσαι. Αλλοι, ἀπαιτῆσαι. O. καὶ ἐνετείλατο περὶ αὐτῆς ἐν ἀπαντώσῃ.

יגיד עליו רעו 33. Σ. ἀπαγγελεῖ περὶ τούτου ἑταίρῳ αὐτοῦ. O. ἀναγγελεῖ περὶ αὐτοῦ φίλον αὐτοῦ.

מקנה אף על־עולה Σ. ζῆλον περὶ ἀδικίας. O. κτῆσις καὶ περὶ ἀδικίας. Αλλοι, κυρίου κτῆσιν.

※ expandit eam : ecce effundit super eum lu- ※ cem suam. *LXX.* si cogitaverit extensiones. *Vulg. Si voluerit extendere nubes quasi tentorium suum, & fulgurare lumine suo desuper.*

30. *H.* ecce extendit super ipsum lumen suum. *S.* extendit super eam lumen suum. *LXX.* ecce extendet super eum Edo. *Vulg. & fulgurare lumine suo desuper.*

Hebr. A. S. LXX. radices. *Vulg. cardines.*

31. *H.* quia in ipsis. *S.* per ipsa enim. *LXX.* in ipsis enim. *Vulg. per hæc enim.*

Heb. dabit escam ad copiam. *S.* præbebit cibum plurimum. *LXX.* dabit escam valido. *Vulg. & dat escas multis mortalibus.*

32. *H.* super manus. *S.* palmis. *LXX. Vulg.* in manibus.

Hebr. & præcepit super eam in occurrente. *S.* & præcipiet ei, ut occurrat. *Alii*, expetat. *LXX.* & mandavit de ea in occurrente. *Vulg. & præcipit ei, ut rursus adveniat.*

33. *H.* annuntiabit super eam amicus ejus. *S.* annuntiabit super hoc amico suo. *LXX.* annuntiabit de eo amicum suum. *Vulg. annuntiat de ea amico suo.*

Hebr. acquisitio furoris super ascendente. *S.* zelum circa iniquitatem. *LXX.* possessio, & de iniquitate. *Alii*, Domini possessionem. *Vulg. quod possessio ejus sit, & ad eam possit ascendere.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXVI. Job.

v. 2. Θ. ὑπόμεινον. Colbert. & Reg unus.

v. 3. Σ. διὰ μακρῶν. Iidem.

v. 4. Σ. ὅτι ὄντως ἀψευδεῖς &c. Sic iidem duo Codices lectiones Symmachi & Theodotionis non hactenus observatas efferunt.

Ibid. Θ. ἄμωμοι γνώσεις μετὰ σοῦ. Iidem.

v. 5 Colbertinus, ἐκ Θ. οἱ δ'. id est, *Hi quatuor versiculi ex Theodotione.* Quos versiculos ille asteriscis notat : itemque Editio Latina Hieronymi. Sed in hac Editione asterisci frequenter secus positi sunt.

v. 9 A. ὅταν δυναμωθῶσι. Σ. ὅτι κατεδυ- &c. Sic Colbert. & Reg. unus.

v. 10 οἱ λοιποὶ, καὶ ἀποκαλύψει &c. Iidem

Ibid Colbertinus, ὁμοίως ἐκ Θ. οἱ δ'. *Similiter hi quatuor versus ex Theodotione.*

Ibid. Σ. ἵνα μετανοήσωσιν. Iidem.

v. 11. Σ. πλαγιάσουσιν. Colbertinus. Legit haud dubie Symmachus יבלו, ב pro כ, ut frequenter accidit.

Ibid. Σ. μετ' εὐδοξίας, cum asterisco, Colbert. & sic insertum fuerat in textu LXX. Interpretum, ut supra vides.

v. 13. Σ. ἐτείνωσαν ὀργήν. Colb. & Reg. unus.

v. 14. Σ. θανατωθήσεται. Colbert.

Ibid. nota de Hemistichio ex Colbert.

v. 16. Colbertinus, ἐκ Θ. οἱ Γ. id est, *Hi tres versiculi ex Theodotione.* In Colbertino & in aliis Codicibus legitur, καὶ προσέτι ἠπάτησέ σε, *& insuper quia decepit te.* In Editione autem Romana, καὶ προσέτι ἠπάτησέ σε.

Ibid. ὁ Ἑβραῖος, καὶ προσέτι ἠπάτησέ σε. Drusius.

Ibid. Αλλ. καὶ θέσις τῆς τραπέζης σου. Colb. & Reg. unus.

v. 19. Colbertinus, ἐκ Θ. οἱ γ'. i. *Hi tres versiculi ex Theodotione.*

v. 20. Σ. μὴ προθυμηθῇς &c. Omnes.

v. 23. Σ. ὃς ἐξετάξει. Colbert. & Reg. unus.

Ibid. A. ἢ τίς ἐρεῖ. Iidem.

v. 24. Colbert. ἐκ Θ. οἱ β'. i. *Hi duo versiculi ex Theodotione.*

v. 25. Σ. ἕκαστος ἀπὸ- Sic omnes.

v. 26. Colbertinus, ἐκ Θ. οἱ β'. i. *Hi duo versiculi ex Theodotione.*

Ibid. Αλλ. ὑδάτων. Sic unus.

v. 28. Σ. ἅτινα ῥυήσ- &c. Colb. Reg. unus, Nicetas & Drusius.

Ibid. Hi versiculi cum obelis, & nota subsequens ex Colbertino.

v. 29. Colbertinus, ἐκ Θ. τὸ ἡμιστίχιον, καὶ οἱ β'. id est, *Hemistichium & duo versiculi ex Theodotione.* Verum Theodotio habuisse videtur φῶς αὐτοῦ, ut ea vox Hebraïca אור & versio Latina cum asteriscis indicant. LXX. legerunt אידו ἠδώ.

v. 30. Σ. ἐκπετάζει &c. Omnes.

Ibid. A. ῥίζας.

v. 31. Σ. διὰ γὰρ αὐτῶν. Colb. Reg. unus & Drusius.

Ibid. Σ. παρέξει &c. Sic omnes.

v. 32. Σ. παλάμαις. Colb. & Reg. unus.

Ibid. Σ. καὶ ἐπιτάξει. Omnes.

v. 33. Σ. ἀπαγγελεῖ περὶ τούτου &c. Sic omnes. Drusius unus habet, αὐτοῦ.

Ibid. Σ. ζῆλον περὶ ἀδικίας. Omnes.

CAPUT XXXVII. JOB.

1. אף־לזאת יחרד לבי ויתר ממקומו שמעו שמוע ברגז קלו והגה מפיו יצא תחת כל־השמים ישרהו ואורו על־כנפות הארץ אחריו ישאג־קול ירעם בקול גאונו ולא יעקבם כי־ישמע קולו ירעם אל בקולו נפלאות ※ Θ. Καὶ ἀπὸ ταύτης ἐταράχθη ἡ ※ καρδία μου. Καὶ ἀπερρύη ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς. ※ Ἄκουε ἀκοὴν ἐν ὀργῇ θυμοῦ κυρίου, Καὶ ※ μελέτη ἐκ στόματος αὐτοῦ ἐξελεύσεται. Ὑπο- ※ κάτω παντὸς τοῦ οὐρανοῦ ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ. Καὶ ※ τὸ φῶς αὐτοῦ ἐπὶ πτερύγων τῆς γῆς. Ὀπίσω ※ αὐτοῦ βοήσεται φωνή. Βροντήσει ἐν φωνῇ ὕβρεως ※ αὐτοῦ. Καὶ οὐκ ἀνταλλάξει αὐτούς, Ὅτι ἀκούσει ※ φωνὴν αὐτοῦ. Βροντήσει ὁ ἰσχυρὸς ἐν φωνῇ ※ αὐτοῦ θαυμάσια.

1. HEb. Etiam ad hoc expavescit cor meum, & luxatur e loco suo. Audite audiendo cum tremore sonitum ejus, & eloquium ex ore ejus egredietur. Subter omne cœlum directio ejus, & lux ejus super alas terræ. Post ipsum rugiet voce: tonabit in voce altitudinis suæ, & non tardabit ea, cum auditus fuerit sonitus ejus. Tonabit Deus in voce sua mirabilia. ※ *Th.* Sed & in his obstupuit cor ※ meum, & evulsum est de loco suo. Audiet ※ sonitum terroris, & strepitum oris ipsius ※ exeuntem. Subter universum cœlum circuit, & lumen ejus in finibus terræ. Post ※ eum fremet vox. Tonabit in sonitu superbiæ suæ, & non poterit investigari, cum ※ audita fuerit vox ejus. Tonabit fortis in ※ voce sua mirabiliter. *Vulg. Super hoc expavit cor meum, & emotum est de loco suo. Audite auditionem in terrore vocis ejus, & sonum de ore illius procedentem. Subter omnes cælos ipse considerat, & lumen illius super terminos terræ. Post eum rugiet sonitus, tonabit voce magnitudinis suæ; & non investigabitur cum audita fuerit vox ejus. Tonabit Deus in voce sua mirabiliter.*

אף לזאת יחרד לבי Σ. καὶ περὶ τούτων πτήσσει ἡ καρδία μου. Ο. καὶ ἀπὸ ταύτης ἐταράχθη ἡ καρδία μου.

Hebr. etiam ad hoc expavescet cor meum. *S.* & de his expavescit cor meum. *LXX.* & ab hac turbatum est cor meum. *Vulg. super hoc expavit cor meum.*

והגה 2. Α. καὶ φθογγή. Ο. καὶ μελέτη.

2. *H.* & eloquium. *A.* & vox. *LXX.* & meditatio. *Vulg. & sonum.*

ישרהו 3. Α. ἐφεδρεύσεις αὐτοῦ. Ο. ἀρχὴ αὐτοῦ.

3. *H.* directio ejus. *A.* sessiones ejus. *LXX.* principium ejus. *Vulg. ipse considerat.*

כנפות Σ. ἄκρων. Ο. πτερύγων.

Heb. LXX. alas. *S. Vulg.* terminos.

גאונו 4. Α. ὑπερφερείας αὐτοῦ. Ο. ὕβρεως αὐτοῦ.

4. *H.* altitudinis suæ. *A.* præstantiæ suæ. *LXX.* superbiæ. *Vulg. magnitudinis.*

ולא יעקבם כי־ישמע קולו Σ. καὶ οὐκ ἐξιχνιασθήσεται ἀκουσθείσης τοῦ ψόφου αὐτῆς. Ο. καὶ οὐκ ἀνταλλάξει αὐτούς, ὅτι ἀκούσει φωνὴν αὐτοῦ.

H. & non tardabit eos, cum audita fuerit vox ejus. *S.* & non investigabitur, cum auditus fuerit strepitus ejus. *LXX.* & non commutabit eos, quoniam audiet vocem ejus. *Vulg. & non investigabitur, cum audita fuerit vox ejus.*

עשה גדלות ולא נדע 5. Ο. ἐποίησε γὰρ μεγάλα ἃ οὐκ ᾔδειμεν. Ἄλλος, ποιῶν μεγάλα, καὶ οὐ γνωσόμεθα.

5. *H. & Alius*, faciens magna, & nescimus. *LXX.* fecit enim magna, quæ nescivimus. *Vul. qui facit magna & inscrutabilia.*

כי לשלג יאמר 6. Οἱ λοιποί, χιόνι ἐρεῖ. Α. Ο. συντάσσων χιόνι.

6. *H.* quia nivi dicet. *Reliqui*, nivi dicet. *A. LXX. Vulg.* qui præcipit nivi.

וגשם מטר וגשם מטרות עזו Σ. καὶ χειμὼν ὑετῆς χειμάσει, ὄμβροις ἰσχύος αὐτοῦ. Ο. καὶ χειμὼν ὑετός, καὶ χειμὼν ὑετῶν δυναστείας αὐτοῦ.

Hebr. & imbri pluviæ, & imbri pluviarum fortitudinis suæ. *S.* & hyems pluviis per tempestatem demittet, imbribus fortitudinis ejus. *LXX.* & hyems pluvia, & hyems pluviarum potentiæ ejus. *Vulg. & hyemis pluviis, & imbri fortitudinis suæ.*

ביד־כל־אדם 7. Ο. ἐν χειρὶ παντὸς ἀνθρώπου. Ἄλλος, τὰ πάντα τοῦ ἀνθρώπου.

7. *H.* in manu omnes homines. *LXX.* in manu omnis hominis. *Alius*, omnia hominis. *Vul. qui in manu omnium hominum.*

※ Θ. καὶ χειμὼν ὑδάτων δυναστείας αὐτοῦ, ἐν ※ χειρὶ παντὸς ἀνθρώπου κατασφραγίζει.

※ *Th.* & tempestas imbrium potestas ejus. ※ In manu omnis hominis signetur.

סופה 9. A. συσσεισμοί. al. συγκλεισμός. Σ. Θ. καταιγίς. O. ὀδύναι.

וממזרים קרה מנשמת־אל יתן־קרח ※ Θ. ἀπὸ ※ δὲ ἀκρωτηρίων ψῦχος, καὶ ἀπὸ πνοῆς ἰσχυροῦ ※ δώσει πάγος.

וממזרים A. καὶ ἀπὸ Μαζούρ. O. ἀπὸ δὲ ἀκρωτηρίων.

מנשמת־אל יתן־קרח 10. Σ. ἀπὸ ἐμφυσήματος θεοῦ δοθήσεται πάγος. O. καὶ ἀπὸ πνοῆς ἰσχυροῦ δώσει πάγος.

אף־ברי יטריח עב 11. Σ. ἀλλὰ καὶ καρπῷ ἐπιβρισεῖ νεφέλη.. O. καὶ ἐκλεκτὸν καταπλάσσει νεφέλη. ἕτερα ἀντίγραφα, καταπλήττει.

והוא מסבות מתהפך 12. Σ. αὐτὸς δὲ κυκλόθεν ἀναστρέφεται. ※ Θ. καὶ αὐτὸς κυκλώματα διαστρέψει.

בתחבולתו לפעלם A. ἐν οἰακώσει. Σ. ἐν τῇ κυβερνήσει αὐτοῦ εἰς τὸ ἐργάζεσθαι αὐτά. O. ἐν θεεβουλαθὼθ, εἰς ἔργα αὐτῶν. ἕτερα ἀντίγραφα, ἐν τοῖς κατωτάτω θεὶς ἔργα αὐτοῦ.

לשבט 13. Σ. εἰς φυλήν. O. εἰς παιδείαν.

התבונן 14. A. κατανόησον. Σ. ἐνθυμήθητι. O. νουθετούμενος. al. νουθέτου· Θ. καὶ σύνες.

התדע בשום־אלוה עליהם 15. Σ. ἆρα γνώσῃ πότε ἔταξεν ὁ θεὸς περὶ αὐτῶν. O. οἴδαμεν ὅτι ὁ θεὸς ἔθετο ἔργα αὐτοῦ.

אשר בגדיך חמים 17. A. οὐχ ἱμάτιά σου θερμά. Σ. ὁπότε ἱμάτιά σου θερμά. O. σοῦ δὲ ἡ στολὴ θερμή.

בהשקט ארץ מדרום ※ Θ. ἡσυχάζεται δὲ ὑπὸ ※ τῆς γῆς ἀπὸ νότου. O. ἡσυχάζεται δὲ ἐπὶ τῆς γῆς.

תרקיע עמו לשחקים 18. A. αὐτὸς ἐστερέωσε τὸν οὐρανὸν εἰς τροπάς. Σ. εἰς αἰθέρα. O. στερεώσεις μετ' αὐτοῦ εἰς παλαιώματα.

חזקים כראי מוצק A. ἐνισχύουσαι ὡς ὅρασις συγχύσεως. O. ἰσχυραὶ ὡς ὅρασις ἐπιχύσεως.

אם־אמר איש כי יבלע 20. O. ἵνα ἄνθρωπον ἑστηκὼς κατασιωπήσω. Ἄλλος, ἐὰν εἴπῃ, ἀνὴρ καταποθήσεται.

בהיר הוא בשחקים 21. A. τηλαυγής. Σ. συννεφήσει τὸν ἀέρα. O. τηλαυγές ἐστιν ἐν τοῖς παλαιώμασι.

זהב יאתה 22. A. Θ. χρυσίον ἥξει. O. νέφη χρυσαυγοῦντα.

9. *H.* turbo. *A.* turbines. *Al.* conclusio. *S. Th. Vulg.* tempestas. *LXX.* dolores.

H. & a dispergentibus frigus, a flatu Dei dabit gelu. ※ *Th.* & de promtuariis frigus, & a ※ spiritu Dei dabitur glacies. *Vulg. ab Arcturo frigus, flante Deo concrescit gelu.*

Hebr. & a dispergentibus. *A.* & a Mazur. *LXX.* & ab extremis partibus. *Vulg. & ab Arcturo.*

10. *Hebr.* a flatu Dei dabit gelu. *S.* ab insufflatione Dei dabitur gelu. *LXX.* & a spiratione fortis dabit gelu. *Vulg. flante Deo concrescit gelu.*

11. *H.* etiam serenitas defatigabit nubem. *S.* sed & fructu onusta erit nubes. *LXX.* & electum format nubes. *Alia exemplaria habent*, percellit. *Vulg. Frumentum desiderat nubes.*

12. *H.* & ipsa circuitibus volvens se. *S.* ipse vero in orbem vertitur. *LXX.* & ipse circuitus transvertet. ※ *Th.* & ipsa per circuitum ver- ※ titur. *Vulg. quæ lustrant per circuitum.*

H. in consiliis ejus ad operandum eos. *A.* in gubernatione. *S.* in gubernatione ejus, ad operandum ea. *LXX.* in Theebulathoth, ad opera ejus. ※ in gubernaculis ad operanda ea ※ quæ mandaverit eis. *Alia exemplaria* in infimis ponens opera ejus. *Vulg. quocumque eas voluntas gubernantis duxerit.*

13. *Hebr.* ad virgam. *S.* in tribum. *LXX.* in disciplinam. *Vul. in una tribu.*

14. *Heb.* intellige. *A. Vulg.* considera. *S.* cogita. *LXX.* commonitus, *al.* commoneare. *Th.* & intellige.

15. *Heb.* Num scies in ponendo Deum super eis? *S.* Num forte scias quando ordinaverit Deus de iis? *LXX.* Novimus quod Deus posuerit opera sua. *Vul. Numquid scis quando præceperit Deus pluviis.*

17. *Heb.* quod vestimenta tua calida. *A.* Nonne vestimenta tua calida? *S.* quando vestimenta tua calida. *LXX.* tua vero stola est calida. *Vul. Nonne vestimenta tua calida sunt?*

H. in quietando terram a meridie. ※ quiescente terra ab Austro. *LXX.* quiescit autem super terram. *Vul. cum perflata fuerit terra Austro.*

18. *Hebr.* expandes cum eo æthera. *A.* ipse firmavit cœlum in conversiones. *S.* in æthera. *LXX.* firmabis cum eo in antiquitates. *Vulg. Tu forsitan cum Deo fabricatus es cœlos.*

Hebr. fortia sicut speculum fusum. *A.* quæ validæ sunt ut visio confusionis. *LXX.* validæ ut visio effusionis. *Vulg. qui solidissimi quasi ære fusi sunt.*

20. *Hebr.* si dixerit quispiam cum absorptus est. *LXX.* ut stans faciam hominem tacere. *Alius*, si dixerit, Vir absorbebitur. *Vul. etiamsi locutus fuerit homo, devorabitur.*

21. *H.* lucidum ipsum in cœlis. *A.* fulgidum. *S.* obnubilabit aerem. *LXX.* splendidum est in antiquitatibus. *Vul. subito aer cogetur in nubes.*

22. *H. A. Th.* aurum veniet. *LXX.* nubes coloris aurei. *Vul. aurum venit.*

על־אלוה נורא הוד Σ. περὶ δὲ θεοῦ φοβερὸς αἶνος. O. ἐπὶ τούτοις μεγάλη ἡ δόξα καὶ τιμή. Θ. ἐπὶ τῷ θεῷ μεγάλη ἡ δόξα.

Hebr. ſuper Deum terribilem decoris. *S.* de Deo autem formidanda laus. *LXX.* in his magna eſt gloria & honor. *Th.* in Deo magna gloria. *Vul. & ad Deum formidoloſa laudatio.*

שדי לא־מצאנהו 23. Σ. τὸν ἱκανὸν οὐκ ἐξευρίσκομεν. O. παντοκράτορα, καὶ οὐχ εὑρίσκομεν ἄλλον.

23. *H.* omnipotens non invenimus eum *S.* omnipotentem non invenimus. *LXX.* omnipotentis, & non invenimus alium. *Vul. digne eum invenire non poſſumus.*

ומשפט ורב־צדקה לא יענה A. καὶ κρίσιν καὶ πλῆθος δικαιοσύνης οὐ κακουχήσει. O. ὁ τὰ κρίματα κρίνων οὐκ οἴει ἐπακούειν αὐτόν;

H. & judicio & multitudine juſtitiæ oon affliget. *A.* & judicium & multitudinem juſtitiæ non male tractabit. *LXX.* qui juſta judicat, non putas exaudire eum? *Vul* [*magnus fortitudine*] *& judicio & juſtitia, & enarrari non poteſt.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXVII. Job.

v. 1. Hi undecim verſiculi, otpote ex Theodotione deſumti, aſteriſcis notantur in Colbertino: itemque io Editione Latina Hieronymi, ubi tamen aſteriſci nonnumquam ſecus ponuntur, & verſio non quadrat ſemper ad Græcum.

Ibid. Σ. καὶ περὶ τούτου πτοεῖται ἡ καρδία μου. Orat, Nicetas & Druſius.

v. 2. A. καὶ φθογγή. Sic omnes.

v. 3. A. ἐφεδρεύσεις αὐτῷ. Colbert. Regius autem unus, ἐφεδρεύει εἰς αὐτό, *inſides in ipſum.*

Ibid. Σ. ἄκρων. Colb.

v. 4. A. ὑπερφανίας αὐτοῦ. Regius onus, Orat. Nicetas & Druſius.

Ibid. Σ. καὶ οὐκ ἂν &c. Sic omnes. Druſius omittit ἄν, & legit, αὐτοῦ, pro αὐτοῖς.

Ibid. Ἀλλ. ποιῶν μεγάλα &c Reg. unus.

v. 6. οἱ λοιποί, χιόνι εἶπε. A. O. συντάσσων χιόνι. Colb. & alius. Norandum eſt quatuor verſiculos, qui obelo notantor Capite præcedenti, v. 28. hîc etiam repeti apud Colbertinum, atque in Exemplari quo uſus eſt Olympiodorus, qui hæc annotat. οὗτοι οἱ ὠβελισμένοι οἱ δʹ. ἐν τισὶν ἀντιγράφοις ὀπίσω κεῖνται πρὸ κʹ. στίχων, μετὰ τό, ἐσκίασε δὲ νέφη ἐπὶ ἀμυθήτων βροντῶν, ὡς καὶ ἐν τοῖς τετραπλοῖς Ὠριγένους εὕρομεν. i. *Hi quatuor verſiculi obelis ſignati, in quibuſdam Exemplaribus retro jacent ante viginti verſiculos, poſt illud:* Obumbravit autem nubes inenarrabilibus fulguribus; *ut in Tetraplis Origenis invenimus.*

Ibid. Σ. καὶ χειμῶνι &c. Sic mſſ. Druſius legit, ὄμβρος, male.

v. 7. Ἀλλ. τὰ πάντα τοῦ ἀνθρώπου. Colb. & Reg. onus.

Ibid. Colbertinus, ἐκ Θ. οἱ βʹ. i. *Hi duo verſiculi ex Theodotione, cum aſteriſcis de more.*

v. 9. A. συνασεισμοί. Sic Druſius. At Colb. & Regios unus habent, συγκλεισμοῖς. Iidem vero Codices adjiciunt, Σ. Θ. καταιγίς.

Ibid. Colbertinus, ἐκ Θ. οἱ βʹ. indicans duos verſiculos ſequentes, qui in LXX. leguntur, ex Theodotione deſumtos eſſe.

Ibid. A. ἀπὸ Μαζούρ. Druſius.

v. 10. Σ. ἀπὸ ἐμφυσήματος &c. Sic omnes.

v. 11. Σ. ἀλλὰ καὶ καρπὸν &c Reg. unus, Nicetas & Druſius. Ibid. pro καταπλάσσει, ut legitor in τοῖς O. Regius unus & Nicetas dicunt alia Exemplaria habere, καταπλήττει. Colbertinus vero Δ. id eſt, Tetrapla, καταπλήττει.

v. 12. Σ. αὐτὸς δὲ κυκ &c Omnes. Hic & duo ſequentes verſiculi ex Theodotione in τοῖς O. inducti ſuot teſte Colbertino, ἐκ Θ. οἱ γʹ. & Edit. Latina.

Ibid. A. ἐν οἰακίσει. Colbertinus Ibid. Σ. ἐν τῇ κυβερνήσει &c. Omnes. In τοῖς O. legitur, ἐν Θεεβουλαθώθ, ubi vox Hebraica בתחבולתו non ſine quodam vitio literis Græcis exprimitur. Alia Exemplaria aliud legunt, ut ibidem dicitur, teſte Colbertino & Niceta.

v. 13. Σ. εἰς φυλήν. Colb. & Regius unus.

v. 14. A. κατανόησον Σ. ἐνθυμήθητι. Θ. σύνες. Sic tres mſſ. Druſius vero ſine diſtinctione, A. Th. S. κατανόησον, σύνες, ἐνθυμήθητι.

v. 15. Σ. ἆρα γνώσῃ &c Sic omnes.

v. 17. A. οὐχ ἱμάτιά σου θερμά. Σ. ὅτι τὰ &c. Druſius.

Ibid. verſiculum ſequentem ex Theodotiooc eſſe ſumtum cum aſteriſco notat Colbertinus.

v. 18. A. αὐτὸς ἐστερέωσε &c. Aquilæ & Symmachi lectiones ſic diſtinctas adferunt Colbertinus, Regius uous & Nicetas. Ex duabus unam efficiunt Druſius, qui Symmacho, & Oratoricoſis, qui Aquilæ ipſam tribuit.

Ibid. A. ἰσχυόντα &c. Colbertinus & Nicetas.

v. 20. Ἀλλ. ἐὰν εἴπω &c. Colbert.

v. 21. A. τηλαυγές. Reg. unus. Σ. συστρέψας τὸν ἀέρα. Druſius.

v. 22. A. Θ. χρυσίον ἥξει. Colbert.

Ibid. Σ. περὶ δὲ θεοῦ &c. Symmachi & Theodotionis lectiones ex Druſio, Niceta & mſſ. mutuamur.

v. 23. Σ. τὸν ἱκανὸν &c Druſius.

Ibid. A. καὶ κρίσιν &c. Druſius.

CAPUT XXXVIII. JOB.

מחשיך עצה 2. Σ. σκοτεινὸς γνώμῃ. O. ὁ κρύπτων με βουλήν. Ἄλλος, σκοτεινὸς ἐν καρδίᾳ.

2. HEb. obtenebrans conſilium. *S.* obſcurus conſilio. *LXX.* qui celat me conſilium. *Alius*, obſcurus in corde. *Vul. involvens ſententias.*

איפה היית ביסדי־ארץ 4. Σ. μὴ συμπαρῆς δημιουργοῦντι τῷ θεῷ τὸν κόσμον. O. ποῦ ἦς ἐν τῷ θεμελιοῦν με τὴν γῆν;

4. *Heb.* ubi fuiſti cum formarem terram? *S.* num aderas Deo creanti mundum? *LXX.* ubi eras cum fundarem terram? *Vul. ubi eras quando ponebam fundamenta terræ?*

קו 5. A. κανόνα. Σ. σχοινίον μέτρου. O. σπαρτίον,

5. *Heb. Vul.* lineam. *A.* regulam. *S.* funiculumm enſorium. *LXX.* funiculum.

אדניה 6. Α. Θ. αἱ βάσεις αὐτῆς. Σ. οἱ καταπῆγες. Ο. οἱ κρίκοι.

כל־בני אלהים 7. Α. Θ. ἅμα υἱοὶ θεοῦ. Ο. πάντες ἄγγελοί μου.

בגיחו 8. Α. ἐν τῷ παλαίειν. Ο. ὅτε ἐμαιμάσσεν. Ἄλλος, ὅτε ἐμαιοῦτο.

בשומי ענן לבשו 9. Α. περιείλημα. Σ. ὡς νεφέλῃ περιείλησα αὐτήν. Ἀλλ. Σ. καὶ ὡς νεφέλην περιείλησα αὐτῷ. Ο. ἐθέμην δὲ αὐτῇ νέφος ἀμφίασιν.

ופא ישית בגאון גליך 11. Σ. ἕως ὧδε τετάχθω τὸ ἔπαρμα τῶν κυμάτων σου. Ο. ἀλλ' ἐν σεαυτῷ συντριβήσεταί σου τὰ κύματα.

ידעתה שחר מקומו 12. Α. Θ. ἐγνώρισας τῷ ὄρθρῳ τόπον αὐτοῦ. Ο. ἑωσφόρος δὲ εἶδε τὴν ἑαυτοῦ τάξιν.

וימנע 15. Σ. περιαιρεθήσεται. Ο. ἀφεῖλες.

תשבר Α. Σ. συντρίψεις. Ο. συνέτριψας.

עד־נבכי־ים 16. Σ. ἕως συνοχῆς πηγῆς. Ο. ἐπὶ πηγὴν θαλάσσης.

ובחקר תהום Α. ἐν ἐξιχνιασμῷ ἀβύσσου. Ο. ἐν δὲ ἴχνεσιν ἀβύσσου.

התבוננת 18. Α. μὴ κατενόησας. Σ. μὴ ἐνενόησας. Ο. νενουθέτησαι. Θ. μὴ συνῆκας.

ישכן 19. Α. σκηνοῖ. Ο. αὐλίζεται. Θ. ἠρεμεῖ.

נתיבות ביתו 20. Σ. ἀτραποὺς οἰκήσεως. Ο. τρίβους αὐτῶν.

ברד 22. Σ. κρυστάλλου. Ο. χαλάζης.

אור 24. Α. Θ. φῶς. Ο. πάχνη.

קדים Σ. ἄνεμος. Ο. νότος.

מי־פלג 25. Α. τίς διεῖλεν.

מי־פלג לשטף תעלה Α. Θ. τίς δὲ ἔστειλε τῷ κατακλυσμῷ ὑδραγωγόν. Ο. τίς δὲ ἡτοίμασεν ὑετῷ λάβρῳ ῥύσιν.

לחזיז קלות Α. εἰς κτύπον φωνῶν. Σ. εἰς ψόφον βροντῆς. Ο. ὁδὸν δὲ κυδοιμῶν.

להמטיר על־ארץ לא־איש מדבר לא־אדם בו להשביע שאה ומשאה ולהצמיח מצא דשא 26. ※ Θ. τοῦ ὑετίσαι ἐπὶ ※ γῆν οὗ οὐκ ἀνήρ. Ἔρημον οὗ οὐχ ὑπάρχει ※ ἄνθρωπος ἐν αὐτῇ. Τοῦ χορτάσαι ἄβατον ※ καὶ ἀοίκητον, Καὶ τοῦ ἐκβλαστῆσαι ἔξοδον ※ χλόης.

6. *Heb. A. Th. Vul.* bases illius. *S.* pali. *LXX.* circuli.

7. *Heb. Vul.* omnes filii Dei. *A. Th.* simul filii Dei. *LXX.* omnes angeli mei.

8. *Heb.* in emergendo ipso. *A.* cum luctaretur. *LXX.* cum fremeret. *Alius*, cum obstetricaretur. *Vul. quando erumpebat.*

9. *H.* in ponendo me nubem vestimentum ejus. *A.* circumvolvi. *S.* quasi nube circumvolvi ipsum. *Al. S.* quasi nubem circumvolvi ipsi. *LXX.* posui autem ei nubem operimentum. *Vul. cum ponerem nubem vestimentum ejus.*

11. *Hebr.* & hîc ponet in elatione fluctus tuos. *S.* hucusque ordinetur elatio fluctuum tuorum. *LXX.* sed in teipso comminuentur fluctus tui. *Vul. & hîc confringes tumentes fluctus tuos.*

12. *Heb.* scire fecisti auroram locum suum. *A. Th.* notum fecisti diluculo locum suum. *LXX* lucifer autem novit suum ordinem. *Vul. & ostendisti auroræ locum suum.*

15. *Hebr.* & prohibebitur. *S. Vul.* auferetur. *LXX.* abstulisti.

Hebr. Vul. confringetur. *A. S.* confringes. *LXX.* confregisti.

16. *Hebr.* usque ad fletus maris. *S.* usque ad coarctationem fontis. *LXX.* ad fontem maris. *Vul. profunda maris.*

Heb. & in investigatione abyssi. *A.* in investigatione abyssi. *LXX.* in vestigiis autem abyssi. *Vul. & in novissimis abyssi.*

18. *Hebr.* numquid intellexisti. *A.* numquid cogitasti. *S.* numquid cogitasti. *LXX.* admonitus es. *Th.* numquid intellexisti. *Vul. numquid considerasti.*

19. *Heb.* habitabit. *A.* habitat. *LXX.* manet. *Th.* quiescit. *Vulg. habites.*

20. *Hebr. Vulg.* semitas domûs ejus. *S.* semitas habitationis. *LXX.* semitas eorum.

22. *Heb. LXX. Vulg.* grandinis. *S.* glaciei.

24. *Heb. A. Th. Vulg.* lux. *LXX.* pruina.

Hebr. Enrus. *S.* ventus. *LXX.* Notus. *Vulg. æstus.*

25. *Heb. A.* quis divisit.

Hebr. quis divisit ad inundationem aquæductum. *A. Th.* quis misit diluvio aquæductum. *LXX.* quis autem præparavit pluviæ vehementi fluxum. *Vulg. quis dedit vehementissimo imbri cursum.*

Heb. ad coruscationem tonitruorum. *A.* ad fragorem vocum. *S.* ad sonum tonitrui. *LXX.* viam autem tempestatum. *Vulg. & viam sonantis tonitrui.*

26. *Heb.* ad pluere faciendum super terram, non vir: desertum, non homo in eo: ad satiandum solitudinem & eremum, & ad germinare faciendum exitum herbæ. ※ *Th.* Ut & ※ pluat super terram, ubi non est vir, In de※ serto, ubi non est homo: Ut satiet inviam ※ & inhabitabilem, Et ut germinet herbæ ※ viror. *Vul. ut plueret super terram absque homine in deserto, ubi nullus mortalium commoratur. Ut impleret inviam & desolatam, & produceret herbas virentes.*

להצמיח 27. O. ἐκβλαστῆσαι. Αλλ. ἐκβλαστήσει.

27 *H.* ad germinare faciendum. *LXX.* ut germinet. *Alius*, germinabit. *Vulg. & producere.*

מצא O. ἔξοδον. Αλλος, ἀνάφυσιν.

H. egressum. *LXX.* exitum. *Alius*, repullulationem. *Vulg. herbas.*

היש למטר אב 28. A. μήτις ἐστὶν ὑετοῦ πατήρ; Σ. ἆρα ἐστὶν ὑετοῦ πατήρ; O. τίς ἐστιν ὑετοῦ πατήρ;

28 *H.* Numquid est pluviæ pater? *A.* Num quis est pluviæ pater? *S.* Num est pluviæ pater? *LXX. Vul.* quis est pluviæ pater?

הקרח 29. A. Θ. πάγος. O. κρύσταλλος.

29. *H. A. Th.* gelu. *LXX. Vul.* glacies.

ופני תהום יתלכדו 30. ὁ Εβραῖος, πρόσωπον δὲ ἀβύσσου πηγνυθήσεται. O. πρόσωπον ἀσεβοῦς τίς ἔπτηξε. Αλλος, πρόσωπον δὲ ἀβύσσου τίς ἔπηξεν.

30. *H.* & facies abyssi capientur. *Hebræus Int.* facies autem abyssi condensatur. *LXX.* faciem impii quis exterruit. *Alius*, faciem autem abyssi quis condensavit. *Vulg. & superficies abyssi constringitur.*

התקשר מעדנות כימה 31. A. ἦ συνάψεις μόσχια πλειάδος. Σ. ἦ συνάψεις μόσχια πλειάδος. O. συνῆκας δὲ δεσμὸν πλειάδος.

31. *H.* Numquid ligabis delicias Chima. *A.* An conjunges partes Pleiadis. *S.* Si conjunges partes Pleiadis. *LXX.* Intellexisti nexum Pleiadis. *Vulg. Numquid conjungere valebis micantes stellas Pleiadis.*

התציא מזרות בעתו 32. Σ. ἦ ἀναφύσεις τὰ σκορπισθέντα κατὰ καιρὸν αὐτοῦ (al. αὐτῶν) ἕκαστον. O. ἦ διανοίξεις μαζουρὼθ ἐν καιρῷ αὐτοῦ.

32. *H.* Numquid exire facies signa cœlestia in tempore suo. *S.* aut produces dissipata in tempore suo singula? *LXX.* An aperies Mazuroth in tempore suo? *Vulg. Numquid producis Luciferum in tempore suo.*

תנחם A. καθοδηγήσεις. O. ἄξεις αὐτά.

H. LXX. duces ea. *A.* deduces. *Vulg. consurgere facis.*

חקות 33. A. ἀκριβείας. Σ. διατάξεις. O. τροπάς. Θ. συντάγματα.

33. *H. Th.* statuta. *A.* accurate statuta. *S.* ordines. *LXX.* conversiones. *Vul. ordinem.*

ושפעת־מים 34. A. Θ. καὶ ὁρμὴ ὑδάτων. O. καὶ τρόμῳ ὕδατος.

34. *H.* & redundantia aquarum. *A. Th. Vulg.* & impetus aquarum. *LXX.* & tremore aquæ.

ברקים 35. Οἱ λοιποὶ, ἀστραπάς. O. κεραυνούς.

35. *H. Reliqui, Vul.* fulgura. *LXX.* fulmina.

הננו A. ἰδοὺ ἡμεῖς (al. ἰδοὺ ἐσμέν.) Σ. πάρεσμεν. O. τί ἐστι.

H. A. ecce nos. (*A. al.* ecce sumus.) *S. Vulg.* adsumus. *LXX.* quid est.

או מי־נתן לשכוי בינה 36. Σ. ἢ τίς ἔδωκε μεμεριμνημένῳ ἔννοιαν. O. ἢ ποικιλτικὴν ἐπιστήμην.

36. *H.* aut quis dedit contemplationi intelligentiam. *S.* aut quis dedit stulto solertiam. *LXX.* aut variegandi scientiam. *Vul. aut quis dedit gallo intelligentiam.*

ונבלי שמים מי ישכיב 37. Σ. καὶ ὄργανα οὐρανοῦ τίς κοιμήσει. Αλλ. Σ. ἢ ὄργανα οὐρανοῦ τίς συνθήσει. O. οὐρανὸν δὲ εἰς γῆν ἔκλινε.

37. *H.* aut defluxus cœlorum quis quiescere faciet. *S.* & organa cœli quis sedabit. *S. al.* aut organa cœli quis componet. *LXX.* & cœlum in terram inclinavit. *Vulg. & concentum cœli quis dormire faciet.*

טרף 39. Σ. Θ. θήραν. O. βορὰν.

39. *H. S. Th. Vul.* prædam. *LXX.* escam.

כי־ישחו 40. O. δεδοίκασι γάρ. Αλλος, ὅτι φωλεύουσι.

40. *H.* cum incurvant se. *LXX.* timuerunt enim. *Alius*, quia latibulum habent. *Vulg. quando cubant.*

בסכה O. ἐν ὕλαις. Αλλος, ἐν κοίταις.

H. in umbraculo. *LXX.* in sylvis. *Alius*, in cubilibus. *Vul. in antris.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXVIII. Job.

v. 2. Σ. σκοτεινὸς γνώμη. Sic omnes, præter Regium unum, qui habet, Σ. σκοτεινὸς ἐν καρδίᾳ.

v. 4. Σ. μὴ συμπαρῆς &c. Sic Oratoriensis & Regius unus.

v. 5. A. κανόνα. Σ. σχοινίον μέτρου. Omnes.

v. 6. A. Θ. αἱ βάσεις αὐτοῦ. Σ. οἱ καταπηγες. Sic omnes mss. Drusius vero habet, οἱ ἄλλοι, αἱ βάσεις, οἱ καταπηγες.

v. 7. A. Θ. ἅμα υἱοὶ Θεοῦ. Sic omnes mss. Drusius, οἱ ἄλλοι, ἅμα υἱοὶ Θεοῦ.

v. 8. A. ἐν τῷ παλαίειν. Drusius. Αλλ. ὅτε ἀμαροῦσα. Codex unus & Nicetas.

v. 9. A. σκοτόμηνον. Sic unus. Σ. ὡς νεφέλη περιεβάλλετο αὐτήν. Drusius & Nicetas. Sed Colbertinus, Σ. ὡς νεφέλην περιέβαλεν αὐτῇ. Forte altera lectio est Aquilæ, altera Symmachi.

v. 11. Σ. ἕως ὧδε &c. Omnes.

v. 12. A. Θ. ἐγνώρισας τῷ ὄρθρῳ τόπον αὐτοῦ. Sic Colbertinus. Drusius sine Interpretum nomine habet, οἱ λοιποί.

v. 15. Σ. περιαιρεθήσεται. Regius unus.

Ibid. A. Σ. συντρίψεις. Hanc versionem Regius unus Symmacho, Colbertinus Aquilæ tribuit.

v. 16. Σ. ἕως συνοχῆς πηγῆς. Colbert. & Reg. unus.

Digitized by Google

Ibid. A. ἐν ἐξιχνιασμῷ ἀβύσσου. Iidem.

v. 18. A. μὴ κατονίνας &c. Hæ trium lectiones ex iisdem Codd. prodeunt. Drusius habet, A. μὴ σωπήκας tantum.

v. 19. A. σκλανοῦ. Θ. ἐρημοῦ. Sic omnes mss. Drusius, οἱ ἄλλοι, σκλανοῖ, ἐρημοῦ.

v. 20. Σ. ἀτραπὸς οἰκήσεως. Omnes mss. & Drusius.

v. 21. Σ. κρυστάλλῳ. Drusius.

v. 24. A. Θ. φῶς. Sic mss. Drusius vero id uni Aquilæ tribuit.

Ibid. Σ. ἄνεμος. Reg. unus.

v. 25. A. τίς διεῖλεν. Sic Drusius, qui postea habet, οἱ ἄλλοι, τίς δὲ ἔστειλεν &c. Colbert. & Regius unus, A. Θ. τίς δὲ ἔστειλεν &c. ambas lectiones edimus.

Ibid. A. εἰς κτύπον &c. Omnes.

v. 26. Hi quatuor versiculi asteriscis notantur in Colbertino & in Edit. Latina.

v. 27. Ἀλλ. ἐκβλαστήσει. Colb. & Reg. unus.

Ibid. Ἀλλ. ἀνάφυσιν. Colb. & Reg. unus.

v. 28. Lectionem Aquilæ habet Drusius; Symmachi vero mss.

v. 29. A. Θ. πάγος. Colb. & Reg. unus.

v. 30. ὁ Ἑβραῖος, συνέχονται δὲ &c. Drusius.

v. 31. A. ἡ συνάψεις &c. Drusius. Σ. οἱ συνάψεις &c. Colbert.

v. 32. Χ. ἡ ἀναφύσεις &c. Omnes. In hunc locum hanc notam habet Drusius: *In Hebræo est* מזרות *quam vocem Hieronymus Luciferum interpretatur, ut Theodoretus ἑωσφόρον: Santes*, signa cœlestia. *Chrysostomus:* Μαζουρὼθ τὰ συστήματα τῶν ἀστέρων· ἃ ἐν τῇ συνηθείᾳ ζώδια καλοῦνται. ἄλλοι δέ φασι μαζουρὼθ Ἑβραϊκὴν μὲν εἶναι λέξιν, σημαίνειν δὲ τὸν ἀστρῷον κύνα. i. *Mazuroth, stellarum cœtus: qui ex consuetudine Zodia vocantur. Alii vero dicunt Mazuroth, Hebraicam quidem esse vocem, significare vero canem stellam.*

Ibid. A. καθοδηγήσεις. Colb.

v. 33. Trium lectiones adferunt Colb. & Reg. unus.

v. 34. A. Θ. καὶ ὁρμὴ ὕδατος. Iidem.

v. 35. οἱ λοιποί, ἀστραπάς. Iidem.

Ibid. A. ἰδοὺ ἡμεῖς. Colb. & Reg unus. Drusius vero, ἰδοὺ ἡμεῖς. Σ. πάρεσμεν. Colb. & Reg unus.

v. 36. Χ. ὁ τίς ἔδωκε &c. Omnes.

v. 37. Prior Symmachi lectio est Drusii, posterior vero Colbertini & Regii unius.

v. 39. Σ. Θ. θήραν. Colb. & Reg. unus.

v. 40. Ἀλλ. ὅτι φωλεύουσι. Iidem.

Ibid. Ἀλλ. ἐν κοίταις. Drusius.

CAPUT XXXIX. JOB.

יעלי־סלע 1. O. τραγελάφων πέτρας. Θ. νεβρῶν ἐν πέτρᾳ.

תספר ירחים תמלאנה 2. Σ. ἠρίθμησας δὲ σελήνας πληρῶσαι αὐτάς. O. ἠρίθμησας δὲ μῆνας αὐτῶν.

תכרענה ילדיהן תפלחנה 3. Σ. ἀποβάλλονται τὰ τέκνα αὐτῶν. O. ἐξέθρεψας δὲ αὐτῶν τὰ παιδία ἔξω φόβου. Θ. ἐὰν δώσωσι τὰ παιδία αὐτῶν, διασώσεις αὐτά.

חבליהם תשלחנה A. Σ. ὠδίνησαν, ἀπολείπουσιν. ※ Θ. ὠδῖνας δὲ αὐτῶν ἐξαποστελεῖς.

יחלמו בניהם 4. ※ Θ. ἀπορρήξουσι τὰ τέκνα ※ αὐτῶν.

ירבו בבר Σ. πληθύνεσθαι ἐν ἀγρότητι. ※ Θ. πληθυνθήσονται ἐν γεννήματι.

יצאו ולא־שבו למו Σ. ἐξελθόντα οὐχ ὑποστρέψει πρὸς αὐτάς. ※ Θ. ἐξελεύσονται, καὶ οὐ μὴ ※ ἀνακάμψουσιν αὐτοῖς.

ערבה ביתו 6. A. ὁμαλήν. Σ. οἶκον ἀοίκητον. O. δίαιταν αὐτοῦ ἔρημον. Θ. ἀραβά.

ומשכנותיו מלחה Σ. γῆν αὐτοῦ. ※ Θ. καὶ τὰ σκηνώματα αὐτοῦ ἁλμυρίδα.

נוגש 7. A. εἰσπράκτου. O. φορολόγου.

רים 9. A. ῥινοκέρως. O. μονοκέρως.

אם־ישדד עמקים אחריך 10. Σ. ἢ ὁμαλίσει κοιλάδας ἀκολουθῶν σοι. O. ἢ ἑλκύσει σου αὔλακας ἐν πεδίῳ.

ותעזב עליו 11. O. ἐπαφήσεις δὲ αὐτῷ. Θ.

1. HEbr. caprarum petræ. *LXX.* tragelaphorum petræ. *Th.* hinnulorum in petra. *Vul. ibicum in petris.*

2. *H.* numerabis menses, implebunt. *S.* dinumerasti lunas, ad implendum eas. *LXX.* numerasti autem menses earum. *Vulg. Dinumerasti menses conceptûs earum.*

3. *H.* incurvabunt se, suos fœtus effringent. *S.* emittunt filios suos. *LXX.* nutrivisti autem hinnulos eorum sine metu. *Th.* si dederint prolem suam, salvabis eam. *Vulg. incurvantur ad fœtum & pariunt.*

H. dolores suos emittunt. *A. S.* fœtus emiserunt, & cessant. ※ *Th.* partus autem earum emittes. *Vulg. & rugitus emittunt.*

4. *H.* convalescunt filii earum. ※ *Th.* abrumpent filii earum. *Vul. separantur filii earum.*

H. multiplicant se in frumento. *S.* ad multiplicandum in agresti. ※ *Th.* multiplicabuntur in tritico. *Vulg. & pergunt ad pastum.*

H. egrediuntur, & non revertuntur ad eas. *S.* egressi non revertentur ad eas. ※ *Th.* exibunt, & non revertentur ad eas. *Vul. egrediuntur, & non revertuntur ad eas.*

6. *H.* solitudinem domum ejus. *A.* planam. *S.* domum non habitatam. *LXX.* habitationem ejus desertum. *Th.* Araba. *Vul. in solitudine domum.*

H. habitacula ejus salsuginem. *S.* terram ejus. ※ *Th.* habitacula ejus salsuginem. *Vulg. & tabernacula ejus in terra salsuginis.*

7. *H. A. LXX. Vulg.* exactoris.

9. *H. A. Vulg.* rhinoceros. *LXX.* unicornis.

10. *Heb.* an agricolabit valles post te. *S.* an complanabit valles sequens te. *LXX.* aut ducet sulcos tuos in campo. *Vulg. aut confringet glebas vallium post te.*

11. *H.b.* & derelinquas ad eum. *LXX.* dimit-

Digitized by Google

μὴ ἐγκαταλείψεις.

ישיב 12. Σ. ἀποκαταστήσει. O. ἀποδώσει.
יאסף Σ. συλλέξει. O. εἰσοίσει. Θ. συνάξει.

כנף רננים נעלסה 13. A. πτερύγιον αἰνουμένων συναναπλέκει. Σ. πτερὸν ἀγλαϊσμοῦ περιφύεται. O. πτέρυξ τερπομένων νεέλασσα.

אם־אברה חסידה ונצה A. ἐρώδιος. Σ. εἰ ἐναγκαλίσεται ὁ κύκνος πτιλοὺς αὐτοῦ. O. ἐὰν συλλάβῃ ἀσίδα καὶ νέσσα.

כי־תעזב לארץ ביציה ועל־עפר תחמם 14. ותשכח כי־רגל תזורה וחית השדה תדושה ※ ὅτι ἀφήσει εἰς γῆν τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ ἐπὶ ※ χοῦν θάλψει, καὶ ἐπελάθετο ὅτι ποὺς σκορπιεῖ, ※ καὶ θηρία ἀγροῦ καταπατήσει.

הקשיח בניה 16. ※ O. ἀπεσκλήρυνε τὰ τέκνα ※ ἑαυτῆς. Ἄλλος, καταπονήσει τῇ νεοσσοτροφίᾳ.

כי־השה אלוה חכמה 17. Σ. περιεῖλεν. O. ὅτι κατεσιώπησεν αὐτῇ ὁ θεὸς σοφίαν.

ולא־חלק לה בבינה Σ. καὶ οὐκ ἔνειμεν αὐτῇ σύνεσιν. ※ O. καὶ οὐκ ἐπεμέρισεν αὐτῇ ἐν τῇ ※ συνέσει.

בעת במרום תמריא 18. Σ. πετομένη. ※ O. ※ κατὰ καιρὸν ἐν ὕψει ὑψώσει.

רעמה 19. Σ. κλαγγήν. O. φόβον. Θ. χρεμετισμόν.

הוד 20. Σ. Θ. φόβος. O. δόξαν.

בעמק 21. A. Θ. ἐν κοιλάδι. O. ἐν πεδίῳ.

לקראת־נשק A. Θ. εἰς ἀπάντησιν (al. συνάντησιν) ὅπλου. Σ. εἰς ἀπάντησιν καταφράκτων. O. συναντῶν βασιλεῖ. Ἄλλ. βέλει.

חרב 22. Σ. Θ. μαχαίρας. O. σιδήρου.

ברעש ורגז יגמא 24. Σ. ἐν σάλῳ καὶ ὀργῇ ὡς καταπίνων. O. καὶ ὀργῇ ἀφανιεῖ.

ולא יאמין כי־קול שופר Σ. καὶ οὐ δηλωθήσεται ἀπὸ ἤχους σάλπιγγος. O. καὶ οὐ μὴ πιστεύσῃ ἕως ἂν σημάνῃ σάλπιγξ.

ומרחוק יריח מלחמה 25. Σ. καὶ πόῤῥωθεν ἀλαλάξω (ἀλαλάξει) πολεμικόν. O. πόῤῥωθεν δὲ ὀσφραίνεται πολέμου.

סלע ישכן ויתלנן 28. Σ. ἐν πέτρᾳ ἠρεμῶν αὐ-

tes autem ei. *Th.* num derelinques. *Vulg. & derelinques ei.*

12. *H. Vul.* reddat. *S.* restituet. *LXX.* reddet. *Heb. Vulg.* congreget. *S.* colliget. *LXX.* inferet. *Th.* congregabit.

13. *Heb.* ala exultantium læta. *A.* alam laudantium simul complicat. *S.* ala nitoris circumnascitur. *LXX.* ala lætantium Neelassa. ※ penna struthionis mixta est. *Vulg. penna struthionis similis est.*

Hebr. an penna ciconiæ & pluma. *A.* erodius. *S.* si ulnis complectetur cycnus pennas suas. *LXX.* si conceperit asida & nessa. ※ alis herodionis & accipitris. *Vulg. pennis herodii & accipitris.*

14. *H.* quia derelinquet in terra ova sua, & super pulverem calefaciet ea. Et obliviscetur quod pes dispergat ea, & bestia agri conculcet ea. ※ & relinquit in terra ova sua, & in pul- ※ vere calefiunt, & oblita est quia pes dis- ※ pergit ea, & bestiæ conculcabunt ea. *Vulg. Quando derelinquit ova sua in terra, tu forsitan calefacies ea? Obliviscitur, quod pes conculcet ea, aut bestia agri conterat.*

16. *Heb.* duriter tractat filios suos. ※ *LXX.* obduravit contra filios suos. *Alius*, laborabit in nutriendis pullis suis. *Vulg. duratur ad filios suos.*

17. *Heb.* quoniam oblivisci fecit eum Deus sapientiam. *S.* abstulit. *LXX.* quia tacere fecit ei Deus sapientiam. ※ quia despexit eam Dominus in sapientia. *Vulg. privavit enim eam Deus sapientia.*

Heb. & non impertitus est ei intelligentiam. *S.* & non distribuit ei intelligentiam. ※ *LXX.* & non distribuit ei intellectum. *Vulg. nec dedit illi intelligentiam.*

18. *H.* secundum tempus in altum elevaverit se. *S.* volans. ※ *LXX.* cum tempus fuerit, in altum se levabit. *Vulg. cum tempus fuerit in altum alas erigit.*

19. *Heb.* tonitru. *S.* clangorem. *LXX.* timorem. *Th. Vulg.* hinnitum.

20. *Hebr.* decor. *S. Th.* timor. *LXX.* gloriam. *Vulg. gloria.*

21. *Heb. A. Th.* in valle. *LXX.* in campo. *Vulg. terram.*

Hebr. in occursum armaturæ. *A. Th.* in occursum teli. *S.* in occursum cataphractorum. *LXX.* occurrens regi, *al.* telo. *Vul. in occursum armatis.*

22. *Hebr.* gladii. *S. Th.* machæræ. *LXX.* ferri. *Vulg. gladio.*

24. *Hebr.* cum impetu & ira effodiet. *S.* in commotione & ira veluti absorbens. *LXX.* & iracundia evertet. *Vulg. fervens & fremens sorbet (terram.)*

Heb. & non credet quod vox buccinæ. *S.* & non indicabitur a sonitu tubæ. *LXX.* nec credet donec significaverit tuba. *Vulg. nec reputat tubæ sonare clangorem.*

25. *Hebr.* & a longe odorabitur bellum. *S.* & procul jubilabit bellum. *LXX.* procul autem odoratur bellum. *Vulg. procul odoratur bellum.*

28. *Hebr.* petram habitabit, & morabitur

λισθήσεται.

λιαθήσεται. Ο. αὐλίζεται ἐπ' ἐξοχῇ πέτρας.

S. in petra quiescens manebit. *LXX.* moratur in summitate petræ. *Vulg. In petris manet, & .... commoratur.*

ומצודה A. καὶ ὀχυρώματος. Ο. καὶ ἀποκρύφῳ.

Hebr. & munitionem. *A.* & munimenti. *LXX.* & abscondito. *Vulg. atque inaccessis rupibus.*

יעלעו־דם 30. A. ἐστομισμένοι. Σ. καταρροφῶσιν αἷμα. Ο. φύρονται ἐν αἵματι.

30. *Hebr.* absorbebunt sanguinem. *A.* .... *S.* absorbent sanguinem. *LXX.* consperguntur in sanguine. *Vul. lambent sanguinem.*

ובאשר חללים שם הוא Σ. ὅπου δὲ σάρκες πεπτωμένων, πάρεστι. Ο. οὗ δ' ἂν ὦσι τεθνεῶτες, παραχρῆμα εὑρίσκονται.

Heb. & ubi occisi, ibi ipse. *S.* ubi autem carnes cæsorum, adest. *LXX.* ubi autem fuerint cadavera, confestim reperiuntur. *Vulg. & ubicumque cadaver fuerit, statim adest.*

הרב עם־שדי יסור מוכיח אלוה יעננה 32. Σ. ἆρα ὁ δικαζόμενος πρὸς τὸν ἱκανὸν παιδευθήσεται, διελεγχόμενος θεῷ; ἀντιφθέγξεταί τι; Ο. μὴ κρίσιν μετὰ ἱκανοῦ ἐκκλινεῖ. ἐλέγχων δὲ θεὸν ἀποκριθήσεται αὐτῷ;

32. *Hebr.* Numquid contendere cum omnipotente eruditio? arguens Deum respondeat ei. *S.* Num qui contendet cum Deo vincet, redargutus a Deo, contra loquetur aliquid? *LXX.* Numquid judicium cum omnipotente declinat, & arguens Deum respondebit? *Vul. Numquid qui contendit cum Deo, tam facile conquiescit? utique qui arguit Deum, debet respondere ei.*

הן קלתי 34. A. ἰδοὺ ἐλαφρυνθην. Σ. ἰδοὺ κούφως ἐποίησα. In LXX. hæc perplexa sunt.

34. *Hebr.* ecce contemptibilis sum. *A.* ecce levior factus sum. *S.* ecce leviter feci. *Vulg. qui leviter locutus sum.*

Ο. ÷ τί ἔτι ἐγὼ ἀποκρίνομαι: οὐ κεῖται ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ.

LXX. ÷ quid adhuc ego respondeo: *non exstat in Hebraïco.*

אחת דברתי ולא אענה ושתים ולא אוסיף 35. Σ. μὴ ἀντεφθεγξάμην ἃ ἐτόλμησα ἀπὸ ἀκακίας, μεταμελοῦμαι ἀπὸ παιδείας. Ο. ※ ἅπαξ ※ λελάληκα, ἐπὶ δὲ τῷ δευτέρῳ οὐ προσθήσω.

35. *Hebr.* semel locutus sum, & non respondebo, & bis, & non addam. *S.* Annon locutus sum quæ ausus sum dicere ex innocentia, resipisco ex correptione. *LXX.* ※ semel locutus sum, & iterum non adjiciam. *Vulg. unum locutus sum, quod utinam non dixissem, & alterum, quibus ultra non addam.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXIX. Job.

v. 1. Θ. νεβρῶν ἐν πέτρᾳ. Colbert. & Reg. unus, qui hoc scholion adjiciunt, ἀντὶ τοῦ, αἰγαγρῶν. i. *ac si diceret, caprorum agrestium.*

v. 2. Σ. ἠρίθμησας δὲ &c. Drusius. In Colbertino autem legitur, A. Θ συλλήψεως.

v. 3. Σ. ἀποβάλλονται τὰ &c. Colb. & Reg. unus. Θ. ἐὰν ὠδίνωσι &c. Sic omnes; sed in prima & secunda voce variant. Drusius, ἐὰν ὠδίνωσι. Nicetas Orator. Regius unus, ἐὰν ὠδίνωσι. Colbertinus & Regius alter, ἐν ὠδίνουσι.

Ibid. A. Σ. ὠδίνουσαι, ἀπολύουσι. Regii duo & Nicetas. Hic versiculus cum tribus sequentibus, ex Theodotione desumti, asteriscis notantur in Colbertino Codice, ubi legitur, ἐκ Θ. εἰ δ'.

v. 4. Σ. πληθυνθήσεται ἐν ἀγρότητι. Colbertinus & Regius unus.

Ibid. Σ. ἐξελθόντα οὐχ &c. Iidem.

v. 6. Sic trium lectiones habet Drusius. Colbertinus autem, A. Θ. Σ. οἶκον ἀοίκητον. Vide quæ diximus in Lexico Hebraïco ad vocem ערבה

Ibid. Σ. γλῶ αὐτοῦ. Regius unus. Hic versus asterisco præmisso dicitur Theodotionis esse in Colbertino.

v. 7. A. εἰσπράκτου. Drusius. Vide Exod. 5. 13.

v. 9. A. ῥινοκέρως. Reg. unus & Drusius. Sic etiam Hieronymus & Santes Pagninus.

v. 10. Σ. ἢ ὁμαλίσει &c. Colb. & Reg. unus.

v. 11. Θ. μὴ ἐγκαταλείψεις. Colb. & Reg. unus.

v. 12. Σ. ἀποκαταστήσει. Colbertinus.

Ibid. Σ. συλλέξει. Θ. συνάξει. Idem.

v. 13. A. πτερύγιον &c. Lectiones Symmachi & Theodotionis exhibent Orator. Reg. unus & Drusius. Nicetas autem unius Symmachi interpretationem affert.

Ibid. A. ἐρωδιός. Sic Regius unus. Σ. εἰ ἐναγκαλίσηται &c. Drusius. Polychronius vero apud Nicetam, ἔστι δὲ καὶ ἡ ἀσίδα πτηνὸν μέγιστον, πλὴν εὔηθες, ἣν Ἀκύλας ἐρωδιὸν καὶ ἱέρακα ἐκδέδωκεν. i. *est autem asida, magna avis, sed stolida, quam Aquila erodium & accipitrem interpretatus est.*

Versiculi sequentes asteriscis notantur hîc & in Codice Colbertino & in Editione Latina Hieronymi: quia ex Theodotione in LXX. inducti sunt.

v. 16. Ἀλλ. καταπτοήσει &c. Drusius.

v. 17. Σ. παρεῖλεν, & postea καὶ οὐκ ἔνειμεν &c. Omnes.

v. 18. Σ. πετομένη. Colb. & Reg. unus. Sequens autem versiculus notatur asterisco in Colbertino, ut & alii præcedentes.

v. 19. Σ. κλαγγήν. Colbert. & Reg. unus. At Drusius, κραυγήν, minus recte. Ibid. Colbert. Reg. unus & Drusius, Θ. χρεμετισμόν.

v. 20. Σ. Θ. ῥίζος. Colb. & Reg. unus.

v. 21. A. Θ. ἐν κοιλάδι. Iidem.

Ibid. A. Θ. εἰς ἀπάντησιν ὅπλου. Colb. & Reg. unus, qui postremus habet συνάντησιν. Σ. εἰς ἀπάντησιν καταφράκτων. Iidem. Drusius sic confertim habet, οἱ λοιποί, εἰς ἀπάντησιν ὅπλων, καὶ εἰς ἀπάντησιν καταφράκτων. Ο. συναντῶν βασιλεῖ. Ἀλλ. βέλει, melius. Notat Colbertinus sic legi in Tetraplis, Δ. βέλει.

v. 22. Σ. Θ. μαχαίρας. Colb. & Reg. unus.

v. 24. Σ. ἐν σάλῳ &c. Omnes.
Ibid. Σ. καὶ οὐ διαλυθήσῃ &c. Colb. & Reg. unus.
v. 25. Σ καὶ πλήρωτον ἀλαλάξει πόλεμον. Regius unus, qui habet ἀλαλάξω, male.
v. 28. Σ. ἐν πέτρᾳ &c. Colb. & Reg unus.
Ibid. A. καὶ ἐχυρώματος. Colb. Reg. unus & Drusius.
v. 30. A. ἐσμιρισμένοι. Drusius. Σ. καταῤῥοφοῦσιν αἷμα. Colbert. & Reg. onus.
Ibid. Σ. ὅπου δὲ &c. Colb. & Reg. unus.
v. 32. Σ. ἄρα ὁ δίκαι- &c. Omnes.

v. 34. A. ἰδοὺ ἐλαφρ- &c. Aquilæ & Symmachi lectionem habet Drusius.
Versiculus sequens non extat in Hebraïco, ut notat Colbertinus, qui ita legit.
v. 35. Σ. μὴ ἀναφθέγξωμαι &c. Colb. & Reg. unus. Sed hæc interpretatio non consonat cum Hebræo hodierno.
Hic Capitum distinctionem, ut in Vulgata habetur, sequimur: ea diversa est in Hebræo.

CAPUT XL. JOB.

3. האף תפר משפטי תרשיעני למען תצדק Σ. μήτι διακυρώσῃς κρίσιν μου; καὶ ἄδικον ποιήσεις με ἵνα δικαιωθῇς. Ο. μὴ ἀποποιοῦ μου τὸ κρίμα. οἴει δέ με ἄλλως σοι κεχρηματικέναι, ἢ ἵνα ἀναφανῇς δίκαιος. Τετραπλ. ἢ ἀποποιοῦ.

4. ואם־זרוע כאל לך Σ. ἀκυρώσεις ... ὡς Θεοῦ ὑπάρχεις. Ο. ἢ βραχίων σοί ἐστι κατὰ τοῦ κυρίου.

5. והוד והדר Ο. δόξαν καὶ τιμήν. Θ. εὐπρέπειαν καὶ ὕψος.

7. גאה Ο. ὑπερήφανον. Ἄλλος, ἀρχέκακον.

והכניעהו A. καὶ ἀπόῤῥιψον, (ἄλλ. ἐπίστρεψον.) Ο. σβέσον.

8. טמנם בעפר יחד Σ. κατάχωσον αὐτοὺς εἰς χοῦν. Ο. κρύψον δὲ εἰς γῆν ὁμοθυμαδόν.

11. במתניו A. ἐπὶ νώτου. Σ. Θ. ἐπὶ λαγόνος. Ο. ἐπ' ὀσφύϊ.

12. כמו־ארז Οἱ λοιποί, ὡς κέδρος. Ο. ὡς κυπάρισσον.

13. כמטיל ברזל Σ. ὡς συμβλήματα σιδήρου. Ο. σίδηρος χυτός.

14. ראשית דרכי־אל A. Σ. Θ. κεφάλαιον ὁδῶν ἰσχυροῦ. Ο. ἀρχὴ πλάσματος κυρίου.

העשו יגש חרבו Σ. ποιηθὲν προσεγγίσαι τῇ μαχαίρᾳ αὐτοῦ. Ο. πεποιημένον ἐγκαταπαίζεσθαι ὑπὸ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ.

16. בצה Οἱ λοιποί, κάθυγρον. Ο. βούτομον.

17. צללו Σ. σὺν τοῖς παραφυάσιν. Ο. σὺν ῥαδάμνοις.

ערבי־נחל A. ἰτέαι χειμάῤῥου. Ο. καὶ κλῶνες ἀγροῦ.

18. לא יחפוז Σ. οὐ καταπλαγήσεται. Ο. οὐ μὴ αἰσθηθῇ.

כי A. ὅταν. Ο. ὅτι.

19. יקחנו A. λήψεται. Ο. δέξεται.

3. Hebr. Numquid adhuc dissipabis judicium meum? facis me impium ut justificeris. *S.* Numquid irritum facies judicium meum? injustum facies me, ut justificeris. *LXX.* Ne repellas judicium meum: putas autem me aliter tibi respondisse, quam ut appareas justus. *Tetrapl.* An repellis. *Vulg. Numquid irritum facies judicium meum: & condemnabis me ut tu justificeris?*

4. *Hebr.* & si brachium sicut Deo tibi. *S.* irritum facies ... ac si Dei existas. *LXX* aut brachium tibi est contra Dominum. *Vul. & si habes brachium sicut Deus.*

5. *Hebr.* & gloriam & decorem. *LXX* gloriam & honorem. *Th.* decorem & celsitudinem. *Vulg. esto gloriosus, & speciosis induere vestibus.*

7 *Hebr. LXX.* superbum. *Alius*, principem mali. *Vulg. superbos.*

Hebr. incurvare fac eum. *A.* & abjice. *al.* converte. *LXX.* exstingue. *Vulg. confunde.*

8. *Hebr. Vul.* absconde eos in pulvere simul. *S.* obrue eos in pulvere. *LXX.* absconde autem in terra simul.

11. *Hebr.* in lumbis ejus. *A.* supra dorsum. *S. Th.* super ilia. *LXX.* in lumbo. *Vulg. in lumbis ejus.*

12. *Heb. & Reliqui*, sicut cedrus. *LXX.* sicut cupressum. *Vulg. quasi cedrum.*

13. *Heb.* sicut virga ferrea. *S.* ut commissuræ ferri. *LXX.* ferrum fusile. *Vulg. quasi lamna ferrea.*

14. *Heb. Vul.* principium viarum Dei. *A. S. Th.* capitulum viarum fortis. *LXX.* principium formationis Domini.

Hebr. facientis eum, applicabit gladium suum. *S.* factum ad applicandum gladio suo. *LXX.* factum ut illuderetur ab angelis ejus. *Vul. qui fecit eum, applicabit gladium ejus.*

16. *Heb.* cœno. *Reliqui*, humidum. *LXX.* carectum. *Vul. in locis humentibus.*

17 *Hebr. Vulg.* umbra ejus. *S.* cum surculis. *LXX.* cum ramis.

Hebr. A. Vulg. salices torrentis. *LXX.* & sarmenta agri.

18. *Heb.* non festinabit. *S.* non consternabitur. *LXX.* non sentiet. *Vulg. non mirabitur.*

Heb. LXX. quia. *A.* cum. *Vul. quod.*

19. *Heb.* tollet eum. *A. Vul.* capiet. *LXX.* accipiet.

Digitized by Google

במוקשים ינקב־אף Σ. ἐν πόρπῃ τρυπηθήσεται τὸ ῥῖνα. O. ἐνσχολιευόμενος τρήσει τὸ ῥῖνα.

תמשך לויתן 20. A. Σ. ἑλκύσεις δὲ λευιαθάν. O. ἄξεις δὲ δράκοντα.

ובחבל תשקיע לשונו A. καὶ σχοινίοις συνδήσεις τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ. In O. vacat.

ובחוח תקב לחיו 21. O. ψελλίῳ δὲ τρυπήσεις τὸ χεῖλος αὐτοῦ. Θ. καὶ χαλινῷ τρήσεις σιαγόνα αὐτοῦ.

הירבה אליך תחנונים אם־ידבר אליך רכות 22. ὁ Ἑβραῖος, ἆρα πληθυνεῖ πρὸς σὲ δεήσεις, ἆρα λαλήσει πρὸς σὲ μαλακά; O. λαλήσει δέ σοι δεήσει, ἱκετηρίᾳ μαλακῶς.

רכות A. Θ. ἁπαλά. O. μαλακῶς.

יכרת 23. O. θήσεται. Θ. μὴ διαθήσεται.

התשחק 24. Σ. μὴ ἐμπαίξεις. O. παίξῃ.

יחצוהו בין כנענים 25. A. ἕως ἡμισεύσουσιν αὐτὸν μεταξὺ Χαναναίων. Σ. διαμερισθήσονται μεταξὺ μεταβόλων. O. μεριτεύονται δὲ αὐτὸν Φοινίκων ἔθνη. Θ. ἀγοράσουσιν αὐτόν.

התמלא בשכות עורו 26. Σ. μὴ πληρώσεις σκηναῖς τὸ σῶμα αὐτοῦ. O. πᾶν δὲ πλωτὸν συνελθὸν οὐ μὴ ἐνέγκωσι βύρσαν μίαν οὐρᾶς αὐτοῦ.

ובצלצל דגים Σ. καὶ ἐν ἰχθυοφόροις. O. καὶ ἐν πλοίοις ἁλιέων.

זכר מלחמה אל־תוסף 27. A. μνήσθητι πολέμου, μὴ προσθῇς. O. μνησθεὶς πόλεμον τὸν γινόμενον ἐν σώματι.

הן־תוחלתו נכזבה 28. O. καὶ μηκέτι γινέσθω. dubium. Θ. ἰδοὺ ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ διεψεύσατο.

הגם אל־כראיו יטל Σ. ἀλλὰ καὶ ὁ θεὸς τὴν ἰδέαν αὐτοῦ καταβαλεῖ. O. οὐχ ἑώρακας αὐτόν.

Heb. in laqueis perforabit nasum. *S.* fibulâ perforabitur naso. *LXX.* intortus furabit nasum. *Vulg. in sudibus perforabit nares ejus.*

20. *Heb.* extrahes Leviathan. *A. S.* trahes autem Leviathan. *LXX.* duces autem draconem. *Vul. An extrahere poteris Leviathan.*

Heb. & in fune demerges linguam ejus. *A.* & funibus colligabis linguam ejus. *In LXX. vacat. Vul. & fune ligabis linguam ejus.*

21. *Hebr.* & in spina perforabis maxillam ejus. *LXX.* & armillâ perforabis labium ejus. *Th.* & fræno perforabis maxillam ejus. *Vul. aut armilla perforabis maxillam ejus.*

22. *Hebr. Hebræus Interpres, Vulg.* Numquid multiplicabit ad te preces, aut loquetur tibi mollia? *LXX.* loquetur autem tibi prece, supplicatione molliter.

Heb. A. Th. Vul. mollia. *LXX.* molliter.

23. *Heb. Vul.* feriet. *LXX.* ponet. *Th.* numquid disponet.

24. *Heb.* Numquid ludes. *S. Vul.* Numquid illudes. *LXX.* ludes.

25. *Heb.* dimidiabunt eum inter negotiatores. *A.* donec dimidiabunt eum inter Chananæos. *S.* dispertientur inter negotiatores. *LXX.* partiuntur autem eum Phœnicum gentes. *Th.* vendent eum. *Vul. divident illum negotiatores.*

26. *Heb.* Numquid replebit in umbraculis pellem ejus. *S.* Num replebis tabernaculis pellem ejus. *LXX.* omne navigans conveniens, non ferent pellem unam caudæ ejus. *Vulg. Numquid implebis sagenas pelle ejus.*

Heb. S. & in nassella piscium. *LXX.* & in naviculis piscatorum. *Vul. & gurgustium piscium.*

27. *Heb. A.* memento belli, ne addas. *LXX.* recordatus belli quod fit in ore. *Vulg. memento belli, nec ultra addas.*

28. *Heb.* ecce spes ejus mentita est. *LXX.* & non ultra fiat. *Th.* ecce principium ejus mentitum est. *Vulg. Ecce, spes ejus frustrabitur eum.*

H. Nonne etiam ad aspectus ejus deturbabitur. *S.* sed & Deus speciem ejus dejiciet. *LXX.* Nonne vidisti eum? *Vulg. & videntibus cunctis præcipitabitur.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XL. Job.

v. 3. Σ. μήτι ἀθετήσεις &c. Drusius.

v. 4. Σ. ἀκυρώσεις &c. Colb. & Regius unus.

v. 5. Θ. εὐπρέπειαν καὶ ὕψος. Colbert. & Reg. unus.

v. 7. Ἀλλ. ἀρχέκακον. Regius unus. Forte scholion.

Ibid. A. καὶ ἀπόῤῥιψον. Colb. & Regius unus. Apud Drusium legitur, ἐπίστρεψον. In Vulgata habetur, *confunde.*

v. 8. Σ. κατάχωσον αὐτοὺς εἰς κόνιν. Colb. Reg. unus & Drusius.

v. 11. A. ἐπὶ νώτου. Σ. Θ. ἐπὶ λαγόνος. Sic ex mss.

v. 12. οἱ λοιποί, ὡς κέδρος. Colbertinus & Drusius.

v. 13. Σ. ὡς συμβλήματα σιδηρᾶ. Omnes mss. Drusius vero, σίδηρα.

v. 14. A. Σ. Θ. κεφάλαιον ὁδῶν ἰσχυροῦ. Regius unus habet, A. κεφάλαιον. Θ. Σ. ὁδῶν ἰσχυροῦ. Colbert. A. κεφαλή. Θ. Σ. ὁδῶν ἰσχυροῦ. Regius alter, Drusius & Nicetas, οἱ ἄλλοι, κεφάλαιον ὁδῶν ἰσχυροῦ. Vide ad vocem primam Genesis.

Ibid. Σ. ποιηθὲν &c. Sic omnes.

v. 16. οἱ λοιποί, κάθυγρον. Colbert. qui hanc vocem ad πάπυρον versionis τῶν O. refert.

Ibid. Σ. σὺν ταῖς παραφυάσι. Nicetas & Colbertinus.

v. 17. A. ἰτέαι χειμάῤῥου. Omnes.

v. 18. Σ. οὐ καταπλαγήσεται. Colbert. Regius unus & Drusius.

Ibid. A. ὄξει. Colb.

v. 19. A. λήψεται. Colb. & Reg unus.

Ibid. Σ. ἐν πόρπῃ &c. Omnes.

v. 20. A. Σ. ἑλκύσεις δὲ λευιαθάν. Colb. habet, A. Σ. λευιαθάν. Regius unus ut nos posuimus. Drusius id

uni Symmacho tribuit. Oratoriensis & Regius alter, οἱ λοιποὶ, λευϊάθαν.

Ibid. A. καὶ χοιρίοις &c. Hunc versiculum Latine tantum adfert Drusius.

v. 21. Θ. ἐν χαλινῷ &c. Omnes.

v. 22. ὁ Ἑβρ. ἆρα πληθυνῶ &c. Drusius.

Ibid. A. Θ. ἀπαλά, Colbertinus. Regius unus habet ἁπλά.

v. 23. Θ. μὴ διαθήσεται. Colb. & Reg. unus.

v. 24. Σ. μὴ ἐμπαίξεις. Colb. & Reg. unus.

v. 25. A. ἕως ἡμίσ- Orat. & Reg. unus cum Drusio, qui non habet ἕως. Secunda versio etiam Aquilæ adscribitur a Drusio, sed est Symmachi. Tertia Theodotionis.

v. 26. Σ. μὴ πληρώσεις &c. Drusius.

Ibid. Σ. καὶ ἐν ἰχθυοφόροις. Drusius.

v. 27. A. μνήσθητι πολ- &c. Drusius.

v. 28. Θ. ἰδοὺ ἡ ἀρχὴ &c. Omnes.

Ibid. Σ. ἀλλὰ καὶ ὁ Θεὸς &c. Omnes Cæterum his tribus postremis versiculis LXX. sic ab Hebraïco differunt, ut vix possint singulis locis adscribi.

CAPUT XLI. JOB.

לא־אכזר כי יעורנו 1. A. Θ. οὐδὲ μὴ ἀσπλαγχνήσω ὅταν ἐξεγείρω αὐτόν. O. οὐ δέδοικας ὅτι ἡτοίμασταί μοι.

לא־אחריש בדיו ודבר גבורות וחין ערכו 3. ※ Θ. οὐ σιωπήσομαι δι' αὐτὸν, καὶ λόγῳ δυνάμεως ※ ἐλεήσει τὸν ἴσον αὐτοῦ.

בדיו A. περὶ αὐτοῦ. O. δι' αὐτόν.

וחין ערכו A. Σ. καὶ δωρηθήσεται τάξει αὐτοῦ. O. ἐλεήσει τὸν ἴσον αὐτοῦ.

בכפל רסנו מי יבוא 4. Σ. Εἰς ὑποδίπλωσιν φολίδος αὐτοῦ τίς ὑποδύσεται. O. Εἰς δὲ πτύξιν θώρακος αὐτοῦ τίς ἂν εἰσέλθοι.

דלתי 5. Οἱ λοιποὶ, θύρας. O. πύλας.

סביבות שניו Οἱ λοιποὶ, περὶ τοὺς ὀδόντας. O. κύκλῳ ὀδόντων.

גאוה אפיקי מגנים 6. A. σῶμα αὐτοῦ ὑπερεκχύσεις θυρεῶν. Σ. ὑπερήφανος προερχόμενος ἐν θυρεοῖς τὰ ἔγκατα αὐτοῦ. O. τὰ ἔγκατα αὐτοῦ ἀσπίδες χάλκεαι.

אחד באחד יגשו 7. ※ Θ. Εἷς τοῦ ἑνὸς κολλῶνται.

רוח A. ἀναπνοή. O. πνεῦμα.

איש־באחיהו ידבקו 8. A. ἕκαστος τῷ πλησίον αὐτοῦ προσκολληθήσεται. O. ἀνὴρ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ προσκολληθήσεται.

יתלכדו ולא יתפרדו ※ Θ. συνέχονται, καὶ οὐ μὴ ἀποσπασθῶσιν.

עטישתיו תהל אור 9. A. πταρμὸς αὐτοῦ φέγγος πυρός. O. ἐν πταρμῷ αὐτοῦ ἐπιφαύσκεται φέγγος.

כעפעפי־שחר Οἱ λοιποὶ, ὡς εἶδος ἑωσφόρου. O. εἶδος ἑωσφόρου.

כידודי אש 10. Οἱ λοιποὶ, δαλοὶ πυρός. O.

1. Hebr. Non crudelis quod suscitet eum. A. Th. neque immisericors ero, cum suscitabo eum. *LXX*. Non timuisti quia paratus est mihi. *Vul. Non quasi crudelis suscitabo eum.*

3. *Hebr.* Non silebo propter eum, & verbum fortitudinum, & gratiam dispositionis ejus. ※ *Th.* Non tacebo propter eum, & ser-※ mo virtutis miseretur æqualis sui. *Vul. Non parcam ei, & verbis potentibus, & ad deprecandum compositis.*

Hebr. LXX. propter eum. *A.* circa eum. *Vulg. ei.*

Hebr. & gratiam dispositionis ejus. *A. S.* & dabitur ordini ejus. *LXX.* miserebitur æqualem sibi. *Vul. & ad deprecandum compositis.*

4. *H.* cum duplicitate freni ejus quis veniet. *S.* in duplicitatem squamæ ejus quis subibit. *LXX.* in plicam autem thoracis ejus quis utique ingrediatur. *Vulg. & in medium oris ejus quis intrabit?*

5. *Heb. LXX. Vul.* portas. *Reliqui*, januas.

Heb. circuitus dentium ejus. *Reliqui*, circa dentes. *LXX.* in circuitu dentium. *Vul. per gyrum dentium.*

6. *Heb.* superbia fortitudines scutorum. *A.* corpus ejus supereffusiones scutorum. *S.* superbit procedens cum scutis visceribus suis. *LXX.* interiora ejus scuta ærea. *Vulg. corpus illius quasi scuta fusilia.*

7. *Heb.* una in unam admoventur. ※ *Th.* unus uni adhæret. *Vul. una uni conjungitur.*

Heb. ventus. *A.* respiratio. *LXX.* spiritus. *Vul. spiraculum.*

8. *Hebr.* vir in fratre suo adhærebunt. *A.* quisque proximo suo adhærebit. *LXX.* vir fratri suo adhærebit. *Vul. una alteri adhærebit.*

H. tenebunt se, & non separabuntur. ※. *Th.* continebuntur & non dividentur. *Vulg. & tenentes se nequaquam separabuntur.*

9. *Heb.* sternutationibus ejus clarebit lux. *A.* sternutatio ejus splendor ignis. *LXX.* in sternutamento ejus effulget lumen. *Vulg. sternutatio ejus splendor ignis.*

Heb. ut palpebræ auroræ. *Reliqui*, ut species luciferi. *LXX.* species luciferi. *Vul. ut palpebræ diluculi.*

10. *H.* scintillæ ignis. *Reliqui*, lampades ignis.

Digitized by Google

ἐσχάραι πυρός.

ראבה 13. A. ἐκλιμία. O. ἀπώλεια.

מפלי בשרו דבקו יצוק עליו בל־ימוט 14. Σ. σάρκες αὐτοῦ περικεχυμέναι αὐτῷ ἀκλινεῖς. O. σάρκες δὲ σώματος αὐτοῦ κεκόλληνται· καταχέει ἐπ' αὐτὸν, οὐ σαλευθήσεται.

משתו יגורו אלים 16. A.... ὑποσταλήσονται ἰσχυροί. Σ. ἀπὸ τῆς κινήσεως αὐτοῦ εὐλαβηθήσονται ἰσχυροί. O. στραφέντος δὲ αὐτοῦ φόβος θηρίοις.

משיגהו חרב בלי תקום חנית מסע ושריה 17. Σ. καταλαβοῦσα αὐτὸν μάχαιρα οὐχ ὑποστήσεται. ※ οὐδὲ λόγχης ἄρσις καὶ θώρακος. O. ἐὰν συναντήσωσιν αὐτῷ λόγχαι, οὐδὲν μὴ ποιήσωσι, δόρυ, καὶ θώρακα.

לתבן 18. A. Θ. εἰς ἄχυρα. Σ. ὡς ἄχυρα. O. ἄχυρα.

לא־יבריחנו בן־קשת 19. Σ. οὐ φυγαδεύσει αὐτὸν ἀνὴρ τοξότης. O. οὐ μὴ τρώσῃ αὐτὸν τόξον χάλκεον.

אבני־קלע Οἱ λοιποί, λίθοις σφενδόνης. Ἀλλ. πέτρους σφενδόνης. O. πετροβόλον.

כקש נחשבו תותח 20. ※ A. Θ. ὡς καλάμην ※ ἐλογίσθησαν σφύραι.

לרעש כידון A. ἀσπίδος. Σ. σειομένου θυρεοῦ. O. σεισμοῦ πυρφόρου.

חדודי חרש 21. A. ὀξυντῆρες ὀστράκων. Σ. σιδήρεια τέκτονος. O. ὀβελίσκοι ὀξεῖς. Θ. σιδήρειον τέκτονος.

ירתיח 22. A. ἐγχλιάσει. O. ἀναζεῖ.

כמרקחה A. μυρεψητήριον. Σ. ὡς ἀναβρασσομένην ἄρτυσιν. O. ὥσπερ ἐξάλειπτρον.

יחשב תהום לשיבה 23. ※ Θ. ἐλογίσατο ἄβυσσον ὡς περίπατον.

אין־על־עפר משלו 24. Σ. οὐκ ἔστιν ἐπὶ χοὸς ἐξουσία αὐτοῦ. O. οὐκ ἔστιν οὐδὲν ἐπὶ τῆς γῆς ὅμοιον αὐτῷ.

העשו לבלי־חת ※ Θ. πεποιημένον ἐγκαταπαίζεσθαι ὑπὸ τῶν ἀγγέλων μου.

את כל־גבה יראה 25. O. πᾶν ὑψηλὸν ὁρᾷ. Θ. πάντα ὑπερήφανον ἐμβλέψεται.

על־כל־בני־שחץ Σ. πάντες βρωμώδεις. (ἄλλ. δρομώδεις) O. πάντων τῶν ἐν τοῖς ὕδασιν. Θ. υἱῶν βαναυσίας.

LXX. foci ignis. *Vulg. tæda ignis.*

13. *H.* dolor. *A. Vul.* egeſtas. *LXX.* perditio.

14. *H.* decidentiæ carnis ejus cohærent: concreta in eo non movebitur. *S.* carnes ejus circumfuiæ ipſi ſtabiles. *LXX.* carnes autem corporis ejus ſunt agglutinatæ: effundit ſuper eum, non commovebitur. *Vulg. membra carnium ejus cohærentia ſibi: mittet contra eum fulmina, & ad locum alium non ferentur.*

16. *Heb.* ab altitudine ejus timebunt fortes. *A.*... metuent fortes. *S.* a commotione ejus verebuntur fortes. *LXX.* cum autem ſe verterit, timor beſtiis. *Vul. cum ſublatus fuerit, timebunt angeli.*

17. *H.* Attingentis eum gladius non ſtabit, lancea profectionis, & lorica. *S.* comprehendens eum gladius non ſubſiſtet. ※ neque haſtæ elevatio & thoracis. *LXX.* ſi occurrerint ei lanceæ, nihil facient, haſtam & thoracem. *Vulg. cum apprehenderit eum gladius, ſubſiſtere non poterit, neque haſta, neque thorax.*

18. *H.* ad paleam. *A. Th.* in paleas. *S.* ut paleas. *LXX.* paleas. *Vulg. quaſi paleas.*

19. *H.* non fugabit eum filius arcûs. *S. Vul.* non fugabit eum vir ſagittarius. *LXX.* non vulnerabit eum arcus æreus.

H. Reliqui, Vulg. lapides fundæ. *Al.* petras fundæ. *LXX.* fundam.

20. *H.* ſicut ſtipula reputata ſunt catapulta. ※ *A. Th.* ſicut ſtipulam æſtimabit malleum. *Vulg. Quaſi ſtipulam æſtimabit malleum.*

H. vibrationem haſtæ. *A.* clypei. *S.* commoto clypeo. *LXX.* concuſſionem igniferam. *Vulg. vibrantem haſtam.*

21. *H. A.* acumina teſtæ. *S.* ferramenta fabri. *LXX.* obeliſci acuti. *Th.* ferramentum fabri. *Vulg. radii ſolis.*

22. *H. A.* fervere faciet. *LXX.* fervere facit. *Vulg. ferveſcere faciet.*

H. ut ollam pigmenti. *A.* vas unguentarium. *S.* ut ebulliens condimentum. *LXX.* tamquam vas unguentarium. *Vulg. quaſi cum unguenta bulliunt.*

23. *H.* reputabit abyſſum in canitiem. ※ *Th.* computavit abyſſum quaſi deambulacrum. *Vulg. æſtimabit abyſſum quaſi ſeneſcentem.*

24. *H.* non ſuper pulverem comparatio ejus. *S.* non eſt ſuper humum poteſtas ejus. *LXX.* non eſt ſuper terram ſimile ei. *Vulg. Non eſt ſuper terram poteſtas quæ comparetur ei.*

Heb. qui factus eſt ad non conterendum. ※ *Th.* factum ad illudendum ab angelis meis. *Vulg. qui factus eſt ut nullum timeret.*

25. *Hebr.* omne ſublime videbit. *LXX. Vulg.* omne ſublime videt. *Th.* omnem ſuperbum inſpiciet.

H. ſuper omnes filios ſuperbiæ. *S.* omnis fœtidi. *LXX.* omnium quæ in aquis. *Th.* filiorum illiberalium. *Vulg. ſuper univerſos filios ſuperbiæ.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. X L I. Job.

v. 1. A. Θ. οὐδὲ μὴ ἀπαλλαγχθήσεται &c. Colb. & Reg. unus.

v. 3. Colbertinus habet cum asterisco, ἐκ Θ. οἱ β'. i. *Hi duo versiculi ex Theodotione desumti sunt.* Editio item Latina Hieronymi, cujus versionem mutuamur, illos asteriscis notat.

Ibid. A. περὶ αὐτοῦ. Reg. unus.

Ibid. A. Σ. καὶ δημιουργήσεται &c. Reg. unus Aquilæ tribuit, Colb. Symmacho. Verisimilius est esse Aquilæ tantum. Vide Lexicon Hebraïcum in voce חִן

v. 4. Σ. εἰς ὑποδίπλωσιν &c. Omnes.

v. 5. οἱ λοιποὶ, θύρας. Colb.

Ibid. οἱ λοιποὶ, περὶ τοὺς ὀδόντας. Colbertinus. Nicetas vero id Theodotioni adscribit.

v. 6. A. σῶμα αὐτοῦ &c. Colb. Reg. unus, Nicetas & Drusius. Symmachi lectionem pleniorem edimus.

v. 7. Hic versiculus ex Theodotione desumtus est, ut cum asterisco & Θ. notat Colbertinus.

Ibid. A. ἀναπνοή. Colbert. habet ἀναπνοῆς male.

v. 8. A. ἕκαστος &c. Drusius.

Ibid. Hic versiculus cum asterisco & Θ. notatur in Colbertino.

v. 9. A. πταρμὸς αὐτοῦ &c. Drusius.

Ibid. οἱ λοιποὶ ὡς εἶδος ἑωσφόρου. Colbertinus.

v. 10. οἱ λοιποὶ, δᾳλοὶ πυρός. Colbertinus. Drusius uni Aquilæ adscribit.

v. 13. A. ἐκλιμία. Drusius.

v. 14. Σ. σάρκες αὐτοῦ &c. Omnes.

v. 16. A. ὑποσταλήσονται ἰσχυροί. Drusius. Σ. ἀπὸ τῆς κινήσεως &c. Omnes.

v. 17. Σ. καταλαβοῦσα &c. Omnes. Illud autem οὐδὲ λόγχης &c. nomine Symmachi asterisco notatur in Colbertino. Et in versionem LXX. Hexaplarem inductum fuerat: atque in Editione Latina Hieronymi secundum versionem Symmachi reperitur, ut nos edimus.

v. 18. A. Θ. εἰς ἄχυρα. Σ. ὡς ἄχυρα. Colbertinus.

v. 19. Σ. οὐ φυγαδεύσει &c. Colbert. Orat. & Regius unus.

Ibid. οἱ λοιποὶ, λίθους σφενδόνης. Colbert. Reg. unus, Orat. & Nicetas. Drusius habet, πέτρας σφενδόνης.

v. 20. Hic versiculus, qui in LXX. legitur, ex A. Θ cum asterisco notatur in Colbertino.

Ibid. A. ἀσπίδος. Σ. στιλβούσης θυρεοῦ. Sic omnes. Nicetas vero habet, ἄλλος, στιλβούσης θυρεοῦ.

v. 21. Lectiones Aquilæ & Theodotionis habent quidam cum Drusio. Symmachi, Orat. & Reg. unus.

v. 22. A. καγχλάσει. Tres mss. & Drusius.

Ibid. A. Μυρ- &c. Aquilæ & Symmachi lectiones habent omnes.

v. 23. Hunc versiculum asterisco & nota Θ. signat Colbertinus.

v. 24. Σ. οὐκ ἔστιν ἐπὶ &c. Sic Colbert. Orat. & Reg. unus.

Ibid. Hic versiculus Θ. cum asterisco notatur a Colbertino.

v. 25. Θ. πάντα ὑπερήφ- Sic omnes præter Drusium, qui habet πᾶν.

Ibid. Σ. παντὸς δρομάδος Sic Regius unus, Nicetas & Drusius. Alii habent δρομάδος. Ibid. Θ. υἱῶν ξαναυσίας. Omnes.

CAPUT XLII. JOB.

ולא־יבצר ממך מזמה 2. Οἱ ἄλλοι, καὶ οὐκ ἀφαιρεθήσεταί ἀπὸ σοῦ ἐνθύμημα. Ο. ἀδυνατεῖ δέ σοι οὐδέν.

2. *Heb.* & non prohibebitur a te cogitatio. *Alii*, & non auferetur a te cogitatio. *LXX.* nihil autem tibi est impossibile. *Vul. & nulla te latet cogitatio.*

בלי־דעת לכן הגדתי 3. Σ. [οὐκ] ἔγνων, διὰ τοῦτο ἐλάλησα ἀνοήτως. Ο. φειδόμενος δὲ ῥημάτων, καί σε οἴεται κρύπτειν, τίς δὲ ἀναγγελεῖ μοι ἃ οὐκ ᾔδειν.

3. *H.* absque scientia, ideo annuntiavi. *S.* [non] sciebam, ideo locutus sum insipienter. *LXX.* parcens autem verbis, & te putat celare: quis autem annuntiabit mihi quæ non noveram? *Vul. absque scientia, ideo insipienter locutus sum.*

שמעתיך ועתה עיני ראתך 5. Οἱ λοιποὶ, ἤκουσά σε, νῦν δὲ ὁ ὀφθαλμός μου ἑώρακέ σε. Ο. ἤκουον σου τὸ πρότερον, νυνὶ δὲ ὁ ὀφθαλμός μου ἑώρακέ σε.

5. *H.* audivi te: & nunc oculus meus vidit te. *Reliqui*, audivi te: nunc autem oculus meus vidit te. *LXX.* audivi te antea: nunc autem oculus meus vidit te. *Vulg. audivi te, nunc autem oculus meus videt te.*

על־כן אמאס 6. Σ. διὰ τοῦτο κατέγνων ἐμαυτοῦ. Ο. διὸ ἐφαύλισα ἐμαυτόν.

6. *H.* idcirco reprobabo. *S.* ideo reprehendi meipsum. *LXX.* quamobrem sprevi meipsum. *Vulg. Idcirco ipse me reprehendo.*

ונחמתי על־עפר ואפר A. καὶ παρεκλήθην ἐπὶ χοῒ καὶ σποδῷ. Ο. ἥγημαι δὲ ἐμαυτὸν γῆν καὶ σποδόν.

H. & resipiscam in pulvere & cinere. *A.* & consolationem accepi in pulvere & cinere. *LXX.* putavi autem me terram & cinerem. *Vulg. & ago pœnitentiam in favilla & cinere.*

חרה אפי בך ובשני רעיך 7. Σ. ὠργίσθη ὁ θυμός μου σοὶ καὶ τοῖς δυσὶν ἑταίροις σου. Ο. ἥμαρτες σὺ καὶ οἱ δύο φίλοι σου. Θ. ἐθυμώθη ἡ ὀργή μου ἐν σοὶ, καὶ ἐν τοῖς δυσὶ φίλοις σου.

7. *H.* iratus est furor meus in te, & in duos socios tuos. *S.* iratus est furor meus tibi, & duobus sociis tuis. *LXX.* peccasti tu, & duo amici tui. *Th.* excanduit ira mea in te, & in duos amicos tuos. *Vulg. Iratus est furor meus in te, & in duos amicos tuos.*

כי לא דברתם אלי נכונה Σ... ὀρθῶς. Θ. οὐ γὰρ ἐλαλήσατε εὐθύτητα. Ο. οὐ γὰρ ἐλαλήσατε ἐνώπιόν μου ἀληθὲς οὐδέν.

H. quia non locuti estis ad me rectum. *S.*... recte. *LXX.* non enim locuti estis coram me verum quidpiam. *Th.* non enim locuti estis quod rectum erat. *Vulg. quoniam non estis locuti coram me rectum.*

העליתם עולה 8. *A.* ἀναβιβάσατε ὁλοκαυτώματα, (al. ὁλοκαύτωσιν.) Σ. ἀναφοράν. Ο. ποιήσει κάρπωσιν. Θ. ὁλοκαύτωσιν.

8. *H.* ascendere facite ascensionem. *A.* offerte holocautomata. *S.* oblationem. *LXX.* faciet holocaustum. *Th.* holocaustum. *Vulg. offerte holocaustum.*

עליכם Ο. περὶ ὑμῶν. Αλλος, ὑπὲρ ὑμῶν.

H. Alius, super vos. *LXX. Vulg.* pro vobis.

כי אם־פניו אשא לבלתי עשות עמכם נבלה Οἱ ἄλλοι, πρόσωπον αὐτοῦ παραδέξομαι. Εἰ μὴ γὰρ δι' αὐτὸν ἀπώλεσα ἂν ὑμᾶς. Ο. πρόσωπον αὐτοῦ λήψομαι· Εἰ μὴ γὰρ δι' αὐτὸν ἀπώλεσα ἂν ὑμᾶς.

H. nam utique facies ejus suscipiam ad non faciendum vobiscum abjectionem. *Alii*, faciem ejus suscipiam, nisi enim ejus gratiâ perdidissem vos. *LXX.* faciem ejus accipiam, nam nisi propter ipsum perdidissem utique vos. *Vulg. faciem ejus suscipiam, ut non vobis imputetur stultitia.*

אלי נכונה Σ. ἀληθὲς ἐπ' ἐμοῦ. Ο. ἀληθές.

H. ad me rectum. *S.* verum super me. *LXX.* verum. *Vulg. ad me recta.*

כעבדי איוב Ο. κατὰ τοῦ θεράποντός μου Ἰώβ. Θ. καθὼς ὁ δοῦλός μου Ἰώβ. Αλλος, ὡς ὁ δοῦλός μου Ἰώβ.

H. Th. Alius, *Vulg.* sicut servus meus Job. *LXX.* contra famulum meum Job.

השוחי 9. Σ. ὁ Σωΐ. Ο. ὁ Σαυχίτης. Θ. ὁ Σωίτης.

9. *Heb. Vul.* Suhites. *S.* Soi. *LXX.* Sauchites. *Th.* Soites.

הנעמתי Σ. Ναμαθίτης. Ο. ὁ Μιναῖος. Θ. Νωμαθίτης.

H. Vulg. Naamathites. *S.* Namathites. *LXX.* Minæus. *Th.* Nomathites.

וישא יהוה את־פני איוב Σ. καὶ προσήκατο ὁ θεὸς τὸ πρόσωπον Ἰώβ. Ο. καὶ ἔλυσε τὴν ἁμαρτίαν αὐτοῖς διὰ Ἰώβ.

H. & suscepit Dominus facies Job. *S.* & admisit Deus faciem Job. *LXX.* & solvit peccatum eis propter Job. *Vulg. & suscepit Dominus faciem Job.*

בהתפללו 10. Σ. ἐν τῷ προσεύξασθαι αὐτόν. Ο. εὐξαμένου δὲ αὐτοῦ.

10. *H. S.* in orando ipsum. *LXX.* & cum ille precatus esset. *Vulg. cum oraret ille.*

לפנים 11. Σ. πρίν. Ο. ἐκ πρώτου. Θ. ἔμπροσθεν.

11. *Hebr. S. Vulg.* prius. *LXX.* a principio. *Th.* antea.

וינחמו Ο. καὶ παρεκάλεσαν. Αλλος, καὶ παρεμυθήσαντο.

H. LXX. Alius, *Vul.* & consolati sunt.

על־כל־הרעה Σ. περὶ πάσης τῆς κακίας. Ο. ἐπὶ πᾶσιν.

H. super omne malum. *S.* circa omnem malitiam. *LXX.* super omnibus. *Vulg. super omni malo.*

נזם זהב אחד Α. Θ. ἐνώτιον χρυσοῦν ἕν. Σ. ἐπίῤῥινον. Ο. τετράδραχμον χρυσοῦ.

H. A. Th. Vulg. inaurem auream unam. *S.* ornamentum narium. *LXX.* tetradrachmum auri.

מראשתו 12. Σ. Θ. ὑπὲρ τὰ ἔμπροσθεν. Ο. ἢ τὰ ἔμπροσθεν.

12. *H.* præ principio ejus. *S. Th.* super priora *LXX* præ iis quæ antea. *Vul. magis quam principio ejus.*

ימימה 14. Α. Σ. Ιεμιμά. Αλλ. ὑέμημα, ὕμιμα, ὕμημα, ὕσμημα. Ο. Ἡμέραν.

14. *H. A. S.* Hiemima. *Al.* Hyemema, Hymima, Hymema, Hysmema. *LXX. Vul.* Diem.

קציעה Ο. Κασίαν. Αλλ. Κεσίαν.

H. Casia. *LXX.* Casiam. *Alius*, Cesiam. *Vul. Cassiam.*

קרן הפוך Α. Σ. καρναφούκ. Ο. Ἀμαλθαίας κέρας.

Hebr. Carn-haphuc. *A. S.* Carnaphuc. *LXX.* Amalthææ cornu. *Vulg. Cornustibii.*

16. וירא את־בניו ואת־בני בניו ארבעה דרות ※ καὶ ἴδεν Ἰὼβ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ τοὺς ※ υἱοὺς τῶν υἱῶν αὐτοῦ τετάρτην γενεάν.

16. *H.* Et vidit filios suos, & filios filiorum suorum quatuor generationes. ※ Et vidit Job ※ filios, & filios filiorum suorum quarta ge- ※ neratione. *Vulg. & vidit filios suos, & filios filiorum suorum usque ad quartam generationem.*

ושבע ימים 17. Ο. πλήρης ἡμερῶν. Αλλ. ἐμπεπλησμένος ἡμερῶν.

17. *H. Alius*, satur dierum. *LXX. Vulg.* plenus dierum.

Ο. τὰ δὲ πάντα ἔτη ἃ ἔζησεν ψμ'. οὐ κεῖται ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ, οὐδὲ παρὰ τοῖς λοιποῖς.

LXX. Omnes autem anni quibus vixit, 740. *non exstat in Hebraïco, neque apud Reliquos.*

Pro Reliquis vide Notas.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XLII. Job.

v. 2. οἱ ἄλλοι, καὶ οὐκ ἀφαιρεθήσεται &c. Omnes.

v. 3. Σ. ἔγνων &c. Drusius. Sine dubio legendum, οὐκ ἔγνων.

v. 5. οἱ λοιποὶ, ὠτίου σε &c. Regius unus, Drusius & Nicetas.

v. 6 Σ. διὰ τοῦτο κατέγνων ἐμαυτοῦ. Reg unus.

Ibid. Α. καὶ παρεκλήθην &c. Drusius.

v. 7. Σ. ὠργίσθη ὁ θυμός μου &c. Drusius Symmachi & Theodotionis lectiones sic habet.

Ibid. Σ. ὀρθῶς. Colbert. Reg unus & Drusius. Θ. οὐ γὰρ ἐλαλήσατε &c. Drusius.

v. 8. Α. ἀναβιβάσατε ὁλοκαυτώματα. Drusius, Colbertinus vero, Reg. unus & Orat. Α. Θ. ὁλοκαύτωσιν, forte melius. Σ. ἀναφοράν. Sic omnes.

Ibid. Colbertinus habet Α. ὑπὲρ ὑμῶν. i. *Tetrapla*, ut sæpe dictum est.

Ibid. οἱ ἄλλοι, προσεύξεται αὐτοῦ &c. Sic Colb. & alii pleniorem quàm Drusius interpretationem adferunt.

Ibid. Σ. ἀληθὲς ἐπ' ἐμοῦ. Sic Colbert.

Ibid. Θ. καθὼς ὁ δοῦλ- &c. Colbert. & Reg. unus. Drusius id quasi scholion adfert

v. 9. Σ. ὁ Σωὶ &c. Colb. & Reg. unus, ut & in sequenti.

Ibid Σ. καὶ προσεῖκατο &c. Omnes.

v. 10. Σ. ἐν τῷ προσεύξασθαι. Reg. unus. Colbertinus verò Symmacho & Theodotioni tribuit.

v. 11. Σ. πιεῖν &c. Reg. unus.

Ibid. Αλλ. καὶ παρεμυθήσαντο. Idem.

Ibid. Σ. περὶ πάσης &c. Omnes.

v. 12. Σ. Θ. ὑπὲρ τὰ ἔμπροσθεν. Colbert.

v. 14 Α. Σ. ἡμέρα. Drusius. Colbertinus vero Α. ἰόμνημα. Σ. ὕμνημα. Reg. unus Α. ὕσμημα. Σ. ὕμνημα.

Ibid. Αλλ. Κασίαν. Drusius.

Ibid. Α. Σ. καρναφούκ. Drusius. Colbert. autem Καρναφούθ. Reg. unus καρναφφούθ.

v. 16. Hi duo versiculi asteriscis notantur in Colbertino, & in Edit. Latina Hieronymi.

v. 17. Αλλ. ἐμπεπλησμένος ἡμερῶν. Drusius.

Nota quæ sequitur habetur in Colbert. & in Regio uno, ubi loco τοῦ, ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ legitur, παρὰ τοῖς λοιποῖς.

Oratoriensis vero Codex hæc habet: ἰστέον ὅτι μέχρι τοῦ, πρεσβύτερος, καὶ πλήρης ἡμερῶν. Ακ. καὶ Σύμμ. ἰδόντες συνετήρησαν τὸ βιβλίον, ὡς δὲ τῷ Ἑβραϊκῷ ἀκολουθοῦντες. ὁ δὲ Θεοδοτίων συμπεραίνει τοῖς Ο. i. *Sciendum est, ad illud*, Senex & plenus dierum, *Aquilam & Symmachum librum terminare, utpote Hebraicum sequentes. Theodotio autem cum LXX. Interpretibus definit.* Quæ sequuntur vero apud LXX. & Theodotionem ex Syro desumta dicuntur: atque obelis notantur in Edit. Latina Hieronymi.

IN LIBRUM PSALMORUM.

MONITUM.

IN eruendis & emendandis Psalterii Lectionibus hi Libri tum Manuscripti tum Editi a nobis adhibiti sunt.

Codex Reg. num. 1807. *egregiæ notæ decimi sæculi, cui prorsus similis in Vaticano exstat eadem manu scriptus; ita ut non modo paginæ, sed etiam lineæ singulæ eadem voce desinant.*

Codex Reg. num. 1876. *X. sæculi.*

Codex Reg. num. 1877. *XI. sæculi.*

Codex Reg. X. sæculi num. 1878. *elegantissime descriptus cum depictis imaginibus.*

Codex Colbertinus num. 646. *recens.*

Codex alter Colbertinus στιχηρὸς, *sive distinctis versiculis exaratus, num.* 5995. *scriptus anno* 1070.

Codex Vaticanus num. 754. *X. sæculi, unde sexdecim dumtaxat Psalmorum lectiones nancisci potuimus.*

Codex Coislinianus noni vel decimi sæculi.

Codex alter Coislinianus vetustus.

Codex tertius Coislinianus X. sæculi.

Eusebius in Psalmos a nobis editus anno 1706.

Hilarius in Psalmos unam tantum lectionem suppeditavit.

Chrysostomus in Psalmos editus a Savilio & Frontone Ducæo, manuscriptis etiam ad lectiones afferendas usi sumus.

Hieronymus maxime Epistola ad Suniam & Fretelam, Itemque Breviarium ejusdem nomine editum.

Theodoretus in Psalmos Editus a Sirmondo.

Catena a Daniele Barbaro edita latine in quinquaginta Psalmos.

Catena a Corderio edita in totum Psalterium.

Agellius in Psalmos.

PSALMI;

Digitized by Google

PSALMI.

PSALMUS PRIMUS.

אשרי האיש אשר לא הלך 1. Ο. μακάριος ἀνὴρ ὃς οὐκ ἐπορεύθη. Θ. Ε. ϛ. τέλειος ὁ νεώτερος ὃς οὐκ ἀπῆλθε. Ἄλλος, Ἄμεμπτος ὁ ἄνθρωπος, ὃς οὐκ ἐπεριεπάτησεν.

בעצת רשעים Α. ἐν συνελεύσει ἀσεβῶν. Ο. ἐν βουλῇ ἀσεβῶν. Θ. Ε. ϛ. ἐν βουλῇ ἀλλοτρίων. Ἄλλος, ἐν συνεδρίῳ παρανόμων.

ובמשב לצים לא ישב Α. καὶ ἐν καθέδρᾳ χλευαστῶν (οὐκ ἐκάθισεν.) Σ. καὶ ἐν καθέδρᾳ ἐπιθετῶν οὐ κεκοινώνηκε. Ο. καὶ ἐπὶ καθέδρᾳ λοιμῶν οὐκ ἐκάθισεν. Ε. ϛ. καὶ ἐπὶ καθέδρᾳ παρανόμων οὐχ εὑρέθη.

2. כי אם בתורת יהוה חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה Α. Σ. Ε. ϛ'. ἀλλ' ἐν νόμῳ κυρίου βουλήματι αὐτοῦ, καὶ ἐν νόμῳ αὐτοῦ φθέγξεται ἡμέρᾳ καὶ νυκτί. Ο. ἀλλ' ἢ ἐν τῷ νόμῳ κυρίου τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ μελετήσει ἡμέρας καὶ νυκτός.

והיה כעץ שתול 3. Α. καὶ ἔσται ὡς τὸ ξύλον μεταπεφυτευμένον. Ο. καὶ ἔσται ὡς τὸ ξύλον τὸ πεφυτευμένον.

על-פלגי-מים אשר פריו יתן Α. ἐπὶ διεξόδοις ὑδάτων ὃ καρπὸν αὐτοῦ δώσει. Σ. εἰς τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων, ὃ καρπὸν αὐτοῦ δώσει. Ο. παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων, ὃ τὸν καρπὸν αὐτοῦ δώσει.

ועלהו לא-יבול Α. καὶ φύλλον αὐτοῦ οὐκ ἀποπεσεῖται. Ο. καὶ τὸ φύλλον αὐτοῦ οὐκ ἀπορρυήσεται.

לא-כן הרשעים 4. Ο. οὐχ οὕτως οἱ ἀσεβεῖς, οὐχ οὕτως. Origenes, οὔτε τὸ Ἑβραϊκὸν ἐδίπλωσε τὴν λέξιν, οὔτε τῶν ἑρμηνευτῶν οὐδείς.

כמץ Ἄλλος, ὡς κονιορτός. Ο. ὡς ὁ χνοῦς.

בעדת 5. Α. Θ. ἐν συναγωγῇ. Σ. ἐν συνελεύσει. ἄλλ' ἐν ὁμίλῳ. Ο. ἐν βουλῇ. Ἄλλος, ἐν ὁδῷ.

1. Hebr. Beatitudines viri, qui non ambulavit. *LXX. Vulg. Hieronymus*, Beatus vir qui non abiit. *Th. V. & VI. Editio*, Perfectus junior qui non abiit. *Alius*, Irreprehensibilis homo qui non ambulavit.

H. in consilium impiorum. *A.* in conventu impiorum. *LXX. Vulg. Hieron.* in consilio impiorum. *Th. V. VI.* in consilio extraneorum. *Alius*, in concilio iniquorum.

H. & in consessu derisorum non sedit. *A.* & in cathedra derisorum [non sedit] *S.* & in cathedra impostorum non communicavit. *LXX.* & in cathedra pestilentium non sedit. *V. VI.* & in cathedra iniquorum non repertus est. *Vulg. & in cathedra pestilentiæ non sedit. Hieron. & in cathedra derisorum non sedit.*

2. *Hebr. LXX. Vul. Hieron.* Sed in lege Domini voluntas ejus, & in lege ejus meditabitur die ac nocte. *A. S. V. VI.* Sed in lege Domini voluntates ejus, & in lege ejus loquetur die ac nocte.

3. *Hebr.* Et erit sicut lignum plantatum. *A. Hieron.* Et erit tanquam lignum transplantatum. *LXX. Vul.* Et erit tanquam lignum quod plantatum est.

Hebr. super rivos aquarum, quod fructum suum dabit. *A.* super exitus aquarum, quod fructum suum dederit. *S.* in exitibus aquarum, quod fructum suum dederit. *LXX. Vulg.* secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit. *Hieron. juxta rivulos aquarum, quod fructum suum dabit.*

Hebr. A. & folium ejus non decidet. *LXX. Vulg. Hieron.* & folium ejus non defluet.

4. *Heb. Hieron.* non sic impii. *LXX. Vul.* Non sic impii, non sic. *Origenes. Neque Hebraicum lectionem duplicavit, neque Interpretum quispiam.*

Hebr. sicut gluma. *LXX. Alius, Vulg. Hieron.* tamquam pulvis.

5. *Heb.* in cœtu. *A. Th. Hieron.* in congregatione. *S.* in conventu. *al.* in colloquio. *LXX. Vulg.* in consilio. *Alius*, in via.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum I.

v. 1. Θ. Ε. ϛ'. τέλειος ὁ νεώτερος &c. Ex Notis Edit. Romanæ. Mirum sane vocem האיש hos Interpretes vertisse, ὁ νεώτερος: quam vulgo ἀνὴρ, nonnumquam ἄνθρωπος interpretantur. Alia lectio, ἄμεμπτος ὁ ἄνθρωπος &c. quam sine Interpretis nomine adfert Vaticanus, videtur esse Symmachi. Ubi notandum est, Vaticanum ad superiorem lectionem Ε. ϛ'. tantum, non autem Theodotionem præmittere. Sane præmissa Theodotionis nota suspecta mihi est. Psalm. 126. 5. A. S. Th אשרי vertunt μακάριος.

Ibid. Α. ἐν συνελεύσει ἀσεβῶν. Sic unus habet, Θ. Ε. ϛ'. ἐν βουλῇ ἀλλοτρίων. Drusius. Sed Euthymius sic in Latina Editione : *Vel aliter consilium impiorum pro concilio & conventu intelligendum, quemadmodum Aquila &c.*

Theodotio interpretati sunt. Non verterit igitur Theodotio ἐν βουλῇ, nisi mendum sit apud Euthymium. Ἀλλ. ἐν συνεδρίῳ παρανόμων. Sic Vaticanus, sine Interpretis nomine; sed videtur esse Symmachi.

Ibid. Α. καὶ ἐν καθέδρᾳ &c. Horum Interpretum lectiones sic habet Drusius, itemque Vaticanus. Hieronymus Aquilam sequitur, quod persæpe observatur in Psalmis.

v. 2. Codex Vaticanus sic habet: Α. Σ. Ε. ϛʹ. ἐν νόμῳ κυρίου φθέγξεται ἡμέριον καὶ νύκτα, ubi quæ media intersunt, ob similitudinem prætermisisse videtur. ἡμέριον vox perrara.

v. 3. Α. καὶ ἔσται ὡς ξύλον μεταπεφυτευμένον. Sic unus Regius ex Origene. Hieronymus Aquilam sequitur.

Ibid. Α. ἐπὶ διαιρέσεις &c. Has lectiones exhibet Vaticanus Codex.

Ibid. Α. καὶ φύλλον &c. Sic Vaticanus. Ex Colbertinis autem unus habet ad marg. ἀποπεσεῖται, sine Interpretis nomine.

v. 4. Idipsum, quod Origenes, annotat etiam Theodoretus. In Codicibus autem duobus Regiis hæc nota legitur, τὸ δεύτερον, οὐχ οὕτως, παρ᾽ οὐδένι κεῖται ἐν τῷ Ἑξαπλῷ. i. *Illud*, non sic, *secundò dictum, apud nullum exstat in Hexaplo.*

Ibid. Ἀλλ. ὡς κονιορτός. Vaticanus, sine Interpretis nomine.

v. 5. Α. Θ. ἐν συναγωγῇ. Sic duo mss. & Eusebius in Psalmos. Drusius vero habet, Α. ἐν συναγωγῇ. Θ. ἐν συλλόγῳ. Σ. ἐν συνελεύσει. Lectionem Symmachi alter Codex sic habet, ἐν ὁμίλῳ, *in colloquio.* Postremam vero lectionem, ἐν ὁδῷ, mutuamur ex Codice Colbertino στιχηρῶς scripto XI. sæculi: estque forte scholion.

PSALMUS II.

למה רגשו גוים 1. Α. ἱνατί ἐθορυβήθησαν, al. ἐθορυβήθησαν ἔθνη. Σ. Εἰς τί ἔθνη κυκᾷ. Ο. ἱνατί ἐφρύαξαν ἔθνη.

ולאמים יהגו־ריק Α. καὶ φῦλα φθέγξεται κενῶς. Ο. καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά.

יתיצבו מלכי־ארץ ורוזנים נוסדו־יחד 2. Σ. συνίστανται βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ ὕπαρχοι συσκέπτονται ὁμοθυμαδόν. Ο. παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό.

ננתקה 3. Σ. διακόψωμεν. Ο. διαῤῥήξωμεν.

ילעג־למו 4. Α. μυκτηρίσει, al. μυκτηρίσει αὐτούς. Σ. καταγελάσει αὐτούς. Ο. ἐκμυκτηριεῖ αὐτούς.

Ο. διάψαλμα. Οὐ κεῖται παρὰ Σ. καὶ Θ.

ידבר 5. Α. ἐπιφθέγξεται. Ο. λαλήσει.

יבהלמו Α. καταοπουδάσει. Ο. ταράξει.

ואני נסכתי מלכי 6. Α. Ε. καὶ ἐγὼ ἐδιασάμην, (Ἀλλ. κἀγὼ διεσωσάμην) βασιλέα μου. Σ. κἀγὼ ἔχρισα τὸν βασιλέα μου. Ο. ἐγὼ δὲ κατεστάθην βασιλεὺς ὑπ᾽ αὐτοῦ. ϛ. κἀγὼ ἔσωσα τὸν βασιλέα μου.

אספרה אל־חק יהוה 7. Α. ἀναγγέλλων ἰσχυρὸν ἀκριβασμόν. Ο. διαγγέλλων τὸ πρόσταγμα κυρίου. Θ. διαγγέλλων ἰσχυρὸν πρόσταγμα. ϛ. καταγγέλλων εἰς θεὸν διαθήκην.

יהוה אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך Α. κύριος εἶπε πρός με, τέκνον μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον ἔτεκόν σε. Ο. κύριος εἶπε πρός με, υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε.

תנפצם 9. Α. προσρήξεις αὐτούς. Ο. συντρίψεις αὐτούς.

1. **H***Ebr.* Utquid tumultuatæ sunt gentes. *A.* Quare turbaverunt, *al.* turbatæ sunt gentes. *S.* Ad quid gentes tumultuantur. *LXX. Vul.* Quare fremuerunt gentes. *Hieron. Quare turbabuntur gentes.*

Heb. & populi meditabuntur inane. *A.* & tribus loquentur vane. *LXX. Vulg.* & populi meditati sunt inania. *Hieron. & tribus meditabuntur inania.*

2. *Heb.* Astabunt reges terræ, & principes consultant pariter. *S.* Consurgunt reges terræ, & principes tractant simul. *LXX. Vul.* Astiterunt reges terræ, & principes convenerunt in unum. *Hieron. Consurgent reges terræ, & principes tractabunt pariter.*

3. *Hebr. LXX. Vulg. Hieron.* dirumpamus. *S.* diffringamus.

4. *Hebr. LXX. Vulg. Hieron.* subsannabit eos, *A.* ridebit eos. *S.* irridebit eos.

LXX. Diapsalma. *non exstat in Symmacho & Theodotione.*

5. *Heb. LXX. Vulg. Hieron.* loquetur. *A.* eloquetur.

Hebr. terrebit eos. *A.* exagitabit. *LXX. Vul. Hieron.* conturbabit.

6. *Heb.* & ego constitui regem meum. *A. V.* & ego servavi regem meum. *S.* & ego unxi regem meum. *LXX. Vulg.* Ego autem constitutus sum rex ab eo. *VI.* & ego salvavi regem meum. *Hieron. ego autem ordinavi regem meum.*

7. *Hebr.* narrabo ipsum statutum Domini. *A.* annuntians accuratum fortis statutum. *LXX. Vulg.* prædicans præceptum Domini. (*Vulg.* ejus.) *Th.* annuntians fortis præceptum. *VI.* annuntians in Deum testamentum. *Hieron. annuntiabo Dei præceptum.*

Heb. A. LXX. Vulg. Hieron. Dominus dixit ad me, filius meus es tu, ego hodie genui te.

9. *Hebr.* confractos disperges eos. *A.* effringes eos. *LXX. Vulg.* confringes eos. *Hieron. conteres eos.*

ועתה מלכים השכילו 10. A. καὶ νῦν βασιλεῖς ἐπιστημόνητε. O. καὶ νῦν βασιλεῖς σύνετε.

10. *Heb. LXX. Vulg.* & nunc reges intelligite. *A.* & nunc reges edifcite.

נשקו־בר פן־יאנף 12. A. καταφιλήσατε ἐκλεκτῶς μήποτε ὀργισθῇ. Σ. προσκυνήσατε καθαρῶς μήποτε ὀργισθῇ. O. δράξασθε παιδείας μήποτε ὀργισθῇ. Ἄλλος, ἐπιλάβεσθε ἐπιστήμης.

12. *Hebr.* osculamini filium, ne forte irascatur. *A.* osculamini electe, ne forte irascatur. *S. Hieron.* adorate pure, ne forte irascatur. *LXX. Vul.* apprehendite disciplinam, nequando irascatur. *Alius*, accipite scientiam.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum II.

In hunc Psalmum talia notat Origenes in multis Codicibus manuscriptis : δυσὶν ἐντυχόντες Ἑβραϊκοῖς ἀντιγράφοις, ἐν μὲν τῷ ἑτέρῳ εὕρομεν ἀρχὴν δευτέρου ψαλμοῦ ταῦτα· ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ συνῆπτο τῷ πρώτῳ. καὶ ἐν ταῖς πράξεσι δὲ τῶν ἀποστόλων τὸ, υἱός μου εἶ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε, ἐλέγετο εἶναι τοῦ πρώτου ψαλμοῦ. ὡς γὰρ γέγραπται, φησὶν, ἐν πρώτῳ ψαλμῷ, υἱός μου εἶ σύ. τὰ ἑλληνικὰ δὲ ἀντίγραφα δεύτερον εἶναι τοῦτον μηνύει. ἐν μέντοι τῷ Ἑβραϊκῷ οὐδενὶ τῶν ψαλμῶν ἀριθμὸς παράκειται, πρῶτος εἰ τύχοι ἢ β'. ἢ γ'. i. *Cum in Exemplaria duo Hebraïca incidissemus, in altero quidem secundi Psalmi principium invenimus hoc loco : in altero autem hic primo conjungebatur. Et in Actibus Apostolorum, illud*, Filius meus es tu, ego hodie genui te, *dicitur esse ex Psalmo primo. Sicut enim scriptum est, inquit, in primo Psalmo*, Filius meus es tu. *Græca vero Exemplaria hunc secundum esse indicant. In Hebræo siquidem nulli Psalmorum numerus apponitur, sive primus, sive secundus, vel tertius fuerit.*

v. 1. A. ἱνατί ἐθορυβήθησαν &c. Has Aquilæ & Symmachi lectiones habent Vaticanus & Drusius. In hunc vero locum notat Origenes in uno Regio : ἐμφαίνει δὲ ἄσημον ἦχον τῶν θορυβούντων ἡ λέξις. εἰ δὲ μὴ ἐπὶ θορύβου ἐξέδωκαν οἱ λοιποὶ, ἦν ἂν εἰπεῖν, ἐμεγαλαύχησαν. i. *Repræsentat autem inconditam tumultuantium turbam : quod si Reliqui de tumultu interpretati non essent, dici poterat, arroganter egerunt.* Ibidem vero legit Origenes, ἐθορύβησαν : quæ lectio non spernenda.

Ibid. A. καὶ φῦλα &c. Vaticanus & Drusius. Hîc Aquilam sequi videtur Hieronymus.

v. 2. Σ. συνίσταντο &c. Vaticanus & Drusius.

v. 3. Σ. διακόψωμεν. Vaticanus.

v. 4. A. μυχθίσει αὐτοὺς, meliùs μυχθίσει. Σ. καταγελάσει. Vaticanus. Διάψαλμα sequens in aliquot Exemplaribus τῶν O. male jacebat.

v. 5. A. ἐπιβριμήσεται. Vaticanus.

Ibid. A. καταπτοήσει. Vaticanus.

v. 6. A. E. καὶ ἐγὼ ἐδιασάμην. Sic Vaticanus & Drusius. Colbertinus vero Codex unus, καὶ ἐγὼ διεστασάμην. Σ. κἀγὼ ἔχρισα &c. Vaticanus & Drusius.

v. 7. A. ἀναγγέλλων ἰσχυροῦ ἀκριβασμόν. Hanc lectionem sine Interpretis nomine adferunt Drusius & Vaticanus. Sed hic postremus, cum eam post interpretationem τῶν O. attulisset, notam ei apposuit, qua indicabat eam esse aliis omnibus anteponendam. Cæterum esse Aquilæ non dubium est, ut ex voce ἀκριβασμὸν liquet, Aquilæ admodum frequentata ipsique peculiari. Aliæ interpretationes habentur in eodem Vaticano & apud Drusium.

Ibid. A. κύριος εἶπε πρός με, τέκνον μου εἶ σὺ &c. Sic duo mss. Regii. Indicantes enim in quo differat Aquila a LXX. Interpretibus, notant Aquilam habere τέκνον μου, & ἔτεκον.

v. 9. A. προσρήξεις αὐτούς. Vaticanus & Drusius.

v. 10. A. καὶ νῦν βασιλεῖς ἐπιστημόνητε. Regius unus, Vaticanus & Drusius. Vaticanus vero Interpretis nomen non adfert.

v. 12. Sic e Vaticano lectiones Aquilæ & Symmachi mutuamur pleniores quam apud Drusium. Tertia lectio, ἐπιλάβεσθε ἐπιστήμης, ex duobus Colbertinis prodit, sine Interpretis nomine.

PSALMUS III.

יהוה מה־רבו צרי רבים קמים עלי 2. A.... πολλοὶ ἐπανέστησαν ἐπ' ἐμέ. Σ. O. Θ. κύριε τί ἐπληθύνθησαν οἱ θλίβοντές με; πολλοὶ ἐπανίστανται ἐπ' ἐμέ.

2. HEbr. Domine quam multiplicati sunt angustiantes me? multi insurgentes adversum me. *A....* multi insurrexerunt super me. *S. LXX. Th. Vulg.* Domine quid multiplicati sunt qui tribulant me? multi insurgunt adversum me. *Hieron. Domine quare multiplicati sunt hostes mei? multi consurgunt adversum me.*

באלהים 3. A. O. Θ. ἐν τῷ θεῷ. Σ. διὰ τοῦ θεοῦ.

3. *Hebr. A. LXX. Th. Hieron.* in Deo. *S.* per Deum. *Vulg. in Deo ejus.*

סלה Ἑβρ. σέλ. A. ἀεί. Σ. O. Θ. διάψαλμα. E. διαπαντός. ς'. εἰς τέλος.

Hebr. Selah. *Hebraïca lect.* Sel. *A. Hieron.* semper. *S. LXX. Th.* diapsalma. *V.* perpetuo. *VI.* in finem. *Vulg. vacat.*

אקרא 5. A. καλέσω. Σ. ἐβόησα. O. ἐκέκραξα. Θ. κεκράξομαι.

5. *Hebr. Th. Hieron.* clamabo. *A.* vocabo. *S. LXX. Vul.* clamavi.

ויענני A. E. ς'. καὶ ἐπακούσεταί μου. O. καὶ ἐπήκουσέ μου.

Hebr. LXX. Vulg. & exaudivit me. *A. V. VI. Hieron.* & exaudiet me.

מהר קדשו סלה A. ἐξ ὄρους ἡγιασμένου (al. ἁγίου) αὐτοῦ ἀεί. Σ. O. ἐξ ὄρους ἁγίου αὐτοῦ διάψαλμα. Cæteri ut supra.

H. de monte sanctitatis suæ selah. *A. Hieron.* de monte sancto suo semper. *S. LXX.* de monte sancto suo. diapsalma. *Vul. de monte sancto suo.*

כי־הכית את־כל־איבי לחי 8. A. ὅτι ἐ-

8. *Hebr.* quia percussisti omnes inimicos meos

πλήξας συμπτώτων ἐχθρῶν μου σιάγονα. Σ. ὅτι ἐπάταξας πάντας τοὺς ἐχθρούς μου κατὰ σιάγονα. Θ. ὅτι σὺ ἐπάταξας πάντας τοὺς ἐχθραίνοντάς μοι ματαίως.

סלה Ἑβρ. σέλ. Α. ἀεί. Ε'. διαπαντός. ς'. εἰς τέλος.

maxilla. *A. Hieron.* quia percussisti omnium inimicorum meorum maxillam. *S.* quoniam percussisti omnes inimicos meos in maxillam. *LXX. Vulg.* quoniam tu percussisti omnes adversantes mihi sine causa.

9. *H.* selah. *Hebr.* sel. *A. Hieron.* semper. *V.* perpetuo. *VI.* in finem. *In LXX. & Vulg. vacat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum III.

v. 2. A. πολλοὶ ἐπανίστανται ἐπ' ἐμέ. Ex Vaticano, qui subdit, Σ. Θ. ὁμοίως τοῖς Ο. id est, *Symmachus & Theodotio habent ut LXX.*

v. 3. A. ἐν τῷ Θεῷ &c. Vaticanus sic habet, A. ἐν τῷ Θεῷ, Σ. διὰ τοῦ Θεοῦ, Θ. ὁμοίως τοῖς Ο.

Ibid. Vaticanus hanc notam habet: Θ. Σ. διάψαλμα, ὁ Ε. διὰ παντός. καὶ δι' ὅλης τῆς βίβλου ἐπὶ τοῦ διαψάλματος ὁμοίως ἐκδεδώκασι. Ea vero de re fusius agit Origenes in Opusculo post Præliminaria cuso, ubi vocis סלה versiones omnes adfert.

v. 5. A. καλέσω &c. Has omnes lectiones exhibet idem Vaticanus.

Ibid. A. E. ς'. καὶ ἐπακούσεταί μου. Vaticanus. Sed Theodoretus ait Aquilam vertisse, καὶ ἐπήκουσέ μου.

*Ibid. A. ἐξ ὄρους ἡγιασμένου &c. Sic Vaticanus & Theodoretus, qui habet ἁγίου, ut & Drusius. Lectionem Symmachi omnes similiter exhibent.

v. 8. Lectiones Aquilæ & Symmachi habet unus Regius. Monet autem Eusebius in hunc Psalmum, vocis Hebraicæ sensum esse, σιάγονα. Οἱ δὲ Ο. pergit ille, ματαίως, ἐξέδωκαν, ἢ κατὰ τὰ ἀρχαῖα ἀντίγραφα ἑτέρως ἐχόντων, καθὰ φασί τινες τῶν Ἑβραίων, ἢ τῆς λέξεως τὸ εὐτελὲς ἀποφεύγοντες. i. *Septuaginta vero Interpretes,* sine causa, *ediderunt, sive quia vetustiora Exemplaria variabant, ut quidam Hebræorum testificantur: sive ut a vocis vilitate declinarent.* Hæc autem Eusebius ex Origene mutuatus est, ut videas in Catena Danielis Barbati ad hunc versum.

v. 9. Ἑβρ. σελ. Vide supra versu 3. At LXX. hic τὸ διάψαλμα non ponunt; quia, ut videtur, secundum vocis significationem, διάψαλμα est pausa quædam in medio Psalmi posita. Verisimile item est, Symmachum & Theodotionem eorum exemplo hic τὸ διάψαλμα prætermisisse.

PSALMUS IV.

למנצח בנגינות מזמור לדוד 1. A. τῷ νικοποιῷ ἐν ψαλμοῖς μελῴδημα τῷ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιος διὰ ψαλτηρίων ᾠδὴ τῷ Δαυίδ. Ο. Εἰς τὸ τέλος, ἐν ψαλμοῖς ᾠδὴ τῷ Δαυίδ. Θ. Εἰς τὸ νῖκος ἐν ὕμνοις ψαλμὸς τῷ Δαυίδ.

ענני 2. A. καὶ οἱ λοιποί, ἐπάκουσόν μου. Ο. Εἰσήκουσέ με.

בני־איש 3. Σ. Θ. υἱοὶ ἀνδρός. Ο. υἱοὶ ἀνθρώπων.

עד־מה כבודי A. ἕως πότε οἱ ἔνδοξοί μου. Σ. ἕως πότε ἡ δόξα μου. Ο. ἕως πότε βαρυκάρδιοι.

סלה Ἑβρ. σέλ. A. ἀεί. Σ. Ο. Θ. διάψαλμα. Ε. διαπαντός. ς'. εἰς τέλος.

ודעו כי־הפלה 4. Ο. Ϗ γνῶτε ὅτι ἐθαυμάστωσε. Ἄλλος, ἀλλὰ γνῶτε ὅτι ἐθαυμάστωσε.

5. רגזו ואל־תחטאו אמרו בלבבכם על־משכבכם ודמו סלה A. κλονεῖσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε, λέγετε ἐν καρδίαις ὑμῶν ἐπὶ κοίτῃ ὑμῶν καὶ σιωπήσατε ἀεί. Σ. ὀργίσθητε, ἀλλὰ μὴ ἁμαρτάνετε· διαλέχθητε ἐν καρδίαις ὑμῶν, ἐπὶ τῆς κοίταις ὑμῶν ἡσυχάσατε, διάψαλμα. Ο. ὀργίζεσθε, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε, ἃ λέγετε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐπὶ ταῖς κοίταις ὑμῶν κατανύγητε διάψαλμα. Θ.... σιωπᾶτε, διάψαλμα. Ἑβρ. σέλ.

1. Hebr. Victori in Neginoth canticum Davidi. *A.* Victori in psalmis canticum ipsi David. *S.* Triumphale per psalteria canticum ipsi David. *LXX.* In finem in psalmis canticum ipsi David. *Th.* In victoriam in hymnis psalmus ipsi David. *Vulg. In finem in carminibus: Psalmus David. Hieron. Victori in canticis: Psalmus David.*

2. *Heb. A. & Reliqui*, exaudi me. *LXX. Vulg.* exaudivit me. *Hieron. exaudisti me.*

3. *Hebr. S. Th. Hieron.* filii viri. *LXX. Vulg.* filii hominum.

Heb. usquequo gloriam meam. *A.* usquequo gloriosi mei. *S.* usquequo gloria mea. *LXX. Vulg.* usquequo gravi corde. *Hieron. usquequo inclyti mei.*

H. Selah. *Hebr.* Sel. *A. Hieron.* semper. *S. LXX. Th.* diapsalma. *V.* perpetuo. *VI.* in finem.

4. *Hebr.* & scitote quod segregavit. *LXX. Vul.* & scitote quoniam mirificavit. *Alius*, sed scitote quoniam mirificavit. *Hieron. Et cognoscite quoniam mirabilem reddidit.*

5. *Heb.* Contremiscite, & ne peccetis: dicite in corde vestro, super cubili vestro, & tacete, selah. *A.* Conturbemini, & ne peccetis, dicite in cordibus vestris: supra cubilia vestra, & silete, semper. *S.* Irascimini, sed ne peccetis: differite in cordibus vestris, super cubilibus vestris quiescite. Diapsalma. *LXX.* Irascimini, & ne peccetis: quæ dicitis in cordibus vestris, super cubilibus vestris compungimini. Diapsalma. *Th.*..... tacete. Diapsalma. *Hebr.* sel. *V.* perpetuo. *VI.* in finem. *Vulg. Irascimini, &*

E. διαπέμψτος. ϛ'. εἰς τὸ τέλος.

ובטחו אל־יהוה 6. O. ἐλπίσατε ἐπὶ κύριον. Αλλος, πεποίθετε τῷ κυρίῳ.

נסה־עלינו A. ἔπαρον. Σ. ἐπίσημον ποίησον. O. ἐσημειώθη ἐφ' ἡμᾶς.

מעת דגנם ותירושם רבו Οἱ Γ. ὁμοίως τοῖς O. ἀπὸ καρποῦ (ἀπὸ καιροῦ) σίτου καὶ οἴνου, ÷ καὶ ἐλαίου : αὐτῶν ἐπληθύνθησαν.

לבדד לבטח תושיבני 9. A. κατ' ἰδίαν εἰς πεποίθησιν καθίσεις με. O. κατὰ μόνας ἐπ' ἐλπίδι κατῴκισάς με.

nolite peccare : quæ dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini. Hieron. Irascimini, & nolite peccare : loquimini in cordibus vestris super cubilia vestra, & tacete. Semper.

6. *H. LXX. Vulg.* sperate in Domino. *Alius, Hieron.* fidite in Domino.

7. *H.* eleva super nos. *A.* tolle. *S.* insigne fac. *LXX. Vulg.* signatum est super nos. *Hieron. leva super nos.*

Heb. a tempore frumentum eorum & vinum novum eorum multiplicata sunt. *Tres Interpreter similiter cum LXX. & Vulg.* a fructu (a tempore) frumenti, vini ÷ & olei ; sui multiplicati sunt. *Hieron. in tempore frumentum eorum & vinum eorum multiplicata sunt.*

9. *H.* solus in fiducia habitare facies me. *A.* separatim in fiducia constitues me. *LXX.* singulariter in spe habitare facies me. *Vulg. singulariter in spe constituisti me. Hieron. specialiter securum habitare fecisti me.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum IV.

v. 1. Sic Vaticanus, Drusius & alii Codices. Vaticanus tamen legit ad omnes τοῦ Δαυίδ. Alii vero, τῷ Δαυίδ. Theodoretus sic Theodotionis lectionem effert, τῷ νικοποιῷ &c. Alii omnes εἰς τὸ νῖκος, recte. Hîc Drusii notam adferre libet.

Νικοποιῷ, *hoc est*, τὴν νίκην ποιοῦντι. *Macarius Ægyptius nescio ubi* τὴν νίκην σοι ποιεῖ *dixit pro*, facit te vincere, *hoc est*, ποιεῖ σε νικᾶν.

Εἰς τὸ νῖκος. *Huic etiam tribuitur*, νικοποιῷ, *ut liquet ex fragmentis*, victori. *Ita Hieronymus citat, & Eusebius lib.* 10. ἐπιδείξ. *Videndus Hieronymus Proœmio in Danielem. Porro Habac.* 3. 19. *in Vulgata* τοῦ νικῆσαί με.

Επινίκιος ᾠδὴ *est oda quæ canitur ob partam victoriam. Hieronymus Proœmio in Danielem ait proprie triumphum sive palmam significare. Ceterum apud Basilium Hom. in Psalmum* 45. ἐπινίκιον *legitur, genere neutro. Posset exponi ad canendum* ἐπινίκιον, *ut* למנצח *sit nomen pro infinitivo. Nec aliud sane voluisse videntur Ebræi veteres, quos David Grammaticus laudat Præfat. in hunc librum, qui* נצוח *ponunt inter genera cantionum quibus usus vir pius in hoc opere. Sunt autem decem numero.*

1. נגון *a verbo quod* pulsare *significat. Pulsare dico instrumenta Musica manu vel plectro ; unde* נגינות

2. מזמור ψαλμὸς, *Psalmus.*

3. הללויה *Hallelu-ia.*

4. השכל *Haschel*, sive *Maschil.*

5. תהלת ὕμνος, *laus, hymnus.*

6. תפלה *oratio.*

7. ברכה εὐλογία, *benedictio.*

8. נצוח *unde* מנצח ἐπινίκιον.

9. שיר *canticum*, ᾠδή.

10. הודאה ἐξομολόγησις ἢ εὐχαριστία, *confessio*, sive *gratiarum actio. Sic illi. Nunc ad Symmachum, a quo digressi sumus.* ἐπινίκιον *genus est cantilenæ, quod canebatur victoribus, alio vocabulo* καλλίνικος *dictum. Dicitur &* ὕμνος ἐπινίκιος. *Gregorius Nyssenus Oratione quam scripsit de Occursu Domini*, ἡμεῖς δὲ τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ τὸν ἐπινίκιον ὕμνον ᾄδωμεν. *Est etiam* ἐπινίκιον *victoriæ præmium, ut in illo Macarii Ægyptii, Hom.* 43. καὶ τὰ ἐπινίκια καὶ τοὺς στεφάνους λαμβάνουσιν ἀπὸ τοῦ βασιλέως. *Lexicon vetus*, ἐπινίκιος, victorialis ; ἐπινίκια ἄγω, triumpho. Hactenus Drusius.

v. 2. A. καὶ οἱ λοιποὶ, ἐπάκουσόν μου. Sic unus. Vaticanus autem, οἱ πάντες, ἐπάκουσον.

v. 3. Σ. Θ. υἱοὶ ἀνδρός. Vaticanus.

Ibid. A. ἕως πότε οἱ ἔνδοξοί μου. Sic Eusebius & Colbertinus unus. Σ. ἕως πότε ἡ δόξα μου. Eusebius.

Ibid. Εβρ. σέλ. Vide supra in Notis ad v. 3. Psalmi 3.

v. 4. Αλλος, ἀλλὰ γνῶτε &c. Unus Codex.

v. 5. A. κλονεῖσθε &c. Has Aquilæ & Symmachi lectiones mutuamur ex duobus Codicibus Regiis. Unus notat Aquilam legisse ἠσυχάσατε. Colbertinus στιχηρῶς scriptus sic effert, Ωρ. i. Origenes, ἡσυχάσατε λυπήθητε. Hîc Aquilam sequitur Hieronymus.

v. 6. Αλλος, πεποίθετε τῷ κυρίῳ. Ex Chrysostomo Drusius sine Interpretis nomine.

v. 7. A. ἔπαρον. Σ. ἐπίσημον ποίησον. Sic Corderius & Drusius.

Ibid. Απὸ καρποῦ σίτου &c. Vaticanus hîc notat, Οἱ Γ. ὁμοίως, id est, *tres Interpretes similiter.* Legendum esse ἀπὸ καιροῦ, certum est ; sicque ab initio etiam apud LXX. olim positum fuisse monet Origenes apud Danielem Barbatum. *In Hebræo*, inquit, *a tempore, habetur. Sic quoque Septuaginta posuere, ut totius dictionis sententia sit. In tempore, quo frumenti hordei, & leguminum omnium messis est, multiplicati sunt.* Augustinus item legit, a tempore. Ex Origene igitur colligimus τὸ, ἀπὸ καιροῦ, ob similitudinem in ἀπὸ καρποῦ mutatum fuisse. Illud autem, καὶ ἐλαίου, obelo notatur, quia non est in Hebræo, nec in aliis Interpretibus.

v. 9. A. κατ' ἰδίαν &c. Vaticanus & Drusius. Aquilam sequitur Hieronymus, qui vertit, *specialiter.*

PSALMUS V.

למנצח 1. A. τῷ νικοποιῷ. Σ. ἐπινίκιος. O. Εἰς τὸ τέλος. Θ. Εἰς τὸ νῖκος.

אל-הנחילות מזמור לדוד A. Σ. O. Θ. ὑπὲρ τῆς κληρονομούσης ψαλμὸς τῷ Δαυίδ.

אמרי 2. A. τοὺς λόγους μου. Σ. O. Θ. τὰ ῥήματα μου.

אתפלל 3. Oἱ λοιποὶ, εὔξομαι. O. προσεύξομαι.

ואצפה 4. O. καὶ ἐπόψομαι. Αλλος, καὶ σκέψομαι. Αλλος, ἀποσκοπεύσω.

לא יגרך רע 5. A. οὐ προσηλυτεύσει σοι πονηρός. O. οὐδὲ παροικήσει σοι πονηρευόμενος.

לא-יתיצבו A. Σ. O. Θ. οὐδὲ διαμενοῦσι.

יתעב 7. O. βδελύσσεται. Αλλ. ἀποστρέφεται.

אשתחוה אל-היכל-קדשך ביראתך 8. A. προσκυνήσω πρὸς ναὸν ἡγιασμένον σου ἐν φόβῳ σου. Σ. προσκυνήσω τῷ ναῷ τῷ ἁγίῳ σου ἐν φόβῳ σου. O. προσκυνήσω πρὸς ναὸν ἅγιόν σου ἐν φόβῳ σου.

למען שוררי 9. A. διὰ τοὺς ἐφοδεύοντάς μοι. Σ. διὰ τοὺς ἀποθλίβοντάς με. O. ἕνεκα τῶν ἐχθρῶν μου.

הושר לפני דרכך A. κατεύθυνον εἰς πρόσωπόν μου ὁδόν σου. Σ. ὁμάλισον ἔμπροσθέν μου τὴν ὁδόν σου. O. Θ. κατεύθυνον ἐνώπιόν σου τὴν ὁδόν μου. Αλλ. ἐνώπιόν μου τὴν ὁδόν σου.

קרבם הוות 10. A. ἔντερον αὐτῶν ἐπίβουλον. O. ἡ καρδία αὐτῶν ματαία.

מרו-בך 11. A. προσηρίσθησαν ἐν σοι. O. παρεπίκρανάν σε.

ויעלצו 12. A. γαυριάσουσιν. O. καυχήσονται.

כצנה רצון תעטרנו 13. A. στεφανώσεις αὐτόν. Σ. * συμμαχίᾳ καλλίστῃ ἐτείχισας ἡμᾶς. O. ὡς ὅπλῳ εὐδοκίας ἐστεφάνωσας ἡμᾶς.

1. **H**Ebr. *A. Hieron.* victori. *S.* triumphale. *LXX. Vulg.* in finem. *Th.* in victoriam.

H. super Nehiloth canticum Davidi. *A. S. LXX. Th. Vulg.* super ea, *vel* pro ea quæ hæreditatem consequitur, Psalmus David. *Hieron. pro hæreditatibus, Psalmus David.*

2. *H. S. LXX. Th. Vulg. Hieron.* verba mea. *A.* sermones meos.

3. *H. LXX. Vul.* orabo. *Reliqui*, precabor. *Hieron. deprecor.*

4. *H. Alius*, & speculabor. *LXX. Vulg.* & videbo. *Alius*, & considerabo. *Hieron. & contemplabor.*

5. *H.* non habitabit te malus. *A.* non proselytus accedet tibi malignus. *LXX. Vulg.* neque habitabit juxta te malignus. *Hieron. nec habitabit juxta te malignus.*

H. Hieron. non stabunt. *A. S. LXX. Th. Vulg.* neque permanebunt.

7. *H. Vulg. Hieron.* abominabitur. *LXX.* abominatur. *Alius*, aversatur.

8. *H.* incurvabo me in templo sanctitatis tuæ in timore tuo. *A.* adorabo ad templum sanctificatum tuum in timore tuo. *S.* adorabo in templo sancto tuo in timore tuo. *LXX. Vulg. Hieron.* adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo.

9. *H. LXX. Vul. Hieron.* propter inimicos meos. *A.* propter insidiantes mihi. *S.* propter affligentes me.

H. dirige ad facies meas viam tuam. *A.* dirige in faciem meam viam tuam. *S.* complana in conspectu meo viam tuam. *LXX. Th. Vulg.* dirige in conspectu tuo viam meam. *Alius*, coram me viam tuam. *Hieron. dirige ante faciem meam viam tuam.*

10. *H.* intimum eorum pravitates. *A.* intimum eorum insidiosum. *LXX. Vulg.* cor eorum vanum est. *Hieron. interiora eorum insidiæ.*

11. *Hebr.* rebellaverunt contra te. *A.* litigaverunt tecum. *LXX. Vulg.* irritaverunt te. *Hier. provocaverunt te.*

12. *H. A.* exultabunt. *LXX. Vulg.* gloriabuntur. *Hieron. lætabuntur.*

13. *H.* ut scuto voluntate coronabis eum. *A.* coronabis eum. *S.* commilitio optimo circumvallasti nos. *LXX.* ut telo beneplaciti tui coronasti nos. *Vulg. ut scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos. Hieron. ut scuto placabilitatis coronabis eum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum V.

v. 1. A. τῷ νικοποιῷ. Σ. ἐπινίκιος. Vaticanus, qui addit, καὶ δι' ὅλης τῆς γραφῆς &c. i. *per totam Scripturam.* Scilicet in toto Psalmorum Libro ita vertunt. Th. εἰς νῖκος, ut supra Psalm. 4.

Ibid. A. Σ. Θ. ὑπὲρ τῆς κληρονομούσης &c. Drusius. At verisimile est Aquilam & Symm. illud מזמור לדוד pro more suo vertisse ut supra Psalm. 4.

v. 2. A. τοὺς λόγους μου. Σ. O. Θ. τὰ ῥήματά μου. Ex Vaticano.

v. 3. οἱ λοιποὶ, εὔξομαι. Sic Vaticanus habet. Drusius autem, εὔχομαι.

v. 4. Αλλος, καὶ σκέψομαι &c. Sic Chrysostomus. Αλλος

καὶ ἀποσκοπεύσω. Vaticanus. Hesychius autem apud Danielem Barbarum ita habet: *Videbo. Ahqui, videbis, tradidere: Aquila, considerabo, & inspiciam* &c. Hinc liquet alterutram ex allatis Græcis interpretationibus esse Aquilæ.

v. 5. A. οὐ προσκολληθήσεταί σοι πονηρός. Vaticanus & Drusius.

Ibid. οὐδὲ διαμενοῦσι. Vaticanus sic habet, οἱ Ο. οἱ Γ. οὐδὲ διαμενοῦσι. quo significatur LXX. & tres Interpretes, nempe A. Σ. Θ. sic habere.

v. 7. Ἄλλος, ἀποστρέφει. Vaticanus.

v. 8. A. προσκυνήσω &c. Has lectiones exhibet Vaticanus.

v. 9. Aquilæ & Symmachi lectiones habent Vaticanus & Drusius.

Ibid. Trium lectiones exhibent tres mss. cum Drusio. Hieronymus vero Epist. ad Suniam & Fret. Dirige in conspectu meo viam tuam. *Pro quo habetur in Græco,* κατεύθυνον ἐνώπιόν σου τὴν ὁδόν μου, *hoc est*, dirige in conspectu tuo viam meam. *Quod nec Septuaginta habent, nec Aquila, nec Symmachus, nec Theodotion; sed sola* κοινὴ *editio. Denique & in Hebræo ita scriptum reperi*, OSER LAPHANAI DARCHACH. *Quod omnes voce simili transtulerunt*, Dirige in conspectu meo viam tuam.

v. 10. A. ἔντερον αὐτῶν ἐπιβουλαί. Sic unus Cod.

v. 11. A. προσοχθίσαν ἐν σοί. Vaticanus.

v. 12. A. γαυριάσουσιν. Vaticanus & Drusius.

v. 13. Lectionem Aquilæ habent Vaticanus, Regius unus & Drusius. Symmachi autem unus Regius; sed puto esse scholion Chrysostomi, qui ait, ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι, συμμαχίᾳ καλλίστῃ ἐτείχισας ἡμᾶς. Hanc vero Chrysostomi explanationem quidam postea pro Symmachi lectione habuerunt.

PSALMUS VI.

למנצח בנגינות 1. A. τοῦ νικοποιῷ ἐν ψαλμοῖς. Σ. ἐπινίκιος διὰ ψαλτηρίων. O. Εἰς τὸ τέλος ἐν ψαλμοῖς. Θ. Εἰς τὸ νῖκος ἐν ὕμνοις.

על־שמינית A. O. ὑπὲρ τῆς ὀγδόης.

מזמור לדוד A. μελῴδημα τοῦ Δαυίδ. Σ. ᾠδὴ τοῦ Δαυίδ. O. Θ. ψαλμὸς τοῦ Δαυίδ.

יהוה אל־באפך הוכיחני 2. A. κύριε μὴ ἐν θυμῷ σου ἐλέγξῃς με. Σ. κύριε μὴ τῇ ὀργῇ σου ἐλέγξῃς με. O. κύριε μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με.

ואל־בחמתך תיסרני A. καὶ μὴ ἐν ὄχλῳ σου παιδεύσῃς με. O. μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσῃς με. Θ. μήτε τῷ θυμῷ σου παιδεύσῃς με.

חנני 3. O. ἐλέησόν με. Ἄλλος, δώρησαί μοι.

זכרך 6. A. μνήμη σου. Σ. ἀνάμνησίς σου. O. ὁ μνημονεύων σου.

בשאול. O. Θ. ἐν δὲ τῷ ᾅδῃ.

עששה מכעס 8. A. ηὐχμώθη. Σ. ἐφλεγμήνεν ἀπὸ πικρασμοῦ. O. ἐταράχθη ἀπὸ θυμοῦ.

עתקה בכל־צוררי A. μετήρθην ἐν πᾶσιν ἐνδεσμοῦσί με. Σ. ἐπειβασώθην διὰ τοὺς θλίβοντάς με. O. ἐπαλαιώθην ἐν πᾶσι τοῖς ἐχθροῖς μου.

פעלי און 9. A. ἐργαζόμενοι ἀνωφελές. O. ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.

יבהלו מאד 11. A. κατασπουδασθείησαν σφόδρα. O. Θ. ταραχθείησαν σφόδρα. Σ. σφόδρα.

רגע A. ἀθρόως. Σ. ἐξαίφνης. O. διὰ τάχους.

1. *Hebr.* victori in neghinoth. *A.* victori in psalmis. *S.* triumphalis per psalteria. *LXX.* in finem in psalmis. *Th.* in victoriam in hymnis. *Vulg. in finem in carminibus. Hieron. victori in canticis.*

Heb. A. LXX. super octavam. *Vul. pro octava. Hieron. super octava.*

H. A. S. canticum ipsi David. *LXX. Th.* psalmus ipsi David. *Vulg. Hieron. Psalmus David.*

2. *Heb. A. LXX. Vulg. Hieron.* Domine ne in furore tuo arguas me. *S.* Domine ne in ira tua arguas me.

Heb. neque in excandescentia tua corripias me. *A.* neque in tumultu tuo corripias me. *LXX. Vulg. Hieron.* neque in ira tua corripias me. *Th.* neque furore tuo corripias me.

3. *Heb. LXX. Vulg. Hieron.* miserere mei *Alius*, condona mihi.

6. *H. A.* memoria tui. *S. Hieron.* recordatio tui. *LXX. Vulg.* qui memor sit tui.

Heb. in sepulcro. *LXX. Th. Vulg.* in inferno autem. *Hieron. in inferno.*

8. *H.* erosus est præ indignatione. *A.* squallidus fuit. *S.* inflammatus est ab amaritudine. *LXX. Vulg.* turbatus est a furore *Hieron. caligavit præ amaritudine.*

H inveteravit in omnes angustiatores meos. *A.* sublatus sum in omnibus alligantibus me. *S.* attritus sum propter affligentes me. *LXX. Vulg.* inveteravi inter omnes inimicos meos. *Hieron. consumtus sum ab omnibus hostibus meis.*

9. *H.* operantes iniquitatem. *A.* operantes inutile. *LXX. Vulg. Hieron.* qui operamini iniquitatem.

11. *H.* terrebuntur valde. *A.* exagitentur valde. *LXX. Th. Vulg. Hieron.* conturbentur vehementer. *S.* valde.

Heb. Hieron. subito. *A.* confertim, *S.* repente. *LXX. Vul.* velociter.

Digitized by Google

Notæ & variæ Lectiones ad Pfalmum VI.

v. 1. Pro titulo vide fupra.

v. 2. Lectiones Aquilæ & Symmachi exhibet Vaticanus pro toto verficulo, ac pro fequenti item Aquilæ & Theodotionis lectiones adfert.

v. 3. Ἀλλ. ἐξέωσται μου. Vaticanus. Videtur omnino Aquilæ effe: nam fic vertit ille infra Pfalm. IX. & alibi in Libro Pfalmorum.

v. 6. A. μνήμη σου. Σ. ἀναμνήσεως σου. Vaticanus & Drufius.

Ibid. O. Θ. ἐν δὲ τῷ ᾅδῃ. Vaticanus.

v. 8. Lectiones Aquilæ & Symmachi ex Vaticano & Drufio.

Ibid. A. μετήρθην &c. Ex Vaticano & Drufio.

v. 11. A. καταισχυνθείησαν σφόδρα. Vaticanus & Drufius. Hieronymus indicat omnes σφόδρα edidiffe. Vaticanus habet, ὁμοίως καὶ οἱ γ'.

Ibid. A. ἄφνως. Σ. ἐξαίφνης. Vaticanus. Drufius minus recte habet, A. ἐξαίφνης. *Alius, nefcio quis*, ἀθρόως.

PSALMUS VII.

1. שגיון לדוד אשר־שר ליהוה על־דברי־כוש בן־ימיני A. ψαλμὸς ὑπὲρ ἀγνοίας τοῦ Δαυίδ, ὃν ᾖσε τῷ κυρίῳ ὑπὲρ τῶν λόγων Αἰθίοπος υἱοῦ Ιεμινεί. Σ. ἀγνόημα τοῦ Δαυίδ, ὃν ᾖσε τῷ κυρίῳ ὑπὲρ τῶν λόγων Χουσὶ υἱοῦ Ιεμινεί. O. Θ. ψαλμὸς τῷ Δαυίδ, ὃν ᾖσε τῷ κυρίῳ ὑπὲρ τῶν λόγων Χουσὶ υἱοῦ Ιεμινεί.

ואחלצה צוררי ריקם 5. A. εἰ ἀφήρπασα τοὺς θλίβοντάς με ματαίως. O. Θ. ἀποπέσοιμι ἄρα ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν μου κενός.

סלה 6. Ἑβρ. σέλ. A. ἀεί. Σ. O. Θ. διάψαλμα. E. διαπαντός. ϛ'. εἰς τέλος.

בעברות צוררי 7. Ἑβρ. Βεγαβρώθ. al. Βεβρώθ. A. ἐν ὑπερθέσεσιν ἐνδεσμούντων με. Σ. ἐν χόλῳ τῶν θλιβόντων με. O. ἐν τοῖς πέρασι τῶν ἐχθρῶν μου. Θ. ἐν θυμῷ ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς μου.

משפט O. ἐν προστάγματι. Ἄλλος, κρίματι.

תסובבך 8. Σ. κυκλωσάτω σε. O. κυκλώσει σε.

ועליה למרום שובה Ἑβρ. Ουάλεα. A. καὶ ἐπὶ ταύτῃ εἰς τὸ ὕψος ἐπίστρεψον. O. καὶ ὑπὲρ ταύτης εἰς ὕψος ἐπίστρεψον. Θ. καὶ ἐπάνω ταύτης εἰς τὸ ὕψος ἐπίστρεψον.

יהוה ידין עמים 9. O. κύριος κρινεῖ λαούς. Ἄλλος, κύριος δικάσει λαούς.

שפטני יהוה כצדקי וכתמי עלי A. κατὰ τὸ δίκαιόν μου, καὶ κατὰ τὴν ἀκακίαν μου ἐπ' ἐμέ. Σ. κατὰ τὴν δικαιοσύνην μου, καὶ κατὰ τὴν ἁπλότητά μου ἐπ' ἐμοί. O. κατὰ τὴν δικαιοσύνην μου, καὶ κατὰ τὴν ἀκακίαν μου ἐπ' ἐμοί. Θ. κατὰ τὴν δικαιοσύνην μου.

יגמר־נא רע רשעים ותכונן צדיק 10. A. συντελεσθήτω δὴ πονηρία ἁμαρτωλῶν, καὶ ἑδράσεις δίκαιον. Σ. ἀπαρτισθήτω κάκωσις κατὰ τῶν ἀσεβῶν καὶ κατευθυνεῖς δίκαιον. O. συντελεσθήτω δὴ

1. HEbr. Sighion ipfi David, quod cecinit Domino fuper verba Chus filii Jemini. *A.* Pfalmus pro ignorantia ipfi David, quem cecinit Domino fuper verbis Æthiopis filii Jemini. *S.* Ignorantia ipfi David, quem cecinit Domino fuper verbis Chufi filii Jemini. *LXX. Th. Vul.* Pfalmus David, quem cantavit Domino pro verbis Chufi filii Jemini. *Hieron. Pfalmus David, quem cecinit Domino fuper verbis Chus filii Jemini.*

5. *Heb.* & erui anguftiatorem meum inaniter. *A.* fi abripui tribulantes me in vanum. *LXX. Th. Vulg.* decidam merito ab inimicis meis inanis. *Hieron. & dimifi hoftes meos vacuos.*

6. *Hebr.* Selah. *Hebr.* Sel. *A. Hieron.* femper. *S. LXX. Th.* Diapfalma. *V.* perpetuo. *VI.* in finem. *Vulg. vacat.*

7. *H.* propter indignationes hoftium meorum. *H.* begabroth. *Al.* bebroth. *A.* in celeritatibus alligantium me. *S.* in ira tribulantium me. *LXX. Vulg.* in finibus inimicorum meorum. *Th.* in furore fuper inimicos meos. *Hier. indignans fuper hoftes meos.*

Hebr. Hieron. judicio. *LXX. Vulg.* in præcepto. *Alius*, in judicio.

8. *Heb. LXX. Vulg.* circumdabit te. *S. Hieron.* circumdet te.

Heb. & fuper eam in altitudinem revertere. *Heb.* Ualea. *A.* & fuper hac in altum revertere. *LXX. Vul.* & propter hanc in altum regredere. *Th.* & fupra hanc in altum revertere. *Hieron. & pro hac in altum revertere.*

9. *Hebr. LXX. Alius, Hieron.* Dominus judicabit populos. *Vulg. Dominus judicat populos.*

Heb. judica me, Domine, fecundum juftitiam meam, & fecundum perfectionem meam fuper me. *A. LXX. Vulg.* fecundum juftitiam meam, & fecundum innocentiam meam fuper me. *S. Hieron.* fecundum juftitiam meam, & fecundum fimplicitatem meam, quæ eft in me. *Th.* fecundum juftitiam meam.

10. *Hebr.* confumet nunc malum impios, & ftabilies juftum. *A.* confumatur, quæfo, malitia peccatorum, & ftabilies juftum. *S.* confummetur vexatio contra impios, & diriges juftum. *LXX.* confumatur, quæfo, nequitia

πονηρία

Google

πονηρία ἁμαρτωλῶν, ϗ κατευθυνεῖς δίκαιον. Θ. ϗ κατευθυνεῖς δίκαιος.

ובחן לבות וכליות אלהים O. ἐτάζων καρδίας ϗ νεφροὺς ὁ θεός. Θ. ἐτασὴς καρδιῶν ϗ νεφρῶν ὁ θεός. Ἄλλος, δοκιμάζων.

אלהים שופט צדיק ואל 11. O. ὁ θεὸς κριτὴς δίκαιος καὶ ἰσχυρός. Θ. ὁ θεὸς κριτὴς δίκαιος ὁ ὑπερασπιστής μου. ς. ὁ θεὸς δίκαιος.

וזעם בכל־יום 12. A. ἀπειλούμενος κατὰ πᾶσαν ἡμέραν. Ἄλλος, ἐμβριμώμενος κατὰ πᾶσαν ἡμέραν. O. μὴ ὀργὴν ἐπάγων καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν. Ἑβραῖος, ζωωμ, melius, ζωόμ.

חרבו ילטוש 13. Σ. τὴν μάχαιραν αὐτοῦ ἀκονήσει. O. τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ στιλβώσει.

דרך [Σ.] ἐκτενεῖ. O. ἐνέτεινε.

לדלקים 14. Σ. εἰς τὸ καίειν O. τοῖς καιομένοις.

יחבל 15. ὁ Ἑβρ. Ιεβαλ.

והרה עמל וילד שקר A. ϗ ἔτεκε ψεῦδος. Σ. ϗ κυήσας ϗ ἔτεκεν ἀνομίαν. O. συνέλαβε πόνον, ϗ ἔτεκεν ἀνομίαν.

בשחת יפעל 16. A. ἐν διαφθορᾷ ἣν εἰργάσατο. Σ. εἰς διαφθορὰν ἣν εἰργάσατο. O. εἰς βόθρον ὃν εἰργάσατο.

peccatorum, & diriges justum. *Th.* & prosperabit justus. *Vul. consumetur nequitia peccatorum, & diriges justum. Hieron. consummetur malum iniquorum, & confirmetur justus.*

Heb. & probans corda & renes Deus. *LXX. Vul.* scrutans corda & renes Deus. *Th.* scrutator cordium & renum Deus. *Alius*, probans. *Hieron. probator cordis & renum Deus.*

11. *Heb.* Deus judex justus, & Deus. *LXX. Vulg.* Deus judex justus, fortis *Th.* Deus judex justus, protector meus. *VI.* Deus justus. *Hieron. Deus judex justus & fortis.*

12. *Heb.* indignans in omni die. *A.* comminans per omnem diem *Alius*, fremens per omnem diem. *LXX.* numquid iram inducens per omnem diem. *Hebr.* zoom. *Vulg. numquid irascitur per singulos dies. Hier. comminans tota die.*

13. *Heb. S. Hieron.* gladium suum acuet. *LXX. Vulg.* gladium suum vibrabit.

Heb. Hieron. Vul. tetendit. *S.* extendet. *LXX.* intendit.

14. *Heb.* in ardentes. *S. Hieron.* ad comburendum. *LXX. Vul.* ardentibus.

15. *Heb.* Iebal.

H. & concepit laborem, & peperit mendacium. *A.* & peperit mendacium. *S.* & concepit & peperit iniquitatem. *LXX.* concepit laborem & peperit iniquitatem. *Vulg. concepit dolorem, & peperit iniquitatem. Hieron. concepto dolore peperit iniquitatem.*

16. *Heb.* in foveam, operabitur. *A.* in corruptione, quam fecit. *S.* in corruptionem quam fecit. *LXX. Vulg.* in foveam quam fecit. *Hieron. in interitum, quem operatus est.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum V I I.

v. 1. A. ψαλμὸς ὑπὲρ ἀγνοίας &c. Sic Drusius & Martianæus noster. Symmachi ita proferunt Corderius & Drusius, ἀγνόημα τοῦ Δαυίδ. Martianæus totum titulum secundum Symmachum adfert ut nos edimus. Vox ψαλμὸς alicubi præfixa suspecta nobis videtur: veroque similius est Symmachum vocem שגיון ἀγνόημα vertisse. In Breviario quod Hieronymo tribuitur, legimus: *A. pro ignoratione David, qui cecinit Domino pro verbis Æthiopis. S. pro ignoratione David, quod cecinit Domino pro verbis Chusi filii Jemini.*

v. 5. A. ἐν ἀνάρπαγι &c. Has lectiones ex Vaticano mutuamur, qui monet Theodotionem ut LXX. habere.

v. 6. Ἑβρ. σέλ. A. ἀεὶ &c. ut supra Psalm. III. vers. 3.

v. 7. A. ἐν ἀνυπερθεσίαις &c. Hæ lectiones prodeunt ex Drusio & ex msſ. Drusius & Vaticanus habent, A. ἐν ἀνυπερθεσίαις, quam lectionem firmat Hebraïcus textus. Duo legunt, ἐν ἀνυπερθέσει.

Ibid. ἄλλος, ἐν πείρασι. Drusius.

v. 8. Σ. κυκλωσάτω σε. Sic unus. Drusius vero id sine Interpretis nomine adfert.

Ibid. Colbertinus unus, Ἑβρ. Ουαλεα, sic Hebraïcum verbum Græcis litteris exprimit. Idem Codex Aquilæ & Theodotionis lectiones adfert, quas Drusius item adtulerat, sed sine Interpretum nomine.

v. 9. ἄλλ. κύριος δικάζει λαούς. Sic Drusius sine Interpretis nomine.

Ibid. A. κατὰ τὸ δίκαιόν μου &c. Sic Aquilæ lectionem habent Codices tres & Chrysostomus. Drusius legit, O. i. omnes, κατὰ τὴν δικαιοσύνην. Unus item Codex, A. Σ. O. Θ. κατὰ τὴν δικαιοσύνην. Simili nota deceptus est Drusius. Nam ut jam observatum est, cum tenue discrimen inter ὁμώνυμα deprehenditur, aliquando Librarii, vel etiam Auctores id annotare negligunt. Lectionem Symmachi ex Drusio mutuamur.

v. 10 Lectiones trium Interpretum ex msſ. restituimus, quæ apud Drusium laceræ & mutilæ erant.

Ibid. Θ. ἐτασὴς καρδιῶν ϗ &c. Sic Colbertinus unus. ἄλλος, δοκιμάζων. Coislin. bombycinus XIII. vel XIV. sæculi. Est, ut videtur, lectio Aquilæ, qui vocem בחן ita solet vertere.

v. 11. Interpretationes Theodotionis & VII. Edit. exhibet Colbertinus unus. In hunc item locum ita recte edisserit Agellius. *Deus judex justus, fortis & patiens: numquid irascitur per singulos dies? Obscurior est hic versus, & obscuritatem fecit, nisi fallor, diversarum interpretationum, quod in Editione LXX. solet accidere, congestio. Nam verbum, fortis, non est LXX. usquam enim in Psalmis sic solent reddere Hebræum nomen* אל *el, sed ex Aquila interpretatione sumtum, qui solet* ἰσχυρὸν *fortem interpretari. Præterea alterum nomen quod sequitur, [& patiens,] ex altera interpretatione manavit, comprehendens duo Hebræa verba* אל זעם *el zoem, non irascens, quod idem est ac patiens, qui Græce dicitur,* μακρόθυμος. *Tertia quoque interpretatio adjecta est. [Numquid irascitur per singulos dies?] quod sive LXX sive alius quispiam interpretatus sit, non quasi per interrogationem intellexit, sed per negationem, sic: Et non irascitur per singulos dies: & sine interrogatione intelligere videntur Basi-*

Digitized by Google

lins, Theodorus Antiochenus, Theodoretus, & de nostris Augustinus &c.

v. 12. Α. ἀπειλούμενος &c. Sic Drusius. Hanc autem versionem Aquilæ sequitur Hieronymus, ut sæpissime alias in Psalmis. Sequentem lectionem, ἐμβριμώμενος &c. sine Interpretis nomine adfert Drusius; sed videtur esse Symmachi. Martianæus noster secundam versionem Aquilæ, primam vero quam Aquilæ adscribit Drusius, Symmacho tribuit: nescio unde mutuatus. Mss. nostri nihil hic adferunt. Certe priorem versionem Aquilæ esse crediderim, quia Ezech. 21. 31. זעם vertit ἀπειλή. In Breviario Hieronymi: *Quod Aquila quoque transtulit, & pulchre ait: Comminans & infrendens in omni die.* Coislin. bomb. Ἑβρ. ζωνί, lege, ζωάμ.

v. 13. Σ. τὴν μάχαιραν αὐτοῦ ἀκονήσει. Vaticanus & Drusius.

Ibid. Σ. ἐκτενεῖ. Sic in schedis meis scriptum reperi: nescio unde; quamobrem literam Σ uncinis inclusi. Videtur porro Symmachi esse: nam in futuro dicitur ut in præcedenti Symmachi lectione.

v. 15. ιεβαλ. Sic vocem יחבל exprimit Colbertinus unus.

Ibid. Α. καὶ ἔτεκε ψεῦδος. Σ. καὶ κύβας &c. Lectiones Aquilæ & Symmachi ex tribus mss. decerpsimus.

v. 16. Α. ἐν διαφθορᾷ ἣν εἰργάσατο. Σ. εἰς διαφθοράν &c. Duo mss.

PSALMUS VIII.

למנצח על־הגתית 1. ὁ Ἑβρ. λαμμναση, αλ ἀγεθθιθ. Α. τῷ νικοποιῷ ὑπὲρ τῶν ληνῶν. Σ. ἐπινίκιος ὑπὲρ τῶν ληνῶν. Ο. Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν ληνῶν. Θ. Εἰς τὸ νῖκος ὑπὲρ τῆς γετθίτιδος.

מזמור לדוד Α. μελῴδημα τῷ Δαυίδ. Σ. ᾠδὴ τῷ Δαυίδ. Ο. Θ. ψαλμὸς τῷ Δαυίδ.

מה־אדיר שמך 2. Ο. ὡς θαυμαστὸν τὸ ὄνομά σου. Ἄλλος, τί μέγα τὸ ὄνομά σου.

הודך Α. τὸ ὑπερμέγεθός σου. Ο. ἡ μεγαλοπρέπειά σου.

אשר תנה הודך על־השמים Σ. ὃς ἔταξας τὸν ἔπαινόν σου ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν. Ο. ὅτι ἐπήρθη ἡ μεγαλοπρέπειά σου ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν.

מפי עוללים 3. Α. ἐκ στόματος βρεφῶν. Σ. Ο. ἐκ στόματος νηπίων.

יסדת עז Α. ἐθεμελίωσας κράτος. Σ. συνεστήσω κράτος. Ο. κατηρτίσω αἶνον. ς'. συνεστήσω ἰσχύν.

למען צורריך Α. Θ. διὰ τοὺς ἐνδεσμοῦντάς σε. Ο. ἕνεκα τῶν ἐχθρῶν σου.

להשבית אויב ומתנקם Α. τοῦ παῦσαι. Σ. ς'. ὥστε παῦσαι ἐχθρὸν καὶ τιμωροῦντα ἑαυτῷ. Ο. τοῦ καταλῦσαι ἐχθρὸν καὶ ἐκδικητήν. Ἄλλος, ὥστε καταλῦσαι ἐχθρὸν καὶ τιμωροῦντα αὐτόν.

כי־אראה שמיך 4. Α. Σ. Ο. Θ. ὅτι ὄψομαι τοὺς οὐρανούς ※ σου. ς. ὁρῶ γάρ.

כוננתה Α. Θ. ἡτοίμασας. Ο. ἐθεμελίωσας. ς'. ἥδρασας.

מה־אנוש כי־תזכרנו 5. Ο. τί ἐστιν ἄνθρωπος ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ; Ε. τί ὁ κατ' ἄνδρα ὅτι μνημονεύεις αὐτοῦ;

תפקדנו Ο. ἐπισκέπτῃ αὐτόν. Ἄλλος, ἐπισκέψῃ αὐτόν.

1. Hebr. Victori super Getthith. *Hebraïca lectio Græcè*, Lamanasse al agetthith. *A. Hieron.* Victori pro torcularibus. *S.* Triumphale pro torcularibus. *LXX. Vul.* In finem pro torcularibus. *Th.* In victoriam pro Getthitide.

Hebr. A. S. canticum ipsi David. *LXX. Th.* Psalmus ipsi David. *Vulg. Hieron. Psalmus David.*

2. *Hebr.* quam illustre nomen tuum. *LXX. Vul.* quam admirabile est nomen tuum. *Alius, Hieron.* quam grande est nomen tuum.

Hebr. laudem tuam. *A.* excelsam magnitudinem tuam. *LXX. Vulg.* magnificentia tua. *Hieron. gloriam tuam.*

H. quid det laudem tuam super cœlos. *S.* quia ordinasti laudem tuam super cœlos. *LXX. Vulg.* quoniam elevata est magnificentia tua super cœlos. *Hieron. qui posuisti gloriam tuam super cælos.*

3. *Hebr.* ex ore parvulorum. *A. S. LXX. Vul. Hieron.* ex ore infantium.

Hebr. fundasti fortitudinem. *A.* fundasti imperium. *S.* constituisti imperium. *LXX. Vulg. Hieron.* perfecisti laudem. *VI.* constituisti fortitudinem.

Hebr. propter angustiatores tuos. *A. Th.* propter alligantes te. *LXX. Vul.* propter inimicos tuos. *Hieron. propter adversarios tuos.*

Hebr. S. VI. ad cessare faciendum inimicum & se ulciscentem. *A.* ut quiescere facias. *LXX. Vulg.* ut destruas inimicum & ultorem. *Alius*, ad destruendum inimicum & ulciscentem ipsum. *Hieron. ut quiescat inimicus & ultor.*

4. *Heb. A. S. LXX. Th. Vulg.* quoniam videbo cœlos ※ tuos. *VI.* video enim. *Hieron. videbo enim cælos tuos.*

Hebr. A. Th. præparasti. *LXX. Vulg. Hieron.* fundasti. *VI.* firmasti.

5. *Heb.* quid homo quod recorderis ejus? *LXX. Vul.* quid est homo quod memor es ejus? *V.* Quid unusquisque homo quod recorderis ejus? *Hieron. quid est homo quoniam recordaris ejus?*

Hebr. Alius, visites eum. *LXX. Vulg.* visitas eum.

ותחסרהו מעט מאלהים 6. Ἑϐρ. Οὐθασρὴυ μὰτ μηελωΐμ. Ο. ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους. Α. Σ. Θ. Ε. βραχύ τι παρὰ Θεόν. ϛ. ὀλίγον παρὰ Θεόν. Αλλος, βραχύ τι Θεοῦ.

6. *Heb. Græcè.* Uthasreu mat meeloim. *Heb.* & deficere facies eum paululum a Deo. *A. S. Th. V.* breve quid a Deo. *VI.* paululum à Deo. *Alius*, breve quid Deo. *LXX. Vulg.* minuisti eum paulominus ab Angelis. *Hieron. Minues eum paulominus a Deo.*

וכבוד והדר תעטרהו A. δόξα καὶ ἀξιώματι στέψεις αὐτόν. Ο. δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν. Αλλος, δόξῃ καὶ τιμῇ στέψεις αὐτόν.

Hebr. & gloria & decore redimiturus es eum. *A.* gloria & dignitate coronabis eum. *LXX. Vulg.* gloria & honore coronasti eum. *Alius*, gloria & honore coronabis eum. *Hieron. gloria & decore coronabis eum.*

תמשילהו במעשי ידיך 7. Ο. καὶ κατέστησας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου. Θ. ἐξουσιάζειν ἐποίησας αὐτὸν τῶν ἔργων τῶν χειρῶν σου. Αλλος, ἐπὶ τὰ ἔργα.

7. *Heb.* dominari facies eum in operibus manuum tuarum. *LXX. Vulg.* & constituisti eum super opera manuum tuarum. *Th.* dominari fecisti eum operibus manuum tuarum. *Alius*, super opera. *Hieron. dabis ei potestatem super opera manuum tuarum.*

בהמות שדי 8. Ο. τὰ κτήνη τοῦ πεδίου. Αλλος, τὰ κτήνη τὰ ἄγρια.

8. *H. Hieron.* animalia agri. *LXX. Vul.* pecora campi. *Alius*, pecora agrestia.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum. VIII.

v. 1. ὁ Ἑϐρ. λαμανασῆ. Sic Colbert. unus, in quo vox Hebraïca למנצח Græcis literis sic exprimitur. Adjicit Chrysostomus, ἀλ ἀγιθθίθ. Cæteræ lectiones ex eodem & ex duobus Regiis Codicibus desumtæ sunt.

v. 2. Αλλος, τί μέγα τὸ ὄνομά σου. Drusius.

Ibid. Α. τὸ ὑπερμέγεθός σου. Vaticanus

Ibid. Σ. ὃς ἔταξας τὸν &c. Colbertinus unus.

v. 3. Α. ἐκ στόματος βρεφῶν. Drusius.

Ibid. Α. ἐθεμελίωσας κράτος. Sic Drusius Regius autem unus, Α. ἐθεμελίωσας ἰσχύν. Σ. συνεστήσω κράτος. At VI. Editio, συνεστήσω ἰσχύν. Drusius.

Ibid. Α. Θ. διὰ τοὺς ἐνδιεσμοῦντάς σε. Sic duo mss. Drusius autem hanc uni Aquilæ adscribit.

Ibid. Α. τοῦ παῦσαι. Chrysostomus Savil. Σ. ϛ. ὥστε παῦσαι &c. Codex Colbertinus hanc versionem Symmacho tribuit; Drusius Sextæ Editioni. Altera interpretatio, ὥστε καταλῦσαι &c. prodit ex Catena Corderii.

v. 4. Α. Σ. Ο. Θ. ὅτι ὄψομαι τοὺς οὐρανούς σου. Sic mss. Hieronymus vero ad Sun. & Fret. *Et dicitis quod*, tuos, *in Græco non habeat. Verum est, sed in Hebræo legitur, SAMACHA, quod interpretatur*, cœlos tuos, *& de Editione Theodotionis in LXX. Interpretibus additum est sub asterisco.* ϛ. ἐρῶ γάρ. Sic Drusius. Colbertinus autem hanc lectionem Aquilæ tribuit.

Ibid. Α. Θ. Sic Colbertinus unus. Drusius autem id uni Aquilæ tribuit. ϛ. ἥρμοσας. Drusius.

v. 5. Ε. τί ὁ κατ' ἄνδρα &c. Sic unus Codex. Drusius vero Interpretem tacet.

Ibid. ΑΛΛ. ἐπισκέψῃ. Sic unus.

v. 6. Lectionem Hebraïcam Græcis literis ex Chrysostomo adfert Drusius. Lectiones sequentes ex Codicibus mutuamur, qui in nomine Interpretum mire variant. Drusius sic habet, Θ. Ε. βραχύ τι παρὰ Θεόν. Alius, ὀλίγον παρὰ Θεόν. Vaticanus, Α. ὀλίγον παρὰ Θεόν. Σ. βραχύ τι Θεοῦ. Corder. ἕτερος, βραχύ τι Θεοῦ. Αλλος, ὀλίγον παρὰ Θεόν.

Ibid. Α. δόξα καὶ ἀξιώματι στέψεις αὐτόν. Colbertinus unus.

v. 7. Θ. ἐξουσιάζειν ἐποίησας αὐτὸν &c. Colbertinus.

v. 8. Αλλ. τὰ κτήνη τὰ ἄγρια. Drusius.

PSALMUS IX.

למנצח על־מות לבן מזמור לדוד 1. Α. τῷ νικοποιῷ νεανιότητος τοῦ υἱοῦ μελῴδημα τοῦ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιον περὶ θανάτου τοῦ υἱοῦ ᾆσμα τοῦ Δαυίδ. Ο. Εἰς τὸ τέλος, ὑπὲρ τῶν κρυφίων τοῦ υἱοῦ, ψαλμὸς τῷ Δαυίδ. Θ. Ε. τῷ νικοποιῷ ὑπὲρ ἀκμῆς τοῦ υἱοῦ, ψαλμὸς τῷ Δαυίδ. ϛ. Εἰς τὸ τέλος νεανικότητος τοῦ υἱοῦ. Ἑϐρ. ἀλμὼθ βέν.

1. Hebr. Victori al-muth-laben canticum ipsi David. *A.* Victori juventutis filii, canticum Davidis. *S.* Triumphale de morte filii canticum Davidis. *LXX. Vul.* In finem pro occultis filii, Psalmus David. *Th. V.* Victori de florida ætate filii, Psalmus David. *VI.* In finem, juvenilitatis filii. *Hebr.* almoth ben. *Hieron. Victori super morte filii canticum David.*

ואעלצה 3. Α. Σ. καὶ χαυνιάσω. Ο. καὶ ἀγαλλιάσομαι.

3. *H. A. S. LXX. Vulg.* & exultabo. *Hieron. & gaudebo.*

אזמרה שמך עליון בשוב־אויבי אחור יכשלו ויאבדו מפניך 4. Σ. ᾄσω τῷ ὀνόματί σου, ὕψιστε, ἀναστραφέντων τῶν ἐχθρῶν μου εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ προσκοψάντων καὶ ἀπολομένων ἐκ

4. *H.* Canam nomen tuum, Altissime. In revertendo inimicos meos retrorsum, impingent & peribunt a faciebus tuis. *S.* canam nomini tuo, Altissime, aversis inimicis meis retrorsum, ac collisis atque perditis a facie tua.

προσώπου σου. Ο. ψαλῶ τῷ ὀνόματί σου, ὕψιστε. ἐν τῷ ἀποστραφῆναι τὸν ἐχθρόν μου εἰς τὰ ὀπίσω, ἀσθενήσουσι καὶ ἀπολοῦνται ἀπὸ προσώπου σου.

LXX. Vul. psallam nomini tuo, Altissime. In convertendo inimicum meum retrorsum, infirmabuntur & peribunt a facie tua. *Hieron. canam nomini tuo, Altissime: cum ceciderint inimici mei retrorsum, & corruerint & perierint a facie tua.*

5. כי־עשית משפטי ודיני ישבת לכסא שופט צדק A. ἐξεδίκησάς με. ἐκάθισας ἐπὶ θρόνου ὁ κρίνων δικαιοσύνην. Ο. ὅτι ἐποίησας τὴν κρίσιν μου καὶ τὴν δίκην μου, ἐκάθισας ἐπὶ θρόνου ὁ κρίνων δικαιοσύνην.

5. *H.* Quoniam fecisti judicium meum & causam meam, sedisti in solio judicans justitiam. *A.* judicasti pro me: sedisti super thronum, qui judicas justitiam. *LXX. Vulg.* Quoniam fecisti judicium meum & causam meam: sedisti super thronum qui judicas justitiam. *Hieron. Fecisti enim judicium meum & causam meam: sedisti super solium judex justitiæ.*

ערבות 7. Εβρ. ἀρβώθ. A. ἔρημα. Σ. ἐρείπια. Ο. αἱ ῥομφαῖαι.

7 *Hebr. Græc.* arboth. *Hebr.* solitudines. *A.* deserta. *S.* parietinæ. *LXX. Vulg.* frameæ.

לנצח Ο. εἰς τὸν αἰῶνα. Ἄλλος, διηνεκῶς.

H. Vulg. Hieron. in finem. *LXX.* in sæculum. *Alius*, perpetuo.

אבד זכרם Σ. ἀπώλεσας. Ο. ἀπώλετο τὸ μνημόσυνον αὐτῶν.

H. LXX. Vulg. Hieron. periit memoria eorum. *S.* perdidisti.

המה Εμμα. Ἄλλοι, σὺν αὐτοῖς. Ο. μετ' ἤχου.

Hebr. Emma. *H.* ipsis. *Alii & Hieron.* cum ipsis. *LXX. Vulg.* cum sonitu.

ישב 8. Εβρ. Ιεσέβ. A. καθεδεῖται. Ο. μένει.

8. *Heb. Græcis literis*, Iesеb. *H. A. Hieron.* sedebit. *LXX.* manet. *Vulg. permanet.*

כונן למשפט כסאו A. ἥδρασεν εἰς κρίσιν τὸν θρόνον αὐτοῦ. Σ. ἥδρασε κρίσει τὸν θρόνον αὐτοῦ. Ο. ἡτοίμασεν ἐν κρίσει τὸν θρόνον αὐτοῦ.

H. paravit ad judicium solium suum. *A.* firmavit ad judicium thronum suum. *S.* firmavit judicio thronum suum. *LXX. Vulg.* paravit in judicio thronum suum. *Hieron. stabilivit ad judicandum solium suum.*

לדך 10. A. τῷ ἐπιτετριμμένῳ. Σ. τῷ τεθλασμένῳ. Ο. τῷ πένητι.

10. *H.* tenui. *A.* attrito. *S.* fracto. *LXX. Vulg.* pauperi. *Hieron. oppresso.*

לעתות A. εἰς καιρόν. Σ. ἐπικαίρως. Ο. ἐν εὐκαιρίαις.

H. in temporibus. *A.* in tempore. *S.* opportune. *LXX. Vulg.* in opportunitatibus. *Hieron. opportuna.*

ויבטחו 11. A. Σ. καὶ πεποιθήσουσι. Ο. καὶ ἐλπισάτωσαν.

11. *H.* & sperabunt. *A. S. Hieron.* & confident. *LXX. Vul.* & sperent.

כי לא־עזבת Ο. ὅτι οὐκ ἐγκατέλιπες. Ἄλλος, οὐ γὰρ ἐγκατέλιπες.

H. LXX. Vulg. Hieron. quoniam non dereliquisti. *Alius*, non enim dereliquisti.

ישב 12. A. τῷ καθημένῳ. Ο. τῷ κατοικοῦντι.

12. *H. LXX.* habitanti. *A.* sedenti. *Vulg. qui habitat. Hieron. habitatori.*

עלילותיו A. ἐναλλαγὰς αὐτοῦ. Σ. τὰς μηχανὰς αὐτοῦ. Ἀλλ. τὰ μηχανήματα αὐτοῦ. Ο. τὰ ἐπιτηδεύματα αὐτοῦ.

H. LXX. Vul. studia ejus. *A.* mutationes ejus. *S.* machinas ejus. *Hieron. cogitationes ejus.*

חנני יהוה ראה עניי 14. A. ἐδωρήσατό μοι κύριος, εἶδε κακουχίαν μου. Ο. ἐλέησόν με κύριε, εἶδε τὴν ταπείνωσίν μου.

14. *Heb. Hieron.* miserere mei Domine, vide afflictionem meam. *A.* condonavit mihi Dominus, vidit afflictionem meam. *LXX. Vulg.* Miserere mei, Domine, vide humilitatem meam.

תהלתיך 15. Σ. τὰς ὑμνήσεις σου. Ο. τὰς αἰνέσεις σου. Θ. τοὺς ἐπαίνους σου.

15. *H. Th. Hieron.* laudes tuas. *S.* hymnos tuos. *LXX. Vulg.* laudationes tuas.

טבעו 16. Ο. ἐνεπάγησαν. Ἄλλος, ἐβαπτίσθησαν.

16. *H. Alius, Hieron.* demersæ sunt. *LXX. Vulg.* infixæ sunt.

נודע יהוה משפט עשה 17. Ο. γνωσθήσεται κύριος κρίματα ποιῶν. Ἄλλος, ἐγνώσθη κύριος κρίμα ποιήσας.

17. *H* notus est Dominus, judicium fecit. *LXX. Vulg.* cognoscetur Dominus judicia faciens. *Alius*, agnitus est Dominus cum judicium fecit. *Hieron. Agnitus est Dominus judicium faciens.*

כפיו Ο. χειρῶν αὐτοῦ. Ἄλλος, ταρσῶν αὐτοῦ.

H. Alius, volarum suarum. *LXX. Vul. Hieron.* manuum suarum.

הגיון סלה Εβρ. ἐγγαών σέλ. A. ᾠδὴ ἀεί. Σ.

Hebr. Græcè, Engaon sel. *H.* meditatio, se-

μέλος διαψάλματος. Ο. ᾠδὴ διαψάλματος. Θ. φθογγὴ ἀεί. Αλλ. μελῴδημα ἀεί.

ישובו 18. Α. ἀναστρέψουσι. Ο. ἀποστραφήτωσαν.

כי לא לנצח ישכח 19. Ο. ὅτι οὐκ εἰς τέλος ἐπιλησθήσεται. Αλλος, οὐ γὰρ εἰς τέλος ἐπιλησθήσεται.

תקות ענוים Ο. ἡ ὑπομονὴ τῶν πενήτων. Αλλος, ἡ προσδοκία πραέων.

אל-יעז אנוש 20. Α. μὴ θρασυνέσθω ἄνθρωπος. Ο. μὴ κραταιούσθω ἄνθρωπος.

על-פניך ἐνώπιόν σου. Αλλος, κατὰ πρόσωπόν σου.

שיתה יהוה מורה להם 21. Α. θὲς κύριε φόβημα αὐτοῖς. Σ. τάξον κύριε νόμον αὐτοῖς. Ο. κατάστησον κύριε νομοθέτην ἐπ' αὐτούς. Θ. κατάστησον κύριε φόβον αὐτοῖς.

סלה Εβρ. σέλ. Α. ἀεί. Σ. Ο. Θ. διάψαλμα. Ε. διαπαντός. ς'. εἰς τέλος.

lah. *A.* canticum ſemper. *S.* melos diapſalmatis. *LXX.* canticum diapſalmatis. *Th.* vox ſemper. *Al* melodia ſemper. *Hieron. meditatio ſemper. Vulg. vacat.*

18. *H.* revertantur. *A.* revertentur. *LXX.* avertantur. *Vulg. Hieron. convertantur.*

19. *Heb. Hieron.* Quoniam non in æternum oblivioni erit. *LXX. Vulg.* Quuniam non in finem oblivio erit. *Alius*, Non enim in finem oblivio erit.

H. Hieron. expectatio pauperum. *LXX. Vulg.* patientia pauperum. *Alius*, expectatio manſuetorum.

20. *H.* non roboretur homo. *A.* ne ferociat homo. *LXX. Vulg. Hieron.* non confortetur homo.

H. ſuper facies tuas. *LXX. Vulg.* in conſpectu tuo. *Alius*, *Hieron.* ante faciem tuam.

21. *H. A.* pone, Domine, timorem eis. *S.* conſtitue, Domine, legem ipſis. *LXX. Vulg.* conſtitue, Domine, legiſlatorem ſuper eos. *Th.* conſtitue, Domine, timorem ipſis. *Hieron. pone, Domine, terrorem eis.*

H. ſelah. *Hebr. Græc.* ſel. *A. Hieron.* ſemper. *S. LXX. Th.* diapſalma. *V.* perpetuo. *VI.* in finem.

PSALMUS X. *ſecundum Hebræos.*

לעתות בצרה 1. Α. εἰς καιροὺς θλίψεως. Σ. ἐν καιροῖς θλίψεως. Ο. ἐν εὐκαιρίαις, ἐν θλίψει.

ידלק 2. Α. καίεται. al. ἐκκαίεται. Σ. φλέγεται. Ο. ἐμπυρίζεται.

יתפשו Α. συλληφθήτωσαν. Ο. συλλαμβάνονται.

כי-הלל רשע על-תאות נפשו ובצע ברך 3.
נאץ יהוה רשע Α. ὅτι ὕμνησεν ἀσεβὴς ἐπὶ πόθῳ ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ πλεονέκτης εὐλογήσας διέσυρε τὸν κύριον ἀσεβής. Σ. ὅτι αἰνέσας παράνομος κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ πλεονέκτης εὐλογήσας παρώξυνε τὸν κύριον. Ο. ὅτι ἐπαινεῖται ὁ ἁμαρτωλὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ ὁ ἀδικῶν ἐνευλογεῖται. παρώξυνε τὸν κύριον ὁ ἁμαρτωλός.

רשע כגבה אפו בל-ידרש 4. Α. ὅταν ὑψωθῇ ὁ θυμὸς αὐτοῦ οὐκ ἐκζητεῖ. Σ. κατὰ μετεωρισμὸν θυμοῦ αὐτοῦ οὐ μὴ ἐκζητήσῃ. Ο. κατὰ τὸ πλῆθος τῆς ὀργῆς αὐτοῦ οὐκ ἐκζητήσει.

אין אלהים כל-מזמותיו Ο. οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς ἐνώπιον αὐτοῦ. Αλλος, οὐκ ἔστι θεὸς ἐν πάσαις ἐννοίαις αὐτοῦ. Αλλος, δι' ὅλων τῶν ἐνθυμημάτων αὐτοῦ.

מרום משפטיך 5. Ο. ἀνταναιρεῖται τὰ κρίματά

s. HEb. ad tempora in anguſtia. *A.* in tempus tribulationis. *S. Hieron.* in temporibus anguſtiæ. *LXX. Vul.* in opportunitatibus, in tribulatione.

2. *H.* inſequetur. *A.* uritur. *S. Hieron.* ardet. *LXX. Vulg.* incenditur.

H. comprehendentur. *A.* comprehendantur. *LXX. Vulg.* comprehenduntur. *Hieronymus, capiuntur.*

3. *H.* Quoniam laudavit impium ſuper aviditate animæ ſuæ, & avaro benedixit: iraſci fecit Dominum impius. *A.* Quia celebravit impius in deſiderio animæ ſuæ, & avarus benedicens detraxit Domino impius. *S.* Quoniam laudans iniquus ſecundum concupiſcentiam, & avarus benedicens, exacerbavit Dominum. *LXX. Vulg.* Quoniam laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & iniquus benedicitur. Exacerbavit Dominum peccator. *Hieron. Quia laudavit impius deſiderium animæ ſuæ: & avarus applaudens ſibi blaſphemavit Dominum.*

4. *H.* Impius ſecundum faſtum furoris ſui non quæret. *A.* cum exaltatus fuerit furor ejus, non requirit. *S.* ſecundum ſublimitatem furoris ſui non requiret. *LXX. Vulg.* ſecundum multitudinem iræ ſuæ non quæret. *Hieron. Impius ſecundum altitudinem furoris ſui non requiret.*

H. non Deus omnes cogitationes ejus. *LXX. Vul.* non eſt Deus in conſpectu ejus *Alius*, *Hieron.* non eſt Deus in omnibus cogitationibus ejus. *Alius*, per omnes cogitationes ejus.

5. *H.* altitudo judicia tua. *LXX. Vulg.* auſe-

Digitized by Google

σου. Αλλος, ἦρται ἡ κρίσις σου. Αλλος, ἀφανίζεται.

כל־צורריו יפיח Σ. πάντας τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ ἐκφυσᾷ. O. πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ κατακυριεύσει.

6. אמר בלבו בל־אמוט לדר ודר אשר לא ברע Σ. λέγων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, οὐ περιτραπήσομαι εἰς γενεὰν καὶ γενεάν, ὅτι ἔσομαι ἐν κακώσει. O. εἶπε γὰρ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, οὐ μὴ σαλευθῶ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν ἄνευ κακοῦ.

7. אלה פיהו מלא O. οὗ ἀρᾶς τὸ στόμα αὐτοῦ γέμει. Αλλος, οὗ τινος κατάρας πλῆρες τὸ στόμα.

און A. ἀνωφελές. O. πόνος.

8. ישב במארב חצרים במסתרים יהרג נקי Σ. ἐγκάθηται ἐνεδρεύων περὶ τὰς αὐλάς, (al. πύλας) ἐν ἀποκρύφοις, ἀποκτεῖναι ἀθῷον. O. ἐγκάθηται ἐνέδρα μετὰ πλουσίων ἐν ἀποκρύφοις, τοῦ ἀποκτεῖναι ἀθῷον. A. ἐνέδρα αὐλῶν. Αλλος, ἐγκρύπτεται μετὰ δόλου.

9. לחלכה Σ. εἰς τοὺς ἀσθενεῖς σου. O. εἰς τὸν πένητα.

באריה בסכה O. ὡς λέων ἐν τῇ μάνδρᾳ. Αλλος, ὡς λέων ἐν τῷ περιφράγματι.

במשכו O. ἐν τῷ ἑλκύσαι αὐτόν. Αλλος, ἐν ἑλκυσμῷ αὐτοῦ.

ברשתו O. ἐν τῇ παγίδι. Αλλος, ἐν τῇ σαγήνῃ.

10. ודכה ישח ונפל בעצומיו חלכאים A. ὁ δὲ θλασθεὶς καμφθήσεται, ἐπιπεσόντος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἰσχυρῶν αὐτοῦ, τοῖς ἀσθενέσιν. O. κύψει καὶ πεσεῖται ἐν τῷ αὐτὸν κατακυριεῦσαι τῶν πενήτων.

12. קומה יהוה אל A. Σ. ἀνάστηθι κύριε ἰσχυρὲ μου. O. ἀνάστηθι κύριε ὁ θεός.

נשא ידך O. ὑψωθήτω ἡ χείρ σου. Αλλος, ἔπαρον τὴν χεῖρά σου.

13. אמר בלבו לא תדרש O. εἶπε γὰρ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, οὐκ ἐκζητήσει. Αλλος, λέγων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ· οὐκ ἐκζητήσει.

14. ראתה כי־אתה עמל וכעס תביט A. εἶδες, ὅτι σὺ πόνον καὶ παροργισμὸν ἐπιβλέπεις. Σ. ὁρᾷς ὅτι σὺ πόνον καὶ παροργισμὸν ἐπιβλέψεις. O. Θ. βλέπεις ὅτι σὺ πόνον καὶ θυμὸν κατανοεῖς.

לתת בידך Σ. ἵνα δοθῶσιν, (al. πέσωσιν) εἰς

runtur judicia tua. *Alius*, sublatum est judicium tuum. *Alius*, deletur. *Hieron. longe sunt judicia tua.*

H. omnes hostes suos sufflabit. *S.* omnes hostes suos exsufflat. *LXX. Vul.* omnium inimicorum suorum dominabitur. *Hieron. omnes inimicos suos despicit.*

6. *H.* Dixit in corde suo, Non movebor in generationem & generationem quod non in malo. *S.* Dicens in corde suo, Non evertar in generationem & generationem, neque ero in afflictione *LXX. Vulg.* Dixit enim in corde suo: Non movebor a generatione in generationem sine malo. *Hieron. Loquitur in corde suo: Non movebor : in generatione & generatione ero sine malo.*

7. *H.* execratione os ejus plenum est. *LXX. Vulg.* cujus maledictione os plenum est. *Alius*, cujus maledictione plenum os. *Hieron. maledictione os ejus plenum est.*

H. Hieron. iniquitas. *A.* inutile. *LXX.* labor. *Vulg. dolor.*

8. *Hebr.* sedebit in insidiis villarum, in latibulis, interficiet innocentem. *S.* insidet insidians ad aulas in absconditis, ut interficiat innocentem. *LXX. Vulg.* sedet in insidiis cum divitibus in occultis, ut interficiat innocentem. *A.* insidiis aularum. *Alius*, absconditur cum dolo. *Hieron. sedet insidians juxta vestibula in absconditis, ut interficiat innocentem.*

9. *H.* ad pauperem. *S.* in infirmos tuos. *LXX. Vulg.* in pauperem. *Hieron. robustos.*

Heb. sicut leo in tugurio. *LXX.* quasi leo in ovili. *Alius*, quasi leo in circumvallatione. *Vul. quasi leo in spelunca. Hieron. quasi leo in cubili.*

H. in trahendo eum. *LXX. Vulg.* dum attrahit eum. *Alius*, in attractione ejus. *Hieron. cum attraxerit eum.*

H. in rete suo. *LXX. Vul.* in laqueo suo. *Alius*, in sagena. *Hieron. & confractum subjiciet.*

10. *H.* atteret se, humiliabitur, & cadet in robustis ejus congregatio attritorum. *A.* Ille vero fractus curvabitur, cadente ipso cum fortibus ejus, ipsis infirmis. *LXX. Vul.* inclinabit se, & cadet cum dominatus fuerit pauperum. *Hieron. subjiciet, & irruet viribus suis valenter.*

12. *Heb. Hieron.* surge, Domine Deus. *A. S.* surge, Domine, fortis meus. *LXX. Vulg.* exurge, Domine Deus.

H. Alius, Hieron. leva manum tuam. *LXX. Vulg.* exaltetur manus tua.

13. *H. Alius*, dicens in corde suo, non requiret. *LXX. Vulg.* dixit enim in corde suo, Non requiret. *Hieron. dicens in corde suo, quod non requirat.*

14. *H.* vidisti quippe tu laborem, & iram respicies. *A.* vidisti, quia tu laborem & furorem respicis. *S. Hieron.* vides quia tu laborem & furorem respicis. *LXX. Th.* vides quia tu laborem & furorem consideras. *Vul. Vides, quoniam tu laborem & dolorem consideras.*

H. ad dandum in manu tua. *S.* ut dentur

χειρός σου. Ο. τοῦ παραδοῦναι αὐτοὺς εἰς χεῖρας σου.

עליך יעזב A. ἐπὶ σοὶ καταλείπει. Σ. σοὶ ἐγκαταλείπει. Ο. σοὶ ἐγκαταλέλειπται. Θ. ἐπὶ σοὶ καταλείπεται.

אתה היית O. σὺ ἦσθα. Ἄλλος, σὺ ἐγένου. Ἄλλος, σὺ ἔσῃ.

עוזר A. Θ. E. ς'. βοηθῶν. O. βοηθός.

תדרש־רשעו בל־תמצא 15. Σ. ἐκζητηθήσεται ἡ ἀσέβεια αὐτοῦ, ἵνα μὴ εὑρεθῇ αὐτός. O. ζητηθήσεται ἡ ἁμαρτία αὐτοῦ, καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ. Θ. ἐκζητηθήτω ἡ ἀσέβεια αὐτοῦ, ἵνα μὴ εὑρεθῇ.

תכין לבם תקשיב אזנך 17. A. τὴν προθέσιν τῆς καρδίας αὐτῶν ἠκροάσατο τὸ οὖς σου. Σ. ἑτοιμάσεις καρδίας αὐτῶν, προσέχειν οὖς σου. O. τὴν ἑτοιμασίαν τῆς καρδίας αὐτῶν προσέσχε τὸ οὖς σου.

לשפט יתום ודך 18. A. κρῖναι ὀρφανῷ καὶ τεθλασμένῳ. O. κρῖναι ὀρφανῷ καὶ ταπεινῷ.

in manus tuas. *LXX. Vulg* ut tradas eos in manus tuas. *Hieron. ut detur in manu tua.*

H. super te relinquet. *A.* super te relinquit. *S.* tibi derelinquit. *LXX. Vulg.* tibi derelictus est. *Th.* super te relinquitur. *Hieron. tibi relinquuntur.*

H. tu fuisti. *LXX.* tu eras. *Alius*, *Hieron.* tu es factus. *Alius*, *Vulg.* tu eris.

H. A. Th. V. VI. adjuvans. *LXX. Vulg. Hieron.* adjutor.

15. *H.* quæres impietatem ejus, non invenies. *S.* requiretur impietas ejus, ut non inveniatur ipse. *LXX. Vulg.* quæretur peccatum illius, & non invenietur. *Th.* exquiratur impietas ejus, ut non inveniatur. *Hieron. quæres impietatem ejus, & non invenies.*

17. *H.* parare facies cor eorum, intendere facies aurem tuam. *A.* propositum cordis eorum audivit auris tua. *S.* præparabis cor eorum, ut intendat auris tua. *LXX.* præparationem cordis eorum attendit auris tua. *Vul. præparationem cordis eorum audivit auris tua. Hieron. præparasti ut cor eorum audiat auris tua.*

18. *H.* ad judicandum pupillum & tenuem. *A.* ad judicandum pupillo & attrito. *LXX. Vulg.* judicare pupillo & humili. *Hieron. ut judices pupillum & oppressum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum IX.

v. 1. Hasce varias tituli Interpretationes adferunt quatuor Mss. cum tantillo discrimine. Ad Aquilam Corder. solus legit, νεότητος: ad Symmachum Codex unus Regius habet, ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ τοῦ θανάτου, male: ad Theodotionem idem Regius, ὑπὲρ ἀκμῆς. Voces Hebraicas Græce scriptas αλ μουθ βεν, adfert Vaticanus.

v. 3. A. Σ. καὶ γαυριάσω. Drusius. Corderius autem habet, ἀλλ᾽, καὶ γαυριάσομαι, & ita Chrysostomus in Codice quodam Coislin. bombycino.

v. 4. Σ. ἐν τῷ &c. Sic unus Regius, Drusius, & Corderius, qui legit, ἀναστραφῆναι.

v. 5. A. ὑπερδίκησας &c. Unus Reg.

v. 7. ἐρήμωσ. Colbertinus, qui posteriorem lectionem in Vaticano & Drusio Σ. signatam, Theodotioni tribuit. Ibid. ἀλλ. διώκοντος. Coislin. bombycinus.

Ibid. Σ. ἀπώλεσας. Sic Codex unus. Drusius, * ἀπώλεσας tantum, non indicato Interprete.

Ibid. ἴμμα. Drusius. Chrysostomus legerat ἠμ: sed ὕμμα legendum.

v. 8. Hebr. ישב. Drusius ex Chrysostomo. A. καθεδεῖται. Colbert. unus. Drusius verò tacito Interprete.

Ibid. A. ἥδρασεν εἰς κρίσιν τὸν θρόνον αὐτοῦ. Sic Colbert. & Reg. unus ex Apollinario ad Psalmum LXXXVIII. Σ. ἥδρασε κρίσει τὸν θρόνον αὐτοῦ. Regius unus.

v. 10. Has Aquilæ & Symmachi lectiones sine Interpretum nomine adfert Drusius; sed unus Reg. Aquilæ & Symmacho tribuit.

Ibid. A. εἰς καιρόν. Σ. εὐκαίρως. Unus Regius & Corderius.

v. 11. A. Σ. καὶ πεποιθέτωσαν. Sic Theodoretus: Ἀκύλας καὶ Σύμμαχος πεποιθέτωσαν ὁριστικῷ ἀντὶ προστακτικοῦ χρησάμενοι ῥήματι: *Aquila & Symmachus, confident, dixerunt, verbo utentes indicandi pro imperandi.*

Ibid. Ἀλλ. οὐ γὰρ, &c. Sic unus.

v. 12. Ἀλλ. τῷ καθημένῳ. Drusius.

Ibid. A. ἐναλλαγὰς αὐτοῦ. Σ. μηχανὰς αὐτοῦ. Sic quidam Mss. cum Agellio, Corderio & Drusio. Chrysostomus ad Symmachum legit μηχανήματα.

v. 14. A. ἰδὲ ταπείνωσιν &c. Sic unus Regius. Jam vidimus Aquilam verbum חנן per δωρεῖσθαι persæpe vertere.

v. 15. Σ. τὰς ὑμνήσεις &c. Colbertinus unus.

v. 16. Ἀλλ. ἐβαπτίσθησαν. Drusius. Videtur esse Symmachi, qui vocem טבעתי ἐβαπτίσθην vertit Psalm. LXVIII. 3.

v. 17. Ἀλλ. ἐγνώσθη &c. Drusius.

Ibid. Ἀλ. ἔργων αὐτοῦ. Drus. sine Interpretis nomine. Sed est, ut videtur, Aquilæ, qui vocem כף ita vertit Psalm. LXXVII. 72. & CXVIII. 139. Isai. XLIX. 16.

Ibid. Εβρ. ἐγγαιὼν σελ. Colbert. unus. Aquilæ & Symmachi lectiones habent Vaticanus, Colbert. & Drusius. Theodotionis vero Colbertinus, ut & sequentem, μελῴδημα.

v. 18. A. ἀναστραφήτωσαν. Colbert.

v. 19. Ἀλλ. οὐ γὰρ εἰς &c. Drusius.

Ibid. Ἀλλ. ἡ προσδοκία πραέων. Idem

v. 20. A. μὴ θρασυνέσθω ἄνθρωπος. Corderius. Itemque Drusius, sed tacito Interprete.

Ibid. Ἀλλ. κατὰ πρόσωπόν σου. Corderius.

v. 22. A. θὲς κύριε &c. Trium lectiones exhibent Vaticanus, Colbertinus unus atque Drusius. Sed Colbertinus eam quæ Theodotionis est, Aquilæ adscribit.

Ibid. Εβρ. σελ. &c. Vide supra Psalm. III. 3.

v. 1. Hebræi hunc Psalmum in duos diviserunt: cur autem id fecerint, vide Theodoretum ad Psal. CXV. Hac vero de re Agellius sic loquitur. *Quod scripsit quidam vir ætate nostra eruditissimus, a recentioribus Hebræis hanc Psalmi hujus divisionem esse factam, non a veteribus agnitam, id secus est, cum Hebræa distinctio sit in Hexaplis Origenis, & cæteri Interpretes, atque etiam Syrus ex hoc loco decimum Psalmum numerarint, & a superiore diviserint. quod etiam scholion*

Digitized by Google

Græcum in Catena Græca testatur his verbis : ἐντεῦθεν ἡ ἔκδοσις ἀρχὴν τοῦ ι. Ψαλμοῦ περιέχει.

Ibid. Α. εἰς καιρὸν &c. Ex Vaticano & ex Drusio.

v. 2. Α. καίεται. Drusius. Vaticanus vero, ἐκκάεται. In verbo καίω, ι supprimi frequentissimum est in vetustissimis Codicibus Græcis, ut in Commentariis Eusebii in Psalmos sæpe observavimus. Σ. φλέγεται. Vaticanus & Drusius.

Ibid. Α. συλληφθήτωσαν. Chrysostomus.

v. 3. Hunc locum ante lacerum & Interpretum nominibus carentem apud Drusium, ex Regio uno, Colbertino uno & Vaticano restituimus. Chrysostomus vero primam lectionem Symmacho, secundam Aquilæ tribuit.

v. 4. Α. ὅταν ὑψωθῇ &c. Colbertinus. Drusius vero sine Interpretum nomine adtulit.

Ibid. Αλλ. πάσαις ἐννοίαις. Drusius. Videtur autem esse Symmachi, qui מזמה vertit ἔννοια Job XXI. 27. Altera item versio apud Drusium est.

v. 5. Αλλ. ἦρται ἡ κρίσις σου. Drusius. Αλλ. ἀφανίζεται. Colbert. στιχηρῶς scriptus.

Ibid. Σ. πάντας τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ ἐκφυσᾷ. Regius unus.

v. 6. Hunc Symmachi locum plenum mutuamur ex Colbertino & ex Regio uno.

v. 7. Αλλ. οὗ τινες κατάρας &c. Colbertinus στιχηρῶς scriptus.

Ibid. Α. ἀνωφελὲς. Drusius. Sic vocem און de more vertit Aquila.

v. 8. Σ. ἐγκάθηται &c. Sic Regius unus, Vaticanus & Drusius. Sed Vaticanus habet, περὶ τὰς αὐλάς. quæ lectio non spernenda. Regius, περὶ τὰς πύλας. Α. ἐνέδρα αὐλῶν. Vaticanus. Agellius ait : *Aquila & Symmachus transtulerunt,* αὐλάς. Αλλος, ἐγκρύπτεται μετὰ δόλου. Coislin. unus.

v. 9. Σ. εἰς τοὺς ἀσθενεῖς σου. Vaticanus.

Ibid. Αλλος, ἐν τῷ περιφράγματι. Drusius.

Ibid. Αλλ. ἐν ἑλκυσμῷ. Chrysost.

Ibid. Αλλος, ἐν τῇ σαγήνῃ. Drusius.

v. 10. ὁ δὲ θλασθεὶς &c. Drusius sine Auctoris nomine. Sed Chrysost. Α. ὁ δὲ θλασθεὶς &c.

v. 12. Α. Σ. ἀνάστηθι κύριε ἰσχυρός μου. Vaticanus.

Ibid. Αλλ. ἔπαρον τὴν χεῖρά σου. Drusius.

v. 13. Αλλ. λέγων &c. Coislin. bombyc.

v. 14. Lectiones Aquilæ & Symmachi ex Vaticano, Regio uno, Theodoreto, Corderio & Drusio. Vaticanus ad Aquilam habet, ἴδες. Idem Vaticanus, Θ. ὁμοίως τοῖς Ο.

Ibid. Σ. ἵνα διδῶσιν εἰς χεῖράς σου. Drusius. Vaticanus habet τιθῶσιν.

Ibid. Α. ἐπὶ σοὶ καταλ- &c. Hasce trium lectiones ex Vaticano mutuamur.

Ibid. Αλλ. σὺ ἦσθα. Αλλ. σὺ ἔσῃ. Drusius.

Ibid. Α. Θ. Ε. ς. βοηθῶν. Vaticanus.

v. 15. Σ. ἐκζητηθήσεται &c. Symmachi lectionem habent tres MSS. & Drusius. Theodotionis Vaticanus.

v. 17. Α. τὴν προθυμίαν &c. Aquilæ & Symmachi lectiones mutuamur ex Colbertino. Drusius ex duabus unam fecerat, & Symmacho tribuerat. Theodoretus ait Symmachum vertisse προθυμίαν.

v. 18. Α. κρῖναι &c. Colbertinus. Drusius etiam, sed tacito Interprete.

PSALMUS X.

למנצח לדוד 1. Α. τῷ νικοποιῷ τῷ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιος τοῦ Δαυίδ. Ο. Εἰς τὸ τέλος, ψαλμὸς τῷ Δαυίδ. Θ. τῷ νικοποιῷ ψαλμὸς τῷ Δαυίδ.

נודו הרכם צפור Α. αἰάσατε εἰς τὰ ὄρη ὡς στρουθίον. Ο. μεταναστεύου ἐπὶ τὰ ὄρη ὡς στρουθίον. Ε. μετακινοῦ.

כוננו חצם על־יתר Α. Σ. ἥδρασαν βέλος αὐτῶν ἐπὶ τὴν νευράν. Ο. ἡτοίμασαν βέλη εἰς φαρέτραν. Αλλ. εἰς βελοθήκην.

לירות במו־אפל לישרי־לב Σ. . . . ὡς ἐν ζόφῳ. Ο. Θ. τοῦ κατατοξεῦσαι ἐν σκοτομήνῃ τοὺς εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ. ς΄. εἰς τὸ ἐπιδεῖξαι τὸ σκότος εἰς τὸ φῶς. Αλλ. ἀσελήνῳ νυκτί.

כי השתות יהרסון 3. Α. ὅτι οἱ θεμέλιοι καθαιρεθήσονται. Σ. ὅτι οἱ θεσμοὶ κατελύθησαν. Ο. ὅτι ἃ κατηρτίσω καθεῖλον. Αλλος, ὅτι αἱ διδασκαλίαι συντριβήσονται. ς΄. ὅτι αἱ διαδοχαί.

צדיק מה־פעל Α. δίκαιος τί κατειργάσατο. Σ. δίκαιος τί ἔδρασεν. Ο. Θ. δίκαιος τί ἐποίησε.

יחזו 4. Ο. ὀφθαλμοὶ? ...

Τὸ, εἰς τὸν πένητα, ἐν τῇ σελίδι τῶν Ο. ἔκειτο μόνον ἀμφιβόλως.

1. HEbr. *A.* victori ipsi David. *S.* triumphalis Davidis. *LXX. Vulg.* in finem, Psalmus David. *Th. Hieron.* victori, Psalmus David.

H. transvola montem vestrum passer. *A.* abscede in montes sicut passer. *LXX.* transmigra in montes sicut passer. *V.* transmove te. *Vulg. transmigra in montem sicut passer. Hieron. transvola in montem ut avis.*

H. paraverunt sagittam suam super nervum. *A. S.* firmaverunt sagittam suam super nervum. *LXX.* paraverunt sagittas in pharetram. *Alius*, in sagittarum thecam. *Vul. paraverunt sagittas suas in pharetra. Hieron. posuerunt sagittam suam super nervum.*

H. ad sagittandum in ipsa caligine in rectos corde. *S.* ... quasi in caligine. *LXX. Th.* ad sagittandum in nocte illuni rectos corde. *VI.* ad exhibendum tenebras in lucem. *Alius*, in illuni nocte. *Vul. ut sagittent in obscuro rectos corde. Hieron. ut sagittent in abscondito rectos corde.*

3. *H.* quoniam fundamenta destruentur. *A.* quoniam fundamenta diruentur. *S. Hieron.* quia leges dissipatæ sunt. *LXX. Vulg.* quoniam quæ perfecisti destruxerunt. *Alius*, quia doctrinæ contererentur. *VI.* quia successiones.

Heb. A. Hieron. justus quid operatus est. *S. LXX. Th.* justus quid fecit. *Vulg. justus autem quid fecit.*

4. *Heb.* videbunt. *A. Hieron.* vident. *LXX. Vulg.* respiciunt. *Th.* inspiciunt.

Illud, in pauperem, *in sola LXX. Interpretum columna dubie jacebat.*

יבחנו:

עפעפיו יבחנו A. τὰ βλέφαρα αὐτοῦ δοκιμάζει. O. τὰ βλέφαρα αὐτοῦ ἐξετάζει.

יהוה צדיק יבחן ורשע 5. A. κύριος δίκαιον δοκιμάζει, καὶ ἀσεβῆ. O. κύριος ἐξετάζει τὸν δίκαιον καὶ τὸν ἀσεβῆ. Ἄλλος, κύριος δίκαιος ἐξεταστής.

ואהב חמס שנאה נפשו A. καὶ ἀγαπῶντα ἄδικα ἐμίσησεν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ. O. ὁ δὲ ἀγαπῶν ἀδικίαν μισεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν.

ימטר על־רשעים פחים 6. O. ἐπιβρέξει ἐπὶ ἁμαρτωλοὺς παγίδας. Ἄλλος, ὕσει ἐπὶ παρανόμους ἄνθρακας.

ולעפות O. καταιγίδα. Ἄλλ. καταιγίδος.

ישר יחזו פנימו 7. O. εὐθύτητα εἶδε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Ἄλλος, εὐθύτητας ὄψεται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ.

Hebr. palpebræ ejus probabunt. *A. Hieron.* palpebræ ejus probant. *LXX.* palpebræ ejus examinant. *Vulg. palpebræ ejus interrogant.*

5. *Heb.* Dominus justus probabit & impium. *A.* Dominus justum probat & impium. *LXX.* Dominus examinat justum & impium. *Alius*, Dominus justus examinator. *Vulg. Dominus interrogat justum & impium. Hieron. Dominus justum probat : impium autem.*

Hebr. & diligentem rapinam odio habuit anima ejus. *A.* & diligentem iniqua odit anima ejus. *LXX. Vulg.* qui autem diligit iniquitatem odit animam suam. *Hieron. & diligentem iniquitatem odit anima ejus.*

6. *Hebr.* pluet super impios laqueos. *LXX. Vulg. Hieron.* pluet super peccatores laqueos. *Alius*, pluet super peccatores carbones.

Hebr. terrorum. *LXX.* procellam, *al.* procellæ. *Vulg. procellarum. Hieron. tempestatum.*

7. *Hebr.* rectum videbunt facies ejus. *LXX. Vul.* æquitatem vidit vultus ejus. *Alius*, rectitudines videbit vultus ejus. *Hieron. rectum videbunt facies eorum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum X.

v. 1. Titulus secundum tres Interpretes ex Colbertino & ex Eusebio in Psalmos.

Ibid. A. ἀναστατοῦ &c. Ἄλλος, μετοικιοῦ. Sic Chrysostomus habet.

v. 2. A. Σ. ἥδρασαν βέλος αὐτῶν ἐπὶ τὴν νευράν. Vaticanus & Drusius. Ἀλλ. εἰς βελοθήκην. Sic Colbertinus στιχηρῶς scriptus.

Ibid. Σ. ὡς ἐν ζόφῳ &c. Has lectiones mutuamur ex Vaticano, Corderio & Drusio.

v. 3. Has lectiones sinceras effert Vaticanus. Drusius & alii mutilas habent.

Ibid. A. δίκαιος τί &c. Vaticanus.

v. 4. Aquilæ & Theodotionis lectiones adfert Drusius.

Ibid. τὸ, εἰς τὸν πένητα &c. Ex Vaticano. Ea de re agitur in Præliminaribus. Ibid. A. τὰ βλέφ. Sic MSS.

v. 5. A. κύριος δίκαιον &c. Hanc lectionem, ut & sequentem, ex Colbertino desumsimus.

Ibid. Agellius Vaticanis MSS. usus notat hanc Interpretationem sequi post præcedentem sic, κύριος δίκαιον δοκιμάζει καὶ ἀσεβῆ, καὶ ἀγαπῶντα ἄδικα ἐμίσησεν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ. Itaque hæc postrema pars perinde atque superior Aquilæ est, quam sequitur Hieronymus.

v. 6. Ἄλλος, ὕσει ἐπὶ &c. Drusius.

Ibid. Vaticanus sic habet, πνεῦμα καταιγίδος. οἱ O. καταιγίδα.

Ibid. Ἄλλος, εὐθύτητας ὄψεται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Drusius. Legerat ipse, αὐτῶν: sed ut ibidem monet, alii habent, αὐτοῦ, & quidem melius. Coislin. bombycinus, τὰ πρόσωπα αὐτοῦ.

PSALMUS XI.

למנצח על־השמינית מזמור לדוד 1. A. τῷ νικοποιῷ ὑπὲρ τῆς ὀγδόης μελῴδημα τῷ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιος.... ᾠδὴ τῷ Δαυίδ. O. Θ. εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῆς ὀγδόης ψαλμὸς τῷ Δαυίδ.

על־השמינית ὁ Ἑβραῖος, ἀσεμινίθ. A. O. ὑπὲρ τῆς ὀγδόης.

חסיר 2. A. ἅγιος. O. ὅσιος.

כי־פסו אמונים מבני אדם A. ὅτι ἐπεραιώθησαν οἱ πιστοὶ ἀπὸ υἱῶν ἀνθρώπων. Σ. ὅτι ἐξέλιπον αἱ πίστεις ἀπὸ τῶν υἱῶν ἀνθρώπων. O. ὅτι ὠλιγώθησαν αἱ ἀλήθειαι ἀπὸ τῶν υἱῶν ἀνθρώπων.

שפת חלקות בלב ולב ידברו 3. Σ. χείλη δόλια ἐν καρδίᾳ ἄλλῃ καὶ ἄλλῃ λαλοῦσι. O. χείλη δόλια

1. Hebr. *A.* victori super octavam, canticum ipsi David. *S.* Triumphale..... canticum ipsi David. *LXX. Th. Vulg.* in finem pro octava, Psalmus David. *Hieron. victori pro octava, Psalmus David.*

Heb. Græc. aseminith. *H.* super octavam. *A. LXX. Vulg.* pro octava.

2. *Hebr.* pius. *A. Hieron.* castus. *LXX. Vulg.* sanctus.

Hebr. quoniam defierunt fideles a filiis hominum. *A.* quoniam terminati sunt fideles a filiis hominum. *S.* quoniam defecit fides a filiis hominum. *LXX. Vul.* quoniam diminutæ sunt veritates a filiis hominum. *Hieron. quoniam imminuti sunt fideles a filiis hominum.*

3. *Heb.* labia blanditiarum in corde & corde loquentur. *S.* labia dolosa in corde alio & alio loquuntur. *LXX. Vulg.* labia dolosa in

ἐν καρδίᾳ καὶ ἐν καρδίᾳ ἐλάλησαν.

נגביר 5. Ο. μεγαλυνοῦμεν. Ἄλλος, δυναστεύσομεν.

שפתינו אתנו מי אדון לנו Α. χείλη πάρεστιν ἡμῖν, τίς δεσπότης ἡμῶν; Ο. τὰ χείλη ἡμῶν παρ' ἡμῶν ἐστι, τίς ἡμῶν κύριός ἐστιν; Ἄλλος, τίς κυριεύσει ἡμῶν;

משד עניים מאנקת אביונים 6. Α. ἀπὸ προνομῆς πενήτων, ἀπὸ οἰμωγῆς πτωχῶν. Σ. διὰ κακοπάθειαν πτωχῶν, διὰ οἰμωγὴν πενήτων. Ο. ἀπὸ τῆς ταλαιπωρίας τῶν πτωχῶν καὶ ἀπὸ τοῦ στεναγμοῦ τῶν πενήτων.

אשית בישע יפיח לו Σ. τάξω σωτήριον ἐμφανές. Ο. θήσομαι ἐν σωτηρίᾳ παρρησιάσομαι ἐν αὐτῷ. Ἄλλος, ἐν σωτηρίῳ σου.

צרוף 7. Ο. πεπυρωμένον. Ἄλλος, χωνευόμενον.

בעליל לארץ ὁ Ἑβραῖος, τὸ ῥέον ἐν τῇ γῇ. Α. χωροῦν τῇ γῇ. Ο. δοκίμιον τῇ γῇ.

מזקק Α. διυλισμένον. Ο. κεκαθαρισμένον.

תשמרם 8. Α. Θ. φυλάξεις αὐτά. Ο. φυλάξεις ἡμᾶς. Ἄλλος, φυλάξεις αὐτούς.

מן הדור זו לעולם Ο. ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ εἰς αἰῶνα. Ἄλλος, ἅμα τῇ γενεᾷ τῇ εἰς τὸν αἰῶνα. Ἀλλ. τῇ αἰωνίᾳ.

סביב רשעים יתהלכון 9. Οἱ λοιποὶ, περιπατήσουσι. Ο. κύκλῳ οἱ ἀσεβεῖς περιπατοῦσι. Ἄλλος, κύκλῳ ἀσεβῶν ἐμπεριπατήσουσι.

כרם זלות לבני אדם ὁ Ἑβρ. Χρὰμ ζωλλὼθ λεβνὴ Ἀδάμ. Α. κατὰ τὸ ὕψος ἐξουδενωμένοι τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων. Σ. ὅταν ὑψωθῶσιν οἱ εὐτελεῖς τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων. Ο. κατὰ τὸ ὕψος σου ἐπολυώρησας τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. ς'. ἐξουθένησας.

corde & corde locuti sunt. *Hieron. labium subdolum in corde & corde loquuntur.*

5. *Heb. Hieron.* roboremus. *LXX. Vul.* magnificabimus. *Alius*, roborabimus.

Hebr. labia nostra nobiscum, quis Dominus nobis? *A.* labia adsunt nobis, quis Dominus noster? *LXX.* labia nostra apud nos sunt, quis noster Dominus est? *Alius*, quis dominabitur nobis? *Vul. labia nostra a nobis sunt, quis noster Dominus est? Hieron. labia nostra nobiscum sunt, quis noster Dominus est?*

6. *Hebr.* propter vastitatem afflictorum, & propter clamorem inopum. *A.* ob vastitatem pauperum & ob gemitum egenorum. *S.* propter vexationem pauperum, propter ejulatum egenorum. *LXX. Vulg.* propter miseriam inopum, & gemitum pauperum. *Hieron. propter miseriam inopum a gemitu pauperum.*

Heb. ponam in salute, illaqueabit eum. *S.* statuam salutare conspicuum. *LXX. Vulg.* ponam in salutari, fiducialiter agam in eo. *Alius*, in salute tua. *Hieron. ponam in salutari auxilium eorum.*

7. *Hebr. Alius*, conflatum. *LXX. Vulg.* igne examinatum. *Hieron. igne probatum.*

Heb. in clibano in terram. *Hebr. Int.* fluens in terra. *A.* procedens in terra. *LXX. Vul.* probatum terræ. *Hieron. separatum a terra.*

Heb. fusum. *A.* defæcatum. *LXX. Vulg.* purgatum. *Hieron. colatum.*

8. *H. A. Th.* servabis ea. *LXX. Vul.* servabis nos. *Alius*, servabis eos. *Hieron. custodies nos.*

Heb. a generatione hac in sæculum. *LXX.* a generatione hac & in æternum. *Alius*, simul cum generatione quæ in sæculum. *Alius*, æternâ. *Vulg. Hieron. a generatione hac in æternum.*

9. *Hebr.* circumquaque impii ambulant. *Reliqui....* ambulabunt. *LXX. Vulg.* in circuitu impii ambulant. *Alius*, in circuitu impiorum inambulabunt. *Hieron. in circuitu impii ambulabunt.*

Hebr. secundum sublimitatem vilitas filiis hominum. *Hebraicè*, Chram zolloth, lebne Adam. *A.* secundum altitudinem vilipensi filiis hominum. *S.* cum exaltati fuerint tenues filiorum hominum. *LXX. Vulg.* secundum altitudinem tuam multiplicasti filios hominum. *VI.* contemsisti. *Hieron. cum exaltati fuerint vilissimi filiorum hominum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XI.

v. 1. Α. τῷ νικοποιῷ &c. Vaticanus. Vide supra Psalm 6.

Ibid. ὁ Ἑβρ. ἀσμαώθ. Colbert. Coislin. vero bombycinus, ἀσμοώθ.

v. 2. Α. ἁγιός. Drusius. Vaticanus item, sed hic postremus tacito Interprete.

Ibid. Aquilæ & Symmachi lectiones mutuamur ex duobus Regiis, Vaticano & Colbertino.

v. 3. Σ. χείλη δόλια ἐν καρδίᾳ &c. Vaticanus & Drusius. In Breviario tamen Hieronymi sic legitur: *S. labia lubrica, in corde aliud est, & aliud loquitur.*

v. 5. Ἀλλ. δυναστεύσομεν. Corder. & Drusius.

Ibid. Α. χείλη πάρεστιν &c. Drusius. Ἀλλ. τίς κυριεύσει ἡμῶν. Cordertus.

v. 6. Α. ἀπὸ προνομῆς &c Lectiones Aquilæ & Symmachi habent Vaticanus & Drusius.

Ibid. Σ. τάξω &c. Theodoret. Corder. & Drusius. Ἀλλ. ἐν σωτηρίῳ σου. Drusius.

v. 7. Ἀλλ. χωνευόμενον. Drusius.

Ibid ὁ Ἑβρ. τὸ ῥέον &c. Hebræi & Aquilæ lectiones exhibet Drusius, Aquilæ tantum Vaticanus. Illud autem בעליל ex Hebræo sic legitur in Coislin. bombyc. βααλιάρ, lege βααλιλ.,

Ibid. Α. διυλισμένον. Vaticanus & Drusius.

v. 8. Α. Θ. φυλάξεις αὐτά. Vaticanus. Ἀλλ. φυλάξεις αὐτούς. Drusius.
Ibid. Ἀλλ. ἅμα τῇ γενεᾷ &c. Drusius.
v. 9. οἱ λοιποί, ἀθετατάτων. Vaticanus. Ἄλλος, κύκλῳ ἀσεβῶν ἐμπεριεπατήσουσι. Sic unus Codex.

Ibid. Lectionem Hebraïcam ex Chrysostomo mutuamur. Reliquarum versionum auctores ex Vaticano edidicimus, Drusius vero sine Interpretum nomine adtulerat.

PSALMUS XII.

למנצח מזמר לדוד 1. Α. Τῷ νικοποιῷ ψαλμὸς τῷ Δαυίδ. Σ. Ἐπινίκιος ᾠδὴ τοῦ Δαυίδ. Ο. Εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τῷ Δαυίδ. Θ. εἰς νῖκος ψαλμὸς τῷ Δαυίδ.

עד־אנה יהוה תשכחני נצח 2. Α. ἕως πότε κύριε ἐπιλήσῃ μου τέλεον. Σ. ἕως πότε κύριε ἐκλαθῃ μου εἰς τέλος. Ο. ἕως πότε κύριε ἐπιλήσῃ μου εἰς τέλος.

עד־אנה תסתיר את־פניך ממני Α. Σ. Θ. ἕως πότε κρύψεις τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ. Ο. ἕως πότε ἀποστρέψεις τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ.

אשית עצות 3. Ο. θήσομαι βουλάς. Ἄλλος, τάξω γνώμας.

יגון בלבבי יומם Α. Ο. Θ. ὀδύνας ἐν καρδίᾳ μου ἡμέρας. Σ. μέριμναν ἐν τῇ διανοίᾳ μου καθ' ἡμέραν.

האירה עיני פן־אישן המות Α. Ο. Θ. φώτισον τοὺς ὀφθαλμούς μου, μήποτε ὑπνώσω εἰς θάνατον.

Τὸ, καὶ ψαλῶ τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ ὑψίστου, οὐκ ἔκειτο παρ' οὐδενὶ ἐν τῷ τετρασελίδῳ, οὔτε ἐν τῷ Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου, οὔτε ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ.

1. HEbr. A. Victori Psalmus ipsi David. S. Triumphale caoticum Davidis. *LXX. Vulg.* In finem, Psalmus David. *Th.* In victoriam, Psalmus ipsi David. *Hieron. Victori Psalmus David.*

2. *H.* Usquequo, Domine, oblivisceris mei æternùm. *A. Hieron.* Usquequo, Domine, oblivisceris mei penitus. *S. LXX. Vulg.* Usquequo, Domine, oblivisceris me io finem?

Heb. usquequo abscondes facies tuas a me. *A. S. Th. Hieron.* usquequo abscondes faciem tuam a me. *LXX. Vulg.* usquequo avertis faciem toam a me.

3. *Heb. LXX. Vulg. Hieron.* ponam consilia. *Alius*, ordinabo sententias, *vel*, coosilia.

Heb. dolorem in corde meo in die. *A. LXX. Th.* dolores in corde meo per diem. *S.* solicitudioem in mente mea quotidie. *Vulg. Hieron. dolorem in corde meo per diem.*

Hebr. Illumina oculos meos ne forte dormiam mortem. *A. LXX. Th.* Illumioa oculos meos, ne umquam dormiam in mortem. *Vul. Hieron. Illumina oculos meos, ne umquam obdormiam in morte.*

Illud, Psallam nomini Domini altissimi, *apud neminem in quadruplici columna jacebat, neque in ea, quæ est Eusebii Pamphili, neque in Hebraico.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XII.

v. 1. Sic Regius unus tituli interpretationes exhibet.
v. 2. Α. ἕως πότε &c. Lectiones A. S. ex eodem.
Ibid. Α. Σ. Θ. ἕως πότε κρύψεις &c. Idem, & Vaticanus.
v. 3. Ἄλλος, τάξω γνώμας. Drusius.
Ibid. Α. Ο. Θ. ὀδύνας &c. Sic Drusius, qui lectionem quoque Symmachi adfert, ut & Regius unus.
Ibid. Α. Ο. Θ. φώτισον τοὺς ὀφθαλμούς μου &c. Vaticanus.
Illud, τὸ, καὶ ψαλῶ &c. ex Vaticano mutuamur, & habetur in Notis Edit. Rom. itemque scholion Hesychii, quod respicit priora hujus versiculi verba, nempe ᾄσω τῷ κυρίῳ &c. sicque habet. τοῦτον τὸν στίχον δύο ζυγὰς τῶν ἑβδομήκοντα εἶπον, διότι παράκειται τὸ σημεῖον τὸ διὰ τοῦ μέλανος ὃ λέγεται λημνίσκος. διὰ μὲν τῆς κεραίας τῆς μέσης σημαίνει τὸν στίχον, διὰ δὲ τῶν δύο στιγμῶν τῆς ἐπάνωθεν καὶ τῆς ὑποκάτω, τὰς δύο ζυγὰς τῶν ἑρμηνευτῶν ἐμήνυσε. Cui scholio hanc ioterpretationem adjunxerunt: *Hunc versiculum duos ordines LXX. Interpretum dixerunt: quare appositum est signum illud quod atramento fit, & vocatur lemniscus: per mediam quidem virgulam significat versiculum: per duo autem puncta, unum supra, & alterum infra, indicavit duos ordines ipsorum Interpretum.* Ea de re in Præliminaribus agitur.

PSALMUS XIII.

למנצח מזמר לדוד 1. Α. Τῷ νικοποιῷ ψαλμὸς τοῦ Δαυίδ. Σ. Ἐπινίκιος ᾠδὴ τοῦ Δαυίδ. Ο. εἰς τὸ τέλος, ψαλμὸς τῷ Δαυίδ. Θ. εἰς νῖκος, ψαλμὸς τῷ Δαυίδ.

1. HEbr. A. Victori Psalmus ipsi David. *S.* Triumphale canticum Davidis. *LXX. Vulg.* Io finem, Psalmus David. *Th.* In victoriam, Psalmus ipsi David. *Hieron. Victori Psalmus David.*

Digitized by Google

אמר נבל A. εἶπεν ἀποῤῥέων. O. εἶπεν ἄφρων.

Heb. Dixit rudis. *A.* Dixit effluens. *LXX. Vulg.* Dixit insipiens. *Hieron. Dixit stultus.*

Vaticanus in hæc verba, τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν, *sepulchrum patens est guttur eorum*, usque ad, ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, *ante oculos eorum*, quæ sunt ad marginem, & non in textu conscripta, hæc notat, οὐδαμοῦ κεῖται τῶν ψαλμῶν. πόθεν δὲ ὁ ἀπόστολος εἴληφεν αὐτοὺς ζητητέον, id est, *nusquam exstant in Psalmis; undenam vero Apostolus excerpserit eos (versiculos) quærendum est.*

הלא ידעו כל־פעלי און 4. A. μὴ οὐκ ἐπιγνώσονται πάντες οἱ ἐργαζόμενοι ἀνωφελές. Σ. μὴ οὐ γνώσονται πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν. O. οὐχὶ γνώσονται πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.

4. *Heb.* Nonne cognoverunt omnes operantes iniquitatem. *A.* Nonne cognoverunt omnes operantes inutile. *S. LXX. Vulg. Hieron.* Nonne cognoscent omnes qui operantur iniquitatem.

אכלו לחם Σ. ὡσεὶ ἄρτον. O. βρώσει ἄρτου.

Hebr. comederunt panem. *S.* tamquam panem. *LXX.* comestione panis. *Vul. sicut escam panis. Hieron. ut cibum panis.*

O. ÷ οὗ οὐκ ἦν φόβος, οὐκ εἴρηται τοῖς ἄλλοις τρισί.

LXX. ÷ ubi non erat timor, *non dicitur a tribus aliis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XIII.

v. 1. Sic unus Codex ut supra ad omnes Interpretes. Vide Psalmum 6.

Ibid. A. εἶπεν ἀποῤῥέων. Vide Notam supra 1. Reg. 25. 25.

v. 4. Lectiones Aquilæ & Symmachi ex Colbertino στιχηρῶς scripto.

Ibid. Σ. ὡσεὶ ἄρτον. Drusius.

Ibid. οὗ οὐκ ἦν φόβος &c. cum obelo. Vaticanus.

PSALMUS XIV.

נשבע להרע ולא ימיר 4. Σ. ὀμόσας ἑταῖρος εἶναι, καὶ μὴ ἀλλαγείς. A. Θ. ὀμόσας τοῦ κακῶσαι καὶ οὐ σφάλη. O. ὀμνύων τῷ πλησίον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἀθετῶν.

4. HEbr. juravit affligere se, & non mutabit. *S.* qui juravit se amicum esse, & non mutavit. *A. Th.* qui jurat ut se affligat, & non fallit. *LXX. Vul.* qui jurat proximo suo, & non decipit. *Hieron. jurat ut se affligat, & non mutat.*

Nota.

In hunc Psalmum hæc pauca mutuamur ex Drusio & ex Vaticano. Qui postremus postquam Symmachi lectionem attulerat, nempe, ὀμόσας ἑταῖρος εἶναι, καὶ μὴ ἀλλαγείς, adjicit, A. Θ. τοῦ κακῶσαι, & consequenter A. Σ. οὐ σφάλη. Illud autem, οὐ σφάλη, hæc Hebraïca verba procul dubio respiciunt ולא ימיר quæ supra a Symmacho sic vertuntur, καὶ μὴ ἀλλαγείς: ita ut duæ Symmachi versiones eodem loco adferantur: nisi fortasse A. Σ. οὐ σφάλη pro A. Θ. οὐ σφάλη positum sit. Duas tamen Symmachi versiones editas fuisse, supra observavimus in Libris Regum, & quidem non infrequenter.

PSALMUS XV.

מכתם לדוד 1. A. τοῦ ταπεινόφρονος καὶ ἁπλοῦ τοῦ Δαυίδ. Σ. ταπεινόφρονος καὶ τοῦ ἀμώμου Δαυίδ. O. Θ. στηλογραφία τῷ Δαυίδ. E. ς΄. μαχθὰμ τοῦ Δαυίδ.

1. HEbr. Machtham Davidi. *A. Hieron.* Humilis & simplicis David. *S.* Humilis & inculpati David. *LXX. Th. Vul.* Tituli inscriptio David. *V. VI.* Machtham ipsius David.

שמרני אל כי־חסיתי בך Σ. φύλαξόν με ὁ θεὸς ὅτι ἤλπισα ἐπὶ σέ. A. Θ. φύλαξόν με ὁ ἰσχυρέ. O. φύλαξόν με κύριε ὅτι ἐπὶ σοὶ ἤλπισα.

Heb. S. Hieron. Custodi me, Deus, quoniam speravi in te. *A. Th.* Custodi me, fortis. *LXX. Vul.* Conserva me, Domine, quoniam speravi in te.

טובתי בל־עליך 2. A. ἀγαθωσύνη μου οὐ μὴ ἐπὶ σέ. Σ. ἀγαθόν μοι οὐκ ἔστιν ἄνευ σοῦ. O. ὅτι τῶν ἀγαθῶν μου οὐ χρείαν ἔχεις.

ואדירי כל־חפצי־בם 3. A. ὑπερμεγέθεσί μου πᾶν θέλημα ἐν αὐτοῖς. Σ. εἰς τοὺς μεγάλους πᾶν τὸ θέλημά μου ἐν αὐτοῖς. O. ἐθαυμάστωσε πάντα τὰ θελήματά μου ἐν αὐτοῖς. Θ. καὶ θαυμαστόν μοι, τὰ θελήματά μου ἐν αὐτοῖς.

ירבו עצבותם אחר מהרו 4. A. πληθυνθήσονται διαπονήματα αὐτῶν. Σ. ἐπληθύνθησαν τὰ εἴδωλα αὐτῶν, εἰς τὰ ὀπίσω ἐτάχυναν. O. ἐπληθύνθησαν αἱ ἀσθένειαι αὐτῶν, μετὰ ταῦτα ἐτάχυναν. Ἄλλος, πολλαὶ αἱ κακοπάθειαι αὐτῶν ἀκολουθοῦσαι ταχέως.

בל־אסיך נסכיהם מדם A. οὐ μὴ σπείσω σπονδὰς αὐτῶν ἐξ αἱμάτων. O. οὐ μὴ συναγάγω τὰς συναγωγὰς αὐτῶν ἐξ αἱμάτων.

חבלים נפלו־לי 6. A. O. Θ. σχοινία ἐπέπεσάν μοι. Σ. σχοινία ἐνέπεσάν μοι.

בנעימים A. ἐν τοῖς εὐπρεπέσι. Σ. ἐν τοῖς κάλλιστοις. O. ἐν τοῖς κρατίστοις.

כבודי 9. Π. δόξα μου. O. ἡ γλῶσσά μου.

שבע שמחות 11. A. Σ. πλησμονὴ εὐφροσυνῶν. O. πληρώσεις με εὐφροσύνης. Θ. ἑπτὰ εὐφροσύνας.

את־פניך Σ. σὺν τῷ προσώπῳ σου. O. μετὰ τοῦ προσώπου σου.

2. *Hebr.* bonum meum non super te. *A.* bonitas mea non super te. *S.* bonum mihi non est sine te. *LXX. Vul.* quoniam bonorum meorum non eges. *Hieron. bene mihi non est sine te.*

3. *Heb.* & inclytis omnis voluntas mea in eis. *A.* maximis meis omnis voluntas in eis. *S.* in magnos omnis voluntas mea in eis. *LXX. Vul.* mirificavit omnes voluntates meas in eis. *Th.* & mirabile mihi, omnes voluntates meæ in eis. *Hieron. & magnificis omnis voluntas mea in eis.*

4. *Hebr.* multiplicabuntur idola eorum, retro festinabunt. *A.* multiplicabuntur labores eorum. *S.* multiplicata sunt idola eorum, retrorsum acceleraverunt. *LXX. Vul.* multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt. *Alius*, multæ afflictiones eorum, sequentes festinanter. *Hieron. multiplicabuntur idola eorum: post tergum sequentium.*

Hebr. Hieron. Non libabo libamina eorum de sanguine. *A.* Non libabo libamina eorum de sanguinibus. *LXX. Vul.* Non congregabo conventicula eorum de sanguinibus.

6. *Heb. A. LXX. Th. Vul. Hieron.* funes ceciderunt mihi. *S.* funes inciderunt mihi.

Hebr. in jucundis. *A.* in condecentibus. *S. Hieron.* in pulcherrimis. *LXX. Vul.* in præclaris.

9. *Heb. Omnes*, gloria mea. *LXX. Vul.* lingua mea.

11. *Hebr. A. S.* satietas lætitiarum. *LXX. Vul.* adimplebis me lætitia. *Th.* septem lætitias. *Hieron. plenitudo lætitiarum.*

Hebr. cum faciebus tuis. *S.* apud vultum tuum. *LXX. Vulg.* cum vultu tuo. *Hieron. ante vultum tuum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XV.

v. 1. Has omnes lectiones mutuamur ex Vaticano Codice. Aquilam hîc, ut frequentissime alibi, sequitur Hieronymus.

Ibid. Σ. φύλαξόν με ὁ Θεὸς &c. Sic duo Regii. Vaticanus vero, Σ. ὁμοίως τοῖς O. LXX. habent tamen, κύριε. At parvum hoc discrimen neglexit Vaticanus.

v. 2. Lectiones Aquilæ & Symmachi habent Vaticanus, Theodoretus, Eusebius & Drusius. Hic postremus ad Symmachum legit, ἀγαθόν μου. Vaticanus autem, Theodoret. & Eusebius, ἀγαθόν μοι, melius. Symmachum hîc sequitur Hieronymus.

v. 3. Hasce trium lectiones habent Vaticanus & Drusius.

v. 4. Hîc magna Exemplarium varietas. Vaticanus & Drusius, A. πληθυνθήσονται διαπονήματα αὐτῶν. Σ. πολλαὶ αἱ κακοπάθειαι αὐτῶν ἀκολουθοῦσαι ταχέως. Θ. ἐπληθύνθησαν τὰ εἴδωλα αὐτῶν, εἰς τὰ ὀπίσω ἐτάχυναν. Hoc item modo legit Agellius, eodem forte Vaticano Codice usus. At duo MSS. Regii antiquissimi, itemque Daniel Barbarus ex Theodoro Antiocheno tertiam lectionem, quæ ab aliis Theodotioni tribuitur, Symmacho adscribunt, & quidem recte: is enim עצבי vertit εἴδωλα Isai. 46. 1.

Ibid. A. οὐ μὴ σπείσω &c. Euseb. Reg. unus & Drusius.

v. 6. Vaticanus habet, A. Θ. ὁμοίως τοῖς O. Σ. ἐνέπεσαν.

Ibid. A. ἐν τοῖς εὐπ- &c. Regii duo.

v. 9. πάντες, δόξα μου. Vaticanus.

v. 11. A. Σ. πλησμονὴ εὐφροσυνῶν. Θ. ἑπτὰ εὐφροσύνας. Sic Vaticanus melius quam Drusius, qui primam versionem Aquilæ & Theodotioni tribuit; secundam Symmacho.

Ibid. Σ. σὺν τῷ προσώπῳ σου. Vaticanus & Drusius.

PSALMUS XVI.

תפלה לדוד 1. A. Σ. O. Θ. E. ϛʹ. προσευχὴ τοῦ Δαυίδ.

שמעה יהוה צדק A. ἄκουσον κύριε δίκαιον. Σ. Θ. ἄκουσον κύριε δικαιοσύνης. O. εἰσάκουσον κύριε τῆς δικαιοσύνης.

1. Hebr. Oratio Davidi. *A. S. LXX. Th. V. VI. Vulg. Hieron.* Oratio David.

H. S. Th. Audi, Domine, justitiam. *A.* Audi, Domine, justum. *LXX. Vul.* Exaudi, Domine, justitiam. *Hieron. Audi Deus justum.*

רנתי הקשיבה A. πρόσχες τῇ αἰνέσει μου. O. πρόσχες τῇ δεήσει μου.

מרמה שפתי בלא Σ. οὐ διὰ χειλέων δολίων. O. οὐκ ἐν χείλεσι δολίοις.

יצא משפטי מלפניך 2. Σ. ἀπὸ τοῦ προσώπου σου κρίσις μου ἐξελεύσεται. O. ἐκ προσώπου σου τὸ κρίμα μου ἐξέλθοι.

מישרים תחזינה עיניך A. Σ. O. Θ. οἱ ὀφθαλμοί μου ἰδέτωσαν εὐθύτητας.

פריץ ארחות שמרתי אני 4. Σ. ἐγὼ ἐφυλαξάμην ὁδοὺς παραβάτου. O. ἐγὼ ἐφύλαξα ὁδοὺς σκληράς.

תמך 5. A. ἀντιλαβέσθαι. Σ. συγκράτησον. O. καταρτίσαι. Θ. τελείωσον.

הפלה 7. Σ. παράδοξασον. O. θαυμάστωσον.

אישון 8. A. Σ. O. κόρην.

סגרו חלבמו 10. Σ. τῷ στέατι αὐτῶν ἀπεφράγησαν. O. τὸ στέαρ αὐτῶν συνέκλεισαν.

לנטות ישיתו עיניהם סבבוני עתה אשרנו 11. בארץ A..... τοῦ ἐκκλῖναι ἐν τῇ γῇ. Σ. μακαρίζοντές με παραχρῆμα περιεκύκλωσάν με, τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἔταξαν (al. ἔθεντο) ἑτεροκλινεῖς ἐν τῇ γῇ. O. ἐκβαλόντες με νυνὶ περιεκύκλωσάν με, τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἔθεντο ἐκκλῖναι ἐν τῇ γῇ.

כפיר 12. O. σκυμνός. Ἄλλος, σκύλαξ.

הכריעהו פניו קדמה 13. A. πρόφθασον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, κάμψον αὐτόν. Σ. πρόφθασον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ὄκλασον αὐτόν. O. Θ. πρόφθασον αὐτούς, καὶ ὑποσκέλισον αὐτούς.

חרבך A. O. ῥομφαίας σου. Σ. εἰς μάχαιραν σου.

בחיים חלקם מחלד ממתים יהוה 14. A. κύριε ἀπὸ τεθνηκότων ἐκ καταδύσεως μέρος αὐτῶν ἐν ζωῇ. Σ. κύριε ἀπὸ τῶν νεκρῶν ἀπὸ ἐνδεδυκότων ἡ μερὶς αὐτῶν ἐν ζῶσιν. O. κύριε ἀπολύων ἀπὸ γῆς, διαμέρισον αὐτοὺς ἐν ζωῇ αὐτῶν.

והניחו בנים ישבעו בטנם תמלא וצפינך לעולליהם יתרם A. καὶ τῶν κεκρυμμένων σου πληρώσεις γαστέρας αὐτῶν. ἐμπλησθήσονται γὰρ υἱῶν· καὶ ἀφήσουσιν αὐτὰ περιουσίαν τοῖς βρέφεσιν αὐτῶν. Σ. καὶ τῶν ἀποθέτων σου πληρώσεις τὰς γαστέρας αὐτῶν. χορτασθήσονται γὰρ υἱοὶ (al. υἱῶν,) καὶ ἀφήσουσι τὰ λείψανα αὐτῶν τοῖς νηπίοις αὐτῶν. O. καὶ τῶν κεκρυμμένων σου ἐπλήσθη ἡ γαστὴρ αὐτῶν. ἐχορτάσθησαν

Heb. attende clamori meo. *A.* attende laudationi meæ. *LXX. Vul. Hieron.* intende deprecationem meam.

Heb. in non labiis doli. *S.* non per labia dolosa. *LXX. Vulg.* non in labiis dolosis. *Hieron. absque labiis mendacii.*

2. *Heb.* a faciebus tuis judicium meum egrediatur. *S.* a facie tua judicium meum egredietur. *LXX. Vulg. Hieron.* de vultu tuo judicium meum prodeat.

Hebr. oculi tui videant rectitudines. *A. S. LXX. Th.* oculi mei videant rectitudines. *Vulg. Hieron. oculi tui videant æquitates.*

4. *Hebr.* ego custodivi semitas effractoris. *S.* ego observavi vias transgressoris. *LXX. Vulg.* ego custodivi vias duras. *Hieron. ego observavi vias latronis.*

5. *Hebr.* sustentando. *A.* ad suscipiendum. *S.* contine. *LXX. Vulg. Th.* perfice. *Hieron. sustenta.*

7. *Heb.* segrega. *S. Hieron.* mirabilem fac. *LXX. Vulg.* mirifica.

8. *Heb. A. S. LXX. Vulg. Hieron.* pupillam.

10. *Hebr.* adipe suo clauserunt. *S.* adipe suo obstruxerunt. *LXX. Vulg.* adipem suum concluserunt. *Hieron. adipe suo concluserunt.*

11. *Hebr.* Ingressu nostro nunc circumdederunt me: oculos suos ponent ad declinandum in terram. *A.* ... ad declinandum in terra. *S.* Beatificantes me statim circumdederunt me: oculos suos ordinarunt ad aliò declinandum in terra. *LXX. Vul.* Projicientes me nunc circumdederunt me: oculos suos statuerunt declinare in terram. *Hieron. Incedentes adversum me nunc circumdederunt me: oculos suos posuerunt declinare in terram.*

12. *Hebr. LXX. Vulg.* catulus leonis. *Alius*, catulus. *Hieron. catuli leonis.*

13. *Heb.* præveni facies ejus, incurva eum. *A. Hieron.* præveni faciem ejus, incurva eum. *S.* præveni faciem ejus, & flectere fac eum. *LXX. Th.* præveni eos, & supplanta eos. *Vulg. præveni eum, & supplanta eum.*

H. gladiô tuo. *A. LXX. Vul.* frameam tuam. *S.* in gladium tuum. *Hieron. qui est gladius tuus.*

14. *Heb.* Domine a viris de tempore pars eorum in vita. *A.* Domine a mortuis ex immersione pars eorum in vita. *S.* Domine a mortuis a demersis portio eorum in viventibus. *LXX.* Domine perdens de terra divide eos in vita eorum. *Vulg. Domine a paucis de terra divide eos in vita eorum. Hieron. A viris manus tuæ, Domine, qui mortui sunt in profundo, quorum pars in vita.*

Hebr. & abscondito tuo implebis ventrem eorum. Saturabuntur filii, & reponent residuum suum parvulis suis. *A.* & absconditis tuis replebis ventres eorum. Implebuntur autem filiis: & relinquent ipsa facultates puerulis suis. *S.* & depositis tuis implebis ventres eorum. Saturabuntur autem filii (*al.* filiis), & dimittent reliquias suas infantibus suis. *LXX. Vul.* de absconditis tuis adimpletus est venter

ὑϊῶν, καὶ ἀφῆκαν τὰ κατάλοιπα τοῖς νηπίοις αὐτῶν.

בהקיץ. תמונתך 15. A. ἐν τῷ ἐξυπνισθῆναι ὁμοιώσεώς σου. Σ. ἐξυπνισθεὶς τῆς ὁμοιώσεώς σου. O. ἐν τῷ ὀφθῆναι τὴν δόξαν σου. Θ. ἐν τῷ ὀφθῆναι γὰρ τὴν δεξιάν σου.

eorum. Saturati sunt filiis, & dimiserunt reliquias suas parvulis suis. *Hieron. & quorum de absconditis tuis replesti ventrem. Qui saturabuntur filiis, & dimittent reliquias suas parvulis eorum.*

15. *Heb.* in evigilando imaginem tuam. *A.* cum expergisceretur similitudo tua. *S.* expergefactus similitudine tua. *LXX. Vul.* cum apparuerit gloria tua. *Th.* cum videbitur enim dextera tua. *Hieron. cum evigilavero similitudine tua.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XVI.

v. 1. Vaticanus sic habet, A. Σ. τοῦ Δαυίδ. E. ϛ'. ὁμοίως τοῖς O. i. *Aquila & Symmachus*, τοῦ Δαυίδ. *Quinta vero & sexta Editio habent ut LXX.* Verum LXX. etiam hodie τοῦ Δαυὶδ habent: sed tunc scilicet τῷ Δαυὶδ legebatur, ut etiam legitur supra Psalm. 9.

Ibid. A. εἰσάκουσον κύριε δίκαιον. Sic Regius unus, qui etiam Symmachi & Theodotionis lectiones effert.

Ibid. A. προσευχῆς τῆς αἰτ- Vaticanus.

Ibid. Σ. οὐ διὰ χειλ- Sic Codd. duo, Corder. Theodoretus & Drusius.

v. 2. Σ. ἀπὸ τοῦ προσώ- &c. Vaticanus.

Ibid. οἱ ὀφθαλμοί μου &c. Vaticanus hæc notat, A. Σ. Θ. ὁμοίως οἱ γ'. &c. De Nota οἱ Γ. in Præliminaribus.

v. 4. Σ. ἐγὼ ἐφυλαξάμην ὁδοὺς παραβάτου. Sic Colb. & Drus. Duo Regii autem, ὁδοὺς ἐφυλαξάμην παραβάτου.

v. 5. A. ἀντιλαβέσθαι &c. Trium lectiones exhibet Vaticanus

v. 7. Σ. παραδ- Sic MSS.

v. 8. A Σ. O. κόρην. Vaticanus.

v. 10. Σ. τῷ στέατι &c. Sic tres MSS. & Drusius.

v. 11. A. τοῦ ἐκκλῖναι ἐν τῇ γῇ. Vaticanus & Drusius. Lectionem vero Symmachi plenam efferunt quatuor MSS. sed pro ἔταξαν, unus habet ἔταξε, alter ἐπάραξαν, male.

v. 12. Ἀλλ. σκύλαξ. Coislin unus.

v. 13. A. προφθάσον &c. Lectiones Aquilæ, Symmachi & Theodotionis sic habet Vaticanus.

Ibid. A. O. ῥομφαίαν &c. Ex Theodoreto in Notis Edit. Rom.

v. 14. Lectiones Aquilæ & Symmachi sic habent omnes MSS. Lectio Symmachi mendose jacet apud Drusium, sic, κύριε ἀπὸ τῶν νεκρῶν ἐκδεδυκότων ὁ μερὶς ἐν ζωῇ.

Ibid. Lectiones Aquilæ & Symmachi plenas mutuamur ex quatuor MSS. Agellius ad Symmachum habet, χορτασθήσονται υἱοί, similiterque Eusebius, Theodoretus & Drusius. Sed Reg. unus habet υἱοὺς erasis prioribus: nam prima manu videtur habuisse υἱοί. Ad finem versiculi notat Vaticanus, A. Σ. Θ. τὰ κατάλοιπα τοῖς νηπίοις. At duo priores longe diversam interpretationem habent, ut vides.

v. 15. A. ἐν τῷ ἐξυπν- &c. Trium lectiones sic habent Vaticanus & Drusius. Theodotion vertit δεξιάν σου, ac si legisset ימינך

PSALMUS XVII.

למנצח לעבד יהוה לדוד 1. A. νικοποιῷ τῷ δούλῳ κυρίου τῷ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιον τοῦ δούλου κυρίου τοῦ Δαυίδ. O. Εἰς τὸ τέλος τῷ παιδὶ κυρίου τῷ Δαυίδ.

סלעי 2. A. Σ. πέτρα μου. O. ἰσχύς μου.

7. O. ἁγίου αὐτοῦ, παρ' οὐδενὶ κεῖται ἐν τῷ ἑξαπλῷ.

ותגעש ותרעש הארץ 8. A. καὶ ἐκινήθη καὶ ἐσείσθη ἡ γῆ. O. καὶ ἐσαλεύθη καὶ ἔντρομος ἐγένετο ἡ γῆ.

ויתגעשו כי־חרה לו Σ. ἀνετράπησαν ὅτι ὠργίσθη αὐτοῖς. O. ἐταράχθησαν καὶ ἐσαλεύθησαν ὅτι ὠργίσθη αὐτοῖς.

מפיו תאכל 9. A. ἀπὸ στόματος αὐτοῦ φάγεται. Σ. ἐκ στόματος αὐτοῦ ἀναλίσκων. O. ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ κατεφλόγισεν.

ברד וגחלי־אש 13. ὁ Ἑβραῖος, A. Σ. O. Θ. E. ϛ'. χάλαζα καὶ ἄνθρακες πυρός

ועליון יתן קלו. ברד וגחלי־אש 14. Σ. καὶ ὁ

1. HEbr. *A. Hieron.* Victori servo Domini David. *S.* Triumphale servi Domini David. *LXX. Vulg.* In finem puero Domini David.

2. *Heb. LXX. Vul. Hieron.* fortitudo mea. *A. S.* petra mea.

7. *LXX.* sancto suo, *apud nullum exstat in Hexaplo.*

8. *Heb.* & movit se & contremuit terra. *A.* & mota est & concussa est terra. *LXX. Vulg. Hieron.* commota est & contremuit terra.

Hebr. moverunt se & concussa sunt, quoniam furor fuit ei. *S.* eversa sunt, quoniam iratus est eis. *LXX. Vulg.* conturbata sunt & commota sunt, quoniam iratus est eis. *Hieron. concussa sunt & conquassata sunt, quoniam iratus est eis.*

9. *Hebr.* ex ore ejus edet. *A.* ab ore ejus edet. *S.* ex ore ejus consumens. *LXX. Vul.* a facie ejus exarsit. *Hieron. ex ore ejus devorans.*

13. *Hebr. A. S. LXX. Th. V. VI. Vulg. Hieron.* grando & carbones ignis.

14. *Hebr.* & Altissimus dedit vocem suam,

ὕψιστος ἔδωκεν ἦχον ἑαυτοῦ μετὰ χαλάζης καὶ ἀνθράκων πυρός. Ο. καὶ ὁ ὕψιστος ἔδωκεν φωνὴν ἑαυτοῦ.

ישלח ממרום יקחני 17. Ο. ἐξαπέστειλεν ἐξ ὕψους καὶ ἔλαβέ με. Θ. (ἐξαπέστειλεν) ἐκ τοῦ οὐρανοῦ σωτηρίαν μοι.

ביום אידי 19. Σ. ἐν ἡμέρᾳ ταλαιπωρίας μου. Ο. ἐν ἡμέρᾳ κακώσεώς μου.

למרחב 20. Σ. εἰς εὐρυχωρίαν. Ο. εἰς πλατυσμόν.

כי חפץ בי Α. ὅτι ἐβουλήθη ἐν ἐμοί. Ο. ὅτι ἠθέλησέ με.

לנגד עיניו 25. Σ. τοῦ ἀντικρὺ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. Ο. ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ.

עם־חסיד תתחסד עם־גבר תמים תתמם 26. Α. Ο. Θ. Ε. μετὰ ὁσίου ὁσιωθήσῃ... Σ. πρὸς ὅσιον ὁσίως πράξῃς, καὶ μετὰ τοῦ χαριεντιζομένου χαριεντισθήσῃ. Ο. μετὰ ὁσίου ὁσιωθήσῃ, καὶ μετὰ ἀνδρὸς ἀθώου ἀθῶος ἔσῃ.

עם־עני 28. Α. λαὸν πένητα. Σ. λαὸν πρᾶον. Ο. λαὸν ταπεινόν.

תמים 31. Α. τέλειος. Ο. ἄμωμος.

אמרת־יהוה צרופה Σ. ῥῆσις τοῦ κυρίου δόκιμος. Ο. τὰ λόγια κυρίου πεπυρωμένα.

באילות 34. Οἱ λοιποὶ, ὡσεὶ ἐλάφων. Ο. ὡσεὶ ἐλάφου.

ועל במותי יעמידני Α. καὶ ἐπὶ τὰ ὑψώματά μου στήσει με. Ο. καὶ ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ ἱστῶν με.

מגן ישעך 36. Οἱ πάντες, ὑπερασπισμὸν σωτηρίας σου. ς. ὑπερασπιστὴν σωτηρίας σου.

וענותך תרבני Α. καὶ πρᾳότης σου ἐπλήθυνέ με. Σ. καὶ τὸ ὑπακούειν με αὐξήσει με. Ο. καὶ παιδεία σου ἀνώρθωσέ με. Θ. καὶ ἡ παιδεία σου αὐτή με διδάξει.

תרחיב 37. Σ. εὐρυχώρησας. Ο. ἐπλάτυνας.

תכריע קמי תחתי 40. Α. κάμψεις ἐπανεστηκότα μου. Ο. συνεπόδισας πάντας τοὺς ἐπανισταμένους ἐπ' ἐμέ.

ערף Ο. νῶτον. Ἄλλος, ὑποχειρίους.

תפלטני מריבי 44. Α. διασώσεις με ἀπὸ δικασιῶν. Σ. ῥύσῃ με ἀπὸ ἀντιλογιῶν. Ο. ῥῦσαί

grando & carbones ignis. *S.* & Altiſſimus dedit ſonum ſuum cum grandine & carbonibus ignis. *LXX.* & Altiſſimus dedit vocem ſuam. *Vul. & Altiſſimus dedit vocem ſuam, grando & carbones ignis. Hieron. & Altiſſimus dedit vocem ſuam, grandinem & carbones ignis.*

17. *Hebr.* mittet de altitudine, capiet me. *LXX. Vul.* miſit de ſummo, & accepit me. *Th.* miſit de cœlo ſalutem mihi. *Hieron. mittet de alto, & accipiet me.*

19. *Heb.* in die contritionis meæ. *S. LXX. Vul. Hieron.* in die afflictionis meæ.

20. *Heb. S. LXX. Vul. Hieron.* in latitudinem.

Heb. quoniam complacuit in me. *A.* quia voluit me. *LXX. Vulg.* quoniam voluit me. *Hieron. quia placui ei.*

25. *H.* coram oculis ſuis. *S.* e regione oculorum ejus. *LXX. Vulg. Hieron.* in conſpectu oculorum ejus.

26. Cum miſericorde miſericors eris, cum viro perfecto perfectus eris. *A. LXX. Th. V.* cum ſancto ſanctus eris. *S.* cum ſancto ſancte ages, & cum gratioſo gratioſus eris. *LXX. Vul.* cum ſancto ſanctus eris, & cum viro innocente innocens eris. *Hieron. cum ſancto ſanctus eris, & cum viro innocente innocenter ages.*

28. *Heb.* populum afflictum. *A. Hieron.* populum pauperem. *S.* populum manſuetum. *LXX. Vul.* populum humilem.

31. *Heb.* perfecta. *A.* perfectus. *LXX. Vulg.* impolluta via. *Hieron. immaculata.*

Heb. eloquium Domini conflatum. *S.* ſermo Domini probatus. *LXX. Vulg.* eloquia Domini igne examinata. *Hieron. eloquium Domini igne examinatum.*

34. *Heb.* ſicut cervarum. *Reliqui, Vulg.* tamquam cervorum. *LXX.* tamquam cervi. *Hieron. coæquans pedes meos cervis.*

Heb. & ſuper excelſa mea ſtare faciet me. *A.* & ſuper excelſa mea ſtatues me. *LXX. Vul. Hieron.* & ſuper excelſa ſtatuens me.

36. *Heb.* ſcutum ſalutis tuæ. *Omnes*, clypei protectionem ſalutis tuæ. *VI.* clypeatum protectorem ſalutis tuæ. *Vulg. protectionem ſalutis tuæ. Hieron. clypeum ſalutis tuæ.*

H. & manſuetudo tua multiplicabit me. *A.* & manſuetudo tua replevit me. *S.* & obedire me augebit me. *Hier. & manſuetudo tua multiplicavit me. LXX.* & diſciplina tua correxit me. *Th.* & diſciplina tua ipſa me docebit. *Vulg. ex LXX. & Theodotione ſimul. Et diſciplina tua correxit me in finem, & diſciplina tua ipſa me docebit.*

37. *H. Hieron.* dilatabis. *S.* latos feciſti. *LXX. Vulg.* dilataſti.

40. *H. Hieron.* incurvabis reſiſtentes mihi ſubtus me. *A.* incurvabis inſurgentem in me. *LXX.* impediviſti omnes inſurgentes ſuper me. *Vulg. ſupplantaſti inſurgentes in me ſubtus me.*

H. LXX. Vulg. Hieron. dorſum. *Alius*, ſubjectos.

44. *H.* erues me a contentionibus. *A.* ſervabis me a litibus. *S. Vulg.* eripies me de contra-

με ἐξ

με ἐξ ἀντιλογιῶν.

ישמעו לי 45. A. Σ. O. ὑπήκουσέ μοι. Θ. E. ϛ'. ὑπήκουσάν μου.

יבלו ויחרגו 46. Σ. ἀτιμωθήσονται καὶ ἐντραπήσονται. O. ἐπαλαιώθησαν καὶ ἐχώλαναν.

וברוך צורי 47. Οἱ πάντες, καὶ εὐλογητὸς ὁ θεός μου.

48. האל הנותן נקמות לי וידבר עמים תחתי Σ. ὁ θεὸς ὁ παρέχων ἐκδικήσεις ἐμοὶ, καὶ ὑποτάσσων λαοὺς ὑπ' ἐμέ. O. ὁ θεὸς ὁ διδοὺς ἐκδικήσεις ἐμοὶ, καὶ ὑποτάξας λαοὺς ὑπ' ἐμέ.

מפלטי מאיבי 49. Πάντες, ὁ ῥυστής μου ἐξ ἐχθρῶν μου. O. addunt, ὀργίλων.

dictionibus. *LXX.* eripe me de contradictione. *Hieron. salvabis me a contradictionibus.*

45. *H.* obtemperabunt mihi. *H. S. LXX. Vul.* obedivit mibi. *Th. V. VI.* obedierunt mihi. *Hieron. obediet mihi.*

46. *H.* decident & expavescent. *S.* inhonorabuntur & confundentur. *LXX. Vulg.* inveterâti sunt & claudicaverunt. *Hieron. defluent & contrahentur.*

47. *H.* & benedictus petra mea. *Omnes*, & benedictus Deus meus.

48. *H.* Deus dans ultiones mihi, & duxit populos sub me. *S.* Deus præbens ultiones mihi, & subjiciens populos sub me. *LXX. Vul.* Deus qui das vindictas mibi, & subdis populos sub me. *Hieron. Deus qui das vindictas mihi, & congregas populos sub me.*

49. *H.* erutor meus ab inimicis. *Omnes*, liberator meus de inimicis meis. *LXX. & Vulg. addunt*, iracundis.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XVII.

v. 1. Tituli versiones partim ex Eusebio in Psalmos, partim ex duobus MSS. eruimus.

v. 2. A. Σ. πέτρα μου. Cod. unus, Reg. & Eusebius.

v. 7. τοῦ ἁγίου αὐτοῦ &c. Hæc nota habetur in duobus MSS. Regiis.

v. 8. A. καὶ ἐσαλεύθη &c. Drusius.

Ibid. Σ. περιεστράφησαν &c. Eusebius.

v. 9. A. διὰ ῥύμαϐος &c. Drusius.

v. 13. ὁ Ἑβραῖος, A. Σ. O. Θ. E. ϛ'. χάλαζα καὶ ἄνθρακες πυρός. Sic unus Regius. Notandum autem est hunc versiculum olim non extitisse in versione τῶν O. sed ex Theodotionis editione adjectum fuisse. Qua de re Hieronymus ad Suniam & Fretelam: *Sed sciendum, quia de Hebraico & de Theodotionis editione in Septuaginta Interpretibus sub asterisco additum sit.*

v. 14. Σ. καὶ ὁ ὕψιστος &c. Ex duobus Regiis.

v. 17. Θ. ἐξαπ- Unus Codex.

v. 19. Σ. ἐν ἡμέρᾳ &c. Colbertinus στιχηρῶς scriptus & Drusius.

v. 20. Σ. εἰς εὐρυχωρίαν. Eusebius & Drusius.

Ibid. A. ὅτι εὐδοκήθη ἐν ἐμοί. Codex unus & Eusebius.

v. 25. Σ. τῷ ἀντιπρὸ &c. Eusebius & Agellius.

v. 26. A. O. Θ. E. μετὰ ὁσίου ὁσιωθήσῃ. Sic Regii duo: iidemque Symmachi lectionem adferunt qualem nos damus. Drusius vero sic male diviserat, *Sym.* περὶ ὄντι ὁσίως πράξεις. *Alius*, μετὰ καθ- &c.

v. 28. A. λαὸν πένητα. Σ. λαὸν πρᾶον. Sic duo MSS. & Eusebius.

v. 31. A. τέλειος. Eusebius.

Ibid. Σ. ῥῆσις τοῦ κυρίου &c. Drusius.

v. 34. οἱ λοιποὶ, ὡσεὶ ἐλάφων. Hieron. ad Sun. & Fret. *In Hebræo pluralis numerus est* CHALAIOTH; *& omnes Interpretes pluralem numerum transtulerunt.*

Ibid. A. καὶ ἐπὶ τὰ ὑψώματά &c. Drusius.

v. 36. οἱ πάντες &c. Sic duo MSS.

Ibid. A. καὶ πραότης σου &c. Sic recte Agellius. MSS. quidam habent, καὶ πραότης μου, vel καὶ πραότης μου, utrumque perperam. Cæteræ lectiones ex MSS. Hic vero versio LXX. & versio Theodotionis in unam coaluêre in hodiernis Bibliis τῶν O. ut notatur in Codice Coisliniano IX. vel X. sæculi.

v. 37. Σ. εὐρυχώρησας. Theodoretus.

v. 40. A. κάμψεις &c. Drusius.

Ibid. Ἄλλος, ὑποχείρια. Sic duo Coisliniani.

v. 44. A. διασώσεις &c. Sic quidam MSS. Coislinianus unus habet, Σ. Θ. ὁμοίως οἱ O. ῥύσῃ με ἐξ ἀντιλογιῶν. Sed hæc perplexa sunt.

v. 45. Sic Coislinianus Codex.

v. 46. Σ. ἀτιμωθήσονται &c. Reg. unus & Corder. & sic Theodoretus. Alius Reg. ἠτιμάσθησαν.

v. 47. Π. καὶ εὐλογητὸς ὁ Θεός μου. Sic duo MSS.

v. 48 Σ. ὁ Θεὸς ὁ παρέχων &c. Eusebius.

v. 49. Π. ὁ ῥυστής μου &c. Sic duo MSS.

PSALMUS XVIII.

למנצח מזמור לדוד 1. A. τῷ νικοποιῷ μελῴδημα τοῦ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιος ᾠδὴ τοῦ Δαυίδ. O. Εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τῷ Δαυίδ. Θ. Εἰς τὸ νῖκος ψαλμὸς τῷ Δαυίδ.

3. יום ליום יביע אמר ולילה ללילה יחוה־דעת Σ. O. ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ἐρεύγεται ῥῆμα, καὶ νὺξ νυκτὶ ἀναγγέλλει γνῶσιν. al. Σ. ἀναγγελεῖ.

4. אין אמר ואין דברים בלי נשמע קולם A. οὐκ γὰρ λόγοις, οὔτε ῥήματα. Σ. οὐ ῥήσεων οὐδὲ

1. HEb. *A.* Victori canticum ipsi David. *S.* Triumphale canticum ipsius David. *LXX. Vulg.* In finem. Psalmus David. *Th.* In victoriam Psalmus ipsi David. *Hieron. Victori Psalmus David.*

3. *H.* Dies diei eructabit sermonem, & nox nocti indicabit scientiam. *S. LXX. Vulg. Hieron.* Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam. *al. Sym.* indicabit.

4. *Hebr.* Non sermo, & non verba, ut non audita sit vox eorum. *A.* Neque enim sermo-

λόγοις ὧν οὐκ ἀκούονται φωναί. Ο. οὐκ εἰσὶ λαλιαὶ οὐδὲ λόγοι, ὧν οὐχὶ ἀκούονται αἱ φωναὶ αὐτῶν.

nes, neque verba. *S.* Non fermonibus, neque verbis, quorum non audiuntur voces. *LXX. Vulg.* Non funt loquelæ neque fermones, quorum non audiantur voces eorum. *Hieron. Non eft fermo, & non funt verba, quibus non audiatur vox eorum.*

בכל־הארץ יצא קום 5. Α. Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ κανὼν αὐτῶν. Σ. ἀλλ' εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ ἦχος αὐτῶν. Ο. εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν.

5. *Hebr. A.* In omnem terram exivit linea eorum. *S.* Sed in omnem terram exivit fonus eorum. *LXX. Vul. Hieron.* In omnem terram exivit fonus eorum.

לשמש שם־אהל בהם Α. τῷ ἡλίῳ ἔθετο σκήνωμα ἐν αὐτοῖς. Σ. τῷ ἡλίῳ ἔταξε σκηνὴν ἐν αὐτοῖς. Ο. ἐν τῷ ἡλίῳ ἔθετο τὸ σκήνωμα αὐτοῦ. Θ. Ε. τῷ ἡλίῳ ἔθετο σκήνωμα ἐν αὐτοῖς. ὁ Σύρος, ἐν αὐτοῖς ἔθετο τοῦ ἡλίου τὸ σκήνωμα.

Hebr. A. Th. V. Hieron. Soli pofuit tabernaculum in eis. *S.* Soli conftituit tabernaculum in eis. *LXX. Vul.* In fole pofuit tabernaculum fuum. *Syrus*, In ipfis pofuit folis tabernaculum.

לרוץ ארח 6. Οἱ πάντες, δραμεῖν ὁδόν. Ο. ÷ αὐτοῦ :

6. *Hebr. Omnes*, ad currendam viam. *LXX.* ÷ fuam :

תמימה 8. Α. τέλειος. Ο. ἄμωμος. Αλ. ἄμεμπτος. Αλ. καθαρός.

8. *Heb. A.* perfecta. *LXX. Vulg. Hieron.* immaculata. *Alius*, inculpata. *Alius*, pura.

פקודי 9. Α. δικαιώματα. Αλλος, ἀκριβάσματα. Αλλος, προστάγματα.

9. *H. Alius, Hieron.* præcepta. *LXX.* juftificationes. *Alius*, ftatuta. *Vul. juftitiæ.*

טהורה 10. Ο. ἁγνός. Αλλος, ὅσιος.

10. *H. Hieron.* mundus. *LXX.* caftus. *Alius*; *Vulg.* fanctus.

שגיאות 13. Α. ἀγνοίας. Σ. ἀγνοήματα. Ο. παραπτώματα.

13. *Hebr. Hieron.* errores. *A. S.* ignorantias. *LXX. Vulg.* delicta.

גם מזדים חשך עבדך 14. Α. Σ. καί γε ἀπὸ ὑπερηφάνων συντήρησον τὸν δοῦλόν σου. Ο. καὶ ἀπὸ ἀλλοτρίων φεῖσαι τοῦ δούλου σου.

14. *Hebr.* etiam ab infolentibus prohibe fervum tuum. *A. S.* etiam a fuperbis conferva fervum tuum. *LXX. Vul.* & ab alienis parce fervo tuo. *Hieron. a fuperbis quoque libera fervum tuum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pfalmum XVIII.

v. 1. Tituli interpretationes eruuntur ex Codice Colbertino, itemque ex Eufebio & Theodoreto.

v. 3. Σ. Ο. ἡμέρα τῇ &c. Sic unus Regius.

v. 4. Α. οὔτε τῷ λόγῳ &c. Ex uno Regio. Symmachi autem verfio ex duobus Regiis.

v. 5. Α. εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ κανὼν αὐτῶν. Sic Drufius. קו eft κανών, norma, linea. Σ ἀλλ' εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ ἦχος αὐτῶν. Videtur Symmachus legiffe קולם pro קום vel קולם Nam קול fæpe vertit ἦχος: & certe huic lectioni & interpretationi favere videtur fecunda pars verficuli, *& in fines orbis terræ verba eorum.*

Ibid. Lectiones Aquilæ, Symmachi, Theodotionis & V. Edit. ex quatuor Mff. & ex Eufebio in Pfalmos finceras damus. Syri Interpretis adfert Drufius ex Quæftionibus, quæ Juftini Martyris nomine circumferuntur.

v. 6. οἱ πάντες, δραμεῖν ὁδόν. Sic duo Codices. Vox autem, αὐτοῦ, fequens in LXX. quia in Hebræo non eft, obelo notatur, ut monet Hieronymus.

v. 8. Α. τέλειος. Unus Cod. & Eufebius.

v. 9. Αλλ. ἀκριβάσματα. Αλλ. προστάγματα. Coiflin. unus. Videtur autem prima verfio effe Aquilæ, fecunda Symmachi.

v. 10. Αλλ. ὅσιος. Coiflin.

v. 13. Α. ἀγνοίας. Drufius. Σ. ἀγνοήματα. Coifl. 1.

v. 14. Α. Σ. καί γε ἀπὸ ὑπ- &c. Hanc verfionem Symmacho tribuit Drufius. Sed Aquilæ adfcribunt Colbert. Reg. unus, Eufeb. & Corderius. Videtur effe utriufque.

PSALMUS XIX.

למנצח מזמור לדוד 1. Α. τῷ νικοποιῷ μελῴδημα τῷ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιος ᾠδὴ τοῦ Δαυίδ. Ο. εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τῷ Δαυίδ. Θ. εἰς τὸ νῖκος ψαλμὸς τῷ Δαυίδ.

1. HEbr. *A.* victori canticum ipfi David. *S.* Triumphale canticum ipfius David. *LXX. Vul.* In finem, Pfalmus David. *Th.* In victoriam, Pfalmus ipfi David. *Hieron. victori Pfalmus David.*

ישגבך 2. Ο. ὑπερασπίσαι σε. Αλλος, προστατήσαι σοι. Αλλος, σκεπάσαι σε. Αλλος, φυλάξαι σε.

2. *Hebr.* extollat te. *LXX. Vul. Hieron.* protegat te. *Alius*, patrocinetur tibi. *Alius*, tegat te. *Alius*, cuftodiat te.

עולתך ידשנה 4. Σ. τὴν διαφοράν σου πίονα

4. *Hebr.* oblationem tuam in cinerem redu-

Digitized by Google

ποιήσῃ. O. τὸ ὁλοκαύτωμά σου πιανάτω. Ἄλλοι, φαιδρυνάτω, στεατάτω.

סלה ὁ Ἑβρ. σελ. A. ἀεί. Σ. O. Θ. διάψαλμα. E. διαπαντός. ϛ. εἰς τέλος.

בגבורות ישע ימינו 7. Σ. παραδόξως. Σ. ἐν δυναστείᾳ τῆς σωτηρίας ἡ δεξιά. O. ἐν δυναστείαις ἡ σωτηρία τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ.

ואנחנו בשם־יהוה אלהינו נזכיר 8. O. ἡμεῖς δὲ ἐν ὀνόματι κυρίου θεοῦ ἡμῶν μεγαλυνθησόμεθα. Θ. ἡμεῖς δὲ ἐν ὀνόματι κυρίου θεοῦ ἡμῶν ἐπικαλεσόμεθα.

cat. *S.* oblationem tuam pinguem faciat. *LXX.* & holocaustum tuum pingue faciat. *Alii*, lætum reddat, impinguet. *Vulg. Hieron. & holocaustum tuum pingue fiat.*

Hebr. selah. *Hebr. Græc.* sel. *A. Hieron.* semper. *S. LXX. Th.* Diapsalma. *V.* perpetuo. *VI.* In finem. *Vulg. vacat.*

7. *H.* in fortitudinibus salus dexteræ ejus. *S.* inexspectate. *S.* in potentia salutis dextera. *LXX. Vulg.* in potentatibus salus dexteræ ejus. *Hieron. in fortitudine salutis dexteræ ejus.*

8. *H. Hieron.* nos autem in nomine Domini Dei nostri recordabimur. *LXX.* nos autem in nomine Domini Dei nostri magnificabimur. *Th. Vulg.* nos autem in nomine Domini Dei nostri invocabimus.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XIX.

v. 1. De Inscriptione frequenter superius actum est.

v. 2. Ἄλλος, προσαδείη σοι &c. Coislinianus. Hæ vero trium lectiones videntur esse A. S. Th. Coislinianus alius, πιελογίσονται: est forte scholion.

v. 4. Σ. καὶ πᾶν ἀναφερὰν σου πίονα ποιήσῃ. Sic unus Codex. Alter legit, πλείονα, minus recte. Reliquæ lectiones ex Drusio.

Ibid. Ἑβρ. σέλ. &c. Vide supra Psalm. 3.

v. 7. Σ. παραδόξως. Sic unus Codex. Eamdem autem vocem בגבורות Symmachus vertit Psalm. 89. 10. παρὰ προσδοκίαν eodem sensu, i. *præter exspectationem*. Coislinianus unus hoc loco habet, Σ. ἐν δυναστείᾳ τῆς σωτηρίας ἡ δεξιά. Sed præstare videtur altera lectio, παραδόξως: nisi sint duæ Symmachi versiones, ut alibi.

v. 8. Theodotionis versionem adfert Daniel Barbarus, qualis hodie in Vulgata nostra exprimitur.

PSALMUS XX.

למנצח מזמור לדוד 1. A. τῷ νικοποιῷ μελῴδημα τῷ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιος ᾠδὴ τοῦ Δαυίδ. O. εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τῷ Δαυίδ. Θ. εἰς τὸ νῖκος ψαλμὸς τῷ Δαυίδ.

ארשת 3. O. θέλησιν. Ἀλλ. δέησιν.

סלה Ἑβρ. σέλ. A. ἀεί. Σ. O. Θ. διάψαλμα. E. διηνεκῶς. ϛʹ. εἰς τέλος.

עולם ועד 5. A. Θ. E. εἰς αἰῶνα καὶ ἔτι. Σ. καὶ εἰς ἀπέραντον. O. εἰς αἰῶνα αἰῶνος.

תחדהו בשמחה את־פניך 7. Σ. χαροποιήσεις αὐτὸν ἐν εὐφροσύνῃ μετὰ τοῦ προσώπου σου. O. εὐφρανεῖς αὐτὸν ἐν χαρᾷ μετὰ τοῦ προσώπου σου.

תמצא ידך לכל־איביך ימינך תמצא שנאיך 9. Σ. καταλήψεται ἡ χείρ σου πάντας τοὺς ἐχθρούς σου, ἡ δεξιά σου εὑρήσει τοὺς μισοῦντάς σε. O. εὑρεθείη ἡ χείρ σου πᾶσι τοῖς ἐχθροῖς σου, ἡ δεξιά σου εὕροι πάντας τοὺς μισοῦντάς σε.

כי־נטו עליך רעה 12. Σ. ὅτι συνέφραξαν κατὰ σοῦ εἰς κακόν. O. ὅτι ἔκλιναν εἰς σὲ κακά. E. αἰθ' ὧν ἔκλιναν.

חשבו מזמה בל־יוכלו Σ. ἐλογίσαντο ἐννοίας ἀδυνάτους. O. ἐλογίσαντο βουλήν, ἣν οὐ μὴ δύνων-

1. Hebr. *A.* Victori canticum ipsi David. *S.* Triumphale canticum ipsius David. *LXX. Vulg.* In finem, Psalmus David. *Th.* In victoriam, Psalmus ipsi David. *Hieron. Victori Psalmus David.*

3. *H.* prolationem. *LXX. Vul. Hieron.* voluntate. *Al.* supplicatione.

Heb. selah. *Hebr. Græc.* sel. *A. Hieron.* semper. *S. LXX. Th.* diapsalma. *V.* perpetuo. *VI.* in finem.

5. *H.* sæculum & in perpetuum. *A. Th. V.* in æternum & ultra.. *S.* & in infinitum. *LXX. Vulg.* in sæculum sæculi. *Hieron. In sæculum & in æternum.*

7. *H.* lætificabis eum in gaudio cum faciebus tuis. *S. LXX. Vulg.* lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo. *Hieron. & hilarabis eum lætitiâ apud vultum tuum.*

9. *H. Hieron.* Inveniet manus tua omnes inimicos tuos: dextera tua inveniet odientes te: *S.* comprehendet manus tua omnes inimicos tuos, dextera tua inveniet odientes te. *LXX. Vulg.* Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis: dextera tua inveniat omnes qui te oderunt.

12. *H. Hieron.* quoniam inclinaverunt super te malum. *S.* quoniam obstruxerunt contra te in malum. *LXX. Vulg.* quoniam declinaverunt in te mala. *V.* pro eo quod declinaverunt.

H. cogitaverunt cogitationem, non potuerunt. *S.* cogitaverunt cogitationes impossibiles. *LXX.* cogitaverunt consilium, quod non pote-

ται στῆσαι.

runt stabilire. *Vul. cogitaverunt consilia quæ non potuerunt stabilire. Hieron. cogitaverunt scelus, quod non potuerunt.*

13 כי תשיתמו שכם במיתריך תכונן על־פניהם A. ὅτι θήσεις αὐτοὺς ὦμον ἐν τοῖς κάλοις σου ἑδράσεις ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν. Σ. ὅτι τάξεις (al. θήσεις,) αὐτοὺς ἀποστρόφους, τοῖς περιλειπομένοις σου ἑδράσεις κατὰ πρόσωπον αὐτῶν. O. ὅτι θήσεις αὐτοὺς νῶτον, ἐν τοῖς περιλοίποις σου ἑτοιμάσεις τὸ πρόσωπον αὐτῶν.

13. *H.* Quoniam pones eos in humerum: in funibus tuis præparabis super facies eorum. *A.* Quoniam pones eos humerum, in funibus tuis firmabis super faciem eorum. *S.* Quoniam statues eos aversos, residuis tuis firmabis ad faciem eorum. *LXX, Vulg.* Quoniam pones eos dorsum: in reliquiis tuis præparabis vultum eorum. *Hieron. Quoniam pones eos humerum: funes tuos firmabis contra facies eorum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XX.

v. 1. De Titulo sæpe actum est.

v. 3. O. θέλησιν. Ἀλλ. δέησιν. Prior lectio olim in Bibliis posita, mutata fuit in δέησιν ex altero Exemplari.

v. 5. Sic ex Mss. & Drusio.

v. 7. Σ. χαροποιήσεις &c. Sic Mss. Sed Theodoretus & Corder. legunt, παρὰ τῷ προσώπῳ σου. Drusius, παρὰ τοῦ προσώπου σου.

v. 9. Σ. καταλήψεται &c. Sic Theodoretus, duo Mss. & Drusius. Unus Codex habet, πάντας τοὺς μισοῦντάς σε.

v. 11. Σ. ὅτι συνέφραξαν &c. Sic omnes Mss. Drusius item habet, sed sine Interpretis nomine. Agellius ad Psalm. 53. legit, συνεφράξατο.

Ibid. Σ. ἐλογίσατο &c. Sic Theodoretus, omnes Mss. & Corder.

v. 13. Ita Mss. nostri. Aquilæ plenam lectionem exhibet Coislinianus unus. Ad Symmachum vero Codex Colbert. στιχηρῶς scriptus habet θήσεις pro τάξεις. & sic etiam Theodoretus.

PSALMUS XXI.

למנצח על־אילת השחר מזמור לדוד 1. A. τῷ νικοποιῷ ὑπὲρ τῆς ἐλάφου τῆς ὀρθρινῆς μελῴδημα τῷ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιος ὑπὲρ τῆς ἀντιλήψεως τῆς ἑωθινῆς, ᾠδὴ τοῦ Δαυίδ. O. εἰς τὸ τέλος, ὑπὲρ τῆς ἀντιλήψεως τῆς ἑωθινῆς, ψαλμὸς τῷ Δαυίδ.

1. HEbr. Victori super cervam auroræ, canticum ipsi David. *A.* Victori, super cervam matutinam canticum ipsi David. *S.* Triumphale pro susceptione matutina, canticum ipsius David. *LXX. Vulg.* In finem, pro susceptione matutina, Psalmus David. *Hieron. Victori pro servo matutino, canticum David.*

אלי אלי 2. A. ἰσχυρέ μου, ἰσχυρέ μου. Σ. O. Θ. ὁ θεός μου, ὁ θεός μου.

2. *Hebr. S. LXX. Th. Hieron.* Deus meus, Deus meus. *A.* fortis mi, fortis mi. *Vul. Deus Deus meus.*

Πρόσχες μοι, οὐ πρόσκειται ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ, ἀλλ' ἐν μόνοις O.

Attende mihi. *Vulg. respice in me. Non exstat in Hebraico, sed in solis LXX.*

למה עזבתני A. O. ἱνατί ἐγκατέλιπές με;

Hebr. ut quid dereliquisti me? *A. LXX. Vulg.* quare me dereliquisti?

רחוק מישועתי דברי שאגתי A. μακρὰν ἀπὸ τῆς σωτηρίας μου οἱ λόγοι τοῦ βρυχήματός μου. Σ. ἀφεστήκασι μακρὰν ἀπὸ τῆς σωτηρίας μου οἱ λόγοι τῶν ὀδυρμῶν μου. O. μακρὰν ἀπὸ τῆς σωτηρίας μου οἱ λόγοι τῶν παραπτωμάτων μου. Θ. E. μακρὰν ἀπὸ τῆς σωτηρίας μου οἱ λόγοι τῆς βοήσεώς μου. ς'. μακρὰν ἀπὸ τῆς σωτηρίας μου οἱ λόγοι τῶν δεήσεών μου.

Hebr. A. Hieron. longe a salute mea verba rugitus mei. *S.* longe a salute mea verba gemituum meorum. *LXX, Vulg.* longe a salute mea verba delictorum meorum. *Th. V.* longe a salute mea verba clamoris mei. *VI.* longe a salute mea verba supplicationum mearum.

אלהי אקרא יומם ולא תענה 3. A. Σ. ὁ θεός μου βοήσω ἡμέρας, καὶ οὐκ ἐπακούσῃ. O. ὁ θεός μου κεκράξομαι ἡμέρας πρός σε, καὶ οὐκ εἰσακούσῃ.

3. *Hebr.* Deus meus clamabo interdiu, & non respondebis. *A. S.* Deus meus clamabo die, & non exaudies. *LXX.* Deus meus clamabo interdiu ad te, & non exaudies. *Vulg. Hieron. Deus meus clamabo per diem, & non exaudies.*

ולילה ולא־דומיה לי A. καὶ νυκτὸς, καὶ οὐκ ἔστι σιγή. Σ. Θ. καὶ νυκτὸς, καὶ οὐ σιγή μοι. O. καὶ νυκτὸς, καὶ οὐκ εἰς ἄνοιαν ἐμοί. E. σιωπή. Ἄλλος, οὐκ εἰς ἀφροσύνην.

H. A. & nocte, & non est silentium mihi. *S. Th. Hier.* & nocte, nec est silentium mihi. *LXX.* & nocte, & non ad stultitiam mihi. *V.* silentium. *Alius*, non ad stultitiam. *Vul. & nocte, & non ad insipientiam mihi.*

קדוש 4. Σ. ἐν ἁγίοις. Ο. ἐν ἁγίῳ.

תהלות Α. Σ. Θ. ὕμνος. Ο. ἔπαινος.

אבירי בשן כתרוני 13. Α. δαμάλαιοι ταῦροι πίονες περιέσχον με. al. ταῦροι λιπαροὶ περιέσχον με. al. δυνάσται Βασὰν διεδηματίσαντό με. Σ. ταῦροι σιτιστοὶ περιέσχον με. Ο. ταῦροι πίονες περιέσχον με. Θ. δυνάσται Βασὰν διεδηματίσαντό με.

אריה טרף ושאג 14. Α. ὡς λέων ἁλίσκων καὶ βρυχώμενος. Σ. ὡς λέων ὁ θηρεύων βρυχώμενος, Ο. ὡς λέων ὁ ἁρπάζων καὶ ὠρυόμενος.

נשפכתי 15. ἐξεχύθην, μετὰ τοῦ ν κεῖται ἐν τῷ Ἑξαπλῷ παρὰ πᾶσιν· οὕτω δὲ καὶ Ἀπολινάριος καὶ Εὐσέβιος γράφει.

כי סבבוני כלבים 17. Α. Σ. ὅτι ἐκύκλωσάν με θηραταί. Ο. Θ. ὅτι ἐκύκλωσάν με κύνες. al. Θ. κυνηγέται.

כארי Α. ᾔσχυναν. Ο. ὤρυξαν.

יחידתי 21. Α. μοναχήν. Σ. μονότητα. Ο. μονογενῆ.

ולא שקץ 24. Ο. οὐδὲ προσώχθισε. Ἄλλος, οὐκ ἀπεβδελύξατο.

וישבעו 26. Σ. κορεσθήσονται. Ο. ἐμπλησθήσονται.

כל־משפחות גוים 28. Α. Σ. πᾶσαι αἱ συγγένειαι τῶν ἐθνῶν. Ο. πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῶν ἐθνῶν.

כל־דשני־ארץ 30. Α. Σ. πάντες οἱ λιπαροὶ τῆς γῆς. Ο. πάντες οἱ πίονες τῆς γῆς.

לפניו יכרעו כל־יורדי עפר Α. Εἰς πρόσωπον αὐτοῦ κάμψουσι πάντες οἱ καταβαίνοντες εἰς χοῦν. Σ. ἔμπροσθεν αὐτοῦ ὀκλάσουσι πάντες οἱ καταβαίνοντες εἰς κόνιν. Ο. ἐνώπιον αὐτοῦ προσπεσοῦνται πάντες οἱ καταβαίνοντες εἰς τὴν γῆν.

ונפשו לא חיה זרע יעבדנו 31. Α. αὐτῷ ζῇ. Σ. οὗ ἡ ψυχὴ ζήσει, σπέρμα δὲ λατρεύσει αὐτῷ. Ο. καὶ ἡ ψυχή μου αὐτῷ ζῇ, καὶ τὸ σπέρμα μου δουλεύσει αὐτῷ. Θ. καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ζῇ. Ε. ς'. Ζ. ἡ ψυχή μου.

יספר לאדני Σ. ἀναγραφήσεται ἐν βιβλίῳ τῷ κυρίῳ. Ο. ἀναγγελήσεται τῷ κυρίῳ.

כי עשה 32. Α. ὅτι ἐποίησε. Ο. ὃν ἐποίησεν ὁ κύριος.

4. *Hebr.* ſanctus. *S.* in ſanctis. *LXX. Vulg.* in ſancto. *Hieron. ſancte.*

Heb. laudes. *A. S. Th.* hymnus. *LXX. Vulg. Hieron.* laus.

13. *Hebr.* robuſti Baſan circumdederunt me. *A.* buculi, *al.* tauri pingues circumdederunt me. *Al. & Th.* potentes Baſan traduxerunt me. *S.* tauri ſaginati circumdederunt me *LXX. Vul.* tauri pingues obſederunt me. *Hieron. tauri pingues vallarunt me.*

14. *Heb.* leo rapiens & rugiens. *A. LXX. Vul.* ſicut leo rapiens & rugiens. *S.* ſicut leo venans rugiens. *Hieron. quaſi leo rapiens & rugiens.*

15. *Hebr. & Omnes*, effuſus ſum. ἐξεχύθην *cum* ν *jacet in Hexaplo apud omnes: ſimiliterque ſcribunt Apolinarius & Euſebius.*

17. *Heb. LXX. Th. Vulg.* Quoniam circumdederunt me canes. *al. Th.* venatores. *A. S.* Quoniam circumdederunt me venatores. *Hieron. circumdederunt me venatores.*

Heb. quaſi leo. *A.* pudore affecerunt. *LXX. Vulg.* foderunt. *Hieron fixerunt.*

21. *Heb. Vulg.* unicam meam. *A. Hieron.* ſolitariam. *S.* unitatem. *LXX.* unigenitam.

24. *Heb. Alius*, neque abominatus eſt. *LXX.* neque offenſus eſt. *Vulg. neque deſpexit. Hieron. neque contemſit.*

26. *Hebr. S. Vulg. Hieron.* & ſaturabuntur. *LXX.* implebuntur.

28. *Heb. LXX. Vul.* univerſæ familiæ gentium. *A. S. Hieron.* univerſæ cognationes gentium.

30. *Heb. A. S. LXX. Vulg. Hieron.* omnes pingues terræ.

Heb. ad facies ejus curvabunt ſe omnes deſcendentes pulverem. *A.* in faciem ejus curvabunt ſe omnes deſcendentes in pulverem. *S.* in conſpectu ejus procumbent omnes deſcendentes in pulverem. *LXX. Vulg.* in conſpectu ejus cadent omnes qui deſcendunt in terram. *Hieron. ante faciem ejus curvabunt genu univerſi qui deſcendunt in pulverem.*

31. *Hebr.* & animam ſuam non vivificabit, ſemen ſerviet ei. *A.* illi vivit. *S.* cujus anima vivet, ſemen autem ſerviet ipſi. *LXX.* & anima mea illi vivit; & ſemen meum ſerviet ipſi. *Th.* & anima ejus vivit. *V. VI. VII.* & anima mea. *Vulg. & anima mea illi vivet, & ſemen meum ſerviet ipſi. Hieron. & anima ejus non vivet: ſemen ſerviet ei.*

Heb. Hieron. narrabitur Domino. *S.* deſcribetur in libro Domino. *LXX. Vulg.* annuntiabitur Domino.

32. *Heb. A.* quia fecit. *LXX. Vul.* quem fecit Dominus. *Hieron. quem fecit.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XXI.

v. 1. Sic Tituli lectiones ex Mss. eruimus. Agellius ad Symmachum habet, ὑπὲρ τῆς βοηθείας τῆς ὀρθρινῆς.

v. 2. A. ἰσχυρέ μου, ἰσχυρέ μου &c. Sic Mss. & Eusebius in Demonstr. Evang. Priorem lectionem Drusius Symmacho tribuit, sed mendose.

Ibid. προσέχε &c. Hanc notam eruimus ex duobus Manuscriptis.

Ibid. A. O. ἱνατί ἐγκατέλιπές με. Sic Drusius ex Eusebio de Demonstr. Evang.

Ibid. A. μακρὰν &c. Has omnes lectiones ex Mss. nostris & ex Drusio excerpsimus. Corder. ad Aquilam habet, τῆς βραχύτητός μου, perperam. In hunc locum Theodoretus hæc dicit: ἰστέον ὡς τῶν παραπτωμάτων οὐδεὶς τῶν ἄλλων ἑρμηνευτῶν ἐμνημόνευσεν· ἀλλ' ὁ μὲν Ἀκύλας βρυχήματός μου· ὁ δὲ Σύμ. ὀδυρμῶν μου· ὁ δὲ Θεοδ. βοήσεως μου. id est, *Sciendum est nullum aliorum Interpretum* delictorum *mentionem fecisse; sed Aquilam habere*, rugitus mei; *Symmachum*, gemituum meorum; *Theodotionem*, clamoris mei.

v. 3. A. Σ. ὁ Θεός μου &c. Sic in Codice Demonstr. Evang. Eusebii.

Ibid. A. καὶ νυκτὸς καὶ οὐκ ἔστι σιγή. Drusius. Addendum autem, μοι. Martianæus noster legit, καὶ νυκτὸς καὶ οὐ σιγήσεις. Symmachi & Theodotionis easdem habet ipse Martianæus. Alius, οὐκ εἰς ἀφροσύνην. Duo Coisliniani.

v. 4. Σ. ἐν ἁγίοις. Drusius.

Ibid. A. Σ. Θ. ὕμνος. Idem.

v. 13. Hasce varias Aquilæ lectiones exhibent Mss. nostri. Prima ut jacet non videtur Aquilæ esse posse; non enim unam vocem אבירי tribus ipse vocibus transtulerit, διεμαλάξαμεν ταῦροι πίονες, qui numquam παραφραστικῶς vertere solet. Secunda lectio sincerior videtur; tertia lectio in duobus Exemplaribus Aquilæ tribuitur, in aliis Theodotioni. Lectionem Symmachi sic habent duo Mss.

v. 14. A. ὡς λέων &c. Has Aquilæ & Symm. lectiones habent Colbert. & Eusebius.

v. 15. ἐξεχύθην &c. Hanc notam mutuamur ex Codice Regio antiquissimo: legi tamen debet ἐξεχύθην.

v. 17. Sic Martianæus, qui ad Θ. habet αὐνὲς. Drusius vero, A. Θ. ἐκυνηγέτης.

Ibid. A. ᾔσχυναν. Drusius.

v. 21. A. μοναχήν, Σ. μονότητα. Drusius.

v. 24. Ἀλλ. οὐκ ἀπεδοκίμασεν. Colbert.

v. 26. Σ. παρεδόθησαν. Eusebius.

v. 28. A. Σ. πᾶσαι &c. Idem Euseb. & Colbertinus.

v. 30. A. Σ. πάντες οἱ λιπ- Colbertinus.

Ibid. A. εἰς πρόσωπον &c. Aquilæ & Symmachi lectiones sic plenas habent Colbertinus & Eusebius.

v. 31. Lectiones A. Σ. Θ. &c. habent Colbertinus & Drusius; Symmachi tantum Eusebius.

Ibid. Σ. ἀναγγελθήσεται &c. Eusebius & Drusius.

v. 32. A. ὅτι ἐποίησε. Drusius.

PSALMUS XXII.

מזמור לדוד 1. A. μελῴδημα τῷ Δαυίδ. Σ. ᾠδὴ τῷ Δαυίδ. O. Θ. ψαλμὸς τῷ Δαυίδ.

בנאות דשא ירביצני 2. A. Σ. ἐν ὡραιότητι πόας κατεσκήνωσέ με. O. Εἰς τόπον χλόης ἐκεῖ με κατεσκήνωσε.

ינהלני Σ. ἀνεκτήσατό με. O. ἐξέθρεψέ με.

במעגלי 3. Σ. δι' ἀτραπῶν. O. ἐπὶ τρίβους.

כוסי רויה אך טוב 5. A. Θ. ποτήριόν μου μεθύσκον. Σ. καὶ τὸ ποτήριόν σου μεθύσκον με διόλου ἀγαθόν. O. ς'. καὶ τὸ ποτήριόν σου μεθύσκον ὡς κράτιστον. E. καὶ ποτήριόν μου μεθύσκον.

ושבתי 6. Σ. ἡ κατοίκησίς μου. O. τὸ κατοικεῖν με.

לארך ימים Σ. Εἰς μῆκος χρόνου. O. Εἰς μακρότητα ἡμερῶν.

1. HEbr. *A. S.* Canticum ipsi David. *LXX. Th.* Psalmus ipsi David. *Vul. Hieron. Psalmus David.*

2. *Heb.* in tuguriis germinis faciet accubare me. *A. S.* in pulchritudine herbæ habitare fecit me. *LXX. Vulg.* in loco pascuæ ibi me collocavit. *Hieron. in pascuis herbarum acclinavit me.*

Heb. ducet me. *S.* restauravit me. *LXX. Vulg.* educavit me. *Hieron. enutrivit me.*

3. *Heb.* in orbitis. *S. Hieron.* per semitas. *LXX. Vulg.* super semitas.

5. *Hebr.* calix meus inebrians. Verumtamen bonum. *A. Th.* calix meus inebrians. *S.* & calix tuus inebrians me omnino bonus. *LXX. VI.* & calix tuus inebrians quam optimus. *V.* & calix meus inebrians. *Vul. & calix meus inebrians quam præclarus est! Hieron. & calix meus inebrians. Sed & benignitas.*

6. *H.* & revertar. *S.* habitatio mea. *LXX. Vulg.* ut inhabitem. *Hieron. & habitabo.*

H. LXX. Vulg. In longitudinem dierum. *S.* in diuturnitatem temporis. *Hieron. in longitudine dierum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XXII.

v. 1. De Titulo sæpe.

v. 2. A. Σ. ἐν ὡραιότητι πόας. Drusius.

v. 3. Σ. ἀνεκτήσατό με. Drusius.

Ibid. Σ. δι' ἀτραπῶν. Idem.

v. 5. A. ποτήριον &c. Has lectiones mutuamur ex Colbertino & ex Martianæi Editione.

v. 6. Σ. ἡ κατοίκησίς μου. Drusius.

Ibid. Σ. εἰς μῆκος χρόνου. Eusebius & Colbertinus.

Digitized by Google

PSALMUS XXIII.

לדוד מזמור 1. A. τοῦ Δαυὶδ μελῴδημα. Σ. τοῦ Δαυὶδ ᾠδή. O. ψαλμὸς τοῦ Δαυὶδ τῆς μιᾶς σαββάτου. ἐν ἐνίοις ἀντιγράφοις εὗρον, τῆς μιᾶς τῶν σαββάτων· ἐν δὲ τοῦ ἑξαπλῷ τοῦτο οὐ πρόσκειται.

כי־הוא על־ימים יסדה ועל־נהרות יכוננה 2. Σ. οὗτος ἐπὶ θαλάσσας ἐθεμελίωσεν αὐτὴν, καὶ σὺν ποταμοῖς ἥδρασεν αὐτήν. A. ἥδρασεν. O. αὐτὸς ἐπὶ θαλασσῶν ἐθεμελίωσεν αὐτὴν, καὶ ἐπὶ ποταμῶν ἡτοίμασεν αὐτήν.

במקום קדשו 3. A. ἐν τόπῳ ἁγιάσματος αὐτοῦ. O. ἐν τόπῳ ἁγίῳ αὐτοῦ.

פניך יעקב 6. A. Σ. E. ς'. πρόσωπόν σου Ἰακώβ. O. τὸ πρόσωπον τοῦ θεοῦ Ἰακώβ.

שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם 7. A. ἄρατε πύλαι κεφαλὰς ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε ἀνοίγματα αἰώνια. Σ. μετάβατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, ὑψωθήτωσαν δὲ αἱ πύλαι αἰώνιοι. O. ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι.

1. Hebr. Davidi Psalmus. *A. S.* ipsi David canticum. *LXX.* Psalmus ipsi David prima sabbati. *Vulg. Prima sabbati Psalmus David. Hieron. Psalmus David. In quibusdam Exemplaribus inveni, prima sabbatorum. At in Hexaplo id non exstat.*

2. *H.* Quia ipse super maria fundavit eam, & super flumina præparavit eam. *S.* Hic super maria fundavit eam, & cum fluminibus firmavit eam. *LXX. Vulg. Hieron.* ipse super maria fundavit eum, & super flumina præparavit eum.

3. *H.* in loco sanctitatis ejus. *A.* in loco sanctificationis ejus. *LXX. Vulg. Hieron.* in loco sancto ejus.

6. *H.* facies tuas Jacob. *A. S. V. VI. Hieron.* faciem tuam Jacob. *LXX. Vulg.* faciem Dei Jacob.

7. *H.* Elevate portæ capita vestra, & elevate vos fores sæculi. *A.* Elevate portæ capita vestra, & elevamini apertiones æternæ. *S.* Transire facite portas principes vestras, extollantur vero portæ æternæ. *LXX. Vulg.* Attollite portas principes vestras, & elevamini portæ æternales. *Hieron. Levate portæ capita vestra, & elevamini januæ sempiternæ.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum. XXIII.

Notam in Titulum mutuamur ex Codice Regio antiquissimo.

v. 2. Σ. οὗτος ἐπὶ θαλάσσας &c. Drusius. Apud Corderium autem, A ἥδρασεν.

v. 3. A. ἐν τόπῳ ἁγιάσματος αὐτοῦ. Unus Codex & Drusius.

v. 6. A. Σ. E. ς'. πρόσωπον &c. Drusius.

Versûs item 7. lectiones adfert idem Drusius.

PSALMUS XXIV.

לדוד 1. O. ψαλμὸς τοῦ Δαυίδ. Παρὰ τοῖς λοιποῖς ἑρμηνευταῖς, ψαλμὸς τοῦ Δαυίδ.

קויך לא יבשו 3. A. οἱ προσδοκῶντές σε οὐ μὴ καταισχυνθῶσι. O. οἱ ὑπομένοντές σε οὐ μὴ καταισχυνθῶσι.

יבשו הבוגדים A. Σ. Θ. E. αἰσχυνθήτωσαν οἱ ἀποστατοῦντες, (al. οἱ ἀπιστοῦντες.) O. αἰσχυνθήτωσαν οἱ ἀνομοῦντες.

ארחותיך למדני 4. Σ. καὶ τὰς πορείας σου δίδαξόν με. O. καὶ τὰς τρίβους σου δίδαξόν με.

אותך קויתי כל־היום 5. Σ. σὲ ἀναμένω ὅλην τὴν ἡμέραν. O. σὲ ὑπέμεινα ὅλην τὴν ἡμέραν.

ופשעי אל־תזכר 7. A. καὶ ἀθεσιῶν μου μὴ μνησθῇς. Σ. καὶ πλημμελημάτων μου μὴ μνησθῇς.

1. Hebr. Davidi. *LXX.* Psalmus ipsi David. *Apud reliquos Interpretes*, Psalmus Davidis. *Vulg. In finem, Psalmus David. Hieron. Psalmus David.*

3. *H.* expectantes te pudore non afficientur. *A.* qui expectant te non confundentur. *LXX. Vul.* qui sustinent te non confundentur. *Hieron. qui sperant in te non confundentur.*

H. pudore afficientur prævaricantes. *A. S. Th. V.* confundantur deficientes. *LXX.* confundantur iniqua agentes. *Vulg. confundantur omnes iniqua agentes. Hieron. confundantur qui iniqua gerunt.*

4. *Hebr. Hieron.* semitas tuas doce me. *S.* & gressus tuos doce me. *LXX. Vul.* & semitas tuas edoce me.

5. *H.* te expectavi omni die. *S.* te expecto totam diem. *LXX. Vulg.* te sustinui tota die. *Hieron. te expectavi tota die.*

7. *H.* & prævaricationum mearum ne memineris. *A.* & transgressionum mearum ne memineris. *S.* & delictorum meorum ne me-

O. καὶ ἀγνοίας μου μὴ μνησθῇς.

על־כן יורה חטאים בדרך 8. A. διὰ τοῦτο φωτίσει ἁμαρτωλοὺς ἐν ὁδῷ. Σ. διὰ τοῦτο ὑποδείξει ἁμαρτάνουσιν ὁδόν. O. διὰ τοῦτο νομοθετήσει ἁμαρτάνοντας ἐν ὁδῷ.

דרכו 9. A. Σ. ὁδὸν ἑαυτοῦ. O. ὁδοὺς αὐτοῦ.

יורנו בדרך יבחר 12. A. φωτίσει αὐτὸν ἐν ὁδῷ ᾗ ἐκλέξεται. Σ. ᾧ ὑποδείξει ὁδὸν ἣν ἐπιλέγεται. O. νομοθετήσει αὐτῷ ἐν ὁδῷ ᾗ ᾑρετίσατο.

סוד יהוה ליראיו 14. A. ἀπόρρητον κυρίου τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. Σ. ὁμιλία κυρίου τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. O. κραταίωμα κύριος τῶν φοβουμένων αὐτόν. Θ. E. μυστήριον κυρίου τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. ς'. κραταίωμα κύριος τῶν φοβουμένων αὐτόν.

ובריתו להודיעם A. καὶ τὴν συνθήκην αὐτοῦ γνωρίσει (l. γνωρίσαι) αὐτοῖς. Σ. Θ. καὶ τὴν συνθήκην αὐτοῦ δηλώσει αὐτοῖς. O. καὶ ἡ διαθήκη αὐτοῦ τοῦ δηλῶσαι αὐτοῖς.

יחיד 16. A. μοναχός. Σ. μόνος. O. μονογενής.

אני A. Θ. ἐγώ. Σ. ἐγώ εἰμι. O. εἰμὶ ἐγώ.

הרחיבו 17. Σ. πλατεῖαι. O. Θ. ἐπληθύνθησαν.

ממצוקותי A. ἐκ τῶν συνοχῶν μου. O. ἐκ τῶν ἀναγκῶν μου.

mineris. *LXX. Vulg.* & ignorantias meas ne memineris. *Hieron. & scelerum meorum ne memineris.*

8. *Heb. Hieron.* propterea docebit peccatores in via. *A.* propterea illuminabit peccatores in via. *S.* propterea docebit peccantes in via. *LXX. Vul.* propter hoc legem dabit delinquentibus in via.

9. *Heb. A. S. Hieron.* viam suam. *LXX. Vulg.* vias suas.

12. *Hebr.* docebit eum in via, eligat. *A.* illuminabit eum in via quam eliget. *S.* cui ostendet viam quam eligat. *LXX.* legem statuet ei in via quam elegit. *Vulg. legem statuit ei in via quam elegit. Hieron. quem docebit in via quam elegit.*

14. *Heb. A. Hieron.* secretum Domini timentibus eum. *S.* colloquium Domini timentibus eum. *LXX. Vulg.* firmamentum est Dominus timentibus eum. *Th. V.* Mysterium Domini timentibus eum. *VI.* firmamentum Dominus timentium se.

Hebr. & pactum suum ad docendum eos. *A.* & fœdus suum notum faciet eis. *S. Th.* & fœdus suum declarabit eis. *LXX. Vulg.* & testamentum ipsius ut manifestetur illis. *Hieron. & pactum suum ostendet eis.*

16. *H. Vulg.* unicus. *A.* solitarius. *S. Hieron.* solus. *LXX.* unigenitus.

H. A. Th. ego. *S.* ego sum. *LXX. Vul. Hieron.* sum ego.

17. *Heb.* dilatatæ sunt. *S.* latæ. *LXX. Th. Vul. Hieron.* multiplicatæ sunt.

Hebr. a coarctationibus meis. *A. Hieron.* de angustiis meis. *LXX. Vulg.* de necessitatibus meis.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XXIV.

v. 1. Sic habet Eusebius in Psalmos.

v. 3. A. οἱ προσδοκ– Sic unus Codex.

Ibid. A. Σ. Θ. E. αἰσχυνθήτωσαν οἱ ἀποστατοῦντες. Sic Euseb. Colbertinus & Drusius. Corderius vero legit, ἀπιστοῦντες, i. *non credentes, increduli.* Agellius, ἀθετοῦντες, *improbantes, aspernantes.*

v. 4. Σ. καὶ τὰς πορείας &c. Colbertinus & Eusebius.

v. 5. Σ. σὲ ἀναμένω &c. Colbertinus.

v. 7. A. καὶ ἀθεσιῶν μου &c. Ex Drusio & altero Exemplari.

v. 8. A. διὰ τοῦτο φωτίσει &c. Aquilæ & Symmachi lectiones ex Colbertino & Reg. uno.

v. 9. A. Σ. ὁδὸν ἑαυτοῦ. Ex Colbertino, Eusebio & Corderio.

v. 12. Lectiones Aquilæ & Symmachi ex Drusio.

v. 14. Ita nomina Interpretum distinguuntur in Colbertino Codice. Ad VI. Editionem Corderius legit κραταίωμα κυρίου: ad Symmachum vero Colbertinus στιχηρῶς scriptus, Regius unus & Theodoretus, μυστήριον κυρίου. Sed alii ὁμιλία κυρίου, atque ita legit Daniel Barbarus, qui sic habet: *Aquila arcanum Domini vertit; Symmachus, colloquium Domini; Theodotio & Quinta Editio, secretum Domini.* Ita ille ex Eusebio; qui sic habet item in Editione nostra: quæ lectio confirmatur etiam ex aliis locis, ubi Symmachus vocem Hebraïcam סוד vertit ὁμιλία. Sic Psalm. 54. 15. & Job. 15. 8.

Ibid. A. καὶ τὴν συνθ. &c. Drusius. Symmachi vero lectionem habent Corder. & Coislin. unus. Coislinianos alios ad vocem αὐτοῖς; habet A. Σ. E. αὐτοῖς. Θ. B. αὐτόν. Quid autem sibi velit illud B. ignoramus.

v. 16. A. μοναχός. Σ. μόνος. Drusius.

Ibid. A. Θ. ἐγὼ &c. Drusius.

v. 17. Σ. πλατεῖαι &c. Idem.

Ibid. Σ. ἐκ τῶν συνοχῶν. Colbertinus unus & Drusius. Sed Colbertinus alter στιχηρῶς scriptus, ἐκ τῶν συνοχῶν, ut & Coislinianus unus.

Digitized by Google

PSALMUS XXV.

שפטני 1. A. Σ. O. Θ. κρῖνόν με.

בתמי A. ἐν ἁπλότητί μου. Σ. ἐν ἀμωμότητί μου. O. ἐν ἀκακίᾳ μου.

לא אמעד A. οὐκ ἀτονήσω. Σ. οὐ περιτραπήσομαι. O. ς'. οὐ μὴ σαλευθῶ.

בנקיון 6. A. ἐν ἀθῳότητι. O. ἐν ἀθῴοις.

את־מזבח Σ. τὸ ἀνάκτορον. O. θυσιαστήριον.

עם אנשי דמים 9. Σ. μετὰ ἀνδρῶν μιαιφόνων. O. μετὰ ἀνδρῶν αἱμάτων.

במישור 12. Σ. ἐν ὁμαλῷ. O. ἐν εὐθύτητι.

1. Hebr. A. S. LXX. Th. Vulg. Hieron. judica me.

Heb. in perfectione mea. A. Hieron. in simplicitate mea. S. in puritate mea. LXX. Vulg. in innocentia mea.

Heb. non vacillabo. A. Hieron. non deficiam. S. non evertar. LXX. VI. non commovebor. *Vulg. non infirmabor.*

6. Heb. in munditia. A. Hieron. in innocentia. LXX. Vul. inter innocentes.

Hebr. LXX. Vulg. Hieron. altare. S. templi adytum.

9. Hebr. LXX. Vulg. Hieron. cum viris sanguinum. S. cum viris sanguinariis.

12. Hebr. in rectitudine. S. in plano. LXX. Vul. in directo. *Hieron. in recto.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XXV.

V. 1. A. Σ. O. Θ. κρῖνόν με. Sic Drusius, itemque Coislinianus, & Colbertinus στιχηρῶς scriptus, qui hanc notam habet: ἐν τῷ ἑξαπλῷ καὶ τοῖς O. καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν ἑρμηνευταῖς, κρῖνόν με, κεῖται. id est, *in Hexaplo & in LXX. necnon apud reliquos omnes Interpretes legitur, κρῖνόν με.*

Ibid. A. ἐν ἁπλότητί μου. Σ. ἐν ἀμωμ— Drusius & Coislinianus unus.

Ibid. A. οὐκ ἀτον— &c. Idem.

V. 6. A. ἐν ἀθῳότ— Drusius.

Ibid. Σ. ἀνάκτορον. Reg. unus & Coislinianus. Interpres Theodoreti vertit *palatium.*

V. 9. Σ. μετ' ἀνδρ— Regius unus & Coislinianus ex Theodoreto.

V. 12. Σ. ἐν ὁμαλῷ. Drusius.

PSALMUS XXVI.

לדוד 1. O. τοῦ Δαυίδ, πρὸ τοῦ χρισθῆναι. Τοῦτο τὸ ἐν τῷ ἑξαπλῷ τὴν ἐπιγραφὴν οὐχ εὗρον· ἀλλ' ἐν ἐνίοις ἀντιγράφοις.

בקרב עלי מרעים לאכל את־בשרי 2. Σ. ἐν τῷ ἐγγίζειν ἐπ' ἐμὲ κακούργους εἰς τὸ καταφαγεῖν τὰς σάρκας μου. O. ἐν τῷ ἐγγίζειν ἐπ' ἐμὲ κακοῦντας, τοῦ φαγεῖν τὰς σάρκας μου.

מחנה 3. Σ. πόλεμος ἐμπαράσκευος. O. παρεμβολή. Ἀλλ. στρατόπεδον, παράταξις.

בנעם 4. Σ. τὸ κάλλος. O. τὴν τερπνότητα.

ירום ראשי 6. A. ὑψωθήσεται ἡ κεφαλή μου. O. ὕψωσε τὴν κεφαλήν μου.

ירום ראשי על איבי סביבותי A. ὑψωθήσεται ἡ κεφαλή μου ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς μου τοὺς κύκλῳ μου. Οἱ λοιποί, ὑψώσει τὴν κεφαλήν μου ἐπ' ἐχθρούς μου τοὺς κύκλῳ μου. O. ὕψωσε τὴν κεφαλήν μου ἐπ' ἐχθρούς μου. ἐκύκλωσα.

1. Hebr. Davidi. LXX. ipsius David priusquam liniretur. *Vulg. Psalmus David priusquam liniretur. Hieron. David. Hanc inscriptionem in Hexaplo non inveni, sed in quibusdam Exemplaribus.*

2. Hebr. in appropinquando super me maligni ad edendam carnem meam. S. cum appropinquarent super me maligni ad devorandas carnes meas. LXX. Vulg. Dum appropiant super me nocentes, ut edant carnes meas. *Hieron. Dum appropinquarent mihi maligni, ut comederent carnem meam.*

3. Hebr. LXX. Vulg. Hieron. castra. S. prælium præparatum. Alii, exercitus, acies.

4. Heb. in amœnitate. S. Hieron. pulchritudinem. LXX. Vul. voluptatem.

6. Heb. exaltabit caput meum. A. exaltabitur caput meum. LXX. Vulg. Hieron. exaltavit caput meum.

Hebr. exaltabit caput meum super inimicos meos circuitibus meis. A. exaltabitur caput meum super inimicos meos, qui sunt in circuitu meo. Reliqui & Hieron. exaltabit caput meum super inimicos meos, qui sunt in circuitu meo. LXX. Vulg. exaltavit caput meum super inimicos meos. Circuivi.

ואזבחה A. καὶ θύσω. O. ἔθυσα.

זבחי תרועה O. θυσίαν ἀλαλαγμοῦ. Ἀλλ. θυσίαν αἰνέσεως.

לך אמר לבי בקשו פני 8. A. ...ἐζήτησαι πρόσωπά μου. Σ. σοὶ προσελάλει ἡ καρδία μου, σὲ ἐζήτει τὸ πρόσωπόν μου. O. E. ς'. σοὶ εἶπεν ἡ καρδία μου, ἐξεζήτησα τὸ πρόσωπόν σου.

אל־תטשני 9. A. μὴ ἐάσῃς με. Σ. μὴ ἀπορρίψῃς με. O. μὴ ἐγκαταλίπῃς με. Ἀλλ. μὴ ἀποσκορακίσῃς με.

הורני יהוה דרכך 11. A. Θ. φώτισόν με. Σ. ὑπόδειξόν μοι κύριε τὴν ὁδόν σου. O. νομοθέτησόν με ἐν τῇ ὁδῷ σου.

קמו־בי 12. A. αὐτέστησάν μοι. O. ἐπανέστησάν μοι.

עדי־שקר A. μάρτυρες ψεύδεις. Σ. μάρτυρες ψευδεῖς. O. μάρτυρες ἄδικοι.

ויפח חמס A. Σ. καὶ ἐξεφάνη ἡ ἀδικία. O. καὶ ἐψεύσατο ἡ ἀδικία ἑαυτῇ.

לולא האמנתי לראות בטוב־יהוה 13. A. ἐπίστευσα τοῦ ἰδεῖν ἐν ἀγαθῷ κυρίου. Σ. ἐπίστευον ἰδεῖν τὴν ἀγαθοσύνην κυρίου. O. πιστεύω τοῦ ἰδεῖν τὰ ἀγαθὰ κυρίου.

Heb. A. & facrificabo. *LXX. Vulg.* & immolavi. *Hieron. & immolabo.*

Hebr. facrificia vociferationis. *LXX. Vulg.* hostiam vociferationis. *Alius*, hoftiam laudis. *Hieron. hoftiam jubili.*

8. *Hebr.* Tibi dixit cor meum, quærite facies meas. *A.* :... quæfierunt facies meas. *S.* Tibi colloquebatur cor meum, te quærebat vultus meus. *LXX. V. VI.* Tibi dixit cor meum, Exquifivi faciem tuam. *Vulg. Tibi dixit cor meum, exquifivit te facies mea. Hieron. Tibi dixit cor meum, quæfivit vultus meus.*

Heb. LXX. Vulg. Hieron. ne derelinquas me. *A.* ne deferas me *S.* ne projicias me. *Alius*, ne abjicias me.

11. *Hebr.* doce me, Domine, viam tuam. *A. Th.* illumina me. *S. Hieron.* oftende mihi, Domine, viam tuam. *LXX. Vulg.* legem pone mihi, Domine, in via toa.

12. *Heb.* furrexerunt in me. *A.* fteterunt contra me. *LXX. Vul.* infurrexerunt in me. *Hieron. furrexerunt contra me.*

Hebr. teftes falfitatis. *A.* teftes mendacii. *S.* teftes mendaces. *LXX. Vulg.* teftes iniqui. *Hieron. teftes falfi.*

Hebr. & loquens rapinam. *A. S.* & deleta eft iniquitas. *LXX. Vul.* & mentita eft iniquitas fibi. *Hieron. & apertum mendacium.*

13. *H.* Nifi crederem videre in bonitatem Domini. *A.* credidi videre in bono Domini. *S.* credebam videre bonitatem Domini. *LXX. Vulg.* Credo videre bona Domini. *Hieron. Ego autem credo, quod videam bona Domini.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pfalmum XXVI.

Notam de Titulo ex Regio uno eruimus. Vide Theodoretum in hunc Pfalmum

v. 2. Σ. ἐν τῷ ἐγγίζειν &c. Sic Colbert. unus, Eufebius & Corderius, qui poftremus habet κακοῦντες pro κακοῦργες.

v. 3. Σ. πόλεμος ἐμπ- Has lectiones exhibet Coiflin. unus.

v. 4. Σ. τὸ κάλλος. Drufius & Coiflin. unus.

v. 6. A. ὑψωθήσεται &c. Drufius

Ibid. Aquila habet ὑψωθήσεται &c. Sic unus Codex & Corder.

Ibid. αἱ λεπτοὶ, ὑψώσει &c. Sic unus Reg. & Agellius.

Ibid. A. καὶ θύσω. Idem Regius.

Ibid. Ἀλλ. θυσίαν αἰνέσεως. Sic quædam Exemplaria, ut notat Agellius.

v. 8. Lectiones Aquilæ & Symmachi adfert Drufius. In uno Codice autem monetur, Quintam & Sextam Editionem ut LXX. habere.

v. 9. Lectiones Aquilæ & Symmachi habent duo Regii, Colbertinus unus & Eufebius; aliam vero Anonymi Eufebius & Theodoretus, nempe μὴ ἀποσκορακίσῃς με, qui illam in textu τῶν O. referunt: ut & Coiflinianus unus, in cujus margine legitur, μὴ ἀποδοκιμάσῃς με, μὴ ἀπορρίψῃς με, μὴ ἀποτάξῃς με, μὴ ἐξουθενήσῃς με, μὴ ἐξουδενώσῃς με.

v. 11. A. Θ. φώτισόν με. Σ. ὑπόδ- &c. Theodoretus. Drufius & quidam Mff.

v. 12. A. αὐτέστησάν μοι. Sic Theodoretus. Colbert. vero στιχηρῶς fcriptus, ἀνέστησάν μοι.

Ibid. A. μάρτυρες ψεύδεις Idem Codex. Drufius autem habet Σ. μάρτυρες ψευδεῖς.

Ibid. A. Σ. καὶ ἐξεφάνη ἡ ἀδικία. Hanc verfionem Corderius Aquilæ tribuit, Drufius vero Symmacho. Verfionem autem Aquilæ Drufius Latine tantum adtulit hoc modo, *& apparuit injuftitia.* Corderius autem vertit, *& abolita eft iniquitas.*

v. 13. Verfionem Aquilæ & Symmachi habent Colbertinus & Eufebius.

PSALMUS XXVII.

אקרא 1. O. ἐκέκραξα. Ἀλλ. κεκράξομαι.

אל־תחרש ממני A. μὴ κωφεύσῃς. Σ. μὴ σιγήσῃς ἐξ ἐμοῦ. O. μὴ παρασιωπήσῃς ἐπ' ἐμοί.

1. HEbr. *Alius, Vul. Hieron.* clamabo. *LXX.* clamavi.

H. Vulg. ne fileas a me. *A. Hieron.* ne obfurdefcas. *S.* ne taceas ex me. *LXX.* ne taceas fuper me.

פן־תחשה ממני ונמשלתי עם־יורדי בור Σ. μήποτε ἡσυχάσαντός σου ἀπ᾽ ἐμοῦ, ὁμοιωθῶ τοῖς καταβαίνουσιν εἰς λάκκον. O. μήποτε παρασιωπήσῃς ἀπ᾽ ἐμοῦ, καὶ ὁμοιωθήσομαι τοῖς καταβαίνουσιν εἰς λάκκον. Ἀλλ. εἰς βόθρον.

דביר 2. A. Σ. χρηματιστήριον. O. ναόν. Θ. δαβείρ.

השב גמולם להם 4. Σ. ἀνταπόδος αὐτοῖς πρὸς ὃ ἐποίησαν αὐτοί. O. ἀπόδος τὸ ἀνταπόδομα αὐτῶν αὐτοῖς.

ויעלז לבי 7. A. καὶ ἐγαυριάσατο ἡ καρδία μου. Σ. ἱλαρώθη (al. ἀνθήσαι) ἡ καρδία μου. O. καὶ ἀνέθαλεν ἡ σάρξ μου. Θ. καὶ ἀνέθαλεν ἡ καρδία μου. E. ἐκραταιώθη ἡ καρδία μου.

ומשירי אהודנו A. καὶ ἀπὸ ᾄσματός μου ἐξομολογήσομαι αὐτῷ. Σ. καὶ ἐν ᾠδαῖς μου ὑμνήσω αὐτόν. O. καὶ ἐκ θελήματός μου ἐξομολογήσομαι αὐτῷ.

ונשאם 9. A. O. ἔπαρον αὐτούς. Σ. ὕψωσον αὐτούς.

Hebr. ne forte sileas a me, & assimiler cum descendentibus lacum. *S.* ne forte quiescente te procul a me, assimiler descendentibus in lacum. *LXX. Vulg.* nequando taceas a me, & assimilabor descendentibus in lacum. *Alius*, in foveam. *Hieron. ne forte tacente te mihi, comparer his qui descendunt in lacum.*

2. *H.* adytum. *A. S. Hieron.* oraculum. *LXX. Vul.* templum. *Th.* Dabir.

4. *H. Hieron.* redde retributionem suam illis. *S.* retribue ipsis secundum quod ipsi fecerunt. *LXX. Vulg.* redde retributionem eorum ipsis.

7. *H. A.* & exultavit cor meum. *S.* exhilaratum est (*al.* & floreat) cor meum. *LXX. Vul.* & refloruit caro mea. *Th.* & refloruit cor meum. *V.* roboratum est cor meum. *Hieron. gavisum est cor meum.*

H. A. & de cantico meo confitebor ei. *S.* & in canticis meis cantabo ipsum. *LXX. Vulg.* & ex voluntate mea confitebor ei. *Hieron. & in cantico meo confitebor illi.*

9. *Hebr. LXX. Vulg.* & extolle illos. *A.* & subleva eos. *S.* & erige eos. *Hieron. & subleva eos.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XXVII.

v. 1. Ἀλλ. κεκράξομαι. Sic quædam Exemplaria.

Ibid. A. μὴ κωφεύσῃς &c. Lectionem Aquilæ & Symmachi adfert Drusius; Symmachi tantum Eusebius.

Ibid. Σ. μήποτε &c. Colbertinus & Drusius. Ἀλλ. εἰς βόθρον. Coislinianus unus.

v. 2. A. Σ. χρηματιστήριον. Θ. δαβείρ. Drusius.

v. 4. Σ. ἀνταπόδομα &c. Colbertinus στιχηρῶς scriptus.

v. 7. A. καὶ ἐγαυριάσατο &c. Sic Colbertinus & Eusebius, qui habet ἀνθῆσαι pro ἱλαρώθη. Corder. legit ἀνθήσει. Drusius, ἱλαρώθη.

Ibid. A. καὶ ἀπὸ ᾄσματός μου &c. Aquilæ & Symmachi lectiones adfert Eusebius.

v. 9. Ex Colbertinis duobus.

PSALMUS XXVIII.

1. O. ἐξοδίου σκηνῆς. Οὐδὲ ταύτην εὗρον ἐν τῷ ἑξαπλῷ τὴν ἐπιγραφὴν, ἀλλ᾽ ἔν τισιν ἀντιγράφοις.

הבו ליהוה בני אלים O. ※ Ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ υἱοὶ θεοῦ: ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ υἱοὺς κριῶν.

ועז A. καὶ κράτος. Σ. καὶ δύναμιν. O. καὶ τιμήν.

בהדרת־קדש 2. A. ἐν διαπρεπείᾳ ἡγιασμένῃ. Σ. ἐν διαπρεπείᾳ ἁγίᾳ. O. ἐν αὐλῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ.

וירקידם כמו־עגל 6. A. καὶ σκιρτῶσαι αὐτάς. Σ. καὶ ὀρχεῖσθαι ἐποίησεν αὐτάς. O. καὶ λεπτυνεῖ αὐτὰς ὡς τὸν μόσχον. E. καὶ σκιρτοποιήσει αὐτὰς ὡσεὶ μόσχον.

שריון Οἱ λοιποὶ, Σαριών. O. ὁ ἠγαπημένος.

חצב 7. Σ. καταδιαιροῦντος. O. διακόπτοντος.

יחיל 8. A. ὠδίνοντος. Σ. ἐκπιέζοντος. O. συσσείοντος.

1. **L**XX. in exitu tabernaculi. *Neque hanc inscriptionem in Hexaplo reperi, sed in quibusdam Exemplaribus. Vul. in consummatione tabernaculi.*

H. Date Domino filios arietum. *LXX. Vulg.* ※ Afferte Domino filii Dei: afferte Domino filios arietum. *Hier. Afferte Domino filios arietum.*

H. & fortitudinem. *A. Hieron.* & imperium. *S.* & potestatem. *LXX. Vulg.* & honorem.

2. *H.* in decore sanctitatis. *A.* in decore sanctificato. *S. Hieron.* in decore sancto. *LXX. Vul.* in atrio sancto ejus.

6. *H. V. Ed.* & exilire faciet eas quasi vitulum. *A.* & exilire faciet eas. *S.* & saltare fecit eas. *LXX. Vulg.* & comminuet eas tamquam vitulum. *Hieron. & disperget eas quasi vitulus.*

H. Reliqui, Hieron. Sarion. *LXX. Vul.* dilectus.

7. *H.* succidens. *S.* dividentis. *LXX. Vul.* intercidentis. *Hieron. dividens.*

8. *H.* tremefaciet. *A. S.* parturire facientis. *LXX. Vul.* concutientis. *Hieron. parturire faciens.*

יחיל יהוה A. ὠδινήσει κύριος. Σ. ἐκτοκίσει κύριος. O. συσσείσει κύριος.

H. A. S. Hieron. parturire faciet Dominus : *LXX. Vul.* commovebit Dominus.

קול יהוה יחולל אילות 9. A. φωνὴ κυρίου ὠδίνοντος ἐλάφους. Σ. φωνὴ κυρίου πληθύνοντος πεδία. O. φωνὴ κυρίου καταρτιζομένου ἐλάφους. E. φωνὴ κυρίου μαιουμένου ἐλάφους.

9. *Heb.* vox Domini parturire faciet cervas. *A.* vox Domini parturire facientis cervos. *S.* vox Domini multiplicantis campos. *LXX. Vul.* vox Domini præparantis cervos. *V.* vox Domini obstetricantis cervis. *Hieron. vox Domini obstetricans cervis.*

יהוה למבול ישב 10. A. κύριος εἰς κατακλυσμὸν ἐκάθισεν. Σ. κύριος ἐπὶ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐκάθισεν. O. κύριος τὸν κατακλυσμὸν κατοικεῖ.

10. *H. A.* Dominus in diluvio sedit. *S.* Dominus supra diluvium sedit. *LXX. Vul.* Dominus diluvium inhabitare facit. *Hieron. Dominus diluvium inhabitat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XXVIII.

v. 1. In Titulum hanc notam, quam adtulimus, habent duo Regii.

Ibid. Hîc LXX. Interpretes versiones duas exhibent. Prior est, ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ υἱοὶ Θεοῦ, quæ obelo notabatur ; altera, ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ υἱοὺς κριῶν, ex aliis Interpretibus desumta fuerat. Eusebius in hunc Psalmum hæc habet : ἀλλ' οἱ υἱοὶ τῶν κριῶν. καὶ ταῦτά φημι κατὰ τὴν Ἑβραίων ἀνάγνωσιν, καθ' ἣν οὐκ ἐκφέρεται τό· ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ υἱοὶ Θεοῦ. διὸ καὶ ὠβέλισται παρὰ τοῖς O. ὡς μὴ κείμενον μήτε ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ, μήτε παρὰ τοῖς λοιποῖς ἑρμηνευταῖς. i. *Sed filii arietum. Id vero dico secundum Hebraïcam sententiam, in qua neutiquam effertur illud :* Afferte Domino filii Dei. *Quapropter hoc in LXX. Interpretibus obelo notatur, utpote quod neque in Hebraïco Exemplari, nec apud reliquos Interpretes compareat.* Hinc vero patet non solum ea, quæ prorsus adjectitia erant, neque ex Hebræo versa fuerant, obelo notata fuisse ; sed nonnumquam etiam ea, quæ ex Hebraïco non recte a LXX. Interpretibus expressa fuisse putabantur, ut hoc exemplo videre est.

Ibid. A. καὶ κράτος. Σ. καὶ δύναμιν. Drusius.

v. 2. Aquilæ & Symmachi lectiones mutuamur ex Eusebio & ex duobus Mss. Corderius bis legit ἐν εὐπρεπείᾳ.

v. 6. A. καὶ σκιρτήσει αὐτάς. Σ. καὶ ὀρχεῖσθαι ἐποίησεν αὐτάς. Sic Mss. & Drusius. Quintæ autem Edit. Corderius.

Ibid. οἱ λοιποὶ, Σαριών. Eusebius, qui ait vocem Σαριὼν significare ἄρχοντες, *principes.*

v. 7. Σ. καταδιαιρούντος. Drusius.

v. 8. Hujus versûs lectiones habent Drusius & unus Codex.

v. 9. Ex Drusio & uno Codice.

v. 10. Aquilæ & Symmachi lectiones ex Drusio.

PSALMUS XXIX.

דליתני 2. A. ἀνέσωσάς με, al. ἀνεβίβασας, al. ἀνενέωσάς με. O. ὑπελάβες με.

2. HEbr. exaltasti me *A.* salvasti me. *al.* ascendere fecisti me. *al.* renovasti me. *LXX. Vul.* suscepisti me. *Hieron. salvasti me.*

חייתני 4. Σ. ἀνεζώωσάς με. O. ἔσωσάς με.

4. *H. S. Hieron.* vivificasti me. *LXX. Vulg.* salvasti me.

לזכר קדשו 5. A. τῷ μνημοσύνῳ. Σ. ἀναμιμνήσκοντες τὸν ἁγιασμὸν αὐτοῦ. O. τῇ μνήμῃ τῆς ἁγιωσύνης αὐτοῦ.

5. *H. LXX. Vulg. Hieron.* memoriæ sanctitatis ejus. *A.* memoriali.... *S.* commemorantes sanctificationem ejus.

כי רגע באפו 6. A. ὅτι ἀθροισμὸς ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ. O. ὅτι ὀργὴ ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ. E. ὅτι συντέλεια ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ.

6. *H.* Quoniam momentum in furore ejus. *A.* Quoniam coacervatio (*al.* festinatio) in furore ejus. *LXX. Vulg.* Quoniam ira in indignatione ejus. *V.* Quoniam consummatio in furore ejus. *Hieron. Quoniam ad momentum est ira ejus.*

ברצונו Σ. ἐν τῇ διαλλαγῇ αὐτοῦ. O. ἐν τῷ θελήματι αὐτοῦ.

H. LXX. Vulg. in voluntate ejus. *S.* in reconciliatione ejus. *Hieron. in repropitiatione ejus.*

בשלוי 7. Σ. ἐν τῇ ἠρεμίᾳ μου. O. ἐν τῇ εὐθηνίᾳ μου.

7. *H. S.* in quiete mea. *LXX. Vulg. Hieron.* in abundantia mea.

יהוה ברצונך העמדתה להררי עז 8. Σ. κύριε ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου ἔστησας τῷ προπάτορί μου τὸ κράτος. O. κύριε ἐν τῷ θελήματί σου παρέσχες τῷ κάλλει μου δύναμιν. A. E. ἐν τῷ ὄρει.

8. *H.* Domine, in voluntate tua stare fecisti in monte meo fortitudinem. *S.* Domine in beneplacito tuo stare fecisti primo parenti meo fortitudinem. *LXX. Vulg.* Domine, in voluntate tua præstitisti decori meo virtutem. *A. V.* in monte meo. *Hieron. Domine, in voluntate tua posuisti monti meo fortitudinem.*

הסתרת פניך A. ἀπέκρυψας τὸ πρόσωπόν

Hebr. abscondisti facies tuas. *A. Hieron.* abs-

σου. Ο. ἀπέστρεψας τὸ πρόσωπόν σου.

9. 10. היתי נבהל אליך יהוה אקרא ואל־יהוה אתחנן מה־בצע בדמי ברדתי אל־שחת היודך עפר היגיד אמתך Σ. ἐν τοῖς κακοῖς γενόμενος ἔλεγον· πρὸς σὲ κύριε βοήσω, καὶ σὲ τὸν δεσπότην μου ἱκετεύσω. τί κέρδος ἐν τῷ αἵματί μου κατενεχθέντος μου εἰς διαφθοράν; μὴ ἐξομολογήσεταί σοι κόνις, ἢ ἀπαγγελεῖ τὴν ἀλήθειάν σου; Ο. καὶ ἐγενήθην τεταραγμένος. πρὸς σὲ κύριε κεκράξομαι, καὶ πρὸς τὸν θεόν μου δεηθήσομαι. τίς ὠφέλεια ἐν τῷ αἵματί μου ἐν τῷ καταβῆναί με εἰς διαφθοράν; μὴ ἐξομολογήσεταί σοι χοῦς ἢ ἀναγγελεῖ τὴν ἀλήθειάν σου;

condiſti faciem tuam. *LXX. Vulg.* avertiſti faciem tuam.

9. 10. *Hebr.* fui territus. Ad te, Domine, clamabo, & ad Dominum orabo. Quid lucri in ſanguine meo, in deſcendendo me ad foveam? Numquid confitebitur tibi pulvis? Numquid annuntiabit veritatem tuam? *S.* In malis poſitus dicebam: Ad te, Domine, clamabo, & te Dominum meum deprecabor. Quæ utilitas in ſanguine meo, me dejecto in corruptionem. Numquid confitebitur tibi pulvis, aut annuntiabit veritatem tuam? *LXX. Vulg.* & factus ſum conturbatus. Ad te, Domine, clamabo, & ad Deum meum deprecabor. Quæ utilitas in ſanguine meo, dum deſcendo in corruptionem? Numquid confitebitur tibi pulvis, aut annuntiabit veritatem tuam? *Hieron. & factus ſum conturbatus. Ad Dominum clamabo, & Dominum deprecabor. Quæ eſt utilitas in ſanguine meo, dum deſcendero in corruptionem? &c. ut Vulg.*

13. למען יזמרך כבוד ולא ידם Σ. ἵνα ᾄδῃ σε δόξα καὶ μὴ παρασιωπήσῃ, (al. ἀποσιωπήσῃ.) Ο. ὅπως ἂν ψάλῃ σοι ἡ δόξα μου, καὶ οὐ μὴ κατανυγῶ. Θ. ἵνα ᾄδῃ σοι δόξα καὶ μὴ ἀποσιωπήσῃ. Αλλος, οὐ μὴ μεταμεληθῶ. Αλλος, οὐ μὴ μεταγνῶ.

13. *Heb.* ut canat tibi gloria, & non taceat. *S.* ut cantet te gloria, & non taceat. *LXX. Vulg.* ut cantet tibi gloria mea, & non compungar. *Th.* ut cantet tibi gloria, & non taceat. *Alii*, non pœniteat me. *Hieron. ut laudet te gloria, & non taceat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XXIX.

v. 2. A. ἀνέσωσάς με. Sic unus Reg. & ſic etiam legiſſe videtur Hieronymus, qui ſæpiſſime Aquilam ſequitur, vertitque, *ſalvaſti me.* Daniel item Barbarus legit, *reſervaſti me.* Druſius, A. ἀνεκτήσω με. Corderius in Catena, A. ἀνεσώσατό με.

v. 4. Σ. ἀνεζώωσάς με. Druſius.

v. 5. Aquilæ & Symmachi lectiones ſic habet Druſius.

v. 6. A. ὅτι ἀθροισμὸς ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ. Sic Mſſ. Druſius ἀθροισμὸς tantum. Hæc autem vox hîc melius *feſtinatio*, ni fallor, quam *coacervatio* vertitur.

Ibid. Σ ἐν τῇ διαλλαγῇ αὐτοῦ. Hanc lectionem adfert Agellius.

v. 7. Σ. ἐν τῇ εἰρήνῃ μου. Druſius.

v. 8. Symmachi lectio ex Druſio eruitur, & ex Mſſ. quorum unus habet ἵστασο. Ibidem ad vocem להררי tres interpretationes obſervantur ex varietate lectionis ortæ. Aquila & V. Editio, quos ſequitur Hieronymus, legerunt להררי *monti meo*, ut hodieque legitur in Hebraïco textu. Symmachus, qui vertit τῷ προπάτορί μου, legit haud dubie להורי *genitori meo*, ex הורה הרה *genitor.* LXX. Interpretes, qui vertunt τῷ κάλλει μου, legerunt להדרי

Ibid. A. ἀπέκρυψας &c. Druſius.

v. 9. & 10. Hanc totam Symmachi interpretationem ex Euſebio in Pſalmos & ex uno Colbertino mutuamur.

v. 13. Lectionem Symmachi adferunt Mſſ. Druſius & Theodoretus, qui legit ἀποσιωπήσῃ. Lectionem Theodotionis habet Colbertinus στιχηρῶς ſcriptus. Binas poſtremas lectiones ſine Interpretum nomine adfert Agellius.

PSALMUS XXX.

1. Ο. ἐκστάσεως. Ευσ. οὔτε ἐν τῇ Ἑβραίων γραφῇ, οὔτε παρὰ τοῖς λοιποῖς ἑρμηνευταῖς ἡ προγραφὴ περιέχει, ἐκστάσεως.

בצדקתך 2. Σ. ἐν τῇ ἐλεημοσύνῃ σου. Ο. ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου.

סלעי 4. A. Σ. πέτρα μου. Ο. κραταίωμά μου.

ותנהלני A. διαβαστάξεις με. Σ. καὶ ἐπιμελήσεις με. Ο. καὶ διαθρέψεις με.

כי צר־לי 10. A. ὅτι στενὸν ἐμοί. Ο. ὅτι θλίβομαι.

1. LXX. *Vul.* pro extaſi. *Euſebius*, *Neque in Hebræorum ſcriptura, neque apud reliquos Interpretes, titulus præfert*, pro extaſi.

2. *Hebr. LXX. Vulg. Hieron.* in juſtitia tua. *S.* in miſericordia tua.

4. *Hebr. A. S. Hieron.* petra mea. *LXX. Vul.* fortitudo mea.

Hebr. & deduces me. *A.* & geſtabis me. *S.* & curabis me. *LXX. Vulg. Hieron.* & enutries me.

10. *Hebr.* quoniam anguſtia mihi. *A.* quoniam anguſtum mihi. *LXX. Vulg. Hieron.* quoniam tribulor.

עששה בכעס עיני A. ἠυχμώθη ἐν παροργισμῷ ὁ ὀφθαλμός μου. Σ. ἐθολώθη διὰ παροργισμὸν ὁ ὀφθαλμός μου. O. ἐταράχθη ἐν θυμῷ ὁ ὀφθαλμός μου.

כלו 11. Σ. ἀνηλώθη. O. ἐξέλιπεν.

בעוני כחי ועצמי עששו A.... καὶ τὰ ὀστᾶ μου αὐχμώθη. Σ. διὰ τὴν κάκωσίν μου ἡ ἰσχύς μου καὶ τὰ ὀστᾶ μου ἐβρωτιάσθη. O. ἠσθένησεν ἐν πτωχείᾳ ἡ ἰσχύς μου, καὶ τὰ ὀστᾶ μου ἐταράχθησαν.

מכל 12. A. παρὰ πάντων. O. παρὰ πάντας.

מגור 14. A. συστροφῆς. O. παροικούντων.

בידך עתתי 16. ὁ Ἑβραῖος καὶ οἱ λοιποὶ, ἐν τῇ χειρί σου οἱ καιροί μου. O. ἐν τῇ χειρί σου οἱ κλῆροί μου.

ידמו לשאול 18. A. Σ. σιωπησάτωσαν εἰς ᾅδου, (al. ᾅδην.) O. καταχθείησαν εἰς ᾅδου.

מה רב טובך אשר־צפנת ליראיך 20. A. Σ. τί πολὺ τὸ ἀγαθόν σου, ὃ ἔκρυψας, (ἀπέθετον.) τοῖς φοβουμένοις σε. O. ὡς πολὺ τὸ πλῆθος τῆς χρηστότητός σου, κύριε, ἧς ἔκρυψας τοῖς φοβουμένοις σε.

בסכה 21. Σ. ἐν σκέπῃ. O. ἐν σκηνῇ.

ברוך יהוה כי הפליא חסדו לי בעיר מצור 22. Σ. εὐλογητὸς κύριος ὁ παραδοξάσας τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐμοὶ ὡς ἐν πόλει περιπεφραγμένῃ. O. εὐλογητὸς κύριος ὅτι ἐθαυμάστωσε τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐν πόλει περιοχῆς.

ואני אמרתי בחפזי 23. A. καὶ ἐγὼ εἶπον ἐν θαμβήσει μου. Σ. ἐγὼ δὲ εἶπον ἐν τῇ ἐκπλήξει μου. O. Θ. ἐγὼ δὲ εἶπα ἐν τῇ ἐκστάσει μου.

H. contabuit in indignatione oculus meus. *A.* squalluit in iracundia oculus meus *S.* turbatus est propter iracundiam oculus meus. *LXX. Vulg.* conturbatus est in ira oculus meus. *Hieron. caligavit in furore oculus meus.*

11. *Hebr. LXX. Vulg.* defecerunt. *S. Hieron.* consumtæ sunt.

Hebr. in iniquitate mea fortitudo mea, & ossa mea corrosa sunt. *A....* & ossa mea squalluerunt. *S.* propter afflictionem meam fortitudo mea, & ossa mea cariem passa sunt. *LXX. Vulg.* infirmata est in paupertate virtus mea, & ossa mea conturbata sunt. *Hieron. infirmata est in iniquitate virtus mea : & ossa mea contabuerunt.*

12. *Heb.* de omnibus. *A. Hieron.* apud omnes. *LXX. Vulg.* super omnes.

14. *Heb.* pavorem. *A. Hieron.* congregatione. *LXX. Vulg.* commorantium.

16. *Heb. Reliqui, Hieron.* in manu tua tempora mea. *LXX. Vulg.* in manibus tuis sortes meæ.

18. *Hebr.* silebunt in sepulcro. *A. S.* sileant in inferno. *LXX. Vul.* deducantur in infernum. *Hieron. taceant in inferno.*

20. *Hebr. A. S.* quam multum bonum tuum, quod abscondisti timentibus te. *LXX. Vulg.* quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te. *Hieron. Quam multa est bonitas tua, quam abscondisti timentibus te.*

21. *Heb.* in tugurio. *S.* in tentorio. *LXX. Vul.* in tabernaculo. *Hieron. in umbra.*

22. *Heb.* Benedictus Dominus, quoniam mirificavit misericordiam suam mihi in civitate munitionis. *S.* Benedictus Dominus qui gloriosam fecit misericordiam suam mihi quasi in civitate munita. *LXX. Vulg.* Benedictus Dominus, quoniam mirificavit misericordiam suam mihi in civitate munita. *Hieron. Benedictus Dominus, quoniam mirabilem fecit misericordiam suam mihi in civitate munita.*

23. *Heb.* & ego dixi in festinando me. *A. S.* & ego dixi in stupore meo. *LXX. Th. Vulg.* Ego autem dixi in excessu mentis meæ. *Hieron. Ego autem dixi in stupore meo.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XXX.

v. 1. Ex Eusebio in Psalmos. In hunc Psalmum hæc notat unus Regius : ἐκ πάντων δὲ τῶν ἑρμηνειῶν (sic) τὸ μέτριον αὐτοῦ τοῦ φρονήματος μεμαθήκαμεν. i. *Ex omnibus Interpretibus modestiam animi ejus edidicimus.*

v. 2. Σ. ἐν τῇ ἐλεημ- Sic Eusebius & Codex unus.

v. 4. A. Σ. πέτρα μου. Drusius.

Ibid. A. διαβαστάξεις με. Colbertinus unus. Σ. καὶ τημελήσεις με. Sic omnes.

v. 10. A. ὅτι στενὸν ἐμοί. Sic MSS. Alii vero στενόν μοι.

Ibid. A. αὐχμώθη &c. Has lectiones habent Theodoretus, Colbertinus unus & Drusius.

v. 11. Σ. ἀνηλώθη. Drusius. Sequentes Aquilæ & Symmachi lectiones exhibent Eusebius, MSS. duo & Drusius.

v. 12. A. παρὰ πάντων. Drusius.

v. 14. A. συστροφῆς. Idem.

v. 16. Hanc Hebræi & Reliquorum Interpretum lectionem exhibent duo MSS. Lectio LXX. Interpretum, κλῆροί μου, vitiata fuisse videtur ex mutatione τοῦ Α. in Λ. quam frequenter contigisse ostendimus in Præliminaribus.

v. 18. Colbertinus unus, Eusebius & Drusius. Duo autem primi habent ᾅδην.

v. 20. Hanc versionem Aquilæ & Symmacho tribuunt Theodoretus & Daniel Barbarus, & recte quidem, ut puto. Duo MSS. & Drusius uni Symmacho adscribunt. Theodoretus vero legit, ὃ ἔκρυψας ἀπέθετο τοῖς φοβουμένοις σε. Illud vero ἀπέθετο, est versio altera τοῦ צפנת quæ forte pertinet ad Symmachum.

v. 21. Σ. ἐν σκέπῃ. Drusius.

v. 22. Eusebius, Σ. εὐλογητὸς κύριος ὁ παραδοξάσας &c. Sed alii, ὁ παραδοξάσας. Sic quatuor MSS. Theodoretus & Drusius. Hanc vero lectionem præoptandam arbitror: nam convenit cum Hebræo. Videturque Eusebii lectio a Librariis vitiata fuisse; postquam enim lectionem Symmachi adtulit, explicationem adjicit voci παραδοξάσας congruentem.

v. 23. Sic MSS. Drusius vero Aquilæ & Symmachi lectionem habet; alii etiam Theodotionis.

PSALMUS XXXI.

ואין ברוחו רמיה 2. A. O. Θ. E. ϛ'. καὶ οὐκ ἔστιν ἐν τῷ πνεύματι αὐτοῦ δόλος. Σ. καὶ οὐκ ἔστιν ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ δόλος.

2. Heb. A. LXX. Th. V. VI. Vul. Hieron. nec est in spiritu ejus dolus. S. nec est in ore ejus dolus.

3. כי החרשתי בלו עצמי בשאגתי כל־היום A. ὅτι ἐκώφευσα κατετρίβη τὰ ὀστᾶ μου ἐν βρυχήματί μου. Σ. ὅτι ἀπεσιώπησα, ἐπαλαιώθη τὰ ὀστᾶ μου ἀπὸ τοῦ ὀδύρεσθαί με πᾶσαν ἡμέραν. O. ὅτι ἐσίγησα, ἐπαλαιώθη τὰ ὀστᾶ μου, ἀπὸ τοῦ κράζειν με ὅλην τὴν ἡμέραν. Θ. ὅτι ἐκοπίασα.

3. Heb. Quoniam tacui, inveteraverunt ossa mea in rugitu meo omni die. A. Quoniam obmutui, detrita sunt ossa mea in rugitu meo. S. Quoniam tacui, inveteraverunt ossa mea, eo quod lamenter tota die. LXX. Vul. Quoniam tacui, inveteraverunt ossa mea, cum clamarem tota die. Th. Quoniam laboravi. Hieron. *Quia tacui, attrita sunt ossa mea: in rugitu meo tota die.*

נהפך לשדי בחרבני קיץ 4. A. ἐστράφη εἰς προνομήν μου ἐν ἐρημώσει θερείᾳ. Σ. μετεστράφη μοι εἰς διαφθορὰν ὡς καῦσος θερινόν. O. Θ. ἐστράφην εἰς ταλαιπωρίαν ἐν τῷ ἐμπαγῆναι ἄκανθαν. E. ἐστράφη εἰς ταλαιπωρίαν ἐν τῷ ἐρημωθῆναι ὀπώραν.

4. Heb. versus est humor meus in siccitates æstatis. A. conversa est in direptionem meam in vastitate æstiva. S. conversa est mihi in corruptionem ut ardor æstivus. LXX. Th. versus sum in ærumnam dum configitur spina. V. versus est in ærumnam dum vastarentur fruges. *Vulg. conversus sum in ærumna mea dum configitur spina. Hieron. versatus sum in miseria mea, cum exardesceret æstas.*

סלה A. ἀεί. Σ. O. Θ. διάψαλμα. E. διαπαντός. ϛ'. εἰς τέλος.

Heb. selah. A. semper. S. LXX. Th. diapsalma. V. perpetuo. VI. in finem. *Hieron. jugiter. Vulg. vacat.*

אמרתי אודה עלי פשעי ליהוה 5. Σ. O. εἶπα, ἀγορεύσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ κυρίῳ.

5. H. Dixi, Confitebor super me iniquitatem meam Domino. S. LXX. Vulg. Dixi, Confitebor adversum me injustitiam meam Domino. *Hieron. Dixi, Confitebor scelus meum Domino.*

ואתה נשאת עון חטאתי סלה A. καὶ σὺ ἦρας ἀνομίαν ἁμαρτίας μου ἀεί. Σ. ἵνα σὺ ἀφέλῃς τὴν ἀσέβειαν τῆς ἁμαρτίας μου. O. καὶ σὺ ἀφῆκας τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου. Θ. καὶ σὺ ἀφῆκας ἁμαρτίαν τῆς ἀσεβείας μου.

Hebr. A. & tu abstulisti iniquitatem peccati mei semper. S. ut tu auferas iniquitatem peccati mei. LXX. & tu remisisti impietatem cordis mei. Th. & tu remisisti peccatum impietatis meæ. *Vulg. & tu remisisti impietatem peccati mei. Hieron. & tu misisti iniquitatem peccati mei.*

6. על־זאת יתפלל כל־חסיד אליך לעת מצא רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו Σ. περὶ τούτου προσεύξεται πᾶς ὅσιος σοι καιρὸν εὑρών, ὥστε ἐπικλύζοντα ὕδατα πολλὰ πρὸς αὐτὸν μὴ ἐγγίσαι. O. ὑπὲρ ταύτης προσεύξεται πρὸς σὲ πᾶς ὅσιος ἐν καιρῷ εὐθέτῳ· πλὴν ἐν κατακλυσμῷ ὑδάτων πολλῶν πρὸς αὐτὸν οὐκ ἐγγιοῦσι.

6. Heb. Super hoc orabit omnis misericors ad te in tempore inveniendi. Verumtamen in inundatione aquarum multarum, ad eum non pertingent. S. Pro hoc orabit omnis sanctus tibi tempus inveniens; ita ut inundantes aquæ multæ ad eum non appropinquent. LXX. Vul. Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno. Verumtamen in diluvio aquarum multarum ad eum non approximabunt. *Hier. Pro hac orabit omnis misericors ad te: tempus inveniens, ut cum inundaverint aquæ multæ, ad illum non accedant.*

אשכילך ואורך בדרך־זו תלך 8. A. ἐπιστημόσω σε καὶ φωτίσω σε ἐν ὁδῷ ταύτῃ, ᾗ πορεύσῃ. Σ. συνετίσω σε καὶ ὑποδείξω σοι ὁδὸν ἣν ἐλεύσῃ. O. συνετιῶ σε καὶ συμβιβῶ σε ἐν ὁδῷ ταύτῃ, ᾗ πορεύσῃ.

8. H. Intelligere faciam te, & docebo te in via qua ambules. A. Scire faciam te, & illuminabo te in via hac qua ibis. S. Intelligere te faciam, & monstrabo tibi viam qua ambules. LXX. Vul. Intellectum tibi dabo, & instruam te in via hac qua gradieris. *Hieron. Docebo te, & monstrabo tibi viam per quam ambules.*

איעצה עליך עיני Σ. βουλεύσομαι περὶ σοῦ τῷ ὀφθαλμῷ μου. Ο. ἐπιστηριῶ ἐπὶ σὲ τοὺς ὀφθαλμούς μου.

H. consulam super te oculo meo. *S. Hieron.* cogitabo de te oculo meo. *LXX. Vulg.* firmabo super te oculos meos.

והרנינו 11. Α. καὶ αἰνοποιήσατε. Σ. καὶ εὐφημεῖτε. Ο. καὶ καυχᾶσθε.

11. *H.* & jubilate. *A. Hieron.* & laudate. *S.* & benedicite. *LXX. Vulg.* & gloriamini.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XXXI.

v. 2. Ex Hieronymo Epist. ad Suniam & Fretelam.

v. 3. Lectionis Aquilæ partem habet Eusebius. Totam efferunt MSS. & Drusius. Lectionem Symmachi adferunt Eusebius & MSS.. Colbertinus unus & Agellius legunt ἀπεστύγνασα: cæteri ἀπεσιώπησα. Theodotionis lectionem mutuamur ex Colbertino.

v. 4. Lectiones Aquilæ, Symmachi, Theodotionis & Quintæ habent MSS. & Drusius.

In vocem סלה vide supra, Psalmo 3.

v. 5. Σ. Ο. εἶπα &c. Ex Agellio.

Ibid. Aquilæ lectionem sic habent MSS. & Drusius. Symmachi autem lectio varie fertur. Drusius habet, ἵνα σὺ ἀφέλῃς τὴν ἄνομον ἁμαρτίαν μου. Colbertinus unus atque Eusebius, ἵνα σὺ ἀφέλῃς τὴν ἁμαρτίαν. Sed idem Eusebius, quibusdam interpositis, sic habet: ἵνα σὺ ἀφέλῃς τὴν ἀσέβειαν τῆς ἁμαρτίας μου. cui lectioni favet Agellius, qui Symmachi versionem sic latine dedit, *ut tu auferas impietatem peccati mei.*

Nonnihil tamen suspicionis est, ἀνομίαν pro ἀσέβειαν lectum olim fuisse apud Symmachum: nam sic vocem עון vertit infra Symmachus Psalm. 48. Drusiique lectio supra suadere videtur ἀνομίαν mutatum fuisse in ἄνομον: ac Eusebius allata ut superius Symmachi lectione, ita expositionem suam concinnat, ut ἀνομίαν legisse videatur: unde conjectare liceat Librarios ἀσέβειαν ex versione τῶν Ο. transtulisse in versionem Symmachi.

v. 6. Σ. περὶ τούτου προσεύξ- &c. Sic Eusebius & MSS. Drusius vero, ὑπὲρ τούτου. Infra Drusius omittit σοι: sed legitur in MSS. & ex Hebraïco אליך exprimitur.

v. 8. Lectionem Aquilæ mutuamur ex MSS. Apud Drusium omittitur, ταύτῃ. In versione Symmachi unus legit συνετίσεις. Alius postea ὁδηγῶ σε. Alius ὁδηγῶ σε.

Ibid. Σ. βουλεύσομαι &c. Sic Eusebius, duo MSS. & Drusius.

v. 11. Ita Drusius & MSS.

PSALMUS XXXII.

Εὐσέβιος, κατὰ τὴν Ἑβραϊκὴν ἀνάγνωσιν, καὶ κατὰ τοὺς λοιποὺς ἑρμηνευτὰς, ἀνεπίγραφός ἐστιν ὁ ψαλμός.

Eusebius. Secundum Hebraïcam lectionem, & secundum reliquos Interpretes, hic Psalmus caret inscriptione.

רננו 1. Α. αἰνεῖτε. Σ. εὐφημεῖτε. Ο. ἀγαλλιᾶσθε.

1. *Hebr. A. Hieron.* laudate. *S.* benedicite. *LXX. Vulg.* exultate.

לישרים נאוה תהלה A. τοῖς εὐθέσιν ὡραιώθη ἡ ὕμνησις. Ο. τοῖς εὐθέσι πρέπει αἴνεσις.

Heb. rectis decora laus. *A.* rectis pulcra est cantatio. *LXX. Vulg.* rectos decet collaudatio. *Hieron. rectos decet laudatio.*

היטיבו נגן בתרועה 3. Σ. ἐπιμελῶς ψάλατε μετὰ σημασίας. Ο. καλῶς ψάλατε ἐν ἀλαλαγμῷ.

3. *Hebr.* benefacite modulando in jubilatione. *S.* diligenter psallite cum significatione. *LXX.* bene psallite in jubilatione. *Vulg. bene psallite ei in vociferatione. Hieron. diligenter psallite in jubilo.*

נעשו 6. Α. ἐποιήθησαν. Σ. ἐγένοντο. Ο. ἐστερεώθησαν.

6. *Heb. A. S.* facti sunt. *LXX. Vul. Hieron.* firmati sunt.

כל־צבאם A. πᾶσα στρατιὰ αὐτῶν. Σ. πᾶσα ἡ διακόσμησις αὐτῶν. Ο. πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν.

Hebr. A. omnis exercitus eorum. *S. Hieron.* omnis ornatus eorum. *LXX. Vul.* omnis virtus eorum.

כנס כנד מי הים 7. Σ. συνήγαγεν ὡς ἐν ἀσκῷ ὕδατα τῆς θαλάσσης. Ο. συνάγων ὡσεὶ ἀσκὸν ὕδατα θαλάσσης.

7. *Hebr.* congregans sicut acervum aquas maris. *S.* congregavit quasi in utre aquas maris. *LXX.* congregans sicut utrem aquas maris. *Vul. congregans sicut in utre aquas maris. Hieron. congregans quasi in utre aquas maris.*

יגורו 8. Α. συσταλήσονται. Σ. εὐλαβείσθωσαν. σαλευθήτωσαν.

8. *Hebr.* paveant. *A.* coercebuntur, *al.* formidabunt. *S.* revereantur. *LXX. Vul.* commoveantur. *Hieron. ipsum formident.*

ממכון־שבתו השגיח 14. Α. ἀπὸ ἑδράσματος καθέδρας αὐτοῦ. Σ. ἀπὸ ἑδραίας κατοικίας αὐτοῦ ἐπέβλεψεν. Ο. ἐξ ἑτοίμου κατοικητηρίου αὐτοῦ ἐπέβλεψεν.

14. *H.* de habitaculo sedendi eum prospexit. *A.* de stabilimento sedis ejus. *S.* de firma habitatione sua respexit. *LXX. Vul.* de præparato habitaculo suo respexit. *Hieron. de firmissimo solio suo perspexit.*

לכם

חיצר יחד לבם 15. Σ. ὁ πλάσσων κατὰ μόνας (al. ὁμοῦ) ἑκάστου καρδίαν αὐτῶν. Ο. ὁ πλάσας κατὰ μόνας τὰς καρδίας αὐτῶν. Α. Ε. ἅμα.

נבור לא־ינצל ברב־כח 16. Σ. οὐδὲ ἀνδρεῖος διαφεύξεται διὰ πλῆθος ἰσχύος αὐτοῦ. Ο. καὶ γίγας οὐ σωθήσεται ἐν πλήθει ἰσχύος αὐτοῦ.

15. *Heb.* formans pariter cor eorum. *S.* qui fingit singulariter unicuique cor eorum. *LXX. Vulg.* qui finxit sigillatim corda eorum. *A. V.* simul. *Hieron. fingens pariter cor eorum.*

16. *Heb.* potens non eruetur in multitudine potentiæ. *S.* neque fortis effugiet propter multitudinem fortitudinis suæ. *LXX. Vulg.* & gigas non salvabitur in multitudine virtutis suæ. *Hieron. nec fortis liberabitur in multitudine virtutis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XXXII.

In Titulum nota ex Eusebio in Psalmos excerpta est.

v. 1. Regius unus sic habet: παρὰ τοῦ τὸ, ἀγαλλιᾶσθε, ὁ μὲν Ἀκύλας, αἰνεῖτε, ὁ δὲ Σύμμαχος, εὐφημεῖτε, ἐμμελεύετε.

Ibid. Α. τοῖς εὐθέσιν ὡραιοῦται &c. Drusius & Mss.

v. 3. Σ. ἐπιμελῶς ψάλατε &c. Unus Codex. Hic Symmachum sequi videtur Hieronymus.

v. 6. Α. ἐποιήθησαν &c. Ex Drusio.

Ibid. Α. πᾶσα στρατιὰ &c. Ex Mss. & ex Drusio.

v. 7 Σ. συνάγων &c. Drusius.

v. 8. Α. ὑποστελλέσθω. Sic Theodoretus & duo Mss. Cujus vocis versionem tantum Latinam adtulerunt Daniel Barbarus & Drusius sic, *formidabunt*; sed melius, ni fallor, vertitur, *evertebuntur*.

v. 14. Aquilæ versionem sic habent Omnes; Symmachi vero interpretationem adfert Drusius sic: ἀπὸ ἕδρας κατοικίας αὐτοῦ. Alii habent ἀπὸ ἑδρασίας κατοικίας &c. quam lectionem præponendam putamus.

v. 15. Σ. ὁ πλάσσων κατὰ μόνας. Sic Eusebius & Codex unus. Drusius loco τοῦ, κατὰ μόνας, habet ὁμοῦ, & hanc unam Symmachi vocem adfert. Legitur & καταμόνας.

v. 16. Σ. οὐδὲ ἀνδρεῖος &c. Hanc lectionem ex uno Regio mutuamur.

PSALMUS XXXIII.

1. לדוד בשנותו את־טעמו לפני אבימלך ויגרשהו וילך Α. Ε. τοῦ Δαυίδ, ὅτε ἠλλοίωσε τὸ γεῦμα αὐτοῦ εἰς πρόσωπον Ἀβιμέλεχ, καὶ ἐξέβαλεν αὐτὸν, καὶ ἀπῆλθεν. Σ. τοῦ Δαυίδ, ὁπότε μετεμόρφωσε τὸν τρόπον τὸν ἑαυτοῦ ἔμπροσθεν Ἀβιμέλεχ. Ο. τῷ Δαυίδ, ὁπότε ἠλλοίωσε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐνώπιον Ἀβιμέλεχ, καὶ ἀπέλυσεν αὐτὸν καὶ ἀπῆλθεν.

יחדו 4. Α. ὁμοθυμαδόν. Ο. ἐπιτοαυτό.

מכל־מגורותי הצילני 5. Α. ἀπὸ πασῶν συστροφῶν αὐερρύσατό με. Σ. καὶ ἐκ πασῶν τῶν περιστάσεών μου ἐξείλετό με. Ο. καὶ ἐκ πασῶν τῶν παροικιῶν μου ἐρρύσατό με. Αλλ. ἐκ πασῶν θλίψεων.

הביטו 6. Α. ἀποβλέψατε. Ο. προσέλθατε.

בו 23. Α. ἐν αὐτῷ. Σ. ἐπ' αὐτῷ. Ο. ἐπ' αὐτόν.

1. HEb. Davidi in mutando ipsum gustum suum ad facies Abimelech: & expulit eum & abiit. *A. V.* Davidis, quando immutavit gustum suum in facie Abimelech: & expulit eum & abiit. *S.* Davidis, quando transformavit modum suum coram Abimelech. *LXX. Vulg.* Davidi, cum immutavit vultum suum coram Abimelech, & dimisit eum, & abiit. *Hieron. David. Quando commutavit os suum coram Abimelech, & ejecit eum & abiit.*

4. *Heb. Hieron.* pariter. *A.* unanimiter. *LXX. Vulg.* in idipsum.

5. *Hebr.* ex omnibus timoribus meis eripuit me. *A.* ab omnibus complicationibus meis eripuit me. *S. Hieron.* & de omnibus angustiis meis liberavit me. *LXX.* & de omnibus peregrinationibus meis eripuit me. *al.* ex omnibus tribulationibus. *Vulg. & ex omnibus tribulationibus meis eripuit me.*

6. *Heb.* aspexerunt. *A. Hieron.* aspicite. *LXX. Vulg.* accedite.

23. *Heb. A. Hieron. Vulg.* in eo. *S.* super eo. *LXX.* super eum.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XXXIII.

In primum versum vide Eusebium in Psalmos, qui hac de re fuse & erudite differit, & Aquilæ atque Symmachi lectiones adfert.

v. 4. Α. ὁμοθυμαδόν. Drusius.

v. 5. Α. ἀπὸ πασῶν συστροφῶν &c. Sic unus Codex. Symmachi vero lectionem adferunt alter Codex & Drusius. Agellius variam τῶν Ο. lectionem habet, nempe, ἐκ πασῶν θλίψεων.

v. 6. Α. ἀποβλέψατε. Drusius.

v. 23. Α. ἐν αὐτῷ. Σ. ἐπ' αὐτῷ. Drusius.

Digitized by Google

ידעתי נאספו עלי נכים ולא Σ. συνήγοντο κατ' ἐμοῦ πλῆκται, καὶ οὐκ ᾔδειν. O. συνήχθησαν ἐπ' ἐμὲ μάστιγες, καὶ οὐκ ἔγνων.

H. congregaverunt se super me percussi, & non cognovi. *S.* congregabantur contra me percussores, & nesciebam. *LXX. Vulg.* congregata sunt super me flagella, & ignoravi. *Hieron. collecti sunt adversum me percutientes, & nesciebam.*

קרעו ולא־דמו 16. A. ἔρρηξαν, καὶ οὐκ ἐσιώπησαν. Σ. ἀπορρήξαντες, (al. ἀπορρήσαντες) οὐκ ἠρέμουν. O. διεσχίσθησαν καὶ οὐ κατενύγησαν.

16. *H. A.* proſciderunt & non ſiluerunt. *S.* ſcindentes non quieverunt. *LXX.* diſciſſi ſunt, & non compuncti ſunt. *Vulg. diſſipati ſunt, nec compuncti. Hieron. ſcindentes, & non tacentes.*

בחנפי לעגי מעוג חרק עלי שנימו Σ. ἐν ὑποκρίσει ῥήμασι (al. φθέγμασι) πεπλασμένοις ἔτριζον κατ' ἐμοῦ ὀδόντας αὐτῶν. O. ἐπείρασάν με ἐμυκτήρισάν με μυκτηρισμόν, ἔβρυξαν ἐπ' ἐμὲ τοὺς ὀδόντας αὐτῶν.

H. In hypocritis ſubſannatoribus ſubſannatione, fremendo ſuper me dentibus ſuis. *S.* in hypocriſi verbis fictis ſerrabant contra me dentes ſuos. *LXX. Vulg.* tentaverunt me, ſubſannaverunt me ſubſannatione, frenduerunt ſuper me dentibus ſuis. *Hieron. in ſimulatione verborum fictorum frendebant ſuper me dentibus ſuis.*

אדני כמה תראה 17. Οἱ λοιποί, κύριε πότε ὄψῃ. O. κύριε πότε ἐπόψῃ.

17. *H.* Domine, quamdiu videbis. *Reliqui, Hieron.* Domine, quanta aſpicies. *LXX. Vulg.* Domine, quando reſpicies.

יחידתי A. τὴν μοναχήν μου. Σ. τὴν μονότητά μου. O. τὴν μονογενῆ μου.

H. Vulg. unicam meam *A. Hieron.* ſolitariam meam. *S.* unitatem, *vel* ſolitudinem meam. *LXX.* unigenitam meam.

בעם עצום אהללך 18. A. ἐν λαῷ ὀστεΐνῳ αἰνέσω σε. Σ. ἐν λαῷ παμπληθεῖ αἰνέσω σε. O. ἐν λαῷ βαρεῖ αἰνέσω σε.

18. *H. A.* in populo oſſeo laudabo te. *S.* in populo quam plurimo laudabo te. *LXX. Vulg.* in populo gravi laudabo te. *Hieron. in populo forti laudabo te.*

שנאי חנם 19. A. ἐχθραίνοντές με ἀναιτίως. O. μισοῦντές με δωρεάν.

19. *H.* odientes me gratis. *A.* adverſantes mihi ſine cauſa. *LXX. Vulg.* qui oderunt me gratis. *Hieron. odientes me fruſtra.*

כי לא שלום ידברו ועל־רגעי־ארץ 20. דברי מרמות יחשבון A.... καὶ ἐπὶ ἀθρόα γῆς ῥήματα ἐπιθέσεων λογίζονται. Σ. οὐ γὰρ εἰς εἰρήνην λαλοῦσιν, ἀλλὰ περὶ συναρπαγῆς ἐν τῇ γῇ λόγους δολίους λογίζονται. O. ὅτι ἐμοὶ μὲν εἰρηνικὰ ἐλάλουν, καὶ ἐπ' ὀργῇ δόλους διελογίζοντο. E. ὅτι οὐκ εἰρήνην λαλοῦσι καὶ ἐπὶ συντελείᾳ γῆς ῥήματα δόλια λογίζονται.

20. *H.* Quia non pacem loquentur: & ſuper tranquillos terræ verba fraudum cogitabunt. *A.*.... & in locis confertis terræ verba fraudulentiarum cogitant. *S.* Non enim ad pacem loquuntur; ſed de direptione in terra verba doloſa cogitant. *LXX.* Quoniam mihi quidem pacifica loquebantur, & ſuper iracundiam dolos cogitabant. *V.* Quoniam non pacem loquuntur, ſed ſuper conſummatione terræ verba doloſa cogitant. *Vul. Quoniam mihi quidem pacifice loquebantur: & in iracundia terræ loquentes, dolos cogitabant. Hieron. Non enim pacem loquuntur, ſed in rapina terræ verba fraudulenta concinnant.*

אל־תחרש 22. Σ. μὴ ἡσυχάσῃς. O. μὴ παρασιωπήσῃς.

22. *H. Hieron.* ne taceas. *S.* ne quieſcas. *LXX. Vulg.* ne ſileas.

לריבי 23. Σ. εἰς τὴν δικαίωσίν μου. O. εἰς τὴν δίκην μου.

23. *H.* ad litem meam. *S.* in juſtificationem meam. *LXX. Vulg. Hieron.* in cauſam meam.

תהגה 28. A. ὑμνήσει σε. O. μελετήσει.

28. *H.* loquetur. *A.* cantabit te. *LXX. Vulg. Hieron.* meditabitur.

כל־היום Σ. πᾶσαν ἡμέραν. O. ὅλην τὴν ἡμέραν.

H. S. LXX. Vulg. Hieron. tota die.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XXXIV.

v. 1. A. Σ. τοῦ Δαυίδ. Sic MSſ. Druſius vero hanc lectionem uni Aquilæ adſcribit.

v. 3. Lectionem A. Σ. Θ. E. plenam mutuamur ex uno Regio: Druſius mutilam adtulit.

v. 7. Sic Euſebius recte. Druſius vero lectionem Symmachi ſic exhibet: ἀναιτίως ὤρυξάν μοι διαφθορὰν δικτύου αὐτῶν, minus recte, ut ipſe ſuſpicatur.

Ibid. Sic Euſebius. Druſius vero Symmachi ſolum lectionem adfert. Duo MSſ. ad Symmachum habent ἀναιτίως διέῤῥηξαν &c. Nempe Symmachum pro Aquila poſuerunt.

v. 8. A. εὐγινόοκ- &c. Drusius.

v. 12. A. ἀντὶ ἀγαθ- &c. Drusius.

Ibid. A. ἀτέκνωσιν τῇ ψυχῇ μυ. Sic duo MSS. Symmachi vero lectionem habent Eusebius, Colbert. & Drusius. Agellius legit, συνεσπαρμένα.

v. 13. Has omnes lectiones sic exhibent Eusebius & MSS. Drusius vero Symmachi lectionem non adfert.

Ibid. Σ. ὑπέστρεφεν. Drusius.

v. 14. Σ. ὡς περὶ ἑταίρου &c. Idem.

Ibid. Αλλ☉, ὡς πενθῶν ὁμομήτριον &c. Hanc lectionem sine Interpretis nomine adfert Drusius.

v. 15. A. ἐν σκασμῷ μυ &c. Unus Colbertinus habet ἐν σκάζασμῷ. Symmachi lectio eadem apud Eusebium, Colbertinum & Drusium. Quintæ Editionis versionem ex Eusebio & Colbertino Codice desumsimus.

Ibid. Σ. συνήγοντο κατ' ἐμοῦ πλῆκται. Sic Theodoretus & unus Regius. Drusius autem, συνελέγησαν ἐπ' ἐμὲ πλῆκται, καὶ οὐκ εἶδα. quam lectionem ipse ex versione Latina Theodoreti expressisse videtur.

v. 16 Versionem Aquilæ sic habent Eusebius, MSS. & Drusius. In lectione autem Symmachi variatur. Drusius habet, ἀπορρήξαντες. Eusebius & Colbertinus, ἀπορρήσαντες.

Ibid Σ. ἐν ὑποκρίσει ῥήμασι &c. Sic Drusius & Agellius. Colbertinus autem unus, φθέγμασι.

v. 17. οἱ λοιπ- κύριε πότε ὄψῃ. Eusebius.

Ibid. A. τὴν μοναχήν μυ. Σ. τὴν μονότητά μυ. Daniel Barbarus ad utrumque vertit *solitariam meam*; sed perperam.

v. 18. Aquilæ lectionem exhibent Eusebius & MSS. Symmachi duo Codices.

v. 19. A. ἐχθραίνοντές μοι ἀναιτίως. Unus Regius.

v. 20. Has lectiones exhibent Drusius & unus Codex.

v. 22. Σ. μὴ ἡσυχ- Drusius.

v. 23. Σ εἰς τὴν δίκ- Idem.

v. 28. A. ὑμνήσει σε. Idem.

Ibid. Σ. πᾶσαν ἡμέραν. Idem.

PSALMUS XXXV.

1\. Εὐσεβ. Οὔτε ψαλμὸς, οὔτε ᾠδὴ, οὔτε τι τοιοῦτον ἐπιγέγραπται.

1\. *Eusebius*. Neque psalmus, neque canticum, neque quidpiam simile inscribitur.

2\. 3. נאם־פשע לרשע בקרב לבי אין פחד אלהים לנגד עיניו כי־החליק אליו בעיניו למצא עונו לשנא Ὁ Ἑβραϊκόν..... ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ δεδόλωκεν, τοῦ εὑρεῖν τὴν ἀνομίαν αὐτοῦ, καὶ μισῆσαι. Σ. Φησὶν περὶ ἀσυνθεσίας τοῦ ἀσεβοῦς ἔνδοθεν ἡ καρδία μου, οὐ προκεῖσθαι φόβος θεοῦ ἄντικρυς τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. ὅτι ὀξολισθαίνειν τὰ περὶ αὐτοῦ δοκεῖ, τοῦ εὑρεθῆναι τὴν ἀδικίαν αὐτοῦ εἰς τὸ μισηθῆναι αὐτήν. O. Φησὶν ὁ παράνομος τοῦ ἁμαρτάνειν ἐν ἑαυτῷ, οὐκ ἔστι φόβος θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. ὅτι ἐδόλωσεν ἐνώπιον αὐτοῦ, τοῦ εὑρεῖν τὴν ἀνομίαν αὐτοῦ καὶ μισῆσαι.

2\. 3. *H*. Dictum prævaricationis impio in interiori cordis mei: Non pavor Dei in conspectu oculorum ejus. Quoniam lenivit ad se in oculis ipsius, ad inveniendum iniquitatem suam ad odiendum. *Hebraicum*....... in oculis ejus dolose egit, ad inveniendum iniquitatem suam & odiendum. *S*. Dixit de defectione impii intus cor meum: Non est propositus timor Dei ante oculos ejus. Quoniam labi videntur ea quæ circa eum sunt, ut inveniatur iniquitas ejus, ut odio habeatur ipsa. *LXX. Vulg*. Dixit injustus ut delinquat in semetipso, Non est timor Dei ante oculos ejus: quoniam dolose egit in conspectu ejus, ut inveniatur iniquitas ejus ad odium. *Hieron. Dixit scelus impii in medio cordis ejus, non esse timorem Dei ante oculos ejus. Quoniam dolose egit adversus eum in oculis suis: ut inveniret iniquitatem ejus ad odiendum.*

4\. חדל להשכיל להיטיב Σ. ἀπέχετο τοῦ ἐννοεῖν εὐεργετῆσαι. O. οὐκ ἠβουλήθη συνιέναι τοῦ ἀγαθῦναι.

4\. *H*. desiit intelligere ad bene faciendum. *S*. abstitit ab intelligendo ut bene faceret. *LXX. Vulg*. noluit intelligere ut bene ageret. *Hieron. cessavit cogitare bene facere.*

5\. רע לא ימאס A. κακὸν οὐκ ἀπέρριψε. Σ. κακὸν οὐκ ἀποδοκιμάσει, al. ἀπεδοκίμασε. O. τῇ δὲ κακίᾳ οὐ προσώχθισε. Θ. κακὸν οὐκ ἀπώσατο.

5\. *H. S*. malum non reprobabit. *A*. malum non abjecit. *LXX. Vulg*. malitiam autem non odivit. *Th*. malum non repulit. *Hieron. malum non abjicies.*

6\. אמונתך עד־שחקים Σ. ἡ βεβαιότης σου μέχρι τῶν αἰθέρων. O. ἡ ἀλήθειά σου ἕως τῶν νεφελῶν.

6\. *H*. veritas tua usque ad æthera. *S*. firmitas tua usque ad æthera. *LXX. Vul*. veritas tua usque ad nubes. *Hieron. fides tua usque ad nubes.*

7\. צדקתך כהררי־אל A. δικαιοσύνη σου ὡς ὄρη ἰσχυροῦ, (al. ἰσχυρά.) O. ἡ δικαιοσύνη σου, ὡς ὄρη θεοῦ.

7\. *H. LXX. Vulg*. justitia tua sicut montes Dei. *A*. justitia tua sicut montes fortis. *Hieron. justitia tua quasi montes Domine.*

משפטיך O. τὰ κρίματα. Αλλ., τὰ ἀκριβάσματα. Αλλ. τὰ προστάγματα.

H. LXX. Vulg. Hieron. judicia tua. *Alius*, accurate statuta. *Alius*, præcepta.

8\. מה־יקר חסדך Σ. τί τίμιον τὸ ἔλεός σου. O. ὡς ἐπλήθυνας τὸ ἔλεός σου.

8\. *H. S. Hieron*. Quam pretiosa est misericordia tua *LXX. Vul*. Quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam.

ובני אדם בצל כנפיך יחסיון Σ. υἱοὶ δὲ τῶν αἰ-

H. & filii hominum in umbra alarum tua-

ἀνθρώπων ὑπὸ σκιὰν τῶν πτερύγων σου ἀμεριμνοῦσι. O. οἱ δὲ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, ἐν σκέπῃ τῶν πτερύγων σου ἐλπιοῦσι.

תשקם 9. Οἱ πάντες, ποτιεῖς αὐτούς.

וצדקתך לישרי־לב 11. Σ. καὶ τὴν ἐλεημοσύνην σου τοῖς ἁπλοῖς τὴν καρδίαν. O. καὶ τὴν δικαιοσύνην σου ἐν τοῖς εὐθέσι τῇ καρδίᾳ.

13. שם נפלו פעלי און דחו ולא־יכלו קום Σ. ὅπου πίπτουσιν οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν, ἐξωσθήσονται, καὶ οὐ δυνήσονται στῆναι. O. ἐκεῖ ἔπεσον πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν, ἐξώσθησαν, καὶ οὐ μὴ δυνῶνται στῆναι.

rum sperabunt. *S.* filii autem hominum sub umbra alarum tuarum a solicitudine vacabuot. *LXX. Vul.* Filii autem hominum in tegmine alarum tuarum sperabunt. *Hieron. & filii Adam in umbra alarum tuarum sperabunt.*

9. *H. & Omnes*, potabis eos.

11. *H.* & justitiam tuam ad rectos corde. *S.* & misericordiam tuam simplicibus corde. *LXX. Vulg.* & justitiam tuam his qui recto sunt corde. *Hieron. & justitiam tuam rectis corde.*

13. *H.* Ibi ceciderunt operarii iniquitatis: expulsi sunt & non potuerunt surgere. *S.* ubi cadunt operaotes ioiquitatem: expelluntur, & non poterunt stare. *LXX.* Ibi ceciderunt omnes qui operaotur iniquitatem; expulsi sunt, & non poterunt stare. *Vulg. Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem: expulsi sunt, nec potuerunt stare. Hieron. Ibi ceciderunt operantes iniquitatem: expulsi sunt, & non potuerunt surgere.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XXXV.

v. 1. Hæc nota desumitur ex Eusebio.

v. 2. & 3. Lectionem Hebraïci adfert Eusebius. Lectionem Symmachi Eusebius ac Drusius: in cujus fine Eusebius & Colbertinus unus legunt, εἰς τὸ μισηθῆναι. Drusius vero, τοῦ μισηθῆναι.

v. 4. Σ. ἀπείχετο &c. Sic Colbert. στιχηρῶς scriptus.

v. 5. Has omnes lectiones adferunt quidam MSS. & Drusius. Regius autem unus habet ἀπὸ σκέμματος.

v. 6 Σ. καὶ ἡ βεβαιότης σου μέχρι τῶν αἰθέρων. Sic Regius unus, Colbertinus unus & Eusebius. Drusius autem habet, καὶ ἡ βεβαιότης σου ἕως τῶν αἰθερίων.

v. 7. A. δικαιοσύνη σου ὡς ὄρη ἰσχυρᾶ. Sic Eusebius, Drusius & aliquot MSS. Sed duo Colbertini unusque Regius, ὡς ὄρη ἰσχυρά, & sic etiam legit Daniel Barbarus, qui vertit, *montes fortes.*

Ibid. Coislin ad vocem κρίματα, in margine ponit ἀποφάσματα, προστάγματα.

v. 8. Σ. τί τίμιον &c. MSS. quidam & Drusius.

Ibid. Σ. υἱοὶ δὲ τῶν ἀνθρώπων ὑπὸ σκιὰν τῶν &c. Sic quidam MSS. & Drusius.

9. ποτιεῖς αὐτούς. Sic omnes habent ex Drusio.

v. 11. Σ. καὶ τὴν ἐλεημ- &c. Drusius.

v. 13. ὅπου πίπτουσιν &c. Sic duo MSS. & Theodoretus.

PSALMUS XXXVI.

לדוד 1. Ἄλλοι, τοῦ Δαυίδ. O. τῷ Δαυίδ.

אל־תתחר במרעים A. μὴ διαμάχου ἐν πονηρευομένοις. Σ. ϛʹ. μὴ φιλονείκει κακούργοις. O. μὴ παραζήλου ἐν πονηρευομένοις. Θ. μὴ παρερέθιζε. E. μὴ ἐρέθιζου ἐν πονηρευομένοις.

כי כחציר 2. Σ. ὅτι ὡσεὶ χλωρά. O. ὅτι ὡσεὶ χόρτος.

ורעה אמונה 3. A. καὶ νέμου πίστιν. Σ. καὶ ποιμαίνου διηνεκῶς. O. καὶ ποιμανθήσῃ ἐπὶ τῷ πλούτῳ αὐτῆς.

גול 5. A. κύλιε. Σ. ἐπικύλισον. O. ἀποκάλυψον.

דום ליהוה והתחולל לו 7. A. σίγησον τῷ κυρίῳ καὶ ἀποκαραδόκει αὐτόν. Σ. ἡσύχαζε τῷ κυρίῳ καὶ ἱκέτευε αὐτόν. O. ὑποτάγηθι τῷ κυρίῳ, καὶ ἱκέτευσον αὐτόν.

זמם רשע לצדיק וחרק עליו שניו 12. Σ. ἐννοεῖ ὁ ἀσεβὴς περὶ τοῦ δικαίου, καὶ βρύχει κατ'

1. *Hebr.* Davidi. *Alii*, ipsius David. *LXX.* ipsi David. *Vulg. Psalmus ipsi David. Hieron. David.*

Hebr. Ne succenseas io malignis. *A.* Ne dimica in malignantibus. *S. VI.* Ne altercare cum maleficis. *LXX. Vul.* Noli æmulari in malignantibus. *Th.* Ne irritare. *V.* Ne incitare in malignantibus. *Hieron. Noli contendere cum malignis.*

2. *H. Hieron.* Quoniam sicut herba. *S.* Quoniam sicut virentia. *LXX. Vul.* Quoniam tamquam fœnum.

3. *Hebr.* & pasce veritatem. *A.* & pasce fidem. *S.* & pascere assidue. *LXX. Vulg.* & pasceris in divitiis ejus. *Hieron. & pascere fide.*

5. *Hebr. S.* devolve. *A. Hieron.* volve. *LXX. Vulg.* revela.

7. *Heb. A. Hieron.* Tace Domioo, & expecta eum. *S.* Quiesce Domioo, & supplica ei. *LXX. Vulg.* Subditus esto Domioo, & ora eum.

12. *Hebr.* Machinans impius contra justum, & frendens super eum dentibus suis. *S.* Cogitat

Digitized by Google

αὐτῷ τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ. Ο. παρατηρήσεται ὁ ἁμαρτωλὸς τὸν δίκαιον, καὶ βρύξει ἐπ' αὐτὸν τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ.

ארני ישחק־לו 13. Σ. ὁ δὲ κύριος καταγελάσεται αὐτοῦ. Ο. ὁ δὲ κύριος ἐκγελάσεται αὐτόν.

סומך צדיקים 17. Σ. ἀντιλαμβάνεται τῶν δικαίων. Ο. ὑποστηρίζει δὲ τοὺς δικαίους.

יודע יהוה ימי תמימים 18. Σ. προέγνω ὁ κύριος τὰς ἡμέρας τῶν ἀμώμων. Ο. Γινώσκει κύριος τὰς ὁδοὺς τῶν ἀμώμων.

כי רשעים יאבדו 20. Α. Σ. Ο. ὅτι οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀπολοῦνται.

ואיבי יהוה Α. Σ. καὶ οἱ ἐχθροὶ τοῦ κυρίου. Ο. οἱ δὲ ἐχθροὶ τοῦ κυρίου.

מברכיו 22. Σ. οἱ εὐλογημένοι ὑπ' αὐτοῦ. Ο. οἱ εὐλογοῦντες αὐτόν.

מקלליו Σ. καταρώμενοι ὑπ' αὐτοῦ. Ο. οἱ δὲ καταρώμενοι αὐτόν.

ודרכו יחפץ 23. Σ. καὶ ἡ ὁδὸς αὐτοῦ εὐδοκεῖται. Ο. καὶ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ θελήσει.

נער הייתי גם־זקנתי 25. Σ. νέος ἐγενόμην. ἀλλὰ καὶ ἐγήρασα. Ο. νεώτερος ἐγενόμην καὶ γὰρ ἐγήρασα.

ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם Σ. Ο. καὶ οὐκ εἶδον δίκαιον ἐγκαταλελειμμένον, οὔτε τὸ σπέρμα αὐτοῦ ζητοῦν ἄρτους.

כל־היום חונן ומלוה 26. Α. ὅλην τὴν ἡμέραν δωρεῖται καὶ δανείζει. Ο. ὅλην τὴν ἡμέραν ἐλεεῖ καὶ δανείζει.

ושכן לעולם 27. Σ. καὶ ἠρεμήσεις εἰς αἰῶνα αἰῶνος. Ο. καὶ κατασκήνου εἰς αἰῶνα αἰῶνος.

את־חסידיו 28. Ο. τοὺς ὁσίους αὐτοῦ. Ἄλλος, τοὺς ἁγνοὺς αὐτοῦ.

צופה 32. Ο. κατανοεῖ. Ἄλλος, περισκοπεῖ.

ולא ירשיענו בהשפטו 33. Α..... ἐν τῷ κρίνεσθαι αὐτόν. Σ. οὐδὲ καταδικάσει κρινόμενον. Ο. οὐδὲ μὴ καταδικάσηται αὐτόν, ὅταν κρίνηται αὐτῷ.

ראיתי רשע עריץ ומתערה כאזרח רענן 35. Ο. Εἶδον τὸν ἀσεβῆ ὑπερυψούμενον, καὶ ἐπαιρόμενον ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου. ς. εἶδον ἀσεβῆ καὶ ἀναιδῆ ἀντιποιούμενον ἐν σκληρότητι, καὶ λέγοντα, Εἰμὶ ὡς αὐτόχθων περιπατῶν ἐν δικαιοσύνῃ.

שמר־תם וראה ישר כי־אחרית לאיש שלום 37. Σ. Φύλασσε ἁπλότητα, καὶ ὅρα εὐθύ, ὅτι ἐστὶ μέλλοντα ἀνθρώπῳ εἰρηνικῷ. Ο. Φύλασσε ἀκακίαν, καὶ ἴδε εὐθύτητα, ὅτι ἐστὶν ἐγκατάλειμμα

impius de justo, & stridet contra eum dentibus suis. *LXX. Vulg.* Observabit peccator justum, & stridebit super eum dentibus suis. *Hieron. Cogitat impius de justo, & frendet adversum eum dentibus suis.*

13. *Hebr.* Dominus ridebit ei. *S. Hieron.* Dominus deridebit eum. *LXX. Vul.* Dominus autem irridebit eum.

17. *Hebr.* sustentans justos. *S.* suscipit justos. *LXX. Vulg.* confirmat autem justos. *Hieron. sublevat autem justos.*

18. *Hebr.* Sciens Dominus dies perfectorum. *S.* Præscivit Dominus dies immaculatorum. *LXX. Vulg. Hieron.* Novit Dominus dies immaculatorum.

20. *Hebr. Hieron.* quia impii peribunt. *A. S. LXX. Vul.* quia peccatores peribunt.

Hebr. A. S. Hieron. & inimici Domini. *LXX. Vulg.* inimici vero Domini.

22. *Heb.* benedicti ejus. *S.* benedicti ab eo. *LXX. Vul* benedicentes ei. *Hieron. qui benedicti fuerint ab eo.*

Heb. maledicti ejus. *S.* maledicti ab eo. *LXX. Vulg.* maledicentes autem ei. *Hieron. & qui maledicti.*

23. *Heb. LXX. Vul. Hieron.* & viam ejus volet. *S.* & via ejus accepta est.

25. *Heb.* puer fui, etiam senui. *S.* juvenis fui, sed etiam senui. *LXX. Vul.* junior fui, etenim senui. *Hieron. puer fui, siquidem senui.*

Heb. & non vidi justum derelictum, & semen ejus quærens panem. *S. LXX. Hieron.* & non vidi justum derelictum, neque semen ejus quærens panes. *Vul. Hieron. panem.*

26 *Heb.* omni die miserans & mutuans. *A. Hieron.* tota die donat & commodat. *LXX. Vulg.* tota die miseretur & commodat..

27. *Heb.* & habita in sæculum *S.* & quiesces in sæculum sæculi. *LXX. Vul.* & inhabita in sæculum sæculi. *Hieron. & inhabita in sempiterno.*

28. *Heb.* pios suos. *LXX. Vul. Hieron.* sanctos suos. *Alius*, castos suos.

32. *Heb.* speculans. *LXX. Vulg. Hieron.* considerat. *Alius*, circumspicit.

33. *Heb.* nec condemnabit eum in judicando eum. *A.....* in judicando eum. *S.* nec condemnabit judicatum. *LXX Vulg.* nec damnabit eum, cum judicabitur illi. *Hieron. & non condemnabit eum, cum judicatur.*

35. *Heb.* Vidi impium terrificum, & diffundentem se sicut laurus viridis. *LXX. Vulg.* Vidi impium superexaltatum, & elevatum sicut cedros Libani. *VI.* Vidi impium & impudentem sibi vendicantem in duritie, & dicentem: Sum sicut indigena ambulans in justitia. *Hieron. Vidi impium robustum, & fortissimum sicut indigenam virentem.*

37. *H.* Custodi integrum, & vide rectum, quia novissimum viro pax. *S.* Custodi simplicitatem, & vide rectum, quia sunt futura homini pacifico. *LXX. Vul.* Custodi innocentiam, & vide æquitatem: quoniam sunt reliquiæ ho-

ἀνθρώπῳ εἰρηνικῷ. A. ἔσχατον.

mini pacifico. *A.* novissimum. *Hieron. Custodi simplicitatem, & vide rectum: quia erit ad extremum viro pax.*

38. ופשעים נשמדו יחדו אחרית רשעים נכרתה Σ. οἱ δὲ ἀθετοῦντες ἐξαλειφθήσονται ὁμοῦ· τὰ ἔσχατα τῶν ἀσεβῶν ἐκκοπήσεται. O. οἱ δὲ παράνομοι ἐξολοθρευθήσονται ἐπιτοαυτό, τὰ ἐγκαταλείμματα τῶν ἀσεβῶν ἐξολοθρευθήσονται. A. καὶ ἔσχατον.

38. & prævaricantes delebuntur pariter: novissimum impiorum exciditur. *S.* Prævaricantes autem delebuntur simul: novissima iniquorum exscindentur. *LXX. Vulg.* Injusti autem disperibunt simul: reliquiæ impiorum interibunt. *A.* & novissimum. *Hieron. Prævaricantes autem delebuntur pariter, & novissimum impiorum peribit.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XXXVI.

v. 1. Ἄλλος, τῷ Δαυίδ. Sic unus.

Ibid. A. μὴ διαμάχου. Has variorum Interpretum lectiones ex MSS. multis, ex Eusebio, item Theodoreto & Drusio mutuamur.

v. 2. Σ. ὅτι ὡσεὶ χλωρά. Sic MSS. & Drusius, in quo deest, ὅτι.

v. 3. A. ἐν εἰρήνῃ πίστει. Eusebius & Drusius; sed in postremo deest καὶ ad utrumque.

v. 5. A κύλισε &c. Drusius.

v. 7. A. σιγῆσον τῷ κυρίῳ &c. Sic omnes, præter unum, qui ex versione Symmachi ad Aquilam posuit καὶ ἱκέτευε αὐτόν. Ad Symmachum vero Eusebius legit, καὶ ἱκέτευε αὐτῷ. Drusius, καὶ ἱκέτευε αὐτόν.

v. 12. Σ. ἐνεδρεύει ὁ ἀσεβὴς &c. Sic Colbertinus unus.

v. 13. Σ. καὶ ὁ κύριος καταγελάσεται αὐτόν. Sic duo Colbertini. Alius vero legit, ὁ δὲ κύριος ἐκγελάσεται αὐτόν.

v. 17. Σ. ἀντιλαμβ- &c. Drusius.

v. 18. Σ. προγινώσκει ὁ κύριος &c. Sic Eusebius & MSS. Drusius vero, προεῖδε κύριος &c.

v. 20. Regius unus Codex & Coislin. qui in hæc verba, ὅτι οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀπολοῦνται, hæc notant ex Theodoreto: Ἀκύλας καὶ Σύμμαχος συνδεσμὸν τεθεικότες, τοὺς αὐτοὺς ἔδειξαν ἁμαρτωλοὺς καὶ τοῦ κυρίου ἐχθρούς. i. *Aquila & Symmachus conjunctionem ponentes, eosdem ipsos esse demonstrant peccatores atque Dei hostes.* Ubi respicitur ad sequentem A. S. lectionem, quæ per conjunctionem καὶ incipit. Putarim ego Aquilam vel Symmachum, vel utrumque hic vertisse ἀσεβεῖς, non ἁμαρτωλοί, ac Librarios vocem ἁμαρτωλοὶ ex LXX. in hos Interpretes transtulisse. Nam Hieronymus, qui vel alterutrum vel utrumque sequitur, hic vertit, *impii*, atque sic solent illi vocem Hebraïcam רשע vertere.

v. 22. Σ. οἱ εὐλογ- Drusius.

Ibid. Σ. καταρώμ- &c. Idem.

v. 23. Σ. καὶ ἡ ὁδὸς αὐτοῦ εὐδ- Idem. Corderius pro εὐδοκεῖται, legit εὐοδοῦται. Sed prior lectio præstare videtur, quia ad Hebraïcam vocem quadrat.

v. 25. Σ. νέος ἐγ- Sic Eusebius.

Ibid. Σ. O. καὶ οὐκ εἶδον &c. Eusebius.

v. 26. A. ὅλην τὴν ἡμέραν &c. Drusius.

v. 27. Σ. ἐν ἠρεμήσεις εἰς αἰῶνα. Eusebius.

v. 28. Ἄλλος, τοὺς ἁγίους αὐτοῦ. Coislin. unus. Sic vertit Aquila supra Psalm. 11. 2.

v. 32. Ἀλλ. ὁ σκοπεῖ. Drusius.

v. 33. A. . . . ἐν τῇ χειρ- Lectiones Aquilæ & Symmachi ex uno Colbertino.

v. 35. ς'. εἶδον ἀσεβῆ. Drusius.

v. 37. Σ φύλασσε ἁπλότητα &c. Sic MSS. Drusius truncam adtulit. Eusebius & duo MSS. habent, ἀνθρώπου εἰρηνικοῦ. Duo autem alii MSS. ἀνδρὶ εἰρηνικῷ: sed hi videntur ex LXX. versione lapsu graphico mutuati. A. ἔσχατον. Drusius.

v. 38. Σ. οἱ δὲ ἀθετ- &c. Sic Theodoretus & duo MSS. A. καὶ ἔσχατον. Drusius.

PSALMUS XXXVII.

3. נחתו־בי Σ. καθίκοντό μου. O. ἐνεπάγησάν μοι.

3. Hebr. defixæ sunt in me. *S.* attingunt me. *LXX. Vul. Hieron.* infixæ sunt mihi.

4. מפני זעמך A. Σ. ἀπὸ προσώπου τῆς ἐμβριμήσεώς σου. O. ἀπὸ προσώπου τῆς ὀργῆς σου.

4. *Hebr.* propter iram tuam. *A. S. Hieron.* a facie indignationis tuæ. *LXX. Vulg.* a facie iræ tuæ.

מפני חטאתי Σ. διὰ τὰς ἁμαρτίας μου. O. ἀπὸ προσώπου τῶν ἁμαρτιῶν μου.

Hebr. propter peccatum meum. *S.* propter peccata mea. *LXX. Vulg.* a facie peccatorum meorum. *Hieron. a facie peccati mei.*

7. קדר הלכתי Σ. σκυθρωπὸς περιεπάτουν. O. σκυθρωπάζων ἐπορευόμην.

7. *Hebr.* atratus ambulavi. *S.* mœrens ambulabam. *LXX.* contristatus ambulabam. *Vul. contristatus ingrediebar. Hieron. mœrens ambulavi.*

8. כי־כסלי מלאו נקלה A. ὅτι ἐπληρώθησαν αἱ λαγόνες μου ἀτιμίας. Σ. ὅτι αἱ ψόαι μου ἐπλήσθησαν ἐμπαιγμάτων. O. ὅτι ἡ ψυχή μου ἐπλήσθη ἐμπαιγμῶν.

8. *Hebr.* Quoniam ilia mea plena fuerunt fœditate. *A.* Quoniam impleta sunt ilia mea ignominiâ. *S. Vulg.* Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus. *LXX.* Quoniam anima mea impleta est illusionibus. *Hieron. Quoniam lumbi mei repleti sunt ignominiâ.*

9. שאגתי מנהמת לבי A. ἐβρυχώμην ἀπὸ βρυγμοῦ τῆς καρδίας μου. O. ὠρυόμην ἀπὸ

9. *Heb.* Rugii præ palpitatione cordis mei. *A.* fremebam a fremitu cordis mei. *LXX. Vul.*

στεναγμοῦ τῆς καρδίας μου.

Hieron. rugiebam a gemitu cordis mei.

אהבי ורעי מנגד נגעי יעמדו 12. Σ. οἱ φίλοι μου καὶ ἑταῖροί μου ἐξεναντίας ἐν τῇ πληγῇ μου ἀντέστησαν. Ο. οἱ φίλοι μου καὶ οἱ πλησίον μου ἐξ ἐναντίας μου ἤγγισαν καὶ ἔστησαν.

12. *Hebr.* Diligentes me & socii mei ex adverso plagæ meæ steterunt. *S.* Amici mei & socii mei ex adverso in plaga mea obstiterunt. *LXX. Vulg.* Amici mei & proximi mei adversum me appropinquaverunt & steterunt. *Hieron. Cari mei & amici mei quasi contra lepram meam steterunt.*

וקרובי מרחק עמדו Σ. καὶ οἱ ἔγγιστά μου μακρὰν ἔστησαν. Ο. καὶ οἱ ἔγγιστά μου μακρόθεν ἔστησαν.

Heb. & propinqui mei a longinquo steterunt. *S. Hieron.* & vicini mei longe steterunt. *LXX. Vulg.* & qui juxta me erant de longe steterunt.

רעתי 13. Α. κακίαν μου. Σ. κακόν μου. Ο. τὰ κακά μοι.

13. *Hebr. S.* malum meum. *A.* malitiam meam. *LXX. Vulg. Hieron.* mala mihi.

עלי הגדילו 17. Σ. κατεμεγαλύνοντό μου. Ο. ἐπ᾽ ἐμὲ ἐμεγαλορρημόνησαν.

17. *H.* super me magnificaverunt se. *S.* magnificabant se contra me. *LXX. Vul.* super me magna locuti sunt. *Hieron. super me magnificentur.*

לצלע נכון 18. Σ. Εἰς τὸ σκάζειν παρεσκεύασμαι. Ο. Εἰς μάστιγας ἕτοιμος.

18. *Heb.* ad claudicationem paratus. *S.* ad claudicandum paratus sum. *LXX. Vulg.* in flagella paratus sum. *Hieron. ad plagas paratus sum.*

חיים עצמו 20. Σ. ζῶντες ὑπερισχύουσι. Ο. ζῶσι δὲ κεκραταίωνται.

20. *Hebr.* viventes roborati sunt. *S.* viventes prævalent. *LXX. Vulg.* vivunt & confirmati sunt. *Hieron. viventes confortati sunt.*

ישטנוני 21. Σ. ἀντέκειντό μοι. Ο. ἐνδιέβαλλόν με.

21. *Heb. S. Hieron.* adversabantur mihi. *LXX. Vulg.* detrahebant mihi.

טוב οἱ λοιποί· ἀγαθωσύνην. Ο. δικαιοσύνην.

Hebr. Hieron. bonum. *Reliqui & Vulg.* bonitatem. *LXX.* justitiam.

חושה 23. οἱ λοιποὶ, σπεῦσον. Ο. πρόσχες.

23. *Heb. Reliqui, Hieron.* festina. *LXX. Vulg.* intende.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XXXVII.

v. 3. Σ. κατήκ- Drusius.

v. 4. Α. Σ. ἀπὸ προσώπου &c. Eusebius & Drusius.

Ibid. Σ. διὰ τὰς ἁμ- Iidem.

v. 7. Σ. σκυθρωπὸς περιεπάτουν. Sic Drusius. Codex unus Regius habet ἐπάτουν primâ manu; sed deinde emendatum est, περιεπάτουν.

v. 8. Lectionem Aquilæ sic habent MSS. & Drusius, qui postremus ad Symmachum ita legit: ὅτι αἱ ψόαι μου ἐμπλήσθησαν ἐμπαιγμάτων ἢ ἀτιμίας. Unus vero Reg. ἤτοι ἀτιμίας, quod est quasi scholion ex Aquilæ versione desumtum: quamobrem has voces, ἢ ἀτιμίας, ex Symmachi loco expunximus.

v. 9. Α. ἐβρυχώμην &c. Sic MSS. & Drusius. Duo Codices habent ἐβρυχόμην.

v. 12. Σ. οἱ φίλοι μου &c. Sic Theodoretus & duo Regii. Drusius sic habet, ἐξεναντίας τῇ πληγῇ μου ἔστησαν, minus recte.

Ibid. Σ. καὶ οἱ ἔγγιστά μου μακρὰν ἔστησαν. Unus Reg.

v. 13. Drusius habet, Α. κακίαν μου, κακόν μου, ac recte suspicatur primum Aquilæ, secundum Symmachi esse. Vide infra Psal. XXXIX. 15.

v. 17. Σ. κατεμεγαλύνοντό μου. Sic Colbertinus unus melius quam Drusius, κατεμεγαλύνοντο.

v. 18. Σ. εἰς τὸ σκάζειν &c. Drusius.

v. 20. Σ. ζῶντες ὑπ- Idem.

v. 21. Σ. ἀντικ- Idem.

Ibid. οἱ λοιποὶ, ἀγαθωσύνην. Sic unus Codex. Coislinianus vero hanc notam habet: Ὠριγένης καὶ Ο. Θ. Ε. ς. ἀγαθωσύνην· Εὐσέβιος καὶ Δ. δικαιοσύνην. i. *Origenes & LXX. Th. V. VI.* bonitatem; *Eusebius & Tetrapla,* justitiam.

Ibid. οἱ λοιποὶ, σπεῦσον. Drusius.

PSALMUS XXXVIII.

למנצח לידיתון מזמור לדוד 1. Α. τῷ νικοποιῷ ὑπὲρ Ἰδιθοὺν, μελῴδημα τοῦ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιον ὑπὲρ Ἰδιθοὺν, ᾠδὴ τοῦ Δαυίδ. Ο. Εἰς τὸ τέλος, τῷ Ἰδιθοὺν, ᾠδὴ τοῦ Δαυίδ. Θ. εἰς τὸ νῖκος ὑπὲρ Ἰδιθοὺν, ᾠδὴ τῷ Δαυίδ.

1. HEbr. Victori ipsi Idithum, canticum David. *A.* Victori super Idithun, canticum David. *S.* Triumphale super Idithun, canticum David. *LXX. Vul.* In finem, ipsi Idithun, canticum David. *Th.* In victoriam super Idithun, canticum ipsi David. *Hieron. Pro victoria Idithun, David Psalmus.*

אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה 2.

2. *Hebr.* Dixi, custodiam vias meas a pec-

לפי

לפי מחסום בעוד רשע לנגדי Σ. Εἶπον, φυλάξω τὰς ὁδούς μου, μὴ ἁμαρτεῖν διὰ τῆς γλώσσης μου. φυλάξω τὸ στόμα μου φιμῷ, ἔτι ὄντος ἀσεβοῦς ἐξ ἐναντίας μου. Ο. Εἶπα, φυλάξω τὰς ὁδούς μου, τοῦ μὴ ἁμαρτάνειν ἐν γλώσσῃ μου. ἐθέμην τῷ στόματί μου φυλακὴν, ἐν τῷ συστῆναι τὸν ἁμαρτωλὸν ἐναντίον μου.

3. נאלמתי דומיה החשיתי מטוב וכאבי נעכר A.... σιωπῇ ἐσίγησα ἀπὸ ἀγαθοῦ.... Σ. ἄλαλος ἐγενόμην σιγῇ, ἐσιωπήθην μὴ ὢν ἐν ἀγαθῷ καὶ ἀνεταράχθην. Ο. ἐκωφώθην καὶ ἐταπεινώθην καὶ ἐσίγησα ἐξ ἀγαθῶν, καὶ τὸ ἄλγημά μου ἀνεκαινίσθη.

חם־לבי בקרבי בהגיגי תבער־אש 4. Σ. ἐξεθερμάνθη ἡ καρδία μου ἐντός μου· ἐν τῷ ἀναπολεῖν με ἐνεκαιόμην πυρί. Ο. ἐθερμάνθη ἡ καρδία μου ἐντός μου, καὶ ἐν τῇ μελέτῃ μου ἐκκαυθήσεται πῦρ.

הנה טפחות נתתה ימי 6. Σ. ἰδοὺ ὡς σπιθαμὰς ἔδωκας τὰς ἡμέρας μου. Ο. ἰδοὺ παλαιὰς ἔθου τὰς ἡμέρας μου. Ἄλλως, παλαιστάς.

וחלדי כאין נגדך A. καὶ ἡ κατάδυσίς μου ὡς οὐκ ἔστιν ἐναντίον σου. Σ. καὶ ἡ βίωσίς μου ὡς οὐδὲν ἄντικρύς σου. Ο. καὶ ἡ ὑπόστασίς μου ὡς οὐθὲν ἐνώπιόν σου.

אך כל־הבל כל־אדם נצב Σ. μόνον γὰρ ἀτμὸς πᾶς ἄνθρωπος ἑστώς. A. πᾶς ἄνθρωπος ἐστηλωμένος. Ο. πλὴν τὰ σύμπαντα ματαιότης, πᾶς ἄνθρωπος ζῶν.

סלה σέλ. A. ἀεί. Σ. Ο. Θ. διάψαλμα. E. διαπαντός. ς'. Εἰς τέλος.

מי־אספם 7. A. Θ. τίς συλλέξει αὐτά. Ο. τίνι συνάξει αὐτά.

ועתה מה־קויתי אדני תוחלתי לך היא 8. Σ. νῦν οὖν τί προσδοκῶ, δέσποτα; ἡ ἀναμονή μου εἰς σέ ἐστιν. A. ἡ καραδοκία μου μετὰ σοῦ. Ο. καὶ νῦν τίς ἡ ὑπομονή μου; οὐχὶ ὁ κύριος; καὶ ἡ ὑπόστασίς μου παρὰ σοί ἐστιν.

מכל־פשעי הצילני חרפת נבל אל־תשימני 9. A.... ὄνειδος ἀπορρέοντι μὴ θῇς με. Σ. ἀπὸ πασῶν τῶν ἀθεσιῶν μου ἐξελοῦ με, ἐπονείδιστον ἄφρονι μὴ τάξῃς με. Ο. ἀπὸ πασῶν τῶν ἀνομιῶν μου ῥῦσαί με, ὄνειδος ἄφρονι ἔδωκάς με. E. ὄνειδος ἄφρονι μὴ θῇς με.

נאלמתי לא אפתח־פי כי אתה עשית 10.

cando in lingua mea. Custodiam ori meo epistomidem, cum adhuc impius juxta me. *S.* Dixi, custodiam vias meas, ad non peccandum per linguam meam. Custodiam os meum fræno, cum adhuc esset impius ex adverso mei. *LXX. Vul.* Dixi: custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator adversum me. *Hieron. Dixi, custodiam vias meas, ne peccem in lingua mea: custodiam os meum silentio, donec est impius contra me.*

3. *Heb. Hieron.* Obmutui silentio, tacui de bono, & dolor meus conturbatus est. *A.*.... silentio silui a bono.... *S.* sine loquela factus sum silentio: tacui non existens in bono, & turbatus sum. *LXX. Vul.* Obmutui, & humiliatus sum, & silui a bonis, & dolor meus renovatus est.

4. *Heb.* Caluit cor meum in interiori meo: in meditatione mea exarsit ignis. *S.* Incaluit cor meum intra me, cum animo versarer, comburebar igne. *LXX. Vulg.* Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet ignis. *Hieron. Incaluit cor meum in medio mei, in meditatione mea incensus sum igni.*

6. *Hebr.* ecce palmos dedisti dies meos. *S.* ecce quasi palmos dedisti dies meos. *LXX. Vul.* Ecce mensurabiles posuisti dies meos. (*al.* antiquos posuisti.) *Hieron. Ecce breves posuisti dies meos.*

H. & tempus meum tamquam nihil coram te. *A.* & demersio mea quasi non est coram te. *S. Hieron.* & vita mea quasi non sit in conspectu tuo. *LXX. Vulg.* & substantia mea tamquam nihilum ante te.

Hebr. Utique universa vanitas omnis homo stans. *S.* Solum enim vapor omnis homo stans. *A.* omnis homo erectus. *LXX. Vul.* Verumtamen universa vanitas, omnis homo vivens. *Hieron. Omnia enim vanitas, omnis homo stans.*

H. selah. *Al.* sel. *A. Hieron.* semper. *S. LXX. Th.* diapsalma. *V.* perpetuo. *VI.* in finem. *Vul. vacat.*

7. *H.* quis colligens ea. *A. Th.* quis colliget ea. *LXX. Vulg.* cui congregabit ea. *Hieron. cui dimittat ea.*

8. *Hebr.* Et nunc quid expectavi, Domine? expectatio mea in te ipsa. *S.* Nunc igitur quid expecto, Domine? patientia mea in te est. *A.* expectatio mea tecum. *LXX. Vulg.* Et nunc quæ est expectatio mea? Nonne Dominus? & substantia mea apud te est. *Hieron. Nunc ergo quid expecto, Domine? præstolatio mea tu es.*

9. *Heb.* Ab omnibus prævaricationibus meis erue me: opprobrium stulti ne ponas me. *A.*.... opprobrium effluenti ne ponas me. *S.* Ab omnibus transgressionibus meis erue me, exprobrabilem insipienti ne statuas me. *LXX. Vulg.* Ab omnibus iniquitatibus meis erue me: opprobrium insipienti dedisti me. *V.* opprobrium stulto ne dederis me. *Hieron. Ab omnibus iniquitatibus meis libera me: opprobrium stulto ne ponas me.*

10. *Hebr. Hieron.* Obmutui, non aperiam os

Σ. ἄλαλος ἐγενόμην, οὐκ ἀνοίξω τὸ στόμα μου· σὺ γὰρ ἐποίησας. Ο. ἐκωφώθην, καὶ οὐκ ἤνοιξα τὸ στόμα μου, ὅτι σὺ εἶ ὁ ποιήσας με.

meum: quia tu fecisti. *S.* Sine loquela factus sum, non aperiam os meum: tu enim fecisti. *LXX.* Obmutui, & non aperui os meum; quoniam tu es qui fecisti me. *Vulg. Obmutui, & non aperui os meum, quoniam tu fecisti.*

על־עון 12. Σ. διὰ ἀδικίαν. Ο. ὑπὲρ ἀνομίας.

12. *Hebr. S. LXX. Vulg.* propter iniquitatem. *Hieron. pro iniquitate.*

ותמס כעש חמודו Σ. καὶ διαλύεις ὡς βρῶμα τὸ ἐπιθυμητὸν αὐτοῦ. Ο. καὶ ἐξέτηξας ὡς ἀράχνην τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Ἄλλος, ἀνήλωσας. Ἄλλος, ἐταπείνωσας.

Heb. & liquescere fecisti ut tineam desiderium ejus. *S.* & dissolvis ut cariem desiderabile ejus. *LXX. Vulg.* & tabescere fecisti sicut araneam animam ejus. *Alius*, absumsisti. *Alius*, humiliasti. *Hieron. & posuisti quasi tineam desiderabilia ejus.*

אך הבל כל־אדם A. πλὴν μάτην πᾶς ἄνθρωπος. Ο. πλὴν μάτην ταράσσεται πᾶς ἄνθρωπος.

H. Hieron. verumtamen vanitas omnis homo. *A.* verumtamen frustra omnis homo. *LXX. Vul.* verumtamen vane conturbatur omnis homo.

אל־תחרש 13. Σ. μὴ παρακούσῃς. Ο. μὴ παρασιωπήσῃς.

13. *H. LXX. Vulg.* ne sileas. *S.* ne inauditum prætereas. *Hieron. ne obsurdescas.*

14. השע ממני ואבליגה בטרם אלך ואינני Σ. ἀπόσχου μου ἵνα μειδιάσω, πρὶν ἀπελθεῖν με, καὶ μὴ ὑπάρχω. Ο. ἄνες μοι ἵνα ἀναψύξω πρὸ τοῦ με ἀπελθεῖν, καὶ οὐκέτι μὴ ὑπάρξω.

14. *H.* Claude a me, & roborabor, antequam vadam, & non ego. *S.* Abstine a me ut rideam, antequam abeam, & non subsistam. *LXX. Vul.* Remitte mihi, ut refrigerer priusquam abeam, & amplius non ero. *Hieron. Parce mihi, ut rideam antequam vadam, & non subsistam.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XXXVIII.

Tituli lectiones ex Mss. eruimus.

v. 2. Lectionem Symmachi plenam sic habet Eusebius in Psalmos.

v. 3. A. σιωπῇ ἰσίγησα ἀπὸ ἀγαθοῦ. Hanc Aquilæ lectionem vitiatam adfert Colbertinus στιχηρῶς scriptus sic, σιωπῆς σιγῆς ἀπὸ ἀγαθοῦ, Symmachi Eusebius. In versione Aquilæ, σιωπῆς, ultima littea C erat Є, & ad sequentem vocem pertinebat ἐσίγησα. Postrema vero littera A ab imperito Librario omissa fuit, ob repetitionem litteræ A in ἀπό.

v. 4. Ita Symmachi lectionem efferunt Mss. Duo autem Colbertini habent ἀναπολῶν pro ἀναπολεῖν.

v. 6. Σ. ἰδοὺ ὡς σπιθαμὰς &c Eusebius & Drusius.

Ibid. A. καὶ ἡ κατ. Lectiones Aquilæ & Symmachi habent Eusebius, Theodoretus, duo Mss. & Drusius.

Ibid. Σ. μόνον γὰρ &c. Eusebius.

Ibid. σέλ. Vide Psalmo 3.

v. 7. Ita Drusius. Agellius vero sic habet: *Theodotion autem ad Hebræum aptius vertit:* Et nescit quis colliget ea.

v. 8. Σ. νῦν οὖν &c. Eusebius & Drusius. Unus legit παρὰ σοὶ loco τοῦ, εἰς σέ. Lectio Aquilæ in Mss.

v. 9. A. . . . . ὄνειδος ἀπορρέοντι &c Eusebius & Drusius. Aquila vocem נבל *Nabal*, semper vertit ἀπορρέων. Vide in utroque Lexico. Symmachi versionem exhibet Eusebius, necnon Quintæ.

v. 10. Σ. ἄλαλος &c. Eusebius & Drusius. Prior legit, οὐκ ἀνοίξεις: alter, οὐκ ἀνοίξω: quem sequimur, quia cum Hebraïco consentit.

v. 12. Σ. δι' ἀδικίαν. Drusius.

Ibid. Σ. καὶ διαλύεις &c. Idem. Lectiones alias in fine versûs exhibet Colbertinus στιχηρῶς scriptus.

Ibid. A. πλὴν &c Sic unus Codex.

v. 13. Σ. μὴ παρακούσῃς. Drusius.

v. 14. Σ. ἀπόσχου μου &c. Drusius. Colbertinus vero στιχηρῶς scriptus, ἀπόσχου μοι.

PSALMUS XXXIX.

2. קוה קויתי יהוה ויט אלי וישמע שועתי O. ὑπομένων ὑπέμεινα τὸν κύριον, καὶ προσέσχε μοι, καὶ εἰσήκουσε τῆς δεήσεώς μου. Ἄλλος, ἀναμένων ἀνέμεινα τὸν κύριον, καὶ προσκληθεὶς εἰσήκουσέ μου.

2. *Hebr.* Expectando expectavi Dominum, & declinavit ad me, & audivit clamorem meum. *LXX.* Expectans expectavi Dominum, & attendit mihi, & exaudivit supplicationem meam. *Alius*, Expectans expectavi Dominum, & advocatus exaudivit me. *Vulg. Expectans expectavi Dominum, & intendit mihi, & exaudivit preces meas. Hieron. Expectans expectavi Dominum, & inclinatus est ad me, & audivit clamorem meum.*

מבור 3. O. ἐκ λάκκου. Ἄλλος, ἐκ βόθρου.

3. *Heb.* ex cisterna. *LXX. Vul. Hieron.* de lacu. *Alius*, ex fossa.

6. רבות עשית אתה יהוה אלהי נפלאתיך

6. *Hebr.* Multa fecisti tu, Domine Deus

ומחשבתיך אלינו אין ערך אליך Σ. πάμπολλα ἐποίησας σὺ κύριε ὁ θεός μου τὰ τεράστιά σου, καὶ τοὺς διαλογισμούς σου τοὺς ὑπὲρ ἡμῶν, οὐκ ἔστιν ἐκθέσθαι ἐπὶ σοῦ. O. πολλὰ ἐποίησας σὺ κύριε ὁ θεὸς τὰ θαυμάσιά σου, καὶ τοῖς διαλογισμοῖς σου οὐκ ἔστι τίς ὁμοιωθήσεταί σοι.

אגידה ואדברה עצמו מספר Σ. ἐὰν ἀπαγγέλλων καταγγέλλω, πλείω ἐστὶ τοῦ διηγηθῆναι. O. ἀπήγγειλα καὶ ἐλάλησα, ἐπληθύνθησαν ὑπὲρ ἀριθμόν.

אזנים כרית לי 7. A. ὠτία δὲ ἔσκαψάς μοι. Σ. ὠτία δὲ κατεσκευάσας μοι. O. Θ. E. ς'. ὠτία δὲ κατηρτίσω μοι. O. ἄλλως, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι.

אז אמרתי 8. Σ. ὅτε εἶπον. O. τότε εἶπον.

במגלת־ספר כתוב עלי A. ἐν εἰλήματι τοῦ βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ. Σ. ἐν τῷ τεύχει τοῦ ὁρισμοῦ σου γέγραπται περὶ ἐμοῦ. O. ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ. Αλλος, ἐν τόμῳ.

חפצתי ותורתך בתוך מעי 9. A. Θ. καὶ τὸν νόμον σου ἐν μέσῳ τῆς κοιλίας μου. Σ. προεθυμήθην τὸν νόμον σου ἐνδοθεν τῶν ἐγκάτων μου. O. ἠβουλήθην, καὶ τὸν νόμον σου ἐν μέσῳ τῆς καρδίας μου.

חסדך 11. Σ. τὴν χάριν σου. O. τὸ ἔλεός σου.

לקהל רב A. Θ. ἐν ἐκκλησίᾳ μεγάλῃ. Σ. ἐν πλήθει. O. ἀπὸ συναγωγῆς πολλῆς.

יצרוני 12. Σ. περιφρουρείτω με. O. ἀντελάβοντό μου.

רצה 14. O. εὐδόκησον. Αλλος, θέλησον.

לעזרתי חושה A. εἰς τὸ βοηθῆσαί μοι σπεῦσον. O. εἰς τὸ βοηθῆσαί μοι πρόσχες.

יבשו ויחפרו יחד מבקשי נפשי 15. Σ. ἐντρέπονται καὶ ἀσχημονοῦσιν οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχήν μου. O. καταισχυνθείησαν, καὶ ἐντραπείησαν ἅμα οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχήν μου.

רעתי A. κακίαν μου. Σ. κάκωσίν μου. O. μοι κακά.

האמרים לי האח האח 16. τὸ Ἑβραϊκὸν καὶ A. οἱ λέγοντές μοι, ἀά, ἀά. Σ. O. οἱ λέγοντές μοι, εὖγε, εὖγε.

meus, mirabilia tua, & cogitationes tuas erga nos non ordinare apud te. *S.* Perquam multa feciſti tu, Domine Deus meus, prodigia tua, & cogitationes tuas pro nobis, non eſt exponere ſuper te. *LXX. Vul.* Multa feciſti tu, Domine Deus, mirabilia tua: & cogitationibus tuis non eſt qui ſimilis ſit tibi. *Hieron. Multa feciſti tu, Domine Deus meus, mirabilia tua, & cogitationes tuas pro nobis, non invenio ordinem coram te.*

Hebr. Annuntiabo & loquar, fortiora fuerunt, quam ut narrentur. *S.* Si annuntians denuntiem, plura erunt quam ut narrari poſſint. *LXX. Vulg.* Annuntiavi & locutus ſum, multiplicati ſunt ſuper numerum. *Hieron. Si narrare voluero & numerare, plura ſunt quam ut narrari queant.*

7. *Hebr. Hieron.* aures fodiſti mihi. *A.* auriculas autem fodiſti mihi. *S.* auriculas autem præparaſti mihi. *LXX. Th. V. VI.* auriculas autem perfeciſti mihi. *LXX. aliter,* corpus autem perfeciſti mihi. *Vul. aures autem perfeciſti mihi.*

8. *Heb. LXX. Vul. Hieron.* tunc dixi. *S.* quando dixi.

Hebr. A. Hieron. In volumine libri ſcriptum eſt de me. *S.* In libro definitionis tuæ ſcriptum eſt de me. *LXX. Vul.* In capite libri ſcriptum eſt de me. *Alius*, in tomo.

9. *H.* volui, & lex tua in medio viſcerum meorum. *A. Th.* & legem tuam in medio ventris mei. *S.* præoptavi legem tuam intra viſcera mea. *LXX. Vul.* volui, & legem tuam in medio cordis mei. *Hieron. volui, & legem tuam in medio ventris mei.*

11. *Hebr. LXX. Vulg. Hieron.* miſericordiam tuam. *S* gratiam tuam.

Heb. in cœtu multo. *A. Th.* in eccleſia magna. *S.* in multitudine. *LXX. Vulg.* a concilio multo. *Hieron. in eccleſia multa.*

12. *Hebr.* cuſtodiant me. *S.* circummuniant me. *LXX. Vul.* ſuſceperunt me. *Hieron. ſervabunt me.*

14. *Heb. & Alius*, velis. *LXX. Vul.* complaceat tibi. *Hieron. placeat tibi.*

Heb. ad auxilium mei feſtina. *A. Hieron.* ad adjuvandum me feſtina. *LXX. Vulg.* ad adjuvandum me reſpice.

15. *Hebr.* pudore afficientur & erubeſcent pariter quærentes animam meam. *S.* confunduntur & turpiter agunt qui quærunt animam meam. *LXX. Vulg.* confundantur & revereantur ſimul qui quærunt animam meam. *Hieron. confundantur & revereantur ſimul quærentes animam meam.*

Heb. malum meum. *A.* malitiam meam. *S.* afflictionem meam. *LXX. Vulg.* mihi mala. *Hieron. mala mihi.*

16. *Heb. A.* qui dicunt mihi, Aa, aa. *S. LXX. Vul.* qui dicunt mihi: Euge, euge. *Hieron. qui dicunt mihi, Vah, vah.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XXXIX.

v. 2. Ἀλλ. ἀναμένων &c. Sic Colbertinus στιχηρῶς scriptus sine Interpretis nomine. Videtur autem esse Symmachi.

v. 3 Ἀλλ. ἐκ βόθρου. Coislio.

v. 6. Lectionem Symmachi plenam sic exhibet Eusebius. Agellius vero legit, ἐκδιηγήσασθαι.

Ibid. Eusebius, Σ. ἐὰν ἀπαγγέλλων καὶ ἐξαγγέλλω &c. atque sic habent duo MSS. Drusius vero ex Editione Romana, ἐὰν ἀπαγγείλω, καὶ ἐὰν λέγω.

v. 7. Ex Codice Coisliniano.

v. 8. Σ. ὅτι αὐτοῦ. Idem.

Ibid. Α. ἐν εἰλήματι τοῦ βιβλίου &c. Hîc variant MSS. & Editi. Nam tres MSS illud ἐν εἰλήματι &c. Aquilæ pariter & Symmacho tribuunt. Drusius primum sic unam amborum exhibet, deinde aliam Symmachi lectionem adfert. Hæc vero prior lectio primum a Didymo, deinde a Theodoreto inducta videtur. Eusebius autem utrique, Aquilæ nempe & Symmacho, suam peculiarem versionem adscribit, qualem nos edimus; quem sequuntur aliquot MSS. etiam ex iis qui priorem lectionem attulerant. Crediderim ego Didymum & ex Didymo Theodoretum lapsu memoriæ Aquilæ & Symmacho eam lectionem adscripsisse, quæ unius Aquilæ erat. Corderius, qui lectionem Aquilæ & Symmachi unam ex Didymo attulerat, in Notis suis nostræ sententiæ adstipulatur, & suam cuique tribuit ut supra.

v. 9. Lectionem Aquilæ habet unus Codex; Symmachi Eusebius. Vide Hieron. Epist. ad Suniam & Fretelam.

v. 11. Σ. τῆς χειρός σου. Drusius.

Ibid. Α. Θ. ἐν ἐλ- Ita MSS omnes cum Drusio. Duo tamen ad Symmachum habent, ἐν πλήξει.

v. 12. Σ. περιφρονείτω με. Drusius.

v. 14. Ἄλλος, διάλυσον. Colbertinus στιχηρῶς scriptus.

Ibid. Α. εἰς τὸ βοηθ- Sic unus Codex. Vide Hieronymum ad Suniam & Fret. ubi vocem ἀνῆσον sine Interpretis nomine adfert.

v. 15. Σ. ἐντραπήτωσαν &c. Eusebius. Verum existimo eum ita posuisse, ut ad seriem orationis versionem Symmachi accommodaret; veroque simile est, vertisse Symmachum ἐντραπείησαν καὶ ἀσχημονήσαιεν ut alibi: nam Daniel Barbarus ex Symmacho hanc vocem Latine sic adfert, *pudefiant*.

Ibid. Α. κατέναντι &c. Drusius.

v. 16. τὸ Εὖγε &c. Ita Eusebius & Codex unus Reg. & quidem recte. Drusius autem hoc unum adfert, *Sym.* ἆ ἆ, male ut videtur; & sic etiam Corderius in Catena.

PSALMUS XL.

למנצח מזמור לדוד 1. Α. τοῦ νικοποιοῦ μελῴδημα τοῦ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιος ᾠδὴ τοῦ Δαυίδ. Ο. Εἰς τὸ τέλος, ψαλμὸς τῷ Δαυίδ. Θ. Εἰς τὸ νῖκος, ψαλμὸς τοῦ Δαυίδ.

אשרי משכיל אל־דל 2. Σ. μακάριος ὁ ἐννοῶν ἃ προσήκει περὶ τῶν πενήτων. Ο. μακάριος ὁ συνιῶν ἐπὶ πτωχὸν καὶ πένητα.

אל־דל Α. Σ. Ο. Θ. ἐπὶ πτωχόν.

Εὐσέβιος. Τὸ δὲ, καὶ πένητα, οὔτε ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ, οὔτε παρὰ τοῖς λοιποῖς ἑρμηνευταῖς ἐμφέρεται, (ex Theodoreto) οὔτε παρὰ τῷ Σύρῳ.

ביום רעה Σ. ἐν ἡμέρᾳ κακώσεως. Ο. ἐν ἡμέρᾳ πονηρᾷ.

יהוה ישמרהו ויחיהו 3. Α. Θ. κύριος φυλάξει αὐτὸν, καὶ ζωώσει αὐτόν. Σ. κύριος φυλάξει αὐτὸν, καὶ περισώσει αὐτόν. Ο. κύριος φυλάξαι αὐτὸν, καὶ ζήσαι αὐτόν.

יאשר בארץ Σ. καὶ μακαριστὸς ἔσται ἐν τῇ γῇ. Ο. καὶ μακαρίσαι αὐτὸν ἐν τῇ γῇ.

ואל־תתנהו בנפש איביו Σ. καὶ οὐκ ἐκδώσει αὐτὸν εἰς ψυχὰς ἐχθρῶν. Ο. καὶ μὴ παραδῷ αὐτὸν εἰς χεῖρας ἐχθροῦ αὐτοῦ. Α. ἐν ψυχῇ ἐχθροῦ. Θ. εἰς ψυχήν.

1. Hebr. *A.* Victori canticum ipsi David. *S.* Triumphale canticum ipsi David. *LXX. Vulg.* In finem Psalmus ipsi David. *Th. Hieron.* Pro victoria Psalmus David.

2. *H.* Beatitudines intelligentis ad tenuem. *S.* Beatus qui intelligit ea quæ conveniunt erga pauperes. *LXX. Vulg.* Beatus qui intelligit super egenum & pauperem. *Hieron. Beatus qui cogitat de paupere.*

Hebr. ad tenuem. *A. S. LXX. Th. Vulg.* super egenum. *Hieron. de paupere.*

Eusebius. Illud autem, & pauperem, *neque in Hebraico, neque apud reliquos Interpretes comparet, (ex Theodoreto) neque apud Syrum.*

Heb. LXX. Vul. Hieron. in die mala. *S.* in die afflictionis.

3. *Hebr. LXX. Vulg.* Dominus custodiat eum & vivificet eum. *A. Th. Hieron.* Dominus custodiet eum & vivificabit eum. *S.* Dominus custodiet eum & salvabit eum.

Heb. beatificetur in terra. *S. Hieron.* & beatus erit in terra. *LXX. Vulg.* & beatum faciat eum in terra.

Heb. & ne tradat eum in anima inimicorum ejus. *S.* & non tradet eum in animas inimicorum. *LXX.* & non tradat eum in manus inimici ejus. *A.* in anima inimici. *Th.* in animam. *Vulg. & non tradat eum in animam inimicorum ejus. Hieron. & non tradet eum animæ inimicorum suorum.*

4. יהוה יסעדנו A. Θ. *κύριος βοηθήσει αὐτῷ.*
O. *κύριος βοηθήσει αὐτῷ.*

5. אני אמרתי יהוה חנני רפאה נפשי כי־חטאתי לך Σ. *ἐμοῦ λέγοντος, κύριε οἰκτείρησόν με, ἴασαι τὴν ψυχήν μου, καὶ εἰ ἥμαρτόν σοι.* O. *ἐγὼ εἶπα, κύριε ἐλέησόν με, ἴασαι τὴν ψυχήν μου, ὅτι ἥμαρτόν σοι.*

6. איבי יאמרו רע לי מתי ימות ואבד שמו Σ. *οἱ ἐχθροί μου ἔλεγον περὶ ἐμοῦ κακά, πότε ἀποθάνῃ, καὶ ἀπολεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ;* O. *οἱ ἐχθροί μου εἶπαν κακά μοι, πότε ἀποθανεῖται καὶ ἀπολεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ;*

7. ואם־בא לראות שוא ידבר לבו יקבץ און לו יצא לחוץ ידבר A. *καὶ ἐὰν ἔλθῃ τοῦ ἰδεῖν....* Σ. *καὶ εἰσερχόμενος ἐπισκέψασθαι, ματαία ἐλάλει ἡ καρδία αὐτοῦ· ἠθροίζεν ἀδικίαν ἑαυτῷ· ἐξερχόμενος δὲ ἔξω κατελάλει.* O. Θ. *καὶ εἰ εἰσεπορεύετο τοῦ ἰδεῖν, μάτην ἐλάλει ἡ καρδία αὐτοῦ, συνήγαγεν ἀνομίαν ἑαυτῷ, ἐξεπορεύετο ἔξω, καὶ ἐλάλει ἐπὶ τὸ αὐτό.* Θ. E. ϛ'. *καὶ εἰ.*

8. יחד עלי יתלחשו כל־שנאי עלי יחשבו רעה לי Σ. *ὁμοθυμαδὸν ἐψιθύριζον κατ᾽ ἐμοῦ πάντες οἱ μισοῦντές με, περὶ ἐμοῦ ἐννοοῦντες κακά μοι.* O. *κατ᾽ ἐμοῦ ἐψιθύριζον πάντες οἱ ἐχθροί μου, κατ᾽ ἐμοῦ ἐλογίζοντο κακά μοι.*

9. דבר־בליעל יצוק בו ואשר שכב לא־יוסיף לקום Σ. *λόγος παράνομος ἐνεκέχυτο ἔνδον αὐτοῦ, καὶ πεσὼν οὐκέτι ἀναστήσεται.* O. *λόγον παράνομον κατέθεντο κατ᾽ ἐμοῦ, μὴ ὁ κοιμώμενος οὐχὶ προσθήσει τοῦ ἀναστῆναι.*

10. גם־איש שלומי אשר־בטחתי בו אוכל לחמי הגדיל עלי עקב A. Θ. *καίγε ἀνὴρ εἰρήνης μου, ᾧ ἐπεποίθησα....... κατεμεγαλύνθη μου πτέρνα.* Σ. *ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος, ὃς εἰρήνευέ μοι, ᾧ ἐπεποίθειν, συνεσθίων μοι ἄρτον ἐμόν, κατεμεγαλύνθη μου ἀκολουθῶν.* O. *καὶ γὰρ ὁ ἄνθρωπος τῆς εἰρήνης μου, ἐφ᾽ ὃν ἤλπισα, ὁ ἐσθίων ἄρτους μου ἐμεγάλυνεν ἐπ᾽ ἐμὲ πτερνισμόν.*

11. ואתה יהוה חנני והקימני ואשלמה להם Σ. *σὺ δὲ κύριε οἰκτείρησόν με καὶ ἀνέγειρόν με, ἵνα ἀνταποδώσω αὐτοῖς.* O. *σὺ δὲ κύριε ἐλέη-*

4. *Hebr.* Dominus fulciat eum. *A. Th.* Dominus auxiliabitur ei. *LXX. Vulg.* Dominus opem ferat illi. *Hieron. Dominus confortabit eum.*

5. *Heb. LXX. Vulg Hieron.* Ego dixi, Domine, miserere mei : sana animam meam, quia peccavi tibi. *S.* Me dicente, Domine, miserere mei, sana animam meam, etiamsi peccaverim tibi.

6. *Hebr.* Inimici mei dicent malum mihi; quando morietur, & peribit nomen ejus? *S.* Inimici mei dicebant de me mala, quando morietur, & peribit nomen ejus? *LXX. Vul.* Inimici mei dixerunt mala mihi : Quandu morietur, & peribit nomen ejus? *Hieron. Inimici mei loquuntur malum mihi : Quando morietur, & peribit nomen ejus?*

7. *H.* Et si venerit ad videndum, mendacium loquetur cor ejus : congregabit iniquitatem sibi. Egredietur foras, loquetur. *A.* & si venerit ad videndum..... *S.* Et ingrediens ad visitandum, vana loquebatur cor ejus : coacervavit iniquitatem sibi : egrediens vero foras, detrahebat. *LXX. Th. Vul.* Et si ingrediebatur ut videret, vana luquebatur cor ejus, cungregavit iniquitatem sibi. Egrediebatur foras, & loquebatur in idipsum. *Th. V: VI.* & si. *Hieron. Et si venerit ut visitet, vana loquetur cor ejus : congregabit iniquitatem sibi, egrediens foras detrahet.*

8. *Hebr.* Simul super me mussitabunt omnes odio habentes me, super me cogitabunt malum mihi. *S.* Simul contra me susurrabant omnes odientes me : de me cogirantes mala mihi. *LXX. Vulg.* Adversum me susurrabant omnes inimici mei, adversum me cogitabant mala mihi. *Hieron. Simul adversum me murmurabant omnes odientes me : contra me cogitabant malum mihi.*

9. *Hebr.* Verbum Belial effusum in ipsum : & qui accubuit non addet surgere *S.* Sermo iniquus effusus erat intra eus : & qui cecidit non ultra surget. *LXX. Vulg.* Verbum iniquum constituerunt adversum me : Numquid qui dormit non adjiciet ut resurgat. *Hieron. Verbum diaboli infundebant sibi : qui dormit non addet ut resurgat.*

10. *H.* Etiam vir pacis meæ, cui fidebam in eo, comedens panem meum magnificavit super me calcaneum. *A. Th.* Et quidem vir pacis meæ, cui confisus eram.... magnificatus est contra me calcaneo. *S.* Sed & homo qui pacem habebat mecum, cui confisus eram, comedens mecum panem meum, magnificavit se contra me cum sequeretur. *LXX. Vul.* Etenim homo pacis meæ, in quo speravi, qui edebat panes meos magnificavit super me supplantationem. *Hieron. Sed & homo pacificus meus, in quo habui fiduciam : qui manducavit panem meum, levavit contra me plantam.*

11. *H.* Et tu, Domine, miserere mei, & resuscitare me fac, & reddam eis. *S.* Tu autem, Domine, miserere mei, & excita me, ut re-

σόν με, καὶ ἀνάστησόν με, καὶ ἀνταποδώσω αὐτοῖς.

12. בזאת ידעתי כי־חפצת בי כי לא־יריע איבי עלי Σ. διὰ τοῦτο γνώσομαι ὅτι θελήσεις με, ἐὰν μὴ καταλαλήσῃ ὁ ἐχθρός μου. Ο. ἐν τούτῳ ἔγνων ὅτι τεθέληκάς με, ὅτι οὐ μὴ ἐπιχαρῇ ὁ ἐχθρός μου ἐπ' ἐμέ.

13. ואני בתמי תמכת בי ותציבני לפניך לעולם Σ. ἐμοῦ δὲ διὰ τὴν ἁπλότητα ἀντέχου, καὶ παραστήσεις με ἔμπροσθέν σου δι' αἰῶνος. Ο. ἐμοῦ δὲ διὰ τὴν ἀκακίαν ἀντελάβου, καὶ ἐβεβαίωσάς με ἐνώπιόν σου εἰς τὸν αἰῶνα. Α. διὰ τὴν ἁπλότητα.

14. אמן ואמן Α. πεπιστωμένως, πεπιστωμένως. Σ. ἀμήν, ἀμήν. Ο. γένοιτο, γένοιτο.

tribuam eis. *LXX. Vulg.* Tu autem, Domine, miſertere mei, & reſuſcita me: & retribuam eis. *Hieron. Et tu, Domine, miſerere mei: & eleva me, & reddam eis.*

12. *H.* In hoc cognovi quoniam complacuiſti in me, quia non jubilabit inimicus meus ſuper me. *S.* Propter hoc cognoſcam quia voles me; ſi non obloquatur inimicus meus. *LXX. Vulg.* In hoc cognovi quoniam voluiſti me, quoniam non gaudebit inimicus meus ſuper me. *Hieron. In hoc cognovi quod velis me: quia non inſultabit inimicus meus mihi.*

13. *H.* Et ego in integritate mea, ſuſtentaſti in me, & ſtatuiſti me ad facies tuas in ſæculum. *S.* Me autem propter ſimplicitatem ſuſcipe, & ſtatues me coram te in perpetuum. *LXX. Vulg.* Me autem propter innocentiam ſuſcepiſti: & confirmaſti me in conſpectu tuo in æternum. *A.* propter ſimplicitatem. *Hieron. Ego autem in ſimplicitate mea adjutus ſum a te, & ſtatues me ante faciem tuam in perpetuum.*

14. *H.* Amen & amen. *A.* fideliter, fideliter. *S. Hieron.* Amen, amen. *LXX. Vulg.* Fiat, fiat.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum X L.

Titulus ut ſupra frequenter.

v. 2. Α. Σ. Ο. Θ. ἐπὶ πτωχόν. Sic MSſ. & Druſius. Sed Corderius lectionem Symmachi adfert, Μακάριος ὁ ἐννοῶν &c. ubi legit, περὶ τοῦ πένητος. Forte in ſuperiore nota Σ. irrepſit poſt Α.

Ibid. Σ. ἐν ἡμέρᾳ κακώσεως. Ita Reg. unus.

v. 3. Α. Θ. κύριος φυλάξει αὐτὸν &c. Hæ lectiones prodeunt ex Euthymio, Euſebio & Daniele Barbaro.

Ibid. Σ. καὶ μακαριστὸς &c. Sic MSſ.

Ibid. Σ. καὶ μὴ ἐκδῷς αὐτὸν &c. Euſebius. Druſius vero ad Symmachum hoc ſolum adfert, ἐν ψυχαῖς. Sed melius, ni fallor, Euſebius, εἰς ψυχάς.

v. 4 Α. Θ. κύριος ἐπαρεῖ. Sic MSſ. & Druſius.

v. 5. Σ. ἐμοῦ λέγοντος &c. Euſebius in Demonſtratione Evangelica.

v. 6. Σ. οἱ ἐχθροί μου ἔλεγον περὶ ἐμοῦ &c. Ex Euſebio de Demonſtr. Evang.

v. 7. Α. καὶ εἰ εἰσῆλθεν &c. Martianæus noſter. Symmachi vero locus ex Demonſtratione Evangelica ut ſupra. Symmachi lectio aliter exprimitur in Catena Corderii his verbis: ὑποκρινόμενος τὸ ἐπισκέπτεσθαι, μάτην ἐλάλει.

v. 8. Σ. ὁμοθυμαδὸν &c. Indidem.

v. 9. Σ. λόγος παράνομος Euſeb. Demonſtr. Evang.

v. 10. Α. καί γε ἀνὴρ &c. Lectio Aquilæ ex Euſebio & ex duobus MSſ. prodit. Daniel Barbarus Theodotionis eſſe ait. Theodoretus utrique tribuit. Lectio Symmachi ex Demonſtratione Evang. prodit. Aquilæ porro & Theodotionis verſio ſic exprimitur in Catena Corderii: καί γε ἀνὴρ εἰρήνης μου, ᾧ ἐπεποίθειν, ὁ ἐσθίων ἄρτον μου, ἐμεγάλυνεν... ſed poſtrema verba, ὁ ἐσθίων ἄρτον μου..., videntur gloſſema eſſe.

v. 11. Σ. σὺ δὲ κύριε &c. Ex Euſebio de Demonſtr. Evang. & ex MSſ.

v. 12. Σ. διὰ τοῦτο γνώσομαι &c. Indidem.

v. 13. Σ. ἐμοῦ δὲ διὰ τὴν ἁπλότητα ἀντέχου &c. Indidem. Lectio autem Aquilæ ex Euſebio in Pſalmos.

v. 14. Ita ſemper ut ſupra Num. 5. 22. & alibi.

PSALMUS XLI.

1. למנצח משכיל לבני־קרח Α. τῷ νικοποιῷ ἐπιστήμονος τῶν υἱῶν Κορέ. Σ. ἐπινίκιος συνέσεως τῶν υἱῶν Κορέ. Ο. εἰς τὸ τέλος, εἰς σύνεσιν τοῖς υἱοῖς Κορέ. Θ. εἰς τὸ νῖκος τοῖς ἠγαπημένοις τοῖς υἱοῖς Κορέ.

2. כאיל הערג Α. ὡς αὐλὼν παρασκευαζόμενος. Σ. ὡς σπεύδει ἔλαφος. Ο. ὃν τρόπον ἐπιποθεῖ ὁ ἔλαφος. ϛ'. ὃν τρόπον πεδίον προσεσπασθῇ.

אליך אלהים Σ. τῆς πρὸς τὸν θεὸν πορείας. Ο. πρὸς σὲ ὁ θεός.

3. לאלהים לאל חי Ο. πρὸς τὸν θεὸν, πρὸς

1. HEbr. Victori erudiens, filiis Core. *A.* victori ſcientis filiorum Core. *S.* Triumphale intelligentiæ filiorum Core. *LXX.* in finem, in intelligentiam filiis Core. *Th.* in victoriam dilectis filiis Core. *Vulg. In finem intellectûs, filiis Core. Hieron. victori intellectûs, filiis Core.*

2. *H.* Quemadmodum cervus anhelabit. *A.* Ut pratum imbrem ſitit. *S.* Ut feſtinat cervus. *LXX. Vulg.* Quemadmodum deſiderat cervus. *VI.* Quemadmodum campus imbrem ſitit. *Hieron. Sicut areola præparata.*

LXX. Vulg. Hieron. ad te Deus. *S.* progreſſionis ad Deum.

3. *H. LXX.* ad Deum, ad Deum vivum.

τὸν θεὸν τὸν ζῶντα. Ἄλλοι, πρὸς τὸν θεὸν, πρὸς τὸν ἰσχυρὸν τὸν ζῶντα.

Alii. ad Deum, ad fortem viventem. *Hieron. Vulg. ad Deum fortem vivum.*

לחם יומם ולילה 4. Σ. ὡς ἄρτος συντάξεώς μου. O. ἄρτος ἡμέρας καὶ νυκτός.

4. *H.* panis die ac nocte. *S.* ut panis mihi constitutus. *LXX.* panis die ac nocte. *Vulg. panes die ac nocte. Hieron. panes per diem & noctem.*

אלה אזכרה ואשפכה עלי 5. Σ. ταῦτα ἀναπολῶν διέχεα ἐπ' ἐμαυτόν. O. ταῦτα ἐμνήσθην καὶ ἐξέχεα ἐπ' ἐμέ.

5. *H.* horum recordabor & effundam super me. *S.* hæc animo volvens diffudi super meipsum. *LXX. Vul.* hæc recordatus sum & effudi in me. *Hieron. horum recordatus sum, & effudi in me.*

כי אעבר בסך אדדם עד־בית אלהים בקול־רנה ותודה המון חוגג A. εἰσελεύσομαι ἐν συσκίῳ προβιβάζων αὐτοὺς ἕως οἴκου τοῦ θεοῦ, ἐν φωνῇ αἰνέσεως καὶ εὐχαριστίας, ὄχλου ἑορτάζοντος. Σ. ὅτι ἐξελεύσομαι εἰς τὴν σκηνὴν, διαβασταχθήσομαι ἕως τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ· μετὰ φωνῆς εὐφημίας καὶ ἐξομολογήσεως πλήθους πανηγυριζόντων. O. ὅτι διελεύσομαι ἐν τόπῳ σκηνῆς θαυμαστῆς ἕως τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ· ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως καὶ ἐξομολογήσεως ἤχου ἑορτάζοντων.

H. Quoniam transibo in numerum, movebò me cum eis usque ad domum Dei in voce jubilationis & confessionis, turba tripudians. *A.* Ingrediar in umbrosum præcedens eos usque ad domum Dei, in voce laudis & gratiarum actionis, turba festum celebrante. *S.* Quia egrediar in tabernaculum, bajulabor usque ad domum Dei, cum voce acclamationis & confessionis multitudinis celebritatem agentium. *LXX. Vul.* Quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei: in voce exultationis & confessionis, soni festum agentium. *Vulg. sonus epulantis. Hieron. Quia veniam ad umbraculum, tacebo usque ad domum Dei, in voce laudis & confessionis, multitudinis festa celebrantis.*

6. מה־תשתוחחי נפשי ותהמי עלי הוחלי לאלהים כי־עוד אודנו ישועות פניו אלהי A. τί κατακύπτεις ἡ ψυχή μου; ἀνάμεινον τὸν θεὸν, ὅτι διηνεκῶς ὁμολογήσομαι αὐτῷ. ταῖς δὲ σωτηρίαις τοῦ προσώπου αὐτοῦ θεὸς μου. Σ. τί κατακάμπτῃ ἡ ψυχή μου, καὶ τί θορυβῇ κατ' ἐμοῦ; ἀνάμενον τὸν θεὸν, ὅτι διηνεκῶς ἐξομολογήσομαι αὐτῷ τὰς σωτηρίας τοῦ προσώπου αὐτοῦ. O. ἱνατί περίλυπος εἶ ἡ ψυχή μου, καὶ ἱνατί συνταράσσεις με; ἔλπισον ἐπὶ τὸν θεὸν, ὅτι ἐξομολογήσομαι αὐτῷ, σωτήριον τοῦ προσώπου μου, ὁ θεός μου. E. τί ταπεινοῦσαι.

6. *H* Cur deprimes te anima mea, & tumultuaberis super me? Expecta Deum, quia adhuc confitebor ei salutes facierum ejus, Deus mi. *A.* Quid deprimeris anima mea? Expecta Deum, quoniam assidue confitebor ei. Saluti autem vultus ejus, Deus meus. *S.* Quid incurvaris anima mea, & quid turbas moves contra me? Expecta Deum, quia assidue confitebor ei salutes vultus ejus. *LXX. Vulg.* Quare tristis es anima, & quare conturbas me? Spera in Deo quoniam adhuc confitebor ei salutare vultus mei & Deus meus. *V.* Quid humiliaris? *Hieron. Quare incurvaris anima mea, & quare conturbas me? expecta Deum, quia adhuc confitebor ei, salutaribus vultus ejus.*

7. 8. עלי נפשי תשתוחח על־כן אזכרך מארץ ירדן וחרמונים מהר מצער תהום־אל־תהום קורא לקול צנוריך Σ. ἐπ' ἐμὲ ἡ ψυχή μου κατατήκεται, ὅταν ἀναμιμνήσκομαί σου ἀπὸ γῆς Ἰορδάνου, καὶ ἀπὸ Ἑρμονιεὶμ, ὄρους μικροτάτου. ἄβυσσος ἀβύσσῳ ἀπαντᾷ ἀπὸ ἤχου τῶν κρουνῶν σου. O. πρὸς ἐμαυτὸν ἡ ψυχή μου ἐταράχθη, διὰ τοῦτο μνησθήσομαί σου ἐκ γῆς Ἰορδάνου καὶ Ἑρμονιεὶμ ἀπὸ ὄρους μικροῦ. ἄβυσσος ἄβυσσον ἐπικαλεῖται εἰς φωνὴν τῶν καταῤῥακτῶν σου.

7. 8. *H.* super me anima mea deprimens se: idcirco recordabor tui de terra Jarden & Hermonium de monte pusillo. Vorago ad voraginem clamans, ad vocem fistularum tuarum. *S.* super me anima mea tabescit, quando recordor tui de terra Jordanis, & de Hermoniim monte minimo. Abyssus abysso occurrit, a sonitu fontium tuorum. *LXX. Vulg.* Ad meipsum anima mea conturbata est, propterea memor ero tui de terra Jordanis & Hermoniim a monte modico. Abyssus abyssum invocat in voce cataractarum tuarum. *Hieron. In meipso anima mea incurvatur. Propterea recordabor tui de terra Jordanis & Chermonim de monte minimo, Abyssus abyssum vocat in voce cataractarum tuarum.*

8. כל־משבריך וגליך עלי עברו Σ. πᾶσαι αἱ καταιγίδες σου καὶ τὰ κύματά σου ἐπάνω μου παρῆλθον. A. οἱ συντριμμοί σου. O. πάντες οἱ μετεωρισμοί σου καὶ τὰ κύματά σου ἐπ' ἐμὲ διῆλθον.

8. *H.* omnes illisiones tuæ & fluctus tui super me transierunt. *S.* omnes procellæ tuæ & fluctus tui supra me transierunt. *A.* contritiones tuæ. *LXX. Vulg.* omnia excelsa tua & fluctus tui super me transierunt. *Hieron. Omnes gurgites tui & fluctus tui super me transierunt.*

ובלילה שירה עמי 9. A. καὶ ἐν νυκτὶ ᾆσμα αὐτοῦ

9. *H. A.* & in nocte canticum ejus mecum.

μετ' ἐμοῦ. Σ. καὶ κατὰ νύκτα ᾠδὴ παρ' αὐτοῦ. Ο. καὶ νυκτὸς δηλώσει.

סלעי 10. Α. Σ. πέτρα μου. Ο. ἀντιλήπτωρ μου εἶ.

למה־קדר אלך בלחץ אויב Σ. ἱνατί σκυθρωπὸς περιπατῶ θλίβοντος ἐχθροῦ. Ο. ἱνατί σκυθρωπάζων πορεύομαι ἐν τῷ ἐκθλίβειν τὸν ἐχθρόν μου.

ברצח בעצמותי חרפוני צוררי 11. Α. ἐν τῷ φονεῦσαί με ἐν ὀστέοις μου, ὠνείδιζόν με οἱ ἐχθροί μου. Σ. ὡς σφαγὴν διὰ τῶν ὀστέων μου, ὠνείδιζόν με οἱ ἐναντίοι μου. Ο. ἐν τῷ καταθλᾶσθαι τὰ ὀστᾶ μου, ὠνείδισάν με οἱ θλίβοντές με.

12. מה־תשתוחחי נפשי ומה־תהמי עלי הוחילי לאלהים כי־עוד אודנו ישועת פני ואלהי Α. τί κατακύπτεις ἡ ψυχή μου; ἀνάμενον τὸν θεὸν, ὅτι ἔτι ἐξομολογήσομαι αὐτῷ, σωτήριον τοῦ προσώπου μου καὶ θεός μου. Σ. τί κατατήκῃ ἡ ψυχή μου; ἀνάμεινον τὸν θεὸν, ὅτι διηνεκῶς ἐξομολογήσομαι αὐτῷ ταῖς σωτηρίας τοῦ προσώπου αὐτοῦ. Ο. ἱνατί περίλυπος εἶ ἡ ψυχή μου, καὶ ἱνατί συνταράσσεις με; ἔλπισον ἐπὶ τὸν θεὸν, ὅτι ἐξομολογήσομαι αὐτῷ, ἡ σωτηρία τοῦ προσώπου μου, καὶ ὁ θεός μου. Θ. ἡ σωτηρία τοῦ προσώπου μου.

S. & per noctem canticum ab ipso. *LXX.* & nocte declarabit. *Vulg. & nocte canticum ejus. Hieron. & nocte canticum ejus mecum.*

10. *H.* petræ meæ. *A. S. Hieron.* petra mea. *LXX. Vulg.* susceptor meus es.

H. ut quid atratus ambulabo in oppressione inimici. *S.* ut quid tristis ambulo affligente inimico. *LXX. Vulg.* quare tristis incedo dum affligit me inimicus. *Hieron. quare tristis incedo affligente inimico.*

11. *H.* In occisione in ossibus meis affecerunt me probro inimici mei. *A.* In occidendo me in ossibus meis, exprobrabant me inimici mei. *S.* Quasi occisionem per ossa mea, exprobrabant me adversarii mei. *LXX. Vulg.* Dum confringuntur ossa mea, exprobraverunt mihi qui tribulant me. *Hieron. Dum me interficerent in ossibus meis, exprobraverunt mihi hostes mei.*

12. *H.* Cur deprimes te anima mea, & cur tumultuaberis super me? Expecta Deum, quia adhuc confitebor ei, salutes facierum mearum & Deus meus. *A.* Cur incurvas te anima mea? Expecta Deum, quia adhuc confitebor ei, salutare vultûs mei, & Deus meus. *S.* Quid contabescis anima mea? Expecta Deum quia assidue confitebor ei salutes vultus ejus. *LXX. Vulg.* Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi, salutare vultus mei & Deus meus. *Th.* salus vultus mei. *Hieron. Quare incurvaris anima mea, & conturbas me? Expecta Dominum quoniam adhuc confitebor ei, salutibus vultus mei & Deus meus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XLI.

v. 1. Α. Σ. τῶν υἱῶν Κορέ. Eusebius. Reliqua ex Psalmo 4.

Ibid. Α. ὡς αὐλὼν &c. Sic ex Edit. Romana Agellius atque Drusius. Hieronymus Aquilam de more sequitur, & αὐλὼν vertit, *areola præparata.*

v. 3. Σ. τῆς πρὸς &c. Eusebius in Psalmos.

Ibid. Ο. πρὸς τὸν Θεὸν [πρὸς τὸν Θεὸν] τὸν ζῶντα. Ἄλλοι, πρὸς τὸν Θεὸν, πρὸς τὸν ἰσχυρὸν τὸν ζῶντα. Hodierna Exemplaria τῶν Ο. habent, πρὸς τὸν Θεὸν τὸν ζῶντα: sed ut optime annotat Agellius, repetitio illius πρὸς τὸν Θεὸν, quæ in Hebræo exstat, ab imperitis Librariis quasi inutilis omissa fuisse videtur. Illud autem πρὸς τὸν ἰσχυρὸν, quod in quibusdam τῶν Ο. Bibliis reperitur, ex aliorum Interpretum versione desumtum est.

v. 4. Σ. ὡς ἄρτος &c. Drusius.

v. 5. Σ. ταῦτα ἀναπ- Sic MSS. & Drusius.

Ibid. Α. ὑπελεύσομαι ἐν συσκιῷ &c. Has lectiones pleniores exhibet Eusebius. Alii item, sed mutilas referunt. Ibidem loco τοῦ περιεβάδιζον, Agellius legit, παρεβάδιζον.

v. 6. Lectionem Aquilæ ex Eusebio in Psalmos & ex MSS. eruimus. Lectionem Symmachi plenam adfert Eusebius. Ε. τί ἐπικατοικτείρεις. Agellius.

v. 7. & 8. Σ. ἐπ' ἐμὲ &c. Sic Eusebius in Psalmos.

v. 8. Σ. πᾶσαι &c. Ex Eusebio in Psalmos. Lectionem Aquilæ exhibet Drusius.

v. 9. Α. καὶ ἐν νυκτὶ &c. Eusebius in Psalmos. Lectionem vero Symmachi habet Drusius.

v. 10. Α. Σ. πέτρα μου. Eusebius.

Ibid. Σ. ἱνατί σκυθ- Eusebius.

v. 11. Aquilæ & Symmachi lectiones partim ex MSS. partim ex Drusio.

v. 12. Ex Eusebio, ut supra. Coislin. Θ. Θ. ἡ σωτηρία τοῦ προσώπου μου.

PSALMUS XLII.

Εὐσέβ. Ἀνεπίγραφος παρ' Ἑβραίοις ὁ ψαλμὸς· διὸ οὐδὲ παρὰ τοῖς λοιποῖς ἑρμηνευταῖς ἐπιγραφὴν ἔχει· ἀλλὰ καὶ ὅτι μέρος ἔοικεν εἶ τοῦ πρὸ αὐτοῦ, δεδήλωται ἔκ τε τῶν ὁμοίων ἐν ἀμφοτέροις λόγων, καὶ ἐκ τῆς ἐμφεροῦς διανοίας.

EUsebius. *Hic Psalmus caret inscriptione apud Hebræos, quamobrem neque apud reliquos Interpretes titulum habet. Imo vero quod pars esse videatur præcedentis Psalmi, commonstratur cum ex similibus in utroque loquendi modis, tum ex sententia affini.*

שפטני

שפטני אלהים וריבה 1. Σ. κρῖνόν μοι ὁ θεὸς καὶ ὑπερδίκησον. Ο. κρῖνόν με ὁ θεὸς, καὶ δίκασον.

מאיש מרמה ועולה Α. ἀπὸ ἀνδρὸς ἐπιθέσεως καὶ παρανομίας. Ο. ἀπὸ ἀνθρώπου ἀδίκου καὶ δολίου.

מעזי 2. Σ. σωτηρία μου. Ο. κραταίωμά μου. Ἄλλος, ἰσχύς μου.

למה־קדר אלך בלחץ אויב Σ. ἵνα τί σκυθρωπὸς περιπατῶ θλίβοντος ἐχθροῦ. Ο. ἵνα τί σκυθρωπάζων πορεύομαι ἐν τῷ ἐκθλίβειν τὸν ἐχθρόν μου.

שלח־אורך ואמתך המה ינחוני יביאוני 3. אל־הר־קדשך ואל־משכנותיך Α. Σ. Θ. Ε. ἀπόστειλον τὸ φῶς σου καὶ τὴν ἀλήθειάν σου, ἅτινα ὁδηγήσει με, καὶ ἄξει με εἰς τὸ ὄρος ἅγιόν σου, καὶ εἰς τὰς σκηνώσεις σου. Ο. ἐξαπόστειλον τὸ φῶς σου καὶ τὴν ἀλήθειάν σου, αὐτά με ὡδήγησαν καὶ ἤγαγόν με εἰς τὸ ὄρος ἅγιόν σου, καὶ εἰς τὰ σκηνώματά σου.

ואבואה אל־מזבח אלהים אל־אל שמחת 4. גילי ואודך בכנור אלהים אלהי Σ. ἵνα ἔλθω πρὸς τὸ θυσιαστήριον τοῦ θεοῦ, πρὸς τὸν θεὸν τῆς εὐφροσύνης τῆς εὐθυμίας μου, καὶ ἐξομολογήσομαί σοι ἐν ψαλτηρίῳ ὁ θεὸς ὁ θεός μου. Ο. καὶ εἰσελεύσομαι πρὸς τὸ θυσιαστήριον τοῦ θεοῦ πρὸς τὸν θεὸν τὸν εὐφραίνοντα τὴν νεότητά μου. ἐξομολογήσομαί σοι ἐν κιθάρᾳ ὁ θεὸς ὁ θεός μου

מה־תשתוחחי נפשי ומה־תהמי עלי הוחילי 5. לאלהים כי־עוד אודנו ישועת פני ואלהי Σ. τί καταῤῥέεις ψυχή μου, καὶ τί θορυβεῖς ἐπ' ἐμέ; ἀνάμεινον τὸν θεόν, εἰσαεὶ γὰρ ἐξομολογήσομαι αὐτῷ, τῇ σωτηρίᾳ τοῦ προσώπου μου, καὶ τῷ θεῷ μου. Ο. ἵνα τί περίλυπος εἶ ἡ ψυχή μου, καὶ ἵνα τί συνταράσσεις με; ἔλπισον ἐπὶ τὸν θεόν, ὅτι ἐξομολογήσομαι αὐτῷ, σωτήριον τοῦ προσώπου μου, ὁ θεός μου.

תשתוחחי Σ. καταῤῥέεις. Ε. τεταπείνωσαι.
עוד Α. διηνεκῶς. Σ. εἰσαεί.

1. *Heb.* Judica me Deus, & litiga. *S* Judica mihi Deus, & defende. *LXX. Vulg. Hieron.* Judica me Deus, & discerne.

H. à viro doli & iniquitatis. *A.* a viro deceptionis & iniquitatis. *LXX. Vul. Hieron.* a viro iniquo & doloso.

2. *Heb.* fortitudinis meæ. *S.* salus mea. *LXX. Alius, Vulg. Hieron.* fortitudo mea.

Hebr. ut quid atratus ambulabo in oppressione inimici. *S.* ut quid tristis ambulo affligente inimico. *LXX. Vulg.* quare tristis incedo, dum affligit me inimicus. *Hieron. quare tristis incedo affligente inimico.*

3. *H.* Mitte lucem tuam & veritatem tuam, ipsæ ducent me, inducent me ad montem sanctitatis tuæ, & ad tabernacula tua. *A. S. Th, V. Hieron.* Mitte lucem tuam & veritatem tuam: ipsa ducent me & introducent me ad montem sanctum tuum & in tabernacula tua. *LXX. Vul.* Emitte lucem tuam & veritatem tuam: ipsa me deduxerunt, & adduxerunt in montem sanctum tuum, & in tabernacula tua.

4. *H.* Et introibo ad altare Dei, ad Deum lætitiæ exultationis meæ: & confitebor tibi in cithara Deus Deus meus. *S.* Ut veniam ad altare Dei, ad Deum lætitiam boni animi mei, & confitebor tibi in Psalterio Deus Deus meus. *LXX. Vulg.* Et introibo ad altare Dei, ad Deum, qui lætificat juventutem meam: confitebor tibi in cithara Deus Deus meus. *Hieron. Et introibo ad altare Dei, ad Deum lætitiæ & exultationis meæ: & confitebor tibi in cithara Deus Deus meus.*

5. *H.* Cur deprimes te, anima mea, & cur tumultuaberis super me? Spera in Deo quoniam adhuc confitebor ei, salutes facierum mearum & Deus meus. *S.* Quid effluis, anima mea, & quid conturbas super me? Expecta Deum, semper enim confitebor ei, saluti vultus mei, & Deo meo. *LXX. Vulg.* Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam [adhuc] confitebor illi, salutare vultus mei, & Deus meus. *Hieron. Quare incurvaris anima mea, & quare conturbas me? Expecta Dominum, quoniam adhuc confitebor ei salutibus vultûs mei & Deo meo.*

H. deprimes te. *S.* effluis. *V.* humiliaris.

H. adhuc. *A.* assidue. *S.* semper.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XLII.

v. 1. Nota hæc est Eusebii in Psalmos.

Ibid. Σ. κρῖνόν μοι. Sic Eusebius in Psalmos. Vox sequens, καὶ ὑπερδίκησον, habetur in Notis Edit. Rom. & apud Drusium. Agellius legit ὑπερείκησον, sed minus recte, ni fallor.

Ibid. Α. ἀπὸ ἀνδρ- &c. Drusius.

v. 2. Σ. σωτηρία μου. Ἄλλος, ἰσχύς μου. Coislin.

Ibid. Σ. ἵνα τί σκυθρ- Eusebius, ut in Psalmo præcedenti, versu 10.

v. 3. Α. Σ. Θ. Ε. ἀπόστειλον τὸ φῶς σου &c. Sic unus ex Colbertinis, qui tres tantum priores Interpretes commemorat. Theodoretus vero ait, οἱ λοιποί, Reliqui. Agellius demum hanc versionem Quintæ etiam Editioni tribuit.

v. 4. Σ. ἵνα ἔλθω πρὸς &c. Sic Regius unus, Colbertinus [illegible] scriptus, & Daniel Barbarus, qui vertit, *ut veniam*. Drusius autem habet ἵνα τί ἔλθω, minus recte, atque infra εἰς omittit.

v. 5. Σ. τί καταῤῥέεις &c. Eusebius. Ibid. Quinta Editio habet τεταπείνωσαι. Drusius. Et infra Aquila, διηνεκῶς. Idem.

PSALMUS XLIII.

1. Οὐδὲ ψαλμὸν, οὐδὲ ᾠδὴν, οὐδὲ ὕμνον ἔχει ἡ ἐπιγραφή.

בימי קדם 2. Ο. ἐν ταῖς ἡμέραις ἀρχαίαις. Ἄλλος, ἐν ἡμέραις ταῖς πρίν. Ἄλλος, ἐν ἡμέραις ταῖς ἀρχῆθεν.

הרע לאמים 3. Ο. ἐκάκωσας λαούς. Ἄλλος, ἐκάκωσας φῦλα.

ותשלחם Α. καὶ ἐξαπέστειλας αὐτούς. Σ. καὶ ἐξώλεσας αὐτούς. Ο. καὶ ἐξέβαλες αὐτούς.

4. כי לא בחרבם ירשו ארץ וזרועם לא־הושיעה למו Ο. οὐ γὰρ ἐν τῇ ῥομφαίᾳ αὐτῶν ἐκληρονόμησαν τὴν γῆν, καὶ ὁ βραχίων αὐτῶν οὐκ ἔσωσεν αὐτούς. Ἄλλος, οὐ γὰρ ἐν τῇ μαχαίρᾳ αὐτῶν ἐκληρονομήθη τὴν γῆν, οὐδὲ ὁ βραχίων αὐτῶν ἔσωσεν αὐτούς.

ואור פניך כי רציתם Ο. καὶ ὁ φωτισμὸς τοῦ προσώπου σου, ὅτι ηὐδόκησας ἐν αὐτοῖς. Ἄλλος, καὶ τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου, ὅτι ηὐδόκησας ἐν αὐτοῖς.

5. אתה־הוא מלכי אלהים צוה ישעות יעקב Σ. σὺ εἶ ὁ βασιλεύς μου ὁ θεός, ἔντειλαι περὶ τῆς σωτηρίας Ἰακώβ. Ο. σὺ εἶ αὐτὸς ὁ βασιλεύς μου καὶ ὁ θεός μου, ὁ ἐντελλόμενος τὰς σωτηρίας Ἰακώβ.

צרינו ננגח 6. Ο. τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν κερατιοῦμεν. Ἄλλος, τοὺς θλίβοντας ἡμᾶς κερατιοῦμεν.

נבוס Α. Σ. συμπατήσομεν. Ο. ἐξουδενώσομεν.

אבטח 7. Ο. ἐλπιῶ. Ἄλλος, πέποιθα.

כי הושעתנו 8. Ο. ἔσωσας γὰρ ἡμᾶς. Ἄλλος, ὅτι ἔσωσας ἡμᾶς.

9. באלהים הללנו כל־היום ושמך לעולם נודה Α. ἐν τῷ θεῷ καυχησόμεθα ἀεί. Σ. τὸν θεὸν ὑμνοῦμεν ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐξομολογησόμεθα εἰς τὸν αἰῶνα. Ο. ἐν τῷ θεῷ ἐπαινεθησόμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐξομολογησόμεθα εἰς τὸν αἰῶνα.

אף־זנחת 10. Ο. νυνὶ δὲ ἀπώσω. Ἄλλος, καίτοιγε ἀπώσω. Ἄλλος, καίγε ἀπώσω. Ἄλλος, ἀλλὰ πρὸς τούτοις ἀπώσω.

ולא־תצא בצבאותינו Σ. καὶ οὐ προσέρχῃ ἐν τοῖς στρατεύμασιν ἡμῶν. Ο. καὶ οὐκ ἐξελεύσῃ ἐν ταῖς δυνάμεσιν ἡμῶν.

11. תשיבנו אחור מני־צר ומשנאינו שסו למו Σ. ἔταξας ἡμᾶς ἐσχάτους παντὸς ἐναντίου; καὶ

1. NEque psalmum, neque canticum, neque hymnum habet inscriptio.

2. *H.* in diebus quondam. *LXX. Vulg. Hieron.* in diebus antiquis. *Alius*, in diebus prius. *Alius*, in diebus antiquitus.

3. *H. Hieron.* male fecisti populis. *LXX. Vulg.* afflixisti populos. *Alius*, afflixisti tribus.

H. A. Hieron. & emisisti eos. *S. LXX. Vulg.* & expulisti eos.

4. *H. LXX. Vulg.* nec enim in gladio suo possederunt terram, & brachium eorum non salvavit eos. *Alius*, *Hieron.* non enim in gladio suo possederunt terram, neque brachium eorum salvavit eos.

Hebr. & lux facierum tuarum, quia voluisti eos. *LXX. Vulg.* & illuminatio vultus tui: quoniam complacuisti in eis. *Alius*, & lux vultus tui, quoniam complacuisti in eis. *Hieron. & lux vultus tui quoniam complacuisti eis.*

5. *H.* Tu ipse rex meus Deus, præcipe salutes Jacob. *S.* Tu es rex meus Deus, manda de salute Jacob. *LXX. Vulg.* Tu es ipse rex meus & Deus meus, qui mandas salutes Jacob. *Hieron. Tu es ipse rex meus, Deus: præcipe pro salutibus Jacob.*

6. *H.* hostes nostros cornu petemus. *LXX. Vulg.* inimicos nostros ventilabimus cornu. *Alius*, tribulantes nos ventilabimus cornu. *Hieron. hostes nostros ventilabimus.*

H. A. S. Hieron. conculcabimus. *LXX. Vulg.* spernemus.

7. *H. Hieron.* confidam. *LXX. Vulg.* sperabo. *Alius*, confidi.

8. *H.* quoniam servare fecisti nos. *LXX. Vul.* salvasti enim nos. *Alius*, *Hieron.* quia salvasti nos.

9. *Heb.* In Deo laudavimus omni die, & nomini tuo in æternum confitebimur. *A.* In Deo gloriabimur semper. *S.* Deum celebrabimus tota die, & in nomine tuo confitebimur in sæculum. *LXX. Vulg.* In Deo laudabimur tota die, & in nomine tuo confitebimur in sæculum. *Hieron. In Domino gaudebimus tota die, & nomini tuo in æternum confitebimur.*

10. *H.* etiam elongasti. *LXX. Vulg* nunc autem repulisti. *Alius*, & utique repulisti. *Alius*, sed ad hæc repulisti. *Hieron. verum tu projecisti.*

H. Hieron. & non egredieris in exercitibus nostris. *S.* & non accedes in exercitibus nostris. *LXX. Vulg.* & non egredieris [*Vulg.* Deus] in virtutibus nostris.

11. *H.* reduces nos retrorsum ab hoste, & odio habentes nos diripuerunt sibi. *S.* statuisti

οἱ μισοῦντες ἡμᾶς διαρπάζουσιν ἑαυτοῖς. O. ἀπέστρεψας ἡμᾶς εἰς τὰ ὀπίσω παρὰ τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν, καὶ οἱ μισοῦντες ἡμᾶς διήρπαζον ἑαυτοῖς.

תתננו כצאן מאכל ובגוים זריתנו 12. Σ. ἔδωκας ἡμᾶς ὡς βοσκήματα βρώσεως, καὶ εἰς τὰ ἔθνη ἐλίκμησας ἡμᾶς. O. ἔδωκας ἡμᾶς ὡς πρόβατα βρώσεως, καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσι διέσπειρας ἡμᾶς.

תמכר־עמך בלא־הון ולא־רבית במחיריהם 13. Σ. ἀπέδου τὸν λαόν σου οὐχ ὑπάρξεως, καὶ οὐ πολλὴν ἐποίησας τὴν τιμὴν αὐτῶν. O. ἀπέδου τὸν λαόν σου ἄνευ τιμῆς, καὶ οὐκ ἦν πλῆθος ἐν τοῖς ἀλλάγμασιν αὐτῶν. Ἄλλος, πέπρακας. Ἄλλος, ἐν οὐχ ὑπάρξει.

תשימנו חרפה לשכנינו לעג וקלס לסביבותינו 14. Σ. ἐποίησας ἡμᾶς προπηλακισμὸν μετὰ χλευασμοῦ τοῖς κύκλῳ ἡμῶν. O. ἔθου ἡμᾶς ὄνειδος τοῖς γείτοσιν ἡμῶν, μυκτηρισμὸν καὶ καταγέλωτα τοῖς κύκλῳ ἡμῶν. Θ. E. χλευασμόν. ς. Z. καταγέλωτα. Ἄλλος, πομπήν.

תשימנו משל בגוים מנוד־ראש בלאמים 15. Σ. ἐποίησας ἡμᾶς παραβολὴν ἐν τοῖς ἔθνεσι, κίνησιν κεφαλῆς ἐν ταῖς φυλαῖς. O. ἔθου ἡμᾶς εἰς παραβολὴν ἐν τοῖς ἔθνεσι, κίνησιν κεφαλῆς ἐν τοῖς λαοῖς. Ἄλλος, εἰς διήγησιν. Ἄλλος, μετακίνημα. Ἑβρ. Μασούδ.

כל־היום כלמתי נגדי ובשת פני כסתני 16. Σ. δι' ὅλης ἡμέρας ἡ ἀσχημοσύνη μου ἀντικρύς μου, καὶ ὁ καταισχυμμὸς τοῦ προσώπου μου καλύπτει με. O. ὅλην τὴν ἡμέραν ἡ ἐντροπή μου κατεναντίον μου ἐστὶ, καὶ ἡ αἰσχύνη τοῦ προσώπου μου ἐκάλυψέ με.

מקול מחרף ומגדף מפני אויב ומתנקם 17. Σ. ἀπὸ φωνῆς ὀνειδίζοντος καὶ βλασφημοῦντος, ἀπὸ προσώπου ἐχθροῦ καὶ τιμωρουμένου ἑαυτῷ. A. βλασφημοῦντος. O. ἀπὸ φωνῆς ὀνειδίζοντος καὶ παραλαλοῦντος, ἀπὸ προσώπου ἐχθροῦ καὶ ἐκδιώκοντος.

ולא־שקרנו בבריתך 18. Σ. οὐδὲ παρελογισάμεθα τὴν συνθήκην σου. O. καὶ οὐκ ἠδικήσαμεν ἐν διαθήκῃ σου.

לא־נסוג אחור לבנו 19. Σ. οὐδὲ ἀπέστη εἰς τὰ ὀπίσω ἡ καρδία ἡμῶν. O. καὶ οὐκ ἀπέστη εἰς τὰ ὀπίσω ἡ καρδία ἡμῶν. Ἄλλος, οὐκ ἀπεχώ-

nos ultimos omnium adverſariorum, & qui oderunt nos diripiunt ſibi. *LXX. Vulg.* avertiſti nos retrorſum poſt inimicos noſtros, & qui oderunt nos diripiebant ſibi. *Hieron. vertiſti terga noſtra hoſti: & qui oderunt nos, diripuerunt ſibi.*

12. *H. br.* dabis nos ut pecus comeſtionis, & in gentibus diſperſiſti nos. *S.* dediſti nos ut pecus comeſtionis, & in gentes ventilaſti nos. *LXX. Vulg.* dediſti nos tanquam oves eſcarum, & in gentibus diſperſiſti nos. *Hieron. dediſti nos quaſi gregem ad vorandum, & in gentibus diſperſiſti nos.*

13. *H.* Vendes populum tuum ſine pretio, & non multiplicaſti in pretiis eorum. *S.* Tradidiſti populum tuum ſine ſubſtantia, & non multum feciſti pretium eorum. *LXX. Vulg.* Vendidiſti populum tuum ſine pretio, & non fuit multitudo in commutationibus eorum. *Alius*, vendidiſti. *Alius*, in non ſubſtantia. *Hieron. Vendidiſti populum tuum ſine pretio: nec grandis fuit commutatio eorum.*

14. *H. LXX. Vul. Hieron* [*H.* pones] poſuiſti nos opprobrium vicinis noſtris, ſubſannationem & deriſum iis qui ſunt (*Hieron* irriſum his qui erant) in circuitu noſtro. *S.* feciſti nos opprobrium cum deriſione iis qui ſunt in circuitu noſtro. *Th. V.* deriſionem. *VI. VII.* irriſionem. *Alius*, pompam.

15. *Heb.* pones nos proverbium in gentibus, commotionem capitis in populis. *S.* feciſti nos parabolam in gentibus, commotionem capitis in tribubus *LXX.* poſuiſti nos in parabolam in gentibus, commotionem capitis in populis. *Alius*, in narrationem. *Alius*, transmutationem. *Heb.* Manud. *Vulg. poſuiſti nos in ſimilitudinem gentibus, commotionem capitis in populis. Hieron. poſuiſti nos ſimilitudinem in gentibus, commotionem capitis in tribubus.*

16. *H.* Omni die verecundia mea coram me, & confuſio faciei meæ operuit me. *S.* Per totam diem opprobrium meum contra me eſt, & pudor vultus mei operit me. *LXX. Vul.* Tota die verecundia mea contra me eſt, & confuſio faciei meæ cooperuit me. *Hieron. Tota die confuſio mea contra me, & ignominia faciei meæ cooperuit me.*

17. *Heb.* a voce exprobrantis & contumelia afficientis, a facie inimici & ulciſcentis ſe. *S.* a voce exprobrantis & blaſphemantis, a facie inimici & ulciſcentis ſe. *A.* & blaſphemantis. *LXX. Vulg.* a voce exprobrantis & obloquentis, a facie inimici & perſequentis. *Hieron. a voce exprobrantis & blaſphemantis: a facie inimici & ultoris.*

18. *H. Hieron.* nec mentiti ſumus in pacto tuo. *S.* neque deluſimus fœdus tuum. *LXX. Vulg.* & inique non egimus in teſtamento tuo.

19. *H.* Non ſe vertit retrorſum cor noſtrum. *S.* Neque abſceſſit in poſteriora cor noſtrum. *LXX. Vulg.* & non receſſit retro cor noſtrum. *Alius*, non abſceſſit. *Alius*, nec averſum eſt cor

Digitized by Google

ρηστν. Αλλος, καὶ οὐκ ἀπεστράφη ἡ καρδία ἡμῶν.

וַתֵּט אֲשֻׁרֵנוּ מִנִּי אָרְחֶךָ Σ. οὐδὲ μετεκλίθη τὰ ὑποστρήσοντα ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὁδοῦ σου. Ο. καὶ ἐξέκλινας τὰς τρίβους ἡμῶν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ σου. Ε. καὶ οὐκ ἐξέκλινας τὰ διαβήματα ἡμῶν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ σου.

20. כִּי דִכִּיתָנוּ בִּמְקוֹם תַּנִּים וַתְּכַס עָלֵינוּ בְצַלְמָוֶת A. ὅτι συνέθλασας ἡμᾶς ἐν τόπῳ ἀοικήτῳ, καὶ ἐπεπώμασας ἡμῖν σκιᾷ θανάτου. Ο. ὅτι ἐταπείνωσας ἡμᾶς ἐν τόπῳ κακώσεως, καὶ ἐπεκάλυψεν ἡμᾶς σκιὰ θανάτου. Αλλος, ἐν τόπῳ σειρήνων. Αλλος, καὶ ἐπεκάλυψας ἡμᾶς ἐν σκιᾷ θανάτου.

21. אִם־שָׁכַחְנוּ שֵׁם אֱלֹהֵינוּ וַנִּפְרֹשׂ כַּפֵּינוּ לְאֵל זָר A. ※ οὐκ ἐπελαθόμεθά σου, οὐδὲ παρέβημεν τὰς πρὸς σὲ συνθήκας. Ο. εἰ ἐπελαθόμεθα τοῦ ὀνόματος τοῦ θεοῦ ἡμῶν, καὶ εἰ διεπετάσαμεν τὰς χεῖρας ἡμῶν πρὸς θεὸν ἀλλότριον.

יַחֲקָר 22. A. ἐξιχνιάσει. Σ. ἐξερευνήσει. Ο. ἐκζητήσει.

24. לָמָּה תִישַׁן אֲדֹנָי הָקִיצָה אַל־תִּזְנַח לָנֶצַח Σ. ἱνατί ὡς ὁ ὑπνῶν εἶ, δέσποτα, ἐξύπνισον, καὶ μὴ ἀποβάλῃ εἰς τέλος. Ο. ἐξεγέρθητι, ἱνατί ὑπνοῖς, κύριε, ἀνάστηθι, καὶ μὴ ἀπώσῃ εἰς τέλος. Αλλος, ἐξυπνίσθητι.

25. לָמָּה־פָנֶיךָ תַסְתִּיר תִּשְׁכַּח עָנְיֵנוּ וְלַחֲצֵנוּ Σ. ἱνατί τὸ πρόσωπόν σου κρύπτεις; ἐπιλανθάνῃ τῆς κακώσεως (al. κακουχίας) ἡμῶν καὶ θλίψεως. Ο. ἱνατί τὸ πρόσωπόν σου ἀποστρέφεις; ἐπιλανθάνῃ τῆς πτωχείας ἡμῶν καὶ τῆς θλίψεως ἡμῶν. Αλλος, τῆς κακίας ἡμῶν.

שָׁחָה 26. A. κατέκυψεν. Σ. κατεκάμφθη. Ο. ἐταπεινώθη.

27. קוּמָה עֶזְרָתָה לָּנוּ וּפְדֵנוּ Ο. ἀνάστα, κύριε, βοήθησον ἡμῖν, καὶ λύτρωσαι ἡμᾶς. Αλλος, στῆθι ἀντιλαμβανόμενος ἡμῶν, καὶ ῥῦσαι ἡμᾶς.

לְמַעַן חַסְדֶּךָ A. Σ. διὰ τὸ ἔλεός σου. Ο. ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου.

nostrum. *Hieron. & non est conversum retro cor nostrum.*

H. & declinavit pes noster de semita tua. *S.* neque declinata sunt quæ nos corrigunt de via tua. *LXX. Vulg.* & declinasti semitas nostras a viis tuis [*Vul.* a via tua.] *V.* & non declinasti gressus nostros a via tua. *Hieron. nec declinaverunt gressus nostri à semita tua.*

20. *Hebr.* Quoniam contrivisti nos in loco draconis, & operuisti super nos in umbra mortis. *A.* Quoniam contrivisti nos in loco inhabitabili, & quasi operculo clausisti nobis umbram mortis. *LXX. Vulg.* Quoniam humiliasti nos in loco afflictionis, & cooperuit nos umbra mortis. *Alius*, in loco sirenum. *Alius*, & operuisti nos in umbra mortis. *Hieron. Quoniam dejecisti nos in loco draconum, & operuisti nos umbra mortis.*

21. *H.* Si obliti sumus nominis Dei nostri, & expandimus palmas nostras ad Deum alienum. *A*※ Non obliti sumus tui, neque transgressi sumus pacta tecum. *LXX Vulg.* Si obliti sumus nomen Dei nostri, & si expandimus manus nostras ad Deum alienum. *Hieron. Si obliti sumus nominis* &c.

22 *H. A. Hieron.* investigabit. *S.* examinabit. *LXX. Vul.* requiret.

24. *Hebr.* Ut quid dormitas, Domine, expergiscere, ne elonga te in perpetuum. *S.* Ut quid quasi dormiens es, Domine, expergiscere, & ne repellas in finem. *LXX. Vulg.* Exurge, quare obdormis, Domine? exurge, & ne repellas in finem. *Hieron. Consurge, quare dormitas, Domine? evigila, quare projicis nos in sempiternum?*

25. *H.* Ut quid facies tuas abscondis? oblivisceris afflictionis nostræ & oppressionis nostræ. *S.* Ut quid faciem tuam abscondis? oblivisceris afflictionis nostræ & tribulationis. *LXX. Vulg.* Quare faciem tuam avertis? oblivisceris inopiæ nostræ & tribulationis nostræ. *Alius*, malitiæ nostræ. *Hieron. Quare faciem tuam abscondis? oblivisceris afflictiones & angustias nostras.*

26. *Heb.* depressa est. *A.* inclinata est. *S. Hieron.* incurvata est. *LXX. Vulg.* humiliata est.

27. *Heb. Hieron.* Surge auxilium nobis, & redime nos. *LXX. Vulg.* Exurge, Domine, adjuva nos & redime nos. *Alius*, Sta protegens nos, & libera nos.

H. A. S. Hieron. propter misericordiam tuam. *LXX. Vul.* propter nomen tuum.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XLIII.

v. 1. Hæc nota est Eusebii.

v. 2. Αλλ. ἐν ταῖς ἡμ- &c. Sic MSS. quidam & Drusius.

v. 3. Αλλ. ἐκάκωσε φῦλα. Regius unus.

Ibid. A. καὶ ἐξαπ- &c. Duo Regii & Drusius.

v. 4. ἀλλ᾽ ὁ, ἡ χεὶρ ἐν τῇ μαχαίρᾳ &c. Chrysost.

Ibid. Αλλ. καὶ τὸ φῶς &c. Drusius.

v. 5. Σ. σὺ εἶ &c. Eusebius & duo Regii; sed unus ex eis adjicit nescio unde, ἐντελλῶται σωτηρίας Ιακώβ.

v. 6. Αλλ. τὰς θλ.β. Drusius.

Ibid. A. Σ. συμπ- Idem.

v. 8. ὅτι ἔσωσας ἡμᾶς Chrysost.

v. 9. Has Aquilæ & Symmachi versiones adfert Eusebius in Psalmos. Regius item unus Symmachi lectionem habet.

v. 10. Hasce lectiones exhibet Drusius.

Ibid. Σ. καὶ οὐ προσ- Eusebius & Notæ Editionis Romanæ; ubi omnes versus sequentes usque ad decimumoctavum secundum Symmachum una serie leguntur.

v. 13. Αλλος, πέπρακας &c.. Colbertinus.

v. 14. Θ. Ε. χλευασμὸν &c. Drusius.

v. 15. Αλλ. εἰς διήγημα, & postea, Αλλ. μετάκινημα. Drusius. ὁ Εβρ. Μασάλ. Chrysostomus.

v. 17. Α. βλασφημοῦντος. Drusius ex Euthymio.

v. 18. Σ. οὐδὲ παρ- Eusebius & Drusius.

v. 19. Σ. οὐδὲ ἀπέστη &c. Eusebius. Sequentes vero lectiones habet Drusius. Quintæ etiam Coislinianus unus.

Ibid. Σ. οὐδὲ μετεκλίθη &c. Eusebius, Theodoretus, Drusius & MSS. quorum unus habet μετεκλίθη, alius, μετετέθη. Lectionem Quintæ adfert Regius unus. Itemque Coislinianus unus, qui habet, ἐκ τῆς ἐξικλίας &c.

v. 20. Lectionem Aquilæ sic habet Eusebius. Hæc porro verba, καὶ ἐπεπώμασας &c. Drusius Quintæ Editioni tribuit; sed præstat Eusebium sequi.

v. 21. Α. οὐκ ἐπελαθόμεθα &c. Hanc Aquilæ lectionem, quæ in uno Codice fertur, vel suspectam, vel saltem viriatam putamus.

v. 22. Α. ἐξιχ- &c. Drusius.

v. 24. Σ. ἱνατί ὡς ὁ ὑπνῶν &c. Euseb. in Psalmos.

v. 25. Σ. ἱνατί τὸ πρόσωπον &c. Idem.

v. 26. Α. κατέκ- &c. Drusius.

v. 27. Αλλος, στῆθι &c. Idem.

Ibid. Α. Σ. διὰ τὸ ἔλεός σου. Idem.

PSALMUS XLIV.

1. למנצח על־ששנים לבני־קרח משכיל שיר ידידת A. Τῷ νικοποιῷ ἐπὶ τοῖς κρίνοις τῶν υἱῶν Κορὲ, ἐπιστήμονος ᾆσμα προσφιλίας. Σ. Ἐπινίκιον ὑπὲρ τῶν ἀνθῶν, τῶν υἱῶν Κορὲ συνέσεως, ᾆσμα εἰς τὸν ἀγαπητόν. Ο. Εἰς τὸ τέλος, ὑπὲρ τῶν ἀλλοιωθησομένων τοῖς υἱοῖς Κορὲ εἰς σύνεσιν, ᾠδὴ ὑπὲρ τοῦ ἀγαπητοῦ. Θ. Εἰς τὸ νῖκος ᾠδὴ τοῖς ἠγαπημένοις, τοῖς υἱοῖς Κορὲ, συνέσεως ᾆσμα εἰς τὸν ἀγαπητόν. ὁ Ἑβραῖος, ἀλ σωσαννίμ..... ἰδιδώθ.

1. Hebr. Victori super Sosannim filiis Core erudiens canticum amorum. A. Victori super liliis Core, scientis canticum amicitiæ. S. Triumphale pro floribus, filiorum Core intelligentiæ canticum in dilectum. LXX. Vulg. In finem, pro iis qui commutabuntur filiis Core, ad intellectum, canticum pro dilecto. Th. In victoriam canticum dilectis filiis Core, intelligentiæ canticum in dilectum. Hebr. al Sosannim... ididoth. Hier. *Victori pro liliis filiorum Core, eruditionis Canticum amantissimi.*

רחש לבי דבר טוב 2. Σ. Ἐκινήθη ἡ καρδία μου λόγῳ ἀγαθῷ. Ο. Ἐξηρεύξατο ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν. Αλλος, ἐξείρπυσεν.

2. H. LXX. Vul. Hieron. Eructavit cor meum verbum bonum. S. Commotum est cor meum verbo bono. Alius, Irrepsit.

אמר אני מעשי A. Σ. Τὰ ποιήματά μου (al. δικαιώματα) ἐξαγγέλλω. Ο. Λέγω ἐγὼ τὰ ἔργα μου.

Hebr. dicens ego opera mea. A. S. facta mea (*al.* justificationes meas) enuntiabo. LXX. Vul. Hieron. dico ego opera mea.

לשוני עט סופר מהיר A. Ἡ γλῶσσά μου γραφεῖον γραμματέως ταχινοῦ. Σ. Ἡ γλῶσσά μου γραφεῖον γραφέως ταχινοῦ. Ο. Ἡ γλῶσσά μου κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου.

H. Hieron. lingua mea stylus scribæ velocis. A. lingua mea juncus scribæ velocis. S. lingua mea graphium scribæ velocis. LXX. Vulg. lingua mea calamus scribæ velociter scribentis.

יפיפית מבני אדם 3. A. Κάλλει ἐκαλλιώθης ἀπὸ υἱῶν ἀνθρώπων. Σ. Κάλλει καλὸς εἶ παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. Ο. Ὡραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. Ε. Κάλλει ὡραιώθης παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων.

3. Heb. pulcher fuisti præ filiis hominum. A. pulcritudine pulcher factus es a filiis hominum. S. pulcritudine pulcher es præ filiis hominum. LXX. Vulg. Speciosus formâ præ filiis hominum. V. Pulcritudine speciosus factus es præ filiis hominum. Hieron. *Decore pulchrior es filiis hominum.*

הוצק חן בשפתותיך O. Ἐξεχύθη χάρις ἐν χείλεσί σου. Αλλος, διεχύθη χάρις τοῖς χείλεσί σου.

H. Hieron. effusa est gratia in labiis tuis. LXX. Vulg. diffusa est gratia in labiis tuis. Alius, effusa est gratia in labiis tuis.

על־כן O. Διὰ τοῦτο. Αλλος, ἐπὶ τούτῳ.

Hebr. LXX. Vulg. Hieron. propterea. Alius, super hoc.

חגור חרבך על־ירך O. Περίζωσαι τὴν ῥομφαίαν σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου. Αλλος, ζῶσαι μάχαιράν σου ἐπὶ μηρόν. Αλλος, περίθου τὴν μάχαιράν σου ἐπὶ μηρόν.

4. H. accinge te gladio tuo super femur. LXX. Vulg. accingere gladio super femur tuum. Alius, cinge gladium tuum super femur. Alius, circumpone gladium tuum super femur. Hier. *accingere gladio tuo super femur.*

הודך והדרך O. Τῇ ὡραιότητί σου καὶ τῷ κάλλει σου. Αλλος, τὸν ἔπαινόν σου καὶ τὸ ἀξίωμά σου. Αλλος, ἐπὶ δοξότητί σου καὶ διαπρεπείᾳ σου. Αλλ. ἡ δόξα σου καὶ ἡ εὐπρέπειά σου.

Hebr. Hieron. gloria tua & decore tuo. LXX. Vulg. specie tua & pulcritudine tua. Alius, laudem tuam & dignitatem tuam. Alius super gloria tua & decore tuo. Alius, gloria tua & decor tuus.

צלח 5. O. κατευοδοῦ. Ἄλλος, προέκοπτε.

5. *H.* proſperare. *LXX. Vul.* proſpere procede. *Alius*, profice. *Hieron. proſpere aſcende.*

והורך נוראות ימינך A. καὶ φωτιεῖ σε ἐπὶ φοβερὰ ἡ δεξιά σου. Σ. ὑποδείξει σοι φοβερὰ ἡ δεξιά σου. O. καὶ ὁδηγήσει σε θαυμαστῶς ἡ δεξιά σου.

H. Hieron. & docebit te terribilia dextera tua. *A.* & illuminabit te ad terribilia dextera tua. *S.* monſtrabit tibi terribilia dextera tua. *LXX. Vulg.* & deducet te mirabiliter dextera tua.

בלב אויבי המלך 6. A. Σ. κατὰ καρδίας οἱ ἐχθροὶ τοῦ βασιλέως. O. ἐν καρδίᾳ τῶν ἐχθρῶν τοῦ βασιλέως.

6. *H. LXX. Hieron.* in corde inimicorum regis. *A. S.* juxta cor inimici regis. *Vulg. in corda inimicorum regis.*

כסאך אלהים עולם ועד 7. A. ὁ θρόνος σου θεὲ εἰς αἰῶνα καὶ ἔτι. Σ. ὁ θρόνος σου ὁ θεὸς αἰώνιος καὶ ἔτι. O. ὁ θρόνος σου ὁ θεὸς εἰς αἰῶνα αἰῶνος. Θ. ὁ θρόνος σου ὁ θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

7. *Hebr.* ſolium tuum, Deus, æternum & perpetuum. *A.* thronus tuus Dee, in ſæculum & ultra. *S.* thronus tuus Deus, æternus & ultra. *LXX. Th.* thronus tuus Deus in ſæculum ſæculi. *Vulg. Sedes tua Deus in ſæculum ſæculi. Hieron. Thronus tuus Deus in ſæculum & in æternum.*

שבט מישר שבט מלכותך A. σκῆπτρον εὐθύτητος σκῆπτρον τῆς βασιλείας σου. O. ῥάβδος εὐθύτητος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου.

Hebr. virga rectitudinis virga regni tui. *A.* ſceptrum rectitudinis ſceptrum regni tui. *LXX. Vulg.* virga æquitatis virga regni tui. *Hieron. ſceptrum æquitatis ſceptrum regni tui.*

8. אהבת צדק ותשנא רשע על־כן משחך אלהים אלהיך שמן ששון מחבריך A. ἠγάπησας δίκαιον, καὶ ἐμίσησας ἀσέβημα· ἐπὶ τούτῳ ἤλειψέ σε ὁ θεὸς ὁ θεός σου ἐλαίῳ χαρᾶς ἀπὸ ἑταίρων σου. Σ. ἐλαίῳ ἀγλαϊσμοῦ παρὰ τοὺς ἑταίρους σου. O. ἠγάπησας δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν· διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ θεὸς ὁ θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου.

8. *H.* Dilexiſti juſtitiam & odiſti impietatem: propterea unxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ ſodalibus tuis. *A.* Dilexiſti juſtum, & odiſti impietatem, propter hoc unxit te Deus Deus tuus, oleo lætitiæ præ amicis tuis. *S.*... oleo ſplendoris præ amicis tuis. *LXX. Vul.* Dilexiſti juſtitiam & odiſti iniquitatem: propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ (*LXX.* exultationis) præ conſortibus tuis. *Hieron. oleo exultationis præ participibus tuis.*

אלהים אלהיך ὁ Ἑβρ. Ἐλωεὶμ Ἐλωάχ.

Hebr. Eloim eloach.

ששון Ἑβρ. σασὼν, χαρᾶς, ἀγλαϊσμοῦ, ἀγαλλιάσεως.

Hebr. Saſon. *i.* Lætitiæ, ſplendoris, exultationis.

כל־בגדיך 9. O. ἀπὸ τῶν ἱματίων σου. Ἄλλος, εἰς τὸν ἱματισμόν σου. Ἄλλος, πάντα τὰ ἱμάτιά σου.

9. *Hebr. Alius*, omnia veſtimenta tua. *LXX. Vul.* a veſtimentis tuis. *Alius* in veſtitum tuum. *Hieron. in cunctis veſtimentis tuis.*

מן־היכלי שן A. ἀπὸ ναῶν ὀδόντος. Σ. ἀπὸ ναῶν ἐλεφαντίνων. O. ἀπὸ βάρεων ἐλεφαντίνων.

H. ex palatiis dentis. *A.* a templis dentis. *S.* a templis eburneis. *LXX. Vulg.* a domibus eburneis. *Hieron. de domibus eburneis.*

מני שמחוך O. ἐξ ὧν ηὔφρανάν σε. Ἄλλος, ὅθεν ηὔφρανάν σε.

Heb. Hieron. quibus lætificaverunt te. *LXX. Vulg.* ex quibus delectaverunt te. *Alius*, unde lætificaverunt te.

ביקרותיך 10. Σ. ἐν τῷ τιμᾶν σε. O. ἐν τῇ τιμῇ σου. Ἀλλ. ἐν τοῖς ἐνδόξοις σου.

10. *Hebr.* in pretioſitatibus tuis. *S.* in honorando te. *LXX. Vulg. Hieron.* in honore tuo. *Alius*, in glorioſis tuis.

נצבה שגל לימינך בכתם אופיר A. ἐσταλώθη σύγκοιτος ἐκ δεξιῶν σου ἐν βάμματι ὠφείρ. Σ. παρέστη ἡ παλλακὴ ἐκ δεξιῶν σου ἐν χρυσῷ πρωτείῳ. O. παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου ἐν ἱματισμῷ διαχρύσῳ. Θ. παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου ἐν διαδήματι χρυσῷ ἐκ Σουφείρ. E. ϛʹ. ἐν βάμματι Ὠφείρ.

Heb. Adſtitit conjux ad dexteram tuam in maſſa Ophir. *A.* Stetit conjux a dextris tuis in tinctura Ophir. *S.* Adſtitit concubina a dextris tuis in auro primo. *LXX. Vul.* Adſtitit regina a dextris tuis in veſtitu deaurato. *Th.* Adſtitit regina a dextris tuis in diademate aureo ex Suphir. *V. VI.* in tinctura Ophir. *Hieron. Stetit conjux in dextera tua, in diademate aureo.*

O. περιβεβλημένη, πεποικιλμένη, οὐ φέρεται ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ.

LXX. Vulg. circumdata varietate, *non exſtat in Hebraico.*

ויתאו 12. O. ὅτι ἐπεθύμησε. Ἄλλος, ἵνα ἐπιθυμήσῃ.

12. *Heb. Vulg. Hieron.* & concupiſcet. *LXX.* quia concupivit. *Alius*, ut concupiſcat.

כי־הוא אדניך Σ. αὐτὸς γὰρ κύριός σου. O.

Hebr. quoniam ipſe Dominus tuus. *S.* ipſe

αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ κύριός σου.

enim Dominus tuus. *LXX.* ipse enim est Dominus tuus. *Vulg. quoniam ipse est Dominus Deus tuus. Hieron. quia ipse &c.*

והשתחוי־לו 13. Α. Θ. καὶ προσκύνησον αὐτῷ. Σ. καὶ προσκυνήσον αὐτῷ. al. προσκυνεῖ αὐτῷ. Ο. καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ.

13. *Hebr.* & incurva te ei. *A. Th.* & adora eum. *S. Hieron.* & adora eum. *LXX. Vulg.* & adorabunt eum.

בת־צר Α. Ε. θυγάτηρ Σόρ. Σ. ἡ δὲ θυγάτηρ κραταιά. Ο. θυγατέρες Τύρου. Θ. ἡ θυγάτηρ Τύρου. Ἀλλ. θυγάτηρ κρατίστη.

H. A. V. filia for. *S.* filia autem fortis. *LXX. Vulg.* filiæ Tyri. *Th.* filia Tyri. *Alius*, filia fortissima, *vel* optima. *Hieron. filia fortis.*

במנחה Σ. δῶρα οἴσει. Ο. ἐν δώροις. Θ. τιμήσουσι.

Hebr. in munere. *S.* dona feret. *LXX. Vulg. Hieron.* in muneribus. *Th.* honorabunt.

ממשבצות זהב 14. Θ. ἐν κροσσωτοῖς χρυσοῖς. Ἄλλος, διὰ συσφιγκτήρων χρυσῶν.

14. *Hebr.* in ocellaturis auri. *LXX. Vulg.* in fimbriis aureis. *Alius*, per fibulas aureas. *Hieron. fasciis aureis.*

לרקמות 15. Ο. περιβεβλημένη πεποικιλμένη. Ἄλλος, ἠμφιεσμένη ποικίλα. Ἄλλος, ἔνδυσις αὐτῆς εἰς ποικιλτά.

15. *Heb. Hieron.* in scutulatis. *LXX. Vulg.* circumamicta varietatibus. *Alius*, amicta variegatis. *Alius*, indumentum ejus in variegatis.

רעותיה Ο. αἱ πλησίον αὐτῆς. Ἄλλος, αἱ φίλαι αὐτῆς.

Hebr. sociæ ejus. *LXX. Vulg.* proximæ ejus. *Alius, Hieron.* amicæ ejus.

מובאות Ο. ἀπενεχθήσονται. Ἄλλος, ἀκολουθήσουσι. Ἄλλος, ἀνενεχθήσονται.

Heb. adductæ. *LXX. Vulg.* afferentur. *Alius*, sequentur. *Alius*, reducentur. *Hieron. ducentur.*

תחת אבתיך יהיו בניך 17. Α. ἀντὶ τῶν πατέρων σου ἔσονταί σοι υἱοί σου. Σ. ἀντὶ πατέρων ἐγένοντο υἱοί σου. Ο. ἀντὶ τῶν πατέρων σου ἐγεννήθησάν σοι υἱοί.

17. *Hebr. A. Hieron.* Pro patribus tuis erunt filii tui. *S.* pro patribus facti sunt filii tui. *LXX. Vul.* pro patribus tuis nati sunt tibi filii.

18. אזכירה שמך בכל־דר ודר על־כן עמים יהודוך לעלם ועד Α. Σ. Θ. ἀναμνήσω τὸ ὄνομά σου καθ' ἑκάστην γενεάν, διὰ τοῦτο λαοὶ ὑμνήσουσί σε εἰς αἰῶνα διηνεκῶς. Ο. μνησθήσονται τοῦ ὀνόματός σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ· διὰ τοῦτο λαοὶ ἐξομολογήσονταί σοι εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. Ἄλλος, ἐπὶ τούτῳ λαοὶ ἐξομολογήσονταί σοι.

18. *Heb.* Memorare faciam nomen tuum in omni generatione & generatione. Propterea populi confitebuntur tibi in sæculum & perpetuum. *A. S. Th.* Memorabo nomen tuum per unamquamque generationem: propterea populi celebrabunt te in sæculum semper. *LXX. Vul.* Memores erunt nominis tui in omni generatione & generationem. Propterea populi confitebuntur tibi in æternum & in sæculum sæculi. *Alius*, super hoc populi confitebuntur tibi. *Hieron. Recordabor nominis tui in omni generatione & generatione. Propterea populi confitebuntur tibi in sæculum & in æternum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XLIV.

v. 1. Tituli lectiones suppeditant Eusebius, Mss. Drusius & Hieronymus Epist. ad Principiam; ita ut quæ in aliis deficiunt, ex aliis suppleantur. Non omittenda autem Hieronymi verba. *In Hebraïco*, sic ille, *scriptum est*, LAMANASSE AL SOSANNIM LABNE CORE MESCHIL SIR IDIDOTH. *quod nos in Latinum vertimus:* Victori pro liliis filiorum Core, eruditionis canticum amantissimi. *Symmachus more suo manifestius*, triumphum pro floribus, *interpretatus est. Igitur* SOSANNIM *vel*, pro his qui commutandi sunt, *vel in* lilia *transfertur &* flores: MESCHIL *quoque &* eruditionem, *&* doctissimum *sonat.* SIR, canticum: IDIDIA *antiquum Salomonis est nomen, qui alio sensu* pacificus *appellatur.* Lectiones Hebræas Græcis literis descriptas adfert Chrysostomus.

v. 2. Σ. ἐκινήθη &c. Sic Eusebius, Mss. & Drusius.

Ibid. Σ. τὰ ποιήματά μου ἐξαγγελῶ. Sic Agellius, qui hanc versionem uni Symmacho adscribit. Eusebius Aquilæ & Symmachi lectiones sic edidit, τὰ διηγήματα.

Ibid. Α. ἡ γλῶσσά μου χείρ &c. Hasce Aquilæ & Symmachi lectiones adfert Eusebius. Chrysost. vero ad Symm. legit, ὡς γραφεῖον.

v. 3. Α. κάλλει &c. Aquilæ & Symmachi lectiones habent Eusebius & Drusius; Quintæ Editionis Colbertinus unus. Eusebius vero in hunc locum sic habet: ἐπεὶ δὲ ἡ Ἑβραϊκὴ λέξις, καὶ οἱ λοιποὶ ἑρμηνευταὶ, τὴν ἀνωτέρω διάνοιαν περιγράψαντες, ἀπὸ ἑτέρας ἀρχῆς τὴν ἔκθεσιν ἐποιήσαντο, εἰκότως καὶ ἡμεῖς ἐξ ἑτέρας ἀρχῆς τὸ, ὡραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, παρεθήκαμεν. i. *Quia vero Hebraica lectio & reliqui Interpretes, superiore sententiâ circumscriptâ, alio deinde principio in expositione usi sunt, congruenter nos etiam illud*, speciosus formâ præ filiis hominum, *ab alio initio duximus.* Deinde vero Eusebius Aquilæ & Symmachi lectiones consequenter adfert, ut nos edimus. In Catena Corderii ad Aquilam legitur, κάλλει καλλωπίστως.

Ibid. Ἀλλ. ἐξεχύθη χάρις &c. Drusius.

Ibid. Ἀλλ. ἐπὶ τούτῳ. Drusius.

v. 4. Ἄλλος, ζῶσαι &c. Drusius.

Ibid. Ἄλλος, τὸν ἔπαινόν σου &c. Sic Mss. Ultima

vero lectio, ἡ δόξα σου καὶ ἡ εὐπρέπειά σου, est in Coisliniano Bombycino.

v. 5. Ἄλλος, προέκοπτε. Drusius.

Ibid. A. καὶ φωτίσει σε &c. Chrysostomus. Has Aquilæ & Symmachi lectiones sine Interpretum nomine adfert Drusius.

v. 6. A. Σ. καρδίας &c Idem. Sic etiam notatur in Codice Coisliniano.

v. 7. A. ὁ θρόνος σου &c. Sic Eusebius & Mss. Vide Hieron. ad Principiam. Symmachi versionem adferunt Mss. & Drusius; Theodotionis Martianæus noster.

Ibid. A. σκῆπτρον &c. Drusius.

v. 8. A. ἠγάπησας &c. Lectiones Aquilæ & Symmachi partim ex Eusebio in Psalmos, partim ex Mss. mutuamur. Hebraïcæ voces Græce scriptæ ex Chrysostomo: scholion autem ex Mss.

v. 9. ἀλλ. εἰς τὸν ἱματ- &c. Drusius.

Ibid. A. ἀπὸ ναῶν ἐλεφάντων. Sic Eusebius & tres Mss. recte. Drusius vero, A. Σ. ἀπὸ ναῶν ὀδόντων. Theodoretus, A. Σ. ἀπὸ ναῶν ἐλεφαντίνων. Uterque male. Suspicor autem apud Theodoretum Aquilam huic postremæ interpretationi a Librariis præfixum fuisse.

Ibid. ἀλλ. ὅθεν εὔφραναν. Drusius.

v. 10. Σ. ἐν τῷ &c. Idem sine Interpretis nomine.

Ibid. A. ἱστάθη &c. Sic Martianæus noster. Ad Aquilam vero Agellius legit σύγκοιτις. Ibid. Drusius ait Quintam & Sextam habere ἐν χρυσῷ Ὠφείρ.

Ibid. O. περιβ &c. Ex Eusebio in Psalmos.

v. 12. Ἀλλ. ἵνα ἐπιθυμήσῃ. Drusius.

Ibid. Σ. αὐτὸς γὰρ &c. Unus Codex & Drusius.

v. 13. A. Θ. καὶ προσκυνήσατε αὐτῷ. Ita Colbertinus & Daniel Barbarus Σ. καὶ προσκυνήσατε αὐτῷ. Drusius At Colbertinus προσκυνεῖν habet. Theodoretus autem, A. Θ. προσκυνήσει. Σ. προσκυνεῖν. Hanc lectionem præstare putamus.

Ibid. A. E. θυγ- Sic Martianæus.

Ibid. Σ. δῶρα οἴσει. Drusius. Θ. τιμήσουσι. Euseb.

v. 14. ἀλλ. δόξα συγ- Drusius.

v. 15. Ἀλλ. ἡμφ- Ex Drusio.

Ibid. Ἄλλος, αἱ φίλαι αὐτῆς. Ex eodem.

Ibid. ἀλλ. ἀκολουθήσουσι &c. Ex eodem.

v. 17. A. ἀντὶ τῶν &c. Eusebius.

v. 18. Sic Mss. & Drusius. Unus autem Codex ad Symmachi versionem πᾶσαν ponit pro ἑκάστην.

PSALMUS XLV.

למנצח לבני־קרח על־עלמות שיר 1. A. Τῷ νικοποιῷ τῶν υἱῶν Κορὲ ὑπὲρ τῶν νεανιοτήτων μελῴδημα. Σ. Ἐπινίκιον τῶν υἱῶν Κορὲ ὑπὲρ τῶν αἰωνίων ᾠδή. O. Εἰς τὸ τέλος, ὑπὲρ τῶν υἱῶν Κορὲ, ὑπὲρ τῶν κρυφίων ψαλμός.

בצרות נמצא מאד 2. O. ἐν θλίψεσι ταῖς εὑρούσαις ἡμᾶς σφόδρα. Ἀλλ. ἐν θλίψεσιν εὑρισκόμενος σφόδρα. Ἄλλος, εὑρέθη.

במוט 3. A. σφάλλεσθαι. O. μεταίθεσθαι. E. σαλεύεσθαι.

יהמו יחמרו מימיו ירעשו־הרים בגאותו 4. Σ. ἠχούντων καὶ θολουμένων τῶν ὑδάτων, καὶ σειομένων ὀρέων ἐν τῷ ἐνδοξασμῷ (al. παραδοξασμῷ) αὐτοῦ. A. E. ς'. ἐν τῇ ὑπερηφανίᾳ αὐτοῦ. O. ἤχησαν καὶ ἐταράχθησαν τὰ ὕδατα αὐτῶν· ἐταράχθησαν τὰ ὄρη ἐν τῇ κραταιότητι αὐτοῦ.

סלה Ἑβρ. σέλ. A. ἀεί. Σ. O. Θ. διάψαλμα. E. διαπαντός. ς'. Εἰς τέλος.

נהר פלגיו ישמחו עיר־אלהים 5. A. Σ. Θ. τοῦ ποταμοῦ αἱ διαιρέσεις εὐφραίνουσι τὴν πόλιν τοῦ θεοῦ. O. τοῦ ποταμοῦ τὰ ὁρμήματα εὐφραίνουσι τὴν πόλιν τοῦ θεοῦ. ὁ Ἑβραῖος, Φαλαγαυ.

קדש משכני עליון Σ. τὸ ἅγιον τῆς κατασκηνώσεως τοῦ ὑψίστου. O. ἡγίασε τὸ σκήνωμα αὐτοῦ ὁ ὕψιστος.

לפנות בקר 6. A. τῷ νεῦσαι πρωΐας. Σ. περὶ τὸ ὄρθρον. O. τῷ προσώπῳ. Ἀλλ. τῷ πρωῒ πρωΐ.

1. Hebr. Victori filiis Core super alamoth canticum. *A.* Victori filiorum Core super juvenilitatibus canticum. *S.* Triumphale filiorum Core super æternis canticum. *LXX.* In finem, super filiis Core, pro arcanis Psalmus. *Vulg. filiis Core. Hieron. Victori, filiorum Core pro juventutibus canticum.*

2. *Hebr.* in tribulationibus inventum valde. *LXX. Vulg.* in tribulationibus quæ invenerunt nos nimis. *Alius*, in tribulationibus inventus valde. *Alius*, inventus est. *Hieron.* (*auxilium*) *in tribulationibus inventus es validum.*

3. *H.* & in movendo. *A.* in vacillando. *LXX. Vulg.* dum transferentur. *V.* in commovendo. *Hieron. & concussi.*

4. *Heb.* Sonabunt, turbabuntur aquæ ejus, contremiscent montes in sublimitate ejus. *S.* cum sonarent & turbarentur aquæ, & concuterentur montes in celebritate ejus. *A. V. VI.* in superbia ejus. *LXX. Vulg.* Sonuerunt & turbatæ sunt aquæ eorum; conturbati sunt montes in fortitudine ejus. *Hieron. Sonantibus & intumescentibus gurgitibus ejus, & agitatis montibus in potentia ejus.*

Hebr. selah. *H. l.* sel. *A. Hieron.* semper. *S. LXX. Th:* diapsalma. *V.* perpetuo. *VI.* in finem.

5. *Hebr.* fluminis rivi ejus lætificabunt civitatem Dei. *A. S. Th. Hieron.* fluminis divisiones lætificant civitatem Dei. *LXX. Vulg.* fluminis impetus lætificat (*LXX.* lætificant) civitatem Dei. *Hebr.* Phalagau.

H. sanctum habitaculorum Altissimi. *S.* sanctum habitationis Altissimi. *LXX. Vul.* sanctificavit tabernaculum suum Altissimus. *Hieron. sanctum tabernaculum Altissimi.*

6. *H.* respiciendo mane. *A.* annuendo mane. *S.* circa diluculum. *LXX.* vultu. *Alius*, mane, mane *Vulg. mane diluculo. Hieron. in ipso ortu matutino.*

7. הָמוּ גוֹיִם A. συνήχθησαν ἔθνη. O. ἐταράχθησαν ἔθνη. Αλλος, συνήχθη ἔθνη.

מָטוּ מַמְלָכוֹת A. ἐσφάλησαν βασιλεῖαι. Σ. περιετράπησαν βασιλεῖαι. O. ἔκλιναν βασιλεῖαι.

8. יְבָאוֹת ὁ Εβρ. σαβαώθ. O. δυνάμεων.

9. מַשְׁבִּית Θ. αἴτ δμαίρων. Αλλος, ἀφανίζων.

10. וְקִצֵּץ O. συγκλάσει. Αλλος, συνέκλασε.

עֲגָלוֹת יִשְׂרֹף בָּאֵשׁ O. καὶ θυρεοὺς κατακαύσει ἐν πυρί. Αλλος, καὶ ἁμάξας ἐμπρήσει ἐν πυρί. Αλλος, ἅρματα κατακαύσει ἐν πυρί.

11. הַרְפּוּ וּדְעוּ ὁ Εβρ. Οὐαρφοῦ Οὐαδοῦ. O. σχολάσατε καὶ γνῶτε. Αλλος, ἐάσατε ἵνα γνῶτε. Αλλος, ἱλάσθητε. Αλλος, ἰάθητε.

7. *H.* ſonuerunt gentes. *A. Alius*, congregatæ ſunt gentes. *LXX. Vulg. Hieron.* conturbatæ ſunt gentes.

Heb. mota ſunt regna. *A.* vacillarunt regna. *S.* everſa ſunt regna. *LXX. Vul.* inclinata ſunt regna. *Hieron. concuſſa ſunt regna.*

8. *Hebr. Hieron.* exercituum. *H br.* ſabaoth. *LXX.* virtutum.

9. *Hebr.* ceſſare faciens. *LXX. Vul.* auferens. *Alius*, de medio tollens. *Hieron. compeſcuit.*

10. *Heb. Hieron.* & concidet. *LXX. Vulg.* confringet. *Alius*, confregit.

Hebr. Alii, Hieron. plauſtra comburet igni. *LXX. Vulg.* & ſcuta comburet igni.

11. *Hebr. Lect.* uarphu uadu. *H. Hier.* ceſſate & cognoſcite. *LXX. Vul.* vacate & videte. *Alius*, ceſſate ut cognoſcatis. *Alius*, propitiamini. *Alius*, ſanamini.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XLV.

v. 1. Sic unus Colbertinus Titulum ſecundum Aquilam & Symmachum effert. Chryſoſt. habet, Αλλος, ἐπὶ νεοτήτων ᾆσμα. Cui conſonat Hieronymus, qui vertit, *pro juventutibus.*

v. 2. Αλλ. ἐν θλίψ- Chryſoſtomus. Druſius habet, οἱ λοιποί, εὑρέθη εὐρισκόμενος. Ibi autem duorum lectiones indicantur, quorum alter εὑρέθη habuit; alter vero, qui a Chryſoſtomo ſine Interpretis nomine adfertur, εὑρισκόμενος.

v. 3. Aquilæ & Quintæ Editionis lectiones ſic habet Druſius.

v. 4 Sic Euſebius & duo Mſſ. qui habent omnes παραδοξασμῷ. Druſius, ἐνδοξασμῷ. Aquilæ & reliquorum lectionem adfert Druſius. Ad Symmachum malim ἐνδοξασμῷ, qui Pſalmo ſequenti vocem גאון ex eadem radice interpretatur ἐνδοξασμόν. Voce autem παραδοξασμὸς פלא exprimit, Iſai. 9. 6.

Ibid. Εβρ. σὴλ &c. Vide ſupra Pſal. 3.

v. 5. A. Σ. Θ. τοῦ ποτ- Hanc verſionem exhibent Euſebius & Colbertini duo, qui eam Aquilæ & Symmacho tribuunt. Colbertinus ςιχηρῶς ſcriptus etiam Theodotioni, quemadmodum & Druſius, qui hæc Latine tantum ſic habet: *Fluminis diviſiones lætificant civitatem Dei.* Lectio Hebraïca φαλαγαῦ ex Chryſoſtomo.

Ibid. Σ. τὸ ἅγιον τῆς κατασκηνώσεως &c. Euſebius & Druſius. Colbertinus autem unus habet, σκηνώσεως.

v. 6. A. τοῦ νεῦσαι πρωΐαν. Σ. περὶ τὸν ὄρθρον. Agellius. Druſius vero poſtremam verſionem ſine Interpretis nomine adfert.

v. 7. A. συνήχθησαν ἔθνη. Druſius.

Ibid. A. ἐσφάλησαν βασιλεῖαι. Mſſ. Druſius vero Σ. περιετράπ- & ſic Euſebius.

v. 8. Εβρ. σαβαώθ. Regius unus.

v. 9. Αλλ. ἀφανίζων. Colbertinus ςιχηρῶς ſcriptus.

v. 10. Αλλ. συνέκλασε. Druſius

Ibid. Αλλ. καὶ ἁμάξας ἐμπρ- Idem. Ultimam lectionem habet Coiſlinianus Bombycinus.

v. 11. Has lectiones exhibet idem Druſius. Lectio Hebraïca οὐαρφοῦ οὐαδοῦ ex Chryſoſtomo, ubi prior ſyllaba οὐ in οὐαρφοῦ ſupervacanea eſt.

PSALMUS XLVI.

1. לַמְנַצֵּחַ לִבְנֵי־קֹרַח מִזְמוֹר A. τῷ νικοποιῷ τῶν υἱῶν Κορὲ, μελῴδημα. Σ. ἐπινίκιον τῶν υἱῶν Κορὲ, ᾠδή. O. εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν υἱῶν Κορὲ, ψαλμός. Θ. εἰς τὸ νῖκος τῶν υἱῶν Κορὲ, ᾆσμα.

2. תִּקְעוּ־כַף O. κροτήσατε χεῖρας. Αλλος, κροτήσατε χειρί.

הָרִיעוּ לֵאלֹהִים בְּקוֹל רִנָּה O. ἀλαλάξατε τῷ Θεῷ ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως. Αλλος, σημάνατε τῷ Θεῷ ἐν φωνῇ εὐφημίας. Αλλος, εὐφημήσατε.

4. יַדְבֵּר עַמִּים תַּחְתֵּינוּ Σ. ὑπέταξε βασιλεῖς ἡμῖν. O. ὑπέταξε λαοὺς ἡμῖν.

5. אֶת־נַחֲלָתֵנוּ A. κληρονομίαν ἡμῶν. Σ. κληρουχίαν ἡμῶν. O. κληρονομίαν αὐτοῦ.

1. HEb. Victori filiis Core Pſalmus. *A.* Victori filiorum Core canticum. *S.* triumphale filiorum Core canticum. *LXX. Vulg.* In finem, pro filiis Core, Pſalmus. *Th.* In victoriam filiorum Core canticum. *Hieron. Victori filiorum Core Pſalmus.*

2. *Hebr.* plaudite palma. *LXX. Vulg. Hieron.* plaudite manibus. *Alius*, plaudite manu.

H. LXX. Vulg. Jubilate Deo in voce exultationis. *Alius*, Significate (*al.* tuba canite) Deo in voce benedictionis. *Alius*, benedicite. *Hieron. Jubilate Deo in voce laudis.*

4. *Hebr.* ducet populos ſubter nos. *S.* ſubjecit reges nobis. *LXX. Vulg.* ſubjecit populos nobis. *Hieron. congregavit populos ſubter nos.*

5. *H. A. S. Hieron.* hæreditatem noſtram. *LXX. Vul.* hæreditatem ſuam.

את־גאון יעקב A. τὸ ὑπέρφερες Ιακώβ. Σ. τὸν ἐνδεξασμὸν Ιακώβ. Ο. τὸ καλλονὴν Ιακώβ. E. τὸ καύχημα Ιακώβ.

H. A. excellentiam Jacob. *S. Hieron.* gloriam Jacob. *LXX. Vul.* speciem Jacob. *V.* gloriationem Jacob.

סלה τὸ Εβρ. σέλ. A. ἀεί. Σ. Ο. Θ. διάψαλμα. E. διαπαντός. ς'. εἰς τέλος.

Heb. selah. *Heb. Lect.* sel. *A. Hieron.* semper. *S. LXX. Th.* Diapsalma. *V.* perpetuo. *VI.* in finem.

על־גוים 9. Ο. ἐπὶ τὰ ἔθνη. Αλλος, ἐπάνω τῶν ἐθνῶν.

9. *H. LXX. Vulg. Hieron.* super gentes. *Alius*, supra gentes.

10. נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם τὸ Εβρ. ἐμ ἐλωὶ Αβραάμ. Σ. ἄρχοντες λαῶν συνηθροίσθησαν, λαὸς τοῦ θεοῦ Αβραάμ. Ο. Θ. ἄρχοντες λαῶν συνήχθησαν μετὰ τοῦ θεοῦ Αβραάμ.

10. *Hebr.* Magnifici populorum aggregati sunt populo Dei Abraham. *Heb. Lect.* em eloi Abraam. *S. Hieron.* Principes populorum congregati sunt, populus Dei Abraham *LXX Th.* Principes populorum congregati sunt cum Deo Abraham.

כי לאלהים מגני־ארץ מאד נעלה A. ὅτι τοῦ θεοῦ θυρεοὶ γῆς, σφόδρα ἀνεβιβάσθησαν. Σ. Θ. ὅτι τοῦ θεοῦ οἱ ὑπερασπισμοὶ τῆς γῆς. Ο. ὅτι τοῦ θεοῦ οἱ κραταιοὶ τῆς γῆς σφόδρα ἐπήρθησαν. E. ὑπερασπισμοὶ τῆς γῆς.

Hebr. Quoniam ipsius Dei scuta terræ, vehementer elevatus est. *A* Quoniam Dei scuta terræ, moltum exaltati sunt. *S. Th.* Quoniam Dei protectiones terræ. *LXX.* Quoniam Dei fortes terræ vehementer elevati sunt. *V.* protectiones terræ. *Vul. Quoniam dii fortes &c. Hier. Quoniam dii, scuta terra, vehementer elevati sunt.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XLVI.

v. 1 Ad Titulum hæc habet Eusebius: *ἀκριβῶς μοι τὰ τῆς προγραφῆς προσεκτέον ὅπως ἔχει· οὐ γὰρ ὑπὸ τῶν υἱῶν Κορὲ, ἀλλὰ τοῖς υἱοῖς Κορὲ, ἢ τῶν υἱῶν Κορὲ ἐχρῆν ἐπιγεγράφθαι κατὰ τὰς ἐν προάγουσι προγραφάς. οἱ γὰρ λοιποὶ ἑρμηνευταὶ καὶ τὸ Εβραϊκὸν ὁμοίως ἔχουσι τοῖς προάγουσι.* *Videtur mihi inscriptio mendose posita: neque enim*, pro filiis Core, *sed* filiis Core, *aut* filiorum Core, *perinde atque in prioribus titulis, inscriptum oportuit. Reliqui enim Interpretes & Hebraicum exemplar similem prioribus preferunt inscriptionem.*

v. 2. Αλλ. κροτήσατε χεῖρας. Drusius.

Ibid. Αλλος, σημασία &c. Chrysostomus. Αλλος, εὐφημήσατε. Sic unus Regius & Drusius.

v. 4. Σ. ὑπέταξε βασιλεῖς ὑφ' ἡμῖν Theodoretus. Quis autem credat Symmachum vertisse βασιλεῖς, reges, ubi עמים *populos* legitur? nisi forte dicatur, hæc quoad sensum synonyma esse; nam perinde dici potest, Deum Israëlitis subjecisse reges Chananæorum, ac populos Chananæorum; idipsum quippe utroque modo significatur.

v. 5. A. κληροδοσίαν &c. MSS. & Eusebius.

Ibid. A. τὸ ὑπέρφερες Ιακώβ. Sic Eusebius: at Theodoretus, A. τὸ ὑπερφέρον Ιακώβ. Sequentes Symmachi & Quintæ versiones habet Eusebius.

* Ibid. τὸ Εβρ. σελ. Vide supra Psalm. 3.

v. 9. Αλλ. ἐπάνω &c. Drusius

v. 10. Lectionem Hebraicam sic ἐμ ἐλωὶμ, habet unus Codex; sed Chrysostomus, ἐμ ἐλωὶ Αβρααμὰ Aquilæ & Symmachi lectiones effert Eusebius, qui dicit vocem Hebraicam עם & *enm* & *populum* significare pro varietate legendi *em*, vel *am*.

Ibid. A. ὅτι τοῦ Θεοῦ &c. Has interpretationes exhibent duo Manuscripti. Ad Aquilam sic etiam verti forte posset, *Quoniam Dei scuta terræ multum exaltata sunt.* Utram malis interpretationem adhibe.

PSALMUS XLVII.

שיר מזמור לבני־קרח 1. Ο. Ψαλμὸς ᾠδῆς τοῖς υἱοῖς Κορὲ δευτέρᾳ σαββάτου. Αλλος, ᾠδὴ ψαλμοῦ τοῖς υἱοῖς Κορέ.

1. **H***eb. Alius*, Canticum Psalmi filiis Core. *LXX. Vulg.* Psalmus Cantici filiis Core, secunda sabbati. *Hieron. Canticum Psalmi filiorum Core.*

גדול יהוה ומהלל מאד 2. Οἱ λοιποί, μέγας κύριος καὶ ὑμνητὸς σφόδρα. Ο. μέγας κύριος καὶ αἰνετὸς σφόδρα.

2. *Heb. Reliqui.* Magnus Dominus & laudabilis valde. *LXX. Vulg. Hieron.* Magnus Dominus & laudabilis nimis.

יפה נוף משוש כל־הארץ 3. A. καλῷ βλαστήματι χαρμονῇ πάσης τῆς γῆς. Σ. ἀπ' ἀρχῆς ἀφωρισμένῳ ἀγλαΐσματι πάσης τῆς γῆς. Ο. εὐρίζων ἀγαλλιάματι πάσης τῆς γῆς. E. εὐκλάδῳ. Αλλ. εὐρίζῳ.

3. *Heb.* Pulcher climate gaudium universæ terræ *A. Hieron.* Specioso germine, gaudio universæ terræ. *S.* A principio determinato splendori universæ terræ. *LXX.* Bene radicans exultatione universæ terræ. *V.* pulcris ramis prædito. *Al.* bene radicato. *Vul. Fundatur exultatione universæ terræ.*

הר־ציון ירכתי צפון Εβρ. Αρ Σιὼν ιερχθὴ σαφουν. Ο. ὄρη Σιὼν τὰ πλευρὰ τοῦ βορρᾶ. Αλλ.

H. Vul. mons Sion, latera Aquilonis. *Hebr. Lect.* Ar Sion ierchthe Saphoun. *LXX.* mon-

ὄρη Σιὼν εἰ μηροὶ τοῦ βοῤῥᾶ.

אלהים בארמנותיה נודע למשגב 4. A. Εἰς ὑπερέπαρσιν. Σ. E. ὁ θεὸς ἐν ταῖς βασιλείαις αὐτῆς γνωσθήσεται εἰς ὀχύρωμα. O. ὁ θεὸς ἐν ταῖς βάρεσιν αὐτῆς γινώσκεται, ὅταν ἀντιλαμβάνηται αὐτῆς. Ἄλλος, ὁ θεὸς ἐν ταῖς βάρεσιν αὐτῆς ἐγνώσθη εἰς τὸ ἐξελέσθαι αὐτήν.

כי־הנה המלכים נועדו עברו יחדו 5. Σ. ἰδοὺ γὰρ οἱ βασιλεῖς συνετάξαντο, ἦλθον ὁμοῦ. O. ὅτι ἰδοὺ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς συνετάχθησαν, ἤλθοσαν ἐπὶ τὸ αὐτό.

תמהו 6. A. ἐθαμβήθησαν. Σ. ἐξεπλάγησαν. O. ἐθαύμασαν.

המה ראו כן תמהו נבהלו נחפזו רעדה אחזתם שם חיל כיולדה Σ. αὐτοὶ ἰδόντες οὕτως ἐθαύμασαν, ἐταράχθησαν, ἐξεπλάγησαν, φρίκη κατεῖχεν αὐτούς· ὠδῖνες ὡς τικτούσης. O. αὐτοὶ ἰδόντες οὕτως ἐθαύμασαν, ἐταράχθησαν, ἐσαλεύθησαν, τρόμος ἐπελάβετο αὐτούς· ἐκεῖ ὠδῖνες ὡς τικτούσης.

ברוח קדים תשבר אניות תרשיש 8. A. ἐν πνεύματι καύσωνος συντρίψεις νῆας Θαρσεῖς. Σ. δι' ἀνέμου βιαίου κατεάξεις ναῦς Θαρσεῖς. O ἐν πνεύματι βιαίῳ συντρίψεις πλοῖα Θαρσεῖς. ὁ Ἑβρ. θεσσαβέρ.

דמינו אלהים חסדך בקרב היכלך 10. Σ. εἰκάσαμεν ὁ θεὸς τὸ ἔλεός σου ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ σου. O. ὑπελάβομεν ὁ θεὸς τὸ ἔλεός σου ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ σου. Ἀλλ. ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ σου. ὁ Ἑβρ. δεμμινοῦ.

בקרב היכלך A. Σ. O. Θ. E. ϛ'. ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ σου. O. al. ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ σου. ὁ Ἑβρ. ἠχαλάχ.

על־קצוי 11. O. ἐπὶ τὰ πέρατα. Ἄλλος, ἐπὶ τὰ τέλη.

ישמח הר־ציון תגלנה בנות יהודה 12. Σ. Θ. εὐφραίνεται τὸ ὄρος Σιὼν, καὶ ἀγαλλιῶσιν αἱ θυγατέρες τῆς Ἰουδαίας. O. εὐφρανθήτω τὸ ὄρος Σιὼν, ἀγαλλιάσθωσαν αἱ θυγατέρες τῆς Ἰουδαίας.

למען משפטיך O. ἕνεκα τῶν κριμάτων σου. Ἄλλος, διὰ κρίσεις σου.

והקיפוה 13. Σ. περιτειχίσατε. O. περιλάβετε αὐτήν. Ἄλλος, καὶ περιέλθετε.

ספרו מגדליה A. ψηφίζετε τοὺς πύργους αὐτῆς. Σ. ἀριθμήσατε τοὺς πύργους αὐτῆς. O. διηγήσασθε ἐν τοῖς πύργοις αὐτῆς. Ἄλλος, ἐπαινέσατε.

שיתו לבכם לחילה 14. A. εἰς εὐπορίαν. Σ.

tes Sion latera Aquilonis. *Alius*, montes Sion, femora Aquilonis. *Hieron. monti Sion lateribus Aquilonis.*

4. *Hebr.* Deus in palatiis ejus notus est ad elevationem. *A.* in superexaltationem. *S. V.* Deus in regiis ejus cognoscetur ad munimentum. *LXX. Vulg.* Deus in domibus ejus cognoscitur (*Vulg.* cognoscetur,) cum suscipiet eam. *Alius*, Deus in domibus ejus cognitus est, ut liberet eam. *Hieron. Deus in domibus ejus agnitus est in auxiliando.*

5. *Heb.* Quoniam ecce reges convenerunt, transierunt pariter. *S.* Ecce enim reges congregati sunt: venerunt simul. *LXX. Vul.* Quoniam ecce reges terræ congregati sunt, convenerunt in unum. *Hieron. Quoniam ecce reges congregati sunt: venerunt simul.*

6. *Heb. LXX. Vulg.* admirati sunt. *A.* attoniti sunt. *S. Hieron.* obstupuerunt.

Heb. Ipsi viderunt, sic admirati sunt, territi sunt, festinaverunt, tremor apprehendit eos: ibi dolor tamquam parturientis. *S.* Ipsi videntes sic admirati sunt, conturbati sunt, territi sunt, horror occupavit eos, dolores sicut parturientis. *LXX. Vulg.* Ipsi videntes sic admirati sunt, conturbati sunt, commoti sunt, tremor apprehendit eos: ibi dolores ut parturientis. *Hieron. Ipsi videntes sic obstupuerunt: conturbati sunt, admirati sunt. Horror possedit eos ibi; dolor quasi parturientis.*

8. *Heb.* in vento Orientali conteres naves Tharsis. *A. Hieron.* in vento uredinis confringes naves Tharsis. *S.* per ventum violentum confringes naves Tharsis. *LXX. Vul.* in spiritu vehementi conteres naves Tharsis. *H.* thessabet.

10. *Heb.* cogitavimus, Deus, misericordiam tuam in medio templi tui. *S. Hieron.* æstimavimus, Deus, misericordiam tuam in medio templi tui. *LXX. Vulg.* suscepimus, Deus, misericordiam tuam in medio templi tui. *Al.* populi tui. *Heb.* demmenu, æstimavimus.

Hebr. A. S. LXX. Th. V. VI. Vulg. Hieron. in medio templi tui. *LXX. aliter*, in medio populi tui. *Heb.* Hechalach. templi tui.

11. *Heb.* super fines. *LXX.* in terminos. *Alius. Vulg.* in fines. *Hieron. ad extremum.*

12. *Heb. Hieron.* Lætetur mons Sion, exultent filiæ Judæ. *S. Th.* Lætatur mons Sion, & exultant filiæ Judææ. *LXX.* Lætare mons Sion, exultent filiæ Judææ. *Vulg. Lætetur mons Sion, & exultent filiæ Judæ.*

Heb. LXX. Alius, Vul. Hieron. propter judicia tua.

13. *Heb. Hieron. Alius*, circuite eam. *S.* muris circumcingite eam. *LXX. Vulg.* complectimini eam.

H. A. S. Hieron. numerate turres ejus. *LXX. Vulg.* narrate in turribus ejus. *Alius*, laudate.

14. *H.* Ponite cor vestrum ad antemurale

τάξατε τὰς καρδίας ὑμῶν εἰς τὸν περίβολον. Ο. θέσθε τὰς καρδίας ὑμῶν εἰς τὴν δύναμιν αὐτῆς.

פסגו ארמנותיה Σ. διαμετρήσατε τὰ βασίλεια αὐτῆς. Ο. καταδιέλεσθε τὰς βάρεις αὐτῆς.

לדור אחרון Σ. ἐν γενεᾷ μεταγενεστέρᾳ. Ο. εἰς γενεὰν ἑτέραν.

ועד 15. Σ. εἰς τὸ διηνεκές. Ο. καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

ejus. *A* in abundantiam. *S.* constituite corda vestra in ambitum murorum. *LXX. Vul.* Ponite corda vestra in virtute ejus. *Hieron. Ponite cor vestrum in mœnibus ejus.*

H. roborate palatia ejus. *S.* dimetimini regias ejus. *LXX. Vulg.* distribuite domos ejus. *Hieron. separate palatia ejus.*

H. S. Hieron. in generatione novissima. *LXX. Vul.* in generatione altera.

15. *Heb.* & perpetuum. *S. Hieron.* in perpetuum. *LXX. Vulg.* & in sæculum seculi.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XLVII.

v. 1. Titulus ex quibusdam MSS. Illud autem, δευτέρᾳ σαββάτου, adjectitium est, nec habetur in Hebræo, ut & alia multa in Titulis Psalmorum secundum LXX. Interpretes.

v. 2. οἱ λοιπ. μέγας κύριος, ἐ ὑμνητὸς σφόδρα. Eusebius in Psalmos.

v. 3. A καλῷ βλαςήματι &c. Drusius. In τοῖς O. sic legit Eusebius, ἐν ὄρει ἁγίῳ αὐτοῦ εὐρίζῳ: ut sensus hujus versûs sit secundum ipsum: *Magnus Dominus & laudabilis valde, in civitate Dei nostri, in monte sancto ejus bene radicato. Jubilatione universa terra. Montes Sion, latera Aquilonis, civitas regis magni*

Ibid. Lectionem Hebraïcam, Αρ Σιων &c. adfert Chrysostomus. Ἀλλ. ὄρη Σιὼν οἱ μηροὶ &c. Coislin. bombyc. Videtur Aquilæ esse: nam litteram e vestigio sequitur.

v. 4 A. εἰς ἐπερείσματα, Drusius. Symmachi vero interpretationem, ejus præmisso nomine, adfert Eusebius, itemque Codex unus Regius, sed Drusius eam Quintæ Editioni tribuit. Eam vero quæ Quintæ Editionis est, quasi incerti Interpretis adfert Eusebium incunctanter sequimur, cujus lectio etiam altero Codice firmatur. Vocem משגב alibi vertunt Aquila & Symmachus, κραταίωμα. Vide Lexicon Hebraicum infra.

v. 5. Σ. ἰδοὺ γὰρ οἱ βασ &c. Sic Eusebius.

v. 6. A. ἐθαμβήθησαν Drusius. Ibidem Symmachi lectionem plenam profert Eusebius in Psalmos.

v 8. A. ἐν πνεύματι καύσωνος &c. Eusebius.

v. 10. Symmachi lectionem adfert Coislin. unus antiquissimus. Vocem Hebraicam δειμμελων habet Chrysostomus. Ἀλλ. εἰκάσαμεν &c. Drusius. Sed esse Symmachi interpretationem declarat Coislinianus supra memoratus.

Ibid. A. Σ. O. Θ. E. ϛ'. Hos omnes Interpretes una serie ponunt Colbertinus στιχηρῶς scriptus & Coislinianus. Alii vero dicunt, οἱ λοιποί. Inter illos autem Interpretes memorantur etiam LXX quia sic habebant in Hexaplis. Altera autem lectio, ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ σου, in aliis Exemplaribus exstabat, & est hodie in Edit. Rom.

v. 11. Ἀλλ. ἐπὶ τὰ τέλη. Sic Coislinianus unus vetustissimus: vocem קץ τέλος vertere solet Aquila, ut videas infra in Lexicis.

v. 12. Σ. Θ εὐφρανθήτω &c. Drusius.

Ibid. Ἀλλ. διὰ κρίσεις σου. Idem.

v. 13. Σ. περιτειχίσατε. Sic Regius unus. Ἀλλ. περιέλθετε. Chrysost.

Ibid. A. ψηφίσατε &c. Sic Eusebius & duo Codices Regii.

v. 14. Has lectiones exhibent duo MSS. Harum partem dumtaxat Drusius.

Ibid. Σ. διαμετρ. Idem Drusius.

Ibid. ἐν γενεᾷ μεταγ. Idem.

v. 15. Σ. εἰς τὸ διηνεκές. Drusius.

PSALMUS XLVIII.

למנצח לבני־קרח מזמור 1. A. τῷ νικοποιῷ τῶν υἱῶν Κορὲ μελῴδημα. Σ. ἐπινίκιος τῶν υἱῶν Κορὲ ᾠδή. O. εἰς τὸ τέλος, τοῖς υἱοῖς Κορὲ ψαλμός. Θ. εἰς τὸ νῖκος.

שמעו־זאת 2. O. ἀκούσατε ταῦτα. Ἄλλος, ἀκούσατε τοῦτο.

ישבי חלד A. Σ. οἱ καθοικοῦντες τὴν κατάδυσιν. O. οἱ κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην. Ἄλλος, ἐγκατάδυσιν. ὁ Ἑβραῖος, ὀλδ.

גם בני אדם גם־בני־איש 3. Σ. ἥ τε ἀνθρωπότης, καὶ προσέτι καὶ υἱοὶ ἑκάστου ἀνδρός. O. οἵ τε γηγενεῖς, καὶ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων.

יחד O. ἐπιτοαυτό. Ἄλλος, ὁμοῦ.

והגות לבי תבונות 4. ὁ Ἑβραῖος, ὑαγίθ. O. καὶ ἡ μελέτη τῆς καρδίας μου συνέσεις. Ἄλλος, καὶ

1. HEbr. Victori filiis Core Psalmus. *A.* Victori filiorum Core Canticum. *S.* Triumphale filiorum Core Canticum. *LXX. Vulg.* In finem filiis Core Psalmus. *Th.* In victoriam. *Hieron. Victori filiorum Core Psalmus.*

2. *H. Alius*, Audite hoc. *LXX. Vulg. Hieron.* Audite hæc.

H. LXX. Vul. qui habitatis orbem. *A. S. Hieron.* qui habitatis occidentem. *Alius*, demersionem. *Hebraus*, old.

3. *Hebr.* Etiam filii hominis, etiam filii viri. *S.* Etiam humanum genus, & prætera etiam filii uniuscujusque viri. *LXX. Vulg.* Quique terrigenæ & filii hominum. *Hieron. Tam filii Adam, quam filii singulorum.*

H. Alius, pariter. *LXX. Vul.* simul in unum. *Hieron. simul.*

4. *Heb.* & meditatio cordis mei intelligentias. *Hebraus*, uagith. *LXX. Vul.* & meditatio

Digitized by Google

μελετήσει (al. μηνύσει) ἡ καρδία μου σύνεσιν.

תבונות A. O. E. ϛ'. συνέσεις. Σ. Θ. σύνεσιν.

אטה למשל אזני 5. O. κλινῶ εἰς παραβολὴν τὸ οὖς μου. Ἄλλος, κλινῶ παραβολῇ τὸ οὖς μου. ὁ Ἑβραῖος, λαμασάλ.

בכנור O. ἐν ψαλτηρίῳ. Ἄλλος, ἐν κιθάρᾳ. Ἄλλος, διὰ ψαλτηρίου.

חידתי O. τὸ πρόβλημά μου. Ἄλλος, αἴνιγμά μου. Ἑβρ. ἰδαθί.

בימי רע 6. Σ. ἐν ἡμέρᾳ κακώσεως. O. ἐν ἡμέρᾳ πονηρᾷ. Ἄλλος, ἐν ἡμέρᾳ πονηροῦ. Ἄλλος, κακοῦ. ὁ Σύρος, ῥᾶ.

עון עקבי יסבני Σ. ἀνομία τῶν ἰχνέων μου. O. ἀνομία τῆς πτέρνης μου. ὁ Ἑβρ. Αὼν ἀκουββαὶ ἰσουββουνί.

יתהללו 7. O. καυχώμενοι. Ἄλλος, ἀλαζονευόμενοι.

ויקר פדיון 9. O. καὶ τὴν τιμὴν τῆς λυτρώσεως. Ἄλλος, καὶ ἀντίλυτρον.

וחדל לעולם ויחי־עוד לנצח 10. A. καὶ ἐπαύσατο εἰς αἰῶνα, καὶ ζήσεται εἰς νῖκος. Σ. ἀλλὰ παυσάμενος τῷ αἰῶνι τούτῳ, ζῶν ἀεὶ διατελέσει. O. καὶ ἐκοπίασεν εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ζήσεται εἰς τέλος.

יחד כסיל ובער יאבדו 11. Σ. ὁμοῦ ἀνόητος καὶ ἀμαθὴς ἀπολοῦνται. O. ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἄφρων καὶ ἄνους ἀπολοῦνται.

משכנתם לדור ודר 12. O. σκηνώματα αὐτῶν εἰς γενεὰν καὶ γενεάν. Ἄλλος, τὰ ἐντὸς τῶν οἴκων αὐτῶν εἰς αἰῶνα. Ἄλλος, κατασκηνώσεις αὐτῶν εἰς γενεάν.

קראו בשמותם עלי ארצות ὁ Ἑβρ. ἀλιαδαμώθ. A. ἐκάλεσαν ἐν ὀνόματι αὐτῶν ἐπὶ χθόνας. Σ. ὀνομάσαντες ἐπ' ὀνομασίαν αὐτῶν τὰς γαίας. O. Θ. ἐπεκαλέσαντο τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐπὶ τῶν γαιῶν αὐτῶν.

14. זה דרכם כסל למו ואחריהם בפיהם ירצו A. τοῦτο ὁδὸς ἀνοησίας αὐτοῖς. . . . . Σ. αὕτη ἡ ὁδὸς αὐτῶν ἀνοίας αὐτοῖς, οἱ δὲ μετ' αὐτοὺς λόγον αὐτῶν διδοχήσουσιν. O. αὕτη ἡ ὁδὸς αὐτῶν σκάνδαλον αὐτοῖς, καὶ μετὰ ταῦτα ἐν τῷ στόματι αὐτῶν εὐλογήσουσι. Ἀλλ. θελήσουσι.

כצאן לשאול שתו מות ירעם 15. Σ. ὡς βοσκήματα ᾅδου ἔταξαν ἑαυτούς, θάνατος νεμήσει αὐτούς. O. ὡς πρόβατα ἐν ᾅδῃ ἔθεντο, θάνατος ποιμανεῖ αὐτούς.

cordis mei prudentiam. *Alius*, & meditabitur (*Alius*, indicabit) cor meum intelligentiam. *Hieron. & meditatio cordis mei prudentias.*

H. A. LXX. V. VI. intelligentias. *S. Th.* intelligentiam.

5. *H. Hieron.* Inclinabo ad parabolam aurem meam. *LXX. Vul.* Inclinabo in parabolam aurem meam. *Alius*, Inclinabo parabolæ aurem meam. *Hebræus*, lamaſal.

H. in cinyra. *LXX. Vulg.* in pſalterio. *Alius*, *Hieron.* in cithara. *Alius*, per pſalterium.

H. Alius, *Hieron.* ænigma meum. *LXX. Vulg.* propoſitionem meam. *Heb.* idathi.

6. *Heb. Hieron.* in diebus mali. *S.* in die afflictionis. *LXX. Vulg.* in die mala. *Alii*, in die mali. *Syrus*, râ.

H. iniquitas calcaneorum meorum circumdabit me. *S.* iniquitas veſtigiorum meorum. *LXX. Vulg. Hieron.* iniquitas calcanei mei. *H.* aon acubbai iſubbuni.

7. *Hebr.* gloriabuntur. *LXX. Vul.* gloriantur. *Alius*, ſuperbientes. *Hieron. ſuperbiunt.*

9. *H. LXX. Alius*, *Vulg.* & pretium redemptionis. *Hieron. neque pretium redemptionis.*

10. *Hebr.* & deſinet in ſæculum, & vivat adhuc in æternum. *A.* & quievit in ſæculum, & vivet in victoriam. *S.* ſed & cum quieverit ſæculo huic, vivens ſemper durabit. *LXX. Vulg.* & laboravit in æternum, & vivet adhuc in finem. *Hieron. ſed quieſcet in ſæcula: & vivet ultra in ſempiternum.*

11. *H.* ſimul ſtultus & inſipiens peribunt. *S. Hier.* ſimul inſipiens & indoctus peribunt. *LXX. Vul.* ſimul inſipiens & ſtultus peribunt.

12. *H.* Tabernacula eorum in generatione & generatione. *LXX. Vul.* Tabernacula eorum in progenie & progenie. *Alius*, Interiora domuum eorum in ſæculum. *Alius*, Habitationes eorum in generationem. *Hieron. Tabernacula ſua in generatione & generatione.*

H. vocaverunt in nominibus ſuis ſuper terras. *Hebræus*, aleadamoth. *A.* vocaverunt in nomine ſuo ſuper terras. *S.* nominantes ſuper nomine ſuo terras. *LXX. Th. Vul.* vocaverunt nomina ſua in terris ſuis. *Hieron. vocaverunt nominibus ſuis terras ſuas.*

14. *H.* Hæc via eorum, ſtultitia eis: & poſteri eorum in ore ipſorum volent. *A.* hoc via inſipientiæ ipſis... *S.* Hæc via eorum ſtultitiæ eſt ipſis: poſteri autem eorum verbum eorum acceptum habebunt. *LXX. Vul.* Hæc via illorum ſcandalum ipſis: & poſtea in ore ſuo complacebunt (*LXX.* benedicent.) *Al.* volent. *Hier. Hæc eſt via inſipientia eorum: & poſt eos juxta os eorum current.*

15. *Hebr.* Sicut ovis in inferno ponentur: mors depaſcet eos. *S.* Sicut pecora inferni poſuerunt ſeipſos: mors paſcet eos. *LXX. Vulg.* Sicut oves in inferno poſiti ſunt: mors depaſcet eos. *Hieron. Quaſi grex in inferno poſiti ſunt: mors paſcet eos.*

Digitized by Google

וירדו בם A. ἐνὶ κρατήσουσι. Σ. ὑποτάξουσιν αὐτούς. O. καὶ κατακυριεύσουσιν αὐτῶν. Θ. καταχθήσονται.

H. & dominabuntur in eos. *A.* imperabunt. *S. Hieron.* subjicient eos. *LXX. Vul.* & dominabuntur eorum. *Th.* deducentur.

וצירם לבלות שאול מזבל לו A. καὶ χαρακτὴρ αὐτῶν κατατρῖψαι ᾅδην ἐκ κατοικητηρίου αὐτῶν. Σ. τὸ δὲ κρατερὸν αὐτῶν παλαιώσει ᾅδης ἀπὸ τῆς οἰκήσεως τοῦ ἐντίμου αὐτῶν. O. καὶ ἡ βοήθεια αὐτῶν παλαιωθήσεται ἐν τῷ ᾅδῃ ἐκ τῆς δόξης αὐτῶν.

Hebr. & figura eorum ad inveterandum sepulcrum ab habitaculo sibi. *A.* & character eorum conterere infernum ex habitaculo eorum. *S.* & fortitudinem eorum antiquabit infernus, ab habitatione honorabili eorum. *LXX. Vul.* & auxilium eorum veterascet in inferno a gloria eorum. *Hieron. & figura eorum conteretur in inferno post habitaculum suum.*

18. לא־ירד אחריו כבודו כי־נפשו בחייו יברך ויודך כי־תיטיב לך תבוא עד־דור אבותיו
A. οὐδὲ συγκαταβήσεται ὀπίσω αὐτοῦ δόξα αὐτοῦ. ὅτι ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ εὐλογητός.... Σ. οὐδὲ συγκαταβήσεται ἀκολουθοῦσα αὐτῷ ἡ δόξα αὐτοῦ. ἀλλὰ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ ζῆν αὐτὸν εὐλογήσει λέγων ἐν ἑαυτῷ, ἐπαινέσουσί σε ἐὰν καλῶς ποιήσῃς σεαυτῷ· ἐλεύσῃ ἕως γενεᾶς πατέρων. O. οὐδὲ συγκαταβήσεται αὐτῷ ἡ δόξα αὐτοῦ. ὅτι ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ εὐλογηθήσεται, ἐξομολογήσεταί σοι ἐὰν ἀγαθύνῃς αὐτῷ. εἰσελεύσεται ἕως γενεᾶς πατέρων αὐτοῦ. A. Σ. Θ. ἐλεύσῃ.

18. *H.* Non descendet post eum gloria ejus. Quoniam in vita sua benedicet, & laudabit te si bene feceris tibi. Introibit usque in progeniem patrum suorum. *A.* Neque una descendet post ipsum gloria ipsius. Quia anima ejus in vita ipsius benedicta. *S* Neque una descendet sequens eum gloria ipsius. Sed animam ipsius, dum vivet ipse, benedicet, dicens in semetipso: Laudabunt te si bene feceris tibi ipsi. Venies usque ad generationes patrum. *LXX. Vulg.* Neque descendet cum eo gloria ejus. Quia anima ejus in vita ipsius benedicetur: confitebitur tibi cum benefeceris ei. Introibit usque in progenies patrum suorum. *A. S. Th.* venies. *Hieron. Nec descendet post eum gloria ejus. Quia anima sua in vita sua benedicet: laudabunt te cum benefeceris tibi. Intrabit usque ad generationem patrum suorum.*

עד־נצח 20. O. ἕως αἰῶνος. Ἄλλος, ἕως τέλους.

20. *H.* usque in perpetuum. *LXX. Vul.* usque in æternum. *Alius*, *Hieron.* usque ad finem.

לא יראו A. Θ. ς'. οὐκ ὄψονται. Σ. οὐ βλέποντες. O. E. οὐκ ὄψεται.

H. A. Th. VI. Hieron. non videbunt. *S.* non videntes. *LXX. V. Vulg.* non videbit.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XLVIII.

v. 1. Ex duobus Regiis Codicibus.

v. 2. Ἀλλ. ἀκούσατε τοῦτο. Drusius.

Ibid. A. Σ. οἱ κατοικ- Eusebius. Ἀλλ. τὴν ἐγκατάδυσιν & lectionem Hebraïcam, Chrysost. in Psalmos.

v. 3. Σ. ὅτε ἀνθρωπ- Eusebius & Drusius.

Ibid. Ἀλλ. ὁμοῦ. Drusius.

v. 4. Σ. καὶ μινυρίσει &c. Agellius & Drusius. Ἄλλος, μελῳδήσει. ὁ Ἑβρ. ὑαγβ. Chrysostomus.

Ibid. A. O. E. ς'. συνέσεις &c. Coislin.

v. 5. Ἄλλος, κλινῶ παραβ- Drusius. ὁ Ἑβρ. λαμασάλ. Chrysost.

Ibid. Ἄλλος, ἐν κιθάρᾳ. Ἄλλος, διὰ ψαλτηρίου. Coislinianus bombycinus.

Ibid. Ἀλλ. αἴνιγμά μου. Drusius. Videtur autem esse Aquilæ, qui vocem חידה sic vertit infra Psalm. 77. 2. Hieronymus hîc de more Aquilam sequitur. Hebraïcam autem vocem sic exprimit Chrysostomus, ἰδαθά.

v. 6. Σ. ἐν ἡμέρᾳ κακώσεως. Agellius. Reliquas lectiones exhibent Agellius & Drusius. Syri Chrysostomus.

Ibid. Σ. ἀνομία &c. Sic duo Regii ex Origene. Hebraïcam lectionem exprimit Chrysostomus.

v. 7. Ἀλλ. ἀλαζονευόμενοι. Drusius. Vide Job 15. 20.

v. 9. Ἄλλος, καὶ ἀντίλυτρον. Coislin. unus, qui addit ἀνακλητικόν.

v. 10. A. καὶ ἐπαύσατο &c. Sic Agellius & Drusius Aquilæ & Symmachi lectiones exhibent. Duo autem MSS. & Eusebius postremam versionis Symmachi partem sic efferunt, ζῶν εἰς αἰῶνα διατελέσει ὁ τοιοῦτος. quæ videntur paraphrasin sapere, ab ipso Eusebio adjectam.

v. 11. Σ. ὁμοῦ ἀνόητος &c. Theodoretus & Codex unus.

v. 12. Hasce duas lectiones exhibet Drusius sine Interpretum nomine.

Ibid. A. ἐκάλεσαν &c. Has lectiones exhibet Drusius; sed secundam sine Interpretis nomine. Agellius vero ait esse Symmachi.

v. 14. A. τοῦτο ὁδὸς &c. Coislin. unus. Σ. αὕτη ἡ ὁδὸς &c. Regius unus.

v. 15. Σ. ὡς βοσκήματα &c. Eusebius, Theodoretus & MSS. Sed Theodoretus, ὡς πρόβατα, ut LXX.

Ibid. A. ἐνὶ κατάρξουσι. Aquilæ & Symmachi lectiones ex Eusebio in Psalmos. Suspicor illud ἐνὶ invectum esse pro καὶ, vel ἔτι.

Ibid. A. καὶ χαρακτὴρ &c. Hasce Aquilæ & Symmachi versiones pleniores adfert Eusebius, qui ad Symmachum legit κρατερὸν, ut & tres MSS. Drusius vero, κραταιόν.

v. 18. Has Symmachi & Aquilæ lectiones circumferunt duo Regii, quorum unus ad Symmachum habet, ἐπαινέσει σε &c. & sic etiam Theodoretus.

v. 20. Ἀλλ. ἕως τέλους. Coislin. unus.

Ibid. Has lectiones habet Drusius. Daniel autem Barbarus Symmachi lectionem ita exhibet: *Introibis usque in progenies patrum suorum: morientur, non aspicientes lucem.*

PSALMUS XLIX.

אל אלהים יהוה דבר ויקרא־ארץ 1. A. Σ. Θ. ἰσχυρὸς θεὸς κύριος λαλήσας ἐκάλεσε τὴν γῆν. O. θεὸς θεῶν κύριος ἐλάλησε καὶ ἐκάλεσε τὴν γῆν.

מציון מכלל־יפי אלהים הופיע 2. A. ἐκ Σιὼν παντελεσμένης κάλλους ὁ θεὸς ἐπέφανε. O. ἐκ Σιὼν ἡ εὐπρέπεια τῆς ὡραιότητος αὐτοῦ, ὁ θεὸς ἐμφανῶς.

נשערה מאד 3. A. ἐλαιλαπίσθη σφόδρα. O. καταιγὶς σφόδρα. Θ. Ζ. καταιγίσθη σφόδρα.

אספו־לי חסידי 5. τὸ Ἑβρ. καὶ οἱ λοιποί, συναγάγετέ μοι τοὺς ὁσίους μου. O. συναγάγετε αὐτῷ τοὺς ὁσίους αὐτοῦ. Ἄλλος, τοὺς ἁγνοὺς αὐτοῦ.

בריתי Οἱ λοιποί, τὴν διαθήκην μου. O. τὴν διαθήκην αὐτοῦ.

ואעידה בך 7. Σ. μαρτύρομαί σοι. O. διαμαρτύρομαί σοι.

עתודים 9. A. Σ. E. κερεϊνούς. O. τράγους. O. ἄλλως, χιμάρους.

וזיז שדי 11. A. παντοδαπὰ χώρας. O. ὡραιότης ἀγροῦ.

זבח לאלהים תודה 14. A. θῦσον τῷ θεῷ εὐχαριστίαν. O. θῦσον τῷ θεῷ θυσίαν αἰνέσεως.

חקי 16. O. τὰ δικαιώματα. Ἄλλος, τὰ προστάγματα.

דמית היות־אהיה כמוך 21. Σ. ἐνόμισας ἔσεσθαί με ὡς σύ. A. Θ. Ζ. ὑπέλαβες ἐσόμενος ἔσομαι ὅμοιός σοι. O. ὑπέλαβες ἀνομίαν, ὅτι ἔσομαί σοι ὅμοιος. Ἄλλος, ἀνόμως.

ואערכה O. καὶ παραστήσω. Θ. καὶ ἑτοιμάσω.

בינו־נא 22. O. σύνετε δή. Ἄλλος, νοήσατε δή.

זבח תודה יכבדנני ושם דרך אראנו בישע אלהים 23. Σ. θυσιάζων ὑπὲρ αἰνέσεως δοξάσει με, καὶ τῷ εὐτάκτως ὁδεύοντι δείξω σωτήριον θεοῦ. O. θυσία αἰνέσεως δοξάσει με, καὶ ἐκεῖ ὁδὸς ἣ δείξω αὐτῷ τὸ σωτήριον θεοῦ.

1. H*Ebr. Hieron.* Fortis Deus Dominus locutus eſt, & vocavit terram. *A. S. Th.* Fortis Deus Dominus locutus, vocavit terram. *LXX. Vulg.* Deus deorum Dominus locutus eſt, & vocavit terram.

2. *H. Hier.* De Sion perfecto decore Deus apparuit. *A.* De Sion perfecta decore Deus apparuit. *LXX. Vul* Ex Sion ſpecies decoris ejus, Deus manifeſte.

3. *Hebr.* tempeſtas excitata eſt vehementer. *A.* turbo excitatus eſt vehementer. *LXX. Vul. Hieron.* tempeſtas valida. *Th. VII.* procella excitata eſt vehementer.

5. *Hebr.* Congregate mihi pios meos. *Hebr. & Reliqui, Hieron.* Congregate mihi ſanctos meos. *LXX. Vul.* Congregate illi ſanctos ejus. *Alius*, caſtos ejus.

Hebr. Hieron. pactum meum. *Reliqui*, teſtamentum meum. *LXX. Vul.* teſtamentum ejus.

7. *Heb.* teſtificari faciam in te. *S.* teſtificor tibi. *LXX. Vul.* teſticabor tibi. *Hieron. teſtificabor in te.*

9. *H. LXX. Vul. Hieron.* hircos. *A. S. V.* corneos.

11. *H.* fera agri. *A. Hieron.* univerſitas agri. *LXX. Vul.* pulchritudo agri.

14. *Hebr.* Sacrifica Deo confeſſionem. *A.* Immola Deo gratiarum actionem, *vel*, hoſtiam gratiarum actionis. *LXX. Vulg.* Immola Deo ſacrificium laudis. *Hieron. Immola Deo laudem.*

16. *H. Alius*, præcepta. *LXX.* juſtificationes. *Vulg. juſtitias. Hieron. præceptorum.*

21. *Heb.* Exiſtimaſti, quod futurus ſim ſicut tu. *A. Th. VII.* Exiſtimaſti, quod futurus ero ſimilis tibi. *S.* Exiſtimaſti me futurum ſicut tu. *LXX.* Exiſtimaſti iniquitatem quod ero tibi ſimilis. *Al.* inique. *Vulg. Exiſtimaſti inique, quod ero tui ſimilis. Hieron. Exiſtimaſti me futurum ſimilem tui.*

Heb. & ordinabo. *LXX. Vulg.* & ſtatuam *Th.* & præparabo. *Hieron. & proponam te.*

22. *Heb. LXX.* intelligite utique. *Alius*, cogitate utique. *Vulg. intelligite hæc. Hieron. intelligite hoc.*

23. *H.* Sacrificans confeſſionem honorificabit me: & ponentem viam videre faciam eum in ſalutem Dei. *S.* ſacrificans pro laude honorificabit me: & ordinate viam facienti oſtendam ſalutare Dei. *LXX. Vul.* Sacrificium laudis honorificabit me: & illic iter, quo oſtendam illi ſalutare Dei. *Hieron. Qui immolat confeſſionem glorificabit me: & qui ordinat viam, oſtendam ei ſalutare Dei.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum. XLIX.

v. 1. Α. Σ. Θ. ἰσχυρὸς Θεὸς &c. Eusebius, Drusius & MSS. Theodoretus vero, οἱ τρεῖς, ἰσχυρὸς Θεός. Ubi vides, οἱ τρεῖς idem esse quod Α. Σ. Θ.

v. 2. Α. ἐκ Σιὼν τετελεσμένης &c. Coislin. bombyc.

v. 3. Α. ἐλαιλαπίσθη σφόδρα. Sic MSS. & Drusius.

v. 5. τὸ Ἑβρ. &c. Eusebius. Ibid Ἄλλος, τοὺς ἁγίους αὐτοῦ. Coislin. unus. Sic vocem חסיד vertit Aquila Psalm. 11. 2.

Ibid. οἱ λοιπ. τὴν διαθήκην μου. Sic Reg. unus.

v. 7. Σ. μαρτύρομαί σοι. Coislin. unus.

v. 9 Α. Σ. Ε. κριούς. Drusius. Ο. τράγους. Sic MSS. Editio autem Rom. χιμάρους. Coislinianus item vetustissimus, χιμάῤῥους, cum duplici ρ.

v. 11. Α. παντοδαπὰ χώρας. Agellius. Hanc versionem sequutus est Hieronymus, qui Latine sic interpretatur, *universitas agri.*

v. 14. Α. θῦσον τῷ Θεῷ θυσίαν εὐχαριστίας. Coislin. bombyc. Agellius vero, εὐχαριστίαν, melius.

v. 21. Σ. ἐνόμισας ἔσεσθαί με ὡς σύ. Sic Colbertinus unus. Α. Θ. Ζ. ὑπέλαβες &c. Drusius Theodotioni tantum & Septimæ adscribit: sed in schedis meis Aquilæ etiam adscriptum reperio.

Ibid. Θ. καὶ στήσω. Drusius.

v. 22. ἄλλ. νοήσατε δή. Coislinianus unus.

v. 23. Σ. θυσιάζων &c. Sic Regius unus & Theodoretus.

PSALMUS L.

בת־שבע 2. Α. Σ. Θ. Ζ. Βηθσαβεέ. (al. Βηθσαβεὲθ.) Ο. Βηρσαβεέ.

חנני אלהים כחסדך 3. Α. δώρησαί μοι θεὲ κατὰ τὸ ἔλεός σου. Σ. οἰκτείρησόν με ὁ θεὸς κατὰ τὸ ἔλεός σου. Ο. ἐλέησόν με ὁ θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου.

תמיד 5. Σ. ἀδιαλείπτως. Ο. διαπαντός.

תזכה בשפטך 6. Α. ὑπερνικηθῇς. Σ. νικᾶν κρίνοντα. Ο. Θ. νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαι. Ἄλλος, νικήσαις.

בעוון חוללתי ובחטא יחמתני אמי 7. Σ. εἰς ἀδικίαν ὠδινήθην, καὶ ἐν ἁμαρτίαις ἐκύησέ με ἡ μήτηρ μου. Ο. ἐν ἀνομίαις συνελήφθην, καὶ ἐν ἁμαρτίαις ἐκίσσησέ με ἡ μήτηρ μου. Ἄλλος, ἐγέννησεν.

חפצת 8. Α. ἐβουλήθης. Σ. θέλεις. Ο. ἠγάπησας.

בסתם Ο. τὰ κρύφια. Ἄλλος, τὰ ἄγνωστα.

תודיעני Ο. ἐδήλωσάς μοι. Ἄλλος, ἐφανέρωσάς μοι.

תשמיעני ששון ושמחה תגלנה עצמות דכית 10. Σ. ἀκουστὴν ποίησόν μοι εὐθυμίαν καὶ εὐφροσύνην, ἱλαρυνθήτω ὀστᾶ ἃ συνέθλασεν. Ο. ἀκουτιεῖς με ἀγαλλίασιν καὶ εὐφροσύνην, ἀγαλλιάσονται ὀστᾶ τεταπεινωμένα.

ברא 12. Α. ἀνάκτισον. Ο. κτίσον.

ורוח נכון Ο. καὶ πνεῦμα εὐθὲς. Ἄλλος, καὶ πνεῦμα ἀληθές.

אל־תקח ממני 13. Α. μὴ λάβῃς ἐξ ἐμοῦ. Ο. μὴ ἀντανέλῃς ἀπ' ἐμοῦ.

תרנן לשוני צדקתך 16. Σ. διαλαλήσει ἡ γλῶσσά μου τὴν ἐλεημοσύνην σου. Ο. ἀγαλλιάσεται ἡ

2. Hebr. *A. S. Th. VII. Vulg. Hieron.* Bethsabee. *LXX.* Bersabee.

3. *Heb. S. Hieron.* Miserere mei Deus secundum misericordiam tuam. *A.* Condona mihi Dee, secundum misericordiam tuam. *LXX. Vulg.* Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam.

5. *H. LXX. Vul.* semper. *S.* perpetuo.

6. *Heb.* mundus sis in judicando te. *A.* judicio superes. *S.* vincere judicantem, *vel*, ut vincas judicans. *LXX. Th. Vulg.* vincas cum judicaris. *Hieron. vincas cum judicaberis.*

7. *H.* in iniquitate formatus sum, & in peccato calefecit me mater mea. *S.* in iniquitatem conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. *LXX. Vulg.* in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. *Alius*, genuit. *Hieron. in iniquitate conceptus sum, & in peccato peperit me mater mea.*

8. *Heb. A.* voluisti. *S.* vis. *LXX. Vul.* dilexisti. *Hieron. diligis.*

Hebr. in occulto. *LXX. Vulg.* occulta. *Alius*, ignota. *Hieron. arcanum.*

H. scire facies me. *LXX. Vulg. Hieron.* manifestasti mihi. *Alius*, declarasti mihi.

10. *Heb.* audire facies me gaudium & lætitiam: exultabunt ossa, contrivisti. *S.* Auditam fac mihi alacritatem & lætitiam, exhilarentur ossa quæ confregit. *LXX. Vulg.* Auditui meo dabis gaudium & lætitiam, (*Vul.* &) exultabunt ossa humiliata. *Hieron. Auditum mihi facies gaudium & lætitiam, & exultent ossa quæ confregisti.*

12. *H. LXX. Vul. Hieron.* crea. *A.* iterum crea.

Heb. Hieron. & spiritum stabilem. *LXX. Vul.* & spiritum rectum. *Alius*, & spiritum verum.

13. *H. A.* ne capias a me. *LXX. Vulg. Hieron.* ne auferas a me.

16. *H. Hieron.* laudabit lingua mea justitiam tuam. *S.* & enarrabit lingua mea misericor-

γλῶσσά

γλῶσσά μου τὴν δικαιοσύνην σου.

רוח נשברה 19. Σ. πνεύματος συντετριμμένου. Ο. πνεῦμα συντετριμμένον. Αλλος, συντεθλασμένον.

נשבר Ο. συντετριμμένην. Αλλος, συντεθλασμένην.

לב־נשבר ונדכה Σ. κατεαγυῖα γέγονεν ἡ καρδία μου. Ο. καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην.

היטיבה ברצונך את־ציון 20. Α. ἀγάθυνον εὐδοκίᾳ σου τὴν Σιών. Σ. εὐεργέτησον. Ο. ἀγάθυνον κύριε ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου τὴν Σιών. Αλλος, ἐν τῇ θελήσει σου.

אז תחפץ זבחי־צדק עולה וכליל 21. Σ. τότε προσδέξῃ θυσίαν δικαιοσύνης, ἀναφορὰν καὶ ὁλοκαυτώματα. Ο. τότε εὐδοκήσεις θυσίαν δικαιοσύνης, ἀναφορὰν καὶ ὁλοκαυτώματα.

diam tuam. *LXX. Vul.* & exultabit lingua mea justitiam tuam.

19. *Hebr. LXX.* spiritus contritus. *S.* spiritu contrito. *Alius*, confractus. *Vulg. Hieron. spiritus contribulatus.*

H. LXX. Vul. Hieron. contritum. *Alius*, confractum.

Heb. cor contritum & confractum. *S.* confractum fuit cor meum. *LXX. Vul. Hieron.* cor contritum & humiliatum.

20. *H.* Benigne fac in bona voluntate tua Sion. *A.* Benefac in beneplacito tuo ipsi Sion. *S.* Benefac. *LXX. Vul.* Benigne fac, Domine, in bona voluntate tua Sion. *Alius*, in voluntate tua. *Hieron. Benigne fac in voluntate tua Sion.*

21. *Heb.* Tunc voles sacrificia justitiæ, ascensionem & holocaustum. *S.* Tunc suscipies sacrificium justitiæ, oblationem & holocausta. *LXX. Vul.* Tunc acceptabis sacrificium justitiæ, oblationes & holocausta. *Hieron. Tunc suscipies sacrificium justitiæ, oblationes & holocausta.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum L.

v. 1. A. Σ. Θ. Ζ. Βηθσαβεέ. Drusius habet Βηθσαβέθ. Sed est haud dubie error Librariorum, qui Є pro Θ acceperunt, ob similitudinem earum literarum quando charactere unciali rotundo illo scribebantur. Quod scribendi genus non modo Origenis tempore, sed etiam tribus quatuorve postea sæculis in usu erat.

v. 3. A. διώρησαί μοι &c. Drusius.

v. 5. Σ. ἐνδιαλεχῶς. Ita Mss.

v. 6. A. ὑπερεκειθῆς. Sic Agellius recte. Drusius vero, ὑπερνειθῆς. Sequentes Σ. Θ. lectiones ex Drusio mutuamur Coislin. unus, Αλλ. νικήσαις.

v. 7. Σ. εἰς ἀδικίαν ὠδ- Ex Eusebio & Colbertino uno. Alteram vero lectionem, Αλλ. ἐγεννήθην, habent Colbertinus στιχηρῶς scriptus, & Coislin. unus.

v. 8. A. ἰδοὺ ἀλ- Hæc Drusius habet.

Ibid. Αλλ. ἄγνωστα. Coislin. unus.

Ibid. Αλλ. ἐφανέρωσάς μοι. Idem Coislin.

v. 10. Σ. ἀκουστὴν &c. Primam versûs partem ex Colbertino uno mutuamur; alteram vero, ἱλαρωθήτω &c. ex altero στιχηρῶς scripto.

v. 12. A. ἀνάκτισον. Coislin. unus.

Ibid. Αλλος, καὶ πνεῦμα ἀλ- Alter Coislin.

v. 13. A. μὴ λάβῃς ἐξ ἐμοῦ. Colbertinus unus.

v. 16. Σ. διαλαλήσει &c. Sic omnes Mss. Theodoretus & Drusius.

v. 19. Σ. πνεύματος συντ- Eusebius.

Ibid. συντεθλασμένον & συντεθλασμένην. Coislin. unus. Est forte scholion.

Ibid. Σ. κατεαγυῖα &c. Eusebius & tres Mss.

v. 20. A. ἀγάθυνον &c. Drusius. Αλλ. ἐν τῇ θελήσει σου. Coislin. unus.

v. 21. Σ. τότε προσδ- Ex Colbertino uno & ex Daniele Barbaro. Ibid. Coislinianus unus, τότε θελήσεις ὁλόκληρα καθαγιαζόμενα πυελ. quæ videntur scholion esse.

PSALMUS LI.

אחימלך 2. A. Αχιμέλεχ. Σ. Θ. Αχιμέλεχ. Ο. Αβιμέλεχ.

כל־היום 3. A. Σ. καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Ο. ὅλην τὴν ἡμέραν.

תחשב 4. Ο. ἐλογίσατο. Θ. ἐλάλησε.

אהבת כל־דברי־בלע 6. Σ. ἠγάπησας πάντας λόγους εἰς τὸ καταπιεῖν. Ο. ἠγάπησας πάντα τὰ ῥήματα καταποντισμοῦ.

7. יתצך לנצח יחתך ויסחך מאהל ושרשך מארץ חיים סלה Σ. καθελεῖ σε, καὶ ἀποξύσει σε ἀπὸ τῆς σκηνῆς σου, καὶ ἐκριζώσει σε ἐκ γῆς

2. HEbr. *S. Th. Vul. Hieron.* Achimelech. *A.* Aimelech. *LXX.* Abimelech.

3. *Hebr.* omni die. *A. S.* in unoquoque die. *LXX. Vul. Hieron.* tota die.

4. *Hebr.* cogitabit. *LXX. Vulg. Hieron.* cogitavit. *Th.* locuta est.

6. *Heb. S. Hieron.* Dilexisti omnia verba ad devorandum. *LXX. Vul.* Dilexisti omnia verba præcipitationis (*LXX.* demersionis.)

7. *H.* destruet te, in æternum conteret te, & abradet te e tabernaculo, & eradicabit te e terra viventium, selah. *S.* destruet te, & ab-

ζώντων εἰς ἀεί. Ο. καθέλοι σε εἰς τέλος, ἐκτίλαι σε καὶ μεταναστεύσαι σε ἀπὸ σκηνώματος, καὶ τὸ ῥίζωμά σου ἐκ γῆς ζώντων. Διάψαλμα.

radet te de tabernaculo tuo, eradicabit te de terra viventium in perpetuum. *LXX.* destruat te in finem, evellat te, & transferat te de tabernaculo, & radicationem tuam de terra viventium. Diapsalma. *Vul. Destruet te in finem evellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo: & radicem tuam de terra viventium. Hieron. destruet te, in sempiternum terrebit te, & evellet de tabernaculo, & eradicabit te de terra viventium. Semper.*

יעז 9. Α. ἐκραταιώθη. Σ. ἐνισχύσαν. Ο. ἐνεδυναμώθη.

9. *Heb. A.* roboratus est. *S. Hieron.* confortatus est. *LXX. Vul.* prævaluit.

ואני כזית רענן בבית אלהים 10. Σ. ἐγὼ δὲ ὡσεὶ ἐλαία εὐθαλὴς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ. Ο. ἐγὼ δὲ ὡσεὶ ἐλαία κατάκαρπος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ.

10. *Heb.* Et ego sicut oliva frondosa in domo Dei. *S. Hieron.* Ego autem sicut oliva virens in domo Dei. *LXX. Vulg.* Ego autem sicut oliva fructifera in domo Dei.

שמך כי־טוב נגד חסידיך 11. Σ. ὅτι ἀγαθὸν τὸ ὄνομά σου ἄντικρυς τῶν ὁσίων σου. Ο. τὸ ὄνομά σου, ὅτι χρηστὸν ἐναντίον τῶν ὁσίων σου. Ἄλλος, τῶν ἁγίων σου.

11. *H.* nomen tuum, quoniam bonum coram misericordibus tuis. *S.* Quoniam bonum nomen tuum in conspectu sanctorum tuorum. *Alius*, castorum tuorum. *LXX. Vul. Hieron.* nomen tuum, quoniam bonum est in conspectu sanctorum tuorum.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum L I.

v. 2. Α. Αειμέλεχ. Σ. Θ. Αχιμέλεχ. Drusius. Aquila & Alii persæpe literam ח non exprimunt per consonantem, ut alibi dicemus.

v. 3. Α. Σ. καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Hanc lectionem Theodoretus Symmacho, Euthymius Aquilæ tribuit.

v. 4. Θ. δόλον. Drusius.

v. 6. Σ. ἠγάπησας &c. Colbertinus unus.

v. 7. Σ. καθελεῖ σε &c. Chrysostomus.

v. 9. Α. ἐκρατ. Drusius.

v. 10 Σ. ἐγὼ δὲ &c. Eusebius.

v. 11. Σ. ὅτι ἀγαθὸν &c. Idem. Ἄλλος, τῶν ἁγίων σου. Coislin. unus.

PSALMUS LII.

למנצח על־מחלת משכיל לדוד 1. Α. τῷ νικοποιῷ ἐπὶ χορείᾳ ἐπιστήμονος τοῦ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιον διὰ χοροῦ περὶ συνέσεως τοῦ Δαυίδ. Ο. Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ Μαελὲθ συνέσεως τῷ Δαυίδ. Θ. Ε. Εἰς τὸ νῖκος ὑπὲρ τῆς χορείας συνέσεως τῷ Δαυίδ.

1. Hebr. Victori super Maeleth canticum ipsi David. *A.* Victori super Chorea, scientis ipsius David. *S.* Triumphale per Chorum de intelligentia, ipsius David. *LXX. Vul.* In finem, pro Maeleth, intelligentiæ David. *Th. V.* In victoriam super Chorea, intelligentiæ ipsi David. *Hieron. Victori per Chorum, eruditio David.*

אמר נבל 2. Α. Εἶπεν ἀπόῤῥέων. Ο. Εἶπεν ἄφρων.

H. 2. *Hieron.* Dixit stultus. *A.* Dixit effluens. *LXX. Vulg.* Dixit insipiens.

השחיתו והתעיבו עול Σ. διεφθάρησαν καὶ βδελυρίαν ἐπετήδευσαν μετ' ἀδικίας. Ο. διέφθειραν καὶ ἐβδελύχθησαν ἐν ἀνομίαις.

Hebr. Corruperunt & abominabilem fecerunt iniquitatem. *S.* Corrupti sunt & abominationi studuerunt cum iniquitate. *LXX. Vulg.* Corrupti sunt & abominabiles facti sunt in iniquitatibus. *Hieron. Corrupti sunt & abominabiles facti sunt iniquitate.*

שם פחדו־פחד לא־היה פחד 6. Α. ἐκεῖ ἐπτοήθησαν..... Σ. φοβηθήσονται..... Ο. ἐκεῖ ἐφοβήθησαν φόβον, οὗ οὐκ ἦν φόβος. Θ. ἐθαμβήθησαν, οὗ οὐκ ἦν θάμβος.

6. *Hebr.* ibi timuerunt timore, non fuit timor. *A.* ibi attoniti sunt.... *S.* timebunt. *LXX. Vulg.* illic trepidaverunt timore ubi non erat timor. *Th.* obstupuerunt, ubi non erat stupor. *Hieron. ibi timuerunt timore, ubi non est timor.*

כי־אלהים פזר עצמות חנך הבישתה כי־אלהים מאסם Α. ὅτι ὁ θεὸς ἐσκόρπισεν ὀστᾶ περιεμβεβληκότων σου· ᾔσχυνας ὅτι ὁ θεὸς ἀπέῤῥιψεν αὐτούς. Σ. ὁ γὰρ θεὸς διασκορπίσει ὀστᾶ τῶν περιεμβαλλόντων περὶ σε· καταισχυνθήσῃ ὅτι ὁ

H. Quoniam Deus dispersit ossa obsidentis te: pudore affecisti, quoniam Deus sprevit eos. *A.* Quoniam Deus dissipavit ossa castrametantium circa te: pudore affecisti, quoniam Deus abjecit eos. *S.* Deus enim dissipabit ossa castrametantium circa te: pudore afficieris,

Digitized by Google

θεὸς ἀπεδοκίμασεν αὐτούς. O. ὅτι ὁ θεὸς διεσκόρπισεν ὀστᾶ ἀνθρωπαρέσκων· κατῃσχύνθησαν, ὅτι ὁ θεὸς ἐξουδένωσεν αὐτούς.

quoniam Deus reprobavit eos. *LXX. Vul.* Quoniam Deus dissipavit ossa eorum, qui hominibus placent: confusi sunt, quoniam Deus sprevit eos. *Hieron. Quoniam Deus dispersit ossa circumdantium te: confunderis quia Deus projecit eos.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum LII.

v. 1. Ex Eusebio. Vide supra Psalm. 4.

v. 2. A. εἶπεν ἀποῤῥέων. Sic Aquila vocem נבל vertere solet. Vide 1. Reg. 25. 25.

Ibid. Σ. διεφθάρησαν. Eosebius.

v. 6. Trium lectiooes habet Drusius.

Ibid. Has Aquilæ & Symmachi lectiones exhibet Eusebius. Theodoretus vero, A. Σ. ὁ γὰρ Θεὸς διεσκόρπισεν ὀστᾶ παρεμβαλόντων περὶ σέ. Ambas scilicet simul posuit, quia parum erat inter utramque discriminis, quod & alibi noo infrequeoter fecit.

PSALMUS LIII.

למנצח בנגינות משכיל לדוד 1. A. τῷ νικοποιῷ ἐν ψαλμοῖς ἐπιστήμονος τοῦ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιον διὰ ψαλτηρίων περὶ συνέσεως τοῦ Δαυίδ. O. Εἰς τὸ τέλος ἐν ὕμνοις, συνέσεως τῷ Δαυίδ.

תדינני 3. A. Σ. δικάσῃς μοι. O. κρῖνόν με. E. κρινεῖς μοι.

בסמכי 6. Σ. ὑπέρεισμα. O. ἀντιλήπτωρ.

ישוב הרע לשררי באמתך הצמיתם 7. Σ. ἀνταποδώσει κακὰ τοῖς ἀποτειχίζουσί με· ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου ἀποσιώπησον αὐτούς. O. ἀποστρέψει τὰ κακὰ τοῖς ἐχθροῖς μου, ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου ἐξολόθρευσον αὐτούς.

בנדבה אזבחה־לך 8. A. ἐν ἑκουσιασμῷ θυσιάσω σοι. O. ἑκουσίως θύσω σοι.

1. HEb. Victori in Neginoth, Maschil ipsi David. *A.* Victori in Psalmis scientis ipsius David. *S.* Triumphale per Psalteria de intelligentia ipsius David. *LXX. Vulg.* Io finem in carminibus, intellectûs David. *Hier. Victori in Psalmis eruditio David.*

3. *H. A. S.* judicabis mihi. *LXX. Vulg.* judica me. *V.* judicabis mihi. *Hieron. Ulciscere me.*

6. *Heb.* inter sustentatores. *S.* sustentaculum. *LXX. Vulg.* susceptor. *Hieron. sustentans.*

7. *Hebr.* Reddet malum inimicis meis: in veritate tua succide illos. *S.* Retribuet mala depellentibus me: io veritate tua tacere fac eos. *LXX. Vulg.* Averte mala inimicis meis: & in veritate tua disperde illos. *Hieron. Redde malum insidiatoribus meis: in veritate tua disperde eos.*

8. *H. A.* in spontaneo sacrificabo tibi. *LXX. Vulg. Hieron.* voluntarie sacrificabo tibi.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum LIII.

v. 1. Tituli lectiooes adfert Eusebius Expositione in hunc Psalmum.

v. 3. A. Σ. δικάσεις μοι &c. Sic duo MSS. oostri. Drusius vero sic, *A. & V.* κρινεῖς με. *Sym.* δικάσεις. *Theodot. ut VII.* Eusebius vero legit, οἱ λοιποὶ, δικάσεις μοι, & lectioni Codicum favere videtor. Coislinianus vero unus habet. A. Σ. μοι. E. κρινεῖς με.

v. 6. Σ. ὑπέρεισμα. Eusebius.

v. 7. Σ. ἀνταποδώσει &c. Eusebius in Psalmos.

v. 8. A. ἐν ἑκουσιασμῷ &c. Ibid.

PSALMUS LIV.

למנצח בנגינות משכיל לדוד 1. A. τῷ νικοποιῷ ἐν ψαλμοῖς ἐπιστήμονος τοῦ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιος διὰ ψαλτηρίων περὶ συνέσεως τοῦ Δαυίδ. O. Εἰς τὸ τέλος ἐν ὕμνοις συνέσεως τῷ Δαυίδ.

אריד בשיחי 3. A.... ἐν ὁμιλίᾳ μου. Σ. κατενεχθῶ προσλαλῶν ἐμαυτῷ. O. ἐλυπήθην ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ μου. Ἄλλος, ἐν τῇ μερίμνῃ μου.

1. HEbr. Victori in Neginoth Maschil ipsi David. *A.* Victori in Psalmis scientis ipsius David. *S.* Triumphale per Psalteria de intelligentia ipsius David. *LXX. Vul.* In finem, in carminibus intellectus David. *Hieron. Victori in Psalmis eruditio David.*

3. *Heb.* Conquerar in meditatione mea. *A...* in colloquio meo. *S.* Demissus sum alloquens meipsum. *LXX. Vul.* Contristatus sum in exercitatione mea. *Alius*, in solicitudine mea. *Hier. Humiliatus sum in meditatione mea.*

ואהימה מקול אויב מפני עקת רשע 4. Σ. καὶ συνεχύθην ἀπὸ φωνῆς ἐχθροῦ, ἀπὸ ἐνοχλήσεως ἀσεβοῦς. Ο. καὶ ἐταράχθην ἀπὸ φωνῆς ἐχθροῦ, καὶ ἀπὸ θλίψεως ἁμαρτωλοῦ.

כי־ימיטו עלי און ובאף ישטמוני Σ. ὅτι ἐπέγραψαν (al. ἐπέρριψαν) κατ' ἐμοῦ ἀσέβειαν, καὶ μετ' ὀργῆς ἠναντιώθησάν μοι. Ο. ὅτι ἐξέκλιναν ἐπ' ἐμὲ ἀνομίαν, καὶ ἐν ὀργῇ ἐνεκότουν μοι. Α. ἀνωφελές.

לבי יחיל בקרבי 5. Α. ἡ καρδία μου ὠδίνησεν ἐν ἐγκάτοις μου. Σ. ἡ καρδία μου διεστροφᾶτο ἔνδον μου. Ο. ἡ καρδία μου ἐταράχθη ἐν ἐμοί.

פלצות 6. Α. Εἰλίνδησις. Σ. φρίκη, Ο. σκότος.

ואמר מי־יתן־לי אבר כיונה אעופה ואשכנה הנה ארחיק נדד אלין במדבר 7. 8. Σ. καὶ Εἶπον, τίς δώσει μοι πτέρυγας ὡσεὶ περιστερᾶς, πετασθῆναι, καὶ ἑδρασθῆναι; πόῤῥω ἂν ἐποίησα τὴν ἀναχώρησίν μου, ηὐλιζόμην ἂν ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ο. καὶ Εἶπα, τίς δώσει μοι πτέρυγας ὡσεὶ περιστερᾶς, καὶ πετασθήσομαι καὶ καταπαύσω. ἰδοὺ ἐμάκρυνα φυγαδεύων, καὶ ηὐλίσθην ἐν τῇ ἐρήμῳ.

אחישה מפלט לי מרוח סעה מסער 9. Α. Θ. σπεύσω διάσωσμόν ἐμοὶ ἀπὸ πνεύματος λαιλαπώδους ἀπὸ λαίλαπος. Σ. ἐξαίφνης ἐποίησα ἂν τὴν ἔκφυξίν μου ἀπὸ πνεύματος ἐπαίροντος λαίλαπος. Ο. προσεδεχόμην τὸν σώζοντά με ἀπὸ ὀλιγοψυχίας καὶ καταιγίδος.

בלע אדני פלג לשונם כי־ראיתי חמס וריב בעיר יומם ולילה יסובבה על־חומתיה ואון ועמל בקרבה הוות בקרבה ולא־ימיש מרחבה תך ומרמה 10. 11. 12. Σ. καταποντισθῆναι ποίησον, δέσποτα, καὶ ἀσύμφωνον ποίησον τὴν γλῶσσαν αὐτῶν· ὅτι ἐθεώρησα βίαιον, ἀδικίαν καὶ ἀδικασίαν ἐν τῇ πόλει· ἡμέρας καὶ νυκτὸς κυκλοῦντα αὐτῆς τὰ τείχη, ὀδύνην καὶ ταλαιπωρίαν ἔνδον αὐτῆς, ἐπηρείας ἔνδον αὐτῆς, ἀχώριστον ἀπὸ τῶν πλατειῶν αὐτῆς ζημία καὶ ἐπίθεσις. Α. ὄφλημα καὶ ἐπίθεσις. Ο. καταπόντισον, κύριε, καὶ καταδίελε τὰς γλώσσας αὐτῶν, ὅτι εἶδον ἀνομίαν καὶ ἀντιλογίαν ἐν τῇ πόλει. ἡμέρας καὶ νυκτὸς κυκλώσει αὐτὴν ἐπὶ τὰ τείχη αὐτῆς ἀνομία, καὶ πόνος ἐν μέσῳ αὐτῆς καὶ ἀδικία. καὶ οὐκ ἐξέλιπεν ἐκ τῶν πλατειῶν αὐτῆς τόκος καὶ δόλος. Ἄλλος, κόπος καὶ δόλος.

4. *H.* Et tumultuabor à voce inimici, à faciebus coarctationis impii. *S.* Et confusus sum a voce inimici a molestatione impii. *LXX. Vul.* & conturbatus sum a voce inimici, & a tribulatione peccatoris. *Hieron.* *Et conturbatus a voce inimici, a facie persequentis impii.*

H. Quoniam labi facient super me mendacium, & in ira adversabuntur mihi. *S.* Quoniam inscripserunt (*al.* injecerunt) contra me impietatem, & cum ira adversati sunt mihi. *LXX. Vulg.* Quoniam declinaverunt contra me iniquitates: & in ira molesti erant mihi. *A.* inutilitatem. *Hieron.* *Quoniam projecerunt super me iniquitatem, & in furore adversabantur mihi.*

5. *Hebr.* Cor meum cruciabitur in interiori meo. *A.* Cor meum parturivit in visceribus meis. *S.* Cor meum volvebatur intra me. *LXX. Vul.* Cor meum conturbatum est in me. *Hier.* *Cor meum doluit in vitalibus meis.*

6. *H. S.* horror. *A.* convolutio. *LXX. Vulg.* tenebræ. *Hieron.* *caligo.*

7. 8. *H.* Et dixi: Quis dabit mihi pennam sicut columbæ? volabo & habitabo. Ecce elongabo me vagando, pernoctabo in deserto. *S.* Et dixi: Quis mihi dabit pennas sicut columbæ, ad volandum & insidendum? Longe utique fecissem secessionem meam: mansissem in deserto. *LXX. Vulg.* Et dixi: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam? Ecce elongavi fugiens & mansi in solitudine. *Hieron.* *Et dixi: Quis dabit mihi pennas columbæ, ut volem & requiescam? ut procul abeam, & commorer in deserto.*

9. *H.* Accelerabo evasionem mihi, a vento excitato a turbine. *A. Th.* Accelerabo evasionem mihi, a spiritu turbinis, à turbine. *S.* Repente fecissem effugium meum a spiritu elevante turbinis. *LXX. Vulg.* Expectabam eum qui salvum me fecit à pusillanimitate spiritus, & tempestate. *Hieron.* *Festinabo ut salver a spiritu tempestatis & turbinis.*

10. 11. 12. *H.* Degluti, Domine, divide linguam eorum, quoniam vidi rapinam & rixam in civitate. Die ac nocte circumdederunt eam super muros ejus: & iniquitas & labor in interiori ejus. Pravitates in interiori ejus: & non recedet e platea ejus fraus & dolus. *S.* Demergi fac, Domine, & dissonam fac linguam eorum: Quoniam intuitus sum violentum, iniquitatem & injustitiam in civitate, die ac nocte circumdantia muros ejus, dolorem & miseriam intra eam; nocumenta intra eam: inseparabile a plateis ejus damnum & fraudulentia. *A.* debitum & fraudulentia. *LXX. Vulg.* Præcipita, Domine, & divide linguas eorum: quoniam vidi iniquitatem & contradictionem in civitate. Die ac nocte circumdabit eam super muros ejus iniquitas, & labor in medio ejus & injustitia. Et non defecit de plateis ejus usura & dolus. *Alius*, labor & dolus. *Hieron.* *Præcipita, Domine, divide linguas eorum. Quoniam vidi iniquitatem & contradictionem in civitate. Die & nocte circumeuntes muros: scelus & dolor in medio ejus. Insidiæ in vitalibus ejus, & non recedit de plateis ejus damnum & fraudulentia.*

13. 14. 15. כי לא־אויב יחרפני ואשא לא־משנאי עלי הגדיל ואסתר ממנו ואתה אנוש כערכי אלופי ומידעי אשר יחדו נמתיק סוד בבית אלהים נהלך ברגש Σ. οὐ γὰρ ἐχθρὸς προεπηλάκισέ με, ἵνα βαστάζω, οὐδὲ διὰ μίσους μοι ἐπ' ἐμὲ ἐμεγάλυνε πτερνισμὸν, ἵνα κρύβωμαι αὐτόν. ἀλλὰ σὺ ἄνθρωπε ὁμοιότροπός μοι, συνήθης καὶ γνώριμός μοι, οἵ τινες ἐκοινολογούμεθα γλυκεῖαν ὁμιλίαν· ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ ἀνεστρεφόμεθα συνδιαιτούμενοι. A. οἱ ὁμοῦ ἐγλυκαίναμεν ἀπόρρητον. O. ὅτι εἰ ἐχθρὸς ὠνείδισέ με, ὑπήνεγκα ἄν, καὶ εἰ ὁ μισῶν ἐπ' ἐμὲ ἐμεγαλορρημόνησεν, ἐκρύβην ἂν ἀπ' αὐτοῦ. σὺ δὲ ἄνθρωπε ἰσόψυχε, ἡγεμών μου καὶ γνωστέ μου, ὃς ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐγλύκανας ἐδέσματα, ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ ἐπορεύθημεν ἐν ὁμονοίᾳ.

13. 14. 15. *H.* Quoniam non inimicus probris affecit me, & feram; non odio habens me super me magnificavit, & abscondam me ab eo. Et tu homo secundum comparationem meam: præceptor meus, & notus meus, qui simul dulce habebamus secretum, in domo Dei ambulabamus in strepitu. *S.* Non enim inimicus exprobravit mihi, ut feram, neque propter odium super me magnificavit calcaneum, ut abscondar ab eo: sed tu, homo similis moris, familiaris & notus mihi, qui commune miscebamus dulce colloquium: in domo Dei versabamur unà viventes. *A.* qui simul dulce miscebamus secretum. *LXX. Vul.* Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique, & si is qui oderat me super me magna locutus fuisset, abscondissem me forsitan ab eo. Tu vero homo unanimis, dux meus, & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos, in Domo Dei ambulavimus cum consensu. *Hieron. Non enim inimicus exprobravit mihi ut sustineam: neque is qui oderat, super me magnificatus est, ut abscondar ab eo. Sed tu homo unanimis meus, dux meus & notus meus. Qui simul habuimus dulce secretum, in domo Dei ambulavimus in terrore.*

ישימות עלימו 16. A. ἐπάξει θάνατον ἐπ' αὐτούς. Σ. αἰφνιδίως θάνατος ἐπέλθοι αὐτοῖς. O. ἐλθέτω θάνατος ἐπ' αὐτούς.

16. *H.* Inducat mortem super eos. *A.* Inducet mortem super eos. *S.* Repente mors superveniat eis. *LXX. Vul.* Veniat mors super illos. *Hieron. Veniat mors super eos.*

כי־רעות במגורם A. ὅτι πονηρίαι ἐν συστροφῇ αὐτῶν. Σ. ὅτι πονηρία ἐν συστροφῇ αὐτῶν. O. ὅτι πονηρία ἐν ταῖς παροικίαις αὐτῶν.

Hebr. Quia mala in habitatione eorum. *A.* Quoniam malitiæ in cœtu eorum. *S.* Quoniam nequitia in cœtu eorum. *LXX. Vulg.* Quoniam nequitiæ (*LXX.* nequitia) in habitaculis eorum. *Hieron. Quoniam nequitiæ in congregatione eorum.*

אני אל־אלהים אקרא ויהוה יושיעני 17. A. ἐγὼ πρὸς τὸν θεὸν καλέσω, καὶ κύριος σώσει με. Σ. καὶ κύριος σώσει με. O. ἐγὼ πρὸς τὸν θεὸν ἐκέκραξα, καὶ ὁ κύριος εἰσήκουσέ μου. Θ. ἐγὼ πρὸς τὸν θεὸν κεκράξομαι, καὶ κύριος σώσει με.

17. *Hebr.* Ego ad Deum clamabo, & Dominus servabit me. *A. Hieron.* Ego ad Deum clamabo, & Dominus salvabit me. *S.* & Dominus salvabit me. *LXX.* Ego ad Deum clamavi, & Dominus exaudivit me. *Th.* Ego ad Deum clamabo, & Dominus salvabit me. *Vulg. Ego autem ad Deum clamavi, & Dominus salvabit me.*

19. כי־ברבים היו עמדי ישמע אל ויענם וישב קדם Σ. πολλοὶ γὰρ ἐγένοντο πρὸς ἐμέ. οἱ γὰρ θορυβεῖν ἐθέλοντές μου τὴν ψυχὴν βραχεῖς τινες ἦσαν, οὓς ὁ θεὸς ὁ πρὸ τῶν αἰώνων ὑπάρχων ταπεινώσει, τῆς ἐμῆς κραυγῆς ἐπακούσας. O. ὅτι ἐν πολλοῖς ἦσαν σὺν ἐμοί. εἰσακούσεται ὁ θεὸς, καὶ ταπεινώσει αὐτοὺς ὁ ὑπάρχων πρὸ τῶν αἰώνων.

19. *Heb.* Quoniam in multis fuerunt mecum. Audiet Deus*, & humiliabit eos, & sedens quondam. *S.* Multi enim fuerunt adversum me. Qui enim turbare volebant animam meam breves quidam erant, quos Deus, qui est ante sæcula, humiliabit, clamorem meum exaudiens. *LXX. Vulg.* Quoniam inter multos erant mecum. Exaudiet Deus & humiliabit illos, qui est ante sæcula. *Hieron. Multi enim fuerunt adversum me. Exaudiet Deus & humiliabit eos, qui judex est ab initio.*

אין חליפות למו ולא יראו אלהים 20. A. οἷς οὐκ εἰσὶν ἀλλαγαὶ αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν τὸν θεόν. Σ. οὐ γὰρ ἀλλάσσονται, οὐδὲ φοβοῦνται τὸν θεόν. Ἄλλος, ὅτι ὁ δόλος ἀντάλλαγμα αὐτοῖς. O. οὐ γάρ ἐστιν αὐτοῖς ἀντάλλαγμα, καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν τὸν θεόν.

20. *H.* Non mutationes eis, & non timuerunt Deum. *A.* Quibus non sunt mutationes, & non timuerunt Deum. *S. Hieron.* Non enim mutantur, neque timent Deum. *Alius*, quoniam dolus commutatio ipsis. *LXX. Vul.* Non enim est illis commutatio, & non timuerunt Deum.

שלח ידיו בשלמיו חלל בריתו 21. A. ἀπέστειλε χεῖρα αὐτοῦ ἐν εἰρηνικοῖς αὐτοῦ. Σ. Θ. ἐξέτεινε τὴν

21. *Heb.* Misit manus suas in pacificos ejus, polluit pactum jus. *A.* Misit manum suam in

χεῖρα αὐτοῦ εἰς τοὺς εἰρηνεύοντας πρὸς αὐτόν· παρέβησαν συνθήκην. Ο. ἐξέτεινε τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐν τῷ ἀποδιδόναι· ἐβεβήλωσαν τὴν διαθήκην αὐτοῦ.

pacificos ejus. *S. Th.* Extendit manum ſuam ad pacem habentes cum eo : tranſgreſſi ſunt pactum. *LXX. Vulg.* Extendit manum ſuam in retribuendo : contaminaverunt teſtamentum ejus. *Hieron. Extendit manum ſuam ad pacifica : contaminabit pactum ſuum.*

22. חלקו מחמאת פיו וקרב־לבו רכו דבריו משמן והמה פתחות Σ. λειότερα βουτύρου τὰ στόματα αὐτῶν. πολεμεῖ δὲ ἡ καρδία ἑκάστου αὐτῶν, ἁπαλώτεροι οἱ λόγοι αὐτοῦ ἐλαίου, ὄντες ἀνατμητικοί. Ο. διεμερίσθησαν ἀπὸ ὀργῆς τοῦ προσώπου αὐτοῦ, καὶ ἤγγισεν ἡ καρδία αὐτοῦ. ἡπαλύνθησαν οἱ λόγοι αὐτοῦ ὑπὲρ ἔλαιον, καὶ αὐτοί εἰσι βολίδες.

22. *H.* Lenierunt præ butyris os ſuum, & appropinquans cor ejus. Mollia fuerunt verba ejus præ oleo, & ipſa gladii ſtricti. *S.* Molliora butyro ora eorum, (& appropinquans cor eorum). Pugnat vero cor uniuſcujuſque ipſorum. Molliores ſermones ejus oleo, cum ſint diſſecantes. *LXX. Vul.* Diviſi ſunt ab ira vultus ejus : & appropinquavit cor illius. Molliti ſunt ſermones ejus ſuper oleum : & ipſi ſunt jacula. *Hieron. Nitidius butyro os ejus : pugnat autem cor illius ; molliores ſermones ejus oleo, cum ſint lanceæ.*

פתחות A. λόγχαι. Σ. ἀνατμητικοί. Ο. βολίδες.

H. gladii ſtricti. *A. Hieron.* lanceæ. *S.* diſſecantes. *LXX. Vulg.* jacula.

יכלכלך 23. A. Σ. E. ϛʹ. ἀγαπήσει σε. Ο. διαθρέψει.

23. *H.* educabit te. *A. S. V. VI.* diliget te. *LXX. Vulg. Hieron.* enutriet.

לא־יתן לעולם מוט לצדיק Σ. οὐκ ἐκδώσει εἰς αἰῶνα κλεισθῆναι δίκαιον. Ο. οὐ δώσει εἰς τὸν αἰῶνα σάλον τῷ δικαίῳ. Ἀλλ. εἰς μετακίνησιν εἴς τε ταραχήν.

H. non dabit in ſæculum nutationem juſto. *S.* non concedet in ſæculum claudi juſtum. *LXX. Vulg. Hieron.* Non dabit in æternum fluctuationem juſto. *Alius*, in tranſmotionem & in perturbationem.

24. ואתה אלהים תורדם לבאר שחת Σ. Σὺ δὲ ὁ θεὸς κατενέγκεις αὐτοὺς εἰς λάκκον διαφθορᾶς. Ο. σὺ δὲ ὁ θεὸς κατάξεις αὐτοὺς εἰς φρέαρ διαφθορᾶς.

24. *Heb.* Et tu, Deus, deſcendere facies eos in puteum foveæ. *S.* Tu vero, Deus, deducis eos in lacum corruptionis. *LXX. Vul.* Tu vero, Deus, deduces eos in puteum interitus (*LXX.* corruptionis.) *Hieron. Tu autem, Deus, deduces eos in puteum interitus.*

אנשי דמים ומרמה לא־יחצו ימיהם A. ἄνδρες αἱμάτων καὶ ἐπιθέσεως, οὐ μὴ ἡμισεύσουσι τὰς ἡμέρας αὐτῶν. Σ. μιαιφόνοι καὶ δόλιοι οὐχ ἡμισεύσουσι τὰς ἡμέρας αὐτῶν. Ο. ἄνδρες αἱμάτων καὶ δολιότητος, οὐ μὴ ἡμισεύσωσι τὰς ἡμέρας αὐτῶν.

Hebr. A. Viri ſanguinum & doli non dimidiabunt dies ſuos. *S.* Sanguinarii & doloſi non dimidiabunt dies ſuos. *LXX. Vulg. Hieron.* Viri ſanguinum & doloſi non dimidiabunt dies ſuos.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LIV.

v. 1. Tituli lectiones ex Mſſ. & ex Euſebio mutuamur.

v. 3. A. . . . . ἐν ὁμιλίᾳ μου &c. Theodoretus, unus Codex & Druſius. Ἄλλος, ἐν τῇ μερίμνῃ μου. Coiſlin. unus.

v. 4. Σ. καὶ συνεχύθην &c. Sic Theodoretus, Druſius & unus Regius, qui poſtremus habet, ἀπὸ ἐνοχλήσεως.

Ibid. Σ. ὅτι ἐπέγκαψαν &c. Sic Euſebius. Alii cum Theodoreto forte melius, ἐπέρριψαν. quæ interpretatio magis ad Hebraïci verbi ſenſum accedit. Ibid. A. ἀνωφελές, ex Theodoreto. Sic autem ſolet Aquila vocem און vertere, ut ſæpe vidimus.

v. 5. A. ἡ καρδία &c. Has Aquilæ & Symmachi interpretationes exhibet Euſebius in Pſalmos.

v. 6. A. εἰλιγδωσις. Σ. φρίκη. Euſebius.

v. 7. & 8. Σ. καὶ εἶπον &c. Idem.

v. 9. A. Θ. σπεύσω &c. Sic unus Regius optime. Theodoretus hanc interpretationem Symmacho etiam tribuit, cui tamen tota competere nequit, ut arguitur ex ſerie. In hoc tamen conſentit Symmachus cum aliis, quod מרוח verterit ἀπὸ πνεύματος : in cæteris autem in ſenſu tantum convenit cum illis, dum vertit ex eodem Regio, ἐξαίφνης ἐποίησα ἄν &c. & ita intelligendus eſt Hieronymus, ubi ait Epiſt. ad Sun. & Fret. *Sed ſciendum eſt quod pro ὀλιγοψυχία, Aquila & Symmachus, & Theodotion, & Quinta Editio, interpretati ſunt*, ἀπὸ πνεύματος, *id eſt*, a ſpiritu; *& in Hebræo ſcriptum eſt*, MERUA: *omniſque ſenſus ita apud eos legatur :* Feſtinabo ut ſalver a ſpiritu tempeſtatis & turbinis.

v. 10. & ſeqq. Σ. καταποντισθῆναι &c. Ex Euſebio. Colbertinus unus habet, καταποντισθῆναι, perperam; alter στίχηρῶς ſcriptus, καταποθῆναι : quæ lectio non ſpernenda. Ἀκ. ὄφλημα καὶ ἐπίθεσιν. Sic Colbertinus unus. Ἄλλος, κόπος καὶ δόλος. Coiſlin.

v. 13. & ſeqq. Σ. οὐ γὰρ ἐχθρὸς &c. Sic Euſebius & Mſſ. Symmachi lectionem plenam, & Aquilæ mutilam referunt.

v. 16. A. ἐπάξει &c. Euſebius & Colbertinus unus. Sequentem vero Symmachi lectionem duo Colbertini Aquilæ perperam adſcribunt.

Ibid. A. ὅτι πονηρίαι &c. Euſebius & Colbertinus unus. Symmachi lectionem adferunt duo Colbertini.

v. 17. A. Σ. ἐγὼ πρὸς τὸν Θεὸν καλέσω &c. Hanc interpretationem Aquilæ tantum tribuit Euſebius ; Symmacho etiam Colbertinus unus. Theodotionis lectio ex Euſebio.

v. 19. Σ. πολλοστοὶ &c. Euſebius & Mſſ. Vide Hieronymum ad Sun. & Fret.

v. 20. Has lectiones mutuamur ex Eusebio, ex tribus Mss. & ex Theodoreto.

v. 21. Aquilæ & Symmachi lectiones sic exprimit Eusebius. Drusius vero *ex Theodoriteis*, ut ipse ait, hanc trium lectionem proponit, A. S. Th. ἐξέτεινε τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς τὰς εἰρηνεύοντας πρὸς αὐτόν. Ibi vero lectio Aquilæ cum aliorum lectione confunditur, quia parum differt ab illa.

v. 22. Σ. λειότερα &c. Eusebius, Theodoretus & tres Mss. A. λόγχαι. Theodoretus. Aquilam sequitur Hieronymus pro more suo.

v. 23. A. Σ. E. ϛʹ. ἀγαπήσει σε. Sic Colbertinus unus.

Ibid. Σ. οὐκ ἐνδώσει &c. Eusebius. Αλλ. εἰς μεγαλύνων &c. Colbertinus στιχηρῶς scriptus.

v. 24. Σ. σὺ δὲ ὁ Θεὸς &c. Eusebius.

Ibid. A. ἄνδρες αἱμάτων &c. Aquilæ & Symmachi lectiones effert Eusebius.

PSALMUS LV.

1. למנצח על־יונת אלם רחקים לדוד מכתם
בגת באחז אותו פלשתים 1. A. τῷ νικοποιῷ ὑπὲρ περιστερᾶς ἀλάλου, μακρυσμῶν τοῦ Δαυὶδ ταπεινοῦ τελείου, ἐν τῷ κρατῆσαι αὐτὸν Φυλισταίους ἐν Γέθ. Σ. ἐπινίκιον ὑπὲρ τῆς περιστερᾶς, ὑπὲρ τοῦ φύλου ἀπωσμένου τοῦ Δαυὶδ, τοῦ ταπεινόφρονος καὶ ἀμώμου, ὅτε κατέσχον αὐτὸν οἱ Φυλισταῖοι ἐν Γέθ. O. εἰς τὸ τέλος, ὑπὲρ τοῦ λαοῦ τοῦ ἀπὸ τῶν ἁγίων μεμακρυμμένου, τῷ Δαυὶδ εἰς στηλογραφίαν, ὁπότε ἐκράτησαν αὐτὸν οἱ ἀλλόφυλοι ἐν Γέθ. Θ. εἰς τὸ νῖκος, ὑπὲρ τῆς περιστερᾶς. E. τῷ νικοποιῷ ὑπὲρ τῆς περιστερᾶς τῆς μογιλάλου κεκρυμμένων τῷ Δαυὶδ εἰς στηλογραφίαν, ὁπότε ἐκράτησαν αὐτὸν οἱ ἀλλόφυλοι ἐν Γέθ.

שאפו שוררי כל־היום 3. Σ. ἐπέτριβόν οἱ θλίβοντές με κατὰ πᾶσαν ἡμέραν. O. κατεπάτησάν με οἱ ἐχθροί μου ὅλην τὴν ἡμέραν.

כי־רבים לחמים לי מרום A. ὅτι πολλοὶ πολεμοῦσί με, ὕψιστε. Σ. ὅτι πολλοὶ οἱ πολεμοῦντές με ὑψηλότεροι. O. ὅτι πολλοὶ οἱ πολεμοῦντές με.

יום אירא אני אליך אבטח 4. A. ἡμέρας φοβηθήσομαι ἐγὼ, πρὸς σὲ πεποιθήσω. Σ. ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ φοβηθῶ, σοὶ πέποιθα. O. φοβηθήσονται, ἐγὼ δὲ ἐλπιῶ ἐπὶ σοί.

באלהים אהלל דברו 5. A. ἐν τῷ θεῷ ὑμνήσω ῥήματα αὐτοῦ. Σ. διὰ τοῦ θεοῦ ὑμνήσω τὸν λόγον αὐτοῦ. O. ἐν τῷ θεῷ ἐπαινέσω τοὺς λόγους μου. E. ἐν τῷ θεῷ ἐπαινέσω τὸν λόγον μου.

6. כל־היום דבריי יעצבו עלי כל־מחשבתם
לרע Σ. διὰ πάσης ἡμέρας λόγους περὶ ἐμοῦ ἐφρόντιζον· κατ' ἐμοῦ πᾶς διαλογισμὸς αὐτῶν εἰς κακόν. O. ὅλην τὴν ἡμέραν τοὺς λόγους ἐμοῦ ἐβδελύσσοντο, κατ' ἐμοῦ πάντες οἱ διαλογισμοὶ αὐτῶν εἰς κακόν.

7. 8. יגורו יצפינו המה עקבי ישמרו כאשר קוו
נפשי על־און פלט־למו באף עמים הורד אלהים

1. H*Ebr.* Victori super columbam mutam remotis, ipsi David Machtham. Cum tenerent eum Philisthiim in Geth. *A.* Victori pro columba muta, elongationum David humilis perfecti, cum tenerent eum Philisthæi in Geth. *S.* Triumphale pro columba, pro tribu repulsa ipsius David, humilis & inculpati, quando tenuerunt eum Phylistæi in Geth. *LXX. Vulg.* In finem, pro populo, qui a sanctis longe factus est, David in tituli inscriptionem, cum tenuerunt eum Allophyli in Geth. *Th.* in victoriam pro columba. *V.* Victori pro columba balbutiente, occultorum ipsi David in tituli inscriptionem, quando tenuerunt eum Allophyli in Geth. *Hieron. Victori pro columba muta, eo quod procul abierit David humilis & simplex, quando tenuerunt eum Allophyli in Geth.*

3. *Heb.* Absorbuerunt me inimici mei tota die. *S.* Atterebant tribulantes me per omnem diem. *LXX. Vulg.* Conculcaverunt me inimici mei tota die. *Hieron. Conculcaverunt me insidiatores mei tota die.*

Heb. Quia multi bellantes mihi, o Excelse. *A.* Quia multi impugnant me, Altissime. *S.* Quia multi impugnantes me excelsiores. *LXX. Vulg.* Quoniam multi bellantes adversum me. *Vulg. addit, ab altitudine. Hieron. Multi enim qui pugnant contra me, Altissime.*

4. *Heb.* Die timebo, ego in te fidam. *A.* Die timebo ego, ad te confidam. *S.* In quacumque die timebo, tibi confido. *LXX.* timebunt: ego vero sperabo in te. *Vul. diei timebo: ego vero in te sperabo. Hieron. Quacumque die territus fuero: ego in te confidam.*

5. *Heb.* In Deo laudabo verbum ejus. *A.* In Deo celebrabo verba ejus. *S.* Per Deum celebrabo verbum ejus. *LXX. Vul.* In Deo laudabo sermones meos. *V.* In Deo laudabo verbum meum. *Hieron. In Deo laudabo verbum ejus.*

6. *Heb.* Tota die verba mea dolore afficient, super me omnes cogitationes eorum in malum. *S.* Per totam diem verba de me curabant, contra me omnis cogitatio eorum in malum. *LXX. Vulg.* Tota die verba mea execrabantur, adversum me omnes cogitationes eorum in malum. *Hieron. Tota die sermonibus me affligebant: contra me omnes cogitationes eorum in malum.*

7. 8. *H.* Commorabuntur, abscondent se, ipsi vestigia mea observabunt, ut expectaverunt animam meam, super iniquitatem evasio eis:

Σ. συνήγοντο λάθρα, καὶ τὰ ἴχνη μου παρετήρουν προσδοκῶντες τὴν ψυχήν μου διὰ τὴν ἀδικίαν. ῥῦσαι ἀπ' αὐτῶν, ἐν ὀργῇ λαοὺς κατάγαγε ὁ θεός. Α. ἐπὶ ἀνωφελὲς διέσωσεν αὐτούς. ἐν ὀργῇ λαοὺς καταβίβασον. Ο. παροικήσουσι καὶ κατακρύψουσιν αὐτοὶ, τὴν πτέρναν μου φυλάξουσι· καθάπερ ὑπέμεινα τῇ ψυχῇ μου. ὑπὲρ τοῦ μηθενὸς σώσεις αὐτούς, ἐν ὀργῇ λαοὺς κατάξεις, ὁ θεός. Θ. ἐν ὀργῇ λαοὺς καταβαλεῖς. Ε. ὑπὲρ τοῦ μὴ εἶναι διασεσωσμένον αὐτοῖς.

9. 10. נדי ספרתה אתה שימה דמעתי בנאדך הלא בספרתך אז ישובו אויבי אחור ביום אקרא Σ. τὰ ἔνδον μου ἐξηρίθμησας· σὺ ἔθου τὰ δάκρυά μου ἐνώπιόν σου. μὴ οὐχὶ ὅταν ἐξαριθμῇς τότε ἀποστραφήσονται οἱ ἐχθροί μου ὀπίσω, ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἐπικαλέσωμαί σε. Ο. τὴν ζωήν μου ἐξήγγειλά σοι, ἔθου τὰ δάκρυά μου ἐνώπιόν σου, ὡς καὶ ἐν τῇ ἐπαγγελίᾳ σου. ἐπιστρέψουσιν οἱ ἐχθροί μου εἰς τὰ ὀπίσω, ἐν ᾗ ἡμέρᾳ ἐπικαλέσωμαί σε. Α. Θ. Ε. τότε ἐπιστρέψουσι.

11. 12. זה־ידעתי כי־אלהים לי באלהים אהלל דבר ביהוה אהלל דבר באלהים בטחתי לא אירא מה־יעשה אדם לי Α. ἐν τῷ θεῷ καυχήσομαι ῥῆμα, ἐν τῷ θεῷ ὑμνήσω λόγον. Σ. οἶδα ὅτι ἐστὶ θεός μοι. τὸν θεὸν ὑμνολογήσω, διὰ τοῦ θεοῦ ὑμνοποιήσομαι λόγον, τῷ θεῷ πέποιθα, οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος. Ο. ἰδοὺ ἔγνων ὅτι θεός μου εἶ σύ. ἐπὶ τῷ θεῷ αἰνέσω ῥῆμα, ἐπὶ τῷ κυρίῳ αἰνέσω λόγον. ἐπὶ τῷ θεῷ ἤλπισα, οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος.

13. עלי אלהים נדריך אשלם תודות לך Σ. ἀναδέχομαι θεὲ ἃ ηὐξάμην· ἀποδώσω αἰνέσεις σοι. Ο. ἐν ἐμοὶ ὁ θεὸς αἱ εὐχαὶ, ἃς ἀποδώσω αἰνέσεώς σου.

14. להתהלך לפני אלהים באור החיים Σ. ὡς τὸ ὁδεύειν ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ διὰ φωτὸς τῆς ζωῆς. Ο. τοῦ εὐαρεστῆσαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἐν φωτὶ ζώντων. Αλλος, εὐαρεστήσω.

in ira populos descendere fac Deus. *S.* Congregabantur clam, & vestigia mea observabant: expectantes animam meam propter iniquitatem. Libera ab ipsis, in ira populos deturba Deus. *A.* Ad inutilitatem servavit eos: in ira populos descendere fac. *LXX. Vulg.* Inhabitabunt & abscondent ipsi, calcaneum meum observabunt. Sicut sustinui in anima mea (*Vulg.* sustinuerunt animam meam) pro nihilo salvos facies illos, in ira populos confringes, Deus. *Th.* in ira populos dejicies. *V.* ad non existendum servatum ipsis. *Hier. Congregabuntur abscondite, plantas meas observabunt: expectantes animam meam. Quia nullus est salvus in eis: in furore populos detrahet Deus.*

9. 10. *H.* Motionem meam numerasti: tu pone lacrymam meam in utre tuo. Nonne in libro tuo? Tunc convertentur inimici mei retrorsum: in die clamabo. *S.* Interiora mea enumerasti. Tu posuisti lacrymas meas ante te. Annon cum enumeraveris? tunc convertentur inimici mei retrorsum, in quacumque die invocavero te. *LXX. Vulg.* Vitam meam annuntiavi tibi: posuisti lacrymas meas in conspectu tuo, sicut & in promissione tua: Tunc convertentur inimici mei retrorsum. In quacumque die invocavero te. *A. Th. V.* Tunc convertent se. *Hieron. Secretiora mea numerasti, pone lacrymam meam in conspectu tuo: sed non in narratione tua. Tunc convertentur inimici mei retrorsum: in quacumque die invocavero te.*

11. 12. *H.* Hoc scio quia Deus mihi, in Deo laudabo rem: in Domino laudabo negotium. In Deo fidi, non timebo quid faciat homo mihi. *A.* In Deo gloriabor verbum, in Deo celebrabo sermonem... *S.* Scio quoniam Deus est mihi. Deum hymnis celebrabo, per Deum hymnos proferam: in Deo speravi, non timebo quid faciet mihi homo. *LXX. Vulg.* Ecce cognovi quoniam Deus meus es. In Deo laudabo verbum, in Domino laudabo sermonem: in Deo speravi, non timebo quid faciat mihi homo. *Hieron. Hoc scio quia Deus meus es. In Deo laudabo verbum, in Domino prædicabo sermonem. In Deo speravi, non timebo quid faciat homo mihi.*

13. *Hebr.* Super me Deus vota tua: reddam laudes tibi. *S.* Recipio Deus quæ precatus sum: reddam laudes tibi. *LXX.* In me Deus vota, quæ reddam laudationis tuæ. *Vulg. In me sunt Deus vota tua, quæ reddam laudationes tibi. Hieron. In me sunt Deus vota tua: reddam gratiarum actiones tibi.*

14. *Hebr.* Ad deambulandum ad facies Dei in lumine viventium. *S.* Ut iter agam in conspectu Dei per lumen vitæ. *LXX. Vulg.* Ut placeam coram Deo in lumine viventium. *Alius*, acceptus ero. *Hieron. Ut ambulem coram Deo in lumine viventium.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum LIV.

v. 1. Tituli varias lectiones exhibet Eusebius in hunc Psalmum. LXX. adeo diversam ab aliis interpretationem edidere, ut aliud legerint necesse sit.

v. 3. Σ. ἐπέτειβον οἱ θλίβοντές με &c. Sic Eusebius & Colbertinus unus.

Ibid. A. ὅτι πολλοὶ πολεμοῦσί με. Drusius sic Aquilæ & Symmachi lectionem habet.

v. 4. A. ἡμέρας φοβ- &c. Sic cum Drusio habent duo MSS.

Mss. quorum unus Regius, alius Colbertinus. Hic vero postremus ad Symmachum habet, ἐν σοὶ πέποιθα.

v. 5. A. ἐν τῷ Θεῷ &c. Aquilæ, Symmachi & Quintæ lectiones adferunt Eusebius & unus Regius.

v. 6. Σ. δι' πάσης ἡμέρας &c. Sic Eusebius & Colbertinus unus, qui sic habet, οὕτω δι' πάσης &c.

v. 7. 8. Symmachi lectionem plenam habent Eusebius & Regii duo, quorum unus sic, παρατηρεῶσι. Aquilæ item lectionem mutilam adfert Eusebius, itemque Coislin. unus; Theodotionis Martianæus. Symmachi vero lectionem aliam quam κατάγαγε, refert Hieronymus Epist. ad Sun. & Fret. nempe, καθέλκυσαι. Ibi vide. Coislinianus supra memoratus in textu τῶν O. habet, ὑπὲρ τοῦ μηθένος σώσεις αὐτοὺς, pro σώσεις αὐτούς. In margine vero, Θ. ὁμοίως τοῖς O. σώσεις αὐτοὺς ἀντὶ τοῦ, ὤθησεις αὐτούς. ὁ δὲ Ἀκύλας, ἔτι ἀνωφελὴς διασώσει αὐτούς. ἐν ἄλλῳ, ὤσει αὐτούς. Illud autem, ὤσεις αὐτούς, omnino vitiatum est, pro σώσεις.

v. 9. 10. Σ. τὰ ἔνδον μου &c. Sic Eusebius lectionem plenam habet, ut & Regius unus. Drusius vero mancam refert. Theodoretus, τὰ ἔνδον μου ἐξηρίθμησας. A. Θ E. τότε ἐπιστρέψουσι. Drusius.

v. 11. & 12. Aquilæ & Symmachi lectiones adferunt Eusebius & Regius unus.

v. 13. Σ. ἀναδέχομαι &c. Idem.

v. 14. Σ. ὡς τὸ ἐνώπιον &c. Eusebius. Ἀλλ. εὐαρεστήσω Colbertinus στιχηρῶς scriptus.

PSALMUS LVI.

מכתם 1. A. ταπεινοῦ τελείου. Σ. ταπεινόφρονος καὶ ἀμώμου. O. Εἰς στηλογραφίαν.

1. Heb. Machtham. A. humilis perfecti. S. humilis & inculpati. LXX. Vulg. in tituli inscriptionem. Hieron. humilem & simplicem.

עד־יעבר הוות 2. A. ἕως ἂν παρέλθῃ ἡ ἐπιβουλή. Σ. ἕως ἂν παρέλθῃ ἐπηρεασμός. O. ἕως οὗ παρέλθῃ ἡ ἀνομία.

2. Hebr. donec transeat contritiones. A. Hieron. donec transeant insidiæ. S. donec transeat obtrectator. LXX. Vul. donec transeat iniquitas.

בתוך לבאם אשכבה להטים 5. A. ἐν μέσῳ λεαινῶν κοιμηθήσομαι λάβρων. Σ. ἐν μέσῳ λεόντων εὐθαρσῶν ἐκοιμήθην (al. Σ. μεταξὺ λεόντων ἐκοιμήθην φλεγόντων.) O. ἐκ μέσου σκύμνων· ἐκοιμήθην. Θ... ἐκοιμήθην μετὰ ἀναλισκόντων.

5. Heb. In medio leonum jacebo: ardentes. A. In medio leænarum dormiam voracium. S. In medio leonum audacium dormivi. (al. S. inter leones dormivi ardentes.) LXX. Vulg. De medio catulorum leonum: dormivi. Th. dormivi cum consumentibus. Hieron. In medio leonum dormivit ferocientium.

חנית A. δόρυ. Σ. δόρατα. O. Θ. E. ς'. ὅπλον.

Hebr. lancea. A. hasta. S. hastæ. LXX. Th. V. VI. telum. Vul. arma. Hieron. lanceæ.

שיחה 7. O. βόθρον. Ἄλλος, λάκκον.

7. H. LXX. Vul. Hier. foveam. Alius, lacum.

נכון לבי אלהים נכון לבי 8. Σ. ἑδραία ἡ καρδία μου ὁ Θεός, ἑδραία ἡ καρδία μου. O. ἑτοίμη ἡ καρδία μου ὁ Θεός, ἑτοίμη ἡ καρδία μου.

8. H. LXX. Vul. Hieron. Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum. S. Firmum cor meum, Deus, firmum cor meum.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum LVI.

v. 1. In Titulum sic Aquilæ & Symmachi lectiones effert Eusebius in Psalmos. Hebraïzantes hodierni מכתם, quasi ignotam vocem Latinis litteris exprimunt *Machtham*. Aquila & Symmachus atque Hieronymus vocem vel quasi compositam ex מך i. *tenuis*, *humilis*, & תם *perfectus*, vel *simplex*, vel *inculpatus*, legerunt, vel duas esse distinctas voces putaverunt.

v. 2. A. ἕως ἂν &c. Versiones Aquilæ & Symmachi exhibent Eusebius & Theodoretus.

v. 5. A. ἐν μέσῳ &c. Eusebium sequimur, qui lectiones pleniores habet quam Drusius, qui ita legit: *Sym.* εὐθαρσῶν ἐκοιμήθην μεταξὺ φλεγόντων, ut & Theodoretus. *A*.... μετὰ λαύρων, alias, μετὰ λάβρων. *Th*. ... ἐκοιμήθην μετὰ ἀναλισκόντων. Colbertinus autem unus Symmachi lectionem sic exprimit. ὁ δὲ Σύμ. ἐν μέσῳ λεόντων εὐθαρσῶν ἐκοιμήθην. Illud vero λαύρων haud dubie lapsus Librarii est pro λάβρων. Quod spectat autem ad versionem Symmachi, lectio Drusii præpostere posita videtur, vocemque εὐθαρσῶν vel ex alia versione, vel ex altera Symmachi Editione petitam putamus; in Drusiana item lectione vox לבאם *leonum*, non exprimitur. Cæteroquin si Drusii lectionem sic restituamus, Σ. μεταξὺ λεόντων ἐκοιμήθην φλεγόντων, melius quadrabit ad Hebraïcum, quam lectio Eusebii, quæ est fortasse alterius Interpretis, vel ex altera Symmachi Editione petitur. Certe Symmachus Psalm. 103. 4. להט vertit φλόξ, *flamma*.

Ibid. A. δόρυ. Sic Agellius.

v. 7. Ἀλλ. λάκκον. Sic unus Codex.

v. 8. Σ. ἑδραία &c. Sic tres Mss. ex Theodoreto, & Drusius.

PSALMUS LVII.

תפלסון 3. A. διαςαθμίζετε. O. συμπλέκουσι. Θ. E. διαςαθμίζονται.

3. Hebr. librabitis. A. libratis. LXX. complicant. Th. V. librant. Vul. concinnant. Hieron. appendunt.

דברי כזב 4. Σ. οἱ λαλοῦντες ψευδῆ. O. ἐλάλησαν ψευδῆ.

4. H. Hieron. loquentes mendacium. S. loquentes falsa. LXX. Vul. locuti sunt falsa.

כמו־פתן חרש יאטם אזנו אשר לא־ישמע 5. 6. לקול מלחשים חובר חברים מחכם Σ. ὡς ἀσπίδι κωφῇ, βυούσῃ ὠτίον αὐτῆς, ἵνα μὴ ἀκούσῃ φωνὴν ψιθυριζόντων, ἐπαοιδοῦ τε ἐπῳδαῖς σεσοφισμένου. Ο. ὡσεὶ ἀσπίδος κωφῆς καὶ βυούσης τὰ ὦτα αὐτῆς, ἥτις οὐκ εἰσακούσεται φωνὴν ἐπᾳδόντων, φαρμάκου τε φαρμακευομένου παρὰ σοφοῦ.

A. Θ. ἐπᾳδόντων. Σ. ψιθυριζόντων. Αλλ. ἐπαοιδῶν. Αλλ. φαρμάκων.

A. ἐπαείδειν ἐπαοιδὴν σεσοφισμένου. Θ. φαρμάκου φαρμακευομένου παρὰ σοφοῦ. Ε. φαρμακεύοντα φαρμάκοις.

ימאסו כמו־מים יתהלכו־למו 8. Σ. διαλυθήτωσαν ὡς ὕδωρ περιερχόμενον ἑαυτῷ. Ο. ἐξουδενωθήσονται ὡς ὕδωρ διαπορευόμενον.

ידרך חצו כמו יתמללו Σ. ὁ τείνων τὸ τόξον αὐτοῦ θορυβηθήτω ὡς τὰ θρυπτόμενα. Ο. ἐντενεῖ τὸ τόξον αὐτοῦ ἕως οὗ ἀσθενήσουσιν.

כמו שבלול תמס יהלך נפל אשת בל־חזו 9. שמש A. ὁμοίως γῆς ἐντέρῳ τακὲν πορεύεται ἔκτρωμα γυναικὸς, οὐ μὴ ὁραματισθῶσιν ἥλιον. Σ. ὡσπερεὶ χορίον διαλυθὲν διαφανές, ἢ ἔκτρωμα γυναικὸς, ἵνα μὴ ἴδωσιν ἥλιον. Ο. ὡσεὶ κηρὸς ὁ τακεὶς ἀνταναιρεθήσονται, ἐπέπεσε πῦρ, καὶ οὐκ εἶδον τὸν ἥλιον. Θ. ὡσεὶ κηρὸς ὁ τακεὶς ἀνταναιρεθήσεται, ὡς ἔκτρωμα γυναικὸς οὐκ εἶδεν ἥλιον.

בטרם יבינו סירתיכם אטד כמו־חי כמו־ 10. חרון ישערנו Σ. πρὶν ἢ αὐξηθῶσιν αἱ ἄκανθαι ὑμῶν ὥστε γενέσθαι ῥάμνος, ἔτι ζῶντα ὡς ὀλόξηρον λαίλαψ ἀρεῖ. A. λαιλαπιεῖ. Ο. πρὸ τοῦ συνιέναι τὰς ἀκάνθας ὑμῶν τὴν ῥάμνον ὡσεὶ ζῶντας ὡσεὶ ἐν ὀργῇ καταπίεται ὑμᾶς. Θ. καταπίεται.

ישמח צדיק כי־חזה נקם פעמיו ירחץ בדם 11. הרשע Σ. χαρήσεται δίκαιος ἰδὼν ἐκδίκησιν, τοὺς πόδας αὐτοῦ νίψεται αἵματι ἀσεβοῦς. Οἱ λοιποί, τοὺς πόδας αὐτοῦ. Ο. εὐφρανθήσεται δίκαιος ὅταν ἴδῃ ἐκδίκησιν ἀσεβῶν· τὰς χεῖρας αὐτοῦ νίψεται ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἁμαρτωλοῦ.

5. 6. *Hebr.* ficut afpidis furdæ obturabit aurem fuam. Quæ non audiet ad vocem muffitantium, jungentis conjunctiones docti. *S.* ficut afpidi furdæ obturanti auriculam fuam, ut non audiat vocem fufurrantium, incantatorifque incantationes edocti. *LXX. Vul.* Sicut afpidis furdæ & obturantis aures fuas: quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis fapienter. (*LXX.* a fapiente.) *Hieron. Sicut reguli furdi obturantis aurem fuam: ut non audiat vocem murmurantium: nec incantatoris incantationes callidas.*

A. Th. incantantium. *S.* fufurrantium. *Al.* incantatorum. *Al.* veneficorum.

A. incantare incantationem callide docti. *Th.* venefici veneficium edocti a fapiente. *V.* incantans veneficos.

8. *Heb.* liquefcent ficut aquæ, ambulabunt fibi ipfis. *S.* Diffolvantur ut aqua pertranfiens fibi ipfi. *LXX. Vulg.* Ad nihilum devenient tanquam aqua decurrens. *Hieron. Diffolvantur quafi aquæ quæ defluunt.*

Hebr. tendit fagittas fuas ac fi exciderentur. *S.* qui tendit arcum fuum turbetur ut quæ comminuta funt. *LXX. Vul.* Intendet (*Vul.* intendit) arcum fuum, donec infirmentur. *Hieron. intendit arcum fuum donec conterantur.*

9. *Heb* Sicut limax liquefactionis ibit: abortivus mulieris, ne videant folem. *A.* Similiter ac vermis terræ liquefactus abit, abortivum mulieris, nequaquam viderint folem. *S.* Ut vulvæ pellicula diffoluta diffonat, aut abortivum mulieris, ut non videant folem. *LXX. Vulg.* Sicut cera quæ fluit auferentur, fupercecidit ignis, & non viderunt folem *Th.* Sicut cera liquefacta auferetur, ut abortivum mulieris, non vidit folem. *Hieron. Quafi vermis tabefactus pertranfeant: quafi abortivum mulieris, quod non vidit folem.*

10. *Heb.* Antequam intelligant fpinæ veftræ rhamnum, fic viventem, fic ira, turbine rapiet eum. *S.* Priufquam crefcant fpinæ veftræ, ita ut fiant rhamnus, adhuc viventem quafi penitus ficcum turbo auferet. *A.* turbine auferet. *LXX. Vulg.* Priufquam intelligerent fpinæ veftræ rhamnum, ficut viventes, ficut (*Vulg.* fic) in ira abforbet vos (*Vul.* eos.) *Th.* abforbet. *Hier. Antequam crefcant fpinæ veftræ in rhamnum, quafi viventes, quafi in ira tempeftas rapiet eos.*

11. *Heb. Hieron.* Lætabitur juftus cum viderit ultionem, pedes fuos lavabit in fanguine impii. *S.* Lætabitur juftus videns ultionem: pedes fuos lavabit in fanguine impii. *Reliqui*, pedes fuos. *LXX. Vulg.* Lætabitur juftus cum viderit vindictam [*LXX. addunt*, impiorum:] manus fuas lavabit in fanguine peccatoris.

Notæ & variæ Lectiones ad Pfalmum LVII.

V. 3. A. διεστη. Sic unus Regius ex Origene.

V. 4. Σ. οἱ λαλοῦντες &c. Drufius.

V. 5. 6. Σ. ὡς ἀσπίδι &c. Sic Eufebius, apud quem perperam legitur, ni fallor, ἐπάδου pro ἐπαοιδοῦ, ut habent duo Colbertini, Theodoretus & Drufius. ἐπαοιδοὶ, *incantatores*, hæc vox reperitur apud Juftinum in Apologia ad Antoninum. Duo Colbertini habent, ἐπαοιδοῦ τε. In aliis τε deeft. Ibid. ἐπῳδαῖς, fic duo Colber-

Digitized by Google

ſtni; alii vero, ἐπῳδάς. Lectiones Aquilæ & Theodotionis ſubjunctis exhibet Druſius. Αλλ. ἐπαοιδῶν, Αλλ. φαρμάκων. Coiſlin. unus.

v. 8. Σ. ἐξολοθρευθήτωσαν &c. Euſebius. Regius unus habet, ἐξολοθρεύοντας.

Ibid. Σ. ὁ τρίτων &c. Euſeb. in Pſalmos. כמו יתמללו ὡς τὰ θρυπτόμενα, *quaſi ea quæ comminuta ſunt*, Prov. 6. 3. מולל vertit Symmachus περιτρίβων, *atterens*.

v. 9. A. ὁμοίως γῆς ἐντέρῳ &c. Druſius, qui ſic interpretatur *ſimiliter ac inteſtinum terræ*; ſed male, ni fallor. Senſus enim eſt, *vermis terræ*: nam hoc uſu ἔντερον τῆς γῆς reperitur, atque ita vertit Hieronymus. Senſus igitur Aquilæ hic eſſe videtur: *Sicut vermis terræ qui liquefactus abit, & ſicut abortivum mulieris, ſic non videant ſolem.* Symmachi verſio varie legitur. Euſebius ſic habet, ὡς περιχωρίον διαλυθὲν, διαφωνεῖν ἔκτρωμα γυναικὸς &c. Druſius vero ita legit, ὥσπερεὶ χορίον διαφωνεῖ, ἢ ἔκτρωμα γυναικὸς &c. quam lectionem ſequimur, ac ſic legendum putamus apud Euſebium. χορίον eſt pellicula, ſive ſecundæ mulieris parientis, ſcribitur etiam χωρίον. διαφωνεῖ interpretatur Druſius, *exanimatur*: quam verſionem, ut videtur, ſequitur Euſebius in expoſitione hujus Symmachi loci; quæ ſic habet: *Quemadmodum pellicula e muliere prodiens, vitæ conſors nullatenus eſt, ſed diſſoluta diſſonat; vel ſicut abortivum in pellicula jacens mortuum, cum a prægnante egreditur, nullo ſenſu præditum eſt, ut luce & ſole fruatur; ſic erunt peccatores memoratis verbis indicati &c.*

v. 10. Σ. πρὶν ἢ &c. Sic Euſebius atque Druſius; qui legunt ζῶντα. Unus Regius, ζῶντας: is ipſe ſupra αὐξήσουσιν habet. Alius Regius, αἴρει pro ἀρεῖ. Ibid. A. λαιλαπίσει. Druſius. Th. καταιγίσεται. Idem.

v. 11. Σ. χαρήσεται &c. Ex Euſebio.

PSALMUS LVIII.

בלי־עון ירצון ויכוננו 5. Σ. μὴ οὔσης ἁμαρτίας ἐπιτρέχουσιν ἵνα ἑλκύσωσί με. [al. πατάξωσι.] O. ἄνευ ἀνομίας ἔδραμον καὶ κατεύθυνα.

5. Hebr. abſque iniquitate current & parabunt ſe. *S.* cum non ſit peccatum, incurrunt ut pertrahant me, [*al.* percutiant me.] *LXX. Vul.* Sine iniquitate cucurri & direxi. *Hieron. Non egi inique; & illi currunt & præparantur.*

לקראתי Σ. ἐξ ἐναντίας ὑπὲρ ἐμοῦ. O. Εἰς συνάντησίν μου.

Hebr. LXX. Vulg. in occurſum meum. *S.* *Hieron.* ex adverſo pro me.

ישובו לערב יהמו ככלב ויסובבו עיר 7. A. ... καὶ ὀχλασάτωσαν ὡς κύων ... Σ. ἀνακάμψουσιν ἑσπέρας, καὶ συνηχήσουσιν ὡς κύνες, κυκλοῦντες πόλιν. O. ἐπιστρέψουσιν εἰς ἑσπέραν, καὶ λιμώξουσιν ὡς κύων, καὶ κυκλώσουσι πόλιν. Θ. καὶ ἠχήσουσιν ὡς κύων. E. καὶ ἠχήσουσιν ὡς κύνες.

7. *Heb.* Convertentur ad veſperam, tumultuabuntur ſicut canis, & circuibunt civitatem. *A.*...& tumultuentur ut canis.... *S.* Deflectent veſpere, & ſtrepitum edent ut canes, circumeuntes civitatem. *LXX. Vulg.* Convertentur ad veſperam, & famem patientur ut canes [*LXX.* canis] & circuibunt civitatem. *Th.* & ſonitum edent ut canis. *V.* & ſtrepitum edent ut canes. *Hieron. Revertantur ad veſperam, & latrent ut canes, & circumeant civitatem.*

8. הנה יביעון בפיהם חרבות בשפתותיהם כי־מי שמע Σ. αὐτοὶ μὲν ἀποβλύζουσι τοῖς στόμασιν αὐτῶν, καὶ ὡς μαχαίρας τοῖς χείλεσιν αὐτῶν, ὡς οὐδενὸς ἀκούοντος ἐβόων. O. ἰδοὺ ἀποφθέγξονται ἐν τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ ῥομφαία ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτῶν, ὅτι τίς ἤκουσε;

8. *Heb.* Ecce ſcaturient in ore ſuo, gladii in labiis eorum: quoniam quis audiens? *S.* Ipſi quidem ſcaturiunt oribus ſuis, & quaſi gladios labiis ſuis, quaſi nemine audiente clamabant. *LXX. Vul.* Ecce loquentur in ore ſuo, & gladius in labiis eorum: quoniam quis audivit? *Hieron. Ecce loquuntur in ore ſuo, gladii in labiis eorum, quaſi nemo audiat.*

ואתה יהוה תשחק למו תלעג לכל־גוים 9. Σ. σὺ δὲ κύριε καταγελάσεις αὐτῶν, ἐπιφθέγξῃ πᾶσι τοῖς ἔθνεσι. O. καὶ σὺ κύριε ἐκγελάσῃ αὐτοὺς, ἐξουδενώσεις πάντα τὰ ἔθνη.

9. *Heb.* Et tu, Domine, deridebis eos, ſubſannabis omnes gentes. *S.* Tu autem, Domine, deridebis eos, obturabis omnibus gentibus. *LXX. Vul.* Et tu, Domine, deridebis eos, ad nihilum deduces omnes gentes. *Hier. Tu autem, Domine, deridebis eos; ſubſannabis omnes gentes.*

אלהי חסדו יקדמני 11. O. ὁ θεός μου τὸ ἔλεος αὐτοῦ προφθάσει με. Αλλος, ὁ ἔφορός μου τὸ ἔλεος αὐτοῦ σκεπάσει με.

11. *Hebr.* Deus miſericordia ejus præveniet me. *LXX. Vulg.* Deus meus miſericordia ejus præveniet me. *Alius*, Inſpector meus miſericordia ejus obteget me. *Hieron. Dei mei miſericordia præveniet me.*

יראני בשוררי Σ. ἐπιδείξει ποιήσει με τοῖς ἀποτειχίζουσί με. O. δείξει μοι ἐν τοῖς ἐχθροῖς μου.

Hebr. videre faciet me in inimicis meis. *S.* reſpicere faciet eos qui me expulerunt. *LXX.* oſtendet mihi in inimicis meis. *Vulg. oſtendet mihi ſuper inimicos meos. Hieron. Deus oſtendet mihi inſidiatores meos.*

פן־ישכחו עמי 12. A. Θ. μήποτε ἐπιλάθωνται τοῦ λαοῦ σου. Σ. μήποτε ἐπιλάθωνται ὁ λαός σου τοῦ νόμου μου. O. μήποτε ἐπιλάθωνται τοῦ νόμου σου.

הניעמו בחילך והורידמו מגננו אדני Σ. ἀνάστατους αὐτοὺς τῇ δυνάμει σου, καὶ κάθελε, [al. κατάγαγε] αὐτοὺς ὑπερασπιστὰ ἡμῶν κύριε. O. διασκόρπισον αὐτοὺς ἐν τῇ δυνάμει σου, καὶ κατάγαγε αὐτοὺς ὁ ὑπερασπιστής μου κύριε.

חטאת־פימו דבר־שפתימו 13. Σ. τῇ ἁμαρτίᾳ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ τῷ λόγῳ τῶν χειλέων αὐτῶν. O. ἁμαρτίαν στόματος αὐτῶν, καὶ λόγον χειλέων αὐτῶν.

וילכדו בגאונם ומאלה ומכחש יספרו Σ. συλληφθήτωσαν μετὰ τῆς ὑπερηφανίας αὐτῶν. ἀρὰν καὶ ψεῦδος λαλοῦντες. O. καὶ συλληφθήτωσαν ἐν τῇ ὑπερηφανίᾳ αὐτῶν. καὶ ἐξ ἀρᾶς καὶ ψεύδους διαγγελήσονται.

כלה בחמה כלה ואינמו 14. Σ. συντέλεσον ἐν θυμῷ, ἀνάλωσον ἵνα μὴ ὦσιν. O. συντέλειας, ἐν ὀργῇ συντελείας, ἵνα μὴ ὑπάρξωσι.

לאפסי הארץ A. Εἰς πέρατα τῆς γῆς. Σ. Εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς. O. Θ. τῶν περάτων τῆς γῆς.

וישבו לערב יהמו ככלב ויסובבו עיר המה 15. יניעון לאכל אם־לא ישבעו וילינו A. ἀνακαμπτέτωσαν ἑσπέρας, ὀχλάσουσιν ὡς κύων, περιερχόμενοι πόλιν ῥεμβόμενοι. Σ. ἀνακαμπτέτωσαν Εἰς ἑσπέραν, θορυβείτωσαν ὡς κύνες, περιερχόμενοι πόλιν ῥεμβόμενοι, ἵνα μὴ ἀχόρταστοι αὐλισθῶσι. O. ἐπιστρέψάτωσαν Εἰς ἑσπέραν, καὶ λιμώξουσιν ὡς κύων, καὶ κυκλώσουσι πόλιν. αὐτοὶ διασκορπισθήσονται τοῦ φαγεῖν, ἐὰν δὲ μὴ χορτασθῶσι, καὶ γογγύσουσι. Θ. καὶ ἠχήσουσιν ὡς κύων. E. καὶ ἠχήσουσιν ὡς κύνες.

וארנן לבקר חסדך 17. Σ. καὶ ὑμνήσω κατ' ὄρθρον τὸ ἔλεος σου. O. καὶ ἀγαλλιάσομαι τὸ πρωῒ τὸ ἔλεός σου.

12 *Hebr.* ne forte obliviſcantur populi mei. *A. Th.* ne forte obliviſcantur populi tui. *S.* ne forte obliviſcantur populus tuus legis tuæ. *LXX.* Nequando obliviſcantur legis meæ. *Vul. nequando obliviſcantur populi mei. Hieron. ne forte obliviſcantur populi mei.*

Heb. commove eos in fortitudine tua, & deprime eos Deus noſter, Domine. *S.* Extorres fac eos virtute tua, & deſtrue [*al.* depone] eos protector noſter, Domine. *LXX. Vul.* Diſperge illos in virtute tua: & depone eos protector meus, Domine. *Hieron. Diſperge eos in fortitudine tua; & deſtrue eos, protector noſter Domine.*

13. *Hebr.* peccatum oris eorum, verbum labiorum eorum. *S.* peccato oris eorum, & verbo labiorum ipſorum. *LXX. Vul.* delictum oris eorum, ſermonem labiorum ipſorum. *Hieron. in peccato oris ſui, in ſermone labiorum ipſorum.*

H. & capiantur in ſublimitate ſua: & de perjurio, & de mendacio narrabunt. *S.* comprehendantur cum ſuperbia ſua, execrationem & mendacium loquentes. *LXX. Vulg.* & comprehendantur in ſuperbia ſua, & de execratione & mendacio annuntiabuntur. *Hieron. & capiantur in ſuperbia ſua: maledictionem & mendacium narrantes.*

14. *Heb. S. Hieron.* conſume in furore, conſume, ut non ſubſiſtant. *LXX.* conſummationes, in ira conſummationis, ut non exiſtant. *Vulg. in conſummatione, in ira conſummationis, & non erunt.*

Hebr. A. S. in fines terræ. *LXX. Th. Vulg.* finium terræ. *Hieron. in finibus terra.*

15. *Heb.* Et convertentur ad veſperam, tumultuabuntur ſicut canis, & circuibunt civitatem. Ipſi vagabuntur ad manducandum, ſi non ſaturati fuerint, & murmurabunt. *A.* Deflectant veſpere, tumultuabuntur ut canis, circumeuntes civitatem palabundi. *S.* Deflectant in veſperam. tumultuentur ut canes, circumeuntes civitatem palabundi, ne non ſaturati maneant. *LXX. Vul* Convertentur [*LXX.* convertantur] ad veſperam, & famem patientur ut canes [*LXX* canis] & circuibunt civitatem. Ipſi diſpergentur ad manducandum: ſi vero non fuerint ſaturati, & murmurabunt. *Th.* & ſonitum edent ut canis. *V.* & ſonitum edent ut canes. *Hieron. Convertentur ad veſperam, & latrent ut canes, & circumeant civitatem. Ipſi vagabuntur ut comedant, & cum ſaturati non fuerint, murmurabunt.*

17. *Heb.* & prædicabo in mane miſericordiam tuam. *S.* & cantabo in matutino miſericordiam tuam. *LXX Vul.* & exultabo mane miſericordiam tuam. *Hieron. & laudabo mane miſericordiam tuam.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LVIII.

v. 5. Σ. μὴ ὦσι &c. Sic Euſebius Unus autem Codex Regius ſic habet ex Theodoro, καὶ εὐπας ἀμαρτίας ... ἵνα παταξωσί με. Druſius item legit, παταξωσι, & ſic Theodoretus. Si ſic verterit Symmachus legerit haud dubie יכוני

Ibid. Σ. ἐξ ἐναντ- Regius unus ex Theodoro.

v. 7. Has omnes lectiones exhibet Euſebius in Pſalmos.

Digitized by Google

v. 8. Σ. αὐτοὶ μὲν &c. Ex duobus MSS. Agellio, Drusio & Eusebio. Unus autem Codex Regius ex Theodoro notat circa versionem τῶν Ο. ἐνταῦθα τὸ, ἰδοὺ, προσερρίφθη ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ ἰδιώματος. i. *Hic illud*, ecce, *ex Hebraico idiomate adjectum est*. Vox Hebraïca est הנה quam LXX. ἰδοὺ vertunt. Symmachus vero pronomen esse putans, αὐτοὶ transtulit.

v. 9. Σ. σὺ δὲ &c. Hæc habent partim Regius unus ex Theodoro, partim Eusebius. Sed in voce ἐπιτράξεις suspicor mendum; non enim apte exprimere videtur Hebraïcum תלעג

v. 11. Ἀλλ. ὁ ἔφορός μου &c. Sic unus Regius, qui Interpretem tacet. Videtur autem esse Quintæ, vel Sextæ, vel Septimæ, quæ liberiori interpretandi genere concinnatæ sunt.

Ibid. Σ. ἐπιδεῖν &c. Sic Eusebius & unus Regius.

v. 12. Α. Θ. μήποτε &c. Sic duo MSS.

Ibid. Σ. ἀναστάτωσον &c. Euseb. unus Colbertinus & Drusius. Colbertinus autem pro κάτηλε, habet κατάγαγε.

v. 13. Σ. τῇ ἁμαρτίᾳ &c. Eusebius & Theodoretus. Ibid. Σ. συλληφθήτωσαν &c. Eusebius & Drusius. Euthymius, *in superbia sua*.

v. 14. Σ. συντέλεσον &c. Iidem.

Ibid. Α. εἰς πέρατα &c. Drusius.

v. 15. Α. ἀνακαμπτέτωσαν &c. Eusebius. Unus Regius ex Theodoro ad Symmachum habet, ἐπιστρεψάτωσαν εἰς ἑσπέραν. quæ lectio videtur lapsu desumta ex LXX.

v. 17. Σ. καὶ ὑμνήσω &c. Eusebius.

PSALMUS LIX.

1. למנצח על־שושן עדות מכתם לדוד ללמד בהצותו את ארם נהרים ואת־ארם צובה וישב יואב ויך את־אדום בגיא־מלח שנים עשר אלף

Α. τῷ νικοποιῷ τοῖς ἀλλοιωθησομένοις ἐπὶ κρίνων ταπεινοῦ τελείου τοῦ Δαυίδ. . . . Σ. ἐπινίκιον ὑπὲρ τῶν ἀνθῶν τοῦ ταπεινόφρονος καὶ ἀμώμου τοῦ Δαυὶδ εἰς διδαχὴν, ὁπότε ἐμπρήσας τὴν Συρίαν τῆς Μεσοποταμίας, καὶ τὴν Συρίαν Σωβαλ, καὶ ἀνέστρεψε, [Ιωαβ] καὶ ἐπάταξε τὴν Ἐδὼμ ἐν τῇ φάραγγι τοῦ ἁλὸς ιβ΄. χιλιάδας. Ο. εἰς τὸ τέλος τοῖς ἀλλοιωθησομένοις ἔτι, εἰς στηλογραφίαν τῷ Δαυὶδ εἰς διδαχὴν, ὁπότε ἐνεπύρισε τὴν Μεσοποταμίαν Συρίας, καὶ τὴν Συρίαν Σωβὰλ, καὶ ἐπέστρεψεν Ιωαβ καὶ ἐπάταξε τὴν φάραγγα τῶν ἁλῶν, δώδεκα χιλιάδας.

אלהים זנחתנו פרצתנו 3. Σ. ὁ θεὸς ἀπεβάλου ἡμᾶς καὶ διέκοψας ἡμᾶς. Ο. ὁ θεὸς ἀπώσω ἡμᾶς, καὶ καθεῖλες ἡμᾶς.

אנפת תשובב לנו Α. θυμωθεὶς μετέστρεψας ἡμᾶς. Σ. ὠργίσθης, καὶ περιήγαγες ἡμᾶς. Ο. ὠργίσθης καὶ ᾠκτείρησας ἡμᾶς. Ε. καὶ περιεκύκλωσαν ἡμᾶς.

השקיתנו יין תרעלה 5. Α. ἐπότισας ἡμᾶς οἶνον καρώσεως. Σ. οἶνον σάλου. Ο. ἐπότισας ἡμᾶς οἶνον κατανύξεως.

נתתה ליראיך נס להתנוסס מפני קשט 6. Α. ἔδωκας τοῖς φοβουμένοις σε σύσσημον, τοῦ σημειωθῆναι ἀπὸ προσώπου βεβαιότητος. Σ. ἔδωκας τοῖς φοβουμένοις σε σημεῖον, εἰς τὸ ἐκφυγεῖν ἀπὸ προσώπου τοξεύματος. Ο. ἔδωκας τοῖς φοβουμένοις σε σημείωσιν, τοῦ ἐκφυγεῖν ἀπὸ προσώπου τόξου.

אלהים דבר בקדשו 8. Α. ὁ θεὸς ἐλάλησεν ἐν τῷ ἡγιασμένῳ αὐτοῦ. Ο. ὁ θεὸς ἐλάλησεν ἐν τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ.

1. *Heb.* Victori super susan testimonii, Mactham ipsi David, ad docendum: in rixando ipsum cum Aram Naharaim, & cum Aram Soba: & reversus est Joab, & percussit Edom in valle Salis duodecim millia. *A.* Victori immutandis super lilia, humilis perfecti David.... *S.* Triumphale pro floribus humilis & inculpati David in doctrinam: quando incensa Syria Mesopotamiæ, & Syria Sobal, & reversus est Joab, & percussit Edom in valle Salis duodecim millia. *LXX. Vulg.* In finem, pro his qui immutabuntur, in tituli inscriptionem ipsi David in doctrinam: cum succendit Mesopotamiam Syriæ & [*LXX.* Syriam] Sobal: & convertit Joab: & percussit vallem, [*Vulg.* Idumæam in valle] Salinarum duodecim millia. *Hieron. Victori pro liliis, testimonium humilis & simplicis David ad docendum: quando pugnavit adversus Syriam Mesopotamiæ, & adversus Syriam Soba: & reversus est Joab, & percussit Edom in valle Salinarum duodecim millia.*

3. *Heb.* Deus elongasti nos, rupisti nos. *S.* Deus abjecisti nos, & discidisti nos. *LXX. Vul.* Deus repulisti nos, & destruxisti nos. *Hieron. projecisti nos, scidisti nos.*

Heb. A. exacerbatus es, reverteris ad nos. *A. Hieron.* iratus convertisti nos. *S.* iratus es & circumduxisti nos. *LXX. Vulg.* iratus es, & misertus es nobis. *V.* & circumdederunt nos.

5 *Hebr.* propinare fecisti nobis vinum perturbationis. *A.* potasti nos vino soporis. *S.* vinum agitationis. *LXX. Vulg.* potasti nos vino compunctionis. *Hieron. potasti nos vino consopiente.*

6. *Hebr.* Dedisti metuentibus te vexillum, ad elevandum se a facie veritatis. *A.* Dedisti metuentibus te signum, ut significentur a facie firmitatis. *S.* Dedisti timentibus te signum, ut fugiant a facie sagittæ. *LXX. Vulg.* Dedisti metuentibus te significationem, ut fugiant a facie arcûs. *Hieron. Dedisti metuentibus te signum, ut fugerent a facie arcûs.*

8. *Hebr.* Deus locutus est in sanctitate sua. *A.* Deus locutus est in sanctificato suo. *LXX. Vulg.* Deus locutus est in sancto suo. *Hieron. Deus locutus est in sanctuario suo.*

אעלזה אחלקה שכם A. γαυριάσομαι.... Σ. γαυριάσω καὶ διαμερίσω Σίκιμα. O. ἀγαλλιάσομαι (al. ὑψωθήσομαι) καὶ διαμεριῶ Σίκιμα.

Heb. Lætabor, dividam Sechem. *A.* Lætabor....... *S.* Lætabor, & distribuam Sicima. *LXX.* exultabo [*al.* exaltabor] & dividam Sicima. *Vulg. Lætabor, & partibor Sichimam. Hieron. Lætabor, dividam Sicimam.*

ועמק סכות אמדד A. κοιλάδα συσκιασμῶν καταμετρήσω. O. καὶ τὴν κοιλάδα τῶν σκηνῶν διαμετρήσω.

H. & vallem tabernaculorum metiar. *A.* vallem umbraculorum metiar. *LXX. Vul.* & convallem tabernaculorum metibor. *Hier. & vallem Soccoth dimetiar.*

כעוז ראשי 9. Σ. ἰσχὺς τῆς ἀρχῆς μου. O. κραταίωσις τῆς κεφαλῆς μου.

9. *Hebr. LXX. Vulg. Hieron.* fortitudo capitis mei. *S.* fortitudo principatûs mei.

יהודה מחקקי A. Ἰούδας ἀκριβαστής μου. Σ. Ἰούδας προστάκτων ὁ ἐμός. O. καὶ οἱ λοιποὶ, Ἰούδας βασιλεύς μου. Θ. Ἰούδας ἀκριβαζόμενός μου.

Heb. Hieron. Juda legifer meus. *A.* Judas legislator meus. *S.* Judas præceptor meus. *LXX. Reliqui, Vulg.* Juda rex meus. *Th.* Judas accuratus institutor meus.

מואב סיר רחצי 10. A. Μωὰβ λέβης λουτροῦ μου. Σ. Μωὰβ λέβης ἀμεριμνίας μου. ὁ Σύρος, Κάδος τῆς πλύσεώς μου. al. λεκύθιον τῆς καταπατήσεώς μου. O. Μωὰβ λέβης τῆς ἐλπίδος μου.

10. *Heb.* Moab olla lotionis meæ. *A.* Moab lebes lavacri mei. *S.* Moab lebes securitatis meæ. *Syrus*, cadus lotionis meæ. *Al.* lecythus conculcationis meæ. *LXX Vulg.* Moab olla spei meæ. *Hieron. Moab olla lavacri mei.*

על־אדום אשליך נעלי Σ. ἐπὶ Ἰδουμαίαν ἐπιβήσομαι τῷ ὑποδήματί μου. O. ἐπὶ τὴν Ἰδουμαίαν ἐκτενῶ τὸ ὑπόδημά μου.

Hebr. Super Edom projiciam calceamentum meum. *S.* Super Idumæam inscendam calceamento meo. *LXX. Vul.* In Idumæam extendam calceamentum meum.

עלי פלשת התרועעי A. ἐπ' ἐμὲ Φυλιστιαία ἡταιρήσατο. O. ἐμοὶ ἀλλόφυλοι ὑπετάγησαν. Θ. ἐμοὶ ἀλλόφυλοι ἐφιλίασαν.

Heb. super me Peleseth jubila. *A.* super me Phylistiæa amicitiam habuit. *LXX. Vulg.* mihi Alienigenæ subditi sunt. *Th.* mihi Alienigenæ amici facti sunt. *Hieron. mihi Palæstina fœderata est.*

עיר מצור 11. Σ. Εἰς πόλιν περιπεφραγμένην. O. Εἰς πόλιν περιοχῆς.

11. *Hebr.* civitatem munitionis. *S.* in civitatem circummunitam. *LXX. Vulg.* in civitatem munitam. *Hieron. ad civitatem munitam.*

12. הלא־אתה אלהים זנחתנו ולא־תצא אלהים בצבאותינו. Σ. Εἰ μὴ σὺ ὁ θεὸς ὁ ἀποβαλλόμενος ἡμᾶς, καὶ μὴ προσελθὼν ἐν τῇ στρατείᾳ ἡμῶν; O. οὐχὶ σὺ ὁ θεὸς ὁ ἀπωσάμενος ἡμᾶς, καὶ οὐκ ἐξελεύσῃ ὁ θεὸς ἐν ταῖς δυνάμεσιν ἡμῶν;

12. *Hebr.* Nonne tu Deus elongasti nos? & non egredieris Deus in exercitibus nostris. *S.* Nonne tu Deus qui abjecisti nos, & non accedens in exercitibus nostris? *LXX. Vul.* Nonne tu Deus qui repulisti nos, & non egredieris Deus in virtutibus nostris? *Hieron. Nonne tu Deus qui projecisti nos, & non egredieris Deus in exercitibus nostris?*

13. הבה־לנו עזרת מצר ושוא תשועת אדם Σ. δὸς ἡμῖν βοήθειαν ἐκ θλίψεως, ματαία γὰρ σωτηρία ἀνθρώπου. O. δὸς ἡμῖν βοήθειαν ἐκ θλίψεως, καὶ ματαία σωτηρία ἀνθρώπου.

13. *Heb.* Da nobis auxilium ab angustia, & mendacium salus hominis. *S.* Da nobis auxilium de tribulatione, vana enim salus hominis. *LXX. Vulg.* Da nobis auxilium de tribulatione, & (*Vulg.* quia), vana salus hominis. *Hieron. Da nobis auxilium de tribulatione: vana est enim salus ab homine.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum LIX.

v. 1. Tituli lectiones mutuamur ex Eusebio, & ex uno Codice Regio. Drusius Symmachi tantum lectionem maxima sui parte mutilam adtulit. Ex Aquilæ versione hæc Hilarius refert p. 135. *cum percussit valles*, ubi sensum magis spectasse videtur, quam verba.

v. 3. Σ. ὁ θεὸς ἀπέβαλες ἡμᾶς, καὶ διέκοψας ἡμᾶς. Sic Colbertinus unus: alter vero Colbertinus, ἐκοψας ἡμᾶς.

Ibid. A. θυμωθεὶς &c. Eusebius & duo Regii.

v. 5. A. ἐτίτλας &c. Unus Regius & Corderius.

v. 6. A. ἔδωκας &c. Eusebius. Σ. τοξεύματος, q. d. *sagittationis*, קשת *arcus*. Hic legitur קשט cum ט significat autem *veritas & firmitas*. LXX tamen & Hieronymus perinde atque Symmachus, pro arcu habuerunt: Videturque ita series postulare.

v. 8. A. ὁ θεὸς ἐλάλησεν &c. Eusebius.

Ibid. A. γαυριάσομαι. Σ. γαυριάσω καὶ διαμερίσω Σίκιμα. O. ἀγαλλιάσομαι &c. Euseb. In hunc autem locum hæc adfert Regius unus ex Theodoro. τὸ, ἀγαλλιάσομαι, οὐχ ὡς περὶ ἑαυτοῦ λέγει· ἀλλ' ἀντὶ τοῦ, ἀγαλλιᾶσθαι ποιήσω. εἴρηται μὲν οὕτως ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ κατά τι οἰκεῖον ἰδίωμα τῆς γλώττης· ἀσαφέστερον δὲ γέγονε τὸ ἑλληνικὸν, διὰ μιᾶς λέξεως ῥηθέν. i. *Illud*, exultabo, *non quasi de seipso dicit; sed ac si diceret*, exultare faciam. *Et quidem in Hebraico ita habetur, secundum quamdam linguæ proprietatem: obscurior autem est Græca dictio, unâ voce prolata.* Putabat igitur Theodorus אעלזה in aliqua ex Conjugationibus esse, quas *transitivas* vo-

cant, Piel videlicet aut Hiphil, quæ in futuro per solas Masſoreticas motiones a conjugatione Kal distinguuntur. Hodie legitur *Eeloza*, per Holem deficiens post Lamed. Omnesque Interpretes tam veteres quam recentiores, *intransitive* vertunt, *exultabo*: voxque עלז nonnisi in Kal observatur umquam.

Ibid. A. κοιλάδα. Eusebius.

v. 9. Σ. ἰσχὺς τῆς &c. Colbertinus unus.

Ibid. A. Ἰούδας &c. Has lectiones habet Drusius.

v. 10. A. Μωάβ &c. Has lectiones habent tum MSS. tum Eusebius & Drusius. Agellius autem ad Symmachum legit, ἀμιξιμιξοίας.

Ibid. Σ. ἐπὶ ἐμὲ Eusebius.

Ibid. A. ἐπ' ἐμὲ &c. Aquilæ & Theodotionis lectiones sic habent duo Codices.

v. 11. Σ. εἰς πόλιν &c. Sic MSS. & Drusius. Theodoretus, πεφραγμένην. Sed ejus Interpres legisse videtur περιπεφραγμένην, qui vertit, *circumseptam*.

v. 12. Σ. εἰ μὴ &c. Eusebius.

v. 13. Σ. δὸς ἡμῖν &c. Euseb. & MSS.

PSALMUS LX.

3. מקצה הארץ אליך אקרא A. ἀπὸ τελευταίου τῆς γῆς πρὸς σὲ ἐπικαλέσομαι. Σ. ἀπὸ περάτων τῆς γῆς σὲ ἐπικαλοῦμαι. O. ἀπὸ τῶν περάτων τῆς γῆς πρὸς σὲ ἐκέκραξα. E. ἀπὸ περάτων τῆς γῆς πρὸς σὲ κεκράξομαι.

בעטף לבי Σ. ἐν τῷ ἀδημονεῖν τὴν καρδίαν μου. O. ἐν τῷ ἀκηδιάσαι τὴν καρδίαν μου.

4. בצור־ירום ממני תנחני כי־היית מחסה לי מגדל־עז מפני אויב A. ἐν στερεῷ ὑψωθήσῃ ἀπ' ἐμὲ καθοδηγήσεις με.... πύργος κράτους .. Σ. ὅταν στερεὸς κατεπαίρεταί μου ὁδηγήσεις με. ἐγένου γὰρ ἀφοβία μου, πύργος ὑψηλὸς (al. ὀχυρὸς,) ἀπὸ προσώπου ἐχθροῦ. O. ἐν πέτρᾳ ὕψωσάς με, ὡδήγησάς με, ὅτι ἐγενήθης ἐλπίς μου, πύργος ἰσχύος ἀπὸ προσώπου ἐχθροῦ.

6. כי־אתה אלהים שמעת לנדרי A. ὅτι σὺ, ὦ θεὲ, ἤκουσας τῶν εὐχῶν μου. Σ. σὺ γὰρ ὁ θεὸς εἰσήκουσας τῶν προσευχῶν μου. O. ὅτι σὺ ὁ θεὸς εἰσήκουσας τῶν προσευχῶν μου.

7. ימים על־ימי־מלך תוסיף שנותיו כמו־דר ודור ישב עולם לפני אלהים Σ. ἡμέρας τῆς ἡμέραις τοῦ βασιλέως προσθήσεις, ἔτη αὐτοῦ ἐφ' ὅσον γενεὰ καὶ γενεὰ, οἰκήσει αἰωνίως ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ. O. ἡμέρας ἐφ' ἡμέρας βασιλέως προσθήσεις, τὰ ἔτη αὐτοῦ ἕως ἡμέρας γενεᾶς καὶ γενεᾶς. διαμενεῖ εἰς τὸν αἰῶνα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

8. חסד ואמת מן ינצרהו A. ἔλεος καὶ ἀλήθεια διατηρήσουσιν αὐτόν. Σ. ἔλεος καὶ ἀλήθεια περιφράξει αὐτόν. O. ἔλεος καὶ ἀλήθειαν αὐτοῦ τίς ἐκζητήσει αὐτῶν. E. ς'. ἔλεος καὶ ἀλήθεια ἀπὸ σοῦ φυλάξουσιν αὐτόν.

9. לשלמי נדרי יום יום Σ. ἀποδιδοὺς τὰς εὐχάς μου καθ' ἡμέραν. O. τοῦ ἀποδοῦναί με τὰς εὐχάς μου ἡμέραν ἐξ ἡμέρας.

3. Hebr. Ab extremo terræ ad te clamabo. *A.* Ab extremo terræ ad te invocabo. *S.* A finibus terræ te invoco. *LXX. Vul.* A finibus terræ ad te clamavi. *V.* A finibus terræ ad te clamabo. *Hieron. De novissimo terræ ad te clamabo.*

Heb. in deficiendo cor meum. *S.* in desperando cor meum. *LXX. Vulg.* dum anxiaretur cor meum. *Hieron. cum tristе fuerit cor meum.*

4. *Heb.* In petram exaltabitur a me, deduces me, quia fuisti spes mihi, turris fortitudinis a faciebus inimici. *A.* In solido exaltare apud me, deduces me.... turris roboris.... .. *S.* Quando firmus insurgit in me, deduces me. Fuisti enim securitas mea, turris alta (*al.* munita) a facie inimici. *LXX Vul.* In petra exaltasti me, deduxisti me, quia factus es spes mea, turris fortitudinis a facie inimici. *Hieron. Cum fortis elevabitur adversum me, tu eris ductor meus. Fuisti spes mea, turris munitissima a facie inimici.*

6. *Heb.* Quoniam tu Deus audisti vota mea. *A.* Quoniam tu, o Deus, audisti preces meas. *S.* Tu enim Deus exaudisti orationes meas. *LXX.* Quoniam tu Deus exaudisti orationes meas. *Vul. Quoniam tu Deus meus exaudisti orationem meam. Hieron. Tu enim Deus ex. &c.*

7. *Heb.* Dies super dies Regis adjicies: anni ejus sicut generatio & generatio. Manebit in sæculum ad facies Dei. *S.* Dies diebus Regis adjicies: annos ejus in quantum generatio & generatio: habitabit æternùm in conspectu Dei. *LXX. Vulg.* Dies super dies Regis adjicies: annos ejus usque in diem generationis & generationis. Permanet in æternum in conspectu Dei. *Hieron. Dies super dies Regis adjicies: annos ejus donec est generatio & generatio. Sedebit semper ante faciem Dei.*

8. *Heb.* Misericordiam & veritatem præpara: custodient eum. *A.* Misericordia & veritas conservabunt eum. *S.* Misericordia & veritas circummuniet eum. *LXX. Vulg.* Misericordiam & veritatem ejus quis requiret. (*LXX. addunt*, eorum.) *V. VI.* Misericordia & veritas a te custodient eum. *Hieron. Misericordia & veritas servabunt eum.*

9. *Hebr.* ad reddendum me vota mea die, die. *S. Hieron.* Reddens vota mea per singulos dies. *LXX. Vul.* ut reddam vota mea de die in diem.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum LX.

v. 3. Has lectiones exhibet Eusebius Comment. in Psalmos.

Ibid. Σ. ἐν τῷ ἀδημονεῖν &c. Sic Reg. unus ex Theodoro. Vocem עטף ἀθυμεῖν vertit alibi Symmachus, & quidem accuratius, ut videtur.

v. 4. A. ἐν στερεῷ &c. Sic Eusebius. Ad Symmachum vero alius legit, ὀχυρὸς, melius, ut videtur.

v. 6. A. ὅτι σὺ &c. Eusebius.

v. 7. Σ. ἡμέρας &c. Sic Eusebius & Regius unus ex Theodoro.

v. 8. A. ἔλεος καὶ ἀλήθεια &c. Sic Eusebius. Symmachi vero lectionem præferunt præter Eusebium Codex Regius ex Theodoro, itemque Colbertinus unus, qui habet, περιφράξουσιν. E. ς'. ἔλεος &c. Eusebius. Vocem מן *prepara*, in versione sua prætermittunt Aquila, Symmachus & Hieronymus. LXX. vero τίς interpretantur.

v. 9. Σ. ἀποδιδοὺς &c. Eusebius & Reg. unus.

PSALMUS LXI.

למנצח על־ידותון מזמור לדוד 1. A. τῷ νικοποιῷ περὶ τοῦ Ἰδιθοὺμ μελῴδημα τοῦ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιος διὰ Ἰδιθούμ, ᾠδὴ εἰς Δαυίδ. O. Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ Ἰδιθοὺμ ψαλμὸς τῷ Δαυίδ.

לא־אמוט רבה 3. A. οὐ σφαλήσομαι πολλήν. O. E. οὐ μὴ σαλευθῶ ἐπὶ πλεῖον.

עד־אנה תהותתו על־איש 4. A. ἕως τίνος ἐπιβουλεύετε. Σ. ἕως τίνος ματαιοπονήσετε. O. ἕως πότε ἐπιτίθεσθε ἐπ' ἄνθρωπον.

אך 5. O. πλήν. Ἄλλος, ὅμως.

כזב A. ἐν διαψεύσματι. Σ. ἐν ψεύσματι. O. ἐν ψεύδει. E. ψευδῆ. Ἄλλη ἔκδ. ἐν δόλῳ.

לא אמוט 7. A. Σ. οὐ σφαλήσομαι. O. οὐ μὴ μεταναστεύσω.

על־אלהים ישעי וכבודי צור־עזי מחסי באלהים 8. A. ἐπὶ θεῷ σωτήριόν μου καὶ δόξα μου· στερεὸς κράτους μου, ἐλπίς μου ἐν θεῷ. O. ἐπὶ τῷ θεῷ τὸ σωτήριόν μου καὶ ἡ δόξα μου, θεὸς τῆς βοηθείας μου, καὶ ἡ ἐλπίς μου ἐπὶ τῷ θεῷ.

בטחו בו בכל־עת עם 9. A. ἀμεριμνεῖτε ἐν αὐτῷ ἐν παντὶ καιρῷ λαός. O. ἐλπίσατε ἐπ' αὐτὸν πᾶσα συναγωγὴ λαοῦ.

אך הבל בני־אדם כזב בני־איש במאזנים 10. Σ. Θ. πλὴν ἀτμὶς (al. ἀτμὸς) υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, ψεῦδος υἱοὶ ἀνδρὸς ὡς ῥοπὴ ζυγοῦ. O. πλὴν μάταιοι οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, ψευδεῖς οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν ζυγοῖς.

המה מהבל יחד Σ. αὐτοὶ ματαιοῦνται ὁμοῦ. O. τοῦ ἀδικῆσαι αὐτοὶ ἐκ ματαιότητος ἐπὶ τὸ αὐτό.

ובגזל אל־תהבלו 11. A. καὶ ἐν βίᾳ μὴ ματαιοῦσθε. Σ. καὶ ἐπὶ ἅρπαγμα μὴ γίνεσθε ἀτμίς. O. καὶ ἐπὶ ἁρπάγματα μὴ ἐπιποθεῖτε. Θ. καὶ ἐπὶ ἁρπάγματι μὴ ματαιοῦσθε.

1. HEb. Victori super Iduthun Psalmus ipsi David. *A.* Victori de Idithun, canticum Davidis. *S.* Triumphale propter Idithun, canticum David. *LXX. Vul.* In finem, pro Idithun, Psalmus David. *Hieron. Victori pro Idithun, canticum David.*

3. *Hebr.* non labar multum. *A.* non labar multam. *LXX. V. Vulg.* non movebor amplius. *Hieron. non commovebor amplius.*

4. *H.* Usquequo detrahetis super virum. *A.* Usquequo insidiamini. *S.* Usquequo vane laborabitis. *LXX. Vul.* Quousque irruitis in hominem. *Hieron. Usquequo insidiamini contra virum.*

5. *H. LXX. Vul. Hieron.* verumtamen. *Alius*, tamen.

H. mendacium. *A. S. V. Hieron.* in mendacio. *LXX. Vulg.* in fiti. *Alia Editio*, in dolo.

7. *H.* non nutabo. *A. S.* non labar. *LXX. Vul.* non emigrabo. *Hieron. non timebo.*

8. *H.* Super Deo salus mea & gloria mea: petra fortitudinis meæ: spes mea in Deo. *A.* In Deo salutare meum & gloria mea: solidus fortitudinis meæ, spes mea in Deo. *LXX. Vul.* In Deo salutare meum & gloria mea, Deus auxilii mei, & spes mea in Deo est. *Hieron. In Deo salutare meum & gloria mea: robur fortitudinis meæ & salus mea in Deo.*

9. *H.* Sperate in eo in omni tempore populus. *A.* Solicitudinem ponite in eo in omni tempore populus. *LXX. Vulg.* Sperate in eo omnis congregatio populi. *Hieron. Sperate in eo in omni tempore, populi.*

10. *H.* Tantum vanitas filii hominum, mendacium filii viri, in bilances. *S. Th.* Verumtamen vapor filii hominum, mendacium filii viri ut momentum stateræ. *LXX. Vulg.* Verumtamen vani filii hominum, mendaces filii hominum in stateris. *Hieron. Verumtamen vanitas filii Adam, mendacium filii viri in stateris.*

H. ipsi a vanitate pariter. *S.* ipsi vani fiunt simul. *LXX. Vulg.* ut decipiant ipsi de vanitate in idipsum. *Hieron. fraudulenter agunt simul.*

11. *H.* & in rapina ne evanescatis. *A.* & in violentia ne vani evadatis. *S.* & super rapinam ne fiatis vanitas. *LXX. Vulg.* & rapinas nolite concupiscere. *Th.* & in rapina ne vani fiatis. *Hieron. & in rapina ne frustremini.*

חיל כי־ינוב אל־תשיתו לב Σ. πλοῦτος ἐὰν καρποφορῇ, μὴ πάσετε τὴν καρδίαν. O. πλοῦτος ἐὰν ῥέῃ, μὴ προστίθεσθε καρδίαν.

*H. Facultas cum pullulaverit, ne ponaris cor. *S.* Divitiæ si fructificaverint, ne ponatis cor. *LXX. Vulg.* Divitiæ si affluant, nolite cor apponere. *Hieron. Divitiæ si affluxerint, nolite cor apponere.*

12. אחת דבר אלהים שתים־זו שמעתי כי עז לאלהים ולך־אדני חסד כי־אתה תשלם לאיש כמעשהו A. ἐλάλησεν ὁ θεὸς καὶ δεύτερον ἐπήκουσα· ὅτι ἡ ἰσχὺς τοῦ θεοῦ, καὶ σοὶ δέσποτα τὸ ἔλεος. σὺ δὲ ἀπόδος κατ' ἄνδρα ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Σ. ἓν ἐλάλησεν ὁ θεὸς καὶ δεύτερον ἤκουσα. O. ἅπαξ ἐλάλησεν ὁ θεὸς, δύο ταῦτα ἤκουσα, ὅτι τὸ κράτος τοῦ θεοῦ, καὶ σοὶ κύριε τὸ ἔλεος, ὅτι σὺ ἀποδώσεις ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

12. *H.* Semel locutus est Deus, bis hoc audivi, quia fortitudo Deo, & tibi, Domine, misericordia, quia tu reddes viro secundum opus suum. *A.* loquutus est Deus, & bis audivi, quia fortitudo Dei, & tibi, Domine, misericordia: tu vero redde per virum unicuique secundum opera sua. *S.* Unum locutus est Deus, & secundum audivi. *LXX. Vulg.* Semel locutus est Deus, duo hæc audivi, quia potestas Dei est, & tibi, Domine, misericordia, quia tu reddes unicuique secundum opera sua. *Hieron. Unum locutus est Deus: duo hæc audivi: quia imperium Dei est, & tibi, Domine, misericordia, quia tu reddes unicuique secundum opus suum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum LXI.

v. 1. Titulum secundùm Aquilam habent duo Mss. & Eusebius; secundùm Symmachum vero iidem atque Drusius.

v. 3. A. ὁ σφαλ- Sic Eusebius in Psalmos: in cujus Edito excidit particula ὡ.

v. 4. A. ἕως τίνος &c. Aquilæ & Symmachi versiones exhibet idem Eusebius.

v. 5. Ἄλλος, ὅμως. Coislin. 1.

Ibid. Has omnes lectiones effert idem Eusebius, qui recte notat LXX.º primitus habuisse ἐν ψεύδει, unde mendose factum fuerit ἐν δίψει: nam hæc postrema lectio nullam habet cum voce Hebraica כזב affinitatem.

v. 7. A. Σ. ὁ σφαλήσομαι. Eusebius.

v. 8. A. ἐπὶ θεοῦ &c. Eusebius.

v. 9. A. ἀμφειμάτε &c. Idem.

v. 10. Hanc interpretationem non sine scrupulo Symmacho tribuimus: nam Theodoretus & tres Mss. eam Theodotioni adscribunt, ac Eusebius ex Symmacho unam vocem ἀτμὶς adfert. Attamen Symmachi & Theodotionis eam esse opinamur.

Ibid. Σ. αὐτοὶ ματαιοῦνται ὁμοῦ. Drusius.

v. 11. A. καὶ ἐν βίᾳ &c. Has lectiones habet idem.

Ibid. Σ. πλοῦτος &c. Eusebius.

v. 12. Lectionem Aquilæ habet Eusebius, Symmachi Colbertinus unus.

PSALMUS LXII.

יהודה 1. O. Ἰδουμαίας. Ἀλλ. Ἰουδαίας.

צמאה לך 2. O. καὶ οἱ λοιποὶ, ἐδίψησέ σοι.

כמה לך בשרי A. ἐπετάθη σοι ἡ σάρξ μου. Σ. ἱμείρεταί σε ἡ σάρξ μου. O. ποσαπλῶς σοι ἡ σάρξ μου. Θ. ποσαχῶς.

בארץ־ציה ועיף בלי־מים Σ. ὡς ἐν γῇ διψάδι καὶ ἐκλύσει, μὴ ὑπάρχοντος ὕδατος. O. ἐν γῇ ἐρήμῳ καὶ ἀβάτῳ καὶ ἀνύδρῳ. Ἄλλος, ὡς γῆ ἄβατος, καὶ ἄνυδρος, καὶ ἔρημος.

ושפתי רננות יהלל־פי 6. Σ. καὶ διὰ χειλέων εὐφήμων ὑμνήσει τὸ στόμα μου. O. καὶ χείλη ἀγαλλιάσεως αἰνέσει τὸ ὄνομά σου.

7. אם־זכרתיך על־יצועי באשמרות אהגה־בך Σ. ἀναμιμνησκόμενός σου ἐπὶ τῆς στρωμνῆς μου, καθ' ἑκάστην φυλακὴν ἐμελέτων σε. O. Εἰ

1. HEbr. Juda. *Alius, Hieron.* Judææ. *LXX. Vulg.* Idumææ.

2. *Hebr.* Sitivit te. *LXX. Reliqui, Hieron.* sitivit tibi. *Vulg. Sitivit in te.*

Heb. appetiit ad te caro mea. *A.* extensa est ad te caro mea. *S.* desiderat te caro mea. *LXX. Vul.* quam multipliciter tibi caro mea. *Th.* quantupliciter. *Hieron. desideravit te caro mea.*

Heb. In terra siccitatis & anhelante absque aquis. *S.* Quasi in terra siticulosa, & exsolutione, cum non sit aqua. *LXX. Vul.* In terra deserta, & invia, & inaquosa. *Alius*, ut terra invia, & inaquosa, & deserta. *Hieron. in terra invia, & consitiente, ut sine aqua.*

6. *Hebr.* & labiis præconiorum laudabit os meum. *S.* & per labia benedicentia cantabit os meum. *LXX.* & labia exultationis laudabunt nomen tuum. *Vulg. & labiis exultationis laudabit os meum. Hieron. & labiis laudantibus canet os meum.*

7. *Hebr.* Si recordatus sum tui super stratis meis, in custodiis meditabor in te. *S.* recordans tui super stratum meum, in unaquaque custodia meditabar te. *LXX. Vulg.* Si memor

ἐμνημόνευόν σου ἐπὶ τῆς στρωμνῆς μου, ἐν τοῖς ὄρθροις ἐμελέτων εἰς σέ. Α. ἐν φυλακαῖς φθέγξομαι ἐν σοί.

fui tui super stratum meum, in matutinis meditabar in te [*Vulg*. meditabor.] *A*. in custodiis loquor in te. *Hieron. Recordans tui in cubili meo, per singulas vigilias meditabor tibi.*

ובצל כנפיך ארנן 8. Σ. καὶ σκεπόμενος ἐν ταῖς πτέρυξί σου αἰνυφήμουν. Ο. καὶ ἐν τῇ σκέπῃ τῶν πτερύγων σου ἀγαλλιάσομαι.

8. *Hebr. Hieron*. & in umbra alarum tuarum laudabo. *S*. & tectus in alis tuis benedicebam. *LXX. Vulg*. & in velamento alarum tuarum exultabo.

יתהלל כל־הנשבע בו 12. Α. καυχήσεται ὁ ὀμνύων ἐν αὐτῷ. Ο. ἐπαινεθήσεται πᾶς ὁ ὀμνύων ἐν αὐτῷ.

12. *Hebr. LXX. Hieron*. laudabitur omnis qui jurat in eo. *A*. gloriabitur qui jurat in eo. *Vulg. laudabuntur omnes qui jurant in eo.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum LXII.

v. 1. Ἀλλ. Ἰουδαίας. Verisimile est ita legisse alios omnes præter LXX. Sed Aquila legerit Ἰούδα.

v. 2. οἱ λοιποὶ, ἐδίψησέ σοι. Ex Hieronymo ad Sun. & Fret. ubi vide. Sed Agellius ait legisse Symmachum, ἱμείρεται. Hieronymus vero dicit omnes convenire in voce σοὶ, *tibi*. Vocem ἱμείρεται videtur Agellius ex sequenti lectione desumsisse.

Ibid. Α. ἐπιτάθη &c. Eusebius.

Ibid. Σ. ὡς ἐν γῇ &c. Eusebius. Ἄλλος, ὡς γῇ ἄβατος &c. Chrysostomus.

v. 6. Σ. καὶ δόξῃ &c. Idem.

v. 7. Σ. ἀναμιμνησκόμενος &c. Sic Eusebius & unus Regius: duo autem alii MSS. habent, ἀναμιμνήσκομαι. Ibid. Colbertinus unus, ἐμελέτων εἰς σέ. Aquilæ item lectionem habet Eusebius.

v. 8. Σ. καὶ σκεπόμενος &c. Sic unus Regius ac Drusius.

v. 12. Α. καυχήσεται &c. Eusebius.

PSALMUS LXIII.

2. 3. שמע־אלהים קולי בשיחי מפחד אויב
תצר חיי תסתירני מסוד מרעים מרגשת פעלי און
Σ. Εἰσάκουσον ὁ θεὸς τῆς φωνῆς μου προσλαλοῦντος, ἀπὸ ἐκπλήξεως ἐχθροῦ περιφράξεις τὴν ζωήν μου. κρύψεις με ἀπὸ συσκέψεων κακούργων, ἀπὸ κυκήσεως ἐργαζομένων ἀδικίαν. Ο. Εἰσάκουσον ὁ θεὸς τῆς προσευχῆς μου ἐν τῷ δέεσθαί με, ἀπὸ φόβου ἐχθροῦ ἐξελοῦ τὴν ψυχήν μου. ἐσκέπασας με ἀπὸ συστροφῆς πονηρευομένων, ἀπὸ πλήθους ἐργαζομένων ἀδικίαν.

2
3. HEbr. Audi Deus vocem meam in loquela mea, a pavore inimici custodies vitas meas. Abscondes me a secreto malignorum, a tumultu operantium iniquitatem. *S*. Exaudi Deus vocem mei alloquentis, a terrore inimici circummunies vitam meam. Abscondes me a consiliis malignorum, a tumultu operantium iniquitatem. *LXX. Vulg*. Exaudi Deus orationem meam cum deprecor, a timore inimici eripe animam meam. Protexisti me a conventu malignantium, a multitudine operantium iniquitatem. *Hieron. Audi Deus vocem meam loquentis: a timore inimici serva vitam meam. Absconde me a consilio malignorum: a tumultu operantium iniquitatem.*

כחרב 4. οἱ λοιποὶ, ὡς μάχαιραν. Ο. ὡς ῥομφαίαν.

4. *Hebr. LXX. Vul*. ut gladium. *Reliqui*, ut machæram. *Hieron. quasi gladium.*

דרכו חצם דבר מר Α. . . . . ῥῆμα πικρόν. Σ. ἐπλήρωσαν τὸ τόξον αὐτῶν λόγῳ πικρῷ. Ο. ἐνέτειναν τόξον πρᾶγμα πικρόν. Θ. λόγον πικρόν.

Heb. tetenderunt sagittam suam, verbum amarum. *A*. . . . . verbum amarum. *S*. impleverunt arcum suum verbo amaro. *LXX. Vulg*. intenderunt arcum rem amaram. *Th*. . . . sermonem amarum. *Hieron. tetenderunt sagittam suam verbum amarissimum.*

במסתרים 5. Σ. κρυφῇ. Ο. ἐν ἀποκρύφοις.

5. *Heb. Hieron*. in absconditis. *S*. clam. *LXX. Vul*. in occultis.

תם Α. ἁπλοῦν. Ο. ἄμωμον.

Hebr. perfectum. *A. Hieron*. simplicem. *LXX. Vulg*. immaculatum.

יחזקו־למו דבר רע יספרו לטמון מוקשים 6. Σ. ἐκράτυναν λόγον πονηρὸν, εἰσηγήσαντο κρύψαι παγίδας. Ο. ἐκραταίωσαν ἑαυτοῖς λόγον πονηρὸν, διηγήσαντο τοῦ κρύψαι παγίδας.

6. *Hebr*. roborabunt sibi verbum malum: narrabunt ad abdendum laqueos. *S*. Firmaverunt verbum malum, induxerunt abscondere laqueos. *LXX. Vul*. Firmaverunt sibi sermonem nequam: narraverunt ut absconderent laqueos. *Hieron. Confortaverunt sibi sermonem pessimum: narraverunt ut absconderent laqueos.*

יחפשו־עולת תמנו 7. Σ. ἐξηρεύνησαν ἀνομίας

7. *Hebr*. investigabunt iniquitates, perfece-

συμπάντες. Ο. ἐξηρεύνησαν ἀνομίαν, ἐξέλιπον.

חפש מחפש A. σκαλεύσεις σκαλευόμενος. Σ. ἐξερευνῶν ἐξερεύνησιν. Ο. ἐξέλιπον ἐξερευνῶντες ἐξερευνήσει.

ויקרב איש ולב עמק וירם אלהים A. ἔγκατον ἀνδρὸς καὶ καρδίαν βαθεῖαν. Σ. ἐξ ἐγκάτων ἕκαστος καὶ καρδίας βαθείας. Ο. προσελεύσεται ἄνθρωπος καὶ καρδία βαθεῖα, καὶ ὑψωθήσεται ὁ θεός. Θ. καὶ διάνοιαν ἀνδρὸς καὶ καρδίαν βαθεῖαν κατατοξεύσει ὁ θεός.

וירם אלהים חץ פתאם היו מכותם 8. A. καὶ ῥοιζήσει αὐτοὺς ὁ θεός, βέλη παραχρῆμα, ἐγενήθησαν αἱ πληγαὶ αὐτῶν. Σ. ἀκοντίσει οὖν αὐτοὺς ὁ θεὸς, βέλος ἀφνίδιον, ἔσονται αἱ πληγαὶ αὐτῶν. Ο. καὶ ὑψωθήσεται ὁ θεὸς, βέλος νηπίων ἐγενήθησαν αἱ πληγαὶ αὐτῶν.

ויכשילהו עלימו לשונם 9. A. καὶ ἐσκανδάλισαν αὐτὴν ἐπ' αὐτοὺς αἱ γλῶσσαι αὐτῶν. Σ. καὶ πταίουσι καθ' ἑαυτῶν τῇ γλώσσαις αὐτῶν. Ο. καὶ ἐξουθένησαν αὐτὸν αἱ γλῶσσαι αὐτῶν.

runt. *S.* ſcrutati ſunt iniquitates univerſi. *LXX.* ſcrutati ſunt iniquitatem : defecerunt. *Vulg. Hieron. ſcrutati ſunt iniquitates, defecerunt.*

Hebr. ſcrutinium perveſtigatum. *A.* ſcrutatione ſcrutans. *S.* examinans examinabit. *LXX. Vul. Hieron.* ſcrutantes ſcrutinio.

Hebr. & intimum viri & cor profundum, & ſagittavit eos Deus. *A.* inteſtinum hominis & cor profundum. *S.* ex interioribus unuſquiſque & corde profundo. *LXX.* accedet homo & cor altum, & exaltabitur Deus. *Th.* & cogitationem hominis, & cor profundum ſagittabit Deus. *Vul. Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus. Hieron. & cogitatione ſingulorum, & corde profundo. Sagittabit ergo eos Deus.*

8. *H.* & ſagittabit eos Deus, ſagitta ſubito : fuerunt percuſſiones eorum. *A.* & ſagittabit eos Deus, ſagittæ ſubito : factæ ſunt plagæ eorum. *S.* jaculabitur ergo illis Deus, ſagitta repente : erunt plagæ eorum. *LXX. Vulg.* & exaltabitur Deus : ſagitta [*Vulg.* ſagittæ] parvulorum factæ ſunt plagæ eorum. *Hieron. ſagittabit ergo eos Deus, jaculo repentino : inferentur plagæ eorum.*

9. *Hebr.* & impingere facient eam in ſemetipſis linguam ſuam. *A.* & impingere fecerunt eam in ipſos linguæ eorum. *S.* & impingunt contra ſemetipſos linguis ſuis. *LXX.* & vilipenderunt eum linguæ eorum. *Vulg. & infirmatæ ſunt contra eos linguæ eorum. Hieron. Et corruent in ſemetipſos linguis ſuis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LXIII.

v. 2. & 3. Σ. εἰσάκουσον &c. Sic Euſebius, qui hæc notat ibidem. οὐ γὰρ ὡς περὶ παρῳχηκότων, ἀλλ' ὡς περὶ μελλόντων τὰ ὅλα εἴρηται· καὶ κατὰ τοὺς λοιποὺς ἑρμηνευτὰς ὁμοίως. i. *Non enim quaſi de præteritis, ſed quaſi de futuris omnia dicta ſunt, ac ſimiliter ſecundum reliquos Interpretes.* Ad hunc verſum hoc unum notat Druſius, οἱ λοιποὶ, προσευχῆς μου. Hîc vero Symmachi verſionem reſpicere non poteſt, cum dicit, οἱ λοιποὶ, *Reliqui* : nam Symmachus habet, τῆς φωνῆς μου : LXX. vero, τῆς προσευχῆς μου : aliquot tamen Exemplaria, τῆς φωνῆς μου. Fortaſſe errant tum Druſius, tum Romani Editores, cum dicunt cæteras Editiones habere, τῆς προσευχῆς μου : ſiquidem Symmachus, ut vidimus, habet, τῆς φωνῆς μου. Aquilam vero quis credat קולי vertiſſe, τῆς προσευχῆς μου.

v. 4. οἱ λοιποὶ, ὡς μάχαιραν. Euſebius.

Ibid. A. ῥῆμα πικρόν. Druſius. Σ. ἐπλήρωσαν &c. Euſebius & Coiſlinianus unus. Alter vero Codex ad Symmachum habet, λόγον πικρόν : ſed id deſumtum videtur ex Theodotione.

v. 5. Σ. κρυφῇ. Codex unus & Druſius.

Ibid. A. ἁπλοῦν. Euſebius.

v. 6. Σ. ἐκράτυναν &c. Sic Mſſ. & Theodoretus.

v. 7. Σ. ἐξηρεύνησαν &c. Euſebius.

Ibid. Aquilæ & Symmachi lectiones exhibet Druſius.

Ibid. A. ἔγκατον ἀνδρὸς &c. Druſius. Theodotionis vero lectionem plenam effert Colbertinus unus, qui Theodotionem Θεόδοτον bis vocat. Hîc vero quædam adferuntur, quæ in ſequenti etiam lectione reperiuntur, quia Theodotio ſequentia his conjunxit, ita ut ſeparari nequeant.

v. 8. A. καὶ ῥοιζήσει &c. Has omnes lectiones effert Druſius.

v. 9. A. καὶ ἐσκανδάλισαν &c. Druſius.

PSALMUS LXIV.

Ἄλλος, ᾠδὴ Ἱερεμίου καὶ Ἐζεκιὴλ καὶ τοῦ λαοῦ τῆς παροικίας, ὅτε ἔμελλεν ἐκπορεύεσθαι.

דברי עונת גברו מני 4. A. λόγοι ἀνομιῶν ἐδυναμώθησαν ὑπὲρ ἐμέ. Σ. λόγοι ἀνομιῶν κατεδυνάστευσαν μου. Ο. λόγοι ἀνόμων ὑπερεδυνάμωσαν ἡμᾶς. Ε. ἐκραταιώθησαν ὑπὲρ ἐμέ.

ALius, Canticum Jeremiæ, & Ezechiel, & populi peregrinationis, quando profecturi erant.

4. *H.* verba iniquitatum prævaluerunt mihi. *A.* verba iniquitatum roborata ſunt apud me. *S.* verba iniquitatum dominata ſunt mihi. *LXX. Vulg.* verba iniquorum prævaluerunt ſuper nos. *V.* confortata ſunt ſuper me. *Hieron. verba iniquitatum prævaluerunt adverſum me.*

מכין הרים בכחו 7. Σ. ἑδράζων (al. ὃς ἥδρασας) ὄρη τῇ δυνάμει αὐτοῦ. O. ἑτοιμάζων ὄρη ἐν τῇ ἰσχύϊ σου.

7. *H.* præparans montes in virtute sua. *S.* firmans (*al.* qui firmasti) montes virtute sua. *LXX.* præparans montes in fortitudine tua *Vul. Hieron. præparans montes in virtute sua.* (*Vulg. tua.*)

8. משביח שאון ימים שאון גליהם והמון לאמים A. καταστέλλων ἦχον θαλάσσης, θόρυβον κυμάτων αὐτῆς καὶ ὄχλον φυλῶν. O. ὁ συνταράσσων τὸ κύτος τῆς θαλάσσης, ἤχους κυμάτων αὐτῆς. ταραχθήσονται τὰ ἔθνη. Θ. E. καταπραΰνων.

8. *Heb.* compescens sonitum maris, sonitum fluctuum eorum, & turbam gentium. *A.* comprimens sonum maris, tumultum fluctuum ejus, & turbam tribuum. *LXX. Vul.* qui conturbas profundum maris, sonum [*LXX.* sonos] fluctuum ejus. Turbabuntur gentes. *Th. V.* compescens. *Hieron. compescens sonitum maris, fremitum fluctuum ejus, & multitudinem gentium.*

מוצאי בקר וערב הרנין 9. Σ. τὰς προελεύσεις τοῦ ὄρθρου καὶ τῆς ἑσπέρας ὑμνολογούσας ποιήσεις. A. αἰνοποιήσεις. O. ἐξόδους πρωΐας καὶ ἑσπέρας τέρψεις.

9. *Hebr.* exitus auroræ & vesperæ laudare facies. *S.* progressiones diluculi & vesperæ cantare facies. *A* laudabis. *LXX. Vulg.* exitus matutini & vesperæ delectationes. (*Vulg.* vesperè delectabis.) *Hieron. egressus matutini & vesperi laudantes facies.*

פקדת הארץ ותשקקה רבת תעשרנה 10. Σ. ἐπισκέψαι τὴν γῆν καὶ πότισαι αὐτήν, πολυκαρπίᾳ πλούτισαι αὐτήν. O. ἐπεσκέψω τὴν γῆν καὶ ἐμέθυσας αὐτήν, ἐπλήθυνας τοῦ πλουτίσαι αὐτήν.

10. *Hebr.* Visitasti terram, & irrigasti eam, plurimum ditabis eam. *S.* Visita terram, & potabis eam, abundantia fructuum ditabis eam. *LXX. Vulg.* Visitasti terram & inebriasti eam, multiplicasti locupletare eam. *Hieron. Visitasti terram, & irriga eam, ubertate dita eam.*

פלג אלהים מלא מים A. διαιρέσεις θεοῦ πλήρεις ὑδάτων. Σ. ὀχετοῖς θεοῦ μεστοῖς ὑδάτων. Θ. ὁ ποταμὸς τοῦ θεοῦ ἐπληρώθη ὑδάτων.

Heb. Rivus Dei plenus aquis. *A.* Divisiones Dei plenæ aquis. *S.* Canalibus Dei plenis aquarum. *LXX. Vulg.* Flumen Dei repletum est aquis. *Hieron. Rivus Dei plenus aqua.*

תכין דגנם כי-כן תכינה Σ. τελεσφορήσεις τὴν σπερματίαν (al. πανσπερμίαν) αὐτῆς, ὅτι οὕτως ἥδρασας αὐτήν. O. ἡτοίμασας τὴν τροφὴν αὐτῶν, ὅτι οὕτως ἡ ἑτοιμασία.

Hebr. parabis frumentum eorum, quia sic parabis eum. *S.* fructificare facies sementem ejus, quia sic fundasti eam. *LXX. Vulg.* parasti cibum illorum, quoniam ita est præparatio ejus. *Hieron. præparabis frumentum eorum, quia sic fundasti eam.*

תלמיה רוה 11. O. τοὺς αὔλακας αὐτῆς μέθυσον. E. τοὺς λόφους αὐτῆς μέθυσον.

11. *Heb. Hieron.* sulcos ejus inebria. *LXX. Vul.* Rivos ejus inebria. *V.* tumulos ejus inebriabis.

ברביבים תמוגגנה צמחה Σ. τὰς ψεκάσιν αὐτῆς χαυνώσεις αὐτὴν καὶ τὸ βλάστημα αὐτῆς. ὁ Σύρος, ταῖς δρόσοις. O. ἐν ταῖς σταγόσιν αὐτῆς εὐφρανθήσεται ἀνατέλλουσα.

Hebr. In imbribus liquefacies eam, germini ejus (benedices.) *S.* stillis ejus emollies eam, & germen ejus. *Syrus*, roribus ejus. *LXX. Vulg.* in stillicidiis ejus lætabitur germinans. *Hieron. Pluviis irriga eam, & germen ejus (benedic.)*

ירעפו נאות מדבר 13. Σ. γνοφωθήσεται τὰ ὡραῖα τῆς ἐρήμου. O. πιανθήσονται τὰ ὄρη τῆς ἐρήμου. Ἄλλος, ὁμιχλωθήσονται αἱ νομαὶ τῆς ἐρήμου.

13. *Hebr.* Stillabunt pascua deserti. *S.* replebuntur caligine speciosa deserti. *LXX.* pinguescent montes deserti. *Alius,* obnubilabuntur pascua deserti. *Vulg. Pinguescent speciosa deserti. Hieron. pinguescent pascua deserti.*

בר 14. A. ἐκλεκτόν. Σ. τροφήν. O. Θ. σῖτον.

14. *Heb. Vulg. Hieron.* frumento. *A.* electum. *S.* escam. *LXX. Th.* frumentum.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum LXIV.

In Titulum τῶν O. hanc notam habent tres MSS. τισὶ ἀντιγράφοις προσκεῖται, ᾠδὴ Ἱερεμίου καὶ Ἐζεκιὴλ καὶ τοῦ λαοῦ τῆς παροικίας, ὅτε ἔμελλεν ἐκπορεύεσθαι. ταῦτα οὔτε τὸ Ἑβραϊκὸν ἔχει, οὔτε οἱ ἄλλοι ἑρμηνευταί, καὶ οὔτε οἱ O. ἐν τῷ Ἑξαπλῷ. i. *Quibusdam Exemplaribus præmittitur:* Canticum Jeremiæ, & Ezechielis, & populi transmigrationis, cum exituri essent. *Hæc neque Hebraïcum habet, neque alii Interpretes, neque LXX. in Hexaplo.*

v. 4. A. λόγοι ἀνομιῶν &c. Lectionem Aquilæ habent MSS. & Drusius, Symmachi Eusebius, Theodoretus & Drusius. Sed ipsi legunt ἀνόμων. Coislinianus autem unus, ἀνομιῶν, recte, ut suadent tum vox עונת tum Hieronymus, qui vertit, *iniquitatum.*

v. 7. Σ. ὃς ἥδρασας &c. Sic Regius unus ex Didymo, Agellius atque Drusius. Theodoretus vero habet, ἑδράζων. Cujus lectionem confirmare videtur Euthymius, qui sic vertit: *Quod vero ait*, præparans, *Symmachus dixit*, stabiliens. *Subintelligitur autem substantivum verbum*, est. *Deus, inquit ille, est qui stabiles reddit montes, ita ut nullis tametsi validissimis ventorum flatibus dimoveri possint.*

v. 8. Lectionem Aquilæ plenam adfert Eusebius, Theodotionis & Quintæ idem.

v. 9. Σ. τὰς προελεύσεις τοῦ ὄρθρου, καὶ τῆς ἑσπέρας τὰς ὑμνολογίας. Euseb. Reg. unus, τὰς προελεύσεις τοῦ ὄρθρου καὶ τῆς ἑσπέρας ὑμνολογεῖν Colbert. vero στιχηρῶς scriptus, καὶ τῆς ἑσπέρας ὑμνολογήσεις ποιήσει. quam item lectionem sequitur Agellius. Α. αἰνοποιήσεις. Sic Eusebius, qui, ut videtur, putavit esse nomen plurale; sed, ni fallor, est verbum, *laudabis*. In versione τῶν O. illud τέρψεις, a quibusdam explicatur, *delectationes*; alii, ut Volgarus Interpres, vertendum putant, *delectabis*.

v. 10. Σ. ἐπεσκέψω &c. Sic Theodoretus & Eusebius.

Ibid. Α. διαβρέχεις &c. Has lectiones adfert Colbert. στιχηρῶς scriptus.

Ibid. Σ. τελεσφορήσεις &c. Sic Euseb. & Colbertinus στιχηρῶς scriptus, qui pro οὕτως, legit αὐτός. Agellius pro ἑτοιμασίαν, legit παντοφορίαν, similiterque Theodoretus, & Corderius ex Anonymo.

v. 11. Ε. τοὺς λόφους αὐτῆς μεθύσεις. Sic Colbertinus στιχηρῶς scriptus.

Ibid. Σ. ταῖς ψεκάσιν &c. Eusebius. Syri vero lectionem habet Regius unus ex Theodoro.

v. 13. Σ. γεωφυλοῦντα &c. Has lectiones exhibet Drusius ex Edit. Romana. Sed Agellius habet, Α. γεωφυλήσονται. Σ. διαχλοηθήσονται.

v. 14. Α. ἐκλεκτόν. Idem.

PSALMUS LXV.

לַמְנַצֵּחַ שִׁיר מִזְמוֹר 1. Α. τῷ νικοποιῷ..... Σ. ἐπινίκιος..... Ο. Εἰς τὸ τέλος ᾠδὴ ψαλμοῦ ἀναστάσεως. Θ. Εἰς τὸ νῖκος....

Ο. ἀναστάσεως, οὔτε τὸ Ἑβρ. ἔχει, οὐδὲ οἱ ἄλλοι ἑρμηνευταὶ, οὐδὲ οἱ Ο. ἐν τῷ ἑξαπλῷ.

הָרִיעוּ 2. Ο. ἀλαλάξατε. Ἄλλος, σημάνατε. Ἄλλος, κροτήσατε.

כָּל־הָאָרֶץ Σ. πάντες οἱ ἐν τῇ γῇ. Ο. πᾶσα ἡ γῆ.

שִׂימוּ כָבוֹד תְּהִלָּתוֹ Α. δότε δόξαν ὑμνήσει αὐτοῦ. Σ. τάξατε εἰς τιμὴν τὸν ὕμνον αὐτοῦ. Ο. δότε δόξαν τῇ αἰνέσει αὐτοῦ.

יְכַחֲשׁוּ 3. Α. ἠρνήσαντο. Ο. ψεύσονται.

4. כָּל־הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לְךָ וִיזַמְּרוּ־לָךְ יְזַמְּרוּ שִׁמְךָ Σ. πάντες οἱ ἐπὶ γῆς προσκυνήσουσί σοι· μελῳδοῦντές σοι ᾄσουσι τὸ ὄνομά σου. Ο. πᾶσα ἡ γῆ προσκυνησάτωσάν σοι, καὶ ψαλάτωσάν σοι, ψαλάτωσαν τῷ ὀνόματί σου.

5. לְכוּ וּרְאוּ מִפְעֲלוֹת אֱלֹהִים נוֹרָא עֲלִילָה עַל־בְּנֵי אָדָם Σ. ἔλθετε καὶ ἴδετε πράξεις τοῦ θεοῦ, φοβερὰ μηχανήματα ὑπὲρ υἱοὺς ἀνθρώπων. Ο. δεῦτε καὶ ἴδετε τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ. Ο. Θ. φοβερὸς ἐν βουλαῖς ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων.

הָפַךְ יָם לְיַבָּשָׁה בַּנָּהָר יַעַבְרוּ בְרָגֶל 6. Σ. μετέβαλε τὴν θάλασσαν εἰς ξηράν· ποταμὸν διέβησαν ποδί. Ο. ὁ μεταστρέφων τὴν θάλασσαν εἰς ξηράν. ἐν ποταμῷ διελεύσονται ποδί.

מֹשֵׁל בִּגְבוּרָתוֹ עוֹלָם 7. Α. τῷ ἐξουσιάζοντι ἐν τῇ δυναστείᾳ αὐτοῦ δι' αἰῶνος. Ο. τῷ δεσπόζοντι ἐν τῇ δυναστείᾳ αὐτοῦ τοῦ αἰῶνος.

עֵינָיו בַּגּוֹיִם תִּצְפֶּינָה הַסּוֹרְרִים אַל־יָרִימוּ לָמוֹ Σ. οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ τὰ ἔθνη ἐπισκοπεύουσι· οἱ

1. Hebr. Hieron. Victori canticum psalmi. A. Victori...... S. Triumphale...... LXX. Vulg. In finem canticum psalmi resurrectionis. Th. In victoriam.

LXX. Vulg. resurrectionis. *Id neque Hebraïcum habet, neque alii Interpretes, neque LXX. in Hexaplo.*

2. *Heb. LXX. Vul. Hieron.* Jubilate. *Alius*, significate. *Alius*, plaudite.

Heb. LXX. Vulg. Hieron. omnis terra. *S.* omnes qui in terra.

Heb. ponite gloriam laudem ejus. *A. LXX. Vulg. Hieron.* date gloriam laudi ejus *S.* statuite in honorem hymnum ejus.

3. *H. LXX. Vul. Hieron.* mentientur. *A.* abnegarunt.

4. *H.* Omnis terra incurvabunt se tibi, & canent tibi, canent nomini tuo. *S.* Omnes qui super terram adorabunt te, concinentes tibi canent nomen tuum. *LXX.* Omnis terra adorent te & psallant tibi, psalmum dicant nomini tuo. *Vulg. Omnis terra adoret te & psallat tibi, psalmum dicat nomini tuo. Hieron. Omnis terra adoret te & canat tibi, canat nomini tuo.*

5. *H.* Ite & videte opera Dei: terribilis opere super filios hominum. *S.* Venite & videte opera Dei: terribilia machinamenta super filios hominum. *LXX. Vul.* Venite & videte opera Dei: *LXX. Th. Vulg.* terribilis in consiliis super filios hominum. *Hieron. Venite & videte opera Dei: terribilia consilia super filiis hominum.*

6. *H.* Convertit mare in aridam: in flumine transierunt pede. *S.* Convertit mare in aridam: flumen transierunt pede. *LXX. Vulg.* Qui convertit mare in aridam: in flumine pertransibunt pede. *Hieron. Convertit mare in aridam: in flumine pertransibunt pede.*

7 *Heb.* Dominans in fortitudine sua æternùm. *A.* Dominanti in potentia sua per sæculum. *LXX. Vulg.* Qui dominatur in virtute sua in æternum. (*LXX.* sæculo.) *Hieron. Qui dominatur in fortitudine sua sæculo.*

H. oculi ejus in gentes respiciunt, rebelles ne elevent seipsos. *S.* oculi ejus gentes visitant, inobsequentes ne elevent seipsos. *LXX.*

Digitized by Google

ἀπειθεῖς μὴ ὑψούσθωσαν ἑαυτούς. Ο. οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὰ ἔθνη ἐπιβλέπουσιν, οἱ παραπικραίνοντες μὴ ὑψούσθωσαν ἐν ἑαυτοῖς. Α. οἱ ἀφιστάμενοι. Θ. οἱ ἐκκλίνοντες.

Vulg. oculi ejus super gentes respiciunt, qui exasperant non exaltentur in semetipsis. *A.* qui abscedunt. *Th.* qui declinant. *Hieron. oculi ejus gentes aspiciunt, qui increduli sunt non exaltentur in semetipsis.*

והשמיעו קול תהלתו 8. Σ. ἐξάκουστον ποιήσατε τὴν φωνὴν τοῦ ὕμνου αὐτοῦ. Ο. καὶ ἀκουτίσατε τὴν φωνὴν τῆς αἰνέσεως αὐτοῦ.

8. *H. S. LXX. Vul. Hieron.* & auditam facite vocem laudis ejus.

השם נפשנו בחיים ולא־נתן למוט רגלנו 9. Σ. τοῦ τάξαντος τὴν ψυχὴν ἡμῶν εἰς ζωήν, καὶ μὴ δόντος σφαλῆναι τοὺς πόδας ἡμῶν. Ο. τοῦ θεμένου τὴν ψυχήν μου εἰς ζωήν, καὶ μὴ δόντος εἰς σάλον τοὺς πόδας μου. οἱ λοιποί, τὴν ψυχὴν ἡμῶν.....τοὺς πόδας ἡμῶν. Αλλ. εἰς μετακίνησιν τοὺς πόδας ἡμῶν.

9. *H.* Ponens animam nostram in vitam, & non dedit ad nutandum pedes nostros. *S.* Qui constituit animam nostram in vitam, & non dedit labi pedes nostros. *LXX. Vul.* Qui posuit animam meam ad vitam, & non dedit in commotionem pedes meos. *Reliqui*, animam nostram..... pedes nostros. *Alius*, in transmotionem pedes nostros. *Hieron. Qui posuit animam nostram ad vitam, & non dedit in commotionem pedes nostros.*

הבאתנו במצודה 11. Α. εἰσήγαγες ἡμᾶς ἐν ὀχυρώματι. Σ. εἰσήγαγες ἡμᾶς ἐντὸς πολιορκίας. Ο. εἰσήγαγες ἡμᾶς εἰς παγίδα. Ε. εἰσήγαγες ἡμᾶς εἰς περιοχήν.

11. *H.* introduxisti nos in rete. *A.* introduxisti nos in munimentum. *S.* introduxisti nos intra obsidionem. *LXX. Vulg.* induxisti nos in laqueum. *V.* induxisti nos in munitionem. *Hieron. introduxisti nos in obsidionem.*

שמת מועקה במתנינו Α. ἔθηκας τρισμὸν ἐν τῷ νώτῳ ἡμῶν. Σ. ἔθηκας κύκλωσιν τῇ ὀσφύϊ ἡμῶν. Ο. ἔθου θλίψεις ἐπὶ τοῦ νώτου ἡμῶν.

H. posuisti coarctationem in lumbis nostris. *A. Hieron.* posuisti stridorem in dorso nostro. *S.* posuisti circuitionem, *vel*, cingulum lumbo nostro. *LXX. Vul.* posuisti tribulationes in dorso nostro.

לרויה 12. Σ. εἰς εὐρυχωρίαν. Ο. εἰς ἀναψυχήν. Αλλ. εἰς ἀνάπαυσιν. Αλλος, εἰς παραμυθίαν.

12. *Hebr.* ad irriguam. *S.* in latum spatium. *LXX. Vulg. Hieron.* in refrigerium. *Alius*, in requiem. *Alius*, in consolationem.

אשר פצו שפתי 14. Σ. ἃς ἤνοιξε τὰ χείλη μου. Ο. ἃς διέστειλε τὰ χείλη μου.

14. *Heb. S.* quæ aperuerunt labia mea. *LXX. Vul.* quæ distinxerunt labia mea. *Hieron. quæ promiserunt labia mea.*

אילים 15. οἱ λοιποί, τράγων ὡρίων (melius κερείνων). Ο. χιμάρων.

15. *Hebr. Vul. Hieron.* arietum. *Reliqui*, hircorum tempestivorum, (*melius*, corneorum.) *LXX.* hircorum.

אליו פי־קראתי ורומם תחת לשוני 17. Σ. αὐτὸν τῷ στόματί μου ἐπεκαλεσάμην, καὶ ὑψώθη παραχρῆμα ἡ γλῶσσά μου. Ο. πρὸς αὐτὸν τῷ στόματί μου ἐκέκραξα, καὶ ὕψωσα ὑπὸ τὴν γλῶσσάν μου.

17. *H.* Ad ipsum ore meo clamavi: & exaltatus est sub lingua mea. *S.* Ipsum ore meo invocavi, & exaltata est statim lingua mea. *LXX. Vul.* Ad ipsum ore meo clamavi, & exaltavi sub lingua mea. *Hieron. Ipsum ore meo invocavi, & exaltavi in lingua mea.*

און אם־ראיתי בלבי לא ישמע אדני 18. Α. ἀνωφελὲς ἰδὼν ἐν καρδίᾳ μου, οὐκ εἰσακούσεται κύριος. Σ. ἀδικίαν εἰ προεῖδον ἐν καρδίᾳ μου, μὴ εἰσακούσῃ κύριος. Ο. ἀδικίαν εἰ ἐθεώρουν ἐν καρδίᾳ μου, μὴ εἰσακουσάτω κύριος.

18. *Heb. Hieron.* Iniquitatem si vidi in corde meo, non exaudiet Dominus. *A.* Inutilitatem videns in corde meo, non exaudiet Dominus. *S.* Iniquitatem si prævidi in corde meo, ne exaudiat Dominus. *LXX. Vul.* Iniquitatem si aspexi in corde meo, non exaudiet Dominus. *LXX.* ne exaudiat Dominus.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum LXV.

v. 1. Α. τῷ νικοποιῷ &c. Sæpe antea Notam de inducta voce, ἀναστάσεως, exhibent duo Regii.

v. 2. Αλλος, σημάνατε. Αλλος, κροτ- Coislin. unus.

Ibid. Σ. πάντες οἱ ἐν τῇ γῇ. Drusius.

Ibid. Α. ἄρατε &c. Eusebius.

v. 3. Α. ἐψεύσαντο. Corder.

v. 4. Σ. πάντες οἱ ἐπὶ γῆς &c. Sic MSS. quorum unus habet, τῷ ὀνόματί σου Ita quoque Theodoretus, & Coislin. unus, qui non habet σοι post μελῳδοῦντες. Agellius vero sic legit, πάντες οἱ ἐπὶ γῆς προσκυνησάτωσάν σοι, καὶ ψαλάτωσάν σοι, μελῳδοῦντες ὄνομά σου.

v. 5. Σ. ἔλθετε &c. Locum plenum sic habet Eusebius. Postremam hujusce versûs partem, ut est in τοῖς Ο. Theodotioni etiam tribuit Theodoretus.

v. 6. Σ. μετέβαλεν &c. Eusebius & MSS.

v. 7. Α. τῷ ἐξουσιάζοντι &c. Eusebius.

Ibid. Σ. οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ &c. Eusebius. Postremam vero versiculi partem, οἱ ἀπειθεῖς μὴ ὑψούσθωσαν ἑαυτούς, quasi Aquilæ & Symmachi adfert Colbertinus [illegible]

Digitized by Google

ſcriptus; ſed omnes alii ad Aquilam legunt, οἱ ἀφιστάμενοι, tantùm; ad Theodotionem vero, quem Θεόδοτον vocat Regius unus, οἱ ἐκκλίνοντες.

v. 8. Σ. ἐξάκουστον ποιεῖτε &c. Sic Euſebius lectionem plenam habet. Druſius hæc tantum adfert, ἀκουστὴν ποιεῖτε. Theodoretus & Regius unus, ἀκουτιστὴν ποιήσατε.

v. 9. Σ. τοῦ τάξαντος &c. Sic Euſebius, qui monet Reliquos omnes, τὴν ψυχὴν ἡμῶν, & τοὺς πόδας ἡμῶν legiſſe, ut eſt in Hebræo. Αλλ. εἰς μετεχόμενον. Sic Colbertinus στιχηρῶς ſcriptus.

v. 11. A. εἰσήγαγες &c. Sic Euſebius.

Ibid. A. ἔθηκας τετριμμὸν &c. Idem.

v. 12. Σ. εἰς εὐψυχίαν. Idem. Αλλ. εἰς ἀναψ- &c. Coiſlinianus unus.

v. 14. Σ. ἃς διῆνοιξε &c. Sic Colbertinus στιχηρῶς ſcriptus.

v. 15. οἱ λοιποὶ, τράγων χιμαίρων Hilarius in Pſalm. p. 185. *Confirmat autem ſpiritalis intelligentiæ ſenſum aliorum conſonant ſibi & concors tranſlatio, qui pro* χειμάῤῥοις, τράγους χιμαίρους *tranſtulerunt.* τράγοι χίμαιροι *autem ſignificantur, qui ex ipſo tempore editi ſunt:* χείμαῤῥοι *autem, quos hyems genuit.* Mirum ſane videatur ſi omnes reliqui Interpretes τράγοι χίμαιροι verterint. Quid enim adfinitatis habeat vox illa, χίμαιροι, *cum Hebraïca* אילים Euſebius vero legit, καὶ ἔρημοι, quæ verſio corrupta haud dubie eſt. Aquila, Symmachus & Quinta, Pſalm. 49. 9. hircum κριὸν vocant: unde fortaſſis ſuſpicio oriatur, χίμαιροι & ἔρημοι ſubſtitutos fuiſſe pro κριοῖς. imo vix aliam lectionem admittam.

v. 17. Σ. αὐτὸν τῷ στόματί μου &c. Sic Euſebius, tres Mſſ. Theodoretus & Druſius.

v. 18. Verſionem Aquilæ exhibet Colbertinus unus; Symmachi Colbertinus alter στιχηρῶς ſcriptus ac Theodoretus.

PSALMUS LXVI.

2. Τὸ δὲ ἐπιλεγόμενον ἑξῆς, καὶ ἐλεήσαι ἡμᾶς, μὴ κείμενον μήτε ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ μήτε ἐν τοῖς λοιποῖς ἑρμηνευταῖς, ἀναγκαίως ὠβέλισται.

וירננו 5. A. καὶ αἰνέσουσι. Σ. καὶ εὐφημείτωσαν. O. καὶ ἀγαλλιάσθωσαν.

ארץ נתנה יבולה 7. Σ. γῆ δώσει τὴν φορὰν αὐτῆς. O. γῆ ἔδωκε τὸν καρπὸν αὐτῆς.

אפסי 8. O. τὰ πέρατα. Αλλος, τὰ τέλη.

2. QUod autem repetitur poſtea, & miſereatur noſtri, *cum neque in Hebraïco, neque apud reliquos Interpretes legatur: neceſſario notatum obelo fuit.*

5. *Heb. S. Hieron.* & laudent. *A.* & laudabunt. *LXX. Vulg.* & exultent.

7. *Heb. Hieron.* terra dedit germen ſuum. *S.* terra dabit proventum ſuum. *LXX. Vul.* terra dedit fructum ſuum.

8. *Hebr. LXX. Vulg. Hieron.* fines. *Alius*, termini.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum. LXVI.

v. 2. Nota hæc eſt Euſebii Comment. in hunc Pſalmum.

v. 5. A. καὶ αἰνέσουσι. &c. Euſebius.

v. 7. Σ. γῆ δώσει &c. Idem.

v. 8. Αλλος, τὰ τέλη. Coiſlin. unus.

PSALMUS LXVII.

רשעים 3. οἱ λοιποὶ, καὶ ὁ Σύρος, ἀσεβεῖς. O. ἁμαρτωλοί.

סלו לרכב בערבות 5. A. ἀποσκολοπίσατε. Σ. κατασρώσατε ὁδὸν τῷ ἐποχουμένῳ ἐν τῇ ἀοικήτῳ. O. ὁδοποιήσατε τῷ ἐπιβεβηκότι ἐπὶ δυσμῶν.

ביה שמו Σ. διὰ τοῦ ἴα ἡ ὀνομασία αὐτοῦ. O. κύριος ὄνομα αὐτῷ. E. ἐν τῷ ἴα τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

ועלזו לפניו Σ. καὶ γαυριᾶσθε εἰς πρόσωπον αὐτοῦ. O. καὶ ἀγαλλιᾶσθε ἐνώπιον αὐτοῦ.

ודין אלמנות 6. A. δικαστοῦ χηρῶν. Σ. ὑπερδικοῦντος χηρῶν. O. κριτοῦ τῶν χηρῶν.

אלהים במעון קדשו A. ὁ θεὸς ἐν βασιλείοις ἁγίοις αὐτοῦ. Σ. ὁ θεὸς ἐν ἡγιασμένῳ κατοικητη-

3. HEbr. *Reliqui, Syrus, Hieron.* impii. *LXX. Vulg.* peccatores.

5. *H.* Exaltate equitantem per deſerta. *A.* palos figite, *vel*, virgulta evellite. *S.* Sternite viam ei qui vehitur in inhabitata. *LXX. Vulg.* Iter facite ei qui aſcendit ſuper occaſum. *Hieron. Præparate viam aſcendenti per deſerta.*

H. V. in Ia nomen ejus. *S.* per Ia nomen ejus. *LXX. Vulg.* Dominus nomen illi. *Hieron. in Domino nomen ejus.*

Heb. & exultate ad facies ejus. *S.* & gloriamini in faciem ejus. *LXX.* & exultate in conſpectu ejus. *Vul. exultate in conſpectu ejus. Hier. exultate coram eo.*

6. *H.* & judex viduarum. *A. S.* defenſoris viduarum. *LXX. Vulg.* judicis viduarum. *Hieron. & defenſore viduarum.*

H. Deus in habitaculo ſanctitatis ſuæ. *A.* Deus in regia ſancta ſua. *S.* Deus in ſanctificato habitaculo ſuo. *LXX. Vul.* Deus in loco

ῥίῳ αὐτοῦ. Ο. ὁ θεὸς ἐν τόπῳ ἁγίῳ αὐτοῦ.

מושיב יחידים ביתה 7. Α. καθίζει μονογενεῖς ἐν οἴκῳ. Σ. δίδωσιν οἰκεῖν μοναχοῖς οἰκίαν. Ο. κατοικίζει μονοτρόπους ἐν οἴκῳ. Θ. κατοικίζει μοναχοὺς ἐν οἴκῳ. Ε. κατοικίζει μονοζώνους ἐν οἴκῳ.

מוציא אסירים בכושרות Σ. ἐξάγει δεδεμένους εἰς ἀπόλυσιν. Ο. ἐξάγων πεπεδημένους ἐν ἀνδρείᾳ. Θ. ἐξάγων πεπεδημένους ἐν εὐθύτησιν.

אך־סוררים שכנו צחיחה Α. πλὴν ἀφιστάμενοι ἐσκήνωσαν λεωπετρίανδε. Σ. οἱ δὲ ἀπειθεῖς κατοικήσουσι καύσωνος ξηρότητα. Ο. ὁμοίως τοὺς παραπικραίνοντας, τοὺς κατοικοῦντας ἐν τάφοις. Θ. πλὴν ἐκκλίνοντες κατεσκήνωσαν πεποιθότες.

אלהים בצאתך לפני עמך בצעדך בישימון 8. Σ. ὁ θεὸς προερχομένου σου πρὸ τοῦ λαοῦ σου, βαίνοντος δι' ἀοικήτου. Ο. ὁ θεὸς ἐν τῷ ἐκπορεύεσθαί σε ἐνώπιον τοῦ λαοῦ σου, ἐν τῷ διαβαίνειν σε ἐν τῇ ἐρήμῳ. Α. ἠφανισμένην.

ארץ רעשה אף־שמים נטפו מפני אלהים זה סיני מפני אלהים אלהי ישראל 9. Σ. γῆ ἐσείετο, οὐρανὸς δὲ ἀπέσταζεν ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ τούτου τοῦ Σιναῒ, καὶ ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ, θεοῦ Ἰσραήλ. Ο. γῆ ἐσείσθη, καὶ γὰρ οἱ οὐρανοὶ ἔσταξαν ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ τοῦ Σινᾶ, ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ Ἰσραήλ.

נחלתך ונלאה אתה כוננתה 10. Α. τὴν κληροδοσίαν σου τὴν μεμοχθηκυῖαν, σὺ ἥδρασας αὐτήν. Σ. ἣν ἐξεποίησας καὶ ἥδρασας. Ο. τῇ κληρονομίᾳ σου, καὶ ἠσθένησε· σὺ δὲ κατηρτίσω αὐτήν.

בטובתך 11. οἱ λοιποὶ, διὰ τῆς ἀγαθωσύνης σου. Ο. ἐν τῇ χρηστότητί σου.

אדני יתן־אמר המבשרות צבא רב 12. Σ. κύριος ἔδωκε ῥήσεις εὐαγγελιζομένῃ στρατιᾷ πολλῇ. Ο. κύριος δώσει ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ.

מלכי צבאות ידדון ידדון 13. Σ. βασιλεῖς τῶν στρατιωτῶν ἠγαπήθησαν, ἀγαπητοὶ ἐγένοντο. Ο. ὁ βασιλεὺς τῶν δυνάμεων τοῦ ἀγαπητοῦ, τοῦ ἀγαπητοῦ.

ונות בית תחלק שלל Α. καὶ ὡραιότης οἴκου μερίζεται λάφυρα. Σ. καὶ ἡ δίαιτα τοῦ οἴκου διανέμει λάφυρα. Ο. καὶ ὡραιότητι τοῦ οἴκου διελέσθαι σκῦλα.

ſancto ſuo. *Hieron. Deus in habitaculo ſancto ſuo.*

7. *Heb.* habitare faciens unicos in domo. *A.* collocat unigenitos in domo. *S.* dat habitandam ſolitariis domum. *LXX. Vulg.* inhabitare facit unius moris in domo. *Th.* habitare facit ſolitarios in domo. *V.* habitare facit accinctos in domo. *Hieron. inhabitare facit ſolitarios in domo.*

H. educens vinctos in compedibus. *S.* educit vinctos in dimiſſionem. *LXX. Vulg. Hieron.* qui educit vinctos in fortitudine. *Th.* qui educit vinctos in rectitudinibus.

H. verumtamen rebelles habitaverunt ſiccum. *A.* verumtamen abſcedentes habitaverunt lævem petram. *S.* inobſequentes autem inhabitabunt æſtus ſiccitatem. *LXX. Vul.* ſimiliter eos qui exaſperant, qui habitant in ſepulcris. *Th.* verumtamen declinantes habitaverunt confidentes. *Hieron. increduli autem habitaverunt in ſiccitatibus.*

8. *H.* Deus in egrediendo te ad facies populi tui, in incedendo te in ſolitudine. *S.* Deus procedente te ante populum tuum, ambulante te per inhabitatam. *LXX. Vulg.* Deus cum egredereris in conſpectu populi tui, cum pertranſires in deſerto. *Aq.* diſſipatam. *Hieron. Deus cum egredereris ante populum tuum, & ambulares per deſertum.*

9. *Heb.* Terra tremuit etiam cœli diſtillaverunt a faciebus Dei hujus Sinai, a faciebus Dei Dei Iſrael. *S.* Terra movebatur: cœlum autem diſtillavit à facie Dei hujus Sinai, & a facie Dei Dei Iſrael. *LXX. Vulg.* Terra mota eſt, etenim cœli diſtillaverunt a facie Dei Sinai (*LXX.* Sina) a facie Dei Iſrael. *Hieron. Terra commota eſt, & cœli diſtillaverunt a facie tua Deus, hoc eſt in Sinai; a facie Dei Iſrael.*

10. *H.* hæreditatem tuam & labore confectam tu confirmaſti eam. *A.* hæreditatem tuam, quæ laborabat, tu firmaſti eam. *S.* quam effeciſti & fundaſti. *LXX. Vul.* hæreditati tuæ, & infirmata eſt, tu vero perfeciſti eam. *Hier. hæreditatem tuam & laborantem tu confortaſti.*

11. *Heb. Hieron.* in bonitate tua. *Reliqui*, per bonitatem tuam. *LXX. Vul.* in dulcedine tua.

12. *Heb.* Dominus dabit ſermonem, annuntiantium exercitus multus. *S.* Dominus dedit verba evangelizato exercitui multo. *LXX. Vul.* Dominus dabit verbum evangelizantibus, (*LXX.* evangelizatis) virtute multa. *Hieron. Domine, dabis ſermonem annuntiatricibus multitudinis plurimæ.*

13. *Heb.* Reges exercituum fugiebant, fugiebant. *S.* Reges militum dilecti ſunt, dilecti fuerunt. *LXX. Vulg.* Rex virtutum, dilecti, dilecti. *Hieron. Reges exercituum fœderabuntur, fœderabuntur.*

H. & habitatio domus dividet ſpolia. *A.* & ſpecies domus dividit ſpolia. *S.* & vivendi ratio domus diſtribuit ſpolia. *LXX. Vulg.* & ſpeciei domus dividere ſpolia. *Hieron. & pulcritudo domus divides ſpolia.*

שפתים

אם־תשכבון בין שפתים 14. Σ. ἐὰν ἀναπέσητε μεταξὺ τῶν κλήρων. Ο. ἐὰν κοιμηθῆτε ἀναμέσον τῶν κλήρων.

ואברותיה Σ. καὶ τὰ μέλη αὐτῆς. Ο. καὶ τὰ μετάφρενα αὐτῆς.

15. בפרש שדי מלכים בה תשלג בצלמון הר־אלהים הר־בשן הר גבננים הר־בשן Σ. ὁπότε κατεμέριζεν ὁ ἱκανὸς βασιλεύειν αὐτὴν, ὡς χιονισθεῖσα ἦν Σελμών ὄρος θεοῦ, ὄρος εὐτροφίας, ὄρος ὑψηλότατον, ὄρος εὐτροφίας. Ο. ἐν τῷ διαστέλλειν τὸν ἐπουράνιον βασιλεῖς (Θ. ἐπ᾽ αὐτῆς) χιονωθήσονται ἐν Σελμών· ὄρος τοῦ θεοῦ ὄρος πῖον, ὄρος τετυρωμένον, ὄρος πῖον.

17. למה תרצדון הרים גבננים ההר חמד אלהים לשבתו אף־יהוה ישכן לנצח Α. εἰς τί ἐρίζετε ὄρη ὀφρυωμένα; τὸ ὄρος ὃ ἐπεθύμησεν ὁ θεὸς καθῆσαι αὐτῷ. Σ. εἰς τί περισπουδάζετε τὰ ὄρη τὰ ὑψηλά; τὸ ὄρος ὅπερ ἐπόθησεν ὁ θεὸς εἰς τὸ κατοικεῖν ἐν αὐτῷ; καὶ κύριος κατασκηνώσει εἰς τέλος. Ο. ἱνατί ὑπολαμβάνετε ὄρη τετυρωμένα; τὸ ὄρος ὃ εὐδόκησεν ὁ θεὸς κατοικεῖν ἐν αὐτῷ. καὶ γὰρ ὁ κύριος κατασκηνώσει εἰς τέλος. Θ. ἵνα τί ἐρίζετε περὶ τούτου τοῦ ὄρους;

רכב אלהים רבתים אלפי שנאן 18. Σ. ὄχησις τοῦ θεοῦ μυριάδων, χιλιάδες ἠχούντων. Ο. τὸ ἅρμα κυρίου μυριοπλάσιον, χιλιάδες εὐθηνούντων.

ואף סוררים לשכן 19. Α. καίπερ ἀπειθεῖς τοῦ κατασκηνῶσαι. Σ. ἔτι καὶ ἐν ἀπειθοῦσι κατασκηνῶσαι. Ο. καὶ γὰρ ἀπειθοῦντες τοῦ κατασκηνῶσαι.

ישועתנו 20. Σ. τοῦ σωτῆρος ἡμῶν. Ο. τῶν σωτηρίων ἡμῶν.

21. האל לנו אל למושעות וליהוה אדני למות תוצאות Σ. ὁ θεὸς ἡμῶν θεὸς εἰς σωτηρίαν, καὶ τοῦ κυρίου τοῦ δεσπότου αἱ εἰς θάνατον ἔξοδοι. Ο. ὁ θεὸς ἡμῶν, ὁ θεὸς σώζειν, καὶ τοῦ κυρίου αἱ διέξοδοι τοῦ θανάτου.

קדקד שער מתהלך באשמיו 22. Σ. κορυφὴν ἔντριχον ἀναστρεφομένου ἐν ταῖς πλημμελείαις αὐτῆς. Ο. κορυφὴν τριχὸς διαπορευομένων ἐν πλημμελείαις αὐτῶν.

23. אמר אדני מבשן אשיב אשיב ממצלות ים Σ. εἶπε κύριος, ἀπὸ Βασὰν ἐπιστρέψω, καὶ ἀναστρέψαι ποιήσω ἀπὸ βυθῶν θαλάσσης. Ο. εἶπε κύριος ἐκ Βασὰν ἐπιστρέψω, ἐπιστρέψω ἐν βυθοῖς θαλάσσης.

14. *Heb.* Si accubueritis inter tripodes. *S.* Si recideritis inter sortes. *LXX. Vulg.* Si dormiatis inter medios cleros. *Hieron. Si dormieritis inter medios terminos.*

Hebr. & alæ ejus. *S.* & membra ejus. *LXX. Vulg.* & posteriora dorsi ejus. *Hieron. & posteriora ejus.*

15. *H.* In dissipando Saddai reges in ea, albescebat ut nix in Selmon: mons Dei, mons Basan, mons gibborum, mons Basan. *S.* Quando distribuit Deus regnare ipsam, quasi nive dealbata erat Selmon mons Dei, mons boni alimenti: mons celsissimus, mons boni alimenti. *LXX. Vul.* Dum discernit cœlestis reges (*Th.* super eam) nive dealbabuntur in Selmon: mons Dei mons pinguis: mons coagulatus, mons pinguis. *Hieron. Cum divideret robustissimus reges in ea, nive dealbata est in Selmon: mons Dei, mons pinguis: mons excelsus, mons pinguis.*

17. *Heb.* Ut quid despicitis montes gibbosi? montem desideravit Deus habitare in eo; etiam Deus habitabit in finem. *A.* Ad quid contenditis montes superciliosi? mons quem desideravit Deus habitare in eo. *S.* Ad quid solicitudo vobis est circa montes excelsos? mons quem desideravit Deus ad habitandum in eo, & Dominus habitabit in finem. *LXX. Vul.* Ut quid suspicamini montes coagulatos? Mons in quo beneplacitum est Deo habitare in eo: etenim Dominus habitavit in finem. *Th.* Ut quid contenditis de hoc monte? *Hieron. Quare contenditis montes excelsi adversus montem quem dilexit Deus ut habitaret in eo? Siquidem Dominus habitabit semper.*

18. *Hebr.* Currus Dei duæ myriades millia duplicata. *S.* Currus Dei myriadum millia sonantium. *LXX. Vul.* Currus Dei decem millibus multiplex millia lætantium. *Hieron. Currus Dei innumerabilis millia abundantium.*

19. *Heb. A.* Et etiam rebelles ad inhabitandum. *S.* Insuper & in inobsequentibus ad inhabitandum. *LXX.* Etenim inobsequentes ad inhabitandum. *Vulg. Etenim non credentes inhabitare. Hier. Insuper & non credentes inhabitare.*

20. *Heb.* Salutem nostram. *S.* Salvatoris nostri. *LXX. Vul.* Salutarium nostrorum. *Hieron. Salutis nostræ.*

21. *H.* Deus nobis Deus ad salutes, & Domino Adonai ad mortem exitus. *S.* Deus nobis Deus ad salutem, & Domini Domini ad mortem exitus. *LXX. Vul.* Deus noster Deus salvos faciendi, & Domini (*Vul. repetit*, Domini) exitus mortis. *Hieron. Deus noster Deus salutis, & Domini Dei mortis egressus.*

22. *Heb.* Verticem crinis ambulantis in delictis suis. *S.* Verticem capillatum versantem in delictis suis. *LXX. Vulg.* Verticem capilli perambulantium in delictis suis. *Hieron. Verticem crinis perambulantium in delictis suis.*

23. *Hebr.* Dixit Dominus, ex Basan redire faciam, redire faciam de profundis maris. *S.* Dixit Dominus, ex Basan revertar, & reverti faciam ex profundis maris. *LXX.* Dixit Dominus, Ex Basan revertar, revertar in profunda maris. *Vulg. Dixit Dominus, Ex Basan con-*

24. למען תמחץ רגלך בדם לשון כלביך מאיבים מנהו Σ. ὅπως συγκαταπάξῃ (al. καταξῃ) ὁ ποῦς σου μετὰ αἵματος, καὶ λάψῃ ἡ γλῶσσα τῶν κυνῶν σου ἀπὸ ἑκάστου τῶν ἐχθρῶν σου. Ο. ὅπως ἂν βαφῇ ὁ ποῦς σου ἐν αἵματι, ἡ γλῶσσα τῶν κυνῶν σου ἐξ ἐχθρῶν παρ' αὐτοῦ.

25. ראו הליכותיך אלהים הליכות אלי מלכי οἱ λοιποὶ, ἐθεώρησαν τὰς πορείας σου ὁ θεὸς, πορείας τοῦ θεοῦ μου τοῦ βασιλέως μου. Ο. ἐθεωρήθησαν αἱ πορεῖαί σου ὁ θεὸς. αἱ πορεῖαι τοῦ θεοῦ μου τοῦ βασιλέως. Ἄλλος, αἱ ὁδοί.

26. אחר נגנים A. ὀπίσω ψαλλόντων. Σ. ἀκόλουθα τῶν μελῳδοῖς. Ο. ἐχόμενοι ψαλλόντων.

28. שם בנימן צעיר רדם A. ἐκεῖ Βενιαμὶν βραχὺς ἐπικρατῶν αὐτῶν. Σ. ἐκεῖ Βενιαμὶν ὁ μικρότατος. Ο. ἐκεῖ Βενιαμὶν νεώτερος ἐν ἐκστάσει. Θ. παιδευτὴς αὐτῶν. Ε. διδάσκων.

29. צוה אלהיך עזך עוזה אלהים זו פעלת לנו Σ. προσέταξεν ὁ θεὸς περὶ ἰσχύος σου. ἐνίσχυσον ὁ θεὸς τοῦτο ὃ ἐποίησας ἡμῖν. Ο. ἔντειλαι ὁ θεὸς τῇ δυνάμει σου, δυνάμωσον ὁ θεὸς τοῦτο ὃ κατηρτίσω ἐν ἡμῖν.

30. מהיכלך על־ירושלם Σ. διὰ τὸν ναόν σου τὸν ἐπάνω τῆς Ἱερουσαλήμ. Ο. ἀπὸ ναοῦ σου ἐπὶ Ἱερουσαλήμ.

31. גער חית קנה עדת אבירים בעגלי עמים מתרפס ברצי־כסף Σ. συνόδῳ παμμεγεθῶν μετὰ συστροφῶν λαῶν, τοῖς διαλακτίζουσι τούτους αὐτοῖς εὐδοκήτοις οὖσιν ὡς δοκιμῇ ἀργυρίου. Ο. ἐπιτίμησον τοῖς θηρίοις τοῦ καλάμου· ἡ συναγωγὴ τῶν ταύρων ἐν ταῖς δαμάλεσι τῶν λαῶν, τοῦ μὴ ἀποκλεισθῆναι τοὺς δεδοκιμασμένους τῷ ἀργυρίῳ.

32. יאתיו חשמנים מני מצרים A. οἴσουσιν ἐσπευσμένως ἐξ Αἰγύπτου. Σ. ἐλθέτωσαν ἐκφαίνοντες οἱ ἐξ Αἰγύπτου. Ο. ἥξουσι πρέσβεις ἐξ Αἰγύπτου.

כוש תריץ ידיו לאלהים A. Αἰθίοψ δραμεῖσαι χεῖρα αὐτοῦ τῷ θεῷ. Σ. Αἰθιοπία σπευσάτω διδοῦσα χεῖρα τῷ θεῷ. Ο. Αἰθιοπία προφθάσει χεῖρα αὐτῆς τῷ θεῷ.

34. לרכב בשמי שמי־קדם A. τῷ ἐπιβεβηκότι ἐν οὐρανῷ οὐρανοῦ ἀρχῆθεν. Σ. τῷ ἐποχου-

vertam, convertam in profundum maris. Hieron. Dixit Dominus, De Basan convertam: convertam de profundis maris.

24. *Heb.* Ut figas pedem tuum in sanguine: lingua canum tuorum ex inimicis ex ipso. *S.* Ut compingat pes tuus cum sanguine, & lambat lingua canum tuorum ab unoquoque inimicorum tuorum. *LXX. Vulg.* Ut intingatur pes tuus in sanguine, lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso. *Hieron. Ut callet pes tuus in sanguine, lingua canum tuorum ex inimicis a temetipso.*

25. *Heb. Hieron.* Viderunt itinera tua Deus, itinera Dei mei regis mei. *Reliqui*, Viderunt gressus tuos Deus, gressus Dei mei regis mei. *LXX.* Visi sunt gressus tui Deus, gressus Dei mei, Regis. *Alius*, viæ. *Vulg. Viderunt ingressus tuos Deus, ingressus Dei mei Regis mei.*

26. *H.* post modulatores. *A.* post eos qui psallebant. *S.* secundùm modulatrices. *LXX. Vul.* conjuncti psallentibus. *Hieron. qui post tergum psallebant.*

28. *Heb.* Ibi Benjamin pusillus dominans eis. *A.* Ibi Benjamin parvus imperans eis. *S.* Ibi Benjamin quam minimus. *LXX. Vul.* Ibi Benjamin adolescentulus in mentis excessu. *Th.* institutor eorum. *V.* doctor. *Hieron. Ibi Benjamin parvulus continens eos.*

29. *H.* Præcipit Deus tuus fortitudini tuæ: confirma Deus hoc quod operatus es nobis. *S.* Præcipe Deus circa virtutem tuam: robora Deus hoc, quod operatus es nobis. *LXX. Vul.* Manda Deus virtuti tuæ, confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis. *Hier. Præcipit Deus tuus de fortitudine tua, conforta Deus hoc quod operatus es in nobis.*

30. *Heb.* A templo tuo super Jerusalem. *S.* Propter templum tuum, quod est super Jerusalem. *LXX. Vul.* A templo tuo in Jerusalem. *Hieron. De templo tuo, quod est in Jerusalem.*

31. *Hebr.* Increpa feram cannæ: congregationem robustorum in vitulis populorum, se gloriantem in fragmentis argenti. *S.* conventui maximorum cum cœtibus populorum, calcantibus hos, qui accepti sunt ut probatio argenti. *LXX. Vul.* Increpa feras arundinis: congregatio taurorum in vaccis populorum, ut non excludantur (*Vul.* ut excludant eos) qui probati sunt argento. *Hieron. Increpa bestiam calami, congregatio fortium in vitulis populorum calcitrantium contra rotas argenteas.*

32. *Heb.* Venient magni principes ex Ægypto. *A.* ferent festinanter ex Ægypto. *S.* Veniant patefacientes ex Ægypto. *LXX. Vulg.* Venient legati ex Ægypto. *Hieron. offerantur velociter ex Ægypto.*

Hebr. Æthiopia currere faciet manus suas Deo. *A.* Æthiops currere faciet manum suam Deo. *S.* Æthiopia festinet dans manum Deo. *LXX. Vulg.* Æthiopia præveniet manus ejus Deo. *Hieron. Æthiopia festinet dare manus Deo.*

34. *H.* equitanti in cœlis cœlorum a principio. *A.* inscendenti in cœlum cœli a principio. *S.* qui vehitur super cœlum cœli ex pri-

μθὸν ἐπὶ τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ ἐκ προτέρας. O. τῷ ἐπιβεβηκότι ἐπὶ τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ κατ' ἀνατολάς.

ma. *LXX. Vulg.* qui ascendit super cœlum cœli ad Orientem. *Hieron. Qui ascendit super cælum cæli a principio.*

נורא אלהים ממקדשיך 36. Σ. φοβερὲ θεὲ ἐν ἁγιάσματί σου. O. θαυμαστὸς ὁ θεὸς ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ.

36. *Hebr.* Terribilis Deus a sanctuariis tuis. *S.* Tremende Deus in sanctuario tuo. *LXX. Vulg.* Mirabilis Deus in sanctis suis. *Hieron. Terribilis Deus de sanctuario tuo.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum LXVII.

v. 3. οἱ λοιποὶ καὶ ὁ χύρος, ἀσεβεῖς. Theodoretus.

v. 5. A. ἀνοδεύ- Sic ex MSS. Theodoreto, Eusebio & Drusio, qui postremus in Versione Symmachi omittit, ἰδού.

Ibid. Σ. διὰ τοῦ Ἰα &c. Sic Eusebius & Drusius.

Ibid. Σ. καὶ γαυριᾶσθε &c. Eusebius.

v. 6. A. δικασ- Eusebius.

Ibid. A. ὁ θεὸς ἐν βασιλεῖ α &c. Sic Drusius. At Eusebius eam quæ Aquilæ tribuitur, Symmacho adscribit, & vice versâ.

v. 7. A. καθίζει &c. Has lectiones exhibet Eusebius, quæ apud Drusium non ita accurate describuntur. Theodotionis vero lectionem ante non editam adfert Colbertinus στιχηρῶς scriptus. Eusebius Comment. in Psalmos, putat voce μοναχοῖς, quæ in Versione Symmachi legitur, intelligi eos qui apud Christianos Monachi vocantur: sed ejus sententiam confutavimus in Præliminaribus ad eosdem Commentarios. Ibi videsis. Melius Euthymius: *Symmachus*, inquit, *pro hominibus, quos unius moris esse dicit Propheta, seu unanimes, Monachos reddidit: quasi ab omni mundano negotio segregatos & solitarios.* Dicitur videlicet de solitariis quibuslibet in genere, non de Monachis Christianis.

Ibid Σ. ἐξάγει δεσμ- Sic Eusebius. Alter Codex habet, εἰς ἀπόλαυσιν, male. Theodotionis lectionem adferunt Codices.

Ibid. Aquilæ & Symmachi lectiones exhibet Eusebius; Theodotionis Colbertinus supra memoratus. Aquila, λεωπετρίαν. Drusius vero, λεωπετρίαν. λεωπετρία autem est lævis petra, sive petra politæ superficiei. Hac voce utuntur LXX. Ezech. 24. 7. Vide Lexicon utrumque.

v. 8. Versionem Symmachi pleniorem habet Codex unus Regius, quam Drusius. Aquila, ἠφανισμένην. Vide 1. Reg. 23. 19.

v. 9. Σ. γῆ ἐσείσθη &c. Sic Eusebius & Regius unus ex Theodoro.

v. 10. A. πλὴν κληροδοσίαν &c. Sic Eusebius, Theodoretus & duo Regii, quorum unus habet, ἐμοχθωσάς. Symmachi lectionem habet Eusebius.

v. 11. οἱ λοιπ. διὰ τῆς ἀγαθωσύνης. Drusius.

v. 12. Σ. κύριος ὁ ου. &c. Eusebius. Drusius vero legit, εὐαγγελιζομένοις: sed suspicatur legendum, εὐαγγελιζομέναις. quæ lectio magis quadraret ad vocem Hebraicam.

v. 13. Σ. βασιλεῖς &c. Sic Eusebius, Theodoretus & duo MSS. Eusebius habet, ἡ ἀγαπητὸς ἐγένετο.

Ibid. A. καὶ ὡραιότης &c. Aquilæ & Symmachi lectiones sic effert Regius unus ex Theodoro.

v. 14. Σ. ἐὰν ἀναπαύσησθε &c. Sic habet Eusebius & Reg. unus ex Theodoro, qui legit ἀναμέσον, pro μεταξύ.

Ibid. Σ. καὶ τὰ μέλη αὐτῆς. Regius unus ex Theodoro.

Qui verterunt, μετάφρενα, vel, *posteriora*, forte legerunt אחריה pro אברותיה

v. 15. Σ. ὅτε κατεμέριζεν &c. Eusebius. Illud autem, ἐπ' αὐτῆς, quod in LXX. legitur, Coislinianus unus testificatur esse Theodotionis.

v. 17. Lectionem Aquilæ sic exhibent Drusius & Regius unus. Duo alii habent, καθῆσαι ἐπ' αὐτό. Symmachi lectionem plenam mutuamur ex Eusebio, qui legit, ἐθελοντὴς ἡδράζετο. Drusius, ἵνα τί ἐθελοντὴς ἡδράζετε, & hoc unum ex Symmacho adfert. Θ. ἵνα τί ἐρίζ- Sic Theodoretus in cap. 34. Ezechielis.

v. 18. Σ. ὄχημα &c. Eusebius. אלפי שנאן vertit Hieronymus, *millia abundantium*, Aquilam, ut videtur, de more sequutus, qui solet שאנן εὐθηνεῖν vertere, id est, *abundare*. Legisseque videtur שאנן pro שנאן

v. 19. A. καίτοιγε ἀπειθεῖς &c. Theodoretus, unus Regius & Drusius. Symmachi lectionem profert Eusebius.

v. 20. Σ. τοῦ σωτῆρος ἡμῶν. Drusius.

v. 21. Σ. ὁ θεὸς ἡμῶν &c. Eusebius.

v. 22. Σ. κορυφὴν ἐντριχον ἀναστρεφομένου &c. Sic Eusebius & Drusius. Duo MSS. διαπορευομένου: quam lectionem, ut videtur, mutuantur ex LXX.

v. 23. Σ. εἶπε κύριος &c. Sic Eusebius & quidam MSS. quorum unus habet, ἀπὸ Βασὰν ἐπιστρέψαι ποιήσω, ἀναστρέψαι ποιήσω.

v. 24. Σ. ὅπως συγκατασάξῃ &c. Euseb. Drusius habet, ὅπως ἂν συγκ- Alius, ἕως ἂν συγκ- Coislin. autem unus, καταξῃ. Ibid. Theodoretus & alius Codex, ἐκ λείψει.

v. 25. οἱ λοιποί, ἐθεώρησαν. Sic unus. Vide & Hieronymum in Epist. ad Suniam & Fretelam. Ἀλλ. αἱ ὁδοί. Coislin. unus.

v. 26. A. ὄπισθεν ψαλλόντων. Sic Regius unus ex Theodoro, qui hæc Symmacho tribuit. Σ. ἀκόλουθα ταῖς μελῳδοῖς. Drusius.

v. 28. Has omnes lectiones exhibent Eusebius & Regius unus ex Theodoro, qui Theodotionis lectionem sic refert, παιδεύων αὐτούς. Eusebius autem παιδεύοντα dicit.

v. 29. Σ. προσέταξεν &c. Duo Regii & Drusius. Unus ex Regiis habet, ἰσχύος μου, male.

v. 30. Σ. διὰ τὸν ναόν σου. Sic tres MSS. & Drusius.

v. 31. Σ. συνέδριον ταμμα- &c. Sic Regius unus & Eusebius. Drusius legit, διαλεκτικῶν, minus recte. Idem habet, εὐδοκίμους: sed Eusebius bis, & Regius unus ex Theodoro, εὐδοκίμους.

v. 32. A. εὐσεβῶν &c. Eusebius Aquilæ & Symmachi lectionem sic habet.

Ibid. A. Αἰθίοψ &c. Eusebius utramque lectionem habet.

v. 34. A. τῷ ἐπιβ- Aquilæ & Symmachi lectio similiter ex Euseb. & ex MSS.

v. 36. Σ. φοβερὲ θεὲ &c. Sic Colbertinus στιχηρῶς scriptus.

PSALMUS LXVIII.

1. למנצח על־ששנים לדוד 1. A. τῷ νικοποιῷ ἐπὶ κρίνοις τοῦ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιος ὑπὲρ τῶν

1. Hebr. Victori super Sosannim ipsi David. *A.* Victori super lilia ipsius David.

αἰθῶν, τοῦ Δαυίδ. Ο. Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν ἀλλοιωθησομένων τῷ Δαυίδ.

S. Triumphale pro floribus, ipsius David. *LXX. Vulg.* In finem, pro iis qui commutabuntur, David. *Hieron. Victori pro liliis David.*

כי באו מים עד־נפש 2. Σ. ὅτι ἐπῆλθεν ὕδατα ἕως τῆς ψυχῆς μου. Ο. ὅτι εἰσήλθοσαν ὕδατα ἕως ψυχῆς μου.

2. *Heb.* Quoniam intraverunt aquæ usque ad animam. *S.* Quoniam supervenerunt aquæ usque ad animam meam. *LXX. Vul.* Quoniam intraverunt aquæ usque ad animam meam. *Hieron. Quoniam venerunt aquæ usque ad animam meam.*

3. טבעתי ביון מצולה ואין מעמד באתי במעמקי־מים ושבלת שטפתני Σ. ἐβαπτίσθην εἰς ἀπεράντους καταδύσεις, καὶ οὐκ ἔστι στάσις. εἰσῆλθον εἰς τὰ βάθη τῶν ὑδάτων, καὶ ῥεῖθρον ἐπέκλυσέ με. Ο. ἐνεπάγην εἰς ἰλὺν βυθοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ὑπόστασις. ἦλθον εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης, καὶ καταιγὶς κατεπόντισέ με. Α. καὶ ῥοῦς ἐπέκλυσέ με.

3. *Heb.* Demersus sum in cœno profundi, & non statio. Veni in profunda maris, & alveus inundavit me. *S.* Demersus sum in infinitas voragines, & non est statio: ingressus sum in profunda aquarum, & alveus inundavit me. *LXX. Vulg.* Infixus sum in limo profundi, & non est substantia: Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me. *A.* & fluxus inundavit me. *Hieron. Infixus sum in limo profundi, & non possum consistere: veni in profundum aquarum, & flumen operuit me.*

כלו עיני מיחל לאלהי 4. Α. ἐτελέσθησαν οἱ ὀφθαλμοί μου προσδοκῶντες τὸν θεόν. Ο. ἐξέλιπον οἱ ὀφθαλμοί μου ἀπὸ τοῦ ἐλπίζειν με ἐπὶ τὸν θεόν μου.

4. *Heb.* Defecerunt oculi mei: sperans in Deo meo. *A.* consummati sunt oculi mei, expectantes Deum. *LXX. Vulg.* Defecerunt oculi mei, dum spero in Deum meum. *Hieron. Defecerunt oculi mei, expectantes Deum meum.*

שנאי חנם 5. Σ. οἱ μισοῦντές με ἀναξίως. Ο. οἱ μισοῦντές με δωρεάν.

5. *Hebr. LXX. Vulg. Hieron.* qui oderunt me gratis. *S.* qui oderunt me sine causa.

אשר לא־גזלתי אז אשיב Α. ἃ οὐκ ἐβιασάμην τότε ἀπέστρεφον. Ο. ἃ οὐχ ἥρπασα τότε ἀπετίνυον.

Hebr. Hieron. quæ non rapueram, tunc reddebam. *A.* quæ non violenter rapueram, tunc reddebam. *LXX. Vulg.* quæ non rapui, tunc exsolvebam.

אלהים אתה ידעת לאולתי 6. Σ. ὁ θεὸς σὺ οἶδας τὴν ἀπειρίαν μου. Ο. ὁ θεὸς σὺ ἔγνως τὴν ἀφροσύνην μου.

6. *H. Hieron.* Deus, tu scis stultitiam meam. *S.* Deus, tu scis imperitiam meam. *LXX. Vul.* Deus, tu scis insipientiam meam.

אל־יבשו בי קויך אדני יהוה צבאות 7. Σ. μὴ καταισχυνθείησαν ἐπ' ἐμὲ οἱ προσδοκῶντές σε κύριε θεὲ τῶν δυνάμεων. Α. κύριος ὁ θεὸς στρατιῶν. Ο. μὴ αἰσχυνθείησαν ἐπ' ἐμὲ οἱ ὑπομένοντές σε κύριε τῶν δυνάμεων. Θ. κύριε ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων.

7. *Hebr.* Ne pudore afficiantur in me expectantes te, Domine, Domine sabaoth. *S.* Non confundantur super me, qui expectant te, Domine Deus virtutum.. *A.* Dominus Deus exercituum. *LXX. Vulg.* Non erubescant in me qui expectant te, Domine [*Vulg. repetit*, Domine] virtutum. *Th.* Domine Deus virtutum. *Hieron. Non confundantur super me qui expectant te, Domine Deus exercituum.*

אל־יכלמו בי מבקשיך אלהי ישראל Σ. μὴ ἀσχημονήσαιεν ἐπ' ἐμὲ οἱ ἐκζητοῦντές σε θεὲ τοῦ Ἰσραήλ. Ο. μὴ ἐντραπείησαν ἐπ' ἐμὲ οἱ ζητοῦντές σε ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραήλ.

Hebr. Ne erubescant in me quærentes te, Deus Israel. *S.* Ne pudefiant super me exquirentes te, Dee Israel. *LXX. Vul.* Non confundantur super me qui quærunt te, Deus Israel. *Hieron. Non confundantur in me &c.*

כסתה כלמה פני 8. Σ. ἐκάλυψεν ἀσχημόνησις τὸ πρόσωπόν μου. Ο. ἐκάλυψεν ἐντροπὴ τὸ πρόσωπόν μου.

8. *Heb.* operuit confusio facies meas. *S. LXX. Vul. Hieron.* operuit confusio faciem meam.

אכלתני 10. Σ. κατηνάλωσέ με. Ο. κατέφαγέ με.

10. *Heb. LXX. Vulg. Hieron.* comedit me. *S.* consumsit me.

11. 12. 13. ואבכה בצום נפשי ותהי לחרפות לי ואתנה לבושי שק ואהי להם למשל ישיחו בי ישבי שער ונגינות שותי שכר Α. καὶ ἔκλαυσα ἐν νηστείᾳ ψυχήν μου, καὶ ἐγενήθη εἰς ὀνειδισμοὺς ἐμοί. καὶ ἔδωκεν ἔνδυσίν μου σάκκον, καὶ ἐγενόμην αὐτοῖς εἰς παραβολήν. ὡμίλουν ἐν ἐμοὶ καθήμενοι πύλην, καὶ ψαλμοὶ πινόντων μέθυσμα. Σ. καὶ

11. 12. 13. *H.* Et flevi in jejunio animæ meæ, & fuit in opprobria mihi. Et dedi vestimentum meum saccum, & fui eis in parabolam. Eloquentur in me sedentes porta, & moduli bibentium sechar. *A.* Et flevi in jejunio animam meam, & factum est in opprobria mihi, & dedit indumentum meum saccum, & factus sum illis in parabolam. Colloquebantur in me sedentes in porta, & psalmi bibentium ebrie-

κλάοντι μετὰ νηστείας τὴν ψυχήν μου ἐγένετο εἰς ὀνείδη ἐμοί, καὶ τιθέντος τὸ ἔνδυμά μου σάκκον, καὶ ἐγενόμην αὐτοῖς εἰς παραβολήν. διηγοῦντό με καθήμενοι ἐν πύλῃ, καὶ ἔψαλλόν με οἱ πίνοντες μέθυσμα. Ο. καὶ συνέκαμψα ἐν νηστείᾳ τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐγενήθη εἰς ὀνειδισμοὺς ἐμοί. καὶ ἔθηκα τὸ ἔνδυμά μου σάκκον, καὶ ἐγενόμην αὐτοῖς εἰς παραβολήν. κατ' ἐμοῦ ἠδολέσχουν οἱ καθήμενοι ἐν πύλῃ, καὶ εἰς ἐμὲ ἔψαλλον οἱ πίνοντες τὸν οἶνον.

14. ואני תפלתי־לך יהוה עת רצון אלהים ברב־חסדך ענני Σ. ἐμοῦ δὲ ἡ προσευχὴ σοὶ κύριε, καιρὸς διαλλαγῆς ὁ θεός. ἐν τῷ πλήθει τοῦ ἐλέους σου ἐπάκουσόν μου. Α. καὶ ἐγὼ ἡ προσευχή μου σοὶ κύριε. Ο. ἐγὼ δὲ τῇ προσευχῇ μου σοὶ κύριε, καιρὸς εὐδοκίας ὁ θεός· ἐν τῷ πλήθει τοῦ ἐλέους σου ἐπάκουσόν μου. Θ. ἐμοῦ δὲ ἡ προσευχὴ πρὸς σὲ κύριε.

16. ואל־תאטר־עלי באר פיה Σ. μηδὲ ἐπιστομίσῃ μοι φρέαρ τὸ στόμα αὐτοῦ. Ο. μηδὲ συσχέτω ἐπ' ἐμὲ φρέαρ τὸ στόμα αὐτοῦ.

18. כי־צר־לי מהר ענני Α. ὅτι στενόν μοι ταχὺ ἐπάκουσόν μου. Ο. ὅτι θλίβομαι ταχὺ ἐπάκουσόν μου.

21. חרפה שברה לבי ואנושה Α. ὀνειδισμὸς συνέτριψε τὴν καρδίαν μου, καὶ ἀπεγνώσθην. Σ. ὀνειδισμὸς κατέαξε τὴν καρδίαν μου, καὶ ὠδυνώμην. Ο. ὀνειδισμὸν προσεδόκησεν ἡ καρδία μου καὶ ταλαιπωρίαν.

21.22. ואקוה לנוד ואין ולמנחמים ולא מצאתי ויתנו בברותי ראש ולצמאי ישקוני חמץ Σ. καὶ ἀνέμενον συλλυπούμενον, καὶ οὐχ ὑπῆρξεν, καὶ παρηγοροῦντα, καὶ οὐχ ηὕρισκον. καὶ ἐνέβαλλον εἰς τὴν τροφήν μου χολήν, καὶ ἐν τῇ δίψῃ μου ἐπότισάν με ὄξος. Ο. καὶ ὑπέμεινα συλλυπούμενον καὶ οὐχ ὑπῆρξεν, καὶ παρακαλοῦντα, καὶ οὐχ εὗρον. καὶ ἔδωκαν εἰς τὸ βρῶμά μου χολήν, καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος.

23. יהי־שלחנם לפניהם לפח ולשלומים למוקש Σ. γενέσθω ἡ τράπεζα αὐτῶν ἔμπροσθεν αὐτῶν εἰς παγίδα, καὶ εἰς τιμωρίαν ὥστε συλληφθῆναι. Α. εἰς σκῶλον. Ο. γενηθήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν ἐνώπιον αὐτῶν εἰς παγίδα, καὶ εἰς ἀνταπόδοσιν καὶ εἰς σκάνδαλον.

tatem. *S.* Et flenti cum jejunio animam meam, factum est in opprobrium mihi, & statuens indumentum meum saccum, & factus sum illis in parabolam. Alloquebantur me sedentes in porta, & psallebant me bibentes ebrietatem. *LXX. Vulg.* Et incurvavi [*Vul.* operui] in jejunio animam meam, & factum est in opprobrium mihi. Et posui vestimentum meum cilicium, (*LXX.* saccum) & factus sum illis in parabolam. Adversum me loquebantur qui sedebant in porta, & in me psallebant qui bibebant vinum. *Hier. Et flevi in jejunio animam meam, & factum est in opprobrium mihi Et posui vestimentum meum saccum, & factus sum eis in parabolam. Contra me loquebantur qui sedebant in porta, & cantabant bibentes vinum.*

14. *Heb.* Et ego oratione mea ad te, Domine: tempus beneplaciti Deus. In multitudine misericordiæ tuæ exaudi me. *S.* oratio autem mea tibi, Domine : tempus reconciliationis Deus. In multitudine misericordiæ tuæ exaudi me. *A.* Et ego oratio mea tibi, Domine. *LXX. Vul.* Ego vero oratione mea (*Vulg.* orationem meam) ad te, Domine : tempus beneplaciti, Deus. In multitudine misericordiæ tuæ exaudi me. *Th.* Mea autem oratio ad te, Domine. *Hieron. Mea autem oratio ad te, Domine : tempus reconciliationis est Deus &c. ut Vulg.*

16. *Hebr.* neque obturet super me puteus os suum. *S.* neque obstruat mihi puteus os suum. *LXX. Vulg.* neque urgeat super me puteus os suum. *Hieron. & non coronet super me puteus os suum.*

18. *Heb. A.* Quia angustum mihi, statim exaudi me. *LXX. Vul.* Quoniam tribulor, velociter exaudi me. *Hieron. Quoniam tribulor, cito exaudi me.*

21. *H.* Probrum contrivit cor meum, & anxius fui. *A.* Opprobrium contrivit cor meum, & desperavi. *S.* Opprobrium confregit cor meum, & cruciabar. *LXX. Vul.* Improperium expectavit cor meum & miseriam. *Hieron. Opprobrio contritum est cor meum, & desperatus sum.*

21. 22. *H.* Et expectavi ad condolendum, & non : & consolantes, & non inveni. Et dederunt in escam meam fel : & in siti mea propinaverunt mihi acetum. *S.* Et expectabam condolentem, & non erat ; & consolantem, & non inveniebam : & injecerunt in escam meam fel, & in siti mea potaverunt me aceto. *LXX. Vulg.* Et sustinui qui simul contristaretur, & non fuit : & qui consolaretur, & non inveni: Et dederunt in escam meam fel, & in siti mea potaverunt me aceto. *Hieron. Et expectavi qui contristaretur &c. ut Vulg.*

23. *H.* Erit mensa eorum ad facies eorum in laqueum, & ad paces in offendiculum. *S.* Fiat mensa eorum coram eis in laqueum, & in ultionem ita ut comprehendantur. *A.* in offendiculum. *LXX. Vulg.* Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum, & in retributionem, (*Vul.* retributiones,) & in scandalum. *Hieron: Sit mensa eorum coram eis in laqueum, & in retributiones ad corruendum.*

והתניהם תמיד המעד 24. A. καὶ τοὺς νώτους αὐτῶν ἐνδελεχῶς ἀτόνωσον. Σ. καὶ τὰς ὀσφῦς αὐτῶν διαπαντὸς ἐξάρθρωσον. O. καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διαπαντὸς σύγκαμψον.

24. *Hebr.* & lumbos eorum ſemper nutare fac. *A.* & dorſum eorum ſemper debilita. *S.* & lumbos eorum ſemper exartua. *LXX. Vulg. Hieron.* & dorſum eorum ſemper incurva.

נשמה 26. A. ἠφανισμένη. Σ. ἀοίκητος. O. ἠρημωμένη.

26. *H.* deſolatum. *A.* diſſipata. *S.* inhabitata. *LXX. Vul. Hieron.* deſerta.

באהליהם אל־יהי ישב Σ. καὶ ἐν ταῖς σκηναῖς αὐτῶν μὴ ἔστω ὁ κατοικῶν. O. καὶ ἐν τοῖς σκηνώμασιν αὐτῶν μὴ ἔστω ὁ κατοικῶν.

H. S. LXX. Vul. Hieron. in tabernaculis eorum non ſit qui inhabitet.

יספרו 27. A. διηγήσονται. Σ. ἐξηγοῦντο. O. προσέθηκαν.

27. *H. A.* narrabunt. *S. Hieron.* narrabant. *LXX. Vulg.* addiderunt.

בתודה 31. A. ἐν εὐχαριστίᾳ. O. ἐν αἰνέσει.

31. *H. Hieron.* in confeſſione. *A.* in gratiarum actione. *LXX. Vulg.* in laude.

ותיטב ליהוה משור פר מקרן מפרים 32. Σ. καὶ ἀρέσει τῷ κυρίῳ μᾶλλον ἢ βοῦς ταῦρος διχηλῶν, κεράστης. O. καὶ ἀρέσει τῷ κυρίῳ ὑπὲρ μόσχον νέον, κέρατα ἐκφέροντα καὶ ὁπλάς.

32. *H.* & melior erit Domino, quam bos, vitulus cornua producens & ungulas. *S.* Et placebit Domino magis quam bos taurus ungulam diſſindens, cornutus. *LXX. Vulg.* Et placebit Domino ſuper vitulum novellum cornua producentem & ungulas. *Hieron.... cornua efferentem &c. ut Vulg.*

ויחי לבבכם 33. Oἱ λοιποὶ, καὶ ζήσεται ἡ καρδία ὑμῶν. οἱ ἄλλοι, καὶ ζήσεται ἡ ψυχὴ ὑμῶν. O. καὶ ζήσεσθε.

33. *H. & Reliqui*, & vivet cor veſtrum. *Alii, Vul. Hieron.* & vivet anima veſtra. *LXX.* & vivetis.

ואת־אסיריו לא בזה 34. Σ. καὶ τοὺς δεσμίους τοὺς ἑαυτοῦ οὐκ ἐξουθενήσει. O. καὶ τοὺς πεπεδημένους αὐτοῦ οὐκ ἐξουδένωσε.

34. *H. LXX. Vul. Hieron.* & vinctos ſuos non deſpexit. *S.* & vinctos ſuos non vilipendet.

ימים וכל־רמש בם 35. A. Σ. θάλασσα, καὶ πάντα τὰ ἑρπετὰ ἐν αὐτοῖς. O. θάλασσα καὶ πάντα τὰ ἕρποντα ἐν αὐτοῖς.

35. *H.* maria & omne reptile in eis. *A. S. Vul.* mare & omnia reptilia in eis. *LXX.* mare & omnia repentia in eis. *Hieron. mare & omnia quæ moventur in eis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LXVIII.

v. 1. Titulus ex Euſebio.

v. 2. Σ. ὅτι εἰσῆλθον &c. Euſebius. Pronomen μου adjiciunt Σ. & O. poſt ψυχῆς, etſi non exſtet in Hebræo.

v. 3. Σ. ἐβαπτίσθην &c. Euſebius & Regii duo. Aquila, καὶ ῥοῦς ἐπέκλυσέ με. Sic Euſebius.

v. 4. A. ἐτελέσθησαν &c. Euſebius.

v. 5. Σ. οἱ μισοῦντές με ἀναιτίως. Idem.

Ibid. A. ἃ οὐκ ἐσκεπάσθην &c. Sic Euſebius, Druſius & Colbertinus unus.

v. 6. Σ. ὁ Θεὸς &c. Euſebius.

v. 7. Σ. μὴ καταισχυνθείησαν &c. Sic plenam lectionem Euſebius habet: cæteras Druſius.

Ibid. Σ. μὴ ἀσχημονήσαιεν &c. Euſebius.

v. 8. Σ. ἐκάλυψεν ἡ ἀσχημοσύνη &c. Euſebius. Unus Codex habet, ἀσχημοσύνη.

v. 10. Σ. κατέφαγέ με. Theodoretus.

v. 11. A. καὶ ἔκλαυσα &c. Sic lectiones duorum verſuum ex Aquila & Symmacho plenas exhibet Euſebius. Σ. καὶ κλαίοντι &c. Verbum κλαίω frequenter amittit apud Euſebium, ut & καίω, quod alibi obſervavimus. LXX. καὶ συνέκαμψα, *& incurvavi.* Interpres Vulgatus, qui vertit, *& operui*, legiſſe videtur, καὶ συνεκάλυψα.

v. 14. Σ. ἐμοῦ δὲ ἡ προσευχὴ &c. Ex Euſebio & Theodoreto. Aquilæ vero & Theodotionis lectiones ex Theodoreto.

v. 16. Σ. μηδὲ ὑποπυμ- Euſebius.

v. 18. A. ὅτι στενόν μοι. &c. Idem.

v. 21. A. ὀνειδισμὸς &c. Aquilæ & Symmachi lectiones habet idem Euſebius.

v. 21. & 22. Σ. καὶ ἀνέμενον συλλυπ- Euſebius.

v. 23. Σ. γενέσθω &c. Sic Reg. 2. ex Theodoro, & Theodoretus. Colbertinus vero σκάνδαλον ſcriptus pro συλλαμβάνουσι, habet συλλαβοῦσι. A. εἰς σκῶλον. Druſius.

v. 24. A. καὶ τοὺς νώτους &c. Euſebius Aquilæ & Symmachi verſiones ſic adfert.

v. 26. A. ἠφανισμένη &c. Idem.

v. 27. A. διηγήσονται &c. Idem.

v. 31. A. ἐν εὐχαριστίᾳ. Idem.

v. 32. Σ. καὶ ἀρέσει &c. Idem.

v. 33. οἱ λοιπ. καὶ ζήσεται &c. Mſſ. & Druſius. Alii autem, καὶ ζήσεται ἡ ψυχὴ ὑμῶν.

v. 34. Σ. καὶ τοὺς δεσμ- Euſebius.

v. 35. A. Σ. θάλασσα &c. Agellius.

PSALMUS LXIX.

להזכיר 1. O. εἰς ἀνάμνησιν.

1. HEbr. *Hieron.* ad recordandum. *LXX. Vulg.* in rememorationem.

Digitized by Google

יהוה לעזרתי חושה 2. Ἄλλοι, εἰς τὸ βοηθῆσαί μοι κύριε σπεῦσον. O. vacant.

2. *Hebr.* Domine, ad auxilium meum festina. *Alii*, ad auxiliandum mihi, Domine, festina. *In LXX. vacat. Vulg. Domine, ad adjuvandum me festina. Hieron. Domine, ut auxilieris mihi festina.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum LXIX.

v. 1. O. εἰς ἀνάμνησιν. Sic legitur apud Eusebium. In aliis autem Exemplaribus olim scriptum erat, teste Theodoreto, εἰς ἀνάμνησιν εἰς τὸ, σῶσαί με κύριε. atque ita legitur in Edit. Romana, ubi tamen habetur κύριον pro κύριε. Nota Theodoreti sic exstat in uno Codice Regio: τοῦτο ἐν ἐνίοις μὲν ἀντιγράφοις εὗρον· ἐν ἑτέροις δὲ οὔ. πλὴν οὔτε παρὰ τῷ Ἑβραίῳ, οὔτε παρὰ τοῖς ἄλλοις ἑρμηνευταῖς. i. *Hoc reperi in quibusdam Exemplaribus, in aliis secus. Ceterum neque in Hebraico, neque apud ceteros Interpretes habetur.* Quod intelligitur de postremis tantum verbis: nam illud, εἰς ἀνάμνησιν, & in Hebræo, & apud reliquos haud dubie Interpretes exprimebatur.

v. 2. Ἄλλοι, εἰς τὸ βοηθῆσαι &c. Hæc repetitio & in Hebraïco, & in ceteris Interpretationibus habebatur: sed in τοῖς O. hodiernis desideratur; nam versiculum Hebraïcum,

אלהים להצילני יהוה לעזרתי חושה

sic efferunt, ὁ Θεὸς, εἰς τὴν βοήθειάν μου πρόσχες. quæ quoad sensum totam Hebraïci textûs sententiam exprimunt, sed paucioribus verbis: nam Hebræa hæc ad litteram significant, *Deus ad liberandum me, Domine ad auxilium meum festina.*

PSALMUS LXX.

1. ἀνεπίγραφος παρ' Ἑβραίοις.

כי־סלעי ומצודתי אתה 3. A. ὅτι πέτρα μου καὶ ὀχύρωμά μου σύ. Σ. ὅτι πέτρα μου καὶ καταφυγή μου σὺ εἶ. O. ὅτι στερέωμά μου καὶ καταφυγή μου σὺ εἶ.

תקותי 5. Σ. ἡ προσδοκία μου. Θ. ἡ ὑπομονή μου. Ἄλλ. ὁ ὑπερασπιστής.

עליך נסמכתי מבטן ממעי אמי אתה גוזי בך תהלתי תמיד כמופת הייתי לרבים ואתה מחסי־עז 6. 7. Σ. σοὶ ἐπεστηρίχθην ἀπὸ γαστρός, ἀπὸ τῶν ἐνδοθίων τῆς μητρός μου σὺ ἐπεῖδές με. εἰς σὲ ἡ ὑπομονή μου ἐνδελεχῶς. ὡσεὶ τέρας ἐγενόμην τοῖς πολλοῖς· σὺ δὲ πεποίθησίς μου ἰσχυρά. O. ἐπὶ σὲ ἐπεστηρίχθην ἀπὸ γαστρός, ἐκ κοιλίας μητρός μου σύ μου εἶ σκεπαστής. ἐν σοὶ ἡ ὕμνησίς μου διαπαντός· ὡσεὶ τέρας ἐγενήθην τοῖς πολλοῖς, καὶ σὺ βοηθὸς κραταιός.

ימלא פי תהלתך כל־היום תפארתך אל־תשליכני לעת זקנה 8. 9. Σ. πληρωθείη τὸ στόμα μου αἴνου σου δι' πάσης ἡμέρας, ἐν τῇ εὐπρεπείᾳ σου μὴ ἀποβάλῃς με καιρῷ γήρως. O. πληρωθήτω τὸ στόμα μου αἰνέσεως, ὅπως ὑμνήσω τὴν δόξαν σου, ὅλην τὴν ἡμέραν τὴν μεγαλοπρέπειάν σου. μὴ ἀπορρίψῃς με εἰς καιρὸν γήρους.

ושמרי נפשי נועצו יחדו לאמר אלהים עזבו רדפו ותפשוהו כי־אין מציל 10. 11. Σ. καὶ οἱ ἐπιτηροῦντες τὴν ψυχήν μου ἐβουλεύσαντο ἐπὶ τὸ αὐτὸ λέγοντες· ὁ Θεὸς ἐγκατέλιπεν αὐτόν, κατα-

1. SIne inscriptione apud Hebraos.

3. *Heb. A.* Quoniam petra mea & munitio mea tu. *S.* Quoniam petra mea & refugium meum es tu. *LXX. Vulg.* Quoniam firmamentum meum & refugium meum es tu. *Hieron. Quia petra mea & fortitudo mea es tu.*

5. *Heb. S. Hieron.* expectatio mea. *LXX. Vul.* patientia mea. *Alius*, protector meus.

6. 7. *Heb.* Super te innixus sum ab utero, a visceribus matris meæ tu eductor meus. In te laus mea semper, tamquam portentum fui multis, & tu spes mea fortis. *S.* Tibi confirmatus sum a ventre: ex visceribus matris meæ tu respexisti me. In te patientia mea perpetuo, tamquam prodigium factus sum multis: tu vero fiducia mea fortis. *LXX. Vulg.* In te confirmatus sum ex utero: de ventre matris meæ tu es protector meus. In te cantatio mea semper: tamquam prodigium factus sum multis, & tu adjutor fortis. *Hieron. A te sustentatus sum ex utero, de ventre matris meæ tu es protector meus: in te laus mea semper. Quasi portentum factus sum multis, & tu spes mea fortissima.*

8. 9. *Hebr.* Repleatur os meum laude tua: tota die gloria tua: ne projicias me in tempore senectutis. *S.* Repleatur os meum laude tua per omnem diem: in decore tuo ne abjicias me tempore senectutis. *LXX. Vulg.* Repleatur os meum laude, ut cantem gloriam tuam, tota die magnitudinem tuam. Ne projicias me in tempore senectutis. *Hieron. Impleatur os meum laude tua, tota die magnitudine tua. Ne projicias me in tempore senectutis.*

10. 11. *Hebr.* Et custodientes animam meam consiliati sunt pariter, dicendo: Deus dereliquit eum: persequimini & comprehendite eum, quia non est qui eripiat. *S.* Et observantes animam meam consilium inierunt pa-

διώξατε καὶ καταλάβετε αὐτόν, ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ ῥυόμενος. O. οἱ φυλάσσοντες τὴν ψυχήν μου ἐβουλεύσαντο ἐπὶ τὸ αὐτό, λέγοντες, ὁ θεὸς ἐγκατέλιπεν αὐτόν, καταδιώξατε καὶ καταλάβετε αὐτόν, ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ ῥυόμενος.

riter, dicentes: Deus dereliquit eum: persequimini & comprehendite eum, quia non est qui eripiat. *LXX. Vulg.* Et qui custodiebant animam meam consilium fecerunt in unum, dicentes: Deus dereliquit eum: persequimini & comprehendite eum, quia non est qui eripiat. *Hieron. Et qui observabant animam meam, inierunt consilium pariter, dicentes &c..... qui eruat.*

אלהי לעזרתי חישה 12. O. καὶ οἱ λοιποί, ὁ θεός μου εἰς τὴν βοήθειάν μου πρόσχες.

12. *H. Hieron.* Deus meus, in auxilium meum festina. *LXX. & Reliqui*, Deus meus, in auxilium meum respice.

יבשו יכלו שטני נפשי 13. Σ. καταισχυνθήτωσαν καὶ ἀναλωθήτωσαν οἱ ἀντικείμενοι τῇ ψυχῇ μου. O. αἰσχυνθήτωσαν καὶ ἐκλιπέτωσαν οἱ ἐνδιαβάλλοντες τὴν ψυχήν μου.

13. *Heb.* pudore afficiantur, deficiant adversarii animæ meæ. *S. Hieron.* Confundantur & consumantur adversarii animæ meæ. *LXX. Vul.* Confundantur & deficiant detrahentes animæ meæ.

והוספתי על־כל־תהלתך 14. A. καὶ προσθήσω ἐπὶ πάσας ὑμνήσεις σου. Σ. καὶ προσθήσω τοῖς ὕμνοις σου. O. καὶ προσθήσω ἐπὶ πᾶσαν τὴν αἴνεσίν σου.

14. *Heb. LXX. Vul.* & adjiciam super omnem laudem tuam. *A. Hieron.* & adjiciam super omnes laudationes tuas. *S.* & adjiciam hymnis tuis.

פי יספר צדקתך כל־היום תשועתך כי לא ידעתי ספרות אבוא בגברות אדני 15. 16. Σ. τὸ στόμα μου διηγήσεται... οὐ γὰρ οἶδα ἐξαριθμῆσαι, ἐλεύσομαι ἐν δυνάμει κυρίου. O. τὸ στόμα μου ἐξαγγελεῖ δικαιοσύνην σου, ὅλην τὴν ἡμέραν τὴν σωτηρίαν σου. ὅτι οὐκ ἔγνων γραμματείας, εἰσελεύσομαι ἐν δυναστείᾳ κυρίου.

15. 16. *Hebr.* Os meum narrabit justitiam tuam, tota die laudem tuam. Quoniam non cognovi numeros, introibo in potentias Domini. *S.* Os meum narrabit.... non enim scio numerare, veniam in virtute Domini. *LXX. Vulg.* Os meum annuntiabit justitiam tuam, tota die salutare tuum. Quoniam non cognovi litteraturam, introibo in potentias Domini. *Hieron. Os meum narrabit justitiam tuam, tota die salutem tuam: quia non cognovi litteraturas, ingrediar in fortitudine Domini Dei.*

אלהים למדתני 17. A. θεὲ ἐδίδαξάς με. Σ. O. Θ. ὁ θεὸς ἐδίδαξάς με.

17. *Heb. S. LXX. Th. Vulg. Hieron.* Deus, docuisti me. *A.* Dee, docuisti me.

אלהים עד־מרום אשר־עשית גדלות 19. A. Σ. Ϛ'. ὁ θεὸς ἕως ὕψους ἃ ἐποίησας μεγαλεῖα. O. θεὸς ἕως ὑψίστων ἃ ἐποίησας μεγαλεῖα.

19. *Heb.* Deus usque in excelsum quæ fecisti magna. *A. S. VI.* Deus usque in excelsum quæ fecisti magnalia. *LXX. Vulg.* Deus usque in altissima quæ fecisti magnalia. *Hieron. Deus usque in excelsum: quanta fecisti magnalia.*

אלהים מי כמוך A. Σ. O. Θ. E. Ϛ'. ὁ θεὸς τίς ὅμοιός σοι. ὁ θεὸς τίς ὡς σύ.

Heb. Deus, quis sicut tu? *A. S. LXX. Th. V. VI.* Deus, quis similis tibi? Deus, quis sicut tu? *Vul. Hieron. Deus, quis similis tibi?*

ורעות 20. Σ. κακώσεις. O. καὶ κακά.

20. *Heb. Vul. Hieron.* & malas. *S.* & vexationes. *LXX.* & mala.

תרב גדלתי ותסב תנחמני 21. A. πληθυνεῖς μεγαλειότητά μου. Σ. αὐξήσεις τὴν μεγαλειότητά μου, καὶ περικυκλώσεις με παραμυθίᾳ. O. ἐπλεόνασας τὴν δικαιοσύνην σου, καὶ ἐπιστρέψας παρεκάλεσάς με.

21. *Heb.* multiplicabis magnitudinem tuam, & circuibis, consolaberis me. *A.* multiplicabis magnitudinem meam. *S.* Augebis magnitudinem meam, & circumdabis me consolatione. *LXX.* multiplicasti justitiam tuam, & conversus consolatus es me. *Vulg. Multiplicasti magnificentiam tuam, & conversus consolatus es me. Hieron. Multiplicabis magnitudinem meam, & conversus consolaberis me.*

גם־אני אודך· 22. Σ. κἀγὼ οὖν ἐξομολογήσομαί σοι. O. καὶ γὰρ ἐγὼ ἐξομολογήσομαί σοι.

22. *Heb.* etiam ego confitebor tibi. *S.* & ego igitur confitebor tibi. *LXX. Vul.* nam & ego confitebor tibi. *Hieron. ego autem confitebor tibi.*

אזמרה לך בכנור קדוש ישראל A. μελῳδήσω σοι ἐν κιθάρᾳ ἅγιε Ἰσραήλ. O. ψαλῶ σοι ἐν κιθάρᾳ ὁ ἅγιος τοῦ Ἰσραήλ.

H. LXX. Vulg. psallam tibi in cithara, sancte Israel. *A. Hieron.* cantabo tibi in cithara, sancte Israel.

תרננה שפתי כי אזמרה־לך ונפשי אשר פדית 23. Σ. εὐφημήσει τὰ χείλη μου ὅταν μελῳδήσω

23. *H. Hieron.* Laudabunt labia mea, cum cantavero tibi, & anima mea, quam redemisti. *S.* Laudabunt labia mea, cum modula-

σοι,

σοι, καὶ ἡ ψυχή μου ἣν ἐλυτρώσω. Ο. ἀγαλλιάσονται τὰ χείλη μου ὅταν ψαλῶ σοι, καὶ ἡ ψυχή μου, ἣν ἐλυτρώσω.

כי־בשו כי־חפרו מבקשי רעתי 24. Α. ὅτι κατῃσχύνθησαν οἱ ζητοῦντες κακίαν μου. Σ. ὅτι κατῃσχύνθησαν, καὶ ὅτι ἀπωρύγησαν οἱ ζητοῦντες τὴν κάκωσίν μου. Ο. ὅταν αἰσχυνθῶσιν, καὶ ἐντραπῶσιν οἱ ζητοῦντες τὰ κακά μοι.

bor tibi, & anima mea, quam redemisti. *LXX. Vulg.* Exultabunt labia mea, cum cantavero tibi, & anima mea, quam redemisti.

24. *H.* quia pudore affecti sunt, quia erubuerunt quærentes malum meum. *A.* quia confusi sunt qui quærunt malum meum. *S.* quia confusi sunt, & quia effossi sunt qui quærunt afflictionem meam. *LXX. Vulg.* cum confusi & reveriti fuerint qui quærunt mala mihi. *Hier. quia confusi sunt & dehonestati quærentes malum mihi.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum LXX.

v. 1. Titulus in LXX. Interpretibus sic olim erat, teste Theodoreto: τῷ Δαυὶδ ψαλμὸς τῶν υἱῶν Ιωναδὰβ, καὶ τῶν πρώτων αἰχμαλωτισθέντων· ἀνεπίγραφος παρ' Ἑβραίοις. id est, *Davidi Psalmus filiorum Jonadab, & eorum qui primum in captivitatem abducti fuerant, sine inscriptione apud Hebræos.* Et sic, ut notat ibidem Theodoretus, ipse Titulus Psalmum apud Hebræos inscriptione carere declarat.

v. 3. A. ὅτι πέτρα μου &c. Aquilæ & Symmachi lectiones habet Eusebius in Psalmos.

v. 5. Σ. ἡ προσδοκία μου. Ex duobus MSS. Regiis.

v. 6. Hujus & sequentis versûs interpretationem ex Symmacho plenam adfert Eusebius.

v. 8. Σ. πλησθείη &c. Eusebius. Theodoretus vero ad Symmachum, καθ' ἑκάστην ἡμέραν.

v. 10. & 11. Σ. καὶ οἱ ἐπιτηροῦντες &c. Ex Eusebio.

v. 12. O. καὶ οἱ λοιπ. &c. Ita MSS. & Drusius.

v. 13. Σ. καταισχυνθήτωσαν &c. Eusebius & Drusius.

v. 14. Aquilæ & Symmachi interpretationes exhibet Eusebius.

v. 15. & 16. Σ. τὸ στόμα μου &c. Hanc Symmachi lectionem partim ex tribus MSS. partim ex Eusebio & Theodoreto mutuamur.

v. 17. A. Θεὲ &c. Hæc ex Drusio.

v. 19. A. Σ. ϛ'. ὁ Θεὸς ἕως ὕψους &c. Hæc ex Theodoreto. Sed ille Aquilam dumtaxat & Symmachum huic interpretationi præfigit: Colbertinus autem unus Sextam Editionem adjicit.

Ibid. A. Σ. O. Θ. E. ϛ'. &c. Sic Colbertinus στιχηρῶς scriptus, qui, ut puto, ideo alteram interpretationem adjicit, nempe, ὁ Θεὸς τίς ὡς σὺ, ut indicet omnes Interpretes alterutram versionem habere.

v. 20. Σ. καὶ κακώσεις. Drusius.

v. 21. A. πληθυνεῖς &c. Agellius. Σ. αὐξήσεις &c. Sic Drusius & unus Regius, qui tamen habet, παρακλήσεις.

v. 22. Σ. κἀγὼ οὖν Sic Reg. unus ex Theodoro.

Ibid. A. μελῳδήσω &c. Eusebius.

v. 23. Σ. εὐφημήσει &c. Eusebius.

v. 24. Lectiones Aquilæ & Symmachi exhibet idem Eusebius.

PSALMUS LXXI.

לשלמה 1. Οἱ λοιποὶ, Σολομῶντος. Ο. Εἰς Σολομῶν.

ייראוך עם־שמש ולפני ירח 5. Α.... Εἰς πρόσωπον τῆς σελήνης. Σ. καὶ φοβηθήσονταί σε ἐφ' ὅσον ὁ ἥλιος καὶ ἔμπροσθεν τῆς σελήνης. Ο. καὶ συμπαραμενεῖ τῷ ἡλίῳ, καὶ πρὸ τῆς σελήνης.

ירד כמטר על־גז 6. Α. καὶ καταβήσεται ὡς ὑετὸς ἐπὶ κουράν. Σ. καταβήσεται ὡς δρόσος ἐπὶ πόκον. καὶ οἱ λοιποὶ ὁμοίως. Ο. καταβήσεται ὡς δρόσος ἐπὶ πόκον.

כרביבים Οἱ λοιποὶ, ψεκάδες. Ο. σταγόνες.

יפרח־בימיו צדיק ורב שלום 7. Α. βλαστήσει ἐν ἡμέραις αὐτοῦ δίκαιος καὶ πλῆθος εἰρήνης. Σ. ἀνθήσει ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ δίκαιος. Ο. ἀνατελεῖ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ δικαιοσύνη καὶ πλῆθος εἰρήνης.

עד־בלי ירח Α. ἕως οὐ ἡ σελήνη. Σ. ἕως παλαιώσεως τῆς σελήνης. Ο. ἕως οὗ ἀνταναιρεθῇ ἡ σελήνη.

לפניו יכרעו ציים 9. Α. Εἰς πρόσωπον αὐτοῦ

1. *Hebr.* ipsi Salomo. *Reliqui*, Salomonis *LXX. Vulg.* in Salomonem. *Hieron. Salomoni.*

5. *H.* Timebunt te cum sole & ad facies lunæ. *A.*.... in faciem lunæ. *S.* Et timebunt te quamdiu sol & ante lunam. *LXX. Vulg.* Et permanebit cum sole & ante lunam. *Hieron. Et timebunt te quamdiu erit sol, & ultra lunam.*

6. *H. A. Hieron.* Descendet ut pluvia in vellus. *S.* Descendet ut ros super vellus. *& Reliqui similiter. LXX. Vulg.* Descendet sicut pluvia in vellus.

H. sicut imbres. *Reliqui, Hieron.* stillæ. *LXX. Vul.* stillicidia.

7. *H.* Florebit in diebus ejus justus & multitudo pacis. *A. Hieron.* Germinabit in diebus ejus justus & multitudo pacis. *S.* Florebit in diebus ejus justus. *LXX. Vulg.* Orietur in diebus ejus justitia & abundantia pacis.

H. usque ad non lunam. *A. Hieron.* donec non sit luna. *S.* usque ad inveterationem lunæ. *LXX. Vul.* donec auferatur luna.

9. *Hebr.* Ad facies ejus se incurvabunt soli-

κάμψουσιν Αἰθίοπες. Σ. ἔμπροσθεν αὐτοῦ ὀκλάσουσιν Αἰθίοπες. Ο. ἐνώπιον αὐτοῦ προπεσοῦνται Αἰθίοπες.

מלכי שבא וסבא 10. Α. Σ. βασιλεῖς Σαβὰ καὶ Σαβά. Ο. βασιλεῖς Ἀράβων καὶ Σαβά.

כי־יציל אביון משוע 12. Σ. ὅτι ἐξελεῖται πένητα οἰμώζοντα. Ο. ὅτι ἐρρύσατο πτωχὸν ἐκ δυνάστου.

וייקר דמם בעיניו 14. Α. καὶ τιμηθήσεται τὸ αἷμα αὐτῶν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. Σ. καὶ τίμιον ἔσται τὸ αἷμα αὐτῶν ἐνώπιον αὐτοῦ. Ο. καὶ ἔντιμον τὸ ὄνομα αὐτῶν ἐνώπιον αὐτοῦ.

ויתן־לו מזהב שבא 15. Τὸ Ἑβρ. καὶ Α. Σ. Θ. δοθήσεται αὐτῷ ἀπὸ τοῦ χρυσίου τῆς Σαβά. Ο. καὶ δοθήσεται αὐτῷ ἐκ τοῦ χρυσίου τῆς Ἀραβίας.

ירעש כלבנון פריו 16. Σ. διαπρέψει ὡς Λίβανος καρπὸς αὐτοῦ. Ο. ὑπεραρθήσεται ὑπὲρ τὸν Λίβανον ὁ καρπὸς αὐτοῦ.

יהי שמו 17. Α. Σ. ἔσται τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ο. Θ. ἔστω τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

Τὸ εὐλογημένον, παρ' οὐδενὶ κεῖται, οὔτε ἐν τῷ ἑξαπλῷ, οὔτε παρ' Ἑβραίοις.

ברוך יהוה אלהים אלהי ישראל 18. Ἑβρ. γρ. βαρούχ ΠΙΠΙ ἐλωεὶμ ἐλωεὶ Ἰσραήλ. Α. Σ. Ο. Θ. Ε. ϛ'. εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς Ἰσραήλ.

אמן ואמן 19. Α. πεπιστωμένως, πεπιστωμένως. Σ. ἀμήν, ἀμήν. Ο. γένοιτο, γένοιτο.

כלו תפלות דוד בן־ישי 20. Σ. ἐπετελέσθησαν προσευχαὶ Δαυὶδ υἱοῦ Ἰεσσαί. Ο. ἐξέλιπον οἱ ὕμνοι Δαυὶδ τοῦ υἱοῦ Ἰεσσαί. Θ. Ε. ἀνεκεφαλαιώθησαν προσευχαὶ Δαυὶδ υἱοῦ Ἰεσσαί.

tudinicolæ. *A.* In faciem ejus ſe incurvabunt Æthiopes. *S.* Ante eum procumbent Æthiopes. *LXX. Vulg.* Coram illo procident Æthiopes. *Hieron. Ante eum procident Æthiopes.*

10. *H.* Reges Seba & Saba. *A. S.* Reges Saba & Saba. *LXX. Vulg.* Reges Arabum & Saba. *Hieron. Reges Arabiæ & Saba.*

12. *H.* Quia eruet pauperem clamantem. *S.* Quia eruet pauperem ejulantem. *LXX. Vulg.* Quia liberavit (*Vulg.* liberabit) pauperem a potente. *Hieron. Quia eruet pauperem a potente.*

14. *H.* & pretioſus erit ſanguis eorum in oculis ejus. *A.* & honorabitur ſanguis eorum in oculis ejus. *S.* & pretioſus erit ſanguis eorum coram eo. *LXX. Vul.* & honorabile nomen eorum coram illo. *Hieron. & pretioſus erit ſanguis eorum coram oculis ejus.*

15. *H.* & dabit ei de auro Seba. *Hebr. Int. A. S. Th. Hieron.* & dabitur ei de auro Saba. *LXX. Vulg.* & dabitur ei de auro Arabiæ.

16. *H.* perſtrepet ſicut Libanon fructus ejus. *S.* decorus erit ſicut Libanus fructus ejus. *LXX. Vulg.* ſuperextolletur ſuper Libanum fructus ejus. *Hieron. elevabitur ſicut Libani fructus ejus.*

17. *Heb. A. S. Hieron.* erit nomen ejus. *LXX. Th. Vulg.* ſit nomen ejus.

Illud, Benedictum, *apud neminem exſtat, neque in Hexaplo, neque apud Hebræos.*

18. *H. Hieron.* Benedictus Dominus Deus, Deus Iſrael. *Hebr. lect.* baruch ΠΙΠΙ eloim eloi Iſrael. *A. S. LXX. Th. V. VI. Vulg.* Benedictus Dominus Deus Iſrael.

19. *Hebr. Hieron.* amen & amen. *A.* fideliter, fideliter. *S.* amen, amen. *LXX. Vul.* fiat, fiat.

20. *Hebr.* conſummatæ ſunt orationes David filii Iſai. *S. Hieron.* completæ ſunt orationes David filii Jeſſæ. *LXX. Vulg.* defecerunt laudes David filii Jeſſæ. *Th. V.* recognitæ ſunt orationes David filii Jeſſæ.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LXXI.

v. 1. οἱ λοιπ. Σαλωμῶντος. Euſebius in Pſalmos.

v. 5. A. εἰς πρόσωπον &c. Lectionem Aquilæ exhibet Euſebius, qui Symmachi etiam lectionem adfert; ſed Symmachi pleniorem habet Druſius.

v. 6. A. καὶ καταβήσεται &c. Sic Euſebius, qui habet etiam illud, καὶ οἱ λοιποὶ ὁμοίως.

Ibid. οἱ λοιπ. ψεκάδες. Idem.

v. 7. A. βλαστήσει &c. Sic Euſebius. Veriſimileque eſt Symmachum etiam habuiſſe, καὶ πλῆθος εἰρήνης, ut & alios.

Ibid. A. ἕως οὐ ἡ σελήνη. Ex Euſebio. Sic nos Hieronymum ſequuti legimus: nam ille particulam οὐ ſic cum tenui legit, vertitque, *donec non ſit luna*. In Mſ. tamen Euſebii Coiſliniano, quem in edendo ejus in Pſalmos Commentario ſequuti ſumus, legitur, ἕως οὗ ἡ σελήνη, *uſquequo luna*, vel, *donec erit luna*. Quæ lectio optime quadrat, & forte melius quam altera: utraque tamen eodem recidit. Symmachus, qui בלי vertit, παλαίωσις, ex בלה deduxit.

v. 9. A. εἰς πρόσωπον αὐτοῦ &c. Euſebius.

v. 10. A. Σ. βασιλεῖς Σαβὰ καὶ Σαβά. Sic Euſebius, qui adjicit primas litteras utriuſque vocis Σαβά, pronuntiatione quidem eaſdem eſſe, ſed elementorum formâ differre, ac primum nomen per Σὶν, *Sen* ſcribi; ſecundum vero per Σάδη, *Sade* &c. quæ fuſius ibi ille proſequitur. Verum memoriæ lapſu ibi *Sade* pro *Samech* ſcripſiſſe videtur; nam סבא legitur: non enim poteſt id Librario adſcribi.

v. 12. Σ. ὅτι ἐξελεῖται &c. Euſebius.

v. 14. A. καὶ τιμηθήσεται &c. Lectio Aquilæ ex Euſebio & Druſio; Symmachi ex Euſebio tantùm.

v. 15. τὸ Ἑβρ. &c. Ex Druſio & Euſebio.

v. 16. Σ. διαπρέψει &c. Sic unus Codex.

v. 17. A. Σ. ἔσται τὸ ὄνομα &c. Coiſlin. unus.

Ibid. τὸ εὐλογ- Hæc nota prodit ex Theodoreto.

v. 18. Lectionem Hebraïcam Græcis characteribus, & lectionem aliorum Interpretum habet Colbertinus στιχηρῶς ſcriptus. ΠΙΠΙ pro יהוה in Hexaplis locum habuiſſe, ſuadetur ex multis Heſaïæ locis infra, ubi ΠΙΠΙ occurrit, ad formam Hebraïcarum litterarum ſic expreſſum. Hac de re in Præliminaribus.

v. 19. A. πεπ- Has lectiones exhibet Euſebius. Vide ſupra.

v. 20. Σ. ἐπετελέσθησαν &c. Hoc alii quaſi partem Pſalmi habuerunt; alii notam extra Pſalmum eſſe putabant, ut ait Euſebius, qui priorem ſententiam amplectitur.

PSALMUS LXXII.

אך טוב לישראל אלהים לברי לבב 1. Σ. πλὴν ὄντως ἀγαθὸς ὁ θεὸς τοῦ Ισραὴλ, τοῖς καθαροῖς τὴν καρδίαν. Ο. ὡς ἀγαθὸς τοῦ Ισραὴλ ὁ θεὸς τοῖς καθαροῖς τῇ καρδίᾳ.

כאין שפכה אשרי 2. Σ. παρ' οὐδὲν ἐλύθη τὰ κατορθοῦντά με. Ο. παρ' ὀλίγον ἐξεχύθη τὰ διαβήματά μου.

כי אין חרצבות למותם ובריא אולם 4. Α. ὅτι οὐκ εἰσὶ δυσπάθειαι τῷ θανάτῳ αὐτῶν. Σ. ὅτι οὐκ ἐνεθυμοῦντο περὶ θανάτου, στερεὰ γὰρ ἦν τὰ πρόπυλα αὐτῶν. Ο. ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνάνευσις ἐν τῷ θανάτῳ αὐτῶν, καὶ στερέωμα ἐν τῇ μάστιγι αὐτῶν.

בעמל אנוש אינמו ועם־אדם לא ינגעו 5. Σ. ἐν ταλαιπωρίᾳ ἀνδρὸς οὐκ ἐγένοντο, οὐδὲ μετὰ ἀνθρώπων ἐπλήσσοντο. Ο. ἐν κόποις ἀνθρώπων οὐκ εἰσί, καὶ μετὰ ἀνθρώπων οὐ μαστιγωθήσονται. Θ. ἐν μέσῳ ἀνθρώπων.

לכן ענקתמו גאוה יעטף־שית חמס למו 6. Σ. ὑπερηφανίαν ἠμφιάσαντο, ἀποθήκας ἐξ ἀδικίας ἔχοντες. Ο. διὰ τοῦτο ἐκράτησεν αὐτοὺς ἡ ὑπερηφανία, περιεβάλοντο ἀδικίαν, καὶ ἀσέβειαν αὐτῶν.

יצא מחלב עינמו 7. Α. ἐξῆλθον ἀπὸ στέατος ὀφθαλμοὶ αὐτῶν. Σ. προέπιπτον ἀπὸ λιπαρότητος οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν. Ο. ἐξελεύσεται ὡς ἐκ στέατος ἡ ἀδικία αὐτῶν.

עברו משכיות לבב ימיקו Α. παρῆλθον σκοπιὰς καρδίας. Σ. παρέβαινον τὰ φαινόμενα τῇ καρδίᾳ καταμωκώμενοι. Ο. διῆλθον εἰς διάθεσιν καρδίας. διενοήθησαν.

וידברו ברע עשק ממרום ידברו שתו בשמים 8. 9. פיהם ולשונם תהלך בארץ Σ. ἐλάλουν ἐν πολλῇ συκοφαντίᾳ, τοῦ ὕψους κατελάλουν. ἔθεσαν εἰς οὐρανὸν τὸ στόμα αὐτῶν, ἡ δὲ γλῶσσα αὐτῶν περιπατήματα ἐν τῇ γῇ. Ο. καὶ ἐλάλησαν ἐν πονηρίᾳ, ἀδικίαν εἰς τὸ ὕψος ἐλάλησαν. ἔθεντο εἰς οὐρανὸν τὸ στόμα αὐτῶν, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν διῆλθεν ἐπὶ τῆς γῆς.

ואמרו איכה ידע־אל ויש דעה בעליון 11.

1. HEbr. Profecto bonus Iſraeli Deus mundis corde. *S.* Utique vere bonus Deus Iſraeli mundis corde. *LXX. Vulg.* Quam bonus Iſrael Deus his qui recto ſunt corde! *Hieron. Attamen bonus eſt Iſrael, Deus his qui mundo ſunt corde.*

2. *Heb.* quaſi nihil effuſi ſunt greſſus mei. *S.* pene ſoluta ſunt quæ me dirigebant. *LXX. Vul. Hieron.* pene effuſi ſunt greſſus mei.

4. *Heb.* Quia non ligamina in morte eorum, & ſana fortitudo eorum. *A.* Quia non ſunt ægritudines morti eorum. *S.* Quia non recogitabant de morte, firma enim erant veſtibula eorum. *LXX. Vul.* Quia non eſt reſpectus morti eorum, & firmamentum in flagello eorum, (*Vulg.* in plaga eorum.) *Hieron. Quod non cogitaverint de morte ſua, & firma ſint veſtibula eorum.*

5. *Hebr.* In labore hominis non ipſi, & cum hominibus non flagellabuntur. *S.* In miſeria viri non fuerunt, neque cum hominibus percutiebantur. *LXX. Vulg. Hieron.* In laboribus, (*Vulg. Hieron.* in labore) hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur. *Th.* in medio hominum.

6. *Hebr.* Ideo torque ligabit eos ſuperbia, involvet ornamento iniquitas eos. *S.* ſuperbiam induerunt, depoſita ex iniquitate habentes. *LXX. Vul.* Ideo tenuit eos ſuperbia, operti ſunt iniquitate & impietate ſua. *Hieron. Ideo nutriti ſunt ad ſuperbiam: circumdederunt iniquitatem ſibi.*

7. *Hebr.* Exiit præ adipe oculus eorum. *A.* Exierunt ex adipe oculi eorum. *S.* Prociderunt a pinguedine oculi eorum. *LXX. Vulg.* Prodiit (*LXX.* prodiet) quaſi ex adipe iniquitas eorum. *Hieron. Proceſſerunt a pinguedine oculi eorum.*

Hebr. tranſierunt imaginationes cordis: reddent ſe diſſulutos. *A.* prætericrunt ſpeculas cordis. *S.* Prætergreſſi ſunt ea quæ apparebant cordi, deridentes. *LXX. Vulg.* tranſierunt in affectum cordis. Cogitaverunt. *Hieron. tranſierunt cogitationes cordis. Irriſerunt.*

8. 9. *Heb.* Et loquentur in malo calumniam, de excelſo loquentur. Poſuerunt in cœlos os ſuum, & lingua eorum ambulabit in terra. *S.* Loquebantur in multa ſycophantia, contra excelſum loquebantur. Statuerunt in cœlum os ſuum: lingua autem eorum deambulationes in terra. *LXX. Vul.* & loquuti ſunt nequitiam, iniquitatem in excelſum (*Vulg.* excelſo) locuti ſunt. Poſuerunt in cœlum os ſuum, & lingua eorum tranſivit in terra. *Hieron. & Locuti ſunt in malitia calumniam: de excelſo loquentes. Poſuerunt in cœlum os ſuum, & lingua eorum ambulavit in terra.*

11. Et dixerunt, Quomodo ſcivit Deus, &

Σ. οἱ δὲ ἔλεγον, πῶς ἔγνω ὁ θεός; εἰ ἔστιν ἐπίγνωσις τῷ ὑψίστῳ. Οἱ πάντες, πῶς ἔγνω ὁ θεός; Ο. καὶ εἶπαν, πῶς ἔγνω ὁ θεός, καὶ εἰ ἔστι γνῶσις ἐν τῷ ὑψίστῳ;

est scientia in excelso. *S.* Illi autem dicebant, Quomodo novit Deus? si est scientia Altissimo. *Omnes*, Quomodo novit Deus? *LXX. Vulg.* Et dixerunt, Quomodo scit Deus? & si est scientia in excelso? *Hieron. Et dixerunt, Quomodo novit Deus? & si est scientia in excelso.*

13. 14. אך־ריק זכיתי לבבי וארחץ בנקיון כפי ואהי נגוע כל־היום ותוכחתי לבקרים Σ. ἴσως οὖν κἀγὼ μάτην ἐκάθαρα τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐνιπτόμην ἐν ἀναμαρτησίᾳ τὰς χεῖράς μου, καὶ διετέλεσα μυκτηριζόμενος καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ ἐλεγχόμενος καθ' ἕκαστον ὄρθρον. A. πλὴν κενῶς ἐκαθάρισα τὴν καρδίαν μου. O. καὶ εἶπα, ἄρα ματαίως ἐδικαίωσα τὴν καρδίαν μου, καὶ ἐνιψάμην ἐν ἀθώοις τὰς χεῖράς μου. καὶ ἐγενόμην μεμαστιγωμένος ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ ὁ ἔλεγχός μου εἰς τὰς πρωΐας. Θ. πλήν.

13. 14. *H.* Vere frustra mundavi cor meum, & lavi in innocentia volas meas: & fui flagellatus omni die, & castigatio mea in matutinis. *S.* Forte igitur frustra & ego mundavi animam meam, & lavabam in innocentia manus meas, & perseveravi subsannatus in unoquoque die, & redargutus in unoquoque matutino. *A.* Cæterum frustra mundavi cor meum. *LXX. Vul.* Et dixi, Ergo sine causa justificavi cor meum, & lavi inter innocentes manus meas. Et fui flagellatus tota die, & castigatio mea in matutinis. *Th.* Verumtamen. *Hieron. Ergone frustra mundavi cor meum, & lavi in innocentia mea manus meas? Et fui flagellatus tota die, & castigatio mea in matutinis.*

16. ואחשבה לדעת זאת עמל היא בעיני Σ. καὶ εἰ ἐλογιζόμην ἐπιγνῶναι τοῦτο, μόχθος ἐφαίνετό μοι. O. καὶ ὑπέλαβον τοῦ γνῶναι τοῦτο, κόπος ἐστὶν ἐναντίον μου.

16. *Hebr.* Et putabam scire hoc, labor ipse in oculis meis. *S.* Et si cogitabam scire hoc, labor apparebat mihi. *LXX. Vul.* Existimabam ut cognoscerem hoc, labor est ante me. *Hieron. Et cogitavi ut intelligerem istud: labor est in oculis meis.*

17. עד־אבוא אל־מקדשי־אל אבינה לאחריתם Σ. ἕως εἰσέλθω εἰς τὰ ἁγιάσματα τοῦ θεοῦ, συνετισθῶ τὰ ἔσχατα αὐτῶν. O. ἕως εἰσέλθω εἰς τὸ ἁγιαστήριον τοῦ θεοῦ, καὶ συνῶ εἰς τὰ ἔσχατα αὐτῶν.

17. *Hebr.* Donec intrem ad sanctuaria Dei, intelligam novissimum eorum. *S.* Donec intrem in sanctificationes Dei, edocear ultima eorum. *LXX. Vulg.* Donec intrem in sanctuarium Dei, & intelligam in novissimis eorum. *Hieron. Donec veniam ad sanctuaria Dei: & intelligam in novissimo eorum.*

18. 19. 20. אך בחלקות תשית למו הפלתם למשואות איך היו לשמה כרגע ספו תמו מן־בלהות כחלום מהקיץ Σ. ὄντως ἐν ὀλισθήμασι ἔταξας αὐτούς, κατέβαλες αὐτοὺς εἰς ἀφανισμούς· ἐξαίφνης ἐξέλιπον, ἀνηλώθησαν ὡς οὐχ ὑπάρξαντες, ὡς ἐνύπνιον ἐξυπνίσαντι. O. πλὴν διὰ τὰς δολιότητας ἔθου αὐτοῖς, κατέβαλες αὐτοὺς ἐν τῷ ἐπαρθῆναι. πῶς ἐγένοντο εἰς ἐρήμωσιν; ἐξάπινα ἐξέλιπον, ἀπώλοντο διὰ τὴν ἀνομίαν αὐτῶν, ὡσεὶ ἐνύπνιον ἐξεγειρομένου.

18. 19. 20. *Heb.* Profecto in lubricis posuisti eos: cadere fecisti eos in desolationes. Quomodo fuerunt in desolationem fere subito? defecerunt, consumti sunt a terroribus, velut somnium ab expergiscendo. *S.* Vere in lapsu statuisti eos, dejecisti eos in destructiones: subito defecerunt, consumpti sunt quasi qui non fuissent, quasi somnium expergiscenti. *LXX. Vulg.* Verumtamen propter dolos posuisti eis, dejecisti eos dum allevarentur. Quomodo facti sunt in desolationem? subito defecerunt, perierunt propter iniquitatem suam. Velut somnium expergiscentis (*Vulg.* surgentium.) *Hieron. Verumtamen in lubrico posuisti eos: dejecisti eos ad interitum. Quomodo vastati sunt subito: defecerunt, consumti sunt quasi non sint. Quasi somnium evigilantis.*

21. 22. 23. כי יתחמץ לבבי וכליותי אשתונן ואני־בער ולא אדע בהמות הייתי עמך ואני תמיד עמך Σ. συνεστέλλετο ἡ καρδία μου, καὶ ἐντὸς τῶν νεφρῶν μου διελεγόμην ἀντιλέγων· ἤμην δὲ ἀνεπιστήμων καὶ μὴ εἰδώς· κτηνωδῶς διετέλεσα παρὰ σοί, καὶ συνήμην σοι διαπαντός. A. κἀγὼ ἀσύνετος, καὶ οὐ γνώσομαι. O. ὅτι ηὐφράνθη (al. ἐξεκαύθη) ἡ καρδία μου, καὶ οἱ νεφροί μου ἠλλοιώθησαν. κἀγὼ ἐξουδενωμένος, καὶ οὐκ ἔγνων, κτηνώδης ἐγενόμην παρὰ σοί,

21. 22. 23. *Heb.* Quia acescet cor meum, & renibus meis acuar: & ego insipiens, & non cognoscebam: jumenta eram apud te: & ego semper tecum. *S.* Contrahebatur cor meum, & intra renes meos disserebam contradicens: eram autem imperitus & non sciens: jumenti more perseveravi apud te, & tecum eram semper. *A.* & ego imprudens, & non sciam. *LXX. Vul.* Quia inflammatum est cor meum, & renes mei commutati sunt: & ego ad nihilum redactus sum, & nescivi: ut jumentum factus sum apud te, & ego semper tecum. *Hieron. Quia contractum est cor meum, & lumbi*

κἀγὼ διηνεκῶς μετὰ σοῦ.

mei velut ignis fumigans. Et ego insipiens & nescius: quasi jumentum factus sum apud te: & eram semper tecum.

בעצתך תנחני ואחר כבוד תקחני 24. Σ. τῇ συμβουλίᾳ σου ὡδήγησάς με, ὕστερον τιμὴ διεδέξατό με. Ο. καὶ ἐν τῇ βουλῇ σου ὡδήγησάς με, καὶ μετὰ δόξης προσελάβου με.

24. *Hebr.* in consilio tuo duxisti me, & post gloriam accipies me. *S.* consilio tuo duxisti me, demum honor excepit me. *LXX. Vulg.* & in consilio tuo (*Vul. in voluntate tua*) deduxisti me: & cum gloria suscepisti me. *Hieron. In consilium tuum deduces me, & postea in gloria suscipies me.*

מי־לי בשמים ועמך לא־חפצתי בארץ 25. A. τίς μοι ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ μετὰ σοῦ οὐκ ἐβουλήθην ἐν τῇ γῇ. Σ. τίς μοί ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ μετὰ σοῦ οὐκ ἠθέλησα ἐν τῇ γῇ. Ο. τί γάρ μοι ὑπάρχει ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ παρὰ σοῦ τί ἠθέλησα ἐπὶ τῆς γῆς.

25. *H.* Quis mihi in cœlo? & tecum nihil volui in terra. *A.* Quis mihi in cœlo? & tecum nolui in terra. *S. Hieron.* Quis mihi est in cœlo? & tecum nolui in terra. *LXX. Vulg.* Quid enim mihi est in cœlo? & a te quid volui super terram?

לספר כל־מלאכותיך 28. A. τοῦ ἐξαγγέλλαι πάσας τὰς ἀγγελίας σου. Ο. τοῦ ἐξαγγέλλαι πάσας τὰς ἐπαγγελίας σου, (al. αἰνέσεις σου.)

28. *Heb.* ad narrandum omnia opera tua. *A.* ad nuntiandum omnes annuntiationes tuas. *LXX. Vulg.* ut annuntiem omnes prædicationes tuas. (*LXX. al.* laudes tuas.) *Hieron. ut narrem omnes annuntiationes tuas.*

Τὸ, ἐν ταῖς πύλαις τῆς θυγατρὸς Σιὼν, παρὰ μόνοις τοῖς Ο.

Illud, in portis filiæ Sion, *apud solos LXX. legitur.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum LXXII.

v. 1. Σ. πλὴν ὄντως &c. Eusebius.

v. 2. Σ. παρ' οὐδὲν &c. Drusius. Regius unus ex anonymo ad Symmachum legit, παρ' ὀλίγον.

v. 4. Σ. ὅτι οὐκ ἐνθυμοῦντο &c. Eusebius. Colbertinus autem & Reg. unus, στερεὸν γὰρ ἦν τὸ προοίμιον minus recte. Lectionem Aquilæ affert Drusius.

v. 5. Σ. ἐν ταλαιπωρίᾳ &c. Eusebius. Theodotionis vero lectionem habet Drusius.

v. 6. Σ. ὑπερηφανίαν &c. Eusebius.

v. 7. A. ἐξῆλθον &c. Versionem Aquilæ habent Eusebius & Codex Colbertinus unus; Symmachi Eusebius, Drusius & MSS. Hic pro עינמו Septuaginta legerunt עונמו qui vertunt, ἀδικία αὐτῶν.

Ibid. A. παρῆλθον &c. Eusebius. Σ. παρέβαινον &c. Eusebius & Drusius.

v. 8.9. Σ. ἐλάλουν &c. Totum hunc locum Symmachi Eusebius habet. Agellius vero legit, περιεπάτει ἐν τῇ γῇ.

v. 11. Σ. οἱ δὲ ἔλεγον &c. Eusebius & Theodoretus. Hieronymus in Epist. ad Suniam & Fretelam ait, omnes pariter habere, πῶς ἔγνω ὁ Θεός.

v. 13. 14. Σ. ἴσως οὖν &c. Eusebius sic totum Symmachi locum exhibet. Aquilæ vero clausulam Colbertinus στιχηρῶς scriptus. Θ. πλήν. Drusius.

v. 16. Σ. καὶ εἰ ἐλογιζόμην &c. Eusebius & Drusius.

v. 17. Σ. ἕως εἰσέλθω. Eusebius.

v. 18. Σ. ὄντως ἐν ὀλίσθῳ &c Eusebius & Reg. unus.

v. 21. Σ. συνεστέλλετο &c. Eusebius. Aquilæ vero lectionem exhibet Colbertinus στιχηρῶς scriptus.

v. 24. Σ. τῇ συμβουλίᾳ &c. Eusebius.

v. 25. A. τίς μοι &c. Lectionem Aquilæ habet Drusius; Symmachi Regius unus.

v. 28. A. τοῦ ἐξαγγ. &c. Hieronymus ad Suniam & Fret. sic habet: *Pro quo vos in Græco legisse dixistis*, τὰς αἰνέσεις σου, *id est*, laudes tuas. *Et sciendum, quod in Hebræo* MALOCHOTHAC *scriptum habet, quod Aquila* ἀγγελίας, *id est.* nuntios tuos; *Septuaginta*, τὰς ἐπαγγελίας σου, *id est*, prædicationes tuas, *vel*, promissa, *interpretati sunt: licet laus, & prædicatio, unum utrumque significet.*

Ibid. τὸ, ἐν ταῖς &c. Hanc clausulam, utpote in Hebræo non exstantem, obelo notatam fuisse inquit Eusebius.

PSALMUS LXXIII.

למה אלהים זנחת לנצח 1. A. τί θεὲ ἀπώσω εἰς νῖκος. Ο. ἱνατί ἀπώσω ὁ θεὸς εἰς τέλος.

1. HEb. Ut quid Deus elongasti te in finem? *A.* Quid Dee repulisti in victoriam? *LXX. Vulg. Hieron.* Ut quid Deus repulisti in finem?

זכר עדתך קנית קדם 2. A. μνήσθητι τῆς συναγωγῆς σου, ἣν ἐλυτρώσω ἀπ' ἀρχῆς. Ο. μνήσθητι τῆς συναγωγῆς σου ἧς ἐκτήσω ἀπ' ἀρχῆς.

2. *Hebr.* memento cœtus tui: acquisivisti quondam. *A.* memento congregationis tuæ, quam redemisti ab initio. *LXX. Vulg.* memor esto congregationis tuæ, quam possedisti ab initio. *Hier. recordare congregationis tuæ &c. ut Vul.*

גאלת שבט נחלתך A. ἐκτήσω σκῆπτρον κληρονομίας σου. Σ. ἐλυτρώσω σκῆπτρον κληρουχίας σου. Ο. ἐλυτρώσω ῥάβδον κληρονομίας σου. E. . . . . φυλήν. . . .

Heb. LXX. Vulg. Hieron. Redemisti virgam hæreditatis tuæ. *A.* Possedisti sceptrum hæreditatis tuæ. *S.* Redemisti sceptrum hæreditatis tuæ. *V.* . . . tribum.

הר־ציון זה שכנת בו Σ. καὶ ἤγαγες εἰς τὸ Σιὼν ὄρος τὸ ἅγιόν σου τοῦτο. Ο. ὄρος Σιὼν τοῦτο ὃ κατεσκήνωσας ἐν αὐτῷ.

הרימה פעמיך למשאות נצח 3. Σ. τὸ ὕψωμα τῶν ποδῶν σου ἠφανίσθη εἰς νῖκος. Ο. ἔπαρον τὰς χεῖράς σου ἐπὶ τὰς ὑπερηφανίας αὐτῶν εἰς τέλος.

בקדש A. ἐν ἡγιασμένῳ. Ο. ἐν τοῖς ἁγίοις σου.

שאגו צורריך בקרב מועדך 4. A. Σ. ἐβρυχήσαντο οἱ πολέμιοί σου ἐν μέσῳ τῆς συναγωγῆς σου. Θ. ἐνεκαυχήσαντο οἱ μισοῦντές σε ἐν μέσῳ τῆς ἑορτῆς σου.

שמו אותתם אתות יודע כמביא למעלה 5. A. ἔθεντο τὰ σημεῖα αὐτῶν σημεῖα· ἐγνώσθη ὡς εἴσοδος εἰς ἄνω. Σ. ἔθηκαν τὰ σημεῖα αὐτῶν ἐπισήμως γνώρισμα κατὰ τὴν εἴσοδον ἐπάνω. Ο. ἔθεντο τὰ σημεῖα αὐτῶν σημεῖα, καὶ οὐκ ἔγνωσαν ὡς εἰς τὴν εἴσοδον ὑπεράνω. Θ. ἔθηκαν τὰ σημεῖα σημεῖα, καὶ γνωσθήτω ὡς εἴσοδος ὑπεράνω.

כסבך־עץ קרדמות ועת פתוחיה יחד בכשיל וכילפות יהלמון 6. Σ. ἐν ἀριθμοῖς ξυλίνοις ἀξίναις τῶν δὲ, καὶ τὰς πύλας αὐτῶν ὁμοῦ ἐν μοχλοῖς καὶ δικραίοις κατέρριψαν. Ο. ὡς ἐν δρυμῷ ξύλων ἀξίναις ἐξέκοψαν τὰς θύρας αὐτῆς ἐπὶ τὸ αὐτὸ, ἐν πελέκει καὶ λαξευτηρίῳ κατέρραξαν αὐτήν.

שרפו כל־מועדי־אל בארץ 8. A. Σ. ἐνεπύρισαν πάσας τὰς συναγωγὰς ἰσχυροῦ (Σ. τοῦ θεοῦ) ἐπὶ τῆς γῆς. Ο. δεῦτε, καταπαύσωμεν τὰς ἑορτὰς κυρίου ἀπὸ τῆς γῆς. Θ. ἐνεπυρίσαμεν πάντας καιροὺς ἰσχυροῦ ἐν τῇ γῇ. Ε. κατέκαυσαν. ς΄. κατακαύσωμεν.

אתותינו 9. A. Σ. Ο. Θ. Ε. τὰ σημεῖα ἡμῶν. Ἄλλος, τὰ σημεῖα αὐτῶν.

ינאץ 10. Σ. παροξυνεῖ. Ο. παροξυνεῖ.

אתה פוררת בעזך ים 13. Σ. σὺ διεσκέδασας τῇ ἰσχύι σου τὴν θάλασσαν. Ο. σὺ ἐκραταίωσας ἐν τῇ δυνάμει σου τὴν θάλασσαν. Θ. σὺ διέσπασας ἐν τῇ δυνάμει σου τὴν θάλασσαν.

שברת ראשי תנינים על־המים A. συνέτριψας τὰς κεφαλὰς τῶν δρακόντων ἐπὶ τῶν ὑδάτων. Σ. συνέτριψας τὰς κεφαλὰς τῶν κητῶν ἐπὶ τῶν ὑδάτων. Ο. συνέτριψας τὰς κεφαλὰς τῶν δρακόντων ἐπὶ τοῦ ὕδατος.

לציים 14. A. τοῖς ἐξελευσομένοις. Ο. Αἰθίοψι. Θ. τῷ ἐσχάτῳ. Ε. τῷ ἐξεληλυθότι.

מעין ונחל 15. A. Σ. Θ. Ε. πηγὴν καὶ χείμαρρον. Ο. πηγὰς καὶ χειμάρρους.

Hebr. montem Sion iſtum habitaſti in eo. *S.* & induxiſti in Sion montem ſanctum tuum hunc. *LXX. Vulg.* mons Sion, in quo habitaſti in eo. *Hieron. montem Sion, in quo habitaſti.*

3. *Hebr.* Leva pedes tuos ad deſolationes in æternum. *S.* Elevatio pedum tuorum deleta eſt in victoriam. *LXX. Vul.* Leva manus tuas in ſuperbias eorum in finem. *Hieron. Sublimitas pedum tuorum diſſipata eſt uſque ad finem.*

Heb. in ſanctuare. *A.* in ſanctificato. *LXX.* in ſanctis tuis. *Vulg. Hieron. in ſancto.*

4. *Hebr.* Rugierunt hoſtes tui in medio conventûs tui. *A. S.* Rugierunt inimici tui in medio ſynagogæ tuæ. *LXX. Vul.* Et gloriati ſunt qui oderunt te in medio ſolemnitatis tuæ. *Hieron. Fremuerunt hoſtes in medio pacti tui.*

5. *Heb.* Poſuerunt ſigna ſua ſigna: cognoſcetur velut adducens in ſublime. *A.* Poſuerunt ſigna ſua ſigna, cognitus eſt quaſi introitus in ſublime *S.* Poſuerunt ſigna ſua conſpicue nota, juxta introitum deſuper. *LXX. Vulg.* Poſuerunt ſigna ſua ſigna, & non cognoverunt ſicut in introitu (*Vulg.* exitu) ſuper ſummum. *Th.* Poſuerunt ſigna ſigna, & cognoſcatur quaſi introitus deſuper. *Hieron. Poſuerunt ſigna ſua in tropheum, manifeſta in introitu deſuper.*

6. *Hebr.* In perplexitate ligni ſecures. Et nunc apertiones ejus pariter in bipenni, & malleis conquaſſabunt. *S.* inſtrumentis ligneis & ſecuribus ipſorum, & portas eorum ſimul in vectibus, & bipennibus (*al.* furcis) dejecerunt. *LXX. Vul.* Quaſi in ſylva lignorum ſecuribus exciderunt januas ejus in idipſum: in ſecuri & aſcia dejecerunt eam. *Hieron. In ſaltu lignorum ſecures. Et nunc ſculpturas ejus pariter bipenne & dolatoriis deraſerunt.*

8. *H.* Incenderunt omnes conventus Dei in terra. *A. S.* Incenderunt omnes ſynagogas fortis (*S.* Dei) in terra. *LXX. Vul.* Quieſcere faciamus (*Vul* omnes) dies feſtos Dei a terra. *Th.* Incenderunt omnia tempora fortis in terra. *V.* combuſſerunt. *VI.* comburamus. *Hieron. Incenderunt omnes ſolemnitates Dei in terra.*

9. *Heb. A. S. LXX. Th. V. Vul. Hieron.* ſigna noſtra. *Aliter*, ſigna eorum.

10. *Hebr. Hieron.* blaſphemabit. *S.* vituperabit. *LXX.* irritabit. *Vul. irritat.*

13. *Hebr.* Tu contriviſti in fortitudine tua mare. *S. Hieron.* Tu diſſipaſti fortitudine tua mare: *LXX. Vul.* Tu confirmaſti in virtute tua mare. *Th.* Tu diviſiſti in virtute tua mare.

Heb. confregiſti capita cetorum ſuper aquis. *A.* contriviſti capita draconum ſuper aquas. *S.* contriviſti capita cetorum ſuper aquas. *LXX.* contriviſti capita draconum ſuper aqua. *Vulg. contribulaſti capita draconum in aquis. Hieron. contriviſti capita draconum in aquis.*

14. *Hebr.* ſolitudinicolis. *A.* egreſſuris. *LXX.* Æthiopibus. *Th.* ultimo. *V.* egreſſo. *Vul. populis Æthiopum. Hieron. populo Æthiopum.*

15. *Heb. A. S. Th. V. Hieron.* fontem & torrentem. *LXX. Vul.* fontes & torrentes.

אתה הובשת נהרות איתן Σ. σὺ ἐξήρανας ποταμοὺς ἀρχαίους. Α. στερεοὺς ποταμούς. Ο. σὺ ἐξήρανας ποταμοὺς Ηθάμ.

Hebr. Tu ficcasti fluvios fortitudinis. *S.* tu ficcasti fluvios antiquos. *A.* folidos fluvios. *LXX. Vul.* tu ficcasti fluvios Etham. (*Vulg. Ethan.*) *Hieron. tu exficcasti flumina fortia.*

אתה הכינות מאור ושמש 16. Α. σὺ ἡτοίμασας φωστῆρα καὶ ἥλιον. Ο. σὺ κατηρτίσω ἥλιον καὶ σελήνην. Θ. φῶς καὶ ἥλιον. Ε. σὺ κατηρτίσω σελήνην καὶ ἥλιον.

16. *H. A.* tu præparasti luminare & folem. *LXX.* tu fabricatus es folem & lunam. *Th.* lucem & folem. *V.* tu parasti lunam & folem. *Vul. tu fabricatus es auroram & folem. Hieron. tu ordinasti luminaria & folem.*

הצבת 17. Α. Θ. ἐστήλωσας. Σ. ἔστησας. Ο. ἐποίησας.

17. *H. S. Hieron.* ftatuisti. *A. Th.* ftabilivisti. *LXX. Vulg.* fecisti.

זאת 18. Σ. ταῦτα. Ο. ταύτης.

18. *H. LXX. Vul. Hieron.* hujus. *S.* hæc.

כי־מלאו מחשכי־ארץ נאות חמס 20. Σ. ὅτι ἐπλήσθησαν ἐσκοτισμένα τῆς γῆς ὡραιοτήτων ἀδικίας. Ο. ὅτι ἐπληρώθησαν οἱ ἐσκοτισμένοι τῆς γῆς οἴκων ἀνομιῶν.

20. *Hebr.* Quia repleta funt loca tenebrofa terræ habitaculis rapinæ. *S.* Quia repleta funt loca tenebrofa terræ fpeciofitatibus iniquitatis. *LXX. Vulg.* Quia repleti funt qui obfcurati funt terræ, domibus iniquitatum. *Hieron. Quia repleta funt tenebris terræ, habitationes iniquæ fubruta.*

22. קומה אלהים ריבה ריבך זכר חרפתך מני־נבל כל־היום Σ. στῆθι ὁ θεὸς συναγώνισαι τῆς μάχης σου, καὶ μνημόνευσον τοῦ ὀνειδισμοῦ σου τοῦ ἀπὸ ἄφρονος τοῦ διὰ πάσης ἡμέρας. Ο. ἀνάστα ὁ θεὸς, δίκασον τὴν δίκην σου, μνήσθητι τῶν ὀνειδισμῶν σου τῶν ὑπὸ ἄφρονος ὅλην τὴν ἡμέραν.

22. *H.* Surge, Deus, litiga litem tuam, memento probri tui a ftulto omni die. *S.* Sta, Deus, propugna pugnam tuam, & memor efto opprobrii tui ab infipiente per omnem diem. *LXX. Vulg.* Exurge, Deus, judica caufam tuam: memor efto improperiorum tuorum, eorum quæ ab infipiente funt tota die. *Hieron. Surge, Deus, judica caufam tuam: memento opprobrii tui ab infipiente tota die.*

23. אל־תשכח קול צרריך שאון קמיך עולה תמיד Α. μὴ ἐπιλάθῃ τῆς φωνῆς τῶν ἐχθρῶν σου. . . . Σ. μὴ ἐπιλάθῃ τῆς φωνῆς τῶν πολεμίων σου, ἤχου τῶν ἀνθεστηκότων σοι, μέχρις οὗ ἀναβαίνοντος (ἀναβαίνονται) ἀδιαλείπτως. τ'. ἐχθρῶν. Ο. μὴ ἐπιλάθῃ τῆς φωνῆς τῶν ἱκετῶν σου, ἡ ὑπερηφανία τῶν μισούντων σε ἀνέβη διαπαντὸς πρὸς σέ.

23. *H.* Ne oblivifcaris vocis hoftium tuorum: fuperbia obfiftentium tibi afcendens femper. *A.* Ne oblivifcaris vocis inimicorum tuorum... *S.* Ne oblivifcaris vocis hoftium tuorum, fcilicet obfifteotium tibi, donec afcendant inceffanter. *VI.* inimicorum. *LXX. Vulg* Ne oblivifcaris voces inimicorum (*LXX.* fupplicum) tuorum: fuperbia eorum qui te oderunt afcendat femper ad te(*Vulg.* afcendit femper.) *Hier. Ne oblivifcaris voces hoftium tuorum: fonitus adverfariorum tuorum afcendit jugiter.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pfalmum LXXIII.

v. 1. A. τί θεὲ &c. Drufius. Corderius legit, A. εἰς τί.

v. 2. Aquilæ lectiones habet Corderius, qui vocum λυτρώσω & ἐκτήσω commutationem fecifle videtur. Dubia fane eft hæc Aquilæ lectio.

Ibid. A. ἐκτήσω σκῆπτρον &c. Sic Eufebius & Drufius, qoi tamen poftremus habet, A..... ῥάβδον κληρονομίας σου. Lectionem Eufebii, σκῆπτρον, confirmant R.g. unus, Colbertinus & Euthymius.

Ibid. Σ. καὶ ἤγαγες &c. Sic ex Edit Rom. Drufius. Si autem fincera fit lectio, paraphraften egit Symmachus.

v. 3. Σ. τὸ ὕψωμα &c. Sic Eufebius.

Ibid. A. ἐν ἠγιασμένῳ. Ita Drufius. Corderius etiam Symmacho tribuit. Theodoretus vero notat, vocem Hebraïcam (fcilicet בקדש) in fingulari effe, & fingulariter expreffam fuiffe a reliquis Interpretibus, atque etiam a LXX. ut erant in Hexaplo.

v. 4. A. ἐβρυχήσαντο &c. Eufebius. In Cat. Corderii etiam Symmacho tribuitur. Vide Pfalm. xi. 14.

v. 5. Aquilæ & Theodotionis interpretationes fic edidit Martianæus nofter. Symmachi fic habent idem, Itemque Eufebius & Drufius.

v. 6. Σ. ἐν ἀρμένοις &c. Eufebius.

v. 7. A. Σ. ἐνεπύρισαν &c. Ita lectiones effert Martianæus nofter ex Epift. Hieron. ad Sun. & Fret.

v. 9. A. Σ. O. Θ. E. τὰ σημεῖα ἡμῶν. Coiflin. unus, qoi in textu babet, τὰ σημεῖα αὐτῶν, quæ fuit in aliquot Exemplaribus lectio τῶν O.

v. 10. Σ. προςπαλαιῶν. Sic Drufius. Unus vero Codex Regius habet, προςπταίζει.

v 13. Σ. σὺ διεσκέδασας &c. Symmachi & Theodotionis lectiones fic habet Eufebius.

Ibid. A. συνέτριψας &c. Aquilæ & Symmachi lectiones fic habent Eufebios & Mff.

v. 14. A. τοῖς ἐξήλλου- Sic Eufebius.

v. 15. A. Σ. Θ. E πηγὴν καὶ χείμαῤῥον. Hic notat Drufius: *Euthymius*, Symmachus pro Etham antiquos reddidit. *Ethan*, i. Ηθάμ. *Mendum vetus pro* Ηθὰν, *quale in* Μαδιάμ. *Sic* Εδὲμ *legitur pro* Εδὼν, *quæ Scriptura impofuit doctiffimo Theodoreto, ut exiftimarit* Αδὰμ *dictum ab* Εδὲμ *loci nomen, in quo formatus fuit.*

v. 16. A. σὺ ἡτοίμασας φωστῆρα &c. Eufebius & Drufius. Eufebius vero ad LXX. legit, φαῦσιν καὶ ἥλιον.

v. 17. A. Θ. ἐστήλωσας &c. Drufius.

v. 18. Σ. ταῦτα. Eufebius.

v. 20. Σ. ὅτι ἐπλήσθησαν &c. Drufius.

v. 22. Σ. στῆθι &c. Eufebius.

v. 23. Lectionem Symmachi plenam habet Eufebius; Aquilæ Martianæus.

PSALMUS LXXIV.

למנצח אל־תשחת מזמור לאסף שיר 1. Σ. ἐπινίκιος περὶ ἀφθαρσίας ψαλμὸς τοῦ Ἀσάφ. Ο. Εἰς τὸ τέλος, μὴ διαφθείρῃς, ψαλμὸς ᾠδῆς τῷ Ἀσάφ.

כי אקח מועד 3. Α. ὅταν λάβω συνταγάς. Σ. ὅταν λάβω τὴν συναγωγήν. (al. συνταγήν.) Ο. ὅταν λάβω καιρόν.

נמגים־ארץ וכל־ישביה 4. Σ. συσταθήσεται ἡ γῆ σὺν τοῖς κατοικοῦσιν αὐτήν. Ο. ἐτάκη ἡ γῆ καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες αὐτήν.

אנכי תכנתי עמודיה סלה Α. ἐγὼ ἐσταθμισάμην τοὺς στύλους αὐτῆς ἀεί. Σ. ἐγὼ ἥδρασα τοὺς στύλους αὐτῆς, διάψαλμα. Ο. ἐγὼ ἐστερέωσα τοὺς στύλους αὐτῆς, διάψαλμα. Θ. ἐγὼ ἐστερέωσα τοὺς στύλους αὐτῆς, διάψαλμα. Ε. ἐγὼ εἰμι, ἡτοίμασα τοὺς στύλους αὐτῆς ἀεί. ς΄. ἐγὼ ἐστερέωσα τοὺς στύλους αὐτῆς διαπαντός. Εβρ. ἀμουδά.

אמרתי להוללים אל־תהלו ולרשעים אל־תרימו קרן אל־תרימו למרום קרנכם תדברו בצואר עתק 5. 6. Σ. Εἶπα τοῖς στασιάζουσι, μὴ στασιάζετε, καὶ τοῖς παρανόμοις, μὴ ἐπαίρετε τὸ κέρας. μὴ ἐπαίρετε εἰς ὕψος τὸ κέρας ὑμῶν λαλοῦντες τραχήλῳ ἀνομίαν. Ο. Εἶπα τοῖς παρανομοῦσι μὴ παρανομεῖν, καὶ τοῖς ἁμαρτάνουσι, μὴ ὑψοῦτε κέρας, μὴ ἐπαίρετε εἰς ὕψος τὸ κέρας ὑμῶν, μὴ λαλεῖτε κατὰ τοῦ θεοῦ ἀδικίαν.

כי לא ממוצא וממערב ולא ממדבר הרים כי־אלהים שפט זה ישפיל וזה ירים 7. 8. Σ. οὐ γὰρ ἀπὸ ἀνατολῆς, οὐδὲ ἀπὸ δύσεως, οὐδὲ ἀπὸ ἐρήμου ὀρέων· ἀλλ' ὁ θεὸς κριτὴς τοῦτον μὲν ταπεινοῖ, τοῦτον δὲ ὑψοῖ. Ο. ὅτι οὔτε ἀπὸ ἐξόδων, οὔτε ἀπὸ δυσμῶν, οὔτε ἀπὸ ἐρήμων ὀρέων, ὅτι ὁ θεὸς κριτής ἐστι· τοῦτον ταπεινοῖ, καὶ τοῦτον ὑψοῖ. Ε. ἀπ' ἐξόδου. Ε. ἀνατολῶν ἔρημα, ὄρη τε νότια, καὶ βόῤῥα τμήματα.

כי כוס ביד־יהוה ויין חמר מלא מסך ויגר מזה אך־שמריה ימצו ישתו כל רשעי־ארץ 9. Σ. ποτήριον γὰρ ἐν χειρὶ κυρίου, καὶ οἶνος ἄκρατος πληρῶν ἐκχυθείς, ὥστε ἕλκειν ἀπ' αὐτοῦ. πλὴν τὰς τρυγίας αὐτοῦ ἐκστραγγίσουσι πίνοντες οἱ φαῦλοι τῆς γῆς. Ο. ὅτι ποτήριον ἐν χειρὶ κυρίου,

1. HEbr. Victori, ne corrumpas, Psalmus ipsi Asaph, canticum. *S.* Triumphale de incorruptione, Psalmus ipsi Asaph. *LXX. Vul.* In finem, ne corrumpas, Psalmus cantici Asaph. *Hieron. Victori, ut non disperdas, Psalmus Asaph, cantici.*

3. *H. A.* cum accepero tempus statutum. *S.* cum accepero synagogam. *LXX. Vulg. Hieron.* cum accepero tempus.

4. *H.* Liquefacti terræ, & omnes habitatores ejus. *S.* Constabilietur terra cum omnibus habitantibus eam. *LXX. Vulg.* Liquefacta est terra, & omnes qui habitant in ea. *Hieron. Dissolvetur terra cum omnibus habitatoribus suis.*

Heb. Ego firmavi columnas ejus, selah. *A.* ego ponderavi columnas ejus semper. *S.* ego firmavi columnas ejus, diapsalma. *LXX. Th.* Ego confirmavi columnas ejus, diapsalma. *V.* Ego sum, præparavi columnas ejus, semper. *VI.* ego firmavi columnas ejus, jugiter. *Hebr.* amudâ. *Vul. Ego confirmavi columnas ejus. Hieron. Ego appendi columnas ejus. Semper.*

5. 6. *Heb.* Dixi insanis, Ne insaniatis; & impiis, Ne exalteris cornu: ne extollatis in excelsum cornu vestrum, loquamini in collo præfracto. *S.* Dixi seditiosis, Ne seditionem moveatis; & iniquis, Ne extollite cornu, ne extollite in excelsum cornu vestrum, loquentes collo iniquitatem. *LXX. Vul.* Dixi iniquis, Nolite inique agere; & delinquentibus, Nolite exaltare cornu. Nolite extollere in altum cornu vestrum, nolite loqui adversus Deum iniquitatem. *Hieron. Dixi inique agentibus, Nolite inique agere; & impiis, Nolite exaltare cornu. Nolite extollere in excelsum cornu vestrum: loquentes in cervice veteri.*

7. 8. *H.* Quia non ab exitu, & ab Occidente, & non a deserto montium, quia Deus judicans: hunc humiliabit, & hunc exaltabit. *S.* Non enim ab Oriente, neque ab Occidente, neque a deserto montium: sed Deus judex hunc quidem humiliat, hunc autem exaltat. *LXX. Vul.* Quia neque ab Oriente, (*LXX.* ab exitibus) neque ab Occidente, neque a desertis montibus, quoniam Deus judex est. Hunc humiliat, & hunc exaltat. *V.* ab exitu. *V. item*, Orientis deserta, montesque Australes, & Aquilonares sectiones. *Hieron. Quia neque ab Oriente, neque ab Occidente, neque a solitudine montium. Sed Deus judex hunc humiliabit, & hunc exaltabit.*

9. *Heb.* Quia calix in manu Domini, & vinum rubuit, plenus mixto: & effudit ex hoc: Verumtamen fæces ejus exprimenr: bibent omnes impii terræ. *S.* Calix enim in manu Domini, & vinum merum, plenus effusus: ita ut trahant ab ipso. Verumtamen fæces ejus excolabunt bibentes improbi terræ. *LXX. Vulg.*

οἴνου

οἴνου ἀκράτου πλῆρες κεράσματος· καὶ ἔκλινεν ἐκ τούτου εἰς τοῦτο, πλὴν ὁ τρυγίας αὐτοῦ οὐκ ἐξεκενώθη· πίονται πάντες οἱ ἁμαρτωλοὶ τῆς γῆς. E. πλήρης εὐρυχωρείας.

Quia calix in manu Domini vini meri plenus mixto. Et inclinavit ex hoc in hoc : verumtamen fæx ejus non est exinanita : bibent omnes peccatores terræ. *V.* plenus latitudine. *Hieron. Quia calix in manu Domini est vino meraco usque ad plenum mixtus, & propinabit ex eo : verumtamen fæces ejus epotabunt bibentes omnes impii terræ.*

אגיד 10. O. ἀγαλλιάσομαι (al. ἀπαγγελῶ.) E. ἀπαγγελῶ.

10. *Hebr. LXX. V. Vulg. Hieron.* annuntiabo. *LXX. aliter*, exultabo.

אגדע 11. A. ἐκκόψω. Σ. μετακλάσω. O. Θ. συγκλάσω.

11. *Hebr. A.* concidam. *S.* conteram. *LXX. Th. Vul. Hieron.* confringam.

קרנות צדיק A. Σ. O. κέρατα δικαίου. Θ. κέρας δικαίων.

H. A. S. LXX. Vul. Hieron. cornua justi. *Th.* cornu justorum.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum LXXIV.

v. 1. Lectionem Symmachi sic habet Eusebius. Drusius ψαλμὸς Ἀσάφ legit; Theodoretus, Agellius & unus Regius, τῷ Ἀσάφ. Vide infra Psalm. 76.

v. 3. A. ὅταν λάβω συναγωγήν. Σ. ὅταν λάβω συναγωγήν. Sic Eusebius recte. Drusius autem ex Theodoreto variat, nec sibi constantes interpretationes affert. Corderius habet, Σ. συναγωγήν.

v. 4. Σ. συσταθέντα. Sic Regius unus ex Theodoro, & Eusebius.

Ibid. A. ἐγὼ ἐσταθμισάμην &c. Has omnes lectiones exhibet Origenes Opusculo post Præliminaria nunc primum edito.

v. 5. & 6. Σ. εἶπα τοῖς σπαταλῶσι &c. Eusebius.

v. 7. & 8. Σ. οὐ γὰρ ἀπὸ &c. Sic Eusebius. Quintæ vero lectionem, ἀπ' ἐξόδου, præfert unus Codex. Alteram ejusdem longe prolixiorem exhibet Colbertinus στιχηρῶς scriptus, quæ nescio quid peregrini habet : eam tamen repræsentare visum est.

v. 9. Σ. ποτήριον &c. Eusebius. Lectionem Quintæ mutilam effert Colbertinus στιχηρῶς scriptus.

v. 10. Ex Drusio, & ex aliis Exemplaribus.

v. 11. A. ἐκκόψω &c. Drusius.

Ibid. A. Σ. O. κέρατα δικαίου &c. Idem.

PSALMUS LXXV.

ויהי בשלם סכו 3. [A.] καὶ ἐγένετο ἐν Σαλὴμ ἡ σκηνὴ αὐτοῦ. Οἱ λοιποί, ἐν Σαλήμ. O. καὶ ἐγένετο ἐν εἰρήνῃ ὁ τόπος αὐτοῦ.

3. HEb. [*A.*] *Hieron.* & factus est in Salem tabernaculum ejus. *Reliqui*, in Salem. *LXX. Vul.* & factus est in pace locus ejus.

מגן וחרב ומלחמה סלה 4. A. θυρεὸν καὶ πόλεμον καὶ μάχαιραν, ἀεί. Σ. ἀσπίδα καὶ μάχαιραν καὶ πόλεμον, διάψαλμα. O. ὅπλον καὶ ῥομφαίαν καὶ πόλεμον, διάψαλμα. Θ. ὅπλα καὶ ῥομφαίαν καὶ πόλεμον, διάψαλμα. E. ὅπλον καὶ ῥομφαίαν καὶ πόλεμον, ἀεί. ς'. ὅπλον καὶ ῥομφαίαν καὶ πόλεμον εἰς τὸ τέλος. Εβρ. ουμαλαμα σελ.

4. *H.* scutum & gladium & bellum, selah. *A.* clypeum & bellum & gladium, semper. *S.* scutum & gladium & bellum, diapsalma. *LXX.* telum & gladium & bellum, diapsalma. *Th.* arma & gladium & bellum, diapsalma. *V.* telum & gladium & bellum, semper. *VI.* telum & gladium & bellum, in finem. *Hebr.* umalama sel. *Vulg. scutum, gladium & bellum. Hieron. scutum & gladium & bellum, semper.*

נאור אתה אדיר מהררי־טרף 5. A. φωτισμὸς σὺ ὑπερμεγέθης ἀπὸ ὀρέων αἰχμαλωσίας. Σ. ἐπιφανὴς εἶ ὑπερμεγέθης ἀπὸ ὀρέων θήρας. O. φωτίζεις σὺ θαυμαστῶς ἀπὸ ὀρέων αἰωνίων. Θ. φοβερὸς εἶ θαυμαστὸς ἀπὸ ὀρέων καρπίμων.

5. *H.* Illustris tu potens præ montibus prædæ. *A.* Illuminatio tu prægrandis a montibus capturæ. *S.* Illustris es prægrandis a montibus venationis. *LXX. Vulg.* Illuminas (*Vulg.* illuminans) tu mirabiliter a montibus æternis. *Th.* Terribilis es mirabilis a montibus fructiferis. *Hieron. Lumen tu es magnifice a montibus captivitatis.*

אבירי לב 6. Σ. ὑπερήφανοι τὴν καρδίαν. O. ἀσύνετοι τῇ καρδίᾳ.

6. *H.* fortes corde. *S. Hieron.* superbi corde. *LXX. Vulg.* insipientes corde.

נמו Σ. ἐκαρώθησαν. O. ὕπνωσαν.

H. LXX. Vulg. dormierunt. *S.* soporati sunt. *Hieron. dormitaverunt*

כל־אנשי־חיל ידיהם Σ. πάντες οἱ ἄνδρες οἱ ἰσχυροὶ τὰς χεῖρας αὐτῶν. O. πάντες οἱ ἄνδρες τοῦ πλούτου ταῖς χερσὶν αὐτῶν.

H. b. omnes viri roboris manus suas. *S.* omnes viri fortes manus suas. *LXX. Vulg.* omnes viri divitiarum in manibus suis. *Hieron. omnes viri exercitus manus suas.*

7. A. מגערתך אלהי יעקב נרדם ורכב וסוס ἀπὸ ἐμβειμήσεως (al. ἐπιτιμήσεως) θεὲ Ἰακώβ, κατεφέρετο καὶ ἅρμα καὶ ἵππος. Σ. ἀπὸ ἐμβειμήσεώς σου θεὲ Ἰακὼβ ἐκαρώθη καὶ ἅρμα καὶ ἵππος. Ο. ἀπὸ ἐπιτιμήσεώς σου ὁ θεὸς Ἰακὼβ, ἐνύσταξαν οἱ ἐπιβεβηκότες τοῖς ἵπποις.

9. השמעת Σ. ἀκουστὴν ποιήσεις. Ο. ἠκούτισας.

10. להושיע כל־ענוי־ארץ סלה A. τοῦ σῶσαι πάντας τοὺς πρᾳεῖς τῆς γῆς ἀεί. Ο. τοῦ σῶσαι πάντας τοὺς πρᾳεῖς τῆς γῆς, διάψαλμα. E. τοῦ σῶσαι πάντας τοὺς πρᾳεῖς τῆς γῆς, ἀεί. ς'. τοῦ σῶσαι πάντας τοὺς πρᾳεῖς τῆς γῆς εἰς τέλος. Ὁ Ἑβραῖος μετὰ τὸ, αἰιν=ϛ=ρε, ὅ ἐστι, τοὺς πρᾳεῖς τῆς γῆς, ἔχει, σέλ.

11. כי־חמת אדם תודך שארית חמת תחגר Σ. θυμὸς γὰρ ἀνθρώπου ἐξομολογήσεται, λείψανον θυμοῦ περιζώσῃ. Ο. ὅτι ἐνθύμιον ἀνθρώπου ἐξομολογήσεταί σοι, καὶ ἐγκατάλειμμα ἐνθυμίου ἑορτάσει σοι.

13. למורא יבצר רוח נגידים נורא למלכי־ארץ Σ. τῷ νομοθέτῃ, ἀφαιρουμένῳ τὰ πνεύματα ἡγεμόνων, φοβερῷ τοῖς βασιλεῦσι τῆς γῆς. Ο. τῷ φοβερῷ καὶ ἀφαιρουμένῳ πνεύματα ἀρχόντων, τῷ φοβερῷ παρὰ τοῖς βασιλεῦσι τῆς γῆς.

7. *H.* Ab increpatione tua, Deus Jacob, soporatus est & currus & equus. *A.* A fremitu (*al.* increpatione) Dee Jacob, dejiciebantur (in somnum) & currus & equus. *S.* A fremitu tuo, Dee Jacob, soporatus est & currus & equus. *LXX. Vul.* Ab increpatione tua, Deus Jacob, dormitaverunt qui ascenderunt equos. *Hieron. Ab increpatione tua, Deus Jacob: consopitus est currus & equus.*

9. *H.* audire fecisti. *S.* auditum facies. *LXX. Vul.* auditum fecisti. *Hieron. annuntiabis.*

10. *H.* ad servandum omnes mansuetos terræ, selah. *LXX.* ad salvandum omnes mansuetos terræ, diapsalma. *A. V.* ad salvandum omnes mansuetos terræ, semper. *VI.* ad salvandum omnes mansuetos terræ, in finem. *Hebraicum post illud*, Anie ars, *quod est*, mansuetos terræ, *habet* sel. *Vul. ut salvos faceret omnes mansuetos terræ. Hieron. ut salvos faciat omnes mites terræ, semper.*

11. *H.* Quoniam furor hominis confitebitur tibi: residuum furoris accinges. *S.* furor enim hominis confitebitur, residuum furoris circumacinctum. *LXX. Vulg.* Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi *Hieron. Quia ira hominis confitebitur tibi: reliquiis iræ accingeris.*

13. *H.* Terribili amputabit spiritum ducum, terribili regibus terræ. *S.* Legislatori auferenti quidem spiritum ducum: terribili autem regibus terræ. *LXX. Vul.* Terribili & ei qui aufert spiritum principum, terribili apud reges terræ. *Hieron. Terribili auferet spiritum ducum: terribili regibus terræ.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum LXXV.

LXX. Titulo addunt, πρὸς τὸν Ἀσσύριον. Quod additamentum nec legit Eusebius, nec in Hexaplo erat, teste Theodoreto.

v. 3. [A.] καὶ ἰσχύος &c Hanc versionem nescio unde, ac fortasse ex conjectura, adfert Drusius: ut ut vero sit, vix dubito sic vertisse Aquilam, quem sequitur Hieronymus de more. Οἱ λοιποί, ἐν Σαλήμ. Eusebius.

v. 4. A. θυρεὸν &c. Hæ omnes lectiones habentur in Opusculo Origenis post Præliminaria edito supra.

v. 5. A. φωτισμὸς &c. Aquilæ & Theodotionis versiones exhibet Eusebius. Symmachi vero Theodoretus. & Cod. unus Regius. Drusius sic lectionem Symmachi exhibet, φωτίζεις σὺ θαυμαστὸς ἀπὸ ὀρέων θήρας.

v. 6. Σ. ὑπερήφανοι τὴν καρδίαν. Eusebius.

Ibid. Σ. ἐκαρώθησαν. Eusebius.

Ibid. Σ. πάντες &c. Sic ex MSS. Theodoreto & Drusio.

v 7. A. ἀπὸ ἐμβειμήσεως. Sic MSS Duo tamen ad Aquilam habent, ἀπὸ ἐπιτιμήσεως &c.

v. 9. Σ. ἀκουστὴν ποιήσεις. Drusius.

v. 10. A. E. τοῦ σῶσαι &c Has interpretationes mutuamur ex Origenis Opusculo post Præliminaria edito, ubi illud αἰιν=ϛ=ρε pro ענוי ארץ ita scribitur.

v. 11. Σ. θυμὸς γὰρ &c. Sic unus Regius & Drusius, qui omittit γάρ.

v. 13. Σ. τῷ νομοθέτῃ &c. Eusebius.

PSALMUS LXXVI.

1. למנצח על־ידיתון לאסף מזמור A. τῷ νικοποιῷ ἐπὶ Ἰδιθοὺμ, μελῴδημα τῷ Ἀσάφ. Σ. ἐπινίκιος διὰ Ἰδιθοὺμ ᾠδὴ τῷ Ἀσάφ. Ο. εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ Ἰδιθοὺν, ψαλμὸς τῷ Ἀσάφ.

2. קולי אל־אלהים ואצעקה קולי אל־אלהים

1. **H**Ebr. Victori super Idithun, ipsi Asaph cantus. *A.* Victori super Idithum, canticum ipsius Asaph. *S.* Triumphale per Idithum, canticum ipsius Asaph. *LXX. Vulg.* In finem, pro Idithun Psalmus Asaph. *Hieron. Victori pro Idithun, Psalmus Asaph.*

2. *H.* Vox mea ad Deum, & clamavi: vox

והאזין אלי Σ. φωνῇ μου πρὸς τὸν θεὸν, καὶ βοήσαντός μου πρὸς τὸν θεὸν, παρέσχε τὰς ἀκοὰς αὐτοῦ. O. φωνῇ μου πρὸς κύριον ἐκέκραξα, φωνῇ μου πρὸς τὸν θεὸν, καὶ προσέσχε μοι. A. Θ. πρὸς κύριον. Σ. E. ς'. πρὸς τὸν θεόν.

ידי לילה נגרה ולא תפוג 3. Σ. ἡ χείρ μου νυκτὸς ἐκτέτατο διηνεκῶς. O. ταῖς χερσί μου νυκτὸς ἐναντίον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠπατήθην.

מאנה הנחם נפשי A. ἀνένευσε παρηγορηθῆναι ἡ ψυχή μου. Σ. οὐκ ἐπείθετο παρηγορεῖσθαι ἡ ψυχή μου. O. ἀπηνήνατο παρακληθῆναι ἡ ψυχή μου.

אשיחה ותתעטף רוחי 4. Σ. διελάλουν ἐν ἐμαυτῷ, καὶ ἐλειποθύμουν. O. ἠδολέσχησα, καὶ ὠλιγοψύχησε τὸ πνεῦμά μου.

אחזת שמרות עיני 5. A. κατέσχες φυλακὰς ὀφθαλμῶν. Σ. ἐκώλυον τὰς ἀναβλέψεις οἱ ὀφθαλμοί μου. O. προκατελάβοντο φυλακὰς οἱ ὀφθαλμοί μου. (al. οἱ πάντες ἐχθροί μου.) Θ. ἐκράτησας τὰς φυλακὰς τῶν ὀφθαλμῶν μου.

נפעמתי ולא אדבר Σ. διηπόρουν καὶ οὐκ ἐλάλησα. O. ἐταράχθην, καὶ οὐκ ἐλάλησα.

חשבתי ימים מקדם שנות עולמים אזכרה 6. Σ. ἀνελογιζόμην τὰς ἡμέρας τὰς πρώτας, τὰ ἔτη τὰ ἀπ' αἰῶνος ἀνεμιμνησκόμην. O. διελογισάμην ἡμέρας ἀρχαίας, καὶ ἔτη αἰώνια ἐμνήσθην.

אזכרה נגינתי בלילה עם־לבבי אשיחה 7. Σ. ἀλλὰ ψαλμοὺς μου νυκτὸς πρὸς τὴν καρδίαν μου διελάλουν. O. καὶ ἐμελέτησα νυκτὸς μετὰ τῆς καρδίας μου. ἠδολέσχουν.

ויחפש רוחי A. καὶ ἐσκάλευσε τὸ πνεῦμά μου. Σ. καὶ ἀνηρεύνων τὸ πνεῦμά μου. O. καὶ ἔσκαλλον τὸ πνεῦμά μου. Θ. καὶ ἐξηρεύνησε τὸ πνεῦμά μου.

גמר אמר לדר ודר 9. Σ. συνετέλεσε ῥῆσιν περὶ γενεᾶς ἑκάστης. O. τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἀποκόψει ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν. (al. καὶ γενεᾶς.)

השכח 10. A. O. μὴ ἐπιλήσεται. Οἱ λοιποὶ, εἰ ἐπιλήσεται.

ואמר חלותי היא שנות ימין עליון 11. A. καὶ εἶπα, ἀῤῥωστία μου, αὕτη ἀλλοίωσις δεξιᾶς ὑψίστου. Σ. καὶ εἶπα, τρῶσίς μου ἐστὶν ἐπιδευτέρωσις δεξιᾶς τοῦ ὑψίστου. O. καὶ εἶπα, νῦν ἠρξάμην, αὕτη ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ ὑψίστου. Θ. καὶ εἶπα ὠδῖνές εἰσιν, ἀλλοιώσεις δεξιᾶς ὑψίστου. E. καὶ εἶπα ὠδῖνές

mea ad Deum, & auscultando me. *S.* Voce mea ad Deum, & clamante me ad Deum, præbuit aures suas. *LXX. Vulg.* Voce mea ad Dominum clamavi: voce mea ad Deum, & intendit mihi. *A. Th.* ad Dominum. *S. V. VI.* ad Deum. *Hieron. Voce mea ad Dominum exclamavi: Voce mea ad Dominum, & exaudivit me.*

3. *Hebr.* manus mea nocte defluxit, & non cessabit. *S.* manus mea nocte extensa fuit assidue. *LXX. Vulg.* manibus meis nocte contra eum, & non sum deceptus. *Hieron. manus mea nocte extenditur, & non quiescit.*

Heb. A. LXX. Vulg. renuit consolari anima mea. *S.* non persuadebatur consolationem accipere anima mea. *Hieron. noluit consolari anima mea.*

4. *H.* meditabor & involvetur spiritus meus. *S.* colloquebar in meipso, & animo deficiebam. *LXX. Vulg.* & exercitatus sum: & defecit spiritus meus. *Hieron. loquebar in memetipso, & deficiebat spiritus meus.*

5. *Hebr.* tenuisti vigilias oculorum meorum. *A.* detinuisti custodias oculorum. *S.* impediebant sursum aspicere oculi mei. *LXX. Vulg.* anticipaverunt vigilias oculi mei. *Th.* tenuisti custodias oculorum meorum. *Hieron. prohibebam suspectum oculorum meorum.*

H. quassatus sum, & non loquar. *S.* dubitabam & non locutus sum. *LXX. Vul.* turbatus sum, & non sum locutus. *Hier. stupebam & non loquebar.*

6. *Heb.* Supputavi dies a principio: annos sæculorum recordabor. *S.* Recogitabam dies primos, annos a sæculo recordabar. *LXX. Vul.* Cogitavi dies antiquos: & annos æternos in mente habui. *Hieron. Recogitabam dies antiquos, annos sæculorum. Recordabar.*

7. *Hebr.* moduli mei in nocte, cum corde meo meditabor. *S.* sed psalmos meos nocte ad cor meum loquebar. *LXX. Vulg.* & meditatus sum nocte cum corde meo. (*Vulg.* &) Exercitabar. *Hieron. psalmorum meorum: in nocte cum corde meo loquebar.*

H. & pervestigabit spiritus meus. *A. Th.* & scrutatus est spiritus meus. *S.* & perscrutabar spiritum meum. *LXX. Vulg. Hieron.* & scopebam spiritum meum.

9. *H.* consumptum est eloquium in generatione & generatione. *S.* consummavit dictum circa generationem unamquamque. *LXX. Vul.* misericordiam suam abscindet a generatione in generationem. *Hieron. consummabitur verbum de generatione in generationem.*

10. *Heb. A. LXX.* num obliviscetur. *Reliqui*, si obliviscetur. *Vulg. aut obliviscetur. Hieron. numquid oblitus est.*

11. *H.* Et dixi, infirmitas mea ipsa, anni dexteræ excelsi. *A.* Et dixi, infirmitas mea, hæc mutatio dexteræ Altissimi. *S.* Et dixi, vulnus meum est iteratio dexteræ Altissimi. *LXX. Vulg.* Et dixi, nunc cœpi: hæc mutatio dexteræ Altissimi. (*Vulg.* excelsi.) *Th.* Et dixi, dolores sunt, mutatio dexteræ Altissimi. *V.* Et

μού εἰσιν, ἀλλοίωσις δεξιᾶς τοῦ ὑψίστου.

אזכיר מעללי־יה כי־אזכרה מקדם פלאך והגיתי בכל־פעלך ובעלילותיך אשיחה 12. 13. Σ. ἀνεμιμνησκόμην τὰς ἐπινοίας (al. προνοίας) κυρίου· ἀναπολῶν τὰ ἀρχαῖα τεράστιά σου, καὶ διεμελέτων πάσας τὰς πράξεις σου, καὶ τὰ μηχανήματά σου διηγούμην. Ο. ἐμνήσθην τῶν ἔργων κυρίου, ὅτι μνησθήσομαι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν θαυμασίων σου. καὶ μελετήσω ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου, καὶ ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασί σου ἀδολεσχήσω.

אלהים בקדש דרכך 14. Α. ὁ θεὸς ἐν ἡγιασμένῳ ἡ ὁδός σου. Σ. θεὸς ἐν ἁγιασμῷ ἡ ὁδός σου. Ο. ὁ θεὸς ἐν τῷ ἁγίῳ ἡ ὁδός σου.

הודעת בעמים עזך 15. Σ. γνωστὴν ἐποίησας ἐν τοῖς ἔθνεσι τὴν ἰσχύν σου. Ο. ἐγνώρισας ἐν τοῖς λαοῖς τὴν δύναμίν σου.

קול נתנו שחקים 18. Σ. ἦχον ἔδωκεν αἰθήρ. Ο. φωνὴν ἔδωκαν αἱ νεφέλαι.

קול רעמך בגלגל 19. Α. Ο. Θ. φωνὴ βροντῆς σου ἐν τῷ τροχῷ. Σ. ἦχος βροντῆς σου ἐν τῷ τροχῷ.

ותרעש Οἱ λοιποί, καὶ ἐσείσθη. Ο. καὶ ἔντρομος ἐγενήθη.

dixi, dolores mei sunt, mutatio dexteræ Altissimi. *Hieron. Et dixi, imbecillitas mea est: hæc commutatio dexteræ excelsi.*

12. 13. *H.* Recordabor studiorum Ia, quia recordabor a principio miraculi tui. Et meditabor in omnibus operibus tuis, & in studiis tuis exercitabor. *S.* Recordabar cogitationum Domini, animo volvens antiqua prodigia tua: & meditabar omnia opera tua, & machinamenta tua narrabam. *LXX. Vul.* Memor fui operum Domini, quia memor ero ab initio mirabilium tuorum, & meditabor in omnibus operibus tuis, & in adinventionibus tuis exercebor. *Hieron. Recordabor cogitationum Domini: reminiscens antiqua mirabilia tua. Et meditabor in omni opere tuo, & adinventiones tuas loquar.*

14. *H.* Deus, in sanctitate via tua. *A.* Deus, in sanctificato via tua. *S.* Deus, in sanctificatione via tua. *LXX. Vulg. Hieron.* Deus, in sancto via tua.

15. *H.* scire fecisti in populis fortitudinem tuam. *S.* notam fecisti in gentibus fortitudinem tuam. *LXX. Vulg.* notam fecisti in populis virtutem tuam. *Hieron. ostendens in populis potentiam tuam.*

18. *H.* vocem dederunt æthera. *S.* vocem dedit æther. *LXX. Vul. Hieron.* vocem dederunt nubes.

19. *Heb.* vox tonitrui tui in rotunditate. *A. LXX. Th. Vul. Hieron.* vox tonitrui tui in rota. *S.* sonitus tonitrui tui in rota.

H. LXX Vul. & contremuit. *Reliqui*, & concussa est. *Hieron. & commota est.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum LXXVI.

v. 1. Tituli lectiones partim ex Eusebio, partim ex MSS. mutuamur.

v. 2. Σ. φωνῇ μου. &c. Sic Eusebius. Lectiones vero alias exhibet Drusius.

v. 3. Σ. ἡ χείρ μου νυκτὸς ἐκτέταται ἀδιανεύστως. Sic Eusebius. Drusius vero, ἐκτεταμένη. Alius, ἐκτέτακται. Theodoretus, ἐκτέτακται.

Ibid. Σ. οὐκ ἐπείθετο &c. Eusebius.

v. 4. Σ. διελάλουν ἐν ἐμαυτῷ &c. Sic Eusebius & Reg. unus. Drusius legit, διελέλουν ἐμαυτῷ, atque ita etiam Coislinianus unus: quæ lectio non spernenda.

v. 5. A. κατέχες &c. Sic Drusius. Lectionem vero Symmachi ex Eusebio mutuamur. Drusius alio modo legit sic, ὀκνόλυον τὰς ἀναβλέψεις τῶν ὀφθαλμῶν μου. Interpretationem etiam Theodotionis exhibet Drusius.

Ibid. Σ. διηπορούμην &c. Eusebius.

v. 6. Σ. ἀνελογιζόμην &c. Eusebius.

v. 7. Σ. ᾠδὰς ψαλμοὺς &c. Eusebius.

Ibid. A. καὶ ἐσκάλευσε &c. Sic MSS. & Drusius. Hieronymus vero ad Suniam & Fret. legit, ἔσκαλλον. In lectione Symmachi vitiatus haud dubie fuit Eusebius, qui habet, καὶ ἀνὴρ σιωπῶν τὸ πνεῦμά μου: ex commutatione unius litteræ hæc lectionum varietas oritur; nimirum τοῦ Ε in C, quæ litteræ in MSS. unciali charactere scriptis sic semper descriptæ erant. Theodotionis lectionem habet Drusius. Nec prætermittendum est, Hieronymum ad Suniam legisse ad Symmachum, ἀνεφώνουν: ex qua voce Librarius qui Eusebium ex vetustiori Exemplari exscripsit, ἀνὴρ σιωπῶν effecit.

v. 9. Σ. συντετέλεσται &c. Sic Reg. unus ex Theodoro; itemque Theodoretus & Drusius.

v. 10. Coislin. A. μόνος καὶ οἱ O. μή, καὶ οἱ λοιποὶ πάντες, ἢ ἐπιλάθεται.

v. 11. A. καὶ εἶπα &c. Aquilæ, Symmachi & Quintæ lectiones sic habet Eusebius; Theodotionis Regius unus.

v. 12. & 13. Σ. ἀνεμιμνησκόμην &c. Sic Eusebius, Regii duo & Drusius, qui habet προνοίας pro προνοίας. Regius unus, ἀναπολῶν pro ἀναπολῶν.

v. 14. A. ὁ θεὸς ἐν ἡγιασμένῳ &c. Sic MSS. & Theodoretus. Euthymius vero, *Symmachus pro sancto dicit, in sanctitate.*

v. 15. Σ. γνωστὴν &c. Eusebius & Colbertinus.

v. 18. Σ. ἦχον &c. Colbertinus unus, Theodoretus & Drusius.

v. 19. A. O. Θ. φωνὴ &c. Eusebius.

Ibid. οἱ λοιποί, ἐσείσθη. Eusebius & MSS.

PSALMUS LXXVII.

במשל 2. O. Θ. ἐν παραβολῇ. O. ἄλλως, ἐν παραβολαῖς.

אביעה חידות מני־קדם A. ὀμβρήσω αἰνίγματα ἐξ ἀρχῆθεν. Σ. ἀναβλύσω προβλήματα ἀρχαῖα. O. φθέγξομαι προβλήματα ἀπ' ἀρχῆς.

ויקם עדות ביעקב 5. Σ. καὶ ἔστησε διαμαρτυρίαν τοῦ Ἰακώβ. O. καὶ ἀνέστησε μαρτύριον ἐν Ἰακώβ.

להודיעם לבניהם 6. A. Σ. καὶ διηγήσονται τοῖς υἱοῖς αὐτῶν. O. καὶ ἀπαγγελοῦσιν αὐτὰ τοῖς υἱοῖς αὐτῶν.

דור סורר ומרה 8. Σ. γενεὰ ἀπειθὴς καὶ προσερίζουσα. O. γενεὰ σκολιὰ καὶ παραπικραίνουσα.

דור לא־הכין לבו לא־נאמנה את־אל רוחו A. . . . καὶ ἀβέβαιος πρὸς τὸν θεὸν τοῦ πνεύματι τοῦ ἑαυτῆς. Σ. γενεὰ ἀπροαίρετος τῇ καρδίᾳ, καὶ ἀβέβαιος πρὸς τὸν θεὸν τοῦ πνεύματι ἐφ' ἑαυτῆς. O. γενεὰ ἥτις οὐ κατεύθυνεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς, καὶ οὐκ ἐπιστώθη μετὰ τοῦ θεοῦ τὸ πνεῦμα αὐτῆς.

יבקע צרים במדבר 15. A. ἔσχισε πέτρους ἐν ἐρήμῳ. O. διέρρηξε πέτραν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

למרות עליון בציה 17. A. τοῦ προσερίσαι ὑψίστῳ ἐν ἀβάτῳ. Σ. φιλονεικεῖν τῷ ὑψίστῳ ἐν δίψῃ ἐν ἀβάτῳ. O. παρεπίκραναν τὸν ὕψιστον ἐν ἀνύδρῳ.

שאר 20. A. Σ. κρέα. O. τράπεζαν.

ויתעבר 21. A. καὶ ἀνυπερθέτησεν. Σ. καὶ ἐχολώθη. O. ἀνεβάλετο.

ודגן־שמים נתן למו לחם אבירים אכל איש 24. A. . . . ἄρτον δυναστῶν ἔφαγεν ἀνήρ. Σ. καὶ πυρὸν οὐράνιον παρέσχεν αὐτοῖς, ἄρτον μεγάλων ἔφαγεν ἄνθρωπος. O. καὶ ἄρτον οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς· ἄρτον ἀγγέλων ἔφαγεν ἄνθρωπος. Θ. E. ἄρτον δυναστῶν.

יסע קדים בשמים וינהג בעזו תימן 26. Σ. ἐξῆρεν εὖρον ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἐπήγαγεν ἐν τῇ δυναστείᾳ αὐτοῦ νότον. O. ἀπῆρε νότον ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἐπήγαγεν ἐν τῇ δυναστείᾳ αὐτοῦ λίβα. Ἄλλος, ὥρμησεν καύσωνα.

וימטר עליהם בעפר שאר וכחול ימים עוף כנף 27. Σ. . . . ὡσεὶ ἄμμον θαλασσῶν πετεινὰ πτε-

1. H*eb. LXX. Th. Hieron.* in parabola. *LXX. aliter & Vulg.* in parabolis.

H. ſcaturiam ænigmata à principio. *A.* pluam ænigmata ex initio. *S.* ſcaturire faciam propoſitiones antiquas. *LXX. Vul.* loquar propoſitiones ab initio. *Hieron. loquar ænigmata antiqua.*

5. *H. LXX. Vul.* Et ſuſcitavit teſtimonium in Jacob. *S.* & ſtatuit teſtificationem Jacob. *Hieron. ſtatuit conteſtationem in Jacob.*

6. *H.* ad notificandum ea filiis ſuis. *A. S.* & narrabunt filiis ſuis. *LXX.* & annuntiabunt ea filiis ſuis *Vul. nota facere ea filiis ſuis. Hieron. ut docerent filios ſuos.*

8. *Hebr.* generatio declinans & rebellis. *S.* generatio inobſequens & litigioſa. *LXX. Vulg.* generatio prava & exaſperans. *Hieron. generatio declinans & provocans.*

Heb. Generatio non præparavit cor ſuum: nec fidelis fuit cum Deo ſpiritus ejus. *A.* . . . . . & non firma erga Deum ſpiritu ſuo. *S.* Generatio invita corde, & non firma erga Deum ſpiritu ſuo. *LXX.* Generatio quæ non direxit cor ſuum: & non fidelis fuit cum Deo ſpiritus ejus. *Vulg. Generatio quæ non direxit cor ſuum; & non eſt creditus cum Deo ſpiritus ejus. Hieron. Generatio quæ non præparavit cor ſuum: & non credidit Deo ſpiritus ejus.*

15. *Heb. A.* ſcidit petras in deſerto. *LXX. Vul.* interrupit petram in eremo. *Hieron. Scidit petram in deſerto.*

17. *Hebr.* ad exacerbandum excelſum in ſolitudine. *A.* ad litigandum cum Altiſſimo in invia. *S.* ad rixandum cum Altiſſimo in ſiti in invia. *LXX.* exacerbaverunt Altiſſimum in inaquoſo. *Vul. In iram excitaverunt Excelſum in inaquoſo. Hieron. ut provocarent Excelſum in invio.*

20. *Heb. Hieron.* carnem. *A. S.* carnes. *LXX.* menſam.

21. *Heb. S.* iratus eſt. *A. Hieron.* non diſtulit. *LXX. Vul.* diſtulit.

24. *Hebr. Hieron.* & triticum cœleſte dedit eis: panem fortium comedit vir. *A.* . . . . . panem potentium comedit vir. *S.* & panem cœleſtem præbuit eis: panem magnorum manducavit homo. *LXX. Vulg.* & panem cœli dedit eis: panem Angelorum manducavit homo. *Th. V.* panem potentium.

26. *Heb.* proficiſci fecit Eurum in cœlis, & induxit in fortitudine ſua Auſtrum. *S.* qui tulit Eurum de cœlo, & induxit in potentia ſua Notum. *LXX Vulg.* tranſtulit Auſtrum de cœlo, & induxit in virtute ſua Africum. *Hieron. abſtulit Eurum de cœlo, & induxit in fortitudine ſua Africum. Alius*, impulit ventum urentem.

27. *Hebr.* & pluit ſuper eos ſicut pulverem carnem, & ſicut arenam marium volatile alatum. *S.* . . . . quaſi arenam marium volatilia

ρωτά. Ο. καὶ ἔβρεξεν ἐπ' αὐτοὺς ὡσεὶ χοῦν σάρκας, καὶ ὡσεὶ ἄμμον θαλασσῶν πετεινὰ πτερωτά.

ויפל בקרב מחנהו סביב למשכנותיו 28. Σ. καὶ ἐπέβαλεν ἔσω εἰς τὴν παρεμβολὴν αὐτῶν, κύκλῳ τῶν σκηνῶν. Ο. καὶ ἐπέπεσον εἰς μέσον τῆς παρεμβολῆς αὐτῶν, κύκλῳ τῶν σκηνωμάτων αὐτῶν.

ויאכלו וישבעו מאד ותאותם יבא להם לא־זרו מתאותם 29. Σ. καὶ φαγόντες ἐνεπλήσθησαν σφόδρα, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν ἤνεγκεν αὐτοῖς· οὐκ ἀπέστησαν τῆς ἐπιθυμίας αὐτῶν. Ο. καὶ ἔφαγοσαν, καὶ ἐνεπλήσθησαν σφόδρα, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν ἤνεγκεν αὐτοῖς, οὐκ ἐστερήθησαν ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας αὐτῶν.

עוד אכלם בפיהם ואף אלהים עלה בהם 30. Σ. ἔτι τῆς βρώσεως αὐτῶν οὔσης ἐν τοῖς ὀδοῦσιν αὐτῶν. ὀργὴ οὖν θεοῦ ἐπῆλθεν αὐτοῖς. Ο. ἔτι τῆς βρώσεως αὐτῶν οὔσης ἐν τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἀνέβη ἐπ' αὐτούς.

ויהרג במשמניהם ובחורי ישראל הכריע 31. Α. καὶ ἀπέκτεινεν ἐν λιπαροῖς αὐτῶν.... Σ. καὶ ἀπέκτεινε τοὺς λιπαρωτέρους αὐτῶν, καὶ τοὺς νεανίσκους τοῦ Ἰσραὴλ ὤκλασεν. Ο. καὶ ἀπέκτεινεν ἐν τοῖς πίοσιν αὐτῶν, καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς τοῦ Ἰσραὴλ συνεπόδισεν. Θ. καὶ ἀπέκτεινεν ἐν τοῖς πίοσιν αὐτῶν. Ε. ἐν τοῖς πίοσιν αὐτῶν.

ויכל־בהבל ימיהם ושנותם בבהלה 33. Α. καὶ συνετέλεσεν ὡς ἀτμὸν τὰς ἡμέρας αὐτῶν, καὶ τὰ ἔτη αὐτῶν κατέσπευσεν. Ο. καὶ ἐξέλιπον ἐν ματαιότητι αἱ ἡμέραι αὐτῶν, καὶ τὰ ἔτη αὐτῶν μετὰ σπουδῆς.

עליון גאלם 35. Σ. ὁ ὕψιστος ὑπερεμάχησεν αὐτῶν. Ο. ὁ ὕψιστος λυτρωτὴς αὐτῶν ἐστι.

יכזבו־לו 36. Οἱ πάντες, ἐψεύσαντο αὐτῷ.

והוא רחום יכפר עון ולא־ישחית והרבה להשיב אפו ולא־יעיר כל־חמתו 38. Σ. αὐτὸς ἐλεήμων, ἐξιλάσκων ἁμαρτίας καὶ μὴ διαφθείρων. καὶ ἐπὶ πολὺ ἀπέστρεψε τὴν ὀργὴν αὐτοῦ, καὶ οὐ διήγειρεν ὅλον τὸν θυμὸν αὐτοῦ. Ο. αὐτὸς δέ ἐστιν οἰκτίρμων, καὶ ἱλάσεται ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῶν, καὶ οὐ διαφθερεῖ. καὶ πληθυνεῖ τοῦ ἀποστρέψαι τὸν θυμὸν αὐτοῦ, καὶ οὐχὶ ἐκκαύσει πᾶσαν τὴν ὀργὴν αὐτοῦ.

pennata. *LXX. Vulg.* & pluit super eos sicut pulverem carnes, & sicut arenam maris volatilia pennata. *Hieron. & pluit super eos quasi pulverem carnes, & quasi arenam maris volatilia pennata.*

28. *Hebr.* & cadere fecit in medio castrametationis ejus circa habitacula ejus. *S.* & injecit intus in castra eorum, in circuitu tabernaculorum. *LXX. Vulg.* & ceciderunt in medio castrorum eorum circa tabernacula eorum. *Hieron. & ceciderunt in medio castrorum eorum, in circuitu tabernaculorum eorum.*

29. *Heb.* & comederunt, & saturati sunt valde, & desiderium eorum attulit eis, non alienati sunt a desiderio suo. *S.* & manducantes saturati sunt valde, & concupiscentiam eorum attulit eis: non abstiterunt a concupiscentia sua. *LXX. Vul.* & manducaverunt & saturati sunt nimis, & desiderium eorum attulit eis: non sunt fraudati a desiderio suo. *Hieron. & comederunt & saturati sunt nimis: & desiderium eorum attulit eis: non indiguerunt de cupiditate sua.*

30. *Hebr.* adhuc esca eorum in ore eorum, & ira Dei ascendit in eos. *S.* cum adhuc esca eorum esset in dentibus eorum. Ira igitur Dei invasit illos. *LXX. Vul.* adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos. *Hieron. cum adhuc cibus esset in ore eorum. Furor ergo Dei ascendit super eos.*

31. *H.* & occidit in pingues eorum, & electos Israel incurvavit. *A.* & occidit in pinguibus eorum... *S.* & occidit pinguiores eorum, & juvenes Israelis prostravit. *LXX.* & occidit in pinguibus eorum, & electos Israel impedivit. *Th.* & occidit in pinguibus eorum. *V.* in pinguibus eorum. *Vulg. & occidit pingues eorum, & electos Israel impedivit. Hier. & occidit pingues eorum, & electos Israel incurvavit.*

33. *Heb.* Et consumpsit in vanitate dies eorum, & annos eorum in terrore. *A.* Et consumpsit ut vaporem dies eorum, & annos eorum acceleravit. *LXX. Vulg.* Et defecerunt in vanitate dies eorum, & anni eorum cum festinatione. *Hieron. Et consumpsit in vanitate dies eorum, & annos eorum velociter.*

35. *Heb. Hieron. Vul. LXX.* Excelsus redemptor eorum est. *S.* Altissimus pugnavit pro eis.

36. *Heb. & omnes*, mentiti sunt ei.

38. *Hebr.* Et ipse misericors, propitiabitur iniquitati, & non disperdet: & multiplicabit ad avertendum furorem suum: & non suscitabit omnem iram suam. *S.* Ipse misericors propitius peccato, & non disperdens. Et multum avertit iram suam, & non excitavit totum furorem suum. *LXX. Vulg.* Ipse autem est misericors, & propitius fiet peccatis eorum: & non disperdet eos. Et abundabit ut avertat iram suam: & non accendet omnem iram suam. (*Vul.* Abundavit ut averteret... accendit...) *Hier. Ipse vero misericors propitiabitur iniquitati, & non disperdet, multumque avertit iram suam, & non suscitavit totum furorem suum.*

לא־זכרו את־ידו יום אשר־פדם מני־צר 42. Σ. οὐκ ἀνεμιμνήσκοντο τῆς χειρὸς αὐτοῦ, τῆς ἡμέρας ἐν ᾗ ἐῤῥύσατο αὐτὸν ἐκ τοῦ θλίβοντος. Ο. οὐκ ἐμνήσθησαν τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ἡμέρας ἧς ἐλυτρώσατο αὐτοὺς ἐκ χειρὸς θλίβοντος.

42. *Heb.* Non sunt recordati manus ejus, diei qua redemit eos de angustia. *S.* Non sunt recordati manus ejus, diei qua liberavit eum de tribulante. *LXX. Vul.* Non sunt recordati manus ejus, die qua redemit eos de manu tribulantis. *Hier. Non sunt recordati manus ejus: diei qua redemit eos a tribulante.*

אשר־שם במצרים אתותיו ומופתיו בשדה־צען 43. Σ. τοῦ ποιήσαντος τὰ σημεῖα αὐτοῦ καὶ τὰ τέρατα αὐτοῦ ἐν Αἰγύπτῳ, ἐν πεδίῳ Τάνεως. Ο. ὡς ἔθετο ἐν Αἰγύπτῳ τὰ σημεῖα αὐτοῦ, καὶ τὰ τέρατα αὐτοῦ ἐν πεδίῳ Τάνεως.

43. *Heb.* qui posuit in Ægypto signa sua; & portenta sua in campo Soban. *S.* ejus qui fecit signa sua & prodigia sua in Ægypto, in campo Taneos. *LXX. Vulg.* Sicut posuit in Ægypto signa sua, & prodigia sua in campo Taneos. *Hieron. qui fecit in Ægypto signa sua, & ostenta sua in campo Taneos.*

ויהפך לדם יאריהם ונזליהם בל־ישתיון 44. Σ. τοῦ μεταβαλόντος εἰς αἷμα τοὺς ποταμοὺς αὐτῶν, καὶ τὰ ῥεῖθρα αὐτῶν ἵνα μὴ πίωσι. Α. αἱ καταῤῥοίαι αὐτῶν. Ο. καὶ μετέστρεψεν εἰς αἷμα τοὺς ποταμοὺς αὐτῶν, καὶ τὰ ὀμβρήματα αὐτῶν ὅπως μὴ πίωσιν.

44. *Hebr.* Et convertit in sanguinem rivos eorum, & fluenta eorum, ne biberent. *S.* qui immutavit in sanguinem flumina eorum, & alveos eorum ut non biberent. *A.* defluxus eorum. *LXX. Vulg.* Et convertit in sanguinem flumina eorum, & imbres eorum, ne biberent. *Hieron. Qui convertit in sanguinem fluvios eorum, & rivos eorum ne biberent.*

ישלח בהם ערב ויאכלם וצפרדע ותשחיתם 45. Σ. τοῦ ἐπιπέμψαντος αὐτοῖς κυνόμυιαν (Α. πάμμυιαν) φαγεῖν αὐτούς, καὶ βάτραχον διαφθεῖραι αὐτούς. Ο. ἐξαπέστειλεν εἰς αὐτοὺς κυνόμυιαν καὶ κατέφαγεν αὐτούς, καὶ βάτραχον, καὶ διέφθειρεν αὐτούς.

45. *Hebr.* Misit in eos mixtionem & comedit eos, & ranam & disperdidit eos. *S:* Qui misit ipsis cynomyiam (*A.* omnimodam muscam) ad comedendum eos, & ranam ad disperdendum eos. *LXX. Vulg.* Misit in eos cynomyiam & comedit eos, & ranam, & disperdidit eos. *Hieron. Qui immisit in eis omne genus muscarum ut comederent eos, & ranas ut disperderent eos.*

ויתן לחסיל יבולם ויגיעם לארבה 46. Σ. τοῦ δόντος τῷ μυζήτῃ τὰ γεννήματα αὐτῶν, καὶ τοὺς κόπους αὐτῶν τῇ ἀκρίδι. Ο. καὶ ἔδωκε τῇ ἐρυσίβῃ τὸν καρπὸν αὐτῶν, καὶ τοὺς πόνους αὐτῶν τῇ ἀκρίδι.... Α. τῷ βρούχῳ. Σ. τῷ μυζήτῃ.

46. *Hebr.* Et dedit brucho germen eorum, & laborem eorum locustæ. *S.* Qui dedit ærugini fructus eorum, & labores eorum locustæ. *LXX. Vulg.* Et dedit ærugini fructus eorum; & labores eorum locustæ. *Hieron. Qui dedit brucho germen eorum, & laborem eorum locustæ.* *A.* brucho. *S.* myzetæ, *sive* ærugini.

יהרג בברד גפנם ושקמותם בחנמל 47. Σ. τοῦ ἀποκτείναντος ἐν χαλάζῃ τὴν ἄμπελον αὐτῶν, καὶ τὰς συκομόρους αὐτῶν ἐν σκώληκι. Α. ἐν κρύει. Ο. ἀπέκτεινεν ἐν χαλάζῃ τὴν ἄμπελον αὐτῶν, καὶ τὰς συκαμίνους αὐτῶν ἐν τῇ πάχνῃ.

47. *Hebr.* Occidit in grandine vineam eorum, & sycomoros eorum in pruina. *S.* Qui occidit in grandine vineam eorum, & sycomoros eorum in verme. *A.* in glacie. *LXX.* Occidit in grandine vineam eorum, & sycaminos eorum in pruina. *Vulg. Et occidit in grandine vineas eorum, & moros eorum in pruina. Hieron. Qui occidit in grandine vineas eorum, & sycomoros eorum in frigore.*

ויסגר לברד בעירם ומקניהם לרשפים 48. Σ. τοῦ ἐκδόντος λοιμῷ τὰ κτήνη αὐτῶν, καὶ τὰ κτήματα αὐτῶν οἰωνοῖς. Ο. καὶ παρέδωκεν ἐν χαλάζῃ τὰ κτήνη αὐτῶν, καὶ τὴν ὕπαρξιν αὐτῶν τῷ πυρί.

48. *Hebr.* Et conclusit grandini jumentum eorum, & possessiones eorum carbonibus. *S:* Qui tradidit pesti jumenta eorum, & possessiones eorum avibus. *LXX. Vulg.* Et tradidit grandini jumenta eorum, & possessionem eorum igni. *Hieron. Qui tradidit grandini pascua eorum, & jumenta eorum volucribus.*

משלחת מלאכי רעים 49. Σ. ἐπαποστολὴν ἀγγέλων κακούντων. Ο. ἀποστολὴν δι' ἀγγέλων πονηρῶν.

49. *Heb. Hieron.* immissionem Angelorum malorum. *S.* immissionem Angelorum mala inferentium. *LXX. Vul.* immissionem per Angelos malos.

יפלס נתיב לאפו 50. Α. ὡδοποίησεν ἀτραπὸν τῷ θυμῷ αὐτοῦ. Σ. διέστρωσε ἀτραπὸν τῇ ὀργῇ αὐτοῦ. Ο. ὡδοποίησε τρίβον τῇ ὀργῇ αὐτοῦ.

50. *H.* ponderavit semitam iræ suæ. *S.* stravit callem iræ suæ. *A. LXX. Vul.* viam fecit semitæ iræ suæ. *Hieron. munivit semitam furori suo.*

ראשית אונים באהלי־חם 51. Σ. πρωτεῖον δυνάμεως αὐτῶν ἐν ταῖς σκηνώσεσι Χάμ. Α. ἐν

51. *H.* principium fortitudinum in tabernaculis Cham. *S:* primitias virtutis eorum in taber-

ταῖς σκέπαις Χάμ. Ο. ἀπαρχὴν παντὸς κόπου αὐτῶν ἐν τοῖς σκηνώμασι Χάμ.

וינחם לבטח ולא פחדו 53. Α. καὶ καθωδήγησεν αὐτοὺς εἰς πεποίθησιν, καὶ οὐκ ἐπτοήθησαν. Σ. ὡδήγησεν αὐτοὺς ἀφόβους καὶ ἀπτοήτους. Ο. καὶ ὡδήγησεν αὐτοὺς ἐν ἐλπίδι, καὶ οὐκ ἐδειλίασαν.

הר־זה קנתה ימינו 54. Σ. ὄρος ὃ ἐκτήσατο ἡ δεξιὰ αὐτοῦ. Ο. ὄρος τοῦτο ὃ ἐκτήσατο ἡ δεξιὰ αὐτοῦ.

ויבגדו 57. Οἱ Πάντες, καὶ ἠσυνθέτησαν.

בבמותם 58. Α. ἐν τοῖς ὑψηλοῖς αὐτῶν. Ο. ἐν τοῖς βουνοῖς αὐτῶν.

שמע אלהים ויתעבר 59. Α. ἤκουσεν ὁ θεὸς καὶ ἀνυπερθέτησεν. Σ. ἤκουσεν ὁ θεὸς καὶ ἐχολώθη. Ο. ἤκουσεν ὁ θεὸς καὶ ὑπερεῖδε.

וימאס מאד בישראל Σ. καὶ ἀπεδοκίμασε σφόδρα τὸν Ἰσραήλ. Ο. καὶ ἐξουδένωσε σφόδρα τὸν Ἰσραήλ.

ויטש משכן שלו אהל שכן באדם 60. Σ. καὶ ἀπέρριψε τὴν σκήνωσιν τὴν Σηλώμ, καὶ τὴν σκήνωσιν τὴν ἱδρυθεῖσαν ἐν ἀνθρώποις. Ο. καὶ ἀπώσατο τὴν σκηνὴν Σηλώμ, Ο. καὶ Θ. σκήνωμα αὐτοῦ οὗ κατεσκήνωσεν ἐν ἀνθρώποις.

עזו 61. Α. κράτος αὐτῶν. Ο. ἰσχὺν αὐτῶν.

ויסגר לחרב עמו ובנחלתו התעבר 62. Σ. καὶ ἐξέδωκεν εἰς μάχαιραν τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ ὑπερεῖδεν. Ο. καὶ συνέκλεισεν εἰς ῥομφαίαν τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ ὑπερεῖδε.

לא הוללו 63. Α. οὐχ ὑμνήθησαν. Σ. Θ. οὐκ ἐπῃνέθησαν. Ο. οὐκ ἐπενθήθησαν.

ואלמנתיו לא תבכינה 64. Σ. καὶ αἱ χηρευθεῖσαι αὐτῶν οὐκ ἔκλαυσαν. Ο. καὶ αἱ χῆραι αὐτῶν οὐ κλαυθήσονται.

כגבור מתרונן מיין 65. Α. Ο. ὡς δυνατὸς κεκραιπαληκὼς ἐξ οἴνου. Σ. ὡς δυνατὸς διαλαλῶν ἐξ οἴνου.

ויבן כמו־רמים מקדשו 69. Α. καὶ ᾠκοδόμησεν ὁμοίως ὑψηλοῖς ἁγίασμα αὐτοῦ. Σ. καὶ ᾠκοδόμησεν ὡς τὰ ὑψηλὰ τὸ ἁγίασμα αὐτοῦ. Ο. Θ. καὶ ᾠκοδόμησεν ὡς μονοκερώτων τὸ ἁγίασμα αὐτοῦ.

naculis Cham. *A.* in teotoriis Cham. *LXX. Vul.* primitias omnis laboris eorum in taberoaculis Cham. *Hieron. principium partus in tabernaculis Cham.*

53. Et duxit eos cum fidocia, & non expaverunt. *A.* Et deduxit eos io fiduciam, & non expaverunt. *S.* Duxit eos sine timore & pavore. *LXX. Vul.* Et deduxit eos in spe, & oon timuerunt. *Hieron. Et eduxit eos cum fiducia & absque timore.*

54. *Heb.* montem istum: acquisivit dextera ejus. *S. Vul.* montem quem acquisivit dextera ejus. *LXX.* montem hunc quem acquisivit dextera ejus. *Hieron. montem istum, quem possedit dextera ejus.*

57. *Hebr. Omnes, & Hieron.* & prævaricati sunt. *Vulg. & non servaverunt pactum.*

58. *H. A. Hieron.* io excelsis suis. *LXX. Vulg.* in collibus suis.

59. *Heb. S.* Audivit Deus, & iratus est. *A. Hieron.* Audivit Deus, & non distulit. *LXX. Vulg.* Audivit Deus, & sprevit.

Hebr. S. & reprobavit valde Israel. *LXX. Vulg.* & ad nihilum redegit valde Israel. *Hier. & projecit valde Israel.*

60. *Heb.* Et reliquit taberoaculum Silo: tentorium collocavit in homine. *S.* Et repulit taberoaculum Silom, & tabernaculum stabilitum in hominibus. *LXX. Vul.* Et repulit tabernaculum Silom (*Vul.* Silo), tabernaculum suum, ubi habitavit io hominibus *Th.* tabernaculum suum ubi habitavit in hominibus. *Hieron. Et reliquit tabernaculum Silo: tentorium quod collocavit inter homines.*

61. *Hebr.* fortitudinem suam. *S.* imperium eorum. *LXX Vulg.* virtutem eorum. *Hieron. gloriam eorum.*

62. *H.* Et conclusit gladio populum suum: & in hæreditatem suam iratus est. *S.* Et tradidit in gladium populum suum, & hæreditatem suam despexit. *LXX. Vul.* Et conclusit io gladio populum suum, & hæreditatem suam sprevit. *Hieron. Et conclusit in gladio populum suum, & in hæreditatem suam non distulit.*

63. *H.* non epithalamio celebratæ sunt. *A.* non hymnis celebratæ sunt. *S. Th.* non laudatæ sunt. *LXX. Vulg.* oon suot lamentatæ. *Hieron. nemo luxit.*

64. *H.* & viduæ ejus non fleverunt. *S.* & viduæ eorum noo fleverunt. *LXX. Vul.* & viduæ eorum non plorabuntur [*Vul.* plorabantur.] *Hieron. & vidua ejus non sunt fleta.*

65. *H.* tamquam potens exclamans præ vino. *A. LXX. Vulg.* tamquam poteos crapulatus a vino. *S.* tamquam potens differens ex vioo. *Hieron. quasi fortis post crapulam vini.*

69. *H.* Et ædificavit sicut excelsa sanctuarium suum. *A.* Et ædificavit simile excelsis sanctificium suum. *S.* Et ædificavit ut excelsa sanctificium suum. *LXX. Th. Vul.* Et ædificavit sicut unicornium sanctificium suum. *Hieron. Et ædificavit in similitudine monocerotis sanctuarium suum.*

לעולם

כארץ יסדה לעולם Σ. ὡς τὴν γῆν ἣν ἐθεμελίωσεν εἰς τὸν αἰῶνα. Ο. ἐν τῇ γῇ, ἐθεμελίωσεν αὐτὴν εἰς τὸν αἰῶνα.

H. ficut terram: fundavit eam in fæculum. *S.* ficut terram, quam fundavit in fæculum. *LXX.* in terra: fundavit eam in fæculum. *Vul. in terra quam fundavit in fæcula. Hieron. quafi terram fundavit illud in fæculum.*

מאחר עלות הביאו 71. Α. ἀπὸ ὄπισθεν λοχευομένων ἤγαγεν αὐτόν. Σ. ἀκολουθούσας ἐγκύμονας ἤγαγεν αὐτόν. Ο. ἐξόπισθεν τῶν λοχευομένων ἔλαβεν. αὐτόν.

71. *H. A.* de poft fœtas adduxit eum. *S. Hieron.* fequentem fœtas adduxit eum. *LXX. Vul.* de poft fœtantes accepit eum.

כתם לבבו ובתבונות כפיו ינחם 72. Α. κατὰ τὴν ἁπλότητα τῆς καρδίας αὐτοῦ, καὶ ἐν φρονήσει ταρσῶν αὐτοῦ καθωδήγησεν αὐτούς. Σ. κατὰ τὴν ἁπλότητα τῆς καρδίας αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὴν καθαριότητα τῶν χειρῶν αὐτοῦ ὡδήγησεν αὐτούς. C. ἐν τῇ ἀκακίᾳ τῆς καρδίας αὐτοῦ. Ο. Θ. καὶ ἐν τῇ συνέσει τῶν χειρῶν αὐτοῦ ὡδήγησεν αὐτούς.

72. *H.* fecundum fimplicitatem cordis fui, & in intelligentiis volarum fuarum duxit eos. *A.* fecundum fimplicitatem cordis fui, & in prudentia volarum fuarum deduxit eos. *S.* fecundum fimplicitatem cordis fui, & fecundum puritatem manuum fuarum duxit eos. *LXX. Vul.* in innocentia cordis fui, & in intellectu [*Vulg.* intellectibus] manuum fuarum deduxit eos. *Th.* & in intellectu manuum fuarum duxit eos. *Hieron. in fimplicitate cordis fui, & in prudentia manuum fuarum dux eorum fuit.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pfalmum LXXVII.

v. 2. Ο. Θ. ἐν παραβολῇ. Sic unus. Nimirum ex Theodotione in Hexaplis ita emendatus fuerat textus τῶν Ο. Coiflin. unus, οἱ Ο. Θ. ς'. ἐν παραβολῇ.

Ibid. Α. ὀμβρίσω &c. Eufebius.

v. 5. Σ. καὶ ἔστησε &c. Eufebius. Drufius vero legit, ἀνέστησε &c.

v. 6. Α. Σ. καὶ διηγήσονται &c. Sic Martianæus ex Hieronymo.

v. 8. Σ. γενεά &c. Sic Colbertinus στιχηρῶς fcriptus.

Ibid. Α. . . . . καὶ ἀθέμιτος &c. Sic Regius unus. Verum fufpicor ibi Aquilam pro Symmacho mendofe fubftitutum fuiffe. Nam prærerquam quod ea ipfa eft Symmachi verfio, certe non folet Aquila ita vertere. Verfio Symmachi ex Eufebio.

v. 15. Α. ἔσχισε &c. Eufebius. Corderius legit, πέτρας.

v. 17. Α. τοῦ προσερίσαι &c. Eufebius.

v. 20. Α. Σ. κρέα. Regii duo.

v. 21. Α. καὶ ἀνυπερθέτησεν &c. Eufebius.

v. 24. Α. ἄρτον δυνατῶν &c. Ex Eufebio, qui monet illud, ἄρτον ἀγγέλων, *panem Angelorum*, nec in Hebraïco Exemplari, nec apud reliquos Interpretes haberi.

v. 26. Σ. ὃς ἦρεν &c. Ex Eufebio, qui fex aut feptem Symmachi verfus una ferie adfert. ἄλλος, ὥρμησεν καύσωνα. Coiflin. unus.

v. 27. Σ. ὡσεὶ ἄμμον &c. Eufebius, apud quem prior pars hujus verfûs defideratur.

v. 28. Σ. καὶ ἐπέβαλεν &c. Idem.

v. 29. Σ. καὶ φαγόντες &c. Eufebius.

v. 30. Σ. ἔτι τῆς βρώσεως &c. Idem.

v. 31. Α. καὶ ἀπέκτεινεν &c. Lectionem Symmachi plenam adfert Eufebius; aliorum vero Drufius & Martianæus nofter. Coiflin. unus hîc habet, οἱ Ο. ς'. Θ. ἐν τοῖς πίοσιν αὐτῶν.

v. 33. Α. καὶ συνετέλεσεν &c. Eufebius.

v. 35. Σ. ὁ ὕψιστος &c. Regius unus.

v. 36. οἱ πάντες, ἐψεύσαντο αὐτῷ. Drufius.

v. 38. Σ. αὐτὸς ἐλεήμων &c. Eufebius.

v. 42. Σ. οὐκ ἀνεμιμνήσκοντο &c. Hunc & fex fequentes verfus fecundum Symmachi verfionem una ferie adfert Eufebius.

v. 43. Σ. τοῦ ποιήσαντος &c. Eufebius.

v. 44. Σ. τοῦ μεταβαλόντος &c. Idem. Lectionem Aquilæ, αἱ καταῤῥοαί, adfert item Eufebius.

v. 45. Σ. τοῦ ἐπιπέμψαντος &c. Idem. Α. πάμμυιαν. Sic Eufebius & Drufius. Verfionem Aquilæ fequitur de more Hieronymus.

v. 46. Σ. τοῦ δόντος &c. Eufebius. Α. τῷ βρούχῳ. Eufebius & Drufius.

v. 47. Σ. τοῦ ἀποκτείνοντος &c. Eufebius. Α. ἐν κρύει. Idem.

v. 48. Σ. τοῦ ἐκδόντος λοιμῷ &c. Eufebius. Duo Mff. Regii habent, λιμῷ.

v. 49. Σ. ἐπαποστελλῶ &c. Eufebius.

v. 50. Σ. διέσπασε &c. Idem.

v. 51. Σ. πρωτεῖον &c. Idem.

v. 53. Α. καὶ καθωδήγησεν &c. Idem.

v. 54. Σ. ὄρος &c. Ex Hieronymo & Drufio.

v. 57. οἱ πάντες, καὶ ἠσυνθέτησαν. Vide Hieronymum ad Suniam & Fretelam.

v. 58. Α. ἐν τοῖς ὑψ- Drufius, qui hanc notam addit: *In libro de Locis Hebraïcis*, Bama *Aquila femper* ὑψηλὸς *reddit*.

v. 59. Lectionem Aquilæ habet Eufebius; Symmachi Colbertinus στιχηρῶς fcriptus.

Ibid. Σ. καὶ ἀπεδοκίμασε &c. Eufebius.

v. 60. Σ. καὶ ἀπέῤῥιψε &c. Eufebius. Theodotionis vero lectionem exhibet unus Regius.

v. 61. Α. κράτος αὐτῶν. Eufebius.

v. 62. Σ. καὶ ἐξέδωκε &c. Idem.

v. 63. Α. οὐχ ὑμνήθησαν. Σ. Θ. οὐκ ἐπῃνέθησαν. Secundam interpretationem Eufebius Symmacho tantum; Drufius verò Symmacho & Theodotioni adfcribit.

v. 64. Σ. καὶ αἱ χηρ- &c. Eufebius & unus Regius.

v. 65. Α. Ο. ὡς δυνατὸς &c. Eufebius.

v. 69. Α. καὶ ᾠκοδόμησεν &c. Eufebius, Mff. & Drufius.

Ibid. Σ. ὡς τὴν γῆν &c. Sic Eufebius, Theodoretus & unus Regius. Hieronymus vero ad Suniam, ὡς τὴν γῆν, & quidem, ut puto, mendofe. Drufius legit, ἣν ἐθεμελίωσεν αὐτὴν &c. Sed poftrema vox, αὐτὴν, apud neminem alium legitur.

v. 71. Α. ἀπὸ ὄπισθεν &c. Sic Mff. Regii & Drufius.

v. 72. Α. κατὰ τὴν &c. Eufebius Aquilæ & Symmachi lectiones fic exhibet; Theodotionis verfionem haber Drufius. Coiflinianus vero Codex, Θ. ἐν τῇ συνέσει· ὁ Α. καὶ Σ. ἐν τῇ φρονήσει. Alius autem Coiflinianus, Θ. ἐν τῇ συνέσει. Α. ς'. Σ. ἐν τῇ φρονήσει.

PSALMUS LXXVIII.

אלהים באו 1. A. Σ. ϛ'. ὁ θεὸς ἦλθον. O. Θ. ὁ θεὸς ἤλθοσαν.

שמו את־ירושלם לעיים A. ἔθεντο Ἱερουσαλὴμ εἰς λιθολογίαν (al. λιθάριον al. λιθόριον.) Σ. εἰς δρυμούς. O. ἔθεντο Ἱερουσαλὴμ εἰς ὀπωροφυλάκιον.

חסידיך 2. O. τῶν ὁσίων σου. Ἄλλος, τῶν ἁγνῶν σου.

ואת־נוהו 7. A. ὡραῖον αὐτοῦ. Σ. καλλονὴν αὐτοῦ. O. τόπον αὐτοῦ. Θ. εὐπρέπειαν αὐτοῦ.

מהר יקדמונו רחמיך כי דלונו מאד 8. Σ. τάχιον, προκαταλαβέτω ἡμᾶς τὰ ἐλέη σου, ὅτι ἠτονήσαμεν σφόδρα. O. ταχὺ προκαταλαβέτωσαν ἡμᾶς οἱ οἰκτιρμοί σου, ὅτι ἐπτωχεύσαμεν σφόδρα.

למה יאמרו הגוים איה אלהיהם 10. Οἱ λοιποί, εἰς τί λέγει τὰ ἔθνη, ποῦ ἐστιν ὁ θεὸς αὐτῶν; O. μήποτε εἴπωσιν ἐν τοῖς ἔθνεσι, ποῦ ἐστιν ὁ θεὸς αὐτῶν;

1. **O**Mnes, Deus venerunt.

Heb. posuerunt Jerusalem in acervos. *A.* posuerunt Jerusalem in acervos lapidum. *S.* in sylvas. *LXX. Vulg.* posuerunt Jerusalem in pomorum custodiam. *Hieron. posuerunt Jerusalem in acervos lapidum.*

2. *Hebr. LXX. Vulg. Hieron.* sanctorum tuorum. *Alius*, castorum tuorum.

7. *H.* & habitaculum ejus. *A.* speciem ejus. *S.* pulcritudinem ejus. *LXX. Vulg.* locum ejus. *Th. Hieron.* decorem ejus.

8. *Heb.* Festina, prævenient nos misericordiæ tuæ, quia attenuati sumus valde. *S.* Accelera, præveniant nos misericordiæ tuæ, quia infirmati sumus valde. *LXX. Vulg.* Cito anticipent nos misericordiæ tuæ, quia pauperes facti sumus nimis. *Hieron. Cito occupent nos misericordiæ tuæ, quia pauperes facti sumus nimis.*

10. *Hebr.* Ut quid dicent gentes: Ubi Deus eorum? *Reliqui*, Ut quid dicunt gentes, Ubi est Deus eorum? *LXX. Vulg.* Ne forte dicant in gentibus, Ubi est Deus eorum? *Hieron. Quare dicunt gentes, Ubi est Deus eorum?*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum LXXVIII.

v. 1. A. Σ. ϛ'. ὁ θεὸς ἦλθον. Coisliniani duo, quorum unus A. Σ. tantum habet.

Ibid. A. ἔθεντο Ἱερουσαλὴμ εἰς λιθολογίαν. In postrema voce variatur. Eusebius legit, λιθολογίαν: Hieronymus λιθαριον & λιθόριον: Drusius, λιθόριον.

v. 2. Ἄλλος, τῶν ἁγνῶν σου. Sic unus Codex. Vocem חסיד Aquila vertit ἁγνὸς supra Psalm. 11. v. 2.

v. 7. A. ὡραῖον αὐτοῦ &c. Sic Mss. duo Regii, Theodoretus & Drusius.

v. 8. Σ. τάχιον &c. Eusebius.

v. 10. οἱ λοιποί, εἰς τί λέγει &c. Ex Regio uno, Theodoreto & Drusio.

PSALMUS LXXIX.

למנצח אל־ששנים עדות לאסף 1. A. τῷ νικοποιῷ ἐπὶ κρίνων, μαρτυρία τῷ Ἀσάφ. Σ. ἐπινίκιον· ὑπὲρ τῶν ἀνθῶν, μαρτυρία τῷ Ἀσάφ. O. εἰς τὸ τέλος, ὑπὲρ τῶν ἀλλοιωθησομένων, μαρτύριον τῷ Ἀσάφ.

נהג כצאן יוסף 2. A. ... ὡς ποίμνιον Ἰωσήφ. Σ. ... ὡς ποίμνια τοῦ Ἰωσήφ. O. ὁ ὁδηγῶν ὡσεὶ πρόβατα τὸν Ἰωσήφ. Θ. ὁ καθοδηγῶν ὡσεὶ πρόβατον τὸν Ἰωσήφ.

3. ישב הכרבים הופיעה לפני אפרים ובנימן ומנשה A. καθήμενε τοῖς Χερουβίμ, ἐπιφάνηθι εἰς πρόσωπον Ἐφραὶμ καὶ Βενιαμὶν καὶ Μανασσῆ. O. ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ ἐμφάνηθι ἐναντίον Ἐφραὶμ καὶ Βενιαμὶν καὶ Μανασσῆ.

1. **H**Ebr. Victori ad Sosannim, testimonium ipsi Asaph. *A.* Victori super lilia, testimonium ipsius Asaph. *S.* Triumphale pro floribus, testimonium ipsius Asaph. *LXX. Vulg.* In finem, pro iis qui commutabuntur, testimonium Asaph. *Hieron. Victori pro liliis, testimonium Asaph.*

2. *Hebr.* Ducens tamquam pecus Joseph. *A.*.... ut ovile Joseph. *S.*.... ut ovilia Joseph. *LXX.* qui ducis velut oves Joseph. *Th. Vulg.* qui deducis velut ovem Joseph. *Hieron. qui ducis quasi gregem Joseph.*

3. *Heb.* Insidens Cherubim, irradia ad facies Ephraim, & Benjamin, & Manasse. *A.* Qui insides Cherubim, appare in faciem Ephraim, & Benjamin, & Manasse. *LXX. Vul.* Qui sedes super Cherubim, manifestare coram Ephraim, Benjamin & Manasse. *Hieron. Qui sedes super Cherubim, ostendere ante Ephraim, & Benjamin, & Manasse.*

Digitized by Google

5. בתפלת עמך A. Σ. Θ. ἐπὶ προσευχῇ τοῦ λαοῦ σου. O. ἐπὶ τῇ προσευχῇ τοῦ δούλου σου.

6. האכלתם לחם דמעה ותשקמו בדמעות שליש Σ. ἐψώμισας ἡμᾶς ἄρτον δακρύων, καὶ ἐπότισας ἡμᾶς μετὰ δακρύων μέτρῳ. O. ψωμιεῖς ἡμᾶς ἄρτον δακρύων, καὶ ποτιεῖς ἡμᾶς ἐν δάκρυσιν ἐν μέτρῳ.

7. מדון Σ. διὰ μάχης. O. Εἰς ἀντιλογίαν.

10. פנית לפניה Σ. ἀποσκευάσας ἔμπροσθεν αὐτῆς. O. ὡδοποίησας ἔμπροσθεν αὐτῆς.

ותמלא־ארץ O. καὶ ἐπλήρωσε τὴν γῆν. Ἄλλος, ἐπλήσθη ἡ γῆ.

12. תשלח קציריה עד־ים A. ἀποστελεῖ θερισμὸν αὐτῆς... Σ. Ϛ'. τὰς χαίτας αὐτῆς ἐξέτεινεν ἕως θαλάσσης... O. ἐξέτεινε τὰ κλήματα αὐτῆς ἕως θαλάσσης. Θ. ἐξαπέστειλε τὰ κλήματα αὐτῆς.

14. יכרסמנה חזיר מיער וזיז שדי ירענה Σ. κατενεμήσατο αὐτὴν ὗς ἐκ δρυμοῦ, καὶ μονιὸς ἄγριος (al. ζῶα ἐρημίας) κατεβοσκήσατο αὐτήν. O. ἐλυμήνατο αὐτὴν σῦς ἐκ δρυμοῦ, καὶ μονιὸς ἄγριος κατενεμήσατο αὐτήν. A. καὶ παντοδαπὸν χώρας. Ἄλλος, κατεβοσκήθη αὐτῆς χοῖρος.

19. תחיינו ובשמך נקרא Σ. ζωώσεις ἡμᾶς, καὶ τῷ ὀνόματί σου κληθησόμεθα. O. ζωώσεις ἡμᾶς, καὶ τὸ ὄνομά σου ἐπικαλεσόμεθα.

5. *Heb.* in oratione populi tui. *A. S. Th.* in orationem populi tui. *LXX. Vul.* super orationem servi tui. *Hieron. ad orationem populi tui.*

6. *Hebr.* Comedere fecisti eos panem lacrymæ, & propinare fecisti eis in lacrymis mensura magna. *S.* Cibasti nos pane lacrymarum, & potasti nos cum lacrymis mensura. *LXX. Vul.* Cibabis nos pane lacrymarum, & potum dabis nobis in lacrymis in mensura. *Hier. Cibasti nos pane flebili, & potasti nos in lacrymis tripliciter.*

7. *Heb. Hieron.* contentionem. *S.* per pugnam. *LXX. Vulg.* in contradictionem.

10. *Heb.* Scopasti ad facies ejus. *S.* Amovisti in conspectu ejus. *LXX. Vul.* Dux itineris fuisti in conspectu ejus. *Hieron. Præparasti ante faciem ejus.*

Hebr. LXX. Vulg. & implevit terram. *Alius*, & impleta est terra. *Hieron. & replevit terram.*

12. *Hebr.* Mittet palmites ejus usque ad mare. *A.* mittet messem ejus... *S. VI.* comas ejus extendit usque ad mare. *LXX. Vulg.* extendit palmites suos usque ad mare. *Th.* emisit palmites suos. *Hieron. Expandit comas suas usque ad mare.*

14. *Hebr.* Consumpsit eam aper de sylva, & fera agrestis depasta est eam. *S.* Vastavit eam aper de sylva, & singularis ferus depastus est eam, *al.* animalia deserti depasta sunt eam. *LXX. Vulg.* Exterminavit eam aper de sylva, & singularis ferus depastus est eam. *A.* & omnigenam terram (*pro* singularis ferus.) *Alius*, depastus est eam porcus. *Hieron. Vastavit eam aper de sylva, & omnes bestiæ agri depastæ sunt eam.*

19. *Hebr.* vivificabis nos, & in nomine tuo invocabimus. *S. Hieron.* vivificabis nos, & nomine tuo vocabimur. *LXX. Vul.* vivificabis nos, & nomen tuum invocabimus.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum LXXIX.

v. 1. Titulus, A. τῷ νικ- &c. Sic Eusebius in hunc Psalmum.

v. 2. A. ὡς ποιμ- Lectiones Aquilæ & Symmachi effert Drusius; Theodotionis Eusebius.

v. 3. A. καθήμενε &c. Eusebius.

v. 5. A. Σ. Θ. ἐπὶ προσευχῇ &c. Idem.

v. 6. Σ. ἐψώμισας &c. Eusebius. At Theodoretus hanc lectionem Aliis, nullo speciatim indicato, adscribit, οἱ ἄλλοι, ἐψώμισας &c. Verum sæpe solent Theodoretus & alii reliquos Interpretes simul adferre, cum non multum est inter eos discriminis, ut jam ante non infrequenter vidimus.

v. 7. Σ. διὰ μάχης. Sic Reg. unus ex Theodoreto, Theodoretus editus & Drusius.

v. 10. Σ. ἀποσκευάσας &c. Eusebius.

Ibid. Ἀλλ. ἐπλήσθη ἡ γῆ. Sic legitur in quibusdam Exemplaribus.

v. 12. A. ἀποστελεῖ &c. Drusius.

v. 14. Σ. κατενεμήσατο &c. Has omnes lectiones habet Eusebius. Drusius vero aliam Symmachi interpretationem adfert in hæc Hebraica verba זיז שדי scilicet ζῶα ἐρημίας. At Eusebius sic vertisse Symmachum refert, μονιὸς ἄγριος: ubi fortasse memoriæ lapsu versionem LXX. Interpretum in Symmachi locum transtulerit. Ut ut vero sit, hallucinari videtur Drusius, cum putat illud, ζῶα ἐρημίας, his verbis Hebraïcis respondere חזיר מיער nam supra allatis זיז שדי respondent, ni fallor. Corderius quoque ζῶα ἐρημίας legit ad Symmachum. Vide Hieronymum in Isaïam 66. 11. Colbertinus, Ἀλλ. κατεβοσκήθη &c.

v. 19. Σ. ζωώσεις &c. Eusebius.

Digitized by Google

PSALMUS LXXX.

הרנינו 2. A. αἰνοποιήσατε. Σ. εὐφημήσατε. O. ἀγαλλιᾶσθε.

שאו־זמרה ותנו־תף כנור נעים עם־נבל 3. A. ἄρατε μελῳδίαν, καὶ δότε τύμπανον, κιθάραν εὐπρεπῆ μετὰ νάβλης. Σ. ἀναλάβετε ᾠδὴν, καὶ ἐπίδοτε τύμπανον, λύραν ἡδεῖαν μετὰ νάβλης. O. λάβετε ψαλμὸν, καὶ δότε τύμπανον, ψαλτήριον τερπνὸν μετὰ κιθάρας.

עדות ביהוסף שמו 6. Σ. μαρτυρίαν διὰ τοῦ Ἰωσὴφ ἔταξεν αὐτό. O. μαρτύριον ἐν τῷ Ἰωσὴφ ἔθετο αὐτό.

הסירותי מסבל שכמו כפיו מדוד תעברנה 7. Σ. περιεῖλον ἀπὸ βασταγμοῦ τὸν ὦμον αὐτοῦ, αἱ χεῖρες αὐτοῦ κοφίνου ἀπηλλάγησαν. O. ἀπέστησεν ἀπὸ ἄρσεων τὸν νῶτον αὐτοῦ· αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐν τῷ κοφίνῳ ἐδούλευσαν.

אענך בסתר רעם 8. A. E. ἐπακούσω σου ἐν ἀποκρύφῳ βροντῆς. Σ. ἐπήκουσά σου διὰ κρυφαίας βροντῆς. O. ἐπήκουσά σου ἐν ἀποκρύφῳ καταιγίδος.

על־מי מריבה Σ. ἐπὶ ὕδατος τῆς Μερρᾶς. O. ἐπὶ ὕδατος ἀντιλογίας.

לא־יהיה בך אל זר 10. A. οὐκ ἔσται ἐν σοὶ ἰσχυρὸς ἀλλότριος. Σ. μὴ ἔστω ἐν σοὶ θεὸς ξένος. O. οὐκ ἔσται ἐν σοὶ θεὸς πρόσφατος.

ולא תשתחוה לאל נכר Σ. μηδὲ προσκυνήσῃς θεῷ ἀλλοτρίῳ. O. οὐδὲ προσκυνήσεις θεῷ ἀλλοτρίῳ.

ולא־שמע עמי לקולי וישראל לא־אבה לי 12.
ואשלחהו בשרירות לבם ילכו במעצותיהם A.... καὶ ἐξαπέστειλα αὐτὸν ἐν σκολιότητι καρδίας αὐτοῦ, πορεύσονται ἐν βουλεύμασιν αὐτῶν. Σ. οὐχ ὑπήκουσε δὲ ὁ λαός μου τῆς φωνῆς μου, καὶ Ἰσραὴλ οὐκ ἐπείσθη μοι. ἀφῆκα οὖν αὐτοὺς τῇ ἀρεσκείᾳ τῆς καρδίας αὐτῶν, ὁδεύειν ταῖς βουλαῖς αὐτῶν. O. καὶ οὐκ ἤκουσεν ὁ λαός μου τῆς φωνῆς μου, καὶ Ἰσραὴλ οὐ προσέσχε μοι. καὶ ἐξαπέστειλα αὐτοὺς κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν καρδιῶν αὐτῶν, πορεύσονται ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐτῶν.

כמעט אויביהם אכניע ועל־צריהם אשיב ידי 15. Σ. ἐν ὀλίγῳ ἂν ἐχθροὺς αὐτῶν ἥττησα, καὶ ἐπὶ τοὺς ἐναντίους αὐτῶν ἀνέστρεψα ἂν τὴν χεῖρά μου. O. ἐν τῷ μηδενὶ ἂν τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν ἐταπείνωσα, καὶ ἐπὶ τοὺς θλίβοντας αὐτοὺς ἐπέβαλον ἂν

1. HEb. vociferate. *A. Hieron.* laudate. *S.* benedicite. *LXX. Vulg.* Exultate.

3. *Heb.* Sumite psalterium, & date tympanum, citharam jucundam cum nebel. *A.* Assumite melodiam, & date tympanum, citharam decentem cum nabla. *S.* Assumite canticum & date tympanum, lyram dulcem cum nabla. *LXX. Vulg.* Sumite psalmum & date tympanum, psalterium jucundum cum cithara. *Hieron. Assumite carmen, & date tympanum: citharam decoram cum psalterio.*

6. *Heb. LXX. Vul.* Testimonium in Joseph posuit illud. *S.* Testimonium per Joseph statuit illud. *Hieron. Testimonium in Joseph posuit eum.*

7. *Hebr.* Subduxi ab onere humerum ejus: manus ejus ab aheno transierunt. *S.* Abstuli ab onere humerum ejus, manus ejus a cophino liberatæ sunt. *LXX. Vulg.* Divertit ab oneribus dorsum ejus: manus ejus in cophino servierunt. *Hieron. Amovi ab onere humerum ejus, manus ejus a cophino recesserunt.*

8. *Heb. A. V.* Exaudiam te in abscondito tonitrui. *S.* Exaudivi te per absconditum tonitru. *LXX. Vul.* Exaudivi te in abscondito tempestatis. *Hieron. Exaudivi te in abscondito tonitrui.*

Hebr. super aquas litigii. *S.* super aquam Merræ. *LXX. Vulg.* apud aquam contradictionis. *Hieron. super aquam contradictionis.*

10. *Hebr.* non erit in te Deus alienus. *A.* non erit in te fortis alienus. *S.* ne sit in te Deus extraneus. *LXX. Vul.* non erit in te Deus recens. *Hieron. Non sit in te Deus alienus.*

Heb. & non adorabis Deum extraneum. *S.* neque adores Deum peregrinum. *LXX. Vulg.* neque adorabis Deum alienum. *Hieron. ut non adores Deum peregrinum.*

12. 13. *Heb.* Et non paruit populus meus voci meæ, & Israel non acquievit mihi. Et dimisi eum in pertinacia cordis sui: ibunt in consiliis suis. *A.* .... & dimisi eum in tortuositate cordis sui: ambulabunt in consiliis suis. *S.* Non audivit autem populus meus vocem meam, & Israel non obtemperavit mihi. Dimisi ergo eos beneplacito cordis sui, ut ambulent in consiliis suis. *LXX. Vul.* Et non audivit populus meus vocem meam, & Israel non intendit mihi. Et dimisi eos secundum desideria cordis eorum: ibunt in adinventionibus suis. *Hieron. Et non audivit populus meus vocem meam: & Israel non credidit mihi. Et dimisi eum in pravitate cordis sui: ambulabunt in consiliis suis.*

15. *H.* Quasi parum inimicos eorum humiliassem, & super hostes eorum vertissem manum meam. *S.* In minimo forsitan inimicos eorum prostravissem, & super adversarios eorum vertissem manum meam. *LXX. Vulg.* Pro nihilo forsitan inimicos eorum humiliassem, & super

τῆς χειρός μου.

משנאי יהוה יכחשו־לו 16. A. μισοποιοῦντες κύριον ἀρνήσονται αὐτόν. Σ. μισοποιοὶ κυρίου οἱ ψευσάμενοι αὐτῷ. O. οἱ ἐχθροὶ κυρίου ἐψεύσαντο αὐτῷ.

ויהי עתם לעולם Σ. ἀλλ' ἔσται ὁ καιρὸς αὐτῶν εἰς τὸν αἰῶνα. O. καὶ ἔσται ὁ καιρὸς αὐτῶν εἰς τὸν αἰῶνα.

tribulantes eos misissem manum meam. *Hieron. Quasi nihilum inimicos ejus humiliassem, & super hostes eorum misissem manum meam.*

16. *Hebr.* Odio habentes Dominum mentientur ei. *A.* Odientes Dominum abnegabunt eum. *S.* Odientes Dominum qui mentiuntur ei. *LXX. Vulg.* Inimici Domini mentiti sunt ei. *Hieron. Qui oderunt Dominum, negabunt eum.*

Hebr. Hieron. & erit tempus eorum in sæculum. *S.* sed erit tempus eorum in sæculum. *LXX. Vulg.* & erit tempus eorum in sæcula. (*LXX.* in sæculum.)

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum LXXX.

v. 2. A. ἐμφάνηθι &c. Drusius ex Theodoreto.

v. 3. A. ἄρατε μελῳδίαν &c. Sic Eusebius. Ad Symmachum vero Corder. legit, αὔραν ᾠδῶν. A. pro Λ. quæ litterarum ob similitudinem commutatio frequenter accidit.

v. 6. Σ. μαρτυρίαν &c. Euseb.

v. 7. Σ. παρεῖλεν &c. Idem.

v. 8. A. E. ἐπακούσω &c. Lectionem Aquilæ & Quintæ habet Eusebius; Symmachi Theodoretus.

Ibid. Σ. ἐπὶ ὕδατος τῆς Μερρᾶς. Sic Colbertinus στιχηρῶς scriptus. Cur autem Symmachus מריבה expresserit Μερρᾶς, non difficile est augurari: nempe illam aquam habuit pro ea quæ מרה vocatur Exod. 15. 23.

v. 10. A. οὐκ ἔσται &c. Eusebius. Ad Symmachum vero Colbertinus supra memoratus habet πρόσφατος pro ξένος: voce videlicet desumta ex versione τῶν O. ubi legitur, πρόσφατος.

Ibid. Σ. μηδὲ προσκ- Idem Colbertinus.

v. 12. A..... καὶ ἐξαπέστειλα &c. Drusius. Symmachi vero lectionem plenam habet Eusebius.

v. 15. Σ. ἐν ὀλίγῳ &c. Eusebius.

v. 16. A. μισ- Lectionem Aquilæ habet Drusius; Symmachi autem Eusebius.

Ibid. Σ. ἀλλ' ἔσται &c. Theodoretus.

PSALMUS LXXXI.

אלהים נצב בעדת־אל בקרב אלהים ישפט 1. A. θεὸς ἔστη ἐν συναγωγῇ ἰσχυρῶν, ἐν ἐγκάτῳ κύριος κρινεῖ. Σ. ὁ θεὸς κατέστη ἐν συνόδῳ θεοῦ, ἐν μέσοις θεὸς κρίνων. O. ὁ θεὸς ἔστη ἐν συναγωγῇ θεῶν, ἐν μέσῳ δὲ θεοὺς διακρίνει.

1. HEb. Deus stans in cœtu fortis, in interiori deorum judicabit. *A.* Deus stetit in synagoga fortium: in interiori Dominus judicat. *S.* Deus stetit in cœtu Dei, in mediis Deus judicans. *LXX. Vulg.* Deus stetit in synagoga deorum: in medio autem deos dijudicat. *Hieron. Deus stetit in cœtu Dei: in medio deos dijudicat.*

דל ויתום 3. A. ἀραιῷ καὶ ὀρφανῷ. Σ. ἀγόνῳ (al. ἀτόνῳ) καὶ ὀρφανῷ. O. ὀρφανὸν καὶ πτωχόν. Θ. πτωχὸν καὶ ὀρφανόν.

3. *Heb. Vul.* egeno & pupillo. *A.* tenui & orphano. *S.* sterili (*al.* infirmo) & orphano. *LXX.* orphanum & egenum. *Th.* egenum & orphanum. *Hieron. pauperi & pupillo.*

ימוטו כל־מוסדי ארץ 5. Σ. περιτραπήσεται πάντα τὰ θεμέλια τῆς γῆς. O. σαλευθήσεται πάντα τὰ θεμέλια τῆς γῆς.

5. *H.* nutabunt omnia fundamenta terræ. *S.* evertentur omnia fundamenta terræ. *LXX. Vulg. Hieron.* movebuntur omnia fundamenta terræ.

אכן כאדם תמותון וכאחד השרים תפלו 7. Σ. ὑμεῖς δὲ ὡς ἄνθρωποι ἀποθανεῖσθε, καὶ ὡς εἷς τῶν ἀρχόντων πεσεῖσθε. O. ὑμεῖς δὲ ὡς ἄνθρωποι ἀποθνήσκετε, καὶ ὡς εἷς τῶν ἀρχόντων πίπτετε.

7. *H.* Vere sicut homo moriemini: & sicut unus principum cadetis. *S. LXX. Vul.* Vos autem sicut homines moriemini; & sicut unus de principibus cadetis. *Hieron. Ergo quasi Adam moriemini, & quasi unus de &c. ut Vulg.*

קומה אלהים שפטה הארץ כי־אתה תנחל בכל־הגוים 8. Σ. στῆθι ὁ θεὸς κρίνων τὴν γῆν· σὺ γὰρ κληρουχήσεις πάντα τὰ ἔθνη. O. ἀνάστα ὁ θεὸς, κρῖνον τὴν γῆν, ὅτι σὺ κατακληρονομήσεις ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν.

8. *Heb. Hieron.* Surge Deus, judica terram, quoniam tu hæreditabis in omnes gentes. *S.* Sta Deus judicans terram: tu enim hæreditabis omnes gentes. *LXX. Vul.* Surge Deus, judica terram, quoniam tu hæreditabis in omnibus gentibus.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum LXXXI.

v. 1. A. Θεὸς ἔστη &c. Versionem Aquilæ & Symmachi adfert Eusebius.

v. 3. A. ἀραιῷ &c. Drusius. Σ. ἀγόνῳ, forte mendum pro ἀτόνῳ. Nam Ps. 114. 6. Symmachus דלותי vertit ἠτόνησα, & דל A. ἄτονος, Job 5. 16.

v. 5. Σ. περιτραπήσεται &c. Corderius.

v. 7. Σ. ὑμεῖς &c. Eusebius & Theodoretus.

v. 8. Σ. στῆθι &c. Corderius.

PSALMUS LXXXII.

אל־תשקט 2. A. μὴ καθησυχάσῃς. Σ. μὴ ἠρεμήσῃς. O. μηδὲ καταπραΰνῃς.

כי־הנה אויביך יהמיון ומשנאיך נשאו ראש 3. A. ὅτι ἰδοὺ οἱ ἐχθροί σου ὀχλάσουσιν, καὶ μισοποιοῦντές σε ἦραν κεφαλήν. Σ. ἰδοὺ γὰρ οἱ ἐχθροί σου συνήχουσιν, καὶ οἱ μισοῦντές σε ἐπαίρουσι κεφαλήν. O. ὅτι ἰδοὺ οἱ ἐχθροί σου ἤχησαν, καὶ οἱ μισοῦντές σε ἦραν κεφαλήν.

על־עמך יערימו סוד ויתיעצו על־צפוניך 4. Σ. κατὰ τοῦ λαοῦ σου πανούργως ὁμιλοῦσι, καὶ συμβουλεύονται κατὰ τῶν ἀποκρύφων σου. A. ... κατὰ τοῦ συγκεκρυμμένου σου. O. ἐπὶ τὸν λαόν σου κατεπανουργεύσαντο, καὶ ἐβουλεύσαντο κατὰ τῶν ἁγίων σου.

אמרו לכו ונכחידם מגוי 5. Σ. λέγουσι· συνέλθετε, ἀφανεῖς ποιήσωμεν, μὴ ὦσιν ἔθνος. O. Εἶπον, δεῦτε καὶ ἐξολοθρεύσωμεν αὐτοὺς ἐξ ἔθνους.

פלשת 8. A. Σ. Φυλιστιαῖα. O. ἀλλόφυλοι.

גם־אשור 9. A. Θ. καί γε Ἀσσούρ. Σ. ἔτι καὶ Ἀσσούρ. O. καὶ γὰρ καὶ ὁ Ἀσσούρ.

היו זרוע לבני־לוט A. ἐγένοντο βραχίων τοῖς υἱοῖς Λώτ. Σ. ἐγένοντο σύμμαχοι τοῖς υἱοῖς Λώτ. O. ἐγενήθησαν εἰς ἀντίληψιν τοῖς υἱοῖς Λώτ.

נשמדו בעין־דאר היו דמן לאדמה 11. A. ἐξετρίβησαν ἐν Ἀενδώρ, ἐγενήθησαν κόπριον τῆς χθονός. O. ἐξωλοθρεύθησαν ἐν Ἀενδώρ, ἐγενήθησαν ὡσεὶ κόπρος τῇ γῇ.

את־נאות אלהים 13. Σ. δίαιταν τοῦ θεοῦ. O. τὸ ἁγιαστήριον τοῦ θεοῦ.

פניהם 17. A. Σ. O. Θ. πρόσωπα αὐτῶν.

כי אתה שמך יהוה 19. A. Σ. Θ. ὅτι σοὶ ὄνομα κύριε. O. ὅτι ὄνομά σοι κύριος.

2. Hebr. A. S. *Hieron.* non quiescas. *LXX. Vulg.* neque compescaris.

3. *H.* Quoniam ecce inimici tui tumultuabuntur: & odientes te extulerunt caput. *A.* Quoniam ecce inimici tui tumultuati sunt, & qui oderunt te extulerunt caput *S.* Ecce enim inimici tui sonitum edunt, & qui oderunt te efferunt caput. *LXX. Vulg.* Quoniam ecce inimici tui sonuerunt, & qui oderunt te extulerunt caput. *Hieron. Quia ecce inimici tui tumultuati sunt, & qui oderunt te elevaverunt caput.*

4. *H.* Super populum tuum callide inibunt secretum, & consiliabuntur super absconditos tuos. *S.* Contra populum tuum vafre colloquuntur, & consilium ineunt contra absconditum tuum. *A.* ... contra absconditum tuum. *LXX. Vulg.* Super populum tuum malignaverunt consilium, & cogitaverunt adversus sanctos tuos. *Hieron. Contra populum tuum nequiter tractaverunt, & inierunt consilium adversus arcanum tuum.*

5. *Hebr.* dixerunt, Venite, & succidamus eos de gente. *S.* dicunt, Convenite, de medio tollamus eos, ne sint gens. *LXX. Vulg.* dixerunt, Venite, & disperdamus eos de gente. *Hieron. dixerunt, Venite, & conteramus eos de gente.*

8. *Hebr.* Peleseth. *A. S.* Phylistæa. *LXX. Vulg.* Alienigenæ. *Hieron. Palæstina.*

9. *Heb.* etiam Assur. *A. Th.* & quidem Assur. *S.* insuper & Assur. *LXX. Vulg.* etenim Assur. *Hieron. sed & Assur.*

Hebr. fuerunt brachium filiis Lot. *A.* facti sunt brachium filiis Lot. *S.* facti sunt commilitones filiis Lot. *LXX. Vulg.* facti sunt in adjutorium filiis Lot. *Hieron. facti sunt brachium filiorum Lot.*

11. *H.* Deleti sunt in Endor, fuerunt stercus terræ. *A.* Attriti sunt in Ændor, facti sunt stercus terræ. *LXX. Vul.* Disperierunt in Ændor, facti sunt ut stercus terræ. *Hieron. Contriti sunt in Endor: fuerunt quasi sterquilinium terra.*

13. *H.* habitacula Dei. *S.* mansionem Dei. *LXX. Vulg.* sanctuarium Dei. *Hieron. pulcritudinem Dei.*

17. *H. A. S. LXX. Th. Vulg. Hieron.* facies eorum.

19. *H.* Quod tu nomen tuum Domine. *A. S. Th.* Quod nomen tibi Domine. *LXX. Vul.* Quia nomen tibi Dominus. *Hieron. Quia nomen tuum est Dominus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum LXXXII.

v. 2. A. μὴ καθησυχάσῃς &c. Eusebius.
v. 3. A. ὅτι ἰδοὺ &c. Eusebius sic Aquilæ & Symmachi versiones exprimit.
v. 4. Σ. κατὰ τοῦ λαοῦ &c. MSS. & Theodoretus.

Digitized by Google

v. 5. Σ. λέγουσι &c. Colbertinus στιχηρῶς scriptus.
v. 8. Α. Σ. Φυλιστιαία. Eusebius.
v. 9. Α. Θ. καίγε Ἀσσοὺρ &c. Drusius.
Ibid. Α. ἐγένοντο &c. Aquilæ & Symmachi lectionem adfert Eusebius. Colbertinus item στιχηρῶς scriptus Symmachi lectionem habet, ac pro σύμμαχοι præfert συμμίσγοι.
V. 11. Α. ἐξέτριψαν &c. Drusius.
V. 13. Σ. [illegible] τοῦ θεοῦ. Drusius.
V. 17. Α. Σ. Ο. Θ. πρόσωπα αὐτῶν. Idem.
V. 19. Α. Σ. Θ. ὅτι σοὶ ὄνομα κύριε. Idem.

PSALMUS LXXXIII.

4. גם־צפור מצאה בית ודרור קן לה אשר־שתה אפרחיה A. καί γε ὄρνεον εὗρεν οἶκον, καὶ στρουθὸς νοσσιὰν ἑαυτῇ, οὗ ἔθετο νεοσσοὺς αὐτῆς. O. καὶ γὰρ στρουθίον εὗρεν ἑαυτῷ οἰκίαν, καὶ τρυγὼν νοσσιὰν ἑαυτῇ, οὗ θήσει τὰ νοσσία ἑαυτῆς.

7. עברי בעמק הבכא מעין ישיתוהו A. παρερχόμενοι ἐν κοιλάδι τοῦ κλαυθμοῦ πηγὴν θήσονται αὐτήν. Σ. παροδεύων κοιλάδα ἔκλαιεν, πηγὴ τάξεται. O. διέθετο εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ κλαυθμῶνος εἰς τόπον ὃν ἔθετο.

8. מורה A. πρώϊμος. Σ. ὑποδείκτης. O. ὁ νομοθετῶν. E. ὁ φωτίζων. ς'. ὁ διδάσκων.

ילכו מחיל אל־חיל Σ. ὁδεύσουσιν ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν. O. πορεύσονται ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν.

יראה אל־אלהים בציון A. ὀφθήσεται ἰσχυρὸς θεὸς ἐν Σιών. O. ὀφθήσεται ὁ θεὸς τῶν θεῶν ἐν Σιών.

10. מגננו ראה אלהים והבט פני משיחך A. θυρεὲ ἡμῶν ἴδε θεέ, καὶ ἐπίστρεψον πρόσωπον ἠλειμμένου σου. Σ. ὑπερασπιστὰ ἡμῶν ἴδε ὁ θεός, καὶ πρόσβλεψον τὸ πρόσωπον τοῦ χριστοῦ σου. O. ὑπερασπιστὰ ἡμῶν ἴδε ὁ θεός, καὶ ἐπίβλεψον ἐπὶ τὸ πρόσωπον τοῦ χριστοῦ σου.

12. כי שמש ומגן יהוה אלהים A. ὅτι ἥλιος καὶ θυρεὸς κύριος ὁ θεός. Σ. ὅτι ἥλιον καὶ ὑπερασπισμὸν κύριος ὁ θεός. O. Θ. ὅτι ἔλεον καὶ ἀλήθειαν ἀγαπᾷ κύριος ὁ θεός. (al. Θ. ἥλιον.) E. ὅτι ἥλιος καὶ σκεπαστὴς κύριος ὁ θεός.

13. להלכים בתמים Σ. τοῖς ὁδεύουσιν ἐν τελειότητι. O. τοῖς πορευομένοις ἐν ἀκακίᾳ.

יהוה צבאות A. κύριος στρατιῶν. O. κύριε τῶν δυνάμεων.

4. Hebr. Etiam passer invenit domum, & hirundo nidum sibi, ubi poneret pullos suos. *A.* Et quidem avis invenit domum, & passer nidum sibi, ubi posuit pullos suos. *LXX. Vul.* Etenim passer invenit sibi domum, & turtur nidum sibi, ubi ponat pullos suos. *Hieron. Siquidem passer invenit sibi domum, & avis nidum sibi, ut ponat pullos suos.*

7. *Heb. A. Hieron.* Transeuntes in valle fletûs, fontem ponent eam. *S.* prægrediens vallem plorabat, fons constituetur. *LXX. Vulg.* disposuit in valle lacrymarum, in loco quem posuit.

8. *Hebr. Hieron.* doctor. *A.* matutinus. *S.* commonstrator. *LXX. Vulg.* legislator. *V.* illuminans. *VI.* docens.

Heb. ibunt de virtute ad virtutem. *S.* iter agent de virtute in virtutem. *LXX. Vul.* ibunt de virtute in virtutem. *Hieron. ibunt de fortitudine in fortitudinem.*

Heb. LXX. Vulg. videbitur Deus deorum in Sion. *A.* videbitur fortis Deus in Sion. *Hieron. parebunt apud Deum in Sion.*

10. *Hebr.* Clypeus noster vide Deus, & aspice facies uncti tui. *A.* Clypee noster vide Deë, & converte faciem uncti tui. *S.* Protector noster vide Deus, & aspice faciem Christi tui. *LXX. Vul.* Protector noster aspice Deus, & respice in faciem Christi tui. *Hieron. Clypeus noster vide Deus, & attende faciem Christi tui.*

12. *Heb. A. Hieron.* Quia sol & scutum Dominus Deus. *S.* Quia solem & protectionem Dominus Deus. *LXX. Th.* Quia misericordiam & veritatem diligit Dominus Deus. (*al. Th.* solem.) *V.* Quia sol & protector Dominus Deus. *Vul. Quia misericordiam & veritatem diligit Deus.*

13. *H.* ambulantibus in integritate. *S. Hieron.* iis qui ambulant in perfectione. *LXX.* ambulantibus in innocentia. *Vul. eos qui ambulant in innocentia.*

Hebr. Hieron. Domine exercituum. *A.* Dominus exercituum. *LXX. Vulg.* Domine virtutum.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum LXXXIII.

v. 4. A. καίγε &c. Sic duo Regii MSS. In Drusii lectione omittitur οἶκον. Theodoretus vero legit, ἑαυτῷ οἶκον. Sed illud, ἑαυτῷ, non est in Hebræo hoc loco: quare præstat sequi Regios Codices.

v. 7. A. παρερχόμενοι &c. Aquilæ & Symmachi lectiones habet Eusebius.

v. 8. A. πρώϊμος &c. Eusebius. πρώϊμος. Vide Prov. 11. 25. & Lexica.

Ibid. Σ. ὁδεύσουσιν &c. Idem.
Ibid. A. ὀφθήσεται &c. Eusebius.

v. 10. A. θυρεὲ ἡμῶν ἴδε &c. Aquilæ & Symmachi lectiones sic habet idem Eusebius.

v. 12. A. ὅτι ἥλιος &c. Drusius. Eusebius vero legit,

ἄλιος, nisi sit Librarii mendum, quod libentius credam. Symmachi lectionem sic effert Drusius, ἥλιον γὰρ &c. Eusebius vero, ὅτι ἥλιον: utraque lectio quadrat. Theodotio in schedis nostris habet, ὅτι ἄλιον, ut LXX. Drusius, Θ. ὅτι ἥλιον, melius ut videtur. Quintæ lectionem adfert Eusebius. Dubium est an LXX. Interpretes primitus habuerint, ὅτι ἥλιον, id enim omnino postulat vox שמש

v. 13. Σ. τοῖς ἀδιώνων &c. Eusebius.
Ibid. A. κύριος στρατιῶν. Sic Drusius, qui hanc notam adjicit *Origenes Hom.* 4. *in Isaiam:* Interpretatur Sabaoth, ut Aquila tradidit, DOMINUS MILITIARUM. *Sophron.* 1. 5. לצבא השמים LXX, τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ. *Epiphanius adversus hæreses.* Aquila ubique Adonai Sabaoth interpretatur dicens, κύριος στρατιῶν, i. *Dominus exercituum.*

PSALMUS LXXXIV.

אשמעה מה־ידבר האל יהוה 9. A. ἀκούσομαι τί λαλήσει ὁ ἰσχυρὸς κύριος. Σ. ἀκούσω τί λαλήσει ὁ θεὸς κύριος. O. ἀκούσομαι τί λαλήσει ἐν ἐμοὶ κύριος ὁ θεός. Θ. ἀκούσομαι τί λαλήσει κύριος ὁ θεός.

9. HEbr. S. Audiam quid loquetur Deus Dominus. *A.* Audiam quid loquetur fortis Dominus. *LXX. Vulg.* Audiam quid loquatur in me Dominus Deus. *Th. Hieron.* Audiam quid loquetur Dominus Deus.

ואל־חסידיו O. καὶ ἐπὶ τοὺς ὁσίους αὐτοῦ. Ἄλλος, καὶ ἐπὶ τοὺς ἁγνοὺς αὐτοῦ.

Hebr. Hieron. & ad sanctos suos. *LXX. Vulg.* & super sanctos suos. *Alius*, & super castos suos.

צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו 14. Σ. δικαιοσύνη ἑκάστου προελεύσεται αὐτόν, καὶ θήσει εἰς ὁδὸν τοὺς πόδας αὐτοῦ. O. δικαιοσύνη ἐνώπιον αὐτοῦ προπορεύσεται, καὶ θήσει εἰς ὁδὸν τὰ διαβήματα αὐτοῦ.

14. *Heb.* justitia ad facies ejus ambulabit: & ponet in via pedes suos. *S.* justitia uniuscujusque præcedet eum, & ponet in via pedes suos. *LXX. Vulg.* justitia ante eum ambulabit, & ponet in via gressus suos. *Hieron. justitia ante eum ibit: & ponet &c. ut Vul.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum LXXXIV.

v. 9. A. ἀκούσομαι &c. Has lectiones adfert Drusius.
Ibid. Ἄλλος, καὶ ἐπὶ τοὺς ἁγνοὺς αὐτοῦ. Coislin unus. Est forte Aquilæ, qui ita vertit Psalm. 11. versu 2.
v. 14. Σ. δικαιοσύνη &c. Eusebius, qui sic habet, ταύτην τὴν διάνοιαν σαφέστερον ἐκδεδώκασιν οἱ λοιποὶ ἑρμηνευταί, καὶ μάλιστα ὁ Σύμμαχος εἰπών. indicans reliquos Interpretes clariorem quam LXX. & Symmacho affinem versionem edidisse.

PSALMUS LXXXV.

תפלה לדוד 1. A. Σ. προσευχὴ τοῦ Δαυίδ. O. προσευχὴ τῷ Δαυίδ.

1. HEbr. *LXX. Vulg.* Oratio ipsi David. *A. S.* Oratio ipsius David. *Hieron. Oratio David.*

חסיד אני 2. O. ὅσιός εἰμι. Ἄλλος, ἁγνός ἐγώ.

2. *Heb. LXX. Vul. Hieron.* sanctus sum. *Alius*, castus ego.

כי־אליך אקרא כל־היום 3. Σ. ὅτι πρὸς σὲ βοῶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν. O. ὅτι πρὸς σὲ κεκράξομαι ὅλην τὴν ἡμέραν.

3. *Heb.* Quoniam ad te clamabo omni die. *S.* Quoniam ad te clamo per unamquamque diem. *LXX. Hieron.* Quoniam ad te clamabo tota die. *Vul. Quoniam ad te clamavi tota die.*

וסלח 5. A. Θ. καὶ ἱλαστής. Σ. καὶ ἀφιών. O. καὶ ἐπιεικής.

5. *Heb.* & parcens. *A. Th.* & propitius. *S.* & dimittens. *LXX. Vulg.* & mitis. *Hieron. & propitiabilis.*

אקראך כי תענני 7. A. Σ. ἐπικαλέσομαί σε, ὅτι εἰσακούσῃς μου. O. ἐκέκραξα πρὸς σέ, ὅτι ἐπήκουσάς μου.

7. *Heb. A. S. Hieron.* invocabo te quia exaudies me. *LXX. Vul.* clamavi ad te, quia exaudisti me.

הורני יהוה דרכך אהלך באמתך 11. A. φώτισόν με κύριε ἐν τῇ ὁδῷ σου, περιπατήσω ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου. Σ. ὑπόδειξόν μοι κύριε τὴν ὁδόν σου, ἵνα ὁδεύσω τῇ ἀληθείᾳ σου. O. ὁδήγησόν με κύριε ἐν τῇ ὁδῷ σου, καὶ πορεύσομαι ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου.

11. *Heb.* Doce me Domine viam tuam: ambulabo in veritate tua. *A.* Illumina me Domine in via tua, ambulabo in veritate tua. *S.* Ostende mihi Domine viam tuam, ut ambulem in veritate tua. *LXX. Vulg.* Deduc me Domine in via tua, & ambulabo (*Vulg.* ingrediar) in veritate tua. *Hieron. Doce me Domine viam tuam, ut ambulem in veritate tua.*

יחד לבבי ליראה שמך A. μονάχωσον τὴν καρ-

Hebr. uni cor meum ad timendum nomen

δίαν

δίας μου τοῦ φοβεῖσθαι τὸ ὄνομά σου. Σ. ἕνωσον τὴν καρδίαν μου εἰς φόβον τοῦ ὀνόματός σου. Ο. εὐφρανθήτω ἡ καρδία μου τοῦ φοβεῖσθαι τὸ ὄνομά σου.

זדים 14. Οἱ λοιποὶ, ὑπερήφανοι. Ο. παράνομοι.

ועדת עריצים בקשו נפשי A. καὶ συναγωγὴ κατισχυρευομένων... Σ. καὶ συναγωγὴ ἀνυποστάτων ἐζήτησαν τὴν ψυχήν μου. Ο. καὶ συναγωγὴ κραταιῶν ἐζήτησε τὴν ψυχήν μου.

תנה־עזך לעבדך 16. Σ. δὸς ἰσχύν παρὰ σοῦ τῷ δούλῳ σου. Ο. δὸς τὸ κράτος σου τῷ παιδί σου.

tuum. *A.* solitarium fac cor meum, ut timeat nomen tuum. *S.* unito cor meum in timorem nominis tui. *LXX. Vul.* lætetur cor meum, ut timeat nomen tuum. *Hieron. unicum fac cor meum, ut timeat nomen tuum.*

14. *Heb. Reliqui, Hieron.* superbi. *LXX. Vul.* iniqui.

H. & cœtus terribilium quæsierunt animam meam. *A.* & synagoga prævalentium. ... *S.* & synagoga intolerabilium quæsivit animam meam. *LXX. Vulg.* & synagoga potentium quæsierunt animam meam. *Hieron. & cœtus robustorum quæsierunt animam meam.*

16. *Heb. Hieron.* da fortitudinem tuam servo tuo. *S.* da fortitudinem a te servo tuo. *LXX.* da imperium tuum puero tuo. *Vul. da imperium tuum puero tuo.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum LXXXV.

v. 1. A. Σ. προσευχὴ τοῦ Δαυίδ. Sic unus Regius & Eusebius.

v. 2. Ἀλλ. ἅγιός ἐγώ. Est fortasse Aquilæ, ut supra, Psalm. 21. 2.

v. 3. Σ. ὅτι πρὸς σὲ βοήσω &c. Sic Eusebius. Regius autem unus ex Hesychio sic habet, ὅτι πρὸς σὲ βοήσω &c.

v. 5. A. Θ. καὶ ἱλαστὴς &c. Eusebius. Drusius autem sic, A. Θ. ἱλαστής. Σ. ἀφιείς. Ex duobus vero MSS. Regiis, alius habet ἀφιών, alius ἀφιείς.

v. 7. A. Σ. ἐπικαλέσομαι &c. Hanc versionem Eusebius & unus Regius Aquilæ adscribunt; Drusius Symmacho.

v. 11. A. φώτισον &c. Aquilæ & Symmachi lectiones adfert Eusebius.

Ibid. A. μονάχωσον &c. Sic Eusebius Aquilæ & Symmachi versiones adfert. Drusius ad Aquilam μοναχῶς tantum habet, & quidem mendose; & ad Symmachum, ἕνωσον; cætera vero apud eum desiderantur.

v. 14. οἱ λοιπ. ὑπερήφανοι. Eusebius.

Ibid. A. καὶ συναγωγὴ &c. Aquilæ & Symmachi lectiones sic exhibet Eusebius.

v. 16. Σ. δὸς &c. Eusebius & Drusius.

PSALMUS LXXXVI.

לבני־קרח 1. A. Σ. τῶν υἱῶν Κορέ. Ο. τοῖς υἱοῖς Κορέ.

יסודתו בהררי־קדש 2. A. θεμελίωσις αὐτοῦ ἐν ὄρεσιν ἡγιασμένου. Ο. οἱ θεμέλιοι αὐτοῦ ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς ἁγίοις.

אזכיר רהב ובבל לידעי 4. A. ἀναμνήσω ὁρμήματος καὶ Βαβυλῶνος τοὺς γινώσκοντάς με. Σ. ἀναμνήσω ὑπερηφανίας καὶ Βαβυλῶνα τοῖς εἰδόσι με. Ο. μνησθήσομαι Ῥαὰβ καὶ Βαβυλῶνος, τοῖς γινώσκουσί με.

פלשת וצור עם־כוש זה ילד־שם A. Φυλισταία καὶ Τύρος μετὰ Αἰθιοπίας, οὗτος ἐτέχθη ἐκεῖ. Σ. ἰδοὺ Φυλισταῖοι καὶ Τύρος μετὰ Αἰθιοπίας, οὗτος ἐτέχθη ἐκεῖ. Ο. ἰδοὺ ἀλλόφυλοι καὶ Τύρος καὶ λαὸς Αἰθιόπων, οὗτοι ἐγεννήθησαν ἐκεῖ.

ולציון יאמר איש ואיש ילד־בה והוא יכוננה עליון יהוה יספר בכתוב עמים זה ילד־שם 5. 6. A. καὶ τῇ Σιὼν λεχθήσεται, ἀνὴρ καὶ ἀνὴρ ἐτέχθη ἐν αὐτῇ, καὶ αὐτὸς ἑδράσει αὐτήν... ἐν τῇ γραφῇ λαούς,

1. HEbr. *LXX. Vulg.* filiis Core. *A. S. Hier.* filiorum Core.

2. *Heb.* Fundamentum ejus in montibus sanctitatis. *A.* Fundamentum ejus in montibus sanctificati. *LXX. Vulg.* Fundamenta ejus in montibus sanctis. *Hieron. Fundamenta ejus in montibus sanctuarii.*

4. *Hebr.* Memorare faciam Rahab & Babel scientibus me. *A.* Memorabo impetum & Babylonem scientes me. *S.* Memorabo superbiam & Babylonem scientibus me. *LXX. Vul.* Memor ero Rahab & Babylonis scientium me. (*LXX.* scientibus me.) *Hieron. Commemorabor superbiæ & Babylonis scientium me.*

Heb. Peleseth & Tyrus cum Æthiopia, iste natus est ibi. *A.* Phylistiæa & Tyrus cum Æthiopia, hic natus est ibi. *S.* Ecce Phylistæi & Tyrus cum Æthiopia, hic natus est ibi. *LXX. Vul.* Ecce alienigenæ, & Tyrus, & populus Æthiopum, hi nati sunt (*Vul.* fuerunt) illic. *Hieron. Ecce Palæstina, & Tyrus cum Æthiopia: iste natus est ibi.*

5. 6. *H.* Et ipsi Sion dicetur: Vir & vir natus est in ea, & ipse fundabit eam Altissimus. Dominus numerabit in scribendo populos, iste natus est ibi. *A.* Et ipsi Sion dicetur, Vir & vir natus est in ea, & ipse fundabit eam....

ὅτι ἐτέχθη ἐκεῖ. Σ. περὶ δὲ τῆς Σιὼν λεχθήσεται καθ' ἕκαστον, ἄνθρωπος ὅτι ἐτέχθη ἐκεῖ· αὐτὸς ἥδρασεν αὐτὴν ὁ ὕψιστος. κύριος ἀριθμήσει γράφων λαοὺς, ὅτι ἐτέχθη ἐκεῖ. O. μήτηρ Σιὼν ἐρεῖ. ἄνθρωπος καὶ ἄνθρωπος ἐγεννήθη ἐν αὐτῇ, καὶ αὐτὸς ἐθεμελίωσεν αὐτὴν ὁ ὕψιστος. κύριος διηγήσεται ἐν γραφῇ λαῶν καὶ ἀρχόντων τούτων τῶν γεγενημένων ἐν αὐτῇ. Θ. καὶ τῇ Σιὼν ῥηθήσεται, ἀνὴρ καὶ ἀνὴρ ἐγεννήθη ἐν αὐτῇ, καὶ αὐτὸς ἐθεμελίωσεν αὐτὴν, καὶ ἡτοίμασεν αὐτὴν ὁ ὕψιστος. κύριος διηγήσεται ἐν γραφῇ λαῶν, ὅτι ἐγεννήθη ἐν αὐτῇ. E.... ἐν ἀπογραφῇ λαῶν, ὅτι γεννηθήσεται ἐκεῖ.

in scribendo populos: hic natus est ibi. *S.* De Sion quoque dicetur per singulos, Homo hic natus est ibi: ipse fundavit eam Altissimus. Dominus numerabit scribens populos, hic natus est ibi. *LXX.* Mater Sion. (*Vulg. Numquid Sion*) dicet, Homo & homo natus est in ea, & ipse fundavit eam Altissimus. Dominus narrabit in scriptura, (*Vulg. scripturis*) populorum & principum horum, qui facti sunt in ea. (*Vulg.* fuerunt.) *Th.* Et ipsi Sion dicetur, Vir & vir natus est in ea, & ipse fundavit eam, & præparavit eam Altissimus. Dominus narrabit in scriptura populorum: hic natus est in ea. *V...* in descriptione populorum, hic nascetur ibi. *Hieron. Ad Sion autem dicetur, Vir & vir natus est in ea, & ipse fundavit eam Excelsus. Dominus numeravit scribens populos: ipse natus est in ea.*

ושרים כחללים כל מעיני בך 7. A. καὶ ᾄδοντες ὡς χοροὶ, πᾶσαι πηγαὶ ἐν σοί. Σ. καὶ αἰνέσουσιν ὡς ἐν αὐλοῖς πᾶσαι αἱ πηγαὶ ἐν σοί. O. ὡς εὐφραινομένων πάντων ἡ κατοικία ἐν σοί.

7. *H.* Et cantores sicut tibicines: omnes fontes mei in te. *A.* Et canentes ut chori: omnes fontes in te. *S.* Et canent quasi in tibiis: omnes fontes in te. *LXX. Vul.* Sicut lætantium omnium habitatio est in te. *Hieron. Et cantores quasi in choris, omnes fontes mei in te.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum LXXXVI.

v. 1. A. Σ. τῶν ὀρῶν κτλ. Eusebius & Drusius.

v. 2. A. ἡ θεμελίωσις &c. MSS. & Drusius.

v. 4 A. ἀναμνήσω &c. Aquilæ & Symmachi lectiones sic plenas habet Colbertinus στιχηρῶς scriptus. Cæteri vero truncas afferunt.

Ibid. A. φυλιστιαῖοι &c. Sic Eusebius Aquilæ & Symmachi lectiones habet.

v. 5. 6. A. καὶ τῇ Σιὼν &c. Has pariter lectiones ex Eusebio & ex MSS eruimus. Coislinianus hanc notam habet: μήτηρ Σιὼν τὸ ρ μετὰ προσθήκης ἔκειτο εἰς τὰ τῶν O. ἐν τῷ τετρασελίδῳ· ἐν δὲ τῷ ὀκτασελίδῳ, μὴ τῇ Σιὼν, ἤγουν δίχα τοῦ ρ. Quo significatur in Tetraselido sive in Tetraplo LXX. habuisse μήτηρ Σιὼν, *Mater Sion*; in Octaselido autem sive in Octaplo, ita lectum fuisse, μὴ τῇ Σιὼν, *Numquid Sion.*

v. 7. A. καὶ ᾄδοντες &c. Eusebius.

PSALMUS LXXXVII.

על־מחלת 1. A. ἐπὶ χορείας. Σ. διὰ χοροῦ. O. ὑπὲρ Μαελέθ.

1. *Hebr.* super Mahalath. *A.* super chorea. *S. Hieron.* per chorum. *LXX. Vulg.* pro Maheleth.

וחיי לשאול הגיעו 4. A. καὶ ἡ ζωή μου εἰς ᾅδην κατήντηκεν. Σ. καὶ ἡ ζωή μου ᾅδῃ ἥψατο. O. καὶ ἡ ζωή μου τῷ ᾅδῃ ἤγγισεν.

4. *H.* & vitæ meæ ad sepulcrum pertigerunt. *A.* & vita mea in infernum devenit. *S.* & vita mea infernum attigit. *LXX. Vul.* & vita mea inferno appropinquavit. *Hieron. & vita mea ad infernum descendit.*

נחשבתי עם־יורדי בור 5. Σ. ἐλογίσθην μετὰ τῶν καταφερομένων εἰς λάκκον. O. προσελογίσθην μετὰ τῶν καταβαινόντων εἰς λάκκον.

5. *H.* reputatus sum cum descendentibus in cisternam. *S. Hieron.* reputatus sum cum descendentibus in lacum. *LXX. Vulg.* æstimatus sum cum descendentibus in lacum.

במתים חפשי 6. A. ἐν τεθνηκόσιν ἐλεύθερος. Σ. ἐντὸς νεκρῶν ἀφεὶς ἐλεύθερος. O. ἐν νεκροῖς ἐλεύθερος.

6. *H. A* in mortuis liber. *S.* inter mortuos dimissus liber. *LXX. Vul. Hieron.* inter mortuos liber.

כמו חללים שכבי קבר אשר לא־זכרתם עוד והמה מידך נגזרו A. ὅμοιος ἀνῃρημένοις .... ὧν οὐκ ἐμνήσθης ἔτι, καὶ αὐτοὶ ἐκ τῆς χειρός σου ἀπεσχίσθησαν. Σ. ὡσεὶ τετρωμένοι οἱ κείμενοι ἐν τάφῳ, ὧν οὐ μνημονεύεις ἔτι, οἵτινες ὑπὸ τῆς χειρός σου ἐξεκόπησαν. O. ὡσεὶ τραυματίαι ἐρριμμένοι καθεύδοντες ἐν τάφῳ, ὧν οὐκ ἐμνήσθης ἔτι,

H. sicut vulnerati jacentes sepulcro, quorum non recordatio amplius, & ipsi a manu tua abscissi sunt. *A.* similis interfectis. ... quorum non recordatus es amplius, & ipsi de manu tua depulsi sunt. *S.* sicut vulnerati jacentes in sepulcro, quorum non recordaris amplius, qui a manu tua excisi sunt. *LXX. Vulg.* sicut vulnerati, (*LXX. addunt.* projecti) dormientes in sepulcris, quorum non es memor amplius: &

Digitized by Google

καὶ αὐτοὶ ἐκ τῆς χειρός σου ἀπώσθησαν.

שתני 7. A. ἔθου με. Σ. ἔταξάς με. O. ἔθεντό με.

במחשכים במצלות A. ἐν σκοτεινοῖς καὶ ἐν βυθοῖς. Σ. ἐν σκοτεινοῖς ἐσκεπασμένον. C. ἐν σκοτεινοῖς καὶ ἐν σκιᾷ θανάτου. E. ἐν σκοτεινοῖς ἐν καταδύσεσι.

עלי סמכה חמתך וכל־משבריך ענית 8. Σ. ἐμοὶ ἐπέβρισεν ὁ θυμός σου, καὶ τοῖς καταιγίσι σου ἐκάκωσάς με. O. ἐπ' ἐμὲ ἐπεστηρίχθη ὁ θυμός σου, καὶ πάντας τοὺς μετεωρισμούς σου ἐπήγαγες ἐπ' ἐμέ.

9. הרחקת מידעי ממני שתני תועבות למו כלא ולא אצא Σ. μακρὰν ἐποίησας τοὺς γνωστούς μου ἀπ' ἐμοῦ· ἔταξάς με βδελυκτὸν αὐτοῖς, φρουρούμενον καὶ μὴ προερχόμενον. O. ἐμάκρυνας τοὺς γνωστούς μου ἀπ' ἐμοῦ, ἔθεντό με βδέλυγμα ἑαυτοῖς, παρεδόθην καὶ οὐκ ἐξεπορευόμην.

10. עיני דאבה מני־עני קראתיך יהוה בכל יום שטחתי אליך כפי Σ. ὁ ὀφθαλμός μου ἐξερρύη ἀπὸ τῆς κακώσεως· ἐπικαλεσάμην σε καθ' ἑκάστην ἡμέραν, διεπέτασα πρὸς σὲ τὰς χεῖράς μου. O. οἱ ὀφθαλμοί μου ἠσθένησαν ἀπὸ τῆς πτωχείας. Ἐκέκραξα πρὸς σὲ κύριε ὅλην τὴν ἡμέραν, διεπέτασα πρὸς σὲ τὰς χεῖράς μου.

הלמתים תעשה־פלא 11. Σ. ἆρα νεκροῖς ποιήσεις τέρατα. O. μὴ τοῖς νεκροῖς ποιήσεις θαυμάσια.

היספר בקבר 12. Σ. ἢ διηγήσεταί τις ἐν τάφῳ. O. μὴ διηγήσεταί τις ἐν τάφῳ.

היודע 13. Σ. ἢ γνωσθήσεται. O. μὴ γνωσθήσεται.

ואני אליך יהוה שועתי ובבקר תפלתי תקדמך 14. Σ. ἐμοῦ δὲ πρὸς σὲ κύριε ἡ οἰμωγή, καὶ κατ' ὄρθρον ἡ προσευχή μου προφθάσει σε. O. κἀγὼ πρὸς σὲ κύριε ἐκέκραξα, καὶ τὸ πρωῒ ἡ προσευχή μου προφθάσει σε.

למה יהוה תזנח נפשי 15. A. εἰς τί κύριε ἀπώσῃ ψυχήν μου. Σ. ἱνατί κύριε ἀποβάλλῃ τὴν ψυχήν μου. O. Θ. ἱνατί κύριε ἀπωθεῖς τὴν προσευχήν μου.

16. עני אני וגוע מנער נשאתי אמיך אפונה עלי עברו חרוניך בעותיך צמתתוני סבוני כמים כל־היום הקיפו עלי יחד Σ. πτωχὸς ὢν καὶ ἐκλείπων ἀπὸ νεότητος, ἀνέλαβον τὸν φόβον σου, πρὸς

ipsi de manu tua repulsi sunt. *Hieron. sicut interfecti & dormientes in sepulcro, quorum non recordaris amplius: & ipsi a manu tua abscissi sunt.*

7. *H. A. Hieron.* posuisti me. *S.* statuisti me. *LXX. Vulg.* posuerunt me.

H. A. Hieron. in tenebrosis & in profundis. *S.* in tenebrosis obtectum. *LXX. Vulg.* in tenebrosis & in umbra mortis. *V.* in tenebrosis in latibulis.

8. *Hebr.* Super me nixus est furor tuus, & cunctis procellis tuis afflixisti. *S.* Super me aggravatus est furor tuus, & procellis tuis afflixisti me. *LXX. Vulg.* Super me confirmatus est furor tuus, & omnes fluctus tuos induxisti super me. *Hieron. Super me confirmatus est furor tuus, & cunctis fluctibus tuis afflixisti me.*

9. *H.* Elongare fecisti notos meos a me: posuisti me abominationes eis, clausus & non egrediar. *S.* Longe fecisti notos meos a me: posuisti me abominabilem ipsis: custodiæ traditum, & non progredientem. *LXX. Vul.* Longe fecisti notos meos a me: posuerunt me abominationem sibi. Traditus sum, & non egrediebar. *Hieron. Longe fecisti notos meos a me, posuisti me abominationem eis; clausum & non prodeuntem.*

10. *H.* Oculus meus doluit propter afflictionem. Invocavi te Domine in omni die, distendi ad te volas meas. *S.* Oculus meus effluxit propter vexationem: invocavi te per singulos dies, expandi ad te manus meas. *LXX. Vulg.* Oculi mei languerunt præ inopia. Clamavi ad te Domine tota die: expandi ad te manus meas. *Hieron. Oculus meus infirmatus est ab afflictione, invocavi te Domine tota die: expandi ad te palmas meas.*

11. *H.* Numquid mortuis facies mirabile? *S.* Num mortuis facies prodigia? *LXX. Vulg. Hieron.* Numquid mortuis facies mirabilia?

12. *H. Hieron.* numquid narrabitur in sepulcro? *S.* an narrabit quis in sepulcro? *LXX. Vul.* numquid narrabit aliquis in sepulcro?

13. *H.* numquid cognoscetur? *S.* an cognoscetur? *LXX. Vulg. Hieron.* numquid cognoscentur?

14. *H. LXX. Vul.* Et ego ad te Domine clamavi, & mane oratio mea præveniet te. *S.* meus autem ad te Domine gemitus, & in matutino oratio mea prævenit te. *Hieron. Ego autem ad te Domine clamavi, & mane oratio mea præveniet te.*

15. *H.* Ut quid Domine elongabis animam meam? *A.* Ut quid Domine repelles animam meam? *S.* Ut quid Domine abjicies animam meam. *LXX. Th. Vul.* Ut quid Domine repellis orationem meam? *Hieron. Quare Domine abjicis animam meam?*

16 17. 18. *H.* Afflictus ego & deficiens a juventute: portavi terrores tuos, anxius fui. Super me transierunt iræ tuæ: terrores tui succiderunt me. Circumdederunt me sicut aqua tota die: ambierunt super me pariter. *S.* Pau-

Digitized by Google

πύπτις διʼ ἐμοῦ παρώδευσαν αἱ ὀργαί σου, αἱ ἐκπλήξεις σου κατεσιώπησάν με. περιῆλθόν με ὡς ὕδατα, πᾶσαν τὴν ἡμέραν περιεκύκλωσάν με. A... ἐπʼ ἐμὲ παρῆλθον αἱ ὀργαί σου. O... πτωχός εἰμι ἐγὼ, καὶ ἐν κόποις ἐκ νεότητός μου· ὑψωθεὶς δὲ ἐταπεινώθην καὶ ἐξηπορήθην. ἐπʼ ἐμὲ διῆλθον αἱ ὀργαί σου, καὶ οἱ φοβερισμοί σου ἐξετάραξάν με. ἐκύκλωσάν με ὡς ὕδωρ ὅλην τὴν ἡμέραν, περιέσχον με ἅμα.

הרחקת ממני אהב ורע מידעי מחשך 19. Σ. μακρὰν ἐποίησας ἀπʼ ἐμοῦ φίλον καὶ ἑταῖρον, καὶ τοὺς γνωστούς μου σκοτασμόν. A. φίλον καὶ πλησίον. O. ἐμάκρυνας ἀπʼ ἐμοῦ φίλον, καὶ τοὺς γνωστούς μου ἀπὸ ταλαιπωρίας.

per cum sim & deficiens a juventute, suscepi timorem tuum. Ad hæc per me prætermearunt iræ tuæ, terrores tui tacere me fecerunt. Circumvenerunt me sicut aquæ, tota die circumdederunt me. *A*..... Super me prætererunt iræ tuæ.... *LXX. Vulg.* Pauper sum ego, & in laboribus a juventute mea: exaltatus autem humiliatus sum & conturbatus. In me transierunt iræ tuæ, & terrores tui conturbaverunt me. Circumdederunt me sicut aqua tota die, circumdederunt me simul. *Hieron. Pauper ego & ærumnosus ab adolescentia mea; portavi furorem tuum. Super me transierunt iræ tuæ: terrores tui oppresserunt me. Circumdederunt me quasi aquæ tota die: vallaverunt me pariter.*

19. *H.* elongasti a me amicum & socium, notis meis obscuritas. *S.* longe fecisti a me amicum & sodalem, & notos meos obtenebrationem. *A.* amicum & proximum. *LXX.* elongasti a me amicum, & notos meos a miseria. *Vul. elongasti a me amicum & proximum, & notos meos a miseria. Hieron. longe fecisti a me amicum & sodalem: notos meos abstulisti.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum LXXXVII.

v. 1. A. ἐπὶ χορείας. Sic Eusebius & Drusius. Theodoretus vero, ἐπὶ χορεία. Item Σ. διὰ χορῶν. Eusebius & Drusius. At Theodoretus, διχόρων, perperam.

v. 4. A. καὶ ἡ ζωή μου &c. Sic Eusebius.

v. 5. Σ. ἐλογίσθην &c. Eusebius. In illud, εἰς λάκκον, Coislin. unus in margine notat, εἰς βόθρον. Et infra ad illud, ἐν λάκκῳ, notat idem, ἐν βόθρῳ.

v. 6. A. ἐν τεθνηκόσιν &c. Idem.

Ibid. A. ὅμοιος &c. Versionem Aquilæ sic mancam effert Eusebius. Lectionem vero Symmachi ex Eusebio item atque ex Drusio mutuamur.

v. 7. A. ἔθου με &c. Eusebius.

Ibid A. ἐν σκοτεινοῖς &c. Has lectiones adfert idem Eusebius, qui adjicit illud τῶν O. καὶ ἐν σκιᾷ θανάτου, nec in Hebraïco, nec apud reliquos Interpretes haberi.

v. 8. Σ. ἐμοὶ ἐπεβέβριθεν &c. Euseb. Colb. στιχηρῶς scriptus, Σ. ὄντως ἐμοὶ ἐπεβέβριθεν. Vocem ὄντως nullus præter Colbertinum præmittit. ἐπεβέβριθεν, sic Eusebius, Colbertinus supra, & Drusius. Theodoretus vero, ἐπεβάρυνεν. Regius unus, ἐπεβέβρισεν.

v. 9. Σ. μακρὰν ἐποίησας &c. Eusebius.

v. 10. Σ. ὁ ὀφθαλμός μου &c. Sic Eusebius locum prolixiorem & pleniorem adfert. Theodoretus item & Drusius, ὁ ὀφθαλμός μου Unus vero Regius & Alius in Edit. Romana, οἱ ὀφθαλμοί μου ἐξέρρευσαν.

v. 11. Σ. ἆρα νεκροῖς &c. Eusebius & Reg. unus.

v. 12. Σ. ἡ διηγηθήσεται &c. Sic Reg. unus.

v. 13. Σ. ἢ γνωσθήσεται. Idem.

v. 14. Σ. ἐγὼ δὲ &c. Hanc lectionem habet Colbertinus στιχηρῶς scriptus.

v. 15. A. εἰς τί &c. Has lectiones exhibet Drusius.

v. 16. Σ. πτωχὸς ὢν &c. Eusebius Symmachi lectionem plenam, & Aquilæ mutilam adfert.

v. 19. Σ. μακρὰν ἐποίησας &c. Colbertinus στιχηρῶς scriptus Drusius habet, *A. & Sym.* φίλον καὶ πλησίον. Ambas scilicet junxit is qui hæc prior scripsit, quia in sensu conveniebant.

PSALMUS LXXXVIII.

לאיתן האזרחי 10. O. Αἰθὰν τοῦ Ἐζραΐτῃ. Ἀλλ. Αἰθὰν τοῦ Ζαραΐτῃ. O. ἄλλως, Αἰθὰμ τοῦ Ἰσραηλίτῃ.

חסדי יהוה עולם אשירה 2. A. ἐλέους κυρίου αἰῶνα ᾄσομαι. Σ. τὰ ἐλέη κυρίου εἰς τὸν αἰῶνα ᾄσω. O. Θ. τὰ ἐλέη σου κύριε εἰς τὸν αἰῶνα ᾄσομαι.

כי־אמרתי 3. A. E. ὅτι εἶπα. Σ. ὅτι εἶπον. O. ὅτι εἶπας. Θ. ὅτι εἶπον.

שמים תכן אמונתך בהם Σ. ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἑδρασθήσεται ἡ ἀλήθειά σου. O. ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἑτοιμασθήσεται ἡ ἀλήθειά σου.

1. Hebr. *Hieron.* Ethan Ezraïtæ. *LXX.* Æthan Ezraïtæ. *Alius*, Æthan Zaraïtæ. *LXX. aliter*, Æthan Israelitæ. *Vulg. Ethan Ezrahitæ.*

2. *Heb.* Misericordias Domini sæculum cantabo. *A.* Misericordiam Domini sæculum cantabo. *S. Vulg. Hieron.* Misericordias Domini in æternum cantabo. *LXX. Th.* Misericordias tuas Domine in æternum cantabo.

3. *Hebr. A. S. Th. V. Hieron.* Quoniam dixi. *LXX. Vulg* Quoniam dixisti.

Hebr. cœlis firmabis veritatem tuam in illis. *S.* in cœlis fundabitur veritas tua. *LXX. Vulg.* in cœlis præparabitur veritas tua (*Vel.* in eis.) *Hier. cælos fundabis, & veritas tua in eis.*

ברית 4. A. Σ. συνθήκην. O. διαθήκην.

4. *Heb. A. S. Hieron.* fœdus. *LXX. Vul.* testamentum.

לבחירי Οἱ λοιποὶ, τῷ ἐπιλέκτῳ μου. O. τοῖς ἐκλεκτοῖς μου.

Hebr. Reliqui, electo meo. *LXX. Vul.* electis meis. *Hieron. cum electo meo.*

5. עד־עולם אכין זרעך ובניתי לדר־ודור כסאך Σ. ἕως τοῦ αἰῶνος ἑτοιμάσω τὸ σπέρμα σου. καὶ οἰκοδομήσω εἰς ἑκάστην γενεὰν τὸν θρόνον σου. O. ἕως τοῦ αἰῶνος ἑτοιμάσω τὸ σπέρμα σου. καὶ οἰκοδομήσω εἰς γενεὰν καὶ γενεὰν τὸν θρόνον σου.

5. *Heb.* Usque in æternum stabiliam semen tuum: & ædificabo in generationem & generationem thronum tuum. *S.* Usque in sæculum præparabo semen tuum: & ædificabo in unamquamque generationem thronum tuum. *LXX. Vulg.* Usque in æternum præparabo semen tuum: & ædificabo in generationem & generationem sedem tuam. *LXX.* thronum tuum. *Hier. Usque in æternum stabiliam semen tuum: & ædificabo in generatione & generatione thronum tuum.*

אף־אמונתך בקהל קדשים 6. O. καὶ τὴν ἀλήθειαν σου ἐν ἐκκλησίᾳ ἁγίων. Θ. καίγε τὴν πίστιν σου ἐν ἐκκλησίᾳ ἁγίων.

6. *Hebr. Th.* etiam fidem tuam in ecclesia sanctorum. *LXX. Hieron.* & veritatem tuam in ecclesia sanctorum. *Vulg. etenim veritatem tuam in ecclesia sanctorum.*

7. כי מי בשחק יערך ליהוה ידמה ליהוה בבני אלים Σ. τίς γὰρ ἐν αἰθέρι ἀντιπαρεξισωθήσεται τῷ κυρίῳ, ἐξισάσει τῷ κυρίῳ ἐν υἱοῖς θεοῦ. O. ὅτι τίς ἐν νεφέλαις ἰσωθήσεται τῷ κυρίῳ, καὶ τίς ὁμοιωθήσεται τῷ κυρίῳ ἐν υἱοῖς θεοῦ.

7. *Heb.* Quoniam quis in æthere æquabitur Domino, assimilabitur Domino in filiis Deorum? *S.* Quis enim in æthere æquabitur Domino, æqualis erit Domino in filiis Dei? *LXX.* Quoniam quis in nubibus æquabitur Domino, & quis assimilabitur Domino in filiis Dei? *Vul. Quoniam quis in nubibus æquabitur Domino, similis erit Deo in filiis Dei? Hieron. Quis enim in nubibus æquabitur Domino: assimilabitur Domino de filiis Dei?*

8. אל נערץ בסוד־קדשים רבה ונורא על־כל־סביביו A. ἰσχυρὸς κατισχυρευόμενος ἐν ἀπορρήτῳ ἁγίων, πλῆθος, πλῆθος, καὶ ἐπίφοβος ἐπὶ πάντας κύκλῳ αὐτοῦ. Σ. θεὲ ἀήττητε ἐν ὁμιλίᾳ ἁγίων πολλῇ, καὶ ἐπίφοβος ἐν πᾶσι τοῖς περὶ σεαυτόν. O. ὁ θεὸς ἐνδοξαζόμενος ἐν βουλῇ ἁγίων, μέγας καὶ φοβερὸς ἐπὶ πάντας τοὺς περικύκλῳ αὐτοῦ.

8. *H.* Deus formidandus in secreto sanctorum multo, & terribilis super omnes qui in circuitu ejus. *A.* fortis roboratus in secreto sanctorum, multitudo, multitudo, & tremendus super omnes qui in circuitu ejus sunt. *S.* Deus invicte in colloquio sanctorum multo, & tremende in omnibus quæ circum te sunt. *LXX. Vulg.* Deus qui glorificatur in consilio sanctorum: magnus & terribilis super omnes qui in circuitu ejus sunt. *Hieron. Deus inclytus in arcano sanctorum nimio, & terribilis in cunctis qua circa eum sunt.*

צפון וימין אתה בראתם 13. A. βορρᾶν καὶ δεξιὰν σὺ ἔκτισας. Σ. εἰς βορρᾶν καὶ δεξιὰν σὺ ἔκτισας. O. τὸν βορρᾶν καὶ θάλασσαν σὺ ἔκτισας. Θ. Ε. βορρᾶν καὶ νότον σὺ ἔκτισας.

13. *Hebr. A.* Aquilonem & dexteram tu creasti. *S.* in Aquilonem & dexteram tu creasti. *LXX. Vul.* Aquilonem & mare tu creasti. *Th. V.* Aquilonem & Austrum tu creasti. *Hieron. Aquilonem & dextrum tu creasti.*

תבור וחרמון בשמך ירננו A. Θαβὼρ καὶ Ἑρμὼν ἐν τῷ ὀνόματί σου αἰνέσουσι. Σ. Θαβὼρ καὶ Ἑρμὼν τὸ ὄνομά σου εὐφημήσουσι. O. Θαβὼρ καὶ Ἑρμὼν ἐν τῷ ὀνόματί σου ἀγαλλιάσονται.

Hebr. Thabor & Hermon in nomine tuo personabunt. *A.* Thabor & Hermon in nomine tuo laudabunt. *S.* Thabor & Hermon nomen tuum celebrabunt. *LXX Vulg.* Thabor & Hermon in nomine tuo exultabunt. *Hieron. Thabor & Hermon nomen tuum laudabunt.*

לך זרוע עם־גבורה תעז ידך תרום ימינך 14. Σ. σὸς ὁ βραχίων μετὰ δυναστείας. ἀήττητος ἡ χείρ σου, ὑψηλὴ ἡ δεξιά σου. A. μετὰ δυνάμεως. O. σὸς ὁ βραχίων μετὰ δυναστείας· κραταιωθήτω ἡ χείρ σου, ὑψωθήτω ἡ δεξιά σου.

14. *Hebr.* Tibi brachium cum fortitudine: roboretur manus tua, exaltetur dextera tua. *S.* Tuum brachium cum potentia: invicta manus tua, excelsa dextera tua. *A.* cum virtute. *LXX. Vul.* Tuum brachium cum potentia: firmetur manus tua, & exaltetur dextera tua. *Hieron. Tuum brachium cum fortitudine: roboretur manus tua, & exaltetur dextera tua.*

צדק ומשפט מכון כסאך 15. A. δικαιοσύνη καὶ κρίμα τὸ ἕδρασμα τοῦ θρόνου αὐτοῦ. Σ. δικαιοσύνη καὶ κρίμα βάσις τοῦ θρόνου σου. O. δικαιοσύνη καὶ κρίμα ἑτοιμασία τοῦ θρόνου σου.

15. *Hebr.* justitia & judicium locus paratus throni tui. *A. Hier.* justitia & judicium firmamentum throni ejus (*Hier. tui.*) *S.* justitia & judicium basis throni tui. *LXX. Vul.* justitia & judicium præparatio sedis tuæ (*LXX.* throni tui.)

יודעי תרועה 16. Σ. ὁ γινώσκων σημασίαν. Ϛ. ὁ νώσκων ἀλαλαγμόν.

כל־היום 17. Σ. πᾶσαν ἡμέραν. Ο. ὅλην τὴν ἡμέραν.

אז דברת־בחזון לחסידך 20. Α. Ο. τότε ἐλάλησας ἐν ὁράσει τοῖς ἁγίοις σου. (Ο. υἱοῖς σου) Σ. τότε ἐλάλησας δι' ὁράσεως τοῖς ἁγίοις σου. Ϛ. τοῖς προφήταις σου.

20. 21. שויתי עזר על־גבור הרימותי בחור מעם מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו Σ. ἐπέθηκα ἀντίληψιν ἀνδρῶν, ὕψωσα ἐπίλεκτον ἀπὸ τοῦ λαοῦ μου. εὗρον Δαυὶδ τὸν δοῦλόν μου. Ο. ἔθηκα βοήθειαν ἐπὶ δυνατὸν, ὕψωσα ἐκλεκτὸν ἐκ τοῦ λαοῦ μου. εὗρον Δαυὶδ τὸν δοῦλόν μου.

22. 23. 24. 25. אשר ידי תכון עמו אף־זרועי תאמצנו לא־ישא אויב בו ובן־עולה לא יעננו וכתותי מפניו צריו ומשנאיו אגוף ואמונתי וחסדי עמו Σ. ἡ δεξιά μου βεβαίως συνέσται αὐτῷ, καὶ ὁ βραχίων μου στερεώσει αὐτόν. οὐκ ἐξαπατήσει αὐτὸν ἐχθρὸς, οὐδὲ υἱὸς ἀδικίας κακώσει αὐτόν. ἀλλὰ καὶ συγκόψω ἀπὸ ἔμπροσθεν αὐτοῦ τοὺς μισοῦντας αὐτὸν, καὶ τοὺς κακοποιοῦντας αὐτὸν πατάξω· ἡ δὲ βεβαίωσις καὶ ἡ χάρις μου συνέσται αὐτῷ. Ο. ἡ γὰρ χείρ μου συναντιλήψεται αὐτῷ, καὶ ὁ βραχίων μου κατισχύσει αὐτόν. οὐκ ὠφελήσει ἐχθρὸς ἐν αὐτῷ, καὶ υἱὸς ἀνομίας οὐ προσθήσει τοῦ κακῶσαι αὐτόν, καὶ συγκόψω ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ, καὶ τοὺς μισοῦντας αὐτὸν τροπώσομαι. καὶ ἡ ἀλήθειά μου καὶ ὁ ἔλεός μου μετ' αὐτοῦ. Σ. οὐδὲ κακώσει. Θ. οὐ κακουχήσει.

עליון למלכי־ארץ 28. Α. ὕψιστον τοῖς βασιλεῦσι τῆς γῆς. Σ. ἀνώτατον τῶν βασιλέων τῆς γῆς. Ο. ὑψηλὸν παρὰ τοῖς βασιλεῦσι τῆς γῆς.

ושמתי לעד זרעו וכסאו כימי שמים 30. Σ. καὶ ποιήσω διηνεκὲς τὸ σπέρμα αὐτοῦ, καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ ἐφ' ὅσον αἱ ἡμέραι τοῦ οὐρανοῦ. Ο. καὶ θήσομαι εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος τὸ σπέρμα αὐτοῦ, καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ ὡς τὰς ἡμέρας τοῦ οὐρανοῦ.

חקתי 32. Ο. δικαιώματα. Ἄλλος, ἀκριβάσματα. Ἄλλος, προστάγματα.

ולא אשקר באמונתי 34. Α. οὐ ψεύσομαι τῆς ἐπαγγελίας. Σ. οὐ παραβήσομαι.... Ο. οὐδὲ μὴ ἀδικήσω ἐν τῇ ἀληθείᾳ μου.

בקדשי 36. Ο. ἐν τῷ ἁγίῳ μου. Ε. κατὰ τοῦ ἁγιασμοῦ μου.

16. *H.* scientium jubilationem. *S.* qui scit significationem. *LXX. Vulg.* qui scit jubilationem. *Hieron. qui novit jubilum.*

17. *Heb. S.* omni die. *LXX. Vulg. Hieron.* tota die.

20. *Heb.* Tunc locutus in visione misericordi tuo. *A. LXX. Vulg.* Tunc locutus es in visione sanctis tuis. (*LXX.* filiis tuis.) *S. Hier.* Tunc locutus es per visionem sanctis tuis. *Vl.* Prophetis tuis.

20. 21. *H.* posui adjutorium super potentem, exaltavi electum de populo. Inveni David servum meum, in oleo sanctitatis meæ unxi eum. *S.* posui adjutorium virorum, exaltavi electum a populo meo. Inveni David servum meum. *LXX. Vul.* posui adjutorium in potente (*LXX.* super potentem) & exaltavi electum de plebe mea. Inveni David servum meum. *Hieron. posui adjutorium super robustum, & exaltavi electum de populo. Inveni David servum meum.*

22. 23. 24. 25. *H.* Quo manus mea firma erit cum eo: etiam brachium meum roborabit eum. Non exiget inimicus in eo, filius iniquitatis non affliget eum. Et concidam a faciebus ejus affligentes eum, & odientes eum percutiam. Et veritas mea & misericordia mea cum eo. *S.* Dextera mea firmiter aderit ei, & brachium meum firmabit eum. Non decipiet eum inimicus, neque filius iniquitatis affliget eum. Sed & concidam a conspectu ejus odientes eum, & vexantes eum percutiam confirmatio autem & gratia mea aderit ipsi. *LXX. Vulg.* Manus enim mea auxiliabitur ei, & brachium meum confortabit eum. Nihil proficiet inimicus in eo, & filius iniquitatis non apponet nocere ei. Et concidam a facie ipsius inimicos ejus, & odientes eum in fugam convertam. Et veritas mea, & misericordia mea cum ipso. *S.* neque affliget. *Th.* non vexabit *Hier. Cum quo manus mea firma erit, & brachium meum roborabit eum. Non decipiet inimicus eum, & filius iniquitatis non affliget eum. Sed concidam ante faciem ejus hostes illius: & qui eum oderunt percutiam. Veritas autem mea & misericordia mea erit cum eo.*

28. *H. Hieron.* excelsum regibus terræ. *A.* altissimum regibus terræ. *S.* supremum regum terræ. *LXX. Vul.* excelsum præ regibus terræ.

30. *H.* Et ponam in perpetuum semen ejus, & thronum ejus sicut dies cœlorum. *S.* Et faciam perpetuum semen ejus, & thronum ejus in quantum dies cœli. *LXX. Vul.* Et ponam in sæculum sæculi semen ejus & thronum ejus sicut dies cœli. *Hier. Et ponam in perpetuum semen ejus*, &c.

32. *H.* statuta mea. *LXX.* justificationes. *Alius*, accurate statuta. *Alius*, præcepta. *Vulg. justitias. Hieron. carimonias.*

34. *Heb.* & non fallam in veritate mea. *A.* non mentiar in promissis. *S.* non prætergrediar. *LXX. Vul.* neque nocebo in veritate mea. *Hieron. nec mentiar in veritate mea.*

36. *Hebr.* per sanctitatem meam. *LXX. Vul. Hier.* in sancto meo. *V.* per sanctuarium meum.

Digitized by Google

כירח יכון עולם 37. Σ. ὡς ἡ μήνη ἑδραία αἰωνίως μένει. Ο. ὡς ἡ σελήνη κατηρτισμένη εἰς τὸν αἰῶνα.

עד 38. Σ. ὁ διαμαρτυρόμενος. Ο. ὁ μάρτυς.

ואתה זנחת ותמאס התעברת עם־משיחך 39. Σ. σὺ δὲ αὐτὸς ἀπέβαλου καὶ ἀπεδοκίμασας, ἐχολώθης πρὸς τὸν χριστόν σου. Α. ἀνεβάλου μετὰ ἠλειμμένου σου. Ο. σὺ δὲ ἀπώσω καὶ ἐξουδένωσας, ἀνεβάλου τὸν χριστόν σου.

נארתה ברית עבדך 40. Σ. εἰς κατάραν ἔδωκας τὴν διαθήκην τοῦ δούλου σου. Ο. κατέστρεψας τὴν διαθήκην τοῦ δούλου σου.

השבת מטהרו 45. Σ. ἀπέπαυσας τὴν καθαρότητα αὐτοῦ. Ο. κατέλυσας ἀπὸ καθαρισμοῦ αὐτόν.

עלומיו 46. Α. νεοτήτων αὐτοῦ. Σ. νεότητος αὐτοῦ. Ο. τοῦ χρόνου αὐτοῦ. Al. τοῦ θρόνου αὐτοῦ. Sic Ed. R.

עד־מה יהוה תסתר לנצח 47. Α. ἕως πότε κύριε ἀποκρυβήσῃ εἰς νῖκος. Σ. ἕως τίνος κύριε ἀποκρυβήσῃ εἰς τέλος. Ο. ἕως πότε κύριε ἀποστρέφῃς εἰς τέλος.

תבער כמו־אש חמתך Σ. φλεγήσεται ὡς πῦρ ὁ θυμός σου. Ο. ἐκκαυθήσεται ὡς πῦρ ἡ ὀργή σου.

איה 50. Α. Σ. Ο. ποῦ ἐστι. Θ. ποῦ εἰσι.

שאתי בחיקי כל־רבים עמים 51. Α. αἴροντός μου ἐν κόλπῳ πάσας ἀδικίας λαῶν. Σ. ἐβάσταζα ἐν τῷ κόλπῳ μου πολλῶν τῶν ἐθνῶν. Ο. οὗ ὑπέσχον ἐν τῷ κόλπῳ μου πολλῶν τῶν ἐθνῶν.

אשר חרפו עקבות משיחך 52. Α. Σ. Θ. οὗ ὠνείδισαν τὰ ἴχνη τοῦ χριστοῦ σου. Ο. οὗ ὠνείδισαν τὸ ἀντάλλαγμα τοῦ χριστοῦ σου.

אמן ואמן 53. Α. πεπιστωμένως πεπιστωμένως. Εβρ. καὶ Σ. ἀμὴν ἀμήν. Ο. γένοιτο γένοιτο.

37. *Hebr.* ficut luna ſtabilietur ſæculum. *S.* ficut luna firma æternum manebit. *LXX. Vul.* ficut luna perfecta in æternum. *Hieron. ſicut luna ſtabilietur in æternum.*

38. *Hebr. LXX. Vulg. Hieron.* teſtis. *S.* teſtificans.

39. *Hebr.* Et tu elongaſti & reprobaſti, iratus es cum uncto ſuo. *S.* Tu vero ipſe abjeciſti, & reprobaſti, iratus es contra Chriſtum tuum. *A.* Diſtuliſti cum uncto tuo. *LXX. Vul.* Tu vero repuliſti & deſpexiſti, diſtuliſti Chriſtum tuum. *LXX.* rejeciſti. *Hieron. Tu autem repuliſti & projeciſti: iratus es adverſus Chriſtum tuum.*

40. *Hebr.* aboleviſti pactum ſervi tui. *S.* in maledictionem dediſti teſtamentum ſervi tui. *LXX. Vulg.* everciſti teſtamentum ſervi tui. *Hieron. attenuaſti pactum ſervi tui.*

45. *Hebr. S.* Ceſſare feciſti puritatem ejus. *LXX. Vulg.* Deſtruxiſti eum ab emundatione. *Hieron. Quieſcere feciſti munditiam ejus.*

46. *H.* adoleſcentiarum ejus. *A.* juventutum ejus. *S.* juventutis ejus. *LXX. Vul.* temporis ejus. *LXX. al.* Throni ejus. *Hieron. adoleſcentiæ ejus.*

47. *Hebr.* Uſquequo, Domine, abſcondes te in æternum? *A.* Uſquequo, Domine, abſconderis in victoriam? *S. Hieron.* Uſquequo, Domine, abſconderis in finem? *LXX. Vulg. Uſquequo, Domine, avertis in finem?*

Hebr. S. exardeſcet ſicut ignis furor tuus. *LXX. Vul.* exardeſcet ſicut ignis ira tua. *Hier. ſuccenditur quaſi ignis indignatio tua.*

50. *Omnes*, ubi ſunt.

51. *Heb.* ferre me in ſinu meo omnes multos populos. *A.* geſtante me in ſinu omnes injuſtitias populorum. *S.* tuli in ſinu meo multarum gentium. *LXX. Vul.* quod continui in ſinu meo multarum gentium. *Hieron. quia portavi in ſinu meo omnes iniquitates populorum.*

52. *Heb.* quod exprobraverunt veſtigia uncti tui. *A. S. Th.* quo exprobraverunt veſtigia Chriſti tui. *LXX. Vulg.* quo (*Vulg.* quod) exprobraverunt commutationem Chriſti tui. *Hieron. quibus exprobraverunt veſtigia Chriſti tui.*

53. *H.* Amen & amen. *A.* fideliter, fideliter. *S. Hieron.* amen amen. *LXX. Vulg.* fiat fiat.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LXXXVIII.

v. 1. Ἐζραΐτῃ. Sic Euſebius. Druſius vero aliam lectionem adfert, Αἰθὰν Ζαραΐτῃ. LXX. Romanæ Edit. Αἰθὰμ τῷ Ἰσραηλίτῃ.

v. 2. A. ἔλεος &c. Has lectiones habet Druſius.

v. 3. A. E. ὅτι εἶπα. Sic Druſius & Codex unus Regius.

Ibid. Σ. ἐν τοῖς οὐρανοῖς &c. Euſebius.

v. 4. A. Σ. συνθήκην. Vide Lexicum Græcum in hanc vocem, & Hebraïcum in voce ברית & Euſebium in hunc locum.

Ibid. οἱ λοιπ. τῷ ἐκλεκτῷ. Euſebius.

v. 5. E. ἕως τοῦ &c. Idem.

v. 6. Θ. καὶ γε &c. Theodoretus.

v. 7. Σ. τίς γὰρ &c. Sic lectionem Symmachi plenam habet Colbertinus; ea vero mutila eſt apud Euſebium, itemque apud Druſium, qui legit, υἱοῖς θεῶν, pro υἱοῖς θεοῦ.

v. 8. A. ἰσχυρὸς &c. Aquilæ & Symmachi lectiones ſic exhibet Euſebius.

v. 13. A. βοῤῥᾶν &c. Euſebius. Poſtremam lectionem Theodoretus Theodotioni tribuit, Euſebius Quintæ.

Ibid. A. Θαβὼρ &c. Idem.

v. 14. Σ. σὺ ὁ βραχίων &c. Sic Euſebius, qui primò Aquilæ hanc interpretationem tribuerat, & quidem, ut videtur, memoriæ lapſu; nam eam ipſam poſtea Symmacho adſcribit, ut & Theodoretus atque Regius unus. Corder. A. μετὰ δυνάμεως.

v. 15. A. διηγορευμένα &c. Euſebius.

Digitized by Google

v. 16. Σ. ὁ γινώσκων &c. Idem.
v. 17. Σ. πᾶσαν ἡμέραν. Idem.
v. 20. Α. τότε &c. Sic ex Mſſ. & ex Hieronymo: ubi notes illud, τοῖς προφήταις σου, quod eſt Sextæ Editionis, in uno Colbertino tribui Symmacho.
v. 21. Σ. ἐπέθηκα &c. Euſebius.
v. 22. Hunc & ſequentes verſus ſic refert Euſebius ex Symmacho.
v. 28. Α. ὕψιστον &c. Aquilæ & Symmachi lectiones ſic habent Theodoretus & Druſius.
v. 30. Σ. καὶ ποιήσω &c. Euſebius & duo Mſſ. Regii.
v. 32. Αλλ. ἀκρεβ- &c. Coiſlin. unus.
v. 34. Α. οὐ ψεύσομαι &c. Unus Codex & Druſius. Sed hæc interpretatio non videtur Aquilæ eſſe, imo potius ſcholion aliquod incerti.
v. 36. Ε. κύριε τοῦ ἁγ- Regius unus ex Apollinario.
v. 37. Σ. ὡς ἡ μήνη &c. Euſebius.
v. 38. Σ. ὁ διαμαρτυρόμενος. Duo Codices & Druſius. Unus habet, διαμαρτυράμενος.
v. 39. Symmachi lectionem, ac ſequentem Aquilæ habet Euſebius. Druſius eam ſolùm quæ Symmachi eſt.
v. 40. Σ. εἰς κατάραν &c. Druſius.
v. 45. Σ. ἀπέπαυσας &c. Duo Regii habent, κατέλυσας: ſed id ex LXX. deſumtum. Theodoretus, alius Reg. & Druſius, ἀπέπαυσας.
v. 46. Α. νεοτήτων &c. Druſius.
v. 47. Α. ἕως πότε &c. Euſebius.
Ibid. Σ. φλεγήσεται &c. Theodoretus.
v. 50. Α. Σ. Ο. ποῦ ἐστι. Θ. ποῦ εἰσι. Sic unus Coiſlin.
v. 51. Α. αἴροντός μου &c. Euſebius.
v. 52. Α. Σ. Θ. οὓς ὠνείδισαν &c. Hanc lectionem Euſebius uni Symmacho tribuit; Theodoretus Aquilæ & Theodotioni; unus Regius Symmacho & Theodotioni.
v. 53. Α. πιπις- &c. Euſebius.

PSALMUS LXXXIX.

בדר ודר 1. Σ. ἐν ἑκάστῃ γενεᾷ. Ο. ἐν γενεᾷ καὶ γενεᾷ.

בטרם הרים ילדו ותחולל ארץ ותבל 2. Α. Σ. πρὶν ὄρη τεχθῆναι, καὶ ὠδινηθῆναι γῆν καὶ τὴν οἰκουμένην. Ο. πρὸ τοῦ ὄρη ἑδρασθῆναι, καὶ πλασθῆναι τὴν γῆν καὶ τὴν οἰκουμένην.

ומעולם עד־עולם אתה אל Οἱ πάντες, ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος σὺ εἶ ὁ θεός.

ותאמר שובו בני־אדם 3. Α καὶ ἐρεῖς, ἐπιστράφητε οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων. Ο. καὶ εἶπας, ἐπιστρέψατε υἱοὶ ἀνθρώπων.

ואשמורה בלילה 4. Σ. καὶ ὡς φυλακὴ νυκτερινή. Ο. καὶ φυλακὴ ἐν νυκτί.

כי־כלינו באפך 7. Σ. ὅτι ἀνηλώθημεν ἐν τῇ ὀργῇ σου. Ο. ὅτι ἐξελίπομεν ἐν τῇ ὀργῇ σου.

נבהלנו Α. Σ. ἐσπεύσαμεν. Ο. ἐταράχθημεν.

שת עונתינו לנגדך עלמנו למאור פניך 8. Α... τὰς παροράσεις ἡμῶν εἰς φωτισμὸν τοῦ προσώπου σου.... Σ. προσέθηκας τὰς ἀνομίας ἡμῶν ἄντικρύς σου, τὰς ἀμελείας ἡμῶν φαίνεσθαι τῷ προσώπῳ σου. Ο. ἔθου τὰς ἀνομίας ἡμῶν ἐνώπιόν σου· ὁ αἰὼν ἡμῶν εἰς φωτισμὸν τοῦ προσώπου σου.

כי כל־ימינו פנו בעברתך כלינו 9. Σ. πᾶσαι γὰρ αἱ ἡμέραι ἡμῶν διέδρασαν, ἐν τῷ χόλῳ σου ἀνηλώθημεν. Ο. ὅτι πᾶσαι αἱ ἡμέραι ἡμῶν ἐξέλιπον, καὶ ἐν τῇ ὀργῇ σου ἐξελίπομεν.

ברם שבעים שנה ואם בגבורת 10. Σ. ὀλό-

1. Hebr. LXX. Hieron. in generatione & generatione. S. in unaquaque generatione. *Vulg. a generatione in generationem.*

2. *H.* Priuſquam montes naſcerentur, & formares terram & orbem. *A. S. Hieron.* Antequam montes naſcerentur, & parturiretur terra & orbis. *LXX. Vulg.* Priuſquam montes firmarentur(*Vul.* fierent), aut formaretur terra & orbis.

Omnes, Hieron. & Vulg. a ſæculo & uſque in ſæculum tu es Deus.

3. *H. A.* Et dices, Convertimini filii hominum. *LXX. Vulg.* Et dixiſti: Convertimini filii hominum. *Hieron. Et dices, revertimini filii hominum.*

4. *H.* & vigilia in nocte. *S.* & ut cuſtodia nocturna. *LXX. Vul.* & cuſtodia in nocte. *Hieron. & vigilia nocturna.*

7. *Heb.* Quia conſumpti ſumus in ira tua. *S* Quia conſumpti ſumus in ira tua. *LXX. Vul.* Quia defecimus in ira tua. *Hieron. Conſumti enim ſumus in furore tuo.*

Hebr. territi ſumus. *A. S.* feſtinavimus. *LXX.* turbati ſumus. *Hieron. conturbati ſumus.*

8. *H.* Poſuiſti iniquitates noſtras coram te, adoleſcentiam noſtram ad luminare facierum tuarum. *A.* . . . . negligentias noſtras in illuminationem vultus tui. *S.* Adpoſuiſti iniquitates noſtras ante te, negligentias noſtras ut apparerent vultui tuo. *LXX. Vulg.* Poſuiſti iniquitates noſtras in conſpectu tuo: ſæculum noſtrum in illuminatione vultus tui. *Hieron. Poſuiſti iniquitates noſtras coram te: negligentias noſtras in luce vultûs tui.*

9. *H.* Quoniam omnes dies noſtri declinaverunt in ira tua: conſumſimus. *S.* Omnes enim dies noſtri aufugerunt: in ira tua conſumti ſumus. *LXX. Vulg.* Quoniam omnes dies noſtri defecerunt: & in ira tua defecimus. *Hieron. Omnes enim dies noſtri tranſierunt in furore tuo: conſumſimus.*

10 *H.* in his ſeptuaginta anni, & ſi in forti-

κληροι

πληρεῖ ο΄. ἔτη, ἐὰν δὲ παρὰ προσδοκίαν. O. ἐν αὐτοῖς ο΄. ἔτη, ἐὰν δὲ ἐν δυναστείαις.

כי־גז חיש ונעפה A. ὅτι διεπέρασεν ἀνὴρ καὶ ἐπετάσθη. Σ. τμηθέντες γὰρ, ἄφνω ἐκπετώμεθα. O. ὅτι ἐπῆλθε πραΰτης ἐφ᾽ ἡμᾶς, καὶ παιδευθησόμεθα.

11. מי־יודע עז אפך וכיראתך עברתך Σ. τίς οἶδε τὴν ἰσχὺν τοῦ θυμοῦ σου, καὶ κατὰ τὸν φόβον σου τὴν ὀργήν σου. O. τίς γινώσκει τὸ κράτος τῆς ὀργῆς σου, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου σου τὸν θυμόν σου ἐξαριθμήσασθαι.

12. ימינו כן הודע ונבא לבב חכמה [A. Σ. E. τὰς ἡμέρας ἡμῶν οὕτω γνώρισον, ἵνα ἔλθωμεν ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς σοφίας.] O. τὴν δεξιάν σου οὕτω γνώρισον, καὶ τοὺς πεπαιδευμένους τῇ καρδίᾳ ἐν σοφίᾳ.

13. שובה יהוה עד־מתי והנחם על־עבדיך Σ. ἐπιστράφηθι κύριε, ἕως πότε; παρακλήθητι ὑπὲρ τῶν δούλων σου. O. ἐπίστρεψον κύριε· ἕως πότε; καὶ παρακλήθητι ἐπὶ τοῖς δούλοις σου.

14. שבענו בבקר חסדך ונרננה ונשמחה בכל־ימינו Oἱ λοιποὶ, ἔμπλησον ἡμᾶς ἐν τῇ πρωΐᾳ ἐλέους σου, καὶ αἰνέσομεν καὶ εὐφρανθησόμεθα ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις ἡμῶν. Σ. χόρτασον ἡμᾶς ὀρθρινοῦ ἐλέους σου, ἵνα ὑπνώσωμεν, καὶ εὐφρανώμεθα ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις ἡμῶν. O. ἐνεπλήσθημεν τὸ πρωῒ τοῦ ἐλέους σου, καὶ ἠγαλλιασάμεθα, καὶ εὐφράνθημεν ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις ἡμῶν.

15. שמחנו כימות עניתנו שנות ראינו רעה יראה אל־עבדיך פעלך והדרך על־בניהם ויהי נעם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו Σ. εὔφρανον ἡμᾶς πάσας ἡμέρας ἃς ἐκάκωσας ἡμᾶς, ἔτη ἐν οἷς ἴδομεν κακά. φανήτω παρὰ τοῖς δούλοις σου τὰ ἔργα σου, καὶ τὸ ἀξιοπρεπὲς ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. καὶ ἔστω τὸ κάλλος κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐπάνω ἡμῶν, καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν ἡμῶν ἑδραῖα ποίησον ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ τὴν πρᾶξιν τῶν χειρῶν ἡμῶν ἐπιτέλεσον. O. εὐφράνθημεν ἀνθ᾽ ὧν ἡμερῶν ἐταπείνωσας ἡμᾶς, ἐτῶν ὧν εἴδομεν κακά. καὶ ἴδε ἐπὶ τοὺς δούλους σου καὶ ἐπὶ τὰ ἔργα σου, καὶ ὁδήγησον τοὺς υἱοὺς αὐτῶν. καὶ ἔστω ἡ λαμπρότης κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐφ᾽ ἡμᾶς, καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν ἡμῶν κατεύθυνον ἐφ᾽ ἡμᾶς.

tudinibus. *S.* integri septuaginta anni: si vero præter expectationem. *LXX. Vulg.* in ipsis septuaginta anni; si autem in potentatibus. *Hieron. in ipsis septuaginta anni: si autem multi.*

Heb. Quia resecatur cito, & avolavimus. *A.* Quia transivit vir & avolavit. *S.* Succisi enim, cito avolamus. *LXX. Vul.* Quoniam supervenit mansuetudo, (*LXX.* super nos,) & corripiemur. *Hier. Quoniam transibimus cito, & avolabimus.*

11. *Heb.* Quis cognuscens fortitudinem iræ tuæ, & sicut timor tuus ira tua? *S.* Quis novit fortitudinem furoris tui, & secundum timorem tuum iram tuam? *LXX. Vulg.* Quis novit potestatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare? *Hieron. Quis novit fortitudinem iræ tuæ, & secundum timorem tuum indignationem tuam?*

12. *H.* Dies nostros sic scire fac, & adducemus cor sapientiam. *A. S. V.* Dies nostros sic ostende, ut veniamus corde sapienti. *LXX. Vul.* Dexteram tuam sic notam fac, & eruditos corde in sapientia. *Hieron. Ut numerentur dies nostri sic ostende, & veniemus corde sapienti.*

13. *Hebr.* Convertere, Domine, usquequo? & consolare super servos tuos. *S.* Convertere, Domine, usquequo? deprecabilis esto pro servis tuis. *LXX. Vulg.* Convertere, Domine, usquequo? & deprecabilis esto super servos tuos. *Hieron. Convertere, Domine, usquequo? & exorabilis esto super servos tuos.*

14. *Hebr.* Satura nos in matutino misericordia tua, & exultabimus & lætabimur in omnibus diebus nostris. *Reliqui*, Imple nos mane misericordia tua, & laudabimus & exultabimus omnibus diebus nostris. *S.* Satia nos matutina misericordia tua: ut dormiamus & læ temur omnibus diebus nostris. *LXX. Vulg.* Repleti sumus mane misericordia tua, & exultavimus, & delectati sumus omnibus diebus nostris. *Hieron. Imple nos matutinâ misericordiâ tuâ, & laudabimus & lætabimur in cunctis diebus nostris.*

15. *Hebr.* Lætifica nos, juxta dies afflixisti nos, annos vidimus malum: conspiciatur in servis tuis opus tuum, & decor tuus in filiis eorum. Et sit jucunditas Domini Dei nostri super nos, & opus manuum nostrarum fac stabile super nos: & opus manuum nostrarum confirma illud. *S.* Lætifica nos omnibus diebus quibus nos afflixisti, annis in quibus vidimus mala. Appareant apud servos tuos opera tua, & dignitas super filios nostros. Et sit pulcritudo Domini Dei nostri super nos, & opera manuum nostrarum firma fac super nos, & actionem manuum nostrarum perfice. *LXX. Vul.* Lætati sumus (*LXX.* lætemur) pro diebus quibus nos humiliasti, annis quibus vidimus mala. Respice in servos tuos & in opera tua, & dirige filios eorum. Et sit splendor Domini Dei nostri super nos, & opera manuum nostrarum dirige super nos. *Vul addit, & opus manuum nostrarum dirige. Hier. Lætifica nos pro diebus quibus afflixisti nos, & annis quibus vidimus mala. Appareat apud servos tuos opus tuum, & gloria tua super filios eorum. Et sit decor Domini Dei nostri super nos, & opus manuum nostrarum fac stabile super nos, & opus manuum nostrarum confirma.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pfalmum LXXXIX.

v. 1. ἐν ἐκάςῃ &c. Eufebius, Mff. & Drufius.

v. 2. Α. Σ. πρὶν ὄρη τεχθῆναι &c. Eufebius. Hieronymus vero ad Cyprianum, & Codex Græcus Colbertinus, hæc omnibus aliis Interpretibus tribuere videntur.

Ibid. οἱ πάντες, ἀπὸ τοῦ &c. Ex Hieronymo ad Sun. & Fret.

v. 3. Α. καὶ εἶπας &c. Theodoretus.

v. 4. Σ. καὶ ὡς &c. Regius unus.

v. 7. Σ. ὅτι ἀνηλ- Eufebius.

Ibid. Α. Σ. ἐσπεύσαμεν. Mff.

v. 8. Α. τὰς παρεφράσεις &c. Sic Martianæus nofter Aquilæ verfionem ex Hieronymo edidit. Lectionem Symmachi fic habent Eufebius, Mff. & Drufius, qui legit, προσέθηκας: alii vero, προσέθηκας.

v. 9. Σ. πᾶσαι γὰρ &c. Eufebius & unus Reg.

v. 10. Σ. ὁλόκληροι &c. Martianæus nofter ex Hieronymo.

Ibid. Α. ὅτι διεπίλασεν &c. Drufius. Symmachi vero lectionem Eufebius adfert.

v. 11. Σ. τίς οἶδε &c. Sic Mff. Drufius & Theodoretus..

v. 12. Α. Σ. Ε. τὰς ἡμέρας &c. Sic Martianæus ex Hieronymo

v. 13. Σ. ἐπιςράφηθι &c. Eufebius.

v. 14. οἱ λοιπ. ἐμπλησον &c. Drufius. Σ. χόρτασον &c. Eufebius.

v. 15. Σ. εὔφρανον &c. Hos verfus fecundum Symmachum exhibet Eufebius.

PSALMUS XC.

Ανεπίγραφος.

ישב בסתר עליון 1. Α. Ε. ὁ καθήμενος ἐν ἀποκρύφῳ ὑψίςου. Σ. ὁ κατοικῶν ὑπὸ σκέπην τοῦ ὑψίςου. Ο. ὁ κατοικῶν ἐν βοηθείᾳ τοῦ ὑψίςου.

בצל שדי יתלונן Α. ἐν σκέπῃ ἱκανοῦ αὐλισθήσεται. Σ. ὑπὸ σκιὰν τοῦ ἱκανοῦ ἐνυκτερεύων. Ο. ἐν σκέπῃ τοῦ θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ αὐλισθήσεται.

אלהי אבטח־בו 2. Α. ὁ θεός μου πεποιθήσω ἐν αὐτῷ. Σ. ὁ θεός μου, καὶ θαρσήσω ἐν αὐτῷ. Ο. ὁ θεός μου ἐλπιῶ ἐπ' αὐτόν.

מדבר הוות 3. Σ. ἀπὸ λόγου ἐπηρείας. Ο. ἀπὸ λόγου ταραχώδους.

צנה וסחרה אמתו 5. Α. ὡς πανοπλία καὶ περιφορεία ἡ ἀλήθεια αὐτοῦ. Ο. ὅπλῳ κυκλώσει σε ἡ ἀλήθεια αὐτοῦ.

מדבר באפל יהלך 6. Α. ἀπὸ ῥήματος ἐν σκοτομήνῃ περιπατοῦντος. Σ. οὐδὲ λοιμὸν ζόφῳ ὁδεύοντα. Ο. ἀπὸ πράγματος διαπορευομένου ἐν σκότει.

מקטב ישוד צהרים Α. ἀπὸ δηγμοῦ. δαιμονίζοντος μεσημβρίας. Σ. ἀπὸ συγκυρήματος δαιμονιώδους μεσημβρίας. Ο. ἀπὸ συμπτώματος καὶ δαιμονίου μεσημβρινοῦ.

מצדך 7. Α. Σ. ἐκ τοῦ πλαγίου. Ο. ἐκ τοῦ κλίτους σου.

כי־אתה יהוה מחסי עליון שמת מעונך 9. Α. ὅτι σὺ, κύριε, ἐλπίς μου, ὕψισον ἔθηκας κατοικητήριόν σου. Σ. σὺ γὰρ θεὲ ἀφοβία μου, ὕψισον ἔθου τὴν κατοίκησίν σου. Ο. Ε. ὅτι σὺ κύριε ἡ ἐλπίς μου, τὸν ὕψισον ἔθου καταφυγήν σου. τὸ Εβρ. ἐλιών.

Sine infcriptione.

1. *Hebr.* Habitans in abfcondito Altiffimi. *A. V.* Qui fedet in arcano Altiffimi. *S.* Qui habitat fub tegumento Altiffimi. *LXX. Vulg.* Qui habitat in adjutorio Altiffimi. *Hier. Qui habitat in abfcondito Excelfi.*

Heb. in umbra Saddai commorabitur. *A.* in tegumento fortis commorabitur. *S.* fub umbra fortis pernoctans. *LXX. Vulg.* in protectione Dei cœli commorabitur. *Hieron. in umbraculo Domini commorabitur.*

2. *H. A. S. Hieron.* Deus meus confidam in eo. *LXX. Vulg.* Deus meus fperabo in eum.

3. *Hebr.* & a pefte contritionum. *S.* a verbo nocumenti. *LXX.* a verbo turbulento. *Hieron. de morte infidiarum. Vulg. a verbo afpero.*

5. *H.* Scutum & parma veritas ejus. *A.* Quafi omnis armatura & circumferentia veritas ejus. *LXX.* Armatura circumdabit te veritas ejus. *Vulg. Scuto circumdabit te veritas ejus. Hier. Scutum & protectio veritas ejus.*

6. *H.* a pefte in caligine ambulabit. *A.* a verbo in nocte illuni perambulante. *S.* neque peftem in caligine ambulantem. *LXX. Vulg.* a negotio perambulante in tenebris. *Hieron. a pefte in tenebris ambulante.*

H. ab excidio vaftabit meridie. *A.* a morfu dæmoniaco meridie. *S.* a cafu dæmoniaco meridie. *LXX.* a ruina & dæmonio meridiano. *Vulg. ab incurfu & dæmonio meridiano. Hieron. a morfu infanientis meridie.*

7. *Hebr. LXX. Vul. Hieron.* a latere tuo. *A. S.* ex tranfverfo tuo.

9. *Hebr.* Quoniam tu, Domine, fpes mea: excelfum pofuifti habitaculum tuum. *A.* Quoniam tu, Domine, fpes mea: Altiffimum pofui habitaculum tuum. *S.* Tu enim Deus fecuritas mea: Altiffimum pofuifti habitationem tuam. *LXX. V. Vul.* Quoniam tu es, Domine, fpes mea: Altiffimum pofuifti refugium tuum. *Hebr.* Elion. *Hieron. Tu enim es, Domine, fpes mea: excelfum pofuifti habitaculum tuum.*

10. לא־תאנה אליך רעה ונגע לא־יקרב באהלך
A. οὐ μεταχθήσεται πρὸς σὲ κακία, καὶ ἀφὴ οὐκ ἐγγιεῖ ἐν σκέπῃ σου. Σ. οὐ κατισχύσει σου κακὸν, οὐδὲ ἀφὴ ἐγγιεῖ τῇ σκηνῇ σου. O. οὐ προσελεύσεται πρὸς σὲ κακὰ, καὶ μάστιξ οὐκ ἐγγιεῖ τῷ σκηνώματί σου.

11. כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל־דרכיך
A. ὅτι ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται τοῦ φυλάξαι σε ἐν πάσαις ὁδοῖς σου. Σ. ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, φυλάσσειν σε ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς σου. O. ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ τοῦ διαφυλάξαι σε ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς σου.

10. *Heb.* Non accedet ad te malum, & plaga non appropinquabit in tabernaculo tuo. *A.* Non traducetur ad te malitia, & plaga non appropinquabit in tentorio tuo. *S.* Non prævalebit tibi malum, & plaga non appropinquabit tabernaculo tuo. *LXX. Vulg.* Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. *Hieron. Non accedet ad te malum, & lepra non appropinquabit tabernaculo tuo.*

11. *Hebr.* Quoniam Angelis tuis mandabit tibi ad custodiendum te in omnibus viis tuis. *A.* Quoniam Angelis suis præcipiet ut custodiant te in omnibus viis tuis. *S.* Quoniam Angelis suis præcipiet de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis. *LXX. Vulg* Quoniam Angelis suis mandabit (*Vulg.* mandavit) de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis. *Hier. Quia Angelis suis mandavit &c.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XC.

Ἀντεπίχαρος. Vide Eusebium in hunc Psalmum.
v. 1. A. E. ὁ καθήμενος &c. Eusebius.
Ibid A. ἐν σκέπῃ &c. Eusebius & Hieronymus.
v. 2. A. ὁ Θεός μου &c. Eusebius.
v. 3. Σ. ἀπὸ λόγου &c. Eusebius & Drusius.
v. 5. A. ὡς πανοπλία &c. Sic Colbertinus στιχηρῶς scriptus.
v. 6. A. ἀπὸ ῥήματος &c. Eusebius.
Ibid. A. ἀπὸ δήγματος &c. Drusius. Ad Symmachum Corder. ἀπὸ συγκυρήματος &c
v. 7. A. Σ. ἐκ τοῦ πλαγίου. Sic omnes.
v. 9. A. ὅτι &c. Has lectiones exhibet Eusebius.
v. 10. A. οὐ μεταχθήσεται &c. Drusius & Eusebius.
v. 11. A. ὅτι ἀγγέλοις &c. Drusius & MSS.

PSALMUS XCI.

6. מאד עמקו מחשבתיך
A. O. Θ. σφόδρα ἐβαθύνθησαν οἱ διαλογισμοί σου. Σ. σφόδρα βαθεῖς οἱ διαλογισμοί σου.

8. ויציצו
A. Σ. καὶ ἤνθησαν. O. καὶ διέκυψαν.

11. בלתי בשמן רענן
Σ. καὶ ἡ παλαίωσίς μου ὡς ἐλαία εὐθαλής. O. καὶ τὸ γῆράς μου ἐν ἐλαίῳ πίονι.

12. ותבט עיני בשורי
τὸ Ἑβρ. Σ. Θ. καὶ ἐπόψεται ὁ ὀφθαλμός μου ἐν τοῖς ἀποτειχίζουσί με. O. καὶ ἐπεῖδεν ὁ ὀφθαλμός μου ἐν τοῖς ἐχθροῖς μου.

14. שתולים
Οἱ λοιποὶ, μεταφυτευθέντες. O. πεφυτευμένοι.

15. עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו
A. ἔτι γεννηματίζοντες ἐν πολιᾷ πίονι..... Σ. ἔτι καρποφορήσουσι γηράσαντες, πίονες καὶ εὐθαλεῖς ἔσονται. O. ἔτι πληθυνθήσονται ἐν γήρει πίονι, καὶ εὐπαθοῦντες ἔσονται. Θ. ἔτι καρποφορήσουσι γηράσαντες πίονες..... Ε. ἔτι γεννηματίσουσι..... ς'. ἔτι πληθυνθήσονται.

16. להגיד כי־ישר יהוה צורי לא־עולתה בו
Σ. ἀπαγγέλλοντες ὅτι ὀρθὸς κύριος ὁ στερεώσας...

6. HEbr. *S.* Valde profundæ sunt cogitationes tuæ. *A. LXX. Th.* Valde profundæ factæ sunt cogitationes tuæ. *Vul. Nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ. Hieron. Satis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ.*

8. *Hebr.* & germinaverint. *A. S. Hieron.* & floruerunt. *LXX. Vulg.* & apparuerint.

11. *Heb.* Senectus mea in oleo viridi. *S.* Vetustas mea ut oliva florida. *LXX. Vulg.* Senectus mea in misericordia uberi. *Hieron. Senectus mea in oleo uberi.*

11. *H:* Et respexit oculus meus in hostibus meis. *Hebraïcus & S. Th.* Et inspiciet oculus meus in excludentibus me. *LXX. Vulg.* Et despexit oculus meus inimicos meos. *Hieron. Et respiciet oculus meus eos qui insidiantur mihi.*

14. *H. LXX. Vulg.* plantati. *Reliqui, Hieron.* transplantati.

15. *H.* Adhuc germinabunt in canitie pingues, & virides erunt *A.* Adhuc germinantes in canitie pingui. *S.* Adhuc fructum ferent senes, pingues & floridi erunt. *LXX. Vul.* Tunc (*Vul.* adhuc) multiplicabuntur in senecta uberi, & bene patientes erunt. *Th.* Adhuc fructum ferent senes pingues. *V*, adhuc germinabunt.... *VI.* Adhuc multiplicabuntur. *Hier. Fructificabunt in senectute: pingues & frondentes erunt.*

16. *H.* Ad annuntiandum, quod rectus Dominus petra mea & non iniquitas in eo. *S*,

με, καὶ οὐκ ἔστιν ἀδικία ἐν αὐτῷ. O. τοῦ ἀναγγεῖλαι ὅτι εὐθὴς κύριος ὁ θεός μου, καὶ οὐκ ἔστιν ἀδικία ἐν αὐτῷ.

Annuntiantes quod rectus Dominus circummuniens me, & non est iniquitas in eo. *LXX. Vul.* Ut annuntient, quoniam rectus Dominus Deus meus, (*Vulg.* noster) & non est iniquitas in eo. *Hieron. Annuntiantes quia rectus Dominus fortitudo mea, & non &c.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XCI.

v. 6. A. O. Θ. σφόδρα &c. Has lectiones exhibet Theodoretus.

v. 8. A. Σ. καὶ ἐξήνθησαν. Drusius, Theodoretus & Reg. unus.

v. 11. Σ. καὶ ἡ παλαίωσις &c. Drusius. Theodoretus, ὡς ἐλαία εὐθαλής. Legit haud dubie Symmachus כזית רענן videlicet כ pro ב quarum litterarum commutatio jam ab antiquis temporibus ob similitudinem frequens erat, ut ait Eusebius. זית pro oliva arbore hic habet Symmachus. Verisimileque est LXX. olim habuisse ἐν ἐλαίῳ πίονι, *in oleo uberi*, ac ex ἐλαίῳ postea ἐλέῳ factum fuisse: frequentissima quippe est τοῦ αι in ε mutatio.

v. 12. τὸ Ἑβρ. Σ. Θ. ἐν ἐπόψεται &c. Sic Colbertinus στιχηρῶς scriptus.

v. 14. οἱ λοιποί, μεθ᾽ &c. Drusius.

v. 15. A. ἔτι &c. Has omnes lectiones adfert Drusius.

v. 16. Σ. ἀπαγγέλλοντες &c. Idem.

PSALMUS XCII.

1. ἀνεπίγραφος παρ᾽ Ἑβραίοις.

נכון כסאך מאז מעולם אתה 2. Σ. ἑδραῖος ὁ θρόνος σου ἀπὸ τότε ἀπ᾽ αἰῶνος σὺ εἶ. O. ἕτοιμος ὁ θρόνος σου ἀπὸ τότε ἀπὸ τοῦ αἰῶνος σὺ εἶ.

קולם 3. A. φωνὴν αὐτῶν. Oἱ λοιποί, φωνὰς αὐτῶν.

ישאו נהרות דכים 4. A. ἐπήρθη ποταμῶν βάθη αὐτῶν. O. vacat.

אדיר במרום יהוה A. ὑπερμεγέθης ἐν ὕψει κύριος. O. θαυμαστὸς ἐν ὑψηλοῖς ὁ κύριος.

עדתיך 5. Σ. αἱ μαρτυρίαι σου. O. τὰ μαρτύριά σου.

1. Sine inscriptione apud Hebræos.

2. *Heb.* Paratum solium tuum ex tunc, a sæculo tu. *S.* Firmus thronus tuus ex tunc, a sæculo tu es. *LXX.* Paratus thronus tuus ex tunc, a sæculo tu es. *Vulg. Parata sedes tua ex tunc, a sæculo tu es. Hieron. Firmum solium tuum ex tunc, ab æterno tu es.*

3. *Heb. A. Vul. Hieron.* vocem suam. *Reliqui,* voces suas.

4. *H.* Elevaverunt flumina illisiones suas. *A.* Elevata sunt fluminum profunda. *Vul. Elevaverunt flumina fluctus suos. Hieron. Levaverunt flumina gurgites suos.*

Heb. potens in excelso Dominus. *A. Hieron.* grandis in excelso Dominus. *LXX. Vulg.* mirabilis in altis Dominus.

5. *H. LXX. Vul. Hier.* testimonia tua. *S.* testificationes tuæ.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XCII.

v. 1. Vide Eusebium in Titulum hujus Psalmi.

v. 2. Σ. ἑδραῖος &c. Colbertinus στιχηρῶς scriptus.

v. 3. A. φωνὴν &c. Drusius.

v. 4. A. ἐπήρθη &c. Drusius.

Ibid. A. ὑπερμεγέθης &c. Theodoretus.

Ibid. Σ. αἱ μαρτυρίαι σου. Sic unus Codex.

PSALMUS XCIII.

Ψαλμὸς τῷ Δαυίδ. Ἀνεπίγραφος παρὰ τοῖς γ΄. καὶ Ε. καὶ ς΄.

הופיע 1. A. Σ. Θ. E. ς΄. ἐπιφάνηθι. O. ἐπαῤῥησιάσατο.

אלמנה וגר יהרגו ויתומים ירצחו 6. O. χήραν

Psalmus ipsi David, sine inscriptione apud tres Interpretes & V. & VI.

1. *H.* irradia. *A. S. Th. V. VI.* appare. *LXX. Vul.* libere egit. *Hieron.* ostendere.

6. *H. Hieron.* Viduam & advenam interfi-

Digitized by Google

καὶ ὀρφανὸν ἀπέκτειναν, καὶ προσήλυτον ἐφόνευσαν. Θ. χήραν καὶ ὀρφανοὺς ἐφόνευσαν, καὶ προσήλυτον ἐκάκωσαν.

בינו בערים 8. Ο. Θ. σύνετε δὴ ἀνόητοι. Ο. ἄλλως, σύνετε δὴ ἄφρονες.

תשכילו Ο. φρονήσατε. Αλλος, ἐπισημειώθητε.

ואחריו כל־ישרי־לב 15. Α. Θ. καὶ ὀπίσω αὐτῆς πάντες οἱ εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ. Ο. καὶ ἐχόμενοι αὐτῆς πάντες οἱ εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ.

16. מי־יקום לי עם־מרעים מי־יתיצב לי עם־פעלי און Σ. τίς ἀναστήσεται ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς κακούργους; τίς ἐνστήσεται ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς ἐργάτας ἀδικίας. Α. Θ. τίς ἀναστήσεταί μοι. Ο. τίς ἀναστήσεταί μοι ἐπὶ πονηρευομένους, ἢ τίς συμπαραστήσεταί μοι ἐπὶ τοὺς ἐργαζομένους τὴν ἀνομίαν.

היחברך כסא הוות יצר עמל עלי־חק 20. Α. μὴ μεθέξει σου θρόνος ἐπιβουλῆς, ὁ πλάσσων κόπον ἐπὶ ἀκριβασμόν. Σ. μὴ συναφθήσεταί σοι θρόνος ἐπηρείας, ὁ πλάσσων ταλαιπωρίαν κατὰ προστάγματος; Ο. μὴ συμπροσέσται σοι θρόνος ἀνομίας, ὁ πλάσσων κόπον ἐπὶ προστάγματι.

און 23. Ο. τὴν ἀνομίαν. Ε. ϛʹ. τὰς ὀδύνας.
וברעתם יצמיתם Οἱ πάντες, καὶ κατὰ τὴν πονηρίαν αὐτῶν ἀφανιεῖ αὐτούς. Al. καὶ ἐν τῇ πονηρίᾳ αὐτῶν &c.
יהוה אלהינו Οἱ πάντες, κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν.

cient, & pupillos occident. *LXX.* Viduam & pupillum occiderunt, & proselytum interfecerunt. *Th.* Viduam & pupillos occiderunt, & proselytum afflixerunt. *Vulg. Viduam & advenam interfecerunt: & pupillos occiderunt.*

8. *Heb. Hieron.* intelligite stulti. *LXX. Th.* intelligite utique stulti. *LXX. aliter, & Vul.* intelligite insipientes.

Hebr. intelligite. *LXX. Vul.* sapite. *Alius*, discetis. *Hieron. discite.*

15. *H. A. Th.* & post illud omnes recti corde. *LXX. Vulg.* & qui juxta illam omnes qui recto sunt corde. *Hieron. & sequentur illud omnes recti corde.*

16. *H.* Quis consurget mihi cum malignantibus? quis stabit mihi cum operariis iniquitatis? *S.* Quis consurget pro me adversus malignantes? quis insistet pro me adversus operantes iniquitatem. *A. Th.* Quis resurget mihi? *LXX. Vul.* Quis consurget mihi adversus malignantes? aut quis stabit mecum adversus operantes iniquitatem? *Hieron. Quis stabit pro me adversus malos? Quis stabit pro me adversum operarios iniquitatis?*

20. *Hebr.* Numquid jungitur tibi thronus contritionis, fingens laborem super statutum? *A.* Num partem habebit tecum thronus insidiarum, fingens laborem super statutum? *S.* Num conjungetur tibi thronus nocumenti, formans miseriam contra præceptum? *LXX. Vul.* Numquid adhæret tibi sedes iniquitatis, qui fingis laborem in præcepto? *Hieron. Numquid particeps erit tui thronus insidiarum, fingens laborem in præcepto?*

23. *H. LXX. Vul. Hier.* iniquitatem. *V. VI.* dolores.
Heb. in malitia eorum succidet eos. *Omnes*, & secundum malitiam eorum delebit eos. *Vulg. disperdet eos. Alii, Hieron.* & in malitia sua perdet eos.
Heb. & Omnes, Dominus Deus noster.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XCIII.

Tituli notam ex uno Codice mutuamur. Eusebius & unus Codex Regius habent solum, ἀνεπίγραφος παρ' Ἑβραίοις.

v. 1. Α. Σ. Θ. Ε. ϛʹ. ἐπιφάνηθι. Sic duo Codices.

v. 6. Θ. χήραν &c. Drusius.

v. 8. Ο. Θ. σύνετε δὴ ἀνόητοι. Coislin. qui indicare videtur LXX. ex Theodotionis Editione sic emendatos fuisse in Hexaplis.

Ibid. Ἄλλος, ἐπισ- Idem Coislinianus. Videtur autem esse Aquilæ, qui השכיל ἐπισημειοῦν vertere solet.

v. 15. Α. Θ. καὶ ὀπίσω &c. Theodoretus & Colbertinus στιχηρῶς scriptus.

v. 16. Σ. τίς ἀναστήσεται &c. Regii duo, quorum unus habet, ἀντιστήσεται: ac Theodoretus, qui pro ἐργάτας habet ἐργαζομένους, ut & Coislin. unus. Aquilæ & Theodotionis lectionem habet Drusius.

v. 20. Α. μὴ μεθέξει &c. Duo Regii, Drusius ac Theodoretus, qui ad Symmachum legit, προστάγματα.

v. 23. Ε. ϛʹ. τὰς ὀδύνας. Corder.

Ibid. οἱ πάντες, κατὰ τὴν πονηρίαν &c. Drusius. Martianæus vero, ἐν τῇ πονηρίᾳ.

Ibid. οἱ Π. κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν. Ex Hieronymo.

PSALMUS XCIV.

נריע 1. 2. Ο. ἀλαλάξωμεν. Αλλος, σημάνωμεν. Αλλος, κροτήσωμεν.

ומלך גדול על־כל־אלהים 3. Α. Ο. Θ. καὶ βασιλεὺς μέγας ἐπὶ πάντας τοὺς θεούς. Σ. καὶ βασιλεὺς μέγας ἐπάνω πάντων τῶν θεῶν.

1. 2. HEbr. *LXX. Vul. Hieron.* jubilemus. *Alius*, significemus. *Alius*, plaudamus.

3. *Heb. A. LXX. Th. Vulg. Hieron.* & rex magnus super omnes deos. *S.* & rex magnus supra omnes deos.

אשר בידו מחקרי־ארץ 4. A. οὗ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ἐξιχνιασμοὶ γῆς. Σ. οὗ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ κατώτατα γῆς. O. ὅτι ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὰ πέρατα τῆς γῆς.

4. *Heb.* Quod in manu ejus investigationes terræ. *A.* In cujus manu investigationes terræ. *S.* In cujus manu sunt infima terræ. *LXX.* Quia in manu ejus fines terræ. *Vul. Quia in manu ejus sunt omnes fines terræ. Hieron. In cujus manu fundamenta terræ.*

ארבעים שנה אקוט 10. A. Σ. τεσσαράκοντα ἔτη δυσηρεστήθην. O. τεσσαράκοντα ἔτη προσώχθισα.

10. *Hebr.* Quadraginta annis fastidio habui. *A. S. Hieron.* Quadraginta annis displicuit mihi. *LXX.* Quadraginta annis offensus fui. *Vulg. Quadraginta annis proximus fui.*

אל־מנוחתי 11. Οἱ ἄλλοι, εἰς ἀνάπαυσίν μου. O. εἰς τὴν κατάπαυσίν μου.

11. *Hebr. Reliqui, LXX. Vulg. Hieron.* in requiem meam.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XCIV.

v. 1. 2. Ἄλλος, σημαν- Coislinianus unus.

v. 3. A. O. Θ. καὶ βασιλεὺς &c. Drusius. Symmachi locum habet etiam Eusebius.

v. 4. A. οὗ ἐν τῇ &c. Drusius.

v. 10. A. Σ. τεσσαρά- Drusius, Theodoretus & duo Regii.

v. 11. οἱ ἄλλοι, εἰς ἀναπ- Theodoretus.

PSALMUS XCV.

1. O. τῷ Δαυΐδ. Ἀνεπίγραφος παρὰ τοῖς γʹ. καὶ Ε. καὶ ϛʹ.

1. LXX. ipsi David. *Caret inscriptione apud tres Interpretes & V. & VI.*

אלילים 5. A. ἐπίπλαστοι. Σ. ἀνύπαρκτοι. O. δαιμόνια.

5. *H.* vana. *A.* commentitii. *S.* non existentes. *LXX. Vulg.* dæmonia. *Hieron. sculptilia.*

משפחות עמים 7. Οἱ λοιποὶ καὶ ὁ Ἑβρ. αἱ συγγένειαι τῶν ἐθνῶν. O. αἱ πατριαὶ τῶν ἐθνῶν.

7. *H. Reliqui & Hebr. Int.* cognationes populorum. *LXX. Vulg.* patriæ gentium. *Hieron. familiæ populorum.*

חילו מפניו כל־הארץ 9. A. Σ. ὠδινήσατε ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ πᾶσα ἡ γῆ. O. σαλευθήτω ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ πᾶσα ἡ γῆ.

9. *Heb.* Pavete a faciebus ejus universa terra. *A. S.* Parturite a facie ejus universa terra. *LXX. Vulg.* Commoveatur a facie ejus universa terra. *Hieron. Paveat a facie ejus omnis terra.*

יהוה מלך אף־תכון תבל בל־תמוט 10. Σ. κύριος ἐβασίλευσε, καὶ ἥδρασε τὴν οἰκουμένην ἀπερίτρεπτον. O. ὁ κύριος ἐβασίλευσε· καὶ γὰρ κατώρθωσε τὴν οἰκουμένην, ἥτις οὐ σαλευθήσεται.

10. *H.* Dominus regnavit, etiam firmabitur orbis, ne nutet. *S.* Dominus regnavit, & firmavit orbem immobilem. *LXX. Vulg.* Dominus regnavit: etenim correxit orbem terræ, qui non commovebitur. *Hieron. Dominus regnavit; siquidem appendit orbem immobilem.*

ירעם הים ומלאו 11. A. βροντήσει ἡ θάλασσα καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. Σ. ἤχησεν ἡ θάλασσα σὺν τῷ πληρώματι αὐτῆς. O. σαλευθήτω ἡ θάλασσα καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς.

H. Sonabit mare ※ plenitudo ejus. *A.* tonabit mare & plenitudo ejus. *S.* Sonuit mare cum plenitudine ejus. *LXX. Vulg.* Commoveatur mare & plenitudo ejus. *Hieron. Tonet mare & plenitudo ejus.*

יעלז שדי וכל־אשר־בו 12. Σ. γαυριάσει ἀγρός, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ. O. χαρήσεται τὰ πεδία, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς.

12. *Hebr.* Exultabit ager, & omne quod in eo. *S.* Gaudebit ager & omnia quæ in eo. *LXX. Vulg.* Gaudebunt campi & omnia quæ in eis sunt. *Hieron. Gaudeat ager, & omnia quæ in eo sunt*

אז ירננו כל־עצי־יער A. τότε αἰνέσουσι πάντα τὰ ξύλα τοῦ δρυμοῦ. O. τότε ἀγαλλιάσονται πάντα τὰ ξύλα τοῦ δρυμοῦ.

H. Tunc præconia dicent omnia ligna sylvæ. *A. Hieron.* Tunc laudabunt universa ligna saltûs. *LXX. Vulg.* Tunc exultabunt omnia ligna saltûs. (*Vul. sylvarum.*)

לפני יהוה כי בא 13. Οἱ λοιποί, ἀπὸ προσώπου κυρίου ὅτι ἔρχεται. O. πρὸ προσώπου τοῦ κυρίου ὅτι ἔρχεται.

13. *H. Reliqui, Vulg.* a facie Domini quia venit *LXX. Hieron.* ante faciem Domini quoniam venit.

Digitized by Google

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XCV.

v. 1. De Titulo vide supra ad Psalm. 93.
v. 5. A. ὑπέπλαστοι &c. Drusius.
v. 7. οἱ λοιποὶ &c. Sic unus Codex Colbertinus.
v. 9. A. Σ. ἀδιώνατε &c. Sic duo Regii, & Theodoretus.
v. 10. Σ. πύρεσθ· ἐκαύλωσαν &c. Drusius.
v. 11. A. βροντήσει &c. Sic MSS. Symmachi vero lectionem habet Drusius. Theodoretus Symmacho & Theodotioni tribuit, habetque ἠχείτω; similiterque Corderius, ἠχείτω.
v. 12. Σ. γαυριάσει &c. Theodoretus.
Ibid. A. τότε αἰνέ- &c. Theodoretus.
v. 13. οἱ λοιπ. ὑπὸ προσώπου &c. Drusius.

PSALMUS XCVI.

Μήτε ψαλμὸς, μήτε ᾠδὴ ἐπιγέγραπται παρ' Ἑβραίοις.

רע 10. A O. Θ. E. ς'. πονηρόν. Σ. κακόν.

חסידיו O. τῶν ὁσίων αὐτοῦ. Ἄλλος, τῶν ἁγίων αὐτοῦ.

מיד רשעים A. ἐκ χειρὸς ἀσεβῶν. Σ. ἐκ χειρὸς παρανόμων. O. ἐκ χειρὸς ἁμαρτωλῶν. Θ. ἐκ χειρὸς ἁμαρτωλοῦ.

Neque Psalmus, neque Canticum inscribitur apud Hebraeos.

10. *H. A. S. LXX. Th. V. VI. Vulg. Hieron.* malum.

H. LXX. Vul. Hier. sanctorum suorum. *Alius*, castorum suorum.

Hebr. A. Hieron. de manu impiorum. *S.* de manu iniquorum. *LXX.* de manu peccatorum. *Th. Vulg.* de manu peccatoris.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XCVI.

Nota ad Titulum est Eusebii.
v. 10. A. O. Θ. &c. Drusius.
Ibid. Ἄλλος, τῶν ἁγίων αὐτοῦ. Coislinianus unus.
Vocem חסיד ita vertit Aquila Psalm. 11.
Ibid. A. ἐκ χειρὸς &c. Drusius.

PSALMUS XCVII.

שיר חדש 1. O. ᾆσμα καινόν. Ἄλλος, ᾆσμα νέον.

נפלאות Σ. τεράστια. O. θαυμαστά.

הושיעה־לו O. Θ. ἔσωσεν αὐτῷ.

אפסי 3. O. τὰ πέρατα. Ἄλλος, τὰ τέλη.

הריעו 4. O. ἀλαλάξατε. Ἄλλος, σημάνατε. Ἄλλος, κροτήσατε.

רננו A. αἰνέσατε. Σ. εὐφημήσατε. O. ἀγαλλιᾶσθε.

ירעם הים ומלאו תבל וישבי בה 7. Σ. ἠχείτω ἡ θάλασσα σὺν πληρώματι αὐτῆς, ἡ οἰκουμένη καὶ οἱ κατοικοῦντες αὐτήν. O. σαλευθήτω ἡ θάλασσα καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς, ἡ οἰκουμένη καὶ οἱ κατοικοῦντες αὐτήν.

כי־בא 9. Οἱ λοιποὶ, ὅτι ἔρχεται. O. ὅτι ἥκει.

1. Omnes, Canticum novum.

Hebr. LXX. Vulg. Hieron. mirabilia. *S.* prodigia.
Hebr. LXX. Th. Vulg. Hieron. Salvavit sibi.

3. *Hebr. Alius, Hieron.* fines. *LXX. Vulg.* termini.

4. *Hebr. LXX. Vulg. Hieron.* jubilate. *Alius*, significate. *Alius*, plaudite.

Heb. A. Hieron. laudate. *S.* benedicite. *LXX. Vulg.* exultate.

7. *H. Hieron.* Tonet mare & plenitudo ejus: orbis & habitatores ejus *S.* Sonet mare cum plenitudine ejus, orbis & inhabitantes eum. *LXX. Vulg* Moveatur mare & plenitudo ejus: orbis terrarum & qui habitant in eo.

9. *H b. Reliqui, LXX. Vulg.* quoniam venit. *Hieron.* quia venit.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XCVII.

v. 1. Ἄλλ. ᾆσμα νέον. Coislin unus.
Ibid. Σ. τεράστια. Reg. unus ex Hesychio.
Ibid. Θ. ἔσωσεν αὐτῷ. Coislin. unus.
v. 3. Ἄλλος, τὰ τέλη. Coislin unus.
v. 4. Ἄλλος, σημάν- Coislin. unus.
Ibid. A. αἰνέσατε &c. Sic unus Codex.
v. 7. Σ. ἠχείτω &c. Drusius. Colbertinus autem συγχρόνως scriptus habet, ἠχησάτω.
v. 9. Οἱ λοιπ. ὅτι ἔρχεται. Drusius.

PSALMUS XCVIII.

Ευσ. Ανεπίγραφος παρ' Εβραίοις.

ועז מלך משפט אהב 4. Α. καὶ κράτος βασιλέως κρίσιν ἠγάπησεν. Σ. ἰσχὺν βασιλεὺς τοῦ κρίματος ἀγαπᾷ. Ο. καὶ τιμὴ βασιλέως κρίσιν ἀγαπᾷ.

והוא יענם 6. Α. καὶ αὐτὸς ἐπακούσεται αὐτῶν. Σ. Ο. Θ. Ε. καὶ αὐτὸς εἰσήκουεν. ϛ'. ἐπήκουσεν.

ונקם על־עלילותם 8. Σ. καὶ ἔκδικος ἐπὶ τὰς ἐπηρείαις αὐτῶν. Ο. καὶ ἐκδικῶν ἐπὶ πάντα τὰ ἐπιτηδεύματα αὐτῶν.

EUs. *Caret inscriptione apud Hebræos.*

4. *H.* Et regis fortitudo judicium dilexit. *A.* Et imperium regis judicium dilexit. *S.* Fortitudinem rex judicii diligit. *LXX. Vulg.* Et honor regis judicium diligit. *Hieron. Imperium Regis judicium diligit.*

6. *Hebr.* Et ipse exaudiebat eos. *A.* Et ipse exaudiet eos. *S. LXX. Th. V. Vulg.* Et ipse exaudiebat (*Vul* eos.) *VI.* Exaudivit. *Hier. Et ipse exaudivit eos.*

8. *H.* Et vindicans super studia illorum. *S.* Et vindex super nocumentis eorum. *LXX. Vul.* Et ulciscens in omnes adinventiones eorum. *Hieron. Et ultor super commutationibus eorum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum XCVIII.

Notam ad Titulum habet Eusebius.
v. 4. Α. καὶ κράτος &c. Drusius.
v. 6. Α. καὶ αὐτὸς &c. Drusius.
v. 8. Σ. καὶ ἔκδικος &c. Sic Reg. unus.

PSALMUS XCIX.

הריעו 1. Ο. ἀλαλάξατε. Ἄλλος, κροτήσατε. Ἄλλος, σημάνατε.

ברננה 2. Α. ἐν αἰνέσει. Σ. μετ' εὐφημίας. Ο. ἐν ἀγαλλιάσει.

הוא עשנו ולא אנחנו עמו וצאן מרעיתו 3. Σ. αὐτὸς ἐποίησεν ἡμᾶς οὐκ ὄντας· ἡμεῖς δὲ λαὸς νομῆς αὐτοῦ, καὶ πρόβατα χειρὸς αὐτοῦ. Ο. αὐτὸς ἐποίησεν ἡμᾶς, καὶ οὐχ ἡμεῖς, λαὸς αὐτοῦ καὶ πρόβατα τῆς νομῆς αὐτοῦ.

1. HEbr. *LXX. Vul. Hieron.* Jubilate. *Alius*, plaudite. *Alius*, significate.

2. *Hebr. A. Hieron.* in laude. *S.* cum benedictione. *LXX. Vulg.* in exultatione.

3. *Hebr.* Ipse fecit nos, & non nos. Populus ejus, & pecus pascuæ ejus. *S.* Ipse fecit nos non existentes. Nos autem populus pascuæ ejus, & oves manus ejus. *LXX.* Ipse fecit nos, & non nos, populus ejus, & oves pascuæ ejus. *Vul. Ipse fecit nos, & non ipsi nos: Populus &c. Hieron. Ipse fecit nos, & ipsius sumus: populus ejus, & grex pascuæ ejus.*

Notę & varię Lectiones ad Psalmum XCIX.

v. 1. Ἄλλος, σημάν- &c. Coislin. unus.
v. 2. Α. ἐν αἰνέσει &c. Sic Regii duo, Theodoretus & Drusius.
v. 3. Σ. αὐτὸς &c. Eusebius. Sed hæc interpretatio non mendi suspicione vacat. Coislinianus unus habet. ὄν, ἄλλῳ, καὶ πρόβατα χειρὸς αὐτοῦ. Hic vero Codex est noni sæculi.

PSALMUS C.

אזמרה אשכילה בדרך תמים 1. 2. Σ. μελῳδήσω, ἐννοήσω ὁδὸν ἄμωμον. Ο. ψαλῶ, καὶ συνήσω ἐν ὁδῷ ἀμώμῳ. Ἄλλος, ἀμέμπτῳ.

לבב עקש 4. Ο. καρδία σκαμβή. Ἄλλος, καρδία στρεβλή. Ἄλλος, καρδία διεστραμμένη.

אצמית 8. Σ. ἀφώνους ἐποίουν. Ο. ἀπέκτεινον.

1. HEb. Psallam, intelligam in via perfecta. *S.* Modulabor, cogitabo viam perfectam. *LXX. Vulg.* Psallam & intelligam in via immaculata. *Alius*, inculpata. *Hieron. Psallam, erudiar in via perfecta.*

4. *H. Alius*, cor perversum. *LXX. Vulg. Hier.* cor pravum. *Alius*, cor tortuosum.

8. *Heb.* succidam. *S.* mutos faciebam. *LXX. Vulg.* interficiebam. *Hieron. perdam.*

Notæ

Digitized by Google

Notę & varię Lectiones ad Psalmum C.

v. 2. Σ. μελῳδήσω. Sic duo Mss. & Theodoretus.
v. 4. Hæ Lectiones ex Coislin. uno.

v. 8. Σ. ἀφώνες ἐποίουν. Ita Reg. unus ex Hesychio. Forte ἀφανεῖς ἐποίουν.

PSALMUS CI.

יעטף 1. Σ. ἀθυμεῖ. Ο. ἀκηδιάσῃ.

שיחו Σ. τὴν λογοποιΐαν ἑαυτοῦ. Ο. τὴν δέησιν αὐτοῦ.

שועתי 2. Σ. οἰμωγή μου. Ο. ἡ κραυγή μου.

ועצמותי כמוקד נחרו 4. Α. τὰ ὀστᾶ μου ὡς καῦσις ἐψαθυρώθη. Σ. καὶ τὰ ὀστᾶ μου ὡς ἀπόκαυμα αὖα γέγονεν. Ο. καὶ τὰ ὀστᾶ μου ὡσεὶ φρύγιον συνεφρύγησαν. Θ. ὡς φρύγιον.

הייתי ככוס חרבות 7. Α. Ο. Θ. Ε. ἐγενήθην ὡσεὶ νυκτικόραξ ἐν οἰκοπέδῳ. Σ. ἐγενήθην ὡς ἔποψ ἐν ἐρήμῳ. ϛʹ. ὡς γλαύξ.

מהללי בי נשבעו 9. Ο. καὶ οἱ ἐπαινοῦντές με κατ' ἐμοῦ ὤμνυον. Ἄλλος, καὶ οἱ καταστασιάζοντές μου ἐμὲ ὅρκον ἐποίουν.

ואת־עפרה 15. Οἱ Π. καὶ τὸν χοῦν αὐτῆς.

ענה בדרך כחי 24. Σ. ἐκάκωσεν ἐν ὁδῷ τὴν ἰσχύν μου. Ο. ἀπεκρίθη αὐτῷ ἐν ὁδῷ ἰσχύος αὐτοῦ.

וכלם כבגד יבלו כלבוש תחליפם ויחלפו 27. Σ. καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡς ἔνδυμα ἑλίξεις (f. ἀλλάξεις) αὐτοὺς καὶ ἀλλαγήσονται. Ο. καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις αὐτούς, καὶ ἀλλαγήσονται.

יכון 28. Σ. διαμενεῖ. Ο. κατευθυνθήσεται.

1. HEb. deficiet angore. S. animo deficit. LXX. Vulg. Hieron. anxius fuerit. Heb. Hieron. eloquium suum. S. sermocinationem suam. LXX. Vulg. precem suam.

2. Hebr. LXX. Vul. Hieron. clamor meus. S. ejulatus meus.

4. H. Ossa mea tamquam focus exusta sunt. A. Ossa mea ut res exusta aruerunt. S. Ossa mea sicut exustio arefacta sunt. LXX. Ossa mea sicut cremium confrixa sunt. Vul. *Ossa mea sicut cremium aruerunt.* Th. sicut cremium. Hieron. *Ossa mea quasi frixa contabuerunt.*

7. Heb. Fui sicut falco solitudinum. A. LXX. Th. V. Vul. Factus sum sicut nycticorax in domicilio. S. Factus sum sicut upupa in maceria. VI. ut noctua. Hieron. *Factus sum quasi bubo solitudinum.*

9. Heb. Insanientes adversum me jurabant. LXX. Vul. Et qui laudabant me adversum me jurabant. Alius, & seditionem moventes adversum me, juramentum me faciebant. Hier. *Exultantes per me jurabant.*

15. Heb. Hieron. & pulverem ejus. Omnes, & humum ejus. Vulg. *& terræ ejus.*

24. H. S. Hieron. Afflixit in via fortitudinem meam. LXX. Vulg. Respondit ei in via virtutis suæ.

27. Hebr. Et omnes ipsi sicut vestis veterascent, sicut vestimentum mutabis eos, & mutabuntur. S. Et omnes sicut vestimentum veterascent, & sicut indumentum volves eos, & mutabuntur. LXX. Vulg. Et omnes sicut vestimentum veterascent, & sicut opertorium volves. (Vulg. *mutabis*) eos & mutabuntur. Hieron. *Et omnes quasi vestimentum atterentur: quasi pallium mutabis eos & mutabuntur.*

28. Heb. stabilietur. S. Hieron. perseverabit. LXX. Vulg. dirigetur.

Notę & varię Lectiones ad Psalmum C I.

v. 1. Σ. ἀθυμεῖ. Chrysostomus. Aliter, ἀθυμᾷ. Sic Lectionem Symmachi exhibet Eusebius. Unus vero Regius sic habet, ἔνια τῶν ἀντιγράφων ἔχει, τετράδι σαββάτων, ὅπερ οὔτε παρὰ τῷ Ἑβραίῳ, οὔτε παρὰ τοῖς ἄλλοις ἑρμηνευταῖς, οὔτε παρὰ τοῖς Ο. εὕρηται.

v. 2. Σ. οἰμωγή μου &c. Theodoretus & Euthymius.

v. 4. Α. τὰ ὀστᾶ μου &c. Ita Drusius Aquilæ Symmachi & Theodotionis Lectiones effert. ἐψαθυρώθη, Vide Josue 9. 5.

v. 7. Α. Ο. Θ. Ε. ἐγενήθην &c. Sic ex Hieronymo versiones expressit Martianæus. Locus vero Hieronymi sic habet Epist. ad Sun. & Fret: *In Hebræo pro Nycticorace verbum* BOS *scriptum est, quod Aquila & LXX. & Theodotion & Quinta Editio*, nycticoracem, *interpretati sunt, Symmachus*, upupam: *Sexta Editio*, noctuam, *quod & nos magis sequimur. Denique ubi apud nostros, & Græcos legitur*: Factus sum sicut nycticorax in domicilio *plerique* bubonem *contentiose significari putant.* Sic locum ex Martianæo damus. Ubi notat ille Mss. omnes *bos*, non, *cos* habere. Cum autem B. & C. Latine longe dissimiles sint; contra vero ב & כ ita similes, ut teste Eusebio una pro alia sæpe accipiatur, Hieronymum unam pro alia litera accepisse putandum est; nisi quis malit vitium in Librarios Latinos refundere qui *Bos*, pro *Cos*, posuerint.

v. 9. Ἀλλ. καὶ οἱ καταστ- Drusius.

v. 15. Οἱ Π. καὶ τὸν χοῦν. Hieron. Ibidem.

v. 24. Σ. ἐκάκωσεν &c. Drusius.

v. 27. Σ. καὶ πάντες &c. Theodoretus, qui ibidem legit ἑλίξεις; sed ejus interpres olim legisse videtur, ἀλλάξεις, qui vertit *mutabis*.

v. 28. Σ. διαμενεῖ. Theodoretus.

PSALMUS CII.

כל־גמוליו 2. Σ. πάσας τὰς εὐεργεσίας αὐτοῦ. Ο. πάσας τὰς αἰνέσεις αὐτοῦ.

ורחמים 4. Α. Σ. Ο. καὶ οἰκτιρμοῖς. Θ. καὶ οἰκτιρμῷ.

המשביע 5. Ο. ἐμπιπλῶντα. Ἄλλος, χορτάζοντα.

זכור 14. Σ. μνημονεύων. Ο. Θ. μνήσθητι.

כי רוח עברה־בו ואיננו 16. Σ. ὅτι πνεῦμα διέρχεται αὐτόν· εἶτα οὐχ ὑπάρχει. Ο. ὅτι πνεῦμα διῆλθεν ἐν αὐτῷ, καὶ οὐχ ὑπάρξει. Α. τότε οὐχ ὑπάρξει.

וצדקתו 17. Σ. ἀνταπόδοσις. Ο. δικαιοσύνη αὐτοῦ.

2. HEb. *Hier.* omnium retributionum ejus. *S.* omnia beneficia ejus. *LXX.* omnes laudes ejus. *Vul. omnes retributiones ejus.*

4. *H. A. S. LXX. Vulg.* & miserationibus. *Th.* & miseratione.

5. *H.* saturans. *LXX. Vul. Hieron.* qui replet. *Alius*, satiantem.

14. *H. Hieron. Vul.* recordatus. *S.* recordans. *LXX. Th.* recordare.

16. *H.* Quia ventus pertransivit in eum, & non ipse. *S.* Quia spiritus pertransit eum: deinde non existit. *LXX. Vulg.* Quoniam spiritus pertransibit in illo, & non subsistet. *A.* tunc non subsistet. *Hieron. Quia spiritus pertransiet eum, & non subsistet.*

17. *H. Hier.* & justitia ejus. *S.* retributio ejus. *LXX. Vulg.* justitia illius.

Notę & variç Lectiones ad Psalmum CII.

v. 2. Σ. πάσας τὰς &c. Reg. unus & Drusius.
v. 4. Α. Σ. Ο. καὶ οἰκτιρμοῖς &c. Drusius.
v. 5. Ἀλλ. χορτάζοντα. Colbertinus στιχηρῶς scriptus.
v. 14. Σ. μνημονεύων &c. Drusius.
v. 16. Σ. ὅτι πνεῦμα &c. Theodoretus & Colbert. unus. Lectionem Aquilæ habet Regius unus.
v. 17. Σ. ἀνταπόδοσις &c. Eusebius.

PSALMUS CIII.

יהוה אלהי גדלת מאד 1. Σ. κύριε ὁ θεός μου μέγας εἶ σφόδρα. Ο. κύριε ὁ θεός μου ἐμεγαλύνθης σφόδρα.

הוד והדר לבשת Α. ἐπιδοξότητα καὶ διαπρέπειαν... Σ. ὕμνον καὶ εὐδοξίαν ἠμφιάσω. Ο. ἐξομολόγησιν καὶ εὐπρέπειαν ἐνεδύσω. Θ. μεγαλοπρέπειαν.

יריעה 2. Ο. δέῤῥιν. Ἀλλ. δέρμα.

אש להט 4. Α. πῦρ λάβρον. Σ. πυρίνην φλόγα. Ο. πῦρ φλέγον.

על־מכוניה 5. Α. Σ. Ϛʹ. ἐπὶ ἕδρας αὐτῆς. Ο. ἐπὶ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῆς.

תהום כלבוש כסיתו 6. Α. Θ. ἄβυσσον ὡς ἔνδυμα περιέβαλες αὐτήν. Ο. ἄβυσσος ὡς ἱμάτιον τὸ περιβόλαιον αὐτοῦ.

ישברו פראים צמאם 11. Σ. ἀναψύξουσιν ὄναγροι δίψαν αὐτῶν. Ο. προσδέξονται ὄναγροι εἰς δίψαν αὐτῶν.

מצמיח חציר לבהמה ועשב לעבדת האדם 14. 15. להוציא לחם מן־הארץ ויין ישמח לבב־אנוש להצהיל פנים משמן ולחם לבב־אנוש יסעד Σ. ἐκβλαστάνων χόρτον τοῖς κτήνεσι, καὶ χλόην τῇ δουλείᾳ τῶν ἀνθρώπων, εἰς τὸ ἐκφῦσαι τροφὴν

1. HEb. *LXX. Vulg.* Domine Deus meus magnificatus es vehementer. *S.* Domine Deus meus magnus es valde. *Hieron. Domine Deus meus magnificatus es nimis.*

Heb. gloriam & decorem induisti. *A.* gloriam & decorem.... *S.* hymnum & gloriam induisti. *LXX. Vulg.* confessionem & decorem induisti. *Th.* magnificentiam. *Hieron. gloria & decore indutus es.*

2. *H. LXX. Alius, Vulg. Hieron.* pellem.

4. *Heb.* ignem flagrantem. *A.* ignem voracem. *S.* igneam flammam. *LXX. Vulg. Hieron.* ignem urentem.

5. *Heb.* super bases suas. *A. S. VI.* super sedes suas. *LXX.* super firmitatem suam. *Vulg. super stabilitatem suam. Hieron. super basem suam.*

6. *H. Hieron.* Abysso quasi vestimento operuisti eam. *A. Th.* Abyssum sicut indumentum circumjecisti ei. *LXX. Vul.* Abyssus sicut vestimentum amictus ejus.

11. *Heb.* Frangent onagri sitim suam. *S.* Recreabit onager sitim suam. *LXX. Vulg.* Expectabunt onagri in siti sua. *Hieron. Reficiat onager sitim suam.*

14. 15. *H.* Germinare faciens fœnum jumento, & herbam ad obsequium hominum: ad educendum panem de terra, & vinum exhilarabit cor hominis, ad nitere faciendum facies ab oleo, & panis cor hominis sustentabit. *S.* Germinare faciens fœnum jumentis,

ἀπὸ γῆς, καὶ οἶνον εὐφραίνειν καρδίαν ἀνθρώπου· στίλβειν πρόσωπον τῷ ἐλαίῳ, καὶ ἄρτον καρδίαν ἀνθρώπου στηρίζειν. Ο. ὁ ἐξανατέλλων χόρτον τοῖς κτήνεσι, καὶ χλόην τῇ δουλείᾳ τῶν ἀνθρώπων· τοῦ ἐξαγαγεῖν ἄρτον ἐκ τῆς γῆς, καὶ οἶνος εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου· τοῦ ἱλαρῦναι πρόσωπον ἐν ἐλαίῳ, καὶ ἄρτος καρδίαν ἀνθρώπου στηρίζει.

& herbam servituti hominum, ad educendum cibum de terra, & ut vinum lætificet cor hominis: ut illucescat facies oleo, & panis cor hominis confirmet. *LXX. Vul.* Producens fœnum jumentis, & herbam servituti hominum: ut educas panem de terra, & vinum lætificat [*Vul.* lætificet] cor hominis: ut exhilaret faciem in oleo, & panis cor hominis confirmat. [*Vul.* confirmet] *Hieron. Germinans herbam jumentis, & fœnum servituti hominum, ut educat panem de terra, & vinum lætificat cor hominis, ad exhilarandum faciem in oleo, panis autem cor hominis roborat.*

עצי יהוה 16. ὁ Ἑβρ. καὶ οἱ λοιποὶ, τὰ ξύλα τοῦ κυρίου. Ο. τὰ ξύλα τοῦ πεδίου. Α. Θ. τοῦ πεδίου κυρίου.

16. *H. Heb. Interpres & reliqui, Hieron.* ligna Domini. *LXX. Vulg.* ligna campi. *A. Th.* campi Domini.

17. אשר־שם צפרים יקננו חסידה ברושים ביתה Α. ἐκεῖ ὄρνεα νοσσεύσουσιν· ἐρωδιῷ ἐλάται οἶκος αὐτῷ. Σ. ἐκεῖ στρουθία ἐννοσσεύσει, τῷ ἰκτῖνι βόρατον οἴκησις. Ο. ἐκεῖ στρουθία ἐννοσσεύσουσι. τοῦ ἐρωδιοῦ ἡ οἰκία ἡγεῖται αὐτῶν. ὁ Ἑβρ. τῇ ἀσίδα. (sic.)

Α. ἐλάται. Ἄλλος, αἱ κυπάρισσοι. Ἄλλος, ἡ ἄρκευθος.

17. *Heb.* Ut ibi aves nidificent: ciconia abietes domus ejus. *A.* Illic aves nidificabunt, erodio abietes domus ejus. *S.* Illic passeres nidificabunt, milvo abies domus. *LXX. Vulg.* Illic passeres nidificabunt: erodii domus dux est eorum. *Heb. Lect.* Asida. *Hieron. Ibi aves nidificabunt, milvo abies domus ejus.*

A. abietes. *Alius*, cyparissi. *Alius*, juniperus.

סלעים מחסה לשפנים 18. Α. πέτραι καταφυγὴ τοῖς χοιρογρυλλίοις. Σ. Ο. Θ. πέτρα καταφυγὴ τοῖς χοιρογρυλλίοις.

18. *Heb.* petræ refugium cuniculis. *A.* petræ refugium herinaciis. *S. LXX. Th. Vulg. Hieron.* petra refugium herinaciis.

ויאספון 22. Σ. ἀποχωρήσουσι. Ο. συναχθήσονται.

22. *Heb. LXX.* congregabuntur. *S.* secedent. *Vulg. congregati sunt. Hieron. recedent.*

מלאה הארץ קנינך 24. Α. Σ. Θ. ἐπληρώθη ἡ γῆ τῆς κτήσεώς σου. Ο. ἐπληρώθη ἡ γῆ κτίσεώς σου.

24. *Heb. A. S. Th. Vulg. Hieron.* impleta est terra possessione tua. *LXX.* impleta est terra creatione tua.

זה הים גדול ורחב ידים 25. Α. Σ. Θ. Ε. ς'. αὕτη ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη καὶ εὐρύχωρος χερσίν. Ο. αὕτη ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη καὶ εὐρύχωρος.

25. *H. A. S. Th. Hier. V. VI.* Hoc mare magnum & latum manibus. *LXX.* Hoc mare magnum & latum. *Vulg. Hoc mare magnum & spatiosum manibus.*

יהלכון 26. Α. περιπατοῦσι. Ο. διαπορεύονται.

26. *H.* ambulabunt. *A.* ambulant. *LXX. Vul.* pertransibunt. *Hieron. pertranseunt.*

תפתח ידך ישבעון טוב 28. Α. ἀνοίξεις χεῖρά σου, ἐμπλησθήσονται ἀγαθοῦ. Σ. Θ. ἀνοίξαντός σου τὰς χεῖρας, πλησθήσονται ἀγαθωσύνης. Ο. ἀνοίξαντος δέ σου τὰς χεῖρας, τὰ σύμπαντα πλησθήσονται χρηστότητος. ς'. τὰ σύμπαντα πλησθήσονται.

28. *H.* Aperies manum tuam, saturabuntur bono. *A.* Aperies manum tuam, replebuntur bono. *S. Th. Hier.* Aperiente te manum tuam replebuntur bono. *LXX. Vulg.* Aperiente te manum tuam omnia implebuntur bonitate. *VI.* omnia implebuntur,

שיחי 34. Α. ὁμιλία μου. Σ. διαλογή μου.

34. *H. S. LXX. Vul. Hieron.* eloquium meum; *A.* colloquium meum.

Notę & varię Lectiones ad Psalmum CIII.

v. 1. Σ. κύριε &c. Ex Theodoreto & uno Reg.
Ibid. Α. ἐπιδοξότητα &c. Drusius.
v. 2. ἀλλ. δέρμα. Colbert. στιχηρῶς scriptus.
v. 4. Α. πῦρ λάβρον &c. Drusius.
v. 5. Α. Σ. ἐπὶ τῆς &c. Theodoretus. Colbertinus vero στιχηρῶς scriptus etiam Sextæ Editioni tribuit.
v. 6 Α. Θ. ἄβυσσος &c. Theodoretus. Unus Codex Regius habet αὐτόν.
v. 11. Σ. ἀνακλίνονται &c. Drusius.
v. 14. & 15. Hunc Symmachi locum plenum habent unus Regius & Theodoretus. Qui postremus legit, πρόσωπον ἐν ἐλαίῳ. Regius vero postea habet αὐτῷ.
v. 16. ὁ Ἑβρ. &c. Sic Eusebius & duo Regii. Nescio quid velit Coislinianus qui ad vocem τοῦ πεδίου notat in margine Ο. Α. Σ. Θ. Ε. ς'. ἰσχυροῦ.
v 17. Α. ἐκεῖ &c. Has omnes lectiones ex Eusebio, Theodoreto, & duobus MSS. Regiis eruimus. βόρατον; sic vertit Symmachus ברושים Græcis literis vocem Hebraïcam exprimens, quod & alibi observatur. In hunc locum notat Drusius:

Erodio. *Consentit cum Graca vetere. Est autem* ἐρωδιὸς *genus ciconiæ juxta nonnullos, quæ Ebraïce* חסידה *vocatur, q. pietaticulatrix: quod epitheton ei tribuit Petronius Arbiter. Suidas,* ἐρωδιὸς, εἶδος ὄρνεως, ὁ πελαργὸς λεγόμενος, ἢ ὅμοιος αὐτῷ: *Chaldaice vocatur hæc avis* חוריא, *ab albedine, quasi* λευκὼ *dicas, &c.*

חריסא חמיא, *id est* λευκοφύλλος. Hactenus Drusius qui postea Hieronymi locum adfert, quem vide in Epist. ad Suniam & Fret.

De voce autem Βεράτ, nam ita legit Drusius. Sic ille loqui ut: *Rectius* Βεράτ ברת. *Sic Chaldæi abietem appellant. Ebræi dicunt* ברוש & ברות. *Reperitur &* Βράθυ *pro abiete. A* Βεράτ *factum* Βερατῖνα *i. abiegna, Cant.* I. 17. *in versione Aquilæ.*

v. 18. A. πέτραι &c. Sic ex Hieronymo Martianæus. Vide Epist. ad Sun. & Fret. In hunc vero locum Drusius nonnulla de χοιρογρυλλίοις, & de שפן habet. Vide infra in Lexicis ad utramque vocem.

v. 22. Σ. ὑποχωροῦντες. Drusius.

v. 24. A. Σ. Θ. ἐπληθύνθη &c. Theodoretus.

v. 25. A. Σ. Θ. E. ς'. αὕτη &c. Theodoretus.

v. 26. A. δ' ἐμπαιζεῖν Drusius.

v. 28. A. ἀνοίξεις &c. Has omnes lectiones exhibet idem.

v. 34. A. ὁμιλία μου &c. Theodoretus.

PSALMUS CIV.

הללו־יה 1. O. Ἀλληλούϊα. Αλλ. αἰνεῖτε τὸν κύριον.

קראו בשמו Σ. κηρύσσετε τὸ ὄνομα αὐτοῦ. O. Ἐπικαλεῖσθε τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Αλλος, καὶ ἐπικαλεῖσθε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

התהללו 3. A. καυχᾶσθε. O. ἐπαινεῖσθε.

משפטי 5. O. κρίματα. Αλλος, ἀκριβάσματα. Αλλος, προστάγματα.

מטה 16. O. στήριγμα. Αλλος, βακτηρίαν.

ובברזל באה נפשו 18. Σ. Εἰς σίδηρον ἦλθεν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ. O. σίδηρον διῆλθεν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ.

משל עמים 20. A. Σ. ἄρχων λαῶν. O. Θ. ἄρχων λαοῦ. Ed. Rom. O. ἄρχων λαῶν.

ולא מרו 28. A. καὶ οὐ προσήρισαν. Σ. καὶ οὐκ ἠπείθησαν. O. ς'. καὶ παρεπίκραναν. Θ. E. καὶ οὐ παρεπίκραναν.

וימת 29. A. Σ. καὶ ἐθανάτωσε. O. Θ. ς'. καὶ ἀπέκτεινε.

אמר ויבא ערב 31. A. Εἶπε καὶ ἦλθε πάμμικτος. O. Εἶπε καὶ ἦλθε κυνόμυια.

ויאכל פרי אדמתם 35. A. καὶ ἔφαγον καρποὺς χθονὸς αὐτῶν. Σ. καὶ ἐξέφαγον πᾶν γένημα τῆς χώρας αὐτῶν. O. καὶ κατέφαγε τὸν καρπὸν τῆς γῆς αὐτῶν. Θ. καὶ κατέφαγον τὸν καρπὸν τῆς γῆς αὐτῶν.

ויבא 40. A. ἤγαγεν. Σ. εἰσήνεγκεν. O. ἦλθεν.

חקיו 45. O. τὰ δικαιώματα αὐτοῦ. Αλλος, τὰ προστάγματα αὐτοῦ.

1. H*Ebr. Hieron.* Halleluia. *LXX. Vul.* Alleluia. *Al.* laudate Dominum.

H. Invocate in nomen ejus. *S.* Prædicate nomen ejus. *LXX. Vulg. Hieron.* Invocate nomen ejus. *Alius*, & invocate in nomine ejus.

3. *H. LXX. Vulg.* laudamini. *A.* gloriamini. *Hieron exultate.*

5. *Hebr. LXX. Vulg.* judicia. *Alius*, statuta. *Alius*, præcepta. *Hieron. judiciorum.*

16. *H. Hieron.* virgam. *LXX.* fulcimentum. *Alius*, baculum. *Vulg. firmamentum.*

18. *H.* ferrum ingressum est animam ejus. *S. Hier.* in ferrum venit anima ejus. *LXX. Vulg.* ferrum pertransiit anima ejus. *Vul. animam.*

20. *Heb.* dominator populorum. *A. S. Vulg. Hieron.* princeps populorum. *LXX. Th.* princeps populi.

28. *H.* & non exacerbaverunt. *A.* & non litigaverunt. *S.* & non repugnaverunt. *LXX. VI.* & exacerbaverunt. *Th. V.* & non exacerbaverunt. *Vulg. & non exacerbavit. Hieron. & non fuerunt increduli.*

29. *H.* & interfecit. *A. S. LXX. Th. VI. Vul. Hieron.* & occidit.

31. *Heb.* Dixit & venit mixtura insectorum. *A.* Dixit & venit promiscuum. *LXX. Vulg.* Dixit & venit cynomyia. *Hieron. Dixit & venit musca omnimoda.*

35. *H.* & comedit fructum terræ eorum. *A.* & comederunt fructus terræ eorum. *S.* & comederunt omnem fructum agri eorum. *LXX. Vul.* & comedit (*Vul.* omnem) fructum terræ eorum. *Th.* & comederunt fructum terræ eorum. *Hieron. devoravit fructum terræ eorum.*

40. *H. Hieron.* adduxit. *A.* duxit. *S.* intulit. *LXX. Vulg.* venit.

45. *H.* statuta ejus. *LXX. Vulg.* justificationes ejus. *Alius*, præcepta ejus. *Hieron. ceremonias ejus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CIV.

v. 1. Tit. ἀλληλούϊα. Vide Eusebium.

Ibid. Σ. κηρύσσετε &c. Ex Eusebio, Chrysostomo & Theodoreto.

v. 3. καυχᾶσθε. Sic Eusebius Theodoret. & MSS.

v. 5. Αλλος, ἀκριβάσματα &c. Coislin. unus.

v. 16. Αλλος, βακτηρίαν. Sic unus.

v. 18. Σ. εἰς σίδηρον &c. Regius unus, Theodoretus & Drusius.

v. 20. A. Σ. ἄρχων λαῶν &c. Drusius.

v. 28. A. καὶ οὐ προσήρισαν &c. Drusius. Coislinianus vero sic habet A. οὐ προσερίσαντο ἡμελλήσαντο. ὁ δὲ Σ. οὐκ ἠπείθησαν. Θ. καὶ οὐ πίκρανσιν ἐλάβοντο, οὐ παρεπίκραναν. ὁ

Digitized by Google

δὲ ϛ' ὁμοίως τῷ Ο. ἢ (l. ϗ) παρεπίκραναν.

v. 29. Α. Σ. ϗ ἐθανάτωσε &c. Drusius.

v. 31. Α. εἶπε ϗ ἦλθε πάμμικτος. Martianæus ex Hieronymo. πάμμικτος autem idipsum est quod πάμμυια omnis generis muscæ. Vide Lexica.

v. 35. Α. ϗ ἔφαγον &c. Drusius.

v. 40. Α. ἤγαγον &c. unus Regius.

v. 45. Αλλ. τὰ πρόσ- Coislin. unus.

PSALMUS CV.

כי־טוב 1. Οἱ πάντες, ὅτι χρηστός.

עשה צדקה 3. Ο. καὶ ποιοῦντες δικαιοσύνην. Αλλος, ποιοῦντες ἐλεημοσύνην.

זכרני יהוה ברצון עמך 4. Α. Σ. Ο. Θ. Ε. ϛ'. μνήσθητι ἡμῶν κύριε ἐν τῇ εὐδοκίᾳ τοῦ λαοῦ σου.

וימרו 7. Ο. ϗ παρεπίκραναν. Αλλος, ϗ προσεφιλονείκησαν. Αλλος, καὶ ἐφιλονείκησαν. itemque v. 33. & 43.

ויכסו 11. Ο. ἐκάλυψεν. Αλλος, ἐσκέπασεν. Αλλ. κατεπόντισεν.

ויפלל 30. Α. ἐξευμενίσατο. Ο. ἐξιλάσατο.

המגפה Σ. ἡ πληγή. Ο. ἡ θραῦσις.

ויבטא בשפתיו 33. Α. διέκρινεν ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτοῦ. Σ. διαστολὴν ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτοῦ. Ο. ϗ διέστειλεν ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτοῦ.

1. Hebr. & Omnes, Vulg. Hieron. quoniam bonus.

3. *H.* Et faciens justitiam. *LXX.* facientes justitiam. *Alius*, facientes misericordiam. *Vul. Hieron. & faciunt justitiam.*

4. *H.* Memento mei, Domine, in voluntate populi tui. *A. S. LXX. Th. V. VI. Vulg.* Memento nostri, Domine, in beneplacito populi tui. *Hieron. Recordare mei, Domine, in repropitiatione populi tui.*

7. *H. LXX.* & exacerbaverunt. *Alius*, & litigaverunt. *Alius*, & contentiose egerunt. *Vulg. & irritaverunt. Hieron. & ad iracundiam provocaverunt.*

11. *H.* & operuerunt. *LXX. Vul. Hier.* operuit. *Alius*, obtexit. *Alius*, demersit.

30. *Heb. Hieron.* dijudicabit. *A.* propitiavit. *LXX. Vulg.* placavit.

Hebr. S. plaga. *LXX. Vulg.* quassatio. *Hieron. percussio.*

33. *H.* & effutiit in labiis suis. *A.* dijudicavit in labiis suis. *S.* distinctionem in labiis suis. *LXX. Vul.* distinxit in labiis suis. *Hier. & præcepit labiis suis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CV.

v. 1. Οἱ Π. ὅτι χρηστός. Hieronymus ad Suniam & Fret.

v. 3. Αλλ. ποιοῦντες ἐλεημοσύνην. Reg. unus ex Chrysostomo.

v. 4. Α. Σ. Ο. Θ. &c. Drusius.

v. 7. Ex Coislin. uno.

v. 11. Ex eodem.

v. 30. Α. ἐξευμενίσατο. Corder. Sed Colbert. στιχηρὸς scriptus sine Interpretis nomine adfert.

Ibid. Σ. ἡ πληγή. Duo Regii & Theodoretus. Chrysostomus vero· τὴν θραῦσιν ὁ Σύμμαχος πληγὴν εἴρηκε.

v. 33. Α. διέκρινεν &c. Ex Regio uno.

PSALMUS CVI.

ונפלאותיו לבני אדם 8. Σ. ϗ τὰ τεράστια αὐτοῦ τὰ εἰς τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. Ο. ϗ τὰ θαυμάσια αὐτοῦ τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων.

ויזבחו זבחי תודה 22. Α. καὶ θυσάτωσαν θυσίαν εὐχαριστίας. Ο. ϗ θυσάτωσαν αὐτῷ θυσίαν αἰνέσεως.

יקם סערה לדממה 29. Α. ἀναστήσει λαίλαπα εἰς αὔραν. Σ. στήσαντος αὐτοῦ τὴν καταιγίδα εἰς γαλήνην. Ο. ϗ ἐπέταξε τῇ καταιγίδι, καὶ ἔστη εἰς αὔραν. Θ. καὶ ἔστησεν τὴν καταιγίδα αὐτῶν εἰς αὔραν.

עיר מושב 36. Α. Σ. πόλιν κατοικεσίας. Ο. πόλεις κατοικεσίας.

8. Heb. LXX. Vulg. & mirabilia ejus filiis hominum. *S. Hieron.* & prodigia ejus in filios hominum.

22. *H.* & sacrificent sacrificia laudis. *A.* & sacrificent sacrificium gratiarum actionis. *LXX. Vul.* & sacrificent [*LXX. addunt*, ei] sacrificium laudis. *Hieron. & immolent hostias gratiarum.*

29. *Heb.* Stare fecit turbinem in silentium. *A.* excitabit turbinem in auram. *S.* Constituente ipso turbinem in tranquillitatem. *LXX.* Et præcepit procellæ, & stetit in auram. *Th.* Et statuit procellam eorum in auram. *Vul. Et statuit procellam ejus in auram. Hieron. Statuet turbinem in tranquillitatem.*

36. *H. A. S. Vulg.* civitatem habitationis. *LXX.* civitates habitationis. *Hieron. ad habitandum.*

לא ימעיט 38. A. οὐκ ὀλιγώσει. Σ. οὐκ ὀλίγα ἐποίησεν. O. Θ. οὐκ ἐσμίκρυνεν.

וימעטו וישחו מעצר רעה ויגון 39. Σ. ὠλιγώθησαν καὶ κατεφθάρησαν ἀπὸ συνοχῆς κακῆς καὶ ταλαιπωρίας. O. καὶ ὠλιγώθησαν καὶ ἐκακώθησαν ἀπὸ θλίψεως κακῶν καὶ ὀδύνης.

ויתעם בתהו לא־דרך 40. Σ. καὶ πλανήσει αὐτοὺς ἐν ματαιότητι διανοίας. A. καὶ πλανήσει αὐτούς. . . O. καὶ ἐπλάνησεν αὐτοὺς ἐν ἀβάτῳ καὶ οὐχ ὁδῷ.

וישגב אביון מעוני 41. A. καὶ ὑπεραίρει πτωχὸν ἐκ πενίας. Σ. καὶ ὀχυρώσει πένητα ἀπὸ κακώσεως. O. καὶ ἐβοήθησε πένητι ἐκ πτωχείας.

וישם כצאן משפחות A. καὶ θήσει ὡς ποίμνιον συγγενείας. Σ. καὶ τάξει ὡς ποίμνια συγγενείας. O. καὶ ἔθετο ὡς πρόβατα πατριάς.

38. *H. Hier.* non minuet. *A.* non minorabit. *S.* non pauca fecit. *LXX. Th. Vul.* non minoravit.

39. *H.* & diminuti sunt & humiliati sunt a tyrannide mala & anxietate. *S.* pauci facti sunt & corrupti sunt a cohibitione mala & miseria. *LXX. Vul.* & pauci facti sunt & vexati sunt a tribulatione malorum & dolore. *Hier. imminuta sunt autem & afflicta propter angustiam mali & doloris.*

40. *Hebr.* & errare fecit eos in inani absque via. *S.* & errare faciet eos in vanitate mentis. *A.* & errare faciet eos. . . *LXX. Vul.* & errare fecit eos invio, & non via. (*Vulg.* & non in via) *Hier. & errare eos facies in solitudine de via.*

41. *H.* & sublevavit egenum ab afflictione. *A.* & sublevat inopem ex paupertate. *S.* & muniet pauperem de inopia. *LXX. Vul.* & adjuvit pauperem de inopia. *Hier. & sublevabis pauperem de inopia.*

Heb. & posuit sicut pecus familias. *A.* & ponet sicut gregem cognationes. *S.* & statuet sicut greges cognationes. *LXX. Vulg.* & posuit sicut oves familias. *Hieron. & pones quasi gregem familias.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CVI.

v. 8. Σ. καὶ τὰ τεράστια &c. Reg. unus & Theodoret.

v. 22. A. καὶ θυσιάτωσαν &c. Iidem. Regius autem ex Didymo accepit.

v. 29. A. ἀναστήσει &c. Has lectiones exhibet Drusius.

v. 36. A. Σ. πόλιν κατοικεσίας. Drusius.

v. 38. A. οὐκ ὀλιγώσει &c. Idem.

v. 39. Σ. ὠλιγώθησαν &c. Idem.

v. 40. Σ. καὶ πλανήσει &c. Ex duobus Regiis.

v. 41. A. καὶ ὑπεραίρει &c. Sic MSS. Eusebius vero solam Symmachi lectionem adfert.

Ibid. A. καὶ θήσει &c. Eusebius Aq. & Sym. lectiones sic habet.

PSALMUS CVII.

מואב סיר רחצי 10. A. E. Μωὰβ λέβης τοῦ λουτροῦ μου. Σ. Μωὰβ λέβης ἀμεριμνίας μου. O. Θ. Μωὰβ λέβης ἐλπίδος μου.

עלי פלשת אתרועע A. ἐπὶ Φυλιστιαίους συνεταιρισθήσομαι. O. ἐμοὶ ἀλλόφυλοι ὑπετάγησαν. E. ἐπὶ τοὺς ἀλλοφύλους ἐντιμωθήσομαι.

עיר מבצר 11. Σ. πόλιν περιπεφραγμένην. O. πόλιν περιοχῆς.

הלא אלהים זנחתנו 12. Σ. Εἰ μὴ σὺ ὁ θεὸς ἀποβαλλόμενος ἡμᾶς. O. οὐχὶ σὺ ὁ θεὸς ὁ ἀπωσάμενος ἡμᾶς.

ולא תצא אלהים בצבאותינו Σ. καὶ οὐ προσελθὼν θεὲ ἐν τῇ στρατεύσει ἡμῶν. Σ. ἄλλως, καὶ μὴ προσελθὼν θεὲ ἐν τοῖς στρατεύμασιν ἡμῶν. O. καὶ οὐκ ἐξελεύσῃ ὁ θεὸς ἐν ταῖς δυνάμεσιν ἡμῶν.

10. HEbr. Moab olla lotionis meæ. *A. V.* Moab lebes lavacri mei. *S.* Moab lebes securitatis meæ. *LXX. Th. Vul.* Moab lebes spei meæ. *Hieron. Moab lebes pelvis mea.*

H. Super peleseth taratantarizabo. *A.* Cum Phylistiæis amicitiam inibo. *LXX Vulg.* Mihi alienigenæ subditi sunt. *V.* Apud Allophylos honorabor. *Hieron. Cum Philisthiim fœderabor.*

11. *H.* civitatem munitionis. *S.* civitatem circummunitam. *LXX. Vul. Hieron.* civitatem munitam.

12. *H.* Nonne, Deus, elongasti nos? *S.* Nisi tu, Deus, qui ejecisti nos. *LXX. Vulg.* Nonne tu, Deus, qui repulisti nos? *Hieron. Nonne tu, Deus, qui projeceras nos?*

H. & non egredieris Deus cum exercitibus nostris. *S.* & non accedens Deus in exercitus nostros. *LXX. Vul.* & non exibis Deus in virtutibus nostris. *Hieron. & non exieras Deus in exercitibus nostris.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CVII.

v. 10. A. E. Μωὰβ &c. Eusebius.

Ibid. A. ἐπὶ Φυλιστιαίους συνεταιρισθήσομαι. Hanc esse veram Aquilæ lectionem testificantur Eusebius & Colbertinus unus. Quæ autem omnium Interpretum no-

Digitized by Google

mine apud Drusium adfertur, ἱμεὶ οἱ ἀλλόφυλοι ἐφιλιώθησαν, ea certe vitiata est, ut & ipse Drusius suspicatur.

De hac voce Hieron. Isaïæ 2. *Pro Philisthiim semper LXX. alienigenas interpretati sunt, nomen commune pro proprio: quæ est hodie gens Palæstinorum pro Philistinorum, quia p. litteram Hebraicus sermo non habet, sed pro ea Phi Græco utitur.* Quintæ lectionem habent item Eusebius & Colbertinus unus.

v. 11. Σ. πόλιν περιπεφραγμένην. Drusius.

v. 12. Σ. εἰ μὴ σὺ &c. Sic Regii duo ex Didymo.

Ibid. Prior Symmachi lectio, καὶ οὐ προ. &c. à Drusio adfertur & a Coisliniano uno; posterior a duobus Codicibus Regiis.

PSALMUS CVIII.

למנצח לדוד מזמור 1. A. τῷ νικοποιῷ μελῴδημα τοῦ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιον ᾠδὴ τοῦ Δαυίδ. O. Εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τῷ Δαυίδ.

1. **H**Ebr. Victori ipsi David Psalmus. *A.* Victori Canticum ipsius David. *S.* Triumphale Canticum ipsius David. *LXX. Vul.* In finem, Psalmus David. *Hier. Victori David Psalmus.*

אלהי תהלתי אל־תחרש 2. A. Θεὲ ὑμνήσεώς μου μὴ κωφεύσῃς. Σ. ὁ Θεὸς ὑμνήσεώς μου, μὴ σιγήσῃς. O. Θ. ὁ Θεὸς τὴν αἴνεσίν μου μὴ παρασιωπήσῃς.

2. *Heb.* Deus laudis meæ, ne taceas. *A.* Dee laudationis meæ, ne obsurdescas. *S.* Deus laudationis meæ, ne taceas. *LXX. Th. Vul.* Deus laudem meam ne tacueris. *Hieron. Deus laudabilis mihi, ne taceas.*

מחרבותיהם 10. Οἱ λοιποὶ, ἐκ τῶν ἐρήμων. O. ἐκ τῶν οἰκοπέδων.

10. *H.* de desolationibus suis. *Reliqui*, ex parietinis. *LXX. Vulg.* de habitationibus. *Hieron. in parietinis.*

ינקש נושה לכל־אשר־לו 11. Σ. συγκρούσαι περάκλωρ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῷ. O. ἐξερευνησάτω δανειστὴς πάντα ὅσα ὑπάρχει αὐτῷ.

11. *H.* Illaqueet fœnerator omnia quæ ei. *S.* Compellat exactor omnia quæ sunt ei. *LXX. Vul.* Scrutetur fœnerator omnem substantiam ejus. *Hier. Scrutetur exactor universa quæ habet.*

שטני 20. Οἱ λοιποὶ, τῶν ἀντικειμένων. O. τῶν ἐνδιαβαλλόντων.

20. *H. Reliqui*, adversariorum. *LXX. Vulg.* eorum qui detrahunt. *Hieron. his qui adversantur.*

ובשרי כחש משמן 24. Σ. καὶ σάρξ μου ἠλλοιώθη ἀπὸ ἀναλειψίας. O. καὶ ἡ σάρξ μου ἠλλοιώθη δι' ἔλαιον.

24. *Heb.* & caro mea macruit a pinguedine. *S.* & caro mea immutata est a defectu unctionis. *LXX. Vul.* & caro mea immutata est propter oleum. *Hieron. & caro mea immutata est absque oleo.*

שוטני 29. O. οἱ ἐνδιαβάλλοντές με. Ἄλλος, οἱ ἀντικείμενοι.

29. *H. Alius*, *Hieron.* adversarii mei. *LXX. Vul.* qui detrahunt mihi.

משפטי 31. A. ἀπὸ κρινόντων. Σ. ἀπὸ τῶν κρινόντων. O. ἐκ τῶν καταδιωκόντων. Θ. ἐκ διωκόντων. E. ἐκ τῶν δικαζομένων. ϛ'. ἐκ τῶν διωκόντων.

31. *H. Hieron.* a judicibus. *A. S.* a judicantibus. *LXX. Vul.* a persequentibus. *Th. VI.* ex persequentibus. *V.* ex disceptantibus.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CVIII.

v. 1. A. τῷ νικοποιῷ &c. Eusebius, qui ait Aquilam & Symmachum sic pro more suo συνήθως vertere.

v. 2. A. Θεὲ ὑμνήσεως &c. Has versiones exhibet Chrysostomus.

v. 10. Οἱ λοιπ. ἐκ τῶν ἐρημίων. Drusius.

v. 11. Σ. σύγκρουσαι &c. Eusebius & Theodoretus.

v. 20. Οἱ λοιπ. τῶν ἀντικειμένων. Drusius.

v. 24. Σ. καὶ ἡ σάρξ μου ἠλλοιώθη ἀπὸ ἀναλειψίας. Drusius, qui male vertit: *& caro mea immutata est propter unctionem.* Nam est oppositus loci sensus.

v. 29. Ἀλλ. οἱ ἀντικείμενοι. Drusius.

v. 31. A. ἀπὸ κρινόντων, &c. Idem.

PSALMUS CIX.

רדה בקרב איביך 2. A. ἐπικράτει ἕνεκα τῶν ἐχθρῶν σου. Σ. σὺ δὲ παίδευε ἔνδον τοὺς ἐχθρούς σου. O. καὶ κατακυρίευε ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν σου. E. κατακυρίευσον. ϛ'. κατακυριεύσεις.

2. **H**Ebr. *LXX. Vulg. Hieron.* dominare in medio inimicorum tuorum. *A.* impera propter inimicos tuos. *S.* tu vero erudi intus inimicos tuos. *V.* dominare. *VI.* dominaberis.

בהררי־קדש 3. A. ἐν διαπρεπείαις ἡγιασ-

3. *H.* in decoribus sanctitatis. *A.* in decori-

μένοις. Σ. ἐν ὄρεσιν ἁγίοις, (al. ἐν δόξῃ ἁγίων.) Ο. ἐν ταῖς λαμπρότησι τῶν ἁγίων. Θ. Ε. ἐν διαπρεπείᾳ ἁγίᾳ.

bus sanctificatis. *S. Hieron.* in montibus sanctis. *S. aliter*, in gloria sanctorum. *LXX. Vulg.* in splendoribus sanctorum. *Th. V.* in decore sancti.

מרחם משחר לך טל ילדתך Εβρ. μερέμ μεσαχάρ λαχ ταλ ιελεδεθέχ. Α. ἀπὸ μήτρας ἐξωρθρισμένης σοι δρόσος παιδιότητός μου. Σ. ὡς κατ' ὄρθρον σοι δρόσος ἡ νεότης μου. Ο. ἐκ γαστρὸς πρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησά σε. Θ. ἐκ μήτρας ἀπὸ πρωῒ νεότητός μου. Ε. ἐκ μήτρας ἀπὸ ὄρθρου σοι δρόσος ἐν νεότητί σου. ϛ'. ἐκ γαστρὸς ζητήσουσί σε, δρόσος νεανιότητός σου.

H. a vulva ab aurora tibi ros nativitatis tuæ. *Hebr. Lect.* *Merem messaar lachal ielede-thech. *A.* a vulva matutina tibi ros puerilitatis meæ. *S.* quasi in diluculo tibi ros juventus mea. *LXX. Vulg.* ex utero ante luciferum genui te. *Th.* de vulva a matutino juventutis meæ. *V.* ex utero a matutino tibi ros in juventute tua *VI.* ex utero quærent te, ros juvenilitatis tuæ. *Hieron. quasi de vulva orietur tibi ros adolescentiæ tuæ.*

נשבע יהוה ולא ינחם 4. Σ. διωμόσατο κύριος καὶ οὐ μεταμελήσεται. Ο. ὤμοσε κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται.

4. *Heb. LXX. Vulg. Hieron.* Juravit Dominus & non pœnitebit eum. *S.* Juravit Dominus & non pœnitet eum.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CIX.

v. 2. Α. ἐπικράτει &c. Has omnes lectiones exhibet Drusius.

v. 3. Α. ἐν διαπρεπείαις &c. Sic Reg. unus, qui duplicem Symmachi versionem habet; prior est ἐν ὄρεσιν ἁγίοις; secundum quam legerit Symmachus הררי pro הדרי. Altera vero Symmachi ἐν δόξῃ ἁγίων cum הדרי voce convenit. In Præliminaribus disquiretur utrum duas Symmachus, ut Aquila, versiones ediderit, an priorem tantum emendaverit.

Ibid. Has omnes lectiones mutuamur partim ex Epiphanio Hæresi 65. partim ex MSS. & ex Eusebio qui circa verbum מרחם hæc ait, τὸ Ἑβραϊκὸν ἔχει, Μαριάμ. εἶδα δὲ εἰς τοῦτο τινὸς ἀκούσας, ὡς τῆς Ἑβραϊκῆς φωνῆς ἐνταῦθα τῆς Μαρίας μνημονευούσης. τὸ γὰρ Μαριὰμ τὸ Μαρίας ὄνομα σημαίνει, ὡς ὀνομαστὶ διὰ τοῦτο τῆς θεοτόκου μνημονευθείσης. i. *Hebraicum habet* Mariam. *Aliquo autem narrante audivi, Hebraicam vocem hic Mariæ meminisse: nam illud*, Mariam, *Mariæ nomen significat; ita ut hic nominatim Deipara commemoretur.* Quæ opinio magis pia, quam vera est.

v. 4. Σ. διώμοσατο &c. Sic MSS. duo.

PSALMUS CX.

דרושים 2. Ο. ἐξεζητημένα. Αλλος, ἠκριβωμένα. Αλλος, προεσκευασμένα.

2. Heb. quæsita. *LXX. Vul.* exquisita. *Alius*, diligenter perquisita. *Alius*, præparata. *Hieron. exquirenda.*

הוד־והדר פעלו 3. Ο. ἐξομολόγησις καὶ μεγαλοπρέπεια τὸ ἔργον αὐτοῦ. Αλλος, ἔπαινος καὶ ἀξίωμα ἡ ἐργασία αὐτοῦ.

3. *H. Hieron.* Gloria & decor opus ejus. *LXX. & Vulg.* Confessio & magnificentia opus ejus. *Alius*, laus & dignitas operatio ejus.

טרף נתן ליראיו 5. Σ. θήραν ἔδωκε τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. Α. Θ. θήραν. Ο. τροφὴν ἔδωκε τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.

5. *H. S.* prædam dedit timentibus se. *A. Th.* prædam. *LXX. Vulg. Hieron.* escam dedit timentibus se.

יזכר לעולם בריתו Σ. μνημονεύων αἰωνίου συνθήκης αὐτοῦ. Ο. μνησθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα διαθήκης αὐτοῦ.

Hebr. Memor erit in æternum pacti sui. *S.* Memor æterni pacti sui. *LXX. Vul.* Memor erit in sæculum testamenti sui. *Hieron. Memor erit in sempiternum pacti sui.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CX.

v. 2. Αλλ. ἠκριβωμένα &c. Drusius. Chrysostomus vero habet, ἐξηκριβωμένα.

v. 3. Αλλ. ἔπαινος &c. Idem.

v. 5. Σ. θήραν &c. Ex Theodoreto & ex MSS.

Ibid. Σ. μνημονεύων &c. Drusius, & Colbertinus στιχηρῶς scriptus.

PSALMUS CXI.

וצדקתו 3. Ο. καὶ ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ. Αλλ. ἐλεημοσύνη αὐτοῦ. Αλλος, φιλανθρωπία αὐτοῦ.

3. Hebr. *LXX. Vul. Hieron.* & justitia ejus. *Alius*, misericordia ejus. *Alius*, clementia ejus.

טוב־איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט 5. Σ. ἀγαθὸς ἀνὴρ χαριστικὸς καὶ κιχρῶν, οἰκονομῶν

5. *Heb.* Bonus vir miserans & commodans, moderabitur verba sua in judicio. *S.* Bonus

τὰ πράγματα αὐτοῦ μετὰ κρίσεως. O. χρηστὸς ἀνὴρ ὁ οἰκτείρων καὶ κιχρῶν, οἰκονομήσει τοὺς λόγους αὐτοῦ ἐν κρίσει.

vir gratiosus & commodans, dispensans negotia sua cum judicio. *LXX. Vulg.* Jucundus homo qui miseretur & commodat, disponet sermones suos in judicio. *Hieron. Bonus vir clemens & fœnerans: dispensabit verba sua in judicio.*

משמועה רעה לא יירא 7. A. O. ἀπὸ ἀκοῆς πονηρᾶς οὐ φοβηθήσεται. Ἄλλος, ἀγγελίαν κακὴν οὐ φοβηθήσεται.

7. *Hebr. A. LXX. Vul.* ab auditione mala non timebit. *Alius*, nuntium malum non timebit. *Hieron. ab auditu malo non timebit.*

נכון לבו בטח ביהוה Σ. ἑδραία ἡ καρδία αὐτοῦ ἀμέριμνος ἐν κυρίῳ. O. ἑτοίμη ἡ καρδία αὐτοῦ ἐλπίζειν ἐπὶ κύριον.

Heb. firmum cor ejus fidens in Domino. *S.* firmum cor ejus securum in Domino. *LXX. Vulg.* paratum cor ejus sperare in Domino. *Hieron. paratum cor ejus confidens in Domino.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CXI.

v. 3. Ἀλλ. ἐλεημοσύνη &c. Drusius.
v. 5. Σ. ἀγαθὸς ἀνὴρ &c. Sic Theodoretus & unus Regius, qui legit ἄνθρωπος.

v. 7. A. O. ἀπὸ &c. Sic unus. Ἀλλ. ἀγγελίαν &c. unus, Ibid. Σ. ἑδραία &c. Sic Eusebius & Drusius. Unus Codex ἀμεριμνως.

PSALMUS CXII.

הללו עברי יהוה הללו את־שם יהוה 1. A. Σ. Θ. ὑμνεῖτε δοῦλοι κύριον, ὑμνεῖτε τὸ ὄνομα κυρίου. O. αἰνεῖτε παῖδες τὸν κύριον, αἰνεῖτε τὸ ὄνομα κυρίου. ὁ Σύρος, δοῦλοι.

1. HEb. Laudate servi Domini, laudate nomen Domini. *A. S. Th. Hier.* Laudate servi Dominum, laudate nomen Domini. *LXX. Vul.* Laudate pueri Dominum, laudate nomen Domini. *Syrus*, servi.

Nota.

v. 1. Has interpretationes mutuamur ex Theodoreto & Eusebio.

PSALMUS CXIII.

מעם לעז 1. A. ἀπὸ λαοῦ ἑτερογλώσσου. Σ. ἐκ λαοῦ ἀλλοφώνου. O. ἐκ λαοῦ βαρβάρου.

1. HEbr. *LXX. Vulg. Hieron.* de populo barbaro. *A.* de populo alterius linguæ. *S.* de populo alterius vocis.

חולי 7. A. ὠδινησάτω. O. ἐσαλεύθη.

7. *Heb.* contremisce. *A.* parturiat. *LXX. Vul.* mota est. *Hieron. contremiscit.*

ההפכי 8. Σ. τοῦ μεταβάλλοντος. O. τοῦ στρέψαντος.

8. *Heb.* convertens. *S.* ejus qui mutavit. *LXX. Vulg. Hieron.* qui convertit.

על־חסדך 1. O. ἐπὶ τῷ ἐλέει σου. Ἄλλος, διὰ τὸ ἔλεός σου.

1. *Hebr. LXX. Vulg.* Super misericordia tua. *Alius*, *Hieron.* Propter misericordiam tuam.

עצביהם כסף 4. A. διαπονήματα αὐτῶν ἀργύριον. O. τὰ εἴδωλα τῶν ἐθνῶν ἀργύριον.

4. *Hebr.* Dolores eorum argentum. *A.* Labores eorum argentum. *LXX. Vul.* Simulacra gentium argentum. *Hieron. Idola gentium argentum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CXIII.

v. 1. A. ἀπὸ τοῦ &c. Eusebius.
v. 7. Eusebius & Codex unus habent ὠδινησάτω. Drusius, ὠδίνησε. Alius mendose ἰδινησάτω.

v. 8. Σ. τοῦ μεταβάλλοντος. Drusius.
v. 1. alterius divisionis. Ἀλλ. διὰ τὸ ἔλεος. Drusius.
v. 4. A. διαπονήματα &c. Theodoretus.

PSALMUS CXIV.

אנה יהוה מלטה נפשי 4. A. καὶ οἱ λοιποὶ, ὦ δὴ κύριε περίσωσον τὴν ψυχήν μου. Σ. ἀξιῶ κύριε, ἐξελοῦ τὴν ψυχήν μου. O. ὦ κύριε ῥῦσαι τὴν ψυχήν μου.

דלותי ולי יהושיע 6. Σ. ἠπόρησα καὶ ἔσωσέ με. O. ἐταπεινώθην καὶ ἔσωσέ με.

אתהלך 9. O. εὐαρεστήσω. Ἄλλος, ἐμπεριπατήσω.

לפני יהוה O. ἐνώπιον κυρίου. Ἀλλ. ἔμπροσθεν κυρίου.

4. Hebr. Quæso, Domine, erue animam meam. *A.* & *Reliqui*, O Domine, quæso, serva animam meam. *S.* Obsecro, Domine, libera animam meam. *LXX. Vulg.* O Domine libera animam meam.

6. *Heb.* Attenuatus sum, & me servabit. *S.* Infirmatus sum & salvavit me. *LXX.* Humiliatus sum, & salvavit me. *Vul. Humiliatus sum & liberavit me. Hieron. Humiliatus sum & salvavit me.*

9. *Heb. Alius, Hieron.* ambulabo. *LXX. Vul.* placebo.

Heb. ad facies Domini. *LXX. Alius, Hieron.* coram Domino. *Vul. Domino.*

Notę & varię Lectiones ad Psalmum CXIV.

v. 4. A. καὶ οἱ λοιπ. ὦ δὴ, κύ. ε. Sic MSS. Vide Hieron. Epist. ad Damasum.
v. 6. Σ. ἠπόρησα &c. Theodoretus.

v. 9. ἀλλ. ἐμπεριπατήσω. Drusius.
Ibid. ἀλλ. ἔμπροσθεν κυρίου. Idem.

PSALMUS CXV.

O Ἑβραῖος, καὶ οἱ λοιποὶ ἑρμηνευταὶ, καὶ μέντοι καὶ ὁ Σύρος, τοῦτον τοῖς προτεταγμένοις συνάπτουσιν. καὶ γὰρ τῆς αὐτῆς ἔχεται διανοίας. καὶ τὸν ἔνατον δίχα διελόντες, τῇ τῶνδε τῶν ψαλμῶν συναφῇ τὸν ἴσον ψαλμῶν φυλάττουσιν ἀριθμόν.

HEbræus & Reliqui Interpretes, itemque Syrus, hunc præcedentibus copulant: Siquidem eidem sententiæ hæret: ac nonum Psalmum in duos dividentes, per horum tamen Psalmorum conjunctionem eumdem servant Psalmorum numerum.

In Breviario autem quod Hieronymi nomine circumfertur, aliud habetur: *Hunc Psalmum V. & VI. Editio cum superioribus copulant: Symmachus vero & LXX. Interpretes dividunt.*

עניתי מאד 10. Σ. ἐκακώθην σφόδρα. O. ἐταπεινώθην σφόδρα.

אני אמרתי בחפזי כל־האדם כזב 11. A. ἐγὼ εἶπα ἐν τῷ θαμβεῖσθαι, πᾶς ἄνθρωπος διάψευσμα. Σ. καὶ εἶπον ἀθυμῶν, πᾶς ἄνθρωπος διαψεύδεται. O. ἐγὼ δὲ εἶπα ἐν τῇ ἐκστάσει μου, πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης. Θ. . . . πᾶς ἄνθρωπος ἐκλείπει.

יקר 15. O. τίμιος. Ἄλλος, ἔντιμος.

לחסידיו O. τῶν ὁσίων αὐτοῦ. Ἄλλος, τῶν ἁγνῶν αὐτοῦ.

10. *Hebr. S.* afflictus sum valde. *LXX. Vulg.* humiliatus sum nimis. *Hieron. afflictus sum nimis.*

11. *H.* Ego dixi in festinatione mea: Omnis homo mendax. *A. Hieron.* Ego dixi in stupore meo: omnis homo mendacium. *S.* Et dixi dum angerer: Omnis homo mentitur. *LXX. Vulg.* Ego dixi in excessu meo: Omnis homo mendax. *Th.*...Omnis homo deficit.

15. *H. LXX. Vulg.* pretiosa. *Alius*, honorabilis. *Hieron. gloriosa.*

H. LXX. Vulg. Hieron. sanctorum ejus. *Alius*, castorum ejus.

Notę & varię Lectiones ad PsalmumCXV.

Hanc notam habent unus Reg. & Theodoretus. Hieronymus tamen dicit Symmachum ut & LXX. Psalmum in duos dividere. Sed jam annotavimus, illud οἱ λοιποὶ non sine exceptione dici.
v. 10. Σ. ἐκακώθην σφόδρα. Euseb. & Reg. unus.

v. 11. A. ἐγὼ εἶπα &c. Has lectiones adferunt Reg. unus & Theodoretus, & Coislin. unus.
v. 15. Ἄλλος, ἔντιμος. Chrysost.
Ibid. Ἄλλος, τῶν ἁγνῶν αὐτοῦ. Coislin. unus.

Digitized by Google

PSALMUS CXVII.

עני במרחב 5. Σ. καὶ ἐπήκουσέ μου εἰς εὐρυχωρίαν. Ο. καὶ ἐπήκουσέ μου εἰς πλατυσμόν.

אמילם 10. Σ. διέθρυψα αὐτούς. Ο. ἠμυνάμην αὐτούς.

סבוני גם סבבוני 11. Σ. ἐκύκλωσάν με, καὶ πάλιν περιεκύκλωσάν με. Ο. κυκλώσαντες ἐκύκλωσάν με.

דעכו כאש קוצים 12. Α. Σ. καὶ ἀπεσβέσθησαν ὡς πῦρ ἀκανθῶν. Ο. καὶ ἐξεκαύθησαν ὡσεὶ πῦρ ἐν ἀκάνθαις.

היתה לראש פנה 22. Σ. οὗτος ἐγενήθη ἀκρογωνιαῖος. Ο. οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας.

מאת יהוה היתה זאת 23. Α. παρὰ κυρίου ἐγένετο τοῦτο. Ο. παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη.

היא נפלאת בעינינו Α. αὐτὸ παράδοξον ἐφάνη ἡμῖν. Σ. αὕτη ἐστὶ θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν. Ο. καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν.

אנא יהוה הושיעה נא אנא יהוה הצליחה נא 25. ἀνὰ ἀδωναὶ ὡσιεννὰ ἀνὰ ἀδωναὶ ἀσλιαννά. Α. Σ. Ο. Θ. Ε. ὦ δὴ κύριε σῶσον δή, ὦ δὴ κύριε εὐόδωσον δή. Ο ὦ κύριε σῶσον δή, ὦ κύριε εὐόδωσον δή.

ברוך הבא בשם יהוה Βαρὺχ ἀββα βσαὶμ ἀδωναί. Α. Σ. Ο. Θ. Ε. εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

אסרו־חג בעבתים עד־קרנות המזבח 27. ασρου αγ βααβεθὴμ Α. δήσατε ἑορτὴν ἐν πιμελέσι... Σ. συνδήσατε ἐν πανηγύρει πυκάσματα ἕως τῶν κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου. Ο. συστήσασθε ἑορτὴν ἐν τοῖς πυκάζουσιν ἕως τῶν κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου. Αλλος, θύσατε θυσίαν. Αλλος, στεφανώματα καὶ κλάδους ἀνάψατε τῷ ναῷ.

5. Hebr. LXX. Vulg. Hieron. & exaudivit me in latitudine. S. & exaudivit me in latum spatium.

10. Heb. succidam eas. S. confregi eos. LXX. Vulg. ultus sum in eis. Hieron. ultus sum eas.

11. H. circumdederunt me, etiam circumdederunt me. S. circumdederunt me. & rursum circumdederunt me. LXX. Vulg. circumdantes circumdederunt me. Hieron. circumdederunt me & obsederunt me.

12. H. Hieron. extinctæ sunt quasi ignis spinarum. A. S. & extinctæ sunt quasi ignis spinarum. LXX. Vulg. & exarserunt sicut ignis in spinis.

22. H. fuit in caput anguli. S. hic factus est summus angularis. LXX. Vulg. Hier. hic factus est in caput anguli.

23. H. a Domino fuit istud. A. LXX. Vulg. Hieron. a Domino factum est istud.

Heb. ipsum mirabile in oculis nostris. A. ipsum incredibile visum est nobis. S. ipsum est mirabile in oculis nostris. LXX. Vul. & est mirabile in oculis nostris. Hieron. & hoc est mirabile in oculis nostris.

25. H. Obsecro, Domine, salva nunc, obsecro, Domine, prosperare fac nunc. Hebraice, anna adonai osienna anna adonai aslianna. A. S. LXX. Th. V. O Domine, obsecro, salva, quæso: O Domine, prosperare fac quæso. LXX. O Domine, salva quæso, ô Domine, prosperare fac quæso. Vul. O Domine, salvum me fac, ô Domine, bene prosperare. Hier. Obsecro, Domine, salva obsecro: Obsecro, Domine, prosperare obsecro.

Heb. A. S. LXX. Th. V. Vulg. Hieron. Benedictus qui venit in nomine Domini. Hebraice, baruch abba bsaim adonai.

27. Hebr. Ligate festum in implicationibus usque ad cornua altaris. Hebraice, asru ag baabetthim. A. Ligate festum in pinguibus... S. Colligate in celebritate condensa usque ad cornua altaris. LXX. Vulg. Constituite diem solemnem in condensis usque ad cornua altaris (Vul. cornu.) Alius, Sacrificate sacrificium. Alius, coronas & ramos alligate templo. Hieron. Frequentate solemnitatem in frondosis, usque ad cornua altaris.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CXVII.

v. 5. Σ. καὶ ἐπήκουσέ μου &c. Sic Regius unus ex Anonymo.

v. 10. Σ. διέθρυψα αὐτούς. Reg. unus.

v. 11. Σ. ἐκύκλωσαν &c. Drusius.

v. 12. Α. Σ. καὶ ἀπεσβ. Drusius.

v. 22. Σ. οὗτος ἐγεν. Theodoret. Reg. unus & Drusius.

v. 23. Α. παρὰ &c. Drusius. Hæc versio apud Corderium Symmacho tribuitur.

Ibid. Α. αὐτὸ παρ. &c. Idem.

v. 25. Α Σ. Ο. Θ. Ε. ὦ δὴ &c. Drusius, & lectionem sequentem eorumdem ipse adfert Drusius. Origenes in Matth. 439. Huet. Aquilæ tribuit, & Græcè Hebraïcam lectionem effert.

v. 27. Α. δήσατε. Has lectiones partim ex Eusebio, partim ex Drusio proferimus. Hebraïcam lectionem Græcis litteris habet Anonymus apud Corderium.

PSALMUS CXVIII.

אשרי תמימי 1. Ο. μακάριοι ἄμωμοι. Ἄλλος, ἀμεμπτοι.

במה יזכה־נער את־ארחו 9. Σ. ἐν τίνι λαμπρυνεῖ νεώτερος τὴν ὁδὸν αὐτοῦ. Ο. ἐν τίνι κατορθώσει νεώτερος τὴν ὁδὸν αὐτοῦ.

נפלאות 18. Σ. παράδοξα. Ο. θαυμάσια.

גרסה 20. Α. Ο. ἐπεπόθησεν. Σ. τελεία ἦν. Θ. Ε. ϛ'. ἐπεπείθησεν.

עבדך ישיח בחקיך 23. Α. ὁ δὲ δοῦλός σου ὁμιλήσει ἐν ἀκριβασμοῖς σου. Σ. ὁ δοῦλός σου διηγούμενος τὰ προστάγματά σου. Ο. ὁ δὲ δοῦλός σου ἠδολέσχει ἐν τοῖς δικαιώμασί σου. Ε. ὁ δοῦλός σου ἀδολεσχήσει ἐν τοῖς ἀκριβάσμασί σου.

אנשי עצתי 24. Σ. ὡς ἄνδρες ὁμογνώμονές μοι. Ο. καὶ αἱ συμβουλίαι μου τὰ δικαιώματά σου. Ε. ἄνδρες τῆς βουλῆς μου.

ואשיחה 27. Ο. καὶ ἀδολεσχήσω. Ἄλλος, καὶ μεριμνήσω

דלפה נפשי 28. Σ. κατέσταξεν ἡ ψυχή μου. Ο. ἐνύσταξεν ἡ ψυχή μου. Ε. ϛ'. ἔσταξεν ἡ ψυχή μου.

דרך־שקר הסר ממני 29. Α. ὁδὸν ψεύδους ἀπόστησον ἀπ' ἐμοῦ. Σ. ὁδὸν ψευδῆ περίελε ἀπ' ἐμοῦ. Ο. ὁδὸν ἀδικίας ἀπόστησον ἀπ' ἐμοῦ.

הורני 33. Α. Θ. φώτισόν με. Σ. ὑπόδειξόν μοι. Ο. νομοθέτησόν με.

כי־בו חפצתי 35. Α. ὅτι ἐν αὐτῇ ἐβουλήθην. Σ. Ο. ὅτι αὐτὴν ἠθέλησα. Θ. Ε. ϛ'. ὅτι ἐν αὐτῇ ἠθέλησα.

אשר יגרתי 39. Α. Θ. ὃν ὑπεστάλην. Σ. ὃν διελαβόμην. Ο. ὃν ὑπώπτευσα.

כאמרתך 41. Α. Θ. κατὰ τὸ λόγιόν σου. Σ. Ο. κατὰ τὸν λόγον σου.

זכר־דבר לעבדך 49. Α. μνήσθητι ῥήματος τῶν δούλων σου. Σ. μνημόνευσον λόγων ἐμῶν τοῦ δούλου σου. Ο. Θ. μνήσθητι τῶν λόγων σου τῷ δούλῳ σου.

זמרות היו־לי חקיך בבית מגורי 54. Α. Σ. Θ. ᾄσματα ἦσάν μοι τὰ προστάγματά σου ἐν τόπῳ τῆς παροικίας μου. Ο. ψαλτὰ ἦσάν μοι τὰ δικαιώμα-

1. Hebr. Beati perfecti. *LXX. Vul. Hieron.* Beati immaculati. *Alius*, inculpati.

9. *H.* In quo mundabit adolescens semitam suam. *S.* In quo illustrabit adolescentior viam suam. *LXX.* In quo corriget (*Vulg. corrigit*) adolescentior viam suam. *Hieron. in quo corrigit juvenis viam suam.*

18. *H. LXX. Vulg. Hieron.* mirabilia. S. prodigia.

20. *H.* confracta est. *A. LXX. Vul.* concupivit. *S.* perfecta erat. *Th. V. VI.* fiduciam habuit. *Hieron. desideravit.*

23. *H.* Servus tuus meditabitur in præceptis tuis. *A.* Servus autem tuus conversabitur in statutis tuis. *S.* Servus tuus enarrans præcepta tua. *LXX. Vulg.* Servus autem tuus exercebatur in justificationibus tuis. *V.* Servus tuus exercebitur in statutis tuis. *Hieron. Servus autem tuus meditabatur præcepta tua.*

24. *H. V.* viri consilii mei *S.* quasi viri consentientes mihi. *LXX. Vulg.* consilium meum justificationes tuæ. *Hieron. quasi viri amicissimi mei.*

27. *H.* & meditabor. *LXX. Vulg.* & exercebor. *Alius*, & solicitus ero. *Hieron. & loquar.*

28. *Hebr. S. V. VI. Hieron.* distillavit anima mea. *LXX. Vulg.* dormitavit anima mea.

29. *Hebr. A.* Viam mendacii amove a me. *S.* Viam mendacem amove a me. *LXX. Vulg.* Viam iniquitatis amove a me. *Hieron. Viam mendacii aufer a me.*

33. *Heb.* doce me. *A. Th.* illumina me. *S.* ostende mihi. *LXX. Vulg.* legem pone mihi.

35. *H. A.* quia in ipsam volui. *S. LXX. Hier. Vulg.* quia ipsam volui. *Th. V. VI.* quia in ipsa volui.

39. *Hebr.* quod timui. *A. Th.* quo cohibitus sum, *vel*, a quo formidavi. *S.* quod revereor. *LXX. Vulg.* quod suspicatus sum. *Hieron. quod reveritus sum.*

41. *Hebr. A. Th. Vulg.* secundum eloquium tuum. *S. LXX.* secundum verbum tuum. *Hieron. juxta eloquium tuum.*

49. *H.* Memento verbi erga servum tuum. *A.* Memento verbi servorum tuorum. *S.* Recordare verborum meorum servi tui. *LXX. Th.* Memento verborum tuorum servo tuo. *Vulg. Memor esto verbi tui servo tuo. Hieron. Memento sermonis servo tuo.*

54. *Hebr.* Cantus fuerunt mihi statuta tua in domo peregrinationum mearum. *A. S. Th.* Cantica erant mihi præcepta tua in loco peregrinationis meæ. *LXX. Vulg.* Canta-

τά σου ἐν τόπῳ παροικίας μου.

תורתך 55. A. ῥήματά σου. Σ. τοὺς λόγους σου. O. τὸν νόμον σου.

כי פקדיך 56. A. E. ὅτι τὰ παραγγέλματά σου. ὅτι τὰς παραινέσεις σου. O. ὅτι τὰ δικαιώματά σου.

דרכי 59. ὁ Εβρ. καὶ οἱ ἄλλοι, τὰς ὁδούς μου. O. τὰς ὁδούς σου.

ואשיבה Σ. καὶ ἐπίστρεφον. O. καὶ ἐπέστρεψα.

חבר אני לכל-אשר יראוך 63. Σ. συνημμένος ἐγενόμην τοῖς φοβουμένοις σε. O. μέτοχος ἐγώ εἰμι πάντων τῶν φοβουμένων σε. A. Θ. μέτοχος. ὁ Σύρος, φίλος.

טוב עשית עם-עבדך 65. Σ. εὐεργέτησας τὸν δοῦλόν σου. O. χρηστότητα ἐποίησας μετὰ τοῦ δούλου σου.

טוב-אתה 68. Οἱ λοιποὶ, ἀγαθὸς εἶ σύ. O. χρηστὸς εἶ σύ.

טפש 70. O. ἐτυρώθη. Ἄλλος, ἐσκληρώθη. Ἄλλος, ἀπελιθώθη.

טפש כחלב לבם A. ἐλιπάνθη ὡς στέαρ ἡ καρδία αὐτῶν. Σ. ἐμυαλώθη ὡς στέαρ ἡ καρδία αὐτῶν. O. ἐτυρώθη ὡς γάλα ἡ καρδία αὐτῶν.

טוב-לי כי-עניתי למען אלמד חקיך 71. Σ. συνήνεγκέ μοι ὅτι ἐκακώθην ὑπὲρ τοῦ μαθεῖν τὰ παραγγέλματά σου. O. Θ. ἀγαθόν μοι ὅτι ἐταπείνωσάς με, ὅπως ἂν μάθω τὰ δικαιώματά σου.

ידיך עשוני ויכוננוני 73. A. αἱ χεῖρές σου ἐποίησάν με καὶ ἥδρασάν με. Σ. αἱ χεῖρές σου ἐποίησάν με καὶ συναπήρτισάν με. O. αἱ χεῖρές σου ἐποίησάν με καὶ ἔπλασάν με.

ואמונה עניתני 75. A. καὶ πίστει ἐκακούχησάς με. Σ. ἐκάκωσάς με. O. καὶ ἀληθείᾳ ἐταπείνωσάς με.

ישובו לי יראיך 79. Σ. Θ. ἀναστρεψάτωσάν με οἱ φοβούμενοί σε. O. ἐπιστρεψάτωσάν με οἱ φοβούμενοί σε.

כנאד בקיטור 83. Ἄλλος, ὡς ἀσκὸς ἐν καπνῷ. O. ὡς ἀσκὸς ἐν πάχνῃ.

כרו-לי זדים שיחות 85. A. ἔσκαψάν μοι ὑπερήφανοι βρόχους. Σ. ἀπώρυξάν μοι ὑπερήφανοι ὑπόγεια. O. διηγήσαντό μοι παράνομοι ἀδολεσχίας. E. ὤρυξάν μοι ὑπερήφανοι βοθύνους.

כי הכל עבדיך 91. A. Σ. O. Θ. ὅτι τὰ σύμπαντα δοῦλα σά.

biles mihi erant justificationes tuæ in loco peregrinationis meæ. *Hieron. Carmina erant mihi præcepta tua in domo peregrinationis meæ.*

55. *Heb. LXX. Vulg. Hieron.* legem tuam. *A.* verba tua. *S.* sermones tuos.

56. *Heb. A. V. Hieron.* quia præcepta tua. *S.* quia hortationes tuas. *LXX. Vulg.* quia justificationes tuas.

59. *Heb. Alii, Vulg. Hieron.* vias meas. *LXX.* vias tuas.

Heb. LXX. Vulg. Hieron. & converti. *S.* & convertebam.

63. *Heb.* Socius ego omnibus qui timent te. *S.* Conjunctus factus sum timentibus te. *LXX. LXX. Vulg.* Particeps ego sum omnium timentium se. *A. Th.* Particeps. *Syrus*, amicus. *Hieron. Particeps sum ego &c.*

65. *Hebr.* Bonum fecisti cum servo tuo. *S. Hieron.* Benefecisti servo tuo. *LXX. Vulg.* Bonitatem fecisti cum servo tuo.

68. *Hebr. Reliqui, Vulg. Hieron.* Bonus es tu. *LXX.* Mansuetus es tu.

70. *H.* impinguavit se. *LXX. Vul.* coagulatum est. *Alius*, obduratum est. *Alius*, in lapidem versum est. *Hieron. incrassatum est.*

Heb. A. impinguatum est velut adeps cor eorum. *S.* medullatum est velut adeps cor eorum. *LXX. Vulg.* coagulatum est sicut lac cor eorum. *Hieron. incrassatum est velut adeps cor eorum.*

71. *Heb.* Bonum mihi quod afflictus fui, ut discam statuta tua. *S.* Contulit mihi quia afflictus sum, ut discam præcepta tua. *LXX. Th. Vulg.* Bonum mihi quia humiliasti me, ut discam justificationes tuas. *Hieron. Bonum mihi quia afflictus sum, ut discerem præcepta tua.*

73. *H. A. Hieron.* Manus tuæ fecerunt me, & firmaverunt me. *S.* Manus tuæ fecerunt me, & præparaverunt me. *LXX. Vulg.* Manus tuæ fecerunt me, & plasmaverunt me.

75. *Hebr. Hieron.* & vere afflixisti me. *A.* & fide afflixisti me. *S.* afflixisti me. *LXX.* & veritate humiliasti me. *Vulg. & in veritate tua humiliasti me.*

79. *Heb.* Convertantur ad me timentes te. *S. LXX. Th.* Convertant me timentes te. *Vul. Convertantur mihi timentes te. Hieron. Revertantur ad me qui timent te.*

83. *Hebr.* sicut uter in fumario. *Alius*, sicut uter in fumo. *LXX. Vulg.* sicut uter in pruina. *Hieron. quasi uter in pruina.*

85. *Hebr. V. Hieron.* Foderunt mihi superbi foveas. *A.* Fodiebant mihi superbi laqueos. *S.* Suffoderunt mihi superbi subterranea. *LXX. Vulg.* Narraverunt mihi iniqui fabulationes.

91. *Hebr.* quia omnes servi tui. *A. S. LXX. Th. Vulg.* quoniam omnia serviunt tibi. *Hieron. quia omnia serviunt tibi.*

לא־אשכח פקודיך 93. A. Οὐκ ἐπιλήσομαι τῶν προστάγμάτων σου. Σ. Οὐκ ἐπιλήσομαι τῶν ἐντολῶν σου. O. οὐ μὴ ἐπιλάθωμαι τῶν δικαιωμάτων σου.

קוו 95. A. Σ. Θ. προσεδέχησαν. O. ὑπέμειναν.

לכל־תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד 96. Σ. πάσης κατασκευῆς εἶδον πέρας, ἀρύχαιος ἡ ἐντολή σου σφόδρα. O. πάσης συντελείας εἶδον πέρας, πλατεῖα ἡ ἐντολή σου σφόδρα. A. τῇ πάσῃ συντελέσει.

כי לעולם היא־לי 98. A. ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα αὐτή μοι. Σ. διὸ εἰς τὸν αἰῶνα αὐτή μοι. O. ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα ἐμή ἐστι. Θ. ὅτι εἰς τὸν αἰῶνά μοι.

מזקנים אתבונן כי פקודיך נצרתי 100. A. ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων κατανοήσω, ὅτι προστάγματά σου διετήρησα. Σ. γερόντων συνετώτερος ἐγενόμην, ὅτι τὰς παραινέσεις σοι διετήρησα. O. ὑπὲρ πρεσβυτέρους συνῆκα, ὅτι τὰς ἐντολάς σου ἐξεζήτησα. Θ. E. ἀπὸ πρεσβυτέρων κατανοήσω, ὅτι προστάγματά σου ἐφύλαξα. Θ. E. ἄλλ. ὑπὲρ πρεσβυτέρους συνῆκα, ὅτι τὰ προστάγματά σου ἐφύλαξα.

כלאתי רגלי 101. A. εἶρξα πόδας μου. O. Θ. E. ς'. ἐκώλυσα τοὺς πόδας μου.

נפשי בכפי תמיד 109. A. ἡ ψυχή μου ἐν ταρσῷ μου ἐνδελεχῶς. Σ. ἡ ψυχή μου μετὰ χεῖρά μου διαπαντός. O. Θ. ἡ ψυχή μου ἐν τῇ χειρί μου διαπαντός Ed. R. σου. E. ἡ ψυχή μου ἐν χερσί μου.

עקב 112. Σ. δι' ἀνταπόδοσιν. O. δι' ἀντάμειψιν.

כאמרתך 116. A. τῷ ῥήματί σου. Σ. Θ. κατὰ τὸν λόγον σου. O. κατὰ τὸ λόγιόν σου.

סלית כל־שוגים מחקיך כי־שקר תרמיתם 118. A. ἀπεσκολόπισας πάντας τοὺς ἀποσφαλλομένους ἀπὸ ἀκριβασμοῦ, ὅτι ψευδεῖς συνεπιθέσεις αὐτῶν. Σ. ἀπήλεγξας πάντας τοὺς ῥεμβομένους ἀπὸ τῶν προσταγμάτων σου, ματαία γὰρ πᾶσα ἡ δολιότης αὐτῶν. Θ. E. ἐξουδένωσας πάντας τοὺς πλανωμένους ἀπὸ τῶν ἀκριβασμάτων σου, ὅτι ἄδικον τὸ ἐπιθύμημα αὐτῶν. O. ἐξουδένωσας πάντας τοὺς ἀποστατοῦντας ἀπὸ τῶν δικαιωμάτων σου, ὅτι ἄδικον τὸ ἐνθύμημα αὐτῶν.

סגים השבת כל־רשעי־ארץ 119. A. στέμφυλα διελογίσω πάντας ἀσεβεῖς τῆς γῆς. Σ. σκωρίαν ἐλογίσω πάντας παρανόμους τῆς γῆς. O. παραβαίνοντας ἐλογισάμην πάντας τοὺς ἁμαρτωλοὺς τῆς γῆς. Θ. E. εἰς οὐδὲν διέκοψας πάντας τοὺς ἀσεβεῖς τῆς γῆς.

סמר מפחדך בשרי 120. A. ἡλώθη ἀπὸ πτοήσεως ἡ σάρξ μου. Σ. ὀρθοτριχεῖ ἀπὸ φόβου σου ἡ

93. *H. A. Hieron.* non oblivifcar præceptorum tuorum. *S.* non oblivifcar mandatorum tuorum *LXX. Vulg.* non oblivifcar juftificationes tuas.

95. *H. A. S. Th. Vulg. Hieron.* expectaverunt. *LXX.* fuftinuerunt.

96. *Heb. LXX.* Omnis confummationis vidi finem: latum præceptum tuum valde. *S.* Omnis apparatus vidi finem, fpatiofum præceptum tuum valde. *A.* omni cunfummationi. *Vul. Hieron. Omnis confummationis vidi finem: latum mandatum tuum nimis.*

98. *Heb. A.* Quia in fæculum ipfum mihi. *S.* Quapropter in æternum ipfum mihi. *LXX.* Quia in fæculum meum eft. *Th.* Quia in fæculum mihi *Vulg. Quia in æternum mihi eft. Hieron. Quia in fempiternum hoc eft mihi.*

100. *Hebr.* Præ fenibus prudens ero, quia præcepta tua cuftodivi. *A.* A fenioribus intelligam, quia præcepta tua cuftodivi. *S.* Senibus prudentior factus fum, quia adhortationes tibi cuftodivi. *LXX. Vul.* Super fenes intellexi: quia mandata tua quæfivi. *Th. V.* A fenioribus intelligam, quia præcepta tua fervavi. *Th, V. aliter, & Hier.* Super fenes intellexi: qnia præcepta tua fervavi.

101. *Hebr. A. Vulg. Hieron.* Prohibui pedes meus. *LXX. Th. V. VI.* Impedivi pedes meos.

109. *Heb. A.* Anima mea in vola mea indefinenter. *S.* Anima mea poft manum meam femper. *LXX. Th. Vulg.* Anima mea in manibus meis femper. *V. Hieron.* Anima mea in manu mea femper.

112. *H.* in finem ufque. *S.* propter mercedem. *LXX. Vulg.* propter retributionem. *Hieron. propter æternam retributionem.*

116. *Hebr. S. Th. Hieron.* fecundum verbum tuum. *A.* dicto tuo. *LXX. Vul.* fecundum eloquium tuum.

118. *H.* Concucaſti omnes errantes a mandatis tuis, quia mendacium dolus eorum. *A.* Palis confixifti omnes errantes a ftatuto, quia mendaces doli eorum. *S.* Redarguifti omnes removentes fe a mandatis tuis: inanis eft enim omnis dolus eorum. *Th. V.* Sprevifti omnes aberrantes a mandatis tuis, quia iniquum defiderium eorum. *LXX. Vulg.* Sprevifti omnes difcedentes a judiciis tuis, quia injufta cogitatio eorum. *Hieron. Abjecifti omnes qui averfantur præcepta tua: quia injufta cogitatio eorum.*

119. *Hebr.* Scotias ceffare fecifti omnes impios terræ. *A.* Vinacea reputafti omnes impios terræ. *S.* Scoriam reputafti omnes iniquos terræ. *LXX. Vul.* Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ. *Th. V.* In nihilum diffecuifti omnes impios terræ. *Hieron. Quafi fcoriam computafti omnes impios terræ.*

120. *Hebr.* Horruit a pavore tuo caro mea. *A.* Confixa eft a confternatione caro mea. *S.* Horripilat a timore tuo caro mea. *LXX. Vulg.*

Digitized by Google

σάρξ μου. Ο. καθήλωσον ἀπὸ τοῦ φόβου σου τὰς σάρκας μου. Θ. καθήλωσεν ἐκ τοῦ φόβου σου ἡ σάρξ μου.

עשיתי משפט 121. Α. Ε. ς'. ἐποίησα κρίσιν. Σ. ἐποίησα τὰ κρίματά σου. Ο. ἐποίησα κρίμα.

בל-תניחני לעשקי Α. μὴ ἀφῇς με τοῖς συκοφαντοῦσί με. Ο. μὴ παραδῷς με τοῖς ἀδικοῦσί με.

ערב עבדך לטוב 122. Α. Θ. ἐγγύησαι... Σ. ἀνάδεξαί με εἰς ἀγαθὸν τὸν δοῦλόν σου. Ο. ἔκδεξαι τὸν δοῦλόν σου εἰς ἀγαθόν.

עת לעשות ליהוה 126. Σ. καιρὸς πρᾶξαι τῷ κυρίῳ. Ο. καιρὸς τοῦ ποιῆσαι τῷ κυρίῳ. Ἄλλος, καιρὸς κατορθώσεως, κύριε.

הפרו תורתך Α. ἠκύρωσαν τὸν νόμον σου. Σ. ὅταν διασκεδάζουσι τὸν νόμον σου. Ο. διεσκέδασαν τὸν νόμον σου Ε. ς'. διεσκέδασαν. Ἀλλ. ὅτι διεσκόρπισαν.

על לא-שמרו תורתך 136. Σ. περὶ τῶν μὴ φυλαττόντων τὸν νόμον σου. Ο. ἐπεὶ οὐκ ἐφύλαξαν τὸν νόμον σου. Ed. Rom. ἐφύλαξα.

צמתתני קנאתי 139. Α. ἐξώλεσέν με ὁ ζῆλός σου. Σ. ἀπεσιώπησέν με ἡ ζήλωσίς σου. Ο. ἐξέτηξέ με ὁ ζῆλός σου.

צר-ומצוק מצאוני מצותיך שעשעי 143. Α. θλιμμὸς καὶ συνοχὴ εὗρον με... Σ. θλίψις καὶ ἐγκλήσεις κατέλαβόν με· αἱ δὲ ἐντολαί ἔτερπόν με. Ο. θλίψεις καὶ ἀνάγκαι εὕροσάν με· αἱ ἐντολαί σου μελέτη μου. Θ. θλίψις καὶ στενοχωρία εὗρόν με, αἱ ἐντολαί σου τερπνότης μου.

כמשפטך חיני 149. Α. κατὰ κρίσιν σου ζώωσόν με. Σ. ἀναζώωσόν με. Ο. κατὰ τὸ κρίμα σου ζῆσόν με. Θ. ζῆσόν με.

קרבו רדפי 150. Σ. ἔσπευσαν οἱ διώκοντές με. Ο. προσήγγισαν οἱ καταδιώκοντές με.

קדם ידעתי מעדתיך 152. Α. ἀρχῆθεν ἔγνων ἀπὸ τῶν μαρτυριῶν σου. Σ. τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἔγνων ἀπὸ τῶν μαρτυριῶν σου. Ο. κατ' ἀρχὰς ἔγνων ἐκ τῶν μαρτυριῶν σου.

ריבה ריבי 154. Α. δίκασαι δικασίαν μου. Σ. ὑπερδίκησον τῆς δίκης μου. Ο. κρῖνον τὴν κρίσιν μου. Θ. δίκασον τὴν δίκην μου.

גאלני Α. ἀγχίστευσόν με. Ο. λύτρωσαί με.

כמשפטך חיני 156. Α. κατὰ κρίσεις σου ζώωσόν με. Ο. κατὰ τὸ κρίμα σου ζῆσόν με.

בגדים 158. Α. Θ. ς'. ἀσυνθετοῦντας. Σ. Ε. ἀθετοῦντας. Ο. ἀσυνετοῦντας.

Confige timore tuo carnes meas. *Th.* Confixit se ex timore tuo caro mea. *Hieron. Horripilavit a timore tuo caro mea.*

121. *Hebr. A. LXX. V. VI. Vulg. Hieron.* feci judicium. *S.* feci judicia tua.

Hebr. ne permittas me opprimentibus me. *A.* ne dimittas me calumniantibus me. *LXX.* ne tradas me lædentibus me. *Vulg. ne tradas me calumniantibus me. Hieron. ne derelinquas me his qui calumniantur me.*

122. *H.* fidejube servo tuo in bonum. *A. Th.* fidejube.... *S.* suscipe me in bonum servum tuum. *LXX. Vulg.* suscipe servum tuum in bonum. *Hieron. sponde pro servo tuo in bonum.*

126. *Heb. S. LXX.* tempus faciendi Domino. *Alius*, tempus correctionis, Domine, *Vul. tempus faciendi, Domine. Hier. tempus est ut facias, Domine.*

H. LXX. Vul. Hier. dissipaverunt legem tuam. *A.* abrogaverunt legem tuam. *S.* quando dissipant legem tuam. *Al.* quia dissipaverunt. *V. VI.* dissipaverunt.

136. *Heb.* Propterea quod non custodierunt legem tuam. *S.* Circa eos qui non custodiunt legem tuam. *LXX. Vulg. Hieron.* quia non custodierunt legem tuam.

139. *Hebr.* Succidit me zelus meus. *A.* Perdidit me zelus tuus. *S.* Tacere me fecit zelus tuus. *LXX. Vul.* tabescere me fecit zelus meus. (*LXX.* tuus.) *Hieron. Consumsit me zelus meus.*

143. *H. Th.* Afflictio & angustia invenerunt me: præcepta tua delectationes meæ. *A.* Afflictio & angustia invenerunt me... *S.* Tribulationes & vexationes comprehenderunt me. Præcepta autem delectabant me. *LXX.* Tribulationes & angustiæ invenerunt me: mandata tua meditatio mea. *Vulg. Tribulatio & angustia invenerunt me: mandata tua meditatio mea est. Hieron. Tribulatio & angustia invenerunt me: mandata tua meditatio mea.*

149. *H. LXX. Vul. Hieron.* secundum judicium tuum vivifica me. *A.* secundum judicia tua vivifica me. *S* reviviscere fac me. *Th.* vivere fac me.

150. *H. LXX. Vul.* Appropinquaverunt persequentes me. *S.* Festinaverunt persequentes me. *Hieron. Appropinquaverunt persecutores mei.*

152. *Heb. A. Hieron.* A principio cognovi de testimoniis tuis. *S* Quæ a principio novi a testimoniis tuis. *LXX. Vulg.* Initio cognovi de testimoniis tuis.

154. *Hebr.* Contende contentionem meam. *A. Th. Hier.* Judica causam meam. *S.* Judica pro causa mea. *LXX. Vulg.* Judica judicium meum.

Heb. LXX. Vulg. Hieron. redime me. *A.* jure propinquitatis redime me.

156. *Hebr. A. Hieron.* secundum judicia tua vivifica me. *LXX. Vulg.* secundum judicium tuum vivifica me.

158. *Heb. A. S. Th. V. VI. Vulg.* prævaricatores. *LXX.* insensatos. *Hier. prævaricatores tuos.*

Digitized by Google

שקר שנאתי 163. A. Σ. ψεῦδος ἐμίσησα. O. ἀδικίαν ἐμίσησα.

אהבת O. E. ἠγάπησα,

שבע, 164. Ἄλλοι, πλειστάκις. O. ἑπτάκις.

הללתיך A. Σ. ὕμνησά σε. O. ᾔνεσά σε.

תחנתי 170. A. . . . Σ. . . . . Ἄλλος, ἡ δέησις. O. ἀξίωμα.

בחרתי 173. A. Θ. ἐξελεξάμην. Σ. εἱλόμην. O. ᾑρετισάμην.

תאבתי 174. A. ἐξῃχόμην. Σ. ὑπερεπεθύμησα. O. Θ. E. ς'. ἐπεπόθησα.

163. *Heb. A. S. Hieron.* Mendacium odio habui. *LXX. Vulg.* Iniquitatem odio habui.

Heb. LXX. V. Vulg. Hieron. dilexi.

164. *H. LXX. Vul. Hier.* Septies. *Alii*, Sæpissime.

Hebr. A. S. LXX. Hieron. laudavi te. *Vulg. laudem dixi tibi.*

170. *Hebr. Alius*, *Hieron.* deprecatio. *A.* oratio mea. *S.* supposito. *LXX.* dignitas, *vel melius*, deprecatio. *Vul. postulatio.*

173. *H. A. S. LXX. Th. Vulg. Hieron.* elegi.

174. *Heb. Hieron.* desideravi. *A.* mihi vendicavi. *S.* supra modum desideravi. *LXX. Th. V. VI. Vulg.* concupivi.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CXVIII.

v. 1. Ἄλλος, ἀμώμητοι. Coislin. unus.

v. 9. Σ. ἐν τίνι λαμπρυνεῖ νεώτερος &c. Coislinianus unus atque Drusius. Regius autem unus sic habet, ἐν τίνι νέος λαμπρυνεῖ ὁδὸν.

v. 18. Σ. τεράστια. Drusius.

v. 20. A. ἐπεπόθησεν &c. Drusius.

v. 23. A. ὁ δὲ δοῦλός σου &c. Hæc prodeunt ex Coisliniano IX. vel X. sæculi.

Notandum autem est, ubi vox חק vel etiam משפט occurrit, in altero Coisliniano notari in margine ἀκρίβασμα, πρόσταγμα; si in plurali, ἀκριβάσματα, προστάγματα.

v. 24. Σ. ὡς ἄνδρες &c. Ex eodem.

v. 27. Ἄλλος, ἐν μεγαλυνθῶ. Colbertinus στιχηρῶς scriptus. Vide Lexicon Hebraïcum ad vocem שיח.

v. 28. Regius unus ex Origene, ὁ πέμπτη καὶ ἡ ἕκτη ἔκδοσις τὸ, ἔσταξεν ἡ ψυχή μου περιέχει, ὥσπερ δὲ τῷ Συμμάχῳ, κατέσταξεν ἡ ψυχή μου. Hilarius vero in Psalmos. *Nonnulli pro eo quod ab illis (LXX.) dictum est*, ἐνύσταξεν ἡ ψυχή μου, *posuerunt*, ἔσταξεν ἡ ψυχή μου. *Quidam autem ex illis non* ἐνύσταξεν, *sed* κατέσταξεν *transtulit: & aliud*, ἐνύσταξεν, *aliud*, ἔσταξεν, *aliud*, κατέσταξεν *significare intelligitur.* Cord. Aquilæ tribuit.

v. 29. A. ὁδὸν ψευδ- Aquilæ & Symmachi lectiones exhibet Eusebius.

v. 33. A. Θ. φώτισον &c. Theodoretus, Codex unus & Drusius.

v. 35. A. ὅτι ἐν αὐτῇ &c. Drusius.

v. 39. A. Θ. ὃν ὑπεν- &c. Theodoretus, unus Reg. qui etiam Theodotioni tribuit, & Drusius.

v. 41. A. Θ. κατὰ τὸ λόγιόν σου &c. Drusius.

v. 49. A. μνήσθητι. Hæ lectiones prodeunt ex Corderio.

v. 54. A. Σ. Θ. Sic Colbertinus unus, & Theodoretus. Suspicor autem in eorum interpretatione legendum esse ἐν οἴκῳ, non ἐν τόπῳ.

v. 55. A. ῥήμ- &c. Ex Coislin. num. 48. suspectum.

v. 56. A. E. ὅτι τὰ προσ- Ex eodem.

v. 59. Theodoretus, ὁ Ἑβραῖος καὶ οἱ λοιποὶ, τὰς ὁδούς μου ἔχει, ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἄλλοι ἑρμηνευταὶ ἡρμήνευσαν, καὶ οἱ O. ἐν τῷ Ἑξαπλῷ. *Hebræus*, vias meas, *habet. Sic etiam alii Interpretes transtulerunt, & LXX. in Hexaplo.* Coislinianus A. Θ. O. τὰς ὁδούς σου. Σ. E. ς'. τὰς ὁδούς μου.

Ibid. Σ. καὶ ἐπέστρεφον. Drusius.

v. 63. Σ. συνωμιλημένος &c. Has lectiones mutuamur ex duobus Regiis, & ex Theodoreto.

v. 65. Σ. εὐεργέτησας &c. Eusebius & Drusius.

v. 68. Ἀλλ. ἀγαθὸς &c. Colbert. unus & Eusebius.

v. 70. Ἀλλ. ἐσκληρύνθη &c. Drusius.

Ibid. A. ἐλιπάνθη &c. Sic ex duobus MSS. uno Regio, alio Colbertino atque ex Eusebio.

v. 71. Σ. συνελέγην &c. Drusius.

v. 73. A. αἱ χεῖρές σου &c. Ex uno Regio.

v. 75. A. καὶ πίστει &c. Coislin. num. 48.

v. 79. Σ. Θ. ἀναστρεψάτωσαν Sic Reg. unus & Theodoretus.

v. 83. Ἀλλ. ὡς ἀσκὸς ἐν καπνῷ. Corderius.

v. 85. A. ἐσκαλλον &c. Drusius.

v. 91. A. Σ. O. Θ ὅτι τὰ &c. Drusius.

v. 93. A. εἰς ἐπιλ- &c. Coislin. num. 48.

v. 95. Σ. Θ. προσεδόκησαν. Theodoretus & duo Regii. Corderius etiam Aquilæ adscribit.

v. 96. Σ. πάσης καταρτ- &c. Ex duobus Regiis & ex Theodoreto.

v. 98. A. ὅτι εἰς τὸν &c. Drusius.

v. 100. A. ὑπὲρ τοὺς πρεσβ- &c. Coislin. num. 48. qui etiam Theodotionis aliam interpretationem adfert. Σ. γερόντων &c. Regius unus, qui Θ. & E. interpretationem adjicit. Sed mendose fortasse Θ præposuit: nam Theodotionis alteram versionem præfert Coislinianus.

v. 101. A. ἔρξα &c. Drusius.

v. 109. A. ἡ ψυχή μου &c. Drusius. Vocem ἐνδελεχῶς ad Aquilam & διαπαντὸς ad Symmachum adjicit Coislin. num. 48.

v. 112. Σ. δι' ἀνταπόδοσιν. Sic Codex unus. Vide in Lexico Hebraïco ad vocem עקב.

v. 116. A. τῷ ῥήματί σου. &c. Drusius.

v. 118. A. ἀπεσκολόπισας &c. Has omnes lectiones mutuamur ex Drusio & ex Regio uno, qui postremus extremam partem versionis Aquilæ, Quintæ tribuit sic, E. ὅτι ψευδὲς συνεπιθέσεως αὐτῶν.

v. 119 A. σκωρίαν &c. Drusius, Regii duo & Theodoretus. Omnes interpretes legerunt השבת.

v. 120. A. ἤλωθη &c. Drusius.

v. 121. A. E. ς'. ἐποίησα &c. Drusius.

Ibid. A. μὴ ἀφῇς &c. Eusebius & duo Regii.

122. A. Θ. ἐγγύησαι &c. Ex Theodoreto & Reg. uno.

v. 126. Σ. καιρὸς πρᾶξαι &c. Drusius male, πρᾶξαι. Ἄλλος, καιρὸς τοῦ τιμωρήσαι &c. Corder.

Ibid. A. ἐκύρωσαν &c. Drusius.

v. 136. Σ. πέρι τῶν &c Reg unus.

v. 139. A. ἐξώλεσεν &c. Drusius.

v. 143. Σ. θλίψεις &c Eusebius & Colbert. unus. Sed Coislin. num. 48. habet Σ. θλίψις καὶ ἐγκάκησις. Et Aquilæ versionem A. θλιμμὸς &c. adfert.

v. 149. A. κατὰ κρίσεις &c. Drusius.

v. 150. Σ. ἐπλησίασαν &c. Idem.

v. 152. A. ἀρχῆθεν &c. Coislin. num. 48.

v. 154. A δίκασαι. Idem.

Ibid. A. ἀγχίστευσόν με. Corder.

v. 156. A. κατὰ κρίσεις &c. Idem.

v. 158. A. Θ. ς'. ἀσυνθετοῦντας &c. Idem.

v. 163. A. Σ. ψεῦδος ἐμίσησα. Coislin. unus.

Ibid.

Ibid. O. F. ὑγιάστατα. Coislin. alter.

v. 164. Ἀλλ. πλεονάκις. Theodoretus.

Ibid. A. Σ. ὑπόστατα σε. Drusius.

v. 170. *A.* oratio mea. *S.* supposito.. . Hæc latine tantum effert Drusius, legendum forte *suppositio*, quod ex voce Græca ὑπόθεσις expressum videtur. Ἀλλ. δέησις, sic Colbert. unus.

v. 171. A. Θ. ἐξελεῦξ- &c. Sic duo Regii & Theodoretus.

v. 174. A. ἐξεπεχόμην &c. Drusius.

PSALMUS CXIX.

שיר המעלות 1. A. Σ. ϛ'. ᾠδὴ εἰς τὰς ἀναβάσεις. O. ᾠδὴ τῶν ἀναβαθμῶν. Θ. ᾆσμα τῶν ἀναβάσεων. Ἄλλος, ᾠδὴ τῆς ἀναβάσεως.

משפת־שקר 2. O. ἀπὸ χειλέων ἀδίκων. Ἄλλος, ἀπὸ χείλους ψευδοῦς.

מה־יתן לך ומה־יסיף לך לשון רמיה 3. O. τί δοθείη σοι καὶ τί προστεθείη σοι πρὸς γλῶσσαν δολίαν. Ἄλλος, τί παρέξει σοι, ἢ τί προσθήσει σοι γλῶσσα δολία. Ἄλλος, τί δώη σοι καὶ τί προσθείη σοι γλῶσσαν (al. γλῶσσα) κατ' ἐπιθέσεως.

חצי גבור שנונים עם גחלי רתמים 4. A. ... σὺν ἀνθρακιαῖς ἀρκευθίναις. Σ. Θ. βέλη τοῦ δυνάστου ἠκονημένα μετὰ ἀνθράκων ἐστοιβασμένων. O. τὰ βέλη τοῦ δυνατοῦ ἠκονημένα σὺν τοῖς ἄνθραξι τοῖς ἐρημικοῖς.

אויה־לי כי־גרתי משך 5. O. οἴμοι ὅτι ἡ παροικία μου ἐμακρύνθη. Ἄλλος, ὤμοι ὅτι παροικῶν παρείλκυσα. Ἄλλος, ὅτι προσηλύτευσα ἐν μακρυσμῷ.

וכי אדבר המה למלחמה 7. A. ὅταν ἐλάλουν αὐτοῖς εἰς πόλεμον. Σ. ὅτε ἐλάλουν αὐτοῖς πολεμικῶς. O. ὅταν ἐλάλουν αὐτοῖς ἐπολέμουν με δωρεάν. Θ. ὅταν ἐλάλουν αὐτοῖς ἐπολέμησάν με.

1. HEb. LXX. Vulg. Hieron. Canticum graduum. *A. S. VI* Canticum in ascensus. *Th.* Canticum ascensuum. *Alius*, Canticum ascensus.

2. *Hebr. Alius*, *Hieron.* a labio mendacii. *LXX. Vulg.* a labiis iniquis.

3. *Heb.* Quid dabit tibi, & quid addet tibi lingua dolosa? *LXX Vulg. Hieron.* Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam? *Alius* Quid præbebit tibi, aut quid addet tibi lingua dolosa? *Alius*, Quid dederit tibi, aut quid apposuerit tibi lingua secundum dolum?

4. *Heb.* Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus genistarum. *A...* cum carbonibus juniperinis. *S. Th.* Sagittæ potentis acutæ sunt cum carbonibus aggestis. *LXX. Vulg.* Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus desolatoriis. *Hieron. Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus juniperorum.*

5. *H.* Hei mihi quia peregrinatus sum Mesech. *LXX. Vul.* Hei mihi quia incolatus meus prolongatus est. *Alius*, Hei mihi quia peregrinans attraxi. *Alius*, Quia proselytus fui longo tempore. *Hieron. Heu mihi quia peregrinatio mea prolongata est.*

7. *H, A.* cum loquebar ipsis ad bellum. *S.* cum loquebar ipsis hostiliter. *LXX. Vulg.* cum loquebar illis impugnabant me gratis. *Th.* cum loquebar illis impugnabant me. *Hieron. Ego pacifica loquebar, illi bellantia.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CXIX.

v. 1. A. Σ. ϛ'. ᾠδὴ εἰς τὰς &c. Has lectiones mutuamur ex duobus Regiis & Theodoreto.

v. 2. Ἀλλ. ἀπὸ χείλους ψευδοῦς. Drusius.

v. 3. Ἀλλ. τί παρέξει &c. Sic Regius unus ex Chrysostomo.

v. 4. A... σὺν ἀνθρακ- &c. Ita legit Martianæus. Drusius autem, μετὰ ἀνθρακιαῖς &c. male. Sequentem vero interpretationem Symmacho & Theodotioni tribuit Martianæus, Drusius vero quasi incerti Interpretis adfert.

v. 5. Ἀλλ. ὤμοι &c. Regius unus itemque Drusius, qui legit μακρυσμοῦ, male.

v. 7. A. ὅταν &c. Sic Drusius & MSS.

PSALMUS CXX.

אשא עיני אל־ההרים מאין יבוא עזרי 1. O. ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου εἰς τὰ ὄρη, ὅθεν ἥξει ἡ βοήθειά μου. Ἄλλος, αἴρω ὀφθαλμούς μου εἰς τὰ ὄρη, πόθεν ἥξει ἡ βοήθειά μου;

1. HEbr. Levabo oculos meos ad montes: unde veniet auxilium meum. *LXX. Vulg. Hieron.* Levavi oculos meus in montes, unde veniet auxilium mihi. *Alius*, Levo oculos meos in montes, unde veniet auxilium meum?

אל־יתן למוט רגלך 3. Α. μὴ δῴης εἰς σφαλμὸν πόδας σου. Σ. μὴ δῴης περιτραπῆναι. Ο. Θ. μὴ δῴης εἰς σάλον τὸν πόδα σου.

3. *Hebr.* Non dabit ad nutandum pedem tuum. *A.* Ne dederis ad lapsum pedes tuos. *S.* Ne dederis subverti. *LXX. Th.* Ne des in commotionem pedem tuum. *Vul. Hieron. Non des in commotionem pedem tuum.*

צלך 5. Σ. βοηθός σου. Ο. σκέπη σου.

5. *Hebr.* umbra tua. *S.* adjutor tuus. *LXX. Vulg. Hieron.* protectio tua.

על־יד ימינך Ο. ἐπὶ χεῖρα δεξιάν σου. Αλλος, παρὰ τὴν χεῖρα τὴν δεξιάν σου παραστήσεταί σοι.

Heb. LXX. Vulg. Hieron. super manum dexteram tuam. *Alius*, ad manum dexteram tuam adstabit tibi.

ובואך 8. Ο. τὴν εἴσοδόν σου. Αλλος, τὴν προσέλευσίν σου.

8. *Hebr.* intrare tuum. *LXX. Vulg. Hieron.* introitum tuum. *Alius*, accessum tuum.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CXX.

v. 1. Vide ad Psalm. 119. pro titulo hujus & sequentium.
Ibid. Αλλ. αἴρω &c. Sic Reg. unus ex Chrysostomo.
v. 3. Α. μὴ δῴης &c. Drusius.
v. 5. Σ. βοηθός σου. Reg. unus ex Chrysostomo.
Ibid. Αλλ. παρὰ τὴν &c. Drusius.
v. 8. Αλλ. τὴν προσέλευσίν σου. Duo Regii & Drusius.

PSALMUS CXXI.

שמחתי באמרים לי בית יהוה נלך 1. Αλλος, εὐφράνθην εἰπόντων μοι, εἰς τὸν οἶκον κυρίου ἤλθομεν. Ο. εὐφράνθην ἐπὶ τοῖς εἰρηκόσι μοι, εἰς οἶκον κυρίου πορευσόμεθα.

1. HEbr. Lætatus sum in dicentibus mihi: domum Domini ibimus. *Alius*, Lætatus sum dicentibus mihi: in domum Domini venimus. *LXX.* Lætatus sum super iis qui dixerunt mihi: In domum Domini ibimus. *Vul. Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi: In domum Domini ibimus. Hieron. Lætatus sum eo quod dixerit mihi: In domum Domini ibimus.*

עמדות היו רגלינו בשעריך ירושלם 2. Αλλος, ἔστησαν οἱ πόδες ἡμῶν ἐν ταῖς αὐλαῖς σου Ἱερουσαλήμ. Ο. ἑστῶτες ἦσαν οἱ πόδες ἡμῶν ἐν ταῖς αὐλαῖς σου Ἱερουσαλήμ.

2. *Heb.* Stantes fuerunt pedes nostri in portis tuis Jerusalem. *Alius*, Steterunt pedes nostris in atriis tuis Jerusalem. *LXX. Vulg.* Stantes erant pedes nostri in atriis tuis Jerusalem. *Hieron. Stantes erant pedes nostri in portis tuis Jerusalem.*

ירושלם הבנויה כעיר שחברה־לה יחדו 3. Σ. Ἱερουσαλὴμ τὴν οἰκοδομημένην ὡς πόλιν, συνάφειαν ἔχουσαν ὁμοῦ. Ο. Ἱερουσαλὴμ οἰκοδομουμένη ὡς πόλις, ἧς ἡ μετοχὴ αὐτῆς ἐπὶ τὸ αὐτό.

3. *Heb.* Jerusalem ædificata ut civitas, quæ juncta est sibi simul. *S.* Jerusalem ædificatam ut civitatem, conjunctionem habentem simul. *LXX. Vulg. Hieron.* Jerusalem quæ ædificatur ut civitas, cujus participatio ejus in idipsum. *Hier. participatio ejus simul.*

ששם עלו שבטים 4. Α. ἐκεῖ γὰρ ἀνέβησαν σκῆπτρα. Ο. ἐκεῖ γὰρ ἀνέβησαν αἱ φυλαί.

4. *Hebr.* Quia illuc ascenderunt tribus. *A.* Illuc enim ascenderunt sceptra. *LXX. Vulg.* Illuc enim ascenderunt tribus. *Hieron. Quia ibi ascenderunt tribus.*

שאלו שלום ירושלם 6. Σ. ἀσπάσασθε τὴν Ἱερουσαλήμ. Ο. ἐρωτήσατε δὴ τὰ εἰς εἰρήνην τὴν Ἱερουσαλήμ.

6. *Heb.* Postulate pacem Jerusalem. *S.* Amplectimini Jerusalem. *LXX. Vulg.* Rogate quæ ad pacem sunt Jerusalem. *Hieron. Rogate pacem Jerusalem.*

ישליו אהביך Σ. ἠρεμήσουσιν οἱ ἀγαπῶντές σε. Ο. καὶ εὐθηνία τοῖς ἀγαπῶσί σε. Αλλος, καὶ εὐπαθήσειαν οἱ ἀγαπῶντές σε.

H. Quieti erunt diligentes te. *S.* Quiescent diligentes te. *LXX. Vulg.* & abundantia diligentibus te. *Alius*, & prosperent diligentes te. *Hieron. sit bene his qui diligunt te.*

יהי־שלום בחילך 7. Σ. εἴη εἰρήνη ἐν τῷ περιβόλῳ σου. Ο. γενέσθω δὴ εἰρήνη ἐν τῇ δυνάμει σου. Αλλος, γενήσεται. Αλλος, ἐν τῷ προτειχίσματί σου.

7. *H.* Sit pax in antemurali tuo. *S.* Sit pax in septo tuo. *LXX. Vulg.* Fiat pax in virtute tua. *Alius*, erit pax. *Alius*, in antemurali tuo. *Hieron. Sit pax in muris tuis.*

שלוה בארמנותיך Σ. καὶ ἡσυχία ἐν τοῖς βασιλείοις σου. Ο. καὶ εὐθηνία ἐν ταῖς πυργοβάρεσι

Hebr. tranquillitas in palatiis tuis. *S.* quies in Regia tua. *LXX. Vul.* & abundantia in turribus tuis. *Alius*, & felicitas. *Alius*, quies. *Alius*,

σου. Ἄλλος, καὶ εὐπάθεια. Ἄλλος, ἠρεμία. Ἄλλος, ἐν ταῖς βασιλείαις σου.

8. אדברה־נא שלום בך Ἀλλ. λαλήσω εἰρήνην ἐν σοί. Ο. ἐλάλουν δὴ εἰρήνην περὶ σοῦ.

in Regia tua. *Hieron.* *abundantia in domibus tuis.*

8. *Heb.* Loquar nunc pacem in te. *Al.* Loquar pacem in te. *LXX.* Loquebar utique pacem de te. *Vulg. Loquebar pacem de te. Hieron. Loquar pacem tibi.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CXXI.

v. 1. Ἀλλ. εὐφράνθην &c. Regius unus & Drusius.
v. 2. Ἀλλ. ἵσταται &c. Ex eodem Regio.
v. 3. Σ. ἱερατεία &c. Theodoretus, Reg. unus & Drusius.
v. 4. Α. ἐκεῖ γὰρ ἐκάθισαν σκῆπτρα. Unus Codex. Drusius habet σκῆπτρα tantum
v. 6. Σ. ἀσπάσασθε &c. Theodoretus.
Ibid. Σ. ἠρεμούντων &c. Theodoretus.
v. 7. Σ. εἴη εἰρήνη &c. Theodoretus & Reg. unus. Reliquæ lectiones ex Drusio.
Ibid. Σ. ἡ ἡσυχία &c. Theodoretus. Reliquæ vero lectiones ex Drusio.
v. 8. Ἀλλ. λαλήσω &c. Drusius.

PSALMUS CXXII.

4. רבת שבעה־לה נפשנו הלעג השאננים הבוז לגאיונים Α. πολλὰ ἐνεπλήσθη ἡ ψυχὴ ἡμῶν τοῦ μυκτηρισμοῦ τῶν εὐθηνούντων, τοῦ ἐξουδενισμοῦ τῶν ὑπερφερῶν. Σ. πολλάκις ἐχορτάσθη ἡ ψυχὴ ἡμῶν, ἐπιχλευαζόντων τῶν εὐθηνούντων, καὶ ἐξουθενιζόντων τῶν ὑπερηφάνων. Ο. ἐπὶ πλεῖον ἐπλήσθη ἡ ψυχὴ ἡμῶν· τὸ ὄνειδος τοῖς εὐθηνοῦσι, καὶ ἡ ἐξουδένωσις τοῖς ὑπερηφάνοις.

4. *Heb.* Multum satiata est sibi anima nostra subsannatione abundantium, despectione superborum. *A.* Multum repleta est anima nostra subsannatione exprobrantium, despectione superborum. *S.* Multis satiata est anima nostra, obloquentibus abundantibus, & despicientibus superbis. *LXX. Vulg.* Multum repleta est anima nostra, opprobrium abundantibus, & despectio superbis. *Hieron. Multum repleta est anima nostra opprobrio abundantium, & despectione superborum.*

Nota.

v. 4. Α. πολλὰ &c. Reg. unus. Alius legit μυκτηρισμοῦ. Symmachi lectionem exhibent Theodoretus & Drusius.

PSALMUS CXXIII.

1. לולי יהוה שהיה לנו Σ. Εἰ μὴ κύριος, ὃς ἐγένετο ἐν ἡμῖν. Ο. Εἰ μὴ ὅτι κύριος ἦν ἐν ἡμῖν.

4. אזי המים שטפונו נחלה עבר על־נפשנו Ἄλλος, τότε αἱ τὰ ὕδατα περιέκλυσεν ἡμᾶς, ὡς φάραγξ παρελθόντα κατὰ τῆς ψυχῆς ἡμῶν. Ο. ἄρα τὸ ὕδωρ ἂν κατεπόντισεν ἡμᾶς, χείμαρρον διῆλθεν ἡ ψυχὴ ἡμῶν.

5. אזי עבר על־נפשנו המים הזידונים Α. τότε παρῆλθον ὑπὲρ τῆς ψυχῆς ἡμῶν ὡς τὰ ὕδατα οἱ ὑπερήφανοι. Σ. Θ. τότε παρῆλθον ὑπὲρ τῆς ψυχῆς ἡμῶν τὰ ὕδατα τὰ ὑπερήφανα. Ο. ἄρα διῆλθεν ἡ ψυχὴ ἡμῶν τὸ ὕδωρ τὸ ἀνυπόστατον.

1. *Heb.* Nisi Dominus qui fuit in nobis. *S.* Nisi Dominus qui factus est in nobis. *LXX. Vulg.* Nisi quia Dominus erat in nobis. *Hieron. Nisi Dominus fuisset in nobis.*

4. *Heb.* Tunc aquæ inundassent nos: torrens transisset super animam nostram. *Alius*, Tunc forte aquæ inundassent nos, quasi torrens prætereuntes contra animam nostram. *LXX. Vul.* Forsitan aqua absorbuisset nos: torrentem pertransivit anima nostra. *Hier. Forsitan aqua circumdedissent nos: torrens transisset super animam nostram.*

5. *Heb.* Tunc transissent super animam nostram aquæ tumidæ. *A.* Tunc transissent super animam nostram quasi aquæ superbi. *S. Th.* Tunc transissent super animam nostram aquæ superbæ. *LXX. Vul.* Forsitan pertransisset anima nostra aquam intolerabilem. *Hieron. Forsitan transissent super animam nostram aquæ superbiæ.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CXXIII.

v. 1. Σ. εἰ μὴ κύριος &c. Drusius.
v. 4. Αλλ. τότε ἂν τὰ ὕδατα &c. Drusius.

v. 5. A. τότε &c. Has lectiones sic exhibet Martianæus.

PSALMUS CXXIV.

כהר־ציון לא־ימוט לעולם ישב ירושלם 1. Σ. ὡς τὸ ὄρος Σιὼν ἀπερίτρεπτον εἰς τὸν αἰῶνα οἰκούμενον περὶ Ἱερουσαλήμ. O. ὡς ὄρος Σιὼν, ὀ σαλευθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα ὁ κατοικῶν Ἱερουσαλήμ.

ויהוה סביב לעמו 2. O. καὶ ὁ κύριος κύκλῳ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Αλλος, κύριος δὲ περὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ.

למען אל־ישלחו הצדיקים בעולתה ידיהם 3. Αλλ. διὰ τοῦτο οὐκ ἐκτείνουσιν οἱ δίκαιοι εἰς ἀνομίαν τὰς χεῖρας αὐτῶν. O. ὅπως ἂν μὴ ἐκτείνωσιν οἱ δίκαιοι εἰς ἀνομίαν χεῖρας αὐτῶν.

הטיבה 4. O. ἀγάθυνον. Αλλος, ἀγαθοποίησον.

והמטים עקלקלותם 5. A. τοὺς δὲ ἐκκλίνοντας εἰς τὰς διαπλοκάς. Σ. τοὺς δὲ ἐκκλίνοντας εἰς σκολιότητας. O. τοὺς δὲ ἐκκλίνοντας εἰς τὰς στραγγαλιάς. Θ. τοὺς δὲ ἐκκλίνοντας εἰς τὰ διεστραμμένα.

1. Heb. Sicut mons Sion non commovebitur in sæculum sedebit Jerusalem. *S.* Sicut mons Sion, immobilem in sæculum habitantem circa Jerusalem. *LXX. Vulg.* sicut mons Sion non commovebitur in æternum qui habitat in Jerusalem. *Hieron. quasi mons Sion in æternum habitabilis Jerusalem.*

2. *H.* & Dominus circum populum suum. *LXX. Vulg. Hier.* & Dominus in circuitu populi sui. *Alius*, Dominus autem circa populum suum.

3. *Heb. Hieron.* Ut non mittant justi in iniquitatem manus suas. *Alius*, Propterea non extendunt justi in iniquitatem manus suas. *LXX. Vulg.* Ut non extendant justi ad iniquitatem manus suas.

4. *Hebr. LXX. Alius, Vul. Hieron.* benefac.

5. *Heb.* Et pervertentes tortuositatibus suis. *A.* Declinantes autem in complicationes. *S.* Declinantes autem in obliquitates. *LXX.* Declinantes autem in strangulationes. *Th.* Declinantes autem in perversa. *Vulg. Declinantes autem in obligationes. Hieron. Qui autem declinant ad pravitates suas.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CXXIV.

v. 1. Σ. ὡς τὸ ὄρος &c. Hanc lectionem adfert Drusius, quæ est ut videtur Symmachi. Pleniorem vero Agellius.
v. 2. Αλλ. κύριος δὲ &c. Chrysost.

v. 3. Αλλ. διὰ τοῦτο &c. Regius unus & Drusius.
v. 4. Αλλ. ἀγαθοποίησον. Reg. unus ex Chrysostomo.
v. 5. A. τοὺς δὲ ἐκ- Has lectiones sic adfert Martianæus ex Pseudo-Hieronymo in Psalmos.

PSALMUS CXXV.

1. בשוב יהוה את־שיבת ציון היינו כחלמים Αλλ. ὅταν ἐπιστρέψῃ κύριος τὴν αἰχμαλωσίαν Σιὼν, ἐσόμεθα παρακεκλημένοι. O. ἐν τῷ ἐπιστρέψαι κύριον τὴν αἰχμαλωσίαν Σιὼν, ἐγενήθημεν ὡσεὶ παρακεκλημένοι. οἱ Αλλοι, ὡσεὶ ἐνυπνιαζόμενοι.

רנה 2. A. αἰνέσεως. Σ. εὐφημίας. O. ἀγαλλιάσεως.

עם־אלה A. O. Θ. μετὰ τούτων. O. ἄλλως, μετ' αὐτῶν.

הגדיל יהוה לעשות עם אלה Σ. μεγάλα ἐποίησεν ὁ κύριος ἐπ' αὐτοῖς. O. ἐμεγάλυνε κύριος τοῦ ποιῆσαι μετ' αὐτῶν.

1. Ebr. In convertendo Dominus captivitatem Sion, fuimus sicut somniantes. *Al.* Cum converterit Dominus captivitatem Sion, erimus consolati. *LXX. Vulg.* In convertendo Dominus captivitatem Sion, facti sumus sicut consolati. *Alii*, quasi somniantes. *Hieron. Cum converteret Dominus captivitatem Sion: facti sumus quasi somniantes.*

2. *H. A. Hieron.* laude. *S.* benedictione. *LXX. Vulg.* exultatione.

Heb. A. LXX. Th. Hieron. cum istis. *LXX. aliter, Vul.* cum eis.

Hebr. Hieron. Magnificavit Dominus facere cum istis. *S.* Magna fecit Dominus super illos. *LXX. Vul.* Magnificavit Dominus facere cum eis.

באפיקים 4. A. καταῤῥείας. Σ. ὀχετοί. O. χείμαῤῥοι. E. ἀφέσεις.

4. *H. LXX.* quasi torrentes. *A.* defluxus. *S.* canales. *V.* emissiones. *Vulg. sicut torrens. Hier. sicut rivus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CXXV.

v. 1. Ἀλλ. ὅταν ἐπιστρέψαι &c. Sic Drusius. Chrysost. ἐπιστρέψῃ. Suspicor autem hîc παρακεκλημένοι ex LXX. mendose desumtum esse pro ἐνυπνιαζόμενοι. Nam Pseudo-Hieronymus ait : *Pro* consolati, *omnes pariter Editiones*, somniantes *transtulerunt.*

v. 2. A. αἰνίσεως &c. Theodoretus.

Ibid. A. O. Θ. μετὰ τούτων. Sic unus Codex.

Ibid. Σ. μεγάλα ἐποίησεν &c. Agellius.

v. 4. A. καταῤῥείας &c. Drusius.

PSALMUS CXXVI.

שוא לכם משכימי קום מאחרי־שבת 2. A. Εἰκῇ ὑμῖν ὀρθρίζουσιν ἀναστῆναι, βραδύνουσι καθῆσθαι. Σ. μάταιον ὑμῖν ἐξ ὄρθρου ἀναστῆναι εἰς τὸ οἰκῆσαι. O. εἰς μάτην ὑμῖν ἐστὶ τὸ ὀρθρίζειν, ἐγείρεσθε μετὰ τὸ καθῆσθαι. Ἄλλος, ἐγχρονίζειν τοῦ καθῆσθαι. Ἄλλος, χρονίζουσι τοῦ καθῆσθαι.

2. HEb. *A.* Frustra vobis mane experrectis surgere, tardantibus sedere. *S.* Vanum est vobis ex matutino surgere ad habitandum. *LXX.* In vanum vobis est diluculo surgere, surgite postquam sederitis. *Alius*, comperendinare ad sedendum. *Alius*, comperendinantibus ad sedendum. *Vulg. Vanum est vobis ante lucem surgere : surgite postquam sederitis. Hieron. Frustra est vobis de mane consurgere : postquam sederitis.*

אבלי לחם העצבים A. οἱ ἐσθίοντες τὸν ἄρτον διαπονημάτων. Σ. οἱ ἐσθίοντες τὸν ἄρτον κακοπαθούμενον. O. οἱ ἐσθίοντες ἄρτον ὀδύνης. Θ. E. οἱ ἐσθίοντες ἄρτον εἰδώλων. ϛʹ. οἱ ἐσθίοντες ἄρτον πλάνης.

H. edentibus panem dolorum. *A.* qui manducatis panem laborum. *S.* qui manducatis panem male affectum. *LXX. Vul.* qui manducatis panem doloris. *Th. V.* qui manducatis panem idolorum. *VI.* qui manducatis panem erroris. *Hieron. qui manducatis panem dolorum.*

שכר פרי הבטן 3. O. ὁ μισθὸς τοῦ καρποῦ τῆς γαστρός. Ἄλλος, μισθὸς ὁ καρπὸς τῆς γαστρός.

3. *Hebr. LXX. Vulg. Hieron.* merces fructûs ventris. *Alius*, merces fructus ventris.

כחצים ביד־גבור כן בני הנעורים 4. A. ὡς βέλη ἐν χειρὶ δυνατοῦ ὥσπερ υἱοὶ ἐφηβείων. Σ. ὡς βέλη ἐν χειρὶ δυνατοῦ ὥσπερ υἱοὶ νεότητος. O. ὡσεὶ βέλη ἐν χειρὶ δυνατοῦ, οὕτως οἱ υἱοὶ τῶν ἐκτετιναγμένων. Θ. ὡς βέλη ἐν χειρὶ δυνατοῦ οὕτως υἱοὶ νεότητος. ϛʹ. ἀκόνεως νοῦ (al. ἠκονημένου νοῦ). Ἄλλος, υἱοὶ τῶν παίδων.

4. *Hebr.* Sicut sagittæ in manu potentis, ita filii juventutum. *A.* Sicut sagittæ in manu potentis, sicut filii adolescentiarum. *S.* Sicut sagittæ in manu potentis, sicut filii juventutis. *LXX. Vul.* Sicut sagittæ in manu potentis, ita filii excussorum. *Th. Hieron.* Sicut sagittæ in manu potentis, ita filii juventutis. *VI.* acuminis mentis, *vel*, acutæ mentis.

אשרי הגבר אשר מלא את־אשפתו מהם 5. A. Σ. μακάριος ἀνὴρ ὃς ἐπλήρωσε τὴν φαρέτραν αὐτοῦ ἐξ αὐτῶν. O. μακάριος ὃς πληρώσει τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ ἐξ αὐτῶν. Θ. μακάριος ἀνὴρ ὃς πληρώσει τὴν φαρέτραν αὐτοῦ ἐξ αὐτῶν.

5. *Heb. A. S. Hieron.* Beatus vir qui implevit pharetram suam ex ipsis. *LXX. Vulg.* Beatus vir qui implevit (*LXX.* implebit) desiderium suum ex ipsis. *Th.* Beatus vir qui implebit pharetram suam ex ipsis.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CXXVI.

v. 2. Lectiones Aquilæ & Symmachi exhibet Drusius. Aliam vero Anonymi sic effert Reg. unus ex Chrysostomo, ἐγχρονίζειν τοῦ καθῆσθαι. Drusius vero & Chrysostomi Editus χρονίζουσι τοῦ καθῆσθαι.

Ibid. A. οἱ ἐσθίοντες &c. Sic lectiones exhibet Martianæus noster ex epist. Hieronymi ad Marcellam in Psalmum CXXVI.

v. 3. Ἀλλ. μισθὸς ὁ καρπὸς &c. Drusius.

v. 4. A. ὡς βέλη &c. Sic ex Hieronymo ad Marcellam Martianæus. Ad Sextam Edit. Legit Drusius ἠκονημένου νοῦ.

v. 5. A. Σ. μακάριος &c. Sic ex Regio uno, Theodoreto & Hieronymo ad Marcellam. Tom. 2. p. 712. ubi videsis.

PSALMUS CXXVII.

יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך 2. A. κόπον ταρσῶν σου ὅτι φάγεσαι, μακάριος εἶ καὶ ἀγαθόν σοι. Σ. κόπον χειρῶν σου ὁ ἐσθίων, μακάριος ἔσῃ, καὶ καλῶς σοι ἔσται. O. τοὺς πόνους τῶν καρπῶν σου φάγεσαι· μακάριος εἶ καὶ καλῶς σοι ἔσται. Θ. κόπον χειρῶν σου ὅτι φάγεσαι, μακάριος εἶ.

בירכתי 3. Ἄλλος, ἐν τοῖς ἐσωτάτοις. Ἀλλ. ἐν τοῖς μηροῖς. O. ἐν τοῖς κλίτεσι.

וראה בטוב ירושלם 5. Ἄλλος, καὶ ὅρα ἐν ἀγαθοῖς Ἱερουσαλήμ. O. καὶ ἴδοις τὰ ἀγαθὰ Ἱερουσαλήμ.

שלום על־ישראל 6. Ἄλλος, εἰρήνην ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ. O. εἰρήνη ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ.

2. HEbr. *A.* Laborem volarum tuarum quia comedes beatus es, & bonum tibi. *S.* Laborem manuum tuarum comedens, beatus eris, & bene tibi erit. *LXX. Vulg.* Labores manuum tuarum manducabis. (*Vulg.* quia manducabis) beatus es, & bene tibi erit. *Th.* Laborem manuum tuarum quia manducabis beatus es. *Hier. Laborem manuum tuarum comedes: beatus tu, & bene tibi erit.*

3. *Heb. LXX. Vulg.* in lateribus. *Alius*, in intimis. *Alius*, in femoribus. *Hieron. in penetralibus.*

5. *Heb.* & vide in bono Jerusalem. *Alius*, & vide in bonis Jerusalem. *LXX. Vulg. Hieron.* & videas bona Jerusalem.

6. *H. Alius*, *Vul. Hieron.* pacem super Israel. *LXX.* pax super Israel.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CXXVII.

v. 2. A. κόπον &c. Sic ex Regio Cod. uno, Theodoreto & Hieronymo.

v. 3. Ἀλλ. ἐν τοῖς ἐσωτάτοις &c. Drusius.

v. 5. Ἄλλος, καὶ ὅρα &c. Drusius.

v. 6. Ἀλλ. εἰρήνην &c. Chrysostomus.

PSALMUS CXXVIII.

גם לא־יכלו לי 2. Ἄλλος, ἀλλ' οὐκ ἠδυνήθησάν μοι. Ἄλλος, ἀλλ' οὐχ ὑπερίσχυσάν μου. O. καὶ γὰρ οὐκ ἠδυνήθησάν μοι.

חרשו 3. A. Θ. ἠροτρίασαν. O. ἐτέκταινον.

האריכו למענותם A. ἐμήκυναν... Σ. παρέτεινον κακοῦντες. O. ἐμάκρυναν τὴν ἀνομίαν αὐτῶν.

עבות 4. A. Σ. βρόχους. O. αὐχένας. Θ. E. κλοιούς.

ויסגו אחור 5. Ἄλλος, ἀνατραπήτωσαν εἰς τὰ ὀπίσω. O. ἀποστραφήτωσαν εἰς τὰ ὀπίσω.

שקדמת שלף יבש 6. A. ὃ ἀρχῆθεν ἀνέθαλεν ἐξηράνθη. Σ. ἐκκαυλῆσαι. O. ὃς πρὸ τοῦ ἐκσπασθῆναι ἐξηράνθη. Θ. E. ἐκσπασθῆναι. ϛ'. ἐκστρεᾶσαι.

כפו קוצר וחצנו מעמר Ἄλλος, τὴν δράκα αὐτοῦ, καὶ τὸν κόλπον αὐτοῦ ὁ τὰ δράγματα συλλέγων. O. τὴν χεῖρα αὐτοῦ ὁ θερίζων, καὶ τὸν κόλπον αὐτοῦ ὁ τὰ δράγματα συλλέγων.

ברכנו 8. Σ. εὐλογοῦμεν. O. εὐλογήκαμεν.

2. HEbr. *Alius*, etiam non prævaluerunt mihi. *Al. Hieron.* sed non potuerunt mihi. *LXX. Vulg.* etenim non potuerunt mihi.

3. *Heb. A. Th.* araverunt. *LXX.* fabricabant. *Vulg. fabricaverunt. Hieron. arabant.*

Hebr. in longum protraxerunt sulcum suum. *A.* prolongaverunt.... *S.* extenderunt malignantes. *LXX. Vul.* prolongaverunt iniquitatem suam. *Hieron. prolongaverunt sulcum suum.*

4. *Hebr.* funes. *A. S. Hieron.* laqueos. *LXX. Vul.* cervices. *Th. V.* torques.

5. *Heb.* & recedent retrorsum. *Alius*, *Hieron.* revertantur retrorsum. *LXX. Vul.* convertantur retrorsum.

6. *Hebr.* Quæ antequam erumpat exaruit. *A.* Quod ab initio regerminavit exaruit. *S.* decaulescat. *LXX. Vul.* Quod priusquam evellatur exaruit. *Th. V.* evellatur. *VI.* excutiatur. *Hieron. Quod statim ut viruerit, exaruit.*

7. *Heb.* Volam suam metens, & sinum suum colligens manipulos. *Alius*, Pugnum suum & sinum suum qui manipulos colligit. *LXX. Vulg.* Manum suam qui metit, & sinum suum qui manipulos colligit. *Hieron. Manum suam messor, & sinum suum manipulos faciens.*

8. *Hebr. LXX. Vulg. Hieron.* benediximus. *S.* benedicimus.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CXXVIII.

v. 2. Αλλ. ἀλλ' οὐκ ἠδυνήθησαν μοι. Drusius qui sequentem illam lectionem adfert, ἀλλ' οὐχ ὑπερίσχ-. Regius autem unus ex Chrysostomo habet, ἀλλ' ὑπερίσχυσε, non male quoad sensum.

v. 3. Α. Θ. ἠροτρίασαν. Theodoretus.

Ibid. Α. ἐμήκυναν &c. Theodoretus.

v. 4. Α. Σ. βρόχους. Sic Theodoretus. Unus autem Regius habet βρόχον. Ibid. Θ. Ε. κλοιούς. Theodoretus.

v. 5. Αλλ. ἀνατρ- Sic Reg. unus ex Chrysostomo.

v. 6. Α. ὁ ἀρχῆθεν &c. Drusius.

v. 7. Αλλ. τὴν δράκα &c. Sic unus Regius ex Chrysostomo.

v. 8. Σ. εὐλογοῦμεν. Drusius.

PSALMUS CXXIX.

ממעמקים קראתיך יהוה 1. Α. ἐκ βαθέων ἐπεκαλεσάμην σε κύριε. Σ. ἐκ βαθυτάτων ἐκάλεσά σε κύριε. Ο. ἐκ βαθέων ἐκέκραξά σοι κύριε. Θ. ἐκ βαθέων ἐκέκραξά σε κύριε. Ε. ς. ἐκέκραξά σε κύριε.

למען תורא 4. Α. Θ. ἕνεκεν τοῦ φόβου. Σ. ἕνεκεν τοῦ νόμου. Ο. ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου. Ε. ἐπὶ φόβου. Αλλος, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματος. Αλλος, ἕνεκεν τοῦ γνωσθῆναι τὸν λόγον σου. Αλλος, ὅπως ἐπίφοβος ἔσῃ.

קויתי יהוה 5. Αλλος, ὑπέμεινα κύριον. Αλλος, διέμεινα κύριον. Ο. ὑπέμεινά σε κύριε. Αλλος, προσεδέχησα τὸν κύριον.

קותה נפשי ולדברו הוחלתי Α. ὑπέμεινεν ἡ ψυχή μου, καὶ τὸ ῥῆμα αὐτοῦ ἐκαραδόκησα. Αλλος, προσεδέχησεν ἡ ψυχή μου τῷ ῥήματι αὐτοῦ. Ο. ὑπέμεινεν ἡ ψυχή μου εἰς τὸν λόγον σου, ἤλπισεν.

נפשי לאדני משמרים לבקר 6. Α. ψυχή μου εἰς κύριον ἀπὸ φυλασσόντων τὴν πρωΐαν. Ο. ἡ ψυχή μου ἐπὶ τὸν κύριον· ἀπὸ φυλακῆς πρωΐας.

1. HEbr. *A.* De profundis invocavi te, Domine. *S.* De profundissimis vocavi te, Domine. *LXX. Vulg. Hieron.* De profundis clamavi ad te, Domine. *Th.* De profundis clamavi te, Domine. *V. VI.* clamavi te, Domine.

4. *Hebr.* ideo timeberis. *A. Th.* propter timorem. *S.* propter legem. *LXX.* propter nomen tuum. *V.* super timore. *Alius*, propter nomen. *Alius*, ut cognoscatur verbum tuum. *Alius*, ut formidabilis sis. *Vulg. propter legem tuam. Hieron. cum terribilis sis.*

5. *Hebr. Alius*, expectavi Dominum. *Alius*, *Hieron.* sustinui Dominum. *LXX. Vulg.* sustinui te, Domine.

Heb. expectavit anima mea, & in verbo ejus præstolatus sum. *A.* sustinuit anima mea, & verbum ejus expectavi. *Alius*, expectavit anima mea verbo ejus. *LXX. Vul.* sustinuit anima mea in verbo ejus: (*LXX.* tuo:) speravit. *Hier. Sustinuit anima mea, & verbum ejus expectavi.*

6. *H.* anima mea ad Dominum a custodibus in mane. *A.* anima mea ad Dominum, a custodientibus matutinum. *LXX. Vulg.* Anima mea in Domino, a custodia matutina. *Hieron. anima mea ad Dominum: a vigilia matutina.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CXXIX.

v. 1. Α. ἐκ βαθέων &c. Has omnes lectiones exhibet Drusius.

v. 4. Α. Θ. ἕνεκεν τοῦ φόβου. Sic Theodoretus in Edito & in MSS. At Hieronymus ait Theodotionem & Symmachum νόμον vertisse. Hieronymi verba sunt: *Pro* nomine, sive, lege, *apud eos legitur* THIRA; *quod Aquila interpretatus est* φόβον, *hoc est*, timorem; *Symmachus & Theodotion*, νόμον, *id est*, legem: *putantes* THORA; *propter litterarum similitudinem* Iod *&* Vau; *quæ tantum magnitudine distinguuntur. Quinta Editio*, terrorem, *interpretata est*; *Sexta*, verbum.

v. 5. Αλλ. ὑπέμεινα &c. Drusius.

Ibid. Α. ὑπέμεινεν &c. Drusius.

v. 6. Α. ψυχή μου &c. Drusius,

PSALMUS CXXX.

ולא־רמו 1. Ο. οὐδὲ ἐμετεωρίσθησαν. Αλλος, οὐδὲ ὑψώθησαν.

בגדלות Α. Θ. ἐν μεγαλωσύναις. Σ. ἐν μεγαλειότησιν. Ο. ἐν μεγάλοις.

ובנפלאות ממני Σ. Θ. οὐδὲ ὑπερβάλλουσιν ὑπὲρ

1. HEb. *LXX. Vulg. Hier.* neque elati sunt. *Alius*, neque exaltati sunt.

Heb. LXX. Vulg. Hieron. in magnis. *A. Th.* in magnitudinibus. *S.* in magnificentiis.

Heb. & in mirabilibus præ me. *S. Th.* neque

ἐμέ. Ο. οὐδὲ ἐν θαυμασίοις ὑπὲρ ἐμέ.

2. אם־לא שויתי ודוממתי נפשי כגמל עלי אמו כגמל עלי נפשי Σ. εἰ μὴ ἐξίσωσα ϗ ὡμοίωσα τ̀ ψυχήν μου ἀπογαλακτισθέντι πρὸς μητέρα αὐτῦ, οὕτως ἀνταποδοθείη τῇ ψυχῇ μυ. Αλλος, ἀνταποδοθῇ ἡ ψυχή μυ. Ο. εἰ μὴ ἐταπεινοφρόνουν, ἀλλ' ὕψωσα τὴν ψυχήν μυ· ὡς τὸ ἀπογεγαλακτισμένον ἐπὶ τὴν μητέρα αὐτῦ, ὡς ἀνταποδώσεις ἐπὶ τὴν ψυχήν μυ.

exuperantibus me. *LXX. Vul.* neque in mirabilibus super me. *Hieron. & in mirabilibus super me.*

2. *Hebr.* Si non posui & silere feci animam meam: sicut ablactatum super matrem suam: sicut ablactatus super me anima mea. *S.* Si non coæquavi & comparavi animam meam ablactato apud matrem suam, sic retribuatur animæ meæ. *Alius*, retribuatur anima mea. *LXX. Vulg.* Si non humiliter sentiebam, sed exaltavi animam meam: sicut ablactatus est super matre sua, ita retribues in anima mea. *Hier. Si non proposui & silere feci animam meam, sicut ablactatus ad matrem suam; ita ablactata anima mea.*

Notę & varię Lectiones ad Psalmum CXXX.

v. 1. Αλλ. οὐδὲ ὑψώθησαν. Drusius.

Ibid. Α. Θ. ἐν μεγαλωσύναις. Theodoretus hanc lectionem Aquilæ; Drusius Theodotioni adscribit.

Ibid. Σ. Θ. οὐδὲ ὑπερβαλλόντων &c. Theodoretus & Drusius.

v. 2. Σ. εἰ μὴ ἐξίσωσα &c. Theodoretus & Drusius; itemque Colbertinus στιχηρῶς scriptus, qui melius ni fallor habet ἐξίσωσα, Theodoretus vero ἐξίσα.

PSALMUS CXXXI.

ענותו 1. Α. κακουχίας αὐτῦ. Σ. κακώσεως αὐτῦ. Ο. πραότητος. Ε. ταπεινώσεως αὐτῦ.

לעפעפי תנומה 4. Α. Σ. Ο. τοῖς βλεφάροις μυ νυσταγμόν. Θ. τοῖς κροτάφοις μυ νυσταγμόν.

בשדי יער 6. Α. Σ. ἐν χώρᾳ δρυμοῦ. Ο. ἐν πεδίοις τῦ δρυμοῦ. Ε. ἐν ἀγρῷ.

וארון עזך 8. Αλλ. κιβωτὸς τ̀ ἰσχύος σε. Αλλος, κιβωτὸς τ̀ κράτους σου. Ο. κιβωτὸς τ̀ ἁγιάσματός σου.

ילבשו־צדק 9. Ἄλλος, ἐνδυσάσθωσαν δικαιοσύνην. Ο. ἐνδύσονται δικαιοσύνην. Ἄλλος, ἀμφιεσθήτωσαν δικαιοσύνην.

צידה ברך אברך 15. Α. ἐπισιτισμὸν αὐτῆς εὐλογῶν εὐλογήσω. Σ. τ̀ σίτησιν αὐτῆς εὐλογῶν εὐλογήσω. Ο. Θ. Ε. τ̀ θήραν αὐτῆς εὐλογῶν εὐλογήσω. Ο. ἄλλως, χήραν.

וחסידיה רנן ירננו 16. Α. ϗ οἱ ὅσιοι αὐτῦ αἰνέσει αἰνέσουσι. Σ. εὐφημοῦντες εὐφημήσουσι. Ο. ϗ οἱ ὅσιοι αὐτῆς ἀγαλλιάσει ἀγαλλιάσονται.

נזרו 18. Σ. ὁ ἁγιασμὸς αὐτῦ. Ο. τὸ ἁγίασμά μου. Αλλος, ἀφόρισμα αὐτῦ. Αλλος, τὸ ἀφωρισμένον αὐτῦ.

1. HEb. *S. Hier.* afflictionis ejus. *A.* ærumnæ ejus. *LXX. Vulg.* mansuetudinis ejus. *V.* humiliationis ejus.

4. *H. A. S. LXX. Vul. Hieron.* palpebris meis dormitationem. *Th.* temporibus meis dormitationem.

6. *H. LXX. Vul.* in campis sylvæ. *A. S. Hier.* in regione sylvæ. *V.* in agro.

8. *H. Alius, Hieron.* arca fortitudinis tuæ. *Alius*, arca imperii tui. *LXX. Vul.* arca sanctificationis tuæ.

9. *H. Alius, Hier.* induant justitiam. *LXX.* induent justitiam. *Alius*, amiciantur justitiam. *Vulg. induantur justitiam.*

15. *H.* Escæ ejus benedicendo benedicam. *A.* Cibum ejus benedicens benedicam. *S.* Escam ejus benedicens benedicam. *LXX. Th. V. Hieron.* Venationem ejus benedicens benedicam. *LXX. aliter*, viduam. *Vulg. Viduam ejus benedicens benedicam.*

16. *H.* & sancti ejus exultando exultabunt. *A. Hieron.* & sancti ejus laude laudabunt. *S.* benedicentes benedicent. *LXX. Vulg.* & sancti ejus exultatione exultabunt.

18. *H.* corona ejus. *S.* sanctificatio ejus. *LXX. Vulg.* sanctificatio mea. *Alius*, segregatio ejus. *Alius*, segregatum ejus. *Hieron. diadema ejus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CXXXI.

v. 1. Α. κακυχίας &c. Drusius.

v. 4. Α. Σ. Ο. τοῖς βλεφ &c. Idem.

v. 6. Α. Σ. ἐν χώρᾳ &c. Idem.

v. 8. Αλλ. κιβωτὸς &c. Regius unus ex Chrysostomo & Drusius.

v. 9. Αλλ. ἐνδυσάσθωσαν &c. Drusius.

v. 15. Α. ἐπισιτισμὸν &c. Sic ex Theodoreto & Drusio.

In LXX. Interpretibus θήραν in χήραν jam olim a priscis temporibus commutatum fuerat. Vera lectio est, θήραν.

v. 16. Α. ϗ οἱ ὅσιοι αὐτῆς αἰνέσει αἰνέσουσι &c. Coislin. num. 48.

v. 18. Σ. ὁ ἁγιασμὸς &c. Drusius.

PSALMUS

PSALMUS CXXXII.

1. הנה מה־טוב ומה־נעים שבת אחים גם־יחד Ἀλλ. ἰδοὺ δὴ τί ἀγαθὸν καὶ τί καλὸν, ἀλλ' ἢ τὸ κατοικεῖν ἀδελφοὺς ἐπιτοαυτό. O. ἰδοὺ δὴ τί καλὸν ἢ τί τερπνὸν, ἀλλ' ἢ τὸ κατοικεῖν ἀδελφοὺς ἐπιτοαυτό;

2. כשמן הטוב על־הראש ירד על־הזקן זקן־אהרן שירד על־פי מדותיו. A. ὡς ἔλαιον ἀγαθὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καταβαῖνον ἐπὶ τὸν πώγωνα, τὸν πώγωνα Ἀαρὼν, τὸ καταβαῖνον ἐπὶ στόμα ἐνδυμάτων αὐτοῦ. Σ. ὡς τὸ μύρον τὸ κάλλιστον ἐπὶ κεφαλὴν, καταῤῥέον ἐπὶ πώγωνα τοῦ Ἀαρὼν, τὸ καταῤῥεῦσαν ἐπὶ τὴν ὤαν τῶν περιμέτρων αὐτοῦ. O. Θ. ὡς μύρον ἐπὶ κεφαλῆς, τὸ καταβαῖνον ἐπὶ πώγωνα, τὸν πώγωνα τὸν Ἀαρὼν, τὸ καταβαῖνον ἐπὶ τὴν ὤαν τοῦ ἐνδύματος αὐτοῦ. Ἀλλ. τῶν ἐνδυμάτων.

1. Heb. Ecce quam bonum & quam jucundum habitare fratres etiam pariter. *Alius*, Ecce quid bonum & quid pulchrum, nisi habitare fratres in idipsum. *LXX.* Ecce nunc quid bonum & quid jucundum, nisi habitare fratres in unum. *Vul. Ecce quam bonum & quam jucundum habitare fratres in unum. Hier. Ecce quam bonum & quam jucundum &c.*

2. *H.* Sicut oleum bonum super caput, descendens super barbam barbam Aaron: quod descendens super os vestimentorum ejus. *A.* Sicut oleum bonum super caput, descendens super barbam, barbam Aaron, descendens super os indumentorum ejus. *S.* Sicut unguentum optimum super caput, defluens super barbam Aaron, quod defluxit super oram dimensionum ejus. *LXX. Th. Vulg.* Sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam barbam Aaron, quod descendit in oram vestimenti ejus. *Al.* vestimentorum ejus. *Hieron. Sicut unguentum optimum in capite, quod descendit in barbam Aaron: quod descendit super oram vestimentorum ejus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CXXXII.

v. 1. Ἀλλ. ἰδοὺ δὴ &c. Drusius.
v. 2. A. ὡς ἔλαιον &c. Has lectiones exhibet idem Drusius.

PSALMUS CXXXIII.

קדש 2. O. Εἰς τὰ ἅγια. Ἄλλος, ἁγίως. Ἀλλ. ἡγιασμένως. Ἀλλ. ἡγιασμένα.

1. Heb. sanctitatem. *LXX. Vulg.* in sancta. *Alius*, sancte. *Alius*, sanctificate. *Alius*, sanctificata. *Hieron. ad sanctum.*

Nota.

v. 2. Ἀλλ. ἁγίως &c. Unus Reg. & Drusius.

PSALMUS CXXXIV.

כי־טוב יהוה 3. Ἄλλος, ὅτι χρηστὸς κύριος. O. ὅτι ἀγαθὸς κύριος.

כי נעים A. ὅτι εὐπρεπές. O. ὅτι καλόν.

ישראל לסגלתו 4. Σ. καὶ τὸν Ἰσραὴλ εἰς ἐξαίρετον ἑαυτῷ. O. Ἰσραὴλ εἰς περιουσιασμὸν ἑαυτῷ.

כי אני ידעתי כי־גדול יהוה 5. Ἄλλος, οἶδα γὰρ ὅτι μέγας ὁ κύριος. O. ὅτι ἐγὼ ἔγνωκα ὅτι μέγας ὁ κύριος.

1. Hebr. *LXX. Vulg.* quia bonus est Dominus. *Alius*, quia mansuetus Dominus. *Hieron. quoniam bonus Dominus.*

Hebr. quoniam jucundum. *A. Hieron.* quoniam decens. *LXX.* quoniam bonum. *Vul. quoniam suave.*

4. *H. Hieron.* Israel in peculium suum. *S.* & Israel in selectum sibi. *LXX. Vul.* Israel in possessionem sibi.

5. *Heb. Hieron.* Quia ego scio quod magnus Dominus. *Alius*, Scio enim quod magnus Dominus. *LXX. Vulg.* Quia ego cognovi quod magnus est Dominus.

מעלה נשאים מקצה 7. Ἄλλος, αἰαβιβάζων. Ἄλλ. ἀναστᾷ ἀπὸ ἄκρων. Θ. ἀνάγων νεφέλας ἐξ ἐσχάτου. Ἄλλ. ἐκ πλέσματος. Ἄλλ. πέλματος.

7. *Hebr.* levans vapores ab extremo. *Alius*, ascendere faciens. *Alius*, attrahit ab extremis. *LXX. Vulg.* educens nubes ab extremo. *Alius*, ex consummatione. *Alius*, ex cœno. *Hieron. levans nubes de summitatibus.*

מוצא Α. Ο. Θ. Ε. ς'. ὁ ἐξάγων. Σ. προφέρων.

Heb. A. LXX. Th. V. VI. Hieron. educens *S.* proferens *Vul. qui producit.*

מאוצרותיו Α. Σ. Θ. Ε. ς'. ἐκ θησαυρῶν αὐτῶν. Ο. ἐκ θησαυρῶν αὐτοῦ.

H. LXX. Vulg. Hieron. de thesauris suis. *A. S. Th. V. VI.* de thesauris ipsorum.

לישראל 12. Α. Σ. Θ. τῷ Ἰσραήλ. Ο. Ἰσραήλ.

12. *H. A. S. Th.* ipsi Israel. *LXX. Vul. Hier.* Israel.

זכרך 13. Ο. τὸ μνημόσυνόν σου. Ἄλλος, ἡ ἀνάμνησίς σου.

13. *H. LXX. Vulg. Hieron.* memoriale tuum. *Alius*, recordatio tua.

כל אשר־בטח בהם 18. Α. πᾶς ὃς πέποιθεν ἐπ' αὐτοῖς. Σ. πᾶς ὁ πεποιθὼς αὐτοῖς. Ο. πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτοῖς. Θ. καὶ πάντες οἱ ἐλπίζοντες ἐπ' αὐτά. Ε. πᾶς ὃς ἐλπίζει ἐπ' αὐτοῖς. ς'. πᾶς ὁ ἐλπίζων ἐπ' αὐτά.

18. *H. A.* omnis qui fidit in eis. *S* omnis qui confisus est in eis. *LXX. Vulg. Hieron.* omnes qui confidunt in eis. *Th.* & omnes sperantes in ea. *V.* omnis qui sperat in eis. *VI.* omnis sperans in ea.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CXXXIV.

v. 3. Ἀλλ. ὅτι χρηστὸς &c. Drusius.
Ibid. Ἀλλ. ὅτι ὡραῖος. Idem.
v. 4. Σ. τῷ τὸν Ἰσραὴλ &c. Theodoretus.
v. 5. Ἀλλ. οἶδα ὅτι &c. Sic Reg. unus ex Chrysostomo.
v. 7. Ἀλλ. ἀναβιβάζων &c. Sic MSS. & Drusius.
Ibid. Α. Ο. Θ. Ε. ς'. ὁ ἐξάγων &c. Idem.
Ibid. Α. Σ. Θ. Ε. ς'. ἐκ θησαυρῶν αὐτῶν. Sic Drusius. Suspicor hic αὐτῶν pro αὐτοῦ a Librario inductum esse.
v. 12. Α. Σ. Θ. τῷ Ἰσραήλ. Drusius.
v. 13. Ἀλλ. ἡ ἀνάμνησις. Idem.
v. 18. Α. πᾶς ὃς &c. Sic, non πᾶς ὁ, ut habet Drusius, qui has omnes lectiones adfert.

PSALMUS CXXXV.

לרוקע הארץ על־המים 6. Ἄλλ. τῷ πιλήσαντι τὴν γῆν ἐπὶ ὕδασι. (al. πιλήσαντι). Ο. στερεώσαντι τὴν γῆν ἐπὶ τῶν ὑδάτων.

6. Hebr. expandenti terram super aquas. *Alius*, compilanti terram ad aquas. *LXX. Vulg. Hieron.* qui firmavit terram super aquas.

אורים גדלים 7. Α. Σ. Ο. φῶτα μεγάλα. Θ. τὰ ἄστρα.

7. *Hebr. A. S. LXX. Vulg. Hieron.* luminaria magna. *Th.* astra.

לממשלת ביום 8. Ἄλλ. ἐπικρατεῖν τῆς ἡμέρας. Ο. εἰς ἐξουσίαν τῆς ἡμέρας.

8. *Hebr. Alius*, ad dominandum in die. *LXX. Vulg. Hieron.* in potestatem diei.

לגזרים 13. Α. εἰς ἀποτμήματα. Σ. εἰς τομάς. Ο. εἰς διαιρέσεις. Ἄλλος, εἰς τμήματα.

13. *H. LXX. Vulg. Hieron.* in divisiones. *A.* in dissectiones. *S. Alius*, in sectiones.

נתן לחם לכל־בשר 25. Α. ὃς δίδωσιν ἄρτον πάσῃ σαρκί. Σ. διδοὺς ἄρτον πάσῃ σαρκί. Ο. ὁ διδοὺς τροφὴν πάσῃ σαρκί.

25. *Hebr. A. S. Hieron.* qui dat panem omni carni. *LXX. Vulg.* qui dat escam omni carni.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CXXXV.

v. 6. Ἀλλ. πιλήσαντι &c. Chrysostomus. Reg. autem unus ex Chrysostomo habet, πιλήσαντι. Coislin. 48. hanc lectionem Symmacho tribuit.
v. 7. Α. Σ. Ο. φῶτα &c. Drusius.
v. 8. Ἀλλ. ἐπικρατεῖν &c. Idem.
v. 13. Α. εἰς ἀποτμήματα &c. Reg. unus & Drusius.
Ἀλλ. εἰς τμήματα. Chrysostomus.
v. 25. Α. ὃς δίδωσιν &c. Sic duo Regii.

PSALMUS CXXXVI.

Οὗτος ὁ ψαλμὸς ἀνεπίγραφος παρ' Ἑβραίοις.

הלינו כנורותינו 2. Α. ἐκρεμάσαμεν κιθάρας ἡμῶν. Σ. ἐκρεμάσαμεν τὰς λύρας ἡμῶν. Ο. ἐκρεμάσαμεν τὰ ὄργανα ἡμῶν.

תוללינו 3. Αλλ. οἱ καταλαζονευόμενοι ἡμῶν. Ο. οἱ ἀπαγαγόντες ἡμᾶς.

על ראש שמחתי 6. Α. ἐπὶ κεφαλῇ εὐφροσύνης μου. Σ. Ο. Θ. Ε. ς'. ὡς ἐν ἀρχῇ εὐφροσύνης ἡμῶν. Apud Sym. ὡς deest.

לבני אדום 7. Ο. τῶν υἱῶν Ἐδώμ. Αλλος, τοὺς υἱοὺς Ἐδώμ. Αλλ. τοῖς υἱοῖς Ἐδώμ.

השדודה 8. Α. ἡ προνενομευμένη. Σ. ἡ λῃστρίς. Ο. ἡ ταλαίπωρος. Θ. ἡ διαρπασθησομένη.

שגמלת לנו Αλλ. ὅπερ ἐποίησας ἡμῖν. Αλλος, ὁ προσεποίησας ἡμῖν. Ο. ὃ ἀνταπέδωκας ἡμῖν.

HIc *Psalmus caret inscriptione apud Hebræos*. 2. *H. A. Hieron.* Suspendimus citharas nostras. *S.* Suspendimus lyras nostras. *LXX. Vulg.* Suspendimus organa nostra.

3. *Heb.* & ululatus nostros. *Alius*, qui arroganter agebant contra nos. *LXX. Vulg.* qui abduxerunt nos. *Hieron. qui affligebant nos.*

6. *H. A.* super capite lætitiæ meæ. *S. LXX. Th. V. VI.* quasi in principio lætitiæ nostræ. *Vulg. Hieron. in principio lætitiæ meæ.*

7. *Heb. LXX. Vulg. Hieron.* filiorum Edom. *Alius*, filios Edom. *Alius*, filiis Edom.

8. *Hebr. A. Hieron.* vastata. *S.* prædatrix. *LXX. Vulg.* misera. *Th.* diripienda.

Heb. LXX. Vul. quam retribuisti nobis. *Alius*, quam fecisti nobis. *Alius*, quam prius fecisti nobis. *Hieron. quam tu retribuisti.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CXXXVI.

οὗτος ὁ ψαλ. &c. Hæc nota est Theodoreti.
V. 2. Α. ἐκρεμάσαμεν &c. Regius unus. Drusius vero sine Interpretum nomine adfert.
V. 3. Αλλ. οἱ καταλαζονευόμενοι ἡμῶν. Drusius.
V. 6. Α. ἐπὶ κεφαλῇ &c. Drusius.
V. 7. Αλλ. τοὺς υἱοὺς &c. Reg. 2. ex Chrysostomo. Alteram vero lectionem effert Drusius.
V. 8. Α. ἡ προνενομευμένη &c. Idem.
Ibid. Αλλ. ὅπερ ἐποίησας ἡμῖν. Sic unus Regius ex Chrysostomo. Drusius ὁ προσεποίησας ἡμῖν. forte mendum.

PSALMUS CXXXVII.

1. Παρὰ Α. καὶ Σ. ἀνεπίγραφος. Ο. Θ. τῷ Δαυίδ.

נגד אלהים אזמרך Α. ἔναντι θεῶν μελῳδήσω σοι. Σ. ἐναντίον θεῶν ᾄσω σοι. Ο. ἐναντίον ἀγγέλων ψαλῶ σοι. Αλλος, παῤῥησιάσω σοι. Αλλ. ἔναντι ἱερέων. Αλλος, παῤῥησίᾳ θεὲ ᾄσω σε.

2. כי־הגדלת על־כל־שמך אמרתך. Αλλος, ἐμεγάλυνας γὰρ ὑπὲρ πάντα τὰ ὀνόματά σου τὴν ῥῆσίν σου. Αλλος, τὸ λόγιόν σου. Ο. ὅτι ἐμεγάλυνας ἐπὶ πᾶν τὸ ὄνομα τὸ ἅγιόν σου.

ביום קראתי ותענני 3. Αλλος, ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἐπικαλεσάμην σε, ἐπήκουσάς μου. Θ. ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἐπικαλέσωμαί σε, ταχὺ ἐπάκουσόν μου.

תרהבני בנפשי עז Σ. συνέστησας τῇ ψυχῇ μου δυνάμεις μου. Ο. πολυωρήσεις με ἐν ψυχῇ μου δυνάμει σου.

1. APud *A. & S.* caret inscriptione. *LXX. Th. Vul.* ipsi David. *Hieron. David.*

Heb. A. S. Hieron. in conspectu deorum cantabo tibi. *LXX. Vul.* in conspectu Angelorum psallam tibi. *Alius*.... fiducialiter agam tecum. *Alius*, in conspectu Sacerdotum. *Alius*, fiducialiter, Deus, cantabo te.

2. *Hebr.* Quoniam magnificasti super omnia nomen tuum, eloquium tuum. *Alius*, Magnificasti enim super omnia nomina tua loquelam tuam. *Alius*... eloquium tuum. *LXX. Vul.* Quoniam magnificasti super omne nomen sanctum tuum. *Hier. Quia magnificasti super omne nomen eloquium tuum.*

3. *Hebr.* In die invocavi, & exaudisti me. *Alius*, in quacumque die invocavi te, exaudisti me. *LXX. Vulg.* In quacumque die invocavero te, cito exaudi me. *In Vulg. abest*, cito. *Hieron. In die invocabo, & exaudies me.*

Hebr. roborabis me in anima mea fortitudine. *S.* constituisti animæ meæ virtutes meas. *LXX.* multiplicabis me in anima mea virtute tua. *Vulg. multiplicabis in anima mea virtutem. Hieron. dilatabis in anima mea fortitudinem.*

וישירו בדרכי יהוה 5. Αλλος, καὶ ᾀδέτωσαν τὰς ὁδοὺς κυρίου. Αλλ. ᾀσάτωσαν. O. Καὶ ᾀσάτωσαν ἐν ταῖς ὁδοῖς κυρίου.

5. *Heb. LXX. Vulg. Hieron.* Et cantent in viis Domini. *Alius*, Et cantent vias Domini.

ונבוה ממרחק יידע 6. A. καὶ ὑπερμετέωρον μακρόθεν γινώσκει. Αλλος, καὶ μετέωρον... O. καὶ τὰ ὑψηλὰ ἀπὸ μακρόθεν γινώσκει.

6. *Hebr.* & altum a longinquo cognoſcet. *A.* & excelſum de longe cognoſcit. *Alius*, & ſublime. *LXX. Vulg.* & alta a longe cognoſcit. *Hieron. & excelſa de longe cognoſcit.*

7. אם־אלך בקרב צרה תחיני על אף איבי תשלח ידך ותושיעני ימינך Σ. ἐὰν πορευθῶ διὰ μέσου θλίψεως, περισώσεις με, κατὰ τῆς ἀναπνοῆς ἐχθρῶν μου ἐκτενεῖς χεῖρά σου, καὶ σώσει με ἡ δεξιά σου. O. ἐὰν πορευθῶ ἐν μέσῳ θλίψεως ζήσεις με· ἐπ' ὀργὴν ἐχθρῶν μου ἐξέτεινας χεῖράς σου, καὶ ἔσωσέ με ἡ δεξιά σου.

7. *Hebr.* Si ambulavero in medio tribulationis vivificabis me: ſuper iram inimicorum meorum mittes manum tuam, & ſervabit me dextera tua. *S.* Si ambulavero per medium tribulationis ſalvabis me: contra reſpirationem inimicorum meorum extendes manum tuam, & ſalvabit me dextera tua. *LXX. Vul.* Si ambulavero in medio tribulationis vivificabis me: (*Vul.* &)ſuper iram inimicorum tuorum extendiſti manus tuas, (*Vul.* manum tuam) & ſalvum me fecit dextera tua. *Hieron. Si ambulavero in medio tribulationis vivificabis me: ſuper furorem inimicorum meorum mittes manum tuam, & ſalvabit me dextera tua.*

יהוה יגמר בעדי 8. Αλλος, κύριος ἐπιτελέσει ὑπὲρ ἐμοῦ. Αλλος, κύριος συντελέσει. Αλλος, ἐπιτελεῖ. O. κύριε ἀνταποδώσεις ὑπὲρ ἐμοῦ.

8. *H. Alius*, Dominus perficiet pro me. *LXX. Vul.* Dominus retribuet pro me. (*LXX.* retribues.) *Alius*, perficiat. *Hier. Dominus operabitur pro me.*

Notę & varię Lectiones ad Pſalmum CXXXVII.

v. 1. Notam Inſcriptionis habet Druſius.

Ibid. A. ἐναντι θεῶν &c. Has lectiones exhibet unus Regius.

v. 2. Αλλος, ἐμεγάλυνας &c. Druſius.

v. 3. Αλλ. ἐν ᾗ ἂν ἡμ. Druſius.

Ibid. Σ. συνέστησας &c. Sic unus Reg. Aliam lectionem adfert Druſius ſine Interpretis nomine συνέστησας τῇ ψυχῇ μου δυνάμει. Aliam ex Chryſoſtomo ſine nomine item adfert Regius alter, συνίστη τὴν ψυχήν μου δυνάμει. Aliam Theodoretus, συνίστης τῆς ψυχῆς μου δυνάμει.

v. 5. Αλλ. καὶ ᾀδέτωσαν &c. Sic Druſius & Reg. unus ex Chryſoſtomo, qui habet ᾀσάτωσαν.

v. 6. A. καὶ ὑπερμετέωρον &c. Reg. unus ex Chryſoſtomo habet ὑπερμετέωρος. Idem vero aliam lectionem ſine Interpretis nomine adfert nempe, καὶ μετέωρον.

v. 7. Σ. ἐὰν πορευθῶ &c. Druſius.

v. 8. Αλλ. κύριος &c. Sic Druſius & Mſſ. qui varias illas lectiones exhibent, unus præterea habet συντελεῖ.

PSALMUS CXXXVIII.

למנצח לדוד מזמור 1. O. Εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τῷ Δαυίδ. ἐν ἐνίοις ἀντιγράφοις πρόσκειται, Ζαχαρίου ἐν τῇ διασπορᾷ. τοῦτο δὲ οὔτε παρὰ τῷ Εβραίῳ, οὔτε παρὰ τοῖς O. οὔτε παρὰ τοῖς ἄλλοις ἑρμηνευταῖς εὗρον.

1. HEbr. Victori ipſi David Pſalmus. *LXX. Vul.* In finem Pſalmus David. *Hieron.* Victori Pſalmus David. *In quibuſdam Exemplaribus additur*, Zachariæ in diſperſione. *Hoc autem neque in Hebraïco, neque apud LXX. neque apud reliquos Interpretes reperi.*

ארחי ורבעי זרית 3. Σ. τὴν ὁδόν μου... O. τὴν τρίβον μου, καὶ τὴν σχοῖνόν μου ἐξιχνίασας. Θ. τὴν τρίβον μου καὶ τὴν ὁδόν μου ἐξιχνίασας.

3. *Heb.* ſemitam meam & accubitum meum ventilaſti. *S.* viam meam... *LXX. Vul.* ſemitam meam & funiculum meum inveſtigaſti. *Th.* ſemitam meam & viam meam inveſtigaſti. *Hieron. ſemitam meam & accubationem meam eventilaſti.*

דרכי A. Σ. O. E. ϛ'. ὁδούς μου. Θ. τρίβους μου.

H. A. S. LXX. V. VI. Vul. Hieron. vias meas. *Th.* ſemitas meas.

אין מלה בלשוני 4. A. Σ. οὐκ ἔστι λαλιὰ ἐν γλώσσῃ μου. Σ. ἑτερολογία. O. οὐκ ἔστι λόγος ἄδικος ἐν γλώσσῃ μου. Θ. οὐκ ἔστι λόγος ἐν γλώσσῃ μου. ϛ'. δόλος.

4. *H. Th. Vul.* Non eſt ſermo in lingua mea. *A. S.* Non eſt loquela in lingua mea. *S. al.* ſermo varians. *LXX.* Non eſt ſermo injuſtus in lingua mea. *VI.* dolus. *Hieron. Non eſt eloquium in lingua mea.*

פלאיה דעת ממני 6. Σ. ὑπερβάλλει με ἡ γνῶσίς σου. O. ἐθαυμαστώθη ἡ γνῶσίς σου ἐξ ἐμοῦ.

6. *H.* Mirabilis ſcientia præ me. *S.* Exſuperat me ſcientia tua. *LXX. Vul.* Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me. *Hier. Super me eſt ſcientia.*

נשגבה O. Ἄλλος, ἐκραταιώθη. Ἄλλος, ὑπερεπήρθη.

לא־אוכל לה A. οὐ δυνήσομαι αὐτήν. Σ. πρὸς ἣν οὐ δύνωμαι. O. οὐ μὴ δύνωμαι πρὸς αὐτήν. Θ. E. ϛ'. οὐ δυνήσομαι πρὸς αὐτήν.

אשכנה 9. A. σκηνώσω. Σ. καταμενῶ. O. Θ. κατασκηνώσω.

גם־שם ידך תנחני ותאחזני ימינך 10. Σ. ἔτι ἐκεῖ ἡ χείρ σου ὁδηγήσει με, καὶ καθέξει με ἡ δεξιά σου. O. καὶ γὰρ ἐκεῖ ἡ χείρ σου ὁδηγήσει με, καὶ καθέξει με ἡ δεξιά σου.

ואמר אך־חשך ישופני 11. Σ. ἐὰν εἴπω, ἴσως σκότος ἐπισκεπάσει με. O. καὶ εἶπα, ἄρα σκότος καταπατήσει με. Ἄλλος, καλύψει με.

ולילה אור בעדני A. καὶ νὺξ φῶς περὶ ἐμέ. Σ. ἀλλὰ καὶ νὺξ φωτεινὴ περὶ ἐμέ. O. καὶ νὺξ φωτισμὸς ἐν τῇ τρυφῇ μου.

גם־חשך לא־יחשיך ממך ולילה כיום יאיר 12. Σ. οὔτε σκότος σκοτεινὸν ἔσται ὑπὲρ σέ, ἀλλὰ καὶ νὺξ ὡς ἡμέρα φαύσεται. O. ὅτι σκότος οὐ σκοτισθήσεται ἀπὸ σοῦ, καὶ νὺξ ὡς ἡμέρα φωτισθήσεται. Ἄλλος, παρὰ σοί.

נפלאים מעשיך 14. A. Θ. θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου. Σ. παράδοξα τὰ ἔργα σου. O. θαυμάσια τὰ ἔργα σου.

לא־נכחד עצמי ממך אשר־עשיתי בסתר 15. A. οὐκ ἐπεκαλύφθη ὀστοῦν μου ἀπό σου, οἷς ἐποιήθην ἐν ἀποκρύφῳ. Σ. οὐκ ἔλαθέ σε ἡ κραταίωσίς μου, ἣν ἐποιήθην ἐν τῷ κρυπτῷ. O. Θ. οὐκ ἐκρύβη τὸ ὀστοῦν μου ἀπὸ σοῦ ὃ ἐποίησας ἐν κρυφῇ. Ἄλλος, οὐκ ἔλαθεν ἡ δύναμίς μου καὶ τὰ ὀστᾶ μου ἀπὸ σοῦ, ἐποιήθην ἐν κρυφῇ.

ורקמתי בתחתיות ארץ A. ἐποικίλθην ἐν τοῖς κατωτάτοις τῆς γῆς. O. καὶ ἡ ὑπόστασίς μου ἐν τοῖς κατωτάτω τῆς γῆς.

גלמי ראו עיניך 16. A. O. ἀκατέργαστόν μου εἶδον οἱ ὀφθαλμοί σου. Σ. ἀμόρφωτόν με εἶδον (al. προεῖδον) οἱ ὀφθαλμοί σου.

ועל־ספרך כלם יכתבו A. καὶ ἐπὶ βιβλίον σου πᾶσι γεγραμμένοις. Σ. σὺν τοῖς ἐν τῇ βίβλῳ σου πᾶσιν ἐγγεγραμμένοις. O. καὶ ἐπὶ τὸ βιβλίον σου πάντες γραφήσονται.

ימים יצרו ולא אחד בהם A. . . . . καὶ οὐ μία ἐν αὐτοῖς. Σ. ἡμέρας πλασθησομένοις (al. πλασσομένοις) οὐκ ἐνδεούσης αὐτοῖς οὐδεμιᾶς. O. ἡμέρας πλασθήσονται καὶ οὐθεὶς ἐν αὐταῖς. Θ. ἡμέρας πλασθήσονται καὶ οὐδεὶς ἐν αὐτοῖς.

Heb. excelſa eſt. *LXX. Alius*, *Vul.* confortata eſt. *Alius*, admodum elevata eſt. *Hier. & excelſior eſt.*

Hebr. non potero ei. *A.* non potero eam. *S.* adverſus quam non poſſim. *LXX. Vulg. Hieron.* non potero ad eam. *Th. V. VI.* non potero adverſus eam.

9. *Heb. A. LXX. Th. Vul. Hieron.* habitavero. *S.* manſero.

10. *Heb. Hieron.* Etiam ibi manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua. *S.* Adhuc ibi manus tua ducet me, & continebit me dextera tua. *LXX. Vulg.* Etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua.

11. *Hebr.* Et dixero: Verumtamen tenebræ occultabunt me. *S.* Si dixero: Forſitan tenebræ obtegent me. *LXX. Vulg.* Et dixi: Forſitan tenebræ conculcabunt me. *Alius*, operient me. *Hieron. Si dixero: Forte tenebræ operient me.*

Heb. A. & nox lux circa me. *S.* ſed & nox luminoſa circa me. *LXX. Vulg.* & nox illuminatio mea in deliciis meis. *Hieron. nox quoque lux erit circa me.*

12. *Hebr.* Etiam tenebræ non obſcurabunt a te: & nox ſicut dies lucebit. *S.* neque tenebræ tenebroſæ erunt ſuper te, ſed & nox ut dies apparebit. *LXX. Vulg.* Quia tenebræ non obſcurabuntur a te, & nox ſicut dies illuminabitur. *Alius*, apud te. *Hieron. Nec tenebræ habent tenebras apud te, & nox quaſi dies lucet.*

14. *Heb. A. LXX. Th. Vul. Hieron.* mirabilia opera tua. *S.* incredibilia opera tua.

15. *Heb.* Non occultum fuit corpus meum a te, quando factus fui in occulto. *A.* Non ſunt occultata oſſa mea a te, quibus factus ſum in occulto. *S.* Non latuit te robur meum, quo factus ſum in occulto. *LXX. Th. Vulg.* Non eſt occultatum os meum a te, quod feciſti in occulto. *Alius*, Non latuit virtus mea & oſſa mea a te, factus ſum in occulto. *Hieron. Non ſunt operta oſſa mea a te, quibus factus ſum in occulto.*

H. A. varie compactus ſum in imis terræ. *LXX. Vulg.* & ſubſtantia mea in inferioribus terræ. *Hier. imaginatus ſum in noviſſimis terræ.*

16. *Heb.* Informe meum viderunt oculi tui. *A. LXX. Vulg.* Imperfectum meum viderunt oculi tui. *S. Hier.* Informem me viderunt oculi tui.

Heb. & in libro tuo omnia ſcribentur. *A.* & in libro tuo omnibus deſcriptis. *S.* cum iis qui in libro tuo omnes deſcripti ſunt. *LXX. Vul. Hier.* & in libro tuo omnes ſcribentur.

Heb. dies formatæ ſunt, & non unum in eis. *A...* & non una in eis. *S.* die formatis, nulla ipſis deficiente. *LXX. Th. Vul.* die (*Vulg.* dies) formabuntur, & nemo in eis. *Hieron. dies formati ſunt, & non eſt una in eis.*

ולי מה־יקרו רעיך אל 17. Αλλος, καὶ ἐμοὶ τίμιοι ἐγένοντο οἱ ἑταῖροί σου ὁ θεός. Αλλος, καὶ ἐμοὶ λίαν ἐτιμήθησαν οἱ φίλοι σου ὁ θεός. Ο. ἐμοὶ δὲ λίαν ἐτιμήθησαν οἱ φίλοι σου ὁ θεός.

17. *Heb.* Et mihi quam pretiosæ fuerunt cogitationes tuæ Deus. *Alius*, Et mihi pretiosi fuerunt amici tui Deus. *Alius*, Et mihi valde honorati sunt amici tui Deus. *LXX. Vulg.* Mihi autem nimis honorati sunt amici tui Deus. *Hieron. Mihi autem quam honorabiles facti sunt amici tui Deus.*

מה עצמו ראשיהם A. αἱ κεφαλαὶ αὐτῶν ἐκραταιώθησαν. Σ. παμπληθεῖς μοι ἦσαν αἱ κεφαλαὶ αὐτῶν. Ο. λίαν ἐκραταιώθησαν αἱ ἀρχαὶ αὐτῶν. Θ. ἐκραταιώθησαν οἱ πένητες αὐτῶν.

Hebr. quam invaluerunt capita eorum. *A.* capita eorum roborata sunt. *S.* quam plurima erant mihi capita eorum. *LXX.* nimis confortati sunt principatus eorum. *Th.* roborati sunt pauperes eorum. *Vul. nimis confortatus est principatus eorum. Hier. quam fortes pauperes eorum.*

הקיצתי ועודי עמך 18. Σ. ἐξυπνώσω καὶ εἰς ἀεὶ ἔσομαι μετὰ σοῦ. Αλλ. ἐξυπνίσω καὶ ἀεὶ ἔσομαι παρὰ σοί. Ο. ἐξηγέρθην, καὶ ἔτι εἰμὶ μετὰ σοῦ.

18. *Hebr.* Evigilavi & adhuc ego tecum. *S.* Evigilabo, & semper ero tecum. *Alius*, Evigilabo, & semper ero apud te. *LXX. Vulg.* Exsurrexi, & adhuc sum tecum. *Hier. Evigilavi, & adhuc sum tecum.*

אם־תקטל אלוה רשע 19. A. ἐὰν κτείνῃς θεὸς ἀσεβῆ. Σ. ἐὰν κτείνῃς ὁ θεὸς παραβάτην. (al. παραβάτας.) Ο. ἐὰν ἀποκτείνῃς ἁμαρτωλοὺς ὁ θεός:

19. *Hebr. A. Hieron.* Si occideris Deus impium. *S.* Si occideris Deus transgressorem. *LXX. Vulg.* Si occideris Deus peccatores.

ואנשי דמים סורו מני Σ. ἄνδρες μιαιφόνοι ἀποκλίνατε ἀπ' ἐμοῦ. Ο. ἄνδρες αἱμάτων ἐκκλίνατε ἀπ' ἐμοῦ.

Heb. & viros sanguinum: recedite a me. *S.* viri sanguinarii declinate a me. *LXX. Vulg. Hieron.* viri sanguinum declinate a me.

אשר ימרוך למזמה נשוא לשוא עריך 20. A. ὅτι ἀντιλέξουσί σοι εἰς ἀπόνοιαν, ἦραν εἰς εἰκῆ (al. ἐπήρθησαν ματαίως) ἀντίζηλοί σου. Σ. οἵτινες ἀντελάλησάν σοι διαλογισμῷ, ἐπήρθησαν ματαίως οἱ ἐναντίοι σου. Ο. ὅτι ἐρεῖς εἰς διαλογισμὸν, λήψονται εἰς ματαιότητα τὰς πόλεις σου. Θ. ὅτι ἐρίσουσί σοι εἰς διαλογισμόν.... Ε. ὅτι παρεπίκραναί σε ἐν κακοβουλίᾳ.

20. *Heb.* Qui dicent te in nefas: assumserunt in vanum hostes tui. *A.* Quia contradicent tibi in insaniam, extulerunt se in vanum æmuli tui. *S.* Qui contradixerunt tibi in cogitatione, extulerunt se temere adversarii tui. *LXX.* Quia dices (*Vul.* dicitis) in cogitatione: accipient in vanitate civitates tuas. *Th.* Quia contendent tecum in cogitatione. *V.* Quia exacerbaverunt te in pravo consilio. *Hieron. Qui contradicent tibi scelerate: elevati sunt frustra adversarii tui.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CXXXVIII.

Hanc notam de inscriptione quorumdam Exemplarium adfert Theodoretus.

v. 3. Σ. τὴν ὁδόν μου. Versionem Symmachi ex Drusio, Theodotionis ex Theodoretio mutuamur.

Ibid. A. Σ. O. Θ. &c. Drusius.

v. 4. A. Σ. οὐκ ἔστι λαλιὰ &c. Sic Martianæus ex Hieronymo Aquilæ & Symmachi lectiones expressit. Verba autem Hieronymi ad Suniam hæc sunt: *Ceterum & apud LXX. & apud omnes Interpretes, & ipsum Hebraïcum, vel λαλιὰν, vel λόγον, id est,* eloquium, *&* verbum, *scriptum habet. Denique Hebraïce.* MALA *dicitur.* In Editione vero Romana ad Symmachum legitur, ἱστορολογία. Quæ sane lectio non videtur mihi cum verbis Hieronymi pugnare. Nam Hieronymus solum intelligit, ni fallor, alios omnes Interpretes vocibus λαλιά, & λόγος usos fuisse, vel similibus, quæ verbum Hebraïcum מלה exprimerent; secus quam δόλος, ut legebatur in quibusdam Exemplaribus.

v. 6. Σ. ὑπερβάλλει &c. Sic unus Reg. & Drusius.

Ibid. O. Αλλος, ἐκραταιώθη &c. Reg. unus ex Chrysostomo.

Ibid. A. οὐ δυνή- &c. Drusius.

v. 9. A. σκηνώσω &c. Idem.

v. 10. Σ. ἔτι ἐκεῖ &c. Duo Regii.

v. 11. Σ. ἐὰν εἴπω &c. Unus Cod. & Drusius.

Ibid. A. καὶ νὺξ &c. Drusius & Theodoretus.

v. 12. Σ. οὔτε σκότος &c. Theodoretus.

v. 14. A. Θ. θαυμαστά &c. Drusius.

Ibid. A. οὐκ ἀπεκαλύφθη &c. Reg. unus, Theodoretus & Drusius.

Ibid. A. ἐποικίλθην &c. Ita MSS. & Drusius qui Græca Symmacho, eorumdemque versionem Latinam Aquilæ tribuit, lapsu, ut videtur, graphico.

v. 16. A. O. ἀκατέργαστόν &c. Sic Reg. unus & Drusius. Σ. ἀμόρφωτόν με. Sic Reg. idem; Drusius vero, ἀμόρφωτόν μου. Ibid. Theodoretus εἶδον. Colbert. unus, προεῖδον.

Ibid. A. καὶ ἐπὶ &c. unus Reg. Σ. σὺν τοῖς ἐν τῇ βίβλῳ &c. idem Reg. Drusius vero ἐν τῷ βιβλίῳ.

Ibid. A. ἡμέρας &c Lectionem Aquilæ exhibemus ut legitur apud Drusium. Symmachi vero & Theodotionis ex MSS. Theodoreto & Drusio.

v. 17. Αλλ. καὶ ἐμοὶ τίμιοι &c. Sic MSS. & Drusius.

Ibid. A. αἱ κεφαλαὶ &c. Trium lectiones prodeunt ex Regio uno, Theodoreto & Drusio. Θ. πένητες, quasi רש.

v. 18. Σ. ἐξυπνίσω &c. Drusius.

v. 19. A. ἐὰν κτείνῃς. Sic Reg. unus.

Ibid. Σ. ἄνδρες &c Drusius.

v. 20. A. ὅτι ἀντιλέξουσι &c. Has omnes lectiones ex duobus Regiis & ex Drusio mutuamur. Unus Regius ad Aquilam ἐπήρθησαν ματαίως ἀντίζηλοί σου, ad Symmachum vero ἐχθροί σου. Alter Regius eam versionem, quæ Quintæ est, Symmacho tribuit, & quidem lapsu graphico, ut videtur: nam secundum veterem scribendi morem C & Є facile permutantur, ut videas in Præliminaribus. C autem Symmachum, Є Quintam indicat.

PSALMUS CXXXIX.

כל־יום 3. Σ. καθ' πᾶσαν ἡμέραν. Ο. ὅλην τὴν ἡμέραν.

עז 8. Ἄλλος, κράτος. Ο. δυνάμις.

אל־תתן יהוה מאויי רשע 9. Α. μὴ δῷς κύριε τὰ ἐπιποθήματα ἀσεβοῦς. Σ. Θ. μὴ δῷς κύριε τὰς ἐπιθυμίας τοῦ παρανόμου. Ο. μὴ παραδῷς με κύριε ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας μου ἁμαρτωλῷ.

זממו אל־תפק ירומו Σ. ἐβουλεύσαντο, μὴ ἀποβαίης ἵνα μὴ ἐπαρθῶσι. Ο. διελογίσαντο κατ' ἐμοῦ, μὴ ἐγκαταλίπῃς με, μήποτε ὑψωθῶσι. Ἄλλος, μὴ ἀποβαίης, μήποτε ὑψωθῶσι.

ראש מסבי עמל שפתימו יכסומו 10. Σ. ὁ πικρασμὸς τῶν κυκλούντων με, ὁ μόχθος τῶν χειλέων αὐτῶν πωμασάτω αὐτούς. Α. κεφαλὴ καταστρεφόντων με... Ο. Θ. ἡ κεφαλὴ τοῦ κυκλώματος αὐτῶν, κόπος τῶν χειλέων αὐτῶν καλύψει αὐτούς.

יפלם במהמרות בל־יקומו 11. Α. πτωματίσεις αὐτούς... Σ. καταβληθήτωσαν εἰς βοθύνους, ὅθεν μήποτε ἀναστῶσιν. Ο. Θ. Ε. ς'. καταβαλεῖς αὐτούς. Ἄλλος, οὕτως αὐτοὺς ἀπόλεσον, ὥστε μηκέτι ἀναστῆναι. Ἄλλος, ἐσπευσμένως, καὶ οὐ μὴ ἀναστῶσιν. ὁ δὲ ἕτερος, μετὰ πολλοῦ τοῦ τάχους. Ο. καταβαλεῖς αὐτοὺς ἐν ταλαιπωρίαις, οὐ μὴ ὑποστῶσιν. Θ. καταβαλεῖς αὐτοὺς εἰς βοθύνους οὐ μήποτε ἀναστῶσιν.

בל־יכון 12. Ἄλλος, οὐχ ἑδρασθήσεται. Ο. οὐ κατευθυνθήσεται.

איש־חמס רע יצודנו Σ. παρανομίαι ἄνδρα ἀγρεύσουσι. Ο. ἄνδρα ἄδικον κακὰ θηρεύσει.

ישבו 14. Α. καὶ καθεδοῦνται. Σ. διαμενοῦσι. Ο. κατοικήσουσι. Θ. καὶ κατοικήσουσι.

את־פניך Σ. παρὰ τῷ προσώπῳ σου. Ο. σὺν τῷ προσώπῳ σου.

1. HEbr. omni die. *S.* per omnem diem. *LXX. Vul. Hier.* tota die.

8. *H. Hier.* fortitudo. *Alius*, imperium. *LXX. Vul.* virtus.

9. *H.* Ne tradas, Domine, desideria impii: *A. Hier.* Ne des, Domine, desideria impii. *S. Th.* Ne des, Domine, concupiscentias iniqui. *LXX. Vulg.* Ne tradas me, Domine, a desiderio meo peccatori.

H. cogitationem ejus ne provehas, exaltabunt se. *S.* consilium inierunt: ne abscedas, ut non se extollant. *LXX. Vul.* cogitaverunt contra me: ne derelinquas me, ne forte exaltentur. *Alius*, ne abscedas, ne forte exaltentur. *Hieron. scelera ejus ne effundantur, & eleventur.*

10. *Hebr.* Caput circumdantium me: labor labiorum ipsorum operiet eos. *S.* Exacerbatio circumdantium me, labor labiorum ipsorum operiat eos. *A.* caput subvertentium me.... *LXX. Th. Vulg* Caput circuitus eorum: labor labiorum ipsorum operiet eos. *Hieron. Amaritudo convivarum meorum: labor labiorum eorum operiet eos.*

11. *H.* Cadere faciet eos in foveas profundas ne resurgant. *A.* Cadere facias eos... *S.* Dejiciantur in foveas, unde numquam resurgant. *LXX. Th. V. VI. Vul.* Dejicies eos. *Alius*, Sic eos perde, ut non ultra resurgant. *Alius*, festinanter, & ne resurgant. *Alius*, cum multa festinatione. *LXX.* dejicies eos in miserias, ne subsistant. *Th.* Dejicies eos in foveas, ne umquam resurgant. *Vulg. Dejicies eos, in miseriis non subsistent: Hieron. Dejicies eos in foveas, ut non consurgant.*

12. *H. Alius*, non firmabitur. *LXX. Vul. Hier.* non dirigetur.

Hebr. vir rapinæ malus: venabitur ipsum. *S.* iniquitates virum venatu capient. *LXX. Vulg.* virum injustum mala capient. *Hieron. virum iniquum mala capient.*

14. *Hebr. LXX. Th. Vulg. Hieron.* habitabunt. *A.* insidebunt. *S.* permanebunt.

Hebr. LXX. Vulg. Hieron. cum vultu tuo. *S.* apud vultum tuum.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CXXXIX.

v. 3. Σ. καθ' πᾶσαν ἡμέραν. Theodoretus.

v. 8 Ἄλλος, κράτος. Sic Drusius.

v. 9. Α. μὴ δῷς &c. Ita Regii duo, Theodoretus & Drusius.

Ibid. Σ. ἐβουλεύσαντο &c. Unus Regius.

v. 10. Σ. ὁ πικρασμὸς &c. Sic duo Regii & Theodoretus, melius quam Drusius, qui habet ὁ πειρασμὸς, & infra, ἀλωσάτωσαν pro πωμασάτω. Vide Lexicon Græcum in verbo πωμάζω.

v. 11. Has omnes lectiones exhibet Drusius.

v. 12. Ἄλλος, οὐχ ἑδρασθήσεται. Drusius.

Ibid. Σ. παρανομίαι &c. Drusius.

v. 14. Α. καὶ καθεδοῦνται &c. Drusius.

Ibid. Σ. παρὰ τῷ &c. Reg. unus ex Chrysostomo & Drusius.

Digitized by Google

PSALMUS CXL.

תכון תפלתי קטרת לפניך 2. Ἄλλος, ταχθήτω ἡ προσευχή μου ὡς θυμίαμα ἔμπροσθέν σου. Ἄλλ. ἑτοιμασθήτω. Ο. κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου.

מנחת־ערב Ἄλλος, δῶρον ἑσπέρας. Ἄλλος, προσφορὰ ἑσπερινή. Ο. θυσία ἑσπερινή.

על־דל שפתי 3. Α. Θ. ἐπὶ τὰ χείλη μου. Σ. ἐπὶ τοῖς χείλεσί μου. Ο. περὶ τὰ χείλη μου.

4. אל־תט לבי לדבר רע להתעולל עללות ברשע Σ. μὴ παρατρέψῃς τὴν καρδίαν μου εἰς λόγους πονηρούς· ἐννοεῖν ἐννοίας παρανόμους. Ο. μὴ ἐκκλίνῃς τὴν καρδίαν μου εἰς λόγους πονηρίας, τοῦ προφασίζεσθαι προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις.

ובל־אלחם במנעמיהם Σ. μὴ ἵνα συμφάγοιμι τὰ ἡδέα αὐτῶν. Ἄλλος, μὴ συναλισθῶ ἐν τῇ τερπνότητι αὐτῶν. Ο. οὐ μὴ συνδυάσω μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν αὐτῶν.

יהלמני צדיק חסד ויוכיחני 5. Ἄλλος, κατελασάτω (al. κατελεησάτω) με δίκαιος ἐλέους καὶ ἐλεγξάτω. Ο. παιδεύσει με δίκαιος ἐν ἐλέει καὶ ἐλέγξει με.

כי־עוד ותפלתי ברעותיהם Α. ὅτι ἔτι προσευχή μου ἐν κακίαις (al. πονηρίαις) αὐτῶν. Σ. ἔτι γὰρ καὶ ἡ προσευχή μου ἐντὸς τῶν κακιῶν αὐτῶν. Ο. ὅτι ἔτι καὶ ἡ προσευχή μου ἐν ταῖς εὐδοκίαις αὐτῶν... Θ. ἐν ταῖς εὐδοκίαις αὐτῶν.

נשמטו בידי־סלע שפטיהם 6. Α. ἀπεσπάσθησαν ἐν χερσὶ πέτρας οἱ κριταὶ αὐτῶν. Σ. ἐκπλήσσονται ἐν χερσὶ πέτρας οἱ κριταὶ αὐτῶν. Ο. κατεπόθησαν ἐχόμενα πέτρας οἱ κραταιοὶ αὐτῶν.

ושמעו אמרי כי נעמו Σ. ἀκούσονται ῥήσεις μου ἡδίστας. Ο. ἀκούσονται τὰ ῥήματά μου ὅτι ἡδύνθησαν. Α. ὅτι ἐδορυφορήθησαν. (al. ὅτι εὐπρεπίσθησαν. Σ. ὅτι εὐπροσωπίσθησαν. Θ. ἀκούσονται τὰ ῥήματά μου ὅτι ἡδυνάσθησαν.

7. כמו פלח ובקע בארץ נפזרו עצמינו לפי שאול Α. ὁμοίως ἀποκλῶντι καὶ διαρρήσσοντι ἐν τῇ γῇ, ἐσκορπίσθη τὰ ὀστᾶ ἡμῶν εἰς στόμα ᾅδου. Σ. ὥσπερ γεωργὸς ὅταν ῥήσσῃ τὴν γῆν, οὕτως ἐσκορπίσθη τὰ ὀστᾶ ἡμῶν εἰς στόμα ᾅδου. Ο. ὡσεὶ πά-

2 HEbr. Firmetur oratio mea suffimentum in conpectu tuo. *Alius*, Ordinetur oratio mea sicut incensum iu conspectu tuo. *Alius*, præparetur. *LXX. Vul. Hieron.* Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo.

Heb. Alius, munus vesperæ. *Alius*, oblatio vespertina. *LXX. Vulg. Hieron.* sacrificium vespertinum.

3. *Hebr.* super janua labiorum meorum. *A. Th.* super labia mea. *S.* super labiis meis. *LXX.* circa labia mea. *Vul. labiis meis. Hieron. serva paupertatem labiorum meorum.*

4. *Hebr.* Ne inclines cor meum ad verbum malum, ad moliendum studia in impietate. *S.* Ne subvertas cor meum in verba mala, ad cogitandum cogitationes iniquas. *LXX. Vulg.* Non declines cor meum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis. *Hier. Ne declines cor meum ad verbum malum, volvere cogitationes impias.*

Hebr. & non comedam in deliciis eorum. *S.* Ne una comedam dulcia eorum. *Alius*, Ne convescar in voluptatibus eorum. *LXX. Vulg.* Non communicabo cum electis eorum. *Hieron. Neque comedere in deliciis eorum.*

5. *Heb.* Percutiat malleo me justus misericordia, & increpet me. *Alius*, Malleo me extendat justus misericordia, & redarguat. *LXX. Vulg.* Corripiet me justus in misericordia, & increpabit me. *Hieron. Corripiat me justus in misericordia, & arguat me.*

Heb. Quoniam adhuc & oratio mea in malis eorum. *A.* Quoniam adhuc & oratio mea in malitiis eorum. *S.* Adhuc enim & oratio mea intra malitias eorum. *LXX. Vulg.* Quoniam adhuc & oratio mea in beneplacitis eorum. *Th.* in beneplacitis eorum. *Hier. Quia adhuc oratio mea pro malitiis eorum.*

6. *Heb.* Demissi sunt in manus petræ judices eorum. *A.* Sublati sunt in manu petræ judices eorum. *S.* Evellentur in manu petræ judices eorum. *LXX.* Absorpti sunt juxta petram fortes eorum. *Vul. Absorpti sunt juncti petræ judices eorum. Hier. Sublati sunt juxta petram judices eorum.*

Hebr. Et audient verba mea, quoniam jucunda fuerunt. *S.* Audient sermones meos dulcissimos. *LXX.* Audient verba mea, quia dulcia fuerunt. *A.* Quia satellitio munita sunt, (*al.* quia decora fuerunt.) *S.* quia acceptabilia fuerunt. *Th. Vul.* Audient verba mea quoniam potuerunt. *Hieron. Audient verba mea quoniam decora sunt.*

7. *Hebr.* Sicut scindens & findens in terra, dispersa sunt ossa nostra in ore sepulcri. *A.* Quasi frangenti & discindenti in terra dissipata sunt ossa nostra in os inferni. *S.* Sicut agricola cum sciderit terram, sic dissipata sunt ossa nostra in os inferni *LXX. Vul* Sicut crassitudo terræ erupta est super terram. Dissi-

χος

χος γῆς διέῤῥαγη ἐπὶ τῆς γῆς. διεσκορπίσθη τὰ ὀστᾶ ἡμῶν παρὰ τῷ ᾅδῃ. E. ὡς καλλιεργῶν καὶ σκάπτων ἐν τῇ γῇ, διεσκορπίσθη τὰ ὀστᾶ ἡμῶν παρὰ τῷ ᾅδου.

אל־תער נפשי 8. A. μὴ ἐκκενώσῃς τὴν ψυχήν μου. Σ. Θ. μὴ ἀποκενώσῃς τὴν ψυχήν μου. O. μὴ ἀντανέλῃς τὴν ψυχήν μου.

יפלו במכמריו רשעים 10. Σ. ἐμπέσοιεν εἰς τὰ δίκτυα αὐτῶν (al. ἑαυτῶν) οἱ ἁμαρτωλοί. (al. παράνομοι. O. πεσοῦνται ἐν ἀμφιβλήστρῳ αὐτοῦ ἁμαρτωλοί.

יחד A. ἅμα. Σ. ὁμοίως vel ὁμοῦ. O. κατὰ μόνας. Θ. E. ἐπὶ τὸ αὐτό.

para sunt ossa nostra secus infernum. *V.* Sicut pulcre operans & fodiens in terra, dissipata sunt ossa nostra secus infernum. *Hieron. Sicut agricola cum scindit terram: sic dissipata sunt ossa nostra in ore inferni.*

8. *H.* ne effundas animam meam. *A. S. Th. Hier.* ne evacues animam meam. *LXX. Vul.* ne auferas animam meam.

10. *Hebr.* Cadent in retinacula ejus impii. *S.* Cadant in retia eorum peccatores (*al.* iniqui). *LXX. Vul.* Cadent in retiaculo ejus peccatores. *Hieron. Incident in rete ejus impii.*

Heb. A. Hieron. simul. *S.* similiter, *vel*, simul. *LXX. Vul.* singulariter. *Th. V.* in idipsum.

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CXL.

v. 2. Ἀλλ. ταχθήτω &c. Reg. unus & Drusius.

Ibid. Ἀλλος, δῶρον &c. Duo Regii & Drusius.

v. 3. A. Θ. ἐπὶ τὰ χείλη μου &c. Drusius.

v. 4. Σ. μὴ παρατρέψῃς &c. Unus Reg. Theodoretus & Drusius, qui id sine Interpretis nomine adfert. Regius habet, λόγους πονηρίας.

Ibid. Ἀλλ. μὴ συμφάγοιμι &c. Sic unus Regius. Drusius vero minus recte, μὴ συμφάγομαι. Ed. Rom. Symmacho tribuit. Alteram item lectionem habet Drusius.

v. 5. Ἀλλος, κατελαιούτω &c. Sic unus Regius optime secundum Hebraïcam vocem. Drusius vero κατελιπανάτω &c.

Ibid. A. ὅτι ἔτι ἐ &c. Has lectiones suppeditant Theodoretus. Reg. unus & Drusius.

v. 6. A. ἐπισπάσθησαν &c. Lectionem Aquilæ, habet Reg. unus. Symmachi vero Regii duo & Drusius.

Ibid. Σ. ἀκήκοεν &c. Hic mire variant Exemplaria lectiones notatu digniores proferimus, ut habentur in uno Regio & apud Drusium.

v. 7. A. ὁμοίως οἱ ἀποκλῶντι &c. Sic duo Regii & Drusius. Duo vero Regii habent, ὁμοίως οἱ. Drusius vero ὁμοίως tantum. Infra Reg. unus εἰς στόμα ᾅδου recte. Drusius, εἰς τὸν ᾅδην. In versione Symmachi unus Reg. habet εἰς ᾅδου. In lectione Quintæ unus item Regius habet, διεσκορπίσθησαν πάντα τὰ ὀστᾶ &c.

v. 8. A. μὴ ἐκκενώσῃς Reg. unus.

v. 10. Σ. ἐμπέσοιεν &c. Reg. unus & Drusius. Pro ἁμαρτωλοὶ ad Symmachum Agellius habet παράνομοι forte melius.

Ibid. A. ἅμα &c. Reg. unus.

PSALMUS CXLI.

ואתה ידעת נתיבתי 4. A. ὅτι σὺ ἔγνως τὰς τρίβους μου. Σ. σὺ γὰρ οἶδας τὴν τρίβον μου. O. καὶ σὺ ἔγνως τὰς τρίβους μου.

הקשיבה אל־רנתי כי־דלותי מאד 7. Σ. ἀκρόασαι τὰς λαλιάς μου, ὅτι ἠτόνησα σφόδρα. O. πρόσχες πρὸς τὴν δέησίν μου, ὅτι ἐταπεινώθην σφόδρα.

הוציאה ממסגר נפשי 8. A. ἐξάγαγε ἐξ ἀποκλεισμοῦ τὴν ψυχήν μου. Σ. ἔξω ποίησον ἀπὸ συγκλεισμοῦ τὴν ψυχήν μου. O. ἐξάγαγε ἐκ φυλακῆς τὴν ψυχήν μου.

את־שמך בי יכתרו צדיקים כי תגמל עלי A. ἐμὲ καραδοκήσουσι δίκαιοι ἕως οὗ ἀνταποδῷς μοι. Σ. τὸ ὄνομά σου στεφανώσονται δίκαιοι ὅταν εὐεργετήσῃς με. O. τῷ ὀνόματί σου κύριε, ἐμὲ ὑπομενοῦσι δίκαιοι, ἕως οὗ ἀνταποδῷς μοι. Ἀλλος, ὅτι εὐεργέτησάς με.

4. HEb. & tu nosti semitam meam. *A.* quia tu nosti semitas meas. *S. Hieron.* Tu enim nosti semitam meam. *LXX. Vulg.* Et tu cognovisti semitas meas.

7. *Hebr.* Intende deprecationem meam, quia attenuatus sum valde. *S.* Ausculta sermones meos, quia infirmatus sum valde. *LXX. Vulg.* Intende ad deprecationem meam, quia humiliatus sum nimis. *Hieron. Ausculta deprecationem meam, quoniam infirmatus sum nimis.*

8. *Heb. A.* Educ de clausura animam meam. *S.* Emitte de clausura animam meam. *LXX. Vul.* Educ de custodia animam meam. *Hieron. Educ de carcere animam meam.*

Hebr. nomen tuum in me coronabunt justi, cum retribueris super me. *A.* me exspectabunt justi donec retribuas mihi. *S.* nomen tuum coronabunt justi cum benefeceris mihi. *LXX.* nomen tuum, Domine. Me expectabunt justi donec retribuas mihi. *Alius*, quia benefecisti mihi. *Vul. nomini tuo: me expectant justi, donec retribuas mihi. Hieron. nomini tuo: in me coronabuntur justi, cum retribueris mihi.*

Digitized by Google

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CXLI.

v. 4. A. ὅτι σὺ ἔγνως &c. Reg. unus.
v. 7. Σ. ἀπώλοντο &c. Theodoret. & Drusius.
v. 8. A. ἐξάγαγε &c. Reg. unus. Symmachi vero lectionem habet Drusius.

Ibid. Lectionem Aquilæ adfert ex Euthymio Drusius; sed Latine tantum: lectionem Symmachi habet Theodoretus. Postremam Drusius.

PSALMUS CXLII.

O. ὅτι αὐτὸν ὁ υἱὸς κατεδίωκεν. Ταύτην τὴν προσθήκην τῆς ἐπιγραφῆς, οὔτε παρὰ τῷ Ἑβραϊκῷ, οὔτε παρὰ τοῖς ἄλλοις εὗρον ἑρμηνευταῖς.

באמנתך 1. A. ἐν τῇ βεβαιότητί σου. Σ. ἐν τῇ πίστει σου. O. ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου.

ותתעטף עלי רוחי 4. Σ. καὶ περιειλεῖτο ἐπ' ἐμὲ ἡ ψυχή μου. O. καὶ ἠκηδίασεν ἐπ' ἐμὲ τὸ πνεῦμά μου.

הגיתי בכל־פעלך 5. A. ἐμελέτησα πάσας τὰς πράξεις σου. O. ἐμελέτησα ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου.

במעשה ידיך אשוחח Σ. τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου διελάλουν. O. ἐν ποιήμασι τῶν χειρῶν σου ἐμελέτων.

נפשי כארץ־עיפה לך 6. Σ. ἡ ψυχή μου ὡς γῆ διψῶσα πρὸς σέ. O. ἡ ψυχή μου ὡς γῆ ἄνυδρός σοι.

אל־תסתר פניך ממני 7. Ἄλλος, μὴ κρύψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ. O. μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ.

ונמשלתי עם־ירדי בור A. καὶ παραβληθήσομαι μετὰ τῶν καταβαινόντων εἰς λάκκον. O. καὶ ὁμοιωθήσομαι τοῖς καταβαίνουσιν εἰς λάκκον.

בבקר 8. Ἄλλος, ἐξ ὄρθρου. O. τὸ πρωΐ.

בארץ מישור 10. A. διὰ γῆς ὁμαλῆς. O. ἐν τῇ εὐθείᾳ.

בצדקתך 11. Σ. ἐν τῇ ἐλεημοσύνῃ σου. O. ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου.

תצמית 12. A. ἐξολέσεις. Σ. σιωπήσεις. O. ἐξολοθρεύσεις.

LXX. Quando filius eum persequebatur. *Vulg. Quando persequebatur eum Absalom filius ejus.* Hoc inscriptionis additamentum, neque in Hebraïco, neque apud alios Interpretes reperi.

1. *Hebr. LXX. Vulg. Hieron.* in veritate tua. *A.* in firmitate tua. *S.* in fide tua.

4. *H.* & involvit se super me spiritus meus. *S.* & circumvolvebatur super me anima mea. *LXX. Vulg.* & anxiatus est super me spiritus meus. *Hier. & anxius fuit in me spiritus meus.*

5. *Heb. LXX. Vulg.* meditatus sum in omnibus operibus tuis. *A.* meditatus sum omnia opera tua. *Hieron. meditabar omnia opera tua.*

Hebr. in opere manuum tuarum meditabor. *S.* opera manuum tuarum edisserebam. *LXX. Vulg.* in factis manuum tuarum meditabar. *Hieron. facta manuum tuarum loquebar.*

6. *Heb.* Anima mea sicut terra lassa tibi. *S. Hieron.* Anima mea quasi terra sitiens ad te. *LXX. Vulg.* Anima mea sicut terra sine aqua tibi.

7. *Heb. Alius, Hieron.* Ne abscondas faciem tuam a me. *LXX. Vulg.* Ne avertas faciem tuam a me.

H. A. & comparabor cum descendentibus in lacum. *LXX. Vulg.* & similis ero descendentibus in lacum. *Hieron. & comparabor descendentibus in lacum.*

8. *Hebr.* in matutino. *Alius*, ex matutino. *LXX. Vulg. Hieron.* mane.

10. *Heb.* in terram rectitudinis. *A.* per terram planam. *LXX.* in recta. *Vulg. Hieron. in terram rectam.*

11. *Hebr. LXX. Hier.* in justitia tua. *S.* in misericordia tua. *Vulg. in æquitate tua.*

12. *H.* exscindes. *A.* perdes. *S.* tacere facies. *LXX. Vul.* disperdes. *Hieron. dissipabis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CXLII.

v. 1. Notam in titulum habet Theodoretus.
Ibid. A. ἐν τῇ βεβαιότητί σου &c. Sic unus Regius.
v. 4. Σ. καὶ περιειλεῖτο &c. Reg. unus. Hanc vero & versus 1. lectiones sine Interpretum nomine adfert Drusius.
v. 5 A. ἐμελέτησα &c. Reg. unus.
Ibid. Σ. τὰ ἔργα &c. Reg. unus, qui habet ἐμελέτων pro διελάλουν. Drusius, qui nomen Interpretis tacet, habet διελάλουν.
v. 6. Σ. ὡς γῆ διψ. Regius unus.
v. 7. Ἀλλ. μὴ κρύψῃς &c. Drusius.
Ibid. A. καὶ παραβλ. Sic unus Codex.
v. 8. Ἀλλ. ἐξ ὄρθρου. Drusius, qui hoc Chrysostomi Scholion subjicit, τουτέστι ταχέως.
v. 10. A. διὰ γῆς ὁμαλῆς. Vide Lexicon Græcum in voce ὁμαλής. Hanc interpretationem Symmacho tribuit Reg. unus, sed est Aquilæ
v. 11. Σ. ἐν τῇ ἐλεημ. Reg. unus. V. Lexicon Græcum in voce ἐλεημοσύνη.
v. 12. A. ἐξολέσεις &c. Reg. unus.

Digitized by Google

PSALMUS CXLIII.

Ἐν ἐνίοις τῶν ἀντιγράφων προσκείμενον εὗρον, πρὸς τὸν Γολιάθ· οὔτε δὲ παρὰ τῷ Ἑβραίῳ, οὔτε παρὰ τοῖς ἄλλοις ἑρμηνευταῖς, οὔτε παρὰ τοῖς Ο. ἐν τῷ Ἑξαπλῷ.

לדוד Ο. καὶ Ἄλλοι, τῷ Δαυίδ.

מה־אדם ותדעהו 3. Α. τί ἐστιν ἄνθρωπος, καὶ γνώσῃ αὐτόν; Σ. τίς ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι γνωρίζεις αὐτόν; Ο. τί ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι ἐγνώσθης αὐτῷ;

אדם להבל דמה 4. Ο. ἄνθρωπος ματαιότητι ὡμοιώθη. Θ. ἄνθρωπος ἀτμίδι ὡμοιώθη. Σ. ἀτμῷ.

הט־שמיך ותרד גע בהרים ויעשנו 5. Ἄλλος, κλίναντός σου οὐρανοὺς καὶ καταβάντος καὶ ἁψαμένου τῶν ὀρέων ἐκαπνίσθησαν. Ο. κλῖνον οὐρανούς σου καὶ κατάβηθι· ἅψαι τῶν ὀρέων καὶ καπνισθήσονται.

מגדלים 12. Α. μεμεγαλυμμένα. Σ. αὐξημένα. Ο. ἱδρυμένα.

כזוית מחטבות Α. ὡς ἐπαγώνια διεσκεδασμένα. Σ... κεκοσμημένα. Ο. κεκαλλωπισμέναι, περικεκοσμημέναι.

אין פרץ ואין יוצאת ואין צוחה ברחבתינו 14. Σ. Οὐκ ἔστι διακοπή, οὔτε ἐκφορά, οὔτε κωκυτὸς ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῶν. Ἄλλος, ἐν ταῖς ἐπαύλεσιν αὐτῶν. Ο. Οὐκ ἔστι κατάπτωμα φραγμοῦ, οὐδὲ διέξοδος, οὐδὲ κραυγὴ ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῶν.

IN *quibusdam Exemplaribus hoc reperi*, adversus Goliath. *Sed non apud Hebraicum, neque apud reliquos Interpretes, neque apud LXX. in Hexaplo.*

Heb. LXX. & *Alii*, ipsi David.

3. *Heb.* Quid est homo, & cognovisti eum? *A.* Quid est homo, & cognosces eum? *S.* Quis est homo, quia agnoscis eum? *LXX. Vul.* Quid est homo, quia innotuisti ei? *Hieron. Quid est homo, quia agnoscis eum?*

4. *Heb.* Homo vanitati similis est. *LXX. Vul.* Homo vanitati similis factus est. *Th.* Homo vapori assimilatus est. *S.* vapori. *Hieron. Homo vanitati assimilatus est.*

5. *H. LXX. Vulg. Hieron.* Inclina cœlos tuos, & descende: tange montes & fumigabunt. *Alius*, inclinante te cœlos & descendente, & tangente montes, fumigaverunt.

12. *H. A.* grandescentes. *S. Hier.* augentes. *LXX.* constabilitæ. *Vulg. novellæ.*

Heb. sicut anguli incisi. *A.* quasi angularia dissipata. *S.*.. ornata. *LXX. Vulg.* compositæ, circumornatæ. *Hieron. quasi anguli, ornati.*

14. *Heb.* Non irruptio, nec egrediens, nec clamor in plateis nostris. *S.* Non est excisio, neque funeris elatio, neque luctus in plateis eorum. *Alius*, in habitaculis eorum. *LXX. Vul.* Non est ruina maceriæ, neque transitus, neque clamor in plateis eorum. *Hier. Non est interruptio, & non est egressus, & non est ululatus in plateis nostris.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CXLIII.

v. 1. Nota in Titulum est Theodoreti, eademque habetur in duobus Regiis.

Ibid. Ἄλλοι, τῷ Δαυίδ. V. supra.

v. 3. Α. τί ἐστιν &c. Sic duo Regii.

v. 4. Θ. ἄνθρωπος &c. Has lectiones habent Theodoretus & Drusius.

v. 5. Ἄλλος, κλίναντός σου &c. Reg. unus qui habet ἐκαπνίσθη. Drusius ἐκαπνίσθησαν.

v. 12. Α. μεμεγαλυμμένα &c. Drusius.

Ibid. Α. ὡς ἐπαγώνια &c. Drusius.

v. 14. Σ. οὐκ ἔστι &c. Drusius, & Theodoretus qui ait alios etiam Interpretes similiter edidisse. Sed hæc quomodo intelligenda sint jam non semel explicavimus. Alteram lectionem adfert Drusius.

PSALMUS CXLIV.

תהלה לדוד 1. Α. ὕμνησις τοῦ Δαυίδ. Σ. ὕμνος τῷ Δαυίδ. Ο. αἴνεσις τοῦ Δαυίδ.

לעולם ועד Ἄλλος, εἰς τὸν αἰῶνα διηνεκῶς. Ο. εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

אין חקר 3. Ἄλλος, οὐκ ἔστιν ἐξεύρεσις. Ο. οὐκ ἔστι πέρας.

5. הדר כבוד הודך ודברי נפלאתיך אשיחה

1. HEbr. Laus ipsi David. *A. LXX.* Laudatio ipsius David. *S.* Hymnus Davidi. *Vulg. Laudatio ipsi David. Hieron. Laudatio David.*

Heb. in sæculum & in perpetuum. *Alius*, in sæculum perpetuo. *LXX. Vulg.* in æternum & in sæculum sæculi. *Hieron. in æternum & ultra.*

3. *Hebr.* non est investigatio. *Alius*, *Hieron.* non est inventio. *LXX, Vulg.* non est finis.

5. *Heb.* Decorem gloriæ magnificentiæ tuæ,

Ἄλλος, ὡραιότητα τοῦ ἐπαίνου σου καὶ τοὺς λόγους τῶν παραδόξων σου διηγήσονται. Ἄλλ. τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς δόξης τοῦ ἐπαίνου σου. Ο. καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς δόξης τῆς ἁγιωσύνης σου λαλήσουσι, καὶ τὰ θαυμάσιά σου διηγήσονται.

וגדולתך אספרנה 6. Α. καὶ μεγαλοσύνας σου διηγήσομαι αὐτάς. Σ. . . . καταλέξω αὐτήν. Ο. καὶ τὴν μεγαλωσύνην σου διηγήσονται. Θ. καὶ τὴν μεγαλοσύνην σου διηγήσομαι αὐτήν. Ε. διηγησόμεθα. ς'. ἀριθμήσομεν.

טובך 7. Ἄλλος, τῆς ἀγαθωσύνης σου. Ο. τῆς χρηστότητός σου.

וצדקתך ירננו Σ. καὶ τὰς ἐλεημοσύνας σου εὐφημήσουσιν. Ο. καὶ τῇ δικαιοσύνῃ σου ἀγαλλιάσονται.

לכל 9. Ἄλλοι, τοῖς σύμπασι. Ο. τὰ πάντα.

& verba mirabilium tuorum meditabor. *Alius*, Speciem laudis tuæ, & verba incredibilium tuorum narrabunt. *Alius*, Magnificentiam gloriæ laudis tuæ. *LXX. Vul.* Magnificentiam gloriæ fanctitatis tuæ loquentur, & mirabilia tua narrabunt. *Hieron. Decorem gloriæ magnitudinis tuæ, & verba mirabilium tuorum loquar.*

6. *H. Th.* & magnitudinem tuam narrabo eam. *A.* & magnitudines tuas narrabo eas. *S.*... recenſebo ipſam. *LXX. Vul.* & magnitudinem tuam narrabunt. *V.* narrabimus. *VI.* numerabimus. *Hieron. & magnitudines tuas narrabunt.*

7. *Heb. Alius, Hieron.* bonitatis tuæ. *LXX. Vulg.* ſuavitatis tuæ.

Heb. & juſtitiam tuam laudabunt. *S.* & miſericordias tuas laudabunt. *LXX. Vul.* & juſtitiâ tuâ exultabunt. *Hieron. & juſtitias tuas laudabunt.*

9. *Heb.* univerſis. *Alii*, omnibus. *LXX. Vulg.* ſuper omnia. *Hieron. in univerſa.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CXLIV.

v. 1. A. ὕμνησις τοῦ Δαυίδ. Druſius. Σ. ὕμνος τῷ Δ. Agellius.

Ibid. Ἀλλ. εἰς τὸν αἰῶνα &c. Druſius.

v. 3. Ἀλλ. οὐκ ἔστιν ἐξεύρεσις. Reg. unus.

v. 5. Ἀλλ. ὡραιότητα &c. Has lectiones exhibet Druſius.

v. 6. A. καὶ μεγαλοσύνας &c. Druſius.

v. 7. Ἀλλ. τῆς ἀγαθ- Idem.

Ibid. Σ. καὶ τὰς ἐλεημοσύνας &c. Vide Pſalm. 142. v. 11.

v. 9. Ἄλλοι, τοῖς σύμπασι. Druſius.

PSALMUS CXLV.

Τὸ, Ἀγγαίου καὶ Ζαχαρίου, οὔτε παρὰ τῷ Ἑβραίῳ, οὔτε παρὰ τοῖς ἄλλοις εὗρον ἑρμηνευταῖς, οὔτε παρὰ τοῖς Ο. ἐν τῷ ἑξαπλῷ.

שאין לו תשועה 3. Ἄλλος, τῷ οὐκ ἔχοντι σῶσαι. Ἄλλος, οὐκ ἔχοντι σωτηρίαν. Ο. οἷς οὐκ ἔστι σωτηρία.

ישב 4. Α. Θ. ἀποστρέψει. Ο. ἐπιστρέψει.

אבדו Α. Σ. Ε. ς'. ἀπώλοντο. Ο. ἀπολοῦνται.

עשתנתיו Ἄλλος, αἱ προθέσεις αὐτοῦ. Ο. οἱ διαλογισμοὶ αὐτῶν.

פקח עורים יהוה זקף כפופים 8. Ἄλλος, φωτίζει τυφλοὺς, κύριος ἀνορθοῖ κατερραγμένους. Ο. κύριος σοφοῖ τυφλοὺς, κύριος ἀνορθοῖ κατερραγμένους.

Illud, Aggæi & Zachariæ, *neque apud Hebraicum, neque apud alios Interpretes reperi, neque apud LXX. in Hexaplo.*

3. *Heb.* cui non ei ſalus. *Alius*, ei qui non poteſt ſalvare. *Alius*, non habenti ſalutem. *LXX. Vul.* in quibus non eſt ſalus. *Hieron. cui non eſt ſalus.*

4. *Heb. LXX. Vul. Hieron.* revertetur. *A. Th.* revertitur.

Hebr. LXX. Vulg. Hieron. peribunt. *A. S. V. VI.* perierunt.

Hebr. Hieron. cogitationes ejus. *Alius*, propoſitiones ejus. *LXX. Vul.* cogitationes eorum.

8. *Heb.* Aperiens cœcos, Dominus erigens curvatos. *Alius*, Illuminat cœcos, Dominus erigit alliſos. *LXX.* Dominus ſapientes reddit cœcos, Dominus erigit eliſos. *Hieron. Dominus illuminat cæcos, Dominus erigit alliſos. Vul. Dominus illuminat cæcos, Dominus erigit eliſos.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CXLV.

Hæc nota apud Theodoretum & in duob. Mſſ. reperitur.

v. 3. Ἀλλ. τῷ οὐκ ἔχοντι &c. Hanc lectionem habet Druſius; ſequentem Reg. unus ex Chryſoſtomo.

v. 4. A. Θ. ἀποστρέψει. Druſius.

Ibid. A. Σ. E. ς'. ἀπώλοντο. Idem.

Ibid. Ἀλλ. αἱ προθέσεις. Druſius.

v. 8. Ἀλλ. φωτίζει &c. Unus Reg. ex Chryſoſtomo.

Digitized by Google

PSALMUS CXLVI.

הללו יה כי־טוב זמרה 1. Σ. ἀλληλυΐα ὅτι ἀγαθὸς ψαλμός. Ἄλλος, ἀλληλυΐα ὅτι καλὸν ᾠδὴ τῷ θεῷ. Ο. αἰνεῖτε τὸν κύριον ὅτι ἀγαθὸν ψαλμός. Θ. αἰνεῖτε τὸν ἰά.

בונה 2. Σ. οἰκοδομήσει. Ο. οἰκοδομῶν.

נדחי Σ. τοὺς ἐξωσμένους. Ο. τὰς διασποράς.

לשבורי 3. Σ. τοὺς κεκλασμένους. Ο. συντετριμμένους.

לעצבותם Ἄλλος, τὰ καταγμένα αὐτῶν. Ἀλλ. τὰ κατάγματα αὐτῶν. Ο. τὰ συντρίμματα αὐτῶν.

לכלם שמות יקרא 4. Ἄλλος, τοῖς πᾶσιν ὀνόματα καλῶν. Ἄλλος, πάντας αὐτοὺς ὀνόμασι καλέσει. Ο. καὶ πᾶσιν αὐτοῖς ὀνόματα καλῶν.

מעודד 6. Σ. ἀνακτώμενος. Ο. ἀναλαμβάνων.

ענו ליהוה בתודה זמרו לאלהינו בכנור 7. Α. καταλαλήξατε... ψάλατε τῷ θεῷ ἡμῶν ἐν κιθάρᾳ. Σ. καταλέξατε τῷ κυρίῳ ἐξομολόγησιν, μελῳδήσατε τῷ θεῷ ἡμῶν διὰ λύρας. Ο. ἐξάρξατε τῷ κυρίῳ ἐν ἐξομολογήσει· ψάλατε τῷ θεῷ ἡμῶν ἐν κιθάρᾳ. Ἄλλος, προκατάρξασθε.

חציר 8. Οἱ λοιποί, καὶ Ο. χόρτον καὶ χλόην τῇ δουλείᾳ τῶν ἀνθρώπων.

יחפץ 10. Α. βούλεται. Σ. εὐδοκεῖται. Ο. Θ. Ε. ϛʹ. θελήσει.

את־המיחלים לחסדו 11. Ἀλλ. τοῖς ἀναμένουσι τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Ο. τοῖς ἐλπίζουσιν ἐπὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

1. Heb. Laudate Iah, quoniam bonum canere. *S.* Alleluia, quoniam bonus est Psalmus. *Alius*, alleluia, quoniam bonum Deo Canticum. *LXX. Vul.* Laudate Dominum quoniam bonus est Psalmus. *Th.* Laudate Ia. *Hier. Laudate Dominum quoniam bonum est Canticum.*

2. *H. LXX. Vulg.* ædificans. *S. Hieron.* ædificabit.

Heb. S. expulsos. *LXX. Vulg.* dispersiones. *Hieron. ejectos.*

3. *Heb. LXX. Vulg. Hieron.* contritos. *S.* confractos.

H. dolores eorum. *Alius*, confracta. *Alius*, fracturas eorum. *LXX. Vulg.* contritiones eorum. *Hieron. plagas eorum.*

4. *H.* Omnibus eis nomina vocabit. *Alius*, Omnibus oomina vocans. *Alius*, Omnes illos nominatim vocabit. *LXX. Vulg.* Et omnibus eis nomina vocat. *Hieron. & omnes nomine suo vocat.*

6. *Heb.* erigens. *S.* recreans. *LXX. Vul. Hier.* suscipieos.

7. *Heb.* Respondete Domino in confessione, canite Deo nostro in cithara. *A.* Jubilate.... psallite Deo nostro in cithara. *S.* Præcinite Domino confessionem, modulamini Deo nostro per lyram. *LXX. Vul.* Præcinite Domino in confessione: psallite Deo nostro in cithara. *Alius*, præcinite. *Hieron. Canite Domino in confessione: canite Deo nostro in cithara.*

8. *Heb.* herbam. *Reliqui*, *LXX. Vulg.* fœnum & herbam servituti hominum. *Hieron. germen.*

10. *Hebr.* volet. *A.* vult. *S.* sibi placet. *LXX. Th. V. VI. Vulg.* voluntatem habebit. *Hieron. voluntas ejus.*

11. *Hebr.* expectantes in misericordia ejus. *Alius*, expectaotibus misericordiam ejus. *LXX. Vulg.* & in eis qui sperant super misericordia ejus. *Hieron. & expectant misericordiam ejus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CXLVI.

v. 1. Σ. ἀλληλυΐα &c. Theodoretus: & Reg. unus ex Chysostomo sine nomine Interpretis. Ἄλλος, ἀλληλυΐα ὅτι καλὸν &c. Sic unus.

v. 2. Σ. οἰκοδομήσει. Reg. unus & Drusius.

Ibid. Σ. τοὺς ἐξωσμ- Iidem.

v. 3. Σ. τοὺς κεκλασμ- Drusius.

Ibid. Ἀλλ. τὰ καταγμένα. Drusius. Ἀλλ. τὰ κατάγματα αὐτῶν. Reg. unus & Chrysost.

v. 4. Ἀλλ. τοῖς πᾶσιν &c. Sic Drusius & Reg. unus, qui in postrema etiam lectione habet, καλῶν.

v. 6. Σ. ἀνακτώμενος. Theodoretus.

v. 7. Α. καταλαλάξατε &c. Sic MSS. duo Regii.

v. 8. Οἱ λοιποί, χόρτον &c. Sic Drusius mendose, ut videtur; nam in Hebraïco חציר tantum reperitur, & Hieronymus *germen* dumtaxat habet. Quamobrem post χόρτον haud dubie obelus ponendus erat.

v. 10. Α. βούλεται &c. Drusius.

v. 11. Ἄλλος, τοῖς ἀναμένουσι &c. Drusius.

PSALMUS CXLVII.

הללי אלהיך 12. A. ὕμνει θεόν σου. Σ. O. αἴνει τὸν θεόν σου. Θ. ὕμνει τὸν θεόν σου.

כפור 16. Τὸ Ἑβρ. χαφίρ. Σ. δρόσον πεπηγμένην. O. ὁμίχλην.

לפני קרתו מי יעמד 17. A. Εἰς πρόσωπον ψύχους αὐτοῦ τίς στήσεται; Σ. κατὰ πρόσωπον καύματος αὐτοῦ τίς ὑποστήσεται; O. κατὰ πρόσωπον ψύχους αὐτοῦ τίς ὑποστήσεται;

דברו 18. A. ῥῆμα αὐτοῦ. O. E. λόγον αὐτοῦ. Θ. ϛʹ. τὸν λόγον αὐτοῦ.

חקיו 19. A. ἀκριβασμοὺς αὐτοῦ. Σ. προστάγματα. O. κρίματα.

לא־עשה כן 20. Ἄλλος, οὐκ ἐποίησεν ὅμοια. O. οὐκ ἐποίησεν οὕτως.

12. HEb. *A. S. LXX. Th. Vulg. Hieron.* lauda Deum tuum.

Hebr. Lect. chaphir, pruinam. *S.* rorem addensatum. *LXX. Vul.* nebulam. *Hieron. pruinas.*

17. *Heb. A.* in faciem frigoris ejus quis stabit? *S.* ad faciem æstus ejus quis subsistet? *LXX. Vulg.* ante faciem frigoris ejus quis sustinebit? *Hieron. ante faciem frigoris ejus quis stabit?*

18. *H. A. LXX. Th. V. VI. Vulg. Hier.* verbum suum.

19. *Heb. A.* statuta ejus. *S. Hieron.* præcepta sua. *LXX. Vul.* justitias.

20. *H.* Non fecit sic. *Alius*, non fecit similia. *LXX. Vulg.* Non fecit taliter. *Hieron. Non fecit similiter.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CXLVII.

v. 12. A. ὕμνει &c. Drusius.
v. 16. τὸ Ἑβρ. χαφίρ &c. Ex Regiis duobus.
v. 17. Lectiones Aquilæ & Symmachi exhibent duo Regii.
v. 18. A. ῥῆμα αὐτοῦ &c. Drusius.
v. 19. A. ἀκριβασμοὺς &c. Reg. unus.
v. 20. Ἄλλος, οὐκ ἐποίησεν ὅμοια &c. Drusius.

PSALMUS CXLVIII.

כל־צבאו 2. Σ. πᾶσαι αἱ στρατιαὶ αὐτοῦ. O. πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ.

הללוהו כל־כוכבי אור 3. Σ. αἰνεῖτε αὐτὸν πάντες οἱ ἀστέρες φωτός. O. αἰνεῖτε αὐτὸν πάντα τὰ ἄστρα καὶ τὸ φῶς.

ויעמידם לעד לעולם 6. Ἄλλος, ἔστησεν αὐτὰ διαμένειν αἰωνίως. O. ἔστησεν αὐτὰ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

קיטור רוח סערה עשה דברו 8. Ἄλλος, τυφῶνες, πνεῦμα καταιγίδος τὰ ποιοῦντα τὸν λόγον αὐτοῦ. Ἄλλος, ἄνεμος καταιγίδος τὰ ποιοῦντα τὸν λόγον αὐτοῦ. O. πνεῦμα καταιγίδος τὰ ποιοῦντα τὸν λόγον αὐτοῦ. Ἄλλος, ἄνεμος τυφῶνος.

כל־לאמים 11. Ἄλλος, πάντα φῦλα. O. πάντες λαοί.

בחורים וגם־בתולות זקנים עם־נערים 12. יהללו את־שם יהוה Ἄλλος, ἐκλεκτοί, πρεσβῦται μετὰ νέων. Ἄλλος, μετὰ παίδων αἰνεσάτωσαν τὸ ὄνομα κυρίου. O. νεανίσκοι καὶ παρθένοι, πρεσβῦται μετὰ νεωτέρων αἰνεσάτωσαν τὸ ὄνομα κυρίου.

2. HEbr. *S. Hieron.* omnes exercitus ejus: *LXX. Vulg.* omnes virtutes ejus.

3. *H. S. Hieron.* Laudate eum omnes stellæ luminis. *LXX. Vul.* Laudate eum omnes stellæ & lumen.

6. *Hebr.* & stare fecit ea in perpetuum in sæculum. *Alius*, statuit ea ut manerent æternum. *LXX. Vulg.* statuit ea in æternum, & in sæculum sæculi. *Hieron. statuit ea in sæculum & in æternum.*

8. *Heb.* vapor ventus turbinis faciens verbum ejus. *Alius*, typhones, spiritus procellæ, quæ faciunt verbum ejus. *Alius*, ventus procellæ, quæ faciunt verbum ejus. *LXX. Vulg.* spiritus procellæ [*Vul.* procellarum] quæ faciunt verbum ejus. *Alius*, ventus typhonis. *Hieron. ventus, turbo, quæ facitis sermonem ejus.*

11. *Hebr. LXX. Vulg. Hieron.* omnes populi. *Alius*, omnes tribus.

12. *Heb.* electi & etiam virgines, senes cum junioribus laudent nomen Domini. *Alius*, electi, seniores cum junioribus. *Alius*, cum pueris laudent nomen Domini. *LXX. Vulg.* juvenes & virgines, senes cum junioribus laudent nomen Domini. *Hier. juvenes & virgines, senes cum pueris laudent nomen Domini.*

Digitized by Google

כי נשגב שמו לבדו הודו 13. Ἄλλος, ὅτι ὑπερέχον τὸ ὄνομα αὐτοῦ μόνου ἡ ἐξομολόγησις αὐτοῦ. Ο. ὅτι ὑψώθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ μόνου, ἡ ἐξομολόγησις αὐτοῦ. Ἄλλος, καὶ ὁ ὕμνος αὐτοῦ.

13. *Hebr.* Quia exaltatum eſt nomen ejus ſolius: magnificentia ejus. *Alius*, Quia excellens nomen ejus ſolius: confeſſio ejus. *LXX. Vulg.* Quia exaltatum eſt nomen ejus ſolius: confeſſio ejus. *Alius*, & hymnus ejus. *Hieron. Quoniam ſublime nomen ejus ſolius: gloria ejus.*

תהלה 14. Ο. ὕμνος. Ἀλλ. ἔπαινος.

14. *H. Alius, Hier.* laus. *LXX. Vul.* hymnus.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CXLVIII.

v. 2. Σ. πᾶσαι αἱ στρατιαὶ &c. Duo Regii & Druſius.

v. 3. Σ. αἰνεῖτε αὐτὸν &c. Theodoretus & Reg. unus ex Chryſoſtomo.

v. 6. Ἀλλ. ἔστησεν &c. Reg. 2. ex Chryſoſtomo, & Druſius.

v. 8. Ἀλλ. τυφῶνες &c. unus Reg. ex Chryſoſtomo.

v. 11. Ἀλλ. πᾶσαι φυλαί. Druſius.

v. 12. Ἀλλ. ἐκλεκτοί &c. Has lectiones adfert Reg. unus ex Chryſoſtomo.

v. 13. Ἀλλ. ὅτι ὑπερέχον &c. Idem.

v. 14. Ἀλλ. ἔπαινος. Idem.

PSALMUS CXLIX.

רוממות 6. Ἄλλος, ὑμνολογίαι. Ο. ὑψώσεις.

6. HEbr. *LXX. Vulg. Hieron.* Exaltationes. *Alius*, Hymnorum cantus.

וחרב פיפיות בידם A. καὶ μάχαιρα στομάτων ἐν χερσὶν αὐτῶν. Ο. καὶ ῥομφαῖαι δίστομοι ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν.

Heb. A. & gladies acierum in manus eorum. *LXX. Vul. Hieron.* & gladii ancipites in manibus eorum.

משפט כתוב 9. A. κρίμα γεγραμμένον. Σ. κρίσιν γεγραμμένην. Ο. κρίμα ἔγγραπτον.

9. *Heb. A. S.* judicium ſcriptum. *LXX. Vulg. Hieron.* judicium conſcriptum.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CXLIX.

v. 6. Ἀλλ. ὑμνολογίαι &c. Druſius.

Ibid. A. καὶ μάχαιρα στομάτων &c. Corder. στομάτων, id eſt, binarum acierum.

v. 9. A. κρῖμα &c. Druſius.

PSALMUS CL.

בקדשו 1. A. ἐν ἡγιασμένῳ αὐτοῦ. Σ. ἐν τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ. Ο. ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ.

1. HEb. in ſanctitate ejus. *A.* in ſanctificato ejus. *S. Hieron.* in ſancto ejus. *LXX. Vulg.* in ſanctis ejus.

הללוהו ברקיע עזו A. ἐν στερεώματι κράτους αὐτοῦ. Σ. ὑμνεῖτε αὐτὸν ἐν τῷ στερεώματι τῷ ἀκαθαιρέτῳ αὐτοῦ. Ο. αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν στερεώματι δυνάμεως αὐτοῦ.

H. Laudate eum in firmamento fortitudinis ejus. *A.* in firmamento imperii ejus. *S.* Celebrate eum in firmamento indelebili ejus. *LXX. Vulg.* Laudate eum in firmamento virtutis ejus. *Hier. Laudate eum in fortitudine potentiæ ejus.*

בגבורתיו 2. Ἑβρ. βεγεβουροθαυ. Ἄλλος, διὰ τῶν δυναστειῶν αὐτοῦ. Ο. ἐν ταῖς δυναστείαις αὐτοῦ.

2. *Hebr. Lect.* Begeburothau. *H. Hieron.* in fortitudinibus ejus. *Alius*, per poteſtates ejus. *LXX. Vul.* in virtutibus ejus.

בתקע שופר 3. Σ. δι' ἤχου κερατίνης. Ο. ἐν ἤχῳ σάλπιγγος.

3. *Heb. Hieron.* in clangore buccinæ. *S.* per ſonum corneæ. *LXX. Vul.* in ſono tubæ.

בנבל וכנור A. ἐν ναύλῳ καὶ λύρᾳ. Ἄλλος, ἐν ναύλῃ καὶ λύρᾳ. Ο. ἐν ψαλτηρίῳ καὶ κιθάρᾳ. Ἄλλος, διὰ ναύλας (al. ναύλας) καὶ λύρας.

H. in nebel & cithara. *A.* in naulo & lyra. *Alius*, in naula & lyra. *LXX. Vulg. Hieron.* in pſalterio & cithara. *Alius*, per naulam & lyram.

במנים ועגב 4. A. ἐν χορδαῖς καὶ ὀργάνοις. Ἀλλ. διὰ χορδῶν καὶ κιθάρας. Ο. ἐν χορδαῖς καὶ ὀργάνῳ.

4. *Heb. LXX. Vul. Hieron.* in chordis & organo. *A.* in chordis & organis. *Alius*, per chordas & citharam.

Digitized by Google

בצלצלי תרועה 5. Σ. ἐν σημασίαις. Αλλ. ἐν κυμβάλοις σημασίας. Ο. ἐν κυμβάλοις ἀλαλαγμοῦ.

כל הנשמה 6. Ἄλλος, πᾶσα αἰαπνοή. Ο. πᾶσα πνοή.

5. *Hebr. LXX. Vulg.* in cymbalis jubilationis. *S.* in significationibus. *Alius*, in cymbalis significationis. *Hieron. in cymbalis tinnientibus.*

6. *H. Alius*, omnis halitus. *LXX. Vulg.* omnis spiritus. *Hier. omne quod spirat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Psalmum CL.

v. 1. Α. ἐν ἡγιασμένῳ &c. Reg. unus & Drusius.

Ibid. Α. ἐν στερεώματι &c. Ex duobus Regiis, qui habent. Σ. οἱ ὄντες ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ ἄγγελοι. Symmachi lectionem aliam & ut puto veram habet Colbertinus στιχηρῶς scriptus, nempe ὑμνεῖτε αὐτὸν ἐν τῷ &c. Similiterque Theodoretus qui tamen legit, αἰνεῖτε αὐτόν.

v. 2. Ἑβρ. βιγιβερωδοῦ. Sic Reg. unus ex Chrysostomo.

v. 3. Σ. διὰ ἤχου &c. Duo Regii & Drusius.

Ibid. Α. ἐν ναυλῷ &c. Legendum νάβλῳ. Duo Regii habent ἐν αὐλῷ. Alius Reg. ἐν αὐλῃ. l. ἐν ναύλῳ. Ibid. Alius, διὰ ναυλας & νάβλας, Chrysostomus.

v. 4. Α. ἐν χορδαῖς &c. Duo Regii.

v. 5. Σ. ἐν σημασιαις. Duo Regii. Αλλ. ἐν κυμβάλοις σημασίας, Corderius.

v. 6. Αλλ. πᾶσα ἀναπνοή. Drusius.

APPENDIX

APPENDIX
EX CODICE COISLINIANO,
ET
NOTÆ POSTERIORES
AD LIBRUM GENESIS.

MONITUM.

CUM Hexaplorum collectionem edere cœpimus, ad Bibliothecam Coislinianam olim Seguerianam aditus nobis omnibusque aliis interclusus erat; ita ut Codicem illum Heptateuchi & Regum antiquissimum præstantissimumque ne aspicere quidem, nedum mutuo accipere liceret. Sub hæc autem cum Liber Judicum sub prælo sudaret, illam nactus illustrissimus Episcopus Metensis, ad litterarum & Litteratorum commodum natus, omnium nobis Manuscriptorum copiam fecit. Hinc porro multa excerpsimus ad institutum nostrum spectantia, ut quisque in hujus operis decursu animadvertere possit. Lectiones autem Heptateuchi, quas bene multas nondum editas præfert Codex ille septimi circiter sæculi, ad calcem primi Tomi, Appendicis more, conjicere coacti sumus. His, candide Lector, fruere, proque tanta accessione debitas beneficentissimo Præsuli gratias habe. Notæ autem quæ ad singula capita subjiciuntur, non lectiones in Appendice positas semper respiciunt, sed etiam alias in principio hujus Tomi allatas.

CAPITE II. GENESIS.

שמים 1. A. Σ. οἱ οὐρανοί. O. ὁ οὐρανός.
השביעי 2. Οἱ λοιποὶ, τῇ ἑβδόμῃ. O. τῇ ἕκτῃ.

וישבת A. διέλιπεν. O. κατέπαυσεν.
קדמת 14. A. ἐξ ἀνατολῆς. O. κατέναντι.

כי ביום אכלך ממנו 17. A. ὅτι ἐν ἡμέρᾳ βρώσεώς σου. Σ. ᾗ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγῃ ἀπὸ τοῦ ξύλου. O. ᾗ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ.

מות תמות Οἱ λοιποὶ, θνητὸς ἔσῃ. O. Θ. θανάτῳ ἀποθανεῖσθε.

לבדו 18. Οἱ λοιποὶ, μοναχόν. O. μόνον.

כנגדו A. ὡς κατέναντι αὐτοῦ. Σ. ἄντικρυς αὐτοῦ. O. κατ' αὐτόν.

חית 19. Σ. ζῶα. O. θηρία.

חית 20. A. Σ. ζώοις. O. θηρίοις.

ויסגר 21. A. καὶ ἐπέκλεισεν. Σ. συνέκλεισεν. O. ἀνεπλήρωσε.

1. HEbr. A. S. Vulg. cœli. LXX. cœlum.
2. Hebr. Reliqui. Vulg septimo. LXX. sexto.

Heb. LXX. Vulg. & requievit. A. desinebat.

14. Hebr. ante. A. ab oriente. LXX. Vulg. contra.

17. Hebr. quia in qua die comederis ex eo. A. quia in die comestionis tuæ. S. qua autem die comederis ex ligno LXX. quocumque autem die comederitis ex eo. Vul. in quocumque enim die comederis ex eo.

Hebr. moriendo morieris. Reliqui, mortalis eris. LXX. Th. morte moriemini. Vulg. morte morieris.

18. Hebr. LXX. Vulg. solum. Reliqui. solitarium.

Hebr. tanquam coram eo. A. quasi e regione ipsius. S. e regione ipsius. LXX. secundum ipsum. Vulg. simile sibi.

19. Heb. bestiam. S. animalia. LXX. bestias. Vulg. animantibus.

20. Hebr. bestiæ. A. S. animalibus LXX. bestiis. Vulg. bestias.

21. Heb. & clausit. A. & inclusit. S. & conclusit. LXX. Vulg. replevit.

Digitized by Google

Notæ posteriores ad Cap. II. Genesis.

* v. 1. A. Σ. οἱ οὐρανοί. Coislin. unde cæteræ omnes lectiones.

v. 2. Coislin. habet in margine, οἱ λοιποί, τῇ ἑβδόμῃ *Septima*. Reliqui ergo Interpretes secundum Hebraicum verterant, ubi LXX. τῇ ἕκτῃ posuerunt.

Ibid. A. διέλειπεν Coislin.

v. 4. A. αὗται αἱ γενέσεις. Sic Coislin. Itemque nota Origenis, quam suo loco posuimus, hanc versionem uni Aquilæ tribuit. Sed Catenæ omnes, quibus usi sumus, etiam Symmacho adscribunt.

v. 7. Coislin. e regione vocis Ἐδέμ ad marginem habet, αἵματος, ἢ τρυφή. i. *Septum*, aut *voluptas*. & sic solet ad nomina quæque propria suas significationes in margine ponere. v. g. Φισών, στόμα κόρης, *os puellæ*. Ἐυιλάτ, ὠδίνησεν, *parturivit*. Γηών, στῆθος, *pectus*. Αἰθιοπία, σκότωσις, *obtenebratio*. Τίγρις, ἁρπαγὴ ἢ ταπείνωσις, *rapina aut humiliatio*. v. 14. Εὐφράτης, ηὐξημένος, *auctus*. v. 17. Ἀδάμ, γηγενής, ἢ ἄνθρωπος, ἢ χοῦς. *terrigena, aut homo, aut pulvis*. & cap. 4. v. 1. Κάϊν, ζηλοτυπεῖ, *æmulatur*. v. 2. Ἄβελ, ἀτμίς, ἢ πένθος; *vapor, aut luctus*. cap. 6. v. 10. Σήμ, ὄνομα, *nomen*. Χάμ, θερμός, *calor*. Ἰάφεθ, πλατυνέτω, *extendat, dilatet*. Et similia multa quæ consulto prætermisimus, quia hujusmodi Etymologiæ alibi editæ, & aliunde non accuratæ, nec tanti pretii sunt.

v. 14. A. ἐξ ἀνατολῆς. Coislin.

v. 17. A. ὅτι ἐν ἡμέρᾳ βρώσεώς σου. Coislin. Symmachi vero lectionem integram attulimus suo loco.

Ibid Coislin. οἱ λοιποί θνητὸς ἔσῃ. Θ. θανάτῳ ἀποθανεῖσθε. Priorem lectionem Hieronymus & Ambrosius uni Symmacho tribuunt. At non infrequenter observatur notam οἱ λοιποὶ usurpari etiam, cum unus tantum Interpres versionem aliquam exhibet.

v. 18. οἱ λοιποί, μοναχόν. Coislin.

Ibid. A. ὡς κατέναντι αὐτοῦ Coislin. In versione Aquilæ quam suo loco edidimus ὡς desideratur, & quidem a librariis, ut puto, prætermissum; nam exprimit כ Hebraicum. Versio Symmachi nunc primum prodit ex Coislin.

v. 19. Σ. ζῷα, at in sequenti, A. Σ. ζώοις, Coislin.

v. 21. A. ἐπεκλ. Σ. συνεκλ. Coislin.

v. 23. Coislin. ad marginem, Εὖα Ἑβραϊστὶ λῆψις ἢ ἀνδρίς. prima versio λῆψις est Theodotionis; secunda ἀνδρὶς Symmachi, ut videas suo loco. Non male ergo augurati sumus, cum diximus, lectionem Theodotionis, quam Latine *assumtionem* expressit Hieronymus, Græce λῆψιν esse debere. Ad Symmachum vero in Coisliniano videtur legi ἀνδρίς; sed litteræ paululum erasæ sunt.

CAPITE III. GENESIS.

חית 1. A. ζώων. O. θηρίων.

אף כי Σ. πρὸς τί. O. τί ὅτι.

הגן O. παραδείσου. Θ. κήπου.

נתתה עמדי 12. Σ. συνῴκησάς μοι. O. ἔδωκας μετ' ἐμοῦ.

עפר 14. A. χοῦν. O. γῆν.

הרנך 16. A. τὰς συλλήψεις σου. Σ. Θ. τὰς κυήσεις σου. O. τὸν στεναγμόν σου.

תשוקתך A. συνάφειά σου. Σ. ἡ ὁρμή σου. O. ἡ ἀποστροφή σου.

ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה 17 A. ἐπικατάρατος ἡ χθὼν ἕνεκά σου.... Σ. ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τῇ ἐργασίᾳ σου, ἐν κακοπαθῇ (f. κακοπαθείᾳ) φάγῃ αὐτήν. O. ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου· ἐν λύπαις φάγῃ αὐτήν. Θ. ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἀδαμὰ ἐν τῇ παραβάσει σου, μετὰ μόχθου φάγῃ αὐτήν.

שובך 19. A. ἐπιστρέψαι σε. O. ἀποστρέψαι σε.

חוה 20. A. Αὔα. Σ. ζωογόνος. O. ζωή.

22. הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע ועתה פן ישלח ידו Σ. ἴδες Ἀδὰμ γέγονεν ὁμοῦ ἀφ' (ἡμῶν) ἐν τῷ γινώσκειν καλὸν ἢ πονηρόν. νῦν οὖν μηδαμῶς ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ. O. ἰδοὺ Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν, τοῦ γινώσκειν

1. Hebr. bestia. *A.* animalibus. *LXX.* bestiis. *Vulg. animantibus.*

Hebr. etiam quid. *S.* ad quid. *LXX.* quid quod. *Vul. cur.*

Hebr. Th. horti. *LXX. Vulg.* paradisi.

12. *Hebr. LXX.* dedisti mecum. *S.* habitare fecisti mecum. *Vul dedisti mihi sociam.*

14. *H. A.* pulverem. *LXX. Vul.* terram.

16. *Hebr.* conceptum tuum. *A. Vulg.* conceptus tuos. *S. Th.* partus tuos. *LXX.* gemitum tuum.

Heb. desiderium tuum. *A.* societas tua. *S.* appetitus tuus. *LXX.* conversio tua. *Vulg. sub viri potestate eris.*

17. *Heb.* maledicta terra propter te: in labore comedes ex ea. *A.* maledicta humus propter te.... *S.* maledicta terra in operatione tua; in ærumna comedes eam. *LXX.* maledicta terra in operibus tuis, in tristitiis comedes eam *Th.* maledicta terra Adama in transgressione tua, cum labore comedes eam. *Vul. maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea.*

19. *Hebr. A. LXX. Vulg.* (donec) revertaris.

20. *Hebr.* Hava. *A.* Ava. *S.* vivipara. *LXX.* vita. *Vulg. Heva.*

22. *Hebr.* Ecce Adam fuit sicut unus ex nobis ad sciendum bonum & malum. Et nunc ne forte mittat. *S.* Vidisti Adam factus est simul a nobis in cognoscendo bonum aut malum. Nunc igitur nequaquam extendens manum suam. *LXX.* Ecce Adam factus est sicut unus ex no-

καλὸν καὶ πονηρόν· καὶ νῦν μήποτε ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ.

bis in cognoscendo bonum & malum. Et nunc ne forte extendat manum suam. *Vulg. Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est, sciens bonum & malum: nunc ergo ne forte mittat.*

Notæ posteriores ad Cap. III. Genesis.

v. 1. Α. ζῶον. Coislin.
Ibid. Σ. πρὸς τί. Coislin.
v. 2. Θ. κάρπου. Idem.
v. 7. Coislin. Θ. συνέῤῥαψαν. Anastasius hanc lectionem Symmacho tribuit, ut suo loco diximus, forte est utrinsque. Versuum 12. & 14. lectiones mutuamur ex Coisliniano, qui versu 15 pro voce τηρήσει in margine habet τρίψει, eraso Interpretis nomine.
v. 16. Α. τὰς συλλ- Σ. Θ. τὰς συ- Coislin.

Ibid Coislin. Α. Σ. συνάφεια, ὁρμή. Prima lectio est Aquilæ; secunda Symmachi Expungendum ergo est illud ex lectione Aquilæ, συμμαχία: quod ut suspectum uncinis inclusimus. Vide notam ad hunc locum.
v. 17. Hæ Symmachi & Theodotionis lectiones ex eodem Coisliniano proferuntur. Hic videas nos recte conjecisse, cum diximus illud ἐν τῇ ἀπορίᾳ dubium esse, legendumque ἐν τῇ ἐργασίᾳ. Vide notam Ibid. Reliquæ lectiones ex Coislin.

CAPITE IV. GENESIS.

ותסף ללדת 2. Σ. καὶ πάλιν ἔτεκεν. Ο. καὶ προσέθηκε τεκεῖν.

2. Hebr. & addidit ut pareret. *S. Vul.* rursumque peperit. *LXX.* ※ adjecit parere.

וישע 4. Α. ἐπεκλίθη. Σ. ἐτέρφθη. Ο. καὶ ἐπεῖδεν. Θ. ἐπύρισεν.

4. *Hebr. LXX. Vulg.* & respexit. *A.* inclinatus est. *S.* delectatus est. *Th.* inflammavit.

Notæ ad Cap. IV. Genesis.

v. 4. Α. ἐπεκλίθη. En terriam Aquilæ lectionem. Prior erat ἀπεκλήθη, *avocatus est*, quam ex conjectura sic restitui voluit Drusius, ἀπεκηλήθη, *delinitus est.* Verum sincerior videtur hæc Coisliniani Codicis, ἐπεκλίθη, *inclinatus est.* Ad Theodotionem puto melius ἐνεπύρισεν dici ut suo loco, quam ἐπύρισεν.

CAPITE VI. GENESIS.

את־בריתי אתך 18. Σ. συνθήκην μου μετὰ σοῦ. Ο. τὴν διαθήκην μου μετὰ σοῦ.

18. Hebr. *S. Vulg.* fœdus meum tecum. *LXX.* testamentum meum tecum.

CAPITE VIII. GENESIS.

עלה 11. Σ. θάλλον. Ο. φύλλον.
את־מכסה 13. Α. Σ. τὸ κάλυμμα. Ο. τὴν στέγην.

11. Hebr. *S. Vulg.* ramum. *LXX.* folium.
13. *H. A. S.* operculum. *LXX. Vulg.* tectum.

Notæ ad Cap. VIII. Genesis.

v. 11. Σ. Θάλλον. Coislin. In Codice Reg. ad marginem legitur Θάλλον. Sed exciso folio nomen Interpretis excidit; docet vero Coislinianus nos recte conjecisse, cum diximus lectionem Symmachi esse.
v. 13. Α. Σ. τὸ κάλυμμα. Coislin. Hanc vero lectionem uni Aquilæ post Editionem Romanam attribuimus suo loco.
v. 20. Coislin. habet Σ. ἀναφοράν. Editio autem Romana, quam secuti sumus, in plurali, ἀναφοράς.

CAPITE IX. GENESIS.

חיה 5. Σ. ζώων. Ο. θηρίων.

בעננו ענן על הארץ 14. Ο. ἐν τῷ συννεφεῖν με νεφέλας ἐπὶ τὴν γῆν. Ἄλλος, ἐν τῷ συνάγειν με νεφέλας ὑπεράνω τῆς γῆς.

5. Hebr. bestiæ *S.* animalium. *LXX. Vulg.* bestiarum.
14. *Hebr.* in obnubilando me nubem super terram. *LXX.* in connubilando me nubes super terram. *Alius*, in colligendo me nubes super terram. *Vulg. Cumque obduxero nubibus cælum;*

Digitized by Google

Notæ ad Cap. IX. Genesis.

v. 1. Ad vocem Hebraïcam ומלאו ubi LXX. habent ἐπληρώσατο, Coislin. in margine θηρώσατε pro θηριώσατε, quæ vox non quadrat ad Hebraïcam.

v. 4. Σ. ὃ σὺν ψυχῇ τὸ αἷμα αὐτοῦ. *ubi cum anima sanguis ejus*. forte melius vertatur, *cujus cum anima sanguis ejus*: quamvis Symmachus hos Hebraïsmos in versione sua non soleat exprimere.

CAPITE X. GENESIS.

הגדול 21. Σ. τοῦ πρεσβυτέρου. O. τοῦ μείζονος.

21. H*Eb. LXX.* majoris. *S.* senioris. *Vulg. majore.*

CAPITE XI. GENESIS.

בנסעם 2. A. ἆραι. Σ. ἀπᾶραι. O. ἐν τῷ κινῆσαι αὐτούς.

אשר יזמו 6. A. ὃ ἐννοηθήσονται. Σ. ὃ ἐὰν λογίσωνται. O. ὅσα ἂν ἐπιθῶνται.

ונבלה 7. A. ἀναμίξωμεν. O. συγχέωμεν.

בבל 9. A. Βάβελ. O. σύγχυσις.

בלל A. ἀνέμιξε. O. συνέχεε.

2. H*Ebr. A. S.* in proficiscendo ipsos. *LXX.* cum moverent. *Vulg. cum proficiscerentur.*

6. *Hebr.* quod cogitaverunt. *A.* quod cogitabunt. *S.* quod cogitaverint. *LXX.* quæcumque conati fuerint. *Vulg. donec eas opere compleant.*

7. *H. LXX. Vul.* confundamus. *A.* commisceamus.

9. *H. A. Vul.* Babel. *LXX.* confusio.

Heb LXX. confudit. *A.* commiscuit. *Vulg. confusum est.*

Nota ad Cap. XI. Genesis.

v. 6. In hoc versu legebatur supra ὅσα ἐνθυμήσονται sine Interpretis nomine, sic referente Drusio. Id autem corruptum videtur, Sed veras lectiones exhibet Coislin.

CAPITE XII. GENESIS.

עד אלון מורה 6. Σ. (ἕως) τῆς δρυὸς Μαμβρῆ. O. ἐπὶ τὴν δρῦν τὴν ὑψηλήν.

ויעתק 8. A. μετῆρεν. Σ. ἀπῆρεν. O. ἀπέστη.

מים A. ἀπὸ θαλάσσης. Σ. ἀπὸ δυσμῶν. O. κατὰ θάλασσαν.

כבד 10. A. ἐβαρύνθη. O. ἐνίσχυσεν.

יחיו 12. A. ζωώσουσιν. O. περιποιήσονται.

וינגע יהוה את־פרעה נגעים 17. A. ἥψατο.. ἁφαῖς ἐβασάνισεν. O. καὶ ἤτασεν ὁ θεὸς τὸν Φαραὼ ἐτασμοῖς.

6. H*Ebr.* usque ad quercum More. *S.* usque ad quercum Mambre. *LXX.* ad quercum altam. *Vulg. usque ad convallem illustrem.*

8. *H. S.* profectus est. *A.* transmovit *LXX.* recessit. *Vulg. transgreditur.*

H. A. a mari. *S. Vul.* ab occidente. *LXX.* ad mare.

10. *H.* gravis. *A.* gravis erat. *LXX.* invaluerat. *Vulg. prævaluerat.*

12. *Heb. A.* vivere facient. *LXX. Vulg.* servabunt.

17. *Heb.* & percussit Dominus Pharao percussionibus. *A.* tangebat... tactibus cruciabat. *LXX.* & afflixit Deus Pharaonem afflictionibus. *Vulg. flagellavit autem Dominus Pharaonem plagis.*

Notæ ad Cap. XII. Genesis.

v. 6. Versio Symmachi sine Interpretis nomine allata est a Drusio & a nobis supra. Vox ἕως deest in Coislin. Sed ex altera lectione restituitur.

v. 8. Ad hanc vocem κατὰ O. κατὰ ἀνατολάς, quæ respondet Hebraïcæ מקדם, notat Coislinianus, οἷον κατὰ νότον, quod videtur esse Scholion.

v. 10. A. ἐβαρύνθη. Melius quam in Edito supra, ubi legitur ἐβάρυνε.

v. 17. A. ἥψατο, ἁφαῖς ἐβασάνισε. Sic Coislin. Verum hæc Aquilæ versio mutila est, voxque ἐβασάνισε videtur addita explicationis causa.

CAP. XIII. GENESIS.

הנגבה 1. Σ. Εἰς τὸν νότον. Ο. Εἰς τὴν ἔρημον.

מנגב 3. Σ. Εἰς τὸν νότον. Ο. Εἰς τὴν ἔρημον.

ישב 12. Α. ἐκάθισεν. Σ. ἔμεινεν. Ο. παρῴκησεν. Ed. Rom. κατῴκησεν.

1. HEbr. ad meridiem. S. in Austrum. LXX. in desertum. *Vulg. ad Australem plagam.*
3. *Heb. Vul.* a meridie. *S.* in Austrum. *LXX.* in desertum.
12. *Heb. Vul.* habitavit. *A.* sedit. *S.* mansit. *LXX.* advena fuit. *Edit Rom.* habitavit.

CAP. XIV. GENESIS.

אל 6. Οἱ λοιποὶ, δρυός. Ο. τῆς τερεβίνθου.

6. HEbr. planitiem. *Reliqui.* quercum. *LXX.* terebinthum. *Vul. campestria.*

Notæ ad Cap. XIV. Genesis.

v. 3. Coislin. habet, Α. σωλβαλον. Σ. σωπηλθον. quo probatur postremam lectionem, quam non sine scrupulo Symmacho tribueramus atque Theodotioni, Symmachi revera esse. Theodotionem vero non memorat Coislinianus.

v. 9. Coislin. Σ. Σκυθῶν. ubi LXX. Ἐλάμ. quæ lectio non solum hic notatur in eodem Cod. sed etiam versu 1. ubi eadem ipsa nomina habentur; quo firmatur lectio nostra & subjecta ibidem nota, quam videsis.

v. 23. Coislin. Σ. ἱμάντος. Hanc lectionem pleniorem, sed sine Interpretis nomine attulimus.

CAP. XV. GENESIS.

הולך ערירי 2. Α. ἀπέρχομαι ἄγονος. Σ. πορεύομαι. Ο. ἀπολύομαι ἄτεκνος.

2. HEbr. *A.* vado absque liberis. *S.* vado... *LXX.* dissolvor sine liberis. *Vulg. vadam absque liberis.*

Notæ ad Cap. XV. Genesis.

v. 2. Σ. ὁ δὲ συγγενὴς τοῦ οἴκου μου. Hæc igitur lectio Symmachi est, ut conjectando diximus in nota. Eam vero alii Codices sine Interpretis nomine adferunt.

v. 12. Coislin. habet Α. πολιᾷ ἀγαθῇ, quo asseritur conjecturâ nostrâ. Hæc vero lectio etiam ad Symmachum pertinere putatur ob rationem ibidem allatam.

CAP. XVI. GENESIS.

עצר 2. Α. ἐπέσχε. Ο. συνέκλεισε.

אולי אבנה Α. Εἴπως οἰκοδομηθήσομαι. Σ. εἴπως τεκνωθῶ. Ο. ἵνα τεκνοποιήσωμαι.

ותברח 6. Α. μετὰ φυγῆς ἀπεχώρησεν. Ο. ἀπέδρα.

2. HEbr. *LXX. Vulg.* conclusit. *A.* cohibuit. *H. A.* si forte ædificabor. *S.* si forte filios suscipiam. *LXX.* ut filios habeam. *Vulg. si forte saltem ex illa suscipiam filios.*
6. *Hebr.* fugit *A.* fuga secessit. *LXX.* aufugit. *Vulg. fugam iniit.*

Notæ ad Cap. XVI. Genesis.

v. 6. Α. μετὰ φυγῆς ἀνεχώρησεν, sic Coislin. mirum autem si Aquila tanta sit usus paraphrasi: certe hærere me fateor.

v. 12. Coislinianus sic habet ad hunc versum: Α. ἄγριος. Σ. ἔρημος ἄνθρωπος. Sed Alii Codices Regii hanc postremam lectionem Theodotioni adscribunt, & Symmachi versionem sic efferunt. Σ. κεχωρισμένος ἀνθρώπων. quos libentius sequor.

CAP. XVII. GENESIS.

נכרתה 14. Ο. ἐξολοθρευθήσεται. Ἄλλος, ἀφανισθήσεται.

14 HEbr. *LXX.* interibit. *Alius, Vul.* delebitur.

CAP. XVIII. GENESIS.

בקרבה 14. A. ἐγκάτῳ αὐτῆς. O. ἐν ἑαυτῇ.

השפט כל־הארץ לא יעשה משפט 25. Σ. ὁ πάντα ἄνθρωπον ἀπαιτῶν δικαιοπραγεῖν, ἀκρίτως μὴ ποιήσῃς τοῦτο. O. ὁ κρίνων πᾶσαν τὴν γῆν, οὐ ποιήσεις κρίσιν.

14. Hebr. intra sese. *A.* interiori suo. *LXX.* in semetipsa. *Vulg. occulte.*

25. *Hebr.* Numquid judex omnis terræ non faciet judicium? *S.* qui exigis ab omni homine, ut juste agat, id sine judicio ne feceris. *LXX.* Qui judicas omnem terram, non facies judicium? *Vul. qui judicas omnem terram, nequaquam facies judicium hoc.*

Notę ad Cap. XVIII. Genesis.

v. 6. Coislin. hanc lectionem αὐτῶν, τοῖς O. tribuit, quæ Aquilæ & Symmachi est, ut vidimus suo loco: atque ex A. & S. in LXX. translata fuerat, ut sæpe contigit. Hic autem notat Coislin. ad marginem. Ἐγκρυφίας ἄρτος ἐκαλεῖτο ὁ ὑπὸ τὴν σποδὸν χωννύμενος, καὶ κρυπτόμενος ἐν τῷ ὀπτᾶσθαι, i. *Subcinericius panis vocabatur qui sub cinere positus & occultus coquebatur.*

v. 20. Coislinianus habet. A. ἐπληθύνθησαν, quæ lectio etiam Symmacho tribuitur ab aliis, ut ibi videas.

v. 25. Σ. ὁ πάντα &c. quæ sane lectio deflectere videtur ab Hebraïco. Verum Symmachus non infrequenter παραφραστικῶς interpretatur.

CAP. XIX. GENESIS.

ויהי כהוציאם אתם החוצה 17. Σ. καὶ ἐξήγαγε κύριος αὐτὸν, καὶ ἔθηκεν αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως. O. καὶ ἐγένετο ἡνίκα ἐξήγαγον αὐτοὺς ἔξω.

17. Hebr. & fuit cum illi educerent eos foras. *S.* & eduxit Dominus illum, & posuit eum extra urbem. *LXX.* & factum est cum educerent eos foras. *Vulg. Eduxeruntque eum, & posuerunt extra civitatem.*

Nota ad Cap. XIX. Genesis.

v. 16. Coislin. Σ. ἐστρατεύθη, quam lectionem ex Editione Rom. sine interpretis nomine attulimus; sed legitur ibi ἐστρατεύσατο.

CAP. XX. GENESIS.

בתם־לבבי 5. A. ἐν ἁπλότητι (καρδίας) Σ. ἐν ἁπλότητι καρδίας. O. ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ.

אלף כסף 16. A. χιλιάδα ἀργυρίου. O. χίλια δίδραχμα.

5. Hebr. in perfectione cordis mei. *A.* in innocentia (cordis) *S. Vul.* in simplicitate cordis. *LXX.* in puro corde.

16. *H. Vulg.* mille argenteos. *A.* millenarium argenti. *LXX.* mille didrachmas.

Nota ad Cap. XX. Genesis.

v. 13. In hæc τῶν O. verba ταύτην τὴν δικαιοσύνην &c. in Coisliniano notatur ad marg. τοῦτο συμβάλλεται πρὸς τὸ ἐπάνω ἐν τῇ Ἀκύλου ἑρμηνείᾳ. καὶ εἶπεν Ἀβραὰμ πρὸς Σάῤῥαν γυναῖκα αὐτοῦ, ἀδελφή μου ἐστι. φαίνεται γὰρ ἐκ τούτων ὅτι πρὸς αὐτὴν εἶπεν, οὐ περὶ αὐτῆς. i. *Hoc confertur ad illud supra in Aquilæ interpretatione: Et* dixit Abraham ad Saram uxorem suam: Soror mea est. *Ex his enim apparet quod dixerit ad eam, non vero de ea.*

CAP. XXI. GENESIS.

משתה גדול 8. Ἄλλοι, πότον μέγαν. O. δοχὴν μεγάλην.

באר שבע 14. Σ. Βηρσαβεέ. O. Φρέαρ τοῦ ὅρκου.

באר שבע 31. Σ. Βηρσαβεέ. O. Φρέαρ ὁρκισμοῦ.

8. Hebr. *LXX.* convivium magnum. *Alii*, compotationem magnam. *Vul. grande convivium.*

14. *Heb. S. Vulg.* Bersabee. *LXX.* puteus juramenti.

31. *Heb. S. Vulg.* Bersabee. *LXX.* puteus juramenti.

אשל 33. A. δενδρῶνα. Σ. φυτείαν. O. ἄρουραν.

33. *H. A.* arboretum. *S.* plantationem. *LXX.* agrum. *Vul.* *nemus.*

Notæ ad Cap. XXI. Genesis.

v. 8. Coislin. in margine, πότον μέγαν. Sic autem solent vertere Aquila & Symmachus. Vide in Lexico Græco infra ad vocem πότος.

v. 33 A. δενδρῶνα. Σ. φυτείαν. Coislin. Hæc videtur esse vera lectio. Nam ea quam ex Editione Romana protulimus A. Σ. δένδρον φυτείαν, vitio librariorum corrupta est, ut putamus. Lectum fuisse videtur initio A. Σ. δενδρῶνα, φυτείαν, ita ut δενδρῶνα Aquilæ, φυτείαν Symmachi esset. Quæ vitio laborare existimantes qui descripsêre, δένδρον φυτείαν posuerunt. Eam rem confirmat exemplum ibidem allatum.

CAP. XXII. GENESIS.

את־יחיד 12. Σ. μονογενοῦς. O. ἀγαπητοῦ.

נאחז בסבך בקרניו 13. A. ἐν συχνεῶνι ἐν κέρασιν αὐτοῦ. Σ. κρατούμενον ἐν δικτύῳ τοῖς κέρασιν αὐτοῦ. O. κατεχόμενος ἐν φυτῷ Σαβὲκ τῶν κεράτων.

12. **H**Ebr. unicum. *S.* unigenito. *LXX.* dilecto. *Vul.* *unico.*

13. *Hebr.* detentus in perplexitate in cornibus suis. *A.* in condenso in cornibus suis. *S.* detentum in rete cornibus suis. *LXX.* qui tenebatur in virgulto Sabec cornibus. *Vul.* *inter vepres hærentem cornibus.*

Nota ad Cap. XXII. Genesis.

v. 13. Sic Coislin. sinceriorem plenioremque A. & S. lectionem exhibet, quæ cum Hieronymo consonat: nam ille συχνῶνα posuit, ut lectionem Aquilæ ad seriem suam adaptaret, uti solet.

CAP. XXIII. GENESIS.

בתוככם 9. A. ἐν μέσῳ ὑμῶν. O. ἐν ὑμῖν.

לא־אדני 11. A. οὐχὶ κύριέ μου. O. παρ' ἐμοὶ γενοῦ, κύριε.

ויקם 17. A. καὶ ἐκυρώθη. O. καὶ ἔστη.

9 **H**Ebr. *A.* in medio vestrum. *LXX.* in vobis. *Vulg.* *coram vobis.*

11. *Heb. A.* non, Domine mi. *LXX.* apud me esto, Domine. *Vulg.* *nequaquam ita fiat, Domine mi.*

17. *Hebr. LXX.* & stetit. *A. Vulg.* confirmatusque est.

CAP. XXIV. GENESIS.

ויברך 11. A. ἐγονάτισε. O. καὶ ἐκοίμισε.

הכחת 14. A. ἤλεγξας. Σ. ἀπέδειξας. O. ἡτοίμασας.

הגמיאיני 17. A. βρόχθισόν με. O. πότισόν με.

ברוך יהוה 31. A. Σ. εὐλογημένος κύριος. O. εὐλογητὸς κυρίου. O. Ἄλλ. εὐλογητὸς κύριος.

ויפתח 32. Ἄλλ. ἀπέστρωσε. O. ἀπέσαξε.

על־אפה 47. A. ἐπὶ μυκτῆρας αὐτῆς. In O. vacat.

ואת־מנקתה 59. A. τὴν τιθηνὸν. O. καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῆς.

וינחם 67. Σ. παρηγορήθη. O. παρεκλήθη.

11. **H**Ebr. & flectere genu fecit. *A.* in genu procumbere fecit. *LXX.* & accumbere fecit. *Vulg.* *cumque camelos fecisset accumbere.*

14. *H. A.* arguisti. *S.* ostendisti. *LXX. Vulg.* præparasti.

17. *H.* refrigera me. *A.* sorbere me fac. *LXX.* pota me. *Vulg.* *pauxillum aquæ mihi ad bibendum præbe.*

31. *H. Vul.* benedicte Domini. *A. S.* benedictus Dominus. *LXX.* benedictus Domini. *LXX. al.* benedictus Dominus.

32. *H.* solvit. *Al. LXX. Vul.* destruxit.

47. *H.* super faciem ejus. *A.* supra nares ejus. *In LXX. vacat. Vul. ad ornandam faciem ejus.*

59. *H. Vul.* & nutricem illius. *A.* nutricem. *LXX.* & substantiam ejus.

67. *H. LXX.* consolatus est se. *S.* consolationem accepit. *Vul.* *in tantum ut dolorem temperaret.*

Digitized by Google

Notæ ad Cap. XXIV. Genesis.

v. 11. A. ὑγειάτιον. Supra sine Interpretis nomine adfertur.

v. 31. Coislin. in textu habet εὐλογητὸς κύριος & hanc notam adfert: τὸ, εὐλογητὸς εἶ κύριε, οὐ πρὸς τὸν παῖδα τῦ Ἀβραὰμ εἶπεν. ὁ γοῦν Ἀκύλας φησὶν, εὐλογημένος κύριος. Σ. δὲ, εὐλογημένος κύριος. Hic vero ad Symmachum legendum suspicor, εὐλογημένος κυρίου. Sed hic folia excissa sunt, ita ut postremæ syllabæ sint avulsæ.

v. 32. Coislin. ἀνέψυξεν. Interpretis nomen excidit; sed est haud dubie Aquilæ vel Symmachi.

v. 67. Σ. παρηγορήθη. Hanc lectionem sine Interpretis nomine post Editionem Romanam attulimus; & Symmachi esse haud vanâ conjecturâ diximus; nam Coislinianus Cod. Symmachi esse docet.

CAP. XXV. GENESIS.

ויתרצצו הבנים 22. A. συνεθλάσθησαν υἱοί. Σ. διεπάλαιον. O. ἐσκίρτων δὲ τὰ παιδία.

יאמץ 23. Σ. ὑπερισχύσει. O. ὑπερέξει.

שער 25. Σ. τετριχωμένος. O. δασύς.

עיף 29. O. ἐκλείπων. Θ. πεινῶν.

מכרה 31. A. πώλησον. O. ἀπόδου.

ויבז עשו את־הבכרה 34. A. ἐξουδένωσεν Ἡσαῦ τὴν πρωτοτοκίαν. O. καὶ ἐφαύλισεν Ἡσαῦ τὰ πρωτοτόκια.

22. HEbr. & collidebantur filii. *A.* confringebantur filii. *S.* concertabant. *LXX.* exultabant autem infantes. *Vul. collidebantur parvuli.*

23. *H.* erit fortior. *S.* prævalebit. *LXX. Vul.* superabit.

25. *H. S. LXX.* pilosus. *Vul. hirsutus.*

29. *H. Vul.* lassus. *LXX.* deficiens. *Th.* esuriens.

31. *H. A. Vul.* vende. *LXX.* da.

34. *H. A.* contemsitque Esau primogenituram. *LXX.* & contemsit Esau primogenita. *Vulg. parvipendens, quod primogenita vendidisset.*

Notæ ad Cap. XXV. Genesis.

v. 22. Coislin. A. συνεθλάσθησαν οἱ υἱοί. Hæc est vera lectio, non autem illa, διεῤῥήγνυντο τὰ τέκνα, quam ut suspectam & ex Latino Hieronymi effectam uncinis inclusimus.

Idem Coislin. Σ. διεπάλαιον, quo confirmatur id quod in nota diximus, nempe verisimile esse Hieronymum vitiato exemplari usum δίπλεον posuisse.

v. 27. Coislin. A. Θ. ἁπλοῦς. In Editione Romana hæc versio uni Aquilæ adscribitur, & Symmachi lectio sic exprimitur, ἄμωμος.

CAP. XXVI. GENESIS.

ויריבו 20. A. ἐδικάσαντο. O. καὶ ἐμαχέσαντο.

עשק A. συκοφαντία. O. ἀδικία.

התעשקו A. ἐσυκοφάντησαν. O. ἠδίκησαν.

מרעהו 26. Σ. ὁ συνέταιρος. O. ὁ νυμφαγωγὸς αὐτῦ.

משתה 30. O. δοχήν. Ἄλλος, πότον. Ἄλλος, ἑστίασιν.

בשלום 31. Οἱ λοιποὶ, μετ' εἰρήνης. O. μετὰ σωτηρίας.

מרת 35. O. ἐρίζουσαι. Coislin. ad marg. μαχόμεναι, φιλονεικοῦσαι, ἀνθιστάμεναι.

20. HEbr. & jurgati sunt. *A.* disceptaverunt. *LXX.* & pugnaverunt. *Vulg. jurgium fuit.*

H. Esec. *A.* calumnia. *LXX.* injustitia. *Vulg. calumniam.*

H. litigaverunt. *S.* calumniati sunt. *LXX.* injustitiam fecerunt. *Vul. ex eo quod acciderat, vocavit calumniam.*

26. *H. A. Vulg.* amicus illius. *LXX.* pronubus ejus.

30. *Heb. LXX. Alius, Vul.* convivium. *Alius*, compotationem.

31. *H.* in pace. *Reliqui*, cum pace. *LXX.* cum salute. *Vulg. pacifice.*

35. *H.* amaritudo. *LXX.* renitentes *Coislin. ad marg.* pugnantes, contendentes, resistentes. *Vul. offenderant animum.*

Notæ ad Cap. XXVI. Genesis.

v. 10. Coislin. ubi LXX. habent ἄγνοιαν, in margine notat πλημμέλημα. Vox Hebræa est אשם A. Σ. πλημμέλημα.

πλημμέλημα supra in textu.

v. 20. A. συκοφαντία. & ad vocem sequentem Σ. ἐσυκοφάντησαν. Sic Coislin. sed dubium non est etiam Aquilam, si עשק verterit συκοφαντία vocem sequentem התעשקו vertisse ἐσυκοφάντησαν.

v. 35. Illud Coisliniani, μαχόμενοι, φιλονεικοῦντες, ἀντιστάμενοι, vel Scholion est, vel trium Interpretum translationes exhibet.

CAP. XXVII. GENESIS.

ותכהין 1. A. ἀλμυρώθησαν, (forte, ἠμαυρώθησαν) ἠσθένησαν. O. ἠμβλυώθησαν.

תליך 3. O. τὴν φαρέτραν. Ἄλλος, βελοθήκην.

את־בגדי 15. A. τὰ ἱμάτια. O. τὴν στολήν.

גדיי העזים 16. O. ἐρίφων. Ἄλλ. αἰγῶν.

חלקת A. Σ. λεῖα. O. γυμνά.

שדה 27. A. χώρας. O. ἀγροῦ.

ויחרד 33. A. Σ. ἐξεπλάγη. O. ἐξέστη.

במרמה 35. A. διὰ ἐνέδρας. Σ. ἐν ἐπιθέσει. O. μετὰ δόλου.

ולכה אפוא מה אעשה בני 37. Σ. σοὶ πρὸς ταῦτα τί ποιήσω, υἱέ μου. O. σοὶ δὲ τί ποιήσω, τέκνον.

והיה כאשר תריד ופרקת עלו 40. Σ. ἔσται δὲ ὅταν καμφθῇς, ἐκλύσεις τὸν ζυγὸν αὐτοῦ. O. ἔσται δὲ ἡνίκα ἐὰν καθέλῃς, καὶ ἐκλύσεις τὸν ζυγὸν αὐτοῦ.

1. Heb. caligassent. *A.* caligaverunt, infirmati sunt. *LXX.* hebetes facti sunt. *Vul. & caligaverunt.*

3. *H.* pharetram tuam. *LXX. Vulg.* pharetram. *Alius*, sagittarum thecam.

H. vestes. *A.* vestimenta. *LXX.* stolam. *Vulg. vestibus.*

16. *H.* hœdorum caprarum. *LXX. Vul.* hœdorum. *Alius*, caprarum.

H. lævitatem. *A. S.* lævia. *LXX. Vulg.* nuda.

27. *H. A. LXX. Vulg.* agri.

33. *H.* & contremuit. *A. S.* exterritus est. *LXX. Vul.* expavit.

35. *H.* in dolo. *A.* per insidias. *S.* in fraude. *LXX*, cum dolo. *Vulg. fraudulenter.*

37. *H.* & tibi nunc quid faciam, fili mi? *S.* tibi ad hæc quid faciam, fili mi? *LXX.* tibi autem quid faciam, fili? *Vulg. & tibi post hæc, fili mi, ultra quid faciam?*

40. *H.* & erit quando dominaberis, franges jugum ejus. *S.* erit autem cum incurvatus fueris, solves jugum ejus. *LXX.* erit autem cum deposueris & solveris jugum ejus. *Vulg. tempusque veniet cum excutias & solvas jugum ejus.*

Notæ ad Cap. XXVII. Genesis.

v. 1. Coislin. A. ἀλμυρώθησαν, ἠσθένησαν. Prima lectio corrupta videtur; secunda est fortasse Symmachi. Prima vero Aquilæ ex ἠμαυρώθησαν haud dubie facta est: nam ipse כהה vertit ἀμαυροῦσθαι 1. Reg. 3. 13. & כהה ἀμαυρὸς, Isaï 42. 3.

v. 35. Coislin. A. διὰ ἐνέδρας. Σ. ἐν ἐπιθέσει. In Edit. Rom. legitur A. ἐνέδρας.

CAP. XXVIII. GENESIS.

אכן 16. A. ἄρα. Σ. ὄντως. O. ὅτι.

לוז 19. A. Σ. Λουζά. O. Οὐλαμλούζ.

בשלום 21. A. Σ. ἐν εἰρήνῃ. O. μετὰ σωτηρίας.

16. Hebr. *S. Vulg.* vere. *A.* num, *vel*, utique. *LXX.* quia.

19. *H.* Luz. *A. S. Vulg.* Luza. *LXX.* Ulamluz.

21. *H. A. S.* in pace. *LXX.* cum salute. *Vul. prospere.*

Nota ad Cap. XXVIII. Genesis.

v. 19. Coislin. A. Σ. Λουζά. Vide quæ diximus in nota suo loco. Crederem autem Aquilam, scrupulosum Interpretem, Λουζ edidisse, ut habent alii Manuscripti.

CAP. XXIX. GENESIS.

רכות 17. A. Σ. ἁπαλοί. O. ἀσθενεῖς.

רמיתני 25. A. ἐπῆλθου μοι. Σ. ἐνήδρευσάς με. O. παρελογίσω με.

17. Hebr. teneri. *A. S.* delicati. *LXX.* infirmi (oculi.) *Vulg. lippis erat oculis.*

25. *H. LXX.* decepisti me. *A. Vulg.* impulsuisti mihi. *S.* insidiatus es mihi.

Notæ ad Cap. XXIX. Genesis.

v. 25. A. ἔκδος μοι. Σ. ἐπίδρευσάς με. In Edit Rom. & supra suo loco legitur solum ἐπίδρευσάς με, sine Interpretis nomine.

CAP. XXX. GENESIS.

בגד 11. A. ἦλθεν ἡ ζώνη. Σ. ἦλθεν Γὰδ πειρατήριον. O. ἐν τύχῃ.

11. Hebr. A. venit prosperitas. S. venit Gad prædatorum manus. LXX. in fortuna. *Vulg. feliciter.*

לכן 15. A. διὰ τοῦτο. O. οὐχ οὕτως.

15. H. idcirco. A. propter hoc. LXX. non sic. *In Vulg. vacat.*

יזבלני 20. A. συνοικήσει μοι. O. αἱρετιεῖ με.

20. Hebr. A. habitabit mecum. LXX. diliget me. *Vulg. mecum erit.*

וישם 36. O. ἀπέστησεν. Ἄλλος, διώρισεν.

36. Heb. Vulg. & posuit. LXX. fecit distare. *Alius*, determinavit.

לוז 37. Σ. ἀμυγδαλίνην. O. καρυΐνην.

37. Hebr. coryli. S. amygdalinam. LXX. nuceam. *Vulg. amygdalinas.*

אשר תבאן הצאן לשתות לנכח הצאן ויחמנה בבאן לשתות 38. Σ. ὅπως ἐρχομένων τῶν βοσκημάτων πιεῖν, ἄντικρυς ὦσι τῶν βοσκημάτων, καὶ ἐγκισσήσῃ ἐλθόντα πιεῖν. O. ἵνα ὡς ἂν ἔλθωσι τὰ πρόβατα πιεῖν, ἐνώπιον τῶν ῥάβδων ἐλθόντων αὐτῶν εἰς τὸ πιεῖν, ἐγκισσήσωσι τὰ πρόβατα.

38. H. quo veniebant pecudes ab bibendum e regione pecudum, & incalescebant in veniendo eas ad bibendum. S. ut venientibus pecudibus ad bibendum, e regione pecudum essent, & conciperent venientes bibere. LXX. ut cum venissent oves bibere, in conspectu virgarum venientibus ipsis bibere, conciperent oves. *Vul. ut cum venissent greges ad bibendum, ante oculos haberent virgas, & in aspectu earum conciperent.*

והיה בכל־יחם הצאן המקשרות ושם יעקב את־המקלות 41. Σ. πάντοτε ὅταν ἐνεκίσσων τὰ βοσκήματα πρώϊμα, (A. συνδεδεμένοις) ἐτίθει Ἰακὼβ τὰς ῥάβδους. O. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ καιρῷ ᾧ ἐνεκίσσων τὰ πρόβατα ἐν γαστρὶ λαμβάνοντα, ἔθηκεν Ἰακὼβ τὰς ῥάβδους.

41. Hebr. & fuit in omni coitu pecudum colligatarum, & ponebat Jacob virgas. S. semper cum conciperent pecudes præmaturæ, (A. colligatis.) ponebat Jacob virgas. LXX. Factum est autem in tempore quo concipiebant oves in utero accipientes, posuit Jacob virgas. *Vulg. igitur quando primo tempore ascendebantur oves, ponebat Jacob virgas.*

ובעטיף הצאן לא ישים 42. Σ. ὁπότε δὲ ἦν ὄψιμα τὰ βοσκήματα, οὐκ ἔθηκεν. O. ἡνίκα δ' ἂν ἔτεκε τὰ πρόβατα, οὐκ ἐτίθει.

42. Hebr. & in serotinando pecudes, non ponebat. S. cum autem serotinæ erant pecudes, non ponebat. LXX. cum vero peperissent oves non ponebat. *Vulg. quando vero serotina admissura erat, & conceptus extremus, non ponebat eas.*

Notæ ad Cap. XXX. Genesis.

v. 11. Licet stemus conjecturæ nostræ, qua diximus in voce Hebraïca בגד litteram ב melius præpositionis munere fungi, nec accipi pro בא venit, monendum tamen ducimus in Bibliis Massoreticis in margine scribi בא גד.

Ibid. A. ἦλθεν ἡ ζώνη. Sic Coislin. qui Symmachi etiam interpretationem adjicit. Præstare videtur Aquilæ lectio, quam suo loco posuimus: ἦλθεν ἡ ζώνη, ut confirmatur ex Hieronymo, qui ait Aquilam vertisse, *venit accinctio.*

v. 42. Coislin. Σ. ὁπότε δὲ ἦν ὄψιμα &c. Ex Editione Romana sic posuimus suo loco, A. ὄψιμα. Σ. δευτερόγονα. Sed illud ὄψιμα bis Symmacho tribuitur in Coislin. ubi hæc Symmachi lectio repetitur: & aliunde, qui supra venit πρώϊμα, hic vertisse videtur ὄψιμα: nam hæc sunt opposita.

v. 37. Coislin. in illud τῶν O. ἐφαίνετο ἐπὶ ταῖς ῥάβδοις, in margine habet τότε ἐπὶ τῶν σκυτάλων: quod an sit Scholion, an alicujus Interpretis versio, non satis intelligo.

CAP. XXXI. GENESIS.

מקנה קנינו אשר רכש 18. O. καὶ πᾶσαν τὴν ἀποσκευὴν αὐτοῦ, ἣν περιεποιήσατο. Ἄλλος, κτῆσιν κτήσεως ἣν περιουσιάσατο.

18. Hebr. possessionem acquisitionis suæ; quam acquisierat. LXX. & omnem apparatum suum, quem acquisierat. *Alius*, possessionem possessionis, quam acquisiverat. *Vulg. omnem substantiam, & greges, & quidquid in Mesopotamia acquisierat.*

הלך 19. O. ᾤχετο. Ἄλλος, ἐπορεύθη.
רע 24. O. πονηρά. Ἄλλος, σκληρά.

ותגנב את־לבבי 26. O. ἵνα τί κρυφῆ ἀπέδρας; καὶ ἐκλοποφόρησας με. Ἄλλος, ἵνα τί ἐκρύβης τοῦ ἀποδρᾶσαι, καὶ ἔκλεψάς με.

עשרת מנים 41. A. δεκάκις ἀριθμόν. O. δέκα ἀμνάσιν.

תענה 50. O. ταπεινώσῃς. Ἄλλος, ἀδικήσῃς.

את־הגל הזה 52. ※ A. σὺν τὸν σωρὸν τοῦτον.

לאכל לחם 54. Ἄλλος, φαγεῖν ἄρτον. In O. vacat. Sed additum ex aliis fuisse videtur.

19. *Hebr. LXX. Vulg.* ierat. *Alius*, ivit.

24. *Heb.* malum. *LXX.* mala. *Alius*, dura. *Vulg. aspere.*

26. *Hebr.* & furatus es cor meum. *LXX.* ut quid occulte aufugisti, & furatus es me? *Alius*, ut quid abscondisti te ad aufugiendum, & furatus es me. *Vul. ut clam me abigeres, &c*

41. *H.* decem partibus. *A.* decies numero. *LXX.* decem agnabus. *Vul. decem vicibus.*

50. *H. Vulg* afflixeris. *LXX.* humiliabis. *Alius*, injuria afficies.

52. *Hebr.* ※ *A.* cumulum istum.

54. *H. Alius*, ad comedendum panem. *In LXX. vacat. Vulg. ut comederent panem.*

Notæ ad Cap. XXXI. Genesis.

v. 7. Coislin. A. Σ. παρελογίσατό με, ἠπάτησέ με, καὶ παρὰ τὰς συνθήκας ἠδίκησεν. Ubi illud, ἠπάτησέ με &c. est Scholion explicationis causa additum, i. *Decepit me, & præter pacta injuria me affecit.* Deinde adfertur nota Origenis quam nos suo loco edidimus, & quidem pleniorem, quam in Coisliniano Codice adferatur.

v. 18. Ἄλλος κτῆσιν κτήσεως &c. Sic Coislin. sine nomine Interpretis, qui videtur esse Aquila.

v. 19. Coislin. habet. A. μορφώματα. Σ. θεραφείν, quæ postrema lectio etiam Theodotioni tribuitur suo loco. v. 33. in Coislin. hæc verba καὶ ἠρεύνησεν τὸν οἶκον Ιακώβ, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τῶν δύο παιδισκῶν, καὶ οὐχ εὗρεν, asteriscis notantur.

v. 41. Coislin. sic habet A. δεκάκις ἀριθμόν. quæ versio Symmacho tribuitur ad versum 7. in omnibus aliis Mss. ubi legitur, Σ. παρελογίσατό με, καὶ ἤλλαξε τὸν μισθόν μου δεκάκις ἀριθμοῦ.

v. 44. In Coislin. hæc verba, εἶπεν δὲ αὐτῷ, ἰδοὺ οὐδεὶς μεθ' ἡμῶν ἐστιν· ἰδοὺ ὁ Θεὸς μάρτυς ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ, obelis notantur, ut pote quæ in Hebræo non extent.

v. 47. In hæc verba, τῶν O. quæ sic cum asteriscis habet Coislin. καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν Λάβαν σάρωμα βουνὸς μαρτυρίας, Ιακὼβ δὲ ἐκάλεσεν αὐτὸν, βουνὸς μάρτυς. hanc notam adfert idem Coislin. sine Auctoris nomine, sed videtur esse Origenis. Ἑβραίου καλὴ παρατήρησις, ὅτι ὁ μὲν Λάβαν Συριστὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν, ὁ δὲ Ιακὼβ Ἑβραϊστί. διὸ καὶ διστῶς ἑρμηνεύεται κατά τινα βραχεῖαν ἐναλλαγήν ὁ δὲ Ἑβ. ἔλεγεν, ὅτι ὁ μὲν Ιακὼβ Ἑβραϊστὶ βουνὸν μάρτυρα ἐκάλεσε τὸν βουνὸν, ὁ δὲ Λάβαν Συριστί· ὅπερ μὴ ἠδύνατο Ἑλληνιστὶ διχῶς ἑρμηνευθῆναι· βιασάμενοι οἱ O. πεποιήκασιν ἐν βραχείᾳ ἐναλλαγῇ τὸ αὐτὸ σημαινόμενον σημαίνοντες, οὐδὲν γὰρ διαφέρει βουνὸς μαρτυρίας, ἢ βουνὸς μάρτυς. i. *Hebræi pulcra observatio: Quia Laban quidem Syriace ipsum vocavit, Jacob autem Hebraice. Quamobrem secundum parvam mutationem duplici modo redditur, cum brevi discrimine. Hebræus dicebat, Jacobum Hebraïce collem testem nuncupasse; Labanum vero Syriace: quod non poterat Græce dupliciter exprimi; sed LXX. Interpretes brevi facta violenter mutatione idem ipsum significasse: nihil enim differt collis testimonii à colle teste.* Sequentia porro verba obelis notantur in Coislin. ut pote quæ quoad maximam saltem partem in Hebræo non extent: nempe, εἶπεν δὲ Λάβαν τῷ Ιακώβ· ἰδοὺ ὁ βουνὸς οὗτος, καὶ ἡ στήλη ἣν ἔστησα ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ. μαρτυρεῖ ὁ βουνὸς οὗτος, καὶ μαρτυρεῖ ἡ στήλη αὕτη.

CAP. XXXII. GENESIS.

ויצר לו 7. O. ἠπορεῖτο. Ἄλλος, θλιβομένης αὐτῷ.

ויאבק איש 24. O. ἐπάλαιεν ἄνθρωπος. Ἄλλος, ἐκονίζετο ἀνήρ.

7. Hebr. & angustia fuit ei. *LXX.* & hæsitabat. *Alius*, angustum illi. *Vulg. & perterritus.*

24. *H.* & luctatus est vir. *LXX.* luctabatur homo. *Alius*, in pulvere volvebatur vir. *Vulg. vir luctabatur.*

Notæ ad Cap. XXXII. Genesis.

v. 24. ἐκονίζετο ἀνὴρ, Coislin. in marg. ubi Interpretis nomen erasum fuisse videtur.

v. 31. Coislin. in illud τῶν O. ἐπέσκαζεν, notat in margine, ἐπεχώλευσε, ἐπίκλινε τῷ ποδί, quod videtur Scholion esse.

CAP. XXXIII. GENESIS.

נסעה ונלכה ואלכה לנגדך 12. A. ἀπάρωμεν καὶ πορευθῶμεν, ἵνα συνοδεύσω σοι. O. ἀπάραντες πορευσόμεθα ἐπ' εὐθεῖαν.

12. Hebr. proficiscamur & ambulemus, & ambulabo e regione tui. *A.* proficiscamur & ambulemus, ut tecum vadam. *LXX.* promoventes eamus in rectam. *Vulg. gradiamur simul, eroque socius itineris tui.*

עלות 13. A. τίκτουσι. Σ. κύουσι. O. λοχεύονται.

13. *Heb.* lactantes. *A* pariunt. *S.* parturiunt. *LXX.* fœtantur. *Vulg. fœtas.*

Nota.

v. 12. Coislin. A. ἀπάρωμεν καὶ πορευθ- supra suo loco hanc versionem non plenam Symmachi nomine dedimus ex Mſſ. & ex Drusio. Atque ex modo verteodi videtur Symmachi esse; sed nomina sæpe confunduntur.

Nota in Cap. XXXIV. Genesis.

v. 2. In Mſ. Coislio. legitur ad marg. A. Εὐαῖος. In textu vero O. Χοῤῥαῖος, quemadmodum & in Alexandrino Codice.

CAP. XXXVIII. GENESIS.

חמיה 25. O. πενθερὸν αὐτῆς. Ἀλλ. ἑκυρόν.
פתילים Σ. περιτραχήλιον. O. ὁρμίσκος.

25. H*Ebr. omnes*, socerum suum.
H. tæniam. *S.* collare. *LXX.* monile. *Vul. armilla.*

Nota.

v. 18. Longe aliud legitur supra suo loco: ubi vide.

CAP. XXXIX. GENESIS.

ותשא 7. A. ἦρεν. O. ἐπέβαλεν.
הרעה הגדלה הזאת 9. A. τὴν κακίαν τὴν μεγάλην ταύτην. O. τὸ ῥῆμα τὸ πονηρὸν τοῦτο.
ויתנהו אל-בית הסהר 20. A. καὶ ἔδωκεν αὐτὸν πρὸς οἶκον τοῦ δεσμωτηρίου. O. καὶ ἐνέβαλεν αὐτὸν εἰς τὸ ὀχύρωμα.

7. H*Ebr. A.* levavit. *LXX. Vulg.* injecit.
9. *H. A.* malum grande hoc. *LXX.* verbum hoc malum. *Vul. hoc malum.*

20. *H. A.* & dedit eum ad domum carceris. *LXX.* & injecit illum in custodiam. *Vul. tradiditque Joseph in carcerem.*

CAP. XL. GENESIS.

וישרת 4. A. ἐλειτούργει. O. παρέστη.
המשקה והאפה 5. A. ὁ ποτιστὴς καὶ ὁ πέσσων. O. τοῦ ἀρχιοινοχόου, καὶ ἀρχισιτοποιοῦ. Coislin. O. ἐν μιᾷ νυκτὶ ὅρασις τοῦ ἐνυπνίου αὐτοῦ. ὁ ἀρχιοινόχοος, καὶ ὁ ἀρχισιτοποιός. ut & Mſ. Alex.
פתר 8. A. ἐπιλυόμενος. Σ. διακρίνων. O. συγκρίνων.
פתרנים A. ἐπίλυσις. Σ. διάκρισις. O. διασάφησις.
פרחת 10. A. Σ. βλαστῶσα. O. θάλλουσα.

4. H*Ebr. A. Vul.* ministrabat. *LXX.* adfuit.
5. *H.* pincerna & pistor. *A.* pocillator & coquens. *LXX.* principis vinariorum, & principis pistorum. *Coislin. LXX.* in una nocte, visio somnii ipsius: princeps vinariorum, & princeps pistorum. *Vulg. ambo.*
8. *H. A.* solvens. *S.* discernens. *LXX.* qui conjectet. *Vulg. qui interpretetur.*

H. solutiones. *A.* solutio. *S.* dijudicatio. *LXX.* declaratio. *Vulg. interpretatio.*

10. *H. A. S.* germinans. *LXX.* ferens flores. *Vul. crescere paulatim in flores.*

Nota.

v. 10. Coislin. A. κληματίδες. Supra suo loco ex Mſſ. & ex Drusio Aquilæ pariter & Symmacho tribuimus

CAP. XLI. GENESIS.

ובריאת בשר 2. A. στερέωμα (l. στερεαὶ) σαρκί. Σ. παχεῖαι σαρκί. O. ἐκλεκταὶ ταῖς σαρξί.
באחו A. Σ. ἐν τῷ ἕλει. O. ἐν τῷ Ἄχει.

2. H*Ebr, S.* pingues carne. *A.* solidæ carne. *LXX.* electæ carnibus. *Vulg. crassæ nimis.*

H. in prato. *A. S.* in palude. *LXX.* in Achi. *Vulg. in locis palustribus.*

Digitized by Google

בקנה 5. A. Σ. καλάμῳ. O. πυθμένι.

שרופת קדים 6. A. ἐφθαρμέναι καύσωνι. O. ἀνεμόφθοροι.

בקנה 22. A. Σ. καλάμῳ. O. πυθμένι.

החרטמים 24. A. κρυφιασταῖς. Σ. μάγοις. O. ἐξηγηταῖς. Θ. σοφισταῖς.

כבד 31. A. Σ. βαρύ. O. ἰσχυρός.

נכון הדבר 32. A. ἕτοιμον τὸ ῥῆμα. Σ. βέβαιος ὁ λόγος. O. ἀληθὲς ἔσται τὸ ῥῆμα.

פקדים 34. Σ. ἐπισκόπους. O. τοπάρχας.

לא־תכרת 36. A. οὐκ ὀλοθρευθήσεται. O. οὐκ ἐκτριβήσεται.

רבד 42. A. Σ. τὸν μανιάκην. O. κλοιόν.

אברך 43. A. * γονατίζειν. O. κήρυξ.

לא־ירים איש 44. A. ὑψώσει οὐδείς. O. οὐκ ἐξαρεῖ οὐδείς.

עד כי־חדל 49. A. Σ. * οὐκ ἐπαύσατο. O. ἕως οὐκ ἠδύνατο.

עמלי 51. O. τῶν πόνων μου. Αλλος, τῶν λυπῶν.

5. *Hebr. A. S. Vul.* in culmo. *LXX.* in propagine.

6. *Hebr.* arefactæ Euro. *A.* corruptæ æstu. *LXX.* a vento corruptæ. *Vul. percussæ uredine.*

22. *Hebr. A. S. Vulg.* in culmo. *LXX.* in propagine.

24. *H.* ad genethliacos. *A.* secretorum interpretibus. *S.* Magis. *LXX.* interpretibus. *Th.* sophistis. *Vul. conjectoribus.*

31. *H. A. S.* gravis. *LXX.* fortis. *Vul. inopiæ magnitudo.*

32. *H. A.* paratum verbum. *S.* firmus sermo. *LXX.* verum erit verbum. *Vul. firmitatis indicium est.*

34. *H.* præfectos. *S.* inspectores. *LXX.* principes. *Vulg. præpositos.*

36. *H.* non succidetur. *A.* non perdetur. *LXX.* non atteretur. *Vul. non consumetur.*

42. *H. A. S. LXX. Vulg.* torquem.

43. *Heb.* Abrech. *A.* adgeniculationem. *LXX.* præco. *Vulg. ut omnes coram eo genu flecterent.*

44. *H.* non levabit vir. *A.* attollet nemo. *LXX.* non levabit quisquam. *Vul. non movebit quisquam.*

49. *H.* usque dum cessaret. *A. S.* non cessavit. *LXX.* donec non potuit. *Vulg. & copia mensuram excederet.*

51. *H.* laboris mei. *LXX. Vulg.* laborum meorum. *Alius*, dolorum.

Notæ ad Cap. XLI Genesis.

v. 2. A. στερέωμα σαρκί. Σ. παχεῖαι σαρκί. Coislin. suo autem loco sic edidimus. στερέμνιοι κρέει καὶ παχεῖαι σαρξίν. Sic conjunctis sine Interpretum nomine lectionibus: lectio autem στερέμνιοι, vera est Aquilæ, non στερέωμα, quod nullatenus hic quadrare potest. Hic vero deprehendas nos recte conjectasse, quando diximus primam interpretationem esse Aquilæ, secundam Symmachi, secus quam Drusius putabat, qui primam Symmacho, secundam Theodotioni adscripsit.

Hoc capite multas interpretationes cum nominibus Auctorum adferimus ex Coisliniano, quarum Interpretes ante ignorabantur, ut videas supra suo loco.

v. 16. Σ. οὐκ ἐγὼ ἀλλ' ὁ Θεὸς τὴν εἰρήνην. Omissa voce ἀποκριθήσεται, quam posuimus supra, quæque legi debet.

v. 43. A. γονατίζει. forte melius, γονατίζειν aut γονάτισον, ut quadret ad versionem Hieronymi, *adgeniculationem*. Nam illud πρόγνυ, quod ut pote suspectum uncinis inclusimus suo loco, ex Latino factum fuisse videtur. γονατίζειν legendum esse suader nota Origenis quam adtulimus, δηλοῖ δὲ οὐδὲν ἡ λέξις ἢ τὸ γονατίζειν.

CAP. XLII. GENESIS.

ויתנכר 7. O. ἠλλοτριοῦτο. Αλλος, ἀπεξενοῦτο.

את־ערות הארץ 9. Σ. τὰ κρυπτὰ τῆς χώρας. O. τὰ ἴχνη τῆς χώρας.

אבל אשמים 21. A. μάλιστα ἐν πλημμελείᾳ. Σ. μάλα, ἢ ὄντως. O. ναὶ ἐν ἁμαρτίαις.

את־שקו 27. O. τὸ μαρσίππιον. Αλλ. σάκκου.

אמתחתו A. θυλάκου. O. μαρσιππίου.

הושב 28. A. ἀπεστράφη μοι. O. ἀπεδόθη μοι.

ויתן 30. Σ. ἐλογίσατο. O. ἔθετο.

7. Hebr. *Alius*, & extraneum se ostendit. *LXX.* alienum se fecit. *Vulg. quasi ad alienos.*

9. *Hebr.* nuditatem terræ. *S.* nuditatem regionis. *LXX.* vestigia regionis. *Vulg. infirmiora terræ.*

21. *Hebr.* vere deliquentes. *A.* maxime in delicto. *S.* & utique, *vel* vere. *LXX.* certe in peccatis. *Vulg. merito hæc patimur quia peccavimus.*

27. *Heb. Alius*, saccum. *LXX.* marsupium. *Vulg. facco.*

Heb. A. sacci. *LXX.* marsupii. *Vulg. sacculi.*

28. *Hebr. Vulg.* reddita est. *A.* reductum est mihi. *LXX.* redditum est.

30. *Heb.* & dedit. *S. Vulg.* & putavit. *LXX.* posuit.

עלי 36. O. ἐπ' ἐμέ. Αλλος, κατ' ἐμοῦ.

אסון 38. O. μαλακισθῆναι. Αλλ. ἀῤῥωστῆσαι.

36. *Hebr. LXX.* ſuper me. *Alius*, contra me. *Vulg. in me.*
38. *Heb.* periculum. *LXX.* languere. *Alius*; infirmari. *Vulg. ſi quid ei adverſi acciderit.*

Nota ad Cap. XLII. Geneſis.

v. 2. Coiſlin. poſt illud ἀπεξένωσε, in margine poſitum, adjecit ἀποπροσεποιεῖτο τῷ εἴδει. i. ſpecie ſimulabat, quod videtur eſſe Scholion.
v. 25. Coiſlin. ad illud, τὰ ἀγγεῖα, in τοῖς O. poſitum, notat in margine, ἀγγεῖα, καὶ μάρσιπποι καὶ σάκκοι, καὶ πηρεῖα, μίαν ἔχοντα τὴν σημασίαν, ὡς ἐν τοῖς ἑπομένοις εὑρήσεις.
Ibid. ad ἐπισιτισμὸν, notat Coiſlin. in margine τροφάς.

CAP. XLIII. GENESIS.

טפנו 8. A. νήπια ἡμῶν. O ἡ ἀποσκευὴ ἡμῶν.

אערבנו 9. A. ἐγγυῶμαι. O. ἐκδέχομαι αὐτόν.

שלום לכם 23. A. Σ. Εἰρήνη ὑμῖν. O. ἵλεως ὑμῖν.

רחמיו 30. A. Σ. σπλάγχνα. O. ἔγκατα.

החדרה O. ταμεῖον. Αλλος, κοιτῶνα.

8. Hebr. *A. Vulg.* parvuli noſtri. *LXX.* apparatus noſter.
9. *Heb.* ſpondeo pro illo. *A.* ſpondeo. *LXX.* ſuſcipio illum. *Vulg. ſuſcipio puerum.*
23. *Heb. A. S.* pax vobis. *LXX.* propitius vobis. *Vulg. pax vobiſcum.*
30. *Hebr.* miſerationes ejus. *A. S. Vulg.* viſcera. *LXX.* inteſtina.
Hebr. LXX. Alius, Vulg. cubiculum.

Notæ ad Cap. XLIII. Geneſis.

v. 18. In hæc verba τῶν O. συκοφαντῆσαι ἡμᾶς, in margine Coiſliniani Codicis legitur, κατηγορίαν ψευδῆ συστήσασθαι καθ' ἡμῶν & in ſequentia, καὶ ἐπιθέσθαι ἡμῖν legitur, κατατυραννῆσαι ἡμᾶς καὶ δουλαγωγῆσαι, quæ videntur eſſe Scholia.
v. 23. In vocem ἀπέχω &c. quæ in LXX. legitur, Notam habuit Coiſlinianus, quæ deinde excisis foliis partim periit: quæ ſuperſunt lacera, ſic habent, τὸ Ἑβραϊκὸν ἐστι ΒΑΗΛΑΙ, ὅπερ ἐστιν, ἦλθε πρὸς μέ.... ἐν τῇ αὐτῇ βίβλῳ ἔχομεν τὸ, γδ Β..... ΒΕΡΒΑΜΜΑ ΕΚ Κ.... ΒΑΡΚΑΘΑΡ ὑπὸ τοῦ Ἰσαὰκ λεγόμενον σημαίνει, ἦλθεν ὁ ἀδελφός σου ἐν ἐπιθέσει, καὶ ἔλαβεν εὐλογίας σου καὶ.... ἐρθεῖς τε μετὰ τοῦ παραδόξου επ.... σεν τοῦ οἴκου τοῦ Ιωσὴφ τὸ ἀργύριον ἐληλυθέναι πρὸς αὐτούς. ἐπείπερ.... οὐδεὶς ἀνθρώπων αὐτὸ ἤνεγκεν. Hic verba iſta Cap. 27. v. 35. בא אחיך במרמה ויקח ברכתך exprimuntur, ſed mendoſiſſime. nam ſic ſecundum veterem morem legendum, Βα ιιχ βεμαρμα υικι βαρκαθαχ.

CAP. XLIV. GENESIS.

ויפתחו 11. O. ἔλυσαν. Αλλος, ἔλυσαν.

כלה 12. Αλλ. συντελέσας. In O. vacat ante ἕως εὗρε.

ביגון 31. A. λύπης. O. ὀδύνης.

ערב 32. Σ. ἐνεγυήσατο. O. ἐκδέδεκται.

11. Hebr. *LXX. Vulg.* aperuerunt. *Alius*; ſolverunt.
12. *Hebr.* finivit. *Alius*, cum finiviſſet. *In LXX. & Vulg. vacat.*
31. *Heb.* in dolore. *A.* triſtitia. *LXX. Vulg.* cum dolore.
32. *Hebr. S.* ſpopondit. *LXX.* ſuſcepit. *Vulg. in meam hunc recepi fidem & ſpopondi.*

Nota.

v. 31. Coiſlin. in textu τῶν O. habet λύπης, & ad marg. A. λύπης ut & Mſ. Alex. ex Aquila videlicet deſumtum.

CAP. XLV. GENESIS.

קציר 6. A. θερισμός. O. ἀμητός.

ולהחיות לכם לפליטה גדלה 7. A. καὶ τοῦ ζωῶσαι ὑμῖν εἰς ἀνασωσμὸν μέγαν. O. καὶ ἐκθρέψαι ὑμῶν κατάλειψιν μεγάλην.

6. Hebr. *A. LXX.* meſſis. *Vul. meti.*
7. *Hebr.* & ad victum dandum vobis in ſalvationem magnam. *A.* & ad vivificandum vos in ſalvationem magnam. *LXX.* & enutrire veſtras reliquias magnas. *Vulg. & eſcas ad vivendum habere poſſitis.*

פן־תורש 11. A. ἀναλωθῇς. O. ἵνα μὴ ἐκτριβῇς.

עבריו 16. A. δοῦλοι. O. θεραπεία.

את־חלב 18. A. στέαρ. O. μυελόν.

תרגזו 24. A. κλονεῖσθε. Σ. μάχεσθε. O. ὀργίζεσθε.

ויפג לבו 26. A. ἐξένηψε. Σ. ἐλειποψύχησε. O. ἐξέστη τῇ διανοίᾳ.

11. *H.* ne depauperetis. *A.* consumaris. *LXX.* ut non atteraris. *Vulg. ne & tu pereas.*

16. *Heb.* servorum ejus. *A.* servi. *LXX. Vulg.* familia ejus.

18. *Hebr. A.* pinguedinem. *LXX. Vulg.* medullam.

14. *Hebr. S.* contendatis. *A.* commoveamini: *LXX. Vulg.* irascamini.

26. *Heb.* & debilitatum est cor ejus. *A.* evigilavit. *S.* animo deliquit. *LXX.* obstupuit mente. *Vulg. quasi de gravi somno evigilans.*

Nota.

v. 4. O. ἤγγισαν. Coislin. in margine notat πρὸς αὐτὸν, quod in Hebræo positum in LXX. desiderabatur: & similia quædam hoc capite, ut versu 9. post κατάβηθι οὖν, in margine additur τὸ τάχος. & versu 10. post καὶ οἱ υἱοί σου adjicitur in marg. καὶ ὁ οἶκός σου. similiterque v. 11.

CAP. XLVI. GENESIS.

הבאים 8. O. εἰσελθόντων. Αλλος, εἰσπορευομένων.

להורת לפניו 28. A. φωτίζειν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Σ. δηλῶσαι αὐτῷ. O. συναντῆσαι αὐτῷ.

8. HEbr. *Vulg.* qui ingressi sunt. *LXX.* qui intraverunt. *Alius*, ingredientium.

28. *Heb.* ad præparandum ante eum. *A.* illuminare in faciem ejus. *S.* ad manifestandum ei. *LXX.* ad occurrendum ei: *Vulg. ut nuntiaret ei.*

Nota.

v. 20. Hæc verba, ἐγένοντο δὲ υἱοὶ Μανασσῆ, οὓς ἔτεκεν αὐτῷ ἡ παλλακὴ ἡ Σύρα, τὸν Μαχείρ. Μαχεὶρ δὲ ἐγέννησε τὸν Γαλαάδ. υἱοὶ δὲ Ἐφραὶμ ἀδελφοῦ Μανασσῆ, Σουταλαάμ, καὶ Τάαμ. υἱοὶ δὲ Σουταλαάμ, Ἐδώμ. (Ed. Rom. Ἐδὲμ.) Hæc, inquam, utpote quæ in Hebræo non exstent obelis notantur.

CAP. XLVII. GENESIS.

לחם לפי הטף 12. A. τροφὴν κατάλογον (f. καταλλήλοι) τοῦ ὄχλου. O. σῖτον κατὰ σῶμα.

כי חק לכהנים 22. A. ὅτι ἀκρίβασμὸς τοῖς ἱερεῦσι. Σ. σύνταξις γὰρ ἦν τοῖς ἱερεῦσιν. O. ἐν δόσει γὰρ ἔδωκε δόμα τοῖς ἱερεῦσι.

ולאכל לטפכם 24. Αλλος, καὶ εἰς βρῶσιν τοῖς νηπίοις ὑμῶν. In O. vacat.

12. HEbr. panem ad os parvuli. *A.* escam congruentem turbæ. *LXX.* triticum secundum corpus, *mel.* per singulos. *Vulg. cibaria singulis.*

22. *Heb. A.* quia statutum Sacerdotibus. *S.* constitutio enim erat Sacerdotibus. *LXX.* donatione enim dedit donum Sacerdotibus. *Vul. qua a rege tradita fuerat eis.*

24. *H.* & ad comedendum parvulis vestris. *Alius*, & in cibum parvulis vestris. *In LXX. vacat. Vulg. & liberis vestris.*

Nota.

v. 5. ÷ ἦλθον δὲ εἰς Αἴγυπτον πρὸς Ἰωσὴφ Ἰακὼβ καὶ ÷ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ ἤκουσε Φαραὼ βασιλεὺς Αἰγύπτου. ※ καὶ εἶπε Φαραὼ πρὸς Ἰωσὴφ λέγων ὁ πατήρ σου καὶ οἱ ※ ἀδελφοί σου ἥκασι πρὸς σέ. ἰδοὺ ἡ γῆ Αἰγύπτου ἐναντίον ※ σου ἐστίν. ἐν τῇ κρατίστῃ γῇ κατοίκισον τὸν πατέρα ※ σου καὶ τοὺς ἀδελφούς σου. Hæc sic in Coislin. notantur primo obelis, deinde asteriscis, quia hæc olim aliò præpostere translata fuerant. Qua de re vide notam Origenis, quam edidimus suo loco.

CAP. XLVIII. GENESIS:

חלה 1. A. ἀρρωστεῖ. Σ. νοσεῖ. O. ἐνοχλεῖται.

מעודי 15. Σ. ἀφ' οὗ εἰμι. O. ἐκ νεότητος.

1. HEbr. ægrotans. *A.* infirmatur. *S.* ægrotat. *LXX.* moleste habet. *Vulg. quod ægrotaret.*

15. *H.* ab adhuc me. *S.* a quo sum. *LXX.* a juventute. *Vulg. ab adolescentia mea.*

הגאל 16. A. ὁ ἀγχιστεύων. O. ὁ ῥυόμενος.

והשיב 21. O. ἀποστρέψει. Ἄλλ. ἀνάξει.

שכם אחד 22. A. ὦμον ἕνα. O. Σίκιμα ἐξαίρετον.

16. *H.* qui redimit. *A.* qui propinquus est. *LXX. Vulg.* qui eruit.

21. *H.* redire faciet. *LXX. Alius, Vulg.* reducet.

22 *H. Vulg.* partem unam. *A.* humerum unum. *LXX.* Sicimam præcipuam.

Notæ ad Cap. XLVIII. Genesis.

v. 1. Hoc versu hæ minoris pretii marginales lectiones habentur in Coislin. Ad vocem τοῦ O. ἀναλαβών, in marg. παραλαβών. Ibid ad υἱοὺς αὐτοῦ additur in margine μετ' αὐτοῦ, ut legitur in Ms. Alex. Ibid. ἐνάλλαξ, in Coisliniano legitur ἐναλλάξας, & in margine notatur, ἀντιστρέψας ἢ ἐπιστημόνως.

v. 16. Coislin. A. ἀγχιστεύων. Hanc lectionem sine nomine Interpretis suo loco dedimus. Est autem Aquilæ, ut ibidem conjectando diximus.

CAP. XLIX. GENESIS.

כלי חמס מכרתיהם 5. A. σκεύη ἀδικίας * ἀνάσκαφε. O. συνετέλεσαν ἀδικίαν ἐξαιρέσεως αὐτῶν.

אל־תחד כבדי 6. A. μὴ μονωθήτω δόξα μου. O. μὴ ἐρείσαι τὰ ἥπατά μου.

אתה יודוך 8. A. σοὶ ἐξομολογήσονται. O. σὲ αἰνέσαισαν.

יקים 9. A. ἀναστήσει. O. ἐγερεῖ. Coisl. ἐξεγερεῖ.

חכלילי 12. A. κατάκοροι. O. χαροποιοί.

ירכתו 13. A. μηρὸς αὐτοῦ. O. παρατενεῖ.

חמר גרם 14. A. ὄνος ὀστώδης. O. τὸ καλὸν ἐπεθύμησεν.

למס עבר 15. A. εἰς φόρον δουλεύων. O. ἀνὴρ γεωργός.

גדוד יגודנו 19. A. εὔζωνος εὐζωνιεῖ. Σ. λόχος.. O. πειρατήριον πειρατεύσει αὐτόν.

יגר עקב (A.) εὐζωνισθήσεται πτέρναν. O. πειρατεύσει αὐτὸν κατὰ πόδας.

מעדני 20. A. τρυφάς. O. τρυφήν.

אילה שלחה הנתן אמרי־שפר 21. A. ἔλαφος ἀπεσταλμένος ὁ διδοὺς καλλονήν. O. στέλεχος ἀνειμένος, ἐπιδιδοὺς ἐν τῷ γεννήματι κάλλος.

ויאסף 33. A. συνέλεξεν. Σ. συναγαγών. O. ἐξάρας.

5. **H***ebr.* arma iniquitatis machæræ eorum. *A.* vasa iniquitatis.... *LXX.* consummaverunt iniquitatem propositi sui. *Vulg. vasa iniquitatis bellantia.*

6. *Heb. A.* ne uniatur gloria mea. *LXX.* non contendant viscera mea. *Vulg. non sit gloria mea.*

8. *H. Vulg.* te laudabunt. *A.* tibi confitebuntur. *LXX.* te laudent.

9. *H. A. Vulg.* suscitabit. *LXX.* excitabit.

12. *H.* rubicundior oculis. *A.* vividi. *LXX.* gratiosi. *Vulg. pulcriores.*

13. *H.* latus ejus. *A.* femur ejus. *LXX.* pertendet. *Vulg. pertingens.*

14 *H. A.* asinus osseus. *LXX.* bonum desideravit. *Vulg. asinus fortis.*

15. *H.* tributo serviens. *A.* in tributum serviens. *LXX.* vir agricola. *Vulg. tributis serviens.*

19. *H.* exercitus superabit eum. *A.* accinctus accinget se. *S.* cohors. *LXX.* tentatio tentabit. *mel.* turba prædonum prædabitur eum. *Vulg. accinctus præliabitur.*

H. superabit tandem. *A.* accingetur calcaneo. *LXX.* tentabit eum secus pedes. *Vulg. accingetur retrorsum.*

20. *H. A. LXX. Vulg.* delicias.

21. *H.* cerva dimissa, dans dicta pulchritudinis. *A.* cervus dimissus dans pulchritudinem. *LXX.* virgultum resolutum dans in germine pulchritudinem. *Vulg. cervus emissus, & dans eloquia pulchritudinis.*

33. *H. A. Vulg.* & collegit. *S.* colligens. *LXX.* sustollens.

Notæ ad Cap. XLIX. Genesis.

v. 5. A. σκεύη ἀδικίας * ἀνάσκαφε. Sic Coislin. vox postrema prorsus vitiata videtur. Licet enim ἀνασκάπτειν quadret ad vocem Hebraïcam כרה, illud ἀνάσκαφε corruptum nullo modo potest convenire cum מכרת.

v. 7. ubi LXX. habent μῆνις in margine Coislin. notatur, ὀργὴ ἐπίμονος.

v. 12. A. κατάκοροι. Coislin. Legitur in alio Codice sine Interpretis nomine κατάκαροι, quam lectionem suspectam habui, & pro καθαροὶ positam existimavi: cum maxime Aquila vocem eamdem Hebraïcam alibi καθαρὸς vertat. Nunc autem hærere me fateor & circa vocis γυναίοτατα, & circa ejusdem significationem.

CAP.

CAP. L. GENESIS.

החנטים 3. A. τῶν ἀρωματιζομένων. O. τῆς ταφῆς.

לאמר 16. Σ. παρακαλῶν. O. λέγων.

שא נא פשע אחיך 17. A. ἆρον δὴ ἀθεσίαν ἀδελφῶν σου. O. ἄφες αὐτοῖς τὴν ἀδικίαν.

רעה גמלוך A. κακίᾳ ἠμείψαντό σε. O. ὅτι πονηρά σοι ἐνεδείξαντο.

גם־אחיו ויפלו לפניו 18. ※ καίγε ἀδελφοὶ ※ αὐτοῦ, καὶ ἔπεσον εἰς πρόσωπον.

אכלכל 21. A: διοικήσω. O. διαθρέψω.

ויחנטו 25. A. ἠρωμάτισαν. O. ἔθαψαν.

בארן A. ἐν γλωσσοκόμῳ. O. ἐν σορῷ.

3. Hebr. balsamatorum. *A.* aromatibus conditorum. *LXX.* sepulturæ. *Vulg. cadaverum conditorum.*

16. *Heb.* dicendo. *S.* adhortans. *LXX.* dicens. *Vulg. ut hæc tibi verbis illius diceremus.*

17. *Heb.* parce nunc prævaricationi fratrum tuorum. *A.* tolle, quæso, prævaricationem fratrum tuorum. *LXX.* dimitte eis iniquitatem. *Vulg. obliviscaris sceleris fratrum tuorum.*

Heb. malum retribuerunt tibi. *A.* malitia tib gratiam retulerunt. *LXX.* mala tibi ostenderunt. *Vulg. atque malitia quam exercuerunt in te.*

18. *Heb.* etiam fratres ejus, & ceciderunt in conspectu ejus. ※ utique fratres ejus, & ceciderunt in faciem. *Vulg. & proni adorantes in terram.*

21. *Hebr.* alam. *A.* curabo. *LXX.* enutriam. *Vulg. pascam.*

25. *Hebr.* balsamarunt. *A.* aromatibus condierunt. *LXX.* sepelierunt. *Vulg. conditus aromatibus.*

Heb.. LXX. in arca. *A Vulg.* in loculo.

EXODI CAP. I.

Nota.

v. 12. Coislin. habet. Σ. ἐντρυφῶντες Θ. ἐμπαιγμός. l. ἐμπαιγμοῖς; sed præstare videtur lectio quam sequuti sumus, A. ἐντρυφήματι Σ. Θ. ἐμπαίγματι. Nam vocem פרך solet Symmachus vertere ἐμπαιγμὸς & ἔμπαιγμα. V. Lexica infra.

EXODI CAP. II.

22. ※ τὸ δὲ ὄνομα τοῦ δευτέρου ἐκάλεσεν ※ Ἐλιεζέρ. ὁ γὰρ θεὸς τοῦ πατρός μου βοηθός μου, ※ καὶ ἐῤῥύσατό με ἐκ χειρὸς Φαραώ.

נאקתם 24. A. Σ. τῆς οἰμωγῆς αὐτῶν. O. τὸν στεναγμὸν αὐτῶν.

22. ※ Nomen vero secundi vocavit Eliezer. ※ Deus enim patris mei adjutor meus, & li- ※ beravit me de manu Pharaonis. *Vulg. alterum vero peperit, quem vocavit Eliezer dicens: Deus enim patris mei: adjutor meus eripuit me de manu Pharaonis.*

24. *Hebr.* clamorem eorum. *A. S.* ejulatum eorum. *LXX. Vulg.* gemitum eorum.

Notæ ad Cap. II. Exodi.

v. 22. ※ καὶ τὸ ὄνομα &c. Coislin. Hæc vero in Hexaplis erant ut notant asterisci, atque fortasse ex aliquo Hebraico Exemplari versa fuerant; sed nec in hodierno exemplari Hebraïco, nec in LXX. reperiuntur: unde suspicio oriatur asteriscos vitio librariorum adjectos fuisse.

v. 24. Coislin. A. Σ. τῆς οἰμωγῆς. In Edito supra sine Interpretum nominibus adfertur.

EXODI CAP. III.

ויבא 1. A. ἤλασεν. O. ἦλθεν.

את־המראה 3. Σ. τὸ θέαμα. O. τὸ ὅραμα.

ונצלתם 22. A. Σ. σκυλεύσατε. O. in Coislin. συσκευάσατε.

1. Hebr. *LXX. Vulg.* venit. *A.* accessit.

3. *Hebr. LXX. Vulg.* visionem. *S.* spectaculum.

22. *Hebr. Vulg.* & spoliabitis. *A. S.* spoliate. *LXX. in Coislin.* expilate.

Notæ ad Cap III. Exodi.

A. 6. Coislin. habet A. ἀπέκευψον. Basiliensis vero ἐπέκευψον, ut edidimus supra. Hic notatur in margine Coisliniani κτ̃ Σαμαρειτῶν, quæ nota repetitur infra ad versum 15.

v. 16. A. πρεσβυτέρυς. Coislin. Nos cum Editione Rom. legimus supra πρεσβύτας.

v. 22. Coislin. A. Σ. σκυλεύσατε. Hanc lectionem habent οἱ O. Edit. Romanæ. Coislin. vero ut & Alex. in textu habet συσκευάσατε.

EXODI. CAP. IV.

בזנבו 4. O. τ̃ κέρκου. Ἄλλος, τ̃ οὐρᾶς.

4. Hebr. in cauda ejus. *LXX. Alius*, caudam. *Vulg. caudam ejus.*

Notę ad Cap. IV. Exodi.

v. 10. Coislin. Σ. οὐκ εὔλαλος, οὐχ ἱκανός. A. οὐκ ἀνὴρ ῥημάτων. O. οὐκ εὔλογος. Sic ille cum Edit Rom. lectionem, quam omnes alii Codices Syro tribuunt, Symmacho adscribit. Error ex littera Σ. initiali, in utroque eadem, evenire potuit. Res in dubio relinquitur. O. οὐκ εὔλογος. In Edit Rom. οὐχ ἱκανὸς legitur in textu.

v. 18. Coislin. οἱ λοιποὶ εἰς εἰρήνην. & v. 23. οἱ λοιποὶ υἱόν μου. v. autem 24. A. ὁ Θεός. Σ. Θ. κύριος. O. ἄγγελος, cum hac nota in marg. θέλων ὁ ἄγγελος ἐζήτει ἀνελεῖν Μωϋσῆν. εἴτις κτ̃ μὲν A. Θεὸς ἦν, κτ̃ δὲ Σ. καὶ Θ. ΚΣ. κυ. (sic.)

v. 26. Coislin. Λοιποὶ, ὅτι νυμφίος αἱμάτων σύ μοι. Hæc tantum habet. Vide suo loco.

EXODI. CAP. V.

בדבר או בחרב 3. A. Σ. λοιμὸς ἢ μάχαιρα. O. θάνατος ἢ φόνος.

3. Hebr. cum pestilentia vel gladio. *A. S. Vulg.* pestis aut gladius. *LXX.* mors aut cædes.

Notæ ad Cap. V. Exodi.

v. 3. A. Σ. λοιμὸς ἢ μάχαιρα, Coislin. Est igitur lectio Aquilæ & Symmachi, ut recte conjectavimus in Nota.

v. 4. Coislin. habet Σ. ἀποστρέψετε, quemadmodum & Basiliensis. Chronicon Alex. ἀποστρέφετε: utram malis lectionem elige.

v. 7. Coislin. A. Σ. Θ. καλαμάσθαι.

EXODI CAP. VI.

אני ערל שפתים 30. Σ. οὐκ εἰμὶ καθαρὸς φθέγματι. O. ἐγὼ ἰσχνόφωνός εἰμι.

30. Hebr. ego incircumcisus labiis. *S.* non sum purus loquela. *LXX.* ego gracili voce sum. *Vulg. incircumcisus labiis sum.*

EXODI CAP. VII.

לתנין 9. A. κῆτος. O. δράκων.

9. Hebr. in draconem. *A.* cetus. *LXX.* draco. *Vulg. in colubrum.*

ויחזק 13. Σ. αἰτέστη. O. κατίσχυσεν.

13. *Hebr.* roboravit se. *S.* restitit. *LXX.* invaluit. *Vulg. induratumque est.*

כבד 14. Σ. ἀνένευσε. O. βεβάρηται.

14. *Hebr.* grave. *S.* renuit. *LXX.* aggravatum est. *Vulg. ingravatum est.*

Nota.

v. 11. Coislin. ad Aquilam habet τρυφιασταί. & ibid. ad Symmachum, ἀποκρύφοις. Sed idem v. 22. Σ. διὰ τῶν ἀποκρύφων.

EXODI CAP. VIII.

חמרים חמרים 14. A. σωρὸς, σωρούς. O. θημωνίας, θημωνίας.

14. Hebr. *LXX.* acervos, acervos. *A.* cumulos, cumulos. *Vulg. in immensos aggeres.*

השחת 24. Σ. ἐφθάρη. O. ἐξωλοθρεύθη.

24. *Hebr.* corrumpebatur. *S. Vulg.* corrupta est. *LXX.* destructa est.

Nota.

Præter hasce lectiones, aliæ habentur in Coisliniano, quæ cum MSS. aliis non consonant, ut v. 7. O. φαρμακείαις ad marg. ἐπαοιδαῖς O. ἀφιλέτω, in marg. legitur, ἀφιλέτω. v. 14. Coislin. A. σωρὺς, σωρὺς. Ubi Codex Basiliensis. A. κόρυς, κόρυς. Chronicon Alex. A. Σ. κόρυς, κόρυς, quæ postrema lectio confirmatur ex cap. 45. Ezech. ubi eadem vox Hebraïca, κόρυς vertitur a tribus Int. v. 15. Coislin. A. ἀνάπαυσις, ubi alii melius, ἀνάπνευσις.

EXODI CAP. IX.

דבר 4. O. ῥητόν. Ἄλλος, οὐδὲν ὅπου.

הניס 20. Σ. διέσωσεν. O. συνήγαγεν.

את כל־אשר בשדה 25. Ἄλλος, πάντα ὅσα ἦν ἐν τῷ πεδίῳ. In O. vacat.

4. Hebr. LXX. verbum. *Alius*, & *Vul.* nihil omnino.

20. *Hebr.* fugere fecit. *S.* conservauit. *LXX.* congregavit. *Vulg. fecit confugere.*

25. *Heb. Alius*, omnia quæ in agro. *In LXX. vacat. Vulg. cuncta quæ fuerunt in agro.*

Notæ ad Cap. IX. Exodi.

v. 9. Coislin. Σ. ἐξανθοῦντα. Basiliensis. Σ. ἐξανθοῦσαι. ἢ. φλυκτίδες; ut habetur in LXX. crederem Coisliniani lectionem sinceriorem esse. Symmachumque vocem אבעבעת alio nomine quam LXX. in neutro genere vertisse.

v. 16. ubi LXX. δύναμιν habent, Coislin. ad marg. ἰσχύν.

v. 17. Coislin. in textu habet ἐγκρατεῖς & in marg. ἐμποιῇ, quæ postrema lectio est in Edit. Rom. Aquilæ vero & Sym. lectiones exhibet, ut nos edidimus.

EXODI CAP. X.

הטרם תדע 10. Σ. ἆρα οὔπω οἶδας; O. ἢ εἰδέναι βούλῃ;

10. *Hebr.* num ante scies? *S.* an nondum nosti? *LXX.* numquid scire vis? *Vulg. Nonne vides?*

Notæ ad Cap. X. Exodi.

v. 5. ubi LXX. habent τὸ περισσὸν, Coislin in marg. τὸ λοιπόν. Basiliensis vero. A. τὸ λεῖπον, quæ vox respondere potest etiam sequenti τῶν O. καταλειφθὲν: ad utramque enim περισσὸν & καταλειφθὲν perinde quadrat.

v. 7. Coislin. Σ. προσκόπτασμα. Colbertinus Cod. & Edit. Rom. A. προσκόπτασμα. Basil. A. Σ. προσκόπτασμα· utriusque esse videtur ut nos posuimus suo loco.

v. 14. Coislin. in textu τῶν O. ἔσται. ad marg. γέγονεν.

EXODI CAP. XII.

בבית הבור 29. Σ. δεσμωτηρίῳ. O. λάκκῳ.

29. *Hebr.* in domo foveæ. *S. Vulg.* carcere, *LXX.* fovea.

Notæ ad Cap. XII. Exodi.

v. 8. Coislin. ad vocem τῶν O. ἔδονται, in marg. notat. ἔδωσι.

v. 11. Coislin. A. ἐν θάμβῳ ὑπέρβασίς ἐστι, Σ. ἐν ἐπιδείξει φασὲχ ὑπερμάχησίς ἐστι. ubi ἐπιδείξει pro ἐν ἐπείξει ponitur; φασὲχ autem irrepsit ex Edit. Theodotionis. Vide notam ibi.

v. 46. In hæc verba τῶν O. οὐκ ἐξοίσετε &c. notatur in margine, οὐκ ἀπολείψεται ἀπὸ τῶν κρεῶν εἰς τὸ πρωΐ. Quæ lectio convenit cum alia ibidem posita.

EXODI CAP. XIII.

באתם בקצה המדבר 20. A. Σ. Θ. εἰς Ηθὰν τῆς ἐρημοτάτης. O. ἐν Ὀθὸμ παρὰ τὴν ἔρημον.

20. *Hebr.* in Etham in fine deserti. *A. S. Th.* in Ethan in extremo deserti. *LXX.* in Othom juxta desertum. *Vulg. in Etham in extremis finibus solitudinis.*

Notæ ad Cap. XIII. Exodi.

v. 10. A. ἀκρεβάσματα, Σ. περίσταγμα. Sic Coisl. Edit. Rom. sine Interpretum nomine, ἀκριβασμὸν, περίσταγμα, quæ recte conjectavimus esse Aq. & Symm. ut vides.

v. 13. Coislin. A. τινοττώσεις, Σ. ἀποκτενεῖς, Θ νωτοκοπήσεις, cum hac nota: ἑτέρᾳ διανοίᾳ χρώμενοι οἱ λοιποὶ τῆς O. ἐὰν γὰρ φησι μὴ δυνηθῇς ἀλλάξαι, ἀνελεῖς αὐτὸ, ἵνα μὴ δουλεύσῃ ἀνθρώπῳ, τῷ Θεῷ ἀφωρισμένον· ὅμως κάλλιον οἱ O. ἐνόησαν τὸ, λυτρώσῃ αὐτὸ, ἀντὶ τῦ τιμὴν αὐτῦ δώσεις. οὕτω γὰρ αὐτολεξεὶ κάτω λέγει τὸ νδ'. κεφάλαιον, καὶ περὶ τὸ τέλος τῦ Λευιτικῦ. i. *Alia mente usi sunt cæteri Interpretes. Nam aiunt:* Si non potueris commutare, occides ipsum, *ut quod Deo consecratum fuerat homini non serviret. Attamen LXX. pulcrius excogitarunt illud*, redimes ipsum, *ac si dicerent*, *pretium ejus dabis; sic enim ipsi verbis dicitur infra cap. 54. necnon in fine Levitici.*

v. 16. Coislin. εἰς νάκος. duæ postremæ syllabæ lectionis quam veram putavimus, εἰς ἀτίνακος. Vide notam ibi.

v. 18. A. ἐνωπλισμένοι. Σ. ὁ ἐπλίται. Θ. πιμπταίζοντες. Lectio Aquilæ ea est, quam nos cum Drusio puravimus restituendam. Symmachi. ἐπλῖται. Cod. Basil. & alii, καθωπλισμένοι.

EXODI CAP. XIV.

פי החירת 2. A. Σ. Θ. φιεθρώ, (mel. φιερώθ.) O. τῆς ἐπαύλεως.

על-פי החירת 9. A. Θ. ἐπὶ φιεθρών. Σ. ἐπὶ τῦ στόματος τῦ Ἰερώθ. O. ἀπέναντι τῆς ἐπαύλεως.

2. Hebr. *Vulg.* Philiahirot. *A. S. Th.* Phietro. (*mel.* Phieroth.) *LXX.* suburbii.

9. *Heb.* juxta Phihahiroth. *A. Th.* juxta Phietron. *S.* juxta os Ieroth. *LXX.* e regione suburbii. *Vulg. in Phibahiroth.*

Notæ ad Cap. XIV. Exodi.

v. 2. A. Σ. Θ. φιθρώ. Coislin. Hanc lectionem prorsus corruptam, & φιερώθ legendum crederem, nisi repeteretur cum ν in fine.

v. 7. Σ. ἀνὰ τρεῖς. Coislin. Hanc vero lectionem sine Interpretis nomine adtulimus ex Basiliensi Codice.

v. 20. A. καὶ ἐγένετο ἡ νεφέλη καὶ τὸ σκότος. Sic Coislin. & quidem melius ut ex Hebraïco arguitur. Cætera in Coislin. quadrant ad Editum nostrum.

EXODI CAP. XV.

קנית 16. Σ. ἐκτήσω (al. ἐκτήσω.) O. Θ. ἐλυτρώσω.

כוננו 17. A. ἥδρασαν. O. ὃ ἡτοίμασαν.

ותען להם 21. O. καὶ κατέλεγεν αὐταῖς. O. ἐξῆρχεν αὐταῖς.

16. Hebr. *S. LXX. Edit. Rom. Vulg.* possedisti. *LXX. Coislin. Th.* redemisti.

17. *Hebr. A.* firmaverunt. *LXX.* quod paraverunt. *Vulg. quod firmaverunt.*

21. *Hebr.* & respondit eis. *A.* & recensuit eis. *LXX.* incœpit autem eis. *Vul. quibus præcinebat.*

Nota ad Cap. XV. Exodi.

v. 16. Σ. ἐκτίσω &c. lege ἐκτήσω. Hæc prodeunt ex altero Coisliniano IX. vel X. sæculi, num. 90. ubi Psalmi & Cantica Scripturæ cum Scholiis.

v. 17. A. Σ. ἕδρασμα εἰς καθίδραν σε. Coislin. Sine Interpretum nomine id attulimus ex MSS. Idem Coislin. A. ἥδρασαν ibid. Sequens item lectio Aquilæ ex Coisliniano, sine Interpretis nomine allata fuerat.

EXODI. CAP. XVI.

ממטיר 4. O. ὕω. Ἄλλος, βρέχω.

4. Hebr. pluens. *LXX. Alius*, pluo. *Vulg. pluam.*

Nota.

v. 32. A. ἄμυλος Σ. ἐξ ἐλαίου. Sic Coislin. verum hæc parum lucis adferunt iis quæ diximus in Nota ibid. quam vide sis.

Nota. ad Cap. XXVII. Exodi.

v. 12. Coislin. ἐπιστηριγμέναι, ubi O. ἐστηριγμέναι. Sed puto sinceriorem esse lectionem quam ex Basiliensi adtulimus, nempe πίστις pro אמונה. Quæ ratio vertendi Aquilæ familiaris est. Posset forte ἐπιστηριγμέναι desumtum esse ex altera Aquilæ versione.

Nota ad Cap. XVIII. Exodi.

v. 20. Coislin. habet Α. διαςίλυ. & v. 21. οἱ λοιποὶ, πλεονεξίαν: quam lectionem sine Interpretum nomine adtulimus.

Nota ad Cap. XIX. Exodi.

v. 5. Coislin. Σ. ἐξαίρετος. In Edito supra ἐξαίρετον, quod idipsum valet hic. v. 12. Coislin. οἱ λοιπ. ὁροθετήσεις ubi Editus supra sine Interpretis nomine ὁροθετήσεις τοῦ λαοῦ. v. 13. Idem. Coislin. Α. ῥοιζήσει συμβίλιον mendose pro ῥοιζήσει, Σύμ. βέλισι, ut ex aliis MSS. arguitur.

EXODI CAP. XXI.

שקלים 32. Σ. ςατῆρας. Ο. δίδραχμα.

32. **H**Ebr. *Vulg.* siclos. *S.* stateras. *LXX.* didrachma.

Nota.

v. 13. Coislin. Σ. ςατῆρας. Alii omnes habent Α. Σ. ςατῆρας. Sic autem vertere solet uterque.

EXODI CAP. XXII.

לא־תוגרן 22. Α. οὐ κακουχήσετε. Ο. οὐ κακώσετε.

2. **H**Ebr. non humiliabis. *A.* non affligetur. *LXX.* non vexabitis. *Vulg. non contristabis.*

Nota.

v. 20. Coislin. οἱ λοιποὶ, ἀναθεματισθήσεται.

Nota ad Cap. XXIII. Exodi.

v. 16. Ο. ἐκ τοῦ ἀγροῦ. Coislin. habet in margine, ἐν τῷ ἀγρῷ. v. 21. Coislin. Σ. μὴ παραπικραίνε. v. 22. Α. Σ. τοῖς καταπλήσσουσί με. quam lectionem sine Interpretum nomine dedimus.

Nota ad Cap. XXIV. Exodi.

v. 14. Coislin. ad Symmachum habet ἀναμείνατε, Cæteri περιμείνατε.

EXODI CAP. XXV.

תולעת שני 4. Α. σκώληκος διάφορον. Οἱ λοιποὶ, δίβαφες. Ο. κόκκινον διπλοῦν.

רחב 10. Ο. πλάτος. Ἄλλος, εὖρος.

זר 11. Σ. στεφάνην. Ο. κυμάτια.

פעמתיו 12. Σ. πλευράς. Ο. κλίτη. Θ. μέρη.

קצות 18. Σ. τῶν ἄκρων. Ο. τῶν κλιτῶν.

מלקחיה 38. Οἱ λοιποὶ, λαβίδας. Ο. ἐπαρυστῆρα.

מחתתיה Οἱ λοιποὶ, πυρεῖα. Ο. ὑποθέματα.

4. **H**Eb. vermiculum cocci. *A.* vermiculi varium. *Reliqui*, bis tinctum. *LXX.* cocinum duplex. *Vulg. coccumque bis tinctum.*

10. *Hebr. LXX. Alius*, *Vulg.* latitudo.

11. *Hebr. S. Vul.* coronam. *LXX.* cymatia.

12. *Hebr.* angulis. *S. LXX.* latera. *Th.* partes. *Vulg. angulos.*

18. *Hebr* extremitatibus. *S.* summitatibus. *LXX.* lateribus. *Vulg. parte.*

38. *Heb. Reliqui*, forcipes. *LXX.* emunctorium. *Vulg. emunctoria.*

Hebr. receptacula ejus. *Reliqui*, pyriata *LXX.* suppositoria. *Vulg. ubi quæ emuncta sunt extinguantur.*

Notæ ad Cap. XXV. Exodi.

v. 2. Coislin. Α. ἀφαιρέματα Sed præstat lectio Basiliensis Cod. ἀφαίρεμα: nam vox Hebraica est in singulari.

v. 4. Α. σκώληκος διάφορον. Sic & alibi, οἱ λοιποὶ δίβα-

βαφὲς, *bis tinctum*. Horat. Carm. 2. Ode 16.

te bis Afro
murice tinctæ
vestiunt lanæ.

v. 5. Coislin. οἱ λοιπ. πεπυῤῥωμένα. Sic & ibid. οἱ λοιπ. ἰάνθινα. v. 7. Α. Θ. εἰς τὸ λόγιον. ubi Basil. Α. Σ. λόγιον v. 8. οἱ λοιπ. σκηνώσω. v. 10. Α. γλωσσόκομον. Basil. vero Α. Σ. Θ. γλωσσόκομον.

v. 22. Coislin. οἱ λοιπ. συντάξομαι. v. 30. Α. Σ. προσώπου Θ. προθέσεως ubi Basil. Α. προσώπου προθέσεως. v. 31. οἱ λοιπ. μηρός.

v. 33. Coislin. Α. ἐξημυγδαλισμένοι. Σ. ἐκτετορνευμένοι ἀμύγδαλα, *tornati amygdalis* vox postrema deest in Basiliensi..

v. 38. Coislin. οἱ λοιπ. πυρειατά, καλούμενα τρύβλια, *Pyriata quæ vocantur tryblia.*

EXODI CAP. XXVI.

יריעת 1. Α. δέῤῥεις. Ο. αὐλαίας.

חשב Ο. ὑφαντοῦ. Ἄλλος, ποικιλτοῦ.

קרסי 6. Ο. κρίκους. Ἄλλος, δακτύλους.

והיה המשכן אחד Α. καὶ ἔσται ἡ σκηνὴ ἐν τῇ σκηνῇ. Ο. καὶ ἔσται ἡ σκηνὴ μία.

יריעת עזים 7. Α. Σ. καλυπτῆρας τριχίνους. Ο. δέῤῥεις τριχίνας.

שתי ידות 17. Α. Θ. δύο χεῖρας. Σ. κατοχεῖς. Ο. δύο ἀγκωνίσκους.

מסך 36. Α. παρατάνυσμόν. Ο. ἐπίσπαστρον.

1. HEbr. cortinis. *A.* pelles. *LXX.* aulæa; *Vulg. cortinas.*

Hebr. cogitantis. *LXX.* textoris. *Alius*, variantis. *Vulg plumario.*

6. *Hebr.* uncinos. *LXX. Vulg.* circulos, *Alius*; digitos.

Hebr. LXX. & erit tabernaculum unum, *A.* & erit tabernaculum in tabernaculo. *Vul. ut fiat tabernaculum unum.*

7. *Heb.* cortinas caprarum. *A. S.* operimenta capillacea. *LXX.* vela capillacea. *Vulg. saga cilicina.*

17. *Hebr.* duæ manus. *A. Th.* duas manus; *S.* retinacula *LXX.* duos anconiscos. *Vulg. duæ incastraturæ.*

36. *Hebr.* operimentum. *A. Vul.* tentorium; *LXX.* adductorium.

EXODI CAP. XXVII.

מכבר 4. Οἱ λοιποὶ, κοσκίνωμα δικτυωτόν. Ο. ἐσχάραν.

כרכב 5. Ο. ἐσχάραν. Ἄλλος, σύνθεσιν.

קלעים 11. Ο. ἱστία. Ἄλλος, πλεκτόν.

4. HEbr. cribrum, *Reliqui*, *Vulg.* craticulam in modum retis. *LXX.* craticulam.

5. *Heb.* ambitum. *LXX.* craticulam. *Alius*; synthesin *Vulg. arulam.*

11. *Heb.* fundæ. *LXX. Vulg.* tentoria. *Alius*; plexum.

Nota.

v. 16. Coisl. in textu. τῶν Ο. habet διατετετρημένας in marg. vero κεκλωσμένα. Hæc autem variant in Edito nostro supra.

EXODI CAP. XXVIII.

תשבץ 4. Α. Σ. σύσφιγκτον. Ο. κοσυμβωτόν.

שרשרת 14. Α. Σ. ἁλύσεις. Ο. κροσσωτά. Θ. χαλαστά· ἐν ἄλλῳ βιβλίῳ εὗρον, Α. Σ. σύσφιγκτα.

מעשה עבת Α. Σ. ἔργον βροχωτόν. Ο. ἔργον πλοκῆς.

כמעשה 15. Α. κατὰ τὸ ποίημα. Ο. κατὰ τὸν ῥυθμόν.

ומלאת בו מלאת אבן ארבעה טורים 17. Οἱ λοιποὶ, καὶ πληρώσεις ἐν αὐτῷ πληρώματα λίθων τεσσάρων ταγμάτων. Ο. καὶ καθυφανεῖς ἐν αὐτῷ ὕφασμα κατάλιθον τετράστιχον.

4. HEbr. oculatam *A. S.* constrictam. *LXX.* cosymbotam: *Vul. strictam.*

14. *Heb. A. S.* catenas. *LXX. Th. Vulg.* catenulas. *In alio libro reperi: A. S.* constricta.

Heb. opere funis. *A. S.* opus laqueatum. *LXX.* opus plicaturæ. *Vul. sibi invicem cohærentes.*

15. *Heb.* sicut opus *A.* juxta opificium. *LXX.* juxta modum. *Vulg. juxta texturam.*

17. *Hebr.* & implebis in eo plenitudinem lapidis quatuor ordinibus. *Reliqui*, & implebis in eo plenitudines lapidum quatuor ordinum. *LXX.* & intexes in eo texturam lapidarem quadriordinem. *Vulg. ponesque in eo quatuor ordines lapidum.*

Notæ ad Cap. XXVIII. Exodi.

v. 4. A. λόγιον Coislin. Est igitur Aquilæ ut recte conjecimus suo loco, ubi sine Interpretis nomine adfertur.

v. 9. Coislin. οἱ λοιποὶ, ὄνυχος, τὸ Σαμαρ. σάρδιν. In Basiliensi legitur. A. Σ. Θ. ὄνυχος tantum.

v. 13. Coislin. A. Σ. σφιγκτῆρας. Basiliensis Aquilæ tantum tribuit.

v. 14. A. Σ. ἁλύσεις &c. Sic ex Coislin. omnia. Hæc vero lectio germana est.

Ibid A. Σ. ἔργον βρεχωτὸν O. ἔργον πλοκῆς. Huc haud dubie pertinent versiones A. Σ. ut habet Coislin. nempe ad מעשה גבלת, non autem ad מעשה חשב sequentem, ut habent Basiliensis & alii omnes. MSS.

v. 27. A. διαζώσματος. Sic Coislin. Sed videtur non posse pertinere ad hunc versum.

v. 32. Coislin. A. Θ. περιστόμιον. Σ. στομωτόν. Et v. 33. A. ἀπότλεγμα, ubi Basiliensis ἀπόλυγμα.

v. 36. Coislin. A. Σ. ἀφόρισμα. O. πέταλον. Sed hæc Aquilæ & Symmachi lectio non videtur quadrare posse ad vocem Hebraïcam ציץ ut videas infra in Lexico Hebraïco.

v. 39. Hæc notat Coisl. τὴν κίδαριν A. μίτραν καλεῖ Θ. ὕψωμα, δεικνὺς ὅτι τὰς κιδάρεις ἀποτετορνευμένας εἶχον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. πῖλος δὲ ἦν βύσσινος εἰς ὀξὺ λήγων, ὅπερ οὐρανοῦ σχῆμα. διὸ καὶ τὸ θεοῦ ὄνομα ἔφερεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἱερέως διὰ τὴν τοῦ παντὸς κεφαλήν. i. *Mitram vocat Aquila* Cidarim, *Theodotio*, cacumen; *ostendens eos cidares habuisse supra caput acuminatas. Pileus autem erat byssinus, in acumen desinens; quæ est cæli figura. Quapropter nomen Dei supra Sacerdotis caput eminebat propter caput universi.*

EXODI CAP. XXIX.

היתרת 13. A. Θ. τὸ περισσόν. O. τὸν λόβον.

אתחטח 36. Οἱ λοιποὶ, περιραντίσεις. O. καθαριεῖς.

13. HEbr. *Vulg.* reticulum. *A. TH.* superfluum. *LXX.* pennam.

36. *Hebr. Reliqui*, expiabis. *LXX. Vul.* mundabis.

EXODI CAP. XXX.

השקל 13. A. Σ. στατῆρος. O. διδράχμου.

13. HEbr. *Vul.* sicli. *A. S.* stateris. *LXX.* didrachmatis.

Notæ ad Cap. XXX. Exodi.

v. 1. O. θυσιαστήριον. Coislin. ad marg. θυμιατήριον.

v. 4. Coislin. Hic multum differt ab omnibus aliis Codicibus: nam primo habet A. Σ. εἴδεσι. & postea Σ. Θ. εἰς θήκας ταῖς ἀναφορεῦσι. Deinde hanc notam subjicit. σκυτάλας μὲν ἐνταῦθα τοὺς ἀναφορεῖς, ἴσως διωστῆρας καλεῖ, ψαλίδας δὲ τοὺς κρίκους, ὡς καὶ εἰώθει ἐκάλεσεν ὁ Σύμμαχος. i. *Scytalas hic vocat*, ἀναφορεῖς, *vel* διωστῆρας. i. vectes &c. Et quidem melius jacet hic Scholion, quam in aliis Codicibus ubi corrupte, ni fallor, legitur Ακύλας μᾶλλον ἐνταῦθα τοὺς ἀναφορεῖς, ἴσως διωστῆρας &c. Lectiones tamen Interpretum accuratius in aliis Codicibus efferuntur quam in Coisliniano supra, ut etiam ex hac nota probatur.

v. 32. Coislin. A. συμμετρίαν. O. σύνθεσιν. Illud vero συμμετρίαν sine Interpretis nomine adfertur suo loco. Coislin. etiam versu 37. O. σύνθεσιν & ad marg. συμμετρίαν, quod est Aquilæ, ut supra.

EXODI CAP. XXXI.

שבת וינפש 17. A. διέλιπεν καὶ ἀνέψυξεν. O. κατέπαυσεν καὶ ἐπαύσατο.

17. HEbr. *A.* cessavit & respiravit. *LXX.* requievit & cessavit. *Vulg. ab opere cessavit.*

Nota.

v. 17. Sic Coislin. qui accurate lectionem Aquilæ refert ad hunc locum τὸ O. κατέπαυσεν καὶ ἐπαύσατο. Hinc emendandus Basiliensis quem sequuti sumus suo loco, quia solus hæc retulit. Is quippe versionem illam Aquilæ conjungit cum his verbis τὸ O. versu sequenti, ἡνίκα κατέπαυσεν, quæ spectant vocem Hebraïcam ככלתו. Sed perperam, ut liquet. v. autem 18. ubi O. κατέπαυσεν, Coislin. in margine habet ἐπαύσατο.

EXODI CAP. XXXIII.

ולא־שתו איש עדיו עליו 4. ※ καὶ οὐκ ἐπέθηκεν ※ ἀνὴρ κόσμον αὐτοῦ ἐπ᾽ αὐτοῦ:

ואכלך 5. O. καὶ ἐξαναλώσω. Αλλος, καὶ ἐξολοθρεύσω.

4. HEbr. & non posuerunt unusquisque ornamentum suum super se. ※ & non ※ posuit vir ornamentum suum super se. *Vul. & nullus ex more indutus est cultu suo.*

5. *Heb. LXX.* & consumam. *Alius*, *Vulg.* & delebo.

Notæ ad Cap. XXIX. Genesis.

v. 25. A. ἐπέθου μοι. Σ. ἐνήδρευσάς με. In Edit Rom. & supra suo loco legitur solum ἐνήδρευσάς με, sine Interpretis nomine.

CAP. XXX. GENESIS.

בגד 11. A. ἦλθεν ἡ εὐζωΐα. Σ. ἦλθεν Γὰδ πειρατήριον. O. ἐν τύχῃ.

לכן 15. A. διὰ τοῦτο. O. οὐχ οὕτως.

יזבלני 20. A. συνοικήσει μοι. O. αἱρετιεῖ με.

וישם 36. O. ἀπέστησεν. Ἄλλος, διώρισεν.

לוז 37. Σ. ἀμυγδαλίνην. O. καρυΐνην.

אשר תבאן הצאן לשתות לנכח הצאן ויחמנה בבאן לשתות 38. Σ. ὅπως ἐρχομένων τῶν βοσκημάτων πιεῖν, ἀντικρὺς ὦσιν τῶν βοσκημάτων, καὶ ἐγκισσήσῃ ἐλθόντα πιεῖν. O. ἵνα ὡς ἂν ἔλθωσι τὰ πρόβατα πιεῖν, ἐνώπιον τῶν ῥάβδων ἐλθόντων αὐτῶν εἰς τὸ πιεῖν, ἐγκισσήσωσι τὰ πρόβατα.

והיה בכל־יחם הצאן המקשרות ושם יעקב את־המקלות 41. Σ. πάντοτε ὅτε ἐνεκίσσων τὰ βοσκήματα πρώϊμα, (A. συνδεδεμένοις) ἐτίθει Ἰακὼβ τὰς ῥάβδους. O. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ καιρῷ ᾧ ἐνεκίσσων τὰ πρόβατα ἐν γαστρὶ λαμβάνοντα, ἔθηκεν Ἰακὼβ τὰς ῥάβδους.

ובעטיף הצאן לא ישים 42. Σ. ὁπότε δὲ ἦν ὄψιμα τὰ βοσκήματα, οὐκ ἔθηκεν. O. ἡνίκα δ' ἂν ἔτεκε τὰ πρόβατα, οὐκ ἐτίθει.

11. Hebr. A. venit prosperitas. S. venit Gad prædatorum manus. LXX. in fortuna. *Vulg. feliciter.*

15. H. idcirco. A. propter hoc. LXX. non sic. *In Vulg. vacat.*

20. Hebr. A. habitabit mecum. LXX. diliget me. *Vulg. mecum erit.*

36. Heb. Vulg. & posuit. LXX. fecit distare; *Alius*, determinavit.

37. Hebr. coryli. S. amygdalinam. LXX. nuceam. *Vulg. amygdalinas.*

38. H. quo veniebant pecudes ab bibendum e regione pecudum, & incalescebant in veniendo eas ad bibendum. S. ut venientibus pecudibus ad bibendum, e regione pecudum essent, & conciperent venientes bibere. LXX. ut cum venissent oves bibere, in conspectu virgarum venientibus ipsis bibere, conciperent oves. *Vul. ut cum venissent greges ad bibendum, ante oculos haberent virgas, & in aspectu earum conciperent.*

41. Hebr. & fuit in omni coitu pecudum colligatarum, & ponebat Jacob virgas. S. semper cum conciperent pecudes præmaturæ, (A. colligatis.) ponebat Jacob virgas. LXX. Factum est autem in tempore quo concipiebant oves in utero accipientes, posuit Jacob virgas. *Vulg. igitur quando primo tempore ascendebantur oves, ponebat Jacob virgas.*

42. Hebr. & in serotinando pecudes, non ponebat. S. cum autem serotinæ erant pecudes, non ponebat. LXX. cum vero peperissent oves non ponebat. *Vulg. quando vero serotina admissura erat, & conceptus extremus, non ponebat eas.*

Notæ ad Cap. XXX. Genesis.

v. 11. Licet stemus conjecturæ nostræ, qua diximus in voce Hebraica בגד litteram ב melius præpositionis munere fungi, nec accipi pro בא venit, monendum tamen ducimus in Bibliis Massoreticis in margine scribi בא גד.

Ibid. A. ἦλθεν ἡ εὐζωΐα. Sic Coislin. qui Symmachi etiam interpretationem adjicit. Præstare videtur Aquilæ lectio, quam suo loco posuimus: ἦλθεν ἡ ζώνη, ut confirmatur ex Hieronymo, qui ait Aquilam vertisse, *venit accinctio.*

v. 42. Coislin. Σ. ὅτε δὲ ἦν ὄψιμα &c. Ex Editione Romana sic posuimus suo loco, A. ὄψιμα. Σ. δευτερόγονα. Sed illud ὄψιμα bis Symmacho tribuitur in Coislin. ubi hæc Symmachi lectio repetitur: & aliunde, qui supra venit πρώϊμα, hic vertisse videtur ὄψιμα: nam hæc sunt opposita.

v. 37. Coislin. in illud τῶν O. ἐφαίνετο ἐπὶ ταῖς ῥάβδοις, in margine habet τότε ἐπὶ τῶν σκυτάλων: quod an sit Scholion, an alicujus Interpretis versio, non satis intelligo.

CAP. XXXI. GENESIS.

מקנה קנינו אשר רכש 18. O. καὶ πᾶσαν τὴν ἀποσκευὴν αὐτοῦ, ἣν περιεποιήσατο. Ἄλλος, κτῆσιν κτήσεως ἣν περιεποιήσατο.

18 Hebr. possessionem acquisitionis suæ; quam acquisierat. LXX. & omnem apparatum suum, quem acquisierat. *Alius*, possessionem possessionis, quam acquisiverat. *Vulg. omnem substantiam, & greges, & quidquid in Mesopotamia acquisierat.*

Digitized by Google

הלך 19. O. ᾤχετο. Ἄλλος, ἐπορεύθη.

19. *Hebr. LXX. Vulg.* ierat. *Alius*, ivit.

רע 24. O. πονηρά. Ἄλλος, σκληρά.

24. *Heb.* malum. *LXX.* mala. *Alius*, dura. *Vulg. aspere.*

ותגנב את-לבבי 26. O. ἵνατί κρυφῆ ἀπέδρας, καὶ ἐκλοποφόρησάς με. Ἄλλος, ἵνατί ἐκρύβης τοῦ ἀποδρᾶσαι, καὶ ἔκλεψάς με.

26. *Hebr.* & furatus es cor meum. *LXX.* ut quid occulte aufugisti, & furatus es me? *Alius*, ut quid abscondisti te ad aufugiendum, & furatus es me. *Vul. ut clam me abigeres, &c*

עשרת מנים 41. A. δεκάκις ἀριθμόν. O. δέκα ἀμνάσιν.

41. *H.* decem partibus. *A.* decies numero. *LXX.* decem agnabus. *Vul. decem vicibus.*

תענה 50. O. ταπεινώσῃς. Ἄλλος, ἀδικήσῃς.

50. *H. Vulg* afflixeris. *LXX.* humiliabis. *Alius*, injuria afficies.

את-הגל הזה 52. ※ A. σὺν τὸν σωρὸν τοῦτον.

52. *Hebr.* ※ *A.* cumulum istum.

לאכל לחם 54. Ἄλλος, φαγεῖν ἄρτον. In O. vacat. Sed additum ex aliis fuisse videtur.

54. *H. Alius*, ad comedendum panem. *In LXX. vacat. Vulg. ut comederent panem.*

Notæ ad Cap. XXXI. Genesis.

v. 7. Coislin. A. Σ. παρελογίσατό με, ἠπάτησέ με, καὶ παρὰ τὰς συνθήκας ἠδίκησεν. Ubi illud, ἠπάτησέ με &c. est Scholion explicationis causa additum, *i. Decepit me, & præter pacta injuria me affecit.* Deinde adfertur nota Origenis quam nos suo loco edidimus, & quidem pleniorem, quam in Coisliniano Codice adferatur.

v. 18. Ἄλλος κτῆσιν κτήσεως &c. Sic Coislin. sine nomine Interpretis, qui videtur esse Aquila.

v. 19. Coislin. habet. A. μορφώματα. Σ. θεραφείν, quæ postrema lectio etiam Theodotioni tribuitur suo loco.

v. 33. in Coislin. hæc verba καὶ ἠρεύνησεν τὸν οἶκον Ἰακώβ, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τῶν δύο παιδισκῶν, καὶ οὐχ εὗρεν, asteriscis notantur.

v. 41. Coislin. sic habet A. δεκάκις ἀριθμόν. quæ versio Symmacho tribuitur ad versum 7. in omnibus aliis Mss. ubi legitur, Σ. παρελογίσατό με, καὶ ἤλλαξε τὸν μισθόν μου δεκάκις ἀριθμῷ.

v. 44. In Coislin. hæc verba, εἶπεν δὲ αὐτῷ, ἰδοὺ οὐδεὶς μεθ' ἡμῶν ἐστιν· ἰδοὺ ὁ θεὸς μάρτυς ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ, obelis notantur, ut pote quæ in Hebræo non exstent.

v. 47. In hæc verba, τῶν O. quæ sic cum asteriscis habet Coislin. καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν Λάβαν σωρὸς μαρτυρίας, Ἰακὼβ δὲ ἐκάλεσεν αὐτὸν, βουνὸς μάρτυς. hanc notam adfert idem Coislin. sine Auctoris nomine, sed videtur esse Origenis. Ἑβραίου καλὴ παρατήρησις, ὅτι ὁ μὲν Λάβαν Συριστὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν, ὁ δὲ Ἰακὼβ Ἑβραϊστί. διὸ καὶ διστῶς ἑρμηνεύεται κατά τινα βραχεῖαν ἐναλλαγὴν ὁ δὲ Ἑβ. ἔλεγεν, ὅτι ὁ μὲν Ἰακὼβ Ἑβραϊστὶ βουνὸν μάρτυρα ἐκάλεσε τὸν βουνὸν, ὁ δὲ Λάβαν Συριστί· ὅπερ μὴ ἠδυνάτο ἑλληνιστὶ διχῶς εἰρῆσθαι· βιασάμενοι οἱ O. πεποιήκασιν ἐν βραχείᾳ ἐναλλαγῇ τὸ αὐτὸ σημαινόμενον σημαίνοντες, οὐδὲν γὰρ διαφέρει βουνὸς μαρτυρίας, ἢ βουνὸς μάρτυς. *i. Hebræi pulcra observatio: Quia Laban quidem Syriace ipsum vocavit, Jacob autem Hebraice. Quamobrem secundum parvam mutationem duplici modo redditur, cum brevi discrimine. Hebreus dicebat, Jacobum Hebraice collem testem nuncupasse; Labanum vero Syriace: quod non poterat Græce dupliciter exprimi; sed LXX. Interpretes brevi facta violenter mutatione idem ipsum significasse: nihil enim differt collis testimonii à colle teste.* Sequentia porro verba obelis notantur in Coislin. ut pote quæ quoad maximam saltem partem in Hebræo non exstent: nempe, εἶπεν δὲ Λάβαν τῷ Ἰακώβ· ἰδοὺ ὁ βουνὸς οὗτος, καὶ ἡ στήλη ἣν ἔστησα ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ. μαρτυρεῖ ὁ βουνὸς οὗτος, καὶ μαρτυρεῖ ἡ στήλη αὕτη.

CAP. XXXII. GENESIS.

ויצר לו 7. O. ἠπορεῖτο. Ἄλλος, θλιβόμενος αὐτῷ.

7. Hebr. & angustia fuit ei. *LXX.* & hæsitabat. *Alius*, angustum illi. *Vulg. & perterritus.*

ויאבק איש 24. O. ἐπάλαιεν ἄνθρωπος. Ἄλλος, ἐκονίετο ἀνήρ.

24. *H.* & luctatus est vir. *LXX.* luctabatur homo. *Alius*, in pulvere volvebatur vir. *Vulg. vir luctabatur.*

Notæ ad Cap. XXXII. Genesis.

v. 24. ἐκονίετο ἀνήρ, Coislin. in marg. ubi Interpretis nomen erasum fuisse videtur.

v. 31. Coislin. in illud τῶν O. ἐπέσκαζεν, notat in margine, ἐπεχώλευεν, ἐπίεζεν τὸ πεδί, quod videtur Scholion esse.

CAP. XXXIII. GENESIS.

נסעה ונלכה ואלכה לנגדך 12. A. ἀπάρωμεν καὶ πορευθῶμεν, ἵνα συνοδεύσω σοι. O. ἀπάραντες πορευσόμεθα ἐπ' εὐθείαν.

12. Hebr. proficiscamur & ambulemus, & ambulabo e regione tui. *A.* proficiscamur & ambulemus, ut tecum vadam. *LXX.* promoventes eamus in rectam. *Vulg. gradiamur simul, eroque socius itineris tui.*

עלות 13. A. τίκτουσι. Σ. κύουσι. O. λοχεύονται.

13. *Heb.* lactantes. *A.* pariunt. *S.* parturiunt. *LXX.* fœtantur. *Vulg. fœtas.*

Nota.

v. 12. Coislin. A. ἀπάρωμεν καὶ πορευθ- supra suo loco hanc versionem non plenam Symmachi nomine dedimus ex Mss. & ex Drusio. Atque ex modo vertendi videtur Symmachi esse; sed nomina sæpe confunduntur.

Nota in Cap. XXXIV. Genesis.

v. 2. In Ms. Coislin. legitur ad marg. A. Εὐαῖος. In textu vero O. Χορραῖος, quemadmodum & in Alexandrino Codice.

CAP. XXXVIII. GENESIS.

חמיה 25. O. πενθερὸν αὐτῆς. Ἀλλ. ἑκυρόν.
פתילים Σ. περιτραχήλιον. O. ὁρμίσκος.

25. HEbr. *Omnes*, socerum suum. *H.* tæniam. *S.* collare. *LXX.* monile. *Vul. armilla.*

Nota.

v. 18. Longe aliud legitur supra suo loco: ubi vide.

CAP. XXXIX. GENESIS.

ותשא 7. A. ἦρεν. O. ἐπέβαλεν.
הרעה הגדלה הזאת 9. A. τὴν κακίαν τὴν μεγάλην ταύτην. O. τὸ ῥῆμα τὸ πονηρὸν τοῦτο.
ויתנהו אל־בית הסהר 20. A. καὶ ἔδωκεν αὐτὸν πρὸς οἶκον τοῦ δεσμωτηρίου. O. καὶ ἐνέβαλεν αὐτὸν εἰς τὸ ὀχύρωμα.

7. HEbr. *A.* levavit. *LXX. Vulg.* injecit.

9. *H. A.* malum grande hoc. *LXX.* verbum hoc malum. *Vul. hoc malum.*

20. *H. A.* & dedit eum ad domum carceris. *LXX.* & injecit illum in custodiam. *Vul. traditque Joseph in carcerem.*

CAP. XL. GENESIS.

וישרת 4. A. ἐλειτούργει. O. παρέστη.
המשקה והאפה 5. A. ὁ ποτιστὴς καὶ ὁ πέσσων. O. τοῦ ἀρχιοινοχόου, καὶ ἀρχισιτοποιοῦ. Coislin. O. ἐν μιᾷ νυκτὶ ὅρασις τοῦ ἐνυπνίου αὐτοῦ. ὁ ἀρχιοινόχοος, καὶ ὁ ἀρχισιτοποιός. ut & Ms. Alex.
פתר 8. A. ἐπιλυόμενος. Σ. διακρίνων. O. συγκρίνων.
פתרנים A. ἐπίλυσις. Σ. διάκρισις. O. διασάφησις.
פרחת 10. A. Σ. βλαστῶσα. O. θάλλουσα.

4. HEbr. *A. Vul.* ministrabat. *LXX.* adfuit.

5. *H.* pincerna & pistor. *A.* pocillator & coquens. *LXX.* principis vinariorum, & principis pistorum. *Coislin. LXX.* in una nocte, visio somnii ipsius: princeps vinariorum, & princeps pistorum. *Vulg. ambo.*

8. *H. A.* solvens. *S.* discernens. *LXX.* qui conjectet. *Vulg. qui interpretetur.*

H. solutiones. *A.* solutio. *S.* dijudicatio. *LXX.* declaratio. *Vulg. interpretatio.*

10. *H. A. S.* germinans. *LXX.* ferens flores. *Vul. crescere paulatim in flores.*

Nota.

v. 10. Coislin. A. κληματίδες. Supra suo loco ex Mss. & ex Drusio Aquilæ pariter & Symmacho tribuimus.

CAP. XLI. GENESIS.

ובריאת בשר 2. A. στερέωμα (l. στερέμνιοι) σαρκί. Σ. παχεῖαι σαρκί. O. ἐκλεκταὶ ταῖς σαρξί.
באחו A. Σ. ἐν τῷ ἕλει. O. ἐν τῷ Ἄχει.

2. HEbr. *S.* pingues carne. *A.* solidæ carne. *LXX.* electæ carnibus. *Vulg. crassæ nimis.*

H. in prato. *A. S.* in palude. *LXX.* in Achi. *Vulg. in locis palustribus.*

בקנה 5. Α. Σ. καλάμῳ. Ο. πυθμένι.

שדופת קדים 6. Α. ἐφθαρμέναι καύσωνι. Ο. ἀνεμοφθόροι.

בקנה 22. Α. Σ. καλάμῳ. Ο. πυθμένι.

החרטמים 24. Α. κρυφιασταῖς. Σ. μάγοις. Ο. ἐξηγηταῖς. Θ. σοφισταῖς.

כבד 31. Α. Σ. βαρύ. Ο. ἰσχυρός.

נכון הדבר 32. Α. ἕτοιμον τὸ ῥῆμα. Σ. βέβαιος ὁ λόγος. Ο. ἀληθὲς ἔσται τὸ ῥῆμα.

פקדים 34. Σ. ἐπισκόπους. Ο. τοπάρχας.

לא־תכרת 36. Α. οὐκ ὀλοθρευθήσεται. Ο. οὐκ ἐκτριβήσεται.

רבד 42. Α. Σ. τὸ μανιάκην. Ο. κλοιόν.

אברך 43. Α. * γονατίζειν. Ο. κήρυξ.

לא־ירים איש 44. Α. ὑψώσει οὐδείς. Ο. οὐκ ἐξαρεῖ οὐθείς.

עד כי־חדל 49. Α. Σ. * οὐκ ἐπαύσατο. Ο. ἕως οὐκ ἠδυνάσατο.

עמלי 51. Ο. τῶν πόνων μου. Ἄλλος, τῶν λυπῶν.

5. *Hebr. A. S. Vul.* in culmo. *LXX.* in propagine.

6. *Hebr.* arefactæ Euro. *A.* corruptæ æstu. *LXX.* a vento corruptæ. *Vul. percussæ uredine.*

22. *Hebr. A. S. Vulg.* in culmo. *LXX.* in propagine.

24. *H.* ad genethliacos. *A.* secretorum interpretibus. *S.* Magis. *LXX.* interpretibus. *Th.* sophistis. *Vul. conjectoribus.*

31. *H. A. S.* gravis. *LXX.* fortis. *Vul. inopiæ magnitudo.*

32. *H. A.* paratum verbum. *S.* firmus sermo. *LXX.* verum erit verbum. *Vul. firmitatis indicium est.*

34. *H.* præfectos. *S.* inspectores. *LXX.* principes. *Vulg. præpositos.*

36. *H.* non succidetur. *A.* non perdetur. *LXX.* non atteretur. *Vul. non consumetur.*

42. *H. A. S. LXX. Vulg.* torquem.

43. *Heb.* Abrech. *A.* adgeniculationem. *LXX.* præco. *Vulg. ut omnes coram eo genu flecterent.*

44. *H.* non levabit vir. *A* attollet nemo. *LXX.* non levabit quisquam. *Vul. non movebit quisquam.*

49. *H.* usque dum cessaret. *A. S.* non cessavit. *LXX.* donec non potuit. *Vulg. & copia mensuram excederet*

51. *H.* laboris mei. *LXX. Vulg.* laborum meorum. *Alius*, dolorum.

Notæ ad Cap. XLI Genesis.

v. 2. Α. στέωμα σαρκί. Σ. παχεῖαι σαρκί. Coislin. suo autem loco sic edidimus. στερίμνιοι κρέασι καὶ παχεῖαι σαρξίν. Sic conjunctis sine Interpretum nomine lectionibus: lectio autem στερίμνιοι, vera est Aquilæ, non στέωμα, quod nullatenus hic quadrare potest. Hic vero deprehendas nos recte conjectasse, quando diximus primam interpretationem esse Aquilæ, secundam Symmachi, secus quam Drusius putabat, qui primam Symmacho, secundam Theodotioni adscripsit.

Hoc capite multas interpretationes cum nominibus Auctorum adferimus ex Coisliniano, quarum Interpretes ante ignorabantur, ut videas supra suo loco.

v. 16. Σ. οὐκ ἐγὼ ἀλλ' ὁ Θεὸς τὴν εἰρήνην. Omissa voce ἀποκριθήσεται, quam posuimus supra, quæque legi debet.

v. 43. Α. γονατίζει. forte melius, γονατίζειν aut γονάτισις, ut quadret ad versionem Hieronymi, *adgeniculationem*. Nam illud πρόγου, quod ut pote suspectum uncinis inclusimus suo loco, ex Latino factum fuisse videtur. γονατίζειν legendum esse suadet nota Origenis quam adtulimus, δηλοῖ δὲ αὐτὴν ἡ λέξις ἡ τὸ γονατίζειν.

CAP. XLII. GENESIS.

ויתנכר 7. Ο. ἠλλοτριοῦτο. Ἄλλος, ἀπεξενοῦτο.

את־ערות הארץ 9. Σ. τὰ κρυπτὰ τῆς χώρας. Ο. τὰ ἴχνη τῆς χώρας.

אבל אשמים 21. Α. μάλιστα ἐν πλημμελείᾳ. Σ. μάλα, ἢ ὄντως. Ο. ναὶ ἐν ἁμαρτίαις.

את־שקו 27. Ο. τὸ μάρσιππον. Ἀλλ. σάκκον.

אמתחתו Α. θυλάκου. Ο. μαρσίππου.

הושב 28. Α. ἀπεστράφη μοι. Ο. ἀπεδόθη μοι.

ויתן 30. Σ. ἐλογίσατο. Ο. ἔθετο.

7. Hebr. *Alius*, & extraneum se ostendit. *LXX.* alienum se fecit. *Vulg. quasi ad alienos.*

9. *Hebr.* nuditatem terræ. *S.* nuditatem regionis. *LXX.* vestigia regionis. *Vulg. infirmiora terræ.*

21. *Hebr.* vere deliquentes. *A.* maxime in delicto. *S.* & utique, *vel* vere. *LXX.* certe in peccatis. *Vulg. merito hæc patimur quia peccavimus.*

27. *Heb. Alius*, saccum. *LXX.* marsupium. *Vulg. facco.*

Heb. A. facci. *LXX.* marsupii. *Vulg. facculi.*

28. *Hebr. Vulg.* reddita est. *A.* reductum est mihi. *LXX.* redditum est.

30. *Heb.* & dedit. *S. Vulg.* & putavit. *LXX.* posuit.

עלי 36. O. ἐπ' ἐμὲ. Αλλος, κατ' ἐμοῦ.

אסון 38. O. μαλακισθῆναι. Αλλ. ἀῤῥωστῆσαι.

36. *Hebr. LXX.* super me. *Alius*, contra me. *Vulg. in me.*

33. *Heb.* periculum. *LXX.* languere. *Alius*, infirmari. *Vulg. si quid ei adversi acciderit.*

Nota ad Cap. XLII. Genesis.

v. 2. Coislin. post illud ἀπεξενοῦτο, in margine positum, adjecit ἀποτρεπωποιεῖτο τῷ εἴδει. i. specie simulabat, quod videtur esse Scholium.

v. 25. Coislin. ad illud, τὰ ἀγγεῖα, in τοῖς O. positum, notat in margine, ἀγγεῖα, καὶ μάρσιπποι ἢ σακκοι, καὶ πηρεῖα, μίαν ἔχοντα τὴν σημασίαν, ὡς ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν εὕρηται.

Ibid. ad ἐπισιτισμὸν, notat Coislin. in margine τροφάς.

CAP. XLIII. GENESIS.

טפנו 8. A. νήπια ἡμῶν. O. ἡ ἀποσκευὴ ἡμῶν.

אערבנו 9. A. ἐγγυῶμαι. O. ἐκδέχομαι αὐτόν.

שלום לכם 23. A. Σ. Εἰρήνη ὑμῖν. O. ἵλεως ὑμῖν.

רחמיו 30. A. Σ. σπλάγχνα. O. ἔγκατα.

החדרה O. ταμεῖον. Αλλος, κοιτῶνα.

8. Hebr. *A. Vulg.* parvuli nostri. *LXX.* apparatus noster.

9. *Heb.* spondeo pro illo. *A.* spondeo. *LXX.* suscipio illum. *Vulg. suscipio puerum.*

23 *Heb. A. S.* pax vobis. *LXX.* propitius vobis. *Vulg. pax vobiscum.*

30. *Hebr.* miserationes ejus. *A. S. Vulg.* viscera. *LXX.* intestina.

Hebr. LXX. Alius, Vulg. cubiculum.

Notæ ad Cap. XLIII. Genesis.

v. 18. In hæc verba τῶν O. συκοφαντῆσαι ὑμᾶς, in margine Coisliniani Codicis legitur, κατηγορίαν ψευδῆ συστήσασθαι καθ' ἡμῶν & in sequentia, καὶ ἐπιθέσθαι ἡμῖν legitur, καταδυναστεῦσαι ὑμᾶς καὶ δουλαγωγῆσαι, quæ videntur esse Scholia.

v. 23. In vocem ἀπέχω &c. quæ in LXX. legitur, Notam habuit Coislinianus, quæ deinde excisis foliis partim periit: quæ supersunt lacera, sic habent, τὸ Ἑβραϊκὸν ἐστι ΒΑΗΛΑΙ, ὅπερ ἐστὶν, ἦλθε πρὸς μέ.... ἐν τῇ αὐτῇ βίβλῳ ἔχομεν τὸ, ὡς Β..... ΒΕΡΒΑΜΜΑ ΣΚ Κ.... ΒΑΡΚΑΘΑΡ ὑπὸ τοῦ Ἰσαὰκ λεγόμενον σημαίνει, ἦλθεν ὁ ἀδελφός σου ἐν ἐπιθέσει, καὶ ἔλαβεν εὐλογίας σου καὶ.... ἐρθεὶς τὸ μὲν τοῦ παραδόξου ἐπ.... σαν τοῦ οἴκου τοῦ Ἰωσὴφ τὸ ἀργύριον ἐληλυθέναι πρὸς αὐτὸν. ἐπείπερ.... ἐνθεὶς ἀνθρώπων αὐτὸ ἐνήνοχεν. Hic verba ista Cap. 27. v. 35. בא אחיך במרמה ויקח ברכתך exprimuntur, sed mendosissime. nam sic secundum veterem morem legendum, Βα ιαχ βαμαρμα ουαι βαρχαθαχ.

CAP. XLIV. GENESIS.

ויפתחו 11. O. ἤνοιξαν. Αλλος, ἔλυσαν.

כלה 12. Αλλ. συντελέσας. In O. vacat ante τὸ ἦρε.

ביגון 31. A. λύπης. O. ὀδύνης.

ערב 32. Σ. ἐνεγυήσατο. O. ἐκδέδεκται.

11. Hebr. *LXX. Vulg.* aperuerunt. *Alius*, solverunt.

12. *Hebr.* finivit. *Alius*, cum finivisset. *In LXX. & Vulg. vacat.*

31. *Heb.* in dolore. *A.* tristitia. *LXX. Vulg.* cum dolore.

32. *Hebr. S.* spopondit. *LXX.* suscepit. *Vulg. in meam hunc recepi fidem & spopondi.*

Nota.

v. 31. Coislin. in textu τῶν O. habet λύπης, & ad marg. A. λύπης ut & Ms. Alex. ex Aquila videlicet desumtum.

CAP. XLV. GENESIS.

קציר 6. A. θερισμός. O. ἀμητός.

ולהחיות לכם לפליטה גדלה 7. A. καὶ τοῦ ζωῶσαι ὑμῖν εἰς ἀνασωσμὸν μέγαν. O. καὶ ἐκθρέψαι ὑμῶν κατάλειψιν μεγάλην.

6. Hebr. *A. LXX.* messis. *Vul. meti.*

7. *Hebr.* & ad victum dandum vobis in salvationem magnam. *A.* & ad vivificandum vos in salvationem magnam. *LXX.* & enutrire vestras reliquias magnas. *Vulg. & escas ad vivendum habere possitis.*

פן־תורש 11. A. ἀναλωθῇς. O. ἵνα μὴ ἐκτρίβῃς.

11. *H.* ne depauperéris. *A.* consumaris. *LXX.* ut non attcraris. *Vulg. ne & tu pereas.*

עבדיו 16. A. δοῦλοι. O. θεραπεία.

16. *Heb.* servorum ejus. *A.* servi. *LXX. Vulg.* familia ejus.

את־חלב 18. A. στέαρ. O. μυελόν.

18. *Hebr. A.* pinguedinem. *LXX. Vulg.* medullam.

תרגזו 24. A. κλονεῖσθε. Σ. μάχεσθε. O. ὀργίζεσθε.

24. *Hebr. S.* contendatis. *A.* commoveamini. *LXX. Vulg.* irascamini.

ויפג לבו 26. A. ἐξέστη. Σ. ἐλειποψύχησε. O. ἐξέστη τῇ διανοίᾳ.

26. *Heb.* & debilitatum est cor ejus. *A.* evigilavit. *S.* animo deliquit. *LXX.* obstupuit mente. *Vulg. quasi de gravi somno evigilans.*

Nota.

v. 4. O. ἤγγιζεν. Coislin. in margine notat πρὸς αὐτὸν, quod in Hebræo positum in LXX. desiderabatur: & similia quædam hoc capite, ut versu 9. post κατάβηθι οὖν, in margine additur τὸ τάχος. & versu 10. post καὶ οἱ υἱοί σου adjicitur in marg. καὶ ὁ οἶκός σου. similiterque v. 11.

CAP. XLVI. GENESIS.

הבאים 8. O. εἰσελθόντων. Αλλος, εἰσπορευομένων.

8. Hebr. *Vulg.* qui ingressi sunt. *LXX.* qui intraverunt. *Alius*, ingredientium.

להורת לפניו 28. A. φωτίζειν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Σ. δηλῶσαι αὐτῷ. O. συναντῆσαι αὐτῷ.

28. *Heb.* ad præparandum ante eum. *A.* illuminare in faciem ejus. *S.* ad manifestandum ei. *LXX.* ad occurrendum ei. *Vulg. ut nuntiaret ei.*

Nota.

v. 20. Hæc verba, ἐγένοντο δὲ υἱοὶ Μανασσῆ, οὓς ἔτεκεν αὐτῷ ἡ παλλακὴ ἡ Σύρα, τὸν Μαχείρ· Μαχεὶρ δὲ ἐγέννησε τὸν Γαλαάδ. υἱοὶ δὲ Ἐφραὶμ ἀδελφοῦ Μανασσῆ, Σουταλαάμ, καὶ Τααμ. υἱοὶ δὲ Σουταλαάμ, Εδέμ. (Ed. Rom. Ἐδώμ.) Hæc, inquam, utpote quæ in Hebræo non exstent obelis notantur.

CAP. XLVII. GENESIS.

לחם לפי הטף 12. A. ἔσφιω καταλογοι (f. καταλλήλοι) τοῦ ὄχλου. O. σῖτον κατὰ σῶμα.

12. Hebr. panem ad os parvuli. *A.* escam congruentem turbæ. *LXX.* triticum secundum corpus, *mel.* per singulos. *Vulg. cibaria singulis.*

כי חק לכהנים 22. A. ὅτι ἀκρίβασμὸς τοῖς ἱερεῦσι. Σ. σύνταξις γὰρ ἦν τοῖς ἱερεῦσιν. O. ἐν δόσει γὰρ ἔδωκε δόμα τοῖς ἱερεῦσι.

22. *Heb. A.* quia statutum Sacerdotibus. *S.* constitutio enim erat Sacerdotibus. *LXX.* donatione enim dedit donum Sacerdotibus. *Vul: quæ a rege tradita fuerat eis.*

ולאכל לטפכם 24. Αλλος, καὶ εἰς βρῶσιν τοῖς νηπίοις ὑμῶν. In O. vacat.

24. *H.* & ad comedendum parvulis vestris. *Alius*, & in cibum parvulis vestris. *In LXX. vacat. Vulg. & liberis vestris.*

Nota.

v. 5. ÷ ἦλθον δὲ εἰς Αἴγυπτον πρὸς Ἰωσὴφ Ἰακὼβ καὶ ÷ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ ἤκουσεν Φαραὼ βασιλεὺς Αἰγύπτου. ※ καὶ εἶπε Φαραὼ πρὸς Ἰωσὴφ λέγων ὁ πατήρ σου καὶ οἱ ※ ἀδελφοί σου ἥκασι πρός σέ. ἰδοὺ ἡ γῆ Αἰγύπτου ἐναντίον σου ἐστίν. ἐν τῇ κρατίστῃ γῇ κατοίκισον τὸν πατέρα ※ σου καὶ τοὺς ἀδελφούς σου. Hæc sic in Coislin. notantur primo obelis, deinde asteriscis, quia hæc olim aliò præpostere translata fuerant. Qua de re vide notam Origenis, quam edidimus suo loco.

CAP. XLVIII. GENESIS.

חלה 1. A. ἀρρωστεῖ. Σ. νοσεῖ. O. ἐνοχλεῖται.

1. Hebr. ægrotans. *A.* infirmatur. *S.* ægrotat. *LXX.* moleste habet. *Vulg. quod ægrotaret.*

מעודי 15. Σ. ἀφ' οὗ εἰμι. O. ἐκ νεότητος.

15. *H.* ab adhuc me. *S.* a quo sum. *LXX.* a juventute. *Vulg. ab adolescentia mea.*

גואל 16. A. ὁ ἀγχιστεύων. O. ὁ ῥυόμενος.

והשיב 21. O. ἀποστρέψει. Ἀλλ. ἀνάξει.

שכם אחד 22. A. ὦμον ἕνα. O. Σίκιμα ἐξαίρετον.

16. *H.* qui redimit. *A.* qui propinquus est. *LXX. Vulg.* qui eruit.

21. *H.* redire faciet. *LXX. Alius*, *Vulg.* reducet.

22 *H. Vulg.* partem unam. *A.* humerum unum. *LXX.* Sicimam præcipuam.

Notæ ad Cap. XLVIII. Genesis.

v. 1. Hoc verso hæ minoris pretii marginales lectiones habentur in Coislin. Ad vocem τῶν O. ἀναλαβών, in marg. παραλαβών. Ibid ad υἱοὺς αὐτοῦ additur in margine μετ' αὐτοῦ, ut legitur in Mſ. Alex. Ibid. ἐνάλλαξ, in Coisliniano legitur ἐναλλάξας, & in margine notatur, ἀντιστρέψας ἢ ἐπιστημόνως.

v. 16. Coislin. A. ἀγχιστεύων. Hanc lectionem sine nomine Interpretis suo loco dedimus. Est autem Aquilæ, ut ibidem conjectando diximus.

CAP. XLIX. GENESIS.

כלי חמס מכרתיהם 5. A. σκεύη ἀδικίας * ἀνάσκαφε. O. συνετέλεσαν ἀδικίαν ἐξαιρέσεως αὐτῶν.

אל־תחד כבדי 6. A. μὴ μονωθήτω δόξα μου. O. μὴ ἐρείσαι τὰ ἧπατά μου.

אתה יודוך 8. A. σοὶ ἐξομολογησάσθωσαν. O. σὲ αἰνέσαισαν.

יקים 9. A. ἀναστήσει. O. ἐγερεῖ. Coisl. ἐξεγερεῖ.

חכלילי 12. A. κατάκοροι. O. χαροποιοί.

ירכתו 13. A. μηρὸς αὐτοῦ. O. παρατενεῖ.

חמר גרם 14. A. ὄνος ὀστώδης. O. τὸ καλὸν ἐπεθύμησεν.

למס עבר 15. A. εἰς φόρον δουλεύων. O. ἀνὴρ γεωργός.

גדוד יגודנו 19. A. εὔζωνος εὐζωνίσει. Σ. λόχος... O. πειρατήριον πειρατεύσει αὐτόν.

יגד עקב (A.) εὐζωνισθήσεται πτέρναν. O. πειρατεύσει αὐτὸν κατὰ πόδας.

מעדני 20. A. τρυφάς. O. τρυφήν.

אילה שלחה הנתן אמרי־שפר 21. A. ἔλαφος ἀπεσταλμένος ὁ διδοὺς καλλονήν. O. στέλεχος ἀνειμένος, ἐπιδιδοὺς ἐν τῷ γεννήματι κάλλος.

ויאסף 33. A. συνέλεξεν. Σ. συναγαγών. O. ἐξάρας.

5. Hebr. arma iniquitatis machæræ eorum. *A.* vasa iniquitatis..... *LXX.* consummaverunt iniquitatem propositi sui. *Vulg. vasa iniquitatis bellantia.*

6. *Heb. A.* ne uniatur gloria mea. *LXX.* non contendant viscera mea. *Vulg. non sit gloria mea.*

8. *H. Vulg.* te laudabunt. *A.* tibi confitebuntur. *LXX.* te laudent.

9. *H. A. Vulg.* suscitabit. *LXX.* excitabit.

12. *H.* rubicundior oculis. *A.* vividi. *LXX.* gratiosi. *Vulg. pulcriores.*

13. *H.* latus ejus. *A.* femur ejus. *LXX.* pertendet *Vulg. pertingens.*

14 *H. A.* asinus osseus. *LXX.* bonum desideravit. *Vulg. asinus fortis.*

15. *H.* tributo serviens. *A.* in tributum serviens. *LXX.* vir agricola. *Vulg. tributis serviens.*

19. *H.* exercitus superabit eum. *A.* accinctus accinget se. *S.* cohors. *LXX.* tentatio tentabit. *mel.* turba prædonum prædabitur eum. *Vulg. accinctus præliabitur.*

H. superabit tandem. *A.* accingetur calcaneo. *LXX.* tentabit eum secus pedes. *Vulg. accingetur retrorsum.*

20. *H. A. LXX. Vulg.* delicias.

21. *H.* cerva dimissa, dans dicta pulchritudinis. *A.* cervus dimissus dans pulchritudinem. *LXX.* virgultum resolutum dans in germine pulchritudinem. *Vulg. cervus emissus*, *& dans eloquia pulchritudinis.*

33. *H. A. Vulg.* & collegit. *S.* colligens. *LXX.* sustollens.

Notæ ad Cap. XLIX. Genesis.

v. 5. A. σκεύη ἀδικίας * ἀνάσκαφε. Sic Coislin. vox postrema prorsus vitiata videtur. Licet enim ἀνασκάψεων quadret ad vocem Hebraïcam מכרת, illud ἀνάσκαφε corruptum nullo modo potest convenire cum מכרת.

v. 7. ubi LXX. habent θυμὸς in margine Coislin. notatur, ὀργὴ ἐπίμονος.

v. 12. A. κατάκοροι. Coislio. Legitur in alio Codice sine Interpretis nomine κατάκαρος, quam lectionem suspectam habui, & pro καθαροὶ positam existimavi: cum maxime Aquila vocem eamdem Hebraicam alibi καθαρὰς vertat. Nunc autem hærere me fateor & circa vocis γεανότατα, & circa ejusdem significationem.

CAP.

CAP. L. GENESIS.

החנטים 3. A. τ̃ ἀρωματιζομένων. O. τ̃ ταφῆς.

לאמר 16. Σ. παρακαλῶν. O. λέγων.

שא נא פשע אחיך 17. A. ἆρον δὴ ἀθεσίαν ἀδελφῶν σου. O. ἄφες αὐτοῖς τ̃ ἀδικίαν.

רעה גמלוך A. κακίᾳ ἠμείψαντό σε. O. ὅτι πονηρά σοι ἐνεδείξαντο.

גם־אחיו ויפלו לפניו 18. ※ καί γε ἀδελφοὶ ※ αὐτῦ, κ̀ ἔπεσον εἰς πρόσωπον.

אכלכל 21. A. διοικήσω. O. διαθρέψω.

ויחנטו 25. A. ἠρωμάτισαν. O. ἔθαψαν.

בארון A. ἐν γλωσσοκόμῳ. O. ἐν σορῷ.

3. Hebr. balsamatorum. *A.* aromatibus conditorum. *LXX.* sepulturæ. *Vulg. cadaverum conditorum.*

16. *Heb.* dicendo. *S.* adhortans. *LXX.* dicens. *Vulg. ut hæc tibi verbis illius diceremus.*

17. *Heb.* parce nunc prævaricationi fratrum tuorum. *A.* tolle, quæso, prævaricationem fratrum tuorum. *LXX.* dimitte eis iniquitatem. *Vulg. obliviscaris sceleris fratrum tuorum.*

Heb. malum retribuerunt tibi. *A.* malitia tib gratiam retulerunt. *LXX.* mala tibi ostenderunt. *Vulg. atque malitiæ quam exercuerunt in te.*

18. *Heb.* etiam fratres ejus, & ceciderunt in conspectu ejus. ※ utique fratres ejus, & ceciderunt in faciem. *Vulg. & proni adorantes in terram.*

21. *Hebr.* alam. *A.* curabo. *LXX.* enutriam. *Vulg. pascam.*

25. *Hebr.* balsamarunt.. *A.* aromatibus condierunt. *LXX.* sepelierunt. *Vulg. conditus aromatibus.*

Heb... *LXX.* in arca. *A Vulg.* in loculo.

EXODI CAP. I.

Nota.

v. 12. Coislin. habet. Σ. ἐντρυφῶντες Θ. ἐμπαιγμῷ. l. ἐμπαιγμῷ; sed præstare videtur lectio quam sequuti sumus, A. ἐντρυφήματι Σ. Θ. ἐμπαίγματι. Nam vocem. פרך solet Symmachus vertere ἐμπαιγμὸς & ἔμπαιγμα. V. Lexica infra.

EXODI CAP. II.

22. ※ ὃ δὲ ὄνομα τῦ δευτέρου ἐκάλεσεν ※ Ἐλιεζέρ. ὁ γδ̀ θεὸς τῦ πατρός μυ βοηθός μυ, ※ κ̀ ἐῤῥύσατό με ἐκ χειρὸς Φαραώ.

נאקתם 24. A. Σ. τ̃ οἰμωγῆς αὐτῶν. O. τ̃ στεναγμὸν αὐτῶν.

22. ※ Nomen vero secundi vocavit Eliezer. ※ Deus enim patris mei adjutor meus, & li- ※ beravit me de manu Pharaonis. *Vulg. alterum vero peperit, quem vocavit Eliezer dicens: Deus enim patris mei: adjutor meus eripuit me de manu Pharaonis.*

24. *Hebr.* clamorem eorum. *A. S.* ejulatum eorum. *LXX. Vulg.* gemitum eorum.

Notæ ad Cap. II. Exodi.

v. 22. ※ κ̀ τὸ ὄνομα &c. Coislin. Hæc vero in Hexaplis erant ut notant asterisci, atque fortasse ex aliquo Hebraïco Exemplari versa fuerant; sed nec in hodierno exemplari Hebraïco, nec in LXX. reperiuntur: unde suspicio oriatur asteriscos vitio librariorum adjectos fuisse.

v. 24. Coislin. A. Σ. τῆς οἰμωγῆς. In Edito supra sine Interpretum nominibus affertur.

EXODI CAP. III.

ויבא 1. A. ἦλασεν. O. ἦλθεν.

את־המראה 3. Σ. ὃ θέαμα. O. ὃ ὅραμα.

ונצלתם 22. A. Σ. σκυλεύσατε. O. in Coislin. συσκευάσατε.

1. Hebr. *LXX. Vulg.* venit. *A.* accessit.

3. *Hebr. LXX. Vulg.* visionem. *S.* spectaculum.

22. *Hebr. Vulg.* & spoliabitis. *A. S.* spoliate. *LXX. in Coislin.* expilate.

Notæ ad Cap III. Exodi.

A. 6. Coislin. habet A. ἀπέκρυψεν. Basiliensis vero ἐπέκρυψεν, ut edidimus supra. Hic notatur in margine Coislinani κῷ Σαμαρειτῶν, quæ nota repetitur infra ad versum 15.

v. 15. A. πρεσβυτέρους. Coislin. Nos cum Editione Rom. legimus supra πρεσβύτας.

v. 22. Coislin. A. Σ. σκυλεύσατε. Hanc lectionem habent οἱ O. Edit. Romanæ. Coislio. vero ut & Alex. in textu habet συσκευάσατε.

EXODI. CAP. IV.

בזנבו 4. O. τῆς κέρκου. Ἄλλος, τῆς οὐρᾶς.

4. HEbr. in cauda ejus. *LXX. Alius*, caudam. *Vulg. caudam ejus.*

Notę ad Cap. IV. Exodi.

v. 10. Coislin. Σ. οὐκ εὔλαλος, οὐχ ἱκανός. A. οὐκ ἀνὴρ ῥημάτων. O. οὐκ εὔλογος. Sic ille cum Edit Rom. lectionem, quam omnes alii Codices Syro tribuunt, Symmacho adscribit. Error ex litera Σ. initiali, in utroque eadem, evenire potuit. Res in dubio relinquitur. O. οὐκ εὔλογος. In Edit Rom. οὐχ ἱκανὸς legitur in textu.

v. 18. Coislin. οἱ λοιποὶ εἰς εἰρήνην. & v. 23. οἱ λοιποὶ υἱόν μου. v. autem 24. A. ὁ θεός. Σ. Θ. κύριος. O. ἄγγελος, cum hac nota in marg. θέλων ὁ ἄγγελος ἐζήτει ἀπολέσαι Μωϋσῆν. οὕτως κῷ μὲν A. θεὸς ἦν, κῷ δὲ Σ. καὶ Θ. ΚΣ κυ. (sic.)

v. 26. Coislin. Λοιποὶ, ὅτι νυμφίος αἱμάτων σύ μοι. Hæc tantum habet. Vide suo loco.

EXODI. CAP. V.

בדבר או בחרב 3. A. Σ. λοιμὸς ἢ μάχαιρα. O. θάνατος ἢ φόνος.

3. HEbr. cum pestilentia vel gladio. *A. S. Vulg.* pestis aut gladius. *LXX.* mors aut cædes.

Notæ ad Cap. V. Exodi.

v. 3. A. Σ. λοιμὸς ἢ μάχαιρα, Coislin. Est igitur lectio Aquilæ & Symmachi, ut recte conjectavimus in Nota.

v. 4. Coislin. habet Σ. ἀποστρέφετε, quemadmodum & Basiliensis. Chronicon Alex. ἀποστρέφετε: utram malis lectionem elige.

v. 7. Coislin. A. Σ. Θ. καλαμάσθωσαν.

EXODI CAP. VI.

ערל שפתים אני 30. Σ. οὐκ εἰμὶ καθαρὸς φθέγματι. O. ἐγὼ ἰσχνόφωνός εἰμι.

30. HEbr. ego incircumcisus labiis. *S.* non sum purus loquela. *LXX.* ego gracili voce sum. *Vulg. incircumcisus labiis sum.*

EXODI CAP. VII.

לתנין 9. A. κῆτος. O. δράκων.

ויחזק 13. Σ. ἀντέστη. O. κατίσχυσεν.

כבד 14. Σ. ἀνένευσεν. O. βεβάρυνται.

9. HEbr. in draconem. *A.* cetus. *LXX.* draco. *Vulg. in colubrum.*

13. *Hebr.* roboravit se. *S.* restitit. *LXX.* invaluit. *Vulg. induratumque est.*

14. *Hebr.* grave. *S.* renuit. *LXX.* aggravatum est. *Vulg. ingravatum est.*

Nota.

v. 11. Coislin. ad Aquilam habet τρυφιασμοῖς. & ibid. ad Symmachum, ἀποκρύφοις. Sed idem v. 22. Σ. διὰ τῶν ἀποκρύφων.

EXODI CAP. VIII.

חמרים חמרים 14. A. σωροὺς, σωρούς. O. θημωνίας, θημωνίας.

תשחת 24. Σ. ἐφθάρη. O. ἐξωλοθρεύθη.

14. HEbr. *LXX.* acervos, acervos. *A.* cumulos, cumulos. *Vulg. in immensos aggeres.*

24. *Hebr.* corrumpebatur. *S. Vulg.* corrupta est. *LXX.* destructa est.

Nota.

Præter hasce lectiones, aliæ habentur in Coisliniano, quæ cum MSS. aliis non consonant, ut v. 7. O. φαρμακείαις ad marg. ἐπαοιδαῖς O. ἀφιλέτω, in marg. legitur, ἀφελέτω. v. 14. Coislin. A. σωρὺς, σωρὺς. Ubi Codex Basiliensis, A. κόρος, κόρος. Chronicon Alex. A. Σ. κόρος, κόρος, quæ postrema lectio confirmatur ex cap. 45. Ezech. ubi eadem vox Hebraïca, κόρος vertitur a tribus Int. v. 15. Coislin. A. ἀνάπαυσις, ubi alii melius, ἀνάψυξις.

EXODI CAP. IX.

דבר 4. O. ῥητόν. Αλλος, οὐδὲν ὅπουῶ.

הניס 20. Σ. διέσωσεν. O. συνήγαγεν.

את כל־אשר בשדה 25. Αλλος, πάντα ὅσα ἦν ἐν τῷ πεδίῳ. In O. vacat.

4. Hebr. LXX. verbum. *Alius*, & *Vul.* nihil omnino.

20. *Hebr.* fugere fecit. *S.* conservavit. *LXX.* congregavit. *Vulg. fecit confugere.*

25. *Heb. Alius*, omnia quæ in agro. *In LXX.* vacat. *Vulg. cuncta quæ fuerunt in agro.*

Notæ ad Cap. IX. Exodi.

v. 9. Coislin. Σ. ἐξανθοῦντα. Basiliensis. Σ. ἐξανθοῦσαι. i. φλυκτίδες; ut habetur in LXX. crederem Coisliniani lectionem sinceriorem esse. Symmachumque vocem אבעבעת alio nomine quam LXX. in neutro genere vertisse.

v. 16. ubi LXX. δύναμιν habent, Coislin. ad marg. ἰσχύν.

v. 17. Coislin. in textu habet ἐγκρατεῖς & in marg. ἐμποιῇ, quæ postrema lectio est in Edit. Rom. Aquilæ vero & Sym. lectiones exhibet, ut nos edidimus.

EXODI CAP. X.

הטרם תדע 10. Σ. ἄρα οὔπω οἶδας; O. ἢ εἰδέναι βούλει;

10. Hebr. num ante scies? *S.* an nondum nosti? *LXX.* numquid scire vis? *Vulg. Nonne vides?*

Notæ ad Cap. X. Exodi.

v. 5. ubi LXX. habent τὸ περισσὸν, Coislin in marg. τὸ λοιπόν. Basiliensis vero. A. τὸ λοιπὸν, quæ vox respondere potest etiam sequenti τῶν O. καταλειφθέν: ad utramque enim περισσὸν & καταλειφθὲν perinde quadrat.

v. 7. Coislin. Σ. πρόσπταισμα, Colbertinus Cod. & Edit. Rom. A. πρόσπταισμα. Basil. A. Σ. πρόσπταισμα· utriusque esse videtur ut nos posuimus suo loco.

v. 14. Coislin, in textu τῶν O. ἔστη, ad marg. γέγονε.

EXODI CAP. XII.

בבית הבור 29. Σ. δεσμωτηρίῳ. O. λάκκῳ.

29. Hebr. in domo foveæ. *S. Vulg.* carcere. *LXX.* fovea.

Notæ ad Cap. XII. Exodi.

v. 8. Coislin. ad vocem τῶν O. ἔδονται, in marg. notat. ἔδωσι.

v. 11. Coislin. A. ἐν θάμβῳ ὑπέρβασίς ἐστι, Σ. ἐν ἐπιδείξει φασὲχ ὑπερμάχησίς ἐστι. ubi ἐπιδείξει pro ἐν ἐπείξει ponitur; φασὲχ autem irrepsit ex Edit. Theodotionis. Vide notam ibi.

v. 46. In hæc verba τῶν O. οὐκ ἐξοίσετε &c. notatur in margine, οὐκ ἀπολείψεται ἀπὸ τῶν κρεῶν εἰς τὸ πρωΐ. Quæ lectio convenit cum alia ibidem posita.

EXODI CAP. XIII.

באתם בקצה המדבר 20. A. Σ. Θ. εἰς Ἠθὰν τῆς ἐρημοπέτλων. O. ἐν Ὀθὼμ παρὰ τὴν ἔρημον.

20. Hebr. in Etham in fine deserti. *A. S. Th.* in Ethan in extremo deserti. *LXX.* in Othom juxta desertum. *Vulg. in Etham in extremis finibus solitudinis.*

Notæ ad Cap. XIII. Exodi.

v. 10. A. ἀπελεύσματα, Σ. παρόχευμα. Sic Coisl. Edit. Rom. sine Interpretum nomine, ἀπελευσμόν, παρόχευμα, quæ recte conjectavimus esse Aq. & Symm. ut vides.

v. 13. Coislin. A. τενοντώσεις, Σ. ἀποκτενεῖς, Θ νωτοκοπήσεις, eum hac nota: ἑτέρᾳ διανοίᾳ χρώμενοι οἱ λοιποὶ παρὰ τοὺς Ο. ἐὰν γάρ φησι μὴ δυνηθῇς ἀλλάξαι, ἀνελεῖς αὐτὸ, ἵνα μὴ δουλεύσῃ ἀνθρώπῳ, τὸ Θεῷ ἀφωρισμένον· ὅμως κάλλιον οἱ Ο. ἐνόησαν τὸ, λυτρώσῃ αὐτὸ, ἀντὶ τοῦ τιμὴν αὐτοῦ δώσεις. οὕτω γὰρ αὐτολεξεὶ κάτω λέγει τὸ νδ'. κεφάλαιον, καὶ περὶ τὸ τέλος τοῦ Λευιτικοῦ. i. *Alia mente usi sunt cæteri Interpretes. Nam aiunt*: Si non potueris commutare, occides ipsum, *ut quod Deo consecratum fuerat homini non serviret. Attamen* **LXX.** *pulcrius excogitarunt illud*, redimes ipsum, *ac si dicerent, pretium ejus dabis: sic enim ipsis verbis dicitur infra cap. 54. necnon in fine Levitici.*

v. 16. Coislin. εἰς τάκτα. duæ postremæ syllabæ lectionis quam veram putavimus, εἰς ἀτάκτα. Vide notam ibi.

v. 18. A. ἐνωπλισμένοι. Σ. ὁπλῖται. Θ. πεμπταίζοντες. Lectio Aquilæ ea est, quam nos cum Drusio putavimus restituendam. Symmachi. ὁπλῖται. Cod. Basil. & alii, καθωπλισμένοι.

EXODI CAP. XIV.

פי החירת 2. A. Σ. Θ. φιεθρώ, (mel. φιερώθ.) O. τῆς ἐπαύλεως.

2. **H***Ebr. Vulg.* Phihahirot. *A. S. Th.* Phietro. (*mel.* Phieroth.) *LXX.* suburbii.

על־פי החירת 9. A. Θ. ἐπὶ φιεθρώθ. Σ. ἐπὶ τοῦ στόματος τοῦ Ἱερώθ. O. ἀπέναντι τῆς ἐπαύλεως.

9. *Heb.* juxta Phihahiroth. *A. Th.* juxta Phietron. *S.* juxta os Ieroth. *LXX.* e regione suburbii. *Vulg. in Phihahiroth.*

Notæ ad Cap. XIV. Exodi.

v. 2. A. Σ. Θ. φιεθρώ. Coislin. Hanc lectionem prorsus corruptam, & φιερώθ legendum crederem, nisi repeteretur cum ν in fine.

v. 7. Σ. ἀνὰ τρεῖς. Coislin. Hanc vero lectionem sine Interpretis nomine adtulimus ex Basiliensi Codice.

v. 20. A. καὶ ἐγένετο ἡ νεφέλη καὶ τὸ σκότος. Sic Coislinia & quidem melius ut ex Hebraïco arguitur. Cætera in Coislin. quadrant ad Editum nostrum.

EXODI CAP. XV.

קנית 16. Σ. ἐκτήσω (al. ἐκτήσω.) O. Θ. ἐλυτρώσω.

16. **H***Ebr. S. LXX. Edit. Rom. Vulg.* possedisti. *LXX. Coislin. Th.* redemisti.

כוננו 17. A. ἥδρασαν. O. ὃ ἡτοίμασαν.

17. *Hebr. A.* firmaverunt. *LXX.* quod paraverunt. *Vulg. quod firmaverunt.*

ותען להם 21. O. καὶ κατέλεγεν αὐτοῖς. O. ἐξῆρχεν δὲ αὐτοῖς.

21. *Hebr.* & respondit eis. *A.* & recensuit eis. *LXX.* incœpit autem eis. *Vul. quibus præcinebat.*

Nota ad Cap. XV. Exodi.

v. 16. Σ. ἐκτήσω &c. lege ἐκτήσω. Hæc prodeunt ex altero Coisliniano IX. vel X. sæculi, num. 90. ubi Psalmi & Cantica Scripturæ cum Scholiis.

v. 17. A. Σ. ἕδρασμα εἰς καθέδραν σου. Coislin. Sine Interpretum nomine id attulimus ex MSS. Idem Coislin. A. ἥδρασαν ibid. Sequens item lectio Aquilæ ex Coisliniano, sine Interpretis nomine allata fuerat.

EXODI. CAP. XVI.

ממטיר 4. O. ὕω. Αλλος, βρέχω.

4. **H***Ebr.* pluens. *LXX. Alius*, pluo. *Vulg. pluam.*

Nota.

v. 32. A. ἄμυλος Σ. ἐξ ἐλαίου. Sic Coislin. verum hæc parum lucis adferunt iis quæ diximus in Nota ibid. quam vide sis.

Nota. ad Cap. XXVII. Exodi.

v. 32. Coislin. ἐπιστεωμέναι, ubi O. ἐστεωμέναι. Sed puto sinceriorem esse lectionem quam ex Basiliensi adtulimus, nempe πίστις pro אמונה. Quæ ratio vertendi Aquilæ familiaris est. Posset forte ἐπιστεωμέναι desumtum esse ex altera Aquilæ versione.

Nota ad Cap. XVIII. Exodi.

v. 20. Coislin. habet A. διαςίλῃ. & v. 21. οἱ λοιποὶ, πλεονεξίαν: quam lectionem sine Interpretum nomine adtulimus.

Nota ad Cap. XIX. Exodi.

v. 5. Coislin. Σ. ἐξαίρετος. In Edito supra ἐξαίρετον, quod idipsum valet hic. v. 12. Coislin. οἱ λοιπ. ὁροθετήσεις· ubi Editus supra sine Interpretis nomine ὁροθετήσεις τοῦ λαοῦ. v. 13. Idem. Coislin. A. ῥοιζάσει συμβόλου mendose pro ῥοιζάσει, Σύμ. βόλισι, ut ex aliis MSS. arguitur.

EXODI CAP. XXI.

שקלים 32. Σ. ςατῆρας. O. δίδραχμα.

32. Hebr. *Vulg.* siclos. *S.* stateras. *LXX.* didrachma.

Nota.

v. 13. Coislin. Σ. ςατῆρας. Alii omnes habent A. Σ. ςατῆρας. Sic autem vertere solet uterque.

EXODI CAP. XXII.

לא־תונה 22. A. οὐ κακουχήσετε. O. οὐ κακώσετε.

2. Hebr. non humiliabis. *A.* non affligetur. *LXX.* non vexabitis. *Vulg. non contristabis.*

Nota.

v. 20. Coislin. οἱ λοιποὶ, ἀναθεματισθήσεται.

Nota ad Cap. XXIII. Exodi.

v. 16. O. ἐκ τοῦ ἀγροῦ. Coislin. habet in margine, ἐν τῷ ἀγρῷ. v. 21. Coislin. Σ. μὴ παραπικραίνειν. v. 21. A. Σ. τῶν καταπλήξεών μου. quam lectionem sine Interpretum nomine dedimus.

Nota ad Cap. XXIV. Exodi.

v. 14. Coislin. ad Symmachum habet ἀναμείνατε. Cæteri περιμείνατε.

EXODI CAP. XXV.

תולעת שני 4. A. σκώληκος διάφορον. Οἱ λοιποὶ, δίβαφες. O. κόκκινον διπλοῦν.

רחב 10. O. πλάτος. Ἄλλος, εὖρος.

זר 11. Σ. ςεφάνην. O. κυμάτια.

פעמתיו 12. Σ. πλευράς. O. κλίτη. Θ. μέρη.

קצות 18. Σ. τῶν ἄκρων. O. τῶν κλιτῶν.

מלקחיה 38. Οἱ λοιποὶ, λαβίδες. O. ἐπαρυςῆρας.

מחתתיה Οἱ λοιποὶ, πυρεῖα. O. ὑποθέματα.

4. Heb. vermiculum cocci. *A.* vermiculi varium. *Reliqui*, bis tinctum. *LXX.* coccinum duplex. *Vulg. coccumque bis tinctum.*

10. *Hebr. LXX. Alius*, *Vulg.* latitudo.

11. *Hebr. S. Vul.* coronam. *LXX.* cymatia.

12. *Hebr.* angulis. *S. LXX.* latera. *Th.* partes; *Vulg. angulos.*

18. *Hebr* extremitatibus. *S.* summitatibus. *LXX.* lateribus. *Vulg. parte.*

38. *Heb. Reliqui*, forcipes. *LXX.* emunctorium, *Vulg. emunctoria.*

Hebr. receptacula ejus. *Reliqui*, pyriata *LXX.* suppositoria. *Vulg. ubi quæ emuncta sunt extinguantur.*

Notæ ad Cap. XXV. Exodi.

v. 2. Coislin. A. ἀφαιρέματα Sed præstat lectio Basiliensis Cod. ἀφαίρεμα: nam vox Hebraica est in singulari.

v. 4. A. σκώληκος διάφορον. Sic & alibi. οἱ λοιποὶ δίβ.

Διβαφὲς, *bis tinctum.* Horat. Carm. 2. Ode 16.

te bis Afro
murice tincta
vestiunt lanæ.

v. 5. Coislin. οἱ λοιπ. πεπυῤῥωμένα. Sic & ibid. οἱ λοιπ. ἰανθινα. v. 7. A. Θ. εἰς τὸ λογεῖον. ubi Basil. A. Σ. λόγιον v. 8 οἱ λοιπ. σκευάσω. v. 10. A. γλωσσόκομον. Basil. vero A. Σ. Θ. γλωσσόκομον.

v. 22. Coislin. οἱ λοιπ. συντάξομαι v. 30. A. Σ. περισσεύον Θ. περισσεῦον ubi Basil. A. περισσεύον περισσεῦον. v. 31. οἱ λοιπ. μορφή.

v. 33. Coislin. A. ἐξημυγδαλισμένοι. Σ. ἐκτετορνευμένοι ἀμύγδαλα, *tornati amygdalis* vox postrema deest in Basiliensi..

v. 38. Coislin. οἱ λοιπ. πυρεία, καλούμενα τρύβλια, *Pyriata qua vocantur tryblia.*

EXODI CAP. XXVI.

יריעת 1. A. δέῤῥεις. O. αὐλαίας.

חשב O. ὑφάντου. Ἄλλος, ποικιλτοῦ.

קרסי 6. O. κρίκους. Ἄλλος, δακτύλους.

והיה המשכן אחד A. καὶ ἔσται ἡ σκηνὴ ἐν τῇ σκηνῇ. O. καὶ ἔσται ἡ σκηνὴ μία.

יריעת עזים 7. A. Σ. καλυπτῆρας τριχίνους. O. δέῤῥεις τριχίνας.

שתי ידות 17. A. Θ. δύο χεῖρας. Σ. κατοχεῖς. O. δύο ἀγκωνίσκους.

מכסה 36. A. περιστέλλυσμόν. O. ἐπίσπαστρον.

1. HEbr. cortinis. *A.* pelles. *LXX.* aulæa; *Vulg. cortinas.*

Hebr. cogitantis. *LXX.* textoris. *Alius*, variantis. *Vulg plumario.*

6. *Hebr.* uncinos. *LXX. Vulg.* circulos, *Alius*; digitos.

Hebr. LXX. & erit tabernaculum unum, *A.* & erit tabernaculum in tabernaculo. *Vul. ut fiat tabernaculum unum.*

7. *Heb.* cortinas caprarum. *A. S.* operimenta capillacea. *LXX.* vela capillacea. *Vulg. saga cilicina.*

17. *Hebr.* duæ manus. *A. Th.* duas manus; *S.* retinacula *LXX.* duos anconiscos. *Vulg. duæ incastraturæ.*

36. *Hebr.* operimentum. *A. Vul.* tentorium; *LXX.* adductorium.

EXODI CAP. XXVII.

מכבר 4. Οἱ λοιποὶ, κοσκίνωμα δικτυωτόν. O. ἐσχάραν.

כרכב 5. O. ἐσχάρᾳ. Ἄλλος, σύνθεσιν.

קלעים 11. O. ἱστία. Ἄλλος, πλεκτόν.

4. HEbr. cribrum, *Reliqui*, *Vulg.* craticulam in modum retis.*LXX.* craticulam.

5. *Heb.* ambitum. *LXX.* craticulam. *Alius*; syntbesin *Vulg. arulam.*

11. *Heb.* fundæ. *LXX. Vulg.* tentoria. *Alius*; plexum.

Nota.

v.16.Coisl.in textu. τῶν O. habet διανενησμένας in marg. vero κεκλωσμένα. Hæc autem variant in Edito nostro supra.

EXODI CAP. XXVIII.

תשבץ 4. A. Σ. σύσφιγκτον. O. κοσυμβωτόν.

שרשרת 14. A. Σ. ἁλύσεις. O. κροσσωτά. Θ. χαλαστά· ἐν ἄλλῳ βιβλίῳ εὗρον, A. Σ. σύσφιγκτα.

מעשה עבת A. Σ. ἔργον βροχωτόν. O. ἔργον πλοκῆς.

כמעשה 15. A. κατὰ τὸ ποίημα. O. κατὰ τὸν ῥυθμόν.

ומלאת בו מלאת אבן ארבעה טורים 17. Οἱ λοιποὶ, καὶ πληρώσεις ἐν αὐτῷ πληρώματα λίθων τεσσάρων ταγμάτων. O. καὶ καθυφανεῖς ἐν αὐτῷ ὕφασμα κατάλιθον τετράστιχον.

4. HEbr. oculatam *A.S.* constrictam.*LXX.* cosymbotam: *Vul. strictam.*

14. *Heb. A. S.* catenas. *LXX. Th. Vulg.* catenulas. *In alio libro reperi. A. S.* constricta.

Heb. operé funis. *A. S.* opus laqueatum. *LXX.* opus plicaturæ. *Vul. sibi invicem cohærentes.*

15. *Heb.* sicut opus *A.* juxta opificium. *LXX*; juxta modum. *Vulg. juxta texturam.*

17. *Hebr.* & implebis in eo plenitudinem lapidis quatuor ordinibus. *Reliqui*, & implebis in eo plenitudines lapidum quatuor ordinum. *LXX.* & intexes in eo texturam lapidarem quadriordinem. *Vulg. ponesque in eo quatuor ordines lapidum.*

Notæ ad Cap. XXVIII. Exodi.

v. 4. A. λέγιον Coiſlin. Eſt igitur Aquilæ ut recte conjecimus ſuo loco, ubi ſine Interpretis nomine adfertur.

v. 9. Coiſlin. οἱ λοιποὶ, ὄνυχα, τὸ Σαμαρ. βηρύλλιν. In Baſilienſi legitur. A. Σ. Θ. ὄνυχα tantum.

v. 13. Coiſlin. A. Σ. σφιγκτῆρας. Baſilienſis Aquilæ tantum tribuit.

v. 14. A. Σ. ἁλύσεις &c. Sic ex Coiſlin. omnia. Hæc vero lectio germana eſt.

Ibid A. Σ. ἔργον ἐρεχυτὸν O. ἔργον πλοκῆς. Huc haud dubie pertinent verſiones A. Σ. ut habet Coiſlin. nempe ad מעשה עבת, non autem ad מעשה חשב ſequentem, ut habent Baſilienſis & alii omnes. Mſſ.

v. 27. A. διαζώματος. Sic Coiſl.n. Sed videtur non poſſe pertinere ad hunc verſum.

v. 32. Coiſlin. A. Θ. περιστόμιον. Σ. στεφάνην. Et v. 33. A. ἀπόσπασμα, ubi Baſilienſis ἀπόλημμα.

v. 36. Coiſlin. A. Σ. ἀφόρισμα. O. πέταλον. Sed hæc Aquilæ & Symmachi lectio non videtur quadrare poſſe ad vocem Hebraïcam ציץ ut videas infra in Lexico Hebraïco.

v. 39. Hæc notat Coiſl. τὴν κίδαριν A. μίτραν καλεῖ Θ. ὕψωμα. δηλονὸς ὅτι τὰς κιδάρεις ἀνατεινομένας εἶχεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. πῖλος δὲ ἦν βύσσινος εἰς ὀξὺ λῆγον, ὅπερ οὐρανοῦ σχῆμα. διὸ καὶ τὸ Θεοῦ ὄνομα ἔφερεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἱερέως διὰ τὴν τοῦ παντὸς κεφαλήν. i. *Mitram vocat Aquila* Cidarim, *Theodotio*, cacumen; *oſtendens eos cidares habuiſſe ſupra caput acuminatas. Pileus autem erat byſſinus, in acumen deſinens; quæ eſt cœli figura. Quapropter nomen Dei ſupra Sacerdotis caput eminebat propter caput univerſi.*

EXODI CAP. XXIX.

היתרת 13. A. Θ. τὸ περιττόν. O. τὸν λοβόν.

וחטאת 36. Οἱ λοιποὶ, περιαμαρτήσεις. O. καθαρεῖς.

13. **H** *Ebr. Vulg.* reticulum. *A. TH.* ſuperfluum. *LXX.* pennam.

36. *Hebr. Reliqui*, expiabis. *LXX. Vul.* mundabis.

EXODI CAP. XXX.

השקל 13. A. Σ. στατῆρος. O. διδράχμου.

13. **H** *Ebr. Vul.* ſicli. *A. S.* ſtateris. *LXX.* didrachmatis.

Notæ ad Cap. XXX. Exodi.

v. 1. O. θυμιατήριον. Coiſlin. ad marg. θυμιατήριον.

v. 4. Coiſlin. Hic multum differt ab omnibus aliis Codicibus: nam primo habet A. Σ. εἴδεσι. & poſtea Σ. Θ. εἰς θήκας ταῖς ἀναφορεῦσι. Deinde hanc notam ſubjicit. σκυτάλας μὲν ἐνταῦθα τοὺς ἀναφορεῖς, ἤτοι διωστῆρας καλεῖ, ψαλίδας δὲ τοὺς κρίκους, οὓς καὶ εἴδεις ἐκάλεσεν ὁ Σύμμαχος. i. *Scytalas hic vocat*, ἀναφορεῖς, *vel* διωστῆρες. *i.* vectes &c. Et quidem melius jacet hic Scholion, quam in aliis Codicibus ubi corrupte, ni fallor, legitur Ἀκύλας μᾶλλον ἐνταῦθα τοὺς ἀναφορεῖς, ἤτοι διωστῆρας &c. Lectiones tamen Interpretum accuratius in aliis Codicibus efferuntur quam in Coiſliniano ſupra, ut etiam ex hac nota probatur.

v. 32. Coiſlin. A. συμμετρίαν. O. σύνθεσιν. Illud vero συμμετρίαν ſine Interpretis nomine adfertur ſuo loco. Coiſlin. etiam verſu 37. O. σύνθεσιν & ad marg. συμμετρίαν, quod eſt Aquilæ, ut ſupra.

EXODI CAP. XXXI.

שבת וינפש 17. A. ἐπέλιπεν καὶ ἀνέψυξεν. O. κατέπαυσε καὶ ἐπαύσατο.

17. **H** *Ebr. A.* ceſſavit & reſpiravit. *LXX.* requievit & ceſſavit. *Vulg. ab opere ceſſavit.*

Nota.

v. 17. Sic Coiſlin. qui accurate lectionem Aquilæ refert ad hunc locum τῶν O. κατέπαυσε καὶ ἐπαύσατο. Hinc emendandus Baſilienſis quem ſequuti ſumus ſuo loco, quia ſolus hæc retulit. Is quippe verſionem illam Aquilæ conjungit cum his verbis τῶν O. verſu ſequenti, ἡνίκα κατέπαυσε, quæ ſpectant vocem Hebraïcam ככלתו. Sed perperam, ut liquet. v. autem 18. ubi O. κατέπαυσεν, Coiſlin. in margine habet ἐπαύσατο.

EXODI CAP. XXXIII.

ולא־שתו איש עדיו עליו 4. ※ καὶ οὐκ ἐπέθηκεν ※ ἀνὴρ κόσμον αὐτοῦ ἐπ' αὐτοῦ:

וכליתי 5. O. καὶ ἐξαναλώσω. Ἄλλος, καὶ ἐξολοθρεύσω.

4. **H** *Ebr.* & non poſuerunt unuſquiſque ornamentum ſuum ſuper ſe. ※ & non ※ poſuit vir ornamentum ſuum ſuper ſe. *Vul. & nullus ex more indutus eſt cultu ſuo.*

5. *Heb. LXX.* & conſumam. *Alius*, *Vulg.* & delebo.

Nota ad Cap. XXXIV. Exodi.

v. 20. Coislin. A. τετονδκοπόσεις αὐτό. Σ. τραχηλοκοπήσεις αὐτό.

EXODI CAP. XXXV.

מלאים 9. Οἱ λοιποὶ, πληρώσεως. O. Εἰς τὴν γλυφήν.

אשר נדבה רוחו 21. A. οὗ αὐ ἐκουσιάσατο πνεῦμα αὐτοῦ. O. καὶ οἷς ἔδοξε τῇ ψυχῇ αὐτῶν.

9 Hebr. plenitudinum. *Reliqui*, plenitudinis. *LXX.* in sculpturam. *Vulg. ad ornatum.*

21. *Hebr.* quem spontaneum fecit spiritus ejus. *A.* cujus spontaneus erat spiritus ejus. *LXX.* & quibus visum est animæ eorum. *Vulg. mente promptissima atque devota.*

Notæ ad Cap. XXXV. Exodi.

v. 11. Coislin. οἱ λοιπ. καὶ τὴν σκεπ. Alii omnes A. Σ Θ. habent. Ibid. Coislin. habet Σ. περόνας, melius quam Alii, πεgόνας

v. 23. In lectione Aquilæ post ultimum verbum δέρματα addendum haud dubie κριῶν.

v. 34. Σ. ὑποδεῖξαι. Coislin. Ibi vero sine Interpretis nomine adfertur ex Basiliensi.

Notæ ad Cap. XXXVII. Exodi.

v. 35. Coislin. A. παρατάνυσμα. O. καταπέτασμα. Al. ibid. O. κατακάλυμμα. Hic textus LXX mire confusus est, ut videas suo loco cap. 36. Basiliensis ibid. habet A. παραπέτασμα.

Eodem capite Coislin. A. παραπέτασμα O. αὐλαῖαι. quod quo pertineat ignoro: nam vox αὐλαῖα in hac postrema Exodi parte sæpe occurrit ex variis Hebraïcis verbis expressa, & Capita Versusque permixta sunt.

Notæ ad Cap. XXXVIII. Exodi.

v. 8. Coislin. A Σ. στρατευσαμένων. ubi Basiliensis id uni Aquilæ adscribit.

v. 25. Coislin. A. δίδραχμον O. δράχμη. In Basiliensi δίδραχμον, tacito Interprete.

EXODI CAP. XXXIX.

משבצת 6. Οἱ λοιπ. συνεσφιγμένους. O. περισεσιαλωμένους.

6. Hebr. ocellaturis. *Reliqui*, astrictos. *LXX. Vul.* inclusos.

Notæ ad Cap. XXXIX. Exodi.

Alia notat Coislin. quæ ad quem locum pertineant, non ita facile est assequi; A.Σ. σφιγκτῆρας O. ἀσπιδίσκας. A. Σ. ἅλυσις, O. ἐμπλόκια. Θ. χαλαστά. O. ὑποδύτην. In marg. ποδήρη.

v. 34. οἱ λοιποὶ ἀναφορεῖς. Ubi Basil. A. Σ, Θ. ἀναφορεῖς.

LEVITICI CAP. I.

וזרקו 5. O. προσχεοῦσι. Ἄλλος, ἀκοντιοῦσι.

קרב 9. O. τὰ ἐγκοίλια. Ἄλλος, ἔγκατα.

עלה A. Σ. δῶρον. O. κάρπωμα.

ניחוח A. Σ. ἀναπαύσεως. O. εὐωδίας. Θ. εὐαρεστήσεως.

הכרעים 13. O. τοὺς πόδας. Ἄλλος, τὰ σκέλη.

ושסע 17. O. ἐκκλάσει. Ἄλλος, διχάσει.

5. Hebr. spargent. *LXX.* effundent. *Alius*, jaculabuntur. *Vul. fundentes.*

9. *Hebr.* intestinum. *LXX. Alius*, intestina. *Vul. intestinis.*

Hebr. ascensio. *A. S.* donum. *LXX.* oblatio. *Vul. holocaustum.*

Heb. quietis *A. S.* requiei. *LXX.* suaveolentiæ. *Th.* beneplaciti. *Vul. suavem odorem.*

13. *Heb. Alius*, crura. *LXX. Vul.* pedes.

17. *Heb.* scindet. *LXX.* effringet, *Alius*, dividet. *Vulg. confringetque.*

Notæ

Notæ ad Cap. I. Levitici.

v. 2. Coislin. A. Σ. οἱ λοιποὶ, προσφοράν. Sic. & v. 4. O. καρπώματος. In marg ὁλοκαυτώματος.
v. 8. O. διχοτομήματα. Coislin. in marg. μέλη. & ibid. O. στέαρ in marg. σῶμα.
v. 11. A. ἐπὶ μηρόν. quam lectionem sine Interpretis nomine adfert Basiliensis.
v. 14. O. περιστερῶν. In marg. Coislin. υἱῶν τῶν περιστερῶν, cum hac nota: ἔθει λέγειν, περιστεριδέων, δηλοῖ Σύμμαχος τῶν περιστερῶν τοὺς νεοττούς. Hinc vero sequitur lectionem νεοσσῶν περιστερῶν, quam tacito Interprete adfert Basiliensis, esse Symmachi.
v. 16. A. Σ. τὴν στίζουσαν, Θ. E. τὴν ἰσφυὶν ἐν ἡμῶν καλύμματι φύσιν. Coislin. quæ suspicione mendi non vacant. Ibid. in hæc verba τῶν O. σὺν τοῖς πτεροῖς, notatur in marg. ἅμα τῷ σώρῳ αὐτῆς, *cum congerie ejus.*

LEVITICI CAP. II.

מאשי יהוה 3. A. ἀπὸ τῶν πυρῶν κυρίου. Σ. E. (sic) ἀπὸ τῶν καρπωμάτων κυρίου. O. ἀπὸ τῶν θυσιῶν κυρίου. Θ. ἀπὸ τῶν τοῦ πυρὸς κυρίου.
רקיקי 4. O. λάγανα. Ἄλλος, ἁπαλά.
אביב 14. A. Σ. ἁπαλά. O. νέα. Θ. πῖον.
קלוי באש A. Σ. πεφρυγμένα πυρί. O. πεφρυγμένα χίδρα.

3. Hebr. de ignitionibus Domini. *A.* ab ignibus Domini. *S. V. Vul.* de oblationibus Domini. *LXX.* de sacrificiis Domini. *Th.* ab iis quæ sunt de igne Domini.
4. *Hebr. LXX. Vulg.* lagana. *Alius*, tenera.
14. *Heb.* teneram spicam. *A. S.* tenera. *LXX.* novas. *Th.* pingue. *Vulg. de spicis adhuc virentibus.*
Heb. tostam in igne. *A. S.* torrefacta igni. *LXX.* torrefactas spicas. *Vulg. torrebis igni.*

Notæ ad Cap. II. Levitici.

v. 1. O. δῶρον. Coislin. in marg. habet προσφορά.
v. 4. Coislin. οἱ λοιποὶ, κολλυρίδας. ubi Basiliensis habet A. Σ. Θ. κολλύρας &c.
v. 9. Coislin. A. Θ. πύρον. Sic.
v. 14. A. Σ. ἁπαλά. Θ. πῖον: & mox. A. Σ. πεφρυγμένα πυρί. Quæ lectiones sinceriores sunt iis quas ex aliis MSS. eruimus, quæ non consonant cum Hebræo. Vide notam ibi, & in quarta ejusdem linea dele *conteret.*
v. 16. O. τῶν χίδρων. Coislin. in marg. habet. τοῦ λείγματος αὐτῆς. Alii ἐρύγματος. forte φρύγματος. Ibid. ad illud χίδρων, notatur in marg. ἀλφίτων.

LEVITICI CAP. III.

הכסלים 4. O. μηρίων. Ἄλλος, λαγόνων.
כשב 7. A. ἀμνόν. Σ. πρόβατον. O. ἄρνα.
לפני 8. O. παρὰ τὰς θύρας. Ἀλλ. κατὰ πρόσωπον.
הכסלים 10. O. μηρίων. Ἄλλος, ὀσφύων.

4. Hebr. *Alius*, *Vul.* ilia. *LXX.* femora. 7. *Hebr. A. LXX. Vulg.* agnum *S.* ovem.
8. *Heb.* ad facies, *LXX.* apud januas. *Alius*, ad faciem, *Vulg. in vestibulo.*
10. *Hebr. Vulg.* ilia. *LXX.* femora. *Alius*, lumbos.

Notæ ad Cap. III. Levitici.

v. 3. Coislin. ad vocem σωτηρίου. in margine habet τελειότητος. Tres Interpretes v. 1. eamdem vocem שלמים vertunt, εἰρηνικῶν. v. similiter 9. Coislin. ad marg. τελειότητος, & τῶν εἰρηνικῶν, ubi eadem vox Hebraïca. Eodem versu 9. ubi LXX. habent σὺν ταῖς ψόαις. Coislin. in marg. habet, ἐν ἰσότητι τῶν ψοῶν.
v. 16. O. κάρπωμα. Coislin. in margine, ἄρτον πύρον & ἄρτον προσφοράν. idemque v. 3. supra legit πύρον, ubi Alii πυῤῥόν.

LEVITICI CAP. IV.

אל־יסוד 7. O. παρὰ τὴν βάσιν. Ἄλλος, ἐπὶ τὸ θεμέλιον.
החטאת 8. O. τῆς ἁμαρτίας. Ἄλλος, τοῦ ἱλασμοῦ.
הכסלים 9. O. μηρίων. Ἄλλος, λαγόνων.

7. Hebr. *Alius*, ad fundamentum. *LXX.* ad basim. *Vul. in basim.*
8. *Hebr. LXX.* peccati. *Alius*, propitiationis. *Vul. pro peccato.*
9. *Heb. Alius*, *Vul.* ilia. *LXX.* femora.

לחטאת 14. O. περὶ τῆς ἁμαρτίας. Ἀλλ. ἐξιλασμόν.

החטאת 20. O. τῆς ἁμαρτίας. Ἄλλος, ἐξιλασμοῦ.

חטאת הקהל 21. O. ἁμαρτία συναγωγῆς. Ἀλλ. ἐξιλασμὸς ἐκκλησίας.

בשגגה 22. A. Σ. ἐν ἀγνοίᾳ. O. ἀκουσίως.

14. *Heb.* ad peccatum. *LXX.* pro peccato. *Alius*, propitiationem. *Vulg. pro peccato suo.*

20. *Heb.* *LXX.* peccati. *Alius*, propitiationis. *Vul. vacat.*

21. *Hebr.* *LXX.* peccatum congregationis. *Alius*, propitiatio Ecclesiæ. *Vul. pro peccato multitudinis.*

22. *Hebr.* *A. S.* in ignorantia. *LXX.* non sponte. *Vulg. per ignorantiam.*

Notæ ad Cap. IV. Levitici.

v. 2. O. προσταγμάτων. Coisl. in marg. ἐντολῶν; & ibid. ubi LXX. habent μόσχον ἐκ βοῶν, in marg. μοσχόταυρον.
v. 10. O. τοῦ σωτηρίου. Coislin. marg. τῶν εἰρηνικῶν, & τελειότητος. v. autem 26. & 35. ad marg. τελειώσεως.

v. 15. O. πρεσβύτεροι. Coislin. in marg. σοφοί.
v. 24. O. ἁμαρτία ἐστίν. Coislin. ad marg. ἱλασμός ἐστιν. & v. 33. O. περὶ ἁμαρτίας. Coislin. ad marg. εἰς ἱλασμόν.

CAP. V. LEVITICI.

אלה 1. O. ὁρκισμοῦ. Ἄλλος, συνθήκης.

והתודה אשר חטא 5. O. καὶ ἐξαγορεύσει τὴν ἁμαρτίαν. Ἄλλος, μετανοήσει ἐφ' ὧν ἥμαρτε.

על חטאתו 6. O. περὶ τῆς ἁμαρτίας. Ἄλλος, λύτρον.

ומלק 8. O. καὶ ἀποκνίσει. Ἄλλος, ἀνακλάσει.

ערף O. σφονδύλου. Ἄλλος, τένοντος.

האפה 11. O. οἰφί. Ἄλλος, σάτου.

שקלים בשקל הקדש 15. O. σίκλων, τῷ σίκλῳ τῶν ἁγίων. Ἄλλος, σταθμῶν ἐν σταθμῷ ἁγίῳ.

1. HEb. adjurationis. *LXX.* jurationis. *Alius*, pacti. *Vulg. jurantis.*

5. *Heb.* & confessa fuerit quod peccavit. *LXX.* & confitebitur peccatum. *Alius*, pœnitentiam aget pro iis quæ peccavit. *Vulg. agat pœnitentiam pro peccato.*

6. *Hebr.* super peccato suo. *LXX.* pro peccato. *Alius*, redemtionem. *In Vulg. vacat.*

8. *Heb.* contorquebit. *LXX. Vulg.* retorquebit. *Alius*, refringet.

Hebr. cervicis. *LXX.* vertebræ. *Alius*, tendonis, *Vul. ad pennulas ita ut collo hæreat.*

11. *Heb.* Epha. *LXX.* œphi. *Alius*, sati. *Vulg. Ephi.*

15. *Hebr.* siclorum in siclo sanctitatis. *LXX.* siclorum, siclo sanctorum, *Alius*, ponderum in pondere sancto. *Vulg. duobus siclis juxta pondus sanctuarii.*

Notæ ad Cap. V. Levitici.

v. 4. O. πρὸ ὀφθαλμῶν. Coislin. ad marg. ἐξ ὀφθαλμῶν.
v. 9. O. περὶ τῆς ἁμαρτίας, Coislin. ad marg. ἱλασμοῦ. & similiter v. 11.
v. 12. O. ὁλοκαυτωμάτων. Coislin. in marg. προσφορῶν
v. 13. O. ἀφ' ἑνὸς, Coislin. in marg. ἐφ' ἑνί. Ibid. O. θυσία, ad marg. κάρπωμα.

v. 15. Coislin. in marg. σταθμῶν ἐν σταθμῷ ἁγίῳ. Recte. Alii omnes MSS. σταθμὸν ἐν σταθμῷ ἁγίων. ubi jure suspicabatur Drusius legendum esse σταθμῶν. Addo ἁγίῳ etiam legendum esse, ut habet Coislinianus; non vero ἁγίων, ut Alii.

LEVITICI CAP. VI.

אשמתו 5. O. εἰς ὃ ἐπλημμέλησε. Ἄλλος, εἰς λύτρωσιν.

מדו בד 10. O. χιτῶνα λινοῦν. Ἄλλος, ἐπενδύτην λευκήν. Ἄλλος, διπλοῦν.

ומכנסי בד O. περισκελὲς λινοῦν. Ἄλλος, σκέπας λευκάς.

את־הדשן O. τὴν κατακάρπωσιν. Ἄλλος, τὴν σποδόν.

אצל O. ἐχόμενον. Ἄλλος, ἐκ πλαγίου.

את־בגדיו 11. O. τὴν στολήν. Ἄλλος, τὰ φάρεα.

5. HEbr. delicti sui. *LXX.* in quod deliquit. *Alius*, in redemptionem. *Vul. cui damnum intulerat.*

10. *Heb.* indumento lini. *LXX.* tunicam lineam. *Alius*, superindumento albo. *Alius*, duplici. *Vulg. tunica (linea.)*

Heb. & feminalia lini. *LXX.* feminale lineum *Alius*, operimenta alba. *Vul. feminalibus lineis*

Heb. *Alius*, cinerem. *LXX.* catacarposin. *Vulg. cineres.*

Hebr. apud. *LXX. Vulg.* juxta. *Alius*, e latere.

11. *Hebr.* vestes suas. *LXX.* stolam, *Alius*, indumenta. *Vulg. prioribus vestimentis.*

בגדים אחרים O. στολὴν ἄλλην. Ἄλλος, φάρεα ἕτερα.

Heb. vestes alias. *LXX.* stolam aliam. *Alius*, vestimenta alia. *Vul.* . . . *aliis.*

המנחה 5. O. θυσίας. Ἄλλος, καρπώσεως.

15. *Heb.* munus. *LXX.* sacrificii. *Alius*, oblationis. *In Vulg. vacat.*

האפה 20. O. οἰφί. Ἄλλος, σάτυ.

20. *Heb.* Epha. *LXX.* œphi, *Alius*, sati. *Vul. Ephi.*

מנחה תמיד O. Εἰς θυσίαν διαπαντός. Ἄλλος, καρπώματος διηνεκοῦς.

Hebr. munus juge. *LXX.* in sacrificium semper. *Alius*, oblatione perpetua. *Vulg. sacrificio sempiterno.*

מנחת פתים 21. A. δῶρον ψωμόν. O. θυσίαν ἐκ κλασμάτων. Θ. δῶρον κλασμάτων.

21. *H.* munus buccellarum. *A.* donum frustulum. *LXX.* sacrificium de fragmentis. *Th.* donum fragmentorum. *Vul. offeret autem eam calidam* (*hæc non clare referuntur ad voces Hebraïcas*).

המשיח 22. O. χριστός. Ἄλλος, ἀλειφθείς.

22. *Heb. LXX. Alius*, unctus. *In Vulg. vacat.*

המחטא 26. O. ἀναφέρων. Ἄλλος, ὁ ἱλάζων.

26. *Hebr. Alius*, qui expiat. *LXX. Vul.* qui offert.

ומרק ושטף 28. O. ἐκτρίψει αὐτὸ καὶ ἐκκλύσει. Ἄλλος, σμυχθήσεται, καὶ βαπτισθήσεται.

28. *Heb. Alius*, & tergetur & inundabitur. *LXX.* defricabit illud, & diluet. *Vulg. defricabitur & lavabitur.*

Notæ ad Cap. VI. Levitici.

v. 2. O. ψεύσηται. Coislin. in marg. A. ἀρνήσηται, quam lectionem sine interpretis nomine habet Basiliensis. v. autem 5. ubi LXX. ἐλεγχθῇ. Coislin. ad marg. ὀφληθῇ.

v. 10. ubi LXX. τὸ σῶμα. In margine τὴν σάρκα.

v. 11. O. τὴν κατακάρπωσιν. Coislin. ad marg. πιότητα: addit postea Coislin. τὴν σποδὸν, ut supra.

v. 12. O. τῆς σωτηρίας. Coislin. in marg. τῶν εἰρηνικῶν, & ibid. τῶν τελειώσεων, ut supra.

v. 16. O. ἔδεται. Coislin. in marg. βρώσεται.

v. 17. O. ὥσπερ τὸ τῆς ἁμαρτίας. Coislin. ad marg. ὡς ἱλασμὸς καὶ ὡς λύτρωσις.

v. 18. O. καρπωμάτων. Coislin. in marg. προσφορῶν.

v. 21. O. πεφυραμένην. Coislin. in mar. πεπλατυσμένην, ζεστοτέραν. Vide suo loco.

v. 22. O. ὅλον ἐπιτελεσθήσεται. Coislin. in marg. ἀνάθεμα ἐπιτεθήσεται.

v. 23. O. πᾶσα θυσία. Coislin. in marg. πᾶν μαναά. Ibid. ἀνάθεμα. v. 25. O. ἁμαρτίας. Coislin. in marg. ἱλασμοῦ, ut frequenter supra.

LEVITICI CAP. VII.

הכסלים 4. O. μηρίων. Ἄλλος, λαγόνων.

4. Hebr. *Alius*, *Vulg.* ilia. *LXX.* femora.

על־תודה 12. A. ἐπὶ εὐχαριστίας. O. περὶ αἰνέσεως.

12. *Hebr.* super confessione. *A. Vul.* pro gratiarum actione. *LXX.* pro laudatione.

לא ירצה 18. O. οὐ δεχθήσεται. Ἄλλος, οὐκ εὐδοκήσει.

18. *Heb.* non acceptus erit. *LXX.* non erit acceptum. *Alius*, non placebit. *Vul.* irrita fiet oblatio.

להניף אתו תנופה 30. O. ὥστε ἐπιθεῖναι δόμα. Ἄλλος, Εἰς τὸ ἀφορίσαι αὐτὰ ἀφαίρεμα.

30. *Heb.* ad elevandum ipsum elevationem. *LXX.* ut imponatur donum. *A.* ad separanda ipsa separationem. *Vul. oblata Domino consecraverit.*

משחו 36. O. ἔχρισεν. Ἄλλος, ἤλειψεν.

36. *Hebr.* ungendo ipsum. *LXX. Alius*, unxit. *Vul. vacat.*

Notæ ad Cap. VII. Levitici.

v. 1. O. πλημμελείας. Coislin. in marg. λυτρώσεως, & & similiter v. 5. & v. 32.

v. 7. O. ὁ ἱερεὺς ὅστις ἐξιλάσεται. Coislin. τῷ ἱερέως τοῦ ἱλάζοντος αὐτὸ, αὐτοῦ ἔσται.

v. 9. O. ποιηθήσεται ἐπ' ἐσχ- Coislin. in marg. πεφθήσεται ἐπ' ἐσχ- & ibid. Θ. καυστή. Vide suo loco. v. 10. O. θυσία. Coislin. in marg. κάρπωσις Ibid. O. μὴ ἀναπεποιημένη. Coislin. in marg. ξηρά.

v. 12. O. ἄρτους ἐκ σεμιδ- Coislin. ad marg. ἐπὶ κολλυρίδων ἄρτων ἀζυμιτῶν, quæ ut pote erasa, dubia sunt.

v. 13. O. τὰ δῶρα, Coislin. in marg. οἱ λοιπ- εἰρηνικῶν αὐτοῦ, quæ referenda ad extremam versiculi vocem שלמיו. v. 15. O. δωρεῖται. Coislin. in marg. προσφέρει. v. 16. O. εὐχὴ, Coislin. in marg. ἐπὶ ὅρκῳ.

v. 18. Coislin. in margine. A. ἀπόβλητον. Θ. φιγγούλ. οἱ λοιπ. ἄχρηστον, & postea, ἐν ἄλλοις βιβλίοις ἀπόβλητον εὗρον. ὁ μέντοι Θ. φησὶ φιγγούλ ἔσται, ὁ δὲ A. ἀπόβλητον. Vide suo loco ubi legitur A. Σ. ἀπόβλητον Θ. φιγγούλ.

v. 24. O. θνησιμαίων. Coislin. in mar. ἀπερριμμένον, & v. 29. O. σωτηρίου. in marg. τελειώσεως.

v. 30. O. καρπώματα, in marg. προσφοράς.

v. 33. O. βραχίων. m. κνήμη. v. 35. O. χρίσις, marg. ἡ μεγαλειότης. v. 36. O. νόμιμον. marg. μερίδα. v. 37. O. ὁλοκαυτωμάτων. marg. καρπώσεων & θυσίας. m. ἱλασμοῦ & τελειώσεως. in marg. πληρώσεως, quæ omnia vel Scholia sunt, vel variæ lectiones sæpius repetitæ.

LEVITICI CAP. VIII.

הקהל 3. O. ἐκκλησίασον. Ἄλλος, συνάθροισον.

בחשב האפד 7. A. ἐν τῷ διαζώσματι τοῦ ἐπενδύματος. Σ. Θ. τῷ μηχανώματι τῆς ἐπωμίδος. O. κατὰ τὴν ποίησιν τῆς ἐπωμίδος.

את־החשן 8. Σ. τὸ δοχεῖον. O. τὸ λογεῖον.

ואת־ערו 17. O. καὶ τὴν βύρσαν. Ἀλλ. τὸ δέρμα.

ויקטר 20. Οἱ λοιποὶ, ἐθυμίασε. In O. vacat.

תנוך 23. Σ. ἕλικα. O. λοβόν. Ἄλλος, ὕψος.

ואת־האליה 25. A. τὴν κέρκον. Σ. Θ. τὸ κέρκιον. O. τὴν ὀσφύν.

את יתרת הכבד A. τὸ περίσσευμα τοῦ ἥπατος. O. τὸν λοβὸν τοῦ ἥπατος.

את שוק הימין Οἱ λοιποὶ, τὴν κνημίδα τὴν δεξιάν. O. τὸν βραχίονα τὸν δεξιόν.

3. **H**Ebr. *Alius*, congrega. *LXX.* convoca. *Vul. congregabis.*

7. *Hebr. S. Th.* in artificio superhumeralis. *A.* in cinctura superindumenti. *LXX.* secundum structuram superhumeralis. *Vulg. & desuper humerale.*

8. *Heb.* pectorale. *S.* receptaculum. *LXX.* rationale. *Vul. rationali.*

17. *Heb. LXX. Alius*, & pellem ejus. *Vulg. cum pelle.*

20. *Hebr.* suffire fecit. *Reliqui*, *Vul.* adolevit. *In LXX. vacat.*

23. *Hebr.* cartilaginem. *S. Vul.* extremum. *LXX.* pennam. *Alius*, cacumen.

25. *Hebr. A. S. Th.* caudam. *LXX.* lumbum.

Hebr. fibram jecoris. *A.* superfluitatem jecoris. *LXX.* pennam jecoris. *Vulg. reticulumque jecoris.*

Hebr. armum dextrum. *Reliqui*, crus dextrum. *LXX.* brachium dextrum. *Vulg. armo dextro.*

Notæ ad Cap. VIII. Levitici.

v. 1. στολάς. Coislin. in marg. φάρεα, ut supra non semel.

v. 9. O. ἐπὶ τῆς μίτρας. Coislin. ad marg. οἱ λοιποὶ κιδάριας. Ibid. O. πέταλον, Coislin. in margine στέφανον. Ibid. O. τὸ καθηγιασμένον. Coislin. in marg. Σ. ἄβατον: ἱερίου, quæ quo pertineant non satis capere possum.

v. 11. supra in nota diximus, unctionem tabernaculi a LXX. omissam esse; sed est in fine versus.

v. 13. O. κιδάρεις. Coislin. in marg. πίλια, quæ est lectio Samaritani v. 9. ubi vide.

v. 19. O. ἐντεταμένωσε. Coislin. ad marg. ἀπῆλθε κατὰ μὲν αὐτοῦ. Est forte Scholion. v. 24. O. τοὺς λοβούς. Coislin. ad. marg. τα ὑψηλά.

v. 26. Coislin. quædam habet in textu, quæ non sunt in Edit. Romana, vel transposita sunt; & varias lectiones adjicit in margine, v. g. in textu τῆς τελειώσεως in marg. οἱ λοιποι, τῶν ἀζύμων. In textu ἄρτος οἱ λοιπ. κόλλυραν. In textu O. ἄρτον ἐξ ἐλαίου, in marg. ψωμὸν ἠλειμμένον. In text. λάγανον, in marg. ἀπαλόν.

v. 29. O. ἀφεῖλεν. Coislin. ad marg. ἀφώρισεν & pro κάρπωμα. marg. προσφορά.

Notæ ad Cap. IX. Levitici.

v. 4. O. θυσίαν. Coislin. in marg. κάρπωσιν. v. 7. O. τὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας. Coisl. ad marg. τὸν ἱλασμόν.

v. 10. O. τὸν λοβὸν τοῦ ἥπατος. Coisl. ad m. τὸ περισσὸν τοῦ ἥπατος, quæ videtur esse versio Aquilæ, ut supra.

v. 14. O. τὴν κοιλίαν. Coisl. in marg. τὰ ἐνδόσθια.

v. 15. O. ἐκαθάρισεν. Coislin. ad marg. A. περιεμάρτυσεν, ἵλασεν. sic: ubi illud, ἵλασεν, vel Scholion vel altera versio est. In Edito supra περιεμάρτυσεν tantum sine interpretis nomine.

v. 18. O. προσήνεγκαν. Coislin. in marg. ἐπέδωκαν.

LEVITICI CAP. X.

מחתתו 1. O. τὸ πυρεῖον αὐτοῦ. Ἄλλος, θυμιατήριον.

שכר 9. O. σίκερα. Ἄλλος, μέθυσμα.

החקים 11. O. νόμιμα. Ἄλλος, ἠκριβασμένα.

1. **H**Ebr. *LXX.* thuribulum suum. *Alius*, thymiaterium. *Vulg. thuribulis.*

9. *Hebr. LXX.* siceram. *Alius*, *Vulg.* omne quod inebriare potest.

11. *Hebr.* statuta. *LXX. Vulg.* legitima. *Alius*, accurate statuta.

Notæ ad Cap. X. Levitici.

v. 3. O. κατενύχθη. Coislin. ad marg. παρεμυθήθη, ἐσιώπησεν.

v. 6. O. ἀποκιδαρώσετε. Coislin. in marg. καλύψετε forte ἀποκαλύψετε. Ibid. O. διαῤῥήξετε. marg. διαλύσετε.

v. 11. Ἀλλ. ἠκριβασμένα. Est, ut videtur, Aquilæ.

v. 14. O. ὁμοιμέν ϐι. Coislin. ad marg. μικρὰ γὰρ εν αὐτῷ. & v. 15. O. καρπωμάτων. in marg. προσφορῶν. v. 16. O. ἐνετυπώσατο. Coislin. in marg. ἐκέλευσε. v. 17. O. ἀφίλωσεν. in marg. ἀνεδέξατο. v. 19. O. μὴ ἀρεστόν· Coislin. ad marg. εἰ ἀρεστόν.

LEVITICI CAP. XI.

את־הרחם 18. O. κύκνον. Ἄλλος, ταῶν.

איננה מעלה 26. O. ȣ̓ μηρυκᾶται. Ἄλλος, ȣ̓ κατάγει.

כלי 33. O. σκεῦος. Ἄλλος, ἄγγος.

גחון 42. A. στῆθος. O. κοιλίας.

18. HEb. Philostorgos. *LXX.* cygnum. *Alius*, pavonem. *Vul. porphyrionem.*

26. *Heb.* non ipsum ascendere facit. *LXX.* non ruminat. *Alius*, non reducit. *Vulg. nec ruminat.*

33. *Hebr. LXX. Alius, Vulg.* vas.

42. *Hebr. A. Vulg.* pectus. *LXX.* ventrem.

Notæ ad Cap. XI. Levitici.

Hæc animalium nomina coofusa & permixta suot. Hic lectiones quæ ad marginem Coisliniani norantor confertim proferimus, iis solum omissis quæ jam exbibitæ sunt. v. 5. O. δασύποδα. A. λαγωόν. quod sine nomine Interpretis adsertur in Edito. v. 14. O. τὰ ὅμοια. io marg. εἰς τὸ γένος. v. 15. στρουθὸν m. στρουθοκάμηλον. v. 17. O. καταράκτην. m. ΤΟΝ ΤΙΡΕΑ. (sic) v. 19. O. ἔποπα m. ἀγριόγαλα. Ibid. O. νυκτερίδα m. τὴν χελιδόνα καὶ τὸν ἀφώσταγα. v. 22. O. βροῦχον m. γρύλλα. O. ἀττάκην A. Θ. πολιιώ. In Edito supra Σ. Θ. πολιιὼ, ex Basiliensi. Potius Coislinianum sequerer, quia tam scrupulosa versio Aquilæ potius, quam Symmacho convenit. Ibid. O. ὀφιομάχην, m. ἀττακίδα.

v. 31. O. ᾧ ἂν ποιηθῇ ἔργον. Coislin. ad marg. ἐν ᾧ γίνεται ἔργον. v. 35. O. καθαιρεθήσονται, m. ἐξαρθήσονται. v. 40. O. ὁ ἐσθίων m. ὁ ἀναφέρων. v. 44. O. κινουμένοις. m. ἕρπουσιν. v. 47. O. διαστεῖλαι, m. ἀφορίσαι. Ibid. O. τῶν ζωογονούντων. m. τῶν ζώων τῶν βιβρωσκομένων.

Notæ ad Cap. XII. Levitici.

v. 4. O. καθήσεται ἐν αἵματι ἀκαθάρτῳ αὐτῆς. Coislin. ad marg. A. Σ. ,Θ. καθάρσεως καθαρισμοῦ. Basil. vero καθαρίσεως καθαρισμοῦ. Alii; καθιεῖς ἕως καθαρισμοῦ. Quam postremam propius ad veritatem accedere putamus, si legatur καθιεῖ ἕως καθαρισμοῦ. *Sedebit usque ad purificationem.* Hæc tamen lectio sic restituta non prorsus convenit cum Hebræo, ubi legitur תשב בדמי טהרה *Sedebit in sanguinibus purificationis suæ.*

v. 6. O. νεοσσὸν Coisl. in marg. υἱόν. Ibid. O. περὶ ἁμαρτίας. Coislin. io marg. εἰς ἱλασμόν.

LEVITICI CAP. XIII.

בהרת לבנה 4. A. καὶ οἱ λοιποὶ, αὔγασμα λευκόν. O. τηλαυγὴς λευκή.

שחין 18. A. ἐξανάδοσις. Σ. ἔκβρασμα. O. ἕλκος.

כבהרת 26. Σ. τῇ ἐκλάμψει. O. ἐν τῷ αὐγάζοντι.

יבקר 36. A. ζητήσει. O. ἐπισκέψεται.

בדד ישב 46. O. κεχωρισμένος καθήσεται. Ἄλλ. καταμόνας οἰκήσει.

4. HEbr. candor albus. *A. & Reliqui*, fulgor albus. *LXX.* lucidus albus. *Vulg. lucens candor.*

18. *Hebr.* inflammatio. *A.* accretio. *S.* ejectamentum. *LXX. Vulg.* ulcus.

26. *Heb.* in candore. *S.* fulgore. *LXX.* in splendido. *In Vulg. vacat.*

36. *Heb. A. Vulg.* quæret. *LXX.* considerabit.

46. *Heb. Alius, Vulg.* solus habitabit. *LXX.* separatus sedebit.

Notæ ad Cap. XIII. Levitici.

v. 2. O. οὐλὴ, Coislin. ad marg. λεπὶς ἢ αὔγασμα. v. 3. O. ἀφεσις. idem in marg. Θ. συγκλείσει. quæ postrema lectio tacito Interprete edita fuit suo loco. v. 6. O. μετέπεσεν, marg. μετέβαλεν Θ. διαχεῖται. Hæc confer cum Edito versu 6 & præcipue v. 8. Ibid. Coislin. in marg. Θ. μασφαλί. Basil. Θ. μασφαά. In Coislioiano μασφαάθ legendum. Nihil enim frequentius quàm mutatio τȣ̃ Λ. in Λ. & τȣ̃ Θ. io Ε. ac vicissim, nimirum ob similitudinem harum litterarum in MSS. onciali charactere; qua de re io Præliminaribus.

v. 7. O. μεταβαλοῦσα μετέπεσεν. Coislin. in marg. ἐπιδόσει ἐπιδῷ recte. Hinc corrigas Basiliensem qui habet A. ἐπιδόσει ἐπίδομα, ut nos edidimus. Nam vera lectio Aquilæ est in Coisliniano, qui aliam sine Interpretis nomine adjicit, nempe πλατυνθεῖσα πλατυνθῇ.

v. 10. O. οὐλὴ. Coislio. in marg. οἶδ. Ibid. O. καὶ ἀπὸ τȣ̃ ὑγιοῦς. Idem in marg. ὡς ὁμοίωμα σαρκὸς ζώσης. v. 11. Coislin. ad Symmachum legit οὐχ ὑπερτεθήσεται. v. 13. Coislin. Σ. ἔκλαμπρον, ubi O. ἐκάλυψεν; sed hæc Symmachi lectio aliò pertinere debet.

v. 20. O. ταπεινοτέρα. Coislin. in marg. κοιλοτέρα. v. 22. O. διαχύσει διαχέηται. m. πλατυνθεῖσα πλατυνθῇ, Ibid. O. ἕλκει m. δέρματι. v. 26. Coislin. Σ. στερήσει sic mendose. Θ. συγκλείσει. Basil. vero A. τηρήσει. Σ. συγκλείσει. v. 25. O. κατὰ χώραν. m. ἐν τόπῳ. v. 30. O. κοιλοτέρα. m. βαθυτέρα. Ibid. O. λεπτὴ, m. λευκή. v. 30. O. τὸ δὲ θραῦσμα. in marg. τίλμα. v. 31. O. ὁρᾷ, m. πληγή.

LEVITICI CAP. XIV.

צפרים 4. O. ὀρνίθια. Αλλος, στρουθία.

על־פני השדה 7. O. Εἰς τὸ πεδίον. Αλλος, ἐπὶ πρόσωπον τοῦ ἀγροῦ.

ומראיהן שפל 37. O. καὶ ἡ ὄψις αὐτῶν ταπεινοτέρα. Αλλος, καὶ ἡ ἰδέα αὐτῶν κοιλοτέρα.

לחטא 49. Oἱ λοιποὶ, περιαμβρίσαι. O. ἀφαγνίσαι.

4. Hebr. *Alius*, *Vulg.* passeres.. *LXX.* aviculas.

7. *Heb.* super facies agri. *LXX.* in campum. *Alius*, super faciem agri. *Vul. in agrum.*

37. *Heb. LXX.* & aspectus eorum humilior. *Alius*, & conspectus eorum depressior. *Vul. & humiliores superficie reliqua.*

49. *Heb. LXX.* purificandum. *Reliqui*, expiandum. *Vulg. in purificationem.*

Notæ ad Cap. XIV. Levitici.

Hæc præterea notantur in margine Coislin. v. 4. O. κέδρινον, m. κυπαρίσσινον. Ibid. O. ὕσσωπον m. ὄργανον. Videtur Scholion. v. 10. O. κοτύλην. m. ξέστην. v. 12. O. τῆς πλημμελείας, m. περὶ λυτρώσεως. v. 14. O. τῆς πλημμελείας, m. τοῦ μιάσματος. Ibid. O. λοβὸν, m. ὕψος. v. 21. O. ἀφαίρεμα, m. ἀφόρισμα. v. 22. O. ὅσα εὗρεν. m. ὡς ἂν δυνηθῇ. v. 32. O. καὶ τοῦ μὴ εὑρίσκοντος &c. m. ἐὰν ἀδυνατεῖ (l. ἀδυνατῇ) ἡ χεὶρ αὐτοῦ.

v. 36. O. καὶ προστάξει. m. καὶ ἐντελεῖται ὁ ἱερεὺς, καὶ ἐκφορήσουσι τὰ ἐν τῇ οἰκίᾳ.

Ibid. O. οὐ μὴ ἀκάθαρτα, m. οὐ μιανθήσεται.

v. 38. O. ἀφοριεῖ, m. ἀποκλείσει. v. 42. O. ἐξαλείψουσι, m. χρίσουσι. v. 4 . O. ἐξαλειφθῆναι. m. χρισθῆναι. v. 44. O. διακέχυται. m. ἀνατέταλκε. Ibid. O. ἔμμονος, m. φιλόνεικος. v. 57. O. ἐξηγήσασθαι, m. φωτίσαι.

Notæ ad Cap. XV. Levitici.

Hæc notantur in Coislin. ad marg. v. 1. O. ἐλάλησε, m. καὶ εἶπεν. v. autem 3. Reliquorum quidem Interpretum lectiones ut in Basiliensi: sed in Coislin. adjicitur Σαμαρ. ἐσπίλωσεν, *maculavit.* Ad Theodotionem vero melius legitur, ἐσφράγισεν, *obsignavit*, ubi Basiliensis ἐσφράγισται. v. 8. O. προσσιελίσῃ. m. τὸ σίαλον πτύσῃ. v. 9. O. ἐπίσαγμα. m. κάθισμα, v. 17. O. ἦν, m. γίνεται. v. 20. O. κοιτάζηται, m. καθευδήσει

LEVITICI CAP. XVI.

בכל־עת 2. O. πᾶσαν ὥραν. Αλλ. παντὶ καιρῷ.

והמשלח את־השעיר לעזאזל 26. O. Καὶ ὁ ἐξαποστέλλων τὸν χίμαρον τὸν διεσταλμένον Εἰς ἄφεσιν. Αλλος, καὶ ὁ ἐξαποστελλόμενος ἅμα τῷ χιμάρῳ ἐν Αζαζήλ.

2. Hebr. in omni tempore. *LXX.* omni hora. *Al. & Vulg.* omni tempore.

26. *Hebr.* & emittens hircum ad Ghazazel. *LXX.* & qui emittit hircum segregatum in dimissionem. *Alius*, & qui emittitur simul cum hirco in Azazel. *Vulg. Ille vero, qui dimiserit caprum emissarium.*

Notæ ad Cap. XVI. Levitici.

v. 4. O. λινοῦν. Coislin. in marg. διπλοῦν, λευκόν. Ibid. O. λινοῦν, m. διπλοῦν. Ibid. O. λινῆ, m. διπλῆ, λευκή. Ibid. O. κίδαριν, m. μίτραν.

v. 8. Versiones A. & Σ. quas ex Basiliensi dedimus, sic effert Coislin. Σ. κλῆρον ἕνα εἰς στρατηγίῳ (sic mendose pro τράγον) ἀπερχόμενον. A. εἰς καικρατεωμένον, lege κεκραταιωμένον. Hæc melius & plenius in Basiliensi, ut videas suo loco.

v. 10. Coislin. Σ. εἰς ἀφιέμενον. Basiliensis vero sine Interpretis nomine, εἰς τράγον ἀφιέμενον. Ibidem totum hunc versum sic habet Coislin. καὶ τὸν χίμαρον ἐφ' ὃν ἐπῆλθεν ἐπ' αὐτὸν ὁ κλῆρος τοῦ ἀποπομπαίου, στήσει αὐτὸν ζῶντα ἔναντι κυρίου, ὥστε ἐξιλάσασθαι ἐπ' αὐτοῦ, ὥστε ἐξαποστεῖλαι αὐτὸν εἰς ἀζαζὴλ εἰς τὴν ἔρημον ※ τὴν ※ ἀποπομπήν. καὶ ἀφήσει αὐτὸν εἰς τὴν ἔρημον. καὶ λή- ※ ψεται ὁ χίμαρος ἐφ' ἑαυτῷ τὰς ἀνομίας αὐτῶν ἐν γῇ ※ ἀβάτῳ. Sic ibid. verum hæc quæ cum asteriscis adduntur, non habentur hoc loco in Hebræo. Cætera autem discrepant ab Edito.

v. 21. O. καὶ ἐξαγορεύσει. Coislin. in marg. καὶ ἐπενεχθήσονται αὐτῷ πᾶσαι. Ibid. O. ἁμαρτίας, m. ἀτοπίας. Ibid. O. ἑτοίμου, m. καιρίμου, πλανητεύοντος.

v. 22. O. ἄβατον. m. γαζαρά גזרה.

v. 23. O. στολὴν τὴν λινῆν. Coislin. in marg. τὰ φάρεα τὰ λευκά. O. ἄφεσιν. m. τὴν ἀποπομπήν.

LEVITICI CAP. XVII.

לשעירים 7. A. Σ. τοῖς τριχιῶσι. O. τοῖς ματαίοις. Θ. τοῖς σεϊρείμ.

7. Heb. *A. S.* pilosis. *LXX.* vanis. *Th.* Seïrim. *Vulg. dæmonibus.*

Notæ ad Cap. XVII. Levitici.

v. 7. A. Σ. τοῖς τετχιῶσιν. O. τοῖς ματαίοις. Sic Coislin. Basiliensis vero A. τοῖς τετχιῶσιν tantum. Addit. Coislin. hanc notam: τετχιῶσι, δαίμοσιν εἶπεν Ακύλας, ἐπεὶ ἐν τοιαύτῃ εἰσί τινες φύσεως αὐτῶν. i. *Pilosis, Aquila dæmonibus dicit, quia quidam eorum ejus sunt naturæ.*

v. 10. O. ἐπιςρέψω. Coislin. ad marg. δώσω. v. 15. Coislin. in textu ζῶον. in marg. θήρευμα. quæ postrema lectio est Edit. Rom.

LEVITICI. CAP. XVIII.

בנדת 19. O. ἐν χωρισμῷ. Αλλος, ἐν μιάσμασι.

תבל 23. A. ἀπηρημένον. Σ. ἄῤῥητον. O. μυσαρόν. Θ. θαβέλ.

19. Heb. in separatione. *LXX.* in segregatione. *Alius*, in pollutione. *Vul. quæ patitur menstrua.*

23. *Heb.* confusio. *A.* prohibitum. *S.* infandum. *LXX.* scelestum. *Th.* Thabel. *Vulg. scelus.*

Notæ ad Cap. XVIII. Levitici.

v. 3. O. νομίμοις. Coislin. ad marg. ἐπειθωμένοις. Basil. ἐπειθωμένοις. v. 6. O. ἄνθρωπος ἄνθρωπος &c. Coisl. in margine, ἀνὴρ ἀνὴρ πρὸς πᾶν λῆμμα συγγενοῦς αὐτοῦ. Tria postrema verba non sunt in Edito supra.

v. 11. O. ὁμοπατρία. Coislin. m. ὁμομητρία.

v. 14. O. συγγενὴς, Coisl. in marg. ὡς ἀδελφὴ τοῦ πατρός σου ἐστίν. Videtur esse Scholion ad vocem דודך.

v. 17. Σ. μύσος Θ. ζίμμα. Vide suo loco v. 18. O. ἀντίζηλον, Coislin. m. λῆμμα αὐτῆς. sed hæc alio pertinent.

v. 23. O. πρὸς πᾶν τετράπουν. Coisl. marg. ἐν παντὶ κτήνει. Ibid. Θ. θαβέλ. Σ. ἄῤῥητον. A. ἀπηρημένον. Coislin. recte: unde corrigas illud Θ. βαβέλ, in Basiliensi.

v. 26. O προσηλύτων. Coisl. in marg. ἀπέβαλεν ἡ γῆ τοὺς ἐνοικοῦντας, & ibid. ἐξωρισεν.

v. 26. O. ἐγχώριος. Coislin. m. αὐτόχθων.

v. 28. A. ἀπέβαλεν. Σ. ἐξήμεσεν. Θ. ἐξέμεσεν. O. προσώχθισεν. m. ἐξωρισεν. sic. sed sinceriores videntur lectiones Basiliensis. Vide suo loco.

LEVITICI CAP. XIX.

פגול הוא לא ירצה 7. A. ἀπόβλητον. . . . Σ. ἀργόν ἐστιν, οὐκ εὐδοκηθήσεται. O. ἄθυτόν ἐστιν, οὐ δεχθήσεται. Θ. φεγγὼλ. . . .

לא תעלל 10. O. οὐκ ἐπανατρυγήσεις. Αλλος, οὐκ ἐπιφυλλίσεις.

7. Ebr. corruptum illud, non acceptabitur. *A.* abjiciendum.... *S.* inutile est, non acceptabitur. *LXX.* insacrificabile est, non acceptabitur. *Th.* Phengul.... *Vulg. profanus erit, & impietatis reus.*

10. *Heb. Alius*, non racemabis. *LXX.* non revindemiabis. *Vulg. neque.... racemos & grana decidentia congregabis.*

Notæ ad Cap. XIX. Levitici.

v. 13. O. ἁρπάσεις, sic Coislin. Edit. vero Rom. ἁρπᾷ. Coislin. in marg. ἀποστερήσεις.

v. 14. O. οὐ κακῶς ἐρεῖς. Coislin. marg. οὐ καταράσῃ, οὐ λοιδορήσῃ. v. 16. O. δόλῳ. Coislin. marg. ὑπούλως.

v. 19. O. διάφορον. Edit. Rom. διάφορον. Coislin. ad marg. κίβδηλον ἢ βατινά. Quo exprimuntur Græcis litteris voces Hebraicæ, כלאים שעטנז.

v. 20. O. διαπεφυλαγμένη. Coisl. in marg. ἐπηγγελμένη ἀνδρί. Ibid. O. ἐπισκοπὴ ἔσται αὐτοῖς. m. ἐπιδόσις ἔσται αὐτῇ. v. 23. ἀπερικάθαρτος, Coislin. marg. ἀκρόβυστον.

v. 27. Coislin. sic habet Θ. οὐ κυκλώσετε τὸ φαὰθ τῆς κεφαλῆς. Σ. οὐ περιξυρήσετε κύκλῳ τὴν πρόσοψιν τῆς κεφαλῆς ὑμῶν. Hæc confer cum Edito, ubi parva discrimina.

v. 29. O. ἀνομίας. Coisl. in marg. ζίμμα ἐστίν. v. 31. O. ἐγγαστριμύθοις, m. μάντεις. v. 32. O. πολιοῦ, m. πρεσβυτέρου. Ibid. O. πρεσβυτέρου, m. θεοῦ.

v. 34. O. προσπορευόμενος, marg. προσηλυτεύων. Ibid. O. προσήλυτοι, m. γειῶραι, πάροικοι. v. 36. O. ζυγὰ δίκαια &c. m. λίθοι δικαίας & οἰφὶ δίκαιον.

LEVITICI CAP. XX.

הזנים אחריו 5. O. ὁμονοοῦντας αὐτῷ. Αλλος, πορνεύοντας ὀπίσω αὐτοῦ.

את־מקרו 18. O. πηγὴν. Αλλος, ῥύσιν.

5. Heb. *Alius*, fornicantes post ipsum. *LXX.* consentientes ei. *Vulg. qui consenserunt ei.*

18. *Heb.* venam. *LXX. Vulg.* fontem. *Alius*, fluxum.

כי את־שארו הערה עונם ישאו 19. A. ὅτι τὴν σάρκα αὐτῶν ἠσχημόνησεν, ἀνομίαν αὐτῶν ἀροῦσιν, (Coislin. adjicit) ὅτι τὸ λεῖμμα αὐτοῦ. O. τὴν γὰρ οἰκειότητα ἀπεκάλυψεν, ἁμαρτίαν ἀποίσουσι.

אוב או ידעני 27. O. ἐγγαστρίμυθος, ἢ ἐπαοιδός. Ἄλλος, θελητὴς ἢ γνώστης.

19. *Hebr.* quia carnem ſuam nudavit, perverſitatem ſuam portabunt. *A.* quia carnem ipſorum deturpavit, iniquitatem ſuam portabunt. *Al.* quia reliquias ſuas. *LXX.* conſanguinitatem enim revelavit, peccatum reportabunt. *Vulg. ignominiam carnis ſuæ nudavit; portabunt ambo iniquitatem ſuam.*

27. *Heb.* pytho vel divinus. *LXX.* ventriloquus aut incantator. *Alius*, voluntarius aut hariolus. *Vulg. in quibus pythonicus vel divinationis fuerit ſpiritus.*

Notæ ad Cap. XX. Levitici.

v. 2. O. ἄρχοντι. Coiſlin. marg. τῷ Μολόχ. Ibid. O. τὸ ἔθνος τὸ ἐπὶ τῆς γῆς m. ὁ λαὸς τῆς γῆς. v. 9. O κακῶς εἴπῃ m. καταράσῃ. v. 11. O. ἀσχημοσύνην, m. αἰδῶ. v. 12. O. ἠσεβήκασιν, m. ἀπεῤῥιμμένον θαβελ ἐποίησαν. Ubi illud ἀπεῤῥιμμένον videtur Aquilæ eſſe, illud vero θαβελ Theodotionis, ut ſupra.

v. 14. O. ἀνόμημα, m. ζέμμα, πορνεία.
v. 17. ὄνειδος, m. φασεκ. Sic videtur eſſe חסד Græcis litteris expreſſum pro χασεδ.
v. 21. O. ἀκαθαρσία ἐστί, m. ζέμμα ἐστὶ μίασμα.
v. 23. O. ἐβδελυξάμην, m. ὠργίσθην.

LEVITICI CAP. XXI.

זנה 7. O. πόρνην. Ἄλλος, ἐνδιηλλαγμένην.

לחם 17. Οἱ λοιπ. τοὺς ἄρτους. O. τὰ δῶρα.

תבלל 20. Οἱ λοιποὶ, λεύκωμα. O. πτίλλος. Ἀλλ. στρεβλός. Ἀλλ. νάνος.

7. HEbr. LXX. meretricem. *Alius*, immutatam. *Vulg. ſcortum.*

17. *Heb.* panem, *Reliqui*, *Vulg.* panes. *Alius*, munera.

20. *Heb. Reliqui*, albugo. *LXX.* maculoſus. *Al* ſtrabo. *Al.* nanus. *Vulg. albuginem habens.*

Notæ ad Cap. XXI. Levitici.

v. 10. O. οὐκ ἀποκιδαρώσει, Coiſlin. in marg. οὐκ ἀποκαλύψει. v. 11. πάσῃ ψυχῇ τετ- m. πάσαις ψυχαῖς νεκραῖς.

v. 18. O. χωλός. Coiſlin. in marg. βλαισός. verum hoc ſive Scholion, ſive interpretamentum, non poteſt ſpectare vocem פסח, ſed unam ex ſequentibus חרם vel שרוע. ſimiliterque v. 20. πτίλος videtur alii voci reſpondere, quam תבלל.

v. 20. μόνορχις m. ὑστερῶν πνεῦμα, quod reſpicit vocem מרוח.

LEVITICI CAP. XXII.

לפלא־נדר 21. O. διαστείλας εὐχήν. Ἄλλος, τῷ θαυμαστῶσαι ὅρκον.

לרצון O. Εἰς δεκτόν. Ἄλλος, Εἰς ἑκούσιον.

21 HEbr. ad ſeparandum votum. *LXX.* diſtinguens votum. *Alius*, ad mirificandum jusjurandum. *Vulg.* (*vel*) *vota ſolvens.* *Hebr.* ad beneplacitum. *LXX.* ad placitum. *Alius*, in voluntarium. *Vulg. ut acceptabile ſit.*

Notæ ad Cap. XXII. Levitici.

v. 7. O. ἄρτος, Coiſlin. ad marg. τροφή. v. 18. Coiſlin. in textu, ἀπεῤῥιμμένον, ad marg. θυσιασμῶν. v. 18. O. ὁμολογίαν, m. ἐξωμοσίαν. Ibid. O. αἵρεσιν, m. θέλησιν. Ibid. εὐχὴν αὐτῶν.

Coiſlin. hæc aſteriſcis notat. ※ τὰ δῶρα αὐτῶν κατὰ ※ πᾶσαν ὁμολογίαν αὐτῶν, ὃ κατὰ πᾶσαν αἵρεσιν, quæ habentur in Edit. Rom. ubi legitur αἵρεσιν pro αἵρεσιν.

v. 22. O. συντετριμμένον, m. ἄχρηστον.

v. 23. O. κολοβόκερκον, m. κολοβόκερατον.
v. 24 ἐκτεθλιμμένον, m. αὐαδόντα.

Ibid. A. ἐκκεκομμένον. & mox A. κεκρυμμένον · mendoſe, ut puto, pro κεκομμένον, ut edimus ſuo loco. v. 25. ὁ δεχθήσονται, m. εὐχαριστίαν. v. 29. O. χαρμοσύνης, m. αἰνέσεως. Ibid. O. εἰς δεκτὸν ὑμῖν, marg. τῇ θελήσει ὑμῶν.

LEVITICI CAP. XXIII.

וקלי וכרמל 14. Οἱ λοιποὶ, ἁπαλὰ καὶ λεπτά. O. πεφρυγμένα χίδρα νέα.

בעצם היום הזה 28. O. ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ.

14. HEbr. & toſtam & ſpicam teneram. *Reliqui*, tenera.... *LXX.* fricta chidra nova. *Vulg. & polentam & pultes.*

28. *Heb.* in corpore diei ipſius. *LXX.* in hac

Αλλος, ἐν ἰσχύϊ τῆς ἡμέρας ταύτης.

עצרת 36. O. ἐξόδιον. Αλλος, ἐπίσχεσις.

ipsa die. *Alius*, in robore diei ipsius. *Vulg. in tempore diei hujus.*

36. *Heb. Alius*, retentio. *LXX.* exodium. *Vulg. coetus atque collectæ.*

Notæ ad Cap. XXIII. Levitici.

v. 2. O. σάββατα ἀνάπαυσις. Coislin. ad marg. σαββάτων ἑτοιμασία. v. 5. O πάσχα. marg. ὑπέρβασις. v. 11. O. ἀνοίσει, m. ἀφοριεῖ. ibid. O. δεκτὸν, m. ἰκύπον. v. 18. O. θυσίας m. καρπώσεις. ibid. O. σπονδαί. m. προσφοραί. v. 19. O. σωτηρίου, m εἰρηνικῶν. v. 21. post κλητὴν in O. repetitur κλητὴ, & in marg. legitur, ἐν ἐγκρατείᾳ. v. 22. ὑπολείψεις αὐτὰ, m. ἀφήσεις αὐτά. v. 24. O. μιᾷ, m. πρώτῃ. Ibid. O. ἀνάπαυσις, m. σαββάτων. Ibid. A. σαλπίγγων. m. σαλπισμὸς εἰς ἀκοάς. v. 25. O. ὁλοκαύτωμα, m. πύρον. v. 27. O. ταπεινώσετε, m νηστεύσατε. v. 29. O. ταπεινωθήσεται, m. ἐν, ὅσῃ ἐγκρατεύσῃ. v. 38. O. πλὴν, m. παρεκτὸς. ibid. O εὐχῶν, m. ἐξομοσιῶν. v. 39. O. συντελέσητε, m. ἀνάγετε. v. 40. O. ὡραῖον, m. ὑπόοζον, & deinde δένδρα κιτεων.

LEVITICI CAP. XXIV.

על־המערכת 7. O. ἐπὶ τὸ θέμα. Αλλος, ἐπὶ τὴν σωρὸν.

ברית 8. Σ. θήκην. (mel. συνθήκην.) O. διαθήκην.

לפרש להם על־פי יהוה 12. Oἱ λοιπ. διαστεῖλαι αὐτὸν (f. αὐτοῖς) διὰ στόματος κυρίου. O. διακρῖναι αὐτὸν διὰ προστάγματος κυρίου. Αλλος, ἐπικρίναι αὐτοῖς ἐπίκρισιν κυρίου.

משפט 22. Oἱ λοιπ. κρίσις, δίκη. O. δικαίωσις.

7. Hebr. super dispositionem. *LXX.* super positionem. *Alius*, super struem. *Vulg. super eos (panes.)*

8. *Heb. Vulg.* fœdere. *S.* pactum. *LXX.* testamentum.

12. *Heb.* ad exponendum eis super ore Domini. *Reliqui*, ad discernendum eis per os Domini. *LXX.* ut dijudicarent eum per præceptum Domini. *Alius*, ut dijudicarent eis judicium Domini. *Vulg. donec nossent quid juberet Dominus.*

22. *H. Vul.* judicium. *Reliqui*, judicium, causa. *LXX.* justificatio.

Notæ ad Cap. XXIV. Levitici.

v. 2. O. ἐλαϊνον. Coislin. in marg. ἐξ ἐλαίων. Ibid O. καθαρὸν, m. διαφανές. Ibid. O. φῶς, m. φαῦσιν. v. 3. O. καύσουσι, m. στιβάσουσι. O. ἐνδελεχῶς, m. διαπαντός. v. 4. O. καύσετε, m. συνθήσει.

v. 5. O. ἄρτους, m. κολλυρίδας. Ibid. O. ἄρτος, m. κόλλυρα.

v. 11. O. ἐπονομάσας, m. κατηράσατο. Ibid. O. κατηράσατο, m. ἐξύβρισεν. v. 14 O. καταρασάμενον, m. καθυβρίσαντα. v. 15. O. καταράσηται, m. καθυβρίσῃ. Ibid. O. λήψεται, m. ἐκδέξεται.

v. 16. O. ὀνομάζων, m. ὃς ἂν λοιδορήσει.

v. 20. O. συντριμμα, m. κατέαγμα.

v. 23. O. καταρασάμενον, m. καθυβρίσαντα.

LEVITICI CAP. XXV.

יובל 10. A. παραφέρων. O. Coisl. Ιωβὴλ. O. Edit. Rom. ἀφέσεως.

10. Hebr. *LXX. Coislin.* Iobel. *A.* insanorum. *LXX. Edit. Rom.* remissionis. *Vul. jubileus.*

Notæ ad Cap. XXV. Levitici.

v. 3. O. τὸν καρπόν. Coislin. ad marg. τὰ γεννήματα, τὴν πρόσοδον. v. 5. O. τοῦ ἀγροῦ, m. ἀμητοῦ. Ad versum 6. Coislin. in marg ΑΥΝ διάλειψις, ΑΥΝ ἀνάπαυσις. Lege δύναται i. *potest*, vel *significat*. Ibid O. τῷ προσκειμένῳ. m. προσηλυτεύοντι. v. 7. O. θηρίοις m. ζώοις.

v. 10. Legitur in m. καλέσετε διαββόρ. Quæ lectio tum voce Hebraïca דרור convenit, secus quam διαδὰρ, ut habet Basiliensis.

Ibid. A. παραφέρων. Legerit ergo Aquila נבל aut נובל, & fortasse melius legatur vox Græca παράφερον.

v. 11 O ἡγιασμένα, m. Ναζιραῖα, ἐλευθερία. v. 14. O. ἀποδῷ, m. πωλήσεις. v. 15. m. Ιωβὴλ, & ἀφέσεως. Quæ vox desideratur in LXX.

v. 23. O. βεβαίωσιν, m. δήλωσιν. v. 25. A. ἐκπέσῃ, Σ. πτωχεύσῃ. Secunda lectio est Symmachi, ut videas suo loco. Prima Aquilæ, quam, utpote dubiam, uncinis incluseramus.

v. 25. O λύτρα, m. τῇ λυτρώσει. Ibid. O. ἐγγίζων, τῆς συγγενείας. v. 27. O. τὸ ὑπερέχον, m. τὸ περισσόν. v. 28. in margine legitur ἐνιαυτὸς ἡμερῶν τῇ πράσει αὐτῆς, ἡμερῶν ἔκτον ἔσται ἡ λύτρωσις αὐτῆς.

v. 31. O ἐπαύλεσιν, m. ἐποικίοις. Ibid. O. ἐν τῇ ἀφέσει, m. τοῦ Ιωβὴλ ἐλευθερία. v. 32 ἐν τῇ ἀφέσει, m. τοῦ Ιωβὴλ. v. 39. O. ταπεινωθῇ, m. ἐν δείπνοις. Ibid. O. οὐ δουλεύσει, m. οὐ κατεργάσεις αὐτὸν ἐργασίαν δουλικήν. v. 42. O. εἰπέται, m. δουλεύει. v. 45. O. κτήσεσθε, m. πριᾶσθε.

v. 47. O. ἐὰν δὲ εὕρῃ, m. ἐὰν δὲ ἢ πλεύσεις. Ibid. O. ἐκ γενετῆς, m. ἢ ῥίζῃ συγγενείας πρὸς αὐτὸς, & postea, ἐν γένει φυλῆς. v. 50. O. ἀπέδετο, m. ἐπράθη. v. 51. O. πράσεως. m. κτήσεως. v. 53. O. κατατενεῖς, in marg. παιδεύσεις, κατεργάσεις.

LEVITICI CAP. XXVI.

ופניתי אליכם 9. O. ἐπιβλέψω ἐφ' ὑμᾶς. Αλλ. καὶ εὐιλατεύσω ὑμῖν.

9. HEbr. vertam me ad vos. *LXX.* & respiciam super vos. *Alius*, propitius ero vobis. *Vulg. respiciam vos.*

Notæ ad Cap. XXVI. Levitici.

v. 1. O. χειροποίητα. Coislin. ad marg. ἀπόξεις ἐλειδλμ. v. 4. O ξύλα, m. δένδρα. v. 9. O αὐξανῶ, m. γονοποιήσω. Ibid. O. διαθήκην, marg. σπεῖξιν (sic) v. 11. O. οὐ βδελύξεται, m. οὐκ ἀπομηκυνεῖ. v. 13. O. ζυγοῦ, m. βρόδους. (sic) Ibid. O. μετὰ παῤῥησίας, m. ἀνεσταμένους v. 15 O. διασκεδάσαι, marg. καταργῆσαι. v. 16. O. καὶ ἐγὼ ποιήσω, m. ἐργαζόμενος.

v. 17. O. διώξεται, m. παιδεύσουσι, ἐπικρατήσουσι. Prior lectio videtur esse Theodotionis; altera Symmachi. Confer cum edito supra.

v 18. O. ἑπτάκις, m. ἑπταπλασίως. v. 19. O. τὴν ὕβριν τῆς ὑπ- m. τὰς ὑπερηφανίας τῆς ἰσχύος. v. 20. O. τὸν σπόρον, m. τὰς προσόδους. Ibid. O. ξύλον, m. δένδρον. v. 21. O, μὴ βούλησθε, m. πρὸς μὴ ἐμφιλονείκως. v. 22. O. κατέδεται ὑμᾶς, m ἀτεκνοποιήσω ὑμᾶς.

v. 30. O. ἐρημώσω, m. ἀπαρτήσω. Ibid. O. στήλας, m. τὰ ὑψώματα ὑμῶν. Ibid. O. χειροποίητα, m προσηγκυίνης. Ibid. O. κῶλα, m. σώματα. Ibid. O. εἰδώλων, m. μυσαρῶν. v. 31. O. τῶν θυσιῶν, m. εὐωδίας. v. 36. in textu, δειλίαν, in marg. ἀπαλότητα.

v. 37. O. ὑπερόψεται ὁ ἀδ- m. προσκόψουσιν ἕκαστος. Ibid. O. οὐδεὶς καθιστ- m. καὶ δύναμιν οὐκ ἔστι. v. 40. O. ἐξαγορεύσουσι τὰς, m. μεταγνώσουσιν ἐπὶ ταῖς. v. 41. O. εὐδοκήσουσι, m. ἱλάσονται v. 43 O. προσδέξονται, m. ἱλατεύσουσι. Ibid. O. ἀνθ' ὧν, m. προφανῶς γάρ. Ibid. O, προσώχθισαν τῇ ψυχῇ. m ἀπεπύθετο (sic) ἡ ψυχή. v. 44. O. διασκεδάσαι, m. καταργῆσαι.

LEVITICI CAP. XXVII.

אם־מך הוא מערכך 8. A. καὶ ἐὰν ἐκπέσῃ..... O. ἐὰν δὲ ταπεινὸς ᾖ τῇ τιμῇ. Αλλ. ἐλάσσων ᾖ τῆς διατιμήσεως.

8. HEbr. & si attenuatus est ipse ab ordinatione tua. *A.* & si exciderit..... *LXX.* si autem humilis fuerit pretio. *Alius*, minor fuerit æstimatione. *Vulg. si pauper fuerit, & æstimationem reddere non valebit.*

חמר שערים בחמשים שקל 16. O. κόρου κριθῶν πεντήκοντα δίδραχμα. Αλλος, γόμορ κριθῆς πεντήκοντα σίκλων.

16. *Heb.* Chomer hordeorum in quinquaginta siclis. *LXX.* pro coro hordei, quinquaginta didrachma. *Alius*, Gomor hordei quinquaginta siclorum. *Vulg. quinquaginta siclis venundetur.*

Notæ ad Cap. XXVII. Levitici.

v. 2. O. ὥστε τιμὴν τῆς ψυχῆς. Coislin. in marg. τάξασθαι ἐν διατιμήσει σε ψυχῶν. v. 3. O δίδραχμα, m. σίκλοι, σταθμία.

v. 11. O. ἀλλάξει, m. ἐπιλέξηται. v. 13. O. πρὸς τὴν τιμὴν, m. ἐπὶ τῇ διατιμήσει.

v 16. O ἀγροῦ, m. χώρας Ibid. O. σπόρον, in marg. προσόδου.

v. 23. O. λογιεῖται, m. ψηφίσει. Ibid. O. τὸ τέλος, m. τὸ πλῆρες. v. 24. O. ἀφέσεως, m. ἐλευθερίας. v. 25. O. δίδραχμον, m. σταθμίον. v. 27 O. ἀλλάξει, m. λυτρώσεται. v. 28. O. ἀναθῇ. m. ἀναθεματίσῃ. v. 30. O. ξυλίνου, m. δένδρου.

v. 31 O. οὐκ ἐπισκέψεται ἀναμέσον καλοῦ καὶ πονηροῦ, καὶ οὐκ ἀλλάξεις αὐτό, m. διαζητήσεις ἀναμέσον καλοῦ, καὶ φαύλου, οὐδὲ ἐκλέξηται αὐτό.

LIBER NUMERORUM.

Nota ad Cap. I. Numerorum.

v. 18. Coislin. in textu habet ἐξεκκλησίασαν, ut Ms. Alex. in margine vero συνήγαγον.

Notæ ad Cap. II Numerorum.

v. 4. 6. O. ἐπεσκεμμένοι, m. ἠριθμημένοι.

v. 17. Coislin. in textu, κατὰ ταγμα, ut & Ms. Alex. in marg. vero, καθ' ἡγεμονίαν. Illud, κατὰ τάγμα, est in versione Symmachi, ut videas suo loco. v. 24. O. ἐξαροῦσι, m. ἀναζεύξουσι. v. 32. O. αὕτη ἡ ἐπίσκεψις, m. οὗτος ὁ ἀριθμός.

Notæ ad Cap III. Numerorum.

v. 15. O. ἐπισκέψαι. Coislin. in marg. ἀρίθμησον. v. 30. Coislin. in textu, υἱῶν, in marg. ἄλλα. v. 38. O. προσπορευόμενος, in marg. ὁ ἁπτόμενος.

Nota ad Cap. IV. Numerorum.

v. 7. Edit. Rom. τὰ ἄρτα ὑπ' αὐτῶν. Coislin. in textu, τὰ ἄρτα δι' αὐτῶν. in marg. τὰ ἐγχέλια αὐτῶν. (sic)

Notæ ad Cap. VI. Numerorum.

v. 3. Coislin. A. Σ. πᾶσαν ἀπόβριξιν σταφυλῆς, quam interpretationem sine Auctorum nomine adtulerat Basiliensis.

v. 18. Coisl. Σ. Ναζιραῖος. Cætera ut in Edito supra.

Notæ ad Cap. X. Numerorum.

v. 6. Coislin. A. ἀλαλαγμόν. Quam lectionem sine Interpretis nomine attulimus ex Basiliensi. Ibid. O. ἄρχοντες, m. χιλίαρχοι. Ibid. Coislin. in textu νότον, in marg. λίβα. v. 7. O. σαλπιεῖτε, m. σημανεῖτε.

NUMERORUM CAP. XI.

משא 11. A. ἄρμα. Σ. τὸ βάρος. O. τὴν ὀργήν. Θ. τὴν ὁρμήν.

11. Hebr. *A.* onus. *S.* pondus. *LXX.* iram. *Th.* impetum.

Notæ ad Cap. XI. Numerorum.

v. 8. Coislin. in lectione Symmachi sic habet. Σ. μαστῷ, & postea spatio vacuo relicto, sic a linea resumit, εἰς λίπος ἐκ μέλιτος. Unde suspicio oriatur, hæc postrema verba ad Symmachi versionem non pertinere, sed esse Scholion.

v. 11. A. τὸ ἄρμα. Σ. τὸ βάρος. O. τὴν ὀργήν. Θ. τὴν ὁρμήν. Σ. τὸ βάρος, sic etiam infra Deut. 1. 12. in nota. Vocem משא solet Symmachus vertere λῆμμα. O. τὴν ὀργήν. Sic etiam habet MS. Alex. Edit. vero Rom. τὴν ὁρμήν, quæ hic Theodotionis lectio esse fertur.

v. 15. O. ἔλεος, Coislin. in marg. χάριν καὶ ἔλεον.

Nota ad Cap. XIII. Numerorum.

v. 2. O. κατὰ δήμους, Coislin. ad marg. οἴκους. v. 21. O. Ῥοόβ. m. Ῥαάβ.

NUMERORUM CAP. XIV.

מוצאי רבת 37. A. οἱ ἐξενέγκαντες διαβολήν. O. οἱ κατείπαντες πονηρά.

37 Hebr. educentes famam. *A.* qui extulere calumniam. *LXX.* qui locuti sunt mala. *In Vulg. vacat.*

Notæ ad Cap. XIV. Numerorum.

v. 36. O. πονηρά, Coislin. in marg. φοβερά.

v. 45. O. ἐτρέψαντο. m. ἀνέσαντο.

Notæ ad Cap. XVI. Numerorum.

v. 13. Coislin. Σ. κατατυραννεῖς ἡμῶν βιαίως. Hanc lectionem ex Basiliensi absque Interpretis nomine attulimus.

v. 15. Coislin. A. Σ. δῶρον. Hanc item lectionem sine Interpretum nomine adtulimus. Hæc porro Interpretum nota suspecta mihi est. Nam sive חמור legas, ut hodie legitur; sive חמוד, ut legerunt LXX. vix putaverim Aquilam vertisse δῶρον. Vide notam ibi.

Notæ ad Cap XVIII. Numerorum.

v. 1. Ubi Edit. Rom. habet ἁμαρτίας. Coisl ἀπαρχὰς in textu, ἁμαρτίας in margine exhibet cum hac nota, τουτέστι τὰ ΑΡΕΝΑΤΑ, ἐκ τῶν ἱερῶν καλούμενα, ὡς τὸ ιά. κεφάλαιον τοῦ Λευιτικοῦ. Quid sibi velint ἀρέναΐα, prorsus ignoro.

v. 8. O. γέρας, Coislin. in marg. τιμήν.

Notæ ad Cap. XXI. Numerorum.

v. 5. O. διακένῳ, Coislin. in marg. ματαίῳ. ξηρῷ, οἱ λοιποί, κούφῳ, quam postremam lectionem edidimus. v. 8. Coislin. Σ. τοῦ ὄφεως, quam lectionem sine Interpretis nomine ex Basiliensi edidimus. v. 11. O. Αχελγαί, Coislin. in marg. Αχελωθείν. v. 17. Coislin. A. Σ. καταλέξατε, quam lectionem tacito Interprete adfert Basiliensis.

יהושע 38. A. Ἰησουά. O. Ἰησοῦς.

ושפכם אשר אמרתם לבז יהיה 39. ※ A. καὶ τὰ ※ παιδία ὑμῶν, ἃ εἴπετε ἐν διαρπαγῇ ἔσεσθαι. In O. vacat.

ותחגרו 41. A. ἐζώσασθε. O. ἀναλαβόντες.

ותהינו A. ὁμονοήσαντες. O. συναθροισθέντες.

38. *Hebr.* Jehoſua. *A.* Jeſua. *LXX.* Jeſus. *Vul. Joſue.*

39. *Heb.* & parvulus veſter, quem dixiſtis: in prædam erit. *A.* ※ & parvuli veſtri, quos ※ dixiſtis in prædam fore. *In LXX. vacat. Vul: parvuli veſtri, de quibus dixiſtis, quod captivi ducerentur.*

41. *Hebr. A.* & accinxiſtis. *LXX.* ſumentes: *Vul. cumque inſtructi armis.*

Hebr. ſategiſtis. *A.* unà conſentientes. *LXX.* congregati. *In Vulg. vacat.*

Notæ ad Cap. I. Deuteronomii.

v. 1. Coiſlin. habet A. ἐν ὁμάλει, pro, ὁμαλῇ. v. 3. O. μιᾷ. Coiſlin. ad marg. πρώτῃ. Ibid. A. ἱκανόν. Hebraïcum habet די זהב. Di, putant quidam eſſe nomen proprium loci. O. vertunt καὶ καταχρύσεα: illud vero Aquilæ ἱκανόν, ſolam vocem די reſpicit. Puto autem totum vertiſſe, καὶ ἱκανὸν χρυσίον. v. 6. O. ἱκανούσθω ὑμῖν, Coiſlin. in marg. πολὺ ὑμῖν.

v. 12. Coiſlin. A. τὸ ἄρμα. Σ. τὸ βάρος. O. καὶ ὑπόστασιν, recte. Baſilienſis vero cætera ut Coiſlin. Sed ad vocem τὸν κόπον ὑμῶν, quæ eſt in LXX. Aquilæ & Symmachi lectiones refert, minus bene, ni fallor.

v. 17. Coiſlin. ἐπὶ ὑμᾶς. O. ἀφ' ὑμῶν. v. 30. O. λόγῳ, m. ῥήματι. v. 38. O. Ναυή. m. Νεύ. v. 45 O. προσέσχεν, m. ἐνωτίσατο.

DEUTERONOMII CAP. II.

תם 14. A. ἐτελειώθη. O. διέπεσε.

מקרב 16. A. ἀπὸ ἐγκάτου. O. ἐκ μέσου.

וקרבת מול 19. O. προσάξετε ἐγγύς. Ἀλλ. ἐγγιεῖς ἐναντίον.

עזה כפתרים 23. A. Αζα χαφθωρείμ. O. Γάζης, καὶ οἱ Καππάδοκες.

כפתור A. χαφθώρ. O. Καππαδοκίας.

אחל 25. A. ἄρξαι. O. ἐνάρχου.

ונחרם 34. A. καὶ ἀνεθεματίσαμεν. O. καὶ ἐξωλοθρεύσαμεν.

שריד A. λεῖμμα. O. ζωγρίαν.

14. **H**Eb. *A. Vul.* conſumeretur. *LXX.* decidit.

16. *Heb. A.* ab interiori. *LXX.* de medio. *Vul. vacat.*

19. *Hebr. Alius*, & accedes e regione. *LXX.* & accedetis prope. *Vulg. & accedens in vicina.*

23. *H.* Haza, Caphthorim. *A.* Aza Chapthorim. *LXX.* Gazam, & Cappadoces. *Vulg. Gazam, Cappadoces.*

Heb. A. Chaphthor. *LXX. Vul.* Cappadocia.

25. *Hebr. Vulg.* incipiam. *A LXX.* incipe.

34. *H. A.* anathematizavimus. *LXX.* & diſperdidimus. *Vulg. interfectis habitatoribus.*

Hebr. ſuperſtitem. *A.* reſiduum. *LXX.* vivum. *Vulg. quidquam.*

Notę ad Cap. II. Deuteronomii.

v. 4. O. Coiſl. ad marg. τειχιώδεις A. τειχήεις. v. 6. O. ἀγοράσατε, in marg. A. ἀγγυεῖν. v. 7. O. μεγάλην, m. πολλήν. v. 13. O. φάραγγα, m. χείμαῤῥον. Videtur eſſe Aquilæ ut ſupra.

v. 23. Coiſlin. A. Αζα χαφθωρείμ. v. 30. O. δι' αὐτοῦ, m. διὰ τῶν ὁρίων αὐτοῦ. v. 35. O. σκῦλα, m. λάφυρα.

DEUTERONOMII CAP. III.

שריד 3. A. λεῖμμα. O. σπέρμα.

חבל 4. A. σχοινίσματα. O. περίχωρα.

בצרת 5. A. διηρμέναι. O. ὀχυραί.

הפרזי A. ἀτειχίστων. O. Φερεζαίων.

בזונו 7. A. διηρπάσαμεν. O. ἐπρονομεύσαμεν.

צידנים 9. A. Σιδώνιοι. O. Φοίνικες.

3. **H**Ebr. ſuperſtitem. *A.* reſiduum. *LXX. non reliquerimus ipſius* ſemen. *Vul. percuſſimuſque eos uſque ad internecionem.*

4. *Heb.* funem. *A.* funiculos. *LXX.* adjacentia. *Vul. regionem.*

5. *Hebr. LXX. Vulg.* munitæ. *A.* elevatæ, *vel*, elatæ.

Hebr. A. non muratis. *LXX.* Pherezæorum. *Vulg. quæ non habebant muros.*

7. *Heb. A. LXX.* prædati ſumus. *Vulg. diſperdentes.*

9. *Heb. A. Vulg.* Sidonii. *LXX.* Phœnices.

מישר 10. A. τῆς εὐθείας. O. Μισώρ.

יקרא 13. A. κληθήσεται. O. λογισθήσεται.

חות 14. A. ἐπαύλεις. O. Θαυώθ, (al. Αὐώθ.)

אשדת 17. A. καταχύσεις. O. Ασηδώθ.

חלוצים 18. A. ἐξηρημένοι. O. ἐνοπλισάμενοι. Coisl. ἐνωπλισμένοι.

ויתעבר 26. A. Θ. ὑπερέθετο. O. ὑπερεῖδε.

רב A. πολύ. O. ἱκανούσθω.

חזק 28. A. κραταίωσον. O. κατίσχυσον.

10. *Heb.* planciei. *A.* rectæ. *LXX.* Misor. *Vul.* (*quæ sitæ sunt*) *in planitie.*

13. *Hebr. A.* vocabitur. *LXX.* reputabitur. *Vulg. vocatur.*

14. *H. A.* villæ. *LXX.* Thavoth. (*al.* Avoth.) *Vul. Havoth.*

17. *Hebr.* effusionibus. *A.* effusio. *LXX.* Asedoth. *Vul. radices.*

18. *Heb. A. Vul.* expediti. *LXX.* armati.

26. *Hebr. Vulg.* iratusque est. *A. Th.* distulit. *LXX.* despexit.

H. A. multum. *LXX.* sufficiat. *Vulg. sufficit.*

28. *H. A. Vulg.* corrobora. *LXX.* conforta.

Notæ ad Cap. III. Deuteronomii.

v. 5. In Coislin. legitur A. Δειμμᾶ. (sic) v. 10. Coisl. A. τῆς εὐθείας. v. 14. Coislin. οἱ λοιπ. τοῦ Μαχαθὶ, & sic legendum: Basiliensis, οἱ λοιπ. Μαχαθί.

DEUTERONOMII CAP. IV.

הדבקים 4. A. κολλώμενοι. O. προσκείμενοι.

בקרב הארץ 5. A. ἐν ἐγκάτῳ τῆς γῆς. O. ἐν τῇ γῇ.

חכם 6. A. συνετός. O. σοφός.

תמונת 16. A. εἰδώλου. O. ὁμοίωμα.

תבנית 17. A. ὑπόδειγμα. O. ὁμοίωμα.

צבא 19. A. στρατιαί. O. κόσμον.

נחלה 20. A. κληροδοσίας. O. ἔγκληρον.

השמרו 23. A. φυλάξασθε. O. προσέχετε.

אכלה 24. A. κατεσθίων. O. καταναλίσκον.

והפיץ 27. A. σκορπίσει. O. διασπερεῖ.

מקרב 34. A. ἀπὸ ἐγκάτου. O. ἐκ μέσου.

נטויה A. ἐκτεταμένῳ. O. ὑψηλῷ.

מוראים A. φοβήμασι. O. ὁράμασι.

4. HEb. adhærentes. *A.* conglutinati. *LXX.* appositi. *Vulg. qui adhæretis.*

5. *Heb. A.* in interiori terræ. *LXX. Vulg.* in terra.

6. *H. LXX. Vul.* sapiens. *A.* prudens.

16. *H.* imaginem. *A.* idoli. *LXX. Vulg.* similitudinem.

17. *H.* formam. *A.* repræsentationem. *LXX. Vulg.* similitudinem.

19. *H. A.* militiam. *LXX.* ornatum. *Vul. vacat.*

20. *H. A.* hæreditatis. *LXX. Vulg.* hæreditarium.

23. *Heb.* observamini. *A.* custodite. *LXX.* attendite. *Vulg. cave.*

24. *Heb.* comedens. *A.* devorans. *LXX. Vulg.* consumens.

27. *H. A. LXX. Vulg.* disperget.

34. *H. A.* ex interiori. *LXX. Vul.* de medio.

H. A. extento. *LXX.* excelso. *Vul. extentum.*

H. A. terroribus. *LXX.* visionibus. *Vulg. horribiles visiones.*

Notæ ad Cap. IV. Deuteronomii.

v. 3. O. τῷ Βεελφεγώρ, Coislin. in marg. οἱ λοιπ. ἐπὶ τῷ. v. 9. O. συμβιβάσεις, m. γνωριεῖς. v. 16. O. ἀνομήσητε, m. διαφθείρητε. v. 19. A. ἐξωσθῇς. Coisl. ubi LXX. πλανηθείς. Ibid. Coislin. A. Θ. ὑπανάντα, cætera ut in edito supra suo loco. v. 45. O. ἐλάλησε, m. ἐνετείλατο.

DEUTERONOMII CAP. V.

ינקה 11. A. ἀθωώσει. O. καθαριεῖ.

תעבד 13. A. δουλεύσεις. O. ἐργᾷ.

חמר 14. A. ὄνος. O. ὑποζύγιον.

כבד 16. A. δόξασον. O. τίμα.

ראשי 23. A. κεφαλαί. O. ἡγούμενοι.

11. HEbr. purgabit. *A.* innocentem faciet; *LXX.* mundabit. *Vulg. eris impunitus.*

13. *H. A.* servies. *LXX. Vul.* operaberis.

14. *H. A. Vulg.* asinus. *LXX.* subjugale.

16. *H. A. LXX. Vul.* honora.

23. *H. A.* capita. *LXX.* duces. *Vul. principes.*

זקני A. οἱ πρεσβύτεροι. O. ἡ γερουσία.

בשר 26. A. κρέας. O. σάρξ.

פה 13. A. ἐνταῦθα. O. αὐτοῦ.

H. A. seniores. *LXX.* senectutem. *Vul. majore natu.*

26. *Heb. A. LXX. Vul.* caro.

31. *H. A. LXX. Vul.* hic.

Notæ ad Cap. V. Deuteronomii.

v. 7. O. πρὸ προσώπου μου. Coislin. m. πλὴν ἐμοῦ.
v. 11. A. εἰς εἰκῆ. Coislin. Est igitur Aquilæ, ut recte conjectavimus.

DEUTERONOMII CAP. VI.

ושננתם 7. A. δευτερώσεις. O. προβιβάσεις.

וקשרתם 8. A. συνδήσεις. O. ἀφάψεις.

השמר 13. A. φυλάξαι. O. πρόσεχε.

וחקיו 17. A. ἀκριβάσματα. Σ. προστάγματα. O. δικαιώματα. O. Coislin. κρίματα.

7 HEbr. *A.* repetes. *LXX.* præscribes. *Vulg. narrabis.*

8. *Heb.* & ligabis ea. *A.* colligabis. *LXX.* alligabis. *Vul. ligabis.*

13. *Hebr. A.* observa te. *LXX.* attende. *Vul. cave diligenter.*

17. *Hebr.* statuta ejus. *A.* accurate statuta. *S.* præcepta. *LXX.* justificationes. *LXX. Coislin.* judicia. *Vul. caremonias.*

Notæ ad Cap. VI. Deuteronomii.

v. 5. O. ψυχῆς. Coislin. ad marg. διανοίας. Ibid. O. δυνάμεως, m. ἰσχύος.
v. 7. O. καθήμενος ἐν οἴκῳ. Coislin. marg. ἐν τῷ καθῆσθαι ἐν οἴκῳ &c. & hæc notantur asteriscis. v. 8. O. ἀσάλευτα, Coislin. m. A. ΗΑΚΤΑ, corrupte pro ἀτίνακτα, ut conjectamus. Vide quæ de hac voce diximus suo loco, & Exodi 13. 16. v. 24. O. τῷ ἡμῶν ᾖ, m. πολυήμεροι ὦμεν.

DEUTERONOMII CAP. VII.

עצומים ממך 1. A. ὀστεινά σου. O. ἰσχυρότερα ὑμῶν.

תחרים 2. Οἱ λοιποί, ἀναθεματίσεις. O. πατάξεις.

תחנם A. δωρήσῃ. O. ἐλεήσητε αὐτούς. O. Coisl. ἐλεήσῃς αὐτούς.

מזבחת 5. A. τὰ θυσιαστήρια. O. τοὺς βωμούς.

חשק 7. A. προσεκολλήθη. O. προείλετο.

פרי־בטנך 13. A. καρπὸν γαστρός σου. O. τὰ ἔκγονα τῆς κοιλίας σου.

דגן A. χεῦμα. O. σῖτον.

תירש A. ὀπωρισμόν. O. οἶνον.

יצהר A. στιλπνότητα. O. ἔλαιον.

עקר 14. A. στεῖρος. O. ἄγονος.

1. HEbr. *A.* osseas præ te. *LXX.* fortiores vobis. *Vul. robustiores te.*

2. *Hebr.* perdes. *Reliqui*, anathematizabis. *LXX.* percuties. *Vul. percuties eos usque ad internecionem.*

Hebr. gratiam præstabis eis. *A.* condonabis. *LXX.* miserti fueritis eorum *LXX. Coislin.* misertus fueris eorum. *Vul. misereberis earum.*

5. *Heb. A.* altaria. *LXX. Vul* aras.

7. *Hebr.* amavit. *A.* conglutinatus est. *LXX.* prælegit. *Vul. junctus est.*

13. *Hebr. A.* fructum ventris tui. *LXX.* fœtus ventris tui. *Vul fructum ventris tui.*

Hebr. LXX. frumentum. *A.* effusionem. *Vul. frumento.*

H. mustum. *A.* fructum autumnalem. *LXX.* vinum. *Vul. vindemia.*

H. LXX. oleum. *A.* splendorem. *Vul. oleo.*

14. *H. LXX.* infœcundus. *A.* sterilis.

Notæ ad Cap. VII. Deuteronomii.

v. 2. O. εἰς τὰς χεῖράς σου. Coislin. m. ἐν χερσί σου.
v. 13 A. χεῦμα, & post, ὀπωρισμόν, ac deinde, στιλπνότητα. Hunc haud dubie locum respicit Hieronymus cum ait in Epist. ad Pammachium de optimo genere interpretandi: *Aquila autem proselytus & contentiosus Interpres, qui non solum verba, sed etymologias quoque verborum transferre conatus est, jure projicitur a nobis. Quis enim pro frumento & vino & oleo, possit vel legere vel intelligere*, χεῦμα, ὀπωρισμόν, στιλπνότητα, *quod nos possumus dicere*, fusionem, pomationemque, & splendentiam &c. quæ in Præliminaribus allata sunt.
v. 15. O. νόσους. Coislin. m. [illegible] Ibid. O. ἐπιθήσει, m. ἐπάξει. v. 16. O. οὐ φείσεται, m. οὐκ ἀφέξεται.

DEUTERONOMII CAP. VIII.

חצב 9. A. λατομήσεις. O. μεταλλεύσεις.

שרף 15. A. ἐμπρηστής. O. δάκνων.

חלמיש A. στερεοῦ. O. ἀκροτόμου.

חיל 18. A. εὐπορίαν. O. δύναμιν.

9. Hebr. A. excides. LXX. effodies. *Vul. atis metalla fodiuntur.*

15. *H. A.* adurens. *LXX.* mordens. *Vul. flatu adurens.*

Hebr. filicis. *A.* folido. *LXX.* prærupta. *Vulg. durissima.*

18. *Hebr. LXX.* virtutem. *A.* abundantiam. *In Vul. vacat.*

DEUTERQNOMII CAP. IX.

ישר 5. A. εὐθύτητι. O. ὁσιότητι.

ערף 6. A. τένων. O. σκληροτράχηλος.

שחת 12. A. διέφθειρεν. O. ἠνόμησαν.

הברית 15. A. τῆς συνθήκης. O. τῶν μαρτυρίων.

ואשבר 17. A. κατέαξα. O. συνέτριψα.

פעם 19. A. καθόδῳ. O. καιρῷ.

ואתנפל 25. A. συνέπεσον. O. ἐδεήθην.

5. Hebr. rectitudine. *A.* rectitudinem. *LXX.* fanctitatem. *Vulg. æquitatem.*

6. *Heb. Vul.* cervicis. *A.* tendon. *LXX.* dura cervice.

12. *Hebr. A.* corrupit. *LXX.* inique egit. *Vul. vacat.*

15. *Hebr. A.* pacti. *LXX.* testimoniorum. *Vulg. fœderis.*

17. *Heb. A. Vulg.* confregi. *LXX.* contrivi.

19. *Hebr. Vulg.* vice. *A.* descensu. *LXX.* tempore.

25. *Hebr. A.* procubui. *LXX.* oravi. *Vulg. jacui.*

DEUTERONOMII CAP. X.

שטים 3. A. Σεττίμ. O. ἀσήπτων.

כמכתב 4. A. τὸ γράφιον. O. κατὰ τὴν γραφήν.

הבדיל 8. A. ἐχώρισε. O. διέστειλε. O. Coislin. διέστειλε.

לברך A. εὐλογεῖν. O. ἐπεύχεσθαι.

את ערלת לבב 16. A. ἀκροβυστίαν καρδίας. O. σκληροκαρδίαν.

ישא 17. A. ἀρεῖ. O. θαυμάζει.

שחד A. δωροκοπίαν. O. δῶρον.

תהלת 21. A. ὕμνησις. O. καύχημα.

את־הנוראת A. ἐπίφοβα. O. ἔνδοξα.

3. Hebr. sittim. *A. Vulg.* settim. *LXX.* imputribilibus.

4. *Hebr. LXX.* juxta scripturam. *A.* stylum. *Vulg. juxta id quod prius scripserat.*

8. *Heb. A. Vul.* separavit. *LXX.* distinxit.

Hebr. ad benedicendum. *A.* benedicere. *LXX.* orare. *Vul. ut benediceret.*

16. *Hebr. A. Vulg.* præputium cordis. *LXX.* duritiam cordis.

17. *Hebr. A.* tollet. *LXX.* admiratur. *Vulg. accipit.*

Hebr. LXX. munus. *A.* dona. *Vul. munera.*

21. *Hebr. Vulg.* laus. *A.* laudatio. *LXX.* gloriatio.

Heb. A. Vulg. terribilia. *LXX.* gloriosa.

DEUTERONOMII CAP. XI.

דרש 12. A. ἐκζητεῖ. O. ἐπισκοπεῖται.

תמיד A. ἐνδελεχῶς. O. διαπαντός.

בעתו 14. A. ἐν καιρῷ. Οἱ λοιπ. κατὰ καιρόν. O. καθ' ὥραν.

עשב 15. A. χλόην. O. χορτάσματα.

12. Hebr. quærens. *A.* exquirit. *LXX.* invisit. *Vulg. visitat.*

Hebr. LXX. Vulg. semper. *A.* perpetuo.

14. *Heb. A. LXX.* in tempore. *Reliqui*, per tempus. *In Vulg. vacat.*

15. *Heb. A.* herbam. *LXX.* pabula. *Vulg. fœnum.*

טוטפת

מזוזות 20. A. σταθμούς. O. φλιάς.

האחרון 24. Οἱ λοιπ. ἐσχάτης. O. ἐπὶ δυσμῶν.

מבוא 30. A. εἰσόδου. O. δυσμῶν.

אלוני מרה Οἱ λοιπ. αὐλῶνος καταφανοῦς. O. τῆς δρυὸς τῆς ὑψηλῆς.

20. *Hebr. Vulg.* postes. *A.* stationes. *LXX.* limina.

24. *Hebr. Reliqui*, novissimum. *LXX.* ad occidentem. *Vulg. occidentale.*

30. *Hebr. A.* ingressûs. *LXX.* occasûs. *Vul. quæ vergit ad solis occubitum.*

Hebr. Elone Moreh. *Reliqui*, canalis conspicui. *LXX.* quercum excelsam. *Vulg. juxta vallem tendentem & intrantem procul.*

Nota.

v. 2. O. παιδείαν. Coislin. ad marg. φωνῶ. v. 9. O. εἰσήλθατε, m. κληρονομήσατε.

DEUTERONOMII CAP. XII.

רענן 2. A. εὐθαλοῦς. O. δασέως.

בכל משלח יד 7. A. ἐν πάσῃ ἀποστολῇ χειρός. O. ἐπὶ πᾶσιν οὗ ἐὰν ἐπιβάλητε τὴν χεῖρα.

בטח 10. A. πεποιθότως. O. μετ' ἀσφαλείας.

בשעריך 18. A. ἐν ταῖς πύλαις. O. ἐν ταῖς πόλεσι.

חזק 23. Σ. ἀσφαλίζου. O. πρόσεχε.

קדשיך 26. A. ἡγιασμένα. O. ἅγια.

הישר 28. A. εὐθές. O. ἀρεστόν.

2. HEbr. viridi. *A.* frondoso. *LXX.* frondosa. *Vulg. frondosum.*

7. *Heb. A* in omni missione manus. *LXX.* in omnibus, quocumque miseritis manum. *Vulg. in cunctis, ad quæ miseritis manum.*

10. *Hebr. A.* confidenter. *LXX.* cum securitate. *Vulg. absque ullo timore.*

18. *Hebr. A.* in portis. *LXX. Vulg.* in urbibus.

23. *Heb.* confortare. *S. Vulg.* cave. *LXX.* attende.

26. *Hebr. A.* sanctificata. *LXX.* sancta. *Vulg. quæ autem sanctificaveris.*

28. *Hebr. A.* rectum. *LXX. Vulg.* placitum.

DEUTERONOMII CAP. XIII.

יסיתך 6. A. ἀναπείσῃ σε. C. παρακαλέσῃ σε.

ולא תחמל 8. Σ. οὐκ ἐπισπλαγχνισθήσῃ. O. οὐκ ἐπιποθήσεις.

כליל 16. A. ὁλοτελῶς. O. πανδημεί.

תל A. χῶμα. O. ἀοίκητος.

6. HEbr. seduxerit te. *A.* persuaserit tibi. *LXX.* hortatus te fuerit. *Vulg. tibi voluerit persuadere.*

8. *Hebr.* neque ignosces. *S.* ne miserearis. *LXX.* non desiderabis. *Vulg. ut miserearis.*

16. *Heb.* totum. *A. LXX.* penitus. *Vulg. ita ut universa consumas.*

Hebr. A. Vulg tumulus. *LXX.* inhabitabilis.

Nota.

v. 14. O. ἐτάσεις. Coislin. m. ἐκζητήσεις.

DEUTERONOMII. CAP. XIV.

תתגדדו 1. A. περιτέμνεσθε. In O. vacat.

יחמור 5. O. πύγαργον. Ἄλλος, αἴγαγρον.

שסעת שסע 6. A. δεδιχασμένον διχασμῷ. O. ὀνυχιστῆρας ὀνυχίζον.

פרסות A. ὁπλῶν. O. χηλῶν.

את־הארנבת 7. A. λαγωόν. O. δασύποδα.

נבלה 8. A. νεκριμαίων. O. θνησιμαίων.

1. HEb. *Vul.* vos incideritis. *A.* circumcidemini. *In LXX. vacat.*

5. *Hebr. Vulg.* bubalum. *LXX.* pygargum. *Alius*, caprum agrestem.

6. *Hebr. LXX.* findens fissuram. *A.* diffissum diffissione. *Vulg. quod in duas partes findit ungulam.*

Hebr. A. LXX. ungularum. *Vul. ungulam.*

7. *Hebr. A. LXX. Vulg.* leporem.

8. *Hebr.* cadaver. *A. LXX.* morticina. *Vul. cadavera.*

קשקשת 9. A. φολίδες. O. λεπίδες.

הפרס 12. A. ἴξον. O. γρῦπα.

ואת כל־ערב 14. A. καὶ σύμπαντα κόρακα. O. καὶ πάντα κόρακα.

היענה 15. A. στρουθοκάμηλον. O. στρουθόν.

לגר 21. A. τῷ προσηλύτῳ. O. τῷ παροίκῳ.
לנכרי A. ξείνῳ. O. ἀλλοτρίῳ.

שכר 26. A. μεθύσματι. O. σίκερα.

9. *Hebr.* squama. *A. LXX.* squamæ. *Vulg.* squamas.
12. *Hebr.* asturem. *A.* ixum. *LXX. Vul.* gryphem.
14. *Hebr. A. LXX.* & omnem corvum. *Vulg. & omne corvini generis.*
15. *Hebr.* ululam. *A.* struthocamelum. *LXX. Vul.* struthionem.
21. *Hebr. Vulg.* peregrino. *A. LXX.* advenæ.
Hebr. alienigenæ. *A.* hospiti *LXX.* alieno. *Vulg. ei.*
26. *Hebr.* sechar. *A.* ebrietate. *LXX. Vulg.* sicera.

Notæ ad Cap. XIV. Deuteronomii.

v. 2. Coislin. Σ. ἐξαίρετον. Basiliensis tacito Interprete id adfert.

v. 12. A. ἴξον. Coisl. Sed Basil. id ad vocem הראה versu sequente videtur referre, præmisso asterisco sine Interpretis nomine: & eo referendum suadet etiam Vulgata, quæ הראה reddit *ixion.*

v. 14. A. καὶ σύμπαντα κόρακα. O. πάντα κόρακα, Coisl. Id vero deest in Edit. Rom.

DEUTERONOMII CAP. XV.

שמטה 1. A. ἀποσπασμόν. O. ἄφεσιν.

בליעל לאמר 9. A. ἀποστασίας τοῦ λέγειν. O. ἀνόμημα, λέγων.

משנה 18. A. δευτερούμενον. O. ἐπέτειον.

בשעריו 22. A. ἐν πύλαις. O. ἐν πόλεσι.

יחדו A. ὁμοῦ. O. ὡσαύτως.

1. Hebr. *LXX. Vulg.* remissionem. *A.* subtractionem.
9. *Hebr.* belial, dicendo. *A.* defectionis, dicendo. *LXX.* iniquitas, dicens. *Vulg. impia cogitatio, & dicas.*
18 *Heb.* duplex. *A.* iteratum. *LXX.* annuam. *Vul. vacat.*
22. *Hebr. A.* in portis. *LXX.* in civitatibus. *Vulg. intra portas.*
Hebr. A. pariter. *LXX. Vulg.* similiter.

DEUTERONOMII CAP. XVI.

פסח 1. A. φεσέ. O. πάσχα.

חמץ 3. A. ζυμωτόν. O. ζύμην.

עני A. κακουχίας. O. κακώσεως.
בחפזון A. ἐν θαμβήσει. O. ἐν σπουδῇ.

עצרת 8. A. ἐπίσχεσις. O. ἐξόδιον.

נרבת כסת 10. A. ἔπαρσιν ἑκουσίων. O. καθὼς ἡ χείρ σου ἰσχύει.

פעמים 16. A. καθόδοις. O. καιροῖς.

מנחת 17. A. δόσιν. O. δύναμιν.

שטרים 18. A. ἐκβιβαστάς. O. γραμματοεισαγωγεῖς.

1. Hebr. Pesah. *A.* Phese. *LXX.* Pascha. *Vul. Phase.*
3. *Hebr. A.* fermentatum. *LXX.* fermentum. *Vul. panem fermentatum.*
Hebr. A. LXX. Vulg. afflictionis.
Hebr. LXX. in festinatione. *A. Vulg.* in pavore.
8. *Hebr. A.* retentio. *LXX.* exodium. *Vulg. collecta.*
10. *Hebr.* sufficientiam spontaneïtatis. *A.* elevationem spontaneorum. *LXX.* prout valet manus tua. *Vulg. oblationem spontaneam.*
16. *Heb. Vulg.* vicibus. *A.* descensibus. *al.* vicibus. *LXX.* temporibus.
17. *Hebr. A.* donum. *LXX.* facultatem. *Vul. quod habuerit.*
18. *Hebr.* præfectos. *A.* eductores. *LXX. Vul.* magistros.

DEUTERONOMII CAP. XVII.

צבא 3. A. στρατιαί. O. κόσμου.

על־פי שנים עדים 6. A. ἐπὶ στόματος δύο

3. Hebr. militiæ. *A. Vulg.* militiam. *LXX.* ornatu.
6. *Hebr. A.* super ore duorum testium. *LXX.*

μαρτύρων. O. ἐπὶ δυσὶ μάρτυσιν.

יפלא 8. A. ἐθαυμαστώθη. O. ἀδυνατήσῃ.

יורוך 10. A. φωτίσωσί σε. O. νομοθετηθῇ σοι.

יזידון 13. A. ὑπερηφανεύσονται. O. ἀσεβήσει.

ממלכתו 20. A. βασιλείας. O. ἀρχῆς.

in duobus testibus. *Vulg. in ore duorum . . . . . . testium.*

8. *Hebr. A.* mirabile fuerit. *LXX.* impossibile fuerit. *Vulg. difficile & ambiguum.*

10. *Hebr.* docebunt te. *A.* illuminaverint te. *LXX.* sancita fuerint tibi. *Vul. docuerint te.*

13. *Heb. A.* superbe agent. *LXX.* impie aget. *Vulg. intumescat superbia.*

20. *Hebr. A,* regnum. *LXX.* principatum. *Vul. regnet.*

DEUTERONOMII CAP. XVIII.

אשי 1. A. πυρά. O. καρπώματα.

מעביר 10. A. διάγων. O. περικαθαίρων.

מעונן Σ. σημειοσκοπούμενος. O. κληδονιζόμενος. Θ. θελητής.

שאל אוב 11. A. ἐπερωτῶν μάγον. O. ἐπαείδων ἐπαοιδήν.

ידעני Οἱ λοιποὶ, γνώστης. Αλλ. γνωρίστης. O. τερατοσκόπος.

יזיד A. 20. ὑπερηφανεύσηται. O. ἀσεβήσῃ.

1. HEbr. *A.* ignitiones. *LXX.* oblationes. *Vulg. sacrificia.*

10. *Heb.* transire faciens. *A.* traducens. *LXX.* lustrans. *Vulg qui lustret.*

Hebr. præstigiator. *S.* hariolus. *LXX.* divinationes observans. *Th.* voluntarius. *Vulg. observet somnia.*

11. *Hebr.* interrogans pythonem. *A.* interrogans magum. *LXX.* incantans incantationem. *Vul qui pythonem consulat.*

Hebr. Reliqui, divinus. *LXX.* portentorum inspector. *Vulg. divinos.*

20. *Heb. A.* superbe egerit. *LXX.* impie egerit. *Vulg. arrogantia depravatus voluerit.*

DEUTERONOMII CAP. XIX.

תבדיל 2. A. χωρίσεις. O. διαστελεῖς.

תכין 3. A. ἐπιμελῶς. O. στόχασαι.

לחטב 5. A. ἐκκόψαι. O. συναγαγεῖν.

נדחה A. ἐξώσθη. O. ἐκκρουσθῇ.

בגרזן לכרת A. ἐν πελέκει τοῦ κόψαι. O. τῇ ἀξίνῃ κόπτοντος.

נקי 10. A. ἀθῷον. O. ἀναίτιον.

גבלו 14. A. ὁροθέτησαν. O. ἔστησαν.

יקום 15. A. ἀναστήσεται. O. ἐμμενεῖ.

זמם 19. A. ἐνενοήθη. O. ἐπονηρεύσατο.

2. HEbr. *A. Vulg.* separabis. *LXX.* secernes.

3. *Hebr. A.* parabis. *LXX.* conjecta. *Vul. sternens diligenter.*

5. *Hebr. A.* ad cædendum. *LXX.* ad colligenda. *Vulg. ad cadenda.*

Hebr. impulerit. *A.* expulsa fuerit. *LXX.* excussa fuerit. *Vulg. fugerit.*

Hebr. A. in securi ad cædendum. *LXX.* securim cædentis. *Vul. in succisione lignorum securis fugerit.*

10. *Hebr. A.* innocens. *LXX. Vul.* innoxius.

14. *Hebr. A.* terminaverunt. *LXX.* statuerunt. *Vulg. fixerunt.*

15. *Hebr. A.* surget. *LXX. Vulg.* stabit.

19. *Hebr.* præsumsit. *A. Vul.* cogitavit. *LXX.* malignatus est.

DEUTERONOMII CAP. XX.

לא חללו 6. Οἱ λοιπ. οὐκ ἐβεβήλωσεν αὐτόν. O. οὐκ ηὐφράνθη ἐξ αὐτοῦ.

יחללנו Οἱ λοιπ. βεβηλώσουσιν (legendum βεβηλώσει.) O. εὐφρανθήσεται.

ועבדו 11. A. δουλεύσουσι. O. ὑπήκοοί σοι.

6. HEbr. *Reliqui.* non prophanavit eam. *LXX.* non lætatus est ex ea. *Vul. necdum fecit eam esse communem.*

Hebr. Reliqui, prophanabit. *LXX.* lætabitur. *Vul. ejus fungatur officio.*

11. *Hebr. A.* servient. *LXX.* obedientes tibi. *Vul. serviet (populus.)*

Digitized by Google

וצרה 12. A. ἕξεις. O. περικαθιεῖς.

הטף 14. A. νηπίων. O. τῆς ἀποσκευῆς.

תבז A. διαρπάσεις. O. προνομεύσεις.

את־שלל A. λάφυρα. O. προνομήν.

גרזן 19. A. ἐν πελέκει. O. σίδηρον.

במצור A. ἐν τῇ περιοχῇ. O. εἰς τὸν χάρακα.

מצור 20. A. περιοχήν. O. χαράκωσιν.

12. *Hebr.* arctabis. *A.* obtinebis. *LXX.* obsidebis. *Vulg. oppugnabis.*

14. *Heb.* pubem. *A.* infantes. *LXX.* apparatu. *Vul. infantibus.*

Hebr. A. LXX. prædaberis. *Vul. exercitui divides.*

Hebr. spolium. *A.* manubias. *LXX.* prædam. *Vul. de spoliis.*

19. *Hebr.* securim. *A.* in securi. *LXX.* ferrum. *Vul. securibus.*

Hebr. in coarctationem. *A.* in munitione. *LXX.* in vallum.

20. *Hebr. A.* munitionem. *LXX.* vallum. *Vul. machinas.*

DEUTERONOMII CAP. XXI.

Ex Cod. Coislıniano & ex Hieronymo.

אל־החלל 3. A. ἀνῃρημένῳ. O. τραυματίᾳ.

וערפו 4. A. τενοντώσουσιν. O. νευροκοπήσουσιν.

לשרת 5. A. λειτουργεῖν. O. παρεστηκέναι.

ענית 14. A. ἐκακούχησας. O. ἐταπείνωσας.

אנו 17. Σ. ἰσχύος αὐτοῦ. O. τέκνων αὐτοῦ.

משפט הבכרה O. τὰ πρωτοτοκεῖα. Ἀλλ. κρίσις τῆς πρωτοτοκίας.

סורר 20. A. ἀφίσταται. O. ἀπειθεῖ.

מרה A. προσερίζει. O. ἐρεθίζει.

סבא A. συμποσιάζει. O. οἰνοφλυγεῖ.

22. & 23. וכי־יהיה באיש חטא משפט־מות והומת ותלית אתו על־עץ לא־תלין נבלתו על־העץ כי־קבור תקברנו ביום ההוא כי־קללת אלהים תלוי ולא תטמא את־אדמתך אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה A. (καὶ ἔσται ἐν ἀνδρὶ ἁμαρτία εἰς κρίμα θανάτου, καὶ θανατωθῇ, καὶ κρεμάσῃς αὐτὸν ἐπὶ ξύλου, οὐκ αὐλισθήσεται τὸ νεκριμαῖον αὐτοῦ ἐπὶ ξύλου· ἀλλὰ θάπτων θάψεις αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. ὅτι κατάρα θεοῦ ἐστιν ὁ κρεμάμενος, καὶ οὐ μὴ μιανεῖς τὴν χθόνα σου, ἣν κύριος ὁ θεὸς δώσει σοι κληρονομίαν.) Σ. (ἐὰν δὲ γένηται ἀνθρώπῳ ἁμαρτία εἰς κρίμα θανάτου καὶ θανατωθῇ, καὶ κρεμάσῃς αὐτὸν ἐπὶ ξύλου· οὐκ αὐλισθήσεται τὸ θνησιμαῖον αὐτοῦ ἐπὶ ξύλου· ἀλλὰ ταφῇ θάψεις αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτῇ. ὅτι διὰ τὴν βλασφημίαν τοῦ θεοῦ ἐκρεμάσθη. καὶ οὐ μὴ μιανεῖς τὴν γῆν σου, ἣν κύριος ὁ θεός σου δώσει σοι εἰς κληρονομίαν.) O. ἐὰν δὲ

3. Hebr. ad occisum. *A.* interfecto. *LXX.* occiso. *In Vulg. vacat.*

4. *Hebr.* auferent cervices. *A.* decervicabunt. *LXX.* cædent cervicem. *Vul. cadent cervices.*

5. *Hebr. A.* ad ministrandum. *LXX.* adstare. *Vul. ut ministrent.*

14. *Hebr.* compressisti. *A.* afflixisti. *LXX. Vul.* humiliasti.

17. *Heb. S.* fortitudinis ejus. *LXX. Vul.* liberorum ejus.

Hebr. Alius, jus primogenituræ. *LXX. Vul.* primogenita.

20. *Hebr.* declinans. *A.* rebellat. *LXX.* contumaciter se gerit. *Vul. protervus.*

Hebr. rebellis est. *A.* litigat. *LXX.* protervus est. *Vul. contumax est.*

Hebr. potator. *A.* compotat. *LXX.* vino inebriatur. *Vul. luxuriæ atque conviviis* (*vacat.*)

22. & 23. *Heb.* Et cum fuerit in viro peccatum judicii mortis: & interficiendus fuerit, & suspenderis eum super ligno: non pernoctabit cadaver ejus super ligno, quia sepeliendo sepelies eum in die ipsa, quia maledictio Dei suspensus: & non contaminabis humum tuam, quam Dominus Deus tuus dans tibi hæreditatem. *A.* Et cum fuerit in viro peccatum in judicium mortis, & occisus fuerit & suspenderis eum super lignum: non commorabitur morticinum ipsius super lignum: sed sepeliens sepelies eum in die illa: quia maledictio Dei est qui suspensus est: & non contaminabis humum tuam, quam Dominus Deus tuus dabit tibi hæreditatem. *S.* Si autem fuerit homini peccatum ad judicium mortis: & occisus fuerit, & suspenderis eum super lignum, non pernoctabit cadaver ipsius super lignum, sed sepultura sepelies eum in die ipsa: quia propter blasphemiam Dei suspensus est, & non contaminabis terram tuam, quam Dominus Deus tuus dabit tibi ad hæreditatem. *LXX.*

γένηται ἔν τινι ἁμαρτία, κρίμα θανάτου, καὶ ἀποθάνῃ, καὶ κρεμάσητε αὐτὸν ἐπὶ ξύλου, οὐ κοιμηθήσεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ξύλου, ἀλλὰ ταφῇ θάψετε αὐτὸ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ὅτι κεκατηραμένος ὑπὸ θεοῦ πᾶς κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου, καὶ οὐ μὴ μιανεῖτε τὴν γῆν ἣν κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι ἐν κλήρῳ. Θ. (καὶ ὅτι ἔσται ἐν ἀνδρὶ ἁμαρτία εἰς κρίσιν θανάτου, καὶ ἀποθανεῖται, καὶ κρεμάσεις αὐτὸν ἐν ξύλῳ, οὐ κοιμηθήσεται τὸ νεκριμαῖον αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ξύλου, ὅτι ταφῇ θάψεις αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτῇ, ὅτι κατάρα θεοῦ ἐστιν ὁ κρεμάμενος· καὶ οὐ μὴ μιανεῖς τὴν ἀδαμά σου, ἣν κύριος ὁ θεὸς δίδωσί σοι κληρονομίαν.)

Si autem fuerit in aliquo peccatum ad judicium mortis, & mortuus fuerit: & suspenderitis eum in ligno, non dormiet corpus illius super lignum, sed sepelientes sepelietis eum in die illa: quia maledictus à Deo omnis qui pendet in ligno: & non contaminabitis terram tuam, quam Dominus Deus tuus dabit tibi hæreditatem. *Th.* Et quia erit in viro peccatum in judicium mortis, & morietur, & suspendes eum in ligno: non dormiet morticinum ejus super lignum: quia sepultura sepelies eum in die ipsa: quia maledictio Dei est suspensus: & non contaminabis adamam tuam, quam Dominus Deus tuus dederit tibi in hæreditatem. *Vul. Quando peccaverit homo quod morte plectendum est, & adjudicatus morti appensus fuerit in patibulo: non permanebit cadaver ejus in ligno, sed in eadem die sepelietur: quia maledictus a Deo est qui pendet in ligno: & nequaquam contaminabis terram tuam, quam Dominus Deus tuus dederit tibi in possessionem.*

Notæ ad Cap. XXI. Deuteronomii.

v. 3. A. ἀνηρημένῳ. Coislinianus Codex insignis, unciali charactere VI. vel VII. sæculi, quadro scilicet & rotundo, cum accentibus & spiritibus, sed non ubique positis: nam sæpissime omittuntur: ita ut aliquando paginas ferme integras iis destitutas reperias, & in notis marginalibus primæ manus numquam reperiantur.

v. 4. A. τετραχηλισμένην. Idem Coisl. Alibi legit Aquila, τεναγώδη.

v. 5. A. λειτουργεῖν. Idem.

v. 14. A. ἱκανώσεις. Idem. & reliquæ pariter lectiones usque ad versum 22. ex eodem Coisliniano prodeunt: ex quo hujus Appendicis lectiones mutuati sumus.

v. 22. Has omnes lectiones plenas Latine tantum excerpsimus ex Hieronymi Comment. in Epist. ad Galatas cap. 3. ubi etiam LXX. Interpretum versionem Latinam, qualem damus, adtulit. Ne porro spatium nimium vacuum relinqueretur, Græca ex Latinis concinnavimus secundum morem vertendi trium Interpretum, uncinisque inclusimus, ne quis putaret aliunde desumta. Pergit autem Hieronymus post allatam quatuor Interpretum versionem. *Porro ADAMA, terra sive* humus, *lingua Hebræa appellatur. In eo autem loco ubi Aquila & Theodotio similiter transtulerunt, dicentes:* Quia maledictio Dei est suspensus; *in Hebræo ita ponitur*, CHI CALALATH ELOIM THALUI. *Hæc verba Ebion ille Hæresiarches semi-Christianus semi Judæus ita interpretatus est*, ὅτι ὕβρις θεοῦ ὁ κρεμάμενος, *id est*, quia injuria Dei est suspensus. *Memini me in altercatione Jasonis & Papisci; quæ Græco sermone conscripta est, ita reperisse:* λοιδορία θεοῦ ὁ κρεμάμενος, *id est*, maledictio Dei qui appensus est. *Dicebat mihi Hebræus, qui me in Scripturis aliqua ex parte instituit, quod possit & ita legi:* Quia contumeliose Deus suspensus est. *Hæc idcirco congessimus quia famosissima quæstio est, & nobis solet a Judæis pro infamia objici, quod Salvator noster & Dominus sub Dei fuerit maledicto. Primum igitur intuendum est, quod non quicumque in ligno pependerit, maledictus sit apud Deum; sed qui peccaverit, & propter scelus morti fuerit adjudicatus, sublatusque in crucem &c.*

DEUTERONOMII CAP. XXII.

שמלת 5. A. ἱματισμόν. O. στολήν.

כלאים 9. Σ. ἀνομοιογενές. O. διάφορον.

יחדו 10. A. ὁμοῦ. O. ἐπὶ τὸ αὐτό.

עלילה דברים 14. A. ἐναλλακτὰ ῥήματα. O. προφασιστικοὺς λόγους.

נבלה 21. A. ἀπόρρευσιν. O. ἀφροσύνην.

את־הנער 24. A. τὴν παῖδα. O. τὴν νεᾶνιν.

כנף 30. A. πτερύγιον. O. συγκάλυμμα.

5. Hebr. A. vestimentum. *LXX.* stolam. *Vul. veste.*

9. *Heb.* mixturis. *S.* dissimile. *LXX.* varium. *Vul. altero semine.*

10. *Heb. A.* pariter. *LXX.* in idipsum. *Vul. simul.*

14. *Heb.* caussationes verborum. *A.* commutatoria verba. *LXX.* occasionis verba. *Vulg. occasiones.*

21. *Hebr. LXX.* stultitiam. *A.* effluxionem. *Vul. nefas.*

24. *Hebr. A.* puellam. *LXX.* adolescentulam. *Vul. puella.*

30. *Heb. A.* alam. *LXX. Vul.* operimentum.

Notæ ad Cap. XIX. Deuteronomii.

v. 14. A. ἐναλλακτὰ ῥήματα. In Coisl. legitur, ENAΛΛΑΚΚΑ PΙΤΙΜΑ mendose. Id vero non potest aliud esse quam ἐναλλακτὰ ῥήματα, & sic vocem עלילת vertit alibi Aquila. Vide in Lexico Græco.

v. 19. O. σκύλας. In marg. Coisliniani additur ἀγῶνας.

DEUTERONOMII CAP. XXIII.

פצוע־דכא 1. A. τραυματίας ἐπιτεθλιμμένος. O. θλαδίας.

ממזר 2. A. Μαμζήρ. O. ἐκ πόρνης.

מפתור ארם נהרים 4. A. ἀπὸ Φαθὼρ Συρίας ποταμῶν. O. ἐκ τῆς Μεσοποταμίας.

מקרה 10. A. ἐκ συναντήματος. O. ἐκ ῥύσεως.

את־צאתך 13. A. τὸ ἐξελθόν σου. O. τὴν ἀσχημοσύνην σου.

קדשה 17. A. ἐνδιηλλαγμένη. O. πόρνη.

כלי 24. A. σκεύη. O. ἄγγος.

1. Hebr. læsus attritione. *A.* vulneratus attritione. *LXX.* attritus. *Vul. Eunuchus, attritis vel amputatis testiculis.*

2. *Hebr.* spurius. *A.* Mamzer. *LXX.* de scorto. *Vulg. Mamzer, hoc est, de scorto.*

4. *Hebr.* de Phathor Aram duorum fluminum. *A.* de Phator Syriæ fluminum. *LXX.* de Mesopotamia. *Vulg. de Mesopotamia Syriæ.*

10. *Hebr. A.* de accidente. *LXX.* a fluore. *Vul. qui nocturno pollutus sit somnio.*

13. *Heb. A.* excrementum tuum. *LXX.* turpitudinem tuam. *In Vul. vacat.*

17. *Hebr.* prostituta. *A.* immutata. *LXX. Vul.* meretrix.

24. *Hebr. LXX.* vas. *A.* vasa. *Vulg. tecum.*

DEUTERONOMII CAP. XXIV.

חדשה 5. A. καινήν. O. προσφάτως.

את־העבוט 11. A. χρεοδοσίαν. O. ἐνέχυρον.

צדקה 13. A. δίκαιον. O. ἐλεημοσύνη.

תעשק 14. A. συκοφαντήσεις. O. Coislin. ἀποστερήσεις. O. Ed. Rom. ἀπαδικήσεις.

ביומו 15. A. ἐν ἡμέρᾳ αὐτοῦ. O. αὐθήμερον.

תקצר קציר 19. A. θερίσῃς θερισμόν. O. ἀμήσῃς ἀμητόν.

עמר A. οὖλον. O. δράγμα.

תחבט 20. A. ῥαβδίσῃς. O. ἐλαιολογήσῃς.

5. Hebr. *A.* novam. *LXX. Vul.* nuper.

11. *Heb. A. LXX. Vulg.* pignus.

13. *Hebr.* justitia. *A.* justum. *LXX.* misericordia. *Vulg. justitiam.*

14. *Hebr.* opprimes. *A.* calumniaberis. *LXX. Coislin.* privabis. *LXX. Ed. Rom.* fraudabis. *Vul. negabis.*

15. *Hebr. A.* in die ejus. *LXX. Vulg.* eadem die.

19. *Hebr. A. LXX.* messueris messem. *Vulg. messueris segetem.*

Heb. LXX. Vulg. manipulum. *A.* teneram spicam.

20. *Heb.* excusseris. *A.* virga excusseris. *LXX.* olivas colligas. *Vulg. collegeris.*

Nota.

v. 1. Coislin. A. ἀποκοπεὺς, Basil. vero κοπεύς.

DEUTERONOMII CAP. XXV.

והפילו 2. A. πτωματίσεις. O. καθιεῖς.

כדי A. πρὸς ἀρκετόν. In O. vacat.

ויבמה 5. A. ἐπιγαμβρεύσει. O. κατοικήσει.

יבמי 7. A. ἐπιγαμβρευτής μου. O. ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀνδρός μου.

חלוץ 10. A. ἐξαιρεθέντος. O. ὑπολυθέντος.

במבשיו 11. A. ἐν αἰσχύνῃ. O. τῶν διδύμων αὐτοῦ.

אבן 13. A. λίθος. O. στάθμιον.

2. Hebr. cadere facient. *A.* cadere facies. *LXX.* constitues. *Vulg. prosternent.*

Heb. A. secundum sufficientiam. *In LXX. vacat. Vulg. pro mensura.*

5. *Hebr.* & associabit eam. *A.* ducet ut uxorem fratris. *LXX.* cohabitabit. *Vulg. suscitabit semen fratris sui.*

7. *Hebr.* associare me. *A.* qui me ducturus erat. *LXX.* frater viri mei. *Vulg. me in conjugem sumere.*

10. *Heb.* soluti. *A.* sublati. *LXX. Vulg.* discalceati.

11. *Hebr. Vulg.* verenda ejus. *A.* in turpitudine. *LXX.* testes ejus.

13. *Hebr. A.* lapis. *LXX.* pondus. *Vulg. pondera.*

איפה ו איפה 14. A. ἠφὰ ϗ ἠφά. O. μέτρον ϗ μέτρον.

שלמה 15 A. ἀπηρτισμένον. O. ἀληθινόν.

14. *Hebr.* Ephah & ephah. *A.* epha & epha. *LXX.* menfura & menfura. *Vulg.* *modius.*

15. *Hebr.* perfectus. *A.* perfectum. *LXX. Vul.* verum.

DEUTERONOMII CAP. XXVI.

טנא 2. A. ἄγγεῖον. O. κάρταλλον.

את-ענינו 7. A. πενίαν ἡμῶν. O. τ̀ ταπείνωσιν ἡμῶν.

בערתי 13. A. ἐπίλεξα. O. ἐξεκάθαρα.

באני 14. A. ἐν λύπῃ μου. Σ. ἐν πένθει μου. O. ἐν ὀδύνῃ μου.

ביערתי A. ἐπίλεξα. O. ἐκάρπωσα.

בטמא A. ἐν μιασμῷ. O. εἰς ἀκάθαρτον.

האמרת A. ἀντήλλαξας. O. εἵλου.

2. **H**Ebr. caniftro. *A. Vulg. LXX.* cartallum. *Vulg. cartallo.*

7. *Hebr.* afflictionem noftram. *A.* paupertatem noftram. *LXX. Vul* humilitatem noftram.

13. *Heb. LXX. Vulg.* abftuli. *A.* felegi.

14. *Heb. A* in triftitia mea. *S. Vulg.* in luctu meo. *LXX.* in dolore meo.

Heb. LXX. abftuli. *A.* felegi. *Vulg. feparavi*

Heb. in immundo. *A.* in immunditia. *LXX.* in immundum. *Vulg. in qualibet immunditia.*

Heb. condixifti. *A. LXX. Vulg.* elegifti.

DEUTERONOMII CAP. XXVII.

שלמות 6. A. ἀπηρτισμένους. O. ὁλοκλήρους.

חתנתו 23. A. & O. (Edit. Rom.) νύμφης. O. (Coiflin. & Alex.) πενθερᾶς.

בסתר 24. A. ἐν ἀποκρύφῳ. O. δόλῳ.

6. **H**Ebr. perfectis. *A.* perfectos. *LXX.* integros. *Vulg informibus.*

23. *Heb. LXX. Coiflin. & Alex. Vulg.* focru *A. LXX. Edit. Rom.* nuru.

24. *Hebr. A.* in abfcondito. *LXX.* dolo. *Vul.* *clam.*

DEUTERONOMII CAP. XXVIII.

פרי 4. A. καρπός. O. ἔκγονα.

את-המגערת 20. A. ἐπιτίμησιν. O. ἀνάλωσιν.

את-הדבר 21. A. λοιμόν. O θάνατον.

בירקון 22. A. ἰκτέρῳ. O. ὤχρα.

ישגלנה 30 A. συγκοιταθήσεται. O. ἕξει:

תחלל A. βεβηλώσεις. O. τρυγήσεις.

וכלות 32. A. τελειούμενοι. Σ. Θ. ἐκλείποντες. O σφακελίζοντες.

פרי 33. A. καρπόν. O. ἐκφόρια.

להרפא 35. A. ὑγιάσαι. O ἰαθῆναι.

לשמה 37. A. εἰς ἀφανισμόν. O. ἐν αἰνίγματι.

לשנינה A. ἐν δευτερώσει. O. διηγήματι.

על 48 A. ζυγόν. O. κλοιόν.

לשן 49 A γλώσσης. O. φωνῆς.

נער לא יחן 50. A. παιδὶ οὐ δωρήσεται. O. νέον οὐκ ἐλεήσει.

במצור 53. A. ἐν τῇ περιοχῇ. O. ἐν τῇ στενοχωρίᾳ.

4. **H**Ebr. *A Vulg.* fructus. *LXX.* fœtus.

20. *Hebr. A. Vulg.* increpationem. *LXX.* confumtionem.

21. *Heb. A. Vulg.* peftilentiam. *Vul.* mortem.

22. *Heb A.* aurugine. *LXX. Vulg.* rubigine.

30. *Heb. A.* concumbet. *LXX.* habebit. *Vul. dormiat.*

Hebr. A. prophanabis *LXX.* vindemiabis. *Vulg. vindemies.*

32. *Hebr. S. Th.* deficientes. *A.* confumpti: *LXX*, deficientes. *Vulg. deficientibus.*

33. *Hebr. A.* fructum. *LXX.* proventus. *Vul. fructus.*

35. *Hebr. LXX.* curari. *A. Vulg.* fanari.

37. *Heb. A.* in defolationem. *LXX.* in ænigmate. *Vulg. perditus.*

Heb. in dicterium. *A* in deuterofi. *i.* in exemplum. *LXX. Vulg.* fabulam.

48. *Hebr. A. Vulg.* jugum. *LXX.* vectem.

49. *Hebr. A. Vulg.* linguam. *LXX.* vocem.

50. *Heb.* pueri non miferebitur. *A.* puero non condonabit. *LXX.* juvenis non miferebitur. *Vulg. nec mifereatur parvuli.*

53. *Hebr. A.* in obfidione. *LXX. Vulg.* in anguftia.

Digitized by Google

יציק A. ἐπιχύσῃ. O. θλίψῃ.

תרע 54. A. πονηρεύσεται. O. βασκανεῖ.

56. לא־נסתה כף־רגלה הצג על־הארץ מהתענג ומרך הרע. A. οὐκ ἐπείρασε ταρσὸς ποδὸς αὐτῆς ὑφίστασθαι ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τῆς τρυφῆς καὶ ἁπαλότητος, πονηρεύσεται. O. οὐχὶ πεῖραν ἔλαβεν ὁ ποῦς αὐτῆς βαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τὴν τρυφερότητα, καὶ διὰ τὴν ἁπαλότητα, βασκανεῖ.

בשליתה 57. A. δεύτερον. O. χόριον.

הפלא 59. A. θαυμαστώσει. O. παραδοξάσει.

נאמנים Σ. ἐπιμόνους. O. πιστάς.

מדוה 60. A. πελαγνείαν. O. ὀδύνην.

חלי 61. A. ἀῤῥωστίαν. O. μαλακίαν.

והפיץ 64. Σ. σκορπιεῖ. O. διασπερεῖ.

רגז 65. A. κλονουμένην. O. ἀπειθοῦσαν. O. Coislin. ἀθυμοῦσαν.

כליון A. τελουμένους. O. ἐκλείποντας.

דאבון A. ἐκλιμώσσουσαν. O. τηκομένην.

בחייך 66. Σ. περὶ τῆς ζωῆς σου. O. τῇ ζωῇ σου.

Hebr. coarctabit. *A.* infundet. *LXX.* tribulabit. *Vul. opprimet.*

54. *Hebr. A.* malignabitur. *LXX. Vulg.* invidebit.

56. *Hebr. A.* non tentavit planta pedis ejus inniti super terram præ voluptate & mollitie, malignabitur. *LXX.* non cepit experientiam pes ejus incedere super terram propter teneritudinem & propter mollitiem, invidebit. *Vulg. quæ super terram ingredi non valebat, nec pedis vestigium figere, propter mollitiem & teneritudinem nimiam, invidebit.*

57. *Heb.* & in parvulam suam. *al.* In secundinas suas. *A.* deuterium.*al.* secundinæ.*LXX.* chorium. *Vulg. illuvie secundarum.*

59. *Heb. A.* mirificabit. *LXX.* incredibiles faciet. *Vulg. augebit.*

Heb. LXX. stabiles *S.* immanentes. *Vulg. perpetuas.*

60. *Hebr.* ægritudinem. *A.* miseriam. *LXX.* dolorem. *Vulg. afflictiones.*

61. *Hebr. A.* infirmitatem. *LXX.* languorem. *Vulg. langores.*

64. *Hebr. S. Vulg.* disperget. *LXX.* dissemi-nabit.

65. *Hebr. Vul.* pavidum. *A.* agitatum. *LXX.* incredulum. *LXX. Coislin.* desperans.

Hebr. deficientium. *A.* consumtos. *LXX. Vul.* deficientes.

Hebr. mœstitiam. *A.* esurientem. *LXX.* tabescentem. *Vulg. consumtam mærore.*

66. *Hebr.* in vita tua. *S.* circa vitam tuam. *LXX. Vul.* vitæ tuæ.

Notæ ad Cap. XXVIII. Deuteronomii.

v. 20. Coislinianus habet A. ἀπορίαν καὶ φαγέδαιναν melius quam Basiliensis, A. ἀπορία καὶ φαγέδαινα. Ibid. O. ἐκλιμίαν. Coislin. ad marg. ἔκθλιψιν.

v. 25. Coislin. habet Σ. Θ. τρεπόμενος, cætera ut Edit. supra suo loco.

v. 27. Coislin. Σ. ἐλεφαντιάσει, quam lectionem sine Interpretis nomine adtulit Basiliensis.

v. 28. A. ἐν παραλύσει Σύ. Sic Coislinianus, nec adjicit interpretationem Symmachi. Melius ἐν παραλύσει, ut habet Basiliensis, sine Interpretis nomine.

v. 34. Σ. παράφορος. Sic Coislin. Basiliensis vero sine Interpretis nomine.

v. 65. A. ἐκλιμώσσουσαν, Coislin. ac si legerit Aquila רעבון.

DEUTERONOMII CAP. XXIX.

לעינים 2. A. εἰς ὀφθαλμούς. O. ἐνώπιον.

שכר 6. A. μέθυσμα. O. σίκερα.

ראשי 10. A. κεφαλή. O. ἀρχίφυλοι.

את־שקוצי 17. A. προσοχθίσματα. O. βδελύγματα.

את גללי A. καθάρματα. O. τὰ εἴδωλα.

משפחה 18. A. συγγένεια. O. πατριά.

פרה ראש A. αὐξάνουσα κεφαλήν. O. ἄνω φύουσα.

שלום 19. A. εἰρήνη. O. ὅσια.

חלק 26. A. ἐμέρισεν. O. διένειμεν.

2. Hebr. *A.* in oculis. *LXX. Vulg.* coram.

6. *Hebr. LXX. Vulg.* siceram. *A.* inebriamentum.

10. *Hebr.* capita. *A.* caput. *LXX.* principes tribuum. *Vulg. principes.*

17. *Hebr. LXX. Vulg.* abominationes. *A.* offendicula.

Hebr. tornatilia. *A.* purgamenta. *LXX.* idola. *Vulg. sordes, id est, idola.*

18. *Hebr. LXX. Vulg.* familia. *A.* cognatio.

Hebr. fructificans caput. *A.* augens caput. *LXX.* sursum germinans. *Vulg. germinans.*

19. *Heb. A. Vulg.* pax. *LXX.* sancta.

26. *Hebr. A.* partitus est. *LXX.* distribuit. *Vulg. & quibus non fuerant attributi.*

DEUTERONOMII CAP. XXX.

ומל 6. A. περιτεμεῖται. O. περικαθαριεῖ.

6. Hebr. A. Vulg. circumcidet. LXX. circumpurgabit.

נפלאת 11. A. τεθαυμαστωμένη. O. ὑπέρογκος.

11. Hebr. mirabile. A. admirandum. LXX. supra modum. Vulg. supra te.

וישמענו אתה 12. A. καὶ ἀκουστὴν αὐτὴν ἡμῖν ποιήσει. O. καὶ ἀκούσαντες αὐτὴν.

12. Hebr. & audire faciet nos illud. A. & auditum illud nobis faciet. LXX. & audientes illud. Vulg. & audiamus.

לדבקה בו 20. A. κολλᾶσθαι ἐν αὐτῷ. O. ἔχεσθαι αὐτοῦ.

20. Heb. ad adhærendum in eo. A. ad conglutinandum se ei. LXX. adhærere ei. Vulg. & illi adhæreas.

DEUTERONOMII CAP. XXXI.

ירפך 6. A. παρήσει. O. ἀνῇ.

6. Hebr. A. LXX. Vulg. dimittet.

הסתר אסתיר 18. A. ἀποκρύβων ἀποκρύψω. O. ἀποστροφῇ ἀποστρέψω.

18. Hebr. A. abscondens abscondam. LXX. avertendo avertam. Vulg. abscondam.

ודשן 20. A. πιανθήσονται. O. κορήσουσι.

20. Hebr. impinguabit se. A. impinguabuntur. LXX. fastidient. Vulg. crassique fuerint.

ונאצוני A. διασυροῦσί με. O. παροξυνοῦσί με.

Hebr. LXX. exacerbabunt me. A. Vulg. detrahentque mihi.

והפר A. ἀκυρώσουσι. O. διασκεδάσουσι.

Heb. irritum faciet. A. irritum facient. LXX. dissipabunt.

והיה כי־תמצאן אתו רעות רבות וצרות 21. ※ καὶ ※ ἔσται ὅταν εὕρωσιν αὐτὸν κακὰ πολλὰ καὶ θλίψεις.

21. Hebr. ※ & erit cum invenerint eum ※ mala multa & angustiæ. Vulg. postquam invenerint eum mala multa & afflictiones.

לעד A. Εἰς μαρτύριον. O. μαρτυροῦσα.

Heb. in testem. A. in testimonium. LXX. testificans. Vulg. pro testimonio.

את־יצרו A. τὸ πλάσμα αὐτοῦ. O. τὴν πονηρίαν αὐτῶν.

Heb. A. figmentum ejus. LXX. malitiam eorum. Vulg. cogitationes ejus.

תמם 24. A. τελειώσεως αὐτῶν. O. Εἰς τέλος.

24. Heb. perficere ea. A. consummationem eorum. LXX. in finem. Vulg. complevit.

ממרים 27. A. προσερίζοντες. O. παραπικραίνοντες.

27. Hebr. rebelles. A. contendentes. LXX. exacerbantes Vulg. contentiose egistis.

אחרי מותי 29. A. μετὰ τὸν θάνατόν μου. O. ἔσχατον τῆς τελευτῆς μου.

29. Hebr. A. LXX. post mortem meam. Vul. cum mortuus fuero.

השחת תשחתון וסרתם A. διαφθορᾷ διαφθαρεῖτε καὶ ἀποστήσεσθε. O. ἀνομίᾳ ἀνομήσετε, καὶ ἐκκλινεῖτε.

Hebr. A. corruptione corrumpemini & recedetis. LXX. iniquitate inique agetis, & declinabitis. Vulg. inique agetis, & declinabitis.

Nota.

v. 21. Coislin. in textu ἀντικαταστήσεται, in marg. ἀποκριθήσεται.

DEUTERONOMII CAP. XXXII.

שעירם 2. A. τριχιῶντα. O. ὄμβρος.

2. Hebr. imbres. A. pilosum. LXX. Vulg. imber.

רביבים A. ψεκάδες. O. νιφετός.

Heb. A. Vulg. stillæ. LXX. nebula.

ויכננך 6. A. ἡτοίμασέ σε. O. Coisl. ἔκτισέ σε. Edit. Rom. ἔπλασέ σε.

6. Heb. firmavit te. A. præparavit te. LXX. Coisl. Vulg. creavit te. Edit. Rom. formavit te.

בהנחל 8. A. ἐκληροδότει. O. ὅτε διεμέριζεν.

8. Hebr. A. cum hæreditare faceret. LXX. Vulg. quando dividebat.

בהפרידו בני אדם A. ἐν τῷ διορίζειν αὐτὸν υἱοὺς ἀνθρώπου. O. ὡς διέσπειρεν υἱοὺς Ἀδάμ.

Hebr. in separando ipsum filios Adam. A. in disterminando ipsum filios hominis. LXX. quando disseminabat filios Adam. Vul. quando separabat filios Adam.

ימצאהו 10. A. εὗρεν. O. αὐτάρκησεν.

10. H. inveniet. A. Vul. invenit. LXX. necessaria tribuit.

בתהו ילל ישמן A. ἐν κενώματι ὀλολυγμοῦ ἠφανισμένης. O. ἐν δίψει καύματος, ἐν γῇ ἀνύδρῳ.

ירחף 11. O. ἐπεπόθησε. Ἄλλ. ἐπιφερόμενος.

יפרש A. ἐκπετάσας. O. διεὶς. Coisl. διΐσχας.

בדד 12. A. ἐξαιρέτως. O. μόνος.
בשן 14. A. Βασάν. O. ταύρων.
עתודים A. κεραιῶν. O. τράγων.

חמר A. αὐστηρόν. O. οἶνον.

יקנאהו 16. A. ἐζήλωσαν. O. παρώξυνάν με.

יכעיסהו A. παρώργισαν. O. παρεπίκρανάν.

לא שערום 17. A. οὐκ ἐτειχίων αὐτούς. O. οὓς οὐκ ᾔδεισαν.

ילדך 18. A. ὠδίνοντός σε. O. τοῦ γεννήσαντός σε.

נבל 21. A. ἀποῤῥέοντι. O. ἀσυνέτῳ.

עפר 24. A. χοῦ. O. ἐπὶ γῆν.

איש שיבה 25. A. ἀνδρὸς πολιᾶς. O. καθεστηκότος πρεσβύτου.

יניסו 30. A. φυγαδεύσουσι. O. μετακινήσουσι.

עתדת 35. A. καιρίως. O. ἕτοιμα.

שנותי 41. A. ἀκονήσω. O. παροξυνῶ.

פרעות 42. A. ἀποπετασμῶν. O. ἀρχόντων.

וכפר 43. A. ἐξιλάσεται. O. ἐκκαθαριεῖ.

האסף 50. A. συλλέγηθι. O. προστέθητι.

מעלתם 51. A. παρέβητε. O. ἠπειθήσατε.

Hebr. in vastitate ululatûs solitudinis. *A.* in inanitate ululatûs dissipatæ. *LXX.* in siti æstus in terra inaquosa. *Vulg. in loco horroris & vastæ solitudinis.*

11. *Heb.* movitabit se. *LXX.* desideravit. *vel*, volavit. *Alius*; superferebatur. *Vulg. volitans.*

Hebr. expandet *A. LXX.* expandens. *Vulg. expandit.*

12. *Heb. LXX. Vulg.* solus. *A.* eximie.

14. *Heb. A. Vulg.* Basan. *LXX.* taurorum.

Hebr. Vulg. hircos. *A.* corneorum. *LXX.* hircorum.

Hebr. merum. *A.* austerum. *LXX.* vinum. *Vul. meracissimum.*

16. *Hebr. A.* zelare fecerunt eum. *LXX.* irritaverunt. *Vul. provocaverunt.*

Hebr. A. irritaverunt. *LXX.* exacerbaverunt *Vul. ad iracundiam concitaverunt.*

17. *Hebr.* non exhorruerunt eos. *A.* non depilaverunt eos. *vel*, non horruerunt eos. *LXX.* quos non noverant. *Vul. quos non coluerunt.*

18. *Hebr.* te genuit. *A.* parturientem te *LXX. Vulg.* qui te genuit.

21. *Hebr.* ingrata. *A.* effluente. *LXX. Vulg.* stulta.

24. *Hebr.* terræ. *A.* pulverem. *LXX. Vulg.* super terram.

25. *H. A.* viro caniciei. *LXX.* sene constante. *Vulg. homine sene.*

30. *Hebr.* fugassent. *A.* fugabunt. *LXX.* transmovebunt. *Vulg. fugent.*

35. *Hebr. A.* tempestive. *LXX.* parata. *Vulg. tempora.*

41. *Hebr.* acui. *A. LXX.* acuam. *Vulg.* acuero.

42. *Heb.* nudationum. *A.* expansorum. *LXX.* principum. *Vul. nudati.*

43. *Hebr. A.* propitiabitur. *LXX.* expurgabit. *Vulg. propitius erit.*

50. *Hebr.* colligeris. *A.* colligare. *LXX.* apponere. *Vulg. jungeris.*

51. *Hebr. Vul.* prævaricati estis. *A.* transgressi estis. *LXX.* immorigeri fuistis.

Notæ ad Cap. XXXII. Deuteronomii.

v. 8. Coislin. cætera habet ut Edit. supra, sed adjicit. Σ. υἱοὺς Ἰσραήλ.

v. 10. A. ἐν κενώματι ὀλολυγμοῦ ἠφανισμένης. Sic Coisl. melius quam Editio Romana A. ἐν ἀτάκτῳ, ἀοικήτῳ, ἠφανισμένῃ: quæ versio vel est alterius Interpretis, vel ex aliis translationibus consarcinata, ut quidem existimo. Certe Aquila תהו vertere solet κένωμα, ut videas in Lexicis.

v. 1. Coislin. habet. A. ὑψώματα, optime: nam vox Hebraica est pluralis. Alii, ὕψωμα.

v. 14. Coislin. habet A. κριῶν. mendose pro κεραιῶν, ut solet Aquila vertere.

v. 17. Alter Coislinianus habet, οὐκ ἐπετρόχιον αὐτούς. Male Aquila qui שעירים solet vertere τριχιῶντας Pilosi, hic שערום vertit ἐτειχίων, magis ad nominis etymon, quam ad sensum respiciens. Hic forte melius vertatur οὐκ ἐτειχίων αὐτούς, non timuerunt eos ita ut pili exhorrescerent.

v. 28. Lectionem Aquilæ sic habet Coislin. A. οὐκ ὄντα, ὄφελον ἰδρίσθησαν.

v. 33. Coislin. A. καὶ κεφαλὴ βασιλίσκων ἀπάνθρωπος. & sic etiam alius Coislinianus: quam lectionem sine Interpretis nomine attulimus supra.

v. 43. O. υἱοὶ Θεοῦ. Coislin. ad marg. ἄγγελοι.

DEUTERONOMII CAP. XXXIII.

מתיו 6. A. ἀνδράσι. O. πολύς.

יורו 10. A. φωτίσουσι. O. δηλώσουσι.

6. *Hebr.* viri ejus. *A.* viris. *LXX.* multus. *Vul. parvus.*

10. *Hebr.* docebunt *A.* illuminabunt. *LXX.* manifestabunt. *In Vul. vacat.*

משפטיך A. κρίματά σου. O. τὰ δικαιώματά σου.

תרצה 11. A. εὐδοκήσῃς. O. δέξαι.

מתנים A. νῶτον. O. ὀσφυάς.

ירחים 14. Οἱ λοιπ. σελήνης. O. μηνῶν.

שפע 19. A. πλήμμυραν. O. πλοῦτος.

שפני טמוני חול A. ἀποθέσεις κεκρυμμένους ἄμμου. O. καὶ ἐμπόρια παράλιον κατοικούντων.

רצון 23. A. εὐδοκίας. O δεκτῶν.

Hebr. A. Vul. judicia tua. *LXX.* justificationes tuas.

11. *Heb.* velis. *A.* accepta habeas. *LXX. Vul.* suscipe.

Hebr. LXX. lumbos. *A.* dorsum. *Vul. dorsa.*

14. *H. Reliqui. Vul.* lunæ. *LXX.* mensium.

19. *Hebr.* affluentiam. *A.* inundatio. *LXX.* divitiæ. *Vul. inundationem.*

Hebr. tecta abscondita arenæ. *A.* deposita abscondita arenæ. *LXX.* & emporia maritimum habitantium. *Vul. & thesauros absconditos arenarum.*

23. *Hebr.* voluntatis. *A.* beneplaciti. *LXX.* acceptabilium. *Vul. abundantiâ perfruetur.*

Nota.

v. 9. O. σωμάτων. Coislin. marg. ξύλων.

Notæ & variæ Lectiones posteriores ad Josue.

CAP. I. v. 1. O. ὑπουργῷ. Coislin. in m. λειτουργῷ. addunt ibid. οἱ O. χα. cujus notæ significatum conjectando dedimus Jud. 1. 14. in nota. Hæ porro marginales notæ Coislin. ut plurimum in textu MS. Alex. reperiuntur.

v. 3. O. ποδῶν ὑμῶν, m. Θ. ἐπ' αὐτήν.

v. 4. O. τὸν ἀντιλίβανον, m. οἱ λοιπ. τοῦτον Ibid. οἱ λοιπ. πᾶσαν τὴν γῆν τῶν Χετταίων. Sæpe monuimus notam illam οἱ λοιπ. quæ passim occurrit, non esse semper de Reliquis omnibus Interpretibus accipiendam, sed etiam usurpari ubi aut duo, aut etiam unus Interpres eam, quæ proponitur, lectionem efferunt.

v. 7. O. ἀνδρίζου. m. Θ. οἱ λοιποὶ σφόδρα. Ibid. in textu ἐ εἰς ἀριστ. m. Θ. οὐδέ. Ibid. O. πορεύῃ. Θ. πράσσῃς. v. 8. O. τότε m. οἱ λοιπ. ἐν ἑαυτῷ ὅτι v. 9. O. εἰς πάντα, m. οἱ O. τόπον, οἱ λοιπ. χώραν.

v. 11. O. ἑτοιμάζεσθε m. οἱ λοιπ. ἑαυτοῖς. Ibid in textu, διαβαίνετε. m. οἱ λοιπ. διαβαίνετε v. 12. O. Ἰησοῦς. m. οἱ λοιπ. λέγων. v. 14. O. ἔδωκεν ὑμῖν. m. οἱ λοιπ. Μωσῆς πέραν τοῦ Ἰορδάνου.

v. 15. O. Μωυσῆς. m. οἱ λοιπ. δοῦλος κυρίου.

v. 17. O. ἠκούσαμεν Μωσῆ. m. οἱ λοιπ. οὕτως.

CAP. II. v. 2. O. κατασκοπεῦσαι. m. A. Θ. ἐρευνῆσαι. Ibid. O. Ιερειχώ. m. οἱ λοιπ. λέγοντες, quæ vox deest in textu.

v. 3. οἱ λοιποὶ, πρὸς σὲ οἱ εἰσῆλθον. Ibid. γῆν, A. Θ. πᾶσαν. v. 5. O. καταλήψεσθε, m. οἱ λοιπ. ταχέως. v. 6. m Θ. τοῖς ξύλοις tantum v. 9. O. κύριος, m. ὁ Θεὸς ὑμῶν. Ibid. οἱ λοιπ. καὶ ὅτι τετήκασι, ut in Edito supra.

v. 11. O. ὁ Θεὸς ὑμῶν, marg. οἱ λοιπ. αὐτός v. 12. O. ἐν τῷ οἴκῳ. m. A. Θ μετὰ τοῦ οἴκου. Ibid. οἱ λοιπ. δώσετέ μοι σημεῖον ἀληθινόν. v. 14. in marg. οἱ λοιπ. ἐὰν μὴ ἀπαγγείλῃς τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἔσται ὡς ἂν παραδῷ κύριος ἡμῖν τὴν πόλιν ποιήσῃς (sic) μετὰ σοῦ. quæ tacito Interprete attulimus ex Basiliensi.

v. 15. m. οἱ λοιπ. ἐν χοινίῳ καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς ἐν τῷ τείχει, καὶ ἐν τῷ τείχει αὐτὴ ἐκάθητο. v. 23 m. οἱ λοιπ. τὸν Ἰορδάνην καὶ ἦλθοσαν. v. 24. O. κύριος. m. οἱ λοιπ. ὁ Θεὸς ὑμῶν.

CAP. III. v. 9. O. τοῦ Θεοῦ ὑμῶν. Coislin. ad marg. καὶ εἶπεν Ἰησοῦς. v. 11. marg. οἱ λοιπ. ἔμπροσθεν ὑμῶν. v. 13. m. ἀνωθεν. Ibid. A. Θ. σωρὸς εἷς. Σ. ἄσκωμα ἕν. Vide suo loco. v. 14. m. A. Θ. ἔμπροσθεν. Ibid. O. κιβωτὸν. m. A. Θ. εἰς. (sic.)

v. 15. O. τὴν αἰρόντων τὴν κιβωτὸν, m. πάντες χω. τῆς διαθήκης. Recte igitur conjecimus illud π. quod in Basiliensi sæpe occurrit, significare πάντες. Vide Notam ad Judicum 1. 14. v. 17. post Ἰορδάνου, m. οἱ λοιπ. ἕτοιμοι.

CAP. IV. marg. οἱ λοιπ. ἑαυτοῖς. v. 4. O. ἕνα m. ἄνδρας l. ἄνδρα. Ibid. post. συνέταξεν, m. οἱ λοιπ. καὶ ἑαυτῷ sic pro καὶ τοῦ. Ibid. m. οἱ λοιπ. ἀπὸ στάσεως ποδῶν ἱερέων. v. 5. O. κυρίου. m. τοῦ Θεοῦ ὑμῶν. v. 7. O. κιβωτοῦ. m. O. χω. τῆς. Vide notam Judic. cap. 1. v. 14. Ibid. Ισραήλ. m. οἱ λοιπ. τοῦ. v. 8. κύριος, m. πάντες χω. ὁ Θεός. v. 10. m. A. Θ. EMMEΣω (sic). Ibid. οἱ λοιπ. κατὰ πάντα &c. ut in Edito supra. v. 11. οἱ λοιπ. καὶ οἱ ἱερεῖς ἔμπροσθεν Id Basiliensis Theodotioni tribuit. v. 12. m. A. ἐνωπλισμένοι. v. 18. m. οἱ λοιπ. καὶ εἶπεν πρὸς τοὺς υἱοὺς Ισραήλ. v. 22. O. τὸν Ἰορδάνην. m. οἱ λοιπ. τοῦτον. v. 25. O. ἐν παντὶ ἔργῳ. Coislin. in textu, ἐν παντὶ χρόνῳ, & ad marg. οἱ λοιπ. π, πάντες, quo significat alios omnes Interpretes χρόνῳ habere.

CAP. V. v. 1. οἱ λοιποὶ, παρὰ τὴν θάλασσαν. v. 5. ad marg. ἐκ τούτου ὁ λόγος. v. 5. O. ἀπερίτμητοι. m. ἀπερίτμητοι. v. 6. O. οἱ ἀπειθήσαντες τῶν &c. In hæc verba notatur ad marg. ἐν ἄλλοις ἀντιγράφοις ὡς τῶν λοιπῶν ἑρμηνευτῶν ἐκδεδωκότων φέρεται ταῦτα. v. 11. m. Θ. ἀπὸ τὸν καρπὸν sic male. Vera lectio est supra in Edito. v. 13. O. ῥομφαία m. οἱ λοιπ. αὐτοῦ. v. 15. O. ὑπόδημα, m. A. σοῦ. v. 16. m. οἱ λοιπ. καὶ ἐποίησεν Ἰησοῦς οὕτως.

CAP. VI. v. 1. Coislin. ad marg. οἱ λοιπ. ἀπὸ προσώπου τῶν υἱῶν Ισραήλ. v. 2. O. δυνατοὺς, m. Θ. ἰσχύος. v. 3. In text. μακρόντα. m. μαχίμους. Ibid. m. τοῦ ἰωβὴλ ἐν τῷ ἀκοῦσαι ὑμᾶς τὴν φωνὴν τῆς κερατίνης.

v. 5. m. οἱ λοιπ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, λάβετε τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης, καὶ ἑπτὰ ἱερεῖς λήψονται ἑπτὰ κερατίνας τοῦ ἰωβὴλ κατὰ πρόσωπον κιβωτοῦ κυρίου, καὶ ἀνακυκλώσατε τὴν πόλιν πάντες ἄνδρες πολέμου κύκλῳ τῆς πόλεως ἅπαξ. οὕτω ποιήσετε ἓξ ἡμέρας, καὶ τῇ ἑβδόμῃ οἱ ἱερεῖς λήψονται ἑπτὰ κερατίνας τοῦ ἰωβὴλ ἐνώπιον τῆς κιβωτοῦ, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ κυκλώσετε τὴν πόλιν ἑπτάκις, καὶ οἱ ἱερεῖς σαλπιοῦσιν ἐν ταῖς κερατίναις. Confer cum Edito. v. 8. m. οἱ λοιπ. καὶ ἐγένετο, ὡς εἶπεν Ἰησοῦς πρὸς τὸν λαόν. Ibid. O. ἐπακολουθείτω, m. οἱ λοιποὶ, αὐτοῖς. v. 9. O. σαλπίζοντες, m. ταῖς κερατίναις. v. 13. O. τῆς κιβωτοῦ, m. πάντες χω. τῆς διαθήκης. Ibid. οἱ λοιπ. οἱ ἔχοντες. v. 15. O. ἐν τῇ ἡμέρᾳ. m. ἑβδόμῃ. Ibid. O. ἀνέστησαν ὄρθρου. marg. ἐν τῇ ἀναβάσει τοῦ ὄρθρου. v. 17. In textu. ※ ὅτι ἔκρυψεν τοὺς ἀγγέλους, οὓς ※ ἀπεστείλαμεν. Quæ desunt in Edit. Rom. & respondent his Hebraïcis verbis את-המלאכים אשר שלחנו כי החבאתה.

Ibid. O. ἐνθυμηθέντες, m. ἐν ἐνθυμίᾳ γενόμενοι. v. 20. m. ἐξ ἠλάλαξεν ὁ λαός. v. 23. O. Ισραήλ. m. οἱ O. χω. τοῦ υἱοῦ. v. 25. O. τὸν οἶκον. m. οἱ O. χω. πατρός. v. 26. O. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, m. πάντες χω. ἐναντίον κυρίου.

Digitized by Google

CAP. VII. v. 4. O. ἐκεῖ in marg. additur, ἀπὸ τῦ λαῦ. v. 13. O. ἀνάθεμα ἐξ ὑμῶν, m. πάντες χω. αὐτῶν. v. 15. O. ὡς ἂν ἐνδειχθῇ. m. πάντες χω. διὰ κυρίε ἐν τῷ ἀναθέματι αὐτῦ. v. 21. O. ἐν τῇ προνομῇ. m. ἐν ταῖς λαφύροις ἱμάτιον. Ibid. O. ἐνθυμηθεὶς, m. ἐρασθεὶς. v. 24. m. Σ. Θ. κοιλάδα Ibid. post Ἰησῦς, m. πάντες χω. τῷ Ἀχάρ. v. 26. Σ. κοιλὰς Ἀχώρ.

CAP. VIII. 1. Coislin. ※ καὶ τὴν γῆν αὐτῦ. καὶ ※ τὸν λαὸν αὐτῦ. v. 7. Coislin. ※ ὁ ἐγκατελείφεται (sic) ※ τὴν πόλιν, καὶ δώσει αὐτὴν κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐν ※ χερσὶ ὑμῶν. καὶ ἔςαι ὡς ἂν συλλάβητε τὴν πόλιν, καὶ ※ ἐμπυρίσατε αὐτὴν ἐν πυρί. Hæc ex Basiliensi edita sunt suo loco cum tantillo discrimine. v. 10. Coislin. ※ καὶ ηὐλίσθη Ἰησῦς τὴν νύκτα ἐκείνην ἐν μέσῳ τῦ ※ λαῦ.

v. 11. καὶ παρενέβαλον &c. hi versus quales in Edito supra habentur, ad marginem Coisliniani ponuntur cum asteriscis.

v. 24. Coislin. ἐπεὶ ἔπεσαν πάντες &c. ut in Edito v. 31. O. οὐκ ἐπιβλήθη. Coislin. m. ἐπ' αὐτύς.

CAP. IX. v. 5. Coislin. Σ. ἐπιβλήματα ἔχοντα, quæ lectio sine Interpretis nomine habetur in Basiliensi. v. 8. O. προσάγετε. m. ἥκατε v. 12. Coislin. m. ἀπὸ τῶν οἰκιῶν ἡμῶν. v. 15. O. ὤμοσαν αὐτοῖς m. ὅρκον. v. 21. ante ζήσονται Coislin. m. καὶ εἶπαν αὐτοῖς οἱ ἄρχοντες. v. 24. post λέγοντες, m. ὅτι ἀγγελία.

CAP. X. 2. post. μητροπόλεων. Coislin. m. ὅτι αὐτὴ μεγάλη ὑπὲρ τὴν Γαι, quæ desunt in O.

In Cod. Coisliniano desunt folia multa, nempe a cap. 10. v. 6. usque ad ultimum versum capitis 22.

Notæ & variæ Lectiones posteriores in Librum Judicum ex Coislin.

CAP. I. v. 15. Coislin. ad marg. Σ. κτῆσιν. τὸ δὲ Ἑβραϊκὸν Γολὰθ ἔχει, ὃ ἑρμηνεύεται λύτρωσις. *Hebraïcum habet Golath, quod significat*, redemtio. Ibid. Σ. κτῆσιν ἐν ὑψηλοτέροις, καὶ κτῆσιν ἐν κοιλοτέροις. His confirmantur Lectiones a nobis assertæ suo loco.

v. 30. O. Δωμανά. Coislin. in textu. ἐναμμάμ, ad marg. οἱ Γ. καὶ τὸ Ἑβρ. Νααλώλ. Hebraïcum est נהלל.

v. 31. O. Δαλάφ. Coislin. ad m. οἱ Γ. Ααλὰβ καὶ τὸ Ἑβρ. Ααλὰβ. אחלב.

v. 35. Coislin. in textu, μυρσινῶνος, in marg. δρυμῶνος. οἱ Γ. τῷ ὀςρακώδει sic pro ὀςρακώδει. Ibid. m. οἱ Γ. καὶ τὸ Ἑβρ. ἐν Αἰλὼν καὶ ἐν Σαλαβείν.

CAP. III. v. 5. Coislin. ad m. A. Σ. εἰσόδυ. Eusebius de locis Hebraïcis uni Aquilæ tribuit.

v. 31. Coisl. m. A. ἐν διδακτῆρι. Σ. ἐχέτλῃ. Θ. ἐν ἀροτρόποδι τῶν βοῶν. Vox Hebraïca est במלמד.

CAP. IV. v. 7. O. ἀπάξω πρὸς σέ. Coisl. in text. ἀπάξω πρὸς σέ. ad marg. A. ἑλκύσω πρὸς σέ. Σ. ἀθροίσατε dubium. Hebraïcum est ומשכתי אליך.

v. 11. Coislin. ad marg. οἱ Γ. ὁ Χάβερ ὁ Κεναῖος ἐχωρίσθη. In textu vero, καὶ οἱ πλησίον τῦ Κινὰ &c. Ibid. m. Θ. ἕως δρυὸς πλεονεκτούντων. v. 18. In textu ἐν δέρρει. ad marg. ἐν περιβολαίῳ.

CAP V. v. 16. m. A. κλήρων. Σ. μετοχμίων pro μεταιχμίων.

v. 21. Coislin. in textu Καδημείν. In m. A. καυσώνων.

CAP. VI. v. 31. Coislin. m. δικασάτω ἑαυτῷ ὁ Βαάλ.

CAP. VII. v. 22. O. Βαθσεέδ. Coislin. in textu βηθασεττά. l. βηθασεττά. m. A. οἴκυ Ασεττά. Hebr. בית השטה.

CAP. VIII. v. 26. Coislin. in textu σωμίσκων pro στρέπτων. A. μηνίσκων. Σ. κοσμίων. Hebr. שהרנים.

v. 7. O. ἐν Ἐφραθά. m. οἱ Γ. ἐν Ἐφρά. בעפרה.

CAP. XI. v. 6. Coislin. in textu λοιποί, in marg. καινοί.

CAP. XII. v. 1. O. Coislin. εἰς Σιφενά. m. οἱ Γ. βοῤῥᾶν. & sic Editio Rom. צפונה.

v. 2. O. Ed. Rom. μαχητής. Coislin. in textu, ἀντιδικῶν. m. μάχης. דיב.

CAP. XIII. v. 7. Coislin. in textu. Ναζιραῖον τῦ θεῦ. m. A. Σ ἀφωρισμένον, נזיר.

CAP. XIV. v. 9. O. Edit. Rom. ἀπὸ ςόματος. Coislin. in textu. ἐκ τῆς ἕξεως. m. Σ. ἐκ τῦ ςόματος.

CAP. XV. v. 9. Coislin. ad marg. οἱ Γ. ἐν σιαγόνι.

CAP. XVI. v. 9. Coislin. in textu, ἀποτινάγματος. m. ςιππύυ. sic. v. 17. Coislin. in textu, ξυρὸν οὐκ ἀναβήσεται. m. σίδηρος οὐκ ἀνέβη.

CAP. XVII. 12. Ed. Rom. ἐπλήρωσε. Coislin. in textu, ἐνέπλησε. m. Σ. ἐτελείωσε. וימלא.

CAP. XVIII. v. 7. Coislin. in textu, καὶ μὴ δυναμένυς λαλῆσαι ῥῆμα. marg. A. καὶ οὐκ ἔςιν καταισχύνων οὐδὲ διατρέπων, quæ corrupta haud dubie sunt. Vide suo loco.

CAP. XIX. 8. Coislin. in textu ςρατεύθητι. A. καθίσθητι. Σ. διάτρεψον. והתמהמהו.

CAP. XX. v. 33. Coislin. in textu ἐπάλξεων, m. ἀπήχεος. v. 34. in textu, ἀφῆψαι. m. φθάνει. v. 41. Edit. Rom. ὅτι συνήντησεν ἐπ' αὐτὺς ἡ πονηρία. Coisl. in textu ὅτι ἔφθασε αὐτῦ ἡ κακία, m. ἐπέςρεψεν.

R U T H.

CAP. I. v. 12. post ὑπόςασις. Coislin. καὶ ἐγενόμην λελακκωμένη ἀνδρί. m. A. βιβλήφ. Σ. συλλαβεῖν. הלילה.

Notæ & variæ Lectiones posteriores ad Cap. II. Libri I. Regum.

CAP. II. v. 22. O. παρῆκαν γῆν. Coislinianus alter IX. vel X. sæculi, ubi Canticæ Scriptura A. ἀντιδίκυς ἐγένετο. Σ. παρῆλθον ἀπολαύοντες. Confer cum Edito.

v. 18. Coislin. O. ἐφὼδ βάρ (sic) m. A. ἐπένδυμα ἐξαίρετον ἢ μιναχὶν Σ. ἐφεςρίδα &c.

v. 24. Coislin. in textu. δυλεύειν, m. λατρεύειν.

CAP. III. 1. Coislin. in textu. διαςέλλυσα m. περιερχομένη. v. 3. Coislin. in textu, πρὶν ἐπισκευασθῆναι. A. πρὶν σβεσθῆναι. m. οὐκ ἐσβέσθη.

CAP. IV. 1. O. Ἀβενέζερ. m. οἱ Γ. λίθον τῆς βοηθείας. האבן העזר v. 3. A. ἐθραυσεν O. ἔπταισεν ינגף.

Desunt in eodem Coislin. a versu 19. cap. 4. ad versum 19. c. 8.

CAP. XV. v. 4. Ἄλλος, ἅρμασιν, curribus. Sic Coislinianus. Legendum omnino videtur ἄρνασιν agnis; Vulgata enim habet, *quasi agnos*.

FINIS.

620054

9644

Digitized by Google